Universidad de Deusto
Biblioteca

sibilabit dñs muscem q̄ est in extremo fluminū egypti: t apis que est in terra assur: et ueniēt t requiescēt oēs in torrētib⁹ vallīū t in cauernis petrarū t in oibus frutectis t in vniuersis foramib⁹. In die illa radet dñs in nouacula ꝓducta in his q trās flumē sunt in rege assyrioꝝ caput: et pilos pedum: t barbā uniuersaz. Et erit in die illa nutriet hō vaccā boū: et duas oues: et ꝓ ubertate lactis comedet butyrū. Butyruz enim t mel manducabit ois hō qui relictus fuerit in medio terre Et erit in die illa ois locꝰ ubi fuerint mille uites: mille argētei: in spinas in uepres erūt. Cū sagittis et arcu ingredietur illuc. Nepres enī et spine erūt in uniuersa terra. Et oēs mōtes q in sarculo sarriētur: non ueniet illuc terror spinarū et uepriū: et erit in pascuā bouis: et in cōculcationē pecoris.

Sibilabit dñs muscē q̄ est in extremo fluminū egypti: t apis que est in terra assur: et ueniēt t requiescēt oēs in torrētib⁹ vallīū t in cauernis petrarū t in oibus frutectis t in vniuersis foramib⁹. In die illa radet dñs in nouacula ꝓducta in his q trās flumē sunt in rege assyrioꝝ caput: et pilos pedum: t barbā uniuersaz. Et erit in die illa nutriet hō vaccā boū: et duas oues: et ꝓ ubertate lactis comedet butyrū. Butyruz enim t mel manducabit ois hō qui relictus fuerit in medio terre Et erit in die illa ois locꝰ ubi fuerint mille uites: mille argētei: in spinas in uepres erūt. Cū sagittis et arcu ingredietur illuc. Nepres enī et spine erūt in uniuersa terra. Et oēs mōtes q in sarculo sarriētur: non veniet illuc terror spinarū et uepriū: et erit in pascuā bouis: et in cōculcationē pecoris.

Sibilabit dñs muscē q̄ est in extremo fluminū egypti: t apis que est in terra assur: et ueniēt t requiescēt oēs in torrētib⁹ vallīū t in cauernis petrarū t in oibus frutectis t in vniuersis foramib⁹. In die illa radet dñs in nouacula ꝓducta in his q trās flumē sunt in rege assyrioꝝ caput: et pilos pedum: t barbā uniuersaz. Et erit in die illa nutriet hō vaccā boū: et duas oues: et ꝓ ubertate lactis comedet butyrū. Butyruz enim t mel manducabit ois hō qui relictus fuerit in medio terre Et erit in die illa ois locꝰ ubi fuerint mille uites: mille argētei: in spinas in uepres erūt. Cū sagittis et arcu ingredietur illuc. Nepres enī et spine erūt in uniuersa terra. Et oēs mōtes q in sarculo sarriētur: non veniet illuc terror spinarū et uepriū: et erit in pascuā bouis: et in cōculcationē pecoris.

QVARTVS
TOMVS SVMME SANCTI ANTONINI ARCHIEPI SCOPI FLORENTI NI ORDINIS PRAEDICA TORVM.

De virtute in genere eiusq; natura.
De quatuor virtutibus cardinalibus.
De tribus virtutibus theologicis.
De gĩæ gratis datæ & gratũfacientis diuino munere.
De donis spiritussancti septenis.
De prærogatiuis Christiferæ virginis.
De Iesu seruatoris ac Mariæ mysteriis.

Hæc in tantas copias exundant vt mare quoddam rerum sacrarum oculis patere videatur.

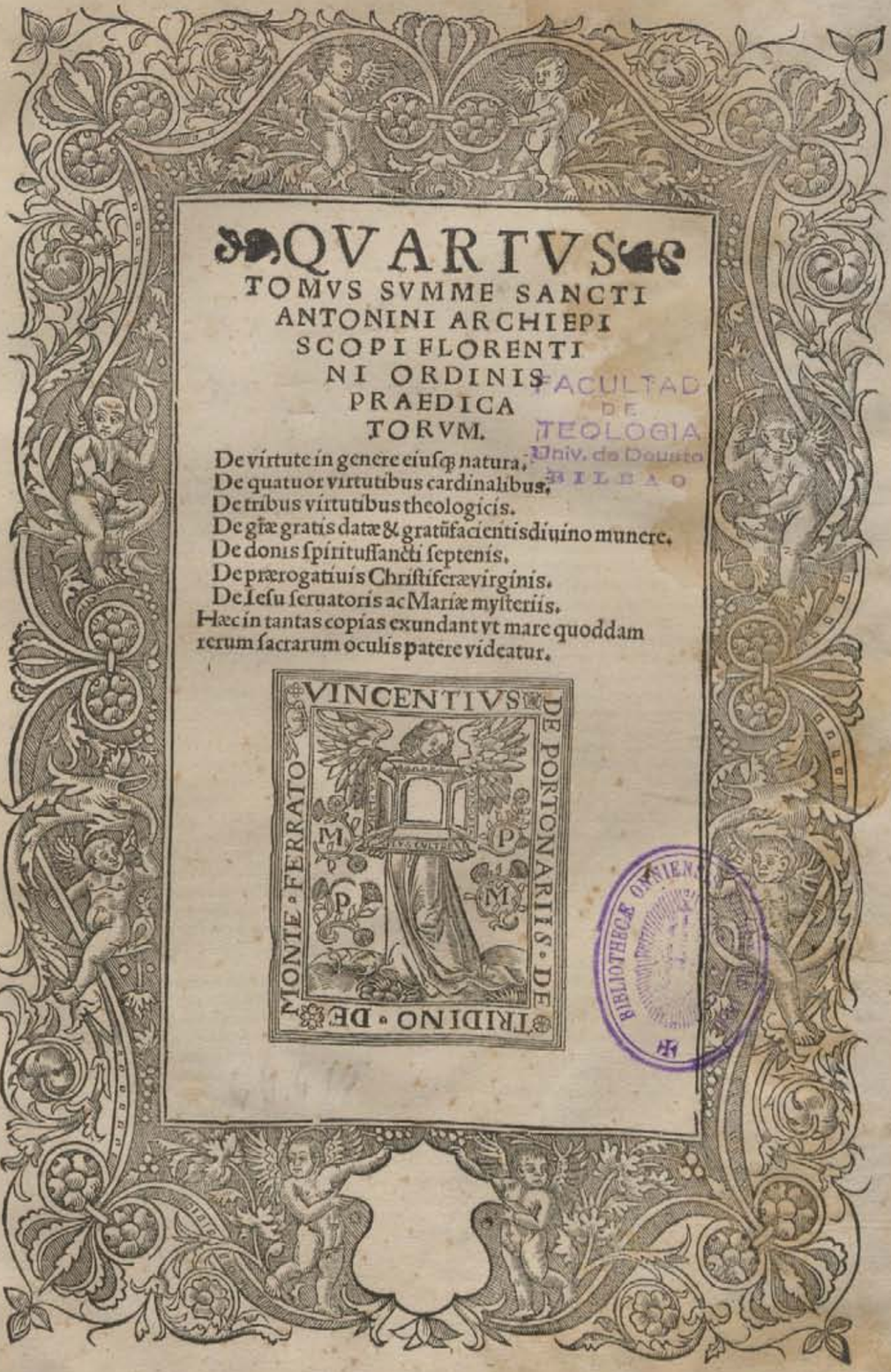

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO
BIBLIOTHECA OMIEN

Universidad de Deusto
Biblioteca
8º 2º

INCIPIT PROEMIVM IN QVARTAM PARTĒ Summę domini Antonini archiepiscopi Florenordinis Prędicatorum.

BENEDICTIONEM dabit legislator:ibunt de virtute in virtutem.videbitur deus deorum in Sion.Pē.lxxxiij.Tota vita hominis super terram est quoddam iter.vnde dicitur Micheę.ij.Surgite & ite quia non habetis hic requiem.Et quia ois motus est propter quietem:qui vult saluus esse oportet vt in mente sibi prestituat terminum ad quem peruenire intendat:ad quem perueniens requiescat:& medium vię per quam incedatur lumie illustratum:quia qui ambulat in tenebris,nescit quo vadat.Ioan.xij.ait Christus qui est via veritas & vita.Lumē est gratia diuina.Via est virtus.Arcta est via quę ducit ad vitam.Mat.vij.inquit dominus noster:quia virtus cōsistit circa difficilia.Terminus est vita æterna:superna Hierusalem dicta pacis visio.vbi sedebit populus in pulchritudine pacis:in requie opulēta.vt testatur Esa.xxxij.c.Econtrario via lata quæ videtur homini recta:luce gratię carenti:& nouissima eius ducunt ad mortem sempiternam:infernalis Babylonis est peccatorum via:quo peruenientes seruiunt dijs alienis id est dæmonijs qui non dant eis vllam requiem:vt dicitur Hieremię.xvj.Auersamini igitur vitia:colite virtutes:& optatam naturaliter requiem cōsequimini.Et hoc est quod

Diuisio thematis.

Psalmista ait.Benedictionem &c.Vbi tria nota.

¶ Principium vnde moueamur.ibi.Benedictionem dabit.
¶ Medium per quod proficiscamur.ibi.Ibunt de virtute.
¶ Terminum ad quem perducamur.ibi.Videbitur.

Principium vnde oportet nos moueri in bene operando est lucis gratia.Sine misericordia enim dei seu gratia prę|ueniente vt velimus:& subsequente vt volitum bonum operemur nulla bona opera facere valemus(ait Augustinus)scilicet meritoria.Et hic gratiam propheta vocat benedictionem.Nil ita benedicitur id est efficitur creaturæ rationali a deo in vita presenti:sicut cū gratia ei infunditur.Dicere em dei est facere.Vnde Prouerbi.x.Benedictio domini super caput id est mentem iusti.Pro hac enim datur benedictio glorię:cum dicitur.Venite benedicti patris mei percipite regnū &c.Matt.xxv.Hanc autem benedictionem dabit:non retribuet seu reddet:quia non ex operibus nostris:sed gratis sua liberalitate largit:alioquin iā nō est gratia.Dabit aūt legislator qui est Christus.Vnus est enim legislator & iudex.Iacobi.iiij.qui legem Mosaicam dedit:in qua sunt præcepta omnium virtutum.& euangelicam:in qua sunt & cōsilia ad perfectionē ducentia ipsas virtutes.De qua gratia habes diffuse.j.in ista.iiij.parte.titulus.ix.Medium per quod proficiscamur est virtus:ibunt de virtute in virtutem.vnde Prouer.iiij.c.Iustorum semita quasi lux splendens proficit & crescit vsq; ad perfectum diem.Semita quæ est via arcta est virtus per quam incedunt iusti.Ista assimilatur luci:quę paulatim in die crescit vsq; in meridiem.Et sicut ait Chrys.Nemo repente fit summus:sed a minimis qui sępe inchoat vt ad maiora perueniat.Et hoc est quod dicitur.Ibunt de virtute in virtutem:imitantes apostolum dicentem ad Philippenses.iiij.Quę retro sunt oblitus in anteriora me extendens ad brauiū sequor supernę vocationis.In cuius figura quam vidit Ezechiel in spiritu sancto,animalia:vt exponit Gregorius cum ambularent non reuertebantur:scilicet ad defectū dimissos:

Qd' gratia dei vocatur benedictio.

De gratia habetur.j.titu.ix.

Duplex est virtus scilicet acquisita & infusa.

nec firma manebant scilicet otiosa:sed vnumquodq; ante faciem suam gradiebatur.Ezechielis.j.capitu.Et notandum q̄ duplex est virtus:scilicet acquisita & infusa.Virtus acquisita est quæ secundum philosophum.ij.Ethico.bonum facit habētem:& opus eius bonum reddit.Et hęc causatur ex actibus humanis frequentatis:quia ex frequenti actu temperanti fit homo temperatus:& sic de alijs.Sed huiusmodi non sufficiunt ad salutem.Vnde non vere bonum constituūt:nec opus bonum scilicet meritorium:& si in genere bonū.Virtus infusa diffinitur a magistro sententiarum in secūdo post Augustinum.q̄ est bona qualitas mentis id est quidam habitus bonus in mēte:qua recte viuitur:quam deus in nobis sine nobis operatur.Sine nobis intelligo non principaliter operantibus:sed nobis consentientibus & cooperantibus. Et ista econtra non causatur ab actu humano:sed ex infusione diuina.& ex ea causatur actus meritorius & multiplicatur frequenter:actus autem auget habitum.Ex virtutibus igitur acquisitis ibunt electi dei in virtutem infusam:quia ille disponunt ad illam.Secundo sciendum q̄ in virtute qualibet q̄n q̄li consideratur & habitus & actus eius quæ sunt distincta reali|ter.Nā habitus semper manet nisi virtus per mortale excludatur.Actus autem eius transit & meritum in anima remanet.Non autem habitibus:sed actib⁹ meremur si boni sunt: & demeremur si mali.Frequenter ipsa virtus quæ proprie importat habitum denominat actum suum vt actus eius dicatur virtus:vt verbi gratia.In symbolo Athanasij dicitur. Est ergo fides recta vt credamus & confiteamur:quia dominus noster Iesus Christus dei filius deus & homo est.Credere proprie non est fides:sed actus ei⁹ interior:& cōfiteri act⁹ exterior.vnde sumitur fides pro actu suo.Et sic sumitur hic. Ibunt de virtute in virtutem id est se exercebunt in actibus virtuosis transeundo de actu vnius virtutis ad actum alteri⁹. Non enim decet semper se exercere in actu vnius virtutis: sed modo in actu fidei assentiendo his quæ ecclesia prędicat: quando talia menti occurrunt.iuxta illud.Credite illi & nō euacuabitur merces vestra.Accedentem enim ad deum oportet credere,ait apostolus ad Hebre.xj.Iste est primus passus in processu virtutum.Aliquando in actu spei.Pē.xxvj.Spera in deo & fac bonitatem:expectando beatitudinem a deo &auxilium gratię.si tamen ex parte tua facias bonitatē:alias præsumeres,non sperares.De spe aliquando & sępe procedēdum est ad actum charitatis.iuxta illud Lucæ.x.c.Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo:& ex tota anima tua: & ex omni mente tua.& proximum tuum sicut teipsum.De virtutibus theologicis ibunt exercendo se electi ad opera bonorum quæ etiam sunt virtutes:licet dona dicantur non virtutes.Aliquando in actu diuini timoris.Ecclesiastes vltimo.Time deum & mandata eius obserua.Et de timore ad actum pietatis eorum:scilicet quæ pertinent ad cultum diuinum:videlicet ad orationē:votum:iuramētum & huiusmodi.Vel etiam miserationem ad proximum.ſ.Timo.iij.Exerce teipsum ad pietatem.De pietate ibunt ad actum scientiæ. Hieremię.ij.c.Scito & vide quia malum & amarum est te dereliquisse deum tuum.pertinet enim ad hoc donum nosse defectus suos & bene conuersari inter homines vt non decipiatur.De scientia ibunt ad actum fortitudinis:vt non solum æquanimiter aduersa sustineant:sed ardenter aggrediātur anxia pro deo.Tobiæ.v.c.Forti animo esto.De fortitudine ibunt ad actum consilij:&circa aduersa quæ occurrūt agēdo meliora assumendo.vnde Ecclesiastici.xxxij.Sine cōsilio scilicet mētis nihil facias:& post factum non pœnitebis.De consilio ad actum intellectus intus legendo scripturas:non solum quę in cortice:quia litera occidit:spiritus autem viuificat.& penetrando & degustando.Pē.ij.Et nunc reges intelligite:erudimini qui iudicatis terram.id est corpus ei dominando ideo reges.De intellectu ad sapientiam diuina degustando ad Collossenses.iij.Quę sursum sunt sapite non quæ super terram.De donis transeunt ad virtutes cardinales vt inferiores eis operationes earum agendo.Aliquando in virtute temperantiæ quo ad abstinentiam & castitatē & alias eius partes.j.Petri.v.Sobrij estote & vigilate:quia aduersarius vester diabolus &c.De virtute temperantiæ ibunt ad actum fortitudinis:patienter ferendo quæcumq; aduersa pro virtute.iuxta illd Ecclesiastici.ij.Omne quod tibi applicitū fuerit accipe.& in dolore sustine:& in humilitate tua patientiam habe.Et de fortitudine ad actum iustitiæ secundum illud.Iuste iudica proximo tuo.Leuitici.xix.Et de iustitia ad prudentiam,secundum illud Matthei.x.Estote prudentes sicut serpentes.De his omnibus & partibus & actibus earum per totum librum istum distinctum in.xvj.titulos.ita q̄ quilibet virtus & donum habet vnum titulum.Quintusdecimus autem est de gratia in medio positus:non tamen secundum istum ordinem positi sunt:sed per alium vt patebit certa ex causa.Sextusdecimus titulus de virtute in generali:qui est in principio seu primus titulus.Tertio sciendum q̄ quę|q̄ quęli|bet virtus habet gradus perfectionis maioris & minoris. bet vir-

Virtutis infusę diffinitio.

Universidad de Deusto

tus hēt gradus pfectionis.

iuxta illud Iob.xxxj. Per singulos gradus pronuntiabo illum:scilicet deum:quia quanto magis quis ascendit ad maiorem gradum pfectionis virtuum: tanto magis debet deū laudare:& ab eo recognoscere totum.& tanto magis glorificatur deus & ostenditur magnitudo eius apud homines qui talia donauit hominibus. De his gradibus diffuse tractat Grego.de pœnitentia distinct.ij.dum sanctam ecclesiā. Ter-

q̄ termi nus seu finis vir tutū est clara dei visio.

minus ad quem perducimur est ire de virtute in virtutem. inde videbitur deus deorum in Sion.Deus dicitur deorum: scilicet dominus id est angelorum& sanctorum & omnium dignitatum auctor:qui ipsi dñ aliquando dicuntur.Sion interpretatur speculatio:quia sancti speculantur id est clare videnr deum facie ad faciem.Et visio est tota merces ait Augu. Quod & saluator ipse ostendit cum ait Ioā.xvij.Hæc est vita æterna vt cognoscāt scilicet clare & perfecte te solum verum deum:& quem misisti Iesum Christū.Vbi notatur mysterium trinitatis personarum & vnitatis essentiæ & humanitatis Christi assumpte:vt alias dictum est.quod totum ibi videbitur.Visio autem illa tantę pulchritudinis est:tantoq̄ amore dignissima:vt quibuslibet & quantislibet bonis prę ditis sine ea animam existimet infelicissimam Plotinus philosophus,vt refert Augustinus.x.de ciuitate dei.ca.xxiij.Im plebimur,inquit Psalmista.lxiij.in bonis dom⁹ tuæ:sanctum est templum tuum mirabile in æquitate.vel in iustitia secundum aliam literam.Domus dei in qua mansiones multæ sunt varietate præmiorum:est status glorię vbi videtur deus.& ibi replebimur bonis.Hic nulla boni plenitudo scilicet talis quæ mentem quietet. Nam & auarus impletur pecunia.vt dicit Eccls.v.nec saturat oculꝰ visu:nec auris auditu.Eccls.i.quorum memq̄ pulchrorum & sonorum vt sapientiū verborum.Sed vt ait Augustinus in libro confessio. fecisti nos domine ad te:& inquietum est cor nostrū donec requiescat in te:scilicet in patria. & ibi implebimur bonis. Nā intellectꝰ iplebit cognitōe sūmę veritatis.Eccla canit.Quę nūc i spem gerimus plena veritate capiamus. Voluntas seu affectus implebitur dilectione immēsæ bonitatis. Vnde in Cañ.Vidistis eam:scilicet animam ad patriam ascēdentem plenam charitate. Irascibilis implebitur tentione perpetuæ securitatis.Ecclesiastici.xxiij.In plenitudine sanctorum detentio mea.Detiner diuina sapientia quæ ibi loquitur.quia detinentes facit sanctos plenitudine bonorum illorum.Cō cupiscibilis implebitur fruitione perpetuæ iocūditatis. Pś. Adimplebis me lætitia vel iocunditate cum vultu tuo.Erit enim tunc deus omnia in omnibus scilicet beatis: vnde impleti omnino.Sanctum est templum. subdit Pś.in dicta auctoritate.Templum dei estis vos,ait apostolus.i.ad Corinth. iij.& ipsi sancti domus dei.sanctum est.i.dest mundum ab oī peccato.sine macula enim sunt,ante thronum dei. Apocal. xiiij.Sanctum est ideo dedicatum,ibi enim vocabitur laudibus dei:nec aliud erit exercitium.dicit Augustinus. Sāctum i.firmum vt nunquam auerti possit a deo.nec aliqua infirmitas vel molestia corporis.Mirabile in æquitate vel iustitia.Iustitia vt dicit philosophus est omnis virtus &, secundum hanc accæptionem dicitur Mathæi.xxv.Iusti autē ibūt in vitam æternam.non enim ad illam aliter peruenirent sine iustitia iustitia id est omnis virtus inueniretur in eis:ita q̄ nulla sit oīs deficiat.Ipsęq; virtutes ibi in eis permanēt:sed ad aliud sum vtus sęcē hic.Augus⁹.super Psal.tractans illud Mirabile in iustitia. cūdum sic ait.Ista sunt bona illius domus & templi.non dixit tem- Aristo plum mirabile in columnis.mirabile in marmoribus.mira telem. bile in rectis auratis:sed mirabile in iustitia.Habes foris oculos vnde videas marmora & aurum.Intus est oculus vnde videatur pulchritudo iustitiæ.Si nulla est pulchritudo iustitiæ:cur amatur iustus senex? Quid affert in corpore quod oculos delectet? Curua membra rugatam frontem.caput canis albatum:imbecillitatem vndiq; querelis plenam.Sed forte oculos tuos non delectat senectus decrepita:aures tuas delectat quibus vocibus:quo cantu.An forte sonus verborū eius delectat aures tuas:quæ verba vix plena enuntiat lapsis dentibus.tamen si iustus est:si alienum non cōcupiscit:si qd̄ suum est erogat pauperibus:si bene monet & rectum sapit, integrum credit:si paratus est pro fide veritatis ipsa contracta membra.impendere. Quid in huiusmodi amamus? qd̄ oculis carnis in eo videmus bonum: nihil. Quędā ē ergo pulchritudo iustitiæ:quam videmus oculis cordis quam amamus quam exardescimus. Quid in martyribus erat quod amaretur:nisi quia erat in illa seditate laniatorum membrorum integra pulchritudo iustitiæ. Ista sunt bona domus dei. His te para satiari. Hæc ille. Si ergo virtus hic amatur: sapiētia appetitur:gaudium seu delectatio quæritur:& ibi videt deus deorum omnia ista plenissime. ergo illa domus. illud templum quærendum.illud super omnia amandum: ad illud totis viribus insudandum per virtutum viam cōsequēdum. Ad qd̄ nos perducat q̄ i cœlis sine fine viuit & regnat.

INCIPIT TABVLA GENERALIS

quartæ partis summæ beati Antonini:quę habet titulos decim:quorum quilibet habet capitula multa:quę capitula habent plures.§.

TITVLVS.I.HVIVS QVARTE

partis de virtutibus in generali.

De diffinitiōe virtutum accq̄ earūdem diuisione.ca.i.fo.iiij.colū.i.
De acquisitione virtutum & quomodo sumatur medium in eis.ca.ij.fo.vi.co.ij.
Quæ bona operentur in nobis virtutes .ca.iij.fo.vi.col.iiij.
De inæqualitate recæptionis virtutum. & quomodo sunt gradus in eis .ca.iiij.fo.vij.co.i.
De connexione virtutum an sint concatenatæ adinuicem: & quēadmodū vna sine altera hēri nō pōt .c.v.f.vij.co.ij.
De durarione virtutum .ca.v.fo.vij.co.iij.

TITVLVS.II. DE PRVDENTIA.

Quomodo datur prudentia quæ medium prælegit in omni virtute .ca.i.fo.vij.co.iij.
De partibus integralibus prudentiæ.i.memoria:intelligentia: & quidentia.ca.ij.fo.ix.co.ij.
De partibus subiectiuis prudentiæ:& de cognitione suiipsi⁹ ca.iij.fo.x.co.iij.
De prudentia monastica aut particulari:& nouem regulis directiuis humanæ vitæ.ca.iij.fo.xi.co.i.
De prudentia oeconomica.ca.v.fo.xij.co.ij.
De prudentia regnatiua.ca.vj.fo.xiij.co.i.
De partibus potentialibus prudentiæ & eis annexis.videlicet eubolya:synesi:& gnomyn.ca.vij.fo.xv.co.i.

TITVLVS. III. DE FORTITVDINE.

Fortitudo tripliciter animam firmat:quo ad se contra mundi vanitates:quo ad bonum cōmune contra patriæ hostilitates:quo ad deū contra errorū prauitates.c.i.f.xv.co.iij.
Circa quæ ꝓsistit virtꝰ fortitudinis.c.ij.fo.xv.co.iiij.
De triplici martyrio .ca.iij.fo.xvj.co.iiij.
De partibus fortitudinis integralibus & subiectiuis .ca.iiij. fo.xvij.co.ij.
De partibus fortitudinis quæ eis annectuntur. & primo de magnanimitate.ca. v.fo.xvij.co.iij.
De magnificētia quid sit & qbꝰ ꝓueniat.ca.vj.fo.xviij.co.i.
De virtute patientiæ. ca.vij.fo.xviij.co.ij.
De perseuerantia quid sit: circa quæ consistat: & de effectibꝰ eius.ca. viij.fo.xxj.co.i.

TITVLVS. IIII. DE TEMPERANTIA.

Quid sit tēperātia:& circa quā materiā ꝓsistat.c.i.fo.xxj.co.iiij.
De partibus potentialibus temperātiæ:& primo de cōtinentia quæ tripliciter sumitur.ca.ij.fo.xxiij.co.iiij.
De mansuetudine quid sit:& in quo differat a clementia. ca. iij.fo.xxiiij.co.ij.
De partibus subiectiuis temperantiæ:quæ sunt abstinentia sobrietas: & castitas.ca. iiij.fo.xxiij.co.iiij.
De sobrietate.ca. v.fo.xxvj.co.iij.
De castitatis materia: causa & gradibus. ca.vj.fo.xxvij.co.i.
Virginitas quid sit &p q̄ amittat.ca.vij.fo.xxix.co.ij.
De virginitatis coronatione:possessione: & dignificatione. ca.viij.fo.xxx.co.i.
Clementia quid sit:& in q̄ ꝓsistat.ca.ix.fo.xxxi.co.ij.
Modestia qd sit & qbꝰ ꝓmēdat.ca.x.fo.xxxj.co.iij.
De studiositate, ca.xj.fo.xxxij.co.ij.
De humilitatis quidditate,ca.xij.fo.xxxij.co.iiij.

TITVLVS. V. DE IVSTITIA.

De iustitia i gñali. ꝙ ē triplex iustitia.ca.i.fo.xxxiij.co.iij.
De duabꝰ speciebus iustitiæ. & primo de cōmutatiua.capi. ij.fo.xxxiiij.co.ij.
De iustitia distributiua.ca.iij.fo.xxxiiij.co.iiij.
De principijs iustitiæ. ca.iiij.fo.xxxv,co.ij.
De partibus potentialibus iustitiæ:& de virtutibus ei connexis.ca.v.fo.xxxvj.co.iij.
De innocentia.ca.vj.fo.xxxvj.co.iiij.
De religione.ca.vij.fo.xxxvij.co.i.
De oratione.ca.viij.fo.xxxvij.co.iij.
De pietatis virtute.ca.ix.fo.xxxix.co.ij.
De virtute obseruantiæ.ca.x.fo.xxxix.co.iiij.
De obedictia quomodo aliquando est generalis: aliquādo specialis.ca.xj.fo.xl.co.ij.
De gratia siue gratiarum actiōe.ca.xij.fo.xlj.co.i.
De vindicatione.ca.xiij.fo.xlij.col.iij.
De pœnitentia prout est virtus differens ab ea prout est sacramentū.capi.xiiij.fo.xliij.co.iiij.
De veritate prout est virtus.ca.xv.fo.xlv.co.i.
De virtute fidelitatis. ca.xvj.fo.xlv.co.iij.
De liberalitate inquantum differt a misericordia.ca.xvij. fo.xlvj.co.ij.
De mia multiplici & eiꝰ vtilitate.ca.xviij.fo.xlvij.co.ij.
De epykeia virtute.ca.xix.fo.xlix.co.iij.
De amicitia siue affabilitate quomō sit virtꝰ.ca.xx.fo.l.co.i.
De duodecim fructibꝰ spūs.ca.xxi.fo.lj.co.iiij.

TITVLVS. VI. DE CHARITATE.

De charitate theologica. ca.i.fo.liij,co.iiij.
De charitate quātū ad eiꝰ subiectum.ca.ij.fo.lv.co.i.
Quid sit diligēdū & q̄ ordie,ca.iij.fo.lvj.co.iij.
De dilectione proximi & quis nomine proximi intelligat. c.iiij.f.lvij,co.iij.
De charitate q̄ ad p̄ceptum decalogi.ca.v.fo.lx.co.i.
De principali actu charitatis q est dilectio. ca.vj.fo.lxj.co.i.
De gaudio inquātū est actus interior charitatis. capitu. vij. fo.lxj.co.iiij.
De pace inquantum est actus interior charitatis & quomodo differt a concordia.c.viij.fo.lxij.co.ij.

TITVLVS. VII. DE SPE.

De triplici spe:& eiꝰ quidditate atq; fructibꝰ.c.i.fo.lxiij.co.i.
De subiecto spei.i.in qbꝰ spandū sit.ca.ij.fo.lxiij.co.iij.
De obiecto spei.f.bitudie hūanę vitę.caij.fo.lxvj.co.i.
De bitudis qdditate & multiplicitate. c.iiij.fo.lxvj.co.iij.
De dispositiuis ad britu dinē.ca.v.fo.lxvij.co.i.
De singulis beatitudinibus in particulari. & primo de paupertate spiritus.c.vi.fo.lxix.co.iij.
De vltimo fine hominis qui est beatitudo perfecta. capitu. vij.fo.lxxij.co.iij.

TITVLVS. VIII. DE FIDE.

Fides sumit octo modis.ca.i.fo.lxxiij.co.iij.
De habitu fidei& quidditate eius.c.ij.fo.lxxvj.co.iij.
De actu fidei &ꝙ actus fidei est triplex.ca.iij.fo.lxxvj.co.iiij
De obiecto fidei quod est veritas pria.ca.iiij.fo.lxxix.co.iij.

TITVLVS. IX. DE DIVINA GRA-

tia.

De duodecim proprietatibus diuinæ gratię ad similitudinē luminis materialis. ca.i.fo.lxxx.co.iij.
De essentia gratiæ. ca.ij.fo.lxxxi.co.iiij
De diuisione gratię quadruplici.ca.iij.fo.lxxxij.co.
De causis gratiæ.ca.iiij.fo.lxxxij.co.i.
De necessitate gratiæ. ca.v.fo.lxxxiij.co.iij.
De effectu gratię operantis.ca.vj.fo.lxxxiij.co.iij.
De merito qd̄ est effectꝰ gratię cooperantis.ca.vij.fo.lxxxv. co.iij.

TITVLVS. X. DE DONIS SPIRI

tussancti.

De septē donis spūssācti i cōi,ca. i.fo.lxxxvj.co.ij.
De distinctionibus donorum spūssācti a virtutibꝰ infusis: & de eoꝝ necessitate & ꝓnexiōe,c.ij.f.lxxxvj.co.iiij.
De dono sapiæ & de triplici sapia,ca.iij.fo.lxxxvij.co.iij.
De vita ꝓplatiua & eiꝰ excellētia, ca.iiij.fo.lxxxix.col.ij.
De his q̄ p̄tinēt ad vitā ꝓplatiuā.ca.v.fo.xc.co.i.
De raptu siue excessu mentis. ca,vj.fo,xcj.co.i.
De cognitiōe q̄ ptinet ad sapiam. ca.vij.fo.xcij.co.i.

TITTLVS. XI. DE DONO INTEL

lectus.

Donum intellectus vltra lumen naturæ necessario a deo pe

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA TITVLORVM QVARTE PARTIS.

titur.ca.j.fo.xciij.co.ij.
De scripturę sacræ nobilitate: qualitate & vtilitate.capitu. ij.fo.xcv.co.ij.
De multiplici vtilitate sacrę doctrinæ.ca.iij.fo.xcviij.co.i.
Doctrinæ gētilium poetarū & philosophorum nō prosunt ad salutem.ca.iiij.fo.xcviij.co.iij.
De erroribus contra fidem philosophorum gentilium.capī. v.fo.c.co.i.
De errorib⁹ Iudęorū & Saracenorū.ca.vj.fo.cj.co.iiij.
De erroribus hæreticorū.ca.vij.fo.cij.co.ij.
De articulis in quibus communiter magister sententiarum & Gratianus in decreto non tenetur.ca.viij.fo.ciij.co.i.

TITVLVS.XII.DE DONO CONSILIj.

De ꝓditiōib⁹ requisitis ad bonū ꝓsiliū.ca.j.fo.cvj.co.i.
De ꝓsiliꝭ euāgelicis.ca.ij.fo.cvj.co.ij.
De ꝓsilio paupertatis.ca.iij.fo.cvij.co.iij.
De errore fratricellorum circa paupertatem Christi & apostolorum.ca.iiij.fo.cviij.co.ij.

TITVLVS.XIII.DE DONO FORTItudinis.

Quid sit fortitudo: & de effectib⁹ ei⁹.ca.j.fo.cxvij.co.i.
De triplici fortitudine.ca.ij.fo.cxvij.co.i.
Tēptatiōes isurgūt hoīb⁹ a diuersis.ca.iij.fo.cxx.co.j.
De tribulatiōe maxia q̄ erit tempore Antichristi.ca.iiij.fo. cxxiij.co.ij.

TITVLVS.XIIII. DE DONO TIMORIS.

Timorem mīta inducunt.ca.j.fo.cxxvj.co.i.
De timore mundano.ca.ij.fo.cxxvj.co.ij.
De timore carnali.ca.iij.fo.cxxvij.co.ij.
De timore naturali.ca.iiij.fo.cxxix.co.ij.
De timore seruili.ca.v.fo.cxxxj.co.ij.
De timore initiali.ca.vj.fo.cxxxviij.co.i.
Timendum est in præsenti vita propter septem pericula.ca. vij.fo.cxl.co.ij.
Mors est timenda propter septem considerationes.capī.viij. fo.cxlvj.co.iij.
Assignatio rationum in morte de septem generibus rerum timenda est.ca.ix.fo.cxlij.co.iij.
Purgatorium septuplex ē timēdū.ca.x.fo.cxlv.co.iiij.
Finale iudicium q̄ timendum sit: & de certitudine ei⁹ & cā. ca.xj.fo.cxlvij.co.i.
Quod timenda est, ꝓfunditas iudiciorum dei in præsēti circa septem.ca.xij.fo.clv.co.i.
De timore filiali in quo consistat: & in quo differt ab initiali.ca.xiij.fo.clvj.co.iij.
De timore reuerentiali.ca.xiiij.fo.clvij.co.ij.

TITVLVS .XV. DE DONO PIEtatis.

De pietatis emīētia & dignitate.ca.j.fo.clix.co.iiij.
Quod virgo maria fons pietatis est mater nra quatuor modis.ca.ij.fo.clx.co.ij.
De conceptione & sanctificatione beatæ mariæ ꝟginis.ca. iij.fo.clxj.co.ij.
Sermo de sāctificatiōe btē mariæ ꝟgis.ca.iiij.fo.clxij.co.iiij.
Sermo de natiuitate beatæ mariæ virginis ad genealogiam euangelicam.ca.v.fo.clxiij.co.j.
Alius ꝫmo de natiuitate btē mariæ ꝟgis.ca.vj.fo.clxv.co.j.
Sermo de desponsatiōe Marię & Ioseph.ca.vij.fo.clxvj.co.ij.
De annuntiatione dñica. Missus est angelus Gabriel.ca.viij. fo.clxviij.co.i.
Sermo alius de eodem.ca.ix.fo.clxix.co.ij.
De missiōe spūsācti ad mariā ꝟginē.ca.x.fo.clxxi.co.i.
De plenitudine btē mariæ ꝟgis.ca.xj.fo.clxxij.co.ij.
De missiōe filij dei ad mariā ꝟginē.ca.xij.fo.clxxiij.co.ij.
De salutatiōe angelica. Aue maria &c.ca.xiij.fo.clxxiij.co.ij
De hoc nomine maria.ca.xiiij.fo.clxxv.co.ij.
De plenitudine grāe in maria ꝟgie.ca.xv.fo.cxvij.co.iij.
De triplici genere gratiarum gratis datæ: gratum facientis: & priuilegiatæ.ca.xvj.fo.clxxviij.co.ij.
Degra ꝟtuali btē mariæ ꝟgis.ca.xvij.fo.clxxix.co.j.
Degra. vij. donoꝝ. q̄ fuit i btā maria ꝟgie.ca.xviij.f.clxxxj colū.iiij.
Quōd beata maria habuit omes gratias gratis datas.ca.xix. fo.clxxxij.co.i.
Degratia priuilegiorū singularium beatæ virginis mariæ ca.xx.fo.clxxxv.co.i.
Dñs de⁹ fuit cū maria.v.modis.ca.xxj.fo.clxxxviij.co.i.
Dominus deus fuit cū maria ad corpus christi formandum: ad ꝓlē exaltādū: & ad ipsā magnificādū.c.xxij.f.clxxxix. co.ij.
De quadruplici benedictiōe btē ꝟgis.ca.xxiij.fo.cxcj.co.ij.
De bñdictiōe.b.ꝟgis apd⁹ oēm gnatiōem.ca.xxiij.fo.cxcij. co.ij.
De triplici fructu benedicto beatæ mariæ virginis.ca.xxv. fo.cxcv.co.ij.
De duodecim fructibus spiritus qui fuerunt in maria ꝟgine ca.xxvj. fo.cxcvj. co.iij.
De visitatione btē mariæ virginis facta elizabeth.ca.xxvij. fo. cxcvij.co.i.
De cantico beatæ mariæ virginis.& ꝙ aliqua dūr magna tripliciter. ca.xxviij.fo.cxcix.co.i.
De secundo versu Magnificat.& de multiplici gaudio & varia acceptione spiritus.ca.xxix.fo.ccj.co.i.
De concordantia cantici Magnificat cum oratione dominica.ca.xxx.fo.cciij.co.j.
De partu beatissimæ virginis.i.natiuitate christi. capī.xxxj. fo.cciij.co.ij.
De epiphania domini sermo.ca.xxxij.fo.ccv.co.iij.
De purificatione beatæ mariæ virginis.& multiplici lumine.ca.xxxiij.fo.ccvj.co.iij.
Alius ꝫmo de purificatione mariæ ꝟgis. capī.xxxiij.fo.ccvij. co.iij.
Tertius ꝫmo de purificatione mariæ ꝟgis.ca.xxxv.fo.ccviij. co.i.
Quomodo gladius doloris pertransiuit animam beatæ mariæ ꝟgis iuxta ꝟbū Simeonis.ca.xxxvj.fo.ccix.co.iij.
Quomodo maria inuenit Iesum duodennem in templo: & de triplici iterrogatione.b.virgis.c.xxxvij.f.ccx.co.iij.
De beata virgine cum fuit in nuptijs: quæ significant nuptias spūales inter deum & ecclīam.ca.xxxviij.fo.ccxj.co.iiij.
De nuptijs pœnitentium.ca.xxxix.fo.ccxij.co.iiij.
De nuptijs mundum deserentium & se deo dedicantiū quomodo beata maria præsens est.ca.xl.fo.ccxiij.co.ij.
De dolore maxio virg.ma.in filij sui passiōe.ca.xlj.fo.ccxiij. co.iiij.
De aductu spūsācti in maria cū aplis.ca.xlij.fo.ccxv.co.iij.
De assūptione beatæ ꝟgis mariæ.Sermo.ca.xliij.fo.ccxvij. co.ij.
Alius ꝫmo de assūptiōe.b.mariæ ꝟgis.ca.xliiij.f.ccxviij.co.iiij
Alius ꝫmo de assūptiōe.ca.xlv.fo.ccxx.co.iiij.

TITVLVS.XVI.DE DONO SCIENtiæ.

Donum scientiæ qd est: & ad qd se extēdat. Capī.vnicum. fo.ccxxij.co.i.

¶ Is quidē titul⁹ hic succinct⁹: in partibus chronicę diffusus tractat de gestis illustrium ex sanctitate vel scientia vel martyrio: vl dignitatibus ecclesiasticis & sæcularibus & pōtificibus & regibus: vel in arte militiæ & bellorum in trib⁹ voluminibus distinctis quorū primum ꝓsequit gesta ad vtrūq; statum ab ipsius mundi exordio vsq; ad tempora Syluestri papæ & constantini magni Imperatoris. Secūdum volumē continet gesta vtriusq; status a Syluestro papa vsq; ad Clementem.iij.& a Constantino vsq; ad Imperatorem Hēricū vj. Tertium volumen continet magis modernorum gesta a tempore Hērici.vj.vsq; ad tempora Federici Imperatoris moderni: videlicet Annum dñi.M.ccccl viij.quæ omnia aliquo modo pertinent ad scientiam. Hæc ibidem inuere & hic mecum deo laudes pro fine huius summæ deprome ex condigno. Sit itaq; laus & gloria deo benedicto Amen.

¶Explicit tabula generalis titulorum quartę partis.

DE DIFFINITIONE ET DIVISIONE VIRTVTVM. CA. I. 4

INCIPIT QVARTA PARS SVMmæ btī Antonini archiēpiscopi Florentini. In q̄ agit de ꝟtutibus & gratia ac donis spūsācti.

TITVLVS.I.DE VIRTVTIBVS IN GEnerali.

¶De diffinitiōe ꝟtutū atq; earūdē diuisiōe. Capī.I

Cōsiderāda circa ꝟtutē i gnali.

CIRCA VIRTVTEM IN gnali cōsiderāda sunt sex.s. diffinitio: diuisio earū & nūer⁹: cōnexio duratio: acqsitio: & opatio. Quātū ad primū sic diffinit ab Aug. in.ij. li. de libero arbitrio. Virt⁹ est bona q̄litas mētis: qua recte viuit: q̄ nēo male vtit: quā de⁹ i nobis sine nobis opat. In q̄ diffinitiōe tāgūt qua tuor bona q̄ ex ꝟtute causāt. Primū est hois pfectio i eo qd dicit. Vt⁹ est bona q̄litas mētis: pficit em hoiem quātū ad partē intellectiuā p prudētiā & als. appetitiua rōnalē p iustitiā & alias. appetitiuā sēsualē p fortitudinē quo ad irascibilē: p tē perātiā quo ad cōcupiscibilē. Faciūt em potentias expeditas ad bene opandū. Sed m est opis directio: vñ subdit. q̄ recte viuit. Recte em viuere est bñ opari: & i hoc ꝓsistit. Et p hāc clausulam distinguit ꝟt⁹ ꝓprie & stricte dicta a sciētia & intellectu & sapia. Licet em sint bonę q̄litates mētis: nō tñ sūt bonę qualitates volūtaris regulātes ipam volūtatē & dirigētes sed pficiētes tñ intellectū. Vñ pōt bñ & male viuere habēs eas. Tertiū est crimis exclusio: vñ subdit. qua nemo male vtitur. Nullus em potest male vti actu virtutis: eo ꝙ actus virtutis vel a virtute procedens nunq̄ potest esse malus: sed semper est bonus. Potest tamē aliqs male vti virtute tanq̄ obiecto: puta cū male sentit de virtute: cum.s. odit eam vl supbit de ea. qd Isido. in lib. de summo bono ꝓhibet dicens. Cū qs ex deteriori iam melior esse cœperit: caueat de accæptis extolli virtutibus: ne graui⁹ per ꝟtutes corruat: q̄ pri⁹ ex lapsu vitiorum iacebat. Quartum qd causāt a virtute est infusio diuini numinis cū consensu volūtatis: vnde dicit. quā deus in nobis sine nobis operat: qd intelligitur quo ad virtutes infusas sine nobis operantibus principaliter: sed non sine nobis consentientibus seu cooperantibus. Rainerius. Et in paruulis quidem cum infunduntur virtutes in baptismo quātū ad habitū: vt dr extra de baptismo: maiores, sine ipis consentiētibus expresse: qa cōsentire nō possunt. Non habētes vsum rōnis pōt dici consentire inquantum non dissentiunt. Sed in habentibus vsum rationis: nunquam sine ipsis cooperantibus seu assentientibus. vnde Hiero. Liberi arbitrij nos condidit deus: nec ad virtutes nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin vbi necessitas ibi nec corona. de pœni. dist. ij. si enim. Sunt virtutes omnes de quibus loquimur quidam habitus. Habitus autem est qualitas de difficili mobilis a subiecto: & facit hominem prompte & delectabiliter opari. Vnde secundum philosophum. Signū habitus generati est delectabiliter operari. Vnde diffininr habitus ꝙ. s. est quo agimus cum volumus. Sicut autem habitus vitiorum faciunt hominem prompte operari malū ita habitus virtutum bonum.

Virtus diffinit.

Virtutum diuisio.

§.I. DE VIRTVTIBVS DANTVR DIuersæ diuisiones secundum diuersos respectus. Et vno modo possunt sic diuidi: videlicet ꝙ virtutes. Alię sunt naturales. Aliæ acquisitæ: Aliæ infusæ. Quæ diuisio virtutum attēditur penes causam earum. Aliquæ em i sunt ex dispositione naturali. Aliæ scilicet acquisitæ ex frequentatione actuali seu operum assuetudine. Alię infusę ex munere diuinali seu gratia. Et primæ quidem non sunt perfectæ virtutes: sed potius quædam semina & inchoationes virtutum. Et sic intelligendæ sunt autoritates: quæ tales inclinationes naturales & aptitudines ad virtutes appellant virtutes: vt illud Iob. xxxi. Ab infantia mecum creuit miseratio: & de vtero matris meę egressa est mecū, miseratio ꝟt⁹ est. & glo. super illud Mat. iij. Circuibat Iesus totam Galileam, dicit. Docens naturales iustitias. i. virtutes: scilicet castitatem. humilitatem: iustitiam: quas naturaliter homo habet. & illud Damasce. in.iij.lib. Naturales sunt nobis virtutes. Pro cuius maiori declaratione notādum secundum beatum Tho.s.ij.q.lxiij.ar. ti.i. ꝙ circa scientias & virtutes aliqui posuerunt eas esse ab intrinseco: ita scilicet ꝙ omnes virtutes & scientiæ naturaliter præexistunt in anima: sed per disciplinam & exercitium impedimenta scientię & virtutis tolluntur. quæ aduenientia animæ ex corporis grauitate: sicut ferrum clarificatur per limationem. Et hæc fuit opinio Platonicorum. Alij dixerunt ꝙ sunt totaliter ab extrinseco. i. ex influentia intelligentię agentis: vt ponit Auicenna. Alij dixerunt ꝙ secundum aptitudinem scientiæ & virtutes insunt nobis a natura: non autem secundum perfectionem: vt dicit philosphus. ij. Ethicorum. & hoc verius est. Ad cuius manifestationem oportet considerare ꝙ aliquid dicitur alicui naturale dupliciter: vno modo ex natura speciei. Alio modo ex natura indiuidui. Ex natura quidem speciei dicitur homini naturale id quod conuenit ei secundum animam rationalem. Ex natura vero indiuidui dicitur naturale quod conuenit ei secundum corporis determinatam complexionem. Vtroq; autem modo virt⁹ est homini naturalis secundum quandam ꝛchoatio nem. Secundum quidem naturam speciei. i. inquantum in ratione hominis naturaliter insunt quædam principia naturaliter cognita, tam scibilium ꝙ agendorum: quæ sunt quædam semina rationis virtutum intellectualium & moralium inquantum in voluntate hominis est quidam appetitus naturalis homini qd est fm rōnē. fm vero naturam indiuidui inquantum ex corporis dispositione quidam sunt dispositi aliqui melius aliqui peius ad aliquas virtutes. Vnus enim habet aptitudinē ad scientiam: alius ad fortitudinem: ali⁹ ad temperātiam. Sic ergo patet ꝙ virtutes insunt nobis a natura secundum aptitudinem & inchoationem præter theologicas quæ sunt totaliter ab extrinseco. secundū ꝟo perfectionem nullæ virtutes insunt nobis a natura. Quod etiam patet probari ex hoc quia quod inest nobis a natura commune est omnibus hominibus nec per peccatum auferitur: sed virt⁹ non est i oīb⁹ hoīb⁹: qa abscitur p peccatum. ergo &c.

ꝟtutes acqsitæ q̄ sint.

§.II. VIRTVTES ACQVISITE SVNTquæ ex actibus bonis frequentatis causantur. Ex hoc enim ꝙ quis frequenter vtitur cibo moderate acquirit abstinentiam. Ex hoc ꝙ stimulatur a concupiscentia frequenter & resistit abstinens ab illicitis voluptatibus acquirit castitatem & sic de alijs. vt ostendit philosophus in.ij. Ethico. nec tamē per vnum actum bonum causatur virtus: sicut nec vna hirundo facit ver. nec vna dies facit beatum vel felicem aut paruum tempus vt dicit philosophus. i. Ethicorum. Nec ignis potest statim vincere suum combustibile: ita ꝙ subito totū lignum conuertatur in ignem: sed paulatim remouendo dispositiones contrarias. Sic non ex vno actu habetur habitus acquisitus virtutis: sed ex multis. Cum enim secundum Dionysium. iij. c. de diui. no. bonum sit virtuosi⁹ q̄ malum & ex actibus vitiosis acquiritur habitus vitij: ergo & magis virtus acquiritur ex actibus virtuosis. Pro huius declaratione dicit beatus Tho. i. ij. q. lxiij. arti. ij. ꝙ virtus hominis perficit ipsum ad bonum. Dicit enim philosophus ꝙ virtus est hois red Virtus quæ facit bonum: habentem & opus eius bonum reddit. dit eum Ratio autem boni consistit in numero: pondere & mensura: ꝓsecūdum vt dicitur Sap. xi. c. oportet ergo ꝙ bonum hominis cōsideretur secundum aliquam regulam quæ est mensura rei. Regula autem hæc potest esse duplex: scilicet ratio humana & lex diuina. Et quia lex diuina est superior regula: ideo ad plura se extendit q̄ rario humana: ita ꝙ quicquid regulatur regula seu ratione humana: regulatur & diuina. sed nō ecōtra. Virtus ergo hominis ordinata ad bonum secundum ꝙ modificatur secundum regulam rationis humanæ potest ex actibus humanis causari inquantum huiusmodi actus procedunt a ratione: sub cuius potestate & regula tale bonū consistit. Sed virtus ordinans hominem ad bonum secundum ꝙ modificatur per legem diuinā & non p rationē humanam: non potest causari per actus humanos quorum principium est ratio: sed causatur solum per operationem diuinam scilicet infusionem gratiæ. Huiusmodi autem virtutes acquisitæ ex assuetudine operum sine gratia non sufficiunt ad salutem. vnde beatus Augustinus. Vbi deest agnitio veritatis incommutabilis. i. dei per fidem: falsa est virtus

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiã in optimis moribus. xxviij. q. i. omnes deinceps. §. ex his. Vnde non sunt perfectę simpliciter: ita. ſ. q᷑ perficiant hominem in ordine ad vltimũ finẽ: sed secũdum qd. inquãtũ pficiũt quo ad fœlicitatẽ humanã seu ciuilẽ cõuersationẽ. Et de hmõi ỽtutib⁹ loquit ꝓphs in Ethi. & alij gẽtiles. Et de his intelligit illud Hiero. Virtutib⁹ Romani ꝓmeruerũt imperiũ xxviij. q. i. §. ex his. in fine. §.

§. III. VIRTVTES INFVSE SVNT

Virtutes infusæ quæ sint.

illę quæ causant ex gra dei. Et de hmõi dicit beat⁹ Aug. differiens ỽtutẽ q᷑ ỽtus est bona q᷑litas mẽtis: q᷑ recte viuit: q᷑ nemo male vtit: quã deus in nobis sine nobis operat. Sũt autẽ istæ virtutes nõ solũ fides: spes: charitas. sed etiã oẽs aliæ: vt prudẽtia: iustitia: & hmõi. Pro cui⁹ declaratione dicit beatus Tho. vbi. ã. q᷑ oportet effect⁹ suis causis & pricipijs esse proportioãtos. Oẽs aũt virtutes tã intellectuales q᷑ morales q᷑ ex nostris actib⁹ acq̃runt ꝓcedũt ex q᷑busdã pricipijs naturalibus in nobis ꝓexistẽtib⁹: loco q᷑rum naturaliũ pricipioꝝ cõferunt nobis a deo ỽtutes theologicę q᷑bus ordinamur ad finẽ supnaturalẽ. Vñ oportet q᷑ his ẽt ỽtutib⁹ theologicis proportioabilit alq̃ habit⁹ correlpõdeat diuinit⁹ infusi seu causati in nobis: q᷑ sic se habẽt ad ỽtutes theologicas sicut se habẽt ỽtutes morales & intellectuales ad pricipia naturalia virtutũ. Et ꝓ ỽtutes q᷑dẽ theologicas pficit aia inquãtũ sufficiẽter p᷑ eas ordinat in deũ immediate. Per alias ỽtutes ifusas. ſ. morales & intellectuales: vt prudẽtiã & iustitiã: fortitudinẽ & tẽperantiã cũ partib⁹ suis: pficit aia circa alias res: in ordine tñ ad deũ: & sic nõ sunt supfluæ. Et hmõi sunt pfectæ virtutes simplicit & necessariæ ad salutẽ. Et de his intelligit illd Ambro. in hexameron. Illa aia a deo cõpingit q᷑ habet in se ỽtutũ gram renitentẽ splẽdorẽ᷑ pietatis. Illa aia bene picta est in qua relucet diuinę opatiõis effigies. Illa aia bene picta est in q᷑ splẽdor gliæ & parenæ imago substãtiæ. i. Christus ꝓ gram ỽtutũ. de poen. di. ij. illa. Itẽ Greg. sup Ezech. ait. In sanctoꝝ quippe cordibus spũssanctus iuxta quasdam virtutes: scilicet dum pseuerant in gra: semper manet. iuxta quasdam recessurus venit & venturus recedit. In fide enim spe at᷑ charitate: & in bonis alijs sine quibus non potest ad cœlestem patriam peruenirí. sicuti est humilitas: castitas: iustitia at᷑ misericordia: fœcũda perfectorũ corda nõ deserit. In ꝓphetia vero virtute: doctrinæ fœcũda: miraculorum exhibitione electis aliq̃n adest: aliq̃n se subtrahit. de pœni. di. ij. potest. Quo ad primas virtutes dicitur spiritus stabilis. Quo ad secundas dicitur mobilis in libro Sapiẽ. Et dicuntur gratię gratis datę huiusmodi virtutes largo modo. Qui diu moraliter vixit & est in gratia dei: habet vtrasq̃ infusas & acquisitas. Et nota q᷑ quidam dixerunt idem esse realiter fm essentiam gratiam & virtutem insusam: sed differre ratione: quia gratia dicitur inquantum gratis datur a deo & facit hominẽ deo gratum & opera eius. Sed virtus dicitur inquantum inducit hominem ad bene operandum. Et hoc videtur sensisse magister sen. in. ij. distinctio. xxvj. Sed beatus Tho. ſ. ij. q. cx. arti. iij. in corpore. q. dicit & probat q᷑ differunt realiter & fm essentiam. Et gratia quidem est accidens existens in essentia animæ sicut in subiecto. Virtutes vero in potẽtijs animæ sicut in subiecto. Et sicut radij procedunt a sole: ita virtutes a gratia. Et de gratia quidẽ alibi tractabitur: hic de ỽtutibus.

Gratia & virt⁹ quõ differant.

Virt⁹ infusa & acquisita differunt.

Et nota secundum beatum Tho. vbi. ã. q. lxiij. arti. iij. q᷑ virtutes infusæ differunt essentialiter seu specie a virtutibus acquisitis moralibus & intellectualibus. Nam alterius rationis formalis est mod⁹ impositus in actu ipsarum virtutum circa materias suas per regulam rationis humanę: & alterius modus impositus secundum legem diuinam: puta in sumptione ciborum modus statuitur ratione humana ne nocear valitudini corporis: nec impediat rationis actum. Secũdum autem regulam legis diuinę requiritur q᷑ homo castiget corpus suum & in seruitutem redigat per abstinentiam cibi. Itẽ per ỽtutes morales infusas regulant homines: vt bene se habeãt in ordine ad hoc q᷑ sint ciues sanctorũ & domestici dei. Per ỽtutes aũt acq̃sitas vt bene se habeãt in ordine ad res humanas: & sic ad aliũ finẽ sunt ordinatæ q᷑ illæ. Põnt aũt assignari triplex differẽtia in virtis q᷑: seu q᷑ differũt in trib⁹. Prio in causalitate: in corruptibilitate: & i vsitate. In causalitate qdẽ q᷑ infuse causant a deo nõ ex actu hũano. acquisitę autem ex actibus humanis. Et quia deus operatur in instanti: homo autem paulatim: ideo ỽtutes acq̃sitæ tẽpus & nõ parũ requirunt: infuse in instanti per gram iustificati obtinẽtur. vnde Ambro. Cum renũciat improbitati: statim ascisciꝝ virtus. Egressus em malitiæ: ỽtutis operat⁹ ingressum. eodemq᷑ aditu quo vitiũ excludit: inocẽtia copulat. in decretis. xxxij. q. i. cũ renũciat. Secũdo virtutes differũt in corruptibilitate. Nam virt⁹ acquisita corrumpitur quo ad habitũ per vnum actum contrarium: puta castitas acquisita per vnicũ actum fornicarium. Non enim directe actus contrariatur habitui: sed habitus actui. Sicut autem habit⁹ virtutis (vt dictum est) ex pluribus actibus bonis non vno acquiritur: ita & habitus vitij. Sed habitus virtutis infusæ corrumpitur per vnicum actum peccati mortalis: immo omnes virtutes infusæ simul deficiunt per mortale: hoc ideo est: quia quodlibet mortale directe cõtrariatur gratiæ & tollit gratiam quæ causa est huiusmodi virtuum. Remota autem causa remouetur effectus Vnde Aug. Omnis virtus patitur detrimentum ab vno vitio. Et sic exponitur illud Iaco. ij. Offendens in vno factus est omnium reus: scilicet virtutum. de pœniten. distin. v. c. consideret. Tertio differunt in vtilitate: quia actus virtutis infusæ est meritorius vitæ æternæ. Non autem actus virtutis acquisitæ sine gratia comite. Vnde Gratianus dicit. xxvij. q. i. §. penul. q᷑ tales virtutes scilicet acquisitæ non sunt veræ: qa carent fructu salutis æternæ.

§. IIII. DIVISIO VIRTVTVM ALIA

Virtutũ alia diuisio.

datur de virtutibus fm q᷑ habent hominem perficere: videlicet q᷑ virtutũ aliæ sunt intellectuales: aliæ morales: alię theologicæ. De primo & sc̃o genere virtutum tractãt ꝓphi gentiles. Vnde & ꝓphs in. ij. Ethi. dicit duplicem esse ỽtutẽ. Hanc quidem intellectualem: illã vero moralẽ vocat. Theologicas aũt non posuerũt nec de eis cognitionẽ habuerũt. Sed solum fideles per infusionem habent illi qui habent. Et similiter de donis spiritussanctι non habuerunt notitiam gẽtiles.

virtutes intellectuales.

Intellectuales ỽtutes sunt quinq᷑ secũdũ philosophũ in lib. Ethi. scilicet sapientia: intellectus: scientia: ars & prudẽtia. Et dicuntur intellectuales: quia sunt in intellectu vt in subiecto & perficiunt ipsum. Et primæ tres sunt in intellectu speculatiuo: aliæ duæ in intellectu practico. Prudentia tamen & si sit intellectualis quantum ad essentiam & inter eas connumerentur: tamen quantum ad materiam est etiam moralis. Et sciendum q᷑ quatuor ex his sapientia: scientia: intellectus & ars: non proprie & stricte sunt virtutes: nec consueuerunt nominari virtutes: sed aliquando distinguuntur ex opposito. vt in. iij. Topi. prout scilicet virtus perfecta sumitur. Pro cuius declaratione dicit beatus Tho. ſ. ij. q. lvij. articulo. i. q᷑ aliquis habitus dicitur virtus dupliciter. Vno modo: quia facit facultatẽ bene operãdi id est faciẽdi id qd᷑ in se bonũ est. Alio modo qa cũ facultate facit & vsum bonum. i. cõgrue ordinare ipsum opus ad debitũ finẽ. Prio igit mõ: habitus intellectuales dicunt ỽtutes: qa faciũt facultatẽ bonæ opationis: q᷑ est cõsideratio veri. hoc em est bonũ opus intellectus: sed nõ dicunt habit⁹ intellectuales ỽtutes. Sc̃o modo q᷑ si facientes bene vti habitu vel potẽtia. Ex hoc em q᷑ aliq᷑s habet habitũ sciæ speculatiuæ nõ inclinatur ad benevtẽdũ: sed fit potẽs speculari verũ de his quoꝝ habet sciam. Sed q᷑ vtat scientia habita. hoc est volũtate mouente: & ideo virtus quæ perficit voluntatem: vt charitas vel iustitia: facit bene vti speculatiuis habitib⁹. & secũdũ hoc in actib⁹ eorũ potest esse meritum. solũ ergo morales cum prudẽtia dicuntur virtutes perfectæ. Vñ de hoc philosoph⁹. ij. Ethi. dicit q᷑ ỽt⁹ est habitus electiuus. i. electionem faciens in medio ꝓsistens secundum determinationem rationis.

§. V. DIFFERVNT AVTEM SAPIEN

Dria sapientia scia & intellectus inquantum sunt virtutes habitus: & in pientiæ quãtũ dona spiritussanctι: q᷑a inquãtum virtutes acquirunt per exercitium & pficiũt hoiem in ordine ad fœlicitatẽ humanam. Sed inquãtum dona infunduntur a deo & perficiũt hominẽ in ordine ad fœlicitatẽ supernã: ad prõpte sequẽdũ mot⁹ spiritussanctι quos facit in anima. Hæ quinq᷑ virtutes intellectuales possunt figurari per quinq᷑ virgines sapientes: & quinq᷑ fatuas. de quibus habetur parabola Mat. xxv. Virgines omnes sunt: quia in se habẽt integritatẽ veritatis. Sed quinq᷑ sapientes accipientes oleum in vasis cum lampadibus

scię & ĩtellect⁹.

padib⁹ sunt ipsæ prour debite habentur & exercẽt cũ oleo scilicet charitatis in vase cordis & lãpade clarę famæ. Quiq᷑ fatuę sũt cũ habent sine oleo charitatis & boni exempli. & his claudit ianua paradisi: alijs apitur. Et sapiẽtia q᷑dem est de diuinis: nõ q᷑dem iq̃ãtũ hñr diuia reuelatiõe. hoc em ꝓtinet ad finem. Sed inquãtũ hñr rõne hũana. Cõsiderat aũt sapientia altissimas cãs: vt dr̃ in. ſ. Meta. vñ q᷑uenienter iudicat & ordinat de oĩb⁹. Quia em iudiciũ pfectũ & vlt haberi nõ põt nisi p᷑ resolutiõem ad prias causas. Etiõ nõ solũ de q᷑clusiõib⁹ iudicat de quibus est scientia: sed & de principijs quoꝝ est intellectus. Vnde qa considerat sapientia altissimam causam quæ est de⁹. & per causam iudicatur de effectu: & per causam superiorem de causis superioribus. Ideo sapientia habet iudicium de omnibus alijs virtutibus ĩtellectualib⁹: & ꝓeminet ipsis. Et q᷑is de deo in præsenti non possit haberi certa cognitio quo ad multa. sicut habetur de alijs rebus. tamẽ talis cognitio ĩperfecta sui nobilitate præeminet cognitioni etiam perfectæ aliarum rerum. Vnde phs dicit in. ij. de cœlo & mundo: q᷑ magnum est de rebus cœlestib⁹ posse aliquid cognoscere: vl de rebus nobilioribus etiã debili ratione. Et in libro de animalib⁹ dicit. q᷑ amabile est magis puĩ aliquid cognoscere de rebus nobilioribus: q᷑ multa cognoscere de rebus ignobilioribus. Scientia est habitus cõclusiõnũ per demonstrationem acquisitus: & est circa creaturas. Et habet multas species: quia diuersæ sunt scientiæ sc̃m diuersas materias. Et ex his aliquæ dicuntur artes liberales: scilicet triuium vt grammatica, logica, & rhetorica, Et quadruuium. vt aritmetica: q᷑ est de numeris musica: quæ est de sonis. geometria: quę est de mensuris. astronomia: quę est de astris seu motibus & influentijs corporum cœlestium. Et artes quidem dicuntur secundum beatum Tho. vbi. ã. quia habent quandam similitudinem cum arte. Ad artem enim pertinet opus: quia ad illud ordinatur. Et quia in speculabilibus est aliquid per modum cuiusdam operis: puta constructio syllogismi: aut orationis congruæ: aut opus numerãdi vel mensurandi. & ideo dicuntur artes non tamen proprie & stricte. Artes aũt dicuntur non simpliciter: sed liberales ad differentiam illarum artiũ quæ ordinantur ad opa p᷑ corpus exercitata: quæ sunt quodãmodo seruilia: inquãtũ corpus seruiliter subdunt animæ: & homo, fm animã est liber. Aliæ artes dicunt mechanicæ: q᷑a ĩtellect⁹ quodãmodo mechat in eis: & adulterat recedens a cõsideratiõe veritatis: quę est spõsa eius. Aliæ vero scientiæ quæ ad nullũ hmõi opus determinantur: simpliciter scientiæ dicunt: vt philosophia naturalis. Et q᷑is scientia sit virtus: vt dicit tñ Aug. q᷑ sunt quædã quę meli⁹ est nescire q᷑ scire. distinc. xxxviij. q᷑uis. & hoc propter abusum. & Amb. dicit q᷑ astronomia & astrologia & alia hmõi despecta sunt. Et qui his studet. curam animæ non habent. distinc. xxxvij. legimus. ſ. & Hiero. ait. Geometria & aritmetica & musica habent quidem in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa scientia pietatis. distinc. xxxvij.

Scięcia qd sit.

quid sit ĩtellect⁹

si quis autem mouerit. Intellectus est habitus pricipiorum quæ per se nota habentur: & statim ab intellectu percipiuntur. vt q᷑ omne totum est maius sua parte & huiusmodi. Et non solum per intellectum cognoscuntur principia naturaliter nota in speculatiuis: sed etiam in operatiuis: vt q᷑ malum est fugiendum. q᷑ nemini est facienda iniuria & hmõi. Et sine intellectu hmõi principiorum: quæ pertinent aduitã moralem: nõ possent haberi aliæ ỽtutes. Opinio autem & suspitio non ponuntur virtutes q᷑uis sint intellectuales habitus. ex eo fm beatum Thomã vbi. ã. quia habitus virtutis determinatæ se habent ad bonum. & nullo modo ad malũ. Bonum autem intellectus est verum: malũ eius est falsum. Vnde illi soli habitus intellectuales dicuntur virtutes: quibus semper verum & nunq᷑ falsum inest. Opinio autem potest esse veri & falsi. Est enim opinio vehemens inhæsio intellectus alicui conclusioni cum formidine tamen de opposito. Suspitio autem est leuis inhæsio cum formidine de opposito. Ars etiam secundum philosophum in vi. Ethicorũ ponitur virtus. non tamen proprie & perfecte. Quia secundũ beatum Thomam. q. lvij. arti. iij. cũ ars nihil aliud sit q᷑ recta ratio aliquorum operum faciendorum: quorum tamen bonum non consistit in hoc q᷑ appetitus humanus aliquo modo se habeat ad eas. sed i eo q᷑ ipsum opus quod facit in se bonum est. Non enim pertinet ad laudem artificis. iquã-

tum artifex qua volũtate opus faciat: sed quale est opus qd᷑ facit. Et in hoc cõuenit cũ habitibus speculatiuis prædictis aliqualiter: quia scilicet pertinet ad ipsos qualiter se res habeãt quas cõsiderãt vel quas faciunt quo ad artẽ. nõ aũt qualiter se habeat human⁹ appetit⁹ ad illas. Sunt aũt artes multiplices. Prudẽtia fm. b. Tho. vbi. ã. q᷑uenit i hoc cũ arte qa est Quafr in intellectu practico & circa contingentia quæ possunt ali prudenter se habere. Sed differt in hoc. quia ars imperfecte habet ratia cõuetionem ỽtutis: quia facit solũ facultatẽ boni opis: nõ autem niat cũ vsum. Vnde per eã nõ fit appetit⁹ rectus. Bonũ em rei᷑ artificialiũ nõ est bonũ appetitus hũani. sed bonũ ipsorum operum artificialium Sed prudentia habet. pfecte rõnẽ virtutis quia facit cũ facultate boni opis esse bonũ vsũ. & respicit rap petitum præsupponens rectitudinẽ eius. Diffinitur autem prudentia secundum philosophum sic. Prudentia est recta ratio agibilium. Ars vero est ratio factibilium. Differunt autẽ agere & facere in hoc secũdum ꝓphm. ix. Meta. q᷑ factio est actio trãsiẽs i materiã exteriorẽ sicut ædificare. secare & hmõi. Agere autem est actus permanens in ipso agente. sicut videre, velle & hmõi. Est autem prudentia necessaria ad bene viuendum. Nã bene viuere consistit in bene operari. Ad bene autem operandum requiritur electio recta. Cum autem electio sit eorum quæ sunt ad finem: ad rectitudinem ipsius duo requiruntur scilicet debitus finis & id quod cõuenienter ordinatur in debitum finem. Ad debitum finem eligendũ disponitur conuenienter quis per virtutes morales q᷑ pficiunt appetitiuam potentiam cui⁹ obiectũ est bonũ & finis. Inclitiant em morales appetitiuam in bonũ conueniẽs rõni qui est debitus finis. Ad id autem quod conuenienter ordinat in debitum finem disponitur homo per habitum rationis: quia consiliari, iudicare, percipere, quæ sunt eorum quæ sũt ad finem: sunt actus rationis. Et habitus etiam horum actuũ est prudentia q᷑ perficitur ratio ad hoc q᷑ conuenienter se habeat ad ea quæ sunt ad finem. vnde maxime necessaria virtutum fm beatum Thomã vbi. ã. q. lvij. arti. v.

§. VI. SECVNDVM GENVS VIR

De ỽtutum dicitur morale: vt᷑ prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia. Dicuntur autem hæ virtutes & morales & principales & cardinales. Et morales dicuntur seu de morib⁹ fm bus. philosophum. i. Ethi. fm q᷑ mos importat quandam inclinationem naturalem: vel quasi naturalem ad aliquid agendum. Pro cuius declaratione sciendũ fm b. Tho. ſ. ij. q. lviij. arti. i. q᷑ mos duo significat. Quandoq᷑ significat q᷑suetudinẽ sicut dicitur Actuum. xv. Nisi circuncidamini sc̃m morẽ Moysi: non poteritis salui fieri. Ad qd᷑ etiam facit qd᷑ dicit Augu. x. dist. in his. Mos populi dei & instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Quandoq᷑ mos significat inclinationem naturalem vel quasi naturalem ad aliqid agendũ. Vñ & brutorum animalium dicuntur aliqui mores. Vñ dicitur ij. Machabæorum. x. Leonum more irruentes in hostes prostrauerunt eos. Et sic accipitur in Pſ. lxvij. Qui habitare facit vnius moris in domo. Et huic significatiõi morali ꝓpria est alia significatio qua mos significat consuetudinem. Nam consuetudo conuertitur in naturam: & facit ĩclinationem similem naturali. Sicut aũt cõsuetudo: ita & mos ꝓprie est de his quæ sunt bona nõ mala: ad quod facit q᷑d᷑ dicit. di. vij. quæ contra mores. Ab hac autem secunda significatione moris dicitur virtus moralis: q᷑ inclinatio ad actum proprie competit appetitiue virtuti: cuius est mouere omnes potentias ad agendum. Virtus autem moralis est in appetitiua parte & perficit eam. Dicuntur autem secundo prædictę virtutes principales respectu minus principalium. & hoc secundum beatum Tho. q. lxi. arti. i. vbi. ã. Vel respectu virtuum intellectualium: quæ solum faciunt boni operis facultatem: sed non vsum vt morales. Et ideo dicuntur imperfectæ virtutes. Perfectum autem est principalius imperfecto sicut morales principaliores. Et si non quantum ad subiectum in intellectualibus: tamen quantum ad rationem virtutis quæ respicit bonum: qd᷑ est obiectum appetitus. Dicuntur etiam principales prædictæ virtutes respectu virtutum eis annexarum quæ sunt minus principales. Omnes autem virtutes reducuntur ad prædictas quatuor. vt ostendit Tullius in rethorica sua. Nam prudentiæ annectuntur tres virtutes secundum phm. in. vi. Ethicorum. Prima. ſ. tiæ ãne

De ỽtutibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctūtur tres virtutes.

Virtutes annexæ cardinalibus.

cubolia q̄ est bñ ꝺsiliatiua: iqrendo de varijs modis & vijs qb⁹ pōt pueniri ad debitū finē. Secūda est synesis q̄ est iudicatiua .ſ. determinādo ex diuersis vijs & modis quę menti occurrit: illud q̄ ſit ꝓuenienti⁹ ad pueniēdū ad finē debitū ſm cōmunes regl⁹ & leges. Tertia gnomyn. q̄ ſumit iudicium de agēdis ſm rōnem naturalē i his i qb⁹ deficit lex. Propri⁹ aūt actus & ꝑncipalis prudētiæ est ipare vt executioni mādet q̄ ꝺsultū & iudicatum est. Dicit aūt prudētia ꝺsultum & iudicatiua: sed hos duos act⁹ nō facit immediate: sed mediātib⁹ ꝓdictis .ſ. eubolia, synesi, & gnomyn. Iustitiæ aūt ānecūt: religio, pietas, obſuātia, obedictia, liberalitas, gratia seu gratitudo: vindicatio sub qua comprehēditur pœnitentia inquantum virtus: veritas: affabilitas seu amicitia: & epikeia seu æquitas. Fortitudini annectuntur magnanimitas, magnificentia, patientia, & perseuerantia. Temperantiæ annectuntur continentia, mansuetudo, clementia, modestia studiosit⁹, eutropelia seu vrbanitas, & humilitas & de his patebit. ſ. Dicuntur tertio virtutes cardinales. vnde Amb. ſuper Lucam. Scimus virtutes esse quatuor cardinales temperantiam, iustitiam, prudentiam, & fortitudinem. Propter ea autem dicuntur cardinales: vt dicit in catholicon: ad ſimilitudinem cardinis in quo motus ostij firmat. Cardo aūt ſm eundem est vna pars ostij, ſ. cuneus qui in foramine vertitur vnde & cardo dicitur aliquādo ipm foramen. Et dicit cardo a cardian. quod est cor. quia sicut cor hoiem regit & mouet: ita ille cuneꝰ ianuam regit & mouet. Hinc & assistentes papę præcipue dicuntur cardinales: quia per eos mund⁹ debet regi gubernari & moueri: sicut ostium per cardinem hæc ibi. vnde Prouer. xxvj. Sicut ostiū vertitur in cardine: ita piger in lecto suo. Dicuntur ergo cardinales hæ virtutes: qa per eas vertit cor hūanum secūdū rationem: vt clauda tur vijs & aperiatur bonis operibus. De his dicit Sap. viij. Sobrietatem .i. temperantiā & prudentiā docet & iustitiam & virtutem .i. fortitudinem: quibus nihil in vita vtilius est hoibus. Et figurantur p velū ex quatuor coloribus intexti quod erat ante tabernaculū: vt ponit magister in .iiij. ſen. Figurentur etiam per quatuor angulos domus Iob quæ est cōſcientia secundum Grego. in moral. Significantur etiam p quatuor animalia quæ vidit Ezech. eiusdem .i. Aquila eꝰ significat prudentiam. Homo iustitiam. Leo fortitudinem. Vitulus temperantiam ſm Grego. ſuper Ezechi. Et prudentia quidem dicitur cum alijs tribus cardinalis & principalis eas excellens: non tamen cosueuit dici moralis.

§. VII. DE DICTIS VIRTVTIBVS

cardinalibus secūdū Tho. .i. ñ. q. lxj. art. iiij. est duplex opinio Quidam enim dicunt esse quasdam conditiones generales humani animi: quæ inueniuntur in omnibus virtutibus: ita scilicet ꝙ prudentia nil aliud sit q̄ quædam rectitudo discretionis in quibuscumq; actibus vel materijs. Iustitia sit quædam dispositio animi per quam homo opatur qd' debet in quacūq; materia. Temperātia vero sit quędam dispoſitio animi quæ modū quibuscumq; passionibus vel operationibus imponit. Fortitudo autem sit dispositio animi p quam firmatur in eo quod est ſm rationem ↄtra quoscumq; impetus passionum vel laborum. Hæc quatuor sic distincta non imporant diuersitatem habituum virtuosorum quātū ad iustitiam fortitudinem & temperantiam. Cuilibet enim virtuti morali ex hoc ꝙ est habitus ꝓuenit ei firmitas q̄dam ne a contrario remoueatur: quod secundum prædicta pertinet ad fortitudinem. Et ex hoc ꝙ est virtus habet ꝙ ordinet ad bonum in quo importatur ratio recti vel debiti: quod pertinet ad iustitiam. Et ex hoc ꝙ moralis est: habet ꝙ modum rationis oſeruet in omnibus & vltra non ſe extēdat quod pertinet ad temperātiam. Solum autem hoc quod est habere discretionem: quod dicebatur pertinere ad prudentiam: videtur distingui ab alijs tribus: inquantum hoc est ipsius rationis per essentiam: alia tria important quandam participationem rationis. Alij vero & melius accipiunt has quatuor virtutes secundum ꝙ determinantur ad materias ſpeciales. Vnaquæq; quidem illarū ad vnam materiam in qua principaliter laudatur illa generalis conditio a qua nomen virtutis accipitur. Et ſcd'm hoc manifestū est ꝙ prædictæ virtutes sunt diuersi habitus ſcd'm diuersitatem obiectorū distinctis. Quod ergo dicit Gre. in. xxij. moral. ꝙ prudētia vera nō est q̄ iusta: fortis: & temperans non est. potest intelligi ſm primā opinionē dictā. Vel ꝙ iste virtutes denominant adiuicem p redūdātiā quādā qa a prudētia alię dirigit. Et q est fortis in periculis mortis: est habilior ad refrænādū delectabiliū ꝺcupiſcentiam: & sic de alijs. De dictis aūt virtutibus moralib⁹ ſcīēdū ꝙ non sunt passiones: quod pater ex eo ꝙ virtuqa passiones ſm se ꝺsiderate se habēt ad bonū & ad malum: tes mo ſm ꝙ possūt cōuenire ratiōi vel nō cōuenire. Nihil aūt tale rales nō potest conuenire ꝟturi cū sp se hēat ad bonū. Dicit aūt ꝟrus sūt passiones moralis mediū iter passiones non ſm esse tiā: qa tunc esset siones. eiu sdē generis cum extremis: sed dicitur medium quantum ad effectū: qa .ſ. inter passiōes ostituit mediū. Sed ad actū ꝟtum potest cōcurrere passio: sic ecōtrario ad actū vitios⁹. Passio em tristitiæ reperitur i actu iudiæ: ſm ꝙ cōtrariat talis passio rationi: & immiſericordia ſm ꝙ cōuenit rōni: Sūt aūt virtutes morales vel circa actus interiores rationis dirigendos vt prudentia: vel circa actus interiores ad alterū: vt iustitia: vel circa passiones irascibiles: quæ sunt spes & despatio: audacia & timor: ira & fortitudo. Aut concupiſcibilis quæ sunt amor & odium: desiderium & abominatio: gaudiū & tristitia. Et de istis passionibus .ſ. in .ſ. parte de tēperātia. Sed notandum ꝙ ſi passiones animi dicantur inordinatæ affectiones: ita ꝙ per deliberationem rōnis eis assēriat, sic non possunt esse in aio sapientis .i. virtuoſi. vt dicebāt Stoici. Sed ſi passiones dicuntur qcumq; motus appetitus ſenſitiui qui præueniunt iudicium rationis: sed ordinant⁹ ab ea. ita ꝙ nō eis assēciūt sic possunt esse in aio sapiēris & quātūcūq; ꝟtuoſi. vt dicebāt Peripatetici. q̄ꝝ secta istituit Ariſt. & vt dicit Aug i. ix. de ci. dei. c. iiij. vbi ista tractat, discordia hæc inter Stoicos & Peripateticos magis erat ſm ꝟba q̄m ſm reꝝ ſnias: Proprior tn̄ erat locutio Peripateticorum .ſ. ꝙ passiones ca derent in animo sapientis: sed regulatæ erāt a rōne. Et ꝟtutes quidē morales quæ sunt circa passiones: vt foritudo & ꝟtutes temperantia: in vſu suo seu actu non possūt eē absq; passiōe. Huius rō est, qa ſm hoc sequeret⁹ virt⁹ moralis ꝙ faceret appetitū ſenſitiuū omnino otioſū. Sed non ptinet ad ꝟtutē ꝙ ea quę sunt subdita rōni a proprijs actibus vacēt. sed ꝙ exequāt passiones imperiū rōnis, ꝓprios act⁹ agēdo. Vñ sicut ꝟtus mēbra corporis ordinat ad actus exteriores debitos: ita apperitū ſenſitiuum ad mot⁹ ꝓprios ordinatos. Motus a pperitus ſenſitiui sunt passiōes: q̄ sunt materia dictarum ꝟtutum. sed virtutes q̄ non sunt circa passiōes: sed circa operationes possūt esse sine passione. vt iustitia. qa per eas applicatur volūtas ad proprium actū q̄ non est passio. seq̄t tn̄ ad actū iustitiæ gaudiū. nō ſm ꝙ passio est: sed actus in voluntate. Et ſi hoc gaudiū multiplicet⁹ p iustitiæ perfectionē: fiet redūdātia vſq; ad appetitum ſenſitiuū. Tristitia aūt cū sit passio ex dictis patet ꝙ potest esse cū virtute & in virtuoſo. Et ꝙ dicit de sapientia q̄ docet istas virtutes: vt habetur Sap. viij. ꝙ nō habet amaritudinem conuersatio illius: nec; tædiū cui⁹ illi⁹ sed gaudium. intelligit ſm. b. Tho. vbi. ſ. ꝙ nō tristat de sapientia & de his q̄ congrunt ei .ſ. actibus bonis. sed tristatur vtiq; de his q̄ sunt impedimenta sapientiæ & hæc est bona tristitia. Tristari em̄ potest sapiens de nocumentis corporis: sed moderate. & de peccatis quę habet: qa in multis offendimus omnes. ait Iac. iij. Et de peccatis præteritis: & de peccatis proximorum: & hoc laudabiliter. Inter has autem virtutes morales excellit iustitia. vnde Grego. xñ. q. ij. c. cum deuotissimā. dicit. Summum bonum est in rebus humanis iustitiam colere: & sua vnicuiq; iura seruare.

§. VIII. DIVIDVNTVR AVTEM SV

pradictæ ꝟtutes cardiales i. iiij. dēias. ſ. exēplares purgati animi: purgatorias: & politicas ſm Plotinū Plm. vt recitat Macrob. deſonio Scipiōis. Quæ diuisio diuersos effect⁹ notat diuersorum: & diuersos status habentiū eas. Pro cui⁹ declaratione dicit beatus Tho. .i. ñ. q. lx. arti. v. ꝙ sicut Augsti. dicit in lib. 83 ſm de morib⁹ ecclię. Oportet ꝙ aīa aliqd sēq̄t ad hoc ꝙ ei ꝟtus possit inasci. & hoc est de⁹: quē ſi sequmur: bñ viuim⁹. Oportet igit ꝙ exēplar hūanæ ꝟtutis in deo p̄existat. sicut etiā in eo p̄existūt oim reꝝ rōnes. Sicigit⁹ virt⁹ pōt ꝺsiderari, put est exēplariter i deo: & sic dñr ꝟtutes exēplares: ita .ſ. ꝙ ipsa diuina mēs in deo dicat⁹ prudētia. Tēperātia vo ꝓuersio itētiōis diuine ad seipm: sicut i nobis tēperātia dr̄ p hoc ꝙ concupiscibilis conformat rationi. Fortitudo autem dei est ei⁹ immutabilitas

rabilitas. Iustitia vo dei est oꝺsuatio legis æternæ i suis opibus sicut Plotin⁹ dixit. Et qa hō ſm suā naturā est aīal politicū: ꝟtutes hmōi cardiales ,put i hoie existūt ſm ꝺditionem suæ naturæ politicæ vocant: ,put .ſ. hō ſm has ꝟtutes recte se hēt in reb⁹ hūanis gerēdis. Et ſm magm̄ sētē. in. iij. ex⁹ bis Aug. Prudētia ē in pcauēdis insidijs. iustitiā in subleuādis miserijs. fortitudo in pserēdis molestijs, tēpantia i coercēdis delectatiōib⁹ prauis. hæc ibi. Sūt tū & alij act⁹ dictæ ꝟtutū vltra ꝑdictos. Qui ei hñt hic politicas ꝟtutes. hūt qdē tēatiōes magnas deviijs ꝟrijs. sed rōne supant eas. & hic est status imꝑfectoꝝ. Et qa ad hoiem ptinet vtiā ad diuia se trahat quātū potest: vt dicit ph⁹. x. Ethi. & hoc nobis in sacra scriptura multipl⁹ ꝓmēdat. vt est illd'. Estote ꝑfecti sicut pr̄ vr̄ cœlestis ꝑfectus est. Mat. v. necesse est ponere quasdā ꝟtutes medias inter politicas q̄ sunt hūanæ. & exēplares q̄ sunt diuinæ. q̄ quidem virtutes distinguunt secundum diuersitatē mot⁹ & termini. ita .ſ. ꝙ quædā sūt virtutes transcendētiū & in diuinā similitudinem tēdētiū: & hæ vocant purgatoriæ ita scilicet ꝙ prudentia oia mundana diuinoꝝ ꝓtēplationem despiciat omnēq; animi ꝺditionē in sola diuina dirigat. Tēperātia vo relinquat inquantum natura paritur. q̄ corpis vſus regerit. Fortitudo est vt anima non terreat, ꝓpter recessum a corpore & ascensum ad superna. Iustitia vero vt tota aīa consentiat ad hmōi propositi viā. & hūtes hmōi paucas tentatiōes sustinēt & leuiter superant. & sensualitas parū & quasi nihil contradicit rationi. idcirco sunt in magna animi qete. Et hic est status valde perfectorum in via. Quædam vero sunt virtutes iam assequentium diuinam similitudinem quæ vocantur purgati animi: ita scilicet ꝙ prudentia sola diuina itueat. Tēperantia terrenas cupiditates nesciat. Fortitudo passiōes ignoret. Iustitia cum diuina mente ꝓpetuo fœdere societ eā scilicet imitādo. has virtutes dicim⁹ esse beatoꝝ vel aliquorum in hac vita pfectissimorum vt Christi & matris eius. Et nota ꝙ cū dicit ad purgatorias virtutes ꝑtinere despicere: & fugere mundana & solis diuinis inhærere. hæc scilicet deserere res humanas & hoim negotia. vt sit per rectores vbi necessitas imponit: vt qa imperatur tale exercitium per superiorem & hmōi vitiosum esset alias autem virtuosum. Et sic intelligendum est illud quod dicit exercitiū virtutis purgatoriæ. vnde Aug. dicit. Otium sctm̄ quærit charitas: veritatis negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit. ꝑcipiendæ atq; intuendæ vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem. & habet. viij. q. j. qui episcopatum.

§. IX. DE VIRTVTIBVS THEOLOgicis ꝙ necessarium sit ponere virtutes theologicas. scilicet de necessitate ꝟtutum. Sciendum ꝙ modus acquirēdi virtutes est triplex. seu tria debent seruari.

¶ Primum est appetitū dirigere.

¶ Secundum infectiuū excludere.

¶ Tertium est mediū attendere.

Et quātum ad primum debet appetitum dirigere: vt scilicet contrarium eius faciat ad qd' magis inclinatur & delectatur ex natura sua infecta. vt si inclinatur ex natura sua vel consuetudine ad vnum vitium: ad ei⁹ contrarium ad quod ilinatur nitatur. exemplo illorum qui dirigunt ligna distorta qui in aliam partem torquent contrariam vt dirigant. Et sic intelligitur ꝙ regnum cœloꝝ vim patitur & violenti rapiūt illud Mat. xj. Ista ei violētia iferē sibꝝpſi q̄ ad appetitū ſēſuale. vñ & de pœ. dist. .ij. si qs semel. dicit em̄ sic. Si qs semel notatus fuerit i nuidiæ vl ꝓtentiōis vitio: & rurſ⁹ in hoc ipm incideret: sciat se primam cām ex q̄ inuidia vl ꝓtētio nascit i interioribus medullis hr̄e reconditā. Oportet ergo eū p ꝺria atq; aduersa curari .i. p hūilitatis exercitiū. Exercitia vo hūilitatis sūt si se vilioribus officijs subdat: & mīsterijs idigniorib⁹ tradat. Ita nāq; arrogātiæ & hūanæ gl̄iæ vitiū euitari vl curari poterit. vt i ꝺsuetudie hūilitatis affect⁹ vltra iā nō icidat i arrogantiæ & hūanæ gl̄iæ vitiū. Et in singulis vitijs filis cura adhibeat. Hæc ibi. Quantū ad ſm q vult fieri ꝟtuosus debet ifectiuū abijcer̄. Nō ei possum⁹ i delectatiōib⁹ diu morari qui gratulemur i eis. & iō eas i pricipio vitæ debem⁹ exemplo pḥoꝝ seu ꝓhoꝝ virorꝝ vrbis Troianæ q iudicabāt Helenā mulierē plcherrimā quā. ſ. rapuit Paris vt pestē fugiendā. Sic & nos oēs corpales delectatiōes abijciam⁹: qa tūc vl nihil vl parū peccabim⁹. Nā ꝓcupiſcētia delectationū in plura pecca

De ordine virtutum theologicarū ad actū.

de tribꝰ fuādis i acqſitiōe ꝟtutum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta iducit. Tertio debet mediū attēdere. hoc aūt facit quando ab extremis q̄ sūt vitiosa recedit. & pcipue qñ recedit ab extremo qđ magis medio opponit: sicut si qs vult ad fortitudinē puenire oportet q̄ magis recedat a timiditate q̄ magis opponit fortitudini q̄ ab audacia, hęc. b. Tho. i scripto sup libruꝫ Ethicorum.

Quod ois virtꝰ aliq̄ mō ꝓsistit i medio: sed nō ꝑ modū ꝓsistit i medio & modo hoc intelligit

§. I. ET NOTA QVOD OMNIS VIR

tꝰ aliquo mō ꝓsistit i medio: sed nō vno & eodē mō. Nā virtꝰ moralis ꝓsistit in medio rōnis fm q̄ mediū rōnis dr id qđ rō ꝓstituit i aliqua materia: siue circa actiōes: vt i iustitia. qđ etiā dr mediū rei. siue circa passiōes: vt i tēperātia & fortitudine. qđ dr solū mediū rōnis & nō rei. Et pro huiꝰ declaratione dicit. b. Tho. i. ñ. q. lxiij. art. i. q̄ virtꝰ de sui rōne ordiat hominē ad bonū, Moralis aūt virtꝰ ꝓprie est ꝓfectiua appetituę ꝑtis aiæ fm aliquā determinatā naturā. Mēsura, aūt & regula appetitiui motꝰ circa appetibilia est ipa rō. Bonū aūt cuiusli bet regulari & mēsurati in hoc ꝓsistit q̄ cōformet suæ regulæ & mēsuræ. sicut bonū in artificiatis est q̄ ꝓfectū sit regulā artis. Malū aūt ꝓ oppōs in hoc est q̄ discordat a regula & mēsura sua. qđ qđē cōtigit dupliciter. vel ꝑ hoc q̄ sup excedit mēsurā: vel per hoc q̄ deficit ab ea. sicut apparet manifeste in oībꝰ regulatis & mēsuratis. Et iō patet q̄ bonū virtutis moralis consistit i adæquatiōe ad mēsurā rōnis. Manifestū est aūt q̄ inter excessū & defectū, mediū est æqualitas siue cōformitas. Prudētia aūt q̄uis sit intellectualis virtꝰ: hēt idē mediū q̄ & moralis: scilicet rectitudo rōnis, sed in hoc differūt: qa prudentiæ est istud mediū vt regulātis & mēsurātis: virtutis aūt moralis vt regulatæ & mēsuratæ. & sīr excessus & defectꝰ. Aliarum aūt virtutū it ellectualium: vt scia, sapia, & itellectꝰ: bonū cōsistit in q̄dā medio ꝓportionis ad ipam rē fm q̄ dicit esse qđ est: & nō esse qđ nō est: in q̄ rō veri ꝓsistit. Excessꝰ aūt ei⁹ fm affirmatiōnē falsā ꝑ quā dicit esse q̄ nō est. Defectꝰ fm negationē falsā ꝑ quā dicit nō esse q̄ est. Res em ē mēsura intellectꝰ nr̄i: vt dr. ix. Meta. Ex eo em q̄ res est vl nō est: dr ee virtas in opinione & oīone nostra, Virtutes etiam theologicę pnt dici cōsistere in medio: sed nō ita proprie & ꝑ se: sed ꝑ accidens, nam mēsura propria earum & regla est deus. fides em nr̄a mēsurat fm veritatē diuinā. spes fm magnitudinē potētiæ eius. charitas fm bonitatem eius. Et ista est mensura superexcellens omnē facultatem creatam. vnde nunq̄ potest homo tm diligere vel sperare vel credere in eum quātū debet. Et sic non potest ibi esse excessus: sed quanto plus tanto melius. Sed considerando mensuram harum ex parte nostra: videlicet fm q̄ congruit conditioni nostræ possunt considerari medium & extrema ex parte nostra. Nam in dilectione excessus si quis diligeret plus proximum q̄ꝫ deber: puta cōmittendo peccatū pro salute ipius. defectus cum oditvl inuidet vl hmōi. In spe defectus est per desperationem. excessꝰ ꝑ præsumptionem. In fide vt inter contrarias hæreses vt Arriano rū & Sabelianorū vel nimis leuiter credere & difficiliter rationabilia credere & dubitare. In prudentia excessus: nimia solicitudo: vel nimis inniti sensui suo: defectus: negligentia & inconstantia. In iustitia. in distribuendo nimis dare vl nimis parum. In liberalitate quæ est pars iustitiæ excessus ē ꝑ digalitas: defectus: auaritia. In fortitudine nimia audacia vl intimiditas: defectus: pusillanimitas: In temperantia: gula: luxuria & huiusmodi, defectus: insensibilitas: puta non sumēdo necessarias delectationes. Et sic posset assignari i alijs. Mīta autem solent occurrere homini impedimenta in volē do tenere medium. Sed dicit Gre. vij. q. i. aduersitas. Aduersitas quæ bonis vobis id est propositis, obijcit probatio virtutis est: non iudicium reprobationis: vnde non dimittēdū. Figura habetur cum populus dei in deserto vellet ire recto itinere: non declinando ad dexteram vel sinistram ad terrā promissionis: obsteterunt reges Seon & Basan. Sed pugnātes contra eos & vincentes prosecuti sunt iter rectum. Ad tenendum viam medij. i. virtutum inducunt multæ auctoritates. vt illud Pś. lxxij. Deus autem rex noster a sæculo operatus est salutē i medio terræ. i. creaturę rōnalis ꝑ virtutē q̄ consistit in medio, vñ dicit dñs. Scitis qa in medio sīt ego sum. Ioheł. ij. & Aggei. ij. Spūs meꝰ in medio vestri. dicit dñs. Hęc est em via per quam ibant vaccæ quæ trahentes arcā dñi gradiebantur vno itinere: non declinātes neq; ad dexterā neq; ad sinistram: vt habet. j. Reg. vj. Vnde sapiēs. mediū tenuere beati. Et in signum huius legitur Ioan. xx. q̄ resuscitatꝰ xp̄s stetit in medio discipulorum suorum. Et Luc. ij. Inuenerunt eū in tēplo in medio doctoꝝ: & in cruce in medio latronum.

Quasi virtutes theologicę dicūtur cōsistere in medio.

¶ Quæ bona operent in nobis virtutes. CA. III.

§. I. DE OPERATIONE VIRTVTVM

De effectibus virtutum.

Operantur em̄ i nobis. A malo exclusiōem, In prelio triumphatiōem. Et i cœlo p̄miatiōem, vñ apls ad has inuitās dicit ad Ro. xiij. Induamur arma lucis. respectu primi dicunt idumēta. respectu secūdi arma. respectu tertij lucis. Prio ergo virtutes excludunt a virtutes malis. vñ dicunt indumēta. E habitus dr̄ indumēta quibꝰ opant recti excludimur a ꝓfusione nuditatis & turpitudinis. Apo. i. iij. Vestimētis albis induaris. i. veris virtutibꝰ: ne appareat cōfusio nuditatis tuæ. Hic & Amb. de pœ. dist. ij. sapiēs. Sapiēs nūqđ ē ianis. i. nudus: sed sp hēt in se amictū prudētiæ q̄ pōt dicere iustitia vestiebar. Hæ nāq; sunt eterna mētis velamia q̄ nullꝰ pdit nisi volēs: his expoliar? Adā cognouit secundū hæc ibi. Excludit nāq; virtus nō solū culpā: sed & pœnā & tristitiā. Et culpā qđē excludit virtꝰ vt suū ꝓriū. Cōtraria em̄ simł inesse nō possūt. Quælibet em̄ virtꝰ hēt vitiū aliqđ sibi direste ꝓriū: vt castitas luxuriā: liberalitas auaritiā & hmōi. Virtus autem infusa excludit oēm actum pctī mortalis: qa qđlibet sibi contrariatur vl directe vl per quādam cōsequētiā. ratione connexionis earū. Pctā aūt venialia non excludit virtus. Excludit sēd pœnā. Nam q̄uis qs habeat virtutem: oportet q̄ faciat sibi violētiā in operando. Patit em̄ quandā pœnam & difficultatem in actu bono: sed habita virtute operatio fm vsum est delectabilis. Vñ sapiens dicit q̄ signum generati habitus est delectabiliter operari. & sic excludit pœnam difficultatis. Pœnam etiam de cōmissis peccatis diminuit virtus per actum suum qui non solum est meritorius: sed etiam satisfactorius. Excludit etiā tristitiā virtꝰ. virtuosus em̄ non contristat de opere virtuoso: sed gaudet. Vñ dicit Aug. de pœni. dist. iij. si apls. Hinc semper doleat & de dolore gaudeat: quia scilicet dolor de peccatis est actus virtuosus. Tristatur autem de his q̄ virtuti repugnāt aliq̄ modo: scilicet de peccatis suis vel aliorum. vt Ezechias cum fleuit fletu magno. Esa. xxxviij. Et Samuel peccata Saulis. i. Reg. xvi. vel alijs miserijs. Moderate tamen semp ne incidat in desperationem: vt Iudas qui præ tristitia laqueo se suspendit. Mat. xxvij. Non sic Petrus negans. non sic Dauid de morte paruuli filij. ij. Regum. xij.

§. I. SECVNDO OPERANTVR IN

Quatuor virtutes excludunt quatuor malis.

bello victoriam & defensionē. vnde dicunt arma. vñ apls. Arma vestra non sunt carnalia: sed spūalia ad destructiōem inimicorū. ad Ephe. vi. declarat ipa arma dicēs. Induite loricā iustitiæ in omibꝰ sumē. scu. fi. &c. Et galeā salutis assumite. & de alijs alibi scribit. ad ꝫ facit quod habet. xxij. q. j. nisi. Quatuor aūt sunt inter alia vitia & iacula qbus in præsenti vita ab hoste inuadimur & percutimur. s. stultitia: iniustitia: inconstantia: & concupiscētia: Per oppositū quatuor sūt arma quibus ꝓtegimur & pugnam⁹. s. prudentia ꝫ stultitiam. iustitia cōtra iniustitiam: fortitudine ꝫ incōstantiā: tēperantia ꝫ concupiscētiā. Hæc est sīnia Hiero. Sed adhuc potiora sūt arma. Scutum fidei: galea spei salutis: & gladiꝰ charitatis: q gladiꝰ in visione figurata fuit ostensus Iudæ Mach. aureus tū: & dictū est ei in hoc signo vinces. ij. Macha. xv. Et apls. ij. Cor. vi. Per arma iustitiæ a dextris & a sinistris. iustitia est oīs virtꝰ: verū habēdo oēs virtutes has adhuc idigem⁹ adiutorio Christi. & hoc oportet nos cognoscere ex hūilitate & virtꝰ resistere. Et in hoc hēm⁹ figurā in Dauid: q̄ bellās ꝫ gigātē Goliath cū baculo & fūda & lapide eū occidit. j. Re. xvij. Goliath significat diabolū q̄ terribilis & fortissimꝰ est. bellādo ꝫ eū cū. s. rētat debem⁹ vti baculo crucis ad crucifixū recurrēdo. Fūda quæ est vilis est hūilitas q̄ debet adesse cognoscēdo nos miseros. i. infirmos. Lapis est virī resistētia: exēplū in Machario qui dixit diabolꝰ q̄ solū hūtlitas sua eū vicebat

Quatuor rationes.

§. II. TERTIO OPERANTVR IN CE

De quatuor virtutibus principalibus.

lo p̄miationem vnde dicuntur lucis arma. nō solum qa faciant hoiem luminosum interiꝰ in anima & exteriꝰ in quer fatiōe iuxta illd. Luceat lux vā corā hoīb⁹. Mat. v. & pulchrū arma diuersis coloribꝰ virtutū. Hūilitas em̄ pōit nigredinē: charitas cirubedinem: sapiētia aureum colorē: fortitudo viridinē: tēperantia albedinē: prudentia hyacinthinū: Sed etiā dicūtur arma lucis: qa ꝓducūt ad lucem supernæ patrię. vñ Gre. super Ezechielem homil. v. Iusti qa vsq; ad finē vitæ ꝓficiūt i virtute: ad ꝓfectum diē tūe veniūt qñ ad regna cœlestia ꝓducti in ea luce quā desiderāt iā min⁹ aliqđ nō habebunt. de pœ. dist. ij. nō reuertebant. & hoc dicit exponens illud Pro. iij. Iustoꝝ semita q̄si lux splēdēs ꝓficit & crescit vsq; in ꝓfectū diem. Et quāto quis fuerit virtuosior: tanto in patria splendidior: Stella em̄ differt a stella i claritate. i. ad Cor. xv. Hoc autem faciunt veræ virtutes nō fictæ ꝑ hypocrisim: q̄non vere lucēt. Vñ Gre. de pœ. dist. ij. multi. vl fm aliā litterā: citiꝰ incipit capitulum illud. Sæpe hō multis occulte peccatis inuoluit. & in vna aliqua ꝫ tute magnus videt: q̄ ipa q̄ꝫ ꝫ tus imanescēs deficit: qa dū inotescit hoībꝰ, pculdubio laudat: eiusq; fauor inhianter appetit. Vñ fit vt ipa virtus ante oculos dei virtus nō sit: dū abscōdit ꝓ displicet. & pdit qđ placet. qđ intelligendū videt: q̄ñ hoc fit ꝑ hypocrisim: de qua ibi loqtur Grego. & subdit exempla. Later plēq; superbia & castitas innotescit. Atq; iō oftēsa diu castitas circa finē vitę pdit: qa cōperta supbia vsq; in finē vitæ incorrecta retinet &c. Ponit exēplū etiā de mia & patientia: & in fine cap. dicit. Idcirco aūt virtutis iter non puenturi inchoant vt eis q̄ puenturi sunt viam qua gradiantur ostendant: quorū causus vtilitate non modica electorum ꝓfectibꝰ seruit: qa illorū lapsū dū conspiciunt de suo statu contremiscūt: & ruina q̄ illos damnat: istos humiliat. Hec ibi.

¶ De inæqualitate recæptionis virtutum: & quomodo sūt gradus in ipsis. CA. IIII.

§. I. DE INEQVALITATE RECE

Quare vno sit virtꝰ maior q̄ꝫ alio sūt q̄uor rationes.

ptionis virtutum. Sciendū q̄ vnus habet virtutes magis intensę q̄ꝫ alter & nō æqualiter. Et vnꝰ & idem potest habere virtutes magis intensas & perfectas vno tempore q̄ꝫ alio. Et idem etiam vno & eodem tpe pōt hre ꝫ tutē aliquā ꝓfectiꝰ & pleniꝰ q̄ꝫ aliꝰ: nō fm habitū: sed fm inclinatiōem naturæ & apparētiā exteriorē p maius exercitiū. Quātū ad primū q̄ in vno sit maior virtꝰ q̄ꝫ in alio: patet ꝑ q̄uor rōnes. Prio ꝑ meliorē dispōnē: inquātū vnꝰ est melius dispositꝰ ex naturali cōplexiōe ad vnā ꝫ tutē q̄ꝫ aliꝰ: sicut phlegmatici est magis dispositꝰ ex cōplexiōe ad māsuetudinē q̄ꝫ chi⁹. Et sic pōt itelligi illd Sap. viij. Sortitꝰ sū aiam bonā. s. quātū ad inclinatiōem ad ꝫ tutes ex bona corpis ꝓplexiōe. Sed o, ꝑ maiorē assuefactionē inquātū vnꝰ magis assuescit ad ꝫ tutes seu magis exercitat i bonis operibus q̄ꝫ alius. Consuetudo em̄ dicit q̄si altera natura. Et sic ex frequentia bonoꝝ operum magis firmat & itēdit hitꝰ virtutum. Vñ Cypria. Gra spūalis q̄ in baptismo æq̄liter a credentibus sumit in conuersatiōe atq; actu nō post modū vl minuit vl auget: vt in euāgelio dñicum semē æqualiter seminat: sed ꝑ varietate terræ assumit aliud in multiformē copiam vel trigesimi vel sexagesimi vel cētesimi nūeri fructū exuberanter cumulat de cōse. dist. iij. nec quem q̄ꝫ. A gra aūt ꝓcedūt ꝫ tutes ipsæ. Tertio pōt esse magis ꝓfecte ꝫ tꝰ i vno q̄ꝫ in alio ꝓpter maiorē discretionē: inquātū vnꝰ habet pspicatius iudiciū rōnis q̄ꝫ aliꝰ. Ad qđ pōt iduci illd de talentis. Mat. xxv. Vnicuiq; dedit fm ꝓpriā ꝫ tutē. s. capacitatis: cęte ris paribꝰ. Quarto ꝓpter maiorē ipsius ionē. s. diuiq; grāe. & ista ē principalior rō. Magis em̄ ipsum diligit vni de virtute q̄ꝫ alteri fm maiorē itētionē seu ꝓfectionē. Et hoc principali ex bū placito dei fm illd Eph. iiij. Vnicuiq; data est grā fm mēsurā donatiōis Christi. & sēd ario fm conatū hois ad ꝓparādū se ad ip sam: q etiā conatꝰ ex dei dono ꝓcedit. Quātum ad sēd m. In q̄ hō potest ꝓficere in ꝫ tutibus. in dię ꝓficiendo ascēdere. Qđ diffuse declarās Gre. sup Ezechielē. Et habet de pœni. dist. ij. dū sanctam eccliam) sic ait. Vnaq̄q; virtus q̄si q̄busdam gradibus auget: Et sic p incrementa meritorū ad summū pducit. Alia nāq; sunt ꝫ tutis ex ordia: aliud ꝫ tutis ꝓfectꝰ: aliꝰ ꝓfectio. Et hoc ꝑbat idē Gre. in. d. c. per auctoritates Pś. vbi ait. Deus in gradibus eius cognoscetur fm aliā litterā. nā nostra trāslatio habet deꝰ in domibus eius cognoscetur. Et Iob. xxx. Per singulos gradus meos pronūciabo illū. i. ꝑ singula incrēta ꝫ tutum q̄ a deo accipio: laudem deo tribuā. Inducit etiā parabolā q̄ habetur Mar. iiij. De semine iactato in terram: qđ cum ortum fuerit primo iacit herbam: deinde spicā: demū plenū frumentō: in spica. Semen iactat in terram cum, ꝓpositū cōcipitur in corde boni opis: ꝑ semen insuse ꝫ tutis. Qđ ortū est herba: per principiū boni opis executi: spica ꝑ ꝓfectū: plenū frumēto ꝑ perfectionē: trāde per falcē mortis collectum i horreū supnæ patriæ reponitur. iuxta illud. Triticū autem cōgregate i horreum meū. Mat. xiij. Ponit etiā Gre. exemplum de beato Petro qui fuit quasi herba ante passionem conculcatus pede timoris quasi spica tēpore resurrectōis: plenum frumēto post pentecosten. Dicit etiam Gratianus de pœni. dist. ij. charitas est aqua: in fine illius ca. q̄ nemo repēte fit summꝰ: sed a minimis quisq; inchoat vt ad maiora pueniat: Ite nota q̄ nūq̄ potest aliquis ita augeri in virtutibus quin possit adhuc magis perfici: excepto Christo qui summam plenitudinem accepit quantum creatura est capax. Vnde de eo intelligitur illud Ioan. j. Non ad mensuram dat deus spiritum. i. eodē modo tantam mensuram sicut omnibus alijs & sanctis & angelis: sed quasi infinitam. Et quanto quis magis proficit: minꝰ videt sibi habere: quia magis cognoscit qđ sibi deest ad qđ potest pertingere. Et sic intelligitur illud Eccli. xviij. Cum consummauerit homo tunc incipiet. s. secundum æstimationem suam. Quātū ad tertium nota q̄ omes virtutes in vno homine pro eodē tēpore sūt æqualiter intēsę fm. b. Thomā i. ij. q. lxvi. arti. ij. & iij. Quāuis em̄ vna sit excellētior alia iter se eas cōpando. sicut charitas est maior fide & spe & alijs. & prudentia excellētior aliis cardinalibus: tamen sēd m partici patione subiecti. prout. s. intenduntur vel remittuntur in subiecto omnes virtutes vnius hois sunt æquales æq̄liter ꝓportiōis inquātum æq̄liter crescūt, ꝓportionaliter i hoie. Sicut digiti manus sūt inæqles fm quātitatem: sed sūt æq̄les fm ꝓportionē. cū ꝓportionaliter augeant. Vñ & Aug. in li. de tri. dicit. q. q̄cūq; sunt æquales in fortitudine sunt æquales in fortitudine & temperantia & sic de alijs. Quod autem vnus sanctꝰ laudat magis de vna ꝫ tute q̄ꝫ de alijs: vt Abraā de fide. Moyses de māsuetudine. Iob de patiētia. & sic de alijs & de quolibet ꝓfessore cantat in ecclesio. Nō est iudex filius illi &c. eo q̄ habuit progatiuā alicui⁹ ꝫ tutis. Et hoc ꝑ, ꝓpter excellentiorem ꝓptitudinē ad actum talis virtutis. quod potest procedere vel ex natura vel ex ꝓsuetudine: vl ex gratia. Ex quolibet autem actu virtutis non augetꝫ sed vel augetur vel saltem dispōnitur ad augmentum: sicut gutta cauat lapidem: non vno ictu sed sępe cadendo. Similiter per actū malum corrumpitur virtus: vel dispōnitur ad corruptionem. vt per cessationem a bono ope. vel negligenter faciendo & tūc dicit diminui. Et de his hēs. j. tractatu de charitate. c. .

Quare ꝫ tutes ꝓficere in infinitum.

¶ De connexione virtutum vtrū sic sunt catenatæ adiuicem vt vna sine altera haberi non possit. CA. V.

§. I. DE CONNEXIONE VIRTV

Quæ virtutes. s. oīes sint concatenatæ adinuicē vt vna nō possit haberi sine altera. Ad qđ dicit. b. Tho. ꝫ tutes. ij. q. lxv. arti. i. q̄ quantū ad ꝫ tutes intellectuales clarum est q̄ nō sūt connexæ adiuicē: nec ēt cum alijs ꝫ tutibus. Et ratio est qa sunt circa diuersas materias adiuicē non ordinatas. & ideo non inuenitur in eis connexio. Qđ patet ex hoc qa hīs sciam nō hēt sapiam. & hīs vnā sciam nō hēt aliā: & hīs artē nō hēt sciam: & hīs artē vl sciam nō hēt virtutes morales nec theologicas. Quātū aūt ad cardiales ꝫ tutes cōcatenatæ quidē sūt. fm suū esse ꝓfectū. Nā vt dicit idē vbi. ē. virtus moralis pōt accipi dupliciter. Vno mō ipfecta. alio mō ꝓfecta. Et imperfecta quidē nihil aliud est, q̄ inclinatio quędam ad faciendū aliquod opꝰ de genere bonoꝝ. siue talis inclinatio insit nobis a natura: siue ex assuetudine opū. Et hoc mō virtutes morales non sunt connexę. Videmꝰ em̄ q̄ aliquem prōptum ex complexione copis vel assuetudine ad opa liberalitatis q̄ tū nō est promptꝰ ad opa castitatis. Perfecta aūt virtus moralis est habitus inclinans ad opꝰ bonum dupliciter agendum. Et fm hanc acceptionem sunt virtutes cardinales oēs connexæ. Et hoc est qđ dicit Gre. xxj. moral. q̄ vna ꝫ tꝰ sine alijs aut oīno nulla ē aut ipfecta est. Hmōi cōnexiōis rō est fm phūm. q̄a nulla virtꝰ moralis pōt sine prudentia hēri: eo q̄ ꝓprium ꝫ tutis moralis sit facere electionē rectā: cū sit habitus electiuus. Ad rectā aūt electionē nō sufficit inclinatio in debitum finē: qđ est directe ꝑ habitū ꝫ tutis

Quæ virtutes sint connexæ & q̄ non.

Universidad de Deusto
Biblioteca

moralis. sed etiam ꝙ aliquis directe eligat ea quæ sunt ad finem: quod fit per prudentiã: q̃ est cõsiliativa, iudicativa, & ꝓceptiua, de his q̃ sunt ad finẽ. Sisr prudẽtia haberi nõ põt nisi habeant cæteræ virtutes morales. cũ prudentia sit recta rõ agibiliũ: q̃ sicut ex principijs ꝓcedit ex finib⁹ agibiliũ ad quos aliquis se recte habet p virtutes morales. Et sic patet eas esse ꝟnexas. Virtutes m̃ illæ q̃ non ꝓficiunt hoiem fm cõem statũ. i. quãtũ ad ea q̃ cõiter in oĩ vita hoĩm occurrunt agẽda: sed ꝓficiũt fm eminẽtẽ statũ: vt magnificentia, magnanimitas, virginitas. inquãtũ acquisitæ nõ sũt ꝟnexæ cum moralibus secundum habitum: sed secundum propinquã potẽtiã: qa. s. de facili ab habẽtib⁹ ipas morales per exercitium acqri possũt. Nõ solũ aũt sũt ꝟnexæ adinuicẽ cardiales sed etiã si sint infusæ: sũt ꝟnexę cũ theologicis & cũ donis. Nec ꝫ eĩ pfectæ sũt ipæ cardiales pfectione. s. ducẽte in vltimũ finem nisi fuerint cũ fide ſpe & charitate. Et cũ dicit Prosper ꝙ omis virt⁹ ꝓter charitatẽ põt esse cõis bonis & malis: loqtur de ꝑtute imperfecta vt sũt acqsitæ siue infusæ. Acqsitæ eĩ nõ sunt ꝟnexæ cũ theologicis. Quãtũ autem ad ꝟtutes theologicas.

ꝟtutes theologicas esse ꝟnexas etiã gr̃am, sũt ꝟnexæ adiuicẽ: sicut ꝟnexæ theologicæ cardialib⁹ põt infusis. Cũ eĩ in lege diuina dent ꝓcepta de actibus cardinaliũ: & Christus dicat Io. xiiij. Si diligitis me: mãdata mea seruate. qui habet charitatem impleꝛ illa mãdata quæ dant de actibus illarum virtutum. Sũt etiam cõnexæ cum donis spiritussancti: qui enim habet charitatem, habet spiritum sctm. Vnde dicit ad Ro. v. Charitas dei diffusa est ĩ cordib⁹ nr̃is p spm̃ sctm̃, q̃ dat⁹ est nobis. Qui habet spm̃ sctm̃ hẽt & dona ꝙ dona ei⁹. Quãtũ ꝟo ad dona sciẽdũ fm. b. Tho. i. ij. q. lxviij. ꝙ sunt spũssĉti cõnexa adinuicẽ: ita ꝙ vnũ sine alio hẽri nõ põt. vñ Gre. in ꝟ. rmoral⁹. dicit signari ipsa per septem filios Iob quorũ qui libet faciebat conuiuium alijs in die suo. quia dona ipa reficiunt se inuicem. i. hominem in quo sunt delectant nõ vnũ sine altero. Sunt etiam cõnexa cum ꝟtutib⁹. qa ꝟnectunt in charitate: ita ꝙ qui habet charitatem hẽt dona. & econuerso virtutes cardiales quæ perfectæ sine charitate hẽri nõ possũt.

¶ De duratione virtutum. CA. VI.

QVE DVRATIONE VIRTVTVM

Virtutes intellectuales duralles dura

Vtrum durent post hanc vitam. Ad q̃d be. Tho. i. ij. q. lxvij. arti. ij. ꝙ ꝟtutes intellectuales durant quãtũ ad id ad q̃d est formale in eis nõ quãtũ ad id q̃d est materiale. Est aũt formale in eis spẽs itelligibil⁹ cognitorũ: q̃ remanet in intellectu possibili post actũ itelligendi: quibus mediantibus hõ intelligit. Materiale ꝟo i eis sũt phãtasmata: ad quæ phantasmata aspiciendo hõ intelligit i hac vita applicando ea ad species itelligibiles q̃ corrumpuntur corpore: qa potẽtiæ sensitiuæ. s. phãtasia & memoria sũt affixę organis corporis: & sic intelligit illd⁹ apli. Sciẽtia destruet. s. quãtũ ad id quod est materiale: qa nec phantasmata remanebunt corrupto corpe nec eritv⁹ sciæ p̃ conuersionẽ ad phantasmata. Virtutes aũt morales similiter remanebunt quãtũ ad id q̃d est formale in eis. & hoc est ordo rõnis. Sed nõ quãtũ ad id q̃d est materiale: & hoc est moderari passiões appetit⁹ iclinatis ad illicita: vl exercere ꝫmutatiões & distributiões quo ad iustitiã. q̃ in alia vita nõ sũt. vñ Augu. dicit in xiij. de tri. ꝙ prudentia ibi erit sine vllo piculo erroris, fortitudo sine molestia malor̃ &c. Sed prudẽtiæ erit nullũ bonũ deo ꝓponere vl æquare. Fortitudini firmissime cohærere: tẽperatiæ nullo noxio delectari: iustitiæ subditũ esse deo. Quãtũ ad ꝟtutes theologicas: charitas sola remanet: qa nõ iportat i sui ratiõe iperfectiõem: qa fides & spes iportãt in sui rõne impfectiõem: qa fides est credere q̃d nõ vĩ. spes sperare q̃d nõ habet. Ibi aũt tollit⁹ ois iperfectio: & clare vĩ & perfecte possidet. Quantũ ad dona remanent quidẽ quantum ad essentiam: vt di. Amb. & magister in. iij. sen. non aũt quantum ad materiam circa quã operant. & sic hñt nũc operatiõem circa aliquã materiã quã nõ hẽbũt i patria. b. Tho.

TITVLVS. II. DE PRVDENTIA.

¶ Quomodo dicitur prudentia quæ mediũ præfigit in omni virtute. CA. I.

MOST TRACTATVM DE VIRTV

tibus in cõi: videndum est de singulis earũ in particulari. Et primo de quatuor cardinalibus. Deinde de alijs. Et tractat⁹ iste de cardialib⁹ fere tot⁹ extractus est de lib⁹ quem fecit Henricus de Arimino ordi. p̃di catorum de virtutibus cardinalibus. Sunt tm̃ multa addita: vt materia exigit de virtutibus annexis istis quatuor. Et q̃dam etiam de ipsis quatuor de lib. ipo excerpta aliqñ abbreuiata. Sciendum est ꝙ virtus shũana q̃ ad perfectionem vitæ ciuilis requiritur ad duo p̃cipue ordinatur. s. ad moderationem passionum interiorum: & ad debitã opationẽ reꝝ exteriorũ: circa q̃ regulanda necesse est adesse quatuor virtutes. Nã circa passiones refrænandas requiruntur temperantia & fortitudo. Si eĩ sint passiones circa delectabilia tact⁹ & gustus: vt contingit in cibis & venereis ad eas reprimendas temperantia ordinatur. Si vero sint passiones a terribilibus consurgẽtes cuiusmodi sunt timores & audaciæ: ad eas moderandas ordinatur fortitudo quæ in animo firmitatẽ cõstituit. Quãtũ autem ad res exteriores ad alterũ rite cõicãdas ordinatur iustitia: q̃ rectitudinẽ importat. Quia ꝟo passiões viriũ inferiorẽ modificari non p̃nt: nec res exteriores rite distribui nisi iudiciũ rõnis adsit. requrit quarta virtus in rõne ꝫsistens: & hæc est prudentia. q̃ cũ sit recta rõ agibiliũ: vt dicit phũs. vi. Ethi. mediũ in omni morali virtute p̃figit: dirigẽdo videlicet qualr & p q̃ media hõ in opando attigat reglam rõnis.

Ad 2d ordinat ꝟtutes theologicas.

Has quatuor virtutes cardiales dicim⁹ seu principales: eo ꝙ aliæ ꝟtutes morales ad has reducunt: vt docet Tull⁹ in sua Rhero. vñ i lib. de offi. dictas tm̃ ꝟtutes ponit partes honesti qa videlicet i vita ciuili hũanã honestatẽ integrat & ꝓficiũt.

Ad 3d ordinat ꝟtutes theologicas.

Vlteri⁹ q̃a hõ ordiat ad finẽ supnaturalẽ q̃ est visio diuinæ essẽtiæ in q̃ hois bitudo ꝫsistit. Null⁹ aũt põt in finẽ i cogni tũ suos act⁹ ordiare nisi de eo cognitionẽ habeat. ideo necesse est hoĩ adesse aliquã ꝟtutẽ p̃ quã dictum finẽ cognoscat. Hæc aũt est fides q̃ de deo q̃ est finis nr̃æ opationũ veram facit cognitiõem hr̃e: hĩta aũt cognitiõe de fine nr̃o p fidem null⁹ in ipm̃ suos act⁹ dirigeret nisi speraret se dictũ finẽ consequi posse. Vñ scd'o necesse est ponere ꝟtutẽ spei p quã tendat in finẽ cognitũ tamq̃ in bonũ possibile hri. Iterũ null⁹ tenderet in aliq̃d bonũ ꝫsequẽdũ nisi p amorẽ ad ipm̃ afficeret. Necesse est ergo tertio ponere virtutẽ charitatis: q̃ nos deũ ꝓpter se diligere facit: & ꝓximũ ꝓpter deũ. Patet ergo ꝙ ad hoĩs ꝓfectionẽ septem ꝟtutes ĩ vniuerso requrunt. quatuor respectu vitæ ciuilis: & tres respectu vitæ btẽ. Vt aũt ministꝛ huius disciplinæ auditor ad eã capescẽdã possit apti⁹ manu- fectionẽ duci: exẽpla reꝝ gestarũ seu fictitiarũ iuxta doctrinã adiũ- septem gẽt ad significãdũ igit̃ p̃dicti septenarij ꝓfectiõem sacra scri ꝟtutes ptura ait Prouerb. ix Sapiẽtia ædificauit sibi domũ & excidit colũnas septẽ. Sicut dicit Gre. dom⁹ ista est mẽs humana requrunt quam dei sapientia ꝟbum. s. incarnatum sibi habitaculũ cõstruit qñ eam in sui amorẽ adducit: & tũc colũnas septẽ excidit cũ ei ꝟtutes septem qbus ipa mens sustentat iſũdit. Excidit nãq; in domo mentis colũnã vna: cũ per prudẽtiã intellectum illuminat circa agẽda. Sed'am cũ p iustitiã volũtatẽ rectificat circa distribuẽda. Tertiã cũ p fortitudinẽ irascibilẽ ordinat circa sustinẽda. Quartã vero colũnã excidit cũ p temperãtiã cupiscibilẽ modificat circa carnalia temperãda. Hæ sunt quatuor colũnæ angulares q̃ p̃dictas quatuor vires aiæ ꝓficiũt solũ in vita ciuili. Vñ ad cõstructionem vitę ꝑfectę spũalis nõ sufficiũt: qa sicut di. b. Gre. sup illo verbo Iob. i. Repente vẽtus vehemẽs irruit a regione deserti: & concussit quattuor angulos dom⁹. Tentatiõis ipulsus virtute quatit: & quasi quassatis angulis domus ruit: qa pulsatis virtutib⁹ cõscientia turbat. Ad stabiliendũ igit̃ domũ mentis in prædictis virtutum columnis diuina sapia p scipam tres alias his fortiores excidit. s. fidẽ qua id quod nõ videt credit. spẽ qua id quod nõ capit speratur. & charitatẽ qua id q̃d sũme diligendũ est ex toto corde diligat. Septem ergo columnæ qbus sustentat dom⁹ conscientiæ. Prouer. ix. Et sic septẽ sũt columnæ quib⁹ ascendim⁹ ad ꝑfectam diuinæ mãsionis. Vñ Ezechieli in visione ostensum est septem eẽ grad⁹: qb⁹ ascẽsus fiebat ad ciuitatem positam in monte. Ezech. xl.

§. I. AD OSTENDENDVM DIFFE

De differentiam prudentiæ ad virtutes intellectuales. Primo sciendum est

ctus practici & speculatiui in gñali.

dum est ꝙ intellectus in sua appræhensione ad duo põt seri. vel ad solã veritatis considerationem: vel vlterius ad rei consideratæ operationem. Si quidem feratur ad virtutis considerationem tantum dicitur speculatiuus. Si vero in re appræhensa & considerata non sistit: sed eam ad opus ordinat dicitur practicus. Ex quo apparet ꝙ intellectus speculatiuus pro fine habet ipsum scire. qd' est ipsam veritatẽ simplicem considerare. & hæc est propria & absoluta opatio intellectus: non eĩ exit terminos appræhensionis. Intellectus vero practicus pro fine habet ipsum operari: quod non est sibi ꝓpriũ inquantũ est absolute intellectus. Accidit eĩ itellectui vl rei apphẽsę p intellectũ ꝙ ordinet ad opus. Sic ergo patet ꝙ intellectus speculatiuus a practico differt fine vt dicit philosophus. iij. de aia. Veritas aũt quæ est finis & pfectio itellect⁹ speculatiui tripl̃r cõsiderat. Vno mõ sicut cõclusio ex notioribꝰ deducta. & hæc spectat ad scientiã q̃ ẽ habitus aggeneratus ex principijs ꝑficiens itellectũ i cõclusiõibus. Alio mõ sicut principiũ ex q̃ cõclusio deducit: & hæc spectat ad intellectũ q vocat habitus principiorũ. Tertio mõ vt causa p quã de oibus iudicam⁹. nõ solũ de conclusionibus. sed etiam de principijs: & hæc spectat ad habitũ qui dicit sapientia quæ cõsiderat causas altissimas: & iudicat de veritate oĩum scientiarum tam quantum ad principia: tam etiam quantum ad conclusiones: vt habetur ex. j. Meta. Patet ergo tria esse genera cognitionum intellectus speculatiui sicut ponit philosophus. vj. Ethi. s. scientiam: intellectum & sapientiam. Vlterius sciendũ est ꝙ intellect⁹ practicus circa considerationẽ ꝟitatis quã ad opus ordinat dupl̃r se habet. Vno mõ vt ipsum opus in se tm̃ sit pfectũ ex recta ratione & circa hmõi est ars: q̃ nihil aliud est q̃ recta rõ rerũ factibilium: vt dicit philosoph⁹. vj. Ethi. Bonũ eĩ opus artificiati ñ requrit i artifice rectitudinẽ appetit⁹: sed solũ ꝙ in se sit recte opatũ. Alio mõ intellectus ꝟitatẽ ad opus ordinat: vt ipse operans ꝓficiat: & in suis actib⁹ ordinet. & circa hmõi est prudẽtia q̃ fm philosophũ. vj. Ethi. est recta rõ agibiliũ. Differt eĩ age re & facere: qa vt dr. ix. Meta. Facere est actus transiens in exteriorem materiam: sicut ædificare: secare & hmõi. Agere autem est actus pmanens in ipso agẽte: vt intelligere & velle. Sicut ergo ars est recta ratio directiua factionum in rebus exterioribus: ita prudentia est directiua actionum in ipsis operantibus. Ex q̃ patet ꝙ prudẽtia licet ad intellectũ pineat: tñ rectitudinẽ volũtatis requrit. Volũtas aũt seu qcũq; appetitus human⁹ tũc rectus existit qñ est bene disposit⁹ p virtutẽ moralẽ. Ad hoc ergo ꝙ prudẽtia sit recta rõ i directiõe humanoꝝ actuũ requrit⁹ virtus pfectiua appetitus. vñ dicit pb̃s. vj. Ethi. impossibile est prudẽtẽ esse nõ existẽtẽ bonũ. Ex his q̃ dicta sunt apparet ꝙ prudẽtia cũ sit q̃dã cognitio ad intellectũ ptinebit: & tm̃ ad directionẽ humanoꝝ actuũ ordinet. patet ꝙ intellect⁹: qui hac virtute ꝑficitur erit practicus & nõ speculatiu⁹. Et ꝓpter hoc differt a tribus virtutib⁹ supradictis. s. sciẽtia: intellectu: & sapiẽtia: q̃ intellectũ speculatiuũ ꝑficiũt. Vlterius qa est directiua & ordinatiua actuũ virtutum moraliũ in ipsis operantib⁹ perficientiũ eos quantum ad vim appetitiuã: patet ꝙ differt ab arte q̃ est rõ tm̃ directiua operis in operato. Et sic patet ꝙ diffinitio prudẽtiæ posita a philosopho i. vj. Ethi. ẽ cõpletissima: q̃ dicit ꝙ ẽ recta rõ agibiliũ. s. cognitio directiua agendorũ p hoĩem & in hoĩe siue quantum ad passiones interius refrænandas: siue quantum ad opationes exterius ordinandas. Ex his autem accipere possum⁹ ꝙ prudentia est quædam cognitio practica qua hõ suos motus & act⁹ ordinat sub regula rationis. Valerius impator cum octogenarius & adhuc ꝟgo audisset quadam die præmia suoꝝ triumphorũ recolit⁹ & fuerat forticissim⁹ air se tm̃ vna victoria gloriari. Et registus qua: respondit qa inimicorum nequissimũ domui: carnem meam scilicet.

Dria est iter agere & facere.

Vleri⁹ ipator octogenari⁹ ꝟgo ꝓmã sit.

§. II. NOTA DE PARTIBVS PRV

dẽtię. beat⁹ Tho. ij. ij. q. xlviij. sic loquit. Triplex est ps. s. integralis vt paries: & tectum & fundamentũ sunt ptes dom⁹. Subiectiua sicut bos & leo sunt partes aialis. Potentialis sicut nutritiuũ & sensitiuũ & intellectiuũ sunt ptes aiæ. Tribus igitur modis possunt partes assignari alicui ꝟuti. Vno mõ ad vltitudinem partiũ integraliũ: vt. s. illę dicant esse partes alicuius virtutis quas necesse est cõcurrere ad perfectum actũ illi⁹ ꝟutis: & sic possunt dici esse octo ꝑtes prudẽtiæ. s. sex q̃s enumerat Macrobi⁹. videlicet rõnẽ, intellectũ, circũspectionẽ, puidẽtiã, docilitatẽ, & cautionẽ. Septima quã ponit Tull⁹ est memoria. Octaua quã ponit Arist. est solertia. dentię ĩ Nã sensus prudẽtiæ etiã intellect⁹ dr. Hoĩ octo qnq; ptinẽt gñali. ad prudẽtiã fm ꝙ est cognoscitiua. s. memoria, rõ, intellect⁹, docilitas, et solertia. Tria alia ptinẽt ad eã fm ꝙ est ꝓceptiua applicãdo cognitionẽ ad op⁹. s. puidẽtia, circũspectio, & cautio. Quoꝝ diuersitatis rõ patet ex ꝟ ꝙ circa cognitionẽ tria sunt cõsiderãda. Prio qdẽ ipsa cognitio q̃ si sit ꝓteritorũ est memoria. Si aũt ꝑsentiũ cõingẽtiũ, vel necessariorũ vocat intellect⁹ seu intelligẽtia. Secꝺo ipsa cognitiõis acqsitio q̃ fit vel p disciplinã: & ad hoc ptinet docilitas. Vel p inuẽtionẽ: & ad hoc ptinet eustochia q̃ est bona cõiecturatio. Hui⁹ pars est solertia: q̃ est vera cõiecturatio medij. vt dr. i. Posteriorũ. Tertio cõsiderãd⁹ est vsus cognitionis fm ꝙ ex cognitis hõ ꝓcedit ad alia cognoscẽda vel iudicãda: & hoc ptinet ad rõnẽ. Rõ aũt ad hoc vt recte ꝓcipiat tria debet habere. Prio vt ordinet aliquid accõmodum ad finẽ: & hoc ptinet ad prouidentiam. Secundo vt attendat ad circunstantias negoĩ: qd' pertinet ad circunspectionem. Tertio vt vitet impedimenta: quod fit per cautionem. Partes subiectiuæ virtutis dicuntur diuersæ species eius. Et hoc modo partes prudentiæ: secundum ꝙ proprie sumitur est prudentia. per quam aliquis regit seipsum. & prudentia per quam aliquis regit multitudinem. quæ differunt specie. Et iterum prudentia quæ est multitudinis regitiua diuiditur in diuersas species secũdũ diuersas species multitudinis. Est autem multitudo adunata ad aliquod speciale negotium. sicut exercitus congregatus ad pugnandum: cuius regitiua est prudentia militaris. Quædam multitudo est adunata ad totam vitam: sicut multitudo vnius domus vel familiæ: cuius regitiua est prudentia œconomica. & multitudo vnius ciuitatis vel regni: cuius directiua est in principe ragnatiua: in subditis autem politica. Si vero prudentia sumatur large fm ꝙ includit scientiam speculatiuam. tunc partes eius ponuntur etiam dialectica: rethorica & physica fm tres modos procedendi in scientijs. quorum vnus est per demonstrationem ad scientiam causandam quod pertinet ad physicam vt sub physica intelligantur omnes scientiæ demonstratiuæ. Alius modus est ex ꝓbabilib⁹ ad causandã opinionẽ: qd' pertinet ad dialecticã. Tertius modus est ex quibusda coniecturis ad suspitionẽ inducendam vel aliqualiter persuadendũ: qd' pertinet ad rethoricã. Potest tamẽ dici ꝙ hæc tria pertinent ad prudentiã proprie dictã: quæ ratiocinatur interdum quidẽ ex necessarijs: interdum ex probabilibus: interdum ex quibusdam cõiecturis. Et sic partes subiectiuæ seu species prudentiæ sunt prudentia regnatiua: militaris politica: œconomica: dialectica: rhetorica: & physica. quas ponit quidam philosophus Græcus. Partes potentiales alicuius virtutis dicuntur virtutes adiunctæ: quæ ordinãtur ad aliquos secundarios actus vel materias quasi non habentes totam potentiam principalis virtutis. Et fm hoc ponuntur tres partes prudentiæ a philosopho. vj. Ethicorũ. eubolia quæ est circa ꝙconsilium. & synesis quæ est fm communes regulas. & gnomyn quæ est circa iudicium eorum in quibus oportet aliquando a cõmuni lege discedere. Prudentia vero est circa principalem actum qui est præcipere.

Que dicunt ptes potẽtiales alicui⁹ ꝟtutis.

§. III. QVERITVR VTRVM PRVDEN

tia possit esse in peccatoribus? Respondet hea. Tho. ij. ij. q. xlvij. ar. iij. ꝙ prudentia tripl̃r dr. Est eĩ quædam prudentia falsa: vel per similitudinẽ dicta. Cũ eĩ prudens sit qui bene disponit ea q̃ sunt agenda, ꝓpter aliquẽ bonũ finẽ. Ille qui ꝓpter aliquẽ malũ finem aliqua disponit congruentia illi malo fini habet falsam prudentiã inquantũ illud quod accipit pro fine nõ est verũ bonũ: sed fm similitudinẽ, sicut dicitur aliquis bonus latro. Hoc eĩ modo potest fm similitudinem dici prudens latro: qui conuenientes vias inuenit ad latrocinandum. Et de hmõi prudentia dicit apostolus ad Roma. viij. Prudentia carnis mors est: quæ scilicet finẽ vltimũ constituit in delectatione carnis. Secunda autem prudentia est quidem vera: quia adinuenit vias accommodas ad finẽ vere bonum: sed est imperfecta duplici ratione. Vno modo quia illud bonũ q̃d' accipit pro fine: non est cõis finis totius humanæ vitæ: sed alicuius specialis negotij, puta cum ali-

Vtrum prudentia possit esse ĩ peccatoribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qs adinuenit vias accõmodas ad negotiãdũ vł nauigãdũ dicit prudẽs negotiator vel nauta. Alio mõ: qa deficit in principali actu prudẽtię: puta cũ aliqs bene cõsiliat: et recte iudicat. etiã de his q̃ ptinẽt ad totã vitã: sed nõ efficaciter p̃cipit. Tertia prudẽtia vera & pfecta est q̃ recte cõsiliat, & iudicat ad bonũ fin̄ totiꝰ vitæ: ac etiã p̃cipit. Et hæc sola dicit̃ prudentia simpliciter: quæ in peccatoribus esse non potest. Vnde philosophus. vj. Ethicorum dicit. Impossibile est prudentem esse non entem bonum. Prima vero prudentia est in solis peccatoribus. Secunda imperfecta est communis bonis & malis: maxime illa quæ est imperfecta propter finem particularem. Nam quæ est imperfecta propter defectum principalis actus etiam non est nisi in malis. beatus Thomas.

Prudentia cõsistit in habẽtibus gratiam.

Prudentiã esse in omnibus habentibus gratiã ꝓbatur sic. Nullus habet gratiã nisi sit virtuosus: quia posita causa ponitur effectus. Gratia est causa virtutũ: sed nullus põt esse virtuosus nisi habeat prudentiã. Dicit em̃ Greg. ŋ. Moral. ꝙ cętere virtutes nisi ea quæ appetunt prudenter, agant: virtutes esse non põt: ergo &c. Item cũ virtutes sint cõnexę qui habet vnã: habet oẽs: sed qui habet gratiã habet charitatẽ: ergo & alias. Sciendũ est ĩ̃ ꝙ dupex est industria prudentiæ. Vna q̃ est sufficiens ad ea q̃ sunt de necessitate salutis: & talis industria datur oĩbus habentib⁹ gratiã quos necessario docet deus oĩbus, vt dr. ŋ. Ioh. ŋ. Qui em̃ boni sunt: & si per se nesciunt sibi cõsulere: sed indigent consilio alieno: saltẽ in hoc sciunt sibi ꝑsis cõsulere si gratiã habẽt: vt aliorũ requirãt cõsilia & discernant bona a malis. Alia industria est plenior per quã sibi & alijs põt puidere: nõ solũ de his q̃ sunt necessaria ad salutẽ: sed etiã de ꝯbuscũq; ptinentibus ad humanã vitã: & talis industria nõ est in oĩbus habentibus gratiã. Itẽ sciendũ

Prudentia acq̃sita & infusa.

ꝙ duplex est prudẽtia: acq̃sita & infusa. Et infusa quidẽ dicit̃ qa causat̃ ex infusione: vt est in baptizatis etiã añ̃q̃ habeant vsum rationis fm̃ habitũ: non fm̃ actum. In bonis habentibus vsum rationis est fm̃ actum in bonis operibus: & per exercitiũ meretur augeri. Prudentia acquisita causatur ex exercitio actuũ, vnde indiget ad sui generationem experimento & tempore: vt dicitur. ŋ. Eth. Et ideo nõ ꝙ põt esse in iuuenib⁹ nec fm̃ habitũ nec fm̃ actum. Tho. q. vbi. ã. Not. fm̃ beatum Tho. ŋ. ŋ. q. liij. arti. ŋ. ꝙ imprudentia est generale pctm̃ dupliciter. Vno modo ꝑ participationẽ. Et hoc modo imprudentia participatur ab oĩbus vitijs: sicut prudentia ab oĩbus virtutibus. Nullũ em̃ pctm̃ accidere potest: nisi sit defectus in aliquo actu rõnis dirigentis: qd̃ pertinet ad imprudentiã. Alio modo dicit̃ generale per essentiã respectu. ſ. illarũ specierũ de quibus prædicat. Et sic continet sub se diuersa pcta. Et illa q̃ opponunt̃ partibus subiectiuis: vt monasticę: politicę & hmõi: quæ vitia sunt innoĩata in vsu. Et illa quæ opponuntur partibus potentialib⁹: & sic sunt tres. ſ. ꝓcipitatio ꝓtra euboliã: incõsiderato cõtra synesim & gnomyn. Quãtum autẽ ad ꝑceptũ qd̃ est actus proprius prudentiæ opponitur inconstãtia & negligentia. Quę aũt opponuntur partibus integralibus reducuntur ad prędicta quatuor. Et de his oĩbus habes. õ. in. ij. parte. Item vitia opposita prudentiæ q̃ habent similitudinem cum ea sunt istã. ſ. prudentia carnis: astutia: dolus & fraus: nimia solicitudo in temporalibus. de quibus. ã. in. ij. par. huius.

§. IIII. CONSEQVENTER VIDEN

Prudentia erga tria se habet.

dum est qño prudentia ad virtutes morales se habeat. Circa quod est sciendũ ꝙ prudentia respectu virtutum moralium tripliciter se habet. Est em̃ earum directiua. Medŋ inuentiua. Et boni politici contemplatiua. Est ergo primo earum directiua. Ad cuius euidentiã est intelligendũ ꝙ ad bene operandũ fm̃ virtutẽ duo requirunt̃ scilicet ꝙ quis operetur opus virtuosum: & ꝙ illud faciat recta electione: non ex impetu aut passione: aut ex aliquo hmõi. Ad opus autẽ virtuosum hõ cõiter disponit̃ per virtutẽ moralẽ q̃ ꝑficit appetitũ: cuiꝰ obiectũ est bonũ & finis. Virtꝰ em̃ moralis de se habet inclinare in finẽ sibi cõuenientẽ: vt tẽperantia in sobrietatẽ: iustitia in redditionẽ debiti. Talis aũt inclinatio in finẽ debitum siue sit ex more siue ex natura non sufficeret nisi ratio dirigeret: & modũ cõgruũ ad finẽ adinueniret: immo hmõi inclinatio in finẽ sine recta ratione tanto esset periculosior quanto fortior: sicut equus si esset cæcus: quanto curreret fortius tanto cum maiori lęsione impingeret. Oportet igitur ꝙ tali inclinationi quã facit virtus adiungatur recta ratio quã facit prudentia per quã debita media & fini congruentia inueniantur. Vt si quis velit ad sobrietatẽ peruenire per virtutem tẽperantiæ debet modũ quærere congruũ isti fini: puta ꝙ abstineat tantũ & talibus: & sicut oportet & quando oportet. Silr si velit fortis fieri debet aliq̃ pugnare: sagittas iacere: cõgressus ordinare: & alia hmõi exercitia q̃rere fm̃ ꝙ ꝯgruit ętati patrię ꝑsonę & alijs circũstantijs obseruatis qd̃ totũ fit ꝑ prudẽtiã q̃ est recta rõ agibiliũ. Vñ prudẽtia dicit̃ auriga virtutũ. Et. ŋ. q. v. prudentia. dr̃ ꝙ discretio est mr̃ ỹ tutũ. Appellatur aũt discretio prudentia quã sup oẽs eximiã & securiorẽ rectrix viã eẽ ad cœlũ, ꝓbauit btũs Anto. vt hr̃ in col. ij. Moysi. Exẽ & mr̃ ỹ plũ de Ioab. ŋ. Re. x. Sed o prudẽtia est medŋ inuentiua. Vbi sciendũ est ꝙ ad hoc ꝙ aliquis ꝑ prudẽtiã recte disponat̃ tria quãtũ spectat ad ꝑsens requirunt̃. Primo ꝙ multę & diuersę vię inueniant̃. Sed o ꝙ de inuentis recte iudicet. Tertio ꝙ inuenta & iudicata ad finẽ recte applicent̃. Quãtũ ad primũ requirit̃ cõsiliũ qd̃ inter cęteros actus hois est sibi ꝓpriũ eũ importat rõnis inquisitionem. In rebus em̃ humanis & contingentibus circa quæ dirigenda versatur prudentia: est incertitudo & varietas multa. In rebus aũt dubijs & incertis ratio non debet proferre iudiciũ absq; inquisitione rõnis præcedente. Necessariũ est igitur consilium ante iudicium de eligendis haberi. Vñ philosoph⁹. iij. Ethi. diffinit electionẽ dicens ꝙ est appetitus præconsiliari. Vnde quantũ ad hoc ꝑsuit ꝑs. vj. Ethi. quandam virtutem deseruientem prudentiæ: quã vocat euboliam per quã aliqui dicuntur bene consiliatiui. Dicit̃ em̃ eubologia ab eu qd̃ est bonũ & bolyn qd̃ est consilium quasi bene consiliatiua. Cõtingit aũt quãdoq; aliquos esse boni consilij: in inueniendo multas vias ad aliquę finẽ: qui tamẽ non sunt boni iudicij in prę eligendo qd̃ melius est: sicut etiam contingit in speculatiuis. Aliqui em̃ sunt boni inquirentes ꝓpter hoc ꝙ ratio eorũ prompta est ad discurrẽdum per diuersa qd̃ videtur prouenire ex dispositione imaginatiuę virtutis: quæ de facili põt formare multa phantasmata. Et tamẽ tales non sunt prompti ad bene iudicandũ qd̃ videtur contingere ex mala dispositione sensus communis male iudicantis. Ex quo etiã postea defectus hecidit etiam in iudicio intellect⁹. Similiter circa humana agibilia aliqui sunt bene inuentiui: qd̃ spectat ad, inquisitionẽ consilij & tamen sunt male iudicatiui in non accæptando vias aptiores: vel non repudiando minus aptas. Et ideo ad bonum iudicium de eligendis habendũ requiritur alia virtus: quam philosophus vocat synesim. Dicitur autem synesis quasi sensatio. Vnde in græco dicuntur aliqui syneti quasi sensati. i, hoies boni sensus: sicut econtrario qui carent bono iudicio dicuntur asyneti. i. insensati. Contingit vlterius aliquos bene consiliare: & etiam bene iudicare: non tamen recte ad opus applicare aut ratione dilationis vel negligentiæ: quia inuenta & iudicata inordinate ad finem applicant. Et ideo post virtutem consiliatiuam & iudicatiuã requirit̃ prudentia quæ est principalis respectu earũ: cuius proprius actus est præcipere qui cõsistit in debita applicatione consiliatorũ & iudicatorũ ad finem intẽtum. Per hæc itaq; tria cõsulte inquirere: recte iudicare & debite applicare: medium virtutis inuenitur. Tunc em̃ virtus cõsistit in medio quãdo refrẽnatis passionibus vel repudiatis extremis malitijs: a recto rõnis iudicio non diuertitur. Patet igitur ꝙ ad prudentiam pertinet medium alijs virtutibus inuenire. Vnde Philosoph⁹ in. ŋ. Ethi. in diffinitione virtutis ponit medium fm̃ determinationẽ rationis dicens. ꝙ est habitus electiuus in mediocritate consistens determinata ratione prout sapiens. i. prudens ꝑ determinabit. Dicit Ambrosius ꝙ sapiens semp̃ nunq; est inanis: sed semper in se habet amictum prudentiæ prudẽs qui potest dicere. Iustitia induebar: & iudicio vestiebar. Hęc tria coopiunt internæ mentis velamina: cui nemo potest auferre: nisi quem propria culpa despoliat. de pœni. dist. ij. sapiens. Sapiẽs. Sumit autem medium prudentia non fm̃ quantitatem: sed fm̃ rationẽ. Vnde philosophus. ŋ. Ethi. vtitur tali exẽplo. Fuit q̃ dam nomine Milo Crotomensis qui in vno die vnum bouẽ comedebat: non grauatus ex eo: hic fortitudine sua omniũ bellorũ victor extitit. Alius fuit qui tantum modicum panis frustum comedebat in die. Dicit ergo philosophus ꝙ prudentia nõ sic accipit medium inter istos duos: vt scilicet superaddatur illi cui sufficiebat frustum panis: & demat̃ a Milone: vt tantum vnus quantũ alter comedat: sed accipit mediũ secundũ ꝙ dictat ratio: vł delicet ꝙ vnusquisq; comedat secũdũ ꝙ regrit cõditio cõplexiõis & dispositionis corporalis. Tertio prudentia est humani boni cõpletiua. Ad cuius euidẽtiã est sciendũ ꝙ ꝑbus ponit duplicẽ fœlicitatẽ. Vnam quãtũ ad intellectũ practicũ: quam vocat politicam siue ciuilem. & de hac determinatur. ŋ. Ethi. Aliã quã tum ad intellectũ speculatiuũ: quę põt dici diuina. de qua determinatur in. x. Ethi. Sub hac autẽ duplici distinctione intellectus assumunt theologi duas vitas: actiuam. ſ. & cõtemplatiuam. Per actiuam quidem quę ad intellectum ptinet practicum: cuncta vitia. vt dicit Ilido. exhauriẽda sunt per exercitium boni operis. Per contemplatiuam vero quę ad intellectum speculatiuum pertinet mente deus inspicit̃. Et sic dicit Greg. Charitas dei & proximi tota mẽte retinet̃: & soli conditoris desiderio inhęret. Possumus autem dicere ꝙ prædicta duplex fœlicitas ꝓsistit in hac vita. Nam fœlicitas politica videtur consistere in actione actiuę vitæ. q̃ fm̃ Arist. potest dici operatio animę fm̃ virtutem prudentiæ quę est virtus perfecta in agibilibus. Fœlicitas aũt contemplatiua consistit in contemplatione intellectus q̃ fm̃ Aristo. est fm̃ virtutẽ sapientię quæ est virtus perfecta in speculabilibus. Et prima eit quædam dispositio ad ęternã fœlicitatẽ quæ in visione diuinæ essentiæ immediate cõsistit: licet contemplatiua sit sibi similior q̃ actiua: siue hæc intelligatur fm̃ sniam Aristo. siue theologorum. Est ergo sciẽdum ꝙ sicut sapientia cõsiderat cãm altissimam in q̃libet gẽre: & ideo fœlicitas quæ in eius actu cõsistit: est quoddam bonũ vniuersale & diuinũ. Ita prudentia considerat causam altissimã in genere actuũ humanorũ. Causa autem altissima in humanis actibus est finis quem intẽdit prudẽtia. ſ. recte viuere in omni genere moralis virtutis. Ad finẽ aũt cuiuslibet virtutis prudentia disponit vt dictũ est supra. Igit prudentia complectitur totũ humanũ & politicũ bonũ: & hoc dicimus humanã fœlicitatẽ. Vñ dicit ꝑbs. vj. Ethic. ꝙ sicut ille qui bene ratiocinatur ad aliquem finem particularẽ: puta ad victoriam dicitur prudens non simpliciter: sed in genere actuũ bellicorũ. Ita ille qui bene ratiocinatur ad totũ bñ viuere dr̃ prudens simpliciter. Vnde prudentia sapientia põt dici in rebus humanis. fm̃ illud Prouerb. x. Sapientia est viro prudentia. Quod prudentia cõspectat humanum bonum ostendi põt exẽplo ꝑhorũ ꝙrentium in lib. de pomo. quæ esset recta via ad bene viuẽdũ: nec est curandũ cuius fuerit ille liber vtrũ Arist. vel alicuius Peripatetici sectatoris ei⁹ qd̃ magis est probabile. Cõuenerunt ergo sapientes vt ibi scribitur. & cõcordes ęstimauerũt inuenire viam rectitudinis qua virtuose viuere possent. Inuenerunt aũt quatuor spectantia ad fœlicitatem vitæ actiuæ. Primum est ꝙ quilibet optet proximo suo sicut & sibi: qd̃ spectat ad iustitiam. Secm̃ est ꝙ subtrahat se a re turpi: quod spectat ad temperantiam. Tertium est ꝙ cõfiteatur veritatẽ nullo timore perterritus: quod spectat ad fortitudinẽ. Quartũ est ꝙ iudiciũ sumat de seipso: qd̃ spectat ad prudentiam quæ dirigit & perficit prędictas virtutes in suis actibus. Ex quo patet ꝙ ab ipa est totũ fm̃ viure virtuose consistẽs in vita politica. Sed quia istud nõ sufficit ad participationem cœlestis patrię: ideo quintum addiderũt quod requiritur ad fœlicitatẽ vitę cõtemplatiuę: & hoc est timere creatorem suũ & philosophari de eo. Has duas vitas vt docet Grego. vj. Moral. ſacra scriptura designat ꝑ duas sorores: quę dñm hospitẽ recæperunt. Martha enim quæ circa frequẽs ministerium solicita erat: actiuam significat. Maria vero quę sedens ad pedes dñi deuote verbis eius intendebat contemplatiuam. Lucæ. x. Plato vero virtusq; vitę studium est amplexus. sicut ostẽdit Augustinus. viij. lib. de ciuita. dei. cap. viij. Cum omne inquit studium sapientię in actione & contemplatione versetur: vnde vna pars eius. ſ. actiua ad mores instruendos pertinet. altera. ſ. contemplatiua ad conspiciendas naturæ causas. Socrates in actiua exercuisse memoratur. Pythagoras vero in contemplatiua. Plato vtramq; philosophiam ꝓfecisse laudatur. quã in tres partes distribuit. In moralem quę i actione versatur. In naturalem quę contemplationi deseruit. Et rationalem qua verum discernitur a falso. Hæc tamen proprie se non est pars ꝑbię: nisi inquantũ deseruit prædictis duabus dr̃ bus ad discernendum verum a falso. Vnde logica quæ est principaliter rõnis non dicitur esse scientia sed modus sciẽtiarum. Non est ergo: vt dicit Augu. contraria hęc triperti tio Platonis. ei quod dictum est esse studium sapientiæ in actione & cõtemplatione verſari. hoc autem triplex genꝰ philosophię assęq̃t hõ qñ studiosus est ad deum intelligẽdum: qui est finis oĩm actionũ quas philosophia moralis ordinat: causa oĩm naturarũ quas naturalis inuestigat: & lumen oĩm rõnum quas rationalis illuminat.

Quatuor q̃ spectant ad fœlicitatẽ vitæ actiuæ.

Logica non est pars ꝑbię.

¶ De partibus integralibus prudẽtię: scilicet memoria: intelligentia: & prouidentia. Capitulum. II.

POST PREDICTA VIDEN

dũ est q̃ & quot requirunt̃ ad prudentiam. Vñ sciẽdum ꝙ omissis multis alijs distinctionibus quas philosophi fecerũt de partibus ptinẽtib⁹ ad ipam: tres solũ ponemus quas ponit Tulli⁹ in. ŋ. Rheto. ſ. memoriã: intelligẽtiã: & prouidẽtiã. Nam vt docet Sene. in libro de quatuor virtutib⁹. Si prudens fuerit animꝰ tribus tpibus dispẽsẽt. Præterita cogita. Præsentia ordina. Futura pręuide. Poterimus nihilominus ad hæc tria reducere quędam alia quę dicit Macro. b. ad prudentiam ptinere fm̃ sententiam Platonis.

§. I. PRIMO ERGO AD PRVDEN

Prudẽs debet esse memorativus.

tiam requiritur memoria ꝓteritorũ. Dictũ est em̃. ẽ. ꝙ prudentia est circa cõtingẽtia operabilia: in quib⁹ homo põt dirigi in his quę in pluribus accidẽrũt. Sicut em̃ talia talibus cõcurrẽtib⁹ hactenꝰ acciderũt. sic possibile est similib⁹ concurrentib⁹ in posterũ posse accidere. Nam in contingẽtibus agibilib⁹ vt plurimũ futura sunt similia ꝓteritis. vt dicit philosoph⁹. ŋ, Rheto. Quia ergo oportet principia cõclusionib⁹ eẽ ꝓportionata & ex talib⁹ talia cõcludere. vt dr̃. vj. Ethi. necesse est plurium ꝓteritoꝝ habere memoriã: & videre quid in eis acciderit vt in pluribus: & ex his coniuncti poterit a prudente quid accidere poterit in futuro. Iudas Machabæus videns valida castra inimicorum contra quos pugnare debebat, ꝓterita patrũ victorias ad memoriam reduxit dicens. Memẽtote quõ salui facti sunt patres nostri. Et sic cõfortauit. ŋ. animauit eos. ŋ. Mach. viij. Aristo. etiam dicit ad Alex. Vias naturales patrum discute: & inde poteris bona exempla extrahere. Quia facta ꝓterita dant certum documentum in futurum. Et nota fm̃ Tho. ñ. ñ. q. xlvij. art. xvj. ꝙ cum obliuio respiciat cognitionẽ: ideo per obliuionem põt quis totaliter artem perdere: & similiter scientiã quę in ratione cõsistit. Sed prudentia nõ in sola cognitione consistit: sed etiam in appetitu. Quia vt dictum est principalis eius actus est ꝓcipere quod est applicare cognitionem habituum ad operãdum. Et ideo prudentia non directe tollitur per obliuionem: sed magis corrumpitur ꝑ passiones. Dicit em̃ philosoph⁹. vj. Ethi. ꝙ delectabile & triste puertit ęstimationem prudẽtię. Vñ Dañ. xiij. dicitur. Species decępit te: & cõcupiscẽtia subuertit cor tuum. Obliuio tñ potest impedire prudentiam inquãtum pręcedit ad pręcipiendum ex aliqua cognitione quæ tollitur per obliuionem. beatus Tho. Sciendum est ꝙ quatuor sunt quæ valent ad bene memorandum. Primum est vt eorum quę quis vult memorari assumat quasdam similitudines corporales conuenientes rei memorandę. Nam humana cogitatio potentior est circa sensibilia q̃ circa intelligibilia. Vnde memoratiua ponitur inter sensitiuas vires. Et ideo intentiones simplices & intellectuales faciliter ex animo elabuntur: nisi quibusdam similitudinibus corporalibus quasi alligentur. Debent tamen tales similitudines assumi: quæ maxime sint inconsuetæ: quia tales magis miramur: & sic in eis vehemẽtius animus detinet. Ex quo Scm̃ est vt ea quę homo moriter vult tenere in sua cõsideratiõe ordinate disponat. Sic em̃ ex vno memorato facilius ad aliud ꝓceditur. Vnde philosophus in lib. de memo. & remi. dicit. A locis videntur reminisci aliq̃n. Causa autẽ est. qa velociter ab vno in aliud veniunt. Tertiũ est ꝙ vult memorari: ga quo aliqd fuerit magis impressum eo minus elabit. Vnde Tullius dicit in sua Rhetorica ꝙ solicitudo cõseruat integras simulacrorũ figuras. Quartum est ꝙ ea quorum quis vult memorari: frequenter meditet: q̃ Vnde in prædicto libro dicit philosophus ꝙ meditatiões memoriam saluant. Est em̃ cõsuetudo: vt ibidem dicit: q̃si

Quatuor ꝓcurrunt ad bonã retentiuã.

Adde ꝙ dixit Hiero. in epist. ꝙ tenaci⁹ solẽt in hærere memorię ea q̃ oculꝰ vidit q̃ auris audiuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

natura. Vnde quæ multoties intelligimus cito reminiscimur: quasi naturali quodam ordine ab vno in aliud ꝓcedendo. In lege Mosaica Leuit. xj. mãdatur Iudæis: ꝙ aialia non ruminantia tanꝯ immunda non comedant. Quę verò cibum in stomachum trajciunt & inde illum iterum ad os reuocant: vt ruminent: tanꝯ munda animalia comedere possunt. Quod vtiq; dictum sub figura intelligimus vt videlicet ꝥba prudentiæ non semel rñ: sed sæpe in corde reuoluamus: & sic ex frequenti meditatione ea quasi trita ac limata in thesaurum memoriæ recondamus.

Intelligẽtia requiritur ad prudentiã.

§.II. SECVNDO AD PRVDENTIAM

requiritur intelligentia: ex hoc respectu præsentiũ: vel eorum quę instant. Vbi sciendum est ꝙ sicut intellectus speculatiuus syllogizat & syllogismũ terminat ad ꝯclusionẽ: intelligibile sic intellectꝰ practicꝰ syllogizat & syllogismũ terminat ad hoc particulare operabile. Conclusio autẽ singularis & operabilis syllogizatur ex vniuersali & singulari propositiõe. Vnde oportet ꝙ rõ prudẽtiæ ꝓcedat ex duplici intellectu quorũ vnus cognoscitiuꝰ principiorũ vniuersaliũ practicorũ vel naturaliter notorũ. Sicut em̃ vniuersaliter sunt cognita ptincipia vniuersalia in speculabilibus: vt omne totũ est maius sua parte. Sic & in agibilibꝰ vt nulli esse nocẽdũ: parẽtibus obediendũ & hmõi. Alius aũt intellectus est idẽ quod sensus interior quo recte de aliquo particulari sine iudicam̃. Dicitur rñ intellectꝰ inquãtum est alicuius finis cognoscitiuus: qui accipitur vt principium in operabilibus. Vnde dicit philosophus ꝙ est cognoscitiuus extremi. i. alicuiꝰ primi singularis & cõtingentis opabilis ꝓpositiõis. f. minoris: quã oportet eẽ singularẽ in syllogismo. Prudentia dr etiã sensus inquantũ est singularis finis. Et ꝟ ẽ qd̃ dicit philosophꝰ. vj. Ethi. Oportet horũ. f. singulariũ hre sensum: hic aũt est intellectꝰ. Patet ꝟ ꝙ intellectꝰ siue intelligẽtia q̃ ponit̃ pars prudẽtię: non est aliud q̃ recta æstimatio de aliq particulari fine. Et ad hãc ꝟitatẽ possunt reduci tria quæ addit Macro. f. rõ: solertia: & docilitas. Ad prudentem em̃ ptinet post rectã ꝯsiderationẽ de fine: ꝙ sit bene ratiocinatiu: vt debito mõ possit apply care regulas vniuersales ad particularia: quæ sunt varia & incerta: & talis vsus applicandi dr rõ a Macro. Vt autẽ qs habeat æstimationem de fine: & de aliis quæ sunt ad finẽ: necesse est vt sit bene inuentiuus: videndo per seipm̃ repẽte q̃d expedit sini & eligibilibus ad finem. Et hoc spectat ad solertiã quæ ſm ꝙ hic sumitur est facilis & prõpta conjecturatio de qbuscũq;. In libro aũt posteriorũ. f. dicit philosophꝰ ꝙ est subita cõjecturatio circa inuẽtionẽ medij. Quia aũt nõ pñt sufficienter oia cõsiderari quæ ad prudẽtiam requirunt̃: cum sit circa operabilia: in quibus quasi infinita possit accidere: inde est ꝙ homo idiget ab alio erudiri: & ꝑcipue a senibus & expertis: qui sanũ intellectũ adepti sunt experientia longi tpis circa agibilia. Nam ſm philosophũ. ŋ. Ethi. Virtus plurimũ ex doctrina habet & gñatione & augmẽtatione. Ideo experimẽto indiget & tpe: ga vt dr. vj. Eth. Oportet attẽdere expertorũ & seniorũ & prudentum opinionibꝰ: ꝓpter experientiã em̃ vident futura & p̃sentia. Hoc qdẽ cõsiliũ nobis dat Eccli. vj. In multitudine ꝓsbyteroꝝ: id est seniorꝝ prudentũ sta: & prudentiæ illoꝝ ex corde coniungere. Hoc aũt spectat ad docilitatem q̃ quam quis bene regitur susceptiuus disciplinæ. Gedeon vadens ad pugnã cõtra Madian: recte æstimauit ex his quæ ꝓsentialiter instabant quõ ad finem debitum pueniret. Primo em̃ inimicorum castra sagaciter exploratit: & docilis factus ex somno cuiusdam: & eius interpretationem solerter intelligens: quomodo esset pugnandum & acies ordinandę: cum tubis & lagenis ac lampadibꝰ mirabili prudentia ad victoriam puenit. Iudicũ. vij. Quantum ad istã secdam partem prudẽtiæ: quę est ordinare præsentia: dicit dñs Ioannes dominici sup Ecclesiasticũ ꝙ ordinatio sui ꝓ prudentiam consistit in his o3o. Primo ꝙ anteq; aliquid faciat cogitet illud: ne post factũ pœnitere contingat iuxta illud Prouerb. in multis locis. Omnia fac cum consilio & post factum non pœnitebis. Secundo quicqd habet facere etiam si cogitur ad faciẽdũ: nõ faciat vt inuitus: seu faciat de necessitate virtutem. Augustꝰ. Nemo inuitus bene facit. Tertio quod facit quis faciat cum alacritate. ij. Cor. ix. Hilarem datorẽ diligit deus. Quarto oẽ qd̃ agit: cum̃ constantia operetur vt perseueret: & ꝓpter obstacula nõ dimittat. de pœni. di. iij. in anis. Esto in bono ꝓposito iugiter confirmatus. Quinto in opere suo ostendat grauitatem moderatam. Non sit leuis vt puer: nec fastidiosus in nimio põdere graui. Sexto oĩa quæ facit: faciat cum honestate: ita ꝙ sit j. Cor. actus eius exemplũ aliorꝝ in nobis. Apls. Omnia honeste xiij. & ſm ordinem fiant in vobis. Septimo ꝙ oẽm fortunam lætam vel aduersam ante oculos mentis sibi ꝓponat: ita ꝙ cum venerit nec tristetur: nec de nouo lętetur. Seneca. Sapiens non contristabitur quicqd acciderit ei. Octauo vt tãtum sciat ꝙ suis possit stare iudicijs: & non egeat alienis. Debet tñ audire & alios: & aliquando etiam magis credere q̃ sibi ꝑcipue sapiẽtibus has octo conditiones tangit Tullius in lib. quæstionum Tusculanarũ dicẽs. Sapiẽtis. i. prudentis ꝓprium est: nihil qd̃ pœnitere possit facere nihil inuitum: sed splẽdide constanter grauiter honeste. Nihil expectat: ita ꝙ quasi certum sit sibi futurum: nihil em̃ eum decet admirari suis stare iudicijs. Sciendum est ꝙ duo sunt principaliter quę male æstimare faciunt de his q̃ operanda sunt a prudente. f. sequela passionum circa actus venereos: & appetitus inordinatus circa acquisitionem pecuniarum. Vñ ſm Greg. xxx. Moral. Ex luxuria tria ꝓcedunt vitia oriuntur corrumpentia tres actus rationis rectæ gñat̃ æstimationi necessarios: scilicet præcipitatio quę corrũpit tria vidz actum consiliandi. Consideratio quæ corrumpit actum tiudicandi. Et inconstantia quæ corrũpit actum præcipiendi: vel debite applicandi. Ex auaritia ꝟo ſm eundẽ Gregoꝝ in eodem libro. inter alia vitia duo nascũtur: quæ tollunt veram æstimationem de fine. f. prudẽtia carnis: & astutia. De his. o. habetur in secũda parte.

Donũ ꝓsilij est donum spũsancti

Gedeonis prudẽtia in bello.

§.III. TERTIA PARS PRINCIPALIS

ponitur prouidentia quę est respectu futuroꝝ. Vbi sciẽdũ ꝙ iden ꝙ officium prudentis est ꝙ ea quæ sunt ad finem: ad ipm̃ tia pars debite ordinentur. Prętereta aũt in necessitatem quandam pruden transierunt: quia impossibile est non esse qd̃ factum est. Et ideo non subsunt humanę prudẽtiæ: vt propter aliquem finem fiant vel ordinentur. Similiter & ꝑsentia inquantũ hmõi: necessitatem quãdã habẽt. Necesse est em̃ sorrem sedere dum sedet. Vnde nec etiam talia ordinabilia sũt ad finem ꝓ aliquam eoꝝ immutationẽ. Relinquitur ergo ꝙ contingentia futura ſm ꝙ sunt per hois voluntatem in finem aliquem ordinabilia ad prudentiã pertineant. Et hoc præcipue importatur in nomine ꝓuidentię. Importat em̃ respectum alicuius distãtis ad ea quæ in ꝑsenti occurrũt ordinanda. Potissima igitur pars prudentiæ est prouidentia: ad quam spectat a fine distãtia ad ipsum ordinare. Pñt autem ad ipsam reduci duo q̃ addit Macro. f. circunspectio & cautio. Ad prudentem em̃ siue ꝓuidentem pertinet non solum quæ ad finem sunt debite ordinare: sed etiam cõsiderare ea quæ circunstant: & secũdum eorum exigentiam proportionari fini ea quæ sunt ordinanda ad ipm̃. Et hoc dicimus circũspectionẽ per quam id quod ordinatur in finem comparatur his quæ circunstant. Sed quia frequenter contingit mala simpliciter videri bona: & ea simul miscẽri ꝓpter multoformitatem opabilium ideo necessaria est virtus alia q̃ cautio dr: p quam a prudente accipienda sunt bona quę sunt vere bona: & vitẽt mala vitanda quę vidẽtur hr̃e speciem boni. Sciendum est ꝙ ꝓuidere bona cõtingit dupliciter. Vno modo vt cognoscantur in seipsis. Alio modo i suis causis. Pręcognoscere aũt futura siue ꝓuidere vel pręuidere quod idem est quãtum spectat ad prędens est proprium intellectus diuini: cuius ętemitati omnia sunt ꝑsentia. Communicatur autem hmõi cognitio humano intellectui p̃ donum prophetiæ ex diuina reuelatione. Prę recognoscere aũt futura in suis causis potest homo ordinem earum ad effectus considerando: sicut medicus talia signa vidẽdo in infirmo prænoscit sanitatẽ futurã siue mortem. Sed ꝙ ex talibus talia nata sunt contingentia: secũdũ hoc per coniecturas & experientiam lõgi temporis potest acquiri aliqua pręcognitio de futuris humanis contingentibus: ad quod multum valet si retroacta tempora cogitentur: antiquorum facta vel consuetudines ad memoriam reuocentur. Deinde qui euentus ex hmõi sunt secuti, considerentur. Et per hunc modum prouidus videri poterit: tum ex memoratis: tum ex his quę in ꝑsenti operanda cõcurrũt: quid in futurũ possit accidere. Ioseph clypeo se ꝓuiden tiæ muniuit: dum contra futuram famen Egypti conserua ri fecit frumẽtũ diu anñ: & i multa copia: ne regio & ꝓuicię circunstantes fame perirent. Gene. xlj. Ex his oĩbus ꝑcludẽdo dicamus ꝙ ille ꝑfecte erit prudens qui memor erit prętcritorũ factorũ: vt ex his per simile videre possit quid euenier in futurum qui erit intelligens in recte æstimando de fine nunc operabili: qui bene erit ratiocinatiuus in debite applicãdo vniuersalia ad particularia: qui bene erit subito prospectiuus in considerando quod expedit: qui bene erit docibilis in suscipiẽdo ab alijs quod per se non videt: qui erit prouidus in ordinando ea quæ in præsenti occurrunt ad debitũ finem: qui bene erit circunspectus in ꝑsiderando circunstantias facti: qui bene erit cautus in vitando quę finem debitum possunt impedire. Sed quia pauci aut nulli ꝑfecte sufficiunt ad prædicta quãtũcũq; his exercitium impendant: quia humana ratio non põt comprehendere singularia contingẽtia q̃ possunt occurrere ſm illud Sap. ix. Cogitationes mortalium timide & incerte prouidẽtię nostræ: ideo indiget homo nõ solũ in his quæ ad salutem ptinent: sed etiam in rebus humanis dirigi a superiori principio quę sit ratio humana. Requirit ergo ad directionem p fectam actuum humanorum instinctꝰ spiritussancti ꝓ modum salubrioris & certioris cõsilij. Et ideo inter dona spiritussancti ponitur donum consilij: qd̃ respondet prouidẽtię dirigens hominem in his maxime vbi non sufficit prouidentia ꝓprię rationis. Summus facerdos Iudęorum cum audisset Alexandrum omnia regna debellasse: ac gentes sibi subiugasse: mirabili prouidentia est vsus in futurum sibi pręcauendo. j. Macha. x. Abigail prudentissima mulier sua prouidentia obuiauit periculo qd̃ imminebat Nabal viro suo ex sua præcipiti responsione. j. Reg. xxv. Nota ẽt ſm Tho. ij. ij. q. xlvij, ar. ix. in corpore. q. ꝙ solicitudo q̃ est idem cum vigilantia pertinet ad prudentiam. Nam secũm Isido. Solicitus dicitur quasi solers scitus. Inquantum. f. aliquis ex solertia animi velox est ad prosequendum ea quæ agenda sunt. Hoc autem pertinet ad prudentiam cuius ꝑcipuus actus est circa agenda ꝑcipere de ꝑconsiliatis & iudicatis. Vñ pbs. vj. Ethic. dicit. ꝙ oportet tarde consiliari: operari autem velociter consilata. Item ſm pbm in. j. Ethi. Certitudo non est simplr quærenda in omnibus: sed in vnaquaq; materia ſm propriũ modum. Quia vero materia prudentię est circa singularia contingentia circa quæ sunt operationes humanę: non põt certitudo prudentię tã a esse ꝙ solicitudo tollatur. Idem Tho. vbi o. in solutiõe secundi argumenti.

Futura prænoscẽtia intellectu ꝓdonum prophetiæ ex diuina reuelatione.

De ꝓuidẽtia Ioseph ẽ.

Memoria ꝓteritorũ pertinet ad prudentiam.

§.IIII. AD PRIMAM PARTEM PRV

dentiæ pertinet memoria ꝓteritorum. Eccli. j. Memento q̃ ante te fuerunt. Sene. Qui de præterito nihil cogitat vitam pdidit. Ipsa est quasi conseruatorium in quo quicquid rõ inuestigandę veritatis capit: fideliter reseruat. Octo autem sunt quorum debemus inter cętera reminisci ſm Guill. in summa virtutum. Primũ est laudabilis memoria bñficiorũ & maxime memoria creationis: redẽptionis & iustificatiõis. Eccli. vlti. Memento creatoris tui &c. Eccli. xxix. Gratiã fideiussoris tui ne obliuiscaris. Secũdum est memoria mandatorum dei. Pũ. cij. Memores sunt mãdatoꝝ ipsi⁹ ad faciendã ea: dices filijs Israel vt faciãt sibi fimbrias &c. Tertium est memoria seueritatis iustitię: quã exercuit in pãres. Pũ. lxx. Memorabor iustitię tuæ solius. Eccli. xxxvij. Memor esto iudicij mei: sic erit & tuum. Quartum est memoria belli spiritualis: in quo tot & tanti ceciderunt. Iob. xl. Memento belli & non addas vltra loqui. Quintum est memoria consolationis dei in afflictionibus ne homo desperet. j. Mach. iij. Mementote quomõ salui facti sunt pres nostri in mari rubro. Sextum est memoria vitę sanctorum ad imitandum. Io. xv. Memento sermonis quem ego dixi vobis. Non est seruus maior dño suo. Septimũ est memoria status honorabilis: a quo quis degenerauit a parentibꝰ carnalibus vel spũalibus. Esa. lj. Attendite ad Abraam patrem nostrum. Apoc. ij. Memẽtote vnde excideris. Octauũ est memoria peccatorum ad dolendum. Esa. xxxviij. Recogitabo tibi oĩs annos meos in amaritudine animę meæ. Vnde Chryso. Nullum peccatorum tale remedium sicut pręcaue eorum continuata memoria.

De ꝓuidẽtia Iob.

Seẽũdũ bellum diaboli ꝓ hoies.

Memoria picula.

§.V. AD TERTIAM PARTEM PRV

dentiæ quæ est prouidentia: pertinet pręcauere pericula & obuiare eis. Vñ apls ad Epẽs. v. Videte quõ caute ambuletis: non quasi insipientes. i. imprudẽtes: sed vt sapientes. i. prudentes: ne. f. incidatis in periculum. Et ponit apls ipse octo genera periculorum corporalium. ij. Cor. xj. quæ passus est significãtia pericula spiritualia quibus subjcimur: quę grauiora sunt: quia sunt inducriua in mortem gehennæ non naturæ. ꝓpter qd̃ ait Pũ. cxliij. Pericula inferni in uenerunt me. Patimur enim in vita præsenti pericula ista in quadruplici pugna spirituali. f. primo.

¶ A carne inficiente.
¶ Ab hoste decipiente.
¶ A mundo retinente.
¶ Ab homine sæuiente.

Et in quolibet horum certaminum percutimur duplici telo multũ periculoso: & sic subjcimur octo periculis. i. pluribus fluminum. periculis ex genere. periculis latronum periculis in solitudine: periculis in ciuitate: periculis in mari: periculis in gentibus: periculis in falsis fratribus. In primo igitur certamine qd̃ est nobis a carne inficiẽte percutimur duplici telo. f. naturali corruptione & parẽtali affectione. Ex quib⁹ subjcimur duplici periculo. f. periculis fluminum, & periculis ex genere. Ex naturali em̃ infectione quam habemus in statu nostræ ꝑstitutę naturę imminent nobis pericula fluminum. i. pericula lapsus in pãm gulæ & luxuriæ propter fundum quẽadmodum flumina icautos hoies sub mergũt. Et hęc fuit figurata ꝓ flumina Egypti putrida & fetida q̃ moyse penitente virga ꝑuertunt in sanguinẽ. Exo. vij. id est deo permittente ex sua iustitia: in sanguinẽ pãõrum cõuertunt̃: & pisces oẽs moriunt̃. i. gulosi & luxuriosi morte aĩę ex ipsa infectione. Ex calore sanguinis ista vitia ortum habent. Sed sup hęc flumina quæ vtiq; & Babylonis sunt. i. ꝓfusionis. Pũ. cxxxvj. Sup flumina Babylo. illic sẽ. & flẽ. dum re. tui. sion. Stant sedentes Israelitę: id est viri fideles flentes recordantes Sion: id est supernæ patriæ. Sedent vtiq; & calcant virtute continentię: flent timentes pericula subuersionis. Vnde & occasiones vitãr: & hoc ga recordãtur & afficiũtur ad patrię supernæ Hierusalẽ. Secũdum periculum ex nobis ex parẽtali affectione. Et hoc dicitur periculum ex genere. i. parentũ gñatione: & non solum laicis: sed etiã clericis imminẽt pericula pãõtum. Periculũ f. inordinatę dilectionis. dum diligit filios pr̃ plus q̃ deat: & auũculus clericum neptem suum. Periculum illicitę acq re filios fitionis: dum parentes illicita lucra acquirunt vt dimittãt plus q̃ filijs. Periculum iniustę distributionis: dum prælati confe par sit runt omnia suis amicis & consanguineis: postponentes di grande gniores & cõmittẽtes talibus curã animarũ: qbus vt dicit est peri- Hosti. non cõmitterẽt pomorũ custodiã. Et hoc genꝰ figuratur per genus muscarum qbus Egyptus pcussa est. Exo. viij. Musca est animal importunissimum: volitat frequenter ante faciẽ: perstrepit ad aures: nõ recedit: sed comedit & bibit cum homine. Sic consanguinei clericorum sunt importuni ad petẽdũ ab eis: frequentant domos eorum: murmurant cõtra eos si eis ad placitũ nõ prouident. Et probat vt dicit Amb. di. lxxxvj. nõ satis. Comedũt & bibũt cũ eis præcipue tempore æstiuo cũ fructus colligũt. Sed vt dicit Micheę. vij. Inimici hoisdomestici eiꝰ. f. hois &c. Qui amat patrem: aut matrem: aut sorores: aut fratres: aut filios plus q̃ me non est me dignus. ait Christus. Sed si mei non fuerint dñati. f. consanguinei: tunc immaculatus ero &c. ait Pũ. In secũdo certamine qd̃ nobis est ab hoste decipiente. percutimur duplici telo si sumꝰ incauti. Et hęc sunt pericula latronum: & pericula in solitudine. f. suggestio occasionis ad mali commissionem. Et suggestio occasionis ad boni omissionẽ. Ex suggestione diaboli in itinere bonorum operũ incidit in pericula vitiorũ: superbię bonũ non faciẽ ꝓ hoies. do: inuidię bonum alterius inuidẽdo: iracunde dum opus suũ etsi bonũ non appretiatur. Et hęc vitia sunt latrones qui spoliant animã gratia. f. humilitate: charitate: mansuetudine. Vnde figurat hoc in illo: qui descendens a Hierusalem incidit in latrones qui spoliauerunt eum. Lucę. x. Et ẽt figuratur per latrũculos egressos de Syria: q captiuam duxerunt puellam paruulam: quæ erat in obsequio. Naaman: vt habetur. iij. Reg. v. Syria ĩterpretatur sublimitas: & significabat diabolũ: qui dicit ascendam in cœlum &c. De hac suggestione diaboli egrediuntur. f. per imitationẽ latrũculi. i. superbia: inuidia: & iracundia. Et puellam paruulam de Israel. i. animam puellam per mẽtis integritatẽ:

Universidad de Deusto
Biblioteca

paruulam per humilitatem: de Israel per cognitionis claritatem: capiunt incaute. Et ponitur in obsequium vxoris Naaman leprosi. s. in seruitutem cōcupiscētiæ carnalis quę dr vxor Naaman. i. diaboli. Caute ergo est ambulandum: id est operādum ne latrunculi nos spolient. Pō. cxlj. In via hac qua ambulabā absconderunt superbi. i. dęmones laqueū mihi. Et ideo obuiandum: vt cum humilitate: patientia: & charitate cūcta fiant. Secundo in illo certamine percutimur telo accidię. Et hoc est periculum in solitudine. Solitarios infestat accidia. Solitudo est sterilis & infructuosa: & sic cū anima est sterilis nō producēs fructum bonorū operum: sed otiosa manēs: periculum ei imminet accidię: qua fastidiuntur bona spūalia: & omittunt opera virtuosa debita: vt cōfiteri: dicere officium: ire ad ecclesiā & hmōi. Indeq; procedūt multa vitia. Vnde Esa. lx. dicit. Gens em & regnum qd tibi. s. deo non seruierit solitudine vastabūtur. i. sterilitate & pœnuria vastabunt virtutum. Obuiandū ergo huic periculo per occupationem bonam. Hiero. Semp aliquid boni facito: vt diabolus inueniat te occupatum. de conse. dist. v. nunq̄. In tertio certamine qd nobis est a mūdo retinente: percutimur duplici telo. s. prosperitatis: & aduersitatis. Ex hoc nobis imminet duplex periculum: scilicet in ciuitate & in mari. Nam ex prosperitate habentur bona diuitiarum: delitiarum & honorum: quæ communiter reperiuntur in ciuitate. Ex quibus imminent pericula maxima. s. cōtenendi & blasphemandi deum: polluendi & maculandi corpus: distrahendi animū: & oppримēdi proximū. quę pericula notat Pō. liij. dicens. Vidi iniquitatem & contradictionē in ciuitate &c. Ecce contemptus & blasphemia contra deum: qua sibi contradicitur. Sequitur. Super muros eius iniquitas. s. adulteriorū & fornicationum: quę maculant corpus. Et labor i medio eius. s. noxię solitudinis: & iniustitia quo ad dānificationē proximi. Vnde dominus ad vitandum ista pericula hortabat dicēs. Exite de medio Babylonis populemeus &c. In ipō certamine a mundo aliud telū est aduersitas: quæ designatur per mare. Quia sicut mare amarum dicitur & fluctuat: sic aduersitas amaritudinem habet: & mentem fluctuare facit: & hinc pericula insurgunt diuersorum vitiorum impatientiæ murmurationis diffidentiæ & hmōi. Eccli. xlij. Qui nauigant mare: enarrant pericula eius: adeo q etiam nauicula Petri in medio mari huiusmodi iactatur fluctibus. Et hoc figuratum est per mare quod vidit Daniel in visione in quo pugnabant quatuor venti quadruplicis afflictionis: scilicet ablationis terū & paupertatis: infamationis: infirmitatis corporę: & tribulationis familię. Et inde procedunt quatuor bestiæ vitiorum. s. murmurationis & impatientiæ: diffidentiæ: & turbationis. In quarto certamine quod est ab homine sęuiēte: duplici telo percutimur. s. apertæ persecutionis & occultæ circūuentionis. Ex qbus imminēt nobis pericula ex gēt̄ib⁹: & pericula ex falsis fratribus. Per gentes intelliguntur infideles & alij mali manifeste persequentes bonos: sicut Greci. s. Antiochus cum suis Machabęos & Romani apłos & martyres. De quibus pōt intelligi illud Iohelis. j. Gens ascendit super terrā fortis & innumerabilis: dentes eius vt leonis. Sed dissipa gentes. i. gentiliter viuentes quæ bella volunt: persequendo. s. fideles. ait Pō. Aliud certamē ab hoc malo est circūuentionis ex quo imminet periculū decęptionis: discordiæ & dissensiōis. Eccl̄ia iam passa est persecutiōes a iudęis: paganis: & hæreticis. Nunc autem patitur persecutionē ab hypocritis. i. simulatis hoibus & falsis fratribus. i. christianis. Vnde Iob. xxx. in persona ipsius ecclesię ait. Frater fui: & socius draconū: quo ad primū genus periculi. s. manifestæ persecutiōis. Socius: struthionis. i. hypocritarū quo ad presens tempus. De vtraq; dicit Aug. Vox contribulatorum cum Christo &c. vij. q. j. aduersitas. §. huic idē. Sed Christus nos cautos reddit dicens. Attēdite a falsis prophetis: id est christianis vel religiosis: qui veniunt ad vos in vestimentis ouium &c. Mat. vij.

¶De partibus subiectiuis prudentiæ & de cognitione sui ipsius. Capitulum. III.

DE PARTIBVS SVBIECTIuis prudētię nūc agēdū: q̄ sūt pticularis seu monastica: oeconomica: politica: regnatiua & militaris. Et vt pfecta sit cōsideratio prudētię ostēdū est qūo cuilibet ciui expediat eā habere. Vbi diligenter notandū est q̄ qlibet ciuis pōt tripl̄ cōsiderari. s. quātum ad singularem sui perfectionē quantū ad familiæ gubernationē: quantum ad sui conciuis cōmunicationē. Et sm hoc plures ponuntur species prudentiæ. Si em consideret ciuis in se: necessaria est prudentia particularis. Si consideretur vt familiæ gubernator: necessaria est prudentia oeconomica. Si vero vt ciuis: tūc iterū pōt tripl̄ cōsiderari. Quia aut vt est principanti subiectus & tunc necessaria est prudētia: quę communi nomine politica dr. Aut vt est alięs principās: & tunc requiritur prudētia regnatiua. Aut vt est boni cōmunis propugnator: & tūc opus ē prudētia militaris. Et sic in vniuerso habemus quinq̄ species prudētię. s. particularē: oeconomicā: politicā: regnatiuā: & militarē. Prudentia igitur particularis necessaria est ciui quantum ad eius singularem perfectionē: qua videlicet seipm regere sciat: se caute a peccatis seruādo: & diuinis præceptis obediendo. Hoc aūt fieri nō potest sine prudentia quæ est humanorū actuū directiua: sicut ō. dictum est. Vnde dicit Grego in Pastora. Hostis callidus tāto liberius pectus percutit quāto nudum a prudētię lorica deprehendit. Ad hāc virtutē inducit apłs ad Ephe. v. dicens. Videte fratres qūo caute ambuletis: non quasi insipientes: sed vt sapiētes redimentes tempus: qm dies mali sunt: ꝓpterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quę sit voluntas dei. Si q̄ aurē bonitate singulari caret hanc prudentiā non habēdo proculdubio nec familiam sufficiēter regere posset: nec verus ciuis existeret. Qui sibi non sufficit prudēter viuendo: nec alij sufficiet conuiuēdo: quia qui sibi nequā est: cui bonus erit. Et qui cū deo recte is non est: nec cū ciuibus rectus erit. Oculus quidē qui in se corrupt⁹ est: alia mēbra regere nesciet & cum eis incōpetens erit. Paret ergo qūo prudētia particularis ad singularem ciuis pfectionē requirat. Exemplum ponitur de Abraā. Cōsiliū hęc perfectio singularis prudentię in consideratione sui. Vnde Helinādus dicit ꝙ in tęplo Apollinis tale oraculū fuisse datū legit Gnoti se auton. i. nosce teipm. quę sententia Iob. v. scribitur his verbis. Visitās speciē tuā non peccabis. Idem aūt est seipsum cognoscere quod speciē suā visitare. Species quippe hominis est anima ad imaginem dei facta: quę tunc visitat quādo qualis sit in vita indagatur. Et ad hoc optime facit qd dicit Ber. in lib. de consideratiōe. A te primum inchoet cōsideratio tua: & in te finiatur &. j. Considera quid. quis & qualis sis. Quid in natura: quia aial rōnale mortale. Ratio nalitas subleuat monasticā miseriam mortalitatis: & mortalitas humiliat altitudinem rōnis. Quis in persona. cuius cōditionis vel dignitatis & qūo veteris officio tuo. Qualis in vita vtrū bonus vel malus: proficiēs vl deficiēs &c. Ibi vide. Et nota ꝙ ista cognitio sui quam facit prudentia inducit tria magna bona: videlicet iudiciū cognitionis diuinę: principiū saluationis humanę: fastigium perfectiōis internę. De primo dicit Salomon Prouerb. xxx. Dicit vir cum quo est deus & qui deo secum morāte confortat⁹ ait. Stultissimus sum virorum: quod pertinet ad veram sui cognitionem. Ber. Ab exterioribus redibit animus ad interiora: ab interioribus ad superiora: vt possim cognoscere vnde venio: aut quo vado: quid sum: & vnde sum. Et ita p cognitionem mei valeam peruenire ad cognitionem dei. Quātoq; in cognitione mei perfectior: tanto ad cognitionem dei accedo. & Macro. Anima perfectam habet sapientiam: cū vnde oria sit: & de quo fonte venerit recognoscit. De secūdo dicit Pō. A peccato meo mūda me: qm̄ iniquitatem meā ego cognosco. Mundatio a pāō est principiū salutis. Ad hoc Seneca. Initiū salutis notitia peccati. Nam qui peccare se nescit corrigi nō vult. Ber. de cognitiōe sui. Principium salutis humilitas generatur. De tertio dicitur Lu. xviij. Qui se humiliat: quod includit cognitionē sui: exaltabitur. Boe. de phica consolatione. O mortales extra vos petitis quod intra vos est positum fœlicitatē: quia. s. per veram cognitionem sui quis peruenit ad eam. In huius figuram habes Luc. ix. Quod cæci sunt vocati ad cenam quæ significat beatitudinē. Et loquit̄ de cęcis: qui. s. cognoscūt se cęcos: nō cognoscētes qd pertinet ad cognitionē sui. Bern. super Cāti. Nemo sine cognitione sui saluatur. Salus autem perfecta in beatitudine. Econtrario ex ignorantia suiipsius cōsequuntur homines tria mala seu detrimenta. Est em fundamentum infirmitatis: nutrimentum iniquitatis: complemētum stultitiæ. Quo ad primū ignorantia sui est fundamētum infirmitatis humanę spūalis. s. peccati. Canti. j. Si te ignoras o pulcherrima mulierū egredere re: si pro quia pulcherrima mulierum. i. creaturarum est anima: quæ quia ignorat se egredit a se dispergendo & vagando per diuersa vitia. Ber. sup. Canti. De ignorantia sui venit superbia in te: quę est principium peccatorum. Item Lactantius de falsa religione. Nullus animę sua uior cibus veritate. Ignorantia autem sui causa prauitatis. Sen. in epłis. Ideo ad sanitatem difficiliter peruenimus: qa nos egrotare nescimus. Quantum ad secūdum Pō. Nescierunt. s. necessaria ad salutem: neq; intellexerunt: id est intelligerunt cognoscendo seipsos: in tenebris ambulant pātōrum. Terēti⁹. Ita fere corrupta est oīm hoīm natura: vt alie nam eius iudicet q̄ sua: & hoc in malum. Vnde Tull⁹ in lib. de offi. Nescio quo situt magis in alium cernam⁹ si qd delinquitur. Et tn Christus dicit Luc. vj. Eijce primū trabē de oculo tuo: vt ejcias festucā de oculo fratris tui. Quo ad tertium Pō. Homo cū in honore esset non intellexit seipm vel suā cognitionem: cōparat⁹ est iumentis insipientibus. Ber. in li. de ꝓsideratiōe ad Euge. Licet omnia mysteria noueris: lata terrę: alta cœli: profunda maris. si te nescieris: omnino eris similis hoī insipienti q̄ficiēri domum suā super arenā sine fundamento. i. ruinam non structuram faciens. Prole. Insipiens est qui suipsius ignorat quantitatem. Tullius de Tusculanis quæstionibus. Scultitię proprium est aliorū vitia cernere suorūq; obliuisci.

Prudentia particularis est ciui necessaria.

Oraculum qd erat affixum in tęplo Apollinis.

Cognitio sui tria bona inducit.

Ignorātia sui ipsius in causa triplex malū.

¶De prudentia monastica aut particulari. &. ix. regulis directiuis humanę vitę. Capm. IIII.

QVALITER PRVDENTIA PARticularis quę habet hoīem ordinare in seipso: dirigat opa ei⁹ satis pulchre pōt trahi ex his v bis q̄ habēt Cān. v. videlicet. Dilectus meus cādid⁹ quasi rubicundus: electus ex milib⁹. Caput eius aurū optimum. Comę eius sicut plantæ palmarum: nigrę quasi coru⁹. Oculi eius sicut colūbæ super riuos aquarū quæ lacte sunt lotę & residēt iuxta fluenta plenissima. Genę eius sicut aureolę aromatū consitę a pigmētarijs. Labia eius distillantia myrrham primā. Man⁹ ei⁹ tornatiles aureę plenæ hiacynthis. Venter eius eburneus distinctus saphyris: crura eius: lcolūnæ marmoreæ fundatę sup bases aureas. Guttur ei⁹ suauissimū: & tot⁹ desiderabilis. hæc ibi. Quę intelligi possūt de Christo vero. i. psona ei⁹. de quo dr Iob. v. Prudētia ei⁹ pcussit supbū. s. diabolū. Ac etiā de Christo mystico. i. ecclesia ei⁹ seu de ei⁹ fidelib⁹ quib⁹ dr Mat. x. Estote prudentes. Ex quib⁹ verbis trahuntur nouē regulę directiuæ tot⁹ vitę humanę. Et sm hoc ꝙ ipsa verba exponit egregius vir pcūcta laudabilis dns Ioā. Dñici cardinalis Ragusinus in lib. scientifico. etsi vulgare titulato amor charitatis. Et primo qdem ostendit excellētia xpi in generali: cum. s. dicit. Candidus. s. ꝙ puritatem. Rubicūdus per charitatem. Electus ex milibus per gratiæ & sapientię sublimitatem. Exin deponuntur dictæ regulę.

¶Prima dirigit intentiones: ibi. Caput eius &c.
¶Secūda cogitationes: ibi. Comæ eius &c.
¶Tertia cognitiones: ibi. Oculi eius &c.
¶Quarta exemplationes: ibi. Genę eius &c.
¶Quinta locutiones: ibi. Labia eius &c.
¶Sexta actiones: ibi. Manus eius &c.
¶Septima fructificationes: ibi. Venter eius &c.
¶Octaua gubernationes vel affectiones. ibi. Crura eius.
¶Nona disciplinationes: ibi. Guttur eius &c.

Prima ergo dirigit intentiones quæ signantur per caput. Caput aurē designat intētionē: qa sicut caput est principiū corporis: ita intentio principium operis. Nam sm sapientem finis ad quē respicit intētio mouet agentē. Et in his q̄dē q̄ de se sunt mala: vt blasphemia: homicidium: vsura & hmōi: quantūcūq; videret haberi pia intētio: non pōt esse veraciter bona nec op⁹ bonū: sed i alijs ꝙa ē autoritas cōis. s. quicqd agāt hoies: intētio iudicat oēs. Et aliqui qdē hūt caput terreū: q. s. nō intrēdūt nisi cōgregationē substantiæ in suis opibus: etiā de gñe bonor⁹: ꝓpter hoc ieiunāt orāt & hmōi: vt ꝓsperent. Alij caput carneū: q intendūt tm̄ satisfacere naturæ: vt ea q̄ fiūt ꝓpter parētelas vel sensualitati vt multi sub specie spūs qui multa faciūt ꝓpter pūtiam corpalē psonarū. Alij habēt caput aureū: & isti sunt scīi q oīa quæ faciūt: faciūt ꝓpter honorē dei: & amorē ei⁹. Charitas em aurum significat. Apoc. iij. Suadeo tibi emere au Charirū: id est charitatē: quia sicut aurū excellit oia alia metalla: ita charitas omes virtutes. Et quanto quis ex maiori intentione charitatis aliquid facit: tanto magis est deo gratus & caret. Christus autē oia facit & fecit ex maxima charitate. Et ideo merito dicit de eo ecclesia. Caput ei⁹. i. intentio ei⁹ aurū optimum perfectissima intentione. Vñ ipse dicebat Io. iij. Meus cibus est: vt faciā voluntatē eius qui misit me ecce intentio & multa similia inuenies. Et sic in isto splendore illuminat oēm hoiem venientē in hūc mundū. Discę ergo dirigere intentionē tuā. Sed a dirigit cogitationes q̄ taliter designant p comas. i. capillos: quia sicut capilli exeunt de capite seu procedūt: ita cogitationes a mente. Quale caput tales capilli. Nostrū caput vanū ē: & ideo vanos capillos fa dom⁹ ꝓducit & materialiter & spūaliter. Tria dicit de his cogitationibus: quales debent esse & nostræ. Primo ꝙ sunt vnitę in vno fine etsi sint diuisæ in materia. Et ideo dicit elatę. i. tales sicut rami palmarū qui quidē videnē esse diuisi abinuicē: & sunt in summitate: sed in fine in vnum conuniūt: ita christus diuersa agebat & loquebat: & de diuersis materijs: nō semper ad honorem dei & salutem proximi. Sic & tu: etsi de diuersis materijs cogitas: mō de gubernāda familia: mō de artificijs: modo de alijs. fac oia ad laudem & gloriā dei. Sed o cogitatiōes debēt esse firmæ & stabiles ideo dicit. palmarū. Palma em̄ viriditatē semp conseruat in hyeme vt in æstate: semp stat vno modo. Et quanto magis antiquat: tāto magis dulcescūt fructus eius. Et est multi temporis: inferius subtilis: superius lata cōtrario modo aliarum arborū. Sic cogitationes bonæ debent esse firmæ. Aug. de pœ. dist. iij. Inanis. Bonū ꝓpositū cōserua iugiter: neq; ꝓperitate: neq; aduersitate mutari semper deuoti⁹ se hre. Habere latas meditatiōes de diuinis & modicas de terrenis. Tertio debēt esse humiles: ideo dicit. nigrę &c. Nota coruī ē ꝙ coruus libenter quieścit sup cadauera: sic verus humilis cōsiderat mortē ex qua sumit sibi occasionē humilitatis. Humilis sum corde. ait Christus Mat. xj. Tertia dirigit illustrationes quæ signantur per oculos: ideo dicit oculi eius sicut colūbarū. Sicut em̄ oculo corporali qs videt corpora liter: ita oculo intellectus spūaliter. Et sicut duplex est oculus ita duplex est intellectus: practicus. i. circa operabilia: & speculatiuus circa cognoscibilia: ibi quiescens. i. vna potentia intellectiua cum duplici dicto officio. Primo igitur intellectus debet esse discretiu⁹ discernēdo falsa a veris: bona a malis: vt vera & bona eligat & falsa & mala reprobet ideo dicit: sicut columbarum. Vñ columba discernit grana quę sunt bona & sana comedit: corrupta dimittit. Sic egit dns Iesus. iuxta illud Esa. vij. Sciat reprobare malum & eligere bonum. Et vt hoc possit homo melius facere debet secūdo oculos intellectus tenere super riuos aquarum. i. sup doctrinis lectis vel prędauditis eas ruminando. Vnde dixit beatus Anto. cuidā interrogāti de via salutis. In oī re quā facis adhibe te cū testimonio scripturarū. Et nota ꝙ nō q̄s libet libros vel doctrinas debemus ruminare: sed illas solum quæ sunt lotæ lacte. i. scripturas sacras quæ ad modum lactis sunt purificatiuę mentis illuminatiuæ & confortatiuę. Alię autē doctrinæ vt phiæ poesis & de palatinis et centinouiñ & hmōi non purificant: sed inquināt mētem superbia vel immunditia. Columba fians super riuos aquarū inde per vmbrā contēplat accipitrē persequentem vt vitet eū. Sic aīa per scripturas pōt cognoscere insidias diaboli: quō diuersis modis quęrit capere & ibi i omnib⁹ videt remedia. Ipsas christus allegabat prædicando: proptерea ludęi mirabantur dicentes. Quō hic literas scit cum non didicerit? Io. vij. Tertio debet etiam cōsiderare diligēter instinctus diuinos seu inspirationes spūssancti: vt exequatur qui adhuc melius & purificāt & illumināt: ꝓterea subdit. Residentes iuxta fluēta plenissima: quę sunt dona spūssancti. Vnde Christ⁹ dixit clamādo Io. vij. Qui credit in me sicut dicit scriptura fluminа de vētre eius fluēt aquæ viuę: loquens de spiritussancto. Quarta dirigit exēpla quæ notant per genas: ibi. Genę eius. sicut genę sunt sub oculis: & nunc̄ cooperiūtur sicut alia pene omnia mēbra: ita exē pla. i. opera manifesta sub oculis in cōsideratione sunt hominum & occultari non possunt. Tenetur autem quilibet non solum conscientiæ suę prouidere: sed etiam ꝓximum bonis exemplis ædificare. Et ꝓpterea non solum a malis:

Quies & cadauer

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed etiam ab his quæ habent speciem mali cauere debet iuxta sniam apostoli.ſ.&.ŋ.ad Cor.vi.ŋ. Debent autem exẽpli esse primo humilis patientiæ: propterea dicit areolæ. In area fit pcussio grani: & calcatio sustinet plures ictus: & tamen nõ frangitur terra sed integra & solida perseuerat. Nullum maius exemplum dat de se seruus dei q̃ de virtute patientię: vt iniurijs tribulationibus non frangatur: nõ turbetur non queruletur sed firmus & integer in virtute pmanear, hoc Christus edocuit. Vñ Aug.i.q.ſ.xps. Christus quid fecit nobis, i. quale exemplũ dedit: qui tanta patiẽtia proditorem suum sustinuit vsq; in finem: vt ei primũ eucharistiam cõfectam manibus: & ore suo cõmendatã sicut cæteris apostolis propriis manibus daret &c. Areolæ dicit in plurali: qa patiẽtiæ exemplũ debet oñdi in tribulatiõibus corpalib⁹ & spũalibus q̃ duriores sũt: qa tangũt aiam. Areolę nomen diminutiuũ est. Ex quadam humili cognitiõe ,ppriorũ defectuũ: & p ꝓfis recognoscere subditũ oim pœnarũ debet ,pcedere ista patientia: nõ modo phico. Debent fcẽo & aliꝭ virtutũ prȝbere exẽpla. ideo subdit. aromatum. Aromata odorifera & suauia sunt virtutes. zaccarum est charitas. cynamomũ puritas. gariophilus humilitas. balsamus obedientia. myrrha pnia &c. Harum exẽpla debes dare modo de vna: modo de alia: quę omnes: qa eis occurrunt tentationes & tribulationes: ideo debẽt esse sundatę in humili patientia: vt sint areolę aromatum. Debent tertio omnia exempla etiam operum virtuosorum esse cũ magna discretione. Vnde subdit. Confite a pigmentarijs.

Pigmẽtarij qui dicant.

Pigmentarij sunt qui sciunt componere medicinas & confessiones. Non oĩm est hoc qui habent aromata: sed paucor & magna practica. Non oẽs qui habent virtutes sciũt semp vti discretione. Paucorum est hoc & exercitatorũ in via ipũs. Et ĩ si desit discretio non erit virtuosum op⁹. Nisi em oĩa fiũt cũ modis & rpibus nõ ędificabũt: sed scãdalizabũt q̃d Christus summe seruauit: qñq; reprȝhẽdẽs: qñq; cõsolans: qñq; tacẽs: qñq; loquẽs: qñq; miracula faciẽs: qñq; nõ faciẽs: qñq; ieiunans: qñq; comedens &c. oia ad ędificationẽ. Quinta regula dirigit locutiões q̃ desĩgnãtur p labia. Vnde labia eius &c. Posuit deus & labia & dẽtes ante linguam: vt non subito loquamur quicquid menti occurrit: sed tardi simus ad loquendum: vt admonet Iacobus in Canonica sua.c.ſ. Debet ergo locutio primo esse ex dilectione: & temperata. Vnde dicit, distillantia. Ad distillationem plura cõcurrũt. ſ. fornellus cum igne: cãpana: & materia q̃ debet distillari: & alembicus vnde egreditur guttatim. Sic ad hoc vt aliqs bene loquaĩ: debet eum mouere charitas quæ est ignis in corde & fornax. campana est ratio. Illud q̃ distillaĩ est materia quę debet dici. Alembicus est os. Vas vbi recipiĩ est auditor. Quando ergo charitas inducit aliquem ad loquendum: ipsa virtus charitatis tanq̃ calor quidam intẽsus debet materiam locutiõis quasi euaporando per discussionem transmittere ad altitudinem rationis & dimissa omni superfluitate illud substantiale quod ascendit in rationem. i. quod dictat ratio paulatim per os proferre vbi est auditus. Non enim ad modum maris redundantis debet se iactare: vel quicquid est in corde dicere: nec ad modum torrentis omnes immũditias viarum colligere narrando. ſ. defectus aliorum: sed paulatim & rationabiliter. Sic fecit dñs Iesus vnde ipse dicebat Ioã. v. Hęc dico vt salui sitis. Ecce charitas quę mouebat ad loquendũ. Et de eo dicitur. ſ. Pe.ŋ. Nec dolus ẽ inuẽtus in ore eius: nec etiã aliquod malum. Vnde ipe dicebat Ioã. x viŋ. Si male locutus sum: testimonium perhibe de malo. Ecce materia rationabilis & tota euaporata. Parum locutus ẽ. Vnde Esa.liŋ. Sicut agnus coram tondente se obmutescet. Secundo materia locutionis debet esse vtilis, propterea dicit, myrrham. Myrrha est amara purgatiua & præseruatiua a corruptione. Sic locutio amara debet esse ad reprehendendum vitia aliorum, non ad adulandum: ad purgandũ sua peccata per confessionem: ad admonendum: & sic præseruando alios a vitijs. Tertio debet esse de melioribus: ꝓpterea dicit, primam. Prima enim distillatura est melior alia. Sic potest homo loquiide diuersis bonis & bene: sed debet homo eligere etiam melius ita q̃ sit totaliter sermo ꝓm deum: sicut fecit Christ⁹ qui ait Ioan. viŋ. Sicut audiui a patre: sic loquor in mundo: Sexta dirigit operationes q̃ desĩgnantur per manus: vnde dicit manus eius &c. Opera quę facimus artificialia & multa alia manibus facimus. Et propterea manus in scriptura desĩgnant opus nostrũ. Hæc autem opera debent esse bona primo, Et propterea dicit. tornatiles. Tornus est instrumentum quod valde cito operatur. remouet a lignis superfluitates & polit: & tantum reuertitur retro quãtum procedit in antea. Hoc spiritualiter debet esse in operibus nostris. ſ. vt prompte operemur nõ tarde vel lente in surgente a dormitione: in eundo ad ecclesiam: in accedendo ad confessionẽ & hmõi. Nescit enim tarda molimina spiritussancti gra. dicit Amb. in Homil. sup Lucam. Debemus etiam tollere superfluitates ab operibus nostris: vt in vestimẽtis: cibis: in ędificijs: & huiusmodi. Canti.iŋ. Tempus putationis aduenit. Debemus facere opera munda & nitida in conspectu dei. Debemus in operibus nostris non solum respicere in antea ad alia quæ re-

Qualr i ꝓspectu dei debemus opari nitida.

fiant facienda: sed etiam aliquando reuidere præterita ad dolẽdũ de defectib⁹. sicut faciebat Paulus dicẽs. ſ. Cor.xv. Non sum dignus vocari apl's. qa persecutus sum ecclesiã dei. Et Aug. in lib. confessionum accusans peccata ꝑterita. Fuit dñs Iesus solicitus & promptus in operibus suis. Ioã. viŋ. Diluculo venit in tẽplum: nil superfluum erat in eo. Colligite ait: quę superauerant fragmenta ne pereant. Ioã. vi. Oia opa sua deo accepta. Io.viŋ. Ego ait quę placita sũt ei. ſ. patri facio semp. Secũdo opa ista debent esse multiplicia. ideo subdit. Aureæ. Aurum enim valde extenditur super omnia alia metalla. Nam de vno ducato fiunt circa. c. petię ad deaurandum picturas. Sic opera nostra debent se extendere ad multa. Aliquando ad pauperes pascẽdo. Aliquando ad eundum ad ecclesiam: ad officium: ad prædicationẽ. Aliquando ad opera religiosa &c. Multa bona opa ostendi vobis. ait Christus Io.x. Debet tertio in ipsis opibus esse cõsideratio ꝓmiorum: ꝓpterea subdit. plene hia cynthis. i. lapidibus præciosis: vel floribus allisis qui hũt colorem cœlestem. Labor te terret. ait Augu. cogita de ꝓmio. Sic dominus Iesus semper in operibus suis contẽplabatur deum & supernam gloriam. Disce ergo ipm sequi: q illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ. Septima dirigit fructificationes quę desĩgnantur p vẽtrẽ. Vnde dicit venter eius &c. In ventre stat fructus humanus i. puer. Magna cura & studio quærebant hoies in veteri testamento facere fructus humanos. i. filios. Vnde & in lege sterilis dicebatur maledicta. Sed iam in nouo testamento non curat deus tantũ de ista fructificatione. Immo dicit Luc.xxiij. Beate steriles quę non genuerunt & vbera quę nõ lactauerunt: sed vult fructus spirituales permanentes non deficientes vt filŋ. vnde dicit Ioan.xv. Posui vos vt eatis ĩ antiq̃ & fructum afferatis: & fructus vester maneat. Et qualis esse lege debeat ostenditur cum subditur. Eburneus. Ebur est os ele phantis animalis castissimi: & significat castitatem. Vnde in añ. Ebur castitatis, hos igitur filios debemus generare, &c. & tales qui sint casti. i. castitatem debemus in nobis amare: & in alijs suadere. Dicuntur etiam fructus nostri opera permanentia: vt libri: ędificia, hospitalia: quæ quidem faciunt ad gloriam humanam: vt pingendo arma & hmõi: sed eburnea non sunt: & ideo facienda ad gloriã dei. Ebur est durum: & significat constantiam & perseuerantiã quã debet quis suadere his quos trahit ad deum non solum actiua & mundana: sed spũalia & cœlestia. Sic dominus Iesus egit. Nullum docuit aliquam artem vel scientiã cum omnes sciret: sed bene diuina & spiritualia. Est autem distinctus iste venter saphyris: quia facit docere filios suos spirituales quos verbis & exemplis trahit ad Christum. Octaua dirigit gubernationes designatas per crura. vnde dicit. crura eius &c. Sicut enim super crura & tibias sustentatur totum corpus. sic totum corpus ecclesię sustentatur & regitur duplici regimine: ecclesiastico. ſ. & temporali. di.xc vi. duo sunt: sed ad hoc vt nõ ruat ipsum corpus ecclesię: oportet vt ista regimina sint iusta Et propterea subdit. Colũnę marmoreę. Aliqui faciunt rempublicam. i. regimẽ columnas luteas. ſ. non quærendo nisi colligere pecunias & depredationes: extorsiones & hmõi. Alij faciunt columnas ferreas: vrentes vi tyrannica: gladio & spata: nutriẽtes sectas: expellentes bonos &c. Alij de nihilo faciũt: sed destruunt factas faciendo contra deum & ecclesiam: vt possint bene prosperari in statu suo. Regimen tale durare nõ potest: sed iam ruit. Faciendo istas columnas solum de argento, non sufficit: id est si solum vacaretur contemplationi & lectiõi vel doctrinę: aut prelatis. Requiritur adhuc aliud: videlicet

Sterilis maledic.

columnæ

Marmor inter lapides est durior.

colũnæ marmoreę. Nullꝰ lapis durior marmore: nullꝰ cãdidior: nullꝰ vtilior ad seruãda vnguẽta. Et cum sit ita durũ: mirum est q̃ melius domatur plumbo ductibili q̃ ferro. Et ideo conuenienter significat iustitiam. Nulla enim virtus requirit tantam fortitudinem sicut iustitia iudicatiua. Impugnatur em a sanguinea: a minis: a muneribus: a pcibus. Nulla virtus pulchriorem facit rempublicam & puriorem. Est enim reddens vnicuiq; qd' suum est. Sicut autẽ corporis pulchritudo resultat ex membrorum debita proportione: ita ipa iustitia quæ habet proportionare cuncta facit corpus ecclesię pulchrum solum a plumbo humili. i. a pœnitentibus & humiliatis aliquantulum flectitur, iuxta illud Virgilij. Parcere subiectis & debellare superbos. Columnę in plurali dicit quia duplex est iustitia. ſ. distributiua & cõmutatiua: vt p̃miare bonos & punire malos. Super bases aureas. i. super fidẽ & charitatem. alꝭ nihil valet. Sed quia q̃d' expositum est de duplici regimine. spectat ad prudentiam politicam non exeundo terminos prudentiæ particularis: qua quis regulat seipm potest dici q̃ cura significant apperitus siue affectus: quia sicut curib⁹ itur: ita affectibus anima pergit versus cœlum vel infernum: secundum qualitates affectionum. Duo autẽ crura sunt duo apperitus. ſ. sensualis & rationalis: quæ crura dicuntur nõ esse carnea: nec; ferrea sed marmorea. Habent spiritualiter crura carnea in his q̃ expediunt carni: non quærunt necessitatem: sed voluptatem: vt sufficiant oi modo ipsi sensualitari. Cum tamẽ dicat apls ad Ro.viŋ. Debitores sumus nõ carni: vt fm carnẽ viuamus. Si em fm carnẽ vixeritis: moriemini. Appetitum autem rationalem habent carneum: qui in operibus spũalibus quæ faciunt carnalia quęrũt honores: diuitias & hmõi. Vel etiam quia patres spirituales aut fratres aut filios spirituales carnaliter, i. sensualiter diligunt semper: quærentes eorum præsentiam corporalem. Contra quos dicit Augustin in regula. Inter nos non carnalis: sed spiritualis debet esse dilectio. Crura etiam ferrea habent qui nec sibi nec alijs per affectum compassionis mouent ad ea quę necessaria sunt: sed duri & rigidi nimis sũt. Contra quos dicit Hiero. q̃ dignitatem creaturę rationalis amittit qui ieiunium charitati: aut vigilias prefert sensuũ integritati. de conse. dist. v. non mediocriter. Prudens igit habet crura affectuum non carnea nec; ferrea: sed marmorea. i. pura & fixa seu firma: quæ crura affectuum fundanꝭ super bases aureas. i. super duo præcepta charitatis dei & proximi dilectionis. Nona dirigit disciplinationes. i. modum docẽdi seu instruendi alios. Doctrina enim voce porrigitur: quę a gutture ,pcedit: & ideo ipsa disciplinatio notatur cum dicitur: guttur eius suauissimum. Debet enim q docet siue priuate siue publice loqui non solum aperte vt intelligaĩ: sed etiam suauiter: vt audientis animus delectetur: ,ppterea dicitur guttur suauissimum: non tamen debet adulatiue loqui. Nã cõtra hmõi adulatores dicit dñs Macha.ŋ. Maledicam benedictionibus vestris. i. sermonibus adulatorijs. ſ.q.ŋ. maledicam, & in eadem. q. c. multi. Sed debet loqui vuliter & benigne, iuxta illud. ŋ. Cor.vi. In suauitate: in spũancto: & cum loqui habet materias de se turpes: vti debet vocabulis quantũ põt honestis: non aperte sicut ribaldi: nã tales locutiones non sunt suaues: sed odio sę sapientibus. Vnde Hiero. de nephandis criminibus quę in occulto fiunt quę noĩare etiam turpissimum est: ne & dicentis os & aures audientium pollueren⁹: generaliter scriptura compressa est dicẽs. Verecundos facite filios Isrl' ab omni immunditia. xxxŋ. q. iiŋ. in eo.

De pru dẽtia serpentis.

§.I. QVIA SVPRA INTRODVCTA

est autoritas illa. Estote prudentes sicut serpẽtes. Potes hic notare quadruplicẽ prudentiã serpentis naturalem quam virtualiter imiteris. Prima est: quia serpens quando videt se percutiẽdum: de toto corpore facit scutum: vt preseruet caput illęsum. Nam etsi vulneref in corpore capite itegro nõ ex hoc mortem incurrit. Sic debes & tu oia exponere. ſ. substantiam: famã etiã vitam læsioni vel amissioni: vt caput videlicet rõnis: seu Christus qui est caput nostrũ illęꝰ euadat. Læditur em rõ vel ipse Christus in nobis existens solum p culpam quæ semp debet vitari. Vnde Aug. Potꝰ debet quis oia mala pati q̃ peccato consentire. xxŋ. q. v. itane. Secũda prudentia serpentis est: quia vetustius effectus & infirmus vt iuuenescat arctum foramen ingrit lapidis firmi per qd' cũ difficultate trãsiẽs: vetustã pellẽ deponit: exinde induens nouã. Sic & tu factus debilis & antiquus p peccatum si vis vt iuuẽtus tua renouetur p gram: oportet te ire p foramen arctum pnię quanrũcũq; tibi difficile videaĩ. Et hoc foramen debet esse in fixa petra & firma. i. firmo ,pposito nõ recidiuãdi. quia vt ait Aug. Nihil ,psunt lamenta si iterentur peccata. ſ. quo ad ,ppositum iterandi. vulnus iteratum tardius sanaĩ. de pœ. di. iij. inanis. Tertia prudentia serpentis. ſ. aspidis est: quia cum incantaĩ ne audiat vocem incantantiũ obturat aures suas. vt ait Pȝ. lviŋ. Vnam figendo in terrã: in aliam caudam immittendo. Sic & tu fac cum incantator diabolus vult te capere incãtationibus suarũ suggestionũ: claudas aures: cogitatiões: & affectus ne ipsis assentias: & hoc ex consideratione finis peccati: quod significatur p caudam: quia vt dicit apostolus ad Roma.vi. Finis illorum mors est. Et ex cõsideratione mortis corporalis ad terram proternẽtis humiliatur homo & cauet a peccatis. iuxta illud. Terram geris: terram teris: & in terram reuerteris, qui de terra sumeris. xiij. q. ij. in ecclestico. Quarta prudentia serpentis est: quia insi diatur calcaneo mulieris. vt dicitur Gen.iij. vt. ſ. occidat eam. Mulier autem voluptatem seu mundanam prosperitatem desĩgnat. Calcaneus eius est finis eius. Sic autem occiditur seu contemnitur humana prosperitas seu voluptas: dum attenditur finis eius: id est vanitas & nocibilitas. Grego. in Homil'. Momentaneum est quod delectat: sed æternum quod cruciat.

§.II. ITEM AD PRVDENTIAM PARticularem siue monasticam ptinet illa auctoritas. Prouerb. penul. Quatuor sunt minima terræ: & ipsa sunt sapientiora sapientibus: id est prudentiora. Formicę populus infirmus quæ præparat in messe cibum sibi. Lepusculus plebs inualida qui collocat in petra cubile suũ. Regem locusta nõ habet: & egreditur vniuersa per turmas suas. Stellio manibus nititur: & moratur in ædibus regum. Expone moraliter. In formica commendatur nobis prouidentia quę est pars prudentiæ: p quam respicit ad futura sibi prouidens. Vnde Prouerb.vi. dicit. Vade ad formicã o piger. In locusta quę saltat: & post saltum retro decidit: designatur ĩ prudente ardens desiderium ęternorum quę sunt vltimus finis: qui maxime attẽditur a prudẽte. iuxta illud. prudenter agas & respice finem. Sed casus locustę in retro. significat recordationem præteritorum defectuũ & hmõi. Memoria autem prȝteritorum ad prudentiã pertinet tanq̃ pars eius. In stellione qui est lacertulus quasi depictus & stellatus: qui alas non habet: sed manibus nititur incedere: significat diligẽtiam in opatione: quæ supplet defectum nostrũ. Diligentia autẽ operationis pertinere videtur ad rectam ordinationem præsentium quę est secunda pars prudẽtię: vbi in opere faciendo cõsiderãdum est an tale opus liceat: expediat & deceat: vt licitũ respiciat necessitatẽ: sed ad salutem expediens vtilitatem: decẽs honestatem. ſcḋm Ber. & habetur extra de voto. magnæ. In lepusculo qd' est animal timidũ velociter fugiens: sed in petra collocans cubile suum: significatur diffidentia de propriis viribus suis & sensu suo: & confidentia in deo seu Christo quæ est petra. Petra aũt erat Christus. Vnde Prouer.iŋ. dicit. Ne innitaris prudentiæ tuæ. vbi Hiero. Prudẽtiæ suę innitiꝭ qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur patrũ decretis præponit. extra de constitu. ne innitaris.

Pruden tia formicę.

¶ De prudentia oeconomica.

Cap. V.

Pruden tia oeconomica

SECVNDA PRVDENTIA est oeconomica: q̃ ẽ necessaria ciui inquantũ est familię gubernator. Vbi sciẽdũ ẽ q̃ ꝓm q̃d' vultꝭ ꝑbs. ſ. Pol. In pfecta familia seu domo tres cõitates requirunt. ſ. viri & vxoris: dñi & serui: patris) & filŋ. Et prima quidẽ requirit ꝓp opus generatiõis quã natura principaliꝭ in ea intendit. Secda requirit propter opus administratiõis. Nõ em res gnata subsistere posset nisi admiceret ministerium seruorum. Tertia requirit propter opus ministeri rõnalis: quę possunt diuites habere: sed etiam mancipiũ aliq̃d irrationale q̃d' loco serui ꝓ auperib⁹ deseruit: vt bos: asinus: vel etiã instrumẽtũ aliq̃d lucratiuũ: vt nauis: ligo: vel aliud hmõi. Tertia requirit propter perpetuã speciei cõseruationẽ: & ideo humana vita in vno per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

petuari nō pōt: sed requirit̄ succession filiorū in quibus nō solū humana species: sed etiā vna familia perpetuari pōt. Sed'm has tres cōitates necessaria sunt tria regimina prudē tiæ. Nam alia prudentia requirit̄ in regimine vxoris: alia in regimine seruorum: & alia in regimine filiorum.

§.I. PRIMO ERGO CIVIS QVI

est gubernator familiæ: debet pollere quadā prudentia ad regimē vxoris. Vbi scire oportet ꝙ vir circa vxorem tripl̄r debet se hīe. s. ꝙ ei affabil̄r ꝓuiuat: decēter ipam tractet siue ꝓcuret: & sine zelotypia diligat & viuat. In ea aūt debet tria velle sibi ꝙ sit casta cum pudicitia: verecunda cū silentio: & pia cū discretione. Hæc oia mensurāda sunt p prudētiam viri. Primo vir cū vxore debet affabiliter viuere. Est em̄ maritus solaciū vxoris: nō solū in copula carnali: sed etiā in cōuictu sociali: maxime cū vxorē non deceat se multū exhibere e extneis soc̄is & solac̄is. Posset em̄ cito in famiam apud alios incurrere: & malā de se in corde viri generare opinionē. Ad hęc ergo vitanda, debet vir vxori ēē affabilis & beniuolus: al's vita vxoris esset cū tristitia. Signa aūt amicitiæ quæ debēt vxoribus exhiberi non sunt vniformiter ad oēs habenda. Si em̄ vxor est humilis & honesta: sunt quidē signa hmōi ostendēda: & si aliq̄n erret debet verbis blādis & dulcibus admoneri. Si ꝙo sit supba & contumax debet asperior increpatio adhiberi. Rex Asuer⁹ domestice se habuit ad Reginā Hester quando ab ea inuitatus ad ꝓuiuium benigne & dulciter inuitationem suscepit & cum ea familiariter comedit. Hester. v. Ad reginam ꝙo Vasthi durius se habuit: qa'ei⁹ imperio parere cōtempsit. Hester. iij. Secundo vir debet vxorē decēter tractare tam in ornamentis q̄ in alijs ad eius personam pertinentibus. Est em̄ mulier facta in adiutorium viri ad opus generationis. Vnde non sicut ancilla vel serua tractanda est: sed sicut socia gubernanda: propter quod de media substātia viri: vt de costa formata est: sicut sacra scriptura testatur. Debet autem vir vxorem tractare in vestimentis & alijs ornamentis fm ꝙ decet & suo statui expedit. Decet enim vxorē militis magis honorificas vestes habere q̄ vxorem simplicis ciuis: & vxorem regis q̄ vxorem militis: & sic de alijs diligenter inspectis conditionibus personarum statuum laborum & temporum. Alioquin si secus fiat datur ciuitatib⁹ magna occasio ruinę & destructionis. Vnde philosoph⁹. j. Rhet. o. loquens de Macedonibus, ait eos esse infœlices: eo ꝙ suis vxoribus illicita ꝑmittebāt. Valerius maximus ciues Roma. cōmendat eo ꝙ vxoribus de indumētis & alijs necessarijs prouidebant ornamētis dicens. Cōsuetudo diu approbata apud Romanos: inde ad alios deriuata: ꝙ viri vxores suas ornamentis decētibus induebāt: sed paruo vi ctu nutriebāt. Tertio vir debet vxorem sic diligere vt zelotypiam vitet alioquin sibi magnū nocumentum nō seruādi fidem prębet. Infertur quidem nocumentum magnū viro: si nimis circa vxorem est zelotypus: quia semper est in ſuſpitione: & ꝓ consequēs in cordis anxietate: vñ sit cū vna cura alia impediat ꝙ retrahat a debitis operibus ciuscādala libus: propter quod ad cōiuendū cum alijs ciuib⁹ grauis redditur & ineptus. Item vxori ex hoc non seruandi fidem incrementum præstat. Id enim quod prohibetur ex ipsa ꝓhibitione magis ꝓcupiscitur. Nā fm philosophū. ij. Rhetho. Concupiscētia est eius qd' abest: non aūt eius quod adest. Et cū ex ipsa ꝓhibitione res ꝓhibita videat abesse eo ipso magis desiderat. Ex quo sequit̄ vxores zelotypos magis incitari ad malum: quia in his magis augetur concupiscentia eorum quę prohibentur: vel a quibus se priuari ꝓ viros suspicantur. Mandauit deus in veteri lege: vt vir ꝓpter amoris zelotypiam falsum crimen vxori non imponeret. aut per odium non affligeret: sed potiꝰ scripto libello, repudij eam dimitteret. Deutero. xxiij. Quod permissue fuit factum: vt dixit Christus Matthęi. xix. ad vitādum vxoricidium. Vnde non sine peccato hoc faciebāt. Nunc nullo modo illud toleratur per leges canonicas. Et Valerius narrat ꝙ quidā ex nimio amore ad vxorem ipa mortua se interfecit.

Vir debet laudabil'r cū vxore viā degere.

Debet decēter tractare

Vir debet zelotypiā vitare propter scādala inde sequēs.

Fides ē seruāda itervxores & ꝑ

§.II. AB VXORE AVTEM VIR QVE

rere debet quę mulierbri sexui videnť competere: inter quę oi iure primū est ꝙ sit casta & pudica. Decet em̄ vtrūq; coniugē ſi ptinet. bnuicē fidem seruare. Ad hoc em̄ astringuntur: nō solum diuino præcepto quo omnis fornicatio ꝓhibet̄: sed etiam iure naturali qd' dictat cōiunctionē maris & fœminę ēē indiuisibilem propter bonū prolis procreādę: & ad profectū producendę. Ad qd' requirit̄ permanētia maris cum fœmina vſq; in finem: ex quo apparet matrimonium esse de iure naturali. Maxime aūt decet & expedit bonis matrimonij ꝙ vxor polleat castitate: qa eius violatio est periculosior ꝙ violatio viri, ꝓpter incertitudinē filiorū adulterorum q in hæreditate paterna simul cum legitimis possent succedere. Item & hoc cōditione mulieris magis repugnat q̄ cōditioni viri. Ad castitatem autem vxoris multum facit fobrietas: & cibi parcitas quib⁹ maxime mulieres debēt pollere. Debent em̄ ēē temperate circa cibum & potum: ꝓpter quod natura facit eas esse paruę & rarę digestionis: & ꝓ cō sequens paruæ sumptionis. Recitat Valerius maxi. ꝙ Romanis mulieribus nefas erat vinum bibere. Vnde ait ꝙ vini vsus olim Romanis fœminis ignotus erat: ne in aliq̄d' dedecus prolaberentur: qa vsus vini consueuit esse proximus ad veneream incontinentiam. Non solū aūt vxorem decet esse castam in veritate: sed etiā pudicā quātū ad exteriores corporis gest⁹. Debet em̄ ab omni specie mala abstinere: puta a petulantia oculorū: discursibus supfluis: inordinatis corporis motibus: virorū colloquijs: ludis virilib⁹: & ab omnibus hmōi: quę earū honestatem in oculis hoim possent aliqualiter denigrare. Vñ Chryso. in quadam Homil'. super Ioan. dicit ꝙ mulieris est domi philosophari: id est in domo operosam continue se reddere & a discursibus se cohibere. Est enim, vt dicitur in tractatu de abusio,, vnum abusionis genus mulier sine pudicitia, Gratia autem super gratiam mulier sancta & pudorata. Eccl'i. xxvj. Secundo debet vir in vxore quærere ꝙ sit verecunda & taciturna. Verecundia enim secundum philosophum. vij. Ethic. est quædam passio quæ conuenit ætati iuuenili: & da. hoc maxime competit mulieri. Cū em̄ fm eundem Philosophū, verecūdia sit timor ingloriationis: ille maxime est verecūdus: qui maxime timet confundi vel erubescere coram alijs. Talis autem est qui est laudis appetitiuꝰ: & iterū qui est parui cordis. Mulieres autem sūt laudis appetitiuę propter carentiam virtutis & operum virtuosorum: & ex hoc sunt erubescitiuę timentes confundi in conspectu aliorum. Item sunt timidę ex paruitate cordis quasi oia expauescētes. Cum aūt hęc passio sit laudabilis & quędam catena retrahens a multis turpibus querenda est in vxore vere cūdia: alioquin fi mulier verecundiā perdit: efficitur audacissima sine ſræno. fm illud Hiere. iij. Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Et intātum excedit ꝙ vix inueniť aliquis vir qui perpetraret illa: quæ mulier inuerecunda attentaret siue in turpibus siue in quocumq; genere peccatorum. Mulier em̄ in eo quod concipit cōiter excedit siue in bono siue in malo. & hoc contingit ꝓpter paucitatē ratiōis & abundantiā passionis. Signum autem hmōi laudabilis passionis videť esse silentium siue taciturnitas: & ideo nō decet mulierem esse garrulam vel litigiosam: quia hoc maxime indicat audaciam virilem: quā multum vitare debent mulieres. est em̄ fm philosophū filēcij ornamētū mulieris. Vñ in hmōi ornamēti laudem dr̄ Eccl'i. xxvj. Mulier sensata & tacita nō est immutatio aię eruditę. Exemplum de Sara quæ viris: id est angelis comedentibus sub arbore non exiuit ad eos: sed rancę verecunda & taciturna in tabernaculo mansit. Tertio debet vir in vxore quærere ꝙ sit pia & misericors: sed cū discretione. Mulieres enim communiter & pueri sunt miseratiui: sed pueri ꝓpter innocentiam credentes alios esse innocentes. Et ideo omnes indigne putant aliquid pati. Mulieres vero ꝓpter mollitiem complexionis quam anima naturaliter imitatur: & ideo nihil durum alijs sustinere possunt. Ad hoc autem maxime inducenda est vxor propter duo. Primo propter familiam quā debet cōsolari: eo ꝙ cōiter in domo habet residere. Debet em̄ esse solicita & operosa ad ea quę sūt in familia & ꝓ familiam agēda. Secūdo propter eleemosynas pauperibus erogandas. Viri em̄ sunt intenti ad mercationes: & ad alia opera magna ad hoc ꝙ familia non deficiat in necessarijs: & ideo frequenter negligunt pauperes & seipsos in his quę spectant ad deum: quapropter vxores in hac parte defectum virorum supplentes debent esse eleemosynarię & pietam pro se q̄ pro viris. Exemplū de Maria Magdalena cum alijs mulieribus quę Christo ministrabāt

Mulier debet ēē verecūda.

Mulieres sunt timidę.

Debet ēē misericors.

strabant de facultatibus suis. Marci. xv. & Luc. viij. Et recipiebant hospitio. Luc. x. Et de sepultura eius. Marci. xvj.

§.III. LICET QVANTVM AD CON

stitutionem domus imperfectæ post communitatem viri & vxoris prius fit tempore communitas dñi & serui q̄ patris & filij: natura tamen in parētibus magis est solicita circa filios q̄ circa seruos: & ideo prius est agendum de regimine filiorum: vltimo de regimine seruorum. Sciendū est igitur ꝙ patres debent esse soliciti circa filios. Ad quorum

Patres debēt ēē soliciti circa filios.

castitas regit̄ sobrietatē.

curam obligantur tam iure naturali q̄ diuino. Iure quidē naturali: quia filius est aliquid patris. Est enim generatus de substantia patris: siue per modum principij tantum actiui: vt dicunt naturales: siue per modum principij actiui & materialis: vt dicunt medici: vt videlicet ꝑs decisa a patre in simul cum materia a matre ministrata fit de substātia corporis filij materialiter. Est aūt naturale ꝙ quilibet diligat opera sua: vt vult philosophus. in. Ethic. Vnde patres diligūt filios: & poete poemata sua. Hoc etiam apparet ex natura totius quod ad se naturaliter partem ſeparatam trahit: pater autem ad filium se habet vt totum ad partem. Ex quo patet ꝙ vehemens est amor patris ad filium quasi sui ad se. Ex amore autem solicitudo causatur circa dilectum: sicut ergo patres esse substantię filijs contulerunt: sic cōferre tenentur nutrimentum quantum ad gubernationē corporis: & disciplinam quantum ad regimen morum. Iure quidem diuino ad hoc quidem obligantur: sicut dicit scriptura ex ore sapientis. Si filij tibi sint erudi eos: aliogn patres

Mulieres Romanæ antiquitus a vino abstinebant.

g sunt negligētes circa correctionē filiorum participes existunt peccatorum eorum: & frequēter iusto dei iudicio etiā in hac vita puniuntur. Heli summus sacerdos Iudæorū: qa negligens & remissus fuit in correctione prauorum filiorū dure a dño increpatur: qui tandē iusto dei iudicio morte subita ac miserabili: quantū ad oculos hominum: ruptis cervicibus a tergo cadendo extinguitur. j. Regū. iiij. Et Dauid etiam quia negligens fuit in correctione filiorum punitus fuit ex multis malis quę fecerūt: vt dicit Gratia. dist. xl vj. sicut hi qui per infantiam. §. necesse. Quia autem sermones vniuersales in moralibus sunt minus vtiles: considerari oportet in speciali ea a quibus filij per patres sunt retrahendi. Et ea ad quæ sunt inducendi. Sunt autē tria ꝓcipue ad quę iuuenes naturaliter inclinantur: a quib⁹ retrahi debēt per patres. Sunt enim passionum sectatores: in verbis procaces seu lapsu linguę præcipites: & in sensu proprio pertinaces: sunt autem tria ad quæ sunt inducēdi: scilicet ꝙ sint diuinorum cultores: ꝙ sint honoratiui maiorum: & ꝙ sint sectatores bonorum morum. Primo ergo iuuenes naturaliter insequuntur passiones: quod eis contingit ex abundantia caloris & feruore sanguinis ex quo fit incitatio ad concupiscētias venereorum. Cum ergo omnis homo agat vel ex ratione vel ex passione: iuuenes autem vsu rationis careant: consequens est eos ex passionibus agere & earum esse insecutores: ab his aūt retrahi poterūt per litterarum studiū & artium mœchanicarum exercitiū. Vnde ab infantia sunt deputandi ad hmōi opera: & maxime ad scientias liberales: vt est grammatica quę directiua sermonis est in loquendo congruum. Ad dialecticam: quę est directiua rationis in cōcludendo verum. Ad rhetoricam: quę est suasiua in proponendo ornatum. Ad musicam: quæ est delectabilis in vitādo otium. Ad arithmeticam: quę est instructiua proportionum in sciendo numerare. Ad geometriam: quæ est mēsuratiua quantitatum in videndo spatia terrarum. Ad astrologiam: quæ est perspectiua astrorum cognoscendo naturales effectus corporum cœlestium. Exemplum in Philippo patre Alexandri magni: qui philosophos plures deputauit ad eruditionē Alexandri. Similiter octauianus filios suos faciebat exercitare in exercitijs corporalibus: vt in faciendo lapidem, fundā, saltando, sagitando & hmōi. Filias aūt suas lanificijs fecit instrui: vt artem haberent & vsum viuēdi. Et valent hæc ad otiū iuuenū vitandū. Sunt insuper iuuenes in verbis lasciuis procaces & lapsu linguæ præcipites. alijs conuitiando & faciliter deierando. mouentur autē ad verba lasciuię per hoc ꝙ effrenatis affectionibus ad venerea incitantur. Vnusquisq; aūt secundū philosophū delectabiliter cogitat loquitur & operatur ea ad quæ afficitur. Erumpunt aūt faciliter ad iniurias inferendas: siue ex eo ꝙ alijs se maiores reputāt: feruore sanguinis & calore in eis vigente. Siue etiā qa paucos experti & nō repulsam sunt passi: Vñ fm philosophū. ij. Rheto. Animosi sunt cōiter & bonę spei. Frequēter aūt deierāt: vel ad deierandū sunt faciles qa nōdū aliqua cōscięcia regitur & seipsos totaliter ignorant. Et ideo nullo remorsu cōscięcię talia facile enūciāt qd' eis in mentē euenerit. Nō etiā decentiā cōsiuendi alijs respiciunt: cum multū mentiendi consuetudo & deierandi repugnet. Ab his aūt vitijs linguę iuuenes retrahuntur per monita paterna & materna. Debent em̄ parentes continue correctioni filiorum insistere: modo admonēdo: modo increpando: modo verberando: & filij debent paternis monitionibus obtemperare sec'm documentū Salomonis i multis locis lib. Pro. Alioquin filij inuerecundi, cōtumeliosi, blasphemi, & verba scurrilia loquentes. Quapropter philosophus. vij. Pol'. docet iuuenes circa locutiones esse coercēdos. Debent autem instrui statim ab ipsa infantia propter teneritatem ætatis: ex qua dociles existentes cito recipiunt formam bonam. Si autem per negligentiam parentum: aut propter aliquam innatam in natura malam dispositionem ad huiusmodi vitia vel alia assueuerunt: difficile erit eos abducere quādo ad ętatem perfectiorem peruenerint. Refert Greg. in lib. Dial'. puerum qnq; annos ignibus gehennæ deputatum: participāte patre in pœna ei⁹: qa nō correxerat: ex eo ꝙ ex mala cōsuetudine frequēter linguam in dei blasphemiā relaxabat. Item sunt in sensu ꝓprio ꝓfanes. Faciliter em̄ annuntiant q. Pignorāt. Et ideo vt plurimū fatua & falsa loquunt. Et qa gloriosi volūt apparere hoc pertinaciter defendere satagunt. Insuper grandia præsumunt paucos experti: ad quę peragenda non sufficiunt: & tamen ꝙ male fecerint expertinacia confiteri erubescunt. Ad his aūt retrahi poterūt: si negotia ardua & alicuius pōderis: pura regimina vel mala cōsilia: aut aliqua hmōi eis non tribuantur. Nam fm ꝓbm nō sunt iuuenes eligēdi duces: eo ꝙ constat eos non esse prudentes. Roboā filius Salomonis pertinax fuit: & prudētia caruit: quando cōsilio antiquorum non acquieſcens: consilium iuuenum secut⁹ est dure & superbe populo respondendo: propter qd' magnā partem regni meruit amittere. iij. Reg. xij.

Heli ꝑ pē filiorū incorrectionē a dño p cussus fuit.

§.IIII. INTEREA VIDENDVM EST

ad quæ ætas iuuenilis est inducenda. Et dicendū ꝙ in fide & diuino cultu prius est instruenda. Cum em̄ ea quæ sunt iuuenilis fidei supra rationē existant: tanto citius proponi debent: est inducta quanto eis facilius acquieſcitur. Pueri aūt qui rationem cēda prius dictorum nō quęrūt cito sunt creduli. vt philosoph⁹ dicit mir⁹ ad credunt se falli. Vnde dicitur. ij. Ethi. ꝙ iuuenes solū erudiuntur a lege. Appellat aūt ibi philosoph⁹ eruditiōes a legedocumēta parētū maxime quātū ad fidem quā tenent. Est aūt valde vtile ꝙ iuuenes in his quæ dei sunt erudiātur ab infantia: quia sic assueti firmius adherent: nec posſunt auerti postmodū propter consuetudinē iam in naturam cōuersam. Est enim consuetudo altera natura, vt dr̄ in lib. de memo. & remi. Cui⁹ causa assignatur a philosopho ij. Rheto. vbi dicitur ꝙ natura est semp: consuetudo aūt ſpe. Sꝑe aūt propinquū est ei quod semp est: & sic consuetudo est propinqua naturę. Vt aūt ea quæ dicta sunt iuuenes capiāt: alliciendi sunt vt ecclesias frequentent: vbi diuina mysteria celebrātur: & ꝙ gesta sanctorū: miracula & hmōi frequēter audiant. Ideo apłus ad Ephe. vj. admonet patres dicens. Educate filios in disciplina & correctione dñi. Vnde lex vetus instituit ꝙ patres circa filios essent solliciti de instructione diuini cult⁹. Ideo dicit Exod'. xij. Cū dixerint vobis filij vestri quæ est ista religio. Dicetis eis: victima transitus dñi est. Exemplum Tobiæ: qui docuit filium suum ab infantia timere deum & abstinere ab oīi peccato: vt patet in libro eius capi. j. Deinde sunt inducē- di vt reuerentiā maioribus impendant: & maxime parenti bus. Decet enim iuuenes maiores & antiquiores venerari. nec⁹ ꝓ Vnde Leuit. xix. mandatur. Coram cano capite consurge: & honora personam senis. Et ideo inter præcepta quę dantur respectu ꝓximi: primum datur de honoratione parentum: vnde in commendationem hui⁹ præcepti pœna aspera & dura olim infligebatur transgressoribus. Præcepit em̄ Moyses. Deutero. xxj. ꝙ filius contumax & proteruus: & parentum imperio obedire contemnens: deberet a populo lapidari. Videmus etiam in hac vita frequenter multa

Etas iuuenilis

Parētes insistāt correctioni filiorum.

Adolescētes ex natura i sequūt passiōes

Sciētiæ liberales.

Adde ꝙ di vt reuerentiā maioribus impendant

Venerābar. ff.

de iure

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduersa filijs euenire diuinitus: quando parentibus sunt infesti. Exemplū de illis decem fratribus de quib⁹ narrat Augu. xxij. de ciui. dei. c. vij. circa finem, qui duri & infesti matri suæ: cum propter hoc malediceret eis: effecti sunt membris tremebundi.

§. V. VLTERIVS INDVCENDI SVNT

Induc̃di sũt iuuenes ad bonos mores.

iuuenes ad bonos mores inter quos tres p̃cipue expediũt ad perfectionẽ iuuentis ætatis. Mores em̃ politi a philosopho. ij. Rheto. quorũ sex sunt laudabiles: & sex vituperabiles sunt quodãmodo naturales. Et ideo de his taceamus licet eos pro maiori parte incluserim⁹ in antedictis. Loquamur autem ad præsens de moribus necessario acquirendis: sine quibus iuuenes fiunt vitiosi: maxime cum ad perfectã peruenerint ætatem: & ideo a pueritia conãdum est ad eos habendos.

¶ Primo em̃ debent esse morigerati circa cibum & potum ne fiant gulosi & leccatores.

¶ Secundo circa ludos decentes & congruos: ne fiant blasphemi & taxillorum lusores.

¶ Tertio circa honestas societates: ne fiant malorum hominum sectatores.

Primo ergo adhibenda est cautela circa filios: ne sint intẽperati circa comestibilia. Nam ex cibo inordinato modo sumpto efficiuntur gulosi: & ad conuersandũ inepti. Ex vi ter em̃ fiunt ebrioti: lasciui: & rixosi. Ebrioli quidem: quia ascendentib⁹ fumositatib⁹ quæ habẽt exvino generari tur no so brũ cibo impeditur: vnde ebrietas causat. Fiunt etiã lasciui p hoc q̃ rũ tñ in gurgita te sunt æbrij.

Adde se cũdum hie. q̃ ne etiã intẽperate sumpto fiunt multipliciter vitiosi. Faciliter em̃ fiunt ebrioti: lasciui: & rixosi. Ebrioli quidem: quia ascendentib⁹ fumositatib⁹ quæ habẽt exvino generari tur no so brũ cibo impeditur: vnde ebrietas causat. Fiunt etiã lasciui p hoc q̃ rũ tñ in gurgita te sunt æbrij. corpus calefit: quo calefacto fit incitatio & ꝓuocatio ad luxuriã. Venter em̃ & genitalia sec̃m Hiero. sunt vicina mẽbra: vt ex vicinitate membroꝝ intelligat confederatio vitioꝝ: quia vt dicit idem. Venter mero ẽstuans facile despumat in libidinẽ. dist. xxxv. vẽter. Fiunt etiã rixosi: q̃d ex prima causa cõtingit. Nã cerebro turbato & vsu rõnis amisso faciliter prorũpunt in verba inordinata. Ex hoc causanrur lites & dissensiones. Habet em̃ vinum in nimia quantitate sumptũ sanguinẽ inflammare: & per consequẽs hoiem animosum reddere & iracibilem. Propter hoc assuefaciendi sunt iuuenes ad parcitatem cibi & potus. Tullius lib. ij. de Tusc. quæstionib⁹ narrat q̃ Licurgi laborib⁹ & abstinẽtijs eruditi iuuentutẽ: venãdo: currendo: esuriendo: sitiendo: algendo: estuando. Et Sene. li. ij. de ira dicit q̃ educatio filiorũ maximã diligentiã plurimũ ꝓsecutura desiderat. Facile est em̃ animos teneros cõponere: sed difficile scindũtur vitia q̃ nobiscum creuerũt. Vnde Prouerb. xxij. Adolescẽs iuxta viam suam graditur: cum senuerit non recedet ab ea.

Ad hoc nestos ludos i ducẽdi sũt pueri.

Secundo inducendi sunt ad ludos decentes & honesta solatia. sc̃d'm em̃ Phm. viij. Poli. Lud⁹ est necessarius in vita humana. Est em̃ vt dicit quædã deductio per quam vitantur tædia vitæ: inertia corporis: & ꝓnitas ad lasciuiam. Pueri em̃ nesciunt esse otiosi: quia humana mẽs naturaliter otiũ refugit. Et ideo ꝓmitti debent circa ludos occupari: dũmodo non sint inhonesti: alioquin vagari incipiunt de illicitis cogitationib⁹. Vitatur etiã ab eis inertia corpalis: dum per conuenientes ludos eoꝝ mẽbra habiliora reddũtur ad grauiora exercitia sustinẽda: eis peruenientibus ad ætatem perfectã. Hmõi aũt ludi non sunt solũ intelligendi qui per corpus exercẽtur: vt trochi ludus. sicut dicit Cato. sed etiam qui auditu & visu percipiũtur. Vnde eis interdũ sunt recitandę honestæ fabulæ & parabolicæ ſm fictionẽ Esopi: & aliquæ pulchræ historię: quib⁹ libenter intendant. Coercẽ di etiã sunt ab impudicis & inhonestis visibilib⁹ non solũ in veritate verũ etiã in imaginib⁹ & picturis: vt vult Phs viij. Etlii. Cũ Hismael filius Abraę ex ancilla natus Isaac fratrem suum natũ ex libera matre. s. Sara vellet inducere ad turpem ludum idolatrię vel lasciuię: egre ferens Sara dixit ad Abraam virum suum. Ejce ancillã & filiũ ei⁹. Gen. xxj.

Inducẽdi sũt ad societatẽs honestas

Tertio inducendi sunt ad societates honestas & retrahendi a prauis. Inter cętera enim quę maxime nocẽt eis est inordinata societas. Fiunt em̃ ex hoc vani fures: & vniuersaliter ad omnia vitia: quibus socios videt irretitos: facillime cõuertũtur: quod eis contingere videt ꝓpter tres ꝓprietates quę in eis reperiuntur. Sunt em̃ molles & faciliter ductibiles. Complexionẽ em̃ corporis tenerã cõsequit cõditio aię. maxime quantũ ad patrẽ sensitiuã: cui⁹ operationes pueri maxime insequuntur. Mollia autẽ & ductibilia facillime impressionẽ recipiũt ad modũ cęrę. Iuuenes ergo ad mores socioꝝ cito inclinant. Sunt etiã nimis amatores amicitiarum. vt dr. ij. Rheto. Et sodales diligunt: quia gaudent conuiuere similib⁹. Vbi est aũt multa iuuenũ congregatio ibi multum est de sensualitate & parũ de ratione: & sic necesse est fieri vana & dissoluta ac multum inordinata. Item iuuenes sunt multum crediti: vt dictũ est. ẽ. Cum em̃ parum vigeant rõne faciliter credunt: & ideo cito possunt seduci. Igitur ꝓpter p̃dicta debent patres: siue per se siue per pedagogos filios admonere: vt diligenter considerent socios magis maturos & compositos cum quib⁹ cõuersentur: alioſq; deuitẽt & fugiant. Narrat Boe. in lib. de dilci. scho. de filio Lucretij q̃ fuit absq; disciplina nutritus: consumens bona paterna cum aleatorib⁹ & leccatoribus: hic cum a patre de patribus frequenter esset redemptus: demũ iterum captus patris pœnuria redimi non potuit: qui cum lachrymis voce querula osculum a patre petijt: & cum pater accessisset ad eũ: nasum patris filius morsu acutissimo secuit dicẽs. Quare bonos socios contempsi: quare magistri documentis nõ obediui: quare meis prauis moribus non obstetisti. Nunc de te capio vindictam.

De filio Lucretij aleatore & æbrio.

§. VI. EXPEDIT AVTEM ET CONVENIENS

est aliquos esse seruos: & hoc trib⁹ de causis. s. Propter appetitus corruptionẽ. Propter intellectus depressionem. Et propter rerũ tpalium administrationẽ. Quia em̃ aliqui sunt in appetitu deprauati & ad mala proni. dignũ est eos seruos aliorũ existere & pœna seruitutis puniri: & ista fuit prima causa inducens seruitutẽ: vt patet de filio Noe noie Cham verenda patris deridẽte propter cui⁹ irreuerẽtiã tota eius posteritas seruituti est addicta. Item dignum est alios esse seruos aliorũ ꝓpter intellectꝰ depressionẽ: & ista est causa quodammodo ex natura inducta: vt tangit phs. s. Pol. Qui em̃ sunt corpe fortes & robusti ad onera sustinenda intellectu deficiũt vt plurimũ: & hi apti sunt ad seruiendum vt a sapientibus reganť. Qui vo sunt carne molles & viribus corporis destituti: intellectu sunt vigẽtes vt plurimũ. Et hi apti sunt ad dominandũ & alios regendum. Item expedit aliquos esse seruos ꝓpter pœnuriã rerum rẽporaliũ ex qua maiorib⁹ seruire tamẽ q̃ eorũ ministri cogũt: qui vt corporaliter sustẽtent: aliorũ regimini se subdũt. His visis videnda sunt quę & quot obseruãda sunt ad hoc q̃ conuenienter habeant se serui ad dños: & econuerso. Est aũt scie dum q̃ serui ad dños se debent habere tripliciter: ad hoc q̃ digne exerceant officium debitum: scilicet q̃ sint fideles in cõmissis a dñis suis. Intelligentes in p̃ceptis. Et decentes in obsequijs. Debent ergo primo esse fideles in his quæ eis a dñis committuntur. Nomen em̃ serui a seruiẽdo dictum est: vel a seruando. Ille igitur vere seruus est qui in seruiendo est conseruatiuus bonorũ dñi sui. Vnde in commendationem fidelitatis seruorũ: promittit eos dñs supra multa constituere: qui etiam in pauco fuerũt fideles. Matth. xxv. Narrat Valerius lib. iij. de quodam milite Cęsari fidelissimo: qui cum esset captus et ad Antonium adductus inuitatus ab eo q̃ Cęsaris miles non esset amplius: sed suus: respondit. Iugulari me potius iube: quia nec salutis beneficio nec mortis supplicio abduci possum: vt Cęsaris miles esse desinam: & tuus esse incipiam. Antonius autem suę fidelitatis merito vitam concessit. Non solum autem debent esse fideles: ne dominos suos defraudent: sed etiam prouidi & intelligentes: ne ab alijs circa dominorum bona idefraudentur: & vt etiam ea quæ eis mandantur recte apprehendant & debite exequantur: vnde dominus in euangelio cõmendat seruum qui cum fidelitate habet prudentiam. Fidelis inquit seruus & prudens quem constituit dominus super familiam suam. Matth. xxiij. Vera autem prudẽtia seruorum est quando cum intelligentia statim sequitur prompta obedientia. Vnde Hiero. super Hiere. ait. Serui est dimisso capite aure patula prompta voluntate ad obediendum audire vocem domini. iuxta illud Samuel. j. Regum. iij. Loquere domine: quia audit seruus tuus. Debet ergo seruus mandatum domini attente audire: recte apprehendere & ipsum sine dilatione executioni mandare. Quidam monachus dum scriberet in cella & primam partem literæ o inchoasset a, suo patre abbate vocatur qui mox literam incompletam dimittens de cella egreditur vt abbatis imperio

Serui ad dños se debẽt triplicit.

Seruide bẽ esse ꝓuidi.

imperio pareat. Rediens vero literam illã merito obedientię ex auro cõpletam inuenit diuinitus. Decet tertio seruos esse decentes & puros nõ solũ mũditia corporali quã decet habere ministros: sed multo magis mũditia mẽtali ne sint morum corruptores in familia. Ex hoc em̃ posset præstari magnũ noeumentũ tã filijs q̃ etiã filiabus & etiã alijs quibuscũq; in domo p̃manẽtibus. Vñ Phs. c. Ambulans invia immaculata hic mihi ministrabat. Exemplũ in Ioseph qui de adulterio inuitatus ab vxore dñi sui operi nefario nullatenus acquieuit: sed dixit. Ecce dñs meus oibus mihi traditis: ignorat quid habeat in domo sua: nec quicq; est quod nõ in mea potestate sit ꝓter te quę vxor eius es. Quomodo possum hoc facere. Gen. xxxix.

§. VII. DOMINI AVTEM AD SERVOS

similiter tripliciter se habere debent. videlicet.

¶ Vt sint in loquẽdo placidi: ne verbis durioribus exasperentur.

¶ In remunerando bñficijs: ne cõpulsi necessitatib⁹ furẽtur.

¶ Et in mãdato discreti: ne nimis grauaminib⁹ onerentur.

Dñi erga seruos nõ debẽt e nimiũ asperi.

Primo ergo decet dños ad seruos esse vbis placidos. Asperitas em̃ verboꝝ reddit dños seruis onerosos: vt non eis a seruis prõpto aio seruiatur. Aduertendũ tñ est q̃ non decet dños se nimis familiares exhibere seruis: sic em̃ venirent in cõtemptũ. Est ergo mediũ tenendũ quãtũ possibile est: vt videlicet nõ nimis inhumanos se reddãt: nec se nimis cõtẽptibiles exhibeãt. Nam em̃ vt ait Arist. v. Poli. Princeps debet eẽ seuer⁹. i. reuerẽdus: q̃d põt intelligi in quocũq; regimine siue respectu vxoris vel filioꝝ: seu etiã seruorum: vel oeconomico seu etiam politico & regali. Secũdo decet esse dños bñficos in remunerando. Debẽt em̃ ꝓuidere necessitatib⁹ seruoꝝ: sec̃m decẽtiã & exigentiã seruoꝝ & cõuictiones pastoꝝ: alioqn efficiũtur fures & dissipatores bonorũ dñoꝝ suorũ. Tertio decet dños esse discretos circa seruitia distinguẽda & imponenda seruis. Debent em̃ dñi experiri prius cõditiones & qualitates seruientiũ: & quosdã ad quę dã deputare: & quosdã ad alia sc̃m eoꝝ idoneitatẽ diuersam. Nec etiã debent eos grauare quantitate seruitioꝝ: vel etiã diuturnitate laboris, sed mensurare eoꝝ vires & ꝓportionare laborib⁹. Sic em̃ oia ordinate fiãt & tota res domestica in pace quiescet. Mandauit deus in lege veteri q̃ seruus modeste a dñis tractẽtur ne videlicet imoderatis laboribus affligerenť. Vñ voluit in Deut. v. q̃ in die sabbati requiesceret seruus & ancilla. Et iterũ: q̃ in septimo anno a seruitio liber esset, vt habet Deut. xv. Ad prædicta mensurãda expedit dñis primo q̃ sint considerativi suæ cõditionis ad hoc q̃ deprimat in eis tumor elationis. Debẽt em̃ cõsiderare seruos ex eisdẽ seminibus esse ortos. sicut dicit Sene. Eodem frui cœlo: æque spirare: eque mori. Præterea cogitare debent hęc esse bona fortunę: q̃ in sibi subiectis frequenter placidos: tristesq; commutat vultus. Nescis inquit Seneca qua grate Hecuba seruire cœperit qua Cresus: qua Darij mater: qua Prelo: qua Diogenes. Sic ergo cũ inferiore viuas: quẽadmodũ superiorẽ tecũ viuere velis. Insuper considerare debent dñi se ab vno deo esse, productos ad suã imaginẽ esse factos: & eiusdẽ glorię esse capaces. Qua propter deus homines quos sic æqualis condirionis condidit: non hominibus prudit: sed pecoribus. Dominamini inquit piscib⁹ maris & volatilibus cœli &c. Gene. j. Vnde dicit Augu. q̃ primi iusti pastores pecorum magis q̃ reges hoim constituti sunt. Exemplũ de seruo nequã quia noluit compati socio de paruo debito missus fuit in carcerem. Matth. xviij. Exẽplum de beato Martino qui in militia seruiebat seruo suo cum debuisset seruiri ab eo.

¶ De prudentia regnatiua. Cap. VI.

Prudentia dr̃ legis positiua.

POST PRVDENTIAM DIRECtiuã familię: q̃ dr̃ oeconomica: vt recto ordine procedamus: agendũ est de prudẽtia q̃ dr̃ regulari siue legis positiua. Hęc em̃ est homini necessaria inquantũ est rector cõitatis pfectę: vt est ciuitas vel regnũ. Et quia regis est regere ciuitates & regna: insuper & leges condere: ideo talis prudentia dicitur regnatiua: siue legis positiua: sub qua habent comprehendi quęcũq; alia recta regimina principũ: vt pura ducũ: comitũ: & potestatũ & hmõi. Hęc aũt virtus tanto magis est principib⁹ & rectoribus necessaria quanto plures habent suæ gubernationi subiectos. Vnde eis sub speciali rõne conuenit tanq; propria. Regere em̃ alios & dirigere in finem debitũ sit p prudentiã. Vnde dicit phs. vij. Ethi. Illos æstimamus prudentes qui sibi & alijs possunt bona speculari & ꝓuidere. Prudentia ergo in principe debet esse quędã cognitio vniuersalis excedens cognitiones singulorũ & se extendẽs ad bonum cõmune oĩm. Debent em̃ per eius prudẽtiã operationes subditorũ dirigi in finem debitum. Cum ergo tantum bonũ sicut est directio oĩm & gubernatio boni cõis proueniat ex prudentia præsidẽtis: diligẽter aduertẽdũ est ne in regimine p̃ficiat qui hac virtute careat. Nã talis facilr in tyrannidẽ degenerat. Cũ em̃ p prudentiã vere bona: q̃ sunt opa virtutũ cognoscant: & ad ipsa facienda hoies dirigantur: sequit q̃ p imprudentiã & fatuitatẽ bona sensibilia q̃ nõ sunt vere bona: vt sunt diuitiæ & delicię corpales tã q̃ bona simplr acceptenť. Circa talia nãq; ponet rector imprudens studiũ suũ: vt omissis operib⁹ virtutũ affluat diuitijs & sensibilib⁹ bonis: ꝓpter qd̃ efficiet expoliator bonorum cõis: deprędator ppli: extorsor pecuniarũ vndecũq;: & oĩm subditorũ oppressor. Hęc autẽ sunt tyrannorum. Ex hoc vterius sequit ruina ciuitatis: qa pplus nõ valẽs sustinere tanta grauamina ciuitatẽ deseret, ꝓpter qd̃ deferẽtur artes: agricultura tollet: & finaliter politia peribit: si lõgo tpe hmõi tyrannidẽ exercere studeant. Patet ergo quãta mala puenire possunt ex insipientia p̃sidentis. Rex Salomon cõsiderans sapientiam siue prudẽtiã summe necessariam esse præ salomõ sidentibus: deo sibi promittente q̃ daret oĩe q̃d̃ peteret: postq; ipsam solã postulauit dicens. Da seruo tuo cor docile: vt tu fiuit prudicare possit ppl'm tuũ & discernere inter bonũ & malũ. iij. dẽtia q̃ Reg. iij. Tullius in lib. de Offi. loquens de bello Atheniensi alias ꝓ siũ prẽfert prudentiam fortitudini.

Quare tures & diuitias

§. I. PRINCEPS AVTEM EX VIRTVTE

prudentię p̃cipue debet circa q̃uor studere: videlicet.

¶ Vt deo placeat.

¶ Populo pro posse satisfaciat.

¶ Reipublicæ prouideat.

¶ Et leges iustas & possibiles condat.

Ad hęc oia pagenda debet cura puigili intẽdere. Et primo q̃ deo placeat. Qui em̃ alios regit & ordinare studet in finẽ debitum: prius conari debet vt seipm ordinet in deum qui est finis oĩm regentiũ. Ex hoc aũt duo bona consequetur. Primo qa princeps a pplo magis diligitur si viderit eum esse cultorem diuinorũ & operantem virtuosa. Vnde phs dicit q̃ principem decet esse deicolam. Debet em̃ princeps ecclesias fabricare & eas frequẽtare: hospitalia erigere & paupes enutrire, Secundo quia facilius populum gubernabit & ad bona traher. Videns em̃ populus dñm suum de diuinis curantem a mirabitur eum: putans eum deo esse cõiunctum & sibi familiarem eũq; imitari studebit. Rex Salomon ædificato templo: stetit ante altare dñi in conspectu ecclesiæ & Israel: & expansis manibus in cœlum: & genibus in terram fixis: longam orationem ante deum fudit pro salute populi: propter q̃d̃ populus benedicens regi: gaudens reuersus est in tabernacula sua. iij. Reg. viij. & ix. Ex historia tripartita habetur de Constantino qui fuit dei cultor visio in somnis signo crucis: & ei dicto q̃ in hoc vinceret. Fecit vexillum crucis ante exercitum deferri. Et de palatio oratorium fecit: & tabernaculum in star ecclesię fieri mandauit: quod secum deferebat quando in bellum procedebat: vt tam ipse q̃ milites diuina audirent: & multa pulchra ordinauit ad exaltationem fidei & ecclesiæ. Similiter Iosias rex factus super luda multum fuit solicitus & zelans ad reducendũ populũ ad verũ cultũ dei. iiij. Regum. xxij. & xxiij. &. ij. Paral. xxiiij. Sc̃do debet studere vt pplo satisfaciat q̃d̃ sit dũ sẽnõ seuerũ: sed reuerẽdũ exhibet: si familiã honestã & curialẽ habeat: si sapientes cõsiliarios cõsultat: si iudices iustos teneat si benefactores digne ꝓmiat: & delinquentib⁹ pœnas debitas infligat. Per hęc pplus cõsolabitur. Princeps debet pplo cõgrue satisfacere.

dissensiones: emulationes: & murmurationes vitabit. Sic q̃ in pace quiescens in dilectionẽ principis assurget. Rex Dauid multũ se gratũ & dilectũ pplo exhibuit. Vnde volenti exire ad bellũ cõtra Absalon. dixit pplus. non exibis: ga tu princeps a pa ab omnibus multũ amabatur. Nicolaus etiam oĩbus se uidere amabilẽ exhibebat. Debet tertio studere vt ꝓuideat reipu vtilitabli, q̃d̃ quidem fit si in illa ea habẽtur quæ possunt esse ad ti reipu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

directionē & cōsolationē & corporalē sustentationē. Ad directionē aūt reipu. valēt sapientes ad quod maxime debet princeps intendere. Debet em̄ ꝓcurare ꝙ in ciuitate sit studiū literarū pro pueris erudiendis: ꝙ sint iurisperiti ꝓ directione causarū & cōsiliis dandis & alij sapientes ꝑm ꝙ videt ciuitati expedire. Vnde ponit ꝓbs ꝙ ad uerū regē pertinet sapientes etiā extraneos si ꝓprios nō habet honorare & promouere. Ad cōsolationē aūt reipu. valēt virtuosi. Non enim solū in ciuitate debet esse directio quæ est per sapientes: sed etiā recta operatio quę est per amicos dei. Et ad hoc maxime debet princeps intēdere: videlicet vt habeat i ciuitate religiosos verbū dei prædicantes: clericos honestos diuina celebrantes: & alios timētes deū qui pro pplo orēt: cū frequenter inueniamus ciuitates saluatas propter merita aliquorū amicorū dei. Ad corporalē vero sustētationē valent bona fortunę. Vnde princeps diligēter debet attendere ne in ciuitate accidat caristia: sed abundātia victualium sit in ea: & ad hoc cōsequēdum debet prævenire ꝑa annos vberes & steriles cū sterilibus considerare & fructus reseruare tpe oportuno: nō obstante ꝙ pditio fiat in fructibus reseruatis. Debet aūt præcipue conatum adhibere circa maxime necessaria: vt est frumentum sal & hmōi. Pharao rex Egypti vidēs Ioseph sapientem eum multo honore præmit: & toti regioni prę fecit: vt copia frumēti seruari futuræ fami prouideret. Gen. xlj. In epistola quā dicitur Aristoteles Alexandro scripsisse: tale sibi dat documentū decet regē legiferos honorare: religiosos venerari: sapientes sublimare: & cum eis cōferre: quantū vero ad prouisionē eoꝝ quæ possunt accidere subdit idem Aristo. Oportet regem futura cogitare: & futuris casibus prudenter occurrere.

Legiferi veniūt ab oib⁹ honorādi.

§.II. CVM AVTEM SECVNDVM PHI

losophū. vj. Ethi. duę sint prudentię politicę. Vna quæ est quasi architectonica in principe existēs quæ nunc dicta est regnatiua vel legis positiua: & alia quasi manu operans in subditis existens: ꝙ cōmuni nomine retento dicit politica. Restat post prædicta vt de hac aliquid dicamus. Vbi prius ostendendum est omnē hominē natura esse politicū & ciuilem: & per consequens idoneū ad obseruātiā ciuilium præceptorū. Nec obstat ꝙ aliqui eligāt vitam solitariam & cōpetrem. Hoc em̄ potest esse tribus de causis vt ponit philosophus. ꝯ. Politi. Quia aut tales sunt vt dn̄: aut sicut bestiæ: aut bonis fortunę priuati. Aliqui em̄ tacti amore dei: vitā socialem deseruntur: & solitariam eligunt vt expeditius diuini contemplationi vacare possint: sicut fuerunt multi sancti patres: vt Antonius: Benedictus: multiq; alij in deserto degentes. Hi tales possunt dici dn̄ participatiue: quia deo assimilari student in cōtemplatione summę veritatis. Alij vero habent naturam syluestrem & ferocem: & ad conuiuendum cum alijs importabilem. Et tales sub iugo legis simul cum alijs stare non valentes: bestiæ dicuntur: non homines: quia hominum est insimul socialiter conuiuere.

De hoc duplici genere hominum dicit ꝑbs prædicto libro ꝙ non potens cum alijs communicare ei nulla est pars ciuitatis: sed est vel bestia vel deus. Sunt insuper alij qui ciues esse nō possunt: sunt enim bonis fortunę priuati: puta diuitijs & potentia. Hi paupertate pressi ciuitates deserere coguntur & loca campestria & solitaria ad agros excolēdos habitare. His causis remotis quæ cōiter sunt ab humana natura extraneę: omnis homo naturaliter est ciuilis & politicus: quod dupliciter ostēdi potest. Primo ex eo ꝙ ha

Natura bet communes concepius: quos per vocem vult alteri communicare. Delectatur em̄ homo alteri indicare quod concipit & simul cum eo conferre: quod non solū est ad delectationem: sed & ad necessitatem. Nam quod vnus non videt per intellectū alterius intellectꝰ supplet: & sic colloquium ratiocinantis hominis cū hoie facit ad bonū cōsiliū: & per consequēs ad bonū iudiciū. Cōuenienter ergo diffinitur hō a ial esse rōnale. Ratio em̄ discursum inquisitionis importat quæ tandem ad rationē veri terminatur. Cain postꝙ genuit Enoch dicitur primus ædificasse ciuitatē quam vocauit Enoch ex nomine filij. Gen. iiij. Vbi datur intelligi ꝙ iam multiplicatus erat in filijs & neptib⁹ ad quos custodiam & humanarū necessitatū subuentionē sub certis ostijs & modis viuendi primus ordinauit: vt dn̄ in Scholastica historia. Ex quo etiam patet ꝙ necessaria est omni homini ciuitatis habitatori prædicta prudentia politica: qua sit idoneus obseruator legis: qua etiam alijs sciat conuiuere & principibus obedire. Vbi est aduertendū ꝙ aliter mouetur subdit⁹ a principante: & aliter irrationabilia & inanimata mouent a suis motorib⁹. Nam ista sic mouent ꝙ non mouent & sic agunt ꝙ non agunt. Non em̄ habēt dātum sui actus cū libero arbitrio careant: & ideo rectitudo regiminis tm̄ est in suis motorib⁹. Sed homo subditus principi sic mouetur & agitur ab eo ꝓ ꝓcꝯptū: ꝙ tm̄ mouet seipm̄ p liberū arbitriū. Et ideo requiritur in eo quædā rectitudo regiminis p quā seipm̄ dirigat in obediendo maioribus & cōuiuendo alijs ciuibus. Vñ Tullius lib. j. de offi. dicit ꝙ in repu. sunt magistratꝰ: personę priuatæ: & etiā peregrini: ad quos oēs spectat habere ꝓpriā prudentiā scd'm eorū officia. Sicut ad magistratus pertinet curā habere ciuitatis: seruare leges: iuxta quas describere: & suę fidei cōmissa meminisse. Ad priuatum autem⁹ vero ciuem pertinet recto iure alijs conuiuere: nec submissę quid prosum: nec abiectum: nec se efferentem nimis esse. Talem em̄ tineat, dicere solem⁹ bonum ciuem. Peregrini vero est ꝓter suū negotiū nil agere: de alio non inquirere: qa vitiosum est in aliena patria curiosum esse. Ex talibus igitur officijs ꝑ prudentiam ordinatis cōsurgit harmonia pacis in repu. Nam secundū Aug. in lib. de ci. dei. Quilibet in ciuitate est sicut vna litera in sermone. Et sicut vna chorda in cithara: quæ cum bene fuerit cum alijs ordinata: consurgit concentꝰ harmonicus secundū proportionē distinctus. Sic etiā in multis personis i ciuitate summis medijs & infimis, interiectis: ꝙ alijs ordinibus secundū ꝓportionē officiorum ordinatis consurgit optima politia. Hanc prudentiam ordinauit deus in populo iudæorum. Primo respectu præsidentium in loco iudicij. Vnde statuit in eis copiam iudicum dicēs. Deute. xvj. Iudices & magistros constitues in oibus portis tuis. De ambiguis vero & arduis voluit esse recursum ad locum vnum a deo electū in quo esset & summus sacerdos qui determinaret dubia emergēria circa diuinū cultum: & summus iudex qui determinaret dubia pertinentia ad iudicia hominū sicut patet. Deute. xvij. Deinde quantum ad cōmunem ciuiū conuersationem statuit fieri cōmunicationē de rebus paruis absq; pretio dicens. Deute. xxiij. Ingressus vineam proximi tui comedes vuas quantū tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum: ne videlicet ex hoc daretur occasio grauis dāni ex quo pax turbari posset q̄ inter discipulos non turbatur ex paruorū accꝑptione: sed magis amicitia confirmatur: & homines assuefiunt ad faciliter cōmunicandum. Quātum autem ad mutuorum subuentionem: quæ est frequens & necessaria inter homines: voluit curiales esse eos & faciles. Et hoc tripliciter. Primo ne cum mutuum concederent vsuras exigerent: vel pignoraviteę necessaria acciperent. Et si accꝑperint ante solis occasum restituerent. Vnde Deutero. xxiij. mandauit ꝙ non acciperent ꝓ pignore molā: quia eius vsus necessarius est habentib⁹ molendi exercitium. Si vero vestimentum acciperent loco pignoris ꝙ ante solis occasum redderēt, sicut dicitur ibidem. & Exo. xxij. Si pecuniam mutuā dederis populo meo pauperi qui tecum habitat: nō: vrgebis eum quasi exactor: nec vsuris opprimes. Secūdo ꝙ nō importune exigerēt. vñ dicit Exo. xxiij. & Deute. xxiij. ꝙ in repetendo nō deberēt domum ingredi: est em̄ domus tuissimū hominis receptaculum. Et ideo molestum est non solū homini: sed etiā cuicū ꝙ aial ꝙ in ꝓprio habitaculo inuadatur. Tertio ad maius fomētum charitatis instituit ꝙ in septimo anno debita remitterētur. Probabile em̄ erat vt si commode reddere possent ante septimū annum redderent. Disciplinati em̄ hoīs nō est mutuantē gratis velle defraudare. Si aūt oino impotentes essent: eadem ratione erat eis debitum remittendum ex dilectione qua eis erat de nouo concedendum propter indigentiam. Quantum ad extraneos diuina sapientia prudentissime illum populum ordinauit. Primo enim voluit Iudæos eis esse pios & misericordes dicens Exo. xxij. Aduenā non opprimes nec affliges eū. Aduenæ em̄ & ipi fuistis in terra Egypti. Et Deuter. xxiij. mandauit diuitibus decimo anno fieri decimā pro peregrinis: pupillis: & viduis. Quia vero extranei nō habent illū amorem ad bonum rei publicę: quem habent ciues. Ideo secundo statuit ꝙ nō statim ad consortiū populi admitterentur: nisi in tertia generatione. Sicut em̄ philosoph⁹ dicit in. iij. Poli. ꝙ apud quosdam Gentiles nō recipiebantur aliqui in ciues: nisi qui ex auo vel atauo habitatore nati existerent.

Domus dr̄ ruit ꝙ ꝑceptaꝝ lum.

§.III. POST PREDICTA DE QVIN

Quare militia sit introducta.

ta specie prudentiæ q̄ dr̄ militaris aliqua pauca dicamus. Circa qd' est sciēdū ꝙ militia principaliter est instituta ad defensionem boni cōis qd' impediri potest per impugnationē hostiū & seditionē ciuiū. Sic em̄ debet eē in ciuitib⁹ sicut in naturalibus: cū ars sit naturæ imitatrix. Videmus aūt ꝙ natura tribuit rei naturali duplicē ꝙtutē. Vnam p quā assequit cōuenientia: & aliā ꝙ quā repellit nociua: vt igni dat leuitatem p quā ascēdat sursum ad locum. s. qetis & salutis: & calorē per quē resistat & obuiet corrumpentibus. Animalibus etiam dati vim concupiscibilem per quā assequunt ea q̄ sunt eorū saluti accōmoda. Et irascibile m p quā resistāt corrūpētib⁹ & læsiuis. Sic̄ in moralib⁹ & ciuilibus cōueniens est duplicē esse prudentiā respectu boni cōis vnā. s. ad regendū & leges cōdēdū: & hęc est regnatiua siue legis positiua. Et aliā ad resistendū & reprimendū insultus hostium: & hæc dr̄ militaris. Ex hoc apparet ꝙ militia nihil aliud est q̄ quædā prudētia opis bellici ordinata ad defensionē boni cōis. Ex historia Scolastica Hierusalē quę erat ciuitas principalis in regno Iudęoꝝ: olim triplici muro erat circundata. Per hoc distinguens tria genera habitātium ꝑm tria murorū interstitia. In interiori namq; parte primi interstitij habitabat rex cum principibus & consiliarijs: & sacerdotes cum prophetis & leuitis. hi pollebant prudentia regnatiua in gubernando populum tam in præcꝑtis iudicialibus: q̄m in cærimonijs diuini cultus. In parte vero media secūdi interstitij habitabant milites pollentes prudētia militari. Hi deputati erant ad defensionem & custodiā reipublicæ. In parte vo extrema tertij interstitij habitabant artifices manu operantes: qui ciuitati deseruiebāt pro necessitatibus humanæ vitæ. Hoc quippe ordine Hierusalem politia fuit dispositā: q̄diu iuxta præcꝑtis dei & prophetarum monitis vixit.

¶ De partibus potentialibus prudentiæ: videlicet eubolia synesi & gnomyn. Capitulum. VII.

E PARTIBVS POTENTIALI

bus prudētiæ seu de ꝙtutib⁹ adiunctis ei. Nota ꝙ sunt tres ꝑm pbm in lib. Ethi. s. eubolia synesis & gnomyn. Pria q̄ dr̄ eubolia: q̄ ꝑm pbm dr̄ rectitudo cōsilij. Et ꝙ sit virtus probat bea. Tho. ij. ij. qō. lj. arti. j. ſic. De rōne virtutis est ꝙ faciat actū hois bonum. Inter cæteros actus hois ꝓprium est ei cōsiliari: qa hoc importat hois quandā rōnis inquisitionē circa agēda in quibus cōsistit vita humana. Eubolia aūt importat bonitatē cōsilij. Dr̄ em̄ ab eu qd' est bonū & bolyn qd' est consiliū quasi bona ꝓsiliatio: vel potius bene consiliativa. Et sic patet ꝙ sit virtꝰ humana. Sciendū etiam ꝙ non est bonū ꝓsilium: siue aliquis malū finē in consiliādo ꝓpositum: siue etiā ad finē bonū malas vias adinueniat: vñ vtrūq; est ꝑ rōnem eu bolię. vt dr̄. vj. Ethi. Hæc aūt virtus sicut nec aliæ in nullo pctōre inuenit. Omne em̄ pctm̄ est cōtra bonā ꝓsiliationē. Requirit em̄ ad bene consiliandū nō solū adinuentio vel excogitatio eorū quæ sunt oportuna ad finē: sed etiā aliæ circunstantiæ. s. tps cōgruū vt nō sit nimis tardus: nec nimis velox in consilijs. Et modus cōsiliandi. s. ꝙ sit firmꝰ in cōsilio suo & alię circūstantiæ debitę q̄ pctōr peccādo non seruat. Sed bñ virtuosus in his q̄ ordināt ad finē virtutis: licet in alijs negotijs aliqñ nō sit bñ cōsiliatiuꝰ. Et licet cōsiliū importet dubitationē: vñ & implectionē. Est tñ virtꝰ q̄. vñ. Ethi. dr̄ esse ꝓfectio. Sed ꝓfectio est ꝑm modum hois qui nō pōt p certitudinē cōprehendere veritatē rerū p sim plicē intuitū: sed per inuestigationē. Est aūt eubolia virtꝰ distincta a prudētia ꝑm. b. Tho. vbi. ū. ar. ij. Et rō est: qa virtus ꝓprie ordinat ad actū quē reddit bonū: & ideo oportet ꝑm differētiā actuū esse diuersas virtutes: & maxime qñ nō est eadē ratio bonitatis in actib⁹. Si em̄ esset eadē ratio bonitatis in eis. tūc ad eandē virtutē ꝓtinerēt diuersi actus sicut ex eodem depēdet bonitas amoris desiderij & gaudij: et ideo oia ista pertinent ad eādē virtutē charitatis. Actus ei rationis ordinati ad opus sunt diuersi: nec habent eandem rationem bonitatis. Ex alia enim ratione efficit homo bene consiliatiuus: & ex alia bene iudicatiuus: & ex alia bene ꝓcꝑceptiuꝰ, quod patet ex hoc ꝙ iste aliqñ abinuicē separant: & ideo oportet aliā esse virtutē eubolitā ꝙ quā hō est cōsiliatiuꝰ bene & aliā prudētiā ꝙ quā homo est bene ꝓcꝑceptiuus. Et sicut cōsiliatiui ordinat ad ꝓcipere tanq̄ ad principalius: ita etiā eubolia ordinatur ad prudētiam tanq̄ ad principaliorē virtutē sine qua nec virtꝰ esset: sicut nec morales virtutes sine prudentia. nec cæteræ virtutes sine charitate. Et cum dr̄. vj. Ethi. ꝙ prudentis est bene consiliari: intelligendum est ꝙ ad prudentiam pertinet bene consiliari imperatiue. Ad eubolia autem elicitiue.

Distinguit̄ eubolia a prudentia.

§.I. SECVNDA VIRTVS ANNEXA

prudētiæ dicitur synesis, hęc scd'm bea. Tho. vbi. ū. arti. iij. importat iudiciū rectū: nō quidē circa speculabilia: sed circa particularia opabilia: circa quę etiā est prudētia: vñ ꝑm synesim dicitur in gręco aliqui syneti. i. sensati: vel eusynetꝰ. i. boni sensus: sicut e contrario qui carēt hac virtute dicuntur a synesti. i. insensati. Oportet aūt ꝙ scd'm differētiā actuū ꝑm. s. quj nō reducuntur in eandē causam sit etiā diuersitas virtutū. Manifestum est aūt ꝙ bonitas consilij & bonitas iudicij non reducūtur in eandē causam. Multi em̄ sunt bene cōsiliatiui qui tñ non sunt bene sensati quasi recte iudicātes: & ideo ꝓcꝑter eubolią oportet esse aliā virtutē quę est bene iudicatiua. & hec dr̄ synesis. Et no. ꝙ rectū iudicium in hoc cōsistit ꝙ vis cognoscitiua apprehēdat rem aliquā scd'm ꝙ in se est: qd' quidē ꝓuenit ex recta dispositione virtutis apprehēsiue: sicut in speculo si fuerit bene dispositum imprimuntur formę corporeę scd'm ꝙ sunt. Si vero fuerit speculū male dispositū apparent ibi imagines distortæ & prauę se habentes. Quod autē virtus apprehensiua sit bene disposita ad recipiendū res ꝑm ꝙ sunt: contingit quidem radicaliter ex natura. Consummatio autem ex exercitio vel ex munere gratiæ. Et hoc dupliciter. Vno modo directe ex parte ipsius cognoscitiuæ virtutis: puta qa nō est imbuta prauis cocꝑtionibus: sed veris & rectis: & hoc ꝓprie ad synesim scd'm ꝙ est specialis virtus. Alio mō indirecte ex bona dispositione appetitiuę virtutis: ex qua sequit ꝙ hō bene iudicet de appetibilib⁹: & sic bonū virtutis iudicij sequitur habitus virtutum moralium: sed circa fines. Synesis aūt est magis circa ea quę sunt ad finem. Et nota ꝙ in malis potest esse iudicium rectum in vniuersali: Sed in particulari agibili semper eorum iudicium corrumpitur. Et nota ꝙ finis proximus consilij quod pertinet ad eubolią est inuentio eorum quæ sunt agenda. Finis autē iudicij est rectitudo. Finis aūt præcepti quod pertinet ad prudentiam est vltimus finis. Et quia contingit ꝙ id quod bene iudicatū est differri vel negligenter agi & inordinate: ideo post virtutem synesis quę est bene iudicatiua necessaria est finalis virtus principalis quę sit bene præcꝑtiua scilicet prudentia. Tertia virtus annexa prudentię secundum Tho. vbi. ū. artic. iiij. dicitur gnomyn: quā philosophus. vj. Ethi. ponit specialē te anne ꝙ habitus cognoscitiui distinguuntur secundū altiora vel inferiora principia: sicut sapientia in speculatiuis altiora gnoscit̄ q̄ scientia: & ideo ab ea distinguitur: & ita etiam myn. oporter esse in actiuis. Manifestū est aūt ꝙ illa quę sunt prę ter ordinem inferioris principis siue causæ reducūtur quādoq; in ordinem altioris principij: sicut mōstruosi partus animalium sunt præter ordinem virtutis actiuæ: in semine tamen cadūt sub ordine altioris principij. s. cœlestis corporis vel vlterius diuinę prouidentię. Vnde ille qui consideraret virtutē actiuā in semine non posset rectum iudicium ferre de hmōi mōstris: de quibus tñ pōt iudicare secundum consideratione diuinę ꝓuidentiæ. Contingit aūt quando ꝙ aliquid esse faciendū ꝓter ꝓceꝑtiones regulas agendoꝝ: puta ꝙ impugnatori patrię non est depositum reddendum: vel aliquid hmōi. Et ideo cū de hmōi oporteat iudicare scd'm aliqua altiora principia exigitur altior virtꝰ iudicatiua q̄ sint regulę cōmunes scd'm quas iudicat synesis & hęc talis vocatur gnomyn: quę importat quandā ꝑspicacitatem iudicij. Et q̄uis oia quę præter communē cursum cōtingere possunt considerare ꝓtinet solū ad ꝓuidentiam diuinā: tamen inter homines ille qui est magis ꝑspicax potest plura horum sua ratione dijudicare.

De bonitate cōsilij.

TITVLVS. III. DE FORTITVDINE.

¶ Fortitudo animam tripliciter firmat: quo ad se cōtra mādi aduersitates: quo ad bonum commune contra patriæ hostilitates: quo ad deum contra errorum prauitates.

Capitulum. I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CIRCA VIRTVTEM FORTI tudinis quatuor sunt videnda. Primo de ꝑconijs ad eius laudē ptinētib⁹. Secūdo de materia circa quā versat. Tertio de actibus eius & assumēdis bellis. Quarto de partibus eius.

§.I. PRECONIA FORTITVDINIS

De ꝑconijs fortitudinis.

ꝑnt assignari tria ex eo videlicet ꝙ animū triplr firmat. s.
¶ Quo ad se contra mundi aduersitates.
¶ Quo ad bonum cōe contra patriæ hostilitates.
¶ Quo ad deum contra errores prauitates.

Est ergo primū ꝑconium fortitudinis: qa aīm format quo ad se ꝛ mundi aduersitates. Vbi sciendū est ꝙ status ꝑntis vitæ est status cuiusdā pugnæ. vñ Iob ipsam assimilat militię. vij. c. Militia est inquit vita hois sup terrā: ꝓpter qđ cōgregatio fideliū vocat ecclia militans. Militat em ꝑns vita nra multiplici pugna: nūc ꝛ carnis spurcitijs: nunc ptra mūdi negtijs: nunc ꝛo ꝛ diaboli insidijs. Necessaria est ergo virtus fortitudinis: q̄ aiam habet firmare ad tot tolerāda & reprimēda. vñ Esa. lij. sub figura Sīō humanā mentē admonet vt hac virtute se armet. Induere inquit fortitudine tua Sīō: ꝑ Sīō arcē intelligimus q̄ ciuitati Hierlm dñabat & eā ꝓtegebat: & cōueniēter mens humana intelligitur q̄ ad modū arcis cæteris viribus principat: has siqđē regit & defendit qñ virtute fortitudinis induta decoraf. vñ Salo. Prouer. vlti. Fortitudo & decor indumentū ei⁹. In tātū aūt hęc virtus hoiem firmat & stabilit: ꝙ nulla aduersa nulla blādimenta: nullaq; vitia: tēta mēta ꝑnt eū a bono rōnis abducere. vñ Amb. lib. j. de off. dicit. Nō mediocris animi virtus est fortitudo q̄ sola defendit ornamenta virtutū oīm: q̄ ine. ꝓiabili ꝓlio aduersus oīa vitia decertat. Inuitat ad labores: fortis ad pericula: rigidior aduersus voluptates: auaritiam fugat tanq̄ labem quādā quę virtutem effœminat. Nulla em̄ fortitudo corporalis huic pōt cōparari. Sicut dicit Sen. Facilius est inquit gentem vnam q̄ virum vnum vincere. Et loquit de viro sc̄m ꝙ a ꝟtute animi vel a fortitudine dicit. Antiqtus em̄ nomē virtutis fuit solius fortitudinis. vt dicit Tullius. Et quantū ad hoc loquitur Salomon Prouerb. xvj. Melior est patiens viro forti & q dñatur aīo suo expugnatore vrbiū. Hoc fortitudinis preconio Iob indutus fuit cōtra oīa aduersa toleranda. Nam primo Sathan ꝓcurante mundi aduersa fūstinuit dū oīa bona sua perdidit vna cum liberis. Deinde in carne dum a planta pedis vsq; ad verticem nō remansit in eo sanitas. Vltimo ipse diabolus auctor malor vxorē contra ipsum ꝓuocauit: & tres eius amicos sibi onerosos fecit: imponentes ei ꝙ licite oīa deus intulerat aut inferri pmiserat ꝓpter ei⁹ peccata & tamen in oībus his non peccauit Iob labijs suis: nec stultum quid contra deū locutus est. Iob j. & ij. Secundū preconiū huius virtutis est: qa animū firmat quo ad bonum cōe cōtra patriæ hostilitates. fm em̄ philosophū. j. Ethi. bonū quāto est cōius tāto est diuini⁹. Bonū aūt patrię est quoddā bonū cōe ciuiū nulli particulari ꝑsonę appropriandū: sed ab oībus cōiter appetendū. Ea aūt quæ sunt cōia minus diligūtur & de eis minor cura habet ac ꝑ ꝛ neglecta destruuntur & perduntur. Ad conseruationē igit patriæ & bonorū communiū necesse est ꝙ sint in ciuitate hoies virtuosi viriles & aīo stabiles bonū cōe diligētes qui neglectis ꝓprijs bonis etiā corporib⁹ morti se exponāt pro conseruatione & defensione ciuitatis: hoc autem facit virtus fortitudinis quę ad bonū cōe defendendū hoiem impellit. Et quantum ad hoc est cęteris virtutib⁹ excellentior qa diuinior: est em̄ pugnans pro bono cōi. vñ dicit Amb. j. de offi. Est fortitudo velut cęteris excelsior: q̄ vtilior est in rebus bellicis ꝛ ciuilib⁹ seu domesticis. Ad hoc aūt naturalis ratio inclinat. Sicut em̄ in humano cor ꝓre multa sunt membra q̄ ꝑ multa officia sibi ꝫnuicem deseruiūt. & sic vitā totius corpis saluant. Sic in vna ciuitate q̄ vnū corp⁹ cōstituit: multi sunt hoies qui diuersis officijs inter se dētes ad mutua obsequia sibi ꝫnuicem cōmunicāda: bonū cōe ciuitatis vniformiter intendere debent: nec ab hoc retrahi debēt timore aliquo vel dispendio cōmodi ꝓprij. Hoc aūt bonū cōe fortis considerat qui bona ꝓpria ad tuitionē & conseruationē patriæ ordinat. Vñ dicit Philosoph⁹. vij. Eth. Nō solū nobis nati sumus sed ortus nostri partē patria vendicat partē amici. At ꝙ vt placet Stoicis. licut q̄ in terris gignunf ad vsum hoim oīa creari sic hoies hoim causa esse generatos vt ipsi inter se alij alijs ꝓdesse possent. Exemplum apud antiquos sicut narrat Sen. erat tanta cura rerum cōmunium ꝙ ipsi pauperes erant in domib⁹ suis quor tamen diuitijs ærarij plenū erat: vnde malebant sibi esse pauperes vt rēpublicam opulentissimā haberent: sicut narrat Tullius de quodam q omni gaza. Macedonū potit⁹ q̄ maxima erat tantū in ærarijs inuexit pecuniæ: vt vnius imperatoris ꝓda finē attulerit tributor. nec aliud in domū suā intulit ꝑter memoriā nominis sempiternā. Tertiū preconiū fortitudinis est qa animam firmat quo ad deū cōtra errores prauitates siue infidelium tyrannides. Sicut em̄ amor terrenæ ciuitatis aliquos nio facit pugiles ꝓ ipsa vsq; ad mortē decertātes: ita immo multo fortius amor cœlestis patrię constituit ꝓ Christi fide pugnatores: qui ꝓ eius defensione mortē corpis nō metuunt. Ad hoc aūt rō inclinat: sicut em̄ multi hoies faciunt vnum corpus: qđ est ppls vel ciuitas ꝓ cuius defensione singuli ciues morti se debent exponere: qa bonū cōe debet præponi singulari bono: ita scđm apl'm ad Rom. xij. Multi vnū corpus sumus in Christo: singuli aūt alter alterius mēbra Christus aūt cū de⁹ sit est bonū vniuersale & cōe oīm: multo magis q̄ respublica respectu singularium ciuiū. Et ideo si licet ꝓ defensiōe reipub. temporalem mortem subire: & vitā corporis contenere: multo magis oportet ꝙ republica cœlesti q̄ de⁹ est vel q̄ tota in ipo est: mortē corpis nō metuere. Vñ Aug. v. de ciui. dei. c. xviij. Si em̄ antiq pres ꝓ republica terrena oīa cōtẽpserūt & tot picula sunt aggressi: horribilia mortis genera perpessi: quid magnū est ꝙ ipsa ęterna cœlestiq; patria lesi huiꝰ cūcta blādimēta contenere. Vel quō audebit qs de voluntaria pauptate se extollere: vel ꝓ Christo mortē timere eo dicēte. Nolite timere eos q occidūt corpus. Et subdit arguendo. Si ipsi antiq hæc fecerunt amore patriæ: laudisq; immensa cupidine. prout dicit poeta. qđ magnū si ꝙ vera libertate qua vere liberantur filij dei, ralia & maiora tormēta sunt sustinēda quanto retributio maior a sustinētib⁹ expectaf. Tales qđē q mortē sustinēt ꝙ cœlesti patria: non tm̄ fortes: sed martyres. i. testes dicunt. Sunt em̄ pugiles fidei Christi & iō quadā speciali ꝓrogatiua q̄ dr aureola in cœlesti patria accipiūt insignia. Est aūt vlteri⁹ sciendū ꝙ aliter est in ciuili certamine quando ꝙ patria pugnat: & aliter in certamine martyrij qñ pro christo mors suscipit. Nā sicut dicit Maximus in sermone. Qui occidit ꝙ mūdo vincit cū occidit: qa nisi vincere nō occideret: q aūt occidit ꝙ Christo victo⁹ nō dr: qa cū occidit victor efficitur. Hoc ꝑconio fortitudinis excellētissimæ. b. Paulus fuit decorat⁹. Nō em̄ vnā mortē subijt ꝙ fide Christi: sed plures. Fuit em̄ vita sua plena mortib⁹: sicut patet cō fideratī ab. xj. c. actuū apl'or vsq; in finē. Ipe em̄ enumerat ij. Cor. xj. ꝙ fuit in laboribꝰ plurimis: in mortib⁹ frequenter. Vnde de Asia valedicēs fratrib⁹ dicebat ꝑ oēs ciuitates spiritus sanct⁹ ꝓtestat mihi: qa vincula & tribulatiōes mę manēt in Hierlm: sed nihil horū vereor: nec facio animam meā preciosiorē q̄m me. Anima aūt appellat vitā exterioris hominis: qua corp⁹ exterius aīatur. Cū aūt dicit me: loquit de interiori homine quo spiritualiter viuit: & per quē vere ipse est: quia per rationem homo est homo.

¶ Circa quę consistit virtus fortitudinis. Cap. II.

De fortitudine est & circa quæ se habeat vel ꝙ fetur.

FORTITVDO EST VIRTVS ponens in aīo firmitatē ad sustinēdū vel repellendū difficile quoddā fm ꝙ ratio dictat. Dictat autē rōne volūtas retrahat ab ei⁹ sequela ꝓpter aliqđ malū corpale: qa nullū bonū corpale ęqualet bono rōnis. Maximū malū & terribile iter oia mala corpalia est mors vt dicit ꝓbs. j. Ethi. q̄ tollit oia bona corpalia: qua ꝓpter necesse est ꝙ fortitudo aim firmet ꝓtra hoc maximum malū ꝓpter bonū rōnis sequēdū. Et sic virtus fortitudinis ꝓprie erit circa timores periculor mortis. Qđ aūt fortitudo maxime circa mortis picula cōsistat hinc apparere pōt. Est em̄ fortitudo virtus ponēs medium inter duas passiones. s. timorē & audaciā. Cohibet em̄ timorē ne timendo retrahaf ab eo qđ rō dictat: & moderaf audaciam ne quis audendo aggrediaf qđ rō vetat. Timor autē & audacia proprie respiciūt pericula. Timet em̄ aliqs: quia imaginatur sibi aliqđ periculū imminere. Et aliqs per audaciā aggreditur aliqđ difficile periculosum. Est aūt ꝓpriū virtutis circa ꝓpriū obiectū respicere id qđ est vltimū & magis difficile & circa

le & circa id se ordinare: sicut tēperātia maxime respicit delectabilia tactus ad quę reprimēda ordinatur. Inter oia aūt pericula difficilimū est mortē sustinere: q̄ est vltimū terribiliū: sicut dicit phs. iij. Eth. Et sic patet ꝙ fortitudo est principaliter circa picula mortis sicut circa ꝓpriā materiā. vñ dicit Andronic⁹ philosoph⁹ ꝙ fortitudo est virt⁹ irascibilis nō facile obstupescibilis a timoribꝰ q̄ sunt circa mortē. Cū aūt ꝟtuosus in actu virtutis intendat qđ bonū est, ꝑns est ꝙ fortis pericula mortis subeat ꝓpter aliquē bonū finē cōsequēdū. Pericula aūt mortis exgritudine vel tēpestate maris: aut ex insidijs latronū vel si qua alia sunt limōi: nō videnf directe alicui iminere ex intentione ꝓsequēdi aliqđ bonū. picula aūt mortis q̄ sunt in bellicis directe imminent hōi ꝓpter aliqđ bonū inquantū. s. defendit bonū cōe per iustū bellū. Sed est sciendā ꝙ iustum bellū pōt esse duobus modis. Vno mō qñ sit generale sicut cū aliqui decertant in acie. Alio modo qñ sit ꝑticulare puta cū aliquis iudex vel aliqua priuata ꝑsona non recedit a recto iudicio timore gladij imminētis: vel cuiuscūq; periculi mortē inferentis: quocūq; prędictor modor quis mortē incurrat fortis est censendus: & sic ad fortitudinē pertinet firmitatē animi habere: non solū contra pericula mortis q̄ imminent in bello cōi: sed etiā q̄ imminēt in ꝑticulari ipugnatione: vbi mors incurrit ꝓpter bonū virtutis. Pōt etiam fortis subire picula cuiuscūq; alterius mortis & fortis censeri dūmodo opus virtutis intendat: puta cū aliqs nō refugit amico infirmāti obsequi ꝓpter timorē mortiferæ infectiōis vel cū nō refugit iter magnū facere ad aliqđ pium negotiū prosequendū ꝓpter timorē naufragij vel latronū. Ex his q̄ dicta sunt patet qđ sit fortitudo: & circa qđ ꝟsetur. Est em̄ cohibitiua timor & moderatiua audaciarum circa pericula mortis q̄ sunt in bellicis. & hoc ꝓpter bonū cōe defendēdū vel opus virtutis non deserendū. Tantus fuit apud antiquos Romanos amor de repu. ꝙ sicut dicit Valer⁹ statim honoris apicem assumentes abiecta priuata charitate publicam induebant: nec etiā filios plorabant quando in bellis mortem pro republica sustinebant.

§.I. DEINDE OCCVRRIT CONSIDE

De actu fortitudinis & iustitia belli.

Dr acti ratio de actibus fortitudinis & iustitia belli. Sciēdū vt dicit b⁹ forti philosoph⁹ in. iij. Ethi. ꝙ actus fortitudinis nihil delectabile videtur habere. Pro cuius declaratione dicit. b Tho. ñ. ij. q. cxxiij. ꝙ cū duplex sit delectatio. s. corporalis q̄ sequit tactū corpalē: & ſpualis q̄ sequit apprehensionē animę. Istia duo ꝓprie sequūtur opa virtutū: qa in eis cōsiderat bonū rationis. Principalis aūt actus fortitudinis est sustinere aliquā tristitiā scđm apprehēsionē aīę: puta qa amittit hō corporalē vitā: quā ꝟtuosus amat: nō solū inquantū est q̄ddā bonū naturale: sed etiā inquantū est necessaria ad opa virtutū & q̄ ad eam ptinēt. Et etiā sustinet aliqua doloroſa secūdū tactū corpis puta vulnera vel flagella. & ideo fortis habet vñ delectet ex vna pte. s. fm delectationē aialē. s. de ipo actu ꝟtutis & de fine ei⁹: & ex alia pte habet vñ tristari debeat: & aialiter dū cōsiderat amissionē vitę & corpaliter sustinēdo tormēta. Vñ legif. ij. Mach. vi. dixit Eleazar⁹. Dignos corpis sustineo dolores scđm aīam vero dixit. ꝓpter timorē tuū libēter hæc patior. Sensibilis aūt dolor corporis facit non sentiri aialē delectationē virtutis: nisi forte ꝑ superabundantem dei gratiā aīa fortius eleuetur ita ad diuina ꝙ magis delectatur in eis q̄ a corporalibus pœnis afficiatur: sicut legitur de. b. Tyburtio martyre incedente sup carbones viuos qui dixit, Videf mihi incedere sup flores &c. Facit tñ virtus fortitudinis vt rō non absorbeat a corporalibus doloribus. Tristitiā aūt aialem superat delectatio virtutis inquantū hō præfert bonū virtutis corporali vitę & quibuscūq; ad eā ptinētib⁹. Et ideo dr in. in. Ethi. ꝙ a forti nō requirit vt delectet: quasi delectationē sentiēs: sed sufficit ꝙ nō tristet. Deinde occurrit cōsideratio de actib⁹ & iustitia belli. Itē oportet scire ꝙ actus fortitudinis sunt duo. s. aggredi & sustinere. Est aūt principalior actus sustinere. i. immobiliter sistere q̄ aggredi. Dictū est em̄ supra ꝙ fortitudo est circa timores reprimēdos & audacias moderādas. Difficili⁹ est aūt timorē reprimere q̄ audaciā moderari eo ꝙ ipm periculū qđ est obiectū audaciæ & timoris: de se cōfert ad repressionem audaciæ: sed operatur ad augmentū timoris. Aggredi autem pertinet ad fortitudinem ex ea parte qua habet audaciam moderari. Sed sustinere secundū ꝙ habet timorem reprimere. vnde patet ꝙ sustinere est principalior actus q̄ aggredi. Apparet etiā hoc ratione sumpta ex parte difficultatis: quę maior est in actu sustinendi q̄ aggrediendi. Et hoc tripliciter. Primo quia sustinere videtur aliquis ab aliquo fortiori inuadente: qui em̄ aggreditur inuadit per modum fortioris. Difficilius est autem pugnare cum fortiori q̄ cum debiliori. Secundo: quia ille qui sustinet iam sentit pericula imminentia. Ille autem qui aggredi tur habet ea futura. Difficilius est autem non moueri a ꝑsentibus q̄ futuris. Tertio: quia sustinere importat diuturnitatem temporis sed aggredi potest aliquis ex subito motu. difficilius est autem diu manere immobilem q̄ subito motu moueri ad aliquod arduum. Vnde philosoph⁹ dicit in. iij. Ethi. Quidam sunt preuolentes ante pericula: in ipis autem discedunt. Fortes aūt e contrario se habent. Nam vt ibidem dicitur in sustinēdo tristia maxime aliqui fortes dicuntur. Exemplū de Alexādro narrat Festus Pōpeius. ꝙ cū ad periculosum bellum exercitum eligeret: non iuuenes robustos: nec primum florem ætatis: sed veteranos plærosq; etiam emeritos militię: qui cum patre auoq; paterno militauerant elegit: vt non iam milites ꝙ magistros militię putares: ordinesq; nemo nisi sexagenarius duxit vt si principia castror cerneres: senatū te potius reipublicæ videre diceres. Itaq; in prælio nemo fugā: sed victoriam cogitauit.

De duplici actu fortitudinis & quis sit principalior.

§.II. DICTVM EST AVTEM SVPRA

ꝙ fortis operatur propter bonum cōmune tuendū ꝑ iusti bellum. Et ideo de bello aliquid videndū est præsertim cū ibi actus fortitudinis. s. aggredi & sustinere manifestentur. non solum quantum ad firmitatem animi. sed etiam quantum ad corporis fortitudinem quę est frequenter indicium & dispositio fortitudinis interioris. Non enim est contra rationē virtutis ꝙ ex naturali complexione habeat qs naturalem inclinationem ad virtutem. Vnde ex magnitudine extremitatum latitudine pectoris: erectione ceruicis: vigilacitate oculor: & alijs huiusmodi coniecturare possumus magnitudinem cordis tanq̄ ex quibusdam signis & dispositionibus ad virtutem: licet finale cōplemētum sit ex more & consuetudine. Ex actibus em̄ frequentatis generatur habitus: vt ex frequenter iusta operari & temperate viuere sumus iusti & tēperati: vt docet Arist. ij. Ethi. De bello ergo considerandibus tria videre sufficiat.

¶ Primo quæ ad iustum bellum requiruntur.
¶ Secundo de natura assumptionis belli.
¶ Tertio de his quibus licitum est ad bella procedere.

De rebus sitis ad iustebellādum seu ad iustum bellum

§.III. QVANTVM AD PRIMVM

Beatus Paulus qualiter iustinuit plures mortes.

sciēdū ꝙ christiana religio bella nō recusat: nec dānat ꝓlo co & tpe oportuno. Vñ scriptura euangelica testimonio Ioānis bap. cēcedit ꝙ licitū est stipēdijs vti & ꝑ republica militare. Dicit em̄ Augu. in sermo. de puero Centurionis. Si christiana disciplina oīno bella culparet: hoc potiꝰ cōsiliū saluris petētibus in euāgelio diceret vt abijceret arma: secꝙ militię subtraheret. Dictū est aūt eis. Neminē concutiatis. Estote contenti stipēdijs vestris: quibus ꝓpriū stipendium sufficere pcepit, militare non ꝓhibuit. & habetur. xxiij. q. j. scđm Tho. ñ. ij. q. xl. ar. j. Primū est auctoritas principis: cuius mandato bellum est gerendū. Non em̄ pertinet ad ꝑsonā priuatā bellū mouere. qa potest ius suū in iudicio superioris prosequi. Et quia conuocare multitudinē: quod in bellis oportet fieri, nō ptinet ad priuatā ꝑsonā. Cū aūt cura reipublicę cōmissa sit principib⁹ ad eos ptinet rempuicite eam defendere materiali gladio contra interiores perturbatores: dū puniūt malefactores fm illud apli ad Rom. xiij. Non sine causa gladium portat: minister em̄ dei est vindex in irā ei q̄ male agit. Ita & gladio bellico ad eos ptinet rempub. tueri ab exterioribꝰ hostib⁹. Vñ Aug. cōtra Manicheos. xxij. q. j. qđ culpatur, dicit. Ordo naturalis mortaliū dī vinitas atq; cōsiliū penes principē sit. Exēplū in filijs Israel q̄ statuto a quo esset auctoritas belli assumēdi. Vñ post mortem Iosue cōsuluerunt dñm dicentes. Quis ascēdet ante nos contra Chananeum: & erit dux belli? Dixitq; dñs. Iudas ascēdet. Indic. j. Sed ꝛo requiritur causa iusta: vt. s. illi q̄ im-

De primo requisito ad iustebellandū.

Minister dei dī vindex in iram.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pugnãtur propter aliquã culpã impugnari mereantur. vñ dicit Aug. in lib. quæstionũ vete. & no. testamenti. Iusta bella solent diffiniri quæ vlciscuntur iniurias, sic gens vel ciuitas plectenda est: quę vel vindicare neglexerit qd a suis improbe factũ est: vel reddere qd p iniuriã ablatũ est. xxiij. q. j. cũis. qd' intelligẽdũ est qñ ciuitas contra quã bellum assumit frequenter & in multo dãnificauit ciuitatẽ q̃ bellũ assumit. Et ideo si requisita de recõpensatione dãni reddere neglexit, alias nõ videt quãtũ ad sorũ cõscientię cã sufficies q̃ bellũ in quo infinita rerũ ac corporũ dispẽdia & animorũ flagitia vitari non pñt: debeat assumi. Abraã assumpta causa iusta audito eẽ q̃ Loth nepos suus iniuste erat captꝰ cũ trecẽtis decẽ & octo vernaculis quatuor reges in pugna

Ad bellũ iustũ requiritur intentio tuita. est aggressus &c. Gen. xiiij. Tertio ad iustũ bellũ requiritur intentio bellandi recta: q̃ videlicet intendat vel vt bonũ promoueatur vel vt malũ vitet. vñ dicit Aug. in lib. de verbis dñi. Apd' veros dei cultores illa bella pacta sunt: q̃ nõ cupiditate vel crudelitate sed pacis studio quęrant vt mali coerceantur. Debet ergo geri bellũ vt pax acquiratur: non queri pax vt bellũ exerceat secũdũ be. Aug. xxiij. q. j. noli. Exemplũ. Saul reprobatus fuit a deo: qa in victoria quam habuit ꝓtra Amalech nõ seruauit purã intentionẽ ad diuinũ mãdatum: sed pepercit gregibꝰ ex cupiditate. j. Reg. xv.

De secũdo requisito. §. IIII. SECVNDO PRINCEPS CAueat ne sit facilis ad bella assumenda. Nõ em̃ debet assumere bellũ etiã pdictis suppositis: nisi vrgente necessitate per ępia videlicet manifesta & notabili lęsione: & iterũ hostibus nõ paratis ad sarisfactionẽ: sicut dictũ est. ꝙ. Sed tũc cũ matura deliberatione & humili ac deuota diuini adiutorij invocatione debet cõtra hostem reipublicę bella mouere.

Cã qua re nõ est facile bellãdũ Causa aũt quare non debet esse facilis ad bella mouẽda: est varius euentus belli: qa nunc hũc nũc illũ cõsumit gladius sicut tñdit Dauid ad Ioab. ij. Reg. xj. Impossibile est etiã q̃ in bellis non multa mala ꝓueniãt: frequenter em̃ accidunt strages hoim: effusiones sanguinũ: depopulationes terrarũ: expoliationes rerum: captiuitates etiam & paupertates multas sup̃ innocẽtes necesse est euenire. Multę etiã corruptiones in moribus succrescũt. Nam libidine vincendi & consuetudine bellandi hoies redduntur fortiores: animosiores & ꝓmiores ad vlciscendũ & opprimendũ plus q̃ ordo diuini iuris requirat. Propter hęc & similia q̃ in bellis cõmuniter eueniũt: debet princeps assumere bellum cum multo timore & dei reuerentia: ꝓmissis ad deum sãctorũ virorũ pñs supplicationibꝰ. Vñ Moyses cũ mitteret Iosue ad pugnam cõtra Amalech. Exo. xvij. Primo ad deũ refugium habuit: vnde stans in vertice collis & habẽs virgam dei in manu sua: manus suas ad cœlum extẽdit. p victoria habẽda cõtra Amalech. ꝓpter qd' dr̃ ibi. Cũ leuaret Moyses manus vincebat Israel. Ad hoc etiam q̃ Iudæi cõsulte & deliberate ad

De ordine & mõdo in bellãdo antiquoꝝ seruato. bella ꝓcederẽt: eis multa obseruanda deus mãdauit. Primo q̃ ad pugnã ꝓcedentes anteq̃ bellũ inirẽt: pacem hostibus offerrent. Secundo q̃ appropinquãte iam ꝓlio sacerdos ante aciem exercitus staret q̃ pugnaturos confortaret, ꝓmittẽdo auxiliũ dei. Tertio q̃ remouerentur impedimẽta victorię remissis domũ quatuor generibus hoim: vt qui ędificauit domũ nouã & non dedicauit eam: qui plantauit vineã: qui despõsauit vxorem & formidolosus. Deut. xx. Perma xime autem ad victoriam valent orationis suffragia. Exẽplum legitur in historia Romanoꝝ: q̃ cũ Fulgentius & Alborgastes contra Theodosiũ christianissimum Imperatorem venirẽt in prælium. Theodosius cũ sciret se suis destitutum fiducialiter signo crucis facto se in bellum dedit: vi ctoriam a dño expectãs: qđ & plenissime obtinuit. Frequẽter aũt occulto dei iudicio: sed nõ iniusto: iustiores aut minus mali in bello succumbũt a peioribus superati. Qđ ex

Nota causam ꝙre nõ sũt iudationi expedies fortiores in bello succumbunt. duplici causa contingere potest: aut quia tales a præceptis diuinis aliq̃n recesserunt: et ideo dignum est: & eorum emẽdationi expediens vt a nequioribus se tanq̃a a dei ministris attriti puniantur. Sicut voluit deus populũ Iudęoꝝ flagellari per Assyrios & Babylonios qui erant idolatræ & diuini cultꝰ impugnatores. Et sic qui erãt magni peccatores facti sunt in filijs errantibus diuinæ legis executores. Aut huiusmodi contingere põt: qa tales q̃ succũbunt interdum de suis viribus nimis præsumũt a deo victoriã nõ quærẽtes: & ideo aliorũ qui digne puniri merebantur: digni punitores fieri nõ merentur. Exemplũ in. xj. tribubus Israel collectis ad pugnam cõtra tribum Beniamin ob puniendũ scelus eorum: quę bis fuerunt debellatæ ab ipsa tribu Beniamin: quia de suis viribus confidebant. Iudi. xx.

§. V. QVANTVM AD TERTIVM

De tertio reqsito ad iustum bellũ. f. oẽs ordines clericoꝝ ordinatur ad altaris ministeriũ: i quo gbus licet & q̃ eis occidere vel sanguinẽ fundere: sed magis esse patos ad busnõ. effundendũ suũ sanguinẽ ꝓ Christo vt ipm̃ imitentur. Vñ

Effudẽs nẽ sunt irregulares. effundẽtes sanguinẽ etiã sine pctõ. f. ꝓ morte vel mutilatio nullo modo licet exercere id ꝓ quod suo officio incõgruus reddit. Potest addi tertia rõ. f. ꝓhibitio ecclesiæ, vt. xxiij. q. vij. ꝓtorum. & in. c. cõuenior. Vbi dicit Amb. Aduersꝰ mi lites & Gothos arma mea lachrymæ meę sunt. Talia enim sunt munimẽta sacerdotis: aliter nec debeo nec possum resistere. Nec obstat qd' dicit. xxiij. q. vij. hortatu. q̃ hortatu Adriani papæ Carolus suscepit bellũ contra Lõgobardos Et Leo papa descendit ad littus maris cũ exercitu Romanorum contra Saracenos. q. ea. sępe. Nã prelati ecclesiæ & clerici pñt vtiq̃ interesse bellis de licẽtia superioꝝ: vt iuste pugnãtibus subueniãt hortationibus, absolutionibꝰ & hmõi operibꝰ spũalibus: vt prędicti fecerunt: de quibus dictũ est. Sed nõ vt pugnẽt ipsi ,ꝓpriamanu sed m̃ beatũ Tho. vbi ꝙ. in solutiõe secti argumẽti. Et qa de bello diffuse habes. ꝙ. in. ij. par. ti. iij. ideo non plus hic: sed ibi.

¶ De triplici martyrio. Capitulum. III.

De bello pticulari scilicet martyrio. TINET ad bellũ particulare imminẽs a persecutoribus fidei: in quo pmaxime exercet actus fortitudinis. Cũ em̃ ptineat ad rõnẽ martyrij: vt aliquis firmiter stet in veritate & iustitia cõtra psequẽtiũ impetus. Et ad fortitudinẽ ptineat cõfirmare hoiem in bono virtutis cõtra pericula pcipue mortis: patet martyriũ esse actũ fortitudinis dũ fidẽ & iusticiã non deserit martyr propter imminẽtia picula mortis in quodã certamine periculoꝝ a psecutoribꝰ imminẽti. Vñ Cyprianus in sermone ait. Vidit admirãs ꝑsentiũ multitudo cœleste certamẽ in ꝑlio stetisse seruos Christi voce libera: mẽte incorrupta: virtute diuina. Et de martyribus canit ecclesia. Fortes facti sunt in bello. Est aũt triplex martyriũ scd'm Bern̄. in sermone sc̃ũ triplex martyriũ. f. martyriũ volũtatis tm̃: martyrium opis tm̃: et martyriũ opis & volũtatis simul. Primũ sustinuit Ioannes euãgelista: cui dictũ est a germano eius. Calicem meũ bibetis. Mat. xx. Vñ Cyprianus. In seruis dei apud quos cogitatur martyriũ & mẽte cõcipitur animus ad bonũ deditus iudicare deo coronaf. Aliud est em̃ martyrio aĩm deesse: aliud martyrio defuisse martyriũ. de ꝑcni. dĩ. j. nunqd. qđ' tñ intelligẽ martyrdũ est de corona aurea non aureola. Sed m̃ martyrium fuit riũ sũb in Innocentibꝰ. q̃uis em̃ qdã dixerunt q̃ in eis miraculose nuit lor acceleratus fuit vsus liberi arbitrij: ita q̃ etiam voluntarie an cuimartyriũ passi sunt. tñ fm̃. b. Tho. ga p auctoritatẽ scripturę gelũa. rę hoc nõ ꝓbat. melius dr̃ q̃ martyrũ gloriã quã in alijs ꝓpria volũtas meret illi paruuli occisi p dei gratiã sunt assecuti. Vñ Augu. in sermone ait. Ille de vestra corona dubitabit in passione pro Christo: q etiã paruulis baptismũ ꝓdesse nõ estimat Christi. Nõ habebatis etatẽ qua in passurũ Christũ crederetis: sed habebatis carnẽ in qua pro Christo passuro passionẽ sustineretis. Martyrium volũtatis & operis sustinuit Stephanus cum alijs adultis martyribus. qđ martyriũ oẽ pœnę debitũ soluit: & subito aduolare facit ad cœlũ. Vñ dr̃. et de cele. mis. c. cũ Marthę, q̃ iniuriã fecit martyri q orat ꝓ martyre. Et q̃ sit maximus actus fortitudinis ostendit Cyprian. dicẽs i epistola quadã. O bñ martyres quibus vos laudibus prædicẽ. O milites fortitudinis robur corporis nostri quo præconio vos explicem.

§. I. AD RATIONEM AVTEM MARTyrij strictę sumpti tria reqrũtur videlicet gra seu charitatis beneuolentia: mortis pœna & fidei causa. Primũ reqritur: ga sine ea nõ esset fructuosum. Vnde apls. j. ad Cor. xiij. Si tradidero

Tria cumulate ad martyrium.

tradidero corpus meũ ita vt ardeã. f. ꝓ martyriũ: charitatẽ aũt non habeã: nihil mihi ꝓdest. f. ad regnũ cœlorũ obtinẽdũ. Et fm̃ Aug. q̃ sic ait. Si qs nõ habens charitatẽ in all quo schismate cõstitutus: nec Christũ negat: patitur turbationes: angustias: famẽ: nuditatẽ: persecutiones: pericula: carceres: vincula: tormenta: gladiũ: flãmas vel bestias: vel ipsam crucẽ timore gehẽnę: nullo modo sunt ista culpãda: sed laudãda patiẽtia. Et qđ' ait Apls. j. Cor. xiij. Nihil prodest. intelligatur ad regnũ cœlorũ obtinẽdũ: nõ ad extremi iudicij suppliciũ tolerabilius subeũdũ. de pœ. dist. iij. si qs. Ipsa aũt sustẽtia martyrij demonstrãt maxime ꝓfectionẽ charitatis: qa per ipsam cõtenit qđ' maxime amat. f. vita tẽporalis. Vñ Christus Io. xiij. Maiorẽ charitatem nemo habet &c. i. maius signum charitatis. Sed m̃ qđ' est de ratione martyrij est pœna nõ quęcũq̃ sed mortis. Vñ Maxim' dicit in sermone de martyre: q̃ vincit ꝓ fide moriẽdo qeqd vincere. f. sine fide viuẽdo. Pro cuius declaratiõe dicit bea.

Interpõtatio nominis martyr. Tho. ij. ij. q. cxxiij. q̃ martyr dr̃ quasi testis fidei Christianę: ꝓ quã nobis visibilia ꝓ inuisibilibꝰ cõtenẽda ꝓponãtur. vt dr̃ ad Heb. xj. Vñ ad martyriũ ptinet vt hõ testificetur fidẽ ostẽdẽs opere se cũcta psentia cõtenere vt ad futura & inuisibilia bona peruenĩat. q̃diu aut hoi remanet vita corporalis nõdũ opere ostẽdit se cuncta tẽporalia despicere. Nã cõsueuerũt hoies & cõsanguineos & oia bona possessa cõtenere: & etiã dolores corporis pati vt vitã ꝓseruẽt. Vñ & Sathan cõtra Iob. ij. dixit. Pellẽ ꝓ pelle: & cuncta q̃ habet hõ dabit, ꝓ aĩa sua. i. vita. Et ideo ad pfectionẽ martyrij requirit mortẽ sustinere propter Christũ. Vñ nec martyriũ ꝓprie dr̃ ꝓ sola tolerãtia carceris: vel exilij: vel rapię diuttiarum: vel alicuius cruciatus: sicut sustinuit Ioannes euãgelista flagella: oleũ feruẽs & exiliũ: nisi forte fm̃ quid: qa ex his qñq̃ sequit mors: etsi nõ subito. Vñ ecclesia celebrat martyriũ Marcelli papæ in stabulo quiescẽtis: qa illã mortẽ incurrit ex flagellis & alijs afflictionibus prius sibi illatis. Tertiũ qđ' requirit est causa. Vñ Augu. Martyrem non facit pœna. f. tm̃: sed causa. Causa aũt ista est veritas fidei. Sed sciendũ fm̃ Tho. vbi. ꝙ. ad fidei veritatẽ ptinet nõ solũ credulitas ipsa cordis: sed etiã exterior protestatio: quę fit nõ solũ per verba quibus cõfitetur qs fidẽ: sed etiã per facta gbus aliqs fidem se habere ostẽdit: fm̃ illud Iaco. ij. Ego ostendã tibi ex operibus fidẽ meam. Et iõ oĩa virtutũ opera scd'm q̃ referunt in deũ: sunt quędã protestationes fidei per quã innotescit q̃ deus hmõi opera a nobis requirit: & nos pro eis remunerat. Et scd'm hoc pñt eẽ causa martyrij opera ẽt aliarũ virtutũ. Et sic quicũq̃ patit mortẽ violentã pro quocũq̃ bono opere factẽdo: vl' ꝓ quocũq̃ pctõ vitando pp Christũ: qa totũ hoc ptinet ad fidei protestationẽ martyr existit. vñ & beati Ioãnis baptistæ martyrium celebrat qui sustinuit mortem: nõ pro neganda fide: sed pro reprehensione adulterij.

§. II. MARTYRIVM SVMENDO

De quadrupleti martyrio, large ꝓ morte violẽta põt dici q̃ est quadruplex martyriũ scd'm quadruplicẽ eius causam & fundamentũ. Primũ est ex cõmissa iniqtate: videlicet i his q occidunt, ꝓ sceleribus cõmissis. Vñ. j. Pet. iij. c. dr̃. Nemo vestrũ patiat quasi homicida. Tales si patienter ferũt mortẽ cõtriti de cõmissis: nõ rõne pœnæ tm̃: vel verecũdię: sed respectu dei offensi: etsi nõ percipiãt coronã martyrij tñ saluant. Si aũt tũ dolent, ꝓpter suppliciũ impatiẽtes vel incõtriti ad inferna descẽdũt. Vñ ex latronibus crucifixis cũ Christo: g a dextris erat: qa cõtritus valde: intrauit paradisum. Qui a sinistris ꝓpter impatiẽtiã & incõtritionẽ infernũ. Et ad tale martyriũ ptinet mors: q̃ sustinet, ꝓ partialitatibus guelfa & guelbina: & hmõi. de quibus Cypria. Inexpiabilis est culpa discordiæ: nec passione purgat. dist. xc. nec q̃. Sed m̃ est ex intẽsa cupiditate. f. in illis qui occidũtur in bellis iniustis quę ex auaritia fiũt: vt Oreb: Zeb: Zebee & Salmana cũ centũ viginti milibus. Qui dixerũt. Hęreditate possideamus sanctuariũ dei. in Pẽ. lxxxij. & in ij. b. Iudicũ. & q hodie in bellis; nisi obseruatis debitis circũstãtijs iuste bellarent: vt Iudas Machabęus cũ fratribus. j. Machab. v. & ꝙ. Vel pro recuperãda terra sancta. xxiij. q. viij. scire. Et ad hoc etiam pertinet mors quã incurrunt mundani violenta a latronibus vel alijs propter tpalia iniuste acquirẽda. Et etiã austeritas quã sustinẽt hypocritę vt boni reputẽtur: & mulieres propter apparere. j. q. j. vide quantum. Tertiũ ex immẽsa cæcitate. f. in infidelibus. de hoꝝ numero erãt prophetę Baal. q̃ coram Helia incidebant carnes suas lanceolis in honorem Baal. vt. in. Reg. xviij. Sic & austeritates Iudęorum & Paganoꝝ & monachorum Gręcoꝝ: incredibiles pertinẽt ad hoc martyriũ ducẽs ad infernũ: & mors quã sustinẽt hęretici ꝓ riũ hęre

Martyrium ducẽs ad infernũ. siuꝝ errorib'. Ad hoc etiã pertinet crudelitia inordinata quã ricorũ aliqui sibi assumũt de tribulatiõibus. vel morte suoꝝ: vel ducit ad de defectibus suis cõscientiã scrupulosam nolẽtes deponere infernũ ad cõsiliũ aliorũ. Vel etiã ex desperatiõe sibi mortẽ inferẽtes. Quartum est ex infusa charitate. ad Heb. xj. In occisione gladij mortui sunt: vt Esaias: Hieremias: & alij etiã innumeri in nouo testamẽto. hoc ducit ad cœlum. Augu. de Cypriano martyre. Ab iseriori accipit sentẽtiã, a superiori coronã. xj. q. iij. etsi ad cẽpus. Framea est alia martyris splendida charitate: acuta veritate: vibrata dei virtute. Permaxime martyria sãctorũ ecclesiã ędificant. & ad oẽ bonũ iducũt. Vñ Augu. vt mũdus hic vincat cũ amatoribus: erroribus & terroribus suis sãctoꝝ martyria docuerũt. Sumendo Est iteꝝ martyriũ ꝓ magno labore sine morte. sic dicit Bernar. tri martyplex esse sine sanguine. Parcitas in vbertate q̃ fuit in Daniuuid. Liberalitas in paupertate: vt in Tobia. Castitas in iuplex fm̃ uenturte: vt in Ioseph in Egypto. Item Greg. Martyres sine Bern̄. ferro esse possumus si patientiam in animo seruemus.

¶ De partibus fortitudinis integralibus & subiectiuis. Capitulum. IIII.

DE PARTIBVS FORTITVdinis. Nota fm̃ Tho. ij. ij. q. cxxviij. ar. j. ꝙ cum alicuius virtutis possint esse triplices partes. f. subiectiuæ: integrales & potentiales. Fortitudini autem fm̃ q̃ est specialis virtus non pñt assignari partes subiectiuæ: eo q̃ nõ dividitur in multas virtutes specie differẽtes: qa est circa materiã valde specialẽ. Assignantur aũt ei partes quasi integrales & potentiales. Integrales qui dẽ scd'm ea q̃ oportet cõcurrere ad actũ fortitudinis. Potentiales aũt scd'm ea q̃ fortitudo obseruat circa difficillima. f. circa pericula mortis. Aliq̃ aliq̃ virtutes obseruãt circa quasdã alias materias minus difficiles: quæ quidẽ virtutes adiungunt fortitudini: sicut secũdarię principali. Est aũt duplex sicut supradictũ est duplex actus fortitudinis. f. aggredi & est actꝰ sustinere. Ad actũ aũt aggrediẽdi duo requiruntur. Primũ fortitudo pertinet ad animi prẽparationẽ: vt. f. aliquis promptũ ani dinis. mũ habeat ad aggrediẽdũ. Et quãtũ ad hoc ponit Tull'. in lib. Rheto. fiduciam. Vñ dicit ꝙ fiduria ẽ per quã magnis & honestis rebus multũ ipse animus i se fidutiæ cũ spe collocauit. Scd'm aũt pertinet ad operis executionem: ne. f. aliquis deficiat ab executione illoꝝ q̃ fiducialiter inchoauit. Et quantũ ad hoc ponit Tull'. magnificentiã. vñ dicit. Magnificentia est rerũ magnarũ & excellsarũ cũ animi ampla quadã & splẽdida propositione cognitio atq̃ administratio. i. executio: vt. f. amplo proposito administratio nõ desit. Hęc em̃ duo si coerceantur ad proprĩã materiã fortitudinis. f. ad picula mortis erũt q̃si ptes integrales ipi'p': sine qb' fortitudo esse nõ põt. Si aũt referant ad aliquas alias materias in qbus est min'p' difficultatis: erũt virtutes distincte a fortitudine fm̃ speciẽ: tñ adiũgent ei sicut scd'arię principali. sicut magnificẽtia a Pho i. iij. Ethi. ponit circa magnos sumptus. Magnanimitas animi vẽ idẽ eẽ fiduciẽ circa magnos honores. Ad aliũ aũt actũ fortitudinis qui est sustine de scdo tiũ malorũ animus frãgat ꝓ tristitiã: & decidat a sua magni actu fortitudis. tudine. Et quãtũ ad hoc ponit patiẽtiã. vñ dicit Tull'. ꝙ patiẽtia est honestatis animi vel vtilitatis cã rerũ arduarũ aut Differẽ difficiliũ volũtaria ac diuturna ppessio. Aliud aũt ẽ vt ex tia iter sistat fm̃ illud ad Heb. xij. Nõ fatigemini animis vris defi patiẽtiã cientes. & quãtũ ad hoc ponit ꝓseuerãtiã. Vñ dicit ꝙ ꝓseue & perse rãtia est in rõne bñ cõsiderata stabilis & ꝓpetua permãsio. uerãtiã. Hęcẽt duo si coerceant ad ꝓprĩã materiã fortitudinis: erũt partes quasi integrales ipsius. Si aũt ad quaslibet materias tñ ei adiungent sicut scd'ariæ principali. Qđ' aũt Macrobius ponit septẽ ptes fortitudinis. f. magnanimitatẽ: fiduciam: securitatem: magnificentiã: cõstãtiã: tolerantiã & firmitatẽ: reducit ad id qđ' ponit Tull'. Nã fiduciã & magnificẽtiã ponit vterq̃. Tolerãtiã vero quã ponit Macro. loco eius patientiã ponit Tull'. Et firmitatẽ a Macro. dictã Tull'.

Universidad de Deusto
Biblioteca

appellat pseuerātiā. Tria ẏo q̄ supaddit Macro. duo videlicet magnanimitas & securitas cōprehēdunt sub fiduti a Tullio. Sed Macro. magis p spālia distinguit. Fiducia em̄ pertinet ad spem certitudinē: magnanimitas aūt ad magnitudinē rei speratæ. ꝺspes aūt firma nō pōt eē nisi amoueat ꝫnū timorem quodāmō ꝫriat spei. & iō Macro. addit securitatē q̄ excludit timorē. Tertiū aūt qd̄ addit. s. cōstantiā cōprehēdi pōt sub magnificētia. Oportet em̄ i his q̄ qs magnifice facit cōstātē aim hr̄e. Pōt et cōstātia ad pseuerātiā pertinere vt pseuerās dicat aliquis ex eo q̄ nō desistit propter diuturnitatē. Cōstat aūt ex eo q̄ nō desistit, ꝓpter quę cūq; alia repugnātia. Sciēdū ēt q̄ Phs. iñ. Ethi. ponit quinq; modos fortitudinis. Prima fortitudo est politica quę fortiter operat propter timorē exoneratiōis vel pœnæ. Secūda militaris quę fortiter operat pp artē & experiētiā reipublicę. Tertia q̄ fortiter opat ex passiōe ꝓpue iræ. Quarta est quę fortiter operat p cōsuetudinē victorię. Quinta q̄ fortiter operat p ignorātiā periculorū. Quia ẏo ista qnq; desiciunt a vera rōne virtutis: qa etsi conueniāt in actu fortitudinis: differunt tn̄ in motiuo. ideo nō ponunt partes fortitudinis: sed dicuntur modi eius fm Tho. Differt aūt spes a fiducia: qa spes est virtus theologica qua quis confidit de deo. per fiduciā aūt quæ est virtus moralis & pars fortitudinis habet homo fiduciam in seipso tn̄ sub deo.

Qui sūt modi fortitudinis fm Philosophū.

differūt spes & fiducia.

¶ De magnanimitate. Capitulum. V.

EINDE CONSIDERANDVM est de partibus fortitudini annexis: quas pro anto annexas dicimus: qa ei adiunguntur sicut secundariæ principali. Et hoc ideo est: qa fortitudo obseruat circa maxima difficilia. s. circa pericula mortis. Aliquæ aliæ virtutes obseruāt circa quasdā alias materias minꝰ difficiles in qbꝰ oportet p eas aggredi ardua. Ponit aūt Tullius i sua rhetorica has virtutes principali annexas eē quatuor: videlicet fiduciā loco cuiꝰ ponimꝰ magnanimitatē. sic em̄ eā vocat Aristo. magnificētiā: patientiā & perseuerātiā. De vnaquaq; istarū aliquid dicēdū vt cōpletior sit consideratio fortitudinis. Primo ergo de magnanimitate tractemus: de qua tria consideranda occurrunt.

¶ Primo circa quid existit.
¶ Secundo si est dicenda virtus.
¶ Tertio de signis & proprietatibus eius.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

est sciendum q̄ magnanimitas ex suo nōie importat quādā extēsiōnē animi ad aliquod magnū. Vñ fm Phm. iiij. Ethi. Magnanimus est magnitudine extremus: non quidē per recessum a medio rōnis: sed qa ad magna tendit. Inter res aūt humanas prēcipue exteriores quę in vsum hois venit: vel sibi aliquo mō impēdunt: maximū locū tenet honor. tū qa ꝓpinquissimꝰ ē virtuti: vt pote testificatio eius existēs: tū qa deo & optimis exhibet: tū ēt qa hoies ꝓp honorē cōsequendū & vituperiū vitādū oia alia postponūt. Cū ergo ois virtus sit prēctio potētię respectu vltimi simpliciter & difficilis. licet aliquis absolute dr̄ fortis ex his q̄ sunt simpliciter difficilia. aliquis dr̄ magnanimus ex his q̄ sunt simplr̄ magna cuiusmodi sunt honores vt dictum est. Vñ ꝓns est magnanimitatē circa honores cōsistere tāq; circa propriā materiā. Qd̄ aūt magnanimitas sit virtus hinc patere pōt. Vbi em̄ errare cōtingit circa ordinem rationis per abūdātiā & defectū: necesse est ibi ponere remediū virtutis: q̄ mediū cōstituat inter extrema. Est em̄ virtꝰ habitus electiuus i medio cōsistēs: ꝓut rō determinabit. vt patet. ij. Ethi. Circa honores aūt magnos quę sunt materia magnanimitatis: vt dictum est: cōtingit errare per excessum prę sumptiōis & defectū pusillanimitatis quę sunt vitia extrema. Prēsumptuosus em̄ peccat p superabūdātiā inquantū medium rōnis excedit fm proportionē ad maiora tendēs q̄ sibi cōueniat. Est em̄ vitiosum qn̄ aliqua actio nō cōmensurat virtuti agētis: qd̄ cōtigit qn̄ aliquis assumit ad agēdū vel appetendū q̄ prēcellunt suę virtuti: qd̄ facit p̄sumptuosus: qa tēdit magnificare seipm̄ honoribꝰ maioribꝰ q̄ cōueniat suæ virtuti q̄ ē imperfecta. Vel q̄rit honorari ex his q̄ nō sunt digna magno honore: vt sunt bona fortunæ: sicut diuitię: nobilitates & alia hmōi. Sicut aūt p prēsumptionē aliqs excedit ꝓportionē suę potētię dū nititr ad maiora q̄ possit: ita ēt per pusillanimitatē deficit a ꝓportiōe suę potētię dū recusat in id ēt tēdere: qd̄ est ei cōmēsuratū: & ideo sicut p̄sumptio est vitiū per excessum: ita pusillanimitas p defectū. Vñ seruꝰ q̄ acceptā pecuniā dñi sui fodit in terrā & nihil est ex ea operatus propter timorē pusillanimitatis dignę punitur a dño. vt habet Mat. xxv. Exemplum. Mardocheus inter prēsumptionē & pusillanimitatē tenēs mediū videt magnanimus fuisse. Nō em̄ extra suā virtutē prēsumptuose efferebat intrudendo se ad interiora facta regis: sed extra demorādo ad ianuā: & deambulando quotidie ante vestibulū domus: curā habēs salutis reginę Hester quę sua neptis erat. Nō fuit etiā pusillanimitate defectus q̄ nec minis necterroribꝰ: nec spe ꝓmodi tpalis voluit supbū Amā adorare. vt patet Hester. j. iij. &. iiij. Qui tn̄ ab eo honorē & reuerētiā mirabilē sibi impēdi sustinuit: arbitrās se dignū talibus, ꝓpter multā virtutē sibi datā diuinitus. Sed posset videri alicui q̄ magnanimitas nō sit virtus. Nā humilitati magnanimitas vr̄ cōtraria. Nulla aūt virtus virtuti est cōtraria. Nō ergo magnanimitas est virtus (vt videt) quæ se dignificat & alios cōrēnit: cui? cōtrariū facit humilitas. Sed ad hoc intelligendū scire oportet q̄ in hoie inuenitur aliquod magnū qd̄ ex dono dei possidet: & aliqs defectus qui cōpetit ei ex infirmitate naturę. Magnanimitas igitur facit q̄ hō se magnis dignificet fm cōsideratiōnē donorū quę possidet ex deo. Sicut si haberet magnā virtutem animi: facit q̄ ad pfecta opera virtutis rēdat. Et similiter est dicendū de vsu cuiuslibet alterius boni: puta scientię vel exterioris fortunæ. Humilitas aūt facit q̄ hō seipm̄ paruipendat secm̄ cōsiderationē propriꝰ defectus. Similiter ēt magnanimitas cōtemnit alios secm̄ q̄ deficiūt a donis dei. Nō em̄ alios stātū appreciat q̄ pro eis aliqd indecēs faciat. Sed humilitas alios honorat: & superiores estimat: inquantū i eis aliqd inspicit de donis dei. Vñ in Pō. xiiij. dr̄ de viro iusto. Ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus: qd̄ ptinet ad cōtēptū magnanimitatis. timētes aūt dñm glorificat. qd̄ pertinet ad honorationē humilis. Et sic patet q̄ magnanimitas & humilitas nō sunt cōtraria: q̄uis in contraria tēdere videant: qa procedūt fm diuersas rōnes seu cōsiderationes. Exēplū. Dauid humilis fuit & magnanimus. humilis fuit qn̄ coīa deo cōsiderans suā paruitatē ante arcā saltabat regno iā adepto. Magnanimus vero qn̄ cōsiderās se ex dono dei vntū in regē ad regnū aspirabat vt debebat: deuitādo astutias Saulis: & ipm̄ & domum eius a regno repellendo. vt patet ex pluribus cap̄. j. &. ij. Reg.

Exemplū de Mardocheo.

magnanimitas vitat contrariam humilitati.

§. II. DE PROPRIETATIBVS ET

signis magnanimitatis multa scribit Phs in. iiij. Ethi. inter quæ octo possumus accipere p quę qs poterit cōuincere de ipsa virtute acquisita: vel de naturali inclinatione ad ipsam. Dicit em̄ q̄ magnanimus habet motū lentū & vocē graue & locutionē stabilē. Quorū rō pōt eē: qa corporales motus diuersificant secm̄ diuersas animi apprehensiones & affectiones: vñ cōsequuntur determinata accidentia circa prędictos motus. Prio em̄ velocitas motus prouenit ex eo q̄ hō ad multa attendit quæ explere festinat. magnanimus autē tēdit solū ad magna quę pauca sunt q̄ ēt indigēt magna attentione: & ideo habet motū tardū. Deinde acuitas vocis & velocitas linguæ cōpetit his prēcipue q̄ de pluribus cōcēdere volūt: qd̄ nō ptinet ad magnanimos q̄ nō debent se intromittere nisi de magnis. Tales aūt dispōnes corporales cōueniūt magnanimis secm̄ exigētiā virtutis. Hos etiā qui naturaliter sunt dispositi ad magnanimitatē: tales cōditiones naturaliter assequuntur. Prædicatores debent habere has proprietates magnanimi: qa debēt esse in suis actibus maturi: & in prædicatione tubales. Exemplū. Vnde Ezechiel in visione quatuor animalium designātium quatuor euāgelistas: vidit plātā pedis eorū quasi plantā pedis vituli. Vitulus em̄ mature incedit & fortiter. Vidit & scintillas quasi ęris candētis. Es enim metallū sonorū est. Et in oēm terram exiuit &c. Ponit vlterius Phs quinq; laudabiles proprietates magnanimi. Primo q̄ est immemor beneficiorū: q̄ nō ē intelligēdū q̄ nō habeat in memoria bñficia quę recepit: & q̄ etiā benefactētibus nō retribuat: sed est intelligēdū q̄ nō est sibi delectabile q̄ ab aliqbus bñficia recipiat quin eis maiora recōpēscet. Et hoc pertinet ad prēctionē gratitudinis: in cuius actu vult semp excedere sicut in actibus aliarū virtutum. Vñ magnanimitas est ornatus oīm aliarū virtutū inquātū intēdit in actu oīm ad grande.

magnanimitas vitat contrariam humilitati.

proprietates quę debent esse in prędicatoribus.

Quinq; proprietates magnanimi.

Vult ergo

Vult ergo dicere q̄ est prōptior: & sibi est delectabilius ad benefaciēdū q̄ ad accipiēdū qd̄ videt esse actus liberalitatis & charitatis. Hāc magnanimi cōditionē habuit Abraā qn̄ filius Ethei gratis offerētibus sepulturam pro defuncta Sara vxore sua nō acquieuit: sed stari quadringētos siclos argenti & probatæ monetę publice ꝓ iure sepulturę habē dæ tradidit. Gen. xxiij. Erat em̄ Abrā liberi ac nobilis animi. vnde ꝓ bñficio gratis accepto nolebat se alicui subdere. Et quantū ad hoc renuit esse beneficij memor. Secūdo ponit q̄ est otiosus & tardus: qd̄ nō est intelligēdū quasi deficiēs ab operādo ea q̄ sibi cōueniūt: sed qa nō ingerit se qui busc̄q; operibus sibi nō cōueniētibus: sed solū his q̄ magna sunt qualia decēt eū. Hāc cōditionem habuit Saul qn̄ de nouo factus rex & a pluribus cōtēneret dissimulauit. j. Reg. x. Sed veniētibus nuntijs labes Galaad pro adiutorio ad eū ostendit auctoritatem & magnitudinē animi in frusta discerpens boues quos seque bat: & prēcipiēs q̄ sic fieret sicut bobus eius qui nō veniret ad prēlium ois Israelis. j. Regū. xj. Tertio ponitur q̄ magnanimus vtitur ironia ad multos: qd̄ nō ē intelligendū de ironia secm̄ q̄ veritati opponit: dicēdo de se aliqua vilia q̄ nō sunt: vel negādo aliqua q̄ sunt. Sed qa nō totā suā magnitudinē ostēdit: maxime quantū ad inferiorē multitudinē. Nā sicut dicit Phs loquens de hac proprietate. Ad magnanimū ptinet magnū esse ad eos qui in dignitate & in bonis fortunę sunt. ad mediocres aūt moderate. Hāc conditionē habuit Dauid q̄ licet esset in regē p Samuelē ꝓpheta vnctus: de mandato tn̄ patris victualia suis fratribus quibus diuinitus erat prēlatus māluerus deferebat. j. Reg. xvj. Alexander etiā qui tanta cordis altitudine fuerat vsus in debellatione Dam̄ eūmor tuū in vnis propr̄is deferebat: qui pietatis officio in corporis funeratione functus est. Quarto ponit q̄ nō pōt conuiuere alijs: qd̄ nō est intelligēdum q̄ nō sit familiaris ad amicos: sed qa oīno deuitat adulationē & simulationē quā quęrit cōiter hoim multitudo. hoc enim spectat ad animi puitatē. Cōuiuit tn̄ oibꝰ magnis & paruis: sicut oportet: & qn̄ oportet: sicut. ē. dictū ē i tertia ꝓprietate. Admonet Ariosto, Alexā. quātū ad istā ꝓprietatē dicēs sic. Honorificū est inquit regē abstinere a multiloquio & nō frequētare psortia viliū psonarū: qa nimia familiaritas parit contēptū. Et sub dit. Indi statuerūt q̄ rex tm̄ semel in anno appareret cū regali apparatu & nobiles circa eum starent: & vulgus a remotis. In illo die cōsueuerūt dona elargiri reos de carceribus emancipare & alia pia opera exercere. Quinto & vltio ponit Philosophus q̄ magis possidet ifructuosa: vbi vult dicere q̄ proponit honesta q̄ vocat ifructuosa: vt pote ad alia non ordinata vtilibus q̄ vocat fructuosa: qa videlicet pp aliud querunt vt per ea subueniat alicui defectui q̄ magnanimitati repugnat. Temistides qui sua probitate Persas fugauerat: magis dilexit honesta q̄ vtilia. vñ interrogatus de filia sua: vtrū eā pauperi sed ornato aut locupleti parū probato maritandā collocaret. Rūdit. Malo virū pecunia indigentem q̄ pecuniam viro.

Rex debet esse parcilocꝰ exēplo Alexandri magni.

¶ De virtute magnificentiæ quid sit: & quibus conueniat. Capitulum. VI.

DE VIRTVTE MAGNIFICENtię: de qua cōsequēter ē agēdū duo breuiter videre sufficiat. s. circa qd existat: & qbꝰ ꝓprie cōueniat. Dictū ē aūt. ē. duas eē virtutes circa pecuniā vel vsum eiꝰ. s. liberalitatē & magnificētiā. Qd̄ em̄ circa genꝰ pecunię sit virtꝰ ponēda. patere pōt ex his quę dicit Augu. in lib. de libe. arbi. vbi ait q̄ hō vti his quibꝰ male vti possumus ptinet ad virtutē. Possim̄ em̄ hō & male vti pecunia: & his q̄ extra nos sunt in vsum nostrū veniētibꝰ. Igit vt hō vti possumus pecunia: & his quæ p eā mēsurantur: est virtus necessaria. Sed est sciēdū q̄ virtutes illæ quæ sunt circa res exteriores habent aliā difficultatē ex ipso genere rei: qa res exterius existētes ēt paruæ sunt multū appetibiles: vtpote necessariæ ad humanā vitā & aliā difficultatē ex magnitudine ipsius rei. Et iō oportet circa pecuniā & vsum eius duas esse virtutes. s. liberalitatē quæ respicit cōiter vsum pecuniæ: & magnificētiā q̄ respicit magnū eiꝰ sumptū. Et sic patet circa qd habet magnificētia cōsistere: qa videlicet circa magnos sumptꝰ. Vlterius est sciēdū q̄ licet respiciat extremū cōsiderata quātitate eius qd̄ facit: cōsistit tn̄ in medio cōsiderata regula rationis a qua nō deficit nec̄ eā excedit. Vñ ponit medium inter duas extremas malitias: quarum vna dr̄ paruificētia q̄ cōsistit in defectu. Magnificus em̄ intēdit ad magnitudinē operis: puta templa cōstruere ad honorem dei: hospitalia ꝓ pauperibus & hmōi peregrinātibus facere. Et ex hoc intendit magnitudinē sumptus quā nō vitat vt faciat magnū opus. Exemplū. Paruificus fuit rex Antigonus. de quo dicit Señ. q̄ cū quidā noīe Cynicus talentum ab eo peteret. Rūdit plus esse q̄ Cynicū deceret. tūc ille repulsus petijt denarium. cui ille respōdit minus esse q̄ regē dare deceat. Turpissima hęc causidicatio iquit Señ. quā inuenit vt neutrū daret cū dare potuisset denariū tāq; Cynico: & talētum sicut rex. Idem ponit de Alexā. q̄ cuidā militi aliqd petēti dedit vrbē quādā. & dicēte illo hoc nō cōuenire suę fortitudini. Nō quęro inquit quid te accipe liceat: sed qd me dare: animosa vox & regia. Cōtra magnificētiā etiam est expēdere multa inutiliter: vt Balthasar qui fecit conuiuiū magnū optimatibus & concubinis suis: vnde punitus fuit: vt habetur Dañ. v.

De magnificētia quibuscōueniat.

§. I. DEINDE VIDENDVM EST

quibus hęc virtus habeat cōuenire. Circa qd̄ est sciendū q̄ sicut dicit Phs in. iiij. Ethi. Magnificus nō est sumptuosus in seipm̄. Nā vt dictū est ad magnificētiā pertinet aliquid facere magnū. qd̄ aūt pertinet ad psonā singularis hois nō est qd magnū habito respectu ad res diuinas vel cōes: qbꝰ debet magnificus intēdere: qa talia sunt ꝓportionata magnitudini sumptuū q̄ cadūt i vsu virtutis. & iō magnificꝰ nō intēdit principalr̄ facere sumptus in his q̄ ptinēt ad eiꝰ psonā: nisi talia essent q̄ de se habēt aliquā magnitudinē: & requirūt solēniter agi: sicut sūt ea q̄ semel vel raro fiūt: vt nuptiæ: militię & hmōi. vel ēt q̄ sūt diu permanētia: vt cōueniēs habitatio domus, talia em̄ magnifice prosequit magnificꝰ: simpliciter tn̄ ad magnificū ptinet sumptꝰ facere respectu rerū cōmuniū & diuinarū vel cadit magnitudo expēsarū. talis aūt magnitudo nō adest nisi diuitibꝰ & potētibus: qbꝰ vt dicit Amb. supabūdātia dat a deo vt meritū bonę dispēsationis aegrāt. Ad hoc em̄ prēfecit deus diuites & potētes pauperibꝰ: vt eis prouideāt nō solū quātū ad vsus proprios: sed ēt cōes: puta in factēdo hospitalia: templa & ecclesias cōes: qd̄ maxime ptinet ad principes & plātos q̄ ꝓcipue debēt intēdere magnū in ordine ad honorem dei & vtilitatē eoꝝ: qui eius cultui deputant. Vñ dicit Phs q̄ honorabiles sumptus sunt maxime q̄ ptinent ad diuina sacrificia. Et ideo magnificētia sanctitati coniūgitur. ideo Exo. xiiij. de deo scriptum est. Magnificus in sanctitate. Et in Pō. xcv. Magnificentia in sanctificatione eius. qa videlicet prǽcipuus hui? virtutis effectus ad sanctitatē & ẏtutē ordinat. Et qa bonū cōe respublicę est quoddā diuinū: iō pueniēter ad magnificū ptinet vt studeat ad honores cōes ciuitatis: vñ tota respubli. possit sublimari & laudem hr̄e suppositō semp honore dei. Et sic patet q̄ esse magnificum ꝓprie ptinet ad diuites & potētes: qa tn̄ principalior actus virtutis est interior electio: q̄ pōt esse absq; exteriori fortuna. inde est q̄ paup pōt esse magnificus quantū ad habitū: etsi nō quātū ad actū deficiētibus sibi bonis fortunæ q̄ organice deseruiunt huic virtuti in qua requirit exterior exercutio. Sicut patet de mulīere paupercula quæ in gazophylatio misit duo ẏa minuta plus offerens q̄ diuites fm suā conditionem, vt dñs ostendit Luc. xix. Sed Salomon qa actu habuit magnas opes: decuit eū facere magnificū opꝰ: qd̄ & fecit. Nam & honorem dei mirabile tēplum tā sumptuositate q̄ pulchritudine extruxit: in q̄ grande sacrificiū obtulit boum vigintiduo milia: & ouium centum viginti milia: vt patet. iij. Reg. viij.

diuites a deo sancti sunt vt pauperibꝰ subueniant.

¶ De virtute patientiæ. Capitulum. VII.

SEQVITVR DE PATIENTIA Inter alias aūt passiones tristitia est efficax ad impediēdū bonū rōnis: fm illud sapiētis Eccl. xxx. Multos occidit tristitia. &. ij. ad Cor. vij. Sg malis illatis nascit quæ nisi refrænetur animus sibi succurrit. Necessaria ē ergo virtꝰ ꝫ hmōi vt homo nō abducat a quę ab Augu sic diffinitur in lib. de ꝓpatiētia. Patientia est patiētia qua mala ꝙuo aīo toleramus. i. sine perturbatiōe tristitię qd̄ sit.

patientia est patiētia qua mala ꝙuo aīo toleramus.

¶ Quarta pars. cccc ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

Patientiæ quatuor cõditiões.

Ioseph quanimiter aduersa portauit. Vñ nec aio contristatus est ex iniuria vẽditionis qua a suis fratribus nequiter est vẽditus. Sed facta deprecatione ad eos & non obstãte euasione patienter sustinuit illata mala. Geñ. xxx. c. Et postmodũ clemẽter indulsit. Geñ. xlvij. &. l. Et nota ꝙ patientia debet habere quatuor conditiones quæ notari pñt ibi. ij. Cor. vj. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia. Et primo debet esse generalis seu vniuersalis non partialis. Vñ dicit. In oĩbus. i. aduersis circa substãtiã: circa famã: circa personã: vt nõ cõtristet ꝑ paupertatẽ: & cũ sua ei auferunt: nec ꝑ cõtumelias, derisiones & detractiones: nec ꝑ lęsionẽ psonę suę vel cõiũctoꝝ. Iaco. v. Sufferẽtiã. i. patiẽtiã Iob audistis. i. quẽ debetis imitari qui amittendo oĩa diuitias & familiã & sanitatẽ: & illatis sibi cõtumelijs verboꝝ ab vxore & amicis i oĩbus his nõ peccauit. Iob. j. Sed ꝙ debet esse realis non verbalis. vñ dicit. Exhibeamꝰ nos. nõ solũ aliosverbis ad monẽdo ad patiẽtiam. Luc. xxj. In patiẽtia vestra possidebitis aĩas vras. nõ in patiẽtia alterius. exẽplũ in Christo ꝙ dicit. Tacui semper siluit: patiẽs fui: sicut parturiẽs loq̃bar. Esa. xlij. Tertio debet esse spũalis. vñ dicit. Sicut dei ministros. Aliqui habẽt magnã patiẽtiã in laboribꝰ mũdi: sicut stipẽdiarij: nautę: agricolę & hmõi. sed nõ est spũalis talis patiẽtia. Alij etiã in hoc ꝙ nõ tristant: sed tñ nõ reuertuntur ad deũ inter flagella. Alij attẽdiant nec gratias agũt. Non sic Apłus: sed gloriaꝫ di. Libẽter gloriabor &c. ij. ad Cor. xij. Quarto debet eẽ finalis: ibi. In multa patiẽtia. Qui eñ habet patiẽtiã per vnã vicẽ vel annũ nõ sufficit: sed oportet ꝙ sit per totã vitã, vnde. Qui sustinuerit vsq; in fin. ē. ſ patienter ferendo aduersa: hic ſaluus erit. Matth. x.

§. I. SED QVERITVR VTRVM IN

De iniurijs vtrũ sint tolerãdæ.

iurię semp sint patiẽter sustinẽdæ. Ad qd̃ rñdet. b. Tho. ij. q. cvij. ar. j. Mali tolerãdi sũt a bonis i ꝺ ab eis ꝓprias injurias patiẽter sustinẽt sc̃dm ꝙ oportet. Vñ sup illo verbo Cañ. ij. Sicut lilũ inter spinas &c. dicit glo. Nõ fuit homo q malos tolerare nõ potuit. Nõ aũt tolerant eos vt sustineãt iniurias dei & proximoꝝ. vñ Chryſ. sup Mat. In iurijs ꝓprijs esse patientem laudabile est. Iniurias autẽ dei dissimulare nimis impiũ est. Sed illud qd̃ dictũ est de iniuria ꝓpria itelligẽdũ est qñ iniuria illata pſonę ad solã pſonã pertinet: tũc em patienter sustinẽda est. Qñ aũt iniuria redũdat i iniuriã dei & ecclesiæ: tũc debet aliqs propriã iniuriã vlcisci. qd̃ iñ intelligẽdũ ē zelo iustitię nõ liuore vidi Aug. in Exẽplũ in Helia. iiij. Regũ. j. Qui fecit descẽdere ignem sup eos q venerãt ad capiẽdũ ipsum. qd̃ fecit ad ostendendũ verũ deũ esse quẽ colebat: & ob zelũ iustitię. vt dr̃. xxiij. q. iiij. si illic. §. sed obijcitur. Sylueriusetiã papa excõicauit eos qui ipm in exilium miserũt. vt. xxiij. q. iij. Guilisarius. Qd̃ aũt dicit dñs Mat. v. Si qs te percusserit in vnã maxillam: prębe ei & alterã &c. Dicit Aug. xxiij. q. j. paratus. Paratus debet esse hõ iustus & pius patiẽter eoꝝ malitias sustinere. i. injurias quos fieri bonos quęrit. Ista autẽ præcepta. ſ. patientiæ magis sunt ad preparationem cordis ꝙ ad opus qd̃ in aperto sit: vt teneaẽ in secreto animi patientia cũ benuolẽtia. In manifesto aũt id fiat qd̃ eis prodesse videt: qbus bñ velle debemus. Et inducit exẽplũ Christi qui percutiẽti maxillã nõ prębuit alterã: sed rñdit reprehẽdendo percutiẽtẽ. Io. xviij. Et Paulus percussus in faciem dixit. Percutiat te deus paries dealbatæ. Acc̃. xiij.

§. II. DE PATIENTIA CONSIDE

De laudibꝰ patientiæ.

randũ est primo de laudibus. Sc̃do de remedijs quæ inducunt ad patiẽtiã. Tertio de fructibus seu vtilitatibus suis. Nunc de laudibus eius videndum est. Et possumus de ipa quatuor laudes magnificas prædicare.

¶ Primo: quia pugnantem inexpugnabiliter armat.
¶ Secundo: quia hostem fortiter expugnat.
Prima laus patientię. ¶ Tertio: quia de ipso nobiliter triumphat.
¶ Quarto: quia vincentem fœliciter coronat.

Primo ergo patientia pugnantẽ inexpugnabiliter armat. Circa qd̃ est sciendũ ꝙ hõ in mũdo isto ponit sicut i loco

De cauſa quare citari.

laboris & certaminis in quo necesse est multipliciter exerſa patiẽtia dñ. Et idẽ vitã humanã militię assimilat. Cuius causam assi

ſt necessaria.

gnare videt cũalibi dicit. Hõ nũq̃ in eodẽ statu pmanet. Iob. xiiij. Et si aliquis mũdi gloria fulget: diuitijs abundet: delitijs gaudet: & fere q̃dã mũdi oblectamẽta sibi ad votũ succedẽtia habet. talis tñ nõ diu in eodẽ statu pmanet: qa si videris impiũ supexaltatũ & eleuatũ sicut cedros libani: trãsiẽs & ecce nõ erit: quęres, & nõ inuenies locus eius. Nã post prospera succedũt aduersa: gloriosa iuuẽtus senectute trãgit: egritudine robustũ corpus cõterit. Diuitias paupertas iugat: post gloriã & magnificẽtiã aduersantiũ rerũ impetus surgunt: delicias flagella repellunt: singula gaudia tristitijs permixta fiũt. & qd̃ pluraꝫ tot in mũdo sibi nuicẽ sunt repugnãtia ꝙ vix est aliqs mũdo vtẽs q̃ memẽto horę vitã ducat in quiete. Et ꝓ tãto dicit Iob. xiij. ꝙ hõ natus de muliere breui viuẽs tpe: replet multis miserijs: q quasi flos egredit & cõterit &c. Quia ꝙ vita pñs est tãq̃ mutationis & laboris ad bñ certandũ: necesse est armatos forti armatura fore. Nulla aũt armatura fortior q̃ illa per quã cor mãsuescit sub deo. & hęc est patiẽtia quę hoiem regit: scuto bonę volũtatis tpm cohibẽdo ab illicito appetitu vidi supra. Ipsam em linguã retrahit a contumelia & murmuratione: manꝰ a violẽtia & pcussiõe: oculos a turpis aspectibꝰ: pedes a gressibꝰ iniqs. Et sic totũ hoiem infra se claudẽs sub ꝓtectiõe dei: cuius refrigeriũ q̃rit cõstituit. Et quãtũ ad hoc dr̃ patiẽs aiam suã possidere. Lu. xxj. In patiẽtia vra possidebitis aias vras. Et Apłs ad Col. iij. Induite vos sicut electi dei viscera miſ: benignitatẽ: humilitatem: modestiam: patientiã. Patiẽtiã iõ ponit vltimo: qa est custos & radix oĩm virtutũ. vt dicit gl. sup illo verbo. In patiẽtia vra pos. aias ve. Sen. in lib. de ira dicit: ꝙ Cęsar Augustus fuit mirabilis patiẽtię: q nec cõuitijs ꝑ se dictis mouebat: sed cõuitiãtibꝰ per quę suadebat ꝙ liquis moderatius vterenf. Inimicis parcebat leuiter: hostibus inuadẽtibꝰ & insultãtibꝰ ꝑ eiꝰ dñiũ aio nõ sic irritabat: ad se reuertẽtes suscipere gaudebat. Ex hac Augusti patientia arguit Sen. ꝑ se dicẽs. Nunquid in domo mea possum qd̃ Augustus toto orbe terrarũ? Ille patiẽs fuit & hostibus ignoscebat: & ego nõ ignoscã pigris negligẽtibꝰ & garrulis famulis meis? Et subũgit ea quę debẽt mouere hoiem ad ignoscẽdũ. Puerũ: inqt: ętas excusat: fœminã sexus: extraneũ libertas: domesticũ familiaritas. Et subdit. Amicus ẽ q offendit secit qd̃ voluit. Inimicus secit qd̃ debuit. Prudẽtiori cedamus. Insultiori remittamus. Sc̃da laus patiẽtiæ est: qa fortiter hostẽ impugnat. Vbi sciẽdum ẽ ꝙ ad bñ pugnãdũ duo regrunf̃ ꝑcipue quãtũ spectat ad pręsens. ſ. magnitudo viriũ & peritia pugnãdi. Vñ dicit Valerius maxi. de bellis Romanoꝝ. ꝙ ad ictus inferẽdos ac vitandos iussit senatus virtutẽ arti: rursus artẽ virtuti pariter immisceri vt illa ipetu hui⁹ fortior hęc illi⁹ scientia cautior fieret. Magnitudinẽ aũt viriũ spũaliũ facit patiẽtiã: qa hominẽ reddit securũ. Ille em vere est securus q seipm possidet: & ab exterioribꝰ nõ mouef. Patiẽs aũt seipm possidet: qa suũ aim sibi subijcit: nec ab illatis exterioribus cõcutif: qa mala pœnę trãsitorię nõ metuit. qui aũt talis ẽ potẽs est ad aggrediẽdũ oĩa difficilia. Vñ super illo verbo Iob. xiij. Vbi est fortitudo tua, dicit gl. Qui se vincit ꝓ oĩa fortis est. Qui em vincit qd̃ maius ẽ: ꝓñs est ꝙ vincat qd̃ minus est. Maximũ aũt est vincere motus impetus & passiões cordis sui: quæ intra se latẽt & cõtra spm semp rebelles existunt. Nulla aũt pestis est efficacior ad nocẽdũ q̃ familiaris inimicus. vt dicit Sen. Vñ sup illo verbo Prouer. xvj. Melior est patiẽs viro forti. dicit glo. Minor est victoria vrbes expugnare: qa extra se sunt q vincunf̃: q̃ seipm vincere q intra se est. & Sen. in lib. de naturalibꝰ quęstiõibꝰ di. Innumerabiles sunt qui vrbes: q ppłos habuerũt in ptãte. pauciſſimi aũt q ꝑm ꝙ regrif̃ ad pugnãdũ habuerunt armoꝝ pertiã. Inter alia aũt quę faciunt milites in bellis periti est: qa semp quãtũ pñt sequunf̃ vexillũ regis & suo pricipi semp adhęrẽt maxime qñ sciũt ipm nõ faciliter expugnari posse. Ille aũt q vere patiẽs ẽ sustinet mala illata vel sustinere debet ꝑcipue exẽplo Christi ꝑ patiẽtis tãta ignominiã i ligno crucis q fuit princeps & vexillifer ppli Christiani i sustinẽdis opprobrijs. Vñ dicebat ille patiẽs Apłs ad Gal'. vj. Nemo mihi molestꝰ sit. ego em stigmata dñi Iesu christi i corpore meo porto. Vbi dicit Aug. ꝙ stigmata appellauit q̃si notas de pſecutoribꝰ pœnaꝝ quas patiebaf̃. Exẽplũ in Iob de quo lac. di. v. c. Patiẽtiã Iob audistis. Hic em vt Gregorius ait in moral'. tot iacula ꝓtra hostẽ antiquũ itorsit quot verba patiẽtiæ ꝓtulit de qbus patet Iob. ſ. Tertia laus patiẽtię est: qa de hoste nobiliter triũphat. Nobile genꝰ victoriæ est hostẽ debellare tacẽdo & gesẽdo sine ictu & repcussiõe qd̃ facit

De Patientia

Tertia laus patientię.

qd̃ facit patiẽs. Videmꝰ em ꝙ ipsi qui iniuriã inferũt miromõ affligunf̃ qñ eis nõ rñdetur putãtes se despici. Et de talibus dicit pũ ꝙ eoꝝ tela ad eos cõuertũtur: qa dũ tacet patiens iniurijs de iniurijs a ꝓximo despectis interꝰ lacerant: & tũc vere gladiꝰ eorũ intrat in corda ipsorũ. sicut dicit. Pã. Sed adhuc nobilius genꝰ victoriæ est: qñ nõ solũ patiẽs triũphat sine ictu, ꝓprio: sed etiã qñ vincit ictibus iniuriantiũ se offerẽdo. & hoc facit vere patiẽs ꝑm documentũ Christi dicẽtis. Qui te pcusserit in vnã maxilla: prębe ei & alterã qd̃ itelligẽdũ est ꝑm præparationẽ animi: & iterdũ ꝑm actualẽ exhibitionẽ q̃ est opus. Legitur de quodã eremita: ꝙ cũ qdã spũ dęmoniaco arreptus eũ fortiter in maxillã pcussisset & senex alterã pbuisset: diabolꝰ statim recessit clamãs. Humilitas & patientia Christianorũ vincit me. Legit etiã in Policrato ꝙ dũ qdã aduersus quẽdã grauiter excandesceret: ille dixisse ferf̃. Loquere inqt quod placet: qa diligẽtiã auribus: linguæ taciturnitatẽ. aio qetẽ indixi.

Quarta laus patientię.

Quarto patiẽtia vincẽtẽ fœliciter coronat. Corona nõ datur victoribus nisi bello perfecto & cõsummato. De patiẽtia aũt nascit pfectio. vt dicit gl. sup Iob. Nã in aduersis toleradis aia ꝓficit ꝑ patiẽtiã inquãtũ remouet tristitiã quę causat in aio ex aduersis illatis. Ex tristitia em nascitur ira quæ impugnat mãsuetudinẽ. Ex ira odiũ qd̃ tollit charitatẽ. Ex odio nascit iniustũ nocumẽtũ qd̃ ẽ cõtra iustitiã etęq tatẽ. Fundamẽtũ ergo qd̃ hęc oĩa vitia remouet: & ꝑdictas ⸗tutes cõseruat ẽ patiẽtia. Et quãtũ ad ꝑ dicit. b. Iaco. j. c. ꝙ patiẽtia opꝰ ꝑfectũ habet: vñ patet ꝙ patiẽtia q̃ sic ẽ cõsummatiua oĩs boni merẽt coronã regni. Vñ Apłs ad Heb. iiij. Patiẽtia vobis necessaria est vt voluntatẽ dei facientes reportetis, pmissionẽ. Hæc aũt pmissio declarat ex ⸗bis Iaco. j. dicẽtis. Btũs vir qui sustinet cẽtationẽ: qñ cũ, pbatꝰ fuerit accipiet coronã vitæ &c. Et iõ dicit Hiero. Nõ nisi ppatiẽtiã ipleſ qd̃ dicif̃. Regnũ cœloꝝ vim patiũ: & violẽti rapiũt illud. ergo teste ⸗itate. Btũ q ꝑsecutionẽ patiunf̃ ꝑpter iustitiã: qm ipsorũ ẽ regnũ cœloꝝ. Mat. v. Exẽplũ. Eleazarꝰ de priorib⁹ scribarũ: vir ætate, pueſ⁹: vultu decorꝰ: gḷiosã mortẽ magis ꝙ odibilẽ vitã amplectẽs: intãtũ dilexit bonũ diuinæ legis ꝙ volũtarie ibat ad suppliciũ. & patiẽter sustinẽs defi nauit nõ admittere illicita propter vitę amore. vñ dicit. Fortiter excedẽdo senectute dignus apparebo. Adolescentib⁹ aũt exẽplũ forte relinquã si prõpto animo fortiter pro grauissimis ac sanctissimis legib⁹ honesta morte pfungar. quibus dictis occisus est. ij. Machab. vj.

§. III. POST LAVDES SAPIENTIE

De remedijs ꝙ patientię et primũ remediũ cõtra ip. patiẽtiam.

cõsequẽter accedam⁹ ad ea q̃ pñt eẽ remedia patientis. Pñt aũt. xv. adduci: inter q̃ ꝑcipuũ & potissimũ ẽ exẽplũ Christi: q vt doceret bona pñtis vitæ eẽ cõtemnẽda: aduersa sustinuit & bona mũdi cõtẽpsit. Si em bona mũdi seq voluisset hõ nimis ardẽter talia appeteret: q̃si ex hoc se putãs fœliciẽ ꝙ deũ suũ talia petẽtẽ sequeref̃. Itẽ si mala pśentis vitæ ex toto vitasset: nimis abhorreret hõ pauperates: infirmitates & alias aduersitates: & diceret ꝙ ille esset infœlix qui talia appeteret vel hẽret Christũ nõ sequẽdo. Sed cõtrariũ sentit Christ⁹ vt has falsas opiniões ab hoibus remoueret. vñ dicit Aug. Oĩa bona terrena cõtẽpsit hõ Christ⁹: vt cõrem nẽda mõstraret: & oĩa terrena mala sustinuit: q̃ sustinenda pśuasit vt nec in illis ꝙrerẽf̃ fœlicitas: nec i istis timerẽf̃ infœlicitas. Christus subditus passioni: cũ alapã acceꝑisset et ei diceref̃. Sicrñdes põtifici. Io. xviij. Nihil ille cõtumelio se locutus est: sed magis innocẽtiã suã tutatus respondit dicẽs. Si male locutus sum &c. q̃ oia ab eo ideo facta sunt humiliter & patiẽter vt nos humilitatis atq; patientię haberemus exẽplũ Cyprianus dist. xciij. dñs noster.

§. IIII. AD HOC AVTEM QVOD

Demõ ria passionis xpi quę inbõa in anima faciat.

Christũ dulcẽ⁹ sequamur & aduersa patiẽter supportemus. Sciẽdũ est ꝙ ei⁹ passio ad memoriã reuocata facit triplicem effectũ i aia. Prio em cã sanat a lãguore tristitię. Secũdo eleuat ad lõganimitatẽ patiẽtię. Tertio dulcorat amorẽ interioris lętitię. Primo em passio Christi animã sanat a lãguore tristitię. Mẽs enim humana aduersitatibus sępe cõcussa terretur ac territa quasi suę virtutis vigore deiecta per tristitias lãguescit, ficq; lãgueti mẽti diuina nõ sapiũt: humana etsi sibi noxia eẽ cõsp̃iat: nõ ex toto refugit: sed scũs virg sic intra semetipm fluctuat aduersitate pressus vt ad meliora cõsurgat: & boni opis gressum i veritate sigat. Xp̃m passum añ mẽtis oculos põat: qa sicut, dicit Grego. Si Christi passio ad memoriã reuocef̃: nihil adeo durũ est ꝙ nõ equo aio tolerẽf̃. ad Heb. xij. Recogitate eũ q talẽ sustinuit aduersus semetipm ꝓdictionẽ. ſ. xp̃m: vt nõ fatigemini animis ⸗ficiẽtes i eũ vulnerati a serpẽtibꝰ liberabanf̃. Nume. xxj. Sc̃do extẽdit ad longanimitatẽ patientiæ. depulso em languore accidiæ p memoriã passiõis: mẽs in deũ erecta lõgaſto passo in carne: & vos eadẽ cogitatiõe armamini. In hu⁹ ius figurã mãdauit Antioch⁹ rex vt elephantibꝰ q erant in bello ostẽderẽt sanguis vuæ & mori vtacrius accẽderẽtur ad prælũ. j. Mach. vj. Sisr ad aspectũ p cõsiderationẽ sagui nis Christi q ad modũ vuę dr̃ calcat⁹ i torculari crucis bellates ꝓ aduersitates mundi: tẽtationes carnis & diaboli accẽdunf̃ ad resistendũ & bellandũ. Tertio dulcorat amore lætitiæ: qñ em mens diu aduersa sustinet: & sępe ad memoriã passionẽ Christi reuocat vt ad patiẽtiã animef̃ non amplius amara sentit sed dulcedinẽ mẽtis: que aliqñ redũdat etiã ad sensitiuã vt desideret amplius pati. j. Cor. x. Fidelis deus q non patief̃ vos tẽtari supra id quod potestis: sed faciet cũ tẽtatione etiã ꝓuentũ. In himõi figurã legitur Exo. xv. ꝙ filijs Israel in deserto inueniẽtibus aquas amaras vt nõ possent bibere. misso ligno de mãdato dei in aqs dulcoratæ sunt vt biberẽt delectabiliter. Aquæ sunt tribulationes q̃ frequẽter occurrũt in deserto huj⁹ mundi: & in se amarę sunt: sed ligno crucis missũ in eis. i. meditatione habita de passione efficiunf̃ dulces: vt quis patiẽter & delectabiliter sustineat. Facit ad prędicta qd̃ dicitur. vñ q. j. suggestũ. vbi dicif̃. Nõ vos charissimi a pio mẽtis ꝓpositio afflictionis amaritudo coerceat recedere: cõsiderãtes quãta deus et dñs noster Iesus christus pro nobis ptulerit. qbus ve contumelijs se afficiendũ tradiderit: vt nos a iugo diabolicę seruitutis eriperet. Hæc ibi. Fidelis miles libenter patitur cũ rege suo & filius cum patre.

Devitalitate malorũ viris sãctis in malis cõuersãdo.

§. V. SECVNDVM REMEDIVM EST

Nullus est iust⁹ q ꝑ dei nõ commiserit.

sacra scriptura recitãs magnifica facta sc̃õꝝ patrũ eoꝝ maxime q aduersa passi sunt. Ad hoc em spũsũ sanctus principaliter voluit antiquorũ facta sub scriptura redigi vt posteri illa cõsiderãtes aiarent ad silia sustinẽda & operãda. vñ dicit Apłs ad Rom. xv. Quęcũq; scripta sunt ad nostrã doctrinã scripta sunt vt per patientiã et cõsolationem scripturarum spem habeamus. Et hoc est q̃d dr̃ Tob. ij. Hãc tẽtationẽ. ſ. excitatis pmisit deus peruenire ille. Est autẽ sciẽdum ꝙ malorũ societas sanctis viris valet ad duo: ppter qd̃ aduersa leui⁹ ferre possunt. Prio ad augmentũ meriti. dũ enim iusti ꝓ malos affligunf̃: i virtutibus crescũt: & in patiẽdi arte eruditiores fiũt. Vñ dicit Greg. in regesto. Vbi erit patiẽtia si deest qd̃ toleref̃. ego illũ Abel eẽ non puto q Cain non habuerit? Boni em si sine malis fuerint: pfectę boni esse nõ pñt. Misericorditer ergo de⁹ suis electis, puideꝫ dũ in hoc mundo ad eorũ exercitia malos esse pmittit. Sc̃do ad purgationẽ pcti. Aliqñ enim sctos viros cõiungit in dei obsequo ꝓ inertia corpis aliorũ laudibꝰ inniter extolli ampliꝰ q̃ debent de sua sanctitate præsumere ad q̃ oia reprimẽda vtiles sunt aduersantium calumniæ vt si quid invita iustorũ purgandũ extiterit: prauorũ societate tollaf̃. Ionathas summus sacerdos & seniores. Iudęorum cũ essent vexativndiq; bellis: nihilominꝰ solatiũ sacrarum scripturarũ habere volebãt. Vñ scribẽtes spartiatis dicũt. Nos habẽtes solatio sacros libros qui sunt in manibus nostris. j. Machab. xij. Exẽplũ etiã qd̃ ponit Grego. in. iij. dialeros libros & legere sibi faciebat ab his quos recipiebant sui in domo peregrinis q mirabiliter vitã finiunt in bonũ.

§. VI. TERTIVM REMEDIVM EST

Nullus est iust⁹ q ꝑ dei nõ commiserit.

cõsideratio malorũ impunitorũ quæ al's cõmisisti. Null⁹ enim adeo iust⁹ est q nõ multa cõmiserit cõtra deũ, de qb⁹ ipso deo miserãte vel dissimulãte: aut etiã differente nõdũ est punit⁹: & dato ꝙ aliquã pœnã habuerit: nõ tñ illã quã meruit, Vita etiã quę in pñti ducif̃ quantuncũq; sanctaviget. Vñ dicit Aug. Ve etiã vitę laudabili iustorũ si ipsam deus sine mia discutiat. Nulla ergo pœna est iniusta q etiã iustis iferf̃. Et ideo in Pã. cxxix. dr̃. Si iniquitates obseruaue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis dñe: dñe qs sustinebit? Chry. Bonus nō pōt esse in oīb⁹ bonus: sed habet aliqua mala. de pœni. disti. iij. quid ergo. Exēplū de fratribus Ioseph: q descendētes in Egyptū: tunc nil mali fecerūt: tñ passi sunt magnā angustiam & facto Ioseph: & hoc propter pcm prius multo ante cōmissum ī vēditione Ioseph. Vnde dicebant. Merito hæc patimur &c.

§. VII. QVARTVM REMEDIVM

Abusus felicitatis humanæ.

est cōsideratio abutentiū humana fœlicitate. Cōiter enim hoies in ꝓsperitatib⁹ cōstituti in supbiā & cordis vanitatē eleuant ad sequēdas etiā carnis delicias indebite efferunt. Natura enim humana ꝓpter corruptionē peccati originalis infirma est: vñ ad bonū est difficilis & ad mala ꝓna. Et hoc est qd' dicit apls ad Ro. vij. Nō em qd' volo bonū hoc facio: sed qd' nolo malū hoc ago. Cuius causam ibi subdit. Video inquit aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mētis meæ. Lex quidē membroꝝ est lex fomitis pcti originalis qd' naturā corrūpit. Per hāc quidē legem homo inclinatur ad malū cōtra rationē quę est lex mētis. Qñ ergo cum hoc interiori motuo inclināte ad pcm habet etiam extra motū humanæ prosperitatis: quę etiā de se disponit ad hoc: ex duplici parte ad ruinā inclinat pcti: & pp hoc vix aliquis inuenit in prosperitate constitutus qui bene eā vtatur. Nā sicut dicit Phs. Non est nisi virtuosi viri bene ferre bonas fortunas. Maxime autē qui aliis prę ferunt bonas fortunas bene ferre nesciunt: qa prēter ea quæ dicta sunt inclinantia ad peccatum habent tertiū: qd' etiā ad hoc impellit. s. eminentiā super cæteros: qua se nō hoies: sed sup hoies putant propter qd' ad multa scelera & tyrānides erūpunt. Exēpla in Salomone. Dauid. Ezechia qui in prosperitate grauiter deliquerunt: in aduersitate vero reuersi sunt ad deū. Vñ & Salomon postea fecit librū Ecclīastes: quē Hebrei intitulāt de pnia Salomonis. Et hoc etiā dicit Amb. & Hiero.

De cautela proni tatis ad malum

§. VIII. QVINTVM REMEDIVM

Miseratio

est consideratio mutabilis & miserabilis status vitæ p̄sentis. Factus est enim mundus iste ad modū cuiusdā circuli: tus vitę sicut dicit quidā Phs. Et hoc qdē verū est nō quātū ad motus & diuersos eucūs qui eueniūt circa hoiem: vt verū sit sed'm Phm: ꝙ cōtinuū motū superiorꝝ sequit continua trāsmutatio inferiorū. ꝓpter qd' humana vita continue labit: & in quadā agitatione cōsistit. vñ dixerūt ꝙ ex motu cœli & tpis adiacentia relinquebat in re tpali q̄dā tabefactio & dispositio ad corruptionē quā appellauerūt. qn̄. Est aūt mūdus iste sub hoc ordine taliter ꝓstitut⁹: vt nō hic mētis affectū figamus credētes hāc vitā hoi esse cōcessam pro requie & habitatiōe patriæ: sed potius ex his aduertamus eā esse datā pro quodam nauigio trāseuntiū & ad tps peregrinantiū: & sic cōpellamur aliā meliorē vitā credere & illā desiderare: & in hoc mundus est optime constitutus. Nā si stabilior foret & ꝓspera semp daret hoiem nimis traheret ad sui dilectionē seu ad se diligendū: & tūc nihil aliud q̄reret ꝙ qd' oculis cerneret ac p hoc cœlū pderet: ad qd' habitādū factus est. Sed dū vita p̄sens nō in eodē statu pmanet & frequēter aduersa propinat: hoiem quē sic frequēter conterēdo agitat: ad aliū diligendū compellit. Vñ dicit Greg. Ipse mundus dū tot amaritudinibus cruciat: dum tot calamitatibus ingeminat quid aliud nisi vt nō amet clamat?

§. IX. SEXTVM REMEDIVM EST

Diuinę miserationis.

consideratio diuinę miserationis. quo vt dicit Greg. quosdā hic deus parcēdo ferit & quibusdā parcit vt in perpetuum feriat: sicut enim per Ioan. dī. Apo. iij. Ego quos amo corrigo & castigo. & Apls ad Heb. ij. di. Flagellat oēm filium quem recipit. Quare aūt necesse sit dei filios in hac vita flagellari causa est: qa nemo est in hac vita tā iustus q nō committat aliqua pcta leuia: q̄ etsi nō mereant pœnā ętернam: necesse ē tū ea aliqua pœna puniri qa nullū pcm trāsit impunitū. Misericorditer ergo agit cū hoīe qñ pcta sine qbus in hac vita nō viuit p aliqua aduersa purgantur: vt in alia vita a pœnis libera existat. vñ dicit Greg. ꝙ signū miserentis dei est qñ quis culpa perpetrata mox diuina vltione punit. Est em magnū argumētū ꝙ ad maiora bona illos conseruat quos p̄sentibus bonis priuat: qa nisi correptis de hereditatē dare disponeret erudire eos per molestias nō curaret. vñ dicit Senā. in li. de prouidētia. ꝙ deus ad bonos virtutes nō habet animū maternū: sed paternū. Matres enim in sinu filios fouēt: & eos demulcēdo per inertiā languescere bō facit. Patres v'o filios laboribus & exercitijs agitāt ꝓ bāt: vt eruditiores fiant. vere ergo deus pater est his quos ꝙ p flagella emēdādo castigat. vñ dr Prouer. xiij. Qui parcit virgę odit filiū suū: qui aūt diligit instāter erudit. Vt ergo deus hos quos in filios recipit erudiat: virga flagellatiōis ꝓ uit per quā stultitiā colligatā ī corde pueri. i. hois pueriliter viuētis fugat sicut dr in eo. lib. Prouer. Facit ad hoc qd' habef de pœ. dist. j. si pcm. vbi dr. Ab electoꝝ suorū fordibus deus curat pctoꝝ suorū maculas tpali afflictiōe abstergere quas in eis in ęternū nō vult videre. i. punire. Exemplū in Maria sorore Aaron percussa lepra pp murmuratio stipulā. Num. xij. Ad hoc figurandū legitur Exo. xij. ꝙ Egyptij r⁹. ff. de laboribus & molestijs tādiu Iudęos affixerūt ꝙ eos cōpulerūt Egyptū relinquere & ad sacrificandū deo deserīū intrare: dicēte scriptura Exo. xij. Vrgebant Egyptij populum Israeliticū de terra sua exire. Per Egyptū quę interpretatur tenebra significat mundus tenebrosus qui p multa aduersa quæ aduersum hoiem mittit eum a se exire facit: & ꝙ ad deū fugiat quasi inuitū cogit, sed'm illud Greg. Mala quæ nos hic premunt ad deū ire nos compellūt. Ad hoc ē facit illud Osee. ij. Ecce sepiam vias tuas spinis &c. ibi vide. & illud Luc. xiiij. Exi in vias & sepes & compelle intrare.

Liga.

adde ꝙ res plus

ab his. i

j. ff. de

cur. da.

§. X. SEPTIMVM REMEDIVM

cōsideratio diuinę ꝓbationis

qd' est cōiunctū præcedēti est cōsideratio diuinę ꝓbationis. Cōsideratio dequa deus in hac vita aliquos fœlices facit: qa eos nulla aduersitate premit vt eos miseros in illa vita constituat. Nullus plus est em tam a deo auersus qui nō aliqua de genere bonorum bonorum sentiat: & cū nullū bonū sit qd' sua retributione careat respōdit de pro pmio nō magna bona alterius vitę: qa prę miū nimis excederet meritū: sed cōcedit aliqua, ꝓsperavitę p̄sentis q̄ sunt parua bona. Et hoc est signū ętернę dānationis, sicut dicit Greg. Continuus inquit successus tpalis est certū futuræ calamitatis indiciū. De hoc dei iudicio occulto & tū iusto: Hieremias cū deo disputās quęrit. Quare inquit via impioꝝ prosperat: bñ ē oibus qui pręuaricant & male agūt: plantasti eos & radicē miserūt: producunt & faciūt fructū, prope es tu ori eorū & longe a corde eorū. q. d. Hie. xij. Impij prosperari videnf: qa tu de⁹ firmas eos in tpalib⁹ bonis: & in eis ꝓficiūt si te inuocāt pro hmōi acquirēdis. propepe es eoꝝ exauditioni: & a verberatiōe renū eoꝝ: lōge. Vñ hic respōdet & precaf. Cōgrega eos quasi gregem ad victimā. q. d. ad victimā infernalis pœnę: velut grex porcorum sunt congregandi: & tūc sanctificabis eos. i. te in eis vt sanctus & iustus appareas vlciscendo te de eis in die occisiōis eorum. vnde Greg. Iniustus ad debitā mortē currens effręnatis voluptatibus vtitur: quia & vituli qui mactādi sunt in liberis pascuis relinquuntur. Bene ergo dicit Sene. in li. de prouidētia. Nihil inquit infelicius eo cuinunq̄ accidit aliquid aduersi, male em iudicauerūt dñ de eo. facit ad hoc quod habef de pœ. dist. iij. quid ergo turbamur. Nemo videt malos prosperitatē habere: turbef. Non pōt malus in oībus esse malus: sed habet aliqua bona ꝓ quib⁹ remunerāf tēporali prosperitate: vt in alio mundo plene puniaf. Exemplū de diuite epulone sepulto in inferno: cui dictū fuit. Recępisti bona in vita tua. Luc. xvj. Exēplū etiam de illo vbi hospitatus ē beatus Amb. vadēs Romā q semp habuerat magnā prosperitatē: & post recessum Amb. & socio rum admonitionē eius absorptus est a terra cum oībus ad se pertinentibus & remansit signum profundissima fouea.

De malis esse ꝓbationis ꝓ sperita tis.

§. XI. OCTAVVM REMEDIVM EST

cōsideratio ignorātiæ & ęcitatis

cōsideratio ignorātiæ & ęcitatis quā inducit status ꝓsperitatis. Dementiā mirabilē incurrit homo ꝓ prosperitate arridente sibi qd' foris & in p̄senti rantū est. Homo enim sensualis q nimis in delectatiōibus sensuū delectaf: solum ad hoc & nūc mouef: nō extēdens se ad futurū tps: aut non putās ꝙ futurū tps aliud secū ferat q̄ p̄sens nūc habeat. Et ideo more brutī hoc solū apprehēdit qd' sentit: & sic aliud nō nouit q̄ qd' eius sensib⁹ p̄sentialiter offert. pp qd' his ębus delectādo inhęret vehemēter affectus: ea sola cogitat sine successiōe cōtrarij. Sed in hoc est magna hois stolidi tas q tāto falsitatis errore decipit nō cōsideras ꝙ ea quæ in tpe agant contrarijs successibus immutantur. Carnalis voluptas iuuenturē delectat: sed si infirmitas aut senectus aduenerit

uenerit quoꝝ alterū vel vtrūq̄ vitari nō pōt corp⁹ cōterit cui mox carnalia aut desipit: aut deficit. Ecce ostēsa carnis oblectamēta: q̄ cito hoīem fallēdo derelinquit. Diuitiæ hoi sufficientā, ꝓmittūt: sed hęc, ꝓmissio falsa est & incerta. Latronū em insidiꝫ ac fortuitis eucūbus & periculis subsunt. vñ suos possessores deserēdo fallunt. Frequenter em sicut sacra scriptura testaf diuitiæ congreganf in malū dñi sui: tum qa laborē & solicitudinē acquirunf: & cū timore possidenf: tū ēt qa earū abusus vtentes ad perniciosos terminos deducit: sicut sæpe docuit experientia. Honores hoiem in sublime ponūt: sed diu in alto eum stare non sinūt. Mōtibus em valles semper adiūgunt nec mons sine valle fuit: sicut nec elati diu sine depressione manent. Ois em qui se exaltat humiliabif, ait veritas in euange. Genero rosa proles claritatē genitori tribuere videt: sed frequēter mœstitiā adducit & dolorē. & vñ pater gloriā se habere credit: unde frequēter patif ignominiā. In cūctis ergo humana prosperitas hoiem decipit: & se falsam ostēdit: qa q̄ exteri⁹ se hre prętēdit: veraciter suis amatoribus nō tribuit. Exemplū de diuite cui⁹ ager vberes fruct⁹ attulit: cui dictū fuit, Stulte aīam tuā hac nocte repetēt a te &c. Luc. xij. Ibi vide. Et ꝙ facit prosperitas hoiem quasi fatuū ostēdit. Amb. sup Lucā in dicta parabola di. Sicut q per insaniā mente trāsla ti sunt: non iam res ipsas prout sunt: sed passionis suæ phātasias vidēt. Ita etiā mens auari vinculis cupiditatis astricta semper aurum videt: semper redditus cōputat. gratius aurum q̄ solem intuetur &c. Et habeē dist. xl vñ. sicut hi.

Addeꝙ dic Hiero. ꝙ nō prodest generatio bōa quā mores sordidant.

§. XII. NONVM REMEDIVM EST

Breuitatis vitę.

cōsideratio breuitatis tpis qd' in aduersitate cōspicit. Tempus em vitę p̄sentis breue ē & quasi momētū ī cōparatiōe vitę ętернę. Vñ dicit Iac. in can. sua. c. iij. Quid em est vita nostra nisi vapor ad modicū parēs. Et ī Esa. xl. dicēte dño prophetæ ꝙ clamaret: qd clamabo inquit. Clama. Omnis caro fœnū. Fœnū qdē cito decidit: & caro breui tpe marcescit. In breui ergo tpe diu, ptēdi aduersa nō pnt. Ex breuitate ergo tpis breuis erit patiētis aduersitas. vñ dicit apls. ij. ad Cor. iiij. Id qd' in p̄senti est momētaneū & leue tribulatiōis nostrę supra modū in sublimitate operaf in nobis ętернæ gloriæ pōdus. Qd' em dicit ętернę glorię pōdus: respōdet ei qd' dixerat momētaneū & leue tribulationis nostrę. Nā id q. d' p̄senti est momētaneū & breue. virtute patiētiæ, cōmutaf in ętернū. Qd' vero dicit leue. i. ad portādū cōmutaf in pōdus gl'iæ quę tāto erit suauior: quāto ponderosior. i. intēsior. Fœlix cōmutatio & penitus hæc mutatio dextrę excelsi de breui & trāsitorio ad ętернū: de leui pœna ad immēsitatē gl'iæ peruenire. Signāter aūt subiūgit apls. leue ad momētaneū qa quātūcūq̄ tribulatio sit breuis in spe: semp tū tribulato de⁹ assistit vt leuius tribulationē ferat. Pręsentia ergo diuinę cōsolationis ēt ipm momētū tribulatiōis alleuiat: propter hoc bñ dicit Apls. ꝙ deus facit cū tētatione prouentū. vñ Esa. xliij. Cum trāseris p aquas tecū ero & flumina non operient te: & cū ambulaueris in igne non cōbureris. Tres pueri socij Danielis. scilicet Ananias: Azarias: & Misael. quia noluerunt adorare statuam missi sunt in fornacē ardentissimā: sed valde modicū stetērūt. Et etiam pro illo modico nō contristauit eos ignis sed perfusi sunt rore cœlesti. Dañ. iij. Sic boni etsi ponuntur in magnis tribulationibus: qa nolunt se mundo conformare & iniustis prę ceptis obedire: modicum durat tribulatio: & tunc etiā mentaliter a deo cōsolantur: sicut Christo agoni zanti in horto in oratione apparuit angelus cōfortans eū.

§. XIII. DECIMVM REMEDIVM

Nobilitatis, ꝓpriæ naturæ.

est cōsideratio nobilitatis ꝓpriæ naturæ: ad quā exteriora aduersa nō pertingūt. Aduersa em quę diuitias tollunt nō animi sed fortunę bona diripiūt. Nō ergo hō torqueri habet in aduersis sed potius debet de aptis insidijs securus existere: qa sicut dicit Sene. Munera fortunæ sunt insidiæ: & quasi viscata būficia: qd' em sub fluctuātibus bonis fallacis fortunæ latebat: succedens mutatio detexit. Narrat Valę. Maxi. de Crasso qui ꝓpter magnitudinē diuitiarū locupletis nomē accępit: inopia subsequēte appellationē dedecoris sortitus est. Nā cū egenus ambularet amara fugillatione nō carebat. Ab occurrētibus em derisorie dies salutabatur. Item aduersa quę ab honoribus deprimunt: nihil ab honorato demunt: nō enim honor ē in honorato sed in honorātis operatiōe. Nihil ergo perdit animus verus qui vanitate nō cupit inflari: nō em honor hoi tribuit veritatem sed opinionē: q̄ tanto est fragilior quanto multitudo quę de hoīe opinatur est mutabilior. Infinitis em modis aut pſuasionib⁹ aut circa rē nō mutatā accidētibus mutatis: vulgari opinio mutaf. Exēplū de Christo qui dñica in ramis palmarū fuit ita honorificat⁹ & magnificat⁹ in populo Iudæorū: & sequēti feria sexta ita abominatus & despectus: & mortuus est. Narrat etiā Valer⁹ de quodā alio noīe Crasso: qui rāta in cōsulatu claritate refulsit vt senat⁹ patronus diceref. Deinde populi opinione mutata ante totius Romani vulgi aspectū manibus carnificū fuit lacerat⁹. Itē accidentia egritudinū & incōmoda senectutis rātū corpus frangunt ad animū aut ē non attingūt. Corpus em instrumentū est aię maxime in acquirēdo virtutē. Non refert aūt quale sit instrumētū vel cuiusmodi materię: dūmodo deseruiat agēti ad effectū sui operis. Animus autē ordinat⁹ eque corpore confracto: sicut sano vtif ad ꝙ utē: imo corp⁹ validū frequenter infirmis animis occasio ruinę est. vñ Amb. Qd' nocet corpori iuuat spiritū: egritudo carnis pcm repellit. Luxuria & prosperitas pcm adolet. i. nutrit. de pœ. dist. j. pōt fieri. Nō ergo aduersa qcūq̄ pnt aīm tangere: nisi qñ qs in eis immergif. vñ Sen. in lib. de ira dicit. Vt superior pars mundi & ordinatior & ꝓpinquior fyderibus nō impellitur tēpestate: et caret tumultu oi: inferiora vero fulminat. Sic sublimis animꝰ. i. ꝓ virtute semp est qtus & trāquilla statione locat⁹. Et ideo ꝓbat idē. ō. in eod. lib. ꝙ sapiēs nihil pōt pdere: qa oīa in se repositi: qd' pbat exēplo cuiusdā Phi qui capta ciuitate sua cū oīa pdidisset etiā filios venies ad alia patriā: interrogat⁹ an aliquid pdidisset: Rñdit. nihil: oīa enim mea mecū sunt. Ideo loquebatur de virtutib⁹ & scientia. In huius figurā legif Matth. iij. Dñm Christū siccis pedibus sup vndas ambulasse ad inuendū ꝙ diuin⁹ hō sup hui⁹ mūdi varios eucūs tāq̄ sup fluctuantes vndas pedes suorū affectuum debet hre eleuatos. Hoc autē hō assequr qñ per contēplationē ad diuina consurgit. Tūc em aduersa nō timet. Vñ Iob. xvj. dicebat Pone me iuxta te & cuiusuis manus pugnet cōtra me.

§. XIIII. VNDECIMVM REMEDIVM

Cōsideratio pœnarum

est consideratio pœnarū quas mūdani homines sustinent in pctis adimplēdis vel tēporalibus acgrendis. Videmus em ꝙ hoies mundi vt adimplere possint sua desideria: aut aliqua lucra dānosa facere: infinita pericula subeūt: quotidianis cruciatibus affligunf: mortib⁹: itineribus & periculis maris & latronū se exponūt: & frequēter cōcupita non assequunf: sed post multos labores quos i hmōi conatib⁹ habēt: cruciatū gehēnalē, ꝓ fructu recipiūt. vñ dr Eccl. xxj. Via peccantiū cōplātata lapidib⁹: et in fine illius inferi et tenebrę & pœnę. Ad literā. Via peccātiū est lapidosa et difficilis ad trāseundū. Et terminus ad quē deducit est doloribus plenus. Et hoc est quod dicūt dānati Sap. v. Lassati sumus in via iniquitatis & perditiōis: ambulauimus vias difficiles: viā aūt domini ignorauimus. Si ergo tot aduersa sustinent, ꝓ his noxijs acquirēdis: ad quę frequēter sequitur pœna ętернæ dānationis: magnum remediū datur iustis ad sustinendū patienter aduersa pro vita bona & beata.

De remediū.

§. XV. DVODECIMVM REMEDIVM

Duodecimū remediū.

est consideratio irritationis & tristitię quā incurrit homo per impatiētiā. Vbi sciendū ꝙ homo habet duplex generale remediū ad quod debet recurrere qñ aduersa patitur. Vnum quidē est regula ꝓpriæ rationis p quā potest suos motus compescere & infra, ꝓprios limites le tenere. Debet enim hō bonū rationis præponderare oībus bonis extrinsecis & vindictis quarumcumq̄ iniuriarū quas tanq̄ magnas in mēte sua quietus erit nulla modestia agitat⁹. vñ dicitur de Cęsare ꝙ oīm recordabaf prætereūtiū iniuriarū. Aliud remediū efficacius & principalius est regula ętерna q̄ est ipse deus: qñ enim homo per virtutē rationis sibi non sufficit humanis siquidē subsidijs vndiq̄ deficiētibus animū debet ad deū leuare: & ab ipso qui solus est adiutor in tribulationibus subsidiū petere. Vñ malignis mouentibus sermones aduersus iustos: & iacula penetrātia corda. Pō. hoc remediū persuadet dicēs. Iacta cogitatū tuum i domino: et ipse te enutriet. Quod bene legitur fecisse Iosaphat rex Iu-

Universidad de Deusto Biblioteca

da: qui audito ꝙ multitudo maxima cōtra eū veniebat: a qua nullo humano subsidio poterat se defendere: totum se cōtulit ad rogandū dñm dicēs. Cum ignoremus quid agere debeamus hoc solū residui habemus vt oculos nostros ad te erigamus. ij. Paral. xx. Hoc duplici refugio priuat se homo per impatientiam. s. rationis & dei. Nihil autem homini periculosius: & dānosius ꝙ̄ irruentibus aduersitatibus dare se impatiētiæ & desperationi. Exemplū in Architofel. qa ex eo ꝙ nō fuit factū scd'm cōsiliū suū tanto dolore consternatus est ꝙ seipsum suspendit. ij. Reg. xvij.

§. XVI. DECIMVMTERTIVM RE

decimū tertiū remediū ꝯ impatientiā.

mediū est cōsideratio necessitatis patiendi: qa aliter ad regnū dei nō peruenit. Vñ dr in Act. apl'orū. xiiij. c. Per multas tribulatiōes oportet nos intrare in regnū cœlorū. Magna em bona nō acquirunt nisi magno labore: aut magno pretio seu valore. Ecce vt lucreris rē terrenam: maria trāsis spatia terrarū peragis: infinitis periculis laboribus sudoribus te exponis: quanto magis si deū & cœlū acqrere velis. Merito ergo aliqua aduersitate exercitandi sumus qui tot bona reseruamus. vñ dicit Greg. Si illic dulcia petimus necesse est vt hic prius amara toleremus. & Aug. dicit. Quid mirum si flagellat custodiens paruulos dñs quos gr̄a deus quęrit hęredes. Bene ergo dictū est in Eccl'o. j. Vsq; in tempus sustinebit patiens & postea redditio iocūditatis. qd' de ęterna iocūditate intelligendum est. Et ꝙ indubitanter credas de hac vita aliter non posse transiri: attende ꝙ ille qui erat dñs: & cui nulla pœna debebatur: qa peccatū nō fecit nec inuentus est dolus in ore eius. vt dicit Esa. nō aliter de hoc mundo transiuit. Vnde discipulis euntibus in Emaus arguēdo dixit. Nōne oportuit Christū sic pati: & ita intrare in gloriā suā? Ad hoc sunt ꝙ̄ plurimę auctoritates. vt dr Mat. v. Beati qui persecutionē patiunt propter iustitiam. & Iob. v. Beatus qui corripit a domino. & Iac. j. Beatus vir qui suffert tentationē &c. & j. Pet. iij. Si quid patimini propter iustitiam beati. Apl's hāc cōsequentiā necessariā ostēdit. ij. ad Timo. iij. di. Oēs qui pie volūt viuere in Christo

Viuere in Christo est persecutionē pati.

Iesu: necesse est vt persecutionē patiant. Et Libe. pa. super illud Mat. x. Qui perseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit Vñ nāq; beata pseuerātia est nisi a virtute patiētię: qm̄ sm Apl'm. Oēs qui pie volūt &c. vij. q. j. suggestū. & Aug. q. e. §. est & aliud genus. Est persecutio iusti vel a leone in impetu vel a dracone in insidijs. i. vel manifesta vt per tyrānos vel occulta vt per mala exēpla hoim. Vnde oēs clament. Deus in adiutoriū meum intēde. Exemplum in Lazaro vlceroso. In Greg. papa tam infirmo: & in alijs multis.

§. XVII. DECIMVMQVARTVM

decimū qrtū remediū ꝯ ipatientiam.

remediū est cōsideratio diuinę prouidētię: se extendens ad omnia quæ circa hoies disponuntur. Vbi sciendū ꝙ diuina prouidētia includit duo. s. cognitionē de rebus: & eorū directionē in finē. Cognitio quidē est vniuersalis & perfecta pertingens vsq; ad minima rei: sm illud qd' dixit dñs Luc. xij. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Cum em deus agat per intellectū ad tantū se extendit eius cognitio ad quantum se extēdit eius causalitas. Cum aūt deus sit primū & vniuersale agens: eius causalitas ad omnia entia se extendit: non solū quantū ad species rerū: sed etiā quantum ad indiuidua: & quęcūq; indiuiduis accidunt vel accidere possunt. Necesse est ergo omnia hęc eius cognitioni subiacere. Vñ de diuina sapientia dictū est Sap. viij. Attingit a fine vsq; ad finē fortiter: & disponit omnia suauiter. quicquid ergo agit circa creaturas quantūcumq; minimas a deo est preuisum: cum nihil sapientiæ suæ occultum effugiat. Nam sicut dr ad Heb. iiij. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Vlterius directio rerū in finem quę noie prouidentiæ importat est quędā ordinatio in deū cū deus sit finis oim creaturarū: & maxime rationalis quæ vsq; ad participationē suæ beatitudinis nata est pertingere. Qd' aūt deus ordinet hoiem in seipsum se ei pro fine exhibendo est signū ineffabilis dilectionis. Nam cū deus sit summe bonus summū bonū hois est ad ipsum peruenire posse. Deus ergo qui est rerū oim cognitor & earū in seipso ordinator cognoscit mensurā virtutis humanæ. vnde interdū ei subtrahit exteriora bona: & aduersa immittit eo ꝙ considerat hęc expedire ad cōsecutionem ęternæ fœlicitatis. Prędictis igit diligenter inspectis: homo in aduersitate constitutus debet cogitare aduersa quę sibi eueniūt esse cognita a deo: nec ea casualiter euenisse. Insuper consideret deum esse patrem suū: & ex hoc piū prouisorē qui deus nihil suę creature inferret: vel euenire permitteret: nisi qd' sibi ad salutem expedire cognosceret. Pater em filiū diligit. & vim flagelli quo filium verberat nouit. Ex prędicta consideratione homo inter filios dei se constituit aduersa sustinens. Et tunc pro certo teneat ea ad salutē animæ deo disponēte ordinari. sm illud apl'i ad Rom. viij. Diligentibus deū omnia cooperant ad bonū. Exemplum. Moyses percusso Egyptio & reprehēso Hebręo diu exulauit in terra Madiā. pascens oues Ietro soceri sui: tādem per diuinam prouidētiam deus Pharaonis constituitur: princeps Iudęorum efficitur: & diuinis allocutionibus vltra omnes amicos dei perfruitur. Dauid infantulus ab hominibus despectus: sed ante oculos diuinæ prouidentiæ magnus in regem assumitur. j. Regum. xvj. Et post multas persecutiones a Saule perpessas regnum temporale consequitur. & postea ęternum.

§. XVIII. DECIMVMQVINTVM

decimū qntū remediū ꝯ impatientiā.

& vltimū remediū est cōsideratio fructuū qui ex aduersitate cōsequuntur. Fructus aūt possunt numerari sex: quorum tres pertinent ad pctōres qui ex aduersitate corrigunt. Primus est intellectus excęcati illuminatio. Scd's voluntatis deprauatę permutatio. Tertius cōcupiscētię refrenatio. Primo ergo ex aduersitate intellectus illuminat.

De fructib' sꝫ p vtilitatibus aduersitatum. Prima vtilitas

Circa qd' sciēdum ꝙ oculus animæ ad videndum ea quę sunt agēda est intellectus. Est em sicut lucerna in domo p quā cernuntur oia quę in ea sunt: quæ si extiguit iam oia in tenebris fiūt & nihil videri pōt. sic & si lumine intellect' obtenebrescit quicqd in te erit tenebrosum erit. iuxta illud qd' dr i euāg. Mat. vj. Si oculus tu' fuerit nequā. s. p luminis priuationē. totum corpus tuum tenebrosum erit. Diabolus autem volens hoiem totaliter pdere in tenebris pctōrum incipit ab intellectu q̄ est lucerna vt ipm obscuret ne videat qd' agēdū sit: hoc em habito facile est ei hoiem ducere quo vult sicut q duxerit cęcū quocūq; se vertat cęcū facil'r trahit. Exēplum in Nabuchodonosor qui in psperitate constitutus in tātam mētis cęcitatē deuenit vt superbe diceret. Nonne hęc est Babylon magna quā ego ædificaui in robore fortitudinis meę &c. Sed ꝫ dicto fuit ita a deo punit' vt amisso vsu rōnis verteret in bestiā quātū ad æstimationē aliorū aspicientiū eū. vñ cū bestijs in deserto habitauit p septē tēpora. i. annos. vel sm alios. i. septē menses. Dañ. iiij. de pœ. dist. j. §. ex his itaq;. Scd'o ex aduersitate volūtas deprauata in melius cōmittatur.

Scd'a vtilitas

Aliqñ em cōtingit ꝙ hō reb' tēporalib' deditus tantū imergit in earū amorē ꝙ nullis psuasionibus monitis seu prædicationib' euelli pōt: sed inseparabiliter cū mūdo videt ligatus. scd'm illud Ps. xliij. Conglutinat' est i terra vēter me'. Aliq ṽo ad modū terrestriū aīalium repētiū: quæ a terra eleuari nō pñt: terrenis & caducis inhiāt & adhęrēt. Tunc aūt irascentis dei signū est sicut dictum est. ḡ. si sic laxatis habenis libere agunt: qcqd eorū voluntati placitum fuerit nulla aduersitate concussi. His em tanq; desperatis diuina seueritas acrius suppliciū reseruat. Vñ pulchre dicit Valeri' Maxi. Lento gradu ad sui vindictam diuina procedit ira: tarditatēq; cū supplicij grauitate cōpēsat: & in Esa. xxvj. dr. Misereamur impio. ei. s. in hac vita non aduersando. Et postea subdit. & non discet facere iustitiam. & ij. Macb. vj. Non sinere pctōribus ex snia. i. ad sui placitū agere: sed statim vltionem adhibere magni bñficij indiciū ē. Nō em &c. & Aug. Nihil ifœlicius ifœlicitate peccantium: qua pœnalis nutritur ipietas: & mala voluntas velut hostis interior roboratur. Manasses rex Iuda pessimus fuit super oēs reges Iuda: & diuti' regnauit multa mala faciendo: pp̄ter quę tādē captus a rege Assyriorū & ductus in Babyloniā in carcerē: cōuersus ad verā pœnitentiam orās exauditus fuit & reductus in Hiesm in regnū suū. ij. Paral. xxiij. Tertio ex aduersitate cōcupiscētia refręnatur.

Tertia vtilitas

Cū em corpus per flagella atterit cor circa libidinis delectatiōes nō vagat. Non enim vacat de carnalibus cogitare. Et hoc ad bonū interioris hois cedit. vñ dicit Greg. Quis nesciat ꝙ multo melius est ardere flāmis febrium ꝙ̄ igne vitiorū. & tñ cū febre corripimur: medelā quęrim' ac vitiorꝫ ęstū q occupare nos poterat cōsiderare negligim'. Videmus immanissimas bestias a maximis voluptatibus coerceri doloris metu. Filius prodigus accępta portiōe sub

stantiæ

stātiæ dū oia cōsumpsisset in regiōe longinqua viuēdo luxuriose necessitate famis vrgente ad patrem redijt relictis voluptatibus suis. Luc. xv.

Exēplū

In vitis patrū legit ꝙ cū quidā de fornicatiōe fortiter tētaret nec ieiunijs & vigilijs & orationibus cessaret tētatio: tandē abbas suus pcępit alijs monachis ꝙ multas ei molestias facerēt: & cū hoc eum accusarent tāq; ipse alijs fecisset iniurias. Qui post aliqd' tps interrogatus ab abbate si amplius tentaret. Respondit. mihi viuere nō licet & fornicari libet.

De tribus fructibus q̄ re ad iustos.

Alij vero tres fruct' vidētur pertinere ad iustos quibus ēt expedit sufferentiā habere circa pœnarū exercitia. Et est primus fructus argumentū experientiæ. scd's scutū custodiæ. tertius pręmiū gl'iæ. Primus ergo fructus est argumentū experientiæ: quo quis ex-

Primus

perit pprias vires. Nemo em dicit Greg. quantum proficit inter prospera cognoscit: pp̄ter qd' decipiunt aliq qui gloriant se multas virtutes habere: vitijs se non subiacere: nulla aduersitate ferri. Sed tales interdū si ex aliquibus iniurijs illatis se tangi conspexerint protinus in verba cōtumeliæ vel signa impatientiæ prorūpunt. Et ideo dr Eccl'i. xxvij. Vasa figuli probat fornax: & hoies iustos tētatio tribulationis. Non em artē gubernandi mare tranquillū aut ventus obsequēs ostendit: sed cū fluctus inundās gubernacula eruperit: vel ventus validus nauem cōcusserit. Sathā a deo petiuit potestatem ꝙ in Iob manum mittere posset ad hoc ꝙ de ipso experimentum sumeret. Iob. j.

Scd's fruct'.

Scd's fructus ex aduersis sequens in iustis est scutū custodiæ. apl's. ij. ad Cor. xij. testatur ꝙ ad sui custodiā datus est ei stimulus carnis. Cuius rōnē ibi assignat dicens. Ne magnitudo reuelationū extollat me. Vnde cū dñm ter rogaret vt stimulū a se auferret dixit sibi. Sufficit tibi gratia mea. q. d. Esto cōtentus si te per aduersa flagellatum mihi gratum pręseruo. Hoc proculdubio per experientiā videmus ꝙ frequenter sanctus homo: nisi sub disciplina aliqua arceatur: faciliter ad vana plabit. Natura em humana propter sui corruptionem procliuior est ad vitia ꝙ̄ ad virtutes. & iō statim ipsa sua libertate abutit: nisi aliqua aduersitate terreatur. vñ dicit Greg. de Salomone ꝙ idcirco cor Salomonis funditus sapientiā deseruit: qm̄ eum nulla exterius disciplina custodiuit. Legit de quodam qui orās & recōmendās se. b. Tho. martyri Cātuariēn. p sanitate obtinēda: cum recuperasset dubitans virū vtile esset aię suæ: orauit vt reuerteret infirmitas si vtile aię suę foret: & reuersa est.

Tertius fructus.

Tertius fructus est pręmiū gloriæ. Vbi sciendū est ꝙ iste est quidā generalis fructus qui cōsequit ad oia prędicta. Vñ sola hæc cōsideratio sufficiēs est ad mitigandū aduersitates. Cōsideratio em premij minuit vim flagelli: vt dicit Greg. Est tñ sciendum

ad quid ordinat hūana aduersitas.

ꝙ mundana aduersitas directe ordinat ad pręmiū gloriæ: sicut ad propriū effectū. vnde Iaco. v. dr. Ecce agricola expectat preciosum fructum terræ patienter ferēs donec accipiat tēporaneū & serotinū. Ezechiel peregrinus & exul in Chaldęa stans in medio captiuorū vidit cœlos apertos & habuit multas visiones: ad innuendū ꝙ qui conuersant in mūdo vt peregrini mundo despecti & oppressi: diuinis cōsolationibus replent. Ezech. j. Et Stephanus inter persecutiōes & ictus lapidum vidit cœlos apertos. Ad hoc potest induci illud Luc. viij. Hi afferunt fructū in patientia. Vbi notant tria. Pręparatio fructificabilis: ibi. s. signati per bonam terram. In quo concurrunt quatuor. s. ꝙ terra cordis

de trib' ꝯditiōibus terræ boni cordis.

nō sit per curiositatem quasi a viatoribus cōculcata. Scd'o ꝙ sit spinis cupiditatis purgata. Tertium ꝙ sit a lapidibus superbiæ liberata: & in humore humilitatis fundata. Ista tria cōmuniter inducunt tristitiā & impatientiam. Quarto ꝙ sit veritate scripturæ seminata. Secūdo notatur lucratio delectabilis: ibi. fructum afferunt. Et de fructibus qui delectāt habes hic. ḡ. Tertio notatur exercitatio commendabilis: ibi. in patientia. Quid sit patientia & de laudibus eius & inductiuis habes. ḡ. in. c. isto per totum.

¶De perseuerantia quid sit: & circa quę cōsistat. & de eius effectibus. Capitulum. VIII.

VLTIMO RESTAT VIDERE

De perseuerātia circa qd se habeat.

de virtute pseuerātię. Circa quā tria tantū consideremus. Primo quid sit & circa quid existat. Scd'o de eius extremis malitijs. s. mollitie & pertinacia. Tertio de eius effectibus. Ad videndū aūt quid sit pseuerātia: & circa qd cōsistat. videndū est qūo ad virtutē fortitudinis ptineat. Ex hoc em apparebit nō solū eius materia: sed ēt aliarum virtutum quæ fortitudini annectunt. Est ergo sciendum ꝙ fortitudo est virtus principalis respectu oim virtutū respicientiū aliqua ardua. in qbus est difficile firmiter persistere.

Quid sit fortitudo.

Huius quidē ratio est: qa ad virtutē principalē pertinet generalē modū cōstituere circa aliquā materiā: & in illa attēdere qd' ē difficillimū: & maxime arduū. Hoc em ad principalitatem virtutis pertinet. Modus aūt generalis quē cōstituit fortitudo est firmiter persistere in his quę difficultatē habēt. Quanto ergo difficilius est in aliquo arduo se habere tāto principalior est virtus q̄ circa illud firmitatē prębet animo. Difficilius est aūt firmiter se habere in periculis mortis in quibus cōfirmat animū fortitudo: ꝙ̄ in maximis bonis superādis vel adipiscendis: in qbus firmat animū magnanimitas: vel in maximis sumptibus expēdendis: in qbus firmat animū magnificentia: vel in sufferēdo ęquanimiter aliena mala cōtristātia mentem in quibus firmat animū patiētia: vel in cōstāti permanētia actuū virtuosorū vbi cōfirmat animū perseuerātia. Nā firmare animū circa pericula mortis est dispēdiū psonę. In alijs aūt pōt esse dispēdiū bonorꝫ tēporaliū aut delectationis animi vel quietis. Et apparet ꝙ fortitudo ē principalis in materia arduorū & difficillimorum cui ille quatuor annectunt sicut secūdarię principali. Cōueniūt em cū ea in materia: qa oēs tendūt in aliqd' arduū. Sed excedunt ab ea in hoc ꝙ illud arduum in quod tendit fortitudo, est oim arduorū difficillimū. Et hęc duo requirunt ad hoc ꝙ aliqua virtus iungat alicui principali. s. cōuenientia in materia & excessus sup eū quantū ad eius maximū. Ex prædictis ergo apparet ꝙ virtus pseuerantiæ de qua ad psens est sermo fortitudini adiūgit tāq; secūdaria pricipali: vt pote animū firmās ne timore fatigationis laxet ex diuturnitate boni operis. Et hæc est quędā difficultas in sustinendo: minor tñ ea q̄ cōtra mortis pericula. Vñ quędā diffinitio magistralis dat de pseuerātia talis. Perseuerātia est permanentia in bono diuturnalis & finalis.

quid sit perseuerantia.

Tul. vero in. j. Rhet. sic eā describit. Perseuerantia est circa bene cōsiderata stabilis & perpetua māsio. Ad insinuādū virtutē perseuerātię angelus pręcępit Loth egrediēti de terra Sodomorum: ꝙ non respiceret post tergū. cuius cōtrariū fecit vxor ei' quę idcirco versa est in statuā salis. Geñ. xix. In hoc insinuat dñs ꝙ incipiēti bonū opus nō est desistendū ab eo p contrarium actū: qa sicut ipse dicit in euangelio. Nemo mittens manū ad aratrū & aspiciens retro: aptus est regno dei. Luc. ix.

§. I. EXTREMA PERSEVERANTIE

sunt duo. Vnū sm defectū: & dr mollities: aliud sm excessum: & dr ptinacia. Mollis dr a muliebritate.

De duobus vitijs ꝯrijs perseuerantiæ.

Et sicut perseuerātia in hoc cōsistit: ꝙ nō recedit a bono pp̄ter diutinā perpessionē difficiliū & arduorꝫ: ita mollis dr q de facili recedit a bono pp̄ter aliqua difficilia quæ sustinere nō pōt. Nā dr molle qd' facile cedit tāgēti: nō aūt iudicatur molle qd' cedit fortiter impellēti. Nā valde stabilia cedūt a maxime impellētibus: vt turres a machinis: nec tñ dicunt molles. Silr si qs deficiat a maxime impellētibus vt sunt pericula mortis. non dr mollis, sed timidus: sed mollis qd' qñ circa quędam alia nō tam difficilia causantia animi fatigationē: vel tristitiā propter diuturnitatē tpis recedit a bono opere. Mollis fuit populus Israel qñ i deserto fatigatus ex itinere cœpit murmurare. Silr qñ reuersis exploratoribus terræ promissionis volebant reuerti in Egyptum audita relatione eorum: sed nō fuit mollis Iosue & Caleph firmi permanētes. Pertinax aūt dr qui in propria snia permanet plus ꝙ̄ oportet. Vñ ptinax valde tenax dr q vult se tenere firmiter in oib' q̄ cōcipit.

Pertinax quis dicatur.

Et nascit sm Greg. in moral. hoc vitiū ex inani gl'ia. Hęc est aūt differentia inter angelum & hoiem: qa angelus cū apprehendit intellectu aliquam rem subito intelligit eā sine discursu rōnis cū oibus eius pprietatib': & sic etiā volūtate immobiliter adhęret: cui p amorē adhęret. Homo enim cū sit rōnalis nō intelligit nisi per discursum rōnis: de noto ad ignotū pcedendo: & qñ ei aliquādo videt demōstratio: apparet ei al's dialectica probatio vl' sophistica. Et qa apprehēsiue rñdet appetitiua. iō ēt volūtas non adhęret apprehensis immobiliter: sed variabiliter. Pertinet ergo ad hoiem nō semper in eodē pposito pmanere: qa hoc esset sequi naturā angeli nō hois: qd' esset pręsumptuosum. vñ Greg. xxij. q. iiij. diffinitio. Diffinitio incauta laudabiliter soluēda est: nec ē puaricatio: sed temere-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritatis emendatio. Exemplū. Asahel frater Ioab cursor velocissimus qa pertinaciter voluit persequi Abner nec suationibus eius voluit desistere: occisus est ab eo. ij. Reg. ij.

§. II. TERTIO LOCO AGENDVM

De esse ctib⁹ p- seueran tię.

est de effectibus perseuerātiæ: qui sunt quatuor. Habet em sola optata impetrare. Insueta in naturā mutare. Acquisita confirmare. Et virtutes oēs in bono confirmare. Primo em optata impetrat. Perseuerātia em facit orationem continuā & diuturnam. Hæc aūt continuitas siue diuturnitas intelligēda est p statutis tēporib⁹ & horis semper orek: vel alijs bonis operibus insistāt: vel saltē desideriū bene operādi cōtinuek. Continua aūt oīo excluso quocūq; tpis interuallo nō est possibilis: tū qa oportet alijs multis intēdere: tū ēt qa homo propter corporis fragilitatē & naturę corruptionē nō pōt tantā mentis intēsionē habere. Ite non est vtilis tāta oīonis assiduitas. Nā quātitas vnjuscuiusq; rei debet esse proportionata fini ad quē est: sicut tāta debet eē quātitas medicinæ quātā requirit sanitas inducēda. Finis aūt oīonis ē excitatio humani desiderij in deū. Debet ergo esse tāta oīonis prolixitas: quātū est vtile ad excitandū feruorē desiderij. Cū p̄ hāc mēsuram excedit: ita p̄ sine tędio durare nō possit: nō vltra oino protēdēda est. vñ Aug. ad Probā. Dicunk fratres in Egypto crebras quidē oīones habere: sed eas breuissimas & raptim quodammodo iaculatas: ne illa vigiliter tecta quæ oranti plurimū est necessaria. per productiores moras euanescat atq; hebetek intēsio. Acp hoc etiā ipsi satis ostēdūt hāc intēstionē: sicut nō esse obseruandā si perdurare nō pōt: sic si perdurauerit non cito esse rumpendā. Hiero, de instantia oīonis sic ait. Importuna in euangelio mulier tandem meruit audiri. f. Chananęa clauso ostio cum seris, licet media nocte ab amico amicus panes accepit &c, de pœ. dist. j. importuna. Exēplū etiā de apl̄is q vt dr Act. j. erāt perseuerātes in oīone. & sic acceperūt spūm̄ copiose. Sed'o pseuerātia insueta in naturā

Sed's effectus

& p p̄ns in delectationē cōmutat. Frequētia em operandi habitū virtutis inducit sed'm ph̄m in. ij. Ethi. dicentē: q̄ ex frequēter iusta operari seu agere sum⁹ iusti: ac ex frequēter tēperata facere tēperati: & sic de alijs. Habitus aūt est qualitas difficile mobilis: sicut dicit P̄ps. Et ideo sed'm Tull. ad modū naturæ est rōni consentaneus. ppter quod ad bona assuet⁹ & delectabil⁹ & absq; difficultate operat. vñ dicit Greg. in ep̄lis. Subito ppcedēti de vmbra ad solem: de otio ad laborē graue cernit eē qd' incipit: sed posīq; suescere coperit vsus tollit difficultatē: inuenitq; facile esse qd' ipossibile ante putauit. Si quis ergo vult esse virtuosus necesse habet virtutes frequētare. Nā videam⁹ naturā cōtinue operādo ex modicæ nucis additione imperceptibil̄r magnam arborē facere: & paruā materiā cōtinuitate naturæ operantis in maximū corpus excrescere: & aquā mollē perseuerāti percussiōe sup durū lapidē cadendo cauare. Hoc totū bonū efficit pseuerātia in actibus moralib⁹ multo efficaci⁹ q̄ natura in naturalib⁹ rebus. Cęcus a natiuitate a christo illuminatus cū eū prius ignoraret contra Pharisęos cōminantes & blasphemātes cōstanter in cōfessione veritatis perseuerauit Io. ix. Exemplū de Nico. sene incōtinētissimo pro quo Andreas perseuerās in oīone obtinuit vt contineret.

Tertius effectus

Tertio perseuerantia acq̄sita cōseruat. Frequenter em hō q virtutes multas acq̄siuit ex torpore & negligētia eas pdit. Nā licet p virtutē habeat q̄ sit bonus: nō tn habet q̄ semp in bono p̄sistat. Ad hoc em regrik gratuitū dei donū cōseruātis hoiem i bono vsq; in finē vitę. Cū em liberū arbitriū de se semp sit vertibile q̄diu viuimus in hac vita: vt dictū est. ō, nō dak ei per habit⁹ virtutū etiā infusarū q̄ se immobiliter in bono statuat. Vñ dicit Aug. in lib. de correptiōe & gra q̄ primo homini datū est: nō vt perseueraret: sed vt pseuerare posset. Et hoc multo magis verificak in statu naturę corruptę. Et sic patet q̄ ad cōseruationē virtutū requiritur perseuerātia virtutū quæ negligētiā & torporē tollit & virtutes in operatiōe semp virescere facit. vñ dicit Aug. q̄ perseuerantia magnū donū dei est quo cætera dona dei cōseruanē. Daniel propter crudele regis Darij ędictum: trinā orationē quā ante deū faciebat. i. ter in die non dimisit sed cōstanter in his bonis q̄ agere cōsueuerat perseuerauit Dañ. vj. vt habef Tob. viij. Exemplū etiam de Sara vxore

Quart⁹ effectus

Tobię. Quarto perseuerātia virtutes in bono cōsummat. ſm em ap̄lm. j. ad Cor. ix. Multi quidē in stadio currunt sed vnus accipit brauiū. qd' de perseuerāte est intelligendū sed'm glo. Vñ dicit Greg. in moral'. Incassum bonū agit si ante vitę terminum deseratur: ga frustra velociter currit q priusq; ad metā venerit deficit. & de pœ. dist. ij. multi bene incipiūt. &. c. seq. & Chry. dicit. Tolle perseuerātiā: nec obsequiū mercedē habet: nec beneficiū grās, nec laudē fortitudo. Denicq; nō qui inceperit: sed qui pseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit. Est igitur vt dicit Bern̄. singularis filia Cā quasi summi regis virtutū finis & cōsummatio. Et qa tantū bo- rediabo nū per istā acquirit. ideo diabolus multū ei insidiatur. Vñ Ius vir dicit Bern̄. in ep̄lis. Scias diabolū soli semp perseuerantiæ tuti per insidiari, quā solā virtutē nouit coronari. Ergo stude perse seueran uerātiæ quæ sola coronat. Et hoc signauit deus Gen̄. iij. Ioę tiæ inst quēs ad serpentem. Et tu quidē insidiaberis calcaneo eius. diatur. Per calcaneū nāq; intelligitur extrema pars vitæ: cui diabolus multū insidiak sed cōtra insidias eius perseuerantia eius caput cōterit. Complementum ergo & cōseruatio operū nostrorū est perseuerantia. In lege iubef in omni sacrificio cauda offerri. Leui. iij. Et Iacob filio suo Ioseph tunicā fecit vsq; ad talos totum corpus tegentem. Gen̄. xxxvij. Et nota q̄ perseuerantia est virtus specialis prout importat propositū persistendi in bono nec deficiēdi propter aduersa vllo tępore. Sed prout importat ipsam actualē cōtinuationē in bonis operibus vsq; ī finē vitæ: nō ptinet hoc ad virtutē specialē. Et de hac dicit Aug. de pœ. dist. vij. si ex bono. Cur hoc vt hō finiat hanc vitam anteq; ex bono mutef in malū: cur aūt illud alijs donetur alijs non donetur: ignorak. Id tn donū dei esse in bono perseuerantia sed'm scripturas fateantur nobiscū. Et cur alijs def: alijs nō def sine murmure aduersus deum dignentur ignorare nobiscum.

TITVLVS. IIII. DE TEMPERANTIA

¶ Quid sit tēperātia: & circa quā materiam versak. Cap. I.

POST HOC AGENDVM EST de temperantia. de qua quatuor videnda sunt. Et primo quid sit: & circa quā materiā versak. Sed'o de partibus eius integralibus. f. verecundia & honestate. Tertio de partibus subiectiuis. f. abstinentia & sobrietate & castitate. Quarto de partibus potentialibus. f. continentia, manſuetudine, clementia, modestia, eutropelia, studiositate & humilitate. Ad primi euidentiā duo breuiter sunt videnda. f. de ratione appropriationis huius noīs tēperātia ad specialē virtutē: & de ipsa materia seu obiecto virtutis. Sciendū est igit q̄ sed'm cōsuetudinē humanę locutionis aliqua noīa communia restringuntur ad signādū ea solū quę sunt p̄cipua inter illa quę sub tali communi signatione cōtinenk: sicut nomē vrbs qd' cōmuniter & indifferenter significat quālibet ciuitatē: antonomatice accipik pro ciuitate Romæ. ſm hoc ergo nomē temperantia dupliciter pōt accipi. Vno modo ſm cōmunitatē suę significationis: & sic tēperantia nō est virtus specialis sed potius generalis. Vel potest dici conditio sequēs oēm virtutē ſm q̄ quędā moderatio requirik in qualibet virtute morali. Hoc em importat nomē temperantia. Significat em quandam tēperiē: quā ratio ponit in humanis operatiōibus & passiōibus. Alio modo cōsiderak quasi antonomatice, ſm q̄ significat moderationem in his quæ habent maxime hominē allicere: & a bono rationis abducere. cuiusmodi sunt delectationes ciborum & venereorū. Et hoc modo temperantia est virtus specialis. Ex hoc aūt faciliter apparet circa quam materiam existat. Dictū est em. ū. q̄ ad virtutem moralē pertinet cōseruare bonū rationis contra passiones eius ordini repugnātes. Concupiscentiæ aūt delectationū tactus circa quas temperantia cōsistit maxime sunt rationi repugnātes. Nā delectatio tanto est vehementior quāto cōsequik operationē magis cōnaturalem. Maxime aūt ai alibus naturales sunt operationes quib⁹ cōseruak humana natura. Hæc aūt cōseruatio cōsideratur vel in indiuiduo: & hoc fit p cibū & potū. Vel in spē. & hoc fit p cōiunctionē maris & fœminę. Et ideo circa delectatiōes & cōcupiscētias reprimēdas cibor⁹ & potuū ac ēt venereorū ppriе habet cōsistere tēperātia. vñ dicit Aug. in li. de libe. arbi. Tēperātia est affectus coercēs & cohibēs appetitū ab his reb⁹ q̄ turpiter appetunt. & Tul. in. j. Rhet. dicit. Tem- Diffi perātia est rationis in libidinē atq; alios non rectos animi tio tēpe impetus firma & moderata dñatio. Sancta Iudith. tempera rantię tissima

tissima fuit in oi genere tēperantię. Nam sicut dicit Hiero. Ieiunijs erat confecta. lugubri habitu sordidabat. cilicium habēs sup lūbos suos, secretū cubiculū in superioribus domus fecerat vbi clausa manebat cum puellis suis. Sicq; sua viduitatē i sctā puritate ducebat. Iudith. viij. &. ix. & Aug. Princeps omnium vitiorum dū videret Adā ex limo terrę ad imaginē dei factū, pudicitia ornatū, tēperātia compositū, charitate sp̄lēdidū, primos parētes illis donis actantis bonis spoliauit pariter ac peremit. de pœ. dist. ij. principes.

§. I. DE PARTIBVS TEMPERAN

De partib⁹ integralib⁹ tēperantiæ.

tie integralib⁹. Nota ſm be. Tho. ij. q. cxliij. ar. j. in cor. q. p̄ alicui⁹ virtutis cardinalis triplices partes esse p̄n. f. integrales, subiectiuę, & potentiales. Partes integrales alicuius virtutis dicunk conditiones quas necessariū est concurrere ad virtutē. & sed'm hoc duę sunt partes integrales temperātiæ. f. verecūdia p quā aliqs refugit turpitudinē tēperantię cōtrariā: & honestas per quā aliqs amat pulchritudinē tēperātiæ. Nā inter virtutes p̄cipue tēperātia vēdicat sibi quę dā decorē: & vitia itēperātię maxie turpitudinē habēt. Partes aūt subiectiuæ hui⁹ virtutis sunt species eius. Oporter aūt diuersificare species virtutū sed'm diuersitatē materiæ vel obiecti. Est aūt tēperātia circa delectationes tactus q̄ diuidunk in duo genera. Nā quędā ordinank ad nutrimentum & in his quātū ad cibū est abstinētia: quātū ad potū est sobrietas. Quędam ordinantur ad vim generatiuā: & in his quantū ad delectationem principalē ipsius cōiter est castitas quātū ad delectatiōes quę sunt in tactu & oculis & amplexibus: & hmōi est pudicitia. Partes potentiales virtutis dicunk virtutes sed'm quę modū quę principalis virtus obseruat circa aliquā materiā illæ idē obseruāt in q̄busdā alijs materijs in quibus non est ita difficile. Pertinet aūt ad tēperātiā moderari delectatiōes tactus quas difficilius est moderari. Vñ quęcūq; virtus moderationē aliquam operak in aliqua materia & refrēnationē appetit⁹ in aliqd tędēs ponef pars potentialis tēperātię: sicut ⁊tus ei adiuncta. Qd' cōtingit tripl̄r. Vno mō i interioribus motib⁹ animi. Alio mō in exterioribus motib⁹ & actib⁹ corporis. Tertio mō ex interioribus rebus. Preter motū aūt cōcupiscētię quę moderak & refrēnat tēperātia tres motus inueniunk in aia tendētes in aliqd. Primus qdē est motus volūtatis cōmotę ex impetu passiōis: & hūc motū refrēnat cōtinētia: ex q̄ fit vt licet hō immoderatas cōcupiscētias patiak nō tn̄ voluntas vincik: sed resistit. Alius motus interior in aliqd tędēs est motus spei & audacię quę ipsam cōsequit. Et hūc motū moderak seu refrēnat humilitas. Tertius motus est irę tendentis in vindictā quā refrēnat manſuetudo siue clemētia. Circa aūt motus corporales moderationē & refrēnationē facit modestia: quā Andronicus in tria diuidit. Ad quorū primū ptinet discernere qd sit faciendū & qd dimittēdū: & qd quo ordine agēdū: & in hoc firmiter persistere. & quātū ad hoc ponit bonā ordinationem. Aliud est q̄ homo in eo qd' agit decentia obseruet: & quantū ad hoc ponit ornatū. Tertiū est in colloquijs amicor⁹ & qbuscūq; alijs: & quātū ad hoc ponik austeritas. Circa exteriora ⁊o duplex moderatio est adhibenda. Primo quidē vt superflua non requirant: & quantū ad hoc ponitur a Macro. parcitas: & ab Andronico p se sufficiētia. Sed'o vt nō nimis exq̄sita requirat & quantū ad hoc ponit Macrobius moderationē. Andronicus sufficiētiā. Et sic cū Tullius nō ponat in rhe. sua ptes tēperātię nisi cōtinētiā, clemētiā, & modestiā: cōprehendit ipse sub modestia oīa illa q̄ ptinēt ad moderationē corporalīū motuū & rei⁹ exterior⁹: et moderationē spei. i. hūilitatē.

§. II. DE VERECVNDIA QVE EST

Devere cundia quid sit vtrū sit virtus.

pars integralis tēperātię: qd sit: & de quo: & vtrū sit ⁊t⁹. Est aūt verecūdia ſm p̄ha in. iij. Ethi. timor ignominiosi, ſm Damas. aūt est timor in turpi actu: vel de turpi perpetrato. Pro cuius declaratiōe sciēdū sed'm bea. Tho. ij. q. cxliij. ar. ij. q̄ timor ppriе ē de malo arduo: qd' difficile vitak. Est autē duplex turpitudo. Vna vitiosa. f. q̄ p̄sistit in deformitate actus volūtam. Et hęc proprie loquēdo nō habet rōnē mali ardui. Qd' em in sola hoīs volūtate cōsistit nō videf esse arduū: & supra hoīs ptātē eleuatū. Et propter hoc non apprehēdit sub rōne terribilis. vñ dicit p̄ps in. ij. the. q̄ horum malor⁹ nō ē timor. Alia est turpitudo quasi pœnalis q̄ cōsistit in vituperatiōe alicuius: sicut q̄dā claritas gloriæ p̄sistit i honoratiōe a lieui⁹. Et qa hmōi vituperiū habet rō- uē mali arduu: sicut honor habet rōnē ardui boni: verecūdia q̄ timor turpitudinis. prio & pricipal̄r respicit vitupe- Verecū dia ti- riū seu opprobriū. Et qa virtuperiū debef vitio sicut honor mor rur virtuti: ideo ex cōsequēti verecūdia respicit turpitudinē de- pitudis fectuosam. Dupl̄r aūt respicit verecundia culpā. Vno mō quia ex verecūdia hō desinit agere turpia. i. vitiosa, ppter timorē improperij. Alio mō vt hō in turpibus quę agit vitet publicos cōspectus propter timorē vituperij. Horū primū ſm Greg. Nazian. ptinet ad erubescētiā. sed'm ad verecundiā. Quia igit verecūdia proprie respicit ingloriationē ſm q̄ debef culpę q̄ est defectus volūtarius: tō de opprobrijs & contumelijs q̄ inferuntur alicui p̄ virtutē virtuosus nō curat sed cōtēnit: quia indigne sibi ſrogantur: sicut legit de apostolis Actuū. v. q̄ ibant gaudētes a conspectu cōcilij &c. Ex imperfectiōe aūt virtutis, puenit q̄ aliqs verecūdef de opprobrijs q̄ sibi inferunt propter virtutē. Qd' verecundantur hoīes de paupertate, ignobilitate, seruitute, & hmōi: prouenit ex hoc: quia sicut honor q debef ⁊tuti habet quādā excellentiā: ita vituperiū qd' proprie debef culpę respicit aliquē defectū ad minus ſm opinionē hoīm. de reme De operibus virtuosis in se cōsideratis non est verecūdia: dio i bo sed per accidens contingit q̄ aliqui de hmōi verecundenk: nis ope vel inquātū habenk vt vitiosa ſm opi. aliquorum: vel rib⁹ vñ inquātū hō refugit in opib⁹ ⁊tuosis notā de p̄sumptiōe dicank. vel simulatiōe. Qd' de maioribus malis hoīes minus verecundent aliqñ: procedit vel quia illa maiora habēt minus de rōne turpitudinis: sicut vitia carnalia magis specialia: vel quia in quodā excessu temporalis boni se habent: sicut verecūdant homines magis de timore q̄ audacia: & furto magis q̄ rapina & hmōi.

§. III. EST AVTEM VERECVNDIA

Qd' ve recūdia est virt⁹ large su mendo

virtus: sumēdo large nomē virtutis: put. f. virt⁹ dr oēq; ē bonū laudabile in hūanis actib⁹ vel passiōibus: & sic verecundia ē virtus: ga quędā laudabilis passio. di. lxxxvj. cōsiderāda. dicit Amb. q̄ verecundia ingenuos prodit natales. Sumēdo aūt virtutē ppriе: sic nō est virtus. Nā virtus est q̄dā pfectio: vt dr. ij. Phy. Et iō omne illud qd' repugnat pfectiōi: etiā si sit bonū: deficit a rōne virtutis. verecundia aūt deficit a pfectiōe. qa est timor alicuius turpis: qd'. f. ē ex probabile. sicut aūt spes est de bona possibili & arduo: ita & timor est de malo possibili & arduo. Ille aūt q̄ est pfect⁹ ſm habitum virtutis nō apprehēdit aliqd' exprobrabile & turpe ad faciendū vt possibile & arduū. i. difficile ad vitandum: nec; actu facit aliquid turpe vñ opprobriū timeat: & sic proprie non est virtus: qd' ēt dicit p̄ps in. iij. Ethi. Quāuis aūt cōsistat in medio ſm rōnē verecūdia: nō tn̄ est habitus electiuus q.d' reqrik ad rōnē virtutis: sed est passio vt dictū est. Et qa vitia q̄ pertinēt ad intēperātiā: maxime habēt turpitudinē vel etiā exprobrationē cū p ea magis assimulemur brutis aialibus. Iō verecundia q̄ est timor de turpi: magis respicit tēperantiā q̄ alias virtutes. f. rōne motiui. Pōt tamen pertinere ad alias virtutes inquātum vitia eis appposita sunt turpia. Fouet autē verecundia honestatē remouendo quę sunt honestati contraria: nō ita q̄ pertingat ad pfectam rōnē honestatis. Sic aūt eā describit Amb. in li. de offi. Verecūdia socia & familiaris est mentis placiditati: proteruiā fugitans: ab oī luxu aliena: sobrietatē diligit: honestatem fouet: & decorem regit. Publican⁹ de peccatis ita verecūdabaf q̄ nō audebat oculos ad cœlū leuare & templo appropinquare. Lu. xviij. Dña q̄ iniecit oculos in Ioseph inuerecūda valde fuit inuitans eū de adultera potiⁿ p̄misit se incarcerari q̄ assentire malo. Signa virtuosę verecūdię ostēderunt magna filij Noe duo. f. Sem & Iapheth qñ auersis faciebus posuerunt palliū sup Noe nubro. q̄ verecūdia ingenuos prodit natales. dist. lxxxv. cōsideranda. Vnde dicit idē de virgine Maria q̄ erat verecūpra modum. Ita aūt est vtilis q̄ dicit Aug. in li. de pœ. Fit dignus venia qui erubescit, p Christo. f. confitendo vere- maria ⁊ go erat verecū da. cūde p̄m suū: vt de pœ. di. v. considereat.

§. IIII. VERECVNDANTVR AVTEM

Devere cūdia. f.

hoīes maxime ſm p̄ha in. ij. the. corā virtuosis sapientib⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

corā q⁹ b⁹ quis vereꝯ datur.

coniunctis familiarib⁹ & ꝓpalātibus vitia de defectibus magis q̄ corā aliis. Ratio huius est ꝑm bea. Tho. vbi. ē. qa cum virtuperiū opponatur honori: sicut honor importat testimoniū quoddā de excellētia alicuius, & ꝓcipue q̄ est ꝑm virtutē: ita opprobriū cuius timor est verecūdia: ꝑportat testimoniū quoddā ex defectu alicuius: præcipue q est sc̄m culpā. Et iō quāto testimoniū alicuius reputat maioris ponderis: tanto magis ab eo verecundamur. Pōt autē testimoniū alicuius ponderis maioris reputari tripliciter. Vno modo propter certitudinē veritatis ꝓcedētē ex rectitudine iudicij: sicut patet de sapiētibus & virtuosis a quib⁹ homo magis desiderat honorari & magis ab eis verecundatur. Vnde a pueris & bestijs nullus verecundatur, ꝓpter defectū iudicij recti q est in eis. Sc̄o mō propter certitudinē ꝓuentētē ex cognitiōe quasi particulari eoꝝ de qb⁹ est testimoniū: qa vnusquisq; bene iudicat q̄ cognoscit. Et sic magis verecūdamur a ꝓsonis cōiūctis quę magis facta nr̄a considerant. A peregrinis aūt & oīno ignotis ad quos facta nr̄a nō puenīūt, nullo mō verecūdamur. Tertio mō est testimoniū alicuius magni pōderis ex effectu. s., ꝓpter iuuamentū vel nocumentū ab eo prouenīens. & iō desiderant homines magis honorari ab his qui pōt iuuare: & magis verecundātur ab his q̄ pōt nocere. Et inde est q̄ quantum ad aliquid magis verecūdamur a ꝓsonis magis coniunctis cū quib⁹ sum⁹ semp cōuersati: quasi ex hoc nobis ꝓueniat per petuū detrimētū opprobrij. Qd̄ aūt prouenit a pegrinis & trāseūtibus cito trālit. Sic ēt magis verecūdamur a propalatoribus vitiorū & irrisorib⁹ & fabularū lictorib⁹ ꝓp nocumentū inde prouenīēs quod est diffamatio apud multos. Apud illos etiā inter quos nihil mali fecimus verecundamur ꝓp nocumentū sequēs: quia per hoc amittimus bonā opinionē quā de nobis habebāt. Ab illis a qb⁹ aliqd de nouo postulamus vel quoꝝ volumus primo eē amici magis verecūdamur, ꝓpter nocumētū inde prouenīēs. impedimentū implēdę petitiōis & amicitię assumēdę. A filib⁹ nobis in malis nō verecundamur eos cognoscēdo: quia non ęstimamus q̄ defectū nr̄m apprehendāt vt turpe.

§. V. ERVBESCENTIA NON INVE

de vere cūdia in qb⁹ź vitāda & in qb⁹ mo derāda.

nīt in ꝓfectę ꝑfectis: vt patet in. iiij. Ethi. Necī obstinatis profundatis in pctō ꝑm illud Hiere. iij. Frons meretricis facta est tibi erubescere nescisti. Huius ratio est ꝑm bea. Tho. vbi. ē. quia cū verecundia vt dictū est: sit timor turpitudinis. q̄ aliquod malum non timeatur pōt cōtingere: vel qa illud nō estimatur vt malū: aut qa non ęstimat vt possibile vel difficile euitari. Et ꝑm ꝫ verecūdia deficit in aliquo dupliciter. Vno mō qa ea q̄ sūt erubescibilia nō apprehēdunt vt turpia. Et hoc mō & rōne carent verecundia in peccatis profundatis quibus sua pctā non displicēt: sed magis de eis gloriant. Alio mō qa nō cōprehēdūt turpitudinē vt possibile sibi vel quasi nō facile euitabilem. Et hoc mō senes & studiosi verecūdia carēt. Sūt tn̄ sic dispositi: vt si in eis esset aliqd turpe de hoc verecūdarent & sic defectus verecūdię reperit in pessimis & optimis: sed ex causis diuersis. Inueniturētiā in his qui mediocriter se hn̄t ꝑm q̄ est in eis aliqd de amore boni: & tn̄ non sunt totaliter immunes a malo Et qa vt dr̄, iiij. Ethi. vitanda sunt a virtuoso non solū quę sunt mala ꝑm veritatē: sed ēt ꝑm opinionē, sc̄m illud apli ꝫ. ad Thessa. v. Ab omni specie mala abstinete vos. lō em̄ caueāt ab his q̄ sunt signa vitiorū de quibus ēt hoies erubescūt: & non solū de ipsis vitijs nō est in eis verecūdia in hmōi. Est aūt in ꝑfectis aliqs mod⁹ verecūdię ꝓueniēs rōnē: sicut & cæterarū passionū. Nec dr̄ pars tēperantię quasi intrās essentiā eius: sed quasi dispositiue se habens ad eam. Vñ Amb. dicit q̄ verecūdia facit prima fundamenta tēperantię: inquantum. s., incurrit horrorē turpitudinis.

§. VI. NOTA QVOD VERECVN

dia de qbusdā ē vitāda: de qbusdā ē postergāda: de qbusdā est moderanda: & de qbusdā est ꝓcurāda. Et primo quantū ad bona facienda. Nā dimittere facere honū propter verecūdiā ne irrideant ab hoibus pctm̄ est. vñ Christ⁹ Luc. ix. Si qs me erubuerit & meos sermones. s. seruare: vel annuntiare vel discere: hūc filius hois erubescet cū venerit in maiestate sua. & sil'r erubescere reprehēdere crimina q̄n rephēdi debet. Vñ Nathan nō erubuit rephēdere regē Dauid de adulterio. Nec Ioan. bap. Herodem de incestu. vnde & Esa. nō dimisit propter verecūdiā ad seruandū mandatū sibi a deo factū: quin iret nudus per triennīū per ciuitatē cum tamen esset de semine regio. Hic tamē latet anguis in herba vnde caute ambulandum. Nā quidā sub specie mortificationis vocātes se spūales: nudos se offerunt aspectui aliorū sine causa vrgente: addentes & alia turpia: et si non cōmixtionē vt sic mortificēt se: sed vt ꝫ aias mortificāt: qa hmōi mortale est: nisi essent certi de reuelatione dei eis super hoc facta qd̄ nō legit in nouo testamēto. Et primi parētes post pctm̄ erubescētes fecerūt perizomata: & deus addidit tunicas pelliceas ad honestatē. Sc̄da verecundia est posteriganda. i. non curāda: cū. s. est de his quę nō sunt pctā vt de paupertate: de illegitimatiōe: de sterilitate & hmōi. vñ Chry. Nūq̄ de vitijs parētū erubescamus: sed illud vnum quęramus semper amplectamur virtutē. di. lvj. nūq̄. & Ambro. Pudor est fœminis nuptiarū ꝓmia nō habere. i. filios qb⁹ hęc est sola eā nubēdi. xxxij. q. ij. pudor. vbi glo. sola. i, ꝓcipua causa. Et tm̄ per eas nō stat quin habeāt non est cur debeant erubescere: sicut nec Zacharias & Elizabeth. Tertia est moderanda: videlicet de pctis commissis. Nā debet quis erubescere: & principaliter respectu offensę dei. sed nō tantū vt ꝓ hoc omittat ꝓfessionē: vel intret desperationē. Vñ Aug. Caueat peccator ne vexabilem ductus diuidat cōfessionē. s. dicēdo diuersa diuersis, hoc em̄ est ad hypocrisim tendere & semp venia carere. de pœ. dis. v. cōsideret. Debet ergo eā tēperare: qa i se bona ē ꝓfessio & vtilis. Ambro. Nō habet qd̄ erubescat cui pctm̄ dimissum est. s. ꝓ pniam de pœ. di. j. ꝗbū dei. Quarta ē ꝓcurāda. s., cū hō tētat de pctō debet considerare opprobriū qd̄ ei inde sequit coram deo & mūdo: & hoc multū retrahit hoies ꝑcipue iuuenes: non minus q̄ dei timor. Pā. xliij. Tota die verecūdia mea ꝫ me ē &c. vt fecit Susanna. Sil'r de cōmissis debet erubescere vt sic magis inciteē ad bonū. vñ Ambro. Sc̄i q cōsummare piū certamē gestiunt & currere eursum salutis. si forte sē vt hoies currunt naturę magis fragilitate q̄ peccandi libidine: ad currendū fortius & acriores resurgūt pudoris stimulo maiora reparantes certamina. de pœ. dist. ij. ille rex. vel etiā cōsideratis virturibus aliorū. Vñ Esa. xxiij. Erubesce Sydon ait mare, i. ꝑm Greg. vita sæcularium aliquando inducit erubescentiam spiritualibus & religiosis considerata negligētia eorum.

§. VII. DE QVIBVS DEBET HO

mo erubescere ꝑm virtutē. Ponit ea sapiēs Eccl'i. xlj. dicens. Erubesce a patre & matre de fornicatione: a ꝓside. i. ptāte de mēdacio: a principe de delicto: a synagoga a plēbe de iniquitate: a socio & amico de iniustitia, de furto, de veritate dei & testimonio: de discubitu ī panib⁹: ab obfuscatiōe dati & acceꝑti: a salutātib⁹ de silētio: ab aspectu mulieris fornicariæ: ab auersione vult⁹ cognati: ab auserēdo ꝓtē & nō restituēdo: a respectu mulieris alieni virt: ab amicis de sermonibus improperij: ab improperatiōe dati. Erubescāt & reuereanť oēs inimici mei: cōfundanť & erubescant valde velociter. ait Pā. vj. Inimici nostri sunt sensus exteriores et interiores q aduersanť spūi in suis inclinationib⁹: vt cōcupiscibilis & irascibilis i quib⁹ mot⁹ sunt oīm passionū. Sed in pœnitētia erubescūt et cōfundunť de malis commissis. Prio ergo debet qs erubescere de fornicatione q̄ cōprehendit oēm luxuriā. patet ꝓ se ꝓ nullū pctm̄ iducit hoi tātū ruborē sicut luxuria. Cui⁹ rō pōt eē: qa est vilissimoꝝ membrorū q magis erubescit oīdere q̄ oīa alia: & qa ꝓ eā non solū aia sed etiā corp⁹ maculat: & qa mulier turpiter vēdit. dat em̄ aiam suā diabolo & corp⁹ hoī, ꝓ trib⁹ numis qd̄ nō faceret de suis seruis. ib⁹: et multo magis de vitio contra naturā habet erubescere: cū agat qd̄ bestię cauēt & alter faciat se alteri⁹ fœminā. A pre et mre dicit vl' parētib⁹ carnalib⁹ vel a deo pre et matre ecclesia. Si em̄ filia alicui⁹ diuitis erubescere debet reperta in fornicatiōe eo ꝓ pater poterat honorabiliter eā maritare: quāto magis aia filia dei debet erubescere de tāto pre q pōt eā honoratissime maritare siue Christo ꝓ abstinentiā: siue viro ꝓ honorabile coniugiū ab eo instituū. A mre etiā ecclesia debet erubescere in cōfessiōe nō tn̄ tm̄ ꝓ nō confitek pctm̄ suū: qa mala & pessima esset illa verecūdia. Sc̄o debet erubescere de mendacio: qa potior est fur q̄ assiduitas viri mēdacis: vt dicit Ecclesia. xx. Et qa mētiēs nō seruat fidē quā vult tn̄ sibi seruari: & fallit eū q̄ spāli. s. cōfidit in eo. Et cū dicit ꝗ itarē etiā iurando nō credit ei. Et ij. parte licet

De his qui nō erubescūt reprehendere vitia principū: & nō tent prędicatores.

De qb⁹ hō debet erubescere

De fornicatione

Supra ij. parte.

Erubescendū ē de furto.

De mendacio

licet corā oibus de mēdacio cū reperit in eo debeat erubescere ꝓmaxime in corā ꝓsidēte & prāte: qa pōt eū punire & nūq̄ de eo cōsidere vt inūgat aliqd timens ne decipiat. A deo aūt ꝑsidēte sup oēs debet erubescere de mendacio non seruare promissiōis in baptismo. Promisit em̄ abrenūtiare diabolo & pōpis eius & eas ipse sequit. Tertio debet erubescere de delicto. i. pigritia, negligentia. Sen̄. Turpissima iactura est q̄ per negligētiā fit. A principe aūt dicit: qa principi siue deo siue hoi multū displiceat pigritia serui: sicut velocitas in operibus multū ei placet. Prouer. xxij. Vidisti hominē velocē in ope suo: corā regib⁹ stabit & erit ante ignobiles. i, negligētes. A deo principe vtiq; erubescēdū est qui cūcta adducet in iudiciū & omnē cū a ꝑpe negligenter expensum inultū nō remanebit. Maledictus ois qui opus dei facit negligēter, dicit Hiere. xl viij. Quarto erubescendū est de iniquitate a synagoga & plębe: & de eo ꝓ iniq̄ sibi appropriat qd̄ cōe est oibus: vt faciūt vsurarij q ꝑs equalit oibus cōe volūt eē, ꝓpriū suū. Antiquit⁹ oēs vsurarij vitabāt sicut excōicati: & erāt in magna ꝓfusiōe vt vix auderēt coram alijs cōparere. Sed & nūc manifesti vsurarij satis ēt sunt ī abominatione & vt vitēt talē erubescētia: nō mīfeste sed occulte: & ꝓ fraudes: ꝓ mercatoꝝ & aliorū sunt pleni vsuris: & deo occultari nō pōt. vñ dnī magis erubescere. Auarī ēt cū acceꝑint abūdātiā tpaliū ad distribuēdū paupibus nō ad sibi retinēdū deberēt erubescere: qa detinēt res pauperū. vñ christus Lu. xvj. Facite vobis amicos. s., paupes de mamona iniqtatis. i., diuitijs inequalr distributis: sed iusto dei iudicio. Quinto erubescendū est de iniustitia a socio & amico q̄ cōmittit in vēdēdo & emēdo: & alijs ꝫ tibus deci piēdo in i ꝓtio vel qualitate praua rerū. Vt i mēsuris & pōderib⁹ vl' iuba rei mixtæ & hmōi. Et certe q̄ amic⁹ & soci⁹ in hmōi confidat in amico & socio ne decipiat, multū habet erubescere de fraude cōmissa & iniustitia. Vñ Prouer. iij. Ne moliaris amico tuo malū: cū ille hēat fiduciā i re: sed hodie non solū soctū decipe querit si pōt: sed ꝓrem & frēm Et iō bn̄ dicit Hiere. ix. Vnusq̄sq; ab amico suo caueat: & i omni fratre suo non hēat fiduciā: qa oīs frater supplātans, Sexto erubescendum est de furto. Tob. ij. Non licet nobis comedere de furto aut cōtingere. Nō pōt alicui dici maior iniuria q̄ dicere ei q̄ sit fur & latro: nec aliqs patit sibi dici iniuriam talē: qa reputat sibi ad nimiā verecundiā q̄ talis ęstimet a quoq̄: qa tale vitiū nō solet eē nisi vilissima psonarū. Sed mirū est & abusio magna q̄, p paruis reb⁹ furatis indicit psonis ppl'arib⁹ magna pœna suspēdij: & inde magna erubescētia: & dnis & magnatibus q̄ prędanť maximā substantiā sibi subiectis p diuersas vias sit honor & laus. Septimo erubescendū est de veritate dei & testimōio. i. de ꝓitate quā de⁹ docuit eoꝝ q̄ sunt fidei & bonoꝝ morū: quā ꝓitatē tot testimonijs doctoꝝ & miraculoꝝ cōfirmauit: & tn̄ multi videnť dubitare vel nō credere q̄ ētes videre noua miracula q̄s narrata in scripturis nō sint ꝓ a. di. cum ludęis. Magē volumus a te signū videre: que ēt si cōtingerēt male interꝑtarenť. Credunt hoies de facili fabulis poetaꝝ historijs gentiliū auctorum: incantationib⁹ dęmonū q̄ sūt plena falsitatis: & non credūt veritati a deo reuelate in scripturis. Vel ēt erubescendū est q̄ doctores & prędicatores erubescunt scripturas sacras docere & prędicare: & potiꝰ doctrinas gentilium docent. Sed dicit Christus: q me erubuerit & meos sermones. s., prędicare filius hoīs, i. Christus hūc erubescet coram pre meo. Luc. ix. Octauo erubescēdū est de discubitu in panibus. i. ad tēam ſigs inhoneste & indecenter se habet in comedendo pcipue inuitatus ab alijs. Vel si ad mensam alicui⁹ comedit ꝫ eū tractatū & deceptionē parat: sicut Iudas q dnm ꝓdidit. Vñ dixit christus. Mar. xiiij. Qui intīgit mecū manū in catinū hic me trader. Spūalr ād mensam dñi discūbunt q sumunt sacrm eucharistię pnē cœlestē: & postea ei ꝓtumelias inferūt: vel viuētes de patrimonio crucifixi nō recognoscūt bñficia a deo: sed icrassatus (ait Moyses de his) est dilect⁹ & recalcitrauit: derelisquit deū factorē suū. Deute. xxxij. Nono erubescēdū est de obfuscatiōe dati & acceꝑti. Datū obfuscat q̄ cū tristitia dat Eccl'i. xxxv. In omni dato hilarē fac vultū tuū. Datū obfuscat qui cū dilatione dat. Prouer. iij. Ne dicas amico tuo vade & reuertere: cras em̄ dabo tibi: cū statim possis dare. Datum obfuscat q̄ illud extollit. Pot⁹ em̄ qs debet diminuere donū. i. dicere esse parū & ille q dat ꝑ illud extollere. Vnde dixit Iacob Esau. Si iueni gratiā in ꝫspectu tuo: accipe munusculū de manu mea. Gen. xxxiij. Acceptū aūt obfuscat q de bñficio est ingratus ſ̄m attenuēdo vel obliuioni trādo acceptū do. Cato. Exiguū munus cū dat tibi paup amicus. Accipito placide & illud laudare memento. Decimo erubescēdū re quid est de silentio a salutantib⁹: qd̄ habet locū in duobus casi sit. bus: qñ. s., aliqs saluratur & non vult reddere salutē illi causa suppliq̄ vel odij. Eccl'i. xxij. Amicū salutare nō cōfundaris: et a facie eius nō te absc̄das. Cato. Salutā libēter. Vel quādo hoc agit ex quadā rusticitate. Nec est cōtra qd̄ dns ait. Lu. x. Neminē ꝓuiā saluaueritis: ꝓ hoc em̄ ꝓhibetur ꝓlixitas vel curiositas salutatiōis vel pot⁹ adulatio ī prędicatorib⁹ signatis in apl'is q̄bus tūc loq̄batur. Qd̄ em̄ salutare de se sit bonū patet: qa ipse dns dixit Mar. x. Intrātes domū salutate eā di. pax huic domui. Vndecimo erubescēdū est ab aspectu mulieris fornicariæ: qa secūdū Aug. Impudic⁹ oculus impudici cordis est nūtius. Quinimmo nō solū ab aspectu mulieris luxuriosę cauēdū ē & erubescēdū ꝓp actū & gestū eius incitātes ad lasciuiā sine rubore. ſm illud Hiere. ij. Frōs meretricis facta ē tibi erubescere nescisti. Sed & pp malū exēplū insup ab aspectu mulieris quātūcumq; honestę. Nam vt ait Greg. in. xxj. li. mora. Quātaliber virtute mens polleat: quātaliber & grauitate vigeat: carnales tamen sensus puerile quoddā exterius ꝑtrepūt: & nisi interioris grauitatis pudore & quasi iuuenili quodam vigore refrenent ad fluxa quę ꝑ & leuia mētem enerue trahunt. Vñ Iob. xxxj. ait de se. Pepigi fœdus cū oculis meis vt non cogitarē quidē de virgine propter aspectū enim incautum intrat cogitatio turpis in mentem. Duodecimo erubescendum est ab auersione vultus cognati. s., nō subueniendo eo scēdū ē gnatis. i. cōsanguineis in necessitate. s., ad Timo. v. Si quis ab auersuoꝝ & maxīe domesticoꝝ curā non habet: fidē negauit. i., sione fidelitatē naturalē quę hoc dictat. Amb. in li. de offi. Proxi vult⁹. mos seminis tui nō despicias si illos egere cognoscas, melius est em̄ vt ipse subuenias tuis: quibus pudor est ab alijs sumptū deposcere: aut alicui postulare subsidium necessitatis: nō tamē vt illos diuites facias. dist. lxxxvj. est probāda. De Greg. legit. q̄ non nobilibus: sed pauperibus mittebat cibos de mēsa sua: vt minus erubescerent. Tertiodecimo erubescendū est ab auferēdo partē & non restituendo. Sicut honorabile est dare: sic erubescibile est auferre & nō rabile minus piculosum nō reddere. Quāter detinentes aliena pdere, tius volūt suspēdi vt latrones in patibulo inferni: q̄ restituere & liberari: vt verificet in eis illud Hiere. vj. Cōfusio panor. i ne nō sunt cōfusi & erubescere nescierunt. Quartodecimo cap. cū erubescendum est ab aspectu mulieris alicuius viri. Iste marchę aspectus fuit Dauid occasio adulterij. Vñ Greg. in. xxj. mo de cele. ra. Valdenter est q̄ caro deorsum trahit: & semel spēs forte missa. mę cordi per oculos alligata vix magni luctaminis manu soluit. ne ergo qd̄ lubrica in cogitatiōe versem⁹, quidē est nobis: qa intueri nō debet qd̄ nō licet cōcupiscī. Nec ꝫ em̄ Eua lignū vetitū cōtigisset: nisi pri⁹ aspexisset. Quinto decimo erubescendū est ab amicis de sermonib⁹ impropes rio. Vñ Tullī⁹ de amicitia. Monere & moneri est officium veręamicitię: ita tamē q̄ adulatiōe careat admonitio: et cō tumelia careat obiurgatio. Sexto decimo erubescēdum est ab improperatione dati. Imitari em̄ debet qui dat aliquid deū q dat oībus affluēter & nō improperat. Sed de fatiscit eccl'i. xx. Exigua dabit et multa ī propabit. Qui aūt nō erubescit mala facere: est sicut equus sine freno. Multos retrahit a malo pudor mundi quos non retraheret timor vel amor dei et quoc̄ꝫ qs recedat vel retrahat a malo: bonū est. Sed dicit Anselm. in lib. de similitudinibus q̄ diabolus cū tentat de malo: omnē erubescētiam tollit de mente: sed ipso perpetrato tantā erubescentiā anteponit: ne pctm̄ confiteatur: q̄ apparet q̄ nō possit tolerare illā verecundiā: & ideo tacear. Vñ Bern̄. Omnia insania hominum pudet forsitan peccatorum abstergere & nō pudet contrahere.

De honestate

§. VIII. DE HONESTATE QVE

est pars tēperantię. Primo sciendū est q̄ honestas est idē cū virtute. Vñ Tullius in. j. de offi. diuidit honestatē in quatuor virtutes principales: sicut ipa virtus diuidit. Pro cui⁹ declaratiōe nota secūdū be. Tho. ij. ij. q. cxlv. ar. j. q̄ hōestas dicit quasi honoris status: vt dicit Isi. i li. Etymo. Vnde ex hoc videt aliqd dici honestū: q̄ est honore dignū: honor aūt debet excellentię. Est em̄ quædam cōtestatio seu testi-

quatuor virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

monitū de excellētia alicuius. Excellētia aūt hoīs maxime cōsideraf ſm virtutē: quia ē dispositio perfecti ad optimū & ideo honestas in idē referf cū virtute. Sicut autē principalis virtus consistit in interiori electiōe vt dr. vij. Ethi. ita honestas radicaliter consistit in interiori electione: sed signatiue in exteriori conuersatione. Interior enim electio nō innotescit homini nisi per exteriores actus: & ideo exterior conuersatio habet rationē honesti: ſm q̄ est demonstratiua interioris rectitudinis. Et sic dicit apls. j. ad Corxiij. Oia honeste & ſm ordinē fiāt vobis. Et Adamātius. Lenta qdē virtus & pcūctatrix ante iudicat q̄ incipiat: qd decor: qd honestū sit: iniqtas oia p̄cipitat. de pce. di. iij. iter hec. j. Itē q̄uis honor debeaf non solū virtuti sed ēt deo & sanctis pp brūtudinē: & nobilitas: diuitię: potētia & hmōi tñ qa de⁹ & brūtudo nō sunt nob ita nota p experiētiā sicut ꝟrutes: ſm quas quotidie opamur: iō virt⁹ magis sibi vendicat nomē honesti. Alia vero q̄ sūt infra virtutē: vt potētia diuitiæ & hmōi. honorarē inquātū coadiuuāt ad operationē virtutis. Sed sec̄m veritatē solus bonus ē honorādus. Bonus aūt est qs sec̄m virtutē. Item sciēdū q̄ cū dicit Tullius in rhetor. honestū ēe qd' pp se appetif: intelligēdū est sane. Pro cuius declaratiōe dicit pḥs in. j. Ethi. q̄ eorū q̄ propter se appetunf aliqua appetunf solū, ppter se & nūq̄ propter aliud: sicut fœlicitas quę est vltimus finis: aliqua appetunf & pp se & propter aliqd aliud: pp se qdē inquantū hūt in se aliquā rōnē bonitatis: etsi nihil aliud boni per ea nobis accideret: ppter aliud aūt sunt appetibilia inquātum perducunt nos in aliqd bonū perfectū. & hoc mō virtutes propter se sunt appetitiuæ & per ꝫ̄s honestas.

Fœlicitas ē vltimus finis.

§. IX. DE DECORE SEV PVLCHRITVDINE SPIRITVALI.

De pulchritudine spirituali.

tudine spūali quę est eadē cū honestate. Vñ cū apls dicit. j. ad Cor. xij. Honesta nostra nulli⁹ egent: appellat honesta membra pulchra: sicut inhonesta turpia. Pro cui⁹ declaratione nota sec̄m Tho. vbi. ō. q̄ ad rōnē pulchri seu decori cōcurrūt & claritas & debita proportio. Dicit em Dyony. q̄ deus dr pulcher sicut vniuersoꝝ cōsonātiæ & claritatis ca. Vñ pulchritudo corpis ī ꝫ cōsistit: q̄ habeat mēbra bñ proportionata cū quadam debiti coloris claritate. Et sīr hoīs pulchritudo spūalis ī ꝫ cōsistit: q̄ cōuersatio hois seu actio ei⁹ sit bñ proportionata ſm spūalē rōnis claritatē. hoc aūt pūnet ad rōnē honesti qd' dic⁹ idē esse virtuti q̄ ſm rōnē moderaf oēs res humanas. Et iō honestū ē qdā spūalis decor. Vñ Aug. dicit. Honestatē voco intelligibilē pulchritudinē. i. spūalē. Sicut aūt idē est honorificū & gloriosum qa gloria est effectus honoris. Ex hoc em̄ q̄ aliqs laudatur vel honorar: clarus reddit in oculis aliox: ita idē est honestū & decorū. Et qa qd' in ipa apprehēsiōe apparet decorū accipif vt cōueniēs & bonū: cū bonū apprehēsum moueat appetitū. lō honestū ipm̄ qd' habet spūalē pulchritudinē amabile reddit. vnde dicit Diony. q̄ oībus est pulchrū & bonū amabile. Ponit aūt honestas pars temperātiæ: sec̄m Macro. Ambro. etiā attribuit eā tēperātiæ. Ratio huius est sec̄m bea. Tho. vbi. ō. qa honestas est quędam spūalis pulchritudo. Pulchro aūt opponit turpe. Opposita aūt maxime seinuicem manifestant. Et ideo ad tēperantiam spāliter honestas ptinere videf: quæ id qd' ē homini turpissimū & indecētissimū repellit. f. brutales voluptates. Vñ & in ipso noīe tēperantiæ maxime intelligif bonū rōnis cui⁹ ē moderari & tēperare cōcupiscētias prauas. Sic igitur honestas quadā spāli ratione attribuif tēperantiæ vt pars eius integralis: sicut quędā cōditio eius. Et q̄uis fortitudini & iustitiæ maior honor debeatur q̄ temperantię propter maioris boni excellentiam: tamen temperātię debef maior honor propter cohibitionem vitiorum magis exprobrabilium. Et sic honestas magis attribuitur temperantiæ.

Honestas est pars tēperātię.

§. X. DE HONESTO QVOMODO CŌCURRAT CŪ VTILI & DELECTABILI: & qūo differat.

do cōcurrat cū vtili & delectabili: & qūo differat. Oē enim bonū diuidif ſm Ambr. & Tul. i delectabile: vtile: & honestū. Sciēdū igit sec̄m b. Tho. vbi. ō. q̄ honestū cōcurrit in idē subiect⁹ cū vtili & delectabili a quibus tñ differt rōne. Dicif aliqd honestū inquātū habet decorē ex ordinatione rōnis. Hoc aūt qd' est sec̄m rōnē ordinatū est naturaliter conueniēs homini. Vnūquodq̄ aūt delectaf in suo cōueniēti: & iō est hoi naturaliter delectabile: sicut de operatione virtutis pḥs probat in. j. Ethi. Nō tamen oē delectabile est honestū: qa pōt ēt aliquid esse cōueniēs sec̄m sensum: nō ſm rationē: sed hmōi delectabile est p̄ter hois rationē q̄ perficit natura ipsius. Ipsa ēt virtus quæ sec̄m se honesta est: refert ad aliud sicut ad finē: qa ad fœlicitatē. Et sec̄m hoc idē est subiecto honestū delectabile & vtile: sed rōne differūt. Nā honestū dr aliqd sec̄m q̄ habet quādā excellētiā dignā honore propter spūalē pulchritudinē. Delectabile aūt inquātū quietat appetitū: vtile quidē inquātū refertur ad aliud. In pluribus tamen est delectabile q̄ vtile vel honestū: qa omne vtile & honestū ē aliqualiter delectabile: sed nō cōuertitur: vt dicitur in. ij. Ethicorum.

Vñ dicaf honestum

¶ De partibus potentialibus temperantiæ. Cap. II.

DE PARTIBVS POTENTIALIBVS TEMPERANTIE CA. II.

Cōtinentia quid sit.

E PARTIBVS POTENTIALIBVS tēperantiæ. Et primo de cōtinentia quam sic diffinit Andronicus. q̄ cōtinētia est animus inuictus a delectatione. Pro cuius declaratione sciendū est sec̄m. b. Tho. ij. ij. q. clv. q̄ nomē cōtinētię refrenationē quādā importat: inquātū tenet se aliqs ne passionē sequaf. Accipitur tñ tripl'r. Vno mō large seu cōiter: & sic importat quādā refrenationē ab illicitis cōcupiscētijs: nō solū circa materiā tactus: sed etiam in quacūq̄ materia. Et sic sumit Ambro. in. j. li. de officijs. & dr cōtinētia sec̄m qd. Sec̄o mō accipif cōtinētia, ppriē ab aliqb⁹ p abstinētia ab oī delectatiōe venerea ēt cōiugali. Et sic diuidif cōtinētia cōtra castitatē: vt dicaf castitas abstinentia a delectatione illicita extra cōiugiū: & cōtinētia abstinētia ēt a coniugali delectatiōe: & hæc reperif primo in virginitate. secundo in viduitate. Vñ apls ad Gal'. v. adiūgit cōtinentiā castitati ponēs eas in fructibus spūs. Tertio mō accipif cōtinētia a quibusdā alijs p quā qs resistit prauis cōcupiscentijs q̄ in eo vehemētes existūt. Et sic accipit cōtinētiam pḥs in. vij. Ethi. & etiā in collatiōibus patrū. Hoc mō cōtinentia habet aliquid de rōne virtutis, inquātū. f. ratio firmata est cōtra passiones ne ab eis educanf: nō tñ attingit ad perfectā rationē virtutis moralis sec̄m quā ēt appetit⁹ sensitiu⁹ subdit rōni sic vt in eo nō insurgāt vehementes passiones rōni cōtrarię. Et iō pḥs dicit in. vij. Ethi. q̄ cōtinētia nō est virt⁹: sed q̄dā mixta inquātū. f. habet aliqd de virtute: & in aliquo deficit a virtute. Largius tñ accipiendo virtutē pro quolibet principio laudabili operatiōe: sic possumus dicere cōtinētiā virtutē. Et ſm hoc differt continēs a tēperato: sicut imperfectū a perfecto: qa tēperat⁹ cū habeat pfectā virtutē. f. temperantiā nō patif vehemētes passiōes cōcupiscentiæ. Cōtinēs aūt patif vehementes: sed nō deducif resistens rōne. Sed ſm̄ edo continētia sec̄o mō. f. pro abstinētia ab omni delectatione venerea. sic est potior temperātia: sicut virginitas castitate cōiugali. Nec ex hoc sequitur q̄ continens sit maioris meriti in resistendo q̄ tēperatus: cum magis laboret in pugnando: qa ſm. b. Tho. Magnitudo concupiscētiæ vel debilitas eius: pōt cōtingere ex duplici causa. Quādoq̄ videlicet ex causa corporali. Quidā enim ex naturali cōplexione sunt magis proni ad concupiscēdū q̄ alij. Et iterū quidam habent occasiones seu oportunitates delectationū concupiscentiā inflammātes: paratas magis q̄ alij. Et debilitas concupiscētiæ procedēs ex ista causa diminuit meritū & magnitudo auget. Q̄nq̄ vero debilitas concupiscentiæ vel magnitudo prouenit ex cā spirituali laudabili: puta ex vehementia charitatis: vel fortitudinis rationis: sic accidit in homine tēperato. Et hmōi debilitas concupiscentiæ auget meritum ratione suæ causæ: & magnitudo concupiscētiæ. sicut in continēte minuit meritū. Item quia delectationes venereorum sunt vehementiores q̄ delectationes ciboꝝ: & ideo magis consueuimus dicere continentiā & incontinētiā circa venerea q̄ circa cibos. licet sec̄m pḥm ſm vtrūq̄ dici possit. Itē qa cōtinētia est circa bonū rōnis humanū. ideo attēditur circa passiones quæ pōt homini esse cōnaturales. Vnde pḥs dicit in. vij. Ethi. q̄ si quis tenens pyrum concupiscat eum comedere vel delectationem venereoꝝ: siue sequatur concupiscentiā siue non: non dicitur simpliciter continens: sed sec̄m quid. Est enim inclinatio bestialis non naturalis.

Differunt tēperatus & continens.

Antiqualis meriti.

Circa qd principaliter habeat cōtinentia.

§. I. CONTINENTIA ET EIVS CŌTRARIŪ incōtineria pertinēt ad animā magis q̄ ad corp⁹

q̄uis sint circa cōcupiscētias, & caro cōcupiscere dicaf aduersus spūm. ſm ap̄m ad Gal'. v. Ratio est sec̄m Tho. ij. ij. q. clvj. qa dr. q. vnū quodq̄ magis attribuit ei qd' est cā p se: q̄ ei, q̄ solū occasionē p̄stat. Ideo aūt q̄ est ex parte corpis solū occasionē incōtinētię p̄stat. Ex dispositione em̄ corporis ꝓcedere pōt q̄ insurgant passiones vehemētes in appetitu sensitiuo qui est virtus organi corporei. Sed hmōi passiones quātūcūq̄ vehementes nō sunt sufficiētes causę incōtinentiæ: sed occasio sola eo q̄ durāte vsu rōnis sp hō pōt resistere concupiscēnjs & passionib⁹. Si vero passiones adeo increscāt q̄ auferant vsum rōnis totaliter: sicut accidit in his qui propter vehemētiā passionū incurrunt amētiā: nō remanebit rō ptinētiæ & icōtinētiæ: qa nō saluaf i eis iudiciū rōnis q̄ cōtinens seruat. icōtinens nō seruat. Et sic sequif q̄ cā incōtinētiæ est ex parte aię: q̄ rōne passionis nō resistit: qd' fit duob⁹ modis ſm pḥm. vij. Eth. Vno mō qñ aia passionibus cedit anteq̄ rō cōsiliet: quę vocat irrefrenata incōtinētia. Alio mō qñ nō ꝓmanet hō in his quæ cōsiliata sunt: eo q̄ debiliter est firmatus in eo qd' rō iudicauit: & hmōi vocaf debilitas. Itē nota q̄ ex impetu passionis ꝓuenit q̄ aliquis statim sequif passionē anteq̄ cōsiliū rōnis. Impetus aūt passionis pōt ꝓuenire: vel ex velocitate: sicut in cholericis: vel ex vehemētia: sicut in melācholicis: qui ꝓpter terrestrē cōplexionē vehemētissime inflāmantur. Sicut & ecōtrario cōtingit q̄ aliquis non persistit in eo qd' cōsiliatū est ex eo q̄ debiliter inhęret ꝓpter mollitiem cōplexionis: vt in mulieribus quæ ꝓpter debilē cōplexionē debiliter inhærēt quibuscūq̄ inhærēt: de facili sequētes passiōes: q̄uis raro in aliqb⁹ aliter accidat. ſm illd' Prouerb. vlti. Mulierē fortē quis inueniet? Hoc idē videf cōtingere in phlegmaticis, ꝓpter eandem cām: sicut in mulieribus: hoc totū accidit inquantū ex cōplexiōe corpis daf aliqua occasio incōtinētiæ: nō aūt est causa sufficiens.

Vñ cau saf prici pal'r incōtinentia.

De plicī cęptiō cōtinē tiæ.

§. II. SICVT TEMPERATVS PERFECTIOR EST CŌTINĒTE: ita econtrario. f. intēperat⁹ grauius peccat incōtinēte. Et incōtinēs ꝓpter scētię est peior incontinētl

irę. Rō primi. f. q̄ intēperat⁹ est peior incōtinēte ſm. b. Tho. vbi. ō. est qa pḥm̄ ꝓcipue in volūtate cōsistit ſm Aug. Et ideo vbi est maior inclinatio voluntatis ad peccandū: ibi est grauit⁹ ipḥm̄. In eo aūt qui est intēperat⁹ volūtas ꝓcedit ad peccandum ex electione ꝓpria: qa ꝓcedit ex habitu per cōsuetudinē acq̄sito. In eo aūt q̄ est incōtinēs: volūtas inclinaf ad peccādū ex aliqua passione. Et qa passio cito trāsit: habit⁹ aūt est qualitas de facili mobilis: inde est q̄ incontinēs statim pœnitet transeūte passione. Intēperatus aūt nō sic: sed gaudet se peccasse. ſm illud Prouerb. ij. Lętant cum malefecerint & exultant &c. Et rō est: quia opatio est sibi facta cōnaturalis ſm habitū. Vñ sequit q̄ grauius peccat intēperat⁹ q̄ incōtinens. Et q̄uis videat eē maior ignorantia in intēperato q̄ in icōtinēte: nō tñ ex hoc diminuit pḥm̄ intēperati. Rō est ſm. b. Tho. qa illa ignorātia q̄ ꝓcedit inclinationē appetit⁹ & causat eā: illa diminuit pḥm̄ iquātū causat volūtariū. Sed illa q̄ sequif inclinationē appetitus quāto maior est tanto magis aggrauat pḥm̄. In intemperato aūt & in incōtinēte ignorātia sequit inclinationē appetitus ꝓpter habitum vitī vel passionis: & nō præcedit. Est aūt maior in intēperato dupl'r. Vno modo quantū ad durationē. Nā ignorātia durat in incōtinēte solū durāte passione: sicut accessio febris tertianæ durāte humoris cōmotione. Sed ignorantia intēperati est assidua ꝓpter pmanentiā habit⁹, vñ assimilat ptisice ſm philosophū in. vij. Ethi. Alio mō est maior ignorāna in intēperato quātū ad id qđ ignorat. Nā ignorātia incōtinētis intēdit quātū ad aliqd' particulare eligibile: ꝓut. f. æstimat hoc nunc esse eligēdū: sed intēperat⁹ habet ignorātiā circa ipm̄ finē inquātū iudicat hoc esse bonū vt iri esignate sequaf concupiscētias.

De cōparatione grauitatis pēi intēpati & icōtinētis.

§. III. QVANTVM AD SECVNDVM

scilicet q̄ incōtinētia ꝓcipiscētię sit peior & turpior q̄ incōtinētia irę. Verū est ex parte passiōis ex qua ratio supaf. Cuius ratio est qa motus cōcupiscētiæ habet maiorē iordinationē q̄ motus irę. Et hoc ꝓpter quatuor q̄ tangit philosoph⁹ in. vij. Ethi. Primo qdē: qa mot⁹ irę participat aliq̄liter rōnem inquantū. f. iratus tendit ad vindicandū iniuriā sibi factā: quod aliqualiter ratio dicat: sed ir̄ nō pfecte: qa nō intēdit debitū modum vindictę. Sed motus cōcupiscētiæ totaliter est ſm sensum: & nullo mō ſm rōnem. Secundo qa mot⁹ iræ magis fegf corporis cōplexionē, ꝓpter velocitatē motus choleræ quæ tendit ad irā. Vñ magis est in promptu q̄ ille qui est dispōsit⁹ sec̄m corporis cōplexionē ad irascēdū, irascat. q̄ q̄ ille qui est dispositus ad cōcupiscēdum, cōcupiscat. Qd' aūt ꝓuenit ex naturali corporis dispositione est magis venia dignum. Tertio qa ira quęritur manifeste operanti: sed concupiscētia latebras: & dolose subintrat. Quarto: qa cōcupiscēs delectabiliter operaf: sed irat⁹ quasi quadā ꝓcedēti tristitia coaf⁹. Sed considerando pḥm̄ incōtinentię quantū ad malū q̄ quis incidit a rōne discedēs sic incōtinentia irę vt plurim̄ i eit grauior: qa ducit in ea q̄ sunt ad proximi nocumentū: vt homicidiū & hmōi. Et no ra⁹ difficilius est assidue pugnare p̄ delectatione q̄ contra irā: qa concupiscentia magis est continua: sed ad horā difficilius est pugnare seu resistere irę, ꝓpter eius impetum.

§. IIII. AD CONTINENTIAM SVMĒDO, ꝓ refrēnatiōe animi a voluptatib⁹ inducūt. xij. & dif

suadēt inordinatū affectū voluptatū sec̄m Guil. in summa virtutum. Primū est locus in quo sumus: qa. f. in valle lachrymaꝝ sec̄m Pē. Augu. Nec im⁹ quo fine claudamur in hoc exilio. Nō eiecit de⁹ hoīem de paradiso: vt hic faciat aliū paradisum. Sec̄m est tp̄s in quo sumus. Apls. Redimentes tempus q̄m dies mali sunt. Ber. Vniuersum tp̄s pnię vigilia quędā est solēnitatis magni & ętērni sabbati qd' ꝓstolamur. Vigilia aūt nō est tp̄s deliciarū: sed festū. Tertiū est exemplū Christi & sōrꝝ. Exo. xxv. Oia facito sec̄m exemplar qd' tibi in mōte mōstratū est. i. in Christo. Ber. Christ⁹ q̄ nō fallit elegit qd' carni molest⁹ est. Id ꝙ vtil⁹ id magis eligendū. Quartum eoꝝ quibus amor voluptatū nocuit. Exēplū Euę. Gene. ij. Vidit mulier lignū q̄ ēt bonum ad vescēdū &c. Quintū est piculū in voluptatib⁹ cōsequēdis multoties acgrunf vel p̄ mortē, ppriā. vel p̄ mortē alteri⁹. Noluit Dauid aquam bibere quam attulerant de cisterna Bethleē tres viri cum periculo vitę eoꝝ: sed libauit dño. ij. Reg. xxiij. Exēplū Salomonis q̄ infatuat⁹ est amore mulierum. ij. Reg. xj. Sexū est labor in ꝓparando. Epicurus voluptarum assertor oēs libros suos impleuit holeris⁹ & pomis & cibis vilib⁹ dicēs esse vtendū: quia carnes exquisitę epulę ingēti cura & miseria ꝓparāt̄ur: maioręq̄ pœnā hūt in quęrēdo q̄ voluptatē in vtendo. Septimū est voluptatum breuitas. Senc. Voluptas est breuis fastidio obiecta q̄ audius hauita est citius in cōtrariū recidēs. Octauū est earū indignitas. Sen. In voluptate nihil est magnificū: qd' natura ꝓximā deo faciat: nō est animi virilis: sed puerilis. Ad Ro. vj. Quę em̄ fructū habuistis in illis in quib⁹ nūc erubescitis. Nonū est pœnuria fratrum nostrorū & filiorum dei. Nū em̄ decet christianū delicias quęrere: cum sciat Christū tot mēbris suis necessitatē habere. Ad Heb. xj. Fide Moyses grandis fact⁹ negauit se esse filiū fil' q̄ Pharaonis: magis eligens affligi cū populo dei q̄ tēporalis p̄ti habere iocūditatem Ber. Inueniunt curiosi quo delectētur: nō inueniunt miseri quo sustententur. Decimū est voluptatū impuritas: habēt em̄ multā amaritudinē annexā. Vnde in figura rectę dās congregationes aquarū appellauit maria. Gen. j. Multitudinem delectationū annexa est multa amaritudo. Eccl'as. vij. Inueni amariorem morte mulierem. i. voluptatem. Vndecimum est voluptatū vanitas. Eccl's vlti. Adolescentia & voluptas vana sunt. Hiero. Voluptas habita famē nō satietatē parit. Ioā. iiij. Qui biberit ex hac aqua. f. voluptatis sitiet iterum. Eccl's. ij. Dixi vadam & affluam deliciis &c. Duodecimū est earū noxietas. Nocent em̄ multipliciter. Primo qa sunt multoties hoī occasio infirmitatis vel etiā mortis. Vñ Eccl'i. xxxvij. Propter crapulam multi perierūt. Sen. Voluptatib⁹ maior pars corporꝝ perijt. Secūdo in seruitutem redigit. Luc. xiij. Iuga boum emi quinq̄ &c. Voluptas amantib⁹ se gnq̄ iuga supponit. i. cōsuetudines delectationū sec̄m gnq̄ sensus. Tertio qa reddit corp⁹ p̄cum max spūi. Prouer. xxix. Qui delicate pauerit ter̄uum in fine sentiet eū cōtumacē. Quarto obliuionem inducit. Eccl's. v. Non em̄ satis recordabit dierū vitæ suę: eo q̄ deus delicijs occupet cor eius. Quinto a sapiētia impedit. Iob. xxvij. Nō inuenitur in terra suauiter viuenti. f. sapiēter. Sexto dissoluit quo dissolueris delicijs filia vaga. Septimo facit homi nē loquacē. vnde figuratur p fluuium Egypti ranas ebulientē. Exod'. viij. Octauo reddit hominem incō patientem

De multiplici nocumento voluptatis

Amos. v. Bibētes vinū cū phialis & optimo vnguēto de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

libuti & nihil cōpatiebant super cōtritione Ioseph. Exemplum de diuite epulone. Nono melioribus delictis priuat. Bern. Delicata est diuina cōsolatio: & nō datur admittentibus aliena. In huius figurā colliba aquā diluuiū refugit. Gen. viij. s. carnalis voluptatis. Decimo in pœnā ęternam. cōmutat. Apo. xviij. Quantum se glorificauit & in deliciis fuit: tantū date ei tormentū & luctū. Grego. Momentaneū est qđ delectat: ęternum qđ cruciat. Figura Iosue, iij. Aquę mortuæ in mare mortuū descendunt: id est voluptates.

¶ De māsuetudine qđ sit & i q̄ differt a clemētia. Cap̄. III.

Māsuetudo qđ sit.

SECVNDA VIRTVS ANNEXA temperātię ē māsuetudo. Māsuetudo aūt ſm ꝓhm in. iiij. Ethi. ē moderatiua irarū. Concurrit aūt i eūdē effectū cū clemētia quā diffinit Sen. ꝙ est lenitas superioris aduersus inferiorem. Differt autem ab ea nec est eadē virtus. Pro cuius declaratiōe dicit beatus Tho. ij. q. clvij. ꝙ virtus moralis ſm ꝓhm in. ij. Ethi. cōsistit circa actiōes & passiones. Passiones aūt interiores sunt actionū exteriorū principia aut etiam impedimenta. Et iō virtutes q̄ moderantur passiones cōcurrūt quasi in eundē effectū cū virtutibus quę moderant actiōes licet specie differant: sicut ad iustitiam proprie pertinet cohibere hoīem a furto ad qđ quis inclinat per inordinatū amorē vel concupiscentiā pecuniæ quę moderat p liberalitatē: ideo liberalitas concurrit cū iustitia in hoc effectu qui est abstinere a furto. Et hoc etiam consideran dū est in proposito. Nā ex passiōe iræ prouocat aliquis ꝙ grauiorē inferat pœnā. Ad clemētiā aūt pertinet direre ꝙ sit diminutiua pœnarum: quod quidem impediri pōt per excessum iræ. Et ideo mansuetudo in quantū refrenat impetū iræ cōcurrit in eundem effectū cū clemētia. Differunt aūt ab inuicē inquantū clemētia est moderatiua exterioris punitionis. Mansuetudo aūt ꝓprie diminuit passionē irę: vnde ipsa ꝓprie respicit appetitū vindictę. Clemētia vero ipsas pœnas quæ exterius exhibent ad vindictā. Est aūt māsuetudo virtus quę alio noie dr̄ mititas: qa bonū facit habentē quod pertinet ad diffinitionem virtutis. vt dr̄ in. ij. Ethi. Sed mansuetudinē inquit Sen. oēs boni viri prestabunt. Opponit autē irę prout ira importat vitiū. Nā ira in se est passio & excessus eius dr̄ ira: & defectus eius: cū. s. quis debet ea vti & nō vtit dicit remissio: habitus vero qui tenet mediū in ira est innominatus: signat tn̄ noie māsuetudinis: quę virtus cū sit denotata diminutiōe irę propinquior est diminutiōi q̄m superabundantiæ: & pp hoc naturalius est hoī appetere vindictā iniuriarū illatarū q̄m ab hmōi deficere: qa vix aliqui minus paruæ vident iniuriæ sibi illatæ vt dicit Sallu. Est tamen māsuetudo moderatiua iræ ſm rectā rōnē: ira ꝙ ipsa ira etiā vtit cū oportet. Itē māsuetudo siue mititas qđ idem est: dicit & virtus ſm ꝓhm: & beatitudo. vt patet Matt. v. ibi. Beati mites &c. Et fructꝰ spūs. vt patet ad Gal. v. Sed in quantū virtus dicit habitū: actus eius dr̄ beatitudo. Sunt em̄ beatitudines qdā actus virtutū: inquantū delectationē spiritualē inducit talis actus: dr̄ fructus spūs. Ponitur autē propter ea māsuetudo pars tēperātiæ potētialis seu virtꝰ ei annexa: & etiā clemētia: qa vtraq; cōsistit in quadā refrenatione. Sed qa tēperātia refrenat vehemētissimas ſconcupiscētias. s. delectatiōes tactus: māsuetudo vero refrenat iras: clemētia pœnas: ideo tēperātia principalis est virtus: mansuetudo vero & clemētia minus principales & secundariæ.

§. I. FRVCTVS SEV VTILITATES

De. xij. fructibus māsuetudinis.

māsuetudinis ſm Guil. in sum. virtu. sunt. xij. Primo qa inducit ad cognitionē dei: & facit hoīem dignum allocutione dei. Pō. xxiij. Diriget mā. in iu. do. mi. vi. suas. Eccli. v. Esto māsuetus ad audiēdū verbū dei. Iaco. j. In mansuetudine suscipite insitū verbū. Et Diony. di. ꝙ Moyses ꝓpter multā māsuetudinē dei apparitōe fuit dignꝰ habitꝰ: & de eo dr̄ Nu. xij. ꝙ fuit Moyses mitissimus hoīm. Et ſm Tho. ij. ij. vbi. ō. Māsuetudo inducit ad cognitionē dei removendo impedimētū: & hoc dupl'r. Primo faciēdo hoiem cōpotem sui per diminutionē irę. Sed'o modo: qa ad māsuetudinē ꝑtinet ꝙ hō nō ꝺdicat ꝟbis ꝟritatis: qđ plrūq; fit ex eō motiōe iræ. Vñ Aug. dicit ꝙ mitescere est nō contradicere diuinę scripturę: siue intellectę dā vitia nostra pcutit: siue nō intellectæ: quasi nos melius & verius sapere possemus. Sed'o ga placentē deo facit. Eccli. j. Beneplacitū est ei fides & māsuetudo: & hoc est sed'm qđ cōcurrit in eundē effectū cū charitate maxima virtutū. s. in subtrahēdo mala proximorū. Tertio qa ſm Greg. in Moral. inducit diuinā similitudinē. de deo nāq; dr̄ Sap̄. xij. Tu dñator dñe oia cū tranquillitate iudicas. Dan. ix. Fac nobiſcū ſm magnā mansuetudinē tuam. Quarto facit nos christi discipulos. Ipe magisteriū huius virtutis spāliter sibi ascribit dicēs Mat. xj. Discite a me: qa mitis sum. ex quo ostendit hæc esse via plectionis. Quinto est ornamentum decens seruos dei. j. ad Timo. vj. Tu homo dei sectare pacificā mansuetudinem. ad Eph. iiij. Obsecro vos vt digne ambuletis corā deo &c. in omni māsuetudine. Sexto animam conseruat. Eccli. x. Fili mi in māsuetudine serua aiam tuā. sicut vasa vitrea in sœno vel alia re molli inuoluunt: & sic seruant a fractura: sic aīa in mansuetudine a fractura iræ. Septimo delectationem multā inducit. Pō. xxxvj. Mansueti aūt hęreditabūt terrā & delectabunt. Et propterea ponitur fructus spūs ad Gal. v. Est enim vt cuidam delicatissima. Octauo correctionē fructuosam facit. Pō. lxxxix. Superuenit mansuetudo & corripiemur. Leo leniter castigatus reuerētiam exhibet castigānti. Asperitatis aūt nimię increpatio, nec correctionem recipit nec salutē. di. xlv. licet. Nono gratiosum & amabilē oībus facit. Eccl'i. iij. Fili in māsuetudine pfice opa tua & sup gloriā hoīs diligeris. Decimo oīonem facit deo acceptam Iudith. ix. Humiliū & māsuetoꝝ semp tibi placuit depcatio. Vndecimo in iudicio saluat. Pō. lxxv. Cū exurgeret in iudicio deus vt saluos faceret māsuetos. Duodecimo donum magnū & multiplex acqrit. Mat. v. Bti mites: qm̄ ipi possidebunt terrā: qđ intelligi pōt de terra vitæ pītis: & de terra viuentiū: & de terra corporis ſm Bern. qa facit ei dñari.

¶ De partibus subiectiuis temperantiæ. Cap̄. IIII.

DE PARTIBVS SVBIECTI

Partes

Quis tēperātię q̄ sunt abstinētia, sobrietas, & castitas. Et inde de ꝓprietatib⁹ abstinētię videamus. Et qa ꝟria iuxta se posita magis manifesta fiūt: ideo cū ꝓprietatib⁹ abstinētię oppositas ad has proprietates vel ad vitiū gulæ pertinētes simul interseremus. Scien dū est primo ꝙ prima & originalis cōditio abstinētię ex q̄ fere omnes aliæ causant est: qa carnē & spm̄ i sua natura custodit. Natura em̄ carnis sed'm ordinē rōnis est ꝙ spūi sit subiecta: & natura spūs est ꝙ sibi dñet eā dirigēdo & vtendo ad ꝟrutis exercitiū. Et ꝺ expresſit deus q̄ ē naturę auctor loquēs ad Cain Gen. iiij. Sub te inquit erit appetitus tuus: & tu dñaberis illius. quod intelligendū ē de dñio rōnis & ꝟrubiectiōe appetitꝰ sensitiui. Nā sed'm qđ dicit Tul. i li. de offi. Duplex est vix aīæ: vna est rō altera appetitus. Rōnis est dominari & dirigere: appetitus aūt obtēperare & dirigi. Ad commendationē abstinentiæ facit quod ait Amb. Abstinentiæ lex a dño deo: prævaricatio legis a diabolo. Culpa per cibū: latebra post cibum: cognitio infirmitatis in cibo: firmitatis virtus in ieiunio. Serpens suadet gulæ dñs ieiunare decernit. Itaq; gula a paradiso expulit regnantem: abstinentia ad paradisum reuocauit errantem. In Decre. di. xxxv. sexto die. Ibi multa pulchra de abstinētia & sobrietate. Exēplū ad cōmendationē abstinentię de Honorato puero posſmodum abbate: qui apueritia cœpit abstinere ab esu carniū: & in cōuiuio aliorꝝ alijs comedēti bus carnes: piscis qui in illis partibus nō inueniebatur diuinitus procuratus est intrās situlam cum hauriretur aqua de quo comedit sufficienter, vt habetur in lib. Dialo.

§. I. EX DICTA AVTEM PROPRIE

De tribus pricipalibus effectibus abstinētię quo ad mētem.

tate multę alię sequuntur: quędam videlicet pertinētes ad mentem: & quędam ad corpus. Proprietates ad mentē pertinentes videntur esse tres.

¶ Nā primo aīm syncerū reddit: vt ad orādū sit feruētior.

¶ Sed'o memoriā nutrit: vt ad reminiscēdū sit promptior.

¶ Tertio intellectū acuit: vt ad speculandum fit subtilior.

Quantū ad primū sciendū ꝙ nimietas cibi calorē naturalē suffocat propter qđ cibū decoquere non pōt: ex quo cōtingit ꝙ natura corporis cibi pōdere prægrauata: & quasi suis viribꝰ sepulta mētē ipsam secū submergit & eā ꝓpria operatione destituit. Vnde scriptū est Osee. ix. Memphis sepelet eos. Mēphis interpretat ex ore, vbi dat itelligere ꝙ superfluitas cibi quæ ex vitio oris occasionē habet: hoīem gulę dedituꝫ sepultū tenet. Nam sicut dicit Greg. Quāto corpus impletur: & suſceperint vos: māducate q̄ apponūt vobis. Lu. x. In quibus verbis nō ampla licētia comedēdi plura vel meliora cōcessit: sed voluptatē & curiositatē quęrēdi cibos delectiones restrinxit. Nā xps abstinēs fuit: nec legit carnes comedisse nisi agnū paschalē: vt dicit Magister i hiſto. ſchol. Et cōuiuiū fuit sect ex panib⁹ & piscib⁹ eos multiplicando. vt patet Io. vj. Cæsar etiā Augustus. vt narrat Policratus minimo cibo erat cōtentus atq; vulgari. Nam panem secundariū & pisciculos minutos: & caseum bubalum comedere solitꝰ erat. Sequeł etiā comeſſationes inordinatas & lauras pauperas. ſm illd' Prouerb. xxj. Qui diligit ꝑpulas in egestate erit. Infirmitates etiam. Eccli. xxxvij. in multis escis erit infirmitas. Nausea. Prouerb. xxvij. Aīa fatigata calcabit fauum. Vnde ſm rabbi Moyſen. Præcæpit deꝰ in lege iudęorum ꝙ nō comederēt carnes porcinas: qa ex eis generāt infirmitates: & multę gulositates committunt circa illas. Hinc & Hiero. ait. Legimꝰ quosdā morbo articulari & podagræ humoribꝰ laborantes, ꝓscriptione bonoꝝ ad simplicē mēsam & paupes cibos redactos cōualuisse. de cōfe. di. v. legimꝰ. Tertia, ꝓprietas abstinētiæ ad corpus pertinens ꝓsistit in curiali & politico cōuictu cū alijs. Cibus em̄ moderate & ordinate sumptꝰ mūditiā corpis causat: ꝙ hoc ꝙ oēs sensꝰ exteriores puros & immaculatos tenet. Et hoc maxime requirit in humana cōuersatione: quæ maxime i cōuiuendo alijs cū quibꝰ expedit habere mūditiā corpora lē consistit. Vñ Bern. scribit ad fratres de monte dei. Si māducas mēsam tuā sobrietas pornet. Vitium aūt gulositatis horridas immunditias & incurialitates multas facit. Nam ſ̄. de gula. iij. p. te. ii. vj. ſ̄ ipſumꝫ os: quidē est nobilissimū membrū: vtpote deputatū officio loquēdi: & maxime necessarium couersationi hoīminē inficit & eiꝰ anhelitū fetidū reddit: vt de gulosis possit verificari illud Pō. v. Sepulchrū patens est guttur eorū. propter nimiā em̄ inordinatā cibi sumptionē gustꝰ corrūpitur: ꝓpter ꝙ inde fetidę exhalationes erumpūt. Contingunt etiā in singulis aliorꝝ sensuū meatibꝰ superfluitates inhonestæ: q̄ vitam socialē maculāt & cōturbāt. Vñ in epla ludę dr̄ de gulosis. Hi sunt in æpulis suis maculosę conuiuātes. Hinc hiero. Multi impatiētia gulæ vomitu remediātur & qđ turpiter ingesserunt turpius egerūt. Hippocrates docet in Amphorismis. Crassa & obsesa corpa q̄ crescēdi mensurā impleuerunt: nisi cito ablatiōe sanguinis minuātur in paralysim & pessima morborꝝ genera erūpere. de cōse. di. v. ne tales. Prædictū etiā vitiū cęteros hoīs actus inhonestos: facit quātū ad corporis mēbra: puta tremorē manuū, effusionē vultꝰ, oculorꝝ torsitatē, trāsgressiōnēdi festinātiā. & festinatā auditatē. & multa talia ex quibꝰ sequit inhonestias in cōuersatione ciuili. Hæc aūt removet abstinētia q̄ hoiem ordinatū reddit quātū ad prędicta oīa. Narrat Petrus Damianus ꝙ vxor quędam ducis Venetij Constantinopoli adeo delicate viuebat vt etiā cōibus aquis dedignarel abluī: vnde serui eius rorē satagebāt colligere: ex q̄ laboriosum sibi balneū præparārēt. Cibos manibus non tāgebat: sed frustatim scissos qbusdā fuscinulis aureis ori suo adhibebat. Eius cubiculū tot aromatū gñibus redolebat: vt narrare tantū dedecus fetear. Sed quantum oipotenti deo exosa fuerit patet: qa corpus eiꝰ totū compuruit: ita vt membra corpis marcescērēt vndiq; totū quoq; cubiculū intercdibili fetore repleuerit. Nec q̄sq̄ de seruētibus tam ꝓferre narū putredinē poterat: & vix vna ancilla nō sine olentis speciei auxilio in eius obsequio perdurāte. Eadem tamen raptim accedebat & protinus fugiens discedebat: diuinꝰ hoc lāguore decocta & miserabiliter cruciata amicis lętantibus; diem clausit extremum.

Exēplū notabile.

§. II. SVNT VLTERIVS ALIE TRES

De tribus ꝓprietatibus abstinentię ad corpus pertinētes.

effectibus abstinētię q̄ ad corpus.

¶ Et pria ē: qa corpꝰ p abstinētiā nutritū tēplū dei efficit.

¶ Secda: qa cibo sumpto homo delectabiliter vtit.

¶ Tertia: qa p eam ciuiliter viuitur.

Est ergo prima ꝓprietas abstinētiæ circa corpus ꝓsiderāda q̄dā dedicatio tēpli ſm illd' apli. j. Cor. vj. Tēplū dei ſm̄ est qđ estis vos. Cū em̄ corpus sit quoddā instrm̄ aīæ: faciliter ab ipa ducit ad opa ꝟrutis qđ est parce nutritū. Et cū ipsa rōne sunt seminaria ꝟrutū plātata: q̄rū cōplemētū esse nō pōt nisi obsequiū pstet a corpore qđ est aīæ associatū & p mācipio datū: pnās est ꝙ ipm̄ corpꝰ p abstinētiā gubernatū erit quasi q̄dam porta ꝟrutū & clausura vitioꝝ: & ex ꝟ reddet habitaculū. ſ. nā ex hoc causat q̄dā ꝓparatio oim ꝟrutū: p quas spūs ſtūs mētē inhabitat. In huius figurā habet in li. ludi. ꝙ Sāson tenēs mādibulā asini i manu: irruēte ſpūn eū occidit mille Philistęos. Asinus est corpus nostrū. mādibula significat os: qđ cū gs refrenat vincit tēptationes diaboli. Sed'a ꝓprietas abstinētiæ ad corpꝰ ptinēs est: qa facit corporalem vitā delectabilē & sanā. Cibus em̄ cum moderamine sumptus primo in gustu delectationem facit. Causat em̄ delectatio ex coniunctione ꝓportionata cōuenientis cū cōuenięti. Q̄n ergo cibꝰ temperate sumitur tā in q̄titate q̄m in qualitate: tūc cōueniens cū cōuenienti pīngit: qa gustꝰ cui cibꝰ cōiungit cōueniētia habet ad ipm̄ in mō & mēsura: & tunc segł delectatio. Vñ maiorē delectationē sentit tēperatꝰ in cibo q̄m gulosus. Quāto em̄ gustus est ordinatior & natura purior: tāto delectatio q̄ inde percipit erit maior. Vñ dr̄ Eccli. xxxj. Somnus sanitatis in hoie parco. dormit vsq; mane: & aīa ipsi⁹ cū ipso delectabitur. Chryso. Nihil sic iocūdū est sicut cibus bene digestus aut decoctꝰ. Nihil sic salutē pseruat. Nihil sic egritudinē fugat sicut moderata refectio. Sufficiētia gppe cum nutrimēto & sospitatē simul ꝓcreat & voluptatē. Abūdātia ꝙ morbū facit & molestias ingerit. de cōse. di. v. nihil. Ad idem facit qđ dicit Hiero. in duob⁹. c. seq. ibidem. Saluator mittēs ad prædicandū discipulos dixit. In quācūq; domū intraueritis

De delectatione abstinentię.

abstinētia mēoriam nutrit.

Intellectum acuit.

Moderata refectio magnū ꝙmodū corpori affert.

impleꝫ: tanto aīa minorafꝫ: supple in actibꝰ vitiū suarū. Et hoc est qđ dicit dñs Lu. xxj. Attēdite ne grauent corda vra in crapula & ębrietate. Daniel vir desideriorꝝ: vt aptior esset ad diuina suscipiendū & orandū trib⁹ hebdomadarum diebꝰ panē desiderabilē nō comedit: & caro & vinū nō introierunt in os suū. Dan. x. Postea habuit maximas visiones & reuelationes. Sed'o virtus abstinētiæ memoriā nutrit: cū em̄ stomachꝰ nimio cibo repleł multi sīmi ab ipso ascēdūt ad cerebrū: ipm̄q; obnubilant & deordinant: & ex hoc habēt virtutē memoratiuā q̄ est in parte posteriori cerebri obfuscare & intētiones acceptarū specterū destruere. Vñ dr̄ Osee. xiij. Saturati sunt & leuauerūt eor suū: & oblīti sunt mei. Parcitas aūt cibi modicas pmittit fieri exhalationes: & idcirco vis memorativa in suo vigore persistens fortis est ad memorādū. Cuius signū apparet in euigilantibus post somnū qui digesto cibo prōptiores inueniuntur ad reminiscēdū ea: quorū repleto stomacho memoriā prꝰ nō habebāt. Et ideo cōgrue hora matutinalis inuēta est ad traditionē doctrinæ: tūc em̄ hō est potentior ad retinēdum & rememorandū quæ auditorib⁹ sunt tradēda. Vnde vnꝰ de tribus cubicularijs regis Darij q̄ fecerant q̄stionē inter se. Quid inter oia cēt fortiꝰ: dixit vinū: qa seducit mentem. & regis & serui facit mentem vnā: & nō meminit oēm tristitiam & debitū. Qđ intelligit cū vinū & alia cibaria inordinate sumūt. ſ. Esdr̄. iij. Tertio abstinētia intellectum acuit ad subtiliter speculandū. Cū em̄ operatio intellectus ortū habeat a sensu & phantasia ſm doctrinam ꝓbi: necesse est ꝙ ex mala dispōne partis sensitiuę & ꝟrutis imaginatiuę virtus intelligētiæ inhabilis reddat ad speculationē veritatis. Nihil aūt est quod sic sensum obstruat & phantasiā deordinat sicut cibi superfluitas ex quo vlterius impedimētum contingit in recta operatione intellectus. ſm qđ dicit Tullius. Mēte ingt recta vti nō possunt multo cibo & potu repleti. Vnde dicit Hiero. Vēter pinguis pinguem sensum gignit. Et Sen. dicit. Copia ciborū subtilitas impedit. Dan. j. habet ꝙ Ananias: Azarias: Misael abstinentes repti sunt sapientiores & acutiores omnibus. Chryso. Nihil sic sensuum acumen operatur sicut moderata refectio. de cōse. dist. v. nihil em̄ sic iocundum.

§. III. POST PREDICTA VIDENDVM

De qua tuor cō seruatiis uis abstinētię

ē de causis factiuis & cōseruatiuis abstinētię quas quatuor possumus assignare. Prima est assuefactio a iuuentute ad aliquod licitum & honestū exercitium. Mens em̄ humana ſm qđ dicit Greg. nescit ē otiosa: sed semꝑ occupari desiderat. Et q̄n est occupata circa vnū cū diuersis non possit intendere a quocūq; alio remittit. Ex intēsione autem mētis sequitur affectio circa illud cui intendit. Nam ad illud tantia adsit: nā cōtinuatio operis tristitiā a mente elongat & delectationē causat. Maxime aūt hoc cōtingit q̄n qs circa studiū literarū se occupat, ꝓpter nāturalē inclinationē intellectus ad veritatē. Oēs em̄ hoies naturæ scire desiderant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rant. vt di. pl's in. ſ. Meta. qñ ergo huiꝰ naturę deſiderio qs ſatisfacit ꝑ exercitium ſtudñ quietaꝫ mẽs ab oi alia occupatione ꝓpter cõformitatem qꝫ habet mens ad hmõi laborẽ. Qñ ꝯo hõa iuuẽtute incipit otiari oẽs animæ viresin quada fame nutriũtur cupiẽtes in aliquo ſenſibili ſatiari. Nã & aures eſuriũt rumores, oculi vanitates, gula cibos, & lingua loquacitates: q tñ omnia ſi habeant mẽtem non ſedãt: quia talib⁹ nõ paſcit. Quęrit eñ cibum nobiliorẽ q eſt ſcięꝫa vel virt⁹, Vnde ſcriptũ eſt Prouerb. xxj. Deſideria occidũt pigrũ. Noluerũt eñ quicq̃ man⁹ eius operari: tota die cõcupiſcit & deſiderat. Pater ergo ꝯ ſalubris occupatio eſt magna cã nõ vacãdi cibis & potib⁹: nec multũ curãdũ eſt de eis. Dñs noſter vt daret nobis exẽplũ vacãdi ſtudio ſcripturæ cum tentatus fuit de gula dixit. Non in ſolo pane viuit hõ: quaſi remediũ cõtra gulã. Mat. iiij. Sed'a cã eſt debita ordinatio q̃ in cibo eſt obſeruãda ſm gnęs conditiones quæ trahũtur de quadã gl. ſup illo verbo qđ dixit Eſau ad Iacob. Da mihi de coctiõe hac ruſa. Gen. xxv.

Adordinare comedendũ gnęs cõditiones reguntur.

Prima conditio eſt ꝯ quis horam comedendi vel indigentię non pręueniat. Et iſte eſt primus modus quo gulę vitiũ nos tẽtat: quod maxime eſt deteſtabile in quocũq̃ ciue: & maxime rectore aliorum. Vñ maledictio indicitur talib⁹. vt habetur Eccles. x. Vę inquit tibi terra cuius rex eſt puer: & cuius principes mane comedũt. Poſtea ſubditur. Beata terra cuius rex nobilis eſt: & cuius principes comedũt tpe ſuo.

Ionathas obfractionẽ horę comedẽdi pñt.

Ionathas mortis ſniam meruit: qa in guſtu mellis conſtitutũ tps comedẽdi anteceſſit. j. Reg. xiiij. Sed'a conditio eſt ꝯ cibos nõ quęrat ſeu accipiat nimis delicatos. ſicut diues ępulo qui ępulabaꝫ quotidie ſplẽdide ob hoc ſepultus eſt in inferno. Luc. xvj. Tertia conditio ꝯ nõ comedat nimis ſm ſuã cõplexionẽ: qa qđ vni multum aliqñ eſt alteri paucũ. In hmõi offenderunt de quibus dicitur in Pſ. Mã ducauerunt & ſaturati ſunt ni. &c. Hiſtoriam habes Nu. xj. Quarta conditio eſt ꝯ nõ comedaf cũ nimio ardore & rapacitate: ſicut Eſau lenticulę coctionẽ Dauid aũt aquã cõcupitã de ciſterna Bethleẽ effudit. ij. Reg. xxiij. ar. dif. xlj. qſq̃ quis. Quinta conditio eſt ꝯ nõ nimis accurate & ſtudioſe præparet: ſicut faciebãt filij Heli de his quæ offerebãtur. j. Reg. ij. hinc & Aug. Fieri non põt vt ſine aliquo vitio cupiditatis vel voracitatis p̃cioſiſſimo cibo ſapiens vtaf. Inſipiens aũt fediſſima gulę flamma in viliſſimum holus in

Elongatio cauſa fit abſtinentię.

ardeſcat &c. diſt. xlj. quiſquis. Tertia cauſa abſtinentiæ eſt elongatio vel ſubtractio ab his q̃ poſſunt deſideria carnis accendere. Inter alia eñ quæ fugant omnia vitia carnis tã circa cibos q̃ circa actus venereos eſt ſubtrahere occaſiões peccatoꝝ. Nam qui ſe talibus offerũt: puta colloquijs mulierũ: aſpectibus earum: & menſis pinguibus: vbi varia et delicata fercula apponuntur: cauſam præbent vt tententf: qđ eſt valde periculoſum in talibus vbi tentat ſuauitas et voluptas. Tuti⁹ eñ in hac materia fugiẽ bellũ q̃ expectetur. Vnde ſcriptũ eſt de prima muliere ꝯ vidit lignũ pulchrum & delectabile qđ maxime concupiuit. Vbi dicit gl. ꝯ non licet intueri: qđ nõ licet cõcupiſci. Angeli qui Sodomã ſubuerterũt educẽtes Loth de ciuitate dixerũt ei. Noli reſpicere poſt tergum: nec ſtes in omni circa regione. Gene. xix. Ad ſignificandum ꝯ non ſolũ recedẽdũ eſt a pcõ: ſed etiã ab oi eo qđ habet præſtare occaſionem & inducere ad pcm. De ieiunio habes multum & plene in ſcđa parte. Quarta cauſa abſtinentię eſt cõſideratio eoꝝ q̃ ad ipam habenda inducũt. Et hæc ſunt prędicipue quatuor. ſ. natura, ſcriptura, fortuna, & mors futura. Natura quidem abſtinẽtiã prædicat: qđ patet ex oris paruitate. Nã ſicut dicit pñs in li. de natura aialiũ, hõ cõparatione ſui corpis iter cętera aialia eſt parui oris: p qđ daf intelligi ꝯ debet eẽ parui cibi. Ad hoc etiã idẽ natura facit breuẽ trãſitũ in trãſglutiendo cibũ. Vñ breue guttur dedit ſibi vt citi⁹ ſe de cibo expediret: vtpote ad maiora factus. Vnde dicit Bernũ. Voluptas gutturis q̃ tanti hodie eſtimaf vix duorũ habet latitudinẽ digitorum. Modica q̃ debet eẽ delectatio vbi breuis eſt trãſit⁹. ſm illud Iohel. ſ. Viulate qui bibitis vinũ in dulcedine perijt eñ ab ore veſtro, Vñ dicit Señ. Voluptas eſt breuitas faſtidio obiecta quo auidi ꝓhauſta eſt citius in neceſſariũ recidẽs. Reprehẽdit a philoſopho in li. Ethi. ille Epicurus q orabat deũ vẽtris: vt haberet guttur lõgũ vt grus vt diutius delectario guſtui inſideret. Itẽ ſcđo ſcriptura ad parcitatẽ cibi inducit. Dicit eñ ꝯ initium vitæ hois eſt panis & aqua. Eccli. xxix. & Gen. j. Deus aſſignauit eãdẽ eſcã hoi & beſtijs. Ecce inquit dedi vobis oẽm herbã efferentẽ ſemẽ ſup terrã: & vniuerſa ligna q̃ habẽt in ſeipſis ſemẽtẽ generis ſui: vt ſint vobis in eſcã & cũctis animãtib⁹, ad qđ etiã facit qđ dicit Hiero. di. xxxv. ab exordio. Ab exordio creaturę ronalis nec carnibus veſcebamur &c. Si'r nec vino. vt dr in. c. di. ſexto die. Daniel cũ ſocijs petierũt ſibi dari legumina cũ aqua. ſm ꝯ ſcriptura cõceſſerat. Tertio ad parcitatẽ victus fortuna inducit. Cõſiderare eñ debet qlibet cum alio habere naturæ parilitatẽ & eundẽ ꝓductorẽ deũ. Vñ ergo debet vnus delicijs abũdare: alius miſeria cõſumi. vñ Ambr. Quis eñ tam iniuſt⁹ tam auarus: q̃ q multorum alimenta ſuum non vſum ſed abundantiã & delicias parat. diſt. xlviij. ſicut hi. Zache⁹ princeps publicanorum & diues bona ſua cũ pauperib⁹ nõ habẽtibus diuidẽda ꝓmittebat. Lucæ xix. & Iob dicit. Si comedi bucellam meã ſolus & nõ comedit pupillus ex ea. Iob. xxxj. Quarto valet ad parcitatem conſideratio mortis futurę. Si quis eñ finem carnis conſideret. & quõ vermibus in eſcam paraf: faciliter a gulæ vitio refrẽnaf. Vñ Greg. Nihil ſic valet ad carnis deſideria edomãda: ſicut cogitare qualis ſit futura mortua. Exemplum in Vitis patrũ cum quidam ſcholaris Bononiæ voluptatibus corporis viſitaretur a quodã nrõ fratre ſuo compatriota: timẽs ſcholaris ſui conuerſionẽ ex verbis fratris fecit pactũ ꝯ nil diceret de deo quod ille ꝓmiſit, niſi tm̃ duo verba in fine ſermonis ſui. Et poſt locutiones plurimas recedens dixit et illud Eſa. xliij. Subter te ſternerur tinea: & operimentum tuum erunt vermes. quæ verba non potuerunt a corde eius recedere quouſq̃ eſſectus eſt frater noſter: qui & ſancte vixit.

§. IIII. IN QVIBVS TEMPORIBVS

De cã ſtitutionis ieiunij & quibus tpibus.

ſeu diebus ſint inſtituta ieiunia ab eccleſia. habeꝫ. ẽ. in. ij. parte. ti. vj. de gula. Quare aũt illis diebꝰ magis q̃ alijs ſint inſtituta. hic ota pleni⁹ declarant. Notandum igit ſm. b. Tho. ij. q. clxvij. ar. v. Cũ ieiunij ad duo ordinef. ſ. ad delectionẽ culpę: & eleuationẽ mẽtis ſuperna: ideo ſpãliter illis tpibus fuerũt ieiunia indicẽda gb⁹ oportebat hoies a pcõ purgari: & mentes fidelũ in ſupna eleuari in deum p deuotionẽ: hoc aũt p̃cipue imminet ante paſchalẽ ſolẽnitatẽ: in qua & culpæ p baptiſmum relaxantur: qui ſolẽniter in vigilia paſchæ celebraf: dũ. ſ. benedicũtur fontes baptiſmales: & Chriſti fideles adulti tũc baptizabanf cõiter. Recoliẽ eñ tũc dñica ſepultura: & per baptiſmum cõſepeliẽmur Chriſto in mortẽ. vt dr ad Ro. vj. In feſto etiã paſchę maxime oportet mẽtẽ hois eleuari p deuotionẽ ad ęternitatis gloriã quã xp̃s reſurgẽdo inchoauit: ac etiã fideles debẽt in hmõi ſolẽnitate cõtare: & ad cõtonẽ accedere oportet mẽte eleuata ad deũ: & ideo immediate ante ſolẽnitatẽ paſchalem eccleſia ſtatuit eſſe ieiunãdũ. Et eadẽ rõne in viginijs p̃cipuarum ſolẽnitatũ in quib⁹ nos p̃parari oportet ad feſta futura deuote celebrãda. Sil'r in ſingulis quartis anni conſuetudo eccliæ habet vt ſacri ordines conferanf: ad quoꝝ ſuſceptionẽ oportet p ieiunij p̃parari: & eos q ordinãt & eos q ordinãdi ſunt & totũ pplm pro cuius vtilitate ordinãf. Vñ & legiſ Luc. vj. ꝯ dñs añ diſcipulorꝝ electionẽ exiuit in montẽ orare. qđ exponens Ambr. ait. Qui de te facere cõuenit cũ vis aliqđ officiũ pietatis adorari q̃ xp̃s miſſurus apl'os prius orauit. Põt etiã rõ aſſignari ieiunij quatuor tẽporum. ſ. vt dem⁹ primitias tpis deo. Sũt enim duodecim dies in toto anno quaſi ꝑ primis diebꝰ duodecim mẽſiũ anni. Et ſicut p ieiuniũ quadrageſimale deo damus decimas tpis: ita p ieiuniũ quatuor tẽporum damus primitias: vtrũq̃ eñ in lege mãdaf offerri. ſ. decimas & primitias. Ratio aũt ſpecialis quare quadraginta dies ieiunaf in quadrageſima eſt triplex ſm Greg. in Homil. Prima eſt quia virtus decalogi p libros quatuor ſancti euangelij impletur: denarius aũt quater ductus in quadragenarium ſurgit. Scđa rõ eſt: qa in hoc mortali corpe ex quatuor elemẽtis ſubſiſtimus p cuius voluptatẽ pręceptis dñicis contradicimus q̃ p decalogũ ſunt accæpta. vñ dignũ eſt vt eãdẽ carnẽ quater decies affligam⁹. ſ. p ieiuniũ. xl. Tertia rõ eſt: vt deo offeramus decimas tpis ſeu dierũ anni: ſicut aliarũ rerum. Cũ eñ ann⁹ p. cccl xv. dies ducif: nos autẽ p. xxxvj. dies affligimur qui ſunt ieiunabiles in. vj. ſeptimanis. xl. quaſi anni noſtri decimas deo damus. Hæc tertia rõ ponif de cõſe. di. v. quadrageſima. Vbi ſciendũ ꝯ ante tps Greg. quadrageſima inchoabaf i. ij. ſeꝛ. poſt dñicam in. xl. & ſm iſtam cõputationẽ loquif. Sed ipſe Greg. addidit. iiij. dies ieiunij qui ſunt ante dñicã in. xl. & ſic efficiũf. xl. dies ieiunij: vt cõformaremur Chriſto in ieiunio qui ieiunauit. xl. diebus. vt dr Matth. iiij. Non autem conformamur ei quo ad tps hui⁹ ieiunij. Nã ipſe ieiunauit immediate poſtq̃ baptizatus fuit: qđ fuit de mẽſe Ianuarij: qa immediate poſt epiphaniã, nolitũ aũt ieiuniũ. xl. inchoaf in mẽſe Februarij vel Martij: ante. ſ. tps quo celebrat ſolẽnitas baptiſmi nri ſ. vigilia paſchę. Rõ diuerſitatis huius eſt: q̃ in nobis præmittif baptiſmus vt prꝑaratorium in adultis ad conſecutionẽ effectus baptiſmi qui eſt remiſſio pcõrꝝ. Sed baptiſmus Chriſti nõ fuit ad remiſſionem alicui⁹ ſui peccati cũ nullũ haberet: & ideo nõ eguit p̃paratorio: voluit tamen ieiunare poſt bapti ſmũ ad dãdũ exẽplum baptizatis exercitij ieiunij: qđ tuuat ad vincẽdũ tẽtationes. Addif & quarta rõ. Aug. Creator eſt trinitas: pater & filij⁹ & ſpũſanctus. Creaturę ꝯo inuiſibili debef ternari⁹ numerus dum deum diligere iubemur ex toto corde ex tota aia ex tota mente. Creaturę ꝯo viſibili debef numer⁹ quaternari⁹: ꝓpter humidũ & ſiccũ, calidũ & frigidũ. Sic ꝫ p denariũ ſignificãt oẽs res quæ ſi ducãtur p quaternariũ qđ cõpetit corpi per qđ adminiſtratio gerif quadrageſimũ numerum cõſicit. Et notandum ꝯ q̃uis Iudęi habeãt ieiuniũ quatuor tẽporibus anni, ꝓpter qđ dr Zach. viij. Ieiuniũ quarti ieiuniũ quinti ieiuniũ ſeptimi: ieiuniũ decimi. ſ. mẽſis erit domui Iudę in gaudiũ & in ſolẽnitates: nõ tñ ꝓpter ꝫ eccl'a dr iudaizare in ieiunio quatuor tẽporꝝ. Non eñ eiſdẽ ipib⁹ nec eiſdẽ de cauſis ieiunat eccl'a. Qđ patet ex dictis Hiero. ſup iducta autoritate Zacharię. Dicit ei & hr dr. lxxvj. ieiuniũ ꝯ ieiuniũ quarti menſis apd Iudęos eſt de menſe Iulij. Nã prim⁹ mẽſis apd Hebræos ẽ Aprilis. Ieiuniũ aũt illd quarti mẽſis. ſ. in Iulio obſeruabant: qa tũc Moyſes deſcẽdẽs de mõte Sinai tabulas legis diuinę cõfregit ꝓpter idolatriã cõmiſſam ab illo ppl'o. iuxta Hiere. muri prio rupti ſunt ciuitatis ꝑ Nabuchodonoſor in qnto menſe q apud nos dr Auguſt⁹. Ieiunabãt Iudæi cũ ꝓpter exploratores terrę promiſſionis orta eſt ſeditio ĩ pp'lo: & iuſſi ſunt ĩ mõte nõ aſcẽdere: & in hoc mẽſe a Nabuchodonoſor: & poſtea a Tito & Veſpaſiano tẽplũ Hieroſolymis incẽſum eſt. In. vij. mẽſe. ſ. q eſt October Godolias occiſus eſt: & reliqæ ppl'i diſſipatę. In decimo q dr Ianuarius apd nos pp'lis cũ Ezechiele q in captiuitate Babylonica poſit⁹ erat: audiuit templum dei eſſe ſubuerſum. Notũ eſt aũt ꝯ ieiunium eccl'ię in quatuor tpibus nõ ſeruat in illis mẽſibus: nec iſtis de cauſis.

Aprilis ẽ prim⁹ mẽſis apd Hebræos.

§. V. CAVSA SEVRATIO QVARE

Chriſt⁹ poſt baptiſmũ ieico. xl. dieb⁹ te iunauit

De cã ꝓhibitionis eſus carniũ & lacticiniorꝝ.

phibeẽ eſus carniũ & lacticiniorum in ieiunijs eccl'ię: aſſignauit. b, Tho. ij. q. clxvij. ar. viij. ſic, Ieiuniũ eſt ab eccl'ia inſtitutum ad reprimẽdas cõcupiſcẽtias carnis: q̃ quidem ſunt delectabiliũ ſm tactũ q̃ cõiſtũt in cibis & venereis: & ideo illos cibos eccl'ia ieiunãtibus interdicit quę in comedẽdo maxime habẽt delectationẽ: & iterũ hoiem maxime ad venerea ꝓuocant: hmõi aũt eſt eſus aialiũ in terra geſcẽtiũ & reſpirantiũ: & q̃ ex eis ꝓcedũt ſicut lacticinia ex greſibilibus & oua ex auibus. Quia eñ hmõi magis ꝓformãt humano corpori plus delectãt & magis cõferunt ad humani corporis nutrimẽtũ: & ſic ex eorũ cõmeſtione plus ſuperfluit vt ꝓfaf in materiã ſeminis cui⁹ multiplicatio eſt maximũ incitamentũ luxuriæ: & ideo ab his cibis p̃cipue ieiunãtib⁹ eccl'ia ſtatuit abſtinere. di. iij. denicꝫ. & de eſu carniũ ſemꝑ obſeruaf in oi ieiunio vt. ſ. abſtineaf. Quo aũt ad oua & lacticinia ſeruaf in. xl. in alijs ieiunijs ſtaf conſuetudini locoꝝ. Nec obſtat ꝯ vinũ eſt etiã ꝓuocatiuũ ad luxuriã multũ, ꝓpter qđ dr Prouerb. xx. Luxurioſa res eſt vinũ. & ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. & tñ in ieiunio nõ ꝓhibef por⁹ eius. Dicit eñ Tho. vbi. ſ. ꝯ ad actũ generationis tria ꝓcurrũt. ſ. calor, ſpũs, & humor. Ad calorem qdẽ maxime operaf vinũ & alia calefacientia corpus. Ad ſpũs aũt cauſandos vel multiplicãdos videnf operari inflatiua. Sed ad humorẽ maxime coopaf eſus carniũ ex quibus multum ex alimento generaf. Alterato aũt caloris & multiplicatio ſpiritũ cito mãſit: ſed ſuba humoris diu manet: & ideo magis iterdicit ieiunãtibus eſus carniũ q̃ vſus vini vel eſus leguminum: quæ ſunt inflatiua. Item nota ꝯ cũ dr horã comeſtionis congruã in ieiunijs eſſe horã nonã vel circa: nõ videf nona ſumi ſm qđ loquitur ſcriptura ſacra de nona: vel etiam doctores loquẽtes de

Cã qua revꝰ vini admittif.

De hora cõeſtionis tpe ieiunij.

ieiunijs: cũ eñ dies artificialis diuidaf ſm ſcripturã in. xij. horas quæ in æquinoctio vernali vel autũnali eſſent tãtę ſpatij vt horæ nrę. vñ & in parabola de cõductis ad vineã hora. xj. dictũ fuit ab alijs Mat. xx. priori tẽpore conductis hi nouiſſimi vna hora feceꝛ: q̃. ſ. ſupfluebat de illa die. ſic ergo hora nona eſſet hora. xxj. vt tm̃ tres horę reſtãt de die. Tho. etiã vbi. ẽ. dicit ꝯ hora. vj. vel circa cõſueuerunt homines cõiter prandere in diebus quibus non ieiunant ſole tunc perueniente ad ſummũ eius aſcenſum: quod videtur eſſe in meridie in. vj. hora diei artificialis: & ꝑ pñs i. xviij. hora diei naturalis: inde ad nouã remanẽt tres horę. videl ergo dicẽda tũc hora nona quãtũ ad ieiuniũ eccleſię q̃ dr ꝓprie hora ſexta. i. in meridie: qa ſic ſeruat cõſuetudo generalis eccleſiæ. extra de cõſue. c. cũ dilect⁹. q̃ eſt optima legũ ꝓnterpres. quę etiã legẽ tuliter tũc etiã pulſatur ad nonam.

§. VI. DE FRVCTIBVS SEV VTILITATE ieiunij

Vtilitates ieiunij ſunt decẽ in genere.

primo in gñe poſtea in ſpecie. De ieiunio quadrageſimali. In omnib⁹ adhibeamus noſmetipſos ſicut dei miniſtros. Et inter cętera ſubdit. in ieiunijs. ñ. Cor. vj. Ieiuniũ vt dicit Hiero. eſt fundamẽtũ virtutũ & Ambr. Videſ quãta ſit virtus ieiunij: vt ſputũ ieiuni hois ſerpentẽ occidat. Valet vtiq̃ ad multa. Primo euadere facit diuinã ſentẽtiã: vñ Niniuitę quorum ciuitas debebat ſubuerti: veſtiti ſaccis: & ieiunãres euaſerũt diuinũ illud iudiciũ dño miſerante, vt patet Ione. iij. Scd'o ieiuniũ diſpõit ad gratiã: qđ patet in Cornelio Cẽturione: cui ꝓpter ieiunia & eleemoſynas quas faciebat apparuit orãti ipſi angelus: & dixit ꝯ mitteret pro Petro qui doceret eũ viã ſalutis qđ & factum eſt: & recæpit viſibiliter ſpũſanctũ Actu. x. Et ꝓpter hoc etiã eccleſia ordinauit oẽs fideles debere ieiunare in quattuor tẽporib⁹ ad impetrandũ ordinãdis gratiã ſpũſanctꝰ cũ ꝓ vtilitate populi ordinent. Tertio ieiuniũ ad ſapiẽtiã et notitiam diuinoꝝ diſponit. In cui⁹ exẽplũ eſt ꝯ Daniel poſt ieiunium factum habuit magnas reuelationes de diuinis. Dañ. x. Et Anna ꝓphetiſſa q̃ vacabat ieiunijs & orationibus in tẽplo meruit dei filiũ incarnatũ videre & cognoſcere. Lucæ. ij. Quarto ieiuniũ cõſolationẽ angelicã promeretur. Vnde poſt ieiuniũ peracta a Chriſto: acceſſerũt angeli & miniſtrabãt ei. Matt. iiij. Quinto ieiuniũ diabolũ expellit corporaliter & ſpũaliter. Matth. xvij. Hoc genus dęmoniorũ nõ egcit niſi in oꝛone & ieiunio. Sexto ieiuniũ carnis cõcupiſcentias domat. Prouerb. xxvj. Cũ defecerint ligna. ſ. ciboꝝ extinguef ignis luxuriæ Et apl's poſtq̃ dixit in ieiunijs: ſubdit, in caſtitate. ſ. exhibeam⁹ noſmetipſos ex hoc inſinuans ieiunium maxime valere & cãm eſſe caſtitatis. vñ & primi parẽtes dũ ſeruauerũt ieiuniũ in paradiſo nõ ſenſerũt ſtimulos carnis: ſed immediate fracto ieiunio. Gen. iij. Septimo ieiunium fortitudinem aiæ adꝫcit. In cuius figuram Iudith quæ ieiunijs multũ inſiſtebat: habuit taniã fortitudinẽ & cõſtantiã mẽtis vt Holofernẽ occideret. Iudith. xiij. Octauo victoriam in bellis obtinet. vñ filij Iſrael cõgregati ad delendã tribũ Beniamin propter ſcelus cõmiſſum. prio & ſcđo fuerũt debellati, tertia vice facto ieiunio habuerũt victoriã. Iudi. j. Nono ꝓſperitatem itineris ꝓcurat. vnde Eſdras cũ multis de captiuitate Babylonica redeũtes Hieroſolymã facto ieiunio habuerunt ꝓſperum iter. vt habeꝫ. j. eſdrę. viij. Decimo cõducit ad ſupnam patriam. Vnde Helias facto ieiunio. xl. dierum puenit ad montem dei Oreb. In ſpeciali de ieiunio quadrageſimali. Nota q̃ dicit dñs Io. Dñici ſup Mat. dicit eñ ꝯ numerus ipſe quadragenarius oſtẽdit finalẽ effectũ ieiunij multiplex. Et primo ex cõpoſitiõe ipſius numeri. Cõponif eñ ex partibus aliquotis q̃ cõſtituũt ſimul adiũctæ quadragenariũ numerũ: partes aliq̃tę ſunt vnũ & duo: quatuor & qnę: plicatus p quadraginta cõſtituit quadragenariũ. ex duob⁹ quia quaternarius multiplicatus p. xx, cõſtituit. xl. Itẽ ex quatuor: qnę: qa quinari⁹ multiplicat⁹ p octonariũ cõſtituit. xl. Item ex octo qa octies qnę: ꝓſtituũt quadragenariũ. Itẽ ex. x. qa x. multiplicata p quatuor conſtituũt. xl. Itẽ ex. xx. qa vigenari⁹ multiplicat⁹ p binariũ cõſtituit quadragenariũ. Ita recollecta ſimul vnũ, duo, quatuor, qnę:, octo, decẽ, & viginti cõſtituũt. ſ. q eſt nũer⁹ iubilę⁹, ad innuendũ ꝯ p ieiuniũ. xl. puenitur ad iubilẽũ cordis & futurã quietẽ pñę. Secũdo quadraginta dieb⁹ dñs pluit ſup terrã ipe Noe ad iu

Filij iſrl ob ieiuniũ a depti ſunt victoriam ꝑ tribũ Beniamin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicādū vitiū carnis. In figurā ꝙ vitiū carnis cōprimit̄ per hmōi ieiuniū. xl. Tertio ꝙ p. xl. mālōes puenit ppl's Israel ad terrā promissionis. Et p ieiuniū quadragesimale debite seruatū. f. cū māna gratiæ puenit̄ ad. pmissionē ꝛnæ hæreditatis. Quarto quadraginta annis ppl's ille fuit illustratus colūna ignis de nocte & de die. ꝓtectus nube contra ęstū ad figurādum ꝙ ieiunium. xl. illustrat mētem: & ꝓcipue audiendo prędicationes vt fieri debet & ꝓtegit ab insidijs diaboli. Quinto Moyses ieiunauit. xl. diebus recæpit bis legem dñi: qa ieiuniū ad obseruātiā legis veteris & noui testamenti adiuuat. Sexto Helias ieiunio. xl. dierū peruenit ad montē Oreb vbi ostēsus est deus. & p ieiuniū. xl. & alia bona peruenitur ad mōtem cōtemplationis & securitatis. Septimo, xl. hebdomadis Christus steterit in vtero mēis virginis Mariæ: & postea natus est: qa si ieiuniū: etsi habeat Christū latentē in via eo seruato habet per dulcedinē mentis patentē. Octauo Christus. xl. mēsibus cōpleuit cursum suæ prædicationis in mūdo & postea per crucē paradisum aperuit: & ieiuniū aperit cœlū. Nono Christ⁹. xl. horis stetit mortuus & postea surrexit: & ieiuniū mortificatis sensibus ad virtutē lucē resurgere facit. Decimo Christus post resurrectionem. xl. diebus cū discipulis interpolatum fuit: & ieiuniū lætificauit mentem præsentia Christi.

De ieiunio helię.

¶ De sobrietate. Capm. V.

VMū sobrietas in ꝓtus

OSTQVAM DICTVM EST de abstinētia q̄ est moderatiua ciborū & potuū cōsiderādū est p̄ūr de sobrietate q̄ est spāl'r moderatiua potuū. vbi tria videre sufficit. Primo quo sit virtus. Sc'o de eius effectib⁹. Tertio gbus maxime cōpetit. Est g̃ sciēdū ꝙ sobrietas est virtus spālis cū sit vna de partibus tēperātię. vt ponit Macro. Ad virtutē em moralē vt dictū est. ō. ptinet cōseruare bonū rōnis ꝑ ea quibus pōt impediri. Vbi g̃ inuenit spāle ipedimentū rōnis: ibi necesse est ponere spālē ꝓtutē ad illud remouēdū. Pot⁹ aūt inebrias habet spālē rōnē ipedīdi vsum rōnis; inquātū. f. ꝓturbat cerebrū sua fumositate: & ꝛō ad remouēdū hoc ipe dimētū rōnis requirit spālis virt⁹: & hāc dicimus sobrietatē q̄ spāl'r est circa potū sicut circa ꝓprā materiā. Licet em

Vñ dicatur sobrius.

Dr em aliqs sobrius q̄si bria. i. mēsurā seruās. spāl'r tñ nomē ist⁹ sumit̄ in illa materia in qua maxie laudabile ē mēsurā seruare: hmōi autē est potus inebriare valens. Nā ejus vsus mēsuratus multū cōfert & modic⁹ excessus multū lædit: qa facil'r pōt ipedire vsum rōnis magis q̄ excessus cibi: & ꝛō spāl'r sobrietas attendit circa potū moderandum. vñ pater ꝙ sobrietas est alia ꝓt⁹ ab abstinētia q̄ est cōiter circa cibū & potū: delectationis virtuosa moderatiua. In commēdationē sobrietatis Heliæ cui grādis restabat via angelus dñi ad caput suū oñdit subcineritiū panē & vas aquæ. iij. Reg. xix. Apud antiqs tñ fuit studium de cōseruanda sobrietate: & maxime in mulieribus: ꝙ si qua vinū bibisset cōprehensa fuisset ipam pene obnoxiā habebant: ac si viri thorū violasset. Vñ narrat Vale. ꝙ Metell⁹ vxorē eo ꝙ vinū bibisset fustę pcussam interemit: qd' factū nō tñ accusatore: sed & reprehensore caruit. & subdit Vale. Quæcūq; fœmina vini vsum immoderate appetit tanuā vitijs aperit: & ꝓturibus viam claudit. Quod quidem absurdum est.

§. I. NVNC DE EFFECTIBVS SO

De effectib⁹ sobrietatis q̄ sūt quatuor siue vtilitatibus.

brietatis ꝓsequamur qui possunt quatuor assignari.

¶ Est em intellectualis luminis cōseruatiua.

¶ Carnalis cōcupiscentię repressiua.

¶ Senilis ętatis decoratiua.

¶ Et humanæ pacis nutritiua.

Est g̃ prio intellectualis luminis cōseruatiua. Nā vinum si tēperate sumit̄: eor a quo ꝓcedūt cūctę opatiōes tā naturales q̄ ałes ꝓfortat: spūs trabiles & subtiles gñat: ipm cerebrū in q̄ optima sensitiuę pticiū: in puritate ꝓtuat & oēs aię vires in ꝓpris opationib⁹ pficit & vigorat. Vñ dr Eccli. xxxi. Sanitas est aię & corpis sobrius potus. Ex his ꝙ sequit operatio intellectus purissima & clarissima ad quęcq; subtilia intelligenda. Hic autem intellectus subtilitas per æbrietatē tollit: sicut scriptū est in Osee. iiij. Vinū & ebrietas auferunt cor. i. mētē qua nihil est in hoie ꝑstantius. vñ & b. Dñicus institutor ordinis prędicatorū vt melius animā trāsferret ad sapiētiā: vinū per decennium nō bibit. Sc'o sobrietas est carnalis concupiscētiæ repressiua qñ Sobrietas vēter mero æstuat: facile spumat i luxuriā. vt dicit Hie. tas carro. di. xxxv. venter. In hui⁹ figurā Noe ebrius nudauit sœnis pedemora. Propter qd' admoner apl's ad Ephe. v. dicēs: Nolite pisciā inebriari vino in quo est luxuria. f. vt in causa effectiua: & reprimit. sub hoc sensu intelligendū est qd' scribit Prouer. xx. Luxuriosa res est vinū: inquātū videlicet ꝓuocat ad luxuriam. Studendū est ergo sobrietati & cauēdū a supfluitate vini: maxime iuuenib⁹ sicut dicit Sen. in lib. de ira: allegās Platonem. Ex hoc faciliter periclitat castitas. vñ scribit Hier. ad Fabiolā virginē. O filia si apl's castigauit corpus suū & in seruitutē redegit ne cū alijs prædicasset reprob⁹ efficeretur: quō iuuēcula adhuc in feruore iuuētutis postra dapibus et vino plena: de castitate erit secura? In lege de consecratis Nazaræorū præcæpit dñs ꝙ a vino & ab oi q̄ quod inebriare pot̄ se debeant abstinere ad hoc vt purius corā deo stare possent. qd' & Io. bap. seruauit. Lucæ. j. Tertio sobrietas est ꝙ iuuenilis ætatis decoratiua. Vnde sciendū ꝙ inter oīa ad quę nes dñt iuuenes studere debēt est ꝙ a principio virtuosas consuetudines acquirāt: qa sicut dicit Salomon Prouer. xxij. Ado primo lescēs iuxta viā suā gradit̄ cū senuerit non recedet ab ea. Inter aūt alias vtiles & virtuosas cōsuetudines quibus ætas cipal'r iuuenilis debet assuescere optima ē parcitate pot⁹ vti. Nā bonas inter alia bona q̄ sequūtur hoc potissimū est ꝙ aduenientes senectute sensus tā interiores q̄ exteriores diutius vigent potēres ad ꝓprios actus: & ipm corpus in quadā puritate cōseruatus. Immoderatus autē potus & maxime a puerīa assuetus non solū vitiū culpę inducit: sed etiā bona naturę vsq; ad insensibilitatē exterminat. Hinc & Augusti. de ębrietatis nocumētis ait. Ebrietas auferet memoriā: dissipat sensum: cōfundit intellectū: cōcitat libidinē: inuoluit linguā corrūpit sanguinē: oia membra debilitat: vitā diminuit: et oēm salutē exterminat. Hela rex israel cū esset bibens & temulētus factus: Zambri seruus eius q cōtra eū rebellarat irruēs peussit & occidit eū. iij. Reg. xvj. Alexādro cū multa regna mūdi vicisset, & circa vinū intēperat⁹ esset dictū est O Alexander cū oia viceris a solo vinovinceris. Vnde & bene dr de ębrioso. Prouer. xxiij. Eris sicut dormiēs in medio maris: & quasi sopit⁹ gubernator amisso clauo et dicēs. Verberauerūt me & nō doluī: traxerūt me & non sensi: qñ euigilabo et rursum vina reperiā? Quarto sobrietas est humanę pacis nutritiua: homines enim adinuicē sociales et benevoli redduntur, qñ eorum corda nō ebullīunt: inordinatis gaudijs nō exuberant et super alios non extolluntur. Hæc quidē bōa p sobrietatē causant̄: p quā rō recta viget et homo in suis actibus infra ꝓprios limites manet. Ebrietas aūt his opposita habet inducere. Nō hoiem a rectitudine rationis abducit et ipsum extra se ebullire facit. Multa etiam alia mala ex ębrietate sequuntur q̄ vitā socialē ptur bāt: puta oris loquacitas: verborū scurrilitas: ludi leuitas et verba tumoris et cōtumeliæ. Ex quibus omnib⁹ surgūt cōtentiones & rixę & frequēter bella & hoīm mortes. vnde Eccli. xxxj. Vinū multū potatū irritationē & irā & ruinas multas facit. Amarirudo em aiæ vinū multū potatū. Per primā clausulā intelligit sapiens dāna corpis: q̄ ex nimio potu sequuntur: quæ sunt irritatio: id est cerebri vel sensus vacuitas. Ira. i. appetitus vindictæ & ruinas multas facit. i. mortes corporales. Per secundam clausulam intelligit dāna cōscientiæ. vñ dicit ꝙ vinū multū potatū est amaritudo aiæ: qa amaritudinē lęsæ cōscientiæ inducit. Subdit vltrius mala quæ ad proximos ꝓpter æbrietatē diffundūt̄ dicens. Ebrietatis animositas. i. audacia & temeritas insurgēdi in alios: imprudētis offensio actiuę & passiuę: qua. f. imprudēs æbrius offendit & offendit̄ minorās virtutē tā aię q̄ corporis: & factēs vulnera sibi & alijs. hęc. f. oīa mala facit ębrietas. Adhuc pter prędicta mala ponuntur Esa. v. quædā alia mala quæ ex ębrietate prouenisse. Et primū est quędā miserabilis solicitudo spūs ad querēdū vinū. Dein de ęstuatio corporis vino potato. Et quantū ad hoc dicit. Vę qui cōsurgitis mane ad ębrietatē sectandam & potādū vsq; ad vesperā vt vino æstuetis. Aliud malū ē dissolutio & mētis euagatio vsq; ad incōsiderationē & in cōtemptū dei. Et quantū ad hoc dicit. Cithara & lyra & tympanū & tybia & vinū in cōuiuijs vestris: & opus dñi nō respicitis: nec opera manuū eius cōsideratis. Ex his aūt cōcludit propheta quędam magna pœnalia: q̄ populus ębriosus incurrit. f. captiuitatē: fit oliditatē: & egestatē. Vnde subdit.

Adhuc alia mala ex æbrietate sequuntur.

Propterea

pterea deiectus est captiuus ppl's meus: qa non habuit scientiam: & nobiles ei⁹ interierunt fame: & multitudo ei⁹ siti exaruit. Ecōtrario sobrietas inter oēs virtutes fœdus hūanæ societatis nutrit & fouet. Nasciturō Samsoe qui teste angelo ppl'm dñi debebat de manu Philistinoꝝ liberare & ab hostibus eū paci reddere, ipse angelus matri eius i huius figuram sobrietatem indixit dicens. Caue ne vinū bibas: nec siceram &c. Iudc. xiij. De multis alijs malis q̄ secuta sūt ex ębrietate ponit. b. Amb. in ser. & hī decre. di. xxx v. sexto die. vbi sic ait. In principio gñis hūani ignorabat vinū. Prim⁹ Noe vineā plātauit: dedit natura sed ignorauit potētiā: itaq; vinū nec suū pepcit autori: sed æbrietas illi⁹ nobis suadet sobrietatē. Semel inębriatus est Noe, At vbi malū æbrietatis agnouit iumentū suū. i. corp⁹ ad remediū tēperauit nō effudit ad vitiū: anteq; vinū inueniret̄ manebat oīb⁹ incōcussa libertas. Nesciebat hō a cōsorte naturę suæ obsęqa seruitutis exigere. Nō ēt hodie seruit⁹ ſębrietas nō fuisset: obrepserat quidē fraternæ prælatiōis iuidia: manebat tñ adhuc paterna reuerētia. Læsa est ꝓtetas: cū irrideret ębrietas. f. in Noe: fuit ębrietas origo incęsti? pessimę regnatricis partus deterior. & Loquit̄ de Loth inæbriato a filiabus suis in mōte. Abraam in conuiuio angelis nō vinum sed lac ministrauit. Recte ibi deerat materia pēi: erat remissio pcōr̄. f. figuratiue. denicq; venit Ioānes non mādūcās panē: nec bibēs vinū: qa q xp̃m annūtiat ab oi in centiuo vitiorū se debet præstare alienum. Hęc oīa ibi.

Sunt & alia mala ex ębrietate secuta.

§. II. QVANTVM AD TERTIVM

Sobrietas conuenit rectoribus.

scilicet quibus cōpetit maxime sobrietas. Sciēdū ꝙ maxie cōuenit rectorib⁹: ꝓsonis ecclīasticis & iuuenibus Rectoribus quidē & ꝓlatis: qa cū habeāt iudicare oportet eos esse sobrios: nec crapula & ębrietate repleri: & ob hoc rōne obtenebrati nō possunt rectū dare iudiciū in iudicando. Vñ Eccl's. x. dr. Vę tibi terra cui⁹ rex ē Puer: & cui? principes manducāt. Herodes rex in cōuiuio crapulat⁹ impleuit⁹ qd' puella saltās postulauerat. f. decapitationem Ioannis bap.

Clericis & religiosis.

Sc'o ꝓpetit clericis & religiosis. Vnde apl's. j. ad Timo. iij. dās regulā de ordinā dis. inter cætera dicit ꝙ debet esse sobrius. Ad qd' optime facit qd' ait Hiero. dist. xxx v. ecclesię principes. in fi. & ep̄ de vi. & ho. cleri. a crapula. Hinc apl's de se. Castigo corpus meū &c. Aug. in regula. Carnē vram domate ieiunijs: abstinētia esce & potus quātū valetudo p mittit. Tertio cōuenit iuuenib⁹. Nā cū in eis vigeat calor naturalis propter feruorem sanguinis vnde incitantur ad libidinē vehemēter addēdo aliū ignē. f. cibor̄ & potuū: nō poterūt resistere tēptationibus luxurię. In delicijs enim ait Bern. periclitat castitas, & eōrio ꝑm Hiero. Sine cærere & baccho friget ven⁹. Tres adolescētuli Ananias: Azarias & Misael vacātes abstinentię: vitādo cibos regios & legumini⁹ vtētes & aqua euaserūt ignē fornacis Babylonicę de signantis luxuriā mūdi & meruerunt hīe visiones dei.

Iuuenibus & fœmis.

¶ De castitatis materia causa & gradibus. Ca. VI.

CIRCA CASTITATEM DE qua consequēter est agēdū cōsiderāda sunt quatuor. Prio quō est virtus: & circa qd ꝓsat. Sc'o de laudib⁹ castitatis. Tertio q̄ sunt causę destructiue siue ꝓseruatiue. Quarto si qlibet de necessitate pcepti ad eā seruādā teneat. Ad videndū quō castitas sit ꝓtus & q̄ sit eius materia. Sciendū est ꝙ sicut dictū est tēperantia est virt⁹ gnalis q̄ cōiter ordinat ad reprimēdas cōcupiscētias delectationū quæ sunt circa tactū. Delectationes aūt per se cōsequunt operationes cū sint perfectiones earū. vt dr. iij. Ethi. Manifestū est aūt ꝙ alteri⁹ gñis sunt operationes ptinentes ad vsum ciboꝝ quib⁹ natura induit dui conseruat ab operationib⁹ quæ ptinēt ad vsum venereoꝝ quib⁹ cō seruatur natura speciei: sicut ergo circa delectatiōes ciborū reprimēdas ponit virt⁹ abstinētiæ: sic etiā circa delectationes venereoꝝ reprimēdas est ponenda virt⁹ quędā distincta ab abstinētia. Et qa hmōi delectatiōes venereę sunt vehemētiores & magis opprimentes rōnem q̄ delectationes ciborū: ideo maiori indiget refrenatione vnde p̄dictæ ꝓtuti imponit nomē castitatis qd' sumit̄ a castigatione: ex eo videlicet ꝙ p rōnem cōcupiscētia castigatur. Ipsa enim ad modū pueri est refrenāda. sicut patet per ph̄m. iij. Ethi. qui assimilat cōcupiscētiam puero: eo ꝙ sicut puer qui in volūtate sua relinquit̄ prauus efficit̄: & in malitia excrescit, sic

De cā castitatis q̄re ē ꝓtus necessaria & circa quid ꝓsatur.

cōcupiscētia si ei cōsentiat̄: & p rōnē nō arceat̄: semp augetur in desideriis & passionibus: & nihil est ꝙ sic virtutē mētis deijciat. Vñ dicit Aug. in lib. sol. ioqoꝝ. Nihil esse sentio ꝙ magis ex arte deijciat animū virilē q̄ blādimēta fœminę corpisq; illi⁹ cōta. q⁹ sine quo vxor haberi nō potest. Vir venerabilis Bēdictus vt narrat Greg. in. iij. Dial'. Ab ipso puericię ipe cor gerens senile: nulli animū voluptati dedit. Cū aūt die quadā sol⁹ esset tēperator affuit: nā nigra puaq; auis q̄ vulgo merula vocat: circa ei⁹ faciē volitare cœpit: eiusq; vultui importune insistere: ita vt eā p manū potuisset si hanc vir dei tenere voluisset: sed signo crucis facto recessit auis. Tanta autē carnis tēptatio eadem recedente secuta est: quātā vir sēūs nunq̄ fuerat expert⁹. Quādā nāq; aliqn fœminā viderat: quā malignus spūs ante ei⁹ oculos reduxit ad memoriā: tātoq; igne seruī dei aīm in specie ei⁹ accendit: vt se in eius pectore amoris flāma vix caperet: ita vt etiā pene desinere eremū deliberaret ex tēptatione: sed p tinus ex dei gratia in se reuersus in spinis & vrticis nudū se proiecit: & sic tentationē vicit.

Primū iaculū diaboli ē carnalis cōcupiscētia

§. I. POST HEC DE LAVDIBVS CA

stitatis in cōi videndū: quas ad quinq; reducere possum⁹ per quinq; eius ꝓprietates. Prima quidē hui⁹ virtutis laus dib⁹ ca est ꝙ inter cæteras ꝓtutes hęc prio diabolo obstaculū posuit: & cęteris ꝓtutibus aditū pādit. Circa qd' est sciendū ꝙ & sunt diabolus cōsideranis diuersas hoim cōditiones: ætates & habitus oportunitates diuersimode de diuersis eos tēptare studet. Vidēs g̃ hmōi natura ad hoc vitiū ꝓniorē talia fugerit tentamēta: qualia ad tēptati ruinā nouerit expedire. Vñ senē cui vires deficiūt naturales: & necessaria sunt administracula tpalia tēptat de auaritia: vtpote qui in ꝓpris deficit ꝓ extrinseca iuuare se possit. Mercatorem assuetum in lucris & in cōmutationib⁹ tentat de fraudibus. & sic de alijs. Inter oēs aūt animæ vires vis cōcupiscibilis in ætate iuuenili est debilis & infirma ad sui refrenationē & fortis ad rebellionem: tū, ꝓpter naturę & corruptionē q̄ maxime p̄cipitatur circa partes genitaliū. Vñ primus hō peccādo ibi pri⁹ inordinationē sensit: tū etiā qa a principio vitę voluptatib⁹ et delectationibus assuescim⁹ quasi eis cōnutriti. sicut patet̄ ꝑ ph̄m in lib. Eth. Diabolus g̃ ꝙcito hoiem pubescere videns cōsiderans cōcupiscibilē partē ēē ad cōcupiscēdā. ꝓnāc ibi tēptationū isule⁹ facere nititr̄ vt mox iuuenē ia nouū homi nē carnali voluptate alleċt̄ ad ruinā trahat vitiorū. Prima g̃ iacula quibus diabolus hoiem ipugnat vt gratiā baptismalē ꝑdat sunt carnaliū delectationū suggestiones: hō aūt boni puigil castrū aliqd' custodiens debet socoviliori vires maiores apponere: lic & vitijs obstaculū obijcere: & ꝓtutib⁹ adit⁹ pādere. Et ideo sči viri volētes puenire ad perfectionem virtutum prio conati sunt reprimere carnales ꝓcupiscētias: de ide exercitijs ꝓtutū operā dare. Prima ergo ianua totius bonitatis in hoie est custodia castitatis. Monachi q prio sub doctrina beati Marci apud Egyptum degebāt primo oīm ptinētiā, p fundamēto habebāt: de inde sup eā ecteras virtutes ędificare satagebant. Narrat Hiero. in Vitis patrū ꝙ Deci⁹ impator quēdā iuuenē christianū castissimū cōprehēsū iussit nudū poni i loco amœnissimo vbi erāt flores olfactus: instroꝝ fonti⁹: & cāp⁹ aurū: & manibus & pedib⁹ ligatū: quādā puellā pulchrā ipudicā ad eum fecit adducere. q̄ eū alliceret & manib⁹ palparet. At ille nō valēs se aliter iuuare linguā dētibus incisam in faciē illius expuēs cōfusam abscedere fecit: fiecq; ille tēptatiōis victoriā habuit. Secta laus castitatis consistit in hoc ꝙ hoī libertatē tribuit & cunctas a se virtutes rōni subijcit. Ad cuius euidētiā pri⁹ cōsideret̄ quatā dep̄ssionē rōnis facit vitiū luxurię. Sciēdū est ergo ꝙ inter ecteras vitia luxuria mētē magis deprimit: & verba salutis fastidire facit. Voluptas enim carnalis pp vehemētiā delectatiōis intātū hoiem absorbet & eū sensib⁹ subijcit: ꝙ qcqd aliud audit vel cogitat sibi desipiat nimiū affect⁹ delectatiōe carnali. Vñ dr Eccli. xxj. Verbum sapiens quod cūq; audierit scius laudabit & adijcet: suū. & Osee. v. dicit de hoib⁹ deditis carnalibus. Nō dabūt cogitationes suas vt reuertantur ad dñm: qa spūs fornicationis in medio eoꝝ est & dñm non cognouerunt. Magna est g̃ fuit⁹ i qua voluptas carnalis hoiem ꝓstituit & q̄si irremediabilis. Vñ dicit Aug. ꝙ efficacissimū glutinū ad capiendas aīas est mulier. Voluptas em carnalis cum nimis

luxuria mētē deprimit.

Exēplū singulare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

appetitꝰ appetētē sic glutinando ligat ꝙ raro aut nunq̄ ab ea dissoluit nisi diuina gr̄a maxie p flagella carnalr affecto succurrat. Cū summa ꝫ diligētia cauendum est ne mulieris amor rōnē superet ꝙ hoiem tā miserabili seruitute cōstringit: ꝓpter qđ dicit pulchre Tul. Illū ego nō liberū iudicaui cui mulier impat: leges ꝫponit: vocat veniendū est: ejcit abeūdū est: poscit dādū est: minaꝰ extimescēdū est. hūc ergo nō tm seruū: sed nequissimū seruū ego iudico. Vñ in parabola de cœna magna cū tres fuerint inuitati. primꝰ de signans supbos se excusauit. silr & secū dus designans auaros. Sed tertiꝰ signans luxuriosos: nec̄uit nec se excusauit ad signādū ꝙ carnalis voluptas ita hoiem iplicat & submergit ꝙ eū ad cogitandū aliqđ impotēte reddit. Lu. xiiij.

Rñsum Diogenis ad Alexandrū magnum.

Cū Alex. mag. audita fama Diogenis: & eū visitasset: phs ei nō assurrexisset. Cui Alex. Impator sum orbis & tu mihi nō assurgis. Cui phs nequaq̄ verꝫ ee asserēs. Carnalis cōcupiscētia gula & supbia dnę tuę sunt & ancillæ meæ: ga tibi dñanf: & ego ꝫ tutib⁹ eas vici: ergo seruꝰ es suoꝝ meorū: qđ cōfessus est Alex. verꝫ ee. Tertia laus huiꝰ ꝫ tutis ꝓsistit i decore singlaris pulchritudis quā i aīa causat. Vbi sciēdū est ꝙ sicut docet Dion. iiij. c. de di. noi. a dnē pulchritudinis duo regrūt. f. claritas & cōsonātia. i. debita ꝓportio. Dicimꝰ em corpꝰ hūanū pulchrū cū mēbra habet bñ ꝓportionata cū quadā debiti coloris claritate vl qualitate. Pulchritudo aūt spūalis sic̄i mō i ꝫ ꝓsistit ꝙ oēs aīæ vires fint sibꝫnuicē cōsonātes in actib⁹ diuersarū ꝫ tutū fm refulgētiā rōnis. Ipsa em̄ suo lumine cūctas aīæ virtutes illustrat & pficit easq̄ in vltimū finē ordinādo dirigit. Vltimꝰ aūt ꝫ tutū finis est deꝰ q est summe pulcher: vniuersoꝝ ꝓsonātię & claritatis cā existens: sicut dicit Diony. Licet aūt pulchritudo q̄dā i oī ꝫ tute iueniaf: vt patet ꝓ Aug. i li. lxxxiij. quęstionū spālr tn̄ castitati hęc spūalis pulchritudo tribuitur. Ipsa em̄ ꝓcipue quādā cōsonātiā in hoie constituit per hoc ꝙ carnē spiritui subjcit. Et spūs a carnalib⁹ liber existens cęteras aīæ vires sub quodā moderamine regit. Item hoiem clarū reddit ꝓ hoc ꝙ id qđ est i eo turpissimū & indecētissimū repellit cohibēdo brutales voluptates q̄ claritatē rōnis extinguūt: & ideo ꝓtā intemperātiæ fm philosophū sunt maxime exprobrabilia: quę etiā ꝑm Greg. sunt maioris infamiæ q̄ ꝓtā spūalia: licet possint esse minoris culpę. Patet ergo ꝙ castitas facit hoiem decoꝝ & honore di-

Castitas hoiem decorū reddit.

gnū. Intēperātia ꝫ o exprobrosum & vilē: vñ ipsa est vestis debyssꝰ. fm illđ Prouer. vl. Byssꝰ & purpura idumētū eiꝰ. Byssꝰ ei genꝰ ē lini cādidissimi. Vñ &. b. Cecilia ne pulchritudinē suę ꝫginitatis amitteret cātātib⁹ organis & vestibus desup auro textis subtus aūt cilicio induta dñm exorabat dicens. Fiat cor meū & corpus meū immaculatū &c. Sīr Agnes despiciebat filiū ꝑfecti: qui eā volebat in vxorē: vt pulchritudinē virginitatis cōseruaret: martyriū susti-

Castitas dispōit ad scientiam.

nuit. Quarta laus castitatis est ꝙ ipsa inter cęteras virtutes magis ad scientiā disponit. Vbi sciendū est ꝙ q̄diu passiones non sedantur vires sensitiuę quę operationi intellectꝰ deseruiūt impuræ sunt & ad opationes ꝓprias inhabiles. Sedatis aūt passionibus in motionibus spirituū & sangui nis ꝫbullitionib⁹ cessantib⁹ prędictę virtutes in suis actib⁹ vigorant: & tunc intellectus q ab eis recipit ad scientiam habēdā pfectius illuminat. Vñ dicit philosoph⁹. vij. Phy si. Aia fit sapiens sedādo & gescēdo: vel sedēdo tm̄ fm aliā literā. Qñ em̄ hō tumultꝰ passionū nō sentit aīa i seipa gescit: & tūc quasi sedēs facilr scīētiā iuenit. Cū ergo castitas sit passionū seductiua & refrenatiua: patet qa multū habet ad scientiā disponere. In huiꝰ figurā legit ꝙ Salomō fecit sibi thronū eburneū in quo sedebat ad iudicādū. Thronus est sedes iudicātis: & significat sapientā: ebur ꝓpter sui cādorē & icorruptionē significat castitatē: ga. f. sapiētię amica est castitas. Greg. Naziā. de seipō ait. Cū signaculū castitatis integra custodiēs pḥę studns adhuc iunior apđ Athenas florerē: vidi ꝓ soporē sedēti mihi legēti: duas decoras dextra leuaq̄ ꝑsedisse fœminas quas ego castitatis istinctu toruiori oculo cōspiciēs: quænā essent & quid sibi vellet inquisiui. At illę me familiarius cōplectētes aiūt. Ne molęste accipias iuuenis notę tibi & familiares sumꝰ. Altera ex nobis sapientia. Altera dē castitas: & missæ sumꝰ tecū habitare: ga nobis in corde tuo iocūdū habitaculū præparasti. De Ioāne etiā euāg. dr̄ ꝙ ꝓpter virginitatē datū est ei alti⁹ de diuinis mysteriꝫ & cognoscere & scribere. &. b. Tho. de Aquino etiā sapiētia mirabili claruit virginitate fulgus.

Quinta laus huiꝰ virtutis est ꝙ præ cæteris virtutib⁹ ipsa Castitas singulariter hoiem dei familiarē & amicū cōstituit. Vnde hoiem sciēdū ꝙ natura diuina est purissima & mūdissima ꝓpter deo red sui excellētiā & nobilitatē. Delectat aūt vnūquodq̄ i suo dit amisil'. Puritas ergo i creatura rōnali ē deo gratissima: in qua cum. tā ꝫ in suo ꝓsilī cōgaudet & gescit. Vñ de cœlesti spōso dr̄ Cāti. iij. ꝙ pascit iter lilia. i. puritate delectat. Et hinc est ꝙ illi qui virtute virginitatis ꝑditi sunt: magis fuerunt cum deo cōiuncti. Sicut patet de Io. euāg. quē Christus virginē de nuptiꝫ vocās supra pectus eiꝰ recūbere voluit: vbi icarnati verbi secreta intellectu acutissimo penetrauit. Hunc dñs in cruce pēdēs virginis mris custodē & tāq̄ filiū loco sui dereliqt. qđ totū merito puritatis eiꝰ ascribēdū est. Vñ de ipō singulariter dr̄. Hic est discipulus ille quē diligebat Iesus. Soli ergo ꝫgines familiares & Christi sodales dicūt. Et ideo signāter de eis dr̄ Apoc. xiiij. Sequūtur agnū quocūq̄ ierit. Præcipue aūt sequit̄ mater eius virgo Maria. In huius figuram dicūt ꝛ Dauid. Quæramꝰ dño nr̄o regi adolescētulā virginē: & stet coram rege & foueat eum &c. iij. Reg. j. Quod de ipa matre xp̄i intelligi potest.

§. II. CONSEQVENTER RESTAT VI

dere de causis cōsērētibus ad castitatē. Vt aūt manifestior fiat nostra doctrina: pręmittemus destructiuas causasqb⁹ singulis oppositas constructiuas adiungemus. Possunt autem hmōi causæ in summa quatuor assignari. Prima qdē cā destructiua castitatis est otiū. Vbi sciendū est ꝙ animus hoīs semp in aliquo delectari appetit. Cū aūt ad opa virtutis non assuescit: in eis minime delectari pōt: ga vbi nō est opatio nō pōt esse delectatio cū delectatio operationē consequat: sicut patet ꝓ phm. iiij. Ethi. Quapropter necesse est vt dicit Grego. ꝙ ad terrena flectat: & in eis delectetur. Sensibilia em̄ cū sensibilibus offerūtur: sensuales hoies facilr ad sui appetitū alliciūt: maxime q̄n operibus virtutū non vacant. Inter oīa aūt sensibilia bona ad quæ cito animus inclinat sunt oblectamenta carnalia q̄ vehementer appetitum inclinat ad ea cōcupiscēda. Causa ꝫo opposita castitatis cōstructiua: est occupatio circa aliqđ opus virtutis. Inter alias aūt occupationes efficacissima est q̄ circa studium sacrę scripturę versaf. Ipa em̄ mentem ꝫ errores illuminat. Vñ dns ꝫ errantes Iudæos dicit. Scrutamini scripturas: ipę em̄ testimoniū phibēt de me. Item cōtra tentationes diabo li hoiem armat. Vñ saluator noster ab eo tentatus triplici sacrę scripturæ testimonio se defendit. vt patet Matth. iiij. Item accidiosam mentem refouet & in quodam spūali solacio eā enutrit. Vñ seniores Iudæoꝝ sparciatis scribentes dixerunt. Nos hñtes solacio libros stōs q sunt in manibus nr̄is. Sacra igit scriptura mentē studētis castā reddit & pudicā. vñ dr̄ Iac. iij. Sapiētia q̄ de sursū est primū qdē pudica ē: nā eiꝰ exercitiū carnis ꝓcupiscētiā reprimit & ꝓ tāto cōgrue spōsa vocaf. fm illud Sap. viij. Quęsiui mihi sponsam eā assumere. f. diuinā sapientiā. Sec̄o cā destructiua castitatis est malorꝝ societas. At singula ꝓpe vitia homines inclinā exēplo malorꝝ socioꝝ: ꝓpter qđ admonet sapiēs Prouerb. xxij. Noli eē amicꝰ hoi iracūdo: nec̄ ambules cū hoie furioso: nec discas semitas eius: ꝑcipue cū carnales homines eos quos socios hñt exemplo suo ad carnis illicita facilr trahāt. Qđ quidē ex duplici cā cōtingere pōt. Primo ꝙ ga societas hoim maxime iuuenū vt plurimū motiuū hñt ad ipm delectabile: qđ maxie eos mouere habet ad simul cōuiuēdū. Delectabile aūt qđ est in actib⁹ venereis multum mouet iuuenil ētatē: & ideo eoꝝ ꝫba & facta frequēter circa carnis delectabilia versanf: ꝓpter qđ q talib⁹ se adiungūt ad carnalia opa facilr ruūt. Vnde scriptū est Eccli. xix. q se adiūgit fornicarijs erit nequā. Et apls. j. ad Cor. v. loquēs de fornicario dicit. Nescitis qm̄ modicū fermētū tota massam corrūpit. Cā ꝫo huic opposita castitatis cōstructiua est elōgatio ab hmōi societatib⁹ & ꝙuersari cū honestis & morigeratis. Vbi sciēdū ē ꝙ bonoꝝ societas ad tria valet q̄ tāto castitatē securiorē reddūt quanto hoiem circa vtilia occupatū ab illicitis sorti⁹ retrahūt. Prio ergo valet ad solaciū ꝫ tædiū naturę. Hō naturalr ē aial sociale ꝓpt qđ necessario ad amicitiā inclinatur. Vñ oste dit pḥs. viij. Ethic. ꝙ oēs hoies amicitiā q̄rūt. Senes quidē ꝓpter vtile. Iuuenes aūt ꝓpter delectabile. Virtuosi vero tā illi q̄ isti ꝓpter hōestū. Quælibet tn̄ huiusmodi amicitia delectatione icludit. Nā senes delectanf de cōsērēti vtili: & ꝫ tuosi de honestate ꝫ tutis, Ois ḡ amicitia delectatione includit: & est ad solaciū naturę. Vñ Amb. di. in. ꝛ. de offi. Pulchra est societas seniorū & adolescētū. Alꝛ testimonio: alꝛ solacio sunt: alꝛ magisterio: alꝛ delectationi: vt de Moyse & Iosue de Abraā & Loth. de Helia & Helisęo patet. Hi siqdem sēti pres cōtuberniū & solaciū amicabilis societatis non recusarūt. Magna fuit amicitia inter Dauid & Ionathā. Vñ eo in plio occiso Dauid amare flēs dicebat. Doleo sup te frater mi Ionatha decore nimis amabilis sup amorē mulieꝝ: sicut mr̄ vnicū amat filiū: ita ego te diligebā. ij. Reg. j. Tertia cā destructiua castitatis est turpiloquium. Carnalia em̄ colloqa & vilium historiarum narrationes aios tā audientiū q̄ narrantiū educūt ad cōsiderādū ea de qb⁹ est sermo. Cōsideratio aūt rerū viliū ac earū ītellectualis inspectio: facilr affectū inclinat mēris & vires frāgēdo corrūpit. vñ apls. j. ad Cor. xv. Corrūpūt bonos mores colloqa mala. ꝓpter qđ admonet Ephe. v. dicēs. Fornicatio & oīs immūditia aut auaritia: nec noiet in vobis sicut decet stōs &c. aut turpitudo aut stultiloquiū: aut scurrilitas q̄ ad rē non pertinet: sed magis gr̄arum actio. Quarta cā destructiua castitatis est vsus eoꝝ qb⁹ anim⁹ hois emolescit ad amorem mulierū. Et ꝑcipue hęc sunt tria. f. earū aspectus: frequēs cū eis colloquiū seu ꝫtuberniū: & munerū hincide susceptio. Circa aspectū mulierum est sciendum ꝙ sensus visus præ cęteris sensibus habet tria. Primo plurimas rerū differentias nobis demōstrat. sicut dicit pḥs. j. Met. in princi. Ex visione aūt rerū multarū vitiū curiositatis orit: quę est q̄dā deordinatio intellectus ꝓueniens ex inordinato appetitu cognoscēdi & videndi multa: siue sint vtilia siue inutilia siue conferentia: siue ad rē nō pūnētia. Cū aūt aliqs multa ituef & oculos vndiq̄ porrigit: necesse est vt aliquaꝰ ad hmōi animꝰ inclinet: & tūc intellectꝰ importune se offert ad illa scīēda. Hæc aūt est magna cordis vanitas: & visus est porta ꝙ quā tot noxia pśentanf. q̄ mentē illaqueāt dilgēti clausura est cohibēdus: ne ꝓ inspecta quæq̄ vana eua gef. Vñ Eccli. ix. Ne respicias mulierē multiuolā: ne incidas in laqos ei⁹. Legit Dinā violatā fuisse: qa curiosa fuit videre mulieres regionis. ad quā pr̄ eius Iacob nup adue-

Qđ ver bū mulieris cō pat reti igni & gladio acuto.

nerat. Gen. xxxiij. Sed'o frequēs & familiare colloquiū cū muliere habet castitatē corrūpere. Vbi sciēdū est ꝙ ꝫbum mulieris i sacra scriptura ꝓparaf reti igni & gladio acuto. Et hoc ꝓpter tria mala q̄ ex familiari colloquio mulierū causanf. Primo em̄ blanditorię sunt mulieres: & ꝫba mendacij paruipēdūt. ꝓpter qđ hoiem cum quo frequēter colloquium hāt fallaci adulatione puertunt & eū a vero rōnis iudicio facilr deuiare faciunt. Et qñ ad hæc mulier dr̄ hoiem irretire. Prouer. vij. Irretiuit inquit eum multis sermonibus. De Salomone dr̄ ꝙ mulieres auerterūt cor eius & in tantum oculos mentis eius excæcauerunt ꝙ eum vsq̄

De mutuo nuscuiis quō corrumpunt castitatē.

ad infaniā idololatriæ deduxerūt. iij. Reg. xj. Tertio mutuum interuētio habet castitatē corrūpe: maxie q̄n ex parte viri mulieri offerunt: q̄ ad munera citius allicit. Habet em̄ mulier cōsiliū debilli⁹ & affectū ꝓniorē q̄ vir. Studet etiā ad habendū ꝑciosas vestes & alia ad ornatū ptinētia: & cū a se freq̄nter nō habeat vt cōcupita assequaf ad munera facilr inclinat. Hæc aūt summope cauere debet castꝰ amor. vñ Hie. Crebra munuscula & vestes ori applicatas ac degustatos cibos blādasq̄ ac dulces ras stūs amor nō habet.

§. III. QVANTVM AVTEM AD QVAR

De triplici gradu castitatis,

tū cū q̄rit vtrū castitas sit in præcepto. Rñdet ꝙ sic: vnde apls. ꝛ. ad Cor. vj. Exhibeam⁹ nosmetipsos sicut dei ministros in castitate. & ad Heb. xiij. Fornicatores & adulatores iudicabit deus. i. cōdēnabit. Et hoc ga agūt cōtra castitatē. Nō aūt tenet quilibet ad quēlibet gradū castitatis: sed ad aliquem. Vñ sciendum est ꝙ triplex est gradus castitatis. f. cōiugalis: vidualis: & virginalis. vnde & Beda in Homil. Bona est castitas coniugalis: melior continentia vidualis: optima perfectio virginalis. Et de illis etiā scribit in Decre. di. xxx. si qs virorū. §. hęc scripsim⁹. & j. Nos virginitatem cū humilitate admiramur & continētiā cū castitate & religione accepissimā deo dicim⁹ & renūtiatione sæculariū negotiorū atq̄ actuū cū humilitate approbādo laudamus: & nuptiarū vinculū quod fm castitatē perdurat comprobamus. Huic aūt triplici gradui castitatis correspondet triplex fructus: vt ostēdit Mat. xiij. per parabolā Christi dicētis. Semē qđ cęcidit in terrā bonam attulit fructum aliud tricesimū: aliud sexagesimū: aliud centesimū. Vbi nostitatis ꝙ terra bona est creatura rōnalis seruās castitatē: quę ad cumulū hoc vt fructificet oportet vt sit cultiuata vomere seu ligone pniæ & cōfessionis: irrigata aquis lachrymosæ oronis irradiata sole debitę cognitiōis. Semē aūt est verbum dei: qđ quidem iacit a ꝓdicatore p ꝓnūtiationē: recipit in auditore p deuotionē & ꝓpositi in bono firmationē nascit p operis executionē. Fructus aūt q sequit ex hac terra sata fm Tho. in. iiij. dist. xlix. significat præmium qđ debetur hoi ex hoc ꝙ a carnali vita in spūalem trāsit: sicut fructus dr̄ materialr id qđ expectaf p seminationē vel alios modos ꝫ sus cœlum tēdēs & terrā deserēs. Propterea aūt virtuti castitatis dicit respōdere fruā magis q̄ alꝛ ꝫtuti: ga ipsa castitas hoiem liberat ꝑcipue a subiectione carnis: nā p delectationes venereas aīa ꝑcipue carni subdit quasi terrę in fixa: adeo vt in actu carnali impossibile sit aliqđ intellige re fm phm. viij. Ethi. Quāuis aūt vis sementina sit efficax ad cōuertēdū humores terrę in suā naturam: rn̄ quāto hęc virtus seminis est efficacior: & terra ad hoc paratior: tanto fruā sequit̄ vberior: cū vt dictū est semē spūale sit ꝫbum dei: quāto magis aliqs ex hoc conuertit in spūalē vitam a carnali actione recedens tanto in eo maior sequit fructus verbi. Et ga magis recedit qs in viduitate a corpis opere q̄ ex coniugio: quia vbi cōiunx abstinet a sua: cōtinens se abstrahit a nō sua & sua: quam. f. posset habere in cōiugio: vnde fructus in duplo reddet viduis. Et qa virgo abstinet se in futurum & ꝓteritū ab omi voluptare & corruptiōe: tō ei reddit fructus cętesim⁹ qui numerꝰ addit. xl. sup. xl. Qua dragenarius aūt cōsurgit ex denario quater multiplicato. Quaternarius aūt qui est numerꝰ quadratus designat solidi-

De vtilitate bone societatis.

tatem corruptionis quā habet ꝫgo præ cęteris. Item isti numeri fructuū conueniēter adaptant prædictis gradib⁹ castitatis. Nā positi ad manꝰ sec'm algorismus figurāt ipsos status fm Bedā. Nā trigenariꝰ sic formaf: videlicet p coniunctionē summitatū pollicis cū indice qđ figurat ipsam cōiunctionē: & quasi deosculationē cōiugatorū. Sexagenarius ꝫo formaf p hoc ꝙ index supponit & iacet in medio pollicis quasi opprimens eum: & significat ipsam oppressionem vidualē quā patiunt in mūdo. Cętesimus ꝫo numerus non in sinistra manu vt cæteri ponunt: sed in dextera q̄ significat vitā beatā: vbi neq̄ nubēt neq̄ nubent: sed sunt sicut angeli dei ab omni incorruptione liberi: qđ cōpe

De triplici fructu gradui castitatis.

tit virginib⁹. In isto triplici statu se reperit virgo beata vt ꝫgie ꝙ sit cunctis exēplar nā in cōiugio cū fuit Ioseph desponsata fuit in ꝓverba de ꝓsenti vbi cōsistit essentia mr̄imonii sec'm h. isto Tho. q̄uis nō fuerit secuta copula carnis: vbi est cōpleta ꝑ plicitā sectio significationis. In viduitate se reperit tpe passionis tu. filiū. Credit em̄ tūc iā mortuū fuisse Ioseph. Propterea forte Christus eā ꝓmēdauerat Ioanni ex q̄ sponso carebat. In ꝫginitate aūt semp ꝓmānsit. nā vt dicit Aug. xxvij. q. ꝛ. bnā. Beata Maria ꝓposuit se cōseruaturā votū ꝫginitatis in corde: sed ipm virginitatis votū non exꝑssit ore. Subiecit se diuinę dispositioni: dū ꝓposuit se pseueraturā virginem nisi ei deꝰ aliter reuelaret. Postq̄ vero filiū genuit. f. ex spūsto ꝓmanēs virgo: qđ corde cōcæpat votū ore exꝑssit. Et vter q. f. ipa cū Ioseph in virginite ꝓmānsit. Ad ꝓbationem castitatis cōiugalis facit qđ dr̄ ad Heb. vlt. Honorabile ꝓnubiū & thorꝰ imaculatꝰ. Et Pānutiꝰ i Niceno concilio dixit castitatē eē cū ꝓpria ꝑiuge cōcubitū. xxxj. di. Nicena. Et Inno. in. inqt. Nō solū virgines & cōtinentes: verūetiā cōiugati p fidē rectā & opationē bonā placentes deo ad eternā merēt bītudinē puenire. eē de sum. tri. & fi. ca. c. j. Vbi tria notāt ꝙ q̄ puenīūt ad bītudinē. f. Syncerita fidei credēdis: ibi. fidē rectā. Integritas i agēdis. f. seruādo ꝑcepta: ibi. operationem bonā. Vñ & ipe numerꝰ trigenariꝰ designans castitatē cōiugalē resultat ex ternario significāte fidē trinitatis & denario significāte obseruationē decalogi. Tertiū est simplicitas in diligēdis: vt. f. totū referaf in deū: ibi. placentes deo. quod signatur in cōiunctione digitorū adinuicē: cum f. numerus trigenarius ponitur ad manus.

§. IIII. TRIA AVTEM FACIVNT AD

commēdationē status seu castitatis coniugalis. Et primo q de trib⁹ dem: ga a deo habet in ꝓstitutionē & approbationē. Nā ista statū cō tu innocētiæ cōiugiū instituit & in paradiso terrestri. Post fugalē modū incarnatus vocatus ad nuptias cū discipulis ꝑsen. ꝓmēdāte matre: ipsas primo miraculo consecrauit. Castitas autē tibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

insinuat ex eo ꝙ Adā in spū dei loquens ait. Erunt duo in carne vna, non dixit tres vl quatuor: qđ referens xps Mat. xix, subdit. Quos g̃ deꝰ ꝯiunxit hō nō separet. ſ. alteri adhęrendo. Scđm est: ga habet sublimē significationem: vnde apls loquēs de matrimonio ait. Hoc aūt dico magnum sacramentum in Christo & eccl'ia. vñ & rōne huius ſignificationis dr matrimoniū maximū sacramentū in Christo & eccl'ia: ga significat sacratissimas res, ſ. vnionē Christi cum eccl'ia: & animę cū deo: cōtra qđ facit violās talē castitatē.

de q̃dru plici fructu statꝰ cōiugalis.

Tertiū est: ga præbet multiplicē fructificationē. Et primꝰ fructus est cōsecutio, plis ꝓ quā ꝓseruat genus humanum. Vñ & ꝓ Noe cū filiis vxoratis reparatus est mūdus qui dictu luuio perierat. Restaurant & ruinę & numeri angelorꝫ: talē ex multiplicatiōe puerorꝫ in illa ętate decedentiū: & nascuntur virgines qui tenent vitā regni cœlorꝫ. Vñ Hiero. Laudo ꝯiugiū: sed ga nisi virgines generāt: lego de spinis rosam: de concha margaritā. Secundus fructus est vitatio fornicationis. Vñ apls. ſ. ad Corꝫ. vij. ꝓpter fornicationem ſ. vitandum vnusquisq; suā habeat. ſ. vxorem: cum em nō quilibet sit aptus continere se ab oīi voluptate venerea: ꝓuidit deus humanę infirmitati ꝓ viam cōiugij. Vñ apls. ſ. ad Corꝫ. vij. Melꝰ est nubere q̃ vri. Tertius est dilatatio charitatis & multiplicatio pacis. Nam per cōiugiū vnum multi efficiūt amici & affines: & tollūtur multa scandala: & vitantur pericula. vt patet in Hester Asuero cōiugata ꝓ quam prēseruatum est genus ludæorū ab exterminio suo. Quartus est decoratio ciuilitatis: multa em sunt pertinentia ad pulchritudinē ciuilitatis quę viri ex se facere nesciunt aut nō possent: vt gubernare domū & mulieres absq; viris male se regere possent: & plura alia. Tria aūt ſūmope

de tribꝰ q̃ cauenda sūt i statu cōiugali.

debēt cauēri in hmōi statu quæ sunt cōtra castitatem. Primum est amor inordinatꝰ alteri ad alterū, vñ Hier. xxxij. qō. iij. origo. Origo qđē honesta erat amoris: sed magnitudo deformis. Vñ & Sextus Pythagoricꝰ in sentēcijs. Adulter est inquit in vxorē suā amator ardētior: in aliena qppe vxore ois amor turpis est in sua nimiꝰ. Scđm qđ debet cauēri est inordinatio actuū vsus ipius mr̃imonij. circa hoc ponit q̃dā virꝰ q̃ dr pudicitia: q̃ hoiem refrænat circa huiusmodi inordinatiōes. vñ Hiero. Ipsa opera nuptiarum fi nō verecunde & cū honestate quasi sub oculis dei fiant: & vt tm liberis seruiat immūditiā & luxuriā noīauit. ſ. apls cū dicit Ephe. v. Ois immūditia aut luxuria nec noiet &c. xxxij. q. iij. in eo. Tertiū qđ debet cauēri est fractio fidei alterꝰ ad alterū: vt nulla occasione alteri adhęreat. Neccā ꝓ lis suscipiendæ si sit sterilis: sicut nec Isaac ad aliā accessit rebecca vxore diu sterili permanēte: nā ꝓ Abraam ad anc illā accessit Agar. & Iacob plures habuerit vxores: sunt illud ex speciali dispēsatiōe & reuelatiōe spūssancti propter diuersas causas. vt habet. xxxij. q. iij. Recurrat. &. §. sequen. Neq; causa timiditatis vel de morte vel de fama permittere debet se ab altero cognosci, sicut fecit Lucretia nobilis Romana a Tarquinij filio. Vnde nec excusatur ab adulterio fm Aug. in. j. de ciui. dei. vnde & laudabiliter Susanna potius se voluit exponere periculo mortis & famę q̃ senibus assentire. vt habet Dan. xiij. Nec causa infirmitatis. ſ. corporalis. ſ. cū alter eoꝝ est infirmus nec infirmitatis spiritualis: videlicet si consocius sibi fidem fregerit adulterā do: non enim habet hic locū regula. Frāgenti fidem, fides frangatur eidem.

§. V. QVANTVM AD CASTITATEM

detripli vidualē dicit Apls. ſ. ad Timo. v. Viduas honora: q̃ vere vidue sunt. Notandū primo ꝓ scđm Alber. in summa de quatuor ꝛcq̃euis. Nomen viduę multipliciter dr. Est ei vidua. Primo q̃ vidua est corpore: sed mente nupta. i. hns ꝓpositū coniugij: & cōputat inter vnitas in matrimonio qa castitas magis cōsistit in mēte q̃ in corpore: nec huic debet fructus. lx. id est illud speciale gaudiū in regno dei: qđ vere viduis reseruat. Sed o mō dr vidua q̃ est vidua corpore & mēte. & hęc vocat vere vidua ab Apl'o vbi dicit. Viduas honora: q̃ vere viduæ sunt. Et talē viduā cui debetur fructus. lx. ponit in statu viduitatis votum & ꝓpositū sic permanēdi, ꝓpter deū: & nō ꝓpter onera matrimonij deuitāda. Tertio dr vidua corpore & mēte aut auxilio terreno: sicut bonę pauperes viduæ. Et de hac dicit Apls. ſ. ad Tim. v. Si qs fidelis habet viduas ministret illis: & nō grauet eccl'ia: vt his q̃ vere viduę sunt sufficiat, Illæ aūt tales alebantur in cōgregationibus ab eccl'esia: & erant in locis religiosis cōgregationibus sanctorꝫ: & seruiebant eccl'iæ. Et his multo magis debet fructꝰ. lx. Ad statū autē vidualem tria sunt inducēcia. Primū est exēplū creaturæ irrationalis, vt em legitur in lib. de natura aialiū, turtur vni mari associatur in tota vita sua. verecūdia aūt est hoiem non facere statū qđ facit brutū. Scđm est experimentū afflictionis statꝰ cōiugalis. ſ. ad Corꝫ. vij. Tribulationes carnis habebunt: ait Apls loquēs de cōiugatis. ſ. pro rebus necessarijs sibi prouidendis: & filijs & seruitute coniugij & alijs pluribus: q̃ cū experta sit: hoc satis habet inducere ad viduitatem seruandam: & præcipue cum frequenter deterioretur conditio sua in secundo. Tertium est prēconiū scripturę diuinalisq̃ laudat multum talē statum: vt patet ꝑ exempla Iudith vidue quam Ioachim summus pōtifex cū vniuersis prēsbyteris benedixerūt: occiso ab ea Holoferne dicentes. Tu gloria Hier'l'm: tu lętitia Isr̃l: & tu honorificentia ꝑpli nr̃i: ga fecisti virili'r & confortatū est cor tuū: eo ꝙ castitatē amaueris: & post virū tuū alterū nescieris: ideo manus dñi confortauit te & eris bñdicta in æternū, Iudith. xv. Et de Anna ꝓphetissa legit Luc. ij. ꝙ vixerat annis, vij. cum viro a virginitate sua: & hęc vidua vsq; ad an. lxxxiij. Cui ob singulare meritū castitatis & deuotionis manifestatus sunt fibi saluator oblatus in templo. Tria aūt vidua debet obseruare ad conseruandū statum suum. Primum est vitatio euagationis seu discursionis. Vnde apls. ſ. ad Timo. v. reprehendit viduas dicens. ꝙ otiosæ discunt circumire domos: non solum aūt otiosæ: sed & verbosę & curiosę loquentes quę nō oportet: vñ & Anna vidua vt legit non discedebat de templo. & Iudith de domo. Scđm est asperitas vigiliarꝫ & cibationis. ſ. ad Timo. v. vidua quæ in delicijs est: mortua est. Vnde & de vtraq; vidua. ſ. Anna & Iudith dr ꝙ seruiebāt deo in ieunijs & vigilijs: & Iudith cilicium deferebat. Tertium est vestiū humilitas. Vñ Gen. xxxviij. legit de Thamar: ꝙ deposita veste viduitatis: assumpsit alium habitum quando voluit carnali operi intendere. Nota tñ ꝙ licet debeat quis exhortari hoies ad castitatem virginalem vel vidualem: nō tñ ad hmōi cogendi sunt vel importune vexandi. Vnde dr. xxvij. q. j. de viduis. ij. Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere: sed solum adhortationes prēmij sempiterni pœnasq; proponere diuini iudicij: vt & nostra absoluta sit conscientia: ne sex' infrabilis tam deterreri q̃ admoneri videatur. Hęc tibi. Nam vtiq; potest quis contrahere licite quoties sibi placuerit priore mortuo. Vnde Hierony. Nō damno bigamos: immo nec trigamos: & si dicī potest octogamos. Idem ego nunc voce libera proclamo non damnari huiusmodi in eccl'esia. xxxj. q. j. aperiāt. Vnde & Abraam senex valde mortua Sara aliam duxit vxorem: ad ostendendum ꝙ licitum est secundum August. xxxij. q. iij. iste Abraæ. Nec obstat quod dicit Chryso. xxxj. q̃. j. hac ratiōe. vbi dr. Sed am vxorem accipere secūdū veritatis rationem vere fornicatio est. Nā intelligitur istud secūdū. Gratianum. §. sequēti dictum quasi per exaggerationem ad exhortationem vidualis continentiæ: non in cōdemnationem viduarum & deinceps nuptiarum. Vel dic scđm glo. ibi & melius: ꝙ intelligit cum secundum ducit prima viuente: ipsa repudiata vt permitebatur in lege Moysi.

de tribꝰ inducē tibꝰ ad statū vidualē.

§. VI. QVANTVM AD CASTITATEM VIRGINALEM

tē virginalē dicit apl'us. ſ. ad Corꝫ. vij. De virginibꝰ ꝑceptū dñi non habeo: consiliū autem do. Et Apo. xiiij. de his qui sequuntur agnū quocūq; ierit. dicit ꝙ virgines ꝓmāserūt. Figuratur autem per lilium fm doctꝫ. de quo dr Cant. ij. de spōsa ꝙ pascitur inter lilia: & sicut lilium inter spinas: sic amica mea. i. creatura habens virginitatem inter filias. i. inter creaturas alias. Vbi nota tria in lilio. Primo in stipite viredinem. Secūdo in flore albedinem. Tertio in semine fuluedinē. Et in primo notatur ex duratione vel incorruptione eius preciositas. Secundo designatur ex colore & foliorꝫ cōiūctione eius puritas. Tertio insinuatur ex figurata dilectione eius sanctitas. Considerate ergo lilia agri. Quantū ad primū clarum est ꝙ stipes siue truncus lilij est viridis. Dicitur aūt aliquid viride naturaliter quod non patitur adustionem caloris: vt paret in arboribus. sic spiritualiter dicit viride quod nō est aductū ꝑ calorē voluptatis carnalis seu corruptionis. Vnde virginitas dicitur a virore ꝓpter

De virginitate cōpar lilio ꝓpter

Nulli sint cogendi ad castitatē vidualem.

rore propter incorruptionē quā habet. Incorruptio aūt vt dicitur in lib. Sapien. facit proximum deo. & hinc ostenditur magna preciositas eius: quia ponit hominem in statu quasi cœlesti: & ideo magnus thesaurus. De quo apostolꝰ ij. ad Corꝫ. iij. Habemus thesaurum istū in vasis fictilibus: id est corporibus, istū thesaurū cū quędā mala mulier q̃sisset auferre Bern. clamauit: latrōes: latrones. Declarās postea socios: quia vere ei latro fuerat insidiatus: vt auferret ab eo thesaurum irrecuperabilem virginitatis. Hic est thesaurus absconditus in agro: vt dicitur parabolice Matt. xiij. Cui assimilatur regnū cœlorum: quē qui inuenit hō abscondit: & ꝓ gaudio illius vadit & vendit vniuersa quæ habet & emit agrum illum. Absconditus est em thesaurꝰ iste in agro creaturę terrestris. Inuenit autē ipsum qui cognoscit preciositatem eius. Vnde & inuentum abscōdit: ne. ſ. ipm amittat sæculo renūtiās in aliq̃ religiōe seab alijs absl condit: vel ga per humilitatē illū & alia bona occultans se despicit: vel quia ipse mūdus ipm ex hoc infructuosum & inutilem credit. Vēdit aūt oīa bona ad ipm emēdū: & gaudiose: quia ad ipsum habēdū seu retinendū & subſtantiā tē poralē & cuius libet amicitiā & etiā ipsam vitā post ponit ꝓpter ipsum: vt patet exēplū in virginibꝰ Agatha: Lucia: Agnete: Cecilia: & hmōi. Huic dicit simile regnū cœlorū: quia talis est vita cœlestis, Vñ ad cōmendationē eius assimilatur ei dñs vniuersorū: scilicet Christꝰ magis q̃ alij in ipsa carnis integritate: immo spōsę dicītur ipsi' mō specialiter. iuxta illud Agathę, Ipsi sum despōsata &c. Cognati dicūtur angelorꝫ. vnde Hiero. in sermone. Angelis semper cognata est virginitas. Et idem. In carne esse et prēter carnem viuere: angelicū est non humanū. Sed & a mundi sapientibus ponitur virgo inter duodecim signa cœlorum. Q̃n em sol egreditur signum leonis de mense Augusti ingreditur signū virginis: & tunc miteſcit ab ęstu sui caloris & fructꝰ maturescere facit. Ipsa quoq; aialia ferocissima videntur deferre virginitati. Nam vt refert. b. Greg. in Moral'. Cum vnicornis sit animal ferocissimū: & a nullo domari possit: ad aspectum virginis manſuescit: ita vt in gremio eiꝰ se ponat ad quiescendū: & sic capit. Ipsis quoq; sibyllis licet Gentilibus merito virginitatis credit a deo sibi collatum spiritum ꝓphetię ad vaticinandū multa de mysterijs Christi q̃ refert Lactantius in. iiij. lib. institutionum. In tabernaculo quoq; Iudæorum facto per Moysen pelles hiacynthinæ super alia cooperimenta ponebantur Exo. xxvj. & ga hiacynthus est cœlestis coloris, scđm Bedā designat virgines qui supremū locū tenent in tabernaculo eccl'esię: quantū. ſ. ad pulchritudinem spiritualem. Quantū ad secundū patet ga flos lilij est coloris albi. Color aūt albus designat puritatē. vt dicitur. xxx. q. v. fœminę. quę debet esse in virgine: vt. ſ. omnē cogitatum eius & affectum ad cœlestia erigat. Vnde ſ. ad Corꝫ. vij. Quę innupta & virgo est quæ dei sunt cogitat quō placeat deo: vt sit sancta mente & corpore. Cū em sit libera a seruitute coniugis & familiæ multam cōmoditatē habet & aptitudinē ad vocandū deo. Habet aūt lilium sex folia dignātia sex cōditiones quę conferunt ad conseruationē puritatis. Spinę autē lacerātes hmōi folia sunt eorum contraria. vnde. Sicut lilium inter spinas sic &c. Cāti. ij. Primū ergo folium designat sobrietatē in cibo & potu. Sine cærere & bacho friget venus. ait Hiero. Idem Fugiat virgo vinum vt venenum. Spina aūt lacerans est crapula. Secundum folium significat laboriositatem in vigilijs & exercitijs: prēcipue lectionū & huiusmodi. Vnde dicitur in Prouer. Vigilia honestatis tabescit carnes. & Hieroñ. ad Rusticum monachum. Ama studia scripturarum: & carnis vitia non amabis. Spina autem lacerās est otiositas. Ezech. xvj. Hæc fuit antiquitas Sodomę &c. Tertium folium significat sensuum custodiam prēcipue visus & auditus. Vñ de propheta. Mors ingressa est per fenestras nostras. Dina filia Iacob egressa ad videndum mulieres regionis amisit virginitatem corruptam a Sichen. Gen. xxxiij. Et sic spina lacerans est curiositas. Quartum folium designat sermonis modestiam. Ambro. super Lucam. Discite o virgines exēplo virginis Marię non cursitare per alienas ædes: non aliquos in publico miscere sermones. Hieroñ. Sit sermo virginis prudens modestus & rarus. Spina lacerans est loquacitas vel turpitudo sermonis. ſ. ad Corꝫ. xv. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Quintum foliū significat humilitatem. Decet ait beatus Ambro. vt virgo quā to purior tanto humilior. Oportet enim istam humilitatē in habitu ostendere: vt. ſ. non portet habitum mollem preciosum vel aliquem ornatum. Nam ista prouocant ad lasciuiā. Prouer. vij. Ecce mulier occurrit ornatu meretricio: prēparata ad capiendas animas. Vnde & filij Israel fornicati sunt cum mulieribus Moabitarum q̃ se ornauerunt. Spina lacerās est superbia. Iob. Dissoluit baltheum regum. qđ exposuit Grego. in Moral'. Dum videlicet baltheum castitatis permittit deus dissolui. ſ. frangi, aliq̃n in virtuosis ꝓpter prēcedentem elationem. Exemplum habes in Vitis patrū. Sextū foliū significat vitationē familiaritatis. Virgo em debet esse syluestris. Syluestria em aialia solent habere pulchriorem pellē q̃ domestica. Bern. Solent virgines quę vetę virgines sunt semper pauidę & nunq̃ esse securæ. Vnde & virgo Maria turbata est in sermone angeli &c. Thamar virgo corrupta est ab Amō fratre suo eū solā se reperit cum eo. ij. Regum. xiij. Est ergo spina lacerans nimia domesticitas. Quantum ad tertiū habet lilium tria grana quasi aurea designātia dilectionem q̃ sanctā & perfectā facit virginitatē. Nam virginitas sine dilectiōe nō saluat. Ista autem tria genera significāt triplicē modum deum diligendi, vnde Bern. Disce amare dulciter: amare prudenter: amare fortiter. Vel tria quę debet diligere quilibet. ſ. deū: proximum: & sei ipsum.

Virginitas cōpar sex foliis lilij.

Terē. in Eunucho.

¶ Virginitas quid sit: & per quę amittatur. Cap. VII.

De virginitate & vnde nomen sumpsit

VIRGINITAS SIC DIFFINItur ab Aug. in lib. de nuptijs & cōcupiscentia. Virginitas est in carne corruptibili perpetua incorruptionis meditatio. Pro cuius declaratione. b. Tho. ij. ij. q. clij. arti. j. ꝙ nomen virginitatis a viro re sumptum dr. Et ideo sicut id dr virens & in suo virore persistere qđ nō est ex abundantia caloris a adustionē experti: ita & virginitas importat hoc ꝙ ꝑsona cui inest immunis sit ad concupiscentiæ adustionem quę esse videt in cōsummatione maximæ delectationis corporalis qualis est delectatio venereorum: In delectatione autem venereorū tria est cōsiderare. Vnum. ſ. qđ est ex parte corporis. ſ. violatio signaculi virginitatis. Aliud in quo coniung. i. id qđ est animæ cū eo qđ est corporis. ſ. resolutio seminis delectatione sensibilem causans. Tertium qđ est in anima. ſ. ꝓpositum peruenięndi ad talem delectationē. In his tribꝰ primū per accidens se habet ad moralem actum qui non considerat. p. ſ: nisi scđm ea quę sunt animæ. Sed per hoc ꝙ aliquis ex ꝓpositо se abstinet a delectatiōe venerea remanet integritas in membro corporeo: & sic est per accidens. Vnde si contingat ꝙ per aliū modū integritas membri corrūpatur vt per violentiā vel medicinam non magis præiudicat virginitati q̃ si corrūpatur manꝰ vel pes. Scđm vero. i. resolutio seminis naturalī se habet ad actū moralem. Nam sensibiles passiones sunt materia moraliū actuū. Et si delectatio prouenies ex seminis resolutione ꝓcedat ex ꝓpositо rōnis: sic tollit virginitatē: siue fiat per cōcubitum siue per aliū modū. Si autē prēter mentis propositū. vt in dormiendo: vel per violentiam illatam cui mens nō cōsentit q̃uis caro delectationē experiatur: vel ex infirmitate naturæ: vt in patientibus fluxum seminis: sic non perditur virginitas. Tertium vero se habet formaliter & completiue: quia ratio moralium in eo quod est rationis completur.

Quid sit formale in virginitate

Sic ergo propositum abstinendi ab omni delectatione venerea est formale in virginitate: & immunitas a delectatione q̃ prouenit ex resolutiōe seminis est materiale: vt vtrūq; notatur in dicta diffinitione proposita: in eo quod dicitur meditatio. Et dicitur perpetua: non quia oporteat semper virginem actualem meditationem habere: sed hoc debet in proposito gerere vt perpetuo in hoc ꝑseueret. Immunitas a corruptione ponit in eo qđ dicitur: incorruptionis. Et ostendit difficultas cū dicit: in carne corruptibili. Hæc. b. Tho. Et nota ꝙ scđm. b. Tho. virginitas ꝓ ut est virtꝰ non est in adultis habētibꝰ integritatē carnis: sed ꝓpositū retinendi nec in paruulis: qa nō habēt ꝓpositū seruādi cū nō habeant vsum rationis: nec ꝑ dictis debet aureola. Et quia virtus non amittit nisi ꝑ pēm: nō sufficit, ꝓpositū solū ab stinendi a delectatione venerea: etiā cōiugali nisi addat & votū ad ipsam virginitatē. Nam dimittere solum ꝓpositū seruandi virginitatē nō peccat mortal'r sicut nec ieiunādi. Sed frangere votū virginitatis etiā sola mēte est mortale

virginitate

In quibus pro habeant prie virginitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

Frãgẽs virginitatis mẽte peccat mortaliter.

sicut fractio aliorũ votorũ. Vñ Hiero. dis. xxvij. vouẽtib⁹. Vouentib⁹ virginitatẽ: nõ solum nubere: sed etiã velle, dã nabile est. Et propterea Augu. alibi sic diffinit. Virginitas est cõtinentia qua integritas carnis ipsi creatori animæ & carnis vouet: cõsecratur: seruatur. In. iij. tamen. dis. xlix. ar. iij. dicit idem bũs Tho. ꝙ nõ est necessarium votũ ad virtutem virginitatis sed est ad bene esse. Item nota ꝙ virginitas quæ amittitur mente tm̃ scilicet per propositum aĉ⁹ venerei recuperatur per pœnitẽtiam quo ad aureolam. Sed q̃ amittitur mente & corpore. s. per resolutionẽ seminis volũtariam: nõ põt etiam p pœnitẽtiã recuperari q̃ ad aureolã: põt tamen recuperari quantũ ad id quod formale est in ea.

De virginitate q̃ ad recuperationẽ

Oẽs em̃ virtutes sunt cõnexe ꝑm magistrũ in. iij. senten. vt qui vnam habet oẽs habet. Qd̃ est verum ꝑm Tho. quãtũ ad id qd̃ est formale in eis. i. ꝑm charitatẽ vel prudẽtiã: non autẽ quantũ ad id quod est materiale. Nõ em̃ si quis magnificus male consumpsit diuitias per pœnitẽtiam ei restituẽtur diuituꝫ: quæ sunt materia magnificentiæ. Similiter qui peccando perdidit virginitatem per actum venereum: per pœnitentiam nõ restituitur ei integritas carnis: quę est materiale in virginitate. Sed formaliter restituitur vtraq; id est quo ad propositum: quia pœnitens talis firmiter ꝓponit vti diuitijs magnifice si haberet: & seruare virginitatẽ si haberet & non amisisset. Et hoc propositum habere firmiter propter deum: vel ꝑm regulam rationis dicitur formale in virtute. Sed materiale nõ restituitur. s. immunitas a delectatione venerea. Nec etiam per dei potentiam: quia quod factum est: non potest non esse factum. Et sic intelligitur dictum Hiero. xxxij. q. v. si paulus. Deus virginẽ suscitare non potest post ruinam.

§.I. EST AVTEM VIRGINITAS SPE

De virginitate ꝙ. s. ẽ specialis ꝟtus

cialis virtus. Ratio, est ꝑm hea. Tho. ij. ij. q. clij. ar. iij. qa formale & completiũ in virginitate est propositũ ꝓpetuo abstinẽdi a delectatiõe venerea: qd̃ ꝓpositũ reddit laudabile ex fine: inquãtũ. s. fit ad vacandũ reb⁹ diuinis: materiale est integritas carnis. Sed manifestũ est vbi est specialis materia hñs specialẽ rõnẽ virtutis ibi est specialis virtus: sicut magnificentia q̃ est circa magnos sumpt⁹: ex hoc habet ꝙ sit ſpalis virtus distincta a liberalitate q̃ est circa cõem vsũ pecunię. Si hoc qd̃ est cõseruare se immunẽ ab omni delectatione venerea: habet quãdã excellẽtiã laudis supra hoc qd̃ est ꝟuare se imunẽ a delectatiõe venerea illicita. s. q̃ est extra mr̃imoniũ. Et iõ est specialis virtus se habẽs ad castitatem sicut magnificentia ad liberalitatẽ. Nõ est autẽ in ꝓcepto sed in concilio. Vnde apls. s. ad Cor. xij. De virginib⁹ autẽ ꝓcæptũ dñi nõ habeo: cõsiliũ autẽ do. Et Amb. xxxij. q. j. integritas. Integritas virginitatis est voti: non præceptũ:

Qz homo habet tria bona & qd̃ho⁹ potius.

suaderi põt. præcipi non põt. Cõsilia autẽ dantur de actib⁹ bonis: immo & melioribus. Est autẽ triplex bonũ hois: vt dr. s. Ethi. Vnum qd̃ cõsistit in exterioribus reb⁹ vt diuitijs. Scd̃m qd̃ consistit in bonis corporis. Tertiũ in bonis aĩe. Et inter bona aĩæ potiora sunt pertinẽtia ad vitã cõtẽplatiua bonis ꝓtinentib⁹ ad actiuam: vt ostendit dns. Lu. x. Maria optimã partẽ elegit: quæ nõ auferetur &c. Et ꝓbs in. iiij. Ethi. In humanis autẽ actib⁹ illud est vitiosum quod nõ est ꝑm rectam rationem. & econuerso illud virtuosum quod est ꝑm rectam rationem. Hæc autẽ est recta ratio: vt his quæ sunt ad finẽ vtatur qs ꝑm mensurã quæ congruit fini: sicut medicina homo vtitur ꝑm ꝙ congruit sanitati. Bona igitur prædicta sic se habent ꝙ bona exteriora ordinãtur sicut ad finem ad bona corporis: & bona corporis ad bona aĩæ: & opa vitæ actiuę ad opa vitę cõtẽplatiuæ. Vñ si qs abstineat a possidẽdis aliquib⁹ bonis tpalib⁹ quę als posset licite possidere: vt eõsulat saluti corporali suæ vel proximorum erogando pauperib⁹: vel vt vacet cõtemplationi veritatis: hoc non esset vitiosum sed laudabile & virtuosum. Sic fit̃ si qs abstineat a delectatione oi venerea: vt liber⁹ vacet deo & diuinis: ꝓtiner hoc ad rectitudinem rationis: quod fit per virginitatem. Vñ apls. s. ad Cor. vij. Mulier innupta & virgo cogitat quę dei sunt quõ placeat deo vt sit sancta corpore & ſpũ: q̃ autẽ nupta est: cogitat quę sunt mũdi &c. Et si dicatur ꝙ quilibet tenetur ad præcepta legis naturæ: sed sicut est datum præceptum naturale ad conseruationem indiuidui de comestione. Gen. ij. De omni ligno paradisi comedetis: ita datũ est præceptũ ad conseruationẽ ſpeciei de commixtione coniugali. Gen. ij. Crescite & multiplicamini. Sicut ergo certum est & clarum ꝙ quilibet tenetur ad primũ. s. ad comedendũ. p sui cõseruatione: ita vidẽ teneri ad scd̃m. s. ad actum saltẽ cõiugalẽ ad conseruationẽ ſpeciei. Rñdet. b. Tho. ꝙ ꝓceptũ habet rationẽ debiti. Sed dupliciter est aliqd debitũ. Vno mõ vt impleat ab vnoquoq;: & hoc debitũ sine ꝑtõ prẽteriri nõ põt. Aliud est debitũ implendũ a multitudine. & ad tale debitũ implẽdum non tenetur quilibet de multitudine. Multa em̃ sunt multitudini necessaria ad quæ cõplenda vnus nõ sufficit: sed implentur a multitudine dum vnus hoc: alius illud facit. Prẽcæptũ igit̃ legis naturę homini datũ de comestione necesse est vt ab vnoquoq; impleat: aliter em̃ indiuiduum cõseruari nõ posset. Sed ꝓceptũ datũ homini de generatione respicit totã multitudinẽ: cui necessariũ est vt nõ solum multiplicetur corpaĩr: sed etiã ſpũaliter, ꝓficiat. Et ideo sufficienter, puidetur multitudini: si qdã carnali generationi operã dant: aliꝫ ab hac abstinentes contemplationi diuinæ vacant ad totius humani generis pulchritudinẽ & salutẽ. Sicut in exercitu quidã castra custodiunt: quidã gladijs decertant: quę tm̃ oia debita sunt multitudini: sed per vnũ impleri nõ ꝓt: nec virgo recedit a medio, qa non abstinet ab omni delectatione qd̃ pertinet ad insensibilitatẽ: sed a delectatione omni venerea: & hoc scd̃m rationem rectam.

Dupliciter est aliqd debitum.

§.II. QVOD VIRGINITAS SIT EX

De excellẽtia virginitatis.

cellẽtior castitate cõiugali probat̃ triplicit̃ scd̃m. b. Tho. vbi. ẽ. art. iij. Primo exẽplo Christi q̃ elegit matrẽ virginẽ & ipse virginitatẽ seruauit no cõiugiũ cõtraxit: oia autem plectiora ipse impleuit. Scd̃o doctrina apli. s. ad Cor. vij. qui virginitatẽ consulit tanq; maius bonũ. Consilium em̃ daur de melioribus bonis. xliij. q. j. quisquis. Tertio probatur ratione multiplici: tum qa bonũ diuinũ est potius bono humano. Virginitas ordinatur ad bonũ diuinũ. s. adv a candum deo. Matrim onium ad bonum humanũ. s. ad multiplicationẽ hominũ: tum qa bonũ aiç quale est virginitas præfertur bono corporis quale est matrimoniũ: tum quia bonũ vitæ contẽplatiuę prefertur bono vitæ actiuæ. Virginitas ordinatur ad bonũ aiæ scd̃m vitã contẽplatiuam: qd̃ est cogitare q̃ dei sunt. Cõiugiũ ad bonũ corporis ordinatur qd̃ est prolis multiplicatio: & ꝓtinet ad vitã actiuã: quia coniuges cogitare habẽt q̃ sunt mũdi, vt patet p apostolũ. j. ad Cor. vij. Vñ Hiero, in li. contra Iouinianum reprobat p multas rõnes errorẽ ipsius Iouiniani q asserebat virginitatẽ non esse prefẽrẽdam matrimonio: nec est cõtra ꝓdicta qd̃ ait Aug. in lib. de bono coniugali. Non impar meritum continẽtiæ in Ioanne qui nullas expertus est nuptias & in Abraã qui filios genẽrauit. & Hiero. xxxij. q. iiij. quis ignoret. Quis ignoret sub alta dei dispensatione oẽs retro sãctos fuisse eiusdẽ meriti cui⁹nũc sunt christiani. Quõ antea Abraã placuit deo in ꝓiugio: sic nũc ꝟgines placent in castitate seruiuit ille legi & tẽpori suo: seruiamus & nos legi & tempori nostro in quos fines sæculorũ deuenerunt. Nam ꝑm. b. Tho. meritũ non solũ pensat̃ ex gñe actus: sed magis ex aĩo operãtis. Habuit Abraã animũ sic dispositũ vt parat⁹ esset virginitatẽ seruare si op⁹ esset. Et ex hoc meritũ cõiugale in ipso ęquat̃ merito cõtinẽtiæ virginalis in Ioãne respectu qdẽ ꝑmi essentialis: nõ autẽ respectu præmij accidẽtalis. Licet ergo virginitas sit melior cõtinentia cõiugali: põt tamẽ cõiugatus nõ solũ esse ęqualis: sed etiã melior virgine duplici rõne. Primo videlicet cũ cõiugat⁹ habet animũ magis paratũ ad virginitatẽ seruãdã si oporteret q̃ ille q actu est virgo. Scd̃o qa fortẽ ille q nõ est virgo habet aliquã excellentiorẽ virtutẽ aut maiorẽ charitatẽ. Et ideo non debent se præferre virgines aliꝭ in bonitate.

De meritorio virginitatis in maioris merito &c.

§.III. SED QVERITVR VTRVM SIT

De ꝟgnitate ꝙ sit virtꝰ excellentissima.

excellẽtissima ꝟtutũ: Rñdet. b. Tho. vbi. ẽ. Excellẽtissimũ põt dici aliquid dupliciter. Vno mõ scd̃m qd. i. i. aliq; gñe. Et sic virginitas dr̃ excellẽtissima virt⁹ in gñe castitatis: qa transcendit castitatẽ vidualẽ & cõiugalẽ. Et qa castitati attribuit decor: iõ virginitati attribuit per ꝙns maxima pulchritudo. vñ b. Amb. pulchritudinẽ qs põt maiorẽ ẽstimare decore virginis q̃ amaĩ a rege: ꝓbaĩ a iudice: dedicatur dño: cõsecrat̃ deo. Alio mõ dr̃ excellẽtissimũ aliqd simplr̃ & sic virginitas nõ est excellẽtissima: qa finis semꝑ excellit id qd̃ est ad finẽ. & quanto aliqd efficacius ordinat̃ ad finẽ tãto melius est. Finis autẽ ex quo reddit laudabilis ꝙ actui ꝟginitatis debet̃ coronaꝓ

ꝟginitas est vero ad bonum animę.

Virtutes theologicæ & religionis

tas est vacare reb⁹ diuinis. Et iõ virtutes theologicæ & virtutes religionis quarum actus est occupatio circa res diuinas sunt excellentiores virginitate. Sicr etiã vehemẽtius opantur: vt inhęrant deo martyres q ad hoc postponunt ꝓpriã vitã: & viuẽtes in monasterijs q ad ꝑ postponũt ꝓpriã voluntatẽ: & oia q̃ hñt. ꝟgines aũt postponũt ad hoc tm̃ vene

sunt ꝓcipue ꝟgines

reas voluptates. Et iõ & martyriũ & religiõis ingressus cũ pseuerãtia ꝑseruãtur ꝟginitati. Qd̃ autẽ dr̃ de virginibus Apoc. xiiij. ꝙ sequũtur agnũ quocũq; ierit: nõ ex hoc sequitur ꝙ sint aliꝭ fãtis ꝓfectiores vel Christo magis cõformes sed qa sequũtur agnũ xp̃m plurib⁹ modis q̃ aliꝭ: qa nõ solũ in integritate mẽtis vt aliꝭ: sed etiã in integritate carnis ꝙ nõ aliꝭ faciũt. Sed nõ oportet ex hoc ꝙ magis de ꝓpiquo Christũ sequatur q̃ aliꝭ fãti: qa alię ꝟtutes in qb⁹ aliq nõ ꝟgines excedũt ꝟgines, aliquos faciũt ꝓpinquiꝰ deo inhęrere. Cantieũ nouũ qd̃ cantãt solę virgines: vt dr̃ ibi: est gaudiũ speciale quod habent de integritate carnis seruata.

¶ Virginitas quomodo coronatur: possideatur & dignificatur. Capitulum. VIII.

ADDVCENTVR REGI VIRGI

nes post eã proximæ eius afferent̃ tibi. Logtur Pñs. de ecclia: q̃ vtiq; est mr̃ et ꝟgo. Mr̃ qdẽ oim fideliũ quos genuit i baptismo p fidẽ. Virgo p integritatẽ mẽtis libera a corruptiõe pẽti mortalis. Vñ apls ñ. ad Cori. xj. inget de fidelib⁹. Despõdi vos vni viro ꝟginẽ castã exhibere christo. Hęc igit̃ est regina astans a dexteris dei: qa i statu electorũ et in potioribꝰ bõis. s. virtutũ. In vestitu deaurato sapientię vel charitatis. Circũdata varietate statuũ religionũ rituũ & priuilegior̃. Post eã vt filię addu centur virgines regi dño Ieſu christo: vt sponso ea⁹. Vnde & de fãtis ꝟginib⁹ canit ecclia. Agnũ sponsum ꝟginũ: adorem⁹ dñm Iesum Christum. Põr & illud post eã etiã referri ad ꝟginẽ Mariã q̃ sola est mr̃ & virgo & primiceria & speculũ virginũ: q̃ vtiq; possidet aureolã ꝟginitatis: qa & si nõ habuit a carne pugnã ꝓpter religationẽ vel extinctionem fomitis ꝓpter cui⁹ victoriã. s. pugnę datur aureola: habuit tamen ab hoste cuius caput. s. principij suggestionis contriuit sola. Post eã igitur & principaliter sequuntur virgines alię & Christo adducuntur regi: & ad quãlibet sanctam virgine ecclesia ĩstud adaptat. Vbi tria videnda sunt de virginitate, scilicet,

¶ Primo quomodo virginitas coronatur.
¶ Secundo quomodo possideatur.
¶ Tertio quomodo ipsa dignificatur.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM DI

cit apls. ñ. ad Timo. ij. Nõ coronabit̃ nisi q legitime certauerit. i. ita certet ꝙ vincat: vt aũt canit ecclia. Mundus caro dæmonia diuersa mouent prælia cõtra nos. Et quãtum ad ꝑmiũ carnis sicut nõ coronatur aurea q̃ est ꝑmiũ essentiale aĩ: nisi qs habuerit victoriã de omni vitio carnali abstinẽdo ab eo: vel a ꝑpetuo pœnitẽdo: ita nõ coronabit̃ aurea la virginitatis q̃ est ꝑmiũ accidẽtale qd̃ dat in gl̃ia ꝓpter excellentẽ victoriã pugnæ ex carne: nisi qs liber fuerit a voluntaria corruptione carnis tẽtationes vincẽdo. Qz quis em̃ virginitas quãtũ ad eⁱ initiũ & seminariũ. s. inclinationẽ naturalẽ insit a natura: sicut & oĩs virt⁹. & quantũ ad materiã remotã q̃ est integritas carnis: & materiã ꝓpinquã q̃ est inexperientia venereę voluptatis ineſt a natura & natiuitate: quia oẽs nascuntur ꝟgines carne & inexperti voluptatis scd̃m Pe. de Pa. in. iiij. dist. xxxiij. Sed quãtũ ad cõplemẽtũ actuale vel habituale: sic ꝟginitas nõ est a natiuitate vel a natura plus q̃ alię. Nã puer natus non habet actũ vel habitũ ꝟginitatis plus q̃ liberalitatis: sed habet sicut alias morales virtutes p acqsitionẽ & infusionẽ. Nõ em̃ quicũq; habet integritatẽ carnis cũ venerit ad annos pubertatis si eligat in carne incorruptibiliter viuere statim ꝙ hoc habet habitũ ꝟginitatis. Sed qñ cũ hoc habituali ꝓposito frequẽter domauerit moꝝ carnis cũ aggrauenẽ in eo: sicut nec vidua statim mortuo marito habet habitũ ꝓtinẽtię vidualis: licet eligat sic viuere. Sed p frequentẽ domationẽ passionũ cũ ꝓposito habitũ acqrit differentẽ ab habitu castitatis cõiugalis: nõ tm̃ meretur nomẽ virtutis specialis: quia nõ pertinet ad pfectũ. Est igitur continentia vidualis habit⁹ differens a cõtinẽtia cõiugali habens specialẽ rõnẽ boni & difficultatis: qa quibusdã est facile & placitũ in cõiugio viuere caste quib⁹ nõ est facile nec placitũ viuere vel cõiugio abstinere. Sed tm̃ nõ est ꝟtus spãlis: imo castitas est vna ꝟt⁹ q̃ ctoria & minorẽ gradũ habet in matrimonio: & ꝓfecti⁹ saluat in vi duitate. Sicr castitas cõiugalis non statim innascat cum qs eligit ab aliena abstinere: sed cũ frequẽter de aliena tentat⁹ eligit non acquiescere: & sic de aliꝭ. Et vt dicit Tho. in. iiij. dist. xlix. In continẽdo ꝑm aliqd maiorẽ pugnã sustinẽt virgines. scd̃m aliquid vidue ceteris paribus, Virginibus em̃ concupiscentiã inflammat & experiendi desiderium qd̃ ex quadã curiositate ꝓcedit: qua etiã sit vt nõ libẽtius videat quæ nunq; vidit: & etiã in eis concupiscentiam augeat ẽsti matio maioris delectationis q̃ sit scd̃m veritatẽ: & inconsideratio eoꝝ incõmodoꝝ q̃ delectationi hmõi adiungun tur. Et quantũ ad hoc viduæ minorẽ sustinẽt pugnã: maiorem, aũt propter delectationis memoriã. Et in diuersis vnũ alteri ꝓiudicat scd̃m hoim diuersas dispositiones: qa quidam magis mouenẽ hoc quidã illo. Quicquid autem sit de quantitatẽ pugnę: tamen hoc certũ ꝙ ꝓfectior est victoria De puirginũ q̃ viduarũ. Perfectissimum em̃ genus victoriæ est gnã sit & pulcherrimũ hosti nunq; cessisse. Corona aũt nõ debetur maior pugnę: sed victorię de pugna. Nõ ergo coronabit̃ nisi &c. an ĩ ꝟgi Quomodo in diuersis tpibus hoies diuersimode se habue nea in rint ad virginitatẽ seruandã. Pe. de Pa. in. iiij. dist. xxxiij. di vidua. cit ꝙ in statu innocentię non licuisset continere vsq; ad sufficientem multiplicationem humani generis: quia tunc erat præceptum. Crescite & multiplicamini: nec tamẽ peccauit Adam continendo in paradiso: quia modico tẽpore ibi fuit. Sed Tho. dicit ꝙ post multiplicationem sine peccato potuisset quis esse virgo: quia tunc prẽferebatur coniugiũ virginitati qui habebat puritatem cum fœcunditate. Fuisset autem contra rationẽ eligere minus bonum & ipsi non erant facturi contra rationẽ: ergo si cõtinuisset contra finem matrimonij & pacis peccasset. Semꝑ em̃ fuisset multiplicatio necessaria: quia nõ videbatur probabile ꝙ parẽtes primi retardarentur a gloria vsq; ad finem mundi: cum solũ peccatũ sit causa retardationis: vt originale vel actuale. Vnde primis parentibus translatis in gloriã oportebat successores vacare generationi: sicut primi vacauerunt. Tẽpore vero naturæ lapsę. s. tempore legis naturæ fuit virginitas licita multiplicato genere humano. Sed semper ante euangeliũ melius erat cõiugiũ: nisi vbi specialiter aliud re uelabatur. In paruulis aũt erat virginitas carnis non mentis. Tẽpore aũt nature lapse ante multiplicationem fuit in præcepto ꝓhibitio. Nec tm̃ Abel peccauit ꝟgo moriens: qa adhuc iuuenis erat: nec aptus coniugio, qũ mortuus fuit. Nam nec Cain libidinosus adhuc generauerat. Fuit tamẽ Abel mortuus virgo carne: sed nõ mẽte: qa tũe nõ erat tps virginitatis: nisi, qs dicat ꝙ deus prefeci⁹ mortis ei⁹ sibi inspirauit virginitatẽ: vt caput ecclesię primũ haberet virginitatẽ: & sic haberet aureolam virginitatis. Sed post multiplicationẽ licuit: nõ tm̃ habem⁹ exẽplũ: nec Enoch q ꝑ coitũ generãs: & ꝑ coitum genitus est: nec in alio forte de Melchisedech: sed fuit Sem filius Noe: vt dicunt Hebręi: non fuit virgo. Tẽpore vero legis, scriptæ scidũ qd̃ licuit seruare ꝟginitatẽ: qa tã filij Israel multiplicati creuerãt nimis vt arena maris: non tm̃ laudabatur: immo filia Iepte defleuit actione opprobrij tpalis: nisi cõsilio spũsci⁹: vt Helias non cũ Christi ecclesiæ dedicãs scd̃m Hiero. Sed apud Gentiles error increbuerat: qa dederat eos deus in reprobũ sensum vt licita reputarẽt illicita: & econtrario vt fornicationẽ esse tatẽ illicitã: vñ nec deseruit eã: sed vt satisfaceret plebi. Nã opinio fuit apud pãos ꝓpter fœdalũ vitandũ sacere multa q̃ sciebãt nõ esse facienda: sicut adorabãt idola, cuius scirẽt nihil esse, ne lapidarẽtur: sicut Anaxagoras apd̃ Athenas reus habitus est: qa vocauit solẽ lapidem ardentẽ. Ipsi enim nescibãt aliã vitã: & ꝓpter hoc nimis timebãt pdere istã. Tẽpore vero euãgelij semꝑ licuit & licebit tenere virginitatẽ. Cuius primiceria viginitatis virgo Maria fuit. vnde i Pñs. Adducentur regi virgines post eam. Tẽpore etiã gl̃ię erunt oẽs virgines: qa. s. nec nubent nec nubentur: immo tpe gr̃ę scd̃m Pet. de Pal. vbi. ẽ. De ꝟginib⁹ ꝓceptũ dñi nõ habeo: cõsiliũ aũt do. Qd̃ consiliũ Ioannes euãgelista seruauit cũ vxore, ꝑ qua iã in domũ traducta nuptias fecerat: vt habe-

Abel ꝟgo moritur.

Qz tpe legis scriptę licita fuit ꝟginitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur lo.ij.intacta dimisit & virgo pmansit priuilegio amoris a Christo dilect⁹. Hac Ioseph spōsus Marię seruauit: vt dicit Aug.& vouit cū Maria spōsa sua.xxvij.q.j.c.btā. Et vas electionis virgo fuit. vnde dicebat.j.ad Cori.vij. Volo oēs esse sicut me.s. virgines. Sed vnusquisq; habet ꝓpriū donū ex deo: Christ⁹ etiā habuit. Vñ Can.ij. Ego flos cāpi & lilium cōvallium. Notādū etiā ꝙ virginitas est per infusionē sicut & aliæ virtutes morales. Et satis videtur ꝙ ex speciali grā Ioānes baptista & btā virgo & Hieremias in vtero

Qui recęperūt virginitatē per sanctificationē receperint virtutē virginitatis quā erant seruaturi. Sed de baptismo flaminis & sanguinis i qb⁹ nō solū infunduntur necessaria ad salutē: sed et oia plectiua: cationē in qb⁹ nō est obex in recipiēte: vt remissio culpæ venialis

i vtero. & pœnæ. Videt ꝙ i paruulis in qbus nullus est obex ifundit virginitas & in innocētibus: nō tñ ꝙ debeāt eis aureola: qa ista respicit actū & nō habitū. De adultis aūt videt ꝙ deus sua liberalitate infundat oī hoi id ad qd' se disponit: vnde qui cū ꝓposito virginitatis venit ad baptismū vel aliud sacramētū: recipit habitū virginitatis: sicut et ceteras virtutes. Quia em in omni sacramēto nouę legis infunditur nō solū id qd' ē necessariū ad salutē: sed etiā qd' ē vtile fm capacitatē & dispositionē digne recipiētis. Inde est ꝙ recipiēs sacramētū nouę legis nō contrariat virgini

virgini tatiq; qd' dico ꝓpter matrimoniū) recipit omnē virtutē ad tas vtrū fit votū de essentia ꝟginitatis.

quā est dispositus & cuius est capax. Si aut̄ est corruptus mēte & corpore q̄uis ꝓeniteat nō est capax virginitatis q̄ reparari nō pōt. Sed si nō est corrupt⁹ nisi mēte et pœnitēs ꝓponēs ꝓpetuo cōtinere tūc recipit. Hec Pet. Notandū aūt est vt dicit idē Pet. ꝙ Tho. in scripto tenet votū de essentia virginitatis nō esse. in summa ꝟo.ij.ij. videt dicere oppositū. Sicut em seruare castitatē: pauptatē: sine voto vt nouit⁹ nō faceret religiosum: sic virginitas sine voto nō daret aureolā. Sed cōtra: qa licet ꝓpositū nubēdi impediret: q̄uis ꝓponeret nō licite corrūpi: tñ firmū propositū ꝓpetuo cōtinēdi etiā sine voto facit virtutē virginitatis nec votū trahit ad aliā virtutē q̄ ad suā. s. latriā: als agere vltra speciē. Vñ bene cōcedo ꝙ votū nō facit de actu nō virtuoso virtuo fum: & ꝙ actū trahit ad altiorē virtutē nō in eodē genere: sed alio: sicut votū trahit ieiunii ad altiorē virtutē q̄ sit abstinētia vel sobrietas: sed hoc nō est i genere tēperātiæ: sed iustitię. Vñ votū nō facit ieiunii esse

De commendatiōe castitatis hī iaut. qb.mo. na.effi. legit. §. nouim⁹ colf.vj.

De ꝟginitate. §.II. QVANTVM AD SECVNDVM

Quō ad virgini tatē pertinet.

scilicet quō possideat virginitatis virtus. Sciēdū ꝙ multis modis, Vñ dicit Pō. Adducētur &c. Ex prio oportet ꝙ adducat ad hoc a deo inspiratē & principali agēte. Sap.viij. Nō possū eē cōtinēs nisi tu dederis, tu.s. de⁹. Sed o oportet ꝙ adducat ad hoc a rōne ifusū ꝓpositū firmiter eligēte & perpetuo. Qd' paret ex diffinitione dū dr ꝙ virginitas est in carne corruptibili ꝓpetuæ incorruptiōis meditatio. i. ꝓpositū ꝓpetuo abstinēdi a delectatione venerea nec experta. Vñ virgines corpore quæ ire dūt tpe suo nubere nō habēt habitū virginitatis: nec aureolā: nec paruuli: qui licet nō cogitēt de nubēdo: nō tñ possunt habere propositū cōtinēdi. Eunuchi etiā vel frigidi si intēderent experiri delectationē venereā p matrimoniū vel altiō modū si possent nō habēt habitū hmōi virtutis: nec aureolā. Sed si intendunt

Quib⁹ virginibus deb€ aureola et qb⁹ nō.

ab hmōi abstinere: si etiam possent vtiq; habent sicut credi pōt de Eunuchis quos fecit Nabuchodonosor. s. Daniele & socijs eius. Dañ.j. & de Nereo & Achilleo Eunuchis: q̄ persuaserunt domicillæ virginitatem. Tertio oportet ꝙ adducantur ad hoc a recta ratione. s. propter deum: non tñ ꝓpter mundi laudē: aut ꝓpter honorē idoloꝝ: sicut virgines deæ Vestæ. Vñ virgines quinq; quæ nō sumpserunt oleū in lāpadibus designās charitatem dei in cordibus excluſ; sunt a sponso & clausa est eis ianua. Mat.xxv. Quarto oportet ꝙ adducantur p vias aliquarū virtutū vt humilitatis. Amb. Decet vt virgo quanto castior tanto sit humilior. Vnde de quodā sancto viro legitur ꝙ vsq; ad sexagesimum suę ætatis annū seruans virginitatē elatus in superbiā eam perdidit. Quinto oportet vt adducātur p viā sobrietatis: qa fm Bern̄. In delicijs periclitatur castitas, propter quod apostolus vt virgo pseueraret. Castigo ait: corpus meū: & in seruitutē redigo. 1.Cor.ix. Per viam modestię. s. cauendo se a visu & auditu & discursu vanis: non curſitare p alienas domos: nō aliquos in publico miscere sermones. Quō autem perdatur virginitas dicetur in vltimo. §.

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

Virginitatis laus.

scilicet quō virginitas cōmēdat & quātū ostenditur dū dr Regi. Adducentur verę & veri virgines regi. s. domio Iesu Christo qui est rex regum vt sint sponsę eius. Magna dignitas ista. Vnde beata Agnes dicebat. Ipsi sum desponsata. s. Christo. Et nobilitatem spōsi hui⁹ ostēdit di. vt refert Ambro. in lib. de virginitate. Cui angeli seruiūt. Cuius pulchritudinem sol & luna mirantur. i. mirabilē ostendunt. Cuius mater virgo est. Cuius pater fœminam nescit. cuius potestas celsior: aspectus pulchrior: amor suauior: et omni gratia elegātior. Cuius opes nūq; marcescūt: nūq; decrescunt. Et de ornamētis ab eo collatis subdit. Induit me domin⁹ ciclade & chlamyde auro texta. s. sapietię vel dilectionis. Et imitationis monilibus decorauit me. s. virtutū. Anulo suo. s. fidei subarrhauit me & coronauit me. s. corona spei ęternorū. Tradidit auribus meis inæstimabiles margaritas. s. verboꝝ sacrę doctrinæ. Mel et lac ab ore eius suscepi. s. dulcedinis spūalis & puritatis per inspirationē. Sanguis eius ornauit genas meas. i. passio eius induxit ad opera patientię: quæ maxime ostēdunt ruborē sanctitatis. Poluit signum in faciē meā: nullū præter eū amatorē admittā inquātū. s. dedit faciē erectā ad cœlum: vt ipsum cōtępler: & affectū ad eū dirigā & nō ad terrena respiciā verba sunt Amb. Speculum dedit vniuersitatem creaturarum quo pōt intueri pulchritudinem: non solū sponsi: sed & suā: cū oia propter ipsam fecerit: & oia in ipsa reperiātur. Cingulum tēperantiæ amictū seu vestitū prudentiæ. Huic ergo regi tā nobili adducētur verę virgines vt spōsę eius. Et licet virginitas non sit simpliciter excellētior oibus alijs virtutibus: qa nō maior theologicis: nec prudentia, iustitia, vel fortitudine, vel humilitate. Est tamē præcipua in genere tēperātiæ: & multum cōmēdabilis in præeminentia ex sex quę ponit Pe. de Pal. in.iij. dist.xxxij. Et primo quo ad præmiū accidētale qd' dicitur aureola: qa nulli parti temperantiæ debetur fructus: nec aureola: nisi castitati: nec aureola & fructus centesimus nisi castitati: nec aureola & fructus cēteſimus nisi virginitati soli. Vnde dicit Apocal.xiij. ꝙ nemo poterat cantare canticū illud nouū nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui virgines permanserūt. Canticū illud aureola. i. quoddā gaudiū spirituale qd' habent virgines qd' nō possunt habere alij sancti non virgines: & si maius præmiū essentiale habeāt. Secūdo quo ad scientiā: qa maxime dispōnit ad acquisitionē scientiæ & sapientiæ. Vñ & Ioannes euāgelista virgo magnā de diuinis præ cæteris habuit cognitionē vt de verbo dei. Tertio quo ad pulchritudinem specialē. Nō ex eo tñ ꝙ passiones cōcupiscibilis sunt cōes nobis & brutis: qa similiter & passiones irascibilis sunt cōmunes nobis & brutis sicut esse furibundū in cane & vindicatiuū in leone: sed qa magis absorbent iudicij rationis quę est pulchritudo hois in qua est imago dei. Quarto quo ad similitudinem in pluribus: qa scilicet hi sequūtur agnū. s. Christū quocūq; terit. integri. s. corpore & mēte sicut Christus. Et incorruptio facit proximū deo. vt dr in lib. Sapi. s. mente & corpore: & deus incorruptibilis est. Quinto quo ad simultatem: qa ista virtus nō est sine alijs: sed bene econuerso. Potest enim quis habere virtutes, alias sine ista: sicut habuit

Pręgnitas ꝟginitatis secū.

cut habuit Petrus apls coniugatus. Et cum dicitur virtutes oēs esse cōnexas fm magistrū in.iij.sen. intelligit vel de virtutib⁹ necessarijs ad salutē qualis ista non est: sicut nec magnificentia. Vel ꝙ sunt cōnexę in radice charitatis cum isto proposito: vt si esset a deo præceptū seruare virginitatē & nōdum fregisset obediret eam seruando. Sexto quo ad raritatē. Apoc.xiij. Vidi turbā magnam quam nemo dinumerare poterat. s. sanctoꝝ. Ponitur autem ibi numerus determinatus virginū: qa centū quadraginta quatuor milia: qui ꝟgines ꝓmāserūt: ꝓ indeterminato tñ ponitur: qa plures sunt. Et ratio huius est: qa virtus ista nō potest recuperari amissa materialiter: & si amissa quo ad mentē solū reparetur ꝓ pœnitētia: aliæ aūt reparātur ꝓ pœnitentiā. Tū etiam qa difficilior ad seruandū. ibi em̄ frequens pugna & rara victoria. Omne rarū charū. Quuis em̄ aliqui p accidēs magis tentētur de gula: alij de alijs vitijs q̄ de luxuria sec'm qualitatē cōplexionis: vel dei dispensatione. tñ per se loquendo maior cōiter est tentatio luxurię. Ratio pōt esse: qa natura magis intēdit ad cōseruationē speciei q̄ individui: cui individuo ꝓpter satisfactionē gulæ vel alijs vitijs. Nec obstat ꝙ natura prius retinet necessaria ad nutritiuā & augmentiuam q̄ transmittat ad gñatiuā: qa hoc non est quali magis sit solicita de individuo q̄ de specie immo econuerso. Sed qa aliter non ageret individuū ad seruandū speciē: nisi ipm individuū consisteret. Vnde quod est hic prius in intentione est posterius in generatione. Sed hoc est quia virtuosi minus student sobrietati q̄ castitati: & ꝓpter exercitium fit facile quod inexperto est difficile. Ratio aūt quare magis virtuosi studēt castitati q̄ sobrietati est: qa castitas nō amittitur sine mortali. Possunt aūt deficere a sobrietate per venialia: quia ista ꝓsistit in medio quod est latum: ista scilicet castitas in extremo quod est indiuisibile.

Quare castitas magis seruat q̄ sobrietas.

De ꝟginitate & his ꝙ amittit

§.IIII. DE VOLVNTARIA ET IRREcuperabili amissione virginitatis. Pe. de Pal. in.iij. distin. xxxiij. sic ait. Mulier perdit virginitatē ꝓ hoc ꝙ corrūpit mente & corpore: altero de trib⁹ modis: puta per hoc ꝙ foluum claustra frangūtur sibi voluntarie etiā si nō seminaret nec semē reciperet. Nā concupiscentia spadonis defloratur virginē: vt scribit: qui licet nō posset seminare: poterat: tñ claustra infringere. Sed o mō ꝙ seminis virilis voluntariā susceptionē: qa si ita reciperet saluo claustro sicut mētirū emittit nec seminaret nihilominꝰ virgo non esset: quia sic posset cōcipere: puta si quis cognosceret virginē voluntariam in hoc circa claustra pudoris & semen ad matricē attraheretur. Pręgnantē em̄ ꝓ natura null⁹ diceret virginem & tñ mulieres aliq̄ cōcipiūt q̄ nō seminant. Tert⁹ si ex vehementia ardoris sine fractione claustri ipsa seminat: puta volūtarie cogitās de cōmixtione turpi: & hoc absq; cōmixtiōe cū alio. Et talis q̄ corrūpit seipsam vel ab alia muliere voluntarie corrupta nō debet inter virgines cōsecrari: etiā ad tollendū scandalū: quia non est virgo. Et de hoc in.ij.p te de scandalo. ti.vij.ca.iij. Non tñ faceret bigamū virū cū quo cōtraheret post mrimoniū. De corruptione aūt inuolūtaria sciendū ꝙ nō ꝓditur virginitas ꝓ quācūq; corruptionem inuolūtariā corporis: etiā triplicem in muliere. Vnde q̄n opprimit & frāgunt claustra pudoris & semen viri recipitur etiā sitinde cōcipiat & pariat, ltē nec per ꝓpriā semi

Virginitas mētienō corpore ꝓditur.

nationem q̄n nō ꝓcedit ex cōsensu: nec acceptat a cōsensu q̄n habet iudiciū rōnis. Videt etiā aliqbus ꝙ cum virgini tas lmētis respiciat futurū: si qs complaceat sibi in ꝓterita pollutione: q̄ nō ex electione ꝓcessit: virginitas nō ꝓditur corpe sed mēte tm̄. Protūc em̄ nō ꝓditur corpe: qa illa corruptio trāsijt. prius aūt nō fuit perdita: qa cōsensus defuit. Regrit ergo ꝙ cōsensus p̄cedat: vt si sentiens se calefactum obdormiret vt pollueret: & mulier vt opprimeret. Vel requirit ꝙ cōcurrat cōsensus. s. ꝓ tpe quo pōt ꝓradicere. Nā durāte seminatiōe nō habet iudiciū rōnis. Et mulier q̄ opprimit si suscipiēdo semē vel als q̄ncūq; ꝓsentiat: nisi eo solo tpe quo inuite excitata seminat q̄n sine culpa sua careat iudicio rōnis ꝓdit ꝓ ginitate & nō als. Vñ dicit Lucia. Non corrūpit corpus nisi de cōsensu mētis. s. quo ad peccatū vel amissionē virginitatis, Nā si me multā leceris violare: castitas mihi duplicabit ad coronā. xxxij.q.v.§.j. Talis tñ nō cōsecraret inter virgines: & hoc ꝓpter dubiū retinētię consensus. vt. xxxij.q.v. Ille autem etiā qa non pōt significare integritatē spōsę Christi. s. ecclesię: cū corrupta corporaliter sit & non integra & si virgo: & cuicūq; nuberet faceret ipm bigamū. qa diuisit carnem in plures. Itē nota ꝙ integritas carnis in experientia voluptatis & electio actualis: p violentiam dæmonis vel hominis infirmitatē vel somniū & hmōi: pdi pōt. Sed ꝙ hoc nō perdit virtus virginitatis. Vn de bene potest esse pater virgo ꝓ semē amissum a dormiente: dæmone succubo recipiente: & postea per eundem dæmonem incubum factum transfusum in fœminam: cum etiam suscipiendo semē virile saluo claustro mulier possit cōcipere, Sed in partu perdit integritatem: sed virginitatis virtutē retinebit pater prędictus: & vi etiā oppressa pariēs: & aureolā etiā vtercq; habebit. Vnde in Chronica Martiniana legit de Merlino ꝙ fuit filius diaboli: qa f. conceptus p montalem ex dæmone succubo & incubo ipi⁹. Et de Antichristo aliqui dicūt ꝙ simili modo ꝓcipiet. Vñ dicit Apls eū filiū ꝓditionis. quāuis aūt quidē dicūt virginitatē fratrū dicere oportere nō virtutē specialem: tñ cōmunior opinio est ꝙ sit virtus specialis: quæ amissa semel nō recupat. Vnde Hiero. Cū possit oia deus: virginē nō pōt suscitare post ruinā: valet quidē liberare de pœna: sed nō valet coronare corruptam. xxxij.q.v.si Paulus.

Deꝟginitate q̄ ad eā q̄ perdit.

De mer lino fabuloſ.

¶Clemētia quid sit & in quo consistat. Cap'm. IX.

Clemētia quid sit secūdū Tul.

CLEMENTIA CONSEQVEN ter videndū est, hāc diffinit Tull. in.ij. Rheto. Clemētia est ꝓ quā animus cōcitatus in odiū alicuius benignitate retinet. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho ij.ij.q.clvij. ꝙ affect⁹ hois inclinatur ad moderationē eoꝝ q̄ ꝓ se hoi nō placent. Ex hoc autem ꝙ aliquis amat aliquē conuenit ꝙ non placeat ei per se pœna eius: sed solū in ordine ad aliud: pura in ordine ad iustitiam vel ad correctionē eius q punitur. & ideo ex amore ꝓuenit ꝙ aliquis sit ꝓptus ad diminuendū pœnas: q̄ ꝓtinet ad clemētiā: & ex odio impedit talis diminutio. Et ꝓpter hoc Tull. dicit ꝙ animꝰ cōcitatus in odiū. s. ad grauē puniendū ꝓ clemētia retinet: ne. s. acrior inferat pœnā: nō ꝙ clemētia sit odij moderatiua: sed pœnę. Māsuetudo aūt moderat iram vñ odiū nascit. Crudelitas aūt opponit ei ꝓ excessum, Vñ dicit Sen. in lib. de clemētia: ꝙ crudeles vocant qui causam puniēdi habēt: modum nō habēt. Qui aūt in pœnis hoīm, delectantur, ꝓpter se etiā sine causa sæui vel feri dicuntur. Qd' aūt sit virtus, ꝓbat sic. Virtus moralis consistit in hoc ꝙ appetitus rōni subdat. vt dr in.i. Ethi. hoc aūt seruatur in clemētia. Nā in diminuēdo pœnas clemēs aspicit ad rōnē: vt dicit Sen. q̄n debet & in qb⁹ oportet diminuit pœnas & nō inferunt sine causa. vñ Sen. Clemētia hoc primū ꝓstat: vt quos dimittit nihil aliud eos pati debuisse, ꝓfitear. Seueritas aūt est inflictiua pœnæ fm legē. Clementia aūt diminuit de pœna q̄ esset debita fm legē cōem: & hoc ꝓpter aliqua particularia cōsiderata. Iuste tñ quasi decernēs non esse magis puniēdū fm intentionē legislatoris: licet nō fm verba. ipsa tñ diminutio pœnæ: legis magis spectat ad qualitatē q̄ iudicat fm intentionē legislatoris: nō fm legis verba. Sed clemētia moderat affectū animi: vt non vratur sua ꝓtate in inflictione pœnæ. Habet aūt clemētia quandā excellētiā inter virtutes: sicut & māsuetudo fm qd. Nā inquātū diminuit pœnas: maxime videt accedere ad charitatē: quę est maxima virtutū: ꝓ qua bonā proximo operamur & mala ipedimꝰ. Hiero. Qui clemētiā nō habet nec induplet legem. dist. lxxxvj qui clementiam.

Clemētia licet omnib⁹ vtilis sit: nec essaria tñ ꝓcipue est principibus. Et ad hāc tia qb⁹ multa inducūt exēpla fm Guil. in sum. virtu. Primum est necessarius exemplū summi pricipis dei. Sap.xj. Parcis oibus qm̄ tua sunt. Hester.xiij. Scripsit in literis suis missis p orbē Asuerus. Nolui ptāis abuti magnitudine. sed clemētia et lenitate gubernare subiectos. Asuerus interpręfatat brūtudo et significat deū. Virga etiā eius extēta erat signū clementiæ. Hester.iiij. Hier. Quia diuinitatis natura clemens est et pia magisq; ad miam q̄ ad vindictā prona. si quis cōuersus fuerit ad pœnitentiam: cito a misericorde iudice veniā impetrabit. de pœni. dist.j. quia. Secūdū est exēplum creaturarū inferiorū vt apū. Sene. Iracundissime ac pro capru corporis pugnacissime sunt apes: & aculeum in vulnere relinquūt: rex ipse sine aculeo est. Voluit ipsum natura nec sęuū esse:

Clemētiā ꝓriaſ seueritati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec vltorē.exēplū hoc regibus oībus ingens pudeat ab exiguis aīalibus nō trahere mores. Tertiū est naturalis nobilitas aiaīoꝝ q regēdi sunt. Señ. Remissius imperāti melīꝰ paretur. iñ. Reg. xx. Reges domus Israel clementes sunt. Quartum est: qa clementia congruit naturæ humanę eius autem contrariū. ſ. crudelitas est ꝓpriū ferarū. Señ. Quid istud delectari sono catenarū: multū sanguinē fundere: terrere aspectu suo: q alia vita esset q̄si leones vrsiq; regnarent. In arca dñi q̄ significat mentem rectoris: erat nō solum virga seueritatis. sed etiam māna dulcedinis & clementiæ signatiua.

Clemēs alieno sanguie sicut ꝓprio datur veniā.

Quintū est ꝑciositas sanguinis humani. Señ. Clemētia sanguini alieno sicut suo parcit. Greg. Nazīze. ad imperatorem. Gladius tibi datꝰ est a deo: non tā vt operēris q̄ vt cōmineris. Principi ecclesiæ dictū est. Conuerte gladium tuū in vaginā. Mat. xxvj. Sextū est finis ꝓpter quē sunt constituti principes: vt. ſ. medeatur generi humano. Señ. Nō minus principi sunt turpia multa supplicia q̄ medico multa funera. ĥ. ad Cor. x. Potestatem nobis dedit deus in ędificationē non in destructionē. Septimū est: qa crudelitas cōtraria ei hostes multiplicat. Señ. Voluntas aūt seuiendi oportet anteq̄ causa deliciat: alioquin quēadmodū ꝑcise arbores plurimis ramulis pullulāt: ita regia crudelitas auget numerum inimicoꝝ. Octauū est qa ꝑstat securitatē principi.

Prouerb. xj. Clementia ꝓparabit vitam. Señ. Non est opus latera montiū abscindere multiplicibus muris: turribusq; sepire: saluū regē in apto clementia ꝑstabit. Nonum est: qa regnū roborat. Prouer. xx. Mia & veritas custodiunt regē: & clementia roborat thronus eius. & secundū. b. Tho. Mia & pietas conueniunt cū clemētia & mansuetudine inquantū cōcurrunt ad eundē effectū q est. phibere mala. ꝓximoꝝ. Differunt tn quantū ad moriuū. Nam pietas remouet mala. ꝓximoꝝ ex reuerentia quā habet ad aliquē superiorem deū vel parentē. Mia remouet mala aliorꝝ. ex hoc q̄ in eis cōtristatur quasi estimans ad se. ꝓtinere q d̄ ꝓuenit ex amicitia. Mansuetudo inquantū remouet irā incitātē ad malū aliorꝝ. Clemētia hoc facit ex animi lenitate inquantū iudicat equū talē nō amplius puniēdū. Decimo bonitatē principis & ꝓpi cōsummat. Prouerb. xvj. Clemētia regis quasi imber serotinꝰ. & Chryſ. dicit q̄ melīꝰ est dño reddere rōnē de nimia mia q̄ de nimia seueritate. xxvj. q. vij. alligāt.

¶ Modestia quid sit & quibus cōmendatur. Cap. X.

POST CONTINENTIAM ET clementiā ponit Tull. modestiā partē tēperātię. Sicut aūt tēperātia est moderatiua eoꝝ q̄ difficilimū est refrænare. ſ. delectatiōes ciboꝝ & venereoꝝ: ita modestia est moderatiua eoꝝ q̄ in hmōi mediocriter se habēt. i. nō habēt tātā difficultatē. Vñ post tēperantiā & moderationē pœnarū quē fecit clemētia: q̄tuor relinquitur modestię moderāda. Primū est motus animi ad aliquā excellētiā: & hūe moderat humilitas. Sed m est desiderio eoꝝ q̄ ꝓtinēt ad cognitionē: & hoc moderatur studiositas. Tertiū est q ꝓtinet ad corporales motꝰ & actiōes vt deceter fiant & modeste tā in his q̄ serio q̄ in his q̄ ioco agantur. Et quantū ad ea q̄ ꝓtinēt ad ludū. i. solatiū ponit ꝑbus eutropelią. Quartū est qd̄ ꝓtinet ad exteriorē apparatū: vt in vestib⁹ & hmōi. ad Phil. iiij. dicit Apls. Modestia vestra nota sit oībus hoībus. hęc. b. Tho. Qd̄ circa ꝓpositionem sit virꝰ exteriorū motuum sit virtus ē. btūs. Tho. sic ꝓbat. ĥ. q. clxviij. ar. ſ. Virꝰ moralis cōsistit in hoc q̄ ea q̄ sunt hois p rōnē ordinant. Manifestū est aūt q̄ motus exteriores hominis sunt p rōnē ordinabiles: qa ad imperium rōnis exteriora mębra mouent. vñ patet q̄ circa hoꝝ motuū ordinationem consistit virꝰ moralis. Ordinatio aūt hoꝝ motuū attēdit quantū ad duo. Vno modo sec̄m cōueniētia ꝑsonæ. Alio modo sec̄m cōueniētia ad exteriores ꝑsonas negotia seu loca. Vñ btūs Amb. dicit. ſ. de offi. Hoc est pulchritudinē vtinēdi tenere: cōueniētia cuiq; sexui & ꝑsonę reddere. & hic ordo gestoꝝ optimus hic ornatus ad omnē actionē cōmodus. Itē quia exteriores motus sunt signa interioris dispositionis q̄ attendit circa animi passiones. ideo ꝑ motus exteriores alię hoies de nobis iudiciū capiūt secundū illud. Eccl. xix. Ex visu cognoscitur vir: & ab occursu faciei sensatus. Et ideo modestia exterioꝝ motuum quodāmodo ad aliud ordinat sec̄m illud Augu. in regula. In oibus motib⁹ vestris nihil fiat qd̄ cuiusq̄ offendat aspectū: sed qd̄ vestrā deceat sanctitatē. Et ideo moderatio hoꝝ motuum pōt reduci ad duas virtutes quas ꝑbs tāgit in. iiij. Ethi. Inquantū em ꝑ exteriores motus ordinamur ad alios: ptinet hmōi motuū exterioꝝ ordinatio ad virtutē amicitiæ seu ad affabilitatem q̄ attendit circa delectationes & tristitias q̄ sunt in verbis & in factis in ordine ad alios cū quibus viuit. Inquantū vero exteriores motus sunt signa interioris dispositionis ptinet talis cōpositiō motuū exterioꝝ ad virtutē veritatis ꝑ quā quis talē se exhibet exteriꝰ qualis est interiꝰ. Et q̄uis ex naturali dispositione qs habeat inclinationē ad hanc vel illā cōpositionē motuum exterioꝝ: tn quod deest naturæ pōt suppleri p industriā rationis. Beatus Amb. in lib. de offi. Motum natura informat. Si quid sane in natura vim est industria emendet. Modestiā sic diffinit Tul. in. j. Rheto. Modestia est per quā pudor honestatis puram & stabilē cōparat auctoritatē. Pudor est timor turpitudinis. vel fuga rei indecentis: declinando in decētiā in exterioribus. Auctoritas dicitur hic grauitas. Purā dicit: non habens admixtionē sui cōtrarij. ſ. vtilitatis. Stabilis: quia non est momentanea talis grauitas sed permanens.

Modestia qd fm tul.

§. I. DE MODESTIA IGITVR QVANTŪ ad tertiū modū ex quatuor supradictis. ſ. circa motus & actꝰ corporales notādū q̄ ordinatio interior (quæ est cū rōne & appetitu tēperat) est causa exterioris ordinationis & exterior gestꝰ est signū interioris dispositiōis. Eccl. xix. Amicꝰ corporis & risus dētū & gressus hois enūtiat de eo. Et Augu. dicit: q̄ incōpositio corpis qualitatē indicat mētis. di. xl. j. §. vlt. clericꝰ. Sciendū q̄ modus vñ modestia dr: est tenere decorē in exterioribꝰ actibꝰ: & decor iste attendit respectu aspectꝰ hoim. Decoꝝ in hoie dr qd̄ est cōsentaneū naturæ. i. rōni naturali. Primo igit attēdēda est qualitas ꝑsonę q̄ aliqd agit & cū qua agit: & tps & locus. Aliqd em cōgruit vni ꝑsonæ qd̄ nō cōgruit alteri. Iob ꝑmittebat filiis cōiuia facere ad fouēdū inuicē beuuolentiā: & ipe tn nō itererat. Aliqd licet extra ecclesiā qd̄ nōlicet intra ecclesiā: vt iudicia facere & negotiationes & hmōi. Aliqd licet vno tpe vt venari & hmōi qd̄ nō licet alio: vt in quadragesima. Aliqd licet dicere in vna materia qd̄ nō est decens in alia. Tul. Vitiosum est in re seria delicatū inferre sermonē. Item modestia indecētiā cauet in verbo: in risu: in motu corporis: in mębroꝝ situ: in occupatione vel actu: in habitu. Et quantū ad verba & risus sic dicit Señ. de qua tuor virtu. A verbis turpib⁹ abstineto. Sermones vtiles magis q̄ facetos & affabiles ama: rectos potiusq̄ obsecundantes. Miscebis interdum seriꝰ iocos sed temperatos. Sed non modicus rēphensibilis est risus si pueriliter effusus: si muliebriter factus odibilē facit. Idē risus sine cachinno: vox sine clamore: incessus sine tumultu: quies tibi non desidia erit. Idem si nō sis aliorꝝ curiosus scrutator nec acerbꝰ reprehensor: sine exprobratiōe correptor: ita vt admonitionē hilaritate ꝑ nias: & errori facile venię dato. Nec extollas quēq̄ nec deꝰ cias. Regrenti facile rñde. Contēdēti facile cede. Nec iniurgia execrationesq̄ detestēdas. Rari sermonis sis sed loquentiū patiens. Circa motū corporis cauēda est & nimia tarditas & nimia velocitas. Señ. Si continens es & animi tui & corporis motus obserua ne indecori sint. De hmōi indecētia dr Esa. iñ. Pro eo q̄ eleuatę sunt filię Sion extento collo &c. In occupatione aūt dēdū est ad naturā: ad quid. ſ. aliquis a natura sit dispositus. Qui em debilis est corpore & igenioſus & viuacis memoriæ: nō militiā sed lrārū studiū sectari debet. Attēdēdū est ad ætatē. Etas em adolescētię labore animi vel corpis exercēda ē: & auctoritati senū subiicēda. Debēt em adolescētes senes vereri consilio eoꝝ regi & exēplo informari. Senibꝰ ꝓ o sunt labores corpis minuēdi. Cōsilio debēt alios iuuare & exēpla imitatiōe digna ministrare. ꝑlati vero q̄simare se gerere personā ciuitatis.

Cauēda circa motus corpis.

§. II. DE MODESTIA SENSVVM PRE cipue oculorū. Licet oēs sensus debeam⁹ retinere frēno modestiæ, gavt dr Hiere. ix. Mors ascendit p fenestras nostras scilicet sensuū ingressa est domos nostras. Propter qd̄ ait Apls Cor. iñ. Mortificate mębra vestra q̄ sūt sup terrā. i. organa sensuū. In cuius figurā Iosue gnq; reges affixit cruci: qa sensus gnq; cruci mortificationis sunt submittēdi. Precipue tn hoc fieri oportet circa oculos. nā quāto nobiliꝰ est mębrū & viuacior sensꝰ: qa plures rez differētias apꝑhēdit tāto magis nociuū si nō regulet rōne. Propheta. Oculus meus

De modestia sensuū.

me⁹ dep̄dat⁹ est a iam mea. Oculus em irritat gulā. Gen. iij. Vidit mulier lignū q̄ esset bonū ad vescēdū. pulchrum visu &c. Incitat cupiditatē. Vñ diabolus ostēdit Christo oia regna mūdi vt tentando induceret ad auaritiā. Mat. iiij. Inflammat luxuriā. Eccli. ix. Ne aspicias in vultū mulieris ex hoc concupiscentia em exardescet quasi ignis. Quāto plura ligna ponūtur in igne: plus ardet. Alij sensus de muliere aliquid apprehēdāt: vt audit⁹ voceꝫ & hmōi. Sed vis⁹ multa simul: qa & facię & colorē & ornatū & gestū. & iō pl⁹ in flāmat. Excitat supbiā. Dicit em Bern. q̄ Luciser vides dei filiū equalē patri: voluit ei assimilari: & supbia du⁹ dixit Similis ero altissimo. Sic de bufone fabulose dr q̄ videns bouē in prato ita pinguē & grossum volēs ei assimilari intumuit in tātū q̄ crepuit. Ad irā inducit. Mat. xvij. videntes conseruū q̄ siebāt cōtristari sunt valde. ſ. ꝓpter ira. Ad inuidiā. puocat. j. Regū. ij. Videbis æmulū tuū in tēplo in oib⁹ ꝓsperis. & postea subdit. vt deficiāt oculi tui. ſ. inuidia. & tabescat aia tua. Accidiā immittit. Vidēs em piger intēperiē aeris nō vult exire ad agrū. Eccli. xj. Qui obseruat vētū nunq̄ seminat. Vñ dixit Christus Luc. xj. Si oculus tuus nequam fuerit: totū corpus tuū tenebrosum erit: qa oēs tenebrę peccatoꝝ ex immodestia oculoꝝ. Citius etiā peccatur per oculū: quia in momento in ictu oculi. Vnde de Holoferne dicit Iudith. iiij. quia statim captus est in aspectu eiꝰ. Facilius em peccatur per oculum: qa facilius patet obiectū oculorum q̄ aliorum sensuum. Hęc habentur in expositione regulæ beati Augu. ab Humb.

Fabula bufonis

§. III. DE MODESTIA CIRCA LVdos & circa dicta vel facta iocosa: circa q̄ Pbus ponit quandam virtutē esse quā noiat eutropeliā. nostra aūt lingua dicere possumus iocūditatē vel vrbanitatē. Pro cuius declaratione sciendū fm. b. Tho. ij. ij. q. clxvij. q̄ sicut corpus indiget corporali quiete ad refocillationē sui: qa nō pōt cōtinue corpaliter laborare: ꝓpter hoc q̄ habet finitā virtutē q̄ determinatis laboribus ꝓportionat. Ita etiā ex parte aię: cuius est virtus finita: ad determinatas opationes proportionat. Et ideo q̄n vltra modū suū in aliquas operatiōes se extēdit laborat: & ex hoc fatigat præsertim qa in opationibus aię simul etiā laborat corpꝰ inquantū. ſ. aia intellectiua vtitur viribus p organa corporea operātibus. sunt autē bona sensibilia cōnaturalia hoi. Et ideo q̄n aia vltra sensibilia eleuatur operibus rōnis intēta: nascitur exinde quædā fatigatio aialis: siue homo intendat opationi rationis practice siue speculatiue. Magis tn si opib⁹ ꝓtēplationis intendit: qa p hoc magis a sensib⁹ eleuat: q̄uis in aliqb⁹ operibus rōnis practice exterioribꝰ forte corporis magis fatigetur. In vtriscq; tamē tanto magis qs aialiter fatigatur: quāto magis operib⁹ rationis intendit. Sicut aūt fatigatio corporalis soluit p corpis quietē: ita etiā oportet ꝙ fatigatio animalis soluat p quietem animi. Quies autē animi est delectatio. Et ideo oportet remedium cōtra fatigationē aialē adhibere p aliquam delectationē intermissa intensione ad ludus insistendū studio rōnis: sicut legim⁹ in collationib⁹ patrū de Io. euange. q̄ cū scandalizaretur quidā videns eū ludentem cum discipulis. fecit eū trahere arcū. pluries &c. Idem legitur de sancto Antonio. Et dixerūt q̄ ita animꝰ frangeret si nunq̄ a sua intensione relaxaret. Hmōi autem dicta vel facta in quib⁹ nō querit nisi delectatio animalis: & dicuntur ludicra & iocosa: & ideo necesse est interdū talibus vti quasi ad quandā animi quietē. & hoc est qd̄ Pbs dicit i. iiij. Ethi. q̄ in hmōi vitæ cōuersatione quies quædā habet ī ludo. Circa q̄ tn tria videtur præcipue attendēda. Primum & principale q̄ prędicta delectatio nō queratur in aliquib⁹ verbis vel factis turpibus: vel alis nociuis. Sec̄m ne totaliter grauitas animi resoluat. Vñ Tull. in lib. de offi. Sicut pueris nō oēm ludendi licētiam damus: sed eā quæ ab honestis actibus non sit aliena. Sic in ipo ioco aliquod probi ingenij lumen elucescit. Tertium qd̄ est attendēdum. sicut in oib⁹ alię actionibus humanis vt cōgruāt ꝑsonis tēporibus & locis: & sec̄m alias debitas circūstātias ordinentur: & sic circa hmōi est virtus. Et nota q̄ licet Tull. dicat. ſ. Rhet. q̄ quando auditores sunt delassati: nō est inutile ab aliqua re noua aut ridicula incipere orationē: si tn dignitas rei nō admittat facultatē: sed addat. Et ideo quia sacra scriptura maximis rebus intendit. sec̄m illud Prouerb. viij. Audite: qa de rebus magnis locutura sum. Ideo btūs Amb. sup Lucā

Tria in ludo attēdēda.

De modestia circa ludos.

tractans illud. Væ vobis qui ridetis. excludit iocū nō quidē Risus in a conuersatione humana: sed a doctrina sacra. vnde dicit. Licet interdum honesta ioca sint ac suauia: tn ab ecclesiastica abhorrēt regula: q̄n in scripturis nō reperimus ea quē tendus. admodum vsurpare possumus. loco est permittendus.

§. IIII. DE MODESTIA CIRCA HAbitum vel cultum vestium. Dicit Hiero. q̄ nec affectatę sordes nec exquisitę deliciæ laudem pariunt. dist. xli. §. Scien dū igit fm btm Tho. ij. ij. q. clxv. q̄ in his rebus exterioribꝰ quibus homo vtitur nō est virtus in se aliquod. sed ex parte hois q̄ immoderate vtitur eis. Quę quidem immoderantia pōt esse dupliciter. Vno modo per comparationē ad hoies cū quibus viuit. Vnde Augu. dist. viij. quę cōtra mores &c. Turpis est omnis pars q̄ vniuerso suo nō congruit. Alio modo pōt esse immoderantia in vsu talium rerū exinordinato affectu vtentis ex quo contingit q̄n q̄ homo nimis libidinose vtat talib⁹: siue sit sec̄m cōsuetudinem siue ꝓter consuetudinē eoꝝ inter quos viuit. Contingit autē ista inordinatio affectus tripliciter. Vno modo inquantū ex superfluo cultu vestiū quis quęrit gloriā: prout vestes & hmōi pertinent ad ornatū quendā. Alio modo sec̄m q̄ ꝑ superfluū cultū quęrit delicias fm q̄ vestis ordinat ad corꝑis fomentū. Tertio mō sec̄m q̄ nimiā solicitudinē apponit homo ad exteriorē cultū vestiū. Etiā si nō sit aliqua inordinatio ex parte finis. Et sec̄m hoc Andronicus ponit tres virtutes circa exteriorē cultū. ſ. humilitatē. quæ excludit intentionē gloriæ. Vnde dicit q̄ humilitas est habitus nō superabundans in sumptibus & præparationibus. Et ꝙ se sufficienter habet: quę excludit intentionē deliciaꝝ. Vnde dicit q̄ per se est sufficiēs habitus cōtrarius eoꝝ ꝙbus oportet. & determinativa eoꝝ q̄ ad viuere cōuenit. Et simplicitatē quæ excludit superfluā solitudinem. Vnde dicit q̄ simplicitas est habitus cōtrarius his quæ contingunt. Ex parte defectus pōt esse duplex inordinatio. Vno modo ex negligentia hois q̄ nō adhibet studiū & laborē: vt vtatur exteriori cultu vt decet. Vnde Pbs dicit q̄ ad mollitiē pertinet q̄ aliquis trahat vestimentū suum per terram: & non laboret in eleuando. Alio modo inquantum ipsum defectum exterioris cultus ordinat ad gloriam. Vnde Philosophꝰ dicit in. iiij. Ethic. q̄ superabundantia & inordinatus defectus ad iactantiam pertinet. Ad hoc facit quod dicit Aug. dist. xlj. quisquis. Et cōtra modestiam est etiam fucus.

Tres sūt virtutes circa exteriorē cultū.

¶ De studiositate. Capitulum. XI.

MONITVR ETIAM PARS MOdestiæ: & p cōsequēs tēperātię sec̄m btm Tho. ĥ. ij. q. clxvj. studiositas quæ ꝓtius est cōtraria curiositati refrēnās aīm ab inordinato affectu cognoscēdi. Vñ Aug. dicit: q̄ curiosi esse. plibemur: magnæ tēperantiæ munus est. Dicitur aūt studiositas a studio. Studium autē dicit esse vehemēs animi applicatio circa aliquid peragendū. Mens aūt nō applicatur ad aliquid nisi cognoscat illud. Vnde per prius mens applicatur ad cognitionē: secundario autem applicatur ad ea in quibus homo per cognitionē dirigitur. Et ideo studiū perpetuus respicit cognitionē: & secūdario quæcūq; alia ad quę operanda directio nec cognitionis indigemus. Virtutes autē proprie sibi attribuūt illā materiā circa quā primo & principaliter sunt: vt fortitudo pericula mortis tēperantia delectationes tactus. Et ideo studiositas dicit proprie circa cognitionē. vñ Prouerb. xxvij. Stude sapiētię fili mi: lętifica cor meū vt possis respondere sermonē. Q̄. aūt sit pars tēperantię sic declarat btūs Tho. vbi. s. Ad tēperātiam pertinet moderari motū appetitus ne superflue tendat in id q̄ naturaliter concupiscit. sicut autē homo naturaliter concupiscit delectationes ciboꝝ & venereoꝝ fm naturā corporalē: ita fm aiam naturaliter desiderat cognoscere. Vnde & Pbs dicit q̄ oēs homines natura scire desiderant. Moderatio autē huius appetitus pertinet ad virtutē studiositatis. Et sic patet q̄ continētū Tho. vbi. s. q̄ a tus cognoscitiuę virtutis imperatur a ea cognitionē duplex bonū potest attēdi. Vnū quidē quātes intellectuales: vt scilicet circa singula homo existimet verū. Aliud est bonū q̄ ꝓtinet ad a tū appetitiuę virtu

Studiositas qd dicat

De modestia circa ludos.

tis:vt.s.homo habeat appetitū rectum applicandi vim cognoscitiuā:siue vel aliter:ad hoc vel ad illd'.& hoc ptinet ad virtutem studiositatis:& ꝑm hoc ponitur virtus moralis. Item cum sēd'm Philosophū in.ij.Ethic.ad hoc ꝙ homo sit virtuosus oportet ꝙ seruet se maxime ab his ad quæ natura inclinat.Inde est ꝙ sicut natura inclinat ad timendū periculā mortis in quibus se seruat cōra ea ꝓfortitudinem & fugiendum delectabilia tactus a quo retrahitur ꝓ temperantiam:sic etiam natura inclinata ad appetēdū scire.Sed quātum ad cognitionē est in homine cōtraria inclinatio:qa ex parte aiæ inclinat hō ad hoc ꝙ cognitionē rerū desideret. Et sic oportet vt hō laudabiliter hīōi appetitū refrænet: ne immoderatę cognitioni rerū intendat: qd' verū esset vitiū curiositatis.Ex parte vero naturę corporalis inclinatur hō ad hoc vt laborē vitet ingrēdi scientiā.Quātū ad primū studiositas in refrænatione consistit:appetitus inordinati. Sed quantū ad secūdū laus huius virtutis ꝓsistit in quadā vehementia intentionis ad scientiā rerū percipiendā.primū tamen est essentialius huic virtuti ꝙ secundum.

Gradus sex qb⁹ puenit ad sapiē tiam

§.I.NOTA QVOD SEX SVNT QVE

multum valent ad discendū ꝓcipue sacrā scripturā:& per cōsequēs cōgruūt studiositati q̄ figurant ꝓ sex gradus qb⁹ ascēdebatur ad thronū Salomonis q̄ significat sapiētiam. Primum est mētis deputatio seu puritas:qa vt dr̄.Sap.i. In aiam maleuolā non intrabit sapientia &c.ad quā puritatē multū operat timor dn̄i:qa vt dr̄.Prouer.xtiij. Sapiens timet & declinat a malo.Pō.cx. Initium sapientiæ timor dn̄i ideo Ioanni euāgelistę ꝓpter eminētiam puritatis collata fuit magna sapientia.Sēd'm est frequēs oratio.Iac.i.Si quis indiget sapientia postulet a deo.Sap.viij. Inuocaui & venit in me spūs sapiētię.Sic Salomoni oranti post orationē fuit collata sapientia.Et beatus Thomas de Aquino:dicit ꝙ magis per orationē q̄m ꝓ lectionē hauserat sapiētiā. & sic beatus Ber.Tertium vera humiliatio. vbi humilitas,ibi & sapientia.Ptole.Inter sapentes ille sapientior qui & humilior.Et debet esse humilis quo ad quatuor.Primo vt nullā doctrinam contēnat.Sen̄.Primum documentū est:vt nullam sapientiam contēnas.Secundo vt a nullo addiscerie gs erubescat.Seneca.Quę non nosti:fine occultatione ignorātię tibi postula impartiri.Aug.Senex a puero episcop⁹ tor annos⁹ a collega nondum anniculo paratus sum edoceri. xxtiij.q.iij.si habes.& dis.xxxvtij. nullus. Et etiam a malis debet homo addiscere.In cuius figuram est ꝙ vasa aurea & argentea Egyptiorum dominus iussit Israelitis mutuo accipere:& asportare ad cōstructionē tabernaculi:quia videlicet sapientiam & eloquentiam Ethnicoꝝ possumus & debem⁹ vti ad eccl'iæ ędificationē.vt dicit Gratia.dis.xxxvj. legimus.Qui em̄ solū a bonis volunt discere sunt similes illis qui semꝑ in scyphis argēteis vel aureis volunt bibere: quoꝝ sitis miserāda nō est. Tertio vt qs non erubescat cōfiteri se nescire qd' nescit.Aug.Nō est hoc erubescēdū se cōfiteri nescire qd' nōdū se nescire mētitur:nunc̄ scire mereat. Quarto vt humilē modū loquendi quem habet scriptura

Studios⁹ debet intende re emendationi librorꝝ.

nō contēnat.Quarum est vt librorꝝ emendationi intēdat. vñ Aug.de doctri. christi.ait. Codicibus emēdandis prius debet inuigilare solertia eoꝝ qui scripturas sctās intelligere desiderant.Quintum est vt sit diligens scripturas sacras indagando:ad qd' est necessariū primo mansuetudo vt hō cedat auctoritati diuinæ scripturę. Aug.de doctri.christia. In oibus canonicis scripturis timētes deū & pietatē māsueti quęrūt voluntatē dei.Hoc aūt ordine procedendū est in indagādo scripturas sacras ꝑm Augu.in di.libꝰ.Erit diuinarum scripturarū solertissimus indagator q̄ primo totas legerit notasq̄ habuerit:& nōdū intellectu iā cū lectione dūtaxat eas q̄ canonicæ vocantur. Nā cæteras securius leget fide veritatis instructus.Inquisitio aūt dupliciter fit.Quęq̄ ab alio quærēdo ad qd' ptinet qd' ait idē.Nulla res magis memorię mandāda est:q̄ illa verboꝝ locutionumq̄ genera q̄ ignoram⁹:vt cū peritior occurrerit:quæri possit.Quę inquirit qs ꝓ se in scriptura:& tunc cauenda est ei temeritas: ne.s.nota ꝙ ignoris habeat:hisq̄ temere assentiat:hæc em̄ ꝓsumptio est.Item in inquirendo cauenda sunt tria q̄ impediunt ꝓfectū studij. Primum est curiositas: vt.s.non impendatur magna opera his q̄ non sunt magnę vtilitatis. Sen̄.Quid te torques in illa quæstione quam subtilius est contemp̄sisse q̄m soluere? Cauenda est etiā instabilitas. Sen̄.

Studios⁹ debet esse hūlis q̄ ad q̄tuor.

Studios⁹ so tria cauēda in inquirendo.

Ne lectio multoꝝ auctoꝝ & oīs generis voluminū habeat aliquid vagū & instabile.Cauēda est etiā rixandi libido q̄ peritos in arte logica multum solet vexare.ij. ad Timo.ij. Noli cōtendere verbis.Cauēda est etiā nimia velocitas in trāscurrendo. Non em̄ videt anim⁹ latentes sententias in trāscurrendo.Sapiens.Nil magnū rerū ipsa natura cito effici voluit.Sextū est vt sit assiduus in studendo.Hie.Diuinę scripturæ semꝑ in manibus & iugiter in mente voluentur. Nec sufficere putes mādata memorię tenere & operib⁹ obtemperare.Idem.Diuinas scripturas sæpius lege immo nunq̄ sacra lectio de manu tua deponatur.In decre.di.xxxviij.oēs. Oēs psallentes quotidie deo repromittim⁹. In iustificationibus tuis meditabor nō obliuiscar sermones tuos:Quod &si omnibus fidelibus obseruare salubertimum est:ꝓcipue his q̄ ecclīasticam consecuti sunt dignitatē.Debet aūt qs laborare vt scripturas ipsas possit intelligere & memoriter retinere.Qd' si vtrūq̄ nō pōt ꝓeligēdum est intelligere magis q̄ memorię habere.De sapientia aūt accepta nō sit ingratus deo & doctoribus ne eam mereatur amittere.ad quod optime facit.c.reuertimini.xvj.q.j.

¶De humilitatis quidditate. Cap̄.XII.

E HVMILITATE DEMVM VI

Humilitas q̄d

dendum est quam sic diffinit bīus Bern̄. Quod humilitas est qua qs verissima sui ꝑ ipsius cognitione sibi vilescit.Nota tū sēd'm bīm Tho.i.ij. q.clxj.ꝙ humilitas non consistit essentialiter in ipsa sui cognitione:sed in moderatiōe motus appetitus: vt.s.aliquis reprimat se ne ferat in ea q̄ sunt supra se. Ad hoc aūtem est necessarium vt hō cognoscat id in quo deficit a ꝓportione eius:qd' suā virtutē excedit.Et tō cognitio propꝝ defectus pertinet ad humilitatē sicut regula q̄dam directiua appetitus.Est aūt virtus specialis. Vnde dicit Orige.super illud. Quia respexit humilitatē ancillę suę.Lu.i.In scripturis vna de virtutib⁹ humilitas prędicatur. Pro cuius declaratione dicit bīus Tho.vbi.ā.ꝙ bonū arduū habet aliquid vñ attrahit appetitū.Ipsam rōnē boni. & habet aliquid retrahēs.s.ipsam difficultatē adipiscendi.ꝑm quoꝝ primū insurgit motus spei:& ꝑm aliud motus desperationis.Circa motus aūt appetitiuos q̄ se habēt ꝑ modū impulsionis: oportet esse virtutē moralē moderantē & refrēnantē.Circa illos aūt q̄ se habēt ꝑ modū retractionis:oportet esse virtutē moralē impellentē & firmantē.Et ideo circa appetitū boni ardui necessaria est duplex virtus. Vna q̄ temperet & refrēnet aīm ne imoderate tēdat in excelsa:& hæc ptinet ad humilitatē. Alia q̄ firmet animū ꝓtra desperationē & impellat ipsum ad ꝓfectionē boni ꝑm rōnē rectā & hoc facit magnanimitas.& sic patet ꝙ humilitas est virt⁹.Nec est ꝓria magnanimitati:q̄uis reprimat aīm ne tēdat i magna q̄a hoc nō facit simpliciter:sed in illa magna q̄ sunt supra se:& per cōsequens ꝓter rōnē rectā.Magnanimitas aūt impellit ad magna:nō q̄uq̄ sed ei ꝓportionata:& ꝑ cōsequēs sēd'm rectā rōnē:vñ vtraq̄ cōuenit in eo qd' est sēd'm rectā rationē. Qd' aūt humilitas nō cōnumerat a Pō inter ⸗tutes morales rō pōt esse:qa ipse intēdebat agere de ⸗tutibus sēd'm ꝙ ordinant ad vitā ciuilē:in qua subiectio vnius hois ad alterū sēd'm legis ordinē dēriuat:& ideo cōtinetur sub iustitia legali.Humilitas aūt sēd'm qd' est specialis virt⁹:respicit subiectionē hois ad deū:ꝓter quē etiā alijs humiliādo se subiecit.Vel etiā pōt dici ꝙ Pḥs in.iij.Ethic.eū qui tēdit in parua sēd'm modū suū nō vocat magnanimū:sed tēperatum quē nos humilē dicere possumus.vnde Orige.dicit.Si vis huius nomē audire virtutis quō a pḥis appelletur ausculta eandem esse humilitatē quā respicit deus qui ab illis dicitur mensuratio siue moderatio:que manifeste pertinet ad modestiam & temperantiam.Humilitas autem est quędam moderatio spiritus vt dictum est.

Vñ dr̄ tur humilis

§.I.DICITVR AVTEM HVMILIS SE

eūdū Isi'd'.ijſū humi aceliuis.i.inherēs.qd' cū ꝓtingit a ꝓncipio extrinseco.s.cū quis ab alio deiicit:sic humilitas est pœna.sēd'm illud.Humiliauerūt in cōpedib⁹ pedes ei⁹.Cū aūt fit a principio intrinseco debito mō.s.cū qs cōsideras defectū suū tenet se ifirmū sēd'm suū modū:vt Abraā cū dixit. Loquar ad dn̄m meū cū sim puluis & cinis. Gen̄.xviij.est virtus.Sed cū quis se deiicit sēd'm signa exteriora tm̄ fīte: scilicet ad gloriā quęrēdā:est alia hūlitas.Quō ꝓ humilitatem

De ⸗tę hō debet se oi hoi subijcere quō ꝓtelligit

eatem debet se homo oīb⁹ subijcere:sēd'm illud ad Philꝑ.ij. In humilitate superioris sibijnuicē arbitrātes. Sic declarat bīus Tho.vbi.ā. In hoie duo pñt cōsiderari. s. id quod est dei:& id qd' est hois.Hois est quicqd ptinet ad defectum. Dei aūt est quicqd ptinet ad salutis ꝓfectionem.sēd'm illud.Osee.xiij.Perditio tua Isrl ex te:tm̄ ex me auxilitū tuū. Humilitas aūt vt dictū est ꝓprie importat reuerentiā qua hō deo subijcitur & ꝓximo ꝓpter deū.Et ideo quilibet homo sēd'm id qd' suū est debet se cuilibet proximo subijcere quātū ad illud qd' dei est in illo.Nō aūt hoc requirit humilitas vt id qd' est dei in seipo:subijciat ei qd' apparet eē dei in altero,nā illi q̄ dono dei participant:cognoscūt se ea habere sēd'm illd':vt sciamus q̄ a deo donata sunt nobis,j.ad Cor.ij.Et ideo absq̄ humilitatis ꝓcipio possunt dona dei quæ ipsi acceperunt ꝓferre donis dei quę apparent esse alijs collata.Sicut apls ad Ephe.iij.dicit. Alijs generationibus non est agnitum sijs hoim sicuti nūc reuelatū est sanctis apls eius.Similiter etiā nec hoc requirit humilitas vt id qd' est sui in seipo subijciat ei qd' est hois i ꝓximo:aliōquin oporteret vt quilibet reputaret se maiorē peccatorē quolibet alio:cū tm̄ Apls absq̄ ꝓiudicio humilitatis dicat. Nos ex natura iudæi:& nō ex gētibus peccatores. ad Gal. ij.Pōt tm̄ aliqs reputare aliquid boni esse in ꝓximo quod ipse non habet.Vel aliquid mali esse in ipso qd' in alio nō est ex quo pōt se ei subijcere ꝙ humilitatem. Vñ dicit glos. super illud. Superiores inuicem arbitrantes. Nō hoc ita debemus ęstimare:vt nos ęstimare fingamus.Sed vere æstimemus posse aliquid occultum esse in alio quo nobis superior sit.Etiā si bonum nostrū quo illo videmur superiores esse nō sit occultū.Non em̄ solū debemus deū reuereri in seipso:sed etiā id qd' est eius debemus reuereri in quolibet:etsi non eodem mō:qa non veneratione latriæ.

§.II.HVMILITATIS BEATVS BENE

dictus in regula assignat duodecim gradus:quos dicit figuratos in scala quā vidit Iacob Gen̄.xxviij.c.Pōt etiā figurari ꝑ.xij.stellas coronę mulieris quā vidit Ioan. amictam

De gradib⁹ hūlitatis q sūt xij. ꝑm Bn̄dictum.

sole.Apoc.xij.Primus gradus est corde & corpore semper humilitatē ondere:defixis in terrā aspectib⁹.Sēd's vt pauca ẏba & rōnabilia loquaē aliqs nō clamorosa voce.Tertius vt non sit facilis aut ꝓptus in risu.Quart⁹ taciturnitas vsq̄ ad interrogationē. Quintus tenere qd' habet cōis regula monasterij.Sextus credere & ꝓnūtiare se oibus viliorē.Septim⁹ ad oia se indignū & iutilē ꝓfiteri & credere. Octau⁹ cōfessio ꝓtōꝝ.Non⁹ ꝙ obedięntia in duris & asperis patientiā amplexū.Decimus vt cū obedięntia se subdat superiori.Vndecim⁹ vt volūtatē ꝓpriā nō delectet adimplere.Duodecimus vt deū timeat:& memor sit oīm q̄ ꝓcipit. Hāc assignationē sic declarat bīus tho.vbi.ā.Humilitas vt dictū est essentialiter in appetitu cōsistit sēd'm ꝙ aliquis refrænat appetitū.& impetū animi sui in ordinināte tēdat in magna:sed regulā habet in cognitiōe:vt.s.aliquis nō ęstimet se esse supra id qd' est:& vtriusq̄ ꝓncipiū & radix est reuerētia quā qs habet ad deū.Ex iteriori aūt dispositiōe humilitatis ꝓcedūt q̄dā signa exteriora in verbis & factis & gestibus qbus id qd' interi⁹ latet manifestat sicut & in cęteris virtutibus accidit.Et tō in ꝓdictis gradib⁹ hūlitatis ponit aliqd qd' ptinet ad radicē humilitatis.s. duodecim⁹ gradus q̄ est vt hō deū timeat:& memor sit omniū quę ꝓcipit.Ponit etiā aliqd pertinēs ad appetitū:ne.s.in ꝓpriam excellētiā inordinate cadat.Qd' quidē fit tripliciter. Vno mō vt hō nō sequaē ꝓpriam volūtatē:qd' ptinet ad vndecimū gradū. Alio modo vt regulet eā ꝑm ſuptoris arbitriū:qd' ptinet ad decimū gradū. Tertio modo vt ab hmōi nō desistat ꝓpter dura & aspera q̄ occurrunt:& ꝑ ptinet ad nonū gradum. Ponunt quędā ꝓtinentia ad ęstimationem hois recognoscētis suū defectū:& hoc tripl'r. Vno modo ꝙ hoc ꝙ ꝓprios defectus recognoscat & confiteat: qd' ptinet ad octauum gradū.Sēd'o vt ex considerātione sui defectus aliquis se insufficiētē ęstimet:qd' ptinet ad septimum gradum.Tertio vt quantum ad hmōi sibi alios ꝓferat qd' ptinet ad sextū.Ponuntur etiā quædā quæ ptinent ad signa exteriora:quorū vnum est in factis:vt.s.hō nō recedata via cōi in operib⁹ suis:qd' pertinet ad quītū. Alia duo sunt in verbis:vt.s.hō nō ꝓrumpiat tps loquēdi:qd' ptinet ad quartū.Nec excedat modū in loquendo:qd' ptinet ad sēd'm. Alia ẏo ꝓsistūt i exterioribus gestib⁹.s.i repri

Ad qd vt circa qd se habeat humilitas

mēdo extollētiā oculorū:qd' ptinet ad primū. Et in cohibēdo exterius risum & alia signa inæpte lętitiæ:qd' ptinet ad tertiū.Et nota ꝙ ad hūiliatē hō puenit ꝑ duo. Primo q̄ dem & principaliter ꝑ donū gr̄æ.Et quantū ad hmōi interiora ꝓtinentia præcedunt exteriora. Aliud est humanū studiū ꝑ qd' nitur ꝑ hō prius exteriora cohibet:& postea ptingit ad extirpādū radicē interiorē. Et sēd'm hūc ordinē assignant hic gradus humilitatis.Sciēdū etiā ꝙ absq̄ salutate pōt aliqs se credere & pronūtiare oib⁹ vilior⁹ ꝑm defectus occultos quos in se recognoscit & dona dei q̄ in alijs latent. Similiter absq̄ salutate pōt aliquis se reputare & facere ad oīa indignū & inutilē sēd'm ꝓprias vires sufficientiā suā totā in deū referat.Nō est etiā incōueniens ꝙ ea quę ptinent ad alias ⸗tutes humilitati adscribāt:qa sicut vnū vitiū oritur ex alio: ita naturali ordine actus vnius virtutis ꝓcedit ab actu alterius.Ansel.in lib.de similitudinibus ponit septem gradus humilitatis qui oēs ptinēt ad opinionē seu cognitionē humilitatis manifestationē & voluntatē ꝓprie abiectionis.Est autem̄ ꝓcipius qui pertinet ad cognitionē ꝓprij defectus cōtra quē primus qui pertinet ad cognitionē ꝓprij defectus cōtrapubilē ie esse cognoscere.Sēd's est de hoc dolere.Nam vituperabile esset si quis ꝓprium defectū amaret: ideo hoc excludit ꝑ istū sēd'm gradū. Tertiꝰ est hoc cōfiteri.s.suum defectum.Quartus hoc perfuadere:vt scilicet hoc vel it credi. Qui duo gradus pertinent ad manifestationem. Quintus & patiēter sustineat hoc dici.Sextus vt patiatur se cōtemptibiliter tractari.Septimus vt hoc amet.Hi tres pertinent ad appetitū. Nā qui excellētiā exteriorē nō quærit exterioręabiectionē equanimiter patit.siue in verbis siue in factis,Vel etiā desiderārer exteriorē abiectionē amplectitur: qd' ptinet ad septimum.Itē q̄dam glo.sup Mat. ponit tres Gradus gradus ꝓfectę hūilitatis. Primus ē subdere se maiori & nō tres ꝓfe ꝓferre se æquali.Sēd's est subdere se æquali:nec præferre etę hūse minori:& hic dr̄ abūdās:qa primus sufficiens. Tertius litatis. est subdere se minori in quo est oīs iustitia.Isti tm̄ grad⁹ nō accipiūt ex parte ipsius rei sēd'm naturam humilitatis:sed per cōparationē ad gradus hominum.

§.III.DE EXCELLENTIA HVMILITA

Humilitatis ex cellētia vtrū. ſ. sit excellentissima virtus

tis.Sciēdū sēd'm b.Tho.ij.ij.q.clxj. ꝙ humilitas nō est excellentissima virtus simpliciter:sed post virtutes theologicas & intellectuales:vt prudētiā & iustitiā legalē. Cui⁹ rō est:qa bonū virtutis humanæ consistit in ordine rōnis q̄ principaliter attēdit respectu finis. Et ideo virtutes theologię quę habēt deū ꝙ obiecto sunt potissimę. Secūdario attendit ꝓpue sēd'm rōnē finis ordinat in ea q̄ sunt ad finē. Et hæc ordinatio essentialiter cōsistit in rōne ordinātę:participatiue aūt in vniuersali quantū ad oīa.Quælibet autē alia virtus quātū ad aliquā in ipso appetitu ꝓ rōnē ordinato:quā ordinationē facit naturalr iustitia præsertim legalis:exinde humilitas inquantum facit hoiem bene subditū deo in vniuersali quātū ad oīa:quęlibet aūt alia ẏt⁹ quātū ad aliquā materiā ſpecialē.Et ideo hūilitas post theologicas & itellectuales q̄ respicīūt ipsam rōnē esſt potissima. Dicit aūt humilitas prima seu fundamentū virtutū sēd'm Hiero.indirecte. Nā directe dr̄ & ꝓfectius id esse primū & fundamentū spūalis ędificij in virtutibus:ꝙ qd' iā accedit ad deū.Primus autē accessus ad deum est ꝑ fidē:sēd'm illd' Heb.xj.Accedētē ad deū oportet credere. Et tō fides nobiliori modo est fundamentū q̄m humilitas.Indirecte aūt.i.ꝑ modū remouētis ,phibēs est humilitas inquātū.s. expellit ſuphiam cui deus resistit:& præbet hoiem subditū & paratū ad recipiēdū influxū diuinæ gr̄æ.Ideo aūt Christus ꝑci pue nobis humilitatē commēdauit dicēs Mat.xj. Discite a me:qa mitis sum & humilis corde.sēd'm be.Tho.qa ꝙ hoc remouet impedimētū hūanæ salutis:q̄ ꝓsistit in hoc ꝙ hō nis magnificari studet.Et ideo dīs vt impedimētum salutis auferret exteriorē celsitudinē cōtēnēdā mōstrauit ꝙ humilitatis exēpla:& sic humilitas est sicut dispositio quædā tē est sicut ꝓfectio q̄dā aliarū virtutū.Et ideo sicut ꝓfectio est potior dispositione:ita charitas potior humilitate. Per tinet aūt ad cōmēdationē eius. Primo quidē necessitas eī⁹. Nam dr̄ Matt.xviij. Nisi quęrsi fueritis & efficiamini sicut paruuli.i.humiles:non intrabitis in regnū cœlorum.Gratia.de pœni.distinc.j.§.taciturnitas.dicit. Sine humilitate nemini pōt esse salus.Sēd'o exempla Christi plurima.im-

Humilitas dr̄ basis ẏtutum.

Quare Christ⁹ hūilitatē cū cōmendauit, rō ponit.

Qū tria nos iducere dīt ad hūilitatē.

¶Quarta pars. cccc

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

mo oĩa gesta eius. Vñ Augu. in. xiiij. de ciui. dei. dicit, Nũc in ciuitate dei in hoc ſeculo peregrinanti maxime cõmẽdatur humilitas: & in eius rege q̃ eſt Chriſtus maxime p̃dicatur cõtrariũ huic virtuti q̃d eſt elationis vitium in eius aduerſariõ q̃ eſt diabolus &c. In concepcu eius fuit minimus oĩm ſecm Magiſtrũ in. iij. ſentẽ. diſt. iij. Paruulus datus eſt nobis. Eſa. ix. De humili virgine naſci voluit. humilem domũ habuit: qa diuerſoriũ. humilẽ lectũ: qa p̃ſepiũ. humilẽ veſtẽ: qa pannis inuolutus eſt humilibus p̃ angelũ ſuã natiuitatẽ nũtiauit paſtoribꝫ. Sacramenta humiliationiõis ſuſcæpit: vt circũciſionis & baptiſmi. Parentibus humiliter ſubditus. Paruulũ amplexaſ. Marc. ix. Et paruulos nonvult p̃hiberi a diſcipulis ad ſe venire. In p̃dicando & docẽdo dixit. Ego gloriã meam non quæro. Io. viij. Item mea doctrina nõ eſt mea. In miraculis faciendis humilitatem oſtendit dicens leproſo Mat. viij. Vide nemini dixeris. & Mar. vij. Pr̃cepit eis ne cuiq̃ dicerent. ſ. de ſanatione ſurdi & muti. In cẽſus ſolutione. Mat. xxij. Et in pedum ablutione Io. xiij. In ſtinerando ſup aſellum. Mat. xxj. In paſſione humiliauit ſeipſum. ad Phil. ij. Humiles piſcatores elegit. Tertio commendatur humilitas ex vtilitate eius.

De fructibꝫ humilitatis.

§. IIII. DE FRVCTIBVS HVMILITATIS.

Primo quidẽ deo & hominibus placet & redolet. Cañ. j. Cũ eſſet rex in accubitu ſuo nardꝫ mea dedit odorẽ ſuũ. Nardus ,ppter ſui paruitatẽ ſignificat humilitatẽ. herba ipa eſt. Sc̃d'o orationes facit deo accæptas. Pſ. cj. Reſpexit in oronẽ humiliũ &c. Iudith. ix. Humiliũ & mãſuetoꝝ ſemp tibi placuit deprecatio. Tertio facit hominẽ liberari a malo culpæ & a malo pœnę. Pſ. Humiliatꝫ ſum & liberauit me. iij. Reg. xxj. Nõne vidiſti Achab humiliatũ corã me &c. Antiq̃ coiter in ſignũ humiliationis ad placandũ dñm imponebãt cinerẽ ſup capita ſua: & induebãtur aliqñ cilicio. ſicut legitur de Iudith, de Ioſue: de Niniuitis &c. Quarto hũilitas hoiem ꝑpaliter exaltat. ſ. Regũ. xv. Nõne cũ eſſes paruulus in oculis tuis: caput in tribubꝫ Iſrael cõſtitui te? dictũ fuit Sauli q̃ ab ſconderat ſe electus in regẽ. Moyſes humilis, vt patet in excuſando ſe ad eũdũ ad Pharaonẽ: factus eſt dux populi. Humilis Hieremias q̃ dicebat. A aa dñe deus &c. cõſtitutus eſt ſup gẽtes & regna. Dauid minimus inter fratres vngitur in regẽ. j. Regũ. xvj. Quito inducit ad gloriã. Iob. xxij. Qui humiliatus fuerit erit in gloria. Lucę. xiiij. dicitur in parabola. Recũbe in nouiſſimo loco &c. tũc erit tibi gloria. Sexto dei apparitione ſeu angelo⁹ facit dignũ Gen. xviij. Abrae in cõualle morãti apparuerũt tres viri. i. angeli. Septimo ad ſapientiam introducit. Prouer. xj. Vbi humilitas, ibi eſt ſapientia. Mat. xj. Reuelaſti ea paruulis. Greg. in paſto. Pupilla oculi nigra videt. Albuginem patiens nihil videt: qa humanę cogitationis ſenſus dum ſe ſtultũ peccatorẽq̃ intelligit cognitionem intimæ claritatis ap̃hendit. Si autem cãdorẽ ſapientiæ aut iuſtitię ſibi attribuit a luce ſe ſupnæ claritatis excludit. diſt. xlix. hinc etenim. §. albuginem. Exemplum in Vitis patrum de illo qui p̃ ieiunũ ſeptem hebdomadarũ non potuit habere declarationẽ de quodam dubio ſcripturæ ſacræ: ſed cũ cœpit ire ad alios interrogãdũ appamuit ei angelus declarans. Octauo a laqueis tentationũ liberat. vnde Antonio exclamanti. O quis iſtos euadet laqueos quibus mundũ viderat plenũ ſe cõnectẽtibus: dictum fuit ſola humilitas. Nono humilitas nutrix eſt dilectionis. vt dicit Chryſ. ſicut cinis conſeruat ignem, ita humilitas dilectionẽ & alias virtutes. Greg. Penit omne qd̃ agitur: ſi non caute in humilitate cuſtodit. In huius figuram oĩa vaſa quę oſtendit & theſauros Ezechias oratoribus regis Babylonis aſportauit poſtea & perdidit. Decimo de hoſte inferni mirabiliter triumphat. Figuratur eĩm per fundã per quam lapidibus Dauid occidit Goliã. In Vitis patrũ dixit diabolus Macario: q̃ ſola eius humilitas vincebat eum. Vndecimo pacẽ facit. Greg. Pacem illam facit humilitas qua ſibi q̃q; ſuperiorem alium arbitratur.

TITVLVS. V. DE IVSTITIA.

¶De iuſtitia in generali. Ca. I.

POSTQVAM DE PRVDENTIA intellectum practicum dirigente & fortitudine & temperãtia quę regulant appetitum ſenſitiuũ dictum eſt. Conſequenter dicendũ reſtat de iuſtitia quę voluntatem rectificat. Sciendũ primo, q̃ iuſtitia ſm triplex beatũ Tho. in. iij. diſt. xxxij. q. j. tripliciter dicit prout no- accæptio iuſtitiæ. tat Pł̃s in. v. Ethi. Vno modo ,put importat quendã ſtatũ rectitudinis in hoie quantũ ad partes ipſius: prout. ſ. aliqua pars aiæ ſuo ſuperiori ſubditur: ſiue ipſi deo ſiue alij parti hois. Et hãc iuſtitiã nolat Philoſophus metaphorice, eo q̃ diuerſę partes hois cõputãtur quaſi diuerſæ pſonę. Hęc autẽ rectitudo per quodlibet pcũm tollitur: & per gratiã reparatur. Vnde hęc iuſtitia etiã virtus generalis dicitur inquantũ includit oẽs virtutes: non quidẽ per modum totius vniuerſalis, ſicut iuſtitia legalis, ſed generalis dicitur per modum totius integralis. Et ad hãc iuſtitiã motus dr̃ iuſtificatio qua. ſ. impius de pcãtore per gratiam fit iuſtus. vñ diffinitur iuſtificatio: q̃ eſt remiſſio pcãtoꝝ & cõſummatio bonorum operum. i. infuſio habituũ virtutũ. Sc̃d'o modo dr̃ iuſtitia prout eſt nomen generale ad omnes virtutes ſecm q̃ actus earum ordinat ad bonum cõe ſm directionẽ legis. Et de hac dicit Philoſoph⁹ q̃ iuſtitia eſt omnis virtus. Ideo eĩm dicitur generalis quaſi per quandam cauſalitatem ſecũdum q̃ per legis imperium ordinat ad bonum cõe nõ ſolũ actũ iuſtitiæ particularis: ſed etiã actus aliarum ỹtutũ. Nã p̃cipit actũ tẽperantię & ordinat ad bonũ cõe: puta cũ lex mandat vt nullus adulteriũ cõmittat. ſimiliter actũ fortitudinis in bonũ cõe reducit: cum præcipit q̃ milites nõ deſerant aciem nec arma proijciant & hmõi. Q̃d' declarans b. Tho. ſ. ij. q. lviij. ſic dicit iuſtitia ordinat hoiem in cõparatione ad alium. Et hoc põt eſſe dupliciter. Vno modo ad alium ſingulariter cõſideratum. Alio modo in communi ſm q̃ ille qui ſeruit cõitati: ſeruit oĩb⁹ hoibus qui ſub illa cõitate cõtinentur. Ad vtrũq; ſe põt habere iuſtitia ſm p̃priam rõnem. Nã oẽs qui ſub aliqua cõitate continentur, cõparantur ad cõitatẽ ſicut partes ad totũ. Pars autẽ id q̃d' eſt totius eſt. Vnde & quodlibet bonũ partis eſt ordinabile ad bonũ totius. Sc̃d'm igit hoc bonũ cuiuslibet virtutis ſiue ordinãtis hoiem ad ſeipm: ſiue ordinantis ad aliquas alias pſonas ſingulares eſt referibile ad bonũ cõe. Et quãtum ad hoc dr̃ eſſe virtus generalis ad q̃d' ordinat iuſtitia. Et ſm hoc actus oĩm virtutum ad iuſtitiam põt pertinere ſecm q̃ ordinant hoiem ad bonũ cõe. Et q̃a ad legem ptinet ordinare bonũ in cõe: ideo iuſtitia prædicto modo generalis dr̃ iuſtitia legalis: q̃a p̃ eam hõ concordat legi ordinanti actus oĩm virtutum in bonum cõe. Tertio modo dr̃ iuſtitia prout eſt virt⁹ ſpecialis æqualitatẽ cõſtituẽs in cõmutationibus & diſtributionibꝫ cõmunicabilium bonorum q̃ ſunt neceſſaria in vita. hæc beatus Tho. Et de iſta nunc agitur q̃ eſt vna de cardinalibus: & præcellit oẽs morales duplici rõne ſm bea. Tho. ij. ij. Primo ex parte ſubiecti: q̃a iuſtitia eſt in nobiliori parte aię. i. appetitu rõnali. ſ. voluntate. Aliæ vero. i. fortitudo & temperantia ſunt in appetitu ſenſitiuo: ad quem pertinent paſſiones quæ ſunt materia dictarum virtutum. Secũda ratio eſt ex parte obiecti. Nam aliæ virtutes laudantur ſecũdum bonum ipſius virtuoſi. Iuſtitia autem ſecũdũ q̃ q̃s bene ſe habet ad aliud. Et nota q̃ in ſcriptura ſacra iuſtitia communiter accipitur primo modo dicta.

De ꝓlẽtia iuſtitiæ.

§. I. NOTA QVOD IVSTITIA

,put eſt virtus ſpalis diſtincta a cęteris: ſe habet vt totũ integrale. & ſic partes eiꝰ ſunt declinare a malo & facere bonũ. Eſt etiã totũ vniuerſale: & partes eius ſubiectiue: quæ ſunt ſpecies eius: ſunt iuſtitia cõmutatiua & iuſtitia diſtributiua. Eſt & totum principale: & ſic partes eius ſunt q̃ dicunt virtutes annexę: religio: pietas: obſeruantia: quæ includit obedientiã: veritas: gratia ſeu gratitudo: vindicatio: liberalitas: affabilitas ſeu amicitia. de quibus oĩbus aliquid breuiter eſt dicendum. Sciendum eſt de partibus iuſtitię integralibus q̃ cum ſit iuſtitia generalis & iuſtitia ſpecialis vt dictũ eſt. Ad iuſtitiã generalẽ ptinet facere bonũ debitum in ordine ad cõitatẽ vl̃ ad deũ. Et vitare malũ oppoſitum ſ. cõitati vel deo. Sed iuſtitia ,put eſt virtus ſpecialis reſpicit bonũ ſub rõne debiti in cõparatione ad ,pximũ: & ſm hoc ad iuſtitiã virtutẽ ſpalẽ pertinet facere bonũ ſub rõne debiti in cõparatione ad ,pximũ: & vitare malũ oppoſitũ ſub qd̃ eſt nociuũ ,pximo. Et ſecm hoc declinare a malo & facere bonum ſunt partes iuſtitię ſpecialis. Ad iuſtitiam eĩm ptinet ęqualitatẽ ꝓſtituere in his q̃ ſunt ad alterum. Eſtſdẽ aũt eſt cõſtituere aliq̃d: & illud cõſtitutũ ſeruare. Cõſtituit aũt ęqualitatẽ iuſtitię in faciẽdo bonum. i. reddendo alteri q̃d' ſibi debet. Coſeruat aũt ęqualitatẽ iuſtitię ſã cõſtitutæ declinãdo a malo. i. nullum nocumẽtũ proximo inferẽdo.

quid ſit declinare a malo & facere bonũ.

Et nota q̃ hic declinare a malo ſecũdũ q̃ ponitur pars iuſtitię nõ dicit purã negationẽ quę eſt nõ facere malũ. Hoc eĩm nõ mereꝛ palmam ſed tantũ vitat pœnã. Sed importat mortũ volũtatis repudiãtis malũ: vt ipſum nomẽ declinationis importat. Et hoc eſt meritoriũ: p̃cipue q̃n aliquis nũ quõ impugnat vt malũ faciat & reſiſtit. Item facere bonum eſt actus cõpletiuus iuſtitiæ: & quaſi pars pricipalis eiꝰ. declinare a aũt a malo eſt actus imꝑfectior & pars ſecundaria. Itẽ nota q̃ omne pcãm aut eſt trãſgreſſio aut omiſſio. & tranſgreſſio opponitur illi parti iuſtitiæ q̃ eſt declinare a malo. Omiſſio aũt alteri parti. ſ. facere bonũ. Aliq̃n tñ trãſgreſſio large ſumit̃ ꝓ omni pcãto includẽdo etiã omiſſionẽ. Et ſic ſumit̃ be. Amb. cũ diffiniẽdo pcãm dicit q̃ eſt tranſgreſſio legis diuinę &c. Pro cuiꝰ declaratione dicit bea. Tho. ij. ij. q. lxxix. q̃ nomẽ trãſgreſſionis a corporalibꝫ motibꝫ ad morales actus deriuatũ eſt. Dr̃ autem aliqs ſm corporalẽ motũ trãſgredi: ex eo q̃ tranſgredit̃ terminũ ſibi præfixũ. Terminꝰ aũt præfigit̃ homini vt vltra nõ tranſeat in moralibꝫ ꝓ præceptũ negatiuũ. & ideo tranſgreſſio ꝓprie dr̃ ex eo q̃ qs tranſgredit̃ ꝑceptũ diuinũ: q̃d' quidẽ materiali ter põt eſſe cõmune oĩbus ſpeciebus pcãtoꝝ: q̃a p̃ quãlibet ſpeciẽ pcãi moralis homo trãſgredit̃ aliq̃d' ꝑceptũ diuinũ. Sed ſi accipiat̃ formaliꝫ ſm hãc ſpecialẽ rationẽ q̃d' eſt facere cõtra pcæptum negatiuum: ſic eſt ſpeciale pcãm duplr̃. Vno modo ſecm q̃ opponitur ad genera pcãtoꝝ oppoſita aliꝭ virtutibus. Sicut eĩm ad ,ppriam rõnem iuſtitiæ legalis ptinet attẽdere ad debitũ præceptũ ita ad ,ppriam rõnẽ tranſgreſſionis pertinet attendere contẽptum ꝑcepti. Alio modo ſecm q̃ diſtinguit̃ ab omiſſiõe q̃ cõtrariat̃ ꝑcæpto affirmatiuo. De omiſſione nota ſm be. Tho. vbi. ſ. q̃ importat omiſſio ꝓtermiſſionem boni debiti. Bonum autẽ ſub rõne debiti ,ppriꝭ ptinet ad iuſtitiam. Ad legalẽ q̃dẽ ſi debitũ accipiat̃ in ordine ad legẽ dei ſeu diuinã vel hũanam. Ad ſpecialem aũt iuſtitiã ſm q̃ debitũ conſideratur in ordine ad ,pximũ. vñ eodẽ modo quo iuſtitia eſt ſpecialis ỹtus: & omiſſio eſt ſpeciale pcãm diſtinctũ a pctis q̃ opponunt̃ aliꝭ ỹtutibus. Eo ỹo modo quo facere bonũ cui opponit̃ omiſſio: eit q̃dam pars iuſtitię diſtincta a declinatione mali cui opponit̃ trãſgreſſio: etiã omiſſio a trãſgreſſiõe diſtinguit̃. Et nota q̃ omiſſio non eſt originale ſed actuale pcãm: non q̃ habeat aliquẽ actũ ſibi eſſentialẽ: ſed ſecm q̃ negatio actus reducitur ad genus actus. & ſic nõ agere accipit̃ vt quoddam agere boni debiti ad qd' qs tenet̃. Et qa nullus tenet̃ ad impoſſibile: ideo nullus peccat pcãtõ omiſſionis ſi nõ facit q̃ non põt. Itẽ nota q̃ ſicut pcãm trãſgreſſionis opponit̃ ꝑceptis negatiuis: ita pcãm omiſſiõis affirmatiuis q̃ ptinẽt ad faciendũ bonum. Affirmatiua autem ꝑcepta nõ obligãt ad ſemp: ſed ad tps determinatum: & ꝓ illo tpe quo qs debet aliquid facere & non facit peccatum omiſſionis incipit eſſe & non a cauſa ſua. Itẽ ſciẽdũ q̃ cum peccatum tanto ſit grauius quanto magis diſtat a virtute. Omiſſio aũt opponit̃ ỹtuti iuſtitiæ & negatiue. Trãſgreſſio cõtraria q̃ eſt maxime diſtãtiæ: ideo grauiꝭ eſt peccatũ trãſgreſſio q̃ omiſſio cæteris paribꝫ: ſicut inferre cõtumeliã parẽtibꝫ: qd' eſt tranſgreſſio: eſt grauius q̃ nõ honorare qd' eſt omiſſio. Et ſumẽdo ,pprie tranſgreſſionẽ & omiſſionẽ. ſ. ,put ſunt cõtra ꝑcepta. ſic ſunt mortalia: ſed large pro his q̃ ſunt præter ꝑcepta: non ꝑ: ſic ſunt venialia. Et nota q̃ oĩa ꝑcepta decalogi ſunt de actibus iuſtitiæ.

de omiſſionein ij. ꝑ. q. lx

§. II. DEINDE VIDENDVM EST DE

diffinitione iuſtitiæ: & quõ ſit neceſſaria ciuitati & ciuibꝫ de principijs eius. & de multiplici modo principandi. Ad habendum autẽ diffinitionẽ iuſtitię videndũ eſt quid importet nomẽ eius. Nãq; frequẽter ex ſignificationibus nominũ a quibꝰ imponunt̃ deuenimus in cognitionẽ rerũ. Videt̃ autẽ iuſtitia ſecũdũ nomẽ quãdam importare æqualitatẽ. vñ vulgariter ea q̃ adęquãt̃ dicunt̃ iuſtari. Equalitas ſp eſt ad alterum: q̃a nihil ſibimet eſt æquale. Oportet ergo q̃ inter alterum & alterum æqualitas verſetur. Erit ꝑ̃ iuſtitia virtus adæquãs vnũ cũ altero: hoc autẽ fit dũ operationes & res exteriores quæ poſſunt in vſum hoiꝭ venire & in q̃bus hoies ſibi ꝓximãt̃ cõmunicãt debite ordinantur. Ex quo patet materia circa quã iuſtitia verſat. ſ. operationes & res inter hoies cõmunicabiles: quarũ ipſa eſt rectificatiua & ordinatiua. Ex hoc patet eius eminentia ad alias virtutes morales q̃ hoiem tantum perficiunt in eis quæ conueniũt ei ſecm ſeipm. Fortitudo eĩm hoiem pficit in ſeipm dum timores & audacias rectificat: tẽperantia cõcupiſcẽtias: & ſic de alijs virtutibus q̃ habent interiores paſſiones modificare. Iuſtitia vo hoiem pficit in ordine ad aliũ: dũ ab vno q̃ pꝰ iuſto habet acciꝑi & alteri q min⁹ iuſto habet tribui: vel q̃n diuerſa diuerſis ,pportionabiliter ſecm merita diſtribuit. & ſic ſp inter diuerſos æqualitatẽ conſtituit. Patet ergo q̃ iuſtitia eſt diffiniẽda ex actu reddendi ius debitum vnicuiq;. Sed ad hoc q̃ actus iſte ſit virtuoſus neceſſe eſt q̃ ꝓcedat ex habitu & bona diſpoſitione mẽtis: Erit ꝑ̃ iuſtitia habitus volũtatis: ſiue bona qualitas mentis ius ſuũ vnicuiq; tribuẽs. Et ad hoc cõcurrit ſere intẽtio oĩm diſcipientiũ iuſtitiã. Dicit eĩm iurisperitus q̃ iuſtitia eſt cõſtans & perpetua volũtas ius ſuũ vnicuiq; tribuẽs: vbi potentia ,p habitu ponitur: vñ iuſtitia dr̃ volũtas, i. voluntatis habitus. Et ad hoc q̃ iſte habitus ſit virtutis nõ debet quis habere ,ppoſitũ ad horã. ſ. ad tẽpus operandi iuſtitiam: ſed perpetuo: alioquin nõ eſſet iuſtus, vñ ſecm pĥm. ij. Ethic. inter alia quæ requirunt̃ ad actũ virtutis ponitur q̃ opere tur immobiliter: vbi deſignat actus firmitatem quantum ad propoſitũ q̃d' debet habere operans per virtutem. Põt ergo ꝓdicta diffinitio iuris ad formã ſic reduci. Iuſtitia eſt habitus voluntatis ſecm quem aliquis firmo & conſtãti ,ppoſito ius ſuũ vnicuiq; tribuit. Ad hãc etiã reducit diffinitio quam ponit Macrobi⁹ dicens q̃ iuſtitia eſt vnicuiq; ſeruare quod ſuũ eſt. Iſid'. autẽ eam ſic deſcribit. Iuſtitia eſt ordo & ęqualitas qua homo cũ vnaquaq; re bene ordinat. Tul. aũt in. j. Rhetо. ſic eã deſcribit. Iuſtitia eſt habitus animi communi vtilitate ſeruata ſuam vnicuiq; tribuens dignitatem. Completius aũt eam diffinit be. Amb. in lib. de offi. di. Iuſtitia eſt quę vnicuiq; quod ſuum eſt tribuit. alie num non vendicat: vtilitatem propriã negligit: vt cõmunem æqualitatem cuſtodiat.

De ꝓlẽtia iuſtitiæ.

¶De duabus ſpeciebus iuſtitiæ: videlicet commutatiua & diſtributiua. Caꝑ. II.

POST ASSIGNATIONEM PARtiũ integraliũ iuſtitiæ & diffinitionẽ eiꝰ. Nunc videndum eſt de partibus ſubiectiuis. ſ. cõmutatiua & diſtributiua. Cum ergo iuſtitia particularis de qua nũc loquimur reſpiciat aliquã priuatã pſonã q̃ cõparat̃ ad cõitatẽ ſicut pars ad totũ: põt duplex ordo attendi ad aliquã partẽ. Vnus q̃dẽ partis ad partẽ cui ſiſtis eſt ordo vnius pſonæ priuatę ad aliã. Et hũc ordinẽ habet dirigere quædã iuſtitia quæ a Pł̃o dr̃ cõmutatiua. Conſiſtit eĩm in his q̃ per quandã cõmutationẽ habẽt fieri inter duas ſingulares pſonas adinuicẽ: vt patet in emptionibus: venditionibus: locationibus: & qbuſcũq; aliꝭ pactionibus interuenientibꝫ inter vnũ hoiem & aliũ. Et hæc q̃dẽ iuſtitia cõſtituit ęquale arithmeticũ inquãtũ adęquare oportet rẽ rei: vt quanto plꝰ iſte habet q̃ ſuũ ſit: tantũdem reſtituat ei cuius eſt minꝰ habẽti. Alius aũt ordo attenditur totius ad partes: cui ſiſis eſt ordo cõis laicalis: vel alicuius principis vicẽ cõis gerentis ad ſingulares pſonas. Et hunc ordinem habet dirigere quędã alia iuſtitia q̃ dr̃ diſtributiua ꝑ quã bona cõia diſtribuunt̃ vt honores & alia hmõi: vt expedit vnicuiq; ſecm ,ppriã dignitatẽ. Et hęc quidẽ iuſtitia cõſtituit æquale geometricũ qd' nõ eſt accipiẽdum ſecm quãtitatẽ: ſed ſecm ,pportionẽ. Cũ eĩm bona cõia ęqualia nõ ſint: nec ciues æquales eſſe oẽs poſſint: ſi princeps vl̃ hi qui rempu. regũt de rebus cõibus oĩbꝰ equalr̃ prouideret: confuſio maxima accideret & totius policię ordo periret. Talis enim ęqualitas ſumma eſſet inęqualitas: ſi meritа diuerſorum ſecm ordinẽ ,pportionis nõ attenderent̃. Debet ergo q̃ pręeſt cõitati diligẽter attendere cõditiones perſonarũ & bonorũ cõmunium qualitates: qbus inſpectis & adinuicem cõpenſatis debet ea ,pportionabiliter diſtribuere: vt ſicut vna pſona aliã excedit: ita etiã illd' qd' vni tribuit̃ de duabꝰ bet excedere id qd' alteri exhibet̃. Non eĩm equalibus honoribus iuſtitia cõmutatiua & diſtributiua, principatũ teneant in republica maxime in his q̃ ad deſen ꝓmutationem & gubernationem eiꝰ ptinent. Et ſic patet duas eẽ ua & diuſtitias. Cõmutatiuam ꝑ quã ſubditi dirigunt̃ in his quæ ſtributi ſiunt ꝑ mutuas cõmutatiões rerũ venaliũ. Et diſtributiua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝑ quā q̄ pēst dirigīt in rite distribuendo bona cōia subdi-
tor⁹ qualitate seruata. Pro cui⁹ maiori declaratiōe circa iu-
stitiā ipam particularē seu virtutē cardinalē sciendū sec̄m
Tho.ī.ī.q.lxi.ꝙ iustitia cōsistit circa quasdā operationes
exteriores. s. distributionē & cōmutationē: quæ quidē sunt
vsus quorūdā exteriorū vl rerū vel psonarum vel oper⁹.
Rerū quidē sicut cū aliquis aufert alicui rem suam vl resti-
tuit. Personarum sicut cū aliqs in propria psona alteri iniu
riā facit pcutiēdo eū: aut ꝓbis cōtumeliādo: vel etiā cū irre
uerentiā exhibet. Operū sicut cū aliqs iniuste exigit vel al
teri reddit aliq̄d opus. Si ergo accipiāt vt materia vtriusq;
ꝓutis ea quor⁹ operationes sunt vsus: eadē est materia di-
stributiue & cōmutatiue iustitiæ. Nā & res distribui pos-
sunt & cōicari abvno i alios. Est etiā & q̄dā distributio la-
boriosor⁹ operum & recompensatio. Si autem accipiant
vt materia vtriusq; ꝓutis actiones ipsæ principales quibus
vtimur psonis reb⁹ & opib⁹. sic inuenit vtrobiq; alia ma
teria. Nā distributiua iustitia est distributionis directiua.
Et cōmutatiua est directiua cōmutationū quæ attēdi pos-
sunt inter duas psonas. Cōmutationū aūt quędā sunt inuo
luntariq: & quędam volūtariq. Et inuolūtariq q̄dē quando
qs vtit re alteri⁹ psonæ vel opere eo inuito: q̄d q̄dē ꝓiun
git q̄nq; occulte ꝑ fraudem: q̄nq; manifeste ꝑ violentiam.
vtrūq; aūt cōtingit aut in rem aut in psonam. Et si in pso-
nā aut ꝓpriā aut cōiūctā. Et in rem quidē si qs accipit rē al
terius occulte: vocat furtum. si manifeste: vocat rapina. In
psonam aūt ꝓpriā vel quantū ad ipsam cōsistentiā psonę:
quantū ad dignitatē eius. Si quantū ad cōsistētiam psonæ:
sic lædit aliqs occulte p dolosam occisionē vel pcussionē
vel veneni exhibitionē. Manifeste vt ꝑ manifestā occisio
nem vel percussionem vel incarcerationem vel mutilatio
nē. Quantū aūt ad dignitatē psonę lædit qs occulte ꝑ falsa
testimonia & derractiones. qbus alicui aufertur fama sua.
Manifeste autē ꝑ accusationē in iudicio vel cōuitiationē.
Quātum aūt ad psonā cōiunctā lædit quis in vxore vt in
pluris occulte ꝑ adulteriū. In seruo cum aliqs seruū sedu-
cit vt a dño discedat: etiā & hoc manifeste fieri pōt. Et ca-
dē ratio est de aliis psonis cōiunctis: in qua pñt oibus mo-
dis iniuriæ circa has psonas exerceri: tū ga seruus est possessio quædā dñi refert hoc ad furtū. Volūtariq aūt cōmuta-
tiones dicunt q̄n aliquis volūtarie transfert rem suam in
alterum. Et si quidem rem suam simpliciter transfert in al
terum absq; debito sicut in donatione: nō est actus iustitiæ
sed liberalitatis. Intātū aūt ad cōmutationē seu ꝓmutati-
uā iustitia volūtaria trāslatio ptinet: inquātū ibi aliq̄d est
de rōne debiti. Q̄d quidem contingit multipl'r. Vno mo-
do q̄n qs simpliciter transfert rem suam in alterum ꝑ recō
pēsatione alteri⁹ & sic est cōmutatio & venditio. Alio mo
do cū qs tradit rem suā alteri cōcedens ei vsum rei cū debi-
to recuperādi rem. Et siq̄dē gratis cōcedit vsum rei vocat
vsusfructus in reb⁹ quę aliq̄d fructificant: vel simplex mu
tuum: vel accommodatū in his quę nō fructificāt: sicut de-
narij vasa & hmōi. Si ꝙo nec ipse vsus gratis cōcedit: voca
tur locatio & cōductio. Tertio modo tradit aliqs rem suā
vt recuperandā nō rōne vsus: sed rōne cōseruationis: sicut
in deposito. Vel rōne obligationis sicut cum qs rem suam
pignori obligat seu cū qs pro alio fideiubet. In oīb⁹ au-
tē his actionibus volūtarijs vel inuolūtarijs est eadem rō
accipiendi medij sm̄ æqualitatē recōpensationis. Et ideo
oēs istę actiones ptinent ad vnā speciē iustitiæ. s. cōmuta-
tionis. Hęc oia habe. Tho. Et nota ꝙ in cōmutationib⁹ inuo
luntarijs reperiunt diuersę species peccatorum quę habent
ꝓpria noia: & pertinent oia ad iniustitiā: videlicet furtū:
rapina: homicidiū: veneficiū: incarceratio: mutilatio: ꝙbe
ratio: falsa accusatio: detractio: derisio: contumelia: fusurra
tio: maledictio: adulteriū: & hmōi. de quib⁹ oib⁹ habes. ē.
in. ī. par. Et hæc oia reducunt ad iustitiā commutatiuā per
recōpēsationē iniuriæ & dāni ab eo qui fecit ei cui fecit &
bono cōmuni q̄d lęsit: quę recōpēsatio dr restitutio seu sa
tisfactio. Et dē in. v. Ethi. Iustū contra passum: q̄d etiam in
cōmutationibus volūtarijs dr esse iustū contra passum. Et
dr cōtra passum sec̄m Tho. ex eo ꝙ recōpensatio sit sec̄m
æqualitatē vt. s. passio recōpensata sit æqualis actioni. Non
aūt sp esset æqualis si idē specie aliquis pateretur q̄d fecit
Nam si quis percuteret principem si tamen ipse repercute
retur tūc maior esset actio q̄ passio & nō æqualis. Et iō nō
solum pcutit: sed multo grauius punit. Similiter cum quis
aliū inuolūtariū in re sua dānificat si solum punirer etiam
iudicio ꝙ restitueret rē ablatam maior esset actio q̄ passio
qa ipse sustineret damnū sicut ipse iniuit. Vnde punit vt Hæc ma
rem multiplicius restituat: qa dānificauit etiā nō solū rem teriā vi
priuatam: sed etiam rempublicam tutelæ securitatē infrin dep Flo
gendo. Similiter in cōmutationibus volūtarijs si simplici ria. i. l.
ter darer vna res ꝑ altera indifferenter esset alij inæquali ff. de no
tas magna: qa vna ē multo maioris valoris. Et ideo opor xa. act.
ret sec̄m quādam ꝓportionatam mensurationē adęquare
passionem actioni in cōmutationib⁹. In iustitia autem di-
stributiua nō habet locū iustū cōtra passum: ex eo qa in iu
stitia distributiua non attēdit q̄ualitas sec̄m ꝓportionē
rei ad rem vel passionis ad actionē: vñ dr cōtra passum: sed
sec̄m ꝓportionalitatē rerum ad psonas. De cōmutationi-
bus volūtarijs. s. emptione: vēditione: permutatione: mu
tuo accōmodato: deposito: pignoratione: locatione: cōduc
tione: fideiussione. Et quō sit iusta vel iniusta. Et de vsu
ra q̄ in his committit habes. ē. in. ī. par. ti. ī. ꝑ to.

¶De iustitia distributiua Cap. III.

E IVSTITIA DISTRIBVTIVA

Nota ꝙ actus ei⁹ est in debita collatiōe officio
rū & beneficiorū tpaliū & ecclesiasticor⁹ & in
administratione seu dispēsatione sacror⁹ & ho
norū terrenorū ecclesiæ vel cōmunitatis. Sec̄o in exhibi
tione cōgrua reuerētię honorū. Tertio in recta executione
iudiciorū. Et in quolibet hor⁹ si iniuste fiat pōt interueni-
re vitiū q̄d dr accæptio psonarū. de qua. ē. in. ī. par. Et de
iiustitia q̄ fit ex parte iudicis vel aduocati vel testis vel rei
vel accusatoris habes. ē. in. ī. par. ti. vi. &. ix. ꝑ totum.

ē. ī. pte. nā aut ꝓpriā aut cōiūctā. Et in rem quidē si qs accipit rē al
ē. ī. par. de homicidio.

§.I. QVANTVM AD COLLATIO

De collatiōe honorū & ficiorū & honorum.

nē būficior⁹ & honorū. Est sciēdū sec̄m. b. Tho. ī. ī. q. lxiī.
ꝙ duplex est datio. Vna pertinens ad liberalitatem qua. s.
gratis datur alicui: q̄d ei nō debetur: sicut cū alteri aliquid
donat. Et ibi nō habet locū accæptio psonarū: quia absq;
iniustitia pōt quis dare de suo quātū vult & cui vult. Et ta
lis est collatio munerū gratiæ per quę assumunt pātōres a
deo. Alia datio est ptinens ad iustitiā: qua. s. alicui dat q̄d
ei debetur. Debentur aūt officia & beneficia his q̄ sunt me Quib⁹
liores ad aliqua ꝑ bono cōmunitatis. ad q̄d debet attende būficia
re qui habet ista cōferre. Et q̄uis sec̄m iura sufficiat eligere & hono
bonum: nec requiratur ꝙ eligatur melior. Hoc sec̄m hea. res de
Tho. est verū in foro iudiciali ꝙ. s. talis electio non potest bean.
impugnari si est facta de bono & nō de meliori. Et hoc qa
si nō fieret sic omnis electio haberet calūniā. Sed quātum
ad conscientiam eligentis: necesse est eligere meliorem vel
simpliciter vel in cōparatione ad bonū cōmune. Aīs si ꝑ-
ponatur minus bonus meliori. i. aptiori ad būficium vel
officium ratione consanguinitatis vel amicitię hmōi ptī-
net ad accæptionē psonarum quod in collatione spiritua-
lium est magis repræhensibile. Si autem consanguineum.
suū prelatus in cōferendo būficium prferret æque bono
non videt vitiosum nisi ratione scādali vel exēpli q̄d in-
de sępe trahit. Sil'r si qs habet distribuere bona cōmunita-
tis vel alicuius societatis indigentib⁹?: si prefert multo mi
nus indigentes magis indigentibus rōne amicitię vel pa-
rentelę & hmōi: videt pertinere ad accæptionem psonarū.
Secus si de sua substātia vult dare vni & non alteri: qa ad
illud nō tenetur. Sil'r de officijs cōtatis: qa magis aptis de
bent distribui: nisi forte magis aptus haberetur suspectus
de aliqua nouitate & hmōi. sed certe nō est magis aptus si
est ꝓturbatiuus boni cōis. Sil'r & onera vel oparum vl'la-
borum vl' collectarū sec̄m debitā proportionē imponēda
sunt: al's min⁹ ꝙponentes maiorib⁹ ratione status q magis
deberēt grauari: ptineret ad accæptionē psonarū & quō te
neantur ad satisfactionem habes. ē. in. ī. par.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

de exhibitiōe honorū. Nota sec̄m Tho. vbi. ē. ꝙ cū honor de exhi
sit quoddā testimoniū de virtute ei⁹ qui honorat: ideo so bitione
la virtus est debita causa honoris. Sed sciendum ꝙ aliquis honor.
potest honorari non solū ꝑ virtutem suā propriā: sed etiā quib⁹
ꝑ virtutē alteri⁹?: sicut principes & ꝓlati honorāt: etiam si cunct.
sint mali: inquantū gerūt psonam dei & cōitatis cui prę-
ciunt. iuxta illud Prouerb. xxvi. Sicut qui mittit lapidē in
aceruū Mercurij: sic qui tribuit honorē insipienti. Et eadem
rōne parētes & domini sunt honorandi ꝓpter participa-
tionem cōdi-

Adde. l. finali. bus. ff. fini, re gū. l. ve teranus C. qñ ꝑ uo. non est nec.

tionem conditionis dei qui est oīm pater & dominus. Se
nes etiā sunt honorandi ꝓpter signum ꝓutis q̄d' est sene-
ctus: licet hoc signum q̄nq; deficiat. Sap. iīj. Senectꝰ est ho
noranda &c. Diuites autem sunt honorandi: qa maiorē lo
cum in communitatibus obtinent. Et si isto modo & hac
causa tales honorent magis q̄ alij: q̄uis nō sint mali non
est vitiosum. Si autem solum intuitu diuitiarum honorēt
esset accæptio personarum. Sil'r si qs citius vel potius audi
ret confessionem vel daret alia sacramenta diuiti q̄ pau-
peri rōne conditionis diuitiarum: ptineret ad accæptionē
psonarum. Secꝰ si faceret: qa credit magis indigere: vl' etiā
qa non pōt ea expectare & hmōi.

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

De exe
cutione iudicio
rum,

de executione iudiciorū. Not. ꝙm be. Tho. ꝙ hic etiā habet
locū iustitia distributiua non solū quātū ad rem iudicatā:
qa in iudicio pōt diffiniri nō solū qualiter vn⁹ restituat al
teri q̄d ab eo accæpit: q̄d' pertinet ad cōmutatiuā: sed etiā
qualiter aliqd cōmune sit distribuendū in multos: sed etiā
quantū ad formā iudicij: prout. s. ipse iudex in ipsa iustitia
ab vno accipit & alteri dat: q̄uis. s. ratione amicitię vel po
tētiæ alicuius dat iniustā sniam pro eo: vel rōne pauperta
tis ex cōpassione q̄d' ptinet ad accæptionē psonarum. Vñ
dr Prouer. xviī. Accipere psonam in iudicio nō est bonū.
Et regula iuris in. vi. In iudicijs psonarū accæptio non est
habēda. Vbi glos. Ioan. an. signanꝫ cōtraria. distī. xl. c. i. idē
xlv. cū beatus. &. xxiīj. q. i. qui cōtra pacē. Sol in pœnis de
fertur dignitati & personę. vt ibi. Idē in sedēdo & assurgē-
do. vt distī. xciīj. nō oportet. & notat. iī. q. ix. c. fi. In iudicijs
autem vel sententia non est habēda accæptio psonarum:
vt hic. in eis em̄ est æqlitas seruāda. Et nota ꝙ iudiciū iter
dum ponit ꝙ eo q̄d' præcedit sniam: vt hic. id est ꝙ exami
natione causę. iī. q. i. sicut sine iudicio. Interdum pro condē
natione: vt de conse. distī. ī. timorem. Interdum pro discre-
tione. iī. q vīj. in. §. tria. Interdum ꝙ vltima voluntate. de
De q̄tu sepul. c. penul. hęc ibi in glos. Quatuor autem personarū
or in iu genera requirūt in ordinario iudicio. s. iudex: actor: reus
dicio re & testis. Vnde dr ex de verbo. signifi. forus. Iudex dr quasi
quisitis ius dictās. Ius aūt eo ꝙ iustū. Actor siue accusator quasi ad
causam vocans. Reus a re de qua impetitur. Etiam si inno
cens sit reus dicitur qui accusat. Testes quasi supstes. Cau-
sa dr quasi a casu propter materiā de qua agitur. Quæ ante
examinationem dicitur causa. In examinatione iudicium.
In terminatione sententia. Forus autem dicit locus exercē-
darum litium. Est autem duplex forus. s. conscientię & cu-
riæ seu cōtentiosus. Et iste duplex: qa ecclesiasticus & sęcu
laris. Fori autem sm̄ Pe. de Palu. non sunt miscen di: qa ali
ter ꝓcedendum in vno: aliter in alio.

§.IIII. QVATVOR AVTEM MODIS

peruertitur humanum iudicium sm̄ Greg. xi. q. iīj. quatuor
modis. s. timore: amore cupiditate: & odio. Sed qa de iudi-
cibus in processu iudiciario & accusatore reo & testib⁹ agi
tur diffuse in. iī. par. ideo hic nil vltra de ista materia. Sed
ibi vide de hmōi: & de peccatis quę in iudicio committūt
a prædictis personis.

§.V. POST HOC OSTENDENDVM

Q, iu
stitia ne
cessaria
est ī q̄li
tur mul
titudie,

est iustitiā necessariā esse cuilibet multitudini. Q̄d' primo
manifestari pōt ex parte finis. Et hoc præcipue quantum
ad iustitiā legalē. Finis aūt q attendit in regimine ciuitatū
est pax. Talis aūt finis corrumpitur dum iustitia legis nō
seruatur. Nam cū oēs vel multi legē quę est iustitiæ legalis
præceptiua frangant & ad statuta communia non attēdūt:
sed vnusquisq; q̄d' sibi placet: & bono priuato vtile credit
hoc facere studet: ordo policię peruertit: & sic pax quæ sm̄
Aug. est trāquillitas ordinis petit. Est q̄ iustitia necessaria
ad pacē ciuitatis conseruandam. Vñ Esa. xxxiī. dr. Erit op⁹
iustitię pax. et in ps. dr. Iustitia & pax osculatæ sunt. Hoc
pulchre ostēdit Aug. lib. iīj. de ciui. dei. introducens exem
plum de Alexādro & pirata vbi dicit ꝙ remota iustitia q̄d
aliud sunt regna nisi magna latrocinia. Q̄d' tñ exemplum
pleni⁹ ponit in lib. de nugis phōr⁹ vbi dr ꝙ cū pirata eēt
cōprehēsus: & Alexāder eū interrogaret quare haberet ma
re in sestū. Rñdit libera cōtumacia. ꝓpter q̄d' & tu orbē ter
rarū. Sed qa id q̄d' facio vno nauigio latro vocor. & qa tu
facis magna classe diceris impator. Sec̄o ostendi pōt iusti-

Natura archipi ratarū.

tiam esse multitudini necessariam ex parte gubernātis a q̄
dirigit. & hoc quantum ad distributionem. Videmus em̄
ꝙ qñ aliqua diuersa sub vna virtute cōtinent nec ordinātē
sec̄m diuersas ꝓportiones: totus ordo eor⁹ q̄ regunt corrū
pit & dissipat: vt patet in harmonia musicali: vbi chordæ
nisi a virtute man⁹ sec̄m eas diuersas dispositiones ꝓportio
nabiliter tāgant: sonitū inordinatū & cōsusum reddūt: &
sic cōsonātia harmoniaca corrūpit. Sic etiam in multitudi
ne vbi sunt multi diuersarū cōditionū & meritor⁹: nisi ꝓ-
portionabil'r honores dignitates & officia. insup labores
& expēsæ eis a prēside distribuant: mirabilis dissonātia in
ter simul habitātes orit. & ꝙ nōs totus ordo policię paula-
tim ad corruptionē disponit. vñ dicit Tul. ꝙ tāta est vis iu
stitiæ ꝙ etiā illi qui maleficio & scelere pascunt nō pñt si
ne vlla iustitię particula viuere. & ponit exemplū de latro
nib⁹. Archipirata inqt quidā latronū princeps nisi ꝑdam
parī retur interficiendus erat a socijs: aut saltē a principatu
latronum deponendus. Tertio necessaria est iustitia ex par
te ipsi⁹ multitudinis quæ ex multis psonis colligit: & hoc
per respectum ad iustitiam commutatiuam. Videmus em̄
ꝙ qñ multa adinuicem adunantur: & vnum alteri non co
aptatur: illa multa dissoluunt: immo ex his nihil vnū con
stitui potest: nisi inepritudo tollat. Vnde quādo aliqua li-
gna compaginādā sunt ad constructionē domus: aptanda
sunt ꝑ dolatorem & cōplanatorem: si sunt tortuosa vl' no
dosa: alioquin nihil vnū cōstrui poterit: & si cōstruet nō
diu maneret. Sic etiā si aliqua multitudo q̄ debet esse ordi
nata in vnum. si aliqui sunt insolētes: iniuriosi: rixosi: sedi
tiosi. vel quocūq; alio modo vitā bonor⁹ inquietantes &
pacē cōem turbātes: p rigorem iustitię corripiēdi sunt pœ
nis debitis: aut etiā exterminandi a cōgregatione cōi & pe
nitus vita priuādi: alioqn tota multitudo ruit & dissoluit.

¶De principijs iustitiæ. Cap. IIII.

OST HOC RESTAT VIDERE

De tri
plicijs
principijs
iustitiæ.

de principijs iustitiæ. Vbi sciendū est ꝙ iustitia
triplex pōt dici habere principium: scilicet.
¶Emanatiuū ex q̄ eius origo primitus deriuat.
¶Impatiuū ex quo ei⁹ autoritas in subditos ꝓmulgatur.
¶Suscæptiuū ex quo eius vtilitas multiplex declaratur.

§.I. EMANATIVVM ET ORIGINALE

Origia
Lex hūa
na vñ
deriuat.

principiū est deus. a quo oīs lex cōtentiua iustitiæ initium
habet. Vbi sciendū est ꝙ sicut dicit Aug. ī. li. de libe. arbi. le
Summa ratio in deo existēs est lex ei⁹: quę ętema dicit. Cui pīū dici
semp obtēperandū est: qa iustū est q̄cq̄d ab eo ordinat. Ha cit deus
bet aūt dicta lex quandam iustitiam distributiuam: ꝑ quā
vnāquāq; rem in quodā digniori gradu cōstituit. Vnde di
cit Diony. in lib. de diui. no. Oportet videre in hoc esse ve
ram dei iustitiam. ꝙ oīb⁹ tribuit. ꝓpria sec̄m vniuscuiusq;
existentiū dignitatē. Vniuscuiusq; naturā in. ꝓprio saluat
ordine & ꝓtute. Ab hac aūt lege dei æterna deriuat lex na
turalis: quę nihil aliud est q̄ quędā ei⁹ impressio in re crea
ta: per quā ad finē debitū inclinat. Ex quo manifestum est ē. s. par.
ꝙ oia aliqualiter legē ętemā participāt. inquantum ex ei⁹ ti. de le
directione vel impressiōe in fines ꝓprios actus suos ordine gibus.
debito dirigunt. Inter cęteras aūt creaturas hō excellentio
ri modo hāc legem participat cū ipse sit prouidentię partī-
ceps: vtpote sibi & alijs ꝓuidere valens. Et ideo in homie
hęc participatio siue ipsius ꝓprie dr lex naturalis. In alijs
vero rebus magis ꝓprie dicitur instinctus naturę siue vis
insita reb⁹ q̄ lex quæ ꝓprie in ratione consistit. Est em̄ lex
quoddā dictamē rationis practice. Hęc quidē lex naturalis
in hoie nunq̄ extinguit qn semp in malo remurmuret &
ad bonum impellat. Vnde ei⁹ generale pcęptum est ꝙ oīe
bonum faciendum est: & oīe malū vitandū. ex quo alia
pcepta naturæ deriuantur. puta ꝙ parētes sint honorandi:
ꝙ nō est ꝓximo iniuriandū: nec quantū ad personā. vñ di
cit non occides. Nec tm̄ quomodocūq; ad psonā. vñ dicit.
Non furtum facies. & sic de alijs. A lege aūt naturali lex hu
mana deriuatur sicut dicit Tullius in sua Rhetorica. Regu-
la em̄ humanorū actuū est ratio naturalis. Nam intantum
in eis iustū seu regulatum inuenitur inquantum de ratiōe
participāt. Ex ea em̄ humanę operationes ordinantur & di
rigūtur. Lex ergo humana siue ciuilis humanorum actuū
directiua lege naturalis rōnis ortum habet. Harū legum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præcepta naturalia ab oib⁹ sunt seruanda.

præcepta deus ppl'o Iudeorū seruāda mādauit. Sed differē ter ſm ꝙ vtriq; legi cōgruebat. Nam p̄cepta moralia voluit ab oibus & omni tpe obseruari. Vñ nō solū Iudæi sed etiam cæteræ nationes ad eorū obseruantiam obligantur. Sunt nāq; naturaliꝝ impressa humanę mēti. & ideo p̄cepta legis naturæ vocātur: sicut ꝙ parentes sunt honorandi: ꝙ non est occidendum: nō furandum. & sic de alijs. Hæc qdē p̄cepta eadem sunt apud oēs & immutari non possunt. In cuiꝰ rei signū mādauit deꝰ Moysi. ꝙ dolaret duas tabulas lapideas in qbus scripsit ꝗba. x. p̄cepta decem digito suo tā ꝙ perpetuo duratura. Et quātum ad hoc dicitur Baruch. v. Hic est liber mandatorum dei & lex quę est in æternū. Præcepta ꝗo iuris positiui ab illo solo ppl'o pro tpe obseruanda distinxit deꝰ dupl'r. Nam q̄dam dedit ptinētia ad cultū diuinum q̄ dicunt cęrimonialia. Et ista licuit seruare vsq; ad xp̄m seu Christi passionem: non aūt post. Consummata em veritate de xp̄o iam incarnato & passo debuit cessare figura sacrificiorum q̄ mysteria incarnationis xp̄i futura significabant. Alia ꝗo p̄cepta dedit deus ptinētia ad iustitiam ciuilē: quę dicunt iudicialia. Et ista etiam sunt euacuata per Christi aduentum: vñ non hñt vim obligandi.

De quenientia iuris gētiū & legisnaturalis.

Quia tū ista p̄cepta non erant principaliter instituta ad figurandum Christi mysteria: sed solum ad disponēdum ciuilit er statum illius ppl'i: ideo absq; p̄tō posset aliqs princeps in suo regno ea tāq; pro seruādis legibus statuere. ſm ꝙ iudicaret ppō expedire. De cærimonialibꝰ ꝗo hoc fieri nō posset absq; p̄ti & fidei prǰudicio. cū hęc solū ad significandū xp̄i mysteria futura fuerint instituta. Obseruator em horum p̄ceptorum ipso facto diceret xp̄m in carne nōdum venisse: sed venturum esse. Et sic patet differentia iter legem naturalem q̄ semp est immobilis: & legem humanam q̄ ex diuersis causis mutari p̄t. A lege ergo naturali vna immobili permanere deriuat lex humana q̄ multipl'r apud diuersos variari p̄t ſcd'm ꝙ intellectus hois alia & alia regēdis populis iudicat expedire. Sciendum est autē ꝙ a lege naturali aliquid dupl'r potest deriuari. Vno modo ꝑviam illationis: sicut ex principijs deriuant conclusiones: vt patet ex hoc ꝓuerbio. Si ab æqualibus equalia demas: quę remanent sunt equalia. elicit geometra conclusionem sic inferendo. Ergo si ab equalibus lineis equales partes auferas quæ remanent sunt equales. Per quem modum ab eo ꝙ dr. Nulli malum est inferendum: qd' est primum principiū legis naturalis: deriuat cōclusio talis: ergo nō est furādum vel non occidendum. Alio modo a lege naturali aliquid deriuat ꝑviam determinationis: sicut a forma cōmuni domus quā artifex in mente gerit: fit quædam determinatio illius formæ ad talem figuram: puta triāgularem vl quadriangularem. & hoc fit ꝑvoluntariā applicationē artificis ad debitā materiā p quē modū ab eo ꝙlex naturę absolute dicit. s. ꝙ ille qui peccat puniat. deriuatur quasi q̄dā ꝓtractio. seu determinatio iuris quā habet facere princeps legem, statuens. s. ꝙ tali pœna vel modo puniat. Hic autē duplex modus differenter in lege humana cōtinetur. Nā ea q̄ sunt primi modi videlicet q̄ a lege naturali deriuant. vt conclusiones: ita in lege humana continent ꝙ vigorē habent ex lege naturali. Vnde eius p̄cepta eadem manent apud oēs: vt parētes esse honorandos: pacta esse seruanda: furta non cōmittenda. & sic de alijs quæ ad ius gentiū pertinere noscunt. Est em ius gentiū ius naturale solum in humana natura repertum. Vñ nō differt a iure naturæ cōiter dicto nisi sicut species a genere, Ius em naturale generaliter sumptum est qd' natura aīalia oia docuit. Ea ꝗo q̄ sunt secūdi modi, videlicet quę a lege naturali deriuāt vt determinationes ista in lege humana continent ꝙ solū ex ea vigorem hñt sicut ꝙ taliter peccās tali pœna puniat: vel tali morte moriat. Est vlterius sciendū ꝙ licet humanæ leges intendant hoies inducere ad ꝗtutem iustitiæ ſcd'm ꝙ ē bona qualitas mētis: sub earū tñ p̄cepto cadit solum exterior iustitię obseruantia: qua iustitia extrinseca hois actio ad alterum ordinet. Nō em præcipit ꝙ ille q iusta agit ex habitu interioris iustitię operet: licet hoc intēdat. Præcipit autē ꝙ iustitię opera faciat. s. ꝙ opera fortia exerceat: patriā defendat: proximum nō lędat: nocumēta extrinseca non infe rendo: qd' quis facere p̄t carens habitu virtutis. & talis dicit seruare iustitiā legalem. Patet ergo ꝙ lex humana solū se extēdat ad exteriora hois opera punienda vel præmianda: non autem ad interiora cordis occulta regulanda. Vt autem hō non solū in actibus exterioribꝰ: sed etiā in motibus interioribus rectus existeret: necessariū fuit ad hois ꝓfectionē legē diuinā habere: quę nō solum manifestā vitia sed etiā occulta soli deo cognita, phiberet: vt sic hoies nō solū adinuicē ꝓ legem hūanā: sed etiā ad deū ordinarentur per legem diuinā in qua dictū est. Non ꝑcupisces. Et sic patet ꝙ lex diuina quę vsq; ad conscientię puritatē se extēdit. motus vitiosos repellendo iustitiā quæ est bona qualitas mentis in hoie causat. Nec fiat vis quō sumak iustitia siue particularis cōdiuisa aliꝭ tribus ꝗutibus cardinalibus quæ tm̄ hoiem in ordine ad alium pficit: siue largiꝰ dicak ꝓ ipa hois iustificatione q̄ hominem pficit tam in se q̄ in ordine ad deū. Ad vtrūq; em iustitia legalis disponit.

Lex diuina ꝗre hoi data est.

§.II. PRINCIPIVM IMPERATIVVM

ß.ñ. p.t. de nocumētis luxuriæ.

deteriuit ratio vehemētiæ passionū absorpta a suo lumine excæcat. Item mentē eneruat & aīam a virtute elōgat: quia dū libido in carne dñatur: cæterę vires emolescunt vt ad virtutē surgere nequeant, Ité hoc vitiū in principe totam policiā subm̄ittit ruinæ: quia dū rector voluptatibus intēdit a cura reipub. excors remittit. & exēplo eius subditi licētius ad vitia inclinant. In policraton dr ꝙ Romanū im periū exhaustū & diuisum est Nerone imperāte: cuiꝰ gula oia deuorauit: maculauit libido & superbia exinaniuit.

§.III. PRINCIPIVM IVSTITIE SV

de ꝓncipio iustitię suscepti- uo.

triplex cōitas.

scęptiuū qd' tertio loco declarandū restat: est hoim congregatio quæ sit apta p̄cepta iustitię suscipere. Circa qd' duo sūt videnda. Primo quæ sit talis cōitas ad quā possint vel debeant fieri p̄cepta iustitiæ. Sc'o videndum est de multiplici principandi dñio. Quantū ad primū sciendū est ꝙ sicut patet ex. j. lib. Pol'. est triplex cōitas. s. domus: vici: & ciuitatis. Prima quidem cōitas est cōicatio domesticarū ꝓsonarum ſm quotidianos aꝰ necessarios humanę vitę. Humana aūt vita dupliciter conseruat. Vno modo quantum ad indiuiduum, pur. s. hō ad conseruationem vitæ indiget exterioribus bonis. Et quantum ad ista administranda & conseruanda indiget homo seruis. Alio modo cōseruatur humana vita quantū ad speciē q̄d' sit ꝙ generationem ad quā indiget hō vxore ad filioꝝ ꝓcreationē: sic em conseruatur humana species. Et ſm hoc in ꝓfecta domo necessariꝭ sunt tres cōibinationes. s. dñi ad seruū: viri ad vxorē: & patris ad filiū. In hac autē domestica multitudine non est ꝓprie iustitia cū vnū cōbinatoꝝ sit aliqd alterius. Est em huius aliquid patris & seruꝰ dñi & vxor viri. Iustitia aūt cū sit ad alterum ꝓprie debet attēdi inter ꝓsonas dispartitas. Ponit aūt in hac multitudine ſm Isid'. quoddā genꝰ iuris. Nam inter dñm & seruum ponit ius dominatiuū inquantū seruus p̄ceptis dñi parere debet. Est em ḡra dñi & non sui. Inter virū & vxorē ponit ius qd' vxoriū dr ſm ꝙ a viro nō seruiliter sed socialiter tractari debet: & ipsa curā rei familiaris intrinsecā renet gerere. Inter patrē & filiū ponit ius paternū scd'm ꝙ filius pri obedire debet: & pater filio hereditatē seruare & eū in disciplina tenere. Sc'a cōitas est vicus qui ex paucis domibꝰ constat. habuit autem hęc cōitas necessitatē suæ originis hoc modo. Nā domesticę multitudinis multiplicatis ꝓ generationē filiꝭ: nepotibus & filiorū filiꝭ: fiecę præ multitudine & absq; ꝓfusione in vna domo habitare nō valētibus: sēā est aliqua multitudo domoꝝ q̄ scd'm Phm vici nomē accepit. Vicꝰ aūt eū ꝓstat ex collaterib⁹, ꝓpinquis: filiꝭ: nepotib⁹ & alijs hmōi. non ꝓprie est apta legalia p̄cepta suscipere: sed iuri ciuitatis sub esse debet. Ad ciuilē tñ multitudinē ꝓpinquius accedit ꝙ dom⁹ ꝗmaxime si in domorū quātitate creuit: vñ possit aliqua iura instituere. Sufficit aūt ad directionē harum duarū cōitatū paterna admonitio suorū progenitorū. Tertia cōitas est ciuitas. & hęc est ꝓfecta quę non solū cōsistit ex multis domib⁹: sed etiā ex multis vicis: vt tradit Phs in eodē li. Pol'. Eadē aūt necessitate cōpulsi sunt hoies ædificare ciuitatē qua & vicū. Nam sicut crescentibus collateribus filiꝭ & nepotib⁹ facta ē vicitas: sic multiplicatis eisdē in parētib⁹ & cognatiōib⁹ facta ē ciuitas: q̄ scd'm Philosophū ē ꝓfecta cōitas. Et hęc si ſm aliqd' ius viuit: et ad cōem vtilitatē ordinat dicet populꝰ. Nā scd'm dictū Tullij qd' Augustinus introducit. ij. de ciui. dei. Ppl's est cœtus iuris cōsensu et vtilitatis cōione sociatus. Ex quo patet ꝙ ad rationē ppl'i siue ciuitatis ꝓinet ꝙ sub aliqua lege viuat: & cōe bonū intendat. Sola ergo cōitas boni ppli est legalis iustitiæ susceptiua. & ad ipsam proprie p̄cepta iustitię sunt ferenda. Solo vnus de primis legislatoribus nō nisi fundata Athenensiū ciuitate leges cōdidit. Quādiu etiā patres veteris testamēti Abraam Isaac & Iacob in vna familia vel vico habitauerūt legalem cōseruantiā a deo nō suscæperūt: ga eorū monita ad instructionē familię sufficiebant. Congregato aūt ppl'o qui iam legalis iustitiæ poterat esse capax: Duo ne deus legē per Moysen dedit. Ad hoc aūt ꝙ populus sit in cessaria iuris consensu & cōi vtilitate sociatus: requiritur ꝙ prio cōitati. ꝙ per amorē adinuicem sit collectus: sicut membra vnius corporis. Si enim inter se sic vinculo amoris fuerit coniūctus: tollent rixę: homicidia & alia quæ pñt ꝗstatū pacificū ꝓturbare. vñ q̄dā cōia charitatis p̄cepta in lege sunt ferenda ad hoc ꝙ ciues assuescāt sibiꝝnuicē mutua obsequia ipē dere. Sic em mādat deꝰ Deut'. xxij. Si inquit videbis bouē vel ouē fratris tui errantē nō p̄teribis: sed reduces fratri tuo. Si transieris p viam & sitieris: ingredi poteris vineā & comedere quantum placet & sic de alijs. Quantū ad pauperes cōcedebat vt ꝙ eis essent manipuli omissi & racemi in vineis remanētes. Ité ꝙ anno decimo ad decimam venirent leuites & peregrinus & pupill⁹ & vidua & comederēt & saturarent. Et multa talia statuit lex Mosaica ad conseruationē mutui amoris. vñ dicit Tul. Non solū nobis diuites esse volumus: sed etiā liberis ꝓpinquis amicis: & maxime reip. singuloꝝ em facultates & copiæ diuitię sunt ciuitatis. Iosephus ſicut ait Egysippus vila destructione ciuitatis Hierosolamitanæ flere cœpit eo ꝙ mori ei defuisset ante patriæ ruinā. Ecce quātus amor aderat hoi fideli q̄ mori oprabat cernēs suos conciues vita priuatos. Et talis quidē adde ꝙ amor erat in antiquis: q̄ sicut narrat Señ. nō ē sitimabit alij ꝓria est quem bene viuere nisi viueret ad aliorum vtilitatē. Vnde dulcis a dicit in quadā epla. Nō sibi viuit qui nemini viuit. Sc'o mor ꝓ quantum ad conuersationē ppl'i necesse est ꝙ ciues sint fi. l. qui habeles ꝓncipi. Habet em se princeps in repu. ad modū capi. bet. ff. tis. scd'm illud dictū Saulī. j. Regū. xv. Cū esses paruulus in de lega. oculis tuis: caput factus es in tribubus Israel. Videmus em ij. in corpore naturali ꝙ membra exhibēt capiti & defensionē & honorificentiā. Defensionē qdē ga naturali motu ad tuitionē capitis se exponūt: sicut manus & brachiū in magnis & subditis periculis. nulla em deliberatione rōnis ꝓhabita ad defendēdum caput se erigūt. q̄d' etiā apparet in aialibus irrōnalibꝰ. Vñ serpēs naturali astutia cum ꝑcutiſ statim absconso capite corpus ꝑcussioni exponit. Hoc qdē debet apparere in corpore ciuitatis ex hoibus collecto.

Princeps auaritiā fugere debet.

Ppl's qd sit.

§.IIII. QVANTVM AD SECVNDVM

Principatus tri plex.

s. de multiplici principādi dñio. Sciēdum est ꝙ sicut patet ex his q̄ dicit Phs in. j. Pol'. Tres sunt ꝑcipue species principatuꝰ quo vnꝰ principat scd'm ꝗtutē. & iste est optimꝰ iter oēs principādi modos. Repsentat em diuinū regimē: quo totus mundus ab vno creatore gubernat. Repsentat etiam ordinationē naturę ꝓ quā oīs multitudo & deformitas ad aliqd' vnū gubernās reducit. siue oīa mobilia ad vnum primū mobilē. s. cœlū. Ex hoc em regimine facilius iustitia legis implēda mādat. Cū em plures principātur: frequenter inter eos dissentio orit: ac ꝓ hoc pacis vnitas ꝓ ipsos diuisos impedit. Verūtū ꝓpter magnā potestatē q̄ vni cōcedi tur de facili regimē degenerat in tyrannidē: nisi sit perfecta virtus eiꝰ cui talis potestas cōcedit. qa sicut dicit Phs. iij. Ethi. Nō est nisi virtuosi bene ferre bonas fortunas. perfecta aūt virtus in paucis inuenit. Sicut enim tale regimē est optimus principatus nisi degeneret: sic tyrānis q̄ est huius regiminis corruptio est pessimus principatus. Illud em est timatū principātiū secūdū ꝗtutē: & vocat aristrogotia. i. Aristroporestas optimoꝝ in quo aliq̄ principant. Deficit aūt iste principatus a primo in quo vnus præsicit: sed superat pri q̄d sit. cipatū ppl'i de quo. j. dicet. Cum em optimates bonū reipublice attendāt: faciliter in vnū ꝓuenīt. ac ꝓ hoc vnitatem pacis in policia seruāt: & q̄diu in bono cōi cōuenīt: tandiu legalis obseruantia sub eius principatib⁹ viget. Isid'. in. v. lib. Ety. de primis cōditorib⁹ legū sic ait. Moyses gētis Hebræ primus oīm diuinas leges sacris literis explicauit. Tertius principatus est regimen populi: q̄ licet ad ꝑs possit esse scd'm virtutem: deficit tñ multū a ꝑfectione regiminus: eo ꝙ ppl's cōiter parū prudētię participat: q̄ maxie ad regimen requirit. Aliquādo tñ cōtingit ppl'm melioꝝ regere q̄ vnum vel paucos: qd' tunc maxime cōtingere p̄t qñ ppl's qui est pacis auidus diu sustinuit regimen tyranni cū per qd' grauatus & expoliatus mortuo vel ejecto tyranno dñium sibi policiæ vsurpat. Et q̄diu facta tyrānica in memoria populi habent: tādiu p̄t esse talis principat⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſm virtutē: maxime ſi aliquorū prudentū cōſiliis innitat. Non tamē putādū eſt tale regimē diu poſſe in rectitudine ſubſiſtere. Populus em̄ rudis eſt potius paſſionū impetū ſequens q̄ ratione vtēs. Et ideo neceſſe eſt randē ipſum pueri in pniciosa ſcandala & ad multas iſanias peruenire. Quia vero pax multitudinis maxime conſeruat qñ oēs in principatu aliquā partē habēt: ideo optima policia eſſet q̄ ex prædictis tribus mixta conſtaret. Sic enim vnuſquiſq; auidius rēpub. amaret & ardentius ſtatuta ſeruaret. Si ergo aliqui in populo ſapientiores ab ipſo in principes vel p̄fectos eligūtur: & hi vlterius vnū in regē p̄ficiūt: q tam eis q̄ populo præſit: erit iſte principat⁹ optim⁹: qa ſub ipſo pricipe ſunt alij pricipātes ſecūdū virtutē, vnde in eo oia regimina cōueniūt. Cōſtat enim ex democratia. i. ptāte populi inquantū ad ipſum pertinet electio principū. Item ex ariſtrogotia in qua aliqui optimates principātur q prædicto modo habent vim eligēdi. Itē ex regno inquantū vn⁹ a p̄dictis optimatibus elect⁹ tā eis q̄ populo p̄ficit. Hæc vtiq; policia in lege diuina fuit inſtituta. Nam ex populo aliqui ſapiētiores in principes eligebant. Vñ Deute. j. dixit Moyſes ad populū. Date ex vobis viros ſapientes & gnaros: & quorū cōuerſatio ſit pbata in tribub⁹ veſtris: vt ponā eos vobis principes. Et hæc erat quædā ſpecies policiæ popularis: inquantū hi maiores a pplo eligebant. Inquan tūvero hi pricipes pplm gubernabāt inferiores cauſas iudicantes: erat quaſi quędam ſpecies policiæ popularis inquantū optimatū. Inquātum em̄ vn⁹ p̄ficiebat omnib⁹ quaſi ſingulariter p̄ſidēdo erat quędā ſpecies regni. Eſt tamē ſciendū q̄ electio ſummi pricipis a pricipib⁹ nō fiebat quę ſpectat ad regimē ſummi principatus: q̄ ideo erat: qa popul⁹ Iudæorū ſub ſpeciali cura dei gubernabat: & ideo electio ſummi principis ſibi conſeruabat. Vnde Moyſes Ioſue & alij iudices principes populi diuinitus ſunt electi. Et ideo de ſingulis iudicib⁹ q poſt Ioſue fuerūt, legitur q̄ dñs ſuſcitauit populo ſaluatorē: & q̄ ſpūs dei erat in eis.

Demo-cratia q̄d ſit.

vt patet Iudi. j.

¶De virtutibus annexis iuſtitiæ. Cap. V.

Virtutes annexę iuſtitiæ.

QVE PARTIBVS POTENTIALI bus iuſtitię. i. de virtutibus ei annexis. Nota q̄ a diuerſis diuerſimode aſſignant. Nā Tullⁱ⁹ enumerat ſex. ſ. religionē: pietatē: gratiā: vindicationē: obſeruātiā: veritatē. Macrobi⁹ vo ſupræſomniū Scipionis ponit ſeptē. ſ. innocētiā: amicitiā: concordiā: pietatem: religionē: affectum benignitatē. Andronicus aūt pipateti cus ponit. ix. ſ. liberalitatē benignitatem: vindicatiuā: eugnomoſiā: euſebiā: euchariſtiā: ſanctitatē: bonā ꝓmutationē legis poſitiuā. Qui dā alij ponūt quīq; partes iuſtitiæ. ſ. obedientiā reſpectu ſupioris: diſciplinā reſpectu inferioris: æquitatē reſpectu ęqualiū: fidem & veritatē reſpectu oīm. Phs etiā in. v. Ethi. ponit eupuchiā. Pro hoc igitur declaratiōe ſciendū ſecm. b. Tho. ij. ij. q. lxxx. q̄ in virtutibus q̄ adiūgūt alicui principali virtuti: duo ſunt cōſiderāda. Primū eſt q̄ virtutes illę in aliquo cū principali virtute conueniāt. Secm eſt q̄ in aliquo deficiant a pfecta ratione eius. Quia vero iuſtitia eſt ad alterū: vt patet ex ſupradictis: oēs virtutes q̄ ad alterū ſunt pōt rōne cōueniētię iuſtitiæ annexi. Ratio vo iuſtitię in hoc cōſiſtit q̄ alteri reddatur qđ ei debetur ſecm æqualitatē: vt patet ex ſupradictis. Dupliꝛ ḡ aliqua virtus ad alterū exiſtēs a ratione iuſtitię deficit. Vno mō inquantū deficit a rōne ęqualis. Alio modo inquantū deficit a rōne debiti. Sunt em̄ quædā virtutes q̄ debitum qdē alteri reddunt: ſed non pōt reddere æquale. Et primo quidē qęqd ab hoīe deo reddit debitū eſt: non tn̄ pōt eſſe ęquale: vt. ſ. tantum reddat deo quantum ei debet, ſecm illud Pſ. cxv. quid retribuā dño &c. Et ſecm hoc adiungit iuſtitię religio p quā qs reddit debitū cultū interiorem & exteriorē deo. Secto parentibus nō poteſt ſecm ęqualitatē recōpenſari qđ eis debet. qđ patet p Phm. viij. Ethi. Et ſic adiungit iuſtitiæ pietas p quam quis exhibet parentibus & conſanguineis debitū honorē & curā. Tertio nō pōt q̄ le premium recōpenſari ab hoīe virtuti. vt patet per Phm iij. Ethi. Et ſic adiungit iuſtitię obſeruantia ſecm Tullū per quā qs bene ſe habet ad ſuperiores. Et ſub hac comprehenditur obedientia. A ratione vero debiti iuſtitię defect⁹ poteſt attendi ſecm q̄ duplex eſt debitū. ſ. morale & legale. Et debitū eidem legale eſt ad qđ reddendū aliquis lege aſtringit & tale debitū ꝓprie attēdit iuſtitia q̄ eſt principalis virtus. Debitū aūt morale eſt qđ aliqs debet ex honeſtate virtutis. Et qa debitū neceſſitatē importat. ideo tale debitū duplicē gradū habet. quoddā enim eſt ſic neceſſarium vt ſine eo honeſtas morū obſeruari nō poteſt: & ꝑ habet plus de rōne debiti. Et pōt hoc debitū attēdi vel ex ꝑte ipſi⁹ debiti: & ſic ad hoc debitū ptinet q̄ homo talē ſe exhibeat alteri in dictis & factis q̄lis eſt. & ita adiungit iuſtitię veritas ſecm Tullū. Pōt etiā attēdi debitū ex parte ei⁹ cui debet: prout. ſ. aliqs recōpenſat alicui ſecm ea q̄ fecit: qñq; quidē in bonis. & ſic adiūgit iuſtitiæ gra ſecm Tullū. i. gratitudo qua qs recognoſcit vel recompenſat bñficia. Si vo in malis ſic adiūgitur ſecm Tul. iuſtitię vindicatio. i. punitio. Nota tn̄ q̄ vindicta quę ſit autoritate publicę poteſtatis ſecm ſniam iudicis pertinet ad iuſtitiā ꝓmutatiuā. Sed vindicta quā qs a iudice requirit vel ꝓprio motu facit nō tn̄ cōtra legē ptinet ad ꝑtē adiunctā iuſtitię. Secūs gradus debiti eſt q̄ non eſt ita neceſſariū qn̄ ſine eo poſſit conſeruari morum honeſtas: ſed dr̄ neceſſariū ſicut conferēs ad maiorē honeſtatē: qđ quidē debitū attēdit liberalitas amicitia affabilitas: & alia hmōi. q̄ Tullⁱ⁹ prętermittit in p̄dicta enumeratione: qa parū habent de rōne debiti. Et ſic enumeratio ſeu aſſignatio facta a Tullio videtur alijs melior: & aliæ ꝑtes q̄s ponunt alīs pōt reduci ad ipſas q̄s ponit Tulli⁹. Macrobi⁹ aūt in ſua aſſignatiōe videt attendiſſe ad duas partes integrales iuſtitię. Vnā. ſ. q̄ eſt declinare a malo & ꝓ hac poſuit innocētiā. Alia q̄ eſt facere bonū. ad qđ pertinent alię ſex. Duo vident ptinere ad ęquales. ſ. amicitia in exteriori cōuictu: q̄ cōcordia interi⁹. Duo alia vident ptinere ad ſuperiores. ſ. pietas ad parētes & religio ad deū. Duo vltima ad inferiores. ſ. affectus inquantū placēt bona eor: & humanitas p quā ſubueniūt eor defectib⁹. In alia aſſignatione in qua quędā alię ponunt reducūtur ad p̄dictas. Nā obedięcia includit in obſeruantia. Fides autem p quam ſeruant ꝓmiſſa includit in veritate. Diſciplina pōt cōtineri ſub humanitate ſiue amicitia q̄ tn̄ ptermittit a Tullio: qa min⁹ habet de rōne debiti. In aſſignatione vero Andronici nō ſolū ponunt virtutes annexę iuſtitiæ ſed etiā ipſa virtus principalis iuſtitia. & prout eſt virtus particularis & ꝑt eſt vniuerſalis. ſ. legalis iuſtitia q̄ quātū ad ea q̄ cōiter ſūt obſeruātia dr̄ ab eo legis poſitiua: quā tū vo ad ea q̄ qñq; particulariter agēda occurrūt ꝓpter cōes leges ponit eugnomoſia q̄ſi bona cōſecturatio. Euſebia dr̄ quaſi bon⁹ cult⁹ qđ pertinet ad religionē. & ad idē reducit ſanctitas. Euchariſtia idē eſt qđ bona grā & ſic reducit ad gratiā. & ad ipſam etiā reducit benignitas vel liberalitas. bona vo ꝓmutatio ptinet ad iuſtitiā ꝑt eſt virtus particularis. Nunc de ſingulis videndum eſt breuiter.

Iosue innocētia

Duplex actꝰ virtutis religiōis.

Addęꝰ eucharistia dr̄ ab eu qđ bonum & charitas gra.

¶De innocentia virtute. Cap. VI.

Quatuor pertinent ad innocentiam.

QVIA EX DICTIS IN PRECEdenti ca. Macrobius ponit innocentiam virtutē & partē iuſtitię quā. b. Tho. dicit eſſe partem integralē illā. ſ. q̄ eſt declinare a malo. de ea breuiter aliqđ dicēt. Nā & de ipſa ſcriptura pluries mentionē facit in Pſ. xxiij. Innocēs manibus & mūdo corde &c. Quatuor aūt ptinēt ad ipſam. Primū ē detestari crimina. vñ di. lxxxvj. cupā dr̄. Primꝰ innocētię gradus eſt odiſſe nefanda. Vñ Pſ. vij. q dixerat. Iudica me ſecm innocētiā meā &c. Ipſe dixit iniquitatē odio habui & abominatus ſum. Secm eſt nemini lędere. b. Augu. Vera innocētia eſt q̄ nec ſibi nec alteri nocet: & ſic Abel iuſtꝰ dr̄ a dño & de innocētia pmaxime cōmēdat. Tertium eſt punire malos ſi habet ptātē. vñ bea. Aug. de ciui. dei. Non eſt innocētię parcēdo ſi nō eſt vt in malū graui⁹ incidat. Pertinet ḡ ad innocentis officiū non ſolū nemini malū inferre ſed etiā cohibere a pcō vel punire pcm̄. xxiij. q. v. nō eſt. Nō fuit ergo Pilatus innocens q̄uis dixerit. Innocēs ego ſum a ſanguine iuſti huius. Matt. xxvij. qa potuit Iudæos cohibere a malitia eorum & nō fecit. Quartum eſt non iudicare de hoībus in dubijs in malā partē ſed bonā. Vñ bea. Amb. Innocens credit omni vo bono. Non vituperanda facilitas: ſed cōmendanda bonitas hoc eſt eſſe innocentem ignorare. ſ. per experientiam ad qđ no ceat. Et ſi circūſcribitur ab aliquo de oibus tamen iudicat qui fidē de oibus eſſe arbitrat. xxij. qō. iij. innocēs. glo. ſi dicat. i. bene p̄ſumit de quolibet de his quę in ſe mala non ſunt. Fidē. i. verboꝝ veritatē. Habet tn̄ iſtꝰ locū circa facta hoīm.

cta hoīm. Nā quārū ad ea q̄ ſunt fidei & bonoꝝ morū quæ ſunt neceſſaria ad ſalutē non ſic. Nā ſm Hiero. nō multum diſtat in vitio decipere vel decipi poſſe Chriſtianū. xvj. q. j. ſi cupis. Vel iſtud credere oī verbo intelligit quo ad amicos. Exemplū huius innocentię ponit ibidē Amb. de Ioſue qui ſimpliciter credidit Gabaonitis. Iudicū. ix. q̄ innocens præſumendus eſt quē paucitas accuſat vel multitudo excuſat. e. ſ. de præſump. cū in iuuentute & vt dicit Adaman. vbi irratiōabilis impet⁹ puenit & ſlāma celerrimi mot⁹ aīam depaſcit exurit innocentiam. præponderāt em̄ futuris præſentia. de pœ. diſt. iij. inter hęc. A ſecūda & quarta conditione dicunt martyrizati ab Herode pueri innocentes. Vñ Apoc. xiij. Vidi ſup montē Sion agnū ſtantē. ſ. Chriſtū qui innocētiſſim⁹ fuit. & cū eo. cxliij. milia. &c. Ponit numeꝝ determinatū ꝓ indeterminato. i. illos innocentes. pū. xxiij. Quis aſcendet in montē dñi innocens manibus &c.

¶De religione. Cap. VII.

RELIGIO PROVT EST VIRtus ſic diffinit a Tullio. Eſt virt⁹ per quā ſuperiori cuidā naturæ quā diuinā vocāt curā exhibitionē vel cultū affert. Vbi not. primo q̄ hoc nomē religio ſm be. Tho. ij. ij. q. lxxxj. habet triplicē derivationē. Dicit em̄ vel a relegēdo. ſ. ea q̄ ſunt diuini cultus: qa hmōi ſunt frequēter in eodē reuoluēda. Alio mō dr̄ a religēdo: qa deū religere debem⁹ quē amiſeram⁹ negligentes ſm. b. Aug. x. deciui. dei. Tertio modo dr̄ a religādo ſm be. Aug. qa nos religat vni oīpotēti deo. Quomōcūq; aūt dicaſ ſiue ex frequēti relectiōe: ſiue ex iterata electiōe ſiue ex religatiōe religio ꝓprie ꝑportat ordinē ad deū. Ipſe eſt em̄ cui principaliter religari debemus ranq̄m in deficienti principio: & ad quē noſtra electio aſſidue dirigi debet ſicut in vltimū finē: & quē etiā negligēter peccādo amittim⁹: & credendo & fidē ꝓteſtādo recuperare debemus. hęc bea. Tho. Notaſ aūt in dicta diffinitione duplex actus ipſi⁹ virtutis religionis ab ipſa elicitus. ſ. actus interior mētis qui eſt deuotio & oro. quod & intelligit noie curę & actus exterior: vt adoratio q̄ ſit coꝝpaliter vt p genuflexionē: ꝓſtratiōnē: inclinationē ſacrificia rerū exteriorū oblatio ad dei honorē & hmōi. Hic aū⁹ exterior intelligit noie cęrimonię actꝰ aūt imperat⁹ ab iſta virtute pōt eſſe actus cuiuſlibet virtutis: qa aūt cuiuſlibet virtutis poſſum⁹ ordinare ad dei honorē ſpeciali modo. Nā & ieiunii qđ eſt actus abſtinētiæ & abſtinere a vene reis qđ eſt actus caſtitatis. & dare eleemoſynā qui eſt actus miſericordię vel liberalitatis poſſunt ſieri ad dei honorē & reuerentiā ſanctoꝝ. Et ſic ſunt actꝰ imperati ad religionē. Et ſic intelligit illud Iacobi, q̄ religio munda & imaculata hęc eſt viſitare pupillos & viduas &c. Viſitare em̄ pupillos & viduas eſt actus elicit⁹ miſericordiæ. Et ſic dr̄ eſſe religio. i. actus religionis imperatę. Et q̄uis oēs qui colunt deū poſſunt dici religioſi: ſpecialiter tn̄ dicunt religioſi qui totā vitā ſuā deo dedicant.

Religionem virtutē eſſe ſpecialē

§. I. DE CVLTV DEI QVI EST ACTVS

ipſius religionis quō exhibeaſ. Nota q̄ colere dicimur homines quos honorificatione: recordatiōe: preſentia frequētamus. Et qa ſpecialis honor debetur deo tanq̄m primo oīm principio. ideo etiā ſpecialis ratio cultus debetur ei q grāco noie vocatur Euſebia vel Theuſebia: vt patet per Aug. x. de ciui. dei. Et notandū ſecm Guil. in ſumma q̄ quadruplex eſt cultus. ſ. cultꝰ corporis cordis oris & operis. De cultu interiori dicit Iſidꝰ. viij. Etymol. Tria ſunt q̄ in religionis cultu ad colendū deū ab hoībus requiruntſ: fides: ſpes: & charitas & b. Aug. fide ſpe & charitate colimus deū. Et ibidem Aug. loquens de theuſebia ſeu pietate quæ eſt cultus dei. dicit q̄ conſiſtit in cognitione dei & dilectiōe & debita ſubiectione. Cognitio vero ad cultum dei pertinēs eſt credulitas qua creditur deo ſicut credendū eſt. ſ. ꝓpter ſe & ſuper oīa: ſicut etiam primæ veritati credendum eſt. Itē credulitas qua credimus de deo digna deo: vt ſummā potētiā ſummā ſapientiā: ſummā bonitatē: & cōſequētia ad hmōi. vt q̄ ipſe eſt oīm bonoꝝ creator & cōſeruator: mūdi gubernator: hoīs recreator: ſeruientibus ſibi liberaliſſimus retributor: eoꝝ vo qui pertinaciter ei rebelles ſunt zelātiſſim⁹ vltor. Secta eſt ſpes non qualiſcūq;: ſed talis qualis ponenda eſt in eo cui⁹ potētię eſt facilliſmū liberare ob omni miſeria. Cuius ſapientię notiſſima eſt ipſa noſtra miſeria. Cuius bonitati ꝓpriū eſt miſeri ſemp & parcere. qui etiam ꝓpter liberalitatē ſuā fecit quęcūq; fecit. In ipſo ergo ſup oīa eſt ſperādū. Tertia eſt amor nō qualiſcumq; amor ſed talis qualis amādus eſt: q optimus eſt in ſe. & ideo amore digniſſimus q etiā eſt fons oīm bonoꝝ a quo ſuſcēpimus oīa bona q̄ habemus vel habuimus: vel a q̄ ſuſcæpturos nos ſperamus qęqd boni ſuſcēpturi ſumus. Et iſta ptinent ad deuotionē. Deuotio igitur & oratio eſt actus interior religiōis.

Euſebia & theuſebia qđ ſint.

Cultus quardu plex.

Cultus oris eſt vocalis profeſſio materiarum diuinę quā fideles faciunt frequēter orādo nō ſolū corde ſed ore vt in Pſ. & hmōi deū laudādo: benedicendo gras agendo: iurando: adiurando: debito mō ore vouendo. Hinc Lactantius lib. vj. inſtitutionū. Verbo ſacrificari oportet. ſiquidē deꝰ verbū eſt vt ipſe cōfeſſus eſt. Summus igit colendi ritus eſt ex ore iuſti hoīs ad deū directa laudatio: q̄ tamē vt ipſa ſit deo acceꝑta & humilitate & timore & deuotione maxima opꝰ eſt. Ne quis forte integritatis & innocentiæ fiduciam geręs: tumoris & arrogātię crimē incurrat. eoq; facto gratiam virtutis amittat. Sed vt ſit deo charꝰ oīmq; macula careat, miſericordiā dei ſemp imploret: nihilq; aliud precetur q̄ pōtis ſuis veniam. Si quid boni ei venerit gras agat. ſi qđ mali: ſatiſfaciat. & id ſibi ob pōtā ſua euenire fateaſ. Et nihilomin⁹ in malis gratias agat, in bonis ſatiſfaciat. Nec tātum hoc in tęplo putet eſſe faciendū: ſed & domi: & in ipſo cubili ſecū habeat deum in corde ſuo. qm̄ ipſe eſt tęplū dei.

Cultus operis.

Cultꝰ operis eſt vt eū aliquis recognoſcit ſingulare dominū ſuū. qđ etiā eccleſia ore recognoſcit Chriſto dicens, tu ſolus dñs. Dominū iſtud quantū ad pſonas noſtras recognoſcimus: deo faciendo genuflectiones, pſtrationes. Et iſta dicuntur adoratio exterior. Nā interior eſt reuerentia mentis quę ei ſit vt primo principio. Quantū vero ad noſtram ſubiectionē ad oblationē alicui⁹ partis bonoꝝ illoꝝ ab illo accæpimus vt p decimas primitias & oblatiōes. Ad cultū etiā operis ptinēt ſacrificia veteris legis & ſacramenta noui teſtamenti & ſacratas res reuerenter tractando. De vitijs cōtrarijs religioni & actibus eius. ſ. idolatria ſuperſtitiōe ꝑiurio voto & trāſgreſſione voti habes. ō. in. ij. par. in diuerſis ti. & cap. De decimis habes in. n. parte. De deuotione ſacrificio & oblationib⁹ de laude dei ſeu horis canonicis. in ij. parte in diuerſis titu. Item de ſimonia quæ eſt contra ſacra. & de ſacrilegio habes. in. ij. par. titu. ſ.

§. II. DE RELIGIONE QVOMODO

ſit virtus & ſpecialis & vna & maxia moraliū. ſic declarat ſecm. b. Tho. ij. ij. q. lxxxj. Primum probat ſic. Virtꝰ ſecm Phm eſt quæ bonū facit habentē & opus eius bonū reddit vbi eſt ergo actus bonus: ibi neceſſe eſt ponere virtutē vñ ꝓcedit. Sed reddere debitū alicui qđ facit religio per actū eius. qa reddit deo debitū honorē: habet rationē boni: qa ꝑ hoc q̄ reddit alteri debitū ab aliquo cōſtituit ordo in ꝑportione cōuenienti reſpectu ipſi⁹ quaſi cōueniēter ordinatus ad ipm. Ordo aūt habet rationē boni ſicut modꝰ & ſpecies ſecm Aug. ergo religio virtus. Quantū ad ſecm. ſ. q̄ ſit ſpecialis virtus oſtendit ſic. Cum virtus ordinaſ ad bonū. vbi eſt ſpecialis ratio boni: ibi oportet eſſe ſpecialē virtutē. bonū autē ad qđ ordinaſ religio: eſt exhibere deo debitū cultū & honorē. Honor autē debeſ alicui rōne excellētiæ. Et qa deo cōpetit ſingularis excellentia inquātū oīa in infinitū tranſcēdit ſecm oīmodū exceſſum: ideo ei debeſ ſpecialis honor ſicut & in rebus humanis. Videmus em̄ q̄ diuerſis excellentię perſonarū diuerſus honor debeſ: quia alius patri alius regi. Eſt ḡ religio virtus ſpālis. Qđ ſit vna virtus q̄uis honor exhibeaſ mlt⁹ pſonis diuinis. pbaſ ſic. Habitꝰ diſtinguunſ ſecm diuerſam rōnē obiecti. Pertinet aūt ad religionē exhibere reuerētiā vni deo ſecm vnā rōnē inquantū. ſ. eſt primū principiū creationis & gubernationis rerum. Perſonæ em̄ diuinę q̄uis ſint tres: ſunt tn̄ vnum principiū creatiōis & gubernatiōis reꝝ: & ideo eis vna religione ſeruiſ. Nō eſt aūt virtus theologica. ſicut fides: ſpes: & charitas: qa iſtæ hāt deū & ꝓ ſine & ꝓ obiecto ſeu materia. materia em̄ eius eſt actꝰ q̄ fiūt in diuino cultu q nō attigūt eſſe: ſed eſt virtus moralis cui⁹ eſſe eſt circa ea q̄ ſunt ad ſinē. Et qa habet deū ꝓ fine ꝓximo: eſt maxia moraliū. Item nota q̄ latria idē eſt qđ religio. Eſt aūt vocabulū grecum & interpretatur latine ſeruitus: ſignans nō oēm ſeruitutem ſed illā q̄ exhibeſ alicui vt primo principio oīm & vltimo

Perſonæ diuinę ſunt vnū p̄ncipium creatiōis.

Latria dicit ſeruitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sini:& ideo soli deo exhibēda.Et primo qdē interi⁹ mente nos ei subijciendo vt nostro creatori. Sec'o exteri⁹ aliqua opera faciendo exteri⁹ in eius honorē quasi p illā ꝓtestando nos seruos ei⁹.Exhibem⁹ aūt deo reuerētiā & honorem nō ꝓpter ipm q est gloria plenus in seipō cui creatura nil adijci potest:sed ꝓpter nos q ex hoc ꝙ deū reueremur & honoramus mens nostra ei subijcit & in hoc eius pfectio consistit. Quilibet em̄ res pficit per hoc ꝙ suo superiori subditur:sicut corpus per hoc ꝙ viuificatur ab anima.

§.III.DE SANCTITATE NOTA SE

triplex acceptō sctitatis

cundū bea. Tho.ñ.ij.q.lxxxj.ꝙ est eadē virtus cum religiōe ſm essentiā:sed differt ſm rōnē.Pro cuius declaratione sciē dū ꝙ sanctitas tripliciter sumit.ſ., put importat firmitatē: puritatē:& ad dei cultū applicationē.Quātū ad primū sciē dū ꝙ apud antiquos sancta dicebant̄ q legib⁹ erant iniuncta vt violari non deberēt.Vñ dr aliqd sanctū: qa est legibus firmatū.Quantū ad sec'm.ſ., put importat mūditiam: huic significationi cōpetit nomē grecū videlicet agios.qd latine dr sine terra.Pōt aūt ſm latinos hoc nomē sanct⁹ ad munditiā pinere vt dicat sanctus quasi sanguine tinctus: eo ꝙ antiquus illi q purificari volebāt sanguine hostiæ intingebant.vt dicit Isid'.in lib.Ety.Quātū ad tertiū vtraq; significatio.ſ.firmitatis & munditiæ competit vt sanctitas attribuat̄ his q diuio cultui applicant̄ ita vt nō solū hoies sed tēpla & vasa & alia hmōi q sanctificari dicunt̄ ex hoc ꝙ cultui diuino applicant̄.Mūditia em̄ necessaria est ex hoc ꝙ mens deo applicetur:qa mens humana inquinat̄ ex ꝟ ꝙ inferiorib⁹ rebus iungitur sicut & quilibet res excōmixtione petoris fordescit:vt argētū ex immixtione plūbi.Oportet aūt ꝙ mens ab inferioribus rebus abstrahatur ad hoc ꝙ supremæ rei possit coniungi.& ideo mēs sine mūditia deo applicari non pōt.Vñ ad Heb.vlt.Pacē sequimini cū oib⁹ & sanctimoniā:sine qua nemo vi debit deum.Firmitas etiā exigitur ad hoc ꝙ mens deo applicet.Applicat̄ em̄ vltimo finī & primo principio,hmōi aūt oportet esse maxime immobilia.Vñ Apl's ad Ro.viij.Cert⁹ sum em̄ ꝙ neq; mors neq; vita separabit nos a charitate.Sic ergo sanctitas dē per qua mens seipsam & actus suos applicat deo.Vñ nō differt a religione sec'm essentiā sed solū ratione. Mera em̄ religio dicitur sec'm ꝙ exhibet deo debitū famulatum in his quę specialiter ptinent ad cultū diuinū vt in sacrificijs oblationibus & alijs hmōi.Sanctitas aūt dr sec'm ꝙ homo non solū hoc:sed alia vtutū opa refert in deū: vel sec'm ꝙ homo se disponit per bona opera ad cultū diuinū.

¶De oratione. Capitulum.VIII.

De triplici errore circa orationem

QVE ORATIONE QVE EST

ctus religionis. Nota ſm bea. Tho.ñ.ij.q.lxxxiij. ꝙ triplex fuit errōr ātiquorū circa orationē.Qui dā em̄ posuerūt ꝙ res hūanę nō regūtur diuina prouidētia: ex quo sequit ꝙ vanū sit orare oino & deū colere.& de his dicitur Malachiæ.iij.Dixistis vanus est ois qui seruit deo. Sec'a opi.fuit ponētiū oia in se & reb⁹ humanis ex necessitate cōtingere siue ex immutabilitate diuinæ prouidentię: siue ex necessitate stellarū:seu ex cōnexione causarū.& sec'm hoc excludit etiā oratiōis vtilitas. Tertia opi.fuit ponentiū res quidē humanas diuina ꝓuidentia regi:& ꝙ res nō ꝓueniunt ex necessitate:sed dicebāt dispositionem diuinę ꝓuidentiæ variabilē esse:& ꝙ orationib⁹ & alijs q ptinēt ad cultū dei dispositio diuinę ꝓuidētię imutaf.hęc oia aūt improbanda in.j.pte.Et ideo oportet sic inducere oīonis vtilitatē vt nec̄ reb⁹ hūanis diuinę ꝓuidētię subiectis necessitatē imponam⁹:nec̄ diuinā dispositionē mutabilē ęstime mus.Ad hmōi ergo euidētia est cōsiderādū ꝙ ex diuina ꝓ

Quare oportet orare:& ꝙ oīo non est frustra.

uidētia nō solū disponit̄ q effect⁹ fiāt:sed etiā ex ḡb⁹ causis quorūdam effectū causæ actus humani. Vñ oportet hoies agere aliq nō vt p actū suos diuinā dispōē immutent: sed vt p actus suos impleāt quoddā effectus sec'm ordinē a deo dispositi:& idem est etiā in naturalib⁹ causis. Exēpli gra. Disposuit de⁹ dare homini fructū agri sui:& p hūc ordinē ſ.si cultiuet & serat & hmōi.Oportet ḡ hoiem colere agrū & serere vt impleat effectū illū sec'm ordinē datū a deo. Et simile est de oratiōe.Nō tn oramus vt diuinā dispōnē immutem⁹:sed vt impetrem⁹ qd' de⁹ disposuit p orationes sanctorū esse implendū.Et hoc est qd' dicit Greg.in.j.li.dial.& hī.xxiij.q.iij.obtineri.Obtineri ea q̄ sctī viri orando efficiūt:ita ꝓdestinata sunt:vt eoꝝ ꝓcib⁹ obtineant̄.Nā & ipa æterni regni ꝓdestinatio ita est ab oipotenti deo disposita: quatinus ad hoc electi ex labore pueniant: vt ipsi orando mereant̄ accipere qd' eis oipotens deus ante scła disposuit dare.Vult deus nos orare ꝓpter qd' frequēter ad hoc inuitat ꝓpter nostram vtilitatem. Primo videlicet vt accipiamus quādā cū eo fiducialitatē recurrendi ad eū.Chry.Considera quāta tibi est cōcessa scelicitas:quāto collata gṡa orationib⁹ fabulari cū deo cū christo miscere colloqa optare qd' velis qd' desideras postulare.Sec'o vt exerceam⁹ in nobis humilitatē vt recognoscamus eū esse auctorē bonorū nostrorū in oīb⁹ ei⁹ auxilio indigere.Pō.Ad te leuaui &c. Ecce sicut oculi seruoꝝ &c. Tertio vt augeam⁹ in nobis seruorē & charitatē.Nā deuote orādo cū cogitat̄ de deo magis ac magis gustat̄ bonitas ei⁹:& p cōsequēs magis diligitur.

Inutra mur ad orandū ꝓpter tria.

§.I.QVID SIT ORATIO. ORATIO

De triplici cęptu oratiōis.

sumit̄ tripl'r.Vno mō large ꝙ qualiber bona operatione. Vñ sup illud.j.ad Thessa.v.1.Sine intermissione orate.gl. dicit.Semp orat q semp bona facit.Sec'o dr oratio applicatio mentis ad deū:& sic dicit Io.Damas.ꝙ oratio est ascensus intellect⁹ in deū:& itellect⁹ hic cōprehēdit vim appręhensiuā q̄ dr intellect⁹ speculatiu⁹:& vim motiuā q̄ dr intellect⁹ practicus.Intellectus speculatiu⁹ ad deū ascedit cū cōsideratione mali & suoꝝ defectuū ad consideratione bonī sufficientissimi & completissimi supplere illos defectus transijt. Et innuit hic modus quo debet ꝓcedere qvult orare.Primo em̄ debet defectus suos cōsiderare: deinde ascendere ad ei⁹ liberalitatē q pōt hoc supplere.Vñ.ij.Reg.viij. dr.Siqs cognouerit plagā cordis &c. Intellectus practicus ad deum ascendit desiderio & spe ad liberationem eius:sperando impleri desiderium suum.Tertio modo sumit oratio ꝙ postulatiōe deo facta:& sic diffinit Io.Damas.ꝙ oīo est petitio decētiū deo.Et sic dicit Christus discipulis.Mar. vj.Cū oratis dicite.Pater noster q es in cœlis &c.vbi docet petere ea omnia quæ iuste possunt peti & ordinem quo peti debent:& continet septem petitiones.

Orās debet duo facere.

§.II.AD QVEM DIRIGENDA SEV

Oratio deo fit mo⁹ ꝓ rigēdā

porrigenda sit oratio.Nota sec'm Tho.vbi.ē.ꝓprie est ad deū dirigenda:vt patet ex diffinitiōe eius suprapositā. Rō est sec'm bea. Tho.qa id qd' principalr debemus petere est vita æterna & nō aliud nisi in ordine ad ipm inquātū pōt nos ad ipsam iuuare:sed null⁹ pōt darevitā ętrnā nisi de⁹. Si aūt fuerit oratio ad sctōs:ita ad eos debet fieri seu dirigi: ꝙ id qd' petitur expectet̄ a deo non a sctō illo: nisi p modū intercessionis sperando.ſ.meritis & pcibus illius sctī a deo obtinere.Pōt ergo dici ꝙ oratio ꝓprie sit ad deum: dēpcatio ad sctōs sec'm Cassiod'.Petitio aūt & supplicatio pt lieri etiā ad hoies:q̄uis vnū frequēter sumat̄ p alio. Nā & locutiones rhetoricæ dicunt̄ orationes:& eas facientes vt ambaliatores oratores dicunt̄.& quę fit ad deum qñcūq; dicit deprecatio:iuxta illud.Exaudi de⁹ orationē meā cū deprecor.Fit oratio ad deum rōne suę bonitatis quā cōicare pōt. Orat̄ em̄ inquantū est beat⁹:& alijs hūtudinem largiēs pcipue cōuenit deo rōne suæ essentiæ q̄ est cōis trib⁹ personis quarū & opa sicut & voluntas sunt inseparabilia:vt quod vna vult & dat & alia:& ad ipm deū trinitatis pōt orare:& ad qualibet personā intendendo qd' ab vna petit̄ ab oibus recipere. Ad Christū etiā dirigat̄ oratio qa vna pſōa est de⁹ & hō:& inquātū de⁹ est sperari pōt ab eo oē bonū cū patre & spū sctō. Fit oratio vel deprecatio ad sctōs & ad angelos bonos sicut ad mediatores & procurantes nobis bona a deo.Et eodē modo ad gloriosam virginē q̄ quantomagis pia & matoris prēmj tanto magis ꝙ nobis orat. Cum em̄ sancti cognoscāt in visione verbi oia quæ pertinēt ad eoꝝ gloriā & ad magnā eoꝝ gloriā est ꝙ alios iuuare possint: quasi deo coopatores existētes:iō sta'im in ꝙ bo vident eorum vota q eos interpellant.Videdo aūt nō semp orāt ꝙ alijs q se eis cōmendāt ad ꝓcurandū eis qd' petūt:sed tunc q̄n in ipso ꝙ bo vident hoc esse deo placitū postulare, & tūc postulantes semp exaudiunt̄.Et cū in patria nūc sint cōiter tantū aiæ sanctoꝝ noiant̄ tn sub noib⁹ q̄ habebāt in corpe cōstituti.Dicit em̄ sctē Petre vel Paule nō aia Petri ora ꝙ nobis:ex eo videlicet qa ex bonis opib⁹ ḃ factis meruerūt vt possent orare ꝙ nobis:& etiā i testimoniū futuræ resurrectionis

Quid sit petēdū i oratione.

§.III.QVID SIT IN ORATIONE

petēdū.Sciēdū ꝙ peti pñt & bona spūalia:& tpalia:& mala pœnalia.sed diuersimode.Nam bona spiritualia vt dicit bea.Tho.ñ.ij.q.lxxxiij.arti.v.&.vj.ſi sunt necessaria ad salutē vt gratia & virtutes simpliciter & absolute peti pñt & debent absq; cōditione.ſ.si placet deo:vel si est ꝙ salute nostra & hmōi.Et multomagis ipam salutē & regnū:& similiter remissionē peccatorum.Deo em̄ hoc placet q vult oēs hoies saluos fieri:& ipse nos ad hoc inuitat dicēs. Primum quærite regnū dei & iustitiā ei⁹.i. virtutes quib⁹ acquirit. Vnde & iidem spem & charitatē docuit post ulare sub figura panis piscis & oui.Bona vero temporalia:vt sanitatem filios:honores:diuitias & hmōi.Aut spūalia non necessaria:vt scientia:eloquentia:& hmōi peti possunt:nō tamen absolute:sed sub conditione:si fiat ꝙ salute nostra nā multis talia sunt ad pernicem.De his ergo q̄ pñt malū euētum hīre pōt esse aliquasi vera ſnia Socratis:qui vt refert Vale. maxi.nihil vltra a dijs immortalib⁹ petendū arbitrabat̄ ꝙ vi bona tribueret:qa hi demū scirēt qd vnicuiq; vtile foret.Sed necessaria ad salutē determinate peti possunt sec'm bea.Tho.vbi.ū.Et ꝙ peti possint ex hoc ꝓbat:qa ſm Aug. ad Probā,hoc licet orare qd' licet desiderare.Sicut ergo licet nobis desiderare ista tpalia:non vt in eis finē cōstituamus:sed sicut q̄dā adminicula qb⁹ iuuamur ad tendēdū in beatudinē:inquantū per ea vita corpalis sustētat:& sic nobis organice deseruiūt ad actus ꝟtutū:vt dr.j.Ethi. sic licet ꝓ ipsis tpalibus orare vel cū habent̄ teneantur:cū non habētur habeant̄ ad sufficientiā vitæ decētis:cum cōditiōe tn vt dictū est.Mala pœnalia non licet petere in oratiōe nisi in ordine ad bonū:vt.ſ.p flagella qs conuertat̄ ad deū. Et sic intelligendæ sunt imprecatiōes multæ q̄ ponunt̄ in scriptura ꝓ inimicos:vt illud Pō.vj.Erubescant &cōtur.&c.& alia hmōi.Petit em̄ cōturbationē inimicoꝝ ꝓ tribulationes vt ꝓ illas corriganꝫ & conuertant̄ ad deū. Pñt vltra dicta exponē etiā tripl'r intelligi.Vno mō vt intelligant̄ sancti in hmōi petere nō cōtra ipsos hoies:sed ꝓ regnū peccati: vt.ſ.destruant̄ pāta i eis:& erubescāt ꝓ pniam & hmōi. Secundo mō vt sint dicta ꝙ modū ꝓphię prēnūtiantis qd eis eueniet:& sic ponit̄ ꝓsens optatui vel imperatiui ꝙ futuro indicatiui modi:vt illud,duplici ꝓtritiōe cōtere eos dñe.ſ. cōteres. Tertio mō conformādo volūtatē suā cū volūtate diuina circa dānationē perseuerantiū in pāta. Mala vero temporalia orare & petere alijs ex odio est mortale. Et sil'r petere posse facere mala criminalia: vt furtū & hmōi.

Quo mō mala pœnalia sunt petēda vel impcanda alijs.

§.IIII.CVI CONVENIAT ORARE.DI

Angelo cōpetit orare.

cendum ꝙ creaturæ rōnali cōpręhēdēdo angelū sub rationali.Et hoc patet ex noie & diffinitione.Dicit aūt ſm Cassiod'.q̄si oris rō.Vñ significat aliquē actū rōnis exp̄ssum p effectū oris.Diffinit etiā ꝙ est petitio:vt dictū est.ē.Petitio autē est actus rōnis sicut & imperiū.Sed petitio applicat desideriū volūtatis ad deū q nō est sub ꝓtate nra:sed supra ſ.deū.Imperiū aūt applicat ipm desideriū ad subiectos per ꝓceptū.Repit aūt creatura rōnalis sub triplici dria.Prima vt vnita creatori.Secunda in actu cōprehenſori.Tertia in statu viatori.Sec'm primum modū sic cōpetit christo orare inquantū humanitas creata est vnita deitati.Ipsi ergo cōpetit orare in cœlo inquātū.ſ.homo.Ro.viij. Qui etiā interpellat ꝙ nobis:& alibi.Aduocatū habem⁹ &c.Io.xvj.Ego rogabo patrem ꝙ vobis.ait ipse.In mundo aūt frequenter orauit Lu.ix.Erat pnoctans in oratione.Non pro se indigens:sed in hoc nobis exemplum ꝓbēs.Orabat vt homo: exaudiebat vt deus. Spūs aūt dr postulare.Ro.viij.gemitibus inenarrabilibus:qa nos postulantes facit. Angelis bonis & sctis in patria cōuenit orare:orant vtiq; ꝙ nobis qd' ꝓbat tripl'r. Primo autoritate.ñ.Mach.vj.dñ de Hiere.de.

Vtrum Christo cōpetat orare.

Quō ratio ꝺ beat⁹ ad Ang⁹ pertin

ctionis ſm.b.Tho.vñ Iob. v. Ad aliquem sctōꝝ cōuertere: Ad eos q sunt in mūdo nō dr ꝓprie fieri oīo:qa cum vita ętrna q principaliter petit̄ ad sctōs q ea hīnt:& non ad eos q nō hīnt:vt cōuertentes in mundo dirigēda est oīo vel de precatio. Et eadē rōne ad eos q sunt in purgatorio nō est dirigenda oīo cū sint in affl'ictione,Sed nec ſ supplicatio sicut ad bonos q sunt in mūdo:qa nō sunt i statu merēdi sicut illi.Q; aūt oīo facta Pascasio existēti in purgatorio vt liberaret dæmoniacū vel ifirmū ſm Greg.in dial'. ḥ nō fuit qa pascasius hoc ꝓcurauerit:sed ex fide & deuotione orātis.

§.III.QVID SIT IN ORATIONE

petēdū.Sciēdū ꝙ peti pñt & bona spūalia:& tpalia:& mala pœnalia.sed diuersimode.Nam bona spiritualia vt dicit bea.Tho.ñ.ij.q.lxxxiij.arti.v.&.vj.ſi sunt necessaria ad salutē vt gratia & virtutes simpliciter & absolute peti pñt & debent absq; cōditione.ſ.si placet deo:vel si est ꝙ salute nostra & hmōi.Et multomagis ipam salutē & regnū:& similiter remissionē peccatorum.Deo em̄ hoc placet q vult oēs hoies saluos fieri:& ipse nos ad hoc inuitat dicēs. Primum quærite regnū dei & iustitiā ei⁹.i. virtutes quib⁹ acquirit. Vnde & iidem spem & charitatē docuit post ulare sub figura panis piscis & oui.Bona vero temporalia:vt sanitatem filios:honores:diuitias & hmōi.Aut spūalia non necessaria:vt scientia:eloquentia:& hmōi peti possunt:nō tamen absolute:sed sub conditione:si fiat ꝙ salute nostra nā multis talia sunt ad pernicem.De his ergo q̄ pñt malū euētum hīre pōt esse aliquasi vera ſnia Socratis:qui vt refert Vale. maxi.nihil vltra a dijs immortalib⁹ petendū arbitrabat̄ ꝙ vi bona tribueret:qa hi demū scirēt qd vnicuiq; vtile foret.Sed necessaria ad salutē determinate peti possunt sec'm bea.Tho.vbi.ū.Et ꝙ peti possint ex hoc ꝓbat:qa ſm Aug. ad Probā,hoc licet orare qd' licet desiderare.Sicut ergo licet nobis desiderare ista tpalia:non vt in eis finē cōstituamus:sed sicut q̄dā adminicula qb⁹ iuuamur ad tendēdū in beatudinē:inquantū per ea vita corpalis sustētat:& sic nobis organice deseruiūt ad actus ꝟtutū:vt dr.j.Ethi. sic licet ꝓ ipsis tpalibus orare vel cū habent̄ teneantur:cū non habētur habeant̄ ad sufficientiā vitæ decētis:cum cōditiōe tn vt dictū est.Mala pœnalia non licet petere in oratiōe nisi in ordine ad bonū:vt.ſ.p flagella qs conuertat̄ ad deū. Et sic intelligendæ sunt imprecatiōes multæ q̄ ponunt̄ in scriptura ꝓ inimicos:vt illud Pō.vj.Erubescant &cōtur.&c.& alia hmōi.Petit em̄ cōturbationē inimicoꝝ ꝓ tribulationes vt ꝓ illas corriganꝫ & conuertant̄ ad deū. Pñt vltra dicta exponē etiā tripl'r intelligi.Vno mō vt intelligant̄ sancti in hmōi petere nō cōtra ipsos hoies:sed ꝓ regnū peccati: vt.ſ.destruant̄ pāta i eis:& erubescāt ꝓ pniam & hmōi. Secundo mō vt sint dicta ꝙ modū ꝓphię prēnūtiantis qd eis eueniet:& sic ponit̄ ꝓsens optatui vel imperatiui ꝙ futuro indicatiui modi:vt illud,duplici ꝓtritiōe cōtere eos dñe.ſ. cōteres. Tertio mō conformādo volūtatē suā cū volūtate diuina circa dānationē perseuerantiū in pāta. Mala vero temporalia orare & petere alijs ex odio est mortale. Et sil'r petere posse facere mala criminalia: vt furtū & hmōi.

§.IIII.CVI CONVENIAT ORARE.DI

cendum ꝙ creaturæ rōnali cōpręhēdēdo angelū sub rationali.Et hoc patet ex noie & diffinitione.Dicit aūt ſm Cassiod'.q̄si oris rō.Vñ significat aliquē actū rōnis exp̄ssum p effectū oris.Diffinit etiā ꝙ est petitio:vt dictū est.ē.Petitio autē est actus rōnis sicut & imperiū.Sed petitio applicat desideriū volūtatis ad deū q nō est sub ꝓtate nra:sed supra ſ.deū.Imperiū aūt applicat ipm desideriū ad subiectos per ꝓceptū.Repit aūt creatura rōnalis sub triplici dria.Prima vt vnita creatori.Secunda in actu cōprehenſori.Tertia in statu viatori.Sec'm primum modū sic cōpetit christo orare inquantū humanitas creata est vnita deitati.Ipsi ergo cōpetit orare in cœlo inquātū.ſ.homo.Ro.viij. Qui etiā interpellat ꝙ nobis:& alibi.Aduocatū habem⁹ &c.Io.xvj.Ego rogabo patrem ꝙ vobis.ait ipse.In mundo aūt frequenter orauit Lu.ix.Erat pnoctans in oratione.Non pro se indigens:sed in hoc nobis exemplum ꝓbēs.Orabat vt homo: exaudiebat vt deus. Spūs aūt dr postulare.Ro.viij.gemitibus inenarrabilibus:qa nos postulantes facit. Angelis bonis & sctis in patria cōuenit orare:orant vtiq; ꝙ nobis qd' ꝓbat tripl'r. Primo autoritate.ñ.Mach.vj.dñ de Hiere.de.

functo. Hic est q multū orat ꝙ ppſo:Sec'o rōne.Nā oratio ꝙ alijs facta cū ꝓueniat ex charitate.quāto.ſ.q sunt in pfia sunt pfectioris charitatis tanto magis orant ꝙ viatoribus qui eoꝝ oratiōib⁹ possūt iuuari: quāto aūt deo cōiūctiōes tāto eoꝝ orationes sunt magis efficaces. Habet em̄ hoc ordo diuinus vt superiorū excellentia in inferiora rediundaꝫ sicut ex claritate solis in aere patet.Vñ ſm Hiero. Si apl's & martyres adhuc in corpe constituti qñ ꝙ se dñt esse soliciti ꝙ alijs orant:quāto magis post coronas:victorias & triumphos.Tertio ex officio & cōsuetudine eccl'iæ q̄ dirigit orationes ad sctōs:vt pater in litanijs.Frustra aūt hoc fieret si nō orarent.Qd' aūt aialia bruta dicunt̄ deum inuocare in psal.impropriē est:inquantū.ſ. naturali desiderio aliquid a deo desiderāt qd' a deo obtinēt:sicut & dicuntur obedire: non quasi percipientes & intelligentes mādatū:sed inquātū naturali instinctu mouentur ab ipso.Pō.exl viij. Quę faciunt verbū eius.Tertio cōuenit orare viatorib⁹ oīb⁹ nō solū iustis:sed etiā pctōrib⁹.licet em̄ dicatur Iaco.v. Multū iuuat̄ em̄ valet deprecatio iusti assidua:valet tn & exaudit oratio pctōris.vt patet de oratione publicani.Luæ.xviij.Et ḥ non ex merito sui sicut iusti audiūtur:sed ex pura mia:si tn debite orat.Nec est contra illud Io.ix.Pctōres deus non exaudit:qa intelligit sec'm Tho.cū petit inquantum pctōr. sec'm desideriū pcti.i.cōmittendo aliqd' iniquū: & ꝙ non audiatur procedit ex mia dei.Vel pōt dici sec'm bea. Aug. ꝙ illud dixit Celidoni⁹ nondū ꝓfecte illuminatus. Sic em̄ putabat:sed sic nō erat.Sic pctōr etiā inimicitias seruās dicēdo.Pater noster &c.vel aliud ꝓpter sui salutē nō peccat: nec mentitur dicens.Dimitte nobis &c.Loquitur em̄ in ꝑsona ecclesiæ quæ semper dicit verum.Et sic de alijs huiusmodi rationibus.

Quod non sortis sed & peccatoribus orare.

§.V.PRO QVIBVS PERSONIS DE

Pro tribus debemus orare.

bemus orare?Dicendum ꝙ hoies debent orare.primo pro seipsis.sec'o ꝙ defunctis.tertio pro viuis alijs.De ordine tn nō est multū curandū vtrū prius pro vno oī ꝙ pro altero dū modo oret ꝙ se & ꝙ alijs.Sicut aūt quilibet tenet magis diligere salutē suā oī cuiuscumq; alterius:ita & magis pro se orare tenet.Et qa ex ꝑcepto tenet̄ qlibet ad faciendū ea q⁹ bus conseqnat̄ salutē.Salutē aūt cōsequi nō posset nisi per gratiā & vtutes q̄ dant̄ a deo frequēter mediante oratiōe.iō ex ꝑcepto tenet hō aliqn orare:sed qñ vel quō nō est determinatū:& difficillime determinaret.Pe.de Pal'.nisi forte i articulo necessitatis vel in periculis. Qñ qs facit orationē ꝙ se semp exaudiri si tn cōcurrāt alię tres cōditiones.ſ.petēdo necessaria ad salutē ꝙ seuerāter & pie sec'm.b.Tho.i.iiij. Quis aūt pctōr nō possit orare pie:ita.ſ.ꝙ ei⁹ oratio ex habitu pietatis informet.pōt tn ei⁹ oratio eē pia quātū ad ḥ ꝙ petit aliqd ptinēs ad pietatē:sicut ille q non habet habitū iustitię pt aliqd iusti velle.Et q̄uis ei⁹ oratio nō sit meritoria ex quo est in mortali pctō:pōt tn esse ipetratoria:qa meritū innitit iustitiæ:impetratio gratiæ bea. Tho.ñ.ij. Si aūt deficiat aliqua istarum cōditionū aliqn exaudiri aliqn nō. Pro defunctis pōt & debet orari:nō tn in oīb⁹:nā ꝙ his quos cōstat esse in gṡia:vl credit ecclesia:vt ꝙ canonizatis orari nō debet:qa nō indiget. Aug. Iniuriam facit martyri q orat ꝙ martyre:eę de cele.mis.c.cū marthę. Pro his q sunt i inferno dānatoꝝ seu in limbo nō debet orari.qa nō pñt iuuari nec in aliq̄ subleuari.Sed tn ꝙ exñtib⁹ in purgatorio: prout vt.xiij.q.ij.aiæ.&.c.cēpus. Sed quia non possumus scire qs vadit ad purgatoriū vel infernum vel paradisum quo ad adultos:iō ꝙ oībus defunctis pōt orari:qa vt ait Aug. Melius superunt ista.ſ.suffragia qbus nō obsunt nec ,pſunt q̄ in excōicatione vel in aliq̄ mortali notorio: sine signis cō trītionis orari nō pōt oratiōe solēni:vt dicēdo missam defunctoꝝ ꝙ eis:sed bñ oratiōe ꝙata sec'm Pe.de Pal'.Et hęc cōicato est ratio:qa i extremo vitę potuit corde pœnitere & sic salutari &c.Cū ista ꝓsumptiōe pōt orari.ſ.si non est in inferno orandū & qa defuncti sunt in maiori afflictiōe q̄ viui:& nō pñt se in aliquo adiuuare sicut viuētes.iō videt magis ꝙ eis orandum.Pro viatoribus oībus orari pōt pro bonis & malis & in etiā ꝑcisis.Et ꝙ ꝑcisis.Et ꝙ ꝑcisis qdē vt excōicatis & hęreticis ora excōicatione priuata vt deus cōuertat eos ad vnitatē. Non autem tis & hę inter orationes quæ fiunt ꝙ mębris ecclesię quoꝝ suffragio reticis ecclesia eos priuat.Pro bonis aūt orādū est vt proficiāt & sit oran perseuerent:& hoc.ſ.orando pro iustis sit triplici ratione, dum.

Quō ꝙ pro beatis ad Ang⁹ pertin

Quo ꝙ pro damnatis

Quō ꝙ pro malis

De vtilitate orationis

De his non est orandū

De triplici ratione orandi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primo qa multoꝝ p̃ces citius exaudiũtur: q̃ ratio tangitur in glo. sup illud ad Ro. xv. Iuuetis me in oronibus vestris, Sc'do qa ex iustis gratiæ aguntur deo de bñficijs collatis iustis. Tertio vt non superbiant dum vident minorib⁹ suffragijs indigere. b. Tho. ij. ij. Pro malis non præcisis vt conuertant ad pniam. Fiunt aũt oones p malis: sed nõ exaudiunt nisi pdestinatis: sed qa hoc discernere non pñt: iõ p oibus orandũ: dũ nescientesquis ptineat ad p̃destinatorũ numerũ & qs non ptineat: sic ad oẽs affici debem⁹: vt velimus oẽs hoies saluos fieri. xxiij. q. iij. corripiantur. Etiam p inimicis orãdũ est sicut christ⁹ docuit dicẽs Mat. v. Orate, p psequẽtib⁹ vos. Et etiã in cruce dixit. P̃r ignosce illis Lu. xxiij. & p inimicis orare eis mala in vindictam mortale est. Orare p eis in gñali. vt. ſ. ab oone quã facit in gñali p oibus fidelib⁹ nõ intẽdat excludere inimicũ tenet ex p̃cepto, aliogn ꝓriũ faciẽdo ptineret ad tuorem vindictę. In spãli orare p eo nõ tenetur qs nisi ſm p̃pationẽ animi i ali quo casu necessitatis qñ hoc indigeret ad salutẽ consequendam cum videret alios p eo orare: perfectionis est cum magis mereatur. Vñ dicit Augu. in sermo. Nisi Stephanus pro Saulo orasset ecclesia dei Paulum nõ habuisset.

Quõ sit orandũ pro inimicis.

§. VI. DE TEMPORIBVS ORANDI.

Vbi sciendũ q̃ cũ christus dixerit Luc. xviij. Oportet semper orare & nunq̃ deficere. Et apl's. j. ad Thessa. v. Sine intermissione orate. Nõ sunt hęc intelligenda supficialiter quanũ ad ipm actũ orationis, p cõtinuo tpe: qa illud esset impossibile cum oporteat dormire: comedere: & in alijs occupari. Sed ſm q̃ exponit. b. Tho. ij. ij. tri plr. Primo quantum ad desiderium charitatis qđ est causa & motiuũ ad orationẽ. Hoc debet esse in nobis cõtinue in actu vel ꝟtute, virtus aũt hmõi desiderij manet in nobis in his q̃ facimus ex charitate & in gliam dei. Oia em̃ debem⁹ facere in gliam dei: & sic semp oramus. Sed'o quãtũ ad effectũ vel in ipso orãte. Nã ex ipsa oratione facta sæpe & si nõ cõtinue remanet magis deuotus: & ꝓtunc etiã dr orare respectu illius orationis effectus: vel in alijs puta cũ suis bñficijs ꝓuocat aliquẽ ad orandũ p se etiam cũ ab oratione quiesceret. Tertio dicit quis semp orare: qa non omittit quin temporibus debitis oret: & tunc est ibi distributio accõmoda. Et q̃uis nec ex p̃cepto naturali nec diuino sit nobis determinatum tẽpus orãdi: sed ex impositiõe ecclesiæ quãtũ ad oẽs dieb⁹ dñicis & festis. ſ. audire missam. de consẽ. dist. j. missas. & eẽ de parochi. vt diebus quãtũ ad bñficiatos & ordinatos in sacris oi die. ſ. dicere horas canonicas, eẽ de cele, mis. dolẽtes. tñ sacra scriptura admonendo designat aliqua tpa orationis, dicit em̃ ps. liij. Vespere mane & meridie narra. &c. & alibi. Media nocte surgebant ad confitendũ tibi. Et de Dañ. dicit vj. c. q̃ trib⁹ tpibus in die flectebat genua sua adorando, ꝓpter tres ratiões ſm Guil'. Primo ob excitationẽ & reminiscentiã ex determinatione: vt si aliq̃ tpe detenti fuerimus ip̃m tps determinatũ in scriptura & si nõ p̃cęptorie tñ ad monitorie ad orãdũ inuiter, determiata em̃ magis ducũt ad memoriã & exercitant q̃ gñalia pticularia em̃ magis mouent. Sc'do ob cõgruẽtiã ex hominis dispõne in illis tẽporibus dictis. Ipsa em̃ tpa magis cõgruunt ad orationẽ. Media quidẽ nocte, vt sc'd'm Hila. cũ maxie corpis vitijs oportunitas dat tunc pcępit vt eadẽ vitia legis meditatione frangant. Itẽ sc'd'm. b. Amb. qa media nocte solet sponsus venire. ſ. ad visitandũ aiam cõsolationib⁹ ex eo q̃ tunc ex solitudine & tenebris noctis sensibus clausis mẽs min⁹ distrahitur. Vespere aũt. i. sero sc'd'm Amb. qa pctã & negligẽtias totius diei abstergere debem⁹ lachrymis cõpũctionis & deuotionis. Mane vero sc'd'm eundẽ p plenã digestionẽ solutis sensib⁹ a ligamine soporis quo vigo: mentis laxaf & resoluit spũ mẽtis nr̃ę reuocari debem⁹ & implere illud ps. Dixi tunc cœpi. Meridie vero ne actib⁹ sæculi qbus nos accõmodam⁹, ꝓpter necessitatẽ vitæ nimis immergamur. Et ꝓpter affectũ in deũ attẽdere cõgruit in oratione & dicere cũ ps. Eripe me de luto ne infigar. Tertio ob insinuãdam indigentiã ex morali significatiõe. Illis em̃ quatuor tpib⁹ significat initiũ pfectionis finis & cõsummatio boni opis & tolerãtia aduersoꝝ. Mane em̃ qđ est principiũ diei artificialis significat initiũ boni opis. Meridies ꝓgressum. Vespere qđ est finis diei finẽ. Nox significat aduersitatẽ. Hæc em̃ oia nobis sunt ex gra dei quã precibus obtinem⁹: qa ea indigemus. De horis canonicis quõ quis teneat ad eas. habes in. ij. pte ti. ix. c. xij. & pte. iij. ti. xij. c. iij.

ps. xviij

Quib⁹ tpibus meli⁹ & vtilius sit oro-ni vacãdum & q̃re pro ptertres causas.

§. VII. DE CONDITIONIBVS CONCURRẽTIBVS AD ORATIONẽ: quaꝝ aliquę sunt de necessitate: aliquę de cõgruitate: aliquę de maiori vtilitate. Not. ergo ſm Ray. & Hosti. ꝓ oratio debet fieri cũ fiducia & securitate. ſ. obtinẽdi qđ petit. Iaco. j. Postulet in fide nihil hesitãs &c. Et Marci. xj. Oia q̃cumq̃ orãtes petitis, credite: qa accipietis & fiet vobis. Cũ humilitate. Eccli. xxxv. Oratio hũiliantis se penetrat nubes. Gen. xviij. Loquar ad dñm meũ: cum sim puluis & cinis. Dum distinctione petens. Iaco. iiij. Petitis & non accipitis eo q̃ male petatis. iij. Reg. viij. Exemplũ in Salomone q petens non diuitias nec potentias & hmõi: sed rationabilia fuit exaudit⁹. Cũ deuotione seu attẽtiõe saltẽ virtuali vel in principio. j. ad Cor. xiiij. Orabo spiritu. i. voce orabo & mente. i. attentione. Cypria. de conse. dis. j. qñ. Quando statis fratres ad orationẽ vigilare & incũbere ad ꝓces toto corde debetis. Cogitatio tũc carnalis & sęcularis hois abscedat. Eccls. x. Muscę morientes pdunt suauitatẽ vnguenti. i. orationis. Exẽplũ Annę. j. Reg. j. Cum pietate. qđ tñ est ad bñ esse & meritũ. ſ. sine mortali. ps. Si iniq̃tatẽ aspexiin corde meo nõ exaudiet dñs. ſ. ex iustitia. Esa. j. Cũ multiplicaueritis orationes vestras nõ exaudiam vos. manus em̃ vestrę plenę sunt sanguine. i. opera vestra plena peccatis. Opus dei dicit oratio cũ affectu & feruore. Hiere. xlviij. Maledictus oĩs q facit opus dei negligenter. Pũ. Clamauit ad me & ego exaudiã eũ. Greg. Multum clamat qui multũ amat. Exẽplũ in Moyse dicẽte dño. Aut dimitte eis hanc noxã: aut dele me de libro vitę. Exo. xxxij. Cũ lachrymositate seu cõpunctione. Esa. xxxviij. Audiui orationem tuã & vidi lachrymas tuas. Exemplũ in Saravxore Tobię: q̃ orans cũ lachrymis fuit exaudita. & in christo in cruce q ſm apl'm Heb. v. orãs cũ lachrymis & clamore valido exaudit⁹ est. glo. Oratio deum lenit: lachrymas cogit: hæc vngit: illa pũgit. Cũ verecũdia & honestate: Lucę. xviij. Publican⁹ nec oculos ad cęlũ leuabat &c. Figura in Hester q in multo ornatu & apparentia fuit ad loquẽdũ Asuero. vidit em̃ eũ turbatũ & corã eo cecidit. Cũ assiduitate & pseuerantia. Act. ſ. Hi oẽs erãt pseuerantes in oratione. ſ. apl'i. cũ receperunt spm̃sc̃tm̃. Hiero. de pœ. dist. j. importuna. Importuna in euãgelio mulier meruit audiri. ſ. Chananęa. Et parabola Luc. xj. de amico postulãte tres panes &c. Cũ oposita te. i. cũ ieiunio & eleemosyna. Mat. xvij. Hoc genus dæmoniorꝝ nõ ejcitur nisi in ieiunio & oratione. Tob. xij. Bona est oratio cũ ieiunio & eleemosyna. Ieiuniũ em̃ facit mentẽ sobriã: vñ magis aptã orationi. Faciebant etem̃ sancti solẽnes orationes cũ ieiunijs. Exemplũ Dañ. Cum cõitate. citius exaudit oratio cõis q̃ pticularis. Mat. xviij. vbi fuerit duo vel tres cõgregati in nomine meo. ſ. ad petendum: ego sum in medio eorum ad exaudiendum. Sine tędio & anxietate, ps. Voluntarie sacri. ti. &c. Oratio est quoddã sacrificium cordis. iuxta illud. Immola deo sacrificiũ laudis. Hiero. de cõse. dist. v. nõ mediocriter. dicit. Melior est. vij. psal. decantatio cum cordis puritate ac serenitate & spirituali hilaritate q̃ totius psalterij modulatio cum anxietate atq̃ tristitia. Cum præparatione. Ecclesiastici. xviij. Ante orationem præpara animam tuam.

Pro quo sit oratio.

Quo tẽpore est orandũ

§. VIII. DE MVLTIPLICI EFFECTV seu vtilitate orationis, ꝓpter qđ merito dicit Iac. v. Multũ valet dẽcatio iusti. & io christ⁹ nos inuitat ad orandũ dicens. Petite & accipietis. Io. xvj. Valet em̃ ad quatuor.

¶ Primo ad meriti acquisitionem.
¶ Tertio ad animi cõsolationem & refectionem.
¶ Secundo ad peccati satisfactionem.
¶ Quarto ad petiti impetrationem.

Tria ex his ponit. b. Tho. ij. ij. q. lxxxiij. Qđ est satisfactoria ponit in. iiij. sen. Quantũ ad primum sciendũ est ꝙ positi sumus in hoc mũdo ad acquirẽdũ merita qb⁹ cõsequamur gloriã. Vñ christus Io. xv. Posui vos vt eatis. ſ. p bona opera & fructũ afferatis meritorum: & fructus vester maneat in vitã æternã. Radix aũt merendi est charitas sc'd'm. b. Tho. in. iiij. Qñ ergo qs facit bonũ opus ex charitate tunc meretur. & quãto facit cũ maiori charitate tanto plus meref. Cũ ergo oratio de se sit bonũ op⁹: q facit eã i charitate & ex charitate: vt ticę meref regnũ dei. Exemplũ de latrone in cruce. & ꝓpterea christ⁹ multũ orabat. Dicit em̃ Luc. vj. Erat pernoctans

De oratione vt efficitur meritoria.

noctans in oõne. vt. ſ. exemplo suo doceret nos frequenter orare vt merita acgramus. Iste fructꝰ tolli nõ põt. Nã & si qs orat ꝓ alio viuo vel defuncto: meritũ qdem oõnis est suũ nõ alteri⁹ ꝓ quo facit oõnẽ. Pś. Oõ mea in sinu &c. Qui aut nõ est in charitate nõ debet ꝓpterea dimittere oõnẽ: qa nõ acqrit sibi meritũ vitæ ęternę. Nam valet sibi ad multa alia præcipue ad mollificandũ cor & ad inducendũ ad gram ꝓ quã qs merek. de pœ. dist. v. fratres. Quãtum ad sc'm valet oratio ad satisfaciendũ. Sigdẽ in multis offendimus oẽs. vt dicit Iac. iij. Et si etiã post cõritionẽ nõ satisfacim⁹ in vita pñti postea oportebit satisfacere ꝓ pœnã in tẽsissimam purgatorij. Satisfactio fit per opa bona facta in charitate in quantũ sunt pœnalia seu laboriosa. oratio est op⁹ bonũ seu laboriosum si deuote fiat. Nã mẽs laborat meditãdo spũalia. vt dicit Salo. Frequẽs meditatio carnis est afflictio. Laborat etiã corp⁹ loquẽdo si vocalis sit oratio vt cõiter fit ore vel genuflexione, pstratiõe: inclinatiõe & hmõi immo in vitis patrũ dixit quidã ꝙ oratio est op⁹ laboriosum sup oĩa alia. Et hoc qa oportet esse vigilãtę ad reprimẽdũ cor a distractionib⁹ ad quas est multũ inclinatũ. Est ergo oratio satisfactoria & non solũ ꝓ pctis suis: sed alijs viuoꝝ & defunctoꝝ si fiat ꝓ eis ab his q sunt in charitate. Vñ dicit. iij. Macb. xij. Sancta q̃ & salubris est cogitatio orare ꝓ mortuis vt soluant̃: quo. ſ. ad pœnã ꝓ vitã satisfactionis & ideo cõiter pœnitẽtib⁹ iniũgunt orationes in satisfactionẽ. Et sicut supbia deũ offendit q reperit aliquo mõ in oi pctõ: ita hũilitas placat vt satisfaciat deo. per orationẽ autẽ humiliat se creatura cognoscẽs se dei auxilio idigere & ei se subijcit. Quantũ ad tertiũ valet oratio ad consolationẽ mentalẽ. Quærit qlibet cõsolari: sed nulla maior eõ solatio q̃ in oratiõe deuota reperit. Pś. cxviij. Memor fui dei & cõsolat⁹ sum. ſ. in oratiõe: & tantũ abundat. ſ. cõsolatio mentis ꝙ aliqñ redũdat ad corp⁹. Tantã cõsolationem sentiebat Moyses loquens cũ dño in monte Sinai ꝙ non comedit nec bibit aliqd. xl. diebus & xl. noctib⁹. Non est aliud orare q̃ loqui cũ deo. bea Tho. de Agno orans ante crucifixũ: fuit visum eleuatũ corpus a terra multum ex magna dulcedine orationis. Et cõiter ois gust⁹ diuinoꝝ hauritur in oratione: sed istũ fructũ nõ cõsequit q nõ adhibet intẽtionẽ vitãdo euagationẽ. Et hoc est qđ dicit Eccls. x. Muscę morientes perdunt suauitatẽ vnguẽti. Vnguẽtũ est oratio qua sanant pestes & vlcera aię quæ in se suauis est. muscę sunt importunę cogitationes volatiles q̃ mẽti occurrũt q̃ tunc moriunt cũ pmanẽt & odorẽ pdũt. i. destruũt suauitatẽ & cõsolationẽ orationis. Quãtũ ad quartũ dicit Luc. xj. Ois q petit accipit. Et valet qdẽ oratio multũ: est em̃ fortis & efficax vt oia vincat & oibus dñetur etiã deo. Et quantũ ad elementa clarum est: qa ad orationẽ Moysi. vt dicit in Pś. Aperta est terra & deglutiuit Dathan & operuit &c. Aqua q̃ semper fluit ad mare orante Moyse firma steterunt mur⁹ in mari rubro donec transiret ppl's Israel. Exod'. xiiij. Aer vbi gñaf pluuia & hmõi ad orationẽ Heliæ retinuit pluuiã vt voluit Helias. Iac. v. &. iij. Reg. x vij. Ignis q oĩa consumit Ananię cũ sociis in fornace orantibus nihil nocuit. Dañ. iij. Etiã valet ꝓ oẽs infirmitates corpis. Nam lepra incurabilẽ tollit: paret i leprosis orãtib⁹ vt mũdarent. Luc. xvij. & Mat. viij. Itẽ visum restituit. Exemplũ de cæco clamante illuminato Luc. xviij. Febres expellit. vt in socru Petri. Luc. iiij. Paralysim curat. vt patet in seruo Centurionis. Mat. viij. Et alia innumerabilia. vt patet in legẽdis sanctoꝝ. Ipsi morti q̃ est terribilissimũ oim terribiliũ dñatur & vt veniens non interimat: vt Ezechiæ cui dictũ fuit. Morieris tu & non viues. Esa. xxxviij. Et in mortuis tã resuscitatis ꝓ orationes. Exẽplũ in be. Dñico de trib⁹ resuscitatis p eum Romæ & alibi. Hęc. ſ. oratio valet & imperat cęlo: terrę: mari: & inferno: & obediũt ei. Nã orãte Iosue sol firmauit se q erat in occasu ꝓ plures horas obediens voci hominis, vt dicit Iosue. x. Terra bellis & pestib⁹ destruit & mundus: & hæc tollunt ꝓ orationẽ. vt in Iuda Machabęo cũ tribꝰ & i Dauid orãte tpe pestis. ij. Reg. Tẽpestas maris orãtib⁹ apl'is christũ sedata est. Mat. viij. Infern⁹ q̃q̃ ad orationes Greg. Traianũ reddidit. Infirmitates mentis per eam removent. i. pctã, vt in publicano. & tentationes vincuntur. Figura in Moyse tenẽte brachia eleuata & vincebat populus Israel Amalechitas: sꝫ vincebatur. Exo. x vij. & significat bellũ tentationis. Oratio valet ad reprimendum dęmones. vñ Mat. xvij. Hoc genus dęmoniorũ &c. & clamabat

Psalm⁹ xxxiiij.

Oratio prodest ad satisfaciẽdũ

Valet ad cõsolationẽ mẽtalẽ.

Valet ad vincendũ.

Valet iterum oratio ad tria.

diabolus per obsessum. Bartholomee incẽdunt me orationes tuæ. Valet ad vocandũ angelos bonos. Exemplum in Heliseo: qui oratione fecit videre discipulũ suũ montẽ plenũ hoibus cũ equis igneis qui erant angeli. iiij. Reg. Valet ad perficiendũ hoies in gratia. Act'. viij. Orauerũt pro ipsis vt acciperent spm̃sc̃tm̃: & sic accæperunt: & apl'is orantib⁹ ascendit sup eos spũs̃c̃tus. Act'. ij. Demũ valet vt ita dicam cõra deum. Hiero. Ipse de⁹ qui nullis viribꝰ superari põt: publicani precibus superat, de pœ. dist. ſ. importuna. Bern. O humilis lachryma. i. oratio lachrymosa tua est potentia tuũ regnũ: tu sola tribunal iudicis ascendere non vereris: vincis inuincibilem & ligas omnipotentẽ. Exemplum in Moyse cui oranti pro populo dicit deus. Dimitte me vt frangam: quasi teneret ipsum ligatum oratio. Exo. xxxij.

§. IX. DE VOCALI ORATIONE

quærit si fieri cõgruit cum voce? Et rñdet ꝙ sic. Primo ob hois humiliorẽ exercitationẽ: ob deuotiõis interioris redũdationẽ: ob pleniorẽ dei oblationẽ. ſ. cũ mẽte ex attentione & corpore & voce. De triplici attẽtione q̃ ibi põr hñt. ſ. ad verba: ad sensum ꝟborꝝ: & ad finẽ oõnis, habes in. iij. pte ti. xiij. c. iij. §. viij. De loco orationis qrit: & ivbicq̃ cõgruentiꝰ tñ in eccl'ia. & de oõne dñicali: & septẽ petitionib⁹ eius habes i. in. ꝓ. ti. xiij. c. v. §. iiij. Et no. ꝙ sicut oratio q̃ est actꝰ religiõis primordialꝰ est in mente sc'd'ario ꝟbis exprimit: & adoratio q̃ est actꝰ q̃ sit alijs reuerẽtia prio & principalꝰ cõsistit in interiori reuerẽtia dei. sc'd'ario in ghusdã corpalibus signis hũilitatis: ficut genuflexionib⁹: ꝓstrationib⁹: inclinatiõib⁹: & hmõi. Et q̃uis ista fiant nõ solũ deo: sed etiã sanctis & angelis & viatoribꝰ. tñ alia & alia rõne. Nam deo fiũt recognoscẽdo in ꝟ esse nr̃m pricipiũ. & oim gubernatorẽ & similia: & sic adoratio est actus religionis seu latrię. Creaturis aũt fit adoratio ꝓpter quãdã ptícipationẽ diuinę excellentiæ alicui⁹ in eis. ſ. tis: qa pticipant gliam: & angelis & ꝑlatis. qa pticipãt ꝑtẽ & gubernationẽ & hmõi: & sic legit angelos & hoies alijs adoratos: sed tũc est actus alteri⁹ ꝟtutis q̃ dicit dulia vel obseruãtia. Et no. ꝙ tria prima pcepta decalogi ptinent ad virtutẽ religiõis: & sunt de actibus ei⁹. Huic aũt ꝟtuti religiõis opponunt̃ ſm Tho. ij. ij. ista vitia idololatriæ. diuinatio q̃ habet multas spẽs. ſ. ꝑ apertã inuocationẽ dęmonũ: ꝑ astra: ꝑ somnia: ꝑ auguria: per sortes: ꝑ obseruãtiã in arte notoria: vel incãtationibus: vel in breuib⁹: tẽratio dei: periuriũ: sacrilegiũ. simonia: de quib⁹ oib⁹ habes in. ij. pte in diuersis titulis & capitulis.

Vocalr orãdũ ẽ propter tres causas.

¶ De virtute pietatis. Cap. IX.

SEQVITVR DE VIRTVTE PIETATIS quam sic diffinit Tullius in sua rhetorica, ꝙ pietas est ꝙ quã sanguine iunctis patriq̃ benevolis officiũ & diligẽs tribuit cultꝰ. Sciẽdum ꝙ pietas sumit̃ tripl'r. Vno mõ ꝓprie, ꝙ cultu & honore q exhibet deo. ex eo. ſ. qa est pricipalis parẽs oim & pricipiũ essendi. & sic pietas dicit dei cultꝰ ab Aug. i. x. de ci. dei & sumit̃ ab apl'o sic ad Titũ. ij. Sobrie & pie & iuste viuam⁹ in hoc sæculo. Sc'd'o mõ dicit pietas impropriꝰ ipsa mia. Vñ Aug. in. x. de ciui. dei. dicit. More vulgi nomen pietatis in operib⁹ miæ frequẽtat. qđ ideo arbitror eueniss̃e: qa ꝑ pcipue mãdauit fieri deus ea quę sibi ꝓ sacrificijs placere testatur, ex qua cõsuetudine factũ est vt de⁹ ipse pius dicatur. & Grego. dicit in. ſ. moral'. ꝙ pietas in die suo consuiuium exhibet: qa cordis viscera miç operibus replet. Tertio modo pietas sumit̃, ꝓprie, ꝙ cultu & honore qui exhibet parentibus & patrię, & sic diffinitur a Tullio, put est virtus spãlis. Pro cuius declaratione ſm be. Tho. ij. ij. q. ci. Notandum ꝙ homo efficitur debitor alijs diuersimode ſm diuersam excellentiam eoꝝ & diuersa beneficia ab eis susceꝑta a quibus ꝓcipue beneficia sunt vt ipsum esse & gubernatio. In vtroq; aũt de⁹ summũ obtinet locũ q excellentissimus est: vt causa nobis essendi & gubernationis pricipiũ sunt parẽtes & patria a quib⁹ & in q̃ nati & nutriti sum⁹, & ideo deo primo maxie est hõ debitor. sc'd'o parẽtib⁹ & patriæ. Tertio ē causa gubernatiõis & disciplinæ nostrę pson̄a in dignitate cõstituta q. ſ. habet regere nos. vñ eis rectoribꝰ & magistris debitores sum⁹. Vnde sicut in primo gradu ad religionem pertinet deo cultũ exhibere, ita in sc'd'o ptinet ad pietatem exhibere cultũ parentib⁹ & patrię & in tertio gradu ptinet

Pietas quid sit

Homo est debitor tribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad virtutē obseruātiæ exhibere cultū & honorē in dignitate & regimine cōstitutis. In cultu autē parentū qđ pertinet ad pietatē includit cultus oim cōsanguineoꝝ: qa cōsanguinei ex hoc dicunt̄ q ex eisdē parētibus processerūt ꝑm pḣm vij. Eth. In cultu aūt patriæ intelligitur etiam cultus conciuium & oim patrię amicoꝝ. & ideo ad hoc ꝓprie & principaliter pietas se extendit. Et cultus quidem qui ponitur in dicta diffinitione pertinet ad reuerentiam & honorem, ob sequium autem ad curam & subuentionē cum indigent.

Parētes tripliciꝫ ter sunt honorā di,

§.I. DE HONORATIONE PARENtum qđ ptinet ad pietatē & principaliꝫ in quarto ꝓcepto

Exod'.xx. Honora patrem tuū & matrē tuā. Nota q̄ iste honor intelligit tripliꝫ. s. Primo eis reuerentiam exhibendo. Sc'o obediētiam faciēdo. Tertio in necessitatibus subueniendo. Primo ergo debemus parentes reuereri, Eccli.vij. Honora patrē tuū & gemitum matris tuæ ne obliuiscaris, memēto &c. & hoc assurgēdo: humiliter loquēdo: defectus senectutis supportādo. vitia nō detegendo: aut deridendo & hmōi. Eccli.iij. Fili suscipe senectā pris tui: & non contristes eū in oī sua vita: & si defecerit veniā da et non spernas eū. Cham em̄ spreuit patrē denudatū inde maledictus fuit in filijs. Gen.ix. Sc'o honorandi sunt eis obediēdo. Col'. iij. Filij obedite parētibus vestris. Et in lege mandat̄ q̄ qui cōtumaciter nō obediebat parētibus in bonis monitis accusatus ab eis lapidaretur app'o. Sciēdum tn̄ q̄ obedire nō debent in his q̄ sunt contra deū: nec etiā ad cōmittendū veniale pn̄m. Hiero. Hoc de seruis apud dn̄os: de filijs apud parentes: de vxoribus apud viros. q̄ in illis tantū obediāt quę cōtra dei mādata non sunt. xj. q. iij. si dn̄s. Nec etiam in his quę impediunt ꝓfectum salutis: vt ingrediēdo religionem: in seruando castitatē & hmōi. & nō contrahendo mr̄imonium. & hinc Hiero. ad Heliodoꝝ Summū genus pietatis est in hac re esse crudelē. s. parentibus non acquiescendo eis in remanendo in sęculo. Tertio honorandi sunt in necessitate subueniendo. Paulus. i. Timoth. v. Filij reddite vicem parentib⁹. Hoc em̄ acceptum est corā deo. Vicē reddimus cū nutrimus eos: sicut ipsi puulos nos nutrierunt. Vñ Christus reprehendit Phariseos q̄ inducebant filios ad vocandum oblationes in tēplo: nō subuenientes ex his necessitatibus parentū. Mat. xv. dicens. Irritū fecistis mandatum dei ꝓpter traditiones vestras. s. illud. Honora patrem tuum & matrem tuam.

Inducētia ad honorādū parētes,

§.II. AD HOC AVTEM INDVCVNT

Primo naturæ incitamentū. Nā & bruta aialia curā gerunt de parētibus semibus. Sicut dr̄ de gruibus: qa cū pres & matres fiunt depilati: filij curā gerunt eoꝝ & necessaria ꝓuident donec recuperēt pēnas vel moriant̄. Sc'o Christi documentū non solū verbo: sed exemplo. Nam tpe passionis inter tot dolores nō est oblitus mr̄is, cōmendās eā Ioanni. Prius em̄ mortuo Ioseph sponso ipse curam habebat. Ipse etiā cū curia sua cœlesti de cœlo venit ad matrē honorādā in morte & collocandā honorifice in throno: & ipam voluit ab oībus honorari: sic & nos debem⁹ de facto. Tertio multiplex inde emolimētū Et primū est, plōgitas vitæ, Eccli.iij. Qui honorat patrē suū vita viuet longiori. Honora patrē tuū & matrē tuā vt sis lōgeuus sup terrā. Exod'.xx. Iustum est em̄ vt q̄ est grat⁹ bñficio sibi illato multiplicet: & ingrato auferat. Cū autē vitam & esse, post deū habueri musa parentibus: q̄ est gratus eos honorando meretur pro longari in vita, & inhonorans eos abbreuiari, hoc tamen euenit in ordine ad salutem animę, b. Tho. Secundum emolimentum est exauditio orationis & consolationis in filijs. Eccls.iij. Qui honorat patrem iocūdabitur in filijs & in die orationis exaudiet. Econtra q̄ male tractabit parētes postea ex dei iudicio & ipse male tractabit a suis sicut paret ꝑ multa exempla. Tertium est multiplicatio bonitatis. i. temporalium & spūaliū rerū. Eccli.iij. Honora patrem tuū & matrē tuā & supueniet tibi benedictio. Vtrū aūt filius possit desere parentes indigentes vt ingrediatur religionē. Et an ingressus teneatur exire ad subueniendū necessitatibus parentum. habes diffuse in.iij. parte. ti.xvj. de religiosis. ibi vide. Et no. sc'm. b. Tho. ij. ij. q̄ sub isto ꝓcepto cōprehenditur omne subsidiū quod tenemur proximo exhibere occasione pietatis sc'm oportunitatem.

¶De virtute obseruantiæ. Cap̄.X.

DEINDE DE OBSERVANTIA

Obseruantia est per quā hoies aliqua dignitate p̄cellentes cultu & honore designant. Pro cui⁹ declaratiōe q̄d sit. di. be. i ho. ij. ij. q. cij. Necesse est q̄ eo mō per quēdā ordinatum descēsum distinguant̄ virtutes: sicut & excellētia ꝑsonarum qbus est aliq̄d reddendū. Sicut aūt pater carnalis ꝓticipat rationem pricipij q̄d' vniuersaliter inuenit in deo. Ita etiā ꝑsona q̄ aliquam ꝓuidentiam circa nos gerit: participat ꝓprietatem pr̄is: qa pater est principiū & gubernationis & educationis & disciplinæ & oīm q̄ ptinent ad perfectionē humanæ vitę. Persona aūt in dignitate cōstituta est sicut principiū gubernatiōis aliquarū rerū. Sicut principes dignitates in rebus ciuilibus: dux exercitus in rebus bellicis: magr̄ in disciplinis: sīr̄ & in alijs. Et inde est q̄ tales oēs patres appellātur ꝓpter similitudinē curæ, vñ &. iij. Reg. v. dixerunt serui ad Naamā. Pr̄ & si rem grandē dixisset tibi ꝓpheta &c. Ideo sicut sub religiōe per quā cultus tribuitur deo quodā ordine inuenitur pietas ꝑ quā colunt parētes: ita sub pietate inuenitur obseruātia: per quā cult⁹ & honor exhibet ꝑsonis in dignitate constitutis. Et no. q̄ quis ex hoc q̄ alijs habet ꝓfectionē ꝓtutis vel scientiæ habeat quādā excellētiā in ꝑsona: nō tn̄ habet rōnē principij: sicut ille q̄ in dignitate cōstitut̄: qa ex h̄ q̄ habet ptātē gubernādi subditos: habet rōnē pricipij, put est alioꝝ gubernator. Et tō specialr̄ q̄dā ꝙt̄ determinat̄ ad exhibēdū cultū & honorē in dignitate constitutis. Verū qa p̄ scientiā & ꝙtutē & oi aalia hmōi qs idone⁹ reddit̄ ad dignitatis statū. tō reuerētia q̄ exhibet̄ alīq̄b⁹, ꝓpter quācūq; excellentiā ptinet ad eādē ꝙtutē. s. obseruātię ꝑm Tho. Itē no. q̄ cū sit duplex debitū. s. legale & morale. Ex debito legali ad qđ reddendū a lege cōpellimur. debet hō cultū & honorē in dignitate ꝑsti gali tutis q̄ hñt ꝓlationē sup eū. Ex debito ꝙ moraliꝫ ex q̄dā honestate debere dr̄ hō cultū & honorē alijs etiā ꝓlatis qui non hñt ptātē sup eū. b. Tho. Item no. q̄ in cultu q̄ ponitur in diffinitione intelligit obsequiū dū. s. qs obedit eoꝝ ipsorio q̄ sunt prælati & vicem repēdit suo modo eoꝝ bñficiēs. Tria ergo debent̄ prelatis in dignitate constitutis. Primo honor ꝓ rōne ꝓlimioris gradus oē em̄ mouēs habet quā tis mēdā excellentiā sup illud qđ mouet. Prælatus aūt cū habeat dñt̄ gubernare subditos ꝑ consequens habet eos mouere in debitū finē: qa hoc est gubernare sicut gubernat nauim; nauta. Dulia dupl'r sumit ꝑm be. Tho. Vno mō strictē: & sic ꝓportat honorē solū a seruis debitū dn̄is. & tūc est speciesob seruantiæ. Alio modo large prout importat honorē & reuerentiā qui exhibet̄ alicui rōne cuiuscūq; excellentię & sic continet̄ sub se pietatē & obseruantiam. Itē no. ꝑm. b. Tho. qa obseruātia exhibet honorē dn̄is a seruis ducēdo ad portum & sic ei exhibetur honor. Sc'o rōne potentiæ quam habet ad coercendū: debet ei timor. Tertio rōne gubernationis eoꝝ debetur obedientia ꝑ quā mouent̄ ad imperiū præsidentiū. & tributa quæ sunt stipendia laboꝝ eoꝝ. Vnde apl's ad Heb. xiij. Obedite præpositis vestris &c.

Laus in quibus cōsistit.

Gloria quid sit

Ratio q̄ realicui debetur honor.

Quib⁹ ꝑsonis est honor exhibendus.

Obseruantia

Dedebito

§.I. DE HONORE QVI EXHIBEtur prælatis ꝑ obseruātiā. Nota q̄ obseruātia habet sub se

duas ꝙtutes vt ptes suas. Vna q̄ dr̄ dulia. Dulia em̄ grece latine dr̄ seruit⁹ ꝑ quā exhibet̄ honor & reuerentia sup̄iorib⁹ sub ꝓcipue a seruis erga dn̄os. Alia q̄ dr̄ obedientia ꝑ quā obedit eoꝝ ꝓperio de q̄ ꝑ ostea dicet̄. Ad declarādū ergo q̄d sit honor ꝑm. b. Tho. ij. q. ciij. Sciendū q̄ honor testificatiō nē quādā importat de excellentia alicui⁹. vñ hoies q volūt honorari testimoniū suæ excellētiæ quærūt. Testimoniū aūt reddit corā deo vel corā hoibus. Corā deo q̄dē qui est inspector cordis testimoniū cōsciētiæ sufficit. Et ideo honor q̄ ad deū pōt cōsistere in solo interiori motu cordis dū. s. aliqs recogitat: vel dei excellētiā vel alicuius hois coram deo. Sed quo ad hoies aliqs nō pōt ferre testimoniū: nisi ꝑ aliqua signa exteriora vel ꝙborū: puta cū aliqs ꝓnuntiat ore excellentiā alicui⁹: vel factoꝝ sicut inclinationib⁹: obuiationib⁹: & alijs hmōi. Vel etiā rerū exterioꝝ puta in exhibitiōe enceniorū: munerū oblatiōe: aut imaginū institutione. Et ꝑm hęc honor in signis exterioribus consistit. Et no. q̄ reuerentia nō est idē qđ honor: sed ex vna ꝑte est principiū motiuū ad honorādū in quātū. s. aliquis ex reuerētia honoris quā habet ad aliquē eū honorat. Ex alia ꝙ ꝑte est finis honoris in-

Obseruantia

Honor

Obediētia

Obediētia

Obediē

Quib⁹ modis quis honorād⁹ sit.

noris inquantū. s. qs ad hoc honorat̄ vt in reuerētia ab alijs habeat. Honor ergo est exhibitio reuerētię in testimoniū ꝙtutis ꝑm pḣm in. ij. Eth. Reuereri est act⁹ timoris. Itē nota q̄ laus distinguit̄ ab honore dupl'r: Primo: qa laus cōsistit in solis signis ꝙborū. honor aūt in ꝙbus cūq; signis. Et ꝑm hoc laus includit̄ in honore. Sc'o mō: qa ꝑ exhibitionē honoris reddim⁹ testimoniū bonitatis de excellentia alicuius absolute: sed ꝑ laudē testificamur de bonitate alicuius in ordine ad finē: sicut laudamus bene operātem propter finē. Honor autē est etiā optimoꝝ q̄ nō ordinātur ad finem: sed iam sunt in fine. b. Tho. Gloria autē est effectus honoris & laudis: qa ex hoc q̄ ꝑ testificamur de bonitate alicuius clarescit bonitas eius in notitia plurimorū. & hoc importat nomen gloriæ. Dicitur em̄ gloria quasi clara. Vnde bea. Ambro. Gloria est clara cum laude notitia. b. Tho.

§.II. CVI EXHIBENDVS SIT HOnor. No. sc'm. b. Tho. vbi. ū. q̄ cū honor nō sit aliq̄d aliud

nisi quędā ꝓtestatio de excellētia alicuius. Potest excellētia alicuius cōsiderari nō solū ꝑ cōparationē ad honorantē: vt scilicet sit excelsior eo q̄ honorat: sed etiā ꝑm se: vel ꝑ cōparationē ad aliquos alios. Et ꝑm hoc honor semp debet alicui ꝓpter aliquā excellētiā vel superioritatē, nō tn̄ oportet q̄ ille q̄ honorat sit excellentior honorāte. Sed forte qbusdā alijs vel ab ipso honorāte quantū ad aliq̄d & non simpliciter. Prelati mali iuste honorantur: nō ꝓpter excellentiā virtutis: sed ꝓpter excellentiā dignitatis: sc'm q̄ sunt ministri dei Not. sc'm magistrū Vmbertum in expositione regulę Aug. c. lj. q. diuersa genera personaꝝ in scriptura sacra mandantur honorari. Et primo rectores. Eccli.x. In medio fratrū rector eoꝝ in honore & multo magis prælati ecclię q̄ ꝑ sculares personę. i. ad Timoth.v. Qui bñ ꝑsunt presbyteri duplici honore sunt digni. ar. ad hoc. di. xcvj. duo sunt. Secundo sunt honorandi deuoti viri sc'ti. hoc fit propter inhabitā tē spm̄ sc'm sicut capsella ꝓpter reliquias. & ꝓpter hoc Tobias fuit honoratus a rege Salmanasar. Tertio honorandi sunt sacerdotes. Eccli.vij. Honorifica sacerdotes. vj. q. j. sacerdotes. Exemplo. b. Martini ꝑferentis sacerdotē imperatori in porrigendo. Relig etiam ministri sc'm gradum ordinis sunt honorandi. vt habet di. xcij. iuxta. Quarto honorandi sunt ꝓfessores. Eccli. xxxvij. Honora medicum &c. Et si corporū multo magis animarū. Cōfessores dicuntur medici aiarū. extra de pœ. & re. cum infirmitas. Quinto honorandi sunt dono sapientiæ ꝑditi. Sap. viij. Propter hanc. s. sapienam habebo honorem a pud seniores. propter hoc Ioseph a pharaone: & Daniel a Nabuchodonosor honorati sunt. Sexto missi a superiorib⁹ ad aliq̄ officia exercēda: vt visitatores oratores & hmōi, ad Phil. ij. Cū oi honore habetote. & loquit̄ de Epaphrodito misso ab eo ad eos. Vñ qa missi a Nabuchodonosor reuersi sunt sine honore: turbatus est ꝑ illos. Septimo honorandi sunt religiosi. Augu. in regula. Honorate deū in vobis inuicē cuius tēpla facti estis. Tem plū materiale honorat̄ quasi deo dicatū. quāto magis rōnale dicatū deo ꝑ votū religionis. Octauo seniores honorādi sunt. Eccl. xiij. Honora ꝑsonā senis. Similr̄ & priores in ordine sicut antiquit⁹ primogeniti sicut Iacob a Pharaone. Nono vniuersaliter oēs inuicē. Ro. xij. Honore inuicē ꝑuenientes. Credendū est em̄ q̄ quilibet habeat aliquid qđ lateat quo nos ꝑcellit: sed ꝑcipit ꝓpter imaginē dei qđ est in q̄cūq; Not. de diuersis modis honorādi ꝑm Vmbertū in expositione regulæ. Primus est diligenter præstare auditū, loquentibus. vñ Sap. viij. dicit̄. Loquētē me respicient. Sc'us est alloqui reuerenter. Eccli. v. Honor in sermone sensati. Tertius est assurgere venienti. Leuit. xix. Coram cano capite surge. Quartus est decenter assurgere sedenti more angelico: Esa. vj. Vidi dn̄m sedentem & posiea seraphin stabat &c. Quintus comitari incedentem. ij. Reg. xv. Vniuersi serui eius ambulabant iuxta eum. s. Dauid imitantes eū cū fuit egressus de Hierusalem a facie Absalonis. Sextus in signis humiliationis: vt inclinationibus & hmōi. Eccli. iij. Ab humilibus honorat̄. s. deus. Septimus est in exhibitione seruitiorū: vt lotio pedū & manuū & hmōi. Eccli. iij. Qui timet deū honorat parētes. Octauus in rerū honorabiliū collatione vt honorabilius ferculū & hmōi, vñ Nu. xxiij. dixit Balach Balaam. Decreuerā te honorare. s. muneribus: sed & deus priuauit te honore. Nonus in ꝓpriæ magnificentiæ depositione vt depositio capitis & hmōi. Apoc. iij. Cū dabunt illa quatuor aialia honorē sedēti super thronū &. xxiij. seniores deponebant coronas &c. Decimus est in alterius præpōne in via: in descendendo: in sedendo: in loquendo & hmōi. Eccli. iij. Loquere maior natu &c, sunt & alij quos vnctio docet eum expedit.

¶De obedientia. Cap̄.XI.

OBEDIENTIA EST VIRTVS ET

gñalis & spālis ꝑm. b. Tho. ij. ij. q. ciij. Si em̄ sumatur large, ꝓ executione cuiuscūq; qđ pōt cadere sub ꝓcepto: & inobediētia ꝓ omissione ei⁹ ex qlicūq; intētione fit. sic obediētia est gñalis ꝙtus: & inobedientia est gñale pn̄m. Et sic sumit. b. Amb. qn̄ dicit q̄ pn̄m est inobedientia mādator̄ dei. Si aūt accipiat obediētia ꝓprie ꝑm q̄ respicit ꝑ intentionē formalē rōne ꝓcepti: sic erit virt⁹ spālis & ꝑm hoc ad obedientiā requirit̄ q̄ impleat qs actū iustitiæ vel alterius ꝙtutis intēdēs implere ꝓceptū. & ad inobediētiā spāle pn̄m ei ꝓriū regrerē q̄ actua liter cōtēnat ꝓcepti. Nihil em̄ ꝓhibet duas spāles rōnes ad ꝙs duæ spāles ꝙtutes respiciunt in vno & eodē materiali obiecto, i. actu cōcurrere. Sicut miles defendens castrū regis implet opus fortitudinis: nō refugiēs mortis ꝑcula ꝓpter bonū op⁹ iustitię debitū seruitiū dn̄o suo reddēs. Sic & rō ꝓcepti quā attendit obediētia ꝓcurrit cū actib⁹ duarum virtutū. Nō est tn̄ de oib⁹ ꝙtutū actib⁹: qa nō oēs actus virtutū sunt in ꝓcepto: & q̄dā alia cadūt sub ꝓcepto q̄ ad nulla aliā virtutē ptinēt: vt patet in his q̄ nō sunt mala nisi qa ꝓhibita. Qđ aūt sit virtus spālis, ꝓbat sic ꝑm. b. Tho. vbi ū. Oia opa bona q̄ habēt spālē rōnem laudis: hñt spālē rōtia ē virtutis. Hoc em̄ cōpetit ꝙtuti vt opus ei⁹ reddat bonū tus spet vt patet ꝑ diffinitionē ei⁹. Obedire aūt ꝓpriorib⁹ debitum cialis. est ꝑm ordinē datū diuinit⁹ q̄ statuit inferiora subiici & regi ꝑ supiora. vñ & ꝓpās est bonū: cū bonū cōsistat in specie mo & ordine ꝑm Aug. in lib. de natu. bo. Cū aūt inferiores superioribus⁹ multa debeāt exhibere: inter cætera hæc est vnū spāle q̄ tenēt ei⁹ ꝓceptis obedire. & sic patet q̄ obediētia est spālis virt⁹: & ei⁹ spāle obiectū est ꝓceptū tacitū vl' expressum. Volūtas em̄ sup̄ioris quocūq; mō innotescat: est quoddā ꝓceptum tacitū: & tanto videtur obedientia promptior: quāto ꝓceptū expressum obediendo prævenit voluntate superioris intellecta. Fit aūt mediū inter superfluū & diminutū: ita vt accipiat diminutū cū nō obediat: superfluū cū obediat cui nō debet vel in qb⁹ nō debet. Vñ Greg. xj. q. iij. qđ ergo mirū. dicit q̄ per obedientiam nunq̄ debet malū fieri: & vere bonū qđ agit̄ per obediētiā q̄cq; intermitti. qđ intelligit ꝑm bea. Tho. de bono ad qđ quis non tenetur ex necessitate facere. Nam illud bonū ad qđ te net facere ex necessitate nullo modo debet ꝓ obedientiam omittī: vt diligere deum: seruare mādata eius: & hmōi.

Obediē tia ē duplex.

Obediē tię diffinitio,

§.I. DE EXCELLENTIA OBEDIEN

tię & diffinitione ei⁹. Sic aūt diffinit ꝑm Guil'. Obedientia est obtēperantia ꝑm regulā sacrę scripturę: maioribꝰ qbuscūq; debita. vel sic. Obedientia est spōtanea & rōnalis proprię voluntatis abnegatio. De excellētia dic̄ Greg. viij. q. i. sciendū. Sciendū summopere est q̄ obediētia sola fidei meritū possidet sine q̄ qsq; infidelis esse ꝙuincit. etiā si fidē vere tenere. Et in vlti. moral'. dicit q̄ cuīas ꝙtutes mēti insertas custodit. qđ intelligit inquātū actꝰ ꝙtutū opat obedientia causaliter vel dispositiue ad ipsaꝝ gñationē & cōseruationē: qa ad obediētiā ꝓtinēt oēs actꝰ ꝙtutū, put sunt in ꝓcepto. Notādū tn̄ sc'm. b. Tho. vbi. ū. q̄ obediē tia est excellentissima ꝙtutū moraliū: sed theologice ea ex tia iter cellētiores sunt. Et rō est: qa sicut pn̄m cōsistit in hoc q̄ hō ꝙtutes cōtēpto deo bonis mutabilib⁹ inhęret. ita meritū virtuosi moralis cōsistit in ꝑtiū in ꝓ q̄ cōtēptis bonis creatis deo inhęret. Finis aūt potior est his q̄ ad finē sunt: sicut sanitas potior est medicina. Si g̃ bona creata cōtēnant, ꝓpter hoc vt deo inhęreat maior est virtutis laus ex eo q̄ deo inhęret q̄ ex ꝓ se inhęret. s. theologicæ sunt potiores ꝙtutib⁹ moralibus: qbus aliq̄d terrenū contēnit vt inhæreatur virtuti morali. aut tāto aliqua excellētior quāto magis illā ꝓtēnit vt deo inhęreat. Quia ergo inter bona tpalia & bona aiæ ꝑcipuē est voluntas inquātū volūtarie hō alijs bonis vtitur: ideo obedientia q̄ ꝓpter deū cōtēnit ꝓpria voluntas est excellētior moralib⁹ alijs qbus cōtēnunt alia bona cr̄ atur tpa-

Obediē tia diffinitio.

per. l. ſpff. de iure. imu.

Obediē

Universidad de Deusto
BibliotecA

lia: voluptates: & hmōi. Et q̄uis dicat Gre. viij. q.j. sciendū ꝙ obedientia aliqñ si de suo aliq̄d habet: nulla est, aliqñ si de suo aliq̄d non habeat minima est. Et exēplificat in prio de ꝓsperis ꝙ̄ apperunt, in scō de aduersis q̄ horrent. verū est scd'm. b. Tho. quātū ad id q̄d appareat exterius: ga si in ꝓsperis cū ꝓ se apperant videt in hmōi quis agere nō propter preceptū: sed solū ꝓpter adimplendum veile suū: & si sic esset nō esset vera obedientia: sed scd'm iudiciū dei q cor da rimat: nō semp est sicut apparet. Nam pōt cōtingere ꝙ illud q̄d erat desideratū fiat cū bona dispositione ratione p̄cepti. Et ecōtra q̄d erat scd'm se molestū assumāt ratione obedientiæ voluntariæ. & sic nō minuit meritū eius.

§.II. DE CONDITIONIBVS SEV

de septē gradib⁹ obediē tię.

gradib⁹ obediētiæ scd'm Guil. in sum. ꝙ tu. Bern. tāgit. vij. gradus obedientię. Primus est libenter obedire sine cōtradditione. Io. iiij. ait Christ⁹ Meus cibus est vt faciā voluntatem ei⁹ q misit me. Et ait Saulus Act. ix. Dñe q̄d me vis facere? Bern. Qui occulte fatagit vt q̄d' vult ipse hoc prelat⁹ velit ipse se seducit si forte sibi quasi de obedictia blandia

Pō. xvij tur. Scd's est sine discussiōe obedire. ꝑs. In auditu auris obe diuit mihi. Deut. xiij. Q̄d' p̄cipio tibi hoc tantū facito: nec addas quicq̄ nec minuas. Ber. Post p̄cipientis imperium videmus facere multas questiōes quas sæpius ingemināt. vñ hoc venit: qs hoc inuenit cōsiliū: murmuratio: excusatio: simulatio: impossibilitas: aduocatio amicorum. idem. Perfecta obedientia maxime in incipiente est indiscreta. i. non discernit q vel quare p̄cipiat. Sancti patres multū exercitabant discipulos in hac simplicitate, vt patet in vitis patrum. Tertius gradus obedire hilariter sine contristatione Eccli. xxxv. In oi dato hilarē fac vultū tuū. Ber. Sereniras in vultu: dulcedo in sermonibus multum colorāt obediētiam obsequētis. Obedictes cū tristitia similes sunt Simoni Cyreneo portāti crucē inuite. Eccli. xxxiij. Præcordia fatui quasi rota currus. Talis rota nō solū murmurat per defectum vnctiōis: sed etiā vna ante aliā nō vult moueri. Sic tales nolūt obedire nisi & alij faciant. Quartus est velociter sine tardatione. Cāt. v, dr. Man⁹ tornatiles q̄ velociter

Exēpla obediē tię. mouent. Exēplo Iacobi & Ioannis q vocati a Christo statim relictis retibus & p̄e secuti sūt eū. ¶ Mat. iiij. Et Zacheus festinās descendit. Lu. xix. Exēplū de eo q dimisit literā imperfectā vt iret vocat⁹ ab abbate. Prouer. xxij. Vidisti hominē velocē in ope suo corā regib⁹? stabit. Quintus est viriliter sine defectione. Exēplo Christi q factus est obediēs vsq̄ ad mortē crucis. & Ber. Misisti manū tuā ad fortia agēdum. Est instanter & constanter. obediendū est integraliter sine diminutione. Tob. v. Oia q̄ p̄cepisti mihi p̄ facta, la. ij. Qui ostēdit in vno factus est oim reus. Sextus est humiliter sine elatione. Luc. xvij. Cū feceritis oia q̄ p̄cepta sunt vobis dicite: serui inutiles sum⁹. Vel sextus est rōnabiliter obedire sine offensione. Act. v. Obedire oportet deo magis q̄ hoi bus. Aug. Sicut in ptātibus hūanæ societatis maior ptās minori ad obediēdū præponit: ita de⁹ oib⁹. di. viij. q̄ ꝯmores. &. xj. q. iij. si dñs. & c. Iulian⁹. Septimus est obedire p̄cuerantr sine cessatione. j. Cor. ix. Sic currite vt comprehendatis. Greg. Incassum bonū agit si ante vitæ terminū deseratur. de pœ. dist. iij. incassum. Hi septē gradus sunt illius scalę quam vidit Iacob. Gen. xxviij. Scala obedientia est cui⁹ latera abnūtiatio propriꝝ sensus & ꝓprie voluntatis. Tria de ea dicūtur. Primum est ꝙ erecta a terra vsq̄ ad cœlum. & significat rectitudo intentionis. Scd'm ꝙ angeli ascendebant & descendebant p eā secūdū ꝙ angelic⁹ status est cōuersationis. Tertiū ꝙ dns erat innixus scalæ & signat ꝙ p eā tanq̄ per viam perfectam subito ascendit ad gloriam visionis supernæ.

§.III. DE INCITAMENTIS SEV

inductiuis ad obediētiā quę sunt, Ratio naturalis. Creatura vniuersalis. Scriptura diuinalis. Etvtilitas plurimalis. Quātum ad primum nota ꝙ sicut actiones naturales rerum naturalium procedunt ex potentijs naturalibus: ita etiam operationes hūanę procedūt ex voluntate humana. Oportuit autem in reb⁹ naturalibus vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones p excellētiā ꝟtutis naturalis collatæ diuinitus. Sic etiā oportet in reb⁹ hūanis ꝙ superiores moueāt in feriores p suā voluntatē ex mādatis diuinit⁹ ordinatis mouere aūt p imperiū & voluntatē est p̄cipere. Et ideo sicut ex ipso ordine naturali diuinit⁹ instituto iferiora necesse habent in rebus naturalibus subijci monitioni superiorū. Ita etiā in reb⁹ humanis ex p̄cepto naturali & diuino tenent̄ i feriores suis supiorib⁹ subijci ꝝ Tho. Quantū ad scd'm

Omnis creatura obedit legi sibi datę. s. a deo, iuxta illud Pō. Præ oīs creatura obedit legi sibi datę. s. a deo, iuxta illud Pō. Præceptū posuit & non p̄teribit. Præcepit em̄ soli vt pagat cursum suum dietim de oriente in occidētē: & nunq̄ ꝟ oīnō sit nisi q̄n tpe losue stetit firm⁹ in cœlo & ꝟ sibi p̄cipiente deo. Præcepit mari vt nō egrediatur terminos suos. Terræ vt ꝓducat fructus & facit. Mat. viij. Venti & mare obediūt ei. dixerunt q̄dā de christo q̄n imperās fecit tranquillitatem. Amb. Nō mediocris pudor est imperio dei īsensibilia elemēta parere & hoies non obedire. Quātū ad tertium. Heb. vlti. Obedite ꝓpositis vr̄is & subiacete eis, ipsi em̄ perui gilant quasi rationem ꝓ aīabus vr̄is reddituri &c. j. Reg. xv. Melior est obedientia q̄ victima. ad Ro. xiij. Ois aīa ptātibus sublimioribus subdita sit &c. Exemplo Abrę q obediuit exeundo de terra sua & circuncidendo sei p̄m & imolando filiū. & ex ꝟ summe laudat. Exēplo Christi de quo Luc. ij. Erat subdit⁹ illis. Greg. Quid ꝙ mirū si p̄tōr hō obedientię se in p̄nūs brævitate vitæ subijciat. q̄n hanc q obedītes remunerat nō relict. xj. q. iij. qd ꝙ. Exēpla multa habes in vitis patrū. Quātū ad quartū multiplex est fruct⁹ eius. Multi sunt fructus obedientię ꝝ Guil. in sum. ꝟtu. Primus: ga facit hoiem dei amicū. Io. xv. Vos amici mei estis si feceritis q̄ p̄cipio vobis. Scd's: ga facit Christi amicū & cōsanguineum. Mat. xij. Qui fecerit voluntatem patris mei q in cœlis est: ipse meus frater soror & mater est. Tertius ga facit mētē deo hospitiū. Maria em̄ obediente voci angeli dei filiui vterū ei⁹ intrauit. Aug. O humilis obedictia q̄ dū fidē dedit cœli opificē incorpauit. Vñ & Christ⁹ hospitabat̄ sæpe in Bethania q̄ interpret̄ domus obedictię: & i domo Simonis q interpret̄ obediēs. Quart⁹ ga hoiem exaltat ad excellentissimū statū in p̄nti & in futuro. Deut. xxviij. Si audieris vocē dñi dei tui faciet te excelsiorē cunctis gentibus. In p̄nti p fāmā & miracula. Simon q interpretatur obediens christo iubenti obediens ambulabat sup aquas. Mat. xiiij. Et maur⁹ ad capiendū placitū. vt narrat Greg. & cōprehendit Simon obedīdo christo piscīū multitudinē copiosam Luc. v. In futuro exaltat. ad Phil. ij. de christo dr̄. Factus obediens &c., ꝓpter q̄d & deus exaltauit illū &c. Et in vitis pa. Vidit q̄dā. iij. ordines i cœlo. s. infirmor⁹ in patiētia seruiē tiū in charitate: solitarior⁹ i deuotiōe: & obediētiū p̄r spūali. & istū vltimū supiorē vidit. Quint⁹ facit oīones exaudiri. Greg. Si obedierim⁹ ꝓpositis nr̄is obediet de⁹ oīonibus nr̄is. Sextus facit a piculis liberari. Sap. xiij. Exiguo ligno. s. naui obedientię credūt hoies aias suas: & trāseuntes mare p ratē sunt liberati. Septimus facit de hostibus triumphare. Preuer. xxj. Vir obediens loq̄tur victorias. Post q̄ Adā dimisit obedientiā suā inferius. i. subdita rebellionis signa oñdit supiori suo. vt patet Gen. iij. Ostauus facit hoies ornare. In huius figurā legit ꝙ amici Iob obtulerunt ei inaurem vnā ex mādato dei. Iob vlti. & significat obedientiam scd'm Greg. q̄ ornat aīam sicut inauris corp⁹. Nonus ponit se in alijs cū qb⁹ viuit in pace. Esa. xl viij. Vtinā attendisses ad madata mea: fuisset vtiq̄ quasi flumē pax tua. In hui⁹ figurā legit. ij. Mach. xiij. q̄ si luerit terra oīb⁹ diebus Simonis q interpret̄ obediens. Decim⁹ dat dñium oim. Nā obedienti obediunt creaturę. De creatura legitur losue. x. Non fuit postea tam longa dies obediente deo voci hois. i. losue q hoc postulauerat. De creaturis in vitis pa. & sāct⁹ habes multa exempla. Vndecim⁹ benedictiōē dei inducit Deut. ij. Propono tibi benedictiones si obedieris mandatis dei: & ita bñdictus eris in agro &c. Duodecim⁹ facit hoiem dignum plationē. Vñ & dñs Simonē cæteris p̄fecit. j. Macha. ij. Simon scio ꝙ vir cōsilij est: ip̄m audite semp: & ipse erit vobis p̄r. quisq̄ præesse nō audeat qui sub esse nō didicit. Decimus tertius ad glōriam perducit. Mat. xix. Si vis ad vītā ingredi: serua mandata dei. vñ & primis parentib⁹ datū est p̄ceptum vt p excercitiū obedientię magis q̄ alteri⁹ ꝟtutis acq̄reret regnū. Greg. Nec em̄ mala arbor in paradiso extitit &c. xj. q. iij. quid ꝙ. In q̄bus ꝙ debeat qs obedire suis superioribus: & in qb⁹ nō teneat: & de vitio inobediētię sibi p̄rio. habes in. ij. pte. ti. iij. c. ij. & in. iij. pte. ti. xvj. c. j. §. ix. Et no. ꝙ in oib⁹ simpl'r ip̄ obedīdū est deo & in his q̄ sunt p̄ceptа: qa i ip̄is pt dilp̄fare ip̄e sol⁹: sed nō hō. Exo. xxiij. Oia q̄ locutus est dñs faciem⁹ et rimusq̄ obedientes deo regnatori vniuersę trę suę. Ad oia q̄ iusserit sine dubio obtē perandū

Per obedientiā oīonē exaudiri.

perandū est. di. viij. q. ij mores. Nec tūc. i. cōtra virtutē. ga fm. b. Tho. ij. ij. vbi. 6. Sicut deus nihil opat contra naturā sec'm ꝟ natura vniuersitatis q; rei q̄d' i ea dns opat ñ aliqñ cōtra solitū cursum naturæ vt i oīb⁹ miraculosis ita deus nihil pōt p̄cipere ꝯ virtutē: qa in ꝟ principali ꝟ stitit ꝟtus & rectitudo voluntatis hūanæ ꝙ dei voluntati cōformet & ei⁹ sequat imperiū. q̄uis sit ꝯ cōsuetū ꝟtutis modū. Et sic non fuit ꝯ iustitiā p̄ceptū Abrę factū ꝙ filiū innocētē occideret: qa deus ē auctor vitæ & mortis. Nec ꝯ castitatē p̄ceptū factū Osee. vt adulterā acciperet: qa deus est ordinator gubernatiōis hūanę: & ille est debit⁹ modus vtēdi mulierib⁹ quē deus instituit. Et in hmōi obediēdo nō peccauerūt sed hō homini ꝯ mandata dei obedire nō debet. xj. q. iij. si dñs.

Tit. iiij. cap. ij. Huic virtuti opponitur inobediētia. de qua. ē. in. ij. parte.

¶ De gratia prout est iustitiæ para. Capitulum. XII.

RATIA MVLTIPLICITER accipit. vt notat Arch. j. q. j. gra. Nūe ergo accipit ꝟ tus spālis pars iustitię. s. potentialis: quā Tull⁹ sic diffinit. Gra est i qua amicitiarū & officiorū alteri⁹ memoria & remunerādi voluntas cōtinetur. Ad hāc inuitat aps dicēs, grati estote. Q̄d' autē sit virtus spālis distincta a cæteris hic declarat. b. Tho. ij. ij. q. cvj. ar. j. fm diuersas cās ex quib⁹ aliquid debetur necesse est diuersificari rōnē debiti reddēdi: ita tū ꝙ semp in maiori id q̄d' est minus cōtinet. In deo aūt primo & principal'r inuenit causa debiti eo ꝙ ipse primū principiū est oim bonoꝝ nr̄ōrū. Scd'ario aūt in patre vt est ꝓximū nr̄æ generatiōis & disciplinę principiū. Tertio aūt in ꝓsona q̄ dignitate prę cellit ex qua cōa bñficia procedūt. Quarto aūt aliquo bñ factore a quo aliqua particularia & priuata bñficia percepimus pro quibus particulariter ei obligamur. Quia ergo nō quicq̄ debemus deo vel p̄ri vel ꝓsonę in dignitate p̄cellēti: debem⁹ bñfactori a quo aliq̄d' ꝑticulare bñficiū recepimus: inde est ꝙ post religionē qua debitū cultū deo impēdimus: & pietatē qua colimus parētes: & obseruātiā qua colimus ꝓsonas in dignitate excellētes q̄ includit obdictiā: est alia virtus spālis q dr̄ gra seu gratitudo q̄ beneficentibus gram recōpēsat: & p hoc distinguit a p̄missis ꝟtutibus sicut q̄libet posterior⁹ distinguit a priori quasi ab eo deficiēs. Q̄uis aūt retributio ptineat ad iustitiam cōmutatiū. hoc tñ est q̄n attēdit retributio proportionalis fm debitū legale. puta si pacto firmet: vt tantū, p tāto retribuat vt in mutuo & in alijs ꝟctibus. Sed ad virtutē gr̄ę seu gratitudinis ptinet retributio q̄ fit non ex debito legali sed ex solo debito honestatis: quā. s. aliquis sponte facit vñ gratitudo est min⁹ grata si fit coacta. vt dicit Sen. in lib. de bñfi. Et Aug. dicit ꝙ ea sunt i nr̄is officijs gratiora q̄ cū non debeant: humanitatis tñ gra impēdim⁹. Et qa vera amicitia supra virtutē fundat: hinc est ꝙ quicquid est virtuti ꝯriū i amico: est amicitię impediti uū: & quicquid ē ꝟtuosum est amicitiæ, puocatiuū. tō fm hoc p recōpēsationē bñficioꝝ amicitia cōseruat: & tñ ex hoc nō tollit ḡn recōpēsatio bñficioꝝ specialr ad virtutē gratitudinis pertineat. Quia ꝙ deus summus bñfactor nr̄ immo oia ꝟona q̄ habem⁹ siue naturalia siue gratuita siue fortunę sunt eius beneficia. vñ aps. j. Cor. iiij. Quid habes q̄d' non accepisti. s. a deo. q. d. nihil. Iō permaxie debem⁹ eē grati deo & gras agere de bñficijs suis nobis collatis. Si aūt quęrat. Quis magis teneat ad gratias reddēdas deo: innocens an pœnitens? Rñdet. b. Tho. ij. ij. q. cvj. ar. ij. ꝙ aliquo mō tenet magis innocens & aliquo modo magis pœnitēs. Pro cuius declaratione dicit idē ꝙ actio grāe: in accipiēte respicit gram dantis. vñ vbi est maior gra ex pte dantis ibi requir⁹ maior gratię actio ex pte recipientis. Gra aūt est id q̄d' gratis datur. Vñ dupl'r pōt esse ex parte dantis maior gra. Vno mō ex quātitate dati & hoc mō innocēs tenet ad maiores gratię actiōes: qa maius donū ei dat a deo. i. magis cōtinuatū cæteris paribus: absolute loquēdo. Et fm hoc dicit Aug. in lib. ꝓsel. Quis hoim suam cogitans infirmitatē: audet vtribus suis tribuere castitatē aut innocētiā suā vt minus amet te quasi minus fuerit ei necessaria mia tua donās p tā conuersis ad te? & subdit postea: & ideo tantūdē immo amplius te diligat: quia p quē me videt tātis meis lāguoribus exui: p eū se videt tātis pt̄ōꝝ languoribus nō implicari. Itē qa quāto gratuitū bñficiū est magis cōtinuatū tāto maior p eo debet gratię actio: sed in innocēte magis cōtinuat bñficiū diuinę gr̄ę ꝙ̄ in pœnitente. vñ Aug. in eo. Gr̄e tuæ deputo & miꝝ tuę ꝙ pctā mea tam ꝯ glaciē soluisti. Gr̄ę tuę deputo ꝙ quęcūq; non feci mala. q̄d em̄ est q̄d' facere non potui⁹? Et oia mihi dimissa esse fateor & q̄ mea spōte feci mala: & q̄ te duce nō feci. Alio mō pōt dici maior gra: qa magis dat gratis & fm hoc magis tenētur ad gratię actiones pœnitētes ꝙ̄ innocētes: qa eis magis dat gratis illud q̄d' sibi datur a deo. Cum em̄ esset dignus pœna datur gra: & sic licet illud donū q̄d' datur innocēti absolute: cōsideratū sit maius ꝙ̄ donū q̄d' dat pœnitēti: est tñ maius datū pœnitēti in cōparatiōe ad ip̄m. Sic etiā paruū donū datū pauperi est maius ꝙ̄ diuiti magnum. Et quia actus circa singularia. & in his quæ agēda sunt magis cōsiderat quod est hic vel nūc tale ꝙ̄ quod est simpl'r tale. vt dicit ph̄s. in. Ethi. ergo &c. De volūtario & iuolūtario. vñ & Christ⁹ Luc. vij. dicit. Cui pl⁹ dimittit⁹ plus diligit. & eadē rōne plus tenet ad gratiarū actionem. Et nota ꝙ ait Amb. Facili⁹ inuenit q̄ innocētia seruauerit ꝙ̄ qui digne egerit pnām pctī. de pœni. di. j. sūt q arbitrāt.

§.I. INVITANT AVTEM NOS AD

gratiarū actiones erga deū ꝯ fm illud q̄d' dixit pharise⁹ orās i tēplo: licet nō recto aio. Deus gras ago tibi. Lu. xviij. Tria ad

Tria ad quę gratitudinem rōnabiliter inuitant.

¶ Primo, multitudo sacrarū scripturarum.
¶ Scd'o plenitudo cōctarum creaturarum.
¶ Tertio temporis aptitudo pleni gratiarum.

Quantum ad primū frequēter in scripturis admonemur ad agēdū gras. vt illud. j. Thessal'. v. In oibus gratias agite. et ad Col'. iij. Omne quodcūq; facitis aut i verbo aut i opere oia in nomine dñi nr̄i Iesu christi facite gras agentes deo & p̄ri. & Tob. iij. Omi tpe bñdic deū. ad Ephe. v. Gras agentes semp ꝙ oib⁹. Et Pō. xxxiij. Bñdicā dñm in oi tpe semp Deo est laus eius i ore meo. In dño laudabit⁹ aīa mea. Debem⁹ em̄ regrari deo regrari: ope ore & corde. Et quātū ad primū dicit Bō. tūdum dicā dnm i oi tpe. Sicut em̄ de⁹ maledicit malis factis hoim ore corde & negat̄ lic & bōis factis bñdicit & ꝟlitet. vñ Hiero. dicit. de & Quoties vincimur vitijs atq; pctis toties deū negamus. Et opere. quoties aliquid boni agimus toties deū ꝟfitemur. xj. q. iij. nolite. Oi igit tpe dñm bñdicimus & gratitudine ad eum vtimur: cū oi tpe bñ opamur. In oi tpe. s. pueritię: a dolescētiæ: iuuentutis & senectutis. In oi tpe. s. die ac nocte. In oi tpe. s. aduersitatis & prosperitatis. ne sit de nūero illoꝝ qui solū laudāt tpe prosperitatis, de qb⁹ dr̄ in Pō. xl viij. Cōfitebit⁹ tibi cū bñfeceris ei. Scd'o ore debemus deo regrari benedicere & laudare. scd'm illud psal. Semp laus eius in ore meo. Propterea em̄ dedit deus hoi inter cętera aīalia loq̄lā vt non solū corde sed & ore ip̄m laudet. scd'm illud Eccl'i. Dñs dedit mihi linguā eruditā: & in ip̄a laudabo deum. Hinc & Aug. ad Aurelū. Quid meli⁹ aio geram⁹ & ore promamus & calamo exprimamus q̄ deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri leuius, nec intelligi grandius. nec agi fructuosi⁹ pōt. Sed & de ꝟgine gl̄iosa legit ꝙ vocata a quo ꝙ̄ sp deo gras rādebat ne vel illa paruula mora rndendi a laude dei cessaret. Corde pmaxime laudandus & bñdicendus est deus. Et hoc est ꝙ dicit Pō. In domino laudabitur aīa mea. Laudabit. i. laudib⁹ occupabit. quod nō est aliud q̄ ipsa dei bñficia cogitare & recognoscēdo ip̄m bñfactorē amare. quō ageli & ſcti corpe exuti deū laudāt. fm illud Apo. xix. Laudē dicite deo nr̄o oēs ſcti ei⁹ q timetis deum pusilli & magni. Scd'm q̄d' inuitat ad regratiandū deo est vniuersalitas creaturarū & hoc tripl'r. Primo quidē. qa cū oia fecerit de⁹ ꝓpter hoiem, vt dicit Aug. u. q̄libet creatura est quoddā bñficiū hoi collatū: vt inuitet eū ad regratiandū ipsi de tali beneficio. Scd'o pulchritudo & virt⁹ ipsarū creaturarū & ordo eis dat⁹ a deo in op⁹ suis quē seruant sine defectu q̄si p hoc cognoscentes bñficiū & deū suo mō laudātes. fm illud. Bñdicite oia opa dñi dño: laudate & superexalt. eū i sę. Dan. iij. Et laudate do. de cœl'. &c. Pō. cxl viij. Laudāt aūt & benedicūt irrationabilia deū eodem modo quo dr̄ i ꝓuer. vulgari. lopa loda el maistro. qa pulchritudo alicuius picturæ: scripturæ vel sculpturæ manifestat sapientiā artificis vñ laudāt. Tertio inuitant creaturæ ad regratiandū deo: qa omnes exceptis angelis sunt inferiores nobis. Et cū deus potuerit nos facere vilissimas creaturas nobilissimas fecit. Et ad hoc facit q̄d' legit in Vitis patrū qa cōgregatis q̄dā vice multis pr̄ib⁹ ad colloquēdū de deo dixit vn⁹ magnæ vitę. Bñdict⁹ de⁹ q fecit tot innumeras & mirabiles creaturas e qbus nulla est q̄ me nō doceat deum

Universidad de Deusto
Biblioteca

laudare & regratiari. Quo dicto surrexit qdã min⁹ expert⁹ interrogãs eũ & dicens. Q̃o re docet laudare deum busoc? Et rñdit ille, multũ quidẽ & multipl̃r. Nã cũ intueor illud aial ita horribile in aspectu veneno plenũ corpe turgidũ sup pectus gradiẽs sup terrã oculis trãseũntis &c. considero deũ me potuisse talẽ cũ eo facere, fecit aũt rõnalẽ creaturã me & sui capacẽ, p̃stat mihi occasionẽ multam deo regratiãdi. Tertiũ qđ inuitat ad gr̃aꝝ actionẽ est qualitas tpis. dr̃ em tps noui testamẽti tps gr̃ę: ga supabũdauit multiplex gr̃a humano gñi collata posit christi aduẽtũ. Et iõ multiplicatis beneficijs multiplicandæ sunt & gr̃aꝝ actiones, vnde apl's.ij.ad Cor.vj. Hortamur vos ne in vacuũ gratiam dei recipiatis, In vacuũ recipit & frustra gr̃am, i. sua bñficia q ea nõ recognoscit: nõ laudat: nõ ea exercet in multiplicando. Et sic nõ solum demeret alia sibi dari: sed & collata sibi auferri. ſm illud Greg. Priuilegiũ meret amittere q̃ concessa abutit ptãte. xj.q.iij. priuilegiũ, ecõtrario dr̃ Eccl's.j. Ad locũ vñ exeũt flumina reuertũt vt iterũ fluant. Flumina s. gr̃arũ de mari oia exeũt. f. diuinæ largitatis. Et si non reuertant ad ip̃m mare vñ exeũt. i. p recognitionẽ bñficiorꝝ & gratiarũ actionẽ exiccant & aq̃ gr̃ę priuant: sed si redeũt ad mare. i. ad deũ regratiãdo vel recognoscendo ab ipo ab eo recipiũt illuxũ aliarũ gratiarũ seu bñficiorꝝ. Et cũ opus istud. s. ad gratiarũ actiones sit exercitiũ supnę patrię, sec'm illud Esa. lj. Gaudiũ & lętitia inueniet⁹ ea gratiarũ actio & vox laudis. quãto qs copiosi'⁹ & p̃fecti⁹ se exercet⁹ gratiarũ actiõe: tãto magis appropiquat statui beatorꝝ. Pẽ. xlix. Sacrificiũ laudis honorificauit me. Vñ & de supna Hierusalẽ dicit Tob. xiij. q̃ p vicos ei⁹ catabik alla. qđ interpretat laudate dñm. Oẽs hoies in tribulatiõibus vl tẽtationibus positi euadunt illęsi aia & corpore laudando deũ: sicut in figurã hr̃ de Anania Azaria & Misaele missis in fornacem ignis ardẽtis laudãtibus deũ & bñdicẽtib⁹. illos oino non tetigit ignis: nec cõtristauit: nec q̃dã molestiæ intulit. Sed angelus dñi descendens in fornacẽ cõfortauit eos. Dañ. iij.

Qualitas tẽporis induc it nos ad gr̃arũ actiones.

§. II. DE QVIBVS BENEFICIIS

sit deo regratiãdũ. dicit decre. Cũ creatura nõ habeat qd p meritis rndeat creatori celebrationẽ missarum ptinuet aut procuret. ideo inquit Pẽ. cxv. Quid retribuã dño pro oib⁹ quę re. mihi? q.d. Tot & tanta sunt quę recepi q̃ retribuere vel recõpẽsare nõ valeo: sed nec ipse exigit equiualens sed qđ ẽ nobis possibile. Signãter aũt dicit propha. Retribuit nõ concessit: quasi p̃supponẽdo nos aliquid prius fecisse dño vel dedisse vñ retribuit. Sed quid dño deo. nos tribuimus vel fecimus vñ sua bñficia largiret? Certe nihil nisi mala & pcã: cũ quibus etiã nascimur. In hoc apparet magna dei bonitas & benignitas erga nos: q̃a cum ei tribuerimus & fecerimus mala ipe pro malis retribuit bona. s. bñfi de trib⁹ cia sua. Et vt notat Guil. in sum. virtu. Tria gña bñficio rum retribuit nobis dñs. Prio generalia. Sec'o spãlia. Ter rũ gñi tio singularia. De primis. s. generalibus dicit Bern. Agam⁹ bus pro fratres gratias factori nostro: redemptori nostro & remu qb⁹ gra neratori nostro. Primũ qđ nobis p̃stitit: qđ nosipsi sumus. Adiecit ẽt vñ subsisteremus qui iã eramus. Faciamus bemus. ingt hoiem ad imaginẽ &c. Et paulo post. Vt p̃sit piscibus maris & volatilib⁹ cœli & bestijs terrę. Gen. j. Iam tertium opus tuæ redẽptionis attẽde. Idẽ fecit te deus tuus. fecit tam multa pp te. factus est ipse tecũ caro vna. te quoq̃ facier se cũ ipm vnũ. Bñficia vero spãlia sunt tria. s. expectationis: iustificatiõis. & cõseruatiõis. Primũ ẽ bñficiũ expectatiõis

Degratitudie circa beneficiũ expectationis.

quo deus patiẽter pcãtores expectat ad pniam. Vñ Esa. xxx. Expectat vos dñs vt misereatur vr̃i. & iõ exaltabitur parcens vobis & Hiero. Moderatio dei ac pietas solũ nostrum reditũ quęrit ac nos cupit sua lõga bonitate saluari. diffin. xciij. diaconi. Et nota q̃ circa vnũqđq̃ horum beneficiorꝝ aliqua sunt attendenda vt cognoscatur magnitudo dei. Circa primum debet homo cogitare quoties meruerit vt tps pniæ sibi auferatur: quoties mortaliter peccauit hoc meruit: q̃a pcãtor indignus est vita cũ ingratus sit auctori vitę Iob. xxx. Qui vita ipsa putabantur indigni. Sec'o debet cogitare q̃ proximus fuerit q̃nq̃ amissioni vitæ seu dãnationi. Tãto em̃ misericordia eit gratior quãto pœna proximior est ad quã paratur. Si enim suspendẽdus iam laqueũ haberet in collo, maius beneficiũ reputaret si tunc liberaret. Vnde debet cogitare si q̃n fuit in periculo mortis dum in statu erat dãnationis. Et quo iuisset si in illo statu decessisset & quid promeruit apud deũ vt deus ei pepercerit. Prouerb. v. Funibus pcãtorꝝ suorꝝ p̃stringit impi⁹ qbus. s. suspẽdat in inferno. Vñ Ezechias. Tu autem eruisti animam meam vt non periret. Esa. xxxviij. Tertio debet cogitare q̃ pciosam rẽ deus ei cõmisit q̃n ips pnię ei dedit. Preciositas tpis ex hoc ppendit: q̃a in momẽto tpis põt hõ lucrari regnum ęternum. Et illis q̃ sunt in inferno plus valeret momẽtum tpis in quo ageret pniam q̃ tota massa auri qđ est in mũdo. vñ Senecã. nulla maior iactura q̃ tpis. Peccator aũt retã pciosa abusus est. vñ Iob. xxiij. Dedit ei deus locũ pniæ & ille abusus est eo in superbia. Quarto debet cogitare q̃ male meruisset vt res tã pciosa ei conferret. q̃ magnũ tpus sibi prius datũ in cõtumeliã ipsius dei ꝓcedentis expenderat Aug. Nõ est dignus dãdis q̃ nõ est grat⁹ datis. Quinto debet cogitare qualr sciebat eũ de⁹ esse vsurũ tãto bñficio. In hoc em̃ est cumulus diuinę mię: q̃ licet de⁹ sciuerit eum vsurũ tanto bñficio p magna parte in contumeliã dei nõ dimisit ꝓpter hoc dare illi. ad Rom. ij. An ignoras ga benignitas dei ad pniam te adducit. Circa sec'm bñficiũ. s. iustificationis deb et hõ cogitare. Primo a qbus vinculis deus liberauit eũ. Tot em̃ vinculis est pcãtor ligatus quot pctis est irretit⁹. & sunt adeo fortia ista vincula q̃ nec ẽt per mortẽ q̃n̄ p̃ soluunt. & sol⁹ de⁹ põt ea dirũpere seu soluere non aliqua creatura. Vñ nõ parũ debet esse grat⁹ deo is quẽ do minus ab hmõi vinculis qb⁹ captiuus ducebat ad infernũ liberauit. qđ in se recognoscẽs Pẽ. cxv. ait ad dñm. Dirupisti vincula mea &c. Sec'o debet cogitare quot & quãta ei deus dimisit. Pro quolibet em̃ mortali reus erat mortis ęternę. Si q̃s em̃ esset reus tpalis mortis q̃ momentanea est nonne p dimissione illius paratus esset illi seruire toto tẽpore vitę suę? Quid ergo bñfaciendũ est erga deũ p dimissione mortis ęternę, quę ẽt vni mortali debet. Aug. Cui dictum est, nauiga ne submergaris & dixit ulit. Cui dictũ est. Labora ne moriaris & piger fuit. Leuia iubet de⁹ vt i ęternum viuamus. & vt obediamus negligimus. Tertio debet cogitare ad quãtã dignitatẽ deus eũ elegit q̃n eũ iustificauit. Elegit em̃ eũ deus ad regnum ęternũ vñ apl's ad Ro. iij. Vt iustificati gratis gr̃a ipsius hęredes sim⁹ in spẽ vitę ęternę. Quarto debet cogitare in quali statu deus eum elegit. Hostis em̃ tunc erat dei & indignus ẽt pane exercens inimicitias pctis suis, vnde Deute. xxxij. inquit Moyses, Inuenit eum in terra deserta. i. in statu a gr̃a derelicto. In loco horroris scilicet meriti ętęrnę dãnationis. & vastę solitudinis i. magnę obscuritatis mẽtis in qua habitabãt varię ferę peccatorũ. Quinto debet cogitare quot domin⁹ reliq̃t. qb⁹ tale beneficiũ iustificatiõis nõ p̃stitit. i. mmo in pctis suis petire p̃misit. Pẽ. cxlvij. Nõ fecit taliter oi nationi & iudicia sua nõ manifestauit eis. Iudicia. s. ad iudicandũ se & discernẽdũ pcãta sua: & puniẽdũ q̃bus iudicęs hõ iustificaꝝ. Circa beneficiũ vero tertiũ cõseruatiõis ẽt attẽdenda sunt q̃nq̃. Et primo cõsiderãda est difficultas stãdi, quę apparet spãli ter in tribus. in Lucifero: parẽte primo: & Iuda Christi discipulo. Lucifer em̃ cũ esset maxima arbor in paradiso dei ad modicũ ventũ supbię in terrã corruit. Adã cũ ẽt absq̃ corruptione naturali iũ, ꝓpter cohabitationẽ vni⁹ mulieris paradisum amisit. Hiero. Si potuit mulier ejicere eum qui iam erat in paradiso: nõ est mirũ si eos impediat qui nõdũ in paradisum peruenerũt. Iudas Scarioth cum esset sub tanto pastore & magistro & inter tales fratres, occasiõe tamen modicæ administrationis cecidit & non adiecit vt resurgeret. Sec'o est intuẽda pugnæ cõtinuatas in qua sumus. Iob vij. Militia est vita hois super terrã. vbi alia trãslatio dicit. Tẽtatio est vita hois. Greg. Diabolus assidue tẽrat vt saltẽ tędio vincat. Mirari solẽt hoies cũ audiũt aliquẽ bonum cadere in pcãto cũ tñ cõtinue sit in pugna. Sed potius mirãdũ est si aliq̃n nõ cadat. Legit in Vitis patrum. q̃ quidam veniẽs ad abbatẽ Theodorũ dixit ei. Ecce talis frater reuersus est ad sęculum. quasi de hoc admirãs. Qui ille respõdit. In hoc nõ mireris. Sed si audieris q̃ pręualuit quis effugere de ore inimici: hoc admirare. Tertio est aduertenda propria infirmitas. Tanta est enim humana fragilitas vt ad sibilum vnius verbi deijciatur: ad aspectum seu erectionẽ oculi prosternat. vt patet i Dauid erga Bersabee. ij. Reg. xj. vñ Pẽ. xxxiij. Viæ eorũ tenebrę & lubricũ. nõ dicit vias q̃ quas imus esse lubricas: sed ipm lubricũ. Quarto est aspiciẽda impugnãtis astutia & ptãs. Iob. xlj. Nõ est ptãs super terrã q̃ ei cõparet. Habet em̃ ptãtẽ diabolus ordine naturæ super oẽm materiã elemẽtarẽ immutãdi & sup corpus hũanũ & potẽtias sensitiuas. Sed dei virtute coercẽt ne noceat quantum cuperet. De astutia eius dr̃ Gen. iij. Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ. Et Leo pa. in sermone. Peruigil ille hostis actioribus pulsat insidijs quos maxime nouit abstinere a pctis. Quinto ẽ considerãda periculorꝝ varietas. Tot em̃ sunt picula q̃ cũ qs vult vnũ effugere in aliud incidit. Sicut aliq̃n volẽs vitare accidiam incidit in leuitatẽ & vanã lætitiã. Et ecõtrario. Cupiens vitare vanã lętitiã incidit i accidiã. Et quęrẽs qs vitare gulã & voluptate incidit in indiscretionẽ & insensibilitatẽ. Et sub specie discretionis labit in vitiũ gulæ & dissolutiõis. Vñ Esa. xxiij. dr̃. Et erit q̃ fugiet a facie formidinis cadet in foueã. Et qui se explicauerit de fouea tenebit laqueo. Fugit quis a facie formidinis cum desiderãs diuinũ iudiciũ attenuat cõsciẽtiã & nimis aggrauãs pcãta sua ex formidine futuri iudicij incidit i foueã desperatiõis. Aliq̃n aũt egrediẽs de fouea despatiõis capit laqueo p̃sumptiõis. Bñ ergo dicere habet q̃ se videt a deo ꝓseruari. Quid retribuã dño &c.

Debemus de singulis bñfi cijs grati esse.

Debet tertio quilibet cõsiderare bñficia sibi collata singularia & de singulis gr̃as agere. Ber. Discę ad singula dona gratias agere. Diligẽter considera quæ tibi ponunt: vt nulla dei dona debita gratiarũ actiõe frustrent. Et prio ꝓsidera: q̃a tot sunt dei beneficia erga te quot vitæ momenta. Per cõtinuũ em̃ dei fluxũ hõ ꝓsistit & viuit. Vñ & Paulus allegãs dictũ cuiusdã phi in actibus apl'orũ. c. xvij. inqt. Genus em̃ cũ sumus dei in ipo viuimus mouemur & sumus. Sec'o est attẽdẽdũ ad opera singula naturalia interiora & exteriora: vt intelligere: velle: memorari: videre: ambulare & hmõi. q̃ oia a deo habemus. Vñ Plato. Deũ dico auctorẽ oim naturarũ lumẽ oim rationũ: finẽ oim actionum sine quo nulla natura subsistit: nulla rõ discernit: nulla actio expedit. De singulis igitur horũ vt magnis beneficijs debemus gr̃as agere. Tertio est inspiciendũ ad opera bona seu meritoria: quorũ oim principalis est ipse auctor. vñ Esa. c. xxvj. ad eũ ait. Oia opa nra operatus es in nobis. & Augu. Cũ coronat merita nostra remunerat opera sua: q̃a. s. ipe dedit virtutẽ bene operandi. Quarto etiã de bonis tẽporalibus: siue substãtiæ. siue famæ: siue potẽtię: siue dignitatis: gratias agere oportet: cũ dei bñficia sint. & vt ait saluator. Qui multũ collatũ est plus exigẽt ab eo. Multo magis agẽdæ sunt gratiæ deo de sacramentis: de doctrinarum documentis: & sanctorꝝ exẽplis & miraculis q̃ sunt magna occasio nobis proficiendi. Quinto etiam in flagellis deo est regratiandum. qđ Iob fecit dicens. Sicut dño placuit ita factũ est: sit nomẽ dñi bñdictũ. Iob. j. Sunt em̃ & ipa dei bñficia in salutem ordinata. Vñ dr̃. ij. Mach. vj. Etenim multo tempore non sinere pcãtoribus ex sentẽtia agere: sed statim vltionem adhibere: magni beneficij ĩdiciũ est. Quilibet igitur cum Pẽ. dicere potest. Quid retribuam dño &c.

Tria debet hõ considerare circa bñficia singularia

Dñs. istđ ori ginal'r recitat. Quinti. li. j. oronũ.

§. III. EXIGIT VIRTVS GRATI

Creaturis rõnalib⁹ debem⁹ ẽ de bemus.

tudinis vt non solũ deo sumus grati: & gr̃as referamus de suis bñficijs: corde: ore: & ope. s. recognoscẽdo: laudãdo & obsequẽdo: sed ẽt creaturis rõnalibus: a quibus recipimus varia bñficia. Et primo sanctis & angelis bonis a qbus regrati & cỹpimus cõtinue multa obsequia. ſm illud Pẽ. xc. Angelis suis mãdauit de te vt cu. te &c. Et eccl'ia canit. Hic est Michael archangelus qui pręstat Beneficia populo. Grati autem ad eos sumus: si afficiamur ad eos & assentiamus bonis incitamẽtis eoꝝ laudãdo & honorãdo eos: & aliquid boni: vt ieiunia & hmõi faciendo in honorẽ eoꝝ. Sec'o grati esse debem⁹ parẽtibus a qb⁹ post deũ ẽ prępua bñficia accepim⁹. s. essendi: nutriměti & documenti. vñ phs ait. Dijs magistris & parentibus non põt reddi equiualens. Recõpensandũ tñ est eis affectu & effectu in eo qđ fieri põt. salua tñ propria salute. hoc tñ magis spectat ad virtutem pietatis: de qua dictũ est. ẽ. Demũ vtendũ est gratiuudine erga quoscũq̃ no bis aliqua beneficia cõferẽtes. Et hoc siue sint in fœlicitate cõstituti & nõ indigẽtes: siue serui: siue suã vtilitatẽ i bñficijs intẽdentes: siue etiã male eius vtẽtes: mõ tñ quo declarabit. Vñ apls. j. Cor. vlti. In oibus gr̃as agentes. s. de bñficijs benefactoribus. Huius rõ est ſm Tho. ij. ij. q. cvj. ar. iij. qa effectus naturalr ad suã cãm cõuertit. vnde Diony. dicit j. c. de diui. no. q̃ deus cõuertit oia ad seipm tãq̃ causa oim. Semp em̃ oportet q̃ effectꝰ ordinet ad finẽ agẽtis. Manifestũ est aũt q̃ benefactor in quãtũ hmõi est cã beneficiati: & ideo naturalis ordo requirit vt ille q suscipit bñficiũ p gratiarũ recõpensationẽ conuertat ad bñfactorẽ ſm modum vtriusq̃. & sicut dictũ est de patre bñfactore cui inquãtum hmõi debet honor & reuerẽtia a filio: eo q̃ habet rõnẽ pricipij: sed p accidens debet ei subuẽtio vel sustẽtatio. si in digeat. Sic bñficiatus debet bñfactori honorẽ & reuerẽtiã: Tria te & cũ indigeret ſm q̃ pt debet ei subuenire. Vñ paup ingra nec bñfitus nõ est si faciat qđ põt. Sicut em̃ beneficiũ consistit magis in affectu q̃ in effectu: ita recõpensatio etiam beneficij factori magis in affectu cõsistit. Vñ pauper si opere recõpẽsare nõ & quę. põt benefactori: põt tñ recõpensare per gratiarũ actionẽ & laudẽ & veneratiõnẽ benefactori. hinc Senẽ. in. ij. de benefi. ait. Qui grate beneficiũ accipit primã eius pensationẽ soluit q̃ grate aũt ad nos bñficia q̃nerũt iudicemus effusis affectibus qđ nõ ipo tñ audiente. s. benefactore: sed vbiq̃ testemur. Et ſm hoc in fœlicitate quãtũcũq̃ cõstitutis põt recõpensari beneficium saltẽ eos honorãdo & laudando sec'm pḥm. viij. Ethi. & etiam alijs modis. vñ Sene. in. v. de bñfi. Multa sunt per quę quicquid debemus reddere & fœlicib⁹ possimus fidele cõsiliũ assidua conuersatione: sermo communis & sine adulatione iocundus, Indigẽtibus aũt recõpensandũ est bñficijs collatis ab eis per subuẽtionẽ si fieri põt: q̃a ẽt a seruo põt dñs beneficiũ suscipere debet tunc ei gratus esse. Nã vt ait Senẽ. in. ij. de bñfi. Quãdiu seruus pręstat qđ a seruo exigi solet ministerium est. vbi aũt plus q̃ a seruo necesse beneficiũ est: vbi enim in affectu amici trãsit: incipit vocari beneficiũ. Vñ & de quibusdã seruis legit suis dñis contulisse magna bñficia exponendo se periculis mortis. Et ſm hoc seruis vltra debitũ facientibus gr̃æ sunt agẽdę. Ad eũ ẽt qui beneficiũ cõtulit extra suã vtilitatẽ intendens gratũ seruo diuersimode tñ: q̃a vt dicit Senẽ. in. vij. de bñfi. multũ interest: virũ aliqs beneficiũ nobis det sua causa: an sua & nostra. Ille qui tot⁹ ad se expectat ex nobis prodest. q̃a aliter sibi prodesse nõ põt. & inde loco habẽd⁹ videt quo qui pecori suo pabulũ spargit. Si me i cõsortiũ admisit. si duos cogitauit: ingratus fum ẽt & iniustus vbi nõ gaudeo hoc illi, p̃fuisse qđ proderat mihi. Sume malignitatis est nõ vocare bñficiũ nisi qđ dãtẽ aliquo incõmodo afficit. Ad dãtes insup bñficia nõ eodẽ mõ quo debent sed cũ cõtumelia vl tristitia debet haberi gratitudo: etsi minus q̃ si debito modo p̃stitissent. Nam bont animi ẽ vt magis attẽdat quis ad bonũ qđ cõsideraꝝ cũ collatione beneficij q̃ ad malũ qđ reperit in mõdani. Si vero ille qui bñficiũ dedit mal⁹ est effectus: debet tñ sibi fieri recõpensatio. vt dicit Senẽ. ſm statum eius: vt. s. ad virtutẽ reducat si possibile est. Si aũt sit insanabilis, ꝓpter malitiã: tũc aliter est effect⁹ q̃ prius erat: & iõ nõ debet fieri recõpẽsatio beneficij sicut pri⁹. Et tñ quãtũ fieri põt salua honestate. memoria debet haberi p̃stiti beneficij ſm phm. ix. Ethi. Cum aũt recõpensatio beneficij pręcipue pẽdet ex affectu: eo modo debet fieri recõpẽsatio quo magis sit vtilis. si tñ p eius incuriã postea in dãnũ ipsius vertat: nõ imputat recõpẽsanti. Debet aũt beneficij recompẽsatio attẽdi: seu fieri magis ſm affectum beneficiantis q̃ ſm effectũ. vñ Senẽ. in li. j. de benefi. dicit. Nonnunq̃ magis nos obligat q̃ dedit parua magnifice q̃ qui exiguũ tribuit: sed nõ libenter. Pro cuius Recõpẽ declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. cvj. ar. v. q̃ recõpẽsatio beneficij põt ad tres virtutes pertinere. s. ad iustitiã: gratiam, ficij põt & amicitiã. Ad iustitiã quidẽ ptinet q̃n recõpẽsatio habet ad tres rationem debiti legalis: sicut in mutuo & alijs hmõi. Et in virtutes tali recõpensatione debet attẽdi recõpẽsatio ſm quãtitatẽ ptinere. dati. Ad amicitiã aũt pertinet recompensatio beneficij: & similr ad virtutẽ gr̃ę: ſm q̃ habet rõnẽ debiti moralis alr tñ & alr. Nã in recõpẽsatione amicitiæ oportet habere respectũ ad amicitię cãm. Vñ i amicitia vtili debet fieri recõpensatio ſm vtilitatẽ quã quis est cõsecutus ex bñficio. In amicitia aũt honesti debet in recõpensatione haberi respectus ad dilectionẽ seu affectũ dãtis: q̃a hoc pręcipue requirit ad virtutẽ: vt dr̃ in. viij. Ethi. Et sil'r q̃a gratia respicit beneficiũ ſm q̃ est gratis impẽsum, qđ quidẽ ptinet ad affectũ. Ideo gratiæ recõpensatio magis respicit affectum dãtis q̃ effectum. Beneficiũ ergo ſm q̃ laudabile est: & ei debetur gratiæ recõpensatio: materialr quidẽ cõsistit in effectu: sed formalr & principalr in volũtate: quę etsi videri p se ab hoie nõ possit: tñ p signa aliqua manifestat affectꝰ bñficiantis: & cognosci potest puta q̃a gaudenter & prompte aliquis beneficiũ impẽdit. Vnde Sen. Beneficiũ non est in

Exẽplũ

super

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo qđ̃ sit aut daℓ cõsistit:sed in ipso dãtis aut facientis aio. Itẽ secm Tho.ij.ij.q.cvj.ar.vj.In recompensatione bñficij oportet aliqd plꝰ exhibere q̃ qs acceꝑit si põt.Rõ huius est secm.b.Tho.qa recõpensatio gr̃ę respicit beneficiũ secm voluntatẽ beneficiãtis.In qua quidẽ hoc commẽdabile videt q̃ gratis beneficiũ cõtulit bñfactor ad qđ nõ tenebaℓ. Et ideo qui beneficium acceꝑit ad hoc obligatur ex debito honestatis.vt similiter aliquid gratis impẽdat. Nõ aũt vr̃ aliquid gratis impendere nisi exeedat quantitatem acceꝑti beneficij:quia q̃dm recõpẽsat minus vel ęquale nõ videt facere gratis:sed reddere qđ̃ acceꝑit. Et ideo gratiæ recompensatio ſemper tendit ad hoc vt pro ſuo poſſe reddat aliquid maius. Filius aũt etſi nõ poſſit parẽtibus recõpenſare in beneficio ęquale vel maius ad id quod acceꝑit ab eis. ſ.eſſe & viuere quantũ ad quãtitatẽ datꝰ:põt tñ reddere parentibus aliquid maius quãtũ ad affectũ. Et quia debitum gratitudinis ex charitate deriuaℓ quę quãto plus ſoluitur: tanto magis debeℓ. ꝼm illud ad Ro.xiij.Nemini quicq̃ debeatis niſi vt inuicem diligatis. Ideo non eſt inconueniens ſi obligatio gratitudinis ſit interminabilis.

Filij parẽtes q̃ liter recompẽſare nõ poſſunt

§. IIII. SCIENDVM QVOD SE

Septẽ cauẽda ſũt in beneficiorũ collatione vel recõpẽſatione.

ptẽ ſunt cauenda in bñficiorꝫ collatione vel recõpẽſatione. Primum eſt obliuio, vñ Senẽ.in.iij.de beneſi. Ingratus eſt qui beneficium ſe acceꝑiſſe negat qđ̃ acceꝑit. Ingratus eſt qui diſſimulat. Ingratus eſt qui non reddit. Ingratiſſimus oĩm qui eſt obliuus. Illi eñ qui nõ ſoluerũt:tñ debẽt.& eſt apud illos veſtigiũ meritorꝫ intra cõſciam excluſorꝫ.& aliquãdo cõuerti ad referendã gr̃am aliqua cauſa põt:ſi illos pudor amouerit:ſi facilis loci aſto mutauerit. Hoc fieri nũ q̃ poteſt cui beneficium totũ vel elapſum eſt:apparet illũ nõ ſæpe de reddendo cogitaſſe:cui obrepſit obliuio. Secũdum cauendũ eſt iniuriæ illatio vel affectatio erga eũ cui quis vult benefacere vel recõpẽſare ꝓ acceꝑtis beneficijs. Vñ Senẽ.in.v.de beneſi. Minus grati ſunt q aliquid incõmodi imprecari ſolẽt his qbꝰ obligati ſũt:vt ꝓbẽt affectũ bñficiorũ memorẽ:quorꝫ aius ſimillimus eſt puro amore fragrãtibꝰ:q amicitiæ ſuę optãt exiliũ vt deſertã fugiẽtẽq; comitentur. Optant inopiã:vt magis deſideranti donent. Optãt morbũ vt aſſideãt & qcquid inimicis optarẽt amãtes vellent fieri:fere idẽ exitus eſt odij & amoris inſani. Idẽ Senẽ. Nequitia eſt vt extrahas mergere: euertere vt ſuſcites: vt dimittas includere. Non eſt beneficiũ iniuriæ finis & vulneris malo q̃ ſanes. Tertio cauẽdum eſt nimia feſtinatio in recõpẽſando beneficiũ. Sene.in lib.de bñfi. Ante omnia diſcamus beneficia debere. Nemo libenter reddit quod inuitus debet & qđ̃ apud ſe eſſe non vult onus iudicat eſſe nõ munus. Idẽ retinẽdi ſignũ eſt ꝓtinus aliud munus remittere & munere expugnare. Qui nimis cito cupit ſoluere inuitꝰ debeℓ:& q inuitꝰ debet ĩgratꝰ eſt. Et vt dicit b.Tho.ſ.ij.q.cvj.ar.iiij.Quãtũ ad effectũ ſtatim fieri debet recõpẽſatio bñficij acceꝑti: vt.ſ.benigne ſuſcipiat:& bñuolentiã ad dãtẽ oſtẽdat.vñ idẽ Senẽ. Vis reddere beneficium benigne accipe. Sed quãtũ ad effectũ debet expectari tempus oportunũ ad recõpenſandũ:& nõ ſtatim fieri vt dictũ eſt. Nec eſt ſiℓe de eo qđ̃ debeℓ alicui ſine certo termino. vt In cõtractibꝰ & ex maleficijs:qa debitũ legale quale eſt illud.cũ ſit ex obligatione neceſſarię equitatis eſt ſtatim ſoluẽdũ.aliogn nõ eſſet cõſeruata iuſtitię equalitas ſi vnꝰ reꝑineret rẽ alteriꝰ abſq; eius voluntate. Sed debitũ mortale q̃ leeſt in recõpẽſatione bñficiorũ depẽdet ex honeſtate dantis. Et iõ debet reddi debito tpe ſecm q̃ exigit rectitudo ꝓutis. Quarto cauẽda eſt nimia dilatio. vñ Salo. in Prouer. Ne dicas amico tuo reuertere cras cũ ſtatim poſſis dare. Sene.ĩ.de beneſi. Errat ſi quis ſperat reſpõſurũ ſibi quẽ dilatione laſſauit expectatione torſit. Eodẽ animo bñficiũ debetur quo datur. Idẽ in eo.li. Cũ hoĩ probo ad rogandũ os ſuffundat rubore q hoc tormẽtũ remittit:munus ſuum multiplicat grauiſſimis viris. Nulla res cõſtat q̃ q̃ precibꝰ empta eſt. Moleſtũ verbũ & oneroſum demiſſo vultu dicendum rogo. Nihil ęque amarũ q̃ diu petere:equiori animo quidam ferunt prę cindi ſpem ſuam q̃ trahi. Idem verũ eſt te tantũ gratię demere quãtũ more adñcis. Quinto cauẽda eſt malitioſa excuſatio:cũ.ſ.qs ſe excuſat nõ poſſe ſeruitiũ vel beneficiũ qđ̃ ei petitur dare & recõpẽſare. Dixit Antigonus Cinico petenti talentũ plus eſſe q̃ Cinicũ deceat petere. Peꝛẽti vero numũ reſpondit minus eſſe q̃ regẽ oporteat dare:& ſic malitioſe negabat q̃ poſſet dare numũ qa rex erat: vel talentũ qa ille Cynicꝰ.ſ.paup erat. Ecõtrario Alexãder magnꝰ aio nihil niſi grãde cõcipiẽs cui dam quidẽ peꝛẽti aliquid: vrbẽ donabat:& cũ ille refugiſſet nimis eſſe dicẽs:nec ꝙuenire ſuę fortunę. Nõ queꝛo inqt Alexãder qđ te accipe deceat:ſed quid me dare,Sexto cauenda eſt exprobratio: & de ingratitudine q̃rulatio. vñ Ia.j.dr̃ de deo. Dat omnibus affluenter & nõ improperat. Et Senec. Hæc bñficij iter duos lex ẽ alter ſtatim obliuiſci debet dati: alter memor eſſe acceꝑti. Siℓr nõ debet facere q̃relã de ingrato. vñ Sene. Meliorẽ facies in gratũ ſerẽdo: peiorẽ conquerẽdo. Nemo id eſſe qđ̃ iã videt timet. Idẽ ingratus eſt aduerſus vnũ bñficiũ:aduerſus alterum nõ erit. Duorum oblitus eſt. Tertiũ in eorũ q̃ acciderãt ad memoriã reduce re. Quę rõ eſt exacerbare eũ in quem magna cõtuleris: vt ex amico fiat inimicus. Idẽ ſi deũ imitaris bñficia da etiã ingratis. Nã & ſceleratis ſol orif: & piratis patent maria. Dicit eñ Mat.v. de deo,qꝓ pluit ſuper iuſtos & iniuſtos:& ſolẽ ſuũ oriri facit ſup bonos & malos. Septimo cauẽdum eſt ne bñficiũ qđ̃ daℓ ei cui daℓ vel alteri nõ noceat. Sene. in li. de bñfi. Quẽadmodũ pulcherrimũ eſt opus inuitos nolẽteſq; ſeruare. ita rogãtibus peſtifera largiri:blandũ & affabile odiũ eſt. Pecuniã non dabo quã nocituram alteri ſciam:ne in ſocietate turpis factꝰ aut cõſilij inueniar. Idem Senẽ. Quid turpius q̃ qđ̃ euenit frequẽtiſſime: vt nihil interſit inter odiũ & beneficiũ. Hinc & Aug. Vtilꝰ eſurienti panis ſubtrahiℓ q̃ daℓ:ſi de cibo ſecuꝰ iniuſtitiæ accęſcat v.q.v.nõ oĩs. Et ſic intelligiℓ illud Eccli. Bñfac iuſto & nõ dederis pctõri, Amb. etiã dicit. Si nõ põt alteri ſubuenire: niſi alter lędaℓ:melius eſt neutrũ iuuare,xliij.q.v.denicq.

¶De vindicatione. Capſm.XIIII.

SEQVITVR DE VINDICA

Quid vindicatio.

tiõe ꝓut ẽ virtꝰ quã ponit Tulliꝰ iter ptes iuſtitię. & ſic eã deſcribit. Vindicatio ẽ p quã vis ſeu iniuria & oẽ qđ̃ obſcurũ ẽ.i. iniurioſum defendẽdo & viciſcendo ꝓpulſat. Hęc virtꝰ maxie neceſſaria eſt habẽti poteſtatẽ ſeu plationem: vt.ſ.puniat crimina. vt ad Rom.xiij. Miniſter dei eſt.ſ.iudex qcũq; vindex in iram ei qui malũ facit. Et.j.Pe.ij.Subiecti eſtote oi humanæ creaturę ꝓpter dęũ.ſiue regi quaſi pręcellẽti.ſiue ducib⁹ tamq̃ ab eo miſſis ad vindictã malefactorũ.i.punitionẽ: laudem vero bonorũ. Et pro declaratiõe huiꝰ materię. Nota ſecm b.Tho.ŋ.ij.q.cvij.ar.ſ.q; vindicatio ſit p aliquod pœnale malũ inflictũ peccãti. Eſt ergo in vindicatiõe cõſideranda in vindicantis animꝰ. Si eñ intẽtio eiꝰ ferat. pricipaliter in malũ eiꝰ de quo vindicta ſumit & ſibi quieſcat,nõ eſt licitũ:qa delectari in malo alteriꝰ ꝓtiner ad odiũ:qđ̃ charitati repugnat qua oẽs hoies diligere debemus. Nec aliquis excuſaℓ in vindicatione: ex hoc q; vindicãs intẽdit malũ illiꝰ qui iniuſte ſibi intulit malũ. Sicut nec excuſaℓ aliquis a peto p hoc q; odit odientẽ ſe. Nõ eñ debet hõ in aliũ peccare ſeu offendere propter hoc q; ille prius peccauit in ſpm ſeu offendit eũ. hoc eñ eſt vinci a malo. qđ̃ apl's ꝓhibet ad Ro.xij.di. Noli vinci a malo:ſed vince in bono malum. Si vero intẽtio vindicãtis ferat principaliter ad aliquod bonũ ad quod ꝓueniℓ ꝓpœnã peccãtis:puta ad emẽdationẽ peccantis,vel ſaltẽ ad cohibitionẽ eiꝰ & quietẽ aliorũ: et ad iuſtitię cõſeruationẽ & dei honorẽ:põt eſſe vindicatio licita aliꝫ debitis circũſtantijs cõſeruatis. Nec eſt ꝓtra qđ̃ dicit Deut.xxxij. Mea eſt vltio ait dñs:& ego retribuã eis ĩ tpe:loco cuiꝰ ſecm aliã trãſlationẽ dr̃. Mihi vindictam & ego retribuã dicit dñs. Nã ille q ſecm gradum ſui ordinis exiſtens rector: vindictã exercet in malos: nõ vſurpat ſibi qđ̃ dei eſt:ſed vtiℓ ptãte ſibi diuinitꝰ conceſſa. Dicit enim ad Ro.xiij. de pricipe terreno q; dei miniſter eſt vindex irã i.i pœnã eiꝰ q male agit. Sed ſi prꝫter ordinẽ diuinę iſtõnis vindictã exerceat in alios:etiã malos propria auctoritate puniens:tunc vſurpat ſibi qđ̃ dei eſt:ideo peccaret.

§.I. QVOD AVTEM VINDICATIO

Quod vindicatio eſt virtus ſpãlis.

ſit virtꝰ ſpãlis ,ꝑrie trãſſumẽdo: & nõ ſm locutionẽ vulgariũ: q appellãt vindictã cũ alter alteri reddit malũ ,p malo, Declarat.b.Tho.ij.ij.q.cvij.ar.ij.ſic iquiẽs. Sicut philoſophus dicit i.ij. Ethi. Aptitudo ad ꝓutẽ ieſt nobis a natura, licet cõplemẽtũ ꝓutis ſit i nobis p aſſuetudinẽ: vel per aliquã aliã cauſam: vt p gr̃am. vñ patet q; ꝓtutes ꝑticũlares ad proſequẽdũ debito modo inclinationes naturales q̃ pertinẽt ad ius naturale. Et ideo adiq̃libet inclinationẽ naturalẽ determinatã ordinaℓ aliqua ſpãlis virtus. Eſt autẽ q̃dã ſpãlis inclinatio naturę ad remouẽdũ nocumenta. Vñ & aialibus daℓ vis iraſcibilis ſeparata a vi concupiſcibili. Repellit aũt hõ nocumẽta p hoc q; ſe defendit contra iniurias ne ei inferanℓ:vel iã illatas iniurias vlciſcit:nõ intentione nocendi:ſed intentione remouendi nocumenta: pura ſi qs punit iniurias illatas alĩs ſocijs.cũ.ſ.aliqui,eos aggrediunℓ ad offendẽdũ ille defendit. Vel cũ in actu aggreſſure qs ſe defendit a biniuriante:intẽdẽs ſui ꝓſeruationẽ nõ aggrediẽtis lęſionẽ:vel cũ iudex punit reos & hoc ptinet ad vindicationẽ prout eſt virtus. Et ſic intelligenda eſt diffinitio Tullij ſupra poſita. Et per hoc patet q; eſt ſpãlis virtus & pars iuſtitię. Sciẽdũ ſm be.Tho.vbi.ũ.q; ſicut recompẽſatio debiti legalis:vt in redditione mutui depoſiti & hmõi,ptinet ad iuſtitiã cõmutatiuam. Recõpensatio aũt debiti moralis qđ̃ naſcit ex particulari beneficio exhibito pertinet ad virtutẽ gr̃ę:nõ ad iuſtitiã cõmutatiuã. Ita etiã punitio peccatorũ ſm q; pertinet ad publicã iuſtitiam q̃.ſ.ſit per rectores:eſt actus ꝓmutatiuus iuſtitię. Sed ſm q; pertinet ad immunitatẽ ſeu defenſionẽ alicuiꝰ perſonę ſingularis a qua iniuria propulſatur:ptinet ſpãliter ad virtutẽ vindicationis q̃ eſt pars iuſtitię potẽtialis. Vñ & beatꝰ Amb. dicit. Fortitudo quę bello a Barbaris tueℓ priamvel domi defendit iſirmos:& a latronibus ſocios plena eſt iuſtitia. xxiij.q.iij. fortitudo. Et q̃uis hoc btũs Am. attribuat fortitudini:nõ ĩ q; hoc tollit quin ibi etiã ſit actꝰ vindicationis & aliq̃n etiã zelus charitatis. Sed fortitudo ibi eſt inquantũ diſponit ad vindictã remouẽdo prohibẽs.ſ. timorẽ periculi imminẽtis.zelꝰ aũt qui ꝓportat feruorẽ amoris cõcurrit,put aliqs vindicat iniurias dei vel ꝓximorũ eas ex charitate reputãs vt ſuas. Hinc & Amb.i li.de offic. Nõ inferẽda ſed depellẽda iniuria ꝓ virtutis eſt. Qui eñ nõ repellit a ſocio iniuriã ſi põt tã eſt in vitio q̃ ille q facit. Vñ ſctũs Moyſes hinc exorſus eſt tẽtamẽra imbecillis fortitudinis. Nã cũ vidiſſet Hębreũ ab Egyptio iniuriam accipiẽtẽ defendit.ita vt Egyptiũ ꝓſterneret & ĩ arena abſcõderet. Salomõ quoq; ait. Eripe eũ q ducit ad mortem. xxiij.q.iij.nõ ĩferẽda. Et dicit ibi glo.ſup.ꝙ.põt.i.ſi ẽ ĩ poteſtate cõſtitutꝰ vt rector.tũc eñ tenet alias non. Cuilibet tñ licitũ eſt defendere aliũ ſi vult.ff.qđ̃ me.cau.l.ſed & partus.ſup.ꝙ.,ꝓſterneret,Põt ergo quis excedere modũ in defendẽdo:& tũc peccaret,Eripe,glo.ſi iniuſte ducaℓ q; vim: qđ̃ intelligẽdũ eſt qñ fieri põt ſine ſcãdalo vel ꝓ ſupplicationẽ ſi iuſte ducaℓ.nõ tñ importunã.& aliq̃n nec etiã ſimpliciter ne impediaℓ iuſtitia. Aliq tñ dicit q; etiã q nõ eſt in ptãte ꝓſtituꝰ tenet defendere ſociã ab iniuria. hoc elicites ex verbis Aug.dicẽtis,xxiij.q.j.c.paratꝰ. Iudęos populares nõ fuiſſe immunes a culpa q̃ miſerũt pricipibꝰ Chriſtũ interficere eũ poſſent eũ defendere & liberare. Qđ̃ videtur verũ q̃n poſſet quis ſine ſuo periculo vel maiori malo inde ſequenti ſocios iuuare ab iniuſtitia vel iniuria eũ infertur. Opponiℓ aũt huic virtuti p excellũ virtũ ſæuitiæ ſeu crudelitatis. & p defectũ vitiũ remiſſionis ſeu negligẽtię. Et de hmõi negligẽtia.ſ.correctiõis.ſ. quo ad prelatos habes plura.ẽ.in.ŋ.parte ti.de accidia.c.de negligẽtia. Hic tñ large ſumẽdo vindicationẽ aliqua dicenℓ ptinentia ad punitionẽ quã faciũt vel debent facere rectores.

Quãdo vindicatio eſt virtus ſpãlis.

Adde tex.in.l. culpa caret.ff.de re.iu. & ibi Bar. et.c.dilecto.de ſen. excõ.l.vj.

§.II. DE PVNITIONE QVE DEBET

De hoc nesciat liberalis Alexandri magni.

In vindicatione

de puniendis rectores

fieri ꝓrectores contra vitia põt induci illud pſ.xliij. Actiõe magnorum. cingere gladio tuo ſup femur tuũ potentiſſime. Que verba q̃uis intelligaℓ principaliter de xp̃o:q gladiũ punitionis peccatorũ poſuit ſuper femur ſuũ .i. carnẽ puniens peccata hũani gnis p pœnas & dolores eiꝰ vt ſic potentiſſimus ꝓtra diabolũ nos eriperet de manibꝰ eiꝰ. Tñ ad quẽlibet prelatũ ſeu rectorẽ põt illud extẽdi. Et cũ primo accinxerit ſe gladio ſuo ſuper femur ſuũ.i.ad corrigẽdũ ſe & puniẽdũ vitia ſua:exide factꝰ potẽtiſſimꝰ extendat gladiũ ad puniẽdũ alios. Eſt aũt faciẽda punitio malorũ p diuerſas pœnas ſm q; hoies merenℓ:& ſm q; ipſe pœnę magis timẽtur. Pœnæ eñ ſm pĥm ſunt mediciną. Varię aũt medicinę adhibenℓ ſm varietatẽ morborꝫ. Pro cuiꝰ declaratione dicit btũs Tho.ij.ŋ.q.cvij.ar.iij.q; vindicatio imãtũ eſt licita & virtuoſa inquãtũ tẽdit ad cohibitionẽ malorũ. Cohibentur autẽ aliqui a peccato qui affectum virtutis non habent: ꝓ hoc q; timẽt amittere aliqua q̃ plus amãt q̃ illa q̃ peccãdo adipiſcunℓ. alĩs timor nõ cõpeſceret pãm. Et ideo per ſubtractionẽ oĩm q̃ homo maxime diligit eſt vindicta de pãis ſumẽda. Hęc aũt ſunt quę hõ maxime diligit. vita incolumitas corporis:libertas ſui:bona exteriora: vt diuitiæ patria gloria. Et ideo vt Aug. refert.xxj. de ci. dei. Octo gña pœnarũ in legibꝰ eſſe ſcribit Tullius. Mortẽ per quam tollit vita:ꝙbera & taleonẽ vt oculũ ,p oculo & hmõi.p.q̃ amittit qs corpis incolumitatẽ:ferututẽ:& vincula p quę qs pdit libertatẽ:exiliũ p qđ̃ qs pdit patriã: dãnũ p qđ̃ qs pdit diuitias:ignominiã p quã pdit qs gl'iam. Nec eſt contra qđ̃ dñs prohibuit p parabolã Mat.xiij. eradicari zizaniã ſignificãtem pctõres. Nõ eñ hoc ,phibuit dñs ſimpl'r. ſed qñ timetur ne ſimul cũ eis eradicet & triticũ. Sed quando pñt eradicari mali p mortẽ nõ ſolũ ſine piculo ſed cum magna vtilitate bonorꝫ pñt & debẽt eradicari ẽr per mortẽ.qñ.ſ.meruerũt, vt in his q̃ cederẽt i magnã pniciẽ aliorũ. Circa hãc materiã pulchre loquit Aug. in lib. de ſermone dñi in monte ſic dicens.& habeℓ.xxiij.q.iij.ea vindicta. Ea vindicta nõ ,phibeℓ quę valet ad correctionem:q̃ ẽt ad miam ptinet. Nec impedit illud ,ppoſitũ quo q; ſcę parꝰ eſt ab eo quẽ correctũ eſſe vult plura ꝑferre. Sed huic vindictę inferẽdæ nõ eſt idoneus niſi q odiũ quo fragare homines ſolẽt qui ſe vindicare deſiderant dilectiõis mãſuetudine ſuperauerit. Nõ eñ metuẽdũ eſt ne odiſſe paruulum filiũ parẽtes videanℓ eum ab eis vapuler peccãs: ne peccet vlterius. Et certe pfectio dilectiõis ipſius dei patris imitãda nobis proponiℓ,cũ dr̃. Diligite inimicos veſtros: bñfacite his q oderũt vos. Et tñ de ipſo dño dr̃ per prophetam. Quẽ diligit dñs arguit & caſtigat. Flagellat autẽ oẽm filiũ quẽ recipit. Ergo nõ vindicet niſi, ipſe cui rerũ ordine poteſtas eſt data:& ea voluntate vindicet qua pater filiũ paruulũ flagellat:ex qua apparet poſſe peccatũ amore potius vindicare q̃ impunitũ relinqui: vt illũ quẽ vindicat.i.punit:nõ pœna miſerũ:ſed correctione beatũ eſſe velit. Et in fra. Inde eſt q; Helias multos morte affecit propria manu & igne diuinitus imperato.qđ̃ & alĩ multi magni & diuini virꝫ ſpũ eodẽ cõſulẽdo rebus humanis non temere fecerũt. de quo Helia cũ exẽplũ dixiſſent diſcipuli:cõmemorãtes qđ ab eo factũ ſit: vt eis etiã prãtẽ daret petendi de cẽlo ignẽ ad cõburẽdũ eos qui ſibi hoſpitiũ nõ prębuerãt repręhendit dñs in eis nõ exẽplũ propheę ſanctꝰ: ſed ignorãtiã vindicãdi,quæ adhuc erat in rudibus:aiaduerrẽs eos non amare correctionem:ſed odio deſiderare vindictam. Iraq; poſtea q̃ eos docuit quid eſſet diligere ,pximũ tãq; ſeipm infuſo ẽt ſpũſctõ eis promiſſo:nõ defuerũt tales vindictæ. q̃uis multo rarius q̃ in veteri teſtõ,Nã & verbis apoſtoli Petri Ananias & vxor eius.ſicut in actibus apłorꝫ legimus exanimes eciderũt. Hæc oĩa Aug.xxiij. q.iij. ca vindicta. Ad idem facit qđ̃ ait Hiero. ſuper Ezech. Qui malos percutit in eo quo mali ſunt,& habet cauſam interfectiõis. id eſt poteſtatẽ vt occidat peſſimos: miniſter eſt dei. Idem ſuper Iohelẽ. Nõ ſolũ hoies miniſtri ſunt & vltores irę dei in his qui malũ operanℓ: vñ nõ ſine cauſa gladiũ portant: Sed etiã cõtrariæ fortitudines quę appellantur furor & ira dei. Itẽ Haymo ſuper epłam ad Ro. Sũt qdã enormia flagitia q̃ poſſꝰ mũdi iudices q̃ pontifices & rectores eccłiarũ vindicanℓ, Sicut eũ qs interficit epm:vel preſbyterum: vel diaconũ. Hmõi reos & principes mũdi dãnãt. Item Cypria. Rex debet furta cohibere. adulteria punire:impios de terra pdere:parricidas & piuros nõ ſinere viuere: & filios ſuos nõ ſinere impie agere. hæc oĩa habenℓ. xxiij.q.v. rex.

§. III. HANC VERO QVESTIO

vindicta an ſit ſe renda i malos.

nẽ.ſ. vtrũ vindicta ſit ſerẽda in malos mouet Gratia. xxiij. q.iij.p totũ. Et primo p multa capitula ſupficialr probat malos nõ eſſe puniẽdos:ſed tolerãdos: vt illud Augu. Tu bonus tolera malos. Nã & Chriſtus ludã cum ſciret ſuremeſſe tolerauit:& ad prędicãdum miſit:eiq; eũ aliꝫ euchariſtiã dedit. Sed poſtmodum in.c.cũ in lege.§. his ita. reſpondet determinãs quęſtionẽ. Dicit eñ q; ſũt q̃dã q̃ ſalubri tñ admonitione ſunt corripiẽda:nõ corpalib⁹ flagellis aiaduertenda:ſed eorũ vindicta diuino examini rãtũ eſt reſeruanda qñ in delinquẽtes valet diſciplinã exercere nõ poſſumus:vel qa nõ ſunt noſtri iuris:ivt ſunt infideles: aut q alĩs nõ ſunt nobis ſubditi:vl'qa illorꝫ crimina ſi nobis nota ſint:tñ manifeſtis indicijs ,pbari nõ pñt. Et de his poteſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligi illud.c.inducū. Tu bonus &c. & plura alia ca. Itē qñ crimina. etsi sint manifesta. tñ puniri nō pñt salua pace ecclię sed timeē periculū schismatis vel graue scādalū tolerāda vel dissimulāda sunt: vt i.c.qdā.&.c.nō pōt.e.q. Aīs cū puniri pñt crimina manifesta sine graui scādalo multitudinis: puniēda sūt nō tolerāda. Et ꝓpue cū nō multitudo. sed paucitas est in scelere: vt di.l.vt cōstitueret. Sed cū multitudo est in scelere: vel princeps q pōt multū aliis nocere: aliqñ ꝓ patientiā est ad pniam expectādū. Aliquando vero in paucis eorum est punieda. vt eor exemplo cæteri terreant & ad pniam prouocentur. De hoc tñ. s. qñ multitudo est in crimine: qd agendū sit rectoribus circa punitionē habes in.ñ.p.tit. de accidia.c. de negligētia correctiōis. Sed & cū vidicta. i. punitio iferēda ē malis: ꝫ fieri debet a iudice vel eius auctē: & ex amore iustitię & nō ex odio vel delectatiōe vidictæ. vt dī.di.lxxxv. odio. Si qs aūt obiciat seu arguat ꝛ ꝑdicta ex eo ꝙ correctio verborū vel verberū vī esse inutilis vel superflua. Nā ꝑdestinati ad vitā sine correctiōe mutant sicut Petrus quē dñs respiciēs nemine corripiente cōmouit ad lachrymas. Pręsciti ad mortē inter flagella deteriores fiunt. sicut Pharao. Bonis ergo videtur superflua dānādis inutilis. Rndet Gratianus. qa ipse obiectio nē facit. q. eadē. f. xxiij. q. iij. per verba Aug. di. Sicut nō est cessandū ab oratione pro eis quos corrigi volumus. etiam si nullo hoīm orāte pro Petro dñs respexit eū. & fecit eum flere suū pctm. Ita nō est omittenda correctio q̄uis deus quos voluerit faciat esse correptos. Tūc aūt ex correptiōe proficit hō. cū miserē atq; adiuuat. f. dñs q facit quos voluerit etiā sine correptiōe proficere, eadē. q. iiij. sicut nō est. Inducit etiā Gratianus in. §. ante capm ipsa pietas. exemplū de infirmitate corporis humani di. Sicut q̄uis certissime sciamus neminē vltra terminū sibi a deo prefixum eē victurū: oibus tamē languētibus nō incōgrue medemur. Sic q̄uis nemo saluē nisi predestinat⁹ ad vitā. omni tamē delinquenti adhibenda est correctio. nec malorū est deserēda vel dissimulāda sunt: vt i.c.qdā.&.c.nō pōt.e.q. Aīs cū punitī pñt crimina manifesta sine graui scādalo multitudinis: puniēda sūt nō tolerāda. Et ꝓpue cū nō multitudo. sed paucitas est in scelere: vt di.l.vt cōstitueret. Sed cū multitudo est in scelere: vel princeps q pōt multū aliis nocere: aliqñ ꝓ patientiā est ad pniam expectādū. Aliquando vero in paucis eorum est punieda. vt eor exemplo cæteri terreant & ad pniam prouocentur. De hoc tñ. s. qñ multitudo est in crimine: qd agendū sit rectoribus circa punitionē habes in.ñ.p.tit. de accidia.c. de negligētia correctiōis. Sed & cū vidicta. i. punitio iferēda ē malis: ꝫ fieri debet a iudice vel eius auctē: & ex amore iustitię & nō ex odio vel delectatiōe vidictæ. vt dī.di.lxxxv. odio. Si qs aūt obiciat seu arguat ꝛ ꝑdicta ex eo ꝙ correctio verborū vel verberū vī esse inutilis vel superflua. Nā ꝑdestinati ad vitā sine correctiōe mutant sicut Petrus quē dñs respiciēs nemine corripiente cōmouit ad lachrymas. Pręsciti ad mortē inter flagella deteriores fiunt. sicut Pharao. Bonis ergo videtur superflua dānādis inutilis. Rndet Gratianus. qa ipse obiectio nē facit. q. eadē. f. xxiij. q. iij. per verba Aug. di. Sicut nō est cessandū ab oratione pro eis quos corrigi volumus. etiam si nullo hoīm orāte pro Petro dñs respexit eū. & fecit eum flere suū pctm. Ita nō est omittenda correctio q̄uis deus quos voluerit faciat esse correptos. Tūc aūt ex correptiōe proficit hō. cū miserē atq; adiuuat. f. dñs q facit quos voluerit etiā sine correptiōe proficere, eadē. q. iiij. sicut nō est. Inducit etiā Gratianus in. §. ante capm ipsa pietas. exemplū de infirmitate corporis humani di. Sicut q̄uis certissime sciamus neminē vltra terminū sibi a deo prefixum eē victurū: oibus tamē languētibus nō incōgrue medemur. Sic q̄uis nemo saluē nisi predestinat⁹ ad vitā. omni tamē delinquenti adhibenda est correctio. nec malorū est deserēda disciplina. Vñ Damasus papa. Iustū est vt qui diuina contēnūt mādata & inobedientes paternis existūt iussionibus seueriorib⁹ corrigātur vindictis quatenus cęteri talia cōmittere timeāt. & oēs gaudeant fraterna cōcordia. & cū cti sumēt seueritatis ac bonitatis exēplū. xxiij. q. iij. Iustum Nabuchodonosor scelus i sanctū Danielē cōmissum vindicauit iustissime. inqt Aug. xxiij. q. v. si ꝓpterea. Ex hoc aliq inuidia moti procurauerūt Danielē mitti in lacū leonū vt deuoraret. Historiā habes Dañ. vlti. Heli licet bon⁹ in se: qa seuere nō correxit ſcel⁹ filiorū & vitia: cadēs fractis ceruicibus expirauit: vt dictū est. 1. Reg. iiij. Vtrū aūt ꝑlatus possit iniuriā sibi factā vindicare. Dicit. b. Tho. ꝙ qñ hmōi iniuria redūdat i deū vel ecclesiā debet ꝑlat⁹ pro priā iniuriā vlcisci. sicut patet de Helia q fecit ignē descendere sup duos quinquagenarios. iiij. Reg. i. Et Silueri⁹ papa excōicauit eos q miserūt eū in exiliū vt habes. xxiij. q. iij. Guilisari⁹. de q̄ dicit Gratian⁹. §. seq. ꝙ Silueri⁹ nō sinā sed ecclesię iniuriā vltus est. Si ꝙ iniuria solū sit in persona suā nō redūdās in alios decēs est vt patiēter ferat & nō se vindicet in exēplū aliorū. Vñ & Greg. reprehendit quendā ēpm eo ꝙ excōicauerat quēdā clericū suū pro eo ꝙ ei iuriatus fuerat. xxiij. q. iiij. inter querelas. Iniurias vero in alios factas: & ꝓcipue in deū. sine vltione transire non debet. Vñ Greg. in homil. Si is qui ꝑlat⁹ est dñico debitori culpas impune dimittit. nō mediocriter offendit. ꝓfecto qui debita cœlestis regis & dñi sua presumptione resoluit: ea nāq; q in nos cōmittūtur facile possumus dimittere. Ea vero quę sunt in deū cōmissa: cū magna discretiōe: neq; tñ sine pnia possum⁹ relaxare. xxiij. q. iiij. si is q ꝑlatus. Semel ꝙ culpa remissa recidiuo dolore iterū ad aīm reuocari nō debet. Vñ Gelasi⁹ pa. inqt. Semel i abolitiōe remissa punitio recidiuo dolore nō debet iterari ſm diuinę imitationē clemētię: q̄ dimissa ꝑtā in vltionē redire nō patit. xxiij. q. iiij. si illic. Ad qđ facit dictū ꝓphetę Naū. i. Non iudicabit de⁹ bis in idipsum i tribulatione. Qđ vtiq; verū est qñ delictū est punitū p pniam diffinitiua: ita ꝙ nāliuit in rē iudicatā. Nā alīs si qs fuisset punit⁹ de aliq̄ pctō extra iudiciū iusticiēter: nō tollit qn adhuc possit puniri cōpleti⁹: sicut & de⁹ aliquor punitionē hic incipit: & in alia vita plicit: vt i Antiocho. vñ Deut. xxij. dicit. dñs in Cāricis, Ignis succēsus est in furore meo. & ardebit vsq; ad iferni nouissima i. vindicta hic incipiet. f. punitionis reproboꝝ & in infernō ꝓficiet. vt exponit Aug. de pœ. di. iij. §. ignis. Qūo aūt puniat vn⁹ ꝓ delicto ꝑalr & qñ: habes i. iij. p. ti. xxix. c. i.

¶ De pœnitentia prout est virtus differens ab ea prout est sacramentum. Cap. XIIII.

PENITENTIA QVIA NON SO

lū sacrm sed etiā virtus est. Inquātū virtus hic breuiter aliqua de ea dicenda. Nā inquātū sacramētū de ea in. iij. parte tractat in titu. xiij. c. vi. Quid aūt sit magister i. iij. sen. di. xiij, sic diffinit. Pnia est ỹt⁹ qua pctā ꝑmissa plāgim⁹ & odim⁹. & ea vlteri⁹ cōmittere nolum⁹. Per hoc igit qđ dr i diffinitione ỹt⁹. ostēdit ꝙ sit virt⁹. Qđ aūt sit ỹt⁹ moralis & spālis dicta ab aliis ꝓpter ad iustitiā vidicatiuā. sic declarat Pe. de Pa. i. iij. di. xiiij. Virt⁹ ſm ꝓpm. ñ. Et hi. est habit⁹ electiu⁹ in medio cōsistens prout recta rō determinabit. Talis aūt est pœnitentia. Nā pœnitere de pctō cōmisso est actus ex electione ꝓcedēs prout. f. est displicentia volūtatis de ipso pctō. Et cadit sup debitā materiā: qa sicut bonū debite placet: ita & malū debite displicet. Pōt etiā informari debitis circūstātiis. qa. f. detestat pctm vt cōmissum est in irreuerētiā dei cū ꝓposito emēdādi & confitendi: & in medio cōsistit: qa de oibus dolet pctis pœnitens. nec tñ ita ꝙ desperet: ergo est virt⁹. Qđ ꝓprie ad iustitiā ꝙ ordinat hoiem ad alterum & debitū reddit. patet qa per pniam hō ordinat in deum. Et deo reddit subtractū obsequiū satisfaciēdo. Sicut em hō efficitur alteri debitor dupl'r. Vno mō p hoc ꝙ aliqd volūtarie recipit vt in cōmutationib⁹ volūtariis. puta emptionibus: vēditionib⁹: mutui & hmōi. Alio mō p hoc ꝙ ei in iuste subtrahit: vt in violentijs. f. furto: rapina: peussiōe: & hmōi. Sic homo efficitur deo debitor dupl'r. Vno mō per hoc ꝙ aliquid ab eo recipit. Et redditio hmōi debiti pertinet ad virtutē latrię seu religionis p quā exhibemus deo debitū honorē: vt in oblationibus: sacrificijs: oꝛonib⁹: & hmōi. Alio mō per hoc ꝙ hō contra deū peccauit: & sic ei subtraxit debitā reuerentiā seu obedientiā. Et hoc debitum soluit hō deo p pniam. Vñ ad iustitiā pertinet virt⁹ pœnitentię vt pars potētialis. Qđ aūt sit virtus spālis patet ex hoc qa respicit rōnē legalē. Nā licet gñaliter cōsideret peccatū ranę obiectū. tñ ꝓsiderat i eo spālē rōnē: vt. f. cōmissū cōtra obedientiā deo debitā: vt est expiabile p satisfactionē qđ nō facit alia virt⁹. Si em act⁹ pnię esset solum dolor de pctō cōmisso: quatin⁹ est cōtra rōnē rectā pœnitere nō peniteret ad aliquā spālē ỹtutē: qa p eūdē actū placet vnicuiq; qđ est cōueniēs: & displicet qđ est incōueniēs. Et cū oīs habit⁹ ỹtuosus sit cōcors rōni rectę, p eū displicet quicqđ discordat a recta rōne. De hac aūt virtute pnię nō faciunt mētionē morales ꝑh: qa nō intellexerūt pctm vt expiabi le p pniam. Pertinet aūt virt⁹ pnię ad iustitiā vindicatiuā inquātū. f. punit pctm ꝑmissum. Sed in hoc differūt: qa vindicatio punit pctm in aliū per eū cōmissum: sed pnia punit pctm p se cōmissum. vñ Aug. dicit ꝙ pnia est q̄dā ira scētis vindicta puniēs in se qđ dolet ꝑmisisse. de pœ. di. iij. §. pnia. Cōcipit aūt seu causat virtus pnię: primo & principaliter ex infusione gr̄ę. Sec'ario aūt quātū est ex pte hois ex timore. vñ dr Esa. xxvj. A facie tua & timore tuo dñe cō ceꝑim⁹ & peperim⁹ spm salutis. i. pniam. vñ spūs sit salu⁹. Et iste timor vñ pnia generat: vt in plurib⁹ est timor seruilis. Ex cōsideratione em & timore pœnarū ꝑsentiū vel futurarū hoies cōuertunt ad pniam. vñ & frequēter sacra scriptura pctōribus pœnas cōminat. Ad hoc facit qđ ait Pā. vij. Nisi conuersi fueritis gladiū suū vibrauit: arcū suū tetendit & parauit illū. Et i eo parauit vasa mortis sagittas suas ardētib⁹ effecit. In qb⁹ ỹbis tria pñt de pnia cōsiderari.

¶ Primo pnię integratio: ibi. Nisi cōuersi fueritis.

¶ Sec'o pœnę cōminatio: ibi. Gladiū suū vibrauit.

¶ Tertio bñuolentię inflāmatio: ibi. Sagittas suas.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM PENI

tentię integritas notat in verbo cōuersionis cū dr. nisi conuersi fue. Dicit em querelo a cō qđ est simul: & ỹsio quasi bene cordis vndiq; & tota ỹsio. f. ad deū. Per pctm ei hō auertit a deo faciē mētis ỹtē do ad terrena & remouendo a deo. vñ & de pctōrib⁹ dicit dñs Hie. ij. Verterūt ad me tergū & nō faciē. Et de Cayn post pctm scribitur Geñ. iiij. ꝙ egressus ē a facie dñi. Sicut ergo p pctm mortale hō auertit ab incōmutabili bono. f. a deo: & conuertit ad cōmutabile bonū: scilicet ad

Pœnitentia prout ē ỹtus. De ỹtute pœnitentię

Pœnitentia est sacramentum. De pœnitentia prout est sacramentum

Pœnitentia quia non solum sacrm sed etiā virtus est. Inquātū virtus hic breuiter aliqua de ea dicenda. Nā inquātū sacramētū de ea in. iij. parte tractat in titu. xiij. c. vi. Quid aūt sit magister i. iij. sen. di. xiij, sic diffinit. Pnia est ỹt⁹ qua pctā ꝑmissa plāgim⁹ & odim⁹. & ea vlteri⁹ cōmittere nolum⁹. Per hoc igit qđ dr i diffinitione ỹt⁹. ostēdit ꝙ sit virt⁹. Qđ aūt sit ỹt⁹ moralis & spālis dicta ab aliis ꝓpter ad iustitiā vidicatiuā. sic declarat Pe. de Pa. i. iij. di. xiiij. Virt⁹ ſm ꝓpm. ñ. Et hi. est habit⁹ electiu⁹ in medio cōsistens prout recta rō determinabit. Talis aūt est pœnitentia. Nā pœnitere de pctō cōmisso est actus ex electione ꝓcedēs prout. f. est displicentia volūtatis de ipso pctō. Et cadit sup debitā materiā: qa sicut bonū debite placet: ita & malū debite displicet. Pōt etiā informari debitis circūstātiis. qa. f. detestat pctm vt cōmissum est in irreuerētiā dei cū ꝓposito emēdādi & confitendi: & in medio cōsistit: qa de oibus dolet pctis pœnitens. nec tñ ita ꝙ desperet: ergo est virt⁹. Qđ ꝓprie ad iustitiā ꝙ ordinat hoiem ad alterum & debitū reddit. patet qa per pniam hō ordinat in deum. Et deo reddit subtractū obsequiū satisfaciēdo. Sicut em hō efficitur alteri debitor dupl'r. Vno mō p hoc ꝙ aliqd volūtarie recipit vt in cōmutationib⁹ volūtariis. puta emptionibus: vēditionib⁹: mutui & hmōi. Alio mō p hoc ꝙ ei in iuste subtrahit: vt in violentijs. f. furto: rapina: peussiōe: & hmōi. Sic homo efficitur deo debitor dupl'r. Vno mō per hoc ꝙ aliquid ab eo recipit. Et redditio hmōi debiti pertinet ad virtutē latrię seu religionis p quā exhibemus deo debitū honorē: vt in oblationibus: sacrificijs: oꝛonib⁹: & hmōi. Alio mō per hoc ꝙ hō contra deū peccauit: & sic ei subtraxit debitā reuerentiā seu obedientiā. Et hoc debitum soluit hō deo p pniam. Vñ ad iustitiā pertinet virt⁹ pœnitentię vt pars potētialis. Qđ aūt sit virtus spālis patet ex hoc qa respicit rōnē legalē. Nā licet gñaliter cōsideret peccatū ranę obiectū. tñ ꝓsiderat i eo spālē rōnē: vt. f. cōmissū cōtra obedientiā deo debitā: vt est expiabile p satisfactionē qđ nō facit alia virt⁹. Si em act⁹ pnię esset solum dolor de pctō cōmisso: quatin⁹ est cōtra rōnē rectā pœnitere nō peniteret ad aliquā spālē ỹtutē: qa p eūdē actū placet vnicuiq; qđ est cōueniēs: & displicet qđ est incōueniēs. Et cū oīs habit⁹ ỹtuosus sit cōcors rōni rectę, p eū displicet quicqđ discordat a recta rōne. De hac aūt virtute pnię nō faciunt mētionē morales ꝑh: qa nō intellexerūt pctm vt expiabile p satisfactionē qđ nō facit alia virt⁹. Si em act⁹ pnię esset solum dolor de pctō cōmisso: quatin⁹ est cōtra rōnē rectā pœnitere nō peniteret ad aliquā spālē ỹtutē: qa p eūdē actū placet vnicuiq; qđ est cōueniēs: & displicet qđ est incōueniēs. Et cū oīs habit⁹ ỹtuosus sit cōcors rōni rectę, p eū displicet quicqđ discordat a recta rōne. De hac aūt virtute pnię nō faciunt mētionē morales ꝑh: qa nō intellexerūt pctm vt expiabile p satisfactionē qđ nō facit alia virt⁹. Si em act⁹ pnię esset solum dolor de pctō cōmisso: quatin⁹ est cōtra rōnē rectā pœnitere nō peniteret ad aliquā spālē ỹtutē: qa p eūdē actū placet vnicuiq; qđ est cōueniēs: & displicet qđ est incōueniēs. Et cū oīs habit⁹ ỹtuosus sit cōcors rōni rectę, p eū displicet quicqđ discordat a recta rōne. De hac aūt virtute pnię nō faciunt mētionē morales ꝑh: qa nō intellexerūt pctm vt expiabile p satisfactionē qđ nō facit alia virt⁹. Si em act⁹ pnię esset solum dolor de pctō cōmisso: quatin⁹ est cōtra rōnē rectā pœnitere nō pti

Vtrū ꝑlatus ipm vindicare possit. De hoc vide. c. si illic. xxij. q. iiij. &. c. vt fame de sent. ex. &. c. &qemē dat. xl v distinc.

Exēpla de vindicatiōe gladij dei.

Quis peccat ꝑ pniterē ꝓpter ea virtus.

Pœnitentia est scūda tabula p naufragium.

sad creaturā ſm Aug. f. cōstituēdo sinē vltimū i ea amando eā magis q̄ deū. Ita si qs cōuerti ad dñm debet per veā pniam oportet ꝙ auertat a creatura quam inordinate dilexit per displicentiam volūtatis de pctō suo: & vertat faciē mētis ad deū super oīa diligendū. Non pōt aūt hoc fieri in parte: vt. f. de aliqb⁹ pctis doleat & in alijs ꝑmaneat: qa hęc nō esset cōuersio. i. tota vel simul versio. Nec aia q̄ simplex est & partes nō habet: potest pro parte conuerti & pro parte auerti. Vñ dñs per Zachariā prophetā ait. c. j. Cōuertimini ad me. f. detestando omne pctm. & ego conuertar ad vos. f. dando veniam ipsorum. Et in signum huius omnem infirmum quē Christus sanauit totaliter & mente & corpore saluum fecit: vt dicit Aug.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

f. cōminationē ꝓcęs. dicit Pā. vij. Gladiū suū vibrauit. Gladium. f. suę sniæ: & diuersoꝝ flagellorū vitæ ꝑsentis q̄ immittit cōminādo p hęc ipsis pctōribus pœnas futuras. vñ Saluator ait. Nisi pniam egeritis: oēs simul peribitis. Lu. xiij. Hunc gladiū vibrauit q̄n genus hūanū pctis inuolutū nec pœnitere volēs: diluuio interemit. Geñ. vij. Hunc gladiū vibrauit q̄n Sodomitas vitio pessimo mersos: igne & sulphure cœlitus missis cōbussit. Geñ. xviij. Hūc gladiū vibrauit q̄n Pharaonē cū exercitu suo obstinatū: & ꝓpm Israel pśequentem in mari demersit. Exod. xiiij. Hūc gladiū quotidie vibrat: q̄n pestilētijs: guerris: terremotib⁹: rēpestatib⁹: pœnis: vt nūc & diuersis miseriis oēs affligit: vt hoies pœnitē tiā agāt. sed m illud Pā. lix. Ostēdisti pplo tuo dura: potasti nos vino cōpūctiōis. f. p illa flagella. Et subdit Pā. vij. Arcū suū tetēdit & parauit illū. Arcus vt dicit Greg. xviij. moral'. significat diuinum iudiciū. In arcu em quāto longe trahitur chorda de eo districtior exit sagitta. Sic extremi iudicij dies: quanto longe differt vt ueniat: tanto cum venerit districtior snia de illo proceder. Nūc em sicut mollis chorda trahit ad se & flectit durū lignū: sic nūc diuina mia quodāmō flectit seueritatē suę diuinę iustitiæ: vt expectet diu pctōres & nō punit vt merentur: sed relaxata chorda ligni reuertit ad suū rigorem. Et quāto magis chorda flexit lignū tāto magis inflixit in eū q̄ mittit. Si pctōr quāto maiori mia expectat si nō conuertat: sed vltima snia peutiatur: tanto grauius in inferno cruciat. vnde ad Ro. ij. Tu aūt ſm duritiā tuā & impœnitens cor tuū thesaurizas tibi irā i die irę: & adauges tibi pœnā dānatiōis i futuro iudicio. Et Vale. maxi. Lēto qdē gradu ad vindictā diuina procedit ira: tarditatē supplicij gravitate cōpēsat. Pōt etiā per arcū ſm Greg. ibidē sacra scriptura intelligi: in qua dulcedo noui testamēti tāq̄ chorda mollis trahit ad se vetus testamētū & duritiā ei⁹ tāq̄ lignū: qa i lra noui testamēti nō fiūt illę cōminationes pœnarū i pctōres q̄ i veteri testō: sed dulcedie promissionū diuinarū vocant hoies. Parauit aūt istū arcū ponēs vasa mortis. i. iacula ęternę dānationis tanto grauiora fidelibus quanto maiora cōmiserunt. Contēpserūt bñficia dei. f. passionis christi sacramētoꝝ & hmōi. Non em per aliū modū potest saluari: & iaculū ęternæ dānationis euadere qui amisit innocētiā baptismalē: nisi per pœnitētiā. Et hoc est qđ ait Hiero. Sec'a tabula post naufragiū est pnia: vt habeā in decre. de pœ. dist. iij. culpā sim pliciter cōfitere. Et loquitur Hiero. per similitudinē. Qui prospero itinere mare navigāt prima tabula sustentant. f. ipsa naui integra: sed naufragium passi alicuius tabulę nauis fractę auxilio ad portū salutis ducunt. Et hęc sec'a tabula dr quę est ꝓp naufragiū non ꝙ sit sec'a post naufragiū. Est ergo prima tabula tāq̄ nauis integra: per quā navigamus ad portū regni innocētiæ baptismalis. Sed hac fracta qđ fit per qđlibet mortale post baptismum: nō restat via salutis nisi pnia q̄ dr sec'a tabula: vt prima q̄ tamē ē ante naufragiū dicatur innocentia baptismalis tamq̄ nauis: & pœnitentia sec'a tabula: sed post naufragium.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

f. inflāmationē bneuolētię dr. Sagittas suas ardētib⁹ effecit. hoc est per illas cōminatiōes scripturæ & flagellatiōis tāq̄ sagittas transfigit timore pctōres pœnitētes & demū facit eas ardētes bneuolētia charitatis: qa ille timor a quo inchoata est pnia cū fuerit seruilis tandem conuertitur in amorē filialē. vñ aug. de pœ. di. ij. sicut feta. Sicut feta lnū vel filū: ita timor introducit charitatē. Et aliqñ tales cōuer

si quanto fuerūt maiores pctōres tāto fiūt in dei amore ardentiores: & ſm illd dicit saluator. Lu. xv. ꝙ gaudiū est i cœlis sup vno pctōre pniam agēte q̄ sup. xcix. iustis q nō indigēt pnia: qa. f. talis etsi pri⁹ magn⁹ pctōr cōuersus ardentior efficit in dei amore q̄ multi innocētes. Exēpla patēt i Paulo. Maria Magdalena. Maria Egyptiaca. Pelagia. Cypriano. Augustino: & multis alijs. Et sic sagittas suas ardēti bus effecit: & ardētiores facit ex multis fructibus eius q subduntur.

§. IIII. VTIQVE MAGNI SVNT FRV

ctus & vtilitates ỹtutis pnię. Et licet sine sacramētis ecclię actualiter suscęptis posit hō saluari. qñ. f. ipsa excludit articulos necessitatis nō cōtēptus religionis: & in veteri testamento non confessio vocalis: nec alia sacra nouę legis tūc essent necessaria: tñ sine ỹtute pnię nūcq̄ aliquis pōt vl potuit saluus existere. Et a ꝙ dusū sic diffinit. ꝙ pnia est res optima q̄ defect⁹ oēs reuocat ad perfectū. Et optima q̄dē res intelligit nō simplr: sed in gñe reuocationis a malo cōmisso. Dicit aūt oēs defect⁹ reuocare ad pfectū: qa. f. virtutes amissas per pctm restituere facit. Appellat enim hic pfect⁹ stat⁹ ỹtutis & gr̄ę in gñe. Egressus em malitię virtutis opaē ingressum. ait Amb. xxvij. q. j. cū initiaē. Egressus aūt malitię ab aīa fit p pniam. Est q̄ prim⁹ fruct⁹ pnię ỹtutū restitutio. Sec's fruct⁹ est meritorū restauratio. Merita ei acquisita p bona opa facta in statu gr̄ę & pdita p sequentē culpā mortalē p pniam reuniuntur. Vñ Aug. de pœ. di. iij. c. pū est. Pū est credere. & fides nra hoc expostulat: vt cū gra xpi destruxerit: vel pctā vel mala priora in hoie p pœnitētiā etiā remuneret bona. f. q̄ gs fecit i statu gr̄ę. De hoc tñ diffusi⁹ i. iij. p. ti. xiij. c. vj. de sacrō pniæ. Tertius fructus pniæ q tū debet poni, p primo ē pctōrū emūdatio. vñ xps Lu. vi. Oportuit xpm pati & resurgere a mortuis tertia die & pdicari i nomine⁹ pniam & remissionē pctōrū i oēs gentes. Pri⁹ dicit pniam: & postea addidit remissionē pctōrū. Propterea Petr⁹ apls iudęis qb⁹ pdicabat q̄rētib⁹ de salute suā rndit. Pœnitemini & quertimini vt deleant pctā vestra. Act. iij. In cui⁹ etiā figurā hr. iiij. Reg. v. ꝙ Naamā lotus aqua Iordanis designāte pniam: mādat⁹ est a lepra quę pctm designat. Quart⁹ fruct⁹ est interior aīę renouatio. Sicut antigtas inducit in corpe debilitatē & inutilitatē & deformitatē. Nō em senes sunt pulchri nec fortes ad operandū: ita pctm qđ facit aiam iueterare spūal'r. pp qđ dię. pā. vj. Inueterauī iter oēs inimicos meos. Pctā. f. vel dęmones reddūt aiam debilē ad bñ operādū. vū dicit Grego. in. xix. moral'. ꝙ ęculi dilectores sunt in cœlestib⁹ debiles: i terrenis fortes: & i oꝛone corā dño vel vn⁹ horę momēto lassātur. di. xl vij. oēs huius scli. Facit etiā pctm aiam deformem maculosam & inutilē i bonis. Vñ dr de pctōri b⁹ i Pā. xiij. Inutiles facti sunt. & Threñ. iij. c. Denigrata est sup carbones facies eorū. Sed pnia renouat aiam & iuuenescere facit: vt sit fortis ad oia bona opa: & pulchra in spe: vtilis i bono ope. Aug. Nemo pōt nouā ichoare vitā nisi pœniteat eū veteris. i. vitę pctorū ꝑmissorū. de pœ. di. j. tres sunt pā. cū. Renouabit vt aglę iuuētus tua. Dicit naturales ꝙ cū aq la est antiquata hoc facit vt iuuenescat. Ponit se ex directo ad solis radiū: & exusta pēnis ex calore: demergit se in ton tē viuū. & sic depositis pēnis veteribus iuuenescit. Sic & pector antiquat⁹ in malis ponēs se p cōsideratiōē ad calorē solis diuinę iustitię cōburētis i iferno pctōres: & exīde denuciēs se in aquas pniæ & lachrymarū: iuuenescit & pulcher efficit. Quint⁹ fruct⁹ est tribulationū euitatio. Vñ Hie. in Amos. Promittit, ꝓspera de⁹ si pniam egerim⁹. Qđ si negligentia dissoluamur & illū pœnitebit sponsionis, ꝑmissę mutabit. Cui⁹ rei exēplū. Samariā & hierm hr̄e possumus: quorū alij de imminentibus suppliciꝫ liberati sunt: alij q̄ patrib⁹ promissa fuerāt pdiderūt. de pœ. di. j. si agamus. Dñs etiā p Hiere. xviij. c. ait. Repēte loquar aduersus gentē & aduersus regnū vt eradicē & destruē & dissperdam illud. Si pniam egerit gēs illa a malo suo: qđ locutus sum aduersus eā: agā & ego pniam sup malo &c. Exēpla innumera sunt in scripturis: vt de Ezechia qui propter pctā ifirmatus ad mortē cōuersus ad parietē fleuit fletu magno in pctā ini. xv. annoꝝ vitę ei⁹ additū est. Esa. xxxviij. Niniue q̄ pctis fuit. subuertēda erat: fletibus pniæ sniameuasit. Ione. iij. Nabuchodonosor p aliquā pniam dilata est snia: sed postea reci

Fructus pniæ.

Primus fructus pniæ est

Secūs fructus pniæ est meritorū restauratio. De hoc ratio.

Tertius fructus.

Quintus fructus.

Ezechi as pp

Quart⁹ fructus.

¶ Quarta pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuās ꝑ ſuphiā pœnā incurrit. Dañ. iiij. & ſic de aliꝭ. vt patet ꝑcipue i ii. iudicū ꝓ totū. Sextꝰ fructꝰ eſt bonoꝝ eccleſię participatio. Per pniam em̃ verā cū ꝓtōr incorpeꝝ eccleſię: ſicut ex quolibet cibo aſſumpto ab hoie mēbrū corpis illius ꝓticipat nutrimētū de illo cibo. Sic de quolibet bono opere facto in corpe eccleſię: pœnitēs particiꝑat & ꝓcipit ſuffragiū, ſm illud Pā. cxviij. Particeps ẽ me fac deꝰ oim timētiū te. Vñ & Hiero. in Malach. ait. Ne forſitā peccati īmemores tardius reuertamur. ſ. ad pniam: adhuc inquit. Sedere vos facia in tabernaculis ſicut in die feſtiuitatis: vt qđ facit baptiſma ſaciat & pnia: & habitēe i tabernaculis ſaluatoris hoc eſt in eccl'ia. de pœ. di. j. ne forſitā. Et hinc participant de oīonibus indulgentiꝭ & aliꝭ hmōi. Septimus eſt prēmiorū ꝓparatio. primū verbū ꝙ Chriſtꝰ ꝓdicauit ppłis fuit hoc. Pniam agite appropinquabit em̃ regnū cœlorū. Mat. iij. Hoc idē ꝓdicauerat priꝰ glorioſus Io. bapti. Nō ſaſt ꝫitrabit pœnitēs ī regnū cœlorū: ſed appropiquabit. Nā etſi ꝓtōr vere pœniteat nō tñ tūc moriēs intrat niſi tā ſeruēte pniam ageret & cōtritionē haberet ꝙ deleret oēm culpā & pœnā ſicut accidit in latrone cū xpo crucifixo: ſed cōiter alꝭ appropinquat. Intrās em̃ purgatoriū appropinquat regnū cœlorū: vel etiā qa etſi ꝓpniam recuperet gr̃am q̄ diſpōit ad gl'iā: ſed tñ nōdū ꝓcipit ſed appropiquat: ꝑ ei recidiuare: & ſic nō itrare ex ſuo tñ defectu itrare. Nō em̃ vera pnia facit hoiem ipeccabilē nec aufert ſacultatē peccādi. Nec eſt contra qñ ait Greg. de pœ. di. iij. c. Quid ij. Pnia eſt ꝑterita mala plāgere: & plāgēda iterū nō committere. Intelligit ei quo ad ,ppoſitū. i. ꝙ habeat ,ppoſitū nō cōmittendi. Qđ patet manifeſte ꝑ exēplū. Nā Dauid q vere pœnituit de adulterio ꝓpetrato: poſtea iterū peccauit in numeratione ppłi. ij. Reg. vi. Et ꝙ vere pœnituit patet ex his q̄ dicit Am. i apologia Dauid. ait em̃. Ille rex potēs ac tāt': nec exiguo qdē momēto manere penes ſe deliēti paſſus eſt cōſciam: ſed prę matura cōfeſſione atq; immēſo dolore reddidit pctm̃ ſuū dño. Denicꝭ dm̃ dolor interni affectꝰ mouit vt Nathā diceret. Qm̃ pœnituit te dñs trāſtulit pctm̃ tuū. Maturitas itaq; venię profundā declarauit fuiſſe regis pniam. de pœ. di. iij. ille. Quā grauiter ait peccauerit & mortaliter in numeratione ppłi oſtendit ex flagello peſtis illius: qđ etiā ſentit Pe. de Pal'.

§.V. EXCELLENTIA VIRTVTIS

Excellētia ꝫtutis pniꝭ patet ex tribus.

pniæ patet nō ſolum ex multiplici fructu eius vt dictum eſt: ſed etiam ex aliꝭ fructibus.

¶ Primo quia eſt in principali potentia.

¶ Secundo quia eſt in nobis vniuerſaliter.

¶ Tertio qa eſt omnium virtutum prima.

Quātū ad primū. cū pnia ſit vna ꝫt' ſpālis: oportet ꝙ ſit ī vna potēcia aiꝭ nō ī ēntia aiꝭ. Eſt aūt in voluntate quę eſt pricipalior iter potētias aiæ. Huiꝰ rō eſt ſm Pe. de Pa. i. iij. di. xliij. qa pnia eſt ps iuſtitię vt dictū eſt: iuſtitia aūt eſt i voluntate. Itē quia eligere eſt actus voluntatis: & pari rōne fugere: reſpuere: & deteſtari: qđ eſt pnię propriꝰ actꝰ ptinet ad volūtatē. Et ad hoc facit qđ ait Aug. Arbitrij volūtarē nō neceſſitatē q̄rit deꝰ i hoie vt doleat cōmiſſa. de pœ. di. vij. nullꝰ. vt. ſ. velit deteſtari pāā & vitia. Quātū ad ſeēūdū ſm Pe. de Pa. vbi. ō. Pnia eſt virꝰ in oibꝰ bonis hoibus. Et primo in innocētibus & in btā virgine: qa etſi nū ꝙ peccauit tñ ante cōcęptionē filij peccare potuit. Et paruuli qui mortui ſunt in gr̃a ex natura peccare potuerunt ſi viuere vſq; ad ꝛps peccādi cōtigiſſet. Habuerūt ergo pœnitentiā non in actu ſed i habitu & ſm aptitudinē. Sed'o pœnitētia virtꝰ eſt in bis hoibꝰ puris: nō quidē q̄ ad actū dolendi de pāā: ſed quo ad actum gaudēdi de dolore ꝑterito non ꝓſenti. Sicut quis gaudet nō dolet recolēs euaſiſſe periculū: vñ & cōſecutꝰ eſt lucrū. Sicut etiā aliū actum habet graue cū eſt ſurſum tēdere. ſ. deorſum: & aliū cū eſt deorſū ſ. quieſcere. Sic ꝫtutes morales hñt actū tēdētē in via: & qtē in fine in pria. Tertio in oibus pāōribꝰ cōueꝛſis ad deū. In nō cōueꝛſis aūt hoibus eſt pnia nō virtꝰ ſed pœna. ſ. reꝑnia dā morſus cōſcię. Vñ ꝑbs ait in ſi. Ethi. ꝙ ois malꝰ impleturnatorū pœnitudine. Quarto in dānatis eſt pnia nō virtꝰ, ſed vitio non eſt ſum pœnitere: quia dolent de peccato nō inquantū contra virtus, deū: ſed inquantū eſt cōtra ſeipſos & ſui volūtatē reſpectu ſ. pœnę quā ſentiunt. Vñ dē Sap. v. Intra ſe gemētes & pœnitentiā agētes &c. In angelis bonis nō eſt pnia: & hoc qa non potuerūt peccare expiabiliter. Sic aūt & non alr pctm̃ eſt obiectū pniæ ,put eſt virt'. Et multo minus in chriſto: qa nūq̄ peccare potuit cū ſemp hūanitas fuerit vnita deitati q̄ peccare nō pōt. Quātū ad tertiū pnia eſt prior cōiter charitate & aliꝭ: ſed tū poſterior fide. Pro cui' declaratione dicit idē Pe. vbi. ū. ꝙ licet oēs virtutes infundātur ſimul quātū ad habitū: vna tū prior eſt alia quātū ad ordinē ſm actū: & ideo in actib" earū eſt attēdēda ipſa prioritas. Sciē dū igit ꝙ motū volūtatis cuiuſmodi eſt motus virtutum moraliū ꝓcedit motꝰ cognitionis: qa appetibile imaginatū vel intellectū mouet appetitū: vt dr i. iij. de aia. Et iterū eſtimatio poſſibilitatis motū volūtatis: qa electio quę eſt pricipalis motꝰ virtutis nō pōt eſſe de impoſſibili eſtimato. Motꝰ aūt appetitꝰ in duobꝰ cōſiſtit. ſ. in fuga mali & in ,ſecutione boni. Et hæc duo diuerſimode ordinanť. Qñq; em̃ qs fugit malū ,pter deſideriū boni: & qñq; econuerſo. Et hic motꝰ. ſ. ,ſequ bonū ꝫtutis vt fugiat malū pœnę eſt vt frequētiꝰ in reuerſione ꝓtōris ad deū ꝓ pniam: & iō motū pniæ ꝓcedit motꝰ fidei: qa accedentē ad deū oportet credere. ad Heb. xj. Et iterꝭ motꝰ ſpei cōiunctꝰ motui timoris ꝓp quē ſit eſtimatio de poſſibilitate venię cōſequēdę. Et iō dicit Gre. ꝙ pœnitēs mouet iter ſpē & timorē. Deide vt i plurib' ſequit motꝰ pniæ: deinde motus charitatis: & aliarū virtutū per ordinē. Qñq; etiā motus amoris ꝓcedit motū pniæ: ſed ille amor nō eſt amor charitatis: qa charitas amiſſa non recuperatur: niſi per contritionem de peccatis præcedentibus quæ eſt motus pœnitentię virtutis. Hæc ille.

§.VI. QVOMODO AVTEM PENITĒS & quilibet electꝰ habeat moueri inter timorē & ſpem: vt nec ꝑſumat nec deſperet: ex dictis ſcripturę ſacræ oſtendit Greg. xix. moral'. tractās illd' Iob. Cūq; ſederē quaſi rex circūſtante exercitu: erā tñ mœrētiū cōſolator. Dicit em̃ ſa era eccl'ia fidelib' ſuis de pietate & iuſtitia redēptoris in ꝓdicationib' ſeris ſpē miſcet & metū: quatenꝰ nec ſecurate mia confidāt nec deſperate iuſtitiā timeāt. Nā ꝙbo ſui capitis formidātes reſouet dicēs Luc. xij. Nolite timere puſillus grex: qa cōplacuit pri veſtro dare vobis regnū. Atq; iterum ꝑſumētes terret dum dicit Mat. xx v. Vigilate & orate ne intretis in tentationē. Rurſus formidantes reſouet dicens Mat. v. Gaudete: qa merces veſtra copioſa eſt in cęlis. Sed de ſeipſis ꝑſumentes terret. cum ait Luc. x. Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Formidātes reſouet cum ait. Oues meæ vocem meā audiunt & ego vitam æternam do eis: & non rapiet eas quiſq; de manu mea. Sed in ſeipſis ꝑſumentes deterret dicens. dabunt ſigna magna & ,pdigia ita vt in errorē inducanť: ſi fieri pōt etiā electi. Formidantes reſouet cū dicit. Qui perſeueraverit uſq; in finem hic ſaluus erit. Prēſumētes deterret dicēs. Cum venerit filius hoīs: putas inueniet fidem in terra. Metuētes reſouet cū latroni dr̃. Hodie mecū eris in paradiſo. Sed terrenť ꝑſumētes dū ſudas ex apoſtolatꝰ gloria i tartarū labiť: de quo per ſnię diffinitionē dicit. Duodeci vos elegi: & vnꝰ ex vobis diabolꝰ eſt. Formidātes reſouet cum dicit. Si dimiſerit vir vxorē ſuā: & recedēs ab ea duxerit virū alterū nūquid reuerteť ad eā vlrac' nūquid non cōtaminata & polluta erat mulier illa? Tu aūt ſornicata es cū amatoribus multis: tū reuertere ad me dicit dñs & ego ſuſcipiā te. Sed ꝑſumētes deterret cū dicit. Quid clamas ad me ſuper contritione tua: inſanabilis eſt dolor tuꝰ? Formidantes reſouet dī. Ergo ſalte amodo voca me ꝑ me' dux ꝫgnitatis meæ es tu. Sed ꝑſumētes deterret dicens. Pater tuus Amorræꝰ & mater tua Cethæa. Formidātē reſouet cū ait. Reuertere aduerſatrix Iſrael: & nō auertā faciē meam a vobis: qa ſctūs ego ſum & non iraſcar in perpetuū. Sed ꝑſumētē deterret: cū ,pphetā ab intercelſione ,phibet dicens. Nō aſſumas ,peis laudē & oꝛonē: qa nō exaudiā i tpe clamoris eorū ad me: qm̃ ſi ſteterint coram me Moyſes & Samuel: nō ē aia mea ad pplm iſtū. In eo ergo qđ dicit: cū ſederē quaſi ex circūdāte me exercitu: incutit timorē ex prāte cū ſubdit. Erā tñ mœrētiū cōſolator: ſubleuat ſpē ex cōſolatione. Quaſi em̃ rex dīs ſeder in corde nr̄o: qa circūſtrepentes regit animorū motꝰ in nr̄a cogitatione. In mēte quippe quā inhabitat: dū torpēdia excitat: ingeta frēnat: frigida accēdit: accēſa moderať: emollit rigida: reſtringit fluxa. Et ipſa hac diuerſitate cogitationū quaſi quidā exercit' illum circūſtat. Siue quaſi rex ſedet circūſtāte exercitu: qa ꝑſidē tem illum

Pœnitēs quō hīre debeāt.

Inter duo extrema cōſiſtit ꝫtas.

Siplicitas iūgitur vegitati.

Veritas eſt pars iuſtitię.

tē illū circūſtabat turba virtutū. Qui etiā mœrētiū. i. pœnitentiū conſolator eſt ea promiſſione qua dicit. Bti q̄ lugēt qm̃ ipſi cōſolabunť. Inha bitare aūt in mente incipit deꝰ ꝑ pniam & ibi quieſcere. De pnia vt eſt ſacrm̃ & de partibus eiꝰ: contritione: confeſſione: & ſatiſfactione: habes in. iij. ꝑte. ti. de ſacramentis, c. de pœnitentia.

¶ De veritate prout eſt virtus. Cap. XV.

VERITATEM AVTEM CONNVmerat ꝓ̄s in. ij. & iiij. Et hi. iter cęteras ꝫtutes. Et Tulli' in rheto. ponit eā inter partes iuſtitiæ: & ſic diffinit eā. Veritas eſt ꝙ quā immutata q̄ ſūt: aut an fuerūt: aut futura ſunt dicūtur. Sed ,p maiori declaratione horū ſciēdū ſm. b. Tho. ij. q. cix. ar. j. ꝙ veritas dupliciter accipi pōt. Vno mō ſm ꝙ ſm veritatē aligd dr̃ve rū. & ſic ꝫtas nō eſt virtꝰ: ſed obiectū vl' finis virtutis. Sic em̃ accępta veritas nō eſt habitꝰ qđ eſt genꝰ ꝫtutis: ſed ꝙ̄ litas q̄dā intellectꝰ vel ſignū ad rē intellectā ſignatā: vel rei ad ſuā primā cām. Et ſic diffinit veritas ꝙ eſt adęquatio rei itellectæ ad intellectū. Sed'o mō pōt dici ꝫtas qua aliqs verū dicit ſm ꝙ ꝑ eā aliqs dicit verax: & hęc eſt ꝫtꝰ: qa hoc ipſum qđ eſt dicere verū eſt bonꝰ actꝰ. Virtꝰ aūt eſt q̄ bonū facit hñtē & opꝰ eiꝰ reddit bonum: ſm ꝓ̄m. Et de hac loquit Tulli' in diffinitiōe ſuprapoſita. Poteſt addi ꝙ ꝫtas tertio mō dr̃ ipſe deꝰ: & ꝓappropriationē filius. Vñ & ꝫbū dr̃ quaſi verū boās. i. manifeſtās. Ipe em̃ incarnatus ait. Ego ſum via ꝫtas & vita. Io. xiiij. Et Aug. i li. de ciui. dei ait. Vt hō cōſideꝛꝰ ambularet ad ꝫtatē: ipſa veritas dei filius hoie aſſumpto nō deo cōſumpto: veniēs fundauit & ſtabiliuit fidē. Et hoc eſt qđ ipſe ait Pilato. Ego ī hoc natꝰ ſum & ad hoc veni in mūdū vt teſtimoniū ꝓhibeā ꝫtati. Io. xix. Qđ aūt ꝫtas ſed'o mō dicta ſit ſpālis virtus: ſic declarat. b. Tho. vbi. ū. ar. ij. Ad rōnē ꝫtutis pertinet ꝙ opus hoīs bonū reddat. vñ in actu hoīs cū iuenit ſpālis rō boniꝛatis: neceſſe eſt ꝙ ad hoc diſponať hō ꝑ ſpālē virtutē. Cū aūt bonū ſm. b. Aug. in li. de natura boni cōſiſtat in ordine: neceſſe eſt ſpālē rōnē boni cōſideꝛi ex determinato ordine. Eſt aūt ſpālis quidā ordo: ſm ꝙ exteriora noſtra: vel ꝙba: vel facta debite ordinanť ad aliquid ſignandū: qđ ſctm̃ eſt. Et ad hoc perficitur homo ꝑ ꝫtutē veritatis. Vñ manifeſtū eſt ꝙ veritas eſt ſpālis ꝫtꝰ. Cōſiſtit aūt in medio inter ſuperfluū & diminutū: ſicut aliæ ꝫtutes mo rales: ex hoc ꝙ de ſe nec maiora dicit: nec miora q̄ i ſe ſint vel recognoſcat. Aut etiā ex hoc nec falſum dicit qđ eſt ſit perfluū: nec verum tacet cum expedit qđ eſſet diminutiū veritatis. Sciendum etiam ꝙ ſimplicitas pertinet adveritatem inquantum eſt virtus. Nam ſimplicitas dicitur ꝓ oppoſitū dnplicitati: qua. ſ. aliquis habet aliquid in corde & aliud ab illo qđ habet in corde oſtēdit exteriꝰ & ſic ſimplicitas ad hanc virtutē pertinet. Facit aūt ſimplicitas intentionē rectā: nō quidē directe: qa hoc pertinet ad omnē virtutē. Sed excludēdo duplicitatē qua homo vnū intēdit & aliud prætendit. Et dicitur ſimplex quaſi ſine plica. ſ. duplicitatis. Et de hac ſimplicitate dr̃ Prouer. j. Cū ſimplicibus ſermocinatio eiꝰ. Et Mat. x. ait Chriſtus. Eſtote ſimplices ſicut columbę. i. vt nemini machinemini dolos. Dicit em̃ colūba non habere fel qđ deſignat malitiā. Et de Iob dr̃. ſ. ꝙ erat ſimplex & rectus. Qđ veritas ſit pars iuſtitiæ ſ. potentialis vt virtus ſcd'aria annexa principali: ſic declarat Tho. vbi. ū. ar. iij. Ex hoc aliqua virtus iuſtitię annecti tur ſicut ſcd'aria principali: ꝙ cōnecťiť qđē cū iuſtitia partim & partim deficit ab eius perfecta ratione. Veritas autē connecťiť cū iuſtitia in duobus. Primo quidē in hoc ꝙ eſt ad alterū. Manifeſtatio em̃ quā dicimus eſſe actū ꝫtatis ē ad alterū: inquantū. ſ. ea quę circa ſe ſunt vnus alteri manifeſtat. Sed'o inquātū iuſtitia ꝙualitatē quādā in rebꝰ conſtituit. Et hoc etiam facit virtus veritatis. Adæquat enim ſigna rebus exiſtentibus circa ipſam. Deficit autē a ,ppria rōne iuſtitiæ qnantum ad rōnem debiti. Non em̃ hęc virtus attēdit debitū legale qđ attēdit iuſtitiā: ſed potiꝰ debitū legale: inquantū vnus homo alteri ex honeſtate debet ꝫtatis manifeſtationē. Et ſic patet ꝙ veritas eſt ſpālis ꝫtꝰ annexa iuſtitię ſicut ſecūdaria principali. Nec obſtat ꝙ iuſtitia eſt in volūtate. ꝫtas aūt in intellectu, qa veritas pertinet ad intellectū inquātū cognita: ſed per volūtatē propriam ꝙ quā hō vtiť habitibꝰ & mēbris ,pter exteriora ſigna ad manifeſtandū veritatē. Et ſic veritas virtus etiā ſpectat ad voluntatē. Contra hanc veritatē opponitur vitiū menda cij ſimulationis & hypocriſis & ironię: de quib' plura habes in. ij. parte ti. x. c. j. & ti. iiij, c. xij.

§.I. VERITATEM LARGE SVMENdo ponit Hiero. ſup Mat. eſſe triplicē. qđ allegat. b. Tho & alij i. iij. ſen. Prima eſt veritas vitę. Sec'a eſt veritas doctrinæ. Tertia eſt veritas iuſtitię. Differt aūt q̄libet harum a ꝫtate ſricte ſumpta, put eſt virtꝰ ſpālis: de qua dictum eſt. Hāc triplicē veritatē videnť notaſſe Iudæi in Chriſto fuiſſe cū dixerūt ei. Scimꝰ qa verax es: quo ad primam. Et vīā dei in veritate doces: quo ad ſec'am. Et nō eſt tibi cura de aliquo. Nō em̃ reſpicis ꝑſonā hoīm: quo ad tertiam. Mat. xxij. vt no. Nico. de Ly. q̄uis hęc dixerūt ad tentandū & decipiēdū eū. Et q̄ ſit vtilis & nobilis iſta veritas oſtendit pā. dicēs Pā. lxxxviij. Veritas mea & mia mea cū ipſo eſt. & in nōie meo exaltabiť cornu eiꝰ. Caſſiodoꝰ hoc exponit de Chriſto in quo fuerūt & ꝫtas doctrinę: iuſtitiæ ac vitę: & mia immēſæ clemētię qua mūdum redemit ſua paſſione: ex quib' in nōie & virtute dei pris cornu eiꝰ id eſt dignitas & potētia eſt exaltata: vt in nōie eius oē genu flectať cęleſtiū: terreſtriū: & infernorum. ad Phil. ij. Pōt & hoc exponi de quolibet ſancto viro: vt introducit eccl'ia ī officio miſſę aliter ,predendo: vt dicať. Veritas mea & mia cū ipſo. ſ. electo meo: & in nōie meo exaltabiť cornu eius. Vbi tria notanť de veritate.

¶ Primo eius mira dignitas, ibi. Veritas mea.

¶ Sc'o eius magna vtilitas. ibi. Mia mea.

¶ Tertio eiꝰ eximia remūerabilitas. ibi, & i nōie meo &c.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM DIgnitas veritatis oſtendit in eo quod dicit dñs. veritas mea. Dē dicit. quę eſt a me & quā poſſideo. veritas a quocūq; dicaťa ſpi gnitate rituſctō, eſt. ait. b. Amb. Miræ aūt dignitatis eſt qđ eſt a ꝫtatis, deo quo vocabulo vocať deus. Et cum ſit triplex veritas vt dictū ē q̄libet ēa ſpūſctō. vñ dicit Chriſtꝰ apſis de ſpūſctō. Docebit vos oēm veritatem. ſ. vitę: doctrinæ: & iuſtitiæ. Et ꝫtas qdē vitæ dr̃ ſiue ꝫa ſm. b. Tho. ſicut & q̄libet alia res dr̃ ꝫa ex ꝙ ꝙ attigit ſuā regulā & menſurā. Rla aūt & mēſura vitæ hoīs. i. ꝙuerſatiōis ſuę ē lex diuina: ꝑ cuius ꝙformitatē rectitudinē habet. Et talis ꝫtas ſiue rectitudo nō eſt virtus ſpālis: ſed cōis eſt ad oēm virtutē: hanc deus exigit a quolibet di. Pacē & veritatē diligite: ait dñs oꝑs. Zach. viij. Hæc aūt cōſiſtit prio in vera mētis eſtimatiōe. Sed'o in ꝫa oris locutiōe. Tertio ī vera operis executiōe. Primo ad veritatē vitæ exigit ꝫa rerū æſtimatio. Falſum em̃ loqref in mēte ſua q æſtimaret panē eſſe lutū: & aurū eſſe aurichalcū: licet habeat aliquā ſimilitudinē in colore: ita q reputaret palia eſſe magna bona vt diuitias: voluptates: honores: & hmōi: Et ꝫtutes & ſapientiā nō æſtimat alicu ius vaſoris quaſi ea cōtēnēs: hic loquit falſum i corde ſuo. Sed dicit chriſtus. Qui loquit veritatē in corde ſuo: iſte requieſcet in mōte ſcō dei. Veritatē loquit in corde q reputat mundana eſſe trāſitoria & vana ac vilia: vt apls q dicebat. Oia arbitratus ſum vt ſtercora. Et vera & magna bona intelligit eſſe gratiā & gloriā. Et ex tali ꝫtate cognita amat virtutes & laborat ꝑ eis: cōtēnit terrena: & vitia ab horret. Sed'o ad veritatē vitæ regrif veritas in locutione. vñ Apls. Loqmini veritatē vnuſqſq; cū ,pxio ſuo qm̃ ſumus inuicē mēbra. Mēbra aūt non decipiunt alterū aliud. Debet aūt prēponi veritas locutionis oī amicitię. vñ ꝓbs. Duobus exiſtētibus amicis Platone & veritate ſtm̃ ē prę honorare veritatē. Idē. Amicus qdē Plato. amicus Sortes. ſed magis amica veritas: Sed qa vt ait qdā ſapiens. Veritas odiū parit: obſequiū amicos: ideo diminutæ ſunt veritates a filijs hoīm. ait Pā. Et vt cōplaceāt hoibus mēdacia & adulatiōes multiplicāt. Señ. Monſtrabo tibi qd oia poſſidētibus deſit: q dicat verū. Tertio exigit ad vitę ꝫta tē recta opatio. Eſa. xxxviij. Memēto dñe ęquit Ezechias) qūo ambulauerim corā te in ꝫtate: in corde ꝓfecto. & q̄ſi declarās ſe ſubdit. Et qđ rectū eſt in cōſpectu tuo fecerim. Ad hoc qđ opus nr̄m ſit verū oportet ꝙ remoueať ab ea ois ſiniſtra intētio & ſimulatio & idebita circūſtātia. Et oē opus quātūcūq; cōſuetū ab aliꝭ debet cedere ꝫtati, vnde Aug. Manifeſta ꝫtate cedat oſuetudo veritati. diſ. viij. ve ritate. Quātū ad ꝫtatē doctrinæ dicit. b. Tho. ij. ij. q. cix. ar, ij. ꝙ hęc cōſiſtit in quadā manifeſtatiōe ꝫbor cog de qui ſtrinæ.

De triplici ꝫtate quā a nobis requirit deus.

De ꝫtate do

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus ē scia, vñ directe nō ptinet ad virtutē veritatis, put est virt⁹ spālis: verū ga vera scibilia inquātū sunt a nobis cognita: circa nos sunt & ad nos ptinēt, sm hoc ỽitas doctrinæ pōt ad hāc virtutē spālē ptinere & quęcūq; alia veritas qua qs manifestat verbo vel facto qđ cognoscit. Pertinet aūt ad veritatē doctrinę: vt docēdo i quacūq; facultate cōsulēdo: p̄dicādo: exhortādo vera dicat. Et ga sacra scriptura sola doctrina est q̄ nullā habet falsitatē admixtā: & hoc ga sermo dei est qui mētiri non pōt, Vñ dr. Io. xvij. Sermo tuus veritas est. Ideo pmaxime prędicando debet induci auctoritas scripturæ sacrę: nec quis ex timore debet dimittere vt veritates necessarias ad salutē nō dicat. Vñ Chry. tractās illud qđ Christus ait apīis cū mīsit eos ad prędicādū. Noli te timere eos q occidūt corpus, ait. Nō solū est proditor veritatis qui transgrediens veritatē pro veritate mēdacium palā loquit: sed & ille qui nō pronūtiat veritatē quā libere nuntiare oportet. Aut non libere veritatē defendit quā libere defendere debet: ꝓditor ē ỽitatis. Nā sicut sacerdos debitor est vt veritatē quā audiuit a deo libere p̄dicet: sic laicus debitor est vt veritatē quā audiuit in scripturis probatam fiducialiter defendat, hęc ille. xj. q. iij. nolite. Non tñ p̄dicator debet dicere oēm veritatē: sed q̄ cōueniat auditoribus: cuiusmodi. s. sint capaces & quæ vtilis sit eis. Sed dolendū est: ga iam venit tps qđ p̄dixit apls. ij. ad Tim. iiij. Erit em tps cū sanā doctrinam nō sustinebūt. Et a veritate qđē auditū auertēt: ad fabulas aūt cōuertent. Si qua autem dicta gentiliū poetarū vel pḥorū nō ad oſtētationē: sed ad maiorē cōfirmationē veritatis alīq̄n inducanť vt ancillæ deseruiētes dñæ theologię: nō erit inconueniēs. Vnde Clemēs papa. Cū em ex diuinis scripturis qs firmā regulā veritatis suscēperit: abſurdū nō erit si aliqđ ex eruditiōe cōi ac liberalib⁹ studijs: q̄ forte i pueritia attigerit: ad assertionē veri dogmatis cōferat: ita tñ vbi vera didicerit falsa & simulata declinet. dist. xxxvij. relatū. Si aūt quis aliqua doceret falsa vel incauta: vel q̄ possent esse occasio mali: nō erubescat cū expedit retractare vel declarare: ga nec. b. Aug. erubuit facere librū retractationū cum esset doctissimus oīm. Eccl. xliij. Nō p̄dicas verbo veritatis vllo mō: cū. s. reprehēderis de errore. ij. Cor. xiij. Nō possumus aliqđ cōtra veritatē: sed p veritate. b. Aug. Magnæ sapiētiæ est hoiem reuocare qđ male locut⁹ ē, xxiij. q. ij. magnæ. Quātū ad veritatē iustitię dicit Tho. vbi. ā. ꝓ veritas iustitię est sm q̄ aliqs rectitudinē legis in iudicijs q̄ sunt ad alterū seruat. Vñ sc̄m q̄ aliqs ỽitatē manifestat ex iustitia: puta cū i iudicio testificat verū vel cōfitet: & sic ē qđā ars iustitię: vñ nō ꝓprie ptinet ad veritatē, put est spālis virtus. Ad veritatē iustitię ptinet nō respicere ad psonas: puta qa paup: & iō cōpatiēdum: vel qa cōsanguineus: & iō nō puniēdus & hmōi. Proverb. xxviij. Qui cognoscit in iudicio faciē non bñ facit, & pro buccella panis deserit volūtatē. Et dñs in lege. Nō misereberis in iudicio paupis vt a ỽo deuies. Hinc &. b. Aug. Querit pater de malo filio: q̄rit. i. cōquerit filius de duro pre. Seruam⁹ honorificētiā pr̄i q̄ debeť ei a filio: nō equam⁹ filiū pr̄i i honore: sed p̄ponim⁹ filiū pr̄i i veritate. ij. q. viij. q̄rit. Nec ēt debet attendere iudex ad munera: sed respuere. Deut. xvj. Munera puertūt ỽba iustoꝝ: vt. s. falsam sententiā, pferāt. Vñ. Greg. Bonis male vtunť q pro tpali lucro iuste iudicāt. Tales quidē a ỽitate nō iustitiæ defensio sed amor prēmi: prouocat: qb⁹ si spes numi subtrahit pfestim a iustitię executiōe recedūt. Acceptio numerū prēuaricatio est veritatis. xj. q. iij. q reḉte. Pertinet ad ỽitatē iustitiæ resistere malis & defendere innocētes ꝫ oppressores. Vñ dr. di. lxxxiij. error. Error cui non resistit approbat. Veritas cum minime defensat opprimit. Negligere qppe cū possis perturbare peruersos nihil est aliud q̄ fouere. Pertinet ad veritatē iustitię iudicare scd̄m allegata & ꝓbata: sed prius bñ examinata. Vnde Amb. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit: & domesticæ proposito, volūtatis: sed iuxta leges & iura pronuntiat: examinat: cārū merita nō mūtat. iij. q. vij. iudicet. Sed potest hodie dici illud. Corruit veritas in plateis. Esaiæ. lix.

Qz sacra scriptura mentiri nō possit.

Deveritate iustitiæ,

Adveritatē iustitiæ duo pertinēt,

§. III. VTILITAS HVIVS VIRTVTIS

ostenditur cum subdit. Et mia mea cum ipso. q. d. Quia fuit in eo veritas: erit in illo mia mea. i. faciam ei miam. Mia autē dr quasi miseriā adimēs. Vñ & Christus Io. viij. ait. Veritas liberabit vos. Ādimit autem & liberata multiplici miseria.

¶ Primo a miseria obscurationis.
¶ Secundo a miseria ingloriationis.
¶ Tertio a miseria deprauationis.
¶ Quarto a miseria damnationis.

Quātū ad primū dicit Iob. Tenebris inuoluimur &c. Aīa em nāturaliter ait pḥs nascit sicut tabula rasa i qua nihil est depictū. Nullā veritatē cognoscit vñ i magna obscuritate ē: & hęc est magna miseria. Sed liberať ab hac miseria paulatim p veritatē sibi manifestatam ab alīs & a se cognitā. verū em ē bonū itellect⁹ qđ pficit ipm & illustrat obscuritatē ei⁹. Et sicut null⁹ mēti suauior cib⁹ q veritas, vt ait Lact. in li. iiij, ira null⁹ amarior seu magis noxi⁹ cib⁹ aīæ q falsitas. Sed ỽitas locutiōis liḃat ab igḥatiōe. i. infamia. Sicut em fallacia hois facit eū infamē: ita vt qlibet detestet hoies mēdaces: nec credat eis cū ēt dñt & iurāt veritatē. Ita q ve- rax ē i ỽbo locutiōis: inde sibi bonā acqrit famā. Cū em hō mia. sit aīal sociale naturaliter vnusquisq; debet alteri id sine quo societas hūana cōseruari nō pōt. Nō possent aūt hoies cōuiuere: nisi sibiīnuicē crederēt tāq; veritatē manifestātib⁹. Et pp̄ḃ fallax exosus & infamis hr q̄si destructiu⁹ humanę societatis. Et verax diligiť vt cōseruatiu⁹ eiusdē societatis. Et dicit Tho. ij. q. cix. ar. iiij. q ỽir⁹ veritatis poti⁹ declinat i minus q̄ i maius. Hoc tñ pōt itelligi dupliter cū dr declinare in minus. Vno mō affirmādo: puta qa nō manifestat totū bonū qđ in se est: sciam vel sanctitatē vel hmōi. Et hoc fit sine p̄iudicio ỽitatis: qa i maiori includiť min⁹: & sic virt⁹ ỽitatis declinat in min⁹. Hoc em vt pḥs dicit in li. Ethi. vī esse prudētius pp oneroſas superabūdātias. Hoies em qui maiora de se dñt q̄ sint sunt alīs onerosi quasi alios excellere volētes. Qui aūt minora de se dñt q̄ i eis sint sunt alīs gratiosi: quasi alīs ꝺdescēdētes p quādā moderationē. Vñ apls. ij. ad Cor. xij. Si voluero gliari nō ero insipiēs. veritatē em dicā. Parco aūt ne qs me existimet sup id qđ videt in me aut audit aliqđ ex me. Alio mō negādo declinat in minus: cū. s. negat qđ in eo est, & hoc nō ptinet ad veritatem: ga falsum incurrit: sed ptinet ad ironię vitiū: tñ minus peccat ꝺ veritatē q̄ p iactātiā: ex qua plus dicit de se q̄ sit. Tertio liberat veritas a miseria prauitatis: vbi est veritas vitę cū excludat oē vitiū ibi prauitas locū nō habet. hic verax est & iniustitia in illo non est. dr Io. viij. Sed & oīs prauitas cōmissa pēi tollit p veritatē pfessiōis & pniæ. Vñ Ps. Veritas de terra orta est. i. vera pfessio de pctōre: & iustitia de cœlo prospexit. i. iustificatio a deo. ita exponit Aug. de pœnit. dist. §. q̄ cū q̄. & idē Aug. dicit. Vera pnia ad baptismi puritatē conat adducere pœnitētē. Quarto liberat a miseria dānatiōis. Si māseritis in sermone meo. s. pseuerando in obseruatiōe eius. vere discipuli mei eritis & cognoscetis veritatē: & veritas liberabit vos. Io. viij. Liberabit. s. a dānatione prędestinatiōis. Si qs. ait ipse in eodē capi. sermonē meū seruauerit: mortē nō videbit in ęternum. Si ego veritatē dico v obis quare nō creditis mihi: cum per hoc euadatis miseriā oēm. ga veritas mea inquā est tbi: & misericordia mea ad tollendas miserias.

Veritas liberat ab infia

Veritas prauitatē excludit. pē. Ioc iij.

A dānatione liberat.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

principale qđ est remuneratio ỽitatis: hoc ostendit dū dicitur. Exaltabiť cornu eius di. Aug. sup Ps. Cornua iusta sunt munera christi: qa eminēt. Prędicabū mun⁹ xpi ē gra sua vñ & ỽtutes ꝓcedūt & merita. Exaltať aūt istud cornu gr̄ę: cū p eā puenit ad gl̄iam. Io. iij. Qui facit ỽitatē, s. operādo sm eā, hic venit ad lucē. s. gl̄ię. Vñ faciētib⁹ trib⁹ cubicularijs regis Darię qōnē inter se & corā eo & sapientibus suis discęptātib⁹ qđ est fortiꝰ? oīb⁹: vn⁹ dixit vinū: ali⁹ regē. tertiꝰ. s. zorobabel mulierē: & magis veritatē cōcludendo ꝙ veritas vincit & viuit & obtinet in sęcla sęcrorū. Vide historiā q̄ pulchra est: & multa cōtinet ad cōmēdationē ỽitatis. Vinū significat sapiam humanā q̄ iebriat. Rex potētiā & rerū abūdātiā. Mulier voluptatē. Hęc oīa potentia sunt. Sed v eritatē oībus prędualet q̄ cōducit ad regna cœlorū vbi semp viuitur. Habetur hęc historia. ij. Esdrę. iij. c.

¶ De virtute fidelitatis. Cap. XVI.

Veritas prauitatē excludit.

FIDELITAS IN PROMISSIS vel cōmissis videtur pertinere ad virtutē veritatis & ideo aliqd hic de ea breuiter dicē dū. Dicť Isid. i li. Ety. m. ꝙ fidelis qs dr ꝙ eo qđ sit ab eo qđ dicit qđ dicit vel ꝓmittit bonū. Signāter aūt dicit bonū: qa si malū ꝓmitteret seruare nō debet. iuxta illud Isi. In malis ꝓmissis rescinde fidē. i. fidelitatē nō seruando illud. Et sm hoc dicit Pē. de dñō. Fidelis de⁹ i oīb⁹ ỽbis suis: qa verax est: & obseruat q̄ ꝓmittit nobis q̄ nō sunt nisi bona. Et hęc fidelitas i scriptura multū commēdatur. Prouer. xviij. Vir fidelis multū cōmendabiť. Nu. xij. Moyses in oī domo mea fidelissimus est. &. s. Reg. xxij. Quis in oībus seruis tuis fidelis sicut Dauid. dixit Abimelech ad Saul. Fidelitas aūt ista maxime est commendabilis in tribus gñibus hoīm.

Fidelitas q̄ ptinere vr ad veritatem.

Fidelitas i tribus gñi hoīm cōmendatur.

¶ Primo in amico suo.
¶ Secundo in nuntio vel legato.
¶ Tertio in seruo vel dispensatore instituto.

Quātū ad primū dr Eccli. vi. Amico fideli nulla est cōparatio, idē. amicus fidelis medicamētū vitę. Sicut ꝓ medicamentū hō recupat vitā: ita ꝓ auxiliū & cōsiliū amici fidelis qs aliqn recupat vitā aīæ & corpis. Ista aūt fidelitas in amico ondit. Primo in cōsiliis: vt det amico bonū cōsiliū & sanū. Non sicut ille qui dedit consiliū Amō vt fingeret se infirmū ad hoc vt Thamar soror ei⁹ ex cui⁹ cōcupiscentia erat inflāmat⁹ veniret ad visitādū eū: & sic cōstupraret eā. ij. Reg. xiij. Aut consiliū qđ dedit Balaam Balach regi Moabitarū vt induceret Israelitas ad fornicādū. Sed sicut Daniel qui Nabuchodonosor vt euaderet sniam sibi eo minatā dixit. Placeat tibi rex cōsiliū meū: pcā tua eleemosynis redime. Dañ. iiij. Sed & ostēdit fidelitas in amico i secretis vt. s. nō denudet. Prouer. xj. Qui ābulat fraudulēter reuelat arcana. q aūt fidelis ē ęlat amicū vl amici cōmissū, & Eccli. xxvij. Qui denudat arcana amici fidē pdit. Et hoc est verū quādo ex ęlatione secreti non sequtur malū. Tertio ostendit fidelitas in amico suo in aduersis cū non deserit. Eccli. xxij. Fidē possides cū amico in paupertate illi⁹ vt in bonis illius lęteris. In rpe tribulationis illi⁹ permane illi fidelis. Exēplū de illis duob⁹ pḥs amicis quorū alterū cū captū Dionysi⁹ tyrān⁹ Sicilię veller cōdēnare ad mortē: petijt dilationē a tyrāno vt vadēs ad ciuitatē suā dispone re posset de factis suis. Et cū tyrān⁹ peteret fideiussorem p eo de reuersione: ille requisitū amicū suū illum pḥm dedit declarato sibi a tyrāno ꝙ si tpe & hora determinata ille nō rediret ipse occideret ꝙ eo q ꝙ eo se obligauit. Et ille expeditis negotijs suis hora statuta reuersus est: qua fidelitate cōsiderata pmaxima tyrān⁹ illi pepercit. & se fieri tertiū amicū eoꝝ postulauit. Narrat Vale. hoc. Quantū ad se cū dū dr Prouer. xiij. Legat⁹ fidelis sanitas. & iterū. Sicut frigus niuis in die messis. ita legatus fidelis ei q misit illum. Frigus niuis cū accidit in messe refrigerat metētē a calore: ita legat⁹ refrigerat mittentē ab ęstu solicitudinū, vel melius. Sicut frigus niuis in hyeme pinguefacit terram: & sic in messe habetur copiosus fructus: ita fidelis legatus fruct̄uose operať & vtiliter promittētē ipm. Ecōtra de infideli legato seu nūtio dicit. Dens putrid⁹ & pes lapsus q sperat sup infideli in die angustię. Dēs putrid⁹ magnū dolorē ingerit, vñ vulgariter dr ꝙ nō est dolor sicut dolor dentis. Sic infidelis nūti⁹ vel legat⁹ ei qui sperat in eo: vt dēs putrid⁹ ingerit afflictionē. Est & pes lapsus. sicut em ille q desiderat ad aliquē locū peruenire: & prę lassitudine non pōt multū affligi: sic qui expectat nūtiū infidelē. Legatos aūt male tractare est magna iniustitia & ꝓtra ius gentium frāgere securitatē eorū. di. j. ius gentiū. Et grauiter punitur talis iniuria quę ē ꝺ cōem fidelitatē. Nā vt dicit Augu. Fides. i. fidelitas etiam hosti cū promittit seruāda est. xxiij. q. j. noli. Vñ Dauid: qa rex Amonitarū ad quē miserat suos legatos ad cōdolēdū & ad consolandum de morte pris de honestauit eos suggerētib⁹ sibi cōsiliarijs suis ꝙ proditiose hoc egerat Dauid: nō ad consolādū: sed ad exploradū. Vñ rasis eis barbis ꝙ medietate & vestibus eoꝝ abscissis vsq; ad nates remisit ad Dauid. Sed ob talē iniuriā factam misit Ioab cū exercitu suo contra Rabath ciuitatē principalē Amonitarum: & ea capta fecit magnā stragē. vt habetur. ij. Reg. x. Et de Iudęis dicit Egisippus. Prędicati sunt leges oīm hoīm ipsoꝝ ēt Barbarorū: qm apud ipsos quoq; qui nesciūt hūanitatē inuiolabiles legati habenť: dū vindicta cœlestis formidať & tāti sceleris vltor de⁹ timeť. Hoc ỽ ad miserūt aduersarij nři. s. Iudęi quod nec hūanæ nec diuinæ leges inultū relinquūt. hęc ille. Et forte loquit de apostolis quos Iudęi persecuti sunt multipliciter qui erāt legati dei Vnde apls Pau. Legatiōe fungimur deo exhortāte ꝙ nos.

Exēplū fidelitatis pma xime.

Nūtius infidelis cui ꝙpatur.

Quantū aūt ad tertiū dr Eccli. xxxiij. Si est tibi seruus fidelis sit tibi quasi aīa tua: & quasi frater sic tracta illū. Fidelitas aūt serui seu dispēsatoris oñdit circa bona sibi cōmissa in tribus: vt. s. non dissiper: non defraudet: & vt multiplicet. Primo cauere debet cui cōmissa ē aliqua dispēsatio vt nō dissiper bona dñi sui. Vñ i euāgelio. Villic⁹ q diffamatus fuit ꝙ dissipasset bona dñi sui: amotus fuit a dispēsatione. Lu. xvj. Et apls. j. Cor. iij. ait. Hic jā quęrit iter dispēsatores vt fidelis quis inueniatur. q. d. rari sunt qui non dissipent. Quando in rpalibus dispensator nō expedit vtiliter bona dñi sui: dissipator est. Et sūr quilibet prælatus q dat bñficia: officia: dispēsationes cōtra iura cōia & sacramēta indebite: nō est dispēsator. sed vt dicit Bern. dissipator. Et sic in bonis tēporalib⁹ vel naturalib⁹ vel spūalib⁹ q̄ dñs cōcessit: secit nos suos dispēsatores. Sed cū male eis vtimur dissipam⁹ bona dñi nři: sicut filius, pdigus qui dissipauit substātiā suā. Luc. xv. Sed o seru⁹ dispensator debet cauere ne defraudet sibi accipiēdo bona dñi sui: sicut fecit Iudas q portabat loculos. i. bursam seu scarzellāpecunię q elemosynaliter dño & discipulis tradebať. de q̄ dicit euāgelista: ꝙ fur erat: & ea q mittebant i loculis portabat. Io. xv. id est asportadat domū pro se & familia sua. Sic etiā quilibet de bonis opib⁹ suis totū debet deo retribuere ab eo recognoscēdo: nō partē furādo videlicet attribuere ỽtuti vī inquiēdo gliam humanā. vñ Bern. Fidelis reuera famul⁹ ex is domus dñi sui etsi nō exeūte a te m̄ transeūte p te: nihil manib⁹ tuis adhęrere cōtingat. Tertio bon⁹ & fidelis dispēsator nō solū debet cōseruare bona dñi sui: sed etiā augmētare inquātū pōt licite: sicut fecit Iacob erga Labē socerū suū: & Ioseph erga Phutiphar dñm suū qui dispēsationē tot⁹ dom⁹ sibi cōmiserat: & oīa multiplicabātur in manib⁹ suis: nec cognouerat Ioseph nisi panē quo vescebatur. Geñ. xlj. Sic & glibet grās sibi a deo collatas varias siue multas: siue paucas debet solicite ꝓcurare vt eas multiplicet in gratia crescēdo: vt talēta sibi cōmissa. Nam vt habetur in parabola euangelica Mat. xxv. Qui quinq; talenta acceperat: ga lucratus est cū eis alia qnq; gratiose i reddītione rōnis sibi dictū fuit. Euge serue bone & fidelis quia in pauca fuisti fidelis supra multa te constituā. intra i gaudiū dñi tui. Et similiter dictum fuit seruo qui cum duobus sibi commodatis fuerat duo alia lucratus. Qui vero vnum solum receptū nō multiplicauit cū illo negotiādo: sed illud abscondit inuectiue sibi dictū fuit. Serue nequā & piger quare nō dediſti pecuniā meam &c. Et ablato sibi talento fuit missus in tenebras. Vnde & Per. in Can. suā. Vnusquisq; sicut accępit gr̄am in alterutrū illam administrantes vt boni dispēsatores multiformis gr̄ę dei. & Apoca. ij. dicitur. Esto fidelis vsq; ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ. Fidelis scilicet bene dispensando tibi concessa.

Seruꝰ teneť augmētare bona dñi sui.

¶ De liberalitate inquantum differt a mia. Cap. XVII.

LIBERALITAS CONNVMERAť iter virtutes annexas iustitię ab Andronico peripatetico, vt refert beat⁹ Tho. ij. ij. q. cxxx. Et Amb. dicit i li. de offi. ꝙ i euāgelio multas discipinas accipim⁹ iustię liberalitatis. Circa qđ sciēdū: vt clarescat de materia eius & de noie quare sic nūcupeť. sm hūn Tho. ij. ij. q. cxvij. ar. ij. Duplex est obiectū siue materia liberalitatis. Prima & immediata materia eius est interior passio. s. affectus ad pecuniam. Secūda exterior materia est pecunia. Ratio huius est: qa liberalitas nō attēdit in quantitate dati: sed in affectu dātis. Affectus autem dantis disponitur sm dispositionē amoris & cōcupiscētiæ per modū delectationis & tristitiæ ad ea quę dant. Et ideo immediata materia liberalitatis est passio interior. Pecunia autem exterior est obiectū p̄dictaꝝ passionum. Et sm hoc dicit pḥs in. iij. Ethi. ꝙ liberalitas videť esse quędam medietas circa pecuniā. Dicit aūt liberalitas ex eo ꝙ ad liberalē ptineat emissiuum esse, sm pḥm in. iij. Ethi. Vñ & alio noie liberalitas largitas noiať: qa qđ largū est nō est retentiuum sed emissiuum, hoc idē pertinere videť ad nomē liberalitatis. Cū em aliqđ a se emittit: quodāmodo illud a sua custodia & dāno liberat: & animū suū ab eius affectu liberū esse ostēdit. Ea aūt q̄ emittunť ab vno hoie in alīū sunt bona possessa quę noie pecuniæ signanť. Nā vt dicit Aug. & habeť. j. q. iij. rotum. Quicqd hoies in terra habēt: quoꝝ sunt dñi pecunia vocať: ga & antiqui quicquid habebāt i pecunia habebāt.

Liberalitas vñ dicatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Liberalitas est virtus.

Quis vere sit liberal.

vnde pecunia a pecu.& sic pecunia dicit esse materia liberalitatis.Quod aũt liberalitas sit virt⁹ declarat beatus Thomas,ĩ.ĩ.q.cxvj.ar.j.Sicut dicit Aug.in li. de libero arbitrio.vti bene reb⁹ qb⁹ male vti possum⁹:ptinet ad virtutẽ.Possum⁹ aũt vti bene & male:nõ solũ potẽtĩs & passionibus:sed etiã his quę extra nos sunt.ſ.reb⁹ tẽporalib⁹ cõcessis nobis ad vsum & sustentationẽ.Et ideo bene vti his rebus cũ pertineat ad liberalitatẽ patet ꝙ sit virtus.Quod aũt dicit philosoph⁹ i.iĩj.Ethi.Liberalis non est respicere ad seipsum:ita ꝙ sibi minora derelinquit.Nõ sic est intelligẽdum ꝙ sic alĩs intẽdat ꝙ oĩno se & suos despiciat:qa hoc esset cõtra inclinationẽ naturalẽ:& per cõsequẽs non virtuosum op⁹.Sed cũ pauca vni sufficiãt:ideo plura sũt quę liberalis in alios expẽdit ꝙ sibi cũ abũdat reb⁹.Debet aũt hõ semp magis sibi ꝓuidere in spũalib⁹ bonis ĩ qb⁹ vnusqsq; sibi prouidere põt.nõ aũt vnusqsq; põt ita sibi vel alĩs de tẽporalib⁹ prouidere.Vnde btũs Ambl. in lib. de offi.Probanda est illa liberalitas vt proximos seminis tui nõ despicias:si illos egere cognoscas. Meli⁹ est em̃ vt ipse subuenias tuis.quib⁹ pudor est ab alĩs sum ptũ posse re necessitatis.Non tam̃ vt illos diuites facias.vt habeatur in decre.dist.lxxxvj.nõ satis.Et qa ſm philosophũ in.iĩj. Ethi,Nõ ſm substãtiã.i.facultatẽ diuitiarũ dr̃ liberalitas: sed magis sed̃m dãtis habitũ.Iõ ẽt paup q nõ habet ad dã dũ alĩs põt hr̃e liberalitatem quantum ad habitum quia potest habere talẽ dispõnẽ mentis: ꝙ si haberet facultates largiret & rõnabil⁹ dispẽsaret.Q⁹ etiã dicit philosoph⁹ i.iĩj.Ethi.Liberalis nõ est accęptiu⁹ vel ꝙseruatiu⁹ pecunię sed emissiu⁹:nõ sic est itelligẽdũ ꝙ liberalis emittat facultates a se: gn retineat vñ sustẽtet:& vñ virtutis opa exeq̃tur:quibus ad fœlicitatẽ peruenit.vñ Amb. Dñs nõ vult simul effundi opes sed dispẽsari:nisi forte sicut Heliseus qui occidit boues & recreauit paupes ex eo q⁹ habuit: vt nulla cura domestica teneret.ĩ.di.lxxvj.nõ satis.Qui etiã multa cõsumũt intẽperãtia sunt prodigi nõ liberales.& similiter q expẽdũt pp q̃cũq; petã. Qui etiã cã iactãtię in aliq̃ impia opera expẽdũt nõ sunt vere liberales.Vñ Amb. in li.de offi.Pulchra est etiã liberalitas nõ cõciliãdi fauoris gra vltra modũ effluere. Quicquid em̃ ex affectu syncero & puro promittitur:hoc decorũ est.di.lxxxvj. nõ satis.

§.I. DE ACTV LIBERALITATIS

Liberalitas q̃ ad actũ

hoc aũt est bene vti pecunia. Pro cuius declaratione dicit b.Tho.ĩ.ĩj.q.cxvij.ar.iĩj.ꝙ spẽs act⁹ sumit̃ ex obiecto.Obiectũ aũt seu materia liberalitatis est duplex. Interior.ſ. vt propria materia & magis ꝓpinqua: & hę sunt passiones qb⁹ hõ afficit ad pecuniã.Et exterior materia est pecunia & quicquid pecunia mẽsurari põt.Ad liberalitatẽ aũt p̃cipue ptinet vt hõ ꝓpter iordinatã affectionẽ ad pecuniã nõ prohibeatur a q̃cũq; debito vsu ei⁹. Est autem duplex vsus pecunię.Vn⁹ ad seipsum q videt̃ ptinere adsumpt⁹ & expensas.quas.ſ.quis facit se & pro familia. Alius quo qs vtit ad alios q⁹ ptinet ad datiões.Pertinet ergo ad liberalẽ vt nec ꝓpter iordinatũ amorẽ pecunię aliqs ipediat a ꝓueniẽtib⁹ expẽsis:nec̃ a ꝓueniẽtib⁹ datiõib⁹. Quia ꝙ obiectũ seu materia exterior liberalitatis est pecunia: vt dicti est:& q̃libet virt⁹ ꝓunięter se habet ad obiectũ suũ.cõsequẽs est vt cũ liberalitas sit virt⁹ act⁹ ei⁹ sit ꝓportionatus pecunię.Pecunia aũt cadit sub rõne bonorũ vtilitũ:qa oĩa exteriora bona ad vsum sunt ordinata hoĩs.Et ideo ꝓprius actus liberalitatis est bene vti pecunia seu diuitĩs. Q⁹ aũt Seneca dicit ꝙ nõ ẽ aliqs liberalis ex hoc ꝙ aliq̃ sibi donat ẽtelligẽdũ est.liberalitate ꝓut respicit donationes quę.ſ.fiũt alĩs.Et sciẽdũ ſm Tho.vbi.ĝ.ꝙ vti bene pecunia seu diuitĩs pertinet ad diuersas ꝓvirtutes: sed diuersis respectibus seu rationibus.Nã pertinet ad iustitiã ꝓmutatiuã vel distributiuã ſm rõnẽ debiti legalis prout.ſ. res exterior debetur alteri ex aliqua obligatiõe vt propter aliq̃ cõtractũ vẽditionis vel mutui & hmõi. Vel qa habet distribui indigẽtib⁹ ex dispõne alicui⁹ cõtratis vel alicuius.Pertinet aũt ad liberalitatẽ ſm rõnẽ nõ debiti legalis: sed debiti moralis:q⁹ attẽditur ex quadã decẽtia: nõ ꝙ sit alteri obligat⁹:& qa habet minimũ de ratione debiti. Ideo Tul.& Macro.& plures alĩ nõ posuerũt liberalitatẽ inter ptes iustitię quę attẽdat debitũ.Pertinet etiã bene vti subst̃tia tpali ad virtutẽ magnificẽtię ſm quandã spẽlẽ rõnem prout.ſ.assumitur ad aliquius magni operis explettionem: vt facere magnã ecclesiã:hospitale ;vel ornamẽta ecclesię vel alia vtilia reipublicę. Vñ magnificẽtia se habet ex ad ditione ad liberalitatẽ:quasi excellens liberalitatẽ quę est circa mediocres expẽsas vel dationes. Pertinet etiã ad misericordiã ſm rationẽ indigẽtię pauperũ, vnde ex ꝓpassione mouef ad subueniẽdũ. Pertinet ad amicitiã seu charitatẽ sed̃m rõnẽ affectionis specialis & ad amicũ. Sed liberalitas etiã ignotis cũ expedit elargitur:nec impedit inordinato amore pecunię. Quod autẽ liberalitas nõ sit spẽsiustitię sed pars potentialis.ĩ.annexa iustitię vt secundaria principali.sic declarat Tho.vbi.ĝ.Iustitia pro prie dicta exhibet alteri quod est ei⁹:vt in restitutionib⁹: satisfactionibus & hmõi.Sed liberalitas exhibet alteri q⁹ est suũ:& de quo nõ est alteri obligatus. Conuenit tñ cũ iustitia in duobus. Primo quia est ad alterũ vt iustitia. Sed̃o qa est circa res exteriores vt iustitia:licet ſm aliã tõnẽ. Et ideo ponit a q⁹ busdã inter partes iustitię vt annexa ei. Nota etiã ꝙ advir tuosum pertinet nõ solũ cõueniẽter sua materia vti & ministrare:sed etiã preparare oportunitates ad bene vtẽdum sicut ad fortitudinẽ militis pertinet nõ solũ extrahere gladiũ in hostẽ:sed etiã exacuere gladiũ & tenere mũdũ in vagina. Sic ad liberalitatẽ pertinet nõ solũ bene vti pecunia sed etiã preparare & conseruare ad debitum vsum. In ipsa aũt liberalitate dicit Gra.in decre.di.lxxxvj.fratrẽ nostrũ modos adhibend⁹ est rerũ & ꝓsonarũ. Rerũ vt nõ oĩa vni sed singulis quędã prẽstenẽ: vt pluribus prodesse possim⁹ iuxta illud propheę. Disperſit dedit pauperib⁹ iustitia ei⁹ manet in ſeculum ſeculi:cornu eius exaltabitur in gloria. Vbi notandũ ꝙ ad liberalitatẽ magis pertinet dare alĩsq̃ petere ab alĩs:vel acquirere & conseruare:aut pro se expendere. Vnde pĥs dicit in.iĩj.Ethi.ꝙ liberalis est superabundare in dationę. Huius aũt rõ est ſm Tho.ĩ.ĩ.q.cxvij.arc. iiij.qa propriũ est liberalis vti pecunia:vsus aũt pecuniæ est in emissione ipsius. Nã acquisitio pecunię magis assimilatur gnationi q̃ vsui. Custodia aũt pecunię inquantũ ordinatur ad facultatẽ vtẽdi assimilat habitui. Emissio autem alicui⁹ rei:quãto fit ad aliq̃d disãti⁹:tãto a maiori virtute procedit,sicut patet ex his q̃ ꝓnciunt. Et iõ ex maiori virtute procedit ꝙ aliquis emittat pecuniã dãdo eã aliis:q̃ ex pendendo eã circa seipsum. Propriũ aũt est virtutis: vt ꝓcipue tẽdat in id q⁹ pfectⁱ⁹ est. Nã virtus est perfectio quę dã.& ideo liberales maxime laudant̃ de datione, vnde dr̃. Disperſit dedit paupib⁹ &c, Vbi tria de liberalitate nota.

¶ Primo ꝙ sit rationabiliter.
¶ Secundo ꝙ fit durabiliter.
¶ Tertio q̃ fit laudabiliter.

Quãtũ ad primũ dicit. Disperſit dedit pauperibus. Quantũ ad secũdum, Iustitia eius manet in ſeculum ſeculi. Quãtum ad tertium. Cornu eius exaltabitur in gloria.

§.II. QVANTVM AD PRIMVM SI

Adhibẽda ratio ꝓcedẽdi prudẽter.

cut per prudentiã dirigitur oĩs actus virtutis moralis. ad hoc ꝙ sit vere ꝓtuosus. Sic & act⁹ liberalitatis q est in dando oportet ꝙ per prudentiã dirigat̃:qa & ipsa liberalitas est virtus moralis. Prudentia aũt est recta ratio agibilium. Quãuis aũt ſm.b. Tho.ptineat ad prudẽtiã custodire pecuniã vt nõ surripiat̃: vel inutiliter expẽdat̃:tñ adhuc maioris prudẽtię est vtiliter eã expẽdere q̃vtiliter eã seruare:qa plura sunt attendenda circa vsum rei q̃ assimilatur motui q̃ circa conseruationẽ q̃ assimilat quieti. Pecunia autẽ vtiliter daf cũ pauperibus erogatur. Rõnabiliter cũ nõ oĩa vni sed plura diuersis cõcedunt. Et hoc est q⁹ dicitur disperſit i.in diuersas partes diuisit:& dedit paupib⁹ nõ ꝓpter nõ idigẽtib⁹. vnde & aplꝰ.ĩ.ad Cor⁹.xiij. Si distribuero oĩs facultates meas in cibos pauperũ &c. Que autẽ rõnabiliter sint consideranda in actu liberalitatis pulchre notat btũs Amb.in li.de officijs. & habet di.lxxxvj.nõ satis. vbi ait. Perfecta liberalitas fide:causa,loco:tpe:commendatur. vt primũ cœperis circa domesticos fidei. Grãdis em̃ culpa tibi est:si fidelis egeat:si scias eũ sine sumptu esse: famẽ tolerare:erũnã perpeti qui prẽsertim egere erubescit. Si in cãm ceciderit captiuitatis filiorũ suorũ aut calũnię & non adiuues. Si sit in carcere aut in supplicijs propter debitũ:si tẽpore afflictionis nihil a te reportet.&.ĩ. Est & alia probanda liberalitas:vt proximos seminis tui non despicias si illos egere cognoscas.&.ĩ. Cõsideranda est etiã in largiendo ætas atq; debilitas. Nõnũq; etiã & verecũdia q̃ ingenuos prodit

Quib⁹ & qbus nõdebem⁹ ee liberales

Modus q̃liter sit exhibẽda liberalitate.

prodit natales: vt senibus plus largiaris q sibi tã victũ nequeũt q̃rere. Sitr & debilitas corpis prõpti⁹ est adiuuãda. Prẽcipue tñ si qs ex diuitijs ceciderit in egestatẽ & maxime sine suo vitio.sed aut latrocinijs aut proscriptiõe aut calũnia q̃ habebat amisit. Pulchra etiã liberalitas in ipso pauperis dato tenere mẽsurã: vt abũdes pluribus quãtũ oporteat impartiri pegrinis nõ supfluas impẽsas sed cõpetẽtes. Hęc oĩa.b.Amb.ibi. Et q̃uis petẽdo pecuniã ab alijs ex hoc aliqs pl⁹ posset dare alijs. Tũ dicit philosoph⁹ ꝙ liberalis nõ est partitiuus. Rõ hui⁹ ſm btm Tho.vbi.ĝ.ẽ: qa dare ꝙ accipere se hñt ficut agere & pati. Nõ est aũt idẽ principiũ agẽdi & patiẽdi. Vnde cũ liberalitas sit principiũ dationis nõ ptinet ad liberalẽ vt sit prõpt⁹ ad recipiẽdũ & multotiẽs ad petẽdũ. vñ verus. Si qs in hoc mũdo vult gratus haberi:det:capiat: quęrat pluríma:pauca:nihil. Redde singula singulis. Et apls inducit auctoritate dñi dicẽtis. Beatius est dare q̃ accipere. Q⁹ autem quis petat eleemosynas ab alijs:nil propter hoc diminuit sibi de liberalitate. Et sic si qs effectus pauper pp christũ:vt religiosi petãt pro se eleemosynas:nihil sibi diminuũt de liberalitatis perfectiõe & aliarũ virtutũ:sed potius adaugẽt quantũ ad habitũ. q̃uis igitur liberalis multis modis possit bene vti pecunia: iste tamen rationabilius qui dispersit dedit pauperibus.

§.III. QVOD ACTVS LIBERALI

de dura bilitate actus liberalitatis

tatis duret:oñdit dum subdit. Iustitia eius manet in ſeculũ ſeculi. Iustitia.ĩ.opus iusti quod fecit in dãdo pauperibus manet in ſeculũ ſeculi.ĩ.i alio ſeculo q⁹ succedit huic pñti ſeculo,manet aũt.i.durat:nõ quãtũ ad actũ: sed quantũ ad meritũ & fructũ mercedis. Virtutes em̃ morales vt iustitia & aliæ:etsi remanẽt ſctis in patria sed̃m btm Tho. & alios quãtũ ad habitũ:nõ tñ habẽt eũdẽ actũ quẽ hic habuerũt. Ibi em̃ nulla est indigẽtia. Et iõ nõ oportet vt vnus alteri aliquid det:fed meritũ illius dationis iuste manet vsq; ad aliud ſæculũ vbi de ea recipit prẽmium. Mat.x. Qui dederit potum aquæ frigidæ non perdet mercedẽ suã. Dicet em̃ christus ĩ finali iudicio his q dederunt pauperibus, Venite bñdicti pr̃is mei percipite regnũ. Et assignãs causam tãtæ retributionis,subdit. Esuriui em̃ & dedistis mihi mãducare:sitiui & dedistis mihi potũ &c. Mat.xxv. Et apls.ĩ.ad Timo,iiij. Pietas.ĩ.qua datur pauperib⁹ ad oĩa valet ,pmissionem vitę q̃nũc est habẽs.& futurę.i.bonoꝝ prẽsentiũ & futurorũ. Nã vltra prẽmiũ supnũ q⁹ manet eũ q debite dat.

Exẽpla liberalitatis.

als nõ esset liberalis actus: multa etiã bona hic recipit. Cornelius Cẽturio Ethnic⁹:qa dabat eleemosynas meruit illuminationẽ fidei: apparente sibi angelo & admonente: vt mitteret pro Petro apſo:qui eum doceret viã salutis Act. x. Vidua quę dedit Heliæ buccellam panis & pusillũ aquę meruit sibi multiplicationem farinæ & olei: vt nõ deficeret sibi tpe famis. Exinde etiã resuscitationem filij mortui, iij.Reg.xvij. Tobias qui dedit indigentibus de bonis suis meruit illuminationẽ suæ cæcitatis: & abũdantiã tpalem. Nabuchodonosor dãdo eleemosynas dilata fuit ſnia data contra eũ suæ punitionis. Dan.iĩj. Rebecca vt liberalis:qa potũ aquę dedit:nõ solũ Eliezer procuratori Abrahę:sed ẽt camelis ſuis: meruit desponsari patriarchæ magno Isaac Gen, xxiiij. Greg. magnus quia fuit liberalis ad⁹ pauperes & specialiter ad eum qui apparuit sibi in forma naufragi: fuit sibi enũtiatum de papatu. Ioannes Eleemosynarius:qa dabat abũdãter pauperib⁹:semper plus abũdabat. Et cũ semel in domo non haberet nisi.xx. grossos aduenienti pauperi pro eleemosyna fussit ,pcuratori illos dare: sed cũ ille ex.xx. retinuisset.v.inde ad modicum sibi missa fuerũt.xv. milia florenẽ. disp̃sanda paupib⁹. Vocauit aũt ,pcuratorẽ suũ & dixit ei. Quare nõ dediſti vt tibi mãdauerã illos.xx. grossos paupis. Ecce missit nobis dñs. xv. milia florenorũ: qa tu dediſti tãtũ.xv. grossos. Si dediſſes.xx. & dñs misiſſet nobis.xx. milia. & sic pauperib⁹ nocuiſti:& nõ nobis ꝓuidiſti. Et notãdũ ꝙ dicit. Iustitia ei⁹ manet in sc̃m sc̃i. Nõ est act⁹ liberalitatis:nec op⁹ iustitię si qs det malis hoibus vñ foueant ĩ petõ. Vñ dr̃ Eccli.xij. Bñfac iusto & nõ dederis petõri. Dicit ẽt.b. Aug. ꝙ dare histrionib⁹ ĩmane petñ est.di.lxxxvj. donare. Talib⁹ .ſ.q inhoneste exercẽt artẽ illã. Siſſr ,pdige expẽdẽdo in cõuiuijs vestibus & põpis non est iustitia nec liberalitas:sed nec dare aliena. Meli⁹ ẽt nõ auferre q̃ restituere ablata: q⁹ tũ si,siat debito mõ.ſ.restõ nõ erit act⁹ liberalitatis:sed iustitię cõmutatiue etiã paupibus dãdo cũ sũt icerta. Et illa etiã manebit ei in sc̃m sc̃i q̃ ad ꝓmiũ. Duo vitia fiũt ꝓria liberalitati,ſ.auaritia ſm defectũ:& ꝓdigalitas ſm excessũ.ĝ.ĩ.ĩj.pte,ti.ſ.c.ſ.&.t.v.c.viij.

§.IIII. QVANTVM AD TERTIVM

Cõmendatio liberalitatis.

act⁹ liberalitatis multũ laudabilis est & laudat̃ ab omnib⁹ vñ dicit Pã.Cornu ei⁹ exaltabitur in gl̃ia. Cornu.i. dignitas seu virtus liberalitatis exaltabit̃ in gl̃ia hoĩm: qa tales sunt glorificati:amati:& laudati apud hoĩes. vñ Boe.in li. de Phi.cõso.dicit. Largitas q̃ idẽ est q⁹ liberalitas:facit homines claros.i.gratiosos & famosos:auaritia odiosos. Ratio huius potest adduci:qm̃ rõ bonitatis maxime videt̃ pertinere ad liberalitatẽ.qa bonũ ſm Dio.est sũ̃ipsũ diffusiuũ. vñ btũs Amb. dicit in li.de officijs ꝙ iustitia cẽsurã tenet: liberalitas bonitatẽ. Liberalis em̃ bona sua diffundit dãdo alĩs. Et sic assimilat deo q est maxie liberalis. Iac.ĩ. Dat oĩbus affluenter & nõ ĩproperat. Vñ & Tit⁹ impator filius Vespasiani dicebat deliciæ gñis hũani:qa fuit valde liberalis & hũanus. Et vna die cũ nil dedisset alicui:dixit baronibus suis. Charissimi hũc diẽ pdidim⁹:qa nil boni alicui dedim⁹. Sciẽdũ tñ ſm.b. Tho.ĩ.ĩj.q.cxvj.ar.vj.ꝙ liberalitas etsi multũ sit laudabilis:nõ tñ ẽ maxima ꝓtuum. ꝙ liberalitas Pro cui⁹ declaratiõe dicit idẽ ꝙ cũ virt⁹ tẽdat in aliquod bonũ:tanto virtus est melior seu maior:quãto melius est ñ ẽ magnum in qd̃ tẽdit. Liberalitas aũt tẽdit in aliq̃d bonũ duꝝ ꝓtu pliciter. Vno mõ p se. Alio mõ exñti. Et prio er̃ se tẽdit tum, ad ordinãdũ ,ppriã affectionẽ circa pecuniã possessam & vsũjei⁹. Et sic ſm hoc p̃fert liberalitati tẽperãtia q̃ moderat̃ cõcupiscẽtias & delectationes ptinẽtes ad ,ppriũ corpus. Et fortitudo & iustitia q̃ ordinant̃ quodãmõ in bonũ cõe: vna tpe pacis:alia tpe belli. Et oĩb⁹ p̃cesserunt virtutes q̃ ordinãt nos ĩ bonũ diuinũ. Nã bonũ dei pẽminet cuilibet bono hũano. Et in bonis hũanis bonũ publicũ pẽminet bono priuato :in quib⁹ bonũ corpis pẽminet bono exteriorũ rerũ. Alio mõ ordinat liberalitas ad aliq̃d bonũ exñti. Et ſm hoc liberalitas ordinat̃ oĩa bona prędicta. Ex hoc em̃ ꝙ hõ nõ est amatiu⁹ pecuniæ;sequit̃ ꝙ de facilitate vtatur ea & ad vtilitatẽ ipsius:& ad vtilitatẽ aliorũ:& ad honorẽ dei. Et ſm hoc habet quãdã excellẽtiã ex hoc q̃ lẽ vtilis ad multa. Quia tũ vnũqq;q; magis ducat̃ ſm id qd̃ cõpetit ei prio &per se:q̃ ſm id qd̃ ꝓpetit ei ex ꝓñti.ideo liberalitas nõ est maxia virtutũ. Vnde &.b. Amb.ĩ li. de offi. dicit ꝙ iustitia excellfiorvĩ liberalitate:sed liberalitas gratior. Et pbs in li.rheto.ait ꝙ fortes & iusti maxie honorantur:& post eos liberales. Amãt aũt liberales multũ cõtent nõ amicitia honesti quasi,sint meliores ſtd amicitia vtilis qa sunt vtiliores in exterioribus bonis q̃ cupiũt hoĩes maxime. Et ꝓpter eãdẽ cãm clari reddũt. Q⁹ etiã deus det bona sua abundanter magis procedit ex charitate q̃ est vtię virtus ꝓtineat ad liberalitatẽ. Quelibet etiã virtus participat rationẽ boni quantũ ad emissionẽ actus ꝓpriũ. Act⁹ aũt quarũdã aliarum virtutũ sunt meliores pecunia:quã emittit liberalis.

¶ De mia multiplici & eius vtilitate. Cap. XVIII.

DE MISERICORDIA HIC

Demonstratio misericordię.

agit:qa q̃uis nõ sit pars iustitię nec ei annexa: sed effect⁹ charitatis iterior ſm.b. Tho.tũ ĩactu ei⁹ exteriori habet filitudinẽ cũ liberalitate & cõuenit cũ ipsa. Sciẽdũ igit ꝙ motiuũ ad miam est malũ. Vñ Io.Damas.ĩ.ij.dicit ꝙ mia est species tristitiæ. Motiuũ aũt ad tristitiã est malũ. Quia aũt sit mia Aug.in.ix.lib.de ci.dei.sic eã diffinit. Misericordia ẽ alienę miserię nostro incorde compassio:qua vtiq̃ si possumus subuenire compellimur. Circa quam diffinitionem tria sunt videnda. Primo,obiectũ quod respicit.& hoc est proximi defectio: dũ dicit alienę miserię. Sed̃o actũ quę in nobis facit.& hoc est nostri contristatio:dũ subditur,i corde nostro compassio. Tertio effectũ quę ad extra producit & hoc est mali ĩxta posse ablatio:dũ dicit.qua vtiq̃ si possum⁹ subuenire appellimur. Quãtũ ad primũ mia dr̃ miseriã corde aspiciẽs. Per sc̃m dr̃ mia miserũ habẽs cor,i.ariste. Sc̃m tertiũ pũctũ diffinitionis dicitur mia miseriam adimens.i. tollens per dationẽ eleemosinę. Et quantũ ad fructũ qui sequit̃ ex misericordia est alia interpretatio.i. mira suauitas rigans corda.ſ.facientium misericordiam quia vt dicitur Mathęi v. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiã cõsequẽ

p ũ. xx xv.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pſ. xxxv.

tur.ſ.in patria ſuperna.Pſ.Dñe in cœlo miſericordia tua, non.Talia cū mira ſuauitas rigans corda beatorum.

§.I.PRO DECLARATIONE PRI

obiectū miſericordiæ.

mi.ſ.cp obiectū ad qđ reſpicit mia:& qđ mouet hoiem ad miſereddū:ſ. defectus ſeu miſeria alterius. Dicit. Tho.ñ.ij.q. xxx.ar.j.cp miſeria opponit fœlicitati.Eſt aūt de rōne beatitudinis ſeu fœlicitatis cp aliqs patiat eo qđ vult. Nā ſicut.b.Aug.dicit,i li.de tri.Btūs ē q habet qđ vult: & nihil male vult,& iō ecōtrario ad miſeriā ptinet cp hō patiat qđ nō vult.Tripl'r aūt vult hō aliqd.Vno mō appetitu naturali:ſicut oēs hoies volūt eſſe & viuere.Scd'o mō vult aliqd p electionē ex aliqua p̄meditatiōe.Tertio mō vult aliqd nō ſm ſe ſed i cā ſua:puta q vult cōdere nociua:dicim⁹ eū velle infirmari.Sic igit motiuū ad miam tāq̄ ad miſeriā pertinēs.Prio qdē eſt id qđ p̄riat appetitui naturali volētis.ſ,mala corruptiua & cōtritātia:quorū p̄ria naturaliter hoies appetūt.vt infirmitates & hmōi.Vñ & pl̄s dicit i.ij. retho.cp mia eſt triſtitia q̄dā ſup apparēti malo corruptiuo vel cōtriſtatiuo.Scd'o adhuc magis efficiunt ad miam prouocātia:vt pote magis cōtriſtatiua ſi ſint p̄ voluntatē electiōis,Vñ philoſophus dicit ibidē.ſ.ij.rheto. cp illa magis miſerabilia ſunt quoꝝ fortuna eſt cā:puta cū aliqđ malū euenit vñ qs ſperabat bonū. Tertio adhuc ſunt magis miſerabilia ſi ſunt p̄ totā volūtatē.puta ſi aliqs ſp ſectatus eſt bona & ei euenerūt mala. Vñ philoſophus dicit ibidē: cp maxima mia eſt ſup malis ei⁹q indigne patiſ.Vel pōt dici cp triplex eſt miſeria ad quā reſpicit mia ſeu quę mouet ad

Miſeria eſt triplex,

miam.Prima eſt miſeria culpę.Scd'a miſeria naturæ.Tertia miſeria fortunę.Peccatū ſeu culpa vtiq̄ inducit magnā aiæ miſeriā:adeo cp ſi ipam nō purgat hō per pniam incurrit ſummā miſeriā gehēnæ. Vñ & Sapiēs dicit. Miſeros facit ppl'os pcm̄.Et Pſ.Miſer fact⁹ ſum & curuat⁹ ſum vſq̄ in finē. Et licet proprie ſm diffinitionē mia ſit & moueat

Miſeria ſup aliena miſeria

ſup aliena miſeria : tñ large ēt erga propriā miſeriā culpæ ,ppria ē dr mouer:dū ad remouendū ipam culpā pniam agit. vñ ſup alibtūs Aug.Qui vult ordinate dare eleemoſynā: pri⁹ debet os miſe a ſeipſo incipere & eam ſibi primitus dare.Eſt em eleemo-

ſeri.

ſyna opus mię veriſſimę de qua dictū eſt.Fili miſerere aię tuæ placēs deo,de pœ.di.iij.qui vult. Ad alios aūt proprie eſt mia quo ad culpas eoꝝ vel reſpectu cæcitatis eoꝝ: vel reſpectu pœnę ad quā diſponunt.vñ & de chriſto dr Marc. vj.cp videſ ieſus turbas miſertus eſt eis qui erant vexati:& iacentes ſicut oues nō hītes paſtorē.Et Greg.in homel'. dicit cp vera iuſtitia habet cōpaſſionē ad peccatores nō dedignationem.Sed falſa iuſtitia econtra non habet cōpaſſio-

Miſeria naturę,

nē ſed dedignationē.di.xlv.vera.Miſeria naturę:qua.ſ.qs infirmat vel morit:ēt mouet & mouere debet ad cōpaſſionē.Vñ & chriſt⁹ videſ mulierē viduā ſequētē ad ſepulturā vnicū filiū delatū mortuū mia motus eſt ſup eā & reſuſcitauit illū.Luc.vij.Sic multis diuerſis lāguorib⁹ preſſis petētibus ei⁹ miam miſertus ē eis & a miſerię aię & corpis libe-

Miſeria fortunę

rauit.Miſeriā fortunę id ē in defectu bonoꝝ fortunę ēt reſpicit mia vt cōpatiat pauperib⁹:& ſubueniat ſi pōt. Tob. iiij.dr.Quo potueris ita eſto miſericors:nec auerras faciem tuā ab vllo paupe.ſ.ſubleuādo miſeriā ſopię,& p̄cipue his q fuerūt fœlices:qa vt ait Boeť.Maximū infortunij genus meminiſſe fuiſſe fœlicē.Et hac mia ſingulariter vſus eſt.b. Nicolaus qui audiens eius vicinū nobilē:ſed pauperē eſſe ēctū tres filias virgines p̄ę paupertate velle exponere turpitudini vt de earū lucro ſuſtētarent:tribus vicibus occulte miſit per feneſtrā:& proiecit in domū tātū auri:vt trade

propter miam,

ret eas nuptui:& ipſe ſuſtētari poſſet.Hac mia vſus eſt beatus pater Dñicus q voluit ſe bis venūdare vt de p̄tio ſuo b. dñic⁹ ſemel filius viduæ redimeret a Saracenis a qbus capti⁹ ſe bis ve tenebatur. Altera vice pro ſubleuāda inopia quorūdā nō nūdare biliū qui propter paupertatē filias ſuas dederant hereticis voluit,

nutriendas & erudiendas:ſed dominus aliter prouidit.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

id qđ facit in nobis mia eſt cp gñat triſtitiā ſeu dolorē cōpaſſionis in nobis:vt patet ex diffinitiōe.ſ.poſita. Cōpati em̄ eſt ſimul pati.ſ.cū afflicto.Vbi ſciendū ſcd'm Tho.ñ.ij. q xxx.ar.iij.cp dolor de alīa miſeria quē habet miſericors

duplex

pōt ſumi dupl'r.Vno modo prout nōiat motum appetitus ſenſitiui:& ſic mia nō ē virtus:ſed paſſio quędā.Alio mō

eſt op⁹ miæ.

prout nōiat motū appetit⁹ intellectiui,ſ.ſm cp alicui diſpli cet malū alterius.Hic aūt motus pōt eſſe ſm rōnē regulat⁹. Et pōt quis ſm hūc motū rōne regulatū regulare motū inferioris appetitus. Vñ.b. Aug.dicit in.ix.de ciui.dei,cp iſte motus animi.ſ.actus miæ tunc eſt ſcd'm rōnē : qñ ita p̄bet mia cp iuſtitia cōſeruat:ſicut cū idigēti tribuit ſiue cū igno ſcit pœnitenti. Et qa rō virtutis humanæ in hoc cōſiſtit cp motus animi rōne regulet:ideo ex hoc oſtēditur cp mia ſit virtus. Vnde Augu.ix.de ciui.dei.ait.Longe melius & humanius & piorum ſenſibus accōmodatius:in Cęſaris laudem locutus eſt.ſ,Cicero vbi ait.Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior nec gratior mia eſt. Nec obſtat huic ſententiæ.ſ.miam eſſe virtutē id quod ait Sallu.videlicet.Oēs hoies qui de rebus dubijs cōſultāt ab ira & mia vacuos eſſe decet.Non em̄ animus facile verum prouider nifi iſta deficiant.Hoc em̄ dictū Sallu.intelligiť ſm Tho.qñ mia ē paſſionō regulata rōne.Sic enim impedit conſiliū rōnis dum a iuſtitia recedit.Vñ Aug.Duo iſta noīa nō fruſtra dicunt homo pctōr.Nā qa pctōr eſt corripe:qa hō ē miſerere : nec poteris iuſte miſereri hois ſi non correxeris pctōrem.xxiij. q.iiij.duo.Eſt aūt mia virtus ſpālis:nec quidē intellectua-

Miſeria cordia ē ſpālis virtus.

lis:nec theologica:ſed moralis exiſtens circa paſſiones : & reducit ad illā medietatem quæ dr nemeſis,Quāuis em̄ habeāt mia & nemeſis p̄rietatē ex parte eſtimatiōis quam habent de malis alienis:de quibus miſericors dolet inquātū eſtimat aliquem indigna pati. Nemeſeticus aūt gaudet de malis alterius inquantū eſtimat illū digne pati:& triſtat ſi indignis bñ accidit. Vtrūcp tñ ē laudabile & ab eodē amore procedens: vt dicit philoſophus,ñ.Rheto. Et has quidem medietates in qbus conſiſtit mia & nemeſis & quędā alię philoſophus i.ñ.Retho.nō noīat virtutes: ſed paſſiōes. qa ēt ſm cp ſunt paſſiones ſunt laudabiles. Tñ nihil prohibet cp tales ab aliquo actiuo habitu prouenīāt. Et ſic aſſumūt rōnē virtutis. Et actus quidē proprius miæ immediatus.ſ. cōpati miſeriæ alterius opponit inuidiæ de qua habes i.ij. parte.ti.viij. Actus aūt exterior qui eſt eleemoſyna opponitur vitio qđ dr obduratio ꝛ miam,de quo in.ñ.parte.ti. j.c.pe.Procedit aūt mia a charitate ſicut effectus a ſua cā. Et licet pax & gaudium ſint actus interiores a charitate procedētes: vt mia.tñ quia nihil adiūgitur ſuper rōnē bonī quod eſt obiectū charitatis:ideo nō requirūt alias virtutes cp charitatē. Sed mia reſpicit quandā ſpālē rationē,ſ.miſeriā eius cui miſereť quis:& ideo ponit ſpālis virtus Nec obſtat cp aliquis ſit extra charitatē:& tñ habet cōpaſſionē ad pauperes vt eleemoſynas largiat.qa ſm btm Tho,aliqd dr actus virtutis dupl'r.Vno mō materialiter: vt facere actus de genere bonorum:eleemoſynas:ieiunia & hmōi.& hoc poteſt fieri ſine charitate. Alio modo formaliter.i. eo modo operari quo virtuoſus facit: vt prompte delectabiliter & oī eo modo quo fieri debet,& ſic eleemoſyna fieri non pōt ſine charitate. Inducūt autem naturaliter ad miam amicitia ad

Actus miæ ex duplex.

Inducētia ad miſericordiā.

aliū:ſimilis conditio:ſapientia:ſenectus debilitas:timiditas.Ratio huius eſt ſm Tho.vbi.ē.ar.ij.qa ex hoc cōtingit cp aliquis miſereatur:ex quo cōtingit cp de miſeria aliena doleat.Sed cum dolor ſeu triſtitia de proprio malo ſit: intantum aliquis de aliena miſeria triſtatur aut dolet inquātum apprehendit alienā miſeriā vt ſuā. Hoc autem cōtingit dupl'r.Vno modo per vnionē affectus quod ſit p amorem:qa cum amans reputat amicum tamq̄ ſeipſum malū amici reputat vt ſuum:& iō dolet de malo amici vt de ſuo. Vñ & philoſophus in.ix.Ethi.ponit inter amicabilia hoc quod eſt condolere amico.Et apl's ad Ro.xij. Gaudere cum gaudentibus : flere cum flentibus. Alio mō apprehendit quis miſeriā alterius vt ſuā ſm vnionē realem: vt pote cū malū alioꝝ propinquū eſt: vt ad nos tranſeat ab eis.Vnde philoſophus in.ñ.rheto.cp hoies miſerētur ſuper alios qui eis coniuncti ſunt & ſimiles: qa per hoc fit in eis eſtimatio

Qui ſūt ad miſericordiā & q nō.

cp ipſi poſſunt etiam ſimilia pati.Et inde ē cp ſenes & ſapiētes q ꝛ conſiderant ſe etiam in mala poſſe incidere & debiles & formidoloſi magis ſunt miſericordes.Ecōtrario aūt qui reputant ſe eſſe fœlices & intantū potentes cp nil mali putant ſe poſſe pati:nō ita miſerentur.Sil'r ſuperbi nō miſerent:qa contēnūt alios & reputāt malos.Sil'r aliꝰ qui ſunt in cōtumeliatiua diſpoſitiōe:ſiue qa ſciūt cōtumeliā pati: ſiue qa velint cōtumeliā aliꝰ inferre: puocant ad irā & audaciā.vnde dum ſunt in hac diſpoſitione nō miſerent.Pro uer.xxvij.Ira non habet miam neq; erumpens clamor. Dicit etiā pl̄s.cp durū eſt expulſiuū miſeratiōis.Illi enim qui ſunt in

Super bi carent miſericordia.

ſunt in magnis malis q nō timēt ſe vlterius pati aliqd. & quia tantū intendūt proprie paſſioni cp nō alienæ:iō non miſerent.Ita etiā ſi ſint aliquæ perſonæ nobis cōiunctę:vt filij & parentes:qa reputantur quaſi aliqd noſtri: non proprie miſeremur ſed dolemus ſicut in vulneribus noſtris.

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

De effectu exteriori miæ.

id eſt effectū exteriorē miæ. Sciendū cp hoc eſt facere eleemoſynas qb⁹ miſerꝰ alioꝝ ſubuenimus & alios ſubleuamus.Hoc aūt ſic declarat btūs Tho.ñ.ij.q.xxxij.ar.j.Exteriores actus ad illā virtutem referunt ad quam pertinet id quod eſt motiuum ad agendum hmōi actus. Motiuum autem ad dandum eleemoſynas eſt vt ſubueniatur neceſſitatem patienti.vnde quidā diffinientes eleemoſynā dicunt,cp eleemoſyna eſt opus quo daf aliqd indigēti ex cōpaſſione propter deū.Qđ quidē motiuum pertinet ad miam.Vnde

Eleemoſyna eſt actꝰ miſericordiæ.

manifeſtū eſt cp dare eleemoſynā eſt ꝓprius actus miſericordiæ.Et hoc apparet ex ipſo noīe.Nam in gręco a miſericordia eleemoſyna derīatur:ſicut in latino miſeratio a miſericordia.Et qa miſericordia eſt effectus charitatis: ex conſequenti dare eleemoſynam eſt actus charitatis miſericordia mediante.Et ſcd'm hoc dicitur.ſ.Io.iij.Si quis habuerit ſubſtantiam huius mundi:& viderit fratrem ſuum neceſſe habere & clauſerit viſcera ſua ab eo & nō dederit ei : quomo

Cp eleemoſyna pōt eſſe actꝰ diuerſarum virtutum.

do charitas dei manet in illo? Poteſt etiam eleemoſyna eē actus iuſtitiæ inquantum.ſ.datur ad ſatiſfaciendum peccatis ſuis ſcd'm illud Danieł.iiij.Peccata tua eleemoſynis redime. Nihil em̄ prohibet ſcd'm Tho.vbi.ē.actum qui eſt proprie vnius virtutis electiuę attribui alteri virtuti ſicut imperanti & ordinati ad ſuū fīnē. Et hoc modo dare eleemoſynā ponitur inter opera ſatiſfactionis : inquantū miſeratio in defectu patientis ordinatur ad placandum deum. & ſic imperatur a latria habens rationem ſacrificij.

§. IIII. SVNT AVTEM GENERA

de ſeptē gñibus eleemoſynę corporalis

eleemoſynæ corpalis ſeptē:& ſil'r eleemoſynę ſpirituales. Et corporales ſunt hæ.Paſcere eſurientē:potare ſitientem: veſtire nudū:recolligere hoſpitē:viſitare infirmum: redimere captiuū:ſepelire mortuum.De his habetur Mat.xxv. Eſurui em̄ & dediſtis mihi manducare &c. Et cōtinenť in hoc verſu.Viſito:poto:cibo:redimo:tego:colligo: cōdo. Per has ſubueniť neceſſitati corporis.Sufficientia aūt harum ſic aſſignat btūs Tho.vbi.ē.ar.ij.Defectus corporalis aut eſt in vita aut poſt mortē.Si eſt in vita : aut eſt cōis reſpectu eorum quorū oēs indigēt:aut eſt ſpecialis pp aliqđ accidens ſuperueniēs. Si primo modo aut eſt defectus interior aut exterior.Interior defectus eſt duplex.vnus cui ſubuenitur per alimētū ſiccū.ſ.fames.& ſcd'm hoc ponit paſce re eſurientē.Eſa.lviij.Frange eſurienti panē tuū.alius defectus eſt cui ſubueniť per alimentū humidum.ſ.ſitis. Et ſm hoc ponit potare ſitientem. Prouer.xxv. Si ſitit inimicus tuus potū da illi. Defectus cōis reſpectu exterioris auxilij eſt duplex.Vnus eſt reſpectu tegumēti:& quātū ad hoc ponit veſtire nudum.Luc.iij.ait Io.bap.Qui habet duas tunicas.i.ad ſuperfluitatē:det vnā nō habēti. Alius defectus eſt reſpectu habitaculi.& quātū ad hoc ponit recipere hoſpitē. Apl's.hoſpitalitatem ſectantes.Si vero ſit defectus aliquis ſpecialis propter aliquod accidēs ſuperueniēs.Aut hoc eſt ex cauſa extrinſeca.Et quātū ad hoc ponit redēptio captiuorū.b. Amb.Ornatus ſacrorū eſt redēptio captiuorū. xij. q.ij. aurum.Aut defectus talis eſt ex cauſa intrinſeca.ſ.vt infirmitas:& ſic ponit viſitare infirmum.Iob.v.Viſitās ſpeciem tuā.ſ.hoiem in infirmitate non peccabis.Poſt vitam aūt exhibetur eleemoſyna mortuo ſepultura eccleſiaſtica. Act.viij.dr de Stephano lapidato cp ſepelierunt eum viri timorati.Et q̄uis ſepultura mortui nō cōferat ei quantum ad ſenſum quē corpus poſt vitam nō habet.& iō dns Mat. xxv.nō ponit hoc inter alia opera mię corpalis:qa ſolū ea ibi ponit quę ſunt euidētis neceſſitatis corpori.Pertinet tñ ad defectū quid de eius corpore agaf inquantū viuit i memorijs hoīm:cuius honor deteſtaf ſi caro eat ſepultura. Pertinet etiam ad affectū quē adhuc viuens habebat de corpore ſuo cui debet cōformari affectus piorū poſt mortē eius. Vnde & aliqui commendāt ſepultura exhibita alijs. Et de dño ieſu chriſto legitur cp mādauit Frontoni ēpo cp iret ad faciendum exequias funeris ſuæ hoſpitæ Marthæ Cui & ipſe dns affuit. & Antonius ſepeliuit Paulū primū

§.V. ELEEMOSYNE SIMILITER

de ſeptē eleemoſynis ſpūalibus.

ſpūales ſunt ſeptē.ſ.docere ignorantē: conſulere dubitāti: cōſolari triſtem:corrigere peccantē: remittere offendenti: portare oneroſos & graues:& pro oībus exorare.Et cōtinetur i hoc verſu,Conſule:caſtiga:remitte:ſolare:ſer : ora.Et ſub cōſilio cōprehēdunť duo.ſ.cōſiliū & doctrina.Cui⁹ſuficientiam ſic aſſignat btūs Tho.vbi.ē.Per iſtas eleemoſynas ſubueniť defectibus ſpūalibus animæ.Hoc aūt fit dupliciter.Vno mō poſcēdo auxiliū a deo:& hoc fit poſonē. Iac.v.Orate pro inuicē vt ſaluemini.Alio mō ſubueniť defectibus animę impēdēdo ei auxiliū humanū. & hoc triſpūalis miæ ſpiritualiū

De ſuffi cientia operū miæ ſpi ritualiū

pliciter.Vno mō impēdēdo auxiliū contra defectū intellectus.& ſi ſit ſpeculatiuus.hoc ſit per doctrinā,ad Rom xij. Qui docet in doctrina.ſ.ſubueniat proximo.Qui exhortatur in exhortādo.Si aūt ſit intellectus practici.ſic adhibeť remedium per conſiliū. Tob.iiij.Conſiliū ſemp a ſapienti inquire &.xij.q.ij.bone rei. Bone rei dare cōſiliū:& præſentis vitæ habeť ſubſidium & ęternę remunerationis expectare cernit p̄miū. Alio mō eſt defectus ex paſſiōe appetitiuę virtutis:inter quos maxime eſt triſtitia cui ſubuenitur per cōſolationē.Itaq̄ cōſolamini inuicē i verbis iſtis:& nō cōtriſtemini de dormitātibus:ſicut gētes q̄ ſpem nō habēt.ait apl's.Tertio modo ex parte inordinati actus qui tripliciter pōt cōſiderari.Vno modo ex parte ipſius peccātis:inquātū procedit ex ei⁹ inordinata volūtate.& ſic adhibeť remedium per correctionem,ſm illud Mat.xviij.Si peccauerit in te frater tuus:vade & corripe eum inter te & ipm ſolum.Et apl's.j.Tim.v. Peccantes corā oībus argue. Alio modo ex parte eius in quę peccaf. Et ſi quidem ſit p̄m in nos commiſſum:remediū adhibemus remittendo offenſam. ſcd'm illud Luc̄.vj.Dimittite & dimittetur ſeu dimittemini : & Mat.xviij.Serue nequam omne debitū dimiſi tibi qm̄ rogaſti me.Nōne oportuit & te miſereri conſerui tui? Si aūt offenſa ſit in deū vel in proximū nō eſt remittere i noſtro arbitrio.ſcd'm Hiero. Tertio modo ex parte ſequelę ipſius actus inordinati:ex qua grauantur ei conuiuētes: ēt præter peccantis intentionē.Et ſic remedium adhibeť ſupportando maxime in his qui ex infirmitate deficiunt ſeu peccant. ſcd'm illud ad Roma.xv. Debemus nos firmiores infirmitates aliorum portare.Et nō ſolū ſcd'm cp infirmi ſunt graues ex inordinatis actibus:ſed etiā vniuſcuiuſcę ſunt onera ſupportanda.ſm illud Galath. vj.c. Alter alterius onera portate:& ſic adimplebitis legem chriſti.

§.VI. FACIENDO AVTEM COM

De ꝓpa ratione eleemoſynarū ſpūalium ad ſpūales & q ſūt po tiores.

parationē eleemoſynarū corporaliū ad ſpūales ſimpl'r loquēdo,eleemoſynę ſpūales ſūt corpalib⁹ potiores triplici rōne ſm Tho.ñ.ij.q.xxxij.ar.iij.Prima ē : qa id qđ exhibeť in eleemoſyna ſpūali eſt nobilius.ſ.donum ſpūale cp p̄miū corporale.ſcd'm illud Prouer.iiij. Donū bonū tribuā vobis:legē meā nō derelinquatis.Scd'o rōne eius cui ſubuenitur qa ſpūs nobilior eſt corpore. Vñ ſicut homo magis ſibi debet prouidere quantū ad ſpm cp quantū ad corpus:ita ēt proximo magis debet prouidere de eleemoſyna ſpūali cp corporali:quę ex charitate debet diligere. Tertio quātū ad ipſos actus qbus ſubueniť.Nā actus ſpūales quales ſunt eleemoſynæ ſpūales ſunt pfectiores actib⁹ corporalibus:qbus exercenť in eleemoſynis corporalib⁹.Scd'm tñ aliquē particularē caſum aliqn aliqua eleemoſyna corporalis poſſet p̄ferri alicui eleemoſynæ ſpūali. Sicut magis eſſet paſcēdū fame morientē cp docēdum : ſicut dicit pl̄s ſimpl'r.Nec obſtat ſi dicaf recōpēſatio bñficij minuit laudis prandiū aut cœnā noli vocare vicinos diuites ne forte reinuitēt te & fiat tibi retributio. Sed in eleemoſynis ſpi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritualibus semp̃ est ibi recõpensatio: qa q orat p alio ꝓficit sibi.ꝑm illud Pſ. Oratio mea in sinu meo cõuertetur.i. q alitꝫ docet:in scientia proficit qđ nõ cõtingit in eleemosynis corporalib⁹:qa dãdo pecuniã minuit i ea. Nã vt dicit bt̃us Tho.Recõpensatio nõ minuit meritũ nec laudem eleemosynę si nõ sit intenta.Sicut & humana gloria si non sit intẽta:nõ minuit rõnẽ virtutis:sicut de Catone.Sallu.dicit q quo magis gloriam fugiebat:eo magis gloria eum insequebatur.Et ita cõtingit i eleemosynis spũalibus. & tñ in tertio bonoꝝ spũaliũ nõ minuit meritũ:sicut intertio bonorũ corpaliũ.Si enim qs docet ex charitate intendẽs ex hoc sibi augeri sciam:nõ ꝓpterea perdit meritũ: sicut si qs daret eleemosynã corpalẽ vt augeret ei substãtia.Et de eleemosynis corpalib⁹ multi pñt se excusare q̃ dare non pñt. Sed qs est q nõ posset dare spũales? certe nullus.Si em̃ quis doceret nõ valet vel cõsulere qa ignorãs est:põt vtiq; orare pro alijs.Põt dimittere iniurias:supportare defectus aliorum & hmõi.Date eleemosynã:& oia munda sunt vobis, ait christus Lu.xj.id ẽ nullã imũditiã ex reb⁹ vobis ꝑcussis cõtrahetis spũalibus vel tẽporalibus. Et Petrus in canõ. sua.Vnusquisq; ꝓut accepit gr̃am,i,beneficiũ tpale vł spirituale in alterutrũ illũ administrãtes: vt boni dispensatores multiformis gr̃ę dei.Vñ Greg.in Homil.Habens intellectũ curet oino ne taceat.Habẽs rerũ affluentiã vigilet ne a miæ largitate torpescat, Habens artem qua regit magis ope studeat vt vsum atq; vtilitatẽ illius cãm ꝓxio ꝓcuret. Habẽs loquẽdi locũ pro retẽto talẽto timeat: si tñ valet & opus ẽ ꝓ pauperib⁹ intercedat.Hæc ille. Quilibet ergo de bono qđ habet debet proximo subuenire loco & tpe suo.

§. VII. MISERICORDIA SECVN

Mia an sit maxima virtutũ.

dũ se est maxima ꝓ tutũ:licet p cõpationẽ ad habẽtẽ maior ea sit charitas.Hoc aũt sic declarat.b.Tho.ñ.ñ.q.xxx.ar.iiij. Aliqua virtus põt esse maxima dupl̃r. Vno modo ꝑm se. Alio modo per comparationẽ ad habentẽ.Primo mõ mia est maxima virtutum.Pertinet enim ad miam q̃ alĩ effundat.Et qđ plus est q̃ miserias aliorũ subleuet: & hoc ẽ maxime superioris:vñ & misereri ponit̃ ꝓpriũ deo. Et in hoc maxime dr̃ eius oipotentia manifestari.Vñ Greg. in collecta.Deus qui oipotentiam tuã parcẽdo maxime & miserãdo manifestas.&c.Sed secundo modo.s. quo ad habẽtem: misericordia nõ ẽ maxima:nisi ille q habet sit maxim⁹:q nõ habeat superiorẽ:& hic est solus deus:qa neminẽ habet supra se:sed oẽs sub se.Ei aũt qui habet aliquẽ supra se: vt est ois creatura:maius est & melius sibi cõiungi suo superiori q̃ supplere defectũ sui inferioris.Et ideo quantum ad hoiem qui habet deũ superiorẽ:charitas per quam vnitur deo est potior virtus q̃ mia p quã ꝓximoꝝ subleuat defectus.Vñ & apl̃us ad Col.iij.cum dixisset.Induite vos sicut electi dei sti & dilecti viscera mia &c.Postea subdit.Super oia autẽ charitatẽ habete q̃ est vinculũ ꝑfectionis. Et hinc est q̃ vita cõtẽplatiua cuius officiũ & actus ẽ deo p dilectionẽ inhærere:& desiderꝫ visionis ei⁹ inardescere perfectior

De mia q̃ deo pl⁹ placet q̃ sacrificiũ.

ponit̃ & suauior q̃ vita actiua per quam homo se exercet i eleemosynis corporalib⁹.s.pascẽdo famelicos & hmõi.vł etiã i eleemosynis spũalibus docẽdo ignorãtẽ,prędicãdo, curam aliorũ gerendo.Sed inter oẽs virtutes quæ nos ordinat ad proximũ mia est potior quo ad nos sicut & potioris virtutis.s.charitatis effectus. Ab ea em̃ vt dictũ ẽ procedit. Nã supplere defectũ alterius inquantũ hmõi est superioris & melioris.& ideo Osee.vj.dr̃ a dño.Misericordiã volo & non sacrificiũ.quã auctoritatẽ Christus allegauit:qñ ludęi murmurabant contra eum q̃ in domo Matthęi publicani cũ peccatoribus manducaret & biberet. Euntes aũt discite quid est,Misericordiã volo & nõ sacrificiũ.Huius autẽ rõ est q̃ mia magis sit grata deo q̃ sacrificiũ ei offerre: quod ꝓtinet ad culmẽ diuinũ & ꝓtutẽ religionis.ſm.b.Tho.vbi. s.Quia deũ nõ colim⁹ ꝑ exteriora sacrificia vł munera pp ipm:sed pp nos & propter ꝓximos nr̃os. Nõ em̃ deus indiget sacrificijs nr̃is:sed vult ea sibi offerri propter nostrã

Mia & sacrificiũ mult̃ deo placẽt.

& deuotionẽ excitandã & proximorũ vtilitatẽ.Et iõ mia qua subuenimus defectibus ꝓximorũ est sacrificiũ magis deo acceptũ:vtpote propinquius vtilitati ꝓximoꝝ deseruiẽs. ſm illud ad Heb. vl.Beneficentię & cõionis nolite obliui sci.talibus em̃ hostijs promeret̃ deus.Sic etiam intelligendũ est quod ait Amb.in glo.sup illud.j.ad Tim.iiij.Pietas ad oia vtilis est,Ois summa Christianæ disciplinæ in mia & pietate cõsistit quantum.s.ad summã operũ exteriorum christianę disciplinæ.Nam quãtũ ad affectũ interiorẽ affectio charitatis qua cõiũgimur deo prępõderat dilectiõi & miæ ad ꝓximos.Qđ aũt subdit,b.Amb.in dicta auctoritate.Quã q habuerit.s.miam:& si lubricũ patiat̃,vapulabit quidẽ:sed nõ peribit.qđ non est sic intelligẽdũ q̃ pp opa miæ luxuriæ deseruiẽs in ea moriẽs euadat perditionẽ ęternã:vt gdã opinant̃ & pessime.Sed qa ex eleemosynis quas facit misericors oĩonibus alioꝝ aliqũ reuersus ad pœnitẽtiã : recedat a lubrica luxuriæ,& sic puniat̃ pœna tpali hic vel i purgatorio:tñ p pniam euadit gehennã.Sicut legimus in vitis patrum de quodã magnæ perfectionis viro solitario:q superbia elatus suaꝝ virtutũ i lubricũ luxurię mẽtalis lapsus cellã dimisit vt ad sæculũ vadens ope turpitudines exqueret:sed nocte supueniente dũ iter ageret: declinauit ad cellã duorũ iuuenũ q deo seruire cœperãt in solitudine. Qui reuertenter receptus ab eis:& inuitatus ad instruẽdum eos in via dei. Dũ mia vsus est:& eleemosyna spũali docẽdi & cõsulendi illos ad se reuersus recognouit defectũ suũ & ad cellã rediens damnationem per pœnitentiam euasit.

§. VIII. AD COMMENDATIONEM

Decommendatione eleemosynæ.

misericordię & actuũ ei⁹.s.eleemosynarũ facit qđ ait Amb. dist.lxxxvj.in singulis. Misericordię cõis ẽ vsus,iõꝝ cõe prę ceptũ est oib⁹ ętatibus & oib⁹ officijs necessaria ab oib⁹ deferẽda:nõ miles:nõ publican⁹ excipiat̃:nõ agricola:nõ vr banus:oẽs in cõi monent̃ vt cõserãt nõ habẽti.Mia em̃ plenitudo ꝓtutũ est.& ideo oibus ꝓposita ẽ ꝑfectę forma virtutis dũ.s.dictũ est Luc.vj.Estote misericordes sicut & pater vester cœlestis misericors est,Et psal. etiã oñdit q̃ laudabilis sit misericordia in vsu eius dũ dicit in pſ.cxj.locũs hõ q miserę & commodat:disponit sermones suos in iudicio:qa in ęternum non commouebitur.Vbi etia.

¶ Primo motus interior innuitur.ibi.qui miseretur.

¶ Secundo actus exterior subditur.ibi.& commodat.

¶ Tertio fructus vberior additur.ibi,iocundus homo.

§. IX. QVANTVM AD PRIMVM

maxima bonitas & laus est hoĩs in essendo similẽ deo seu imitãdo deũ.circa miam aũt iubemur deo assimilari dum dr̃.Estote misericordes sicut & pater vr̃ misericors est. De ipso aũt deo misericorde dr̃ in li.Sap̃.Misereris oĩm dñe & nihil odisti eos q̃ fecisti:dissimulas ꝑcta hoĩm pp pniam. Ei pã.Miserationes ei⁹ super oia opa eius.Qđ tripl̃r põt intelligi.Prio qdẽ:qa ex mia maxie nobis reddit cõmẽdabilis & amabilis:& magis q̃ p alia opa sua licet oia ꝑfectissime faciat.Vñ Ber. Miseris mia dulci⁹ sapit.Et eccl̃ia canit in persona ꝑcatoꝝ.Tribulater si nescirẽ mias dñe. Tu dixisti.s.per Ezechielẽ prophetã.xviij.c. Nolo mortẽ ꝑctoris: sed vt quertat̃ & viuat:q publicanũ & Chananæã vocasti ad pniam.& Petrũ lachrymãtẽ suscepisti misericors deus. Scdo exponit̃ sic.Sup oia opa.i.in oib⁹ creaturis quę sunt opa ei⁹ reperit mia ei⁹ in cœlo:in inferno:& i mũdo. In cœlo qdẽ dũ remunerat ꝑtos vltra meritũ:qa nõ sit cõdignę passiones huius tẽporis ad futurã gl̃iam.ait apl̃s ad Rom. viij.Vñ pã.Dñe in cœlo mia tua.s.est in ꝑtis tuis.In inferno quoq; dęm minus vr̃ est mia dei i dãnatis:nõ q̃ liberet eos a pœnis vel mitiget:vt Origenes:& qdã hęretici dixerũt:sed vt puniat circa cõdignũ:qa adhuc peius mererent vt ad nihilationẽ.sic exponit Augu.in lib.de ciui.dei.illd Abachuc.iij.Cum iratus fueris.s.tu deus flagellando dãnatos:mię memor eris:nõ tãtũ quãtũ meruerũt affligẽdo.In mundo quoq;.s.in terra habitabili deus oĩbus miserek.ſm illud pã. Misericordia dñi plena est terra. Quia em̃ in terra hõ replek multis miserijs in aĩa & corpe:iõ & terra est plena mia eius:& erga bonos:& erga reprobos, Threñ.iij.Misericordiæ eius q̃ non sumus consumpti attribuendũ est. Tertio exponit̃ sic,Miserationes eius sunt sup oia opa eius. Opa dei sunt opa ꝓtuosa q̃ facim⁹:& totũ qđ agim⁹ boni pœnitẽdo & bonũ inchoãdo ex mia dei ꝓcedit. Vñ pã.Et mia eius pręueniet me.s.inducẽdo ad bonũ: & disponẽdo ad prępărandũ & hñ volendũ.Et q̃ in bono ꝑmaneamus & continuemus ex mia eius est ſm illud pã. Et misericordia eius subsequetur me oib⁹ dieb⁹ vitæ meę.Iocund⁹ ergo homo qui miserek imitando in hoc deũ. & hoc vult corrigendo & punidẽdo q habet potestatẽ vt tollat miseria malefaciendi.Vñ Aug.in Enchirid⁹,Et qui emendat verbere in quem

Quod xp̃s habuerit miam.

De mia creaturarũ irrõnabiliũ

Qño in telligũt̃ q̃ mia rationes dei sunt sup oia opa eius.

in quẽ ptãs dat̃ & coercet aliqua disciplina: misericordiã ꝑstat.dist.xlv.& q emẽdat.Et q vel remittendo iniurias & parcẽdo pœnitẽtibus saltẽ ꝓ pte diminuãdo. Vñ & Calixtus papa.Snia quæ miam vetat fratres charissimi non solum tenere:sed audire fugite:qa mia potior est omnib⁹ hoc locus fr̃omatib⁹,dist.l.põderet.Vel cõpartiẽdo miserijs aliorum & subleuando si põt: sicut Christus q videns turbam magnã famescẽtẽ ait.Misereor sup turbã: qa ecce iã triduo sustinẽt me & nõ hñt qđ mãducẽt.Mar.viij. Christ⁹ inquã tũ h̃ cõpassus est tristitia interiori,sicut etiã habebat alias passiones naturales vt nos,propter qđ ait apl̃s ad Heb.ij. Debuit p oia fratribus similari vt misericors fieret.s.experiendo tristitiam & alias passiones.Inquãtũ aũt de⁹ misertuseſt sine aliqua passiõe subleuãdo miseriã illoꝝ in multiplicãdo panes:& etiã inde pascẽdo famelicos, sic & bt̃us Iob ait de seipso.c.xxxj. Ab infantia mecũ creuit miseratio: & de vtero matris meę egressa est mecũ. Vbi ostendit q̃ a tenella ętate se in hac exercuit.Vñ & ante dixit . Si comedi buccellã meam solus & nõ comedit pupillus ex ea.& dicit creuit.nonnulli q̃ ad ętatẽ crescũt: & ab inocẽtia decrescũt. ait Grego.in xxj.moral'.Sed electis cũ foris ætas corporis intus si dici liceat crescit ætas virtutis.vñ & Iob subdit.Si despexi ꝑtereũtẽ eo q̃ nõ habuerit indumẽtũ & absq; opimento pauperẽ,pl⁹ em̃ est dare vestimentũ q̃ buccellã panis:& sic crescebat in eleemosynis:& in hmõi nihil virtuti suæ attribuit:qa testat q̃ hoc ex munere cõditoris accæpit.Miseratio em̃ etsi eius fuit arbitrij vt cũ ipso ꝑficeret: non tamen fuit eius arbitrij q̃ secũ ex vtero exiret.

§. X. QVANTVM AD SECVNDVM

De idũ centib⁹ nos ad miam.

actus exterior mię innuit̃ cũ dr̃.Commodat.s.subueniẽdo miserijs signanter aũ dicit cõmodat:non dat.Nam q̃ dant scdm mũdũ non accommodant:qa amittunt̃ illa non reddunt̃.sed qđ accommodat̃ reddit̃.sic q ex mia & charitate subuenit indigẽtibus : reddit vtiq; illud multiplicatũ spũa liter semp̃:& aliqñ etiã tpal̃r. Vñ dr̃ Iob.xix. Fenerat̃ dño q miseret ꝓximo suo.Ad miam & eleemosynam aũ ei⁹ inuitat ꝓta scriptura:incitat natura:animat irrõnalis creatura.Dixit em̃ dñs Zach.vij. Mias & miserationes facite: vnusquisq; cum ꝓximo suo.Miseratio est actꝰ exterior mię: vt eleemosyna.&.j.Pet.iij.Estote compatientes fraternitatis amatores misericordes.Cum ꝓta sint duo ostiola de lignis olivarum in templo Salomonis:hoc figurauit q̃ ĩ templo ecclię militãtis vel triumphãtis non intrat nisi ꝓ duo miæ gña.s.corporalis & spũalis.Et ꝓgines gnq; fatuę illę: qa nõ habuerunt oleum miæ in vasis suis clausa est eis ianua.Mat.xxv.Oleum in vase est mia in corde: quam q nõ habet etsi castus & virgo sit:ad regnũ non admittit̃.Creatura quoq; irrõnalis ad subueniendum indigentiæ aliorũ inducit. Nam arbores & herbæ suis fructibus & floribus se priuãt vt nostris indigentijs subueniant . Mortua equa pullum eius alia suscipit ad nutriendũ,Cerui cum increduit simul in magna multitudie grauati onere cornuum : alter alterius supportant capita,Elephas cum cadit qa p se non põt surgere:ad mugitum eius alijs cõcurrẽtes subleuãt eũ. Leo terribilis animalium paruulis miseratus pcit nisi fames cogat:& aliqñ iter docet deuios.Et leo Zozimę ad faciẽdũ foueã Mariæ ægyptiacę adiutorũ ꝑbuit.Lupa derelictos paruulos recẽter natos aliqñ aluit & ab alijs feris defendit, sicut dr̃ de Romulo & Remo.Piscis delphinus quẽdam histrionem optime cythara sonantem ꝓficientem se in mare suscæpit:& ad littus incolumem perduxit.Coruus defert bat cibum Helię indigenti tpe famis in torrente Carith.iij. Regũ.xvij.Naturalis etiam instinctus hoc dictat: vt.s.sicut in miserijs quas frequẽter patitur q̃libet vult subleuari:ita subleuet alium:cum em̃ simus oẽs fratres ex vno pr̃e cœlestu deo:& mr̃e eccl'ia:& pr̃e terreno Adã & Eua matre ꝓgeniti:debem⁹ alter alteri subuenire.Sicut etiã videm⁹ i corpore hũano:si vnũ mẽbrũ patit̃ cõpatiũr oia mẽbra & adiuuant. ꝓterea & mater ecclia iniũgit oleo catecuminos baptizandũ in pectore & scapulis & innuẽdũ q̃ miam de bet habere in corde p ꝓfessionẽ : & i humeris p opationẽ eleemosynarum.Commodat aũt q miserek debito mõ dãdo:aliter nõ miserek.Et hoc tripl̃r.Primo animo recto. Secundo de licite acquisito.Tertio a digẽtiæ subiecto.Quãtum ad primum ait apl̃s ad Ro.xij.Qui miserek in hilaritate q tribuit in simplicitate.& ipe apl̃s.ĩ.ad Cor.ix. Nõ ex tristitia aut ex necessitate,Hilarem em̃ datorẽ diligit deus. In simplicitate quoq; debet dari eleemosyna:vt.s.nõ intentione laudis humanę:sed intuitu dei dęt. Vñ xp̃s Matt. vj. Te aũt faciente eleemosynã nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.id est sinistra intentio.s.fauoris popularis non se immisceat cũ ope bono eleemosynæ tuæ.In simplicitate etiam cõmodãda est eleemosyna:vt.s.sine rancore q̃ aliquem dęt eleemosyna, vñ Greg.in.xxij.moral'.tractans illud Lu.vi.Dimittite & dimittemini:date & dabit̃ vobis ait.Qui dimittit.s.iniurias & non dat eleemosynam.s.corporalem:etsi nõ plene opatur est:meliorẽ ĩ partem mię tenuit.Qui aũt dat & nõ dimittit oino nullã miam facit: qa a deo oipotẽte munꝰ ex manu nõ accipit qđ corde obligato i malitia ꝑsert. Mũdari em̃ pri⁹ animꝰ debet q eleemosynã prębet:qa oẽ qđ dat̃ deo ex dãtis mẽte pensat.Et alibi Greg.plus respicit de⁹ affectũ q̃ censum,Vnde & vidua q̃ misit in gazophylatium duo æra minuta cõmẽdãs multũ dixit illam pl⁹ misisse q̃ q mulra dederat.Lu.xxj. Quantũ ad scdm debet eleemosyna de licite acquisito dari.ſm illud Prouerb.iij.Honora deũ de tua substantia. & Eccl̃i. xxxiij.Immolatio ex iniquo oblatio est maculata. & ibidẽ.Qui offert sacrificiũ de substãtia pauperis:quasi q victimat filiũ ante patrẽ.vñ & Greg.Non est putanda eleemosyna si pauperib⁹ dispẽsẽt ꝓ ex illicitis reb⁹ acquirit̃. Nã qui male accipit vt bñ dispẽset̃ quæri potꝰ q̃ inde subleuet̃.i.q.j.nõ est putãda.Sed notãdũ ſm b.Tho.ñ.ñ.q.xxxiij q̃ illicite acquisitum põt dici tripliciter. Vno modo ita q̃ de illo cõpetit repetitio:siue transferat dominiũ:vt in vsura:siue nõ trãsferat dominiũ:vt in furto, rapina, & hmõi. Et de hmõi non põt fieri eleemosyna:qa est res aliena:sed debet restitui ei a quo recæpta est : & idem de rebus iuẽtis. Et hoc nisi inueniret̃ ille cuius res est illa : nec eius hæres: nam tunc debet pauperibus erogari.vñ dicit Aug.Nolite facere eleemosynas de vsuris.xiij.q.v.nolite.Et sic̃ q non põt alienare non põt eleemosynas dare vt filiusfamilias, pupillus,vxor,religiosus,nõ habẽs administrationẽ, seruus.& hoc sine licẽtia sui superioris:nisi aliqđ parũ : ex spe ratihabitionis:vel in extrema necessitate ꝓstituto.De vxore tñ & filiosa.fit distinctio.de q vide.ē.in.ñ.parte.t.j.c. penul.de obduratiõe ꝓ miam,Sed o mõ dr̃ illicite acqsitum ex eo q̃ turpitudo est in datiõe & recæptiõe:q̃ ille turpiter accipit:& sic retinere sibi nõ põt & alius turpiter dedit vñ & sibi restitui nõ debet:vt in simonia:vbi accipiẽs ꝓ iustitiã legis diuiq agit.& tõ sibi restitui nõ debet: sed debet in eleemosynis erogari.Et eadẽ rõ est in sponsibus in qb⁹ acceptio est ꝓ legẽ:vt dare pecuniã ad corrũpẽdũ iudicẽ:nec ẽt talis pecunia debet restitui ei q dedit cũ turpiter dederit: nec sibi retinere põt.Secus si dedisset qs ad obtinẽdũ iustitiã in causa:qa nõ videt aliter obtinere posse:tũc em̃ ei reddi debet:qa redemit vexationẽ suã.Põt ergo de hmõi:& tenek de necessitate hmõi pecuniã eleemosynaliter dare. Idẽ videtur de ludo alearũ dicendũ.s.q̃ debet paupib⁹ erogari qđ p illũ modũ acquirit̃ qñ nõ in fraude acquirit̃ & ab eo qui põt alienare.Et hoc ẽ debitũ de necessitate salutis.s. talia paupib⁹ erogare:licet alĩ dicãt hoc nõ ẽ de necessitate salutis:sed de honestate cõsilij q̃ ad ludũ.sed tutior opinio est prima.Tertio mõ dr̃ illicite acqsitũ:nõ q̃ acquisitio ipa sit illicita:sed illd ex quo acquirit̃:sicut patet de eo qđ acquirit̃ p meretriciũ:& hoc ꝓprie vocat turpe lucrũ. Qđ em̃ mulier turpiter meretriciũ exerceat:turpiter agit & ꝓ legẽ dei:sed i eo qñ accipit nõ iniuste agit:nec ꝓ legẽ.Vñ sic illicite:acquisitũ retineri põt:& etiã de eo põt fieri eleemosyna indigenti.Quantũ ad tertiũ debet dari eleemosyna indigenti:nã si dat̃ nõ indigenti ex liberalitate donando vt habeat vnde tribuat necessitatẽ patiẽti : nõ dicit diuiti, ad eleemosynã ꝓtinet:quia vt ministris christi dat. Et ipsi cl'ia nõ vt seruet:sed vt eroget paupib⁹.xij.q. ij. autũ. Debet aũt poti⁹ iustis dare indigẽtib⁹ q̃ ꝑctoribꝰ cæteris pari satis.Sacerdotib⁹ & ꝓphetis olim,dabat̃ de publico: quia multitudo sapiẽtiũ sanitas orbis.Propter.x. Iustos si inuẽti fuissent in Sodomis dñs pepercisset Pẽtapoleos. Gen̄.xviij. Ipsi sunt vigiles qui custodiũt ciuitatẽ:& leuitæ nutriebãtur de bonis cõibus,Prędicatoribus pręcipue debent dari

De quibus debet fieri eleemosyna.

eleemosynæ sibi ad necessitatē nō ad thesaurizandum vl' pōpizandū. ad Cor. ix. Nō alligabis os bouis triturātis.

habes in titu. de accidia. c. ij.

¶De epikeia virtute. s. æquitate. Ca. XIX.

§. de vitio opposito mix. s. obdurationē. ñ. pie. ij. c. xxiij.

Idem. Cōtēti autē is q catechizat ÿbo ei q se catechizat in oibus bonis. Et nō solū auditores verbi: sed & prælati debent p̄dicatores alere cuius silē lacte ÿbi pascunt. Et etiam non audientes ÿbum p̄dicationis debēt sustētare p̄dicatores. vñ & illi de Soccoth & Phanuel contriti sunt: qa negauerunt victū milicie dñi: q eius hostes fugauerunt cū tuba Gedeonis & pplin dñi ꝓtexerunt. Debet etiā eleemosynā dari ꝓpiquis indigētib⁹ & magis cē alijs cteris paribꝫ.

EST ET ALIA VIRTVS QVE circa qđ se hēat ÿtus ęg tatis siue epikeiæ.

Eqtas triplex.

¶In legum congrua applicatione.

¶In rerum debita cōmutatione.

¶In bonorum ꝓportionata participatione.

Ad æquitatē q̄ est spālis ÿtus. vt dictum est pertinet in casu quo obseruantia legis vel p̄cepti esset piculosa & irrōnabilis non seruare eā quātum ad ÿba. Dicit diuina sapientia Prouerb. iiij. Ducā te p semitas æqtatis. A deo em̄ inspirat & datur talis virtus sicut & aliæ. Vnde ipa sapientia dicit Prouerb. viij. Meū est cōsiliū mea est æqtas. Per semitas dicit q̄ sunt viæ strictæ: qa nō ad bñplacitū: sed ex necessitate vel manifesta ratione debet recedi a verbis legis. & hoc est arctū & nō latū. Dicit aūt Greg. ꝙ ÿba dñi deseruire itē tioni: nō intrētio ÿbis. xxij. q. v. humanę. ÿbi gr̄a. Qñ Machabęos cōmorantes in desertis: gētes Anthiochi regis aggressæ sunt in bello infusto in die sabbati: illi ne violarēt p̄ceptū legis de obseruantia sabbati noluerunt se defendere: sed potiꝰ pmiserūt se occidi in simplicitate sua. Qđ' considerātes Matathias cū alijs prudētioribꝰ vsi sunt consilio & æqtate: resistentes & bellantes ꝑ aduersarios illos etiā in die sabbati: nec reputantes se in hoc violare dei p̄ceptum sicut rei ÿtas erat. i. Machab. ij. Multa possent induci exempla eoꝝ q̄ quotidie occurrunt. Vnus platus p̄cepit subdito vt q̄cūq; illsime veniat ad eū: occurrit casus ꝙ ex necessu illius sequit magnū scandalū qđ' platū latet: vel superuenit inūdatio aquarū ꝓpter quā pōt iminere piculum mortis vel alia magna impedimēta: vtiq; æqtate debet vti & ęsti mare platū nō intendere illū exponere periculis & hmōi. Caueat tñ q̄liber a fraude & simulatione. Ad hoc facit regula iuris q̄ dicit. In obscuris aspicimus qđ ÿ similius videt vl' qđ' ꝓsuevit in hmōi seruari. de reg. iur. li. vj. Pertinet etiā ad æqtatē iudicis tēperare in pœnis rigorē iuris mia. vñ Cypria. ꝙ æqtas ē seueritas iustitiæ mię dulcore tēperata. Et hāc semp debet inspicere iudex. vñ Greg. dicit ꝙ ois q iuste iudicat stateram in manu gestat: & in vtroq; pensomiam & iustitiā portat vt imitēt deum: de quo ait Pāl. Iudicabit orbē terræ in æquitate. In suis em̄ iudicijs quibuscū q; semp hæ duę res iunctę sunt vt dicit Cassiod', mia & ÿtas, licet quāq; alterum nos lateat. Ad hoc etiam facit regula iuris in. vj. qua dicit. In pœnis benignior interpretatio est adhibenda. Et alia regula. In obscuris minimum est sequēdum. cum suis concordantijs. Ad magnā æqtatem ꝓtinuit iudicium Salomonis qñ. s. illis duabus mereticibus corā eo de filio alterius ipsarum mortuo dedit sniam ꝙ diuide ret infans viuus in duas partes &c. Et hoc vt videret quod sequeret in illis mulieribus. Sed petēte vera matre ne occideret: sed potius integer daret alteri: q̄ tñ non erat mater: ex illo deprehendit primā esse verā matrem: non aliam quę petebat diuidi: qa natura nō poterat pati mortē filij. Secūda æquitas ꝓtinet ad iustitiā cōmutatiuā: vt. s. in cōmutationibus & contractibus seruet æqlitas. Vñ Leui. ix. Statera iusta & æq̄ sint pōdera. Prouer. xj. c. Statera dolosa abominatio est apud deum: & pondus æquum voluntas eius. Qñ igit in hmōi hō seruat æqtatē. oculi dei vidēt. i. approbant tale opus. Tercia æqtas est in bonorum ꝓportionata participatione: vt. s. in eccl'ia vel ciuitate vna vel collegio vel monasterio vnus vel pauci habeant oia officia vl' multa beneficia vl' emolumenta vel grauamina: alij pauca vl' nihil. Sicut em̄ si ædificium materiale habeat lapides dispositos valet ad ædificij firmamentum & si lapides sint inæqualr disposit minantur ruinam. Sic congregatio vel respublica vbi est inæqlitas diu stare non pōt: sed vbi est æqlitas ꝓdurat. Sicut etiam in corpe hūano inæqualitas mēbroꝝ seu improportio inducit deformitatē & debita proportio pulchritudinem. sic in humoribus corporis disproportio i firmitatē causat et ꝓportio sanitatē. pō. Tēplū tuū mirabile in æqtate, siue tēplū eccl'iæ siue aīæ dū est ibi æqtas est mirabile. Sed hodie posset dici illud Esa. lix. Eqtas non potuit ingredi. s. in ciuitate vel ecclesia.

Virtus æqtatis datur a deo.

Pō. lxxiij.

¶De amicitia seu affabilitate quō sit virtus. Cap. XX.

De amicitia siue affabilitate ꝑ ÿtē.

VLTIMA VIRTVS INTER PARtes iustitię ponit virꝰ amicitiæ: q̄ alio nōie dr affabilitas Et ꝙ sit virꝰ ex hoc ꝓbat ꝙ ꝓcepta legis siue scripturę sacrę non dāt nisi de actibus virtutū. Sed præceptū dat de affabilitate seu amicitia dū dr approbat: qñ iudiciū mētis nr̄æ est fm̄ volūtatē dei. Large aūt sumēdo. ęqtatē pōt dici ꝙ triplex est æqtas.

Ecclī. iiij. Cōgregatiōi pauperū affabilē te facito. Declarat aūt hoc. b. Tho. ij. q. cxiij. hac rōne. Cum ÿtꝰ ordinet ad bonū: inde est ꝙ vbi occurrit spālis rō boni: ibi oportet eē spālē rōnē ÿtutis: bonū aūt cōsistit in ordine. Oportet aūt ꝙ in omi cōuersatione hoīm tā in factis q̄m in dictis hō ordinate & cōueniēter se habeat ad vnūquēq; fm ꝙ decet. Et ideo oportet esse quādā spālē virtutē q̄ hāc cōueniētiā ordinis obseruet: & hoc facit affabilitas q̄ alio noie dicit amicitia. Sciēdū tñ fm b. Tho. ꝙ pōs in lj. Ethi. loquit de duplici amicitia. Quarū vna principaliꝰ ꝓsistit in affectu quo vnus alium diligit. Et hoc pōt cōsequi ꝑ vnāquāq; virtutē. dicit etiā pōs de hac ꝙ amicitia ꝓfecta est ꝓpter ÿtutē. Et sic q̄libet virtus pōt esse tā cē causa amicitiæ: qa bonum est oibus amabile: vt dicit Dionysius. Et ad hanc amicitiā ꝓtinent tanq̄ signa & effectus eius. velle amico esse & viuere. s. cōseruationē eius & velle ei bonū: & ad hoc operari & condelectabilr viuere. Idē velle & nolle. oia cōia habere. Charitas aūt includit hanc amicitiā cū deo & proximo. vñ christus Io. xv. Vos amici mei estis si feceritis quæ ꝑcipio vobis: & iterum. Maiorem charitatē nemo habet q̄ vt qs ponat animam suam ꝓ amicis suis. Et hęc non est illa virtus spālis de qua hic agit. Est alia amicitia ad quam ꝓtinet in solis exterioribus verbis vl' factis decenter se habere ad illos cum quibus cōuersatur siue sint nōti siue extranei: & hęc non habet ꝓfectā rōnem amicitię primo mō dictæ: sed quandam eius similitudinem. Quod aūt aliqs ostendat signa amicitię ad extraneos & ignotos. s. in placide alloquēdo & cōuersando: nō ꝓtinet istud ad simulationem q̄ vitiū est. Nō em̄ ꝙ hoc ostendit signa ꝓfectę intimę amicitiæ: sicut ad eos q̄ sunt ei speciali amicitia cōiunctā: quia non eodēmodo familiari se habet ad extraneos. Cū aūt ois hō naturalr omni homini sit amicus quodam gñali amore. fm illud Eccl'i. xiij. Omne aial diligit sibi sile. hūc amorem repsentāt signa hmōi amicitię quā aliquis exteri⁹ ostendit verbis & factis ad oēs: & sic nō est simulatio in hmōi. Nec obstat si dicat ꝙ Eccl's. vij. scribitur. Cor sapiētū ybi tristitia: & cor stultorum vbi lætitia. Sed philosophus dicit in. iiij. Ethi. ꝙ amicitia desiderat delectare: veretur autem contristare. Nam nō sic est intelligendum ꝙ cor sapiens nō sit vbi tristitia: vt tristitiam sapiēs. i. virtuosus inferat proximo: immo ab hoc sibi cauet dicente apō ad Rom. xiij. Si ꝓpē cibum frater tuus cōtristat ia nō fm̄ charitatem ambulas. Sed cor sapientū dicitur esse vbi tristitia: quia. s. ꝓtristatis⁹ adest vt cōsolet eos. fm illud Eccl'i. vij. Non desis plorātibus in ꝓsolationē: & cū lugētibꝰ ambula. Cor aūt stultoꝝ dr esse vbi lætitia: nō vt lætificet alios in cōlolādo: sed vt aliorū lętitia ꝓfruat in gaudēdo mūdialiter & in mūdana lætitia cor eoꝝ versat. Pertinet ergo ad sapiētē vt delectationē afferat his cū quibꝰ cōuersat: nō quidē lasciuā quam virtꝰ cauet: sed honestā. fm illud Pā. Ecce q̄ bonū & q̄ iocūdū &c. Tū ꝓpter aliqđ bonū ꝓns: vl' ꝓpter aliqđ malū excludēdū nō refugit virtuosus eos cū qbus cōuiuit cōtristare: vt pōs dicit in. iiij. Ethi. Vñ & apls. ii. ad Corꝝ. vij. Si contristaui vos in epsa nō me pœniter. Et postea. gaudeo: nō qa ꝓtristati estis sed quia cōtristati estis ad pniam. Et iō his qui sunt ꝓpni ad peccādū nō debemꝰ vultū ostendere ad eos delectandū ne videamur eoꝝ peccō consentire: & quandam peccādi audaciā ministrare. Vñ Eccl'i. vij. dr. Filię sūt tibi, serua corpus illarum & non ostendas faciē tuā hilarē illis, ponit aūt virꝰ hęc amicitię pars iustitię inquantū ad hoc ꝙ est ad alterum sicut iustitia. Deficit aūt a pfecta rōne iustitię: quia nō habet plenā debiti rōnē. ꝓut aliquis alteri obligat: vel debito legali ad cuius solutionē lex cogit: vel etiā aliquo debito ꝓueniente ex aliquo bñficio suscępto. Sed solū attēdit quoddā debitū honestatis qđ' est magis ex parte ipsiꝰ virtuosi q̄ ex parte alteriꝰ: vt. s. faciat alteri: qđ' decet eū facere. Cū em̄ hō naturalr sit aīal sociale: sicut ex quadā honestate debet ÿtatē manifestare alijs hominibꝰ: sine qua societas hoīm durare nō posset: ita etiam cum sine delectatione hō viuere non possit: quia vt dicit pōs in. viij. Ethi. Nullus pōt cū tristi ꝙ diē morari: nec; cū delectabili. ideo hō tenet ex quodā debito naturali honestatis: vt aliis cōdelectabilr viuat. nisi ꝓpter aliquam causam necesse sit aliqñ altos vtiliter contristare. Et quia hęc virtus consistit circa delectationes in conuictu q̄ ex rōne ꝓueniunt inquātum ad vnꝰ ad alterum decenter se habet. ideo has delecta-

Addel. si qs ad ꝓpetue ff. de iu. oim iu. & l. ꝙ. §. fl cū essā. ff. ad velle. et c. sūt nō nulli. l. q. §. & c. inean. tū de sē mo. & c. ad no strā. de ēpti. & vē. i. vl.

Quare ad eos q̄ sūt ꝓpni ad peccādū nō debemꝰ vultū placidū ostendere rō ponitur.

Quare ÿtꝰ amicitię ne cessaria ē rō ponitur.

¶Quarta pars. gggg ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiões nõ oportet refrænare vt noxias qđ facit tẽperãtia p alterſas ſpecies ſuas. ſ. refrænando delectationes ſenſibiles vt circa cibos vel potus p abſtinentiam vel circa venerea p caſtitatẽ: vel circa ludos p eutropeliam ſeu vrbanitatem. Opponunt aũt huic virtuti amicitiæ adulatio p exceſſum & litigiũ p defectũ. primũ intẽdit delectare. ſecđm ꝓprietate: plus q̃ oportet & decet. Et de his. in. ꝫ. ꝓte habes diffuſe.

§. ꝓte. ñ. t. ix. c. ij.

§.I. DE AMICITIA LARGE SVMPTA

Scilicet pro amore vnius ad alterum reciproco fundato in virtute circa quam videnda ſunt tria.

¶ Primo acquiſitionis neceſſitas.

¶ Secđo amiſſionis temeritas.

¶ Tertio conſeruationis ſagacitas.

Amicitiã acq̃rere ẽ neceſſariũ ꝓpter q̃tuor.

Quantũ ad primũ notãdũ q̃ habere amicitiã & acq̃rere eſt neceſſarium ꝓpter q̃tuor rationes. Primo rõne virtutis habendę. Secđo ratione vtilitatis cõicandę. Tertio rõne pacis conſeruandę. Quarto ratione neceſſitatis ſupplẽdę. Quãtũ ad primũ. ſ. q̃ ſit neceſſarium vnicuiq̃ habere amicitiã ꝓpter virtutem acgrendã iſtud ꝓbaꝫ ſic. Vnicuiq̃ eſt neceſſarium hãre virtutem: ſicut eſt neceſſarium eſſe bonũ. qa virtus eſt ſm ꝓ̃m in li. Ethi. q̃ bonũ facit habentẽ & opus bonum reddit. Sed amicitia eſt virtus & pars iuſtitiæ ꝟtutis. Qđ pater: qa virtus moralis cõſiſtit in mediocritate ſm rõnem: & hoc habet amicitia. Nã in cõi cõuerſatiõe hoim in factis & dictis ſe habet ad vnũquẽq̃ ſicut decet. vt. ꝫ. dictũ eſt. Eſt etiã amicitia annexa iuſtitiæ ſicut virtus ſecundaria principali. Nã reddit vnicuiq̃ qđ ſuũ eſt: nõ qđẽ ex debito legali qđ facit iuſtitia: ſed ex debito honeſtatis. Ex q̃dã ẽm debito naturali honeſtatis obligaꝫ quis vt delectabilẽr aliꝭ cõuiuat in dictis & factis qđ ꝓtinet ad amicitiam. Si aũt ſumaꝫ amicitia large: tũc ipſa eſt cũ virtute: ſicut cum cã eius inquantum. ſ. virtus eſt. cã amicitiæ veræ q̃ facit tendere in alterũ: & ipm amare ꝓpter bonũ honeſtũ quod eſt in eo.

Qđ neceſſariũ ſit hãre amicitiã vtilitatis rõne cõicãdæ ꝓbaꝫ ſic. Si illud qđ eſt ex inclinatione naturali eſt neceſſarium: multo magis illud qđ eſt ex aſſimilatiõe ſpeciei ſed amicitia ineſt ſm naturã generãtis ad genitũ. qđ patet ꝓ bñficia q̃ ſunt amicitiæ ſigna nõ ſolũ in hoibus: ſed etiã in aliꝭ aialibus & volatilibus: q̃vt manifeſte appareat adhibẽt ſtudiũ lõgo tpe ad educationẽ & nutritionẽ ꝓlis: ergo maxime eſt neceſſaria amicitia illa q̃ eſt hoim adinuicem ꝓpter ſilitudinẽ ſpeciei. Et ꝓbaꝫ p locũ a minori: & ex cõi ctu ſpãli. ſ. ꝓ q̃dã ſignũ amicitiæ qđ inueniꝫ in oibus hoibus naturaſr. ſ. cuiuſdã familiaritatis & beneuolẽtiæ. Nam ad extraneos & ignotos de qbus minus videꝫ oſtendimus & ipẽdim⁹ q̃dã bñficia & obſequa: ſicut q̃n ignoti & pegrini declinãt a via recta eos ab errore viæ reuocam⁹ & ondimus viã rectã: & q̃n cadũt erigim⁹ eos: ad oñdẽdũ ꝓ omis hõ omi hoi eſt amicus naturaſr. Ea aũt q̃ ſũt naturaſr bona oibus neceſſaria ſunt quale bonũ eſt amicitia. Hoc etiã ꝓbaꝫ ex ꝓuictu ſpãli. Quia ſicut in aliꝭ aialibus eſt amicitia naturalis: vt patet p ſigna amicitiæ: vt ga cõueniãt ſimul obſequũt & hmõi. ita & multo magis inter eos g ſunt vni⁹ gentis vel patriæ inquãtũ cõicãt in ꝓuictu: moribus & obſeqis. Tertio acquirere amicitiã eſt neceſſarium rõne pacis conſeruandæ. Et hoc ſic ꝓbaꝫ. Illud eſt neceſſariũ acquirere & hãre qđ eſt maxie ciuitatis & cõitatis ꝓſeruatiuũ: & vitare ei⁹ oppoſitum. Sed inter oĩa amicitia eſt ꝓcordięſ & pacis & vnitatis cõſeruatiua. Qđ oñdit exẽplo & rõne. Exemplo qdẽ: qa legiſlatores magis ſtudẽt ad amicitiã inter homines cõſeruandã ſeu ciues q̃ ad iuſtitiã. qđ patet ex h̃: qa legiſlatores aliquando intermittunt ſe: puta in pœnis inferendis: ne amicitia excludaꝫ & ne diſſentio oriaꝫ. Vnde qa cõcordia amicitiæ aſſimilaꝫ: quã cõcordiã maxie legiſlatores appetũt: ecõtrario cõtrariones maxie expellũt vt inimicã ſalutis ciuitatis: iõ amicitia eſt maxie necia. Rõne hoc idem ꝓbaꝫ ſic. Illud quo habito nõ indigẽt altero: ſed ecõuerſo magis eſt neceſſariũ. Sed amicitia habita quãtũ ad oes non eſſet neceſſaria iuſtitia: q̃ iuſtitia habita adhuc tñ eẽt neceſſaria amicitia q̃rẽda. Qđ ſic ꝓbaꝫ: qa ſi aliqui ſunt amici i nullo indigent iuſtitia ꝓprie dicta. Cuius rõ eſt: quia ſi oes ciues ſunt vere amici: oĩa hñt quaſi cõia: cũ amic⁹ quilibet ſit alter ipe: non eſt iuſtitia ad ſeipm: ſed ad alterũ. Sed ſi ſit iuſtitia nihilomin⁹ indigent ciues amicitia adinuicem. Et ideo ſi iuſtitia eſt neceſſaria: multo magis amicitia qę ſine iuſtitia nõ põt eſſe. Quarto eſt neceſſarium hãre amicitiam rõne neceſſitatis ſupplendæ & hoc ſic ꝓbaꝫ. Illud eſt neceſſarium hãre quo neceſſitati vł indigẽtię oĩm ꝓuideꝫ & ſubueniꝫ ſed amicitia eſt hmõi: ergo &c. Qđ aũt p amicitiam neceſſitati oĩm ꝓuideaꝫ patet ex. vł. generibus vel cõditionibus hoĩm gb⁹ eſt vtilis & neceſſaria amicitia. Amicitia em eſt vtilis & neceſſaria diuitibus, pauperibus, iuuenib⁹, & ſenib⁹, tribulatis, & pfectis ſeu fœlicibus. Et primo amicitia eſt vtilis diuitibus. Qđ ſic ꝓbaꝫ quo ad cõcationem honorũ. Omne illud ſine q̃ nullus eligit viuere: etiam habitis diuitijs & ptãtibus oportunis ad vitã eſt maxime neceſſariũ. Sed hoc eſt ꝓcipue ſm bñficiũ qđ diues priceps & potẽs ipẽdit aliꝭ: qa nulla eſt vtilitas bonorũ fortunæ: ſi exhis aliqs nulli benefaciat. Bñficiũ aũt maxime & laudabiliſſime fit ad amicos. Ergo amicitia quo ad cõcationẽ & diſtributionẽ bonorũ diuitibus eſt neceſſaria. Vnde & Chriſtus dicit Lu. xv. Facite vobis amicos de mamona iniqtatis. i. de diuitijs pauperib⁹ erogando. Eſt etiã vtilis & neceſſaria amicitia diuitibus quo ad ꝓſeruationẽ bonorum. Bona ei fortunę ſine amicis cõſeruari nõ pñt: & quãto maior fortuna. i. maior ſtat⁹ i potẽtia diuitijs & hmõi: tãto eſt minus ſecura & plures habet inſidiatores: & iõ indiget magis amicis adiuuãtibus ad cõſeruationẽ ſui ſtat⁹. ſicut maxima arbor indiget multis fulcimentis a natura paratis & radicib⁹. Secđo amicitia eſt neceſſaria paupib⁹. Et rõ eſt: qa illđ ad qđ hõ refugit i infortunijs eſt maxie neceſſariũ. Sed paupes refugiunt ad amicos i neceſſitatib⁹ ſuis: eo q̃ æſtimant amicos diuites eſſe pauptatis eoꝝ refugiũ ſingulare: ergo pauperib⁹ eſt neceſſaria amicitia. Tertio amicitia eſt neceſſaria iuuenibus. Huius rõ eſt: qa cum in iuuenib⁹ abũdet ꝓnitas ad peccandum. Vñ dr. Geñ. vł. Sẽſus hoĩs & cũcta cogitatio prona ſunt ad malum ab adoleſcentia ſua. & hoc propter concupiſcentias delectationũ q̃ ſunt in eis: ſed p amicos. ſ. q̃ ſunt veri amici. i. honeſti & virtuoſi, fundaꝫ em vt dictũ eſt amicitia in honeſtate. religãtur & retinẽtur a peccando. ſ. p admonitiones & rephẽſiones quas faciunt veri amici ad ſuos amicos: q̃n ꝓpẽdunt eos velle peccare. Quarto eſt neceſſaria ſenibus. Hui⁹ rõ eſt. Quia his qui in digent reuerentia & carent naturali potentia valet obſequium & familiaritas: ſenes aũt ſunt hmõi. Nã propter debilitatem corpis indiget adiutorio corpali aliorũ. Et propter ſapiẽtiã rõne diutinæ experiẽtię eis debeꝫ honor: ergo &c. Quinto tribulatis & affl ictis eſt neceſſaria amicitia. Huius ratio eſt. Quia exiſtentes in triſtitia & dolore quandam alleuiationem ſentiunt ex ꝓſentia amicorum condolentium eis. Vnde & amici Iob. viſitauerunt eũ in tribulatione ad cõdolẽdũ & cõſolãdũ. Iob. ij. Qđ aũt ex ꝓſentia amicorum alleuiẽſ grauedo triſtitię hoĩs afflicti: oñdit ꝓ exemplũ. Si em̃ portet vnus põdus multũ ſibi graue vtiq̃ alleuiatur ſi alius ferat cũ eo põdus. Patet etiã ex hoc: qa quilibet delectatio ſupueniẽs minuit triſtitiã. Præſentia aũt amici cõdolentis ingerit delectationem amico ſuo: qa dũ tribulat⁹ videt amicũ ſuũ ꝓſentem & cõdolẽtem de ſua triſtitia minuſtur dolor ſuus. Tñ oportet q̃ amicus amicũ tribulatum in quãtũ, põt viſione, ſermone, & opẽ cõſoleꝫ. Sexto & vltio amicitia eſt neceſſaria pfectis. Huius rõ eſt: qa quocũq̃ effi ciuntur aliq potentiores ad agendũ in vita actiua: et ad intelligendum in vita contemplatiua: illud eſt neceſſarium ad vitã: ſed amicitia eſt hmõi: ergo &c. Huius rõ eſt: qa nullus quantũcumq̃ pfectus eligeret viuere ſolitari⁹: etiam ſi oĩa alia bona haberet eo q̃ hõ naturaſr eſt aial politicũ & ſociale aptus conuiuere aliꝭ: & cõueniẽtius virtuoſis & pfectis a quibus virtuoſus adiuuaꝫ. Et in actione vitę actiuę dum qđ vnus non videt nec põt, alius põt videre & agere. In actione vitæ cõtemplatiuę p doctrinam & diſciplinam quam recipit vnus ab alio, hæc Ray. ex ſententijs, b. Tho. & Alber. ſuper lib. Ethi.

Ad neceſſitatẽ ſupplẽdam. Quib⁹ amicitia neceſſaria eſt.

Amicitia ẽ neceſſaria iuuenibus.

Senib⁹.

Tribulatis.

Perfectis.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

principale qđ eſt amiſſionis vel diſſolutionis amicitię temeritas. Sciẽdũ ꝓ nõ habere aut nõ acqrere, amicos eſt magna ſtoliditas. Cuiꝰ ratio ẽ: qa amicitia inter oĩa bona fortunę eſt maxima, ꝓpter qđ dr Eccli. vł. Amico fideli nulla eſt comparatio. Sicut ergo habere amicos veros et eſſe cum eis eſt quaſi qđ beatũ honor et gl'ia & adiutorium: ita eſſe ſine amicitia eſt qđ miſerũ: cõfuſio, & verecundia: & magnus defectus adiutorij. Vñ dicit Eccl⁹. xiij. Vę ſoli: quia ſi ceciderit nõ habet ſubleuãtẽ. Et amic⁹ dicit oculo amici: & oculo priuatus dr orbatus: ita q̃ ſine amico eſt dr viduatus ſm ꝓ̃m in ꝫ. rheto. Vñ & Caſſiodorus dicit in q̃dã epła. Sine amicis oĩs cogitatio eſſet tædiũ: oĩs opatio labor: oĩs terra pegrinatio: oĩs vita tormẽtum: ſine quorũ ſolacio vł uere eẽt mori. Diſſoluit aũt amicitia ꝓpter quatuor rõnes. Primo ꝓpter finis defectionem. Secđo, ꝓpter amoris ſimulationem. Tertio ꝓpter criminis commiſſionem. Quarto ꝓpter virtutis pfectionem. Quãtum ad primum diſſoluit amicitia, ꝓpter finis defectionem. Cum em̃ oĩs amicitia ꝓpter aliquẽ finem cõtrahaꝫ: deficiente fine ceſſat & diſſoluit amicitia: & p̃cipue ad eos q̃ ſunt amici ꝓpter vtile vel delectabile. Cuiꝰ rõ eſt: qa cũ qđẽ diligũt hæc duo vtile & delectabile in pſonis: nõ pſonas. hoĩm ꝓpẽ ſeipos: iõ deficiẽte vtilitate & delectatiõe rõnabile ẽ q̃ deficiat amicitia. Secđm rõ quare diſſoluit amicitia eſt ꝓpter amoris ſimulationem. Sũt em̃ plures dręamicitię. ſ. vtilis, delectabilis, & honeſti. Vñ põt tigere q̃ nõ ſm vnã ſpẽm amicitię ſint aliq amici ꝓ̃ũti: & tñ ęſtimanꝫ veri amici eſſe. ſ. ꝓptervirtutẽ cũ tñ vn⁹ eoꝝ non ꝓpter virtutẽ: ſed ꝓpter vtile vel delectabile ſit amicus: & p hoc ſoluit amicitia: qa cõtraria tur fictio amicitię verę. Tamen in hoc caſu eſt ita ꝓcedendũ: qa ſi ille q̃ ſe exiſtimat amari ab alio ꝓpter virtutẽ deciꝑiaꝫ ex ſeipſo, ita q̃ q eũ amat nihil operek ad hmõi decæptionẽ: puta qa ſigna exprimat inhoneſtatis & turpitudinis, ille q decęptus eſt debet cauſari cõtra ſeipm. i. accuſare ſeipm. puta qñ ſigna honeſtatis exprimit & non cauet. Si aũt ſimulatione eius decęptus fuit: qa talia ſigna turpitudinis non exprimebat ſed tñ intendebat: tunc iuſtũ eſt q̃ accuſet decipientem: multo magis q̃ eos q falſificant numiſmata inquantum pñt decipientis eſt cõtra virtutem q̃ honorabiliꝰ eſtp ecunia. Et q̃uis amicitia honeſti ad eos hñi non poſſit: quorum opatiões expti nõ ſum⁹: hñ amicitia q̃ eſt p experimentum nõ habet pfectionẽ fui: ſed quãdam inchoationẽ q̃ eſt ex beneuolẽtia propter relationes aliorũ vel ex cõcordia: qa videꝫ ſimilis naturaliter in moribus. vñ q̃cito occurrit contrariũ reſcindit. Tertio diſſoluit amicitia ꝓpter criminis cõmiſſionẽ. Si em̃ aliquis accꝰpter aliquẽ ad ſuã amicitiam vt bonũ & iuſtũ: poſtea fiat malus: ita q̃ malitia eius manifeſte videat alio pmanẽte in bonitate: diſſoluit talis amicitia. Huius ratio eſt: qa virtuoſo nõ põt eſſe amabile quodcũq̃ malũ: ſed ſolũ bonũ honeſtũ. Vñ cũ oñe amabile ſit bonũ: nõ oportet nec eſt decẽs q̃ virtuoſus amet malũ hoiem: ſicut nec eſt decẽs aſſimilari prauo. Amicus em̃ amico ſuo eſt ſibis. Vñ inter bonũ & malum hoiem non põt diu amicitia conſeruari: niſi ſit ibi aliqua ſilitudo malitię. Ponit tñ ꝓ̃s duo documenta circa diſſolutionem amicitię inter eũ q pmanſit bon⁹: & eũ qui effectus eſt malus. Primum eſt q̃ ſi ille q effectus eſt malus incorrigibilis, ꝓpter abũdãtiã malitię: ita q̃ de facili ad ſtatum virtutis redire nõ poſſit: tunc a tali amicitia recede rede beꝫ. Si aũt eſt ſanabilis & reducibilis ad virtutẽ: eſt ei auxilium ſerendum ad recuperãdum bonos mores magis q̃ ad recuperandũ pecuniã amiſſam quanto virtus eſt melior & eſſentialior amicitiæ q̃ pecunia. Secđm documentũ eſt q̃ hi q in ꝑterito fuerunt amici magis ſe debent exhibere gratioſi q̃ extranei: niſi in vno caſu. ſ. qñ abundãs & incorrigibilis malitia fuit cauſa diſſolutionis amicitiæ. Tunc em̃ quanto plus fuit amicus tanto magis æſtimãd⁹ eſt hoſtis & euitãdus. Quarto ratio diſſolutionis amicitiæ eſt, ꝓpter ꝟtutis pfectionẽ. Si em̃ vnus amicorum pmaneat in eodem ſtatu. alius aũt fiat multum excellentior in ꝟtute: tũc nõ põt inter tales pmanere amicitia. Et rõ huius eſt qa ad amicitiam ptinet cõuiuere amicabiliter: ita q̃ eadem placeant & de eiſdẽ gaudeant & triſtenꝫ. Cũ aũt p notabilẽ diſtãtiã virtutis nõ eadẽ placeãt bono & optimo: iõ non põt diu manere inter tales amicitia & cõuiuere: vt amici pfecti. Patet etiã hoc ex ſilitudine: puta ex amicitijs q̃ ꝫhũt in pueritia. Si em̃ vnus eorũ pmaneat puer ſm mentem: alius autem proficiat ſm virtutem & fiat optim⁹. nõ remanet inter illos amicitia: puer em̃ mẽte malꝰ eſt. Vñ Señ. Ibi incipis eſſe malus vbi deſinis fieri melior. Ray. ex dictis beati Tho. & Alb. ſuper lib. Ethi.

Finis defectio a amicitiã diſſoluit.

Quid ſaciẽdũ ſi alẽ amicorũ factus eſt malꝰ ponit duplex dubium

De amiſſione amicitiæ.

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

De qua tuor q̃ ad ꝑſer

ſ. de ſagacitate conſeruatiõis amicitiæ. Sciẽdũ ꝓ ad conſeruationẽ ei⁹ quatuor regrunt. Primo pmanentia in habitu. Secundo conuenientia in affectu. Tertio reſidẽtia in con-

uictu. Quarto cõrñdentia in affectu. Quantũ ad primũ. ſ. q̃ pmanentia in habitu. ſ. ꝟtutis reqraꝫ ad cõſeruationem veræ amicitiæ ſic ꝓbaꝫ. Manẽte cã manet effectus: ſed cã & obiectũ veræ amicitię eſt ꝟtus: qa ſimpl'r nihil eſt amabile niſi bonũ honeſtũ: q̃ manẽte ꝟtute manet amicitia ꝫa. Cõfirmaꝫ hoc idẽ ratiõne. Actus veræ amicitiæ eſt ſimpl'r ligare & cõgregare. ſ. animos amicoꝝ adinuicem. Sed virtus ſeu bonũ honeſtũ qđ eſt bonũ ſimpl'r. eſt qđ ſimpl'r ligat nõ aũt vtile vel delectabile: ſed ſm ꝙd. Nã amicitia vtilis & delectabilis degenerat in concupiſcentiam quãdam qua aliquis motũ amoris quo ad alium fertur: reflectit in ſeipſum: ſed virtutes ſeu bonum honeſtum eſt vinculum ligãs ſimpl'r: eo ꝙ motus amicitię veræ q̃ eſt propter virtutem ſiſtit i amato dum diligit ꝓpter illud qđ eſt ꝑſonaliter in eo. ſ. ꝓpter virtutẽ & nõ ꝓpter aliđ. Et iõ manẽte ꝟtute in vtroq̃ amicoꝝ ꝙſeruaꝫ amicitia. Secđm qđ regrit ad conſeruationẽ amicitię eſt cõueniẽtia in affectu. Eſt em̃ amicorum vnum cor & vna aia. Vñ dr de primis chriſticolis q habebãt ꝓfectam amicitiã adinuicẽ. Multitudinis credentium erat cor vnũ & aia vna in dño. Actu. iiij. Et ſm Tul. Amicorũ eſt idẽ velle & idẽ nolle. & ideo oportet q̃ de eiſdẽ gaudeãt & triſtẽr. ſecđm illđ ad Ro. xij. Gaudere cũ gaudentib⁹: flere cũ flentib⁹. idipm iuicẽ ſentiẽres. Hoc autem ꝓuenit ex ſilitudine virtutũ vel bonitatis: q̃ eſt inter bonũ & bonũ: & virtuoſum & virtuoſum. Talis aũt ꝓuenientia q̃ eſt cauſa gaudij ꝓpter ſilitudinẽ nõ eſt iter bonũ & optimũ: & multo minus inter bonũ & malum: nec etiã inter malũ & malũ. Nõ em̃ ex malo pñti põt eſſe verũ gaudiũ: ſed phãtaſticũ & ſenſuale & ſic etiã amicitia: ſicut fuit ſunt amici Herodes & Pilat⁹ cõuenientes in malo paſſiõis chriſti: vt dicit Luc. xxij. Tertiũ qđ requirit ad cõſeruationẽ amicitię eſt reſidentia in cõuictu. Nã diſtãtia bonitatis, dignitatis, & localitatis impedit amicitiã. Cuiꝰ rõ eſt q̃ cõuiuere adinuicẽ conſeruat amicitiã: ſed diſtantia illoꝝ triũ impedit conuiuere adinuicem. Malus autem etſi quęrat cõuiuere aliꝭ & cõuiuat: hoc non facit vt cõuiuat aliꝭ: ſed vt ſugiat cõuiuere ſecũ & vt ponat eꝫ ſe: quia in ſe nõ reperit bonũ virtutis vñ delectari poſſit: ſed malũ pñti p cõſcitiã remordẽtẽ. Et iõ vt refugiat illã triſtitiã quærit aliꝭ cõuiuere: vñ nec ad ſe nec ad aliꝭ habetverã amicitiã. vñ Pſ. Qui diligit iniquitatem odit aiam ſuam. Inter illos etiam qui ſunt in ſũmo gradu ꝟtutis vel dignitatis. vel eos qui ſunt in infimo gradu. vt inter reges & viles pſonas: inter ſapientiſſimos & ſimplices non põt eſſe ſeu cõſeruari amicitia: quia ęqualitas requirit ad amicitiã circa actum amicitiæ. ſ. in conueniendo & cooperãdo: ibi aũt eſt nimia inęqualitas & diſtantia. Diſtãtia aũt multa locorum amicitiã quidẽ ciuilẽ ſoluit. Et hoc q̃n eſt ſine ſpe omnino iteratę cõgregationis adinuicẽ & cooperationis. Cuius rõ eſt: qa ſubtractis ſpecieb⁹ prioris amicitiæ a ſenſib⁹ & cogitatiõe q̃ erãt fométa amicitiæ: & ſupueniẽtib⁹ aliꝭ phãtaſmatib⁹ aliorũ amicoꝝ inter quos ꝓuiuit: diſſoluit amicitia prior quantũ ad habitũ & operationẽ exteriorẽ. Vñ ꝑ̃s dicit q̃ minima diſtãtia amicitiæ cauſat obliuionẽ. Sed ſi diſtãtia locoꝝ ſit cũ ſpe iteratæ cõgregatiõis ipedit quidẽ amicitiã quãtũ ad opationẽ exteriorẽ tm̃: ſed nõ quãtũ ad habitum ga ſpes & intẽtio reuidẽdi amicũ nõ ꝓmittit deleri habitũ amicitię prioris. Amicitia aũt pfecta ſpãlis. ſ. charitatis, ꝓpter diſtantiã locoꝝ nõ ſoluit. Vñ Hiero. ad Paulinum in prologo biblię. Illa eſt ꝫa neceſſitudo. i. amicitia & chriſtiglutino copulata: quã nõ pñtia tm̃ corporũ non palpãs & ſubdola adulatio: ſed dei timor & ſcripturarum ſtudia ſibi conciliãt. Quarto & vltimo requirit ad cõſeruationẽ amicitię cõrñdentia in effectu. Nõ em̃ amicitia eſt ad ſeipſum ſed ad alterũ: ideo oportet q̃ vnus amicoꝝ ipẽdat alteri ea quę ſunt, de rõne amicitiæ & ecõuerſo. Et cũ amicitia ſicut & iuſtitia ęquale reſpiciat & cõſiſtat in æqualitate. Eſt tm̃ triplex ęqualitas. Pria ſecđm quantitatẽ q̃ ptinet ad iuſtitiã cõmũtatiuã: & ſeruaꝫ in amicitia vtili vel delectabili: vt. ſ. tm̃ retribuaꝫ quãtũ dedit amicus. Secđa ęqualitas attendit ſecđm ꝓportionẽ: & hæc cõſiſtit in iuſtitia diſtributiua & honor & dignitas daꝫ meliori. Tertia eſt ęqualitas reputatiõis & ſic in multis recõpẽſatiõib⁹ amicoꝝ eſt. ſ. amicitia ſecđm reputationẽ, ſicut ꝟbi gr̃a. Cũ ſupior amat inferiorẽ ꝓpter honorẽ: & inferior ſuperiorẽ, ꝓpter vtile ibi ẽ ęqualitas ſecđm reputationẽ: quia quãtũ inferior reputat ſibi lu

De triplici ęq̃litate in amicitia.

Pẽ. x.

Universidad de Deusto
Biblioteca

crũ amari a supiori: tm supior reputat sibi honorẽ amari ab inferiori. Quæ aũt vnus amicorũ debeat alteri ipẽdere opera habes in .§. seq. Dicit aũt Clemẽs Græcorũ qdam sapientissimus, Amicorũ debere esse omia cõia. xñ. q. j. dilectissimis. Ray. post hea. Tho. & Alber. sup lib. Ethi.

§. IIII. PRETER PREDICTA CIRCA

amicitiam considerãda sunt tria: & diligenter ad intelligẽdam veram amicitiam.

¶ Primo diffinitionis continentia integralis.

¶ Scd'o dilectionis conuenientia specialis.

¶ Tertio operationis euidentia virtualis.

Amicitia quid sit & q̃ regrit ad verã amicitiam.

Quãtum ad primũ. f. diffinitione amicitiæ sciendum q̃ ex Arist. dictis in. viij. Ethi. sic põt diffiniri. Amicitia est benevolentia mutua nõ latens rõne boni. Ex qb⁹ ỹbis quatuor elici põt integrãtia amicitiã. f. dilectio, redamatio, ostensio, & itẽtio. Et primũ. f. dilectio seu amor regrit. Nã amor nõ est cuiuscũq; obiecti: sed determinati qd' est bonũ. Vnusq; q̃ em videt amare: vel qd' est bonum simplr: vel qd' est appetens bonũ. f. qd' sibi videt bonũ: sed hoc non sufficit ad amicitiã: sed regrit. Et scd'm. f. redamatio: vt. f. amãs amet ab amato. Nã amicitia regrit quãdã vicissitudinẽ seu cõmutationẽ amoris fm ꝓportionẽ. Vñ si aliqs amet aliquẽ & nõ reamet: erit amor nõ amicitia: sicut cũ qs amat vinũ & hmõi. Qd' etiã aliqs amet aliũ ꝓpter aliquã suã vtilitatẽ & nõ ꝓpter seipm. i. ꝓpter bonũ ipsi⁹ amati: est amor scõ cupiscẽtię nõ amicitiæ. Tertio regrit ostẽsio amicitię per signa exteriora manifestata: ita q̃ amici nõ lateant seinuicẽ: sed q̃ vn⁹ cognoscat alterũ: & sciat se amari ab altero. multi em sunt beneuoli ad eos quos nũq̃ viderũt inquantum ęstimant eos iustos. Tales etsi sint beneuoli cũ redamatione: non tn̄ põt dici ꝓprie amici cum lateant ad seinuicem. Regrit vltimo finis amoris. f. rõne alicuius boni. Et cũ bonũ sit triplex. f. vtile, delectabile, & honestũ. solũ amicitia q̃ fundat in honesto. i. cũ amat amic⁹ rõne boni ỹtutis q̃ ẽ in eo est vera bona & ꝓfecta & stabilis amicitia. Nam alię cito soluũt. f. cũ deficit delectatio: vt in amore libidinoso. Vel cũ deficit vtilitas vt in amore seu amicitia alicuⁿ ꝓpter: tpalia bona. vñ Sen̄. Sicut mel muscæ: formicæ grana: cadauera lupi: sic ista turba amicorũ pdã sequit: sed virtute pmanente in amico semp durat amicitia. Et notãdum quãtũ ad ostensionẽ amicitiæ per signa q̃ amicus quatuor debet seruare erga amicũ suũ. Prio debet eũ prõpte ad sua bona vocare. Huius rõ est: qa cũ amic⁹ sciat aliũ amicũ suũ de suis bonis gaudere & delectari: & hoc et sit delectabile: oportet q̃ cito vocet amicũ ad ꝓspera sua: & ei cõicet ea. Oportet em q̃ bon⁹ amic⁹ & bon⁹ hõ cito bñ faciat amico idigẽti. Vñ Prouer. iij. Ne dicas amico tuo vade & reuerte re cras: cũ stati possis dare. Et Prouer. vj. Discurre festina: fulcita amicũ tuũ. Scd'o amic⁹ q est i bonis fortunijs. i. ꝓspitate debet cõicare bona sua amico q ẽ in necessitate: nec debet expectare q̃ amic⁹ regrat eũ de seruitio cũ sciat indigẽtiã ei⁹: ne ille hẽat erubescere i petẽdo. Tertio amic⁹ si q mala ei eueniunt: debet tarde nũtiare amico suo. Rõ hui⁹ ẽ: qa amic⁹ nõ vult ẽtristari amicũ suũ: ꝓsiderat aũt q̃ amic⁹ audita aduersitate sua ille ẽtristabit. Patet etiã hoc ꝓ silitudinẽ: qa illi q̃ sunt virilis animi scd'm naturã ꝓfectã ỹtutẽ fugiũt q̃ sint amici secũ i tristitijs. Et nisi sit tristitia ita magna q̃ excedat vires suas: nullo mõ sustinet q̃ cõdoleat sibi: qa cũ ipse nõ sit ploratiu⁹ nõ delectat q̃ aliqs cõploret sibi & secũ. Sed multi hebes hoies gaudẽt in hoc vt per tristi

Amic⁹ q̃ est in aduersitate debet tristari

tiam sint alię secũ angustiati. Quarto amic⁹ qui est in aduersitate si petat auxiliũ ab amico q̃ est in prosperitate debet ista seruare. Primo vt sit tardus in nuntiando ei sua aduersa: qa cauere debet tristari ipm. Scd'o debet eẽ verecũd⁹ in petẽdo ab eo auxiliũ: & hoc ne in petẽdo reddat se onerosum & importunũ. Tertio debet eẽ discret⁹ invocãdo ad ista fortunia amicũ ꝓ auxilio: qa si est leue infortuniũ mulieribre est q̃ vocet amicũ ad iuuãdũ eũ: cũ p se sufficiat sibi ꝓuidere. Si aũt est infortuniũ excedẽs vires etiã alior⁹: ita q̃ iuuare nõ põt: nec tn̄ debet amicos ad ꝑ vocare: sed si ẽ magna aduersitas: & p eos iuuari ꝑt. Ray. post b. Tho. & Alb.

De triplici bono.

Amic⁹ ẽ tuor debet seruare.

§. V. SECVNDV M CONSIDERANDVM

circa amicitiam est amationis cõuenientia specialis. Multi em̄ vident vel le amari potius q̃ amare: credẽtes q̃ virtus amicitiæ magis consistat in amari q̃ in amare. Cuj⁹ signũ est q̃ multi sunt amatores adulationis: amantes vt adulẽt eis: tum qa amari ꝓpinquum esse videt honorari: qd' plus appetit q̃ honorare. Sed q̃ amicitia magis cõsistat in amare q̃ amari oñdit rõnibus: silitudinibus & autoritatibus.

Qd'am re q̃ amari oñdit rõnibus: silitudinibus & autoritatibus. citiam a gis cõsistat in amare q̃ amari.

Sex aũt rõnib⁹ ꝓbat q̃ magis ꝓpriũ amicitię est amare q̃ amari. Et primo rõne cognitionis. Nã cũ nobilius sit scire q̃ credere: & q̃ amamus aliquẽ scim⁹: sed q̃ amemur credimus: nõ scim⁹ certitudinal'r, g̃ pfectius est amare q̃ amari. ĩ amari. Scd'o rõne opationis. Nobili⁹ est em̄ bene agere seu operari q̃ sibi bn̄ agi: sed amare est bene facere: quia amicus est operatiu⁹ bonorũ ad amicũ ꝓpter illũ: amari aũt est bene pati. g̃ &c. Tertio rõne cõmẽdationis. Videmus em̄ q̃ amici laudãt ex hoc q̃ amãt: nõ ex hoc q̃ amãt ab aliꝭ. Quarto rõne virtutis. Vnusq̃sq; em̄ laudat ꝓpter propriã ỹtutem. Amare aũt alios est ꝓprie virtutis. Amari ỹo ab aliꝭ est ỹtutis alienæ. Quinto rõne obligationis. Melius est em̄ q̃ alij obligent nobis q̃ nos eis: sed cũ alios amam⁹ eos obligamus nobis: cũ amamur ab aliꝭ ipsis obligamur. g̃ &c. Sexto rõne ꝑmiationis. Illud em̄ quo meremur & ꝓmiamur est meli⁹ eo quo nõ ꝑmiamur: sed amãdo. f. recte meremur & ꝑmiamur. In hoc aũt q̃ amamur ab aliꝭ non est ibi meritũ. vñ nec ꝑmiũ nem̄: sed alior⁹ eo⁹. f. a q̃b⁹ amamur debite. Probat etiam q̃ amicitia magis ꝓsistit in amare q̃ amari signo vel silitudine. Nã mres quæ; amor est vehemens ad filios: magis gaudent & delectanť q̃ament filios suos q̃ q̃ amẽt ab eis. Quędã ei matres dãt filios nutricib⁹ ad nutriendũ: & scites eos esse filios suos amant eos: nõ tn̄ multum curant vel q̃runt q̃ reamenť ab eis: qa nec eas reamare põt cũ adhuc nesciãt illas esse suas mres. Tertio hoc idem oñdit autoritate. Dicit em̄ Aug. in li. de cathechizandis rudib⁹. Nulla maior ꝓuocatio ad amorem q̃ ꝑuenire amãdo: nullus em̄ est tam fere mẽtis q̃ etsi nõ ipẽdere vult tn̄ repẽdere. & Sen̄. i epła ad Lucillũ. Si q̃ris quõ sis factur⁹ amicitiã vel amicũ: mõstrabo tibi amatoriũ sine medicamẽto sine herba: sine vllo⁹ bñficij carmie: si vis amari: ama: & subdit cãm, locundius est amicũ facere ingt q̃ hẽ quõ, artifici iocũdius est pingere q̃ pixisse. Sciẽdũ tn̄ q̃ ex parte obiecti seu amabilis nobili⁹ est amari q̃ amare quia amabile est tm̄ bonum exns vel apparens: sed ex pte viculi. i. amoris: tũc nobili⁹ est amare: vt dictũ est q̃ amari: qa magis saluať vinculũ amoris i eo q̃ amat q̃ in eo q̃ amať. Ray. ex dictis. b. Tho. & Alb. sup lib. Ethi.

§. VI. TERTIVM IN AMICITIA CONsiderandum est opatiõis ỹtualis, euidentia. Possunt autem oĩa amicitiæ opa reduci ad tria. Probatio dilectionis q̃ est perfecta amicitia: exhibitio est operis scd'm Greg.

de tribꝰ ꝑ q̃ amicitia euidenter oñdit.

¶ Primum est beneuolentia in interiori affectu.

¶ Scd'm est concordia in multiplici actu.

¶ Tertium est beneficentia in exteriori effectu.

Quantũ ad primũ requirit beneuolẽtia in affectu. Est em̄ ꝓncipiũ ei⁹ sine qua nõ põt esse amicitia. Nõ em̄ põt fieri amici inuicẽ nisi prius facti sunt beneuoli. vñ Tul. de amicitia. In hoc ẽstat amicitia, ꝓpinquitati: q̃ ex ꝓpinquitate bñ uolẽtia tolli põt ex amicitia nõ põt tolli: sublata beneuolẽtia tollit amicitia: sed ꝓpinquitas manet. Et licet bñuolẽtia requirať ad amicitiã: nõ tn̄ bñuolẽtia est amicitia. Vbi est notã dum q̃ad amicitiã sicut iuuenes sunt apti ex naturali cõplexiõe: ita & senes & litigiosi sunt inepti: iuuenes em̄ naturaľr multũ gaudẽt i affectu: in aspectu: in colloquio: in obsequio aliorum. Talia aũt sunt causatiua amicitiæ vt dicẽt: g̃ &c. sed sicut iuuenes sunt faciles ad amicitiã: ita de facili soluũt amicitiã. Et rõ huiꝰ est: quia amicitia iuuenũ vt plurimũ est ꝓpter delectabile vel vtile: quiẽm viuunt scd'm passiões his maxie ꝓpetit ꝓseq delectabile: sed iuuenes maxie ferũť a passionib⁹ nõdũ roborato in eis iudicio rõnis: & iõ prosequũtur maxime illud qd' scd'm põs tps ẽ delectabile. Qd' aũt nũc est delectabile paulopost non est delectabile. Et si aliq̃n iuuenes nõ mutuo cõsuať propter delectabile: tn̄ q̃rũt hr̃e amicitiã ꝓpter vtile inquãtũ ꝓ hoc hñt aliquã spem boni. i. lucri propter qd' est in eis vtilis talis societas. Senes aũt & litigiosi & mordaces sunt inepti ad amicitiã. Et rõ huiꝰ est multiplex. Primo quidẽ: quia nimis diligũt seipsos & nimis intẽdũt sibi de aliꝭ parũ curã tes & min⁹ gaudẽt de colloquijs aliorum. Scd'o quia senes sunt ꝓni ad suspicandũ mala de aliꝭ ꝓpter mala q̃ commiserũt ipsi in ꝓterito: & iõ nec de aliꝭ cõfidũt nec aliꝭ cõuuunt.

Qui sũt apti ad amicitiam & q̃ ineptę

Qd' sed nes ad amicitiã ineptiũt rõ ponitur multiplex.

uunt. Tertio qa anti ỹ de seipsis ꝑsumentes nimis sensum suum sequuntur: & cũ aliꝭ nõ cõcordãt. Quarto qa subtrahũt aliꝭ colloquia & obsęqa. Hæc aũt sunt cõtraria amicitię. Pñt ergo senes & seueri esse aliꝭ benevoli in affectum & effectu subuẽtionis: sed nõ ꝑfecte aliorũ amici cõiter loquẽdo. Sciẽdũ etiã q̃ amicitiã hr̃e ad multos nõ est bñ possibile: loquẽdo de ꝑfecta amicitia ciuili: & hoc patet discurrẽdo p singulas spẽs amicitiæ. f. vtilis delectabilis & honesti. Et q̃ amicitia q̃ est ꝓpter bonũ vtilitatis non possit hr̃i ad multos. Probať primo pp defectũ nõ recõpẽsationis: quia si homo habeat supfluã multitudinẽ amicorũ ꝓpter vtilitatẽ a q̃b⁹ recipiat obsęqa: oportet etiã q̃ multis obsequať & ecõuerso. Sed hoc ẽ valde laboriosum: qa nõ sufficit ipsi vitæ his q̃ volunt hoc agere. Scd'o pp defectũ ỹtualis opatiõis vel ꝓprie solicitudinis: qa cũ hõ multos amicos ægrit pp sui vilitatem: ipsi amici supflui ipm̄ distrahũt & ipediũt a bona vita q̃ cõsistit in opatiõe ỹtutis: qa dũ hõ supflue itẽdit negotijs aliorũ: põs est q̃ nõ possit debitã curã gerere de seipso. Qd' amicitia q̃ est pp delectabile etiã nõ possit hr̃i ad multos, ꝓbať exẽplo & expimento. Exẽplo qdẽ salis. Nã sal vt cõdimẽtũ pp delectationẽ q̃ritur & ponit in cibo: & em̄ si sal parũ ponať in cibo sufficit. Sic a fortiori pauci amici sufficiũt hoi ad delectationem: vt cũ eis p aliqd' tps delectet & recreet. Expimento aũt, ꝓbať quia amore libidinoso vnus hõ nõ amat amore itẽso plures mulieres sed vnã tm̄ vel paucas eo q̃ intẽsus amor haberi nõ põt nisi ad vnũ tm̄: vel ad paucos valde. Si etiam amicitia delectationis haberet ad multos: multitudo ipediret delectationẽ dũ vnus possit alteri vacare abstracti⁹ a multis. Qd' amicitia q̃ est propter honestũ quę ẽ vera amicitia non possit haberi ad multos, ꝓbatur sic. Amor superabundans nõ est natus fieri ad multos: sed ad vnũ tm̄ vel ad paucos. Sed amicitia honesti q̃ f., ꝓpter virtutẽ est superabundans & respectu aliarum: ergo nõ põt esse ad multos Probatur idẽ ratione cõplacentiæ: fm̄ em̄ ꝑfectã amici valde sibi ꝓnuicẽ placent: sed non est facile q̃ simul eidẽ valde placeant multi: quia pauci inueniuntur in quibus non inueniať aliqd qd' vni displiceat. Et dũ ei placet vn⁹ in aliquo in cõtrario ad illud qd' erit in alio displicebit ali⁹: qd' nõ põt reperiri i ꝑfecta amicitia. Probať idẽ rõne experientię. Amicitia est q̃ ꝓpter ỹtutẽ indiget multa experientia: q̃ nõ põt haberi sine lõga assuetudine & longo tpe: & hoc vt nõ se lateãt: sed inuicẽ cognoscãt. & hoc ẽ difficile. Vñ & ꝓuerbial'r dr̃ q̃ nõ cõuenit q̃ aliq̃ se cognoscãt & diligãt anteq̃ simul comedant mẽsurã salis. Et si arguať cõtra: quia charitas est ꝑfectior q̃ amicitia ciuilis: sed charitas est cõmẽdabilior quãto magis se extendit ad plures: ergo & amicitia ciuilis. Rñdeť q̃ charitas magis assimilatur amori bñuolẽtię cũ sit etiã ad nos remanẽres q̃ amori amicitiæ. Et sic nõ est incõueniẽs q̃ charitas extendatur ad valde multos qd' de amicitia dici nõ põt. Non aũt põt dari numer⁹ de quãtitate amicorũ quot debeant esse: sicut nec mẽsura de quãtitate alimẽtorũ sumẽdor: qa vn⁹ indiger pluri ali⁹ pauciori. Sic & in amicitia fm̄ statũ plus & minus indiget. hæc Ray. post. b. Tho. & Alb. sup li. Ethi.

De scd'o requisito ad amicitiã. f. concordine.

§. II. SECVNDVM QVOD REquirit ad ꝑfectã amicitiã est ꝓcordia i multiplici actu. Ista aũt cõcordia q̃us ꝓsistat principaľr i affectu & actu vnanimi. f. q̃ eadẽ velit & nolit & eadẽ eligat: vt patet ex ipsa significatiõe & interpretatiõe nois. Nã dr̃ cõcordia vnitas cordiũ seu volũtatũ. Tamẽ hęc cõcordia est nõ in speculatiuis nec minimis rebus nec in vtilib⁹: sed in operabilibus cõib⁹ & vtilib⁹. Cõcordia em̄ in speculatiuis nõ facit amicitiã. Et rõ huius ẽ: q̃ em̄ aliq cõsentiãt adinuicẽ q̃ sol maior est terra vel nõ: cõsensus vel assensus nõ tollit nec facit amicitiã. Rõ huius est: qa iudiciũ i talib⁹ ꝓcedit ex naturali rõne: & p cõsequẽs ex necessitate: amicitia aũt ex electione. Nec etiã in minimis reb⁹ ꝓsentire vel dissentire ꝑtinet ad amicitiæ rõnẽ: sed i his quę habẽt aliquã magnitudinẽ. Nec etiã in vtilib⁹ ꝓprie est cõcordia sicut nec amicitia. Nã cũ praui destruãt bonũ cõe & nõ seruãt iustitiã: eo q̃ volũt supabũdare in bonis & nõ deficere i malis. i. dãnis & grauatiõib⁹: & iõ nõ põt habere cõcordiã cũ aliꝭ: sed cõtẽtionẽ. sicut appetẽtes plus in lucris & minus i dãnis sunt inimici: nec p cõsequẽs sunt concordes. Est igit̃ ista cõcordia in aliquo decreto opabili. Debet aũt cõcordare amicus amico vltra affectũ: quo ad aspectũ: quo ad affatũ: quo ad eon uictũ. Primo quo ad aspectũ. Nã visio amici est delectabilis amico: tũ qa ꝓ visionẽ incipit causari passio amoris: re debet tũ qa aspectꝰ amici ẽ delectabilis amico. sicut si qs delectať amico in aspectu rei pulchrę quã diligit: & q̃ sibi placet, tũ ex parte similitudinis. Sicut em̄ amore carnali se amantes appetũt se videre ad ostẽdẽdũ q̃ amor maxime sit fm̄ aspectũ, quo ad fm̄ illud Prouer. Vbi oculus ibi amor ita in amore honestia. sto amicitię ꝓpter similitudinẽ virtutis ex aspectu consurgať amor. Scd'o debent cõcordare amici in conuictu eo q̃ conuenire adinuicẽ est ꝑcipuus actus amicitiæ. in cuj⁹ signũ no qd' dr̃ Eccl's. iiij. de eo q non cõuiuit amicis: sed caret eis. Ve so i curritq. f. est sine amico Christo vel deo. caret em̄ talis effectu q sol⁹ ẽ amicitię: q est reuelatio, cõsolatio & defensio. Vñ subdit i & non auctoritate illa. qa si ecciderit n̄ habet subleuãtẽ. Si ecci derit i culpã nõ habet subleuãtẽ cõsilio & oñone. Si ecciderit i pœnã tribulatiõis: nõ habet subleuãtẽ ꝓsolationẽ. Si ecciderit i iuasionẽ alteri? nõ habet defendẽtẽ. Ve ẽt soli. i. sine Christo: qa nõ habet si ecciderit i culpã xp̃m erigentẽ. Si ecciderit i mortẽ: nõ habet Christũ viuificãtẽ. Si a diabolo tẽtať nõ habet Christũ defendẽtẽ. Osee. ix. Ve eis cũ recesseroab eis. Augu. i lib. de ciui. dei. Magna miseria hoĩs est nõ esse cũ illo sine quo esse nõ põt. Tertio debẽt amici cõcordare quantũ ad colloquiũ: qa debent adinuicẽ sua se amici creta reuelare. Et hoc ꝓbať primo exẽplo. f. dei Exod'. xxx suaseb. iij. c. vbi dr̃ q̃ Moyses loquebať ad dñm facie ad faciem si ta aduloquat solet homo ad amicũ suũ. Scd'o ostẽdit hoc idẽ ubi ex piculo qd' imminere põt: ꝓpter qd' dr̃ Eccl'i. viij. Non uelare, oi hoi manifestes cor tuũ. q. d. nõ vnicuiq; manifestes secreta tua: sed tali q̃ possit & velit iuuare. Tertio ꝓbať hoc ex cõmodo. Vñ beatꝰ Amb. i lib. de offi. Solatiũ vitę huiꝰ est si habes cui pectus tuum aperias: cui arcana cõices: cui secreta pectoris tui cõmittas, vt colloces tibi fidelem virũ qui in prosperis gratuletur tibi: in tristibus cõpatiatur: in persecutionibus adhorteť. Facilis vox & sermo congruus, totus sum totus: sed paucorũ effect⁹. Et Tul. in lib. de amicitia. Excepta sapiẽtia: nil melius datũ est nobis a dijs immortalibus amicitia. Quid em̄ est dulcius q̃ habere cum quo oĩa audeas sic loqui vt tecũ? Quis esset tantus fructus in rebus prosperis: nisi haberes amicũ qui in illis æque vt tuipse gaudeat. Aduersitates etiam difficile esset ferre sine illo q illas grauius etiam q̃ tu ferret. Vnde & Saluator noster solis amicis. i. discipulis secreta manifestauit dicens Io. xv. Vos dixi amicos: qa oĩa q̃ audiui a patre meo nota feci vobis. Hęc autẽ secreta dicit Greg. fuerũt gaudia interne charitatis: & festa supernę patriæ: quæ nostris mentib⁹ per aspirationem quotidie imprimit Hæc Ray. Sed principium beati Tho. & Alber. super lib. Ethic.

De tribꝰ ꝑ q̃ amicitia euidenter oñdit.

§. VIII. TERTIVM QVOD REQVIritur ad amicitiã est bñficentia in exteriori effectu. Nã ille est verus amicus q̃ vult & operať bona existẽtia vel apparẽtia amico suo: nõ ꝓpter seipm: sed ꝓpter gẽa amici sui. Bñfacit autem amicus amico suo tripliciter & seruit & ꝓsequit.

Bñficẽtia requiritur ad amicitiam.

¶ Primo liberaliter.

¶ Secundo celeriter.

¶ Tertio vtiliter.

Q. vꝰ amicꝰ tripl'r fuit seu obsequitur,

Liberaliter qdẽ: qa si amicus seruit amico vel bñfacit inuitus vel pp seipsum nõ est amicꝰ ei⁹. Vñ Amb. in lib. de offi. In bñficio cõferẽdo plus animus q̃ cẽsus operať. Magis ꝓponderat beneuolẽtia q̃ possibilitas reddẽdi mun⁹, Scd'o debet amicꝰ bñfacere amico celeriter. Si em̄ in seruiẽdo alteri qs volũtatẽ, explere negligat: nõ est amicus eius. Sen̄. in. iij. de bñfi. Gratissima sunt bñficia occurrẽtia vbi nulla fuit mora: nec accipiẽtis verecũdia. Tertio debet bñfacere vtiliter. Si em̄ qs bñfacit amico suo ꝓpter bonũ sui ipsius nõ intẽdẽs bonũ amici nõ est verꝰ amicꝰ: sed sibi dit bonũ amici & ỹtũ exinde sequit. i. malũ nõ ẽ hoc ỹ ve rã amicitiã: qa dat illi medicinã vt sanet: illa aũt medicina nocet: nõ agit hoc ꝓ amicitiã ex quo bonũ ei⁹ intendit. Sed nota q̃ est amicitia triplex. ficta vel falsa: vera sed imperfecta & summa. Et ficta qdẽ est qñ est solo noie & nõ ope: ore & nõ corde: in ꝓsperitate & nõ in aduersitate. De ea q̃ est solo noie dr̃ Eccl'i. xxxvj. Est amicꝰ solo noie. glo. & nõ re. & talis est vitãda: qa est sine hũore charitatis. vñ ritate, nõ ingt verbo. f. non faciẽdo qd' promittim⁹. Neq̃

amicitia triplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lingua.i.dicendo facere bonū propter deū & facit propter mūdū: sed opis executione & veritate.i.syncera intentione ppter deū. Sed'o amicitia est ficta qñ est ore & nō corde.i.p ferat verba amicitię & in corde habet odium malitię. Talis fuit amicitia Ioab ad Amasam.ij.Reg.xx. vbi dr̄ q̄ Ioab obuians Amasę dixit. Salue mi frater.& tenuit dextera mentū Amasę: quasi deosculans eū: & effudit viscera eius in terrā. Sic mundus ꝓponit delectationē & ꝓcludit amicationē. vñ Eccli.vj. Est amic⁹ q cōuertit ad inimicitiā: & q odiū & rixā & cōuitiū denudauit.i.mala oīa q̄ sciebat de illo cuius amicitiā simulabat: manifestabat & si nesciet finget. Vnde dr̄ Prouer.xvij. Occasiones querit q vult recedere ab amico. Boe.de cōsol'. Nequeunt mali oculos tenebris assuetos ad lucem ꝑspicue veritatis attollere: similesq; auibus sunt. quas nox illumīat: dies excæcat. Et de tali ficto dr̄ Eccli.xij. Non credas amico tuo inęternū qd' intelligitur vel de falso amico cui nō est credēdum: cū dilectionē ostēdat vel humiliationē vel lachrymaſ. Vel pōt etiam intelligi de diabolo trāsfigurāte se in angelū lucis: cui non est credendū etiam si verū dicat.ſ.inquātū ipe dicat: sed alia rōne. Tertio est ficta qñ est in ꝓsperitate nō in aduersitate. & de tali dr̄ Eccli.xiij. Si largitus ei fueris.ſ.ficto amico assumet & si nō habueris relinquet te, & Prouer.xix. Diuitię addūt amicos plurimos. A paupere autem hi quos habuerit separant: Qui vtilitatis causa amicus est tādiu amic⁹ erit q̄diu talis erit. ait Sen̄. Amicitia aūt vera: sed imperfecta est q̄ fundaſ in honestate & virtute morali sine charitate & fide qualis fuit inter Catonem & Tullium. & inter illos duos philosophos de q̄bus narrat Valeri⁹: q̄ vno capto & decapitando: ali⁹ obligauit se ꝓ eo quousq; iret ad ciuitatē ꝓpriā de suis bonis disposituros: & reuersus est die statuta. propter qd' tyrānus q cœperat. ſ. Dionysius vtrūq; liberū dimisit & rogauit se tertium i amicitia eoꝝ deputari. Amicitia ꝓfecta & completa est q̄ fundatur in charitate dei cū alijs cōditionib⁹ amicitię p̄dictę Hæc excedoēm aliā amicitiā. & de hac amicitia sic ait Io. Cassi.i collatione. Hæc est vera & indisrupta dilectio q̄ gemina amicorum ꝓfectione ac virtutū cōcrescit: cuius semel initū fœdus: nec desideriorū varietas: nec cōtētiosa distrūpet contrarietas voluntatum. Ceterū multos nouimus in hoc proposito cōstitutos: q cum pro charitate Christi flagrantissima essent sodalitate deuincti: non ꝓpetuo eam nec indisrupte seruare potuerūt: qa licet locis societatis principio inniterētur: nō tñ vno & pari studio arreptū propositū tenuerunt. Fuitq; inter eos quędā ipalis affectio: qa nō ęquali vtriusq; virtute: sed vni⁹ patientia seruabaſ: q̄ quis ab vno magnanimiter atq; instigabiliter retētaret: nec esse est tñ eā alterius pusillanimitate disrūpi. Infirmitates nāq; eoꝝ q tepidius perfectionis appetūt sanctitatē: quātūlibet fortiū tolerantia sustēteneſ: ab ip sis tñ qui infirmi sunt nō ferūtur, habēt em̄ sibi insitas commotionū causas q̄ eos quietos esse nō sinūt vt solēt qui carnali egritudine detinentur stomachi vt infirmitatisq; fastidia coquorū vel ministrātiū negligētiū imputare: & quantūlibet eis obsequētiū solicitudo deseruiat. Nihilomin⁹ tñ causas suas commotionis alijs adscribunt quas sibi vtiq; vitio valitudinis suę inesse nō sentiunt. Quāobrem hmōi est amicitia vt dixim⁹: fida insolubilisq; coniūctio q̄ sola virtutū paritate federaſ, de qua Pā.cxxxij. Ecce q̄ bonū & q̄ iocūdū habitare fratres in vnū. Qd' nō localiter sed spūaliter oportet intelligi. Plenā igit atq; pfectā amicitiæ grām nisi inter pfectos viros eiusdēq; virtutis perseuerare non posse. Paulo post. His aūt gradibus puenit ad eam. Primo igitur sunt veræ amicitiæ mūdialis & oīm q̄ habemus rerū despectione fundamina ꝓ quā & impiū & iniustū est si post abrenūtiationē mundi & oīm q̄ in eo sunt vanitatū p̄ciosissimę fratris dilectioni supellex vilissima q̄ supfluit preferaſ. Secūdum est: vt ita vnusquisq; suas refecet voluptates: nec sapientē se esse iudicās atq; cōsultū suis malit q̄ ꝓximi diffinitionibus obedire. Tertium est vt sciat oia: & q̄ vtilia atq; necessaria æstimat ꝓponēda bono ciuitatis ac pacis. Quartum est vt credat: nec iustis nec iniustis de causis irascēdū. Quintum est vt iracundiā fratris etiam sine rōne cōcæptā eo modo quo suam curare; desiderat: sciens æqualiter sibi permitti sam alterius esse tristitiā: & sic aduersus aliū ipse moueatur nisi eā quantū in se est de fratris mente depulerit. Postremo est illud qd' gñale vitiorū oīm peremptorium esse non dubium est: vt se de hoc mundo quotidie credat migraturum. Quæ ꝓsuasio nō solū vllā in corde tristitiā residere permittit: verūetiā vniuersos cōcupiscētiarū ac pctōrū oīm cōprimit mot⁹. Et infra. Sæpe aūt accidit siue illusione diaboli siue intercessu erroris humani: quo nullus est in hac carne q falli velut hō nō possit vt ille interdū qui acrioris ingenij scientiæq; maioris est aliqd falsum mēte concipiat: & ille q tardioris ingenij ac minoris est meriti recti⁹ aliqd' vertusq; ꝓsentiat. Et ideirco nullus sibi q̄quis sciētia p̄dit⁹ in animi tumore ꝑsuadeat q̄ possit collatione alterius nō egere. Nā & si iudiciū eius ꝺiabolica nō fallat illusio elationis tamē & superbiæ grauiores laqueos nō euadet. Est etiam amicitia ista pfectio charitatis nō solum hoīs ad hoīem: sed etiam ad deū. Vñ Pś. Nimis honorati sunt &c. Et q hāc consequitur habet vnde summā delectabilitatē: nimiā vtilitatē: & maximā honestatē: & acquirit p tria: Primo p notitiā supremorū: ſm illud Sap̄. vij. Infinit⁹ thesaurus est hoībus sapientia quo qui vsi sunt participes facti sunt amicitię dei. Secundo per obedientiam mādatoꝝ: ſm illud Io.xv. Vos amici mei estis si feceritis quæ ꝓcipio vobis. Tertio per tolerantiam aduersoꝝ: ſm illud. j. Machab. ij. Abrā in tentatione ꝓbatus inuentus est: & amicus dei appellatus est. Hæc amicitia habet summū honorem a deo & in ꝓsenti & in futuro. Et ideo ab omnibus colenda & ꝓponenda.

De amicitia ꝑfectę & vera.

De amicitia ipa fectiõe charitatis.

Qr amicitia ad deum trib⁹ cõsistit.

§.IX. AD IVSTITIAM PROVT EST

De dria btitudinum & fructuū spūs.

virt⁹ gñalis pertinēt p̄cepta Pythagorica de quib⁹ Vincēn. iiij. liō. Spec. histo. post Hiero. ait. Pythagorica sunt ista p̄cepta. Fugiēda sunt oībus modis & abscindenda languor a corpore. Imperitia ab aia: luxuria a ventre: a ciuitate seditio: a domo discordia: & in cōi a cunctis rebus intēperantia. Pythagorica sunt & hæc. amicoꝝ oīa esse cōia: & amicū ipsum esse alterum. Duoꝝ rēporū maxime habēdā curā mane & vespere, i. eoꝝ q̄ acturi sumus & eorū quæ gessimus. Post deū veritatē colendā: q̄ sola hoies deo proximos facit. Illa quoq; enigmata quę diligētissime Aristoteles in libris suis ꝓsequit. Staterā ne; transilias. i. ne prætergrediare iustitiā: ignē gladio ne foueas: ira videlicet & tumidū animū verbis maledictis ne lacessas: coronā minime carpendā ideſt leges vrbiū cōseruadas. cor nō comedendū. i. męrorem de aio expellendū. Cū ꝓfectus fueris ne redeas. i. post mortē vitam istā ne desideres: p viā publicā ne ambules: ne multorū sequaris errores. Hirūdinē in domo suscipiēdā: ideſt garrulos & verbosos hoies sub eodē tecto vobiscū nō habēdos: onerantis supponēdū: onus deponētibus nō cōcādum. i. ad virtutē incedētibus alacriter augēda sunt ꝓcepta. Tradentes se otio relinquendi sunt. Apud Grecos primus Pythagoras inuenit immortales esse aias & de suis corporibus trāsire ad alia. Primū dicit se fuisse Euforbiū. Sed'm Calidē. Tertium Hermonē. Quartū Pinū. Ad extremum Pythagorā. & post certos tempoꝝ curriculos: ea q̄ fuerunt rursum fieri. Nihil in mundo fieri nouum: philosophiam meditationem esse mortis quotidie de carcere corporis intētæ animæ educare libertatem: Matyse: sana meysac. i. discentias & reminiscentias esse. Et multa alia q̄ Plato in libris suis: & maxime in Phedrone Timeoq; prosequitur.

De ptis Pythagoricis q̄ & ad iustitiā ꝑtinēt.

¶ De duodecim fructibus spiritus. Cap̄. XXI.

De ēmatibus Aristotelis.

QVEMVM VIDENDVM EST DE fructib⁹ spūs q sunt act⁹ ỹtutū vel cardinaliū de q̄bus dictū est: vel theologicaꝝ de quib⁹ immediate; dicēdū. Pro maiori tamē declaratione materię sciēdū sec'm. b. Tho. ꝓ. ij. q. lxx. q̄ nomē fructū a corpalibus ad spūalia est trālatū. Dicit aūt in corpalib⁹ fructus qd' ex plāta; pducit: cū ad pfectionē venerit quandā in se suauitatē habens. Qui quidē fructus pōt cōparari ad duo. ſ. ad arborem; pducētē ipsum: & ad hoiem qui fructum ab arbore adipiscaſ. Sed'm hoc ergo nomen fructus in rebus spūalib⁹ dupliciter accipere possumus. Vno modo vt dicatur fructus hominis id qd' homo adipiscitur: nō aūt omne id qd' adipiscitur hō habet rōnem fructus: sed id qd' est vltimum delectationē habēs. Habet em̄ hō & agrū & arborē q̄ fruct⁹ nō dicuntur: sed solū id qd' est vltimum: qd'. ſ. ex agro & arbore hō intendit habere: sec'm hoc fructus hois dr̄ vltimus finis hois quo debet frui. Vñ dr̄ Sap̄. iij. Bonorū laboꝝ gliosus est fructus. Si aūt dicaſ fructus hois id qd' ab homine ꝓducitur: sic ipsi actus humani fructus dicunt. Operatio em̄ est actus secundus operantis: & delectationē habet si sit conuenięs opāti. Sic igit opatio, pcedat ab hoie sec'm facultatē, suę rōnis. sic dr̄ esse fructus rōnis. Si vero procedat ab hoie ꝑm altiorē virtutē quæ est virtus spiritussancti: sic dr̄ esse operatio hois fructus spūssancti: quasi cuiusdam diuini seminis. Dicit em̄. ſ. Io. iij. Omnis q natus est ex deo peccatum nō facit: qñ semen ipsius in eo manet. Et de his dicit ad Gaſ. v. Fructus spūs sunt charitas &c. Notandum etiam q̄ ipsa opera nostra inquātum sunt effectus quidē spūssancti in nobis operantis habent rationem fructus vt dictum est. Sed inquātum ordinantur ad finem vitę ęternæ: sic magis habent rationem florū. vnde dicit Eccli. xxiij. Flores mei fructus honoris & honestatis. Item cum delectet quis in deo ipso frue; do propter se: prout ly propter dicit causam finalem. i. sicut in vltimo fine. in actibus aūt virtuosis delectari debet propter se: prout ly ,ppter dicit causam formalē. i. non sicut in vltimo fine: sed ,ppter honestatē quā continēt in se virtuosi delectabilem: sicut in simus delectaſ in sanitate propter se si cut in fine: in medicina suaui: non sicut in fine: sed sicut habente saporem delectabilem. In medicina aūt austera nullo modo propter se: sed ,ppter aliud. ſ. sanitatē habēdam inde. Ité non obstat q̄ Apis ponit inter fructus nomina virtutū quæ sunt habitus: vt charitas & patientia & hmōi: cū tamē fructus sint actus. Nam consuetū est vt noia virtutū sumantur ꝓ actibus earū. Item notādum q̄ cū beatitudines etiam sint actus virtutū differunt tñ a fructibus sec'm beatū Tho. vbi. ā. Nā plus requirit ad rationē beatitudinis q̄; ad rationem fructus. Nā ad rationē fructus sufficit q̄ sit aliquid habens rōnem vltimi delectabilis. Sed ad rōnem beatitudinis vlterius requirit q̄ sit aliquid perfectū & excellens. Vñ omnes beatitudines pōt dici fructus: sed non conuertitur. Sunt em̄ fructus quæcūq; virtuosa opera in quibus hō delectaſ. Sed beatitudines dicunt solū pfecta opa q̄ erūt rōne suę perfectionis magis attribuūtur donis q̄ virtutibus. Et loquitur de btitudinib⁹ de q̄bus habeſ Mat. v. c. Beati pauperes &c.

De fructibus spūssancti q̄t sunt nota xij. Fructus spūssancti figuran tur p lignū vitę.

De pliciacæptiõe fructus. ē. tiſ. iiij c. vj.

Sic igit fructus sumit tripliciter: videlicet pro præmio essentiali fruitionis diuinę: pro actu virtutis delectantis: & pro quodam præmio accidentali quod datur diuersis secūdum diuersum gradum castitatis, de quo Matth. xiij. Quod cecidit in terram bonam attulit fructum aliud centesimum &c. De hoc. ē. in. c. de gradibus castitatis.

§.I. FRVCTVS AVTEM SPIRITVS

sancti enumerās Apl's ad Gaſ. v. ponit. xij. di. Fructus spiritus sunt charitas: gaudiū: pax: patiētia: longanimitas: bonitas: benignitas: mānsuetudo: fides: modestia: continētia: castitas: Hi sunt fructus de q̄bus Mat. vij. Arbor bona bonos fructus facit. & figuranf ꝓ. xij. fructus ligni vitę qd' vidit Io. Apoc. vlti. ex vtraq; parte fluuij. ex his dirigitur a spūssto tota cōuersatio hois vt sit ỹtuosa. Et ꝓ prima tria dirigitur quo ad deū q̄ est supra se. Per secūda tria dirigitur quo ad aīm suū qui est intra se. Per tertia tria dirigit quo ad ꝓximū q̄ est iuxta se. Per vltima tria quo ad corpus suū quod est infra se. Est ergo primus fructus charitas: in quo daſ ipse. ſ. quasi in sua similitudine cū & ipse sit amor. ad Rom. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nr̄is ꝑ spm̄sanctū. Dicit aūt charitas quasi chareitas seu chara vnitas: qa facit vnionem aīæ cum deo: & trāsformari in ipm̄ ꝓ affectum: & tenere ipm̄ charū sup oīa. Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuū. ait Christ⁹ Mat. vj. Et ideo qa charitas facit hoiem deo reputare vt suū & summū thesaurum charissimum: tota cogitatio & affectio cordis est ad ipm̄. Ipa charitas figuraf ꝓ ignē in veteri lege. quem de⁹ prę; cepit semper in altari cordis nr̄i ardere: & in specie ignis plenissime fuit data a. ſſ. apostolis. Ignis aūt semp flāmā dirigit sursum: & cor nr̄m est ad modū flammę ignis: vt ipa forma ei⁹ doceat te ad ipm̄ affectū tuum dirigere. Ignis semper est in motu & est maxime actiuus. nunq; satiatur lignis: & cum hoc incinerat. Sic amor dei inquit Grego. in homil'. nunq; est otiosus: operatur em̄ magnali est. Mouet em̄ amor dei ad cogitandum de deo: & quō possit ei placere magis ad cogitandū miserias proximi ad orandū ꝓ eo. Qñq; mouet ad admonēdū eū & corrigendū. Qñq; mouet ad seruiēdum sibi & operandū ꝓ deo. Et cum multa bona faciat nihil sibi videſ facere: sed semp appetit maiora facere. Ipa facit hoiem humiliare: recognoscendo defectus suos & se esse cinerē. Vñ Abrā cū ex plenitudine. ſ. meruisset locutionem familiarē cū deo dicebat. Loquar ad dñm meū cum sim puluis & cinis. Sec's fructus. ſ. procedens a primo est gaudiū. ad Rom. xiij. Gaudiū in. ſſ: Vñ generaſ gaudiū q̄ d' idē est q̄ delectatio. certe ex ꝑsentia vel habitione rei amatæ. Et quanto magis illud amaſ tāto maius est gaudiū. Auar⁹ q̄ summe amat pecuniam qñ gaudet: vtiq; qñ adipiscit magnam pecuniā. mulier q̄ multū amat filiū sicut tristatur ex absentia filij: ita multū gaudet ex ꝑsentia filij. Qui habet charitatem vtiq; habet deū ꝑsentē & eum possidet: qa qui manet in charitate in deo manet & deus in eo. ſ. Io. iiij. Habendo ergo eū quē sum me amat non pōt non gaudere & sic bonū q̄ amat & summū excedēs oē bonū: ita & gaudiū eius excedit oē mūdanū gaudiū. O q̄ vanū est gaudiū & ois delectatio mundi. Gaudiū hypocritę instar pūcti: qui est quid indiuisibile. Hypocrita mundus est q bonus videſ & est malus: & cōiter tęmi natur in tristitiā. Prouerb. xiiij. Extrema gaudij luctus occupat: qa conscięntia remordens & pœna sequitur. Sed vt dicit Bern̄. Illud est verū gaudiū qd' non de creatura sed de creatore concipit: cui⁹ cōparatione oē pulchrum fœdū: oē dulce amarū: oē qd' delectari pōt molestū. Et istud gaudium de deo facit hoiem fortiter faciliter & pfecte operari. qa vt dicit Sap̄. Delectatio perficit opus. Et aliquādo tantum est vt occultari non possit. vt patet in Elizabeth q̄ repleta spūsancto ex gaudio immēso quod sensit: exclamauit voce magna laudando virginē. Et ipsa virgo canticum gaudio expressit. dicēs. Exultauit spūs meus &c. Tertius fructus est pax. Vñ in figurā colūba in cui⁹ specie apparuit. ſſ. super Christum habitū ꝓ tulit attulit ramū oliuæ qd' est signum pacis ad Noe in arcā Genē. viij. Sine pace non potest haberi verū gaudiū. Pax ait Aug. xix. de ciui. dei. dulce nomē sed dulcior res. Oia em̄ clamant pacē: permaxime ea desiderat creatura rōnalis. Sed pax tpalis quantū exulauerit a mundo tu vides: vndiq; bella fremunt. Et rō est: qa tu non vis habere pacē cum deo: sed guerrā propter pctā tua. Peccata vestra inquit Ysa. diuiserūt inter vos & deū vestrū. Et ideo tibi aufert pacē rēporalē. Dimitte pctā reuertere ad pœnitentiā. quære habere puram cōscientiam: vt mens sit libera a passionibus: & oēs sensus tui sint vniti in vnū. ſ. ad cōformādum te voluntati diuinę: & esset pax & haberes quicqd velles de rebus temporalibus: si nō haberes deum ꝓ gram. adhuc nō haberes pacē & quietē. b. Augu. Oia sunt aspera: & tu solus es requies: & inquietū est cor nostrum donec requiescat in te. Consequenter spūssanctus ordinat cor & animum suum in se per alios tres fructus. Est ergo quartus patientia per quam animus dirigitur in aduersis. de consē. distinc. iij. omnes. Cum spiritussanctus cordi infunditur: cor fidele ad prudētiam & constantiā dilatatur. In patiētia vra possidebitis aias vestras. ait Christus Luc. xxj. Nā sine patiētia aiam nō habes i tua libertate: sed seruā tristitiæ. Princeps apostolorū; tpe passiōis fuit ita debilis & incōstās ꝙ ad vocē ancillę negauit: & socij sui relicto magistro fugerūt: sed post aduentum spūssancti ita firmati sunt in patientia ꝙ flagellati, incarcerati, cōminati de mortę ꝓpter prędicationē nō dimittebant illā: & nō solū nō cōtristabantur de illis aduersis: sed ibant apostoli gaudētes a cōspectu concilij &c. Act̄. v. O q̄ necessaria: q̄ vtilis est ista patientia. Grego. in lib. dialo. dicit: q̄ est maius patiētia q̄ facere miracula & expellere dęmones. Et rō est: qa in facie dis miraculis hō nihil ponit de suo: sed deus operaſ vtens hoie vt instrumēto: sed in patiētia oportet q̄ ponas de tuo ita q̄ rō absorbeaſ. Per miracula solū facta nullus ingreditur paradisum: qa cōest illud bonis & malis: sed patiēntia te ducit ad patriam. ꝓ miracula mouētur hoies ad admirationē: p patientiā etiā ad imitationē. Quō cognoscis tu si veges est plena vel vacua vino: p hoc videlicet qa si pcutiendo digitis resonat vacuū cognoscis: si rumorē nō facit plenā intelligis. Sic q̄n ex cōtactu tribulationum tu sonas dis te vacuū vino spūs diuini: sed q̄n patiens es plenus es. Quintus fructus per quē firmaſ animus in diutina perseuerationē tribulationis: & dilatiōe præmioꝝ, dicit longanimitas. ij. ad Corꝝ. vj. Exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in patientia multa. in tribulationibus &c. Sextus fructus est bonitas. Vñ Ro. xv. Ego certus sum fratres mei quia & ipsi pleni estis bonitate. Bonitas est q̄ quis ad alios habet viscera misericordię. Vñ Luc. vj. Estote misericordes sicut & pater vester misericors est. Septimus fructus est benignitas. Vñ Ephe. iiij. Estote benigni ad inuicem misericordes. Benignitas est q̄ quis ꝓmptus est ad cōmunicandum alijs de bonis suis. Vñ Ro. xij. Communicantes necessitatibus sanctorum. Octauus fructus est mansuetudo. Vñ Ephe. iiij. Cum omni humilitate & mansuetudine. Mansuetudo est q̄ quis non est ad vindictam ꝓmptus. Vñ Ro. xij. Non vosmetipsos defendentes carissimi. Nonus fructus est fides. Vñ Ro. iij. Fides dei per fidem Iesu Christi. Fides est q̄ quis ꝓmptus est ad credendum. Decimus fructus est modestia. Vñ Ephe. iiij. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Modestia est q̄ quis ꝓmptus est ad obseruandum debitum modum in omnibus. Vñ Ro. xij. Non plus sapere quam oportet sapere. Vndecimus fructus est continētia. Vñ Ro. xij. Continentia est q̄ quis ꝓmptus est ad refrenandum concupiscentias. Duodecimus fructus est castitas. Vñ Ro. xij. Castitas est q̄ quis ꝓmptus est ad refrenandum concupiscentias. Hi sunt fructus de q̄bus Mat. vij. Arbor bona bonos fructus facit. & figuranf ꝓ. xij. fructus ligni vitę qd' vidit Io. Apoc. vlti. ex vtraq; parte fluuij. ex his dirigitur a spūssto tota cōuersatio hois vt sit ỹtuosa. Et ꝓ prima tria dirigitur quo ad deū q̄ est supra se. Per secūda tria dirigitur quo ad aīm suū qui est intra se. Per tertia tria dirigit quo ad ꝓximū q̄ est iuxta se. Per vltima tria quo ad corpus suū quod est infra se. Est ergo primus fructus charitas: in quo daſ ipse. ſſ. quasi in sua similitudine cū & ipse sit amor. ad Rom. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nr̄is ꝑ spm̄sanctū. Dicit aūt charitas quasi chareitas seu chara vnitas: qa facit vnionem aīæ cum deo: & trāsformari in ipm̄ ꝓ affectum: & tenere ipm̄ charū sup oīa. Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuū. ait Christ⁹ Mat. vj. Et ideo qa charitas facit hoiem deo reputare vt suū & summū thesaurum charissimum: tota cogitatio & affectio cordis est ad ipm̄. Ipa charitas figuraf ꝓ ignē in veteri lege. quem de⁹ prę; cepit semper in altari cordis nr̄i ardere: & in specie ignis plenissime fuit data a. ſſ. apostolis. Ignis aūt semp flāmā dirigit sursum: & cor nostrū est ad modū flammę ignis: vt ipa forma ei⁹ doceat te ad ipm̄ affectū tuum dirigere. Ignis semper est in motu & est maxime actiuus. nunq; satiatur lignis: & cum hoc incinerat. Sic amor dei inquit Grego. in homil'. nunq; est otiosus: operatur em̄ magnali est. Mouet em̄ amor dei ad cogitandum de deo: & quō possit ei placere magis ad cogitandū miserias proximi ad orandū ꝓ eo. Qñq; mouet ad admonēdū eū & corrigendū. Qñq; mouet ad seruiēdum

De Nomē fructus vnde sumitur.

De effectibus charitatis.

De patiētia ꝓut ē fructꝰ spūs.

Maius ē patiētia q̄ facere miracula.

De longanimitate ꝓut est fructꝰ spūs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fitos in longanimitate: & postea in. ſſ. Sicut experiẽtia docet qñ quis videt ſibi paratã aliquã magnã tribulationẽ: ſi modicũ eſt duratura, diſponit ſe ad ſuſtinẽdũ ex breuitate rei pis ſeipm cõſortãs. Sed ſi diu haberet tolerare, animus incipit deficere ex cõſideratiõe diuturnitatis. Sic̃r quando qs ex magno labore ſibi propoſito alicui⁹ artis attẽdit ſubito ſibi cõferri magnũ lucrũ: vigoreſcit animꝰ ad laborẽ ꝓpter ſubitũ ꝓmiũ. Sed ſi ꝓmitteretur inde ad multos annos ꝓmiũ cũ multo tedio ſe poneret ad illũ & vix compleret. dic ad ꝓpoſitũ. Cũ conſiderat animꝰ fidelis ꝙ oportet eũ multa aduerſa pati: nõ ſemel vel ꝑannũ, ſed per totũ vtiæ ſuę tps: & deficiente vna ſuccedit alia. Ac etiã gaIabor eſt magnꝰ ad ieiunãdũ: orandũ: eleemoſynas dãdũ: alia mãdata ſeruandũ: nec poſt reddit mercẽs ſubito: ſed i fine vitę: ex iſta dilatione animus quaſi deficit & vix ponit ſe ad iſta. Sed ſpũſſtũs ꝓ lõganimitatẽ facit eũ firmum ne deficiat: & hoc cõſiderãdo breuitatẽ totiꝰ vitę humanę q̃ ſit cẽtũ annoꝝ: eſt vt vnꝰ dies reſpectu alterij⁹ vitę. Attẽdẽdo etiã ꝙ interea ſemp põt lucrari: & multũ ſpirituali ter: & quia ſic bñplacitũ eſt deo cui rõ naturalis dictat vt ſit ſubdit⁹: q̃plures etiã cõſolationes adminiſtrat hic inter labores. Pſ. xciꝯ. Secꝰm multitudinẽ dolorũ meorũ i corde meo &c. Quã lõganimis fuit Symeõ plenus ſpũſtõ ad Chriſtũ expectandũ: & tandẽ obtinuit qđ voluit obtinere. Sextus fructus dicitur bonitas. Pſ. cxlſ. Spũs tuus bonꝰ deducet me &c. Dicit bonꝰ ſpũs: non ſolũ quia bonus eſt i ſe per eſſentiã: ſed quia bonitatẽ ꝑſtat. Hęc bonitas ſm gl. eſt quędã dulcedo animi qua quis delectatur in bono. Et quia primũ bonũ hois eſt veritas: bonũ intellect⁹ ſine cuius cognitiõe nõ põt amari bonũ: ideo ꝓmaxime delectatur vere bonꝰ in ſermonib⁹ ſcripturarũ q̃ a ſpũſtõ ſunt inſpirati, iuxta illud Pet. Spũſtõ inſpirati locuti ſunt ſcti dei hoies. Vñ de primis fidelib⁹ vere bonis poſt recẽ prioẽ ſpũſtõ dr̃ ꝙ erãt quotidie ꝓſeuerãtes in doctrina apl̃oꝝ & cõicatione fractionis panis. Act. ii. Per iſtã g̃ bonitatẽ amat quis oẽs vtutes & laborat ꝓ eis habẽdis. Afficitur ad oẽs diligẽs bonum ſpuale & bonum tpale oĩm. Neſcit malũ de alio cogitare vel inuidere. Sed ſicut bonũ eſt ſui diffuſiuũ: vt dicit Diony. ita talis affectat oĩb⁹ ꝓdeſſe. Per alios res ordinatur qs ad ꝓximũ. Eſt ergo ſeptimus benignitas. Sap. i. Benignꝰ eſt ſpũs ſapię: qa. ſ. benignos facit. Dicit aũt benignitas quaſi bona igneitas. & ꝓtinet ſecꝰm b. Tho. ad executionẽ: vt. ſ. nõ ſolũ velit bonũ ꝓximo: ſed vt faciat pro poſſe. Bonꝰ ignis dr̃ qui a longe caleſacit: ita benignus nõ ſolũ ꝓpinquis ſed etiã extraneis ſubuenit. i. Pet. iiij. Vnuſquiſq; ꝓut accepit gr̃am, ſa ſpũſtõ in alterutrũ illã adminiſtrates. Si habes notitiam de deo & prędicatis ſuis: inſtrue ꝓximũ. Si habes bona tpalia panẽ & vinũ & hmõi: ſubueni de tua arte indigẽtib⁹: & hoc cũ benignitate locutionis & hmõi. Sic Paulus plenus ſpũſtõ oibus benigne ſubueniebat diſcurrẽs per orbem docens indoctos: manibus laborans ꝓ ſui & ſocioꝝ ſuſtẽtatione: eleemoſynas ꝓcurãs & portãs in Hierlm: infirmos ſanãs &c. Octauus eſt mãſuetudo q̃ in hoc differt a patiẽtia ſupradicta: qa illa refrenat paſſiones triſtitię ne rõ ſuffocẽt. iſta paſſiones iræ ne vindicet ſe de iniurijs ꝓximi ſm btm̃ Tho. Facit ergo hęc ſupportare defectus ꝓximi vt nõ turbẽt. Et cũ qlibet indigeat ſupportari debet & ipſe alios ſupportare Sap. viij. dr̃ ꝙ ſpũs ſapiẽtię eſt human⁹: qa. ſ. facit humanũ, i. mãſuetũ. Apl̃s. ij. Timo. ij. Seruũ dei oportet mãſuetũ eẽ ad oẽs, p̃cipue hoc debẽt habere ꝓlati: nõ qn corrigãt vitia: ſed cũ mãſuetudine. Vñ Moyſes de cuius ſpũ fuit datũ. lxx. ſenioribus adiũctis ſibi ad regẽdũ: ſcribit ꝙ erat mitiſſim⁹ ꝓ oĩa. Nonus eſt fides. & ſumit ꝓ fidelitate ſecꝰm Tho. ſm illud Hebre. xi. ꝙ dicit. xxiij. q. i. noli. Fides ẽt q̃ hoſti ꝓmittit ſeruãda ut fruatur. eſt. ſ. ſi ipſe ſeruat. Debet qs eſſe fidelis ꝓximo: vt. ſ. nõ deſtruat ſpiritum ſuum ſcipiat per mẽdacia: fraudes: frangendo promiſſa & hmõi. Poteſt ẽt ſumi pro certitudine quadã credẽdorũ ſecꝰm gl. ſed nõ ad propoſitũ. Per aliatria abbreuiando ordinatur quis quo ad corpus. Eſt ergo decimus modeſtia q̃ habet refrenare corꝑ quãtũ ad ſenſus exteriores: vt veſtitum. Iob xxvj. Spũs eius ornauit cœlos, i. ſtõs. qđ facit ꝓ modeſtiã. De cõſi. di. v. fucare. Hic applica de ornatu ſuperfluo & huiuſmodi. Vndecimus eſt cõtinẽtia: ſumẽdo large cõtinẽtiã ſecꝰm b. Tho. ij. ij. ſic ꝓprehendit abſtinentiã. Spũſtũs in Sãſon irruens tenẽdo mandibulam aſini vicit Philiſtęos multos occidẽdo. ſic ſpũſtũs tenẽdo frẽno ſeu manu cõtinẽtiæ gulã ſignate i maxilla aſini vincit hoſtes ſpiritualiter. Exẽplũ etiam de Ioanne baptiſta q repletus ſpũſancto ex vtero ſecit magnã abſtinẽtiã. vt patet Mat. iij. Duodecimus eſt caſtitas: ſcilicet ſe abſtinere ab oĩ delectatiõe venerea illicita. Lucia dixit, Caſte viuentes tẽplũ ſunt ſpũſti. Vñ & Dauid cognoſcẽs ſe amiſiſſe ſpm̃ſtm̃ per adulteriũ cõmiſſum petẽs ſibi reſtitui ꝓ verã pœnitẽtiã & propoſitũ charitatis dicebat Pſ. Cor mũdũ crea in me deus: & ſpiritũ &c. Põt ẽt dici ſecꝰm b. Tho. ꝙ caſtitas importet ab oĩ delectatione venerea illicita abſtinẽtiã. Continẽria etiã a licita vt a matrimonio per viduitatẽ & virginitatẽ &c.

TITVLVS. VI. DE CHARITATE

¶ De eadem virtute theologica. Cap. I.

IVNC MANENT FIDES SPES & charitas: tria hæc. maior aũt horum eſt charitas ait Apl̃s. ſ. ad Cor. xiij. Hę quidem virtutes dicuntur theologicę: qa habẽt deum pro obiecto. & ideo nobiliores & perfectiores omnib⁹ alijs: & moralibus & intellectualibus: ac etiã donis ſpũſti: quarum notitiã nõ habuerũt pħi infideles. & iõ de ipſis nõ tractauerũt. Nã & ſi aliqñ nominẽt fidẽ: ſpẽ & charitatẽ nõ ſumũt eodẽ modo eas ſicut ſancti theologi: ſed charitatẽ appellãt amicitiã virtutẽ moralẽ. Spem, paſſionẽ vel fiducia partẽ fortitudinis. Fidẽ vel fidelitatẽ vel habitũ intellectualem quo qs aſſentit: & firmiter inhæret his q̃ nõ videt: ſicut qlibet etiã infidelis credens patrẽ ſuũ eſſe talẽ: & ſm hoc habet fidẽ. Oĩm aũt excellẽtiſſima etiã theologicarũ eſt charitas. & iõ ab ea inchoẽ tractatus. Eſt aũt differentia inter amorem: beneuolentiam: amicitiã: charitatẽ & dilectionẽ. Nã amor ẽ qd gñale ad oẽm amorẽ licitũ & illicitũ. & ꝓut eſt paſſio eſt cõis nobis & brutis. Et q̃ſ ſic aliqd amamus: vt rei amatę nõ velimus bonũ: ſed ſeipm bonũ rei velimꝰ nobis ſicut dicimus amare vinũ: equũ & hmõi. nõ dicitur amor amicitię: ſed amor cõcupiſcẽtię. Sed q̃ aliqd amamꝰ vt ei bonũ velimꝰ dr̃ amor bñuolẽtię ſecꝰm Pħm. viij. Eth. Vñ beneuolẽtia importat amorẽ, pcedẽtẽ ex volũtate rõnali. Nõ ſufficit aũt beneuolẽtia ad rõnẽ amicitiæ: ſed req rit quędã mutua amatio: qa amicꝰ eſt amico amicus. Beneuolẽtia aũt importat ſolã amationẽ vniꝰ ad alterũ: etiã ſi ille nõ reamet qui amat. Talis mutua beneuolentia amicitiæ fundat ſuper aliqua cõicatione: Charitas aũt eſt, amor fundatus ſup cõicatione ſupnę beatitudinis. Cũ em̃ ſit aliqua cõicatio hois ad deũ ſm quã nobis ſuã bitudinẽ cõicat. de qua cõicatione dr̃. ſ. Cor. i. Fidelis deꝰ ꝙ vocati eſtis in ſocietatẽ filij ei⁹. Oportet ali quã amicitiã ſup hac cõicatiõe fundari. Et hęc amicitia dr̃ charitas. Dilectio aũt dr̃ actꝰ ipſius charitatis q̃ eſt habit⁹ qdã: & ſic charitas eſt q̃dã amicitia nõ quęcũq; ſed hois ad deũ. Eſt ergo differentia inter amicitiã & charitatẽ: qa amicitia fundat ſup honeſtate virtutũ. Charitas ſup bonitate diuina. Et cũ ſit quidã habitus actꝰ ei⁹ primꝰ & principalis ẽ dilectio. Hęc tñ noĩa aliqñ ſumuntur vnũ ꝓ altero large. Et nota ꝙ q̃uis amicitia honeſti habeatur ad virtuoſum: & charitas ſit maxime amicitia fundata ſup re honeſta. nõ obſtat ꝙ ex charitate diligamus etiã pctõres. Nã amicitia honeſti habet ad virtuoſum ſicut ad principalẽ ꝑſonam. Sed tñ reſpectu eius diliguntur etiã attinẽtes: & ſi ſint pctõres: & etiã q nos offenderẽt ſi attineret ad amicũ. & hoc nõ reſpectu ipſorũ: ſed reſpectu amici nri ad quẽ illi ꝓtinẽt vt res ſuæ. Sic pctõres & inimicos debem⁹ ex charitate diligere inquãtũ ſunt creaturæ ipſius dei ad quẽ principaliter eſt amicitia charitatis. Item nota ꝙ eſt triplex charitas. ſ. eſſentialis: perſonalis: & virtualis. Prima eſt deus trinitatis. Hiere. xxxj. In charitate ꝑpetua dilexi te ait dñs in hymno trinitatis. Tu charitas: tu puritas &c. Charitas aũt dei nõ eſt accidens ſicut in nobis: ſed eſt ipſa eſſentia dei. Nã ſecꝰm Boe. Accñs trãſlatũ in deũ: trãſite in ſubſtãtiã. nihil em̃ eſt in deo accidentale. Charitas ꝑſonalis ẽ ſpũſtũs: de quo dr̃. ſ. Io. iiij. De⁹ charitas eſt &c. qđ exponit btũs Aug. de ſpũſtõ. Dicitur aũt ſpũſtus charitas ꝓpter appropriationẽ: quia procedit ꝓ modũ amoris. Vñ Grego. dicit. Ipſe ſpũſtũs amor eſt. & Hiero. Spũſtũs eſt amor patris in filium: & filij in patrẽ: non tamen accidẽs ſicut amor noſter. Sed de hoc dicẽf. ſ. Charitas virtualis eſt amor creaturæ i creatorem gr̃a formatus charitas formatus de qua ad Roma. v. dr̃. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus nr̃is ꝑ ſpiritũ ſanctũ. nõ ꝙ magis deꝰ nobis a ſpũ ſancto q̃a patre & filio cũ inſeparabilia ſunt opera trinitatis. ſ. perſonarũ diuinarũ ab extra. vt de conſe. diſt. iiij. oẽs Sed qa gratis dat & ex amore: ideo magis attribuitur ſpiritui ſancto q dicit amor. Et dicitur dilectio quaſi dei electio. Charitas quaſi chareitas vel chara vnitas.

De charitate gd ſit: vtrũ ſit creatũ vel in creatũ.

§. I. DE CHARITATE QVE EST IN

creatura quid ſit: vtrũ aliqd creatũ vel increatũ? Pro huius declaratione dicit. b. Tho. ij. q. xxiij. ar. ij. ꝙ magiſter ſen. i. lib. diſt. xvij. ꝓtotũ, ſcrutat hãc materiã. Et ponit ꝙ charitas nõ eſt aliqd creatũ in aia: ſed eſt ipſe ſpũſtũs mentẽ inhabitans. Nec eſt ſua intẽtio ꝙ iſte motꝰ dilectionis q̃ deũ diligimus ſit ipſe ſpũſancꝰ: ſed ꝙ iſte motus dilectionis eſt a ſpũſancto immediate & nõ mediante aliquo habitu: ſicut a ſpũſtõ ſunt alij actus virtuoſi mediantibus habitibus aliarũ virtutũ: pura ſpes: fidei & hmõi. Hoc aũt dicebat propter excellentiã charitatis. Sed ſi qs recte cõſideret hoc magis redũdat in detrimentũ charitatis. Non em̃ ita procedit a ſpũſancto mouente humanã mẽtẽ ꝙ humana mẽs ſit mota em̃: & non ſit principiũ hmõi motꝰ alij⁹ mõ: ſicut cũ aliqđ corpꝰ mouet ab exteriori mouẽte. Hoc em̃ eſſet ꝓ rõne volũtarij: cui⁹ oportet principiũ in ipo eſſe: vñ ſequeret ꝙ diligere nõ eſſet volũtariũ qđ implicat ꝺdictionẽ cũ amor de ſui rõne iportet ꝙ ſit actus volũtatis. Sic̃r etiam non põt dici ꝙ ſic moueat ſpũſancꝰ ad actũ diligẽdi volũtatẽ: ſicut mouet inſtrumẽtũ. ꝙ & ſi inſtrumẽtũ ſit principiũ actus: tñ nõ eſt in ipſo agere vel nõ agere. Sic em̃ tolleretur rõ volũtarij & excluderet rõ meriti: cũ tñ charitas ſit radix merẽdi. Sed oportet ꝙ ſic volũtas moueat ad actũ diligẽdi ꝙ etiã ſit efficiẽs hũc actũ. Nullus aũt actus ꝑfecte ꝓducit ab aliqua potentia actiua niſi ſit ei cõnaturalis per aliquã formã q̃ eſt principiũ illius actionis. vñ deus q oĩa mouet ad debitos fines ſingulis rebus indidit formas ꝓ quas inclinantur ad fines ſibi præſtitutos. Et iõ ſm hoc diſponit oĩa ſuauiter, vt dr̃ Sap. viij. manifeſtũ eſt aũt ꝙ actus charitatis ſequitur aĩs excedit naturã potẽtię volũtatis: niſi ergo aliq̃ forma ſuperadderet naturali potẽtiæ ꝓ quã inclinaret ad dilectionis actũ ſm hoc eſſet actus iſte imperfectior actibus naturalibus: & actibus aliarũ virtutũ. nec eſſet facilis & delectabilis: qđ patet eſſe falſum: qa nulla virtus habet tantã inclinationẽ ad ſuũ actũ ſicut charitas: nec aliqua ita delectabiliter operat. vñ maxime neceſſe eſt ꝙ ad actũ charitatis exiſtat in nobis aliqua ſupnaturalis forma ſuperaddita potẽtiæ naturali inclinans ipam ad charitatis actũ & faciens eã prõpte & delectabiliter operari. Et ſic opinio magiſtri ſenten. in hoc cõiter reprobat. Nec obſtat ſi dicatur nil creatũ eſt infinitæ virtutis: ſed charitas eſt infinitæ ꝙ rutis: qa anima hois ꝓducit ad bonũ infinitũ. ergo eſt qd increatũ. nã charitas operat formaliter ꝓducendo ad deũ: efficacia aũt formæ eſt ſecꝰm virtutẽ agentis quę inducit formã. & ideo charitas in hoc ꝙ facit effectũ infinitũ dũ cõiungit deo animã iuſtificando, ex hoc demonſtrat infinitatẽ diuinæ virtutis quæ eſt charitatis auctor. Idẽ ponit glo. in decre. de pœni. diſt. ij. charitas eſt dicens ꝙ charitas eſt habitꝰ mentis: & ꝓ cõſequens aliquid creatũ in anima.

De charitate inter amicitiam & charitatem.

De excellentia charitatis: & ꝙ ſit virtꝰ ſpecialis.

§. II. DE CHARITATE QVOD EST

virtus & ſpecialis & vna excellentiſſima oĩm. Primũ ſic ꝓbat Tho. vbi. ũ. ar. iij. Hũani actꝰ bonitatẽ hñt ſecꝰm ꝙ regulãt debita regula & mẽſura. Et ideo virtꝰ q̃ eſt principiũ oĩm bonoꝝ actuũ hois cõſiſtit in attingẽdo regulã bonoꝝ actuum humanoꝝ. Duplex eſt aũt hęc regula. Prima deus. Secꝺa rõ humana. Sicut ergo virtus moralis diffinit ꝓ hoc ꝙ eſt ſecꝰm rationẽ rectã ſecꝰm ꝓħm. ij. Ethi. Ita etiã attingere deũ cõſtituit rõnẽ virtutis. ſicut eſt de fide & ſpe: q̃ habẽt deũ pro obiecto. Cũ ergo charitas attingit deũ: qa nos coniungit deo: patet ꝙ ſit virtꝰ. vñ bea. Aug. de moribꝰ eccleſię. Charitas eſt virtꝰ q̃ cũ rectiſſima nra affectiõe cõiũgit nos deo: Nec obſtat ꝙ virtꝰ dr̃ eſſe qualitas ſeu accidens: & accidẽs eſt inferi⁹ & indigni⁹ ſubiecto. ſed charitas eſt nobilior aĩa in qua eſt: qa hoc eſt verũ de accidẽte qđ cauſat ex principijs ſui ſubiecti. ſecus aũt eſt de accidẽte cauſato ex ptĩcipatiõe alicui⁹ naturæ ſupioris: qa illud eſt digni⁹ ſubiecto ſuo inquãtũ eſt ſilitudo quædã naturæ ſupioris. & hoc mõ charitas eſt dignior aĩa inquãtum eſt quædam participatio ſpũſancti. Secꝰm. ſ. ꝙ ſit virtus ſpecialis patet ex hoc qa cõ numerat alijs virtutibus ſpecialib⁹ ab Apl̃o: ibi. Nũc manẽt fides, ſpes & charitas. qđ etiã ſic probat. b. Tho. vbi. ũ. ar. iiij. Quia actus & habitus ſpecificant ꝑ obiecta. Obiectũ aũt ꝓpriũ amoris eſt bonũ. Et ideo vbi eſt ſpecialis ratio boni oportet ꝙ ſit ſpecialis habit⁹ virtutis. Bonũ autẽ diuinũ inquãtũ eſt obiectũ britudinis habet ſpecialẽ rõnẽ boni. & iõ amor charitatis q eſt charitas eſt ſpecialis amor & charitas ꝓñr ſpecialis virt⁹. Nec obſtat ꝙ charitas ponatur a Hiero. in diffinitione virtutis in gñali dicẽte, ꝙ virtus eſt charitas qua diligit deus & ꝓximus nam dr̃ charitas oĩs virtus nõ ꝙ eſſentialiter ſit ois virt⁹: ſed qa aliqualiter ab ea dependent oẽs virtutes. ſ. cũ ſine ea nulla ſit vera virtus Tertiũ. ſ. ꝙ vna ſit tm̃ virt⁹ charitatis. ſic ꝓbat Tho. vbi. ũ. art. v. Charitas eſt quędã amicitia hois ad deũ. Diuerſæ aũt amicitiarũ ſpecies accipiunt: vel ſm diuerſitatẽ finis. & ſm hoc ponuntur tres ſpecies. ſ. amicitia delectabilis: & amicitia vtilis: & amicitia honeſti. Vel ſm diuerſitatem cõiactionũ in quibus amicitiæ fundantur: ſicut alia eſt ſpecies amicitiæ conſanguineoꝝ: alia cõciuiũ: alia peregrinãtiũ. quarũ prima fundat ſup cõiactione naturali. aliæ ſup cõiactione ciuili vel peregrinationis: vt patet per ꝓħm. viij. Ethi. Neutro aũt iſtorũ modoꝝ charitas põt diuidi in plura: nã charitatis finis eſt vnus. ſ. diuina bonitas. & eſt a vna cõiactio æternę beatitudinis ſup quã hæc amicitia fundat. Vnde ſequit ꝙ charitas ſit ſimpliciter vna virt⁹ nõ diſtincta in plures. Nec obſtat ꝙ habit⁹ vt dictũ eſt diſtiguunt ſm obiecta ſed obiecta charitatis ſunt duo. ſ. deus & proximus. Nã hoc eſt verum qñ obiecta ꝓ æquo diſtinguunt: ſed deus & proximus nõ ex æquo ſunt obiecta charitatis. nã ꝓpriũ & principale obiectum charitatis eſt deus. ꝓximus aũt ꝓpter deũ ex charitate dei diligitur. deus aũt ꝓpter ſeipm: vnde vna ſola ratio diligendi attẽditur in charitate principaliter. ſ. diuina bonitas quę eſt eius ſubſtãtia. Alię autẽ rationes ad diligẽdum inducẽtes. vel debitũ dilectionis facientes ſunt ſecundariæ & conſequentes ex prima.

De diffinitione charitatis.

§. III. DE DIFFINITIONE SEV DE

ſcriptione charitatis magiſtri in. iij. ſen. diſt. xxvij. ſic diffinit. Charitas eſt dilectio. i. amor ſm rõnẽ qua diligit deus propter ſeipm & ꝓxim⁹ ꝓpter deũ vel in deo. Proſper in li. de vita cõtẽplatiua ſic etiã pulcherrime deſcribit. Charitas vt mihi videt eſt recta volũtas ab oĩbus terrenis prorſus auerſa: ſũcta deo inſeparabiliter: & igne quodã ſpũſancti a quo eſt & ad quẽ referẽ incẽſa: inquinamenti oĩs extranea corruptionis neſcia nulli vitio mutabilitatis obnoxia: ſup oĩa q̃ carnaſr diligunt excelſa: affectionũ oĩm potẽtiſſima diuinę contẽplationis auida: in oĩb⁹ ſemp inuicta: ſumma actionũ bonarũ: ſalus morũ: finis cœleſtiũ ꝓceptorũ: mors criminũ vita virtutũ: virtus pugnantiũ: palma victoꝝ: arma ſtãtium: cauſa meritoꝝ bonoꝝ: ꝓmium perfectoꝝ: ſine qua nullus vnq̃ deo placuit: cum qua aliqs peccare nõ põt: fruẽtuoſa in pœnitentibus: læta in ꝓficientibus glorioſa in ꝑfectis: operoſa in martyrib⁹: operoſa in oĩb⁹: oĩno ſidelis ex qua qcqd eſt boni opis viuit. hæc oĩa de pœ. diſt. ij. charitas eſt vbi dicit gloſ. & bñ: ꝙ hęc eſt prędicatio ꝓ cauſam. ſicut cũ dr̃. Deus fortitudo nra & patientia & ſpes nra: qa. ſ. eſt cauſa fortitudinis & patiẽtiæ & ſpei nr̃æ: ſic dr̃ charitas eſſe oĩa iſta qa cauſat iſta. Cauſat em̃ rectã volũtatẽ. Et loquit de charitate ꝑfecta quæ terrena contẽnit. Dicit autem deo iuncta inſeparabiliter: qa nõ de facili ſeparatur. Inquiamenti extranea. ſ. mortalis pcti. Salus moꝝ. i. ſalutiferorum bonarum. i. perfectiſſima &c.

De diffinitione charitatis.

§. IIII. DE EXCELLENTI A CHARITA

tis. No. qđ ait Apl̃s. ſ. Cor. xiij. poſt dona plura ſpũalia enumerata.) Adhuc excellentiorẽ viam vobis demonſtro. vbi totũ ſequens cap. xiij. ponit in cõmendationẽ charitatis: ſic dum ꝙ charitas eſt maior omnibus donis ſpiritualibus in quatuor: vt ibi oſtenditur.

Qđ maior ẽ oĩbus donis oĩditur in ꝙtuor.

¶ Primo in neceſſitate.
¶ Secundo in operoſitate.
¶ Tertio in durabilitate.
¶ Quarto in dignitate vel nobilitate.

Primo igit charitas eſt magis neceſſaria ad ſalutem. Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

alia dona ſpūalia ſine ipſa nihil valēt ad ſalutē: & ipa ſuffi
cit ad ſalutē ſine plurib⁹ ex eis. Vñ ponit Apl's gratiā p̄dic
tionis eminētē de diuinis: & hęc eſt lingua angelica: vel
de naturalib⁹ & moralib⁹: & hęc eſt lingua hūana: aut dele
ctātē: & hæc eſt hūana: aut intrinſec⁹ mouētē ad bonū: & hęc
eſt angelica: ibi. Si linguis &c. Ponit ꝓphetiā. i. p̄cognitio
nē futuror⁹ cōtingētiū vel occultarū rerū p̄ntiū vel p̄terita
rū. Et ſi nouerim oia my ſteria. i. occulta ſecreta ſcripturar⁹
ſacrārū: & oēm ſcientiā: vt naturalē: rōnalē & moralē. Item
ponit opationē miraculor⁹: ibi. Si habuero omnē fidē &c.
Eleemoſynarū largitionē: ibi. Si diſtribuero. Martyriū: ſi
tradidero corp⁹ &c. Oia iſta magna dona dei dicit. & tñ ſi
ne charitate nihil ꝓdeſſe. ſ. ad vitā ęternam. Quod aūt ſine
charitate nō poſſit eē aliq̄ vera virtus: ſic ꝓbat Tho. ĥ. q.
xxiij. art. vij. Virt⁹ ordinat ad bonū: bonū aūt principal'r
eſt finis. Nā ea q̄ ſunt ad ſinē nō dicunt bona: niſi i ordine
ad ſinē. Sicut aūt duplex eſt finis: vn⁹ vltim⁹: ali⁹ ꝓximus.
Ita duplex eſt bonū. vñ q̄ eſt principale bonū hois. ſ. deo
frui ſm illud Pſ. lxxij. Mihi adhærere deo bonū eſt. & ad ꝫ
ordinat hō ꝑ charitatē. Bonū aūt ſec'dariū: & q̄ſi particula
re hois p̄t eē duplex. Vnū qdē q̄ eſt bonū: vt pote ordi
nabile quantū eſt in ſe ad principale bonū q̄ eſt vltim⁹ fi
nis. Aliud aūt eſt bonū apparēs & nō verū: qa adducit a ſi
nali bono. Sic igit patet ꝙ virtus vera eſt ſimpl'r illa quę or
dinat ad p̄cipale bonū hois. ſicut etiā Pſa dicit. viij. Ethi.
ꝙ virt⁹ eſt diſpoſitio pfecti ad optimū: & ſic nulla vera vir
tus p̄t eſſe ſine charitate. Sed ſi accipiat virtus ſm ꝙ eſt in
ordie ad aliquē finē p̄ticularē: ſic p̄t eē aliq̄ virt⁹ ſine cha
ritate: inquantū ordinat ad aliq̄d particulare bonū. Illud
aūt bonū p̄ticulare ſi ſit verū bonū: puta cōſeruatio ciuita
tis vel aliq̄d hmōi: erit qdē vera virt⁹: ſed impfecta: ſi nō re
ferat ad finale & pfectū bonū. ſ. deū. & ſic ſumit cū dr ꝙ vir
tutib⁹ Romani meruerūt imperiū. xx vij. q. ij. ſic qppe. §. ex
his. Cum tñ eſſent infideles & ſine charitate. Si autem illud
particulare bonū nō ſit verū bonū: ſed apparēs: virt⁹ q̄ or
dinat ad illud non eſſet vera virt⁹: ſed falſa habēs ſilitudinē
virtutis. ſicut nō eſt vera virt⁹ tēperātia auarorū qua ſe cohi
bent ab eſu ſumptuoſarum rerū ne expēdāt. Et falſa fortitu
do qua multi mortis pericula ſubeunt ꝓpter lucrū. Itē ſm
btm Tho. vbi. ā. Actus alicui⁹ carētis charitate p̄t eſſe du
plex. Vno mō ſm hoc ꝙ charitate caret. i. ſm p̄tm aliq̄d in
q̄ eſt: vt infidelitate & hmōi. ſic ſemp eſt act⁹ mal⁹ & p̄tm.
Alio mō nō ſec'm id qd̄ charitate caret: ſed ſec'm aliq̄d do
nū dei: vt fidē. ſp̄ē: vel etiā bonū nature: ſicut infidelis: vel
etiā fidelis: ſed mal⁹ cū dat eleemoſynā ex cōpaſſiōe ad pau
perē: & hmōi: & talis actus nō eſt malus: ſed bonus ex gñe:
vñ & ſi nō eſt meritor⁹: qa extra charitatē: nō tñ dign⁹ pœ
na: ſed aliq̄ bono tpali. Sic ꝫ ſimpliciter nulla eſt vera vir
tus: nec aliqs actus vere virtuoſus ſine charitate. Et ꝓpter
hoc dicit Proſper de pœ. diſt. ij. valida eſt ꝙ charitas dr via
ab Apl'o: qa ſicut ſine via non p̄t hoies ambulare: ſic ſine
charitate p̄t hoies errare non ad patriā ire. Sec'o charitas
eſt maior in operoſitate. Oia em̄ bona opa a charitate ꝓce
dūt. Vñ btūs Bern̄. Non p̄t ramus proferre fructum boni
operis niſi manſerit in radice charitatis. Vñ ipſa cōparatur
igni qui maxime eſt actiuus. Luc. xij. ait Cbristus. Ignem ve
ni mittere in terram: & qui volo niſi vt ardeat'? Et ſpūſan
ctus apparuit ſup apl'os i linguis igneis. Act. ij. Hęc eſt figu
rata p ignē: quē deus mandauit in altari ſemp ardere: qa in
corde ſemp debet eſſe charitatis feruor: ſed & cor noſtrum
ad modū flammę ignis formatū eſt. Grego. de pœni. di. ij.
ſi ſermo. Si ſermo meus inuenerit in vobis aliquā ſcintillā
gratuiti amoris in ipſam inflate: ad augendū ipam vos ꝙ
uocate: vt cū creuerit & digniſſimā flāmā fecerit oīm cupi⁹
ditatum ligna cōſumat. Qd̄ aūt ab ipa procedāt oia bona
opera & caueant mala: oñdit Apl's ꝑ exēpla in qbuſdā di
cens. Charitas patiēs eſt: benigna eſt &c. vbi ponuntur qn
decim gradus operū. Et idē p̄t dici de aliqs operibus. Pro
cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi. ā. ꝙ virtus vel ars ad
quā ptinet finis vltimus: imperat virtutibus vel artib⁹ ad
quas pertinēt alij fines ſec'dar̄: ſicut ars militaris imperat
equeſtri: qa equeſtris ordinatur ad militarē. Cum igit cha
ritas ordinet hoiem ad vltimum finē hūanæ vitæ. ſ. ad bti
tudinē pfectam: iō extēdit ſe ad actus totius humanæ vi tæ
p modū iperij: nō aūt quaſi eliciēs act⁹ oēs virtutū. Itē ſec'm
btm Amb. dr charitas forma & mr̄ virtutum, qd̄ ſec'm. b.
Tho. nō eſt itelligēdū ꝙ ſit forma exēplariter: nec ēt eſſen
tialiter: ſed magis effectu: inquātū. ſ. inducit ad opa ſeu im
perat aliqs actib⁹ virtutū: ſicut forma eſt p̄ncipiū operādi.
Cōparat etiā radici ex fundamēto inquātū virtutes oēs ea ex
ſuſtētant & nutriunt: & nō ſec'm rōnem cauſæ materialis.
Apl's ad Eph. iij. In charitate radicati & fundati. de pœ. di. ij.
qa radix. Quia radix oīm bonor⁹ eſt charitas: & radix oīm
malor⁹ eſt cupiditas: niſi fuerit vna eualſa nō p̄t alia plā
tari. Et cū dr ꝙ oīa credit intelligit credenda: & ſperat ſpe
rāda & nō al's. Tertio charitas eſt maior duratione qd̄ no
tat Apl's. i. Cor. xiij. di. Charitas nunq̄ excedit. Qd̄ p̄t ex
poni tripl'r. Primo: qa nunq̄ cadit in p̄tm mortale: qd̄ eſt
verū cōiunctim: dū. ſ. qs pmanet in charitate. Et p̄t intel
ligi dictū Greg. de pœ. diſt. ij. valida eſt. Fortis eſt vt mors
dilectio: qa mentē quā ſemel cœperit a dilectiōe mūdi ſun
ditus extinguit. Sc'o mō de pfecta charitate p̄firmata. ſicut
habuerunt apl'i p aductū ſpūſanctī: & ſanctificati in vtero: q̄
tñ pauciſſimis cōferat. Tertio & ꝓprie quātū ad actū ſuū q
etiā poſt mortē nō deficit ſed perficit: nō ſic de aliis donis
dei & virtutib⁹. Nā vt ibi ſcribit Apl's: donū linguar⁹ ibi ceſ
ſabit: qa aiæ nō loquunt vocaliter. Corpora aūt glorifica
ta vtiq̄ loquent laudes diuinas: ſed nō ſicut nūc. ſ. ex aſpi
ratiōe & reſpiratiōe ſeu repcuſſiōe aeris: qa aer ibi nō erit:
ſed alio mō ex vno idiomate. Prophetię oīno ceſſabūt. Sciē
tia acq̄ſita deſtruet: nō quātū ad habitū: ſed quātū ad mo
dū ſcendi q nō erit p diſcurſum rōnis: vt nūc. Fides & ſpes
ex toto ceſſabunt: virtutes morales ibi remanebūt quantū
ad habitū ſed nō quātū ad eundē actū: qa non ſunt ibi picu
la mortis: & delectabilia ciborū & venereor⁹ q̄ fuit materia
ipar⁹ virtutū. Charitas ꝫo nūq̄ excidit: qa cū iſipet hic: nō
deficit in alia vita vt fides: ſed p̄ficit in patria. Quarto cha
ritas eſt maior in nobilitate & pfectione. menſurāt em̄ hu
manū meritū ſec'm charitatē. Nā ſec'm ꝙ hō facit op⁹ bo
nū cū maiori charitate ſic magis meret: & cōſequēter exide
recipit maiur præmiū eſſentiale. Vnde ſigurat ꝑ aurū qd̄
eſt preciosius omni metallo & mēſura p̄cioſitis aliorū. Nā
tāto vnū quodq̄ eſt preciosius quāto plus auri valet. Apo
cal'. iij. Suadeo tibi emere aurū ignitū. i. feruentem charita
tē vt locuples ſias. In huius figurā nil erat in templo qd̄ au
ro nō tegeretur. i. in eccleſia. ij. Reg. vj. Qd̄ aūt charitas ſit
nobilior aliis virtutibus ſic ꝓbat. b. Tho. vbi. ā. arē. vj. Cū
bonum humanis actibus attendat ſec'm ꝙ regulatur debi
ta regula: neceſſe eſt ꝙ virtus humana q̄ eſt principium bo
norū actuū conſiſtat in attigēdo regulā humanorū actuū.
Duplex autē eſt regula humanor⁹ actuū. ſ. ratio humana &
deus. Sed deus eſt prima regula a qua etiā humana rō eſt re
gulanda. Et iō virtutes theologicę q̄ cōſiſtunt in attingēdo
illam primā regulā: eo ꝙ earum obiectū eſt deus ſunt excel
lentiores virtutibus moralibus & intellectualibus quę cō
ſiſtunt in attingendo rationē humanā. & ꝓpter hoc etiam
oportet ꝙ inter oēs theologicas illa ſit potior quæ magis
deū attingit. Semper aūt id qd̄ eſt per ſe: eſt magis q̄ id qd̄
eſt per aliud. Fides autem & ſpes attingunt deum ſec'm ꝙ
ex ipſo nobis ꝓuenit vel cogitatio veri: vel adeptio boni.
Sed charitas attingit ipſum deum vt in ipſo ſiſtat: non vt
ex eo nobis ꝓueniat: & ideo charitas excellētior eſt fide &
ſpe: & conſequēter alīs. Sicut & prudentia q̄ attigit rationē
ſm ſe excellētior eſt q̄ aliæ virtutes morales q̄ attigūt rōnē
ſec'm ꝙ medium ex ea cōſtituit in operib⁹ vel paſſionib⁹
humanis. Non ob. ꝙ fides p dilectionē opat. vt dr ad Gal.
v. Et maius ſolet eſſe id qd̄ operat q̄ id p qd̄ operat: quia
hoc eſt verū qñ qs operat vt p inſtrumētū: vt dñs p ſeruū.
Nō aūt ſic operat fides p charitatē: ſed ſicut operat res per
formā ſuā. Dicit charitas mater virtutum: qa ſicut mater ex
alio ente cōcipit: ita charitas ex appetitu vltimi finis cōci
pit actus aliarū virtutū imperādo ipis. Dicit etiā finis vir
tutū: qa oēs virtutes ordinat ad finē ſuū. Vñ Apl's cōparā
do ipſas theologicas adinuicē dicit. Nūc manēt &c. i. Cor.
xiij. Charitas etiā eſt in oī natura intellectiua: diuina vide
licet angelica & humana. Item in oī loco⁹ gñe. i. i cœlo: in
mūdo: in inferno: & in purgatorio. nō ſic de aliis. In hui⁹ cō
mēdatione dicit Proſper de pœni. diſt. ij. valida eſt. Si dile
ctionē deo exhibeamus &. ꝓximo de corde puro: cōſcientia
bona: fide nō ficta: facile pctō reſiſtimus: bonis oībus abū
dam⁹: ſęculi blādimēta cōtēnim⁹: & q̄ difficilia ſunt & aſpe
ra humanæ fragilitati eū dilectione ſuperamus. Ad cōmē
dationem charitatis. b. Greg. in. x. moral'. tractans illud Iob
xj. Multiplex ſit lex eius. i. dei. ſic ait. Lex dei q̄ charitas eſt:
multiplex

De charitate ꝙ ē maior oīb⁹ virtutibus

De charitate ꝙ ab ipſa oīa bona ꝓcedunt & malavi tantur.

De charitate ꝙ ipſa inter alias ⁹tutes theologicas ē excellētior.

Q̄ charitas dr eſſ mater ⁹tum & quare.

De cōmendatione ſiue laude charitatis.

multiplex dr. qa cū vna eadēq̄ ſit charitas: ſi mētē bñ cœpe
rit hāc ad innumera opa multifortiter accendit. Cuius di
uerſitatē breuiter exprimimus ſi in electis ſingulis bona il
lius p̄ſtringēdo numerem⁹. Hæc nāq̄ p Abel & electa dei
munera obtulit: & fratris gladiū nō reluctando toleraut.
Hæc Enoch inter hoies viuere ſpūaliter docuit in ſublimē
vitā etiā corporal'r abſtraxit. Hæc Noe deſpectis oib⁹ ſolū
deo placabilē oſtendit: atq̄ in arce fabricā ſtudio lōgi labo
ris exercuit: & mūdo ſupſtitē ꝙ op⁹ exercēdo ſeruauit. Hęc
in Sem & Iaphet humiliter verenda p̄ris erubuit: & ſuperie
cto dorſis pallio q̄ non videbat abſcōdit. Hæc Abraę dexte
rā quā ad mortē filij ſui extraxit hinc plē innumeræ gētis
patrē fecit. Hæc Iſaac mētē: qa ſemp mūditiā tenuit: & cali
gātibus ætate oculis ad videda lōge poſt vētura dilatauit.
Hæc Iacob cōpulit & amiſſum bonū filiū medullit⁹ geme
re: & prauor⁹ filior⁹ p̄uiam ęquanimiter tolerare. Hæc Io
ſeph docuit a fratribus venūdatū: & libertate animi mini
me fracta ſeruitiū ꝓpeti: & eiſdē fratrib⁹ poſt mētē nō ela
ta dñari ſeu pricipari. Hæc Moyſen. deliquēte ppl'o: & vſq̄
ad petitionē mortis in ꝑcib⁹ ſtrauit: & vſq̄ ad interfectio
nē ppl'i ſtudio exerit. Hæc Phinees brachiū in vltiōe pecca
tiū erexit: vt arrepto gladio coeuntes trāſfigeret: & ira dñi
irati placaret. Hęc Ioſue exploratorē docuit: vt pri⁹ q̄ falſi
loquos ciues veritatē ꝙbo defenderet. & hāc prio & gladio
hoſtes alligaret. Hæc Samuel in pricipatū hūlē ꝓbuit & in
tegrū in deiectiōe ſeruauit. Qui cū pſequētē ſe plebē diligē
ret ipe ſibi teſtimoniū extitit: qa culmē ex q̄ deiect⁹ ñ a'ma
uit. Hæc Dauid apud iniquū regē ex hūilitate cōmouit ad
fugā: & pietate repleuit ad veniā ne. ſ. occideret Saul cū po
tuit. Hæc Nathā & q̄ peccātē regē in autoritatē libere incre
pationis ſuſtulit: & cū regis culpa deeſſet i petitione humi
liter ſtrauit. Hæc p Eliā nuditatē carnis nō erubuit: & ſub
ducto carnali velamine my ſteria ſuperna penetrauit. Hæc
Heliā qa ſeruoris zelo viuere ſpūal'r docuit: ad vitā q̄q̄ &
corporal'r abſtraxit. Hæc Heliſeū qa magīm diligere ſup
pliciter inſtituit magī ſpū dupl'r impleuit. Per hanc Hiere
mias ne in Egyptū ppl's deſcenderet reſtitit. Sed tñ inobe
dientes diligēs cōdeſcēdit ppl's & ipe deſcēdit. Hæc Ezechie
lē qa prius a terrenis deſiderijs ſuſtulit: qa poſt i ei⁹ anno
capitis i aere liberauit. Hæc in Daniele: qa a regijs dapib⁹
gulā cōpeſcuit: et eſuriētiū ora leonū re lauſit. Hęc trib⁹ pue
ris qa in trāquillitate poſitis incēdia vitior⁹ ſubdidit: & tri
bulatiōis tpe flāmas i fornace tēpauit. Hęc in Petro qui mi
nis terrētiū pricipū fortiter reſtitit: & in circūciſiōe ſubmo
uēda minar⁹ ꝙba huimiliter audiuit. Hæc i Paulo & man⁹
pſequētiū hūil'r pulſi: & tū in circūciſiōis negotio lōge ſe
ipſis prioris ſēſum audēter increpauit. hec oia. b. Greg. ibi.

¶ De charitate quantum ad eius ſubiectum. Cap. II.

VISO DE CHARITATE SE
cundū ſe: nūc agēdū eſt de ea. Primo quantū ad
eius ſubiectū. Sec'o quo ad eius obiectū. Tertio
quātū ad eius ꝓprietū. Quarto quātum ad eius
actū. Et q̄libet conſideratio harū habebit ſuum cap. Primo
de eius ſubiecto: qd̄ eſt illud. Et ſi ex infuſione cauſet in eo
vel actib⁹ noſtris. & ſi infundat ſec'm quātitatē naturalē.
Quantum ad primū [illegible] h. Tho. ĥ. q. xxiij. ꝙ charitas eſt
in potentia voluntatis: ſicut in ſubiecto. Et rō eſt: qa cū du
plex ſit appetitus. ſ. ſenſitiuus & intellectiuus q̄ dicit volū
tas virtuſq̄ obiectū eſt bonū: ſed diuerſimode. Nā obiectū
appetit⁹ ſenſitiui eſt bonū ſenſibile ſeu p ſenſum apprehē
ſum. Obiectū aūt voluntatis eſt bonū ſub iōi ratione boni
prout eſt apprehēſibile ab intellectu. Charitatis aūt obie
ctū nō eſt aliquod bonū ſenſibile: ſed bonū diuinū qd̄ ſolū
intellectu cognoſcit: & iō charitatis ſubiectū nō eſt appeti
tus ſenſitiuus: ſed intellectualis. Nō eſt aūt in rōne ſicut in
ſubiecto: qa rō non eſt regula charitatis ſicut humanarum
virtutū. ſed regulat a dei ſapiētia: & excedit regulā ratiōis
humanæ. ſec'm illud Eph. ĥ. Sup eminentē ſcientiæ chari
tatē Chriſti. Cauſatur aūt charitas in nobis nō p act⁹ nr̄os
ſed p infuſionē. qd̄ innuit Apl's ad Roma. v. dicens. Chari
tas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris p ſpm̄ ſām̄ &c. Qd̄ ſic
ꝓbat btūs Tho. vbi. ā. ar. ij. Charitas eſt q̄dā amicitia hois
ad deum fundata ſup cōiocatione æternę bītudinis. Hęc au
tē cōiocatio nō eſt ſec'm bona naturalia: ſed ſec'm dona gra
tuita. qa vt dr ad Rom. vj. Gratia dei vita æterna. Vñ & ipſa
charitas facultatē naturæ excedit. Qd̄ aūt excedit naturę fa
cultatē nō p̄t eſſe naturale: nec ꝙ potētias naturales acq̄
ſitū. Vñ charitas nō p̄t nobis naturaliter ineſſe: nec ꝙ de iu
re naturali eſſe acq̄ſita: ſed p infuſionē. ſ. q̄ eſt amor patris
& filij cui⁹ p̄ticipatio i nobis eſt ipa charitas creata. Qualis quomō
aūt de⁹ ſm ſe maxime ſit diligibilis: qa ſumme bonus & in est dilī
quantū eſt obiectū beatitudinis: tñ nō hoc mō eſt maxime gibilis
diligibilis a nobis p inclinationē affectus nr̄i ad ſenſibilia charitas
bona. Sicut & de⁹ de ſe eſt maxime cognoſcibilis: non tñ a
nobis ꝓpter defectū nr̄ę cognitionis q̄ dependet a reb⁹ ſen
ſibilibus. Requirit igit ad deū diligēdū maxime ꝙ infun
datur charitas. Nō obſtat etiā ꝙ dr charitas ꝓcedere de cor
de puro & cōſcientia bona & fide nō ficta. Vel ſm Aug. ꝙ
timor introducit charitatē. Hęc em̄ intelliguntur: qa hmōi
actus diſponunt hoiem ad recipiendū charitatis infuſionē:
nō q̄ cauſent: vel qa excitant charitatis act⁹. Itē nota ꝙ cha Q̄ cha
ritas nō infundit ſm quātitatē naturaliū: vt. ſ. q habet me ritas nō
liora naturalia ille plus recipiat: ſed ſm dei bñplacitū. ſm ſm quā
illud. ſ. Cor. xij. Hęc oia operat vnus atq̄ idē ſpūs diuidēs titatē na
ſingulis ꝓut vult. Qd̄ ꝓbat. b. Tho. ĥ. ā. vbi. ē. ſic Vnuſ turalē
cuiuſq̄ quantitas depēdet a ꝓpria cauſa. Cauſa aūt nō pro infundi
ducit effectū maiorē ſe. Charitas aūt cū ſuperexcedat ꝓpor tur.
tionē humanæ naturæ nō depēdet ex aliqua cauſa naturali
ſed ex ſola gra. ſ. eā infundētis. Et iō quātitas charitatis nō
dependet ex cōditione naturali vel ex capacitate naturalis
virtutis: ſed ſolū ex voluntate ſpūſ'ti diſtribuentis ſua do
na ꝓut vult. Vñ ad Eph. iij. dr. Vnicuiq̄ noſtrum data eſt
gra ſec'm menſurā donationis Chriſti. Nec obſtat qd̄ dr
Mat. xxv. Dedit vnicuiq̄ ſec'm ꝓpriā virtutē. Nā illa vir
tus ſec'm quā dat deus dona ſua eſt diſpoſitio vel præpara
tio precedens ſiue conatus gratiā accipientis: & hanc etiam
diſpoſitionē vel conatū pręuenit ſpūſanctus mouēs mentē
hois plus vel minus ſec'm ſuam voluntatem.

§. I. DE AVGMENTO CHARITATIS

De augmēto charitatis.

Vtrū augeatur & quō. Si per quēlibet actum bonū: ſi i infinitū
augetur. Quantū ad primū ſciēdū ſec'm Tho. ĥ. ij. q. xxiij. ꝙ
charitas augeri p̄t. Vñ Augu. ſup Ioan. Charitas meretur
augeri vt aucta mereat p̄fici. qd̄ eſt verū de charitate viæ.
Cuius rō eſt. Et hoc dicimur viatores ꝙ in deum tendimus,
qui eſt vltimus finis nr̄ę beatitudinis. In hac autē vita tāto
magis ꝓcedimus, quāto magis deo appropinquamus. cui
nō appropiquat paſſib⁹ corporis: ſed affectib⁹ mētis. Hāc
autē appropinquationē facit charitas: qa p ipſam mēs deo
vnit: & iō de rōne charitatis viæ eſt vt poſſit augeri. Si em̄
nō poſſet augeri: iā ceſſaret viæ ꝓceſſus. Et iō apl's. j. Cor.
xij. charitatē vię noīat di. Adhuc excellētiorē viā vobis de
mōſtro. Et nota ꝙ cū duplex ſit quātitas: dimenſiua. ſ. & vir Duplex
tualis. charitati nō cōuenit dimenſiua: ſed virtualis. Sed hæc quanti
quātitas virtualis attendit nō ſolū ſec'm numerū obiecto tas.
rum: vt. ſ. plura vel pauciora diligātur. Nā minima chari
tas diligit oīa q̄ ſunt ex charitate diligēda: ſed etiā ſec'm in
tēſionē act⁹: vt magis vl min⁹ aliq̄d diligat. & ſec'm ꝫ dicit
augeri. Itē q̄uis charitas ſit in ſummo: in quātū obiectū ei⁹
eſt ſummū bonū. i. de⁹: nō tñ oīs charitas eſt i ſummo quā
tū ad actū ei⁹: hec. b. Tho. Sed idē ꝓbat de pœ. diſt. ij. p plu
ra capl'a. & ꝑcipue p illud Hiero. Charitas in qbuſdā pfecta
eſt in qbuſdā impfecta. Perfectiſſima autē in hac vita ha
beri nō poteſt. Et iterū. Nemo repēte fit ſumm⁹. ſed a mini
mis q̄ſq̄ inchoat vt ad maiora pueniat. Augęt lauꝫ eſſen
tialiter charitas in ſubiecto nō ꝙ eſſe incipiat: vel ꝙ eſſe de
cut q̄dā dixerunt. ſed ſolū p hoc q̄ ſubiectū magis ac magis
participat charitatē. i. ſec'm ꝙ magis reducit in actū eius &
magis ſubdit illi. Hic em̄ eſt modus ꝓprius augmēti cui uſ
libet formę q̄ intendit eo ꝙ eſſe huiꝰ formæ totaliter ꝓſiſtit
in eo ꝙ inhæret ſuſceptibili: & iō cū magnitudo rei cōſeq̄
ptibili: non ſit alia formā aduenire. Sic igitur charitas au
getur p hoc ꝙ itēdit in ſubiecto. Et hoc eſt ipſam augeri ſm de chari
eſſentiā. & hoc eſt pfectius ꝓcipare ſilitudinē ſpūſ'ti ani tatequō
mā. Quantū ad ſec'm dicit. bē. Tho. vbi. ā. ꝙ nō p quēlibet p actus
actū bonū augęt charitas: ſed diſponitur ad augmētū. Au diſponi
gmētum em̄ ſpūale charitatis eſt ſile q̄dāmodo augmento tur quis
corpali. Augmētū aūt corpale i aīalib⁹ & plātis nō eſt mo tus continuus: ita. ſ. ꝙ ſi tm̄ augetur in tāto tpe, neceſſe ſit ꝙ ritatis
ꝓportionaliter in qualibet pte alt⁹ ipis aliqd adaugeat: augmē
ſicut cōtingit in motu locali. Sed p aliqd ips natura opera tum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur dispositiones ad augmētū etiā nihil agēs actu. & postmodū ꝓducit ad effectū id qđ dispoſuerat augendo plantā in actu, ita etiā in q̄libet actu charitatis charitas augeť: ſed quilibet actus charitatis diſponit ad charitatis augmentū: ita ꝙ ex vno actu charitatis hō reddiť prōptior ad agendū ſm charitatē: & habilitate creſcēte hō prorūpit in feruētiorē dilectionis habitū quouſq; teneť ad charitatis ꝓfectū: & tunc charitas augeť in actu, Et no. ꝙ ſicut q̄libet actꝰ charitatis meretur vitā ęternā: nō qdē ſtatim: ſed tpe ſuo accipiendā: ita & q̄libet actus charitatis meretť augmentū charitatis non ſtatim ſed tpe ſuo faciēdā. Itē cū dicit. b. Grego. In via dei ſtare eſt retrocedere. Sciendū ꝙ in via dei ꝓceditur non ſolū dū actu charitas augeť: ſed etiā dū diſponitur ad augmentū. Sic etiam pōt dici retrocedi in via dei dū p venialia diſponiť qs ad amiſſionē eius qđ fit p mortale. Quantū ad tertiū ſciendū ꝙ ſemp in via pōt magis ac magis augeri charitas. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi. ſ. ꝙ terminus augmenti alicuius formæ pōt pręſigi tripliciter. Vno mō ex rōne ipſi⁹ formę q̄ habet terminatā męſurā ad quā cū peruētū fuerit nō pōt vltra: & ſi vltra, ꝓceſſum fuerit: puenit ad aliā formā: ſicut patet in pallore cuius termi nos p cōtinuā alterationē aliqs trāſit: vel ad albedinē vel ad nigredinē pueniēs. Sed'o modo ex pte agētis cuius virtus nō ſe extendit ad alterius augēdū formam in ſubiecto. Tertio modo ex parte ſubiecti: qđ nō eſt capax maioris p fectionis. Nullo aūt horū modorū imponiť termin⁹ augmēto charitatis in via. Ipſa eñ charitas ſm rōnē propriæ ſpeciei terminū augmēti non habet. Eſt eñ participatio quæ dā infinitæ charitatis q̄ eſt ſpūſſctūs. Similiter etiam cauſa augens charitatē eſt infinitę virtutis, ſ. deus. Similr ex parte ſubiecti terminushuic augmēto præfigi nō pōt: qa ſemp charitate excreſcente ſemp creſcit habilitas ad alterius augmentum. Vnde relinquit ꝙ charitatis augmēto null⁹ terminus pręſigi poſſit in via. Quis eñ augmentum charitatis ſit ad aliquē finē: ille tñ finis nō eſt in hac vita: ſed futura. Hic aūt ſemp capacitas creaturę ſpūalis augeť ꝓ charitatem: quia per ipſam cor dilatatur: & ideo adhuc vlteri⁹ manet habilitas ad maius augmentum.

Qđ charitas poteſt magis ac magis augeri.

§.II. DE GRADIBVS CHARITATIS

De tribus gradibus charitatis.

qui tres aſſignanť. ſ. incipiens: ꝓficiens & ꝓficiens ſeu pfectꝰ. Hos ponit. b. Aug. ſup epłam canonicā Io. di. Charitas cum fuerit nata nutriť: cū fuerit nutrita roborať: cū fuerit roborata ꝓficiť. de pœ. diſt. ŋ. ſi qs habuerit. Primū eñ pertinet ad incipientes. Sed'm ad ꝓficientes. Tertiū ad ꝓfectos. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. ŋ. ñ. q. xxiŋ. ꝙ ſpūale augmētū charitatis cōſiderari pōt quātū ad aliqd ſile ſm corporale augmētū: qđ qdē q̄ntis in plurimas partes diſtinguī poſſit habet m̄ aliqs determiatas diſtinctiōes ſm determinatas actiōes vel ſtudia ad quæ hō ꝓducť p augmentū. Sicut ifantilis etas dr̄ anteq̄ habeat vſum rōnis. Poſtea diſtinguitur alius ſtat⁹ hoīs: qñ iā incipit loq & rōnevti. Tertius ſtat⁹ eſt pubertatis qñ iā incipit gñare poſſe: & ſic vltrius q̄uſq; ꝓueniat ad pfectū. Ita etiā diuerſi gradus charitatis diſtinguunť ſm diuerſa ſtudia p quę hō ꝓducit ad charitatis augmentū, nā primo qdē incūbit hoī ſtudiū principale ad recedendū a pcto & reſiſtendū cōcupiſcentijs eius q̄ in cōtrariū charitatis mouēt. Et h̄ ꝓtinet ad incipientes in qb⁹ charitas eſt nutrienda vel fouenda ne corrumpatur. Sed'm ſtudiū ſuccedit vt hō principalr intendat ad hoc ꝙ i bono ꝓficiat. & hoc ſtudiū ꝓtinet ad ꝓficientes: q ad hoc pricipaliter intēdit vt in eis charitas p augmentū roboreť. Tertiū ſtudiū eſt: vt hō ad hoc pricipalr intēdat. vt deo ihęreat: & eo fruať. Et hoc ꝓtinet ad pfectos q̄ cupiūt diſſolui & eſſe cū Chriſto. Sicut etiā videm⁹ in motu corpali ꝙ primū eſt receſſus a termino a q̄. Sed'm eſt appropinquatio ad aliū terminum. Tertium eſt quies i termino. De primo autoritas. Regnū cœlorū vim patitur, & violenti rapiūt illud. Mat. xj. Hec violētia eſt reſiſtēdo paſſionib⁹ & cōcupiſcētijs & tēptationib⁹. Iac. iiij. Reſiſtite diabolo & fugiet a vobis. Figura Exo. Qm̄ filij Iſrael egreſſi de Egypto & dura ſeruitute Pharaonis poſt tranſitū rubri maris: occurrerunt Amalechitę pugnantes ꝓ eos. Sic recedentibus de mundo a ſeruitute diaboli poſt mare cōtritiōis occurrūt tēptationes q̄ vincūtur pugnādo & aliorū oſonib⁹ adiuti. Exēplū de bto Bñdicto tēpore inviticis ſe ponendo. De ſed'o autoritas Cañ. ŋ. Fulcite me floribus. i. ſctis defidemꝰ. ſtipate me malis, i. virtutib⁹: qa amore langueo. Pō. Ibunt de ꝓtute in ꝓtutē. Figura in lib. Eſdrę, qñ reuerſi Iſraelitę de Babylonia reędificabant muros Hieruſlm tenentes vna manu gladiū ad defendē dū ſe ꝓ aduerſarios alia ędificabant. Exemplū de bto Antonio: q diſcurrebat in viſitando pres ſicut apis a ſingulis eligendo flores virtutū. De tertio autoritas Rom. vŋ. Inſœlix ego hō qs me liberabit de corpore mortis huius? Pē. x. Quēadmodū deſiderat cer. &c. Figura Genē. xviŋ. Abraę ſtāti in cōualle Mambrę in feruore diei in oſtio tabernaculi: apparuerunt ei tres viri quibus fecit cōuiuiū. Sic in humilitatis valle morāti in magno feruore charitatis in oſtio id eſt deſiderio mentis apparent diuina myſteria p contemplationem in qua mēs cōſtuatur. Exemplū beati Dñici q pernoctabat in oſonibus deſiderio cœleſtis patrię accenſus: abūdanter flebat habens multas dei reuelationes &c.

§.III. DE PERFECTIONE CHARITATIS

De triplici charitatis perfectione.

No. ꝙ triplex eſt perfectio charitatis ſm. b. Tho. ŋ. ŋ. q. xxiiij. Prima eſt diuinę eſſentię, ſed'a ſupnæ patriæ ſeu triūphātis eccleſiæ. tertia eſt vię ſeu militātis eccleſię. Prima pfectio in hoc cōſiſtit vt diligāt aliqd quantū diligibile eſt. Deus aūt tātū eſt diligibilis quātum eſt bon⁹. bonū eñ eſt obiectū amoris. Bonitas autem dei eſt infinita, vñ ſequiť ꝙ de⁹ infinite diligibilis eſt. Nulla aūt creatura pōt diligere deū infinite cū q̄libet ỳt⁹ creata ſit finita. Qđ aūt eſt finitę ỳtutis nō pt infinite opari. Et ſed'm hoc nulli⁹ creaturæ pt eſſe charitas pfecta: ſed ſolū charitas dei qua ſeipm diligit. Mat. v. Pater veſter cœleſtis pfect⁹ eſt. ſ. in dilectiōe de qua ibi loq̄bar. Sed'a pfectio cōſiſtit in hoc ꝙ totū cor hoīs ſeu affect⁹ creaturę ſemp actualiter ferať in deū vt nil actu cogitet & amet niſi deū vl relatū in deum: & nūq̄ ceſſet ab hoc actu: & iſta eſt pfectio charitatis ſupnę patrię ſeu ſctorū: nec eſt poſſibilis inſici ꝓpter diuerſas neceſſitates corpales & occupatiōes vitæ pſentis in qb⁹ nō pōt nūc actu cogitari de deo: vt in dormiendo & plura alia faciēdo. De hac perfectione charitatis patriæ intelligiť iuxta apłi Phil. iŋ. Nō ꝙ iā appræhēderim aut pfect⁹ ſim. Et. j. Cor. xiŋ. Cū venerit qđ pfectū eſt: euacuabiť qđ ex parte eſt. Et illud be. Augu. Perfectio charitatis nulla cupiditas. Eſt eñ cupiditas affectus qēū; inordinat⁹ ſine quo invita pſenti null⁹ inuenit niſi Chriſtus & mater ei⁹ niſi p aliquā morulā. Tertia pfectio. ſ. charitatis vię pōt eſſe triplex. Prima cōſiſtit in hoc vt hō ſtudiū ſuū deputet ad vacādū deo & reb⁹ diuinis ꝓtermiſſis alijs: niſi inquātū neceſſitas pſentis vitę requirit: & iſta eſt pfectio charitatis poſſibilis in via, de qua. b. Augu. Charitas cū ad pfectū venit dicit. cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Eſt alia pfectio charitatis viatorū q̄ eſt cōis oibus habētib⁹ charitatē q̄ cōſiſtit in hoc ꝙ aliqs cor ſuū totū habitualr ponit in deo: ita. ſ. ꝙ nihil cogitet vel velit qđ ſit diuiną dilectiōi: ꝓtiū. hec be. Tho. De hac pōt intelligi illud ŋ. Io. iiŋ. Perfecta charitas foras mittit timorē. ſ. ſeruilē q nō ſtat cū charitate quantūcūq; minima. Talis eñ dolet de cōmiſſis: & ꝓponit in futurū ab oib⁹ abſtinere mortalib⁹ ꝓpter deū. Ad hoc etiā facit dictū Hiero. de pœ. diſ. ŋ. charitas. iiij. Charitas in q̄buſdā pfecta eſt: in q̄buſdā imperfecta pfectiſſima aūt in hac vita haberi nō pōt. Tertia pfectio. ſ. charitatis vię eſt media inter vtrūq; q. ſ. tendit ad primam nō ſolū ſeruando mandata dei qđ ꝓtinet ad ſecundā: ſed ēt obligando ſe ad conſilia pauptatis caſtitatis & hmōi. de q̄ dr̄ Mat. xix. Si vis perfectus eſſe: vade & vende oia q̄ habes & da pauperibus: & ſequere me. Vñ religio quæ ordinatur ad primā pfectionē dr̄ ſtatus pfectionis. In decre. de pœni. diſ. ŋ. §. hæc q̄ de charitate in gloſ. ponit alia diſtinctio de pfectione charitatis viæ: videlicet pfectio quo ad ſufficientiam neceſſariā ad vitā ęternam, de qua de pœni. diſ. iŋ. talibus. Sed'a perfectio quo ad efficientiā: qua. ſ. producit actꝰ pfectiōis. ſ. ꝓpoſitū efficax ſuſtinendi martyriū: de qua. b. Aug. Si qs habuerit tantā charitatē vt paratus ſit ꝓ fratribus mori: pfecta eſt in eo charitas. Tertia pfectio quo ad perſeuerantiā actualē in bono. de qua dicit Gratianus in dicto. §. ꝙ intelligunť autoritates illę q̄ videnť dicere ꝙ charitatē habens nō poſſit peccare, vt dicit. b. Aug. Radicata eſt charitas ſecurus eſto. nil mali procedere poteſt. de pœ. diſt. ŋ. radicata. Et multa alia &c.

De triplici ꝓfectione charitatis viæ in qbus conſiſtit.

§.IIII. DE AMISSIONE CHARITATIS

An charitas poſſit amitti

videndum eſt ſi amitti poſſit. Si perfect⁹ ſubito amittit

Quantū

ꝙ&quō intelligitur.

Quantū ad primū, q̄ſtionē iſtā format magiſter ſen. in. iŋ. di. xj. & Gratia. de pœ. di. ŋ. per totū valde ꝓlixe eā proſequēs. Vterq; inducit plures auctoritates q̄ videnť dicere ꝙ non poſſit amitti: quas qdā male intelligentes hoc aſſeruerunt. Sed in ꝯ cōcordant oēs magiſtri ſen. cū theologis oībus & Gratia. cū canoniſtis cunctis: ꝙ charitas vię poſſit amitti ſimplr loquendo. qđ ꝓbat Gratia. per plura exēpla eorū q habuerūt charitatē valde pfectā: & tñ q̄nq; amiſerūt. licet poſtea recuperauerunt per pnīam. Exēplū Adę q habuit pfectā charitatē. Et Moyſes q ea amiſit ꝓpter diffidentiam ad aquas cōtradictionis. & ſiſr Aarō ſm Gratia. Exemplū etiam de Dauid q cōmiſit adulterium & homicidiū. de pœ. di. ŋ. §. inducit. &. c. Hieronymi. ſi eñ inquit. &. c. Gregorius. vbi oſtēdit Luciferum cū ſocijs in cœlo amiſiſſe charitatē. Auctoritates aūt q̄ videnť contrariū dicere. ſ. ꝙ non poſſit amitti. ſunt hæ. ſ. Cor. xiŋ. Charitas nunq̄ excidit. b. Aug. Charitas q̄ deſeri potuit nunq̄ vera fuit. Idem charitas eſt ſons ꝓprius & ſingularis bonorū cui nō cōicat alien⁹: alieni ſunt q audituri ſunt. non noui vos. Proſper. Cum charitate nemo peccare potuit: & plura alia. Eſt aūt triplex modus reſpondendi ad dictas auctoritates & materiā q̄ſtionis. Primus eſt Magiſtri & Gratiani: videlicet q̄ pñt intelligi dicte autoritates de perfecta charitate: & tunc oportet ꝙ intelligatur pfecta charitas q̄ pſeuerat ſemp vſq; in finē: vel de pfecta cōſirmata p gratiā eo mō quo apłi per aduentū ſpūſancti & ſanctificati in vtero. Sed'a modus reſpondendi eſt gloſ. Io. quē ſequiť Ray. cū quibuſdā aliis. ſ. q̄ dictæ autoritates intelligunť coniunctim. i. ꝙ habens charitatem dū pmanet in charitate non peccat. ſ. mortalr. Et ſic exponit Hiero. illud. ŋ. Ioan. ŋ. Ois qui natus eſt ex deo nō peccat dum. ſ. pmanet in tali natiuitate ſeu filiatiōe q̄ eſt p gratiā. de pœ. diſt. ŋ. ſi eñ ingt. Illud tñ Apłi. Charitas nunq̄ excidit. intelligiť nō ꝙ deficit: ſicut fides & ſpes in patria: ſed ablata impfectiōe eius q nō ineſt eſſentialr remanebit & actꝰ ei⁹. Tertius modus dicendi eſt ſm Tho. ŋ. ŋ. q. xxiiij. q̄ ait. ꝙ tripliciter poſſumus cōſiderare charitatē. Vno mō ex parte ſpūſancti mouētis aiam ad diligendū deū. Nā p charitatē ſpūſctūs habitat in nobis: & ex hac pte charitas habet impeccabilitatem ex virtute ſpūſctī q inſallibiliter operatur quodcūq; voluerit: vñ impoſſibile eſt hæc duo eſſe vera ꝙ ſpūſctūs velit aliquē mouere ad actū charitatis: & ꝙ ipſe peccando charitatē amittat. Sed'o mō pōt conſiderari charitas ſed'm ꝓpriam rōnē. & ſic charitas nō ꝑ nīſi illud qđ ꝑtinet ad rationē charitatis: vñ charitas nullo mō pōt peccare, ſicut ne calor ꝑt infrigidare: nec iniuſtitia benefacere. Tertio mō pōt conſiderari charitas ex parte ſubiecti qđ eſt vertibile ſed'm arbitrij libertatē: & qa in via libe. arbi. eſt vertibile ad malū ſicut ad bonū charitas pōt amitti: & habens charitatē pōt peccare in patria: qa libe. arbi. nō eſt vertibile ad malū amiſſi nō pt. Aſſignat aūt. b. Tho. pulchrā & ſubtilē rationē ibi, quare hic peccare pōt habens charitatem & liberū arbi. verti ad malū & non in patria. Dicit eñ ꝙ comparatio charitatis ad hoc ſubiectū pōt attendi & ſm vniuerſalem rationē qua cōparatur materia ad formam: & ſed'm ſpecialem rōnē qua cōparať habitus ad potentiam. Eſt aūt de rōne formę ꝙ ſit in ſubiecto amiſſibiliter: qñ nō repletur totā potentialitatem materiæ: ſicut patet in formis gnabilū & corruptibilū: qa materia horū ſic recipit vnā formā ꝙ remanet in ea potentia ad aliā formā quaſi nō repleta tota potentialitate materiæ p vnā formā. & ideo forma vna pōt amitti p accęptionē alterius: ſicut mortuo aia li deſtructa forma aialis, ſ. aia ſenſitiua ītroducit in illa materia, forma cadaueris, & ſic de aliis. Sed forma corporis cœleſtis: qa replet totā potentialitatē materiæ: ita ꝙ nō remanet in ea potentia ad aliam formā inamiſſibiliter ineſt: vt in ſole luna & ſtellis. Sic ḡ charitas patrię: qa replet totam potētialitatē rōnalis mentis inquātū. ſ. oīs actualis motus ſemper ferť in deū inamiſſibiliter habetur. Charitas aūt vię nō ſic replet potentialitatē ſubiecti ſui: qa non ſemp actu fertur in deum, vñ qñ actu in deū nō ferť pōt aliqd menti occurrere vñ charitas amittať: aliā cōparationem. ſ. habit⁹ ad potētiā ob breuitatem omitto: Ad auctoritatem Augu. inductā. ſ. ꝙ charitas nō eſt vera q̄ deſeri pōt, dicit ꝙ hoc eſt de rōne charitatis ꝙ nō amittať quantū eſt ex ipſa ſed tñ ex mutabilitate ſubiecti amittit ꝯ ꝓpoſitū charitatis. Ad dictū Greg. ꝙ amor dei nūq̄ eſt otioſus. &c. dicit ꝙ operať ſe per magna in ꝓpoſito: ſed nō ſemper actu.

§.V. PER VNVM ACTVM PECCATI MORTALIS QVOD CVNQ; FIT ILLUD CHARITAS AMITTIT.

de amiſſ

Nam ꝓ quolibet mortali ſit hō dign⁹ morte ęterna. iuxta illud Ro. vj. Stipendia pcti mors. & diſ. xxv. §. alis ea deinū. Sed habens charitatem habet meritū vitæ ęternæ. Dicit eñ Chriſt⁹ Io. xiŋ. Si qs diligit me diliget a pa. meo, & ego dili. illū & ego vnum mani. ei meipm. In qua manifeſtatione cōſiſtit vita ęterna & morte ęterna. Vñ ſequiť ꝙ ꝓ quocūq; mortali amitta tur charitas. Vñ Hiero. in li. ꝯ Iouinia. Quæ cōiratio lucis & tenebrę Chriſti & Belial. qm̄ ſicut dies & nox miſceri nequeūt: ſic iuſtitia & iniquitas: pctm̄ & bona opatio: Chriſt⁹ & Antichriſtus. Si ſuſcæpimus Chriſtum in hoſpitio pectoris noſtri: illico fugamus diabolum. Si peccauim⁹ & pcti ianuā ingreſſus fuerit diabolus, ꝓtinus recedit Chriſt⁹. de pœ. diſ. ŋ. ſi eñ ingt. Chriſtus aūt habetur in pectore mentis per charitatē: & diabolus ꝓ mortale pctm̄. Pro cuius declaratio ne dicit Tho. ŋ. ŋ. q. xxiiij. ꝙ vnūquodq; ꝙ aliud ſupueniēs ꝓtiū tollať: qlibet aūt actꝰ pcti mortalis cōtrariať charitati ſed'm ꝓpriā rōnē quæ cōſiſtit in hoc ꝙ deo diligať ſuper oia: & ꝙ hō ſe totaliter ſubiiciat ei oīa ſua referendo in ipm̄. Eſt igit de rōne charitatis: vt ſic deum diligat ꝙ in oībus ſe velit ſubiicere & ꝓceptoꝝ ei⁹ in oīb⁹ regulā ſequi. Quicqd aūt cōtrariať ꝓceptis ei⁹ manifeſte cōtrariať charitati: vñ illud, tale de ſe habet ꝙ charitatē excludere poſſit. Et ſiquidē charitas eſſet habit⁹ acq̄ſitus ex ỳtute ſubiecti dependēs nō oporteret ꝙ ſtatim p vnū actū cōtrariū tolleret. actus enim non directe contrariatur habitui: cōſeruatio aūt habitus in ſubiecto nō regrit cōuenientiā actus: vñ ſupueniēte contrario actu non ſtatim habitus acquiſitus excludiť: ſed actꝰ cū ſit habit⁹ inſuſus depēdet ex actiōe dei infundētis: qui ſic ſe habet in infuſione & cōſeruatiōe charitatis: ſicut ſol in illuminatiōe aeris. & ideo ſicut lumē ſtatim ceſſaret eſſe in aere cū aliqđ obſtaculū ponereť illuminationi ſolis: ita & charitas ſtatim deficit eſſe in aīa cū aliqđ obſtaculum ponit ini fluentiæ charitatis a deo in aiam. Manifeſtū eſt aūt ꝙ per q̄libet mortale: qa ꝯtriať diuinis præceptis ponit prædictę inſuſiōi obſtaculū: qa ex h̄ ipo ꝙ hō eligēdo præfert pctm̄ diuinæ amicitiæ q̄ regrit vt dei volūtatē ſequamur. q̄ns eſt cū ꝓpter vnū actū pcti mortalis habit⁹ charitatis perdatur. vñ Aug. ſup Gen. ad literā dicit. ꝙ hō deo. ſ. ꝑſente illuminať: abſente aūt cōtinuo tenebrať a quo nō loco: ſed volūtatis aduerſione diſcedit. Qđ aūt Orige. dicit ꝙ pfectus nō ſtatim euacuať & decidit: ſed paulatim & per partes: intelligiť nō ꝙ pfectio charitatis nō tollať per vnū mortale: ſed ꝙ pfectus non ſubito cōiter cadit in mortale: ſed prius in aliquā negligētiā & aliqua venialia q̄ ſūt diſpoſitio ad mortale: vel etiā intelligi pōt ꝙ nō ſubito decidit: ita ꝙ ex malitia peccet. Qđ etiā Bern̄. dicit. in Petro negante charitatem ſopitā non extinctā: intelligitur ꝙ eā non amiſerit per contēptū peccans: ſed ꝑ paſſionē & timorē: vel qa non irrecuperabiliter & finaliter amiſit vt Iudas: ſed ſtatim recuperauit. Itē nota ꝙ fides & ſpes non tollunť ꝑ q̄dcūq; mortale quo ad habitū ſicut charitas. Et ratio huius eſt: qa charitas importat quandā vnionē ad deū: nō aūt des & fides & ſpes. Oē aūt pctm̄ mortale cōſiſtit in auerſiōe a deo ſpes nō & ideo oē mortale cōtrariať fidei & ſpei. ſed quædā determinata pctā per quę habitus fidei & ſpei tollit. Per alia aūt pcta non tollit habitus ipſarū: ſed remanet informis. Charitas aūt informis remanere non poteſt eū ſit vltima forma virtutum: ex hoc ꝙ reſpicit deum in rationē vltimi finis.

Quod amittit charitas

Per pec catū fi des & ſpes nō tollunť

Qs charitas ſecundū ſe ma in hac vita haberi nō poſ ſit.

§.VI. DE DIMINVTIONE CHARITATIS

An charitas poſſit diminui

vtrum poſſit diminuiť. Ad qđ dicit Tho. ŋ. ŋ. ꝙ diminuiť nō poſſit. dici tripliciter. Vno modo indirecte & improprie. vt dicať diminutio diſpoſitio ad corruptionē ipſi⁹ q̄ ſit vel ꝑ poſſit ꝑtā venialia vel ꝑ ceſſationē ab exercitio actuum charitatis & ſic pōt diminui. Et ſic poteſt intelligi illud Augu. ꝙ nui & q̄ augmentū cupiditatis eſt diminutio charitatis accipiendo modo i large cupiditatē ꝓ quolibet affectu inordinato & veniali. Alio modo dr̄ diminutio ꝓpria & directa: & ſic diminui nō pōt. Aſſimilať eñ charitas igni. Can̄. viŋ. Lampades eius. ſ. charitatis lampades ignis. Sed ignis q̄diu manet ſemper aſcēdit & nō deſcendit: ſic charitas creſcere pt: ſed nō minui qđ ſic ꝓbať. Charitas ꝑ cōparationē quā habet ad obiectū

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut augeri nō pōt: sic nec minui. Augeť aūt p cōparationē quā habet ad subiectū vt dictū est. ꝫ. Sed ex hac pte & cōsideratione diminui nō pōt. Nā si diminueret p cōparationē ad subiectū: hoc esset vel ex cessatione sola actus charitatis: vel ex dei operatione: vel ex praua actione pcti. Ex pma causa. s. ex cessatione ab actu ꝓcedere nō potest diminutio charitatis. Ratio huius est: qa per cessationē ab actu diminuunť solū ille ꝟtutes q̄ ex actibus acquiruntur & q̄nq̄ ēt corrūpuntur. Vñ de amicitia phs. viij. Ethi. dicit ꝙ multas amicitias in appellatiuo soluit. i. non appellare amicum & nō colloqui ei: sed hoc ideo est: qa cōseruatio vniuersiq̄ rei dependet a causa sua. Causa em ꝟtutis acq̄site est actꝰ humanus. Vñ cessantibus actib⁹ humanis diminuiť virt⁹ acquisita: & tādē totaliter corrūpiť: sed ħ in charitate locum nō habet: qa nō causať ab actu hūano sed solū a deo infundiť vt dictū est. ꝫ. Vñ sequiť ꝙ cessante actu charitatis: charitas ꝓpter hoc nō diminuitur nec corrūpit si desit pctm. s. mortale. Ex secta causa. i. a deo causari non pōt talis diminutio. Ratio huius est: qa a deo nō causať in nobis aliquis defectus nisi p modū pœnæ: ſm. s. ꝙ subtrahit gram in pœnā pcti. Vñ nec ei cōpetit diminuere charitatē nisi p modū pœnę. Pœna aūt debet pctō. Vñ relinquiť ꝙ si charitas minuať hoc ꝓcedit ex tertia causa, s. ex pctō. Sed etiam ex actu pcti diminui nō pōt. Ratio huius est: qa si ex pctō esset ista diminutio. aut ħ esset effective: aut meritorie. Neutro autē modo mortale diminuit charitatē: sed totaliter corrumpit ipsam. & effective: qa omne mortale ꝛriať charitati: vt dictū est. & sic expellit eā: & etiā meritorie: qa q̄ peccādo mortaliter ꝛ charitatē aliqd agit: dignū est vt ei deus subtrahat charitatē. Silr nec p venialia pctā charitas diminui potest effective nec meritorie. Nō effective: qa ad ipsam charitatē non attingit veniale. Charitas em est circa vltimū finem: venialе ꝟo est q̄dā inordinatio circa eā q̄ sunt ad finē. Nō aūt diminuiť amor finis ex hoc ꝙ qs cōmittat aliquā inordinationē circa ea q̄ sunt ad finē. Sicut aliq̄n cōtingit ꝙ aliqui in firmi multū amātes sanitatē: inordinate tū se habēt ad dietę obseruationē. Silr p venialе nō mereť diminui charitas. Cū em aliquis delinquit in minori non mereť detrimentū pati in maiori. Deꝰ em non plus se auertit ab hoie mentū pati in maiori. Deꝰ em non plus se auertit ab hoie quippe interrogat quantū qs quiet⁹ veraciter amat. Exemplum in Paulo. Sextū est cū qs mādata dei vt obseruat. ꝫ. Ioā. v. In hoc est charitas dei vt mandata eius custodiam⁹. Christus etiā ait Io. xiiij. Si quis diligit me sermonē meū seruabit. Et si diligitis me mādata mea seruate. Septimū est cum qs amat quę deo placēt: vt bonos & opera virtutū: & odit q̄ deo displicēt vt opera praua & mala inquantū mala sūt. Ad primū monemur exēplo Christi qui ait Mat. xij. Qui fecerit voluntatē patris mei ipse meus frater & soror & mater est. Ad secm exēplo Dauid q̄ ait. Iniquos odio habui: & inigtatē odio habui. Octauū cum quis ꝛrigescit a solicitudine & amore mundi. Greg. Tanto ꝛrigescit quis a curis ſę culi quāto surgit ardentius in amorem dei. Figura in Iacob qui post luctā cū angelo vno pede claudicauit. Geñ. xxviij. i. ab amore ſeculi. Exemplum in aplis q̄ noluerunt curā habere tpaliū dispēsandoꝝ. Nonū cū qs magnū honorem ex hibet ministris dei. sicut econuerso. Qui eos spernit: deum spernit. Luę. x. Vñ dr Eccli. vij. In oi virtute tua dilige eū q̄ te fecit: & ministros eius nō derelinq̄s. Exemplū. Constantini imperatoris: cui cū deferrent accusationes epoꝝ in cōcilio noluit audire di. Quia dn̄ estis appellati & iō dei iudicio reseruamini &c. vt hr di. xcvj. duo sunt. Decimū est cū qs videt se prōptū & facilē ad bn̄ operandū. ꝓpter deū. nam ſm Pām signū est habit⁹ generati delectabiliť & prōpte operari. Amb. Nescit tarda molimina spūſcti gra.

Differētia, iter cessationē ꝟtutū & ꝛfusarū.

Seculares non dñt iu dicare facerdotes exēplo Cōstantini

¶Quid sit diligendum & quo ordine. Cap. III.

Quator sūt q̄ ordie diligēda.

DE CHARITATE QVANTVM ad obiectū el⁹. Circa qd dicit Aug. de doc. christia. Quatuor sunt ex ordine diligēda. Vnū est supra nos. s. deꝰ. Aliud qd sumus nos. i. aīa nr̄a. Tertiū est qd est iuxta nos. s. ꝓximus. Quartū est qd est infra nos. s. corpꝰ. Et de singulis videndū est ꝫ ordine. Nā nō solū pcæptū est ista diligere: sed etiā ordinē p dictū seruare. Ratio aūt q̄re ista diligēda sint ex charitate & non plura & quare ſm p dictū ordinē. est ista ſm Tho. ij. ij. q. xxv. arc. xij. Amicitia charitatis super cōiectione bītudinis fundať In hac aūt cōiectione vnū quidē est qd cōsiderať vt pricipiū influens beatitudinē. s. deus. Aliud est directe beatitudinē participās. s. hō & angelus. Tertiū est id ad qd̄ p quādā redūdātiā beatitudo deriuať. s. corpus humanū. Id aūt qd est beatitudinē influens: est ea rōne diligibile: qa est beatitudinis causa. Id aūt qd est beatitudinē participās pōt esse duplici rōne diligibile: vel qa est vnū nobiscū: vel qa est nobis consociatū in beatitudinis ꝓticipatione & ſm hoc diligibilia ex charitate assumunť duo: prout. s. qs diligit & se ipsum & ꝓximū. De ipo ordine charitatis dr Cañ. ij. Introduxit me rex in cellā vinariam. i. in ecclesiā seu gratiā: & ordinauit in me charitatē. i. dedit mihi charitatē ordinatam. Vbi Amb. Scire qd facias: & nescire ordinē facidi: nō perfecta scientia est. Peccat em q̄ ꝓpostere. i. inordinate agit. Ordo aūt ſm ꝑm importat modū aliq̄ prioris & posterioris. Vñ Prosper de vita cōtēplatiua inquit. Ordinē dilectionis illi peruertunt: nec modū diligendi custodiunt qui aut mūdū q̄ contēnendus est diligūt: aut corpa sua minus diligenda plus diligunt: aut ꝓximos suos nō sicut seipsos aut deū plus q̄ seipsos fortaſſe non diligunt. de pœ. dif. ij. g̃ si charitatē. Irē be. Amb. Multoꝝ charitas est in ordinata: qd̄ in primo est ponūt tertiū vel quartū. ꝙmo diligendꝰ est deus. secdo parētes. tertio filij. postea domestici &c. & intelligiť præsupposita dilectione sui in ordine ꝓximi.

Ordo ē charitatis.

§. I. DE DILECTIONE DEI QVI ANTE OMNIA

De⁹ est sup oia & ante oia diligēdus.

te omia & super omnia debet diligi. De qua dicit Greg. in homil. De dilectione cōditoris nō cor: sed solū ligua & manus requiratur. Vñ dr. ꝫ. Io. iij. Filioli diligamus nō solum lingua: sed ope & veritate. i. veraci corde. Et corde q̄dē ostē dit dilectio dei dū qs de deo frequenter cogitat: ipm desiderat. ad eum orat. Pō. xl. Quēadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum &c. Hinc & Prosper. Diligere deum est illū animo occupare: cōcipere fruendę visionis eius affectū pāi odiū mundi fastidiū. de pœ. di. ij. ergo si charitatē. Ore ostendiť dilectio dū qs libenter de dilecto loquiť & audiť. Sicut em ignis nō pōt cęlari in sinu: ita nec amor in mente. Mat. xij. Ex abundantia cordis os loquiť. Vñ spūſcti qui est charitas apparuit in linguis igneis sup apłos: quia secm Greg. quos replet protinus de se loquētes facit. Vñ aīa quæ dā

aīa quæ dā desiderās inuenire deum p gustū affectualē dicebat. In lectulo meo quęsiui quē diligit aīa mea. Cant. iij. Cū non inuenissēt in lectulo quietis corporalis: nec in noctibus ignorātię sui internalis: nec etiam in plateis cupiditatis mundialis: vel tumultus ſcularis vbi est locutio de mūdo: nec p vicos timoris infernalis: postq̄ vigiles inuenit. i. p̄dicatores & doctores: quærēs ab eis de dilecto. post ipsos inuenit eū. Opere. Greg. Probatio dilectiōis exhibitio est operis. Idē in homil. Amor dei nūq̄ est otiosus operatur em magna si est. vñ Sap. vij. dr ꝙ spūs intelligentię est multiplex & mobilis & amās bonū actū: qa. s. facit hoiem prōptū & operandū: & bonos actus & multiplr. ipa etiam bona opa figurata sunt p sacrificia quæ dñs mandauit in lege offerri. & ꝓcipue agnum quotidie in holocaustum agnus. i. opa immaculata: q̄ igne diuini amoris pficiendi sunt iuxta illud Apli. Oia opa vestra in charitate fiant.

Qnincq̄ sūt q̄ ad diligendū deū nos solicitant.

§. II. AD DILECTIONEM DEI INVITAT. Prio sacra scriptura. Secdo icitat natura. Tertio excitat gra nobis exhibita. Quarto solicitat gl'ia promissa. Quinto ad hoc clamat vniuersa creatura: vt dicit Guill. in sum. virtu. Quantum ad primum in pluribus locis scriptura ad hoc inuitat Deut. vj. Diliges dn̄m deum tuum ex to. corde tuo &c. eiusdē. xj. Ama dn̄m deū tuū Eccli. xiij. Oi vita tua diligesdeū. Mat. xxij. Diliges dn̄m deū tuū &c. ꝫ. Io. iij. Diligamꝰ deū: qm ipse prior dilexit nos. Quantum ad secm incitat immo pene cogit natura. i. rō naturalis. Bern. in li. de dili. deum. In excusabilis est ois etiā infidelis si non diligit deū ex toto corde. Clamat nēpe innata & nota rōni iustitia: qa ex toto se illū diligere debet cui se totū debere nō ignorat. Si naturaliť amat filius patrē a quo habet partē corporis: quāto magis amare debet deū q̄ corpꝰ & aīam ex nihilo fecit. Eccli. vij. In tota aīa tua dilige eū q̄ te fecit. Bern. Parū ne tibi videť hoc cogita qualēte fecit. Nēpe ſm corpus egregiā creaturā: ſm aīam magis imaginē creatoris in signē rōnis participem bītudinis ęternę capacē. Porro amborum cohęrere fecit icōpħēsibili artificio: sapia iuestigabili: nec aī. ꝓmeruit q aī nō fuit: nec spes retributionis fuit qa bonorum nr̄orū nō eget. Itē q̄t videt in corpe suo mēbra: tot inueniet magna bñficia: quātū qs amaret eum q̄ resti tueret oculū amissum aut ꝓseruaret cū meruisset pdere: nō min⁹ amād⁹ est q ab initio oculos dedit: & cōseruat cū multoties. ꝓpter pāā meruisset pdere. Si multū amares q te resuscitaret: non minus amādus q̄ vitā dedit & ꝓseruat. Ber. Valde mihi amandus est p quē sum viuo & sapio. Figura etiā quā habet corp⁹ icitat ad amādū deū. Vñ Aug. de doc. christi. Beluas deus in terrā. pstratas fecit q̄rētes pastū de terra: te in duos pedes erexit: faciē tuā sursū attendere voluit. Non discordet cor tuū a facie tua. nō habeas faciem tuam sursum cor deorsum: qd est sursum hre. nisi qd dictum est. Diliges dn̄m deū tuū &c. Quātum ad tertium. s. de gra ꝓci pue redēptionis mundi excitat ad amādum deū. ad Gal. ij. Dilexit me & tradidit semetipm p me: nō sum ingratꝰ gre dei. & Eccli. xxix. Gratiā fideiussoris. i. Christi ne obliuiscaris. Dedit em p te aīam suā. Ber. i li. de deli. de. Infidelis est rotum ei debere nō ignorat: quē sui totius non ignorat autorē: qd g ego q deū meū teneo non solū vitę meę gratuitū largitorē. largissimū administratorē: piū cōsolatorē: solicitū gubernatorē: sed insup copiosissimū redēptorē: ęternū ꝓseruatorē: ditatorē: glorificatorē. Idē. Si totū debeo me. p me facto: qd debeo. p me refecto: & refecto hoc mō. nec ēt tā facile refectꝰ q̄ factꝰ. Sigdem de me sicut & de alijs dixit & facta sunt. Ar ꝟo qui tantū & semel dicēdo fecit: in reficiēdo & dixit multa: & gessit mira: & prulit dura: nec tantū dura sed indigna: qd ergo retribuam dño. p oibus q̄ retribuit mihi? Idē. Quid in te adhuc dormitat affectio tua immo non dormitat: sed mortua est: si huic non rndet beneficio. Idē in ser. Pentec. O duri & indurati filij Adā quos nō emollit tāta benignitas: tāta flāma: tā ingens ardor amoris: tā vehemens amator qui. p vilib⁹ farcinulis tā precios as merces expēdit. Quantū ad quartū solicitare debet gloria. pmissa. i. Cor. ij. Oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ascēdit q̄ prēparauit deꝰ diligentibus se. Mirū est quō amor noster euadere pōt deū: qa si venalis est nullus deo carius emet. dabit em pro illo regnum æternum. Si est ad dandum nullus eo dignior est q̄ deus cū ipse sit summe bonus. vñ nulli potiꝰ q̄ ei dari debet. Si violentiā re-

Q; multū debet solicitare ad diligēdū passio Christi.

quirit nullus maiorē violētiā. p eo faciet q̄ ipse. Petit em q̄si gladio euaginato di. Aut tu mihi eū dabis aut tu morte peribis. Pō. vij. Nisi cōuersi fueritis. s. ab amore mundi ad amorē dei. gla. su. vibra. ar. suū te. & para. illū. Vrget & tribulatio nos. Grego. Mala quæ nos hic premunt: ad deum nos ire cōpellūt. Hinc & Aug. Quis nos pōt amplius amare q̄ deꝰ: fomentis lenioribus qb⁹ nos cōsolať sæpissime ēt mordacissimū medicamentū tribulatiōis adhibuit: exercet fame patriarchas: pios & religiosos: ppter cōtumacē diris verberibus agitat. nō auferť ab apło stimulū carnis tertio rogatus vt virtutē in infirmitate pficiat &c. v. q. v. nō ois. Quito ois creatura iuitat nos ad dei amorē. Aug. in x. pſal. Quō ħ Cœlum & terra & oia quæ in eis sunt vndiq̄ mihi dicunt: verbū vt amem te dñe: nec cessant dicere oib⁹ ita vt inexcusabiles Augustini sint. Dupliciter aūt creaturę clamāt seu dicunt: vt amē deū. stini in Vno modo ostendendo eū dignissimū amore nostro. Ihō. telligit nitas em creaturarū ostēdit. creatorem esse optimum & iō ꝙ omnis amore dignissimū. Secdo qa creaturæ sunt dona dei & beneficia nobis ab eo collata: qa omnia fecit ꝓpter nos. Oia clamat inferiora nostra sunt ad seruiendū: equalia autem vt ange- vl' dicit li ad conuiuendū: superiora vt deꝰ ad fruendū. Ad inducēdum em aliquem ad amandū efficacior est donatio q̄ locu amentio. Canes ingt Sen. amāt bñfactores suos. Item Aug. in li. cōfes. ad deum loquens. Quid aūt amo cū te amo: non decus in creaturis: non candorem lucis & dulces melodias cātilenarū: nō flos⁹ vel vnguentorū aromatū suaue olentiū: nō māna & mella: nō mēbra acceptabilia carnis amplexibus. Nō hæc amo dū amo deū meū: & tñ amo quādā lucē quandā vocē: quendā odorē: quēdā cibū: quēdā amplexū interioris hois mei: vbi fulget aīo meo qd nō capit locus & vbi sonat qd nō capit tps: & vbi olet qd nō spargit flatus: & vbi sapit q̄ nō minuit educitas. vbi hęret qd nō dissoluit societas: hæc amo cū deū meū amo. Hugo de arrha aīæ. Magno debito obligata es o anima: multū acceptisti & nihil a te habuisti: & pro his oibus nihil habes qd̄ retribuas nisi tantum vt diligas. Et qd̄ p dilectionē datum est: nec melius nec decētius q̄ p dilectionē rependi pōt.

§. III. DEVS MAGIS DEBET DILIGI QM PROXIMVS. qd̄ sic pōt ꝓbari. Illud est magis diligendū ꝓpter qd̄ sunt alia odio habenda: sed ꝓximi sunt odio habēdi ꝓpter deū. i. si nos a deo abducunt. ſm illud Luę. xiiij. Si qs venit ad me & nō odit patrem & matrē & vxorē & filios nō ꝑt esse meꝰ discipul⁹. Ergo deus est magis ex charitate diligendus. Pro cuius declaratione dicit Tho. ij. ij. q. xxvj. ar. ij. ꝙ vnaquęq; amicitia respicit illud in quo principaliter inuenit illud bonū sup cui⁹ cōiectione fundať sicut amicitia politica principaliter respicit principem ciuitatis a q̄ totū bonū cōe ciuitatis dependet: vñ & ei maxime debeť fides & obedientia a ciuib⁹. Amicitia autē charitatis fundať sup cōiectione bītudinis: quę cōsistit essentialiter in deo: sicut in primo ꝓncipio a quo deriuať in oēs q̄ sunt beatitudinis capaces: & ideo principaliť & maxime deus est ex charitate diligēdus. Ipse em diligiť vt bītudinis causa: ꝓximus aūt sicut beatitudinē simul nobiscū ab eo participans. Si dicať cōtra: qa visio est principiū amoris. vt dr. ix. Ethi. sed ꝓximus est magis visibilis q̄ deus a nobis. g̃ magis videť ꝓximus diligendus. Vñ etiā. ꝫ. Io. iij. dr. Qui nō diligit fratrē suū quē videt: deū quē nō videt quō pt diligere? Rndet Tho. ꝙ dupliciť est aliqd causa dilectiōis. Vno mō sicut id qd̄ est ratio diligendi. Et hoc mō bonū est causa diligendi: qa vnūquodq̄ diligiť inquantū habet rōnē boni. Alio mō: qa est via ad acq̄rēdū dilectionē. Et hoc. mō visibile qua ē visibile: sed qa p visionē pducimur ad dilectionē. Nō g̃ oportet ꝙ illd qd̄ est magis visibile sit magis diligibile: sed qa priꝰ occurrat nobis ad diligendū. Et hoc mō argumentať apl's Io. Proximus em qa est nobis magis visibilis prius occurrit nobis diligendus. Ex his enim q̄ nouit animus didicit incognita amare. vñ ꝙ aliquis ꝓximū nō diligit argui pōt. qa nec deū diligit: non ꝙ ꝓpter hoc ꝓximus sit magis diligibilis: sed priꝰ diligendus occurrit: deū aūt est magis diligibilis ꝓpter maiorem bonitatem.

De⁹ magis debet dili gi q̄ ꝓximus.

§. IIII. DEBET ETIAM QVILIBET magis diligere deū q̄ seipm. qd̄ sic ꝓbat Tho. ij. ij. q. xxvj. ar. iij. A deo accipe possum⁹ duplex bonū. s. bonū naturæ: ipsum.

Hō plꝰ debet dili ligere deū q̄ se

Universidad de Deusto
Biblioteca

& bonū gr̄e. In cōicatiōe aūt bonor̄ naturaliū nobis a deo facta: fundat amor naturalis q̄ nō solū hō in sua integritate naturæ diligit deū sup oia & plus q̄ seipm: sed etiā q̄libet alia creatura suo mō. i. vel intellectuali: vel rōnali vel aīali: vel etiā naturali saltem amore: sicut lapides & alia q̄ cognitiōe carēt: ga vnaquæq; pars plus naturaliter amat cōe bonū toti? q̄ pticulare bonū ppriū: qđ manifestat ex ope. Quilibet em pars habet iclinationē principaliter ad actionē cōem toti? vtilitatis. Apparet ēt hoc i ꝓtuti⁹ politicis ſm q̄s ciues p bono cōi & dispēdia ppriarū rer̄ & psonarū interdū suſtinēt. vñ magis g̃ ꝓficat in amicitia charitatis q̄ fundat sup cōicatione bonor̄ gr̄æ. & iō ex charitate magis debet hō diligere deū q̄ bonū cōe oim q̄ seipm: ga bōitudo ēin deo sicut in cōi & fontali oim principio q̄ bōitudinē pucipare pñt. Et nota q̄ quantū q̄s diligit frui deo: tāto magis diligit seipm: ga hoc e ei sūmū bonū: nā hoc q̄ aliq̄s velit frui deo pūnet ad amorē q̄ de⁹ amat amore pcupiscētiæ. Magis aūt amam⁹ deū amore amicitiæ q̄ amore pcupiēs ipso fruēdo. & iō simplr hō magis diligit deū ex charitate q̄ seipm. Et iō debet pot⁹ q̄s oia mala suſtinere q̄ pctō alle tire ſm Aug. vt dr̄. xxxij. q. v. ita ne. Et rō ē: qa mala pœnæ sunt ꝫ seipm: etiā pœnę inferni: sed pēm est ꝫ deum.

Amore amicitiæ non cōcupiſc deus est amād⁹.

§. V. AD DILIGENDVM DEVM SV

triplex rō nos mouet ad diligendū,

per omnia quasi cogit triplex rō quæ mouere pōt ad amādum aliquid: quę pñt notari in eo qđ dr̄. Diliges dominū deum tuum. Deut. vj. & Mat. xxij.

¶ Et prima est rō prouidētiæ & largitatis. ibi. dñm.

¶ Sc̄da est rō variæ bonitatis. ibi. deum.

¶ Tertia est attinentiæ & ppinquitatis. ibi. tuum.

Ista mouent ad amādū quicūq; aliquid amat.

Et quātū ad primū clarū est q̄ seru⁹ amat dñm suū cū eum diligit & ei ꝓuidet & tuet & bñficia largit. Ex hoc g̃ diliges dñm, serui ei sum⁹ oēs. Quantū aūt diligat oñdit: qa ꝓprio filio non pepcit: sed ꝓ bonis tradidit illū: quō cū illo nō nobis, oia donauit. Ro. viij. Bern̄. Dñe quid ē hō q̄ memores ei⁹: aut filij hoīs qm̄ visitas eū: tot. s. & tāis bñficijs. Mittis filiū tuū vnigenitū: mittis spm̄ s̄m paracletum: te ipm reseruas ad optatis in pmiū. Si dici fas est, nimis ꝓdigus es tuis. j. Pet. v. Oēm solicitudinē vestrā proijcētes in eum: qm̄ ipsi est cura de vobis. Mat. v. Solē suū oriri facit sup bonos & malos & pluit sup iustos & iniustos: & materialr & spūalr. Insup & angelis suis de⁹ mā. de te vt cu. &c. Pā. xc. immo ſm Apl'm ad Heb. j. Oēs administratorij spūs sunt missi in ministerium eor̄ qui hæreditatem capiunt salutis. Ecce quāta ꝓuidentia dñi erga nos quo ad corpus & q̄ ad aīam. g̃ diligam⁹ ipm sup oia. Quantū ad tertium posſtea magis immorādo i sc̄do diligit aliquis quia ē attinēs & cōsanguineus: & ſm hoc maxime diligit pater a q̄ quis habet esse & frater qui descendit ab eodē stipite: qđ natura docet & instigat. Sed nunquid ait Moyses. Nōne ipe est pr̄ tuus qui possedit & fecit: quantū ad corp⁹: & creauit te: quātum. s. ad aiam? Deut. xxxij. Vn⁹ est pater veste. qui in cœlis est. Matt. xxiij. Sed qualis pr̄. ñ. Cor̄. j. Pater dñi nostri Iesu x̄pi pater miarum & deus totius consolationis. Et sic tuus est pater. Sed vt magis esset tuus: effectus est per incarnationem frater. Vade ait ipse ad Magdalenam: ad fratres meos &c. Ioā. xx. Et quia caro nostra & frater noster est: vt dicit in figura Gen̄. xxx vij. Decuit per omnia fr̄atribus assimilari. vt ait apl's ad Heb. In pœnalitatibus. s. corporis nō vitijs mentis. Diliges ergo tuum fratrem & patrem tuū. Et quia qui diligit filiū assiduat ei flagella. vt dicit i Prouer. Ideo ex dilectiōe multipl'r flagellat nos. Amb. Non semp osculat⁹ pater filium: sed aliq̄n flagellat: ergo cū castigatur qui diligit tunc erga eū pietas exercet. Habet em̄ amor plagas suas quę dulciores sunt cum amarę inferunt. v. q. v. nō osculat⁹. vt em̄ dicit Sap̄. xij. cū nobis disciplinā das inimicos nostros multipl'r flagellas. Et ne ita videam⁹ nobis graues labores nostri: ipse nobiscum portat: ergo diligamus dñm. deum nostrū: qui totus est noster: nil sui reseruans sibi. Nam corp⁹ in cibum: sanguinē in preciū & poculū vitā

Bonitas diffinitio ſm Arist⁹,

in redēptionē dedit suis. Quātum ad sc̄m notandū q̄ bonitas est q̄ trahit ad se amorē nostrū, bonum, em̄ est qđ oia appetunt. dicit Pb's. Bonitas autem essentialiter est in deo & ſm hoc dr̄. Nemo bonus nisi sol⁹ deus. s. essentialiter & ex se: nam creaturæ sunt bonæ ex deo nō ex se & accidētaliter. Bonitas em̄ vniuersaliter est in deo ga est fons bonitatis. & causaliter: qa ab eo cuncta bona ꝓcedunt: & bonitas sua vt dicit magister in. ij. sen. di. j. fuit causa creatiōis rerū. Vnde & Moysi dixit. q̄ ascēderet in montē ad eū: & ostendam tibi ait omne bonum. i. meipm. Cum autē omne bonū sit honestum: vel delectabile: vel vtile, oia hęc gña bonorum reperiuntur in deo. Vñ dr̄ Sap̄. vij. Venerunt mihi omnia bona pariter cū illa. s. sapiētia quæ est de⁹. Deus autem ſm beatum Anſel. est quo melius cogitari nō pōt. Et de bono honesto dr̄ ibi. Innumerabilis honestas per man⁹ illius. Bonum honestum est sciētia & virtus: sed oīs sapiētia a dño deo est. Eccli. j. Et spiritu oris eius oīs virtus eor̄. In Pā. Virtus iustitię: prudentiæ: fortitudinis: temperātię. & al's Amb. Oīs ratio supernę scientiæ & terrenæ creaturæ in eo est: qui est caput earū & autor. vt qui hūc inuenerit nil vltra quærat: q̄quid alibi quærit hic pfecte inuenit: quia hæc est perfecta dei virtus & sapientia. De bono delectabili dr̄ ibi. Lætatus sum in oībus q̄n antecedebat me ista sapientia. Lętitia est delectatio in hoīe: ea quę delectāt trahūt hominem ad sui amorem. Delectant autē pulchra vīsum: fragrantia odoratum: suauia gustum: consonantia & melos sonorū auditū & hmōi. Sed cū oia ista sint a deo causa omnium: & omnis virtutis effectus prexistat in causa sua: inde sequit q̄ omnia hæc bona perfectu⁹ sunt in deo: ga sine mixtura defectus. Vñ Bern̄. Illud est verum gaudiū qđ non de creatura sed de creatore cōcipit: qđ cū accæperis nemo tollet a te. Cuius cōparatione omne pulchrum fœdū: omne dulce amarum: omne qđ delectare pōt molestum. Gaudium vt dictum est in hoīe idem est qđ delectatio. De bono vtili ibi dr̄. Prępositi illā regnis & sedib⁹: & diuitias de mūdi nihil esse dixi in comparatione illius &c. Sap̄. vij. Bonum vtile dr̄ diuitiæ: aurū: argentum: lapides precioſi dñia terrarum: & hmōi. Quæ etiā bona a deo procedunt: & oīs vere ravilitas: ergo diliges dñm deū tuū. Vbi etiam est notāda nīs ad multiplex vtilitas ipsius dilectionis nostrę ad deū inimici deum. tiæ dānositas: & tertio amicitiæ fidelitas & vtilitas: ga nihil pōt diligi fructuosius q̄ de⁹. Nā ipse diligentibus se primo quidē peccata dimittit. Luce. viij. Dimissa sunt ei pctā multa: qm̄ dilexit multum. Sc̄s ipse eos erudit. Eccli. ij. Diligite deū & illuminabunt corda vestra. Beatus Greg. Interdum compunctionis ardore tanę subtilitatis est vis amoris vt hanc nec ipse animus possit comprehēdere qui hanc illuminationē meruit habere. Tertio ipse eos custodit. Pā. cxliij. Custodit dñs diligētes se. Quarto ipse eos ad suauitatē cōtemplationis admittit etiam in pręsenti. Greg. in moral. Si q̄s ad contemplationis studium præparat semetipm prius interroget quantum amat. Quinto in necessitate adiuuat. Vñ Esa. xlij. dr̄ a deo de diligēte se. Cum p transieris per aquas. s. tribulationis tecum ero: & flumina non operient te. Sexto in morte non deserit: sed tūc magis associat. Pā. lxxij. In voluntate tua deduxisti me. & cū gl'ia suscæpisti me. Septimo: ga vt ait apl's ad Rom̄. viij. Diligētibus deum oia cooperantur in bonū. Et bona & mala pœnalia & facta criminalia. Vñ Aug. de pœni. dist. ij. talibus, dicit. vſq; a deo oia vt ſi qui eor̄ exorbitauerūt a fide: hoc eis faciat, ꝓficere ad salutē: ga cautiores humiliores q̄ & fortiores surgunt. Ecōtrario ad diligendū deum inducere debet inimicitię damnositas. Nā pctōribus qui nō diligūt deū oia inimicant. Sap̄. v. Pugnabit orbis terrarū, ꝓ eo ꝫ insensatos. Tertio ad hoc debet inducere amicitię fidelitas Eccli. vj. Amico fideli nulla est cōparatio. Vbi nota differentiā inter ipsum & alios. Alij em̄ non semp amāt etiā cū amant. Iste semp amat. Prouer. viij. Ego diligentes me diligo. Alij rpe aduersitatis aliq̄n deserūt. iste nunq̄: Frater in angustijs ꝓbabt. i. Christus. Alij etsi sint amici patris alt q̄n sunt inimici filiorum, Sed iste ꝓpter patrē filios amat vſq; in multas generationes. Exo. xx. Ego sum dñs de⁹ tuus &c. faciens miam in milia his q̄ diligunt me.

§. VI. SECVNDO DEBET HOMO EX

charitate diligere seipm, qđ patet ex eo qđ dr̄ Leui. xix. Dil' De dilediliges amicum tuum. i. proximū tuū sicut teipm. Vbi dat ꝓ gibus ētioēfutregula & exemplari dilectionis proximi dilectio suiipsius. ipsius. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. ij. q. xxv. ar. iij. q̄ cū charitas sit amicitia quædam dupl'r loqui possum⁹ de charitate. Vno modo sub cōi rōne amicitiæ: & ſm hoc dicendum ist q̄ amicitia non habet ꝓprie ad seipm: sed aliquid maius

Amor qđ sit.

maius amicitia: ga amicitia vnionē quandā importat. Dicit em̄ Diony. q̄ amor est vīus vnitiua: vnicuiq; aūt ad se ipm est vnitas q̄ est potior vnione. vñ sicut vnitas est principiū vniōis ita amor quo quis diligit seipm est forma & radix amicitiæ. In hoc em̄ amicitiam habemus ad alios q̄ ad eos nos habemus sicut ad nosmetipsos. Dicit enim. ix. Ethi. q̄ amicabilia quę sunt ad alterum: veniūt ex his quæ sunt ad seipm. Sicut etiam de principijs nō habet scientia, sed aliqd maius. s. intellect⁹. Alio modo possumus log de charitate ſm ꝓpriā rōnē ipsius ꝓut. s. est amicitia hominis ad deū principal'r & ex ꝓsequēti ad ea q̄ sunt dei: inter quæ est ipse hō qui charitatē habet. Et sic iter cętera q̄ ex charitate diligit ad deū pertinēt ēt seipm ex charitate diligit. Nō aūt obstat his q̄ apl's vituperat amātes seipsos di. ij. Tim. iij. In nouissimis diebus instabūt tpa pticulosa. erūt em̄ homines seipsos amātes &c. Quia loquit de amore q̄ qs amat se ſm naturam sensibilē: ita vt ei subijciat rōnem: qđ vtiq; est vituperosum & pniciosum. Et non de amore quo quis amat sc̄m naturā rōnalem quērēs ei⁹ pfectionem qđ pti net ad charitatē. Et qa hō resultat ex aīa & corpe: iō debet se diligere ex charitate: nō solū quantū ad aiam: sed etiā q̄ ad corp⁹. sc̄m b. Aug. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. ā. ar. v. q̄ corp⁹ nostrū sc̄m duo pōt cōsiderari. Vno mō sc̄m naturā suā. Alio mō sc̄m corruptionē culpæ & pœnę. Natura aūt corporis nostri cū nō sit a malo principio creata: vt Manichæi fabulant: sed a deo sit possum⁹ eo vti ad seruitiū dei. ſm illud Ro. vj. Exhibete mēbra vestra arma iustitię deo. & iō ex charitatis dilectiōe q̄ diligim⁹ deū: debem⁹ etiā corp⁹ nostrū diligere. Quis em̄ corp⁹ nostrū deo frui nō possit cognoscēdo & amādo: in qua fruitione fundat amicitia charitatis: cū p opa quæ p corp⁹ facimus ad fruitionē venire possumus. Et ex fruitiōe diuina aīæ redūdat quędā bōitudo ad corpus. i. sanitatis & incorruptiōis vigor. & sic est corp⁹ capax beatitudinis. Sc̄m autem qđ consideraī in corpe. i. infectionē culpæ & corruptionē pœnæ in corpore nostro nō debemus diligere: sed potiꝰ ad ei⁹ remotionē anhelare desiderio charitatis. Et sc̄m hāc intentionē dicebat apl's Ro. vij. Infœlix ego hō qs me liberabit de corpore mortis huius? Qđ debemus corpus diligere ꝓ prium & quō oñdit etiā Prosper sic dicens. de pœ. dist. ij. valida est. Corpus nostrū qa pars nostri est ad hoc diligendū nobis est vt saluti ei⁹ & fragilitati naturaliter cōsulamus & agamus quatenus spūi ordinate subiectum ad æternam salutē accæpta immortalitate & incorruptione perueniat.

§. VII. DILIGIT AVTEM QVIS VE

re seipm ex charitate qñ in se sc̄m partē ꝓncipalē. i. rōnē habet seu opat̄ q̄ntū q̄ sunt ꝓpria amicitiæ sc̄m pm̄. ix. Ethi. Vnusq̄sq; amic⁹ prio qđē vult amicū suū esse & viue re. Sc̄s vult ei bona. Tertio opat̄ bona ad ipm. Quarto ex charitate fa. ctationibus & contristationibus. Pro hoc maiori declaratiōe sciendū sc̄m. b. Tho. vbi. ā. q̄ hō dr̄ esse aliqd dupl'r. q̄ sūt ꝓ Vno mō sc̄m pricipalitatē: alio mō sc̄m substātiā & natura sua. Et prio qđē mō dicit hō id qđ ꝓncipale ēstimat i eo: sicut priceps ciuitatis dicit ciuitas: & qđ facit priceps dr̄ facere ciuitas. Boni aūt ēstimant principale esse in eis mentem rōnalē sicut reuera est: & secundariū partē sensitiuā & corporalē. quorū primū apl's nominat hoīem interiorē: secundum exteriorē. ij. Cor. v. Et sic vere seipsos diligūt: qa diligūt se sc̄m pricipale qđ est in eis. i. partē rōna lē q̄ dicit hō interior. Vñ & volūt ipm primo cōseruari in sua integritate. Et optant ei bona eius q̄ sunt bona spūalia q̄ ad sc̄m ꝓpriū amicitię. Tertio ad assequēda bona spūalia operā impendunt. Quarto delectabiliter ad cor ꝓpriū redeunt: qa ibi inueniunt & bonas cogitationes in pśenti: & memoriā ꝓteritorum bonor̄ & spem bonor̄ futurorū: ex quib⁹ delectatio causat. Quinto non patiunt in seipsis voluntatis dissentionē: qa aīa eor̄ tendit in vnū. Mali autē ēstimāt in se partē principalē sensitiuā q̄ dicit hō exterior & ſm hāc seipos diligūt: vñ nō vere diligunt sicut nec veram æstimationē hñt. Et sc̄m hāc partē sensitiuā obseruant in se illa qn̄q; ꝓpria amicitiæ. Nā quærūt cōseruationē sui corporis & sanitatē etiam q̄ dei voluntatē. i. pœcepta. Sc̄s quidēt ei bona ꝓformia. s. delectabilia sensibus. Tertio ad hoc multū operant & laborant. Quarto delectant cogitare de ꝓmōi sensibus. Quinto qa cōcordāt cū ipa sensualitate ei assentiēdo in cūctis. Ecōtrario de cōseruatiōe spūs nō curāt: nec bona spūalia optāt: nec ad hoc laborāt: horrēt reuerti ad seipsos: ga ibi nō inueniūt nisi mala q̄ remordēt & discordant secū. Alio mō dr̄ hō aliqd ſm naturā & substātiā suā & sic cū hō sit qd resultans ex aīa & corpore: oēs se æstimāt esse vere qđ sunt. i. cōpositos ex aīa & corpe. & ſm hoc oēs diligunt seipsos: etiā mali: inquantū. s. diligūt conseruationē sui esse: sed hoc non est se diligere ex charitate.

§. VIII. DEBET HOMO MAGIS DI

ligere seipm q̄ ꝓximum: ita videlicet vt magis aīam suā q̄ cuiuscūq; aiam: & magis aīam ꝓximi q̄ corpus ꝓprium sed magis corp⁹ ꝓpriū q̄ corp⁹ ꝓximi cæteris paribus. Probat sic, ꝓpriū mū sic ꝓbat. Exēplar est potius exēplato: sed dilectio hoīs ad seipm ponit vt exēplar dilectionis ad alterum: cū dicit Mat. xxij. diliges ꝓximū tuū sicut teipm. ꝑ magis ex charitate debet quis diligere seipm q̄ ꝓximū ſm aiam. Qđ bea. Tho. sic declarat. ij. q. xxv. in hoie sunt duo. s. natura corporalis: & natura spūalis. Per hoc aūt dicit hō diligere seipm q̄ diligit se sc̄m naturā spūalē. Et sc̄m hoc debet hō magis seipm diligere post deū q̄ quēcūq; aliū. & hoc patet ex ipa rōne diligēdi. Nā vt. ā. dictū est de⁹ diligit vt ꝓncipiū boni sup quo fundat dilectio charitatis: hō aūt seipm diligit ex charitate sc̄m rōnē societatis in isto bono. Consortatio aūt ē rō dilectiōis sc̄m quādā vnionē ad deū. Vñ sicut vnitas est potior: q̄ vnio: ita q̄ hō participat bonum diuinū ē potior rō diligēdi q̄ q̄ alt⁹ associet sibi in hac participatiōe. Et ideo hō ex charitate magis debet seipm diligere q̄ ꝓximū. Et huj⁹ signū est. qa hō nō debet subire aliqđ malū pēi: qđ ꝫriat participationi bōitudinis vt liberet ꝓximū a pctō. Vñ bea. Aug. xxij. q. ij. faciat hō. Faciat hō etiā ꝓ tali salute hoim qđ pōt. s. licite: cū aūt ad ꝫ venerit vt tali saluti nisi peccando cōsulere non possit: iam se exisſimet nō hre qđ faciat. & Leo pa. Indecēs est crimē suum alienis cōmodis impēdere. di. xl vj. licut non suo. Et no. q̄ licet ꝓximus q̄ est melior nobis sit deo ꝓpinquior: qa tn̄ nō est ita ꝓpinquus charitatē hñti sicut est ipsemet sibi: ideo nō seqt̄ q̄ aliqs debeat magis diligere ꝓximū etiā meliorē q̄ seipm. Nam dilectio charitatis habet q̄ntitatē nō solū ex parte obiecti qđ est de⁹: sed etiā ex pte diligentis q̄ est ipse hō hñs charitatē. Sc̄m. s. q̄ qs debet magis diligere animā ꝓximi q̄ corp⁹ ꝓpriū, ꝓbat. ꝓ. Io. iij. dī. Nos debem⁹ ꝓ fratribus aiam ponere. i. vitā qđ est præcipuū in corpalibus qđ sic declarat Tho. vbi. ā. Illud est magis ex charitate diligēdū qđ habet maiorē rōnē diligibilis ex charitate. Cōstatio aūt in plena participatiōe bōitudinis q̄ est rō diligēdi ꝓximū est maior ratio diligēdi: q̄ participatio bōitudinis p redūdantiā q̄ est rō diligendi ꝓpriū corp⁹. Et ideo ꝓximū quantū ad salutē debem⁹ magis diligere q̄ corpus ꝓpriū. Nota tn̄ q̄ nō est de necessitate charitatis q̄ hō ꝓpriū corpus exponat ꝓ salute ꝓximi: nisi in casu quo teneꝰ ei⁹ saluti ꝓuidere: sicut fecit Vitalis Vrsino hęsitanti in martyrio. Sed q̄ aliqs se ad hoc sponte offerat ptinet ad perfectionē charitatis. de qua. b. Aug. Si qs habuerit tantam charitatem vt paratus sit etiā ꝓ fratrib⁹ mori: pfecta est in eo charitas. de pœ. dist. ij. si qs. la. ij. Tertiū. s. q̄ magis debet qs diligere corp⁹ proprium q̄ alteri⁹ cæteris paribus. probat sic, ꝓpriū Sicut se habet aīa propria alicui⁹ ad aiam proximi: ita ꝓ debet portionabiliter se habet corpus ꝓpriū ad corp⁹ ꝓximi: ita ꝓ aīa ꝓpria sic se habet ad aiam alterius: vt magis debeat suā gis diligere q̄ alteri⁹: ġ & corp⁹ suū magis debet diligere q̄ alterius: & sic ei potius subuenire cæteris paribus: qđ pro rā rō dr̄: qa si quis esset multū vtilis cōitati vel ecclię. ipe pa rum laudabilr & exp fectione exponeret corpus suū morti ꝓ illo cōseruando: q̄uis de necessitate nō teneret. alteri⁹,

§. IX. VTRVM CHARITAS QVA

qs diligit deū seipm & proximū sit ex charitate diligenda. s. quō p a Rñdet be. Tho. ij. q. xxv. ar. ij. q̄ charitas non est simplicit amor sed habet rōnē amicitiæ: vt dictū est. ā. Per amicitiā amatur aūt amat quis, dupl'r. Vno mō sicut ipse amic⁹ ad quē habe mus amicitiā: & cui⁹ bona volum⁹: & sic nō amat charitas. Alio mō sicut bonū q̄ volum⁹ amico. & sic amat charitas ꝓ charitatē: quia charitas est illd bonū qđ optam⁹ oib⁹ qs ex charitate diligim⁹. Et eadē rō est de bōitudine & de virtutibus aliis. Et sic intelligit dictū Aug. viij. de trini. q̄ qui diligit ꝓximū q̄ntus est vt ipam dilectionē diligat. Sed & charamicitiā

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritas hoc habet ꝙ ūtū ē ꝯdā amor. Amor em̄ ex natura potentię cuiꝰ ē actꝰ habet ꝙ possit sibi ipm̄ reflectere. Quia ei voluntatis obiectū est bonū naturale: qcd rōne boni contineꝫ pōt cadere sub actu volūtatis. Et ga ipm̄ velle est q̄ddā bonū pōt velle se velle. Itē amor ex rōne ꝓprię spēi habet ꝙ supra se reflectat: ga est spōtaneꝰ motꝰ amātis in amatū. Vñ ex hoc ipō ꝙ amat aliqs amat se amare. Et si dicat ꝙ nō ꝑcipit diligi nisi deꝰ & ꝓximꝰ. Rūdeꝫ ꝙ in dilectiōe illoꝝ includit dilectio charitatis. Diligimꝰ em̄ deū & proximū inquantum amamus vt nos & proximus deū diligamus.

de his q valēt ad hoc ꝙ qs amet a deo & sunt septem.

§.X. MVLTA SVNT QVE VALENT

ad hoc ꝙ qs amet a deo. & ad hoc debet q̄liber laborare. nā amor dei ad nos est cā oīs boni nr̄i. Tanto vnusq̄sq; habet plꝰ de bonitate quāto magis a deo diligit. Et sic qs tunc se ipm̄ diligit cū talē se exhibet vt diligat a deo. Præcipue aūt sunt septē q̄ ad hoc valēt. Primū ē sapia. Sap̄. vii. Infinitus thesaurꝰ ē hoibꝰ sapia q̄ qui vsi sunt: participes sa⁹i fūt amicitię dei, & ibidem. neminē diligit deꝰ nisi qui cū sapia graditur. Secundū est mentis mūditia. Prouer. xxii. Qui diligit cordis munditiā ꝓpter grām labioꝝ suorum habebit amicū regem. Caū ii. Dilectus meus mihi & ego illi: q pascit inter lilia. i. puritate delectat. Sap̄. vi. Incorruptio facit ꝓximū deo. Et Ioannes euangelista ꝓpter munditiā dicit discipulus quē diligebat Iesus, Io. vlti. Tertiū est māsuetudo q̄ multum assimilat deo cuius bonitatē malitia alicuiꝰ non pturbat. Eccli. xlv. dicit. Dilectus deo & hoibus' Moyses: de quo dicit Nume. xii. ꝙ erat mitissimus hoim sup terram. Quartū est liberalitas quæ etiā multum assimilat deo q ex liberalitate fecit qcd fecit. ii. Cor. ix. Hilarē datorē diligit deus. Sene. Qui būficium dat imitat deū. Exēplum in Zacheo. Quintum est humilitas ꝓpter quā Dauid fuit vir scd'm cor dei. i. Regū. xvi. Et in signū amoris quē dñs Iesus habet ad humilē amplexatus est paruulū. Marci. ix. Et Benjamin qui fuit minimꝰ filius vocat amātissimus dominꝰ. Deu. xxxiii. Sextum est ꝑpalium contemptus. Sene. Nemo dignꝰ est deo nisi qui opes cōtempserit. Esa. xxvii. Coangustatū est stratū. s. cordis, ita vt alter decidat. s. amor dei. & pallium breue vtrūq; tegere non potest. s. amor mundi. Beatus Greg. Bonorum autori aliter inhęrere nō valemus nisi cupiditatem quę omnium malorum radix est abscidamus. dist. xl vii. bonorum. Septimum est dilectio, Proverb. viii. Ego diligentes me diligo. Bernꝰ. Nemo se amari diffidat qui tam amat. Et q̄uis ipse prior dilexit nos, tamen excrescendo nos in actu dilectionis augetur.

¶De dilectione proximi: & quis noīe proximi intelligatur. Capꝫ. IIII.

QVE DILECTIONE PROXIMI

sub qua intelligit angelus bonus: & q̄liber hīs beatitudinē: vt qui pōt eā consequi. vñ nō demones vel dānati. De hac dr̄. s. Io. iii. Hoc mādatū habemꝰ a deo vt q diligit deū diligat & fratrē suum. Vbi scīdum ꝙ habitꝰ charitatis vnꝰ est q extēdit ad dilectionē nō solū dei sed & ꝓximi. Habitꝰ em̄ non diuersificant nisi ex hoc ꝙ variāt speciē actus ſm Tho. ii. q. xxv. Oīs enim actus vniꝰ speciei ptinet ad eūdē habitū. Cū aūt species eiꝰ sumat ex obiecto scd'm formalē rōnem ipsius: necesse est ꝙ idem sit specie actus q ferꝫ in rōnē obiecti: & qui fert in obiectū sub rōne tali: sicut est eadē specie visio qua videt lumē & qua videt color scd'm rōnē luminis. Ratio aūt diligēdi ꝓximū deꝰ est. hoc em̄ debemꝰ in ꝓximo diligere vt in deo sit. Vñ manifestū est ꝙ idē specie actus est quo diligit deus: & quo diligit ꝓximus: etsi sit diuersus numero. Et nota ꝙ noīe ꝓximi intelligit oīs qui exhibet nobis aliquam miam seu beneficium. Ac etiam oīs qui pōt exhibere aliqd' miꝫ opus fuisse illi q incidit in latrones? Vñ oēs angeli boni diligēdi sunt ex charitate a quibus multa bñficia recipimus: & cōprehendūt noīe ꝓximi. Nā charitas est amicitia fundata suā cōcatione non speciei: sed beatitudinis seu beneficiorum pertinētium ad vitā ęternā. Et in hac beatitudine angeli cōicāt cū hoibꝰ. Vñ dr̄ Mat. xxii. Equales sunt angelis dei. Et tō angeli boni ex charitate sunt diligendi scd'm he. Tho. ii. q. xxv. Et eadem ratio est de beatis animabus: ga enim participant beatitudinem sup quas fundat charitas: ideo diligendi sunt ex charitate: & ab eis

Quis noīe ꝓximi intelligit.

etiā multa suffragia recipimꝰ meritoꝝ suorū & precū. Dæmones autem importāt naturā pūt deformatā: & ideo eos nō debemus diligere ex charitate inquantum dæmones, i. quantū ad malitiam eoꝝ: sed odire. Sed accipiendo ꝓut de mon quādā naturā importat: sic aliquo modo debemus diligere & aliquo modo nō. Nā diligere debemus sicut diligimus aliqd' bonū amici: qd' volumꝰ ꝑmanere ob amorē illiꝰ: & isto modo possumus ex charitate diligere dęmones inquantū. s. volumus eos in suis naturalibus conseruari ad gloriam dei. Sed nō diligere debemus eos ita ꝙ ad eos amicitiam habeamus. Nā de ratione amicitiæ est velle bonum amico: & ꝑcipuum bonū. hoc aūt beatitudo & vita æterna est: qd' bonū nullo modo debemꝰ eis velle: ga hoc repugnat charitati dei p quā iustitia eius approbamus. Et eadem ratio ē de dānatis: ga nō sunt amplꝰ capaces beatitudinis. Creaturas aūt irrōnales non debemus diligere ex charitate: ita videlicet sicut diligit is ad quē habetur amicitia. Et ratio est ſm. b. Tho. vbi. ō. ga charitas est amicitia quędā. Oīs aūt amicitia fundat sup cōicatione vitę: sed irrōnales creaturę non pñt cōicare in vita humana: ga illa est scd'm rōnem quā ipe non hñt. Itē talis amicitia charitatis fundat sup cōicatione beatitudinis cuius non sunt capaces: sed diligi pñt sicut bona q̄ alijs volumꝰ inquantū volumꝰ ea cōseruari ad gl̄iam dei & vtilitatem hoim. Qui sunt in purgatorio ꝓprie ex charitate diligēdi sunt & oēs in mūdo viuētes. Vñ Prosper. Non illi tm̄ ꝓximi nostri credēdi sunt q̄s nobis gradus sanguinis iungit: sed proximi nostri credēdi sunt oēs hoies nostrę naturę sicut dixi participes. de pœ. di. ii. non illi. Qd' pātores sunt diligēdi ex charitate. & quō ſm an pātō b. Tho. ii. q. xxv. In pātoribus sunt duo cōsiderāda. s. natura & culpa. Scd'm naturā qdē quā hñt a deo sunt capaces ex charitate beatitudinis sup cujus cōcatione fundat amicitia charitatis. & ideo scd'm naturā diligendi sunt ex charitate: secūdū culpā aūt deo ꝓianꝫ. & est in eis beatitudinis demeritum. Vñ secūdū culpam qua deo aduersant sunt pātōres odiēdi etiā pater: & mater: & qcūq; propiqui scd'm ꝙ dr̄ Lucę. xiii. Debemus em̄ in pātoribus odire culpā & ꝙ pātores sunt: et diligere ꝙ hoies sunt beatitudinis capaces. & ad ħ facit qd' dicit Leo pa. di. lxxxvi. odio. Odio habeant pāta nō hoies: corripiant tumidi: tolerent infirmi. Et qd' castigare seueri necesse est nō leuitatis animo fiat sed medentis. Et secūdū hoc intelligendū est illud ps. cxviii. Iniquos odio habui. in quātū. s. sunt iniqui: qd' est habere odio iniquitatem eoꝝ: & hoc etiā pfectum odiū. de quo idē ait ps. cxxxviii. Perfecto odio oderā illos. Hoc em̄ est odire malū quod nocet eis quod ptinet ad amorem eoꝝ. Nā etiā sdē rōnis ē odire malum alicuiꝰ & diligere bonū eius: vtrūq; em̄ ꝑcedit a charitate. Et nota scd'm he. Tho. ꝙ amicis peccātibus sicut dicit Pḧs. ix. Ethi. nō sunt subtrahenda amicitię beneficia q̄uscq; habet spes saluationis eoꝝ: sed magis est eos adiuuādū ad reparationem ꝓtis q̄ ad recuperationem pecunię si eam amicus amisissent quāto virtus amicitię est magis affinis q̄ pecunia. Sed q̄n in maximam malitiam incidūt & insanabiles sint fiunt: tunc non est eis amicitiæ familiaritas exhibenda. Et ideo hmōi peccātes de qb' magis ꝑsumitur nocumentum ab aliorum q̄ eoꝝ emēdatio: scd'm legem diuinam & hūanā eis præcipiunt occidi: ꝙ facit iudex non ex odio eoꝝ: sed amore cāti ꝓre charitatis q̄ ꝑfert bonum cōe particulari. Nec obstat qd' dicit Pḧs ꝙ amicoꝝ est cōiuere. sed cum pātōribus admonet scriptura non conuersari. scd'm illud. ii. ad Coꝝ. vi. Recedite de medio illoꝝ. Nā scd'm. b. Tho. vbi. ō. duplex pōt esse cōuiū. Aꝰ cū pātōribus. Vn' est scd'm cōsortiū pāi assentiendo eis. & hoc ꝓhibet oībus. Nō em̄ sic debemus diligere pātōres vt velimus qd' ipsi volūt: & de eis gaudeamus de quib' gaudēt. s. malis: ga hoc esset malis assentire sed vt faciamus eos velle qd' nos iuste volumus & gaudere de q bus nos recte gaudemꝰ. Vñ bea. Aug. de vitatione cōuiū talium. s. p cōsensum mali. sic ait. xxiii. qō. iii. Recedite & exite inde pollutū & immundum ne tetigeritis. s. in contactu cordis non corporis. Quid est em̄ tangere immundū nisi consentire pātis: & qd est exire inde nisi facere qd' ptinet ad correctionem eoꝝ quantum scd'm gradum vniuscuiusq; salua pace fieri pōt. Et alius conuictus conuersationis familiaris & hic vitandus est ab infirmis ne subuertātur. vñ dicit. xxviii. q. i. ſępe. Sæpe malorum consortia bonos corrumpunt: quanto magis eos qui ad vitia proni sunt. Sed pfectis de quorum corruptione non timetur laudabile est sicut xp̄s

sicut Christus cum publicanis comedebat Mat. ix.

vtꝰ inimicꝰ sit ex charitate diligēdus.

§.I. DE DILECTIONE INIMICO

rū. Nota ſm he. Tho. ii. q. xxv. Dilectio inimicoꝝ pōt tripliciter cōsiderari. Vno qdē modo vt inimici diligant in quātū inimici. i. ſm vitiū eoꝝ q̄ exercēt inimicitiā. & hoc est peruersum & charitati repugnat: quia hoc est diligere malum alterius. Scd'o modo potest accipi dilectio inimicorū quātū ad naturā: sed in vniuersali. Et sic dilectio inimicorū est de necessitate charitatis: vt. s. aliquis diligens ꝓximum ab illa generalitate dilectionis ꝓximi inimicum nō excludat. Et ſm hoc est intelligendū illud dñi ꝑceptum Mat. v. diligite inimicos vestros, quia vt dr̄. xiii. q. i. c. vl. Qd' præcipit imperat: qd' imperat necesse est fieri. Tertio modo pōt cōsiderari dilectio inimicorum in speciali: vt. s. aliqs in speciali moueat motu dilectionis ad inimicum: & istud nō est de necessitate charitatis absolute: quia nec etiā moueri motu dilectionis in speciali ad quoslibet hoies sin gulariter est de necessitate charitatis: ga hoc est impossibile: est tm̄ de necessitate charitatis ſm prēparationem animi: vt. s. aliquis habeat animum præparatum ad hoc ꝙ in singulari diligat inimicum suū si necessitas occurreret: sed q̄ absq; articulo necessitatis hoc etiā actu ipleat vt diligat inimicū ꝓpter deū: hoc ptinet ad pfectionē charitatis. Cū em̄ ex charitate diligat ꝓximus ꝓpter deū: quāto magis aliqs diligit deū: tanto etiam magis ad ꝓximū delectationē oīdit nulla inimicitia impediēte. Sicut si aliquis multū diligeret aliquē amore ipsius eius filios amaret etiā sibi inimicos. Et scd'm hoc intelligendum est ꝙ bum Aug. in Enchiridion dicentis ꝙ hoc tam magnū bonū. s. diligere inimicos non est tantæ multitudinis quātum credimus exaudiri in oratione cū dr̄, Dimitte nobis debita nostra. Intelligitur em̄ de dilectione quantum ad pfectionē non necessitatem.

Signa dilectionis.

§.II. DE SIGNIS AVTEM ET EFFE

ctibus dilectionis. Sciēdū scd'm b. Tho. ꝙ cū signa & affectus charitatis ex interiori dilectiōe ꝓcedāt & ei ꝓportionent. Sicut dilectio ad inimicū in cōi qdē est de necessitate ꝑcepti absolute: in speciali aūt nō absolute: sed scd'm ꝓparationē animi. Sic dicendū de effectu & signo dilectiōis exteriori exhibendo: nā beneficia vel signa dilectiōis q̄ exhibent ꝓximis in cōi. puta cū quis orat ꝓ oībus fidelibus vl' cū habet impēdere aliqd' beneficiū toti cōmunitati: tenet qs & inimicis hoc exhibere: seu ipsos non ab illis excludere ex necessitate ꝑcepti: & cōtrarium faciendo pertineret ad lꝛuorem vindictę: sed beneficia vel signa dilectionis quę qs exhiber particularibus ꝑsonis: exhibere inimicis nō est de necessitate salutis: nisi scd'm prēparationem animi: vt. s. qs præueniat in articulo necessitatis. Extra talem articulū hoc facere pertinet ad perfectionem charitatis.

de his q nos ad dilectionē ꝓximi ducunt & sunt septem.

§.III. AD DILECTIONEM PROXI

morū multa inducunt. Primū est scriptura diuinalis quæ hoc frequenter mandat. Vñ Leui. xix, dr̄. Diliges amicum tuū sicut teipsum. Et idem rememorat Luc. x. & Matt. xxii, sed loco amici ponit nomen ꝓximi. i. Ioan. iii. Diligamus nos inuicem. Et Christus, Hoc est ꝑceptum meū, vt diligatis inuicem. Ioā. xv. Hiero. O mirā dei clementiā. O ineffabilem pietatem dei. ꝑmium nobis pollicetur: si nos mutuo diligamus. Et si nobis ea præstamus inuicē quib' inuicem indigemus. Et nos superbo insuper & ingrato animo ei remittimur cuius imperium bñficium est. Scd'm est ratio cōdictionalis. Naturaliter em̄ omne animal diligit sibi simile. vt dr̄ Eccli. xiii. Et si hoc seruant irrationabilia etiam sylue stria: ga leo nō nocet leoni: nec vrſ' vrſo: & hoc multo magis debet homo hoi seruare. Tertium est fraternitas naturalis, Malach. ii. Nunquid nō pater est vnꝰ omnium nostrū. s. Adam. quare ergo dęspicit vnusquisq; fratrem suū. Aug. x. de ciui. dei dicit. Nihil tam discordiosum vitio: nihil tā sociale natura sicut genus humanum propterea voluit deꝰ creare parentē vnum. s. Adam. de quo multitudo propagaretur: vt hac admonitione in multis concors vnitas seruaretur. Quartum est germanitas spiritualis. Matt. xxiii. Patrem nolite vobis vocare super terram: vnus est enim pater vester qui in cœlis est. Omnes autē vos fratres estis b. Aug. Omnes quidē sumus fratres scd'm ꝙ homines sumꝰ: quanto magis scd'm ꝙ Christiani sumus: pater deus: mater ecclesia: hęreditas paradisus. Quintū est Christi & angelorū exemplum. Ita em̄ christus charum habuit proximum ꝙ ꝓ eius redemptione mori voluit. Apoc. i. Dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Angeli etiam cū magna diligentia custodiunt hoies. Pś. xc. Angelis suis mādauit de te vt custodiant te in omnibus &c. Mat. xviii. Videte ne contēnatis vnum de pusillis his qui in me credūt. Angeli enim eorum &c. Sextum qa multum est deo grata & beneplacita. Eccli. xxv. In tribus beneplacitum est spiritui meo quæ sunt probata corā deo & hominibus. Concordia fratrum: amor proximorum: & vir & mulier bene sibi cōsentientes. & merito. Si em̄ placet homini qui diligit & reuerē similitudinem & imaginem suam sculptam: quanto magis debet diligi q hoiem: vbi est viua dei imago: amat & honorat. Insuper & proximus est membrū corporis xp̄i mystici: vtiq; placere debet deo qui diligit membra filij. Paulus ad Ro. Multi sumus vnum corpus in Christo &c. Septimum est multiplex emolimētum qd' sequit ex hmōi dilectione. Et primū est victoria contra inimicum. Prouer. xvii. Frater qui iuuat a fratre: quasi ciuitas firma. Goliath fuit ad singulare certamen. i. Reg. xvii. Econtrario Moyses dicit. Si quis est' dñi iungatur mihi. Exo. xxxii. Scd'm est bonorum abūdātia. Quod em̄ deest homini in se habet in amico suo. Tertium est impetratio orationum. Mat. xviii. Vbi fuerint duo vel tres ꝯgregati in noīe meo ibi sum &c. ad exaudiēdum. Quarum mutua ex hortatio. Eccl's. iii. Si fuerint duo mutuo foueburtur vnus quō calefiet? Quintum cōsolatio. Prouerb. xxvii. Bonis consilijs amici dulcoratur aīa. Sextum est damnum qd' facit eius contrarium. s. odium & discordia b. Aug. de pœni. di. iii. qui diuini. Qui diuini beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias nō solum de peccatis futuris veniam non merebitur: sed q̄ dimissa fuisse sibi gaudebat: imputabuntur ad pœnam.

Devtilitatibꝰ sit eme olimētis dilectionis ꝓximi & sunt sex

§.IIII. DE ORDINE DILECTIONIS

proximorum. Vtrum. s. sit magis diligendus vnus q̄ alter. Ad quod respōdet b. Tho. ii. q. xxvi. ꝙ opinio fuit quorū dam ꝙ oēs proximi sunt æqualiter ex charitate diligendi quantum ad affectum: sed non quantum ad effectum exteriorē: ponentes ordinē dilectionis esse seruādum quātū ad exteriora beneficia: vt. s. magis ea debeamus impendere ꝓximis q̄ alienis: non secūdū interiorem affectum quem debemus habere æqualem: etiam oībus inimicis. Sed hāc opinionem dicit esse irrationabilem. & ratio est: quia non minus est ordinatus affectus charitatis q est inclinatio grāe: q̄ affectus naturalis qui est inclinatio naturę: vtraq; em̄ inclinatio ex diuina sapientia procedit. Videmus em̄ in naturalibus ꝙ inclinatio naturalis proportionat actui: vl' motui qui conuenit naturæ vniuscuiusq;: sicut terra habet maiorem inclinationē grauitatis q̄ aqua: qa cōpetit ei esse sub aqua. Oportet g̃ ꝙ inclinatio grāe quę est affectus charitatis proportionet his q̄ exteri? sunt agēda: vt. s. ad eos intensio rē affectū charitatis habeamus qb' oportet vl' cōuenit nos bñficos eē: & ideo dicendum ꝙ etiā secūdū affectū oportet magis diligere vnū proximorū q̄ aliū. Et ratio est: qa cum principiū dilectiōis sit deꝰ & ipse diligēs: necesse est ꝙ secū dū propinquatē maiorē ad alterū istorū pricipiorū maior sit dilectionis affectus. In oībus em̄ in qbus inuenit aliqd' principiū: ordo attendit p comparationem ad illud principiū. Qd' aūt dicit be. Aug. in lib. de doc. christiana ꝙ omes hoies ęque diligendi sunt. ista ęqualitas intelligēda est quātum ad bonum quod optamus amico & in genere: qa oībꝰ optare debemus ex charitate idem bonum in gñe. i. vitam æternam. Sed ad intensionem actus non refertur: qa intensius possumus & debemus diligere vnum q̄ alium. Vel etiam pōt intelligi ꝙ oēs sunt ęque diligendi: ita. s. ꝙ nullus excludatur quantum ad beneuolentiam: sed non sic quo ad beneficentiā: ga cū nō possit vnus oībus subueni-re: ita aliquibus prouider ꝙ non alijs: qa non potest.

quis sit magis diligendus

§.V. QVEM DEBEMVS MAGIS DI

ligere meliorē vel cōiunctiorē? Rn̄. be. Tho. ii. q. xxvi. ꝙ meliori debemꝰ diligere maius bonū. Cōiunctiori debemꝰ diligere illd' bonū qd ei amamꝰ intēsius. Rō huiꝰ est: qa dilectio habet speciē ex pte obiecti: sed intēsionē ex pte diligētis. Obiectū aūt ē deꝰ. Vñ p ꝓparationē ad obiectū, i. deū bis con quāto qs ē ꝓpiquior deo: tāto ei debemꝰ velle maiꝰ bonū iūctior.

diligen dus vtꝫ liter diligēdi. an noīs homies sunt ꝙ̄ ligit. s. ꝙ omes ꝙ̄ sunt di. melior bis con

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex charitate:qa licet vnū bonū sit qđ vult charitas oīb⁹.s. vita ęterna ꝑm se:habet tñ diuersos grad⁹ ꝑm diuersas beatitudinis participationes:& hoc ptinet ad charitatē, vt velit iustitiā dei seruari ꝑm quā meliores pfecti⁹ beatitudinē participāt:& hoc ptinet ad speciē dilectionis. Sunt em̄ diuersæ spēs dilectiōis secm diuersa bona q̄ optam⁹ his quos diligim⁹ ex charitate. Intēsio aūt dilectiōis est attendenda per cōparationē ad ꝑm hoiem q diligit:& secm hoc illos qui sunt sibi ꝑpinquiores intēsiori affectu diligit ad illud bonū ad qđ eos diligit q̄ meliores ad mai⁹ bonū. Est etiā ibi alia dria attēdēda:nā aliq ꝓximi sunt ꝓpinqui nobis secm naturalem originē a qua discedere nō pñt:qa secm ea sunt id qđ sunt:sed bonitas ꝓtutis secm quā aliq ꝓpi quāt deo ꝑ accedere & recedere: augeri & minui: vt patet ex supradictis. Et iō possum⁹ ex charitate velle ꝙ iste q est mihi ꝓiūctus sit melior:alio:& sic ad maiorē gradū bitudinis puenire possit. Est & alius mod⁹ quo plus diligim⁹ ex charitate nobis magis cōiūctos:qa.s.plurib⁹ modis eos diligim⁹. Ad eos em̄ q nō sunt nobis cōiūcti:nō habem⁹ ad eos nisi amicitiā charitatis. Ad eos ꝙ o q nobis cōiuncti sunt habemus alias amicitias ꝑm modū ꝓiūctiōis eoꝝ ad nos. Cum aūt bonum sup quo fundaf ois alia amicitia honesta ordinet sicut ad finē bonū sup quo fundaf amicitia charitatis, ꝓñs est vt charitas iperet actū cuiuslibet amicitiæ alteri⁹. Et sicut ars quæ est circa finē imperat arti q̄ est circa ea quę sūt ad finē:puta ars medici arti aromatariꝫ.sic hoc ipm̄ qđ est diligere aliquē:qa cōsanguineus vel qa cōiunct⁹:vl qa cōciuis vel ꝓpter q̄dcūq; aliud licitū ordinabile in finem charitatis poteſt a charitate imperari & ita ex charitate eliciente cum imperante pluribus modis diligim⁹ magis nos bis conjunctos.

§.VI.VTRVM SIT MAGIS DILIGEN

De charitate ꝙ illi qui sunt nobis magis cōiuncti magis diligēdi sūt

dus qui est ꝓiūct⁹ secm carnalē originē q̄ cōiunct⁹ secūdū alias cōiūctiōes? Rñdet ad hoc b. Tho.in.ij.q.xxvj.ꝙ vt dictū est illi q sunt nobis magis cōiuncti sunt magis diligendi.tū qa intensius diligūt:tū qa plurib⁹ diliguntur rōnibus. Intēsio aūt dilectiōis est ex cōiūctiōe dilecti ad diligētē: & iō diuersoꝝ dilectio est mēsuranda secm diuersā rōnē ꝓiūctiōis:vt.s.vnusqsq; magis diligit i eo ꝙ ptinet ad illā cōiūctionē ꝑm qua diligeret. Et vlterius cōparāda est dilectio dilectioni ꝑm cōparationē ꝓiūctiōis ad cōiūctionē. Sic igit dicendū est ꝙ amicitia cōsanguineoꝝ fundaf in cōiūctiōe naturalis originis:amicitia ciuiū in cōicatiōe ciuili:& amicitia cōmilitonū in cōicatiōe bellica:& iō i his q̄ ptinēt ad naturā plus debem⁹ diligere consanguineos. In his q̄ pertinēt ad ciuilē conuersationē plus debemus diligere cōciues. In his q̄ pertinent ad bellū cōmilitones. vñ & phs dicit.ix. Ethi.ꝙ singulis ꝓpa & congruētia est attribuēdū. Sic aut̄ & facere videnf ad nuptias:qđ vocāt cognatos: videtur vtiq; & nutrimenta parēt⁹ oportet sufficere maxime & honorē patriq;:& sic etiā in alijs. Si aūt cōparemus coniunctionē ad cōiūctionē cōstat ꝙ cōiūctio naturalis originis est prior & imobilior:qa est secm id qđ ptinet ad substantiā. Aliq; aūt cōiūctiōes sunt supueniētes & remoueri pñt. Et iō amicitia cōsanguineoꝝ est stabilior: sed aliæ pūt eē potiores secm id qđ ē ꝓpriū vnicuiq; amicitię. Et qa amicitia sociorū ꝓpria electiōe ꝙhif in his q̄ sub nra electione cadūt:puta in agendis:iō ꝓpōderat hmōi dilectioni cōsanguineoꝝ:vt.s.magis illis cōsentiamus in agendis. Sed amicitia cōsanguineoꝝ est stabilior:& ꝙualet in his q̄ ptinent ad naturā. Ite qđ b. Amb. dicit. Nō vos min⁹ diligo quos per euangelium genui q̄ si cōiugio suscæpissem. Intelligēdum est quātū ad beneficia q̄ ptinent ad cōeationē gr̄æ.s. de instructione morum. In hac em̄ debet homo magis subuenire filijs spiritualibus q̄ filijs carnalibus quibus tenet ꝓuidere corporalibus subsidijs.

§.VII. DE COMPARATIONE DILE

an parētes sunt magis diligendi q̄ filij.

ctionis diuersoꝝ cōsanguineoꝝ adinuicē. Et prio si debet magis diligi ex charitate pater vel filius proprius? Ad qđ rñdet b. Tho.vbi.ō.ꝙ gradus dilectionis ex duob⁹ pensari potest. Vno mō ex parte obiecti. Et secm hoc id qđ habet maiorē rōnē boni magis est diligēdū:& qđ est deo simili⁹. Et sic pater magis diligēd⁹ est q̄ filius:qa.s.patrē diligim⁹ sub ratiōe principij qđ habet rōnē eminētioris boni. & iō deo similioris. Alio modo cōputaf grad⁹ dilectiōis ex pte diligētis:& secm hoc magis diligit qđ est cōiunctius, vñ ex hoc filij⁹ magis diligēd⁹ est q̄ pater:qđ probat phs.viij. Ethi.quatuor rōnib⁹. Primo qdē qa parētes diligūt filios vt aliqd sui existētes:pater vero nō est aliqd filij. & iō dilectio qua pater diligit filiū est fortior dilectioni qua gs diligit seipm̄. Secdo ꝙ parentes magis sciūt aliquos esse suos filios q̄ ecōuerso. Tertio:qa filius est magis ꝓpinquus patrī:vtputa pars exūs q̄ pater filio ad quē habet habitudinē principij:Quarto qa parētes diutiꝰ amauerunt. Nā statim pater incipit diligere filium. Filij⁹ aūt patrē procedēte ꝛpe. Dilectio aūt quāto est diuturnior tanto fortior. secm illd. Eccli.ix. Nō dimittas amicum antiquum. nouꝰ em̄ nō erit silis illi. Et qa principio debeť subiectio reuerētię & honor. Effectui aūt ꝓportionabiliter cōpetit recipe influxū principij & ꝓuisionē ipsi⁹:& ꝓpter h parētib⁹ a filijs magis debeť honor: filijs aūt magis debeť cura ꝓuisionis. Et secūdū rōnē eminētioris boni naturaliꝰ filij⁹ plus diligit patrem q̄ filiū. & secm hoc itelligēdū est ꝙ bū b. Amb. di. ꝙ post deū plus diligēdi sūt parētes: deide filij: filijs aūt a parētib⁹ magis debeť cura ꝓuisiōis. & secm hoc dicit apls. ꝛ. Cor. xij. Nō dñe filij thesaurizare parētib⁹: sed parētes filijs & secm rōnē matoris cōiūctiōis ad seipm̄ plus gs diligit filium q̄ patrē. In articulo tñ necessitatis filij⁹ obligaf magis pri ex bñficijs susceptis vt parentibus maxime ꝓuideat.

Qđ parentes sint plus diligendi q̄ filij.

§. VIII. VTRVM AVTEM DEBEAT

Adde qđ dicit Eraſ. ꝙ tunica pallio ꝓxia ē.

magis diligi pater vel mater? Rñ. be. Tho. ꝙ in istis cōparationib⁹ illud qđ dī itelligēdū ē p se: vt videlicet intelligaf esse q̄sitū de pre inquātum/pr̄ est: an sit plus diligendus q̄ mr̄ inquātū est mr̄. Pōt em̄ in oibus hmōi esse tāta distātia virtutis & malitiæ vt amicitia soluaf vel minuaf: vt dicit phs. viij. Ethi. & ideo vt Amb. dicit. boni domestici sūt magis filijs ꝓponēdi. Per se g̱ loquendo debet magis diligi pater q̄ mater: qđ etiā dicit Hiero. sup Ezech. ꝙ post deū diligendus est pater, deinde mater. Ratio huiꝰ est: qa vterq; diligit vt principiū naturalis originis. Sed pater habet excellentiorē rōnē principij q̄ mater: qa pater est principium p modū agētis: mater aūt p modum patiētis & materię. Nec obstat quod phs dicit in lib. de generatione ꝙ semina dat corpus: sed aiam certum est ꝙ dat deꝰ: qa in gnatione hois mater materiā ministrat corpis informē tñ. Formaf aūt ꝓ virtutem formatiuā quę est in semine patris. Et q̄uis hęc virtus formatiua nō possit causare aiam rōnalem, disponit tñ materiam corporalem ad hmōi formæ susceptionem.

de cōparatiōe dilectiōis inter patrem & matrē qs magis diligēdus.

§.IX. VTRVM AVTEM DEBEAT

quis plus diligere vxorē q̄ parentes? Rñ. b. Tho. ꝙ gradus dilectionis. vt dictū est. pōt attendi & secūdū rōnē boni & secūdū rōnē coniunctionis ad diligentes. Secundum rōnē ergo boni quod est obiectum dilectionis magis sunt diligendi parentes q̄ vxores qa diliguntur sub ratione principij & eminentioris cuiusdā boni. Secundum aūt rationem coniūctionis magis diligunt vxores: quia vxor coniugit viro vt vna caro: secūdū illud Mat. xix. Itaq; non sunt duo sed vna caro. Et ideo intensius diligitur vxor: sed maior reuerētia est exhibenda parēt⁹ suis. Et cū dr Gen. ij. Propter hoc relinquet hō patrē & matrē &c. Non est intelligēdum ꝙ deserant parētes quo ad oia: sed quātū ad cohabitationem & copulā: sed in alijs debet qs magis assistere parētib⁹ q̄ vxori. & qđ ait apls ad Ephe. v. ꝙ viri dūt diligere vxores sicut seipos. nō ē itelligendū ē qlr sicut se: sed qa rō dilectiōis vxoris sumiť ex sui dilectiōe: hoc ē p similitudinē.

Vtrum plus qs debeat diligere vxorē q̄ parentes.

§.X. VTRVM DEBEAT QVIS MAGIS

An bñfactor diligere bñficiatū q̄ bñficiatus? Ad hoc tñ be. Tho. vbi. ō. ꝙ aliqd diligiť dupliciter. vno mō qa habet rationē excellētio⁹ sit maioris boni: & secūdū debet diligi bñfactor: qa cū sit ꝓncipiū diligis i bñficiato habet rōnē maioris boni sicut & de pre dictū ē ō. Alio mō diligiť aliqd rōne maioris cōiūctiōis: et secm hoc magis diligim⁹ bñficiatos: qđ ꝓbat phs. ix. Ethi. ꝙ q̄tuor rōnes. Et pria ē. quia bñficiat⁹ est q̄si q̄ddā opus bñfactoris. vñ ꝓsueuit dici de aliq̄. Ille est factura illi⁹. Naturale aūt est cuilibet vt diligat opus suū: sicut poetę diligūt poemata sua. Et hoc iō est: quia vnūqđq; q̄ diligit suū esse & suū viuere: qđ manifestaf maxime in suo agere. Secda est: quia vnūqđq; naturaliꝰ diligit id i q̄ aspicit bonū suū: habet gdē & bñfactor i bñficiato aliqđ bonū: & ecōuerso. Sed bñfactor inspicit in beneficiato suum bonum honestū. Bñficiat⁹

Quare necesse fuit dare ꝓceptū de dilectione dei et ne|dei et ꝓximi.

ficiatus aut̄ inspicit in bñfactore suū bonū vtile. Bonū autem honestum delectabilius cōsideratur q̄ bonū vtile. tū quia est diuturnius. Vtilitas em̄ cito trāsit & delectatio mentis non est sicut delectatio rei pñtis. tū etiā qa bona honesta magis cum delectatione recolimus q̄ vtilitates q̄ nobis ab alijs ꝓuenerunt. Tertia est qa adjamātē ptinet agere. vult em̄ & opaf bonū amato. ad amatum aūt ptinet pati & iō excellenti⁹ est amare: & ꝓpter hoc ad bñfactorē pertinet vt Plus amet. Quarta rō est qa difficilius est impēdere bñficia q̄ recipere. Ea ꝙ o in quib⁹ magis laboram⁹ magis diligimus: q̄ ꝙ o nobis de facili prouenīunt magis contēnimus. Non tñ dr ꝙ q̄slibet bñficiatos plus debeam⁹ diligere quibuslibet bñfactorib⁹. Nā bñfactores a quibus maxia bñficia recipim⁹ vt deū & parentes præsertim his quib⁹ aliqua minora beneficia impendimus.

§. XI. VTRVM ORDO CHARITA

tis maneat in ꝑria? Rñdet b. Tho. vbi. ō. Necesse est ordinē charitatis manere in patria: quantum ad hoc ꝙ deus diligaf sup oīa. Hoc em̄ simpliciter erit tūc q̄n hō pfecte eo fruetur. Sed de ordine sui ad alios distinguēdū videt: qa sicut. ō. dictum est. Dilectiōis grad⁹ distingui pōt vel ꝑm dr̄iam boni qđ qs alteri exoptat: vl secūdū itēsionē dilectiōis. Prio qdē mō pl⁹ diliget meliores q̄ seipm̄: min⁹ ꝙ o min⁹ bonos: volet em̄ qlibet btūs vnūquēq; hr̄e qđ sibi debeť ꝑm diuinā iustitiā, ꝓpter cōformitatē volūtatis humanę ad diuinā. Nec tūc erit ꝑs ꝓficiendi p meritum ad maius ꝓmiū sicut nūc accidit qñ pōt hō melioris & ꝓutē & ꝓmiū desiderare. Sed tūc volūtas vniuscuiusq; in ꝑfister qđ est determinatū diuinit⁹. Secdo ꝙ o mō aliqs plus diliget seipm̄ q̄ ꝓximū etiā meliorē: qa intēsio actus dilectionis ꝓuenit ex pte subiecti diligētis & ad hoc ē donū charitatis vnicuiq; cōferť a deo: vt prio qdē mētē suā i deū ordiet: qđ ptinet ad dilectionē sumꝑe: secdario vt ordinē ēt al iarū mētiū i deū velit vel etiā opeť ꝑm modū suū: sed quātū ad ordinē ꝓximos: adinuicē simpliciter qs magis diligit meliorē secm charitatis amorē: tota em̄ vita btā cōsistit in ordinatiōe mentis ad deū. Vñ tot⁹ ordo dilectiōis btōꝝ cōseruabit ꝙ comparationē ad deū: vt.s. ille magis diligat & ꝓpinqor sibi habeat ab vnoquoq; q est ꝓpinqor deo. Cōtinget tñ in ꝑria ꝙ aliqs sibi cōiūctū plurib⁹ rōnib⁹ diliget: nō em̄ tūc cessabūt ab aīo btī honeste dilectiōis causę: tñ oīb⁹ istis rōnib⁹ ꝑfect incōpabiliter rō dilectiōis q̄ sumit ex ꝓpiqtate ad deū.

¶ De charitate quo ad ꝑceptum decalogi. Cap. V.

Aliqđ debitū dr dupliciter.

CONSEQVENTER EST VIDEN

dū de charitate prespectū ad ꝑceptū. Dicit em̄ xps mat. xxij. Diliges dñm deū tuū ex toto &c. hoc ē maximū & ꝓximū mādatum. Secm autē hęc duo tota lex pendet & ꝓphę. Primo igit videndū est quō de charitate fuit dādū ꝑceptū. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. xliij. ꝙ ꝑceptū iportat rōnē debiti. Est aūt aliqđ debitū duplr. Vno mō p se. Alio mō ꝓpter aliud. Per se qdē debitū est i vnoq; negotio id qđ est finis: qa habet p se rōnē boni. Propter aliud aūt est debitū qđ ordinaf ad finē: sicut medico p se ē debitū vt sanet, ꝓpter aliud vt det medicinā ad sanādū. Finis spūalis vitę est: vt hōvniaf deo qđ fit p charitatē. Et ad hoc ordinaf sicut ad finē oia, q̄ ptinēt ad spūalē vitā. Vñ & apls dicit. j. ad Tim. j. finis ꝑceptī est charitas de corde puro: cōscia bona: & fide nō ficta. Omnes em̄ ꝓutes de q̄rū actib⁹ dāt ꝑcepta ordinanť vel ad purificandū cor a turbinib⁹ passionum: sicut ꝓutes q̄ sunt circa passiōes: vel saltē ad habēdā bonā cōscięntiā sicut virtutes q̄ sunt circa opatiōes: vel ad habendā rectā fidē: sicut alia q̄ ptinent ad dei cultū. Et hęc tria requirūf ad diligēdū deū. Nā cor impurū a dei dilectiōe abstrahit ꝓpter passiones inclinantiū ad terrena. Cōscia em̄ mala facit horrere diuinam iusticiam ꝓpter timorem pœnę. Fides aūt ficta trahit affectū in id qđ de deo singit separās a dei ꝓutate. In quolibet aūt gñe id qđ est ꝓ se, est poti⁹ eo qđ est propter aliud: & ideo maximū est ꝑceptū de charitate: vt dicit Mat. xxij. Quāuis aūt dilectio dei sit finis ad quē ordinatur dilectio proximi: tamen dari oportuit ꝑceptum nō solum de dilectione dei: sed etiā aliud de dilectione ꝓximi ꝓpter minus capaces q non de facili cōsiderarent vnum horum ꝑcepto ꝓximi, rum sub alio contineri. Et q̄uis charitas sit vna virtus: habet tñ duos actꝰ. s. diligere deum & diligere proximū: quorum vnus ordinaf ad alium sicut ad finem. Vnde in dilectione proximi includitur dilectio dei sicut finis in eo qđ est ad finem: & econuerso.

Quę non fuerunt data ꝓpter finē.

§.I. FINIS PRECEPTI EST CHARI

tas de corde puro: cōscia bona: & fide nō ficta. ſ. ad Tim. j. Quanta bona hinc sequanť, habes de pœ. di. ij. ergo. Et circa dictam autoritatem possunt tria notari.

¶ Primū est necessitas obseruationis: ibi. finis ꝑcepti.

¶ Secm est ꝓciositas ordinationis: ibi. charitas.

¶ Tertiū est syncęritas dilectiōis: ibi. de corde puro.

Quātum ad primū secm ꝙ dicit ꝓpter qđ vnū qđq; tale & illud magis. Oia ꝑcepta sunt necessaria cū ordinentur ad charitatē vt finē: ergo ipsa multo magis est necessaria. Est aūt hoc ꝑceptum lucidū, breue, vtile, & leue. Est lucidum quidem. ꝑs. xviij. Præceptum dñi lucidū. Et hoc ne quis dicat: nō licuit mihi intelligere. Breue ne quis dicat: nō potui vacare vel retinere. Abbreuiatum facit deus verbum sup terrā. Vtile. ꝑs. cxviij. Bonū mihi lex oris tui sup milia auri & argenti. Leue. Nihil em̄ dulcius & leuius charitate. Mat. xj. Onus meum leue. Preciositas patet ex nomine charitatis. vnde charitas quasi chara vnitas: quia vnit nos cū omnibus vtiliter, apls ad Ephe. iij. Vt possitis comprehēdere cū oibus sanctis quæ sit lōgitudo, latitudo, sublimitas, & ꝓfundum. ſ. charitatis. Eius sublimitas est quia vnit nos cum deo absoluere. i. propter se. Profundum est⁹ quia vnit nos cum his qui sunt in purgatorio. Eius latitudo est: quia vnit nos cum oībus viuentibus bonis & malis: amicis & inimicis. Eius longitudo: qa vnit nos cum præcedētibus, pñtibus, & futuris: vel vsq; in finē. Syncęritas innuitur de corde puro. i. nō ficto vel infecto vel mixto cupiditate. Cōscientia bona. i. non erronea: & fide non ficta. i. sine errore vel sine hypocrisi. Sciendum etiā q̄ omnia præcepta decalogi ordinanť ad dilectionē dei & ꝓximi. ideo ꝑcepta charitatis non fuerunt annumeranda inter ꝑcepta decalogi: sed in omnibus includuntur. Et cuius modus dilectiōis nō cadat sub illis ꝑceptis quæ dantur de alijs actibus virtutū puta sub hoc præcepto. Honora patrem tuum & matrem: non cadit hoc ꝙ ex charitate fiat: cadit tamē actus dilectionis sub speciali præcepto.

Char⁹ tas vñ dicitur.

§.II. DE DILECTIONE SVFICIEN

ter sunt data tñ illa duo ꝑcepta. vñ Christ⁹ dicit Mat. xxij. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & propheræ. Ratio huius, est ꝑm b. Tho. vbi. ō. arti. iij. Charitas est amicitia qdā: amicitia aūt est ad alterū. vñ Greg. dicit ꝙ charitas ad minus q̄ inter duos haberi nō pōt. Cū aut̄ dilectio & amor sit boni: bonū aūt sit vel finis: vel id qđ est ad finem: conuenienter de charitate duo ꝑcepta sufficiunt: vnū quo inducimur ad diligēdū deum sicut finem. Aliud quo inducimur ad diligendū ꝓximū ꝓpter deū sicut ꝓpter finem. De dilectione sui & corporis sui quæ etiam diligēda sunt. dicit b. Augu. ꝙ nulla fuerunt dāda ꝑcepta. Et rōest: quia quantumlibet qs excidat a veritate: remanet tamē sp in eo dilectio sui & corpis sui. Sed mod⁹ diligēdi ꝓcipiē dilectionis erat hoī: vt.s. se ordinate diliget & corpus suū qđ fit p hoc ꝙ non diligit deū & proximū. Item q̄uis ꝑcepta denf ꝓponi de actibus virtutū: & charitas habeat plures actus: videlicet dilectionē, gaudiū, pacē, bñficentiā: tñ qa primus & principalis actus charitatis est dilectio: & ex eo consequunť alij sicut effectus ex cā: ideo in ꝑceptis dilectionis includūtur ꝓcepta de alijs actibus ex ea procedentibus: & tamen pro pter tardiores inueniūtur de singulis explicita ꝑcepta. De gaudio quidē ad Phil. iij. Gaudete in dño semp &c. De pace ad Heb. xij. Pacem sequimini cum oīb⁹. De beneficētia. ad Gal. vlti. Dum tempus habemus opemur bonū ad oēs. De singulis etiā partibus beneficētię inueniuntur ꝑcepta in sacra scriptura: vt patet intuenti. Item qa plus est opari bonū q̄ vitare malū: ideo in ꝑceptis affirmatiuis p q̄ ꝓcipit facere bonū: vt diligere, gaudere, benefacere, pacem habere includunť ꝑcepta negatiua quib⁹, ꝓhibet malū facere: vt nō odire, nō accidiari, nō inuidere, nō discordare, nō scandalizare. Et tñ inueniunť explicita ꝓcepta data cōtra hmōi vitia opposita charitati. Nam cōtra odium dr Leui. xix. Non oderis fratrem tuum in corde tuo. Cōtra accidiā dr Eccli. vj. Nō accidieris in vinculis eius. Contra inuidiā

Qđ non fuerunt data de quibus ꝓcipit de vitare malum

dñ ad Gal'.vj. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi inuicē prouocātes: inuicē inuidētes Cōtra discordiam.j. Cor⁹.vj. Idipm dicatis oēs & non sint in vobis schismata. Contra scandalū.Roma.xiiij. Non ponatis scandalū vel offendiculum. Et de dictis peccatis habes.ē.in.ij. parte. De actib⁹ ꝓo charitatis in sequētibus capitulis.

§.III. DECLARATIO PRECEPTI DE

quid sit vt quo ītelligit diligere deū ex toto corde.

dilectiõe dei sec'm b.Tho.ij.ij.q.xliiij.arti.iiij. Hoc p̄ceptū multipliciter diuersimode traditū in diuersis locis, Nam Deut. vj. ponunt tria.s. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: & ex tota aia tua: & ex tota fortitudine tua. Mat.xxij. ponūtur duo horum.s.ex toto corde:& ex tota anima & omittitur ex tota fortitudie: sed additur ex tota mẽte.sed Mar.xij. ponūt q̄tuor.s.ex toto corde:& ex tota mẽte: ex tota aia: & ex tota ꝓtute: quę est idē cū fortitudine. Hęc etiā quatuor tāgunt.Lu.x. Nam loco fortitudinis seu virtutis ponit ex oībus viribus tuis. Et ideo horum quatuor est ratio assignanda. Prima expositio, est igit̄ considerāda q̄ dilectio est actꝰ voluntatis q̄ significat p cor, Nam sicut cor corporale est principiū oīm corporaliū motuum:ita etiā volūtas: & maxie quātū ad intentionē finis vltimi qđ' est obiectū charitatis: est pricipiū oīm spūaliū motuū. Tria aūt sunt pricipia actuū q̄ mouent a volūtate.s.intellectꝰ q̄ significat per mentē. Vis appetitiua interior q̄ significat p aiam .Et vis executiua exterior q̄ significat p̄ fortitudinē seu ꝓtutē seu vires. Precipit g̃ nobis vt tota intētio nr̄a ferat⁹ in deū qđ' est ex toto corde:& q̄ intellectꝰ noster subdat deo qđ' ē ex tota mẽte:& q̄ appetitus noster regulet ꝑm deū qđ' ē ex tota aia:& q̄ exterior actꝰ noster obediat deo: qđ' ē ex tota fortitudine vel virtute vel viribus. Alia expō: gdā dicunt ex toto corde.i.intellectu:aia.i. volūtate:mẽte: id est memoria. Tertia expositio: ꝑm beā Grego. Nis. Per qđ' significat aia vegetabilis. Per animā, sensitiua aia. Per mentem memoria: qa hoc nutrimur sentimus & intelligimꝰ: debemus in deum referre. De hoc qđ' dr ex tota voluntate. Pro cuius declaratione nota ꝑm.b. Tho.vbi.ē.q̄ p̄cepta dant de actibus virtutū. Regulr aūt ad actū virtutis nō solum q̄ cadat sup debitā materiam: sed etiā q̄ vestiat debitis circunstanꝫs q̄bus fit, ꝓportionatus tali materię Deus autē est diligē dus sicut finis vltimus: ad quem oia sunt referēda. Et ideo totalitas quædam fuit designanda circa hoc p̄ceptū de dilectione dei ad hoc innuendū. Duplr aūt contingit diligere deum ex toto corde. Vno mō in actu: vt.s. totū cor hoīs semp actualr ferat i deū: & ista est pfectio patriæ. Alio mō vt habitualr totū cor hoīs in deū ferat: ita.s.q̄ nihil contra dei dilectionē cor hoīs recipiat: & hæc est pfectio vię cui nō contrariat pātīm veniale: qa non tollit habitū charitatis: cū non tēdit in oppositū obiectū: sed solū impedit charitatis vsum. Sec'm primū modū implet illud p̄ceptū perfecte. p sec'm modū implet imperfecte. Dicit em̃ tunc pfecte impleri p̄ceptum qñ puenit ad finē quē intendit p̄cipiens. Imperfecte aūt qñ etsi non puenit ad finē p̄cipiētis: nō tñ recedit ab ordine ad finem. Sicut si dux p̄cipiat militibus vt pugnent. Ille pfecte implet illud p̄ceptū qui pugnando hostē vincit quod dux intendit. Imperfecte aūt cuius pugna ad victoriam nō attingit: non tñ contra disciplinā militarē agit Intendit aūt deus p hoc p̄ceptū vt pfecte homo deo vniat quod erit in patria. Et ideo tūc pfecte implebit: hic autem imperfecte. Tanto aūt pfectius quāto magis accedit p fitiuꝫ dinē ad pfectionē patriæ. vñ Hiero. Charitas in quibusdā est pfecta: in quibusdā imperfecta: pfectissima aūt in hac vita habeti nō pōt. de pœ. di. ij. charitas. Quō deꝰ diligitur ex toto corde: & ex tota aia: & ex tota mente vel virtute. Ber. Disce o christiane a Christo quemadmodum diligas Christū: disce amare fortiter, dulciter, & prudenter. Dulciter ne illecti. Prudenter ne decepti. Fortiter ne depressi ab amore dñi auertamur. Hoc est amare ex toto corde: & ex tota aia: & ex tota fortitudine vel virtute. Dulciter amat ait idē cū Christo passo cōpatiē, cōpūgit, & mouet. Sapiēter seu prudenter q̄ a ecclesiastici sensus puritate: nulla deuiat ꝓsilitudine: & q̄ discretionis metā nulla superstitiōe vel leuitate vsp̄us seruentioris vehementia deserit. Amor fortis est cum nulla vi labor: vel tormentorum: vel etiā metu mortis: iustitia deserit. Itē ex summa ꝓtutū Guil.ꝑm illa tria ad tres vires aiæ referri. Cor ad irascibilē: qa in corde magnanimitas, Aia ad cōcupiscibilem: qa eius est velle. Mens ad rōnalem: qa eius est meditari. Totis g̃ his tribus viribus deum amat: cū vis rōnalis a deo solo desiderat illuminari; & ab eo solo posse se sapientē fieri credit: cū vis concupiscibilis reputat deum gaudiū suum: & in illo solo gaudere q̄rit. Et cū vis irascibilis in illo solo gloriari desiderat: aliam gl̃iam cōtinens. Itē Guil'.v bi.ē. ex toto corde diligit deum. i. intellectu: q intellectū suū in obsequiū Christi captiuat: & q stu diū suum Christo dat. & q ad visionē dei toto desiderio anhelat. Primū. i. captiuare intellectū suū. de quo ait aplus, ij. Cor⁹.x. In captiuitatē redigētes oēm itellectū in obsequiū Christi. Fit triplr ista captiuatio. Primo vt in his q̄ sunt fidei deo obediamus. Hilarius. Soli deo de se credēdum est: qui se solū nouit. Sec'o vt male de nobis & bene de proximis sentiamus & circa nosmetipsos intēdētes ab alīs oculos auertamus. Sen. Qđ' hoies libenter faciunt de alīs de te apud te male existima. Tertio vt sensum superioris nostri sensui nostro p̄feramus & pmaxime in religione. Vñ Ber. Lignum scientiæ boni & mali cēsura discretionis est in religiōe penes patrē spūalē. Sec'm. i. studiū suū dare deo: fit etiā hoc triplr. Primo dū ea quib⁹ adiuuamur in deum ab eis quibus impedimur: fagaciter discernuntur qđ' pertinet ad prudentiam ꝑm Aug. Secūdo cū doctrinam Christū nescientē fastidit. Ber. Si disputas aut cōferas: non sapiat nisi sonuerit ibi Christus. Tertio qui in creaturis deum intelligit ad Ro.j. Inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt &c. Tertium, i. anhelare ad dei visionē. Fit seu ad hoc iuuat mundi contēptus: meditatio dei: & peccati detestatio. Ex tota anima seu voluntate amat deum quis triplr. Qui pfecte obedit: quē nec timor mali transitorij exterret: & quem nec gaudiū seculi: nec amor boni transitorij ab obedientia retrahit. Et tota mente seu memoria amat deum qs triplr. Quia. s. ea quæ deo dilectē & ab amore ei⁹ retrahunt: obliuioni traditur iniurię nobis illatę q̄ dū irrogant sunt quasi ferrū in vulnere qđ' vulneribus sanationē impedit. Sec'o qa ea quæ ad timorem ptinent & salutē aiarum memorię cōmendat. Tertio quē magnus dei amor de alio q̄ de deo diu cogitare nō finit: sicut solet accidere fatue amātibus: q nō pōt obliuisci qđ' amāt. Ber. O amor impetuosissime q̄ pter te aliud cogitare nō finis. Prouer.xxiij. Fili p̄be mihi cor tuū, ait deus.

§.IIII. DECLARATIO PRECEPTI DE

De mō dilectiõe

dilectione ꝓximi: cum .s. dicit. Diliges ꝓximum tuū sicut teipm. Mat.xxij. Hoc siquidē p̄ceptum sec'm b. Tho.ij.ij.q. xliij. cōuenienter tradit. Tāgit em̃ in eo diligēdi rō & modus dilectionis. Ratio diligendi tradit in eo q̄ ꝓximꝰ nominat: ꝓpter hoc em̃ debemꝰ alios ex charitate diligere qa sunt nobis ꝓximi & ꝑm naturalem dei imaginem: & ꝑm capacitatē glorię. Nec refert vtrū dicat ꝓximꝰ vl frater: vt habet.s. Ioā.iiij. vel amicꝰ. vt Leuit.xix. Per oīa hæc eadem affinitas designatur. Modus aūt dilectionis tangit cū dicit Sicut teipm. Qđ' non est intelligendū q̄ aliquis carnaliter ꝓbum: diligat sibi proximum: sed sili sibi. Et hoc triplr. Primo q̄ sicut ꝺ dem ex parte finis: vt.s. diligat ꝓximū ꝓpter deū: sicut deꝺ bet diligere teipm: vt sic sit dilectio proximi sancta. Sec'a ex parte regulę dilectionis: vt.s. non condescēdat ꝓximo in aliquo malo sed solū in bonis sicut & volūtati suę satisfacere debet hō solū in bonis: vt sic sit dilectio ꝓximi iusta. Tertio ex parte rōnis dilectionis: vt.s. nō diligat aliqs ꝓximū ꝓpter ꝓpriam vtilitatē vel delectationē: sed ea rōne q̄ vel⁹ ꝓximo bonū sicut vult bonū sibi ipsi: vt sic ꝓximi dilectio sit vera. Nā cū quis diligit proximū ꝓpter suā vtilitatem vel delectationē non diligit ꝓximū sed teipm. Būs Aug. quoq̄ dicit. xxiij. q. iiij. debet. Debet hō diligere ꝓximū sicut teipm: vt oēm hoīem quē potuerit vel beneficentię cōsolatione: vel coertione disciplinę vel informatione doctrinę. inducat ad colendum deum. Prosper in lib. iij. de vita contēplatiua. c.xv. dicit. Proinde proximos sicut nosmetipsos diligimus: quando ad bonos mores & ad vitam æternam consequendam sicut nobis saluti eorum consulimus: quando nos in eorum peccatis & periculis cogitamꝰ. Et sicut nobis subueniri optaremꝰ: ita eis subueniamꝰ: aut si facultas defuerit voluntatem tñ subueniendi tenemus. de pœ. dist. ij. proinde.

§.V. QVOD DEBEMVS PROXIMVM

debemꝰ ꝓximū sic. christus dilexit

diligere sicut Christus dilexit nos. Sic enim nobis præcepit dicens Io.xv. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inuicē sicut dilexit nos cut dilexit vos. Dilexit aūt nos Christꝰ triplr: in quo debemus eū imitari. s. amore gratuito: amore discreto: amore vehementi & fructuoso. Primo quidē amore: gratuito .i. amore triplici re nobis gratis dato sine meritis p̄decētib⁹ nostris. s. Io. iij. In hoc est charitas dei: non quasi nos dileximus eū: sed qm̃ ipse prior dilexit nos. Sic debemꝰ proximos diligere. Et nō sicut faciunt quidā qui nolunt amare nisi eos a quibus primo noscunt amari Matt. v. Si diligitis tm̃ eos qui vos diligunt: quid amplius facitis nōne Ethnici hoc faciunt? Nec amauit nos christꝰ propter suā vtilitatē sed propter nostrā. Qs̃ christi Non vt a nobis acciperet: sed vt nobis daret. Sene. Amicus sic nos qui vtilitatis cā assumptus est tandiu placebit q̄diu vtilis amauit erit. Sec'o amauit nos Christus amore discreto. Amor discretus est quo psonas amamus & vitia persequimur: nec sic psonis cōdescendit q̄ vitijs implicet: Bernar. Christꝰ in carnis assumptione condescendit mihi: in culpę vitatione cōsuluit mihi. Vñ de eo dr̄ Esa. vij. Butyrū & mel comedet vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Sic & nos debemus proximos diligere vt non assentiamus eis in malo sicut fecit Adam Eu⁹. Ad Rom. xiij. Dilectio proximi malum non operatur. Tulius in lib. de amicitia. Nulla est excusatio si amicitię cā peccaueris. Amicitia mūdi a posterio ri. i. in malo ligat homines vt vulpeculas Samson Iud'.xv. quia facit eos concordes in malo: sicut facti sunt amici Herodes & Pilatus ad Christum affligendum. Tertio amauit nos Christus amore fructuoso & vehementi. Io.xv. Maiorem hāc dilectionē nemo habet q̄ vt animā suam ponat qs pro amicis suis. Et sic nos debemus proximum diligere vt cum expedit etiam mortem pro eo sustineamus. i. Ioan. iij. In hoc cognouimus charitatem dei q̄m ipse animam suam. s. vitam pro nobis posuit & nos debemus pro fratrib⁹ animas ponere. Et nota q̄ Christus interrogauit ter Petrum si eum diligeret plus ceteris. vt hī Io.vlt. Simon Ioannis inquit diligis me plus his. Et Petrus respōdit. Domine tu scis quia amo te. Ad annuendum q̄ debet quis ita vehementer amare proximum vt bona temporalia & obsequia corporalia & exercitia spūalis consolationis & necessaria det pro salute proximi: sicut apl's Paulus qui pauperibus fidelib⁹ procurabat eleemosynas: discurrebat per orbem: nosce laborans manibus suis ne alios grauaret. Et anathema esse optabat a Christo pro fratribus suis ad Ro. xj. i. separatus a consolationibus contemplationis. Vel melius etiam vltra substantiam & laborem corporis etiam ipsam vitam. Vñ & in huius signum in tertia interrogatione Petrus contristatus est: quia naturaliter quilibet tristat de morte. Et sic pseueranter diligit proximꝰ: qa vsq̄ ad mortē sicut fecit Christus qui in finē dilexit eos. Io. xiij.

¶ De principali actu charitatis qui est dilectio. Cap. VI.

Qđ primus & principalis actꝰ charitatis est amare, rō ponitur,

VLTIMO VIDENDVM EST DE actibus charitatis. Et primo de actu eius principali: qui est dilectio. Circa quod sciendum sec'm. b. Tho.ij.ij.q xxij. q̄ cum charitas vt dictum est sit quędam amicitia: & amicitia sec'm ph'm. viij. Ethi. magis consistat in amare q̄ in amari: ideo etiam charitati magis conuenit amare q̄ amari. Huius ratio est: quia amare conuenit charitati in quantum est charitas. Nam cū charitas sit quędam amicitia sec'm suam essentiam habet inclinationem ad proprium actum. Amari autem non est actus charitatis ipsius q amat: sed actus eius est amare. Amari autem competit ei sec'm cōmunem rationem boni prout. s. ad eius bonum alius ad actum charitatis mouetur. Vnde manifestum est q̄ charitati magis cōuenit amare q̄ amari. Huius etiam duplex est signum. Primū quia amici magis laudantur ex hoc q̄ amant q̄ ex hoc q̄ amantur: quinimo si amentur & nō amant vituperant. Sec'o qa matres q̄ maxime amant plus q̄runt amare q̄ amari filios. Quāuis autem homines communiter magis velint amari q̄ amare hoc propterea vt dicit philosophus. viij. Ethi. quia homines volunt amari inquantum volunt honorari. Sicut honor exhibetur alicui vt quoddam testimonium boni in eo qui honoratur: ita per hoc q̄ aliquis amatur ostenditur in ipso esse aliquod bonū: quia solū bonū amabile est. Sic igitur quęrunt hoies amari sicut honorari propter aliud. s. ad manifestationem boni in amato existentis. Amare autem q̄runt charitatē habētes ꝑm se quasi ipm sit bonū charitatis sicut & quilibet virtutis actus est bonum virtutis illius. Vnde magis pertinet ad charitatē velle amare q̄ amari: qa magis est quod est ꝑm se q̄ quod est ꝓpter aliud.

§.I. QVOD DEVS DILIGENDVS EST

Quō deus ē diligēdus ꝓpter se ipm et quō itelligit ly ꝓpter.

propter seipsum: hoc sic probatur. Solo deo fruendum est. Frui aūt est amare & inhęrere rei propter se ꝑm beatū Augu. & ponitur primo sen. dis. j. ergo diligēdus est deꝰ ꝓpter seipm & ipse solus hoc modo. Pro cuius declaratione dicit beatus Tho. ij. q. xxvj. q̄ ly ꝓpter importat habitudinē formalis, efficiens, & materialis. Ad quā etiā reducit materialis dispositio q̄ nō est causa simpliciter: sed ꝑm quid. Et ꝑm hęc quatuor genera causarū dr̄ aliqđ diligi. Sec'm quidem genus causæ finalis: sicut diligimꝰ medicinā ꝓpter sanitatē. Sec'm genus causæ formalis sic diligimus hoīem ꝓpter virtutē: q̄ a virtute formaliter est bonꝰ: & per ꝑs dilegibilis. Sec'm cām efficientē sic diligimꝰ aliquos inquātū sunt filij talis patris. Sec'm aūt dispositionē q̄ reducitur ad genus causæ materialis dicimur aliquid diligere propter id qđ' nos disposuit ad eius dilectionē: puta propter aliqua beneficia susceꝑta: q̄uis postq̄ iam amare incœpimus: nō propter illa beneficia amemꝰ amicū: sed ꝓpter eiꝰ virtutē. Primis igit̄ tribus modis deū nō diligimus ꝓpter aliqđ sed ꝓpter seipsum. Nō em̃ ipse ordinat ad aliud sicut ad finē: sed ipse est vltimus finis oīm: nec etiā informat ab aliquo alio ad hoc vt sit bonꝰ: sed eius subsistētia est eiꝰ bonitas ꝑm quē excēplariter oia sunt bona. Nec etiam bonitas ab altero ei inest: sed ab ipso oibus alijs. Sed quarto mō pōt diligi ꝓpter aliqđ: qa. s. ex aliquibus alijs disponimur ad hoc vt in dei dilectione proficiamus: puta p bñficia ab eo suscꝑta: vel ꝓpter ꝑmia ab eo sperata vel pœnas quas p ipm vitare intendimus. Qđ' aūt dicit Greg. in Homil. q̄ ex his quæ nouit aia, i. sensibilibus discit incognita amare. i. intelligibilia diuina. Intelligendū est nō q̄ cognita sint, rō diligendi ipsa cognita p modū causæ formalis, efficientis, vel finalis: sed p modū causę disponentis: qa p hoc disponit ad amādum incognita. Itē nota q̄ vltra amorem naturalē de deo qui est cōis oibus bonis & malis. ꝑm illud. b. Augu. Deum amat oē qđ' amare pōt. Est triplex amor ꝑm Ber. in lib. de diligendo deū. Primus est quo quis amat deū eo q̄ cognoscit sibi necessariū iuxta illud p̄b xvij. Diligā te dñe fortitudo mea dñs &c. Sec'd's est quo qs amat deū ꝓpter delicias q̄ sunt in eo. Sap. viij. Amator factus sum formę illius. Tertius est amor amicitię quo qs amat eū propter seipm: eo q̄ dignissimus sit amore nostro: qa summū bonū. Ber. Amat qui ipm quē amat quærit. nō quicq̄ aliud eius.

§.II. QVOD DEVS IN HAC VITA

Quare de ama tur ime diate.

immediate amat & sine modo & totaliter. Qđ' sic declarat. b. Tho. vbi. ē. Ordo rerū est talis sec'm le q̄ deus p seipm est maxie cognoscibilis & amabilis: vt pote essentialiter existēs ipsa veritas & bonitas p quā alia cognoscunt & amant: sed quo ad nos: qa nostra cognitio ortū habet a sensu: pri⁹ fuit cognitionis est in eo qđ' est maxime remotum a sensu. Et propter ꝺ dilectio q̄ est actꝰ appetitiuę virtutis: etiā in statu vię tas immediate deū diligit alia ꝺo mediāte deo. In cognitione vero est ecōtrario: qa. s. p alia deū cognoscimꝰ sicut cām effectū: vel p modū eminentiæ: vel p modū negationis: vt pater p Dion. in. ij. de diui. no. Notandū etiam q̄ dilectio dei est aliqd maꝰ q̄ ei⁹ cognitio: maxie sec'm statū vię & iō præsupponit ipsam. Et qa cognitio nō qescit in rebus creatis: sed p eas in aliud tēdit: ideo in illo dilectio incipit: ē aliqd & per hoc ad alia deriuat per modū cuiusdā circulationis dū cognitio a creaturis incipiens tendit in deū & dilectio a deo incipiēs: vt ab vltimo fine ad creaturas deriuat. Quantū ad modū dilectionis dicit Ber. in lib. de dili. deū. q̄ causa diligendi deū est deus. Modus aūt est sine modo. Pro cuius declaratione dixit beatꝰ Tho. vbi. ē. q̄ modus importat quędā mensuræ determinationē. sec'm. b. Aug. Hęc aūt determinatio inuenit in mēsura & in mēsurato aliter tñ & aliter. In mensura em̃ inuenitur essentialiter: quia mensura sec'm seipsam est determinatiua & modificatiua aliorū. In mensuratis aūt inuenitur mēsura sec'm aliud. i. inquātū attingūt mensurā. Et ideo in mēsura nihil pōt accipi imodi-

De dilectione dei q̄. s. diligendus pro pter seipsum.

De triplici amore q̄ deꝰ diligit ꝑm Bern.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficatū. Sed res mēsurata est immodificata: nisi mensuram attingat: siue excedat: siue deficiat. In oibus aūt appetibilibus & agibilib⁹ mēsura est finis: qa eoꝝ que apperimus & agimus: oportet rōnē accipere ex fine: & iō finis fm seipm habet modū. Sed ea q̄ sunt ad finē hāt modū fm q̄ sūt fini ꝓportiōata. Et iō sicut pbs dicit in .j. Poli. Appetitus finis in omnibus artibus est absq; fine & termino. Sed eoꝝ que sunt ad finē est aliqs termin⁹. Nō em̄ medic⁹ ponit aliquē finē sanitati: sed facit eā perfecte quantūcūq; potest. Sed me dicin⁹ ponit terminū: quia nō dat quantū pōt sed quantū debet fm ꝓportionē: alis esset inordinata. Cū igit humanarū actionū & effectionū finis sit dei dilectio: quia p hāc maxime attingimus vltimū finem: ideo in dilectione dei non potest accipi modus sicut in re mensurata: vt sit in ea accipere plus & minus: sed sicut inuenit modus in mensura in qua nō pōt esse excessus: sed quāto pl⁹ attingit regulæ tāto melius est: ita etiā quāto quis plus deū diligit tanto melio⁹ est. Quantū ad totalitatē dicit. b. Aug q̄ modus diligendi deum est vt diligat ex toto corde. hoc intelligit, sic vt intelligat quātūcūq; diligi pōt qd̄ ptinet ad modū qui cōuenit mensuræ. Sic igitur interior actus charitatis habet rōnē finis: qa vltimū bonū hois consistit in hoc q̄ inhęreat deo. Exteriores aūt actus charitatis vt beneficētia & hmōi: sunt ad finē: & iō cōmēsurādi sunt fm charitatē & rōnē. Sciendū etiā q̄ cū dr̄ deū diligi ex toto corde: intelligit seruari ista totalitas: vt modus totalitatis referat ad rem dilectā: vt. s. totū quod ptinet ad deū diligatur. Vel etiā ad diligentem: vt. s. quis diligat fm totū suū posse: & oīa ordinet ad dei dilectionē. & sicut debet & pōt illud seruari. Sed si ista totalitas importet modū diligentis ad æquatū modo rei dilectę sic impleri non pōt: qa hoc esset infinite diligere eū: cum infinitū sit diligibilis, licet creatura sit finita.

Qz deb̄emus deū diligere ex toto cor de' q̄m̄ intelligit

Quę dilectio sit magis meritoria dilexerit deū vel ꝓximū? Ad qd̄ rñdet sc̄m. b. Tho. q̄ si vtraq; dilectio ꝓsideret seorsum: dilectio dei est magis meritoria debetur em̄ ei merces ꝓpter seipm: quia vltima merces est frui deo in qd̄ tēdit dilectionis motus. Si aūt in tendat ista cōparatio vt dilectio dei accipiat sc̄m q̄ solus diligitur: dilectio proximi sc̄m q̄ ꝓximus diligit ꝓpter deū: sic dilectio ꝓximi includit dilectionē dei. Dilectio aūt dei nō includit dilectionē ꝓximi. Sic in isto sensu præmenet dilectio proximi dilectioni dei: Est em̄ cōparatio dilectionis dei perfectę: quæ. s. se extendit vsq; ad proximū ad dilectionē dei imperfectam & insufficientem.

§. IIII. QVOD SIT MAGIS MERITORIVM DILIGERE DEVM VEL PROXIMVM.

Diligere amicum vel inimicum? Rñ. b. Tho. vbi. ē. q̄ istæ dilectiones pñt cōsiderari dupl'r. Vno mō ex parte ꝓximi q̄ diligit. Alio mō ex parte rōnis per quā diligit. Primo mō dilectio amici ꝑminet dilectioni inimici: qa amic⁹ melior est & magis cōiūct⁹. Vñ & materia est magis cōueniēs dilectioni. Et ꝓpter hoc actus dilectiōis trāsiēs sup hāc materiā melior est. Alio mō dilectio inimici ꝑminet dilectioni amici ꝓpter duo. Prio qa dilectionis amici pōt esse alia rō q̄ de⁹: sed dilectiōis inimici sol⁹ de⁹ est rō dilectiōis. Secundo qa p̄supposito q̄ vterq; diligat ꝓpter deū: dilectio inimici fortior esse ostēdit q̄ ad remotiora extendit animū hois. s. vsq; ad inimicos: sicut ignis tanto fortior est quāto calorē suū ad remotiora diffundit. Tāto etiā ostēdit dei dilectio fortior quāto ꝓpter ipm difficiliora implem⁹: sicut virtus ignis tāto est fortior quāto magis pt cōburere materiā min⁹ cōbustibilē: sed sicut idē ignis in ꝓpingora fortiꝰ agit q̄ in remotiora: ita etiā charitas seruēti⁹ diligit cōiunctos q̄ remotos. Et quātū ad hoc dilectio amicoꝝ & feruentior & melior est q̄ inimicoꝝ. Qd̄ aūt dicit Christus Mat. v. Si diligitis eos q̄ vos diligunt quā mercedē habebitis In telligēdū est p se. i. q̄ cū diligunt amici solū ex hoc qa amici: qd̄ videt qñ sic amant amici q̄ ipi soli & nō inimici diligunt: tūc ñ habet mercedē dilectio amicoꝝ: sed st diligāt amici: nō solū qa amici: sed etiā ꝓpt deū: tūc est meritoria.

De dilectiōe inimicorū

§. V. DE DILECTIONE INIMICORVM QVO SIT INTELLIGENDVM ILLVD PRECEPTVM. DILIGITE INIMICOS VESTROS.

Q̄ ñ est. habes. ē. in. c. de dilectione proximi. Sed hic notanda ista diffi sunt septē quæ valent ad ostēdēdū q̄ nō est ita difficile diligere inimicos sicut qdā credunt: nec est dedecus sed honor, Et primū est status inimici eius qui iniuriat⁹ est & nō vult gere inisatisfacere: est em̄ spūaliter mortuus. Ipe em̄ in se quasi macnus iniecit cū iniuriā fecit. Sap. xvj. Per malitiam occidit ostēdit homo aiam suā. Crudeliores fuisse videnē q̄ Christo mor- p septē. tuo nō pepercerunt: q̄ qui viuū vulneraverunt: qs est aūt adeo cæcus qui nō intelligat de dec⁹ non esse si quis de inimico mortuo non vult se vindicare? Sc̄'m est vtilitas iniuriæ illatæ. Persecutores em̄ nostri tribulationib⁹ nos pūgunt: sed in futurū sauū nobis ęternæ beatitudinis præparant. iuxta illud Pā. Circūdederunt me sicut apes. & Eccl'i. j. Vsq; in tēpus sustinebit patiens: & postea redditio iocūditatis. Tertiū est q̄ dilectio inimicorū est vtilior nobis q̄ amicorū: qa valet ad sanandū peccata. Beatus Augu. Ego ad dilectionē inimicoꝝ vos moneo: quia ad sanandū vulnera pctōꝝ nullū medicamentum efficacius esse cognosco. Multū em̄ facit ad perfectionem bonitatis. vt patet Mat. v. post illud. Diligite inimicos. Estote perfecti sicut pater vester &c. Quartū: qa est gratior deo. Lucę. vj. post illud. Diligite inimicos. subditur. Et eritis filꝰ altissimi. b. Aug. Quāta gratia per nos serui digni non sumus: & inimicorū dilectione filꝰ dei efficimur. Chryso. Nihil sic deo placabilē facit sicut malignis & lædentibus esse placabilē. & per cōsequēs diabolo est molestior: qa magis se p hoc hō elōgat ab eius similitudine quæ obstinato odio hoiem persequitur. Quintū est: qa hmōi dilectio id qd̄ destruendū est in inimico: magis destruit q̄ aliqd aliud. Ipsa em̄ est ignis inimicitiā in inimico annihilans. Ro. xij. Si esuriet inimicus tuus ciba illū &c. Chryso. Ois inimicitia bñficioꝝ assiduitate, com- Qui no pescit. Sextum est: qa non potes nocere inimico qn tibi no ceci iimiceas. Aug. Qd̄ malitia tua alteri non noceat fieri pōt: sed q̄ conoce tibi nō noceat fieri non pōt: solū ex hoc q̄ odium portat sibi. hpsi multū nocet: qa & peccat & remissionem pctōꝝ ptę ritā euacuat quo ad fructū. Vnde dr̄ de pœ. dis. iij. dicit dns. Dicit tibi deus. Dimitte & dimittetur tibi: dimisit prius dimitte vl' postea: qa si nō dimiseris reuocabo te: & quicquid dimiseram replicabo tibi. Talis est similis illi qui ex hoc q̄ aliquis scidit sibi tunicā ipse gladio seipm interficit. s. odiū. Septimū est dei imitatio. Eccli. xxiij. Magna est gloria seq dnm qui iniuriatus est tibi magis deum q̄ te offendit: & tamen ipse patiens est. Sed exemplum Christi in cruce pendētis cōsiderandū. j. Pet. ij. Christus passus est pronobis &c. vt sequamini vestigia ei⁹: qui cū pateret &c. sed orabat in cruce pro crucifixoribꝰ dicens. Pater ignosce illis &c. Et tamē omne genus iniuriarū tunc sustinuit. In substantia vi sibi ablata & plus in matre deriſa. in fama & honore ablatis p contumelias in persona in vita: ergo Christum sequere inimicos diligens. De amore qui est passio multa habes. ē. in .j. parte. & de proprietatibus eius quę possunt conuenire dilectioni.

¶ De gaudio inquātū est act⁹ interior charitatis. Cap. VII.

De gaudio. s. q̄ nō ē ꝑ tellectu alis nec moralis sed actꝰ ꝓprius.

POST PRINCIPALE ACTVM charitatis q̄ est dilectio videndū est de aliꝭ actibus interioribus q̄ sunt gaudiū & pax. Et de exterioribus. s. beneficentia & mia q̄ etiā est actꝰ interior ei⁹ dictū est. ē. in tractatu de iustitia. De gaudio prio videndū est. Et sciendū q̄ gaudiū non est virtus: qd̄ patet ex hoc qa non cōnumerat inter virtutes theologicas: nec morales: nec intellectuales: sed est actꝰ virtutis. Vnde cōnumerat ab apso ad Gal'. v. inter fructꝰ spūs q̄ sunt actꝰ virtutū. Hoc aūt sic declarat. b. Tho. ij. q. xxviij. Virtus est habitus quidā operatiuꝰ. Et ideo sc̄'m ꝓpriā rōnē habet inclinationē ad aliquē actū. Est aūt cōtingēs ex vno habitu plures actꝰ eiusdē rōnis ordinatos ꝓuenire: quorū vnꝰ sequit ex altero. Et qa posteriores actus non procedunt ab habitu virtutis nisi p actū priorē: inde est q̄ virtus nō diffinit nec denoīatur nisi ab actu priori: q̄uis etiā aliꝭ actus ab ea sequant. Manifestū est aūt ex his q̄ dicta sunt supra de passionibus q̄ amor est prima affectio appetitiuę potētię ex qua sequit & desideriū & gaudiū. Et ideo idē habitꝰ virtutis est q̄ inclinat ad diligēdū & desiderandū bonū dilectū & gaudendū de deo. Sed qa dilectio inter hos actus est prior: inde est q̄ virꝰ nō denominat a gaudio vel desiderio: sed a dilectione. & dr̄ charitas. Sic ergo gaudiū nō est aliqua virtus a charitate distincta: sed est quidam actus seu effectus eius. Qd̄ causetur gaudium ex charitate sic declarat. b. Tho. vbi ē. Ex amore procedit gaudium & tristitia: sed cōtrario mō vt dictum Qd gaudiū causatur ex charitate. &c.

vt dictū est. ē. Gaudiū em̄ ex amore causat: vel propter ꝓsentiā boni amati: vel propter hoc etiā q̄ ipsi bono amato ꝓpriū bonū ineſt & cōseruat. Ecōtrario aūt ex amore segt̄ tristitia: vel ꝓpter absentiā amati: vel ꝓpter hoc q̄ is cui bonū volum⁹ suo bono priuat: aut aliquo malo deprimitur. Charitas aūt est amor dei cui⁹ bonū immutabile est: qa ipse est sua bonitas. Et ex hoc q̄ amat est in amāte per nobilissimū sui effectū. sc̄'m illud. j. Io. iij. Qui manet in charitate in deo manet & de⁹ in eo: q̄uis enim in via nō sit pñs ꝓ speciei visionē: est tn̄ pñs p gratiæ inhabitationē. Vnde gaudiū spūale qd̄ est ex charitate habeat admixtam tristiꝑ Aug. dicit q̄ sicut corp⁹ nō viuit nisi aia ꝑsēte ita nec aia tiā: Rñdet. b. Tho. vbi. ē. q̄ ex charitate causat duplex gau- scilicet p gratiā nisi deo pñte de pœ. di. j. reuiscitatus. Vtrū diū de deo. Vnū quidē principale qd̄ est ꝓpriū charitatis: gaudiū spūale qd̄ est ex charitate habeat admixtam tristiquo. s. gaudemus de bono diuino in se cōsiderato. Et tale tiā? Rñdet. b. Tho. vbi. ē. q̄ ex charitate causat duplex gau- gaudiū ꝓmixtionē tristitię non pariſ. sicut nec illud bonū diū de deo. Vnū quidē principale qd̄ est ꝓpriū charitatis: quo. s. gaudemus de bono diuino in se cōsiderato. Et tale gaudiū ꝓmixtionē tristitię non pariſ. sicut nec illud bonū de quo gaudem⁹ pōt aliquā mali admixtionē habere fm illud. Sap. viij. Nō habet amaritudinē cōuersatio illius. s. sapietię diuinę. Et ideo apl's dicit ad Phil'. iij. Gaudete i dño semp. Aliud est gaudium charitatis quo quis gaudet de bono diuino sc̄'m q̄ participat a nobis. Hęc aūt participatio pōt impediri p aliqd̄ cōtrariū. Et ideo ex hac parte gaudiū charitatis pōt habere ꝓmixtionē tristitiæ: put aliqs tristat de eo qd̄ repugnat participationi diuini bonī vel in nobis vel in ꝓximis: quos tanq̄ nosipsos diligim⁹. Fletus em̄ ꝓ proximo vel pro seipso nō est nisi de aliquo malo. Oē aūt malū importat defectū participatiōis summi boni. Fletus etiā huiꝰ incolat⁹ pro defectiōe patrię procedit ex eo q̄ vita ꝑsens impedit nos a ꝑfecta participatiōe gl'iæ. Et ideo charitatis gaudiū hmōi pōt habere admixtiōe tristitię. Primū tn̄ gaudiū meli⁹ est & procedit ex charitate. Sc̄'m pōt procedere etiā ex spe. sc̄'m illud. Spe gaudentes. ad Ro. xij. De plenitudine gaudij vtrū. s. gaudiū spūale ex charitate causatum possit impleri. Ad quod rñdet beat⁹ Tho. vbi. ē. q̄ ex parte rei de qua gaudet. i. de deo: vt. s. tantū de deo gaudeat quātū dignū est de ea re gaudere. sic i creatura non pōt esse gaudiū plenū sed solū gaudiū dei est plenū de seipso: quia gaudiū ei⁹ est infinitū: & hoc cōdignū infinite bonitati ei⁹ est. Cuiuslibet aūt creaturæ gaudiū oportet esse finitū. Ex parte aūt gaudētis sic potest esse gaudiū plenū in creatura. Gaudiū em̄ comparat ad desideriū sicut quies ad motum. Est aūt quies plena cum nihil restat de motu. Vnde tunc est gaudiū plenū cū nihil restat desiderādū. Et qa ꝑdiu in hac vita sumus non qescit in nobis desideriū motus: qa adhuc restat q̄ magis deo appropinquem⁹ p gloriā. Sed quando iā ad beatitudinē puentū fuerit ꝑfectā nil desiderandum remanebit: qa erit dei plena fruitio: in qua hō obtinebit quicqd etiā circa alia bona desiderauit. sc̄'m illd̄ pſ. cxj. Qui replet in bo. desi. tu. & ideo quiescet desiderium non solū quo desideramus deū: sed etiā erit oīm desiderioꝝ quies: ideo hic non est plenū desideriū nostrū: sed solū gaudiū btōrum est plenū & supplenū: qa plus obtinebūt q̄ desiderare sufficerēt. Nō em̄ in cor hois ascēdit quæ ꝑparauit de⁹ diligētibus se: vt dr̄. j. Cor. ij. & hoc est qd̄ dicit Lucæ. vj. Mensurā bonā & cōfertā & supefluentē dabunt in sinū vestrū. Quia tn̄ nulla creatura est capax gaudij de deo ei condigni. inde est q̄ illud gaudiū oīmodo plenū non cadit in hoīe: sed potiꝰ hō intrat in ipm̄ sc̄'m illud. Matt. xxv. Intra in gaudiū dñi tui. Item cū puentū fuerit ad beatitudinē: vnusquisq; attinget terminum sibi ꝑfixū ex prędestinatione diuina: nec restabit vlterius quo tendat: q̄uis in illa terminatione vnus ꝓueniat ad maiorē gradū q̄ alius. Et iō vniuscuiusq; gaudiū plenū erit ex parte gaudentis: quia vniuscuiusq; desideriū plene quietabit. Tamen gaudiū vnius erit maiꝰ gaudio alterius propter plenioꝝ participationē beatitudinis. Istud tamen gaudiū beatoꝝ nō est gaudiū passionis quod est cū transmutatione corporali vt in aliꝭ passionibus: nec ptinet ad sensitiuā partē: sed intellectiuā. i. voluntatem.

Qz ꝑ in via nō possum⁹ hre plenū gaudiū

De gaudio ꝑfecto. s. fu

§. IGAVDIVM VESTRVM NEMO TOLLET A VOBIS. DIXIT CHRISTVS LOQVENS DE GAVDIO SVPERNÆ FRVITIONIS QVO BEATI VNDIQ; CIRCVNDANTVR, VNDE MAT. XXV. EVGE SERVE BONE & FIDELIS &C. INTRA IN GAVDI, DO. TVI. ISTVD A SEX PRIMIS VERŪ GAUDIŪ, QUENIT A SEX PTIBUS SC̄'M GUIL. IN SUM. PRIO TIB⁹ PRO A SUPNA MANIFESTARE. IO. XVJ. ITERUM VIDEBO VOS & GAUDEBIT COR VESTRŪ. HOC AUTĒ GAUDIŪ ERIT TRIPL'R. PRIMO EX VISA DIUITATE. BER. ISTUD EST VERŪ GAUDIŪ QD̄ NŌ EST DE CREATURA: SED DE CREATORE CŌCIPITUR. SECŪDO EX ASPECTA HUMANITATE. ECCLI. XJ. DELECTABILE EST OCULIS VIDERE SOLĒ. I. CHRISTUM. TERTIO EX INTELLECTU NATURÆ DIUINÆ VNITÆ CŪ HUMANA. VNDE NATURA NOSTRA EXALTAT: SICUT GAUDENT HOĒS DE EXALTATIONE SUOꝝ FRĀ TRŪ. SECUNDO ꝓCEDIT ILLUD GAUDIŪ A LOCI AMŒNITATE. & HOC TRIPLICITER VIDELICET EX EIUS CLARITATE: EX EIUS PURITATE: EX EI⁹ LATITUDINE & VASTITATE. APOC̄. VI. CIUITAS ILLA NON EGET SOLE &C. BARUCH. IIIJ. O ISRAEL Q̄ MAGNA EST DOM⁹ DEI & C. APOC. XIIJ. SINE MACULA SUNT ANTE THRONŪ DEI. TERTIO ꝓCEDIT ILLUD GAUDIŪ EX SOCIETATE. & HOC TRIPL'R. EX EI⁹ MULTITUDINE. APOC. VIJ. VIDI TURBĀ MAGNĀ QUĀ NEMO DINUMERARE POTERAT. EX EIUS NOBILITATE: QA OĒS ERUNT REGES & REGINÆ. APOCAL. j. FECISTI NOS DEO NOSTRO REGNŪ &C. & DE QUALIBET AIA SANCTA. PŚ. XLIIJ. ASTITIT REGINA A DEXTRIS TUIS. EX EIUS CHARITATE INTIMA. ESA. XXJ. DICIT DNS. CUIUS IGNIS EST IN SIŌ: & CAMINUS EI⁹ IN HIERL'M. QUARTO ꝓCEDIT TANDĒ A CORPORIS PERFECTIONALITATE, & HOC QUADRUPL'R. EX SPECIOSITATE VEL CLARITATE, SUBTILITATE, AGILITATE, & IMPASSIBILITATE. Q̄ OMNIA NOTAT APL'S. j. COR. XV. IBI. SEMINATUR AIALE: SURGET SPŪALE &C. QUINTO ꝓCEDIT AB INFERNI VASTITATE. & HOC TRIPL'R: TŪ EX EUASIONE EIUS CŪ MERUISSENT: TŪ EX DIUINÆ IUSTITIÆ IN ILLIS EXECUTIONE. PŚ. LXVIJ. LĘTABITUR IUSꝰ CŪ VIDERIT VINDICTĀ &C. TŪ DE DÆMONŪ ALLIGATIONE NE IBI NOCEANT. SEXTO ꝓCEDIT A MŪDI Q̄LITATE. & HOC TRIPL'R. PRIMO EX REMOTIONE. APOC̄. XXJ. VIDI CŒLŪ NOUŪ & TERRĀ NOUĀ &C. SED'O QA OĪA ERŪT EIS SUBIECTA AD NUTŪ. TERTIO QA EX OĪB⁹ SPECULABUNT GLORIĀ DEI IN ILLIS &C. ET QA GAUDIŪ EST VNA EX PASSIŌIB⁹. DE PĪB⁹ ALIQS PTINĒTIB⁹ AD GAUDIŪ INQUĀTŪ GAUDIŪ EST PASSIO VIDE. ē. IN TRACTATU DE PASSIŌIB⁹.

¶ De pace inquātum est actus interior charitatis & quomō differt a concordia.

Cap. VIII.

Pax & ꝓcordia

PAX EST ALIVS ACTVS INTERIOR ꝓCEDENS EX CHARITATE & INCLUDIT CŌCORDIĀ & VLTRA HOC ADDIT VNIONEM APPETITUUM VNIUS APPETĒTIS. PRO CUIUS DECLARATIŌE DICIT BEA. THO. FERUNT. ij. q. xxix. ar. j. ꝙ VBI EST PAX IBI EST CŌCORDIA: NON TĀ VBI CŪQ; EST CŌCORDIA EST PAX FI NOMEN PACIS PROPRIE SUMAT. CŌCORDIA EM̄ PROPRIE EST AD ALTERŪ INQUANTŪ. S. DIUERSORŪ CORDIUM VOLŪTATES SIMUL IN VNŪ CONIENSUM CŌUENIŪT. CŌTINGIT ETIĀ VNIUS HOIS COR TENDERE IN DIUERSA DUPL'R. VNO QDĒ MŌ FM DIUERSAS POTĒTIAS APPETITIUAS. SICUT APPETITUS SENSITIUUS PLERŪQ; TENDIT IN CŌTRARIŪ APPETITUS RŌNALIS. FM ILLUD GAL'. V. CARO CŌCUPISCIT ADUERSUS SPIRITŪ. ALIO MŌ INQUANTŪ EADĒ VIS APPETITIUA IN DIUERSA APPETIBILIA TĒDIT Q̄ SIMUL ASSEQUI NŌ PŌT: VĪ NECESSE' EST ESSE REPUGNĀTIĀ MOTUŪ APPETITUS. VNIO AUTĒ HOIꝰ MOTUŪ EST DE RŌNE PACIS. NON EM̄ HŌ HABET COR PACATŪ Q̄DIU VULT & SI HABEAT ALIQD QUOD VULT ADHUC: TN̄ RESISTAT EI ALIQD VOLĒDŪ QD̄ SIMUL HRE NŌ P'R. HÆC AŪT VNIO NŌ EST DE RŌNE CŌCORDIĘ VĪ CŌCORDIA IPORTAT VNIO NĒ APPETITUŪ DIUERSOꝝ APPETĒTIŪ. PAX AŪT SUPRA HĀC VNIONĒ IMPORTAT ETIĀ VNIONĒ APPETITUŪ VNI⁹ APPETĒTIS: & SIC PACI OPPONIT DUPLEX DISSENSIO. S. DISSENSIO HOIS AD ALTERŪ, CŌCORDIĘ AŪT OPPONIT HÆC SOLA SCĪ'A DISSENSIO. VNDE CŌCORDIA PŌT ESSE PCTŌꝝ IN MALO. SED PAX NON EST PAX IMPFIS. EST AŪT TRIPLEX GENUS PACIS. S. TEMPORALIS, SPŪALIS, & ÆTERNALIS. HÆC POSSUNT NOTARI IBI IOAN. XIIIJ. PACĒ RELINQUO VOBIS. S. ĒTERNALĒ, PACĒ MEĀ DO VOBIS. S. SPŪALEM. NŌ QUŌ MŪDUS DAT EGO DO VOBIS. S. TEMPORALĒ. NAM MŪD⁹ DAT TPALĒ PACĒ P GUERRAS OPPŚAM & MULTA MALA: NŌ SIC CHRISTUS: SED P ORONES & BONA OPA. VĪ APL'S. j. AD TI. ij. VULT IN ECCLESIA ORATIONES FIERI P PACE. POSSUNT ETIĀ PĀTRĘ PACES NOTARI IN PS. LXXXIIIJ. LOQUET DNS PACEM IN PLĘBĒ SUĀ QUO AD TPALĒ QUĀ DAT Q̄N PPL'S EST SU⁹ P MĀDATOꝝ OBSERUATIONĒ. ET SUP STŌS SUOS QUO AD PACĒ ÆTERNALĒ QUĀ HABENT SOLI SANCTI IN PATRIA. ET IN EOS Q CŌUERTUNT AD COR. Q̄ AD SPŪALĒ. PAX TPALIS DE QUA DICIT. Ē. MACH. j. ADAPERIAT DEUS COR VESTRŪ IN LEGE SUA & IN PRĘCEPTIS SUIS & FACIAT PACEM. PTURBATUR PRIXA Q EST INTER VNŪ & ALTERŪ: & P SEDITIONEM Q EST IN TER VNĀ PARTĒ CIUITATIS & ALTERĀ: & BELLŪ QD̄ EST INTER CIUITATĒ & CIUITATĒ. PAX SPŪALIS DEBET EĒ CŪ DEO. IOB. XXIJ. HABETO PACĒ CŪ EO. SUBIJCIENDO VOLŪTATĒ TUĀ ET & PENITĒDO DE PCTIS CŪ PROXIMO. APL'S AD RO. XIJ. SI FIERI PŌT Q̄D EX VOBIS EST: CŪ OIB⁹ HOIB⁹ PACĒ HABĒTES. CŪ SEIPSO. AD PHIL'. IIIJ. PAX DEI Q̄ EXUPERAT OĒM SENSUM CUSTODIAT CORDA VESTRA. DE ÆTERNA DICITUR IN PS. POSUIT FINES TUOS PACĒ &C. HÆC EXCLUDIT TRIPLEX

Pax est triplex.

Qz in ꝫ bellū qđ est in mundo: etiā in sanctis. Primū est in corpore mundo vbi bellant adinuicē calidū ꝫ frigidū: & siccū ꝫ humidū. & non est cōuerso ex quo tandem corp⁹ destruit. Sed'm est quo caro pax ꝫa cōcupiscit aduersus spm. Tertiū est diuersarū opinionum sed bel- Beat⁹ Augu. Quot hoies tot opiniones in vna & eadem re lū & ꝫ diuersorū morū, Poeta. Pectoribus mores tot sunt quot in triplex. orbe figuræ, Velle suū cuiq; est: nec voto viuit vno. Persius. Sed in paradiso nulla infirmitas vel corruptio: nulla tentatio: nulla diuersitas opinionū vel voluntatum.

§.I. DE PACE QVOMODO EST EF

De pace ꝙ. f. nō est virtus vel actꝰ charitatis,

fectꝰ seu actꝰ charitatis: & non virtus spālis. Primū patet ex illo Pē. Pax multa diligentib⁹ legē tuā &c. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. ō. ꝙ de rōne pacis est duplex vnio: quarū vna est ꝑm ordinationē ,ppriorū appetituū in vnū. Alia est ꝑm vnionem appetitus proprij cū appetitu alteriꝰ Et vtraq; vnionē efficit charitas. Primā quidē ꝑm ꝙ deus diligit ex toto corde: vt. f. oīa referamus in ipsum: & sic oēs appetitus nostri in vnū feruntur. Aliā prout diligim⁹ ,pxi mos nostros sicut nosmetipsos. Ex quo contingit ꝙ homo vult impleri ,pximi volūtatē sicut suā ipsius. Et propter hoc inter amicabilia vnū ponit idēitas electionis: vt patet, ix. Ethi. & Tullius de amicitia dicit: ꝙ amicoꝝ est idē velle & nolle. Sed'm. f. ꝙ sit virtus sic ,pbat beatus Tho, cū oēs actꝰ Qđ pax sit virꝰ seinuicē consequuntur ꝑm eandē rōnē ab agēte ,pcedentes: omnes hmōi actus ab vna virtute procedunt nec habēt fin guli singulas virtutes a quibus procedant: vt patet in rebus corporalibus: ꝙ enim ignis calefaciendo liquefacit & rarefacit nō est in igne alia virtus liquefactiua & alia rare factiua: sed oēs actus hos operat ignis p vnā suā virtutem calefactiuā. Cū igit pax causet ex charitate sec'm ipsam rōnem dilectionis dei & ,pximi: vt ostensum est supra: nō est alia virtus cuiꝰ pax sit proprius actus: nisi charitas. Et quia est actus virtutis datur prēceptū de ea. Mat. ix. Habere pacem inter vos. Et quia etiam est actus meritorius: ponit in ter beatitudines quę sunt actus virtutis ꝓfectę. Mat. v. Et in ter fructus numerat ad Gal. v. Inquantū est quoddā finale Qđ ꝑter differētes ī opinionib⁹ manet pax etiā in charitate existētes, bonū habens spirituālē dilectionem. Item sciendum ꝙ falua pace pōt esse dissensio in opinionibus inter habētes charitatē, sicut inter Paulū & Barnabā. Actuū. xv, & inter beatum Aug. & beatū Hiero. Nam sec'm ꝓb'm. ix. Ethi. ad amicitiam non pertinet cōcordia in opinionibus: sed concordia in bonis conferentib⁹ ad vitam: & prēcipue in magnis Nam in paruis dissentire non videt dissensus. & ,pter hoc nihil prohibet aliquos charitatem habentes in opinionibus dissentire: nec hoc repugnat paci. Opiniones em̄ pertinent ad intellectum qui præcedit appetitum qui per pacē vnitur. Dissensio ergo in opinionibus & in minimis repugnat quidem paci perfectæ patrię in qua plene veritas cognoscetur: & omnis appetitus quietabitur: sed nō pacis imꝓfectæ viæ. Pax sec'm Catholicō dicitur a pacto: quia post pactum fit pax. Et sec'm etymologiam dr̄ quasi prēlium arcens: ꝙ expellit prēliū vt suū cōtrariū: qđ summe est odiosum: & merito. Nam innumera mala oriuntur ex eo. Vnde Dauid prēelegit pestē poti⁹ q̄ prēliū. ī. Reg. vlt. Pax habet tres literas que repræsentant per. p. patrem. per. a repræsentatur amor spiritussancti per. x. xps dei filius. Nam summa & prima pax vnde omnis alia originatur est trinitas, vnde canit ecclesia. tu charitas. tu puritas. tu pax &c.

§.II. PACEM OMNIA APPETVNT

Quilibet pacē appetit,

ꝑm. b. Augusf. xix. de ciui. dei. & Diony. de diui. no. Quam ꝯclusionē sic declarat. b. Tho. vbi. ō. ar. ī. Ex hoc ipso ꝙ hō aliqđ appetit q̄ns est ipm appetere assecutionē eiꝰ, & p q̄ns remotionē eorū quę cōsecutionem impedire possunt. Pōt aūt impediri bonū seu boni desiderati assecutio p cōtrariū appetitū sui vel alterius: & vtrūq; tollit ꝙ pacē vt supra dictū est. Et ideo necesse est ꝙ oē appetens appetat pacem inquantū. f. omne appetens appetat trāquille & sine impedimento puenire ad id qđ appetit: in quo consistit rō pacis: quā. b. Aug. diffinit esse tranquillitatē ordinis. Nec obstat ꝙ Diony. dicit ꝙ pax est vnitiua cōsensus. Nā pax importat non solum vnionē appetitus intellectualis aut rōnalis aut sensualis: ad qđ pōt ꝑtinere consensus: sed etiā cōnaturalitatis vt in consensu importetur vnio appetituū ex cognitione præcedentiū: per cōnaturalitatē vero vnio appetituū naturaliū. Nec em̄ obstat ꝙ aliqui bella faciūt. Nam tales non desiderāt nisi pacē: quā se habere nō æstimāt. Vñ beatus Augu. xxiij. q. j. noli. Non em̄ pax querit vt bellum exerceat: sed bellū gerit vt pax cōsequat bellādo: ergo esto pacificus &c. Itē pax quæ est malo⁹ est apparens & nō vera. Vñ dr̄ Sap. xiiij. In magno viuentes in sciente bello: tot & tanta magna mala pacem appellabant. Et est triplex pax mala. f. inordinata: vt cū superior obedit inferiori vt ratio sensualitati vel prēlatus subdito. Hāc pacē seruauit Adam potius obediens vxori q̄ voci dñi. Gen. iij. Non decet seruū dñari principibus. Prouerb. xix. Secūda est pax simulata qualis fuit Iudæ proditoris in osculando Christū. Et Io ab Amasan. ij. Reg. xx. ps. xxvij. Loquunt pacem cū proximo suo: mala aūt in cordib⁹ eoꝝ. Tertia est pax inquinata. f. q̄ sunt in malo concordes: vt Herodes & Pilatus facti amici in passione Christi Mat. x. Nolite arbitrari ꝙ venerim mittere pacē in terrā. Itē. b. Aug. xix. de ciui. dei. ponit multas spēs pacis eas diffiniens. Dicit em̄ ꝙ pax corporis est ordinata tēperatura partium. Pax aīæ irrōnalis ordinata requies appetitiuā. Pax aīæ rōnalis ordinata cogitationis actionisq; consensio. Pax corpis & aiæ ordinata vita & salꝰ aiantis. Pax hois mortalis & dei ordinata in fide sub æterna lege obedientia. Pax hoīm ordinata cōcordia. Pax domꝰ ordiata ip̄ārādi obedīēdi cōcordia inhabitātiū. Pax ciuitatis ordinata ip̄ārādi obedīēdi ciuiū ꝯcordia. Pax cœlestis ciuitatis ordinatissima & cōcordissima societas fruēdi deo & inuicē in deo. Pax oīm rerū trāqllitas ordinis. Ordo aūt est pariū dispariūq; rerū sua cuiq; loca tribuens dispositio.

De triplici pace mala

Desp̄ bꝰ pacis sec'm Augu.

§.III. BENEFICENTIA NON EST VIR

Qđ beneficentia non sit virtus spālis.

tus specialis. Et rō est: qa actus interior & exterior non regrit diuersas virtutes. Sed beneficentia & beneuolentia non differunt nisi sicut actus interior & exterior: qa beneficētia est executio beneuolentię. Vñ sicut beneuolētia nō est alia virtus a charitate: ita nec beneficentia. Est aūt actus charitatis exterior. Qđ sic declarat. b. Tho. ij. ij. q. xxxj. Bñficentia nihil aliud importat q̄ facere bonū alicui: pōt aūt hoc bonum cōsiderari dupl'r. Vno mō sec'm cōem rōnē boni: & hoc ꝑtinet ad cōem rōnē bñficētię: & hic est actꝰ amicitię: & p q̄ns charitatis. Nā in actu dilectionis includit beneuolentia p quā qs vult bonum amico. vt. ō. dictū est. Voluntas aūt est effectiua eoꝝ q̄ vult si ad sit facultas, & ió ex cōsequēti bñfacere amico ex actu dilectiōis cōsequit. Et ,pter hoc bñficētia sec'm cōem rōnē est amicitiæ vel charitatis actꝰ. Si aūt bonū qđ quis facit alteri accipiatur sub aliqua spāli rōne boni: sic beneficētia accipiet specialē rōnē: & ꝑtinebit ad aliquā specialē virtutē: sicut si faciat bonū proximo sub ratione subleuantis miseriā eiꝰ ꝑtinebit ad misericordiam. Si sub rōne debiti vt parentibus pertinebit ad iustitiam & hmōi. dist. lxxxv. f. nō satis. Non satis est bene velle nisi studeas etiā benefacere. Est aūt beneficentia exercenda ad oēs si fieri pōt: cū dilectio charitatis se extendat ad oēs: pro loco tñ & ꝓ tpe sec'm debitas circunstātias. Peccatoribꝰ aūt in necessitate etiā est subueniēdū ad sustētationē naturæ: non ad fomentū culpę. Vñ dicit bea. Aug. v, q. v. nō omnis, ꝙ vtilius esurienti panis subtrahit q̄ frangit si de cibo securus iniustitię acgescat. Et sic etiam excōicatis & infidelib⁹ in necessitate est bñfaciendū & subueniendū: magis aūt cōiūctis cęteris paribꝰ poti⁹ subueniēdū est. Dicit em. b. Tho. vbi. ō. ꝙ virtus & gra imitant ordinē naturæ: q est ex diuina sapia institutꝰ. Est aūt talis ordo naturæ vt vnūquodq; agēs naturale p priꝰ magis diffūdat suā actionē ad ea q̄ sūt sibi ,ppinqora: sicut magis calefacit ignis rē sibi magis ,ppī quā. Exhibitio aūt bñficioꝝ est q̄dā actio charitatis ī alio. & ió oportet ꝙ ī ,ppiq̄s magis fiat bñficētia. Sed ,ppinqtas vniꝰ hois ad aliū ꝑt attēdi ꝑm diuersa ī qb⁹ hoies sibi cōiūcāt vt cōsāguinei i naturali cōicatiōe: ciues i ciuili: fideles i spāli: & sic de alijs. Et sic sec'm diuersas cōiūctiones sūt diuersis diuersa bñficia dispēsanda. Nā vnicuiq; est magis exhibēdū bñficiū ꝓut̄ns ad illā rē ꝑm quā ē nobis magis ꝓiꝯ etꝰ simpl'r loq̄ndo: tñ hec ꝑt variari sec'm diuersitatē tpm locoꝝ & negouoꝝ. Nā i aliq̄ casu est magis subueniēdū ei neo necessitatē extremā patieti q̄ pri ñ sustinēti tātā. De bonis aūt debitis alteri qa ei⁹ sunt plus tenet ei bñfacere reddēdo q̄ ꝓiūctis: nisi cōiūcti eēnt i tāta necessitate ꝙ liceret ei furari ad subueniēdū eis: nisi & ille cui⁹ ē res eēt in sili necessitate. In q̄ casu pēsanda est cōditio vtriusq; & altę cōditiones prudētis iudicio: qa in talib⁹ nō pōt dari vlis regula.

De bñficētia ꝙ exercenda est in omnes

Titulus

TITVLVS. VII. DE SPE.

¶ De triplici spe & eius quidditate: & fructibus. Cap. I.

triplex est spes.

SEQVITVR DE SPE QVE EST scꝫ virtus theologica: ad quā hortaf scriptura dicens. Pē. xxxvj. Spera in dño &c. Triplex aūt est spes: videlicet naturalis virtualis & criminalis. Spes naturalis est quędā passio. Vñ & ꝑs dicit ꝙ iuuenes sunt magnę spei: hoc est cōe nobis & brutis. p experiētiam em̄ videmus ꝙ canis mouetur ad insequendū leporē & accipiter auē & hoc quidē non faceret nisi qa sperat asse qui. est aūt hec passio in vi irascibili q̄ est etiā in brutis ꝑm b. Tho. in. iij. sen. di. xxvij. Cū em̄ ois passio sit in cōcupiscibili vel irascibili: ois illa passio de cuius itellectu est appetitus in bonum vel cōueniens simpl'r est in cōcupiscibili: sicut amor, delectatio, & hmōi: & opposita horum. Ois aūt illa passio de cuius intellectu est motꝰ in bonū cū circūstātia difficultatis est in irascibili: & hmōi sunt oīa illa quæ important bonū vel malū cū duratione alicuius quantitatis: sicut ira q̄ exurgit ex magna lęsione quā qs pōt vindicare: sed nō ī prōptu. Timor nō est de q̄libet malo: sed de magno cui non pōt resisti: vel difficulter. Spes ip̄portat motum appetitus in aliqđ bonū cōmēsuratū appetenti. Nō em̄ est de bono & tāto ad qđ nullo modo pōt peuiri. Nec tamē de tā paruo qđ ,p nullo habeaf: sed de eo qđ est difficile haberi: & tñ pōt haberi ,ppter qđ dicitur arduū. Et sic arduū addit quādā specialē rōnē bonitatis. f. preciositatē quandā ex hoc ipo ꝙ nō de facili pōt haberi sicut dicit. Omne rarum charū. Differt aūt in hoc ab audacia: qa audatia importat extensionē appetitus in aliquod arduū malū vt reppellaf. Spes aūt extensionē appetitus in arduū bonū vt acquiraf. Sed qa de spe ,put est passio dictum est. ō. in. j. par. ideo hic non aliud de ea dicit. Naturalia rm̄ non sunt vitia nec virtutes. Spes virtualis est virtus theologica. de qua Pē. lxxij. Tu es domine spes mea. & est ibi prędicatio per causam. id est tu es causa spei meę. Vbi etiam sciēdū sec'm beatū Tho. in. iij. senten. dist. j. ꝙ spes vltra accæptionem prędictam. f. pro passiōe sec'm ꝙ sumitur in bonū accipitur quadrupliciter. Vno mō prout nominat habitū inclinātem ad actum voluntatis similem actui spei quę est passio partis sensitiuę. vt ibi. j. Cor. xiij. Nunc manēt fides spes charitas. Sec'o mō prout noīat rem ꝓfectā & speraram: & sic est obiectum virtutis. vt ad Titū. ij. Expectantes beatā spem. i. visionē beatā sperata. Quarto modo prout noīat certitudinē quæ sequit spē vt ibi ad Ro. v. probatio vero spei. i. spei certitudinē: & sic noīat statū ꝓfectionis in virtute quātum ad certitudinis intensionē. Est etiam sciendū ꝙ spes q̄ est virtus non opponitur timori qui est donū: cuius illa sit de bono futuro: iste de malo futuro. Et ratio huiꝰ est: qa spes se extendit in deū ex consideratione diuinę largitatis: timor vero dicit resilitionē ex consideratione proprię paruitatis: & ita non est sec'm idem resilitio timoris & extensio spei: vnde nō sunt cōtraria: cū contraria sint sec'm idem. Spes criminalis solo noīe & improprie dicit spes ,pter aliquā apparentē similitudinē quā habet cū ipsa. de qua dicit in ps. xlj. Nolite sperare in iniquitate. Et in euangelio. Lu. vj. Mutuū date nihil inde sperantes. Nā talis spes q̄ tñ improprie & large dr̄ spes in mutuo inducit vsurā. extra de vsur. cōsulit qđ' intelligitur quādo talis spes est causa principalis mutui. De ista tñ materia plene habes. ō. in. ij. parte. titu. j. Et dicitur spes ꝑm etymologiā: quia est pes progrediendi ad arduā: quasi pes dicta vt dicitur in Catholicon.

Q̄ spes ñ opponatur timori.

Accipit spes q̄ dupl'r.

§.I. NOTA SECVNDVM ISTAM LAR

Qđ spes in malo accipiē do ē triplex.

gā acceptionē spei. f. in malū. sec'm Guil. i sum. virtu. ꝙ ipa est triplex. Prima est cōfidentia de seipso. Sec'a est confidētia de alio. Tertia est cōfidentia de aliquo vano. De prima dicitur Prouer. xxvij. Qui confidit in corde suo stultus est. Vere aūt stultus est confidens de se quæ ,pprius loquendo præsumptio est. Nam homo nō est sufficiēs ex se: nec ad sustinendū nec ad defendendū se: nec ad merēdum. Quod hō nec aliqua creatura sit sufficiens ad sustinendū ex se ostendit Grego. di. Esse oīm quæ de nihilo sunt: in nihilū tenderent: nisi ea omniū auctor manu regiminis retineret. Secūdo non est sufficiens defendere se ab hostibus suis: immo a dęmonibus cito ꝑimeret nisi a deo protegeret. Thre. iij. Misericordię eius ꝙ non sumus consumpti. Tertio est insufficiens ad merendū: quia nec ex se sufficit bonum vnum in choare seu bonā vitā accipere. ij. Cor. iij. Non ꝙ sufficientes simus aliquid cogitare a nobis quasi ex nobis &c. Cogitatio aūt primū opus esse videt. Pōt hō se ꝑimere sed nō se resuscitare. Osee. xiij. Perditio tua ex te Iſrl: tm̄ i me auxilium tuū. Sec'o est insufficiens in bono inchoato ꝓseuerare. Greg. Cito bonū amittit nisi a largitēte custodiatur. Tertio in bono insufficiens est ,pficere. Pē. lxxx. Beatus vir cuius est auxiliū abs te &c. Confidentia seu spes in alio hoie est fallax & cōfundens hominē. Esa. xx. Confundentur ab Ethiopia spe sua: & cōfidunt hoies in altero aliquando ratione ptātis: sed dicit his. Esa, xxxj. Ve q descendunt in Egyptum ad auxiliū sperandū: & nō sunt confisi sup sanctū Iſrael &c. Aliquando rōne cōsanguinitatis. Sed dicitur Hiere. xvij. Maledictus vir qui confidit in homine: & ponit carnē. i, parentelā brachiū suū. i, robur suū. Aliquando ratione malitiæ & iniquitatis. ps. xlj. Nolite sperare in iniquitate per astutias hominū putātes obtinere quæ volūt. Confidentia in re vana est confidentia vel in vita tpali q̄ breuis & momentanea est. Sap. v. Spes impi quasi lanugo q̄ a vento tollit. Vel confidere in diuitijs. l. ad Tim. vj. Diuitibus huius sęculi p̄cipue non sperare in incerto diuitiarū, sed in deo viuo. Vel cōsedere in fama & opinione hoim. Iob. viij. Spes hypocritæ peribit: qđ em̄ hypocrita in cunctis suis operib⁹ sperat nisi honorē: reuerentiā: gloriā laudis: a melioribus metui: sanctus ab oībus vocari: sed peribit ista spes: qa æternitatem nō querēs fugit qđ' tenet: quia eius intentio in illa gloria nō figit quæ sine fine possidet. Iob. viij. Sicut telæ aranearum fiducia eius. f. hypocritæ. Ois ergo ista, mala spes ip̄roprie dicta spes abiciēnda est.

De spe vt ē virt⁹ theologica qđ sit.

§.II. SPES QVE EST VIRTVS THEOLOGICA SIC DIFFINITVR A MAGISTRO SENTEN. IN. IIIJ.

Spes est certa expectatio futuræ beatitudinis ex meritis & gratia prouenientis. Vbi tanguntur tria de ipsa.

¶ Primo eius actus ibi. Certa expectatio.

¶ Sec'o ei⁹ obiectū cum subditur futuræ bītudinis.

¶ Tertio meritum cū dr̄. ex meritis & gratia ,pueniens.

Quātū ad primū. f. cū dicit. certa expectatio. est sciēdū ꝙ sicut oēs aliæ virtutes participāt aliquid a charitate. f. deiformitatē summi boni ,pter qđ' operātur: ita iste actꝰ q est expectare principaliꝰ cōuenit spei: & illę virtutes quibꝰ ꝑuenit ille actꝰ expectationis: vt patiētia: lōganimitas & magnanimitas participāt ip̄m actū a spe. Nā expectatio patiētiæ est expectatio diuini auxilij in piculis. Per longanimitatē expectat qs diuinū auxiliū in laboribꝰ tendēs diu in aliqđ' bonū arduū obtinēdū. Per magnanimitatē expectat qs diuinū auxiliū vt tēdēs in aliqđ' bonū arduū tpale. Sed expectatio spei est expectatio boni ardui ętērnalis possibilis adipisci quale ē ętērna bītudo obiectū spei. b. Tho. Est aūt actꝰ ,ppriꝰ spei expectare nō sperare futurā. f. beatitudinem. Huiꝰ rō est: qa cū spes tēdat in bonū possibile nobis adipisci si spes tēdat in bonū obtinēdū ꝑm ,ppriā virtutē: sic dr̄ spes sperare tm̄. Sed si tendat in aliqđ' bonū obtinēdum p virtutē alienā, sic ,pprie spes dicit expectare. Et hec duo ratione apl's ad Ro. viij. Si qđ' videm⁹ speram⁹ per ,patientiam expectam⁹. b. Tho. j. ij. Ista autem expectatio dicit certa: vt pareti diffinitiōe ad ostēdēdū ꝙ spes p̄supponit facultatē & facit certitudinē pueniēdi in bītudinē futurā. Vñ apl's q habebat certitudinē illiꝰ bītudinis: & hoc nō nisi p spem dicebat. ij. Timo. i. Scio cui credidi & certus sum: qa potens est depositū meū seruare &c. Si aūt arguaf sic in contrariū Certitudo esse nō pōt de eo qđ' pōt deficere: sed multi viatores habentes spē deficiūt a cōsecutione bītudinis: g̃ spes ꝙ certitudo futuræ bītudinis non ponit certitudinē. Rñdeo ꝙ aliq hñtes spē futuræ bītudinis: hñt certitudinē ꝙsequendi eā ex qnq; Prio ex auxilio diuinæ oīpotērię, Sec'o ex auxilio diuinę mię imē ordinatione. Quinto ex liberi arbitrij ab peccati inflexibilitate: qa. f. non ponunt obstaculū supradictis alicuius peccati. Et hanc certitudinem habēt vel habuerunt oēs in gra cōfirmati. Aliq ꝙo habētes spē futuræ bītudinis deficiūt qnq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

a consecutione eius: non quidem ex defectu diuini auxilij qđ in pdictis quatuor cõsistit: sed ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculũ pĩ: ita ꝙ certitudo spei quã. ſ. spes habet de obtinendo vitã ęternã: causatur ex quatuor supradictis. ſ. ex dei oipotentia: misericordia: liberalitate: & ęterna ordinatiõe: certitudinaliter & infalibiliter quãtũ est de se ordinatib⁹ nos i vitã æternã & dirigẽtib⁹. Sed qa ꝯditu sum⁹ i hac vita põi esse accidentale impedimentum pĉi mortalis ne spes quę de se certitudinẽ habet tĩnẽ suũ cõsequat: iõ in hac vita cũ spe habendi vitam æternã adiungit timor separatiõis a deo. b. Tho. i. ij. senẽ. dist. xxv. ſ. Addit tertio in definitione futurę beatitudinis. Nam propriũ & primũ obiectũ spei est beatitudo futura quę in dei visione cõsistit. Vñ apls ad Heb. vj. Habem⁹ spem sicut anchoram tutã & firmã incedentẽ vsq; ad interiora velaminis. Expositio. Habemus. i. habere debem⁹. sicut anchorã tutã. i. ab oĩi malo tuẽtẽ. & firmã. i. in oĩ bono nos cõfirmantẽ. incedentẽ. i. incedere facientẽ. vsq; ad interiora velaminis. i. cœlestẽ beatitudinẽ nobis velatã in via. In cuius figurã Exo. xxvj. dr ꝙ velum ponebatur inter sancta & sancta sanctorũ: quod significat beatitudinẽ nobis velatam hic. j. ad Corin. ij. Oculus non vidit &c. Ratio ad hoc est: quia spes innititur virtuti infinitæ dei: sed proprium est infinitæ virtutis ad bonum infinitum perducere quod est vita æterna: quæ in dei perfecta fruitione consistit. Ergo spes est expectatio futurę beatitudinis. beatus Tho. ĥ. ij. Et nota ꝙ sicut fides respicit principaliter deum. secundario respicit etiam alia quæ ordinantur in deũ vt mysteria incarnationis. sacramẽta & quæ continentur in sacra scriptura. ita spes principaliter respicit beatitudinẽ supernã secundario aliqua alia inquãtũ ordinant nos ad cõsecutionẽ beatitudinis. Nõ em̃ licet sperare aliquod bonũ præter beatitudinem sicut vltimũ tĩnẽ sed sicut id qđ est ordinatũ ad cõsequendũ beatitudinem sicut remissio peccatorũ: augmẽtũ gratiæ: subleuationem in periculis ne deficiat & hmõi. Et signanter dr in diffinitione futurę: qa spes est de inuisibilibus nõ habitis sed habendis. Et nota ꝙ prædestinatus ꝙ spem expectat vitã æternam & futurã quã est habiturus: & quantũ ad suã æstimationẽ & ꝑm rei veritatẽ. Præsciꝫ aũt quis nõ sit habiturus vitã æternã: & ita nõ sit ei futura in rei veritate: tũ est ei futura ꝑm suã æstimationẽ: alsa em̃ non expectaret Tho. in. ij. senten. Demũ ponit mediũ seu modũ attingendi præmiũ & consequendi ipm. cũ dicit in diffinitione Magr̃ sen. ex meritis & gratia ꝓueniens. Non aũt dr spes ex meritis & gratia: eo ꝙ ipse habitus spei per quã aliquis expectat futuram beatitudinem causẽt ex meritis: sed pure ex gratia: vnde est habitus infusus vt fides & charitas. Sed dr spes prouenire ex gratia & meritis præcedentib⁹ quãtũ ad duo. Primo quãtum ad actũ spei formatę inquantũ dei gratia & merita præcedentia ꝓducunt actum spei. Vbi nota ꝙ spes non præsupponit merita in actu: sed in ꝓposito. Nõ em̃ aliquis sperat ꝓpter merita quasi merita existentia producant actũ spei. sed qa p merita quæ ꝓponit ad beatitudinẽ se puenire speret. Secundo mõ spes dicitur ex meritis ꝓuenire quantũ ad obiectũ. ſ. quantũ ad ipsam rẽ expectatã: ꝓut. ſ. aliquis sperat se beatitudinẽ adepturũ ex dei gratia & meritis præcedentibus: & ꝓpter hoc dicit Magr̃ senten. in. iij. distin. xxvj. sic. Sine meritis aliquid sperare: nõ spes sed ꝓsumptio dici potest. Tho. in. iij. dist. xxvj. & Ray. in summa.

Deobiecto spei ſ. futura beatitudine.

Qꝫ spes sit de insibilibus.

De medioquo beatitudinẽ cõsequmur.

De qua triormo dis causę efficientis sunt quatuor: vt dicit Auicẽ. in Meta. sua. Prima causa efficiens est q̃ inducendo formã substantialẽ vel accidentalẽ vltimã perfectionẽ causat. Secunda cã efficiens est disponens quæ ad ꝓcæptionẽ formę materiã præparat vel disponit. Tertia causa efficiens est coadiuuans q̃ alteri finẽ & formã agẽdi oñdit. Istis quatuor modis pt quis ꝑcã aliquis esse causa alterius ad beatitudinẽ consequendã. Prima est cã efficiẽs vt pficiẽs. ſ. diuina gra vel mia. Pſ. lxxxiij. Gratiã & gloriã dabit dñs. Secũda causa efficiens vt disponens sunt opa meritoria. Vñ apls. ſ. ad Cor. ix. Vnusquisq; ꝓpriã mercedẽ accipiet ꝑm suũ laborẽ. Vbi etiã notandum ꝙ opa nostra si cõsiderent ꝑm ꝙ ꝓcedunt a ꝓpria volũtate seu sedm ꝓpriã cor. virtutẽ: sic nõ ꝑnt mereri vitã æternã de cõdigno ꝓpter maximã distãtiã nostri meriti ad vitã ęternã: ꝓpter qđ apls ad Ro. viij. ait. Non sunt cõdignæ passiones huius tẽ. &c. Merentur tũ ipsa opa nra de congruo. Nam & cõgruũ est vt hoi operãti bene sedm suã virtutẽ de⁹ sedm suę virtutis intelligẽtiã recõpenset. Si aũt cõsiderantur opa nra ꝓut ꝓcedũt ex gra spũsancti in habitãtis aiam: sic de cõdigno merentur vitã æternã eo ꝙ op⁹ nr̃m habet efficaciã ex pte dei mouẽtis. Tho. i. ij. q. cxiij. Et Ber. dicit sup Cant. hoc totũ hois meritũ si totã spẽ suã ponat in eo qđ totũ saluũ secit. Tertia causa efficiens vt coadiuuãs ad beatitudinẽ est alterius oratio deuota. Nulli em̃ licet sperare de aliquo hoie vel de aliqua creatura sicut de agente principali: sed sicut de agente secundario & instrumentali: per sperando quod aliquis adiuuatur ad quæcũq; bona consequenda in beatitudinem ordinata. Et hoc modo ad sanctos nos cõuertimus & aliqua ab hoibus petimus. Tho. ĥ. ij. q. xvij. Et sic virgo Maria dr spes nostra. ſ. suffragij a qua debemus ꝓcipue sperare adiuuari: vt tĩ secũdario agente: & de hac causa coadiuuante. ait apls. j. Cor. ix. Cooperatores sumus dei. Adiuuam⁹ em̃ deũ ad ordinandũ alios in futuram beatitudinem non ꝓpter defectum virtutis eius: cum sit virtutis infinitæ. Sed inquantũ deus suã ꝓ nos exequit actionem sicut dñs p seruũ & agens principale p instrumẽtale. Est aũt differentia inter agẽs creatũ & increatũ: qa agẽs creatum sine medio agere nõ põt: qa est finitę virtutis. Sed agens in creatũ. ſ. deus cũ sit infinitæ virtutis põt agere sine aliquo medio p seipm. Agit tĩ mlta ꝙ medias causas. Et hoc ꝑtr propter tres rones. Prima propter mũdi decorẽ. Nã mũdi decor & pulchritudo in hoc cõsistit ꝙ quidã sunt alioꝝ causæ & quidã eoꝝ effectus. Sedm a est, ꝓpter dei ꝓfectionẽ. Nã cũ deus sit bonitatis infinitæ suã bonitatẽ voluit rebus creatis cõicare: non solũ quantũ ad hoc ꝙ sint: sed etiam ꝙ sint alioꝝ causę. Tertia est ꝓpter nostri instructionem: sicut em̃ apparet in naturalibus ꝙ sol nõ solũ in se est lucidus: sed ẽt est alijs cã luminis: sic nos debemus esse causa beatitudinis non solũ nobis sed etiã alijs. Iac. v. Qui cõuertit fecerit peccatorẽ &c. Quarta causa vt cõsilians est exhortatio vel instructio vel eruditio fraterna ad beatitudinem consequendam. ad Ro. xij. Qui docet in docendo: qui exhortatur in exhortando &c. Ray. in summa.

Spes firmat in ꝓmissis dei.

Quę spes dicat certitudinẽ.

Qđ obiectũ spei.

Quibus fiat dumsit.

Quod debem⁹ sperare

Speran dũ est ī deo tpe offensionis.

Speran dũ est ī deo tpe afflictionis.

§. III. PRO MAIORI DECLARATIONE VLTIMÆ PARTIS DIFFINITIONIS SPEI.

Sciendum ꝙ modi causæ efficientis sunt quatuor: vt dicit Auicẽ. in Meta. sua. Prima causa efficiens est q̃ inducendo formã substantialẽ vel accidentalẽ vltimã perfectionẽ causat. Secunda cã efficiens est disponens quæ ad ꝓcæptionẽ formę materiã præparat vel disponit. Tertia causa efficiens est coadiuuans q̃ alteri finẽ & formã agẽdi oñdit. Istis quatuor modis pt quis ꝑcã aliquis esse causa alterius ad beatitudinẽ consequendã. Prima est cã efficiẽs vt pficiẽs. ſ. diuina gra vel mia. Pſ. lxxxiij. Gratiã & gloriã dabit dñs. Secũda causa efficiens vt disponens sunt opa meritoria. Vñ apls. ſ. ad Cor. ix. Vnusquisq; ꝓpriã mercedẽ accipiet ꝑm suũ laborẽ. Vbi etiã notandum ꝙ opa nostra si cõsiderent ꝑm ꝙ ꝓcedunt a ꝓpria volũtate seu sedm ꝓpriã cor. virtutẽ: sic nõ ꝑnt mereri vitã æternã de cõdigno ꝓpter maximã distãtiã nostri meriti ad vitã ęternã: ꝓpter qđ apls ad Ro. viij. ait. Non sunt cõdignæ passiones huius tẽ. &c. Merentur tũ ipsa opa nra de congruo. Nam & cõgruũ est vt hoi operãti bene sedm suã virtutẽ de⁹ sedm suę virtutis intelligẽtiã recõpenset. Si aũt cõsiderantur opa nra ꝓut ꝓcedũt ex gra spũsancti in habitãtis aiam: sic de cõdigno merentur vitã æternã eo ꝙ op⁹ nr̃m habet efficaciã ex pte dei mouẽtis. Tho. i. ij. q. cxiij. Et Ber. dicit sup Cant. hoc totũ hois meritũ si totã spẽ suã ponat in eo qđ totũ saluũ secit.

Tertia causa efficiens vt coadiuuãs ad beatitudinẽ est alterius oratio deuota. Nulli em̃ licet sperare de aliquo hoie vel de aliqua creatura sicut de agente principali: sed sicut de agente secundario & instrumentali: per sperando quod aliquis adiuuatur ad quæcũq; bona consequenda in beatitudinem ordinata. Et hoc modo ad sanctos nos cõuertimus & aliqua ab hoibus petimus. Tho. ĥ. ij. q. xvij. Et sic virgo Maria dr spes nostra. ſ. suffragij a qua debemus ꝓcipue sperare adiuuari: vt tĩ secũdario agente: & de hac causa coadiuuante. ait apls. j. Cor. ix. Cooperatores sumus dei. Adiuuam⁹ em̃ deũ ad ordinandũ alios in futuram beatitudinem non ꝓpter defectum virtutis eius: cum sit virtutis infinitæ. Sed inquantũ deus suã ꝓ nos exequit actionem sicut dñs p seruũ & agens principale p instrumẽtale. Est aũt differentia inter agẽs creatũ & increatũ: qa agẽs creatum sine medio agere nõ põt: qa est finitę virtutis. Sed agens in creatũ. ſ. deus cũ sit infinitæ virtutis põt agere sine aliquo medio p seipm. Agit tĩ mlta ꝙ medias causas. Et hoc ꝑtr propter tres rones. Prima propter mũdi decorẽ. Nã mũdi decor & pulchritudo in hoc cõsistit ꝙ quidã sunt alioꝝ causæ & quidã eoꝝ effectus. Sedm a est, ꝓpter dei ꝓfectionẽ. Nã cũ deus sit bonitatis infinitæ suã bonitatẽ voluit rebus creatis cõicare: non solũ quantũ ad hoc ꝙ sint: sed etiam ꝙ sint alioꝝ causę. Tertia est ꝓpter nostri instructionem: sicut em̃ apparet in naturalibus ꝙ sol nõ solũ in se est lucidus: sed ẽt est alijs cã luminis: sic nos debemus esse causa beatitudinis non solũ nobis sed etiã alijs. Iac. v. Qui cõuertit fecerit peccatorẽ &c. Quarta causa vt cõsilians est exhortatio vel instructio vel eruditio fraterna ad beatitudinem consequendam. ad Ro. xij. Qui docet in docendo: qui exhortatur in exhortando &c. Ray. in summa.

Spes est ꝓducti ua delectatiõis

§. IIII. DEINDE VIDENDVM EST DE SPE QUANTUM AD EIUS FRUCTUM QUÃ PRODUCIT, SEDO QUANTUM AD EIUS SUBIECTUM IN QUO AGIT.

Tertio quantũ ad eius actũ quę producit. Quarto quãtũ ad eius obiectũ quod respicit. Et quantum ad primũ sciendũ ꝙ spes opat quatuor magna bona. Est em̃ primo dilectionis affectiua. Sedo delectationis productiua. Tertio operationis pfectiua. Quarto præmiationis collatiua. Qđ aũt spes sit dilectionis effectiua probatur rõne & aucte. Rõne quidẽ: quia ille qui sperat bonũ aliqđ obtinere si sua virtute vel a seipso non possit illud bonum obtinere: illud diligit cui⁹ ꝑ virtute & auxilio sibi possit illud ꝓuenire. Cũ ĝ spes sit expectatio futurę beatitudinis quã non possumus conseq nisi dei virtute: ex hoc incipim⁹ deũ diligere. Aucte qdẽ idẽ ostendit, dicit em̃ apls ad Col. ſ. Dilectionẽ quã habẽtis in sctos ꝓpter spẽ q̃ repolita est vobis in cœlis. Ex q̃ segit ꝙ si spes cœlestis ꝑmũ est cã q̃ diligim⁹ sanctos multo magis ipa spes facit nos diligere deũ tãq; principale obiectũ beatitudinis futurę & cã. Sup illo etiã verbo Mat. j. Abraã genuit Isaac: Isaac aũt genuit Iacob, dicit glo. sic fides genuit spẽ. spes vo dilectionẽ: & sic dilectio ex spe causatur. Sedo spes est delectationis productiua. Rõ est bonũ appẽhensum cõueniens delectat: si em̃ bonũ vt conueniens appẽdat vt pns: sic sensus q̃ est boni pntis cõuenientis est cã delectationis. Delectat em̃ sensualitas i videndo pulchra: in audiendo harmoniã sonoꝝ: in gustãdo dulcia & hmõi. Si aũt bonũ vt cõuentes appẽdatur vt ꝑteritũ: sic mẽoria causat delectationẽ. Cũ em̃ qs actualr recordat aliqđ gestorũ in qb⁹ afflictꝫ siue bõa opa q̃ntũ ad bonos siue mala q̃ntũ ad prauos sic delectat. Si vo appẽdat bonũ cõueniens vt futurũ: sic spes causat delectationem. Cũ em̃ quis sperat adipisci magnã dignitatẽ: vtilitatẽ: ꝑmiũ & hmõi, inde delectat ꝓmaxie cũ sperat ꝑmiũ ęternũ: inde habet cãm delectatiõis & gaudij. apls ad Ro. xij. Spe gaudẽtes. ibi gl. Amb. nõ nisi ęterna sperẽtis & ide. gaudebitis, gaudiũ aũt ꝑportat delectationẽ creaturæ rõnalis. Itẽ ad Ro. xv. Deꝰ aũt spei repleat vos oi gau. & Pſ. xxx. Ego aũt in dño sperauí: exultabo & læta. in mia tua. Nec est ꝑ qđ dr Prouer. xij. differtur

Quatuor sũt effectus spei in nobis.

De effectibus seu vtilitatibus.

Inducit quis ad peccandũ trib⁹ modis.

Speran dũ est ī deo tpe offensionis.

§. V. ET POTEST HVIC ADDI QUOD HABEK IN SUMMA VIRTUTIS, S. SEPTẽ ꝑMIA SEU VTILITATES CÕSEQUENTES EX SPE.

Prima est qa est pnię directiua & incitatiua. Nullus em̃ pœniteret nisi speraret veniã. Amb. Nemo digne agere põt pniam nisi q̃ sperauerit indulgẽtiã. de pœn. di. j. nemo. ŋ. In hui⁹ figurã fuit ꝓcęptũ. Deut. xxiij. Nõ accipies loco pignoris molã supiorẽ nec inferiorem. Mola superior q̃ deprimit opa hois q̃ facit ne eis eleuet: est timor. Mola inferior que retinet materiã ne in terrã descendat est spes quę retinet hoiem a motu desperationis: ne absorbeatur tristitia: inter ista debet esse motus corpis in pnia: & nõ semper debet habere apud se in mente. Sedo qa est in angustijs & periculis magnis fortificatiua. Esa. xl. Qui sperãt in dño mutabunt fortitudinẽ. dif. xlvij. oẽs. Huius exẽplũ habemus de illa sanctissima muliere de. qua dr. ij. Macha. vij. ꝙ pereuntes septem filios sub vnius diei tempore conspiciens bono animo ferebat propter spem quã in deũ habebat. Tertia qa est intelligentiæ aperitiua Sap. iij. Qui confidũt intelligent veritatẽ. Exẽplũ in Abraã q̃ ex magna spe quã habuit in deũ fuit illuminatus ad cognoscendum quõ deberet se habere in illa pplexitate cũ descendit in Egyptũ circa vxorẽ suã. vñ Aug. Fecit qđ potuit: qđ nõ potuit deo cõmisit in quẽ sperauit: nec eũ fides aut spes fefellit. xxij. q. ij. quæ vt. Quarta quia est in malis liberatiua. Pſ. xxj. In te sperauerunt patres nostri. sperauerunt & liberasti eos. Exẽplum de Susanna liberata a calumnia senũ & morte. Erat enim cor eius fiduciam habẽs in dño. vt dicit Daniel. xiij. Quinta quia est tentationũ diaboli triumphatiua. Pſ. lv. In dño speraui: non timebo quid faciat mihi hõ. i. diabol⁹. In figurã Dauid nõ armat⁹ armis ꝓpriꝫ cõsidentiæ: fed cõfidẽtia dñi ꝓstrauit Goliath. j. Reg. xvj. Sexta quia est capitis. i. intentionis hois pseruatiua. Vnde dr ab apso. galea q̃ caput custodit. ſ. Tim. v. Galeam salutis assumite. ſ. spem salutis. Ex intentione aũt iudicat opus hominis, qui autẽ sperat in deũ in operibus suis: nõ põt nisi vti bona intẽtio

differt affligit aiam. Vbi Beda. spes ęterni ꝑmij affligit animam: qa nimirũ ꝙ differt spes æternoꝝ affligunt aiæ fidelium. Nã spes alia rõne est causa afflictiõis alia rõne cã est delectationis. Causa em̃ afflictiõis est rõne dilationis ꝑmij æterni de quo est spes. Cũ em̃ spes sit de ęterna beatitudine qa tale bonũ nõ pns: sed differt ad consequẽdũ vsq; in finẽ rõne suæ dilationis, ꝓtristat. Sicut & mater de suo filio absente & gaudet & tristat: gaudet in q̃ntũ spat rsm quẽ amat reuersurũ cũ magno honore & sui vtilitate. Tristat ex dilatiõe cõsiderãs ꝑcipue pericula q̃ ei põt accidere ne reuertatur. Vñ Pſ. lxj. Fuerũt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte. Pſ. xxxvj. In dño sperauit cor meũ & adiutus sum. Secundo rõne ei⁹ quod aspicit. Secundo rõne ei⁹ qđ efficit. Tertio rõne eius quod ꝓficit. Et quantum ad primũ rõne eius qđ respicit. Respicit quidẽ spes ad beatitudinem futurã quæ cũ sit difficilis ad habendum conatũ & operationẽ intendit. vnde apls. ſ. Cor. ix. Qui arat debet arare in spe fructꝰ percipiendi. Vnde Aug. Qui arat. i. prędicator qui corda hominum ad fidẽ aperit: vel quicũq; aliꝰ minister Christi & cooperator debet arare. i. pdicare vel alia bona facere in spe stipẽdioꝝ spũaliũ: nõ ꝓpter spem tẽporaliũ: hoc est vt necessaria vitæ: q̃ tĩ non ꝓpter illa principaliter prædicet. Hiero. & Sene. Omne opus leue fieri facilet cũ pretiũ ei⁹ cogitat. Et spes præmij solatiũ fit laboris. Secũdo spes adiuuat ad operandũ rõne eius qđ perficit. Nam spes perficit voluntatem inquantum facit diligere: vt dictũ est. ĝ. in. i. ſ. huius cap. Sed diligens facilius & fortius operatur ita dicit Aug. j. lib. confessio. Qui amat nõ laborat. Dis labor amantib⁹ nõ est grauis. Solum amor est qđ nomen difficultatis erubescit. Quarto spes est præmij collatiua. vnde ps. xxxviij. Beatus vir cuius est nome dñi spes eius. Quod exponens Aug. ait. Beatus vir q̃ rẽ poralia ab eo nõ sperat: sed illud qđ inducat nomen eius. ſ. salutẽ. i. beatus q̃ ꝑm deũ non aliud a deo sperat. Idem qui gaudet in spe tenebit & rẽ. Hęc quatuor quæ prædicta sunt ponit. Ray. Pisanus in summa sua.

Quod obiectũ spei

Quibus fiat dumsit.

Quod debem⁹ sperare

Speran dũ est ī deo tpe offensionis.

Speran dũ est ī deo tpe afflictionis.

§. V. ET POTEST HVIC ADDI QUOD HABEK IN SUMMA VIRTUTIS, S. SEPTẽ ꝑMIA SEU VTILITATES CÕSEQUENTES EX SPE.

Prima est qa est pnię directiua & incitatiua. Nullus em̃ pœniteret nisi speraret veniã. Amb. Nemo digne agere põt pniam nisi q̃ sperauerit indulgẽtiã. de pœn. di. j. nemo. ŋ. In hui⁹ figurã fuit ꝓcęptũ. Deut. xxiij. Nõ accipies loco pignoris molã supiorẽ nec inferiorem. Mola superior q̃ deprimit opa hois q̃ facit ne eis eleuet: est timor. Mola inferior que retinet materiã ne in terrã descendat est spes quę retinet hoiem a motu desperationis: ne absorbeatur tristitia: inter ista debet esse motus corpis in pnia: & nõ semper debet habere apud se in mente. Sedo qa est in angustijs & periculis magnis fortificatiua. Esa. xl. Qui sperãt in dño mutabunt fortitudinẽ. dif. xlvij. oẽs. Huius exẽplũ habemus de illa sanctissima muliere de. qua dr. ij. Macha. vij. ꝙ pereuntes septem filios sub vnius diei tempore conspiciens bono animo ferebat propter spem quã in deũ habebat. Tertia qa est intelligentiæ aperitiua Sap. iij. Qui confidũt intelligent veritatẽ. Exẽplũ in Abraã q̃ ex magna spe quã habuit in deũ fuit illuminatus ad cognoscendum quõ deberet se habere in illa pplexitate cũ descendit in Egyptũ circa vxorẽ suã. vñ Aug. Fecit qđ potuit: qđ nõ potuit deo cõmisit in quẽ sperauit: nec eũ fides aut spes fefellit. xxij. q. ij. quæ vt. Quarta quia est in malis liberatiua. Pſ. xxj. In te sperauerunt patres nostri. sperauerunt & liberasti eos. Exẽplum de Susanna liberata a calumnia senũ & morte. Erat enim cor eius fiduciam habẽs in dño. vt dicit Daniel. xiij. Quinta quia est tentationũ diaboli triumphatiua. Pſ. lv. In dño speraui: non timebo quid faciat mihi hõ. i. diabol⁹. In figurã Dauid nõ armat⁹ armis ꝓpriꝫ cõsidentiæ: fed cõfidẽtia dñi ꝓstrauit Goliath. j. Reg. xvj. Sexta quia est capitis. i. intentionis hois pseruatiua. Vnde dr ab apso. galea q̃ caput custodit. ſ. Tim. v. Galeam salutis assumite. ſ. spem salutis. Ex intentione aũt iudicat opus hominis, qui autẽ sperat in deũ in operibus suis: nõ põt nisi vti bona intẽtio ne. Septima quia est bonoꝝ multiplicatiua. Pſ. lj. Ego autẽ sicut oliua fructifera i domo dei speraui in mia dei mei &c. Pſ. cxxix. A custodia ma. vſ. ad no. spe. Israel in dño. A custodia matutina: vel vigilia ꝑm aliam literã. q̃ est quasi initium diei signat principiũ quo alicui incipit apparere sol vsus rõnis. Nox significat finẽ vitę. q. d. a principio vsq; in finẽ semp sperat aia. Vel custodia matutina significat tempus quo Christus resurrexit: qa illa hora resurrexit. Nox est finis mũdi: Israel ppls fidelis. q. d. ex tpe resurrectiõis Christi qui inchoauit beatitudinẽ debem⁹ sperare vsq; in finẽ. Et nota qđ dr Osee. xij. Spera in deo tuo semp: ad ostendendum ꝙ omni tempore debemus in dño sperare. Præcipue oi tpe debemus sperare in dño tpe tentationis: afflictionis: defectionis: & offensionis. Primo debem⁹ sperare in deo tpe tentationis: vt. ſ. resistamus & non cadam⁹ vt vincam⁹. Nam in deo, spes quã habemus in deo liberat nos ab omni tentatione. Prouer. in. Clypeus est sperãtib⁹ in se. Non aũt sperat qui injicit sibi laqueos: nõ vitando occasiones pctoꝝ: sed pmittit talis. Non sperat q tm cõsiderat fragilitatẽ suã & nõ pœnã. Non sperat qui in tentatione ad deũ nõ recurrit orãdo. Pſ. xxvij. In dño sperauit cor meũ & adiutus sum. Secundo debemus sperare in deo tpe afflictionis & hoc triplici rõne. Prima qa de⁹ tribulatos non deserit. Iudith. xiij. Qui deo tpe non deseruit sperantes in se. Sedo: qa deus tales eripit. ĥ. ad afflictio Cor. j. Qui de tantis ꝑiculis nos eripuit & eruet in quẽ spe nis & ꝑ ramus. Tertia qa de⁹ in se sperãtes securos reddit. In ps. lv. triplici In deo sperauí: non timebo qđ faciat mihi hõ. Amb. De di de cauuina mia tunc sperãdũ est amplius cũ ꝑfidia humana defecerint. & Grego. in. x. Moral. Tãto spes in deo solidior surgit quanto gs grauiora ꝓ illo ꝑtulerit. vñ Hiere. xvij. Spes mea in die afflictionis. & Eccli. xxiij. Fœlix q̃ nõ habuit animi sui tristitiã: nec excidit a spe sua. Qđ exponit sic. Fœlix ſ. beatitudine viæ: & postea patriæ: qa licet mõ habuerit tristitiã carnis vel mũdi: nõ tm̃ habuit tristitiã animi ꝓ qua ex ciderit a spe dei. Vel sic Fœlix qui nõ habuit tristitiã. i. cãm tristitiæ q̃ est pctm: & qui nõ excidit. ſ. ꝓ pctm: a bonis operibus quibus paratur & speratur beatitudo. Vel sic. Fœlix qui nõ habuit tristitiã. i. accidiã ꝓ qua quis excidit a spe vę nię. Tertio debem⁹ in deo sperare tpe defectionis. Sicut em̃ seruus in dño diuite & largo sperat: sic tpe pauptatis in dño i pauperie sperandum. Et hoc triplici ratione propter qua pauper est ſpes: in diuite sperat. Prima ratio est propter cibũ vel nutrimentum. ps. lxvij. Parasti in dulcedine tua pauperi deus. Secunda est propter auxilium. Esa. xxv. Factus es fortitudo pauperi: spes a turbine: vmbraculũ ab æstu. Iob. v. Saluum faciet egenũ a gladio oris eorum: & de manu violenti pauperem: & erit egeno spes. Vbi sciendũ ꝙ tribus modis inducit quis ad peccandum. ſ. vel contumelia & adulatoria ꝑsuasione: & cõtra hoc dr. Saluũ faciet egenũ. i. illũ qui se putat egere auxilio dei a gladijs eorũ. i. iniqua persuasione laude contumelia: vel adulatione: q̃ est gladius. Prouerb. pe. Generatio q̃ pro dentibus habet gladios. Secundo inducit aliqs ad peccãdũ iniurię illatione. & ꝓpter hoc dicit de manu violẽti. i. ptãte tyrãni q̃ alios opprimit. In ps. lxxj. Liberauit pau. a potente. Tertio inducit aliqs ad peccandũ tpalis boni defectione, & cõtra hoc dicit. Erit egeno spes id est illi qui est temporalis boni auxilio destitutus: erit ſ spes ad ptionis boni spũalis. Et merito: qa spes est certa expectatio futurę beatitudinis. Vñ mens cui⁹ spes est in ęternis sonemollitur, nec aduersitate frangit: qa innititur soli deo. Quarto debemus sperare in deo tempore offensionis. Ratio huius est: quia si esset medicꝰ aliquis corporalis qui vel sciret & posset oẽs infirmitates curare: tũc quilibet infirmꝰ deberet in tali medico cõfidere & sperare. Talis medicꝰ est deus qui vult scit & põt oẽs peccatores curare & sanare vel saluare, ergo &c. ſ. Timo. j. vult oẽs hoies saluos fieri. Aug. sup Io. Quantũ est in medico sanare venit egrotũ &c. Vnde Eccli. ĥ. Respicite filij nationes hoim & scitote quia nullus sperauit in dño & cõfusus est, ꝑmansit in mandatis eius & derelictus est. Aut quis inuocauit eũ & despexit eũ. Glo. cõ. hic tria dicit. Primo ꝙ nullus sperans in dño est confusus: id est in spe sua est frustratus. ad Rom. v. Spes nõ confundit: id est non facit erubescere sperantem. Cuius ratio est: quia aliquis cõfundit qñ quod sperabat nõ inuenit vel nõ impleuit. sicut cõtingit illi q̃ si sperat in homine ꝓpter quod dicit. Hiere. xvij. Maledictus qui confidit in ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mine. Spes aũt non cõfundit: quia est in deo qui non fallit nec fallere põt. Secundo dicit ꝙ nullus operans ex charitate non ex timore vel cupiditate est derelictus. Eccles. viij. Qui custodit preceptum non experietur quicq̃ mali. Pſ. xxxvj. Iunior fui &c. & nõ vidi iustũ derelictũ: simpliciter videlicet & ſi ad tps exponat eũ tribulationib⁹. Tertio dicit ꝙ nullus inuocans ex fide est despectus: vnde subditur. Aut quis inuocauit &c. id est intus ex corde vocauit fideliter: humiliter: & pseueranter deprecando: & despexit eũ nõ exaudiendo. q. d. nullus. Pſ. cxliij. Prope est dñs omnibus inuocantibus eũ &c. Licet em̃ credere priuſq̃ sperare & diligere sit: tñ nil petit ex fide nisi sit spes habendi & diligatur. Et ideo in dictis verbis vltimo ponitur fides primo spes. secundo charitas. Hęc Hugo cardinalis in postilla.

¶ De subiecto spei. i. de quibus sperandũ sit. Cap. II.

DE SVBIECTO SPEI ID EST

in quibus spes reperit. Vbi sciendũ ꝙ spes ꝓut est virtus theologica non fuit in Christo nec est in cœlo. i. in btis angelis & aiabus: nec in inferno. i. dãnatis & dęmonibus. Sed est in mundo. ſ. in fidelib⁹ in purgatorio: videlicet i aiab⁹ ibi existẽtib⁹: & fuit in limbo in patribus antiquis dũ tenerunt in limbo. Primum sic ꝓbat. ſ. ꝙ spes non fuerit in Christo: Christus simul fuit cõprehẽſor & viator: & neutro mõ habuit spem ꝓprie. Rõ est: qa in quãtũ fuit ipse cõprehẽſor: semp actu fruebat visione diuina clarius q̃ ſancti in patria: sed spes est de nõ visis ſm apſm ad Ro. viij. ergo in eo nõ erat hoc mõ spes. Sed nec ẽt inquãtũ viator seu mortalis eã habuit. Nam q̃uis vt mortalis expectaret aliquid qd̃ nõ habebat. ſ. gloriam impassibilitatis: quã videt postulasse cũ dixit Io. xvij. Pater venit hora clarifica filiũ tuũ. ſm expositionem Augustini. Non tñ ex hoc põt dici proprie habuisse virtutẽ spei. Rõ est quia principale obiectũ spei est beatitudo ætterna q̃ consistit in visione & fruitione diuina quã habet aia ẽt abſq̃ corpe. Et hãc visionẽ & fruitionẽ Christus dũ etiã erat mortalis habebat: qa in instãti cõceptiõis ſuę aia fuit glorificata. Nec obstat ꝙ Pſ. xxx. dicit in eius ꝑſona ad patrẽ. In te dñe speraui nõ confundar in ętern̄ũ: qa ibi large ſumit spes pro expectatione illi⁹ ꝑmij accidẽtalis. ſ. gloriæ ſuæ resurrectiõis corporis glorioſi quæ expectatio nõ est proprie spes virtutis. Tho. in. iij. di. xxvj. In angelis bonis & aiabus beatis ſimiliter nõ est spes. Rõ est: qa spes vt dictũ est: est de non visis. Qd̃ em̃ videt quis non sperat: ait apſs ad Ro. viij. Sed angeli semp vident faciem patris: vt dicitur Matt. xviij. Et de ſanctis dr. ſ. Io. j. Videbimus eũ ſicuti est. &. j. Cor. xiij. Tũc autem facie ad faciem. ſ. eum videbimus: ergo in eis nõ est spes: ſed res sperata: hoc est. ſ. beatitudo perfecta. Probatur idem alia rõne. Nam ſi haberent spem: aut eam haberẽt de bono quod expectant alĳs: aut de bono quod expectant ſibi. Primo modo non potest dici ꝙ habeant spem: qa sperare alĳs beatitudinem non pertinet ꝓprie ad spem virtutis: ſed magis ad charitatem. Sicut ille qui habet charitatem dei eadẽ charitate diligit & ꝓximum. & consequenter appetit & sperat illi beatitudinem. Si de bono qd̃ ſibi expectãt dicantur habere spem: hoc etiam non põt dici: qa spes non est de habitis ſed de habẽdis rebus q̃ qs nõdum habet. Sed angeli iam habent deum & ſancti. ergo &c. Et ſi dicatur ꝙ licet non expectent bonũ qd̃ habẽt. ſ. visionẽ dei: expectãt tamen continuationẽ boni ipſi⁹ qd̃ habet: vt ſicut nos speramus adeptionẽ boni qd̃ nõ habemus: ita ipſi sperant cõtinuationẽ boni quod habent. Nam certitudo de continuatione est de essentia beatitudinis. Reſpõdeo ꝙ angeli & ſancti qui fruuntur deo efficiũtur quodãmodo participes diuinę æternitatis: quę cum omne tempus excedat non diuerſificatur per præteritum preſens & futurum sicut tempus facit: & ideo fruentes diuina visione essentialiter non habent spem de continuatione ipſius beatitudinis: qa nõ est ibi cõtinuatio futuri. Tho. in iij. di. xxvj. Item ſancti q̃uis expectent gloriã corporis ſui quæ erit in vltima resurrectione: non tamen iſta expectatio pertinet ad virtutem spei. Tum qa vt dictum est obiectũ spei est pricipaliter gloria animę. Tum qa gl̃ia corporis est quid minimũ respectu ad gloriã aĩæ. Tum qa habẽs iã gloriã aĩę habet ſufficientẽ eãm gl̃iæ Qd̃ spes corporis. Gloria enim animæ redundans ad corpus facit nec est i ipſm glorioſum. Tho. vbi. ẽ. In dãnatis & dęmonibus non dãnatis est spes. qd̃ probat. Primo quidẽ ſic. Spes causat gaudium ſicut dr̃ ad Roma. xij. Spe gaudẽtes: ſed dãnati & dęmones nec in non ſunt in gaudio: ſed dolore & luctu. ſm illud Eſa. lxv. Serui mei laudabunt præ exultatione cordis: & vos clama bitis præ dolore & præ cõtritione ſpũs &c. Sed o ostendit idẽ ſic. Spes nõ est de impoſſibili: ſed dęmones & damnati cũ ſint in malitia confirmati ſunt certi ꝙ nũq̃ poſſunt eua dere ętern̄ dãnationẽ & puenire ad beatitudinẽ ergo nõ habent ſpem. Sicut em̃ requirit ad verã beatitudinẽ ꝙ aliqs ſit certus de ppetuitate beatitudinis ſuę: aliqn nõ quietaret̃ voluntas eius: ita ad pœnã dãnatorũ requirit̃ certitudo de ppetuitate dãnatiõis. Vñ sicut beati non habẽt ſpem ita nec dãnati. Tho. ij. q. xvij. Et notandũ ꝙ licet dãnati & dæmones habere poſſint & habeant fidẽ informẽ de deo & alĳs, vnde Iacob. ij. dr̃. Dęmones credunt & cõtremiſcunt: nõ tñ habent ſpem. Cuius Augu. rõnẽ aſſignat in Enchiridion dicens ꝙ fides est bonarũ rerum & malarũ præſentiũ & ꝑteritarũ & futurarũ & ſuarũ & alienarũ. Spes aũt non est niſi bonarũ rerũ & ad ſe ꝓtinentiũ. Vñ qa bona diuina nõ ſunt dãnatis futura poſſibilia: ſed ſunt eis ſemp abſentia: non in eis spes eſſe põt ſicut fides informis. Põt autem eſſe spes in viatoribus: videlicet vel his qui erãt in limbo dũ ibi erant: vel his q ſunt i purgatorio: vel his qui verſantur in mundo, quod oſtendit triplici rõne. Prima est talis. Quicũq̃ cupit aliqd qd̃ nõdũ habet expectat illud. Sed oẽs viatores p̃dicti cupiebant bt̃itudinẽ quã nõ habẽt vel nõ habebãt q erant in limbo: vel q ſunt in purgatorio: & q viuũt in mũdo. Ergo expectabant vel expectãt beatitudinem quã nõ habebãt vel nõdũ habẽt: & p. ꝑns habebant spem q erãt in limbo: & habẽt eã q ſunt in purgatorio: & fideles in mundo, Sc̃d'a rõ est talis & est cõfirmatio p̃cedẽtis. ſicut fides nõ euacuat vel tollit niſi p id qd̃ videt vel qd̃ credit ita spes nõ euacuat niſi ſm hoc ꝙ alĳqs actu habet id qd̃ speraut. Sed illi q erant in limbo nõ habebant actu bt̃itudinẽ nec illi q ſunt in purgatorio: vel etiã in mũdo habent actu bt̃itudinẽ de qua est ſpes. & ideo spes eorũ quã in hac vita habuerunt nõ est euacuata. Tertia rõ est talis: Illi q apprehendunt aliquid vel apprehendebant ſub rõne boni arduĳ futuri & poſſibilis ſpẽ habebant & hñ: ſed oẽs p̃dicti ſunt hmõi q̃ &c. Et ſi obĳciat̃ in cõtrariũ: qa spes ꝓcedit ex meritis: ſed illi q erant in limbo nõ erant in ſtatu merendi. Et ſiſ quis nunc ſunt in purgatorio non ſunt in ſtatu merẽdi: ergo nõ videt in eis eſſe ſpes. Reſpondeo ꝙ q̃uis nũc non ſint in ſtatu merẽdi tales. ſ. illi qui nunc ſunt in purgatorio vel illi qui fuerũt in limbo in ſtatu merẽdi: tñ prius in mũdo iſto meruerunt: & ex illis meritis ꝓcedẽtib⁹ ꝓcedit spes eorũ. Tho. ij. q. xvij. & in. iij. ſen. Est aũt spes vt est virt⁹ in volũtate ſicut in ſubiecto, qd̃ ſic ꝓbatur, Anima nõ est capax dei niſi ſm mentẽ in qua est memoria, intelligentia & volũtas: vt patet ꝑ Aug. in lib. de tri. Spes aũt est virtus theologica habens deũ ꝓ obiecto: & cũ nõ ſit neq̃ in memoria: neq̃ in intelligentia: quę pertinẽt ad vim cognitiuã: ſequtur ꝙ ſit in voluntate ſicut in ſubiecto. Pro huĳ⁹ maiori declaratione ſciendũ ꝙ per actus habitus cognoſcunt̃. Actus aũt ſpei est quidã mot⁹ appetitiuę partis cũ obiectũ eius ſit bonũ. Cũ aũt duplex ſit appetitus in hoĩe. ſ. appetit⁹ ſenſitiuus qui diuiditur in concupiſcibilẽ & irascibilem. Et appetitus intellectiuus qui dr̃ voluntas. Similes aũt mot⁹ qui ſunt in appetitu inferiori cum paſſione: ſunt in appetitu ſuperiori ſine paſſione. Actus aũt virtutis ſpei non põt ꝓtinere ad appetitum ſenſitiuũ: qa bonum qd̃ est obiectũ principale huius virtutis nõ est aliquod bonum ſenſibile ſed diuinum. Et ideo ſpes virtus non est in appetitu inferiori ſenſitiuo: ſed ſuperiori appetitu quæ dicitur volũtas ſicut in ſubiecto. Sicut em̃ obiectũ irascibilis est arduũ ſenſibile qd̃ reſpicit ſpes prout est paſſio: ita obiectũ virtutis ſpei est arduũ intelligibile vel potius ſupra intellectum exiſtens. Non obſtat his ꝙ ſpes habet certitudinẽ: vt patet ex diffinitione eius: & certitudo ꝓtinet ad intellectũ non volũtatẽ. Nã certitudo inuenit̃ in aliquo dupl̃r. ſ. eſſentialit̃ & participatiue. Eſſentialiter quidẽ reperitur in vi cognitiua. Participatiue aũt in omni eo quod mouet̃ a vi cognitiua ad ſinẽ ſuũ ineffabilẽ ſm quẽ modũ dr̃ ꝙ natura operatur certitudinaliter tanq̃ mota ab intellectu diuino certitudinaliter mouente vnũquodq̃ in finem ſuum. Per hũc etiã modum virtutes morales certius arte dicuntur operari inquantum p modũ naturę mouent̃ a rõne ad ſuos act⁹: & ſic etiã ſpes certitudinal̃ tendit in ſinẽ ſuũ q̃ſi participãs certitudinẽ

Rõ qua re i chriſto non fuit ſpes

Large ſumẽdo in Chriſto fuit ſpes.

Qd̃ in angelis & i btis etiã nõ est ſpes.

Q. ſpes eſt ſolũ i viatoribꝰ & his qui ſunt in purgatorio.

Q. ſpes eſt ſolũ ſubiectiue i volũtate.

citudinẽ a fide quę est in vi cognitiua. Tho. ij. q. xvij.

§. I. DE IPSA SPE QVOMODO

Quod spes est virtus theologica diſtincta ab alĳs

est virt⁹ theologica diſtincta ab alĳs. Et de his quę habent excitare & iuuare actũ ei⁹. Qd̃ spes ſit virtus ſic declaratur Virtus ſm ꝓ̃m. ij. Ethi. diſtinit̃. ꝙ est quę facit bonum habentẽ: & opus eius bonũ reddit. Spes em̃ facit actum hoĩs bonũ & hoĩem bonũ. Act⁹ em̃ hoĩs dr̃ bon⁹ ꝓ hoc ꝙ attingit regulã vel mensurã, ꝓpriã. Propria aũt regula seu mensura actuum humanorũ est duplex. Vna est, ꝓxima. ſ. ratio qua mensurant̃ actus morales. Alia est ſuprema & excellẽtiſſima. ſ. deus qua mẽſurant̃ actus virtutũ theologicarũ. Per actũ aũt ſpei attingit̃ ipſa regula & mensura ſuꝑma q̃ potior est alia. ſ. rõne: inquãtũ. ſ. speram⁹ aliqd vt possibile nobis ꝓ diuinũ auxiliũ. Vñ ex quo act⁹ ei⁹ est bon⁹ ipſa est virt⁹. Qd̃ ſit theologica patet: qa apl's. ſ. Cor. xiij. cõmerat eam cum alĳs theologicis dicẽs. Nũc manent fides ſpes & charitas. Huius rõ est: qa virtus theologica dr̃ quæ deũ habet ꝓ obiecto & ꝓ fine, hmõi aũt est ſpes. Obiectũ enim eius & finis est deus, Reſpicit em̃ deũ vt cãm efficientem: inquãtũ eius auxilio innitit̃. Et ſicut vltimã finalem cauſam inquantũ in ei⁹ fruitione beatitudinẽ expectat. Et ſic patet ꝙ est theologica. Qd̃ ſit diſtincta a cęteris theologicis patet ꝙ Greg. in. ſ. moral'. dicentẽ has tres eſſe virtutes fidem ſcilicet ſpẽ & charitatem. qd̃ ſic oſtendit̃. Virt⁹ aliq̃ dr̃ theologica ex hoc ꝙ habet deũ ꝓ obiecto cui inhærer. Põt aũt aliqs inhęrere alicui dupl̃r. Vno mõ ꝓ̃p ſeipſum. Alio modo inquãtũ ex eo ad aliud deuenit̃. Charitas autẽ facit hominem inhærere deo propter ſeipſum voluntatẽ hominis ventẽs deo ꝓ amoris affectũ. Spes aũt & fides faciunt hoĩem deo inhęrere ſicut alicui principio: ex quo aliqua nobis ꝓueniũt. De eo aũt prouenit nobis & cognitio veritatis & adeptio bonitatis perfectę. Fides igit̃ facit nos deo inhęrere inquantũ est nobis principiũ cognoſcẽdi veritatẽ. Credim⁹ enim ea vera eſſe quę nobis dicũtur a deo. Spes aũt facit nos deo adhęrere inquantũ est nobis principium bonitatis perfectę: inquantũ. ſ. per ſpem diuino auxilio innitimur ad beatitudinẽ obtinendã. Et ſic diuersa ratio obiecti qd̃ est deus facit virtutes ipſas eſſe diuersas. Facit ergo ſpes per actũ ſuũ tendere in deũ: ſicut in quoddam bonum finale adipiſcendũ: & ſicut in quoddã adiutorium efficax ſubueniendum. Tho. ij. q. xvij.

§. II. SI AVTEM QVERATVR

Vtrum liceat ſpẽ hñre i creato

vtrũ liceat̃ ſperare in hoĩe vel in aliquo creato⁹. Rñdet beatus Tho. ij. q. ſpes d̃o respicit. ſ. bonũ qd̃ obtinere intendit & auxiliũ p qd̃ illud obtinet̃. Bonũ qd̃ quis sperat obtinendũ habet rõnem cauſæ finalis. Auxiliũ vero p quod quis sperat illud bonum obtinere habet rõnem cauſę efficientis. In vtrãq̃ aũt cauſa inuenitur principale & secũdarium. Principalis em̃ finis est finis vltimus: ſecundarius aũt ſinis est bonum quod est ad finẽ. Similiter principalis cauſa agens est primum agens, ſecundaria vero cauſa efficiẽs est agẽs ſecundariũ ſiue inſtrumentale. Spes autem reſpicit beatitudinẽ ſicut finẽ vltimũ. Diuinũ vero auxiliũ ſicut primã cauſam inducẽtẽ in beatitudinẽ. Sicut ergo nõ licet ſperare aliquod bonũ ꝓter beatitudinem ſicut vltimũ finẽ: ſed ſolũ ſicut id qd̃ est ad finẽ beatitudinis ordinatũ: & ſic põt ſperari ſubſtãtia cẽporalis a deo haberi: & ſanitas & ſubleuatio in miſeriis & adeptio virtutũ & hmõi inquantũ poſſunt iuuare ad beatitudinẽ & non aliter: ita etiã nõ licet ſperare de hoĩe aliquo vel de aliqua creatura ſicut de agẽte primo ſeu de prima cã mouẽte in beatitudinẽ. Nã cõtra talẽ dr̃ Hiere. xvij. Maledict⁹ vir q confidit i hoĩe. Licet autẽ ſperare de aliquo hoĩe vel creatura ſicut de agente ſecũdario & inſtrumentali ꝓ qd̃ aliquis iuuatur ad quecũq̃ bona conſequẽda in beatitudinẽ ordinata: & hoc etiã mõ ad ſc̃os recurrim⁹ ſperãtes iuuari meritis & precibus eorũ: & ab hominib⁹ aliqua petim⁹ ſperantes obtinere: & vituperanť illi de quib⁹ quis ꝓfidere nõ põt auxiliũ ferẽdũ. iuxta illud Hiere. ix. Vnuſquiſq̃ a proximo ſuo ſe cuſtodiat & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam.

Qd̃ et i ſc̃ōrũ ꝑcib⁹ & meritis ſpare debemus.

Quare nõ ſunt data p̃ceꝑta ex ꝑſe de ſpe, Rõ.

§. III. DE ACTV SPEI DATA SVNT

p̃cꝑta in veteri teſtamẽto, iuxta illud Pſ. lxj. Sperate i eo oĩs congregatio ppli: & in pluribus alĳs locis. Nõ autẽ exꝑſſe data ſunt in decalogo. Rõ hui⁹ est: qa ſm. b. Tho. ij. q. xxij. Preceptor⁹ q̃ i ſacra ſcriptura iueniunt: q̃dã ſunt ꝓambula legis: & q̃dã de ſubſtãtia legis. Preambula qui dẽ ad legẽ ſunt illa q̃bus nõ exiſtẽtib⁹ lex locũ habere nõ poſſet. Hmõi autẽ ſunt p̃cepta de actu fidei & de actu ſpei qa p actũ fidei mẽs hoĩs inclinat̃ vt recognoſcat auctorẽ legis talẽ cui ſe ſubdere debet. Per ſpẽ ꝛ̃o ꝓ̃m hõ inducit̃ ad obſeruatiã p̃ceptorũ. De ſubſtãtia legis ſunt q̃ hoĩ iam ſubiecto ad obedictũ parato imponunt̃ pertinentia ad rectitudinẽ vitæ. Et ideo ipſa p̃cepta ſtatim in ipſa latiõe legis ꝓponũntur ꝓ modum p̃ceptor⁹. Sed p̃cepta fidei & ſpei nõ erãt ꝓponẽda ꝓ modũ p̃ceptor⁹: qa niſi hõ iã crederet & ſperaret frustra ei lex ꝓponeret̃. Sed ſicut præceptũ fidei fuit ꝓponẽdũ ꝓ modũ denũtiatiõis vl' ꝓmemoratiõis: vt dictũ est: ita p̃ceptũ ſpei fuit ꝓponẽdũ ꝓ modũ promiſſionis. Quia igit̃ obedictib⁹ ꝓmia, ꝓmittit ex hoc ipo incitat eos ad ſpem. Vñ oĩa ꝓmiſſa q̃ in lege continent̃ ſunt ſpei excitamina. Sed lege iã poſita pertinet ad ſapientes viros: vt nõ ſolũ inducãt hoĩes ad obſeruatiã p̃ceptor⁹: ſed multo magis ad fundamẽtũ legis. Et ideo poſt primã legis latiõnẽ in ſacra ſcriptura multipliciter inducuntur hoĩes ad ſperãdum & ꝓ modũ admonitionis vel p̃cepti: & nõ ſolũ ꝓ modũ ꝓmiſſionis. Quãuis em̃ natura ſufficienter inclinet ad ſperandũ bonũ naturæ ꝓportionatũ humanæ. Ad ſperandũ tñ bonũ ſupnaturale oportuit induci auctore diuina lege ſ partim ꝓmiſſis: partim admonitionib⁹ vel p̃ceptis. Per ꝓmiſſiones aũt poſitas in prio & quarto p̃cepto decalogi inducebant̃ ad ſpẽ: licet als in ipſo decalogo non fierent̃ de hoc p̃ceptũ rõne iã dicta. Cõtra ſpẽ ſunt vitia iſta duo: ꝓſumptio & deſperatio. de quibus in. ij. parte habet̃.

§. IIII. AD ACTVM SPEI SEV AD

Ad ſperãdũ adiuuũt tres ſpes meditationũ ſeu cõſiderationũ

¶ Pria ẽ conſideratio diuiꝫ bonitatis & largitatis circa nos.

¶ Secunda: eſt conſideratio beatorum ſuffragiorum charitatis ſanctorum erga nos.

¶ Tertia eſt conſideratio noſtrę operoſitatis. ſ. eorũ quę ꝓ deo agimus & ſuſtinemus nos.

Quãuis ad primũ dicit Ber. in quodã ſermo. de ſeptem panibus. Tria cõſidero in quibus tota ſpes mea conſtit. Charitatẽ adoptionis: veritatẽ ꝓmiſſionis: pitatẽ redditionis. Scio cui credidi & certus ſum: qa in charitate nimia adoptauit me: qa verax est in ꝓmiſſione: qa potẽs est i exhibitione. Hic est funiculus triplex q difficile rũpitur: quẽ nobis a patria noſtra in hũc carcerẽ demiſſum firmiter obſecro teneam⁹: vt ipſe nos ſubleuet trahat & perꝛahat vſq̃ ad cõſpectum gloriꝫ. Hæc Bern̄. Et de primo ſcilicet charitate adoptiõis dr̃. ſ. Io. iij. Videte qualẽ charitatẽ dedit nobis de⁹ vt filĳ dei nominemur & ſim⁹. Multum habet mouere hoĩem ad ſperandũ: hoc conſiderando ꝙ deus est pater noſter. vnde glo. ſuper illud Mat. vj. Pater noſter. in ꝙ datur fiducia. Quid em̃ negabit filꝰ qui iam dedit ꝙ pater est? Lu. xj. Si vos cum ſitis mali noſtis bona data dare filĳs veſtris: quanto magis pater veſter &c. Ad hanc conſiderationẽ. ſ. de ſpe veniæ & reconciliationis: multũ facit parabola de filio prodigo reuerſo & recepto a patre ita ſe ꝓtura de multis ꝓmiſſionib⁹ dei qui mẽtiri nõ põt: ſed fidelis est in oĩbus verbis ſuis. ad Ro. xv. Per patiẽtiã & cõſolationẽ ſcripturarũ ſpem habeam⁹. Iaco. j. Beatus vir q̃ ſuſſert tentationẽ: qm̃ cũ probat⁹ fuerit accipiet coronam vitę. Pſ. cxviij. Memor eſto verbi tui ſeruo tuo in quo mihi ſpem dediſti. Quo ad tertium poteſtas dei conſiderata multũ poteſt iuuare ad ſperandũ: cũ ei ęque facile ſit liberare a magnis periculis vt a paruis: & ſaluare in multis & in paucis. Et ſolo verbo poteſt ſuas implere promiſſiões. Eccles. viij. Sermo ei⁹ ꝓtẽ plen⁹ est. Itẽ cõſiderato ꝙ ipſe est creator noſter dñs gubernator bonus & miſerator multũ habet inducere ad ſperandũ. Artifex em̃ naturaľr amat opus ſuum: adeo vt vix poſſit audire ꝙ ei detrahat. Et ſic veriſiſe est ꝙ artifex oĩm de⁹ amat ſua opa: ꝑcipue hoĩem quę ad ſui imaginẽ & ſiſitudinẽ creauit. Gen. j. Vñ ſperantes cũ ſit dñs noſter: & naturaľr amãt hoĩes q̃ ſua ſunt: conmile ergo est ꝙ de⁹ velit cõſeruare oẽs q ſunt boni & ꝓtõgelica de centũ ouib⁹ & decẽ drachmis. Lu. xv. Et cũ inter res quos perdidit recuperare. Ad qd̃ facit parabola cuiꝰ

Speran dũ est i deo; qa pater.

Speran dũ est i deo ꝓp ei⁹ ꝓtẽtem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoīes debeat seruꝰ dño fidē: vt.s.ei in omnibꝰ obediat: & dñs debet seruo vt ei subueniat: protegat & defendat. Vñ certissime debet hō sperare ḡ ab hoste inuisibili ipugnat: ꝙ si tentatio sit supra vires: deꝰ ei in succursum veniet: nec deseret eum nisi in culpa eius steterit: quia negligens ī mittendo ei nuntiū oīonis fuerit: vel insidiis vsuro se reddiderit. j. Cor. x. Fidelis deus qui non patiē & non permittet vos tētari supra id qđ; potestis &c. Exēplū de beato Martino quādo in alpibus incidit in latrones. Item cum deus sit summe bonꝰ & displiceat ei malitia: verisile est ꝙ paratus sit iuuare eū qui vult deserere malitiā & habere honitatē. Et cū summe sit misericors non minus vult miseros a miseria liberare q̄ ipsi velint liberari. Vnde Leo papa Multiplex misericordia dei ita lapsibus hūanis subuenit: vt nō solū p gratiā baptismi: sed etiā per pœnitentię medicinam spes vitę reparetur ęternę. de pœ. di. j. multiplex.

Speran dū ē de aliorū suffragijs.

§.V. SECVNDA CONSIDERATIO

quę excitat & iuuat nos ad sperandū est aliorū suffragium qđ est triplex. s. Christi inquātū hō: virginis Marię: & beatorū aliorū angelorū & hoīm. Quātū ad primū dicit apls de Christo ad Ro. viij. Qui etiam interpellat pro nobis. Et j. Io. ij. Si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrē Iesum Christū. Greg. in Moral'. Prębet apud deum homini fiducią deus homo. Aug. de ciui. dei. Gratia dei non potuit gratius cōmēdari. q̄ vt ipse vnicus dei filius in se incōmutabilī manens indueret hoīem: & spem dilectiōis suę daret hoibus hoie medio quos ad illum ab hoibus venire. Ber. Securū accessum ad deum. s. per fiduciam habes o homo: vbi mater stat ante filiū: filius ante patrē: mater ostendit filio pectus & vbera: filius ostendit patri latus & vulnera. Nulla ḡ ibi poterit esse repulsa vbi tot sunt amoris insignia. Item Hiero. Dñs noster Iesus Christus voluit solum de alienigenis: sed etiam de adulterinis commixtionibus nasci: nobis ex hoc magnā fiduciā prestās: vt qualicūq; modo nascamur: dū tamē eius vestigia imitemur ab ipsius corpore nō separemur. dif. lvj. dñs. Item fuffragium quod pro nobis faciūt sancti & angeli multū habet icitare nos ad sperādum diuina beneficia. Vnde Pś. cxx. Leuaui oculos meos in mōtes. i. ad sanctos: qui dicuntur montes ꝓpter contēplationē & perfectionē sperādo inde auxilium: non ꝙ debeamus ab ipsis sanctis sperare obtinere gratiā vel dona sed a dño meritis & pēibus sanctorum: ꝓpterea subdit Pś. cxx. Auxiliū meū a dño &c. Si em̄ sancti cum in mūdo erāt iuuabant miseros: pręci pue cū se eis cōmendabāt: multo magis nūc sperandū est ꝙ iuuant perfectiores in charitate. Vñ de beato Dñico canimus. O spē miram quam dedisti &c. Quātū ad secūdū notandū ꝙ virgo Maria dr̄ mater sanctæ spei. Eccli. xxiiij. quia. s. ipsa eā nobis procurat: & eius benignitatē & miam considerādo erga nos inducit nos ad spem diuini adiutorij & in sequētia, Spes reorū es Maria pctōrū mater pia. Vnde ad Heb. iiij. Adeamus cum fiducia ad thronum gratię eiꝰ vt misericordiā cōsequamur. Dicitur autē in quadā sequētia. Thronus veri Salomonis. i. Christi in quātū. s. in ventre eius stetit & in gremio eius paruulus sedit. Sicut aūt ad thronum Salomonis ascēdebat sex gradibus: ita ad ꝙ ginē sex clausulis q̄ cōrinenf in angelica salutatiōe de throno Salomonis qui erat eburneꝰ & significat castitatē & coopertus auro qđ si gnificat charitatē. hr̄. iij. Reg. x. Sex sunt quæ possumus & debemꝰ sperare: & ista ipsa ꝓcurat efficacissime nobis vt merito dicaf in antiphona. Salue spes nostra. Et primum est ꝙ debemꝰ sperare veniā & purgationē pctōꝝ. Iob. xiij. Si occiderit me. s. per contritionē sperabo in eum. s. ꝙ parcat & veniā prestet: Et ꝓpterea dr̄ beata virgo Maria mūdatrix vitiorū. Aqua em̄ mūdat sordes. Gen. j. Congregationesq; aquarum appellauit maria. Maria quasi mare. Eccli's. j. Omnia flumina. s. gratiarū intrant mare. i. in Mariā intrant. Vnde ī prima clausula salutatiōis dr̄. Aue Maria. aue. i. sine ve actualis peccati: vixit ipsa sola inter puras creaturas in mundo. Maria. i. mare mundans a peccatis meritis & precibꝰ suis. Vñ in sequētia. Mediatrix hominū ablutrixq; criminū pctōꝝ venia. Sed'm qđ debemus sperare est donorū & virtutū copia. Eccli. xxiiij. Spes vitę & ꝙtutis. s. est ī eo q habet verā sapiētiā. s. deū. Et pp hoc dr̄ arca thesaurorū. Heb. ix. Sed'm tabernaculū qđ dicitur sctāsctoꝝ habēs arcā &c. Arca ista significat virginē gloriosam in tabernaculo ecclię triūphātis: in qua fuerūt & sunt māna dulcedinis gratiæ & pietatis: virga prātis: & tabulę sapiętię clarītatis. Vñ dr̄ ī sed'a clausula gra plena. Eccli. xxiiij. In me ois gra. Hiero. Cæteris sctis p partes data est gratia, Marię vero plenitudo gratiæ se infundit. & Bern̄. De plenitudine eius oēs accipiūt: ipsa. s. non dante sed ꝓcurante. Tertiū quod debemꝰ sperare est gloria seu pręmiū cœlorꝝ. Prouer. x. Expectatio iustorū lętitia. s. supnę glorię. Diffinit ei spes ꝙ ē expectatio certa futuræ beatitudinis. Et propter hoc dr̄ regina cœlorū: reparatrix angelorum: vt introducat illū quē vult. Vnde dr̄ a deo. Te em̄ assumam & regnabis mecū. In figuram huius Hester q̄ interpretat humilis fuit assumpta in sponsam & reginā ad regnādū cū Asuero rege monarcha mūdi: q̄ interpretatur būtudo. Hester. j. Et ideo in tertia clausula dr̄. dñs tecū ad regnādū. Et oēm honorē q̄ sit matri reputat filius sibi fieri. Ita em̄ dicit Ansel. Dilexit deus pr̄ virginē & filiū vnigenitū cōem fecit sibi & virgini: vt sicut ipse fm diuinitatē est naturalis eius filius: ita fm humanitatē sit naturalis virginis filius. Dñs ergo tecū. Quartū quod debemus sperare est iuuamē & subleuatio a miseriꝭ & tribulationibus. Prouer. xxix. Qui sperat in domino subleuabit. Et propter hoc dr̄ iuuatrix miserorū seu mater misericordiæ. Ber. Sileat iam tuam o beata virgo quicūq; in necessitatibꝰ suis te inuocatā sibi fenserit te defuisse. Dicit etiā oliua speciosa in campis. Eccli. xxiiij. Vñ in quarta clausula dicit. Benedicta tu in mulieribus: id est super omnes mulieres. Cōiter mulieres sunt piæ: & miseri cordes ad compatiendum. Et ideo dr̄ Eccli. xxxvj. Vbi nō est mulier ingemiscit eger: qa. s. non sic alię compatiunt & iuuant. Sed btā Maria super oēs misericors & subleuatrix est. In figuram Iudith liberauit populū a miseria obsidionis ipsius Holofernis: cui in laudē dictum fuit. Benedicta tu super oēs mulieres: tu gloria Hierusalē &c. Quintū est illuminatio i ambiguis & agendis. Pś. xxxvj. Spera in eo & ipse faciet & educet quasi lumen iudicium tuum. Et propter hoc dicitur beata Maria illuminatrix stella: vt in sequentia. Aue maris stella. Angelus cōsilij natus est de virgine. sol de stella sol occasum nesciens &c. illuminauit aūt pmaxime mediāte filio suo q est lux ꝙ ā q̄ illuminat oēm hoiem venientē in hūc mundū. Vbi dicit in quinta clausula. Benedictus fructus vēteris tui. Per ipm fuerūt pres qui erāt in limbo a tenebris educti in lumē gloriæ. Ber. Resp̄icit stellā: inuoca Mariā: nō recedat a corde non recedat ab ore. Ipsam sequens nō deuias. Ipsam rogans non desperas. Ipsam cogitans nō deinde erras. Nō aūt aliūde lumen nobis porrigit nisi p benedictū filiū suū. Sextū est auxiliū & victoria in tentationibus ǫtra dęmones mundū & carnē. Cōfidite qa ego vici mundū. Io. xiiij. & Pś. xxx. Sperātē in dño misericordia circūdabit. Et ꝓpter hoc dicitur aduocata peccatorum in antiphona. Eya ergo aduocata nostra. Ipsa aduocat in curia cœlesti cōtra dęmones q non cessant accusare nos. & prębet se in hora mortis. Vñ dicitur virga. Esa. xj. Egredief virga &c. qa ab ipsa percutiē diabolus vt patet in multis exēplis. Et ideo in vltima clausula dr̄. Sancta Maria mr̄ dei ora ꝓ nobis nūc & in hora mortis. Amē.

Quare bta ꝙgo dr̄ mr̄ spei

§.VI. TERTIA CONSIDERATIO

q̄ excitat in nobis actū spei est nr̄ę oppositatis: & ista est triplex. Prima est operatio bonoꝝ quę facimus. Pś. iij. Sacrificate sacrificiū iustitiæ & sperate i dño. Sacrificiū iustitię sunt opa virtuosa q̄ tūc sacrificant cū deo debite offerunt & inde hō sumit sibi audaciā operādi. Pertinet etiā ad iustitiā ǫtritio & ǫfessio. Et vt dicit Amb. Cōfessio spē saluā di tribuit. de pœ. di. j. ecce nunc. Sed'a est toleratio laborum & tribulationū ipsius amore. Ro. v. Tribulatio patientiā operaf: patientia ꝓbationē: ꝓbatio vero spē. Greg. Bonorū mēs quanto duriora ꝓ ȳitate tolerat eo æternitatis præmia certiꝰ sperat. Exēplū vniꝰ ex. vij. fratribꝰ q cū ꝓ obsecratione diuinę legis torqueref. & mēbris truncaref. dixit. E cœlo ista possideo & ꝓpter dei leges: nūc hæc ipsa despicio qa me'ea recepturum spero. ij. Mach. vij. Tertia est perpetratio pctōꝝ: ꝙ deus tādiu expectat magnos pctōres: & tandē conuersis magna dona largit vltra veniā pctōrum. Multū hoc habet i ducere ad spem vt ꝙersio Magdalenę: latronis: Matthęi: Pauli: Augustini: Manasse: Thaidis: Pelagiæ: Mariæ Egyptiacę & aliorum. vnde Osee, ij. dr̄. dabis vallem Achor ad aperiendum spem, Vallis vbi concurrunt

Tertia rō quare spare debem⁹

Qđ & pctōres sperare debent.

rūt imūditia & lutū sunt pctōres. pfundati in luto vitiorū & terrenorū. Achor interpretaf turbatio. Valis ḡ Achor est magnꝰ pctor turbatꝰ ꝙ pœnitētia & cōpūctionē. Et isti sunt dati nobis ad aperiendū. i. ad dilatandā & ampliandā spem in nobis de venia & gra & glia. Et valde notandū ē ꝙ cū quis flagellaf vel tētaf: si nō ita cito liberaf vt petit: nō debet diffidere a spe diuini auxilij. Vñ Greg. xxv. moraf. exponēs illud Iob. Etiā cū dixeris nō cōsiderat iudicare corā deo & expectat eū: sic ait. Forasse dū clamor nosterſi negligiē: spes quę cordi inhęrat infirmaf superna adiutoria defutura credimꝰ: qa tardius impetramus ac pœnę incō siderata deo esse ingemiscimus q̄ multa toleramus. Sed cū ista nos desperatiōis procella cōturbat cōcussa mēs eiꝰ in portū spe collocat se. si causas suas cum dño subtiliter pensat: si bona eius ad memoriā reuocat: si mala q̄ bonis eius reddidit apud semetipsam callide non excusat. Si perpendit qd ab eo iuste meruit & qd clemēter accępit: si vitā suā viuaciter discutit. Si ante dei oculos oē qđ agit examinat, si semetipsam sibimet nō absc̄odat. Si factā se qđ non erat meminit. Si illuminatā se atq; subleuatā quę i tenebris iacebat agnoscit. Hæc ergo cuncta in semetipa recolligēs dū bona accępta considerat: aduersa quæ tolerat non accusat: nec desperatiōe frangif quæ tātoꝝ munerū cōsolatiōe roborat: qa spem de futuris recipit dū trā facta beneficia recognoscit. dicat itaq; etiā cū dixeris nō considerat. s. deus iudicare coram eo: expecta eum: acsi diceret. Cum id certo deus cōsiderare nō credit: qa tarde miseret: inrima cognitionis ingredere: atq; illuc corā eius oculis causæ tuę iudiciū fuscipe: & q̄ ipse viuēdo cōtulisti: vel q̄ misericorditer ꝓcępisti discerne: & tūc ad spei fiduciā redis dum bona tantæ benignitatis erubescis: quatinus inter aduersa fidenter expectas quem & post delicta propitium recolis. Hæc Grego.

Rō qua re spes pue in bta ḡgi ne spera re debe mus.

¶ De obiecto spei. s. beatitudine humanæ vitæ. Cap. III.

Qđ ne cessariū est pone re vltimū finē hūanæ vitæ.

§.I. QVOD EST IMPOSSIBILE

Quilibet appetit sub ratione.

Finem hoīm nūc dicimus non ꝙ cōsummaf vt non sit: sed quo perficiaf vt plenitudo sit. Oportet ergo ꝙ vltimus finis ita impleat totū hois appetitū ꝙ nihil extra ipm appetendum relinquat ꝙ esse nō possit si aliqđ extraneū ad ipsi⁹ perfectionē requiraf. Vnde nō potest esse ꝙ in duo sic tendat appetitus acsi vtrūq; sit bonū perfectū ipsius. Item ad idem. Illud in quo quiescit ali quis sicut in vltimo fine hominis affectui dominaf: qa ex eo totius vitæ suę regulas accipit. Vnde de gulosis dr̄ Phil. iij. Quoꝝ deus venter est: qa. s. constituunt finē in deliciis ventris: sed sicut dr̄ Mat. vj. Nemo pōt duobus dñis seruire: adinuicē. s. non ordinatis: ergo impossibile est esse duos vltimos fines vniꝰ hois adinuicem nō ordinatos. Nec obstat qđ Aug. dicit in. xix. de ciuita. dei. quosdam videlicet posuisse vltimum finem in quatuor. s. in voluptate: pulchritudine: quiete: & hmōi principiꝭ naturę & virtute. q̄ vtiq; sunt plura. Nā oīa ista plura accipiebāt illi rōne vnius boni ꝓfecti ex his ꝓstituti.

Qđ oīa appetū tur pp finem.

§.II. QVOD OMNIA QVE VVLT

homo vult propter vltimū finē, probat beatus Thomas in. j. q. j. duplici rōne. Et prima ē: qa qcqd hō appetit: appetit ꝓb rōne boni: qđ qđē si nō appetit vt bonū ꝓfectū est. cum vltimus finis: necesse est ꝙ appetat vt tēdēs i bonū ꝓfectū. s. qa semp inchoatio alicuꝰ ordinaf ad cōsummatiō nē eiꝰ: sicut patet tam in his q̄ fiunt a natura q̄ in his q̄ fiūt ab arte. Et ō ois inchoatio perfectiōis ordinaf in consummatā pfectionē q̄ est p vltimū finē. Sed'o: qa vltimus finis hoc mō se habet in mouēdo appetitū: sicut se habet in aliis motiōibꝰ primū mouēs. Manifestū ē aūt ꝙ sed'a causę mouentes nō mouēt nisi sed'm ꝙ mouenf a primo mouente. Vñ sed'a appetibilia non mouent appetitū nisi in ordine ad primū appetibile qđ est vltimꝰ finis. Pro tertio pōt induci auctoritas Aug. dicentis. xix. de ciui. dei. ꝙ illud est finis boni nīi pp qđ amanf cætera: illud autē ꝓpter seipm. Quāuis aūt sciæ speculatiuæ pp seipsas quęranf: quęrunt tn & appetunt vt bonū speculātis qđ cōprehendit sub bono cōpleto qđ est vltimus finis. Itē sciēdū ꝙ nō oportet ꝙ qđ nō aligs semp cogitet de vltimo fine gnēliq; aliqd apperit vt requirit operaf: sed virtus primę intētiōis q̄ ē respectu vltimi finis ꝙ iemp manet in quolibet appetitu cuiuslibet rei: etiā si de vltimo cogitet fine actu nō cogitet: sicut q vadit p viā nō oportet ꝙi quo actu de libet passu cogitet de fine viæ. Si aūt qraf vtrū alia conue vltimo niāt in vltimo fine cū creatura rōnali? Rndet fm. b. Tho. fine, ꝙ cū finis dicaf dupliꝭ fm pḥm. s. cuius & quo. i. res in qua rō boni inuenit & adeptio eius. Sicut finis auari est pecunia & adeptio eius. Primo ergo modo ī fine oīa cōueniūt & talis finis est deus q est vltimꝰ finis hoīs & oīm aliarū rerū. Sed'o mō sumēdo finē. s. pro adeptiōe seu consecutione finis: sic in fine vltimo hois nō cōiant creaturę irrōnales. Nā hō & aliæ creaturę rōnales consequunf vltimū finem cognoscēdo & amādo deū qđ non cōpetit alijs creaturis q̄ adipiscunf vltimū finē inquātū participant aliquā similitudinē dei. s. fm ꝙ sunt vel viuunt vel agnoscūt: bntudo aūt nominat adeptionem vltimi finis.

Qđ hoī cōuenit agere quicqd agit pp finē.

§.III. VTRVM OMNIVM HOMINŪ

sit vnꝰ & idē finis vltimꝰ? Rndet. b. Tho. j. ij. q. j. ꝙ devltimo fine possumꝰ loq dupliꝭ. Vno mō fm rōnē cōem vltimi finis. Et sic oēs hoies cōueniūt in appetitu vltimi finis ga oēs hoies appetūt suā pfectionē adimplere q̄ est rō vltimi finis. Alio mō fm id in quo cōsistit rō vltimi finis. Et sic nō oēs hoies conueniūt in appetitu vltimi finis. Et quidā appetūt diuitias tamq; consummatū bonū: qdā voluptatē: qdā aliqd aliud. Illud tn oportet eē de sed quibusdam maxime est delectabilis dulcedo vini: qui busdā dulcedo mellis: qbusdā aliud. Illud tn oportet eē delectabile meliꝰ simpliꝭ in quo maxie delectaf q habet optimū gustū. Sili illud bonū debet eē cōpletissimū qđ tāq; vltimū finē appetit habēs affectū bn dispositū. Qđ hominī ji. qa illæ solæ actiones quæ fiunt ab hoie proprie dicunf humanæ quę sunt hois inquantū est hō. Differt aūt homo ab alijs creaturis irrationabilibus in hoc ꝙ est dñs actuum suorū. Vnde illæ solæ actiones vocanf humanę quarū hō est dñs. Est aūt homo dñs actuū suorū per rationē & volūtatē. Vnde liberum arbitriū dicitur facultas voluntatis & rōnis. Illę ergo proprie dicunf actiones hūanæ quę ex de-

An oēs hoies appetāt beatitudinem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liberata voluntate procedunt. Si q̄ aliæ actiões conueniãt homini possunt dici hominis: sed nõ humanæ ꝓprie. Oẽs aũt actiones quæ ꝓcedũt ab aliqua potẽtia causant ab ea ꝑm rationẽ sui obiecti. Obiectũ aũt volũtatis est bonũ & finis. Vñ oportet ꝙ oẽs actiones humanę sint pp finem.

§.IIII. QVOD AGERE PROPTER

Etiã oẽs finẽ non solũ cõuenit homini sed etiã aliꝭ creaturis. Vnde aliæ crea turæ a gũt pp finẽ sed aliter & aliter.

Qd̃ sit ꝓpriũ naturę finẽ tendere.

¶De beatitudinis quidditate & multiplicitate. Cap̃. IIII.

De beatitudine qd sit ꝑm Boetiũ

§.I. EST AVTEM TRIPLEX BEA

De triplici bti

¶ Et prima est beatitudo falsa & deceptiua. ibi. Beatum di

Alexandrimagni cupiditas

Qd̃ bti tudo nõ cõuenit nisi perfectis.

§.III. QVOD IN HONORIBVS

Quod nec etiã i gloria nec i fama cõsistat beatitudo.

§. V. QVOD CONSISTAT BEA

Qd̃ nec ei vo luptati bus cõsistat.

§.VI. QVOD IN VOLVPTATIBVS

delectatio ne.

Qd̃ nec ei vo luptati bus cõsistat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpora btōs efficere possent nihil cause ē qn pecudes quoq; beatæ Jes sunt esse dicant: sed hoc absurdū est dicere. Est aūt vehemēs appetitus delectatiōis sensibilis contingens ex hoc ꝙ operationes sensuū q̄ sunt principia nostræ cognitiōis sunt maiores perceptibiles, vñ a pluribus appetunt ꝙ delectatiōes spirituales. Et qa sunt magis notę: nō sumpserunt sibi nomen voluptatis scd'm phm in. vij. Ethi. Eo aūt mō oēs appetūt delectationē quo appetunt bonū. Nā delectatio est quies in bono desiderato. ītm delectatio appetit rōne boni & nō econuerso. Vñ non sequit ꝙ delectatio sit maximū & p se bonū: sed ꝙ vnaquęq; delectatio cōsequat aliqd̄ bonū & maxima delectatio & summa sequit summū bonum habitum. Tertia ratio est: ꝙ btitudo cū sit perfectū bonū: nulli potest esse nociua. Sed voluptates sunt nociuæ aīæ & corpori, vñ Boe. in. iij. de consō. Tristes esse exitus voluptatū qsquis libidinū suaꝝ reminisci voluerit itelliget. Et Señ. Plures occidit voluptas q̄ gladius. Et Hiero. qd̄ Galenus dicit Athletas quorum vita & ars sagina est non diu viure posse nec sanos ee: aīasq; eorū nimio sanguine & adipe quasi luto iuoluras: nihil tenue: nihil cœleste cogitare: sed semper de carnibus eructare: & ventris ingluuiē cogitare. de conse. dis. v. ne tales. Et Greg. dicit. Salomon quippe ex inordinato amore fœminarum & vsu ad hoc vsq; perductus est vt & templa idolis cōstrueret. xxij. q. iij. Salomon.

§. VII. QVOD IN SANITATE ET

Q2 nec etiam in sanitate tripli ci ratione,

quiete corporis & optima dispositiōe consistat beatitudo est impossibile. Et pria rō est scd'm. b. Tho. ſ. ij. q. ij. quia impossibile est ꝙ illius rei quę ordinat ad aliud sicut ad finē vltimus finis sit conseruatio eius in esse. Sicut nauis quæ ordinat vt ad finē ad nauigationē: finis eius vltimus nō ē conseruatio eius: sed nauigatio. & hoc intendit principal's gubernator eius. Manifestū est aūt ꝙ homo ordinat ad aliquid extra se sicut ad finē. Non enim hō est summū bonū ad qd̄ inclinat per naturalē appetitū eius: qa vt dicit Boe. Inserta est mentibus hoīm natural's veri summiq; boni cupiditas. Vñ impossibile est ꝙ vltimus finis volūtatis & rationis sit conseruatio sui esse. Vnde Eccl'i. xv. dr̄ ꝙ deus ab initio constituit hominē & reliquit eū in manu cōsilij sui idest liberi arbitrij, ex quo ordinat se ad finē & eligit ea q̄ sunt ad finē. Scd'a ratio est: qa dato ꝙ finis rōnis & voluntatis esset conseruatio sui: adhuc tū non posset dici ꝙ finis hoīs esset aliqd̄ bonū corpis. Esse em hoīs cōsistit in aia & corpe: & q̄uis eē corporis depēdeat ab aīa: nō tū ecōuerso esse aię dependet ab eē corporis. Et ipm corpus est pp aiam sicut ist'm propter motorē: vt p hoc ipm suas actiōes exerceat. Vñ oia bona corporis ordinant ad aiam & bona eius sicut ad finē. Et iō est impossibile ꝙ i bonis corpis cōsistat btitudo: q̄ est vltimus finis hoīs. Ad qd̄ etiā facit qd̄ dicit Aug. ꝙ maius dānū ē in amissiōe vni' aię q̄ mille corpoꝝ xxiij. q. iij. si hēs. Tertia rō ē: qa scd'm btitudinē hō excellit oia aialia: sed ſm bona corpis hō a multis aialib' superat: sicut ab elephāte & phœnice i diuturnitate vitę. a leōe i fortitudie. a caprea & ceruo in velocitate. ab agla & lice i visū acumie. a cane i odoratu. ab aranea i leuitate tact' & hmōi.

§. VIII. QVOD BEATITVDO PER

Qd̄ beatitudo nec ēt i cognitione eu iusq; rei nisi in perfecta cognitiōe dei. Et ꝙ nō consistat in cognitione sensitiua quacūq;. Probat ex hoc scd'm btm Tho. ſ. ij. q. iij. Nā beatitudo hoīs cōsistit essentialr in coniunctione ipsius ad bonū in creatū. qd̄ est vltim' finis: cui homo coniungi nō pōt per opationē sensus: qa spūs ē de'. Bruta etiā aialia cū cōicent nobis in sensitiua operatione: si in hoc cōsisteret beatitudo: essent & ipsa btā: quod est absurdū dicere. Item beatitudo est satiativa: sed vt dr̄ Eccl's. j. Non satiatur oculus visu nec auris auditu. & sic de alijs.

§. IX. QVOD NON CONSISTAT

Nec in opatiōe itellect'

btitudo pfecta in opatiōe intellect' practici. probat ex hoc ſm. b. Tho. vbi. ō. ꝙ intellectus actus practici nō quæritur propter seipm: sed propter actionē. Ipse etiā actiones ordinant ad aliquē finē: sed vltim' finis cui' est beatitudo pfecta non quęrit propter aliud: sed ꝓpter se. Itē qa beatitudo consistit in opatiōe hoīs scd'm phm: & in optima operatiōe. optima operatio hoīs est optime potētiæ respectu optimi obiecti. Optima aūt potētia est intellect': cui' optimū obiectū est bonū diuinū: qd̄ nō est obiectū intellectus practici: sed speculatiui. Item in his quę pertinēt ad vitā actiuam ad quā ordinat actio intellectus practici cōcāt nobiscum aialia bruta aliqualiter: q̄ tū non sunt capacia btitudinis. Vñ patet ꝙ btitudo nō ꝙsistit i actiōe practici intellectus.

§. X. QVOD NON CONSISTAT

in cognitiōe speculatiuarū sciētiarū btitudo, ꝓbat ſm. b. Tho. vbi. ō. Prio: qa dñs dicit Hiere. ix. Nō glīet sapiēs i fortitudine sua. Et loquit de sapiētia sciētiaꝝ sęcularium. Sed de speculata btitudine est gl'iandū: ergo &c. Rō est ad h̄ qa cōsiderationis speculatiue sciētię nō se extēdit vltra virtutē pricipio scientiarum illius sciētię: qa i principijs sciētię virtualr tota sciētia rum. cōtinet. Prima aūt principia speculatiuaꝝ sciētiaꝝ sunt accepta p sensum: vt patet in fine posteriorū. Vñ tota psideratio speculatiuarū sciētiaꝝ nō pōt vltra extēdi q̄ sensibiliū cognitio ducere pōt. In cognitione aūt sensibiliū non pōt consistere btitudo q̄ est vltima pfectio hois. Non em aliqd perficitur aliquo inferiori nisi ſm ꝙ i inferiori est aliqua participatio superioris. Manifestū est autem ꝙ forma lapidis vel cuiuscūq; rei sensibilis est inferior hoīe. Vnde per formā lapidis nō perficit intellectus inquantū est talis forma sed inquātū participat aliqua similitudo alicuius: qd̄ est supra intellectū humanū. ſ. lumē intelligibile vel aliqd huiusmodi. Per sensibilia aūt non possumus deuenire in cognitionē substātiaꝝ separatarū. Omne aūt qd̄ ē p aliud reducit ad id qd̄ est per se. Vñ oportet ꝙ vltima perfectio hoīs sit per cognitionē alicuius rei: q̄ sit supra intellectū humanum. Itē beatitudine nullus pōt male vti sed considerātiōe sciētiaꝝ speculatiuarū in pñti multi abusi sunt: & abutunt in superbiam: sicut ꝓbi qui cū cognouissent deum nō sicut deū glorificauerūt &c. Rom. ſ. elati per superbiam. Et Hiero. fuit dire flagellatus: quia nimis inordinate & affectuose vacabat tali studio. vt habet dist. xxxvij. legimus.

§. XI. QVOD NON CONSISTAT

Nec in cognitiōe substātiaꝝ separatarū

btitudo pfecta i cognitiōe substātiaꝝ separatarū. i. angelorū. ꝓbat ex hoc ſm. b. Tho. vbi. ō. Quia dñs dicit, Hiere. ix. In hoc glorietur q̄ gl'iatur scire & nosse me. Et non dicit scire angelos. Itē rō est ad hoc: qa pfecta hoīs beatitudo non cōsistit in eo qd̄ est pfectio intellectus scd'm alicuius pticipationē sed i eo qd̄ est p essentiā tale. Manifestū est autem ꝙ vnūquodq; intātū est pfectio alicuius potētię inquātū adipm ptinet rō proprij obiecti illi' potētiæ. Proprij aūt obiectū itellect' ē verū. Quicqd ergo habet veritatē pticipatā contēplatā nō facit intellectū pfectū vltima perfectiōe. Cū aūt sit eadē dispositio rerū in esse sicut in veritate quæ cumq; sunt per pticipationē: sunt vera p pticipationē. Angeli aūt habēt esse pticipatū: qa solius dei esse suū est sua essentia. vñ relinquit ꝙ solus de' sit veritas p essentiā: & ei' cōtēplatio pfecta qualis habef in patria facit perfectę beatū. Aliqualē aūt beatitudinē imperfectā ſm. b. Tho. nihil prohibet attendi in contēplatione angelorū. Et similiter in consideratione scientiarū speculatiuaꝝ: minorē tū q̄tū in cognitiōe angelorū. Vtraq; aūt maior in contēplatione diuinorū: quę tū nō pōt haberi hic nisi imperfecte. Sic igitur btitudo qualis hic haberi pōt. primo consistit in contēplatione, secūdario in opatione intellect' practici ordinātis suas actiones & passiones. Operationes aūt sensus ad beatitudinem pñt pertinere: non quidē essentialiter sed antecedēter & consequēter. Antecedēter quantū ad beatitudinē imperfectā q̄ haberi pōt i via: qa videlicet opatio intellect' prę exigit operationē sensus: cum ois nra cognitio ortum habeat a sensu: vt dicit phs. Consequēter qa in illa pfecta beatitudine quę expectat in cœlo post vltimā resurrectionē. ex beatitudine aīæ fiet qdā influentia in corpus & in sensus corporeos: vt in suis operationibus perficiant. Nō autem operatio intellectus qua deo cōiungit depēdebit a sensu.

§. XII. VTRVM BEATITVDO PER

Quo differunt beatitudines a virtutibus & donis.

secta cōsistat i aliquo bono creato siue bono aię siue alio' An hoc Rōdet ad hoc. b. Tho ſ. ij. q. iij. ꝙ btitudo est vltimus finis tudo in hois. Sed finis dupl'r dr̄. Vno mō ipsa requa adipisci desideramus. Alio mō vsus seu adeptio & possessio illius rei. no crea Si ergo loquamur de vltio fine hoīs quantū ad ipsam rem to consi quā appetimus vt vltimū finē impossibile est ꝙ vltimus stat. finis vel beatitudo sit ipsa aia vel aliqd eius. Et ratio ē qa ipsa in

ipsa in se cōsiderata est vt in potētia existēs. Fit em de potentia sciēte actu sciēs. Et de potētia virtuosa actu virtuosus. Cū aūt potētia sit propter actū sicut propter cōplemētum est impossibile ꝙ id qd̄ est ſm se in potētia existēs haAia nō beat rationē vltimi finis. Vñ impossibile est ꝙ aīa ipsa sit est vlt vltimus finis sumpsius. Simil'r nec aliqd eius pōt esse finis m' finis eius siue sit potētia siue habitus siue actus. Et ratio est: qa sumpsi'. bonū qd̄ est vltimus finis: est bonū perfectū cōplens appetitum. Appetitus aūt humanus qui est voluntas est boni vniuersalis. Est em obiectū volūtatis bonum vniuersale: sicut obiectū intellect' est verū vniuersale. Qd̄libet aūt bonū inhęrēs ipsi aię est bonū participatū. & p cōsequēs bonū particulatū. sic nō pōt esse vltim' finis hois seu beatitudo, Et eadē ratio ē de quolibet bono creato extra aīam existēte. Cū em ois creatura habeat bonitatē participatā & bonū vniuersale nō inueniat in aliquo creato: sed solū i deo. Qd̄ nihil quie ideo nihil pōt quietare voluntatē hois nisi solus deus qui tare hoest bonū vniuersale. vnde Pē. cxl. Qui replet in bonis desiminem derit tuū. Et Aug. in li. cōfes. Fecisti nos dñe ad te: & iquienisi solum est cor nr'm donec requiescat in te. Et q̄uis hō q dr̄ minor mūdus: ordinetur ad vniuersum qd̄ dr̄ mūdus maior pōt sicut pars ad totū. nō tū sequitur ꝙ vniuersum sit vltimus finis hoīs. Hoc em esset si ipm vniuersum nō ordinaret ad aliud sicut ad finē. Sed qa vniuersitas creaturarum ordinatur ad deū sicut ad finē oim. ideo etiā vltimus finis partis est deus. Itē q̄uis per hoc hō efficiat btūs ꝙ eius desiderium quietat: sed naturale hoīs desiderium nō extendit ad maius bonū q̄: sit ipse capax: est sciēdū ꝙ etsi bonū creatū non est minus q̄ bonū cuius hō ē capax vt rei intrinsecę & inhęrētis. est tū minus q̄ bonū cuius hō ē capax vt obiecti qd̄ est infinitū. Bonū aūt participatū ab angelo & vniuerso toto est bonū finitū. Sed loquēdo de vltimo fine hoīs quantū ad adeptionē ipsam vel possessionem seu quēcūq; vsum rei q̄ appetit vt finis sicut ad vltimū finē ptinet aliqd hoīs ex pte aię: qa hō p aīam btitudinē cōsequit. Res ergo ipsa q̄ appetit est id i quo btitudo cōsistit & qd̄ facit bm: sed huius rei adeptio vocat beatitudo & finis hoīs. Exemplum in auaro cuius finis dr̄ pecunia: vt res quæ diligitur ab eo: & etiā possessio pecuniæ: vt vsus illius rei. & sic beatitudo est aliquid aīæ. Sed id in quo cōsistit beatitudo est aliquid extra animā. Et ſm hoc dicit Aug. xix. de ciui. dei, ꝙ sicut vita carnis anima est: ita beata vita aię deus est. de quo dr̄ Pē. cxliij. Beatus populus cuius dñs deus eius.

¶ De dispositiuis ad beatitudinem. Capitulum. V.

SEQVITVR DE BEATITV

dine dispositiua: qua. ſ. disponit hō ad pfectam btitudinē. Et pōt notari ibi cū dr̄. Beat' popul' cui' dñs deus ei'. i. illi q deū verū habēt, p dño: vt. ſ. sint ei subiecti vt serui dño: & obediāt mādatis ei': illi sunt bti i vita ista. ſ. btitudie vera sed iperfecta: dispositiua tū ad pfectā. de q̄ Pē. cxviij. Bti imaculati in via q ambulant in le. do. Et christus dicit Io. xiij. Scitis hæc. Beati eritis si feceritis ea. Est aūt beatitudo dispositiua operatio virtuosa procedēs a dono spūsancti. Pro cuius declaratiōe di. b. Tho. ſ. ij. q. lxix. ꝙ vt. ō. dictū est beatitudo est vltim' finis humanę vitæ. Dicit aūt qs ia finē habere propter spē finis obtinendi. Vnde & ſm phm in. ſ. Ethi. Pueros dicimus beatos propter spem. Et apls ad Ro. viij. ait. Spe salui facti sumus. Spes aūt de fine consequēdi exurgit ex hoc ꝙ hō cōuenienter mouef ad finē & appropinquat ad ipsum qd̄ vti. q̄ fit p aliquā actionē. Ad finē aūt beatitudinis mouetur aliquis & appropinquat p actiones donorū: si loquamur de beatitudine æterna ad quā ratio nō sufficit: sed in eā ducit spūsancti's ad cuius sequelā & obedientiā p dona psicimur. Et iō beatitudines distinguunt a virtutib' & donis nō sicut diuersi habitus distincti ab eis: sed sicut act' distinguunt ab habitibus. Distinguit aūt hic opatio in septē partes. q̄ sunt paupertas spūs: mititas: luctus: esuries & sitis iustitię: mia: munditia cordis: & pacificatio. quę habent Mat. v. Et q̄uis iustitia & mia & mititas. i. mansuetudo hic numerata videantur esse virtutes: attribuuntur tū donis: qa etiam dona cū sint pfectiora virtutibus cardinalibus: perficiūt hoīem circa oia q̄ perficiūr ipsę virtutes. Et sic nō hic significatur habitus illaꝝ virtutū: sed act' donorū a spūsancto pcedentes.

§. I. SVNT AVTEM SEPTEM BEATI

tudines sicut sunt septem dona spūsancti. vñ Augu. de ser mone dñi i monte singulas beatitudines singulis attribuit uenientibus videlicet dono timoris pauperrtem ipūs: qua quis tia brise deo humiliat quo deficit superbia. Dono pietatis mitita tudinis tem seu mansuetudinē. Pręcipue em ad māsuetudinem mouet reuerētia ad deū q̄ ptinet ad pietatē. Nam pietas est dei nis, cultus scd'm Aug. hac autē frangit ira. Dono scientię attribuit luctus. qa per sciētiā hō cognoscit defect' suos actus & rerū mūdanarū vñ mouet haber ad luctū. ſm illud Eccl's. j. Qui addit scientiā addit & dolorē. hac aufertur auaritia. Dono fortitudinis esuries & sitis iustitiæ. ad hanc em pcipue mouet animi fortitudo. ſ. ad opera iustitiæ exercenda & nō desistēdū propter laborē. Et hac prosternitur accidia. Dono cōsilij attribuitur mia: qa ad miserandū pcipue mouet cōsiliū dei. Dan. iiij. Placeat tibi rex consiliū meū: peccata tua eleemosynis redime &c. Et hac deuincitur inuidia quę nō habet cōpassionē. Dono intellectus attribuitur mūditia cordis: quo gula abiicit: q̄ hebetat intellectū pro Mundi pter fumositates. Dono sapientiæ purificatio: hac occidit tia corluxuria: qa gustata suauitate spūsancti qd̄ sit per sapientiā. dis dodesipit ois caro, ſm Bern. Vbi sciendū ꝙ cū homo perficia no sitelitur p vitā actiuā & cōtēplatiuā: per quę dona priora pfici lect' artur in actiua: & actus donorū ipsorū quinq; exprimuntur i tribuit, ipsis meritis beatitudinū. vñ dr̄. Beati pauperes: beati mites &c. hæc em signant act'. Sed per alia duo. ſ. intellectum & sapiētiā pficit in cōtēplatiua. Ea vero q̄ pertinēt ad contēplatiuā vitā vel sunt pfecta beatitudo finalis vel aliqua inchoatio eius. & iō nō ponunt ipsi actus cōtēplatiue tāq; merita in ipsis beatitudinibus: sed tamq; pręmia dum dr̄. Qm̄ ipsi deū videbunt: quo ad primū. & qm̄ filij dei vocabunt: quo ad scd'm: in qb' cōsistit beatitudo. Ponunt aūt in ipsis duabus beatitudinibus vltimis tāq; merita effectus vitę actiuę: qbus hō disponit ad vitā contēplatiuā. ſ. munditia cordis qua pficit in seipso. & pacificatio qua perficit quo ad proximū. Qd̄ aūt ponit pro octaua beatitudine. ſ. beati qui persecutionē patiunt ꝓpter iustitiā: qm̄ ipsorū est regnū cœlorū: nō facit alia diuisiua de p se ab alijs: sed est ſm bea. Tho. vbi. ō. quędā cōfirmatio & manifestatio oim pcedentiū. Ex hoc em ꝙ aliqs est firmatus in paupertate & mititate & alijs sequentibus quenit ꝙ ab his bonis propter nullā psecutionē recedit. vñ octaua illa ptinet ad lepte pcedētes. Et psecutionē qdē patiunt homines dupl'r: videlicet vl' ab infidelib' & tyrānis exteriorē: vl' a prauis fidelib' p publica mala. vt habef. vij. q. i. §. est & aliud. Item nō est cōtra p̄dicta qd̄ Lucas. vj. c. referens beatitudines a christo expressas ponit tantū quatuor. qa ſm. b. Tho. Mat. theus narrauit sermonē dñi factū in monte discipulis. vbi septē expressit btitudines q̄s Augu. attribuit donis tanq; pfectoribus hoīb'. Lucas vero narrat aliū sermonē factum turbis in loco cāpestri. vñ beatitudines narranf ab eo ſm capacitatē turbarū q̄ solā voluptuosam & ipsalē btitudinē nouerant. vñ dns p illas q̄uor beatitudines exp̄ssas excludit q̄ ad p̄dictā btitudinē terrenā ptinere videnf quoꝝ primū est vt bō sit homini quantū ad abūdātiā bonoꝝ exterioꝝ: qd̄ excludit p hoc qd̄ dicit. Beati pauperes. Scd'm est vt bō sit homini in cibis & potib'. qd̄ excludit cū dr̄. Beati qui esuritis. Tertiū vt bō sit ei q̄tum ad cordis iocunditatem: qd̄ tollit cū dicit. Beati q lugēt. Quartū vt bō sit ei quātū ad exteriorē hoim sauorē: qd̄ auferf. cum ait. Beati eritis cū vos oderint hoies. vñ Amb. attribuit has virtutibus cardinalib'. Pauptatē dicit pertinere ad temperātiā quæ illecebrosa nō quęrit esurię iustitię: qa qui esuriunt cōpatiunf & cōpatiendo largiunt. Fletum ad prudentiam: cui' ē flere occidua. Pati odiū hoim quo. ſ. qs odit ab alijs propter bonum: ad fortitudinem pertinet.

§. II. BEATITVDINES AVTEM SE

Dei hoc ꝙ videtur euāgelistę discordare q̄ ad nūerū beatitudinū.

ptem q̄ ponunt Mat. v. cōueniētissime enumerant ſm be. Tho. ſ. ij. q. lxix. Ad cui' euidētiam cōsiderādū est ꝙ triplicē de tripli beatitudine aliq posuerūt. Quidā em posuerūt beatitudinē in ci beati vita voluptuosa. Quidā in vita actiua. Quidā in vita cōtē tudine platiua. Hæ aūt beatitudines diuersimode se hnt ad beatitudinem futurā: cuius spe dicimur hic beati. Nā beatitudo voluquā alptuosa qa falsa est & rōni p̄ria: ipedimētū est futuræ beatiqui posuerūt. tudinis. Beatudo vo actiuę vitæ est dispositiua ad beatitudinem futurā. Beatudo aūt cōtēplatiua si sit pfecta est ipsa beatudo futura essentialr. si sit imperfecta est quędam inchoa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quo ꝓtio ei⁹. Vñ dñs ꝓposuit q̄sdā būtudines q̄si remouētes im-
singula pedimēta būtudinis voluptuose. Cōstituit em vita volu
dona & ꝓuosa in duob⁹. Primo i affluētia bonoꝝ exteriorū q̄ sunt
singlas diuitię & honores. a q̄bus retrahit hō ꝑ ỽtutē: sic vt mode-
būtudi rate eis vtat. Per donū aūt excellentiori mō: vt. ſ. hō totaliʳ
nes ho- ea cōtēnat. Vñ prima būtudo ponit. Bti paupes ſpū. quod
mies di ꝑ ot referri vel ad q̄ęptū diuitiaꝝ. & sic exponitur pauꝑes
ſponun ſpū, i. voluntate. vel ad cōtēptū honoꝝ. qđ fit ꝙ humilita
tur ad tatē: & sic exponit a Greg. paupes ſpū, ſ. humiles. Sed ꝏ vi-
bra nu ta voluptuosa ꝓsistit in sequēdo ꝓprias passiones siue ira-
dinem. scibilis siue concupiscibilis. A sequla aūt irascibilis retrahit
ỽt⁹: ne hō supfluat i eis ſm regulā rōnis. Donū aūt excellē
tiori mō: vt. ſ. hō fm volūtatē diuinā totaliʳ ab eis tranqllius reddat. vñ sed a būtudo ponit. Beati mites. A sequela
aūt passionum cōcupiscibilis retrahit ỽt⁹ moderate hmōi
passionib⁹ vrēdo. Donū ỽo si necesse fuerit totaliʳ eas abn
ciendo: quinimmo si necessariū fuerit volūtariū luctā assu
mendo. vñ tertia būtudo est. Bti q lugēt. Actiua vero vita
in his ꝑcipue cōsistit q̄ ꝓximis exhibem⁹. vel sub rōne de-
biti vel sub rōne ſpōtanei bñficij. & ad primū qdē nos vir
tus disponit: vt ea q̄ debem⁹ ꝓximis nō recusem⁹ exhibe-
re: qđ ꝑtinet ad iustitiā. Donū aūt ad hoc ipsum abūdātio
ri quodā affectu nos inducit. vt sicut seruēti desiderio esuries
& sitiēs capit cibū & potū: sic seruēti desiderio iustitię opa
ipleam⁹. vñ quarta būtudo ponit. Bti q esuriūt & sitiunt
iustitiā. Circa ỽo ſpōtanea dona nos ꝓficit ỽt⁹: vt. ſ. done-
mus qb⁹ rō dictat ee donādi: puta amicis vel alis nobis cō
iūctis qđ ꝑtinet ad ỽtutē liberalitatis. Sed donū ꝓ dei re
uerētiā solā necessitatē ꝓsiderat i his qb⁹ gratuita bñficia
ꝓstat. vñ Lu. xiij dr. Cū facis prādiū &c. noli vocare amī
cos: sed paupes. qđ ꝓprie est misereri. Et ideo quita būtu-
do ponit. Bti misericordes. ea vero q̄ ad vitā cōtēplatiuā
ꝑtinēt vel sunt ipsa beatitudo finalis vel aliqua ichoatio
ei⁹. Et ío nō ponunt i būtudinib⁹ tāq̄ merita: sed tāq̄ præ
mia: ea. ſ. q̄ ꝑtinēt ad contēplatiuā vitā. vt. ſ. dictū est. Po
nunt aūt tāq̄ merita quæda ꝑtinētia ad actiuā vitā. q̄bus
homo disponit ad contēplatiuā. Effectus aūt vitæ actiuæ
quātū ad virtutes & dona q̄b⁹ hō perficit in sei ꝑfectione
ditia cordis: vt. ſ. mens hois passionib⁹ nō inquiet. vñ po
nitur sexta būtudo. Bti mūdo corde. Quātū ad ỽtutes & do
na q̄b⁹ hō ꝓficit in ꝓgatione ad ꝓximū. effect⁹ vitæ actiuę
est pax. fm illud Esa. xxxij. Opus iustitiæ pax. & ideo septi
ma būtudo est. Bti pacifici. Qđ aūt in scriptura sacra po
nant aliæ plures būtudines. vt illa Iob. v. Btūs q̄ corripi-
tur a dño. Et illa. i. Pē. Btūs vir q nō abiit i cōsilio &c. Ne-
cesse est fm. b. Tho. vbi. ē. oēs illas ad has septem beatitu-
dines reduci: vel quātū ad merita: vel quantū ad ꝑmia:
ga necesse est ꝙ oēs ꝑtineant aliquo mō vel ad vitam acti
uam vel ad cōtemplatiuam. Vñ illa. Btūs q̄ corripit a dño
ꝑtinet ab būtudinē luctus. Alia. ſ. Btūs vir qui non abiit,
pertinet ad mūditiā cordis. sicut etiā illud Pē. cxxxvj. Bea
tus qui tenebit & allidet paruulos su. ad pe. Quod sic expo
nit Amb. q habet cogitatiōes ifirmas & lubricas elidat ad
christū q oēs irrationabiles mot⁹ sui reuerētia & discretio
ne cōminuat. de pœ. dist. iij. in falcibus. Illud aūt Prouer.
iij. Beatus qui inuenit sa pientiā: pertinet ad ꝓmium sextę
beatitudinis. Et sic de alīs q̄ possent induci ad pñs.

§. III. DE PREMIIS DICTARVM

beatitudinum in pñti vita. Nota ꝙ Amb. dicit illa ipleri
& ꝑtinet ad futurā būtudinem. Augu. aūt dicit ea ipleri
in pñti vita: ꝑcipue in perfectis. Chry. dicit aliqua ꝑtine
re ad pñtē vitā: aliqua ad futuram. Sed. b. Tho. vbi. ē. dicit
De ꝓ- ꝙ oīa pñt ꝑtinere ad pñtē vitā & futurā. Pro cuius decla-
miis di- ratione dicit id ē ꝙ spes q̄ est beatitudine pōt esse in bonis
ctarum ꝓpter duo. Primo ꝓpter aliquā ꝓparationē & dispositio
būtudi nē ad futurā būtudinē qđ est p modū meriti. Alio mō p
nū se- quādā inchoationē imꝑfectam futuræ būtudinis in viris
cūdum sanctis: etiā in hac vita. Aliter em habeē spes fructificatio-
Tho. nis arboris cū viresci in frondib⁹. aliter em iā primordia
fructuū incipit apparere. Sic ꝙ ea q̄ rāguńt in beatitudi-
nibus tanq̄ merita sunt q̄dā ꝓparationes seu dispositiōes
ad beatitudinē vel ꝑfectā vel inchoatā. Ea vero q̄ ponunt
tanq̄ ꝑmia pñt esse vel ipsa beatitudo ꝑfecta: & sic ꝑtinēt
ad futurā vitā. Vel aliqua inchoatio būtudinis: sicut est
i viris ꝑfectis. & sic ꝑmia ꝑtinēt ad vitā pñtē. Cū em aliqs
ſcipit ꝓficere i actib⁹ ỽtutū & donorū pōt sperari de eo ꝙ
peruenit ad perfectionē patriæ. Quo impleanť ꝑmia illa i ꝙ ꝓdi
pñi: sic declarat. b. Tho. post Aug. Regnū cœlorū potest i ꝑtarum
telligi ꝑfectę sapientiæ initiū. fm ꝙ incipit ſpūs in eis re. būtudi
gnare. Possessio terę significat affectū bonū aiæ requiescē nū prę
tis per desideriū in stabilitate l æreditatis supnæ: q̄ per ter mia illa
rā significat. Consolanť in hac vita. ſ. quę est paraclet⁹. i. in pñti
consolator participando. Saturanť & in hac vita illo cibo quodā
de quo christus dicit. Meus cibus est vt faciā voluntatē ei⁹ modo
qui misit me. In hac etiā vita consequunť hūanus iō oportuit
pacificauit seu pacificant ad similitudinem accedentes fi-
ad dei vocanť. Hæc rō oia perfectius erūt in patria.

§. IIII. DE PREMIIS DICTARVM

beatitudinū quo cōueniēt⁹ assignanť prout percipiū
tur in vita futura. Et hoc cōsiderata cōditiōe sed m tres bti
tudines supra assignatas. Tres em primæ accipiuntur per
retractionē ab his in quibus vita voluptuosa cōsistit quā
hō desiderat q̄rēs illud qđ naturaliter desideratur. Sed
hoc nō debet q̄rere nisi in deo. nō aūt in rebus ꝑalibus & qđ ꝓ-
caduc⁹. Et ideo præmia triū primarū būtudinū accipiun mia illa
tur fm ꝙ būtudine terrena aliq̄ q̄rrūt. Q̄erunt enim i futura
hoies in rebus exterioribus. ſ. diuiīs & honoribus excell ē vita im
tiā quādā & abundātiā quoꝝ vtrūq̄ importat regnū cœlo plebun
rum p qđ hō cōsequiť abūdātiā & excellentiā bonorū in tur.
deo. Et ideo regnū cœloꝝ dñs paupib⁹ ſpū ꝓmittit. Quæ
runt etiā hoies feroces & immites per bella & litigia securi
tatē sibi a cgrere inimicos suos destruēdo. Vñ deus repro-
mīsit securā & quietā possessionē terræ viuentiū p quā de
signat soliditas bonoꝝ æternoꝝ. Q̄rerūt etiā hoies in cō
cupiscētiis & delectationib⁹ habere cōsolationē cōtra mū
di huius labores: & ideo cōsolationē lugēt⁹ repromittit.
Aliq̄ vero duæ ꝑtinēt ad opa actiuæ būtudinis q̄ sunt opa
virtutū ordinantiū hominē ad ꝓximū a q̄b⁹ opib⁹ aliquī
rerrahunť ꝓpter iordinatū amorē ꝓpꝛ boni. & ideo dñs
illa præmia attribuit his būtudinibus: pp quę hoies ab eis
discedūt. Discedūt em aliq̄ ab opib⁹ iustitiæ nō reddentes
debitū: sed potius aliena rapiētes vtbonis ꝑalibus repleā
tur. & ideo dñs esuriētib⁹ iustitiā saturitatē repromisit. Di Vtrū il
scedūt aliq̄ ab opib⁹ mię ne se immiscеāt miseriis alioꝝ. ſ. citrā sic
indigēdo: & ideo dñs misericordib⁹ miam repromittit: ꝑ aliqñ
quā liberanť ab oī miseria. Alię vero duę ꝑtinent ad cōtē ab opę
platiuā beatitudinē seu fœlicitatē. Et ío fm cōuenientia dis rib⁹ mis
positionū q̄ ponunť in merito ꝑmia reddunť. Nam mūdi recedeꝝ
tia oculi disponit ad clare videndū. vñ mūdis corde dei vi re.
sio promittit. Cōstituere vero pacē vel in seipso vel inter
hoies manifestat hominē esse dei imitatorē: q̄ est de⁹ vnita
tis & pacis. & iō ꝑ ꝓmio reddit gl'ia dei filiationis. quę est
in ꝑfecta cōiunctione ad deū per sapiam cōsummatā. Et vt
dicit Chryſ. oīa ista præmia vnū sunt in re. ſ. ipsa beatitudo
æterna. Sed qa eā intelleć⁹ nō capit hūanus iō oportuit ꝑ
diuersa nobis nota describere obseruata conuenientia ad
meritū. Itē sicut octaua būtudo est q̄dā firmitas oīm ꝓce-
dētiū: ita debentur sibi oīm būtudinū ꝑmia: & iō redit ad
caput vt intelligank sibi oía ꝑmia ꝓsequēter attribui. Vt⁹
fm Amb. paupib⁹ ꝓmittit regnū quātū ad gl'iam aię. Pal
sis aūt i corpe ꝑsecutionē regnū quātū ad gl'iam corporis
Notādū etiā ꝙ ista ꝑmia se iūt ꝑ additionē adinuicē. Nā
plus est possidere terrā regni cœlorū q̄ habere simpl'r. Nā
multa habem⁹ q̄ nō firmiter & pacifice possidem⁹. Plus ē
etiam cōsolari in regno q̄ habere & possidere. Multa enim
cū dolore possidemus. Pl⁹ est etiā saturari q̄ simpl'r cōsola
ri. Nā saturitas abūdantiā cōsolatiōis importat. Mia vero
excedit saturitatē: vt plus. ſ. accipiat q̄ meruerit vel desi-
derare potuerit. Adhuc est magis videre deū: sicut maior est
qui in curia regis nō solū prander: sed etiā videt faciem re
gis. Summā aūt dignitatē habet in domo regia fili⁹ regis.

§. V. NOTA SECVNDVM DOMI

nū Io. Dñici sup Mat. aliā pulchram expositionem de Iis Exposi
septem beatitudinibus: quæ pōt prędicari in festo omniū tio dñi
sanctoꝝ. Et poterit sumi illud thema. Merces vestra mul Ioānis
ta est in cœlo. Mat. v. Et illud Pē. cxxvij. Beati omnes qui Dñici
timent dñm: qui ambulant in vīs eius. Vbi tria nota. de septē
¶ Primo inchoatiuum saluationis spiritualis. ibi. Qui ti beatitu
ment dominum. & in hoc est merces nostra. dinib⁹.

¶ Secundo

¶ Secꝺo diuersificatiuum conuersationis virtualis, ibi.
qui ambulant in vīs eius, & in hoc est merces multa.
¶ Tertio cōpletiuum appetitionis humanalis. ibi. bti oēs.
& hoc ē merces in cœlo. & sic merces vra multa est i cœlo.
Quantū ad primū nota ꝙ principiū saluris est timor. non
in quicūq̄: sed timor dñi. Esa. xxxiij. Diuitiæ saluris sapiē-
tia & scięta. timor dñi ipse est thesaurus eius. Pē. cx. Initiū
sapiętiæ timor dñi. Vñ nō dr hic simpl'r. Beati q̄ timēt. sed
bti q̄ timēt dñm. Aliq̄ em habēt timorē mūdi. ſ. nō displi-
cēdi hoibus. Sic timuit Adam nō displicere vxori & cōtri
stare eam. Aliqui timēt pelli fuxe: vt Petrus propter quod
negauit christū. Hinc Augu. xj. q. iij. nō solum. ij. Timēdo
mortē carnis tuę dabis mortē aiæ tuæ. ſ. q̄n qs propter hoc
facit cōtra ꝓcępta. Alij timēt præcise pœnā inferni: nō ti-
mentes deū offendere acti existimarēt infernum non esse.
Sed dicit Io. in. j. cano. ꝙ timor talis q. ſ. dr seruilis non est
in charitate nec sufficit ad salutē: quis disponat ad eā. Vñ
Augu. Cum per timorē gehēnæ aliquis sibi cauet a malo
fiet paulatim consuetudo iustitię: & incipit qđ durum erat
amari. xxiij. q. vj. iam vero. §. his ita ñdetur. Nullus igitur
horū timoꝝ est principiū salutis: sed timor dñi quo. ſ. quis
abstinet a malo & bonū facit: ne deo displiceat ipm super
omnia amās. Et in isto timore est merces magna & multa.
Merces vestra. ſ. vestrum qui timetis. Eccl'i, ij. Qui timetis
deū credite illi: & nō euacuabit merces vestra. Signum hu
ius timoris est illud qđ dr Eccl's. vij. Qui deum timet nihil
negligit. ſ. eoꝝ quæ sunt necessaria ad salutē. Quantum ad
sed m nora ꝙ multæ sunt vię q̄ oēs habēt: dictū pricipiū. ſ.
timoris q̄bus peruenit ad cœlū & ad būtudinē veā. Et vt
dr Prouer. iij. Vię ei⁹ vię pulchrę. Sed ꝙm aūt ꝙ reperiuntur
Septem septē status hoim in ecclia militāti sic in isto euāgelio no-
sunt vię tant septē vię salutis ꝑ quas itur ad būtudinē vt glibet va
ad bea- dat ꝑ viā suā. Et bti oēs q ambulāt in vīs eius. Primus sta
tudinē tus ē ecclesiasticorū siue religioꝝ siue alioꝝ clericoꝝ. &
fm ꝙ ēt hoꝝ via est paupertas spūs. Et tāc sunt bti si de mūdo nihil
septem quęrūt qui deo sunt mācipati. Nō esset venenū i eccl'ia dei
sunt sta si mundi ambitio & auaritia nō possideret eos. Ad hoc
tus i ec- faciūt auctoritates, xij. q. j. clericus. &. c. cui portio. Sed's sta
clia mi tus est doctoꝝ scięta ꝓditoꝝ: & hoꝝ via ꝓpria ē humi
litanti. litas. Nā vt dr Prouer. xj. Vbi humilitas ibi ē sapiētia, scię
tia aūt istas fm apl'm: beati mites, i, humiles, hi enim possi
dent terrā lacte & melle manantē. i. intelle ꝯū dulcē scriptu
ras q̄ supbis claudit & cōtentiosis & cauillosis laicis & pro
fanis. Propterea fm Dion. Moyses habuit magnā notitiā
de diuinis, qa mitissimus erat ꝑ super terrā & humilis. Possi
dent etiam isti terrā. ſ. ecclesię: qa tales regūt vel regere de-
bent alios. Tertius status est solitatioꝝ vel pœnitentiū. &
hoꝝ via est cōtinue lugere sua & alioꝝ pcā: quasi luce grę
egeāt semp. & iō sunt bti. vñ Aug. dicit de vero pœnitente
de dupli ꝙ semp debet lugere, de pœ. di. iij. si apl's. Est aūt duplex ge
ci gñe la nus lachrymarū seu cōpunctionis. ſ. doloris pcōꝝ. & amo
chryma ris supnoꝝ: q̄ figuratæ sunt p irriguū superius & inferi⁹. qđ
rum. dedit Caleph Axę filiæ suę & filio spōsę Othonielis. Iudi.
j. Expositionē ipsius figuræ ponit. b. Grego. circa finē rei
tij libri Dialogoꝝ. Quatuor stat⁹ sequētes sunt sæculariū.
Primus est principū seu rectoꝝ: quoꝝ studiū debet esse cir
ca sequelam iustitię iuxta illud Saꝑ. j. Diligite iustitiā qui
iudicatis terrā. Nā beati qui esuriūt & sitiunt iustitiā. dicit
saluator in. iij. beatitudine. Sūmū em bonū, in reb⁹ huma
nis est iustitiā colere: & sua vnicuiq̄ iura seruare. Greg. in
regesto. & Isid'. dicit. ix. di. iustū. Iustū est principē obtēpe-
de statu rare legibus suis &c. Quintus status est diuitū. & horū via
diuitū. est insistere operibus mię sicut fecerūt Abraam. Loth. Iob.
Tobias. & multi alij in veteri testamēto. vñ saluator dicit.
Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. i. diuitiis. vt
recipiāt vos in æterna tabernacula. Bti misericordes. seq-
tur in quinta beatitudine: qm ipsi misericordiā cōsequen-
tur. Diuitib⁹ aūr q nō sunt miserti pauperū dicet. Ite male
dicti in ignē æternū. Sicut patuit in diuite epulone. Sext⁹
stat⁹ est reb⁹ familiarib⁹ deditorū vr artifices: mercatores
matrimonio sōō vtentes. Et de istis dr. Bti mundo corde.
Nam si cor est mundū: & man⁹. i. opa erunt munda. Prin-
cipiū em ois pāi a corde ꝓcedit ꝓpter qđ dr Proverb. iij.
Omni custodia custodi cor tuū: qm ex ipso vita procedit. ſ.
gratiæ qua de⁹ videť. Hac mirabiliʳ sullit Iob in coniugio
posit⁹: & dicebat inter cætera. xxxj. c. Pepigi fœdus cū ocu
lis meis ne cogitarē quidē de virgine. Septimus status est
infirmorum & pauperū qui despecti multa incōmoda pa De ita-
tiunť. Et si hi sunt pacifici. i. qui patienter tolerāt. & pacem tu insir
cū deo faciūt dimittētes pcā ꝓpter q̄ cōiter immittuntur morū.
aduersa sunt bti Iob. v. In sex tribulationib⁹ liberabit te &
in septima non tanget te malū. Et sic ꝑ has vias incedētes
ad æternā beatitudinē & mercedē perueniunt: vbi est mer
ces multa, fm illud dictū Abraæ Gen. xv. Merces tua mul
ta nimis. Quantum ad tertium vbi notatur complemētū ꝙ ꝓple
humani desiderii qđ est būtudo: dicitur. beati oēs. ſ. tales ta & ꝑse
erunt. Et hoc in cœlo vbi est ois ꝑfectio supradictarū bea cta bti
titudinū: sed alio mō q̄ hic. Illa em gl'ia habet spūs paup tudo e
tatē: quia nihil cōcupiscit: qm illū habet qui est super oia rit i cœ
ſ. deū. Ideo ergo bti sunt paupes spū: qm ipsoꝝ est regnum Io.
cœloꝝ. i. de⁹. Itē ibi nulla est aduersitas. Nō em esuriet ne-
q̄ sitiēt amplꝰ: vt dr Apo. xxj. Et ideo qlibet ē mitis: nul-
la ibi ira vel odiū vel mala respōsio habet locū: sed terrā
viuētiū pacifice possidēt. Reperit ibi summa gratiārū actio
cātātib⁹ cūctis. Sanctus ſctūs &c. Et talis regratio ē totalis
non partialis: qa in veritate cognoscunt a se nihil habere.
Et hoc est lugere. i. luce egere. Cognoscūt em se in propria
natura egere semp: sed dei gra semp gaudere & consolari.
Pē. cxlix. Exultationes dei in gutture eorum. Nulla est ibi
inordinata dilectio. Et ideo nō contristat filiꝰ de damna-
tione prīs: nec econuerso: sed iustitia dei veneranť cū sum-
ma lætitia: iuxta illud Pē. lxij. Lætabit iust⁹ cū viderit vi
dictā. Et sic ipsam iustitiā esuriūt & sitiūt q̄ quidē iustitia
nō fundať in crudelitate: sed diuina mia. Nā ii de⁹ damna
tos ad eōdignū puniret eos annihilaret: sed cum eis miseri De⁹ cū
cordiet agit: naturā ꝓseruās ab annihilatione ꝓpositis pœ dānatis
nis ꝓseruatuis. Sicut medic⁹ misericordiet agit cū infir- miseri-
mo ponēdo vnguētū corrosiuū iup plagā ſanabilē: ne ci cordi-
tius putrefacta ꝓducat ad mortē. Lætitia eorū est ꝙ diuinā ter agit
miam in oibus vīs suis cōspiciunt & in dānatis & in se. Et
sic misericordes miam consequunť: put mia dr mira sua-
uitas & rigās corda. Et hęc mia summa eā ē dilectiōis i bea
tis: vt glibet ex dulcedine amoris dicat. Mias dñi i ęternū
cātabo. Q̄ę clara visio ibi est existit & q̄ vniuersalis. Quid
est em qđ nō videāt q videtē oīa videt⁹. Et hoc ideo quia
mūdi sūt corde. Dicit em de ipsis Apo. xxiij. Sine macula-
sunt ante thronū dei, vt nec minimū veniale possit ibi re-
periri. Et ibi securitas ꝓpetua sine qua nō foret bti. & hęc ē
pax eis. Vñ pacifici & filij dei vocabunť. Esa. xxxij. Sede-
bit pop⁹ in pulchritudine pacis in requie opulēta: quia
fm Pē. cxl vij. Cōfortauit seras portarū tuarum. i. supernę
Hier'm. vt nullus inimicus possit accedere & eos prurba-
re nullus ciuis exire. ibi est summa congratulatio de per-
pessis & oppressis in mundo. Iuuat enim meminisse malo
rū militię & pugnę &. q̄ periculose, ꝑ qua tamē coronati.
Vnde summā iocunditatem habent. Et ideo beati qui per
secutionē patiunť ꝓpter iustitiā &c. Et sic beati oēs qui in
choantes a timore incessēr ꝑ vias ꝑdictas. ſ. paupiatem,
humiliatem, lachrymositatē, æquitatē, pietatē, puritatem
æquanimitatē, horū merces multa est, in cœlo.

§. VI. ALIA ADAPTATIO DE SE

ptem beatitudinib⁹ ad septē ętates cuiuslibet fm dñm Io.
dñici sup Mat. Et pōt sumi ꝑ themate in festo oīm sctōrū Septem
illud. Beati eritis. Mat. v. & induci illud Pē. cxviij. Beati būtudi
immaculati in via. Maculā ꝓprie in animā inducit solū nū ad le
mortale pcm. fm Tho. in. iij. Illi ergo q immaculati vi- ptē ęta-
uūt in pñti ętate. i. sine mortali. vel de ipsis pœnitētes saltē tes ada
decedūt immaculati. i. sine criminali. Hi erūt beati. Nam si ptatio
aliqđ mortale repiať in ręsęūte de via mortis ad aliū sta-
tū vt dicit Aug. æterna illū ſlāma trucidabit. dist. xxv. §.
al's. Vita aūt pñs distinguiť ꝑ septē ætates: in qb⁹ oīb⁹ re-
gulat nos christ⁹ ꝑ septem būtudines in euāgelio. Mat. v.
Oēs istas q̄ aliud nō sunt q̄ actꝰ virtuosi debet qlibet hīe
simul habitualiter: licet ꝑ se adaptari possit vni ætati hois
Prima igiť ętas ilātia vīę ad septēniū est humilis et paup Prima
i. humiles &c. Mat. x vij. hęc ē est bta. qa ait ipse. Sinite par ętas,
uulos venire ad me: talium em est regnū cœlorū, & sicut il-
li sunt beati: & ipsorū est regnū cœlorū: sic q̄ erunt paupes
spū eiūt bti: et eorū est regnū cœlorū. Secūda ętas puertia Secūda
vsq̄ ad annos. xiiij. q̄dā alta spē hūilitatis refulget: & faci- ętas.
liter placať: & ꝯ ē eē mitē: Ipi etiā sūt bti q peccare nō pñt:
ſ. quousq̄ habeant vsum rōnis. Nā ante vsum rōnis sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adde rex.in aut. de monachis. §. si vero. coll. j. et i auc. de nupt. §. si igitur col. iij. & in Proe. cle.

nec morrañ sic nec venialr peccatur ſm.b.Tho. A multis tñ habeť vitus rōnis añ. xiij. ꝙuis iura ponūt illum esse an nū discretionis in maſculo. Sic & mites possidēt terram vi uentū. Pō. xxxvj. Mansuetu aute hēredi. terram &c. Tertia ętas iubnčit tētationibus multis: q̄ dr̄ adolescentia vsq; ad annū. xxviij. Mundus enim tūc delectat. allicit caro. hostis impugnat. propter qd̄ dr̄ Eccl's vlti. Adolescentia & voluptas vana sunt. &. xij. q. j. oīs. Ois ętas prona est ad malum ab adolescēcia sua nihil incertius vita adolescētiū. Remediū ergo est tūc pœnitētia se macerare: & in cōtinuo luctu cōtra pcā pseuerare. Exēplū de Cecilia quæ cilitio mēbra domabat: deū gemitibus exorabat: biduanis & triduanis ieiunijs &c. & sic bti q̄ lugent &c. Oro em̄ vt dicit glo. deū lenit: lachryma cogit. s. exaudire & subuenire & consolari. Tob. iij. Post lachrymationē & fletū exultationem in fundis. Quarta ętas est iuuentus vsq; ad annum. xl. qa magis inhiat lucris & per fas & nefas extorquet quæ sua nō sunt: robur etiā iuuentutis animū pstat. Ideo iniusta prēlia nisi fortiter caueat cōmittit. Sed pecunia male acqsita corpus aiamq; cōmaculat. ait Amb. & iterum. oēs cupidi: oēs auari: Giezi lepram cū diuitijs suis possidēt ęterno cruciatu & breui fructu. j. q. j. cito. Et ideo tu iuuenis sitim & esuriem habeas cōtinuæ iustitiæ. i. v̄itutis ſnceritatis & ſanctitatis si vis esse bt̄us. Beati qui esuriūt & sitiūt &c. & alibi. Beat⁹ vir q̄ post aurū nō abijt: nec sperauit in pecuniæ thesauris. Quinta ætas quæ dr̄ virilitas aut perfectio viri iā ad occasum declinat. hæc debet & ꝑ cōmissa prouidere vt deleant pcā: & eleemosynis insistere: si etiā dolēda nō cōmisit: qa nō portabit secum bona mundi. Et ergo siue cōmisit siue nō misericorditer viuat. Nam ad examē iudicis currit vbi misericordibus mia daf & crudelibus ſm ꝙ male gesserūt Iudiciū em̄ sine mia fiet illi qui non fecit miam &c. Ecōtra Pō. cxj. Iocundus homo qui miseret & cōmodat: dispo. ser. suos in iu. Poterit enim talis allegare ordinationē a Christo factā. Mat. xxv. cū dicit. Venite bñdicti patris mei &c. Esuriui enim & dedistis &c. Sed notādū est qd̄ dicit Aug. in Enchirid'. & obseruādū. Dicit em̄ ꝙ vult ordinate dare eleemosynā debet a se prio incipere: & eā sibi primit⁹ dare. Est em̄ eleemosyna opus miæ verissimę: de qua dictum est. Fili misere aiæ tuę placens deo. Beati ergo misericordes &c. Sexta ætas q̄ est veneranda senectus. corpe quidem si vult munda est. Deficiente em̄ naturali calore caro vt in

Adde tex. in. l. sp. ff. de iure immuni. i l. vetera nus. C. qñ pro uo. nō ē neces. i l. ī fin. lib⁹. ff. fini. regund.

pluribus multū ingescit. Et sic etiā artus ad actualia pecca ta immunes quasi reddunt. Solus enim senex est loquacitate potēs. Sua ergo pcā ex corde procedūt: nisi fuerit ob sti natus vsq; ad illud tēpus i malis. Nā vt dr̄ Prouer. xxij. Adolescēs iuxta viam suā ambulans etiā cum senuerit nō recedet ab ea. Quales fuerunt illi senes qui falso accusauerunt Susannā: qa non valuerūt turpitudinē exercere cū ea vt soliti erant alias decipere. Dañ. xiij. Et sic legit de illo sene Nicolao. lx. annoꝝ luxurioso. pro quo beatus Andreas orauit. Hodie sunt multi tales senes maledicti inueterati dierū malorꝝ: qui denarijs & lābacitatibus: & mille modis corrūpunt pueros. propter qd̄ de eis dr̄. Laqueus iuuenum oēs vos estis. Et vt dicit Grego. lxxxvj. dis. tanta. Tales seniores grauius ꝙ cæteri sunt puniendi & arguendi de suis malijs. Septima ætas quę dr̄ decrepita: & nullo vnq̄ annoꝝ numero finit: premit infirmitatibus & doloribꝰ multis. Nā vt dr̄ in Pō. lxxxix. Si i potēt atibꝰ. lxxx. anni & amplius eoꝝ labor & dolor. Sed perfectio eoꝝ est habere pacē & patientiā in aduersis. Nā ex vna parte longa experiētia facit eos suspectos: ita vt si videant hominē ridere putant ꝙ derideat eos. Infirmitas facit eos sibimet tędiosos. Vanitas etiam iuuenum quęrit solatia & derisiones ex eis. Et sic oportet eos secum & cum alijs habere pacem si debēt bene trāsire. Et beati paci. qm̄ &c. Et qm̄ illa ętas plena est persecutionibus. Oia enim elementa videnť persequi eū ad destruendū. & ideo subdit. Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiā &c. Sic ergo colligę in te oēs has virtutes habēdo pacē cū oībus aduersis & hoībus: munditiam cordis ab iniquitatibus. Esa. j. Lauamini: mundi estote: auferte malum cogitationū vestrarū. Miam in operibus. Lucæ vj. Estote misericordes. Iustitiam in conuersationibus. Sapiē. j. Diligite iustitiā qui iudicatis terrā. Fletū ex tentationibus. Iac. iiij. Miseri estote & lugete. Mititatem in contrariorum. Matth. xj. Discite a me qa mitis sum ait Christus. Paupertatem spūs seu humilitatem. j. Pet. v. Humilia

mini sub potenti manu dei. Sic enim eritis immaculati in via: & per hanc viam peruenietis ad patriam vbi sunt beati. q. ex eo ꝙ beati sunt nō possunt nō obtinere qd̄ volūt: alś non essent beati. Nam secm Augu. Beatus est qui habet quicquid vult. Ergo si volēt nos eē saluos saluti erim⁹ Et ideo orandi sunt vt velint. Hic potes dicere quare diuersos sanctos oramus: & quomodo orant pro nobis &c.

§. VII. ALIA ADAPTATIO DE

septē bt̄itudinibus ad septē ętates mūdi secm dām Io. do. Adapta sup. Mat. Potest sumi pro themate in festo oīm sanctorum tio de illud. Bti eritis &c. Mat. v. Et induci illud Boeť. de Phi. cō vñ. bti so. ꝙ ois moralis cura qua multipliciū studiorum labor tudinis exercet diuerso qdē calle procedit: ad vnius tñ bt̄itudinis hꝰ ad sinē nititur peruenire. Sed multi nō quęrētes diligenter in ptē quo consistat vera bt̄itudo: & qūo peruenīaf ad eā: cū alites mim quid attingunt de particularibus cōditiōibꝰ eius q̄ aliqua di & ſsiliter videnť haberi i ista vita, hic sistunt & ponūt tinē suū. iste so Sicut aliqui in diuitijs: alij in potēt ijs: & hmōi. Sed ista do ptē ętacrina septem beatitudinū reducit mundū ad fœlicē statū tes eccl primū & bim: a quo deuians per peccata incidit in diuerderunt. sos errores. Primus em̄ status & prima ętas cecidit propter rapinā a regno cœlorum. Per via oppositam reuerti potes quo ad primam beatitudinem. s. Beati pauperes spū. Sed'a ętas cecidit per ambitionē Nemroth & suoꝝ sequaciū turrim cōfusionis ędificantiū vt possiderēt terram mortuoꝝ. Reuertere ad possessionē terræ viuentiū qd̄ cōtinet sed'a: quia beati mites &c. Tertia ętas cecidit: qa aduersa in deserto sustinere nolebat: immo prospera putabat aduersa: & cō solationem tantū in minimis requirebat. Sed vade ad cōsolationē opterat & non cognitā per lucrū mundi pūtis. qa beati qui lugent &c. Quarta ætas: aruit qa sitiebat moderamina regni: & iustitia calcata peruersi regna tenebant & saturaberis regno perpetuo: si iustitiā rectam esurieris. qa beati qui esuriunt &c. Quinta ętas crudelitate maxima tabuit. vt libri Machabęorum testanť: & crudeles crudeliter occisi sunt. vt habetur ibidē. Igitur qa ois hō mia indiget: per miam resurge: quo ad quintū. Tunc em̄ misericors dñs natus est: qa beati misericordes &c. Et qa de mūdo cor de natus est: mundo corde vixit: se nobis ostendere venit cū sequamur si mundi corde erimus: & sic eū intuebimur qa beati mundo corde &c. Sed ætas septima seditionibꝰ & guerris plena erit quā soli pacifici tute transibunt: qa beati pacifici &c. Et merito: qa illi pacifici a persecutionibus non erunt immunes: plus cæteris cruciabunť. vnde sequiť de persecutione & prēmio suo: quia beati qui persecutionē patiuntur &c. Ex his potes facere vnā prędicationē: adde ad singulas bt̄itudines qūo talia mala regnāt in mundo & propterea destruunt ipsum. Ita vt Io. euāge. dicat. j. cañ. v. cap. Totus mundus in maligno positus est. Sed de discipulis Christi dr̄ ꝙ de mundo nō sunt. Io. xvij. Et ideo si volumus esse discipuli Christi: vt cū eo nos reperiamus i mōte glię: oportet nos habere istas bt̄itudines ꝓrias conditionibus mūdanoꝝ. sicut habuerūt sči isti quoꝝ festa agimus.

¶ De singulis beatitudinibus in particulari. Et primo de paupertate spiritus. Capituluin. VI.

NVNC DE SINGVLIS HArū ē videdū i pticulari. s. septē bt̄itudinū dilatādo materiā ad vnā pdicationē ꝓ qualibet bt̄itudine. Est igit̄ prima. Bti pauperes spū: qm̄ ipsorū est regnū cœlorū. Mat. v. Vbi dicit Chryſost. in homil. Sunt quidā naturaliter & ex cōplexione pauperes: humiles & virtuosi. sed tales nō sunt beati. vnde dicit nō simpliciter. Beati paupes. sed addit spū. i. illi q̄ ex volūtate & electione se humiliant. Ideo hic incipit radicitus euellere superbiam: qa hæc fuit radix & fons malitiæ vniuersæ: ꝙ quam ponit humilitatē velut quoddā stabile fundamentū. qua subiecta cum stabilitate & alia superędificātur: hac destructa pereunt quęcumq; bona congregaueris. Hæc ille.

§. I. SCIENDVM AVTEM QVOD

triples paupertas spiritus

paupertas spiritus potest sumi & exponi tripliciter. & horum est regnum cœlorum.

¶ Primo est paupertas spūs per veram humiliationem.

¶ Secundo est paupertas spiritus per inordinati affectus remotionem.

¶ Tertio

¶ Tertio est paupertas spūs ꝑ toralē mundi abdicationē. Primo ergo dr̄ spū pauper ver⁹ humilis. vñ Aug. Pauper tas spūs dicitur humilitas spūalis q̄ spm̄ inflatiē eradicat euacuat: seu extenuat. Nā scriptura aliqn vocat ventū spm̄ secm illud Act. ij. Factus est repente de cœlo ſsonus tamq; aduenientis spiritus. i. venti. Superbi em̄ dicunť inflati: & quasi vento distenti. Et nota ꝙ nō dicit christus. Beati qui non habēt spm̄. i. ventū. s. elationis & inanis gl'ię: qa pene nullus est. Nulla est em̄ tam excelsa virtus q̄ dulcedine gloriæ nō tangat: & ideo dicit. Beati pauperes spū. i. qui parū habēt de isto spū seu vēto elatiōis: & quāto quis minus tangitur eo tāto melius. Est aūt hūilitas secm Bern. qua vnusquisq; verissima sui cognitiōe vilescit sibi ꝑsi. Et vere magnā cām habet vnusq̄q; se humiliandi. Nā vltra innumeras miserias suas aiæ & corpis quātūcūq; sit pfectus. nescit tñ terminū suū. vtrū saluet vel dānetur. Vnde dicit dñs ad Iob. Indica mihi si nosti oia: in qua via habitet lux: & tenebrarū quis sit locus vt ducas vnūqd̄q; ad terminum suum. i. secm Greg. i. xxix. li. moral'. Si te plenā sciētiā habere putas dic in qua via habitet lux. i. in cuius mentē veniēs iustitia impleat: & tenebrarū qs sit locus. i. in quo iniquitas cæca perduret: vt ducas vnūqd̄q; ad terminū sui. i. dnudices suę is qui nūc iniquus cerniť i malis vitā finiat: vl' is q̄ iustus cernitur extremitatē vitę suę iuste ac pfecte cōcludat. quis ista vel saltē imperterritus audiat? Multos videmus quotidie q̄ iustitiæ luce resplendēt: & tñ ad sinē suū nequitię obscuritate tenebrescūt. & econtra. Multos tenebris peccatorum inuolutos: ad lucē virtutū fore reuersos: aliquos semp in bonis pmanere: alios semp in malis. Exēpla. Illa gentilitas a deo auersa luce iustitiæ a deo ꝓfusa est: & lucę dudū dilecta & illuminata perfidiæ nocte cęcata derelicta est. Latro de cruce trāsiuit i regnū. Iudas de apl'atus gloria demersus est in tartarum. Alius latro cū christo crucifixus perseuerans in malo: inductus est ad infernū. Alij apl'i permanētes in stō proposito puenerūt ad regnū. Hęc dei iudicia cōsiderās apl's vas electionis raptus ad tertiū cœlū de seipso timens & humiliās ait. Castigo corpus meū & in seruitutē redigo: ne cū alijs prędicauerim: ipe reprobus inueniar. Idcirco aūt dñs interrogabat Iob. Si nouit sinē bonū vel malū quē habituri sunt luminosi iusti vel tenebrosi pctōres dicēs. Indica mihi &c. Vt alioꝝ finem cognoscere nō valēs ad suū sinē recurrat: qa sicut alioꝝ: ita nec suū nescit. Et inde nescięs sinē suum timeat: timēs humiliet: humiliatus de actibꝰ suis nō se extollat: & nō elatꝰ spū supbię in arce gręę ꝓsistat. Beati g̃ paupes spū. i. hūiles. qm̄ ipsorum humiliū ē regnū cœlorꝝ: qa vt dr̄ Prouer. xxix. Humilē spū suscipiet gl'ia. Vel dicunť pauperes spū. i. aio qui. s. oīno nihil se hre purāt: nec seipsos: nec corpꝰ: nec aiam: nec mēbra sed oia vt cōmodata hñt: & vt alienis vtunť. Hęc Chryso. Et ptinet ad pfectā humilitatē. vel ēt regnū cœlorꝝ. i. ꝓsidētiā in ecclia. Dañ. iij. Dñar aliusſm⁹ in regno hoim & cui cūq; voluerit dabit illud & humillimū cōstituet super eū. Exēplū de Petro apl'o. Ambrosio. Nicolao. Gregorio. & alijs. Sed'o dr̄ pauper spū. i. volūtate. Sunt em̄ aliqui pauperes necessitate & coacti: qui. s. indigent rebus necessarijs. Et qa nō habēt desiderāt & murmurāt male contēti de sua paupertate impatiētes. Isti nō sunt bti: sed miseri & reprobi qa nō sunt pauperes spū. i. volūtate. Alij sunt pauperes rebꝰ tēporalibus sed patiēter ferūt sitā paupertatē nō murmurātes: sed deū laudātes. Et istis pauptas est ad meritum ratione patiētię: vt dicit Amb. di. xlvij. sicut hi. qualis fuit Lazarus mēdicus & paup: q moriēs portatus est ab angelis in sinū Abraæ vt scribit Luc. xvj. Terij sunt pauperes affectu: etsi diuites subsūtia. i. nō habētes affectū. inordinatū ad terrena quæ possidēt abundāter: vt Abraam de quo scribit ꝙ erat diues in possessione auri & argēti. & fctūs Ludouicus rex Franciæ. & Gregoriꝰ magnus. Et p cōtrariū ad istā paupertatē dr̄. Impossibile est diuitē intrare i regnū cœlorū. Mat. xix. Loquit em̄ de eo diuite qui habet affectū inordinatum ad ea quę possidet ponēs finem suū in diuitijs. Isti ergo qa pauperes sunt spū. i. affectu: etsi diuites rebus sunt bti. Tertio dr̄ pauper spū q̄ ex feruore perfectionis oī bus se expropriat affectu & effectu. vt veri religiosi. vnde Chryſ. sup hęc in homil. Illos pauperes bt̄ificat: qui spū. i. propter spm̄ sām se bonis proprijs priuāt. Iac. ij. Nōne pauperes dñs elegit diuites in fide & hæredes regnī? Istud aūt non fit nisi ex magno feruore spūs. de quo spiritu ait apls. Spiritū nolite extinguere. i. feruorē. Extinguiť aūt cū quis abrenūtiās sæculo incipit ponere affectū ad tēporalia: videlicet ad vilia & parua. Cratho pbs docuit duos iuuenes discipulos suos contēnere mundū & effici pauperes frangendo & cōminuendo lapides pretiosos magni valoris in cōspectu ppli. Sed non esse verā paupertatē istam: qa non spū. i. pp spm̄: sed propter gloriā mūdi. vñ nec deo gratam ostēdit Ioannes euāge. vt habeť in legenda eius. Illi autem qui sunt veri pauperes spū per pfectū contemptū terreno rū. vt Oñicus: Franciscus: & prius & pfectius apli. Istoꝝ est regnū cœlorū. quinimmo sunt futuri iudicis assessores cū Christo in vltimo iudicio. Iob. xxxvj. Pauperibus tribuit iudiciū. i. ptātem iudicādi. s. assessorię. Vñ & christus dixit apl'is Mat. xix. Vos qui reliquistis oia & secuti estis me: sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Sicut per duodecim trib⁹ intelliguntur oēs iudicandi ita per sedentes in duodecim sedibus intelliguntur oēs per fectі pauperes qui cum christo iudicabunt secm Augu.

Quare christus dixit bti pauperes spiritu & nō alr.

Exēpla ꝓ re nos hūiliare debemus & rōnes.

Veri religiosi dicunť bti pauperes spiritu.

§. II. BEATI MITES QVONIAM

ipsi possidebūt terrā. Post beatitudinē paupertatis secūda beatitudo est mititatis vel mansuetudinis. Qui enim pauper est: multis lacessitur iniurijs: & ideo necessarium est ꝙ sit mitis. Vñ Amb. sup. Lucā. Cum simplicitate contentus fuero inops superesť vt mores meos temperē. Quid enim mihi prodeſt carere tpalibus nisi fuero mitis? Vbi notandū ꝙ mitis & māsuetus idē sunt secm rem: sed differunt ratione. Nā mitis est qui alios offendētes tolerat. Vnde Pacias. Mitis est lenis & ad sustinēdā iniuriā tacens quasi mutus. Mansuetus est qui manu assuetus est: qui nulli iniuriā irrogat. vel sic. Mitis est qui nulla animi accensione turbatur: sed in tranquillitate animi & bonitate iugiter perseverat. Mansuetus est autem cui facile est sustinere nō malum pro malo reddere: & sic mitis dr̄ in affectu. māsuetus in effectu. Cōiter autem sumunť pro eodē vt synonima & sumū tur tribus modis. Primo sic. Mitis est quē mentis amaritudo non afficit. Et sic importat lenitatē quātum ad motum & excluditur amaritudo rācoris. vñ Augu. Mites sunt qui cedūt iprobitatibus & nō resistūt malo: sed vincūt i bono malū. In bono. s. mititatis & māsuetudinis: malum rācoris & indignatiōis reddētes bonū. ꝓ malo. Dicit idē Aug. sup Pō. Sex dręę sunt retributionū. s. reddere pro malis bona: nō reddere mala. ꝓ malis. hęc duo bonorū sunt: sed primū melioꝝ. Nō reddere bona. ꝓ bonis, reddere mala pro bonis hęc duo malorꝝ sunt: & posteriꝰ deteriꝰ. Et reddere bona. ꝓ tñs retri bonis & mala. ꝓ malis. hęc duo sunt mediorꝝ: sed priꝰ. ꝓpiꝰ quū bonis. xxiiij. q. iij. sex. Secto exponit sic. Mitis ē quē ira num. nō deficit: sed oia ęquanimiter sustinet. & sic ptinet ad innocentiā. & sic excludit amaritudo liuoris. i. vindictam ꝓ inno centiā. Vñ Amb. super Lucā. Mitiga affectū tuū vt non iracaris: aut certe iratus ne peccaueris. s. alium offendēdo. ꝓ clarū est em̄ motū temperare cōsilio: ned minoris virtutis dr̄ tēperare iracūdiā q̄ oīno non irasci. Et permaxime iudices & rectores oportet ab ea cauere: qa puertit iudiciū obnubilās rōnē. Vñ Greg. Illa ꝓpositoꝝ solitudo vtilis ē. illa cautela laudabilis in qua nihil sibi vēdicat furor: sed totū rō agit. Restringēda ēit ergo sub rōne ptās. nec quid agēdū prius q̄ cōcita mens ad trāquillitatē redeat. Nā cōmotiōis fuę tpe iustū putat omne qd̄ fecerit. xj. q. iij. illa. sicut Phutiar patronus Ioseph. q iratus cōtra eū: cū falso fuit accusatus ab vxore ꝙ voluisseti sibi violētiā inferre: nō ꝑdiscussa veritate iniuste incarcerauit eū. Sicut g̃ ira ipedit iudiciū ne iuste fiat: & veritatē nec capiaf. Ita ecōtra de mititate dicit Pō. xxiij. Diriget mansuetos in iudi. doce. mi. vias suas Tertio mō dr̄ mitis q nō irritat a alios nec nocet nec nocere cogitat: quod ptinet ad æquanimitatem per quā excludit amaritudo ipatiētiæ & indignatiōis. Ad hanc xp̃s hortaf dicēs Mat. xj. Discite a me qa mitis sum. Oia em̄ q hūt irritare hoiem. i. prouocare ad iram & impatiētiam: passus est Christus. Nam turbaf qs cū ei auferunť sua. Et Christo sue rūt ꝓblata etiā propria vestimēta & corā eo ludo' exposita. Irascit qs cū cōtumelia: sustinet verbū: & inferť maledictio & detractio & hmōi. Christꝰ aūt cōtumelias sustinuit in passione derisiones: blasphemias: detractiones: calumnias: oiaq; ęquo aio sufferēs. Irritatur homo cum in amicis suis & cōsanguineis iniurias sustinet. Et Christꝰ in mē & discipulis opprobria & persecutiōes passus est. Verbavni

Quis sit mitis & quis dr̄ māsuetus.

De sex differēt. bonis & mala ꝓ malis. hęc duo sunt mediorꝝ: sed priꝰ ꝓpiꝰ butio.

Quis dicaf mitis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuicq; sūt aspa & horrori habita: & multomagis ipa mors. Sed hęc olim vt mitissim⁹ agn⁹ Christ⁹ toleravit. vñ per Hiere. ca. xj. dicit. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimā. Mites ergo eē oportet exēplo pncipis magistri. Sūt aūt mites beati: q̄ patet tripl̄r: per oppositū: per effectum: & per fructū. Primo quide mites sunt beati: patet p oppositū. Nā cōtrariorū eadē ē disciplina. vt. ſ. quicquid de vno dr̄ intelligat oppositū de alio cōtrario: sicut de aldo hoc dicimus q̄ est diligentiua visus. ita de nigredine quæ est contraria ipsi oportet dicere q̄ est cōgregatiua visus. Nūc ergo mittas opponit rabiei: & iracūdia mansuetudini. Sed rabies seu iracundia est miseria per peccatum. & Sap̄. viij. dicit. Miseros facit ppos peccatum. Nā miseria & felicitas seu beatitudo opponunt: ergo mittas seu māsuetudo erit bītudo &c. Sed o patet hoc per effectū. Nā mittas facit hoiem ipassibilē. Qd̄ probat ex hoc qd̄ pbs dicit i lib. Ethi. q̄ mitis patit sed non deducit. i. vincit: qa lęsiones nō sentit ita q̄ conturbet. Mittas est sicut mollis culcitra quę dura recipit in qua animus leuiter & suauiter requiescit: sicut corpus in culcitra. Eccli. xxiij. Fœlix qui nō habuit animi sui tristitiā. Tertio patet ex fructu qui est hęreditas supernæ patriæ Pā. xxxvj. Mansueti autem hæreditabunt terram &c. vnde pro pmio dicitur. Qm̄ ipsi hę reditabunt terram. Quod potest intelligi de triplici terra quam possidebunt mites. ſ. terram mundi: terram corporis propri. & terram paradisi. Primo quia immites & feroces terrā mundi destruunt: ideo nō merent eam possidere. Sed qa mites terrā mundi pacifice regunt cū mititate se habēt ad subditos: ideo possident terrā. i. regnū mundi: vnde & Moyses qui fuit primus rector ppli dei: & per totā vitam suā dicit qa erat mitissimus hoim qui sunt super terrā. Et dominū Holofernis & Nabuchodonosor ad nihilū deduxit. Et ad hoc facit qd̄ dicitur Eccli. x. c. Sedes ducum superborū destruxit: & sedere fecit mites pro eis. Sed o immites & feroces nō possidebūt terrā corporis propri: imo eā destruūt: qa nō subjciūt sensualitatē rōni: sed illa superantur quæ inducit ad nocendū alijs. propter qd̄ aliq̄n morte perimunt. Sed & ex ipsa passione iræ ita sanguis incendit q̄ notabiliter nocet corpori. vñ dr̄ Eccli. xxx. Zelus & furor minuunt dies. Refert Aug. in de ciui. dei. Syllam nobilissimū Romanū qui pluries fuerat cōsul. Ro. a quo cœpit bellū inceſtinū in vrbe. & diuisio seu partialitas cōtra Marium. q̄ ex ira sua rupta vena effuso sanguine mortuus est. Sed mites vel māsueti qa habēt dūium corporis sui subjciētes sensualitatē rōni possidēt terrā. Lu. xxj. In patientia vra possidebitis aias vras: etiā sensitiuā. Tertio immites & feroces a terra paradisi excludunt. mites aut̄ pacifice & quiete & secure dūū possidebūt i terra viuentiū. de qua Pā. xxvj. Credo videre bona dñi in terra viuentiū. Terra ista mundi est terra mortuoꝝ: sed superna pria ē terra viuoꝝ q̄ terra dr̄ propter firmā stabilitatē. Hinc Aug. Rixent immites & dimicēt pro terrenis & tpalib⁹ rebus. Sed beati mites qm̄ ipsi possidebūt terrā illā de qua euelli non possunt. & de qua Pā. cxlj. Portio mea dñe sit in terra viuentium. Significat em̄ quandā stabilitatē hereditatis ppetuæ vbi aia per bonū affectū tā q̄n in loco suo requiescit: sicut corpus in terra. Ipsa enim est requies & vita sanctorum.

mites sunt bī tripl̄r.

mites triplicē terram possidebunt.

§. III. BEATI QVI LVGENT QVONIĀ IPSI CŌSOLABUNT. Mat. v.

Hęc est tertia bītudo q̄ rōnabiliter sequit primā & secām. Nā post mūdi cōtemptū p pauptatē post quietē mētis p mittitatē seu māsuetudinē vacans hō sibi ipsi nil inueni nisi flebile. vñ Amb. sup Lu. Cū hæc feceris vt sis paup & mitis: memēto qa pctōr es lugeto pctā tua. vñ dicit. Bti qui lugēt. Sed nota trinū luctū habendū.

¶ Primus luctus est de perpetrata iniquitate.

¶ Secundus de aliena calamitate.

¶ Tertius de dilata fœlicitate.

detripli ci luctu habēdo

Primus luctus ē de ppetrata iniqtate. Pā. Laboraui in gemeo: laua. p singu. noctes. i. pctā lectū meū. ſ. cōscientiæ. Et Threñ. ij. Deduc quasi torrēte lachrymas p die & nocte: & nō quiescat pupilla oculi tui. Hūc habuit Petrus post negationē Christi qñ egressus foras fleuit amare. Mat. xxvj. Et ex his lachrymis & luctu consequitur homo remissionē pctōr: & per ons euasionem dānationis. Vñ Prosper. Lachrymis ex vera cordis cōritione fluctibus restringuntur ęterni ignis incēdia. de pœ. di. j. §. facillius. Si aut̄ hō deflet mortē amici & cōsanguinei vl dāna rerū: quāto magis habet lugere mortē aię suæ: vñ cōsequit infinitū dānū. Aug. Sciat se pctōr cui pabiliter reū si deflet dāna rerū & tpis: & nō deflet aiam perditā ex pctis. de pœ. di. iij. sūt plures. Beati ergo qui lu. Ecce fructus: qm̄ ipsi cōsola. de spe remissionis pctōr cōcepta. Sic Maria magdalena quę lachrymis rigauit pedes Christi audire meruit. Dimissa sunt ei peccata multa. Et demum. Fides tua te saluam fecit: vade in pace. Luc. vij. In huius figurā Christus fleuit Lazarum mortuū cū eū resuscitauit. Io. xj. Ad innuendū q̄ oportet pctōrem flere & clamare postulando miam ad hoc vt resurgat ad vitā gliæ aut grāe & multa facere. Qui aūt plāgūt peccata & qn̄ nō deserunt: sunt sīles ei qui laudat laterē crudum: qui quāto plus laudat tāto plus luti facit: dicit Symma. de pœ. di. iij. Ille. Inutiles sunt tales lachrymę cū proposito iteranda pām. Sed o locus⁹ est de miserijs ꝓximorū spūalibus & tpalibus. Hiere. ix. Quis dabit capiti meo aquā & oculis meis fontē lachrymarū vt plorare valeam die ac nocte in terfectos ppli mei & corpalr & spūaliter. Si quis hēret multos fratres: & videret vnū paralyticū: alium pauperrimum in de fame mori. aliū calūniari. aliū falso infamari. aliū cōtēni & depredari. aliū magis psecutiōibus vrgeri. aliū trucidari. aliū multi plr infirmari. aliū martyrizri: & i pœnis deficere: innumeros ad inferna descēdere & hmōi vere haberet magnā causam cōtinue lugēdi. hoc aūt cōtingit cuilibet nr̄m: nā oēs sumus fratres. vt dicit Christus. Mat. xxiij. Vn⁹ est em̄ pr̄ vester q in cœlis est. Cū g̃ g̃libet videat tot miserias & pœnas quotidie & picula & dāna corpis & aię certe cōtinue habet deflere. & deflere qdē mortē ꝓpiquoꝝ & amicorū hūanū ē. moderate tñ vt dr̄ Eccli. xxij. Modicū plora sup mortuo. deficit em̄ lux ei⁹: imoderate aūt repḥēsibile ē. Sed multo magis deflēdi sunt defect⁹ aiæ. ſ. pctōr mors. vñ Aug. Sūt ne xpiane i te viscera pietatis q plāgis corp⁹ a q̄ recessit aia: & nō plāgis aiam a q̄ recessit de⁹? Et Hiero. Qui nō habet clemētiā nec induit⁹ est viscera mię & lachrymarū: quis spūalis videat nōdū i pleuit legē Christi dist. lxxxvj. c. q clemētia. Et permaxime hoc conuenit prælatis & doctorib⁹ q magis debēt zelare salutē ppl'orū. vnde dr̄ Iohel. ij. Inter vestibulū & altare plorabāt sacerdotes ministri dñi dicētes. Parce dñe parce pp'o tuo. Sic Samuel multo tēpore lugebat pro pcto Saulis regis. vt patet. j. Re. xvj. Hoc etiā agendum Christus exemplo suo nos docuit: quando vidēs ciuitatē fleuit sup eā dicens. Si cognouisses & tu supple fleres. Luc. xix. Ad literā considerās exterminiū illius ciuitatis futurū & calamitates hoim ex compassiōe defleuit. Moraliter sm Greg. considerans exterminiū aiæ peccatricis & eius dānationē futuram etiā fleuit cōpatiēs ei⁹ miseriæ. Sic &. b. pater Dñicus cū appropinquabat ad aliquā ciuitatē deflebat cogitās pctā eius: & hāc gratiā vt dr̄ in legēda eius dederat dūs ei flēdi pro miseris & afflictis vñ se continere aliq̄n non poterat in oōne: quin vox eminus audirē ac si mortuū lugeret. Et bti qui lugent qm̄ ipsi cōsolabunt: & de exauditiōe eorū. p pctis lachrymāt & de merito suę cōpassionis. iuxta illud Pā. cxij. sm multitudinē dolorū in corde meo &c. Tert⁹ luctus est de dilata fœlicitate. de qua Pā. xij. Fuerūt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: dū dr̄ mihi quotidie vbi est deus tuus. Cōsiderare em̄ debet aia gustās suauitatē: quāta in supna patria fœlicitas: vbi nullū bonū deerit: nullū malum aderit est q̄ de⁹ oia in oib⁹: vacat ibi laudibus dei vbi iugiter sonāt organa ſtōr: q sicut odor balsami sunt añ deū & angeli & archāgeli hymnū decātāte thronū dei: clarac̄ facie deū intuent: impleturq; oē desideriū: & ad hāc fœlicitatē est creatura. Sed dū peregrinatur i corpe cōsequi non pōt. immo quotidie in periculo est ea admittēdi in ppetuū nō pōt. nō dolere. Reperiunt aūt istæ lachrymę calefacientes & pinguefacientes aiam in solitudine. ſ. cessando a strepitu mūdanorū & occupationū. In cuius figuram legitur Gen. xxxvj. q̄ Oān iuenit aquas calidas. i. balneares i solitudine Procurant etiā precib⁹. Vñ i hui⁹ figurā legitur Iudicū. j. q̄ Axa filia Caleph & spōsa Othoniel: q dictā est saluator fuit admonita a sponso suo Othoniele. q̄ postularet a pre terrā irriguā. Cū igit ambularet cū pre suo Caleph sedens sup asinā suspirauit. Et cū pater interrogaret quare suspiraret. Rndit. terrā arentē dedisti mihi iūge & irriguam. Et dedit ei pater irriguū superius & iferi⁹. Axa est aia filia dei p creationē: & spōsa saluatoris p fidē. Hæc admonet a Christo sponso

De fletu. b. dō mici sup pc cata cō iusdam ciuita tis.

Lugere debem⁹ sup dilatio ne xpi nę hęreditatis

Vbi iuenit istæ lachrymę

sto spōso vt petat a deo irriguū. i. terrā cordis cū aqua compunctiōis: q̄ ambulās p viā virtutū cū deo. ſ. dei adiutorio: sedēs sup asinā. i. dominās passionibus carnis suspirat affectās & petēs sibi dari a deo cor cōpunctiōis & lachrymaꝝ: & deus exaudit dans ei non solū cōpunctionē de peccatis quæ est irriguū inferius: sed etiam de dilatiōe patriæ quę ē irriguū superius. Christus in cruce orauit cū lachrymis & clamore valido. sm apl̄m ad Heb. v. Exaudituſq; ē ꝓ sua reuerentia. Lachrymatus est pro magno affectu introducē di nos in supernā patriā. cōsiderans negligētiam hoim ad ipsam gloriā appetendā cōsequendā. Nullus em̄ videt eā ęstimare: propter qd̄ dr̄ Threñ. j. Viæ Sion lugēt. eo ꝓ nō sit qui vadat ad solennitatē. Sed beati qui lugent: qm̄ ipsi consolabuntur. & in prēsenti per internā delectationem. & in futuro per ęternam glorificationem.

§. IIII. BEATI QVI ESVRIVNT & SITIVNT IVSTITIĀ: QM̄ IPSI SATVRABVNTUR. Matth. v.

Quarta beatitudo.

Hæc est quarta beatitudo dispositiua: quæ recte & ratione sequit tres prędictas. Qui em̄ mundana cōtempsit: mores mansuetudine rexit. & alienas miserias luxit. iam potest esurire & sitire iustitiam qd̄ prius nō potuit. Vñ Amb. super Lucam Postq̄ delicta defleui: incipio esurire & sitire iustitiā. Eger em̄ cū in graui morbo est nō esurit. Beati ergo qui esuriūt &c. Vbi Hieronymus. Nō sufficit velle iustitiā nisi & iustitię famem patiamur. Nunq̄ enim nos satis iustos credamus: sed semper iustitię opera esurire. id est desiderare ampliora intelligamus non cōtenti operibus bonis factis. Et dicit Greg. Summum bonum in rebus humanis est iustitiam colere: & sua vnicuiq; iura seruare. xij. q. iij. cum deuotissimam. qd̄ pertinet ad iustitiā Beati g̃ &c. Vbi tria nota.

¶ Primo quomodo esuries variatur spiritualis.

¶ Sedo quomodo iustitia esuriatur generalis.

¶ Tertio quomodo ipsa satiatur anima rationalis.

Quid sit esurire qdē sitire tu stitiā.

Quātū ad primū sciēdū ꝓ illi esuriūt spūaliter qui desiderant operari. Illi sitiunt q desiderāt scire talia opa. Est aut̄ varia esuries & sitis. Aliqui em̄ esuriūt & sitiūt. i. desiderāt & laborāt ad hoc vt sciam vanā cōsequanť: vt curiosi. Sed isti nō satianť. quinimmo deficiūt. sm illud Pā. cvj. Esurientes & sitientes aia eoꝝ i eis defecit. Nā vtqat aplus. Semper discentes & nunq̄ ad sciam veritatis peruenientes. Alij esuriunt & sitiunt pecuniā deliderātes. ſ. acquirere & laborare ad habendū pecuniam vt auari: sed nunq̄ satianť. immo semp plus crescit auiditas. Pā. xxxix. Diuites egerunt & esurierūt. Amb. Nec satietas vnq̄ aderit cupiditati nec finis. di. xlvij. sicut hi. Alū esuriūt & sitiūt. i. desiderāt hīe. & ad hoc laborant ad habendū potentiam vel dignitatē aut voluptatē: vt superbi & voluptuosi & lasciui. Sed nūq̄ satiantur: immo semper magis anxianť. Prouer. xxvij. Leo rugiens & vrsus esuriens. ſ. mel in arbore: princeps impius sup populū pauperē. Et de filio prodigo & luxurioso dr̄ ꝓ cupiebat implere vētrē suū de siliquis quas porci māducabāt. i. delectationib⁹ venereis: & nemo illi dabat. Luc. xv. Solum esurientes iustitiam & sitientes saturabunť. vñ dicit Esa. lxv. Ecce serui mei qui. ſ. opati sunt iustitiā comedēt. & vos. ſ. pctōres esurietis. bibent & vos sitietis. Beati ergo qui esuriūt. &c. Quātū ad sedm. qño esurit iustitia & sitit. dicit Chry. q̄ illi esuriunt iustitiā: qui sm iustitiā dei desiderāt cōuersari. Illi sitiūt q sciam ei⁹ acgrere cupiunt. Iustitia aut̄ hic sumit pro virtute gñali. quæ vt ait pbs est oīs virtus. hęc reddit vnicuiq; qd̄ suū est: & deo gdē tria. Nam vt creatori honorē. Apl̄s. Soli deo honor & gloria. honor. ſ. latriæ: quia solus est creator. Vt redemptori amorē. Apo. j. Dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris i sanguine suo. nulla aut̄ major prouocatio ad amorē q̄ pręuenire amādo. ait Aug. Et ipse christus prius dilexit nos. j. Io. iij. Vt domino & iudici timorē ei debem⁹. Malach. ij. Si ego dūs vester vbi est timor meus? Hiere. x. c. Quis nō timebit te o rex gētiū. Esuriūt ergo & sitiūt iustitiā q semp magis ac magis cupiūt deū honorare: amare & timere. Et sitiūt affectantes scire qñ ista melius perficiāt. Proximo ēt iustitia exhibet tria. Obedientiam superiori. ad Ro. xiij. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: qa nō ē potestas nisi a deo. ſ. operāte vel permittēte quo ad malā & vsurpatā potestatē. Concordiā equali. j. Cor. j. Idipsim dicatis oēs & nō: sint in vobis schismata. i. discordię. Beneficētiā seu prouidentiā inferiori. j. Pet. iij. Pascite eum qui in vobis est gregē. & Luc. xij. Fidelis seruus & prudēs quem constituit dūs sup familiā suā: vt det illis cibū i tpe. ſ. necessariū. Sibiipsi iuitrix exhibet tria. Cordi intētionis mūditiam. Sap̄. j. In simplicitate cordis. i. pura intētiōe quærite illū. Ori custodiā. Pā. xxxix. Dixi custodiā vias meas: vt nō delinquā in lingua mea. Posui ori meo custodiam. Carni exhibet iustitia disciplinā. Exēplo Pauli dicentis. Castigo corpus meū & i seruitutē redigo. Beati ergo q esuriunt & sitiūt iustitiā id est qui semp auidi sunt ad sciendū et operādū q̄ pertinēt ad debitū exhibendū. pximis: & ad custodiēdū cor & os & oēs sensus suos sm iustitiā. Quantum ad tertium. ſ. quę sit De prę ista satietas qua satiantur esurientes & sitientes iustitiam, mio isti Respondeť ꝓ est triplex. Prima est: qa vt dicit Aug. Illo us beati cibo satiabunť et saturabuntur in prēsenti. de quo dñs ait. tudinis Meus cibus est vt faciam voluntatē eius qui misit me pa- scilicet tris mei: qd̄ est summa iustitia. Secūda est multiplicatio bo- facieta norum operū & meritorū: quę mentē replēt & refician spi te. rituali delectatione. Qui em̄ multum desiderat iusta ope- Qño. ſ. rari quod est esurire multa bona facit: nunq̄ quiescit a bo saturano opere. Pā. cxxxj. Pauperes eius. ſ. ecclesię saturabo pa- bunť tri nibus. i. refectionibus spūalibus. Tertia satietas est in fu- pliciter. turo de qua Pā. xvj. Satiabor cū apparuerit gliа tua. Nam in prēsenti rōnalis esurit & sitit primā veritatē: cuidā pliba tio tidei mō. Cōcupiscibilis esurit & sitit summā bonitatē cui dā mō prelibatio charitatis. Irascibilis summam subli mitatē: cui dā mō prelibatio spei. Caro esurit & sitit suam glorificationē. sm illud Pā. lxij. Sitiit in te aia mea q̄ mpliciter tibi caro mea. Sed in futuro rōnalis satiabit vi fruitiōe. Corpus sua glorificatione. Mat. xiij. Tūc iusti fulgebūt sicut sol in regno pris eorū quo ad corp⁹. vñ Esa. lx. Tunc videbis quo ad rōnalē. & afflues quo ad concupiscibilē. & mirabit quo ad irascibilē. & dilatabit q̄ ad corporis glorificationē: gloria em̄ aię dilatab. et extendit vsq; ad corpus. Vñ Hilarius. Sitientibus & esurientibus iustitiam beatitudinē tribuit dūs significās sanctorum auiditatem perfecte in cœlo satietate repleri. & Chry. ſ. Satura bunrur. ſ. largitate remunerantis dei: qm̄ maiora erunt prmia dei q̄ sanctorū desideria. Beati ergo qui esuriunt. &c.

§. V. BEATI MISERICORDES QM̄ IPSI MIAM CŌSEQVĒTVR. Mat. v.

Quare mia qn̄ to loco ponit.

Hęc est quinta bītudo & apte ponitur in quito loco: qa sm glo. Misericordia de pcedentibus nascitur. ſ. quando prcesserit vera humilitas & animus māsuescat: & suos & alioꝝ casus defleat: ac iusti tiam esuriat postea nascitur vera mia. Tunc enim alienas miserias facit suas & pro viribus iuuabit: & si iuuandi facultas deest: cū passio non deerit. & recte post iustitiam ponitur mia: quia sm glo. ita iſtę. ſ. mia & iustitia sunt cōiunctę vt vna altera debeat temperari. Nam iustitia sine mia est crudelitas: & mia sine iustitia est remissio & dissolutio. Quod diffuse declarat Greg. di. xlv. disciplina. Ad miam Christus hortabat dicens. Lu. vj. Estote misericordes sicut & pater vester cœlestis misericors est. Et ratio est: qa beati misericordes qm̄ ipsi miam consequenť. Et postea Christ⁹ dicit. Estote misericordes. Quō vt in quibus debemus esse misericordes ostendit in eo qd̄ subdit. ſ. in tribus.

Quare & i qb⁹ debem⁹ esse misericordes.

¶ In dādo sniam. vnde subdit. Nolite iudicare & nō iudi. Dimittite & dimittemini.

¶ In subleuādo inopiam vñ dicit. Date & dabitur vobis. Et in oibus his est misericors pater cœlestis ad eos qui faciunt miam. Beati ergo misericordes qm̄ miam consequētur. Prima ergo misericordia qua debem⁹ vti ad ꝓximum est in iudicādo. vñ dicit Hiero. Misericordia hic nō solum intelligit in eleemosynis: sed i oī pctō fratris: vt alter alterius onera portemus. Iob. xix. Miseremini mei miseremini mei saltē vos amici mei. Quare me persequmini sicut deus & carnib⁹ meis saturamini &c. Misericordia est cōpassio sup alterā miseria. Maxia miseria est pctm̄. Cum ergo videt qs ꝓximū aliqd facere qd̄ habet spēm mali: si nō ē certus nō debet iudicare eū: sicut nec de⁹ q oia nouit noluit iudicare facta Sodomorū nisi pri⁹ videret clare. Vadā inqt & videbo si clamorē q venit ad me opę impleāt. Gen. xix. Sed si a malo culpę defect⁹ excusari nō pōt: ꝓximus in actu suo excusat intētionē: cōsiderat fragilitatē: experit i se malorū tentationē: & sicut vellet sibi misereri: ita et miseretur

Universidad de Deusto
Biblioteca

proximo. Si ẽt habet de ipso iudicare misericordia vtaf in alieuiãdo Pœnã. cõsiderans qd' ait Iacob' i canonica sua. Iudicium sine misericordia fiet illi qui nõ facit misericordiã. Sed nõ sic multi faciunt etiã qui videnẽ amici sed sunt prompti ad iudicia temeraria: & festucas in alieno oculo vident: nõ suas trabes: vt scribitur in euangelio Lucæ. vi. Sua crimina alleuiant & excusant: aliena aggrauãt & perse quunt. Lapperendo & querendo punitionẽ: vt deus, idest acti ipli essent innocentes & non indigentes: & ipsi miseri cordia ex miserijs suis & carnibus saturantur, crudelitatem scilicet exercẽdo. Beati ergo misericordes i iudicãdo nõ temerarie: nõ suspitiose: nõ presumptuose: non vsurpatiue: sed pie & ex cõpassione: qm & ipsi misericordiã cõsequenẽ cũ iudicabunt a deo. Sed'a misericordia est in cõdonando iniuriam, vnde dicit. Dimitte. s. iniurias vobis factas & dimittemini. Prouer. xxij. Qui pronus est ad miam benedicetur a dño. Aug. Dicit tibi deus, dimitte & dimittetur tibi, dimisit prius dimitte vel postea. Nã si nõ dimiseris reuocabo te. & qcqd dimiserã replicabo tibi de pœ. di. iiij. dicit dñs. Pẽ. cij. Quo miseretur pr' filioꝝ: misertus est dñs timẽtibus se, Pater carnalis q̃uis filius multories faciat contra ordinationes suas: tamen parcit sibi compatiẽs: ita & deus dimittit. s. iniurias sibi innumeras quotidie a nobis factas. Vnde Amb. in passione Christi. Libenter ignosco: scilicet iniurias mihi factas prompte indulgeo. misericordiã magno q̃ sacrificiũ. de pœ. di. j. libẽter. Exẽplũ in Paulo qui ait de seipso. Qui prius fui blasphemus & cõtumeliosus persecutor. s. Christi & fideliũ: sed misericordiã consecutus. s. ad Timo. j. Et in euangelio ipso vbi miam mãdat: dicit. Non est discipulus supra magistrũ: perfectus autem oĩs erit si sit sicut magister eius. Christus est magister qui quãras iniurias sustinuerit. & q̃ misericorditer idulserit: patet i passiõe eius. Beati ergo misericordes qm ipsi misericordiã consequentur. s. remissionẽ suoꝝ pctoꝝ. vñ dr Eccli. xxviij. Relinque proxio nocẽti te. i. tibi. nõ dicit qui nocuit tibi: sed nocenti principaliter qñ vltiõis ira solet magis feruescere: & tũc deprecãti tibi soluent pcta tua. i. dimittentur: sicut soluitur cera ad ignẽ & glacies ad solẽ. & ad Col'. iij. Donantes inuicẽ si quis aduersus aliquẽ habet querelam: sicut & Christus donauit nobis. Tertia misericordia est in subleuãdo inopiã. Vñ dicit Date. s. eleemosynã & dabit' vobis misericordia eleemosynę multiplicis. Prouer. xiiij. Qui miseret pauperi. s. dando eleemosynam, beatus erit. Hilarius. Intantum deus beneuolentię nostrę in oĩs delectatur affectu: vt suã misericordiam solum misericordib' sit datur'. Eccli. xxix. Cõclude eleemosynã in sinu paupis. i. da occulte: non ꝓpter laudem humanã: & ipsa orabit pro te. s. pauper cui dabis. Date ergo & dabit' vobis. Et quid dest ostendit ipse deus in euangelio eodem dicens. Mensuram bonam confertã coagitatã & supereffluentẽ dabunt in sinum vestrum. s. pater & filius & spũs̃ctus. s. a quo omne datum optimũ dabũt, p eleemosyna data ex misericordia. Et mẽsura bona põt referri ad bona tẽporalia quæ multiplicantur hominibus dãribus eleemosynas largas: vt dicitur in Prouer. iij. c. Honora deum de tua substantia. s. dando pauperi: vt impleantur horrea tua: & vino torcularia redũda bunt. Exemplum legitur q̃ in quodam monasterio cum dabank ibi abundãter eleemosynæ paupibus abũdabant monachi multũ in tẽporalibus. In processũ tpis cœperunt desistere ab hoc opẽ misericordiæ: & monasteriũ etiã deficiebat in redditibus. Et cũ quidã conquererentur de huiusmodi defectu, dixit eis quidam sanctus homo. Duo fratres sunt quos habebatis in isto monasterio: vn' dicebaf date: & alius dabif vobis. Isti semp volunt simul manere. Sed vos emisistis date. & ideo alius. s. dabif vobis noluit manere vobiscũ: sed recessit. Iõ ergo indigetis: qa nõ vtimini misericordia ad pauperes. Sed'o mensuram coagitatam id est calcatã dabunt in sinũ vestrum. i. mentẽ vestrã quo ad bona spũalia, qa vt dr Prouerb. xiij. Misericordia & veritate redimitur iniquitas. Et per ipsam etiam misericordię eleemosynã disponit & augetur ad gratiã. Sicut patet per exemplũ in vitis patrũ in legenda Macharij de illo symphoniaco qui ex eo q̃ fecit misericordiã defendendo virginẽ a socijs ne eam opprimerent & reducendo ad suos & mulierẽ inuentã in deserto quasi desperatam', p detentiõe viri & filioꝝ i carceribꝰ. p debitis, ipse relocitl auit & debita soluit. Machario fuit reuelatum q̃ futurus esset socius

De defecta misericordia.

De tertia misericordia.

De præmijs misericordib' ꝓmissis.

Exemplum.

eius in gloria. Et sic ex illa misericordia inductus est admonitione Macharij ad deserendum sæculum & seruiendum deo. Tertio mensuram confertam idest cumulatam quo ad gloriã aĩę excedentẽ capacitatem meritorum eius. & ei' vt Quarto supereffluentem id est trabocantẽ quo ad gloriã litare. ẽ. corporis: quę procedit ab anima seu ab animę gloria redũdantẽ in corpus. misericordib' em dicetur in vltima resurrectione. Venite benedicti patris mei percipite regnũ &c. Matth. xxv.

De mũditia cordis quare sit 2do loco posita.

§. VI. BEATI MVNDO CORDE

qm ipsi deũ videbũt. Mat. v. Cõueniẽter sexto loco ponit beatitudo de munditia cordis: qa sexto die hõ formatus est ad imaginẽ dei quę quidẽ p pcm obtenebrata erat i hoie. Sed immũditia cordis reformat p gram. Nam imaginem dei quã hõ p culpã sexta die amisit: Christus sexta mundi ætate restituit & mundis corde insudit p gratiam. Merito ergo post ꝓdicta sequit' btitudo de mũditia: qa nisi pri' illa q̃ habeanf: mũdũ cor i hoie nõ creaf. Vñ Amb. Qui miam deserit miam amittit: nisi mundo corde misereatur. Quia em vt ait Chry. multi miserenf: sed impudica agunt: estimantes sufficere miam oñdit q̃ non sufficit misereri & ipudica agere. & iõ addidit de munditia dicẽs. Beati mundo corde. Et nota q̃ nõ dicit mundi in exterioribus vel in corpe. ꝓtra quos Christus ait. Mat. xxiij. Ve vobis Scribæ & Pharisei qui mundatis quod deforis est: intus autẽ pleni estis rapina & immunditia. s. cogitationũ. Chry. s. super Mat. Cum deus: neq; corporis munditiã laudet: nec sordes cõdenet: pone ẽ q̃ de' odit sordes corporũ vestimẽtoꝝ & vasoriũ: q necesse est vt ipso vsu sordidenf, quanto magis sordes conscientię horret, quã si volumus semp mundam seruamus. Dicit ergo. Beati mundo, non corpore sed corde. Hęc autem munditia in tribus intelligitur.

Mundtia corporis i tribus sistit.

¶Primo vt munda sit rõnalis ab errore male instruente.

¶Secũdo vt munda sit concupiscibilis ab amore male inflamante.

Mundtia irascibilis in tribus.

¶Tertio vt munda sit irascibilis a timore male hũiliante Debet munditia esse in intellectu a trib' vt sit mũda rõnalis videlicet. Primo a duplicitate intẽtionis. Sed'o a falsitate opinionis. Tertio a prauitate cogitationis.

Tribus modis aliqui fiũt pacifici.

Quantũ ad primũ qui simul habet intentionẽ, vt qui facit aliqd malo fine: vl q vnũ habet i corde: & aliꝺ i ore seu ope: nõ est btus sed miser Eccli. ij. Ve duplici corde. Et iterũ. Ve pctõri ingredienti terrã duab' vijs. Hoc agit ꝑm Rabanũ: q mala facit & bona sperat. vel q sectaf opa carnis: & sanctificationẽ spũs̃ se pficere arbitraf. Vel q quo ad exteriora viã gradif paradisi. s. agẽdo opa de genere bonoꝝ quo ad interiora incedit per viã inferni. Hiere. iij. Laua a malitia. s. intẽtiõis cor tuũ. Sed'o debet intellect' esse mundus a falsitate opinionis. vt nil sentiat contra ỹitatẽ fidei. sicut discipuli qui videntes Christũ resuscitatũ estimabant phãtasma esse. vñ Christ' ait. Quid turbati estis. & cogitationes ascẽdũt. s. ab inferis in corda vr'a? Act. xv. Fide purificãs corda eorũ. s. ab errorib'. Tertio debet eẽ rõnalis mũda a prauitate cogitationis. Mat. xv. Ex corde exeunt cogitationes malę furta & hmõi. Et vt dicit Greg. Nequaq̃ cogitatio immũda mẽtẽ maculat cũ pulsat: sed cum hãc p delectationẽ superat. de pœ. di. ij. inter hęc scieẽdũ. vñ Esa. j. dr. Lauamini quo ad primũ, mũdi estote quo ad sed'm. auferte malũ cogitationũ vr'arũ ab oculis meis quo ad tertiũ. Sed cũdo debet eẽ mũda cõcupiscibilis ab amore mũdanę affectiõis: ab amore prauę delectatiõis: a malo puersæ opationis. Mat. vj. Vbi est thesaurus tuus ibi est & cor tuum. vbi Chry. Si nil tibi alterius mali eueniat. nõ paruã senties iacturã inferiorib' affix', & seru' eorũ fact'. & a cœlestib' cadens & nil excelsoꝝ cogitare valens. Sed'o debet affect' eẽ mũdus ab amore prauæ delectationis. Tob. iij. Mundam seruaui miam meã ab omni cõcupiscẽtia. s. carnis & spũs. Et dñs p prophetã. Vsq; quo morabunẽ apud te cogitationes noxię? Tertio debet eẽ mũda affectio a praua opatiõe Prouerb. xxj. Qui mundus est. s. corde rectũ est opus eius. Pũ. xxiij. Quis ascẽdet in montem dñi: innocẽs manib', i. operib'. & mũdo corde? Tertio debet eẽ munda irascibilis a timore male humiliante. Matth. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. vñ Apls ait. Mundus ego sum a sanguine oĩm vestrũ. Non em subterfugi quin omne cõsiliũ dei manifestarẽ vobis. s. de agẽdis. q. d, ꝓpter timorẽ non dimisi quin dicerẽ veritatẽ necessariã: qa tũc mũd' nõ essem.

Mundtia irascibilis i tribus.

Qui enim

Qui em nimis timet aduersa de facili pdet munditiam cordis: & incurrit plura pcta. Sed si qs diceret istã beatitudinẽ haberi nõ posse: quia scribitur Prouer. xx. Quis põt dicere mũdũ est cor meũ: purus sum a pcto? q. d. nullus. ergo non põt haberi ista btitudo mũditiæ. Respondeo. Aliud est dicere se mundũ a pcto. qd' nullus põt dicere assertiue, qa de licta quis intelligit. Pẽ. xviij. q. d. nullus. Et nihil mihi cõscius sum: sed nõ in hoc iustificat' sum, ait apls. Et hoc propter incertitudinẽ status nostri: qa nemo scit vtrum odio vel amore dignus sit. Eccs. ix. Tũ etiã propter inseparabilitatẽ venialiũ. s. Io. j. Si dixerimus quia pcm nõ habemus ipsi nos seducimus. Aliud est esse mũdũ a pcto quocũq;. Et istud q̃uis ex propria natura esse nõ possit: tñ eẽ põt ex diuina gratia. ꝓm illud Iob. xiiij. c. Quis põt facere mũdũ de immundo cõceptũ semine? Nõne tu q solus es? Et cũ tali munditia põt videri deus i vita psenti multipl'r. Iacob vidit deũ facie ad faciẽ: sed emarcuit neru' femoris ei': qd' significat extinctionẽ cõcupiscẽtię carnalis. & Esa. sed mũda tis labijs. & Paul' rapt': sed ecciderũt squamę ab oculis ei' ipo baptizato. Bti ergo mũdo corde qm ipsi deũ videbũt.

Quare hęc sexta ꝓ prio loco ponit.

§. VII. BEATI PACIFICI QVONIAM FILIJ DEI VOCABVNT. Mat. v.

Hęc beatitudo apte in septimo loco ponit. Dicit glo. qa i sabbato vere requiẽt habit' a pax sex ętatibus trãsactis. Amb. sup Lu. reddit rõnẽ q̃re cõgrue beatitudinẽ de munditia sequit' ista de pace dicẽs.

Cũ interiora tua vacua feceris ab oĩ labe pcti: ne dissensiones ex affectu tuo procedant: a te pacẽ incipis vt alijs pacẽ feras, vnde dr. Beati pacifici, circa qd' tria sunt notanda.

¶Primo pacis auiditas.

¶Secundo pacis integritas.

¶Tertio pacis sublimitas.

Quãtũ ad primũ dicit Aug. xix. de ciui. dei. q̃ oĩa appetũt pacẽ, qd' diffuse probat per multa exẽpla & irrationabiliũ aaimaliũ & latronũ inter se. Et etiã ex hoc qa bellũ qd' naturaliꝰ oĩs horrẽt propterea geritur vt pueniaf ad pacẽ. Non em pax quęrit vt bellũ exerceaf: sed bellũ geritur vt pax habeaf. xxiij. q. j. militare. Pũ. lxxv. In pace factus est locus ei'. s. dei. Hanc apls mandauit dicẽs. Pacem habete & deus pacis & dilectionis erit vobiscum. ij. Cor. vlti. Quãtum ad sed'm sciendũ q̃ trib' modis aliqui fiũt pacifici. Et beati pacifici qm &c. Primo quidẽ cũ deo ei in oĩbus obtẽperãdo. Sed'o in seipso motus illicitos refrenãdo. Tertio cum proximo cõcordiã inter eos procurãdo. Nec dicunt hi pacifici qui habẽt animũ pacatum iniuriis factis a proximo vt nõ inde cõturbenf: qa hoc pertinet ad secundã beatitudinẽ. s. mititatem. Sed qui inuigilãt paci reformãdę quo ad deũ & hoc per pniam qui p culpã eã amittũt & paci cõseruãdę in seipsis: & paci faciendæ inter proximos. Primo ergo beati pacifici: qa. s. obtẽperãdo mãdatis dei: per oĩa cõcordãt cũ eo, ad Ro. v. Iustificati ex fide pacem habeamus ad deũ. vt em ait Aug. Sicut qd' est superius in nobis. s. mẽs vel ratio debet cæteris inferioribus reluctantibus imperare: ita qd' est in nobis superius. s. ipsa ratio debet subijci potiori se. s. deo. Nec; em imperare inferioribus põt nisi superioribus subijciaf. Vñ in primis parentibus cũ rebellauit ratio deo transgrediens mãdatũ. & caro se rebellauit rõni sentiendo stimulos carnis. Et hęc est pax quę daf hoibus bonæ volũtatis. Luc. ij. Sed'o beati pacifici. s. qui resrnant in se illicitos motus. Iob. v. Scias q̃ pacem habeat tabernaculũ tuũ id est corpus. vnde & Aug. Pacifici sunt in seipsis q animi motus & carnales concupiscẽtias habentes edomitas & ratioi subiectas sunt regnum dei: in quo ita ordinata sunt oĩa: vt qd' in hoie est principiũ imperet reluctantibus quę sunt in nobis bestijs̃q; cõmunia. Tũ vt dicit Aug. ista subiectio sensualitatis ad rationem perfecte non põt haberi in hac vita: sed hoc nũc pacifici agũt: vt domãtes cõcupiscentias carnis ne regnẽt: qñq; pueniãt ad plenissimã pacẽ. Tertio beati pacifici. s. q quęrũt pacẽ eũ proxio. sed'm illud ad Rom. xij. Si fieri põt qd' ex vobis est cũ oĩbus pacem hõtes Chry. super Mat. Pacifici a dilios qui nõ solũ inimicos in pace recociliãt: sed ẽt qui immemores maloꝝ diligũt pacẽ. Pertinet ad istã pacẽ vt nõ solũ nõ quęrãt vindictã lęsi: sed

De præmio quęrãt cũ eis lędẽtes hr̃e pacẽ & discordãtes ad pacẽ reducemio il- re. Quantum ad tertiũ principaliꝰ sublimitas pacis ostenlius bti dif ex fructu eius seu prẽmio qd' repromittit. qa. s. filij dei tudinis. vocabunk. Tria aũt faciũt hoiem filiũ dei quodã ꝓticulari modo. Prio fides formata. Ioã. j. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his qui credunt in noie eius. Qui non ex sanguinibus &c. Sed'o charitas perfecta. Mat. v. Diligite inimicos vr̃os & c, vt sitis filij pr̃is vestri. Tertio pacis cõcordia. ꝓm illud. Beati pacifici qm̃ filij dei vo. qa sed'm Chry. tales diligẽtes pacẽ christo sunt similes q est pax nr̃a q fecit vtraq; vnũ sed'm apm. Vel qa ꝓm Aug. In deo ẽ summa quies & nil repugnãs. Et sic habẽt tales similitudinem patris. Vel sed'm eundẽ Chry. Pacifici dicuntur qui nec odiũt nec litigãt: sed litigãtes & discordãtes ad pacem reducunt. Hi recte vocantur filij dei: qa vnigeniti hoc opus fuit congregare dispersa & pacificare cõtra se prelianti. a. hoc autem est maximum & dignissimum. s. esse filium regis ęterni.

§. VIII. BEATI QVI PERSECVTIONEM PATIVNT PROPTER IVSTITIAM QM IPSORVM EST REGNVM CŒLORVM. Mat. v.

Hæc octaua beatitudo est quędã manifestatio & cõfirmatio prędictiũ. Ex hoc em q̃ aliqs est confirmatus in prędictis' bonis: i pauptate spũs: mititate. & alijs. sequit' q̃ ab illis bonis propter nullã psecutionẽ recedat. Vñ ista beatitudo ptinet quasi ad oĩs prędictos. Chry. autẽ super Mat. dicit q̃ posita beatitudie de pace subdit de pscutiõe ne qs existimaret q̃ semp quęrere sibi pacẽ sit bonũ. puta assentiẽdo malis. propterea subdit. Beati qui persecutionẽ patiuntur. Vbi tria notanda sunt circa istam beatitudinẽ.

¶Primo suppliciũ afflictionis: ibi. Bti qui psecutionẽ pa.

¶Sed'o motiuũ passionis: ibi. propter iustitiam.

¶Tertio ꝓmiũ tolerationis: ibi. qm̃ ipsoꝝ est regnũ cœlorũ.

Quantũ ad primum vtiq; pscutio afflictio est. Dicit aũt apls. ij. Timo. iij. Oĩs qui pie volũt viuere i Christo necesse est vt persecutionẽ patiantur, ꝓpter iustitiã: & hoc a carne: dæmone & hoie. Caro em̃ persequit' spm̃ volẽs eũ trahere ad suas concupiscẽtias. In cuius figuram fuit ludus Hismaelis cũ Isaac: qui pscutio dr. vñ apls ad Gal. iij. Is qui sed'm carnẽ natꝰ ẽ pśequebaf eũ q ꝓm spm̃ natus est. i. appetitus sensualis rõnem. A dæmone quilibet iustus sustinet persecutionẽ dum varijs modis quęrit eum decipere & occidere. Pũ. xvij. Persequar inimicos meos & cõprehendam illos & nõ cõuertar donec deficiãt. Persequimur dæmones persequentes, cũ resistimus eorũ suggestionibus. Ab hoie fit persecutio. Et hoc dupl'r: qa ꝓ iniurias corporales vel ꝓ mala exẽpla. Vñ Aug vtriq; genus persecutionis distinguens. ait sup Pũ. lxix. & in multis alijs. Vox contribulatorũ Christo. i. martyrũ inter passiones periclitãtium sed de capite prędictiũ. Cum illis vox oĩs iusti cui ex charitate abundãs iniquitas Christianoꝝ passio est. vt Loth corpalẽ pscutionẽ a nullo in Sodomis sustinuerit sed a malis eoꝝ cũ quibus habitabat. Est ergo pscutio iusti vel a leone in imperu: vel a dracone in insidijs. vij. q. j. aduersitas. ꝑ. est & aliud. Quãtum ad sed'm. s. de motiuo passionis qd'. s. debet esse iustitia quę includit omnem virtutem. Nam pati ꝓpter sua peccata, persecutionẽ. i, punitionẽ nõ facit hoiem beatũ sed miserum. vñ. j. Pet. iij. dr. Nemo vestrũ patiatur quasi homicida aut fur aut maledicus. Idẽsi quid patimini ꝓpter iustitiã beati. Et hoc est qd' dr beati qui pscutionẽ patiũtur ꝓpter iustitiã. Chry ꝑ. sup Matth. Quidam patiũtur pscutionẽ ꝓpter non cõmittendã idolatriam. Et isti sunt beati quia ꝓpter iustitiã fidei patiuntur: vt fideles a paganis: vt Lau. Vin. Io. & Paul'. Cosmas & Damianus a diuersis tyrannis idolatris. vt Agnes & Lucia: Cecilia: Catharina: & innumeri vtriusq; sexus. Aliqui patiuntur persecutionẽ propter veritatẽ non deserendã: vt catholici ab hęreticis. sicut Athana. Hila. Amb. & plures alij ab Arrianis & impatore eis fauẽte. & Hermigild' filius regis Hispaniæ a suo patre iussus occidi: qa ab Arrianis noluit accipere cõionẽ: vt narrat Greg. i dial'. Et isti etiã beati: qa ꝓ iustitiã veritatis patiunk persecutionem. Sed si; quis ex potentibus aũt Chry ꝑ. qui Christiani videnk forsitan ꝓpter pcta sua corrept' a te fuerit pśecut' btus es cũ Ioanne bap. qui. s. nõ ꝓpter fidẽ: sed ꝓ veritatẽ dicendã circa matrimoniũ violatũ ab Herode corripuit. pśecutionẽ & mortẽ est passus. Qui ergo ꝓpter causam dei aliqd patiť: etsi a secutionẽ patiuntur ꝓpter iustitiã. Quantum ad tertiũ sci licet de prẽmio. Nota q̃ regnũ cœlorum est persecutio patientiũ tribus modis. Primo mõ spõtanea volũtate. Vouendo & c. Sed'o cũ pseuerantia. Vñ qui perse

De præmio huiusmodi pśecutorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerauerit vſq; in finẽ hic ſaluus erit. Tertio ex cauſa legitima: ga ꝓpter rectã intẽtionẽ & cauſam. Nã vt ait Apl'us 1. Cor. xiij. c. Si tradidero corpus meũ ita vt ardeã: charitatẽ aũt nõ habuero. ſ. faciẽdo ꝓpter laudẽ humanã: nõ ꝓpter deũ nihil mihi prodeſt. Et nota ꝙ idẽ premiũ i prima & octaua beatitudine ponitur. Primo qdẽ: ga martyrũ genus eſt paupertas volũtaria: & in cõſpectu ſeculi ſunt pauperes ſpõ qui perſecutionẽ patiunt. Sed'o qa per pauperta tem emitur regnũ cœlorũ: ſed pſecutiõe & paſſiõe ꝙ Chriſto percipit regnũ. Tertio ſecm Amb. ga pauperibus ſpũ promittit regnũ cœlorũ quãtũ ad gloriã aiæ: ſed ſuſtinẽtib⁹ perſecutionẽ & paſſionẽ in corpore pro Chriſto promittit regnũ cœlorum quãtũ ad gloriã corporis. Beati ergo, &c.

¶ De vltimo fine hoĩs q eſt beatitudo perfecta. Cap. VII.

De vltimo fine ſcilicet beatitudine vtrũ ſcilicet ſit quid creatũ.

RESTAT VIDERE DE BEAtitudine pfecta: qũ ẽ vltimus finis hoĩs quã diffinit Boe. cum dicit, ꝙ ẽ ſtat⁹ oĩm bonor⁹ aggregatiõe pfectus. Et prio videndũ eſt ſi ẽ aliqd creatũ vel increatũ. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ſ. ij. q. iij, ꝙ beatitudo eſt vltimus finis. Finis aũt alicuius dr̃ dupliciter. Vno mõ res quã cupim⁹ adipiſci: ſicut auaro finis eſt pecunia. Alio modo ipſa adeptio vl poſſeſſio ſeu vſus aut fruitio eius rei quæ deſiderat. ſicut ſi dicat ꝙ poſſeſſio pecuniæ eſt finis auari. & fruire voluptuoſa eſt finis intẽperati. Primo ergo mõ vltimus finis hoĩs eſt bonũ increatũ. ſ. deus q ſolus ſua infinita bonitate põt voluntatẽ hoĩs pfecte implere. Et iſta dr̃ bẽitudo obiectiua vel cauſatiua: qa de⁹ eſt obiectũ & cauſa noſtræ bẽitudinis, vñ & Boe. dicit deũ eſſe ipſam beatitudinẽ neceſſe eſt ꝓſiteri. Sed'o vltimus finis ſeu bẽitudo hoĩs eſt aliqd creatũ in ſpõ exiſtens: qd' nihil aliud eſt q̃ adeptio vel fruitio vltimi finis. Vñ Aug. dicit ꝙ illis re bus fruẽdũ eſt quę nos beatos faciunt. Factio aũt importat qd creatũ. & iſta dr̃ beatitudo adepti va vel fruitiua ex eo ꝙ eã adipiſcimur & fruimur. Sic igit quãtũ ad obiectũ & cauſam beatitudo eſt qd increatũ: ſed quantũ ad eſſentiã eſt quid creatũ. Cũ aũt dr̃ beatitudo eſt qd ſummũ bonũ: intelligẽdũ eſt ꝙ eſt adeptio ſummi boni. nõ ꝙ ipſa adeptio quę dr̃ beatitudo ſit ſummũ bonum qd' eſt deus, & per conſequẽs qd increatũ. Et ſi'r beatitudo dr̃ vltimus finis. i. adeptio vltimi finis. Probatio & declaratio qõ beatitudo perfecta ſit operatio: non quęcũq; ſed operatio intellectiua. nõ quęcũq; ſed clarę viſionis diuinę eſſentię. Et primũ probat ſic. b. Tho. ſ. ij. q iij. ſ. ꝙ beatitudo ſit operatio ſecm ꝙ beatitudo eſt aliqd creatũ in ipſo hoĩe exiſtens. Beatitudo eſt vltima hoĩs perfectio. Vnũquodq; aũt intantũ eſt perfectũ inquãtũ eſt actu. Nã potentia ſine actu imperfecta eſt. ergo beatitudinẽ oportet i vltimo actu hominis conſiſtere. Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ operatio eſt vltimus actus operantis. vñ & ſecꝰ actus nominat⁹ a pho in. ij. de anima. Nam habens formã põt eſſe in potẽtia operans: ſicut ſciẽs potẽtia cõſideras eſt. Et inde eſt ꝙ in alĩs quoq; rebus vnaquęq; dr̃ eſſe propter ſuã operationem. Neceſſe eſt igitur beatitudinem hominis operationẽ eſſe. Vnde & phs in. j. Ethi. dicit fœlicitatem eſſe operationem ſecm pfectam virtutẽ. Cum aũt ſit duplex actio ſm phm. Vna quæ procedit ab operante in materiã exteriorẽ: ſicut nere, ſecare & hmõi. Et talis actus nõ põt eſſe beatitudo hoĩs: qa talis operatio non eſt perfectio agẽtis ſed magis patientis. Alia eſt actio manens in ipſo agẽte: ſicut ſentire: velle & intelligere. & talis actio ẽ perfectio agẽtis: & põt eſſe beatitudo. Iſta aũt opatio q̃ dr̃ bẽitudo: alio mõ eſt in deo: alio modo in angelis bonis & ſanctis: alio mõ i viatoribus. Nã i deo in quo eſt bẽitudo p eſſentiã, operatio eius eſt eſſe ipſi⁹. In angelis & beatis in vita ẽterna: eſt vltima ꝓfectio ſm aliquã operationem qua iũgũtur bono increato. & hęc eſt in eis opatio vnica & ſempiterna. In viatoribꝰ aũt ſecm ſtatũ vitę preſentis eſt vltima pfectio ſm quã hõ coniũgitur deo. Sed hæc operatio nõ põt eſſe continua & vnica. Nec obſtat pdictis ꝙ beatitudo dr̃ vita ẽterna. Ioan. xvij. Hæc eſt vita ẽterna vt cognoſcãt te ſolũ &c. Et vita non eſt operatio: ſed ſecm phm viuere viuẽtib⁹ ẽ eẽ. Nã ſecm Tho. vita dr̃ dupl'r. Vno mõ ipm eſſe viuẽtis. & ſic bẽitudo nõ eſt vita niſi in deo cuius eſſe ẽ ſua etiã opatio. Alio mõ dr̃ vita opatio viuẽtis: ſm quã principiũ vitę exit in actũ. Et ſic noĩamus vitã actiuã & cõtẽplatiuam. Et hoc mõ beatitudo pfecta dr̃ vita ęterna. Qd' aũt Boetius dicit beatitudinẽ ſtatũ oĩm bonor⁹ intelligit ꝙ hoc ꝙ bẽitus eſt in ſtatu oĩs boni pfecti. i. firmitate & dignitate: nõ ꝙ nõ ſit in actu.

Probat qualr bẽitudo ſit perfecta operatio.

Qualr bẽitudo ſit i deo & angelis.

§. I. QVOD OPERATIO QVE

eſt beatitudo ẽ operatio intellect⁹: ꝓbat' ſic. Beatitudo cũ ſit pfectũ bonũ: oportet ꝙ ſit optia operatio vel pfectiõis ꝙ iſta operatio. Optima opatio eſt optimę potentiæ. ergo optię opatio mũ obiectũ eſt deus. Potentiæ aũt principaliores aiæ ſunt bẽitudi intellect⁹ & volũtas. Sed beatitudo nõ põt eſſe eſſentialr nis ſint actus volũtatis: vñ reſtat ꝙ ſit act⁹ intellect⁹. Et ꝙ nõ põt ex intel eſſe actus voluntatis quãtũ ad id qd' eſt eſſentialr ipſa bẽ ga. tudo: ſic probat. b. Tho. ſ. ij. q. iij. Manifeſtũ eſt ex premiſſis ꝙ beatitudo eſt ꝓſecutio vltimi finis. Cõſecutio aũt finis nõ cõſiſtit in ipſo actu volũtatis. Volũtas ẽm ferr̃ in finẽ & abſentẽ cũ ipm deſiderat: & pſentẽ cũ in ipſo requieſcẽs delectat. Manifeſtum eſt aũt ꝙ ipſum deſiderũ finis non eſt cõſecutio finis: ſed motus ad finẽ: delectatio aũt aduenit volũtati ex hoc ꝙ finis ſit ei pręſens. Nõ autẽ ecõuerſo aliqd ſit pręſens: qa voluntas delectatur in ipſo. Oportet ergo aliqd aliud eſſe cẽ actũ volũtatis: p qd' ſit pſens ipſe finis volũtati. Et hoc manifeſte apparet circa fines ſenſibiles. Si ẽm cõſequi pecuniam eſſet pactũ volũtatis: ſtatim a principio cupidus conſecutus eſſet pecuniam qñ vult eã habere. Sed a principio quidẽ eſt abſens ei. Cõſequit autẽ ipſam p hoc ꝙ manu eã apprehẽdit: vel aliqd hmõi: & tũc iam delectat in pecunia habita. Sic igitur circa intelligibilẽ finẽ cõtingit: nã a pricipio volum⁹ cõſequi finẽ intelligibilẽ. Cõſequmur aũt ipm p hoc ꝙ ſit pſens nobis p actum intellectus. Et tũc volũtas delectata geſcit i fine in adepto. Sic ergo eſſentia bẽitudinis in actu intellect⁹ cõſiſtit. Sed ad volũtatẽ ptinet delectatio cõſequẽs bẽitudinẽ ſecm ꝙ dicit Aug. in. x. confeſ. ꝙ beatitudo eſt gaudiũ de veritate: qa. ſ. ipm gaudiũ eſt cõſummatio bẽitudinis. Patet etiam hoc. ſ. ꝙ beatitudo conſiſtit in actu intellectus ex hoc qd' dr̃ Ioã. xvij. Hæc eſt aũt vita ęterna vt cognoſcãt te ſolum verũ deũ &c. Cognitio aũt ptinet ad intellectũ: nõ volũtatẽ. Nõ eſt cõtra pdicta qd' Aug. dicit. xix. de ciui. dei. beatitudinẽ cõſiſtere in pace. Nã pax ptinet ad vltimum finẽ hoĩs & p cõſequẽs ad beatitudinẽ. non ꝙ eſſentialiter pax ſit ipſa bẽitudo: ſed ga antecedẽter & ꝙſequẽter ſe habet ad eã. Antecedẽter quidẽ inquantũ iã ſunt remota oĩa pertur bãtia & impedimẽtia ab vltimo fine. Cõſequẽter aũt inquãtum homo adepto vltimo fine remanet pacatus. & in ſuo deſiderio quietatus. Item ſi obijciatur. Beatitudo eſt ſummũ bonũ: ſed bonũ eſt obiectũ volũtatis: ergo beatitudo conſiſtit in actu voluntatis. Reſpõdet bẽus Tho. ꝙ primũ ꝓrium obiectũ voluntatis non eſt actus eius: ſed aliqd aliud bonũ: ſicut nec primũ obiectũ viſus eſt viſio. ſed viſibile: vñ ex hoc ipſo ꝙ beatitudo pertinet ad voluntatem tamẽ ad primũ obiectũ ei⁹. ſequit ꝙ nõ pertineat ad ipſam tamẽ actus eius. Item ſi obijciat' ſic. Si beatitudo eſt operatio vt dictũ eſt. ergo eſt nobiliſſima optio. Sed nobilior opatio eſt dilectio dei: q̃ pertinet ad volũtatẽ: q̃ cognitio q̃ pertinet ad intellectum. ergo &c. Rñ. b. Tho. ꝙ dilectio prędicitur cognitioni in mouẽdo: ſed cognitio prior eſt dilectione. ſ. attingendo. Nõ ẽm diligit niſi cognitũ: & ideo intelligibilẽ finẽ primo attingim⁹ p actionẽ intellect⁹. ſicut & ſenſibilẽ finẽ primo attingimus per actionẽ ſenſus. Item q̃uis finẽ prius apprehẽdat intellect⁹ q̃ volũtas: tamẽ qa motus ad finẽ incipit a volũtate: ideo voluntati debetur id qd' vltimo cõſequit aſſecutionẽm finis. ſ. delectatio ſeu fruitio. Itẽ ex hoc quod Augu. dicit ꝙ beatus eſt qui habet quicquid vult: nõ tñ niſi per actũ voluntatis eſt ꝙ habeat quicquid vult. & ideo pertinet ad voluntatem.

Argumẽtũ in ꝓrium.

§. II. QVOD ISTA OPERATIO

intellect⁹ in qua eſſentialiter cõſiſtit bẽitudo pfecta, eſt viſio diuinę eẽntię: & nõ põt eſſe alia opatio, ꝓbat. b. Tho. ſ. ij. q. iij. ſic. Hõ nõ põt eẽ pfecte bẽus q̃ſq; reſtat ſibi aliqd deſiderãdũ & quęrendũ: qa bẽitudo eſt q̃tariua. Sed q nõ videt diuinã eſſentiã: reſtat ei aliqd deſiderandũ & quærendum. Nã cũ de⁹ ſit cauſa prima oĩm rerũ: & oĩa ſunt quidã effectus dei. Cũ intellectus cognoſcit eſſentiã alicuius effectus niſi cognoſcat etiã cauſam illius effect⁹: nõ ſolũ an ſit ſed etiã qd ſit ſeu eſſentiam eius: remanet homini naturaliter deſiderium cũ cognoſcit effectũ: & ſic hñ cauſam cognoſcendi etiã de cauſa qd ſit: & illud: deſideriũ eſt admiratio-

De obiecto f. viſione diuina eẽntiæ.

nis & cauſat inquiſitionẽ. pura ſi quis cognoſcat eclipſim ſolis, conſiderat ꝙ ex aliqua cauſa ꝓcedit. de qua ga neſcit qd ſit admirat & admirando ingrit: nec iſta inquiſitio ge ſcit quouſq; pueniat ad cognoſcẽdã eſſentiã cauſæ. Sic cognoſcens intellectus eſſentiam alicui⁹ effectus niſi cognoſcat & de deo q eſt cauſa eius qd ſit: remanet inquiet⁹: & p ꝓns nõ põt eſſe pfecte bẽus. Cognoſcere aũt nõ poteſt pfecte cauſam primã: niſi ipſam eſſentiã eius videndo. Vniuſcuiuſq; em pfectio porẽtiæ attẽdit ſm rõnem ſui obiecti.

quid ſit obiectũ intellectus,

Obiectũ autẽ intellectus eſt quicqd eſt in eſſentia rei. vt dr̃ in. iij. de aia. Vñ intantũ ꝓcedit pfectio intellectus inquãtum cognoſcit eſſentiã alicui⁹ rei. Oportet ergo cognoſcere ſeu videre eſſentiã dei q vult pfecte cognoſcere. Et ideo etiã dr̃. ſ. Io. iij. Cũ apparuerit ſimles ei erimus: quia videbimus eũ ſicuti eſt id eſt eſſentiã eius. Et in hoc cõſiſtit beatitudo perfecta. Ei iſta viſio dicitur dos animæ.

Quõ delectatio requirit ad beatitudinẽ.

§. III. QVOD DELECTATIO RE

quiritur ad beatitudinẽ ſicut concomitans ipſam. Pro cuius declaratiõe dicit bẽus Tho. ſ. ij. q. iij. ꝙ quadrupliciter aliquid requirit ad aliud. Vno modo ſicut præambulum vel præparatorium ad ipſum: ſicut diſciplina requirit ad ſcientiã. Sed'o modo ſicut perfectiẽs aliqd: ſicut anima requirit ad vitã corpis. Tertio mõ ſicut coadiuuans extrinſecum ſicut requiruntur amici ad aliquid agẽdum. Quarto modo ſicut aliquid cõcomitans. ſicut ſi dicamus ꝙ calor requirit ad ipſum ignẽ. Et hoc vltimo modo delectatio requirit ad beatitudinem. Cauſat em ex hoc ꝙ appetitus requieſcit in bono adepto. Vñ cum beatitudo nil aliud ſit q̃ adeptio ſummi boni non poteſt eſſe ſine delectatione concomitante: ſicut nec ignis ſine calore. Et qd' Aug. dicit ꝙ viſio eſt tota merces fidei: verum eſt quantum ad eſſentiã beatitudinis. Vnde per hoc non excluditur delectatio ſed oſtendit ꝙ ipſa non ptinet ad eſſentiã beatitudinis: ſed eſt vt accidens ꝓpriũ: vt riſibile cõſequit rõnale. In ipſa etiã redditione mercedis delectatio includit. Nam cum alicui merces redditur voluntas merentis requieſcit: qd' eſt delectari. Item non eſt contra prædicta qd' phs dr̃ ſtat. vj. Ethico. ꝙ delectatio impedit actionẽ intellectus: ga corrũpit æſtimationẽ prudẽtiæ. Nõ ẽm loqr̃ ibi philoſoph⁹ de delectatione concomitante intellectum: hæc ẽm nõ impedit operationẽ intellect⁹: ſed magis ꝙfortat ipam: vt dr̃ in. x. Eth. Ea ẽm q̃ delectabiliter facimus attentius & perſeuerantius facimus. Sed loquit de delectatione extranea: hæc impedit opationẽ intellect⁹: q̃ſq; quidẽ ex intẽtiõis diſtractiõe: qa dũ vni vehemẽter intẽdim⁹ neceſſe eſt ꝙ ab alio diſtrahamur q̃ſq; ex ꝓrietate: ſicut delectatio ſenſus contraria rõni impedit ęſtimationẽ ipſi⁹ prudẽtiæ magis q̃ opationẽ ſpeculatiui intellectus. Eſt ſciendũ ꝙ in bẽitudine viſio eſt qd principalius & potius q̃ delectatio. Huius rõ eſt ſm beatũ Tho. vbi. ſ. qa delectatio conſiſtit in quadã getatiõe volũtatis. Qd' aũt volũtas in aliquo quietetur nõ eſt niſi ꝓpter bonitatem eius in quo quietat'. Si ergo volũtas getatur in aliqua opatione: ex bonitate opationis ꝓcedit quietatio volũtatis, nec volũtas quærit bonũ ꝓpter quietationem. Sic ẽm ipſe actus voluntatis eſſet finis qd' eſt ꝓ pmiſſa: ſed ideo quærit ꝙ getet ſin opatiõe: qa opatio eſt bonũ ei⁹. Vñ manifeſtũ eſt ꝙ principalius bonũ eſt ipſa opatio in qua quietat volũtas q̃ getatio volũtatis in ipſo: patet etiã idẽ ex hoc: qa cauſa eſt potior effectu: ſed viſio eſt eã delectatio nis. Qd' aũt dicit phs. x. Ethi. ꝙ delectatio eſt pfectio opationis: non ſic eſt intelligendum quaſi delectatio ipſa opationem pficit in ſpecie ſua: ſed eſt pfectio cõcomitans opationẽ: ſicut dr̃ pficere iuuẽturẽ: videlicet qa eſt pns iuuẽturẽ nõ ꝙ faciat. Sic & delectatio nõ facit viſionẽ dei pfectã in ſpecie ſua: ſed ꝓſequitur eã. Itẽ notãda eſt dria inter appetitũ ſenſitiuum & intellectiuũ circa delectationẽ. Nã apprehenſio ſenſitiua quam ſeq̃t appetitus ſenſitiu⁹ non attingit ad cõem rõnem boni: ſed ad aliqd particulare quod eſt delectabile & iõ ſm appetitũ ſenſitiuũ q eſt i aialib⁹: opatiões quę runt ꝓpter delectationẽ. Et natura in opationibus neceſſarijs ad conſeruationem indiuidui & ſpeciei delectationes appoſuit: vt hmõi opatiões ab aialibus nõ negliganr̃. Sed intellectus apprehẽdit vniuerſalem rõnẽ boni ad cuius cõſecutionem ſequit̃ delectatio. vñ principalius intendit bonũ q̃ delectationẽ. Non eſt aũt aliqd ęſtimãdũ ſimpliciter ſm ordinẽ ſenſitiui appetitus: ſed magis ſm ordinẽ intellectiui appetitus. Itẽ nõ obſtat ꝙ delectatio ſeu fruitio ſuccedit charitati & viſio fidei: ſed maior eſt charitas ſi de: ergo potior videt delectatio. Nam charitas cũ ſi nõ quærat bonum dilectum ꝓpter delectationẽ. ſecũdũ hoc eſt ei conueniens vt delectetur in bono adepto quod amat: ideo delectatio non reſpondet charitati vt finis: tunc em̃ procederet ratio: ſed magis viſio reſponderet charitati p quã viſionem finis ſit ei pręſens.

Differũt appetitus ſenſitiu⁹ & intellectiu⁹ circa delectationem.

Vñ cauſat delectatio.

Triaſũt q̃ad pfectã bẽitudinẽ requirit.

§. IIII. QVOD AD BEATITVDINEM

perfectam requirit etiam comprehenſio. Qd' ſic probat b. Tho. vbi. ſ. Cũ beatitudo cõſiſtat in cõſecutione vltimi finis: ea quæ requirunt ad beatitudinẽ ſunt conſideranda ex ipſo ordine ad finẽ. Ad finem aũt intelligibilẽ ordinat hõ partim per intellectum partim per voluntatem. Per intellectum quidam inquantũ in intellectu prexiſtit aliq̃ cognitio finis imperfecta. Per voluntatem aũt primo qdẽ p amorem qui eſt motus voluntatis in aliqd. Secundo per realem habitudinem amantis ad amatũ. Quę quidem põt eſſe tripliciter. Quandoq; em̃ amatũ eſt præſens amanti & tunc iam non quæritur. Qñq; non eſt præſens: ſed non eſt poſſibibile ipm adipiſci: & tũc etiã non quęrit. Qñq; aũt eſt poſſibile ipſum adipiſci: ſed eſt eleuatũ ſupra facultatẽ adipiſcentis: ita vt ſtatim haberi non poſſit: & hæc eſt habitudo ſperatis ad ſperatum: quę ſola habitudo facit ſinis inquiſitionẽ. Et his tribus reſpondet aliqua in ſuperna bẽitudine. Nam perfecta cognitio finis reſpõdet imperfectę. Pręſentia ipſius finis reſpondet ſpei habitudini. Sed delectatio in fine iam præſenti conſequitur delectationem. Et iõ neceſſe eſt ad beatitudinem iſta tria concurrere. ſ. viſionem quæ eſt cognitio perfecta intelligibilis finis: comprehenſionem quæ importat pręſentiam finis: delectationem ſeu fruitionẽ quæ importat quietationem rei amantis in amato. Et de cõprehenſione dicit apl's. ſ. ad Cor. ix. Sic currite vt cõprehendatis. Spũalis autem curſus terminatur ad beatitudinem. Comprehenſio tñ ſecm. b. Tho. dr̃ dupl'r. Vno modo incluſio comprehenſi in comprehendente. & ſic omne qd' comprehenditur a finito eſt finitum. Vñ hoc modo deus non põt cõprehendi ab aliquo intellectu creato. Alio modo comprehenſio nil aliud nominat niſi intentionem alicuius rei q̃ iam pſentialr habetur. ſicut aliqs conſequẽs aliquem: dr̃ eum comprehendere qñ tenet eũ: & ſic bẽ cõprehendunt. Ipſa autem comprehenſio nõ eſt alia aliqua opatio ꝓter viſionẽ. Sed eſt q̃dã habitudo ad finem iam habitum. Vñ ipſa viſio vel res viſa ſm ꝙ pñtialr adeſt: eſt obiectũ comprehenſionis. Et ſicut ad voluntatem ptinet ſpes & amor: ga eiuſdem eſt amare aliqd & tendere in illud: ita ad voluntatẽ ptinet & comprehenſio & delectatio: qa eiuſdem eſt habere aliquid & quieſcere in illo. Sciẽdum etiam ꝙ rectitudo voluntatis reqrit ad bẽitudinẽ antecedenter & cõſequẽter. Antecedẽter: qa ſicut materia nõ cõſequit formã niſi ſit debito mõ diſpoſita ad formã: ita nihil põt cõſeq ſi nẽ niſi ſit debito mõ ordinatũ ad ipm. Vñ null⁹ põt ad bẽitudinẽ puenire niſi habeat rectitudinẽ volũtatis: q̃ rectitudo exiſtat p debitũ ordinẽ ad vltimũ finẽ. Cõſequẽter aũt reqrit: qa ſicut dictũ eſt bẽitudo vltima cõſiſtit in viſione diuinę eſſentiæ q̃ eſt ipa eſſentia bonitatis: & ita volũtas videntis dei eſſentiam ex neceſſitate amat deũ. Sicut volũtas nõ videntis deũ ex neceſſitate amat qcqd amat ſub cõi rõne boni quã nouit. Et hoc ipm eſt qd' facit voluntatem rectã. Vñ nõ eſſet bẽitudo ſine recta voluntate.

Cõphẽſio reqritur ad beatitudinẽ pfectam.

Quõ rectitudo [volũtatis reqritur ad beatitudinem.

§. V. AD BEATITVDINEM PERFE

ctam hoĩs non reqrit corpus ei⁹ ad eſſe: ſed ad bñ eſſe & corpus pfecte diſpoſitum. Pro cuius declaratiõe dicit. b. Tho. ſ. ij. q. iiij. ꝙ aliqui poſuerunt ꝙ beatitudo pfecta q̃ conſiſtit in dei viſione non põt aĩs aduenire ſine corpe exiſtente. dicentes ꝙ aiæ ſctõrum a corporibus ſeparatę ad illam beatitudinem non pueniunt vſq; ad diem iudicij quando reaſſument corpora. Qd' apparet eẽ falſum & autoritate & rõne. Autoritate quidem: qa dicit apl's. ij. ad Cor. v. Quãdiu ſumus in corpore peregrinamur a dño. Et q̃ ſit ratio peregrinationis oſtendit dicens. Per fidem enim ambulamus nõ non per ſpeciem. Ex quo apparet ꝙ q̃diu qsambulat per fidem eſt deo præſens. Animę autem ſanctorum a corporibus ſeparatę ſunt deo pręſentes. Audem⁹ aũt & bonã voluntatẽ

Quõ ad pfectã bẽitudinẽ reqrit̃ corpus ei⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habemus peregrinari a corpore & præsentes esse ad dñm. Vnde manifestū est q̄ aiæ sanctorū a corporibus separatę ambulant per speciē videntes dei essentiā in quo est beatitudo vera. Apparet & hoc rōne. Nam intellectus ad sui operationem nō indiget corpore nisi propter phantasmata in quibus intelligibilē veritatē intuet. Manifestū est autē q̄ diuina essentia per phantasmata videri nō pōt ex eo videlicet quia materialia sunt. deꝰ aūt pure immaterialis. Vñ cum in visione diuinis essentię consistat perfecta hois beatitudo: non dependet a corpore ipsa beatitudo hois & per cōsequens sine corpore potest esse aīa beata. Ad quod etiā facit q̄d dicit Apoc. xiiij. Beati mortui qui in dño moriūtur. Sciendū tn̄ q̄ ad perfectionē alicuiꝰ rei dupliciter aliq̄d pertinet. Vno modo ad cōstituēdā essentiā rei: sicut aia requirit ad perfectionē corporis. Alio modo requirit ad perfectionē rei: q̄d pertinet ad bene esse eius: sicut pulchritudo corporis vel velocitas ingenij pertinet ad perfectionem hois. Quāuis ergo corpus primo modo ad perfectionē beatitudinis hois nō pertineat: pertinet tamē sc̄o modo. Cū em̄ operatio dependeat ex natura rei: quanto aia perfectior erit in sui natura: tāto perfectiꝰ habebit suā ꝓpriā operationē: i qua fœlicitas cōsistit. Vñ Aug. sup Gen. xij. dicit q̄ nō sic pñt, videre aię sanctorum separatę a corporibus incōmutabilē substantiā: vt sāi angeli vident sine alia latēciori causa. Siue q̄a ineſt eis q̄dā naturalis appetitꝰ corpus administrandi. Q̄d tn̄ dicit hic Augu. q̄ aiæ separatæ non vident deū sicut angeli: non est intelligendū ſm inæqualitatē quātitatis: q̄a etiā mō aliq̄ aię sunt assūptæ ad superiores ordines āgelorū clarius vidētes deū q̄ inferiores angeli. Sed ſm inæqualitatē ꝓportionis. Quia oēs angeli etiā infimi habēt oēm pfectionē quā sūt habituri: non aūt aię separatæ sctōꝝ. Itē q̄uis ipedimētū opatiōis q̄d est p modum ꝓietatis: vt frigus impedit obiectum caloris. repugnet fœlicitati, nō tn̄ repugnat ei impedimētū q̄d est p modū cuiusdā defectꝰ cū. s. res impedita nō habet oē q̄d requirit ad oīmodā sui pfectionē: seu repugnat tale impedimentū opatiōis oīmodæ ei. Pfecti oni. Et sic fe patio a corpore dr̄ aiam retrahere a fine: ne tota tēdat in visionē diui

Q̄d aīa btā habeat reui sum ad corꝑ et quō itelligatur,

nę essentię. Appetit em̄ aia sic frui deo: q̄ etiam ipa fruitio deriuetur ad corpus p redundātiā. sicut est possibile. Et ō deꝰ ipsa fruit deo sine corpore: appetitus eius quiescit in eo. q̄ tn̄ adhuc ad participationē eiꝰ veller corꝑ ptingere. Vñ corpe resumpto crescet btitudo extensiue nō intēsiue. Ad btitudinem aūt impfectam quæ habeſ in via, vtiq; requirit corpus de necessitate: quia hmōi btitudo est in opatiōe intellectꝰ practici vel speculatiui. Sed opatio itellectꝰ in hac vita nō pōt esse sine phātasmate: q̄ est in organo corporali. Regrit q̄q; ad btitudinē pfectam oīno pfecta dispositio corpis antecedēter & ꝓsequēter. Antecedēter quidem: quia sc̄m Aug. Si tale sit corpus cuius sit difficilis & grauis ministratio: sicut caro q̄ corrūpit aggrauat animā: auertitur mens ab illa visione summi cœli. Consequēter vero quia ex btitudine aiæ fiet redundātia ad corpus: vt & ipm sua perfectiōe potiat. b. Tho. vbi. s.

§. VI. QVOD AD BEATITVDINEM

Vtq; bona exteriora requirūt ad pfectā btitudinē.

perfectam non requiruntur bona exteriora nec amici. Rō primi est: q̄a hmōi bona exteriora vel requirunt ad sustentationem aialis corpis: vel requirūt ad opatiōes quas per animale corpus exercemus: quę humanæ vitę cōuenīūt. Illa aūt btitudo pfecta: vel erit in aīa corpori vnita: iam nō aialis sed spūalis. Et ō nullo modo ista exteriora bona requirunt ad illā btitudinem: cū ordinent ad vitam animalem Sed ad beatitudinem impfectam quę habeſ in via requirūtur ista bona: nō quasi de essentia btitudinis: sed quasi instrumentaliter deseruientia ipsi beatitudini: quę cōsistit in opatione virtutis ſm vitam actiuam vel cōtēplatiuā. Q̄d aūt in scripturis sctis ꝓmittat. pro ꝓmio regnū: vt Matth. xxv. Venite be. patris mei &c. vel esus & potus: vt Lu. xxij. Vt ędatis & bibatis sup mensam meā in regno meo: hmōi locutiōes ſm. b. Tho. sunt metaphoricę intelligendæ: quia solent in scripturis spūalia per corporalia designari: vt ex his q̄ nouimus ad desiderandum incognita consurgamus: & sic p cibū intelligit delectatio p diuitias sufficientia qua homini sufficiet deus: per regnū exaltatio hois vtq; ad conjunctionē cū deo. Q̄d aūt merces sanctis ꝓmittit in cœlis Mat. v. Per cœlos sc̄m Aug. intelligit altitudo spūalium bonoꝝ. Nihilominꝰ tn̄ locus corporeus aderit non ꝓpter necessitatē ad beatitudinē: sed ꝓpter quādā congruentiam & decorem. Q̄d vero Boetius dicit q̄ btitudo est statꝰ oīm bonorum &c. Intelligit de illis bonis quæ conueniunt vitæ spūali: in qua consistit perfecta btitudo. Ista ꝙo bona deseruiunt vitę aialī: ideo illi btitudini nō competūt. Tamē quicquid boni inueniť in istis: totū habebit i summo fonte bonorū: & sic ē ibi ꝓgregatio' oīm bonoꝝ. De amicis autem si sunt necessarij ad beatitudinem dicit. b. Tho. vbi. s. q̄ ad btitudinem patriæ nō requirit societas amicorum de necessitate: sed de bene esse. Et ratio est: quia homo habet totam plenitudinem suæ pfectionis in deo. Quāuis em̄ charitas quę est in patria non deficiat: sed pficiat se: extendat ad deum & ad ꝓximū: tū pfectio charitatis est essentialis beatitudini quantū ad dilectionē dei. Vñ si non esseniſi vna aīa fruens deo. beata esset nō habens ꝓximum quē diligeret. Sed supposito ꝓximo sequit dilectio eiꝰ ex dilectiōe dei. Et q̄d Boetius dicit. q̄ nulliꝰ boni sine consortio est iocunda possessio: intelligitur q̄n in illo bono q̄d habeť nō est plena sufficientia. Sed in deo habeť omnis sufficientia. Sed ad fœlicitatē seu beatitudinē imperfectā viæ. vt dicit phs. ix. Ethic. Fœlix indiget amicis non ꝓpter vtilitatē cū sit sibi sufficiēs: nec ꝓpter delectationem cū habeat in se p fectā delectationē in opatione ꝙ tutis. Sed propter bonam opationē. vt. s. eis bñfaciat: & vt eos inspiciens bñfacere de lectetur. & vt eis bñfaciendo adiuuet. Indiget em̄ hō auxilio amicorum in operibus vitę actiuæ & cōtēplatiuæ.

Amici non requiruntur ad ꝙ fectam btitudinē de ne cessitate

§. VII. QVOD HOMO POTEST ADIPISCI ISTĀ PFECTĀ BTITVDINEM.

Ad pfectā btitudinē ꝙq; quō hō puenire possit.

Et hoc non per sua naturalia: nec per operationē āgelorū: sed p opera meritoria quę hūr virtutē principalr & gr̄a dei. Primum sic declarat. b. Tho. in. i. ij. q. v. Beatitudo nōiat adeptionē perfecti boni. Quicūq; ergo est capax perfecti boni pōt ad beatitudinē peruenire. Quod aūt hō sit capax perfecti boni. ex hoc apparet q̄ eius intellectus apprehendere pōt vniuersale & pfectum bonū: & volūtas eiꝰ appetere pōt illud. ergo pōt hō adipisci beatitudinem. Quāuis em̄ nūc in via sit homini cōnaturale vt veritatē intueat in rebus materialibus. vñ species intelligibiles in phantasmatibus intelligit: nec sine phantasmate pōt intelligere. In patria habet alium modū intelligendi cōnaturalē. Sc̄m. s. q̄ non possit homo beatitudinem adipisci per sua naturalia: patet sic be. Tho. q. eadem. Beatitudo hois perfecta ꝙsistit in visione diuinæ essentiæ. Videre aūt deū per essentiā est supra naturā: nō solū hois: sed oīs creaturę. vt in parte. i. oñditur. Naturalis em̄ cognitio vniuscuiusq; est sc̄m modū subsūātię suæ: sicut de intelligentia dr̄ vniuscuiusq; q̄a est sc̄m modū suę subsūātiæ. Sicut de intelligentia dicitur in lib. de causis vt cognoscat ea q̄ sunt supra se: & ea q̄ sūt i se sc̄m modū subsūātiæ suæ. Ois aūt cognitio q̄ est sc̄m modū subsūātiæ creatę deficit a visiōe diuinę essentiæ: q̄ in infinitū excedit oēm subsūātiā creatam. Vñ nec homo nec aliqua creatura pōt cōsequi vltimam beatitudinem per sua naturalia. Ad quod facit quod ait apls. i. Cor. ij. Oculꝰ non vidit nec auris audiuit: & in cor hois non ascendit quæ prepararuit deus diligentibus se &c. Sed nec etiam vtute angeli vel cuiuscūq; alteriꝰ creaturę pōt eam adipisci. Huius rō est secūdū. b. Tho. vbi s. quia cum oīs creatura sit naturæ legibus subiecta: vt pote habens limitatam vtutem & actionē. Illud q̄d excedit naturam creatam non pōt fieri autoritate seu virtute alicuius creaturę. Et ideo si quid fieri oporteat q̄d sit supra naturā hoc fit immediate a deo: sicut suscitatio mortui: illuminatio cæci: & hmōi. Cum ergo beatitudo sit quoddam bonū excedens naturam creatā: impossibile est q̄ per actionem alicuius creaturæ ꝙferat. Sed beatus fit homo solo deo agente. iuxta illud Pō. lxxiij. Gratiam & gloriam dabit dñs. Q̄d autē angelus illuminet intellectum angeli inferioris vel hois. hoc est quo ad aliquas rationes diuinoꝝ operum. nō quātum ad visionem diuinæ essentię. Nā ad hāc oēs a deo illuminant. Vltimū videlicet q̄ requirant bona opera ad beatitudinē cōsequendam. patet ex hoc q̄d Christus ait. Ioxiij. Scitis hæc: beati eritis si feceritis ea. Huius ratio est secūdū. b. Tho. vbi. s. q̄a eorum quę nata sunt habere perfectū bonū aliquid habet ipm sine motu aliquid p vnū motum aliquid plurib⁹ motib⁹. Habere bonū pfectū sine motu cōuenit ei q̄d naturaliter habet illud. habere aūt beatitudinem

Bona opa requiruntur ad btitudinē cōsequendā. Rō ꝓ

tudinē naturalr est solius dei. Vnū solus deus est propriū q̄ ad beatitudinē non moueatur p aliquam operationem prędictā. Cū ꝙ beatitudo excedat oēm naturā creatā nulla pura creatura conuenienter consequitur beatitudinē absq; motu operationis per quē tēdit ad ipam. Sed angelus qui est superior q̄ hō ordine naturæ consecutus est eam ex ordine diuinæ sapientię vno motu operationis meritoriæ. Hoies aut cōsequunť ipam multis motibus operationū: q̄ merita dicuntur. Vñ ſm ꝓm. Beatitudo est prēmiū virtuosarū operationū. Præexigit autem operatio hois ad beatitudinem: non propter insufficientiam diuinæ virtutis beatificantis: sed vt seruetur ordo in rebus infinitus a deo. Notandum est autem q̄ primas creaturas dñs statim de imperfectis ꝓduxit absq; aliqua dispositione vel opatione creaturę precędēte. q̄a sic instituit prima individua specierū: vt p ea natura ꝓpagaret ad posteros. Et sicut q̄a p Christū q̄ est deus & homo btitudo erat ad alios deriuanda: ſm illud ad Heb. ij. Qui multos filios adduxerat in gl̄ia. statim a principio suæ concꝛeptionis fine aliqua operatione meritoria p cedēte: aīa eius fuit beata. Sed hoc est singulare in Christo. Pueris aūt baptizatis subuenit meritū Christi ad beatitudinem consequēdā: licet desint merita ꝓpria eo q̄ p baptismū sunt membra Christi effecti. Q̄d aūt Apls dicit ad Roma. xiij. beatitudinē hois esse cui deus confert iustitiā sine operibus: intelligitur de beatitudine spei quæ habeť p gratiam iustificātē data sine operibus precedentibus.

Q̄d ꝙ natura lia sua hō non possit adipisci btitudinem.

§. VIII. QVOD ISTA PERFECTA BTITVDO NŌ PŌT HABERI I HAC VITA.

Btitudinē perfectā i hac vita nō pōt habere

Sed habeť tm̄ i alia: & magis ab vno q̄ ab alio. Primū sic, ꝓbat. b. Tho. i. ij. qō. v. triplici rōne. Et prima est ex ipa btitudinis rōne. Nā cū btitudo sit sufficiēs & pfectū bonū oē malū excludit. In hac aūt vita nō pōt excludi oē malū. Multi sei malis pñs vita subiacet q̄ vitari nō pñt: & ignorātiæ ex pte intellectꝰ: & iordinatæ affectiōis ex pte appetitꝰ: & multiplicis pœnalitatis ex pte corpis: vt diligēter exequit Aug. xix. de ciui. dei. Ad q̄d etiā facit illd̄ Iob. xiij. Hō natꝰ de multere breui viuēs tępore. replemul. mi. Sed a rō est: q̄a desiderium boni hic satiari nō pōt. Naturalr em̄ hō desiderat pmanentiā boni q̄d habet: bona aūt pñtis vitæ sunt trāsitoria: cū etiā ipa vita trāseat. quā naturalr desideramꝰ: & eā ꝓpter hoc manere vellemꝰ q̄a naturalr hō refugit mortē. Tertia rō est: si consideret id in quo specialiter btitudo consistit. s. visio diuinæ essentię q̄ nō pōt hoi ꝓuenire in hac vita: q̄a nō pōt intelligere nisi reflectēdo se ad phātasmata: q̄ cum sint materialia p ea diuina essentia q̄ purꝰ spūs est videre nō pōt. Vñ nō pōt q̄s in hac vita pfecte esse btūs. Nō obstat prædictis q̄ plures posuerūt btitudinē in hac vita cōsistere. iuxta illud. Bñ dixerūt pplm cui hę sunt. Et q̄a a pluribus dr̄ nō pōt eē falsum totaliter: q̄a videť esse naturale q̄ in pluribus est. Nā reputāt plures ipi in hac vita eē aliquā btitudinē ꝓpter aliquā similitudinē verę btitudinis. Et sic nō ex toto a sua ęstimatione deficiunt. Impfecta aut btitudo hic pōt eē in vita tm̄ virtuosa. Quātum ad sc̄m sciēdum q̄ vnus alio est beatior in alia vita quantū ad adeptionē beatitudinis seu fruitionis. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. s. q̄ in btitudine nō icludit nisi ipse finis vltimꝰ: q̄ est summū bonū & adeptio ipsiꝰ seu fruitio. Quātū igit ad ipsum summū bonum q̄d est btitudinis obiectū & cā: nō pōt esse vna beatitudo maior q̄ alia: q̄a nō est nisi vnū summū bonū. f. de⁹: cuius fruitione oēs sunt bti. sed quātū ad adeptionē huiꝰ vel fruitionē pōt vnus alio esse beatior: q̄a quāto magis hō bono fruit tāto beatior est. Cōtingit aūt aliquem magis frui deo q̄ alium ex eo q̄ melius dispositꝰ: vel ordinatꝰ ad eius fruitionē: pfectius fruit deo q̄ clarius videt eū. Sed clarius & lympidius videt & pfectius fruit q̄ habuit hic in vita maiorē charitatē. Sic ergo vnitas denarij q̄ ꝓmissus est laborātibus in vinea. Matt. xx. significat vnitatē beatitudinis ex parte obiecti. Sed multiplicitas māsionum de qua Christus dicit Ioan. xiij. In domo pris mei māsiones multę sunt. significat diuersitatē btitudinis sc̄m diuersum gradū fruitionis. Exēpla pñt hic induci de eodē cibo: q̄ delectabiliꝰ gustatur a sanis ab vno q̄ ab alio ſm dispositionē gustus. Et de eadē re q̄ melius intelligit ab vno q̄ ab alio & corporaliter plenius videť ab vno q̄ ab alio: & cū pluribus differentiis: ſm meliorē dispositionem oculi. Nō obstat q̄ beatitudo dr̄ summū bonū in suplatiuo: q̄a intelligit q̄ est summi boni adeptio & fruitio. i. dei quo oēs fruuntur.

Quod vnus alio pōt esse beatior in alia vita & q̄ modo.

Btitudo pōt esse in visione diuinæ essentię.

§. IX. QVOD BEATITVDO NON PŌT AMITTI SI EST PFECTA VT SUPNĘ PATRIÆ.

Q̄d btitudo pfecta nō pōt amitti & q̄re Error Origę.

patet ex eo q̄d xp̄s ait Mat. xxv. Ibūt iusti in vitā æternā. q̄ est pfecta beatitudo. Eternū em̄ defectu caret. Circa hoc Origę. sequens errorē quorūdam Platonicoꝝ posuit q̄ post btitudinē hō pōt fieri miser. Sed hoc esse falsum manifeste apparet duplici rōne sc̄m. b. Tho. i. ij. q. v. Et prima est ex ipa cōi rōne beatitudinis. Cū em̄ ipa sit pfectū bonū & sufficiēs oportet q̄ desiderio hois quietet & omne malū excludat. Naturaliter aūt hō desiderat retinere q̄d habet bonū. & q̄ retinēdo ipsum obtineat securitatē. alioquī necesse est q̄ timore amittendi vel dolore de certitudine amissiōis affligat. Requirit ergo ad pfectā btitudinē q̄ homo certā opinionē habeat: q̄a bonū q̄d habet nūq̄ amitter. Q̄ę quidē opinio si vera sit: consequēs est ipam beatitudinē nūq̄ amittere. Si autem falsa sit: hoc ipsum est quoddā malū falsam opinionē habere. Nā falsum est malū intellectus sicut verū est bonū ipsiꝰ. Non erit igit vere beatus si aliquod malū ineſt ei. Secūdo idē apparet si cōsideret rō btitudinis in speciali. Dictū est em̄ supra q̄ cōsistit in visione diuinę essentię. Est autē impossibile q̄ aliquis vidēs diuinā essentiā velit eā nō videre: q̄a omne bonū habitū quo quis carere vult: aut non est sufficiēs & quærit aliquid sufficiēcti' loco eiꝰ: aut habet aliq̄d icōmodū annexū. ꝓpter q̄d venit i fastidiū. Visio aūt diuinę essentiæ replet aiam oibꝰ bonis: cū ꝓtingat fonti totius bonitatis. Si'r non habet aliq̄d incōmodū adiūctum: & sic ex ꝓpria volūtate beatus nō pōt deserere beatitudinē. Simil'r nō pōt eā pdere deo subtrahēte: quia cū subtractio huius beatitudinis sit q̄dam pœna: nō pōt talis pœna subtractionis infligi a deo iusto iudice: nisi pro aliqua culpa. Sed culpa cadere non pōt in eū qui videt dei essentiam: cū ad hanc visionē sequitur de necessitate rectitudo voluntatis. Similiter nec aliud agēs potest eā subtrahere: quia aīa deo coniuncta sup oia alia eleuatur. & sic non pōt aliquo modo amitti pfecta beatitudo: sed imperfecta q̄ est in via pōt perdi & per obliuionē & per occupationem quo ad cōtemplatiuā: & per vitia quo ad actiuam vitam.

Septem ꝑsue gña bonoꝝ q̄ hic ap pētūt & in pria possidē tur.

§. X. QVOD SEPTEM GENERA BONORUM QUÆ HIC APPETŪTUR. IN PATRIA POSSIDĒTUR: VĪ IMPLEANT OĒ DESIDERIŪ HOMINIS.

ꝓpter q̄d meritō dr̄ Apoc. xix. Beati qui ad cœnā agni nuptiarū vocati sunt. Vñ figurāt p cœnā magna quā fecit Asuerus q̄ interpretat beatitudo) principibus suis. Hester. j. Et de hac pōt exponi etiam illud Homo q̄dā fecit cœnā magnā. Luc. xiiij. Et etiā p illas nuptias factas a rege. Matth. xxij. Oīnia parata sunt venite ad nuptias. Hęc aūt declarat. b. Tho. lib. iij. cōtra Gentiles sic. Est em̄ quoddā desiderium hoīs inquātū intellectualis est de cognitione veritatis: q̄d' q̄dā hoies ꝙsequūtur p studiū vitæ cōtēplatiuę: & hoc maxie in illa visione cōfirmabit q̄n p visionē primę veritatis oia q̄ intellectus naturaliter scire desiderat et innotescēt. iuxta illud Hiere. xxxi. In die illa nō docebit vnusquisq; proximū suū &c. Greg. xiij. dia. Quid est q̄d' nesciāt qui sciētem oia sciūt & Exo. xxxiij. dixit dñs moysi. Ego ostendā tibi oē bonum. q̄ intelligēda sunt de his q̄ ptinēt ad pfectionē intellectualis naturę. Vñ illa visiōe cognoscent oēs naturas oim spērū creaturarū & vtutes & ꝓpria accidētia quæ ptinēt ad pfectionē vniuersi. Et per cognitionē naturaliū specierū cognoscēt individua sub hmōi speciebus existētia. Oia aūt hmōi q̄ cognoscit p hāc visionē simul actu considerat. & sic videt infinita. Tamē ea quę deus facere pōt q̄ tn̄ nunq̄ fecit nec facturus est: nō cognoscēt sancti. Similiter quātū ad rōnes rerum factarū quas oēs intellectus nō pōt cognoscere nisi diuinā bonitatē cōprehēdat. Tertio nec etiā cognoscūt ea quæ ex sola volūtate dei dependēt: sicut ꝓpredestinatio: electio: iustificatio & hmōi: q̄ ptinēt ad sālificationē creaturæ. hęc oīa soli itellectui diuino reseruant. Eccl's. viij. Intellexi q̄ oim operū dei non possit homo inuenire rōnē. & Iob. xj. Forte vestigia dei cōprehēdes &c. Est sc̄o quoddam desiderium hois ſm q̄ habet rōnē qua inferiora disponere pōt: q̄d' q̄ dē adipiscūtur hoies per studiū vitę actiuæ. Q̄d' desiderium hoc est principaliter vt tota vita hois ſm rōnē disponatur: q̄d' est viuere ſm virtutē. Cuiuslibet em̄ virtuosi finis in operando est proprie virtutis bonū sicut virtus vt finis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter agat. Hoc aũt desideriũ tunc implebit: qa rõ erit in summo vigore diuino lumine illustrata: ne a recto deficere possit. Consequũtur aũt ciuilẽ vitã etiã quædã bona quibus hõ indiget ad ciuiles opationes: ficut honoris sublimitas: quẽ hoies inordinate appetẽtes ambitiosi & superbi fiunt. Ad summam aũ honoris altitudinẽ hoies ꝓ illã dei visionem perducũtur inquanũ deo quodãmodo vniuntur. Et ꝓpter hoc sicut deus rex ſeculoꝝ dr̃: ita & beati deo cõsũcti reges dicuntur. Apoc. xxij. Regnabunt cũ xp̃o. Et alibi videlicet beati dicunt. Fecisti nos deo nr̃o regnum & sacerdotes. i. reges. Apoc. j. Cõsequit aũt ciuilẽ & aliud appetibile. s. famę celebritas: ꝓ cui⁹ inordinatũ appetitũ efficiuntur hoies inanis gloriæ cupidi. beati aũt in illa visione celebres reddũtur: nõ ꝑm hoim viatorũ modũ sed beatorũ. Et ideo frequẽtissime illa beatitudo in sacra scriptura gloria noiat, sicut in Pſ. cxlix. dr̃. Exultabũt sancti in gl'ia &c. Est & aliud in ciuili vita appetibile. s. diuinæ ꝓ cuius inordinatũ appetitũ & amorẽ multi efficiunt illiberales & iniusti. In illa aũt britudine est oĩm bonoꝝ sufficientia in quãtũ bti fruũtur illo q cõphẽdit oĩm bonorũ pfectionẽ. ꝓpter qđ dr̃ Sap. vij. Venerũt mihi omnia bona pariter cũ illa. & in Pſ. cxj. Gloria & diuitiæ in domo eius. Est aliud hois desiderium qđ est sibi & alĩs aialibus cõe: vt. s. delectationib⁹ pfruatur. qđ hoies maxime cõsequunt ꝑm vitã voluptuosam: & per cuius immoderatiã hoies efficiũtur intẽperati & incõtinẽres. In illa ẽ ꝙ fœlicitate delectatio perfectissima, tanto erit pfectior ea q̃ est sc̃d'm sensum q̃ etiã bruta aialia pfruũtur quãto intellectus est altior sensu: tanto etiã illud bonũ in quo delectabimur maius est oĩ sensibili bono: & magis intimũ & magis cõtinue delectãs: quanto eriã illa delectatio est magis pura ab oĩ permixtione contristantis. de qua in Pſ. xxxv. Inebriabuntur ab vbertate domus tuę &c. Est & naturale desiderium oĩbus rebus cõe ꝓ qđ cõseruationem sui desiderãt sc̃d'm ꝙ est possibile ꝓ cui⁹ imoderatiã hoies reddunt timidi. & nimis sibi a laboribꝫ parẽtes. Qđ desiderũ tũc omnino complebitur quãdo beati pfectam sempiternitatem cõsequẽtur ab oĩ nocumẽto securi. sc̃d'm illd Esa. xlix. & Apoc. vij. Nõ esuriet amplius neq; sitiet &c. Et sic pater ꝙ ꝑ diuinã visionẽ cõsequunt intellectuales substãtiæ verã fœlicitatẽ: in quo oĩno desiderium quiescit: & in quo est plena sufficiẽtia oĩm bonoꝝ q̃ sc̃d'm Aristo. ad fœlicitatẽ regrit. In hac vero vita nihil est adeo simile fœlicitati supnę sicut cõtẽplatio veritatis prout hic est possibile. Hic & Aug. in vlti. de ciui. dei. ait. Quãta ibi fœlicitas vbi nullũ malũ aderit: nullum bonum latebit: erit deus oĩa in oĩbus. Et infra. Quid est em̃ qđ dr̃ per ꝓphetã ait? Ero illorum deus in perpetuum: nisi ero eis vnde satient̃. Ero eis quicqd honeste ab hoibus desiderari põt. Ero illis salus & vita gloria & honor: victoria & copia pax & oĩ bonũ. Et in fine. Vacabim⁹ & videbimus. videbimus & amabim⁹. amabim⁹ & laudabim⁹. iuxta illud Pſ. lxxxiij. Bũ q habitãt in domo tua dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te.

Qui beati reges dicuntur. Apoc. xx. Regnabunt cũ xp̃o. Et alibi videlicet beati dicunt. Fecisti nos deo nr̃o regnum & sacerdotes. i. reges. Apoc. j. Cõsequit aũt ciuilẽ & aliud appetibile. s. famę celebritas: ꝓ cui⁹ inordinatũ appetitũ efficiuntur hoies inanis gloriæ cupidi. beati aũt in illa visione celebres reddũtur: nõ ꝑm hoim viatorũ modũ sed beatorũ. Et ideo frequẽtissime illa beatitudo in sacra scriptura gloria noiat, sicut in Pſ. cxlix. dr̃. Exultabũt sancti in gl'ia &c. Est & aliud in ciuili vita appetibile. s. diuinæ ꝓ cuius inordinatũ appetitũ & amorẽ multi efficiunt illiberales & iniusti. In illa aũt britudine est oĩm bonoꝝ sufficientia in quãtũ bti fruũtur illo q cõphẽdit oĩm bonorũ pfectionẽ. ꝓpter qđ dr̃ Sap. vij. Venerũt mihi omnia bona pariter cũ illa. & in Pſ. cxj. Gloria & diuitiæ in domo eius. Est aliud hois desiderium qđ est sibi & alĩs aialibus cõe: vt. s. delectationib⁹ pfruatur. qđ hoies maxime cõsequunt ꝑm vitã voluptuosam: & per cuius immoderatiã hoies efficiũtur intẽperati & incõtinẽres. In illa ẽ ꝙ fœlicitate delectatio perfectissima, tanto erit pfectior ea q̃ est sc̃d'm sensum q̃ etiã bruta aialia pfruũtur quãto intellectus est altior sensu: tanto etiã illud bonũ in quo delectabimur maius est oĩ sensibili bono: & magis intimũ & magis cõtinue delectãs: quanto eriã illa delectatio est magis pura ab oĩ permixtione contristantis. de qua in Pſ. xxxv. Inebriabuntur ab vbertate domus tuę &c. Est & naturale desiderium oĩbus rebus cõe ꝓ qđ cõseruationem sui desiderãt sc̃d'm ꝙ est possibile ꝓ cui⁹ imoderatiã hoies reddunt timidi. & nimis sibi a laboribꝫ parẽtes. Qđ desiderũ tũc omnino complebitur quãdo beati pfectam sempiternitatem cõsequẽtur ab oĩ nocumẽto securi. sc̃d'm illd Esa. xlix. & Apoc. vij. Nõ esuriet amplius neq; sitiet &c. Et sic pater ꝙ ꝑ diuinã visionẽ cõsequunt intellectuales substãtiæ verã fœlicitatẽ: in quo oĩno desiderium quiescit: & in quo est plena sufficiẽtia oĩm bonoꝝ q̃ sc̃d'm Aristo. ad fœlicitatẽ regrit. In hac vero vita nihil est adeo simile fœlicitati supnę sicut cõtẽplatio veritatis prout hic est possibile. Hic & Aug. in vlti. de ciui. dei. ait. Quãta ibi fœlicitas vbi nullũ malũ aderit: nullum bonum latebit: erit deus oĩa in oĩbus. Et infra. Quid est em̃ qđ dr̃ per ꝓphetã ait? Ero illorum deus in perpetuum: nisi ero eis vnde satient̃. Ero eis quicqd honeste ab hoibus desiderari põt. Ero illis salus & vita gloria & honor: victoria & copia pax & oĩ bonũ. Et in fine. Vacabim⁹ & videbimus. videbimus & amabim⁹. amabim⁹ & laudabim⁹. iuxta illud Pſ. lxxxiij. Bũ q habitãt in domo tua dñe: in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te.

De naturali desiderio,

TITVLVS. VIII. DE FIDE.

¶Fides sumitur octo modis. Cap. j.

DEMVM DE FIDE AGENdũ de qua Apl's ad Heb. xj. Sine fide impossibile est placere deo. Sed sciẽdũ ꝙ fides sumit̃ multipliciter. Primo quidem pro cõsciẽtia. iuxta illud ad Rom. xiiij. Omne qđ non est ex fide pcãm est. Quod verbum tractans Gratia. xxvij. q. j. oĩs. §. ex his stat̃. expo nit. i. oĩ qđ est cõtra cõsciẽtiã pcãm est. Et sic etiã sumit̃ in regula iuris. Possessor malefidei nullo tpe p̃scribit. de reg. iur. lib. vj. Sed o sumit̃ fides ꝓ castitate seruanda thori coniugalis. vñ Aug. xxvij. q. ij. omne. ait. Omne itaq; bonum nuptiarum implet̃ um est in illis parentibus Christi. s. proles: fides & sacramẽtũ. Fides: qa nullum adulteriũ &c. Tertio sumit̃ ꝓ pactione seu ꝓmissiõe. sc̃d'm ꝙ dicit Aug. ꝙ fides qñ hosti ꝓmittit̃ seruãda est. xxiij. q. j. noli. Qđ est verũ si promissio est licita. Nam vt dicit Isido. in malis ꝓmissis rescinde fidẽ: & in turpi voto muta decretũ. Et iterũ. Si is cui facta est ꝓmissio: & ipe seruet fidẽ ꝓmissam. Nã dicit regula iuris. Frustra sibi petit fidẽ seruari &c. de regu. iur. lib. vj. Quarto sumit̃ fides ꝓ fidelitate. i. debita adimpletione & diligenti executiõe sup. ꝓmissione facta tacita vl expꝛssa: Et sic ponit̃ ab Apl'o fides. i. fidelitas inter iuctus spũs. ad Gal'. v. sc̃d'm vnã expositionẽ btũ Tho. Et reducit̃ fidelitas ad virtutẽ veritatis moralẽ: & ab ea denoiat̃ seruus vel dispẽsator fidelis: sc̃d'm euãge. & Apl'm. Et ad hãc virtutẽ pti nẽt sc̃da & tertia accæptiones. Quinto sumit̃ fides ꝓ equitate in actionibus cõsiderata. Insti. de actio. §. actionũ. aliæ sunt bonę fidei: aliæ stricti iuris. Et sc̃d'm ꝫ dicit lex ꝙ vbi bona fide agit̃ nõ est de apicibꝫ legis disputandũ. & sc̃d'm hoc etiã intelligi põt illa regula. Bona fides nõ patit̃ vt sẽmel exactũ iteꝝ exigat̃. de reg. iur. lib. vj. Sexto sumit̃ fides ꝓ vna ex gratijs gratis datis quas ponit Apl's. j. ad Cor. xij. cõibus bonis & malis. vbi dr̃. Alij dat̃ fides in eodẽ spũ. Sumit̃ em̃ ibi fides ꝓ quadã eminẽti certitudine eorum q̃ sunt fidei. Septimo sumit̃ fides cõiter pro quodã habitu q̃ gs firmiter assentit sine fortitudine de oppositio his q̃ clare non videt: q̃cũq; sint illa: puta cũ quis firmiter credit talẽ esse patrẽ vel matrẽ suã: vel verbis alicuius sapiẽtis. Et sic Grego. in. xiij. dialo. dicit ꝙ infidelis habet fidẽ. s. de parentibus suis & hmõi: sed hoc de se nõ est meritoriũ sc̃d'm be. Tho. i. ij. Octauo sumit̃ fides pro ẏtute theologica. de qua dr̃. j. ad Cor. xiij. Nunc manent fides: spes & charitas. Sed sc̃d'm istam vltimã acceptionẽ fides quandoq; sumit̃ pro habitu talis virtutis charitate informata. Et sic sumitur in Hiere. Dñe oculi tui respiciunt fidẽ. & Osee. Despõnsabo te mihi in fide. Aliquãdo sumit̃ pro habitu informi. vt ibi j. ad Cor. xiij. Si habuero fidẽ ita vt montes transferã &c. Et Iaco. Fides sine operibus mortua est. qđ vtiq; donũ dei est: sed insufficiens ad salutẽ. Aliquãdo sumit̃ fides pro ipso actu talis ẏtutis. vñ Aug. Quid est fides nisi credere qđ non vides? & illud Grego. Fides non habet meritum vbi humana ratio prębet experimentũ. Meritũ em̃ non acquirit ex habitu sed ex actu. Fides aliquando sumit̃ pro obiecto seu materia eoꝝ q̃ sunt fidei, vt i symbolo Athanasij. Hæc est fides catholica vt vnum deum in trinitate &c. Fides aliqñ sumitur impropꝛie pro visiõe clara in patria diuinoꝝ. ad Roma. j. ex fide in fidẽ. i. ex fide præsentium in fidẽ. i. visionẽ futuroꝝ. Et hoc dr̃ propter certitudinẽ. Aliquãdo sumit̃ pro signo distinctiuo fidelium ab alijs. i. baptismo. dist. xlv. de Iudęis. Vñ cũ a baptizando quærit̃. Quid petat. Rñdet fidem. i. baptismi sacramentum. Hæc quali oia habent̃ in glo. super titu. j. decreta. s. de sum. trini. & fide catho. quibusdam tamen additis.

Fides ꝓ fidelitate,

§. I. DE IPSA AVTEM FIDE PROVT

est virtus theologica nunc tractandum.

¶Et primo de eius causa & effectu.

¶Secundo de eius habitu seu subiecto.

¶Tertio de eius actu.

¶Quarto de eius obiecto.

Quærit̃ ergo pmo vñ causet̃ fides i hoiẽ. Rñdet btũs Tho. ñ. q. vj. ꝙ causat̃ a deo interius mouẽte mẽtẽ per gratiam quãtum ad assensum: q̃ est principalis actꝰ fidei. vñ Apl's ad Ephe. ij. Gratia saluati estis ꝑ fidẽ & non ex vobis ne qs glorietˢ. denum em̃ dei est. Sc̃d'o & instrumentaliter causatur etiam a quibusdam alĩs: vt in visione miraculi: audito doctrinę & hmõi. Pro cuius declaratiõe sciẽdũ ꝙ causæ tres occurrunt ad fidẽ. Supior. i. credẽdorũ reuelatio. Exterior. s. miraculorũ visio vel rationũ circa fidẽ persuasio. Interior. s. ad ea mẽtis assentio. Quãtũ igit̃ ad primũ oportet ꝙ illud sit a deo. Ea enim quæ sunt fidei excedunt rõnẽ humanã: vñ non cadũt in cõtẽplationẽ hois nisi deo reuelante. Sed quibusdam reuelãtur hæc immediate a deo: sicut sunt reuelata apl'is & ꝓphetis. Quibusdã proponuntur a deo mittẽte fidei prædicatorẽ. sc̃d'm illud ad Rom. x. Quõ prædicabunt nisi mittantur. necesse est em̃ ꝙ hoi ꝓponãt credibilia ad hoc vt aliq explicite credat. Et sic patet ꝙ ista causa a deo. s. reuelãte & mittẽte p̃dicatorem. Quantum ad sc̃d'm sciẽdũ ꝙ nec miraculũ visum nec q̃cũq; psuasio de fide est sufficiens causa ad credẽdum inductiua. Qđ patet ex hoc: qa. videntiũ vnũ & idẽ miraculũ: & audientiũ vnã & eãdẽ prædicationẽ vnus credit: alius nõ credit. sicut patet tẽpore apl'oꝝ & alioꝝ prędicatiũ & miracula facientiũ. Qđ si eãt sufficiẽs causa oĩs credidissent qui vidissent & audissent. Sed & miraculoꝝ operatio principaliter a deo est. vt patet ad Cor. ij. Alij dat̃ ꝑ spm operatio virtutis. Quantum ad tertium qđ est mentis assentio ad credẽda. Hanc cãm ponẽbãt Pelagiani esse liberũ arbitriũ hois solũ. Et propẽ hoc dicebãt ꝙ initiũ fidei est ex nobis inquãtũ. s. in nobis est ꝙ parati sum⁹ ad assentiẽdũ his q̃ sunt fidei: sed cõfirmatio fidei est a deo: ꝓ quẽ nobis ꝓponũtur quæ credere debem⁹. Sed hoc falsum ẽ: qa cũ hõ assentiẽdo his q̃ sũt fidei eleuet̃ supra naturã suã: oportet ꝙ hoc insit ei ex supnaturali ꝓncipio interius mouẽte volũtatẽ. & hoc est deus. Nec est cõtra qđ Aug. dicit ꝙ fides cõsistit in credẽtiũ voluntate: qa oportet ad hoc vt volũtas velit credere ꝙ prępareꝰ a deo ꝑ gram ad hoc vt eleuet̃ in ea q̃ sũt supra naturam suã. Tho. vbi. ẽ. Vñ in Toletano concilio dr̃. Sicut hõ ꝓpria arbitria volũtate serpẽti obediẽs perijt: sic vocãte se gra dei ꝓprie mẽtis cõuersione quisq; credẽdo saluaf. dist. xl v. de Iudęis. Et q̃uis aliq̃n videat facere deus hoi coactionẽ aliquã vt in Sauli cõuersione ꝓstrati & cęcatitis adextera est illud & volũtas libera remanet: & volũtate credidit & assensit vocanti. & sic intelligendum est illud Augu. xxiij. q. iij. q. põr. Fides etiã informis, i. q̃ est sine charitate est donũ dei, sc̃d'm glo. j. ad Cor. xiij. & bea. Tho. vbi. ẽ. Nõ ex eo ꝙ est informis: hoc est ex defectu hois: sed ex eo ꝙ fides. Nec obstat illud Deut, xxxij. c. Dei perfecta sunt opera. Nam fides informis est̃ nõ sit pfecta simpliciter pfectione virtutis: est tñ pfecta pfectione quæ sufficit ad rõnem fidei.

De fide informi.

De fide formata theologica.

§. II. RATIONES PERSVASIVE EFFI

caciter inductiuę ad credendum quatuor possunt assignari q̃uis nulla earũ sit demõstratiua cogens intellectũ ad assentiendum his quæ sunt fidei.

¶Prima est operatio miraculorum.

¶Secũda est multiplicatio testimoniorum.

¶Tertia est toleratio tormentorum.

¶Quarta est propositio materiæ credendorum.

Quãtũ ad primũ dicit Pſ. xxxij. oĩa opera eius. s. dei in fide. Opa dei permaxime dicuntur opa miraculosa: quia solus deꝰ ibi opat̃ cũ sint supra facultatẽ naturæ. vñ Christ⁹ Ioã. xiij. pater in me manens ipe facit opa. s. miraculosa: qa solus deus ibi opatur. q. d. hoc non est opus meę humanitatis quã videtis: sed diuinitatis q̃ est vna cum pre. Oia aũt ista opa miraculosa sunt facta in fide. i. p fidẽ: & ad fidem itro ducẽdã vel cõfirmãdã. Vnde suscitato Lazaro dr̃ Ioã. xj. ꝙ multi ex his qui viderant crediderũt in eũ. & Io. iij. Nisi signa & ꝓdigia videritis nõ creditis: inqt Christus. & facto miraculo in nuptijs aqua in vinum cõuersa crediderunt in eũ discipuli eⁱ. dr̃ Ioã. ij. id est cõfirmati sunt magis in fide ei: nã iã crediderãt. Et certe ꝑm b. Tho. ñ. ij. cũ ea quę sunt fidei sint supra rõnẽ naturalẽ: melius & aptius probari non pñt q̃ ꝑ operationes supernaturales cuiusmodi sunt opera miraculoꝝ. Si qs em̃ nũc prędicaret aliquod futurũ contra cõem cursum naturalem: & ad ꝓbandũ veritatẽ hui⁹: puta retrogradationẽ solis die crastina faciẽdã mortuũ veraciter suscitaret: nõne miraculũ istud sufficienter deberet monere ad credendũ firmiter illud futurũ: q̃uis nec oculo nec intellectu cernaf vtiq;. Sunt autem ipsa miracula in Christiana religione fidẽ ꝓtestãtia innumerabiliter & variabiliter & veraciter operata. A principio mũdi inchoata sunt miracula. Nã Gen. iij. dr̃ ꝑm aliã lrãm ꝙ inflãmauit deus sup Abel & munera eius: videlicet ignẽ de cœlo mittẽdo cõburẽdũ sacrificiũ ei⁹ ex fide Christi celebratũ. Sub Noe in ope arcę multa miracula fuerunt celebrata. Abraã q̃q; credidit deo ꝓmittenti ꝙ in semine suo oĩs gentes bñdicerẽtur quod est xp̃s: miraculis claruit in generatione Isaac. Gene. xviij. & sanatione regis ægypti & Geraris. Multa & magna ꝓdigia fecit deus ꝑ Moysen in Egypto in deserto corã oĩ pplo Iudæoꝝ. vt patet in Exo. & Nume. pluribꝰ ca. Tpe vero iudicũ Iosue, Gedeonis, Sansonis: & aliorum multa mira facta p fidẽ. refert Apl's ad Heb. xj. Sub regibus signa plurima facta ostenduntur in lib. Regũ. & Paral'. per Dauid & Ezechiã: Heliã & Helisęũ: & alios. Post transmigrationem Babylonis in cui⁹ captiuitate detẽtus ppl's ille Hebręoꝝ: tũc fidelis nec miraculis caruit. vt patet in li. Danielis de socijs eⁱ⁹ in fornacẽ missis. Victoriæ Machabęoꝝ satis miraculosæ videntur. Saluatoris aut̃ nr̃i dñi Iesu xp̃i miracula vltra ea quæ narrãt euangelistæ sunt pelagus immensum. vt dicit Chryſ. Quibus etiã attestatur Iosephus historiographus Iudęus & Sybilla pagana: hæc prænũtiãs vt refert Lactã. Post̃q autem ille ppl's veram fidem dimisit: nũq; penes ipm amplius sunt visa vl audita miracula. Sed translata sunt cũ fide ad ecclesiã ex gentibus & Iudæis conuersis collectam, vt patet in Actibus apl'oꝝ de Petro, ad cui⁹ vmbrã sanabãtur infirmi: & alĩs apl'is & successoribus eoꝝ. & Aug. in. xxj. de ciui. dei, de multis narrat tempore suo factis. Exinde Grego. in dialo. suo. Vincẽ. in Specu. sed variabiliter & in oĩ genere rerũ. In corporibus cœlesti gne regibus: vt in statione solis in cœlo sub Iosue. Retrogradatiõe sctã fue sub Ezechia. Obscuratione innaturali in passione Christi. rint mi In elementis: igne non comburente tres pueros in fornace, racula. In aere quo ad pluuias: grandinem: fulgura: coruscationes & hmõi: sub Samuele, Moyse & Helia. In aqua diuisa maris rubri & Iordanis, in terra q̃ apta est & deglutiuit Dathã &c. In brutis: in plãtis: in alĩs inaiatis. In obsessis a dæmonio liberatis. In oĩ genere ĩirmitatum sanatis. In mortuis suscitatis. Vñ Christ⁹ Marc. vlti. In noie meo dęmonia ejcient &c. Nõ aũt ficte & fallaciter vel virtute naturali sunt facta ista miracula fidei, sicut Iamnes & mãbres magi Pharaonis conuertentes virgas eorũ in serpentes: & econuerso arte magica & virtute diaboli, sicut faciet Antichristꝰ. Vñ dicit Apl's ꝙ eius aduentus erit in omnibus signis & ꝓdigijs mendacibus: qa non realiter facier: sed rm apparenter. Quædam autem miracula in Christiana religione fuerunt verissime & realiter facta: qa virtute dei: non diaboli. Cui ſ. t. xiiij. omnis creatura subiacet ad nutum. Nam etsi ope dęmonũ c. xj. §. j. possint fieri quædam transmutationes insuetæ: non tñ illa q̃ sũt supra naturã: vt illuminatio cęci: resuscitatio mortui: & hmõi. Quæ oĩa sancti nostri fecerũt diuersis tpib⁹ & partibus mũdi. Si qs autẽ negare velit miracula facta in ecclesia. tunc vt dicit Aug. in lib. de ciui. dei. Hoc erit maius oĩbus miraculis ꝙ pene totus mundus cõuersus sit ad fidẽ istam: & ad assentiendũ his quibus rario nõ pertingit sine operatione miraculorũ. Nã certũ est ex historijs variꝫ patres fidelium fuisse ifideles & idolatras Romanos & alios: nunc autem fideles. Vnde ergo ista cõuersio? Nũqd ex eoga Petrus piscator indoctus & pauper potentia armorum coegerit eos: aut thesauris collatis attraxerit: qa aurũ & argentum non habuit. Aut in doctis humanæ sapiẽtiæ ẏbis q̃ nũc? Ciceronẽ vidit? Non. Sed qa ꝓdigijs miris effulsit: quibus doctrinã confirmauit cũ sanctimonia vitæ. Vnde Bern. ponit hoc vnũ esse ex tribus maxime mirabilib⁹ factis in mundo. s. cõiunctio fidei cũ corde humano.

De miraclis q̃re facta & q̃ ih̃o auerũt,

§. III. SECVNDVM QVOD OSTEN

dit veritatẽ fidei est multiplicatio testimoniorũ. Vnde dicit̃ illd Pſ. xcij. Testimonia tua. s. de mysterijs fidei: credibilia facta sunt nimis. Attestatur em̃ his quæ sunt fidei natura ois: intellectiua: diuina: angelica & humana. Nam vt dr̃. j. Io. v. Tres sunt q̃ testimoniũ dãt in cœlo. s. de factis fidei: pater verbũ &. ſ. Pater testimonium reddidit dicẽs de Christo. Hic est filius meus dilectꝰ. Mat. iij. in baptismo. Et iterum in transfiguratione. Mat. xvij. Filius reddidit testimonium de patre dicens. Ego & pater vnum sumus. Ioã. x. Et iterũ. Opa quæ ego facio testimonium perhibẽt de me. Opera miraculoꝝ demõstrabãt veritatẽ doctorũ suoꝝ. Cũ em̃ solus deus operet̃ supra virtutẽ naturę: & deus non sit auctor vel confirmator mẽdacij: nõ potuisset illa miracula facere nisi veritatẽ dixisset: sed deus ipm humiliasset ad nihilũ deducẽdo nomen eius, sicut accidit Nabuchodonosor & Holoferni, Herodi & Cosdroe se faciẽtib⁹ deos. Sed xp̃s etsi ad horã ob nostrã redemptionem passus est & multũ vilificatus: tũ volũtarie. Et exinde dedit illi nomen qđ est sup omne nomen: vt in noie Iesu oĩ genu flectat. Phil. ij. & sic pro deo adorat̃ vt est. Spũs scꝰ testimonium perhibuit testimonium ꝓ ora apl'oꝝ. Vñ dixit Ioã. xvj. Cum venerit spũs veritatis ille testimoniũ phibebit de me. ꝓ ꝑdicationem. s. vestram & miraculorum operationẽ. Natura angelica testimoniũ reddidit mysterio trinitatis dũ apparuerũt tres viri. i. angeli Abraæ. Tres vidit & vnũ adorauit. Gen. xviij. Item Esa. vj. Cũ vidit Esaias dñm sedẽtẽ sup̃ solio excelsũ: & audiuit Seraphin clamantia ter sanctus scꝰ scꝰ scꝰ. & postea dicentia singulariter: dñs deus sabaoth. Item mysterium incarnationis Gabriel archangelus maxime nuntiauit. resurrectio nis quoq; mulieribꝰ & ascensionis & aduentus ad iudiciũ discipulis angeli nuntiauerunt. Mat. vlti. & Act. j. Angeli quoq; mali seu dæmones testificati sunt de christo clamantes cum ejcerentur ab obsessis. Quid nobis & tibi Iesu fili dei &c. Lu. iij. & alĩs etiam, Natura humana reddidit testimoniũ mysterijs fidei ꝑ oĩ genus hoim: Iudæorum: Pagano ad credẽdũ

De testibus causis ad fidẽ pertinẽtibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

noꝝ & xp̃ianorum fideliū & infideliū. Ex libris qdem Iudeoꝝ.s.veteris testamenti multum probabilr & efficaciter ecſi nō demonstratiue habent testimonia de trinitate & incarnatiōe Christi.In Pſ.xliij, Vnxit te deus deꝰ tuus oleo lętitiæ præ consortibus tuis.id est,O deus fili.deus tuus.s. pater vnxit oleo.i.grā spūſcti te inquātū hoiem.Et in aliꝭ pluribꝰ locis nominātr ipſe personæ. Pater.s.i ps.lxxxviij. Ipſe inuocauit me.pater meus es tu &c.Filius.ps.ij. Dñs dixit ad me.filius meus es tu &c.Spūſsanctus.ps.l. Spiritum sanctum tuum ne auferas a me.De mysterio incarnationis plene sunt Psalmi:permaxime prophetia Dañ. de.lxx.hebdomadibus.s.annoꝝ. vbi exprimit tps determinatæ futuræ tunc incarnationis:qa tpe quo data fuit licentia a Cyro rege reędificandi Hierlm vsq; ad passionem Christi fluxerunt.cccexc, anni q sunt.lxx.hebdomadę annorum.Ibi in prophetia tāgit de incarnatione:passione & destructione Hierlm p Romanos:vt exponit magister in historia scholastica.& plenius Nico.de Lyra.sup Dañ.reprobando falsas expositiones Iudæorū quas ibi faciunt. Iosephus quoq; historiographus Iudæoꝝ q fuit tpe Christi:sed pleuerans in Iudaismo tale testimonium de Christo perhibet. Fuit illis tēporibus sapiens vir:si tñ eū nominare virū fas est.Erat em mirabilium operum effector & doctor eoꝝ qui libenter ea quæ futura sunt audiunt.Et multos ex gentibus adiūxit sibi Christus.Hic erat q & post crucē his qui eum dilexerunt apparuit iterū p̃m q; ꝓphetę hmōi & alia de illo p̃dixerāt. Sedvsq; in hodiernū diem xp̃ianorum qab eodē dicti sunt & nomē perseuerat & genus.Hęc ille qui tpe Vespasiani i bello Iudaico captus fuit,Item ex doctrinis Gentilium habetur de fide testimonium:& vt dimittamꝰ illud Virgi.in Bucol,qđ Augu.Inducit Hiero.illudit:qa.f.ad alium sensum dicta sunt. Iam redit & ygo redeūt Saturnia regna .Iā noua ꝓgenies e cœlo mittitur alto.Et illud Virgilij Enei. Nate meæ vires mea magna potētia solus.Et illud. Talia perstabat memorans fixusq; manebat,Sibylla Erithrea gentilis mirabile testimoniū & multiplex reddidit de passione Christi:vt refert Lactan.in lib.instit.videlicet.In manus impias infidelium veniet.Dabunt aūt deo alapas manibus incęstis: & impurato ore expuēt venenatos spūtos. dabit aūt ad verbera simplr sūm dorsum.Itē colaphos accipiens tacebit ne quis cognoscat quod verbum vel vnde venit.Et corona spinea coronabitur.Item in escafel & in sti acetum dedere inhumanitatis hāc mensam. Item templi velum scidet:& medio die nox erit tenebrosa nimis in tri bus horis.Item de morte & resurrectione eius. Morte mo riet tribus diebus somno susceptо.& tunc ab inferis regressus ad lucem veniet primus.Item Sibylla de miraculis eiꝰ sic ait.Oia ybo agens:oēm infirmitatem curans:mortuoꝝ aūt resurrectio erit:& claudoꝝ cursus velocissimus & surdi audient:& cæci videbunt:loquent non loquentes.Item eadem die de quinq; panibꝰ & piscibus marinis hoim milia in eremo quinq; saciauit.Et quæ supersuerunt frustra tollēs.xij.cophinos impleuit:vētos compescet:sternet insanū mare sub pedibus calcatum.Item de trinitate Sibylla oim nutritorē creatorēq; dulcē spm̃ oibus apposuit:& principē deoꝝ oim fecit.Et rursus in fine.Alterū dedit deꝰ fidelibꝰ viris honorare:videlicet filium incarnatum. Sibylla etiā Tyburtina cuius simulacrū tenebat librum vbi scriptum erat.Nascet xp̃s in Bethleem & annūtiabit in Nazareth regente tauro pacifico fundatore.O fœlix illa mater cuiꝰ vbera illum lactabunt.Sibylla Erithrea:vt refert Augu.xviij. de ciuita.dei,Iudicij signum tellus sudore madescet.E cœlo rex adueniet p̃sens ẽ carne ꝑsens vt iudicet orbem.Et hoc nota qđ ait Augu.dist. xxxvij. si qd. Si quid veri Sibylla de deo aut Orpheus cæterіq; gentium vates aut pħi prædixerūt valet quippe ad Paganoꝝ vanitatē retundēdam:nō ad illoꝝ autoritatē cōplectendam.Ex doctrinis xp̃ianorum ex omni genere lingua & natione ex Hebræis græcis & latinis fides xp̃i habet testimonia: ex quibus eiꝰ veritas ostendit ꝓbabilr. Et hoc ex eoꝝ sapientiæ ꝓfunditate: vitę ꝓbitate & innumerositate: in multis conclusionibus: in diuersis facultatibus creditur cōiter ab oibꝰ:qa sic dictū est a sapientibus.Doctores aūt fidei ecclesię fuerūt sapiētiores hoies mūdi in oi facultate: q oēs erores confutauerunt:& a nullo ipsi cōuicti sunt. Quis altior Dionysio Ariopagita? Quis in sermonibus Leone papa rutilatiorꝭ aut Hieronymo eloquētior in suis epistolis doctus:in lingua Hebraica & Latina doctior:& veritatis iterpretor? Quis Augustino Aphricano fūdatior: & auctiorꝭ vel Cypriano elegātiorꝭ aut Hilario Gallico profundiorꝭ Ambrosio Italico qs peregrinior in dictis:Quis suauior & moralior magno Gregorio Romanoꝭ? Et adiuncto Nazianzeno.Omittendo ex breuitate alios Græcos:vt Athanasiū Alexādrinum:Basilium Cappadocem.eꝝm.Chrysostomū Constantinopolitanum.Cyrillum: Didymū : Eusebium Cęsariensem.Origenem etsi in aliquibus errauit.Damascenum q̃uis in materia ꝓestiōis spūſcti cū Gręcis senserit: ante tñ determinationē ecclesiæ circa hoc : vñ forte potuit excusari.Nec ignari fuerunt Isidorus Hispalensis:& Anglicus venerabilis Beda cū Anselmo eximio in similitudinibus.Deuotus Bernardus Burgundus. Prosper Aquitanicus.Orosius:Cassiodorus:Remigius:Lactantiū lacteo stylo scribentem dimitto:qa male sensit cū Mulianistis de fine ſculi.vt patet in vii.lib.Instit.Veniā ad modernos q̃rū styl⁹ ita breuis cū grata facūdia celsa clara & firma snia.vt beati Tho.Regnicoli:Scoti. Venerantur oēs pħi Albertū magnum Theutonicum in scientijs fæcularibus.Taceo de aliꝭ:vt Bonauētura:Richardo: Ioanne Scoto : Nicolao de Lyra:& Hebrēo Alexandro de Hales minoribus.Petro de Tharātasia & illo de Palude. Herueo : Hugone cardinali. Roberto ordinis p̃dicatoꝝ.Egidio:Augustino de Anchona:& aliꝭ quorū noia scripta sunt in libro vitæ:opera eoꝝ attestant scientiæ eoꝝ. Ex Hebrēis doctor ille mirabilis & ascensor cœli Paulus vas electiōis.Petrus:andreas & Ioannes,etsi ante Pentecosten piscator indoctus postmodū illa vox fuit eius.In principio erat verbum &c.qđ doctus Plato nescivit.Demosthenes eloquens ignorauit nisi q; deus reuelauit illis p spm̃ suū.O q̃ fatuū est non credere q̃ tales & tanti crediderunt:immo q̃ deus illis manifestauit gustā do q̃ dixerunt.Sicut em̃ fatuus esset puer q in carcere obscurissimo natus & nutritus:matre sibi referente de sole luna & stellis & luce eoꝝ q̃ sunt & apparēt extra carcerē iā ab ea visis nollet credere ex eo q; ipe nil vidit nisi tenebras itavt dicit Grego.in.xiij.dialo,sunt hoies fatui qui non credunt sapientibus diuina prędicatibus quæ ipsi viderunt credenda & gustarunt.Probitas vitę cū fama efficax reddit testimonium:vt experientia docet.Quis narrare sufficeret sanctitatē doctoꝝ & fidē prędicantiū:veritatē:modestiam:iustitiā & charitatē? Credit parētibꝰ vel vicinis dicētibus talem esse filiū talis:vbi nulla est certitudo.Et plærūq; tales testificantes sunt malę vitę & mendaces:& tñ rōnabilr his credit:alꝭ sequeret magna cōfusio:& nō credit tot innumeris pſonis ſtissimis ab oi mēdacio liberis testificantibꝰ fidem xp̃ianam.Credit infallanter literis mercatoꝝ:qa in ipsis nō solent mentiri:etsi alꝭ frequēter.& nō erit credendū dictis doctoꝝ:q semp se cauent a mendacijs. Numerositas testiū innumerabilis ad hoc multū facit.Sectæ diuersarum ꝓfidiarum fuerunt in qbusdam partibus tūc: & parū dura uerūt inter se etiā diuersa sentiētes:sed Fides xp̃iana p totū orbem diuulgata est:qa in oēm terrā exiuit sonus eoꝝ &c. Petrus em̃ prius in Iudęa & antiochia:demū in Italia prædicauit.Andreas in achaia.Iacobus maior in Hispania.Ioannes in Græcia. Thomas indiā ad fidē attraxit.Iacobus minor Hierosolymis primitiuā ecclesiā rexit.Matthęꝰ Ethiopiam conuerit.Philippus Scythiam. Bartholomeus sup eriorem indiam . Simon Egyptijs. Taddeus in Ponto: & postea simul in Perfida prędicauerunt. Matthias p Iudæā. Paulus a Hierusalem vsq; illyricū euangelio repleuit.Dionysius Franciam.Marcus Alexandriam. Augustinus cum Gregorio Angliam.Oriens etiam vt india vnum christū adorant:vnam seruant regulam veritatis . Et perseuerat a principio mūdi vsq; ad finem implicite vel explicite apd viros fideles eadem.Nec doctores in his quæ sunt fidei discordant vel cōtrariantur.etsi in aliquibus aliꝭ quæ ad fidem non pertinent diuersa & contraria aliquando opinentur:sicut in aliꝭ scientijs.

§.IIII. TERTIVM PER QVOD EFFI

Faciter ꝓbat veritas fidei xp̃ianę est toleratio tormentoꝝ p cōfessione & cōfirmatione ipsi⁹.apls ad Heb.xj. ingt de sanctis.Lapidati sunt:secti sunt in occisione gladij mortui sunt.Circūierūt in melotis & pellibus caprinis egētes:ago stiati:afflicti:quibus dignus nō erat mūdus. Et hi oēs testimonio fidei ꝓbati inuenti sunt.Istud est efficacissimū testimonium

stimonium exponere vitā suā ad ꝓfirmationē deoꝝ suoꝝ. Nā vt dr Iob.j. Pellem ꝓ pelle & cūcta q̃ habet hō dabit ꝓ aia sua.i.vita ꝓseruāda.Et hāc ipi dederūt ꝓ fidei attestatione,Vñ martyr interpretatur teſtis.Circa qđ etiā sunt tria cōsideranda.s.multitudo & varietas passionū. Lęta sufferētia eorū. Et diuina ꝓpssio aduersorū. Tot sunt martyres effecti ꝓ fide xp̃i(vt dicit Hiero.in quadā epistola) q; non est dies p totū annum:exceptis Cal.Ianuarij:in quo nō possent numeꝝ adscribi qnq;.milia martyrū.cum tñ Hieronymus fuerit circa annos dñi.cccc.& nūc sumꝰ in. M.cccclv. Nullū aūt genus tormentoꝝ:vt arbitror:remāsit intactum. Petrus deorsum crucifixus.Andreas in cruce erectus. Bartholomęus excoriatus.Iacobus minor pręcipitatus & fullonis partica excerebratus.Ioannes in dolium olei feruentis immissus.Stephanus lapidatus.Clemens in mari submersus. Laurentius exustus.Blasius pectinibus cardatus ferreis.Sebastianus sagittis confossus. Ignatius a leone præfocatus. Paul⁹ cū pluribꝰ decapitatꝰ.Petrꝰ martyr gladio per latus transfixus.Fœlicitatis filij similes Machabęis septem passi sunt membris incisis in sartaginem missis. Et plures martyria ipsa vicerunt supernaturaliter vt eis non nocerent. Quis non obstupescat ad lętam constantiam martyrum? Agatha virgo glorianter ibat ad carcerē quasi ad æpulas inuitata:& in pœnis aiebat.Ego ita delector in his:sicut q audit bonum nuntium vel videt amicum diu desideratū. Exclamabat Tyburtiꝰ sup prunas nudis plantis incedens. Videf mihi sup roseos flores ambulare in nomine dñi nr̃i Iesu xp̃i. Quis nō admiret? Vincētiū in tormētis tyranno insultātē Datiano q rogū quasi tribunali vltro cōscēdit & laniatus viscęribus patefactis dicebat. Infœlix has ꝑpulas semp optauit:& vouis oibꝰ exꝑtus &c.Euphemia ygo cōtra iudicē cōgrebat tanq; iniuriā passa ꝓ ipsa nobilissima in Calcedonia ciuitate postponeretur in tormētis: vel sibi parceret plus aliꝭ, In passione Mauritij & socioꝝ eius pia legit ꝓtēio fuisse inter eos affectans glibet ad mortē alios q̃rebat antecedere. Tenerrimæ & pulcherrimæ virgines q̃ quodcūq; asperū solēt horrere:impterrite steterunt ante reges & p̃lides eos cōfundētes & rñdētes tormenta plurima sufferentes.Vñ tāta lętitia in corde:tanta audacia in ore & voce:tāta fortitudo in opere:nisi qa clare videbāt reuelāte deo immēsæ gliæ prēmia eis præparata q̃ fides fatef. Non vna vice tm̃ die,mēse vl anno talia sufferebāt:sed toto tpe vitę suæ ad ea parati erāt. Nōne diuinū martyriū est semp cū carne pugnare:& de carne semp ꝓ virginitatē triumphare:eiꝰ desideria cōprimēdo:q̃ multi fecerūt & faciūt ad dei honorē fideliter.Ieiunare,orare,sensus coercere,persecutiones pati,paupertatē,infirmitatē,ignominiā, exiliū ,depdationē:& in nullo deficere nec odio vici:sed ꝓ malo bonū reddere magna virtus & martyriū est : qđ boni christiani faciūt ꝙ totū est ad ꝓfirmationē fidei. Doctrina christiana hoc docet mortificare sensus:coercere irascibilem: domare cōcupiscibilē:regulare volūtatē: captiuare intelligentiam: paratū q̃tidie esse ad mortē ꝓ christo. Et inter hmōi aspera quanto maior fiebat ꝑsecutio fidei:tanto magis creuit numerꝰ christianoꝝ.Si Machometus Saracenos & alios multos ppłos ad sui pfidiā & legē attraxit nō mirū:vt dicit.b. Tho,cōtra Gentiles:qa lex illa tota carnalis & ꝑm sensualitatem est quā sunt populi ꝓclives seq . Sed lex christi & doctrina fidei tota spūalis & difficilis seruari: & tñ magis diuulgata & sparsa est q̃ perfidia Saracenoꝝ.

§.V. QVARTVM QVOD PROBAT

veritatē fidei christianę est materia q̃ ꝓponit credendorū, fatef ei de deo & digniora & ꝓbabiliora & altiora q̃; q̃cūq; sectæ vl pfidię.Vñ Ambꝛ Etsi alijs apłis imperat vel illa xēt recta sua:soli tñ Petro dr.Duc in altū.i. ꝓfundū disputationū.Luc.v.Quid em̃ tā altū q̃ altitudinē diuitiarū veri dei filium scire:& promissionē diuinę gratiōis assumere: quā licet mēs nequeat humana plenæ rōnis inuestigatione cōprehēdere fidei tñ plenitudo cōplectit(xxiij.q.j.non turbaf. Aliæ nāq; sectæ de deo male sentiūt:vel de dei potētia dū non credūt ipm̃ suscitare posse mortua corpa nr̃a: vel suscipere carnē seu naturā nr̃am vt pagani.Nos aūt dicim⁹:qa nō erit impossibile apud deū oē ybum.Luc.j.Vel male sentiūt de dei sapiētia & ꝓuidētia : dū nō credūt curā hr̃e ꝓcipue de humanis:vt Epicurei.Nos ẏo credimus qm̃ ipi est cura de oibꝰ:& ꝓmaxime vt dr.j.Pet. v. Ipsi est cura de nobis.Vel male sentiunt qdā de bonitate dei: dū nō credūt parcere reuersis ad pniam vel punire pctōres. Nos aūt firmiter tenem⁹:qa quacūq; hora pctor ꝑuersus fuerit & ingemuerit oīm iniquarum ei⁹ non recordabor dicit dñs Ezechi.xviij. Et ite(dicet)maledicti i ignē ęternū &c.Mat.xxv. Sentit secto fides nr̃a ꝓbabiliora & q̃ magis deceant creaturam rōnalē.Nā fatef hoiem ad dei imaginē factū. Gen.j. Et ad similitudinem dei monet viuere p̃m conditionē nr̃ā dicens ad Eph. v.Estote imitatores dei. Et ad gloriam similē ꝓmittit ꝑuenire hñ viuentē.j.Io.iij. Scim⁹ cū apparuerit similes ei erim⁹.Gens Iudęoꝝ & Machometi sentiūt de deo & non ꝓbabilia.Nā gēs Iudæoꝝ sperat solū affluentiam tpalium.Gens Machometi solas delicias corpales ex ꝓmissione legis:& multa continet q̃ sunt p̃ oēm rōnem & pħiam moralem.Nil in doctrina fidei est ꝓ philosophiam moralē:sed nec ꝓ naturalē. Fides etiā christiana ad maiorē ꝑfectionē adducit quātū ad deū & quātū ad ꝓximū, qa p̃dicat ea q̃ icutiūt timorē:vt pœnas iferni.excitat ad maiorē vt p ꝓmia immēsa bōficia redēptionis & aliꝭ. Quātum ad ꝓximū:qa ꝑcipit sibi in necessitatibꝰ subuenire.Oēs diligere etiā amicos,superioribus obedire:nullum lędere & hmōi. Fatef etiā fides nr̃a altiora de deo & nobiliora. Vñ nobiles pħi:vt Aristoteles & Plato in hiſq; de deo noscibilia sunt fidei nr̃ę testimoniū ꝓhibēt:vt circa hoc ꝙ vna sit causa prima & æterna:ꝙ summæ potētiæ,sapiētiæ & bonitatis.Vñ quātū ad ista fides nostra ex ītimis philosophiæ sumpta est disciplinis:ꝑm Boe.Fidei etiā nostræ attestatur vniuersitas creaturarę. Vnꝰ em̃ mūdus oñdit vnū deū. Magnitudo potētiā:pulchritudo sapiētiā: bonitas & vtilitas bonitatē.Primū attribuit patri:sed m filio:terriū spūſctō. Perpetuitas creaturarę attestat dei ęternitati.Ois em̃ eā potior est suo effectu.Nulla em̃ secta seu pfidia habuit veros ꝓphetas in oi gne rerū p visiones sensibiles vel imaginarias:vel itelligibiles,nisi fides christiana.Habuerūt aliq̃ infideles phitonissas & diuinos:sed certe diabolica illa erāt: & q̃ frequenter in mendacio inueniebāt: sed fides christiana habuit semp veros ꝓphetas.Et in veteri testamēto apd Iudæos in quibus erat vera fides de Christo prædicentes omnia Christi mysteria:quę postea impleta sunt. vt patet in Pſ. Esa. Hiere, Ezechiele,Daniele,&aliꝭ. Sed in nouo testamento diuersis tēporibus fuerunt prophetæ: nūq; aūt in populo Iudæorū amplius post perfidiā suā. Et sibi dici potest illud Psalmi.cxviij.Mirabilia testimonia tua: ideo & multis aliꝭ &c.

§.VI. DE EFFECTIBVS FIDEI SEV

vtilitate quæ est multiplex:vt merito posset istud dici. Fides tua te saluum fecit:Mat.ix,& Luc.xviij.& in aliꝭ locis. Saluat enim remouendo mala:adducendo bona:perducendo ad præmia.

¶Primo enim de mundo triumphat.
¶Secundo in diaboli tentatione superat.
¶Tertio detrimenta euitat.
¶Quarto purificationem aduocat.
¶Quinto timorositatem causat.
¶Sexto conditionem dignificat.
¶Septimo exaudiri facit orationes.
¶Octauo ꝓcurari facit miraculorum actiones.
¶Nono conducit ad supernas retributiones.

Nouē sūt effectꝰ fidei

Quantū ad primū dr.j.Io. v.Hęc est victoria q̃ vincit mūdū fides nostra.i.vincere facit q̃ sunt in mundo.s.cupiscētia carnis.i.delicias.ꝓcupiscētia oculoꝝ.i.diuitias & superbia vitę dū videt dñm suū credēdo crucifixū pauperē & humilem.Magna em̃ gloria!est seq regē factorē suū. Augu.Oia terrena cōtēpsit hō xp̃s vt ꝓtēnēda eē mōstraret. Mūdꝰ ꝑm Aug.in sermo.duplicē aciē ꝑ milites christi ,producit:demulcet ꝓsperis:& terret aduersis.Sed p fidē nec extollit ꝓspere p elationē:vt pater in Saule: Dauid, Ezechia, & aliꝭ. Nec deiicit aduersis intelligēdo a deo ꝓcedere q errare non potest & oia sibi ad ꝓfectū cedere.Mūdꝰ vt dicit Io. j.eū non cognouit.Et rō est:quia iudicat de rebꝰ ꝑm sensum hūanū & rōnē naturalē.Et figurat p cyniphes quoꝝ plaga nō legit curata,Exod,viij.Cyniphes em̃ de puluere terræ edu.ti argumenta sunt pħoꝝ.de subtili & terreno sensu prodeuntia:qui oculū fidei lędūt.Hoc aial vt dicit Origę.corpꝰ cuſ insederit acerbissimo stimulo tenebat vt quę volāt qsvi-

Primus fidei effectus.

pernū mundū vnꝰ demon stratur.

Universidad de Deusto Biblioteca

dere nō valet sentiat stimulātē. Hoc aīal arti dialecticę cō-
parat̄ q̄ minutis & subtilibus v̄bor̄ stimulis aīas tenet &
calliditate cauta circūuenit vt decept⁹ non videat vñ deci
piat̄. Hæc plaga nō curat̄. Idola em̄ philosophor̄ remāse-
runt cū idola gētiū destructa fuerīt. vt ait qdā. Sed fides vi
cit. Vñ legit̄ in histo. ecclesiastica: φ in q̄dā cōcilio qdā acu-
tissim⁹ philosoph⁹ infidelis a peritissimis doctorib⁹ nr̄is cū
qb⁹ disputabat cōuinci nō poterat. Tādē a q̄dā simplici &
scō viro cū q̄ disputauit dicendo solū illi symbolū fidei &
interrogādo si ille crederet assensit oībus: & conuersus est.
Sic ḡ saluat fides a pōpis sæculi: & sapiētia mūdana aduer-
sis. Scd'o p fidē tētationes diaboli vincuntur. Eph. vi. In oī
bus sumentes scutum fidei in quo possitis omia tela inimi
ci igne ea extinguere. Hoc scutū habet tres angulos. s. p̄mia
æterna q̄ ɔsequit̄ vincēs. supplicia ppetua q̄ meret̄ si vicit̄.
exēpla scōr̄ q vicerunt & quomō. Et Apoc. ij. & iij. ponit̄
septē modis q vicerit: ad insinuādū victoriā septē vitiorū.
de qb⁹ diabol⁹ tētat. Si habueritis fidē. ait xp̄s Mat. xvij. vt
granum sinapis diceris huic mōti trāsi & transibit. Mōs est
diabol⁹ supbia elat⁹: quē q s facit trāsire a se & ab alijs in tē
tationibus vt nō succūbat p fidē veram: qñ. s. est vt granū
sinapis videlicet parua humilitate: tenax stabilitate: calida
charitate. Sed Lucas dicit loco montis. Si diceretis arbori
huic moro eradicare & trāsplantare fiet. Morus vt exponit
Amb. significat diabolū: qa sicut mori nascunt̄ albę: & ex
calore nigrescūt: ita diabol⁹ creatus est innocēs: sed calore
ambitionis effectus est niger & vitiosus. Petrus etiā in ca-
non. i. aduersari⁹ vester diabolus tāq̄ leo rugiēs &c. cui re-
sistite fortes in fide. Tertio p fidem euadit qs multa mala
vt infructuositatē spūalē. ad Heb. xi. Sine fide impossibile
est deo placere. qui aūt nō placet deo nō pōt mereri p aliq̄d
opus suū etiā de gn̄e bonor̄. Quinimmo vt dr̄ ad Roma.
xiiij. Omne qd' nō est ex fide pc̄m est. id est fm glo. Augu.
Oīs actio infideliū pc̄m est. qd' tn̄ fm b. Tho. ij. ij. nō est in
telligendū simplr̄ de omi actione. Quia in his q̄ faciunt in
fideles ex instinctu naturæ vel de gn̄e bonor̄: vt eleemo-
synam dare fm dictamē rōnis: vel dādo indigētibus ex cō
passione non peccant: sed de illis operibus quæ pcedūt ex
infidelitate sua: puta p seruādis mādatis suę legis: vt ieiu-
nādo tpibus & modis put mādat lex Machometi. Seruan
do sabbatū vt faciūt Iudęi & alia festa eor̄ & cęrimonias:
& tunc peccant mortaliter. Vel intelligitur. Oīs via eorū
negatiue. i. sine merito. Per fidē etiam est capax quis sacro-
rum ecclesię p q̄ euitātur multa mala spūalia & tēporalia.
Per fidem etiam informē est capax suffragior̄ ecclesię. etsi
non eo modo sicut habens fidē viuā tn̄ aliquo modo. Nō
em̄ diabolus pōt ita nocere fidelib⁹ etiā malis q sunt intra
ecclesiā numero tm̄ sicut infidelibus & excōicatis. Per fidē
etiā euitat̄ multa mala tpalia & spūalia. Per fidem Abraā
exiuit de Hur. i. igne Chaldæorū illęsus. Cum em̄ nō vellet
ignem adorare quē Chaldæi deum dicebant: vt experiret̄
virtutē dei sui miserunt ipsum in ignē: sed non recepit læ
sionē. Aran vero germanus eius & pater Sarę & Loth illuc
missus: qa defecit in fide combustus est. ad Heb. xi. Scti p fi
dem extinxerunt impetū ignis. vt Ananias cū socijs in for-
nace. Et vincunt̄ bella ex merito fidei & xp̄ianæ religiōis
gratia excellēs bellorum actuum psperitas euenit. Grego.
xxiij. q. v. si non. Ad Heb. xi. per fidem vicerunt regna. vt
patet in Iosue & Carolo magno. Quarto quo ad bona quę
procedunt purificationē facit Act. xv. Fide purificans cor-
da eor̄. Et Magdalenæ post remissionem pctōr̄ sibi a xp̄o
nuntiatam dictum fuit. Fides tua te saluam fecit. Luc. vij. s.
purgationem faciens pctōrum. Hunc autem effectum quō
fides pducat beatus Tho. ij. ij. q. vij. sic declarat. Impuritas
vniuscuiusq̄ rei in hoc cōsistit φ rebus vilioribus imisce-
tur. Non em̄ dicitur argentum impurum ex hoc φ auro im
miscetur p quod melius reddit̄: sed ex pmixtione stanni vl'
plumbi. Manifestum est autem φ creatura rationalis est di
gnior oībus rebus corporalibus & temporalibus. Et ideo
impura reddit̄ ex hoc φ temporalibus se subijcit p amorē:
& p hoc inficit̄ peccato a qua impuritate purificat̄ p cōtra
rium motum: dū. s. tendit in id qd est supra se. s. in deum: in
quo quidem motu principium est fides. Accedētem enim
ad deum oportet credere qa est. ad Heb. xi. Et ideo primum
purificatiōis principiū cordis est fides: quæ si pficiatur per
charitatē formatā pfectā purificationē facit. Informis autē
excludit impuritatem erroris. Quīto fides causat timorē.

Quō intelligit̄ illd'. Oē qd' nō ē ex fide ē pc̄m.

Fides iuuat ad sacrorū susceptionē.

Vnde dicit Iaco. ij. dæmones credunt & contremiscunt. qd'
sic declarat btūs Tho. ij. ij. q. vij. Timor est quidam motus
appetitiuæ virtutis. Oīm aūt appetitiuor̄ motuum princi
pium est bonum vel malum apprehensum. vñ oportet φ
timoris & omnium appetitiuor̄ motuū sit pricipium ali-
qua apprehensio. Per fidem aūt fit in nobis quædam app-
hensio de quibusdā malis pœnalib⁹: q̄ fm diuinū iudiciū
a deo inferuntur. Et p hūc modū fides est causa alicuius ti-
moris q̄ quis timet puniri a deo: q ē timor seruilis. Est etiā
fides causa timoris filialis quo qs timet separari a deo. Vel
quo quis refugit deo se cōparare: reuerēdo ip̄m inquātum
p fidē hāc ęstimationē habem⁹ de ipso φ sit quoddam im
mensum & altissimum bonum a quo separari est pessimū:
& cui velle æquari est malū: sed primi timoris. s. seruilis cā
est fides informis: & scd'i. s. filialis causa est fides formata:
q̄ p charitatē facit hominē deo adhęrere & ei subijci. Multa
aūt bona sequūt ex timore: quia qui timet deū faciet bona
&c. Sexto fides significat cōditionem humanā. Nam facit
aīam sponsam dei. iuxta illud Osee. ij. Desponsabo te mihi
in fide. vtiq̄ magna dignitas hæc est. Vñ btā Agatha dice
bat. Ipsi sum despōsata: cui angeli seruiūt &c. ij. ad Cor. xi.
Despōdi vos vni viro &c. Facit aīam filiam dei p̄ris p ado
ptionē. Io. i. Dedit eis ptātē filios dei fieri his qui credūt in
noīe eius. Ipa aīam ornat iustitia: q̄ fm Philosophū est oīs
v̄t⁹. apl's ad Rom. iij. Iustitia dei p fidē. Et. v. c. Iustificati ex
fide. & vbi sana fides nō est: nō pōt esse iustitia: quia iust⁹
ex fide viuit. Aug. xxiiij. q. i. vbi sana. Hæc tria ptinētia ad
dignitatē ponit. be. Tho. in expositiōe. i. ti. Decre. Credidit
Abraā deo: & reputatū ē ei ad iustitiam. Septimo facit ex-
audiri orationes. Iaco. i. Postulet aūt in fide nihil hęsitans.
Et Mar. xi. Oīa quæcūq̄ orātes petitis: credite quia accipie
tis & fiet vobis. Exēplū in Alexandro magno malo qui ex
fide fecit coniungi duos mōtes insimul: vt non possent ca
ptiuati Israelitæ inde exire. vt tāgit glos. i. ad Cor. xiij. sup
illud. Si habuero oēm fidem. Octauo fidei adscribūtur mi-
racula. Pō. Oīa opa eius. s. miraculosa i fide. ad Heb. xi. Per
fidem obturauerunt ora leonum &c. acceperunt mulieres
de resurrectione mortuos suos: vt patet de filio Iudæ & Su
namitis. iij. & iiij. Regum. Et christus Mat. viij. Sicut credi-
disti fiat tibi. Et Mar. vlt. Signa aūt eos qui crediderint hęc
sequentur &c. Nono dat vitam. Abachuc. ij. Iustus meus ex
fide viuit. ad Gal. ij. Qd' nunc viuo: in fide viuo filij dei. vi
ta. s. grāæ: postea vita glorię. Hunc etiā effectum ponit bea.
Tho. sup. i. tit. Decret. Io. vi. Qui credit in eū habeat vitam
æternā habendo. s. fidem viuam. i. cū grā q̄ inducit ad opa
bona: & p cōtrariū dr̄. Beda. Quicūq̄ ab vnitate fidei quo
modolibet seipsos segregāt: nec tales pctōr̄ vinculis absol
ui: nec ianuā pñt regni cœlestis ingredi. xxiij. q. i. quicūq̄.
Fides autem sine operib⁹ mortua est. Iaco. ij. Sicut animal
quāto nobili⁹ est viuū: tāto abominabilius cū est mortuū.
vt patet i hoīe. Ita quāto fides est nobilior cū est viua: tāto
vituperabilior christian⁹ ex fide mortua: & dignior maio
ri pœna ppter maiorē igratitudinē. Exēplū in Vitis patrū
de beato Machario qui interrogauit caluariā cadaueris pa
gani. Si in inferno erant alij inferiores &c.

Qd' fides sit cā timoris filialis.

Qd' fides causat exauditiōē orōnū.

Qd' fides dat vitam.

¶ De habitu fidei & eius quidditate. Cap. II.

DE HABITV FIDEI. ET PRI

mo de diffinitione fidei & ei⁹ declaratiōe. Apo
stolus ad Heb. xi. sic diffinit fidē q̄ diffinitio pfe
ctissima est. Fides est substātia sperādarū rer̄ ar
gumētū nō apparētiū. In q̄ diffinitione Apl's tria tāgit. s. fi
dei obiectū vel intuitū: obiecti vel præmij initiū: attingē-
di modū. Primo tāgit obiectū fidei: cū dicit. Sperādarū re-
rū. Nā obiectū fidei est prima veritas vt nō visa: qd' ptinet
ad rōnē rei speratæ. fm illud ad Roma. viij. Qd' nō videm⁹
speramus. Veritatē aūt videre est ip̄am habere. Nō autem
sperat aliquis qd' iā habet: sed spes ē de eo qd' nōdū habet̄.
Scd'o tāgit obiecti vel p̄mij initiū: cū dicit. Fides est substā
tia. Sicut primum em̄ in quolibet gn̄e continens in se alia
virtute dr̄ esse substātia illor̄. sic fides. Nam prima inchoa
tio rerū sperādarū in nobis est p assensum fidei: q̄ virtuali
ter cōtinet in se oēs res sperādas. Tertio tāgit modum attin
gendi obiectum: cū dicit. Argumētū nō apparētiū. Et dici-
tur hic argumentū vel firma inhæsio intellectus p fidē ad
veritatē nō apparētē: vel ɔiūctio intellectus: eo φ itelle
ctus credētis ex autoritate diuina conuincitur ad assentien-
dum his

quid sit fides.

dū his q̄ nō videtur: vel certitudo eo φ fides dubitationē
tollat. Nā vbi est dubitatio nō pōt esse fides. Vel pōt sic di
uidi diffinitio huius. Fides tria habet. Aspicit: efficit & refi
cit. Primo qdē aspicit. s. primā veritatē nō habitā sed sperā-
dā. Vñ dr̄ sperandarū rerū. Efficit scd'o fides. i. causa est fa-
ciens res sperādas q̄nq̄ esse in nobis. Vñ dr̄ substātia: qa si
cut substātia est causa suor̄ accidentiū: ita fides causa est cō
sequendi bona sperata. Tertio fides reficit seu allicit. Vn-
de dicit̄: argumētū. i. certitudo assentiendo his q̄ non appa-
rēt: & hoc est meritū & laus fidei sic certe & indubitāter cre
dit̄ qd' nō videt̄. Btūs aūt Tho. volens verba Apl̄i ad for
mā diffinitionis reducere clarā sic dicit. Fides est habit⁹ mē
tis qua inchoatur vita æterna in nobis faciens intellectum
assentire nō apparentibus. ij. ij. q. viij. Ray.

Diffinitio fidei fm btm̄ Tho.

§. I. PRO MAIORI DECLARATIONE

supradictæ diffinitionis notanda sunt quatuor. Primū φ
p prædictā diffinitionē distinguit̄ fides ab oībus q̄ ptinēt
ad intellectū. Et primo ab opinione, suspitione & dubita-
tione: p hoc qd' dr̄ argumentū. Nā p hęc tria intellectus nō
firmiter inhæret alicui. Per dubitationē non magis tendit
ad vnā partē q̄ ad alterā. Per opinionem & si declinet for
titer ad vnā partē: tn̄ cū formidine de opposito. Per suspi-
tionē leuiter declinat ad vnā partē. Sed p fidē firmiter inhę
ret credendis sine hæsitatione. Et hoc aūt qd' dr̄ in diffini-
tione nō apparentiū: distinguit̄ fides ab intellectu q est de
principijs p se notis: & scientia q̄ est de conclusionib⁹ p de
mōstrationē acq̄sitis: p quæ aliqd intellectui fit apparēs cu-
ius nō est fides. Et p hoc qd' dr̄ sperandarū rerū substantia
distinguitur a fide cōiter sumpta q̄ est etiā de humanis: vt
cū qs firmiter credit parentes suos esse talē & talē. Scd'm vę
ro est qd' dr̄ fides rerū sperandarū substantia potius q̄ dili
gendarū. Ex eo φ dilectio pōt esse p̄sentiū & absentiū viso
rū & nō visor̄. Sed spes est tm̄ de absentibus & nō visis: de
quibus etiā est fides: qa & si videtur ea q̄ sunt fidei aliquo
modo. s. vt credenda: nō tn̄ oculo corporali vel intellectua
li demonstratiue. Tertiū cōsiderādū est φ argumentum ex
pprijs principijs rei facit rē apparentē. Sed argumētū sum
ptū ex autoritate diuina nō facit rē apparētem: & tale argu-
mētū ponit̄ in ista diffinitione. Vbi sciendū φ argumētū
dicit̄ quadrupliciter. Primo breuis enarratio subsequētiū.
Vel breuis collectio materiæ totius libri simul sumptę. Et
sic sumit̄ in Biblia vbi plogi libror̄ dicunt̄ aliq̄n argumē
ta. Scd'o argumentū dr̄ ostensio vel manifestatio: fm illud
Io. iij. Omnis q̄ male agit odit lucē: & nō venit ad lucē vt
nō arguantur opera eius. Tertio dr̄ argumētū rō vel syllo
gismus rei dubię faciens fidē: & hoc modo sumit̄ in logicis
sed in theologicis ecōtrario fides facit argumentū seu ra-
tionē. Aliq̄n etiā dr̄ mediū in quo stat virt⁹ syllogismi seu
per qd' aliqd pbat̄: & sic sumit̄ in glo. Decret. Quarto dici
tur argumentū certitudo ex qua animus mouet̄ in aliquid:
& sic fides dicit̄ argumentū. Quarto vero est φ aliqua ha-
bent certitudinē ex alijs sicut conclusiones ex principijs sic
ex articulis fidei quędā sequuntur ex articulo: vt qa de⁹ est
iustus reddit vnicuiq̄ scd'm opera sua. quędam vero habēt
certitudinē ex semetipsis. Et hęc sunt tribus modis. Nā quæ
dā habēt certitudinem rōne euidētiæ. sicut principia quæ
sunt per se nota: vt de quolibet est affirmatio vel negatio.
Scd'o quædā sunt q̄ habent certitudinē ex informatione cō
scientiæ. Et hæc est certitudo fidei siue formatæ siue infor-
mis. Cū em̄ pria v̄itas fidē inspirat: sic cōscientiā inflāmat.
vt sicut aliqs cogit̄ ipa euidētia cōsentire isti veritati oīne
totū est magis sua parte: ita cogitur assētire his q̄ sunt fidei.
Item p habitū infusum fidei ipsa informatione cōscientiæ
arctatur & cogit̄ cōsentire primi veritati ppter se. Vñ sicut
negare hoc. Omne totū est maius sua parte: est cōtra suā cō
scientiā. Ita negare articulū fidei est cōtra suā conscientiā.
Tertio quædā habēt certitudinem sensus seu experientię: q̄
certitudo est p modū gustus & tactus. Et talis certitudo est
in virtutib⁹ respectu suor̄ obiector̄. Et in fide formata re
spectu credibilium primæ veritatis. Ray. Et nota φ non so
lum ita debet q̄libet firmiter credere ea quę sunt fidei. e. de
sum. trini. & fide catho. c. i. Nos firmiter credimus & nulla
tenus dubitamus. Sed etiā credere φ extra hmōi fidem in
quacūq̄ alia secta saluari non pōt. vñ extra de sum. tri. & fi.
catho. dr̄ i. c. i. Vna est fideliū vniuersalis ecclesia extra quā
nullus oīno saluat̄. Et in huius figurā oēs qui repti sunt ex-

Fides a trib⁹ distiguit̄.

Argumētū dicit̄ quadrupliciter vel accipit̄.

tra arcā. Noe perierūt diluuio. xxiij. q. i. quia ex sola.

§. II. FIDEM ESSE PRIOREM ALIIS

virtutibus quadrupliciter pbat̄. s. rōne, diuisiōe, autoritate
& similitudine. Primo rōne sic. Cognitio pcedit affectio-
nē: qa nihil diligit̄ nisi cognitū fm Aug. sed fides est in co-
gnitione: cæteræ aūt virtutes in affectione consistunt. ergo
fides est alijs virtutibus prior. Itē spes nō pōt haberi de btī
tudine nisi credat̄ possibile: quia impossibile sub spe nō ca
dit. Credit̄ autē esse possibile beatitudinē haberi p fidē. er-
go fides causat spē. Voluntas etiā nō pōt deū amare: qd' p-
tinet ad charitatē: nisi intellectus rectam fidē habeat circa
ip̄m. ergo fides causat charitatē & est prior ea. Scd'o pbat̄
hoc diuisione. fm Aug. in sermone. quatuor modis est ali-
qd prius altero. Primo æternitate: & sic solus deus præce-
dit oīa. Scd'o tēpore: vt flos fructū pręcedit: & sic fides non
est prior alijs virtutibus infusis: eo φ oēs virtutes diuinit⁹
simul infunduntur. Tertio aliquid est prius altero vel pfe-
ctione: vel electione: vt fructus præcedit florē: & forma est
prior materia ordine pfectionis: & pfectum imperfecto: &
actus potentia. Et hoc modo fides nō est prior: sed charitas
est prior fide & spe: eo φ fides & spes perficiunt̄ & formāt̄
per charitatē. Quarto modo est aliquid pri⁹ altero origine
sicut sonus pręcedit cantū & lux splendorem. Et hoc modo
fides præcedit spem & charitatē sicut materia præcedit for-
mam: potentia actum: imperfectū perfectū. Tertio proba
tur hoc autoritate. Nā Apl's ad Heb. xi. dicit φ fides est sub
stantia sperandarum rerum: sed substantia habet rationem
primi: ergo fides est prima inter virtutes. Quarto similitu-
dine fundamenti sic pbat̄. Fundamētū materialiter loquē
do est prius alijs quantū ad ordinem: quia pęcedit alias p-
tes. Item quantū ad virtutē: quia fundamentū sustinet ædi
ficiū totū quor̄ vtrūq̄ per similitudinē reperitur in fide.
Ray. Hinc & Grego. dicit. i. q. i. cum Paulus. Cum Paulus di
cat. Fundamentū aliud nemo pōt ponere præter id qd' po
situm est: qd' est Christus Iesus. i. fides christi. Consequēter
pbatur: qa vbi Christus non est fundamentum: nullū bo-
ni operis superest ędificium.

Qd' impossibile nō cadat sub spe.

Q; fides sit substantia sperandar̄ rerum.

§. III. FIDES FVIT IN ANGELIS AN

te confirmationem vel lapsum: & in hoīe ante pc̄m. quod
sic pbat. b. Tho. ij. ij. q. v. Cū fides fm Apl'm sit argumentū
nō apparentiū. & scd'm Aug. de his quæ non videntur. Illa
sola manifestatio excludit rōnem fidei per quā apparet &
clare videtur id de quo principaliter est fides. Pricipale au
tem obiectū fidei est virtus prima. i. deus: cuius visio clare
facit beatos & succedit fidei. Cū autē angelus ante cōfirma
tionē: & hō ante lapsum nō haberent illā beatitudinē qua
videt̄ deus p essentiā: manifestū est φ nō habuerunt sic ma
nifestā cognitionē φ excluderetur rō fidei. Si aūt non ha-
buissent fidē hoc esse non potuisset nisi qa penitus erat eis
ignotū id de quo est fides. Sed est hic considerandum: φ in
obiecto fidei aliquid est ibi quasi formale: & aliquid quasi
materiale. Et formale qdē est veritas prima supra oēm na-
turalē cognitionē creaturę existens. Et quantū ad hoc fides
est in oībus cōiter habentibus cognitionē de deo beatitudi
ne nōdū adepta: & in angelis ante confirmationem. Mate-
riale est id qd' pponitur credendum quæ sunt multa: quia
oēs articuli & q̄ sequuntur ex illis. Et hor̄ quædā sunt cre
dita ab vno q̄ sunt scita ab alio etiā in pręsenti: vt φ de⁹ sit
vnus & summe bonus & creator oīm rerū & hmōi. Et quā
tū ad ista dici pōt φ angelus ante cōfirmationē & hō ante
pc̄m quo ad quædā mysteria de diuinis habuit visionem
nō fidē: de quibus nos habemus fidē. Et scd'm istū modum
pōt saluari opinio dicentiū φ nō habuerunt fidē ppter ma
nifestā contēplationē quā habebāt de diuinis. In dæmoni
bus quoq̄ est fides. iuxta illud Iac. ij. Dæmones credunt &
contremiscunt. Habent aūt fidem ex hoc φ intellectus eor̄
cōuincit̄ ad hoc φ iudicet esse credendū his quę dicūtur de
deo: licet nō cōuincātur p euidētiā rei: sicut nunc si aliqs p
pheta pnūtiaret in noīe dn̄i aliquid futurū: & adhiberet si
gnū mortuū suscitando: & hoc signo vinceret intellectū vi
dētis: vt cognosceret manifeste hæc a deo dici qui nō mētī
tur: licet illud futurū qd' prędicat̄ in se euidēs non esset: vn-
de rō fidei nō tolleret̄ in eo. Sic dæmones videntes multa
manifesta indicia p miracula vera: & alios modos ex qui-
bus percipiunt doctrinā ecclesię esse a deo: q̄uis ipsi ipsas

In angelis & hoībus ante cōfirmationē fuit fides.

In dæmōib⁹ est fides

Universidad de Deusto
Biblioteca

res quas docēt ecclesia nō videant: puta deū esse trinum & vnū & hmōi. Ex hoc em̄ credere nō meretur: qa credere est meritorū inquantū voluntas mouet intellectū ad assentiendū credibilib⁹ ex ordine: quia. ſ. vult deo subijci in his quæ iubet credit etiā ſi clare nō videat illa miracula. Sed dēmones nō ſponte credūt: ſed coacti ſignis & ex p̄ſpicacitate intellectus naturalis: & hoc eis diſplicet ꝙ ſigna ſint ita euidentia ꝙ cogantur credere. In hæreticis q diſcredunt in vno articulo licet in alijs nō errēt: non eſt fides nec formata nec informis. Huius rō eſt ſm̄ hea. Tho. ĩ. ĩ. q. v. Quia ſublata ratione formali obiecti fidei fides remanere nō poteſt ſicut in alijs habitibus: ſicut etiam remota lucevifio eſſe nō p̄t. Obiectum aūt fidei formale eſt veritas prima ſed'm ꝙ manifeſtat̄ in ſacris ſcripturis & doctrina eccleſiæ. Vnde quicūq; non inhæret ſicut infallibili & diuine regulæ doctrinę eccleſię: quæ procedit ex veritate prima in ſacris ſcripturis manifeſtata: ille non habet habitū fidei: ſed ea q̄ ſunt fidei alio modo tenet q̄ p fidē. Manifeſtū eſt aūt ꝙ ille qui inhęret doctrinæ eccleſiæ ſicut infallibili regulæ oīb⁹ aſſentit q̄ eccleſia docet. Aliogn ſi de his quę eccleſia docet quæ vult tenet: & quæ non vult nō tenet: non iā inhæret doctrinę eccleſię ſicut infallibili regulæ: ſed ꝓprię voluntati. Et ſic manifeſtū eſt ꝙ hęreticus q pertinaciter diſcredit vnū articulū fidei nō eſt parat⁹ ſequi in oībus doctrinam eccleſiæ. ſi em̄ nō ptinaciter diſcrederet vnū articulū iam nō eſſet hæreticus: ſed ſolū errans. Hęreticus ergo q cōtra vnū articulū fidē nō habet de alijs etiā articulis fidē nō habet: ſed opinionem quādam ſm̄ propriā voluntatē.

In hęreticis nō eſt fides

Fides q̄re dicit vna.

§.IIII. FIDES EST VNA ET CATHOlica & vera. Quantū ad primū dicit Apl's ad Eph. iiij. Vn⁹ deus, vna fides. Et dr̄ vna tripl'r. Vno mō inquantū ſumit̄ ꝓ habitu quo creditmus. Sic em̄ eſt vna ſpecie: ſed differens numero in diuerſis fidelibus: ſicut oēs hoies participatione ſpeciei humanę ſunt vnus hō: ſed numero multi. Cum em̄ obiectū formale fidei ſit veritas prima: cui inhærendo credimus quęcūq; ſub fide cōtinent̄. Ideo ſicut veritas prima eſt vna. ſ. deus: ita & fides. Sed'o mō inquātum ſumit̄ ꝓ eo qd' credit qd' eſt obiectū materiale. Et ſic etiā dr̄ vna quia idem eſt qd' credit ab oīb⁹: & ſi ſint diuerſa credibilia q cōmuniter credunt̄: ab oibus tamē reducūtur ad vnū. Quod em̄ credank aliqua tpaliter facta ad fidē ptinet in ordine ad veritatē primā quæ eſt quid æternū. b. Tho. ĩ. q. iiij. Pōt etiam dici vna: quia ad vnū verū finē dirigit qui eſt de⁹ ad ſm̄ poſſidendū. Dicit aūt catholica in ſymbolo Athanaſ. ĵ. Hęc eſt fides catholica &c. Et in tit. j. Decre. de ſum. trini. & fide catho. vbi dicit. b. Tho. in expoſitione ipſius tituli. & primi capituli: ꝙ catholica dicitur vniuerſalis. Dicit̄ autem vniuerſalis: tum ꝓpter vniuerſarum præcæpta regularum: tum qa eius cultus per oēs pene mūdi terminos emanauit. Hæreticorum aūt errores ſub certis angulis terrarū includunt̄. Hæc. b. Tho. Vel etiam quia ſola de vniuerſali bono. ſ. deo recta tradit: & vniuerſa vitia vitare docet & vniuerſas virtutes ampleċti. Dicit aūt vera: quia ita veraciter prædicat vt falſitatem cōtinere non poſſit. Quod ita probat. b. Tho. ĩ. ĩ. q. j. Nihil ſubeſt alicui potentiæ vel habitui vel actui: niſi mediante rōne formali obiecti. Sicut color non poteſt videri niſi per lumen: nec concluſio ſciri niſi per medium demōſtrationis. Sed vt dictum eſt ratio formalis obiecti fidei eſt veritas prima. vñ nil pōt cadere ſub fide niſi inquantum ſtat ſub veritate prima ſub qua nullū falſum ſtare poteſt: ſicut nec non ens ſub ente: nec malum ſub bonitate. Et ideo &c. Fides aūt hæc. ſ. vna catholica & vera eſt fides eccleſię Roma. vñ Amb. de Cypriano ait. Nec vllam putauit veram niſi verę fidei gratiā hoc eſt in Roma. eccleſia. Nec putauit fidē eſſe in ſchiſmate. Etem̄ cū ꝓpter eccleſiam Chriſtus paſſus ſit: & corpus eius ſit eccleſia non videtur ab his fides exhiberi Chriſto: a quibus euacuatur Chriſti paſſio atq; diſtrahitur. ſ. ꝓ ſchiſma. xxiiij. q. j. aduocatuit. Idem. q. e. c. hæc eſt fides. Et ſi quis obijceret: ꝙ pōt quis adorare hoſtiam non conſecratam: quia ſacerdos non conſecrauit vt ille æſtimat. & ſic credit ibi eſſe Chriſtum & nō eſt. ergo fidei pōt ſubeſſe falſum. Rñ. b. Tho. vbi. ō. ꝙ fides credentis nō refert̄ ad has ſpecies vel illas panis: ſed ad hoc ꝙ verū corpus Chriſti ſit ſub ſpecibus panis ſenſibilis: qñ recte fuerit conſecratū. Vnde ſi non eſt recte conſecratū fidei non ſubeſt falſum.

Quare dr̄ catholica.

Quare dr̄ vera.

§.V. FIDES AVTEM IN INTELLECTV vt in ſubiecto proprie & principal'r conſiſtit. ſed'ario invoſiſtit. luntate quātū ad actū ei⁹. qd' ſic declarat. b. Tho. ĩ. ĩ. q. iiij. Credere gd̄ actus fidei eſt act⁹ intellect⁹ ſm̄ ꝙ mouetur a volūtate ad aſſentiendū. Procedit ergo hmōi act⁹ & ab intellectu & a voluntate quor⁹ vterq; natū eſt perfici p habitū. Et iō oportet ꝙ tā in intellectu q̄m in voluntate ſit aliqs habit⁹ ſi debeat act⁹ fidei eſſe pfect⁹. ſicut etiā ad hoc ꝙ actus cōcupiſcibilis ſit pfect⁹ oportet ꝙ ſit habit⁹ prudētię in rōne & habit⁹ tēperātię in cōcupiſcibili. Nā ad pfectionē act⁹ q ex duob⁹ principijs actiuis ꝓcedit requirit̄ ꝙ vtrūq; actiuorū principiū ſit pfectū. Nō em̄ pōt bene ſecari: niſi & ſecās habeat artē: & ſerra ſit bene diſpoſita ad ſcandū. Diſpoſitio aūt ad pene agendū in illis potentijs aiæ q̄ ſe habēt ad oppoſita eſt habitus. Et ideo oportet ꝙ act⁹ ꝓcedēs ex his duabus potētijs talib⁹ ſit pfect⁹ habitu aliq̄ ꝓexiſtēte in vtraq; potentiarū. Et qa credere eſt immediat⁹ act⁹ intellectus: qa obiectū huius actus eſt verū qd' ꝓprie ptinet ad intellectū: ideo oportet ꝙ fides q̄ eſt propriū principiū hui⁹ actus: ſit in intellectu vt in ſubiecto. Dicit̄ aūt ab Aug. ꝙ fides eſt in credentiū voluntate: inquantū act⁹ eius mouet ex imperio voluntatis aſſentiendū credibilib⁹. Itē nota ſm̄. b. Tho. vbi dr̄ ꝙ charitas dr̄ forma fidei. nō ꝙ ſit forma intrinſeca q̄ dat eſſe rei: ſed inquantū informat actū eius. ſ. credere vt ſic operet̄ & mereat. Et ad ħ facit qd' habeſ de pœ. di. ĩ. §. itē dñs. Amen &c. Nihil em̄ ꝓhibet vnū actū a diuerſis habitibus informari. Item ſm̄. b. Tho. vbi. ō. Fides informis id eſt ſine charitate: & formata i. cum charitate nō ſunt diuerſi habit⁹ quor⁹ vno aduenīēte alter qui prius erat in aīa corrūpatur vt gdā dixerūt. Nec etiā ꝙ ambo ſint ſimul in habēte pri⁹ fidē informē: & poſtea formatā vt alij dixerunt: ſed eſt vn⁹ & idē habit⁹ nō diuerſi. Ratio eſt quia habitus diuerſificat̄ ſm̄ id qd' per ſe ptinet ad habitū. Fides aūt cū ſit pfectio intellectus: id p ſe ptinet ad fidē: qd' p ſe ptinet ad intellectū: qd' aūt ptinet ad voluntatē nō per ſe ptinet ad fidē: ita ꝙ p hoc poſſit diuerſificari habitus fidei. Diſtinctio aūt fidei in formis & formate eſt ſed'm id qd' pertinet ad voluntatē. i. ſed'm charitatē. Qd' aūt gra adueniens in eo qui habet fidē informē nō cauſet habitū fidei per accidēs eſt ꝓpter diſpoſitionē ſubiecti: quia. ſ. iā habet fidē: ſed qa informē habet format & pficit eā. Sicut ecōtrario ſed'm pctm̄ mortale qd' quis cōmittit nō tollit gratiā: cū tm̄ omne mortale deſe tollat eā. Et ratio eſt qa amiſerat per primū.

Fides in quo cōſiſtit.

Charitas dr̄ forma fidei.

¶ Actus fidei eſt triplex. Cap. III.

DE ACTV FIDEI NOTA

triplex actus fidei.

Ꝙ triplex eſt act⁹ fidei. ſ. volūtaria cordis aſſentio. publica oris cōfeſſio ſalutifera mortis ſuſcæptio. Prim⁹ ĝ act⁹ fidei eſt volūtaria cordis aſſentio dicēte apſo ad Rom. x. Corde credit̄ ad iuſtitiā. qd' expon̄ tripl'r. Prio ſic. Vere credere dat ſalutē eo ꝙ dat iuſtitiā q̄ eſt cauſa ſalutis. Sed'o ſic. Corde credit̄ ad iuſtitiā. i. ꝓ fidē cordis iuſtificat̄ aliqs: vt. ſ. fiat de pctōre iuſt⁹. Tertio mō ſic. Corde credit̄ &c. i. volūtarie credit̄: qa cætera pōt hō nō volēs: credere aūt nō pōt niſi volēs. & diffiniens Aug. qd ſit credere. dicit ꝙ nil aliud eſt q̄m cū aſſenſiōe cogitare. Pro cuius intellectu ſex notari p. ſſunt.

¶ Primum eſt quid ſit aſſenſus & quid conſenſus.

¶ Sed'o vbi hęc duo aſſentire ſ. & diſſentire inueniuntur.

¶ Tertio quid ſit cogitare & quot modis dicitur.

¶ Quarto qs ſit ordo inter cogitare & aſſentire & ecōuerſo.

¶ Quinto ꝙ fides cōſiſtit media inter duas cogitationes.

¶ Sexto ꝙ aſſentire veritati contingit tribus modis.

Aſſenſus & cōſenſus diſtinguunt.

Quantum ad primū no. ꝙ aſſenſus dr̄ determinatio cognitionis ad aliqd: quā cognitionē vel determinationē cognitionis aliqd nō p̄cedit. Cōſenſus ꝙ dr̄ determinatio voluntatis ad vnū: q̄ ꝓſupponit cognitionē cū qua ſit̄ ſentit: dū in illud tēdit qd' rō bonū iudicat ita ꝙ aſſentire dr̄ eſſe intellect⁹ cōſentire voluntatis. hęc. b. Tho. ĩ. ĩ. q. ĵ. & in. iij. ſen. Quantū ad ſed'm ſciendū ꝙ cū triplex ſit operatio intellectus. ſ. ſimpliciū ſeu incōplexor⁹ apꝑhēſio. Sed'a cōpoſitio & diuiſio. ſ. ꝓ affirmationē & negationē. Tertia argumētatio. ſ. de vno in aliud diſcurſus. Aſſentire & diſſentire circa fidē nō reperit̄ in pria opatione intellect⁹: ſed in ſed'a eo ꝙ fides habet aſſenſum q̄ eſt determinata acceptatio alterius partis ꝓdictionis. Qui em̄ aſſentit intellectū ad alterā partem

partē ꝓdictionis determinat. Quantū ad tertiū. ſ. quid ſit cogitare. nota ꝙ pōt ſumi tripl'r. Vno mō cōiter pro qualibet actuali cōſideratione intellectus. ſicut accipit Augu. in xiij. de trini. Sed'o modo ſumitur ꝓ actuali conſideratione intellect⁹: q̄ eſt cū quadā ingſtitione animi deliberātis non dū pfecti p plenā viſionē vel certitudinē veritatis: ſicut accipit Aug. in. xv. de tri. Tertio mō ſumit̄ ꝓ actu ꝑtutis cogitatiue. in ꝓpoſito ſumit̄ ſed'o modo. Importat em̄ diſcurſum rōnis: cogitatio: qa cogitare eſt ſimul cogitare. b. Tho. ĩ. ĩ. q. ĵ. Quo actus intellectus ſe habeat ad cogitationē & aſſenſum nunc declarandum. Quantū ad quartū ergo qs. ſ. ſit ordo inter cogitare & aſſentire. Nota quadruplicē modū. Nā aliq̄n aſſenſus eſt ſine cogitatiōe vt patet in intelligētę ſine reſpectu principior⁹ quor⁹ eſt intellectus. Intelligens em̄ aſſenſum habet ſine cogitatiōe. i. diſcurſu: qa ſtatī ꝓbat ipſa audita. ſ. principia ſm̄ Boe. Aliq̄n cogitatio eſt cauſa aſſenſus vt in ſciente. Nā ſciens & cogitationē & aſſēſum habet: ſed nō cogitationē cū aſſenſu: ſed cogitationem ante aſſenſū. Diſcurrit em̄ mēte ratiocinādo: & inuēta rōne qua cōcludit aſſentit. Dubitans nihil habet de aſſenſu: ſed cogitationē ſolū: qa ĩ neutrā ptē declinat diſcurrit tm̄ rōne. Suſpicans eſt q habet cogitationē abſq; firma aſſentiōe: in vnā tm̄ partem declinat magis q̄m in aliā aliquo leui ſigno. Neſciens nec; aſſenſum nec; cogitationē habet. Aliq̄n cogitatio eſt ſine aſſenſu pfecto vt in opinārе. Nā opinās habet cogitationē diſcurrēs ratiocinādo: ſed nō habet pfectū aſſenſum: cū habeat formidinem de oppoſito: & ſi fortiter declinet ad vnā partē. Aliq̄n aſſenſus eſt ſimul & cogitatio vt in credente. Nam credens habet ſimul aſſenſum firmiter inhærendo & cogitationē diſcurrēdo ratiōe poſt aſſenſum qua oſtendit tali veritati firmiter inhęrēdū vt magis intelligat: & ſi nō clare ſeu demōſtratiue videat. b. Tho. ĩ. ĩ. q. ĵ. & in. iij. ſen. Quantum ad quintū nota ꝙ fides conſiſtit media inter duas cogitationes: quarū vna voluntatē inclinat ad credendū: & hæc cogitatio ꝓcedit fidē. Alia cogitatio tendit ad intellectū eor⁹ quæ iā credit. b. Tho. in. iij. ſen.

Cogitare ſumitur tripl'r.

Ordo inter cogitare & aſſētire.

Veritati aſſentit tribus modis.

Quantum ad ſextū nota ꝙ tribus modis aſſentit̄ veritati. Primo: qa ſic aſſentienti apparet & iſte eſt aſſenſus opinatiꝰ is qui habet formidinē ex pte aſſentiētis: ſed apparentiā ex parte rei cui aſſentit. Sed'o aſſentit qs ꝓ vitati alicui: quia ſic videt eſſe ſm̄ vitatē. & iſte eſt aſſenſus ſciētis q habet ſecuritatē ex parte aſſentiētis: & euidētiā ex pte ei⁹ cui aſſentit. Tertio modo aſſentit quis veritati: non qa ita videt eſſe. ſ. clare: ſed qa habet idoneū teſtimoniū: & ſic eſt aſſēſus fidei q habet ſecuritatē ex pte aſſentiētis: q nō dubitat ſed eſt certus. defectū ꝙ euidentię ex pte rei cui aſſentit. Et credere eſt medium inter ſcire & opinari. & de vtroq; ptīcipat: & a q̄libet differt. Nā cū ſciētia ptīcipat fides ꝓ ſecuritatē: ſed differt qa nō habet euidētiā: & cū opiniōe ptīcipat ꝓpē defectū rei ex pte cui aſſentit: ſed differt ab ea: qa habet certitudinē nō formidinē de oppoſito. b. Tho. ĩ. ĩ. q. ĵ. Si qs em̄ dubitaret, ꝓprie ſumēdo dubitationē nō eſſet fidelis. vñ dr̄ eē de here. c. j. Dubit⁹ ī fide eſt infidelis. Et ſignāter dictū eſt ꝓpe: qa large ſumēdo ꝓ oi motu dubitationis: ſicut q tentat̄ de his quæ ſunt fidei: aliqs cū nō aſſentit voluntarie tali dubitationi ſed haber diſplicentiam nō eſt infidelis.

§.I. SCIENDVM EST ETIAM QVOD

Actus fidei interior tripliciter

actus fidei interior dr̄ tribus modis ſm̄ magiſtrū ſen. in. iij. diſ. xxiij. Credere deū: credere deo: & credere in deū. Quę diſtinctio originalr eſt Augu. ſuper Ioan. Hæc aūt tria ſm̄ be. Tho. ĩ. ĩ. q. ĵ. & in. iij. ſen. nō ſūt diuerſi actꝰ fidei: ſed vn⁹ & idē actus cōpletus fidei habens diuerſos actus fidei. ſed vn⁹ eſt actus cōpletus habēs diuerſam relationem ad fidei obiectū. Obiectū aūt fidei. i. qd' credit: qd' pōt dici eſſe ens cogitabile ſupra rationē primū cui ꝓpter ſe dat aſſenſus. Et in hoc qd' dr̄ ſupra rationē ſeparat̄ ab his quor⁹ eſt credulitas ſed'm rationē: vt in principijs ſcientiarū. In hoc qd' primū ſeparatur ab his q̄ ſunt creaturæ. In hoc ꝙ dr̄ cui dat̄ aſſenſus ꝓpter ſe: ſeparat̄ ab illa cognitione quæ eſt ꝓ viam rationis. Primo ergo credere deum eſt actus fidei ſm̄ ꝙ intellectus determinat̄ ad vnū. Nā obiectū fidei eſt de⁹ ſed'm ꝙ in ſe cōſideratur: vel aliquid circa ipm̄ vel ab ipſo. Quāuis deū credere deū eſſe ſimpl'r poſſit demōſtrari: nō deū eſſe trinū & vnū deū deo & alia hmōi ſed'm ꝙ eſt actus fidei. ſ. credere deū demōſtrare & credere deo nō poteſt. Sed'o credere deo eſt actus fidei ſed'm ꝙ ratio rei deū, inclinat voluntatē ad aſſentiendū deo. Ratio aūt quare voluntas inclinat̄ ad aſſentiendū his quæ nō videt eſt qa dea dicit. Sicut hō in his q̄ nō videt credit teſtimonio alicui⁹ boni viri: q videt ea quę ipſe non videt. Sic homo inducit ad credendū per ea q̄ dicta ſunt de deo miraculis confirmata. Sic'r fidelis credit hoi de his quę ſunt fidei: non quia hoi ſed inquantū deus per ipm̄ loquit̄: q. ſ. ex certis experimentis & miraculis colligere pōt. Infidelis aūt̄ non credit deo loquenti in hoie. Tertio credere in deū eſt act⁹ fidei: ſm̄ ꝙ intellectus determinatur a volūtate ad tendendū in deū. Et ſic credere in deū eſt credendo tendere in eū. Sicut em̄ amare deū eſt ſimpliciter actus charitatis: ita amādo credere eſt actus fidei per charitatē motæ ad actū ſuū ſed'm hea. Tho. ĩ. ĩ. q. ij. ar. ĵ. Vñ Gratia. de pœ. diſtin. ĵ. §. cum ergo. dicit. In Chriſtū credit qui charitatē habet. In Chriſtū quippe credere eſt amando in ipm̄ tendere. Hæc eſt fides q̄ per dilectionem operat̄. vt diffinit apl's. Et ſic credere deū eſt ſicut materiale obiectū intellectus. ſ. credere ꝙ deus ſit & hmōi. Credere deo eſt ſicut formale obiectū qd' eſt veritas prima. Et ſic credere deo eſt credere vera eſſe quæ deus dicit. eo ꝙ ipe dicit. Credere in deum eſt credere per amorē primæ veritati: & credendo amare eū ſuper oīa. Et credere deo vt veritas. ſ. qa vera quæ dicit deus. Credere deū vt virtuoſitas ſeu potentia. ſ. eſſe oīpotentem creatorem. Credere in deū vt bonitas. ſ. in eius bonitatem tendere guſtando per amorem, hæc Raynerius.

§.II. DE ACTV EXTERIORI FIDEI

qui dr̄ confeſſio. Hor. ſm̄. b. Tho. ĩ. ĩ. q. iij. ꝙ eſt triplex con feſſio. Prima eſt pcōr̄. de qua laco. v. Cōfitemini alterutrū fidei ex pcā veſtra. Et hæc eſt actus pnię ſeu pars ſacramenti. Sed'a teriori. eſt confeſſio diuinor⁹ preconior⁹: de qua Pſ. cxvij. Confitemini dño qm̄ bonus. & hec eſt actus latrię ſeu virtutis religiōis. Tertia eſt confeſſio articulorū fidei ad Rom. x. Ore confeſſio. aūt cōfeſſio ſit ad ſalutē. & hęc eſt actus fidei. Hic aūt actus. ſ. publica confeſſio eorum quæ ſunt fidei non eſt vbiq; & ſemper de neceſſitate ſalutis: ſed ꝓ loco & tēpore. Et de hoc habes in. ĵ. par. ti. xj. Ad hoc aūt vt talis cōfeſſio fidei ſit ad ſalutē valens oportet ꝙ cōfiteatur qs fide in recta conuerſatione fidelium. vñ Hiero. Quotieſcūq; vincimur vitijs at q; p̄ſis toties deū negamus. & econuerſo. Quoties aliqd bonū agimus deū confitemur. Nec eſt arbitrandum illos tantum in die iudicij a dei filio denegandos: qui in martyrio Chriſtū negauerunt: ſed illos oēs quorū operevel ſermone vel cogitatione. Chriſt⁹ negat vel cōfeſſione nō cōfitentur. xj. q. iij. ęſtimant. Eſt aūt neceſſaria talis confeſſio propter quatuor. Primo vt deus honorificet̄. Sed'o vt fides defendat̄. Tertio vt proximus ædificetur. Quarto vt infidelis cō fundatur. de quibus vide. ō. de tertio actu fidei. ſ. ſuſceptione martyrij habes. ō. ti. iij. d e fortitudine.

Fidei cōfeſſione ceſſaria eſt.

§.III. DE MERITO CREDENDI.

Credere ē laudabile & meritorium.

Nota ꝙ credere eſt laudabile & meritoriū tripl'r ꝓbatur. ſ. ratione. ſiſ. ſimilitudine: & autoritate. Ratione q̄dē ſic probatur. Oīs actus qui ſubꝺcitur libero arbitrio motꝰ a deo p gratiā & relatus in deū eſt meritorius. Sed credere eſt actus intellectus aſſentientis veritati diuinæ ex imperio voluntatis motæ a deo p gratiā: & ſic ſubiacet libero arbitrio in ordine ad deū: ĝ act⁹ fidei eſt meritor⁹. Tho. ĩ. ĩ. q. ij. Item ſic probat. Oīs actus virtutis eſt laudabilis & meritorius: ſed credere eſt actus fidei q̄ eſt virtus ĝ meritorius. Siſ. ſimilitudine ꝓbat ſic: ſicut cōſideratio actualis ſcientię eſt meritoriū. aūt rōne libertatis arbitrij: qa in poteſtate hois eſt conſiderare & non conſiderare. aūt rōne finis ex parte charitatis: vt cōſideratio ſcientiæ referat̄ ad honorē dei. vel ad vtilitatē ꝓximi: in quo caſu vterq; eſt meritor⁹: cuius in ipſa ſcientia nō ſit meritū: qa intellect⁹ captiuat̄ ad aſſentiendū ꝓpter vitatē: nec remanet voluntas libera ad aſſentiendum. Sic in ꝓpoſito: qa nō clare videt: ſicut ꝑ ſciētiā remanet volūtas libera ad aſſentiendū vel nō aſſentiendū fidei: & iō aſſentiēdo ꝓpter deū meretur. Tho. ĩ. ĩ. q. ĵ. Aug. aūt ſup Io. idem ꝓbat ſub ſimilitudine radicis di. Sicut in radice arboris nulla prorſus apparet pulchritudo: & tm̄ qcqd eſt in arbore pulchritudinis vel fructus ex illa ꝓcedit. Sic ex fidei humilitate qcqd metiti quicqd beatitudinis aia ſuſcæptura eſt ex fidei fundamento procedit. Tertio autoritate probatur ſic. Chriſt⁹ dixit Io. xx. Beati qui non viderūt & crediderūt: ſed ꝓmū

Universidad de Deusto
Biblioteca

non debeꝝ nisi merito. Beatitudo vero est vltimū & perfectū premiū: ergo &c. Ad prædictoꝝ maiorē euidentiā notandū: Primum est ꝙ ratio humana ad ea q̄ sunt fidei pōt esse habere ad voluntatē credentis dupl'r. Vno mō antecedenter: puta cū quis nō vult credere vel nō habet prōptā volūtatē ad credendū nisi rōne humana induceret: & tunc ratio humana diminuit meritū. Et in hoc casu intelligēda est auctoritas Greg. Fides nō habet meritū &c. Secūdo modo ratio humana se habet ad voluntatē credētis consequenter: puta cū homo habet prōptā volūtatē ad credēdū etiā sine rōne. Et ex hoc ꝙ diligit veritatē creditā sup ea cogitat & amplectit: si quas rōnes ad hoc inuenire potest: tunc humana ratio nō excludit meritū fidei: sed est signū maioris meriti. b. Tho. ij. ij. Sed'o notādum ꝙ ea q̄ sunt fidei: & si supra rationē sint: non tñ contra rōnē. Et ideo q̄rere ea q̄ sunt supra rationē nō est vituperabile sed laudabile: qa hō debet se ad diuina dirigere quantū potest vt dicit Phs. x. Ethic. b. Tho. in. iij. sen. qd' tñ intelligendū est cū quis querit hmōi timorate & moderate: vt dicit Aug. & nō supra capacitatē suā. iuxta illud. Altiora te ne quærieris. Eccl'i. iij. Tertio nota ꝙ rō naturalis in his q̄ sunt fidei pōt induci vel cū fide vel contra fidem. Et illa quidē ratio quæ fm fidem induci tur potest augere meritū in quantū facit voluntatē magis promptā ad credendū. Ratio aūt inducta cōtra fidē ad difficultatē actū addit. & per consequens auget meritū. Vñ manente eadē volūtate credendi magis meret ille qui credit illud ad qd' videt multas rōnes in p̄riū q̄ q eas non videt: sicut qui tentatur vehementius de luxuria vel alio vitio si resistat equali volūtate magis meret. b. Tho. in. iij. sen. Quarto nota ꝙ magis meretur ille qui credit sine rationevel suasione q̄ ille q̄ suasionē vel rōnē quærit: manēte eadē volūtate credendi. Qd' sic ꝓbat. Sicut affect' rōnalis debet summæ bonitati dignū amorē: ita intellectus summæ veritati dignā credulitatē. Sicut ergo non est digna dilectio ad deū qua diligit eius bonitas solū ꝓpter vtilitatem: ita eadē rōne non est digna deo credulitas qua assentitur primę veritati solū ꝓpter rōnis ꝓbationē vel suasionē. Itē sicut aliud est diligere aliquē ex suis meritis sine ratione beneficij: & aliud diligere ip'sum sine meritis ex sola virtute & gra dilitatis: sic aliud est credere ex ꝓbabilitate vel euidētia ipsi' credibilis: aliud ex virtute credētis qd' est maioris meriti. Quinto nota ꝙ credere alicui subito sine deliberatione & sine inspiratione & sine motione sufficienti est leuitas mētis. Vñ dr̄ Eccl'i. xix. Qui cito credit leuis est corde. Credere vero alicui cū discretione vel inspiratione: vel motiuo sufficienti: non est leuitas cordis sicut facit ille q̄ credit ea quæ sunt fidei: talis em̄ habet sufficiens motiuū ad credendum: inducitur em̄ auctoritate diuinæ doctrinæ miraculis cōfirmatæ: & amplius interiori instinctu dei illuminātis. Et iō talis nō est leuiter credendus. vt dicit. b. Tho. in. ſ. cōtra gētiles. &. ij. ij. Nec fidei meritū tollit. Raynerius.

Quęrere q̄ sūt suprarationē ē laudabile.

Credēs sine suasiōe ipl' meret cū suasiōe.

§. IIII. DE MAGNITVDINE ET AVgmento fidei ex eo ꝙ dixit Christus Chananęę. Mat. xv. O mulier magna est fides tua. Et Centurioni. Mat. viij. Nō inuenit tantam fidē in Israel. & apl'i dño. Adauge nobis fidē.

an fides possit augeri vel minui.

Sciendum igitur ꝙ ex parte obiecti formaliter fides nō variatur nec augetur: nec minuit: quia obiectum fidei cum sit veritas prima quæ de' est. & hæc nō variat nec augetur: sic nec fides. Sed considerando fidem ex parte subiecti in q̄ est: sic fides tum ex parte fidelium: tū ex parte creditorum variatur. Et hoc triplici ratione.

¶ Primo ratione conditionis temporis.
¶ Secundo ratione diffusionis luminis.
¶ Tertio ratione. dispositionis hominis.

Quantū ad primū nota ꝙ cuius sit eadē fides quā habem' de Christo: & quā habuerunt antiqui patres: tū qa ipsi præcesserunt Christū & nos sequimur: ideo eadē fides diuersis verbis a nobis & ab eis significat. Nā ab eis dicebatur per verba futuri t'pis. Ecce ẏgo cōcipiet & pariet filiū. Esa. vij. Nos aūt dicimus p ꝓba ꝓteriti t'pis: qa cōcepit & pepit filiū. b. Tho. ij. ij. q. cij. Et notandū ꝙ licet eadē fuerit fides oī tpe de mysterio incarnatiōis apud oēs quantū ad substantiā: diuersimode tñ quantū ad explicationē fm diuersitatē tēpoꝝ & p'sonaꝝ. Nā ante statū pēi hō habuit explicitā fidē de incarnatione Christi fm ꝙ incarnatio ordinabat ad cōseruationē gl'ię: nō aūt fm ꝙ ordinabat ad liberationē a

Antiq qualē fi dem ha buerūt ante legem & sub lege

pctō p passionē & resurrectionē qa hō nō fuit præscius sui pēi. Post pctm aūt hō habuit explicitā fidē nō solū de incarnatione Christi: sed etiā de passione & resurrectione: qb' gen' humanū liberabat: & ante legē & sub lege Moysaica: aliter tñ & aliter. Nam minores fidē habuerunt circa hmōi mysteriū implicitā videlicet credēdo & expectādo salutē & redemptionē hoim: modū tñ ignorādo ante legē. Sub lege vero p'sona mediatoris mittēda p̄dicabat: sed vtrū hō vel angelus vel de' esset talis a minoribus nesciebatur. vt dicit Hugo de san. vic. Maiores aūt ante legē ꝙ sub lege fidē habuerunt explicitā de incarnatione Christi. vt p̄triarchæ & ꝓphæ. Et multis eoꝝ p'salis reuelatio facta est. vt Abraæ: Isaac: & Iacob: Moysi: Dauid: Esaiæ: & alijs multis. Multę gentiles diuersis tpibus fidē habuerūt explicitā de incarnatiōe Christi qb' s. reuelatio facta est. vt Iob q dixit. xix. c. Scio ꝙ redēptor me' viuit &c. Et Sibylla etiā p̄nūtiauit q̄dā de Christo. s. eius natiuitatē: passionē: & resurrectionem & aduentū ad iudicium. vt refert Lactā in li. insti. Et in historijs etiā Romanoꝝ inuenit, ꝙ tpe Cōstātini Impatoris fuit q̄dā sepulcrū inuētū in quo iacebat hō habēs laminā aureā sup pectus suū in quo erat scriptū. Christus nascetur de virgine. & credo in eū. O sol iterū me videbis Constantini tpibus. b. Tho. ij. q. ij. Tpe ẏo gr̄ę reuelatę tenenꝫ tā minores q̄ maiores hr̄e fidē explicitā de his q̄ in ecclesia proponunt sicut sunt articuli incarnatiōis. Et cū ipm mysterium incarnatiōis includat in se mysteriū trinitatis: qa dicim' de eo ꝙ filius dei p̄is factꝰ est hō cōceptꝰ ex spūsancto. natus de ẏgine: ideo necessariū est nūc etiā explicite credere mysteriū trinitatis oib'. s. ꝙ sit pater & filiꝰ & spūsanctus vnus deus non aūt quo ad alias subtilitates circa hmōi. b. Tho. vbi. ā. Et nota ꝙ quāto magis ꝓpinq fuerūt Christo tanto magis explicite fidē habuerunt de Christo. Vñ Greg. dicit sec'm incremēta tēpoꝝ creuit scia sc̄oꝝ patrū. Et ꝓpt hoc bea. Io. bap. qa fuit ꝓpinqssim' saluatori exp'se cognouit aduētū Christi in carne. vñ dixit de eo. Ego vidi & testimoniū phibui. qa hic est filiꝰ dei. Cognouit ad passionē eius vēturū. vñ dixit. Ecce agnus dei prænūtiās immolationē ei'.

triplex est dubitatio.

Nec est ꝫ hoc ꝙ misit iterrogare Iesū p discipulos suos di. Tu es q̄ venturus es. Mat. xj. tanq̄ dubitaret. Triplex est em̄ dubitatio. Prima infidelitatis q̄lis fuit in Iudæis. Sec'a est tarditatis qualis fuit in discipulis eūtib' in Emaus: & quibusdā alijs. Lu. vlt. Tertia est amoris siue pietatis. & hęc ꝓprie nō est dubitatio: & talis fuit ī Ioāne. s. qdā horror quo aīa ad modū dubitātis se habet. vñ Amb. Ioānes nō fide sed pietate dubitauit. Horrebat em̄ cōsiderare ꝙ filius dei ad inferna descenderet. Greg. tñ aliter exponit. videlicet ꝙ Ioānes interrogauerit nō de aduentu suo in carnē vel ad passionē q̄ iā prænūtiauerat: sed vtrū p se ad inferna descenderet vel aliū mitteret ad liberandos p̄res. Sec'm Hiero. q̄siuit p hoc si vellet vt ei' aduētū ad limbū patrib' nūtiaret. vt esset p̄cursor suus tunc sicut hic fuerat. Hilarius vero & Chriso. dicunt ꝙ p̄dictā inquisitionē nō ꝓpse fecit: sed ꝓ suis discipulis vt ipsis vidētib' signa ei' vt cōtingit perpē derēt ipm esse Messiā qd' nō dū credebāt. alij exponūt vt nō sic illud interrogatiuū: sed assertiuū magis. i. firmiter fateor quia tu es Messias & non aliū expectamus. Ray. Et sic fides Christiana est magnæ ꝓfunditatis explicitæ.

§. V. VARIATVR SECVNDO FIDES ex parte fideliū & creditoꝝ rōne diffusionis luminis. Licet em̄ sit eadē fides in maioribꝰ & minoribꝰ subditis & prælatis: tñ superiores de credendis tenenꝫ habere pleniorē notiam q̄ inferiores. qd' sic pōt ꝓbari. Explicatio credēdorū fit p reuelationē diuinā eo ꝙ credibilia naturalē rationem transcendunt. Vñ sicut reuelatio diuina quodā ordine ad angelos inferiores p superiores venit: & ad hoīes etiā p angelos: ita explicatio fidei p superiores venit ad inferiores hoīes: sicut supiores angeli q illuminātr inferiores de diuinis habēt pleniorē notitiā: ita supiores hoīes ad quos ptinet alios erudire de credendis: dnt hr̄e pleniorem notitiā: & eam magis explicite credere. b. Tho. ij. ij. q. ij. Ad maiorē hoꝝ declarationē notāda sunt septē. Primū est ꝙ ad præcepta charitatis: & si oēs equaliter teneanꝫ: qa illud est de necessitate salutis: nō sic oēs equalr tenenꝫ ad credendū explicite: qa credere explicite nō est de necessitate salutis quo ad oēs equaliter: sed maiores ad hoc tenenꝫ: qa cū habeāt alios ex officio instruere plura tenentur explicite credere q̄ minores. b.

Quali fidē hīs tenēt tpe gr̄ę

Maiores fides requirit i maioribus.

DE FIDE QVANTVM AD ACTVM. CA. III. 79

nores. b. Tho. ij. ij. q. ij. Sec'm est ꝙ simplices cū non teneantur oia implicite credere nō sunt examinādi de subtilitatibus fidei nisi qñ haberēt suspicio de eis ꝙ sint ab hereticis deprauati qui in his quæ pertinent ad subtilitatem fidei solent fidem simpliciū deprauare. b. Tho. ij. ij. vbi. ō. Tertiū est ꝙ si simplices in subtilitatibus fidei deficiant ex simplicitate eis: nō imputaꝫ. p̄cipue si nō inueniaꝫ doctrinæ perseuerāter pertinaciter adhęrere. beatus Tho. ij. ij. vbi. ā. Quartū est ꝙ minores nō hīt fidē implicitā in fide maioꝝ: nisi maiores adhęrerent diuinę doctrinæ. Et ex hoc minores debēt maioribus adhęrere in credendis. Vñ Apl's. .Cor. iiij. Imitatores mei estote: sicut & ego Christi. b. Tho. vbi. ō. Quintum est ꝙ cū humana cognitio nō sit regula fidei: sed veritas diuina: non p̄iudicat fidei simplicium q̄ credunt eos rectam fidem habere error maioꝝ: nisi minores & simplices maiorum erroribus in particulari ptinaciter adhærerēt cōtra vniuersalis ecclesiæ fidē. b. Tho. vbi. ō. Sextum est ꝙ fides vniuersalis ecclesię non pōt deficere. dicente dño Petro Luc. xxij. Ego pro te rogaui vt nō deficiat fides tua. Et quantum qdē ad p'sonā Petri intelligit de defectu finali vt. s. ꝙ non periret p̄sistendo in negationis pctō. Quantū ad ecclesiam aūt q̄ intelligit in fide Petri. simpl'r verū est: qa non pōt fides ecclesiæ deficere. Ratio q̄re fides eccl'iæ in generali deficere nō pōr, est: qa diuina ꝓuidentia ecclia regit. s. a sp̄usancto eā dirigēte vt nō erret. Et licet papa in p'ticulari errare possit vt in iudicialibꝰ in qbus ꝓcedit p̄ informationē, als in his q̄ pertinēt ad fidē errare nō pōt. s. vt papa in determinando etiā si vt particularis & priuata p'sona. Vñ magis standū est sn̄ię papæ de pertinentib' ad fidem: quā in iudicio ꝓferret: q̄ opinioni quorūcūq̄ sapientū. cū & Cayphas licet malꝰ ꝓphetauerit inscius. b. Tho. in q̄dlibet. Septimū est ꝙ maiores ad quos pertinet alios erudire tenentur in his q̄ sunt fidei suo loco & tpe rōnē reddere. iuxta illud. j. Pet. iij. Parati semp ad satisfactionem oi poscenti rationem de ea q̄ in vobis est fide & spe. qd' nō intelligitur de rationibus demōstrariis quæ adhiberi nō possunt sed p̄suasiuis ad instructionem & defensionē ad remouendū impedimēta fidei: ostendēdo nō esse impossibile qd' in fide ponitur. Omni aūt poscenti intelligit de distributiōe accōmoda. s. de his q parati sunt credere & quęrunt instrui, nō de his qui parati sunt deridere. De his em̄ dixit Christus. Nolite sanctum dare canib' &c. Ray. Hos docet Origenes prudenter eludere transferendo se ad aliā materiam nō præcise tacendo. dist. xliij. in mandatis. Et sic fides Christiana est magna duratione seu longitudine.

Maiores tenētur reddere rōnē i his quæ sūt fidei.

§. VI. TERTIO VARIATVR FIDES qa augeꝫ vel minuit rōne dispositionis hoīs. Nā fides pōt esse maior in vno q̄ in alio rōne primæ veritatis q̄ est vnica & simplicissima: sed ex parte nō solū credendoꝝ sed etiā personarū ratione maioris explicationis vel maioris deuotionis vel maioris illustrationis diuinæ. Vbi sciendū ꝙ fides crescit vel ꝓficit quatuor modis. Primo cognitiōe quātum ad actum rationalis: & sic proficiens in cognitione diuinorum dr̄ crescere in fide. Sec'o constantia & firmitate quantum ad actū irascibilis & sic martyres dicunt̄ profecisse in fide. Tertio feruore & deuotione quantum ad actum cōcupiscibilis: & sic feruentes zelatores fidei dicūtur in ea profecisse. Quarto actione quātū ad actum exterioris hoīs & sic actiui dicuntur crescere in fide per bona opera.

Fide p̄ficere in telligit q̄tuor modis.

Fides ecclię nō pōt deficere.

§. VII. EX HIS OSTENDITVR FIDES alicuius esse magna. Primo vt alta de deo sentiat. Secundo vt transitoria p̄ premio ęterno contēnat. Tertio vt in aduersis de deo consīdat & nō deficiat. Quarto vt a bono ope

Fides īalīq̄ magna dr̄ qtuor modis.

ve non desistat. Primo igit dr̄ fides alicuius magna vt alta de deo sentiat vt habuit Centurio. cui dictū est a dño Mat. viij. Non inueni tantā fidē in Israel. Et quantum ad personā eius ex eo dr̄ qa a nullo edoctus fuit: & tñ diuinitatē credidit. Apl's autē ꝓ ꝓba audita & miracula visa crediderunt. Quantū aūt ad pplm gentilē in illo Centurione signatum ex quo ecclesia p̄ maiori parte formata est. vtiq; altiora de deo sentit: & magis explicite ppl's Christianus q̄ Iudaicus in veteri testamento. Sec'o dr̄ magna vt transitoria pro ea contemnat. sicut habuit Moyses. de quo apl's Heb. xj. Fide Moyses grandis factus negauit se esse filiū Pharaonis magis eligens affligi cū pplo dei q̄ tpalis pctī habere iocūditatem. vbi Aug. Maximæ fidei est cōtēnere tpalem iocunditatem. Tertio fides dr̄ magna: vt in aduersis de deo confidat & nō deficiat. Cuius contrariū qa fecit Petrus: fuit sibi dictum a dño. Modicæ fidei quare dubitasti. Mat. xiiij. Cū s. ambulās sup aquas cœpit mergi. Quarto dr̄ magna cum non desistit a bono opere: vt si statim cum a deo petit non accipit. Sicut fecit mulier Chananęa perseuerans in sua petitione donec obtineret. Et sic potest dici fides magna fm dimensiones. s. altitudinis quo ad primum latitudinis quo ad sec'm: qd' sit per dilectionem: profunditatis quo ad tertium: qd' sit per humilitatem. longitudinis quo ad quartū qd' fit perseuerando. Vel aliter magna dr̄ fides per altitudinem & ꝓfunditatem quantū ad materiā: quia de diuinitate & humanitate. p latitudinē: qa totū pene mundū amplectitur. per longitudinē: qa ab initio mundi cœpit & vsq; in finem ſeculi durabit: nō sic p̄fidiæ diuersarū gentiū.

Credere nem nō solū in iudicio dei: sed etiā eccl'ię militantis præest nesupposita permanentia ei' in ipsa infidelitate. apl's etiā ad cessariū Heb. xj. Sine fide impossibile est placere deo. Hoc aūt sic ꝓ ad salubat seu declarat Tho. ij. ij. q. ij. ar. iij. In oībus naturis ordina tem. tis inuenit ꝙ ad pfectionē naturę inferioris duo cōcurrūt. Vnū qd' est fm ꝓpriū motū. Aliud aūt qd' est sec'm motū superioris naturę. Sicut aqua sec'm motū ꝓpriū mouet. ad centrū. sec'm ẏo motū lunæ mouet circa centrum sec'm fluxū & refluxū. Sic' orbes planetarū sec'm ꝓpriū motum mouet de occidēte in orientem. Motu aūt primi mobilis ab oriēte in occidētem. Sola autē rōnalis natura creata habet immediatū ordinē ad deū: qa cęteræ creaturæ nō attingunt ad aliqd vniuersale: sed solū ad aliquid priculare. p̄cipātes diuinā bonitatē: vel in essendo tantū sicut inanimata: vel etiam in viuendo vt plantę & cognoscēdo singularia vt animalia bruta. Natura aūt rōnalis inquantū cognoscit vniuersalē boni & entis rōnē: habet immediatū ordinē ad vniuersale essendi ꝓncipiū. Perfectio igit rōnalis creaturæ non solum cōsistit in eo qd' est cōperit sec'm suā naturā: sed etiā in eo qd' ei attribuit ex q̄dā supernaturali pfectione diuinę bonitatis. Vñ & supra dictū est ꝙ vltima bīitudo hoīs cōsistit in quadā supnaturali dei visiōe: ad quā qdē visionē homo ꝓtingere nō pōt nisi per modum addiscentis a deo doctore sec'm illud Ioan. vj. Oīs qui audit a patre & didicit venit ad me. Hui' aūt disciplinæ sit hō particeps nō statim sed successiue sec'm modū suæ naturę. Oīs aūt talis addiscēs oportet ꝙ credat ad hoc ꝙ ad pfectā sciam pueniat. Sicut ē phs dicit: ꝙ oportet addiscēte credere. Vñ ad hoc ꝙ nō pueniat ad pfectā beatitudinē visionis vel ad pfectā visionē beatitudinis p̄exigit ꝙ credat deo tā q̄ discipulus magistro docenti: & q̄uis multa de deo per ea q̄ facta sunt intellecta cō spiciaꝫ. vt dr̄ ad Rom. ſ. tñ altiori mō quātū ad plura pcipit fides q̄ ratio naturalis ex consideratione creaturarū. Nec ex hoc imminet hoi periculū errandi: qa sicut p lumē naturale intellectus assentit principijs: ita p lumen fidei diuinitus infusum hō assentit his q̄ sunt fidei: nō aūt contrarijs: q̄uis nō possit ea resoluere in pria principia ea clare videndo. vñ & Greg. in moral. exponens illud qd' deus dixit Moysi Exo. xxxiij. Sta in petra &c. sic ait. In petra Moyses ponit vt dei fidē contēpletur: qa nisi qs fidei soliditatem tenuerit diuinā p̄sentiā non agnoscit. de qua soliditate deus dixit. Super hanc petrā ędificabo ecclesiam meā. xxiij. q. j. qa ex sola. i. super hanc fidem quā es confessus.

§. IX. DE NECESSITATE CREDENDI aliqua explicite & quæ. Sciendū sec'm. b. Tho. ij. ij. q. j. & ij. q. ij. ꝙ semp fuit necessariū credere aliqd explicite. Et in vete. te fuit sta. apud oēs nationes sufficiebat credere illa duo q̄ ponit apl's ad Heb. xj. Accedētē ad deū oportet credere qa est & ꝙ inqrentiū se est remunerator. Et in diuino cē includunt oīa q̄ credimus in deo æternal'r existere: vt trinitatē & pfectiones oēs in qbus nostra bīitudo cōsistit. In fide aūt, puidēte q̄ ibi notaf cū dr̄: ꝙ inqrendū se est remunerator includuntur oīa q̄ a deo tpal'r disponuntur ad hoīm salutē: q̄ sunt via ī bīitudinē vt redēptio facta p christū in qua impliciter cōtinent incarnatio, passio, resurrectio, & hmōi. Minores ergo

Necessitas fuit

credere

plicite.

Universidad de Deusto
Biblioteca

credēdo illa duo exp̄sse: credebāt implicite oēs articulos fidei: & hoc sufficiebat eis. Maiores ꝙo vt ꝓphetæ & alij habuerunt de q̄busdā articulis explicitā fidem. In nouo autē testamento post tēpus gr̄æ reuelatæ: nō sufficit illa duo credere explicite: sed oportet ꝙ oēs tā maiores q̄ minores habeāt explicitū fidē de mysteriis Christi. vt incarnatiōis: passionis: resurrectionis: ascēsiōis: & hmōi: p̄cipue de his q̄ cōter solēnizat ecclesia: & q̄ publice ꝓponitur: aut etiā de mysterio trinitatis quātū ad numerū & distinctionē p̄sonar̄: ea hoc exprimitur in mysterio incarnatiōis vt dictū est, ō. Hoc em̄ p se est obiectū fidei: ga illud ꝓprie & p se ad obiectū ptinet: p q̄ hō cōsequit beatitudinē: & q̄ est via hoi ꝺ venīdi ad beatitudinē ꝺ est mysteriū icarnatiōis & passionis & hmōi, vñ Aug. Firmissime tene & nullatenꝰ dubites oēm hoiem q per cōcubitū viri & mulieris cōcipit cum originali pctō nasci mortiq̄ subiectū ob ꝺ naturaliter nasci filiū iræ a q̄ ira nullus liberat nisi p fidē mediatoris hois Iesu Christi. de cōse. di. iiij. firmissime. Sed vt dictū est in veteri testamento implicitā: nūc explicitā in nouo testamento q̄ adultos. Per accidēs aūt & scd'ario ptinēt ad obiectum fidei oia q̄ in scriptura sacra diuinitus tradita continent. sicut ꝙ Abraā habuit duos filios. ꝙ Dauid fuit filius Isai. & hmōi. & quātū ad ista quæ scd'ario ptinēt non tenetur hō explicite credere: sed solū implicite & in ꝓparatione animi inquātū paratꝰ est credere qcqd in sacra scriptura cōtinet. Sed tūc tenet explicite credere qñ hoc ei cōstiterit in doctrina fidei cōtineri. Sed cōtra hoc pōt sic argui. nullus tenetur ad id qd' nō est in eius potestate: sed credere aliqd explicite nō est in eius potestate. Dicit em̄ ad Rom. x. Quō credent ei quē nō audierūt: quō audient sine prædicante: quō prædicabunt nisi mittantur: sed ad multos nō est missus p̄dicator. ergo &c. Rndet. b. Tho. ŋ. ŋ. q. ŋ. ar. v. ꝙ si in potestate hois dicat aliqd esse excluso auxilio gr̄æ. sic ad mīta tenet hō ad quæ non pōt sine gr̄a præparare: sicut ad diligendū deū & proximū. & sīr ad credendū articulos fidei sed tm̄ hoc potest homo cū auxilio gratiæ: qd' quidē auxiliū diuinæ gratiæ qbuscūq̄ diuinitus dat & misericorditer a deo dat. qb' aūt nō datur ex iustitia in pœnā precedentis peccati saltem originalis nō dat. vt Aug. dicit in lib. de natura & gratia. Et ad hoc facit qd' habet de pœ. dist. ŋ. quicūq̄ ab illa &c.

Argumētū ꝙ nullus obligat ad id quod i eius potestate non est.

¶De obiecto fidei quod est veritas prima. Cap. IIII.

DE OBIECTO FIDEI. SCIENDŪ ꝙ obiectū fidei est veritas prima. Sed ꝓ huius matori declaratione nota ſm. b. Tho. ŋ. ŋ. q. 1. ar. 1. ꝙ cuiuslibet cognoscitiui habitus obiectū duo habet. s. id qd' materialiter cognoscit qd' ē sicut materiale obiectū. & id p qd' cognoscit qd' est formalis ratio obiecti. Sicut in scientia geometriæ materialiter scita sūt cōclones. Formalis ꝩo rō sciēdi sūt principia demōstratiōis p̄q̄ cōclones cognoscunt. sicut etiā q̄ ad potentiā visiuā obiectū materiale est color siue coloratū. & q̄si formale obiectū est lux q̄ mediante videt coloratū. Sic igit si in fide cōsideremꝰ formalē rōnē obiecti: nihil est aliud q̄ veritas ꝓma. Nō em̄ fides de q̄ logmur assentit alicui: nisi qa est a deo reuelatū vñ ipsi veritati diuine innitit tanq̄ medio. Si ꝩo cōsideremus materialiter ea qb' fides assentit nō solū est ipe deꝰ: sed etiā multa alia q̄ sub assensu fidei nō cadūt: nisi ſm ꝙ hñt aliquē ordinē ad deū. put. s. p alia q̄s diuinitatis effectꝰ hō adiuuat ad tēdēdū in diuinā fruitionē: & iō etiā ex hac pte obiectū fidei est q̄dāmō veritas ꝓia inquātū nihil cadit sub fide nisi i ordine ad deū. Sicut & obiectū medicinæ est sanitas: qa nihil medicina cōsiderat nisi in ordine ad sanitatē. Et sic ea q̄ ptinēt ad humanitatē Christi vel ad sacramenta eccl'iæ vel ad q̄scūq̄ creaturas: & oia illa q̄ in sacra scriptura cōtinent: cadūt sub fide inquātū p hmōi ordinamur ad deū: & eis etiam assentimꝰ ꝓpter diuinā veritatē. Est aūt tale obiectū fidei aliqd nō visum circa diuina: neq̄ visione corpali neq̄ visione intellectuali. s. clare & demōstrative: visum tm̄ est illud aliq̄ mōi gnali. s. sub cōi rōne credibilis. Nō em̄ crederet qs nisi videret ea ee credēda: vel ꝓpter euidentiā signoꝝ vel aliqd hmōi. Et cadē rōne idē nō est scitū: qa oīs scia hī p aliq̄ principia p se nota: & per ea visa. Vñ oportet q̄cūq̄ sunt scita aliq̄ mō ee visa sed fides est de nō visis: seu de nō apparēti ꝺ ſm Apl'm & Aug. Cōtingere tm̄ pōt ꝙ id qd' est visum vel scitū ab vno hoie ēt viatore: vt ꝙ deꝰ sit vn' ꝰ: sit ab alio creditū q̄ hoc demōstrative nō nouit. id qd' cōiter hoīb' ꝓponit vt credēdū: ē cōiter nō scitū. Rones aūt q̄ inducunt a sciis ad ꝓbādū ea q̄ sunt fidei: nō sunt demōstrative sed ꝓsuasiones q̄dā manifestāres nō esse ꝓbile qd' in fide ꝓponit vel ꝓcedit ex principijs fidei. s. ex auctoritatib' sacræ scripturę. Ex his aūt principijs bñ ꝓbat aliqd apud fideles: sicut ēt ex principijs naturaliꝝ notis ꝓbat aliqd apud oēs.

§. I. DE DISTINCTIONE CREDIBILIUM

Dedistinctiōe articulorū

p articulos. No. ſm. b. Tho. ij. ŋ. q. 1. ar. vj. ꝙ nomē articuli ex græco dicit deriuatū. arthioron em̄ græce qd' in latino articulis dicit signiſicat quādā coactionē aliquarū partiū distinctarū: & iō ꝓticulæ corpis subiunctę coapratæ dicunt membroꝝ articuli. Et sīr in grāmatica apud Græcos dicunt articuli q̄dā ptes oīonis coapratæ alijs dictionibus ad exprimēdū genꝰ earū: numerū & casum. Vñ credibilia Christianæ fidei dicunt per articulos distinguit: inquantū in q̄dā ptes diuiduntur hñtes aliquam coaptionē adinuicē. Est aūt obiectū fidei aliqd nō visū circa diuina. Et iō vbi occurrit aliqd spāli rōne nō visum: ibi est spālis articulus, vbi ꝩo multa ſm eādē rōnē sunt cognita vel incognita. ibi non sūt articuli distinguēdi: sicut aliā difficultatē habet ad videndū ꝙ deꝰ sit passꝰ: & alia q̄ mortuꝰ resurrexit. & iō dicit distinguit articulꝰ resurrectionis ab articulo passiōis. Sed ꝙ sit passus mortuꝰ & sepultꝰ: vna & eādē difficultatē hñt, ita ꝙ vna suscepta non erit difficile alia suscipe. Et ꝓpter hoc oia hęc ptinēt ad vnū articulū. Et sciendū ꝙ distinctio credibiliū p articulos fit de his quib' est fides scd'm se: & non de his de quibus est fides in ordine ad alia. Sicut em̄ in aliis scibilibus quædā ꝓponunt vt per se intēcta: & q̄dā per manifestationē aliorū. Itē credibilia aliqua sunt de quib' est fides ſm se: alia q̄ sunt de quib' nō est fides ſm se: sed solū ordine ad alia. Quia ꝩo fides principaliter est de his q̄ videnda speramus in patria. ideo p se ad fidē ptinent illa: q̄ directe nos coadiuuāt ad vitā æternā: sicut sūt tres p̄sonę. omnipotētia dei: mysteria incarnationis christi & hmōi. Et ſm ista distinguūt articuli fidei. Quædā ꝩo ꝓponunt in sacra scriptura vt credibilia non quasi principaliter intēta: sed ad p̄dictorū manifestationē: sicut ꝙ Abraam habuit duos filios. ꝙ ad tactū ossiū Helisęi suscitatꝰ est mortuꝰ: & hmōi alia q̄ narrant in sacra scriptura ad manifestationē diuinę maiestatis vel incarnationis xp̄i. Et ſm talia non oportet articulos distinguere. Qd' aūt diffinik a qbusdā articulꝰ sic. ꝙ est inuisibilis ꝩitas de deo: ar̄as nos ad credendum. magis dat talis diffinitio ſm etymologiā quādā nois, put habet deriuatio nē latinā q̄ ſm verā eiꝰ significationē, put a græco deriuat q̄ etiā ꝑt saluari: qa licet ad credēdū necessitate coactionis nullꝰ arctet cū credere sit volūtariū: arctat tn̄ necessitate finis qa accedētē ad deū oportet credere. Et sine fide impossibile est placere deo. ad Heb. xj. aliter saluari non ꝑt. Tho.

Quidlīt obiectū fidei.

Quare necessariū fuit ponere symbolum.

triplex symbolū ab ecclesia approbat

Qd' sit desiderium hominis videndi speramus.

§. II. DE NVMERO ARTICVLORVM.

De numero articulorū

Sciendū ꝙ aliqui ponūt. xiiij. aliqui tm̄. xij. Pro quorū declaratione dicit. b. Tho. ŋ. ŋ. q. 1. ar. viij. ꝙ illa p se pertinent ad fidē quoꝝ visione invita æterna perfruemur: & p q̄ dicimur in vitā æternā. Duo aūt nobis ibi videda ꝓponuntur s. occultū diuinitatis cuius visio nos beatos facit: & mysteriū humanitatis xp̄i: per quē etiā in gloriam filiorum dei accessū habemꝰ. vt dicit Ro. v. vñ dicit Io. xvij. Hęc ē vita æterna vt cognoscāt te solū verū deū & quē misisti Iesum Christū. Et ideo prima distinctio articuloꝝ est ꝙ q̄dā pertinēt ad mysteriū diuinitatis: quidā ad mysteriū humanitatis christi: qd' est sacrm̄ pietatis. vt dicit. ŋ. ad Tim. iiij. Circa maiestatē ꝩa diuinitas tripla nobis credēda, ꝓponunt. Prio quidē vnitas deitatis. & ad hoc pertinet primus articulus. Sec'o trinitas personarū. & de hoc sunt tres articuli scd'm tres personas. Tertio ꝓponunt nobis opera diuinitatis ꝓpria, quorū primū ptinet ad esse naturæ: & sic ꝓponit articulus creationis. Scd'm vero ptinet ad esse gr̄æ: & sic ꝓponuntur nobis sub vno articulo oia pertinētia ad signification humanā. Tertiū ptinet ad esse gloriæ, & sic ponitur alꝰ articulus de resurrectione carnis: & vita æterna: & ita sunt septē articuli ad diuinitatē pertinētes. Similiter circa humanitatē Christi ponunt septē alij articuli. Quorū primus est de incarnatione seu cōceptione Christi. Sec'ꝰ de nativitate eiꝰ ex ꝩgine. Tertiꝰ de passiōe, morte, & sepultura. Quartꝰ de descēsu eiꝰ ad inferos. Quintꝰ de resurrectione. Sextus de ascensione. Septimus de aduentu eius ad iudicium.

Error Arriani i trinitate.

§. III. DE SYMBOLO IN QVO

Symbolū vñ nomē sumpsit.

cōtinent articuli: qd sit: & quotuplex sit. Quantum ad primū dicit. b. Tho. ij ŋ. q. 1. ꝙ nomē symboli est acceptū a collectione sniarū fidei: qa in eo sunt collectæ inię seu articuli: quas necessarium est explicite credere de his quæ pertinent ad fidē: quæ diffuse habent in sacra scriptura. Sicut ei ait ꝓphas ad Heb. xj. Accedētē ad deū oportet credere. Credere aūt non potest quis nisi veritas quā credat ei proponatur. Et ideo necessartū fuit veritatē fidei in vnū colligere vt faciliꝰ possit oīb' ꝓponi ne aliqs per ignorantiā a fidei veritate deficiat. & hāc collectionē sniarū importat symbolū. Et qa ecclesia vniuersalis errare nō pōt: qm spūsc̄ō gubernatur. hoc em̄, ꝓmisit dns discipulis dicēs Io. xvi. Cū venerit ille spūs veritatis docebit vos oēm veritatē. Cū auctoritate vniuersalis ecclīæ symbolū sit editū nihil icōueniēs ibi cōtineri pōt. Est aūt triplex symbolū approbatū ab ecclesia. Primū qd' dr̄ apl'orū q̄si editū ab apl'is. s. Credo. qd' dr̄ submisse seu occulte: qd' ex eo fit qa tpe p̄secutionis editū fuit fide nōdū publicata. In pria aūt dicitur & ꝓpletorio quasi cōtra tenebras errorū ptertorū & futurorū. Sed alid symbolū. s. scd'm editū fuit fide iā manifestata: & eccl'ia habēte pacē & ideo publice cāt̄atur in missa. De isto symbolo dicitur de ꝓse. di. iiij. baptizādos. Baptizādos oportet fidei symbolū addiscere & ep̄o vel p̄sbytero reddere. Et itelligitur de adultis. & loquitur de symbolo apl'orū. s. Credo in deū patrē &c. vt pater di. ea. c. añ xx. Et rōnē huiꝰ & figurā assignat Rabanus dicēs. Priꝰ ipse xp̄s ęci nati oculos luto ex sputo facto supliniuit. & sic ad aquas Siloe misit, quia priꝰ debet baptizād' fide icarnatiōis istrui. & sic ad baptismū credulꝰ admitti: vt sciat cuiꝰ gratiæ ē i eo ptīceps. & cui iā debitor fiat deinceps. de cōse. di. iiij. ante baptismū. Secū Symbolū ergo symbolū dicitur symbolū patrū qd' editū fuit i cō lio Niceno: vt dicitur i decr. di. xv. §. 1. Et sciendū ꝙ i oīb' vbi fuit symbolis eadē fidei veritas docetur. Sed quia ibi oportet riteditū ꝓp'm diligēti' istrui de fidei veritate: vbi errores isurgunt ne fides sim plicitū corrūpatur: pp hoc fuit necessarium plura edere symbola: quia i nullo alio differūt: nisi ꝙ in vno pleni' explicatur. qd' in alio implicite cōtinetur: sec'm ꝙ exigebat hereticorū istātia. Et quia cōfessio fidei traditur i symbolo q̄si ex p̄sōa toti' eccl'iæ q̄ fidē vnitur. Fides aūt ecclesię est fides formata iō cōfessio fidei in symbolo tradit sec'm ꝙ cōuenit fidei formatæ: vt dicat Credo in vnū deū. vt etiā si qui fideles fidē nō habēt formatam ad hanc formā ptingere studeant. Et quia nullus error exortus fuit apud hæreticos de descensu Christi ad inferos, ideo nō fuit necessariū aliquā explicationem circa hoc fieri. Et propter hoc nō iteratur in symbolo patrū: sed supponit tāq̄ determinatū in symbolo apl'oꝝ. Nō em̄ sequens symbolū abolet p̄cedēs: sed potiꝰ illud exponit & meliꝰ dr̄ in symbolo sanctam ecclesiā sine in. & cōtus dr̄ ſm Leonē. si in dicat in sanctā ecclesiā erit sensus, Credo i spīritū sanctū. ecclesiam sanctificantē: ita ꝙ refert fides nostra ad spīm sanctū q̄ ecclesiā sanctificat vel ſm Aug. intelligit ꝙ in ecclesia conuersans credit in deū, de cōse. di. iiij. prima. Tertiū symbolū est Athanasij. s. Quicūq̄ vult saluus esse &c. Sed hoc nō habet rōnē & vim symboli: ex eo ꝙ Athanasiꝰ cōposuit q̄ thanasij patriarcha Alexādrinus fuit: nō papa ad quē solū spectat symbolū edere. Sed ex hoc ꝙ ecclesia seu summꝰ pontifex videns ꝙ illud qd' cōposuit Athanasius p modū cuiusdā doctrinæ in tegra fidei veritatem breuiter cōtinebat accæptauit & approbauit, p symbolo vt quasi regula fidei haberi. Notandū etiā ꝙ in illo symbolo patrū facto in Nicena synodo: dicebat priꝰ in articulo de ꝓcessione spīritus sancti ex patre procedentē & patri filioq̄ coæqualem &c. Erī gestis primæ Ephesinæ synodi legit ꝙ plecto symbolo Nicenę synodi decreuit sancta synodus aliā fidē nulli licere, ꝓterre conscribere vel cōponere sub anathematis pœna. Et idē firmatū est Chalcedon. cōcilio. Sed postmodū ad remouendū errorē Græcoꝝ qui insurrexit circa p̄sonā spūsancti & veritatē declarandā in alio cōcilio vniuersali fuit additū. Et in spīritū sanctū &c. Qui ex patre filioq̄ ꝓcedit nec incurrit per hoc snīam excōicationis sequens synodus generalis: qa addidit ad symbolū Nicenū tū qa prohibitio & sentētia synodi Ephesinę se extēdit ad priuatas p̄sonas: quarū nō est determinare de fide. Non em̄ per hmōi sententiam generalis synodi ablata est potestas sequenti synodo nouā editionē symboli facere ad magis exponendū & declarandū ipsa cōtenta in symbolo, sic enim quælibet synodus obseruauit vt sequēs synodus aliquid exponeret supra id qd' precedens expoſuerat, ꝓpter necessitatē alicuius hęresis insurgentis. tū etiā qa qd' additū fuit seu cōpositū in sequēti cōcilio vniuersali: nō cōtinet aliā fidē q̄ prius. i. cōtrariā & aduersam: qd' importat aliud re latiuū, diuersitatis: sed eādem magis declarat. Sic exponit etiā illud apl'i ad Gal. j. Si qs vobis aliud euangelizauerit ꝓter id qd' vobis euāgelizauit etiā si angelus de cœlo: anathema sit. Credendū est alios veros p̄dicatores Galathis p dicando multa dixisse quæ nō di. apl's. Nec tū fuerunt excōicati: qa nō dixerunt aliud q̄ Apl's. i. cōtrariū fidei per ipsum prædicate, q̄uis potuerūt dicere multa quæ apl's nō dixerat ad maiorē declarationē dictorū per eū.

§. IIII. COMPOSITIO SIMBOLI

Papę solūmodo summi pōtificis pōt cōgregari. vt hī i decre. dis. xvij. p totū. ergo ad ipm̄ spectat editio symboli. Pro huiꝰ symboli necessaria est ad vitādū errores isurgētes. Vñ ad illiꝰ auctoritatē ptinet snialiter determinare ea q̄ sunt fidei vt ab oīb' incōcussa fide teneat ac tueat. Hoc aūt ptinet ad auctoritatem summi pontificis: ad quē maiores & difficiliores eccl'iæ q̄stiones referunt. Dicit em̄ in decre. di. xvij. multis. & sunt verba Pelagij pa. scribētis his q̄ conuenerant ad illicitā cōuocationē Io. Cōstātiū. Multis denuo apl'icis & canonicis atq̄ ecclesiasticis instruimur regulis: non debere

Universidad de Deusto
Biblioteca

ablq; snia Romani pōtificis cōcilia vniuersalia celebrari. Quapropter recte nō cōciliū:sed vestrū couenticulū vl' cō ciliabulū cēseat:& qcqd in eo actū est:irritū habeat & vacuū. Et ita maiores & difficiliores q̄stiones vt sctā synod⁹ statuit & bta cōsuetudo exigit:ad sedē aplicā semp referant &.xxiij.q.j.q̄stes.dicit Inno.Quoties fidei rō vētilat: arbitror oēs fratres & coepos nostros non nisi ad Petrum.i. suis & honoris auctē referre debere:q̄ p totū mundū possit ecclesiis ꝓdesse oibus.Hæc ibi. Vbi & Christus Lu.xxij. Petro dixit quē summū pontifice cōstituit.Ego ꝓ te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua.& tu aliq̄n cōuersus cōfirma fratres tuos.Et rō huius est ꝑm Tho.qa fides vna debet esse toti⁹ ecclesię.ꝑm illud.j.Cor.j.Ipsum dicatis oēs & nō sint in vobis schismata.qđ seruari non posset: nisi q̄stio de fide exorta determinaret p cū q toti ecclesię pręest:vt sic eius snia a tota ecclesia firmiter teneat.Et ideo sequit ꝙ ad solā auctē pontificis summi pertinet noua editio symboli:& sibi declaratio credendoꝝ i dubijs occurrētib⁹.vt dictū est:Vñ & Hiero.xxiij.q.j.hęc est fides.sit ait ad Damasum.Hęc est fides bti ssime papa quā in catholica ecclesia didicim⁹ quā q̄ semp tenuimus:in q̄ si minus perite aut parū caute forte aliquid positū est:emendari cupimus a te:q Petri & fidē & sedē tenes.Si aūt hæc nr̄a confessio apostolatus tui iudicio cōprobat:qcūq; me culpare voluerit:se imperitū vel malevolū vel etiā nō catholicū sed hæreticū ꝓbabit.Hæc dicit Hiero.in q̄dā libello vbi exponit symbolū in fine. Et nota ꝙ ecclesia q̄ errare nō pōt & fides q̄ nō pōt deficere:est ecclesia Romana & fides Romanæ ecclesiæ.Vñ Hiero.Sācta Romana ecclesia q̄ semp immaculata pmānsit dño, quidente &.b.Pe.apl'o.opē ferente:in futuro manebit sine vlla hęreticoꝝ insultatione.s.ꝑualente ꝑm glos.atq; firma & imobilis oī tpe psistet.xxiij.q.j.hęc est fides.Et.q.e.a recta fide. dicit Lucius pa.A recta fide & aplico tramite propter vllā pturbationem nolite recedere. scientes qa hū q pfectionē patiunt ꝓpter iustitiā hec est apl'oꝝ viua traditio. hæc ꝑa charitas q̄ pdicanda est & ꝓcipue diligenda fouēda & ab oī bus fiducialiter tenēda.hæc sāta & aplica mr̄ oīm ecclīarū christiana ecclesia q̄ p dei oipotētis gratiā a tramite aplicæ traditionis nūq; erasse ꝓbaſ:nec hæreticis prauitatibus de prauāda succubuit sed vt in exordio normā fidei christianę pcepit ab auctoribus suis apl'oꝝ Christi principib⁹ illiba ta fideten⁹ manet. Vbi glos. dicit ꝙ ecclia q errare non pōt dr̄ nō papa sed cōgregatio fideliū:q.s.tenēt fidē quā docuit Pe.cū alijs apl'is.Et hęc dr̄ ecclesia Romana & fides Romanæ ecclesiæ:siue sint romę siue alibi. Et ꝓ hac tenuit christius.xxj.di.§.j.Et voluntate labiorꝝ suoꝝ nō fraudabit.Pelagius etiā papa dicit di.xxi.q̄uis. Q̄uis vniuersę ꝓ orbē catholicę ecclesiæ vn⁹ thalam⁹ Christi sit: tū sctā Ro.eccl'ia catholica & apl'ica nullis synodicis cōstitutis cęteris ecclesijs ꝓlata est:sed euāgelica voce dñi & saluatoris nr̄i prima tū obtinuit.Tu es ingt Pe.& sup hāc petrā ędifica,ec.meā. &.j.Hæc ꝑ ꝓma sedes Petri Roma.eccl'ia nō habēs maculā nec rugā nec aliq̄d hmōi.glos.arguit ꝙ vbicūq; sunt boni ibi est ecclesia.Et nota ꝙ macula pōt referri ad hæresim & ruga ad schisma.Vel etiā macula ad mortale qđ qui habet & li numero:nō tñ merito est de ecclesia:vt dicit Hiero. de pœ.dist.j.ecclesia.Ruga intelligi etiā pōt hęresis.Hinc etiā Hiero.ait.Q̄m vetus oriens iter se pplorꝝ furore collisus in discissam dñi tunicā.& desup contextā minutatim p frusta discerpit.& christi vineā exterminat vulpes inter lacus cōtrictos q nō hñt aquā & difficile vbi fons signatus & hortus ille cōclusus sit.possit intelligi,Ideo mihi cathedrā Pe. & li dem apl'ico ore laudatā censui cōsulendā.inde nūc aiæ meę postulās cibū vñ olim Christi vestimēta suscepi.Neq; ꝙ vastitas tanti elementi liquētis:& interiacēs latitudo terrā me a ꝓciosę margaritæ potuit ingistione ꝓhibere. Vbi cūq; fuerint,corpus cōgregabunt &aglę:,pstigato a sobole maia patrimonio apud vos solos incorrupta patrū oīno seruat auctas.Ibi cespite terra fecūdā dñici seminis puritatē centeno fructu refert.Hic obruta sulcis frumēta in lolium auenasq; degenerant.nūc in occidente sol iustitię oritur.In oriēte aūt Lucifer ille qui ceciderat sup sydera posuit thronū suū.Vos estis lux mūdi:vos sal terræ:vos vasa aurea & argentea:hinc vasa testea: virga ferrea & æternū operunt incendiū.Q̄uis igit tui me terreat magnitudo:tñ inuitat humanitas.A sacerdote victima saluatrē:a pastore ꝓsidiū quis flagito,Fatiscat inuidia romani dñi & culminis receptor ambitio.Cum successore pistatoris christi discipulo loquor.ego nullū ꝑmiū nisi christū sequēs brītudini tuę,i.cathedræ.Petri cōionē cōsortior.Sup illā petrā ecclesiā fundatā scio:gcūq; extra hāc domū agnū comederit:ꝓfanꝰ est. Si quis in Noe arca non fuerit peribit regnāte diluuio.hæc oia Hiero,ad Damasum papā,xxiij.q.j.q̄m.

Ecclia errare nō pōt.

Ecclia nr̄e nō dr̄ Papa sed ꝙgationi de lium.

TITVLVS IX. DE DIVINA GRATIA.

¶De duodecim proprietatibus diuinæ gratiæ ad similitudinem lucis materialis. Cap.I.

EMITTE LVCEM TVAM ET veritatē tuā:ipsa me deduxerūt & adduxerūt in montē sanctū tuū & in taber.tua.Pō.xlij.Considerans ꝓpheta necessitatem diuinę grāe quā lucē vocat:qa sine ea nullus saluat:& vtilitatē:qa ꝑ ea homo bene operat:& causalitatē:qa a solo deo dat scd'm illud qđ in alio ait Pō.lxxxij.Gratiā & gloriā dabit dñs: & nō ali⁹. ideo ipsam lucē grę a deo petit dicens.Emitte lucē tuā &c. Loquens aūt Ioannes euāgelista de ꝙbo incarnato.Erat lux vera q̄ illuminat oēm hoiem venientē in hūc mundum.Et est ibi distributio accōmoda si loq̄mur de lumine grāe.Nā de lumine grę nō est verū simplr̄.Nō em̄ oēs hoies illuminantur a gra vt infideles & iniqui q Christiano noīe gloriant.Sed gcūq; illuminant nō ab alio q̄a Christo illuminant:qui quidē inquatū de⁹ dator ois gratiæ,vna cū ꝑe & spūsto.inquantū vero hō receptor erat gratiæ.vñ dr̄ Lu.j.Gratia dei erat in illo. Et qa vnūquodq; quāto propinquius est principio influentii:tanto plus recipit de influentia eius.vt patet per exēplū de appropinquāte ad ignē & de flumine ꝓpe mare.Hic est ꝙ aia Christi ,ppinquissima immo vnita verbo dei a quo ois grā recepit copiosissime gratiā quasi infinitā.s.quātū creatura est capax recipere. vñ & de ipso intelligitur dictū Io.j.Nō em̄ dat deus ad mensurā spiritū.i.gratia spūssancti videli cet Christo homini. Alijs quidē dat mēsuratim scd'm determinatā virtutē. Sed Christo a principio suę cōceptionis fuit data tāta ꝙ in eo nō potuit crescere.Et ideo qñ dr̄ Luc.j.Iesus proficiebat ætate & gratia.intelligit nō scd'm habitū interiorē: sed scd'm actū exteriorē seu apparētiā:qa scd'm ꝙ crescebat ætate & statura ita faciebat opa q̄ ostendebāt maiorem gratiā sanctitatis. Nos aūt crescere possum⁹ q̄tidie p bona opa.& ad hoc hortat apl's fideles dicens.ij.Cor.vj.Hortamur vos ne in vacuū gratiā dei recipiatis.In vacuū recipit & frustra q in ea se nō exercet vt augeat.Et qa vt dicit pbs in.v.Meta. Primū in vnoquoq; genere est regula & cā aliorꝝ.ideo cū Christus sit primū in gne recipiētiū gratiā,nos oēs accipim⁹ gratiā de plenitudine eius.vt scribit Io.j.s.ex merito ei⁹ & exēplo eius nō ꝙ de suo sit aliq̄d diminutum.

§.I. EST AVTEM DVPLEX GRATIA

scd'm be.Tho.in sum,& alios doc.s.gratū faciēs: & gratis data.& vtraq; semp plenissime fuit in Christo.Gra vtraq; tia dicit qa gratis dat & sine meritis nr̄is.Magna aūt differentia est iter vtraq;.Prio qa gratia gratū faciēs est ꝓprie bonoꝝ:quia null⁹ sine ea est vere bon⁹ & ois bon⁹ ea habet. Sed gratia gratis data est cōis bonis & malis. Nā ꝓphetę fuerunt alīq boni vt Esaias:Hieremias:& hmōi. Alīq mali. vt Balaā:Saul. Alīj miracula fecerūt vt apl'i. Fecerūt & magi Pharaonis reprobi.Et ideo ꝙ qs ea nō habeat nō habet tristari ex q̄ cū ea pōt esse malus & sine ea bonus.Sed'o gratia gratū faciēs est quoddā donū habituale i aia scd'm Tho. ſ.ij.q.cx.vel quidā influxꝰ seu radi⁹ a diuina luce infulus i aia ad sui vtilitatē:qđ quidē semp pmanet in aia faciēs eā deo gratā:& opa ei⁹ bona & meritoria. Semp dico permanet:nisi quis se ea priuet: hoc aūt accidit p q̄libet mortale,Cū em̄ quis aliq̄d eoꝝ ꝓpetrat ex toto amittit gratiam: nec est in sua ptāte eā recupare:nisi deus sua mia eā infundat qđ facere solet,reuertendo ptōrē ad pniam.Ro.v.Iustificati gratis gratia ipsi⁹. Alīs aūt de⁹ nūq; aufert hoi gratiā sine culpa sua.Sed gratia gratis data diuidit in noue genera.vt ponit apl's.j.Cor.xij.vbi ait.Diuisiones gratiaꝝ sūt idē dns.s.dator earꝝ. Alīj dat ꝑ sm̄ sermo sapię. Alīj &c. Et hmōi gratię nō sūt in aia p modū habitus fixę:sed p modū passiōis trāseūtis.Nā illi qui sūt veri ꝓphetę nō hñt ꝓtinue ꝓphetiā in mēte vt ꝓphetet ad placitū suū sed qñ spūssanctus tāgit corda eorum. Vñ & Helisęus dixit de Sunamite.

Nota

Qui a gra illu minant

Lux dr̄ multiplicatiua mediorum

Degratis datis

Aia ei⁹ in amaritudine est & dns cælauit a me.Sil' qui faciūt miracula:nō semp pnt ea facere ad libitū.sed qñ deus dat eis talē vtutē. Vñ & subtrahit ista gra gratis data sine culpa habētis. Tertio differūt qa gratia gratū faciens qui habet oēs ei⁹ partes.i.effect⁹ ad salutē necessarios videlicet vtutes q̄ ab ea ꝓcedūt oēs possidet,Sed gratia gratis data nulli simul hñt oēs partes ei⁹. Sed qs habet ꝓphetiā, alius vtutē faciēdi miracula alter sermonē sapiētię vel scientiæ. Et si aliqs haberet plura ex eis:nō simul ea habet.Sol⁹ xps fuit q oēm & summū gradū ois gratiæ sp habuit vtriusq;. Et de ꝟ de pœ.di.ij.q̄rēdū.& Io.j.dicit.Plenū gratiæ & vtitatis.Quia igit gratia gratū faciēs est illa q̄ est nobis necessaria:ideo hāc postulat Pō.xlij.di.emitte &c,Vbi tria nota,

¶Preciositatē ei⁹ admirādā.ibi.Emit.lu.tuā & veri.tuam.

¶Operositatē eius consectandā.ibi.Ipsa me dedu.&c.

¶Fœliciratem exinde amplexandam.ibi.Et adduxe.&c.

Preciositas & nobilitas lucis admirantur.

§.II. PRIMVM SCILICET NOBILITAS & ꝓciositas gratiæ patet ex hoc ꝙ assimilat luci.Emitte q̄q̄lu.tuā.Sed qd ꝓciosi⁹ luce esse valet: cū ipe de⁹ lux dicat.j.Io.j.De⁹ lux est & tenebræ in eo nō sunt vllæ. Est tñ de⁹ lux increata & essentialis:gratia aūt lux creata & accidentalis ꝙ quā ipsa lux increata seu ꝟitas & ꝙbū diuinū nobis mittit & habet,vñ post lucē subdit. Et ꝟitatē tuā. ſ.mitte. De ipa gratia loquēs Petr⁹ in can.sua ait . Maxima & preciosa nobis donauit.ſ.deus vt simus diuinæ naturę consortes videlicet p lucē gratię.Sed vt magis claresc at ꝓciositas gratiæ notabim⁹.xij.ꝓprietates ei⁹ ad ipam reuerberationē.Sed

Lux est de dubijs certificatiua.

mēter ꝓpter ꝓpinqtatē aeris ad ipam reuerberationē.Sed aer distans multum a terra parū illuminat & est tenebrosus sicut de nocte.Est g̃ lux multiplicatiua in medijs illuminatis.Lux aūt gratiæ illuminat oia opa nostra q̄ debite fiunt vt sint meritoria q̄ sūt tāq; media pueniendi ad patriā. Si loq̄:si comedit:si ambulat:si opat:si ad dormiēdū acce dat debita intēciōe in oīb⁹ meret.vñ Greg.Nec somn⁹ sanctoꝝ vacat a merito,Sine gratia aūt nulla opera eleemosynę:abstinētię:& hmōi:sunt meritoria vitę ęternę:vñ Aug. de pœ.di.iij.piū est.Piū est credere & nostra fides hoc expostulat:vt cū gratia xpi destruxerit mala priora.i.pcta etiā remuneret bona.ſ.q̄ qs facit in ea & q̄ fecerat pri⁹ aī lapsum in pctm.Verū q̄uis bona facta ex gratiam non valeant ad vitā æternā:nō tñ debet pctōr dimittere qn oē bonū qđ ꝑt faciat:qa valēt ad multa alia bona. & ꝓcipue ad disponendū ad gratiā.Vñ dicit de tali de pœ.di.v.falsas. Quicqd boni pōt facere hortamur vt faciat vt de⁹ cor eius illustret ad pniam.ſ.p gratiā.Tertio lux ꝟst reductiua a deuio:sicut ait saluator:& experientia docet.Qui ambulat in nocte offendit:qa lux non est in eo.Io.xij.Offendit aūt aliq̄d impigēdo vel lubricū patiēdo vel cadēdo vel vitā rectā dimittendo.Sed luce apparente ꝓpēdit deuiū callē & reducit ad vitā rectā.Nūq; fuit aliqs ita sapiēs scientia naturali vel moralī q non deuiauerit a via recta ꝟtutis sine luce gratiæ exiſtens. Vñ dicūt reprobi in inferno.Errauim⁹ a via veritatis: sol iustitię nō illuxit nobis.Sap̄.v. Sic Paulus cum fuit in tenebris ignorātię extra lucē gratię deuiabat:ꝓsequens xp̄m cū fidelib⁹ suis arbitratus se in hoc obsequiū prstare deo. Sed eo appropinquāte Damasco vt caperet xpianos circūfulsit eū lux de cœlo & ꝓstrauit eum auferendo ei ad tempus lucē corporalē:infudit ei lucē internā gratię: & reuocatus est ad viam veritatis & esse spūalis.vñ dicebat. Gratia dei sum id qđ sum. & ad Gal.j.Cum aūt placuit ei q me vocauit ꝑ gratiam suā cōtinuo non acquieui carni & sanguini.Quarto lux est in dubijs certificatiua:qñ est quis i tenebris & dubitat de aliquo qđ obijcitur vl'sus: si est ꝟe quod existimat ad lucē certificat. Sicut exēplū habemus de duabus meretricibus cōtēdētibus corā Salomone:quarū vna ſ.vera mater fuisse dicebat.Cum surrexissem manevt darē lac filio meo apparuit mortu⁹. sed clara luce deprehēdi hūc nō esse filiū meū.iij.reg.iij.Sic lux gratiæ clarificat mētē in dubijs:qa instigat hoiem vt a sapiēte illustret:et si nō habet quē cōsulat ꝑm lumē grę docet.j.Io.j.Vnctio.i.gra spūssti docebit vos de oī⁹.ſ.necessarijs ad salutē. Probat ex hoc.b.Tho.i.ij.q̄ nō pōt quis ex gratiam cōstitutus multum manere quin labat in alia mortalia.Cuius rō est:quia frequēter occurrunt hoi casꝰ repētini & dubij:ī qb⁹ oportet subito capere determiationē faciēdi vel nō faciēdi aliq̄d.nec habebit quē cōsulat.In repētinis aūt cōiter hō opat ꝑm habitū pcēptū & finē sibi ꝓstitutū.Qui aūt est ex gratiā habet vitiosum habitū: & ꝓ fine vltimo cōstituit.ſ.aliud ꝙ deū.Vñ ꝑm habitū vitiosum deliberat in dubio peccans ꝟ deū.Et ideo bñ dicit apl's ad Heb.xiij.Optimum est gratia stabilire cor.Quinto lux est lætificatiua.Prouer. xv. Lux oculorū lætificat aiam .& Eccl's.xj.Delectabile est oculis videre solē.vñ & Magi cū ispexerūt sucē stellæ quā amiserāt: videres stellā gauisi sunt gaudio magno valde.Mat.ij.Sed & aues videm⁹ ꝙ de nocte silēt:cū aūt lux aurore exurgit incipiūt cātare modulis suis q̄si lætantes.Nullū tale gaudiū quale administrat lux gratiæ, ꝓpter qđ de sapientia q̄ est lumē gratiæ dicit Sap̄.viij. Nō habet amaritudinē conuersatio illi⁹:neq; tędiū cui ꝟus illius:sed gaudium . Sexto est penetratiua in diaphanis. Nā cū corpus solare sit in cœlo qđ est solidum radius ei⁹ penetrat eos:sicut etiam penetrat fenestrā vitreā intrans domū absq; scissione eius. vñ dicit Eccl's.xlij.Sol illuminans p oia respexit.Sic gratia spūssti facit penetrare oia.ꝑm illud apl'i.Spūs oia scrutat:etiam p fundia dei.Facit etiā scrutari totam vitam suam:& nō solū pcta magna:sed minimas cogitatiōes & affectiōes inordinatas recognoscens,deflet. Accidit de gratia copiosa sicut de radio solis:in q̄ in aliq̄ loco reuerberāte apparēt innūerati aromi.i.minutissimi puluiſculi:vbi aūt radi⁹ nō reuerberat null⁹ talis apparet.Ita vbi radius gratiæ illustrat:mens innumeros in se defect⁹ cognoscit.Exēplū de Paulo qui cū dixisset.Plus omnibus laboraui.nō aūt ego:sed gratia dei mecū.ait.ſ.ad Tim.j.Venit Iesus p.cātores saluos facere:quorum primus.i.maximus ego sum.Septimo lux subito sparguitur.Cū em̄ de mane sol orif:subito radi⁹ eius diffunditur vsq; ad occidētē sine mora.Propterea dixit dns ad Iob. Si scis p quam viā spargit lux.q.d.nō vales scire:qa nō paulatim:sed subito diffundit radiū.Sic gratia spūssancti facit hominem promptū & velocē:nō tardū ad bñ faciendū. Inquo cuius signū dicit Act ij.Factus est repēte de cœlo so.tāq; ad ue.spūs vehe. vbi dicit glossa.Nescit tarda molimina spūssti gratia.Et ex hoc pōt quis aliq̄lr ꝓiecturare si gratiā dei habet:quia vt dicit pbs in ij.Ethi.Signum habit⁹ acquisitī est pōpte & facilr operari.Octauo lux ꝑseruat a spurcitijs. Luxꝑ nam radius solaris transiens per lutum & q̄cūq; immunda seruat a nō coinquinat:sed pmanet in sua puritate, Sile gratia quę ꝑ sedinat e in sacramentis q̄ administrāt ꝓ malos ministros: vtiq; nō

Lux ē lę

¶Quarta pars. IIII

Universidad de Deusto
Biblioteca

maculaꝫ vel minuiꝫ ꝓpter malitiã miniſtrorꝝ. Et hoc ē q̃d ait Aug. ſ. q̃d ſi vult. Spũalis ỹ⁹ facꝫ vt lux puriſſima per imũdos trãſiens non coinquinaꝫ. Sed & illi q̃ hñt dei gratiã dũ in ea ꝑmanẽt: eſſi cõuerſenꝫ inter peſſimos ꝓſeruanꝫ in ſua bonitate: & nõ ꝑmittunt ſe maculari malis exẽplis aliorũ. Sine gr̃a etiã loca ſolitaria nõ ꝓſeruãt a pctis: q̃d Greg. ondit di. Quꝫlibet occulta loca animam ſine gratia ſaluare nõ ꝑñ. ſ. a pctis. Nã & Loth in ciuitate Sodomorum, iuſtꝰ fuit in gratia. ſ. ꝑmanens: in monte peccauit. diſ. xl. q̃libet.

Eſt exꝑſſiua tenebrarũ.

Nono lux eſt illuminatiua & ꝑ ꝑñs expulſiua tenebrarũ. Non eſt em̃ aliud tenebra q̃z priuatio lucis. Eſa. ix. Ambulantibus in regione vmbræ mortis: lux orta eſt eis. q̃. ſ. tenebras toleret. Lux gratiꝫ ſine dubio tollit oẽm tenebrã peccati mortalis: q̃d vtiq; obtenebrat mentẽ & ꝓducit ad tenebras infernales: q̃uis em̃ gratia gratũ faciẽs compatiaꝫ ſecũ venialia: nec ea ſẽp tollat: nullũ tñ mortale ſecũ patiẽ: ſed q̃dlibet expellit immediate vt ſuũ ꝓriũ oĩno. Vñ apl'us ad Titũ. ij. Iuſtificati gratis gratia ipſi⁹, iuſtificaꝫ aũt quis ꝑ expulſionem ſeu remiſſionẽ pctõrꝝ: & hoc eſt p gratiam. Illuminat q̃zꝫ mẽtẽ de agẽdis. ad Titũ. ij. Apparuit gratia dei ſaluatoris nr̃i &c. Et de ꝑſe. diſ. iiij. placuit: dicif. Per gratiã aperiẽ nobis intelligẽtia mãdatorꝝ dei. Decimo lux eſt cõfortatiua ſeu corroboratiua egri. Patet per expientiã: qa de nocte q̃ radius lucis ſolaris non eſt ſup terrã: infirmi detentus ſe hñt. Q̃ etiã aer eſt pluuioſus vel nebulioſus: etiã ſani ſunt magis debiles q̃z cũ aer eſt ſerenus & clare illuminatus. Sic lux gratiæ fortificat hoiem ad bene operandũ. Ro. viij. Ipſe ſpũs adiuuat infirmitatẽ noſtram, ſ. gratia ſua. vñ Aug. Sine ipo opante vt velim⁹ & cooperante vt faciam⁹ nulla bona opa valemus. Opaꝫ aũt ſm Tho. ꝑ gratiã & eo opaꝫ. Et ꝓ hæretico anathematizaꝫ q̃ aſſerit q̃ gr̃a ſolũ doceꝫ q̃d agendũ: vel iuuat ſolũ: vt meli⁹ bona faciamus: ſed etiã ſine ea poſſum⁹ bene & meritorie facere. Ipſa gratia tãti vigoris eſt & ita corroborat vt minim⁹ gradus ei⁹ ſit ſufficiẽs ad vincẽdũ oẽm tẽtationẽ & ſufferendũ oẽm tribulationẽ mũdi ſequẽdo inſtinctũ ei⁹. Vñ & Paulo ſtimulũ ſue tẽtationẽ carnis patiẽti. ſm Greg. in mora. Siue infirmitatis corpalis. ſm Aug. ſup. Pſ. dictum fuit. ij. Cor. xij. Sufficit tibi gratia mea. ſ. ad vincẽdũ tẽtationẽ & ſufferẽdum infirmitatẽ. Vndecimo lux eſt augmentatiua in radijs: q̃z augeꝫ a mane in meridiẽ. vñ Eccli. xxxiij. Dies diẽ ſupat & lux lucẽ. maior em̃ lux apparet ſeu magis illuminaꝫ aer hora tertia q̃z prima: & in meridie magis q̃z hora tertia: qa radius ſolaris magis directe reuerberat terrã. Sic lux gr̃æ cõtinue augetur vel habitualiter vel diſpoſitiue ab electis: per q̃libet ỹtuoſum opus diſpoſitiue augeꝫ: ſicut & corp⁹ humanũ ꝓ q̃libet comeſtionẽ diſponiꝫ ad augendũ dũ eſt in ſtatu augmẽti. etſi nõ actu augeaꝫ ꝑ quamlibet. Prouer. iiij. Iuſtoꝝ ſemita q̃ſi lux ſplẽdens ꝓficit & creſcit vſq; ad ꝑfectũ diẽ. Exponit Grego. ſup Ezech. de q̃uerſatiõe electorũ dei q̃ creſcunt ꝑ bona opa in gr̃a vſq; ad diẽ clarã gloriæ. Infiniti ſunt gradus gratiæ: & quãto gs magis in ea ꝓficit: tanto magis videt quãtũ ſibi deeſt: & iõ laborat vt creſcat cognoſcẽs ꝓciſitatẽ ei⁹. Et vt dicit Ber. In via dei non ꝓcedere eſt deficere. Hinc & apl'us ad Phil. iij. Quæ retro ſunt oblit⁹ ad brauũ ſequor ſupnę vocatiõis. Duodecimo lux eſt decoratiua corporũ. Dicif em̃ corpus pulchrũ q̃d habet debitã mẽbrorũ ꝓportionẽ cũ quadã refulgentia. Vñ etſi corpus eẽt bñ ꝓportionatũ nõ haberet claritatẽ: ſicut corpora Theucrorꝝ vel Ethiopũ nõ eẽnt pulchra. Et iõ vt dicũt doc. vt opa ſua q̃ factur⁹ erat pulchra apparerẽt inchoauit a luce. Ita & lux gratiæ decorat opa humana: lumen rõnis cũ q̃s opaf ſm eandẽ aliq̃ãtulũ decorat: ſed nõ ꝑfectę: ſed lux gr̃æ additũ ꝑfectę. vñ apl'us. Eramus aliq̃n tenebræ: nũc aũt lux in dño: vt filij lucis ambulate. ſicut & Chriſtus docuit lux vera filios ſuos dicẽs. Sic luceat lux veſtra corã hoib⁹ &c. Mat. v. & Sap. iiij. O q̃ pulchra eſt caſta generatio cum claritate. Gñatio caſta eſt opatio gñata ſeu ꝓcedẽs ab intellectu: vt a viro legitimo ſeminante voluntate bonum cognitum vt in vxorem: nõ in ſenſualitatẽ ancillã ꝑ errorẽ: qa tunc adultera. Et talis opatio rõnis cum claritate gratiæ vtiq; eſt valde pulchra. Quid pulchri⁹ vita' xp̃iano rum? Hinc bea. Amb. in hexamerõ. Illa aia a deo pingit q̃ habet in ſe ỹtutũ gratiã renitẽtẽ ſplẽdorẽq; pietatis. Illa aia bñ picta eſt in qua elucet diuinæ operationis effigies. Illa aia bene picta eſt in qua eſt ſplẽdor gloriæ & paternæ imago ſubſtãtiæ. ſm hanc imaginẽ quæ refulget pictura proximi ſicut ſe ipſum. Et hoc eſt ꝓximum diligere ſicut ſe ipſum. Et ſic patet q̃ gr̃a ſit ſufficiẽs ad vincẽdũ oẽm tẽtationẽ & ſufferendũ oẽm tribulationẽ mũdi. Vñ Aug. Deus qui fecit te ſine te: non iuſtificabit te ſine te. Et ſic patet q̃ gr̃a ſit ſufficiẽs ad vincẽdũ oẽm tẽtationẽ & ſufferendũ oẽm tribulationẽ mũdi. Vñ Aug. Deus qui fecit te ſine te: non iuſtificabit te ſine te. Et ſic patet q̃ gr̃a ſit ſufficiẽs ad vincẽdũ oẽm tẽtationẽ & ſufferendũ oẽm tribulationẽ mũdi. Vñ Aug. Deus qui fecit te ſine te: non iuſtificabit te ſine te.

Eſt i radijs aug mẽtatiua.

Eſt corporũ decoratiua.

Eſt egrotãtiũ cõfortatiua.

cioſa eſt. de pœ. diſ. ij. illa. Cum ipſa ergo luce gratiæ mittiꝫ a deo veritas dei filius.

§. III. SECVNDVM PRINCIPALE SCI

De gr̃æ oppoſita.

licet oppoſitas q̃ ab eo ſequiꝫ notaꝫ cũ dr̃. Ipſa me deduxerũt. ipa. ſ. gr̃a & veritas: de vno ad aliud me duxerũt. Et q̃ ſint iſtę viꝫ ꝑ quas gr̃a ducit oñdit Pſ. lxxxiij. di. Ibunt de virtute in virtutẽ. i. de opere vnius virtutis ad opus alteri⁹ virtutis. Non em̃ decet ſemp ſe exercere in opere vnius ỹtutis: ſed aliq̃n in ope fidei: q̃nq; in ope ſpei: q̃nq; in ope charitatis. vel de ỹtute infuſa ꝑ gratiã q̃ ſubito gñat: in ỹtutẽ acq̃ſitam habituatã ꝑ cõſuetudinẽ. Ex opib⁹ em̃ frequẽter multiplicatis caſtis & iuſtis & cõſtãtib⁹ ꝓſeuerando efficimur iuſti: caſti: fortes & hmõi. Vel de vna & eadem virtute imperfecta in ỹtutẽ ꝓfectiorẽ. Nemo em̃ repẽte fit ſumm⁹: ſed a minimis quiſq; inchoat vt ad maiora perueniat. Gradus em̃ eſſe in virtutibus pulchre & diffuſe oñdit Greg. de pœ. di. ij. dum ſanctam eccleſiam. ibi vide.

§. IIII. QVANTVM AD TERTIVM

principale qđ eſt conſecutio æternę fœlicitatis ait. Adduxerũt. ſ. demũ in mortẽ ad mõtem ſcũm tuũ altiſſimũ gſſe: vbi ſunt plures mãſiões differẽtes. ſ. ꝑmior⁹: & hæc ſunt tabernacula dei in q̃b⁹ habitat in' gl'ia. Nã ait Pſ. lxxxiij. Gratiã & gloriã dabit dñs: qa gr̃a ducit ad gl'iam. Norãdũ aũt ꝓ gratia ſumiꝫ multipl'r. vt no. Areꝫ, poſt Alex. ſup. c. gratia. j. q. i. Primo mõ dicif gratia donũ dei increatũ q̃d gratis dat nobis. i. ipe ſpũſſctus gratis dãs: de q̃ põt itelligi illd apl'i. j. Cor. xv. Gratia dei in me vacua nõ fuit. Sed o dicif gratia donũ in nobis ꝓ creatũ. ſ. q. i. ſum⁹ ad imaginẽ dei: & hoc eſt cõe oĩb⁹ hoibus: de q̃ põt itelligi illud apl'i. Gratia dei ſemp in me manet. Nõ em̃ põt hoc tolli cũ naturale ſit. Tertio dicif gratia donum infuſum a deo: faciẽs aiam deo gratã & opa ei⁹ meritoria: de qua dicif ad Ro. vj. Gratia dei vita ẽterna. ſ. habeꝫ. Quarto dicif gratia prim⁹ effectus gratiæ ꝓdictæ poſt lapſum. i. remiſſio pctõrũ: & ſic ſumit i ꝑncipio epl'arũ Pauli cũ dicif. Gratia vobis & pax a deo patre &c. dicit gl. i. remiſſio pctõrꝝ & recõciliatio ad deũ. Quinto dicif gratia prim⁹ habit⁹ ỹtutis in q̃ manifeſtaꝫ gratia. i. fides. ad Heb. vi. Optimũ eſt gratia ſtabilire cor, gl. i. vt ha beatis fidẽ pfectã. Sexto dicif gratia donũ ꝓgratiuæ gratię ſeu dignitatis: vt facer ordo. ſ. ad Tim. iiij. Noli negligere gratiã q̃ data eſt tibi ꝑ impoſitionẽ man⁹ ꝓſbyteri: & de hac intelligif illud. c. j. q. i. gratia. j. c. iij. & j. ti. xv. c. xix. Septimo dicif gratia gratiꝫ ſignũ ſeu gratis data: vt ꝓphetia: opatio miraculorꝝ & hmõi. de qua. j. Cor. xij. Diuiſiones gratiarꝝ ſunt idẽ ỹo dñs &c. Illa em̃ opa ſunt ſigna ꝑ i tali ſit gratia nõ tñ ſemp poſito ſigno ponif res'. Octauo dicif gratia qđ cũq; donũ alteri cõicatũ non tñ oibus ſiue tpale vt diuitię: ſiue ſpũale: vt ſcia. Et de hac dicif. j. Pe. iiij. Vnuſquiſq; ꝓut accæpit gratiã in alterutrũ illã adminiſtrantes vt boni diſpenſatores multiformis gratiæ dei. Nono dicif gratia vita æterna: quia maxime gratis daf: iuxta illud Ioã. j. De plenitudine ei⁹ nos oẽs accæpim⁹ gratiam ꝓ gratia. gl. i. gratiã glorificatiõis ꝓ gratia ſctificatiõis. & Zach. iiij. Exequabit gratiã gratię. Decimo dicif gratia q̃dã virt⁹ moralis q̃ a pħs dicif gratitudo. ſ. de bñficijs recæptis. Apl'us. j. ad Theſ. v. In oibus gratias agite. Vndecimo dicif gratia beneuolẽtia alicuius ad alterum: ſicut dicif in Geñ. xxxix. ꝙ Ioſeph inuenit gratiã corã dño ſuo: & poſtea corã pricipe carceris. Ad oia iſta põt adaptari illud. ij. Cor. vj. Hortamur vos ne in vacuũ gratiã dei recipiatis. De Noe etiã dicit Geñ. vj. ꝙ inuenit gratiã corã dño. i. bñuolentiã.

¶ De eſſentia gratiæ. Cap. II.

GRATIA GRATVM FACIENS

Gratia gratũ faciẽs q̃d.

eſt q̃dã qualitas ſeu habit⁹ ſupnaturalis infuſa a deo in eſſentia aiæ vt in ſubiecto ſine meritorio creaturæ realiter differẽs a ỹtutib⁹ infuſis: faciẽs creaturam deo gratã: & opa ab ipa ꝓcedentia vitę ęternæ meritoria. Vbi ꝓmo ſciendũ ſm. b. Tho. j. ij. q. cx. ar. j. ꝙ ſit. ỹ⁹ ſecũ dũ pħm ē diſpõ dſecti.

gratia ſm cõem modũ loquẽdi tripl'r cõſueuit accipi. Primo modo ꝓ dilectione alicui⁹: ſicut cõſueimus dicere. Iſte miles habet gratiã regis. i. rex habet eũ gratũ & amat. ſcd'm ꝙ dicif Geñ xxxix. ꝙ dñs dedit gratiã Ioſeph in ꝓſpectu ꝓncipis carceris. Scd'o modo ſumif ꝓ aliquo dono gratis dato ſicut ꝓfuerim⁹ dicere. Ego facio tibi talẽ gratiã: ꝓ ꝙđ dr̃: Eccli. xxix

Eccleſiaſtici. xxix. Gratiã ſi de iuſſoris ne obliuiſcaris. i. ſeruitiũ fideiuſſoris. Tertio mõ ꝓ recõpẽſatione bñficij gratis dati. ſm ꝙ dicimur gratias agere & habere ꝓ beneficijs. Ad qđ etiã apl'us hortaf. ſ. ad Theſ. v. dicens. In oĩbus gratias agite. Horũ triũ ſcd'm depẽdet ex prio. Ex amore enim quę aliq̃s habet ad aliũ & gratũ habet prouenit ꝙ dat ſibi aliq̃d bonũ gratis. Ex ſcd'o ꝓcedit tertiũ: qa ex bñficijs gratis recæptis ꝓſurgit gratiarꝝ actio. Quãtum ad duo vltima manifeſtũ eſt ꝙ gratia ponit aliq̃d in eo q gratiã accæpit. primo. ſ. ipm donũ gratis datũ. ſcd'o ipſi⁹ recognitionem. Sed quãtũ ad primũ eſt differẽtia inter gratiã dei & gratiã hois: nam qa bonũ creaturę eſt ex volũtate diuina: tõ ex dilectione dei qua vult creaturę bonũ, ꝓfluit aliq̃d bonũ in creaturã. Sed volũtas hois mouef ad amandũ ex bono prę exiſtente in reb⁹. Et inde eſt ꝙ dilectio hois non totaliter causat bonitatẽ rei: ſed ꝑſupponit eã in toto vel in parte. Patet igiſ ꝙ quãlibet dei dilectionẽ ſequ̇f aliq̃d bonũ in creatura creatũ: ſed q̃nq; non tñ dilectiõi æternę bonũ coæternum: ſed ſm hmõi boni differentiam differens.

Gr̃a dei in aiam agit.

Dupl'r dilectio dei ad creaturam ꝓderatur.

§. I. CONSIDERATVR DILECTIO

dei ad creaturã duplex. Vna qdẽ cõis ſm quam diligit oĩa q̃ ſunt: vt dr̃ Sap. xj. Alia ſpecialis ſcd'm quã trahit creaturã rõnalẽ ſupra cõditionẽ naturę & participationẽ diuini boni & ſcd'm hanc dilectionẽ dr̃ deus aliquẽ diligere ſimpl'r: qa ſcd'm hãc dilectionẽ vult deus ſimpl'r creaturæ bonum æternũ qđ eſt ipſe: ſic igiſ ꝓ hoc qđ dicif hoiem gratiã dei habere ſignificatur quoddã ſupnaturale a deo ꝓueniẽs in hoiẽ. Q̃nq; tñ gratia dei dr̃ ipa æterna dei dilectio: ſed de gratia habituali q̃ eſt in hoie nũc eſt ſermo q̃ gr̃a dr̃ qa gratis daf a deo ſine meritis recipiẽtis. Gratia aũt tertio mõ accæpta. ſ. pro recognitiõe bñficij eſt virt⁹ moralis. de qua. ẽ. in tit. de iuſtitia. in. c. de gratia.

Gratia eſt q̃litas i aia

§. II. QVOD AVTEM GRATIA QVE

dam qualitas in aia oñdif ꝓ hoc qđ dicit glo. ſup illud. Pſ. liij. Exiſtaret faciem in oleo. Gratia eſt nitor aiæ ſcm̃ conditians amorẽ. Nitor aũt aię eſt q̃dã qualitas: ſicut pulchritudo corporis eſt qualitas. Sed ꝓ huius declaratiõe dicit. b. Tho. j. ij. q. cx. ar. ij. ꝙ vt dictũ eſt in eo q dr̃ gratiã habere ſignificaꝫ eſſe quidã effect⁹ gratuitę volũtatis dei. Ex gratuita autem voluntate dei hõ iuuatur dupl'r. Vno mõ inquãtum aia hois a deo ad aliquid cognoſcẽdum: volendũ: vel agendũ illuminaf. Et hoc mõ ipſe gratuit⁹ effectus in hoie nõ eſt q̃litas: ſed quidã mot⁹ aię a deo. Alio mõ adiuuaf hõ ex gratuita dei volũtate ſm ꝙ aliq̃d habituale donũ a deo aię infundit. Et hoc ideo: qa nõ eſt cõuenięs ꝙ deus minus ꝓuideat his q̃s diligit ad ſupnaturale donũ q̃z creaturis q̃s diligit ad naturale donum conſequendum. Creaturis aũt naturalibus ſic ꝓuidit: vt non ſolum moueat eas ad actus naturales: ſed etiã largif eis formas & ỹtutes quaſdam naturales q̃ ſunt principia actuũ: vt ſcd'm ſe ꝑpas inclinẽt ad hmõi mot⁹: & ſic mot⁹ quib⁹ a deo mouent fiũt creaturis gñales & faciles. ſcd'm illd Sap. viij. Diſponit oĩa ſuauiter. Multo igiſ illis q̃s mouet ad ꝓſequẽdũ bonũ ſupnaturale ęternũ infundit aliquas formas ſeu qualitates ſupnaturales ſcd'm quas ſuauiter & prompte ab ipſo moueanf ad bonũ æternũ cõſeq̃ndũ: & ſic donũ gratiæ qualitas q̃dã eſt. Agit aũt gratia i aiam ꝓ modũ cauſę formalis: ſicut albedo facit albũ: & iuſtitia iuſtũ. Et ſcd'm ꝙ aia impfecte ꝓticipat diuinam bonitatẽ: ipa ꝓticipatio diuiæ bonitatis q̃ eſt gr̃a ipfectiori mõ habet eſſe in aia q̃ aia in ſeipſa ſubſiſtat. Eſt tñ gratia nobilior q̃z natura aiæ inquãtũ eſt exꝑſſio vel ꝓticipatio diuinę bonitatis: non aũt quãtũ ad modũ eſſendi.

§. III. QVOD GRATIA DIFFERAT

a ỹtutib⁹ infuſis, ꝓbaf per hoc qa fides & ſpes nõ hñt eſſe ſine gratia qđ eẽ nõ poſſet ſi idẽ eẽnt cũ ea. Et de charitate dicit. b. Aug. ꝙ gratia ꝓuenit charitatẽ: ſed ſi idẽ eſſet cũ ea nõ poſſet ꝓuenire. Pro cuius declaratione dicit beat. Tho. j. ij. q. cx. art. iij. ꝙ quidã poſuerunt idẽ eſſe gratiã & virtutẽ ſcd'm eſſentiã: ſed ſolũ ſcd'm rõnẽ differre: quia gratia dicif ſm ꝙ facit hoiem gratũ deo: vl' quia gratis daf. Virt⁹ aũt dicif ſcd'm ꝙ ꝓficit hoiem ad bñ opandũ. Et hoc videf ſenſſe magiſter in. ij. ſentẽ. Si quis recte ꝓſideret rõnẽ ỹtutis hoc ſtare nõ põt quia vt dicit pħs i. vij. Phyſ. Virt⁹ ẽ diſpoſitio ꝓfecti. Dic aũt ꝓfecti qđ eſt diſpoſitũ ſcd'm naturam. Ex quo patet ꝙ virtus vniuſcuiuſq; rei dicif in ordine ad aliquã naturã pexiſtentẽ: qñ. ſ. vnũquodq; ſic eſt diſpoſitũ ſicut congruit ſuę naturæ. Manifeſtum eſt autem ꝙ ỹtutes acquiſitę ꝑ actus hũanos ſunt diſpoſitiones quibus homo cõuenienter diſponif in ordine ad naturam qua eſt homo. Virtutes autem infuſę diſponunt hominẽ altiori modo & ad altiorẽ fineꝫ. vñ etiã oportet ꝙ in ordine ad altiorẽ: hoc aũt eſt in ordine ad naturã diuinã ꝑticipatã: ſcd'm ꝙ dicit ꝓ. Pet. ij. Maxima & ꝑcioſa nobis ꝓmiſſa donauit: vt ꝑ hoc efficiamur diuinę naturę cõſortes. Et ſcd'm acceptionẽ huius naturę dicimur regenerari in filios dei. Sicut igiſ lumẽ naturale rõnis eſt aliquid ꝑter virtutes acquiſitas: q̃ dicunf in ordine ad ipſum lumen naturale: ita & ipm lumẽ gratię qđ eſt ꝑticipatio diuinæ naturæ: eſt aliquid ꝑter virtutes infuſas q̃ a lumine illo deriuanf & ad illđ ordinanf. vnde apl'us ad Ephe. v. Eratis aliq̃n tenebræ: nunc autẽ lux in dño vt filij lucis ambulate. Sicut em̃ virtutes acquiſitę ꝑficiũt hominẽ ad ambulandum lumini naturalis rõnis congrue ter: ita & virtutes infuſæ perficiunt hominẽ ad ambulandum cõuenienter lumini gratiæ. Quod aũt. b. Aug. in lib. de ſpũ & litera nominat fidẽ ꝓ dilectionẽ operantẽ gratiã: hoc non eſt quia gratia ſit fides: ſed quia actus fidei ꝓ dilectionẽ operãtis eſt primus actus: ꝓ quẽ gratia gratũ faciẽs manifeſtaf. Reducif aũt gratia ad primã ſpeciẽ qualitatis. Nec tñ eſt idẽ qđ virtus: ſed habitudo quædã q̃ ſupponif virtutibus infuſis: ſicut earum principium & radix.

§. IIII. EST AVTEM IPSA GRATIA

in eſſentia aiæ ſicut in ſubiecto non in potẽtia aliqua aię. Quod patet: qa ꝓ gr̃am regeneramur in filios dei. Sed generatio prius terminaf ad eſſentiam q̃z ad potentias. Pro eſſentia cuius declaratiõe dicit. b. Tho. j. ij. q. cx. ar. iiij. ꝙ ſi gr̃a eſſet animæ. idem qđ virtus tunc oporteret eã ponere in potentia aiæ. Sed ſi differt realiter vt dictũ eſt: tũc nõ põt eſſe in potentijs: ſed eſt in eſſentia. Sicut ergo gr̃a eſt prius virtute: ita oportet ꝙ habeat ſuũ ſubiectũ prius potẽtijs aiæ. i. ꝙ ſit in eſſentia aiæ. Sicut em̃ ꝓ potẽtiã intellectiuã homo participat cognitionem diuinã per virtutẽ fidei: & per potẽtiam voluntatis amorẽ diuinũ per virtutẽ charitatis, ita etiam per naturã aię ꝑticipat ſcd'm quãdã ſimilitudinẽ naturam diuinam per quandã regenerationem ſeu recreationem. Et ſicut ab eſſentia aiæ effluũt ei potẽtię: quæ ſunt principia operum. ita etiã a gratia ipſa effluũt virtutes in potentias aię per quas potẽtię mouenf ad actus virtutum, & ſm hoc gratia cõparaf ad voluntatẽ: vt mouens ad motum. Et ſic gratia eſt principiũ meritorij operis mediantib⁹ virtutib⁹.

¶ De diuiſione gratiæ. Cap. III.

QVADRVPLEX REPERITVR

De diui gr̃æ

diuiſio gr̃æ. Pria ẽ in gr̃am gratũ facientẽ & gratis datã. Scd'a ẽ in operãtẽ & cooperãtẽ. Tertia eſt i ꝓuentẽtẽ & ſubſequẽtẽ. Quarta diuiſio gr̃æ gratis datę in nouę gña gr̃arum. Et prima eſt diuiſio realis. ſiõe gr̃æ Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. j. ij. q. cxj. Qđ cum gr̃a quadret ad hoc ordinef vt hõ reducaf in deũ ordine quodã. hoc ꝙ plici. quidã reducanf in deũ per alios: ſcd'm hoc eſt duplex gr̃a. Vna per quã ipſe hõ coniungif deo. & ſic eſt gr̃a gratũ faciens. Alia ꝓ quã vnus hõ cooperaf alteri vt reducatur in deũ. Hmõi aũt donũ vocaf gr̃a gratis data: qa ſupra facultatẽ naturæ & ſupra meritũ ꝓſonę hõi cõcedit. Sed qa non daf ad hoc vt hõ ipſe iuſtificef: ſed poti⁹ vt ad iuſtificatio nem alterius cooperef. ideo nõ vocaf gratũ faciens. Et de hac apl's. j. ad Cor. xij. Vnicuiq; daf manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatẽ. ſ. aliorꝝ. De prima aũt dicif ad Eph. j. Gratificauit nos in dilecto filio ſuo. Ad hoc facit qđ dicit Grego. ſup Ezechielẽ. de pœ. diſ. ij. põt. Poteſt diſcurſus atq; mobilitas ſpũs ſic intelligi. In ſanctorũ quippe cordibus, iuxta quaſdã virtutes ſemp maner. luxta quaſdã receſſurus venit & vẽturus recedit. In fide em̃ & ſpe atq; charitate & alijs bonis ſine quibus ad cœleſtẽ patriã nõ põt ꝓuenire: ſicut eſt humilitas: caſtitas: iuſtitia atq; mia: perfectorꝝ corda nõ deſerit in ꝓphetię ỹo ỹtute doctrinæ facũdia & miraculorũ exhibitione electis aliq̃n adeſt: aliq̃n ſe ſubtrahit. hæc ille. Prima bona pertinent ad gratiam gratum faciẽtem a qua fluunt. Scd'a ad gratiam gratis datã: vt patet inferius.

§. I. SECVNDA DIVISIO GRATIE

¶ Quarta pars. IIII ij

Universidad de Deusto
Biblioteca

est in operantē & cooperantē:q̄ trahit ex ỹbis Aug.dicens tis in libro de libero arbitrio & gratia.& ponitur in.ñ.sen. Deus cooperādo in nobis perficit qđ operādo incipit: qa ipse vt velimus opatur incipiens:q̄ volētibus cooperatur perficiens. Operatiões aūt dei q̄bus nos mouet ad bonum ad gratiam ptinent. Vnde diuidit in opantē & cooperantē ipla gratia.i.pro cuius declaratiõe dicit.b.Tho.ſ.ñ.q.cxj.ar. ñ. Gratia vt dictū est,ō,dupliciter potest intelligi. Vno modo,p diuino auxilio quo nos mouet ad bñ volendū & agendū. Alio mõ,p habituali dono nobis diuinitus indito,vt rectę aūt modo gratia conuenienter diuidit in operantem & cooperantē. Opatio ēm alicui⁹ effect⁹ non attribuit mobili sed mouenti. In illo ẓ effectu in quo solum mens nostra est mota & non mouens opatio deo attribuit.& sc̄m hoc dr gra operans. In illo aūt effectu in quo mēs nra & mouet & se mouet:opatio nō solum attribuit deo sed aiæ. Et ſm hoc dr gratia cooperans. Est aūt in nobis duplex act⁹. Prim⁹ interior voluntatis. Et quantū ad istū actū volūtas se habet vt mota:deus aūt vt mouens.& pręsertim cum incipit bonū velle volūtas q̄ prius malū volebat. Et iō sc̄m q̄ deus mouet mentē ad hūc actū dr gratia opans. Alius actus est exterior qui cū a volūtate imperet etiā habēs est vt ad hunc actū opatio attribuit volūtati. Et qa ad hūc actū etiā deus nos adiuuat:& interius cōfirmando volūtatē vt ad actum pueniat:& exterius facultatē operādi præbendo. respectu huius actⁿ dicit gratia cooperans. Sic igit si gra accipiat pro gratuita dei motiõe:qua mouet nos ad bonū meritorium conuenienter etiā diuidit gratia in opantē & coopantē. Si aūt accipiat gratia,p habituali dono,sic duplex est gratæ effectus sicut & cuiuslibet alteri⁹ formę:quor⁹ prim⁹ est sc̄s est opatio,sicut caloris opatio est facere calidū: & exterior calefactio. Sic ḡ gratia habitualis inquātū aiam sanat vel iustificat:siue gratū deo facit:dr gra opans. Inquātū vero est principium operis meritorij qđ etiā ex libero arbitrio ꝓcedit:sic dr gra coopans. Est autē eadē gra operans & coopans:sed diſtinguit ſm diuersos effectus. Et cū per gratiā iustificamur:de⁹ nō sine nobis nos iustificat:qa p motū liberi arbitrij dū iustificamur dei iustitiæ ꝓsentim⁹. Ille motus nō est gratiæ cā:sed effect⁹. vñ tota opatio ptinet ad gratiā.

Gra duplr iterum sumit

Quinq̄ effectus gratiæ gratum faci entis

§.II. TERTIA DIVISIO GRATIE

est in puenientē & subsequentē. trahit hęc ex ỹbis ps.Ivij.dicentis.Mia eius.ſ.dei prȝenient me.Et in alio ps.ſ.xxij.Mia eius subseqūt me.Gratia aūt dei ex mia ei⁹ ꝓcedit.Et iō cōuenienter & ipa gratia diuidit in puenientē & subsequentē.Procuius declaratione dicit.b.Tho.ſ.ñ.q.cxj.ar.iij.q̄ sicut gratia diuidit i opantē & cooperātē ſm diuersos effectⁿ:ita etiā in puenientē & subsequentē qualitercunq̄ accipiat. Sunt autē quinq̄ effectus gratiæ gratū faciētis in nobis. Primus est vt aia sanet.ſ.a pcō.Sc̄'s est vt bonū velit. Tertius est vt bonum qđ vult efficacit operet.Quart⁹ vt hō p̄seueret.Quintus vt ad gl̄iam puenjat.Et iō gratia sc̄'m q̄ causat in nobis primū effectū dicit gratia puenięs respectu sc̄i effect⁹. Et sc̄'m q̄ causat i nobis sc̄'m effectū dicitur gratia sequens respectu primi effectus.Et sicut vnus effectus est posterior vno effectui & prior alio effectui:ita gra potest dici puentes & subsequēs sc̄'m eūdem effectū respectu diuersoꝝ.Et hoc est qđ Aug.dicit in li.de natura & gratia.Præuenit vt sanemur:subsequitur vt sanati vegetemur. præuenit vt vocemur.subsequit vt glorificemur.q̄uis autem effect⁹ gratiæ possint esse infiniti numero:sicut sunt infiniti act⁹ hūani: tñ oēs reducunt ad aliqua determinata in specie. Præterea oēs in hoc cōueniunt q̄ vnus alij ꝓcedit. Ista etiā diuisio gratiæ in puenientē & subsequentē nō est diuisio sc̄'m essentiā ei⁹:sed sc̄'m effect⁹ ei⁹ varios. De hac etiā Grego.super Ezech.ait.Semel ꝓcepta ỹr⁹ ad ꝓuectū ducit. & vitro terra.ſ.cordis fructificat:qa puenięte se gratia mēs hoīs ſpōtanea ad fructū boni opis assurgit. de pœ.dist.ij. dū sanctam.

§.III. DE DIVISIONE GRATIE GRATIS DATE

Gra gratis datę:q̄ diuidit in illa nouē de q̄bus ait apl's.ſ. Cor.xij. Diuisiones gratiarū sunt:idē ỹo dns. Alij dat p ſpm sermo sapiæ.alij sermo sciæ sc̄'m eūdē ſpm.alij fides in eodē ſpū. alij gratia sanitatū.alij opatio⁹ virtutū.alij ꝓphetia.alij discretio ſpirituū.alij gña linguarū.alij interpretatio sermonū. Procui⁹ declaratiõe dicit.b. Tho.ſ.ñ.q.cxj.ar.iij.q̄ gratia gratis data ordinat ad hoc q̄ hō alteri cooperet vt reducat in deū. Hō aūt ad hoc operari nō pōt interi⁹ mouēdo. Ħem soli⁹ dei ē. Q̄ gs sed solū exteri⁹ dicēdo vel suadēdo. Et iō gratia gratis data illa sub se ptinet qđ⁹ nō indiget ad hoc vt alterū istruat in rebus diuinis q̄ sunt supra rōnē. Ad hoc aūt tria requr̄ūt. ¶Primo quidem vt homo sit fortis⁹ plenitudinem cognitionis diuinorum:vt ex hoc possit alios instruere.

Gratia gratis datę ordinat ad quid

¶Sc̄'o vt possit cōfirmare vel ꝓbare quæ dicit.

¶Tertio vt ea q̄ ꝓcipit possit puenienter auditoribꝰ ꝓferre. Quātū igit ad primū tria sunt necessaria sicut etiā apparet in magisterio hūano. Primo qdē oportet q̄ ille q̄ debet instruere aliquā in aliqua scia: vt principia illi⁹ scientię sint ei certissima. Et quātū ad hoc ponitur fides q̄ est certitudo de inuisibilib⁹ reb⁹ q̄ supponūtur vt principia in catholica doctrina. Sc̄'o oportet q̄ doctor se hēat recte circa cōclusiones ꝓncipalis scientię. Et sic ponitur sermo sapientię q̄ est cognitio diuinoꝝ. Tertio oportet vt abūdet exēplis & cognitiõe effectuū:p quos iterdū oportet manifestare causas. Et quātū ad hoc ponitur sermo scientię:q̄ est rerum humanarū cognitio:qa inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt intellecta conspiciuntur. Quātū ad sc̄m confirmatio eoꝝ q̄ subduntur rōni est per argumēta. In his aūt q̄ sunt supra rōnem diuinitus reuelata:confirmatio est per ea q̄ sunt diuinę virtuti propria. Et hoc dupliciter. Vno mō vt doctor sacræ doctrinæ faciat q̄ solus deus facere pōt in operibus miraculosis:siue sint ad salutē corporis.& quātū ad hoc ponit gratia sanitatū:siue ordinēt ad solā diuinę ptātis manifestationē: sicut ꝓ sol stet:aut tenebrescat:aut q̄ mare diuidatur & hmōi. Et quātū ad hoc ponitur operatio ỹrtutū. Sc̄'o vt possit manifestare ea q̄ soli⁹ dei est scire.& hęc sunt cōtingētia futura: & quātū ad hoc ponitur ꝓphetia.& etiā occulta cordiū & quātū ad hoc ponitur discretio ſpirituū. Quatum ad tertiū facultas ꝓnuntiādi pōt attēdi vel quātū ad idioma in q̄ qs possit intelligi loquēdo.& sc̄'m hoc ponūtur gña linguarū. Vel quātū ad sensum eoꝝ q̄ ꝓferūtur: & quātū ad hoc ponitur interpretatio sermonū. Et sc̄dū q̄ q̄uis oia bñficia nobis collata a deo possint dici gratiæ:non tñ dicūtur ꝓpriæ gratię gratis datę:vt q̄ peccator abūdet sermone scientię & sic de alijs. Fides etiā q̄ hic ponitur inter has gratias non est virtus illa theologica qua iustificatur hō sed importat ista quādā eminētē certitudinē fidei:ex qua hō fit idone⁹ ad instruendū alios in his q̄ sunt fidei. q̄uis aūt gratia sanitatū pertineat ad operationē ỹrtutū.i.miraculoꝝ:distinguitur tñ ab ea & ponitur ſpālis gratia:qa habet ſpāle rōnē inducēdi ad fidē:qa magis redditur qs prōptus ad fidem recipiendā per bñficiū corporalis sanitatis q̄ per operationē ỹrtutum. Sil'r loquivarijs linguis & interpretari sermones:q̄uis videātur pertinere ad sermonē sciæ vel sapiētię:hñt tñ ſpāles rōnes mouendi ad fidem:& ideo ponūtur distinctæ ab illis. Sapiētia aūt & scia hic nō ꝓputātur inter gratias gratis datas sc̄'m q̄ enumerātur iter dona ſpūſſc̄ti:put.ſ. mēs ē bñ & prōpte mobilis a ſpūſſc̄to ad ea q̄ sūt sapiētię & scientię. Sic ēm sūt dona ſpūſſanctі:sed ſm q̄ importat quādā abūdātia scię & sapię:vt hō possit non solū in seipo recte sapere de diuinis:sed ēt vt possit alios istruere & ꝺdictes reuincere sic ponit inter gras gratis datas sermo sapiētię & scientię.

§.IIII. COMPARANDO AVTEM AD INVICEM GRAS GRATIS DATAS

Gratia gratum faciēs maior & pfectior est gratia gratis data. vñ apl's.ſ.Cor.xij. enumerans gratias gratis datis.subdit. Adhuc excellentiorē vo faciens bis viam demonstro. loquēs de charitate q̄ ꝓcedit a gratia ē nobis gratū faciēte.& hoc sic.ꝓbat.b.Tho.ſ.ñ.q.cxj.ar.v. Vna q̄ lior gra q̄ virtus tāto excellētior est quāto ad alius bonum ordinat ꝓxima. Semp aūt finis potior est his q̄ sunt ad finē. Gratia aūt gratis data gratū faciēs ordinat hominē immediate ad ꝓiūctionē vltimi finis seu cōsecutionē. Gratiæ aūt gratis datæ ordinant hominē ad q̄dam ꝓparatoria finis vltimi:sicut ꝓ ꝓphetiā & miracula & alia hmōi homines inducūt ad hoc q̄ vltio fini cōiunganť.& ideo multo est excellentior gra gratū faciēs q̄ gratis data. Si ꝓ gratiā gratis datā:puta ꝓphetando: miracula faciendo,possit hō agere in altero vt talis gratiā gratū faciēte cōsequeret:tunc esset excellētior gratia gratis data. Sicut excellentior est claritas solis illuminantis q̄ corporis illuminati. Sed ꝓ gratiam gratis datā:hō nō pōt causare in alio cōiūctionem ei⁹ ad deū:quā ipse habet p gratiā gratū faciētē:sed causat quasdā disposiones ad hoc. Et gratiæ gratis datę sūt cōes bonis & malis:q̄d de⁹ ꝓmittit sc̄'m be. Augu.

Gratiæ gratis nō eas hñdo hō in se multū deficere ek. Facit ēm habentē eas dare q̄re multū esse in opinione hoīm & honore & ab impfectis apcões sūt petunt. Sed gratia gratū faciēs est solū in bonis & pducēs bonis & gloriā.& iō p oib⁹ rebus magis appetenda charipendēda & carpēda vt donū optimū. Et ad hoc facit qđ ait Aug. malis. ſ.q.i.multę. Multæ sunt opatiões ſpūſſc̄ti q̄s apls cum quo dā loco cōmemorasset ita cōclusit. Hęc oia opat vnus atq̄ idē ſpūs diuidēs singulis ꝓut vult. Cū ḡ aliud sit sacramētū qđ habere Simō magus potuit. aliud ꝓphetia q̄ etiā in malis hoib⁹ fieri solet vt in Saul. aliud opatio ſpūſſanctі quā nisi boni habere nō pōt.i.charitas:qđ libet hoīs hęretici & ſchismatici accipiāt charitas q̄ opit mīritudinē pcōrū:donū est catholicæ vnitatis & pacis:nec est in oib⁹:qa nec ei⁹ sūt oēs.hæc ille. Charitas aūt sicut & oēs alię ỹrtutes fluūt a gratia:sicut radix a sole. vñ & dicit Eccl'i.xl.c. Gratia dei sicut paradisus bñdictiōis. Sicut ēm in paradiso terrestri erant multę arbores fructuosæ ꝓducentes suauissimos fructus & in medio lignū vitæ:vita gratia gratū faciēs ꝓtinet seu ꝓducit oēs ỹrtutes q̄ bꝰ ꝓcedūt fruct⁹ suauissimi bonorū operū:& vt ꝓncipalior immediate virtus charitatis.

¶De causis gratiæ. Capl'm. IIII.

De⁹ est cā gratię principalis.

AVSATVR AVTEM GRATIA solū a deo ꝓncipal'r. Ad quā regrit ꝓparatio ex parte hominis:q̄ tñ ꝓparatio nō necessitat deū ad dādū eā. Est aūt maior in vno q̄ in alio. Nec tn sciri pōt p certitudinē li habet. Primū oñdit ex autoritate ps.di. Gratiā & gl'iam dabit dns. Hoc aūt sic ꝓbat Tho. ſ.ñ.q.cxj.ar.j. Nulla res agere pōt vltra suā spēm:qa semp oportet q̄ cā sit portior effectu. Donum aūt gratiæ excedit oēm facultatē naturę creatę cū nihil aliū sit q̄ ꝓticipatio diuinæ naturę q̄ excedit oēm alią naturā. Et iō impossibile ē q̄ aliq̄ creatura causet gratiā. Sed necesse ē q̄ sol⁹ de⁹ deificet cōicādo ꝓortiū diuinę naturę:p quā dei filiī tudis ꝓticipationē hēant. Sicut est impossibile q̄ aliq̄d igniat nisi solus ignis. Qđ aūt dicit.j:Io.ſ.Gra & ỹtas p Iesum xp̄m fāta ē. vero ē ꝓncipal'r: tñ ỹtute suę diuinitatis non ab hūanitate. Nā cū hūanitas ſm Damaſ.sit vt q̄ddā organū deitatis:sicut instrm̄ nō agit actiõe ꝓpria:sed ỹtute pri ncipal'r agētis. Sic hūanitas xp̄i nō causat in nobis ꝓncipal'r gratiā:sed ỹtute deitatis adiūcte:ex q̄ actiões hūanitatis xp̄i sūt nobis salutares. Sil'r etiā p sacramēta nouæ legis q̄ deriuāt a xp̄o causat a nobis gratia instrumēta'r. ꝓncipal'r aūt p ỹtutem Angeli ſpūſſanctі. Qđ aūt dicant angeli purgare illuminare & perficere angelos inferiores & etiā homines sc̄'m Dion. hoc superio res dr̄, nō est intelligendū q̄ faciāt iustificādo vl causando gratiā purgare qa hoc vt dictū est soli⁹ deo ē:sed ē hoc p modū cuiusdā illumia structiōis. Vñ & ipse Dion. dicit q̄ ista purgatio: illumina re & pfectio nō est aliud q̄ diuinæ scientiæ assumptio: & cere ăge est vna opatio realiter.sed triplex ponit ꝓpter diuersos respectus. Purgatio qdē dicit inquantū pficit vt scientia. Illuminatio inquantū cōsortat & roborat intellectū illuminati:sicut calidū appropinquans ad ignē ꝓfortat & augek i eo calor. Perfectio ỹo inquantū habet notitia de eo q̄ pri⁹ nō habebat:sicut in illuminatione aeris inquātū remouet tenebræ:pōt dici purgatio:inquātum recipit lumē in aere illuminatio:inquantū aliqd caloratum cernit ab hoie pfectio. In mānæ datione sine discrimine vel sexus vel ætatis Gomor singuli equal'r collegerunt. Vñ apparet xp̄i indulgentiā & cęlestę gratiā postmodū secuturā equal'r omīb⁹ diuidi sine sexus varietate:sine annoꝝ discrimine:sine aceceptione pson̄ sup oēm dei populū ſpūalis gratiæ munus infundi.ſ.a deo. Hęc Cypria. de pse.dis.iij. nec quēq̄. Idē in dicto.c.Si dies omīb⁹ æqual'r nascit.& ſi sol super oēs pariter æquali luce diffundit:quāto magis sol xp̄s & dies veri⁹ in ecclesia sua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largit. Hęc ille. Qđ videk intelligendum ex parte se præparantiū & facientium æqualem præparationem.

De præparatione ad gratiā.

§.I. QVANTVM AD SECVNDVM

ſ. de ꝓparatiõe ad gratiā q̄ reqrat patet ex eo qđ dr Amos iij. Prępare in occursum dei tui Israel. &.j.Reg.vij. Præparate cordavestra dño. Pro cui⁹ declaratiõe dicit.b. Tho.ſ.ñ.q. cxij.q̄ vt dictū est,ō gratia duplr accipit. Vno modo,p habituali bono. Alio mō,p auxilio dei mouentis animā ad bonū. Primo modo accipiēdo ꝓexigit ad gratiam aliqua gię ꝓparatio:qa nulla forma pōt esse nisi in materia disposita. Sed Sc̄'o mō accipiēdo gram.ſ.,p auxilio dei mouentis aiam ad bonū:sic nulla ꝓparatio regrit ex parte hominis quasi puenięs diuinū auxiliū:sed potiꝰ quæcūq̄ ꝓparatio in hoīe pōt esse:est ex auxilio dei mouentis aiam ad bonū. Et ſm hoc ipse bon⁹ motus liberi arbitrij:q̄ mediante quis ꝓparat ad gratiæ donū suscipiendū,est actⁿ liberi arbitrij moti a deo. Et quantū ad hoc dr hō se ꝓparare sc̄'m illud Pro uerb.xvj. Hoīs est ꝓparare animum. Et est a deo principal'r mouēte liberū arbitriū. Et ſm hoc dr a deo voluntas hoīs ꝓparari:& gressus hoīs dirigi. Sciendum etiā q̄ duplex est De duꝓparatio hoīs ad gram. Vna est q̄ est simul cū gratiæ infusio plici hore. Et talis ꝓparatio est meritoria:nō qdē gratię q̄ iā habetur: minus ꝓ sed gratiæ q̄ nondū habet.i.augmētationis ei⁹. Est alia ꝓparatio q̄ est gratiæ gratū faciētis:q̄ tū est a deo mouēte.sed non ad gratiam. sufficit ad meritū hoīs nondū ꝓ gratiā iustificati:qa nullū tiam. meritū pōt esse nisi ex gra. Item ista ꝓparatio ad donū gratiæ recipiēdū nondū habitæ cōtingit dupliciter. Cū ēm vt dictum est sit a deo ꝓueniente & mouēte volūtatē hoīs ad bonum. qn̄q̄ de⁹ mouet hominē ad bonū:nō tñ pfectū.& talis ꝓparatio ꝓcedit gratiā gratū faciētē etiā ipe sicut mouet frequenter pmanentes in pcō ad faciēdū eleemolynas: ieiunia: & orationes:& hmōi. Sicut mouit btm Aug. ante cōuersionē ad audiendū ꝓdicationes Ambrosij:exhortationes Simplicianí:exempla Antonij. Vñ dicit de pœ.di.v, admonem⁹. de pseuerāte in odio vel alio crimine q̄ qcq̄ boni poterit faciat.ſ.eleemosynas:ieunia:orones & hmōi:vt deus eius cor illustret.ſ.p gratiā gratū faciētē. Qn̄q̄ vero de⁹ statim mouet hominē ad pfectū bonū:& subito hō accipit gram. vñ dicit Eccl'i.xj. Facile est in oculis dei subito honestare pauperē.& Ioa. vj. Ois q̄ audit a pre & didicit venit ad me. Sicut accidit in Saulo: q̄ cū actu psequeret eccl'iam & iter ageret ad capiendū christianos:subito luce circūfulsus recepit gratiā. Actuū.ix. Cū ergo a deo sit ista ꝓparatio: non refert q̄ fiat statim vel paulatim:agens ēm infinitæ virtutis deus:sicut nō exigit materiā vl dispositionē materię quasi præsuppositā ex alteri⁹ causę actiõe:ita nō eget tpe: sed in subito pōt materiā disponere & formā introducere:& etiā prius tpe disponere materiā paulatim:& postea formā introducere:sicut in sanitate ỹtingit q̄ aliq̄n paulatim introducitur. aliq̄n subito in sanatione miraculosa.

§.II. QVANTVM AD TERTIVM SCI

Prepalicet q̄ ꝓparatio hoīs ad gram nō necessitat ad gram. Patet tio hoīs hoc ex eo q̄ hō cōparat ad deū sicut lutū ad figulū ſm illū ad gra Hiere.xviij. Sicut lutū in manu figuli: ita & vos in manu tiā non mea ait dns. Lutū aūt nō accipit ex necessitate formam a figulo quantūcūq̄ sit figuratū. Pro cuius declaratione dicit tat deū b. Tho.ſ.ñ.q.cxj.ar.iij.q̄ ꝓparatio hoīs ad gram est a deo si addādū cura mouente:& a libero arbitrio sicut a moto. Pōt igitur gratię consideratio dupliciter accipi. Vno mō prout est a libero arbitrio & sc̄'m hoc nullā necessitatē habet ad gr̄ę ꝓsecutionē:qa donū gratię excedit oēm ꝓparationē virtutis hūanæ. Alio mō pōt cōsiderari ſm q̄ est a deo mouēte.& tunc habet necessitatē ad id ad qđ ordinat.nō qdē necessitatē cō actionis:sed infallibilitatis:qa intētio dei deficere nō pōt. sc̄'m q̄ dicit.b.Aug. de p̄destinatiõe sc̄ōr̄ q̄ p bñficia dei liberant certissime gcūq̄ liberātur. Vñ si ex intentione dei mouētis est q̄ hō cui⁹ cor mouet gratiā cōsequat:infallibiliter illā cōsequit. sc̄'m illd Ioā.vj. Ois q̄ audit a patre & didicit venit ad me. Qđ aūt dicit glo.ad Ro.v. De⁹ recipit eū q̄ cōfugit ad se aliter esset in eo iniqtas intelligit de illo q̄ cōfugit ad eū p actū liberi arbitrij iā ꝓ gratiā informati: Defect⁹ quē si non reciperet:esset ꝓ iustitiā quā ipse statuit. Et scien gr̄ę ē ex dum q̄ defectus gr̄ę prima causa est ex nobis. Sed collatio⁹ nobis, nis gratię prima cā est ex deo sc̄'m illd Osee.xiij. Perditio tua Israel ex te tm̄modo ex me auxilium tuum.

§.III. QVANTVM AD QVARTVM

ſ.q̄ nō sit in oīb⁹ equal'r gratia manifestat ex hoc qđ dī Gra nō sūt donationis xp̄i. Sed qđ mēsurat nō equal'r dat &c. Et equal'r. bitudinem habere pōt. Vnam ex parte finis vel obiecti: se cūdū q̄ dicit vnā virtus nobilior altera:qa ad maius bonum ordinat. Alio mō ex parte subiecti: qđ maius vel minus participat habitū inhærentē. Sc̄'m ergo primam ha

Universidad de Deusto
Biblioteca

hitudinē gr̃ia nō p̃ōt esse malor & minor: q̃a gratia ſm
ſui rōnē ꝟiungit hoiem ſummo bono qđ' eſt de⁹: ſed ex pte
ſubiecti p̃ōt ſuſcipere magis & minus prout. ſ. minus vel
plecti⁹ illuſtratur a lumine gratię vnus q̃ alius. Cuius di-
uerſitatis ratio eſt ex aliqua parte p̃parantis ſe ad gratiam.
Qui em̃ ſe magis ad gratiā p̃parat pleniorē gratiā recipit.
Sed ex hac parte nō p̃ōt accipi prima rō diuerſitatis huius
q̃ p̃parato nō eſt hoīs niſi inquantū liberū arbitriū eius
p̃parat a deo. Vñ prima cā huius diuerſitatis eſt ex pte dei:
quia diuerſimode ſuæ gratiæ dona diſpenſat ad hoc ꝙ ex
diuerſis gradib⁹ gr̃æ pulchritudo eccl̃iæ cōſurgat & perfe
ctio. Sicut etiā & diuerſos grad⁹ rerū inſtituit vt eſſet ple-
tū vniuerſum. vñ apl's ad Ephȳ. iiij. enumeratis pluribus
gratijs ſubdit ad cōſummationē ſc̃ōr̃ ædificationē corpis
Chriſti. Qđ' aūt dicit Sap̃. vi. Equaliter ipſi eſt cura de oīb⁹.
nō intelligit ꝙ det dona gratiæ ę̃qlr: ſicut nec naturæ
gradus: ſed q̃a vnico actu & ſimplici maiora & minora di-
ſpẽſat. ſicut Cypria. de ꝓſe. di. iij. nec quę̃ ait. Plane eadē
gratia ſpũ alis q̃ a baptiſmo æqualr a credẽtib⁹ ſumitur: in
cōuerſatiõe atq; actu noſtro poſſimodū vel minuit vl' auget: vt in euãgelio dñico. Cū ſemẽ æqualr ſeminat: ſed pro
varietate terræ aliud aſſumit. i. depdit: aliud in multiplo
mẽ copiã. vel. xxx. vel. xl. vel cẽteſimũ fructũ exuberat cumulatũ. hæc ille. Sed qđ' dicit æqualr dari gratia intelligit
i puulis. verũ ſm cōem legẽ. ſec⁹ p priuilegiũ: vt Nicolao
& alijs. In adultis aūt quo ad facientes æqualem p̃parationẽ. Et qđ' gratiā dicit minui intelligit quo ad feruorẽ. Nã
quo ad habitũ nō minuit̃ p mortale: ſed corrumpit̃.

§. IIII. QVANTVM AD QVINTVM

Nemo ſcit certitudinaliter ſe habere gratiã.

ſ. ꝙ nō poſſit ſciri certitudinalr ſi hō habet gratiã: p̃batur
p hoc qđ' ſcribit Eccl̃s. ix. Nemo ſcit an odio vel amore ſit
dignus. ſed gratia dei eſt q̃ ſacit hominẽ dignũ amore dei:
ergo &c. Pro huius declaratiõe ſciẽdũ q̃ tripl'r p̃ōt aliquis
cognoſci. Vno mō p reuelationẽ. & hoc mō p̃ōt q̃s ſcire ſe
habere gratiã. Reuelauit hoc deus aliq̃n ex ſpecialj priuilegio aliq̃b⁹. vt ſecuritatis gaudiũ in hac vita in eis incipiat
& confidentius & fortius magnifica opera ꝓſequãt & ma
la vitę p̃nus ſuſtineãt. ſicut Paulo dicẽs eſt. ij. Cor. xij. Suf
ficit tibi gratia mea. Et abraæ ſuit dictum. Nunc cognoui
ꝙ timeas deum. Gen̄. xxij. idest cognoſcere te feci. Et log̃
de timore caſto q̃ nō eſt ſine gratia. Sc̃o mō p̃ōt aliq̃d p
ſeip̃m & certitudinalr cognoſci: & ſic null⁹ p̃ōt ſcire ſe habere gratiã: & rō eſt q̃a certitudo nō p̃ō haberi de aliquo
niſi poſſit dñudicari p̃ ꝓprium principium. ſic em̃ certitudo habet̃ de cōcluſionib⁹ demõſtratiuis p̃ indemonſtrabi
lia vniuerſalia principia. Null⁹ aūt p̃ōt ſcire ſe habere ſcię
Q. obiectũ gr̃æ tiã alicuius cōcluſionis ſi principiũ ignoret. Principiũ autem gratiæ & obiectũ ei⁹ eſt ipſe deus: qui ꝓpter ſui excelſit de⁹. lentiã eſt nobis ignotus: ſm illud Iob. ix. Si venerit ad me
non videbo eũ: ſi aūt abierit non intelligã. Et ideo hō nō
p̃ōt p certitudinẽ dñudicare ſi habet gratiam. ſec⁹m illũ. j.
Cor̃. iij. Sed neq; meip̃m iudico: q̃ autem me iudicat dñs
eſt. Tertio mō cognoſcit aliq̃d cōſecutaliter & p aliqua ſi
gna: & hoc mō p̃ōt aliq̃s cognoſcere ſe habere gratiam in
quantũ. ſ. percipit ſe delectari & cõtẽnere res mundanas &
inquantũ non eſt cõſcius alicuius pcti mortalis. ſec⁹m quẽ
modũ p̃ōt itelligi illud Apoc. iij. Vincẽti dabo mãna abſcõditũ: qđ' nemo nouit niſi q̃ accipit. q̃a ille qui accipit p
quãdã experiẽtiã dulcedinis nouit: quã nō experit̃ qui nō
accipit. Iſta tñ cognitio imꝑfecta eſt. vñ & apl's. ſ. Cor̃. iij.
poſtq̃ dixit. Nihil mihi cõſcius ſum. ſubdit. Sed non in
hoc iuſtificatus ſum. q̃a vt dicit̃ in Pſ̃. xviij. Delicta q̃s intelligit ab occul. meis mũ. me &c. Hęc bea. Tho. Item quia
actus virtutũ inſuarũ q̃ ꝓcedũt a gr̃a ſunt oīno ſiles actibus ꝓcedẽtib⁹ a ỿtutib⁹ acq̃ſitis. iõ q̃uis videat q̃s ſe facere opa iuſtitię: miæ: charitatis: pniæ: non p̃ōt ſcire p certitudinem ſi tales actus ꝓcedũt a ỿtutib⁹ infuſis vel acquiſitis.
Vñ nec ex hoc ꝙ habeat gratiã cognoſcere p̃ōt.

¶ De neceſſitate gratiæ. Cap̃. V.

GRATIA DEI ADEO EST HOmini neceſſaria ꝙ ſine ea nō p̃ōt dei p̃cepta ſeruare: nec vitam æternam mereri: nec reſurgere a
pcto: nec abſtinere a pcto. Sed nec p̃ōt p ſe p̃parare ſe ad gratiã. Nec poſtq̃ ea cõſecut⁹ ẽ, p̃ōt bonũ facere
& vitare peccatũ ſine auxilio gratię: nec ꝓſeuerare. P̃ōt tñ
ſine gratia cognoſcere ỿitatẽ multaꝝ rerũ: & facere aliq̃ bona naturalia & diligere deũ ſup oīa. Quãtũ ḡ ad primum
ſ. ꝙ ſine gratia gratum faciente nō p̃ōt hō oīa dei p̃cepta
implere. Probat̃ p. b. Aug. q dicit. Credere. ſ. ꝙ poſſit quis Sine gratia
mandata dei ſine gratia implere pertinet ad hæreſim Pela- nō p̃ōt
gianoꝝ. vñ de ꝓſe. diſt. iij. c. ſi. dicit̃. Placuit vt q̃cũq; dixe- q̃s ipſe
rit iõ nobis gratiã iuſtificationis dari: vt qđ' iubemur per re p̃ce
liberũ facere arbitriũ facili⁹ poſſim⁹ implere p gratiã tãꝗ pta.
eſſi gratia nō daret. nō qđẽ facile: ſed tñ poſſum⁹ & ſine illa implere mandata diuina anathema ſit. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ſ. ij. q. cix. ar. iiij. ꝙ implere mãdata legis
contingit dupl'r. Vno modo quãtum ad ſubſtantiam operis vt. ſ. hõ operet̃ juſta: fortia & alia ỿtutũ opa. Et hoc modo in ſtatu naturæ integrę potuit oīa mãdata legis implere.
Alioquin non potuiſſet in ſtatu illo non peccare: cum nõ
ſit aliud peccatum q̃ꝝ tranſgredi legẽ dei. Sed in ſtatu naturæ corruptę non poteſt implere oīa mãdata ſine gratia ſanãte. Qđ' aūt a apl's ad Ro. v̄. Gẽtes quæ legem nõ hñt cũ
natural'r quæ legis ſunt faciũt: ipſi ſunt ſibi lex. Intelligendum eſt ſec⁹m. b. Augu. Gentes legem implere p naturã ad
vitam. ſ. & reformatam gratia. Alio mõ p̃ñt impleri mãdata legis. non ſolũ quãtũ ad ſubſtãtiam opis: ſed etiã quãtũ
ad modũ agendi: vt. ſ. ex charitate faciãt. Et ſic nec in ſtatu
naturæ integræ: nec in ſtatu naturæ corruptæ p̃ōt hõ implere: abſq; gratia mãdata dei. vñ. b. Aug. in li. de correptione & gratia: cũ dixiſſet ꝙ ſine gratia prorſus bonũ hoies faciũt. ſubdit. nõ ſolũ vt miniſtrẽ ipſa qđ' faciẽdũ eſt ſciant
verũetiã vt p̃ſtẽt ipſa faciãt cũ dilectiõe qđ' ſciũt. Indigẽt
inſup in vtroq; ſtatu auxilio dei mouẽtis ad mandata implenda. Nec eſt cõtra qđ'. b. Hiero. dicit. Maledictus oĩs qui
dicit deũ aliq̃d impoſſibile p̃æpiſſe. Sed impoſſibile vidẽt̃ qđ' p ſe homo facere nō p̃ōt: vt mandata ſeruare. Nam
id qđ' poſſum⁹ cũ auxilio diuino non eſt nobis cino impoſſibile: ſm illud pſ̃. in. iij. Ethi. Qđ' p amicos poſſum⁹
aliqualr per nos poſſumus. vñ & bea. Hierony. ibi ſubdit.
Si fatemur liberũ eſſe arbitriũ noſtrũ: vt dicamus ſemper
nos diuino auxilio indigere.

§. I. QVANTVM AD SECVNDVM

Sine gratia mereri vitam æternã, non p̃ōt.

pũctũ. ſ. ꝙ ſine gratia nō poſſum⁹ vitã ęternã mereri: dicit
apl's ad Ro. vj. Gratia dei vita ęterna. Qđ' iõ dicit ſec⁹m gl.
ibi. vt intelligam⁹ deũ ad vitã æternã ꝓ ſua miſeratione p̃ vitam
ducere. Sic g̃ exponit̃. vita æterna nobis daꝝ gratia dei. i. æternã
ſuo munere. Rõ huiꝰ ẽ ſec⁹m Tho. ſ. ij. q. cix. ar. v. quia actꝰ non p̃
p̃ducentes ad ſinẽ oportet fini eſſe ꝓportionatos. Nullus ſumus,
aūt actus excedit ꝓportionẽ principij actus ſui. Et ideo videm⁹ in naturalibus ꝙ nulla res pſ̃icere p̃ōt effectũ p ſuam
opationẽ qui excedat ỿtutẽ actiuã: ſed ſolũ p̃ōt ꝓducere p
opationem ſuã effectũ ſuæ ỿtuti ꝓportionatum. Vita aūt
ęterna eſt excedens ꝓportionem humanæ naturæ. Et ideo
homo p ſua naturalia non p̃ōt ꝓducere opa meritoria ꝓportionata vitę æternę: ſed ad hoc exigit̃ altior virt⁹ q̃ eſt
virtus gratię. Et ideo homo ſine ea non p̃ōt mereri vitam
ęternam: ſed poteſt facere opa ꝓducentia ad aliq̃d bonum
connaturale hoi: ſicut laborare in agro: comedere: bibere:
habere amicũ & hmõi. vt dicit. b. Augu. Qđ' aūt dñs dicit
Mat. xix. Si vis ad vitã ingredi ſerua mandata. intelligendum eſt voluntate ſua facere opa meritoria; ita tñ ꝙ ipſa
voluntas prius prępareꝰ ad hoc p gratiã. vt dicit bea. Aug.
Item ſi obijciaꝰ ꝙ vita ęterna eſt vltimus finis hoīs: ſed q̃lt
bet res naturalis per ſua naturalia p̃ōt conſequi ſinẽ ſuum:
ergo multo magis homo q habet altiora naturalia debet p
ſe poſſe conſequi ſinẽ ſuũ. ſ. vitã æternã. Rñdeo ꝙ hoc eſt
verum de ſine connaturali rei. Sed natura humana ex hoc
ꝙ eſt nobilior p̃ōt ad altiorem ſinẽ ꝓduci ꝙ naturalẽ ſibi
cuiuſmodi eſt vita ęterna. Sed idiget altiori auxilio q̃ vitus naturalis ſua ſit. ſ. auxilio gratię.

§. II. QVANTVM AD TERTIVM

Sine gratia non poſſumus reſurgere a pcto.

ſ. ꝙ non p̃ōt reſurgere a pcto ſine auxilio gratię probat̃ hic a pcto.
p buñ Tho. ſ. ij. q. cix. art. vij. P̃ñ trãſit actu: ſed remanet nõ poreatu: & ideo nõ eſt idẽ reſurgere a pcto qđ' ceſſare ab actu ſumus.
pcti: ſed reſurgere a pcto eſt reparari hoiem ab his quę pec- Triplex
cando amiſerat. Incurrit aūt hõ triplex detrimentũ peccan- detrimẽ-
do. ſ. maculam: corruptionem naturalis boni & reatũ pœ- tũ incur
næ. Macula qdẽ inquantũ priuat̃ q̃s decore gratię ex deſor- rit hõ p
mitate pcti. Bonũ aūt naturę corrumpit̃ inquantũ natura p̃ñ.

hominis

hoīs deordinat̃ a voluntate hoīs nō ſubiecta deo: hoc em̃ ordine ſublato cõſequẽs eſt vt tota natura hoīs peccatis inordinata remaneat. Reatus pœnę eſt: qa peccando mortal'r meret̃ dãnationẽ ęternã. Manifeſtũ eſt aūt ꝙ de ſingulis horũ
triũ nõ repararet̃ niſi p deũ. Cũ em̃ decor gr̃æ ꝓueniat ex illuſtratione diuini luminis non p̃ōt talis decor ſn aia reparari niſi deo denuo illuſtrante. vñ requirit̃ habituale donũ
qđ' eſt gr̃æ lumẽ. Sic'r ordo naturę reparari nõ p̃ōt: vt. ſ. voluntas hoīs ſubĵciatur deo niſi deo volũtatẽ hoīs ad ſe trahente. Sic'r & reatus pœnę ęternę remitti non p̃ōt niſi a deo
in quem eſt offenſa cõmiſſa. & qui eſt hoīm iudex: & iõ requirit̃ auxiliũ gr̃æ & quantũ ad habituale donum: & quãtũ ad interiorẽ dei motionem. Qđ' aūt dr̃ Eph̄. v. Exurge a
mortuis & illuminabit̃ te xp̃s. non ſic eſt intelligẽdum ꝙ
tota exurrectio a pcto p̃cedat illuminationẽ gratiæ: ſed qa
cum homo p liberum arbitrium a deo motum ſurgere conatur a pcto: recipit ſumẽ gratię iuſtificatis.

§. III. QVANTVM AD QVARTVM

Sine gr̃a hõ nõ p̃ōt abſtinere a pec cato.

ſ. ꝙ ſine gr̃a nō p̃ōt hõ a peccato abſtinere, hoc ſic declarat
bea. Tho. ſ. ij. q. cix. ar. viij. De hoīs possumus loqui dupl'r.
Aut ſm ſtatũ naturę integrę: aut ſm ſtatũ naturę corruptę.
Et ſm ſtatũ naturę integrę poterat hõ ſine dono gr̃æ habituali non peccare: nec mortal'r nec venial'r: qa peccare non
eſt aliud q̃ recedere ab eo qđ' eſt ſm naturã: qđ' vitare hõ
poterat in ſtatu naturę integrę: nõ tñ hoc poterat ſine auxilio dei in bono conſeruantis: quo ſubtracto ipſa etiam natura in nihilum decideret. Sed in ſtatu naturę corruptę indiget hõ gr̃a habituali naturã ſanante ad hoc ꝙ oino a pcto
abſtineat. Hęc ſanatio primo fit in p̃ti vita ſec⁹m mẽtem
appetitu carnali nõ dũ total'r reparato. Vñ apl's in perſona
hoīs repati dicit Ro. vij. Ipſe mente ſeruio legi dei: carne autem legi pcti. In quo qdẽ ſtatu p̃ōt hõ abſtinere a peccato
mortali qđ' eſt in ratione. Non aūt p̃ōt abſtinere ab oi peccato veniali ꝓpter corruptionẽ inferioris appetitus ſenſuatis. Cuiꝰ motus ſingulos ratio reprimere p̃ōt: & ex hoc
hñt rõnem pcti & volũtarij. Non aūt oẽs: qa dum vni reſiſtere nititur: fortaſſis alij inſurgit. & qa ratio nõ p̃ōt ſemp
puigil eſſe ad hmõi motus vitandos. Sic igit̃ anteq; ratio
hoīs in qua eſt pcm̃ mortale repareꝰ p gratiã iuſtificantẽ:
p̃ōt ſingula pcta mortalia vitare. & ſec⁹m aliquod temp⁹:
qa non eſt neceſſe ꝙ continuo peccet in actu: ſed ꝙ diu manet abſq; pcto mortali eſſe non p̃ōt. Vt em̃ dicit Greg. ſup
Ezech. P̃cm qđ' p pnam non diluit̃: mox ſuo pondere ad
aliud trahit. Et ratio huius eſt: qa ſicut rationi ſubdit̃ inferior appetit⁹: ita etiã ratio debet ſubdi deo: & in ipſo cõſtituere ſinẽ ſuę volũtatis. Per ſinẽ aūt oportet ꝙ regulẽt̃ oẽs
act⁹ hũani ſicut p rationis iudiciũ regulari debẽt mot⁹ ſeriorꝭ appetitus. Sicut igit̃ inferiori appetitu non totaliter
ſubiecto rõni non p̃ōt eſſe quin inſurgãt inordinati mot⁹
in appetitu ſenſitiuo: ita in rõne hoīs deo non ſubiecta p̃ñs
eſt ꝙ inſurgãt multę inordinatiões in ipſis actibus rõnis.
Cum em̃ hõ non habet cor ſuũ firmatũ in deo: vt p nullo
bono ꝓſequẽdo vel malo vitãdo ab eo ſepari velit: occurrũt multa, ꝓpter q̃ ſeq̃nda & vitãda hõ recedit a deo pręcepta ei⁹ contẽnẽdo: & ita peccat mortal'r: qa in repẽtinis hõ
ꝙ̃t ſec⁹m ſinẽ pcõcęptũ & habitũ pxiſtẽtẽ, vt dicit p̃ñs i
iij. Eth̄. q̃uis ex p̃meditatione rationis hõ poſſit aliq̃d agere p̃ter ordinẽ finis p̃conępti & p̃ter inclinationẽ habitus.
Sed qa hõ non poteſt ſemp eſſe in tali p̃meditatione nõ p̃t
ꝓtigere vt diu p̃manęat qn opeꝰ ſec⁹m ꝓſequẽtiã volũtatis
deordinatę a deo: niſi cito p gratiã repareꝰ. Nec eſt ꝓ quod
dicit. b. Aug. ſ. ꝙ nemo peccat in eo qđ' vitare non poteſt.
Sed nõ p̃ōt ſine gr̃a p̃ñ vitare. ḡ &c. qa p̃ōt hõ vitare ſingulos actus peccatoꝝ: ſed non oẽs niſi p gratiã. Et tñ qa ex
eius defectu eſt ꝙ non ſit p̃parat⁹ ad gratiã habẽdã: per ꝟ
non excuſatur a pcto: qa ſine gr̃a p̃ñ vitare non poſſit.

§. IIII. QVANTVM AD QVINTVM

Nec ſe p̃parare ad gratiam.

ſ. ꝙ hõ nõ p̃t ſe p̃parare ad gratiã p ſeip̃m: oñdit̃ p illꝺ qđ'
dicit Io. vj. Nemo p̃ōt venire ad me niſi pater q miſit me
traxerit eũ. Hoc aūt ſic declarat. b. Tho. ſ. ij. q. cix. ar. vi. Duplex eſt p̃parat⁹ voluntatis hũanæ ad bonũ. Vna q̃ p̃paratio
raꝺ ad bonũ operandũ meritoriũ & fruendum deo. Et talis
p̃paratio volũtatis nõ p̃ōt eẽ ſine habituali dono gr̃æ: qđ'
ſit principiũ boni opis meritorij. Alio modo p̃ōt intelligi
p̃paratio volũtatis hũanæ ad ꝓſequendũ ipm donũ habitualis gr̃ę. Ad hoc aūt ꝙ ſe p̃paret volũtas ad ſuſcæptionẽ
hui⁹ doni habitualis gr̃æ, non oportet p̃ſupponere aliq̃d
aliꝺ donũ habituale in aia: qa ſic ꝓcederet̃ in infinitũ: ſed
oportet p̃ſupponere aliq̃d auxiliũ dei gratuiti mouẽtis ireri⁹ hominẽ ſeu inſpirãtis bonũ ꝓpoſitũ. His igit̃ duob⁹
modis indigemus diuino auxilio ad bñ opandũ. Qđ' autẽ
indigeam⁹ auxilio dei mouentis animã: oñdit̃ ex h ꝙ cum
de⁹ ſit primũ mouens ſimpl'r: ex ei⁹ motione eſt ꝙ omia in
ipam quertãt̃ ſec⁹m cõem intẽtionẽ boni p quã itẽdit vnũ
qđq; aſſimilari deo ſec⁹m modũ ſuũ. vñ Diony. dicit in li.
de diui. no. ꝙ de⁹ quertit omia ad ſeip̃m. Sed hoies iuſtos cõuertit ad ſeip̃m ſicut in ſpãlẽ finẽ quẽ intẽdũt & cui cupiũt
adhęrere vt bono ꝓprio. ſec⁹m illꝺ Pſ̃. lxxij. Mihi aūt adhærere deo bonũ eſt. Et ideo ꝙ homo quertat̃ ad deũ: hoc
non p̃ōt eẽ niſi deo quertente ipm ad ſe. hoc aūt eſt p̃parare
ſe ad gratiã quaſi ad deũ conuerti. Sicut ille q habet oculũ
auerſum a lumine ſolis per hoc ſe p̃parat ad recipiendũ lumẽ ſolis ꝙ oculos ſuos cõuertit̃ verſus ſolẽ. vñ pater ꝙ nõ
p̃ōt ſe p̃parare ad lumẽ gratię recipiẽdũ niſi p auxiliũ gr̃æ
interi⁹ mouentis. Nec eſt ꝟ qđ' dicit Zach̄. i. Converti mini
ad me & ego convertar ad vos. Converti non eſt aliꝺ q̃ ſe
ad gratiã p̃parare. Vñ videt̃ ꝙ p ſe p̃ōt p̃parare ſe: alꝭ quõ
imperaret̃ qđ' non eſſet in eius p̃tate. Nam converſio hoīs quid ſit
ad deũ ſit p liberũ arbitriũ. Et ſec⁹m hoc homini p̃cipit̃ ꝙ cõuerti
ſe ad deum conuertat. Sed liberũ arbitriũ ad deũ converti ad deũ.
non poteſt: niſi deo ad ipm conuertente illũ. ſec⁹m illud
Hiere. xxxj. Converte me dñe & convertar: qa tu es dñs deꝰ
meus. Vñ cũ hõ dr̃ facere qđ' in ſe eſt in p̃pando ſe ad gratiã dicit̃ hoc eſſe in p̃tate hominis ſec⁹m ꝙ eſt motꝰ a deo.

§. V. QVANTVM AD SEXTVM SCI

Exiſtẽs i gr̃a ad huc idi get auxilio gr̃ę.

licet ꝙ ꝓſecutꝰ iã gratiã habituale donũ adhuc indiget auxilio gr̃ę, put̃ importat motionẽ interiorem dei ad bonũ.
Qđ' ſic declarat. b. Tho. ſ. ij. q. cix. ar. ix. Homo ad rectã vitã
dũ indiget dupl'r auxilio dei. Vno modo quantũ ad donũ
habituale per qđ' ſanat̃ natura humana corrupta per pcm̃
& ſanata eleuet̃ ad faciẽdũ opa vitæ æternæ meritoria quę
excedũt ꝓportionẽ naturæ hũanę. Alio modo indiget auxilio gratiæ vt moueat̃ ad agendũ. Quantũ igit̃ ad primũ
auxilium homo in gratia exiſtẽs non indiget alio auxilio
ſ. gratiæ habitualis quaſi alio habitu infuſo. Sed quantum
ad ſec⁹m auxiliũ: vt. ſ. moueat̃ a deo ad rectẽ agendum: ſic
ſam hñs habituale donũ gratię adhuc indiget tali auxilio.
Et hoc ꝓpter duo. Primo ratione gñali propter hoc q̃a nulla res creata poteſt in quẽcũq; actũ ꝓdire niſi ỿtute motionis diuinę. Sec⁹o rõne ſpãli ꝓpter ꝓditionẽ hũanæ naturæ
corruptæ: q̃ licet p gratiã ſanet̃ quãtũ ad mẽtẽ: remanet tñ
in eo corruptio & imꝑfectio quãtũ ad carnẽ: p quam ſeruit
legi peccati. vt dicit ad Ro. vij. Remanet etiam qdã ignorãtię obſcuritas in intellectu: ſm quã dicit̃ ad Ro. viij. Quid
oremus ſicut oportet neſcim⁹. ꝓpter varios em̃ rerũ euẽtus
& q̃a etiã noſipſos non pfecte cognoſcim⁹: non poſſimus
ad plenũ ſcire qđ nobis expediat. Et ideo neceſſe eſt nobis
vt a deo dirigamur & ꝓtegamur q omia nouit & oia p̃ōt.
Et ꝓpter hoc etiã renatis in filios dei p gratiã conuenit dicere. Et ne nos inducas in tentationẽ. Et fiat voluntas tua
ſicut in cœlo & in terra &c. q̃ continẽt̃ in oratiõe dñica ad
hoc principia. Nec ex hoc ꝙ poſt gratiã habituale donũ acęptũ indigeam⁹ auxilio dei nos mouẽtis ad bonũ poteſt
concludi ꝙ tale habituale donũ ſit in vacuũ vel imꝑfecta
gratia: qa etiã in ſtatu gl̃ię qñ erit gratia conſũmata: homo
diuino auxilio ĩdigebit, & quãtũ ad hoc etiã imꝑfecta gratia hoc oñdit inquantũ hominẽ non totaliter ſanat.

§. VI. QVANTVM AD SEPTIMVM

Sine gratiare ſurgere.

ſ. ꝙ in gratia conſtitut⁹ indiget auxilio gratiæ. non qđẽ ꝓ Qual'
ut eſt donũ habituale ipa gratia: ſed ꝓut eſt auxiliũ dei ꝓte ꝓſtitut⁹
gẽs hominẽ. Qđ. b. Tho. declarat ſic. i. ij. q. cix. ar. x. Perſeue in gratia dicit tripl'r. Vno mõ ꝓut ſignificat habitũ mẽtis per tia indiquẽ homo firmiter ſtat ne moueat̃ ab eo qđ' ẽ ſec⁹m verita get auqđã ſec⁹m quã homo habet ꝓpoſitũ ꝓſeuerãdi in bono vſq; gratiæ.
q̃ in finẽ. Et vtroq; iſtoꝝ modoꝝ: ſp̃ ꝓſeuerãtia ſimul cum
gratia infũditur: ſicut & cęteræ ỿtutes. Tertio modo dicit̃ ꝓſeuerãtia qđã bonitas vſq; ad finẽ vitę. Et ad talẽ ꝓſeuerãtiã
habẽdã homo in gratia conſtitutus non indiget alia habituali gratia: ſed diuino auxilio ipm ꝓtegente & dirigẽte

¶ Quarta para. IIII iij

Universidad de Deusto Biblioteca

contra tẽtationẽ impulsus. Et ideo posẽ aliquis est iustificatus p gratiã necesse habet petere p̃dictę pseuerantiæ donũ: vt. s. custodiat a malo vsq; ad finem vitę. Multis em̃ datur gratia q̃bus non dat pseuerare in gratia.

Sine gra nõ possum⁹ multa intelligere.

§. VII. QVANTVM AD OCTAVVM

s. q̃ sine habituali dono grãe possumus multa intelligere: sed non sine auxilio dei mouentis intellectũ. Qd̃ sic declarat. b. Tho. s. ñ. q. cix. arti. j. Sicut oẽs mot⁹ corporales reducũt in motũ cœlestis corpis sicut in primũ mouẽs corpale: ita oẽs motus tã corporales q̃ spũales reducũt in primum mouẽs simp̃r qd̃ est deus. Et ideo quãtumcũq; aliqua natura corpalis vel spũalis ponat pfecta: non potest in suũ actũ ꝓcedere: nisi moueat a deo: q̃ quidem motio est sec̃m suę ꝓuidentię rõnem: nõ sec̃m necessitatem naturę: sicut motio corpis cœlestis. Nõ solũ aũt a deo est oĩs motio sicut a primo mouente: sed ab ipso etiã est oĩs formalis pfectio: sicut a primo actu. Sic igit actio intellectus & cuiuscũq; entis creati dependet a deo dupl̃r. Vno mõ inquantũ habet formã p quã agit. Alio modo inquãtũ abipso mouet ad agẽdũ. Vnaquæq; aũt forma indita rebus creatis a deo habet efficaciã respectu cuiusdã effect⁹ determinati in quẽ potest sec̃m suã ꝓprietatẽ. Vltra aũt non põt nisi p aliquã aliam formã superadditã, sicut aqua non põt calefacere nisi calefacta ab igne. Sic igit intellectus hũanus habet aliquã formã s. ip̃m intelligibile lumẽ: qd̃ est de se sufficiẽs ad q̃dã intelligibilia cognoscenda, ad ea. s. in quoꝝ notitiã p sensibilia possumus deuenire. Altiora vero intelligibilia intellectus humanus cognoscere non põt nisi fortiori lumine grę: vl̃ ꝓphetię qd̃ dr̃ lumen grãe inquantũ est naturę superadditũ. Dic q̃ dicendũ est q̃ ad cognitionẽ cuiuslibet veri indiget hõ auxilio diuino: vt. s. intellectus a deo moueat̃ ad suum actum. Non aũt indiget ad cognoscẽdũ veritatem in oĩb⁹ noua illustratione superaddita naturali illustrationi: sed in q̃busdam q̃ excedunt naturalẽ cognitionẽ: & in q̃nq; de⁹ p suã gratiã miraculose instruit aliquos de his q̃ p naturalẽ cognitionẽ haberi non põt. sicut & q̃nq; facit miraculose q̃dam quæ natura facere non põt. Cum aũt dicit ꝙ oẽ verũ a quocũq; dicat̃ est a spũsancto s̃m Amb. intelligendũ est hoc fm. b. Tho. ꝙ est a spũsancto: sicut infundẽte naturale lumen & mouẽte ad intelligẽdũ & loquendũ veritatem: nõ aũt sicut inhabitãte p gratiã gratũ faciẽtẽ vel sicut largiẽte habituale donũ gratię supadditũ naturali lumini.

§. VIII. DEMVM QVANTVM AD VOLENDŨ

vel faciendũ bonũ aliter indiget hõ grãa in statu naturæ corruptę. Aliter indiguit in statu naturæ integræ. Nã in statu naturæ integræ indiget hõ virtute gratuita superaddita virtuti naturæ quantũ ad vnũ. s. ad operãdũ & volẽdum bonũ supnaturale. Sed in statu naturæ corruptæ quãtum ad duo. s. vt sanet̃. & vlteri⁹ vt bonũ virtutis opet̃ meritoriũ. In vtroq; aũt statu indiget hõ auxilio diuino vta deo moueat̃ ad volẽdũ & agẽdũ sicut a prio mouẽte. Et sic vtroq; mõ põt intelligi illud Ro. ix. Nõ est volentis nec̃ currẽtis sed dei miserẽtis. Velle em̃ & opari meritorie est a deo mediãte grãa sua gratũ faciẽte. Velle aũt & opari ea q̃ sunt naturę vel artis. vt q̃dificare: plãtare: intelligere: & hmõi. etiã in pctoribus est a deo vt primo motore oĩm ad agendum.

¶ De effectu grãe opantis q̃ est iustificatio impĩ. Cap. VI.

IVSTIFICATIO IMPII QVE est effect⁹ grãe opantis dr̃ a iustitia. Iustitia autẽ dr̃ tripl̃r sec̃m Tho. ꝓ. ñ. q. cxiñ. ar. j. Vno mõ, ꝑ ut iportat rectitudinẽ ordinãtẽ actũ hois i ꝓpatione ad aliũ singularẽ hoĩem. & sic est iustitia pticularis & ꝑ⁹ cardinalis. Sec̃o mõ, ꝑut ordinat sec̃m rectitudinẽ actũ hois in ꝓpatiõe ad bonũ cõe multitudinis quæ dr̃ iustitia legalis. Tertio mõ dr̃ iustitia sec̃m q̃ iportat rectitudinẽ quãdã hois in dispõne interioris hois: ꝑut. s. supmũ hois subiicit deo: & inferiores vires aĩę subdunt supremæ id est rõni. Et hãc iustitiã phs. v. Ethi. appellat metaphoricam. Ab hac igit iustitia tertio modo sumpta sumitur iustificatio passiue accepta. s. ꝙ fieri iustũ: nõ ꝙ facere iustũ. Et hoc etiã nõ p modũ simplicis gñationis: qa sic etiã posset cõpetere ei q̃ nõ esset in pctõ dũ iustitiã acciperet a deo. sicut Adam in principio accæpit iustitiã originalis peccati; cum adhuc non haberet pctm̃ potuit peccare. Hmõi iustificatio in hoie includit rõnem motus de ꝛrio in ꝛrium. Et sic iustificatio importat quãdam transmutationẽ de iustitiæ statu ad statũ iustitiæ p̃dictæ. Et de ista iustificatiõe hic agit̃. de qua ad Ro. iñ. Et aũt q nõ opat̃: credẽti autẽ in deũ q̃ iustificat impiũ. Et ad Ro. viñ. Quos vocauit hos & iustificauit. In hac em̃ iustificatione impĩ cõcurrunt quatuor p ordinẽ simul qdẽ tpe: etsi natural̃ seu ordine naturæ vnum p̃cedat aliud: videlicet gratiæ infusio. Motus liberi arbitrii p fidem formatã in deũ. Tertiũ est motus libe sitificari arbitrii in pcti detestationẽ. Quartũ est remissio culpæ. tionẽ in q̃ sec̃m Pet̃. de Tha. in. iiñ. notãt in ver. illo, etsi non dicto pñ. ordine. Commouisti terrã tuã. s. tu dñe, terrã. i. pctõrẽ dedisti terrenis. Et hoc mouendo liberũ arbitriũ suũ totũ in te: vt. s. in te credat & te sup oĩa amet: ideo commouisti dñe, i. totũ mouisti. Et sĩ oĩs motus est a primo mouente deo: mõ spãli est hic motus ab eo: ad se eum cõuertẽdo q prius erat auersus. Vñ Aug. ait. Qui fecit te sine te: non iustificabit te sine te. te. s. dirigente ad deum. Secundo dicit. Conturbasti eã. s. p motũ fui arbitrii in detestatione pcti. de qua conturbatione in alio Pã. vj. dicit pœnitens ipse. Aia mea turbata est valde. Conturbasti ait. i. totam simul turbasti dolore compũctionis. Oportet em̃ pœnitẽtẽ ait. b. Aug. de pœ. di. viñ. null⁹ expectet. de oĩ pcto dolere simul. al̃s nõ eẽt pœnitẽs. si voluntarie ꝑmaneret in alio non iustificaret̃. Tertium est pcti remissio qd̃ ibi notat̃. Sana contritiones ei⁹. Aia em̃ est cõtrita in malã partẽ. i. q̃si tota destructa, fracta minutatim. In diuersas affectiões p pctm̃. Qñ qs habet magnã febrẽ: vel aliã infirmitatẽ: totũ corp⁹ videt tritũ & fractum. Et sic p pctm̃ aia grauiter ifirmata mirabil̃r debilitata est: & q̃si fracta inepta ad q̃dcũq; bonũ. Sed cũ pctm̃ remittit, sanat̃ Pã. cij. Qui sanat oĩs infirmitates tuas, & modũ ꝑmittit. Qui ꝓpiciat̃ oibus iniquitat⁹ tuis. Quartũ est grãe infusio: vñ omia ista ꝓcedũt. qd̃ notat cũ dicit. Quia cõmota est. s. a te p illuminationẽ grãe. Vñ in figurã. Cum intrauit Iesus hierosolymã cõmota est vniuersa ciuitas di. Quis est hic? Matt. xxj. Intrat dñs Iesus in ciuitatẽ aiæ per gratiã & oĩs sensus & affectiões tũc mouenẽ p admirationẽ. Rõnẽ aũt q̃re ista quatuor ponũt in iustificatiõe impĩ assignat. b. Tho. s. ij. q. cxiij. art. vj. di. Iustificatio est qdã motus q̃ anima mouet̃ a deo a statu culpę ad statũ iustitiæ. In quolibet aũt motu q̃ aliqd ab altero mouet̃ tria requirũt̃. Primũ est motus ipius mouẽtis. Sec̃o mot⁹ mobilis. Tertio consummatio motus siue peruẽtio ad finẽ. Ex pte igit motionis diuinę accipit̃ gratiæ infusio. Ex parte liberi arbitrii moti accipiunt̃ duo motus ipsi⁹ sec̃m recessum a termino a quo: & accessum ad terminũ ad quẽ. Cõsummatio aũt siue peruẽtio ad terminũ huius mot⁹ importat̃ in remissione culpę. In hoc em̃ iustificatio consummat̃. sec̃m illud Esa. xxvj. Hic est omis fructus vt auferat̃ pctm̃.

§. I. QVOD REQVIRATVR PRIMVM

ad iustificationẽ impĩ, patet per id qd̃ scribit ad Ro. iij. Iustificati gratis p gratã ipsi⁹. Hoc aũt sic declarat be. Tho. j. ñ. q. cxiij. Hõ peccãdo deũ offendit. Offensa aũt non remittit̃ alicui: nisi ꝑpter hoc ꝙ animus offensi pacatur offendẽtis. Et iõ pctm̃ secũdũ hoc remitti dr̃ ꝙ deus nobis pacatur. ipĩ req Quę quidem pax consistit in dilectione q̃ de⁹ nos diligit. Di ritur. lectio aũt dei quãtũ est ex parte actũ diuini ẽ æterna & immutabilis: sed quãtũ ad affectũ quẽ in nobis imprimit q̃ ꝙ interrũpit̃ ꝑut. s. ab ipo qñq; deficim⁹: & qñq; iterũ recuperam⁹. Effectus aũt diuinæ dilectiõis in nobis q per pctm̃ tollit̃: est grãa qua homo sit dignus vita ęterna: a qua pctm̃ mortale excludit. Et ideo non põt intelligi remissio culpę nisi adesset gratiæ infusio. Et q̃uis contingat aliq̃n apud homines ꝙ vn⁹ hõ aliquẽ nec diligit nec odit: tñ si eũ offendat ꝙ ei dimittat offensam: hoc non potest contingere nisi ex spãli beneuolentia. Beneuolentia aũt dei ad hominẽ reparari dr̃ per donũ grę. Et ideo licet anteq̃ hõ peccet possit esse sine culpa & sine grãa vt in statu innocẽtiæ: tñ post peccatũ non põt eẽ sine culpa: nisi per gratiã habeat. Itẽ ꝙ de⁹ nõ imputet alicui pctm̃. sec̃m illd̃ Pã. xxxj. Beat⁹ vir cui non imputauit dñs pctm̃. importat quẽdã grãe effectum in ipso cui pctm̃ non imputat̃. Qd̃ em̃ alicui non imputetur pctm̃ a deo ex sua dilectione procedit.

§. II. QVOD REQVIRATVR AD IVSTIFICATIONẽ

impĩ motus liberi arbitrii in deum qui est per fidem

Motꝰ liberi arbitrii ẽt requirit̃ ad iustificationem impĩ.

fidẽ formatã: patet ꝑ illud qd̃ dicit Christ⁹ Io. vj. Ois q audit a patre & didicit: venit ad me. Sed addiscere nõ est sine motu liberi arbitrii. Nã discẽs cõsentit docenti. Et ꝙ ille sit motus fidei ostendit apl̃s ad Rom. v. dicens, Iustificati ex fide pacẽ habeam⁹ ad deũ. Primum sic declarat. b. Tho. vbi ẽ. ar. iij. Iustificatio impĩ fit a deo mouente hoiem ad iustitiã. Deus aũt mouet oia fm modũ suũ. i. vniuscuiusq; rei. Sicut videm⁹ in naturalibus ꝙ aliter mouenẽ ab eo leuia: aliter grauia, ꝑpter diuersam naturã vtriusq;. Vñ & hoies mouet ad iustitiã sec̃m cõditionẽ humanæ naturæ. Hõ aũt habet sec̃m ꝓpriã naturã ꝙ sit liberi arbitrii. Et iõ in eo q habet vsum liberi arbitrii nõ fit motio a deo ad iustitiam absq; motu liberi arbitrii. Sed ita infundit donum grę iustificãtis ꝙ etiã simul cũ hoc mouet liberũ arbitriũ ad donũ gratiæ accæptandũ in his q sunt motionis huius capaces. Vñ ꝙ pueri in baptismo iustificentur sine motu liberi arbitrii: hoc est qa nõdũ sunt capaces hui⁹ motus. Et ideo mouentur a deo ad iustitiã per solã informationem aĩæ ipsor: qd̃ nõ fit absq; facto baptismi. Et apte vt sicut pctm̃ originale a quo iustificantur non ꝓpria voluntate ad eos pueruenit ad carnalẽ originẽ: ita etiã p spiritualẽ regenerationem a Christo in eos grã deriuat̃. Et ꝙ Salomon dormiẽdo, vñ & sine motu liberi arbitrii cõsecutus sit donũ sapiæ, vt patet, iij. Reg. iij. Dicẽdũ ꝙ non meruit nec accępit tũc sapiam sed in somno declaratũ est ei ꝙ ꝑpter ꝑcedens desiderium daretur ei sapia. Est aũt iste motus liberi arbitrii in deum q reperit̃ in iustitificatione mot⁹ p fidẽ. Et rõ est sec̃m b. Tho. vbi ẽ. ar. iij. qa deus mouet aiam hois in iustificatione cõ-

Motꝰ fidei regitur ad iustificationẽ & charitatem.

uertẽdo eã ad se ipm̃. Vñ dr̃ in Pã. lxxxiij. sec̃m aliã literã. Deus tu cõuersus viuificabis nos. Sed prima cõuersio mentis in deũ fit p fidẽ. sec̃m illud ad Heb. xj. Accedentẽ ad deũ oportet credere. qa est. Et iõ mot⁹ fidei regrit̃ ad iustificationẽ. Regrit̃ aũt a fide in iustificatiõe quãtũ ad hoc ꝙ hõ credat deũ esse iustificatorẽ hoĩm p ministeriũ Christi. fm illud ad Ro. iij. Credẽti ei q̃ iustificãt impiũ. imputabit̃ ei ad iustitiam. Et qa mot⁹ fidei nõ est pfectus: nisi sit charitate informat⁹: iõ in iustificatiõe impĩ cũ motu fidei est etiã motus charitatis. Mouet̃ aũt liberũ arbitriũ in deũ ad hoc ꝙ se ei subiiciat. Vñ etiã cõcurrit simul & actꝰ timoris filialis & actus humiliatis. Cõtingit em̃ vnũ & eundẽ actũ liberi arbitrii diuersarũ ꝛrium esse: sec̃m ꝙ vna imperat & alia imperat: ꝓut actus est ordinabilis ad diuersos fines.

§. III. REQVIRITVR ET TERTIVM

Detestatio pcti etiã requirit̃ ad iustificationẽ

in iustificatione. s. mot⁹ liberi arbitrii in pctm̃ detestandũ, iuxta illud ps. xxxj. Dixi confitebor aduersum me iniustitiã meam dño: & tu remisisti impietatem pcti mei. Vñ etiã. b. Aug. Nemo postq̃ fuerit suę voluntatis arbiter cõstitut⁹ põt nouã inchoare vitam: nisi eũ pœniteat veteris vitæ. de pœ. di. j. tres sunt. Et hoc sic declarat. b. Tho. vbi ẽ. ar. v. Iustificatio impĩ est qdã motus quo mouet̃ humana mẽs a deo a statu pcti in statũ iustitiæ. Sicut aũt se habet corpus aliqd motũ localiter ab aliq̃ mouente ad duos terminos. i. a q̃ & ad quem: ita se debet habere aia in motu iustificationis p liberũ arbitriũ. Sed in motu locali corporũ manifestũ est ꝙ ita se habet corpus motũ ꝙ recedit a termino a q̃, & accedit ad terminũ ad quẽ: ita & mens humana cũ iustificat̃ oportet ꝙ ꝑ motũ liberi arbitrii recedat a pctõ: & accedat ad iustitiã. Recessus aũt in motu liberi arbitrii intelligit̃ per detestationẽ sicut accessus intelligit̃ p desideriũ. Sic q̃ oportet in iustificatione impĩ ꝙ sit duplex liberi arbitrii mot⁹. Vnus quo tẽdat in dei iustitiã quasi terminũ ad quẽ. Alius q̃ tendat in detestationẽ peccati: vt terminũ a quo recedit. Et si arguat̃ in cõtrariũ sic. Si in iustificatione requirit̃ motus liberi arbitrii ad detestationẽ peccati cũ oporteat singula detestari: tunc requirit̃ magnũ ꝛps ad recogitandũ singula: cũ tamen iustificatio fiat in instanti: vt dicẽt. Rñdet beat⁹ Tho. ꝙ in tpe ꝓcedente iustificationẽ oportet ꝙ hõ singula peccata q̃ comisit detesteẽt: quoꝝ memoriã habet. Et ex tali considerat̃one ꝓcedenti sequuntur in alia quidã motus detestantes vniuersaliter oĩa pctã cõmissa: inter quæ etiã includunt̃ oblitioni tradita. Et qa vt dicit de pœni. dist. j. multiplex. Apud deũ nullus patit̃ moras veniæ cõuersio: cũ subito qs conteritur & iustificat̃. Debet tñ superueniens singula pctã recogitare & detestari sec̃m Pe.

§. IIII. EX PREDICTIS TRIBVS SEQVIT̃

quit quartũ. s. pctõrũ remissio: q̃ vtiq; in instanti fit: sicut infusio grę. Vnde sup illud Act. ij. Factus est repente de cœlo Deꝓfonus tãq; aduenientis spũs vehementis, dicit glo. Nescit rũremiss tarda molimina spũsancti grãa. Hoc autẽ sic declarat. b. Tho. sione & vbi. ẽ. arti. vñ. Tota iustificatio impĩ originaliter consistit qualr in infusione grãe. Per eã em̃ liberũ arbitriũ mouet̃ & culpa fiat. remittit̃. Grę aũt infusio sit in instanti absq; successione. Cuius ratio est: qa ꝙ aliqua forma subito nõ imprimat̃ subiecto: contingit ex hoc ꝙ subiectũ nõ est dispositum: & agẽs indiget tpe ad hoc ꝙ subiectũ disponat. Vñ videm⁹ ꝙ quia diaphanũ est subito dispositũ ad recipiendũ lumẽ subito il luminat̃ a corpore lucido in actu. Dictũ est aũt. ẽ. ꝙ de⁹ ad hoc ꝙ gratiã infundat aiæ non requirit aliquã dispositionẽ nisi quã facit. Facit autẽ himõi dispositionẽ grę qñq; qdẽ subito: qñq; qdẽ paulatim & successiue: vt dictũ est. ẽ. Qd̃ em̃ agens naturale nõ possit subito disponere materiã, cõtingit ex hoc ꝙ aliqua indispositio ei⁹ qd̃ resistit in materia cuius dispositi. Cũ igit virtus diuina sit infinita: potest quantãcũq; materiã creatã ad formam disponere: & multo magis liberũ arbitriũ hois cui⁹ mot⁹ põt esse instantaneus sec̃m naturã. Sic igit iustificatio impĩ fit a deo in instanti. Motus igit liberi arbitrii in iustificatione cõcurrens est cõ sensus ad detestandũ pctm̃ & accedendũ ad deũ: q quidẽ cõ sensus subito fit. Cõungit aũt ꝙ precedit aliq̃ deliberatio q̃ non est de substantia iustificationis: sed via in iustificationẽ: sicut mot⁹ localis est via ad illuminationẽ: & alteratio ad gñationẽ. Liberũ etiã arbitriũ in iustificatiõe simul detestat̃ pctm̃: & conuertit se ad deũ. Iõ em̃ detestat̃ pctm̃ qa est ꝙ deũ: sicut corpus qd̃ mouet̃ simul recedit a termino a quo: & accedit ad terminũ ad quẽ. Notandum etiã ꝙ q̃uis ista quatuor sint simul tpe: qm̃ tñ fit in instanti: ordine tñ nat̃urę grę infusio q̃ est cã oim aliorũ triũ est prior: sicut cã est prior effectu: & ꝑ ex pte dei iustificãtis. Sed ex pte hoĩs iustificati videt prior remissio culpæ q̃ infusio grãe ordine naturę. Dat exẽplũ i sole. Nã sol p suã lucẽ operat̃ ad remouẽdũ tenebras. Et ex pte qdẽ solis pri⁹ est illuminare q̃ remouere tenebras. Ex pte aũt aeris illuminãdi prius purgare tenebras q̃ cõsequi lumẽ ordine naturæ. q̃uis simul sint tpe. Et sec̃m hoc intelligit illud be. Amb. xxxij. q. j. cũ renuntiatur. Cũ renunciatur improbitati: statim ascisc̃itur virtus. Et gressus em̃ malitiæ virtutis operatur ingressum. Eodemq; studio quo vitiũ excluditur: innocentia copulatur.

§. V. NOTANDVM AVTEM QVOD

Iustificatio impĩ est maximũ op⁹ dei sec̃m magnitudinẽ ei⁹ qd̃ fit: & est aliq̃ mõ miraculosum. Quantũ ad primum aliqd̃ opus dr̃ magnũ ex parte modi agendi, & sic op⁹ creationis est maximũ in quo ex nihilo fit aliquid. Sec̃o modo dr̃ opus magnũ ꝓpter magnitudinẽ ei⁹ quod fit. Et fm hoc maius est opus iustificationis impĩ q̃ terminat̃ ad bonũ æternum diuinæ participationis q̃ creatio cœli & terræ quę terminat̃ ad bonũ naturę mutabilis. Et ideo cũ dixisset Aug. ꝙ maius est ꝙ ex impio fiat iustus q̃ creare cœlum & terram: quasi rationẽ assignãs subdit. Cœlũ etenim & terra transibit. Prędestinatorũ aũt salus iustificatio permanebit. Sciẽdũ etiã ꝙ magnũ qd̃ fit dr̃ aliqd dupl̃r. Vno mõ absolute. Et hoc mõ donũ gratię est maius dono gratiæ iustificantis impiũ. Et sic etiã sc̃õr̃ glorificatio est maius q̃ iustificatio impĩ. Alio mõ dr̃ aliqd magnũ quãtitatẽ, ꝓportiõis, sicut dicit̃ mons paruus & cœlũ magnũ. Et hoc modo donũ gratiæ iustificantis impiũ, est maius q̃ donũ bearificantis iustiũ: qa plus excidit dignitatẽ impĩ donũ gratiæ: q impius erat dignus pœna: q̃ donũ gl̃ię dignitatẽ iusti: qui ex hoc ipso ꝙ est iustificat⁹ est dignus gl̃ia. Vñ btus Aug. ibidem dicit, iudicat q põt: vtrum mai⁹ sit angelos iustos creare q̃ impios iustificare. Certe si æq̃lis est virtus potentię hoc tñ est maioris miræ. Vñ & ps. cxlij. Miserationes eius sup oĩa opera eius. Et in collecta. Deus q oipotentia tua maxime parcendo & miserando manifestas &c. Et bonũ gratiæ vniusIustificatio i pij ẽ maximum op⁹ dei & quũ,

tio miraculosa: sic declarat btus Tho. vbi. ẽ. ar. x. In operibus miraculosis tria pñt inueniri: quorum vnum est ex pte potentię agentis: qa. s. sola diuina virtute fieri possunt. Et quo dãmodo miraculosũ. Et hoc modo tam iustificatio impĩ q̃ creatio mundi: & omne opus quod a deo solo fieri potest: potest dici miraculosum. Secundo in quibusdam operibus miraculosis inuenitur ꝙ forma inducta est supra naturalem potentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

talis materiæ. Sicut suscitatio mortui est supra naturalē potentiā talis corporis. Et quantum ad hoc iustificatio impij non est miraculosa: ga naturaliter aia est gratiæ capax: eo ēm q̄ facta est ad imaginē dei est capax gr̄æ. Tertio mō in operibus miraculosis inuenit aliqd præter solitū & cōsuetum ordinē causandi effectū: sicut cū aliqs infirm⁹ assequit subito sanitatē perfectā: præter solitū cursum sanationis q̄ fit a natura vel arte. Et quātū ad hoc iustificatio impij q̄q̄ est miraculosa: q̄q̄ non. Est ēm iste cōmunis & consuetus cursus iustificationis: vt deo mouente interius animā: hō cōuertat ad deū. Primo q̄dē cōuersione imperfecta & postea deueniat ad perfectū. Vñ dr̄ de pœ. dist. ij. charitas est aqua. Nemo repente fit summus: sed a minimis q̄sq̄ inchoat vt ad maiora puenīat. Q̄nq̄ vero tā vehemēter de⁹ aiam moueat: vt statim quādā iustitię p̄fectionē assequatur: sicut fuit in conuersione sancti Pauli, adhibita etiā exterius miraculosa p̄stratione. Et ideo cōuersio Pauli tanq̄ miraculosa in ecclesia cōmemoratur celebriter.

¶De merito q̄ est effectus gr̄æ cooperantis. Cap. VII.

MERITVM HOMINIS APVD deū esse nō p̄t: nisi ſm p̄suppositionē diuinæ ordinatiōis: vt. ſ. id hō consequat a deo per suā operationē q̄si mercedē: ad q̄ d⁹ ex de⁹ virtute operandi deputauit mouēs seipm ad agendū p liberū arbitriū. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ſ. ij. q. cxiij. ar. j. q̄ meritū & merces ad idem referūtur. Id ēm merces dr̄ qd' alicui recōpensatur p̄ pretio operis sui vel laboris quasi q̄ddam pretiū ipsius. Vnde sicut reddere iustū pretiū p̄tę accepta ab aliquo est actus iustitię. ita recōpensare etiā mercedē laboris vel operis alicuius est actus iustitię. Iustitia aūt est q̄dam æqualitas. Et ideo iustitia simplex est inter eos iter q̄s est æqualitas simplr̄. Sed inter eos inter quos nō est simplr̄ æqualitas: non est etiam simpliciter iustitia: sed ſm q̄d. i. q̄dam modus iustitię p̄t esse. Sicut inter patrē & filiū: vel inter dñm & seruū nō est iustū simpliciter: sed quidā modo iustitiæ, p̄ter inæqualē distantiā eorū. In his ergo in q̄bus est simplr̄ rō iusti: est & simplr̄ rō mercedis & meriti. Sed in his in q̄bus non est simpliciter ratio iusti: sed ſm q̄d: vt cōtingit inter æquale multū: vt. ſ. inter patrē & filiū; ibi non est simplr̄ ratio meriti & mercedis. Sed ſm aliquē modū in quantū. ſ. ibi seruat ratio iustitiæ aliquo mō & si nō perfecte. Et sic aliquid dicit mereri filius a patre: & seruus a dño. Manifestū est aūtē q̄ inter deū & hoiem est maxia inæqualitas: quia in infinitū distant: & rotū q̄d' est hois bonū est a deo. Vñ non p̄t esse iustitia hois ad deū ex suis operibus ſm absolutā æqualitatē: sed ſm proportionem quandā: in quantū. ſ. quilibet operat ſm modū suū. Modus aūt & mēsura virtutis humanę est a deo in hoie Et vt dictū est meriti tū hois apd' deū ēt nō p̄t: nisi ſm p̄suppositionē diuinę ordinationis. Et ex hoc sequit q̄ deus ex operibus nostris nō efficitur simpliciter debitor nobis: sed sibīpsi inquantū debitum est vt sua ordinatio impleatur. Ordinauit ēm q̄ hō faciendo bona opera per liberum arbitrium motū tamen per gratiā suā: consequat vitā æternā. Cū enim coronat merita nostra, remunerat munera sua: quia. ſ. ipse dedit virtutem operandi gratis.

Quid sit meritum vel merces.

Deus ne sua virtutis humanę est a deo in hoie Et vt dictū est ministest tū hois apd' deū ēt nō p̄t: nisi ſm p̄suppositionē diuinę ordinationis. Et ex hoc sequit q̄ deus ex operibus nostris nō debitor absolute & proprie. efficitur simpliciter debitor nobis: sed sibīpsi inquantū debitum est vt sua ordinatio impleatur. Ordinauit ēm q̄ hō faciendo bona opera per liberum arbitrium motū tamen per gratiā suā: consequat vitā æternā. Cū enim coronat merita nostra, remunerat munera sua: quia. ſ. ipse dedit virtutem operandi gratis.

Nec sine gratiamerentur vitā ętnam.

§.I. DE MERITO IGITVR HVMANO.

Scīendū primo q̄ sine gr̄a mereri nullo modo hō p̄t vitā ętnā in innocētia constitutus. Rō est ſm. b. Tho. ſ. ij. q. cxiij. ar. ij. q̄a ex institutione diuinę, p̄uidētię est vt nihil agat vltra virtutē suā. Sed vita æterna est quoddā bonum excedens p̄portionē naturæ creatę: & excedit cognitionē & desiderium ei⁹. ſm illd'. j. Cor. ij. Oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hois ascendit q̄ præparauit de⁹ diligentib⁹ se. Et inde est q̄ nulla natura creata est sufficiens principium actus meritorij vitæ ętnæ: nisi addat aliqd diuinū supernaturale q̄d' gratia dicit. Sed si in hoie addat p̄ſm vt cōtingit in oibus natura vitiata in Adā saltē p originale nō p̄t quis mereri seu actū meritorium agere nisi prius excludatur p̄ſm q̄d' sit per gratiā. Ad hoc p̄t facere quod ait Greg. dis. xl. cū liber. Quælibet occulta loca aīam sine gratia saluare nō p̄t. Nā & Loth in ciuitate inter pessimos Sodomitas iustus fuit: in mōte peccauit. ſ. cū filiabus. Sed q̄d ista dicim⁹ cū maiora nouerimus: q̄d iocundius cœlo: q̄d securius paradiso. & tū Adam peccando de paradiso expulsus est. Angelus de cœlo ejectus. Hæc ille. cū fuit gratia nō fuit ejecta: sed postea eū p̄ p̄ſm amisit. In gratia aūt cōstitut⁹ mereꝝ p quo merita sua bona vitā æternā ex cōdigno ex p̄te gratię. Ex con rito hō gruo: ex p̄te liberi arbitrij. Pro cui⁹ declaratione dicit Tho. p opera ſ. ij. vbi. ē. ar. iij. Opus meritorij p̄t dupl'r cōsiderari. Vno bōa merē scd'm q̄ p̄cedit ex libero arbitrio. Alio mō scd'm q̄ p̄ rec vitā cedit ex gratia spūſſancti. Si g̃ consideret scd'm substātiam operis: vt scd'm q̄ p̄cedit ex libero arbitrio: sic nō p̄t ibi esse cōdignitas, p̄pter maximā inæq̄litatē. Et scd'm hoc dicebat apls ad Ro. viij. Nō sunt p̄digne passiones huius tpis ad futurā gl̃iam. ſ. quātū ad substātiā operis: sed est ibi cōgruitas, p̄pter quādā æqualitatē, p̄portiōis. Cōgruū ēm videt vt operāti scd'm suā virtutē de⁹ scd'm excellētiā suę virtutis recōpenset. Si aūt loq̄mur de ope meritorio ſm q̄ p̄cedit ex gratia spūſſancti: sic est meritoriū ex cōdigno. Si ēm valor meriti attēdit scd'm virtutē spūſſcti mouētis nos in vitā ętnā scd'm illud Io. iij. Fiet in eo fons aq̄ saliētis in vitā æternā. Attēdit etiā p̄tū opis scd'm dignitatē gratiæ p quā hō cōsors fact⁹ diuinę naturæ adoptat i filiū dei. Cui debet hęreditas ex ipo iure adoptionis. scd'm illud Ro. viij. Si filij & hæredes. Vñ gratia spūſſti & si nō sit ſm̃ filis gl̃iæ in actu: est tñ filis in virtute: sicut & semē arboris in q̄ est virtus ad totā arborē. Notādū etiā scd'm. b. Tho. vbi. ē. ar. v. q̄ nemo p̄t fibi mereri p̄mā gratiā: tū qa oē meritū repugnat gratiæ. ſ. p̄t sibi q. ſc. ij. ait Leo papa. Gratia si nō gratis dat, gr̃a nō est. tū mereri qa vt dictū est excedit p̄portionē naturæ. tū etiā qa ātę gratiā in statu p̄cti hō habet ipedimētū p̄merēdi gratiā. ſ. ipm ętnam. p̄ſm. Retra stault aūt ante q̄ aliq̄n dixerat. ſ. fidē eē ex nobis a deo: & sic cōsequit primā gratiā. Vñ nō p̄t esse meritorius primę gratiæ. Cū igit dicit q̄ p fidē iustificat hō: nō sic est intelligendū q̄ fides mereat iustificationē. ſ. credēdo Sed dū iustificatur hō credit eo q̄ motus fidei requirit ad iustificationē vt dictū est. Et q̄d' dicit deus dare gratiā non nisi dignis: nō ita intelligēdū est q̄ prius ipsi fuerint digni sed deus facit eos dignos.

Nemo

§.II. SCIENDVM ETIAM SECVNDVM

beatū Tho. vbi. ē. ar. vj. q̄ nullus p̄t alteri mereri primā gratiā ex cōdigno nisi Christus. Ratio est qa vnusq̄sq; noster nullus ſtrū mouet a deo p donū gratię vt ſpe ad vitā ętnā perue p̄t alteniat. Et iō meritū cōdigni vltra ista motionē nō se extendit: ri mere sed alia Christi mota est a deo p gratiā. non solū vt ipe pueniret ad vitā ętnā: sed etiā vt alios induceret in gl̃iam in digno. quātū est caput & auctor salutis. scd'm illud Heb. Qui multos filios in gl̃iam adduxerat &c. Sed merito congrui p̄t qs mereri alteri primā gratiā. Quia ēm hō in gratia constitut⁹ adimplet volūtatē dei. congruū est scd'm amicitię proportionē vt de⁹ impleat volūtatē ei⁹ in saluatione alteri⁹. licet possit habere q̄dā impedimētū ex p̄te illi⁹ cui⁹ purificationē desiderat. Et sic intelligit illa auctoritas Hiere. xvj. Si steterit Moyses & Samuel coram me non est aīa mea ad pplm istū. Erat ēm impedimentū ex p̄te illoꝝ de ppło.

§.III. GRATIA EST PRINCIPIVM

meriti principalius p charitatē q̄ p alias ⁊tutes. Vñ Christus dixit Io. xiiij. Si quis diligit me diliget a patre meo: & ego diligā eū: & manifestabo ei meip̄m. qd' p̄tinet ad vitā ętnā. ſ. manifestatio dei. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. nº actus vbi. ē. ar. iiij. q̄ human⁹ act⁹ habet rationē merēdi ex duo habet bus: vt dictū est. Primo & principali⁹ ex diuina ordinatiōne rationē ne ſm q̄ act⁹ dicit meritor⁹ esse illi⁹ boni: ad q̄d hō diuini mereditⁿ ordinat. Sed o ⁊o ex p̄te liberi arbitrij in quārū hō habet ex duo bus. ⁊tutis principalitas meriti penes charitatē cōsistit. Primo ēm cōsiderādū est q̄ vita æterna in dei fruitiōe cōsistit. Motus aūt hūanę mētis ad fruitionē diuini boni est, p̄ri⁹ act⁹ charitatis p quē oēs act⁹ aliar⁹ ⁊tutū ordinant in hūc finē sed'm q̄ aliæ ⁊tutes impant a charitate. Et iō meritū vitæ æternę prio p̄tinet ad charitatē: ad alias aūt ⁊tutes scd'm q̄ eorū actus imperant a charitate. Sic⁹ manifestū est q̄ id q̄d' ex amore facim⁹ maxime volūtarie facimus. Vñ etiā scd'm q̄ ad rationē meriti requiritur q̄ sit voluntariū principaliter meritū charitati attribuitur. Sciendū etiam q̄ nullus potest sibi mereri reparationē post lapsum nec meri to condigni: nec merito cōgrui. Merito quidē cōdigni hoc non potest sibi mereri: q̄a ratio huius meriti pendet ex motione diuinæ gr̃æ: q̄ maxime interrūpit p sequēs p̄ſm. Meritum

ritū etiā cōgrui quo quis mereꝝ alteri p̄niam impeditur ne cōsequat effectū in eo cui q̄s mereꝝ. Multo ergo magis impedit talis meriti efficacia, p̄ter impedimētū q̄d' est etiā i eo q̄ mereꝝ & in eo cui mereꝝ. Vtrūq; ēm hoc in vnā p̄sonā concurrit. Vñ simplr̄ hō posse lapsum nō p̄t sibi mereri reparationē. Vñ Ezech. xviij. dr̄. Si auerterit se iustus a iustitia sua & fecerit iniq̄tatē oēs iustitię ei⁹ non recordabunt. Vbi. b. Greg. Cōsiderādū nobis est: qa in p̄petratione malorū nulla debet esse fiducia bonorū p̄teritoꝝ. de pœni. di. iij. ſ. nobis. Notādū etiā q̄ hō p̄t mereri augmētū gr̃æ & charitatis in merito p̄digni. ſm. b. Tho. vbi. ē. ar. viij. Huius rō est: qa vt dictū est. illud cadit sub merito cōdigni ad q̄d' motio diuinę gratię se extēdit. Motio aūt alicui⁹ mouētis nō solū se extēdit ad vltimū terminū mot⁹: sed etiā ad totū p̄gressum in motu. Terminus aūt mot⁹ gratię est vita ętnā. Progressus aūt in hoc motu est ſm augmentū charitatis vel gratiæ. ſm illud Prouer. iiij. Iustoꝝ semita quasi lux splendens, p̄cedit: & crescit vsq; ad p̄fectum diem q̄ est glorię. in q̄ verbo. b. Greg. sup Ezech. Iniustoꝝ animo bonū desiderium atq; intellectus lucis intimæ iā pars diei est. Sed qa vsq; in finē vitæ in ⁊tute, p̄ficiunt ad perfectū diē tunc venīunt q̄n ad regna cœlestia p̄ducti in ea luce quā desiderāt iam min⁹ aliqd nō habebūt. de pœ. di. iij. nō reuertebant. Et sciendū q̄ q̄libet actu meritorio mereꝝ hō augmētū gratię: sicut & gratiæ consummationē q̄ est vita æterna. Sed sicut vita ętrna nō statim reddit: sed suo tpe, ita & gratia nō statim augetur p̄ q̄libet op⁹ meritoriū: sed suo tpe. cū. ſ. aliqs sufficienter dispositus est ad augmētū gratiæ. Itē nota q̄ p. seuerātiā in bono vsq; in finē nullus p̄t mereri. Ratio est ſm. b. Tho. vbi. ē. ar. ix. q̄ ista dependet solū ex diuina motione q̄ est principiū oīs meriti. Sed deus gratis donū perseuerantiæ largit quibuscūq; largit. Nec obstat qa pro ea habenda orām⁹ quasi possim⁹ ea mereri: qa etiā quæ nō meremur orando impetram⁹. Nā & p̄tōres deus exaudit: veniā non merentes quā petunt & accipiunt. Aliogn frustra dixisset publicanus. Deus, p̄pitius esto mihi peccatori, Silr & perseuerantię donū aliquis petendo a deo impetrat sibi vel alīs q̄uis nō cadat sub merito.

Quō ⁊poralia cadunt sub merito.

§.IIII. DE BONIS TEMPORALIBVS

quō cadāt sub merito. sic declarat. b. Tho. ſ. ij. q. vlti. ar. vlt. Vtrum bona tēporalia cadant sub̄ merito. Sed q̄d' cadit sub merito est præmiū vel merces q̄d' habet ratione alicui⁹ boni. Bonū aūt hois est duplex. Vnū simplr̄ aliud ſm q̄d. Simplr̄ quidē bonū hois est vltim⁹ finis ſm illud Pſ. lxxij. Mihi adhærere deo bonū est. Et per ꝑns oīa illa cōtra ordinantur vt ducentia ad hūc finē. & talia simplr̄ cadūt sub merito. Bonū aūt hois nō simplr̄: sed ſm q̄d est illud q̄d' est ei bonū vt nūc: vel q̄d' ei ſm aliquid est bonū. & hmōi nō cadūt sub merito simplr̄: sed ſm q̄d. Scd'm ergo hoc dicēdū est q̄ ⁊palia bona, put sunt vtilia ad opera virtutū: q̄bus perducimur ad vitā æternam. ſm hoc directe cadunt & simplr̄ sub merito: sicut & augmētū gratiæ. & oīa illa q̄bus hō iuuat ad bitudinē post primā gratiā. Tantū ēm dat de⁹ iustis de bonis ⁊palibus & etiā de malis quantū eis expedit ad puenīendū ad vitā ętnā. & intātū sunt simplr̄ bona hmōi ⁊palia. Vñ dicit in Pſ. xxxiij. de timētibus deū. Nō deficiēt oi bono. Et alibi. Nō vidi iustū derelictū. Si aūt cōsideretur ⁊palia bona scd'm, se: sic non sunt simplr̄ bona hois: sed scd'm q̄d. Et ita nō simplr̄ cadūt sub merito: sed scd'm q̄d. ſ. inquantū hoies mouent a deo ad aliq̄ ⁊paliter agenda: in quib⁹ suū, p̄positū cōsequuntur deo faciente: vt sicut vita ętrna est simplr̄ p̄miū operū iustitiæ, p relationē ad motionē diuinā vt dictū est. ō. ita tēporalia bona in se cōsiderata hñt rationē mercedis habito respectu ad motionē diuinā: qua voluntates hoīm mouent ad hæc cō sequēda. licet interdū in his hoies nō habeant rectā intētionem. Cū aūt dicit Eccls. ix. Vniuersa eque cunctis eueniūt iusto & impio bono & malo &c. Hoc verū est quantum ad substantiā bonoꝝ & maloꝝ tēporaliū: sed non quantū ad finē. Nā p hmōi boni manuducuntur in beatitudinē non aūt mali. Itē q̄ ⁊palia bona fuerint, p̄missa in veteri lege vt merces iustitiæ: vt patet Deut. xviij. Dicit būs Aug. q̄ in illis fuerunt figurę futuroꝝ. ſ. spiritualium bonorū quæ implentur in nobis.

Qs i veteri lege ⁊palia bona fuerint, p̄missa

TITVLVS. X. DE DONIS SPIRITUSSANCTI.

¶De septem donis eiusdem in cōi. Cap. I.

ASCENDISTI IN ALTVM: CEpisti captiuitatē: dediſti dona hoībus, Pſ. lxvij. Nostra in trāſlatio habet. Accepisti dona in hominibus. Qd' p̄t exponi dupl'r. Accepisti tu christe de quo, p̄prie loquitur in hoibus. i. inter hoies cōsti tutus. accepisti. ſ. a deo dona spūſcti. Vel dona quæ a te in fusa in aplis intēſorū desideriorū accepisti. accepisti ex q busmisisti dona spūſancti copiosissime. Sed sequēdo primā literā quam inducit apls ad Eph. iiij. Ascendit Christus in altū. absolute: quia in supremū locū cœli empyrei: quo nil altius. Vel in altū crucis cœpit captiuitatē. i. multitudinē sētōrū quā diabol⁹ tenebat in limbo carceris obscuri capitiuā, p̄ter debitū originalis nōdum solutum. Et per crucem quidē de manib⁹ eius liberando. In ascensione autē cœpit. ſ. secū ducendo in cœlū: & in possessionē cœli mittēdo seu ponendo. Post q̄d' dedit dona hoībus. i. apostolis dona spūſancti. Vñ bt⁹ Aug. dicit. Quæ donat⁹ vtiq; spiritum sanctum: qui tale donū est: qualis est ipse. Vere magn⁹ dñs & magna mia eius qui donū dat ęquale sibi. Donū ēm eius ratio. spūſctus est a quo dono increato, p̄cedūt in plurali septem vij. dona data hoīous. De quib⁹ Esa. xj. Requiescet sup eū. ſ. Christum hominē: & etiā sup q̄libet mēbrū christi mystici. spūs spūſcti dñi. i. gratia spūſcti a qua fluūt dona siue virtutes infusæ. Spūs sapiētię & intellectus: spūs cōsilij & fortitudinis: spūs scientiæ & pietatis. Et replebit eū spūs timoris dñi. Quāuis aūt ista dona spūſcti fuerint in oibus electis dei q fuerunt in veteri testamento: tñ copiosius & vniuersalius fuerūt data in nouo post Christi ascensionē apls: & ipsis p̄dicatib⁹ p orbē alijs innumeris. Vbi etiā notādū q̄ gratia ista septi formis. i. septem donoꝝ amittit⁹ p q̄libet mortale p̄ſm. ipone. Et ideo statutū fuit antiqtus vt p quolibet mortali impo batur neret pnia septēnis. vt patet. xxij. q. j. p̄dicandū vt. ſ. sicut p pnia ſcm p̄ſm abiecit a se septiformē gratiā spūſcti: ita per septēnē ptēnis. pniam satisfaciat & recuperet eā. In cuius figurā habetur q̄ Maria supbiēs & murmurās ꝑ Moysen: infecta lepra steriit septē diebus extra castra: & postea sanata. Nume. xij. Et hoc ponit. xxxiij. q. ij. hoc ipsum, §. seq. in glo.

Septem dōa spiritūssan rituūm figurata ista septē dona multipl'r in veteri & nouo testamento. Dona ēm ipsa, put ⁊ificāt ciuitatē ecclię militantis vel aiam rationalē adaptātur septē ⁊tenarijs. Prio q̄dē in septē diebus q̄bus formatus est mundus. Sic mundus minor formaf vt sit p̄fectus per istū septenariū. Prima ēm die facta est lux: significās donū timoris: per quē incipit deū efficaciter cognoscere: qa initiū sapiētię timor dñi. Secūda die fit firmamentū distinguēs aquas ab aq̄s. i. firmitas fidē conuersationis. p donū scientię discernēs falsas doctrinas & suasiones & exēpla ad malū: vt inferiores ab aquis superioribus veræ doctrinæ suasionis & exēplo. Tertia die arida segregata ab aq̄s: germinat virentē herbā: flores & fructus: q̄a segregat⁹ homo ab aq̄s falsarū opinionū de idolis & superstitionibus p pietatē colit verū deū, p̄ducēs flores fidē rū desideriorū: herbas salutarū verboꝝ: & fructus operum miæ & pietatis in ꝑximos subuenīendo eis. Quarta die fiūt luminaria magna: sol & luna & stellę. p donū videlicet cō silij quo illuminat ratio supior circa diuina: vt sol. Ratio inferior: vt luna circa tpalia: & oēs sensus & mot⁹ passionū vt stellæ. Quinta die formant pisces in aq̄s: & aues q̄ fusti tant in aere: p donū fortitudinis in aq̄s tribulationū viuūt boni affectus & in tentationibus dæmonū in aere volitant cogitatus ad deū resistendo. Sexta die formant bestiæ cum hoie cū dñetur eis. Et p donū intellect⁹ homo q est intellectiuū alial hns sensitiua bestialē dñatur passionibus: intelligens cōditionē suā: & scripturas hoc docentes. Demū septimo die requieuit deus & bñdixit die illi. Per spm ēm sapiētię requiescit mens in deo gustās diuinā suauitatē & bñdictionē ętrnā. Sicq; cōpleuit deus die septimo septiformi. ſ. gratia & dono spūſancti op⁹ suū quod patrarat. Gen. j. hominem perfectione vltima.

§.I. FVERVNT AVTEM ET SVNT FI

gurata ista septē dona multipl'r in veteri & nouo testamento. Dona ēm ipsa, put ⁊ificāt ciuitatē ecclię militantis vel aiam rationalē adaptātur septē ⁊tenarijs. Prio q̄dē in septē diebus q̄bus formatus est mundus. Sic mundus minor formaf vt sit p̄fectus per istū septenariū. Prima ēm die facta est lux: significās donū timoris: per quē incipit deū efficaciter cognoscere: qa initiū sapiētię timor dñi. Secūda die fit firmamentū distinguēs aquas ab aq̄s. i. firmitas fidē conuersationis. p donū scientię discernēs falsas doctrinas & suasiones & exēpla ad malū: vt inferiores ab aquis superioribus veræ doctrinæ suasionis & exēplo. Tertia die arida segregata ab aq̄s: germinat virentē herbā: flores & fructus: q̄a segregat⁹ homo ab aq̄s falsarū opinionū de idolis & superstitionibus p pietatē colit verū deū, p̄ducēs flores fidē rū desideriorū: herbas salutarū verboꝝ: & fructus operum miæ & pietatis in ꝑximos subuenīendo eis. Quarta die fiūt luminaria magna: sol & luna & stellę. p donū videlicet cō silij quo illuminat ratio supior circa diuina: vt sol. Ratio inferior: vt luna circa tpalia: & oēs sensus & mot⁹ passionū vt stellæ. Quinta die formant pisces in aq̄s: & aues q̄ fusti tant in aere: p donū fortitudinis in aq̄s tribulationū viuūt boni affectus & in tentationibus dæmonū in aere volitant cogitatus ad deū resistendo. Sexta die formant bestiæ cum hoie cū dñetur eis. Et p donū intellect⁹ homo q est intellectiuū alial hns sensitiua bestialē dñatur passionibus: intelligens cōditionē suā: & scripturas hoc docentes. Demū septimo die requieuit deus & bñdixit die illi. Per spm ēm sapiētię requiescit mens in deo gustās diuinā suauitatē & bñdictionē ętrnā. Sicq; cōpleuit deus die septimo septiformi. ſ. gratia & dono spūſancti op⁹ suū quod patrarat. Gen. j. hominem perfectione vltima.

§.II. SIGNIFICANTVR ET IPSA DO

na per septē lucernas q̄ in tēplo dñi ardebāt. Ipsa illuminat Septem mentem ad oīa: p̄cipue ad petitiones formandas in tēplo dona p vbi siunt oīones. vñ dicit apls Ro. viij. Ipse spūs postulat septē lu

Universidad de Deusto
Biblioteca

cernas ī pro nobis.i. postulare nos facit. Nā p donū sapientię q̄ gu
tępio ar itat diuina bonitas: facit nos petere vt sanctificet nomen
dores si eius.i. vt ab oīb⁹ habeat sām vt cognoscat tanta bonitas
gurant. diuina. Donū intellectꝰ q̄ intelligūtur angelici spūs & bo
na supni regis. facit nos postulare vt aduemat regnū illud
in nobis. i. nos eamus ad illud. Donū cōsilij inducit nos ad
flagitandū vt fiat volūtas dei. non solū in mandatis eius
adimpleat: sed etiā in cōsilijs. Donū pietatis vrget ad rogā
dū. p pane gię & substantiæ tpalis necessariæ di. Panē nr̄m
quotidianū. Donū sciæ qd facit cognoscere pāa ,pria &
defectus aliorꝰ supplicat p remissiōe eorꝰ ingens. Dimitte
nobis debi. &c. Sed donū fortitudinis: qa intelligit sine dei
adiutorio nō posse resisti tētatiōib⁹ di. Et ne nos indu. Nō
petit vt nō tentet: sed ne vincat: sed fortiter resistat. Demū
qa p timorē dñi oīs declinat a malo: vt dī Eccl'i. i. Iō timor
dñi ī.tūs excludit. Sed liba nos a malo. mediāte sctō timore.

Septem dōa spi rituſſan cti p se prem fi lios Iob designā tur.

§.III. DESIGNANTVR ET ISTA SE

ptem dona per septē filios Iob ſm Greg. in. i. &. ij. moral. q
faciebant cōuiuia singuli p singulos dies hebdomadæ: gli
bet in die sua cū sororib⁹ eorꝰ trib⁹: & in domo q̄drangula
ri. Pascūt em̄ mētē quā inhabitāt spūali refectiōe. Et hoc si
mul cū trib⁹ sororib⁹. i. trib⁹ virtutib⁹ theologicis: fide spe
& charitate: & ædificio spūali q̄drāgulari formato in qua
tuor virtutibus cardinalib⁹, prudētia: iustitia: fortitudine:
& tēperantia. Vnusq̄sq̄ facit cōuiuiū suū: qa vnūq̄dq̄ do
nū ex suo effectu reficit mō spāli mentē vbi est. Et dicit sic.
Sapientia mētē de ęternorꝰ spe & certitudine reficit. Intelle
ctus in eo q̄ audita penetrat reficiendo cor: tenebras ei⁹ il
lustrat. Consiliū p̄cipitē esse ,phibet: & rōne animū replet.
Fortitudo aduersa nō metuit: & cōfidentiæ cibos apponit.
Scia in eo q̄ ignorantię nebulas superat: cibos in vētre mē
tis reponit. Pietas cordis mię viscera opibus replet. Timor
vero in eo q̄ premit mētē ne de præsentibus superbiat p ei
bos spei mētē confortat, hæc. b. Greg. in. i. moral'. Et subdit
ostendens quō vnū iuuat p aliud: & sic feinuicē reficiunt.
Quō etiā faciunt hoiem bene dispositū cōtra contraria vi
tia: vt sapiētia destruat stultitiā: intellectꝰ hebetudinē: sciē
tia ignorantiā: pietas duritiā: cōsiliū præcipitationē: fortis
tudo malū timorē: & timor p̄sumptionem.

§.IIII. HEC DONA SVNT SEPTEM

Septem dōa spi rituſſan cti p se ,pra septem spiritus nequā i. pāa,

Septem spūs missi in oēm terrā cōtra septē spūs nequā. de qbus dī
Mat. xij. Vadit. i. spūs immund⁹ & assumit septē spūs nequio
res se: & ingressi habitāt ibi. Donū em̄ timoris expellit su
perbiā: qa timor facit hoiem humiliari ei quē timet. Donū
pietatis expellit spm̄ inuidię quæ crudelis est: & nō pōt pa
ti alios bona hre: sed poti⁹ appetit sui malū cū priori malo
,pximi. Spūs sciētię repellit spiritū ire: q̄ impedit animū ne
possit cernere verū: ad qd scia attendit. Spiritꝰ cōsilij fugat
spm̄ auaritię: q̄ nec cōsilia nec mandata dei sinit implere: q
iubet vel cōsulit pauperib⁹ indigentibus subueniri: sed si
bi ipsi cōgregat totū. Spūs fortitudinis eliminat spm̄ tristę
accidiæ: q̄ propter tædiū laboris subterfugit viriliter bona
operari in firmitate victus sensualitatis. Spūs intellectꝰ re
mouet spm̄ gulæ q̄ mentē obfuscat: vt nil spūale valeat in
telligere fumositatib⁹ repleto cerebro. Tandē spūs sapiētię
obruit spm̄ luxuriæ: q̄ figēs se in cadaueribus fetidis vt ibi
pascatur ad arcā ecclesiæ nescit reuerti vt colūba: vbi sunt
cibaria optima & suauissima. Et gustata suauitate spūs qd
fit per sapientiā: delipit ois caro, ait Berñ: id est omnis dele
ctatio carnalis.

§.V. HEC SEPTEM DONA SVNT SE

Septem dōa spi ritus sancti. de qbus dī Prouerb. ix. Sapientia ædificauit
sibi domū: excidit columnas septē. i. septē dona spūssancti q̄
ab ipo, pcedūt ad firmādā domū cōscięti⁹ quā ędificauit di
ctis signa uina sapia ad habitandū ibi. & corresp̄ndet septē verbis quę
ta per se ipsa sapiētia incarnata dixit in cruce docēs hoiem ad bñvi
ptē co uendū. Nā verbū primū. f. pater dimitte illis: corresp̄ndet
lumnas dono cōsilij q̄ suggerit hoi nō solū non facere vindictā de
& per se inimicis: sed bñfacere & orare p eis. Sedm verbū. f. hodie
ptēver mecū eris in paradiso. Lu. xxiij. corresp̄ndet dono sapię q̄
ba quæ gustantur bona paradisi. Tertiū verbū. f. mulier ecce filius
christi⁹ tuus. Ioā. xix. ad pietatē ptinet: q̄ præcipue parentibus ,pui
dixit in det. Quartū verbū. f. deꝰ me⁹ deꝰ meus vt qd dereliq̄sti me.
truce. Mat. xxvij. ad donū fortitudinis respicit: q̄ & si multū quis
assligitur: non tñ descendit de cruce afflictionis: sed ad deū
recurrit petens ne derelinquat. Quintū verbū: sitio. Io. xix.
corresponder dono sciæ quo qs sitit scire q̄ sui expediūt sa
luti. Sextū consummatū est. Ioā. xix. donū intellectus inuo
cat quo intelliguntur q̄ in scripturis figurata erant de filio
hoīs esse cōsummata. i. impleta. Vltimū aūt verbum. Pater
in manus tuas cōmendo spm̄ meum. Luc. xxiij. dono con
gruit timoris: quo vt bonus filius totum se subijcit & com
mittit deo. His verbis & donis quasi septē columnis susten
tatur anima ne corruat.

Septem dōa spi rituſſan cti p septē oculos.

§.VI. HEC DONA SVNT SEPTEM

Septem mulieres in figurā de qbus dicit Esa. iij. Apprehēdēt septē
mulieres virū vnū: dicentes. Panē nr̄m comedem⁹ & vestimē
tis nr̄is operiemur: tantū inuocet nomē tuū sup nos. etiligna
Mulieres dicunt dona nō ,pter sexū: sed ,pter fœcunditā ta perfe
tē bonorꝰ operū q̄ ,producūt. Istæ apprehendent virū vnū. i. pfe ma
Christū ſm be. Hiero. pfectū in oī sītate in quo plenissi tierez.
me quieuerūt. Ista dona cū sint habit⁹ qdam cooperiunt &
ornant aīam ac etiā hūt secū panē refectionis. Vñ & ipa do Perfe
na figurant etiā per septē panes qb⁹ Christ⁹ pauit turbas. pte pa
Mat. xv. Qui sunt septē hūitudines ptinentes ad doctrinam nes hor
nouī testamenti, quas Christ⁹ docuit discipulos in monte. deacon
Sicut quinq̄ panes hordeacei qbus altera vice pauit Chri
stus quinq̄ milia hoim in monte, Ioan. vj. significant do
ctrinam veteris testamēti gnq̄. f. librorū Moysi: quā Chri
stus frangēs & spūal'r exponēs fideles pascit. Per donū em̄
timoris habet primꝰ panis. f. paupertas spūs: qa p timorem
humiliat qs & subjcit se deo timendo iudicia ei⁹. Per pieta
tē habet sed's panis. f. mittitatis. i. manſuetudinis: qa p pie
tatē quā dicit Iob esse cultū dei: hō mitescit & fit manſuetꝰ
ad audiendū verbū dei: accrescens scripturis in his q̄ sunt su
pra rōnē. Per sciam habet tertius panis. f. beatitudo luctus.
Qui em̄ addit sciam: addit & dolorē. Eccl's. j. qa sciens pāa
sua & pericula mūdi: & miserias hoim nō pōt non lugere.
Per donū fortitudinis habet q̄rtus panis. f. esuries & sitis iu
stitiæ. i. bonorꝰ operū. Nam fortis ,pter desideriū qd' ha
bet ad virtuosa opa(& h est esuries & sitis) maiora. f. & mi
nora opa ardua exponit se ad oēm laborē & viriliter susti
net. Per donū cōsilij habet quintus panis. f. mīæ. Hoc em̄
cōsulit int⁹ spūssātus: vt miam exhibeat ,pximo spūalem &
corporalē: etiā vbi ex p̄cepto nō teneret vt miam ipe exin
de cōsequatur. Per donū intellectꝰ habetur sextus panis. f.
munditiæ cordis. Nā vt ait saluator. Vos mundi estis pro
pter sermonē quē locut⁹ sum vobis. Io. xiij. Scriptura em̄ sa
era lecta & intellecta mūdificat cor. Per donū sapię hr̄ septi
mus panis. f. pacis. Bti pacifici: qm̄ filij dei vocabūtur. Nā
per sapiam gustat ipse Christus q̄ est pax nr̄a: & inde cū oī
bus q̄rit pacem: & in oībus requiē inuenit.

Figura tur eius p septē oculos.

§.VII. HEC SVNT SEPTEM OCVLI

sup lapidē vnū. i. christū & quēlibet virū cōstātē q̄ hūt nos
illuminare & dirigere i sacris & p septē sacra eccle. Quāuis
em̄ gra septiformis recipiat p q̄dlibet sacrm vel augeat tñ
q̄dlibet donū pōt adaptari vni sacro. Per baptismū em̄ hō
credēdo incipit timere deū offendere & eū reuereri. Per con
firmationē roborat in dono fortitudinis ad cōsitendū pu
blice sine erubescentia fidē Christi cū expedit. Per euchari
stiam q̄ dicit sacrm pietatis: donū pietatis exercet pie cre
dendo & colēdo deū suū in, ea. Ad vere pœnitēdū exigit do
nū sciæ vt sciat cognoscere & dicere pāa sua cōsiteri: & a qb⁹ ye pœ
oporteat cauere. In ordine sacro exercet donū ,pslij dū ipm nitēdū
habētes seruāt cōsilij castitatis: & alijs. f. ,ppo hūt cōsulere regrat
de his q̄ expediunt saluti aiarū suarū. Donū intellectus do donum
cet q̄ vtunt sacramēto matrimonij quātū rē spūalē signifi sciæ.
cet: vt nō vtant eo: sicut equus & mulus qb⁹ nō est intelle
ctus: sed ad prolē suscipiendā vel fornicationē vitandā in
se vel cōsorte. Per sacrm extremę vnctionis ppara. aia ma
gis ac magis ad fontem sapiæ: vt relicto affectu pñis vitę:
quēadmodū ceruꝰ desiderat ad fontes aq̄rū æternæ sapiæ.
¶ De distinctionibꝰ donorꝰ spūssancti a virtutibus in fusis:
& de necessitate eorꝰ & cōnexione. Cap. II.

DONA SPIRITVSSANCTI SVNT

distincta realiter a virtutib⁹ infusis: & necessaria
sunt oīa ad salutē: & sunt quidā habitus animæ.
Cōnexa sunt adinuicē: ita q̄ vnū non pōt haberi sine alio.

Septem

Septem sunt & nō plura nec pauciora. Dignitas eorū attēdit ſm enumerationē: incipiendo tñ a supiorib⁹. f. a sapia.
In patria remanent in beatis Et cōparando ea virtutib⁹ no biliora & pfectiora sunt cardinalibus: sed inferiora theologicis virtutibus. Hæc oīa sedm btm Tho. j. ij. q. lx viij.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM PO

De va rtus & opi nionib⁹ super di ctione donorū cultus volūtatis.

nit. b. Tho. vbi. ē. varias sup hoc opiniones. Aliq em̄ dixe
runt q̄ dona nō distinguunt a virtutib⁹ sed virtutes dicunt
inquātū pficiunt hoiem ad bñ operādū. Dona aūt inquan
tū a deo causant tales habit⁹. Alij vo dixerūt in hoc differe
virtutes a donis: qa dona pficiūt liberū arbitriū ſm q̄ fa
cultas rōnis: sed virtutes pficiūt liberū arbitriū ſm q̄ est fa
Tertij dixerūt q̄ dona differūt in hac vir
tutibus: quia virtutes pficiūt hoiem ad bñ operādū: sed do
na ad resistendū tētationibus. Quarti posuerūt in hoc esse
diam inter ea: qa virtutes pficiūt hoiem ad bñ operādum
simpliciter: sed dona ad hoc ordinant vt p ea cōformemur
xp̄o p̄cipue quātū ad ea q̄ pass⁹ est. Sed oēs istas opi. repro
bat. b. Tho. j. ij. q. lxviij. ar. j. rōnē assignās reprobatiōis. ibi
potes videre. & ponit ipse q̄ntū modū dicendi quō differ
rant. Dicit em̄ q̄ ad distinguēdū dona a virtutib⁹ debem⁹
seq̄ modū loquendi sacræ scripturę: in q̄ tradunt nobis nō
sub noie donorꝰ: sed sub noie spirituū. Dicit ei Esa. xj. Reqe
scet sup eū spūs dñi spūs sapiæ &c. Ex qb⁹ nobis manifeste
dat intelligi q̄ ista dona septē enumerantur ibi ſm q̄ sunt
in nobis ab inspiratione diuina. Inspiratio aūt signat quā
dā motionē ab exteriori. Est em̄ cōsiderandū q̄ in hoie est
duplex principiū motiuū. Vnū interi⁹ qd' est rō. Aliud ex
terius qd' est deꝰ: vt dictū est. Et etiā ps̄ hoc dicit in lib. de
bona fortuna. Manifestū est aūt q̄ oīe qd' mouet oportet
esse ,pportionatū motori: & hæc est pfectio hois inquantū
mobilis dispō q̄ disponit ad hoc q̄ bñ moueat a suo moto
re. Quanto em̄ motor est altior: tanto necesse est q̄ mobile
ei ,pportionet pfectiori dispositione. Sicut videmus q̄ pse
ctius oportet discipulū esse dispositū ad capiēdū altiorē do
ctrinā a magro. Manifestū est aūt q̄ virtutes humanæ pfi
ciunt hoiem ſm q̄ est natus moueri p rōnē in his q̄ interi⁹
vel exteri⁹ agit. Oportet q̄ ineſſe hoi altiores ⁊tutes ſm q̄s
sit dispositꝰ ad hoc q̄ diuinitus moueat. Et istæ pfectiones
vocant dona. nō solū qa infundunt a deo: sed qa sedm ea
hō disponit vt efficiat pōpte mobilis ab inspiratiōe diui
na sicut dī Esa. l. Dās aperuit mihi aurē: ego aūt nō ꝺdico.
Et ps̄s dicit in lib. de bona fortuna: q̄ his q̄ mouentur per
instinctū diuinū nō expedit cōsiliari sedm rōnē humanā:
sed q̄ sequanf interiorē instinctū: qa mouenf a meliori ꝑn
cipio q̄ sit rō hūana. Et hoc est qd' qdā dicūt q̄ dona perfi
ciunt hoiem ad altiores actꝰ q̄ sint actꝰ virtutū. Qd' aūt do
na noienf a Greg. in. j. moral'. vel ab alijs aliq̄n ⁊tutes, hoc
iō est: qa habent in se cōem rōnē ⁊tutis: sed vltra hoc est in
eis aliq̄d supueniens cōi rōni virtutis: inquantū. f. sunt q̄dā
virtutes diuinę pficientes hoiem inquātū est a deo motus.
Vñ & ps̄s in. vij. Ethi. ponit vltra cōes aliā quādā virtutē
diuinā seu heroicā: ſm quā aliq̄ viri mouenf. vñ & ipe btūs
Greg. in. j. moral'. distinguit dona a virtutib⁹. Qd' aūt sapia
& scia ponanf a doctorib⁹ virtutes intellectuales: & fortitu
do moralis virtus. Dicendū q̄ cū ista summunf ſm q̄ ,pce
dunt ex iudicio rōnis: tūc nō sunt dona: sed dona sunt præ
dicta sedm q̄ per ea operat homo ex instinctu diuino.

Dona aliqñ noiant ⁊tutes.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

Dona sunt ne cessaria

scilicet q̄ dona ista sint necessaria ad salutē probat: qa sup
mū donorū & infimū sunt necessaria: ergo & intermedia.
Nā dicit de sapientia Sap. vij. Neminē diligit deꝰ nisi q̄ cū
sapientia habitat vel graditur. Et de timore dicitur Eccl's. f.
Sine timore dñi nemo poterit iustificari, ergo & alia neces
saria. Hoc aūt sic declarat Tho. vbi. ē. ar. j. Ratio hois qua
hō operat pficitur a deo dupliciter. Primo naturali rōne. f.
sedm lumen naturale rationis. Secūdo supernaturali perfe
ctione. f. p virtutes theologicas. Ista tñ secda pfectio habetur
quasi imperfecte imperfecte em̄ cognoscimus hic deum: & im
perfecte diligimus. Illud aūt qd' habet imperfecte formā ali
quā vel virtutē nō pōt p se opari nisi ab altero moueat si
cut luna in q̄ est imperfecte natura lucis nō illuminat nisi il
luminata a sole: & discipulꝰ in medicina nō p se medicat ni
si edoctꝰ a magistro. Q̄uis ergo rō sedm q̄ est aliqualiter
& imperfecte illuminata p virtutes theologicas moueat ad
vltimū finē supernaturalē: nō sufficit tñ ista motio rationis:
nisi de superadlit instinctꝰ & motio spūssti. sedm illd Ro.
viij. Qui spū dei agunt hi sunt filij dei: q̄ si filij dei & hære
des. Et illud ps. cxlij. Spūs tuus bonꝰ deducet me in terrā re
ctā: qa. f. ad hereditatē illius terræ nullus pōt peruenire nisi
ducat a spūsctō per ista dona sua. Nō ergo ista perficitur hō
per virtutes theologicas & morales in ordine ad vltimū fi
nē quin semper indigeat moueri quodā superiori instinctu
spūssti. Vñ & virtutes excedūt quātū ad modū operandi:
inquātū. f. hō per dona mouef ab altiori principio. Quis
etiam per virtutes hō multa cognoscat & possit viribus resi
stere: tñ qa rōni humanæ nō sunt oīno cognita neq; possi
bilia. & hoc siue accipiat ratio vt perfecta lumine naturali
siue vt perfecta virtutib⁹ theologicis. Inde est q̄ nō potest
quātū ad oīa repellere stultitiā: hebetudinē. & alia q̄ ponit
btūs Greg. in. ij. moral'. esse cōtra dona. Sed deꝰ cuius pote
stati & scientiæ oīa subsunt sua motione per dona spūssti
nos tutos reddit: ab oī stultitia per sapiētiā: ab hebetudine
per intellectū: a p̄cipitatiōis vitio per ,pslij: a timore malo
per fortitudinē: ab ignorātia per scięntiā: a duritia per pieta
tē: a superbia p timorē. Ista em̄ vitia ponit. b. Greg. ibi ,pria
donis istis. Et sic oñdunt ipa dona necessaria ad salutē.

Septem dōa fūt habitus

§.III. QVANTVM AD TERTIVM SCI

licet q̄ dona sint habit⁹ ,pbatur p hoc. qa Christ⁹ loquēs de
spūssancto discipulis ait Io. xiij. Apud vos manebit & in
vobis erit: sed spūssctūs non est in hoibus absq̄ donis eius.
Mansio aūt importat permanentiā & firmitatē. & sic deno
tat habitū qui est qualitas de difficili mobilis a subiecto.
Non autē notat transitum & subitū motū ,put est passiovl'
act⁹. Sunt g̃ dona habitus q̄dā. Vñ beatꝰ Greg. in. ij. moral'.
dicit q̄ in illis donis sine qb⁹ ad vitā nō ,puenit spūssctus
semper manet in electis. f. dū perseuerent in gratia.

Septem dōa spi rituſſcti

§.IIII. QVANTVM AD QVARTVM

scilicet quare sint septē. & quō perficiāt vires aīæ. Sic decla
rat btūs Tho. j. ij. q. lxij. ar. iij. Dona sunt q̄dā habit⁹ pficiē
tes hominē ad hoc q̄ prōpte sequat instinctꝰ & motꝰ spūs
sancti. Sicut virtutes morales perficiunt vires appetitiuas
ad obediendū rationi. Sicut aūt vires appetitiuæ natę sunt
moueri p imperiū rationis: ita etiā oēs vires humanę natæ
sunt moueri per instinctū dei: sicut a quādā superiori potē
tia. Et iō in omnib⁹ viribꝰ hois q̄ possunt esse principia hu
manorꝰ actuū sicut sunt virtutes. ita etiā sunt dona. f. in ra
tione & in via appetitiua. Ratio aūt est practica & specula
tiua. Et in vtraq̄ cōsideratur apprehēsio veritatis q̄ ptinet
ad inuentionē & iudiciū de veritate. Ad apprehensionē er
go veritatis speculatiua ratio perficitur per intellectū: pra
ctica vero per ,pslij. Ad rectitudinē iudicij de re perficitur
speculatiua per sapientiā: practica per scientiā. Appetitiua
aūt potētia perficitur quātū ad ea quę sunt ad alterū p pie
tatē. quātū ad ea q̄ sunt ad seipm: p fortitudinē contra erro
rē periculoꝰ. Cōtra cōcupiscētiā vero delectabiliū pficitur
per timorē. iuxta illud. Confige timore tuo carnes meas. j.
cōcupiscētias carnales. Et sic patet q̄ dona se extendūt ad oīa
ad q̄ se extendūt virtutes morales. f. fortitudo: iustitia: & tē
perantia. Et virtutes intellectuales. f. sapiētia: intellectꝰ: sciē
tia: prudētia ad quā pertinet cōsiliū. Ars aūt & si sit virtus
intellectualis: nō tñ perficit hoiem ad bñ viuēdum: sed ad
opera exteri⁹ factibilia q̄ trāseunt in aliā materiā. Et iō ars
nō cōnumeratur inter dona quę pficiūt hoiem in odine ad
bñ viuendū. Iustitię vero imponit nomen. Imponitur a re
ctitudine rōnis. Et ideo cōuenienti⁹ est nomē virtutis q̄ do
nis. Et sic patet q̄ tñ ptinet ad iustitiā important reuerentiam
quā habemus ad patrē & patriā. Et qa pater oīm est deus: &
pietas dei cultꝰ noiaf sedm. b. Aug. iō cōueniēter donum q̄
,pter reuerētiā dei aliqs bonū operatur ad oēs pietas noia
tur: nō iustitia. Sapientia aūt & scięntia ,put cōnumerantur
inter gras gratis datas. de qbus apls. i. Cor. xij. Alij daf per
spm̄ sermo sapientiæ: alij sermo scientiæ. differūt realiter a
sapiētia & scięntia, put sunt dona spūssti. Nā illę dicunf gręs
gratis datæ inquātū qs p ea abūdat in tantū in cognitione
rerū diuinarū & humanarū q̄ pōt alios instruere & aduer
sarios cōfutare: q̄ possunt esse etiā in malis hoibus. Sed do
na sunt ,put perficiūt mētē hois a d sequēdū instinctꝰ spūs
boni. Differunt ista dona a sapiētia & scięntia q̄ sunt habi⁹

Ars q̄re nō pōi tur iter dona.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ē.ti.ix. c.iij.&.j ti. xv. c. xix.

acquisiti seu virtutes intellectuales. Silr & fortitudo donū differt a fortitudine virtute morali etiā infusa. Nam opus fortitudinis ꝑtutis ꝓcedit a rōne illuminata: tñ p gratiam est virtus infusa. Sed opus fortitudinis ꝓut est donū procedit a spūsctō mouēte mentē ad sequendū suū instinctū per tale donū habituale. s. fortitudinis. Simul tñ cōcurrunt: qa virtutes etiā scientice iuuāt in actibus suis: hñt tñ diuersum respectū. donū qdē vt fortiter psistat ob reuerentiā dei virtus aūt ne discedat a bono rōnis. Cū aūt dona pficiant hoīem fm ꝙ mouet a deo & virtutes theologicæ maxime nos ordinēt ad eū: nō tñ ponuntur aliqua dona pertinētia ad ꝑtutes theologicas sicut ad morales. Et ratio est fm. b. Tho. vbi. ē. qa rō hois non mouet a spūsctō: nisi ei aliquo modo vniat. Sicut instrm non mouet ab artifice nisi p cōtactū vel alio mō ei vniat. Prima aūt vnio hois ad deū est p fidem: spem & charitatem. Vñ istę virtutes theologicæ presupponuntur ad dona sicut radices eoꝝ. Vñ oia ista dona ptinent ad has tres virtutes sicut qdā deriuationes earū. Et sc̄m. b. Tho. vbi. ē. ar. viñ. Dona spūsctī sunt pfectiora virtutibus oiꝝ intellectualibus & moralibus: qa ipę pficiunt rōnē hois vel alias potentias vt appetitiuas in ordine ad rōnē. Sed dona pficiunt hois potentias in cōparatione ad spm̄sctm mouentē. Sed theologicę ꝑtutes sunt perfectiores donis: quia p eas mens humana deo coniungit: vt postea ab ipso moueat ꝑ actus donoꝝ. Vnde & Greg. in. j. Moral. exponens figurā ꝙ filij Iob fuerūt septem significātes septē dona: & tres filię significantes virtutes theologicas dicit. Ad denarij perfectionem septē filij. i. septem dona nō perueniunt nisi in spe: fide & charitate fuerit omne qd̄ agunt. Beatitudines aūt de qbus fit mentio Matth. v. & de qbus. ē. ti. viñ. sunt actus ipsoꝝ donoꝝ pmaxime vel virtutū. Vñ non distinguuntur ab eis sicut diuersi habitus: sed sicut actus ab habitibus eoꝝ. b. Tho. vbi. ē. ar. iiij.

§.V. SVNT AVTEM IPSA SEPTEM

Dona sunt cō qd̄ figuratū fuit in septē filijs Iob: in eo ꝙ simul seinuicē nexa ad inuicē. dona cōnexa adinuicē: vt vnū nō possit haberi sine altero ar. v. Sicut vires disponuntur appetitiue p virtutes morales in cōparatione ad rōnē: qa trascibilis per fortitudinem: cōcupiscibilis p tēperātiā: voluntas p iustitiā. ita vires oēs animæ disponuntur p dona spūsctī in cōparatione ad spiritūsanctū mouentē. Spūs aūt sctūs inhabitat in nobis per charitatē. fm illud ad Ro. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris p spm̄sctm qui datus est nobis. Et p charitatē perficiuntur potentię animæ: sicut & ratio ipsa perficitur p prudentiā. Vnde sicut virtutes morales cōnectuntur sibiñ uicē in charitate: ita ꝙ qui charitatem habet oia dona habet qui non habet eam nullum ex eis habet.

§.VI. DONA AVTEM SPIRITVSSANCTI aliquo mō remanēt in patria, i. quo ad aliqs aēs & quo ad alios nō. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. ē. ar. vj.

Quę spiritussancti remanent in patria, ꝙ quantum ad essentiā donoꝝ vtię in patria remanēt, cuius ratio est: quia dona spūsctī (vt dictū est) perficiunt hoīnē ad sequendū motionē spūssancti. Sed hoc ꝓcipue erit in patria qñ deꝰ erit oia in oibus: & qñ hō erit totaliter subditꝰ deo. Et sic intelligit illud ps. Fluminis impetus lęti. ciui, dei. Ciuitas dei est triplex. Anima rōnalis: eccl̄ia militans: & patria supnalis. Fluuiꝰ est gratia septiformis spūssancti. i. septem donoꝝ. Cuius impetus est feruor g letificat triplicē dictā ciuitatē dei. Vñ & Io. Apoc. vi. dicit sibi ostē sum̄ fluuiū aquæ viuæ splendidū vt crystallū: egredientē a throno dei & agni: in medio plateę eius. a deo em̄ ꝓcedit gra spūsctī in nobis merito agni. i. christi. Vñ btūs Amb. de supna ciuitate ait. Cuius illa dei cœlestis Hier'm nō mea tu alicuius fluminis terrestris abluit: sed ex fonte vitę ꝓcedens spūssanctus cuius nos hic breui satiamur haustu: in illis cœlestibus spiritibus redundātius videt affluere pleno septem virtutū. i. donoꝝ spūali fruēs meatu. Alio modo considerando dona quantū ad materiā aliquā circa quam operātur ipa dona in plenu. sic non habebunt illam operationem in statu gloriæ. sicut ꝙbi gratia dicit Grego. ꝙ ista dona nos ꝓtegūt cōtra vitia vel tentamenta: vt sapientia cōtra stulticiā: scientia contra ignorātiā & sic de aliis. Et qa in patria nō erūt tentamenta vel vitia: ideo quātū ad hmōi dona nō remanebūt. Ponit etiam btūs Grego. in. j. moral. duos effectus ad singula dona. quoꝝ vnus transit cum vita præsenti: alius remanet in patria. Dicit em̄ ꝙ sapia mentē de spe & certitudine ęternoꝝ reficit. horū duoꝝ spes transit & certitudo remanet. De intellectu dicit ꝙ in eo ꝙ audita penetrat reficiendo cor: tenebras ei illustrat. Horū primū. s. auditus transit: qa in patria nullꝰ docet aliū. Sc̄d'm remanet. s. illustratio mentis & sic de aliis. Sciendū etiam ꝙ comparando ipsa dona adinuicē: dignitas eoꝝ q̄ vnū præferatur alteri est attendēda fm enumerationem eoꝝ incipiēdo a sapientia vt ponit Esa. xj. Simpl'r loquēdo sc̄d'm he. Tho. vbi. ē. ar. vñ. dicit em̄ ꝙ eadē est ratio in cōparatiōe ipsorū & virtutū: qa dona & oēs actus potentiarū aiæ pficiūt homines ad qs pficiunt ꝑtutes. Vñ sicut ꝑtutes intellectuales ꝑferunt moralibꝰ: & in ipis intellectualibꝰ cōtēplatiue ꝑferunt actiuis: vt sapientia intellectꝰ: & scientia prudentiæ & arti. ita tñ ꝙ scientia ꝓfert intellectui: & intellectꝰ scientiæ: sicut prudentia & synesis eubolyæ. ita etiā in donis sapiētia intellectꝰ scientia & cōsiliū ꝓferunt pietati & timori. In qbꝰ etiā pietas ꝑfert fortitudini sicut iustitia fortitudini & fortitudo temperantię: sed sc̄d'm qd. i. quātū ad miam fortitudo & cōsiliū ꝑferunt sciētiæ & pietati: qa fortitudo & cōsiliū de arduis: sciētia aūt & pietas de oībus. ꝓpterea aūt maxime timor cōmendatur: non qa nobilius aliis: sed quia primordiū quoddam perfectionis donorū.

Virtutes intellectuales ꝑferuntur moralibus.

¶ De dono sapientię & de triplici sapientia. Cap̄. III.

IS IVSTI MEDITABITVR SAPIENTIA & lingua eius loquet iudiciū. ps. xxxvj. & Prouerb. x. Iustus (hic & cōiter, in aliis scripturæ sacræ libris) dicit a iustitia q̄ est ois virtꝰ fm philosophū in li. Ethi. ꝓut. s. importat quādā rectitudinē mētis. tribuēs vnicuiq; qd̄ suū est: deo: sibi: & ꝓximo. Os aūr in ꝟ loco nō accipit ꝓ ore corpis: qa eius actus non est meditari: sed ꝓ ore aiæ qd̄ est intellectꝰ ei⁹ accipiens cibos veritatis & ꝓ meditationē masticās & trahens in ventrem memorię vt inde nutriat affectus. Meditat ergo os. i. intellectꝰ iusti sapientia. i. q̄ ptinet ad sapientiā & exinde lingua corpis ei⁹ loquit iudiciū. i. sc̄d'm rectitudinē iudicij qd̄ ex sapiētia sumit. Nā vt dicit philosophꝰ. Vnusq;q; recte iudicat q̄ bene nouit. Loquit ergo sc̄d'm rectū iudiciū. i. ęstimationē: & de diuinis rebꝰ nō errāsvt hæretici: & de humanis agēdis. s. operibꝰ: qa sc̄d'm diuinas regulas sapiētia cōsulit & disponit de agēdis. Sed sciēdū ꝙ triplex est sapientia.

triplex est sapia

¶ Sapientia essentialis & increata.
¶ Sapientia personalis & incarnata.
¶ Sapientia humanalis & variata.

Os iusti meditabit ꝓmā & admirat immensitatē. Sc̄d'am & imitat bonitatē. Tertiā & iocundat propter suauitatem.

§.I. DE PRIMA INTELLIGITVR ILLud Sap̄. j. Oim est artifex oia ꝑficiens. qd̄ vtiq; est intelligēdū de sanctissima trinitate. Nam vt dicit. b. Aug. Sicut inseꝑabiles sunt. s. in essentia: ita inseꝑabiliter operentur. s. ab extra de ꝑse, dil. iiij. c. j. Nā ab intra ita pater gignit filiū ꝙ filiꝰ nō gignit: sed est genitꝰ & pater igenitꝰ: & spūssctūs ab vtroq; procedit nō illi ab eo. Sed ad extra, ꝓprietates personales in creatione mūdi & gubernatiōe qd̄ operat pater idē & filiꝰ & spūssctūs. Vñ Christus dei filiꝰ ait Io. vj. Pater meus operat vsq; modo: & ego operor. Et. j. ad Cor. xij. c. Hec oia operat vnꝰ & idē spūs. Sicut aūt oim triū personarum diuinarum est vna essentia: potentia & bonitas: ita & vna sapiētia q̄ nō est aliud sc̄d'm. b. Aug. q̄ ipa essētia. Nā & si in nobis aliud sit essentia: aliud sapientia: qa quoddā accidens aduenies ei posit essentiā. Nō sic est in deo cū nil accidat ei. Sed vt dicit Boe. Accidens in deo transit in substātiā. i. qd̄ est accidēs in nobis: vt sapia: bonitas & hmōi in deo est ipsa substātia seu essentia. Vñ in sequētia. Nil in deo ꝓter deū: nulla cā preter eū q causat causalia. Idem esse: idē nosse: idē velle: idē posse: cūcta sunt simplicia. Distinguitur tñ a nobis sapia dei a sua essentia per intellectū nostrū rōne: qa alia rōne cōsideramꝰ eiꝰ essentiā inquātū p eā sub sistit; & eiꝰ sapiētiā inquātū per eā nouit oia & disponit ad debitū finē. ps. cij. Oia in sapia fecisti. & Sap̄. viij. Attingit sapientia. s. dei a fine vsq; ad finē fortiter & disponit oia suauiter. Cū ergo meditat os iusti. i. mens hāc sapientiā admiratur cū apl'o dicens ad Rom. xj. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei q̄ incōprehēsibilia sunt iudicia eiꝰ.

de sapiētia ꝑsonali. s. filio dei cui attribuit sapientia q̄re &c.

§.II. SAPIENTIA PERSONALIS ET incarnata est dei filius: cui ꝓ appropriationē attribuitur sapientia secut patri potētia: & spūsctō clemētia. Eccl̄i. xxiij.

Ego sapia ꝓdij ex ore altissimi pmogenita ante oēm creaturam, ex ore eiꝰ intellectꝰ altissimi patria ab ętterno ꝓdij. & Eccl̄i. j. dr. Fons sapiētię verbū dei i excelsis. Et. j. ad Cor. j. Christū dei ꝑtutē & dei sapiētiā. Hāc inqt Hiero. ad Paulinū. doctus Plato nesciuit. Hāc Demosthenes eloquēs ignorauit. Perdam ait dns sapientiā sapientū: & prudentiā prudentū reprobabo. Loquit apl's. j. Cor. ij. Sapiētiam in mysterio abscondita quā predestinauit deus ante scla. Quia em̄ primi parentes ꝓ inordinatū appetitū sapiæ. i. scię boni & mali ex supbia, pcedentē: pdiderunt gen̄ humanū & quasi mūdū totū q̄ ꝓpter ipm̄ fa. Aꝰ est: decuit vt dei filiꝰ sapia patris hūiliaret nā a mortalitate assumpta vsq; ad stultitiā crucis. Stultitia em̄ reputata est apud gētiles sapientes fm mundū ꝙ dei filiꝰ mortē ignominiosam sufferret. Vñ apl's. j. Cor. j. Nos pdicamus Christū crucifixū gentibꝰ stultitiā. Et p humilitatā sapientiā incarnatā saluatū est genꝰ hūanū & resctus est mundꝰ. Os q̄ iusti meditabit hāc sapiētiā vt imitet q̄ sic sapiens vere efficit. Apl's. j. Cor. iij. Si qs videt inter vos sapiēs esse. s. fm ęstimationē suā stultꝰ fiat se humiliando: & Christū imitādo: vt sit sapiens. Qui em̄ inqt. b. Aug. sine saluatore vult saluꝰ hīre: & sine ꝟa sapientia ęstimat se fieri posse prudentē: nō sanus sed eger. nō prudēs sed stultꝰ in egritudine assidua laborabit & in ęcitate noxia demēs permanebit. xxvj. q. ij. qui sine.

de sapiētia hūanali ꝙ ipsa est varia.

§.III. SAPIENTIA TERTIA QVE est in oibꝰ hec est varia. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit. b. Tho. ij. q. xlv. ar. j. ꝙ fm ꝙm ad sapientē ptinet cōsiderare causam altissimā ꝓ quā de aliis certissime iudicat: & fm quam oia ordinari oportet. Cā aūt altissima dupl'r cōsiderari pōt. vel simpl'r vel in aliq̄ gne. Ille ē q cognoscit cām altissimā in aliq̄ gne: & ꝙ ꝑtinet de oibꝰ q̄ sunt illius gnis iudicare & ordinare dr esse sapiēs in illo gne. Vt in medicina q bñ scit iudicare de sanitate & p q̄ amittit & p q̄ repat dr sapiēs medicꝰ. Et sic' in architectura. fm illud. j. ad Cor. iij. Vt sapiēs architectus fundamentū posui. Qui autē cognoscit causam altissimā simpliciter quæ deus est: dicit: sapiens simpl'r inquantū per regulas diuinas quas docet scriptura & vnctio suggerit oia pōt iudicare & ordinare saltē ptinentia ad salutem, hmōi aūt iudiciū rectum cōsequr quis p spm̄sanctum seu donū eius. s. sapientiā dictū, fm illud. j. ad Cor. ij. Spiritualis iudicat oia: & spūs oia scrutat etiā ꝓfunda dei. Ex qbus patet ꝙ varia dicitur sapientia & est triplex.

¶ Sapientia criminalis, quæ est reproborum.
¶ Sapientia virtualis quæ est bonorum.
¶ Sapientia communialis quę est amborum.

Qd̄ triplex ē sapientia

De sapientia criminali dr Hiere. iiij. Sapiētes sunt vt faciāt mala: bene aūt facere nescierunt. Apl's Ro. iij. Sapientia huius mundi inimica est deo. Dicit aūt hmōi notitia sapientia ꝓprie p quādā similitudinē. Qd̄ sic declarat. b. Tho. ij. q. xlv. ar. j. Bonū dr dupl'r. Vno mō qd̄ est vere bonū & simpl'r pfectū. Alio mō dr aliqd bonū sc̄d'm aliquā' similitudinē qd̄. s. est in malitia pfectū: sicut dr bonꝰ vel pfectꝰ latro q. s. scit subtilr modo adinuenire & media ad furādū. Et sicut circa ea q̄ sunt vere bona est aliq̄ altissima cā quæ est summū bonū: qd̄ est vltimꝰ finis, ꝙ cuiꝰ cognitionē dr hō vere sapiēs: ita & in malis est adinuenire aliqd ad qd̄ alia referūr sicut ad vltimū finē: ꝙ cuiꝰ cognitionē hō dr sapiēs ad male agēdū. Quicūq; em̄ auertit a fine debito necesse est ꝙ aliquē finē indebitū sibi ꝑstituat: qa oē agens agit ꝓpter finē. Vñ si ꝑstituat sibi finē in bonis exterioribus terrenis vocat sapientia terrena. Si in bonis corporalibus vocatur sapientia animalis. Si in aliq̄ excellentia vocat sapientia diabolica, ꝓpter imitationē superbiæ diaboli. de q̄ dicit Iob xl. j. Ipse est rex sup vniuersos filios superbiæ: q̄les fuerunt ꝑi. de quibus dr Ro. j. Dicentes se esse sapientes. s. ex superbia: stulti facti sunt. Tales etiā fuerunt Magi. i. sapiētes Pharaonis & Nabuchodonosor. Hinc beatus Greg. i moral. de criminali sapiētia ait ponēs cōditiones seu effectus ei⁹. Huius mundi sapientia ait est cor machinationibus tegere sensum verbis velare q̄ falsa sunt vera ostendere. q̄ vera sunt falsa demonstrare. Hāc q sciunt cęteros supbiēdo despiciūt quę nescīūt supbi & tumidi in aliis ipsam mirant. Hæc sibi o sequentibus pcipit honorū culmina quærere: adepta rē ꝓpralis gliæ vanitate gaudere. Irrogata ab aliis mala multipliciter reddere: cū vires supperunt nullis resistentibus cedere. Cū viribus possibilitas deest: quicq̄d per malitiā expiere non valet: hoc in pacifica bonitate simulate.

Eſt & sapientia criminalis.

§.IIII. SECVNDA SAPIENTIA QVE est cōmunis bonis & malis: est sapientia quā ponūt ꝑi. & Plato & Aristoteles ꝟtutē intellectualē q̄ est circa cognitionem diuinorū. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. ij. q. xlv. ar. ij. ꝙ sapientia importat quādā rectitudinē iudicij sc̄d'm rōnes diuinas. Rectitudo aūt iudicij pōt contingere dupl'r. Vno mō sc̄d'm pfectū vsum rōnis. Alio mō ꝓpter quādā cōnaturalitatē ad ea de qb⁹ est iudicandū. Sicut ꝟbi gratia de his q̄ ptinent ad castitatē per rōnis inquisitionē: recte iudicat ille q didicit sciam moralē: sed p quādā pnaturalitatem ad ipsam recte iudicat de his q habet habitū castitatis. Sic circa res diuinas ex rōnis inquisitione rectū iudicium habere ptinet ad sapientiam: q̄ est ꝟtus intellectualis quā habet theologus & methaphysicus bonus vel malus. Sed rectum iudicium habere de diuinis p quādā connaturalitatem ad ipsam pertinet ad sapientiam quę est donū spūssctī qd̄ solli boni habent: vt dicē. Stoici tñ accipiebāt sapientiam pro virtute intellectuali. sc̄d'm illud Prouer. Sapientia est viro prudentia in qua cōnectunt oēs ꝟtutes morales & nouria diuinoꝝ. Et dicebāt ꝙ in animū sapientis. i. virtuosi nō cadunt passiones. Peripatetici vero asserebant ꝙ in sapiente cadunt passiones: sed nō deducit ab eis. i. non superat eis ac quiescendo: vt qd agat cōtra rōnem & si moꝝ eas sentiat. Et dicit. b. Aug. in. ix. de ciui. dei, ꝙ ista controuersia magis erat in voce q̄ in re. Nā qd̄ dicebant stoici in animū sapientis nō cadere passiones: intelligebāt quantū ad consensum ꝑ rōnē: nō quātū ad moꝝ. Et antiqꝰ ꝓpi vocabant sapientes. Primus aūt vt dicit btūs Aug. de ciui. qui inuenit illud nomen philosophꝰ fuit Pythagoras: q interrogatus de sua professione cum nomē sapientis videretur sibi nomen arrogantiæ non sapientē se esse dixit: sed philum. i. amatorē sapientiæ. Sic em̄ interpretat philosophꝰ. Dicit em̄ philosophꝰ a philos græce pd̄ latine est amor: & sophia græce qd̄ latine dr sapientia. ide philosophꝰ amator sapiētiæ. Magnā aūt pœnurīā mūdꝰ habebat hoīe sapiētū. dicit btūs Augu. qd̄ solū septē mūdi sapiētes fuisse. q̄dā tpe describunt. Qui tñ & ipsi modo suo humiles erant ꝓferentes alios sibi. Vn de Tales ait. Inter sapientes ille sapientior: q est humilior. In huius exemplū narrat Vale. maximus lib. iij. ꝙ cū quædā vice piscatoribus retia facientibus pro capiendis piscibꝰ quidam emit ia. turā illam ꝓ illa vice certo pretio, iactatis retibus cœperunt mensam auream. Qua educta oria est q̄stio cuius esse deberet asserente empture suā fore: quia emerat iactura illam quæ capta erat. Piscatores contra: quia intenderunt vendere capturā piscium nō aliud. Demū cōsulentibus sup hoc Apollinē Delphicum. Rñdit. s. diabolus per idolum illud. Illam mensam debere dari sapiētiori huius mūdi. Et sapientior iudicatꝰ est Tales Milesius. & ei missa est. Qui ex humilitate reputans Biantē sapientiorē eo misit sibi eandem. Et ipse sil'r alteri ex septē quē æstimauit magis sapientē. Tandem ad vltimū ex septē est delata vni q dictus est Solon: qui nec eā sibi retinuit. sed dedicauit in tēplo Apollinis: qui dicebat deus sapientię. Aurea mensa significat ipsam sapientiam q̄ deo attribuenda est. qa vt dr Eccl̄i. j. Ois sapia a dño deo est. & cū illo fuit semp & est añ ęuū. Ista tñ sapia acqsita prout cōprehendit cū cognitione diuinoꝝ etiā virtutes morales acqsitas nō sufficit ad salutē. Propter a ait dns Hiere. ix. Non gloriet sapiens in sapia sua: qa. s. nō saluat. Sed sapia hmōi prout cōprehēdit virtutes infusas cū gratia deducit ad claritatē ætternam. vt dicit Sap̄. vj. Et sic videtur sumi in libris sapientialibus: in qbꝰ ca. vsq; ad. ix. vbi ponunt excellentiæ eius & effectus. vt ibi. Est in ea. s. sapia spūs intelligētię multiplex. vnicꝰ &c. Et. j. inter cętera dicit. Sobrietatē & prudentiā docet iustitiam & virtutē. i. fortitudinē. quibꝰ in vita nihil vtilius est hoībus. Patet autem has esse virtutes cardinales. Et superius ait. ꝙ amicos dei constituit qd̄ sit per claritatē. Vel melius sc̄d'm beatū Tho. ij. q. xlv. ar. vj. Illa oia intelliguntur de sapientia increata q̄ prima se nobis vnit per donū charitatis. Et

Stoici q̄liter sapientia accipiebant.

Phi nomen q primus inuenit & vñ dr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex hoc reuelat mysteria nobis: quorū cognitio est sapiētia infusa. Vñ sapientia infusa q̄ est donū no est causa charitatis: sed effectus eius. Et qa sapientia cōtrariat̄ fruitiuæ. sicut in scriptura sacra sapiens dr̄ virtuosus ꝓ virtutes infusas ita & fruitus seu insipiens vitiosus. Et de hac sapiētia virtute generali dicit ꝺ̄tūs Amb. in li. de fuga sęculi. Sapiens nūq̄ est inanis: sed semper habet in se amicū prudentiæ: q dicere potest: instituā induebam & iudicium. Hæc sunt interna mentis velamina: q̄ nemini possunt auferri: nisi quē sua culpa dispoliar. his spoliatus Adam nudus inuētus est. habentur hæc de pœ. di. ij. sapiens. Hinc & Lactan. in. iij. Instit. Quicūq; vult esse sapiens atq; beatus audiat dei vocem sacramētum natiuitatis suæ norit: virtusq; natiuitatis christi diuinæ & humanę humanā cōtēnat: & diuina' suscipiat vt summū bonū illud ad qd̄ natus est valeat adipisci. Hæc ille. Et hoc est qd̄ christus ait Mat. vij. Omnis qui audit verba mea & facit ea: similis est homini sapienti qui ędificauit domū suam supra petram. &c.

de sapiē tia ꝺ̄tua li q̄ est bonū

§. V. TERTIA SAPIENTIA QVE EST

ꝓpria bonorū vt virtus specialis distincta a cæteris est illa q̄ ponit primū & excellentius donū vnū ex septem donis spūssancti. de quo dr̄. Esa. xj. Requiescet sup eum spūs sapiētię & intellectus &c. Dona em spūssancti vt dictū est. ō. sunt virtutes medię inter virtutes cardinales quibus sunt excellentiores & theologicas ꝺbus sunt iferiores: q̄ & si sint realiter distincte: ita tñ sunt connexę ꝙ qui habet istas: & illas habeat & qui vna careat nullam possideat. Et sic̄ de donis.

de differētia hui⁹ sapiētiæ ab his ꝺ̄tu tibus.

Differt aūt hæc sapiētia nō solū a sapientia q̄ est cognitio diuinoꝝ naturalis. i. q̄ per viā naturalē habet: qa hęc infusa deo: illa acqsita p studiū. Sed etiā differt a fide: q̄ habet cognitio diuinoꝝ supnaturalis: & si vtraq; a deo. Nam ad fidē ptinet assentire ꝺ̄tati diuinæ reuelatæ ꝓm scripam. Sed ad sapientiæ donū ptinet ꝓm regulas diuinę ꝺ̄tatis habere iudicū de rebus diuinis speculadis: & hūanis agēdis. vñ sapientia donū ꝓpriꝺ fidē: qa vnusq; bñ iudicat q̄ nouit. Differt aūr a sapiētia q̄ numerat̄ inter gratias gratis datas. j. Cor. xij. vbi dr̄. Alij dat̄ per spm̄ sermo sapię &c. quia illa pōt ee cōis bonis & malis: & ptinet ad eā diuina cognitio: non per acqsitionē: sed p infusionē. & ita copiose ꝙ pōt alios instruere de diuinis efficaciter: & fidei aduersarios refellere rōnib⁹ ꝓbabilibus. Hæc aūt solū in bonis reperitur cū gustu diuinoꝝ quo ad necessaria ad salutē. Dicit aūt sapientia ista aliqñ pietas. ꝓm illud Iob. xxviij. Ecce pietas ipsa est sapia ꝓm crāsla. lxx. interptū: qa sicut pietas est manifestatiua fidei in quantū p cultū dei. ꝓtestamur fidem: ita etiā pietas manifestat sapiam: & ꝓpter hoc dr̄ sapia pietas & eadē rōne sapia dr̄ timor dei. iuxta illud Iob. xxviij. ꝓm literā nostrā. Ecce timor dñi ipse est sapia: qa p hoc ostēdit ꝙ hō rectū iudiciū habet de diuinis: qa deū timet & colit. Dicit etiā charitas sapia. Vñ. b. Aug. sapia est charitas dei. Et Hugo de arca Noe ait. Charitas est sapia. qa per ipsam gustam⁹ deū: gustādo cognoscim⁹. Gustate in gt Pś. xxxiij. & videte qm̄ suauis est dns. Qui em̄ diligit manet in lumine. f. sapiæ. j. Io. ij. Dicit aūt sapia charitas quātū ad suā causam ex qua sumit etiā nomen sapientiæ. f. a sapore. Causatur em̄ sapia a charitate: q̄ charitas est in voluntate. Sapientia vero essentialiter est i intellectu vt i subiecto. Et ista sapia esse nō pōt in habente pctm̄ mortale. Vñ dr̄ Sap. j. In malevolam aiam nō introibit sapia: nec habitabit in corpore subdito pctis. Cuius rō est ꝓm. b. Tho. ij. q. xlv. arti. iiij. qa sapientia donū spūssancti facit rectitudinē iudicij circa res diuinas vel de alīs rebus p regulas diuinas ex quadā cōnaturalitate seu vnione ad diuina: q̄ quidē vnio est p charitatē. sc̄m illud. j. ad Cor. vj. Qui adhæret deo: vnus spūs est cū eo. In hac aūt est p amorē. Charitas aūt cū mortali pctō stare nō pōt: vt. ō. dictū est. Et iō sapia donū non pōt esse cum mortali. Est aūt hæc sapia in oib⁹ habentibus gratiā: etiā in pueris ꝺ̄tua usūs & fatuis adultis baptizatis quantū ad habitum: & sic in q̄ non quantum ad actū propter impedimentum corporale: Sapien tia ꝺ̄tua ꝺbus sit.

Vñ dr̄ Sap. vij. Neminē diligit deus nisi qui cum sapiētia gradit. Sed oēs diligit deus qui diligūt eū: qd̄ fit p gratiam & charitatē. qd̄ sic declarat. b. Tho. ij. q. xlv. arti. v. Sapientia importat: vt dictū est. quādā rectitudinē iudicij circa diuina cōspicienda & cōsulenda: Et quantum ad vtrumq; ex vnione ad diuina sc̄m diuersos gradus alig sortiuntur sapientiā. Quidā em̄ tantū sortiuntur de recto iudicio tam in contēplatione diuinoꝝ q̄ etiam in ordinatione rerum humanaꝝ sc̄m regulas diuinas quantū est necessarium ad salutem. Et hoc nulli deest existenti sine pctō mortali p gratiam gratū facientē. iuxta illud. j. Ioan. ij. Vnctio docet nos de oībus. Quidā altiori gradu peripiunt sapientiæ donū. Et quantū ad contēplationē diuinoꝝ inquantum. f. & altiora quędā mysteria & cognoscant & alīs manifestare pñt. Et quantum ad directionem humanoꝝ sc̄m regulas diuinas inquantum possunt sc̄m eas nō solum seipsos: sed etiam alios ordinare. Et iste gradus sapientiæ non est communis oībus habentibus gratiam gratū facientē: sed magis ptinet ad gratias gratis datas. Et sic qd̄ ait pḥs in. j. Meta. Sapientis est ordinare quantum ad ordinationē suipsius hocagit in omnibus donum sapientię. Quantum ad ordinationem aliorum hoīm & iudicium aliorum qd̄ fit per rectores & ꝓlatos hoc fit per sapientiam gratię gratis datam: qualis fuit data excellentissime Salomoni hoc postulanti ad regendū bene pp̄m dei: vt habetur. iij. Regū. iij. Hæc autem sapientia non solū speculativa est: sed etiam practica. Quod patet ex eo qd̄ ait apl̄s ad. Col. iiij. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. Hęc aūt pertinet ad actionem. Declarat autē Tho. ij. ij. q. xlv. ar. iij. sic. Supior pars rōnis vt ait bea. Aug. xij. de trini. sapientię deputat. Inferior autē scientiæ. Superior autem ratio ait idē intendit rōnibus supnis. f. diuinis & conspiciendis & consulendis! Conspiciendis quidē ꝺm ꝙ diuina in seipsis cōtemplat̄. Consulendis autē sc̄m ꝙ per diuina iudicat de humanis p regulas diuinas dirigens actus humanos. Et sic patet ꝙ sapia sc̄m ꝙ est donū est non solum est speculativa: sed etiā practica. Et ex hoc patet ꝙ sapientia q̄ est donū est excellentior q̄ sapientia q̄ est virtus intellectualis vt pote magis de ꝓpinquo deū attingēs per quandā spūs vnionē aiæ ad ipsum. Et inde habet ꝙ nō solū dirigat in cōtēplatione qd̄ facit sapientia virtus intellectualis: sed etiā in actione circa humana. Quanto em̄ virtus est altior tāto ad plura se extendit vt habet in lib. de causis. per prius tñ ptinet ad hmōi sapientiā cōtēplatio diuinoꝝ & per posterius dirigere actus humanos sc̄m rōnes diuinas. Nec tñ ex directione sapientiæ in humanis actibus ꝓuenit amaritudo aut labor: sed potius ꝓpter sapiam amaritudo & labor ꝙ est in operib⁹ humanis ꝓpter sapiam cōuertitur in dulcedinē & requiē sc̄m illud Sap. viij. Nō habet amaritudinē cōuersatio illius. f. sapientiæ nec tędiū cōuictus eius: sed gaudiū. Cū autē ista quatuor dona. f. sapientia: intellectus: scia: & consilij pertineant ad vim cognitiuam seu potentiā intellectiuā: alia tria. f. fortitudo: pietas & timor: ad appetitiuā. Quō ista quatuor differant inter se: sic declarat btūs Tho. ij. ij. q. viij. ar vj. Ista quatuor dona ordinantur ad supnaturalē cognitionē q̄ in nobis per fidē sunt datur. Fides aūt est in nobis ex auditu. vt dicitur ad Ro. x. Vñ oportet aliquā proponi hoī ad credendum. nō sicut visa: sed sicut audita quibus hō assentiat ꝓ fidē. Fides autē primo & principaliter se habet ad veritatē ptimā q̄ est deus. Secundario ad quædā circa creaturas considerandas: vt incarnationem seu christi humanitatē: creationē: gubernationem creaturarū: iustificationem hominū. & hmōi. Vltio & tertio se extendit ad directionem humanorū operū sc̄m ꝙ fides per dilectionem operatur: vt. f. credat agēda esse ab hoibus sc̄m regulas diuinas q̄ traduntur in sacra scriptura vt sunt mandata dei. Sic ergo circa ea quæ ꝓponuntur nobis credenda duo requirunt ex parte nostra. Primum est vt intellecta penetrent seu capiant vt credenda. qd̄ fit per donū intellectus p quē habet quasi quædā certitudo non demonstrationis: sed efficacis pſuasionis sic esse firmiter assentiendū his q̄ sunt fidei. Sc̄o oportet vt hō de his habeat iudicium rectū vt existimet his esse inhęrendum & ab eorum oppositis recedendū vt falsis. Et hoc iudicium quantū ad res diuinas ptinet ad donū sapię: quantū vero ad res creatas ptinet ad donū sc̄ientię. quantū ꝺo ad applicationē ad particularia opa ptinet ad donū consilij. Sapiens vt dicit Isid. in li. etymo. dictus est a sapore: qa sicut gustus est apt⁹ ad discretionē saporis ciborū. sic sapiens dicit ad dinoscentiam rerū & causarū circa diuina & agenda. Et huic opponitur stultitia. vt dicit. b. Greg. in moral. tanq̄ contraria ei q̄ dicta est a stupore. Sc̄m Isido. importat quandam hebetudinem cordis & obtusionem sensuum. Et idem est insipientia cū stultitia vnde insipiētia qnāsi sine sapore discretionis. Et præcipue videtur esse aliquis stultus & insipiens qui de-

qui deficit in sentētia iudicij circa altissimam causam accipiens pro altissima causa & pro vltimo fine aliquod bonum terrenum vel creatum. bea. Tho. ij. ij. q. xlvj. arti. j.

Septem effectus hui⁹ sapiētiæ.

§. VI. PONIT AVTEM IACOBVS

apl̄s in iij. c. suæ epl̄æ septē proprietates seu effect⁹ huius sapienti æ. dicit em̄. Sapiētia q̄ desursum est primū quidē pudica est: deinde pacifica: modesta: suasibilis: bonis consentiens: plena mia & fructibus bonis: iudicās sine simulatione. Et pñt figurari p septē colūnas. de quib⁹ dr̄ Prouer. ix. Sapiētia ædificauit sibi domū. f. aiæ: excidit colūnas septē qb⁹ scilicet sustētet ædificiū spūale. miscuit vinū feruētis dilectionis. posuit mensam refectionis spūalis. quæ est pax mētis: quæ est thronus Salomonis: qui dictus est rex pacificus & sapientissim⁹. Et dās de eo. Erit ipse mihi in filiū. ij. Regū. vij. Correspondet em̄ dono sapię septima btūdo qua dr̄. Btī pacifici: qm̄ filij dei vocabunt. Vbi dicit Aug. de sermone dñi in monte. Sapia cōuenit pacificis in quib⁹ nullus motus est rebellis: sed obtēperās rationi. Et vt dicit bea. Tho. ij. ij. q. xlv. arti. vj. Congrue septima btūdo pdicta adaptat donо sapię. & quantū ad meritū. & quantū ad prēmiū. Ad meritū quidē pertinet qd̄ dr̄. Btī pacifici. Pacifici em̄ dicunt quasi pacē facientes: vel in seipsis: vel in alīs quorū vtrūq; cōuenit p hoc ꝙ ea in quib⁹ pax cōstituit ad debitū ordinē rediguntˀ. Nā pax est tranquillitas ordinis. vt dicit bea. Aug. xix. de ciui. dei. Ordinare aūt pertinet ad sapiam. vt pater p pḥm in. j. Meta. Et ideo esse pacificum cōuenienter attribuit sapiētiæ. Ad ꝓmiū aūt ptinet qd̄ dr̄. Filij dei vocabunt. Dicunt aūt filij dei inquātū participāt similitudinē filij vnigeniti et naturalis. sc̄m illud ad Ro. viij. Quos pscivit & predestinavit cōformes fieri imaginis filij sui. q̄ est sapia genita: & ideo participādo donū sapiæ ad dei filiationē hō ꝓtingit. Quō aūt ꝺpctę septē ꝓprietates seu effect⁹ ponit a Iacobo ptineāt ad sapientiā sic declarat bea. Tho. vbi. ō. Ad sapiam sc̄m ꝙ est donū ptinet nō solū cōtēplari diuina: sed etiā regulare actus humanos. In qua directione primo occurrit remotio a malis que contrariantˀ sapiæ. Vñ & timor dicit esse initiū sapiētię: inquā tū facit timor recedere a malis. secūdū illud Eccli. j. Timor dñi expellit pctm̄. Vltimū aūt sicut finis: scilicet ꝙ oia ad debitū ordinē rediganˀ: qd̄ ptinet ad rationē pacis. Et ideo cōuenienter Iacobus dicit ꝙ sapiētia q̄ desursum est primū pudica est quasi vitās corruptelas pctī p timorē & sic ordinat hominē ad deū. sicut p peccatū deordinat̄ quis a deo: nec habet pacē cū deo. Deinde dicit Iacobus ꝙ sapiētia est

De sapientia q̄ ꝓcedit desursū

Quid sit pax secūdū Augu.

de sapiē tia q̄ est donū & effectus

pudica. ꝙ est finalis effect⁹ sapiētiæ ꝓpter qd̄ ponit̄ beatitudo ipsa pax vt dictū est. Vñ & cōgrue figurat̄ p thronū Salomonis ad quem ascendebatur per sex gradus. Ex quibus iam vnus dictus est. f. pudica. i. timorata. Alia quinq; que sequuntur manifestant ea per q̄ sapientia ad pacē pducit quo ad proximū & quo ad se & ordine cōgruo. Nā hoī p pudiciā a corruptelis pctī recedēti prio occurrit vt quantū est ex se modū in oibus teneat. Vñ dicit modesta. f. ipsa sapientia. Ad modestiā pertinet vt hō modereť actus suos exteriores in habitu: in gestu: in incessu: in assatu: in victu: & in omnibus sensationibus: vt nil fiat inordinatū. sc̄m illud apl̄i. Oīa honeste & sc̄m ordinē fiāt in vobis. Et ad Phil. iiij. Modestia vestra nota sit omnibus hoībus. Sc̄o requirit vt i qb⁹ hōīnō sibi sufficit: alior⁹ monitis acqescat. Et quantū ad hoc dr̄ suasibilis. vñ & Prouer. j. dicitur. Audiēs sapiēs sapiētior erit. f. acquiescēs dictis alior⁹. Et Salomon sapientissimus cōsiliarios habuit. & ad qd nisi vt cō filios eor⁹ acquiesceret. Et be. Aug. inquit. Senex a puero: & eps tot annor⁹ a collega nōdū amniculo paratus sum edoceri. xxiij. q. iij. si habes. Hęc aūt duo. f. modestia & suasibilis ptinēt ad hoc vt hō habeat pacē in seipso. Sed vlterius ad hoc vt habeat pacē etiam ad alios requirit quarto ꝙ bonis eor⁹ nō repugnet. Et hoc est qd̄ dicit. Bonis cōsentiens scilicet nō ꝺdicēs. cōtēptiōibus vacās. Propter qd̄ dicit apl̄s Iacobus in epl̄a. c. iiij. Quis sapiēs inter vos ostēdat ex conuersatione sua opationē bonā in māsuetudine sapiæ. ꝙ si zelū amarū habetis & cōtēciones sunt in cordibus vestris. nolite gliari & mendaces esse aduersus veritatē. Dicit em̄ glo. Vix fieri pōt vt cōtentio nō extorqueat aliqd cōtra veritatē: ne victus confusus esse videatur. Quinto requirit ꝙ defectibus ꝓximi cōpatiat in affectu & subueniat i effectu Et hoc est qd̄ dr̄. Plena mia & fructibus bonis. Qūo em̄ q

divina degustat cōsideras ꝓximū factū. ad dei imaginē & summi boni capacē: deū ꝓcipientem. Estote misericordes. Mat. vj. Et date eleemosynā & hmōi. nō poterit nō cōpati & nō subueniri iuxta posse indigēs. ꝓximo. Sexto & vltimo requirit vt charitative emēdare pctā satagat. Et hoc est qd̄ dicit. Iudicās sine simulatiōe. ne scilicet correctionē precedēs odiū intendat explere. vnde Leo papa. Odio habeantur pctā nō hoies. Corripiant̄ tumidi: tolerent̄ infirmi. Et qd̄ seuerius castigare necesse est nō sęuiētis plectatur aio: sed medētis. di. lxxxvj. odio. Est etiam sciendum ꝙ scriptura sacra etiam dr̄ sapientia: iuxta illud Deu. iiij. Hęc est vestra sapiētia corā oībus populis. f. lex diuina q̄ comprehendit totā scripturā: q̄ maxima sapia dr̄: qa ꝓmaxime de deo & de his quę ordinant hoiem ad deū: copiosius: certius & apertius loquitur q̄ metaphysica vel quęcumq; alia humana sapientia. Sed de ipsa in titulo sequenti.

Sacra scriptura quare dicit sapientia.

¶ De vita contemplatiua. Capitulum. IIII.

DE VITA CONTEMPLATI

ua i qua gustat̄ ꝓmaxie donū sapiæ. Pś. lxij. Ioquens ad deum de pluralitate vitæ ait. Melior est misericordia tua sup vitas: labia mea laudabunt te. Vbi tria nota.

¶ Primo vita beata omnibus præponitur. ibi. Melior est misericordia tua.

¶ Sc̄o vita plurima p̄ sens ostēdit. ibi. Sup vitas.

¶ Tertio vita mixta vt precipua eligitur. ibi. Labia mea.

Primo notat vita beata in eo qd̄ dr̄. Mia tua. Et dicit hic mia prout est miseriā adimens. i. tollens. Hoc autem nō fit ex toto nisi ivita btā vbi remouet a sctis ois miseria. vl' dr̄ mia quasi mira suauitas rigans corda. Et de hac Pś. xxxv. Dñe in cœlo mia tua. vbi. f. nulla miseria. Hæc aūt mia q̄ absolute dicitur vita: vtiq; melior ē sup oēs vitas vitę precedēs: vt exponit beat⁹ Amb. in quodā sermone quōcūq; diuidat̄ vita: vel sc̄m pḥm: vel sc̄m btūm Aug. vl' p aliū modū de quib⁹ distinctionibus hic dr̄ in ista. §. Et vt dicit Greg. in homil. Temporalis vita æternæ vitæ comparata mors potius dicenda est q̄ vita. Quantū ad sc̄m: qa dicit in plurali: super vitas. Sciendū principal' esse duas vitas: actiuā & cōtēplatiuam. Et cōparando eas adinuicem prohabarur meliorē contēplatiuā actiua decē rōnib⁹. Quantum ad tertium: qa ad illas duas additur tertia. f. mixta ex vtraq; parte cōposita. Istā vt meliorē illis duabus elegit. Pś. lxij. dicens. Labia mea &c. Nam per contēplatiuā laudat deum in oratione labijs mentis. i. cogitationib⁹ & affectibus. Sed per actiuam laudat predicatione & instructione aliorum. Et de ista mixta agitur in. iij. §.

Pś⁹ posuit tria.

Vitas duplex. f. actiua & cōtēplatiua figurat̄

§. I. NOTANDVM ERGO PRI

mo ꝙ q̄uis pḥs in. ij. Ethi. dicat eē tres vitas hoīm excellētes. f. voluptuosam q̄ ponit sinē in delectationib⁹ corpis. ciuilē q̄ ptinet ad actiuā: & contēplatiuā. Et. b. Aug. i. xix. de ciui. dei. ponat tria gña vitæ. f. otiosum: qd̄ ptinet ad cō tā excellentem contēplatiuā. Actiosum qd̄ ptinet ad actiuā. Et ex vtroq; cōpositū: qd̄ dr̄ vita mixta q̄ ꝓgruit ꝓlatis & ꝓdicatorib⁹. Alij assignāt vitā sc̄m inchoationē: pfectionē: & pfectionē. tñ diuisio magis ꝓpria vitæ humanæ est: quā ponit Greg. super Ezech. & in. vj. moral. f. ꝙ duę sunt vitæ. f. actiua & contemplatiua: figuratæ in sacro eloquio per duas sorores. In veteri testō p Lyam & Rachelem. Lya figurat actiuam ex ꝓ septē filias Lyæ. Nā septima fuit Dina. Rachel venusto aspectu quę interpretatur visus principiū: significat contēplatiuā q̄ ad principiū rerū. f. deū subtiliter speculatur. In nouo em̄ testō figurant̄ per Martham & Mariam. Martha actiuā in sinu anxiā q̄ solicita erat turbata ergo plurima. Maria cōtēplatiuā q̄ sedens secus pedes dñi audiebat verbum illius. Luc. x. Qd̄ ista sit sufficiens diuisio & ꝓpria sic declarat beatus Tho. ij. ij. q. clxxix. Vnūquodq; viuēs ostenditur viuere ex operatione sibi maxime propria: ad quam maxime inclinatur: sicut plantarū vita dr̄ in hoc ꝙ sistere & mouenť. hoīm vero i hoc ꝙ intelligūt: & ꝓm rōnē agūt. Vñ in hoībus vita vniuscuiusq; videť esse id in q̄ maxime delectat: & cui maxime intēdit. Et i hoc vult̄ gliberi pcipue conuiuere amico suo. Quia igit̄ qdā hoies ꝓmaxime intēdūt cōtēplatiōi veritatis. Quidā ꝺo principal' intenditur

Universidad de Deusto
Biblioteca

dunt exteriorib⁹ actionibus. Inde est ꝙ conueniēter vita hois diuidit in actiuā & cōtēplatiuā. Nā vita voluptuosa quā phs ponit tertiā nō cōuenit hoī inquātū est rōnale aiai ages fm rōnē. Est em̄ bestialis talis vita cōis nobis & brutis. Vita aūt mixta quā ponit. b. Aug. tertiā post prędictas duas virtutes continet in eis sicut media in extremis ex q̄bus conficit: vt tepidū in calido & frigido. Vita vo i cipietiū q̄ resistit passionib⁹ spectat ad actiuā: & etiā cōtēplatiuā. Datur em̄ ista diuisio ac vita hois fm intellectum: qui vtiq; est aut practic⁹ aut opus intendens exterius per mechanica & agibilia: vel interius mortificando passiones. Aut speculatiuus intendens veritatem speculari præcipue circa diuina.

§. II. CONTEMPLATIVA VITA

De cōtēplatiua vita ꝙ sit melior rōnes ponuntur

simpliciter loquēdo est melior q̄ actiua fm beatū Tho. ij. q. clxxxij. arti. j. ad q̄ probandū inducit octo rones phs quas ponit. x. Ethi. Harū prima est: quia vita contemplatiua cōuenit hoi fm id q̄ est optimū in eo. s. fm intellectū: & respectu ꝓpriorū obiectorū. s. intelligibiliū. Vita aut̄ actiua occupat circa exteriora. Vnde Rachel p quā significatur vita cōtēplatiua interpretat visum principium. Actiua aut̄ si gnifi caf per Lyā q̄ erat lippis oculis fm Gregor. vi. Moral. Sed a ratio est: quia contemplatiua pōt esse magis continua: licet non quātum ad summū contēplationis gradū. Vnde & Maria p quā significat contemplatiua: describit secus pedes dñi sedēs. Non em̄ pōt hō ita continue exerceri in opib⁹ mīę corporalib⁹ vel spūalib⁹: q̄ ptinet ad actiuā: qa nō habet semp modū patiēdi ad exhibēdū eleemosynā: vel ad docēdū sicut habet viā paratā ad legendū: orādū: meditādū & hmōi: q̄ ptinēt ad cōtemplatiuam. Tertia rō est: qa maior est delectatio cōtēplatiue q̄ actiue. Vñ b. Aug. dicit ꝙ Martha q̄ designat actiuam turbat. Maria epulabat. Vnde de sapiētia q̄ gustat in cōtēplatione dicit Sap. viij. Nō habet amaritudinē conuersatio illi⁹ nec̄ tędiū cōuiā⁹ illi⁹ sed gaudiū. Et Greg. sup Ezech. dicit ꝙ cōtemplatiua vita amabilis valde dulcedo est. Est enim delectabilis fm bea. Tho. vbi. ā. q. clxxx. arti. vij. & rōne obiecti inquantū. s. qs p eā intuet vtiq; rem amaram. s. deū sicut delectat quis videndo amicū dilectū. Sed o rōne ipsi⁹ actus: qa vnicuiq; est delectabilis opatio conueniēs ei fm ꝓpriā naturā vel habitū. Sed speculatio veritatis conuenit hoi fm ꝓpriā naturā iquātū aial rōnale. Tertio adhuc fit

Cōtemplatio diuior⁹ cē oī alia ꝓtis speculatiōe delectabilior,

magis delectabile istud si habeat habitū sapientię vel sciētiæ ex quo accidit ꝙ sine difficultate cōtemplat. Et contēplatio quidē diuinorū etsi in via imp̄fecta sit: est tn̄ delectabilior oī alia speculatiōe veritatis quātuncūq; pfecta. Vñ pḥs. Accidit circa illas honorabiles existentes substantias minores nobis existere theorias. Sed etsi modicum attingamus eas: tamē ꝓpter honorabilitatē cognoscendi delectabilius aliquid habent q̄ etiā nos oīa. Quarta ratio est: qa in contēplatiua homo est magis sibi sufficiēs: quia paucioribus ad eā indiget q̄ in actiua: in qua eget adiutorio aliorum vt possit exercere eā. Vnde Christus Lu. x. Martha solicita es & turbaris erga plurima. s. circa q̄ versat & q̄bus indiget. Quinta: quia contemplatiua magis propter se diligit. s. vt de⁹ cognoscatur: & veritas quæ perficit intellectū vt amet̄ dilig̃tur. Sed actiua ad aliud ordinatur. s. ad subueniendū ꝓximo: nec ibi figit: sed vt ꝓximus inde in deū proficiat. Vnde in Pā. xxvj. Vnā petij a dño hanc requiram vt inhabitē i domo dñi oibus diēb⁹ vitę meæ vt videāvo luntatē dñi. Et Christus Luc. x. Vnū est necessariū. Vnumquodq; aūt p̄fectius est q̄d est, ꝓpter se q̄ q̄d propter aliud sicut finis magis q̄ ea q̄ sunt ad finē: vt sanitas melior medicina quæ ordinat ad illā. Sexta: qa cōtēplatiua cōsistit i quadā vacatione & qete. fm illud Pā. xlv. Vacate & videte q̄m suauis est dñs. q. d. non potestis videre & gustare q̄ suauis est deus. quod pertinet ad cōtēplationem nisi vacādo & cessando ab opib⁹. Sed actiua cōsistit in motu: sicut dicitur prelato cuilibet. Prouer. vj. Discurre festinz suscita amicū tuū: ne des somnū oculis tuis. Perfectior autem est quies q̄ motus exteris paribus. vñ. b. Aug. dicit in. xix. de ciui. dei. Otium sanctū. s. contēplatiuę vitę quęrit charitas veritatis. s. diuinæ cui maxime intendit contemplatiua. Et signanter dicit otiū sanctū ad excludēdū otiū pigritię: q̄d est malū & sentina oīm vitiorū. vñ beatus Ber. ait. Vacare deo nō est otiū. s. malum: sed negotiū negotiorū. Est ei exercitiū vitæ beatę fm illud. b. Augu. in fine de ciui. dei. Ibi vacabim⁹ & videbimus. videbimus & amabimus. amabimus & laudabimus sine fine. Septima ratio est q̄ contemplatiua est sc̄d m diuina: actiua fm humana. Quis aūt dubitat diuina humanis p̄ferēda: sicut creator naturæ? vnde bea. Aug. super Io. In principio erat verbū. ecce q̄d Maria audiebat. i. cōtemplatiua cui vacat. s. audiendo diuina. Et verbū caro factum est. Ecce cui Martha ministrabat. i. actiua. s. humanitati egenti subueniendo. Ipsa etiam cōsideratio mysteriorū Christi. s. natiuitatis vitæ: passiōis & hmōi ad contēplationē ptinet: manuducētes nos ad contemplationē diuinitatis. Sed m illud q̄d caniē i p̄satiōe. Dū visibiliter deū cognoscimus. i. mysteria humanitatis. per hūc in inuisibiliū amorē rapiamur. Octaua rō: qa contemplatiua est magis sc̄d m id q̄d est, ꝓpriū hoi. i. sc̄d m itellectū. In opationib⁹ aūt vitę actiuæ cōicant nobis etiā vires iferiores quę sunt cōes nobis & brutis. Vñ i Pā. xxxv. post q̄ dixit id q̄d ē cōe nobis & brutis di. Hoies & iumenta saluabis dñe: subdidit post q̄d ē ꝓpe hoi. s. in lumine tuo videbimus lumē. Vñ & ipsa cōtēplatiua vita transfert quandā mētis liberalitatē vires inferiores q̄ deseruiūt actiuę in moderatione passionū & in alys habēt quādā seruitutē. Vñ & Boe. de phi. conso. ait. Liberiores alas necesse est esse cū se in mentis diuinæ speculatiōe ꝓferut: min⁹ ꝙ o cū dilabūt ad corporalia. Et. b. Grego. dicit super Ezech. ꝙ actiua vita seruitus cōtemplatiua libertas vocatur. Nonā cām sc̄d m b. Tho. ponit Christ⁹. s. qa diuturnior, cū dicit, Maria optimā partē elegit q̄ nō auferet ab ea. Vbi Aug. dicit. Nō tn̄ malā elegit Martha. Sed illa Maria meliorem. Audi vnde meliorē: qa nō auferet ab ea. Auferet q̄n̄ ꝙ onus necessitatis. i. opus in quo exercetur actiua. s. pascere esurientem, docere ignorantē & hm̄ōi: quæ sunt hic necessaria. Sed in vita beata ista indigentia nō habet: sed æterna est dulcedo veritatis quæ habet sibi: q̄d ptinet ad contemplationē, q̄uis aūt nō sit idē mod⁹ cōtēplādi in vita q & in patria: qa hic impfectus: tn̄ dē manere cōtēplatiua i alia vita & nō auferri rone charitatis: i qua habet pricipiū & finē. vñ. b. Gre. dicit sup Ezech. ꝙ cōtēplatiua hic incipiē vt in futuro pficiatur. Diuturna aūt pōt dici. Primo qa versat circa incorruptibilia & imobilia. s. circa diuina. Sed o qa nō habet ꝑfectā

Vita cōtēplatiua ē diuturnior q̄ actiua.

Modus cōtēplādi in patria erit alt⁹ q̄ hic in vita.

in quo magis ꝓficit: & q̄d cernit deum velle ab eo.

§. III. TERTIVM GENVS VITE

De tertio gñe vitę. s. mixtæ,

ꝙ xp̄us tenuit vitam mixtā vt pfectissimam,

s. mixtā vt per sectiorē eligere videt. Pā. lxij. dū ait. Labia mea laudabūt te. Laudat de⁹ labia oris admonendo & prędicando quod est p̄cipuū in vita actiua. Laudat deus labia oris ore & corde in oratione, cogitatiōib⁹, & affectib⁹ deuotis. q̄d spectat ad cōtēplatiuā. Vtrāq; Psalmista non est dubiū habuisse. Actiuā in gubernatione regni. Contēplatiuā in editione & decantatiōe psalmorū. Hāc vitā mixtā Christ⁹ vt pfectissimā tenuit: & i se ondit. Nā licet ꝓtinue contēplaret̄ anima ei⁹ & frueret verbo cui erat vnita lympidi⁹ q̄ quicūq; sanctus in patria: tn̄ qa hoc hoib⁹ erat ignotū: aliquando ibat in desertū locū aptū cōtēplationi. vel ascēdit in montē solus orare. Et aliq̄n erat pnoctans i oratione: vt referūt euangelistę. Aliquādo discurrebat prędicādo: sanando infirmos: corrigēdo hoies: pascēdo famelicos: vinū procurando in nupt̄s egētibus: cōsolādo afflictos: vt Martham. Mariam & alios. Hanc mixtam tenuerunt apli pfectissimi sc̄i prędicādo & orando. Vñ & ait Petr⁹ ad sedandū murmur exortū in eccl'ia primitiua. Nō est equū nos dimittere verbum dei & ministrare mēsis. Eligite vobis &c. Nos vero orationi & p̄dicatiōi vacabim⁹. Actuū vj. Et qa prælati & p̄cipue pōtifices & p̄dicatores tenent locū apl'oz: debēt ꝙ posse imitari in vita mixta implētes illud Pā. cxliij. Memoriā abūdātiæ suauitatis tuæ eructabūt. Ex plenitudine em̄ interiori diuinæ suauitatis quā degustant in oratione: lectione: & contēplatione: debēt postea apl'is dei mysteria & monita ꝑpinare. Hæc mixta figurātur in Lazaro resuscitato: q postea fuit epūs sanctus frater Marthæ & Mariæ. Dicit aūt Io. xj. Diligebat Iesus Marthā designantem actiuā: Mariā contēplatiuā: & Lazarum tenētem mixtam. Vtrūq; cōplexi sunt eximij illi ꝓphetæ prædicatores veteris testamenti Esaias & Hieremias. Et licet Hieremias cū mitteret̄ a dño ad prædicādum. vnde ad actuam se difficilem redderet: excusans se & dicens. A, a, a, dñe deus ecce nesciō loqui. Hiere. s. timens quietē & suauitatem contēplationis amittere. Et Esaias ad prædicationē se offert dicens. Ecce ego mitte me. Esa. vj. Iucra saluti proximorū appetens acquirere. Tamē nec Hieremias omino recusauit accusationē sibi a dño impositā prędicationis: nec Esaias prius se obtulit q̄ purgatū se vidit carbone ignis. Si em̄ prędicaret quis sine igne charitatis factus esset velut es sonans & cymbalū tinniens. s. Cor. xiij. se consumens p mortale: & alys proficiens. Tangit hoc Gregor. viij. q. j. in scripturis. Hinc & Inno. iij. cuidā volenti renūtiare epatū vt vacaret quieti cōtemplationis ait. Contēplatiu⁹ esseva les & actiuus legislatoris exēplo. s. Moysi qui nunc asc̄debat in montē: vt ibi gloriam domini cū matori libertate cerneret: nūc desc̄debat in castra: vt cū vtilitate necessitatibus ꝓximi ꝓuideret. extra de renū. nisi cū prīdē. Et cū q̄ritur quē Christ⁹ magis dilexit: Petrū vel Ioānē euangelistam: vtriq; magna priuilegia præ cæteris apl'is concessit Ioanni matrē suā: Petro ecclesiā cōmendauit. Respondeo ꝙ Christus magis dilexit Petrū ad actiuā cui regendam cōmisit ecclesiā. Ioannem magis ad contēplatiuam: cui nō solum matrē cōtēplatiuā: sed & ipsam summā speculationē deitatis suę tradidit mūdo insinuandā in suo euāgelio per maxime. In principio erat verbum inchoanti. petro dixit. Sequere me. s. per tolerentiam passionis: q̄d ptinet ad actuā. De Ioāne vero. Sic eū volo manere donec ventā, p eo: q̄n nō quidē auferet cōtemplatiua sed pficiet. Simpl'r aūt videtur magis dilexisse Ioannem ex pluribus priuilegiis concessis. Vterq; tn̄ actiuus & contemplatiuus.

Quem magis dilexit xp̄us

¶ De his q̄ ptinent ad cōtēplatiuam vitā. Cap̄. V.

VIS DABIT MIHI PENNAS SICUT COLŪBÆ & VOLABO & REQESCĀ. Pā. lxiij.

Vltim⁹ finis noster & bītudo ꝓsistit in contēplatione primę & summę veritatis seu visionē dei: Sed & phi Gētiles sapiētiores cęteris vt Aristo. nō itelligētes clarā cognitionē diuinorū q̄ hīr in glia: posuerūt sū mā hois fœlicitatē q̄ hic possit hīi in cōtēplatiōe priæ cāę & substātiaꝝ separataꝝ. i. angelorū. Et q̄uis i p̄nti vita: paucissimi vacēt cōtēplationi pp occupationes necessarias & ineptitudinē hoim ad speculationē: & pene oēs etiā boni fideles vacent actioni: tn̄ nullus quantuncumq; necessario occupat̄ i actib⁹: debet omittere qn aliq̄n vacet ꝓtēplatiōi. s. cōsiderationi diuinorū. Vnde in figurā Leuit. xj. declarātur immūdi pisces i aqs q nō habēt pēnulas. i. paruas alas qb⁹ possint aliq̄n. saltū facere extra aquā: vt patet i tichis. Pisces continue versantes in aquis sunt hoies cōtinuo occupati in actionib⁹ sæculi. Verū & hi debēt habere alas saltem paruas alicui⁹ contēplationis & cōsiderationis diuinorū: saltātes per eas extra tumultū sæcularium negotiorum al's immūdi sunt cor̄ deo: nec debent comedi. i. incorpari seu imitari mores taliū: q semp immersi morant̄ in mūdo qa etsi delectabilis tn̄ noxi⁹ eis⁹ saluti vt anguillę: sed qui libet pfect⁹ cū Pā. appetit magis inhærere contēplationi dicēs. Quis dabit mihi &c. In quibus verbis quatuor pñt notari quę exiguntur ad contemplatiuam vitam.

¶ Per orones frequētatio. ibi. Quis dabit mihi.
¶ Per morales mortificatio. ibi. pēnas sicut colūbæ.
¶ Per cōsiderationes eleuatio. ibi. volabo.
¶ Per speculationes delectatio. ibi. requiescam.

quatuor sunt q̄ ad cōtē plādū regrūē vel iuuant.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM

cū sufficiētia nr̄a ex deo sit. fm apl'm etiam minima cogitare vel opari: multo magis maxima: vt fit i ꝓtēplatione. Et iō oportet oīones frequētare. Si qs vīm idiget sapia postulet a deo & dabit ei. Iac. j. scribit. Sapia aūt ptinet ad cōtēplationem: qa est cognitio diuinoꝝ. Vñ & Pā. hic. Quis dabit mihi pēnas ad volādū, q. d. nulli⁹ nisi de⁹. Nā do trina & scia pbos dat ad volādū p supbiā: nō ad deū: qa scia inflat: sed ad volādū adiutoriū de⁹ p gratiā non tn̄ dat nisi desiderāti & petēti. Lucæ. xj. Dabit spm̄ bonū petentibus se. spiritum. s. sapientię & intellect⁹: vt dē de sto viro, Impleut eū spū sapiæ & itellectus. Sic sapiēs inqt. Inuocaui & venit i me spūs sapię. Sap. vij. Sed hæc oīo vt sit decens q̄ præsupponit lectionē vel audition̄ sacrar⁹ doctrinar⁹: vt ex his sciat qđo mentē debeat dirigere: vt. s. non imaginet loqui ad deū vt ad hoiem corporeum: cum sit de⁹ spūs nō corpus. Sicut accidit Serapioni abbati magnę abstinentię viro: qui credebat deū hr̄e membra. Et cum orabat dirigebat mētē suā ad deū vt ad hoiem formans sibi in mente de deo formā corporeā: q̄d ab eccl'ia est reprobatū vt hęresis deū. s. hr̄e mēbra corporea, vt. xxxiij. q. iij. c. pe. Accedentes aut̄ ad deū venerabilis Ioannes Cassianus cum socio suo gratia visitatiōis: & audiēs opinionē ei⁹ salsam ex ignorātia quā habebat: vix rationibus plurimis ab errore illū reuocauerūt. Et cū simul genua flexerēt ad orandum gratias de agendo de dimissione erroris cœpit ille Serapion flere dī. Tulerūt dñm meū & nescio quovertam vel dirigā animū meū. Oratio ergo ex lectiōe formata præcipue debet postulare pseuerant̄ & feruenter virtutes necessarias ad salutē & cōtemplationis actū. de quibus in. §. sequenti.

Quatuor sunt q̄ ad cōtē plādū regrūē vel iuuant.

Daniel pp eius abstinē tiā fuit i diuinis multū cōtem platiu⁹

§. II. SECVNDVM QVOD REQVIRITVR

ad cōtēplatiuā vitā est mortificatio passionū & vitiorū q̄ sit per virtutes morales. Et hæ sunt pēnæ pertinentes ad duas alas. Illæ em̄ quæ mortificāt passiones & vitia sensualitatis. s. concupiscibilis & irascibilis: vt fortitudo & tēperātia sunt in ala dextra: quæ in seipso bene regulat: & a terra erigitur. Quæ aūt mortificāt vitia volūtatis prauæ vt iustitia & partes eius sunt in ala sinistra: quib⁹ hū ordinat quis ad ꝓximū. Sed oportet ꝙ hæ sint alæ columbæ. Quis (inqt Pā. lxiij.) dabit mihi pēnas sicut colūbę. In colū bę specie spiritus scī⁹ visus est Iup Christū baptizatū. Vñ pēnę colūbæ designant virtutes morales insusas a spūsan ꝑacm: nō ad speculationē theologicā gustatiuā & salutiferā. Colūba etiā est aiai immolatitiū: qa mortuū offere ꝓpri⁹ mortificare p virtutes tēperātiæ delectationes venereas p castimoniā. Gustus p abstinentiā: & alioꝝ sensuū p maxime præexigūtur ad cōtēplatiouē. Sicut enim p luxuriā absorbet intellect⁹: & p gulā hebetat: & p irā offuscat. Ita p castitatē eleuat supra se: p abstinentiā acuit: p patiētiā quietat. Vnde Daniel & soci⁹ ei⁹ qa fuerūt abstinētes & casti: fuerūt multū cōtēplatiui & acuti ad intelligēdū visiones & reuelationes diuinas. Moyses qui fuit mitissimus hoim cū deo frequēter loq̄bat: vt hō cū amico suo. Oportet etiā ꝓpriā volūtatē p obediētiā mortificare: cupiditatē

Mortificatio passionū multū valet ad cōtē plādū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

p liberalitatē vel pauptatē extinguere. Per pniam vitia expellere: neminē lædere: q oia ptinēt ad iustitiā. Mortificatio aūt vitiorū & passionū fm. b. Tho. ĥ. ĥ. ptinet ad vitā actiuā. Vñ nō pōt qs ad cōtēplatiuā bñ puenire nisi prius fuerit exercitat⁹ virtuose i actiua. In cui⁹ figurā Iacob pri⁹ fuit vocat⁹ q̄ Israel idōnūcupat⁹. Iacob interpretatur supplantator Israel videns deū. Nō pōt aūt qs deum videre i cōtēplatiōe nisi pri⁹ supplātauerit diabolū & vita p actionē. Et idem Iacob q̄uis seruierit multo tpe & laboriose p Rachele habenda in vxorē q̄ cōtēplatiuā significat: fuit tn prius sibi data Lya q̄ significat actiuā. Et dū cōsequeretur de hoc eū Labā socero suo rndit. Nō est consuetudinis huius regionis: vt minores pri⁹ tradant ad nuptias. Quāuis eīm cōtēplatiua sit prior nobilitate & pfectiōe: est tn posterior in via gnātiōis & adeptiōis. Et hoc cōtigit accidit ab pri⁹ renūtiātib⁹ sęculo: vt. s. cū intēdant se subito tradere cōtēplationi & oīoni pri⁹ exercent in exteriorib⁹ actionibus: vt mortificet ꝓpria voluptas: & multas sustinēt tētationes vel carnis vel spūs tētię quas pri⁹ nō senserāt qbus fortiter oportet resistere. Per actiuā g̃ oportet pri⁹ eos mortificari: Vñ i figurā dicit dñs Exo. xix. Bestia q̄ tetigerit mōtē lapidabit: ga. s. hō adhuc subditus passionib⁹ sensualitatis q̄e sunt cōes nobis & bestijs: si mentē contēplationis velit tā gere per exercitiū: lapidib⁹ pcutit errorū. Prius ergo oportet habere pennas virtutum moralium.

Religio si debēt pri⁹ exercitari i exteriorib⁹ q̄ mō & quare.

§. III. TERTIVM QVOD CONCVRRIT

ad cōtēplationē est eleuatio mētis p cōsideratiōes qbus quasi volat dū supra se tēdit. ℞m illud Thren. ĥ. Erit solitarius & tacebit & leuabit se supra se. Triplex est aūt cōsideratio qbus aia volat versus deū. Vñ dicit Pō. liij. In auctoritate inducta. volabo & requiescam.

Triplici ꝓsideratione hō ad deum volat.

¶ Cōsideratio effectuū diuinorū ex qua cōsurgit stupor.
¶ Cōsideratio dei iudiciorū ex qua insurgit timor.
¶ Cōsideratio dei beneficiorū ex qua exurgit amor.

Quātū ad primū Pō. Mirabilia testimonia &c. Oēs creaturæ sunt dei effectus. Vnde sicut effectus testimoniū reddit suæ causæ: quia causam manifestat: sicut pictura ostēdit cū pulchra est artē pfectā magri: ita cum creaturæ dei habeāt mirabiles & innumerabiles virtutes: pulchritudinem: ordinē: durabilitatē: & hmōi testificant de magnitudine sapiētiæ: potētię: æternitatis: & bonitatis dei: vñ aia merito obstupescit. Abacuch. iiij. Dñe ꝓsideraui opa tua & expaui admirando. Cōsideratio sc̄a. s. dei iudiciorū mētē eleuat: ita tñ vt timeat. Cū eīm qs cōsideret ꝙ ppl's Iudæorum qui fuit peculiaris a deo dilect⁹ reprobatus est. Et Gentilis qui fuit reprobus & idololatra elect⁹: sibi ꝓsi timere habet: ne etsi nūc bon⁹ & deuot⁹: demū reprob⁹ inueniat. Noli ꝯait apl's Ro. ix.) altetū sapere: sed time. Et descendēdo ad particulares causas cōsiderādo Iudā ꝓditorem: qui vocatus a Christo ad apostolatū missus ab eo] ad p̄dicādum & miracula faciendū auditor talis doctrinæ & tāti magistri ad sacramenta admissus dñi corpis & sanguinis ꝓmunionem. Et demū in eū intrās diabol⁹ magistrū prodidit: & exinde seipsum ex desperatione pemit. Saul in Israel melior eo nō erat: sanctus rex dñi iussu quasi inuitus declinās a mandato dñi pessim⁹ effect⁹ ē seip̄m occidēs. vt patet. i. Regū. xv. David quē dñs iuenit fm cor suū ex sublimib⁹ cōtēplationibus diuinorū secretorū q̄ patent in psalterio. i adulterium cū Bersabee proditionē & homicidiū lapsus est. ij. Reg. xj. Moyses q̄ clare vidit diuinā essentiam fm. b. Tho. in sum. post. b. Aug. post tanta miracula ad summā sapiētiā & dei tantā familiaritatē ad aquas contradictionis de deo diffidēs charitatē amisit fm Gra. de pœ. dist. ij. & Pe. de Palu. in iij. Licet tā ipse q̄ Dauid ꝙ e pœnitētes de pctō suo magni sint i regno cœlorū. Quis g̃ nō timeat? Venite ꝯgt Pō.) & videte opa dei: cōsiderādo: terribilis in cōsilijs: super filios hoīm circa ea q̄ disponit de eisiuste reprobādo: vel cadere pmittēdo. Et vt hō nō solū timeat: sed & ꝓfidat de dei mia immēsa maximos pctōres reduxit ad viā salutis & pœnitētiā: vt patet in Saulo Actuū. ix. In Magdalena Lu. vij. in Manasse rege Iuda pessimo. iiij. Reg. vij. Volandum est ergo vt colūba p considerationē dei iudiciorum. Aliquādo in imo lapsus cōsiderādo facta sc̄torū & inde se hūiliādo. Aliq̄n in altū ex cōsideratione pctōrū reuertētiū considēdo: vt sic pfecutionē accipitris infernalis euadat. Volat tertio mens p considerationē beneficiorū dei quæ innūrabilia sunt. Q̄nq; sufficienter considerabit vel recompensabit beneficiū creatiōis suę ad imaginē dei. Aut gubernationis & continuę ꝓuisionis aiæ & corpis. Aut futurę glorię sibi paratæ, hæc oia trahūt mētē ad dilectionem seruidā dei. Vt eīm ait. b. Augu. Nulla est maior prouocatio ad amorē q̄ puenire amādo. Nullus em tā ferę mētis q etsi nō vult impēdere: vult tn rependere. Permaxime meditatio seu consideratio dñicæ incarnationis & passionis. vñ Ber. Sup oia te mihi reddit amabilē o bone Iesu calix quem bibisti: opus redēptionis nostrę. Et ad volādū ad hūc locū. s. p cōsiderationē inuitat sponsa Christi cū dr Cāt. ij. Surge ꝓpera amica mea: colūba mea: & veni in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, Petra ꝯait apl's) erat Christ⁹. Foramina huius petræ sunt vulnera manuū & pedū. Cauerna maceriæ est vuln⁹ lateris latius aliis. Maceria dr mur⁹ [sicus. i. cōpositus fine cemēto siue ex lapidib⁹. Et signāt christū cui⁹ membra corpis fuerūt sine cemēto hūani seminis formata. Incitat ergo p inspirationē ai a ad cōsiderādū vulnera Christi. i. passionē: nec em apte pōt reqescī i ꝓtēplatiōe diuinorū: vt quadā manuductione volet ad considerationē humanitatis Christi: vt dū visibl'r deū cognoscim⁹: per hūc in inuisibilū amorē rapiamur. dr in præfatione.

§. IIII. QVANTVM AD QVARTVM

q̄d est pfectio cōtēplatiue. hic extat quietatio in speculatione ipsi⁹ diuinæ veritatis & maiestatis. Inquietū est cor nostrū donec re quiescat in te. ait. b. Augu. in lib. cōfes. Re quiescit aūt in deo aia nostra pfecte p visionē eius ad quā sequit fruitio seu summa delectatio & quies. Hęc aūt visio dei & delectatio hic incipit p contēplationē: & in patria p ficit. vñ Sap. vij. dr. Ingrediēs domū meā. s. mentis ꝙquieā cū ea. s. sapientia q̄ in contēplatione pcipitur. Et de Maria Magdalena quę vitam contemplatiuam significat. Lu. x. Maria sedens secus pedes dñi audiebat verbum illius. & Ioan. xj. dr. Maria domi sedebat. q̄d pertinet ad quietem. Quæ quies nō tollit motū intellectus speculantis: quia in actu consistit cōtēplatio nō in habitu: sed tollit motū occupationū exteriorū & passionū. Vis enim appetitiua mouet hoiem ad aliq̄d ifpiciendū sensibil'r vel intelligibil'r: quā doc; ꝓpter amorē rei in se: q̄nq; ꝓpter amorē ipsius cognitionis quā quis ex inspectione consequit: &, ꝓpter hoc contingit aliquis ex dilectione dei in ardescit ad eius pulchritudinē inspiciendā. Et qa vnusquisq; delectat cū adept⁹ fuerit id quod amat: ideo vita contēplatiua terminatur ad delectationē quæ est in affectu ex qua etiā amor intendit. Et licet contēplatio etiā extendat ad speculationē veritatis circa creaturas: potissima tn est speculatio ipsius summæ veritatis ad degustandū: & ibi est maxima delectatio super oēs alias quę habet quietare mētē. fm illud Pō. xv. Delectationes in dextera tua. i. contēplatiua vsq; ad finē. i. ad quietādum & finiendū appetitū: vt in patria est. Vn. b. Aug. in. s. de tri. Contēplatio dei ꝓmittitur nobis actionū oim finis atq; æterna pfectio gaudiorū: q̄ in futura vita erit nobis pfecta q̄ videbim⁹ eū facie ad faciē: nūc aūt imperfecta qa ꝙ imperfecte videm⁹: qm̄ p speculū nō p essentiā. Vñ p eā fit i nobis hic q̄dā inchoatio beatitudinis. Vñ & pōs. x. Ethi. po licitanit vltimā fœlicitatē hois in cōtēplatione optimi intelligibilis. Dicit ergo. Pō. Volabo ꝙ p sideratione) & regelā ꝓtēplationē). Vñ. b. Greg. sup Ezech. dicit ꝙ contēplatiua vita amabilis valde dulcedo est. vbi exponit figurā de Iacob faciente luctā cū angelo in aurora: ꝓmissis prius ante se aialibus & oī familia sua. In qua lucta licet pualēs contra angelū: tn pcussus ab angelo in femore claudus permansit: bñdictionē tn accæpit & nois mutationē. s. Israel nūcupatus. Dixitq;. Vidi dñm facie ad faciē &c. Iacob q̄ iterp taf supplātator. s. vitioꝝ signat ꝓtēplatiuū: quē oportet vitia supplātasse & aialia. i. passiōes ꝓmittere. i. sedasse & occupatū famulū dimittere: & tūc sol⁹ in mente inchoante lumine gr̃æ lucrat in cōtēplatiōe. Quia sicut ille q̄ luctatur. s. ad brachia ludēdo cū alio aliq̄n pualet ꝯ alīū q̄si inclinatū versus terrā: aliq̄n quasi succūbit iclinat⁹ ab alio: ita in ꝓtēplatione cū intelligēdo & sentiēdo de incircūscripto lumine aliq̄d degustat quasi tūc supat. Et ex defectu i rel lect⁹ nri & grauitate corpis q̄d ima detrahit dū nō valet sefigere i ipsa speculatione quasi succūbit. Ista aūt pugna in cōtēplatione nō est ex ꝓprietate veritatis quā cōtēplamur: sed ex con-

Per 2ſi deratio nē hūi ciorum dei mēs volat.

Isrl' q̄si videns deum.

Prophetia Iacob de querione fēi Pauli apſli.

sed ex cōditiōe corpis corruptibilis, fm illud Sap. ix. Corpus q̄d' corrūpit aggrauat aiam & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Sed sicut in re pro qua qs pugnat cū adept⁹ fuerit cæteris parib⁹ magis delectat: sic ꝓpingendo ad cōtēplationē veritatis ꝓ qua habēda laborabat magis amat & delectat & grauitatem corpis ipediē tis odit. vt dicat cū apl'o Ro. vij. Infœlix ego hō qsme liberabit de corpe mortis huius? Et hoc significat qa pualēs Iacob arefecit femur: qa. s. voluptatem carnis interemit. Gustato em̄ spū ait. b. Bern. desipit ois caro. Claudus aūt efficitur: quia debilitato amore sæculi: necesse est vt conuale scat qs ad amorē dei. Pes meus est amor me⁹ (ait. b. Aug.) Dexter pes est dei: alter sęculi amor. Sed, degustata suauitate dei in contēplatione quasi ſigitur in amore dei: & aliū pedē. s. amorē sæculi seu ꝓximi trahit post illū oīa ad deū ordinans. Bñdictionē accępit fidutię futurę gl'iæ. Israel vocatur q̄d' interpretat videns deū. s. in contēplationē. Quod aūt dicit. Vidi dñm facie ad factē: non est intelligendū ꝙ viderit per essentiā sed clariori modo q̄ modo cōi: quia ex quantacūq; contēplatione sublimi. hic videri nō pōt de⁹ in essentia sua fm. b. Greg. sup Ezech. &. b. Thom. nisi esset oīno alienatus a sensibus etiam interioribꝰ: vt phātasia & hmōi. Et rōnē habes. ĥ. ĥ. q. clxxx. ar. vij.

¶ De raptu siue excessu mētis & de raptu Pauli. Cap. VI.

DE RAPTV QVI PERTINET ad cōtēplationē. & sermo de Paulo apl'o de cuius raptu i sua cōuersione pōt apte intelligi illud Pō. lxvij. Ibi Beniamin adolescētul⁹ in mētis excessu. Pro cui⁹ declaratiōe sciēdū ꝙ Iacob habuit xij. filios. s. Rubē Symeō Leui Iudā Dan & Neptalim Gad & Azer Isachar & zabulō Ioseph & Bēiamin. Hi sunt. xij. patriachę principes & capita. x. tribuū vñ deriuatū est totum gen⁹ Iudęorū. Ioseph autē habuit duos filios. s. Manassem & Effraim: quos Iacob in morte in suos filios adoptauit ꝙ eo. vnde effecti sunt. xiij. principes. xiij. tribuū. Iacob significat Christum supplantantē diabolū. i. vincētē. Duodecim filij eius sunt. xij. apl'i quos ipse vocauit filios dicens Ioā. xiij. Filioli adhuc modicū vobiscū sum. geniti spūal'r ab eo. Vno aūt subtracto ex. xij. additi sunt duo. Iuda enim remoto: loco eius appos⁹ est Matthias: & annumeratus cū xj. Act. j. Addit⁹ est tredecimus. s. Paulus a Christo de cœlo vocatus qui plus oībus laborauit: vt ipse ait. Ex his genitus ē tot⁹ ppls Isrl'. i. fidelium toto orbe diffusus & multiplicatus nimis. iuxta illud Pō. Dinumerabo eos & super arenā multiplicabuntur. Hi trāsito Iordane baptismi p desertū pnīæ: cibati māna gr̃æ deuictis hostibus. i. vitijs intrant terrā ꝓmissionis. i. gloriā. Et cū Iacob moriēs bñdiceret filios singulis prænunciās quę vētura erāt in nouissimis tpibus. i. descēdentibus ab eis. ad Bēiamin vltimū filiū veniēs in qt Bēiamin lupus rapax: mane rapiet prędā & vespere dividet escas. Gen. xlix. Beatus Aug. in sermo. dicit Iacob in his verbis ꝓphetasse de cōuersione Pauli apl'i. Ipse em̄ descendit de tribu Beniamin: vt idem de se testatur. Hic itaq; fuit lupus rapax: qñ furijs ĩnitēt⁹ p totā Iudæam ferebatur sanguinē Christianorū sitientes vt Christi mēbra laniaret in terris. Et ad hoc eplas accepat a principe sacerdotū. Mane & vespere (ait. b. Aug.) significat prius & posteri⁹. Pri⁹ ergo. s. ante cōuersionem rapiebat prędam: fideles capiēs. Postea post euersionem diuidebat escas verbi dei: discurrens p synagogas post baptismū immediate affirmās: qm̄ Christ⁹ Iesus hic est filius dei. Vbi etiā notādū q̄l moriens Rachel mater eius in parturiendo ipm̄ vocauit Benoni: q̄ interp̄tat filius doloris mei. Sed pater vocauit eū Bēiami quasi interp̄tatur filius dexteræ. Mater eius synagoga mater ei⁹ fm carnē: q̄ viuebat in obseruatione legaliū. Post partū huius mortua inutilis est ostēsa in ipa obseruatiōe legaliū post diuulgatū euāgeliū: & maxime p prædicationem Pauli: & ideo sibi fuit dolori, ꝓpter q̄d' maxime pseq̄bat Paulū vt occisorē matris synagogæ. Sed Christ⁹ pater vocauit eū filiū dexteræ: qa vocat⁹ ab eo cū esset ad dexterā pris. i. in cœlo vbi alij vocati sunt in terris. Fili⁹ etiā dexteræ dr: qa copios⁹ alijs laborauit: sicut p dexterā pl⁹ homo opat ꝙ p sinistrā. Nā vbi alij apl'i vnā, puinciā sibi decretā docuerūt: vt Ioānes Græciā: Petr⁹ Italiā & hmōi. ipe p totū mundū prædicauit. Vnde in oratione eius dr. Deus q̄ vniuersum mundum beati Pauli prędicatiōe docuisti. De isto ergo Beniamin tenerrime a Christo dilecto. s. Paulo dicit Pō. lxvij. ibi Beniamin &c. Vbi tria notand. scilicet

¶ Eius conuersio veneranda. ibi. Ibi Beniamin.
¶ Eius conuersatio imitanda. ibi. adolescentibus.
¶ Eius speculatio admiranda. ibi. in mentis excessu.

De duo deci filijs Iacob.

Quare ecclia fe sū̃ quer siōis tā uertenos dñe ad te & conuertemur. Et Pō. Deus tu conuertens iustificabis nos. fm alīā literā. Et ita est admiranda & veneranda ista conuersio. fm ꝙ dicit beat⁹ Augu. Maius est conuersio seu iustificatio impi⁹ (quod idē est) q̄ creatio cœli & terræ. Ex parte quidē dei operantis vtrūq; est ei facilevnū sicut & aliud: & æqualis potentię sed ex parte rei q̄ fit maius dicitur iustificatio seu conuersio pctōris. Tū qa melius. Maioris em̄ perfectionis est gratia per quam iustificatur impius & disponitur ad gloriā q̄ natura cœli & terræ & oim rerum. vnde. b. Amb. Potior est gratia q̄ natura de cōse. di. ĥ. reuera. Tū etiā quia in creatione cœli & terræ nil deo resistit: nil cōcurrit: sed in iustificatione impi⁹ potest resistere liberū arbitriū, & ad eā oportet ꝯcurrere. fm illud b. Aug. Qui fecit te sine te: non iustificabit te sine te. Conuersio aūt Pauli vltra istā cōem rōnē e alio mō miraculosa & venerāda qa alij q̄ quertunt cōiter ptipiūt gr̃am ici pientē & nō subito pducunt ad pfectionē: sed postea in ꝓcessu vitæ, pficiendo de gradu in gradū. Sed Paul⁹ subito pduct⁹ fuit ad maximā pfectionē & dei visionem. In alijs etiā cōiter fit ꝓparatio & dispositio ad gratiā paulatim & ptpa: vt patet i. b. Aug. Sed in Paulo subito eū esset i actu pēti. s. pfecutionis: fuit facta in eo ꝓparatio & infusio gr̃æ. ꝙuor Necessaria aūt est cōuersio cuilibet ad salutē. Nā saluator ait. Nisi ꝙuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli: nō intra bitis in regnū cœlorū. Matt. viij. Prequia aūt & quasi dispositio ad cōuersionē sunt quatuor q̄ signātur in conuersiōe Pauli. Primū est q̄dā mentis illustratio vt consideret quis sinē suū: statū suū: & piculum. Vñ dr de Saulo. Circūfulsit eum lux de cœlo. Act. ix. Sed m est a vijs cessatio: vt absit neat qs a malis cōsuetis: q̄d' innuit in Saulo in hoc ꝙ prostratus ceciditnō vltra ꝓcedēs in malo illo itinere suo: ꝓsternit aūt p timorē pœnarū. Tertiū est a lumine mūdi. i. apparenti pulchritudine abstractio: q̄d' significat in excæcatione eius. Beatus Aug. in sermone. Omis creatura vilescat: vt solus creator in corde dulcescat. Quarrum est offensæ cognitio: cū. s. deus alloquit mentē: ostendēs vitā suam esse quandā pfecutionē ꝓtra deū: cū tn ipse sit saluator aiæ & corpis floribus oim bonoꝝ circūdat⁹. Vñ dixit ei. Saule Saule q̄d me pseq̄ris. Ego sum &c. Et ad hoc sequit oīmoda ad eū subiectio. vñ & cōuersio cū ait. Dñe q̄d me iubes facere. Et dr ei ꝙ se humiliet, intret ciuitatem: & sibi dicetur per Ananiam. i. prælatū seu cōfessorē imponērem ei manū absoluendo: & baptizatur lachrymis cōtritiōis: vt de lauatur a maculis culparū: & inde cibū sacramenti accipiens. s. eucharistiæ. cōfortatur & roboratur ad conuertendos alios. Effectus de Saulo superbo Paulus modicusper humilitatē. Vnde quasi interpretans suū nomen ait. Ego sum minim⁹ apostolorum &c.

¶ Quarta pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.II.QVANTVM AD SECVNDVM

de cõuersatione.s.eius dr adolescẽtulus. Eqdẽ adolescentulus erat in sua conuersione. Dicit em̃ Act. vj. ꝙ testes qui lapidauerunt Stephanũ deposuerũt vestimẽta sua secꝰ pedes adolescẽtis q vocabat Saulus. Huiꝰ aũt ętas est multũ mutabilis, vñ dr. xij. q. j. oĩs. Ois ætas prona est ad malum ab adolescẽtia sua. Nil incertius vita adolescẽtiũ. Et viam quã qs sibi assumit in bono vel malo in adolescẽtia sua ꝓ ꝗ adolescẽtes leuerãs illã postea tenet, iuxta illud Prouer. xxij. Adolescẽs facilius iuxta viã suã gradit: & cũ senuerit nõ recedet ab ea. Cõiter & certius magni sctĩ ecclię vocati sunt i adolescẽtia sua vel pueritia quẽtũ. vt Dauid: Daniel cũ socijs: Ioãnes: Bernardꝰ: Dñicꝰ: Frãciscus: & alĩ inumeri. Et ꝙs Christꝰ resuscitauit a mortuis aię resuscitationẽ signifitcãs fuerunt adolescẽres. De puella & filio viduæ clarum est. De Lazaro etiã videtur, senẽ quẽdã ei nuntiatum mortuũ a filio suo non resuscitauit, Fuit aũt Paulus adolescentulus spiritualiter: vnde ostenditur conuersatio eius sancta imitanda. Hæc em̃ habet tres conditiones similes adolescentiæ naturali.

Tres cõditiões adolescentię.

¶ Est enim adolescentia feruens ad diligendum,
¶ Sufferens ad exercendum.
¶ Congruens ad sciendum.

Adolescẽtes sunt amatiui aliorũ & vehemẽter: qa sanguis feruet in eis incitãs ad amãdũ. Sic adolescens spũaliter, i. decorꝰ gĩa feruẽter amat deũ & ꝓximũ. vñ Can. j. dr. Adolescẽtulæ dilexerũt te nimis. Quãtũ fuerit feruẽs adolescẽtulus noster Paulus: ipse ostendit dicẽs. Certꝰ sum qa nec̃ mors nec̃ vita &c. separabit nos a charitate Christi. ad Roma. viij. Quãtum ad charitatẽ ꝓximi ait. Optabam & ego anathema fieri a Christo ꝓ fratribꝰ meis. ad Rom. ix. Anathema interpretat separatio. Sicut aũt est duplex vnio cũ Christo in præsenti: vna ꝑ gratiam: alia ꝑ actualem contẽplationẽ eiꝰ & ꝑ solationẽ: ita & ꝛ spatio duplex. Vna a gĩa Christi, hãc nõ optabat apl's ꝓ amore ꝓximorum: qa esset ꝛtra ordinẽ charitatis vt qs plꝰ diligeret ꝓximũ ꝗ seipm̃. Sed sctam optabat ꝓ salute quærẽda ꝓximorũ. Cũ em̃ sibi esset summe delectabile Christũ cõtẽplari & in eo qescere: postponeba t suã maximã cõsolationẽ saluti ꝓximi cui intendebat discurrẽdo: prędicãdo: laborãdo & hmõi. Oftẽ dit suã nimiã dilectionẽ ad ꝓximos dũ ait. ij. ad Cor. xj. Instantia quotidiana mea solicitudo oĩm ecclarum. Quis ĩ firmatur & ego nõ infirmor &c. Adolescẽs est fortis ad tolerandos labores. Threñ. iij. Bonũ est viro si portauerit iugũ. s. laborũ ab adolescentia sua. O quis enarraret labores huius adolescentuli Pauli: & eũ quanto gaudio illos fusti nebat. ij. ad. Cor. xij. In laboribus plurimis: in carceribus abundãtius: in plagis supra modũ & cætera quæ sequunt ibi vide. Et in fine cõcludit ipsis enarratis post stimulum carnis qui dicit a beato Aug. infirmitas corporis. a Gregorio tentatio carnis: sed sine ꝑ.tõ. Libẽter gloriabor in infirmitatibus meis vt inhabitet in me virtus Christi. Et alibi Supabundabo gaudio in oi tribulatiõe nostra. Adolescẽtia est apta ad discendum. Puer nõdũ habet plenũ iudiciũ rõnis, Sed adolescẽs qui adhuc habet mentem recentẽ non aliꝫs imbutam. Nam semel imbuta recẽs seruabit odorem testa diu Horatius. Vnde & Nabuchodonosor adolescẽtulos ex filꝫs Israel de semine regio fecit erudiri in omni sapientia Chaldęorum. Dañ. j. Doctissimus fuit adolescentulus Paulus eruditꝫ plene in sua adolescentia ad pedes doctoris Gamalielis in lege veteri. A christo in cœlo in lege euangelica. Nec̃ em̃ ait ipse ad Gal'. j. Euangelium meum ab hoie accæpi: sed ꝑ reuelationẽ Iesu christi. Vnde & ad Ananiã dictũ fuit a dño. Vas electionis est mihi iste. Act. ix. armarium. s. sacrarũ scripturarum, Epistolę eiꝰ sunt summa theologia plenę etiã eloquio & sapientia: quas & apostolus Petrus commẽdat i sua epistola: vbi increpat, sunt verba eius tonitrua: vbi hortatur, melliflua.

ꝙ adolescẽtia sit apta ad discẽdum.

De duplici vnione cũ xpo: & de duplici ſeparatõe

§.III.TERTIVM PRINCIPALE EST

speculatio eius in qua est singularis. Nã de nullo alio sctõ dr expresse & indubitate ꝙ viderit deũ ꝑ essentiã i vita nisi de Paulo in nouo testamẽto: & Moyse i veteri ꝼm. b. Augu. in lib. de orando deũ. Et. b. Tho. ij. ij. q. clxxv. vñ dicit. In mẽtis excessu: qd' fuit i ista quæstione. Vbi sciẽdũ ꝼm. b. Tho. vbi. q. ꝙ triplex est excessus mentis qcõtingit i cõtẽplatione. Vnus est quo mens humana diuinitꝰ rapitur seu eleuat ad cõtẽplationẽ diuinæ veritatis ꝑ quasdã similitudines imaginarias. Et talis fuit excessus Petri qñ ipo orante (vt dr Act. x.) cecidit: ecstasis sup eũ, i. excessus mentis: Nã ecstasis ꝼm. b. Tho. est nomẽ grẽcũ: & latine sonat excessum mẽtis. In q excessu vidit cœlũ aptũ: & vas seu discum submitti de cœlo qtuor initijs: plenũ oĩ gĩe aialiũ imũdorũ. Dictũq; est ei. Macta & manduca. Sub qua visione imaginaria deus sibi manifestauit cõuersionẽ Gentiliũ: occisionẽ eorũ immũdoꝝ quo ad mortificationẽ criminum & mãducationẽ. i. incorporationẽ eoꝝ i eccl'ia. Sctꝫ excessus mentis est quo mẽs rapit ad intuitionẽ diuinæ veritatis ꝑ aliquos intelligibiles effectus, Huic fuit talis excessus Dauid cũ dixit. Ego dixi in excessu mẽtis meæ ois hõ mẽdax. Cõtẽplãs em̃ diuinã bonitatẽ & imutabilitatẽ & hoim̃ peccabilitatẽ & tẽdẽtiã ex se in nihilũ i tellexit oẽm hoiem ex se fallacẽ cõparatione dei. Tertiꝰ excessus est cũ rapit mẽs vsq; ad clarã visionẽ diuinæ essentiæ. Et hic fuit excessus Pauli. de quo nũc ver. Põ. lxvij. dicit. Ibi Beniamin adolescentulus in mentis excessu: qñ videlicet raptus fuit ad tertiũ cœlum. ij. ad Cor. xij. Vbi aduertendum ꝙ istud tertiũ cœlum põt dici cœlum sanctissimæ trinitatis.

Ad quẽ cœlum Paulus rapt'fuit & ꝙ triplex est cœlum

¶ Est ergo primum cœlum materrale.
¶ Secundum intellectuale.
¶ Tertium diuinale & quodlibet est triplex.

Nam cœlũ materiale de quo Esaias. Exaltantur cœli a terra. est sydereũ: sub q̃ ꝓprehendunt cœli planetarũ. Aqueũ seu crystallinũ: qd' est primũ mobile. & empyreũ imobile q est locꝰ cõgrues visioni clare btõrũ. Et ad istud tertium Paulus fuit raptus in mentis excessu. Sctm cœlum. s. intellectuale. i. naturæ angelicę. de quo i Iob. xx. Reuelabũt cœli iniquitatẽ eius. Et istud est triplex: qa triplex hierarchia ꝼm trinũ gradũ cognitiõis diuinę ab eis. Infima media & suprema. Et ad istum summum gradum cognitionis diuinorum & visionis raptus est Paulus in excessu mentis. Vnde & beato Dionysio summo ꝓto discipulo eius creditur dedisse informationẽ vt capaci tã sublimis materię de hierarchꝫ angelorũ & eorũ ministeriꝫ quæ viderat. Ex qua edidit Dionysius librum de cœlesti hierarchia. in quo magis loquit de angelis ꝙ aliquis ex antiquis doctoribꝰ. Tertiũ est cœlũ sanctissimæ trinitatis. Vnũ essentialr: trinũ ꝑ sonal'r. de quo. j. Io. v. Tres sunt qui testimoniũ dãt in cœlo. Pater: verbũ: & spũs scũs. Et hi tres vnũ sunt. Et licet hi tres cœli inſepabil'r influãt & operent: tñ per quãdã appropriationẽ & adaptationẽ dicere possum⁹ ꝙa primo cœlo s. patris recępit influxũ opatiõis miraculorũ: & ifimos sanauit: dæmones ab obsessis effugauit. mortuos suscitauit. A cœlo filij habuit influxũ sapię. An experimẽtũ q̃ritis eiꝰ q in me loquit Christus ait ipse. Vt sapiens architector fundamẽtũ posui. A cœlo spũscti ardorẽ charitatis: & fruitionẽ diuinitatis. Vñ & dicit se raptũ in cœlũ & etiã in paradisum: vt cœlũ dicat rõne ꝛtẽplatiõis clarę quã habuit: paradisum rõne maxię delectatiõis i de ꝓsequẽtis ꝼm. b. Tho.

§.IIII.RESTAT DVBIVM VTRVM

in hoc excessu aia eius fuerit a corpore separata: vel existeret in corpore? Qd' qa ipsemet dicit se nescire, cũ ait. Siue in corpe siue extra corpꝰ nescio, deꝰ scit. nec nos possumus diffinire. Verũ vt dicit. b. Tho. ij. ij. q. clxxv. arti. vj. apls in ꝗ excessu nõ fuit i cœlũ raptus in aia & corpe: vt quidam dicebant. Quod. b. Aug. reprobat: sed sola aia fuit raptra. Et hoc ignorauit apl's. Vtrũ aia oĩno esset separata a corpore facente mortuo: vel esset pure cõiũcta corpi vt forma vĩs em̃ potẽtia vegetatiua: non aũt sensitiua. Nã et ꝗ esse põt ꝙ aia in corpore alleuiata ab oi sensatione interiori & exteriori: vt visu: auditu: phãtasia: memoria: & huiusmodi. solũ vtẽs opatiõe potẽtię vegetatiuę. videat deũ ꝑ essentiã in pñti. Sed ꝙ vtaꝫ potẽtijs sensitiuis: nõ põt eẽ. Et sic itelligit illd Exo. xxxiij. Nõ videbit me hõ & viuet s. vita sensitiua: sed oportet ꝙ sit oĩno a sensib⁹ alienatus. Rõ huiꝰ est ꝼm. b. Tho. vbi. ẽ. ar. iiij. Diuina cẽntia nõ põt ab hoie videri p alia vim cognoscitiuã q̃ p intellectum. Intellectus aũt humanꝰ nõ conuertit ad sensibilia: nisi mediantibus phantasmatibus q̃ p species intelligibiles a sensibilibꝰ accipit: & in qbꝰ cõsideras de sensibilibꝰ iudicat: & ea disponit. Et iõ in oi opere rõne qua intellectꝰ nostr abstrahit a phãtasmatibꝰ: necesse ẽ ꝙ abstrahat a sensibꝰ. Intellectus autem hominis necesse est ꝙ abstrahatur a phãtasmatibꝰ

Vtrum aia Pauli in hoc excessu raptus fuerit sepaꝛata a corpore

tasmatibꝰ ad hoc vt videat deꝰ essentiã dum est invia. Nõ eiñ per aliqd' phãtasma põt dei essentia videri: quinimo nec ꝑ aliquã speciẽ intelligibilẽ creatã: qa essentia dei in infinitũ excedit: nõ solũ oia corpora quoꝝ sunt phãtasmata: sed etiã oẽm intelligibilẽ creaturã. Oportet aũt cũ intellectus hois eleuaꝫ ad altissimã diuinę essentię visionẽ vt tota mẽtis rẽtio aduoceꝫ: ita. s. vt nihil itelligat aliud ex phãtasmatibus: sed totaliter feraꝫ in deũ. Impossibile est ꝙ vt in pñti videat hõ dei essentiã sine abstractione a sensibus.

quo vt mediãte quo Paulus vidit deum.

Viditaũt deũ Paulus deũ tunc mediante lumine gl'ię sine quo ab itellectu creato deꝰ videri nõ põt. Qd' lumẽ dupl'r participari põt. Vno mõ ꝑ modũ formæ pmanẽtis: & sic partici patio facit btõs in pria. Alio mõ ꝑ modũ passionis trãseũtis. sicut sit i, pphetia quo ad illustrationẽ: & sic fuit a Paulo illud lumẽ tũc participatũ: vñ nõ fuit simpl'r beatus: qa de rõne bũtudinis ẽ stat⁹ seu pmanẽtia: sed fuit beatus ꝼm qd. Postq̃ aũt Paul⁹ cessauit videre dei eẽntiã memor fuit illorũ q in illa visione cognouerat ꝑ aliꝫs spẽs intelligibiles habitual'r ex hoc in ei⁹ intellectu relictas: sicut etiã abeũte sensibili remanẽt qdam impssiones in aia ad quas postea conuertens se aia memorat: vnde nec totã illã cogitationẽ cogitare poterat aut verbis exprimere.

¶ De cognitione quæ pertinet ad sapiam. Cap. VII.

SICVT AVDIMVS SIC

& vidim⁹ i ciuitate dñi ⁊ vtũ: i ciuitate dei nr̃i de⁹ fundauit eã i ætrnũ. Põ. xlvij. Loquit' propheta i pſona cõprehẽsoꝝ q sicut hic exñtes in ciuitate dñi ⁊ vtũ, i. statu eccl'ię militãtis, audierũt magna & multa bona hĩa fãtis i pria supna: sic mõ videt & possidẽt. Et est silitudo i gñe nõ i particulari. Nã nec auris audiuit nec oculꝰ vidit hoc: nec in cor hois ascẽdit q̃ ꝓparauit deꝰ diligẽtibꝰ se i ciuitate supnę Hierl'm: vt ait apls. j. Cor. ij. In cui⁹ figurã hr̃. iij. Re. x. & .ij. Paral'. ix. ꝙ regina Sabavenies de terra sua audita fama Salomonis in Hierl'm cum vidisset magnificentiã eius & sapiam: ordinem domꝰ suæ sibiq; astãtiũ cibos & vestes &c. prę admiratione q̃si deficiẽs inqt. Verꝰ est sermo quẽ audiui in terra mea sup ꝼmonibꝰ tuis: & vidi oculis meis. & ꝓbaui ꝙ media ps mihi nũtiata non fuerit. Bũ ferui tui q stãt corã te semp. Ista regia signãt eccl'iam collectã de Gẽtibꝰ militãtẽ: q mꝛta audiuit hic de Salo. sapiẽtissimo dño Iesu christo vere pacifico magnalia. Sed cũ puenit ad supnã Hierl'm vbi manifestat ipse gl'iam suã: videt expẽtia mꝛta maiora bona i eo q̃ hic audierit & sapię eiꝰ gl'ię scõꝝ & refectionis seu fruitiõis vere sint bn̄ q stãt corã eo. Apte igif dicere valent, Sicut audiuim⁹ &c. Vbi notãdũ ꝙ tria audiuim⁹ de supna gl'ia.

¶ Primo deũ esse beatũ & quẽlibet ibi applicatum.
¶ Secundo deum esse trinum & vnum.
¶ Tertio talem statum esse perpetuatum.

§.I.QVOD AVDIERIMVS DEVM

ꝙ deꝰ ẽ bt̃us bũtudine pfectissima rõnes ponuntur

fore beatum patet ex his quę dicit apls. j. ad Tim. vj. Ostẽdet bt̃us & solus potẽs rex regũ & dñs dnantiũ: q habet immortalitatẽ sol⁹. i. imutabilitatẽ. Deũ autẽ esse beatum ꝓbat Tho. in. j. cõtra Gẽt. cap. c. trib⁹ rationibus. Quarum prima est. Per beatitudinem omne desiderium quietatur: ea ẽm habita nil aliud restat desiderandum: cum sit vltimus finis. Oportet igif eum esse beatũ qui pfectus est quantum ad oia quæ desiderare põt. Vnde Boeꝫ. dicit ꝙ bũtudo est status oĩm bonorũ aggregatione pfectus. Sed talis est diuina pfectio q oẽm pfectionẽ in quadã simplicitate apprehendit. In gñe em̃ causæ efficientis sit reductio ad vnã causam primã q̃ deus est a quo sunt oẽs res: ne sit processus in infinitũ. Oportet igif ꝙ qcqd actũ est in quacũq; re illa in uenire eminẽtiꝰ in deo q̃ i illa re: cũ cã sit nobilior effectu inquãtũ causa est: ergo deꝰ est pfectissimꝰ habẽs in se oẽm perfectionẽ. vnde Moysi desideranti faciẽ seu gloriã suam Videre ait, Exo. xxxiij. Ego ostendã tibi omne bonũ. Et cõmentator, etsi infidelis dicit ꝙ perfectiones omnium rerũ sunt in deo. Habet igif oia bona q̃ possunt desiderari vnde beatꝰ est. Secunda rõ est. Illud est maxime desideratum vel volitum ab intellectuali natura qd' est pfectissimũ in illa: & hoc est eius beatitudo. Perfectissimũ aũt i vnoquoq; ꝙ est pfectissima opatio eius. Nã potẽtia & habitꝰ ꝑ actus

ꝙ fœlicitas sit

perficiuntur. Vnde phs dicit fœlicitatẽ esse operationẽ pfectã: pfectio aũt opatiõis depẽdet ex quatuor. Prio ex suo

gñe: vt. s. sit manens in ipso operante. Dico aũt opationẽ i ipso operante manentẽ ꝑ quã nõ sit aliud ꝑter ipsam operationẽ sicut videre: audire & hmõi. Istę em̃ sũt pfectiones eorum quorum sunt operationes. Et possunt esse vltimũ: qa nõ ordinãtur ad aliqd' factũ qd' sit finis. Operatio vero vel actio ex qua sequit aliqd actu ꝓter ipsam est pfectio opati non operãtis & cõparat ad ipm̃ sicut ad finẽ. Et talis opatio intellectualis naturæ non est beatitudo siue fœlicitas. Sctõ attẽdit pfectio opatiõis ex principio eius: vt. s. sit altissimę potẽtię. vnde ꝼm operationẽ sensusnon est nobis fœlicitas: sed ꝼm operationẽ itelleꝰ & habitũ pfecti. Tertio attendit ex opationis obiecto: & ꝓp hoc in nobis vltima fœlicitas est intelligẽdo altissimum intelligibile. Quarto attendit ex forma operationis: vt. s. perfecte: facil ter: firmiter: & delectabil'r opet. Talis aũt est dei operatio cũ sit intelligens: & suus intellectus altissima virtutum sit nec indiget habitu pficiente: qa in seipso pfectꝰ est. Ipse autẽ seipm̃ intelligit q est summũ itelligibiliũ perfecte absq; oi difficultate & delectabil'r. est ergo beatus. Tertia rõ est: deus nõ põt velle aliquid impossibile. Impossibile est aũt ei aliqd aduenire qd' nõdum habeat: cui ipse nullo mõ sit in potẽtia: sed est actus purissimus. Nõ põt igif velle se habere q̃d' nõ habet. Quicqd igif vult habet. nec aliqd male vult. Est igif bt̃us ꝼm ꝙ bt̃us dr a gbusdã q habet quicqd vult: & nihil male vult. Est aũt bt̃udo de ipsa sua essentia ꝼm bea. Tho. vbi. ẽ. c. ci. Quod sic probat. Beatitudo eius est intellectualis operatio eius. Sed ipsum dei intelligere est sua essentia: igif sua beatitudo est sua essentia: qd' nulli cõuenit creaturæ. Nam nec̃ angeli nec̃ aiæ humanę itelligere eius est eius essentia: nec velle eorũ est eoꝝ essentia. Et ideo beatitudo eorũ non est eorũ essentia: sed eis aduenit posteẽtiã. Probatur idem sic. Vnusquisq; ordinat in bũtudinẽ suã quicquid vult. Ipsa em̃ est quæ ꝓpter aliud nõ desiderat: & ad quẽ terminat̃ motus desideriꝝ vnũ propter aliud desiderantis ne sit infinitus. Cũ igitur deus oia alia velit propter suam bonitatẽ quæ est sua essentia: oportet ꝙ ipse sicut est sua essentia & sua bonitas: ita etiã sit sua bt̃udo. Ad idẽ. Impossibile est esse duo summa bona. Si em̃ in nullo differrent: nõ duo sed vnum essent. Si i aliquo tunc hoc esset ex eo ꝙ vni deesset aliquid qd' alter haberet & sic neutrũ summũ & pfectũ esset. Sed deꝰ est summũ bonũ: & beatitudo est summũ ex hoc ꝙ est vltimus finis: ergo deꝰ & beatitudo sunt idẽ. & sic deꝰ est sua beatitudo. Ex quo sequit ꝙ beatitudo dei sit pfectissima. Qd' multipliciter idẽ. b. Tho. ꝓbat vbi. ẽ. ca. ij. Prio sic. Qd' est ꝑ eẽntiã dei ꝓ ꝗ sit perse ꝓ ꝗ est ꝑ participationẽ, sicut natura ignis ꝓ sit perfectius inuenit in ipso igne ꝙ in reb⁹ ignitis. Deus autẽ ꝑ essentiã suam est beatꝰ: qd' nulli alĩ ꝓpterere põt. Nihil em̃ ma pro aliud ꝓter ipm̃ est summũ bonum: vt ex prędictis patere põt. Et oportet ꝙ qcũq; aliꝰ ab ipso bt̃us est participatiõe dicat beatus. Diuina igif beatitudo oẽm aliã beatitudinẽ excedit. Secũdo sic. beatitudo imperfecta in intellectꝰ operatione cõsistit: vt ostensum est. Nulla aũt alia itellectualis operatio eius operationi ꝓparari põt. Qd' patet nõ solũ ex eo ꝙ est operatio subsistens: sed qa vna eius opatione deus se ipm̃ pfecte intelligit sicut est & oĩa alia quę sunt & quę nõ sunt bona & mala. In alijs autẽ intellegentibus intelligere ipsum non est subsistens: sed actus subsistentis. Nec ipsum deũ q est summũ intelligibile aliqsita pfecte põt intellige re sicut pfecte est: cũ nullꝰ ẽ pfectũ sit sicut diuinũ ẽ: nec alicuius operatio possit esse pfectior q̃ sua substãtia'. Nec est aliquis alius intellectus qui etiã oĩa quæ deꝰ facere posteſt cognoscat: qa sic diuinã naturã alĩs potentiã cõprehẽderet. Illa etiã quæ intelleꝰ alius cognoscit: non oĩa vna sup oĩa est beatꝰ. Tertio beatitudo q̃ est in deo incomparabiliter excedit oẽm beatitudinẽ seu fœlicitatẽ huiꝰ vitę ꝓsentis si qua est. Nam põi posuerũt fœlicitatem huiꝰ vitæ in cõtẽplatione seu cognitione substãtiarũ separatarũ: præcipue diuinæ: quæ tñ cõtẽplatio imperfecta est. Fatigationes em̃ & occupationes q̃bus necesse est contemplationem nostram in hac vita interpolari, errores, dubitationes: caoĩno remota sunt a diuina beatitudine, Ostenditur etiam pfectio diuinę beatitudinis ex hoc ꝙ oẽs bũtudines cõprehendit perfectissimo mõ. De cõtẽplatiua em̃ fœlicitate habet pfectissimã sui & aliorũ ꝓsiderationẽ ꝑpetuã. Virtutes

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝙ etiã deo ꝙueniunt ꝟtutes cõtẽplatiuæ. Sapia dr̃ possessiodiuina nõ humana.

quoq; cõtẽplatiuæ ꝙueniũt deo ꝓmaxime. Nã cũ sapia cõsistat i cognitiõe altissimarũ causarũ ꝑm ꝓm i principio Metaphysicæ, Ipse aũt de⁹ seipm cognoscit: nec aliqd cognoscit nisi cognoscendo sei ꝓm vt ostensum est: ga ipe est omniũ cã prima. Manifestũ est ꝙ sapiẽtia sibi maxime debet ascribi. vñ dr̃ Iob. xix. Sapiẽs corde est. Pñsetiã dicit in prin. Meta. ꝙ sapiẽtia est diuina possessio non humana. Quo aũt ad sciam sic ꝓbat. Sciẽtia ẽ rei cognitio ꝑ ꝓpriã causam. Ipse aũt deus oim causarũ & effectuũ ordinem cognoscit: & hoc ꝑ singulorũ ꝓprias causas nouit: ex quo sequit ꝙ in ipso ꝓprie est scia: nõ tñ q̃ sit per rõcinationem causata. sicut scientia nr̃a ex demõstratione causat: vñ. j. Re. ij. De⁹ scientiarũ dñs est. Sil' patet de intellectu. Nã si immaterialis cognitio aliquarũ rerũ absq; discursu intellectus est: vt ꝙ omne totũ est maius sua parte & hmõi. De⁹ aũt ẽ de oib⁹ hmõi cognitionẽ habet: qa. ſ. sine discursu: sequit ꝙ i eo sit intellect⁹. vñ Iob. xij. Ipse habet cõsiliũ & intelligẽtiã. Hẽ etiã ꝟtutes in deo sunt extra res exẽplares nostrarũ sicut ꝑfectũ imꝑfecti. De fœlicitate ꝟo actiua nõ vitę vni⁹ hois aut vnius domus aut vnius ciuitatis aut regni: sed totius vniuersi gubernationẽ habet. Sciendũ etiã ꝙ virtutes in deo sunt q̃ ptinent ad vitã actiuã: nõ tñ ꝓprie loquẽdo q̃ sunt circa passiones: sed q̃ sunt circa actiones. Ita tamen ꝙ virtutes non sunt in eo habitus sicut in nobis: sed sunt ipa essentia eius. Et ꝙ sint virtutes in eo ex hoc ꝓbatur. Sicut eiũ esse eius est vniuersaliter ꝑfectũ oim entiũ ꝑfectiões in se quodãmõ comprehẽdẽs: ita & bonitas ei⁹ oportet ꝙ oim bonitatẽ in se quodãmõ cõpræhendat: virtus aũt est quædã bonitas virtuosi. Nã ꝑm eã dr̃ quis bonus: & opus ei⁹ bonũ. Oportet ergo bonitatẽ diuinã oẽs ꝟtutes suo mõ continere: vnde nulla earũ ꝑm habitũ in deo dicitur sicut i nobis. Deo ẽm nõ cõuenit bonũ esse ꝑ aliqd aliud supadditũ ei: sed per essentiã suã cũ sit oino simplex. Nec etiã ꝑ aliqd essentię suæ additũ agit cũ actio sua sit suũ esse. Non igitur virtus in eo est aliqs habitus sed essentia eius. Præterea habitus est de genere accidẽtis: in deo autem nullum est accidens. igitur virtus in eo nõ est habitus. Virtutũ aũt quæ circa vitã actiuã sunt: quędã sunt circa passiones: quędam circa actiones. Circa passiones sunt fortitudo & tẽperantia. Et quia passiones q̃ habent moderari ꝑ eas sunt in parte sensitiua: i deo aũt nõ est pars sensitiua: sed solũ intellectiua: ideo tales virtutes nõ sunt i deo ꝑm ꝓprias rõnes. Et ga quædã harũ sunt ꝑm inclinationem appetitus in aliquod corporale bonũ delectabile ꝑm sensum: vt cibi: potꝰ venerea. contra quorũ cõcupiscentias sunt sobrietas: castitas: tẽperantia & hmõi. Ideo cum corporales delectationes a deo sunt remotæ: ꝑ dictę ꝟtutes nec ꝓpriæ nec metaphoricæ de deo dicunt in scripturis. Aliæ ꝟo q̃ sunt passiones ꝑm inclinationem appetit⁹, in aliqd bonũ spũale: sicut est honor: dominium: victoria: vindicta & hmõi: q̃ sunt circa timores & audacias & huiusmodi vt fortitudo: magnanimitas: mansuetudo: patientia & hmõi: cq̃uis in deo ꝓprie non sint eo ꝙ sunt circa passiones quę in deo nõ sunt: tamen metaphoricæ in scripturis dicuntur de deo per similitudinem effectus. vt. ſ. Regum. ij. Non est fortis sicut deꝰ noster. Et Sophoniæ secundo. Quærite mansuetum. Sed illæ virtutes quæ sunt circa actiões, vt magnificẽtia: veritas: iustitia: liberalitas: prudentia: & intellectꝰ & hmõi. Hæ diuinæ ꝑfectioni nõ repugnant. Hmõi ẽm virtutes sunt q̃dam perfectiones volũtatis & intellectus: q̃ sunt principia operationum absq; passione. In deo aũt est volũtas & intellectus nulla carẽs ꝑfectione. igit hæ deo deesse nõ possunt.

ꝙ ī deo est prudentia.

Et quantum ad prudentiã cũ cognitio ordinãs voluntatẽ ad agendũ prudẽtia sit: ga ꝑm ꝓm. vj. Ethi. Prudentia est recta rõ agibiliũ. Diuina autem voluntas determinat ad vnũ in his quæ sunt alia ab ipso ꝑ cognitionẽ suã: ergo i ipso est prudẽtia: vnde dicit Iob. xxvj. Apud ipm est prudẽtia & fortitudo. Quantum ad iustitiã sic ꝓbat. Ex hoc ꝙ deus aliquid vult: & illa quæ requirunt ad ipm. Qd' autẽ ad ꝑfectionẽ alicui⁹ requirit⁹ est debitũ vnicuiq;. Ad iustitiam aũt ptinet vnicuiq; qd' est suũ distribuere. igit in deo est iustitia. vnde in Pſ. x. Iust⁹ dñs & iustitias dilexit. Quãtum ad liberalitatẽ sic patet. Deus non vult cõicare alicui suam bonitatem vt aliquid in de sibi accrescat. Sed ga ipm cõicare est sibi conueniẽs vt sonti bonitatis. Dare autẽ nõ ꝓpter aliqd cõmodũ ex datione expectatũ: sed ꝓ ipsam bonitatẽ & cõuenientiã dationis est actus liberalitatis: vt patet ꝑ philosophũ. iiij. Ethi. De⁹ igit maxie est liberalis: vñ & Aug. cẽ. dicit. Ipe de⁹, ꝓprie liberalis dicit põt. Nã oĩe aliud agens præter ipm ex ipsa sua actione aliqd' bonum acqrit. qd' est finis intẽ⁹. Ei⁹ liberalitatẽ oñdit Pſ. cxl viij. dicens. Aperis tu manũ tuã &c. Quantũ ad veritatẽ ostenditur sic. Oia q̃ a deo esse accipiũt: necesse est vt ipsi⁹ sit⁹ dinẽ gerãt: inquantũ sunt & inquãtũ bona sunt: & ꝓprias rõnes in diuino intellectu habent: hoc aũt ad veritatẽ ptinet ꝑm philosophũ. iij, Ethi. vt. ſ. i factis & i dictis aliqs talẽ se exhibeat qualis est. Est igit i deo ꝟitas. Ro. iij. Est aũt deus verax. Quãtũ ad virtutẽ artis patet. Oĩm ẽm eorũ q̃ a deo prodeũt in esse rõ ꝓpria in intellectu diuino est. Rõ aũt rei faciẽdæ i mẽte facientis ars est. Dicit aũt philosoph⁹ vj. Ethi. ꝙ ars est recta rõ rerũ a nobis factibiliũ. Est igit ꝑ prie ars in deo. vñ dr̃ Sapien. vij. Oĩm artifex docuit me sapiẽtiam. Quæ tñ ars in mente diuina nõ est accidens vt mente artificis hois: sed ipsa essentia sua. Sunt aũt in deo ꝑfectissime amor & gaudiũ seu delectatio: nõ ꝓut sũt passiones appetitus sensitiui. Nullæ ẽm tales passiones ꝓprie sunt in deo cũ sensitiua nõ sit in eo: qa affixa organo corporeo: de⁹ aũt corꝑ nõ habet. Et si i scriptura de deo aliqñ dicat⁹ vt ꝙ sit irat⁹ pœnitẽs & hmõi: ꝑ similitudinẽ effect⁹ dicuntur. Sed sunt amor & gaudiũ ꝓut sunt ꝑm actũ voluntaris. Hiere. xxxj. In charitate ꝑpetua dilexi te, Philosoph⁹ dicit ꝙ de⁹ semꝑ gaudet vnica & simplici delectatiõe. Qui dã etiã philosophi posuerũt rem principiũ dei amorẽ: cui cõsonat ꝟbũ Dionysij dicẽtis. Diuin⁹ amor nõ ꝑmisit eũ sine germine esse. Falsa aũt fœlicitas terrena non habet nisi quãdã vmbrã illi⁹ ꝑfectissimæ fœlicitatis: vt dicit idẽ eo. c. Cõsistit em̃ i quiq; ꝑm Boe. de philosophica ꝟsolatiõe. ſ. i diuitijs: i voluptate: in ptãte: fama & dignitate. Habet aũ tẽ deus excellentissimam delectationẽ de se & vniuersale gaudiũ & de oibus bonis absq; aliculus cõtrarij admixtione. Pro diuitijs habet omnimodam sufficientiã in seipso oĩm bonorũ. Pro ptãte habet infinitã virtutẽ. Pro dignitate habet oĩm entiũ primatũ & regimen. Pro fama habet admirationẽ ois intellect⁹. ipm vtcũq; cognoscentis.

§. II. AVDIVIMVS ETIAM EX SA

era scriptura ex qua fides: qa fides ex auditu ꝑ verbũ christi. ad Ro. x. In ciuitate dñi virtutũ. i. eccl'a militãti: q̃ eadẽ est cũ ciuitate dei nr̃i. i. cũ triũphanti differentes sec'm ꝑfectã & imꝑfectã visionẽ & possessionẽ dei: ꝙ aliquis ibi existens est ꝑfecte beat⁹. sec'm illud Pſ. lxxxiij. Bũ q̃ habitãt in domo tua dñe. Beatus aũt est q̃ habet q̃cq d vult. ſ. boni. Hoc aũt ibi possidet. Nã tũc ipleť oẽ desiderium hois. sec'm illud Pſ. ciij. Qui replet in bonis desiderium tuũ. & oẽ humanũ studiũ ibi cõsummationẽ suã accipit. Qd' quidẽ patet discurrẽti ꝑ singula sec'm. b. Tho. i. iij. 2tra Gẽtiles. c. lxiij. Siquidẽ septẽ desideria in hoie reperiuntur q̃ hic nũq̃ impleri possunt sed tm̃ ibi. Primum est desiderium cognitionis. Secundum desiderium virtutis. Tertiũ desiderium honorationis. Quartum desiderium famæ seu noiationis. Quintum desiderium diuitiarũ possessionis. Sextũ desiderium delectationis. Septimũ desiderium vitæ cõseruationis. Quantũ ad primũ oẽs hoies natura scire desiderãt: vt ait philosoph⁹ qd' glibet in se experiť. Et qa q̃cq; scire q̃rit q̃ nõ sibi conuenit vel indebito mõ vitiũ icurrit curiositatis. Propter qd' dr̃ Eccl'i. iij. In pluribus operibus eius. ſ. dei nõ fueris curiosus. Est igitur naturale desiderium hois inquantũ est intellectualis naturæ de cognitione veritatis quod habebis hic vtcũq; per studium vitę cõtẽplatiuæ: sed imperfecte. Vnde dicit Sap. ix. Difficile æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in ꝓspectu sunt: eu m labore inuenim⁹: quę autẽ in cœlis sunt quis inuestigabit. ſ. vt inueniat. Et Themisti⁹ philosoph⁹ dicit ꝙ ea q̃ scimus sunt minima ꝑs eorũ quæ ignoramus. Nunq̃ ergo hic satiatur ist̃ud desideriũ: sed semper cupimus magis ac magis scire. Sed in ciuitate dei nostri triumphanti in visiõe beatifica dei omnia quæ natura intellectus scire desiderat ei innotescent. In ea enim vt in speculo relucẽt rõnes & virtutes omnium creaturarũ. Vnde Hiere. xxxj. dicit. In die illa nõ docebit vnusquisq; proximum suũ dicẽs. Cognosce dominũ. Oẽsẽm scient me a maiori vsq; ad minorem. Est & secundũ desiderium hominis sec'm ꝙ habet rõnẽ qua inferiora põt disponere. Qd' q dẽ prosequũtur hoies per studiũ vitæ actiuæ & ciuilis: qd' desideriũ pricipaliter est ad hoc: vt tota vita hoĩs sec'm ratiõnem

ꝙ deo est ars ꝓprie & ꝙmõ.

ꝙ deo sit amor & gaudium.

Septũ desideria q̃ nũq̃ hic impleri pñt sed ī pria.

De tertio.

De fœlitate ꝙ deo hois

Cõe oĩm desideriũ ẽ sui cõseruatio.

De⁹ est natura nihil frustra opatus

tionẽ disponat: qd' est viuere ꝑm virtutẽ. Cuius finis liber enim virtuosi finis in operãdo est ꝓprie virtutis bonũ: sicut fortis vt fortiter agat: prudentis vt prudẽter agat: & sic de aliꝭ. Sed clarum est ꝙ nullius hic impletur desiderium talẽ vt semꝑ virtuose opet sine aliquo defectu. sed vt dr̃. iij. Reg. viij. Nõ est hõ sup terrã qui faciat bonũ & nõ peccet & in Prouer. xxxiij. Septies in die cadit iustus. Sed impletur hoc desideriũ i patria oĩno: quia rõ in summo vigore erit diuino lumine illustrata: ne a rectitudine deficere possit. Apoc. xiij. Sine macula sunt ante thronũ dei. i. sine aliquo defectu vitę. Cõsequunť aũt ciuilẽ vitã q̃dã bona q̃ bus hõ idiget ad ciuiles opatiões vt honoris sublimitas. Est igit tertiũ desideriũ hois de honore. Multũ sem̃ appetitur. vñ Tulli⁹. Honos alit artes. qđ ad studia accẽduntur gl'ia. Hãc sublimitatẽ honoris hoies iordinate appetẽtes ambitiosi & supbi fiũt: & multa mala faciũt ꝑ deũ & ꝓximũ: vt patet de Hieroboã q̃ timẽs amittere regnũ si populꝰ Isr'l accederet ad tẽplũ i Hier'm iuxta mãdatũ dei: fecit vitulos aureos q̃s ppl̃s adoraret. iij. Reg. xij. Et Absalõ fecit ꝓiurationẽ ꝑ ꝓpẽm. ij. Re. xv. Sed nec istud desideriũ plet. Vñ Alexã. magn⁹ cũ audisset ab aliqb⁹ pñs ꝙ erant plures mundi cœpit suspirare eo ꝙ vix adhuc vnũ i dñio suo haberet: cũ si deliderãs & alꝭ dñari. Sed i ciuitate dñi ꝑ dei visionẽ ad summũ honoris & potentiæ sublimãtur in quãtũ deo quodãmõ vniunť. Et ꝓp hoc cũ de⁹ sit rex sęlorũ & ipsi dei ciuẽs reges dicunť. Apoc. xx. Regnabunt cũ xpo &c. Cõsequiť etiã ciuilẽ vitã & aliud apperibile: quartũ. f. famæ celebritas ꝑ cui⁹ inordinatũ appetitũ hoies efficiunť vanę gl'ię cupidi. & vt dicit Sen. nulla est tã excelsa virtꝰ q̃ dulcedine gl'ię nõ trãgat. sed vt dicit Boe. de pñs ca ꝟso. O gl'ia gl'ia. quid aliud es q̃ in milib⁹ hoĩm inflatio q̃dã auriũ. Beati autẽ in ciuitate supna ꝑ illã visionem red dũtur celebres & famosi: nõ ꝑm æstimationẽ vel laudẽ hominũ q̃aliq̃n est falsa: qa vt dr̃ Prouer. ij. gloriank cũ male fecerint: sed ꝟa i dei & sãtorũ aliorũ iudicio. Et tõ in scriptura sæpe beatitudo illa gl'ia noia ť. vt in Pſ. Exultabũt sancti in gl'ia. Est & aliud quintũ genꝰ bonorum qd' apptitur in ciuili vita. ſ. diuitiæ per quarũ inordinatũ appetitũ hoies efficiunť auari: illiberales: iusti multipli⁹. Sed vt dicit Amb. sup Lucã. Mẽs auari vinculis cupiditatis astricta semꝑ aurũ videt. ſ. mente: semꝑ argentum cogitat: gratius aurũ cq̃ solẽ intuet. Ipe ẽm oino a deo petit aurũ. Sed nec satietas vnq̃ nec finis aderit cupiditati. di. xlvij. sicut hi. & poeta. Nunq̃ pecunia tristis fatiať auarus. Potibus hydropicus ariditate focus. In illa autem beatitudine est oĩm bonorum sufficientia in quãtũ beati ꝑfruũtur. illo qui cõprædit oĩm bonorũ ꝑfectionẽ. ꝓpter qd' dr̃ Sap. vij. Venerunt mihi oĩa bona pariter cũ illa. & in Pſ. cxj. Gloria & diuitię in domo eius. Sextum desideriũ hoĩs est qd' est sibi & alꝭ aialibus cõmune vt delectationib⁹ ꝑfruant: qd' hoies cõsequunť ꝑ vitã voluptuosam: & per eã efficiunť itẽperati & incõtinẽtes: & inde mortẽ sibi accelerant; infirmitates incurrũt: famã perdunt. plures occidit voluptas q̃ gladius ait Sen. Sed nec hñ hus satiantur immo bestiales fiunt. In illa autem ciuitate est delectatio ꝑfectissima: tantoq; perfectior ea quæ per sensum est quãto illud bonũ in quo delectabimur maius est q̃ sensibili bono & magis intimum & magis cõtinue delectãs quãto etiã illa delectatio est magis ab oi permixtione contristãtis libera. Pſ. xv. Delectationes in dextera tua. i. in gloria vsq; in finem. i. quæ finiũť & quietant appetitũ: vt nil restet desiderãdũ. Vnde illa fruitio ſ. figurať in scriptura per nuptias & magna ꝓuisio in quib⁹ hoies cõsueuerũt delectari & gaudere vt per cõuiuia regis Asueri qui interꝑtať beatitudo. Hester. ſ. Per cænã euangelicã Lu. xiij. & hmõi. b. Bernar. Illud est verum gaudiũ qd' non de creatura: sed de creatore concipiť: qd' cũ accęperis nemo tollet a te. Cuius cõparatione oẽ dulce amarũ: oẽ pulchrũ fedũ: oẽ qd' põt delectare molestum. Septimũ desideriũ qd' est oibus rebus cõmune naturaliter est ꝙ desiderant conseruationẽ sui: esse quãtũ possibile est: per cui⁹ desiderij immoderantiã hoies essiciuntur nimis timidi: & nimis a laboribus fibi parcẽtes nec vitã amittant. & ꝓpter hoc efficiunť ꝑiuri: fortilegi: multa bona necessaria ad saluť omittẽtes: sed vt dicit. b. Aug. xj. q. iij. non solũ. Timẽdo mortẽ carnis tuę: dabis mortem aiæ tuæ. sicut Petr⁹ qui ex timore Christũ negauit: & cq̃us quilibet hoc naturaliť desideret: tñ vt dr̃ Eccl's. ix. Nemo ẽ qui semꝑ viuat: aut qui huius rei habeat fiduriã. Sed sicut pisces capiuntur hamo: & aues laqueo: ita & hoies ipe malo. ſ. mortis ex inꝑparo. Impletur aũt hoc desideriũ in ciuitate dei vbi erũt ab oi nocumẽto securi. Apoc. xxj. Nõ esurient nec sitient amplius: nec cadet sup illos sol aut vllus æstus: qm̃ priora transierunt. & Esa. xxv. Faciet dñs in monte hoc cõuiuiũ grande: cõuiuiũ pinguiũ & medullatorũ: cõuiuiũ vindemiæ defecatę & ꝓpitrabit montem in sempiternũ. Sicut ergo audiuimus: ita & vidimus: dicunt sancti: quia per beatã visionẽ consequũtur intellectuales substantiæ veram fœlicitatem in qua omnino desideriũ quietatur quę ꝑm Aristo. ad fœlicitatẽ requiritur: quia ibi est status omniũ bonorũ aggregatione perfectus.

§. III. AVDIVIMVS TALEM STA

tũ brorũ esse verũ statũ: qa semꝑ stat i ꝓpetuũ. vnde dicit de⁹ fuudauit eã in ętern̄ũ: illã. ſ. ciuitatẽ fœlicissimã brorũ. vt i ꝓpetuũ maneat: & nũq̃ deficiat. Audiuim⁹ dñm dicẽtẽ Esa. xxxiij. Oculi tui videbũt Hier'm ciuitatẽ opulẽtã: tabernaculũ q.ť nequaq̃ trãsferri poterit: nec auferenť claui eius in sempiternũ. & Mat. xxv. Ibũt iusti in vitã ętern̄ã & Apoc. iij. Qui viceriť faciã illũ colũnã in tẽplo dei mei. & foris nõ eriť ampli⁹. & Pſ. lxxxiij. Beati qui habitãt i domo tua dñe: in sæcula sel'orũ laudabunt te. Et sicut audiuimus hic: ita & vidim⁹ in ciuitate dei nr̃i: ꝑut sci dicere. Sed & nos dicere possum⁹ ꝑ videre rõne naturali nõ solũ fide. Nam pluribus rõnibus probat. b. Tho. li. iij. cõtra Gẽtiles lxij. illã fœlicitatẽ esse perpetuã. Quarum prima est talis. Creatura rõnalis non puenit ad vltimũ finẽ nisi qñ eius desideriũ naturale quietať. Sicut aũt natura desiderat sęlicitatẽ: ita naturaliť desiderat fœlicitatis ꝓpetuitatẽ. Cũ ẽm in sua substantia sit ꝓpetua: illud qd' ꝓpter se desiderat & nõ ꝓpter aliud: deliderat illud vt semꝑ habendũ. Nõ ergo esset fœlicitas ꝑfecta vltim⁹ finis: nisi ꝓpetuo ꝑmaneret. Qd' aũt fœlicitas naturaliť apperať: glibet experitur in se. Et Boeti⁹ ettam ait. Inserta est naturaliter mentibus hominũ veri summiq; boni cupiditas: qd' si nõ posset cõsequi: frustra esset in hoibus tale desideriũ. sed ꝑm ꝓm. Deus & natura nihil frustra operantur. Sec'a rõ est talis. Omne illud qd' possidetur cũ amore: si sciatur ꝙ q̃cq amittať: tristitiã generat. Visio aũt illa q̃ beatos facit. ſ. visio dei: cum sit maxime delectabilis & maxie desideratav tiq; a possidẽtibus eam amať. Non ergo posset hoc nõ tristare eos si sciret se q̃cq eam amisturos. Si aũt non esset perpetua talis visio: hoc vtiq; scirent. Nam vt dictũ est. ũ. videndo diuinã substãtiã etiã alia cognoscũt q̃ naturaliť sciri possunt. Vñ multo magis cognoscũt qualis sit illa visio. vtrũ ꝓpe tua vel aliq̃n amittenda. Non ergo esset talis visio eis sine mixtura tristitiæ cũ scirẽt eis deficiendã. & sic nõ esset vera fœlicitas q̃ ab oi malo imunẽ reddere debet. Tertia rõ: i possibile est ꝙ aliquis a bono quo fruiť velit discedere ni si ꝓpter aliqd' malũ qd' in fruitione illius boni æstimat fore faltẽ cũ ꝓpter hoc ꝑstimat impedimẽtũ maioris boni. Sic enim nihil desiderat appetitus nisi sub ratione boni. Sed in fruitione illi⁹ boni non põt esse aliqd' malũ: cũ sit optimũ ad qd' creatura ītellectualis puenire põt: nec enã esse põt ꝙ ab eo qd' visione fruiť æstimeť in ea esse aliqd' malũ vel aliqd eo melius: cũ visio illius summę veritatis oẽm falsam æstimationẽ exeludat: impossibile est igitur qd' suba ītellectualis q̃ deũ videt: vnq̃ illa visione carere velit. Quarta ratio est: quia studiũ alicui⁹ quo prius aliqs delectabiliter fruebať: fastidiať: accidit ex hoc ꝙ studiũ illud vel actio aliqua immutationẽ facit in re vel corrũpẽdo eã vel debilitãdo virtutẽ eius. Et ꝓp hoc vires sensibiles qb⁹ accidit fatigatio in suis actionib⁹ propter mutationẽ corporaliũ organorũ a sensibilib⁹. a quib⁹ etiam si fuerint excellẽtia corrũpunť: vt tactus ab igne & hmõi: fastidiuť post aliqd' tempus frui eo qd' prius delectabat. Et propter hoc etiã intelligẽdo fastidiũ patimur post lõgam meditationẽ: quia fatiganť potentiæ vtentes corporalib⁹ organis: siue ea desideriũ intellectus nostri cõpleri nõ potest. Diuina aũt ſba nõ corrũpit: sed magis ꝑficit intellectum. Nec ad visionẽ eius concurrit aliquis actus qui per organa corporalia exerceatur. Impossibile est ergo qd' illã visionẽ aliqs fastidiat: q̃ prius ea delectabiliter frueba-ť. Quita rõ: nihil qd' cũ admiratiõe consideratur potest esse fastidiosum: ga ꝙdiu sub admiratione est adhuc desi

Fœlicitatẽ esse ꝓpetuã ꝓbatur rõnib⁹.

De⁹ et natura nihil frustra opatus sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derium mouet. Diuina aũt substãtia a quolibet intellectu creato semp cũ admiratiõe videt: cũ null⁹ intellect⁹ creatus eã cõprehẽdat. Impossibile est ergo q̃ substãtia intellectualis illam visionem fastidiat: & ita nõ potest esse q̃ ab illa visione se per propriam voluntatẽ desistat.

§.IIII. AVDIVIMVS TERTIO SED

potius primo dicendum deũ esse trinũ in psona: sed vnũ in substãtia. Sic em̃ ꝓfitet ecclia i Decretali, Oĩs vtriusq; sexus, extra, de sum. tri. & fi. ca. Qđ mysteriũ inuit Pẽ. dicẽs. In ciuitate dñi virtutũ, s. pfis: cui attribuit ois virt⁹ seu potestas. In ciuitate dei nr̃i. s. filij q̃ ꝑcipue dicit noster, ꝓpter incarnationẽ. Caro enim & frater noster est. Gene. xxx vij.

De mysterio sanctissimę trinitatis.

Deus fundauit eam. s. spũsctũs: cui attribuitur amor fundans & firmans ciuitatẽ supnã in æternũ. Vnitas aũt essentiæ triũ psonarũ notat: qa in singulari dr̃ fundauit: nõ fundauerunt. Sicut ergo audiuimus sic vidimus, sancti in patria dicere possunt. qa vt ait. b. Berñ. Mysterium trinitatis i vnitate, & vnitatis in trinitate, s. psonarũ inuestigare: sed ꝓnẽ naturalẽ & demõstrationẽ temeritas est: credere pietas est: nosse vita æterna est. Vñ & ipse Christ⁹ non solum viator: sed etiam cõprehensor tunc q̃ clarissime videbat trinitatẽ ipsam aia sua nobis manifestauit dicens Io. xvij. Hæc est vita æterna vt cognoscãt: & hoc est videre te. s. patrem ad quẽ loquebar: & Iesum Christum: qui est fili⁹ ei⁹ quem misisti. i. incarnari fecisti: qđ opus fuit per spiritum sanctũ. Sic em̃ fatemur. Qui conceptus est de spiritu sctõ. Et has tres personas solum deum vnum. s. in substantia.

Mysteriũ trinitatis tripliciter aliquo mõ in via posumus videre etsi nõ clare vt beati.

Hoc autem mysterium trinitatis sicut audiuimus ita & vidimus: etsi non clare vt beati: tamen vt hic videri possunt mysteria fidei. & hoc tripliciter.

¶ In doctrinis.

¶ In figuris.

¶ In creaturis.

Nõ solũ scripturę Christianorũ & Iudæorũ q̃ satis copiose de hoc mysterio loquũtur: sed etiã doctrinæ Gẽtiliũ ꝓpoꝝ hoc videtur exprimere. Et in nouo quidẽ testõ inquit Ioã. euange. Tres sunt qui testimoniũ dãt in cœlo: pater: v̄bũ: & spũs sanctus. & hi tres vnum sunt. quid apti⁹ dici potuit?

Patet ex doctrina Ethnicorum

Paul. quoq; apls ad Gal. iiij. Misit deus. s. pr̃: spm̃ filij sui, a quo. s. filio procedit sicut ab ipso: in corda nostra clamãtẽ i. facientẽ nos clamare cũ desiderio intẽso orare. Abba pater in singulari: qa tota trinitas vn⁹ pater noster est creãdo gubernãdo: & saluando. Et dñs Iesus Christus ad discipulos Mat. vlti. Baptizate oẽs gẽtes In nõie patris & filij & spiritussancti. In nomie dicit in singulari. ad innuendum vnitatẽ substantię. s. innouatione & virtute. Inveteri testõ doctrina nõ solũ nostra sed & Iudæoꝝ & male intellecta ab eis & falso exposita. Gen̄. i. In pricipio creauit heloy cœlũ & terrã. Heloy aũt est plurale: cui⁹ singulare est hely. Et sicut hely interpretat de⁹: ita heloy interpretat dij. i. psonæ diuinæ. Ecce pluralitas personarũ. vnitas aũt essentiæ ibi innuit. Creauit in singulari. Quæ aũt sint ipsæ plures psonę in diuinis & noĩa eoꝝ exprimunt i diuersis locis & libris veteris testi: ꝑcipue in Pẽ. Nam de patre dicit Pẽ. Ipse s. filius ait pater iuocauit me. pater meus es tu: qđ pluries egit incarnat⁹: vt post vltimã cænã in oꝛone. Pater clarifica filiũ tuũ. Io. xvij. Et in fine vitæ. Pater in man⁹ tuas cõmẽdo spm̃ meũ. Lu. xxiij. De filio aũt ingt Pẽ. vij. i psona eius. Dñs dixit ad me filius me⁹ es tu: ego hodie. i. eternal⁹ genui te. De spũsctõ ait Pẽ. i. Spm̃sm̃ tuum ne auferas a me. Et q̃ q̃libet psona ex his trib⁹ sit de⁹: & tm̃ non tres dij: sed vn⁹ est de⁹: ostẽdit dicẽs in alio Pẽ. Bñdicat nos de⁹. s. pater: de⁹ noster. s. filij⁹ noster sanct⁹ ꝓ hũanitatẽ assumptã filiis nobis, Bñdicat nos deus spũsctũs. Et bñdicere suum est bñfacere: conferẽdo naturalia & addẽdo gratuita. Et vt intelligat vnitas essentię subdit in singulari: metuant eũ oẽs fines terræ. ꝼm. b. Grego. in Moral. & ij. Reg. vij. Ero illi in patrem & ipse erit mihi in filiũ. Et q̃uis videat loqui de Salomone: tm̃ apls ad Heb. i. arguit ex his⁹ bis ꝓbãs dei patris filiationẽ ꝼm sensum literalẽ intelligẽdã: ostẽdens & de spũsctõ. Sap. i. Spũsctus disciplinæ effugiet fictum.

Diuittendo alia testimonia sacræ scripturæ plurima: veniamus ad doctrinã Ethnicorũ. Cũ dixit Mercuri⁹ Trimegistus. Monas genuit Monadem: & in seipsum flectit ardorẽ. Nonne videt infinuasse mysteriũ trinitatis. Monas. i. vn⁹ genuit Monadem. i. vnũ. i. pater filiũ. Ardor reflex⁹ ẽ spũsctus. q̃ vt dicit bea. Hieroñ. est amor patris in filium: & filij in patrẽ: nõ quidẽ accidentalis & transiens vt amor noster: subalis & subsistẽs. Cũ em̃ virt⁹ effectuũ repiat in causis eorũ nobiliꝝ q̃ in ipsis effectib⁹. Et vire⁹ generandi vere repiat in creaturis: quæ oẽs sunt effect⁹ primæ causę. s. dei: multo nobili⁹ debet hęc generationis virt⁹ reperiri in ipso deo: nõ quidẽ materialr cũ spũs sit de⁹ sed mẽtaliter: sicut mẽs bois gñat v̄bũ suũ. i. ꝓceptũ. Intelligit enim se deus ab æterno: & tantũ quãt⁹ est qmẽsus: & ipse intellectus est filius⁹. Vnũ in subia cũ eo: quia ei⁹ intelligere ẽ sua essentia ꝼm. b. Tho. i. cõtra Gentiles. Non põt aũt optimũ verbũ gignẽdo ipm nõ amare: cũ amor sit boni: & qa infinitũ bonũ infinitus amor patris ad filiũ genitũ & filiũ ad ꝑm generatẽ. Et ipe amor spũsctus ẽ psona subsistẽs tertia in trinitate illa sctissima. Si qs autẽ dicat q̃ non fuit intellect⁹ Trimegisti loqui de trinitate cũ Ethnici phi nõ cognouerint hoc mysteriũ. In cui⁹ figuram legitur in Exodo q̃ Magi. i. sapientes Pharaonis decesserũt in tertio signo: qa in notitia trinitatis, vt dicit Magẽ sen. in. j. lib. Nam de verbo æterno seu filio dei multa dixit Plato: & ꝙplura Sibyllę Gentiles & satis clare. Tamẽ etsi sic nihil, phibet ẽsti mare q̃ plura pertinentia ad mysteria fidei potuerit deus loqui quæ ipsi non intellexerũt: sicut locutus est deus per asinam Balaã: & per Cayphã quæ ipse nõ intellexit. Vidimus hucusq; in doctrinis mysteriũ trinitatis & vnitatis: sicut audiuimus ex fide: videamus figuras.

§.V. EX FIGVRIS ETIAM VIDI

Trinitas ꝑsonarũ in veteri testõ multiꝑciter figurata.

mus. Et prima est cũ Abraę stãti in meridie in cõualle Mãbræ occurrerũt ei tres viri. i. angeli in forma hũana. tres vidit & vnũ adorauit &c. Gen̄. xviij. Expositionẽ ob breuitatẽ omitto: vbi etiã innuit quo cũ gestu ꝓ reuelat mysteriũ trinitatis: qa exũtibus in cõualle hũilitatis & i feruore charitatis & in ostio mortalitatis. Secũda figura habet Dan̄. v. de tribus digitis vni⁹ man⁹ scribẽtis in pariete cõtra faciẽ Balthasar regis in Babylone, cõuiuãtis eum suis. Mane Thetel Phares. Tres digiti: tres psonæ diuinę: pr̃ & filij & spũsctus. de quibus dr̃. Qui appẽdit molẽ terræ tribus digitis. i. sustentat mũdũ virtute triũ psonarũ q̃ sunt vn⁹ de⁹ vna man⁹: vna essentia: & virt⁹ diuina q̃ in mẽte humana scribit numerũ bñficiorũ quę qs recæpit. Appẽdit. i. pẽdere facit grauitatẽ & multitudinẽ pctoꝝ q̃ egit. Diuidit. i. distribuere facit grãs quas pcepit. Tertia figura est Esa. vj. vbi ait. Vidi dñm sedentem &c. & seraphin clamãtia. Sanctus sanctus sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Ter sanctus dicunt ad innuendũ tres personas. Dñs deus in singulari scribit propter vnitatẽ essentiæ: qa hi tres vnũ sunt. Clamãt aũt: qa cũ admiratione ardent in ipsius dilectione dei quẽ clarevident esse summum & infinitum bonũ. Innotuit quoq; Ioãni baptistę mysterium trinitatis qñ i baptismo vidit filiũ dei in carne baptizatũ patrẽ audiuit in voce dicentẽ. Hic ẽ filius me⁹ dilectus. Mat. iij. Vidit spm̃sctm̃ in forma colũbę: Sed qa in ꝓcessu tpis quidã hęretici vocati Arriani voluerunt violare veritatẽ fidei de mysterio trinitatis dicentes esse pluriũ & diuersaꝝ essentiarũ. Ad confirmationem veritatis fidei de vnitate essentiæ ostẽdit deus hoc grande miraculũ in illo tpe in oriente vbi cœpit talis error. Nã i quodã festo sacerdote missam decãtãte visum ẽ ab oĩbus tres guttas admodũ aq̃ simul descendere sup altare: & vnã gẽmã ex eis effectã q̃ reposita cũ magna reuerẽtia fuit & reseruata inter reliquas ad manifestãdum ꝙ hi tres vnũ sunt.

Ioãnes baptista hũc cognitionem trinitatis.

§.VI. TERTIO MANIFESTATVR

Manifestat vestigium trinitatis in oĩbus creaturis vestigium sanctissimæ trinitatis. Er prio in generali. Secundo in speciali. Tertio in singulari. Et in generali quidem: quia vniuersum est vnũ a deo totũ creatum distinctum in triplex gen⁹ creaturarũ. Nam vnum est subarũ spũaliũ. i. angelorũ. Aliud genus subarum partim spũaliũ partim corporaliũ: vt hoim. Tertiũ est subarũ cię no corporaliũ. Ad innuendũ ꝙ hi tres. s. pater & filius & spũs sanctus vnũ sunt sicut vnũ est vniuersum & tripartitum i genere. Et angelus subã in se inuisibilis repræsentans patrem: & a nobis non est visus hõ rõnalis dei filiũ q̃ hoiem assumpsit. Creatura irrõnalis spm̃sctm̃ qui apparuit i specie rei irrõnalis vt ignis. In quolibet autem hoĩ reperim⁹ vestigiũ ostendẽs: qa hi tres vnũ sunt: Nã natura angelica vna est cõis in spũalitate naturæ nihil habẽs materię. Sed triplex

triplex est hierarchia. Et q̃libet hierarchia triplex est in ordine. Nã in suma est in ordine angelorum: archangelorũ: & principatuũ. In secũda est ordo triplex. s. ptãtũ: virtutum & dñationũ. In tertia triplex etiã: qa thronoꝝ cherubin: q̃ iterp̃rat plenitudo scię: filiũ q̃ est sapia ꝓpr̃is. Seraphin q̃ interp̃rat icẽdium spm̃sctũ q̃ dr̃ amor. Est & in quolibet angelo reperire tria ꝼm Diony. s. essentiã: virtutẽ. i. potentiam: & operationem: & tamen hæc sunt vnus angelus ad innuendũ: qa hi tres vnum sunt. In creatura rationali adhuc expressius habet imago trinitatis. Vnde & ipse deus dixit Gen̄. j. Faciamus hominẽ ad imaginem & similitudinem nr̃am. hæc imago põt ꝓsiderari vt formula naturalr vt informata pfectionalr: vt reformata pnialiter: vt oĩno formata ppetualiter. Et oĩa hæc perfectissimã trinitatem & vbiq; eius similitudo. Quãtum ad imaginẽ formatã naturaliter vbi dicit Aug. in lib. de tri. Licet mens nostra nõ sit eius naturæ cui⁹ est deus: ibi tñ querẽda est imago eius cui⁹ nihil est meli⁹. Anima siquidẽ nostra vna est tres habens potentias: quarũ vna nõ est altera. s. memoria: intellectus: & voluntas. Et vna ꝓcedit ab alia ꝼm actũ. Nã intellectus non intelligit nisi memoriæ illud occurrit: & voluntas nõ vult nisi qđ mẽs recolit: & intellect⁹ aliquo mõ intelligit. Sic pr̃ & filij⁹ & spũsctus tres psonę: vna substantia: vna essentia: & filij⁹ qđ nascit de pr̃e: spũsctus ꝓcedit ab vtroq; &c. Hæc imago sꝰ rmat & decorat ꝑ virtutũ pfectiones in quib⁹ etiã relucet vestigiũ trinitatis. Nã virtus vna est cõuenientib⁹ omnibus in hoc vnũ qđ ait phs i li. Ethi. q̃ vir⁹ est q̃ bonũ facit habẽtẽ & opus eius bonũ reddit. Sed ista tripartita est ꝼm diuersa ad q̃ ordinat. Est em̃ v⁹ theologicalis virt⁹ moralis: & virt⁹ intellectualis.

De tripliciꝑ virtute & virtutũ gñibus

Primũ genus virtutũ quo aia informat a sanctissima trinitate ẽ fides: spes: charitas: tria hæc. vt dr̃. i. Cor. xiij. Hæc respiciũt ad deũ vt obiectũ suũ: sed fides initiat ei vt primę veritati q̃ filio attribuit. Spes respicit deũ vt potẽtẽ iuuare ad bñ operãdũ & ipm beatificandũ. Ptãs attribuit pr̃i. charitas vnit aiam deo vt summo bono. & bonitas attribuit spũsctõ. Vnũ ergo sunt ꝑ respectũ ad vnũ obiectum deũ. Tres sunt habẽtes diuersum respectũ ad eũ: sic hi tres vnum sunt. Virtus moralis pficit hoiem in ciuilitate hũana: & hoc tripliciter ꝼm hois triplicẽ potẽtiã quã pficit. Iustitia: fortitudo: & tẽperantia ꝼm phm̃ i Ethi. Et iustitia pficit voluntatẽ hois in ordine ad ꝓximũ vt ipm nõ lædat: sed ius suũ vnicuiq; tribuat. Fortitudo pficit irascibilẽ potẽtiã vt aggrediat ardua opa & firm⁹ sit & cõstãs i aduersis. Tẽperantia pficit cõcupiscibilẽ. potẽtiã vt abstineat ab illicitis delectationibus: & hæ tres vnum sunt i moralitate. Virtus intellectualis pficit intellectũ: & hæc est triplex dimittẽdo intellectũ q̃ est de principijs p se notis: & artẽ quę ẽ de mechanicis: videlicet scia: prudẽtia: & sapia. Et scia q̃ ẽ de ꝓclusiõib⁹ ꝓprehẽdat quadruuiũ. s. grammaticã: logicã: & rhetoricã. Et grãmatica qđ ẽ docẽs loq & scribere: logica verũ a falso discernere. rhetorica orãtẽ persuadere. Prudentia est recta rõ rerũ a nobis agibiliũ. Quæ qđ ẽ prudẽtia itegrat ex trib⁹ vt dicit Sen̄. i lib. de quatuor v̄tutib⁹: videlicet ꝑterita cogita: & dr̃ memoria. ꝑnita ordina: & dr̃ intelligẽtia. futura ꝑcaue: & dr̃ ꝓuidẽtia. Sicut & tres istæ partes prudẽtiæ distinctẽ cõueniũt in vnã cõmrõnẽ prudẽtiæ: tria hi tres: pr̃i filij⁹: & spũsctus vnũ sunt. Sapiẽtia aũt seu physica distinguit i physicã q̃ est notitia de rebus naturalib⁹ q̃ sunt infra cœlũ cui deseruit medicina: & moralẽ notitiã cui deseruit lex ciuilis & canonica. Et diuiditur i monasticã q̃ hoiem dirigit in seipm: œconomicã q̃ docet regere familiã & politicã q̃ docet ciuitatẽ dirigere & regnũ. Et sic hæ tres vna moralis phia est. Tertia phia suprema q̃ oẽs excellit scias metaphysica vel pot⁹ theologica. hęc ꝓtinet tripliciter legẽ dei. s. intrinsecã: vt decalogũ, Mosaicã vt cęrimonialia & iudicialia: & euangelicã de deo Iesu Christo & angelis sup oẽs alias scias: & de sctissima trinitate. Reformat aũt imago dei q̃est in hoie deformata ꝑ pctm̃ a sctissima trinitate ꝑ pniam: nec alio mõ post baptismũ recta quõ formari valet. Hęc aũt pnia vna ẽ & trina. Nã vt dr̃ de pœnitentia dist. iij. pfecta. Perfecta in corde contritio: in ore cõfessio: in ope tota hũilitas. i. satisfactio. hæc ẽ vera & fructuosa pnia. Et ꝼm. b. Tho. in. iiij. Cõtritio attribuit pr̃i: qa maxime potẽtiæ est iustificatio impi: qđ fit ꝑ cõtritionẽ. Cõfessio filio qa fit ꝑ verbũ qđ dr̃ filij⁹. Satisfactio q̃ cõplet bonitatem pniæ spũsctõ: cui appropriat bonitas. Et satisfactio q dem ꝼm. b. Tho. & alios in. iiij. ꝓsistit in trib⁹. s. eleemosyna oꝛone & ieiunio. de qb⁹ dr̃ Tob. xij. Bona est oꝛo cum eleemosyna & ieiunio. Et ꝑ illud destruit illud maledictũ temarij diaboli. de q̃ j. Io. ij. dr̃. Oẽ qđ est in mũdo aut ẽ concupiscẽtia carnis: aut ꝓcupiscẽtia oculoꝝ: aut superbia vitæ. Cõcupiscẽtia carnis aterit ꝑ ieiuniũ. Cõcupiscentia oculoꝝ: reprimit ꝑ eleemosynã. i. auaritia. Superbia vitę tollitur per humilẽ orationem. Sed adhuc melius reformatur imago ꝑ ternariũ essentiale religionis: qđ excedit omnem solẽnẽ pœnitentiã. vt dr̃. xxxiij. q. ij. admonere. s. castitatem pauptatẽ: & obedientiã. Et hoc est illud triduũ itineris i deserto religionis quo de⁹ vocat suos ad se sibi sacrificandũ. Exo. iiij. Sicut ergo tres sunt partes in pnia vel in religiõe: & tamen vna pnia & vna est religio. ita hi tres pater & filius & spũsctus vnũ sunt. Tertiũ genus creaturarum vbi relucet vestigiũ trinitatis: est genus rerũ mere corpaliũm. Et hoc est in cœlis: in elemẽtis & elementatis. Et cœlũ qđ vnũ est. i. iquãtũ oẽs cõueniũt in materia incorruptibili. Tres aũt sunt. Nã differẽtes in motu: qa empyreũ vbi sãi residẽt nõ mouet. Crystallinũ mouet ab angelo: & mouet alios. Sydereũ. s. firmamẽtũ cũ cœlis planetarũ qđ nõ mouet alios cœlos: sed mouet. Et sol in medio ꝓsistes planetarũ tres habet sub se. s. Lunã: Mercurium. & Venerẽ. Tres supra se. s. Martẽ. Iouẽ, & Saturnum. Elementa omnia in hoc vno conueniunt quia sunt in materia corruptibili. sed in triplici dfia. Nã supmũ. s. ignis est luciditi q̃ etiã repit vestigiũ trinitatis. Nã est i eo cõsiderare essentiã. splẽdorẽ: & calorẽ: & essentia nõ ꝓcedit a suo splẽdore, sed econuerso. Et calor a sua essentia & splẽdore. ita patet a nullo ꝓcedit: filius a pr̃e: spũsctus ab vtroq;. Et hi tres vnũ sunt: sicut vn⁹ est ignis. Medium elementum quod est duplex est diaphanum. i. transparens. s. aer & aqua. Et in aqua est vestigium trinitatis ꝑpulchre. Est in aqua quę egreditur e terra, vt i fonte. & tranlit eadẽ in substantia ꝑ aquæductum: & extenditur in riuũ seu fluuiũ. vna est aqua seu vnus fons & tñ fons non ꝓcedit a cõductu, sed econuerso. sic filius a patre: q̃ solus coopertus est carne nostra. vñ & ipse dicit. Ego quasi aquæductus &c. Eccli. xxxiij. Fluuius procedit ab vtroq;. sic spũsctus qui dr̃ fluuius paradisi ꝼm. b. Aug. Vltimum elementũ est terra, q̃ est in se obscura. Et hæc tripartita, qa in Asia. Europa & Aphrica. vna terra & tres eius ptes: sic hi tres vnũ sunt. In elemẽtatis patet qa qđlibet est vnum repræsentãs patrẽ. vñ Hilarius. In patre vnitas: & aliquã speciẽ habent per formã suã: & ad aliquid ordinant. Sed ꝼm repræsentat filiũ: & finis spiritusanctũ. Ad qđ facit qđ dr̃ Sap̃. xj. Oĩa in pondere & numero & mẽsura ꝓstituisti domine. Ois em̃ res ẽ vna numero. Mẽsurã habet determinatæ pfectionis per formã suã per quã in specie cõstituit. Põdus suũ est finis ad quem ordinatur. Et hi tres vnum sunt. Sicut ergo ecclesia militãs hic est regina, stans ante deum a dextris virtutũ in vestitu deaurato sapientiæ: circũdata varietate statuum. Sic & ecclesia triũphans assistit vt regina mundi a dextris dei. s. ciuitate superna: in vestitu deaurato gloriæ quæ in tribus cõsistit repræsentatiũb⁹ sanctissimã trinitatẽ. i. visione, tentione, & fruitione sanctissimæ trinitatis, circũdata varietate præmioꝝ. In qua existentes dicere valent. Sicut audiuimus sic vidimus &c.

Tripliciter gñatur: s. mere corporalium

mediũ elementum est duplex

TITVLVS. XI. DE DONO INTELLECTVS.

¶ Donum intellectus vltra lumen naturæ necessario a deo petitur. Capitulũ. I.

MANVS TVE FECERVNT me & plasmauerunt me. Da mihi intellectum vt discã mandata tua. Pẽ. cxviij. Manus dñi sunt non corpales sed spũales. s. sapia & v⁹ ei⁹. Et istæ fecerũt & iuuãt quẽliber hoiem: sicut & alias creaturas quo ad corpus per propagationem parentibus. Et ipm primũ hoiem fecit de limo terræ. Gen̄. i. Et plasmauerunt & plasmãt quamlibet aiam de nouo creãdo ex nihilo. i. nõ ex alia re. & infundit. Vñ illa sãta mulier dicebat filijs suis exhortans ad patientiã. Filij nescio quõin vtero meo apparuistis. Nec; spm̃ & aiam donaui vobis: & singulorũ mẽbra nõ ego ipa ꝓpegi: sed ẽ mũdi creator. Hinc &. b. Hier̄. i epla ꝓtra Ruffinũ. Inter illas secreti vẽtris angustias manus dei semp opat, idẽq; creator corꝑis parit & aiat. Noli despicere bonitatẽ figuli q̃ te plasmauit: & fecit vt voluit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ipse dei virtus & sapia.dicit.Ivſ.nasci.Quamuis aũt homini sit datũ lumen naturale ad intelligendũ quæ agenda sunt ſm dictamẽ rationis in vita politica:tamẽ quia homo ordinatur ad quoddã bonũ qđ excedit naturalem cognitionẽ.ſ.supernã bitudinẽ:ideo indiget quodã lumine supernaturali ad intelligẽdũ q̃ ſm fidẽ ꝓponũtur. Et hoc vocatur donũ intellectꝰ:qđ qz ex nobis non est.Pſ.postulat a deo ſibi dari:dicit.Da mihi intellectũ vt discam mãdata tua. Pſ.cxviij.Mãdata dei sunt nõ ſolũ de agẽdis ſm decalogũ ſm illud Mat.xix.Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Sed etiã de credendis:iuxta illud Io.xiij.Creditis in deũ & in me credite ait Christus.quia nõ ſolũ mysteria diuinitatis:ſed etiã humanitatis Christi nobis mãdat credere. Desperandis dat mandatũ.Pſ.lxj.Sperate in eo oĩs cõgregatio populi:q̃ figurabatur in ſpe bonorũ tpaliũ in veteri testamento promiſſorũ.Mãdat dilectio dei & ꝓximi. Deut. vſ.qđ in nouo testõ inducit & firmat.Mat. xxij. & Luc.x. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & ex tota aĩa tua: & ex oĩ mẽte tua: & proximũ tuũ ſicut teipſum.Ista mãdata preſupponunt ad decalogũ:non eñ ibi continentur. Et ad ista intelligenda intime vt credẽda & ſeruanda indiget homo dono intellectus.Omnis qui audit a patre meo & didicit bic venit ad me.ait Christus Io.vj. Fides autem ex auditu auditus per verbũ dei.Roma.x.Sed non ſufficit credere auditis:immo oportet addiſcere ꝑ donũ .ſ. intellectꝰ capere vt agenda.Et ſic venitur ad Christũ conſequendo æternũ præmiũ.ſm illud.Intellectus bonus oĩbꝰ facientibus eũ:laudatio eius manet in ſæculum ſæculi.

§.I.SED ADTOLLENDVM EQVI

de multiplici intellectꝰ accæptione.

uocationẽ.Sciendũ ꝙ intellectus ſumitur multipliciter. Nam aliq̃n intellectꝰ dr ipſa aĩæ eſſentia:denoiaf em aia ab intellectu:quaſi a ſua principali ori virtute:ſicut dr in prin.iij. de aĩa ꝙ intellectꝰ est q̃dã ſubſtantia. Angeli etiam dicuntur intellectus ſen intelligentiæ.Secundo dicitur intellectꝰ q̃dam potẽtia aĩæ diſtincta contra volũtatẽ. Et iſte intellectus diſtinguit realiter in duas potentias.Intellectũ agentẽ & intellectũ poſſibilẽ.Vñ dicit pũs in.iij.de aĩa ꝙ neceſſe eſt eſſe in aĩa has differẽtias:intellectũ.ſ.poſſibilẽ & agentem.Intellectus aũt poſſibilis diuidit in tres ſecm tres ſtatus eius.Quãdo em est in potentia tantũ:& ſic dicit intellectꝰ poſſibilis.Quandoq; in actu primo qui est ſcia:& ſic dicitur intellectus in habitu.Quãdo in actu ſecdo qui est cõſiderare:& ſic dr intellectus in actu ſeu intellectus adeptus.De

Intellectus eſt principiorũ habitꝰ.

prædictis habes in.ſ.par. Tertio dr intellectꝰ quædam virtus actualis:q̃ dr habitꝰ principiorũ q̃ per ſe ſunt nota:ſiue ſpeculabilium: vt de quolibet eſt affirmare vel negare de neutro ambo.Omne totũ est maius ſua parte:vel practicabilium.vt malum est fugiendũ:nulli eſt iniuria facienda & hmõi.Quarto mõ dr intellectꝰ vna pars prudẽtiæ ſecũ dũ Macro.quam Tullius vocat intelligentiã.de hoc dicit phs in.vj.Ethi.ꝙ eſt cognoſcitiuus extremi.i.alicuius primi ſingularis & cõtingẽtis operabilis ꝓpoſitionis.ſ.minoris quã oportet eſſe ſingularẽ in ſyllogiſmo prudẽtiç. Hoc aũt primum ſingulare eſt aliquis finis ſingularis.Eſt ergo iſte intellectus q̃dam recta æſtimatio de aliquo particulari fine. vt verbi gratia.Ratio in operando primo ſumit vniuerſalẽ.vt puta.Omne malũ eſt fugiẽdum . Intellectus iſte ſumit minorem ſub illa di.Committere hunc actũ fornicationis qui menti occurrit eſt malum.Et prudentia concludit.Ergo hæc fornicatio fugienda.Quinto dicitur intellectus quoddam donũ ſpiritusſancti qui importat quandã acutã penetrationẽ diuinorũ vel agendorum ſecm regulas diuinas.Et de iſto nunc agitur.

Quid importat nomẽ intellectꝰ

§.II. DE DONO INTELLECTVS

dr Eſa.xj.Requieſcet ſup eũ ſpus dñi:ſpus ſapiæ & intellectus &c.Et de iuſto dr.Repleuit eum dñs ſpũ ſapientiæ & intellectus:ſtola gloriæ induit eũ. Pro cuius declaratione dicit bea.Tho.ħ.q.viij.ar.i.ꝙ nomen intellectus importat quandã intimã cognitionẽ.Dicitur em intelligere quaſi intus legere. Et hoc maxime apparet cõſiderantibꝰ differentiã intellectus & ſenſus.Nã cognitio ſenſitiua occupat circa qualitates ſenſibiles exteriores.Cognitio aũt intellectiua penetrat vſq; ad eſſentiã rei.Obiectum em intellectꝰ est qđ quid est: vt dicitur in.iij.de aĩa.Sunt aũt multa gña eorũ q̃ interiꝰ latẽt ad q̃ oportet cognitionẽ hois quaſi intranſecꝰ penetrare.Nã ſub accidẽtib⁹ latet natura rerũ ſubſtantialis.ſub verbis latẽt ſigna ꝙ bor: ſub ſilitudinibus & figuris latet veritas figurata.Res em intelligibiles ſunt quaſi interiores reſpectu rerũ ſenſibiliũ q̃ exteri⁹ ſentiunt. Et in cauſis latẽt effectꝰ & ecõuerſo: vñ reſpectu horũ oĩm põt dici intellectꝰ.Sed cũ cognitio hois a ſenſu incipiat quaſi ab exteriori:manifeſtũ eſt ꝙ quãto lumẽ intellectꝰ est fortius:tãto magis põt ad ĩtima penetrare.Lumẽ autẽ naturale nr̃i intellectꝰ est finite ꝙ vtutis: vñ vſq; ad determinatum aliqđ ptingere põt.Indiget g̃ hõ ſupernaturali lumine vt vlteriꝰ penetret ad cognoſcẽdũ q̃dã q̃ lumẽ naturale cognoſcere nõ valet.Et illud lumẽ ſupnaturale hoi datũ vocaf donũ intellectꝰ. Et cũ potẽtia intellectus habeat duos actus.ſ.percipere & diiudicare.Donũ intellectꝰ ordinaf ad ſupnaturalẽ percipiẽdũ diuina & agẽda in ordine ad deũ. Sapiẽ donum ordinaf ad actũ iudicãdi de eis ſecm rõnẽ ſeu regulas diuinas.Sed ſciæ donũ ſecm regulas humanas.i. rõnis & in hoc differunt.Rõ aũt quaer hoc donũ dicit donum intelle ctus potius q̃ rõnis est iſta ſecm hea.Tho.i vbi.ẽ.Diſcurſus rõnis ſemp incipit ab intellectu & terminaf ad intellectũ ex aliquibus.Rõcinamur em ꝓcedẽdo ex qbuſdã intellectis & tunc rõnis diſcurſus ꝓficit qñ ad hoc puenimꝰ vt intellectũ rõgamus id qđ priꝰ erat ignotũ.Qđ ergo rõcinamur ex aliquo intellectu ꝓcedit.Sed donũ gr̃e nõ ꝓcedit ex lumine naturę:immo ſupaddit ei quaſi ꝓficies ipm:& ideo iſta ſuperadditio nõ dr rõ ſed magis intellectꝰ:qa ita ſe habet lumẽ ſupadditũ ad ea q̃ nobis ſupnaturaliter innotescũt ſicut ſe habet lumẽ naturale ad ea q̃ primordialiter cognoſcimus.Rõ etiã quare aliqđ donũ dicaf intellectꝰ & nullũ volũtas:cũ tã intellectꝰ diſtinguaf cõtra volũtatẽ. vt patet in.iij. de aĩa.est iſta ſecm.b.Tho.vbi.ẽ.qa volũtas noiat ſimpliciter appetitiuũ motũ abſq; determinatione alicuiꝰ excellẽtiæ.Sed intellectꝰ noiat quandã excellentiã cognitionis.ſ.penetrandi ad intima.Ideo ſupernaturale donum magis noiatur noſce intellectus ꝙ voluntatis.

§.III.QVOMODO DONVM INSI

ꝙ donũ intellectꝰ fiat cũ fide.

mul maneat eũ fide. Ad quod ſciẽdũ opus est duplici diſtinctione ſecm.b.Tho.ij.ħ.q.viij.ar.ij. Vna est ex parte fidei: alia est ex parte intellectus.Ex parte fidei diſtinguendũ est ꝙ quædã per ſe & directe cadũt ſub fide q̃ naturalẽ rõnẽ excedunt:ſicut deũ eſſe triũ & vnũ:& filiũ dei eſſe icarnatũ. Quędã vero cadũt ſub fide quaſi ordinata ad iſta ſecm aliquẽ modũ:ſicut ſunt oĩa quę in ſcriptura diuina ꝓponẽf. Ex parte vero intellectus diſtinguendũ eſt:qa dupliciter poſſumus aliqua intelligere. Vno mõ ꝑfecte:qñ.ſ.pertingimus ad cognoſcẽdũ eſſentiã rei intellectæ:& ipam vtutẽ enumerabilis intellecti ſm ꝙ in ſe est:& hoc mõ ea q̃ cadũt ſub fide directe non poſſumus intelligere durante ſtatu fidei.Sed quædã alia ad fidẽ ordinata etiã hoc mõ intelligi poſſunt. Alio mõ cõtingit aliquid intelligi ipfecte:qñ.ſ.ipſa eſſentia rei vel veritas propoſitionis nõ cognoſcitur qđ ſit:aut qũo ſit:ſed tm cognoſcitur ꝙ ea quæ exterius apparent veritati nõ contrariaf in quantũ hõ intelligit ꝙ propter ea quæ exterius apparent non eſt recedendũ ab eis quæ ſunt fidei.Et ſecm hoc nihil ꝓhibet durãte ſtatu fidei intelligere ea etiã quæ ꝑ ſe ſub fide cadunt. Fides aũt quę connumeratur ab apſo inter duodecim fructuſpũs ad Gal. v.nõ eſt fides quæ eſt virtus theologica:ſed eſt quædam certitudo eorum quæ ſunt fidei:quæ habetur per donum intellectus Eſt autem intellectus donum non ſolum ſpeculatiuus:ſed etiam practicus. Vnde in Pſ.ex. Intellectus bonus omnibus facientibus eum.Quod ſic declarat beatus Tho.ij.ħ. q.viij.arti.iij.Donũ intellectꝰ nõ ſolũ ſe habet ad ea q̃ primo & principaliter cadũt ſub fide: ſed etiã ad oia q̃ ad fidẽ ordinanf.Opationes aũt bonę quędã ordinẽ habent ad ſi dem.Nã fides ꝑ dilectionẽ opat:vt dr ad Gal. v. Et iõ donũ intellectꝰ etiã ad q̃dã operabilia ſe extendit:nõ qdẽ vt principaliter circa ea verſet:ſed inquantũ in agendis regulamur rõnibus ęternis:qb⁹ conſpiciẽdis & conſulendis inhæret ſuperior ratio: vt ait Aug.q̃ dono intellectꝰ ꝑficitur. Quãuis aũt rõ naturalis dirigat hoiem in actibus hũanis: tamẽ regula humanorũ actuũ eſt nõ ſolum ratio humana ſed etiã lex ęterna.Lex aũt æterna excedit rationẽ humanã naturalẽ.Et ideo cognitio hũanorũ actuũ ſecm ꝙ regulatur a lege æterna excedit rõnẽ naturalẽ & indiget ſupernaturali lumine doni ſpũſſancti intellectus vel alterius.

§.iiij.Eſt aũ

In qb⁹ ſit donũ intellectꝰ & q b⁹ nõ.

§.IIII.EST AVTEM DONVM IN

tellectus in oĩb⁹ hñtib⁹ gr̃am gratũ facientẽ:& extra gratiã exiſtẽtib⁹ abeſt. Primũ ſic ꝓbat Tho.ħ.q.viij.ar.iiij. In oĩb⁹ habentib⁹ gratiã neceſſe eſt eſſe rectitudinẽ voluntatis:qa ꝑ gratiã repaf voluntas hoĩs ad bonum: vt dicit b. Aug.voluntas aũt hois non põt recte ordinari in bonũ niſi præexiſtẽte aliqua cognitiõe vtutis:qa obiectũ volũtatis est bonũ intellectũ:vt dr in.iij.de aia. Sicut autem ꝑ donũ charitatis ſpũſſancti ordinat voluntatẽ hoĩs vt recte moueaf in bonũ quoddã ſupnaturale:ita per donũ intellectus illuſtrat mentẽ hoĩs vt cognoſcat vtutẽ quãdã ſupnaturalẽ in quã oportet rẽdere voluntatẽ rectã. Et hõ ſicut i oĩbus habentib⁹ gratiã est donũ charitatis:ita & donũ intellectus.Et q̃uis aliq hñtes gr̃am gratũ faciẽtem poſſint patiri hebetudinẽ circa aliqua q̃ ſunt ꝑter neceſſitatẽ ſalutis: tñ circa ea q̃ ſunt de neceſſitate ſalutis ſufficienter ſtruunt a ſpũſſctõ. ſm illud. Vnctio docet vos de oĩb⁹.ſ.Io.ij.Quãuis em nõ oẽs hñtes fidẽ plene intelligãt ea q̃ ꝓponũtur credẽda:intelligũt tñ ea eſſe credenda: & ꝙ ab eis ꝑ nullo est deuiandũ.Et qđ b.Greg.ait in.ħ.moral.ꝙ gratia intelrũ donolectus & aliorũ donorũ aliqñ vtiliter hñtib⁹ gr̃am ſubtrahitur.qñq; em dũ animꝰ ad ſublimia intelligẽda ſe in elaqñgbuſtione erigit:in reb⁹ vilibus & ĩmis hebetudine pigreſcit: dã ſubnõ ſic eſt intelligẽdũ ꝙ donũ intellectꝰ ſubtrahaf ſũis quãtrahit q̃ tũ ad neceſſaria.ad ſalutẽ dũ inſiſtitate manẽt:ſed circa alia re & q̃interdũ ſubtrahit vt non oĩa ad liqdũ penetrare poſſint ꝑ mõ itel intellectũ. Et hoc vt ſubtrahaf eis materia & occaſio ſuſligitur. biæ. Secm aũt.ſ.q̃ donum intellectus non habeant extra gratiã conſtituti:ſic ꝓbat. Dona ſpũſſcti: vt.ẽ.dictũ est pſciunt hoiem ſm ꝙ est bene mobilis a ſpũſcto. Sic ergo intellectuale lumẽ gratię ponit donũ intellectus inquãtũ intellectus hoĩs est bñ mobilis a ſpũſctõ. Hunus aũt motꝰ cõſideratio in hoc est ꝙ hõ apꝑhẽdit veritatẽ circa finem. Vñ niſi vſq; ad hoc moueaf intellectꝰ hũan⁹ a ſpũſctõ: vt rectã æſtimationẽ de fine habeat nondũ est aſſecutus donũ intellectꝰ quãtuncũq; ex illuſtratiõe ſpũs alia q̃dã ꝑ ambulando cognoſcat. Rectã aũt æſtimationẽ de vltimo fine nõ habet niſi ille q circa finẽ nõ errat:ſed ei firmiter inhęret tãq; optimo. & hoc est ſolũ habẽtis gratiã gratũ facientẽ. Sicut etiã in moralib⁹ rectã æſtimationẽ habet hõ de fine ꝑ habitũ vtutis. Vñ donũ intellectꝰ ſine gr̃a gratũ faciente non põt. Et qđ Aug. dicit. ꝓuolat intellectus ſegtur cedunt:ſicut deũ eſſe triũ & vnũ:& filiũ dei eſſe icarnatũ. Quędã vero cadũt ſub fide quaſi ordinata ad iſta ſecm aliquẽ modũ:ſicut ſunt oĩa quę in ſcriptura diuina ꝓponẽf. Ex parte vero intellectus diſtinguendũ eſt:qa dupliciter poſſumus aliqua intelligere. Vno mõ ꝑfecte:qñ.ſ.pertingimus ad cognoſcẽdũ eſſentiã rei intellectæ:& ipam vtutẽ enumerabilis intellecti ſm ꝙ in ſe est:& hoc mõ ea q̃ cadũt ſub fide directe non poſſumus intelligere durante ſtatu fidei.Sed quędã alia ad fidẽ ordinata etiã hoc mõ intelligi poſſunt. Alio mõ cõtingit aliquid intelligi ipfecte:qñ.ſ.ipſa eſſentia rei vel veritas propoſitionis nõ cognoſcitur qđ ſit:aut qũo ſit:ſed tm cognoſcitur ꝙ ea quæ exterius apparent veritati nõ contrariaf in quantũ hõ intelligit ꝙ propter ea quæ exterius apparent non eſt recedendũ ab eis quæ ſunt fidei.Et ſecm hoc nihil ꝓhibet durãte ſtatu fidei intelligere ea etiã quæ ꝑ ſe ſub fide cadunt. Fides aũt quę connumeratur ab apſo inter duodecim fructuſpũs ad Gal. v.nõ eſt fides quæ eſt virtus theologica:ſed eſt quædam certitudo eorum quæ ſunt fidei:quæ habetur per donum intellectus Eſt autem intellectus donum non ſolum ſpeculatiuus:ſed etiam practicus. Vnde in Pſ.ex. Intellectus bonus omnibus facientibus eum.Quod ſic declarat beatus Tho.ij.ħ. q.viij.arti.iij.Donũ intellectꝰ nõ ſolũ ſe habet ad ea q̃ primo & principaliter cadũt ſub fide: ſed etiã ad oia q̃ ad fidẽ ordinanf.Opationes aũt bonę quędã ordinẽ habent ad ſidem.Nã fides ꝑ dilectionẽ opat:vt dr ad Gal. v. Et iõ donũ intellectꝰ etiã ad q̃dã operabilia ſe extendit:nõ qdẽ vt principaliter circa ea verſet:ſed inquantũ in agendis regulamur rõnibus ęternis:qb⁹ conſpiciẽdis & conſulendis inhæret ſuperior ratio: vt ait Aug.q̃ dono intellectꝰ ꝑficitur. Quãuis aũt rõ naturalis dirigat hoiem in actibus hũanis: tamẽ regula humanorũ actuũ eſt nõ ſolum ratio humana ſed etiã lex ęterna.Lex aũt æterna excedit rationẽ humanã naturalẽ.Et ideo cognitio hũanorũ actuũ ſecm ꝙ regulatur a lege æterna excedit rõnẽ naturalẽ & indiget ſupernaturali lumine doni ſpũſſancti intellectus vel alterius.

Qui habẽt rectã æſtimationẽ de fine nõ habent donũ intellectꝰ

Intellectus donũ est habitꝰ primorũ principiorũ cognoſcitiuus nõ naturalis ſed gratuite:aliter tñ ꝙ fides. Nã ad iſtẽ pertinet aſſentire ſolũ talibus principijs cognitionis gratuitæ.i.articulis fidei. Ad intellectũ vero donũ pertinet penetrare ea quæ debent fidei. Et in cognitione ſiue practica ſiue ſpeculatiua eorũ quæ ſunt fidei intellectus penetrat ſed ſapientia de eis iudicium præſtat.

§. VI. HVIC DONO INTELLE

ꝙ btitudo ſexta corrẽdet ſpũs dei.

ctus corrñdet ſexta brittudo ſm.b.Aug.ſ.beati mũdo corde &c.Mat.v. Et hoc quenĩter quãtũ ad meritũ:q̃ eſt mũdicia cordis:& quãtũ ad ꝓmiũ qđ est viſio dei ſm beatũ Tho.ij.q.viij.ar.vij. Et quãtũ ad meritũ ſciendum ꝙ duplex eſt mũdicia. Vna prąambula & diſpoſitiua ad dei viſionẽ.Et hæc est depuratio effectus ab inordinatis affectionibus.Et hæc mundicia cordis fit per virtutes quæ pertinent ad vim appetitiuã:vt tẽperãtia:fortitudo & iuſtitia. Alia mundicia cordis est quæ eſt quaſi cõpletiua reſpectu viſionis diuinæ.Et hæc eſt mundicia mentis depuratę a phantaſmatibus & erroribus: vt.ſ.ea quæ proponũtur de deo non accipiant ꝑ modũ corporaliũ phantaſmatũ aut ſm hæreticas peruerſitates.Et hanc mũdiciã facit donum intellectus.Similiter eſt duplex viſio dei. Vna quidẽ ſpecta:qua videtur deus per eſſentiã. Alia vero imperfecta qua.ſi non videamus de deo quid ſit: vidimus tamẽ qđ non eſt.Et tanto deũ in hac vita perfectius cognoſcimus: quanto magis intellectus noſter cognoſcit deum excedere quicquid intellectu comprehenditur. Vtraq; dei viſio pertinet ad donum intellectus.Prima conſummatiue ſecũdũ ꝙ habetur in patria.Secunda inchoatiue ſecundũ ꝙ habeꝰ de deo in via. ¶ De ſcripturæ ſacræ nobilitate & vtilitate. Capitulum.II.

ECLARATIO SERMONVM

tuorũ illuminat:& intellectũ dat paruulis. Pſ. cxviij.Sermones dei de qbus Pſ.loquitur ſunt ẏba ſacræ ſcripturæ qb⁹ nobis locutꝰ est deus ꝑ ꝓpheras vt in veteri teſtamẽto:vel ꝑ ſe incarnatũ & apoſtolos eiꝰ vt in nouo.Sed tenebroſa aqua in nubib⁹ aeris.inquit Pſ.xxvij.id est obſcura ſcientia in prophetis: quia omnia in figuram contingebant illis. In nouo quoq; dicit xp̃us Io.vj.verba quę loquor vobis ſpũs & vita ſunt.ſ.ſpiritualiter intellecta viuificabunt vos . Caro non prodest qcq̃ id est ſuperficialiter intellecta non proficiunt hoĩ vt illud quod dixerat de ſacramento corporis ſui. Niſi mãducaueritis carnẽ filij hoĩs &c.quia aliqui ex diſcipulis ſm literã ſuperficialiter intellexerunt:ſcandalizati ſunt.ſic & oẽs hęretici errauerunt non intelligentes ſcripturas. Ad capiendum igitur cognitionẽ & veram noritiã de his quę ſunt in ſcriptura:ſpũſſanctus per donum intellectus menti declarat ſermones dei . Vnde & de ſaluatore dicit Lucæ vlti.ꝙ poſtq; reſuſcitatus apparens diſcipulis comedens cum eis ait . Hæc ſcripta ſunt &c. Et tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas quas.ſ.exponebat eis. De ipa igitur ſcriptura ſacra quæ continet ſermones dei videndum de qua in dictis verbis Pſ. tria videntur notari.

¶ Primo innuiſ eximia auctoritas.ibi. declaratio ſermonum tuorum.

¶ Secundo conceditur magna vtilitas.ibi. illuminat.

¶ Tertio exigitur ad eam plurima humilitas.ibi.intellectũ dat paruulis.

§.I.AVCTORITAS SACRE SCRI

De nobilitate

ptuꝛę maior eẽ nõ põt:qa.ſ.a deo ẽ reuelata.iõ dicit declaratio ſermonũ tuorũ.q.ſ.ſunt a te deo proferẽte. Vt enim ait Pe.in can.ij.Spũſcto inſpirati locuti ſunt ſcti dei hoĩes ſacræ ſ.auctores librorum ſacrę paginæ:& bea.Paul.ad Hebr.ſ. Multifarie multiſq; modis olim deus loquens patribus in propheris.ſ.in veteri teſtamento:nouiſſime diebus iſtis.ſc in filio:Hinc etiã.b. Amb.in epla ad Colo. dicit. Oĩs rõ ſupnæ ſciæ vel terrenæ creaturæ ideo eſt:q est ea put earũ & auctor:vt q hũc ncuit nihil vltra q̃rat:qa ꝑ ſecta vtꝰ & ſapia:qrqđ alibi q̃rif,ꝙ ꝑfecte inuenif. In Daniele & Salomone oñdit in fidelibꝰ ſe eſſe auctorẽ tot⁹ ſapiętiæ qđ infideles nõ putãt:qa nõ legũt in euãgelijs & ꝓphetijs aſtrologiã & alia hmõi q̃ deſpecta ſunt:qa nihil valẽt ad ſalutẽ:ſed mittũt in errorẽ. Et q hijs ſtudẽt eurã aĩę nõ

Cõtraria ſapiẽtiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hñt. dist. xxxviij. §. hinc etiã filij. Et qa de⁹ est verax: ois aũt hõ mẽdax. Pã. cxv. Hinc est ꝙ doctrinæ hoim reperiuntur cũ admixtione alicui⁹ erroris. Sed doctrina sacrę scripturæ plena veritate: qa a deo q mẽtiri nõ põt. Io. xvij. ait xp̃us. Sermo tuus veritas ẽ. vñ Chryſ. dicit ꝙ sicut sacerdos est debitor vt veritatẽ quã audiuit a deo. ſ. iſcripturis libere p̃dicet: ita & laicꝰ est debitor vt veritatẽ quã audiunt a sacerdote ꝓbatã i scripturis defendat fidutialr: qd si nõ fecerit pdicti ꝓitatẽ. De auctẽ & ꝓitate eiꝰ habeſ. j. Qd nulla falluas in ſũ scripturis sacris nec liceat dubitare de veritate eiꝰ: oñdit. b. Augu. dicens in epſa ad Hiero. Si ad scripturas sacras admiſſa fuerint vel officiosa mendacia: quid in eis remanebit auctoritatis: q tandẽ de scripturis illis ſnia ꝓferet cuiꝰ pondere cõtentioſę falſitatis obſerẽt improbitas. dist. ix. ſi ad scripturas. In decretis. idẽ. b. Aug. dist. eadẽ quis neſciat. Quis neſciat sacrã ſcripturã canonicã: tam veteris q̃ noui teſtamenti certis terminis ſuis contineri: eam ꝙ poſteriboribus oĩm epiſcoporũ literis ita prę̃poni: vt de illa dubitari aut diſceptari nõ poſſit vtrũ verũ vel vtrũ rectum ſit quicquid in ea conſtiterit.

§. II. SECVNDVM SCILICET MA

De vtilitate ſcripturę ſacrę patet ex effectu qa illumĩat. Ad qd etiã facit qd idẽ Pã. ait Pã. cxviij. Lucerna pedibꝰ meis ꝙ̃bũ tuũ: & lumẽ ſemitis meis. & Pe. in canõ. ſua. Habetis propheticũ ſermonẽ: cui bñfacitis attendẽtes q̃ſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco. Et licet ſciæ ſeculares etiã illuminent in multis aliter tñ & aliter. Illę quidẽ vt nocti lucẽt in noctẽ & interpolatim. Hæc aũt ſacra doctrina vt radiꝰ a ſole iuſtitię ꝓcedẽs dño deo ſemp & totũ orbẽ. Illumĩatio ſi quidẽ illarũ ſciarũ defectibilis eſt: qa ſiue ſpeculatiuæ ſint ſiue practicæ vel morales: tñ ordinãt hoiem ad fœlicitatẽ q̃ i pñti hĩ nõ põt politicã vel ſpeculatiuã: nõ aũt futurã quã nõ nouerũt auctores illarũ. vñ. b. Hiero. tractãs illud Eccl⁹. x. Labor ſtultoꝝ pdet eos: qa neſcierũt pgere i ciuitatẽ. Noĩat ibi plures pho⁹. Platonẽ, Ariſtotelẽ, Permenidẽ & alios q̃s ſtultos appellat: qa non habuerũt rectũ iudiciũ de vltimo fine deo. Nã etſi multũ laborauerũt in ſpeculãdo & inq̃rẽdo ꝓitatẽ in multis. tñ ex ſuo labore nõ reportauerũt fructũ vitę eternę: ſed pditiõis. Et hoc qa neſcierũt pgere i vrbẽ ſupnã. Nõ em eoꝝ doctrinę hñt tale lumẽ: ſed ſapia q̃ vtiq; eſt ſacra ſcriptura pducit ad claritatem æternã: docens copioſiſſime de vltimo ſine vero deo & veriſſimo & mõ pueniẽdi ad eũ cõſequẽdũ: q est lux vera & ideſiciens. Vbi notãdũ ꝙ tria debẽt cõſiderari. Primũ eſt ꝙ pfectio hois cõſiſtit i imitatione dei q̃ est p dilectionẽ. Secm est ꝙ dilectio p̃ſupponit cognitionẽ. Tertiũ ẽ ꝙ cognitio ordinata & vera de deo & diligendis habeſ p ſcripturæ ſacræ lectionẽ vel auditionẽ nõ ſcientiarũ ſæcularĩũ. Prio q̃ ſciendũ ꝙ imitatio dei ad quẽ ꝓ poſſe hõ debet tẽdere: & pfectio ei⁹ ſimplr est p dilectionẽ. Vñ a pl̃s ad Epẽ. v. Imitatores dei eſtote ſicut filij chariſſimi. Et quaſi modũ docẽs hui⁹: immediate ſubdit. Ambulate in dilectione ſicut & xp̃us dilexit vos. Siꝛ cũ chriſt⁹ dixiſſet diſcipulis. Eſtote p fecti ſicut & pr̃ veſter pfect⁹ eſt. Mat. v. ſubdit exẽplũ de dilectiõe: nõ ſolũ amicoꝝ: ſed & inimicoꝝ. Exẽplo dei q ſolẽ ſuũ oriri facit ſup bonos & malos & materialiter & ſpũaliter. Et apl̃s ad Col. iij. Sup oĩa charitatem habete quę est vinculũ pfectiõis. Sedo conſiderandũ ꝙ dilectio p̃ſupponit cognitionẽ ſeu ex cognitiõe generaſ. Nã obiectũ volũtatis cui⁹ est dilectio est bonũ cognitũ, vñ. b. Augu. Inuiſa diligere poſſum⁹: incognita nequaq̃. Eſt enim in aĩa nr̃a quoddã matrimoniũ ſpũale: in quo vir est itelleꝰ: vxor volũtas: q̃ ſterilis pmanet: niſi intelleꝰ in ea ſemẽ iactet cõceptũ. ſ. ſuũ. Vñ & Chriſt⁹ dixit Samaritanæ: vt apta; fieret ad habẽdã aquã ſuã, pmiſſam: q̃ ſalire facit in vitã ęternã. ſ. gratiã. Voca virũ tuũ & veni huc. Io. iiij. i. repręſenta intellectũ tuũ: vt expõit. b. Aug. vt. ſ. intelligas ꝓ e & ſpiritualiter nõ carnalr. Nã ille hõ cũ quo in fornicatione manebat: nõ erat ſuus vir. i. legitim⁹ marit⁹. vñ nõ illũ dixit vocare: hic est em error ſeu falſus intellectus q ſeminat in carne. ancilla. i. in ſenſualitate generat illegitimos filios malorũ operũ qb⁹ nõ debeẽ hæreditas gl̃ię: cũ nõ ſit in eis aqua grã: ſed de carne merit: & reportat corruptionẽ: & ęternã dãnationẽ. Poſt quinq; igitur viros legitimos. i. poſt ſequelã gnq; ſenſuũ. ſm quoꝝ appetitũ opaẽ hõ ante vſum rõnis & ſine pctõ. & ideo vt viri legitimi debet imediate

Imitatio dei debet eẽ p dilectionẽ.

perueniẽs ad vſum rõnis vti vero intellectu non erroneo obumbrato. Et talis intellectus obtẽtus volũtati verũ cõceptũ gignit bonos affect⁹ & parit filios bonorũ operum. Qd tertio aduertẽdũ ſequit permaxime dilectio in volũtate ñata ex deo principalr operante: & ipſa aſſentiente: ſcriptura homo hoiem gñat et ſol ex ſtudio ſacrę doctrinæ. Et p̃ra maxi pterea dicit verbũ ſcripturæ: qd est verbũ dei ignitum, & me va ignis: qa ignẽ iducit charitatis in aĩa. Pã. cxviij. Ignitũ elo ler ad diquiũ tuũ vehementer. Et dñs p Hiere. xxviij. Nunquid ver lectioba mea nõ ſunt quaſi ignis? Exemplũ in duob⁹ diſcipłis nẽ deiẽt eũtibus in Emaus dicentib⁹ poſtea. Nonne cor vr̃m ar- ꝓxim. dens erat in nobis: dum n obis loquereſ in viaꝰ Lu. vlti. & Deuſ. xxxiij. dr̃. In dextera eius ignea lex. j. in Christo lex charitatis. Videm⁹ em̃ p experientiã ꝙ diſcipulus ad magiſtrũ & doctrinã eius multũ afficit: & in eius doctrina delectat & firmat: & quaſi vnĩ ſpũs eius ad eũ. Sic ad propoſitum. Cũ ſcriptura ſit de deo ſine aliquo errore: & plenisſime de eo qd̃ põt ſciri de ipſo in præſenti tractet de dilectiõe & alĩs virtutib⁹. Aliæ aũt ſciæ diminutæ: & cũ erroribus: & doctores & auctores earũ fuerunt cõiter vitioſi & multa etiã friuola & noxia habeanẽ in talib⁹ doctrinis laſciua & contra fidẽ. Ideo ſtudendo in eis afficiẽ mẽs ſtudẽtis ad talia & reueretur: & de ꝓitate fidei vacillat. Sed ex ſtudio ſacræ ſcripturę afficitur ad deũ & ad ſctõs q ediderunt libros: & charitate inflammatur ex illuminatione de deo ex ipſa habita. Vnde dicitur de ſapientia quæ vr dictũ est permaxime in ſcriptura ſacra habetur. infinitus theſaurus est omnibus: quo qui vſi ſunt participes factĩ ſunt amicitiæ dei. Declaratio ergo ſermonũ illuminat intellectũ etiã de altiſſimis. Sicut autem intellectus est nobiliſſima potẽtiarum: ita & operatio ei⁹ & illuminatio perfectiſſimũ op⁹ hinc nobiliſſimum intellectũ non voluntatẽ p prius non tẽpore: ſed natura. verbũ æternum. ait Io. Dñici cardinalis in quodã opere ſuo: quod appellauit Noctiluca. Intellectuo actu procedens a patre: lumen de lumine in hoie naſcituruſ aſſumpſit id apertius cæteris tradentibus. b. Aug. & magiſtro ſen. In huius potentiæ actu veritas prima preſentis vitæ pariter & futuræ, vno eodẽq; ſermone determinauit vltimã conſiſtere fœlicitatẽ di. Io. xvij. Hęc est vita ęternã vt cognoſcant te ſolũ deũ & quẽ miſiſti Ieſum Chriſtũ. Hũc primũ vt ſupremũ doctorẽ poſt iocũdã & lõgã de vita btã inquiſitionẽ. i vlti. de ciui. dei. b. Augu. ſecutus inquit. Viſio est tota merces. Hæc etiã veritas philoſophos nõ latuit. Nã eoꝝ ꝓcipu⁹ Plato btitudinẽ locauit in partꝯ cipatione diuini luminis. teſte beato Aug. in. xix. de ciui. dei. cui & ipſe aſſentit. Vltra em̃ lumẽ diuinũ quo tant⁹ doctor pollebat: nõ ignora bat ab Ariſtotele iã fore validiſſimis rõnib⁹ demonſtratũ: volũtati anteponendum: eſſe, nobilitare & opere humanum intellectum.

§. III. SEQVENDO IGITVR AN

tiquorũ doctoꝝ gymnaſia ꝓbata & vera: fateamur oportet in parte intellectiua tãq; in ſublimiori faſtigio culmen fœlicitatis viatori poſſibilis ex ꝓpriis naturalib⁹ ꝓſequędæ certi⁹ obuerſari. Sic lego i Gen. pricipio fœliꝯ. Adã poſitũ in paradiſo vt oparet. ſ. ſpeculando vtiq; nõ qualibet creaturã ſiſtẽs in ea: ſed ſic ex tota mole tẽdẽs in deũ vt nõ ſolũ clamaret qd̃ ita per fidẽ inſpiratã tenebat. Vnus ergo priceps, ſed vltra, p greſſus noceret attributa: & forſitã notiones: illud apoſtolicum, pbatur⁹. Inuiſibilia dei a creatura mũdi p ea q̃ facta ſunt intellecta cõſpiciuntur. Mirabiliter ergo & copioſiſſime ſacra ſcriptura de oĩbus illũinat. vñ. b. Augu. qui prius ipſi⁹ velatũ vilipẽdebat, aſpectum poſtmodũ itellect⁹ ſui detecta caligine ad Volũſianũ ſcribẽs dicebat de ea. Tanta est latinarũ ꝓfunditas lr̃arũ vt in eis q̃tidie ꝓficerẽ ſi eas ſolas ab ineũte pueritia vſq; ad decrepitã ſenectutẽ maximo otio, ſummo ſtudio: meliori ingenio conarer addiſcere. In qbus latet altitudo ſapientiæ: vt in nouiſſimis, acutiſſimis, fragrantiſſimis cupiditate diſcendi hoc cõtingat qd̃ eadẽ ſcriptura quodã loco habet. Cũ ꝓſummauerit hõ: tũc incipiet. Itẽ i lib. de doc. chriſtia. Quicquid hõ extra didicerit ſi noxiũ est hic dãnaꝰ: ſi vtile est hic inuenit. Et cũ ibi q̃ſq; inuenerit oĩa quę vtiliter alibi didicit: multo abũdãntius inueniet in ea. q̃ nuſq; alibi i uenire potuit. Hiero. Cui prius poſt literas Ciceroĩs ſermo hmõi horrebat incultus: verberatus ab angelo & illuminatus aiebat. Si iuxta Paulum apl̃m Chriſtus est dei virtus &

De lectione de ſacra ſcriptura.

Petrus damia. de laude theologiæ.

dei ſapiẽtia ignorãtia ſcripturarũ est ignorãtia Chriſti. di. xxxvij. legim⁹. Et in multis cap. p totũ. Hinc & Gregoꝝ. in moral. Sacra ſcriptura q̃ oĩs ſciẽtias locutionis ſuæ more tranſcendit: qa in vno eodẽq; ſermone dũ narrat geſtũ, pdit myſteriũ. Et ſicut ſapiẽtes myſterijs exercẽt: ſic ſupſticie ſimplices refouet. Habet em̃ in publico vñ parũulos nutriat & ſeruet: & in ſecreto vñ mẽtes ſublimiũ admiratiõe ſuſpendat. Verũ qa aliq; huic verę aſſertioni obũſtũt: aſſerentes volũtatẽ actus eius intellectuę potẽtię cũ operationibus eius anteferri, contra quos bellat ſctus doctor Tho. in. iij. contra Gentiles cũ palma. Enã ſiꝛ esſet verũ nulla ſcriptura iã docet recte amare: & volũtatẽ in oĩbus dirigere ſicut ſacra doctrina: vt patet i libris ſapiẽtialib⁹: ꝓcipue Salomonis. Vñ Hiero. ad Demetriadem. Diuinas ſcripturas ſępius lege: immo nunq̃ de manibus tuis ſacra lectio deponaſ. Scio in ſcripturis: diuinis per quas ſolas dei potes cognoſcere voluntatẽ: phiberi q̃dã: pręcipi q̃dã: ꝓcedi quędã: ſuaderi nõnulla. Prohibentur mala: pręcipiunt bona: cõcedunt media: pſuadẽtur perfecta. Ad idẽ Chryſ. ſup Mat. In ſcripturis ſacris ignorans inuenit gd diſcat: contumax qd timeat: laborans præmia: puſillanimis mediocris iuſtitię cibos: q etſi pinguẽ nõ facit aĩam: mori tñ nõ pmittit. Qui aũt magni animi est: inuenit ibi ſpũales eſcas quę ducãt eũ ꝓpe ad angelos natură. Qui ꝓ o est a diabolo vulneratus: inuenit ſibi cibos medicinales & ſalutẽ per pœnitentiã. Itẽ Hugo in libro de aĩa ait. Nihil in hac vita dulci⁹ ſentiſ: nihil auidi⁹ ſumiſ: nil ita mẽtẽ ab amore mũ diſeparat: nil ita contra tentationes animũ roborat: nil ita hoiem excitat & adiuuat ad oẽ op⁹ & ad oẽm laborẽ ſicut ſtudiũ ſacrę ſcripturę. hæc ergo doctrina & illuminat intellectũ & inflãmat affectũ. vñ Iſido. in lib. de ſum. bono. Lectio ſctãrũ ſcripturarũ geminũ conferr donũ: qa mẽtis intellectũ erudit: & a mũdi vanitatib⁹ abſtractum hoiem ad dei amorẽ pducit. Quid ergo, pdeſt i mũdanis, pficere doctrinis: & inanescere in diuinis: caduca ſeq; ſigmẽta: & cœleſtia faſtidire? Hæc oĩa Io. Dñici vbi. ũ. Ad hoc facit qd̃ ait Ariſto. in lib. de vegetabilibus. Tria ſunt: vt ait Empedocles: in tota rerũ varietate p̃cipua. ſ. nobilis affluẽtię contẽptus: futurę fœlicitatis appetitus: & mẽtis illuſtratio. q̃rũ primo nihil honeſti⁹: ſecdo nihil fœlici⁹: tertio ad ambo⁹ adeptionẽ nihil efficaci⁹. Sed nr̃a doctrina ita illuſtrat

§. IIII. EXIGITVR AVTEM AD

Ad notitiã ſacræ ſcripturę requritur humilitas.

notitiã huiꝰ ſacrę doctrinę hũilitas. vñ ſubdit. Intellectum dat paruulis. ſ. propria ęſtimatione. Et hoc est qd̃ ait Chriſtus Mat. xi. Abſcõdiſti hęc a ſapiẽtibus & prudentibus. ſ. ſm ſæculũ: ſapiẽtibus quo ad ſcientias naturales: prudentibus quo ad morales. Et reuelaſti ea paruulis. i. humilibus. vt em̃ dicit Greg. Nullũ maius obſtaculũ veritati ſicut ſuperbia. & Ptolemęus ait, ꝙ inter ſapiẽtes ille ſapientior q & humilior. & in Prouer. xvj. Vbi humilitas ibi & ſapia. Et qa auctores ſciẽtiarũ ſæcularĩũ fuerũt ſuꝑbi. vt patet ad Rom. j. Dicẽtes ſe ſapiẽtes ſtulti facti ſunt in multis errantes. Et hinc est ꝙ ſcientia inflat ab inflatis tradita. Sed charitas qua incaluerunt auctores ſacrorũ librorũ cũ expoſitionib⁹ eorũ ſctis doctorib⁹ edificat fundamẽtũ iacies i humilitate ad oẽm veritatẽ. Et ſic de⁹ emittit ſontes virtutũ in cõuallibus humilitatis Hinc & Pe. Damia. Platonẽ latẽtis neceſſe ſecreta rimãtẽ reſpuo: planetaꝝ circulis metas aſtrorũq; meatibus, calculos affigentẽ cuncta etiam ſpherici orbis climata radio diſtinguentẽ, Pythagorã paruipẽdo. Nicomachũ quoq; tritũ ephemeridibus digitos abdico. Euclidẽ ꝓplexis geometricalĩũ figurarum ſtudijs incuũq; declino. Cunctos ſane rhetores cũ ſuis coloribꝰ & entymematibus indiſtincte pręſtereo. Oĩs dialecticos cũ ſuis ſyllogiſmis & ſophiſticis cauillationibus indignos hac quęſtiõe decerno. Tremẽt Cynici ſuã iugiter amare ſapiẽtiæ nuditatẽ. Quęrãt Peripatetici latentẽ in, pfundo putei veritatẽ. Ego a te ſummã veritatẽ q̃ro illã videlicet q̃ de terra orta est nõ iã i puteo ignobili r latitãt ẽ: ſed de oi mũdi ptãte regnãtẽ. Quid mihi inſanientiũ ſamuloſa cõ mẽtæ? Quid mihi tumẽtiũ Tragediarũ cõtoruata vel ꝑturbata. diſcriminaꝝ? Deſinãt Comicoꝝ turbę: venena libidinũ crepãtibus bucciis effluere. Ceſſet Satyrorum vulgus ſuos ex clamatorię denũciationis amaris dapibus onerare. Non mihi Tulliani oratoris accurati lepidæ vrbanitatis trutis nãt ẽba. Nõ Demoſthenici rhetoreſ captioſe ſuadere argumẽta verſuta cõponãt. Cedãt in ſuas tenebras oĩs terrenę ſapiẽtię ſpecibus deliburi: nihili mihi conferant ſulphur eo caliginoſę doctrinę ſplẽdore rogati: chriſti me ſimplicitas docęat verba ſapientũ ruſticitas ambigualitatis meę vinculũ ſoluat: qa iuxta Paulivocẽ placuit deo p ſtultitiã p̃dicationis ſaluos facere credentes. Litera quę occidit abſcedat: ſpũs viuificator adſit at. Hęc ille. Hinc & Aug. ad Dioſcorũ. Humilitati ſaluberrimę quã dñs nr̃ Ieſus chriſt⁹: vt doceat humiliatus eſſet: maxime aduerſatur quædam: vt ita dixerim: imperitiſſima ſcientia dñ nos ſcire gaudem⁹. quid Anaximenes: quid Anaxagoras: quid Democritus ſenſerit & cæteri: vt docti & eruditi videamur.

§. V. QVOD NECESSARIVM FV

de neceſſitate ſacrę ſcripturæ.

it ad humanã ſalutẽ eſſe quãdã doctrinã ſm diuinã reuelationẽ q̃ dr̃ ſcriptura ſacra. ſ. veteris & noui teſtamenti ꝑter phyſicas diſciplinas q̃ rõne humana, inueſtigaṅ. pbat. b. Tho. in. j. par. ſũm. q. j. arti. j. & hoc tripliciter. Primo quia hõ ordinaꝝ a deo ad quendã ſinẽ q excedit ꝓprehẽſionem hũanę rõnis. ſm illud Eſa. lxiij. Oculꝰ non vidit deꝰ abſqꝫ te q̃ preparaſti diligentibus te. Finẽ aũt oportet eẽ pcogniti hoib⁹: q ſuas & itẽtiones & actiones debẽt ordinare in finẽ. Vñ neceſſariũ fuit hoi ad ſalutẽ ꝙ nota fi eẽt et quæ dã p reuelationẽ diuinã: q rõnẽ humanã excedũt. Secũdo qa ad ea q̃ etiam rõne humana de deo inueſtigari pñt: fuit neceſſariũ hominẽ inſtrui reuelatione diuina ex eo ꝙ veritas de deo p rõnẽ iueſtigata a paucis & p lõgũ ips habẽri põt. Nã pauci ſunt q vacẽt ſtudio lr̃arũ ſiue pp pauperatẽ: ſiue, ꝑter occupationes in alĩs, ſiue, ꝑter hebetudinẽ ingenij. Qui etiã vacãt i, his oportet p lõgũ tẽpus ſtudio i tẽdere. Nã metaphyſica q̃ de deo docet & ꝓbat rõnib⁹ eſt Q, theo vltima phyſicarũ doctrinarũ: & ꝓſupponit alias ſcias pri⁹ logia p tẽpora acq̃ſitas. vt ergo citius & cõius habeaꝝ notitia de cito ad deo & alĩs neceſſarĩs ad ſalutẽ: neceſſariũ fuit dari doctri diſcit. nã ſacræ ſcripturæ, cui⁹ oĩs ſunt capaces & cito: de his q̃ ſcire oporret de deo & agẽdis. Vñ Chriſt⁹ dixit apl̃is. Eũtes i mũdũ vniuerſum p̃dicate euãgeliũ oi creaturæ. Marc. vlti. qa oẽ genus hoim est capax talis doctrinæ & cito. Tertio qa aliæ doctrinę rõnem habentur. etſi multas veritates de deo & creaturis contineant: oĩs habent admixtos errores iuxta illud. Ois hõ mẽdax ex eo ꝙ rõne naturali innitũtur: q̃ deficit ſæpe & p̃cipue circa diuina. Vñ & oĩs ꝑ̃ſ iuẽũtur errãſſe circa ea q̃ ſunt neceſſaria ad ſciendum ſeu ẽre dẽdum. Et iõ oportuit tradi doctrinã in qua eſſet oĩmoda veritas ſine admixtione alicuius erroris: ex cuius veritatis cognitione depẽdet tota ſalus, hois q̃ est in deo. Hæc est autẽ ſcriptura ſacra q̃ est a deo reuelata: q mẽtiri non põt nec falli. Vñ ſecure & ſine aliquo dubio ſalſuatis ei inhæreat: & ꝑm veritatẽ eiꝰ ſe dirigat circa diuina & humana. Et ſic patet ꝙ ꝑter ſcias ꝑ̃icas fuit neceſſariũ & vtile haberi doctrinas ſacrę ſcripturæ: vt citius cõius & certi⁹ habeaꝝ notitia de deo & alĩs neceſſarĩs ad ſalutẽ, vñ. j. ad Timo. iij. dicit Apl̃s. Oĩs doctrina diuinit⁹ inſpirata vtilis est ad docendũ: ad arguendũ: ad corripiendũ: ad eruditionẽ ad iuſtitiã. Et q̃uis ea q̃ traduntur in ſcriptura ſacra ſint ſupra hominis rõnẽ, nõ tñ ea q̃rẽdo ſit ꝓ illud Eccl. iij. c. Altiora tene ne q̃ſieris. qa nõ q̃runt rõne demõſtratiua: vt i metaphyſica inueſtigãdo. ſed ſide humiliter ſuſcipiendo.

§. VI. QVOD SACRA DOCTRI

duplex ẽ genus ſciarũ.

na est ſcia & vna ſpeculatiua & practica. Primum ſic declarat. b. Tho. in. j. par. q. j. Duplex est genꝰ ſciẽtiarũ. Quædã eñ ſunt q̃ ꝓcedũt ex principijs notis lumine naturalis intelleꝰ ſicut ſunt arithmetica & geometria & hmõi. Quædã ſunt q̃ ꝓcedũt ex principijs notis lumine ſuperioris ſciẽtiæ ſicut muſica ꝓcedit ex principijs notificatis ſp arithmeticã. Et hoc ſcdo mõ doctrina ſacra est ſciẽtia ꝓcedens ex principijs notificatis ex lumine ſuperioris ſciẽtię q̃ est dei et̃ beatorũ. Vñ ſicut muſica credit nõ, pbãs pricipia ſibi tradita ab arithmetica & ex illis, pcedit ad argumẽtãdũ: ita ſacra doctrina credit principia a deo reuelata: vt ſunt articuli fidei: ex qb⁹ argumẽtaꝝ & ꝓbat ptinẽtia ad Chriſtianã religionẽ. Et cũ ſciẽtiæ non ſint ſingulariũ ſed vniuerſaliũ in ſacra doctria multa ſingularia ponũt. vt de geſtis Abraã Iſaac & aliorũ: nõ qa de eis principaliter tractẽt: ſed introducũtur in exẽplũ vitæ: ſicut in ſcientijs moralib⁹: ac etiã ad oñdẽdã auctoritatẽ virorũ ꝑ quos reuelatio a deo ad nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qđ scriptura sacra est vna scientia.

processit. Hæc est illa scientia de qua dr̃ in lib. Sap̃. xiij. c. Vani sunt oẽs hoies in quib⁹ nõ subest scia dei. Est aũt vna scientia hęc doctrina ſm vnã formalẽ rõnẽ obiectiuã: qã q̃cũq; cõsiderat in ea tradita. cõsiderat sub hac vna rõne inquãtũ sunt diuin⁹ reuelata. Quãuis em̃ hęc doctrina tractet de deo & creaturis: nõ tñ ex eq̃: sed principaliꝫ de deo. de creaturis aũt ſm q̃ referũt̃ ī deũ vt ad principiũ vel finẽ. vñ Sap̃. x. dr̃ singulr. Dedit illi sciam sc̃ōrũ. Licet aũt in alijs scientijs alia sit speculatiua: alia practica: scia tñ sacra doctrina cõprehẽdit sub se vtrũq; sicut & de⁹ cui⁹ scia ẽ eadem scia qua se cognoscit & ea q̃ facit. Magis tñ est speculatiua q̃ practica: qa principaliꝫ agit de reb⁹ diuinis q̃ de actib⁹ hũanis: de qb⁹ agit sc̃ḋm q̃ hõ ordinat ꝑ eos ad pfectũ dei cognitionẽ in qua beatitudo ẽterna consistit.

§. VII. QVOD HVIVS SCIENTIE

Quid sit subiectũ sacræ scripturæ.

subiectũ sit de⁹: sic declarat. b. Tho. vbi. q̃. arti. vij. Sic se habet subiectũ ad sciam: sicut obiectũ ad potẽtiã vel habitũ. Proprie aũt assignat obiectũ alicui⁹ potentię vel habit⁹ illud sub cui⁹ rõne oia referunt̃ adjllã potẽtiã vel habitũ: sicut hõ & lapis referuntur ad potẽtiam visus inquãtum sunt colorata. Vñ coloratũ est obiectũ visus. Oia aũt quæ tractãt̃ ī sacra scriptura tractant̃ sub rõne dei, vel qa sũt ipe de⁹: vel qa hñt ordinẽ ad deũ vt principiũ & finẽ: vñ sequitur ꝙ vere de⁹ sit subiectũ ī hac scia. Et hoc etiã patet ex principijs hui⁹ sciæ: q̃ sunt articuli fidei q̃ est de deo. Idẽ aũt est subiectũ principior⁹ & toti⁹ scię: cũ tota scientia cã: qa nõ solũ quãtũ ad id theologia vñ dicitur. q̃d est p creaturas cognoscibile: q̃d ꝑ cognouerũt ſm illud ad Ro. j. Quod notũ est dei manifestũ est in illis. i. q̃d cognosci põt de deo p naturalẽ rõnẽ fuit illis notum. Sed etiã quãtũ ad id q̃d est notũ sibi soli de seipso & alijs p reuelationẽ cõicatum. ſm illud. j. Cor. ij. Q̃d oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascendit q̃ prępar auit deus diligentib⁹ se. no bis reuelauit deus p spm̃ suũ. Vnde hæc doctrina sacra nõ supponit sua principia ab aliqua scia humana. vt dictum est. q̃. sed a scientia diuina a qua sicut a summa sapientia ois nostra cognitio ordinat: nec ad eam pertinet probare principia aliar⁹ scięt̃iarũ: sed solũ iudicare de eis. Quicquid em̃ in alijs scięt̃ijs inuenitur contrariũ huic doctrinę: totũ cõdẽnat vt falsum. ſm illud. ij. Cor. x. Arma nostra. f. scripturæ sacræ non sunt carnalia: sed potẽtia deo cõsiliã destructia: & oẽm altitudinẽ extollentẽ se ad uersus scientiã dei. Et vt agnoscat̃ differẽtia huius sapięt̃ię id est doctrinæ a sapięt̃ia q̃ est donũ spũs̃ãi. Sciẽdũ est ꝙ cũ iudiciũ ad sapientẽ pertineat ſm duplicẽ modũ iudicã di: sic dupliciter dr̃ sapięt̃ia: V no em̃ mõ cõtigit aliquẽ iudicare p modũ inclinatiõis: sicut q habet habitũ virtutis recte iudicat de his q̃ agẽda sunt sc̃ḋm illã v̄tutẽ inquãtũ ad illa inclinat. Alio mõ cõtingit aliquẽ iudicare p modũ cognitiõis: sicut aliquis bene instructus in sciętia moralj: bñ iudicare põt de actibus virtutũ etiã si non habeat habitũ earum. Primus ergo modus iudicandi de diuinis pertinet ad sapięt̃iã quę est donũ. sc̃ḋm illud. j. Cor. ij. Spũalis oĩa iudicat. Sed secundus modus iudicandi de diuinis pertinet ad hãc doctrinã quę sapięt̃ia dicit: sc̃ḋm ꝙ p studiũ habet ea tanq̃ inferioribus & ancillis: sicut architectores vtuntur subministrationibus & ciuilis militari. Et hoc ipsum ꝙ sic vtitur eis non est propter defectũ vel insufficięt̃iam eius: sed propter defectũ intellectus nostri: qui ex eis: quę p naturalẽ rationẽ ex qua procedunt aliq̃ scientię cognoscũtur: facilius manuducitur in eis quæ sunt supra rationem quæ traduntur in scriptura sacra.

§. IX. DOCTRINA SACRE SCRI

Qđ scripturæ sacræ sit maxima sapięt̃ia.

pturæ pmaxime dr̃ sapięt̃ia. Vñ Deut. iiij. in principio legis dr̃. Hæc est vestra sapia & intellect⁹ corã populis. Et vt pturata dicit. b. Tho. in. j. par. q. j. ar. vj. Inter oẽs sapientias hũanas ea est nõ solũ i aliquo gñe tm̃: sed simpliciter est maxima sapięt̃ia. Huius ratio est. Cum sapientis sit ordinare & iudicare. sapia. iudiciũ aũt p altiorẽ causam de inferioribus habeat. Ille sapiens dr̃ in vnoquoq; genere qui altissimã causã iudicat illius generis. Sicut in gñe ędificij artifex qui disponit formã ędificij dom⁹ dr̃ sapięs architector respectu inferiorũ artificũ qui dolãt lapides & parant cementũ. Vñ dr̃. j. Co. iij. Vt sapięs architector fundamentum posui. Et in genere totius humanę vitę prudẽs dr̃ sapięs inquãtũ ordinat humanos act⁹ ad debitũ finẽ. Vñ dr̃ Prouer. x. Sapientia est viro prudẽtia. Ille igit̃ q cõsiderat simpliciter altissimam cãm totius vniuersi q̃ est deus: maxime sapięs dr̃. Vnde et sapientia dicit̃ esse dignior cognitio quę habeat ſm beatũ Augu. xij. de trini. Secta aũt doctrina. ꝑfectissime determinat de deo: sc̃ḋm ꝙ est altissima cã: qa nõ solũ quãtũ ad id q̃d est p creaturas cognoscibile: q̃d ꝑ cognouerũt ſm illud. j. Cor. ij. Quæ oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hois ascendit q̃ prępararit deus diligentib⁹ se. no bis reuelauit deus p spm̃ suũ. Vnde hæc doctrina sacra nõ supponit sua principia ab aliqua scia humana. vt dictum est. q̃. sed a scientia diuina a qua sicut a summa sapientia ois nostra cognitio ordinat: nec ad eam pertinet probare principia aliar⁹ scięt̃iarũ: sed solũ iudicare de eis. Quicquid em̃ in alijs scięt̃ijs inuenitur contrariũ huic doctrinę: totũ cõdẽnat vt falsum. ſm illud. ij. Cor. x. Arma nostra. f. scripturæ sacræ non sunt carnalia: sed potẽtia deo cõsiliã destructia: & oẽm altitudinẽ extollentẽ se ad uersus scientiã dei. Et vt agnoscat̃ differẽtia huius sapięt̃ię id est doctrinæ a sapięt̃ia q̃ est donũ spũs̃ãi. Sciẽdũ est ꝙ cũ iudiciũ ad sapientẽ pertineat ſm duplicẽ modũ iudicã di: sic dupliciter dr̃ sapięt̃ia: V no em̃ mõ cõtigit aliquẽ iudicare p modũ inclinatiõis: sicut q habet habitũ virtutis recte iudicat de his q̃ agẽda sunt sc̃ḋm illã v̄tutẽ inquãtũ ad illa inclinat. Alio mõ cõtingit aliquẽ iudicare p modũ cognitiõis: sicut aliquis bene instructus in sciętia moralj: bñ iudicare põt de actibus virtutũ etiã si non habeat habitũ earum. Primus ergo modus iudicandi de diuinis pertinet ad sapięt̃iã quę est donũ. sc̃ḋm illud. j. Cor. ij. Spũalis oĩa iudicat. Sed secundus modus iudicandi de diuinis pertinet ad hãc doctrinã quę sapięt̃ia dicit: sc̃ḋm ꝙ p studiũ habet ea tanq̃ inferioribus & ancillis: sicut architectores vtuntur subministrationibus & ciuilis militari. Et hoc ipsum ꝙ sic vtitur eis non est propter defectũ vel insufficięt̃iam eius: sed propter defectũ intellectus nostri: qui ex eis: quę p naturalẽ rationẽ ex qua procedunt aliq̃ scientię cognoscũtur: facilius manuducitur in eis quæ sunt supra rationem quæ traduntur in scriptura sacra.

§. VIII. HEC DOCTRINA NOBI

De nobilitate sacræ scripturæ.

lior est cæteris scięt̃ijs: & sapia permaxime dicit̃. Q̃d sit nobilior alijs scięt̃ijs sic ꝓbat. b. Tho. vbi. q̃. ar. v. Cũ ista scięt̃ia sit speculatiua & practica quãtũ ad aliqd trãscędit oẽs alias scięt̃ias tã speculatiuas q̃ practicas. Scientiarũ enim speculatiuarũ vna est altera dignior: tũ propter certitudinẽ: tũ propter dignitatẽ materiæ. Et quãtũ ad vtrũq; hæc scięt̃ia oẽs speculatiuas scięt̃ias excedit. Et sc̃ḋm certitudinẽ q̃dẽ: qa aliæ scięt̃iæ habẽt certitudinẽ ex lumine naturalis rõnis hũanæ q̃ põt errare. Hæc aũt ex lumine diuinę scięt̃iæ q̃ decipi nõ põt. Sc̃ḋm aũt dignitatẽ materię: quia ista scięt̃ia est de his principaliter q̃ sua altitudine rõnẽ trãscędũt. Aliæ vo scię considerant tm̃ ea q̃ rõni hũanę subdũntur. Quantũ aũt ad practicas scięt̃ias illa est dignior quę ad vtiliorẽ finẽ ordinat sicut ciuilis militari. Nã bonum exercit⁹ ad bonũ ciuitatis ordinatur. Finis aũt hui⁹ doctrinę inquãtũ est practica est bt̃itudo æterna ad quã sicut ad vltimũ finẽ ordinãtur oẽs fines aliar⁹ scientiarũ practica

Oẽs alię scię ancillæ sacræ scripturæ.

scię tur ancillæ eius: hæc aũt dña. iuxta illud Prouer. ix. Sapientia ædificauit sibi domũ &c. misit ancillas suas vocare ad mœnia ciuitatis. Et q̃uis de principijs aliar⁹ sciarũ dubitari nõ possit: sed de principijs hui⁹ scięt̃iæ q̃ sunt articuli fidei ab aliq⁹ dubitet̃: nõ ꝓp hoc est min⁹ digna alijs. Nam nihil ꝓhibet q̃d est certi⁹ sc̃ḋm naturã esse min⁹ certũ quo ad nos: q̃d cõtingit ꝓpter debilitatẽ intellectus nostri qui se habet ad manifestissima rerũ, sicut ocul⁹ noctuæ ad sumẽ solis: vt dr̃ i. ij. Metaphy. Vñ dubitatio q̃ accidit aliq⁹ bus circa articulos fidei: non est ꝓpter incertitudinẽ rei de qua est: sed propter debilitatẽ intellectus nr̃i & tñ minimũ q̃d põt haberi de cognitione rerũ altissimarũ: est desiderabilius q̃ certissima cognitio quæ habet de infimis reb⁹ vt dr̃ in. xj. de animalib⁹. Q̃d etiã hęc scięt̃ia accipiat aliqua a philosophicis disciplinis. vt patet in lib. sc̃ōrũ doctorũ beati Augustini, Hieronymi & alior⁹ q multa inducũt testimonia & declarationes de ꝓbis Ethnicis. hoc nõ est quasi necessario eis indigeat: sed ad maiorẽ manifestationẽ eor⁹ q̃ in hac scięt̃ia traduntur. Nõ enim accipit sua principia ab alijs scientijs: sed immediate a deo per reuelationẽ. Et ideo non accipit ab alijs scientijs tanq̃ a superioribus: sed vtit

Scriptura sacra vtitur alijs scięt̃ijs philosophicis.

uelationẽ habentur: sicut per auctoritates sacræ scripturæ disputamus cõtra hęreticos. Et p vnum articulũ disputamus cõtra negãtẽ alium. Si ꝙo aduersarius nihil concedat eor⁹ q̃ sunt diuinitus reuelata. f. in sacra scriptura vt Pagani non remanet amplius via ad ꝓbãdũ articulos fidei per rõnẽ: sed soluendũ rones si quas inducit cõ fidem. Cum em̃ fides infallibili veritati innitat: impossibile aũt sit ꝙo de mõstrari contrarium: manifestũ est ꝓbationes q̃ contra fidem inducũt nõ esse demõstrativas, sed argumẽta solubilia. Nõ ergo ex argumẽtis humanæ rõnis ꝓcedit ad ꝓbandũ q̃ sunt fidei: sed ex articulis fidei argumẽtat̃ p hanc doctrinã ad alia ꝓbãda. Et sic non est cõ q̃d ait btũs Ambr̃. Tolle argumenta vbi fides quæritur: qa loquit̃ de argumẽtis rõnis humanę ad ꝓbandũ fidẽ. Et notãdum diligenter sc̃ḋm btm̃ Tho. vbi. q̃. ꝙ argumentari ex autoritate est maxime propriũ huic doctrinæ eo ꝙ principia huius doctrinę ex reuelatione habẽt̃: & sic oportet ꝙ credat autoritati eor⁹ quibus reuelatio facta est. Nec hoc derogat dignitati huius doctrinæ. Nam licet locus ab autoritate q̃ fundat̃ sup reuelatione humana sit infirmissimus. vt de hoc loqt̃ Boe. dũ dicit. locum ab autoritate debilissimum. Locus tñ ab autoritate q̃ fundat̃ sup reuelatiõe diuina: cuiusmodi est autoritas sacr̃ scripturæ est efficacissimus. Vtit tñ doctrina sacra rõne humana; non quidẽ ad ꝓbãdũ fidẽ: qa ꝓ hoc tolleret meritũ fidei: sed ad manifestãdũ ea quæ traduntur in hac doctrina. Cũ em̃ gra non tollat naturã sed ꝑficiat: oportet ꝙ natural is rõ subseruat fidei: sicut & naturalis inclinatio voluntatis charitati obsequit̃. Vñ ap̃ls. ij. ad Cor. x. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Et inde est ꝙ etiã autoritatibus ꝓbor⁹ sacra doctrina vtit̃ q ꝓ rõnẽ naturalẽ veritatẽ cognoscere potuerunt. Sic Paulus Act. xvij. inducit̃ ꝓbum Arati dicens. Sicut & q dam poetar⁹ vestror⁹ dixerunt. genus dei sumus. Sed tñ sacra doctrina his argumentis vtit̃ quasi extraneis argumentis & ꝓbabilibus. Autoritatibus aũt sc̃ōr⁹ doct̃or⁹ vtitur quasi arguendo ex ꝓpriis sed ꝓbabiliꝫ. Innitit̃ em̃ fides nr̃a reuelationi apostolis & ꝓphetis facte. q canonicos libros scripserunt: non aũt reuelationi si qua fuit alijs doctorib⁹ facta. Vñ dicit. b. Aug. in epla ad Hiero. Ego solis eis scriptoribus q iam Canonici appellãtur: didici hunc timorẽ honoremq; referre vt nullum eorum scribẽdo errasse audeã credere. Aut si in eis aliquid offendero q̃d videat contrariũ veritati: nihil aliud q̃ vel mẽdosum esse codicẽ: vel non esse assecutũ interpretẽ q̃d dictũ est: vl me minime intellexisse non ambigã. Alios aũt ita lego vt quãtalibet sanctitate: quãtave doctrina polleãt nõ ideo vtrũ putẽ: qa ita ipsi senserint: sed qa mihi per alios autores vel canonicas vel ꝓbabiles rones q̃ a vero nõ abhorreãt psuadere potuũt. hæc ille. & habet̃ dist. ix. ego. Idẽ in. iij. de trini. in. ꝓlogo. Noli meis literis quasi canonicis scripturis inseruire: sed in illis quodcũq; credebas: cum inueneris incunctãter crede. In istis autem quod certum habebas nisi certũ intelexeris noli firme tenere. dist. eadem. noli.

Qđ arguere ex autoritate est ꝓpriũ sacræ scripturæ.

§. XI. DOCTRINA SACRA VTITVR

metaphoris. Vñ dñs dicit Osee. xij. Ego visionẽ multiplicaui eis: & in manib⁹ ꝓphetarũ assimilatus sum. Tradere aũt aliquid sub similitudine ptinet ad metaphorã. Q̃d aũt sit cõueniens sacræ scripturæ tradere diuina & spũalia sub corporalib⁹ metaphoris: sic ꝓbat btũs Tho. in. j. par. q. j. ar. ix. Deus oĩbus ꝙuidet ſm ꝙ cõpetit eor⁹ naturę. Est autem naturale hoĩvt per sensibilia ad intelligibilia deueniat: qa oĩs nostra cognitio a sensu habet initiũ: vñ ꝓuenienter nobis in sacra scriptura sub metaphoris tradũt̃ diuina & spũalia. Et hoc est q̃d dicit Diony. in li. cœlestis hierar. Impossibile est nobis aliter lucere radium diuinũ nisi veritate sacror⁹ velaminũ circũuelatũ. Cõuenit hoc etiã sacrę scripturę: qa cõiter ipsa proponitur tã rudibus q̃ doctis. ſm illud Rom. j. Sapientibus & insipientibus debitor sum. Vt ergo saltẽ vel sic rudes capiãt diuina & spũalia: q ad intelligibilia ſm se capiẽda nõ sunt idonei: cõuenienter sub similitudinibus rer⁹ quę cõiter ꝓponuntur tã rudibus q̃ doctis. ſm illud Rom. j. Sapientibus & insipientibus debitor sum. Vt ergo saltẽ vel sic rudes capiãt diuina & spũalia: q ad intelligibilia ſm se capiẽda nõ sunt idonei: cõuenienter sub similitudinibus rer⁹ quę cõiter ꝓponuntur tã rudibus q̃ doctis. ſm illud

Triplici de causa vtit̃ qs metaphoris: Et q̃uis poetica q̃ est infima scientiarũ vtat metaphoris: non tñ eadẽ ratione qua & sacra doctrina q̃ est maxime digna sup alias. Triplici aũt ex causa vtit̃ quis metaphorica locutione: videlicet ꝓpter repr̃sentationẽ, ꝓpter necessitatẽ & ꝓpter vtilitatẽ. Propter primã cãm vtit̃ poetica metaphoris. f. ꝓpter repr̃sentationẽ vt delectet. Repr̃sentatio em̃ est hoi delectabilis. vñ & meretricule dicunt̃ præcipue poetica: quia demulcent aures & delectant legẽtes. Propter sc̃ḋam autem cãm & tertiam sacra doctrina vtit̃ metaphoris principaliꝫ: etsi hoc etiam delectet ꝓpter necessitatẽ videlicet: qa vt dictũ est: aliter nõ possent hoies ꝑcipue rudes capere spũalia nisi per similitudines rerũ materialiũ. Nec ex hoc radius diuinę reuelationis destruit̃ propter figuras sensibiles quib⁹ circũuelat̃. vt dicit Diony. sed remanet in sua veritate vt mentes q̃bus reuelatio fit non pmittat in similitudinibus remanere: sed eleuet eas ad cognitionẽ itelligibilium. Et p eos q̃bus reuelatio facta est: alij etiã circa hoc instruãtur. Vñ ea q̃ in vno loco traduntur sub metaphoris in alio loco expressius exponuntur. Propter vtilitatem etiam q̃ est tertia cã metaphoratum: sacra doctrina vtit̃ metaphoris: vt qa ipsa occultatio veritatis sub figuris est vtilis ad exercitium studioso⁹: vt manibus fricãtes spicas laborando ad latẽtia grana perueniant more discipulor⁹ vñ reficiant: & de obstructis fauor⁹ cellulis mel educentes spm̃ sup mel dulcẽ degustẽt fideles: q scripte de aptis locutiõibus faciãt̃ dirent. Tum etiam qa p hoc occultat̃ veritas infidelibus ne ea q̃ sunt fidei irrideant. Vnde & xp̃s ait Matth. vij. Nolite sanctum dare canibus: nec̃ mittatis margaritas vestras ante porcos. qa. f. secreta fidei infidelibus non sunt pãdenda: vt exponit Orige. di. xlij. in mandatis. Notandum etiam sicut docet Diony. i. ij. c. cœlestis hierar. ꝙ magis est conueniens ꝙ diuina nobis tradant̃ sub similitudinibus vilium corpor⁹ q̃ nobiliorũ. vtpote ex causa. Primo qa p hoc magis liberat̃ anim⁹ nostер ab errore. Manifestum em̃ apparet qa hęc ſm ꝓprietatẽ nõ dñr de diuinis: q̃d posset cẽ dubium si sub figuris nobiliorũ corpor⁹ diuina traderẽtur maxime apud illos qui nihil aliud a corporibus nobilib⁹ excogitare nouerunt. Sc̃ḋo: qa hic modis est conuenientior cognitioni quã de deo habemus in hac vita. Magis em̃ manifestatur nobis in vita ista quid non est: q̃ quid est. Et tõ similitudines eor⁹ quæ magis elongantur a deo veriorem in nobis faciunt æstimationem de deo ꝙ fit supra id quod de eo dicim⁹ vel cogitamus. Tertio p huiusmodi vilia magis occultantur indignis.

§. XII. DE QVADRVPLICI SENSV

De qua seu modo exponendi sacræ scripturæ. f. literali, allegorico drupli⁹ tropologico & anagogico. Vñ versus. Litera gesta docet: ci mõ quid credas allegoria: Moralis quid agas: q̃ tendas anago⁹ vl̃ sẽsu gia. Sicut verbi gratia. Hier'm sc̃ḋm literalẽ sensum eũ de sacræ ea agit in scriptura: significat ciuitatẽ quãdam q̃ destructa fuit a Romanis ꝓncipibus. secundũ allegoricũ sensum significat ecclesiã. sc̃ḋm tropologicũ designat aiam. secũdũ anagogicũ insinuat supnã patriã. Vñ Greg. dicit i. xv. moral. ꝙ sacra scriptura oẽs scięt̃ias ipso locutionis suæ more transcędit: qa vno eodẽq; sermone dũ narrat gestũ, ꝓdit mysteriũ. i. innuit spũalẽ intellectũ qui diuidit̃ in triplicẽ vt dicetur. Pro cuius declaratiõe dicit. b. Tho. in. j. par. q. j. art. x. ꝙ auctor sacræ scripturę deus est: in cui⁹ potestate est vt nõ solũ voces accommodet ad significandũ q̃d etiã hõ facere põt: sed etiã res ipsas. Et ideo cũ in oibus scientijs voces significent, hoc habet ꝓpriũ ista scientia ꝙ etiã res significate ꝙ voces etiã aliqd significant. Illa ergo significatio prima qua voces significãt res ptinet ad primũ sensum q̃ est sensus historicus seu literalis. Illa vero significatio qua res significatę ꝙ voces significant alias res: dicitur sensus spiritualis qui fundatur sup̃ literalem & eũ supponit. Hic autẽ sensus spiritualis trifariam diuiditur. Sicut em̃ dicit Apl̃s. Lex vetus figura est nouę legis. Et ipsa noua lex est figura futurę glorię: vt dicit ipse Diony. In noua etiam lege ea q̃ in capite sunt gesta: sunt signa eor⁹ q̃ nos agere debemus. Secũdũ ergo ea quę sunt veteris legis significant ea q̃ sunt nouę legis: & est sensus allegoricus. Secũdũ vero ea q̃ fiũt in Christo vel significant Christũ: sunt signa eor⁹ quę nos agere debemus. Et est sensus moralis. Prout vero significant quę in futura gloria sunt est sensus anagogicꝰ. Quia vero sensus literalis est ille quem auctor intendit: auctor autem sacræ scripturę deus est qui oĩa simul suo intellectu comprehendit: nõ est inconueniens: vt beatus Aug. dicit in. xij. cõfes. si etiã sc̃ḋm sensum literalẽ in vna litera sacræ scripturæ plures sensus reperiuntur. Sicut ver. bi gratia. Illud q̃d a deo dicit̃. ij. Reg. vij. de filio Dauid Salomone.

Auctor sacræ scripturæ est deus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ego erolli in patrē: & ipse erit mihi in filiū &c. dupl'r exponit ſm litera. Vno modo de Christo, i. de filio incarnato. Et ad iſtū intellectū inducit Apl's ad Heb. j. auctoritatem ad probandum xp̄m dei filium procedendo ſcd'm ſenſum literalē dict̄ auctoritatis. Nā allegoricus non eſt argumentatiuus. Et q̄d̄ ſequit in textu. Si qñ de iquerit arguā eum in virga x̄ri or̄: ſi referatur ad x̄p̄m intelligitur de corpore eius mystico: vel refertur ſolum ad Salomonem. Alio mō ad literam exponit de Salomone qui fuit filius dei p adoptionē dñ bonis fuit. Et ex verbis ſequētibus arguunt aliq Salomonem etſi a deo auerſum, ꝓpter amorem mulierum tandē ad eū reuerſum p̄ penitentiam & punitum in virga viror̄ inſurgentium ꝓ eum. Vnde ſubditur. Miam autem non auferam ab eo. Notandum etiam ꝙ cum beat⁹ Augu. dicat ꝙ illud q̄d̄ vet⁹ teſtm cōtinet tradit quadriſariā. ſ. ſm hiſtoriā ſm etymologiā. ſm anagogiā & ſcd'm allegoriā. vt dicit btūs Tho. Prima tria ponunt ad ſenſum literalem Nam hiſtoria eſt (vt dicit beatus Aug.) cum ſimplr aliqd ꝓponit. Etymologia cum eā dicti aſſignatur. ſicut cū dñs aſſignauit cauſam quare Moyſes pmiſit dari libellum repudij. ſ. ꝓpter duritiā cordis eorum. Mat. xix. Anagogia ꝙ o eſt cum veritas vnius ſcripturæ oñdit veritati alterius nō repugnare. Allegoria autem quam quarto loco ponit comprehendit alios tres ſenſus ſcripturę. ſ. moralem, anagogicum & allegoricum. Item ſenſus parabolic⁹ ſub literali ſenſu continetur. Nam p voces ſignificat aliud proprie: alicꝰ figurate. nec eſt literalis ſenſus ipſa figura: ſed ſignificatū per figuram. Non em̄ cum ſcriptura nominat brachiū dei: eſt ſenſus literalis de membro corporali eius: ſed de virtute operatiua ſua. Et ſimiliter q̄d̄ Chriſtus in parabolis ait de vinea, culta & agro ſato: & nuptijs: & hmōi ad ſenſum literalem ptinet id q̄d̄ Chriſtus intēdebat p illas parabolas vt de eccleſia vel verbo prędicato: & hmōi. Si qs autem exponeret parabolam de vinea de anima in particulari: iam ille eſſet ſenſus tropologic⁹ ſeu moralis. Nec oportet oēm autoritatē ſcripturæ: aut etiā hiſtoriā exponere ſcd'm illū quadruplicem ſenſum: ſed mō ſecūdū vnū: modo ꝑm aliū: vt dicit Orige. tractās illud de arca Noe ꝙ erat bicamerata & tricamerata. Et q̄d̄ dicit btūs Gregor. in moral'. vel alij doctores ꝙ aliqñ ſcriptura nō pōt intelligi ſcd'm literam: intelligit ſcd'm ſuperficiem ſeu corticem literę: non qn ſcriptura in oi parte ſua habeat intellectum verū literalē qui non occidit ſed viuificat. Sicut ꝙ bi grā eū ait p̄s. lxxviij. Comederūt Iacob &c. ſcd'm literam. i. corticem literæ nuſq̄ inuenit Iacob comeſt⁹. & iō nō pōt intelligi hoc ſcd'm literā. i. corticē litere. Sed ſenſus literalis eſt ꝙ ꝓpr̄s ille Iudæorū dictus Iacob (qm̄ ab eo deſcendit) ſuit pluries propter peccata ſua quaſi ad nihilū deduct⁹ diuerſis flagellis: ſicut id q̄d̄ comedit ad nihilū deducit. Itē ex multiplicitate horū ſenſuum non ſequit aliqua confuſio in ſacra ſcriptura: cū oēs ſenſus fundētur ſup vnum. ſ. literalem: ex quo ſolo pōt trahi argumentum. Nō aūt ex his q̄ ſecūdū aliū triplicē ſenſum dicuntur, vt dicit beatus Augu. ad Vincentium Donatiſtam. Nec tm̄ ex hoc deperit aliqd ſacrę ſcripturę: quia nihil ſub ſpirituali ſenſu continetur fidei neceſſarium: q̄d̄ ſcriptura alibi per literalem ſenſum non tradat. Sicut ꝙ bi gratia: ad oñendū ꝙ xp̄s volūtarius acceſſit ad paſſionē: eſt figura qa Iſaac pmiſit ſe ſpōte ligari ab Abraam ad victimandum. ſed iſtud expreſſe habet Eſa. liij. vbi dr̄. Oblatus eſt: qa ipſe voluit &c. Et q̄d̄ Hiero. ait ad Paulinū. ꝙ vitioſiſſimū genus dicendi eſt deprauare ſcripturas: & ad ſenſum ſuum ſcripturam trahere etiā repugnantem: videt intelligendum quo ad expoſitionem ſcripturę literalē. Nam quo ad ſenſum ſpūalē oīs expoſitio ſcripturę fundata i veritate fidei & congruenter aptata bona eſt: & oēs doctores talibus vtuntur. Qñq̄ etiā id q̄d̄ male geſtū eſt ſecūdū literā ſeu hiſtoriā ſignificat ſpūaliter aliqd bñ factū. vt dicit hea. Greg. in moral'. Quid em̄ ſceleſtius Dauid in adulterio & occiſione Vriæ? Et qd fideli⁹ Vria? & tm̄ (vt ipſe exponit) Dauid ſignat deū: & Vrias pplm Iudæor̄ reprobatū.

quid ſit hiſtoria
Etymologia.
Anagogia.
Allegoria.
Senſus pabolicus ſub q̄ ſenſu ꝓtineat.

§. XIII. DE SEPTEM REGVLIS QVE

Septē regulę ad intelligēdū ſcripturas ſacras: quas ponit ab aliquibus dicuntur claues: quia per eas aperitur intellectus in multis ad intelligēdū ſcripturas ſacras: quas ponit Iſido. in lib. de ſum. bo. Et btūs Aug. in lib. de doctri. chriſtiana ſcripſit, & dicit eas fuiſſe Tyconij: vt refert Nico. de Ly. in proprio ſuper Pentateuchon. Qui etiam dicit ꝙ volenti profice re in ſtudio ſacrę ſcripturæ: neceſſariū eſt incipe a ſenſu literali: ga ille eſt fundamētum: & ex ſolo illo argumētari pōt circa dubia fidei & mor̄: non ex ſenſibus ſpūalibus. Eſt ergo prima regula ſeu clauis ſapientię de dño nro Ieſu chriſto & eius corpore myſtico q̄d̄ eſt eccleſia: qa p connexionē capitis ad corp⁹ ſacra ſcriptura ſub vno cōtextu quaſi ſub eadē pſona aliqñ loquit̄ de vno ꝙ de vno qñlēs ad aliud. Verbi grā Eſa. lxj. Induit me veſtimentis ſaluti: & indumento iuſtitię circūdedit me: quaſi ſpōſum decoratum corona: & q̄ſi ſpōſam ornatam monilibus ſuis. Q̄d̄ em̄ dicit quaſi ſpōſum: loquit̄ de Chriſto. Et q̄d̄ ſequit. quaſi ſponſam ornatam monilib⁹ ſuis: intelligit̄ de eccleſia. Siſr q̄d̄ dr̄ Cañ. j. Oſculetur me oſculo oris ſui: qa meliora ſūt vbera eius vino. Q̄d̄ dicit. Oſculetur me oſculo oris ſui, ꝙ bū eſt ſponſę ſui ſponſę deſiderātis. Q̄d̄ aūt ſubdit ga melior a ſunt vbera eius vino, ꝙ bum eſt ſpōſi eccleſiā cōmēdantis, ſiue de duobus præceptis dilectionis: ex q̄bus elicit lac refectionis purę ſuperantis vinum mundanę delectatiōis, ſiue intelligat de duobus teſtamētis ſcripturæ: vñ exprimitur lac doctrinæ excedentis ſeculārē oēm ſcientiā. Scd'a regula eſt de corpore dñi myſtico ꝙ o & ſimulato. Eccleſia enim eſt ſagena nondū tracta ad littus: continēs piſces bonos & malos p̄mixtos: ſed ſeparandos abinutilē in fine mundi: vt dr̄ parabolice Mat. xiij. Et ideo i ſacra ſcriptura mali cōmendantur cum bonis quibus ſunt permixti, ſicut Oſee. xj. Iſrael & dilexi eū. Et ecouerſo: aliqñ boni vituperant cum malis. ſicut Eſa. j. Cognouit bos poſſeſſorē ſuum: & aſinus p̄ſepe dñi ſui. Iſrael aūt nō cognouit me. Aliqñ in eodē contextu exprimit q̄d̄ ad bonos ꝓtineat: q̄d̄ ad malos, ſicut Cant. j. Nigra ſum ſed formoſa ſicut tabernacula Cedar: ſicut pelles Salomonis. Verba ſunt ſponſæ eccl'ię: quę ratiōe malor̄ dr̄ nigra: & rōne bonor̄ formoſa. Et q̄d̄ ſubdit pro exemplo, Sicut tabernacula Cedar. Hoc refertur ad malos. Ex Cedar em̄ deſcenderunt Saraceni: nigri virtūs. Q̄d̄ addit. ſicut pelles Salomonis. applicat ad bonos. Salomon ſignificat hic deū. Pelles tabernaculi q̄d̄ poſtea tranſiuit in templum quibus cooperiebat hiacynthinæ & rubricatæ ſunt virtutes ſapientiæ & charitatis: quæ operit multitudinem pc̄atorum. Tertia regula eſt de ſpū & litera. ſcd'm ꝙ accipit ſub eadem litera ſenſus hiſtoricus & myſticus: ga veritas hiſtoriæ eſt tenēda & ad ſpūalē ſenſum referenda. ſicut ap'l's loquens ad Gal. iiij. dicit. Is q ſecūdum carnem natus eſt. id eſt Iſmael pſequebat eū q ſecūdū ſpm̄ nat⁹ eſt. id eſt Iſaac trahendo eū ſeu allicīēdo ad malū. Et figurat ſpūal'r malos in eccleſia pſequi bonos ſaltem moribus prauis. Pōt etiā aliter exponi dicta regula vt referat vtrumq; ad ſenſum literalem im̄ qui qñq̄ eſt duplex, ſicut illd̄ quod dñs dicit. l. Paral'. xvij. Ego ero illi in patrē: & ipſe erit mihi in filium. hoc intelligit ſm literam de Salomone & de chriſto: vt dictum eſt. ū. Sed prout intelligitur de chriſto pōt eſſe ſenſus ſpūalis ſm qd inquantū. ſ. Chriſt⁹ fuit figurat⁹ in Salomone. Quarta regula ē de ſpecie & genere ſeu de parte & toto: cum de vno tranſitur ad aliud. ſicut Eſa. xiij. Primo loquit ꝙ Babylonem ſpecialiter: cū dicit. Onus Babylonis. i. Flagellum & malum inducendum ſup talem ciuitatem: & trāſit ad intelligēdum ꝙ bum de toto mundo gñal'r ꝓ hoc q̄d̄ ſubdit. A ſummitate cœli dñs & vaſa furoris eius vt diſpdat oēm terrā. Poſtea reuertit ad loquendū de ciuitate illa Babyloniæ ſpāliter cum dicit. Ego ſuſcitabo ſup vos Medos qui argumentum non q̄rant. ga. ſ. Dari⁹ Medus cū nepote ſuo Cyro cœpit Babylonem: & interfecit Balthaſar regem eius. Dañ. v. Quinta regula eſt de tp̄ibus: q̄ contingit quadrupliciter. Vno modo p ſynecdochen: qñ ponit pars tp̄is ꝓ toto: ſicut in euāgelio: cum xp̄s dr̄ fuiſſe in ſepulcro tribus diebus: & tm̄ prima dies & vltima non fuerunt completi. Sed'o modo ꝓpter minutias tp̄is quę aliqñ cōputāt: aliqñ omittunt. Et ſecūdū ſcripturā loquens de aliquo numero annorum in plurib⁹ locis: aliqñ ponit plures annos prędictas minutias ponēs. Alio loco pauciores prędictas minutias omittendo. Tertio modo contingit eo ꝙ computatio annor̄ incipit in vno loco ſcripturæ a priori tēpore in alio loco a poſteriori. ſicut Geñ. xv. dictum fuit Abraę. Semē tuū futurū eſt peregrinū quadringētis annis. & Exodi. xij. dr̄: ꝙ māſio filior̄ Iſrael in Egypto fuit quadringentis triginta annis: qa cōputatio hmōi. maioris numeri incipit a tp̄e quo dictum fuit Abraæ Geñ. xiij. Egredere de terra tua. Computatio vero minoris tēporis incipit a natiuitate Iſaac: Septē regulę ſcripturę.

Prima

Secūda

Tertia.

Quarta

Quinta

Iſaac: q̄ fuit triginta annis poſt egreſſum Abraæ de Aran. Quarto modo contingit eo ꝙ ſcriptura loquit̄ de futuro pmodum præteriti. vt illud Eſa. ix. Paruulus natus eſt nobis. Et hoc eſt ad denotādū certitudinē ꝓphetię cuius euētus de futuro eſt ita certus ſicut ſi iam præteriſſet. Et hoc eſt ꝓpter certitudinē diuinę pręſciētiæ ex qua fit reuelatio ꝓphetis. Aduertēdū tm̄ ꝙ prędictus modus locutionis habet locum in ꝓphetia p̄deſtinationis ſeu pſciētiæ: nō in ꝓphetia cōminationis q̄ frequenter mutat̄. vt patet in exemplo Ezechiæ cui dictū fuit. Diſpone domui tuæ: qa morieris tu & non viues. Eſa. xxxviij. Et in Niniuitis. Sexta regula eſt de recapitulatiōe & anticipatione. In ſacra em̄ ſcriptura nō ſemp eodem ordine geſta & facta ſcribuntur quo fiunt. & iō q̄n̄ prędonūtur poſteriora dr̄ anticipatio. q̄n̄ ꝙ o fit cōuerſio. i. priora poſtponunt dr̄ recapitulatio. ſicut Geñ. x. dr̄. Ab his diuiſę ſunt inſulæ gētiū in regionib⁹ ſuis: vnuſquiſq; ſm linguā ſuā. Et poſtea. c. xj. dr̄. Erat aūt terra labij vnius & ſermonū eorūdē. Ex quo patet ꝙ illd̄ q̄d̄ dr̄ in. x. c. de diuiſiōe linguarū dr̄ p anticipationē. ſimiliter Geñ. ij. ca. poſtq̄ Moyſes deſcripſerat creationē cœli & terræ & ornatū eor̄: poſtea ſubdit. Iſte ſunt gñatiōes cœli & terr̄: qd̄ eſt p recapitulationē. Septia regula eſt de dæmone & eius corpore, vt dicit. b. Grego. in homi. Certe oīm malorū hominū caput diabolus eſt: & oēs iniq ſunt mēbra ei⁹. Et iō propter cōnexionē capitis ad mēbra ſcriptura loquens de vno in eodē cōtextu trāſit ad loquendū de altero. ſicut Eſa. xiij. loquens de rege Babylonis. ſ. Nabuchodonoſor: qui erat diaboli mēbrū. trāſit ad loquēdū de pricipe dæmonū cū ſubdit. Quō cecidiſti Lucifer q mane oriebaris? & Ezechiel loquēs de pricipe Tyri quodā tyrāno malo trāſit ad loquēdum de diabolo cū ſubdit. Tu ſignaculū ſimilitudinis plenus ſapientia & pfectus decore.

Septia.

Oīs ſciētia ꝓcedit a diuinis ſcriptoribus ſuſcipit exordiū.

¶ De multiplici vtilitate ſacrę doctrinæ. Cap. III.

ET ERIT TANQVAM LIgnū q̄d̄ plātatū eſt ſec⁹ decurſ⁹ aq̄rū: q̄d̄ fructū ſuum dabit in tp̄e ſuo. Loquēs ꝓpheta ſiue David ſiue Eſdras ſ̄m Nico. de Ly. in hoc p̄s. Prologo plalmor̄ de viro iuſto & ſpe btōr̄ ꝓprietates eius deſcribit aſſimilās eū arbori iuxta aquas velociter currentes exiſtēti tp̄e cōgruo fructificāti: vt humilitas ei⁹ ſinuetur: qa in terra radicata. Studioſitas indicet̄: qa iuxta aq̄s ſituata. Operoſitas ſancta manifeſtet̄ in fructificatiōe declarata. Neq; em̄ tumidi penetrare valēt ꝓfunda ſcripturarū ſacrārū. Sed vbi fuit hūilitas ibi & ſapia teſte ſapiētiſſimo Salomone. q̄ humilitas ab humo deriuata ſe recognoſcere facit puluerē & limū ibi ſigens radices cogitationū. Q̄uis em̄ Allophili dęmonum obſtruere niterēt quos fodiebat puteos iuſtus Iſaac p ſeruos ſuos. ſ. cogitationes ſuggerēdo errores vel elationes: nō tm̄ ꝓualuerunt qn̄ pſeuerans pueniret ad aquā viuā quā vocauit abūdātiā. ſ. virtutum: quę maxime in ſacris ſcripturis repit̄. Et iō iuxta has aq̄s plātatur mens ei⁹ vt aſſidue hās hauriat in gaudio de fontibus ſaluatoris. O qs vnq̄ narrare poterit, ꝓfūditatē: vtilitatē: multiplicitatē: ſuauitatē hār aquār̄? Siqdē atteſtāte Caſſiodo. ſup Pſ. Oīs ſplēdor rhetoricæ eloquētiæ: oēs modi poeticæ locutiōis: qlibet varietas decore ꝓnūciatiōis: a diuinis ſcriptoribus ſūpſit exordiū. Vñ & ;mox ppſi illi⁹ doctor & rector cui in figura oīa ꝓtigebāt: educ⁹ de aq̄s Egyptior̄ doctrinar̄ qb⁹ fuerat ibut⁹ rebulliētib⁹ ranas garrulas dialecticor̄ ſm Orig. ꝓuerſis etiā in ſanguinē incētiuorū libidinū & error̄ in deſerto eccl'ię pp̄lm ſitiētē ad aquas ſalutares adduxit. q̄ etſi amarę pri⁹ fuerant & ipotabiles in ſupficie lr̄æ occidētis ſuaues facte ſunt miſſo in eis ligno crucis: ita vt oīs pp̄l's ſapiētū biberet & iumēta ſimpliciū.

Ois ſciētia ꝓcedit a diuinis ſcriptoribus ſuſcipit exordiū.

Eſa. lv.

Ad has ſuauiſſimas inuitabat Eſa. dicens, Oēs ſitientes venite ad aquas. Q̄d̄ x̄ps ardentius agens clamabat in tēplo di. Si quis ſitit veniat ad me & bibat. Ioā. vij. Nā q biberit ex aq̄ quā ego dabo ei: doctrina. ſ. euāgelica grām ꝓtinente nō ſitiet in ęternū, ait idē Samaritanæ Io. iiij. Præ ſuauitate ei⁹ mundan⁹ ſiti extincta. Multiplicitas ſenſuū eius ſignificat in fluuio paradiſi voluptatis irrigādi lingua ei⁹ qui ad nos deſcē dēs diuidit in capita. Ipſa em̄ ſapia diuinorum q̄ beatos cōtinue irrigat nobis reuelata i ſcripturis in quatuor ſenſus diſtinguit̄: l'ralē: allegoricū: moralē & anagogicū. quib⁹ inhærētes ſitim noſtrā tēperem⁹. Et ſic ſpūs dñi ferebat ſup aq̄s. Geñ. j. ad variādū intellectū earum. In his aq̄s Iacob mittebat v̄gas populeas & amygdalinas ptim decorticatas vt in aſpectu earū oues potantes concipe rēt & parerent fructus varij velleris reſperſos: qa doctores eccl'ię ſnias in ſcripturis poſitas ptim ſcd'm l'ram ptim remoto cortice ſenſus myſticos pp̄lis ſibi ſubditis debent ꝓpinare: vt fruct⁹ bonor̄ operū varios dent tp̄e ſuo. Per hāc aquā ſapiæ duc⁹ in ſpū Ezechiel ꝓphia ad inſinuādū i ea ſucceſſiuos profectus. Primo ipſa operæ ſunt plantæ eius. Scd'o genua vltra ꝓcedenti. exinde renes. Demum tāta inuenta eſt ꝓfunditas vt tranſuaderi non poſſet.

De vtilitate ſacræ ſcripturę.

§. I. VTILITATEM EARVM ET QVOT

fructus ex ipſis ꝓpinatis & hauſtis nullus poterit ſufficienter enarrare, iuxta aquar̄ fontes nōne priarcha⁹: Iſaac: Iacob: Moyſi ſponſa loca cum Rebecca: Rachel & Sephora habuerūt initia? vt intelligim⁹. ſm Orig. illud impleri Oſee. ij. Deſponſabo te mihi in fide iuxta aquas ſcripturarum ſacrarum. Fides em̄ ex auditu: auditus aūt p v̄bum dei. q̄d̄ in omnem terram exiit. Rom. x. c. In aquis maris ſubmerſo Pharaone cū exercitu ſuo: trāſit ppl's dei liberat⁹ ab eo. domino decārās Exod. xv. Oia q̄dem flumina dolitanar̄ in mare ſcripturæ intrant. & ipm̄ mare nō redūdat: vt dicitur Eccl's. j. in aliquid ſupfluitatis. Et in aqs huius maris cōfrigit de⁹ capita draconis infernalis, teſte Dauid. In cuius figurā ipſe cū lapidib⁹ ſumptis de torrēte aquar̄ ſunda iactatis immanē Goliath ad ſolū ꝓſtrauit. ſ. Reg. xvij. Q̄d̄ impletum eſt qñ x̄ps fortis robore & decorus aſpectu Sathanam tentationibus pugnātē auctoritatibus ſacræ paginę de uicit ad plenū. Mat. iij. In Iordanicis aqs huj⁹ ſacræ ſophię mūdat⁹ eſt a lepra error̄ & vitior̄. Naamā ppl's gētilis nō in fluuijs Damaſcenis Abana & Pharphar Ethnicor̄ doctrinis vt arbitrabat. iiij. Reg. v. Iam vos mūdi eſtis, ꝓpter ſermonē quē locutus ſum vobis inqt v̄itatis magiſter. Io. xiij. Hęc eſt piſcina in pomerio mūdiali: ad quā deſcendēs Suſanna pulcra nimis, ſacroſcta videlicet eccl'ia. non hās maculam neq; rugam: ſe refrigerat ꝓ ęſtus laborum & tēptationū. Sed duo falſi ſenes pleni mutua cogitatiōe Scribę & Phariſæi, qa noluit miſceri cū eis pſidiæ eorum aſſentiendo: eā de adulterio accuſant ſpūali. qa x̄po adhæſit quē cōprehendere nōdū valuerūt: & morte ęterna iudicant cōdēnādam. Daniel autem puer q natus eſt nobis demū cōfunxit i ſine teſtimonij falſitate: gehēnę applicādos. Dañ. xiij. In hanc piſcinā Hieroſolymitanā poſt deſcēſionem in ea: a magni cōſilij angelo myſteria eius p incarnationem implēdo: quicūq; deſcēdit in vnitate fidei & dilectionis ſanatur a quacūq; detineat aiæ infirmitate. Io. v. Et non ſolum ꝓ ętus: ſed & cęcus natus ad natatoria Siloe illuminat⁹ eſt, Ioā. ix. Inuenit Onā aquas calidas in deſerto aſinas paſcēs. Geñ. xxxvj. qa dū ſimplices & hūiles cogitationes non elatas ſouet in ſolitudine exteriori & interiori: ſecum meditās doctrinam ipam experiē dilectione feruētē. Ad hui⁹ humorem immittit deus radicē fidei in hoie: q̄d̄ patuit in eunucho Cādacis reginę Ethiopum. In curru em̄ ſuo p deſertum trāſiens & legens Eſaiā ꝓphetā: demū ad aquā veniens credēs baptizat⁹ eſt: & ibat per viam ſuā gaudēs &c. Act. viij. Nōne & aquę multiplicatę in expoſitionibus cleuauerunt arcā eccleſię: ſeu aię in ſublimi cōtemplatiōis & ſpei. Geñ. vij. vt ſitiat ad deū viuum: ſicut deſiderat ceruus ad fontes aquarū. Et ſicut audiuit ita & videat in ciuitate dñi virtutū. Denię aqua ſapiæ ſalutaris potauit dñs electos ſuos: q̄ docet ſobrietatē: prudētiā: iuſtitiā & virtutē quibus nil melius in vita hoibus. Sap. ix. Puteus eſt aquarum viuentiū iſte liber vitę: q̄ fluunt impetu de libano ſupnæ ſciētiæ: ga recreat⁹ Helias ſubcineritio pane viriliter ambulauit vſq; vt pteſtat & hortat ſapientiſſimus Salomon Prouer. v. q̄ de cœlo deſcēdit. Nā fons ſapiētiæ v̄bum dñi in excelſis. Eccl'i. j. Et fluēta putei tui q̄ ſunt glorioſę ſctōr̄ doctor̄ doctrinę: deriuentur fontes tui foris: qa hæc eſt q̄ ſparſa colligit; erogata reuertit: & publicata ſuſcipit incremētum. Et in plateis quo vniuerſi concurrūt aquas tuas diuide quas arcta loca nō capiūt. habeto eas ſolus ne ſit tecū Socrates: Plato: Ariſtoteles: Homerus: Virgilius vel Naſo: Tullius Varro vel Anneus. Hi em̄ ſunt alieni q nō debent eſſe ptipes tui. ita exponit Io. do. cardi, vel habeto eas ſol⁹ rumināndo & operando. Nec cōmunicet alienus lucra vt honorem: & gloriam ſęculi inde expectando.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.II. QVOT FRVCTVS ARBOR RA

De fructionalis plãtata iuxta aq̃s scripturarũ sctãq; faciat: pulcherrime oñdit Hiero. in ꝓlogo Psalmoꝝ dñi. Hic habet infans eræ scripturæ. scri qd laꝺet. Puer qd laudet. Adolescẽs quid corrigat. Iuuenis qd sequat. Senior qd preceꝺat. Hic discũt fœminę pudicitiã. Populi inuenſunt pietatẽ. Vtiq; iudicẽ. Pauper ꝓtectorẽ. Aduenę custodem. Hinc inueniant reges quid audiant. Iudices qd ũmeãt. Hęc tristẽ cõsolat. Lætum temperat. Iratũ mitigat. Pauperem recreat. Diuitem vt se cognoscat inerpat. Oĩbus se suscipientibus apta medicamẽta tribuit: nec pẽtẽrẽ despicit: sed ꝓpniam remedium ei ingerit. Post hęc deꝰ ostendit. Simulacra irridet. Fides asserit. Persidia repudiat. Iustitia ingredit. Prohibet iniqtas. Mia laudatur. Crudelitas abdicat. Veritas regit. Mendacium dãnat. Dolus accusat. Prędicat pnia. Pax sequenda ꝓmittit. Spes certa nutrit. Sed qꝺ his oĩbꝰ est excellẽtꝰ: xpi sacra laudanꝺ. Hæc Hiero. In ea reperiunt dei plecũões ex ibi narratis vt omnipotẽtia in Genẽ. in mũdi creatiõe. Dei clemẽtia i Exodo: ex liberatione in exitu Israel de Egypto. Reuerentia & maiestas in Leuitico. ex sacrificijs & cærimonijs. Eius patientia in lib. Nume. Fortitudo in bellis Iosue. Longanimitas & mia i volumine Iudicũ. Prouidẽtia i Ii. Reg. & hmõi. & sic de alijs &c. Immo etiã q̃cũq; ibi scripta sunt ad nr̃am doctrinã scripta sunt. vt ꝓ exẽpla & dicta illoꝝ q ibi laudãtur: curramus ꝓ vtã ꝑtutũ ad brauiũ supnæ vocatiõis. Respice ibi & inuenies Abel deuotionẽ. Enoch cõtemplationem. Noe Credulitatẽ. Abraę fidelitatẽ. Isaac patiẽtiam. Iacob prudentiam. Ioseph castitatem. Moysi charitatem. Phinees sanctã ęmulationẽ. Aaron deuotã oblationem. Iudæ audaciã. Iosue cõfidẽtiã. Ottonis rectitudinẽ. Sansonis fortitudinẽ. Booz æquanimitatẽ. Samuelis integritatẽ. Iob redargutiones. Tobię correctiones seu monitiones Dauid miam. Salomonis pniam in Ecclesiaste. Heliæ zelum pietatis. Helisæi telũ ęgtatis. Esaiæ stabilitatem. Hieremię magnanimitatem. Ezechielis rigorẽ. Danielis feruorem. Mathię singultus. Iudaęq; Machabæi cultus. Eleazari amorẽ patrię. Raziæ virorem latriæ. In nouo testamento xpi dñi obedientiã. Matris eius innocẽtiam. Petri longanimitatẽ. Angeloꝝ exultationẽ. Pauli sublimitatem. Baptistę cõfessionẽ. Andreę magisterium in cruce. Iacobi desiderium in Iuce. Ioannis sapientiã. Thomę scięntiã. Alpheꝺis iustitiã. Philippi refulgẽtiam. Bartholomei nobilitatem. Matthæi veram lętitatem. Simonis constãtiã. Taddæi reuerentiam. Matthiæ humilitatem. Marci synceritatem. Lucæ vigilantiã: Barnabę eminẽtiã. Cũ innumeris virtutibꝰ legẽdis & tãgendis in sola ꝓphia: quã; deus ꝓ salute nr̃a dignatus ẽ mũdo miserciorditer reuelare. Hęc Ioannes dñici cardi. in nocticula. Sed cõquerit dñs ꝓ Hieremiam dicens. Duo mala fecit ppls me⁹. Me dereliquerũt fontẽ aquæ viuę: cum. f. sacrã doctrinã: diuinã matestatẽ: gratiã ꝑtutum: gliam btõꝝ: docẽtẽ & ducẽtẽ. & foderũt sibi cisternas dissipatas ꝓ aqs doctrinaꝝ infideliũ q̃ cõtinere non valẽt aquas. In terra. f. mentis suę curiositatem construentes in qua colligunt aq̃s erroꝝ a pãtibus aeris descendentiũ: q̃ cõtinere nõ valẽtes eas: qa insatiabilis est curiositas humana noua quærens & nũq; dicẽs sufficit. Semp em̃ tales sunt addiscẽtes & nunq̃ ad scięntiã veritatis puenięntes. vt ait apls. ij. Tim. iij. Et sicut silięs porcoꝝ satiari neqbat ꝓdigꝰ adolescẽs q subsãtiam suã dissipauerat. f. doctrinis Ethnicoꝝ q̃ ifiant nõ nutriũt. vt exponit Hiero. & hr̃ di. xxxvij. legimꝰ. f. Ita nec sitim extinguunt seu extinguere pñt his turbidis aquis.

¶ Doctrinę Gentilium philosophorum vel poetarum nõ prosunt ad salutem. Cap. IIII.

VERVMTAMEN IN DILVIO aquarũ multarũ ad deum nõ approximabunt. Pẽ. xxxj. Vt scribit Genẽ. j. Diuisit deꝰ aquas q̃ sunt sub firmamento ab his quę sunt sup firmamentum. Et sup firmamẽtũ aquę q̃ sup cœlos ꝓsistũt: diuina. f. oracula veteris & noui testamẽti diuisę sunt ab aquis doctrinarũ mũdialiũ q̃ in terra obscura miscẽt. Nam aq̃ illę supiores paginę sacræ lympidissimę sunt: qa pęceptũ dñi lucidũ illuminãs oculos. Solidissimæ sunt & vnitæ. qa ꝓba mea nõ trãsibũt. ait dñs Lu. xxj. Aquæ q̃ sup cœlos sunt crystallinũ nũcupatę dñm laudant: eius magnitudinẽ ĩsinuãtes. Scrutamini scripturas & hę sunt q̃ phibent re

simoniũ de me. Io. v. dixit deꝰ humanatꝰ in terris. Aquæ Q̃ꝓ vero inferiores doctrinę. f. Gentilium pfidoꝝ: Iudæoꝝ aut ſis & hæreticoꝝ obscurę sunt & turbidæ erroribus immixtę. ꝑs. iusmo cxv. Ois hõ mendax. Nõ stabiles sed cõfutatæ. iuxta illud di do Mat. xv. Ois plãtatio. f. doctrinæ quã nõ plãtauit pr̃ meus cęlestis eradicabit: & nõ solũ ab vnitate veræ fidei rece nil prodũt sed etiã a seinuicẽ diuisę sibi contrariant. Non laudant sunt ad dñm hmõi aq̃ veꝝ: sed falsos deos & eoꝝ scelera q̃rẽtibus: salutem eoꝝ autoritatibꝰ nõ gloriã dei: sed ꝓpria. Hæc g̃ aq̃ multę nõ vnitæ de ꝑtate tractãtes: sed multę in erroribꝰ diluuiũ gnant dissipãs terrã: qꝺ oẽs extinxit viuẽtes nisi in arca ecclesiasticæ doctrinę saluatos. Nõ ergo hoies appropinqua būt a deũ veræ intelligendũ aut diligẽdũ: aut possidẽdũ in diluuio aquarũ multarũ. Vñ btũs Augu. in homil. sup Io. ait. Fuerunt qdã pphi de virtutibus & vitijs fabulia multa tractantes, diuidentes, dissinientes, rõnes acutissimas cõcludẽtes, libros implẽtes, sapiẽtiã suã buccis crepãtibus vẽtilãtes: q etiã auderẽt dicere hoibus. nos seqmini sectã nostrã tenere si vultis bene viuere. Sed qa nõ intrabãt p ostiũ perdere volebãt: mactare & occidere. Dicant ergo Pagani. Bene viuimus. Si p ostium nõ intrant: quid eis prodeꝛt vñ gloriãtur. Ad hoc em̃ debet vnicuiq; ꝓdesse bñ viuere: vt ei deꝛ sp viuere. Nec bñ viuere dicẽdi sunt q̃ sinẽ bñ viuẽdi vel ęcitate nesciũt vel inflatione cõtẽnunt. Nõ est aut cuiq̃ spes vera & certa semp viuẽdi nisi agnoscat vitã q̃ ẽ Christus. & p tanuã. f. fidẽ christi intret in ouile. f. ecclesiæ. Quęrit em̃ plærũq; tales ꝓfuadere hoibus vt bñ viuant & Christiani nõ sint p aliã partẽ volũt ascẽdere & mactare et pdere: nõ vt pastor cõseruare. Hæc btũs Augu. Qꝺ autẽ in Prouer. Aquę furtiuę dulciores sunt. doctrinæ. f. Ethnicoꝝ vel hæreticoꝝ q̃ molles sunt nõ solidæ vt quæ sup cœlos sunt: qa mollẽ faciũt animũ: vt ad delicias & lasciuiã indu cẽtes: q̃ furtiuæ dicũtur: qa preciosam viri aiam rapiũt his potatã. Vel qa si qua vera illi dixerunt furati. sunt sub alijs fibi gloriã nõ deo ascribẽtes: vel qa lege vetitæ cõiter sunt qꝺ ẽpist diſt. xxxvij. eps. Ideo dulciores videntur ꝓpter ornatũ earꝝ legesui delectãtẽ. rũ qa nitimur in vetitũ semp cupimusq; negata. dire nõ Sed nouissima eiꝰ amara quasi absynthiũ ad pditioñ du dñt percẽdo. Propter hoc em̃ Gigates q fuerunt magni mundana text. l. sapientia: gemunt sub aqs. vt scribit Iob. gemitu sempiter cõsulta no. Et si igiſ oĩs sctũs Christi sanguine tinctus oret in tpe diualia oportuno. f. huius ſeculi ꝓ hac remissione pctoꝝ obtinẽda Cde re. de qua ꝓdixerat. verũ in diluuio aquarum hmõi doctrinaꝝ & gl. in rũ fallaciũ nõ appropinquabũt eam obtinẽdo: qa ꝓ ea nõ d.c.ęps. exorãt deũ pniam ignorãtes. De pphis Ethnicis loquẽs apls ad Rom. j. dicit obscuratũ fuisse cor eoꝝ & traditos i reprobum sensum repletos cũ sectatoribus suaꝝ doctrinarũ omi iniqtate subdens ex illa generalitate. xxj. species eiꝰ cõludẽs ꝓpter hoc dignos morte. f. ęterna. Et Poli. li. vij. ca. ix. Cum dixisset poetas, historicos, oratores, mathematicos esse legendos: nocumẽtũ exinde sequẽs exprimit dicẽs. Cũ hi in tus suũ vẽdicãt animũ: si polliceanꝺ notitiã rerũ: virtutis tũ deducent & submouẽt cultũ. Vñ & Cicero cum de poetis ageret vt diligẽtꝰ audiatur exclamat. Clamor & ap probatio populi: quasi magni & cuiusdã sapiẽtis magẽti & q adcõmendatione sufficiat plausu suo quos vult facit a uditẽticos. Et illi qui tãtis esserũt quantas obducũt tenebras quos metus inuehunt quas inflãmant cupiditates. Hi stupra adulteriaq; conciliant: varias doli reparãt artes, furta, rapinas, incendia docẽt. Quæ sunt vel fiunt aut fingi pñt: mala exẽpla ꝓponunt oculis multitudinis imperitæ. Quę incendit a cœli succẽsi: aut maris inũdatio: aut terræ hiatus tantas fecit pploꝝ strages quãtas isti faciũt mentiones &c. Isiꝺ. etiã in li. de ĩm. bo. ait. iõ ꝓhibeꝛ xpianis figmẽta legere poetarũ: quia nimirum mẽtẽ excitãt ad incẽtiua libidinũ. Et nõ solũ thura offerẽdo dęmonibꝰ imolãt: sed etiã eoꝝ dicta libẽtius capiẽdo. di. xxxvij. ideo. Narrauerũt mihi iniqui fabulatiões. iquit ps. sed nõ vt lex tua. Videte ne decipiamini ꝓ pphiam. ait apls Col. ij. & inanẽ fallaciam.

§.I. NOTA SECVNDVM IOAN. DO

minici cardinalẽ vbi. ẽ. q̃ vera pphia in trib⁹ cõsistit. f. i reli in trib⁹ giõe morib⁹ & doctrina. Si em̃ pphia est diuinarum hũanarũ cõsiliũ rũq; rerũ cognitio: seu creaturarũ creatorisq; vtilis inquisi ẽ a pphia tio: ꝓtat qa iuxta Platonis sniam in tres ptes diuidit. f. diuinalẽ, moralẽ & rõnalẽ. Primã dixerunt theologicã. Secũ dã ethicã. Tertiã rõnalẽ logicã. Pria spũ accẽdit. Secũda di

rigit vitã. Tertia pficit naturalr intellectum. Primã tradũt in metaphysica. Secam in ethica. Tertiam in physica Peripateticoꝝ doctiores. Primę partis nouimus cultorem Platonẽ vel potius Hermetem. Secta magnum Socratẽ venęratur patronum. Tertiam summę ampliauit Aristoteles. Plotinus ꝙ pbs singulis partibus insudauit. Et idem est ꝙ apud Platonẽ philosophiã diuidi. In moralẽ q̃ in actiõe ꝑtat. In naturalẽ q̃ cõtẽplatiõi deputat. Vñ sub ea theologica cõphẽdit, put ex natura & ꝓprietate creaturę cognoscit creator. Et rõnalis quaqꝰ a falso discernit. vt testatur btũs Augu. xviij. de ciui. dei. Et sub rõnali cõphendit trium & quadriuium. f. artes liberales. Sub morali: scięntia iuris cõphendit. Nã medicina sub naturali. Alij m̃ distinguũt naturalẽ quæ est de naturis rerũ: quę spectat ad physicam, theologia quæ agit de deo, angelis, dæmonibꝰ & huiusmodi: q̃ tangere videtur metaphysicam.

Q. phi losophia Gẽtilũ nõ sit vera philoso phia.

§.II. QVOD PHILOSOPHIA MO

ralis Gẽtilũ nõ sit vera philosophia: & ipsi⁹ philosophiæ autores nõ fuerũt veri philosophi. Probat Io. dñici in nocãluca sic. Ethica est virt⁹ moralis aut eius peritia: & ethic⁹ moralr ꝑtuosus existit. A ꝑtute ꝙ & peritia eius ois error excludit: vitiũ nãq; nascit de errore: hic puto dictũ in ethica mũdi. Ois malus ignorãs. Ad ethicũ autẽ ptinet nõ solũ finẽ, ppter quẽ oĩa æstimanꝺ facięda inquirere: sed etiã inuenire & circa inuẽtũ non errare. Nullibi em̃ periculosius errat q̃ cũ de vltimo fine tractaꝺ. Paruus em̃ error in principio maxim⁹ est in fine. Ethice em̃ principiũ est vltimi finis rimatio: finis ꝙ ꝑtutũ inductio. Oẽs aũt illos ethicos, philosophos, & poetas, & rhetores circa diuinitatẽ multipliciter errasse nõ est dubiũ q̃uis vltimum finẽ descripserint. Simili mõ dici põt oẽs illi⁹ ethice scriptores philosophos dici non posse: qa notitia veri dei fuerunt extranei aut plurimũ errauerunt. Præterea moralem philosophũ oẽs dixerũt: cui⁹ vita doctrinę ꝓcordat: & eã morti necessario discerni parat. Vñ apud Macrobiũ de somno Scipiõis, Pithagoras & Plato dixerunt philosophiã meditationẽ eẽ mortis: quotidie de carcere corporis intẽtã aiæ educere libertatẽ. Tota philosophia Ciceroni referẽte (ait Cato) siue philosophoꝝ vita ꝓmẽdatio mortis est. Nã qd aliud agimus cũ a voluptatibꝰ corpis ait Tulliꝰ & a re familiari q̃ est ministra corpis: & a republica animũ seuocamus: maximeq; a corpe abducim⁹: secũq; esse cogim⁹ animũ a ꝙrpe secernere: nil est aliud q̃ mori discere. Currat huc moralis Seneca dicẽs. Facere docet philosophia non dicere. Et hæc exigit vt ad legẽ suã qsq; viuat: ne oĩoni vita dissentiat. Hinc iũgaꝳ btũs Greg. philosoph⁹ Nazianzẽ. Græc⁹ in Apologeti co dicẽs. Prima sapiẽtia vita laudabilis ẽ. Ille mihi sapiẽs videꝳ q pauca de ꝑtute animi ꝓlogꝳ: plura aũt in suis operibus oñdit & Tull. in. j. de officijs ait. Virtutis oĩs laus in actione consistit. Adniciatur ad hoc q̃ virtutes oẽs sunt connexę: vt qui vna caret oibus fit vacuus fm magistrũ sent. in. iij. Omnisq; virtus vni alicui vitio cõtrariet. Cumq; cõtraria simul inesse nõ valeãt: q̃ vno offendit multa pdit. vt dr Eccls. ix. qa ꝙ tutẽ illã vitio ꝓriam: & p cõsequens als ꝓpter cõnexionẽ. Addaꝳ & illud: qa fm beatũ Augu. vbi deest cognitio ęternę & incõmutabilis veritatis. f. p fidem: falsa est virtus etiã in optimis moribus. xxviij. q. i. oẽs. Sed oẽs Gẽtiles philosophi ethici caruerũt fide, spe & charitate. Et si virtutes morales & pulchrę depinxerunt: multa tñ eis cõtraria peregerũt: vt eas veræ: nõ haberẽt. Nã & supbiæ iactãtiæ, inani gloriæ, cupiditati, lasciuię, mendacijs, detractionibus, adulationibus, idolatriæ, necromantię repertũr dediti: vitia ipsa in libris suis detestabãtur: sed operibus eorum insistebãt. Nã Aristoteles suoꝝ antecessoꝝ gloriæ & laudis cupidus: libros alioꝝ ante se scribentium exceptis floribus dr cõburi fecisse opa sui discipuli magni Alexandri vt solũ nomẽ suũ vocaret in terris. De Demosthene maximo oratore dicit Tullius. Leuiculus sane noster Demosthenes q ille susurro delectari se dicebat cõsitentis mulierculę vt mos est in Græcia. Hic est ille demosthenes: quid ꝗ leuius? Ita dicẽdus ne philosoph⁹ Demosthenes: q plus dicebat se lucratũ fuisse tacẽdo q̃ alij perorãdo: & ita auaritię deditũ vt p pas & nefas magnatis pareret. Gorgias Græcis de pace scribẽs & perorans domi sicut leo rugiens moraba tur. vt dicit Hierony. cõtra Iouinianum. Quid de mirabili Apulejo dicẽt. qui cũ de dęmonibus vera sentiret q̃ essent

quid sit moralis philosoph⁹

Adde

inig: verba scribere renuit ne offenderet eoꝝ cultores. Cynicos quoq; ac Caninos patrẽ illo nobili Diogene nemo negabit inter sctẽ philosophiæ noie venerãdos: quos Getiles philosophos vocãt: in hoc ꝓpue distinctos a cęteris: q̃ oi pudore depositio: cũ qdã abialone patricida & qbusdã modernis hypocritis: palã & vxores cognoscẽdas dicebãt. Isti vero concubinas siue deuotas prætulere verbis: hoies illi modestiã, cõtinentiam, patientiãq; sermonibus multis atq; politis. quę si facẽs impugnãt philosophi nõ fuerunt. Vereor hic Aristotelem in aselli mutatũ subdere fœminę & sarcinã talẽ portare. Multarũ turbarũ video mihi immiscere certamen si dixero intẽperatũ Virgilijũ quẽ luuenalis de vitio innominãdo fugillauit. Quid si fassus fuero Ciceronẽ in multis culpandũ & deprauatũ. Sallustiũ audite de eo dicentẽ: homo leuis: fupplex inimicis: amicis contume liosus: nemini fidus, Senator leuissimus: patroni⁹ mercenarius: cui⁹ nulla pars corporis a turpitudine vacat. Lingua vana: manus rapacissimæ: gula immensa: pedes fugaces: & q̃ honeste noiari nõ pñt inhonestissima. Audite & vos Sallustiani Tullium ei respondentẽ. Non qui ita viuit vt tu (iquit) aliter q̃ tu loqui põt. Nec q ita illioto sermone vtit: vita honestior est. Sępius vidi graui⁹ offendere aios audi toꝝ eoꝝ eos q aliena a pte dixerũt: q̃ eos q vitia cõmiserũt. Si qui, aũt volentes eos excusare a ralib⁹ vitijs dixerint eos fuisse ęmulos: & ideo in alterutrum inuexisse & fuisse mendacitos acquiescat eoꝝ sentẽtijs. Sed quia totius philosophiæ robur: vt ait Plato patientia est. Vñ qdã respondendo maledicãtis quibus non parum fuerat mutus se nõ esse philosophum apud Torquatum prodit. Hos ego philosophos ne go q infamationibus vel diffamationibꝰ sine rõnabili cã ꝓpter passionẽ tristitiæ adfligẽtẽ: & se licite occidere posse vt euadant corporis pœnas. Errant academici incerta cuncta ponentes: & nõ multo minus Peripatetici omnem nostrã scięntiã a sensibus ortũ habere dicentes. ita Virgil⁹ Platonem aliqualr sequẽs mẽtitus est oẽ vitiũ a corpore originaliter pullulare: originale pãm nõ credens. vbi ait. ignęus est illis vigor & cœlestis origo Seminibus: quãtum nõ noxia corpora tradant. Terrenię; hebetãt artus moribundaq; mẽbra. Sæpe falsa scribũt isti historici vel morales fauore, odio vel amore. Hinc btũs Hieroñ. fatẽ philosophos expresse mẽtos: vbi scripserũt Socratẽ semp eũdẽ vultũ habuisse. Vẽtũ est ad im errorẽ: vt xpianus palam & impune: immo commendatione ꝺignus: sequaꝳ hariolos & magos dæmonumq; cultores: quos oĩm parens iussit a terra extirpandos. Necromanticus egdẽ Pythagoras fuit si credimus Aug. Socrates ꝙ cunctis determinationibꝰ suis dæmonis præferebat responsa. iure autẽ canonico q̃squis familiaris dæmoni infidelis censeꝳ. xxvj. q. vij. non obseruetis. Merito ergo sancta philosophia abijcit meretriculas ab ęgroto Torquato: sola sanatiua eiusdem. Nã ꝓbate btõ Aug. i li. xviij. de ciui. dei. Literę seculares ad bñ viuendũ non cõsurũt: sed solę diuinę quas etsi oẽs morales dico: ꝑcipue tñ de moribus recollectos tractatus in libris sapientialibus ædtos: quos vtiq; oi excæptione semota veritate, sentẽtijs, facilitate, vtilitate ꝑsero singulis libris & dictis a Mercurio, Pythagora, Socrate, Aristotele, Platino, Varrone, Tullio, Seneca & alijs Ethnicis. Vñ ꝓcludit ꝙ hoies i diluuio aquaꝝ multaꝝ doctrinarum harũ: nisi notitiã & fidem habeãt sacrę philosophię vtriusq; testamẽti. ad deũ nõ appropinquabũt. Quia regimẽ pploꝝ rectũ in spũali & tẽporali ad moralẽ ptinere videt philosophia, qꝺ refert Torquatꝰ dixisse Platonem. Respublica fore beatas: si eas sapiẽtes regerent: vel qui sapientię vacarent: hoc verum esse fatendũ est de vera sophia: quę in diuinis habetur: non in Gentiliũ libris. Diligite (inquit Salomon Sap. j.) iustitiam q̃ iudicatis terrã: sentite de dño in bonitate: & in simplicitate cordis quærite illũ. i. sine plica erroris & vitij quibus Ethnici sapientes qui respublicas gubernarũt abundabant. Meum est ꝓsiliũ inqt sapientia ipsa in Prouerbijs. Mea est equitas. Mea est prudentia. Mea est fortitudo. Per me reges regnant & legum conditores iuxta decernunt. ipse Salomõ qui sapientiam petijt a domino ad iudicandũ populum & accepit: dũ hęc viguit rẽpublicam dilatauit spatio: virtutibus decorauit: stabiliuit æquitate: diutijs ampliauit: firmauit pace: cultu extulit celeberrimo. sicut Regum historiæ in libro. iij. tradunt. At vbi philosophię gentium animum de

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit in crēdo. ſ. doctrinas eor⁹ & eor⁹ cultus: parta lōgo tpe cūcta in breui cōſumpſit. quēadmodū in lib. Eccls. nō ambigimus recitari. Si q̄ ḡ priſcis tpibus videtur ex Ethnicis principib⁹ fœliciter res publicas gubernaſſe & augmētaſſe: q̄ phiæ opem dederūt: & copioſe apprehēderūt. vt Alexāder magnus. Africanus: Octauian⁹. Iuli⁹ Cęſar prim⁹. Tyber⁹. Claudi⁹. Nero & q̄ plures alij. Sciendū prio ḡa non vere philoſophi. i. ſapientes fuerūt niſi ga ſcientijs mūdi referti. Nā quō ſapiētes fuerūt: cū philoſophia principalr cōſtiterit in rectitudine vitæ q̄ illi caruerūt. Alexādrū nāq; autores referūt furioſum & incontinētē. Cæſarē parē ferre nō poſſe maximo elatū tumore narrat Lucan⁹. Ingluuiē & eru delitatē Tyber⁹ refert Suetoni⁹. Quis nō deſtetat recitādo impietatē Cāi. impudicitiā: rapinā: ſuphiā: & cætera vitia cū comeſtore. Extitit Claudius timidus ſupra modū & turpiſſim⁹ ira. Nemo niſi inſipiēs Neronē peſſimū fatebit ſapiētū necatorē. Inuidentiā Galbæ & auaritiā non admittit ỹa ſapiētia. Octauian⁹ quo nemo in mūdo Fœlicior vitijs laſciuiæ ſm chronicas plurib⁹ abūdauit. Exinde male ſentit q̄ſq; eſtimat reipublicę ſpecimē & culmē cōſiſtere p fas & nefas rapere aliena. ſicut p̄fati egerunt q̄s vulgus p̄dicat gl'oſos. Cędib⁹ em̄ rapinis & depopulatiōib⁹ orbis diuini tatis ignari illi vacabāt. luuabāt etiā eos ſpūs nequā quib⁹ multipl'r ſeruiebāt nutrientes hinc inde principū & ppſor⁹ pētā. A gb⁹ malis abſtinuerūt ſucceſſores cognito Chriſto qđ eſt ad ſummā rempublicam deducere: videlicet eā a vitijs purgatā virtutib⁹ decorare. Etſi ali q̄n̄ fideles cū principibus ſuis ab infidelib⁹ oppreſſi ſunt: hoc erga eos miſericorditer egit diuia clemētia exigētib⁹ demeritis pp'or⁹ ne i finē malis eor⁹ reſeruatis acerbi⁹ in futurū ſæculū cruciarent. Nō em̄ ſemp pater oſculat filiū ḡat. b. Amb.) ſed ali q̄n̄ caſtigat. Ergo cū caſtigat q diligit: tunc circa eū pietas exercet. v. q. v. nō oſculat. Sugāt ḡ adoleſcēculi iuriū vbera q reipublicę regimini creſcūt. vide aūt plene patrū municipalia ſcripta: aduerſa patriæ vigilāti cura conſiderent: aſſideāt illam moleſte ducētib⁹. Diſcāt ſuos ciues amare & ſui pp'i cui expectant præeſſe mores cognoſcāt: vt tādē valeāt corp⁹ notū nutrire creditū eis. Aliogn̄ his omiſſis qđ ꝓderit ad moderate regēdum ſcire ſy derū curſus: vires elemētor⁹: naturas aīaliū. ꝓprietates herbar⁹: Thracū ſęuiciā: duritiā Scythar⁹: Saturni originē: amores Veneris: victorias Martis. Si dicaſ aſſueſcendū eſſe iſtis & illis: nō ſufficit ętas, debile ingeniū hæc tria ſil nō capit leges philoſophiā & regimē pp'or⁹. Sępe cōtingit nihil ſcire eum q vniuerſa ſcire ꝓtēdit. Neq; legim⁹ philoſophos pp'is p̄fuiſſe nec populor⁹ p̄fectos philoſophiæ operā dediſſe. Socrates honores & magiſtr⁹ ꝓtēpſit. Diogenes pricipū aulas. turbā hoim Plato diuitias anaxagoras. multi viſum Plotin⁹ ad loca deſerta cōfugit. Itē oportet principē eē cōſtātē quem fauor vel odiū: amor ſpes aut timor: aut q̄uis cupiditas nō cōcutiāt. Hęc ꝓſtātia p̄cipue rectores firmat ad hoc vnū vt ſubditis vniuerſis intēdāt. & vt ait Greg. Nazīā. in apologeti co. Reuera mihi videſ ars artiū & diſciplina diſciplinarū regere hoiem q certe eſt inter oēs animātes maxime & morib⁹ vari⁹ exvolūtate diuerſus. Cū ḡ vt ait magn⁹ Grego. in paſtorali. Sæpe dū ſuſcæpta cura regiminis cor p diuerſa diuerberat: & impar q̄ſq; inuenīt ad ſingula dū confuſa mēte diuidit ad multa: patet clarius q̄ idē nō p̄t ſimul recte ſtudio philoſophię & hoim curæ vacare. Totū em̄ hominē vtrūq; regrit. Si negligēter dñi cythared⁹ ſpeculatiōi cœleſtiū rerū affixus pp'm a deo ſibi cōmiſſum direxit, ita vt nō corripuerit aliq̄n prauū filiū ſuū dicēs, q̄re h̄ feciſti, qui in erat gr̄a plen⁹: quō dicemus inferiorē quēpiam hominē ſimul duob⁹ actib⁹ diſparatis intēdere vt ſunt philoſophiæ ſtudiū: & ſediū ſceptra tenere. Quiſq; ſane palato p̄plationis guſtat dulcorē: regiminis nutrit cōtēptum & ciuſdē odiū. Quē aūt rectorē expectas legib⁹ & cōſuetudie patrię reple. Mirabor laudans mirabilē deū ſi videro ſoliū qđ a vento rapit & nunc; in eōdem ſtatu p̄manet: vago ſ. umini iūcta philoſophor⁹ curioſę doctrinæ tali curſui cōſtātē effectū. Hic Pete' Rauēnas in ſermone. Odibili⁹ nihil eſt ſubtilitate vbi eſt ſola ſubtilitas. Quid em̄ q̄ęſo, ꝓdeſt in illis expēdere dies ſuos q nec dom: nec militię: nec in foro: nec in clauſtro: nec in curia: nec in eccleſia: nec alicubi p̄ſunt niſi in ſcholis. Scribens Señ. ad Lucillum ait. Quid eſt inquit acuti⁹ ariſta, & in quo eſt vtilis. Tale eſt inquit ingeniū ſola ſubtilitate laſciuiens: nulla in ſe reſidens gra

Q̄ nemo pōt vacare ſimul & pfectæ philoſophiæ & hoim curæ.

uitate. Hæc Petrus. Neceſſaria q̄q; eſt recta cōſcientia & vitiorum odiū terrarū magiſtratibus. Vñ be. Grego. in moral'. Summus locus bene regit cū is q̄ prę eſt potius vitijs q̄ hoibus dominat. Vñ Caſſiod'. in Ps. Publici decoris eſt mater mēs regētis: & quale fuerit dominantis arbitriū talem parit libertatis aſpectū. Facilius q̄ppe ſi dicere fas eſt: errare naturam q̄ diſſimilē princeps poſſit formare rempublicam. Veteſti equidē dictū Socratis fuit. Qui multarum rerū p̄tātem habet primū purgare cōſcientiā debet vt q̄ dicta corrigit aliena non admittat. Nō aūt talē conſcientiā formabit quæ deheat fideles vrgere ad patriam: diuinas leges humanis anteponere ſpūi ſubdere carnem: & opiniones proprias æternis refrænare. vt q̄ eſt a dño inſpirata catholica tides. quā iuxta eloquiū Pauli mūdi huiꝰ principatus non nouit. Ideoq; ſi alia peritia legibus dēptis animos hoim ad regimen nutritor⁹ expedit decorari fide cōi p̄miſſa ſacra ſcriptura. horum erit p̄fecta magiſtra q̄ tribuit ſingulis caſib⁹ oportuna remedia. Cauēdi ſunt ergo libri Eth nicorum q exterius nitent eloquētia ỹbor⁹: & interius va dēfibri cui virtutis ſapientia manēt. Ex p̄dictis ergo patet q̄ ad debitum regimen regrit peritia legis: p̄ſtātia opis: & odium criminis: quę eliciunt ex ſacris oraculis. In diluuio autem aquarum multarum ad deum non approximabunt ad hñ regendum ex doctrinis gentilium.

Diffinitio Ethici

§. III. SECVNDAM PARTEM PHI

Secūda

loſophiæ q̄ dr̄ theologica cedēs Varronis inqt Ioā. Do. car. p̄ ꝓpe vbi. ō. Diſtinguo in fabuloſam ſeu theatricā, Naturalē ſeu quaſi ſpeculatiuā ſolis philoſophis ſpeculātibus vel in ſuis ſcholis diſputātib⁹ reſeruatā. Et in ciuilē ſolis ſacerdotib⁹ & ſacrificijs cōmendatā. Prima ludit in theatris in iniuriā deorum. Secūa ſtrepit in gymnaſijs aut mentibus tumentium philoſophorū. Tertia errat in tēplis faſtu dæmoniorum. Quęro nūc ab autoribus eius. Nūquid hęc ſit illa ,pphetia quæ dr̄ vera Nēpe Poetę q deos carminib⁹ loq̄bantur ad pp'm dicti theologi: docti⁹ nesciūtur q̄ ſciunt: qm̄ ſua turpitudine mores inficiūt: veritatē impugnant: euertūt intellectū: ſanctos infamant: & fidei fundamina veriſſima ſyrenarum more auribus prurientes pro viribus ſuis moliunt extinguere. Nā quo ad primū. Si q̄s crediderit Poetis nondum illo verſiculo doctus. Nam miranda canunt: ſed non credēda Poetę: mox vt eos libido perculerit: ſeruent vt Perſius ait. tincta veneno, magis intuebiſ qđ fecerit Iuppiter q̄ qđ docuerit Plato: cēſuerit Cato. Hinc apud Terentium flagitioſus adoleſcens ſpectat tabulā pictā: dānem acriſſim imbre preciosi metalli a Ioue rememorantem corruptam & ſuę libidini patrociniū p̄ſtat dicens. Qui tēpla cœli ſummo concutit ſonitu: ego homūcio id facerē. Ego ỹo id feci ac libens. Si vero non credunt qui legūt Poetas nōne focus lo innatę luxurię apponit ligna: ſtipulā naprā parat: pfundit ad ipē. Platoę ſolle grādi vt tādem ſi nulla deſ oportunitas: in ſeipm ſcādeſcat Narciſſus quē inopem copia fecit. aut cum Terentiano tyare cuſ pou⁹ inſanire contingat. nil aliud volo niſi Philomenā. Veritatis ỹo hoſtes fuiſſe Poetas non tacuit. b. Aug. vbi eor⁹ fabulas dicit multa mentiēs & vix veri aliquid indicātes vel ſignificantes. Hoc aūt p̄cipue verū eſt & indubitabilis certitudo, vbi de diuina religione loquunt in q̄ theologiæ ois ſumma conſiſtit. Virgilij ipſe be. Aug. ait more Poetar⁹ fuiſſe mēritum. Puto quidē a puro fideli inſenſe ex his dici poſſe autore diabolo mūdi Vates hos fuiſſe locutos: qui mēdax eſt & p̄ei⁹. Sępiuſq; veris falſa p̄miſcet vt ex fide verorū falſa ſuggerat ſub q̄bus mortalū mētes laborat detinere captiuas. Satis liquido q̄ tertiā corollarie patet nec; ſolū pueror⁹ adoleſcentum & ſimplicīū intelligentiā lectio Poetarum euertit ſed & eor⁹ quos ſæculū nūcupat philoſophos: vel etiā qđ plus eſt: ſapientes. Et ſic videſ cōcludēdū Poetas inimicos veræ fidei & ,pcul a fidelibus abjciēdos. Qđ aūt apl's ait ad Ro. xiij. Quæcū; q̄ ſcripta ſunt ad noſtrā doctrinā ſcripta ſunt, loquiſ de ſcriptis in ſacra pagina, Sed a theologia quā phyſicā vel naturalē vocāt qualr ea venire potero in notitiā dei veri vt notum poſſim amare: amando poſſidere. qđ ſm veritatē etiā illos cogēre eſt theologiæ irrepēſibilis ſinis ſub doctorib⁹ nō ſolū ignorātibus deū: ſed maleſtātē er⁹ negātibus: & id defendentibus erecto, ſupercilio & buccis inflatis. Labia nra a nobis ſunt: quis nr̄ dñs ē. Intereor⁹ ſexplicabile labyrinthum reperio. diffinitū pecuniā eſſe deū.

Reprobatio poetrię.

Deſcita theologia.

eſſe deū quē credidit aiam mūdi: quā tñ verus de⁹ mamonā appellauit: cui nemo p̄t cū deo ſeruire. Videat q̄ſquis vult ỹtatē impugnare: quātū expediat nōdū roboratis in fide: vt ſunt cōiter adoleſcentuli ſtudētes & p̄les alij. Porphyrij videre ſpeculationis ſublimes: q̄ diabolici Apollinis ſultus oraculo in dñm xp̄m & ei⁹ cultores acerrime ausus eſt blaſphemare: in libris q̄s Elogion ,pphetias appellat Iudæor⁹ ſectā & cultū xp̄ianis p̄ponens: nec ipſe ritu vl' ſacramētis Hebræ⁹. Hic cū cęteris p̄is nō ſolū credūt tacētes p̄teritā xp̄i & alior⁹ factam & futurā reſurrectionē: ſed negāt p̄ſtrepētes eā fore poſſibilē. Platonicus etiā qđā in eūdē redēptorē q̄ ſit incarnatus inſurgit & ſui magiſtri fretus autoritate negſſima ſcribit: null⁹ de⁹ miſcet hoi. Hi acutiſſimis diſputāt argumētis deo ſcientiā futuror⁹ ineſſe nō poſſe ꝫ illud catholicū: vocat q non ſunt ſicut ea q̄ ſunt. In quor⁹ negſſimū dogma multis ſophiſmatib⁹ vanis armatus incidit Tulli⁹: q dū liberū arbitriū nitrē conſeruare cū inſipiēte deū negat in corde ſuo: ſicut in libris ei⁹ de natura deor⁹: & de diuinatione monſtrat. Hereſiarchā Ariſtote lē fuiſſe nō dubitāt q̄ viderūt ei⁹ virulētam doctrinā atq; ſeditioſam pariterq; credūt be. Aug. theologor⁹ p̄cipuo q eū ſic appellat li. viij. c. xij. In his gentilibus dicā in aiarum lupanaribus garriunt Plato & Platonici: Stoici: Academici: priores & noui: Porphyrius & Cicero de republica ſcribēs cum corpibus aīas beatificari nō poſſe: q̄ſi de⁹ q̄ cœleſtē aiam corporū ergaſtulis detruſit in terris corpa mūdata & reſtituta aīabus bīs ſup ęthera locare non poſſit. Audio hic nobiliſſimū illū vt eor⁹ laudib⁹ vtar. attonitis auribus intonare Plotinū & aīas ,pſtituere manib⁹ infernalibus hæc, pferētē. Hoim aię ſunt dæmones & fiūr ex hoib⁹ lares ſi hoies meriti ſunt. Lemures ỹo ſi malī ſeu lanij manesq; dñ ſunt. Tremendū q̄q; iſti hoies quē iā experiunt in ſernū nō admittunt: ſed im purgatorias pœnas hic vel in futuro. Vnde eſt illud Maronis Platonicos imitati: vbi cū dixiſſet in. vj. Eneidos de terrenis corporibus moribundiſq; mēbris, q̄ aiæ hinc metuunt: cupiūt: gaudētq; dolētq; Nec aures reſpiciunt clauſæ tenebris & carcere cæco: ſecut⁹ adiūxit. Nō tñ oē malū miſeris nec funditus oēs Corporeę excedunt peſtes: penituſtę neceſſe eſt. Multa diu concreſcunt modis molleſcere miris. Ergo exercētur pœnis veterumq; malor⁹. Supplicia expēdūt, aliq; pandunt inanes Suſpenſæ ad vētos: alīs ſub gurgite vaſto Infectū eluit ſcel⁹ aut exurit igni &c. Omittam⁹ cū ſuis falſitatibus iſtos & parūper ad eorundem gentiliū vrbanā ſeu ciuilē theologiā tranſeamus armati cū optima fide. P̄ri cū ipſo Platone q̄crū exitit theologia ſcd'a plurib⁹ dijs ſacrificandū ſanxerunt. Ipſi q̄ dęmonū turbā ſacrificijs dicā an ſacril egijs honorarūr. Hi turpia & obſcena ad quoſdā myſticos ſenſus actuū narurę reducūt: quo ſimplices vt arcana diuū deuotiōe maiori venerari ea ſtuderē. teſtis eſt Varro. Hinc eſt q̄ tādem ſapientes Romani Numæ P̄pilij libros leges ſacror⁹ tradētes iuſſerunt cremari: cū tū adhuc eſſent gentiles ſunt libri hiſtoriales gētiliū atq; Poetici his ſuperſtitionibus pleni. Sed & Seneca Ethnicus in deriſionem illor⁹ deor⁹ ait. Ille viriles partes amputat. Ille lacertos ſecat: vbi iratos deos timent: ſic propitio merent: ſed & ipſe Seneca qui deos illorum deridebat venerabaſ: & venerandos eſtimabat cultu exteriori eorum deos in tēplis: vt in hoc concurreret cū populis in quo erat mendaciū perniciosum. vñ mortale ſm b. Tho. ij. ij. De Grego. magno dicit p̄dictus dñs Ioan. Do. car. q̄ oēs libros quos potuit habere Titi Liuij ỹburi fecit: qa ibi multa narranf de ſuperſtitionibus idolorum.

Error Platonis erga deum.

§. IIII. DE PHILOSOPHIA RATIONALI

Quid cōphendat philoſophia rōnalis

q̄ videſ cōprehendere logicā & phyſicā ſeu naturalē philoſophiā: qua in cōtētione ỹſari videſ q̄ nō multū expediat moderno tpe p̄cipue p̄dicatorib⁹ in pp'lis. Sic ait p̄tatus Ioan. Do. car. Nolo q̄ aliq̄s mihi obiciat nr̄os theologos etiā. b. Aug. plurimū diſputare. ad qđ vtiq; neceſſaria eſt logica cum phia. Dicit em̄ Hiero. Si q̄s volens diſputare ꝫ mathematicos imperitus matheſeos riſui patebit di. xxxvij. qui de mēſa. Nā olim creſcēte fide & mūdana philoſophia aduerſus veritatē ſe armāte opus fuit ꝫ hęreticos ſophiſtas prudēter in ſcolis: in cōciliſ: in ſermocinationib⁹ ac etiā vulgarib⁹ p̄dicationib⁹ diſputationib⁹ vti. Erāt tūc catholicis mixti Arriani: Manichæi: Sabelliani: Donatiſtę: & alij q̄ plures. ſicut hodie inter catholicos ambulant Fratricelli vſuarij. & cæteri publicani: fatales q fatis credūt. Deſtini qui oia putāt de neceſſitate euenire, Geneologi gubernationem humanā ſyderibus concedentes. Beſtiales a hā vitā a p̄ti negātes. Et multę aliē hęreſes quę ,p maiori pte nō forēt ſi philoſophia ſeculi nō vociferaret i ſcholis: nō diſputareſ i tēplis: maxie in p̄dicādo. Sicut igitur tūc tpis fortaſſis op⁹ erat ſcire aliquo ſophiſmatū artē: & illor⁹ hęreticor⁹ errores p̄uia theologia veraci ad reuicēdos illos ,pſanos. Sic nūc expedit aliquos fore q ſcire labore ſacræ ſcripturę medullitus cōtinētia: tura canonica & q̄dā alia catholica q̄ ad cōſeruationem recte viuentiū: ad cōfutationē incedētiū oblique maxime valent. Dixi aūt fortaſſis: qm̄ ſicut legit in eccleſiaſtica hiſtoria. Pl⁹ potuit ad cōuerſionē ſophiſtę ỹboſi & philoſophi Arriani ſanctitas viri ſimplicis: q̄ ỹa eloquētia & ſubtilis argumētatio oim patrū orthodoxorū q ob id erāt in cōcilio cōgregati. Cū ei patres ſcīi doctiſſimi diſputāres cū dicto philoſopho æſtimaſſent eū cōuictū rōnibus efficacib⁹ eor⁹ elabaſſe de manib⁹ eor⁹ acutiſſimis cauillatiōib⁹. Demū qdā ſimplex ſed ſcīus vir obtulit ſe ad diſputādū cū eo i cōſpectu oim: cūq; ad certamē p̄uenīſſent: dixit ſimplex ille prio loquēs, Audi p̄he. Credis. in deū patrē oīpotētē creatorē cœli & terę. Et in Ieſum xp̄m filium eius &c. Credis hoc p̄ſe' Ille autem p̄ſtās attonitus ad ỹba eius rñdit. Credo qđ dicis. Cūq; interrogareſ ab amicis quō ita ceſſiſſet ſimplici ỹbo illiterati nullā rōnē ſuor⁹ verborū inducētis. R̄ndit. Cum audiui ỹba ab hoib⁹ ſm rōnes humanas: dedi verba ,p verbis. Cū aūt vidi ſpūm ſanctū loqui p os hui⁹ ſimplicis: nō valui reſiſtere ſpūi qui loquebat per os eius. Sicq; conuerſus eſt ille ad verā fidē relictis erroribus. Paſtor inſup ſummus & almę fidei cuſtos dñs ,puidit gregi ſuo vt ex lupis exirent: qui vt canes oues a lupis ſeruarēt. Sic ꝫ Iudæos ex Iudæis vocatus eſt Paulus. Cyprianus cōtra Magos: ꝫ Platonicos Hiero. cōtra Manichæos bea. Augu. & multi alij. at vbi q̄ ſunt oportuna fidelibus negliguntur. ſup. fluа certatim q̄runt: & ſub falſo colore intellectus ſcriptorum de illis erroribus antiquis loquentiū vel præpoſiti inuadendi gentiles a nobis remotos omne ſtudiū præcipue p̄dicare debentium ad illas meretriculas terminaſ null⁹ infidelis ex hoc ad catholicā fidē null⁹ fidelis ad maiorem dei dilectionem accedit: quidni dū in verbis hęreticos abſentes ferūr. nonnullos ex præſentibus credentiū hęreticos conſtituūr. Ecce lucrum ſophiſmatum. Fruges philoſophor⁹ diſceptationes ſunt: velut p̄ſtigiatorum decepti ones q̄ potius ſophiſmata dico. Nec ignoranti nocēt: nec ſcientem iuuār. Idem in alia epſa. Negat Cicero ſi duplicaſ ſibi ętas habiturū ſe tps quo legat lyricos eodemq; mō dialecticos. Nec ego nego ,pſpicēda iſta: ſed ,pſpicēda tm̄ & animo ſalutanda. In hoc vnum ne verba nobis dentur: & aliquid ineſſe illis magni & ſecreti boni iudicemus. Quid te torques & maceras in illa quæſtiōe quam ſubtilius eſt cōtemnere q̄ ſolvere: & multa alia ſubdit de hmōi.

Reprobatio ſophiſtarū.

§. V. EX PREDICTIS PATET QVOD

Q̄ doctrinæ gētiliū multū ꝫ fidē militant Soſo ar gu. contra.

nō ſolū ſupfluū videſ & vanū q̄rere cognitionē diuinorum & humanorum ptinentium ad moralitatem in libris Ethnicor⁹. cū lōge plenius & clarī⁹ iſta inueniaſ in lris ſacris cū expoſitorib⁹ ſuis. Sed etiam periculoſum cū in multis militent contra fidē doctrinę gentilium cum ỹitatibus ibi ,pmixtis. Qđ ſi qui obiciāt non officere: ſed ,pficere ea les doctrinas ad fidē, pbādā demōſtratiōib⁹ laicor⁹ & philoſophor⁹ rōnib⁹: ad cōfirmandā ipam fidē autoritatibus eorū cum multa dixerint ptinētia ad articulos ſi dei. Et qđ validi⁹ teſtimonio inimicorū ad reuincendā incredulitatē Paganorū. R̄nderi p̄t primo qđē: qa fides hō habet meritū. ſ. pbationū. Si em̄ q̄s nō vult credere vnū deum eſſe niſi ex eo q̄ p rōnem ſibi demōſtraſ: certe meritū fidei nō haber. Sed ō qa hoc ſolū nō minuit meritū fidei, pbatio eor⁹ q̄ ſunt fiducit. Nam ſm be. Tho. in ſum. ꝫ gētiles. ca. vij. articuli ſi dei nullis rōnib⁹ cogēnib⁹ demōſtrari valēt excepto prio ſ. de vnitate diuinæ eſſentię: qđ tamen nō iō credit quia a philoſophis demōſtratū: ſed qa a deo reuelatū & credi mādatū. Si q velint ipſos articulos rōnibus demōſtrare ſicut aliq nituнf: parebit riſui fides xp̄ianor⁹ apud ſapiētes huius ſęculi æſtimātes ipſos fideles talib⁹ rationibus moueri

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad assentiẽdum tãꝫ vrgentib⁹:cũ in rei veritate nõ cogãt. Et ideo signãter dicit. b. Amb. vt refert magr in.iij. senten. vbi fides quẽrit cessent argumẽta pbor. Piscatorib⁹ credi tur nõ dialecticis. Tertio.f. quãtũ ad illud ꝙ multa gẽtiles dixerunt de articulis fidei:sciẽdum ꝙ quædam ipsi dixerũt q̃ videnᵗ hoc sonare qd' ab alijs qbus exponit. Sed satis manifeste apparet talem intellectum nõ fuisse de mente eorũ: sed extorti sunt illę interpretationes. Verbi gra dixit Trimegistus. Monas genuit Monadẽ:& inseipm reflectit ardorem. Exponunt hoc alig de mysterio trinitatis: q̃si voluerit dicere. Vnus genuit vnũ.f. pater filium. Ardorẽ quẽ in se reflectit dicẽtes spiritũsanctũ: quo scipsum intuicẽ diligũt pater & filiꝰ. Sed ꝼm.b. Tho. nõ hoc ille intellexit sed ꝙ vnus deus genuit vnũ mũdũ. i. produxit quẽ & diligit. Diligit em oĩa q̃ fecit: ga bona in quantum facta. Sic & illud Virg. in Bucco. Iam noua pgenies cœlo demittit alto &c. Quidam exponunt dictum de mysterio incarnationis. qd' bea. Hiero. reprobat:& sic de multis alijs. Quarto notãdũ ꝙ si qua dixerũt q̃ ad verũ intellectũ fidei nostræ cõgruũt: vt illud Virgi. Principio cœlũ & terrã:cãposq; liquẽtes:luecterncq; globũ lunæ titaniaq; astra &c. Illa non a se habuerũt sed sua rati sunt a sacris paginis. Nã id Iudæi per diuersas captiuitates nõ solũ sub Nabuchodonosor:sed sub Antiocho dispersi erãt p orbẽ:& scripturę eorũ diuulgatæ. vñ illi & alij potuerũt illa haurire. Dicit em Io. Do. card. vbi. ẽ. post be. Aug. in. xvij. de ci. dei: ꝙ post propheras venerũt Philosophi gẽtiũ a Pythagora vtiq; orti q claruit tpe quo Iudæorũ Babylonica ẽ soluta captiuitas: multomagis cęteri. Nã Socrates instructor Platonis magistri Aristo. post Esdram dicitur docuisse. Nros tn nõ oẽs Orpheus, Linus Museus. et si qs alius iter Græcos extitit Philosophos antiquitate tpis pcesserũt. Verũtn nõ veri sapientes Abraã Isaac & Iacob. & ipse Moyses pfatis Græcis annis & dignitate inueniuntur priores. De Abraã dicitur ꝙ fuit magnus astrologus & eã Egyptios docuerit: partẽ tn sanã nõ mathematicã falsam. Eo qppe tpe quo Moyses natus est fuisse reperitur Athlas ille magnus astrologꝰ qui fertur cœlis submisisse lacertos Prometheꝰ frater maternus, auus Mercurij maioris: qui cœpit multarum artium doctor discipulos plurimos erudire. Vbi cœpit ergo regnãte Romulo iatex Israel profluere de fontibus saluatoris: illi laudũ cupidi ex prophetis scripta tradiderunt q̃ nesciebãt: vana psumptiõe illorũ textus & ỹboten⁹ coloratos mutãtes:& ꝫ interiõnẽ spũssãti cum veritate repugnare glossantes. Hæc ille. Sic & in libris Platõis plura inueniũt de verbo dei dicta: sed nõ eo intellectu quo vera fides sateᵗ. Nõ g̃ ab illis riuulis turbidis erroribus adiunctis aqua sapiæ hauriẽda est: sed ad fontem lympidissimũ sacrę paginę recurrendum: ira suauissimũ vr q bibũt me adhuc sitiẽt. Eccli. xxxiij. dicat ipa sapientia. Quito considerandũꝙ vt dicit. b. Aug. & hẽ dist. xxxvij. si quid. Si qd veri de deo Sibyllę & Orpheus alij vegentiũ Vates ac Philosophi dixerũt valet quidẽ ad Paganorũ vanitatẽ reuincẽdã: ad istorũ. f. q̃ sunt fidei & xp̃ianæ religiõis autoritatẽ cõplectẽdã. Quãtũ em distat de xp̃i aduẽtu inter prędicationẽ angelor⁹ & ꝓfessionẽ dæmonũ: tm iter autoritatẽ istorũ & curiositatẽ sacrilegarum scripturarũ. Si q̃ em dixerũt gẽtiles pbi cõcernẽtia fidẽ q̃ ex scripturis sacris nõ hauserint a dæmonijs eis potuit reuelari. Vñ dicit idẽ. b. Aug. in. iij. de tri. Cũ pbi illi Etnici ad hęc videda. f. q̃ sunt fidei nullo mõ essent idonei. nec ad illud qdẽ digni habiti sunt vt eis ista p sctos angelos nuntiarent siue forinsecus p sensum corporeũ: siue interiorib⁹ reuelationib⁹ in spũ exꝑsis sicut patribus nris vera pietate pditis hęc monstrata sunt potestates em aereæ supbę atq; fallaces: etiã si qdã de societate & ciuitate scõr⁹ & ꝺo mediatore a sctis ꝓphetis & angelis audita p suos Vates. f. Poetas & philosophos dixisse reperiunt. id egerunt vt p hęc aliena ỹa etiam fideles dei si possent ad sua falsa reducerẽt. Deus aũt p nescientes egit vt veritas vndiq; resonaret fidelibus in adiutoriũ impis in testimoniũ. Hęc ille. Non g̃ sunt legẽdi nisi ab eis q̃s oportet eis orthodoxã fidẽ ferueti⁹ pdicare. Sed ga nũc nõ fũt Pagani iter Christianos puersantes: vt olim: q̃s oporteat autoritatib⁹ suor⁹ gentiliũ reuicere. vt qd pditio ipis hęc Quare non potᵗ sacris scripturis infudãdũ & canonibus quibus fideles eruditi. Hinc Hiero. di. xxxvij. nonne ait. Nonne videᵗ vobis in vanitate sensus & obscuritate mẽtis ingredi: q dieb⁹ ac noctibus in dialectica arte torqueri & dialecticor⁹ tendiculis q̃ nõ tã argumẽta q̃ꝙdã vmbræ q̃cito trãseunt dissoluunt. Qui physic⁹ pscrutator oculos trãs cœlũ leuat & vltra ꝓfundũ terrar⁹ & abyssi. in quodã inane demergit: q rãbũ ferueᵗ, q tãrã metror⁹ sylua in suo Libros studiosus corde distinguit & congerit. Sexto aiaduertendũ hmõi est periculũ inde imminẽs ex tali studio nisi sit bñ firmat⁹ gẽtiliũ & timorat⁹ i fide. videlicet subuersio mẽtis:& deductio ad segere incredulitatẽ. Vñ in ꝓuerbijs dici soleᵗ. Raro magnus pbs cui puer bon⁹ catholic⁹. Hinc apls. ꝙad Cor. ij. di. Sapiam in myste niat. rio absc̃ditã. f. dei filiũ incarnandũ vel incarnatũ: nullus principũ huiꝰ sæculi. i. philosophor⁹ ꝼm glo. cognouit. Hiero. q̃ꝙ: his instructꝰ postq̃ ab angelo pcussus ꝓpter nimiũ affectũ & studiũ ad hmõi videndũ periculũ ingt ad Damasum papã in homil'. de ꝓdigo filio q perierat. Dæmonũ eibus est carmina poetar⁹ fęcularis scia rhetoricor⁹ põpa verborũ. Nulla ibi saturitas veritatis. Nulla iustitiæ refectio reperit. Studiosi eor⁹ in fame veri & virtutũ penuria pseuerant. Hęc ille. Et iõ dimissis siliqs porcorũ: doctrinis. f. gentiliũ q̃ inflant non saũãt: accedẽdũ est ad cõiuiũ cœlestis patriæ in domo ecclię. In mẽsa scripturę sacrę q̃ nobis parata est aduersus eos q tribulãt nos. Quã sit periculosum his q̃ gẽtiliũ doctrinis iisistere oñdit Salo. tã exẽplo suo q̃ ybo. culosũ Nã pfatꝰ vir venerãdus Io. Do. car. i dicto li. dicit post Ori ẽ talib⁹ genẽ ꝙ illæ septingentæ vxores q̃si reginę & trecẽtæ cõcu isistere. binæ. gb⁹ ardẽtissimo amore cõiũct⁹ erat: fecerũt eũ a deo ꝺo & cultu ei⁹ recedere: fuerunt innumeræ doctrinę variæ diuersarũ gentiũ circa cultũ & ritũ colẽdi deũ: vt circa moralẽ vitã q̃ videre voluit & nimis curiose scrutari: ex q̃ studio declinauit a ỹitate notitiæ dei & mor⁹: etsi vt credit a b. Hie. &. b. Amb. & Chrys. ad pniam sit reuersus. vt patet i Ecclia ste. Sic etiã alig credũt Origenẽ tã eruditũ & sapiẽtẽ virũ & austerę vitę & castũ cecidisse i errores ꝓpter quos vt hæretic⁹ ab eccl'ia est dãnat⁹: qa nimis inhęsit doctrinis gẽtiliũ pcipue Platonicor⁹. Verbo ꝫ ipe Salo. oñdit. Nam cõiter vbi in ꝓuerbijs logr de vana & mala muliere: & malis q̃ inserunt ex ea. exponit non solũ de fœmina vl' ꝓcupiscẽtia carnis seu sensualitate: sed ꝑmaxime de doctrina gẽtiliũ & hærerica. Et alijs autoritatibus de muliere mala in nonnullis capitulis Prouerbior⁹ omissis solũ ista hic inseraᵗ aliq̃ꝫ. q̃ habeᵗ. c. vij. Considero vecordẽ iuuenẽ: qui trãsit ꝑ plateas iuxta angulũ & ꝓpe viã dom⁹ illi⁹ gradiẽ in obscuro bioꝺe aduesperascẽte die in noctis tenebris & caligie. Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio ꝓparata ad capiẽdas animas: garrula & vaga quietis impatiens nec valẽs in domo mulier consistere pedibus suis nũc foris: nũc in plateis: nũc iuxta angulos insidians a ꝓpręhensumq; deosculaᵗ iuuenẽ: & procaci vultu blãditur dicẽs. Victimas ꝓ salute deuoui hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum desiderans te videre & reperi. Intexui sunib⁹ lectũ meum straui rapetib⁹ pictis ex Egypto. Aspsi cubile meũ myrrha & aloe & cinnamomo. Veni inebriemur vberibus & fruamur cupitis amplexibus donec illucescat dies. Nõ est em vir in domo sua. Abiit via longissima saculũ pecunię secũ tulit in die plenę lunę reuersurus est domũ suã. Irretiuit eũ multis sermonib⁹ & blãditijs labior⁹ ꝓtraxit. Statim segᵗ eã quasi bos ductus ad victimã. & quasi agnus lasciuiens. & ignorat ꝙ stultus trahitur ad vincula donec trãsfigat sagitta iecur velut si auis festinet ad laqueum & nescit quia de periculo aiæ illi⁹ agit &c. Sup his sic ait exponens Ioan. do. car. vbi. ẽ. Certe si de vulgari scorto loquiᵗ sapientissimus, Salomon: palã loquiᵗ. & ꝓuerbiũ nullũ dicit. Nec etiam intelligibilis nisi ad principale subiectũ sui tractat⁹ scripta referanᵗ vniuersa. Primo namq; exponit quis patiatur hoc malũ docẽs a falsa doctrina tenendũ eũ q sub ꝓtextu intelligendi sacras scripturas, aut corrigendi mores vel alijs, pficiendi: scholas inconcessas intrare disponit. Tales ei colores tegũt studẽtes prefatas doctrinas se tenebris caligates & cæteros, Si efficientem eãm q̃rim⁹: meretricẽ hæresim infidelitatẽ seu religionẽ habem⁹ ꝓprio ornatu descriptam. Si materiam rimamur euncta ambit: & pœnæ de oibus tractat non consistere in vno loco contenta: vt oĩs capiat glorię cupidos: qbus illam optatã datis in victimis repromittit. Causa formalis nõ subiicit: sed exprimit illius doctrinæ ꝓcessus q̃ fas est illã appellare doctrinã. Procedit em dialecticis argumentis: aut connexis narrationib⁹ qua si quibusdam sunibus intexta coloribus & curibus tropicis vanę Egypti depicta: myrra pnię & mortificatiõis quorundam

Poetæ & philosophi gẽtiles si q̃ ỹa dixerũt vñ habẽt illa.

Sibyllę & alior gẽtiliũ dicta ad qd valent.

rũdã illi⁹ factiõis hoim strata. Necnõ aloe insœliciũ aliorũ tragico atq; virtutũ cinnamomo pilo diffinitionis & diuisionis cõtuso. In his schematibus tota scientia põt cõtineri. quæ partim ad materiã: partim ad formã debet reduci. cũ apud eloquentes comedia, tragedia, satyra. sicut ꝓpria materia: sic ꝓpria forma currãt. Finalis causa ꝑmissa q̃ trahit & fallit serpens vt anguis est mentis quędã dulcedo arctissimor⁹ amplexuũ cõciliatrix eũ ea. Sed exitus verus est infernalis pditio iecore vulnerato, qd' nulla medicorum arte põt curari. Vñ cõcludit idẽ tãtis exptus in malis. & subdit. Nunc ergo fili audi me & attẽde ỹba oris mei: ne abstrahatur in vñs illi⁹ mẽs tua nec; decipiaris semitis ei⁹. Multos em vulneratos deiecit & fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. Viæ inferi dom⁹ eius penetrantes interiora mortis. Itẽ apls ad Cor. ij. c. ait. Videte ne quis vos decipiat ꝑ philam & inanẽ fallaciã ꝼm traditionẽ hoium: ꝼm elementa mũdi & nõ ꝼm Christũ: qa in ipo habitat oĩs plenitudo diuinitatis corpaliter. Vbi dicit glos. sanctor⁹ doctorũ.. Philosophiã quã detestaᵗ apls terrenã scientiã: argumentis & subtilitatibus cõponi. dũ verisimilib⁹ causis & cõmẽtis reb⁹ diuinis adimit fidẽ. quæ oĩno vitanda est. Cũ ait ꝼm elemẽta tãgit qui prudẽtius idola exponunt dicẽtes. Iuno est aer: Neptunus mare: ignis Vulcanus & hmõi. Et addit præfatus vir venerandus eximi⁹ pdicator. Hic nõ agitur aduersus aliqs qui ante baptismũ sciverunt lras illas. aut q aliq̃n forte id requirẽte tædꝫ fuga post baptismũ: aut materia ad conuincendos hostes aliqd legit de gẽtilibus aut suis interserit dictis, Sed cõtra hos voce Christianos sæpe clamauit: & a clamore cessare nõ valeo: qui scriptura sacra neglecta: relictis doctoribus sctis se dedicant penitꝰ studijs illis. & si prædicauerint p tragedias: comedias: ethicã: physicam: astrologiã: & metaphysicã aures audientiũ demulcent quasi ipsa diuina eloquia nõ sufficiant ad salutẽ: aut ipsi infideles fundarint catholicã fidẽ, Vnde nullꝰ animaꝫ sequitur fructus: & merito: qa vt dictũ est per Pã. xxxj. Verũtamen in diluuio aquarum multarum, harum. f. doctrinam ad deum docẽtes vel audientes non appropinquabunt.

Philosophia de terrena scientia.

¶De erroribus cõtra fidẽ philosophor⁹ gentiliũ. Cap. V.

VLTITVDINEM DEORVM primꝰ inuenit pater mẽdacij cũ dixit in paradiso terrestri primæ mulieri. Gen. iij. Eritis sicut dij scientes bonũ & malũ. Exinde post diluuiũ tyrã ni. vt Ninꝰ idolũ patris sui Beli. Demũ philosophi. Nota ad hꝰ figurã notabilẽ quã exponit ipse Io. Dũici car. vbi. ũ. signant literæ sacrę quẽdam robustũ venatorẽ corã dño. f. Nemroth. nõ feris: sed deo infestũ sua inquisitione supba cœpisse turrim ædificare cuiꝰ cacumẽ pertingeret cœlũ vt nomen ei⁹ celebre haberetur in orbe. Erat prius terra labij vnius eorũdemq; sermonũ: qa nõ erat nisi vna religio & vnica fides ab vno deo per vnũ patrẽ Noe oĩb⁹ prędicata. At vbi ille tumid⁹ cœpit velle naturalẽ scientiã ad metaphysicã trãsportare: nõ Vulcani fulmine ictus quo fabulæ Poetarũ fingũt gigates mõtibus mõti suspẽsis voluisset rapere cœlos Ioue inde repulso: & ob hoc extinctos: sed linguę confusione a deo fuit percussus: donec veniret spũsanctus sensibili specie linguas confusas in vnã fidem per sanctos aplos plene reducens. Tunc em primo sectꝫ Isidꝫ. dij adorati sunt qñ Phalech natus est ob id sic denominatus: qa facta fuit diebꝰ illis diuisio. nõ posse autẽ diuinum proprii esse cognosci eo nõ reuelãte testis Salomon: immo ipse rerũ effector per Salomonẽ dicẽs. Quæ in cœlis sunt qs inuestigabit. sensum aũt tuũ quis sciet: nisi tu dederis & miseris spiritũ tuũ de altissimis. Nõne cõsusum est labiũ invniuersa terra ex quo humana psumptio deprehendere voluit quid fit de⁹ ab ipso prius suscepto: qa est. & quia id esset quo melius excogitari nõ posset. cũ tot emerserũt opiniones ex ipa idea Herculea. vt nisi ignis spũssãti eam cõburat pullulent mortifera capita vbi credunᵗ priora succisa. Alig em dixerunt deos esse plures & diuersos hoies in mundo famosos. Romani ad quẽlibet creaturæ prouectũ vnũ deũ vt dea fecerũt cũ bladũ serit: orteã cũ orit: spicẽ cũ spicã facit: nodeã cũ nodũ. pduci q̃si nõ sufficeret vna dea ad pducendũ bladũ ad pfectionẽ. & sicut de alijs vt ponit. b. Aug. in li. de ciui. dei rõnibus cõuincẽs egritatẽ & fatuitatẽ illor⁹.

Quãdo idololatria & ꝙs cœpit oriri

Pluralitas deorũ pRomanos.

Error Aristotelis circa mundum.

Opinio Aristotelis cir ca mundum.

§. I. IN DILVVIO AQVARVM MVL

tarũ gentiles Poetæ & Philosophi doctrinarũ. f. suarũ fabularũ & falsarũ qb⁹ demersi sunt in ꝓfundũ: qa ꝫ fidẽ & bonos mores: sicut nõ appropinquerũt ipsi: ad deũ: sed a deo repulsi ita & oĩs sequaces taliũ doctrinarũ ad deũ nõ appropinquant. Hor⁹ aũt errorũ multitudinẽ explicat: & si nõ to tã sæpefat⁹ Io. do. car. in ꝑsato li. Errauerũt em ait circa diuitias & nã essentiã sicut ꝓtactũ est. Apud Athenas li qdẽ Homerus hmõi dixit inter se deos cõfligere bellis. Senior aũt Plini⁹ aliqua circa q̃ posse hoies q̃ nõ valeant dñ. Licet hic error sit magis ỹba erraualis q̃ essentialis. Sed ex intentione posita & sophismatibus runt. fulta. Illa ferarũ sylua necãtia virulẽta portenta, hæc inter multa latrãt & discurrunt aias erroribꝰ illaqueando. Deũ nãq; qdã eor⁹ ille esse. alij elementa sydera nonulli affirmauerunt. Intentionibꝰ qbusdã vicissim succedentibꝰ. Deum mobilẽ prædicauerunt plures. Quidã eũ cuiusli bet rei formã. Et cæteri tm cœli esse formalẽ subsistẽtiã dogmatizãr. q̃s tñ. xj. Meta. belua cõmentator conaᵗ euertere. Alij dicũt deũ non cognoscere q̃ sunt extra eundẽ. Aut tm vlia prout sunt q̃dã i deę vel subę separę. Siue ipsa ꝓticularia solũ i suis causis intueri. Sunt ibidẽ q affirmẽt cõingentiũ notitiam non hre. Sed si nec credik eis: negant alij eũ vilia nosse quibus repugnãt cũ Talmuth hi qui ipm peccarorẽ & de pctis suis garriunt emundari. Apud Empedoclẽ lis & amicitia. Apud alios raritas & dẽsitas: bonum & malũ. Apud quosdã æternę materiæ particulariũ corporũ q̃ vniuersa mundi machina integraᵗ causæ agentes fuerunt. Inibi erectis ambonibꝰ qdã cœlũ non hre causam qdã motũ solũ ei⁹ a deo prodire. Quidã materiã nec; creatã esse nec; effectũ suis auditoribus promunt. Audiunᵗ ibi qdã obtentus. Substãtia corpor⁹ cœlestiũ est cãactiua inferiorũ substãtiarum. Deus creauit primã substantiã separatã & cessauit. Illa creauit secundã. Sctã tertiã, Tertia quartã. Quarta quintã & sic vsq; ad vltimã otiosam varietatẽ multa dicẽtes. Susurrant in ea dẽ sylua qdã sine cõcordia & aiunt. Dꝰ nil pôt preter rerũ cursus: ipe agit a necessitate naturæ: cũcta ex simplici volũtate diuina nulla concurrente luce rõnis emanant. Persire punt inde regalẽ aulã insectantes. voces haud dubie Aristotelis de mũdi æternitate: aliorum multorũ de materiæ æternitate ex q̃ mundus cœpit gñari. Democriti & Eusippi de infinitis principijs atomis: siue inquantitatiuis corporibꝰ ex quibꝰ singula cõstant. Anaxagoræ de principijs innumerabilibꝰ simul cõfusis in q̃dã chaos. Empedoclis de principijs ꝓprijs quẽ Manichęorũ forma ambibat secũ habentium Pythagorã dicentẽ bonũ & malũ oĩm rerũ extitisse principia prima. Hos agitabat nõ parũ physicus Auicẽna: nunc intus: nunc extra incertus existẽs. Dicebat em ꝙ deus intelligens se vnã intelligẽtiã primã, pducit: in q̃ ia est potẽtia & actꝰ: q̃ inquãtũ intelligit deũ, pducit intelligẽtiã sctam. Inquantũ vero intelligit se sctm ꝙ est in potentia, pducit subsistẽtiã orbis primi. Et ide, pcedẽs diuersitatẽ rerũ istituit ꝑ causas sctas. Mirũ barrũ pterea & formidine plenum ex eodẽ sine luce luco procedit. Oĩs em a forma hois a vento aiam vocant. Anemos em græce latine dꝰ ventus. Hinc aiũt nullã eẽ subsistãtiã nisi corporeã. Vnicũ esse itellectũ actiuũ cũctis rõnalib⁹ influẽtẽ: quorũ qlibet ꝓprio viget possibili vel intellectu. Auerroi ꝫ prę cæteris defendẽte ꝙ intellectus possibilis sit ỹtus in nobis cũ elementis admixta, put voluit Alexãder aiam solũ cõplexionẽ fore vt male placet Galeno. Variant hũc tonũ q dicunt quãdã harmoniam ex ꝓportijs aiam fore corp⁹ & hoc variis sententijs. Clamãt idẽ penitꝰ esse itellectũ & sensum nõ differre ab imaginatiõe. Intelligẽtiam substãtias sepatas influere nris intellectibus radios seminales. Vñ notet Plato cũ istis nostrum discere est reminisci. Pręcepit & hinc quorũdã Iatratus Salomõ eorũ q insanos sub tali forma, pdire ex nihilo nati sumus & post dicunt hæc, erimus tanq; nõ fuerimus. vnꝰ est em interitꝰ hoim & aias cũ iumentorũ, hõ iumẽto nõ habet amplius. Ibi est Plato souẽs corpe i Origenẽ ꝙ aię simul fuerint creatæ: necnõ ꝙ post ꝙ fœlicẽ nihilũ vitã fuerint adeptæ, iterũ ad corpora incipe velle reuerti: redituꝫ & illi⁹ vitæ fœlicitate finita miseriꝫ huiꝰ adhuc peregrinationis inuolui. Idẽ ꝙ de angelis sensit sctꝰ. Ibi Pythagoras rasvñ insinuans Nasoni aias in diuersa corpa trãsire: & ad ꝓpria ortũ habet. interdũ reuerti: qui ambo auctores incircuitu ambulabant dicentes sęcula renasci cũ vniuersis accidentib⁹ suis: aut cõpletis quindecim miliũ vt voluit primꝰ, aut. xxxvj. miliũ. sicut docuit sctꝰ annorũ circulis. Gymnasia insuper ibidẽ personãt quorũdã aias ab angelis creatas Platone præsi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dēre subsiſtias ſeparatas eſſe ſolū. xlv. vel circa. ſm numerū circulorū orbiū Ariſtotele metaphyſico diſputante. Et angelorū numerū in ſacris literis cōtentū nō ſubſtātiarū: ſed virtutū eſtimādū rabbi Moyſe garrière. Neſcio an ſymphonā vel ſpm dixerim ſtridentē quoſdā dubios ſonos q obaudiūtur exinde innumeri Epicuro cantante phalerati: ventrē adorātes: quoꝝ oratiōnē Salomō recitat dicēs. Hoc itaq; viſum eſt mihi bonū vt comedat qs & bibat & fruat lætitia ex labore ſuo & hęc eſt pars illi⁹. Vbiq; relinquam⁹ ſigna lętitiæ: qm hæc eſt pars noſtra: & hæc eſt ſors noſtra: Audiebāt illū etiā Cheryndani credentes poſt reſurrectiō nē corporꝝ oibus carnis voluptatibus mille annoꝝ ſpatio frui. Saraceni quoq; & nonnulli Iudæorū circa hmōi atria ſaltāt fabulātes poſt vitā pſentē flumina lactis mellis & vini a ſe loco retributionis habenda ſore. Confuſionem ante Mœdos hæc varietas gignit vt honorē: gloriā: diuitias: potētiam: corporis ſanitatem & ſpeciem: ſenſus peruicaces & vigiles mores prudentiā artiū victorioſam induſtriā: ſpeculationem cōem vię cognitionē poſſibilē q; q; ppria volūtate dicat eſſe ſummū hois bonū. Ibi nēpe hæc & plura leguntur. Cuiuſdā etiā clamor inde ad aures Torquati vſq; peruenit. Aut deū nō eſſe: aut nullū ſore in ſęculo malū dicentis: ſub quo nō pauci diuinā ,puidētiā ad inferiora non puenire cōtendūt. Stoici ibi blaſphemāt ſm quēdā ordinē cauſarū in tranſgreſſibilē de neceſſitate omnia euenire. Erexit ſibi ſpecialiſſimū thronū in prędicto nemore multiplicius Plato dicens. vt tradit Greg. Nicenus triplicē ,puidentiā eſſe: quarū prima eſt ſummi dei qua primo & principaliter ,puidet ſpūalibus & intellectualib⁹. Cōſequēter ꝙ toti mūdo quātū ad genera & ſpecies & vniuerſales cauſas q̄ ſunt corpora cœleſtia. Scda ꝙ eſt qua ,puidet ſingularib⁹ aialiū & plātarū quantū ad generationē & corruptionē: & mutationes alias: quā attribuit dijs q cœlū circumeūt ſicut poſt eū Ariſt. hāc obliquo circulo dedit. Tertiā vero ponit rerū q̄ pertinēt ad humanā vitā: quā gdē reddit dæmonib⁹ gbuſdā exiſtētibus circa terrā: qui ſecūdū eū ſunt hūanarū actionū cuſtodes: licet ſecūda & tertia ſint dependētes a prima. Inſerūt cęteri caſus ī gloria ,puenire. Alij autumant ſormas oēs accidētales eſſe: cōtinuę; fluī: & nunq; niſi per inſtās aliqualiter p̄manere. Certā ſedem in vna parte cœli plures ex illis deo locāt & alibi nō remanet quos ipugnāt alij a rebus naturalib⁹ oēm actionē auferentes quaſi ſe ſolo in qualibet creatura deus particulariter agat illa non agente. Canit & Homerus Solem vel Iouē intellectum illuſtrare. Error Homeri dicentis ſolē & lunā intellectū illuſtrare.

Aiit em̄. Talis eſt ıcellectus in dijs & hoibus terrenis: qualē in die inducit pater virorūq; deorūq;. Scriptū eſt ibi. Fatis agimur credite fatis: non ſolicitæ p̄t curæ mutare rati ſtamina fuſi. Quicqd patimur mortale genus quicqd facim⁹ venit ex alto. Oia recto tramite vadunt: primuſq; dies dedit extremū nō illa deo vertiſſe licet. Auditur ibi mors indiuidua noxia corpori nec parcens aię. Iterū ſi orueris ibi vt bene tibi ſuccedat Epicur⁹ obſtabit ꝙ deus de nobis nō curet. Impugnabunt Stoici: qa de neceſſitate cuncta cōcurrunt, Perturbabunt Egyptij aſſerentes orationibus noſtris deū mutari, Protraheris ab Hermete vt ſtatuas adores vel idola: quaſi in illis ſit aliqd maieſtatis diuinæ. Ait em̄. b. Aug. referente. viij. de ciui dei. ſicut de⁹ effector eſt deorum cœleſtiū: ita hō fictor eſt deorū qui in templo ſunt humana ,pximitate cōtēti: ſtatuas dico aiatas ſenſu & ſpū plenas: tā taq; facięs & talia ſtatuas futurorū preſcias: eaſdē de ſomnijs & multis alijs rebus p̄dicentes & imbecillitates hominibus facientes eoſq; curantes triſtitiā lætitiāq; dātes ,pmeritis. Ferale eſt iſtud & horridū nimis ire ad dæmones compellēs quos venerabilia numina vocat p̄ſtigioꝝ multiplēr effectiua aliq; monſtruoſa inde diſcurrunt humana pariter & ferina: quia in vna eadęq; ſnia quędā vera & quędā falſa ponunt. vt eſt illud ꝙ ſpūs ſunt naturaliter mali & virtuoſis viris inſeſti. Ait nāq; in epla Porphyrius ad nepotē. Quoſdā opinare eſſe quodā ſpirituū genus cui exaudire magos ſit, ppriū: noſtra fallax omniforme ſimulās deos & dęmones & alias defunctoꝝ: & hoc eſt ꝙ efficiat qui vident eſſe vel bona vel praua: cæterūq; circa ea q̄ vere bona ſunt nihil opitulari. ſmmo vero iſta nec noſſe: ſed & mala cōſilia re & ınſimulare atq; impedire & inuideri virtutis ſedulos ſectatores & plenos eſſe temeritatis & faſtus: gaudere odoribus: adulationibus capi. Adhuc caſtitatis amator Plato ibi diffinit vxores debere eſſe cōes: cuius ſcholas coluit Nicolaus Apocalypſis cum ſuis. Nō deeſt q dicat ad cōſequē dāvitam beatā tidem nihil prodeſſe: ſed ſolū opus morale. fidē ni vox Agazelis aures ſyluā intrantis vulnere ſauciabit: po ,pdeſſe nētis aias impiorū pœna dāni ſolūmodo cruciari. Vbi oēs ad vnā vno mētiūtur ſermone corpora defunctoꝝ nō poſſe reſurgere, pteſtant: & errare aias neſcio p quos cāpos: aut vſq; ad diē extremū periculi mundialis ſedes determinaras neſcire. Scimus q̄ in his mēbris ſacræ euchariſtiæ venerabile ſacrāmētū ırrare nō p̄t. In quo eſt ſubſtātia corporea ſine accidēte: qualitas abſq; ſubiecto: carēs dimēſionibus quāti tas: inter deſperata relatio. In corpus a nō corpe actus: & ad impoſſibile paſſio terminat. Locus cingitur a locato. Ambit in ſtās quodlibet q̄ ambitur: nō adiacet nęq; ſuus cōtinet ſituatū. Hæ & aliæ q̄plurimę nō dico. Poetarū ne verbiles credātur ſub fabulis: ſed Philoſophoꝝ opiniōes quas etiā ſuo lenocinio coloraueriūt ex ītētione Vates gētiliū nō ſolū iter ſe pugnāt: ſed aduerſus catholicā veritatē timidū certamē exercet: ad quos ſi qs inermis acceſſerit. & ſacrę ſcripturæ clypeis mille nō plene munitus: aut remanebit occiſus: aut ſauciatus ad mortē nō medicamina recæptur⁹ niſi a ſummo medico chriſto. Hos pene oēs errores reprobat. b. Tho. cōtra gentiles in diuerſis capitulis & etiam libris.

¶ De erroribus Iudæorū & Sarracænorū. Cap̄. VI.

IN DILVVIO QVOQVE AQVArum multatū. i. doctrinarū falſarū Iudæorum et Saracænorū: hoies nō appropinquabūt ad deū ſed elōgabunt ſubmerſi ab ęterna dānatiōe: quę doctrinæ reprobanť p eccleſiā & ſctōs doc. & p̄cipue bea. Tho. i lib. cōtra gētiles p totū. Apud Iudæos antiquos qui fuerūt circa tpa Chriſti fuerunt tres ſectæ opinionum a cōi vita aliorū diſtātes in qbus oibus erāt aliq errores, videlicet Phariſęi: Saducæi: & Eſſæi. Et Phariſæi qdē victu auſtero & parco cultu traditiones ſuas ſtatuentes: quibus Moyſi traditiones determinātes, vt glo. Pictacia chartarum in irō te geſtabant & in ſiniſtro brachio in quibus decalogus in ſcriptus erat. Et hæc dicebātur phylacteria: a phylaxe qd̄ eſt ſeruare: & thorax qd̄ eſt lex. Iſti maiores fimbrias alijs ferētes: ſpinas eis affigebant: qbus puncti deambulādo memores eſſent mādatorum dei. Iudiciū dei futurū dicentes: oēm aiam ıncorruptā eſſe: ſolas bonoꝝ aias in alia corpora tranſire vſq; ad reſurrectionē & iudiciū in hoc errabant. Malorum aūt æternis trudi carceribꝰ. Saduceī dicebant in arbitrio hoim ſitū eſſe bonū malū ve agere. Aiarū generaliter vel ſupplicia negabant vel honores & futurā reſurrectionē corporum: aias cum corporibus mori putantes: nec angelos eſſe dicebant. Solos quinq; libros Moyſi recipiebāt: nimis ſeueri erant: nec inter ſe ſociales. Ob quā ſeueritatem Saduceos. i. iuſtos ſe nuncupabant. Eſſæi fere in oibus vitā monaſticā agebant nuptias faſtidientes: nō qa coniugia & hoim ſucceſſionem putarent puniendā: ſed cauendam imtē perantiā mulierū: nullam earū fidē ſeruare viro putantes. Oia habebant cōia. ſqualloręs decus putabant: dūmodo in veſte cādida: ſemper eſſent. Nulla eis ciuitas: ſed in ſingulis domicilia habebant. Solē vt oriretur orātes: poſteaq; ad quintā horā operantes. Loti corp⁹ ags ſimul cū ſilentio edebant. Iuramentū habebant ,p periurio. Sectæ ſuę nemiē adhibētes: niſi ſubſtantiarū ,pbatione. Recæpti aūt ſecū poſt annū duob⁹ alijs annis mores eius ,pbabāt. Deprehenſum in p̄tis a ſe pellebant: vt herbas more pecorum decerpens vſq; ad mortē pœniteret. Spuere in mediū vel ad dexterā partē ſui vitantes. Adeo ſabbatū obſeruabant vt nec ea die aluū purgabāt, Viuebāt lōgiſſimo tpe ob victꝰ ſm plicitatē: mortē, p iuſtitia iudicantes meliorē: aias omnes a pricipio creatas ,p tēporib⁹ incorporari. Bonas exutas corporibus vltra oceanū degere. vbi ſit poſita eis fruitio ad orientē. malis vero hiberna & ,pcelloſa loca delegātes. Hęc ſm Vincē. in ſpe. hiſto. lib. vij. c. xcvij. Sed in nouo teſtamē⁹ ſunt errores alios habent cōtra fidē. vñ & ad dānationem eos dęmittentes ęternā. Et primo quia nō credūt Chriſtum Ieſum nouo teſtamē⁹ eſſe Meſſiā ,pmiſſum eis in lege & prophetis. ſed adhuc expectāt venturū: & pro eo recipient Antichriſtū. Ieſum Chriſtū dicūt purū hoiem natum ex Maria & Ioſeph ſemine nō de ſpūſancto conceptū. Myſterium trinitatis non credunt: ſ. tres perſonas eſſe in vna ſubſtantia & deitate. Meſſiā quē expectant: nō exiſtimāt deū ſore & eis redditurum libertatem & terrā ,pmiſſionis: purgatoriū negant. In Talmuth dicunt

De errore ſectæ Iudaice.

dicūt deum quotidie fiere pro ſeruiture qua diſperſi ſunt p orbē. Vſuras cū eis qui nō ſunt Iudæi licitas arbitrant: cū tamen hoc ſit contra legem diuinā & naturalem vt oſtenſum eſt, ū. in. ij. par. eo. ti. c. i. §. vj. & ſequenti.

§. I. GENS INFIDELIS SARACENO

rum inducta eſt ad errores ſuos per quendam Machometum noie: q legē corū maledictā quā vocant Alchoranū p eū receperunt circa annos dñi ab incarnatione ſexcētos qn decim tenēte imperiū Eraclio: q cruce dñi in Perſidē tranſlatā de Hieruſm p Coſdroe gentilē regē Perſarū eo deuicto & occiſo in Hieruſalem deduxit: & in loco priſtino cū magna gl'ia repoſuit. Hic Eraclius ex deuotiſſimo pricipe lapſus eſt in hæreſim Monoſcelitarū: ſeductus doctrina patriarchæ Conſtantinopolitani q illud ſentibat. Hi Saraceni q & Idumęi deſcendentes ab Hiſmael filio Abraæ potius deberent dici Agareni: qa ab Agar ancilla Sara deſcenderunt: nō a Sara vñ Saracenos ſe nūcupauerunt. Ex his q̄ Idumæis natus peſſimus iſte & oi ſcelere plenus Machometus, primo pauꝑ fuit & ignobilis & idololatra colens Venerē ,p dea ſicut & Arabes alij illius regiōis. Vñ in ipa ſua beſtiali lege alchorā dicit deū ſibi hęc ꝙba dixiſſe. Orphan⁹ fuiſti & ſuſcæpi te. In errore idolatriæ diu manſiſti & inde eduxi te. pauper eras & locupletaui te. Et qa illa patria colebat venerem: ſtatuit in lege diē Veneris ob veneratiō nē Veneris in magna ſolennitate haberi. Hic cū eſſet calliduſ: aſinarius tū & ductor camelorꝝ cuiuſdā nobilis viduq̄ prę erat cuidā ,puinctæ Arabiæ poſt occultā fornicatiōnē cū ea: tandē ei publice duxit vxorē. Qui potens factus eſt dijs: eū attentaret regnū ſibi Arabiæ ſubiugare & per violētiā ſolū nō valeret p ſimulatā ſanctitatē hoc ,pcurauit & obtinuit dicēs ſe ,pphetā a deo miſſum ad corrigēdas leges: q̄ nimis dure erāt. ſ. Moyſi & chriſti. Vñ habito conſilio & adiutorio cuiuſdā Iudæi peritiſſimi in lege & cuiuſdā clerici q ex eoꝝ ꝑ in curia Ro. nōva lucrat obtinere digni tatē quā ambiebat: indignatus acceſſit ad partes illas Arabię vt introduceret aliquē errorē & ſcan dalum in eccleſia. Vel vt alq̄ aſſerūt cōſilio cuiuſdā monachi Sergij noie: qui expulſus fuerat de monaſterio ſuo: qa hæreticus erat infectus hæreſi Neſtoriana vel Iacobitarū cōdidit legē Alchoranā. quæ dā de lege Moſaica: q̄dā de lege euangelica eliciens: aliqb⁹ veris multa falſa immiſcens. Fatetur em̄ in al maximū ,pphetarū cōcæptū non virili ſemine: ſed virtute dei natū de⁹gine Maria: miracula multa feciſſe: ſed nō fuiſſe paſſum: immo altū hoiem ſimilē ſibi. Vñ morte & ſepultura chriſti negant. Circūciſionē more Iudęoꝝ mandat & frequentes lotiones corporis p̄cipue cū ad oēs accedūt. Vnū deū oīpotentē adorant aſſerētes antiq̄ de⁹ cœlum & terrā creaſſe nomē Machometi in cōſpectu dei aſtare: & niſi Machometus futur⁹ eſſet nec cœlū nec terrā factam fuiſſe nec paradiſum eſſe. Vinū lex eis prohibet bibere & carnes porcinas edere: & ieiunū p menſem mādat ſeruare nil per totā diem comedendo & p totā noctē comedendo bibendo & luxuriando. Quatuor vxores vt legitimas cuilibet pmittit accipere: & eas ad placitum repudiare: & loco repudiatę aliā ſumere. Empticias ꝙo fœminas & captiuas q̄t volunt accipiāt ad carnal'r cognoſcendū. Adulter ſm eā legē lapidatur. Fur aūt nō ſuſpendit: ſed verberat grauiter. Sibi tñ Machometus in ea lege aſſerit a deo pmiſſum vt ad aliorū vxores accederet vt gnārer ex eis ,pphetas & hoies virtutis. Et breuiter tot in ea lege ſunt abuſiones vſq; etiā ad vitiū ſodomiticū: tot immunditiæ & beſtialitates vt oīs rō bene diſpoſita & a carnali cōſuetudine nō abſorpta habeat detestari. Promittit aūt obſeruantib⁹ eam nō niſi ſenſualia paradiſum. ſ. deliciaꝝ in quo nō habebunt calorem vel frigꝰ vel alias pœnalitates: veſtes pulcherrimas. Fluuios lactis & mellis & vini aromatici ad edendū & bibendū. Iuuencu las ſpecioſiſſimas in coniugiū & angelos eis ſeruientes in vaſis aureis & argenteis. Non credentibus vero his & non obſeruātib⁹ legē promittit pœnā infernalē ſine fine. Et in fine vitæ credentibus deo & Machometō eſſe dei prophetā & Meſſiam a deo miſſum dicit p̄ctoꝝ venīā dari. Cūq; Machometus in moꝛbū caducū incidens ad terrā aliq̄ horribiliter caderet ,pter qd̄ & vxor illa dīa & aſtātes abominatū eū haberent pro ſui excuſatione aſſerebat ſe tūc ei Gabrielē archangelū loqui ad informandū de lege & agendis

Machometi origo vñ.

De fide & lege ſectæ Machometicę.

cuius mateſtatē & gloriā nō poſſet ſufferre: & ideo ſic cadere. Et cū quæreret ab eo de miraculis aliquib⁹ faciendis ſicut factū eſt a Moyſe & Chriſto: excuſabat ſe nō eſſe miſſū ad miracula faciendū: ſed ad corrigendas leges. Et cū diceret ſe mortuū tertia die reſurrecturū & in cœlū aſcenſurum: vna dierū poſt nimiā inebriationē ignominioſe mortuus eſt: & a poreis enormiter tractatus. Cū ſui per aliquot dies Demor corpus ſeruantes vt reſurgeret: nō valentes ſufferre eius ſe te Matore ipm occultauerūt. Sicq; lex illa peſſima cōtra oēm legē chomediuinā & humanā & philoſophiā moralē a diabolo inuenta tradita eſt p̄ſis hoim exigentibus. Nec mirū ſi ira dilatata eſt & a mlt⁹ pp̄lis ſuſcepta. vt dicit. b. Tho. in pri. libri cōtra gētiles: ga tota eſt ſm delectationes carnis: ad q̄s ſe quēdas pp̄l's ſunt proni. Tū etiā qa & ,pmiſſiones carnales cōtinet. Tū etiā qa violentia & armis quo ad multos intro ducta eſt & cōſeruata. Nā ſtatuit ille maledictus hō q; ſi qs vellet p̄dicare vel diſputare cōtra illā legē: ſubito ſine audientia occideret. ,pter qd̄ nō p̄t tute ad eos accedi ad p̄dicandū contra errorē eoꝝ. Sed cū nec miraculis nec ,pphetijs: nec ſaltem mediocri ſapientia doctoꝝ ſit lex illa formata: quinimo honeſtati morum & rationi naturali cōtraria de ſe patet eius falſitas ac ſatuitas.

¶ De errorib⁹ hæreticoꝝ & lxxx. hęreſib⁹ ipſoꝝ. Cap̄. VII.

IN DILVVIO AQVARVM multarū. i. falſarū doctrinarū hæreticoꝝ hoies nō approximabūt ad deū. Et i decre. xxiij. q. iij. habenť collectæ hęreſes diuerſoꝝ hæreticoꝝ & noia & errores eoꝝ: & ſūt originaliť ꝑba Iſid'. in. viij. li. Ety mol'. &. c. ſic incipit. Quidā hæretici q de eccl'a receſſerūt ex noie auctoꝝ ſuoꝝ nūcupanť. Quidā ꝙo ex cauſis quas eligētes inſtituerūt. Simoniaci a Simone dicti magicæ diſciplinæ perito. Cui Petr⁹ in actib⁹ apſoꝝ maledixit: pro eo q ab apl'is ſpūſancti gratiam emere voluiſſet. Hi dicūt creaturā non a deo eſſe: ſed a ꝑtute quadā ſuperna creatā. Menādriani a Menando mago diſcipulo Simonis nuncupati: q mundū non a deo: ſed ab angelis factum dixerunt. Baſilidiani a Baſilide appellati: q iter reliquas blaſphemias paſſum Chriſtū abnegant. Nicolaitę dicti a Nicolao diacono eccleſię Hieroſolymorū: qui cum Stephano & cęteris conſtitutus eſt a Perro q propter pulchritudinē relinquēs vxorē dixit vt qui vellet ea vteretur. Verſa eſt inſiuprum talis conſuetudo vt inuicē coniugia cōmutarentur. quos Io. in Apoc. ij. improbat dicens. Sed hoc habes quia odiſti facta Nicolaitarū. Gnoſtici propter excellentiā ſcięt'ę ita ſe appellari voluerunt. aiam noſtrā naturā dei eſſe dicunt. bonū & malū deū ſuis dogmatibus eſſe fingunt. Carpocratiani a Carpocrate quodā vocanť: q dixit Chriſtū hoiem fuiſſe tm̄: & de vtroq; ſexu ,pgenitū. Cheryntiani a Cherynto q̄dam nuncupati. hi inter cętera circūciſionem obſeruant mille annos poſt reſurrectionē in voluptate carnis futuros prædicant. Vñ & græce Cyliaſte: latine. Miciliaſtæ ſunt appellati. Nazaræi dicti: quia dū Chriſtū q a vico Nazaręus eſt appellat⁹ filiū dei confitenť: oia ītī veteris legis cuſtodiunt. Ophitæ a colubro noiati ſunt. Coluber enim græce Ophi dr̄. Colunt em̄ ſerpentē dicētes ſpm in paradiſo induxiſſe ꝙ rutis cognitionē. Valentiniani a Valētino quodam Platonico ſectatore vocati: q conas. i. ſęcula q̄dam in origine dei creatoris iduxit: Chriſtū q̄q de virgine nihil corpis aſſumpſiſſe: ſed p ea q̄ſi p fiſtulā tranſiſſe aſſeruit. Apelliteq; quoꝝ auctor apelles princeps fuit qui creatorē angelū nescio quē glioſum ſupioris dei faciens deū legis Iſrael illū igneū affirmans q dixit Chriſtū nō deū in ꝙitate ſed hoiem in phantaſia apparuiſſe. Archociani a principi⁹ appellanť: qa vniuerſitatē quā de⁹ cōdidit opera eſſe archangelorꝝ defendunt. Adamiani vocati q̄ Adę imitent nuditatē. vñ & nudi orāt: & nudi inter ſe mares & fœminæ cōueniūt. Caini, pinde ſic appellati: qm̄ Cain adorant. Sethiani nomen acceperunt a filio Adę qvocat⁹ eſt Seth, dicētes eū eſſe chriſtū. Melchiſedechiani vocati p eo q̄ Melchiſedech ſacerdotem dei non hoiem fuiſſe: ſed virtute dei eſſe arbitrātur. Angelici vocati qa angelos colūt. Apoſtici hoc ſibi nomē iō aſſumpſerunt q̄ nihil poſſidētes, ppriū nec q̄q recipiunt eos q aliq̄ in hoc mundo vtunť. Cerdoniani a Cerdone q̄dam noiati: q duo pricipia ꝓria aſſeruit. Martioniſtæ a Martione ſtoico pho appellatꝰq Cerdonis dogma ſecutus, alterū bonum: alterū iuſtū deū aſſeruit tanq; duo principia crea-

Hæretici corū nomina.

De his hæreticis vide late i. c. qdā autē hęreti ci. xxiiij q. iij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis & bonitatis. Attateritæ ab oblatione vocati. panem ẽm & calicẽ offerũt: dicẽtes a primis hoib⁹ oblationẽ a fructib⁹ terræ: & a fructib⁹ ouiũ fuisse celebratã. Aquaꝫ appellati eo ꝙ aquã solã offerũt in calice sacri. Seueriani a Seuero exorti vinũ nõ bibũt, vetus testamentũ & resurrectionẽ nõ recipiũt. Taciani a Taciano vocati. q & Eucratici dicti ga carnes abominant. Alogij vocant tanq̃ sine ỽbo logos em græce, latine verbũ dicit. Deũ em̃ verbum nõ credũt, re spuentes Ioannis euangeliũ & Apocalypsim. Cataphrigũs nomẽ, puinciæ Phrigia dedit: qa extiterunt auctores eorũ Mõtanus Prisca & Maximilla. Cathorũ ꝓpter mũditiã ita se noiauerũt: gloriãtes em̃ de suis meritis negãt pœnitentibus veniã pctõrũ. Viduas si nupserint tanq̃ adulteras damnant. Mũdiores se cæteris p̃dicant q nomẽ suũ si cognoscere vellent mũdanos potius se q̃ mũdos vocarent. Paulliani a Paulo Samorano exorti sunt. qui dixit non semper fuisse Christũ: sed a Maria sumpsisse initium. Hermogeniani ab Hermogene quodã vocati. q materiã nõ naturã introducẽs deo non nato eã cõparauit: matrẽq; elementorũ ideã asseruit: quos apls improbat elemenus seruientes. Manichæi a quodã Persa extiterũt: qui vocatus est Manes. Hic duas naturas & duas subas introduxit. i. bonã & malã & animas ex deo quasi ex aliquo fonte manare asseruit: testimonium vetus respuit nouũ ex pte recipiũt. Antropomorphitę dicti, p eo ꝙ simplicitate rustica deũ hñe humana mẽbra q̃ in diuinis libris scripta sunt arbitrãtur. Antropos græce, latine hõ interpretat: ignorãtes vocẽ dñi q ait, Spũs est deus. Incorporeus est em̃. nec em̃ mẽbris distinguit: nec corpus more censet. Eraclitę ab Eraclio auctore exorti monachos tm̃ recipiunt: cõiugia respuũt: regna cœlorũ paruulos habere nõ creduntꝫ. Nouatiani a Nouato vrbis Romæ pbytero exorti: qui ad uersus Cornelĩ cathedrã põtificale conatus inuadere hęresim instituit. Noluit apostatas suscipe & rebaptizãs baptizatos. Mõtani hæretici dicti ꝙ in tpe psecutionis in montibus latuerũt: qua occasione se a catholicę ecclię corpe diuiserunt. Ebionitæ ab Ebione dicti siue a pauptate. Christũ em̃ p puectũ solũ virũ iustũ putãt effectũ. Vñ competẽter Ebionitæ, p pauptate intelligentiæ appellati sunt. Hi em̃ Iudęi sunt & ita tenẽt euangeliũ vt legem carnaliter seruẽt. ad uersus quos ad Galathas apls scribens inuehit. Fotiniani a Fotiano gallogręciæ Syrintæ eṕo nũcupati: q Ebionitarũ hęresim suscitans asseruit Christũ a Maria p Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptũ. Aeriani ab aerio quodã nũcupati sunt. Hi offerre sacrificiũ, p defunctis spernunt. Aeciani ab Aecio sunt vocati. Iidemq; Eunomiani ab Eunomio quodam dialectico Aecij discipulo, ex cuius noie magis innotuerũt dissimilẽ patri asserẽtes filium & filio spmsanctũ dicunt etiã nullũ imputari pctm̃ in fide manentiũ. Origeniani ab Origene auctore exorti sunt dicentes. ꝙ non possit filius videre patrẽ. nec spũssanctus filiũ, aiãs quoq; in mũdi principio dicunt peccasse, p diuersitate petõrũ e cœlis vsq; ad terrã diuersa corpa quasi vincula meruisse eaq; cã mũdũ factũ esse. Noetiani a quodã Noeto vocati q dicebãt Christũ eũdẽ esse & patrẽ & spmsctm̃. Ipsamq; trinitatem in officio; noib⁹ nõ in psonis accipiũt. vñ & Patripassiani vocãtur qa patrẽ passum dicũt. Sabelliani ab eodẽ Noeto pululasse dicunt: cui⁹ discipulũ perhibẽt fuisse Sabellĩũ: ex cuius noie innotuerũt, vñ & Sabelliani vocati. Hi vnã personã pris & filij & spũssti, astruunt. Arriani ab arrio Alexandrino pbytero orti sunt: q coæternũ pri filiũ nõ agnoscẽs diuersas in trinitate substantias asseruit. cõtra illud qd ait dñs. Ego & pat vnũ sum⁹. Macedoniani a Macedonio eṕo sunt dicti: negãtes deũ esse spmsctm̃. Apollinaristę ab Apollinario vocati dicẽtes Christũ corpus tantũmodo sine aĩa assumpsisse. Antidicomaritæ appellati sunt, eo ꝙ Mariæ virginitati contradicũt asserẽtes eã post Christũ natũ viro suo fuisse cõmixtã. Metãgi noiati, ideo tale nomen accẽpere: qa Angios græce vas dicit. Asserunt em̃ sic esse in patre filiũ tanq̃ vas min⁹ intra maius vas. Patriciani a quodã Patriciano nuncupati sunt qui substãtiã humanę carnis a diabolo condiã dicũt. Coliciani a quodã Colicio noiati. q dicũt deũ nõ facere mala cõtra illud qd̃ scriptũ est. Ego dñs creãs malũ. Floriani a Floriano qui ecõtrario dicũt deum creasse mala cõtra hoc qd̃ scriptũ est. Fecit deus bona. Donatistę a Donato quodam Aphro nũcupati sunt: q de Numidia venięs totã pene Aphricã sua pfuasione decepit asserẽs minorẽ patre filiũ: filio spmsctm̃: rebaptizãs catholicos. Bonosiani a Bonoso q̃dã eṕo exorti: q Christũ filiũ dei adoptiuũ nõ propriũ asserunt. Circũcelliones dicti eo ꝙ agrestes sunt q̃s stiopicas vocãt supradictę hęresis habẽtes doctrinã. Hi amore martyrũ semetipsos perimũt vt violenter de hac vita decedẽtes martyres nõient. Priscillianistę a Priscilliano vocati q in Hispania ex errore Gnosticorũ & Manichęorũ pmixtũ dogma cõposuit. Luciferiani a Lucifero Firmiæ epo orti. q epos catholicos: qui instãte pfecutione pfidiæ Arrianorũ cõsentientes erãt: & postea correcti redire in cathedrã elegerũt: dãnãtes siue qd̃ crediderũt: siue qd̃ credidisse dissimulauerunt. quos ecclia catholica materno recæpit sinu tãq̃ Petrũ post fletũ negationis. licet postea ab ecclię cõione recesserint & cũ ipo Lucifero auctore suo q mane oriebat. eadẽ meruerũt. Iouinianistæ a Iouiniano quodã monacho dicti asserentes nullã nuptiarũ & virginũ esse distãtiã: nullũq; inter abstinentes & simplr copulatos esse distrimẽ. Eluidiani ab Eluidio noiati. qui dicunt post Christũ natũ alios Mariã filios de viro Ioseph peperisse. Paterniani a pẽno quodã exorti. q inferiores vires corpis a diabolo factas opinant. Arabici nũcupati eo ꝙ in Arabia exorti sunt. dicẽtes aĩam cũ corpore mori: atq; i nouissimo vtrũq; resurgere. Tertullianistæ dicti a Tertuliano pbytero Aphricanæ, puinciæ ciuitatis Carthaginẽ. dicentes aĩam ĩmortalẽ esse sed corporeã p̃dicãtes. & aias pctõrũ hominũ post mortẽ i dęmões verti putãtes. Tesseredecade tõ dicti ꝙ q̃rtadecima luna pascha cũ Iudæis obseruãdo contẽdũt. Nã tessera q̃tuor deca decẽ significat. Viatages a sõno nũcupati. eo ꝙ vigilias nocti⁹ requãt supstitionẽ esse dicentes iura temerarij diuina: q̃ nocte ad requiẽ tribuunt. Pelagiani a Pelagio monacho exorti. Hi liberũ arbitrium diuinæ gr̃æ anteponũt dicẽtes sufficere voluntatẽ ad ipsẽ da diuina iussa. Nestoriani a Nestorio Constantinopolitano eṕo nũcupati. q beatã ỽginẽ Mariã nõ dei: sed hoĩs tãtũmodo asseruit matrẽ vt aliã psonã carnis aliã faceret diuinitatis nec vnũ Christũ in ỽbo & carne credidit: sed separatim atq; seiunctim alterũ filium dei aliũ hoĩs predicauit. Eutitiani dicti ab Eutitio Cõstãtinopolitano abbate qui Christũ post hũanã assumptionẽ negauit existere de duabus naturis: sed solã in eo diuinã asseruit esse naturã. Acephalistæ dicti. i. sine capite. Nullus em̃ hoĩ reperit auctor a q̃ exorti sunt. Hi triũ Chalcedon̄. ca pfoꝝ impugnatores duarũ in christo substãtiarũ, pprietatẽ negãt & vnã in ei⁹ psona naturã p̃dicant. Theodosiani & Gaionitæ appellati a Theodosio & Gaiono. q ipsis Iustiniani principis in Alexãdria: ppli puersi electione vna die ordinati sunt epi. Hi errores Eutichis & Diascorĩ sectantes Calcedon̄. concil. respuũt & ex duab⁹ vnam in christo naturã asserunt quã Theodosiani corruptam Gaionitę incorruptã contẽnunt. Gnoitæ & Tritoitæ a Theodosianis exorti sunt ex quib⁹ Gnoitæ ab ignorãtia dicti: qa, ppter puersitatẽ ex qua orti sunt id adiciũt: ꝙ Christi diuinitas ignoret q̃ sunt scripta futura de die & hora nouissima. Tritoitæ ỽo vocati eo ꝙ sicut tres psonas in trinitate: ita q̃q; tres asserũt deos esse. ꝙ illud qd̃ scriptũ est. Audi Israel dns deus tuus vnus est.

§.I. SVNT ET ALIE HERESES SINE

auctore & sine noib⁹: ex qb⁹ aliqui putãt trinũ esse deum. alię Christi diuinitatẽ pallibilẽ eẽ dicũt. aliæ christi de pfectuitati in tpe initiũ tpis dãt. alię liberationẽ hoim apd inferos factã Christi descensiõe nõ credũt. alię aiam imaginẽ dei negãt. aliæ aias cõuerti in dęmones & in q̃cũq; aialia existimãt. aliæ de mũdi statu dissentiũt. alię inumerabiles mũdos opinant. aliæ aquã deo coeternã faciũt. aliæ nuptias pedib⁹ ambulãt. aliæ cũ hoĩb⁹ nõ mãducãt. Hæc sunt hęreses aduersus catholicã fidẽ exortæ: ab apls & sctis patribus vel concilijs dãnatę: q dũ in se multis erroribus diuisę dicentes sibi dissentiũt: cõi tm̃ noie aduersus ecclesiã dei cõspirãt: sed & qcũq; aliter sanctã scripturã itelligit q̃ spũs spũsti flagitat a q̃ scripta est: licet de ecclia nõ recesserit: tm̃ hæreticus appellari põt. Has oẽs hæreses Archidiacon⁹ in ro sa, sup. d.c. qdã, reprobat breuiter p canones i diuersis. c. anoratos. Sed &. b. Tho. i lib. 3 gẽrales plures ex dictis hæreticis effica cissimis rõnib⁹ pfutat i diuersis libris &. c. Dicit aũt. b. Aug. lõ diuina, puidẽtia multos diuersi erroris hęreticos esse pmittit: vt cũ iterrogãt nos ea q̃ nescim⁹ sic discutiamus pigritiã & diuinas scripturas cupiamus. Propterea apls ait, I Cor. xj, vt, pbati manifesti fiãt. Hi aut a deo ꝓbati sunt

De hęresibus sine noie.

bati sunt q bñ pñt docere. Hęc ille. q. e. c. vi. Itẽ de cõse. di. ij. ego berẽgarius. Reprobat ibi error ipsius berẽgarij q asserebat i sacro altaris nõ esse realr & ỽaciter corp⁹ & sanguinẽ xpi: sed tm̃ vt in signo. sic dr. petra erat xps. nõ re: sed significatiõe & figura. Quẽ errorẽ vt hęresim abiurauit & anathematizauit coram Nicolao pa. i synodo. cxviij. eṕo⁹ romę & cõfessus est tenere qd̃ cõtinet ecclia veg. s. xpi corp⁹ esse in altari post cõsecrationẽ. s. sub illis specib⁹ panis & vini.

Errores abbatis Ioachĩ dãnant

§.II. IN DECRETALIBVS REPRO

bant hi errores seu hæreses. Primo abbatis Ioachim, eẽ de sum. tri. & fi. ca. dãnamus. Hic Ioachim fecit libellũ ꝓ Petrũ Lõbardũ, p eo qd̃ dicit in. s. sen. Quędã summa res est pr: filius & spũssctus. & illa nõ est generans nec genita: nec procedens: appellãs ex dictis ỽbis ipm Petrũ hæreticũ & insanũ eo ꝙ nõ tã trinitatẽ q̃ ẽternitatẽ astruebat in deo videlicet tres psonas & illã cõem essentiã q̃si quartã manifestę, ptestãs: ꝙ nulla res est q̃ sit pr & filij & spũssctus. q̃uis cõcedat ꝙ pr & filij & spũssctus sint vna essẽtia: vna substãtia. vna natura. Vnitatẽ huj⁹ nec veram & ꝓpriã: sed q̃si collectiuã & similitudinariã esse fatetur: quẽadmodũ dicunt multi hoies vnus ppls: & multi fideles vna ecclesia &. c. Nos aũt inqt Inno. iij. sacro approbãte cõcilio credim⁹ & cõfitemur vna cũ Petro. s. pl̃ato ꝙ vna q̃dã summa res est incõprehensibilis qdẽ & ineffabilis pr & filij & spũssctus. tres sil̃ psonę ac sigillatim q̃libet earũdẽ: & ideo in deo solũmõ trinitas est nõ quaternitas: qa q̃libet triũ psonarũ est illa res. s. subã essẽtia seu natura diuina: q̃ sola est vniuersoꝝ principiũ: pter qd̃ aliud inueniri nõ põt. & illa res nec est generãs nec genita nec, procedẽs: sed est pr q gignit filij⁹ q gignit spũssctus q̃ procedit vt distinctiões sint in psonis: vnitas i natura. Nec est hęc vnitas in diuinis sicut in hũanis: vt dicebat Ioachim, nã cũ xps ait de fidelib⁹, vt sint vnũ sicut & nos vnũ sum⁹. Pria est vnitas charitatis in gr̃a: hæc est fideliũ. Sedꝫ q̃ est i psonis diuinis est vnitas idẽtitatis i natura quẽadmodũ & alibi ipsa veritas ait. Estote vos pfecti sicut & pr ve. cœle. pfe. est. i. estote pfecti pfectiõe gr̃ę sicut pr vr est pfect⁹ pfectiõe naturæ. Vt hęretica & dãnat⁹ inia Ioachim: nõ tm̃ ipse hæreticus iudicat: ga oia scripta sua suppossuit iudicio ecclię cor rigenda. Reprobat etiã doctrina impi Amalrici vt hæreti ca & insana. eẽ de sum. tri. & fi. ca. dãnamus. Huius errores ibi nõ ponunt: sed reperti in aliq̃ libello fuisse tales, videlicet ꝙ ideæ in mẽte diuina creant & creant. Sedꝫ ꝙ dr de⁹ finis oim, p eo ꝙ oia sunt reuersura ad ipm in vnum in diuidua immutabile & firmũ. Terti⁹ ꝙ de⁹ non videtur in se: sed in creaturis: sicut lumẽ nisi in aere. Quart⁹ ꝙ si Adã nõ peccasset nõ fuisset distinctio sexus: sed fuisset multiplicatio hoim: sicut angelorũ. Quintus ꝙ constitut⁹ in charitate nullũ pctm̃ cõmittit. Itẽ extra de hære. c. excõicam⁹. describunt q̃dã sectę hęreticorũ & reprobant. Dicit em̃ ibi Greg. ix. Excõicam⁹ & anathematizam⁹ vniuersos hęreticos: catharos: patharenos: pauperes de Lugduno. passaginos iosephitos: arnaldistas: ſpheronistas: & alios qbuscũq; nomini bus censeant: facies qdẽ hñtes diuersas caudas tm̃ adinuicẽ colligatas: quia de vanitate, pcedũt in idipm. Pauperes de Lugduno habebãt plures errores. Et inter cæteros ꝙ in nullo casu licet iurare etiã dicẽdo veritatẽ. Itẽ ꝙ nõ licet etiã iudici occidere malefactorẽ. Itẽ ꝙ non põt bonus saluari tenendo fidẽ Romanæ ecclesiæ. Item ꝙ malus sacerdos non põt consecrare. Itẽ ꝙ ecclesia defecit tpe Sylueſtri: & plures alij errores. Et in. c. ad abolẽdã: dicit Lucius, iij. Vniuersos q de sacramẽto corporis & sanguinis xpi: vel de baptismo: vel pctõrũ cõfessione: aut de matrimonio: aut alĩs ecclesiasticis sacramẽtis aliter sentire aut docere nõ metuunt: q̃s sacrosctã Romana ecclia p̃dicat & obseruat vinculo ppetui anathematis inodam⁹. Vbi nota fm. b. Tho. in. iij. ꝙ licet Gratia. in decre. de pœ. dist. j. in fi. Et magr sen. in. iij. mouẽtes q̃stionẽ. Vtrũ cõfessio vocalis pctõrũ q̃ sit facerdori in sacro pnię sit necessaria ad salutẽ vel sufficiat sola cõtritio: ponãt opi. p & ꝑ inducẽtes rõnes: demũ dimittentes insolutã & in arbitrio legẽtis: tm̃ postq̃ est decretũ p ecclesiam & mandatũ cõfessionẽ debere fieri sacerdoti, pprio annua tim: eẽ de pœ. & re. omnis. pertinaciter tenere nunc ꝙ non sit necessaria cõfessio vocalis esset hæreticum.

Errores Eluidij

Errores Lugduno.

§.III. IN LIBRO SEXTO DECRETA

liũ: extta de sum. tri. & fi. ca. c. j. dãnat error dicẽtiũ spmsctm̃ ꝓcedere a pre & filio vt a duob⁹ pricipijs & duab⁹ spirationib⁹. Et dr ibi. Fideli & deuota pfessiõe fatemur q spũssanctus eternalr ꝓcedit ex pre & filio: nõ tãq̃ ex duob⁹ principijs: sed ex vno principio. nõ duab⁹ spiratiõib⁹: sed vnica spiratiõe. Ad idẽ dicit magr. j. sen. dis. xix. Fatendũ est patrẽ & filiũ vnũ principiũ esse ad spmsctm̃ nõ duo principia: & sicut pr & filij⁹ est vnũ principiũ q̃ ad spmsctm̃: ita pater & filij⁹ & spũssctus est vnũ principiũ q̃ ad creaturã oẽm formã dãi vel reformãdã. Reprobat hic & error antiqu⁹ Græcorũ dicẽtiũ spmsctm̃, pcedere a pre: sed nõ a filio. cuius ẽrtiũ hr in symbolo vbi dr: q ex patre filioq; ꝓcedit. Et Didym⁹ dicit magn⁹ doctor Græcorũ: de cõse. dist., v. falsuator. Et mstr alĩ doc. antiq & scti Græcorũ. & inducit magr sen. in. j. scipue. Basilĩ⁹ magn⁹ ad Euonĩũ. Hoc errore dãnabili & hæresi detenti sunt Græci annis sexcentis & vltra: q̃tidie magis deficiẽtes in sapia: in potẽtia tpali: & in, pbitate vitæ. Et postq̃ se parauerũt se ab obedientia & fide Romanę ecclesię statuẽtes Papã & Imperatorẽ: nũq̃ aliqs ex eis claruit miraculis: & merito qa deus q est auctor miraculorũ: non vult falsitatẽ eorũ & hæresim operibus suis miraculoꝝ approbare. De mũ anno dñi. M. cccc xxxviij. in cõcilio generali celebrato Florentię sub Euge. pa. iiij. in cõsistorio publico in conuentu sctę Mariæ nouellæ, venientes doc. Græcorũ de partib⁹ suis cũ Imperatore suo & põtifice suo disputata materia hui⁹ inter Græcos & Latinos nostros p fidelẽ interpretẽ vtriusq; linguæ Arguẽte magistro Io. de monte nigro ordi p̃di. & respõdẽte quodã maximo doc. Græcorũ epo Ephesino. conuicti sunt Græci ex libris doc, suorum pmaxime Basilij nõ de errore suo: vnde demũ reducti ad veritatem fidei cõsessi sunt nobiscum spiritũ sanctũ procedere a patre & filio: vt dicitur in symbolo.

Error Græcorũ repro batur.

§.IIII. IN CLE. DE SVM. TRI. ET FI

de ca. dãnantur alsq; errores. Primo videlicet dicentiũ q̃ aia rõnalis nõ est forma corpis humani p se & imediate. Sedꝫ dicentiũ q̃ christus nõ erat mortuus: q̃n de latere eius pforato exiuit sanguis & aqua. Io. xix. Tertio dicẽtiũ q̃ pueris & adultis in baptismo non cõferr gratia & ỽtutes. Item in cle. de vsu. ex graui. determinatur ꝙ q̃ptnaciter asseuerat vsurã non esse peccatũ & dãnabile, hæreticus est habend⁹ & vt hæreticus persequẽd⁹. Itẽ in titulo de hære. c. ad nostrã reprobantur errores Beghardorum qui videntur habuisse originem in Alemania. Et sunt hi. Primus est ꝙ hõ in hac vita tantũ põt acquirere pfectiõis ꝙ impeccabilis fiat. nec vltra in gratia põt ꝓficere. Secundus est ꝙ non oporter eũ q ad talẽ gradũ pfectionis venerit ieiunare: qa tunc sensua litas est roni subiecta. Tertius est ꝙ hñs talẽ gradũ pfectionis non subĵcit hũanę autoritati vel obedientiæ: nec tenetur ad aliqua p̃cepta ecclesiæ. Quartus ꝙ viator in via pt esse ita beat⁹ sicut scitus in patria. Quintus ꝙ q̃libet intellectualis natura in scipsa natural⁹ est btã nec indiget aliq̃ lumine gr̃æ ipsam eleuãte ad videndũ deũ eoq; fruendũ. Sextus est ꝙ exercere se in actibus virtuosis est hoĩs imperfecti: pfectus aũt licentiat a se virtutes. Septim⁹ est ꝙ osculũ mutieris est mortale: cũ ad hoc nõ inclinet natura. sed actus carnalis nõ est pctm̃ cũ ad hoc inclinet natura: maxime cũ de hoc tentatur. Octauus est ꝙ in eleuatione corporis xpi persectus hõ non debet assurgere vel ei reuerentiã facere: qa imperfectionis est si a puritate & altitudine cõtẽplationis suæ descẽdat ad hoc ꝙ circa mysteriũ sacri eucharistię: aut circa passionẽ hũanitatis xpi aliqua cogitaret. Oẽs hi articuli, p hęresi habent & dãnãt ibi: & rõnes ibi potes videre in glo.

Beghardorũ & beghinarũ errores reprobantur.

§.V. IN EXTRAVAGANTIBVS

etiã reprobant⁹ vt hęreses q̃dã errores. & primo in extrauagãti. Bñdicti q̃ incipit. Bñdict⁹ deus in donis suis reprobat error dicentiũ ꝙ nullus videt diuinã essentiã: vel est pfecte btũs ante diẽ, judicij. Itẽ ꝙ aię decedẽtes in mortali pctõ nõ immediate ad inferna descendũt. Itẽ ꝙ nõ oẽs hoies in die judicij ante tribunal christi cũ suis corpibus apparebunt: redditurj de factis ꝓpriis rationẽ: vt recipiant ꝓm ea q̃ gesserunt pœnã vel pmiũ. hæc oia ibi. Itẽ i extrauagãti Io. xxij. q̃ incipit. dudũ ad audientiã: reprobatur vt hæreses errores Petri de Corbaria. Ioannis & Michelini ordinis minorum qui pertinaciter asseuerabant: ꝙ Petr⁹ apls non fuit magis caput ecclię q̃ q̃libet apostolorũ: & ꝙ xps nullũ vicariũ i ecclia dereliquit vel caput. Et ꝙ papa non habet corrigere &, pu

Errordi cẽtiũ ꝙ null⁹ vi det diui nã esse ntiam.

Cur de pmittit hæreticos esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

nire instituere vel destituere Impatorē. ꝑ q̄ est cōstitutio de sen. & rectudi. pastoralis. in cle. Item dixerunt ꝙ oēs sacerdotes cuiuscūq; gradus existāt sunt equalis auctoritatis potestatis & iurisdictiōis institutione christi. Et ꝙ vn⁹ plus habeat alio: hoc est ab Impatore. q etiā pōt hoc reuocare. Itē ꝙ nec papa nec tota eccl'ia pōt puntre quēcūq; punitione coactiua: nisi hoc habeat ab impatore. Quę sunt ꝺ ea q̄ habentur di. xcvj. p̄ma. & .ij. q. vj. decreto. & ex de iudi. nouit. & de fo. cōpe. c. vlt. li. vj. Iste Petr⁹ de Corbaria fuit fact⁹ Antipapa tpe hui⁹ Io. xxij. ad ordinationē Ludouici impatoris schismatici & depositi ab impio: & ab eo Antipapa coronatus est. Sed postea capt⁹ dict⁹ Petr⁹ Antipapa. & duct⁹ ad Io. xxij.

hrtici de paupere vita.

Autnione confessus errorē suū: in carcere vitā finiuit. Itē in quadā alia extrauagāti q̄ incipit ga quorūdā. reprobat hæresis quorūdā dictoꝝ de paupe vita: dicētiū duas esse ecclesias: vna carnalis q̄ viuit in delicijs: cui præsit mystic⁹ Antichristus papa. Alia ꝩo eccl'ia spūalis: q̄ seruat in eis. Secūdo ꝙ papa Roman⁹ nō pōt aliqd facere vel immutare sup regula bti Francisci: nec qd̄ est p alios ꝓdecessores determinatū ptinens ad clauē sciē. Tertio ꝙ null⁹ ꝑlat⁹ habet ptātē sup subditos. Quarto ꝙ null⁹ apl'oꝝ habuit cognitionē de christo ante ascensione. Quinto ꝙ sacerdos existens in mortali nō cōficit eucharistiā. Sexto ꝙ nullus conferuauit euangeliū post christū: & matrē ei⁹ & apl'os: nisi beat⁹ Frā ciscus: & q̄ sec'm regulā ei⁹ viuūt: & plura alia fatua. Itē in extrauaganti Io. xxij. q̄ fuit circa annū dñi. M. cccxxx. q̄ incipit: ita quorūdam. Et alia q̄ incipit: ga inter nonnullos: determinat ꝙ hæreti habenda opinio eoꝝ qui dicuntur Fraticelli seu fratres de opinione dicētiū christū nihil habuisse cū apl'is. ꝓpriū: nec in particulari: nec in cōi etiā rerū mobiliū: sed solū nudū vsum facti eoꝝ quib⁹ vtebatur sibi cōcessis ꝑ eleemosynā vel alitū modū. cū tñ Io. xiij. dicatur ꝙ discipuli eius iuerāt in ciuitatē ad emendū cibos. Et Io. xiij. ꝙ Iudas habebat loculos. q̄ tñ ipsi exponunt extorte. Hæc pestis multū viguit in Marchia Anchonitonia & longo tempore: nec Florētia fuit ab ea libera. Adhuc pullulat talis hęresis: & si multū debilitata sit. Multi ꝓtinaces in dicta opi. fuerunt cōbusti. Anno dñi. M. cccexlix. Fabriani & Florentiæ & vnus anno sequenti. Nec ostenderunt aliud miraculum vllo tpe: nisi incinerationem corpoꝝ ex igne: Falsitas aūt huius erroris ostendet in sequēti ti. c. de consilio pauperum. Fuerūt etiā tres sectę hæreticoꝝ. s. Albanensiū. Bagnolensiū: & Cōcordētiū: q in multis erroribꝰ eoꝝ pessimis cōuenīūt licet in paucis discordēt. Hi dicūt ꝙ sunt duo principia: vnū penit⁹ bonū: & aliud penitus malum: & ꝙ de⁹ bonus nō creauit ista visibilia. Item ꝙ de⁹ non creat nec infundit nouas aias. Item ꝙ christ⁹ nō habuit nostras veras pœnalitates: & ꝙ nō est de⁹: & ꝙ nō assumpsit carnē de virgine: sed duxit carnē de cœlo: ꝙ nō fuit ver⁹ hō. ꝙ nō vere comedit: nec fuit passus in cruce: nec mortuus: nec in cœlū ascēdit: nec resurrexit vere. Item ꝙ non est resurrectio corporū. Item ꝙ & vetus testamentū nō est a bono deo: & ꝙ Moyses fuit malus. ꝙ Adā nō fuit a deo. Item ꝙ ante christi aduentū non fuerūt aliq boni. Itē ꝙ baptism⁹ nullius est efficacię. Itē ꝙ obest subdito & sacramento vita mala ꝑlatoꝝ. Item ꝙ nullus malus pōt esse epūs. Item ꝙ eccl'ia non potest aliqd possidere nisi in cōi: & ꝙ nō pōt excōicare: nec debet percq; malos: nec pōt facere cōstitutiones. Item ꝙ sacrm altaris & extremæ vnctiōis nihil est. Et ꝙ pēm originale nihil est. Et ꝙ pēm nō est a libero arbitrio: & ꝙ nō pōt quis pœnitere post pēm. Item q̄ infernus vel purgatorium nihil est. Item ꝙ bonus deus viuificat & non occidit. Sed malus deus viuificat & occidit corpora. Item ꝙ mundus semper fuit & semper erit. Item ꝙ matrimonium malū est. Itē ꝙ non est confitendū. Item ꝙ vsura non est ꝓhibita: & ꝙ non tenetur qs restituere ablata. Item ꝙ hō pōt dare spm sanctum Et plura alia falsissima & fatua ponūt. Nota ꝙ si isti Albanenses sunt Albigēses: ꝑ hos Albigēses misit Innocen. iij. q̄ fuit anno dñi. M. cc. duodecim abbates Cistertiēsis ordinis cū vno legato ad partes Tholosanas ad ꝓdicandum contra eos inquirendū & exterminandum. Cum quibus etiam se reperit beatissimus Dñicus primus fundator ordinis prędicatoꝝ: q̄ diu ꝓdicauit cōtra eos & plurimos conuertit. Et vt habetur in legenda eius: quadam die facta disputatione solēni inter nostros fideles & hęreticos illos post longam cōcertationē verboꝝ in hoc conuenerūt vtraq; pars fidelium & hæreticoꝝ: vt accenso igne corā oīb⁹ hęretici iactarēt in

Dānan tur & hę tres sectæ.

Albigē sium error

bellū suā doctrinā continentē in ignē: & beat⁹ Dñicus libellū doctrinæ veræ fidei nostrę quā ꝓdicabat sibi in ignē ꝓiiceret. Et cuius libellus incombustus ꝑmaneret: illa vt vera fides acceꝑtaretur. Mira res: ꝓiect⁹ libellus hæreticoꝝ in ignē: & subito comburit. Ꝓiect⁹ & libellus sc'i Dñici. Et ter libellus in flāmas traditus ter exiuit illæsus penitus. O fides certissima veritissima & oī laude dignissima indubitatissima christianoꝝ: q̄ tot innumeris & quotidie declarata doctrinis: & approbata miraculis. extra quā nulla est fides sed perfidia diluuio æternæ dānationis extinguenda. Notandum etiam ꝙ iste pessimus error asserentium duo principia. vnū bonorū. aliud malorū & visibiliū: fuit originaliter hęresis Manichæoꝝ: q̄ repullulauit circa annos dñi. M. ccl. vel circa in Lōgobardia ꝑmaxime: & Florētiā etiā infecit in parte. Cōtra quos sanctus Petrus martyr ordi. prædi. ab Inno. iiij. factus inquisitor Florentiā purgauit a tali hæresi. gladiū materialē exercētibus qui sunt de familia Hussorū occidendo hæreticos & reliquos superstites expellendo.

Qui beatus Petrus demum ab ipsis hæreticis occisus: ab ipso Inno. sanctorum catalogo est asscriptus: veritatem fidei quā prædicabat & sanctitatem vitę eius multis miraculis dño cōfirmante. Exinde circa annos dñi. M. celx. quidā magist⁹ Parisiēn. dictus Guilelm⁹ de sancto amore librū cōposuit contra mēdicantes multa mala contra talem statum impingens. Concludens nō ꝓposse hoīes saluari in tali statu. Sed contra tales errores sc'ūs Tho. de Aquino libros edidit. & omnes illos errores efficacissime euacuauit. Propter qd̄ Alex. iiij. Guilelmū illū cū suo tractatu reprobauit & puniuit: & ordines mendicantiū plurimū cōmendauit & priuilegijs cōmuniuit. Demū circa an. dñi M. cccexx. exorta est hæresis Hussitarū in Bohemia cuius inuentor fuit quidam Anglicus magnus Sophista dictus Hus. Hi multos articulos erroꝝ tenebant. vt ꝙ christus non esse in sacramento altaris nisi cū eleuabatur a sacerdote. Qd̄ etiā nil deberet possidere. imagines sc'ōrū comburebāt, & multa alia. Missus fuit legatus ad eos reducendos a Martino. v. dñs Io. dñici ordi. ꝓdi. cardinalis Ragusin⁹ & nil potuit proficere. Deinde eo mortuo cardinalis Placentinus. post quem dñs Iulianus cardinalis sc'i Angeli. qui contra eos valde roboratos multitudine & dñio non potuit prævalere. nisi gladio materiali fidelibus bellantibus & eos expugnantibus vnde ad nihilum sunt redacti. In diluuio igitur aquarū multarum harū hæresum ad deum hoies nō approximabunt: sed elongabūtur a deo reprobati: ga suo sensui ꝓtinaciter innitentes scripturas sacras male intellexerunt. & rōnes quidem inducere ad ostendendū fallaciam ipsarū hęresum nimis esset ꝓlixū. Sed sufficiat vna cōis ratio brevissima ꝓ oībus videlicet: ga eo ipso ꝙ ab eccl'ia sacro sancta reprobati sunt oēs dicti errores & hæreses iudicare reputandi sunt errores dānabiles: & nulli eoꝝ adhærendū. Maior est em̄ auctoritas eccl'esię in determinationibꝰ eoꝝ quę sunt fidei: oī rōne & oī autoritate doctorū. Et ait be. Aug. Apl'o nō credere: nisi eccl'esia illud approbasset: nec licet alicui dubitare de aliqua supradictarū hæresum ꝙ non sit falsa & ducens ad dānationē. Vel ꝙ qs possit in ea saluari sicut christiani veri in fide Romanæ eccl'esię. Nam vt dicit extra de hęre. c. i. dubius in fide est ifidelis. Et. b. Aug. dicit in lib. de fide ad Petrū. Firmissime tene & nullatenus dubites oēm hęreticū vel schismaticū cū diabolo & angelis eius ęterni ignis incēdio participandū nisi ante finē vitæ catholicæ fuerit incorporat⁹ & reintegrat⁹ eccl'esię. Et paulo post. Omni hoī q̄ catholicæ eccl'esię nō tenet vnitatē: nec̄ baptismo: nec eleemosyna quantūcūq; copiosa: nec mors ꝓ christi nomine susceꝑta poterit ꝓficere ad salutē. extra de hære. firmissime. Hinc & Greg. in lib. moral'. Quia ex sola catholica eccl'ia ỹitas cōspicit apud se esse locū dñs prohibet de quo videat. In petra Moyses ponit vt dei faciem cōtēpletur: ga nisi quisq; fidei soliditatem tenuerit diuinā præsentiā non agnoscit. Et infra. Aqua diluuij arcā quidē ad sublimiora sustulit: oēs aūt quos extra arcā inuenit extinxit. xxiiij. q. i. ga. Et certe valde mirū est & in hoc apparet veritas fidei nostræ: quia tot innumeræ hæreses ifurrexerunt contra veritatē eius vt dimittā de persecutionibus tyrannorū. Oēs & hæreses & persecutiones defecerunt: & ipsa semp firma permanet. Quid autem sit hæresis & quō puniātur hæretici: & de triplici infidelitate. s. paganorum: ludæorū: & hæreticorū habes in. ij. par. ti. vlti. Et de inquisitoribus

Repro batꝫ eius tractat⁹ cuiusdā Guilelmi de sancto amore cōtra mendicātes.

Decre ta huius Bohemi & eius inuē tore.

sitoribus hæreticorū & modo procedendi cōtra eos: habes in. ij. par. ti. xviij. de prædicatoribus & inquisitoribus.

¶ De articulis seu conclusionibus. xiij. in quibus cōmuniter non tenetur magist⁹ sententiarum & Gratianus in decreto. Cap̄. VIII.

PRIMVS ARTICVLVS. QVOD charitas q̄ diligimus deū & ꝓximū sit spūssanctus & non aliqs habitus creatus. di. xv. ij. primo. Nec est sua intentio ꝙ motus dilectionis q̄ deū diligim⁹ sit spūssctūs: sed ꝙ iste actus sit a spūssctō non mediāte aliq̄ habitu: sicut sunt alij act⁹ virtuosi. Et hoc ꝓpter excellētiā charitatis dixit sanctus Tho. in præfata dist. primi senten. Et in. ij. q. xxiij. arti. ij. & in quęstionibus de virtutibus. q. ij. ar. j. est cōtra magr̄m sen. Et allegat. b. Aug. iij. de doc. christiana dicentem. Charitatē dico motū animi ad fruendū deo. Sed mot⁹ animi inqt doctor sctūs est qd̄ creatū ꝺ charitas est creatura. Itē sequeret ꝙ act⁹ charitatis non sit actus voluntatis: qd̄ est impossibile: eo ꝙ manifestā implicat ꝓdictionē. Nā amor de sui positione importat ꝙ sit actus voluntatis. Qd̄ aūt sequat hmōi actū nō esse voluntatis patet: qm̄ fi spūssctūs moueat humanā mentem motu charitatis: ita ꝙ sit mota. & nullo modo prīcipiū huiusmodi actus esset quid violentum cum prīcipium sit extra: ꝺ non esset voluntariū. Itē si aliqs diceret ꝙ voluntas concurreret vt instrumentū ad hunc actū: sequeret ꝙ nō sit meritorius iste actus: eo ꝙ instrumētū est illud in q̄ est agere vl' nō agere. eū in eo. nō sit ꝓncipiū actiuū. Itē sequeret ꝙ in iustis dormientibus nō esset charitas: eo ꝙ non habent motū dilectionis. Itē hoc esset ad detrimentū & nō ad excellentiā charitatis: qm̄ sec'retur ꝙ habens charitatē nō esset ꝓprius ad operandū siue cū delectatione. eo ꝙ in volūtate nō esset forma seu virt⁹: & tm̄ hoc in charitatis actu deberet esse: ga est radix merendi. Sed's ꝙ termini numerales vt trinus & vn⁹ & hmōi. nō dicunt positionē: sed priuationē tātū. dist. xxiiij. qd̄ intelligit sic: cū dr̄. Deꝰ est vnus, nihil ponit: sed priuat multitudinē deoꝝ. Sic̄ cū dr̄ ꝑsonæ sunt tres. excludit singularitas atq; solitudo. Sctūs Tho. j. ꝑte. q. xxx. ar. iij. dicit ꝙ hoc ꝓuenit ex eo. qa cū multiplr dicat vnū: vno modo magr̄ accepit: Nam vnū pōt accipi ꝓut est ꝓncipiū numeri ex cōtinui diuisione causat: & sic est accidēs: & nō prædicat de deo nisi metaphorice: sicut aliæ ꝓprietates corporalitū. Et pōt accipi trāscendēter. & sic vere de deo ꝓdicatur significans illā rem de qua prędicat addendo negationem: qa vnū significat rem indiuisam vt cū dr̄. persona est vna. vnū significat ꝑsonā indiuisam. & similr de aliis dicta

Sed's articulus.

Tertius

Quart⁹.

Qnint⁹

tur. Tertius ꝙ æqlitas & similitudo nihil ponunt: sed priuāt sicut termini numerales. di. xxxj. qd̄ intelligit: qa cū dr̄ pater est eqlis filio. i. nō maior nec minor. Eodē mō pater è sibis filio. i. nec diuersus nec alien⁹. Sctūs Tho. j. ꝑte. q. xlij. ar. j. dicit ꝙ filius æqlis est patri in magnitudine pfectionis: nō autē mobilis: ita ꝙ positiue ꝓdicat. Similitudo etiā positiue ꝓdicatur. Nā vnū in quantitate causat equale: & vnū in qualitate causat sibile. sicut vnū in substantia causat idē. vñ sicut in deo est quātitas pfectionis: ita est ibi æqualitas. Et idē de similitudine dicat: qm̄ ibi nō est qualitas q̄ est accidens: sed pfectio dei siue diuina ꝑm quā diuinę ꝑsonę dicūtur similes. Quartus articulus ꝙ ꝑmiū i angelis ꝓcessit merita. di. v. in. ij. sen. Sctūs Tho. ibidem. & j. ꝑte. q. lxij. ar. iij. dicit ꝙ soli deo beatitudo pfecta est naturalis: cuilibet aūt creaturæ non est naturalis: sed vltimus finis. Quęlibet aūt res ꝑ suā operationē ad vltimū finē pertingit. quę quidem operatio in finē ducens vel est factiua finis qñ finis nō excedit virtutē eius qd̄ operatur. ꝓpter finē. sicut medicatio est factiua sanitatis. vel est meritoria finis qñ finis excedit virtutem operantis sicut est beatitudo. Vnde angelil post primū actum charitatis quo beatitudinē meruerunt statim beati fuerunt. Quintus ꝙ nihil de cibis transit in veritatē humanæ naturæ. di. xxx. in eo. ij. sen. Sctūs Tho. j. ꝑte. q. vlt. ar. pe. dicit ꝙ eiusdē rationis est ꝙ aliqua forma possit fieri in aliqua materia & possit ꝓpriam materiā deserere: qa oīa gñabilia sunt corruptibilia & econuerso. Manifestū est aūt ꝙ oīa hūana pōt deserere ꝓpriā materiā: q̄ pōt fieri in alia materia. Itē multiplicatio materiæ vel est ꝑm quantitatem tātū: vt in rarefactione. vel ꝑm subiectū materiæ. & hoc est vel ꝑ creationē vel ꝑ cōuersionē. Nō per creationē. qa ꝑm Greg. oīa sunt simul creata ꝑm materiā: ergo ꝑ conuersio-

nem alimenti inveritatē humani corpis. Vnde phs dicit ꝙ alimentū nutrit inquantū est potētia caro. Sextus ꝙ semen est de substantia patris. dif. ea. l. xxx. in eo. ij. sen. Sctūs Tho. j. ꝑte. q. vlti. ar. vlti. dicit ꝙ cōe habet se ad determinatū vt imperfectū ad pfectū. Alimentū aūt primo accipit quandā virtutē cōem respectu oim partiū corporis. & in fine determinat ad hanc vel illā. Vñ si retineret naturā eius a quo resoluitur: tunc iam esset recedens a natura generantis: qa in via corruptionis existens. ꝙ sic non haberet virtutē cōuertendi aliud in similē naturā. si ꝩo retineret. tutē eius a quo resoluit: tūc cū esset ꝺ actū ad determinatā ꝓtē agentis non esset mouens ad naturā tot⁹ generādi: sed ꝓtis: & sic nō generaretur cōpletū in natura: sed impfectū. Septimus articulus ꝙ aia humana separata a corpore sit ꝑsona di. v. in. sen. Sctūs Tho. ibidē dicit ꝙ hoc consonat opinioni Platonis qui posuit ꝙ hō nō est aliqd ꝓstitutū ex aia & corpe: sed est aia corpe induta. Sed hęc opi. frare nō pōt: qa sic aia corpori accidentaliter aduenīret. & ex eis nō fieret vnū per se. Vñ hoc nomen hō de cui⁹ intellectu est aia & corp⁹: nō significaret vnū ꝑ se: sed ꝑ accidens: & sic nō esset in genere substātię. Octauus articulus ꝙ christus in triduo, quo aia a corpe fuit separata fuit hō. dif. xxij. eiusdē. in. Sctūs Tho. in. ꝑte. q. vlti. ar. iiij. dicit ꝙ mors prouenit ex separatione aiæ a corpore. Cū igitur aia christi a corpore fuerit separa: igit christus mortu⁹ fuit ergo nō fuit hō: sed hō moriu⁹. Magr̄ sniarum aūt credidit ꝙ siue sint cōiuncta aia & corpus siue non aliud est hō qd̄ est falsum. qa vt dicit. b. Tho. j. par. q. lxxv. ar. iij. Illud est hō qd̄ opationes hois operat. Cū igit sentire sit opatio hois: & in triduo nō fuit sentire. igit non fuit hō in illo triduo. Non⁹ articulus ꝙ sacramenta veteris legis nullo mō iustificabāt: eriā ex charitate facta. dif. j. iij. sē. Sctūs Tho. ibidem dicit Absurdū est ꝙ labores sanctoꝝ in hmōi factis deo accępti nō fuerint: & ꝙ opus virtutis possit esse nō meritorū. & ideo tenet cōiter ꝙ vsus eoꝝ meritorius esse poterit si ex charitate factū fuisset. Aliqui tū excusant magistrū dicētes ꝙ intellexerit de opere opato. licet opatio ex charitate facta meritoria esset. Decimus articul⁹ ꝙ baptizati baptismo Ioannis nō ponētes ibi spem non rebaptizabantur. dist. ij. eiusdē. Sctūs Tho. ibidē dicit ꝙ opinio magistri videt fuisse ꝙ ꝙ referebant Ioannis baptismū ad christū ex gratia christi & baptismo Ioannis flebat ꝙsi vnū qd. & iō nō indigebāt nisi manuū impositione ad susceꝑtionē spūssci. Sed qa sacramēta nouę legis ex ope opato efficaciā hāt: iō videt ꝙ spes & fides illi⁹ q̄ baptismum susciꝑit nihil faciat ad sacramētū. cuius posset facere ad rē sacramēti ipediēdā vel ꝓmouēdā. Vñ necesse erat baptismo christi baptizari: maxie qa in Ioānis baptismo forma debita baptismi nō erat. vñ oportebat iterari: qa hoc est gñale i oīb⁹ sacris: cū deficit aliqd qd̄ est de substantia sacri. Et cō firmat dicto beati Aug. super Ioannē homil. v. dicētis. Qui baptizati sunt baptismo Ioannis non eis sufficit. Vndecimus articulus ꝙ deus potuit cōicare potentiam creandi creaturę di. v. eiusdē. Sctūs Tho. ibidē dicit ꝙ potentia creādi creaturę cōicari nō pōt. qa ipam traheret vltra suā speciē. Nam cū creatio sit opus infinitæ potentiæ creaturæ cōicari nō pōt cum ipsa sit finita. Itē creatori debetur latria: sed hoc non pōt creaturę cōicari. ergo nec creare. Duodecimus articulus ꝙ hętici: præcisi: schismatici: suspensi & gradati cōsecrare non ꝑnt. di. xiij. Sctūs Tho. ibidē. &. iij. ꝑte. q. lxxxj. ar. vij. dicit ꝙ oē illud qd̄ per consecrationem datur: est perpetuū. Ideo sicut baptism⁹ q ꝙ consecrationem datur nunq; amittitur quantūcūq; aliqs in hæresim labatur vel schisma vel excōicationē. ita nec sacerdotalis ordo aliquo modo admitti pōt. vt. b. Aug. dicit ad Parmenianum: & quia ptās ꝓsecrandi ordinē sacerdotalē consequitur ideo hæretici & cęteri q in articulo ponuntur consecrant: cuius ad suam pniciem dūmodo seruēt debita forma & materia. Tredecimus articulus ꝙ maritus alicui⁹ sponsæ ꝑ consensum de pñti: quē tñ nō cognouisset, bigamus vocatur. & ad sacros ordines ꝓmoueri nō pōt. di. xx vij. Sctūs Tho. ibidē dicit ꝙ bigamia causat irregularitatē inquantū tollit perfectam significationem matrimonij. q̄ cōstitit in cōiunctione animoꝝ: q̄ fit per cōsensum & in cōiunctione corporis. & iō rōne vtriusq; oportet esse bigamiā q̄ irregularitatem facit. Vñ ꝑ decretalem Innocentij abrogat ei qd̄ dicit magister in lra videlicet ꝙ sol⁹ cōsensus ꝑ ỹba de ꝓsenti sufficiat ad irregularitatem inducendam. Decimusquartus articulus q̄rtus.

Vndeci mus.

Duode cimus.

Tredeci mus.

Decim⁹

Decim⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝙ cognoscens sponsæ legitimæ sororẽ positremo nõ potest vxori debitũ reddere.di.xxxiij.Sãctus Tho.ibidem dicit & vxor nõ debet punitri pctõ viri.ergo vir tenet reddere debitũ vxori petenti.Sed magister saluat qa intendit reddere debitũ.i.carnalem copulã qua priuatus est quantũ est ex pte sui:cuius vxori ius suum remaneat &c.

§.I.IN DECRETIS QVEDAM PONit Gratian⁹ auctor libri q̃ nõ tenent.quędã alia a cõciliꝭ vel summis põtificib⁹ edita q̃ sunt reuocata seu immutata pcõsuetudinẽ gñalẽ cõtrariã & abrogata.Nã ꝙ aliqua sint abrogata:ꝙ cõtrariã consuetudinẽ:patet exẽplum de ieiunio quadragesimę qd' a clericis deberet inchoari immediate post sexagesimã vt fuit statutũ a patribus. vt habet dist.iij.statuim⁹.cũ duob⁹.c.seq.Et tñ contrariũ seruat: ga cõiter clerici sęculares inchoant quadragesimã q̃n & laici, nec in hoc dicunt peccare,vt asserit di.ea,§.vlti. Dies rogationũ ante ascensionẽ erant in præcepto quo ad cessationẽ ab operibus,vt patet de cõse.di.iij.,pnuntiandũ.Et quo ad ieiuniũ.vt habet di.ea.c.rogationes. Licet gl.dicat ibi esse exhortationẽ cõsiliꝭ,nõ pcæptũ.Sed consuetudo est in ptrariũ quo ad cessationẽ ab operib⁹ & ieiuniũ.Nec per hoc dicũt doctores hoies peccare.Idẽ de hebdomada sctã &hebdomada paschæ q̃ erant in præcepto q̃ ad cessationẽ ab operibus.vt patet de conse.dist.iij.,pnũtiandũ. Sed cõsuetudo est in cõtrariũ:nec dicunt hoies esse transgressores, Itẽ distin. lxxiij.agit de literis dimissoꝛiꝭ q̃ dabantur ab epis clericis suis q ad aliã diocesim trãsire volebant ad officiandũ:& ꝑ sub certa forma cũ lr̃is grẽcis q̃ ibi ponit. Sed dicit glos.ꝙ hoc abijt in dissuetudinẽ & ideo illa distinctio legit raro i scholis. Tamen q̃uis forma illa nõ seruetur: seruãdũ tñ est illud qd' tradit di. lxxij.ſ.ꝙ clericus alterius diocesis nõ recipiat ad officiandũ in alia diocesi sine lr̃is dimissoꝛiꝭ sui epi:q̃ testimoniũ reddãt de ei⁹ ordinatione & cõuersatiõe & liccia.Et qa istud male obseruatur & nõ sine pctõ: ideo multa incõuenientia sequunt vt indistincte scelerati fugiẽtes iudicẽ suũ admittantur ad officia:qa non cognoscunt. Item.xxij.q.v.honestũ.habet ꝙ iuramentũ in iudicio fiat a ieiunis.Et in,c.decreuit.dicit ꝙ in quadragesima:in aduẽtu:in dieb⁹ dñicis nõ exigant vel exhibeantur iuramẽta,ſ. solẽnia,vt in iudicio & hmõi. Et vtrũq; est abrogatum p cõtrariã cõsuetudinẽ:vt etiã dicit glo.ibi.

§.II.MVLTA ETIAM EDITA ANTI quo iure ibi notata sunt imutata.Nã vt dicit di.lxiij.§.penul.Si aut electio summi põtificis nõ a cardinalib⁹ tm: sed etiam ab alijs religiosis clericis est facienda aucte.Nicolai papę.qd' hr̃ di.xxiij.i noie.Ita eꝑoꝛ electio nõ a canonicis tm.ſ.maioris eccl'ię:sed etiã ab alijs religiosis clericis est facienda ſm ordinationẽ Innocẽtij factã in cõcilio Romæ.q̃ hr̃ di.lxiij.c.obeuntib⁹.Sed electio papæ hodie solũ fit per cardinales.vt patet de elec p totũ.&.c. vbi periculũ.Electio eꝑoꝛũ ſm iura cõia fiebat a canonicis cathedraliũ eccl'iarũ & cõfirmabat a metropolitanis.Sed hodie summi põtifices reseruãt sibi ,punitionẽ & collationẽ oim dignitatũ.ſ. patriarchaliũ:metropolitanoꝛ:eꝑoꝛ:abbatũ præpositurarũ:& plæbanatuũ seu prioratuũ:eccl'iarũ collegiatarũ. Et capla in his nõ habent se intromittere.Itẽ di.lxxvij. & di.lxxviij. per totũ hr̃ de ętate ordinandoꝛ.ſ.ꝙ ad subdiaconatũ non debeat qs ordinari ante.xx.annũ.Ad diaconatũ in.xxv.& non ante.Ad pbyteratũ in.xxx.Ibi etiã habetur de certis interstitijs seruãdis inter ordinẽ & ordinẽ.Sed p cle.de ętą. & quali.ordi,immutatũ hoc est & determinatũ ꝙ subdiaconus in.xviij.anno ętatis suæ.diaconus in.xx.sacerdos in xxv.anno inchoato.ſ.anno & si non cõpleto valeant ordinari:& nõ ante fine dispensatiõe papæ. Nec interstitia illa oportet seruari:sed si legitima ętas existit ad oẽs ordines in vt.ſ.in prima dñica eius recipiat oẽs ordines minores in se quenti sabbato subdiaconatũ.in sabbato ante dñicã de passione diaconatũ.in sabbato sctõ sacerdotiũ:dũmodo alꝭ sit idoneus.Item in causa.xxxv.quę ponuntur in.q.ij.iij.iiij.& ad contrahendũ matrimoniũ,ſ.sex gradus correcta sunt & immutata p decretalẽ Greg.ix.que habetur extra de cõsan. & affi.non debet.vt dicit glos.vbi diminuũtur duo gradꝰ ex illis ſex:qa difficile erat & mente retinere tot gradus,vñ multi ex ignorantia cõtrahebant in gradibus ꝓhibitis. Et ꝓhibitio ibi determinatur & declaratur vsq; ad quartũ gradũ cõsanguinitatis & affinitatis inclusiue in quib⁹ nõ põt contrahi absq; sedis apostolicæ dispensatione. Et in tertio & quarto requẽtur ex causa rationabili dispensatur. Inviterioribus gradib⁹ vltra quartũ põt de iure eoꝝ cõtrahi nunc. Itẽ,q.iij.c.ſpe cõtingit.vbi dicit ꝙ cũ furtũ reperitur factũ in monasterio& ignoratur auctor:debeat fieri talis purgatio:vt abbate vel alio ex monachis celebrante missam: oibus detur cõio sub hac obtestatione.Corpus dñi sit tibi ad ꝓbationẽ hodie.Dicit glo.& bene ꝙ istud statutum est abrogatũ:qa indebite fieret.Cũ qua concordat.b. Tho,in iij.Itẽ qd' dicitur de cõse.dist.j. sacramẽta.Sacramẽta,ſ.altaris nõ dñt nisi a ieiunis celebrari,i.cõfici,excepto die cœnę dñi.Dicit glos,& bene:ꝙ illi excæptioni est derogatũ p cõsuetudinẽ cõtrariã,Et per.c.liquido,de cõse.dist.j.vbi indistincte & sine exceptione diei illi⁹ dicitur ꝙ debet sumi a ieiunis & cõfici.Infirmus tñ grauiter etiã nõ ieiunus sumere põt in periculo.Item q̃ habentur de sacramẽto eucharistiæ de cõse.dist.ij.q̃ videntur esse ex modo loquẽdi sub pcæpto ſ.ꝙ in cœna dñi oẽs dñt cõsonẽ accipere.vt in.c.in cœna.& ꝙ oẽs dñt ter in anno cõicare.ſ.natiuitate:resurrectione :& pentecoste.vt in.c.sæculares.& in alijs tribus.c.Intelligẽda sunt nunc esse in cõsilio excæpto festo dñicę resurrectionis qa hoc solũ nũc est in pcæpto ex decretali.Ois vtriusq; sexus.eę de pœ.& re.quod etiã in,c.triforme.dicitur.ſ.de vna parte ex trib⁹ hostiæ cõsecratæ q̃ reseruatur in fine missæ hodie nõ seruatur:sed simul & duæ sicę sumũtur.Et qd' in c.tribus gradib⁹.dicitur de ieiunio seruãdo per aliquas horas.ſ.post sumptũ sacramentũ etiã non seruatur.sed paulo post potest comedi ſm.b. Tho,in,iij.Quod in.c.omnis. dicitur.ſ.ꝙ accedens ad cõmunionem per prius debet abstinere ab actu coniugali per tres quatuor vel quinq; dies.Dicit glo.hoc esse de consilio:& sic est debitũ honestatis non necessitatis pręcepti.

§.III.GRATIANVS QVOQVE MOnachus auctor seu cõpilator libri ipsius aliqua ponit in.§. in q̃bus ipe ex suo sensu loquitur:q̃ tñ nõ tenẽtur.videlicet i dist.xij.§.ſ.dicit ꝙ cũ quis vrgetur inter duo mala:licitum est minus eligere.vñ videtur ꝙ aliquis possit esse perplex⁹ inter duo peccata:ita ꝙ necesse sit alterũ cõmittere,Sed hoc est falsum.vt ꝓbat ibi glo.ſumma.& bñ & diffuse.Cui concordat.b. Tho.vt em̃ ait Hiero.Neq; ad virtutes neq; ad vitia necessitate trahimur.de pœ.dist.j.ſi em̃ inqt &.b.Aug. nemo peccat in eo qd' vitare non põt.Sed m ergo rei veritatẽ nullus põt esse perplexus inter duo pcã:sed bñ ſm eroneã cõscientiã suã quã deponere debet & põt:sed ipsa permanente datur doctrina ꝙ eligat qd' minus sibi videtur e duobus.Et sic intelligẽda sunt capitula: duo,&.c.nerui. In dist.xcv.§.sed illud,post.c,presbyteros.dicit ꝙ forte necessitate vrgente in absentia epoꝛ vbi est cõsuetudo presbyteri possunt chrismare in fronte.Sed hoc non est verũ quãta cũq; necessitate:& cõsuetudo in hoc quæ potꝰ est corrupte la nil facit.vt de consue. quanto. Sic tenet beatus Tho.in iij.& alij theologi,quod etiã firmat glos. Nec epꝰ põt in ꝫ dispensare,Quidã etiã dixerunt ꝙ nec papa:vt ponitur in dicta glo.Sed ſm btm̃ Tho.& alios theologos potest vtiq; qd' ꝓbatur ex facto Grego.qui aliquando in hoc dispensauit.vt patet dist.ea.puenit.Et hoc sentit prima opinio glo. In secũda causa.q.j.§.in manifestis.dicit ꝙ in notoriꝭ quæ ibi manifesta vocat:non requiritur ordo iudiciarius:quod non est simpl'r verum,& diminute loquitur.vñ & glo.sup & ꝓsumptionis.& q̃ & qualis in eis requiratur ꝓbatio.Nã in notorio facti non solũ interpolati & actu trãseuntis: sed etiã pmanentis,qd' est pmaxime notorii facti,qd',ſ. nouit maior pars ppli vel vicinię vbi moratur:vt cũ tenet cõcubinã publice,vt dicit glo.sup.§.qñ.q.ea.Si reus negat esse notorii crimẽ suũ:regritur aliqs ordo iudiciari⁹ vt.ſ.ꝓbetur saltẽ p duos testes illud esse notorii:& oportet vt citetur:& ſnia tãꝫ cõtra notorii detur.Qd' etiã dicit Gratia.in dicto.§. quãdo.ꝙ talis notorius pctor,ꝓbatus post sed'am & tertiam correctionẽ.i.admonitionẽ si icorrigibilis inuenitur est dãnãdus p ſniam.nõ tenetur,quia in hmõi notoꝛiꝭ nõ regritur admonitio ꝓcedens. Itẽ in,xj. causa,q.iij.§. euidenter itaq;.post.c.ad mensam. dicit ꝙ inſciens manus violenta

De inij⁹ tẽtibus man⁹ volẽtas i clericũ q̃ſt sunt excõicati.

violẽtas in psonã ecclesiasticã incurrit anathema.ſm illd xvij.q.iij.si qs suadẽre.exponens anathema.i. separationẽ a sacris & ingressu eccl'iæ:nõ aũt a cõione fidelitũ.sed vt dicit ibi glos.& bñ:hoc nõ tenet eccl'ia, Nam ꝫ eum est extra de appel.ca.,puenit.Est em̃ separat⁹ etiã a cõione fidelium Io.Fa.volẽs eũ corrigere dicit talem esse excõicatũ: sed nõ vtiandũ anteq̃ denuntiet.qd' est falsum,& contra eum est expresse de sen.excõ.cum'nõ ab hoie. Itẽ in eadẽ cã &.q.in §.cũ ergo ſnia post.c,nõ solũ reus.exponit illud Grego.Sẽtẽtia pastoris siue iusta siueiniusta timenda est. appellans ſniam iustã cum est in hoie⁹e illud crimẽ ꝙ quo excõicat, Iniustam cũ nõ est crimẽ illud sed aliud. puta excõicat pro furto quis qui tñ furtũ nõ cõmisit:sed adulteriũ.Et hãc etsi iniusta dicit timẽdã & seruãdã.sed si nõ est in eo aliqd' criminale videt velle dicere ꝙ tũc nõ habet timere vel seruare.Sed vt dicit glo.male intellexit ꝙba Greg.decæpt⁹ ex eo ꝙ subintulit Greg.Ne cũ iniuste forsitan ligat ipsam obligatiõis fiꝫ ſniam ex alia culpa mereatur. Sed vocat Greg. aliã culpã ipm ꝓtemptũ ſniæ:cum.ſ.non seruat eã: qa iniuste ligatus est:cũ nõ cõmiserit illũ excessum ꝓpter quẽ excõicatur.Quantũcumq; igit sit iniusta nisi sit lata post appellationẽ:vel cõtineat intolerabilem errorẽ. Iata a suo iudice ligat & seruãda est.In causa.xij.q.j.vbi querit vtrũ licear clericis hr̃e ꝓpria bona:arguens ꝓ & ꝫ:multa iducit. Licet clericis hr̃e ꝓpriũ. Demũ soluit in.§.cum ergo.post ea,præcipimus,ꝓ distinctionẽ videlicet ꝙ clericis oriẽtalibus q̃bus licet vti matrimonio & occidentalibus q̃ ante ordinationem suã legitie habuerit vxorẽ & filios licet habere ꝓpriũ:ad sui & familiæ suæ sustẽtationẽ.Alijs aũt q̃ a pueritia fuerunt in clericatu nõ licet.Sed vt dicit glo.istud nõ est verũ.Nã clericis oibus licet hr̃e ꝓprium:nisi renuntiauerint ꝓprijs vt religiosi:vel voto se ad hoc astrinxerint:vt ipe pmitiuꝫ eccl'iæ.Et de his intelligenda sunt illa capa.quæ de hoc vident

Licitũ ẽ clericis litigare

dicere.Hæc in glos.ſummaria in principio q̃stionis cui cõcordat be. Tho.In causa.xiij.q.j.quærens vtrum clericis liceat in iudicio repetere suaꝫ Rn̄.post argumenta dupl'r.videlicet ꝙ clericis etiam plectis licet in iudicio cõtẽdere,nõ ꝓ lucro captãdo: sed ꝓ dãno euitãdo. Item ꝙ etsi non pro suis reb⁹:tñ ꝓ cõibus ecclesiarũ suarũ licet stare in iudicio ꝓ eis defendendis.Sed impfecta est ista solutio,& glo.ſumaria melius & pfectius inder.Dicit em̃ ꝙ oẽs clerici q̃ha bent propriũ vel hr̃e pñt:pñt licite sua repetere in iudicio. Si non hñt ꝓpriũ vt religiosi:pñt repetere bona ecclesiarũ suaꝫ seu monasteriorũ si sũt plati de mãdato suoꝝ supioꝝ pñt repetere.vt.x vj.q.j.monachi. Oẽs etiã clerici pñt agere in iudicio ꝓ miserabilib⁹ ꝓsonis de mãdato superioris. x vj.q.j.puenit.Nec hoc derogat pfectioni status religioso

De ꝑscriptione.

rũ:q̃uis magis deceat per alios litigare.ſ.laicos. In cã. xvj, q.iij.§.põt etiam aliter.post.c.dilectio,dicit ꝙ sufficit ad ꝑscribẽdũ ꝙ ab initio habuerit bonam fidem cum cœperit possidere rẽ alienã.etsi medio tpe habuerit ꝓscientiam rei alienæ.iñ præscribit.Sed licet hoc sit ſm iura ciuilia:tamen vt dicit ibi glos.hoc non tenet ſm ius canonicũ:cui in hoc est standum.Oportet em̃ ꝙ nõ solum ab initio: sed ꝓ omne tempus quo currit ꝑscriptio habeat bonã fidẽ. i. credat se iuste possidere:vt de regu.iur.possessor.li. vj. In cã.xxij. q.iij.§. vlt.dicit ꝙ habens votum castitatis si iurat aliquã ducere in vxorem iuramentum hoc illicitum est & pnicio sum:qa contra votum.& hoc est verum.Et subdit ꝙ seruare hoc iuramentum non ꝓhibet:sed pnia sibi de violatione voti est iniungenda. Quod dicit magr̃ est verum consummato matrimonio:qa illã dimittere non põt: & ꝫ nõ obligatione iuramenti:sed maiori vinculo sacramẽti. Sed si non consummauit matrimonium,prohibet seruare illd sacramentum:alꝭ peccat mortaliter.Maius em̃ & pri⁹ vñ & obligatus est vinculum voti q̃ illius iuramenti.& ideo ad primum tenetur.Ibi etiam subdit ꝙ si quis iurat se non sacturum clericum vel religiosum:ꝙ non ꝓhibetur illud iuramentum seruare:qa non admittit per hoc salus aiæ nec corporis.Nam & laici in suo statu pñt saluari.Sed ſm bea. Tho,hoc iurando grauiter peccat: qa ponit obicem ſpiritui ſancto,Nam etsi in sęculo possit saluari:melius tamẽ & pfectius in clero vel in religiõe.Dicitur autem iuramentũ illicitum non solum cum adimitur salus aię vel corporis: sed etiam cum diminuitur salus alterius eoꝝ vl' pfectus aię impeditur p obseruationem iuramenti talis. sicut si qs iurauit non dare alicui panem necessarium ad sustẽtationẽ: vt illicitũ prohiberet illd obseruare:sed etiam si iuraret ei companaticum quo melius sustentaret vt illicitum est ꝙ lubendum obseruare.Et multo magis est illicitum cum iurat illud non facturũ qd' magis saluti aię ꝓficit.In causa ea dem.q.v.§.j.dicit ꝙ qui cogit aliquẽ ad iurandum falsum

De eo q̃ cogitat

i.exigit ab eo iuramentum peccat mortal'r sicut periurans. iurãdũ qd' & glos.affirmat.Sed hoc intelligẽdũ est qñ ille scit seu verisimiliter credit ꝙ iurabit falsum.vt declarat.b. Augu. in.c.ille qui.q.ea.Nam alꝭ si quis exigit ab aliquo iuramẽtum vl' ꝙ iudicem in iudicio ꝙ veritate inuenienda nesciẽs si ille falsum iurabit: non videtur arguendus de mortali. Et multo magis iudex exigens iuramẽtum ſm formã iuris vt ad requisitionem partis: cum debet nõ peccare: est sciar illum falsum iurare ſm be. Tho,In.xxiij.cã.q.j. §.sinautẽ, post.c.audiuim⁹.videt dicere ꝙ lapsus in veterem hęresim excõicatus est. vnde & suspensus ab executione ordinis & iurisditionis.& alios excõicare non valet. Sed nouam hæresim cõfingens ex corde suo non est excõicatus.Et cum tolerẽt ab eccl'ia:põt excommunicare & alꝭ agere cũ.ſ. est occultus.Sed glos.dicit indistincte ꝙ siue veterem sequatur siue nouam cõfingat est excõmunicatus:& alios excõicare non valet.eę de hęreti. ad abolendam. Valent tamen alia quæ facit dum toleratur ab eccl'ia:qa. ſ.occultus. Si tñ omnino esset occultus:qa cum nemine exprimit errorem suũ ſm Pe.in.iij.non videtur excõmunicatus:quia eccl'ia non iudicat nec punit mere occulta.sed cum in aliquo manifestat suam hæresim est occultum sit ita q̃ ꝓbari in iudicio non possit:tamen excõicatus est.Et idem dicit glos.de schismaticis:nisi forte in summo pontifice:cum duo crearentur & quilibet crederet se papam.Hæc glo.summaria.Vltima tamen eius videtur intelligenda cum haberent iustam cãm credendi illud:& rationes essent vehementes ꝓ vtraq; parte. vnde cidit ipe schismatis inter Vrbanum & Clementem

delapsis

In dicto.§.quęrens Gratianus vtrum lapsi post baptismũ in crimen & pœnitentes valeant ꝓmoueri ad ordines vel dignitates vl' curam animarum.Et iam ꝓmoti valeãt post lapsum permanere in ordinibus & dignitatibus iam susceptis & ad alia promoueri. Arguit ad partes negatiuam & affirmatiuam multum diffuse.demum dat duas solutiones per distinctionem. Harum prima est.ꝙ si vere pœnitẽt nõ ficte:possunt promoueri & suis in dignitatib⁹ permanere & ordines exequi & ad superiores ascendere . Si ficte pœnitent:ita.ſ.ꝙ non odiũ criminis:sed timor vtilitatis & amissio ꝓpriꝭ gradus & ambitio excelsioris ad pniam inducit. Et tales non debent promoueri vel manere in susceptis. hoc dicit in.§.quõ igit.ante.c.vt constitueretur. Aliam solutionem ponit in.§.possunt & aliter.ante.ca.facerdotes.ſ. peccata commissa aut sunt occulta.& propter talia nõ prohibentur promoueri & permanere in susceptis facta secreta pnia. Aut sunt manifesta:& propter talia ga scãdalizãt. non põt nec debẽt promoueri vel exequi in susceptis . Sed vtiaq; solutio est impfecta & satis confusa. nec simpl'r ꝓbat: sed cum additione põt saluari.Nam quo ad primam solutionem distinguẽdum:qa aut crimina,sunt talia quæ inducunt irregularitatem:& talibus irretiti non possunt quantũcũq; pœniteant absq; dispensatione ordinari: vel beneficiari: vel vti susceptis.Exemplum in enormibus:vl' in homicidio:vel mutilatione:hæresi: schismate: simonia in ordine susceptо:dignitate & bñficio curato etiã occultis: in quibus solus papa dispensat. Et in mediocribus crimini bus cum sunt notoria.vt in adulterio:sacrilegio:incestu:et hmõi in q̃bus etiam aliquando epi dispẽsant. Si aũt crimina non inducant irregularitatem possunt qui illa ꝑpetrunt & ꝓmoueri & vti susceptis sine aliqua dispẽsatione, peracta tñ pnia interiori:si nõ ad pniciẽ sui:sed ad salutem volũt facm ordinis accipere vel vti susceptis. Sed cũ vl' teri⁹ quęrit:si ꝑ ꝓlatos debet cũ hmõi criminosis q̃ idigẽt dispensatione dispensari, Tunc hr̃e põt locũ prima solutio Gratia.ſ.ꝙ non debet:cũ apparet nõ ꝫe sed ficte pœnitere: q̃uis possit.Sed si ꝫe tunc pẽt & cõgruit cum eis misericorditer dispensari ſm ea.ponderet,& ea.dño sancto. In homicidio ex malitia non cõsueuit dispẽsari:etsi possit. Quo ad aliam solutionẽ supplẽdũ est.qa si occulta talia sint enormia.q̃ vt dictum est inducunt irregularitatẽ.indigẽt hmõi dispẽsatione.Si nõ sunt enormia per pniam secretam purgata non impediunt. Manifesta ꝙ notoria si sint enormia vel etiã mediocria:vt adulterium:sacrilegiũ

homicidiũ ex malitia non dispẽsat.

sodotiſticū.& hmōi indigent qui ea perpetrauerūt diſpē-
ſatione.Si non ſunt notoria.ſ.p profeſſionem in iudicio vel
conuictionē:vel cuidētia facti q̄ nulla poſſit tergiuerſatio
ne celari.q̄uis a multis ſciant non indigent talia diſpenſa
tiōe:ſed pnia priuata purgantur. Pr̄dicta ſatis elici pōt ex
gloſ.ſummaria.di.l.c.j.vbi ponuntur multæ circa materiā
opiniones varię.In diſt.j.de pnia q̄rēs vtrū pētā cōmiſ-
De gtri ſa ſola cordis gtritione & ſecreta ſatisfactiōe abſq; ſacramē
tiōe an tali confeſſione cum adeſt facultas poſſint pētā deleri. vel
ſola gtri ſit neceſſaria ipſa cōfeſſio? Arguit ,p & contra valde diffu
tiōe pce.ſe. Demū in vltimo.§.nō determinat:ſed relinquit iudicio
cata abſ lectoris quā ſequat opinionem. Dicit tn gloſ.ſummaria q̄
cp cōfeſ Gratianus q̄uis non determinet videt tn declinare ad hoc
ſione re cp ſit neceſſaria confeſſio ad remiſſionem pētōꝝ ſi adeſt fa
mittāt. cultas.ad quod facit.c.vltimū. Eandem quæſtionem mo
uet magiſter ſen.in.iij.& ſimili modo indeterminatam re
liquit. Sed beatus Tho.in.iij. ibi in expoſitiōe litere dicit
cp tunc temporis potuit vtraq; opinio ſine pr̄iudicio gr̄
næ ſalutis teneri.ſ.cp confeſſio eſſet neceſſaria:vel non. Sed
poſtq̄ per Innocentium.iij.eccleſia determinauit & præce
pit omnibus peruenientibus ad vſum rationis.vt ſaltē ſe
mel in anno debeant proprio ſacerdoti confiteri:tenere p
tinaciter cp non ſit neceſſaria confeſſio vocalis quæ fit ſa
cerdoti:eſſet hęreticum & cōtra claues eccleſiæ. Verum eſt
cp per ſolam contritionem quæ ſine proposito confeſſio
nis & ſatisfactionis nulla eſſet.quæ contritio cauſatur ex
gratia dei peccata remittuntur. Sed habita etiam remiſſio
ne.quod tn nullus pōt ſcire per ſe adhuc tenetur ad cōfeſſio
nem tpe congruo. Quod ſi non faceret tpe debito habita
oportunitate:q̄uis peccata dimiſſa non redirent:tamen in
curreret mortale peccatum ex illa omiſſione. vnde in dāna
tionem.hoc ſecūdum beatum Tho.in.iij.& alios. Cui con
cordat gloſ.ſummaria.in fine poſt plures opiniones recita
tas non veras.

§.IIII.NO TANDVM ETIAM QVOD

gloſſę decretorū ſūt ſatis authēticę & bonę:p̄cipue exponē
tes textū q̄ aliq̄n eſt multū obſcui⁹. vt ſine ipſis male poſ
ſet intelligi.& de facili q̄ alia nō vidiſſet in errorem iduce
ret.vñ & hæretici alię autoritates ei⁹ inducūt male expo
nētes. Glo.etiā ſummarie q̄ ſi ponūt in principio diſtictio
nū vel q̄ſtionū ſunt cōiter bonæ & ꝟę. Et cū ibi ponunt
plures opi.vltima eſt melior & magis tenet. Sunt ibi tn in
diuerſis.c.aliq̄ę quæ ſunt verę. Nam gloſ.q̄ę hīr.xiij.q.ij.
ſup.c.ap̄s. videt tenere cp his qui ſunt in inferno mediocri
ter mali valent ſuffragia facta ,p eis ad diminutionem pœ
næ licet nūq̄ liberent.q̄d nō eſt verū ſm hea. Tho. in.iij.
quia nec ad liberationem nec ad diminutionē pœnæ valēt
nec cōformationē ſubiecti. Et male intellexit gloſ.dictum
ibi.b. Aug.qa Aug.vocat mediocriter malos eē qui deſcē
dūt mortales ad purgatoriū:q̄bus dicit valere ſuffragia vt
tolerabiliꝰ ſit ipſa dānatio.i.condēnatio ad illā pœnā vt
ſ.alleuiet.gloſ.aūt intelligit mediocriter malos qui ,ppter
mortalia deſcendūt ad infernum.Itē de ꝑſe.di.ij.ſup.c.trib⁹
Spēs eu charis tiæ q̄ſ cp ſumēt grauib⁹.ponit glo.plures opi.de ſpecieb⁹ eucharistiæ cum
lumuntur. Aliqui em dicebāt cp ille ſpēs nec alijs cibis ad
miſcent:nec in ſtomachum deſcendunt. Alij cp deſcendūt:
ſed per ſudorem vel occultos meatus exeunt ſeu reſoluūt.
Alij cp q̄cito ſpēs illę dentibus atterūtur corp⁹ Chriſti ibi
eſſe deſinit.ſed oēs i ſtæ opi.ſunt falſę. Nam ſm be. Tho in
iij.& alios theologos q̄diu ſpecies ibi remanent ſacramē
tū ādiu eſt ibi corp⁹ Chriſti.ſiue deſcendant in ſtomachū
q̄ vtq; deſcēdunt:ſiue emitterent p vomitum: ſiue p ſeceſ
ſum exrali infirmitate integra vt ſumpta emittente. Et idē
iudicium eſt de illis ſpeciebus ſicut de alijs cibis quo ad di
geſtionem & conuerſionem in nutrimentum. Item gloſ.q̄
eſt ſup.c.tumorem.de ꝑſe.di.ij.quæ videt dicere cp ante xpi
reſurrectionem poſt inſtitutionem ſacri. non poterat cōſi-
Caſ⁹ du cri niſi p x̄m. Et cp ſi in triduo mortis ſi qs apſolꝰ ſecerā-
bitariu⁹ ſet non fuiſſet ibi corpus ſine aia. Et q̄dam alia ponit quæ
ſi aliq̄d cōiter non tenēt. Item quod dī di.c.ſup.c.qui bene.in glo.
aīal cor rodat corpus Chriſti verum &c. cp cū mus ſumit eucharistiam definit ibi eſtarim eſſe corpus
Chriſti. Non eſt verum. Sed q̄diu ibi remanent ſpēs trajec
tæ in ſtomachum rādiu eſt ibi ſacrm. Item qđ dī diſt.iij.
in glo.ſup.c.ſi papa cp non ſolum ,p hęreſi:ſed etiā ,p quo-
libet notorio crimine:vt ſimoniā:adulteriū:& hmōi.ſi poſt
admonitionem eſſet incorrigibilis ex quo ſcādalizaretur
eccl'ia poſſet iudicari & deponi papa. Allegat ,p tōne hoc
qa cōtumacia & inobedientia expreſſa dī hęreſis & infide
litas.vt di.lxxxj.ſi q̄ ſunt prei byteri. Sed ,p hæreſi papa iu
dicat.vt in dicto.c.ſi papa.ſed hoc cōiter non tenet. Et Pe.
de palu.in.iij.reprobat illam gloſ. & bene. qa cū dī papā
,pter hæreſim & infidelitatem poſſe iudicari.intelligitur
de hęreſi proprie & ſtricte ſumpta.prout ſ.habet fixum et
rorem circa ea quæ ſunt fidei in mente: ſed cū cōtumacia &
inobedictia dī hæreſis vel infidelitas: ibi ſimiturhæreſis
large & impropric.& de tali non loquit.c.illud.ſi papa, licē
xxij.q.ij.ſup.c.ne quis arbitret. dicit gloſ.cp mendacium offi Nocibi
cioſum vt ,p ſalute alicuius ,pcuranda qđ tamen nulli no litas mē
ceat eſt pctm mortale in viris pfectis. veniale in impfectis dacij.
&,appellat pfectos q abrenūtiant pfectę omnibus tēporali
bus. Sed gloſ.illa eſt falſa. Nā be. Tho.ij.ij.in.q.de menda-
cio dicit cp nullum pctm qđ eſt laicis vel impfectis venia
le eſt de ſe mortale pfectis vel religioſis:qa pfectic pſonā
lis ſeu ſtatus pfectionis non facit veniale in ſe mortale in
eis eſſe:niſi rōne ſcandali inde ſequentis. quia poſſet inde
tantum ſcandalum ſequi cp eſſet non ratione mendacij ſed
ſcādali mortale. Solent aūt magis ſcādalizari hoīes de mē
dacio pfectoꝝ q̄ impfectoꝝ. Nec tamen quodcūq; ſcanda
lum ex hoc ortum eſſet mortale,ſed rarum quod determi
nare difficile eſt. Et tunc non ratione mendacij erit ibi mor
tale ſeu in mendacio ipſo:ſed in ſcādalo. Item.ij.q.j. ſup.c.
ſi peccauerit in te. gloſ. mouet tres q̄ſtiōes circa materiā
fraternę correctionis.& reſpōſionis ſm varias opiniones.
Sed be. Tho,pfectius & clarius.ij.ij.cuius ſnias firmat & al
legat Archi.in Roſario ſup dicto ca. Et prima quæſtio eſt
Vtrum fraterna correctio intelligatur de occultis vel ma
niſeſtis: Et reſpondet cp ſecundum aliquos intelligitur de
occultis.ſecundū alios de manifeſtis. Sed Ioā. intelligit de
occultis quæ tamen ſciuntur a pauciſſimis. beatus Tho.di
cit ſimplr de occultis:moralibus tamen. Secunda q̄ſtio
eſt. Vtrum ad fraternam correctionem teneanť oēs ex pcæ
pto? Ad qđ rñdent aliqui & dicunt cp tenenť ex pręcepto
ad hoc ſolum ſupiores eccleſiaſtici vel laici. Alij ꝺo vt ſub
diti ex cōſilio.& hoc quo ad pctm comiſſum: ſecus quo ad
perpetrādum:qa ad hoc oēs tenenť ad admonēdū. ſ.xxiij.
q.iij. Tam ſacerdos. Alij vt Hugo dicūt ſimplr ad hoc oēs
teneri. Beatus Tho,tenet ſimplr oēs teneri. Sed qa pcæptū
eſt affirmatiuum obligat ſemp:ſed nō ad ſemp: immo pro
loco & tpe:& alijs circunſtantijs debitis. Et hoc cum ſpera-
tur p hoc ſequi emendatio peccantis:cum iſte ſit finis hui⁹
pcepti. Ipſe etiam ordo datus ſeu proceſſus in ea ſecūdum
euāgelium eſt in pcepto:cum.ſ.p illum modum ſperatur
correctio. Qui autem ſunt in magiſtratu reſpectu ſubdito-
rū diligentius ſe hr̄e debent rōne curæ. Et vltra fraternam
correctionē tenēť ad aliā q̄ eſt actus iuſtitiæ. correctionē.ſ.
paternā ſeu iudiciariā in puniendo. ſ.crimina cōmiſſa ſm
formam iuris. Et qa huius finis eſt principaliter bonū rei-
pub.quod conſeruatur & ,pmouet ex punitiōe criminū. tō
etiā ſi ex hmōi correctiōe quæ ſit multipl'r ſecūdū exceſſus
varietatem verbis duris & factis:vt pœna pecuniaria vel
ſonali vel exilio & hmōi.nō ſperetur emendatio eius:ſed
ſcādalum & deſperatio:non tn propter hoc debet ptermit
ti.vt.xxiij.q.iij.quo.& diſt.lxxxvj.inferiorū.& diſt.xlv.ſed
illud.&.xxij.q.iij.eſt iniuſta. De hac non habent ſe intro-
mittere niſi pr̄ſidentes & erga ſibi ſubditos. Vnde Beat⁹
Aug.dicit. Et qui emēdat verbere in quē ptās datur & coer
cet aliqua diſciplina miam præſtat. Multa enim bona etiā
inuitis pſtāda ſunt.diſt.xlv. & q emendat. Si g non datur
ptās ſup delinquentem non debet punire. Tertia quæſtio Vtrūad
vtrum admittantur omnes vt criminoſi & infames ad de- nuntiationem. Et reſpondetur cp ſic ſi bono zelo denūtiēt. mittāť
Sed non criminoſi qui. ſ.perſeuerant in malis eo ipſo cp ta crimio-
les non videtur bono zelo moueri: cum ſe non corrigant. ſi ad de les
Ad euāgelicam denuntiationem omnes poſſunt admitti: nuntia-
cum non intendatur niſi emendatio fratris non punitio: tionem
niſi pr̄ſumatur cp hoc non intenditur:ſed diffamatio aut
vindicatio. Ad denūtiationem iudicialem vbi etiam intē
ditur punitio ſeruādum eſt quod habetur ex de accu. qualit
& quando &.c. inquiſitionis.

TITVSVS.XII.DE DONO CONSILII.

¶Conſilium bonum exigit rectitudinē ſui: celſitudinem
principij:& aptitudinem auxilij. Cap.I

Circa.

CIRCA DONVM CONSILII

tria poſſum⁹ conſiderare.ſ.rectitu dinē conſilij: celſitudinem principij: aptitudinem auxilij. Et quātū ad primū ſciendū cp tūc recte conſiliatur quis cum facit tria q̄ tangit pbs.iij.Ethi. Primo ſi debitum finē ſibi pſtituat. Sed'o ſi media accōmoda ad finem inue
Tria fa niat. Tertio ſi tēpus conueniens conſilio aſſumat. Primo
cit q̄ re igit ad hoc cp ali qs recte cōſilief oportet cp ſibi finē debitū
cte cōſi pſtituat. De pricipio em nō eſt pſiliū: qa pſiliū eſt inq̄ſitio
liatur. rōnis de aliquo operabili a nobis. Sed principia in oī ſcia
oportet ſupponere tanq̄ certa. In oī igit inq̄ſitiōe pncipiū
ſub quæſtiōe vel ſub inq̄ſitione rōnis nō cadit. ſimiliꝰ cōſi
liū nō eſt de fine. Cui⁹ rō eſt: qa illud de q̄ eſt cōſiliū eſt du
biū vel incertū: q̄lia ſunt futura ptingētia. qđ patet: qa in
talib⁹ rō ,pferi iudiciū an eligēda ſint vel vitanda abſq; in
quiſitiōe rōnis. Sed finis & id qđ habeť vt finis eſt iam de
terminatū & certū: vt in q̄libet ſciētia pncipiū illius ſciæ.
Sed'o qs recte ꝑſiliať ſi media accōmoda vel cōueniētia ad
finem inueniat. Qđ em de aliquib⁹ non ſit conſilium ,pce
dit ex eo:vel qa ſunt determinata:vel qa ſunt minima,ſed
q̄ ſunt determinata.i.q̄ hīt determinatas vias ,pcedendi ad
determinatos fines: nō oportet ibi cōſiliari: ſicut ſcriptor
non ꝑſiliať quō debeat literas trahere:qa hoc eſt iam deter
minatū q̄ partem & nō dubiū. Si aūt ſunt minima vel inuti
lia q̄ parū adiuuāt vl impediūt,ad ꝑſequēdum finem:qa nō
multū refert vtrū ſic vel ſic fiant. qđ aūt pars eſt rō accipit
vt nihil. vñ de hmōi nō eſt pſiliū:ſed de eo qđ eſt cōueniē
ti⁹ vtili⁹ & facilius ad ꝑſequendum finem q̄ le pſiliū eſt qđ
datur de paupertate. Mat.xix. Si vis pfectus eē vade & ven
de oīa q̄ habes & da pauperib⁹. qđ vtile cōſiliū eſt non p̄-
ceptum. Et de virginitate vel viduitate. j. Cor.vij. De vir-
ginibus aūt p̄ceptum dñi non habeo:pſiliū aūt do: qđ eſt
de meliori: Et merito:qa vt dī Eccl'i.xxvj. Nō eſt digna pō
derario aię ptinētis.b. Amb. Virginitas ſuaderi pōt:impe-
rari nō pōt. Ideo eſt magis voti q̄ pcepti.xxxij.q.j. integri-
tas. De obedientia ait Stephan⁹ papa cuidē vxoricidę. Pla
ceat tibi cōſilium noſtrū qđ tibi melius & vtilius vide
pōt. Relinque hoc malignū ſæculū:ingredere monaſteriū:
humiliare ſub manu abbatis:cūcta facito ſimplici animo
quę tibi fuerint imperata.xxxij.q.ij.admonere. Tertio ad
hoc cp aliquis recte ꝑſiliet oportet cp aſſumat tps cōueniēs
ne ſit nimis moroſus & tardus: vt trāſeat debitū tps: nec ēt
nimis velox. Vñ Calixtus papa. Nos em tpe indigem⁹ vt
aliq̄d maturi⁹ agamus. Non p̄cipitemus conſilia & opera
noſtra nec cp ordinē eor⁹ corrūpamus. di.l. ponderet. Ad hęc
tria quæ faciūt ꝑſilium rerum opaf q̄dā virtus moralis ps
prudentiæ q̄ dī eubolya q̄ eſt recte ꝑſiliatiua. vt dicit pbs
vj. Ethi. vbi aūt deficit aliq̄d horū: vt pſtituat ſibi malū fi
nem, puta intēdēs ſuā exequi voluptatē vel vtilitatem nō
honorē dei ſalutem ſui vel ,pximi: vl etſi bonū finē eligat
tñ vias q̄bus ad illud ꝑſequēdum pueniat: & media inde-
bita accipiat:puta vt vincat iuſtā cām mendacio vtitur. vt
vincat inimicū ,ditionē facit: vel aliud indecens: vel tps
debitū nō aſſumit: vel modū:qa nō firmus pmanet nō eſt
bonū & rectum pſiliū. Propter ꝟ ſequiť cp pctōr. ſ. i morta
li pmanens:nō eſt bn pſiliatiuu⁹:qa non obſeruat debitas
circunſtātias vel debitum finem non attendit cum peccat.
Et p oppoſitum virtuoſus q̄libet eſt bene cōſiliatiuus etſi
ſit idiota in his.ſ.q̄ ptinent ad bonū virtutis. licet in alijs
vt in negotiationibus vel rebus bellicis vel hmōi non ſit
bene conſiliatiuus. Hæc ſm be. Tho. in. iij. dif. xxxv. ar. iiij.
exceptis autoritatibus decretorum.

Donū pſilij ne ceſſariū quare.

§.I. QVANTVM AD SECVNDVM

ſ. de certitudine vel celſitudine iudicij q̄ habeť per donum
pſilij. Sciēdū cp propriū eſt creaturæ rōnali vt p inq̄ſitionē
rōnis moueat ad aliq̄d agendū. Quæ qdem inq̄ſitio rōnis
pſiliū dī. Sed qa ratio humana non pōt ꝑprehēdere ſingu-
laria & cōtingētia quæ pōt occurrere:& etiā deficere ne ad
finē intentū p ducat ea de quib⁹ cōſiliatur. ſ. ideo certitudinē
conſilij attingere non eſt humanū ſed diuinū: cui⁹ eſt p cer
titudinem cōtingētiū euētus ꝑuidere. Et ideo oportet cp ad
hāc certitudinē habēdā: mēs humana inſtinctu ſpūſ ſti ele
uetur ſupra humanum modū ad quā certitudinē nō pōt rō
ne dictaminis eleuari. Et iō indiget hō inquiſitione cōſilij
dirigi & eleuari a deo q̄ omnia comprehēdit. Et hoc ſit per
donū cōſilij. Quod ſic diffinit ſm. be. Tho. in. iij. di. xxxiij.
ar.ij. Donū cōſilij eſt quo hō accipit hoc qđ agēdū eſt: qua Donū
ſi p certitudinē a ſpūſcto edoctus ſupra humanū modum ꝑſilij qđ
Vel aliter. Donum cōſilij eſt q̄ hō dirigit in agēdis & cauē ſit.
dis:non p inquiſitionem rōnis:ſed quaſi cōſilio accepto a
ſpūſcto. Nam ſcire ,p certo omīa agibilia & cauere,oia im
pedientia a cōſecutiōe vitæ æternæ:nō eſt ex dictamine rō
nis:ſed ex virtute ſpūſcti quo ſilij dei agūtur. Ro. viij. Vel
aliter conſilium qđ eſt donū eſt quo ſpūſanctꝰ dirigit nos
in oibus quę ordinanť in finē vitę ętern⁹: ſiue ſint de neceſ
ſitate ſalutis ſiue non. Hæc beatus Tho.ij.ij.q.lij.ar.ij. Qđ
autem mens humana p donum conſilij inſtruat dirigat &
perficiatur in agendis oſtenditur tripl'r. Primo ex interpra
tione. Secundo ex ſimilitudine. Tertio ex rōne. Ex interpra
tatione patet. Nam conſilium dī quaſi conſidiū eo cp mul Cōſiliū
ti cōſident ad conferēdum ſimul. quos oportet cōſiderare vñ dr.
plures cōditiones ſeu circunſtantias. quas dum vnus in cō
ſiderando deficit: alius melius percipit. vt dicit bea. Tho.
j.ij.q.xvij.ar.ij. Sic a ſimili: qa humana ratio non poteſt ha
bere aliquā certitudinē de euentibus cōtingentiū ad prudi
dendū de eis p donum conſilij ſpūſcti⁹ rationem huma-
nam inſtruit de agendis ſupra humanum modum. Vñ Va
banus papa. Cum ſpūſſanctus infunditur cor fideli e p pru
dentiam & cōſtantiam dilarať. de cōſe.di.iiij.oēs. Ad pru-
dentiam aūt ꝑtinet conſilium. Sed'o hoc ꝑbat ſimilitudi
ne. videm⁹ em in reb⁹ humanis cp illi qui non ſufficiūt ti-
bijpſis in inq̄ſitione conſilij a ſapiētioribꝰ cōſilia exqrūt.
ſm documētum illud Tob.iiij. Conſilium ſemp a ſapiēte
inquire. & di.xxij. de gbus dr. Facili⁹ inuenię qđ a plurib⁹
ſenioribus q̄rit. Sed ad ,poſitum:qa rō hūana nō pōt cō-
prehendere ſingularia & contingētia q̄ pōt occurrere. ideo
magis idiget hō inq̄ſitiōe cōſilij:quaſi pſilio accepto a deo.
q oia cōprehendit ſm. b. Tho.ij.ij.q.liij.ar ij. Tertio hoc de-
clarať ex ratione. Nā rō humana pficit p hoc cp mouet a ſu
periori pricipio motiuo: ſicut corpus qđ mouet a ſpū. Ma
niſeſtum eſt autem cp rectitudo rōnis hūanę cōpať ad rōnē
diuinam. ſicut principium motiuū iferi⁹ ad ſup⁹ius. Rō em
ęterna eſt ſupma regſa oīs hūanę rectitudinis. & ideo regu
la humana maxime pficit & adiuuať ſm cp mouef & regu
lať a ſpūſcto p donū conſilij. circa ea q̄ ſunt agenda ,pter
finē. b. Tho.ij.ij.q.liij.ar.ij. Et pbs dicit in lib. de bona fortu
na:cp his qui mouenť p inſtinctū diuinū nō expedit conſi
liarį ſm rationem humanam: ſed ſequātur inſtinctū diuinū
qa mouentur a meliori principio. Ad qđ optime facit qđ
habeť. xix.q.ij. duæ. Duæ ſunt ingt leges. publica. ſ. hūana
ſcripta: & priuata. ſ. ſpūſcti. Et qui hac ſcła ducunť nō ſub
ꝺuntur perſonæ. ibi vide bene.

§.II.QVANTVM AD TERTIVM SCI

licet aptitudinē conſilij,nota cp quinta bītudo q̄ eſt. Beati Dono
miſericordes,adaptať huic dono ſicut dirigēti. Quāuis em conſilij
p conſiliū in oib⁹ ꝟtutū actib⁹ dirigamur: ſpaliť in opi- adaptať
bus miæ. Nā cū cōſiliū ſit de his q̄ ſunt ad finē vtilia: ſequi quinta
cp de his q̄ ſunt maxime vtilia ad finē. maxime conſilium beatitu
erit vtile & neceſſarium. Sed mia maxie eſt vtilis ad finē. do q̄re.
ſecūdū illud. j. ad Timo.iiij. Pietas ad oīa vtilis eſt. q̄ exhi-
betur p ſeptē opa mię corporalis. & multo magis p opera
mię ſpūalis. vt docere: p̄dicare: regere & hmōi. beūs Tho.ij.
ij.q.lij.ar.iiij. Idem oſtēdit Aug. in ſermone dñi in mōte di
cens. Cōſiliū cōuenit miſericordib⁹: qa vnicū remediū eſt
de ītis malis exui & liberari dimittere alijs & dare. Ad idē
glo. ſup illud Beati miſericordes. Mia ait eget ſpū conſilio:
ſine quo nemo circūſcripte miſeretť. Initiū eſt ſui miſereri:
finis eſt ,p alio mori. Dan.iiij. Placeat tibi rex cōſiliū meū:
peccata tua eleemoſynis redime de pœni. di.j. quāobrem.
Quando aūt eleemoſyna cadat ſub pcepto & quando ſub
conſilio: habes plene declaratum in. ij. parte. tt. j.c.xxiij. de
inhumanitate.

¶De cōſiliis euāgelicis:& prio de cōſilio obediētię. Ca. II.

VIA OPTIMVM HOMINIS

eſt vt mente deo adhęreat & reb⁹ diuinis. Impoſ
ſibile eſt aūt cp hō intenſe circa diuerſa occupeť
ad hoc cp liberius mens hois ſeratur in deum in
quit beatus Tho.in.iij.ꝺ gentiles: dant in diuina lege con-
ſilia quibus hoies ab occupationibus vitę pōtis retrahanť:
quantum poſſibile eſt vitam agenti terrenam. Non eſt au
tē hoc ita hoī neceſſariū ad iuſtitiā: vt ſine eo iuſtitia eē nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

posſit in ipſo. Non enim virtus & iuſtitia tollitur ſi hō ſm ordinē rōnis corporalibus & terrenis rebus vtatur. Et ideo huius diuinæ legis admonitiones dicunt conſilia non præcepta inquiūtū ſuadet hoi vt ꝓpter meliora minus bona p̄ termittat. Occupatur em̄ humana ſolicitudo ſm cōem modum humanæ vitæ erga tria.

Solicitudo hominis circa tria.

¶ Primo qui dem circa propriam perſonam quid agat aut vbi conuerſetur.

¶ Secundo circa perſonas ſibi coniunctas: præcipue vxorem & filios.

¶ Tertio circa res exteriores ꝓcurandas: quibus homo indiget ad ſuſtentationē vitæ.

Ad amputādā igit̄ ſolicitudinē circa res exteriores datur in lege diuina conſilium pauptatis. vt. ſ. res huius mūdi abiſciat quibus animus eius p̄ ſolicitudinem aliquā implicari poſſet. Hinc eſt ꝙ dñs dicit Mat. xix. Si vis pfectus eē vade & vende oia q̄ habes & da pauperibus & ſeqre me. Ad amputandā aūt ſolicitudinē hois circa ſeipm̄ datur conſiliū obedientiæ: p̄ quā hō diſpoſitionem ſuorū actuū ſuperiori cōmittit. ꝓpter qd̄ dr̄ Heb. vlti. Obedite ꝓpositis veſtris & ſubiacete eis: ipſi ei pruigilant q̄ſi rōnē reddituri ꝓ animabus vr̄is. Qd̄ ſumma hois pfectio in hoc conſiſtat ꝙ mens hois deo vacet. Et hoc exp̄ſſe ondunt ꝙba dñi pauptatem ſuadētis, Si vis pfectus eſſe &c. ſubdens. Seqre me. quaſi in ſua ſequela pfectionis conſtituens vitam. P̄nt etiam prædicta tria dici perfectionis ſigna & effectus. Cum enim mens amore & deſiderio alicuius rei vehementer affic̄ cōſequēs eſt vt alia poſponat. Ex hoc ergo ꝙ mēs hois feruenter amore & deſiderio in diuina ſertur. in quo perfectionē conſtare manifeſtū eſt. ſeqt̄ ꝙ oia quę poſſunt ipm̄ retardare quo minus ferat̄ in deum abiciat: nō ſolū charā vxorē: & prolis affectū: ac rerū exteriorum: ſed etiā ſuipſius. Et hoc ſignificāt verba ſcripturæ. Dicit̄ em̄ Cāt. viij. Si dederit homo oēm ſubſtātiā ꝓ dilectiōe quaſi nihil deſpicit eam. Et Matt. xiij. c. Simile eſt regnū cœlorū homini negotiatori q̄rēti bonas margaritas iuēta aūt &c. Et Phil. iij. Quę mihi aliq̄n fuerūt lucra arbitratus ſum vt ſtercora vt xp̄m lucrificarem. Adde qa ſignū maximę & perfectæ amicitiæ vnius ad alterū eſt: cum ſe & ſua amico dat. Sic cū p̄ pauperratem offerat quis bona exteriora deo: per caſtitatem corpus. qa maximas delectationes eius. ſ. venereas ſibi auſert & voluntatē ꝓpriam quo nil maius dat prælato cuius volūtati ſeſubijcit loco dei: & ideo p̄ iſta ſignificat pfecta amicitia ei⁹ ad deū. Quia igit̄ p̄dicta tria diſpoſitiones effectus & ſigna ſunt ad perfectionem conuenienter qui p̄dicta deuouent deo dicuntur eſſe in ſtatu pfectionis. perfectio aūt ad quā prædicta diſponunt: in vacatione mētis ad deum conſiſtit. Vñ p̄dictorum profeſſores religioſi dicunt quaſi ſe & ſua p̄ modū ſacrificij deo dedicātes. Religio em̄ in cultu diuio cōſiſtit: vt i oblatiōib⁹ & ſacrificijs & hmōi Hęc. b. Tho. in. iij. contra gētiles. c. cxxv. Et. xiiij. q. ſ. qſquis dr̄. Vbi conſilium dat offerētis eſt arbitrium, vbi vero prę cęptum neceſſitas ſeruientis.

§. I. DE OBEDIENTIE VOTO ET

Hois p̄fectio in hois conſiſtit ꝙ mens hois deo vacet. Et hanc aūt mentis vacationem prædicta tria maxie videtur diſponere. cōuenienter ad pfectionis: ſtātū ipſa ꝓtinere vident: nō qa ipſę ſunt pfectiōes: ſed quia ſunt diſpoſitiōes quædam ad pfectionem quę in hoc cōſiſtit ꝙ mens hois deo vacet. Et hoc exp̄ſſe ondunt ꝙba dñi pauptatem ſuadētis, Si vis pfectus eſſe &c. ſubdens. Seqre me. quaſi in ſua ſequela pfectionis conſtituens vitam. P̄nt etiam prædicta tria dici perfectionis ſigna & effectus. Cum enim mens amore & deſiderio alicuius rei vehementer affic̄ cōſequēs eſt vt alia poſponat. Ex hoc ergo ꝙ mēs hois feruenter amore & deſiderio in diuina ſertur. in quo perfectionē conſtare manifeſtū eſt. ſeqt̄ ꝙ oia quę poſſunt ipm̄ retardare quo minus ferat̄ in deum abiciat: nō ſolū charā vxorē: & prolis affectū: ac rerū exteriorum: ſed etiā ſuipſius. Et hoc ſignificāt verba ſcripturæ. Dicit̄ em̄ Cāt. viij. Si dederit homo oēm ſubſtātiā ꝓ dilectiōe quaſi nihil deſpicit eam. Et Matt. xiij. c. Simile eſt regnū cœlorū homini negotiatori q̄rēti bonas margaritas iuēta aūt &c. Et Phil. iij. Quę mihi aliq̄n fuerūt lucra arbitratus ſum vt ſtercora vt xp̄m lucrificarem. Adde qa ſignū maximę & perfectæ amicitiæ vnius ad alterū eſt: cum ſe & ſua amico dat. Sic cū p̄ pauperratem offerat quis bona exteriora deo: per caſtitatem corpus. qa maximas delectationes eius. ſ. venereas ſibi auſert & voluntatē ꝓpriam quo nil maius dat prælato cuius volūtati ſeſubijcit loco dei: & ideo p̄ iſta ſignificat pfecta amicitia ei⁹ ad deū. Quia igit̄ p̄dicta tria diſpoſitiones effectus & ſigna ſunt ad perfectionem conuenienter qui p̄dicta deuouent deo dicuntur eſſe in ſtatu pfectionis. perfectio aūt ad quā prædicta diſponunt: in vacatione mētis ad deum conſiſtit. Vñ p̄dictorum profeſſores religioſi dicunt quaſi ſe & ſua p̄ modū ſacrificij deo dedicātes. Religio em̄ in cultu diuio cōſiſtit: vt i oblatiōib⁹ & ſacrificijs & hmōi Hęc. b. Tho. in. iij. contra gētiles. c. cxxv. Et. xiiij. q. ſ. qſquis dr̄. Vbi conſilium dat offerētis eſt arbitrium, vbi vero prę cęptum neceſſitas ſeruientis.

§. I. DE OBEDIENTIE VOTO ET

Arguit contra, aliis votis. Sciendū ꝙ ſtultum viſum eſt aliquibus obligare ſe voto ad obediēdū alicui. aut quodcūq; ſeruādū inducentibus hanc rōnem. Vnum quodq; bonum quanto liberius agit tanto virtuoſi⁹ eſſe videt̄. Quanto enim ex maiori neceſſitate quis ad aliquid obſeruandum aſtringit tanto minus libere id agere videt̄. Videt̄ igitur derogari laudabilitati virtuoſorum actuum per hoc ꝙ ex neceſſitate obdientię vel voti ſit. Sed hoc reprobat. b. Tho. iij. contra gētiles. c. cxxxiij. triplr. Primo dicit ꝙ qui hoc dicunt vident ignorare diuerſitatem neceſſitatum. Eſt enim triplex neceſſitas. Quædam ex coactione: quædam ex interiori inclinatione: quædam ex fine. Et prima quidem neceſſitas lauSolo argumēti Q; triplex eſt neceſſitas,

dem virtuoſoꝝ actuum diminuit: qa ꝓtrium voluntario. Coactū eſt em̄ qđ eſt volūtati ꝓtiū. Sđa neceſſitas quę. ſ. eſt ex interiori inclinatione ꝓcedēs: laudē ꝓtuoſi actus nō minuit: ſed auget: facit em̄ voluntatem magis intendere in actū virtutis. Patet em̄ ꝙ habit⁹ ꝓtutis quāto fuerit perfectior, tanto vehemēti⁹ volūtatē tēdere facit in actum ꝓtutis bonum & minus ab eo deficere. ꝙ ſi ad finē perfectiōis peruenerit. quandam neceſſitatem infert ad intenſe agēdū & minus deficiendum: ſicut eſt in beatis q̄ peccare nō p̄nt: nec tñ ꝓpter hoc aut libertati voluntatis aliqđ deperit aut actus bonitati. Tertia neceſſitas eſt ex fine: ſicut dicit̄ alicui eſſe neceſſariū nauē vt tranſeat mare. Patet aūt ꝙ hmōi neceſſitas libertatē voluntatis non minuit nec actuū bonitatem: quin potius quo ad aliqđ auget quaſi neceſſariū ad finē: ex hoc ipſo laudabile eſt & tāto laudabili⁹ quanto finis fuerit melior. Neceſſitas aūt obſeruādi q̄ qs vouit: aut obediendi ei cui ſe ſuppoſuit non eſt neceſſitas coactionis: nec etiam ex interiori inclinatione ꝓueniens: ſed ex ordine ad finē. Eſt em̄ neceſſariū vouenti hoc vel illud agere ſi debet vorū impleri: aut obedientia ſeruari. Cum igit̄ hi fines laudabiles ſint: vtpote quib⁹ hō deo ſe ſubijcit: neceſſitas prædicta nihil diminuit de laude virtutis. Secundo ꝙ talis obligatio quā qs ſibi ſumit nō diminuit de laude ꝓtutis: probat̄ ſic. Conſiderādū eſt em̄ ꝙ dū implent̄ aliqua quę quis vouit vel q̄ ſibi p̄cipiunt̄ ab eo cui ſe qs ſubdidit propter deū: maiori laude & remuneratione ſunt digna. Sicut em̄ contingit vnū actū eſſe duoꝝ vitioꝝ dū actꝰ vni⁹ vitij ad finem alteri⁹ vitij ordinat̄: vt cum qs furat̄ vt fornicet̄. Actus qdē ſm̄ ſpeciē eſt auaritiæ: ſm̄ intētionē eſt luxurię: ſic eodē mō ꝓtingit in actibus ꝓtutū. Actus em̄ vni⁹ ꝓtutis ad actū alterius ꝓtutis pōt ordinari: Sicut cū qs dat. ſua vt cum eo habeat amicitiam charitatis. Actus quidem talis ex ſpecie ſua eſt actꝰ liberalitatis. ex fine eſt actꝰ charitatis. Huius aūt actus maiorē laudē habet ꝓtutis ex charitate ꝙ ex liberalitate. Vñ etſi remittat̄ ex eo ꝙ liberalitatis eſt ex eo ꝙ ad charitatē ordinat̄ maiori laude & mercede dignus eſt ꝙ ſi liberalius ageret nō in ordine ad charitatē. Ponamus ergo aliquē aliqđ opus virtutis agēt̄: puta ieiunāt̄ vel ſe a veneris cōtinentē. Eqdem ſi hoc agat abſq; voto: erit actꝰ abſtinentię vel caſtitatis. Si ex voto: referꝫ vlterius ad aliā virtutem cuius eſt deo vouere aliquid. ſ. ad religionem q̄ potior eſt caſtitate vel abſtinentia: vtpote faciēs nos rectę habere ad deum. Erit ergo actus abſtinētiæ vel continētiæ laudabilior in eo qui ex voto facit: etſi ita non delectet̄ in abſtinētia ex eo ꝙ delectat̄ in potiori virtute q̄ eſt religio. Tertio ſic voluntas præcedens actū manet virtute in tota executione actus: & ip̄m laudabilem reddit: etiā qñ de proꝓſito volūtatis ꝓpter quē actū incipit: in executione operis non cogitabat. Nō em̄ oportet vt qui ꝓpter deū aliqđ iter arripit: in qualibet parte itineris actu cogitet de deo. Patet aūt ꝙ ille qui vouet ſe aliquid facturum intenſius illd vult ꝙ ſi ſimpliciter illud facere diſpoſuit: qa nō ſolū illd facere voluit: ſed voluit ſe firmare vt non deficeret ab eo faciendo. Ex hac voluntatis intentione redditur executio voti cum intentione quadam laudabilis etiam qñ voluntas vel non ex actu fertur in opus vel fertur remiſſe. Sic ergo laudabilius fit quod ex voto ſit: ꝙ quod ſit ſine voto: cęteris tamen paribus.

§. II. CONTINENTIA SEV CASTITAS

ponit inter cōſilia quātū videlicet ad virginitatē ſeruādā vel viduitatē. Cū em̄ ſit triplex gradus caſtitatis. ſ. virginalis: vidualis & cōiugalis. Ad cōtinētiā qdē cōiugalē tenet̄ triplex gradꝰ caſtitatis. quilibet ex p̄cepto: nō qdē ꝙ aliquis teneat̄ ad ꝙhēdū cōiugiū: ſed ſi ꝙxerit oportet ꝙ abſtineat̄ ab oi actu venereo ex ē ſuā vxorē iuxta illd Exo. xx. Nō mœchaberis. & Tob. iiij. Attende tibi ab oi fornicatione & ꝓter vxorem tuā nō patiaris crimen ſcire. Q; ſi ex̄ coniugiū ſit poſitus vir vel mulier: de neceſſitate tenet̄ abſtinere ab oi actu carnali extra cōiugiū: ſicut clericus & religioſus. Sed in hoc eſt differentia: qa laicus vir vel mulier q̄ſe voto nō abſtrixit ad caſtitatē vidualē vel virginalē: pōt ꝓhere matrimoniū ſi vult. Sed ordinat̄ in ſacris vel religioſus nō pōt qa ex voto facto tacito vel expreſſo ſe obligauit ad caſtitatē vidualē ſi virginitatē iā amiſit licite vl illicite: vel etiā ad ꝟginalē ſi virginitatem ſeruauit. Et ad hoꝝ alterꝝ tenet̄ de neceſſitate ſalutis. Erat ſiquidē primo ante votū caſtitatis virginalis vel vidualis

triplex gradꝰ caſtitatis.

vel vidualis in cōſilio qđ datur de meliori bono. Melior em̄ ſtatus eſt vidualis caſtitas q̄ cōiugalis. & melior ꝟginalis vtroq; cū facto voto cōſiliū tranſit in ꝓceptū. Vñ glo. ſup illud. Vouete & reddite dño deo veſtro, dicit. Vouere eſt voluntatis & in conſilij libertate reddere neceſſitatis.

De multiplici errore circa caſtitatē.

Circa hanc igit̄ caſtitatem extitit multiplex error.

¶ Primus eorum qui dixerunt malū eſſe & illicitū ſeruare caſtitatem virginalem vel vidualem.

¶ Sđs eſt eorū qui dixerunt actum venereū ſoluti cum ſoluta licitum vt naturalem actum.

¶ Tertius eſt eoꝝ qui dixerunt actū cōiugalem de ſe illicitum nec in tali ſtatu poſſe ſaluari.

¶ Quartus eſt eoꝝ q̄ dixerūt ſtatū cōiugalē non ſolū licitū ſed ęqualis meriti eſſe cū ſtatu virginali vel viduali.

Qui ſequunt̄ primū errorē trib⁹ rōnibus hoc probāt. Primo ſic. Diuinius eſt bonū ſpeciei q̄ bonū indiuidui. Viri aūt & mulieris cōiunctio ordinat̄ ad bonū ſpēi. Sumptio cibi & pot⁹ ad bonū indiuidui. ſ. pſeruādum ip̄m. Sed peccaret qui oino abſtineret a cibo & potu: ergo multo magis abſtinens in actu generationis. Sđo ſic. Ex diuina ordinatione dant̄ hoib⁹ mēbra ad gñationē apta: & etiam vis cōcupiſcibilis ad hoc incitans & alia hmōi ad hoc ordinata. videt̄ ergo cōtra diuinam ordinationē agere qui omnino ab actu gñatiōis abſtinet. Tertio ſic. Non eſt poſſibile gn cōcupiſcentię venereoꝝ orianꝫ cū naturales ſint. reſiſtere aut tē cōcupiſcentijs ex quaſi cōtinuā pugnā habere: maiorem inquietudinē aio tribuit q̄ ſi aligs viat moderate concupiſcentijs. Cū igit̄ inquietudo animi maxime pfectiōi virturis repugnet: videt̄ pfectioni ꝟtutis aduerſari: ꝙ aligs potuā cōtinentia ſeruet. Ad q̄ etiam facit qđ dñs ait Gen. j. Creſcite & multiplicamini &c. Sed dicit beat⁹ Tho. in. iij. ꝓ gentiles. c. cxxxj. ꝙ non eſt difficile dicta argumenta ſoluere. Conſiderandū eſt igit̄ ꝓ eorū declaratione ꝙ alia rō eſt habēda in his q̄ ad neceſſitatē vniuſcuiuſq; hois ptinēt alia in his q̄ pertinent ad multitudinis neceſſitatem. In his em̄ q̄ ptinent ad neceſſitatē vniuſcuiuſq; oportet ꝙ vnicuiq; ꝓuideat ſingulariter: hmōi aut̄ ſunt cibi & pot⁹ & alia hmōi q̄ ad ſuſtentationē indiuidui ptinēt. vñ neceſſariū eſt ꝙ quilibet cibo & potu vtat. In his aūt quę ſunt neceſſaria multitudini: non oportet ꝙ cuilibet de multitudine illud attribuat: nec; etiā eſt poſſibile. Patet igit̄ multa eē neceſſaria multitudini hoīm: vt cibi: pot⁹: ꝓparatio: idumēta: domus: & alia hmōi q̄ impoſſibile eſt ꝙ ꝓnum ꝓcurent̄. Et ē. ti. iiij. c. vij. §. ſ ō oportet diuerſoꝝ diuerſa eē officia: ſicut etiā in corpore diuerſa mēbra ad diuerſos actus ordināt̄. Quia igit̄ gñatio non eſt de neceſſitate indiuidui: ſed de neceſſitate toti⁹ ſpeciei non eſt neceſſariū ꝙ oēs hoies actib⁹ gñationis vacēt. Sed quidam ab his abſtinentes actibus alijs officijs manicipent̄: puta militiæ & cōtēplationi. Ex quo patet ſolutio ad ſcm. Ex diuina em̄ ꝓuidentia dant̄ homini quæ ſunt neceſſaria toti ſpeciei: nec tñ oportet ꝙ quilibet hō quolibet eoꝝ vtat. Data eſt em̄ homini induſtria ædificādi: virtus ad pugnandū: intellectus ad ſcientias acgrendū: nec tñ oportet ꝙ oēs ſint domificatores: milites: doctores & hmōi. Siſr qñ ſit homini data virtus gñatiua cum alijs q̄ ordinant̄ ad actū ei⁹: nō tñ oportet ꝙ quilibet actui gñationis intēdat. Ab his enim quę ſunt neceſſaria multitudini: q̄uis quātū ad ſingulos melius ſit ꝙ quis abſtineat melioribus exercitijs deditus: non tñ bonū eſſet ꝙ oēs abſtinerēt: ſicut etiam patet in ordine vniuerſi: q̄uis melior ſit ſubſtātia ſpūalis q̄ corporalis: nō tñ eſſet melⁱ⁹ vniuerſum in quo eſſent ſolum ſubſtantiæ ſpūales: ſed imꝑfectius: ſicut etiam oculus eſt pfectius membrū pede: non tñ eēt perfectum aial ſi oculum haberet non pedem. Sic & multitudo humani generis pfectior exiſtit: ꝙ aliqui in ea vacent gñationi aliqui cōtēplationi. Ad tertiū rn. ꝙ ſolicitudo & occupatio inquietudinis quā habēt illi qui cōiugio vtunt̄: de vxoribus filijs & neceſſarijs vitę acquirendis eſt continua. Ingetatio aut̄ quam homo patit̄ ex pugna concupiſcentiarum eſt ad aliquā horam quæ etiam minorat̄ per hoc ꝙ aliquis ei non conſentit. Nam quanto magis quis delectabilibus vtitur, tanto magis creſcit in eo delectabilis appetitus. Debilitat̄ etiā in eo cōcupiſcentiæ p̄ abſtinētias & alia exercitia corporalia q̄ conueniunt his q̄ ꝓpoſitum continentię habēt. Vſus etiā corporaliū delectationū magis abducit mētem a ſua altitudine & ipedit a contēplatione ſpūaliū q̄ ingetudo quæ ꝓuenit ex reſiſtendo concupiſcētijs hoꝝ delectabiliū: qa ꝓ vſum delectabiliū & maxime venereoꝝ mēs maxime carnalibus inheret cum delectatio quieſcere faciat appetitū in re delectabili. Et ideo his qui ad contēplationem diuinoꝝ & cuiuſcūq; veritatis intendunt maxime nociuū eſt venereis deditos eſſe: & maxime vile ab eis abſtinere. Nihil aūt ꝓhiber q̄uis vniuerſaliter dicatur vni homini melius eſſe continētiā ſeruare q̄ matrimonio vti: quin ali cui id melius ſit. Vnde & dñs facta de continētia mētione: cū. ſ. dixit. Alij ſeipſos caſtrauerūt ꝓpter regnū cœlorū. i. ꝓpoſitū ꝓtinentię ſumplerunt. Subdidit. Non oēs capiūt verbum iſtud: ſed qui pōt capere capiat. Qđ aūt dictū eſt de ꝓcepto dñi Gen. j. Creſcite & multiplicamini: habuit obligationē & vim arctādi illo tpe ꝓpter pauptatem hoīm in principio mūdi: vl̄ poſt diluuiū vt multiplicarēt gen⁹ humanum. Siue ꝓpter multiplicationē fidelis ppli: qñ oportebat ip̄m ꝙ carnalem gñationem multiplicari: vt fuit in veteri teſtamento: & ideo conſiliū de ꝓpetua continētia ſeruāda reſeruatū fuit tpibus noui teſtamēti: qñ ſpūalis ppl⁹ per ſpiritualē gñationem multiplicatur.

§. III. SECVNDVS ERROR FVIT EO

Vtrum ſimplex fornicatio ſit peccatum naturale.

rum qui dixerūt ſimplicem fornicationē non eē p̄ctm̄: ſed naturalē. Ad qđ pōt induci talis ratio. Quicqd eſt de iure naturali eſt licitum: qa hoc eſt a deo inſtitutum: ſed cōiūctio maris & fœminę eſt de iure naturali ſm̄ iſi. vt patet di. p̄ctm̄. j. ius naturale. Talis aūt ꝓiūctio reperit̄ in ſimplici fornicatione ergo &c. Sed rndetur ꝙ dupl⁹ dr̄ ius naturale. Vno mō qđ eſt ſm̄ inſtinctū ſenſualē: q eſt cōis nobis & brutis. Et iſto mō non eſt verū ꝙ ſit licitū qcqd eſt de iure naturali. Nam in hoie oportet ꝙ talis inſtinct⁹ regulet̄ rōne i exercitione eius ad hoc vt opus in de ſequens ſit licitum: qa ſic deus inſtituit. Fornicaria aūt coniūctio eſt ſit ſm̄ inſtinctū ſenſualē: non cū regulā ſm̄ rōnem: & ideo nō licita. Alio mō dr̄ ius naturale illud qđ ratio naturalis dictat. Et ſic nō quæcumq; coniūctio marⁱ & fœminę eſt de iure naturali: ſed illa q̄ ſit ſm̄ legem mr̄imonij. Quod aūt fornicatio ſim̄ ſit plex ſit illicita: & oīs coitus p̄ter vxorē: & oīs emiſſio ſemi⁹ nis ꝓcurata ex qua ꝓles ſeq non pōt. Patet Deut. xxiij. No molles nec; maſculorū cōcubitores regnum dei poſſidebūt. Et dicūt molles q̄ ſeipſis non cum alijs ſeminis effuſionem ꝓcurant. Q; iſta peccata ſint mortalia patet ex hoc. Nullus em̄ excludit̄ a regno cœlorū niſi ꝓpter mortale: ſed ꝙ quodlibet hoꝝ excludit̄ qs a regno: vt notatur in autoritate inducta ibi. nec; molles &c. De ſimplici fornicatione dicit ap⁹ ad Ephe. v. Omnis fornicator aut imūd⁹ &c. nō habet hęreditatem in regno Chriſti & dei. Et. xxij. q. ſ. prædicandum, dr̄ ꝙ ꝓ fornicatione ſicut pro periurio & homicidio eſt imponenda ſeptēnis pnia. qđ non fiebat niſi pro mortalibus. Et ſic patet error eoꝝ qui dicūt in emiſſione ſeminis quacūq; non eſſe maius p̄ctm̄ q̄ in emiſſione aliaꝝ ſuperfluitatum vt vrinæ fecū & hmōi. Nā aliæ ſuperfluitates non ſunt neceſſariæ ad aliquid. vñ ad bonum hois ptinet ſolū ꝙ emittant̄. Nō aūt hoc ſolum quæritⁱ⁹ in ſemine ſed vt emittat̄ ad generationis vtilitatem ad quā ordinat̄. Nā etſi ſemē ſit ſuperfluū quo ad indiuidui conſeruationem: eſt tñ neceſſarium quo ad ꝓpagationem & conſeruationem ſpeciei humanæ. Probat etiam ſatis diffuſe. b. Tho. li. iij. contra gētiles. c. cxviij. quomodo coniunctio maris & fœminę extra matrimoniū ſit contra legem naturalem.

ē. ti. ix. c. vij. §. v.

§. IIII. TERTIVS ERROR FVIT EO

rum qui dixerūt actū ꝓiugalē eſſe illicitū: nec poſſe hoīem in ſtatu ꝓiugij ſaluari. Sed cū matrimoniū ſit a deo inſtitutū in paradiſo dicente. Adā a deo edocto. Relinquet homo patrē & matrē & adhęrebit vxori ſuæ &c. Gen. ij. Renouatū poſt diluuiū: dicēte dño Noe & filijs ei⁹. Creſcite & multiplicamini & replete terrā. Et cōfirmatū ab ipo incarnato cum ait Mat. xix. Relinquet homo patrem & matrē &c. ſubdens. Quos deus coniunxit. ſ. vinculo mr̄imonij: hō non ſeparet. Dignificatū etiā fuit ab eo cū nuptijs factis i Chana Galileę interfuit cum matre eius & diſcipulis: & miraculo primo conuertendo aquā in vinum eas nobilitauit: vt habetur Ioā. ij. Eccleſia quoq; determinandū declarat ſtatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõiugñ de ſe licitũ & ſaluãdũ. Dicit em̃ ep̃ de ſum. tri. & ſi. ca. c.j. Nõ ſolum ỹgines & viduę: ſed & cõiugati cũ fide & bonis operib⁹ ad regnũ cẽlorũ pueniunt. Et. xxx. di. c. hęc ſcripſimus. dr. Nuptiarum vinculũ qd' ꝑm caſtitatẽ durat honoramus. &. xxiij. q. iij. qdam. Inter hæreticos cõnumerant qui aſſerũt viduas ſi nupſerint peccare. Sed & habere ſimul plures vxores, contra legẽ diuinam eſt pernicioſum: qd' obſeruant Saraceni ex lege ſua peſſima Alchorani, in hoc tñ fuit in veteri teſtamento cum patribus a deo diſpẽſatum: vt dicitur ep̃ de diuor. gaudemus. Numq̃ autẽ legit diſpenſatum cum mulieribus vt haberent ſimul plures viros: hęretici etiã nuncupanꝰ Nicolaitę: aſſerẽtes vxores debere eſſe cões ſicut & res temporales: vt patet. xxiij. q. iij. q dam, quem errorem prius poſuerat Plato ꝑm bea. Thomã in, iij. contra gentiles. c. cxx.

§. V. QVARTVS ERROR FVIT DI

§. tit. xj. cvlti.

centiũ q̃ ſtatus matrimonij erat meriti & virtutis æqualis cum ſtatu ꝓpetue continentiũ. Hæc fuit hæreſis Iouiniani quã multipliꝰ improbat beatꝰ Hiero. in li. cõtra Iouinianũ. Et erroris falſitas patet ex eo q̃ ſaluator parabolice loquẽs de ſemine tractato in terram bonam: aliud fecit fructum tricesimum: aliud ſexageſimum: aliud centeſimum Mat. xiij. qđ cõmuniter exponit de triplici ſtatu bonorum fideliũ q ſignificant ꝓ terram bonam ſatam ſemine ỹtutum. ſ. cõiugatoꝝ: viduarũ & virginũ. Sicut ergo numerꝰ ſexageſimꝰ excedit in dupl o tricesimum: & numerꝰ centenariꝰ vtrũq̃: ita ſtatus vidualis coniugalem: & multomagis virginalis excedit in perfectione. &. j. Cor. vij. Qui virginem ſuã matrimonio iungit bene facit: & qui non iungit melius facit. Patet etiam hoc per rationem. Nam ꝑ continẽtiam homo redditur habilior ad mentis eleuationem in ſpũalia & diuina: & quodãmodo ponit in quadam ſimilitudine angelorum ſupra ſtatũ hois: vnde Hiero. ait. Angelis ſemp cognata eſt virginitas: & virginem eſſe angelicum eſt nõ humanum. Non obſtat hunc ſententiæ q̃ aliqui ꝓfectiſſimę virtutis viri matrimonio vſi ſint: vt Abraam: Iſaac & Iacob, qa quãto virtus eſt fortior tanto minus poteſt ꝑ quæ cumq; a ſua altitudine deijci. Nec tñ quia ipſi matrimonio vſi ſunt minus contemplationem veritatis & diuinorum amauerũt. Sed ꝑm q̃ cõditio temporis requirebat mĩimo nio⁹ vtebanꝰ ad multiplicationem populi fidelis. Nec tñ ꝑ fectio alicuius perſonę fidelis eſt ſufficiens argumentũ ad perfectionem ſtatus: cum aliquis perfectiori mente poſſit vti minori bono q̃ alius maiori. Non ẽ per hoc q̃ Abraã vel Moyſes perfectior fuit multis qui ſeruant continentiã propter hoc ſequit q̃ ſtatus matrimonij ſit perfectior ſtatu continentium vl' etiam ęqualis. Et ad hoc facit quod ait. b. Hiero. contra Iouinia. Quis ignoret ſub alta dei diſpenſatione omnes retro ſanctos eiuſdem fuiſſe meriti cuius nũc ſunt Chriſtiani? Quomodo Abraam tũc deo placuit in cõiugio: ita nunc virgines in perpetua continentia. Seruiuit ille legi & tempori ſuo. Seruiamus & nos legi & tempori noſtro in quos fines ſæculorum deuenerunt. de pœn. diſt. ij. ſi enim inquit.

¶ De conſilio paupertatis. Cap̃. III.

CIRCA PAVPERTATEM QVE

etiã inter ꝓfilia dñi ponit: erratũ eſt a q̃buſdam. Nã aliqui ita ꝓmẽdauerũt vt aſſererẽt nulli etiã laico licitũ eẽ hr̃e aliq̃d ꝓpriũ: ſed dãnabile ſore. Qui hęretici declarantꝰ vocati apoſtici: vt hr̃. xxiij. q. iij. q dã. Vñ &. b. Hiero. dicit laicis licitum eſſe poſſidere ſpalia: ſed non niſi ad vſum. i. ita q̃ non abutãtur eis. xij. q. j. duo. Quin immo etiam & clericis ſæcularib⁹ licet hr̃e ꝓpriũ: vt ponit. xij. q. j. p totum. Nec obſtat qđ' dñs ait Luc. xiij. Niſi quis renũtiauerit oĩb⁹ q̃ poſſidet: nõ põt eſſe meus diſcipulus. Nam diſcipulatus xp̃i põt intelligi dupl'r. V no modo large: put. ſ. importat obſeruantiã mãdatoꝝ xp̃i. ſicut fuit Nicodemus: Ioſeph: & hmõi. & his oportet oĩb⁹ renũtiare ſpalib⁹ mente: ita. ſ. q̃ nil deo & mãdatoꝝ eiꝰ obſeruationi ꝑponãt. Sed ꝛo mõ ꝓprie & ſtricte ꝓut importat ſtatum perfectionis & obſeruantiã cõſilioꝝ: qualem ſtatum tenuerunt apoſt cum xp̃o cõuerſantes. & iſtos oportet oĩb⁹ renũtiare affectu & effectu vt nil habeant ꝓpriũ in particulari, ſicut eſt ſtatꝰ religioſoꝝ: vt xij. q. j. non dicatis. & in alijs. c. Er de his ꝓprie loqbat xp̃s. Quidam etiam ita commendãt pauptas temvt dicãt in ea ꝑſiſtere ꝑfectionẽ creaturę rõnalis. Sed. b. Tho. ij. ij. reprobat: oñdens poſt Io. Caſ. in col'. j. Moyſi: nõ in ea conſiſtere ꝑfectionẽ: ſed eſſe inſtrumẽtũ & inductiũ ad ꝑfectũ. Et apoſ ad Col'. iij. ait. Sup oia charitatem habete. q̃ꝰ eſt vinculum ꝑfectionis. nõ dixit pauptatem: ſed charitatem eſſe vinculum ꝑfectionis. Chriſtꝰ etiã poſtq̃ dixit. ſi vis ꝑfectꝰ eſſe vẽde oia q̃ habes & da pauperibus ſubdidit. Et ſequere me. vt inueret nõ in pauptate tm: ſed magis in ſeq̃la xp̃i quæ eſt maxime p charitatem conſiſtere perfectionẽ. Alij vero cõtra ita deteſtati ſunt pauptatẽ: vt oẽm gradum paupertatis & expropriationis ſpaliũ reprobarẽt & illicitũ dicerent. Sed & hos reprobat bea. Tho. in. iij. contra gentiles. c. cxxvj. &. cxxvij. dicit em̃. Quid ſentiendũ ſit de pauptate ex diuitijs conſiderem⁹. Exteriores q̃dem diuitię neceſſarię ſunt ad bonum ỹtutis: cum per eas ſuſtentemus corꝑ & alijs ſubueniamus. Oportet aũt q̃ ea quę ſunt ad finẽ: ex fine bonitatem accipiãt. Neceſſe ergo eſt vt exteriores diuitię ſint aliq̃d bonũ hois: non tamen principale: ſed quaſi ſecundarium. Nam finis principalꝰ bonum eſt. Alia vero ꝑm q̃ ordinantꝰ in finẽ. Propter hoc quibuſdã viſum eſt q̃ virtutes ſint maxima bona hois. Diuitiæ aũt q̃dam minima bona. Oportet aũt q̃ ea quæ ſunt ad finem modũ accipiant ꝑm exigentiam finis, intantum ergo diuitię ſunt bonę inquantum ꝓficiũt ad vſum virtutis. Si vero iſte modus excedatur: vt per eas impediatur vſus virtutis, nõ iam inter bona computanda ſunt: ſed inter mala. Vnde q̃buſdã accidit bonum eſſe hr̃e diuitias. ſ. qui eis vtuntur ad virtutes. Quibuſdam malum eſt eas habere: quia per eas a virtute retrahuntur vel nimia ſolicitudine: vel nimia affectiõe ad eas vel mentis elatione ex eis contingente. Sed cum ſint virtutes actiuę vitę & contemplatiuę aliter & aliter: vterq̃ diuitijs indigent. Nam virtutes contemplatiuæ indigent eis ad ſolam ſuſtentationẽ naturæ: virtutes actiuę indigẽt eis & ad hoc & ad ſubuenẽdum alijs cum quibus cõuiuẽdum eſt. Vnde & contemplatiua vita etiam in hoc perfectior eſt q̃ paucioribus indiget. Ad quam quidam vitãſpti nere videtur q̃ totaſr homo diuinis rebus vacet. Quam qdem perfectionem ſectantibus minimum de exteriorib⁹ diuitijs ſufficit. ſ. quantum eſt neceſſarium ad ſuſtẽtationem naturę. Vñ apoſ. ſ. Tim. vj. ait. Habentes alimenta & qbus regamur: his contenti ſimus. Pauptas igitur laudabilis eſt inquantum hominem liberat ab illis vitijs quibus per diuitias aliqui implicantur. Inquantum autem ſolicitudinẽ tollit quæ ex diuitijs cõſurgit: eſt vtilis quibuſdam, qui. ſ. ſunt ita diſpoſiti vt circa meliora occupentur. quibuſdam vero nociua qui ab hac ſolicitudine liberati in peiores occupationes cadunt. Vnde beatus Grego. in. vj. moral'. ait. Sępe qui occupati vnde humanis vſibus viuerent: gladio ſuæ quietis extincti ſunt. Inquantum vero pauptas bonũ q̃ ex diuitijs ꝓuenit. ſ. ſuſtentationem propriam & ſubuentionem aliorum impedit: malum eſt ſimpl'r. Malum enim eſt inquantum ſubuentio qua in ſpalibus ꝓximis ſubuenit ꝑ maius bonum põt recompenſari. ſ. per hoc q̃ homo diuitijs carens liberius põt diuinis & ſpũalibus vacare. Bonum aũt ſuſtentationis ꝓprię adeo neceſſarium eſt: q̃ nullo alio recompenſari põt. Nullius em̃ boni obtentu debet homo ſuſtentationem vitę ſibi ſubtrahere. Pauperias igit talis laudabilis eſt cũ homo a ſolicitudinib⁹ terrenis liberatus: liberius diuinis & ſpũalib⁹ vacat. ita tamen q̃ cum ea remaneat facultas homini p licitum modũ ſuſtentãdi ſeip ſum: ad qđ' non multa requirunt. Et quanto modus, viuendi in pauptate minorem ſolicitudinem exigit: tanto pauptas eſt laudabilior. nõ aũt quanto pauperias fuerit maior. Nõ em̃ pauptas in ſe bona eſt: ſed inquantũ liberat ab illis quib⁹ impedit homo quo minus ſpũalib⁹ bonis intẽdat. Vnde ꝑm modũ quo homo liberat ab impedimentis ꝑdictis eſt menſura bonitatis eius. Et hoc eſt cõmune oĩb⁹ exterioribus bonis quę intantum ſunt bona: inquantum ꝓficiunt ad virtutem: non autem ſm ſeipſa.

§. I. EST AVTEM QVADRVPLEX MO

quadruplex pleremo dus ſectãdi volũtariã pauptatẽ ſcdm. b. Tho. vbi. ã. c. cxxx. Et primus modus eſt. vt de precio poſſeſſionum vendita dr ſecũ aliqui in vno collegio ſeu congregatione exiſtentes cõi di pauper viuant. Et iſte ſufficiens eſt: ſed nõ ad longũ tempus. Et ideo apoſ hũc modum viuendi fidelibus in Hieruſalẽ ſtituerunt. qa prævidebant ꝑ ſpm̃ ſctũ q̃ non diu in Hieꝛlm cõmorari

Secũdꝰ modus viuẽdi in pauptate volũtaria.

Diuitię exteriores ad qđ ordinant.

Vtrũq̃ vitæ. i. actiuæ cõtẽplatiuæ idigent diuitijs.

Tertius

DE ERRORE FRA. CIRCA PAV. CHRISSTI APOSTOLORVM. CA. IIII. 108

cõmorari haberẽ. tum ꝓpter ꝑſecutiões & iniurias illatas a Iudæis. tum ꝓpter inſtantem deſtructionem ciuitatis & gentis. vnde nõ fuit neceſſarium niſi ad modicũ rẽs, puideri. Et, ꝓpter hoc tranſeuntes ad gentes in quib⁹ firmanda & perduranda erat eccleſia, hũc modũ viuendi non legunt inſtituiſſe. Et ſi dicaꝝ q̃ p hũc modũ viuendi põt cõmitti fraus & furtum p diſpẽſatores vnde non videt conueniẽs modus. Rñdetur q̃ hoc eſt commune in omni mõ viuẽdi: quibus aliqui adinuicem conuiuunt. In hoc aũt tanto minus quanto difficilius contingere videt q̃ ꝑfectionẽ vitæ ſectantes fraudem committant. Adhibet etiã cõtra hoc remediũ per, puidã diſpenſationẽ fideliũ. Vñ ab apoſtolis electi ſunt Stephanus & alij qui ad hoc officium idonei reputabantur. Eſt ſecꝰ modus viuendi in pauptate volũtaria. vt. ſ. habentes poſſeſſiões in cõi de eis viuãt & ſingulis, pui deaf prout cuiq; opus fuerit ſicut obſeruaf in plurimis monaſteriꝭ & quaſi in oĩb⁹ monachoꝝ. Et hic eſt etiam cõuenies modus & laudabilis. Nec per hoc aliquid deperit ꝑfectioni ad quam tendunt pauptatem voluntariã aſſumẽtes. Põt em̃ fieri ꝑ vnius fere vel paucoꝝ ſolicitudinem vt poſſeſſiones debito modo procurẽt: & ſic alij abſq; aliqua ſpalium ſolicitudine remanentes libere poſſunt ſpũalibus vacare quod eſt fructus voluntarię pauptatis: nec etiam ill̃ aliquid deperit de ꝑfectiõe vitę qui hanc ſolicitudinem pro alijs aſſumunt. Qđ' em̃ amittere videnꝰ in defectu geſtis: recuperant in obſequio charitatis: in quo etiam ꝑfectio vitæ conſiſtit. Nec etiam ꝑ hunc modum viuẽdi cõcordia tollit occaſione poſſeſſionum communium. Tales em̃ dãt voluntariam pauptatem aſſumere: qui ſpalia contẽnant. Et tales pro ſpalibus cõibus diſcordare non poſſunt: præſertim cum ex ſpalib⁹ nihil præter neceſſaria vitę habeant expectare. Et cũ diſpenſatores oporteat eſſe fideles: nec pro pter hoc q̃ aliqui hoc modo viuendi abuãnt: hic modus viuendi põt improbari: cum & bonis male vtãnt mali. vt patet in euchariſtia: & malis bene vtantur boni. Tertius modus viuendi voluntariam pauptatem ſectantibus eſt vt de laboribus manuum ſuarum viuãt. Quę quidẽ viuẽdi modum Paulus apoſtolus ſequebaf: & alijs obſeruãdũ ſuo exemplo & inſtitutione dimiſit. Dicit em̃. ij. ad Taſſal'. iij. Non gratis panem manducauimus ab aliquo: ſed in labore & fatigatione nocte & die operantes ne quem veſtrũ grauaremus. Et, j. Cum eſſemus apud vos hocipſum denũ tiabamus vobis: qm̃ ſi quis nõ vult operari non mãducet. Iſte igit modus eſt etiam cõueniens & bonus. Nec eſt hoc vanum vt quidam obijciunt. ſ. terrena dimitterevt iterum acquirant ꝑ labores manuum. qa diuitiarum poſſeſſio & ſolicitudinem requirebat in, pcurãdo vel ſaltem cuſtodiẽdo. & affectũ hois ad ſe trahit: qđ' nõ accidit dũ obſequijs p laborem manuum quotidianũ victũ acgrere ſtudet. Sed & ad acquirendũ ꝑ laborem manuum victum quãtum ſufficit ad naturę ſuſtentationem: modicum rẽs ſufficit & modica ſolicitudo neceſſaria eſt. Sed ad diuitias congregãdas vel ſupfluũ victũ quærendum ꝑ laborem manuum ſicut ſęculares artifices faciunt: oportet multum rẽs ponere & multam ſolicitudinem adhibere. Nec eſt cõtra qđ' dñs ait. Nolite ſoliciti eſſe. Matt. vj. Nõ em̃ ꝓhibuit laborem manuũ ſed anxiã ſolicitudinẽ mentis, ꝑ neceſſarijs vitę laborando & alia faciendo qđ' in ſe eſt. quaſi cum his etiã dubi ret, homo ne habeat vnde viuat. Sic em̃ ex diuina ꝓuidentia ſuſtentanf aues quæ non poſſunt laborare illis laboribus quibus hoies ſibi neceſſaria acqrunt. & ſunt aues ipſe inferioris conditionis, multo magis, puidebit hoib⁹. Nec etiã põt iſte modus reprobari ex eo q̃ alicui hoc nõ ſufficiat. vt quia infirmus & debilis eſt. nõ valens laborare quantum ſufficit ad victum ſibi neceſſarium. Non em̃, ꝓpter defectũ qui in pauciorib⁹ accidit, aliqua ordinatio repudiãda eſt. Hoc em̃ & in naturalibus: & in volũtarijs ordinationibus accidit. Nec eſt aliquis modus viuendi per quem ita prouideaf homini quin poſſit aliq̃n deficere. Nã & diuitibus ẽt poſſunt aliq̃n diuitiæ furto & rapina auferri. Remanet tñ remediũ aliq̃d circa dictum modum viuendi vt. ſ. cui prius labor non ſufficit ad victum, ꝓprium ſubueniaf per aliũ eiuſdem ſocietatis q̃ plus poſſit laborare cẽ ſibi ſit neceſſariũ: vel per alios qui diuitias poſſident ſm legem charitatis & amicitiæ naturalis. qua vnus ſubuenit alteri. Sed nec obſtat ſi dicaf ꝙ oportebit tales multum tpis ponere in laborando. & per conſequens parũ vacare poterũt ſpũa libus. Nam ad victum neceſſarium pauca ſufficiunt & pauca tales ſunt contenti. Vnde non multum impediunt ab opibus ſpũalibus cũ nõ habeant exponere multum rẽs in operando manibus: cũ etiã opando põt cogitare de deo: & deum laudare & alia hmõi facere. Põt etiam ab alijs beneficijs ſubleuari. Et licet opatio manuũ valeat ad otium vitã dum & carnẽ edomãdã. non tñ, ꝓpter hoc aſſumitur voluntaria pauptas: qa & alijs modis põt edomari caro & otium vitari. Eſt & quartus modus pauptatis. ſ. vt pauptatẽ volũtariã ſectantes: oĩa ſua dimittentes viuant de his q̃ dãt eis ab alijs eleemoſynaliter: non habẽtibus tales poſſeſſiones vel redditus in cõmuni vnde valeant ſibi ꝓuideri. Et hunc modum viuendi videt dñs cum ſuis diſcipulis obſeruaſſe. Dicit em̃ Lu. viij. q̃ mulieres quædam ſequebanꝰ eũ miniſtrantes ei de facultatibus ſuis. Et iſte eſt optimꝰ. Nec enim eſt inconueniens vt quidam obijciunt, vt q̃ ſua dimittat ꝓpter aliq̃d quod in vtilitatẽ aliorum cedit. de his q̃ ab alijs dantur ſuſtentetur. Niſi em̃ hoc eſſet ſocietas humana ꝑmanere non poſſet. Si em̃ quilibet circa ſua propria ſolicitudinem tantum gereret nõ eſſet q̃ vtilitati communi deſeruiret. Optimum eſt igitur hoĩm ſocietati q̃ illi qui ꝓter miſſa proprioꝝ cura: vtilitati communi deſeruiunt ab his quoꝝ vtilitati deſeruiunt ſuſtentẽtur. Propter hoc enim & milites de ſtipendijs alioꝝ viuũt: & rectoribus reipublicę de communi prouidet. Qui aũt volũtariam pauptatẽ aſſumunt vt Chriſtum ſequatur ad hoc vtiq; omnia dimittũt, vt communi vtilitati deſeruiant. Sapientia & eruditione & exemplo populum illuſtrantes: & orationibus & interceſſionibus ſuſtentandos. Ex quo etiam patet q̃ non turpiter viuunt de his q̃ ab alijs dantur. ex quo ipſi maiora repẽdunt ad ſuſtentationem temporalia accipientes & in ſpũa libus alijs proficientes. dum etiam exemplis ſuis alios prouocant ad virtutes: ſit vt hi quibus proficiunt minus diligant temporalia exẽplo eoꝝ: & ſic magis, puocantur ad dãdum eis. Nec etiam per hoc libertatem admonendi & reprehendendi populos tales amittunt: qa pauca ſint quæ recipiunt & cum contẽpſerint terrena: non ita afficiuntur vt omittant, ꝓpter eleemoſynas recꝑtas ſalutem proximoꝝ. Nec etiam eſt inconueniens q̃ neceſſitates ſuas exponant petendo pro ſe vel pro alijs. Nam & apoſt leguntur hoc feciſſe, ꝓ pauperibus qui erant in Hieꝛlm. Nec etiam, iſta mẽdicitas reddit ipſos hoies cõtemptibiles ſi hocipſum moderate fiat ad neceſſitatem. nõ aũt ad ſupfluitatẽ & ſine ipportunitate conſiderata conditione pſonarum a quib⁹ petitur & loci & tpis qđ' neceſſe eſt obſeruari ab his q̃ ꝑfectionem vitę ſectanf. Ex quo ſequit q̃ talis mendicitas non habet aliquam ſpeciem turpitudinis quã haberet ſi cum importunitate & indiſcrete fieret ad voluptatẽ vel ſupfluitatẽ. Et q̃uis mendicare ſiat cum quadam abiectione: cum neceſſarium eſt ad ſectandã ꝑfectionem vitę pauperis mendicare: ferre talem abiectionem humilitatis eſt. Aſſumere etiã abiecta ỹtutis eſt. etſi noſtrũ officiũ hoc nõ requirat: vt alios noſtro exẽplo prouocemus quib⁹ incumbit vtillud faciẽdum ſerãt: & qñq; abiectis vtimur propter ỹtutem ſicut me dicina quadam: puta cum animus alicuius ad immoderatam excellentiam ſit pronus vtiliter debita moderatione ſeruata abiectis vtitur ſponte vel ab alijs ſibi impoſitis ad elationem animi cõprimendam.

Quarta modus pauptatis.

¶ De errore Fratricellorum circa pauperitatẽ chriſti & apoſtolorum. Cap̃. IIII.

VIA CIRCA MATERIAM DE

Error circa xp̃i pauptatem.

pauptate Chriſti & apoꝝ tpe Ioan. xxij. anno ſ. dñi. M. ccc xxiij. apd quoſdã orta eſt noua opinio falſa Fratricelloꝝ: quã ipſe Ioãnes papa qa hæriæ ſacræ ſcripturę euãgelicæ reprobauit & determinauit hæreticã fore: & illam ꝑtinaciter tenentes vt hæreticos ꝑſequendos. Quidam ex illis obſtinato aio ſuã opinionẽ retinentes ad hanc temeritatem & maximam ꝑſumptionẽ deuenerũt vt & ipm papã Ioãnẽ hæreticũ dixerint, ꝓpter talẽ determinationẽ quã dixerũt falſam & hæreticam. vñ ſeparantes ſe ab vnitate eccleſiæ ſynagogam Sathanę ſibi fecerũt nõ eccleſiã, ꝑſitentes. dũ caput draconis ſeu antichriſtũ antipapam Petrum de Coruaria aſſerentes non ſolũ Ioanẽ. xxij. ſed & oẽs ſuos ſucceſſores vſq; in præſens & futurũ hæreticos eſſe eo q̃ non reprobauerint determinationem õ. tit. xj. ipſius Ioannis: quam hæreticam aſſerũt & cõfirmauerunt: c. vij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnesq; sequētes illam determinationem hęreticos tenēt: cardinales: episcopos: cæterosq; populos. Et ga nō dum ex toto extincta est hæresis dicta Fratricellorum. sed adhuc in aliquibus partibus Italię viget. Nam etli eoꝝ primus antipapa: meritis suis dignam receperit vltionem Pisis: ga captus ductus: Auinionem ad ꝓsentiam papę Ioannis: post abiuratam hæresim suam incarceratus ibi decessit. Tamen non desunt hoies reprobi illius hæresis sectatores facere papam & episcopos de suis: qui incedunt in habitu transformato: conuenticula secreta facientes. Et ideo diffusi⁹ de ea ꝛc. Angel. in declarationem cuiusdā doctissimi magistri ordinis ꝓdicatorum in quodam suo tractatu exponentis extrauagantem ipsius Ioannis. xxij. in qua condēnat illos vt hæreticos. Hæc sic incipit.

§.I. AD PERPETVAM REI MEMO

riam. Quia quorundam mētes sic patet mēdach dī exeęcat seq; nris ꝓdecessorum institutionibus quarū vna sic incipit. ad conditorem canonum, Alitera ꝙo. cū iter nōnullos. nō absq; multa temeritate nisi sint detrahere & nituntꝰ &c. Casus igitur seu ꝓsnia huius cōstitutionis est. Dns Ioannes anteq; ista tertia cōstitutionem fecisset: ga quōdam duas alias prius ꝓmulgauerat de cōsilio cardinalium & aliorꝝ ꝓlatorꝝ & magrorꝝ. Et in prima quę incipit. ad ꝓditorē. declarauit q; reseruatio facta p Nicolaum. iij. papam de bonis mobilibus & immobilibus fratrum minorum ꝓsentibus & futuris quātum ad proprietatē & dnīū sibi & Romanæ eccl'iæ simplici vsu facti dūtaxat fratribus reseruato: ꝑdictis fratribꝰ & multis alijs nō ꝓiuit: sed obfuit ꝓut magistra ipa terū experięta declarauit. qd' probat valde clare. Sed'o declarauit in eadē q; in rebꝰ vsu cōsumptibilibꝰ nō pōt vsus a ꝓprietate rei & dnio separari. & ideo in talibus nō ꝑt dicti simplices vsu ꝛ dicti fratres. Nec tales dnium videt dictus dns Nicolaus papa Romanæ eccl'iæ reseruasse. & hoc probat euidenter. Tertio declarauit q; vsu alicuius rei denudatus iure vtēdi in creatura rōnali nō est iustus: nec per ꝓs conuenit perfectionis statum nec pfectioni adiicit: sed repugnat. quare concludit q; talē vsum denudatum a iure dictus Nicolaus papa dictis fratribus nō reseruauit: quod etiam p rōnes incontrouertibiles liquide manifestat. Quarto declarauit q; tā dicti dñi Nicol. constitutio quam etiam quoddā priuilegium dictis fratribus a dño Martino. iij. ꝑdecessore suo concessum quantum ad ꝓcuratores nōie Ro ec. eis cōcessos q causa dictæ Ro. ec. eos agitabāt plurimū honori Ro. ec. detraxerit. cum sic plærumq; cōtingat dictam Ro. ec. occasione talium coram pedaneis iudicibꝰ litigare: intantū q; prælatis & ecclesiarum rectoribꝰ fuerit molestum & graue. Graue em̄ tale qd pōt & debet existere q; se Ro. ec. i iudicio opponerēt: q; ipoꝝ est magra & caput. Quinto. ꝓnuntiat q; in bonis q; offerunt vel conferunt vel alīs quōlibet obuenire poterūt fratribus vel ordini ꝑdictis exceptis ecclesijs vel oratorijs officinis habitationibus actibus libris & vestimentis diuinis officijs dedicatis vel dedicandis. nullum ius seu dnium aliqd occasiōe dictæ constitutionis dñi Nico. vel cuiuscū q; alterius papę sctē Ro. ec. acqrat: sed quo ad hoc habeāt dictæ constitu. ꝓ nō factis. Sexto. ꝓnūciat & diffinit: ne deinceps ꝓ recipiēdis: petendis: exigēdis: defendendis seu administrandis bonis q; in posterum dictis fratribus vel ordini conferri: offerri: vel alīs quōlibet obuenire cōtigerit q; q; a quoq; noie seu ꝓstituat amodo noie sctē Ro. ec. ꝓcurator. Nec occasione cuiuslibet ꝓuilegij a pīci. gēuq; talium bonorū administrationem in iudicio vel eē agendo: defendēdo: supplicādo: vel alīs quōlibet assumere dictę eccl'iæ noie audeat: nisi de sedis apl'icæ licētia spāli: decernit irritū & inane si secus a quoq; contigerit attentari.

§.II. IN SECVNDA VERO CONSTI

tutione quæ incipit. Cum inter nōnullos. declarat primo Dicere q; assertio ꝓnax q; Christus & apl'i nihil habuerunt in ꝓprio: nec in eōrū scriptura sacræ cōtradicant expresse dicenti ha ceps erronea & hæretica est censenda. Sed'o q; tertia assertio huerit pertinax q; redemptor nr̄ noster eiusq; apl'is in his q; ipos habuisse sacra scriptura tetigatur: nequaq; ius eis vtendi cōpetebat & ꝓ terit: nec ipsa vendendi seu donādi ius ipsi habuerint seu ꝓ hæc ex illis alia acquirendi: cum talis assertio falsa & gesta eorū ꝛc. rum concludat in ꝓmissis nō iusta deinceps erronea & hæretica est censenda. Contra istas igitur duas constitutiones aliqui oblatrantes dixerūt dñm nr̄m non potuisse ea q; dicta sunt declarare. Et ad sui medach coloratione adducebant talē rōnē. Illud qd' p clauē scięnę in fide & moribus diffinierunt semel Romani pontifices adeo immobile pserauerat q; illud successoribus suis reuocare nō licet in dubiū nec ꝙ rium affirmare: licet secus sit in his q; per clauem potestię sunt p eos ordinata. Sed vt dicūt ro. pontifices & multa cōcilia gñalia determinauerunt & diffinierūt p clauem scientię. Primo q; regula fratrū minorū est regula euangelica Christi & apl'orum imitatrix q; nihil in hoc mūdo hīt ꝓprū vel cōe. Sed in rebꝰ ꝙbus vtunt hāt simplicē vsum facti. Sed'o q; xpi & apl'oꝝ pauptas ꝓfitit in expropriatione cuiuslibet rpalis dnij ciuilis & mūdani. & q; eorū fuisse tatio fuit in solo & nudo vsu facti: ergo quibuscūq; successoribus nō licuit oppositum declarare. Sed oppositum in dictis duabus constitutionibus est declaratum: vt visum est. ergo hoc non licuit facere dño Ioanni.

§.III. SED AD HAS RATIONES

istorū euacuādas ipse Ioannes edidit & ꝓmulgauit tertiā cōstitutionē quæ incipit. Quia quorūdā. cuius principium positum est. ū. in qua Ioannes valde subtiliter & artificiose: & efficaciter inder insistendo circa maiorē & minorem. Circa maiorem qdem primo ostendendo q; scięntia vl non est clauis spūalis: vel li est ad ipam nō punct aliquid distinxit: sed solum ad clauem pt̄ais. Circa minorem vero ostendendo primo q; est falsum q; Ro. pontifices diffinierunt. q; fratres in rebus ꝙbus vtūt habeant simplicem vsum facti. & ꝓbari p eos q; habeant vsum iuris ostendendo qd' di. dñs Nico. in quo se fundauit principaliter: nūq; dicit sustentationē xpi & apl'orū extitisse in solo & nudo & simplici vsu facti. immo q; oppositum sensit ꝓbat. Tertio ostendendo q; habere aliqua in cōi: non derogat altissimæ pauperta. qd i cōi Quarto ostendendo q; in rebus vtu consumptibilibus no nō dero pōt vsus a dño vel ꝓprietate rei separari. Quinto. ꝓbādo q; vsus denudatus omni iure non est vsus iuris: quare pfessis. ctis non competit talis vsus necessarium vsum conditor pauperta canonis reseruauit. Sexto ex eorum dicto eos confutando. ostendit: q; si licuit dicto dño Nico. contra declarationes suorum prædecessorum aliqua declarare in materia supra posita q; eadē ratione sibi licuit contra determinata p Nico. ꝓdictum. vel si sibi non licet necalteri licuit. Septimo ostēdit q; per ea q; in dicta constitutione dñi Nico. cōtinetur. q; ad Ro. pōtū. & per ꝑs ad ipm dñm Ioānem pertinet si quid dubietatis circa suam determinationem emergeret declarare. Octauo ostendēdo quō licet Romanis pontifi. ordines confirmare et confirmatos cassare. quare cum nō haberent maius priuilegium fratres minores q; alij vt videt: licet ꝙ eorum regula facere talia & opposita declarare. Nono ostendendo falsum esse q; multa per concilia gñalia fuerint talia declarata. cū concilia gñalia illi pontifices nō celebrauerit. vel si celebrata sint: nullā fecerit de talibꝰ mētionē. Decimo oñdit q; nec ad fidē nec ad mores ptinet xpm & apl'os in his ꝙbus vsi sunt non habuisse nisi nudū vsum facti & simplicē: imo magis oppm ptinet cū nec i scriptura sacra nec i symbolis habeat q; fratres minores nō hīt in rebus nisi simplicem vsum fāti. nec q; liceat Ro. pōti. dnium q; dēq; reseruatū sibi i rebꝰ q; sibꝰ obueniūt abnere. Nec ꝓcuratores ꝓsumos pōti. ꝓstitutos successori non liceat reuocare. Quare ꝙcludit necessario q; ratio illoꝝ est nulla. & q; ipe talia superius prēmissa potuit declarare & ipa etiā ordinare. Vltimo concludendo diffinit primo. q; tales qui nisi sunt publice defensare & etiā approbare hęresim dānatā in ista cōstitutione. Cū inter nōnullos. asserendo q; xps & apl'i in his q; habuerūt: habuerūt im vsum facti simplicē iure denudatū: q; oēs tales & singuli qverbo & scripto ꝑ se vel p alīū seu alios talia publice ꝓsumpserunt: illicq; q; eos instituxerunt in talibus: & vt ꝓmissa facerēt docuerūt in dānatā hęresim inciderunt & vt hæretici sunt vitandi. Sed'o diffinit q; si aliquis deinceps dānatas p cōstitutionē pędictam. Cū inter nōnullos. hæreses vel ipsarum aliquā scięter verbo vel scripto defendere vel approbare ꝓsumpserit: vt hæreticus ab oibus euitet. Tertio inhibet ne gs contra ordinata diffinita seu facta in dicta ꝓstitutione q; incipit. Ad cenditorē. verbo vel scripto scięter approbet aliqd vel defendat. & si quis ꝓrium præsumpserit tāq; contumax & rebellis Romanæ eccl'iæ habeat. Et iste est casus & sententia tertius huius decretalis extrauagantis. Quia quorūdam.

§.IIII. AD PLENIOREM AVTEM DE

claratione ipsius magr̄ ꝓfatus format octo dubia & ea declarat & soluit ꝓria. Horū primū est in qb' ptinet ad papā canones condere. Ad qd' breuissime rndet: ex eo q; ista materia plene dilucidat in. iij. pte in ti. de summis pontificibꝰ Sciendum primo q; papa nō pōt condere canones contra determinata in sacra scriptura. vt patet. xxv. q. j. sunt quidā. &. b. Aug. dicit. iij. de tri. Cōtra rōnē nemo sobrius. Cōtra scripturā nemo christianꝰ. Cōtra eccl'esiā nemo pacificus. Rō huiꝰ est: ga inferior nō pōt mutare decreta sui superioris vl' determinare cōtra ea. Sed sacra scriptura est a spūlcto digesta: vt patet. ꝛ. Pet. j. vbi ait. Non voluntate humana est allata ꝓphetia: sed spūlcto &c. Qd' si arguat: quia scriptura sctā videt hre autoritatē ab ecclesia: cū. b. Augu. di. Ego non crederem euāgelio nisi eccl'iæ autoritas ad ꝙ me cōmoueret. Rndet q; ecclesiam dare autoritatē sacrę scripturæ pōt intelligi duobus modis. Vno modo ga scriptura habeat ab ecclesia autoritatem inspiratiue. & sic non est verū q; habeat autoritatē ab ecclesia eo q; nō est ab ecclesia inspirata & dictata: sed a deo immediate. Alio mō declaratiue: ga. s. ecclesia declarat fidelibꝰ hāc esse sacrā scripturā a deo reuelatā: & sic dat sibi autoritatē diffiniendi libros ptinentes ad sacrā scripturam. s. euāgelia Matthęi. Marci. Lucæ & Ioannis. nō euangelia Nicodemi vel Nazarenoꝝ vel Bartolomæi & hmōi: & sic intelligit dictū Augu. ga. s. ignotū sibi esset vtrū euāgeliū Matthæi vel aliorꝝ q; tenemꝰ ptinere ad sacrā scripturā vel non nisi ecclesia instinctu spūscti istud declarasset. Sed'o notādū q; papa nō pōt cōdere canones cōtra decreta ꝙtuor primoꝝ cōciliorꝝ: patet dist. xv. canones. &. c. sicut. Sed si arguat ꝑ: ga cōciliū nō dat autoritatem papę. sed papa cōciliō. vt patet di. xvij. p totū. & ex de elec. significasti. Ergo illa cōcilia habuerūt autoritatē a papa. Tātā aūt habet autoritatē vnꝰ quātā alius: & tātā successores quātā ꝓdecessores. Ergo videt q; possit papa determinata in illis reuocare vel q; ea determinare. Ad qd' rndet q; cōcilia illa non posse reuocari p papā pōt dupl'r intelligi. Vno mō ex eo q; vl' cōcilia sunt: & sic nō est verum: ga qd' cōpetit vni inquantū tale cōpetit oi tali vl'. Quæ statuta sunt vel decreta in vno cōcilio pōt aliud mutare: vt factū est pluries. Alio mō pōt itelligi spāliter inquātū. s. de tali materia articulorꝝ fidei q; ibi fuerūt declarata q; ad ꝑitatē tenē dū. & sic no. sibi gl. di. xv. sicut. Non pōt em̄ papa vel imminuere vel augere vel mutare articulos vel sacra ecclesię. Dicunt etiā alig q; quo ad alia positiua. & si papa possit tollere vel mutare singula: ga istud vel illud: nō tn oia simul: ga ꝙ esset destruere statū eccl'iæ. Tertio aduertendū q; papa pōt cōdere canones cōtra determinata p q̄scūq; doctores fidei mos. Et hoc ꝓbat autoritate di. xx. decretales epl'æ. &. c. seq. Et ratio est ga inferiori non pōt legē imponere superiori: sed econtrario superior inferiori. est aūt papa superior quocūq; doctore: quia em̄ ad diffiniendū aliqd non sufficit sine ꝑte. hinc est vt dicit Gratianus di. xx. & Ioan. papa in ista decretali. quis alig doctores habuerunt maiorē scientiam q; aliqui summi pōtifices. tn̄ quia ptē nō habuerūt tantā quantā summi pōtifices. ideo in causaꝝ vel dubiorū diffinitione præferunt summi pōtifices oibus doctoribꝰ. Iō papa pōt condere canones cōtra determinata p ꝓdecessores suos: vel p determinata p seipm. qd' probat autoritate rōne & exēplo. Et autoritate qdē est. de cōsan. & affi. nō debet vbi dī. Non debet reprehensibile iudicari. si ꝑm varietatē tēporū statuta variant hūana. & est de sen. excōi. li. vj. alma dī. Alma mater eccl'ia nōnulla plerūq; ordinat & cōsulte q; suadente subiectoꝝ vtilitate postmodū cōsultius & rōnabiliꝰ reuocati in meliꝰ ve cōmutat. Et ipse dns Ioannes in constitutione sua pulchre sic ait. Quia nōnūq; qd' cōtectura ꝓfuturi credidit: subsequens experientia nociuū ostendit: nō debet reprehensibile iudicari si canonū cōditor canones a se vel a suis ꝓdecessoribus editos: vel aliqua in eis cōtenta canonibꝰ reuocare: modificare vel suspendere statuat. si ea obesse potius viderit q; prodesse. Probat idē dist. xxiij. §. verū. Cōfirmat istud exēplo scripturæ. Nā mandauit dns serpentē ęneū exaltari in deserto ad cuius aspectum sanabāt hoies a morsibꝰ serpētū vt patet Numeri. xxi. Post modū instinctu ipsi⁹ dei rōnabiliꝰ fuit reuocatū eo ablato ꝙ Ezechiam. vt patet. iiij. Reg. xx. ga ppls idololatrabat ad

Papa q̄ potest & quę nō.

violare res sacrorum canonū excōica ti sunt.

Vbi papa non possit condere canōes.

quid sit materialis clauis ecclesiastica

eū. Rōne hoc cōstat: ga par in parem non habet imperium. Ex quibꝰ oibus patēt duę cōclusiones. Prima q; dns ꝑ. potuit rōnabiliter & salubriter q; in dictis duabꝰ constitutionibus cōtinent. ad cōditorē. & alia. Cū inter nōnullos ordinauit cū in eis nihil sit cōtra fidē & bonos mores: nec cōtra quatuor cōcilia. ga sicut ipse deducit circa finē huius constitutionis de cōtentis in ipsa cōstitutione in symbolo fidei vel in sacra scriptura mētio nō habet. vel si habet in sacra scriptura vt de paupertate Christi & apl'oꝝ magis ex ipsa scriptura habet qd' ipse dns Ioannes determinat q; eius oppositū. Sed'a conclusio est q; cū violatores & detrahētes sacris canonibus: vt blasphemi & spūsancto resistentes censeant. vt. xxv. q. j. violatores & multipl'r puniantur. vt in. d. q. c. generali. &. c. oia &. c. hac cōsona. patet q; hi q; cōstitutionibꝰ dñi nr̄i in ꝑdictis detrahere nisi sunt in pœnas hmodi inciderūt: & quasi in hæreses tā dānatas cōstitutio ne ꝑdicta. Cū inter nōnullos. ptinaciter affirmauerūt q; merito hæretici sunt cēsendi sicut dns Ioannes determinat in dicta constitutione. Et sic patet primus articulus.

§.V. SECVNDVS ARTICVLVS EST.

Quod sunt claues eccl'esię & quæ: ga in dicta constitutione de eis agitur. reprobando opinionē illorū q; male sentiunt de eis. Sed ga de ista materia diffuse tractat hea. Tho. in. iij. dist. xvij. & in. j. parte. & plenius in. iij. parte tit. de summis ū. iij. pt. ponti. Ideo & hic articulus breuissime expedietur. Quoniā diuersi diuersa dicunt: cōior opinio est be. Tho. & Pet. in. iij. q; clauis eccl'esiastica (quæ metaphorice dicitur ad clauis materialis similitudinē qua clauditur & aperit ostium materiale) est quædam ptās spūalis q; datur in sacerdotij collatione ad quasdā spūales actiones ordinatam: quæ potestas caret vna quo ad essentiam: sed duplex quantum ad actus & officia subordinata: immo plus dicit q; eadem est ptās per essentiam qua pōt sacerdos corpus Christi cōficere. & qua pōt absoluere vel ligare. Et ipsa ptās est ipse character impressus in collatione ordinis sacerdotalis: qd' sic probat. Ad duo quorū vnū est causa alterius vna ptās ordinat. sicut i sole vna est potestas qua sol calefacit & rarefacit: & iō calor est principium actus vtriusq;. licet quodam ordine. Sed gra & oīs remissio in corpore Christi mystico: qd' respicit ptās clauiū: deriuatur ex eius capite qd' respicit eius ptās conficiendi. ergo respectu vtriusq; istoꝝ est vna ptās. Et eodē mō de ptāte clauiū inter se dicendū: quia ad plures actus subordinatos sufficit virtus & ptās. Sed actus clauiū licet sint plures: ga vnus est iudicandi seu discernēdi qs sit dignus vel indignꝰ: alius est diffiniendi & sententiādi qs sit dignꝰ vel indignꝰ absoluēdo vel ligando. Sunt tamen subordinati ita q; vnus præsupponit alium. s. secundus primū sufficit tamen vna potestas ad vtrūq; sicut sol per eandem virtutē illuminat aerem & calefacit. s. per lumen. Dat etiā exemplum in potestatibus secularibus. Nam eadē autoritate cōpetit iudici iura partiū cognoscere: & exinde sententiare cōtra vnā partiū & aliā absoluere. Sed quia potentiæ cognoscuntur p actus: ideo & si sit vna ptās essentialr: dicūtur tamen duæ: ga duplex est actus talis potestatis. Et rōne primi actus quo iudex eccl'esiastic⁹ iudicat & cognoscit de dignitate vel indignitate alicuⁱ⁹ dicit clauis scientiæ rōne secundi actus quo dignū absoluit: indignū nō absoluit dicitur clauis potentię. Vnde & dictum fuit in plurali Matthei. xvj. Tibi dabo claues regni cęlorum. Et ista videtur intentio glo. dist. xx. c. j. Vbi sciendū q; aliqui mali senserunt de claue scientiæ dicentes q; scientia ꝑm q; est habitus acquisitus vel infusus sit clauis: nō qdem de per se: sed in ordine ad clauem potentiæ. Vnde in eo qui habebat scientiam sed nōn ordinem sacerdotalem dicebant talem scientiā in eo nō esse clauē. sed adueniente claue potentię. s. per susceptionē sacerdotij efficiebatur clauis illa scientia. Cuius opinionis videtur esse glo. dist. xx. c. j. Ad quam etiam videtur declinare magister sen. in. iij. di. xviij. Dicebant etiam q; sacerdotes idiotæ & si nō habent clauem scientię cū sint ignorantes: habent tamen quādā industriam materialem discernendi quāvocabant clauiolam. Sed istam opinionē reprobat beatus Tho. in. iij. dist. xviij. Nam & sunt aliqui sacerdotes qui nec scientiam acquisitā habēt nec insusam nec industriā naturalem: cum sint indiscreti & quasi fatui. Est ergo clauis scientię ꝑm beatum Tho. auctoritas iudicandi vel discernendi de dignitate vel indignitate alicuⁱ⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qz iudicās fm sciētiā peccat.

in foro cōscientiæ: & istā pōt habere ignorantissim⁹: & habet si est sacerdos: & nō habet eā peritissim⁹ si nō est sacerdos. Sicut & aliqs iudex secularis habet autoritatē iudicandi q̄ tm nō habet scientiā iuris & ecōuerso. Verū est q̄ actꝰ iudicādi nō pōt recte exerceri sine vtroq; .s. autoritate iudicādi & sine scia. & iō nō est sine pctō q se ponit ad iudicandū in foro cōscie nō habēs cōpetētē peritiā. Ex p̄dictis elicitur duo corollaria: quoꝝ primū est. q̄ sicut dns Ioannes in ista sua cōstitutiōe valde bñ arguit. Illi oblatrātes & detrahētes suis cōstitutis male dicebāt asserētes q̄ illud qd̄ fuerat p Romanū pōtificē p clauē scię diffinitū in fide & moribus nō poterat per successorē reuocari. Arguit em sic contra illos. Aut clauis scię accipit .p habitu acqsito vel infuso: aut .p autoritate discernēdi in foro cōscię. Si .p habitu sic scia non est clauis vt visum est. ō. & ipse dns Ioannes valde clare .pbat. Ergo qd̄ diffinit in fide & moribus. illud non diffinitur per clauē scię: eū habitus talis nō sit clauis. Si aūt accipiat .p autoritate discernēdi in foro cōsciæ arguitur sic contra. Primo q habet autoritatē discernēdi in foro cōscię ex hoc nō habet condere vel statuere iura in foro exteriori obligātia. Sed'o qa tūc oēs sacerdotes habētes autoritatem discernēdi in foro cōsciæ: haberēt ptātē cōdēdi iura & statuta. Tertio qa talis autoritas discernēdi respicit solum discretionē iter lepr̄ā & lepr̄ā: inter pctm̄ & pctm̄. & nō aliū actū aliq̄d statuēdi. Ergo .p talē clauē circa fidē & bonos mores nihil ordinat summ⁹ pōtifex: qd̄ nō possit successor reuocare. vñ sequit q̄ male & falsē assumebāt. Sed'a cōclusio est q̄ ipse dns noster negat id qd̄ illi sibi male & falsē imponūt. .s. .p scia nō sit clauis. nō em hoc negat: vel si negat: aut implicite hoc negare videat accipit scientiā .p habitu acqsito vel infuso: q̄ vtiq; nō est clauis vt quidā dicebant. Sed accipiendo pro autoritate discernēdi non negat esse clauē. Verū est tamen q̄ ad istā clauē cōiter sumptā non spectat condere canones vel mutare: quia tunc ois sacerdos posset hoc facere. quod nullus concedit.

§. VI. TERTIVS ARTICVLVS EST.

Vtrū vsus licitus possit separari a iure vtendi? Pro cuius declaratione primo declarat describendo aliquos terminos circa materiā. Sed'o agit de diuersis modis habendi aliquā rem. Tertio respōdet ad q̄stū. Quarto declarat quō fratres minores possunt hr̄e nudū vsum facti. Demū soluit duodecim argumenta facta cōtra veritatē suæ cōclusionis. Quantū ad primū dicit q̄ circa aliquā rem pōt ista cōsiderari ad p̄sens. .s. vsufructꝰ vsꝰ. possessio. .pprietas. dn̄ium. & ius. Qd̄libet horū sic describit. Vsufructus fm iuristas est ius vtendi & fruendi rebus alienis salua earū substa. ff. de vsufru. l. i. Rebus alienis dr̄: qa in rebus propr̄is nō dr̄ vsufructus. vñ si habeo vsufructum viridam: & post ad me pueniat .pprietas: expirat tunc vsufructus. Salua rerum substantia dicitur q in rebus q̄ vsu cōsumuntur non proprie est vsufructus: vt pane, vino, & hmōi. Ius vtendi dicit ad differentiā vtilis dominij: qd̄ q̄nq; in rebus alienis habetur sicut emphiteota & feudatarius hñt vtile dominiū: cui⁹ dominiū directū pertinet ad dn̄m superiorē: a quo res tenetur in emphiteosim vel in feudum. Itē ponit fruendi ad differentiā nudi vsus: quia minus est in vsu q̄ vsufructu. Datur exemplū de grege. Si vsus alicuius gregis sit tibi relict⁹ in aliquo testamento: tu poteris vti grege ad stercorizandū in agro tuo tantū. Sed si fuerit relictus vsufructus ei⁹: poteris grege vti non solū ad stercorizandum: sed ad lanā, lac & fœt⁹ recipiēdum & distrahendū tales fructus vt volueris: fœtus em in iumentis vt in pecudibus cōputantur in fructu: & de quolibet alali irrōnali: fœtus aūt in ancillis. Nā part⁹ ancillę nō pertinet ad vsufructuariū. Datur aliud exemplum. Si viridarium fuerit tibi legatum ad vsum: poteris rosas: holera: & alios flores & fructus sumere ad vsum tuū: sed alię nō poteris vendere vel dare. Sed si vsufructus eius fuerit relictus poteris nō solum sumere ad vsum tuum: sed ipsos flores & fructus vendere & donare alteri prout volueris. Et sic patet q̄ quicūq; habet vsufructum habet vsum & nō ecōuerso. Vsus aūt fm iuristas est eius vtendi rebus alienis salua rerū substantia. Ideo dicitur. rebus alienis: quia fm iuristas vsus non dr̄ in re .ppria. Additur salua substātia rerum: qa fm eos vsus non cōstituit in rebus q̄ vsu consumuntur: qa in talibus nō pōt rerum subā pmanere post vsum: non ponitur fruendi vt distinguat ab vsufructu. Sed qa quantum mihi videt legistæ isto mō accipiūt vsum nimis stricte. .s. .p vsu pro quo copetit seruitus: ideo accipiendo vsum sec'm naturā & magis large. & sec'm iura canonica: cū sec'm rei veritatē aliqs vtat re sua sicut aliena: & vtit pane cū comedit & cōsumit eū. Ideo sic accipiēdo vsum mihi videt q̄ nudū vsum facti de quo loquunt cōstitutiones Ioan. quadrupl'r pōt imaginari. Primo mō pōt dici nud⁹ vsus facti .ppr̄ ois iuris nudationē. Sec'o .ppter .pprietatis exclusionem. Tertio propter ois vtilitatis priuationē. Quarto propter actionis in iudicio abdicationē. Exempla oim. Si equitarē equū cuius nō essem dn̄s: nec haberem aliqd̄ ius equitandi equū: tunc haberē vsum nudū equitatiōis equi .p ois iuris denudationē: sicut habet fur & latro in re furtiua: qa habet vsum denudatū .pprietate. Exēplū de sec'o. Si eqtarē equū quē cōduxi ad vecturā ab alio: possem dici habere nudum vsum equi .ppter .pprietatis exclusionē: qa nō habeo .pprietatē eius. Sic ecōuerso equitando equū meū nō habeo nudū vsum: qa equi habeo .pprietatē. Exēplū de tertio: qñqs habet aliquē vsum alicui⁹ rei vel circa aliquā rē. & tñ caret oi fructu & vtilitate q̄ possent sibi inde .puenire: sicut seru⁹ qui vtit aliqbus instrumentis ad vtilitatem dn̄i sui: talis vsus posset dici nudus quātū ad fructū vel vtilitatē serui: qa ex tali vsu nullus fructus vel cōmoditas acqrit sibi sed dn̄o suo. Sic de famulo cāpsoris: q quotidie vtit pecunia dn̄i sui aljs numerando: tñ vtilitas vsus nō est sua: sed dn̄i sui. Exemplū de quarto. Cū aliquis haberet aliquam rē: & eā sibi auferret nō posset agere in iudicio cōtra illū: vel ex voto vel alia quacūq; causa: tūc posset dici habere nudum vsum per actionis in iudicio abdicationem: & hoc quo ad vsum. Tertius terminus est possessio q̄ sic describitur. Possessio est corporalis rei retentio corporis & animi iuris ad sio ḡd minīculo interuenīēte. Sic diffinit Hostien. in sum. Corporalis rei dr̄: qa sec'm iuristas incorporalia non possidentur. Detētio dr̄: qa possessio sec'm iura dr̄ quali pedū positio. Aliter nō acqrit possessio nisi corpe & aio interueniēte. vñ si alterū deficit nō est possessio. Iuris adminiculo addit: qa q̄uis aliqs alicui rei corpe & aio insistat: tñ nisi habeat iuris adminiculū nō proprie dr̄ possidere. Qd̄ si obiciat: qa fur & raptor rem furatam possident: & tamen nō habent iuris adminiculū. Rñ. qa fur & raptor nō dicit .pprie possidere: sed solū iniuste detinere. Qd̄ aūt furta sint restituenda: vide de reiti. spol. c. in literis hoc introductū fuit sec'm rigorem iuris in odium rapientiū res suas hoib⁹: quia null⁹ debet esse iudex in causa sua. Et ideo rem furtiuā nō debeo accipere a iure nisi autoritate iudicis. Dicit tñ Inno. q̄ si constaret tunc per .ppriam confessionem ipsum esse prædonē: vel constaret de proprietate rei: prædoni esse restitutio deneg̃da: qa nūq; vere possedit: nec naturaliter nec ciuiliter. Quartus terminus est proprietas: que sic diffinitur ab Hosti. Proprietas est dominiū rei iustis modis quesitum. Acq̄ritur aūt dominiū iure gentiū & iure ciuili. Et iure quidem gentium per occupationem: sicut in his quæ non sunt in bonis alicuius hois quæ occupanti cōceduntur. sicut sunt feræ, bestiæ, aues, & pisces q̄ę in terra, mari & aere capiuntur: & in his quæ cōta sunt: vt in mari & in littore maris: vt lapillis & gemmis q̄ę ibi sunt: vt pater .insti. de rerum diui. per totum. Tamen circa hoc sunt multæ consuetudines in diuersis regionibus contra iura. Item in his quæ ab hostibus capiuntur: quod intelligendum est in bello iusto & seruato iure militari: de quo dist. .i. ius militare. Iure autem ciuili acquiritur dominium multipliciter. .s. p̄scriptione, vsucapione, arrogatione, monachatione, testamento, successione: & aljs multis modis iure ciuili inductis. Quintū qd̄ requiritur circa rem considerandū est dominium. Circa q̄d aliqui doctores dicunt idē esse dn̄ium & ius: quia tantū sunt idē habet quis de dominio in re quantū de iure. Aliqbus aūt doctoribus videtur oppositū. Et tota ratio est: quia sec'm Simpliciū & Aristo. in prædicamentis: relatio dn̄ī est relatio suppositionis: & ideo nullus debet habere dominiū in aliquo nisi sit ei suppositus. Sed aliquis potest habere ius in aliquo cui non est suprapositus: immo econtra: sicut filius habet ius in patre: seruus in domino: quia tenentur eis dare alimentum. Similiter monachus in monasterio subditus in p̄lato: quia tenentur eis ad sacramentorum administrationē. Ergo sec'm istos ius & dominiū non sunt idē: sed ius in plus se habet q̄ dn̄ium: qa omne dn̄ium est ius: sed non omne ius est dn̄ium. videtur em addere dn̄ium ad ius quādā

Vsufructus qd sit.

Vsꝰ qd sit. de hꝫ per doc. in tit. de vsu. & vsufru. leg.

quādā superioritatē & auctoritatem. Vnde fm hꝫ sic diffinit. Quid sit dn̄iū Dn̄ium est ius vtendi & possidēdi & habēdi aliqua re sim pliciter .p libito voluntatis: vel fm aliquē determinatū modum cū quadā superioritate. Dicit in descriptione ista ius: qa si aliquis detineret vel uteretur aliq̄ re sine iure: sicut fur & prædo: talis nō haberet dn̄ium: dicit ius possidendi qd̄ debet intelligi iure .pprio nō alieno: qa .pcurator oeconom⁹ & dispēsator vtit licite reb⁹ dn̄i sui: sed hoc nō facit iure .pprio sed alieno. Dicit aūt simpl'r .p libito voluntatis. Simpl'r quātū ad dn̄iū .ppriū & pfectū: per qd̄ quis habet ius īre quantū ad .pprietatē simpl'r: & quātū ad oēm vsum qui est nat⁹ esse circa ipam rē: qa pōt ea donare & vēdere & distrahere sicut placet. Dicit aūt fm aliquē determinatū modum propter duo. Primo .ppter dn̄a conditionata: puta cū quis est dn̄s rei quo ad .pprietatē & vsum simul: sed tū non pōt vendere nisi certis personis: puta .ppinquiori de genere suo: vel determinato mō seruando legitimā liberis sec'm leges: vel sec'm speciales patriæ cōsuetudines. Sec'o .ppter dn̄ium imperfectū. Vsufructuarius em & vsuarius licet nō habeant pfectū nec plenū .p eo q̄ nō habent ius in .pprietate rei: tamē habēt dn̄ium verū sed imperfectū .p eo q̄ verū ius habent in vsu vel in vsufructu rei: licet non impropriete ipsius rei: alioqn nō possent iure suo vendere vel alienare vsum vel vsufructū. Addit in descriptione. Cum qua dā superioritate: qa vt dictū est: dn̄ium videt addere supra ius quādā superioritatem & auctoritatē cū sit relatio superpositionis. Est aūt sciendū q̄ cū dn̄ium vt dictū est sit quoddam ius habendi &c. Sicut tripliciter diuiditur ius ita & dn̄ium. triplex dn̄ium. Nā ius prima sui diuisione diuidit a p̄ho in. v. Ethi. in naturale & positiuū. Et sec'm hoc est duplex dn̄iū. .s. naturale & politicū siue ciuile. Ius naturale est quod cōpetit alicui a natura habendi. .s. & vtendi aliqua re cum quadam superioritate & autoritate super eam sicut & ius patris supra prolem: ius viri supra vxorem: & dn̄i sup̄ seruū. Ius politicum siue ciuile dr̄ ius cum quadā superioritate: qd̄ non competit alicui a natura: sed mere per adinuentionē & collationē humanā vel diuinā: spūalē & supnaturalē: sicut dominiū domini papæ sup̄ totam ecclesiam: vel sicut dn̄ium vnius vel plurium super vnā ciuitatem vel regnū. Secunda diuisio dominij ciuilis est: qa quoddā est verū & pfectū: aliud est verū sed imperfectū. Verū & perfectū dominiū est: quādo quis habet dominiū in proprietate rei & in vsu eius: ita qd̄ potest eam vendere & consumere ad vsum eius prout sibi placet. Sed dominiū verum imperfectū est qñ habet ius solum in vsu vel in vsufructu rei: sed nō in .pprietate. Vnde talis nō potest dici dominus rei simpliciter: sed dominꝫ vsus vel vsufructus. Tertia diuisio dominij est: qa dominū merum habet multos modos distinctos: quia quoddā est superi⁹ & immediatū: quoddam altū: quoddam bassum: quoddam vtile: quoddam directum & sic de aljs. Et ideo sciendum q̄ licet eiusdem rei non possint esse plures domini simul quilibet insolidum sec'm eundem modum & eādem rationem dominij: vt in prædicto. c. licet. &. l. prædicta, possideri: tamen sec'm diuersos modos dominij & diuersa iura vnius & eiusdem rei possunt esse plures dn̄i & distincti. Sicut eiusdem campi rusticus habet dominium vtile: Burgensis habet ibi dn̄iū directū: miles dn̄iū bassum: rex dn̄ium altum. Sextus & vltimus terminus declarandus est. Quid sit ius notat ägel. in §. .i. inst. de iust. & iure. Et qa dn̄ium addit solū supra ius superioritatē: ideo potest ius describi eadē rōne sicut & dn̄ium dempta illa parte de superioritate. Vel sic possumus describere ius q̄ est ptās exercendi aliquē actū circa rem licite. Vñ si licite possum vendere librū: habeo ius in venditione libri. si licite possum legere & studere in libro habeo ius in lectione libri. Et sic generaliter cōcludendo quantū habeo de ptāte licita circa rē: tantū habeo de iure & circa ipam rē. Et q̄ hoc sit verū sic declaratur. Homo circa aliquā rem nō habet nisi duplex posse. .s. posse facti quo. .s. aliquis pōt uti aliqua re de facto licite vel illicite: & posse iuris quo. .s. pōt uti aliqua re licite. Sed posse solius facti non dicit posse iuris. Posse igitur licite hꝫ est posse iuris. Est tñ sciendū q̄ nomē cōmune pluribus fm rem sec'm modū quo cōiter accipitur retinet sibi nomē proprium contra alia. Sicut p̄scientia q̄ est cōis notitia approbationis bonoꝝ & reprobatiōis malorū. vt patet ad Ro. vii. Quos præscīuit hos & prædestinauit. retinet tamen sibi nomen sec'm cōem accæptionē propriū & distinctū contra p̄destinationē. vnde & mali dicunt̄ p̄sciti non boni. Sic in proposito posse facti licet sit cōe licite & illicite vtenti: gliber em de facto vitur siue licite siue illicite vtatur: tamen sec'm cōem accæptionem distinguimus posse facti contra posse iuris. dicendo. iste potest de facto: qui .s. pōt exercere aliquē actū illicite. Ille aūt dicit posse de iure qui potest licite exercere aliquem actū. Patet ergo q̄ ius non dicit aliud nisi potestatem exercendi licite actū circa aliquā rē. Et hoc etiam dicit hea. Aug. in lib. de mendatio, sic inquiēs. Faciat homo pro temporali salute hominū qd̄ potest. Cum aūt ad hoc ventū fuerit vt tali saluti nisi peccando cōsulere nō possit: tam se existimet non habere q̄ faciat. xxiij. q. .i. faciat. Vnde & iuristæ dicunt. Illud possumus quod de iure possumus.

§. VII. DECLARATIS DICTIS TERMI

nis: est modo videndū de diuersis modis habēdi ius in aliqua re. Et potest attendi hæc diuersitas ex parte trium. .s. ex parte rei habitę: ex parte habentis: & ex parte modi habendi. Ex parte quidē rei habitę: qa aliquādo quis habet ius in aliqua re quantū ad .pprietatem & non quantū ad vsum. sicut si locauit tibi domū ad annū: habeo quidē ius in domo in proprietate: sed nō in vsu per illum annū: q̄nq; quis habet ius in vsu & nō in proprietate. sicut tu qui conduxisti illā domū habes ius in via sed nō in propietate. & qa eiusdem rei possunt esse diuersi vsus & diuersi modi alienandi: contingit in aliqua re haberi ius quantum ad vnū vsum & nō quantū ad aliū sicut placet dño rei concedere. Vnde cōcedi tur aliq̄n alicui q̄ possit inhabitare solum domū. aliquando q̄ possit inhabitare & locare. quādoq; qs habet ius vtro q; modo. .s. in proprietate & in vsu. Ille aūt dicit simpliciter habere ius in aliqua re qui pōt licite illa re vti quantum ad oēm vsum qui natus est esse circa illam rem. Secundo cōtingit diuersitas ex parte habentiū rem: quia quandoq; habens ius in aliqua re est persona singularis: & tunc dicitur habere ius in .pprio. q̄nq; vero est cōmunitas: sicut monasterium habet ius in rebus monasterij: non aliqua persona singularis nisi inquantū est pars cōmunitatis. Et quia duplex est cōmunitas: quædā ordinata per se quædam ordinata per accidens. Per accidens est vt cōmunitas mercatorum mutuo cōuenientiū ad mercandū simul & habentium lucrum & damnū in cōmuni. Per se aūt cōmunitas est vt cōmunitas ecclesię: vel religionis q̄ habet bona in communi. Adhuc cōtingit diuersitas ex parte istorū. Nam quando est cōmunitas per accidens ordinata tūc cōmunitas habet ius per accidens in talibus bonis. personę autem cōmunitatis per se. Sed quando est cōmunitas ordinata per se: tunc ipsa communitas habet ius per se in bonis sicut ecclesia vel monasterium. Sed personæ illius cōmunitatis habent ius per accidens inquantum sunt partes cōitatis: & ideo non pōt agere ad diuisionem. Tertio mō contingit diuersitas ex parte modi habendi. Nam q̄nq; quis habet ius in re nōie proprio & p se: sicut dns rei. q̄nq; nec; nōie proprio nec; per se sed nōie alterius & .p altero: sec'm q̄ est ordinatū a principali dño. sicut dispensatio & administratio alicuius rei cōcessę sunt a dño ad hoc vt distribuat ipam rem & dispenset: & talis nō dr̄ simpl'r hr̄e ius in illa re. sed p̄t dici hr̄e ius dispensandi vel administrandi talem rem. Alio mō dr̄ qs hr̄e ius nō nōie sito sed tantū .p se: sicut cū aliqs concederet alicui domū suā ad inhabitandū q̄diu ei placuerit: talis haberet ius in habitatione domus pro se: non tamen nōie proprio: sed nōie dn̄i principalis: qa ius remanet penes principalē dn̄m principal'r. Et sic patet q̄ dn̄ium rerū viuentium in cōitate per se ordinate residet apud cōitatē ipsam principaliter apud prelatū sicut apud administratorē & dispensatorem: apud quemlibet monachum sicut apud eum cui debetur sustentatio vitæ de dictis bonis.

dediuersis modis hñdi ius in aliq̄ re.

§. VIII. QVANTVM AD TERTIVM

principale huius tertij articuli est aduertendū q̄ cum res sint sub duplici differentia: qa q̄dā sunt q̄ non vsu cōsumū tur: sicut domus: equus: & hmōi. Alię q̄ vsu consumuntur vt panis: vinū: & hmōi. Hic nō quęrit de his q̄ vsu cōsumū tur: qa de his in sequēti articulo aget: sed de his tantū quæ vsu nō cōsumunt: & q̄rim⁹ de vsu licito. Cū ergo q̄rit. vtrū sit iure vsus taliū possit separari a iure? Respōdet q̄ hæc quæstio pōt hr̄e duplicē itellectū. Vno mō vt inteligat vtrū possit separari a iure vtendi. Alio mō vt intelligatur vtrū possit

Verum sint sub duplici differentia: ga q̄dā sunt q̄ non vsu cōsumū tur: sicut domus: equus: & hmōi. Alię q̄ vsu consumuntur q̄ vsu nō cōsumū tur: ga de his in sequēti articulo agef: sed de his tantū quæ tur pos vsu nō cōsumunt: & q̄rim⁹ de vsu licito. Cū ergo q̄rit. vtrū sit iure vsus taliū possit separari a iure? Respōdet q̄ hæc quæstio separi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

separarii a iure in re. Et hoc etiã põt itelligi dupliciter: quia aut a iure in re simplr: aut a iure in re sedm quid saltem. Et tunc respondendo ad questionẽ ponuntur directe tres conclusiones: & pbantur efficaciter. Prima est q̃ vsus licitꝰ nõ põt separari a iure vtendi. Et hoc pbatur autoritate & ratione. Auctoritate qdẽ nõ solũ huius cõstitutionis. Io. xxij. quia quotidam. Sed etiam beati Augustini. Dicit em ad Macedoniũ: & habet. xiij. q. iij. quid dicã. Hoc certe alienũ nõ est: qd̃ iure possidetur. hoc aũt iure qd̃ iuste: & hoc iuste qd̃ bene. de primo ergo ad vltimũ qd̃ bene possidetur: iure possidetur. & Isid̃. dicit di. j. ius gñale q̃ ius dicitur eo q̃ iustũ. Vnde oĩs actus iustus est iuris: quia ius dictum est eo q̃ iustum. Vsus aũt est quidã actus: & si licitus est vsus est actus iustus. Oĩs ergo vsus licitus est cũ iure vtendi istã rationẽ tangit Ioannes in constitutione. cum inter nõnullos. Dicit enim sic. Dicere q̃ Christus & apostoli in rebus quibus vsi fuerunt: non habuerunt nisi simplicẽ vsum facti: continuit actus eoꝝ fuisse nõ iustos & p consequẽs iniustos: qa negatio in subiecto apto nato inferi privationẽ sicut nõ visio in oculo infert cæcitatem. Probat idem & rõne per locũ a diffinitione sic. Impossibile est vsum esse licitum sine facultate licite vtendi: licut impossibile est loqui grãmatice sine facultate loquendi grãmatice. Sed facultas licite vtendi nõ potest esse sine iure vtendi. qd̃ pbatur ex eo qd̃ dictũ est. s. f. q̃ ius est facultas seu potestas licite exercendi aliquẽ actũ. Sed impossibile est & contradictionẽ implicat diffinitionẽ esse sine diffinito. ergo impossibile est vsum licitũ sine iure vtendi esse: ponit plures alias rõnes causa breuitatis omissas. Sed a conclusio q̃ vsus licitus potest separari a iure in re simpliciter. Et hæc conclusio breuiter sic probatur. Ille qui potest habere licitum vsum alicuius rei dñio remanẽte penes aliũ: habet vsum licitum sine iure in re simpliciter. Et hoc patet: qa ex quo dominium remanet penes alium ille non est simpliciter dñs rei: sed ille penes quẽ remanet dominiũ. Sed aliquis potest habere licitum vsum multarum rerũ dominio remanente penes aliũ sicut patet de illo qui conduxit domũ ad habitandum: vel equũ ad equitandũ & hmõi. Certũ est em q̃ cõductor talis habet licitum vsum domus vel equi: quia & dominus ei cõcessit. & tñ dominium domus vel equi vel pdi remanet penes locatorẽ. g̃ vsus licitus põt separari a iure ire simpliciter in rebus quæ vsu non consumuntur. Tertia conclusio est q̃ vsus licitus non põt separari a iure in re sedm qd. Et hoc pbaf faciliter sic. Habens ius in actu aliquo alicuius rei habet ius in illa re fm qd. Et hoc patet: qa ex quo ille actus licite exercet circa illã rem: habet ius in illa re. saltẽ quantũ ad illũ actũ. Hoc autẽ est habere ius nõ simplr in re: sed fm qd. Sicut em si habeo ius in equo simplr: vt qa est meus habeo ius in equitatione equi simpliciter. & sic de necessitate si habeo ius in equo sedm quid: vt quia mihi est cõmodatus vel locatus, habeo ius in equitatione equi quæ est vsus eius sedm quid. Necessario igitur talis habet ius sedm qd in re cuius est vsus.

Qd̃ vsꝰ licitꝰ põt separari a iure.

§. IX. QVANTVM AD QVARTVM

principale huius articuli. s. quõ fratres minores possunt habere nudum vsum facti. Intelligendo istũ articulũ circa res q̃ non cõsumuntur vsu ponunt quatuor cõclusiones. Prima est q̃ non põt habere in talibꝰ reb⁹ facti vsum nudum licitũ per oĩs iuris nudationẽ q̃ sic pbatur. Impossibile est põt hẽ habere vsum licitũ sine iure vtendi: siue iure in re simplr: siue iure in re fm qd: q̃ patet ex pcedẽtibꝰ in prima & tertia cõclusione. Ergo impossibile est q̃ fratres minores habeant in talibus rebus vsum licitũ sisi nudatꝰ oĩ iure. Et iõ quõ & dñs Ionnes deducit in sua cõstitutione talẽ vsum sic oĩ iure denudatũ fratribus Nico. pa. nũc̃ reseruasse: qa ille vsus q̃ perfectioni nõ adnexit: immo repugnat est illicitus. ergo talẽ vsum nunc̃ fratribus reseruauit. Sed a conclusio est: qa in talibus rebus possunt hẽ nudum vsum p. pprietatis exclusionẽ. Et hoc faciliter probat in reb⁹ in qbus põt aliqs habere vsum: salua rei substãtia dñio remanẽte penes aliũ potest hõ habere nudũ vsum p proprietatis exclusionẽ seu abstr̃ dñio in proprietate. Et si habeat talẽ vsum ex concessione dñi: talis vsus erit licitus. Sed fratres minores põt habere vsum in rebus q̃ vsu non consumunt: sicut in domibus, libris & hmõi. salua rerũ substãtia: dñio illiꝰ rei penes papã vel aliũ remanẽte ex cõcessione dñi. ergo in talibꝰ rebus põt hre nudũ vsum licitũ. Nudũ dico per proprietatis exclusionẽ. Qd̃ aũt de facto habeant dictũ vsum nudũ: patet qa licet do. Ioan. a se & Romana ecclesia abdicet pprietatem & dominiũ multarũ rerũ quæ põt fratribus obuenire: vel elemosynaꝝ quotidianaꝝ: tñ adhuc retinet sibi dñiũ ecclesiarũ: oratoriorũ: vasorũ: librorũ: vestimentorũ: factis vtibus deputatorũ vel deputãdorũ: vt patet in cõstitutione. ad cõditorem. Et in talibꝰ dimittit fratribꝰ vsum: & nõ est dubiũ q̃ non illicitũ sed licitum. Tertia conclusio est q̃ nõ possunt in talibus rebus q̃ vsu non consumũtur habere nudum vsum per ois vtilitatis priuationẽ: qd̃ sic pbaf. Vsus domus est inhabitatio eius: sed inhabitatione domus fratres indigent nisi semp starent sub dio. saltem non est dubium q̃ inhabitatio domꝰ est vtilis & accõmoda homini. Ergo fratres non possunt habere vsum domoꝝ & hmõi q̃ sit omni vtilitate denudatus. Quarta cõclusio est q̃ possũt habere nudum vsum talium rerum per actionis in iudicio abdicationẽ: qd̃ sic probat. Cũ aliqd parit aliquam rẽ non necessario non est repugnantia habere vnum sine alio. Sed ius & si pariat actionẽ: non tamen necessario: sed voluntarie. Ergo fratres possunt habere ius in aliqua re detenta per aliũ absq̃ hoc q̃ possint sibi eam vendicare in iudicio. Secundo probat idẽ quia fratres põt licite habere qd̃ adijcit perfectioni: vel saltem non est illicitum. Sed sua nõ repetere in iudicio adijcit ad perfectionem: vt ostendit apostolus. j. Cor. vj. vel saltem non est illicitum. Ergo fratres possunt habere vsum in talibus rebus per actionis in iudicio abdicationem. Et sic patet quõ fratres minores possunt habere in rebus quæ vsu non consumuntur nudum vsum & quomodo non.

§. X. QVARTVS ARTICVLVS DECLARANDUS EST.

Vtrum in rebus vsu cõsumptibilibus possit separari licitus vsus a proprietate seu dominio rei: & quæritur de his quæ vsu consumuntur statim: vt panis & vinũ & hmõi. Probatur primo autoritate ipsius Io. xxij. in cõstitutione: ad cõditorẽ. Vbi etiã rõnẽ huiꝰ assignat. Dicit em sic q̃ nõ sint dicti fratres minores nudi vsuarij in rebus quæ vsu consumuntur euidentius declarat. in quibus dicere q̃ vsus iuris vel facti a dñio separatus possit cõstitui iuri reputari & rõni, nec prædecessoris nr̃i intentio. s. Nicolai papæ Romanæ ecclesiæ taliũ rerũ dñiũ reseruare. Quis em sanę mentis credere poterit q̃ intentio fuerit tãti patris vt vnꝰ oui seu casei seu panis vel frusti panis q̃ sæpe fratribus conferuntur dñiũ Romanæ ecclesiæ acquirat? Aut si eiꝰ fuit intentio qs defendere poterit q̃ nõ realis fuerit talis intentio dñi: sed verbalis quoq; nõ vera sed ficta potius fit censenda. Adhuc posito q̃ in talibꝰ rebus vsus posset constitui nudus: tñ nullatenus posset dici: cum vsus rei consumptibilis vsuarij nõ differat ab vsu plenũ dñiũ cõtinentis. qd̃ patet quia vsus huius rei totaliter rẽ cõsumit. Constat aũt vsum plenũ dñiũ habentis minime fore nudũ. Ex quo sequit q̃ eorũ vsus nudus minime sit Dñiũ aut ẽ sanctæ Romanę ecclesiæ reseruatũ ex eo põt videri nudũ verbale & mathematicũ: q̃ ex illo nullũ hactenꝰ obuenerit cõmodũ. nec speratur q̃ obuenire debeat in futurũ: cũ nec intentio reseruãtis fuerit nec fratrũ ipsoꝝ q̃ in cuiusq̃ alterius q̃ ipsorũ fratrum cõmodũ vsum deuenĩãt res p̃dict̃æ. Constat aũt q̃ tale dñium nec habẽtẽ ditiorẽ facit nec pauperiorẽ efficit nõ habentẽ. Ex quibus liquet q̃ impudẽter, ppter retentionẽ p̃dict̃ã præ alijs mendicantibꝰ sibi vendicãt altissimã paupertatẽ. Hæc ibi. Sed pter p̃dicta addunt ad idẽ & aliæ rationes: quarũ prima est. In reb⁹ cuiꝰ vsus nõ est sine proprietatis cõsumptione: impossibile est esse ius in vsu sine iure in proprietate. Hoc patet: quia ex quo cõsumit proprietas vsꝰ non erit licitus nisi possim licite cõsumere pprietatem. sed non possum licite cõsumere proprietatem sine pãte licita seu iure i proprietate. ergo &c. Sed in reb⁹ vsu q̃sumptibilibus nõ est vsus sine cõsumptione proprietatis: ergo in talibus rebus nõ põt vsus a proprietate seu dñio separari. Secũda rõ est. Ille qui põt licite alienare simplr aliquã rem propria vtilitate scietur habet ius in re simplr. Et dictũ est notãter pro propria vtilitate: qa bene posset aliqs ex cõmissione alteriꝰ alienare rem licite, p vtilitate cõmittentis absq̃ hoc q̃ sic alienãs haberet ius in re simplr: sicut si committerẽ tibi q̃ venderes rem meã. Sed q̃ aliqs possit licite pro vtilitate propria rem alienare & distrahere absq̃ hoc q̃ habeat

Qs frẽs minores in rebꝰ vsu q̃sumptibilibus nõ põt hre vsũ nudum licitum.

habeat ius in re videtur impossibile. Sed vtens re q̃ statim vtendo cõsumit. sicut panis & vinũ: alienat rem a, ppria natura & forma & ppria vtilitate: qa, ppter propriũ nutrimẽtũ, ergo talis si licite vtit habet ius in re illa simplr. Tertia rõ ad idẽ. Ille q licite põt hre oĩm vsum q natus est haberi circa rẽ: habet ius simplr in re: vt patet ex declaratis in pcedenti articulo. Sed vtens re q̃ p vsum statim consumit: habet circa illã rem oĩm vsum q natus est haberi circa rẽ: immo nũ q̃ põt haberi aliqs alius vsus circa rẽ illã qa res alterius nõ manet: ergo talis habet ius in re simplr. Quarta rõ. Ille q pro se licite põt rẽ distrahere in aliũ non solũ quantum ad vsum: sed etiã quãtũ ad proprietatẽ habet necessario ius in re & in vsu rei. Hoc patet qa nemo põt transferre p se & noie suo in aliũ q̃ ipse nõ habet. Sed q vtendo cõsumit rem nõ minus transfert rẽ & alienat a quo cũq; cuius ante fuerat q̃ q per vẽditionẽ & donationẽ trãsfert in aliũ: immo magis: qa vendendo vel donãdo adhuc manet res in, ppria forma. post talẽ aũt consumptionẽ nõ manet. ergo is talis licite vtit, p se: necessario habet ius in re: non solũ in vsu ipsius rei. Plures aliæ rõnes ponunt ob breuitatẽ omissę. Sed a conclusio principalis huius quarti articuli est. q̃ fratres minores in hmõi rebꝰ vsu cõsumptibilibꝰ nõ possunt habere nudũ vsum licitũ p, pprietatis exclusionẽ. Et hoc probatur faciliter sic. In rebꝰ in qbus non põt separari vsus licitus a dñio in re: nõ põt haberi nudus vsus p proprietatis exclusionẽ, sed vt patet ex pcedenti conclusione in rebꝰ vsu consumptibilibꝰ non põt licitus vsus separari a dñio seu, pprietate in re: ergo in talibus rebus nõ possunt fratres minores necalq̃ quicũq; habere nudũ vsum per proprietatis exclusionẽ. Et sic patet differentia inter res q̃ statim vsu cõsumunt: & eas q̃ statim nõ consumunt vsu: qa in rebus q̃ nõ statim vsu cõsumunt: vt dom⁹: vestimentum liber & hmõi: põt esse nudus vsus per, pprietatis exclusionẽ sed nõ per ois iuris denudationẽ: vt dictũ est in præcedenti articulo. Sed in rebꝰ q̃ vsu statim cõsumunt nõ põt esse licitꝰ nudꝰ vsus: nec p ois iuris denudationẽ: nec p proprietatis exclusionem. Quod si arguat in cõtrarium sic. Monachus nõ est capax proprietatis in aliquo casu. vt patet ex de sta. mona. cũ ad monasterium. Sed monachus necessario vtitur rebus vsu consumptibilibus: vt quando comedit & bibit. ergo in talibus rebus põt licitus vsus separari a dñio seu proprietate. Respondet q̃ monachus non est capax proprietatis sic q̃ possit de re disponere pro libito voluntatis: immo tanꝺiu potest dispensator vel monasterium rem ad vsum concessam monacho reuocare donec vsus sit inchoatus. Et ideo nõ dicit simplr dñs vel habere proprietatẽ. Sed in ipo vsu qa nõ põt esse sine cõsumptione proprietatis: ideo quã tũ concedit monacho de vsu in tali re tantũ sibi cõcedit de, pprietate. nec abdicatio talis proprietatis est annexa statui monachali. de qua dicit in illa decretali. cũ ad monasterii. de sta. mona.

Duobꝰ modis accipit pauper tas.

§. XI. EX HIS PATET ERROR DECIMI. C. LIBELLI HÆRETICALIS QUÊ EDIDERÛT FRATRICELLI, P SUÆ HÆRESIS DEFENSIONE.

Dicunt em q̃ in rebꝰ vsu cõsumptibilibꝰ p̃t separari vsus rei a proprietate & dñio. Inducũt aliquas autoritates q̃ nõ probant. & qa Io. xxij. in cõstitutione sua qa ita, declarauit cõtrarium & determinauit. s. q̃ in hmõi vsus rei vel vsufructꝰ nõ põt separari a dñio & proprietate ipiꝰ rei. vt in pane & vino & hmõi. & pecunia q̃ vtendo distrahitur ab vno in aliũ. vñ cui concedit vnũ & reliquum. Et ideo christus cũ apłis in hmõi habẽdo vsum habuit & dñiũ & proprietatẽ eoꝝ in cõi tñ cũ apłis. Et qa hoc determinauit dicunt eũ hæreticũ: qa contra scripturã. cum tñ scriptura nil dicat q̃ habuerit vsum tm & nõ dñium. Et cũ talis vsus in hmõi sine dñio & iure sit illicitus: qa esset vsus prædonũ ideo bene declarauit & necessario sequentẽ conclusionem: q̃ habuit talia quo ad vsum & dñium. Sed ipsi male intelligunt terminos istos declaratos. s. vsum: ius & dñium & p prietatem & hmõi. Preterea ad papã pertinet declarare dubia scripturæ quando occurrunt: & declarationi eius est stãdum magis q̃ cuicũq; doctori. vt patet distin. xx. per totũ. Et ideo ipsi sunt hæretici non stantes tali determinationi iam factæ.

Qs christus habuerit p & proprietatẽ eoꝝ in cõi in cũ apłis.

§. XII. QVINTVS ARTICVLVS DECLARANDUS EST. VTRÛ PAUPERTAS FACIT ESSENTIALITER AD PFECTIONEM.

Perfectio ꝓsonalis in habitibus ꝑsistit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pfectio patrię.

ctio esse in istis habitibus & eoꝝ actibus. Et qa in hac vita inter oēs virtutes charitas obtinet principatū ſm illud .j. Coꝝ.xij. Adhuc excellētiorē viā vobis demonſtro, gloſ. ſ. charitatē maius oibus donis. Et .j. ad Coꝝ.xiij. Maior horꝝ est charitas. ītō ſumma hois pfectio in hac vita conſistit in charitate & eiꝰ actu q est diligere deū ſuper oia & ꝓximū ſicut ſe. vñ apls ad Coſ.iij. enumeratis virtutibꝰ ait. Super oīa charitatē habete. q̄ est vinculū pfectionis. & in ipſa est perfectio perſonalis. Omitto aūt de multiplici perfectione quæ poſſet induci vt de pfectione ſimplr cui nil deeſt boni qđ pot cogitari. Et hæc est dei Mat.v. Pater veſter cœleſtis perfectus est. & reſpectu eius pfectionis oīs creatura est imperfecta. Et est perfectio patrię q̄ a nobis in via haberi non pōt. de q̄ .j. Coꝝ.xiij. Cū venerit qđ pfectū est. .i. ſtatus glię euacuabit qđ ex pte est. & ad Phil.iij. ait apls. Nō ꝙ perfectus iā ſim &c. Perfectio vitę de qua Mat.v. Eſtote vos perfecti. Et iſta etiā habet gradꝰ tres ſicut & charitas in q̄ cōſiſtit. Est & perfectio naturalis de qua Deut.xxxij. Dei perfecta ſunt opa. Perfectio aūt ſtatus est certus modus viuendi per quē quis obligat ſe ad quædā ſuperogationis opa propter perfectionē pſonalē facilius acgrendā & melius cōſeruandā. vel in alios tranſfundendā. iſte aūt ſtatus pfectionis est duplex ſm. b. Tho.ij.ij. Vnꝰ est ſtatus pfectionis acqrendę. Alius ſtatus pfectionis exercendę. Status pfectionis acgrēdæ est ſtatus religioſoꝝ: q ex hoc ſe obligāt ad q̄dā ſuperogationis opa agēda. vt pfectionē pſonalē. vel acgrant facilius. vel cōſeruet acq̄ſitā ſecurius & melius. Nō em̄ oportet ꝙ religioſus ſtatim ſit pfectꝰ: ſed ꝙ tēdat ad pfectionem: & habeat ꝓpoſitū ad hoc cōſequēdū. Sed ſtatꝰ pfectiōis exercendæ & ſtatus ꝓlatoꝝ & ad hoc ſe obligāt vt pfectionē in alios trāſſundāt in eos actus Hierarchicos exercentes. Hāt em̄ ſubditos purgare: pficere & illuminare. vt ait Diony. de eccle. Hierar. Mō q̄ſitio noſtra q̄rit de perfectione perſonali: nō de perfectiōe ſtatus. Quarto notandū ꝙ ſcriptura accipit perfectionē dupliꝝ. V. nō mō ſm ꝙ cōprehēdit id ſolū qđ facit eſſentialr ad pfectionē: & nō id qđ facit inſtrumentalr ad pfectionē. vt ibi Gen.vj. Noe fuit vir iuſtus atq; perfect⁹. & Gen.xv. dixit dñs Abrae. Ambula corā me & esto perfect⁹. Et hea. Aug. dicit in lib. de libe. arbi. ꝙ nullus pōt ſaluari niſi ſit pfectus. Et certū est ꝙ multi ſunt ſaluati & ſaluant abſq; obſeruatione cōſiliorū paupertatis. cōtinētię & hmōi. vt Abrā. Iſrūs Ludouic⁹. & alij. Secundo mō accipit perfectionē nō ſolū ſcm ꝙ icludit eſſentialr pfectionē: ſed etiā qđ facit inſtrumētalr ad pfectionē. vt ibi Mat.xix. Si vis perfect⁹ eſſe: vade & vēde oīa q̄ habes: & da pauperib⁹: & ſeq̄re me. qđ dictū fuit a Chriſto iuueni: q dixerat ei ſe ſeruaſſe mādata. vñ patet ꝙ nō ſolū perfectio ibi cōprehēdit p̄cepta in q̄bus eſſentialr cōſiſtit pfectio ſcm b. Tho.ij.ij.q.clxxxiij.ar.iij. ſed etiā ꝓhendit cōſilia quę ſunt inſtrumēta ad perfectionē. Quæſtio igit iſta q̄rit vtrū paupertas pertineat ad perfectionē eſſentialē q̄ conſiſtit in virtutibus & actibus eaꝝ: vt dictū est: & principalr in charitate. Iſte est ꝗintellectus q̄ſtionis. Quantum ergo nunc ad ſcm. ſ. ad q̄nem rndendo ponunt ſex cōcluſiones: & ꝓbātur. Quarum prima est: ꝙ paupertas ſcm animi p̄parationem ptinet ad perfectionē eſſentialr. hoc ſic ꝓbat. Qđ est virtus vel actus virtutis pertinet eſſentialr ad pfectionē quia vt oſtenſum est: perfectio cōſiſtit eſſentialiter in ꝓtutibus & actibus earum. ſed paupertas ſcm animi p̄parationem est virtus ſi ſit habitualis. vel actꝰ virtutis ſi ſit actualis talis preparatio animi. ergo &c. Minor ꝓbatur. ſ. ꝙ talis paupertas ſit virtus. Nam diffinitur virtus a pho. ij. Ethi. ꝙ

De diffinitione ꝓtutis ſcm Aristo.

virtus est habitus electiuus in medio cōſiſtens determinato a recta rōne ꝓut ſapiēs determinabit. Sed inclinatio habitualis mentis ad temporalium abdicationem pront ſunt impeditiua charitatis est habitus electiuus: vt de ſe patet: Et est conſiſtens in medio rationis: quia est ad abdicationem temporalium prout ſunt impeditiua vitæ ſpūalis q̄ est per charitatem. Et hoc prout ſapiens determinat: quia quilibet ſapiens determinaret bona minima abiſcienda propter maxima. ſicut abiciunt merces in mari: vt ꝑſeruet vita hoim quæ est principalius eis mercibus. Cum ergo temporalia ſint minima bona: & vita ſpūalis per charitatem ſit maximū bonū: ſequitur ꝙ ſapiens determinaret temporalia abiſcienda in quantū ſunt impeditiua vitę ſpūalis: cū vita aīæ ſit magis conſeruanda q̄ corporis. Ergo talis inclinatio ad abiſcienda temporalia ꝓut ſunt impeditiua charitatis est virtus. Sed talis inclinatio ad hmōi est pauptas ſcm̄ prę-

Perfectio q̄li ter duplr accipitur.

parationem animi. Sed a cōclusio est: ꝙ paupertas ſcm effectū exteriorē nō pertinet ad perfectionē eſſentialiter. Hoc ꝓbat auctoritatib⁹ & rōne. Auctoritate qđē ſic primo ꝓtutionis ipſius Ioā. xxij. ad cōditorē. vbi dicit ꝙ per tēporaliū abdicationē ad perfectionē via diſponit. Qđ aūt ſe habet diſpoſitiue ad aliquē effectū: non pertinet eſſentialiter ad perfectionē illius rei. cū diſpoſitio nonſit de eſſentia rei ad quā diſponit. Sed a autoritas est abbatis Moyſi in col. patrum quā inducit. b. Tho. ij.ij.q.clxxxiij.ar.iij. dicens. Vigiliæ: ieiunia: meditatio ſcripturarū: nuditas: & ꝙatio oīm facultatū nō perfectio ſed perfectiōis inſtrumēta ſunt. Pro bat eadē cōclusio rōne ſic. Illud ſine quo pōt haberi eſſentialr perfectio nō pertinet eſſentialr ad perfectionē. qđ patet qa res nō pōt haberi ſine eo qđ est de eſſentia eiꝰ. Sed perfectio poteſt haberi ſine tali paupertate. immo & cū multis diuitijs vt patet in Abrā. Iob. Ludouico rege Francorum & alijs qui fuerūt perfectiſſimi viri. q tñ nō habuerūt paupertatē iſtam. ſ. ſcm effectū exteriorē. Probat idem ſic. Perfectio eſſentialis cōſiſtit in virtutib⁹ vt dictū est. Sed oīs virtus cōſiſtit ſubiective in intellectu vl appetitu. Sed paupertas ſcm exteriorem effectū in nullo horum est: qa nec in intellectu nec in appetitu ſubiective. ergo &c. Qđ ſi arguat cōtra qa inuenit ꝙ ille cui Chriſtꝰ dixit. Si vis perfectꝰ eſſe &c. Mat.xix. obſeruauerat p̄cepta vt ipe dixit Chriſto in q̄bus cōſiſtit perfectio eſſentialr vt dictū est. & tñ Chriſtus ei dixit. Si vis perfect⁹ eſſe vade & vēde oīa q̄ habes: & da pauperib⁹. loquēs nulli dubiū de paupertate ſcm exteriorē effectū. Ex q̄ videt ꝙ per obſeruationē p̄ceptoꝝ nondū acq̄ſiuiſſet perfectionē eſſentialē. Sed ſi vellet eā cōſequi oñdit modū cōſequēdi eā. ſ. per paupertatē exteriorē. Ergo paupertas ſcm exteriorē effectū videtur neceſſaria ad perfectionē eſſentialē. Ad qđ ēt videnſ facere autoritates aliū ſctoꝝ vt Hieronymi ad Demetriadē dicentis. Aplici faſtigij perfectę virtutis est vendere oīa & dare pauperibus. & bea. Ambro. Summa iuſtitia est vendere oīa & dare pauperib⁹. Sed ſumma iuſtitia est perfecta virtus. & bea. Aug. contra Fauſtū. Illi ſunt perfecti qui omnia ſua dimiſerunt & ſequūtur Chriſtum. Sed ad hęc rndetur. Primo de iuuene illo qa aliqui doctores vt Origenes & Chriſ. dicunt illū fuiſſe mētitū. Sed dimiſſa iſta rnſione q̄ nō videt multū congrua cū euangelio iſta dicat Marc.x. Chriſtū eū intuitum dilexiſſe. qđ non videt feciſſe ſi fuiſſet fictus & trāſgreſſor p̄ceptorum. Pōt aliter rnderi. Nam ſup poſito etiam ꝙ verū dixerit cū ſit duplex pfectio. ſ. eſſentialis q̄ cōſiſtit in virtutib⁹ vt dictū est. & accidētalis q̄ est quoddam inſtrumētū accōmodū ad acquirendū maiorē perfectionē eſſentialem. quia & ipe habet gradꝰ: & ad cōſeruandā quācūq; acquiſitā de accidētali locutꝰ est Chriſtꝰ. Si vis perfectus eſſe &c. quā adhuc ille nō habebat. Vel poteſtiſic dici. ꝙ in illa autoritate Chriſti aliquid ibi ponit vt via & inſtrumētū ad perfectionem acquirendā & conſeruādā: illud. ſ. vende oīa & da pauperibus. Aliqđ vt id in q̄ eſſentialr perfectio conſiſtit. ſ. ſequela Chriſti. vñ & Hiero. ſuper illud Mat.xix. qđ ait Petrus. Ecce nos reliquimus oīa & ſecuti ſumus te. dicit. Non ſufficit relinquere oīa. ſed adiungit qđ pfectū est. ſ. ſeq Chriſtum. & be. Ambro. ſuper illud. Sequere me ait. lubet ſequi non corporis greſſu ſed. mēis affectu. qđ ſit per charitatem. Ad auctoritatem etiā reſpondetur: qa illud bēati Hiero. intelligendū est ꝙ relinquere oīa ſit perfectæ ꝓtutis. i. inſtrumentū perfectę ꝓtutis quæ est charitas. Ad illud beati Amb. ꝙ relinquere oīa ſit ſumma iuſtitia. est ibi p̄dicatio non formalis ſed cauſalis. & est ſenſus ꝙ a perfecta iuſtitia quę est per charitatē cauſat hoc. ſ. relinquere omnia. Ad illud bti Aug. qa nō in dimiſſiōe tēporaliū: ſed in ſeq̄la Chriſti quā ibi adiungit est perfectio eſſentialis. Reliquere aūt tēporalia est vt inſtrumētū accōmodum ducēs ad ſeq̄lā Chriſti & perfectionē eſſentialē. Remanet g̃ concluſio .2a. ꝙ paupertas exterior non facit eſſentialiter ad perfectionē. Tertia cōcluſio est ꝙ paupertas exterior nō facit ad perfectionem ſi cut inſtrumētū neceſſario requiſitū ad perfectionem: qa cū eiꝰ oppoſito p̄t ſtare perfectio. qđ ꝓbat ſic. Impoſſibile est habere aliqđ ſine eo quod est neceſſariū ad ipſum habēdū ſi em̄ poſſit haberi ſine eo. iam non est neceſſarium ad ipm̄ habendū: ſed ſine paupertate ſcm exteriorem effectum p̄t haberi perfectio eſſentialis. imo cū oppoſito eius quia cum multis diuitijs: vt patet exēplum in Abrā & alijs multis in veteri

Qđpauptas exteriorꝰ nihil operatur ad pfectionem.

veteri & nouo teſtamento. Ergo pauptas exterior nō req̄rit vt inſtrm̄ neceſſarium ad perfectionem eſſentialem. Ioſeph etiā ab Arimathia fuit diſcipul⁹ Chriſti. vñ & perfect⁹ perfectione eſſentiali. & tñ vt dr̄ Mat.xxvij. diues erat. Pro baſ etiam qa ſtatus eꝝ qui exigit pfectionē pſonalem q̄ cōſiſtit in virtutib⁹: pōt eſſe cū poſſeſſione diuitiaꝝ. Si ergo expropriatio tpalis regreret vt inſtrm̄ neceſſariū ad pfectionē eſſentialē. ſeq̄ret ꝙ epi etiā ſeculares clerici pri⁹ nō poſſent hr̄e ꝓpria. qđ est abſurdum. vt patet. xij. q. j. manifeſta. & in multis alijs capl̄is. Quarta concluſio est. ꝙ paupertas ſm effectū exteriorē ſumpta cū abdicatione oīm tēporaliū & quo ad dñiū & q̄ ad vſum: nō facit ad perfectionē nobis in via poſſibilē. Et hoc ꝓbatur faciliter ſic. Illud qđ tollit vitā pnē nō facit ad perfectionē nobis in via poſſibilē. Qui em̄ tollit ſubiectū: tollit accidens. Sed abdicare res tpales oēs quo ad vſum & q̄ ad dñium tollit vitā qa nō vtēdo cibo & potu hō moritur. demū. Et ſic corrupto ſubiecto pfectionis in via qđ est aīa in corpore exīs tollit & accidēs eius. ſ. perfectio in aīa in vita pnti. Et iō nō est aliqs q ꝙ qđcūq; votū poſſit ſereddere non capacē vſus in talibus rebus neceſſarijs ad vitā. Quinta cōcluſio est ꝙ paupertas ſumpta pro abdicatione oīm tpaliū quātū ad ius & dñium vſu ſolo nudo retēto ñ facit ad pfectionē. Et hoc ꝓbat faciliter ſic. Illud qđ tollit ab aliq̄re conditionē licitā & ponit illicitā: nō facit ad pfectionē hoc de ſe patet qa ex licito facere illicitū nō ptinet ad perfectionē: ſed magis ad imperfectionē. Sed abdicare a ſe ius & dñium in oīre & in eius vſu facit vſum illicitū. Hoc patet qa vt oſtenſum eſt. ō. in reb⁹ q̄ vſu nō cōſumunt impoſſibile est ſeparare vſum licitum a iure vtendi. Itē in rebus quę vſu cōſumuntur impoſſibile est eſſe vſum licitū ſine iure & dñio in re. ergo cū multarū talium rerū vſus ſit homini neceſſarius in vita pnti. ſequit ꝙ abdicare oē dñium & ius in rebus tpalibus nō facit ad pfectionē: ſed magis ad oppoſitū. Sexta cōcluſio est ꝙ abdicare res tpales in ꝓprio ſeu pauptas ſm exteriorem effectum facit ad perfectionē ſicut inſtrm̄ valde accōmodū. Ad cuiꝰ euidentiā eſt ſciendū. ꝙ abundātia diuitiaꝝ maxime in ꝓprio nata est reducere ad tria. ſ. inordinatū amorem earum vñ bea. Aug. dicit ꝙ terrena ardentius amanſ adepta q̄ cōcupita. Sed o ingerunt ſolicitudinē in cōſeruādo & nō perdendo. Tertio natæ ſunt mouere ad ſuperbiam. quanto autem qs magis afficiſ vel ſolicitaſ ad terrena: vel erigitur in ſuperbiā: tanto magis retraliſ ab effectu & contemplatione diuinorū. Sed tollere amorem inordinatum rerū ſolicitudinem & electionē facit inſtrumentū accōmodū valde: quia removet ꝓhibens perfectionē vel impediens ꝓfectū perfectionis ſicut remotio: herbarū nociuarū facit ſicut inſtrumentum accōmodum ad profectum terrenaſcentiū ergo &c. Iſta diffuſe declarat be. Tho. ij.ij.q.clxxxvj.ar.iij. Et habes etiā. ō. in. ij. c. huius tit. & in. iij. parte titu. de religioſis. Et ideo alia omitto.

Diuitiarū abūdantia tria facit.

§. XIIII. SEXTVS ARTICVLVS EST

pfectio ſub triplici genere.

vtrum habere aliq̄ in cōi diminuat de perfectione. Et quia perfectio est ſub triplici gñe: quia est perfectio perſonalis perfectio regularis & perfectio pſidentialis. Ideo ad plenio rem declarationem concluſiue dr̄. ꝙ de nulla harum perfectionum diminuit nec de pſonali: nec de perfectiōe religioſoꝝ: nec de perfectione prælatoꝝ. Et iſta oīa probanſ. Sciēdum tamen prius ꝙ iſta quæſtio non habet locum in rebꝰ vſu cōſumptibilib⁹. qa in illis rebꝰ vt oſtēſum est. ō. est impoſſibile ſeparari vſum a iure & proprietate rei. Nec habet locū de iure in rebꝰ q̄ vſu nō cōſumunſ. qa hr̄e ius in rebꝰ quarū vſus est pro ſtatu vitæ pnti⁹ neceſſarius: & ſine quo vſus nō pōt eſſe licit⁹ nō diminuit de pfectiōe poſſibili in vita pnti. Rerū em̄ vſus est vitæ pnti hoim neceſſarius ita ꝙ ſine eis nō pōt vita ſaluari. q̄ hr̄e ius in talibus nō diminuit de perfectione. De prima ergo perfectione. ſ. perſonali loq̄ndo notādæ ſunt tres cōcluſiones. Quarum prima est ꝙ habere aliqua in proprio vel cōmuni non neceſſario impedit perfectionē pſonalē. Et hæc cōcluſio faciliꝝ ꝓbaſ ſic. Illud cum quo ſtat & ſtare pōt perfectio pſonalis non neceſſario impedit pſonalē perfectionē. Et hoc patet: quia oppoſitū eius implicat cōtra dictionē. Sed perfectio perſonalis ſtat & ſtare poteſt cū diuitijs in ꝓprio & in cōmuni. vt ſupra oſtenſum eſt de Abraam & Ludouico rege &alijs. ergo &c. Sc̄da concluſio est iſta. habere in cōi neceſſaria ad vitā nō est natū diminuere de perfectione pſonali. Et hæc ꝓbaſ ſic. Qđ nō est natū diminuere de altiſſima pauptate immo ſtat cū ea: nō est natū diminuere de pfectione perſonali. Et hoc ſtatim patet: qa nō ex alio hr̄e temporalia dicit diminuere de pfectione: niſi qa diminuit de pauptate. Sed habere in cōi neceſſaria: non diminuit de altiſſima pauperate: ſed ſtat cū ea: pur exp̄ſſe Io. in iſta ſua cōſtitutiōe allegās Greg. ix. in decretali. Nimis praua. ex⁹ de exceſ. plā. vbi dicit. Fratres minores & p̄dicatores in altiſſima paupertate dño famulari. Sed cōſtat fratres p̄dicatores habere aliqua in cōi quo ad ꝓprietatē & dñiū. Ergo hr̄e aliq̄ in cōi nō est natū diminuere de perfectione perſonali. Sc̄da rō ad idem. Qđ nō est natū diminuere de perfectione euāgelica: nō est natū diminuere de perfectiōe. ꝑ patet. qa euāgelica. pfectio est pfectio excellentiſſima. Sed hr̄e aliq̄ in cōi nō diminuit de pfectiōe euāgelica. qđ patet ex iſta cōſtitutiōe Io. in qua allegat Alexādrū. iij. q in cōdēnatiōe libelli editi cōtra ſtatū p̄dicatorū & minorū. dicit fratres p̄dicatores & minores Chriſtū pauperē imitari & pfectionē euāgelicā amplexari. Sed cōſtat fratres p̄dicatores hr̄e aliqua in cōi mobilia ſm eorū regulā & cōſtōes. ergo &c. Poſſet etiā ꝓbari p̄ō. quia hr̄e aliqua in cōi nō est natū inducere nimiū amorē ad tpalia vel nimiā ſolicitudinē vel elationē. qđ totū p rōnes efficaces ꝓbat ſed cauſa breuitatis omitto. Tertia cōcluſio est ꝙ hr̄e aliqua tpalia in ꝓprio est natū aliquaſ r impedire de pfectione pſonali: licet nō ſemper actu impediat. & hoc ſic ꝓbaſ. Qđ natū est ingerere ſolicitudinē & amorem recurū ad tpalia & ad elationē inducere. natū est diminuere de pfectione. Sed habere tēporalia in ꝓprio natū est inducere ad hmōi amorē ſuperfluū & ſolicitudinē & ſuperbiam vt oſtē ſum. est. ō. in fine p̄cedentis articuli. ergo &c.

§. XIIII. QVANTVM AD SECVNDAM

de ſc̄da pfectio

perfectionē nūc eſt videndū. ſ. ꝙ hr̄e aliqua in cōi non diminuit de perfectiōe ſtat⁹ religioſoꝝ. Vbi ꝑmittendū ꝑus ne. ꝙ cū paupertas vt oſtenſum eſt ſolum inſtrumentalr non eſſentialr faciat ad perfectionē, & oīs ſtat⁹ religioſus dicaſ perfectus: qa ordinat ad perfectionē acquirendam & cōſeruandam. nō ex hoc debet dici aliqs perfectior altero: qa habet maiorē paupertatē q̄ ali⁹. Sed debet dici habere in firmo magis accōmodū ad perfectionē. Et iō ſicut fatue ſibi vſurparet excellētiā ſup alios artifices artifex aliqs ex hoc ꝙ haberet meli⁹ inſtrumētū puta martellū ad operādū. ita inaniter gl̄iaret de maiori perfectione religioſus ſup alios ex hoc ꝙ haberet maiorē paupertatē. Sed poſſet dicere ſe habere magis accōmodū inſtrumentū ad perfectionē. Perfectior aūt ille est ſimplr qui habet maiorē charitatē nō qui habet maiorē pauptatē. Sicut ille pfectior ſaber q facit meliorem cultellū nō qui habet meliorē martellū. Charitas em̄ nō inflatur ait apls. Et ideo nullus ſe debet alteri pferre exemplo ſ. Coꝝ. Pauli apl̄i: q ſe abortiuū dicit & minimū apſoꝝ. Bene tñ ſtatus religioſorū ille pfectior q̄ includit modū viuēdi ſm proximi habendā & cōſeruandā. Et qa vt dictū est ſtatus religionis est ordinatus propter pfectionē pſonalem. iō frustra gloriaſ de ſtatu qui nō habet maiorē perfectionē perſonalem. Et vtinā tales gloriationes & præpoſitiones inter religioſos ceſſarent: qa multorū malorū ſunt cā: ſicut experientia docet. Circa iſtā ergo materiā. ſ. de perfectiōe ſtat⁹ religioſoꝝ ꝙ nō diminuit per hoc ꝙ habeanſ tpalia in cōi ponunt tres cōcluſiones. quarū pria est ꝙ habere tpalia in cōi inquātū ſunt neceſſaria fini ad quē religio eſt inſtituta: nō diminuit de pfectione vitæ debitę illi religiōi. Sc̄da est ꝙ habere dñiū in rebꝰ tpalibꝰ neceſſarijs ad vitā nō diminuit de ſtatu perfectiōis religioſorū. Tertia est ꝙ habere ℔ dñiū in bonis imobilib⁹ in cōi nō diminuit de tali pfectione. Ad euidētiā primę cōcluſionis. ſ. ꝙ habere tpalia in cōi inquātū ſunt neceſſaria fini ad quē religio inſtituta est nō diminuit de perfectione debita illa religioni. Sciendū ꝙ diuerſæ religiones ſunt ordinatæ ad diuerſos fines: quædam ad militandū cōtra inimicos fidei: quędā ad hoſpitalitatē: quędam ad opera vitę actiuę: quędā ad opa vitę cōtemplatiuæ. Et ſm diuerſos fines religionis diuerſimode ſunt neceſſaria tpalia in religionib⁹. Vñ religio q̄ ordinaſ ad hoſpitalitatem. vt religio ſancti Antonij nō ſolū indiget tenementis ſuis tporalibus pro ſuſtētatiōe profeſſorū in illa: ſed etiā ad hoc ordiate. vt poſſint hoſpitalitatē ſuare: & hoſpites ſuſtētare. Et q̄ ad

Religio portantē magis ea quę promouēt meli⁹ ad charitatē dei & ſoꝝ ſtatus

ſcm di

Universidad de Deusto
Biblioteca

militiã ordinat indiget tpalibus:non solũ ꝓ sustẽtatione: sed ꝓ equis habẽdis & armis. Nec possent tales religiones assecũ finẽ suũ:nisi haberẽt tpalia & in copia. Vñ talib⁹ religiosis hr̃e in cõi etiã multa tpalia nõ derogat pfectiõi status debitę illi religioni.hoc ꝑbat faciliter sic. Habẽs instrumentũ ordinatũ ad aliquẽ finẽ:quanto magis est illud accõmodũ ad illũ finẽ:tanto habẽs illud min⁹ exorbitat ab illo sine cæteris paribꝫ: sicut patet in oĩbus artibꝫ. Nã quãto faber habet melior̃ martellũ tãto melior̃ facit cultellũ cæteris paribus. Et rõ est:qa cũ instrumẽtũ q̃rat ad finẽ quãto magis est ipm accõmodũ ad finẽ:tanto melius operatur sicut medicina tanto melior est quanto magis opatur ad sanitatẽ. Sed ista tpalia sunt instrumenta necessaria ad vitam pñtem & ad finem cuiuslibet religionis, vt q̃ sunt necessaria fini alicuius religionis sunt accõmoda illi fini. & intran

Qz hr̃e tpalia i hr̃i. nõ g̃ derogat pfectioni religionis hr̃e tpalia in cõi. Sed cõi ñ dicit cõclusio est q est difficilior:ꝙ hr̃e tpalia in cõi minuit de pfectiõe religionis:qa ꝙ religio nõ habẽs nisi vsum in aliqbus rebus nõ est pfectior religione hr̃e in illis rebꝫ dñium in cõi. Et ligiõis, ad hr̃c cõclusionẽ ꝑbandã deberet sufficere autoritas papę & Romanæ ecclesiæ in ista cõstõne. & illa Ad conditorem, In hac enim constõne. qa ita quoriũdã. vbi dicit. Nec hoc. s. hr̃e in cõi etiã quo ad ꝓprietatẽ aliquaꝫ derogat. iuxta dictũ Greg. ix. altissimæ pauptati. Qui. s. Greg. dicit in illa decre. de excel. pla. Fratres p̃dicatores & minores in altissima pauptate famulari Christo paupt. Et tñ cõstat fratres prædicatores hr̃e aliqua in cõmuni quo ad ꝓprietatẽ: qd̃ eoꝝ regulæ & statui non repugnat. Hæc etiã Alexander prędecessor noster in cõdẽnatione libelli editi cõtra statũ p̃dicatoꝝ & minoꝝ sensisse videtur in q̃ de dictis fratribus quæ sequuntur sic ait. Cum insup ꝑ ndem frarres oĩa ꝓpter deum reliquerint auxilia: vitæ subsidia mendicãtes Christumq̃ imitent pauperem:euangelicã pfectionẽ amplexando propter qd̃ cuidẽter apparet eos nõ solũ esse in statu saluãdoꝝ sed etiã perfectoꝝ:& per suę religionis obseruantiam quæ ipsius quidem euangelicę pfectionis tenet formam etiã retributionis præmio præcellentẽ gloriam ꝓmereri. vbi expresse dicit fratres prædicatores Christum pauperẽ imitari & euangelicam pfectionem amplecti:& esse in statu perfectoꝝ:& ꝙ eoꝝ religionis obseruantia euangelicę perfectionis tenet formã. Et constat prædicatores habere posse aliq̃ in cõi quo etiã ad ꝓprietatẽ ꝑm eoꝝ regulam. Hæc oĩa in dicta cõstitutione. Ex quibus patet ꝑm intentiõnẽ & autoritatem triũ summoꝝ pontificũ. Greg. ix. Alexandri. iiij. & Ioannis. xxij. ꝙ habere aliqua in cõmuni etiam quo ad ꝓprietatem non derogat pfectioni:nec altissimę pauperratı: nec euangelicæ pfectiõi quæ est summa. quare patet cõclusio. Et q̃uis cuilibet fideli deberẽt sufficere dictæ autoritates:tñ adducunt ad hanc conclusionẽ ꝓbandã & aliæ autoritates. Prima est autoritas Bedæ sup illud Actuũ. iiij. Erãt illis oĩa cõmunia. Dicit em̃ sic. Qui sic viuũt vt sint eis aia cõmunia in domo cõmuni: Cenobitę vocantur. quæ vita tanto fœlicior, quanto statũ futuri ſculi pfectius imitãtur vbi cõia erunt oĩa:qa erit deus oĩa in oĩbus. Sed'a est:autoritas Io. Cassiani in Colla. tractans idẽ ꝑbũ sic ait. Habebãt apli triplicẽ vnitatem. quã debent hr̃e Cenobitæ. Vnitatẽ affectionis: qa multitudinis credentiũ erat cor vnũ & aia vna. Vnitatẽ habitationis. vt patet Act. ij. & iiij. Vnitatem possessionis qa erant illis oĩa cõia. vita aũt apl̃oꝝ fuit pfectissima. Tertia est. b. Aug. in regula. Nõ dicatis aliq̃d proprium:sed sint vobis oĩa cõia. Sic em̃ legitis in actib⁹ apl̃oꝝ ꝙ erant illis oĩa cõia. Itẽ in lib. de opere monachoꝝ. Si aliq̃ vrgeanꝫ ex euangelio vt nihil reponãt in crastinũ. Respondeant, Cur & dñs loculos habuit: vbi pecuniã collectam reponeret. Ex quo medio ꝑbationis. b. Aug. ostẽdit ꝙ Christ⁹ habuit aliqua in cõi:nõ solũ quo ad vsum:sed etiã q̃ ad ꝓprietatẽ seu dñium. Quarta autoritas Basilij dicentis in iij. c. suæ regulę. Cõmunionem vitæ pfectissimę hanc ego voco in qua quidẽ possessionũ pulsa est ꝓprietas : oĩa aũt cõia. Quinta autoritas est Prosperi de vita contemplatiua. & habet. xij. q. j. expedit. Expedit facultas ecclesiæ possideri & ꝓprietas pfectionis amore cõtẽni. Et ponit exemplũ sancti Paulini epi. Probatur eadem cõclusio & rõnibus pluribus. Primo sic. Ille status non est pfectior alio q nõ cõtinet fiõis sui modũ viuẽdi magis ꝓmouentẽ ad pfectionẽ ꝑsonalẽ acquirendã q̃ alius. Patet hoc statim. qa ex hoc dr̃ vnus status ꝑfectior alio. vt dictũ est supra: qa cõtinet modũ viuendi importantem melius ea quæ promouent ad charitatem dei & proximi: in qua cõsistit pfectio personalis. Sed status rentiantiũ aliquibus in cõi. s. quo ad dñium: vt oratorijs paramentis libris & hmõi. non importat modũ viuendi magis ꝓmouentẽ ad pfectionem ꝑsonalẽ acquirẽdã vel cõseruãdam q̃ status habentiũ illa talia: etiã quo ad dominiũ vel proprietatem. ſpposita in cæteris paritate. Neq; em̃ ingerit magis amorẽ recuruũ ad tpalia aut solicitudinẽ aut elationẽ: hr̃e talia quo ad vsum & dominiũ q̃ hr̃e ad vsum solum dñio abdicato & Romanę ecclesię dimisso. Cũ em̃ sint in cõtinuo vsu talĩ. s. domoꝝ: ecclesiarũ: librorũ: ornamẽtorum ecclesiæ vasorũ & hmõi. & sunt quasi certi ꝙ habẽt molestari in eis. nõ apparet quõ ex hoc minus amare talia & solicitari & eleuari q̃ si haberent etiã dñium taliũ rerum. Nam in vsu consumptibilibus vt dictũ est supra. necesse est dicere ꝙ ipsi mınores habeant nõ solũ vsum: sed & dominiũ: quia cum vnũ nõ possit separari ab alio in dictis rebus quæ vsu cõsumũtur. vt panis vinũ & hmõi. Si nõ haberent dominiũ in illud: sed nudũ vsum facti: tunc haberẽt illicitum vsum qđ repugnat perfectioni. Item probatur idem alia ratione sic. Nũq; fuit ecclesia sine habente evangelicam pfectionem & amplectente Christi & apl̃orum sequelam. hoc patet: qa præsumptio videt & erroneum ꝙ aliquo tpe ecclesia deciderit a perfecta sc̃la Christi & apl̃orũ totaliter. Greg. etiam hoc dicit tractans illud Cañ. j. c. Pasce hędos tuos iuxta tabernacula pastorũ. i. iuxta pfectionẽ apl̃orũ vt ipse exponit, Sed a tpe Constantini & bti Syluestri vsq; ad tẽpus beati Fr̃acisci nõ fuit aliqs status in ecclesia qui nõ haberet aliqua in cõi. licet renuntiaret oĩ dñio in proprio. Ergo hr̃e in cõi nõ diminuit de perfectione status religiosoꝝ. Confirmat hoc. qa al's sequeret ꝙ tota pfectio euãgelij esset in solo statu fratrũ minoꝝ : & totum residuũ ecclesiæ cecidisset ab illa: qđ nõ videt bene dictum. Ad idẽ tertio, ꝑbat. Si hr̃e dñium in talibus q̃ vsu nõ cõsumuntur faceret statũ minus pfectũ & professores talis status minus pfectos. tunc dñs papa retinendo sibi dñium taliũ rerum. prout facit circa ordinẽ minoꝝ. faceret & redderet se minꝰ pfectum. qđ est absurdum dicere. cũ qlibet in spũalibus debeat plus se diligere q̃ aliũ. & p cõsequẽs nõ debet velle a pfectione se elongare propter alioꝝ pfectionẽ agendam. Multę alię rationes inducuntur quæ ob breuitatẽ omittuntur. Tertia cõclusio est ꝙ hr̃e dñium in cõi in bonis immobilibus, vt possessionibus: domibus, redditib⁹. & hmõi. nõ cõi de. diminuit de pfectione. Hoc ꝑbatur quadruplici rõne. Primo sic. Illud qđ ecclesia statuit vtiliter & ꝓ meliori & pfectiori: nõ diminuit de pfectione. Hoc statim patet qa nullũ lucrũ quantũcũq; magnũ põt dici vtile: ꝙ qđ recedit a pfectione dicente Christo Mat. xvj. Quid em̃ prodest homini si lucretur vniuersum mũdũ. aię v'o suę detrimentũ patiatur &c. Detrimentũ aũt aiæ est cadere ab euãgelica pfectione. Sed ecclesia q̃ regit a ſpũsancto in his q̃ statuit circa sc̃am Christi & perfectionem vitæ pro meliori & vtiliori ordinauit & statuit ꝙ habere possessiones in cõi : non solum pretia vt olim Iudææ: sed & prædia. sicut dr̃. xij. q. j. futurã. &. c. videres. Ergo hr̃e bona immobilia in cõi nõ diminuit de pfectiõe. Ad idẽ. Illud ꝑ quo aliqs laudaꝫ nõ diminuit de pfectione, sed Constantinus impator laudaꝫ ꝙ dedit licẽtiam per vniuersum orbẽ fabricãdi ecclias: & prædia eis cõstituit tribuẽba. g̃ &c. Tertio ꝑbat sic. Qđ fecerũt viri pfectissimi ad cumulũ perfectiõis: nõ diminuit de perfectiõe, Sed viri pfectissimi tã diuinaꝝ ꝙ humanaꝝ literarũ doctissimi possessiones pro ecclesia accæperunt & ampliauerũt. Quinimmo aliq de suo pñmonio vt. b. Greg. plures ecclesias & monasteria dotauerunt: in qbus ꝓ magna pfectione degere elegerũt. Ergo dicere ꝙ hr̃e immobilia in cõi diminuat de perfectione absurdũ videt. Est em̃ hoc dicere ꝙ beSyluester & alij sanctissimi Romani pontifices & epi perfectissimi. & abbates. vt. b. Greg. Basilius: Ambrosius: Hieronymus: Hilarius: Benedictus: Antonius: Martinus: Egidꝰ Bernardus. & cæteri innumerabiles sc̃i absq; perfectione euãgelica & sequela Christi vixerint. quia ipsi oĩs in cõmte ecclesiæ suæ res immobiles possederunt. xij. q. j. expedit. Quarto sic probatur ꝑm regulã g̃alẽ. b. Augu. qñ obseruantias est in ꝑbis euãgelicis p̃cipue circa præcepta vel cõsilia ex quib⁹ dubiũ oriꝝ: recurrendũ est ad sc̃iõꝝ obseruantiam scilicet

ſ. quõ illa ipsi sancti seruauerunt. Et hoc tenendũ est quod ipsi seruauerunt. Ergo vitæ pfectio intelligenda est & tenẽda. ꝑm ꝙ sancti viri & pfectissimi ꝑbo docuerũt eam & facto tenuerunt. Sed oẽs sc̃i viri & pfectissimi a tpe Syluestri vsq; ad tps bti Francisci: sic vitæ pfectionẽ & ꝑbo docuerũt & facto tenuerũt ꝙ bona immobilia & mobilia habuerũt. Ergo i cõi hr̃e immobilia nõ minuit de pfectiõe euãgelica. videt ei mihi absurdũ dicere ꝙ sctissimi q̃ sua ꝓpter perfectionẽ habendã relinquebant i proprio. si vidissent ꝙ hr̃e in cõi esset detrimentũ pfectionis. ꝙ in cõi cum alijs bona possedissent. sed sicut abdicauerũt in proprio ꝓpter perfectionem: ita abdicassent in cõi. quod nullus fecit ante beatum Franciscu m.

§. XV. QVANTVM AD TERTIVM

Tertius articulꝰ. articulũ principalẽ huius quęstionis. Hęc est conclusio ꝙ hr̃e in cõi nõ diminuit de pfectiõe stat⁹ prelatorũ: immo quod est fortius nõ habere derogat statui ꝓlationis. & per ons pfectioni debitę illi statui. Hoc aũt faciliter ꝑbat sic. Illud non diminuit de pfectione stat⁹ ꝓlationis: quod ipa ꝓlatio exigit ꝑm suã rõnẽ. Hoc patet qa illud nõ repugnat alicui qđ ei cõuenit ꝑm suã rõnẽ. Sed apostolus in duobus locis scripturæ. s. ad Tim. iij. & ad Titũ. j. describens ꝓlationem ep̃alem: inter cętera dicit ꝙ oportet ep̃m eẽ hospitalẽ. Impossibile est autem esse hospitalẽ nisi habeat bona saltẽ in cõi. Ergo habere in cõi nõ diminuit de pfectiõe stat⁹ ꝓlationis. Sc'o ꝑbatur idẽ sic. Illud nõ derogat perfectioni statui debite ad qđ obligaꝫ rõne status sui. Sed prelatus obligaꝫ rõne stat⁹ ad pascẽdũ gregẽ nõ solũ verbo & exẽplo sed etiã rpali subsidio: qđ fieri non posset si aliqua bona ecclesiæ nõ haberet: quorũ prælatus dispensator eẽt. Et ideo saluator committens gregẽ suũ Petro & successoribꝰ eius signanter dixit: non semel: sed ter ei. Pasce oues meas vel agnos meos. Ioannis v'lti. ad minuẽdũ ꝙ prælat⁹ debet subditos pascere verbo & exemplo & temporali subsidio. Tertio sic. Habere illa pro quibus defendendis prælatus mortem patiens meretur ascribi catalogo sanctorum: non diminuit de statu perfectionis. hoc quasi patet de se. qa nõ ascribitur in numero sanctorũ nisi propter opera pfectionis: sed prælatus mortem patiens pro defensione facultatum ecclesiæ meruit ascribi catalogo sanctorum. vt patet de stõ Thoma Cantuariensi archiepiscopo. Ergo hr̃e bona immobilia nõ diminuit de statu perfectionis ꝓlatorũ. Soluit exinde multa argumẽta facta in ꝓrariũ. Sed solum vnũ pono in q̃ a duersarij veritatis multũ se fundant. & est tale. qđ Christ⁹ fecit cõdescẽdẽdo infirmis: diminuit de pfectiõe. Patet ꝟ: qa aliter Christ⁹ nõ sumpsisset ꝑsonã istius mortũ in hoc. Sed Christ⁹ in hñdo loculos seu aliqua i cõi gessit ꝑsonã infirmorũ. qđ patet in decretali Nicolai. iiij. Exĩt qui seminat. & b. Aug. sup illud. ꝓducẽs fœnũ iumẽtis. Et in li. de ope monachorũ. dicit. Dns nr̃ Ihesus Christ⁹ more suæ mirę infirmioribꝰ cõpatiens: cũ ei possent angeli ministrare loculos hr̃e dignat⁹ est. g̃ &c. Et cõfirmaꝫ idẽ auctoritate bti Hiero. dicentis, Nudã crucẽ nudus sequar. Sed q habet aliqđ non est nudus. Sed ad hoc rñdet subtiliter & optime. Dicit em̃ notandum esse triplicẽ infirmitatẽ ad propositũ. s. infirmitatẽ carnis: infirmitatẽ sciæ: & infirmitatẽ affectionis. Infirmitas carnis est ꝟm quã corpꝰ mortale indiget cibo & potu: vestimẽtis & hmõi. Et isto modo oĩs hõ in hac vita mortali est infirmus donec corpus istud corruptibibile induerit corruptionẽ. de q̃ infirmitate Apl's ad Tim. ait. Modico vino vtere propter stomachũ tuũ & frequentes tuas infirmitates. & Matt. xx vj. Spũs prompt⁹ est: caro aũt infirma, talis infirmitas nõ est pfectionis mẽtis: sed stat cũ oĩmoda mẽtis perfectione in pñti possibili. Hanc Christus assumpsit cũ defectus corporales accepit. s. famẽ: sitim: frigus & hmõi. Quia ergo Christ⁹ erat ver⁹ de⁹ & ver⁹ hõ, iquãtũ de⁹ habebãt sibi angeli ministrare: nec loculis indigebat sicut nec cibo vel potu. Sed inquantũ homo ꝑm carnẽ erat infirmus indigens cibo & alimẽto sicut alij hoies. & p ons idiguit pecunia & loculis : qb⁹ mediantibus necessaria emerenꝫ. Et de ista infirmitate carnis quæ stat cũ summa perfectione mentis põt intelligi dictum. b. Aug. et decretalis Exĩt. In hoc em̃ ꝑsonã infirmorũ gessit & infirmis cõdescẽdit ꝙ infirmitatẽ carnis assumpsit. & p ons necessarijs ad vitã eguit & loculis egere se ostendit. Et certe illa videtur esse intẽtio. b. Aug. Vult em̃ dicere ꝙ ille qui deꝰ erat & dãs oĩm: poterat absq; quacũq; pulsiõe sibi de necessarijs qñcũq; & quocũq; tpe ꝓuidere: cũ ei angeli ministrarent. tñ vt eandẽ infirmitatem carnis habentibus exẽplum daret ꝙ nõ erat cõtra perfectionẽ ꝓ carnis infirmitate supportãda cibis & necessarijs vti: & loculos hr̃e. iõ in habendo loculos infirmis condescẽdit. qa vt dicit Apl's ad Hebr. ij. Licet esset deus: decuit per oĩa fratribus similari: & per oĩa misericors fieri, Habendo ergo loculos gessit personam infirmorũ. non infirmorũ infirmitate stat⁹. i. i perfectione vt isti arguunt: sed ifirmorũ ifirmitate carnis. Sc'a infirmitas est sciæ. de qua ait apl's. j. ad Cor. viij. Cõscientia eorum cum sit infirma polluitur. & ad Roma. xv. Infirmum in fide suscipite. Hęc infirmitas consistit in hoc ꝙ aliquis ex ignorantia vel ex nescientia credit aliqđ malum esse qđ tñ non est. sicut alig tunc ipis credebãt eẽ peccatũ comedere immolatũ idolis. qđ de se nõ est : nisi cum fiebat in veneratiõnẽ idoli. Et hac infirmitate laborãte ꝙ referuare crastinũ esset ꝓ pręceptũ dñi. Et de ista etiã infirmitate põt intelligi dictũ beati Aug. & decretalis. Exĩt, scilicẽt dns condescẽdens vel cõpatiẽs infirmis loculos habere dignatus est. Christ⁹ em̃ q venit curare vulnera nr̃a: ꝓcipue mẽtis: ne aliqui in futurum possent scandalizare: credentes ꝙ esset imperfectionis vel minoris pfectionis. si seruos dei viderent loculos hr̃e. & de illis in cõi viuere. ipse loculos hr̃e voluit: vt esset alijs in exẽplũ ꝙ absq; quocumq; impedimento vel diminutione pfectiões loculi cões haberi poterãt ad vitę necessitatẽ: nõ ad superfluitatem. Et ꝙ ꝓpter tale exẽplũ hoc fecerit dns dicit bc. Aug. & hr̃. xij. q. j. exẽplũ. sic Exẽplũ dñi accipite quærentis in terra. Quare ꝓ loculos habuit cui angeli ministrabant: nisi quia ecclesia loculos habitura erat. Hoc etiam expressius dicit in lib. de sermone dñi in monte. Tertia infirmitas est infirmitas affectionis. & hæc est duplex. Vna qua quis sic infirmatur ꝑm affectũ ꝙ a deo auertit. q infirmitas est ad mortẽ ꝙ culpã mortalẽ. de q̃ apl's ad Ro. v. Cũ infirmi essẽm⁹ Christus ꝙ nobis mortuus est. Quia ergo Christus sciebat aliquos futuros in eccl'ia q obstinata malitia dicerẽt qđ viris pfectionẽ euãgelicã seruãtib⁹ aliqđ seruare i crastinum erat ꝓ dei ꝓceptũ: iõ Christ⁹ his ifirmis condescendẽs vt eos a sua malitia reuocaret facto suo & exẽplo voluit hr̃e loculos: vt iã isti blasphemi ꝓ ecclia log nõ possent eũ videre eam loculos hr̃e. Sc'a ifirmitas affectiõis ẽ qua aliq nõ auersi a deo ꝙ culpã mortalẽ: tñ detẽti circa amorẽ tpaliũ impediũt a sequela Christi ꝓ semitã cõsiliorũ: licet nõ exeãt vitã mãdatorũ. de qua põt intelligi illud Apli Rom. x v. Debem⁹ nos q firmiores sumus imbecillitatẽ infirmorũ sustinere. Et in habẽdo loculos Christ⁹ his infirmis condescẽdit i duobus. Primo qa cũ Christ⁹ loculos hr̃et nõ ad superfluitatem sed ad sui & aliorũ necessitatẽ agẽdorũ vt. b. Aug. dicit exẽplũ dedit talib⁹ ifirmis: ne ad tpalia afficerentꝫ ad superfluitatẽ: sed ad solũ necessitatẽ ea q̃rerẽt. Sc'o qa Christus habuit loculos in cõi: nõ i ꝓprio. vt ergo tali b⁹ ifirmis cõdescẽdat. Ex his quatuor modis expõnis primus videt mihi magis esse de intẽtione. b. Aug. Quocũq; aũt mõ exponatur, de ꝑdictis, patet qđ Christ⁹ nõ fecit opꝰ imperfectionis i habẽdo loculos. immo videt mihi ꝟbũ valde blasphemũ dicere qđ Christ⁹ in aliquo facto suo fecit opꝰ imperfectionis cui⁹ oĩs actio nostra est instructio. Ad auctoritatẽ Hiero. de sequendo Christũ nudũ, rñdet ꝓ id qđ ait ipse bea. Hiero. ad Nepotianũ. j. qđ ille nudus Christũ, nudũ sequitur & crucẽ nudã: q oĩa sua aut paupib⁹ distribuẽs: aut parentibus relinquẽs aut facultatib⁹ eccliæ adiungens: ad facultates eccliæ q̃ sunt bona cõia viuit de eis & de altaris oblationib⁹ sustentat. & talẽ nuditatẽ ipse seruauit. quare hr̃e in cõi aliqua non diminuit de pfectiõe ꝑsonali: nec de pfectione status religiosoꝝ nec ꝓlatorum. Ex ꝑdictis etiã reticalis eorũ: vbi dicunt qđ litigare, in iudicio diminuit de pfectione euãgelica. Et ga Io. xxij. determinauit ꝓ ñũ dicunt eũ hæreticũ: qa vt aiũt ꝓ ñ dicit scriptura sacrę dicẽre dño. Quivult tecũ in iudicio contendere: & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium. Mat. v. Et sic videt fieri ꝓ ratissimi aduertere qđ ait. b. Aug. in decre. quem libri sæpe allegant & male intelligunt in. c. paratus. xxiij. q. j. Dicit ei qđ ista ꝓcepta sunt magis intelligenda ꝑm præparationẽ animi. vt scilicet homo patiẽter ferat hoc & paratus sit etiã

qđ sit nudam crucem sequi.

Argumẽti ꝓ ſ. ꝙ hr̃e in cõi aliq̃ diminuit pfectionem.

triplex infirmitas.

ſ. Ti. v.

Qđ hr̃e dñiũ in cõi de.

¶ Quarta pars.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad mafora sufferēda si oporteret pro salute sua & proximo rū: q̄ fm op⁹ qđ in apto sit. nō ergo diminuit de perfectio ne psonali: nec de perfectione status litigare in iudicio cū modestia pro iure suo tuendo siue ecclesiæ siue monasterij. Nec obstat quod ait Apls. j. Cor. vj. Si iudicia habetis inter vos/oino delictum est in vobis. quod illi hæretici in ducūt. qa vt dicit glo. loquitur cum quis cōtra iustitiā litigat. vel nō debito modo: qa cū mēdacijs & iniurijs verbo rum. vel cū apud infideles iudices. vt ibi subdit. Bene ergo determinauit Ioannes. xxij. nec contradicit hoc scriptu ræ: sed falsę eam exponunt.

§. XVI. SEPTIMVS ARTICVLVS

declarandus est. Vtrū Christ⁹ & apli habuerit aliqd i cōi: Et ista est principalis q̄stio in materia ista. sed declaratio

Optia ꝓbatio videli cet q̄ Christ⁹ habue rit aliqd in cōi.

ei⁹ dep̄dēt ex declaratione p̄cedētiū dubior. Et q̄ habue rint patet qa dr̄ Io. iij. q̄ discipuli eius fuerāt in ciuitatem ad emēdū cibos. Emptio aūt fit pecunia. g̃ pecunia habe bant nō in ꝑprio ergo in cōi. Iō Ioā. xij. &. xiij. dr̄ q̄ dns ha bebat loculos quosportabat Iudas. i. scarzellā seu bursam vbi in varijs locis eius diuersæ pecuniæ mittebant̄ puta ar genteæ in vna: & ǫneæ in alia & hmōi. Sed illud qđ refer uabat in illis loculis nō vr fuisse alteri⁹ q̄ collegij Christi & aplorū. ergo habebāt aliqua in cōi. Pro quorū declara tione sciendū q̄ certū est q̄ Christ⁹ & apli bona quæ habuerūt in vsum vitæ humanę de facto habuerūt. Certū est em̄ q̄ habuerūt indumēta q̄bus vestiebant̄: & cibos quib⁹ nutriebant̄. domū etiā qua tū ad vsum dormiēdi & q̄scēdi. Nec vnq̄ de hoc aliquis dubitauit. Sed vtrū habuerint in talib⁹ reb⁹ solū nudū vsum facti vel ius & dñiū. ꝑprio vel in cōi. de hoc fuit aliq̄ dubiū. Sed nūc nulli fas est dubitare post q̄ Ioan. xxij. edidit & ꝓmulgauit ꝓstitutionem. Cū inter nonnullos. qa ibi determinat q̄ q pertinaciter te net q̄ Christus & apostoli nō habuerūt aliqua in cōi: hæreticus sit censendus. Hoc aūt nō p̄t intelligi quātū ad so lū nudū vsum facti: sicut aliq̄ exposuerūt: imo veri⁹ cor rūpere voluerūt. qđ patet: qa dns papa Io. illđ q̄ viri scho lastici in dubiū reuocabāt: voluit declarare. vt patet ex ip so principio cōstōnis vbi dr̄. Cū iter nonnullos viros scho lasticos sæpe cōtingat in dubiū reuocari. sed per viros scho lasticos nunq̄ fuit in dubium reuocatū qn Christ⁹ & apli habuerūt vsum facti in aliquib⁹ rebus necessarijs ad vitā. Sed bñ fuit in dubiū reuocatū vtrū in illis rebus habuerit ius & dñiū in ꝓprio vel in cōi. Cū ergo papa declarauerit q̄ deinceps asserere q̄ nō habuerunt: hæreticum sit cen sendū. sequit q̄ nō de vsu solū: sed de iure & dñio itellexit. Secūdo sciendū q̄ cū declaratū sit. ō. in tertio dubio q̄ im possibile est hr̄ evsum licitū & iustū alicui⁹ rei sine iure vtē di illa re. & oēs cōcedūt q̄ Christ⁹ & apli habuerunt vsum aliquarū rerū: sequit de necessitate q̄ in illis rebus habue runt ius vtēdi nisi quis diceret q̄ habuerūt semp vsum nō iustum: qđ blasphemū est dicere. Sequitur ergo q̄ Chri stus & apli nō potuerūt habere vsum facti denudatū iure vtēdi. Tertio sciendum q̄ cum declaratum sit. ō. in quarto dubio q̄ in reb⁹ quæ vsu cōsumunt̄ nō possit separi vsus licit⁹ a iure in re & nō solū in vsu rei: & clarū sit q̄ Christ⁹ & apli alijs res vsu ꝓsumpserūt. vt panē & vinū q̄ come debāt & bibebāt: sequit q̄ in talib⁹ reb⁹ ius & dñiū habe bāt nō vsum facti denudatū etiā iure in re. Quarto. sciēdū q̄ cū visum sit in sexto dubio q̄ hr̄e in cōi in reb⁹ necessa rijs ad vitā nō diminuit de p̄fectione p̄sonali: nec de perfe ctione status religiosorū vel p̄latorū: sequit q̄ Christus & apli qa summā pau ptatē vel summā p̄fectionē tenuerūt. q̄ ꝑpō nō. ꝑbat q̄ nō habuerint aliq̄ i cōi. In ista ꝛ. qōne aut q̄rit de Christo seorsum: aut de christo & apl⁹ simul: aut de aplis tm̄. vt post ascensionem Christi. Si de Christo seorsum cum in christo sint duæ naturæ: diuina pariter & hūana: dubiū nō est qđ de natura diuina locū non habet q̄ ista. Sic ei⁹ xp⁹ fm oēs verissime & ꝓprissime dñium oim creaturarum. fm illud Pś. xxiij. Dñi est terra & pleni. ei⁹ &c. & Hester. xiij. Dns oim tu es. Intelligēda est ergo q̄ stio de Christo fm humanā naturā. Secundo notandū qđ dñiū hr̄e de aliqua re p̄t intelligi dupl⁹ qa aut infusum: aut acq̄situ. sicut dicim⁹ de scia infusa vel acquisita circa ali quā p̄clonē. & iterū dñiū p̄t acqri i aliqua re dupl⁹. quia vel ex facto ꝓprio sicut miles acq̄rit ex facto proprio. s. sui laboris dñiū in stipēdio: vel ex alieno dono. sicut acquirit paup dñiū in eleemosyna sibi liberaliter data. His p̄supp̄olitis pono rñdēdo ad q̄stionē sex conclusiones.

¶ Prima qđ christus ab instanti suæ concęptionis habuit dominium omnium rerum.

¶ Secunda conclusio qđ christus ex facto proprio habuit dominium acquisitum aliquarum rerum.

¶ Tertia conclusio qđ habuit dominium aliquarum rerū ex dono aliorum.

¶ Quarta conclusio qđ apli post emissionē voti de paup tate nō habuerūt in proprio dñium aliquarū rerū.

¶ Quinta conclusio qđ christus & apostoli habuerunt do miniū aliquarū rerum in cōi.

¶ Sexta conclusio est qđ apli post ascensionē habuerunt dominiū aliquarū rerū in cōi.

§. XVII. PRIMA CONCLVSIO PRO

q̄ xp⁹ habuit dñium omnū rerum.

batur sic. s. qđ christus ab initio conceptionis habuit dñiū oim rerū. Hns ius hñdi aliquā rē & vtēdi iure ꝓprio. p lic bito voluntatis & alienādi eā: habet dñiū i illa re. hoc patet ex declaratione terū dubiū. ē. Sed xp⁹ ab initio suæ conce ptiōis habuit tale ius i oib⁹ reb⁹ creatis. g̃ &c. Probatio mi noris patet p id qđ hr̄ ad Heb. ij. & sumit de Pś. viij. Mi nuisti eū paulomin⁹ ab ange. &c. Oia subiecisti sub pedi bus ei⁹. In eo em̄ ait apls qđ ei subtecit oia: nihil dimisit nō subiectū ei. Qđ exponens glo. c. iij. ait. Ecce ptās christi oñditur vt em̄ a dñi ope nihil excipit: ita nec a christi ptē. Attende qđ nō simpl⁹ ait sup oia opa: sed addidit ma nuū tuarū. s. sup digniora etiā opa. i. hoies & angelos: q̄ p excellētiā dñr opa manuū dñi. Et nō solū ꝓstitut⁹ sup opa vt dignior. sed etiā oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹. i. ptāri ei⁹ & dñio. posset em̄ esse supior & non dñari oib⁹. Sed dicit. Subiecisti oia. nihil dimisit nō subiectū dñio eius. Ex qua auctoritate hr̄ qđ loquit̄ de christo fm naturā hūanā: fm quā minorat⁹ est paulomin⁹ ab angelis. Et loquit̄ de subiectiōe nō solū min⁹ digna ad digniorē: sed de subiectiōe q̄ est subditi ad hñtē dñiū sup ipm. Probat idē p glos. sup il lud. Hns scriptū in vestimēto suo & in femore. Rex regū & dns dñantiū. Apoc. xix. vbi glo. interlinearis. In vestimen to. i. in hūanitate. In femore vt demōstraret se devera. ꝓge nie patrū prioꝝ. ꝓcessisse. Rex regū. i. sōꝝ q̄ se & alios vir tutibus regūt. & dns dñantiū. i. eoꝝ q̄ dñiū exercēt sup sub ditos. Tertio. ꝑbatur idem p illud qđ hr̄ Mat. vj. qđ dixit christus resuscitatus apparens discipulis. Data est mihi oīs ptās i cœlo & in terra. Vbi glo. de cœterna p̄is diuinita te. s. & de assumpta dicit hūanitate: i qua minor angelis. Et est glo. Rabani. idē Remigius. Et hoc sciendū qđ añq̄ dns surrexisset nouerāt angeli se subditos hoi xp̄o. Volens g̃ christus etiā hoibus notū fieri qđ sibi data esset oīs ptās i cœlo & i terra: misit p̄dicatores i mūdū vniuersum: q̄ hoc cū dictis p̄dicarēt. Ad idē etiā. b. Aug. Pē. ix. Donauit de⁹ xp̄o fm hoiem fm carnē resurgenti: vt in noie Iesu omne genu flectat cœlestiū terrestriū & infernorū. i. impio eius oēs sa teant̄ subijci angeli hoies & dæmōes: & subdit. Eo qđ erat fili⁹ Dauid fact⁹ est dns Dauid. Non obstat qđ xp̄us post resurrectionē dixit sibi datā ptātē hāc. Nō em̄ tunc primo sibi fuit data: sed a principio cōceptiōis: vt dictū est. Sed in resurrectiōe fuit data manifestatio talis iā factę collatiōis ptātis. Vñ exponūt doctores cōiter. b. Aug. & magr̄ sentē in. iij. Data est mihi. i. manifestata esse iā data. Dicit em̄ ali qñ aliqd fieri qñ innotescit factū. Sed o idē ꝑbat sic. Illud qđ fuit cōcatū viatori nec repugnat fini icarnationis: nec importat impfectionē: sed magis dignitatē & p̄fectionem debuit cōcari Christo fm hūanā naturā. qđ nō repugnat fini incarnationis. p tanto dr̄ qa licet immortalis qua po tuit nō mori fuit cōcata. Adę. nec dicat impfectionē: sed p̄ fectionē: tū qa Christo repugnasset rōne finis icarnationis qm̄ ad hoc icarnat⁹ est vt p hoib⁹ moreret & moriēdo re dimeret. & iō tale donū nō debuit sibi cōcari. Sed vbi ista tria cōcurrūt. s. qđ nō iportet p̄fectionē. Sed o qđ nō ipor tet dignitatē. Tertio qđ nō repugnet fini icarnationis ma gis debuit cōcari hoi Christo q̄ cuiq̄ alteri. Sed dñium oim istorū inferiorū cōcatū fuit. Adæ in statu innocētię. vt patet p illud Gen̄ i. Dñamini piscib⁹ maris: volatilib⁹ cœli & bestijs terræ. Ergo tale donū eū nō dicat impfectio nē sed p̄fectionē: nec repugnet fini icarnatiōis: debuit xp̄o cōcari fm hūanā naturā. Tertio idē ꝑbat sic. Christo ab istāti suę p̄cptiōis cōcata fuit scia oim. g̃ & cōcari sibi de huit potētia dñij oim rer⁹. Añcedēs patet fm oēs sctōs saltē de his q̄ nouit de⁹ scia visiōis. q̄sequētia est clara. qa simile videt quātū ad Christū de scia & potētia respectu horū in

Contra p̄clusionē arguit.

feriorū ergo &c. Sed cōtra p̄dictā cōclusionē arguit primo sic. Qđ iportat impfectionē nō debuit cōcari Christo fm hūanā naturā. Sed hr̄e dñiū in ꝓprio importat impfectio nē. vt ostensum est. qa ad p̄fectionē p̄tinet renuntiare re bus in ꝓprio. Ergo tale dñium nō debuit Christo cōcari. Sed o arguit sic frustra est potētia quæ nō reducit ad actū: sed dñiū tpaliū quęrit ꝓpter vsum. Christ⁹ aūt nō est vsus dñio tpaliū. ergo frustra sibi fuisset collatū tale dñium. Sed deus & natura nihil faciunt frustra. vt dicit ꝓbus in lib. de cœlo & mundo. Tertio arguit sic. Christus potest cō siderari vel vt caput ecclesiæ vel vt p̄sona singularis. Sed de ipso loquimur nūc vt persona singularis. Et fm hoc nō habuit dñiū. g̃ &c. Sed his nō obstāt⁹ firma & ỹa manet

Rōsio.

p̄clusio prima. s. q̄ habuit dñiū rerū sibi a deo infusum seu collatū. Et ad argumētū primū rñdet q̄ licet renūtiare do minio rerū in ꝓprio sit infirm accōmodū ad p̄fectionē. rñ hoc est illis in qb⁹ hr̄e dñiū tali⁹ rerū est natū ducere amo rē recurua. ad tpalia vl nimia solicitudinē & elationē. Sed in qb⁹ hr̄e dñiū in ꝓprio nō est natū inducere talia in his hr̄e dñiū nō derogat p̄fectioni. Aliogn cū de⁹ habeat dñiū oim hoc diceret in eo impfectionē: qđ est absurdū. Modo Christ⁹ ab initio suę cōceptionis fuit cōpręhēsor fm aiam: licet viator fm corp⁹. Et iō possidere quātacūq; tpalia nō poterāt in eo inducere amorē recurui: vel distrahi per hæc

Christ⁹ in mundū veniens paupta tē assūplit q̄re & quomodo.

ab his q̄ sunt dei. Sciendū igitur q̄ Christus in mundū ve niēs pauptatē assumpsit: nō in bn viuēdi subsidiū: qa non egebat cū impeccabilis esset: sed solū in imitationis exēplū propter nos q̄ nati sum⁹ inordinate affici ad tpalia & soli citari & eleuari in supbiā ex eis. Et qa exēplū magis ostendit in vsu q̄ in dñio: ideo Christus quātū ad vsum pauptatē p̄fectioni cōuenientissimā ostēdit: licet quātū ad dñiū esset dns oim. Ad sc̄m rñdet q̄ potētia nō est frustra qñ ex cau sa nō reducit in actū: sicut in hoie qui votū castitatis emisit potētia generādi nō est frustra. Sicut etiā in deo qui potest de hoie facere virtutū: non est illa potētia frustra: licet nūq̄ reducat ad actū. Quia ergo Christus venit ad dandum no bis p̄fectionis exēplū: ideo cū exēplū maxime ex vsu ostē dat: noluit dñio tali infuso vti. Et ideo non sequit q̄ in eo frustra fuerit tale dñium. Et tū forte aliquādo vsus fuit tali dñio: vt cū dixit Mat. xxj. Ite in castellū. soluite asinū &c. Dns his opus habet. Ad tertiū dicēdum q̄ ista propositio Christus inquātum caput ecclię habuit dñium oim rerū est ꝓpositio reduplicatiua affirmatiua. Et ideo licet infer re simpl⁹. Ergo Christus habuit dñium oim rerum: diffuse aūt tractat de ꝓpositione reduplicatiua: sed omitto: & sub dit. Ista simpl⁹ est concedenda. Christus rōne humanæ na turæ habet dñium oim rer⁹: vñ si ista esset vera q̄ in est fal sa: vt. j. videbit. Christus inquātū gessit p̄sonā p̄lectorū nō habuit aliqd in ꝓprio vl in cōi: in ex quo p̄cedit ista. Chri stus vt gessit p̄sonā infirmorū aliqd in cōi habuit: nō debet cōcedi simpl⁹: ergo Christus nō habuit aliqd in ꝓprio vel in cōi: immo magis sua opposita. s. Christus simpl⁹ ha buit aliqd in proprio vel cōi. Sciēdū tū fm be. Tho. in. iij. parte. q. viij. q̄ eadē est gra Christi inquātū caput ecclię & inquātū persona singularis. Vñ nō solū inquātū est caput ecclię habet dñiū oim rōnabiliū & irrationabiliū: sed etiā inquātū p̄sona singularis. Et sic patet prima cōclo. Ex præ dictis patet falsissimū esse q̄ dicūt isti Fratricelli in quodā suo libello qui incipit: vniuersis. s. in primo ca. q̄ Christus inquātū hō nō habuit dñiū oim tpaliū: nec fuit verus rex. Sed inquātū de⁹ & inquātū hō habuit dñiū spuale ecclesię nō tpale. Et qa Io. determinauit p̄riū prout est veritas. s. q̄ etiā inquātū hō habet dñiū oim: qđ ꝑbatū est. & fuit ver⁹ rex dicūt esse hæreticū: qa determinauit cōtra veritatē scri pturę dicentis Io. xix. Regnū meū nō est de hoc mundo. Et hea. Aug. in fmo. de Ephia q̄ Christus non venerat vt re gnū terrenū peiperet: sed vt cœleste donaret: & sitia. Ad q̄ rñdetur q̄ Christus: vt dictū est. ō. & si dñium habuit nō in vsus est eo: qa nō vixit vt rex: sed vt pauper ꝓpter exēplū nostrū: vt induceret ad vitā dū honores & hmōi. Et sic re gnū suū nō fuit de hoc mūdo: qa nō mundani vsus. Sed q̄ rex fuerit ipse ait Pilato. Tu dicis quia rex sum ego. Et Za

Christ⁹ ver⁹ rex

cha. ix. Ecce rex tuus venit tibi: & in Pś. ij. Ego constitutus sum rex ab eo. Ipsi ergo sunt hæretici qui pugnaciter impu

gnant hanc veritatem. In. ij. c. illius pessimi libelli dicunt q̄ nō habuit dñium oim inquantum homo. Sed ostensum est hoc esse falsum: qa vtiq; habuit. & si non sit vsus quia non vt dominus sed vt pauper vixit.

§. XVIII. SECVNDA CONCLVSIO

principalis est q̄ Christ⁹ ex proprio facto habuit dñiū ac quisitū quarūdā rerū: & hoc sic probatur. Suppono q̄ dñ⁹ redimens aliquē de manu hostis acquirit sibi dñiū in illo sicut in seruo: & in bonis ei⁹ sicut in bonis serui sicut. ꝑbat̄ ex de iudęis. c. j. & vlt. & dist. lxiij. ex antiqs &. c. frequēs. & xij. q. ij. cū redēptor. Hoc supposito sic arguit. Non maius acquirit redimens aliquē hoiem a morte corporis in eū & in bona eius q̄ redimens eū a morte corporis & aię sił. Sed Christus passione sua redemit genus humanū a morte cor poris & aię fm illud. j. Cor. vj. c. Empti estis ptio magno &c. & Apoc. v. Redemisti nos deo in sanguie tuo: & in alijs locis scripturæ. Ergo ex ꝓprio facto christ⁹ acquisiuit sibi dñiū supra totū gen⁹ hūanū. sicut in seruos & inoib⁹ bonis eorū sicut in bonis seruorū. Sed o ꝑbat sic. Acq̄rēs de cōdi gno ius aliquos iudicādi, acquirit dñiū aliq̄d super eos. Hoc patet per ap̄lm ad Ro. xiij. Tu qs es q̄ iudicas alienū seruū: suo enim dño stat aut cadit. Sed christus fm humanam na turā ex ꝓprio facto acq̄siuit sibi ius iudicādi viuos & mor tuos: sicut apparet in p̄dictis locis scripturæ. ipse em̄ cōsti tut⁹ est a deo iudex viuor⁹ & mortuor⁹. Act. x. &. b. Tho. de ducit in. iij. p̄te. ergo &c. Sed cōtra qa qđ est alicui⁹ nō p̄t sibi acquirere: qa qđ acq̄situ est nō restat vlteri⁹ acq̄rēdū: sed christ⁹ ab instanti suę cōceptiōis habuit dñiū oim: vt ostensum est in p̄cedenti p̄clusione: ergo ex proprio facto nō ha buit dñium acq̄situ. Rñdet q̄ habere aliquā rē cōtingit di uersis modis. Nā p̄t qs hr̄e dñium in aliqua re directū vel vtile. sicut etiā p̄t habere ius in aliq̄ re vel rōne successio nis vel rōne donationis vel emptiōis vel hmōi. Vñ nō re pugnat in eadem re haberi diuersa iura fm modos alterius & alterius rōnis. Modo dñium infusum & dñiū acq̄situ nō sunt eiusdē rōnis: sed alterius & alterius. Et iō nō repugnat q̄ Christus respectu eiusdē rei habuerit dñium infusum & dñiū acq̄situ. Et hoc satis patet in sili. Nā christus ab instā ti suę cōceptionis habuit sciēciā infusam oim. & in postea habuit eandem rerū sciam acquisitam vt patet Lu. ij. Iesus proficiebat ætate sapia & gra apud deū & hoies. Ex quo p̄t sic argui. Nō magis repugnat dñium infusum & dñiū acquisitū respectu eiusdē rei q̄ scia infusa & scia acquisita. Sed nō obstante scia infusa quā habuit de oibus ab instan ti suæ cōceptionis. habuit de eis sciam acquisitā. ergo non obstāte dñio rerū infuso potuit habere etiā dñiū acquisitū de eisdē rebus: vt duplici iure sit dns. f. infuso & acquisito. Quod ergo dictū est in ar. qđ est habitū nō p̄t acquirt. Re spondet verū est eodē mō quo est habitū: sed habitū vno modo p̄t haberi vl acquiri & alio modo. Sicut & qđ scirū est vno mō sciri p̄t & alio modo. Et ex his patet falsitas

terij capituli illius libelli hæretici. in quo dicūt cōcluisse q̄ Christ⁹ in ꝓcessu tpis nō acquisiuit sibi dñiū in speciali aliquarū rerū. Et cōtrarij dicunt esse hæresim: qa contradi cit scripturæ dicenti. Nisi quis renuntiauerit oibus q̄ pos sidet non p̄t meus esse discipulus. Lu. xiiij. Fecit aūt christus q̄ docuit. Sed declaratū est quomō aliqua sibi acquisi uit. Et auctoritas inducta quā male intelligunt non obstat. Nam renūtiauit christus perfectissime oibus plus cæteris quantū ad effectū in qua cōsistit perfectio essentialis. Quo aūt ad effectū renūtiauit etiā quo ad effectū in ꝓprio omni bus etiā oibus mobilib⁹: quia oia habuit cōta cum apls. In cōi autem non renuntiauit ipse nec apli mobilibus sed immobilibus. nec per hoc diminuere⁹ de perfectione. nec augeretur si renuntiasset in communi etiam mobilibus.

§. XIX. TERTIA CONCLVSIO EST

q̄ christ⁹ habuit dñiū acq̄situ aliq̄rū rerū ex dono alterius & hoc probat̄ sic. Cui datū est aliqd p intendentē trāsferre dñiū illius rei in illū: & nihil sibi retinētē de dñio illius rei & ille cui data est res sit capax dñij: stat̄m habet illi⁹ rei do miniū. Quęro em̄ cui⁹ erit illa res: Certū est q̄ nō dāris: qa ille mihi trinet sibi i re: sed trāssert eā & trāsferre itēdit. Nec alicui⁹ alteri⁹ q̄ ei⁹ cui dat cū dans in aliū q̄ in eū cui dat transferre nō intēdat. Nec talis res vagat incerta: quia tūc occupanti cōcederet. Ergo res quātū ad dñium est eius cui

Universidad de Deusto
Biblioteca

ata est. Itē ad hoc q̄ res trāsferat in dñiū alterius non videt requiri nisi trāslatio cū intētione ex pte dātis: & capacitas ex pte recipientis: vbi ista duo occurrūt: dñiū transfert in recipientē. Sed patet Mat. ij. q̄ magi venientes ab oriente obtulerunt Christo munera: aurū thus & myrrhā. & ciarū est q̄ in rōm trāsferre intēdebāt dñiū: vñ textus dicit. Procidētes adoraverunt eū: & aperris thesauris suis obtulerunt ei munera &c. Ergo intēderunt trāsferre dñiū in eū taliū munerū. Itē christ⁹ erat capax talis dñi. Si em hoc nō esset aut hoc erat rōne voti emissi: sed nō dici nō pōt: qa adhuc votū non fecerat. Aut rōne diuinitatis vnitæ hūanitati. Sed nec hoc qa humanę naturę nō repugnat rōne vnionis ad diuinitatē dñiū hr̄e rerū imo magis q̄uenit. Aut qa ante illam oblationē habebat ī illis reb⁹ dñiū i sufum. Nec ꝺ dici pōt: qa & si habebat illarū rerū sicut oīm dñiū añ i sufum: tamē vt ostensum est in præcedenti ꝓclone: eiusdē rei pñt haberi diuersa dominia alteri⁹ & alteri⁹ rōnis. Aut rōne ætatis in fantilis: nec hoc dici pōt qa paruul⁹ est bñ capax dñi: imo vere est dñs: licet vsęq ad tps statutū a iure sit sub tutorib⁹ & curatoribus: vt dicit apl's ad Gal'. iiij. Capax ergo erat illius dñi. Et sic patet conclusio vera q̄ habuit in illis rebus dñiū acquisitū ex dono alterius. Et si dicatur q̄ Ioseph erat pater adoptiuus Christi. Sed peculium nō, castrense sed adventitium acquisitū filio acquiritur patri adoptiuo. Et sic videt q̄ nō Christus sed Ioseph habuerit dñium earū rerū donarum. Rñdeo q̄ Ioseph non fuit pater adoptiuus eo mō q̄ loquuntur iura de patre adoptāte & filio adoptiuo.

§. XX. QVARTA CONCLVSIO EST

Qualit apostoli fecerit votum paupertatis.

q̄ apli postq̄ emiserūt votū paupertatis: qd' Aug. in li. de ciuit. dei. dicit eos fecisse qñ Petr⁹ dixit in persona oīm: ecce nos reliquim⁹ oīa & secuti sumus te. Mat. xix. nihil postea habuerūt in ꝑprio. Hæc ꝓclo sic ꝓbat faciliter: faciēs ꝺ votū mortaly peccat: qd' patet ex eo qd' dr̄i Pā. lxxv. Vouete & reddite dño deo vra vestra. Vbi dicit glo. Vouere est cōsiliū seu libere voluntatis: sed reddere votū necessitatis seu p̄cepti. Et Eccles. v. dr̄. Sed qd vouisti dño redde. Displicet em ei infidelis & stulta ꝓmissio. Infidelis dicit non seruata ꝓmissio. Sed apli in habēdo ista tpalia nō leguntur peccasse mortaly: g̃ post votū emissum nō habuerūt aliquid in ꝑprio. Nā si habuissent: fecissent ꝺ votū & peccassent mortaliter. Habere em aliqd in ꝓprio ꝑticulariter est ꝺ votū pauptatis. Abdicauerūt g̃ apli oīb⁹ tpalib⁹ in cōi: siue tūc qñ vocati a Christo relictis oībus secuti sunt eū. Siue cum Petr⁹ pro oīb⁹ dixit. Ecce nos reliquim⁹ oīa: vt dictū est. Siue qñ Christus dixit. Nolite possidere aurū & argentū &c. Mat. x. Et ex his patet falsitas. iiij. capl'i illi⁹ venenosi libelli vbi dicūt. Io. xxij. determinasse q̄ apli habuerūt in specialī nō solū in cōi posīq̄ facti sunt apli, ꝑprietatē rer⁹ tpaliū & q̄ nūq̄ abrenūtiauerūt eis. Et q̄ Christus nūq̄ eis hoc cō suluit vel mandauit. Nec votū huius abdicationis fecerūt. Mēdiuntur isti: qa Io. hoc non declarauit vel determinauit. Sed istud bñ declarauit: q̄ in reb⁹ vsu ꝓsumptibilib⁹ nō abdicauerūt dñiū talium rer⁹ cū eis dabant retēto nudo vsu facti nō iuris: & i reb⁹ q̄ vsu nō ꝓsumunt statim nō potuerūt hr̄e vsum sine iure vtēdi: vt in vestib⁹ & domo & hmōi: qa talis esset vsus illicit⁹. Vñ nec vouerūt hoc. ſ. q̄ in hmōi haberēt nudū vsum facti denudatū oi iure vtēdi. Nec etiā vouerūt nō hr̄e aliqd in cōi: qa habuerūt vtiq̄. ſ. mobilia: vt patet in loculis. Io. iiij. & Io. xiij. falsum ergo dicunt.

§. XXI. QVINTA CONCLVSIO EST

q̄ Christus & apli habuerunt aliquid in cōi quantū ad ius & dñiū. Et hęc ꝓclusio sic ꝓbat primo. Suppono em q̄ apli vendebāt & emebant aliqua. Et ista suppositio traditur ex multis locis scripturæ: vt Io. iiij. discipuli iuerant in ciuitatē vt cibos emerent. Vnde cū adduxissent cibos quos emerant: dixerunt Christo. Rabbi māduca. Itē Io. vj. vbi Christus dixit Philippo. Vnde ememus panes vt māducent hi: Ioā. xij. dr̄ q̄ quidā putabant q̄ dixisset. Eme quæ sunt nobis necessaria ad diem festum. Et Act. xx. dicit Paulus. Ad ea quæ mihi opus erāt ministrauerunt manus istæ. Ad litrā em vēdebat ea quę operabat manibus: & inde viuebat. Hoc suppositio arguit sic. Habes ius licite & noie ꝑprio & pro se alienādi aliquā rē totaliter a se habet ius in re non solū in vsu rei: hoc patet ex his q̄ fuerūt declarata in. in. arti. ō. Nullus em pōt alienare aliquā rem totaliter noie proprio et pro se: nisi q̄ habet ius in illa re: & nō solū in vsu rei: sed p̄ vēditionē res totaliter trāsfert in emētē: & alienatur ab ipso vēdēte. Apli aūt pro se & noie ꝑprio aliqua vēdiderūt & emerūt. Ergo in illis reb⁹ nō solum vsū imo etiam ius & dñiū habuerūt: sed non in ꝑprio: vt deductū est in p̄cedēti ꝓclusione: ergo in cōi. Et confirmat hoc. quia cū apli vendebāt: aut trāsferebat ius & dñium rei venduę in emptorem aut nō. Si nō. ergo emptores nō habebāt ius & dñium in illa re: & sic decipiebant: quia credebāt se habere ius in illa re & tñ nō habebāt: Et sic apli erant deceptores: qd' est absurdū dicere. Si autē ius & dñium transferebat in emptorē: tūc aut apli vēdētes trāsferebāt: aut aliquis alius noie eor̄: aut de⁹ aut aliquis alius. Si apli: habeb̄ propositum. Null⁹ em pōt trāsferre in aliū iusqd' nō habet. Si ergo apli trāsferebant ius & dñium in aliū: ergo de necessitate ipsi habebāt ius & dñium in illa re vēdita ab eis: sed nō in ꝑprio: ergo in cōi. Itē si trāsferebat ius & dñium p aliū noie eor̄: adhuc habeb̄ ꝓpositum. Nullus em pōt trāsferre dñium alicuius noie alterius nisi ille cuius noie transfert habeat ius & dñium eius. Si ergo aliqs transferebat ius & dñium in alium noie apl'or̄: sequit q̄ apli habebāt ius & dñium in illa re trāslata. Nec pōt dici q̄ de⁹ trāsferret: tūc em de⁹ aliqd spāle fecisset in emptionib⁹ & venditionib⁹ apl'or̄: qd' nec experientia demōstrabat: nec rō nec auctoritas ꝙfirmat. Itē quia de⁹ ius habet equale i oib⁹ reb⁹: nec pōt dici q̄ aliquis alī trāsferret: quia nō videt q̄ ille esset aliqs alius a dāte apl'is illa res. Non em alī⁹ a dante habebat vel habuerat ius & dñium in illa re: vel si habuerat de fierat habuisse. Nemo em pōt trāsferre i aliū dñium & ius de re in qua nihil habet. Nec pōt dici q̄ ille dās transferret ꝓpter duo. Primo quia etiā apli vēdebāt aliqua q̄ nō erāt eis data: vt illa q̄ operabant manibus: & forte illos pisces quos cœperāt. Lu. v. & Io. vi. Sed o quia ille q dabat apl'is dādo intendebat se ꝑ spoliare oī dñio qd' habebat i illa re. Itē qui dederat apl'is poterat esse mortuus: & per ꝑns nihil poterat trāsferre. Sequitur ergo q̄ apli in rebus quas vendebāt habebāt nō solū vsum sed ius & dñium. Et cōsimiliter pōt argui de pecunia: cū de ea emebāt eis necessaria: vt cibos & hmōi. Quęri em pōt vtrū in vēdētes apl'is necessaria transferebāt illa pecunia data ab apl'is. Si non: ergo vendentes eis decipiebant ab eis. & sic discurrēdo per alia vt dictū est de rebus vēditis ab apl'is. Nec pōt dici q̄ dñiū talis pecuniæ vel rei venditæ ab apl'is esset alicuius plone solennis auctoritatis & officij vsu penes Christum & apl'os remanēte: sicut hodie eccl'ia dñiū & oratorior̄ & vasorū & ornamēt or̄ sacristię fratrū minorū hodie manēt penes papā & eccl'iā Romanā: vsu tātū fratrib⁹ cōcesso: qa tūc nō erat aliqua persona idonea ꝑter Christum & apl'os in quā trāsferret tale dñiū. Nec pōt dici alicuius alterius. Ergo ius & dñiū illius pecuniæ qua emebant sibi necessaria erat collegij Christi & apl'or̄ i cōi: sicut & rerū aliar̄ q̄ vsu ꝓsumūtur. Posset sic breuiter argui, potens exercere licite omnem vsum q nat⁹ est hr̄e circa rem noie suo & ꝓ se habet ius & dñiū in illa re: sed apli habebāt talē facultatē in reb⁹ quas vendebāt: & in pecunia qua emebāt: g̃ habebant in eis ius apl'iom & dñiū. Vñ sequit ꝓcto principalis. ſ. q̄ apli quātū ad ius & dñiū habebāt aliq̄ in cōi. Sed forte ad istas rōnes rndebit Christus & apli habuerūt in oībus talib⁹ reb⁹ oēm vsum quē hr̄et dās rei: nō tñ habebāt ius in hmōi ex officio: tū ex voto fecerant se nō capaces cuiuslibet iuris & dñi in rebus. Et licet ꝓcedēs quātū erat in se intēderet trāsferre dñium: tū qa non erant capaces non transferebatur in eis dictū dominiū. Sed istud non valet: qa non est verū q̄ apostoli per votū qd' fecerūt se non capaces cuiuslibet iuris & dñi reddiderunt in rebus. Primo quidē qa votū cum sit de meliori bono: non pōt esse de re illicita: sed vt ꝓbatū est. ō. ꝙ. arti. vsus denudatus iure vtēdi est illicitus. Ergo cū apli necesse habuerint vti reb⁹ tpalibus necessarijs ad vitā: sequit q̄ nō potuerunt vouere se nō esse capaces cuiuscūq̄ iuris in reb⁹ tpalib⁹. Sed o qa cū ius in rebus tpalibus siue quātū ad vsum siue quantū ad substātiā rei nihil aliud sit q̄ potestas licite vtēdi talib⁹: sequit q̄ si apli vouissent se nō posse hr̄e ius in istis tpalib⁹: vouissent vtiq̄ se nō posse hr̄e potestatē licite vtēdi tpalibus qd' est absurdū. Tūc em vel facerēt ꝓtra votū vel temp illicite vterent: cū ipsi libile sit q̄ aliqs habeat actū licite vtendi sine potestate licite vtēdi cum actus egrediatur a potētia: quare patet q̄ nun-

tale votū emiserūt. Præterea nō est verū qd' illi dicunt. ſ. q̄ in reb⁹ datis Christo & apl'is ei⁹ ius & dñiū remaneret penes dantē: & cū apl'i pactū suū emēdo & vendēdo trāsferebāt ius & dñiū in eos quib⁹ vēdebāt seu quibus pecunias dabāt cū emebāt: qa vt dictū est: & habeb̄ in reg. iur. lib. vj. Nemo pōt plus iuris trāsferre in alium q̄ sibi cōpetere dinoscat: vnde si nō habebāt apl'i ius & dñiū i illis rebus vel pecunia nō poterāt in alios trāsferre: vñ hoc implicat contradictionē. Sed a ꝓclusio ista & huius articuli. ſ. q̄ Christ⁹ & apl'i habuerunt in cōi aliqua quo ad ius & dñium mobilia: ꝓbatur sic. Quibus cōperit iure ordinario & ex officio seminare spūalia: ipsis debentur de iure stipēdia necessaria ad vitā: ita q̄ habēt ius & potestatē accipiendi necessaria ab eis quib⁹ spūalia semināt: hoc patet. ſ. Cor̄. ix. vbi apl's ait. Si spūalia vobis seminamus: nō est magnū si carnalia vestra metamus. Quis em militat suis stipēdijs &c. Etiam hoc patet ex multis iurib⁹: vt. xiij. q. i. ſ. his ita. & ex de deci. cum cōtingat. Sed Christo & apl'is cōpetebat iure ordinario & ex officio seminare spūalia. De Christo patet. Esa lxj. Spūs dñi sup me &c. ad euāgelizandum pauperibus misit me. De apl'is ostendit Matth. vlti. Euntes docete oēs gentes baptizātes &c. Et Mar. vlti. Prędicate euangelium omni creaturę. Et cū discipulos misit Christ⁹ ad prędicandum dixit Lu. x. Edentes & bibentes q̄ apud illos sunt. Dignus est em operarius mercede sua. Cū ergo Christ⁹ & apl'i haberēt ex officio seminare spūalia: habebāt ius in recipiendis vitę necessarijs. Sed in eis q̄ debent alicui de iure habet ius & dñiū, ergo &c. Quod si qs huic rōni vellet opponere dicēdos videlicet q̄ cū sit duplex debitū: iuris & gratitudis: apl'i nō ex debito iuris de q̄ loqmur: sed ex debito gratitudinis debebant tpalia necessaria ad vitā. Respondetur primo quidē: qa hc. Aug. dicit q̄ debebant apl'is illa sicut stipendia militātibus. Sed stipēdia hmōi debentur ex debito iuris. Sed o qa dicit idē. b. Aug. q̄ cum Paulus nō receperit ista stipendia a Corinthijs sibi cōsocijsq̄ victū procurans de labore manuum recessit a iure suo: ergo talis potestas erat potestas iuris. Tertio qa Chry⁹. dicit illis tuisse & esse debita sicut merces mercenarijs: sed clarum est q̄ mercenarijs non ex debito gratitudinis: sed iuris debetur merces. Sequit ergo cōclusio principalis: q̄ Christus & apl'i habuerunt non solū nudū vsum facti: sed ius & dñium in cōi in aliqb⁹ mobilib⁹. Q̄ si qs adhuc obiciat: videlicet q̄ apl'i sicut & alij prælati haberēt ius in hmōi ex officio: tū ex voto fecerant se nō capaces hmōi iuris. Itē cū essent prælati & religiosi inquātum religiosi nō licebat eis habere tale ius. Rñdeo q̄ istæ rōnes nō valent. Primo quidē: qa est contra intētionē Pauli apl'i qui dicebat. ſ. ad Cor̄. ix. se hr̄e hāc potestatē: sed nolebat ea vti: qua tū potestate alij apl'i vtebāt. Sed si voluissent se nō habituros tale ius seu prātem: non potuissent hr̄e & vtentes ea: sicut faciebat Petr⁹ & alij apl'i fecissent cōtra votū suū & mortaliter peccassent qd' est falsum. Quantū ad sec'm rñdetur q̄ ex quo inquantū prælati apl'i habuerunt ius & dñium: fegitur q̄ simpl'r habuerunt dñiū: qavt dictū est. ō. in ꝓpōnibus reduplicatiuis affirmatiuis quātūcūq; ꝓdicatū cōuenit cu subiecto cū reduplicatione: conuenit ei simpl'r. sicut si hō inquantū est aial est sensibilis: sequit simpl'r q̄ hō est sensibilis. Vñ simpliciter ꝓcedendū est q̄ apl'i habuerūt ius & dñiū in cōi in hmōi. Præterea cū status ꝑlatorū sit ꝑfectior statu religiosorū qd' cōuenit alicui fm suū esse potissimū conuenit ei simpliciter.

Probat q̄ Christus & apli habuerūt aliqd ꝙ ad dñiū & ius.

Tertia ꝓclusio principalis.

Tertia cōclusio principalis ꝓbat sic Christus & apl'i habuerūt loculos in quib⁹ pecunia seruabat. vt patet ex euāgelio in diuersis auctoritatibus supra inductis. Illā g̃ pecunia aut habebāt vt ꝑriā: aut vt cōem. nō vt ꝑriā vt ostē sum est. g̃ vt cōem. igit aliqua habuerūt in cōi. Sed aduersarij veritatis rñdebit dupl'r. Primo quidē qa christ⁹ in habēdo loculos gessit ꝓsonā infirmorū: vt dicit. b. Aug. & tāgit decre. Exēt. Sed o qa christus & apl'i habuerūt loculos non pro se: sed ꝙ egenis & paupibus. quare illā pecuniā nō habebant vt ꝑriā: nec vt cōem. Sed istæ rōnes nō valēt. Et prima quidē qa vt dictū est in. vi. ar. christ⁹ in habēdo loculos q̄ gessisse dicat ꝓsonā infirmorū: nō sit est intelligendū q̄ egerit aliqd opus imp'fectū cū fuerit in oibus actibus suis exēplar totius pfectionis: pfectis & impfectis. nec qd' illud qd' egit. ſ. habendo in cōi aliqua putnear ad statū imperfectorū: vt exponūt isti hæretici. Sed cū infirmitas multiplicit dicat in scriptura. de qua infirmitate itelligat. ō. in. vj. arti. declaratū est. & principal'r q̄ dictū Aug. intelligit de infirmitate carnis. qua videlicet subiecti sum⁹ fami: siti: & indigęjs multis: quib⁹ & christus subdit⁹ fuit & nō infirmitate impfectionis vitæ: cū nō sit status minus pfectus hr̄e aliq̄ in cōi quātū ad ius & dñiū q̄ nō ea hr̄e quātū ad dñiū: sed tm ad vsum: vt oratoria dom⁹ vasa paramēta: put habent minores. ſ. tm ad vsum. Nā vsu cōsumptibilia vt panis & vinū & hmoi habēt minores sicut & vsum in his q̄ eis danf fm ius & dñium. & idē de pecunia data Christo & apl'is. Q̄ aūt christ⁹ in habēdo loculos nō fecit opus imperfectiōis, vt isti hæretici exponūt. i. ꝓtnēs ad pfectionē eorū q̄ loculos habet in cōi pōt multipl'r iuuari. Primo quidē qa dicit. b. Aug. xij. q. i. habebat. Habebat dns loculos a fidelibus oblata cōseruās & suorū necessitatibus & alijs indigētib⁹ tribuebat. Tūc primū eccl'iasticę pecunię forma est in statuta &c. Si g̃ ex hoc q̄ christus habuit loculos est tradita forma eccl'iasticę pecunię habēdę: ergo Christ⁹ ex hoc non fecit opus imperfectionis. Absit em q̄ a spōsa sua imaculata speciosa forma & vnica: se christ⁹ imitādū voluerit in ꝺ qd' est imperfectiōis. Præterea tota eccl'ia primitiua nō erat imperfecta. & tm ipsa maxime secuta est formā loculor̄ christi oblata a fidelib⁹ cōseruans: vt patet Act. iiij. Præterea si loculos hr̄e cēt forma quo ad impfectos & nō quo ad pfectos Paul⁹ pfectissim⁹ & pfectiōis christi imitator hāc formā in se nō suscæpisset. nec ad hāc formā aliquos maxime perfectos induxisset: sed Paulus gaudēter in se oblata a fidelib⁹ suscæpit & ꝓ suis & suor̄ necessitatibus suauit. vt patet. ij. ad Cor̄. xi. Et fecit fieri collectas: vt mitterēt hierosolymā. Præterea inter opa pfecti ꝑlati & ad pfectionē eius ptinet ia est q̄ subditis & illis spūalibus, puideat nō solū spūalia sed & tpalia egentib⁹. prout pōt exēplo christi q turbas & verbo pascebat & corpali cibo. vt patet de panib⁹ multipli catis. Io. vj. & Marci. viij. Sed cōstat q̄ non possent tpalia ministrare ꝑlati nisi haberent aliqua saltē in cōi. Ergo nec prælati: nec Christus fecit opus imperfectionis habendo loculos. Præterea dicetur q̄ tota ecclesia eciderit a perfectione Christi & aplor̄ excæpto ordine minor̄: & q̄ dns papa & cęteri prælati ecclesiæ & religiosi in habendo bona ecclesiæ in cōmuni. imitentur christ⁹ in quantū fecit opus imperfectionis: & q̄ nullus sanctus antęq̄ fuerit brūs Franciscus in hoc q̄ fuit pfectionis fuerit christū imitat⁹. videt irreuerenter dictum. Item q̄ sec'o dicunt christū habuisse loculos cū apostolis nō pro se sed pro indigētibus manifeste cōtradicit textui euangelij Io. xiij. vbi dicit euangelista, q̄ cum dns Iesus dixisset Iudæ. Quod facis fac citius. subdit q̄ nemo intellexit ad quid illa dixerit: sed credebant q̄ diceret q̄ emeret quæ eis opus erant ad diem festum. aut vt egenis aliquid daret. Ex quibus verbis patet q̄ ad duo deseruiebant loculi: ideſt contenta pecunia in eis videlicet vt ꝓuiderent Christi & apl'or̄ necessitatibus: ad subueniēdū paupib⁹. Et hoc dicit. b. Aug. in illo. c. habebat. ū. alleg. Præterea vñ fuit accepta illa pecunia q̄ emerent cibos edēdos. Io. iiij. nisi de loculis eor̄. Ergo nō solū ꝓ paupib⁹: sed etiā suis necessitatib⁹ tenebāt loculos & pecunias expendebat. Præterea mod⁹ hñdi cōia in eccl'ia descendit sicut a forma exēplari a mō hūdi loculos Christi & apl'or̄: sicut dicit. b. Aug. xij. q. i. exēplū. Exēplū dñi accipite ꝙerfantis in terra: ꝙre loculos habebat: cui ãgeli ministrabāt: nisi qa ecclesia loculos habituta erat. Quare surē admisit nisi qa ecclesia cū fures patitur toleret. Hęc ille. glos. tolerer. ſ. cum sunt occulti: nā cū manifestanf dñt puniri. Probat ꝓclo eadē. iiij. ſ. Si Christus cū apl'is habuisset in loculis nudū vsum facti: vt isti hæretici dicūt: nō etiā ius & dñiū: sicut euāgelistę dicunt de bonis imobilib⁹: vt domib⁹ & agris q̄ nō habuit nisi q̄ ad vsum facti: filij⁹ hois nō habet vbi caput suū reclinet. Ita & dixisset de loculis: filij⁹ hois nō habet loculos. Sed hoc nō dixit de loculis. g̃ &c. Ex his patet error. v. c. illi⁹ pfidi libelli i q̄ dicūt q̄ Io. xxij. determinauit. q̄ Christ⁹ nō dedit aliā regulā viuēdi apl'is q̄ alijs q̄buscūq; fidelibus: sed mētiunf qa nō h̄ dic Io. xxij. Nā laici nō tenenf ꝑprijs abrenūtiare: qd' Christ⁹ apl'is. ſ. viuere in cōi absq; ꝑprietate in particulari: qd' tñ licet laicis. Patet etiā error. c. vj. eiusdē li belli vbi dicūt q̄ apli nō abdicauerūt: sed habuerūt fm Io. xxij. licite & hr̄e potuerūt ēt imobilia: vt agros & hmōi in cōi. Etiā hoc dicūt Io. xxij. determinasse sed mentiunf. Non em dicitur q̄ Christ⁹ & apli habuerūt imobilia in cōi: sed mobilia vt pecuniā eis datā & hmōi: sed bene dr̄ q̄ etiā si

Universidad de Deusto
Biblioteca

habuissent immobilia vt postea habuerunt ꝓlati & aliqui religiosi in cõi:hoc nõ diminuisset eis nec aliꝫs de ꝑfectione essentiali eorum nec de perfectione status eorum.

§. XXII. SEXTA CONCLVSIO

Q; apli principalis hui⁹ articuli septimi ē ꝙ apli post resurrectiõem post xpi ascẽsionẽ & Christi ascẽsionẽ habuerunt aliq in cõi. Et hæc ꝺcl'o post ascẽsionẽ Christi, set ꝓbari oiꝫ illis modis qꝫ⁹ ꝓbata est quita. Sed qa q̃stio nõ fuit de facto p auctoritates ꝓbaꝺ. Et primo ex eo qꝺ dicitur habuerũt aliqd in cõmuni. Actu. iiij. Multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ & aia vna in dño:nec quisq̃ eorũ q̃ possidebat dicebat aliqd ꝓpriũ: sed erãt illis oia cõia. Apli aũt erãt de numero credẽtium. ergo apli licet nõ haberẽt i ꝓprio:habebãt tñ in cõi. Sed ad istã rõnẽ solẽt isti hæretici rñdere:ꝙ in illa multitudine credentiũ & erat turba credẽtiũ & collegiũ apl'oꝝ. Turba credentium deficiebat a perfectione:& de ista ꝺr ꝙ erãt illis oĩa cõia. Sed apli nihil habebãt nec in ꝓprio nec i cõi:sed erãt ꝺispẽsatores illorũ bonorũ cõiũ. Et ideo bene ꝺr i textu:ꝙ ponebant pretia agrorũ ad pedes apl'oꝝ:& ipsi diuidebãt singulis. Et ꝙ esset ibi talis distinctio videt exꝑsse ex glo. ibiꝺẽ:vbi ꝺr. Discreuit ordinẽ doctorũ & auditoꝝ. Nã multitudo credẽtiũ spretis reb⁹ copula charitatis inuicẽ iunge bant. Apli ꝫo virtute fulgẽtes Christi mysteria pãdebant. Sed ista rñsio nõ valet. Primo qꝺ qa textus dicit:multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ & aia vna. Et secũ ꝙ erant illis oia cõia:sed illud illis, necessario referẽ ad illos q erãt de illa cõitate:q̃ cũ apli essent de illa cõitate:sequit ꝙ ipsi habebant in cõi. Sed ꝺ qa Aug. ꝺicit in regula ꝑtractãs ꝺicta auctoritatẽ. Sic em legitis in actibus apl'oꝝ ꝙ erãt eis oĩa cõia: quẽrit igit de isto ꝓnomine eis, ad qd refert:virũ ad apl'os vel aliquos alios. Non vtiq; ad aliquos alios: qa. b. Aug. nihil ꝓmiserat:aut de quibuscumq; aliꝭ ad quos posset referri:q oportet ꝙ referat ad apl'os:qꝺ⁹ satis inuit textus beat. Aug. cũ ꝺicit. Sic em legitis i actib⁹ apl'oꝝ ꝙ erãt illis oia cõia. ſ. apl'is. Cũ em nõ ꝓponat añs aliqꝺ⁹ aliud q̃ apli:patet qꝺ⁹ illud relatiuũ eis debet referri ad apl'os. Tertio patet ex eo qꝺ⁹ legit ꝺe bt̃o Au. ꝙ cœpit viuere ꝑm regulã sub sanctis apl'is cõstituram. Sed certũ est ꝙ sic cœpit viuere vt dimissis oibus in ꝓprio viuebat de bonis cõibus eccl'æ vna cũ aliꝭ in cõi:ergo & apli habebãt in cõi. Quarto qa bea. Clemens q tpe apl'oꝝ fuit expresse tenet, & ꝺicit beatũ Iacobũ minorẽ. ſ. & apl'os illorũ bonoꝝ fideliũ primitiuoꝝ fuisse consortes:& ad cõitatẽ illã quæ in cõmuni viuebat pertinere:vt habeꝭ in illo ca, dilectissimia. xñ. q. j. ibi vide. Ad idem etiam facit. c. ga tua:qꝺ⁹ est Gre. q. e. &. c. scim⁹. qꝺ⁹ est Vrbani papæ. Quinto qa glo. super. c. vidẽtes. q. e. ꝺicit ꝙ epi tenẽt locũ apl'oꝝ quo ad dignitatem:sacerdotes quo ad sacramẽtorũ ꝺispensationẽ:monachi quo ad renuntiationẽ propriorũ & vitã cõem. Sed cõstat ꝙ monachi ita renuntiant proprio & vitam cõem tenent ꝙ habent in rebus monasterij ius & ꝺnĩũ in cõi:ergo & apli habebãt in cõmuni. Sexto qa Hiero. xñ. q. j. duo sunt:ponit duo gña Christiaꝝ, ſ. laicorũ qui habẽt in ꝓprio:sed m habentiũ in cõi. ſ. religiosorũ. Si fuissent aliqui qui nihil habuissẽt in ꝓprio nec in cõi:posuisset tertiũ genus:& cũ apli fuerint ante Hiero. & Christiani ad vnũ istorũ generũ debẽt cõputari nõ ad habentiũ, ꝓpriũ:ergo ad habentiũ in cõi:ergo habebant in cõi. Septimo ꝺicit Caſ. in colla. patrum:ꝙ talis tunc stat⁹ erat in ecclesia in omnibus qualis nunc est in Cenobitis paucis. Sicut em illi habebant vnitatem essentionis cõuersationis & possessionis: sic & in monasterio constituti. Ex qua auctoritate patet ꝙ sicut apli tunc erãt de ecclesia: imo principaliores in ecclesia: ita habebant illã triplicẽ vnitatẽ. Prẽterea ꝓlati nõ possũt excludi a cõmunitate:cũ sint capita eccl'iarũ:nec per q̃s a bonis & ꝺnĩo bonorũ eccl'iæ. Sed apli erãt prælati illius cõitatis:ergo non poterant excludi a ꝺnĩo bonorũ illi⁹ cõitatis. gl. ergo illa. ꝺ. allegata q̃ ꝺicit ꝙ discreuit ordinẽ doctorũ & auditorũ:loquit ꝺe discretione quãtũ ad officia de qua exẽplificat:qa. ſ. apli docebant cæteros vt superiores:nõ ꝺe discretione quãtũ ad ꝑfessionẽ paupertatis:imo in hoc nulla erat discretio seu distinctio. Patet ergo ꝙ apli post Christi ascensionem habuerunt in cõi aliqua. Et sic expedito hoc articulo, respondendum ad obiectiones quæ fieri possent. Ex his patet error noni ca. libelli hoꝝ ſigne ꝓpali & ꝑternali cõburẽdorũ:qa hꝫ ettei, vbi ꝺicunt ꝙ bona primitiuæ eccl'iæ:ꝺe quib⁹ ꝺr Act. iiij. Erãt illis oia cõia:ꝙ etiã post distributionẽ erant cõia. Et qa vt asserũt:sed falso:Io. ꝺeterminauit ꝙ post distributionẽ erãt ꝓpria eoꝝ quibus distribuebantur:ꝺicũt esse hæreticum. Sed sciendũ ꝙ bona illoꝝ:sicut & nũc quorũcũq; religiosoꝝ post distributionẽ erant quiꝺẽ adhuc cõia inquãtum illi ad quos spectabat dispẽsare vt prælati & procuratores anteq̃ essent in vsu quo ad ea quæ vsu cõsumunt:poterãt ab eis auferre & ꝺare aliꝭ & multomagis quę vsu nõ consumunt:vt vestes. Sed cũ illi quibus cõcessæ erant vtebãtur & comedentes & bibẽtes ea:tunc non erãt communia: sed ꝓpria eoꝝ qui eis vtebant. Et hæc non est illa proprietas cui abdicatur in religionibus per paupertatis votum. Sed prima videlicet vt etiã ꝓcessa ad vsũ vestes:quæ non cõsumũtur statim ex vsu:vel vsu cõsumptibilia vt panis anteq̃ vtantur possit pro libito voluntatis talia aliꝭ ꝺistribuere. Et ꝙ prælati non valeant illa aliꝭ conferre nisi essent ipsi in extrema necessitate. Et ꝺe hmõi prima proprietate loquuntur iura. ex. ꝺe sta. mona. cum ad monasterium. &. xij. q. j. non ꝺicatis, non ꝺe alia.

§. XXIII. CONTRA CONCLVSIO

Argumenti ꝓpri. Ꝺicti

nem ꝺicti septimi articuli arguit primo sic. Qꝺ⁹ est per apl'i cam fꝺẽ in fide & moribus semel ꝺiffinitũ & approbatũ a nõ fas est ꝺeinceps ꝑtinere. Hoc ꝓbatur ꝺist. xix. si Roma noꝝ. vbi ꝺr:qꝺ⁹ ꝑ ꝙ aplica sedes approbauit:hodie teneat accæptũ. &. c. sic oẽs. &. xxiij. q. hæc est fides. Probaſ & hoc rõne:qa si aliquo tpe ecclesia aliquid cõtra fidem declaraſ set:tunc non fuisset semp virgo sine macula & ruga. Itẽ sic. Promissio christi qua promisit Luc. xxij. ꝙ fides Petri nũq̃ deficeret, fuisset falsa:tunc enim fides aliquo tempore defecisset. Sicut ergo ei quod est per euangeliũ ꝺiffinitum non est fas cõtraꝺicere:sic qꝺ⁹ est semel per apostolicã fꝺẽ circa ea quę sunt fidei ꝺiffinitũ & approbatũ nõ est fas contraꝺicere. Sed per apostolicã fꝺẽ semel fuit ꝺiffinitum & approbatũ ꝙ Christ⁹ & apli nihil habuerunt:nec in proprio nec in cõmuni quãtum ad ꝺominiũ:ergo oppositum asserere nefas esse videt. Minor ꝓbaſ ex ꝑ. ver. sig. Exist qui semi nar. lib. vj. §. porro. vbi sic ꝺicit. Ꝺicam⁹ ꝙ abdicatio oĩm rer⁹ in ꝓprio vel i cõi ꝓter ꝺeũ meritoria est & scrã. Et sequit. Quã primi fundatores militãtis eccl'iæ ꝓut ab ipso tõte hauserãt volẽtes ꝑfecte viuere ꝑ ꝺoctrinæ & vitæ ispius exẽplo ꝺocuit & exẽplo firmauit. Quæ qꝺẽ Decretalis fuit p ꝑles Rõanos põtifices ꝓfirmata & ẽt p cõciliũ Viẽnẽse g. &c. Sed ad istud rñdeꝭ sic ab aliqb⁹:ꝙ illa Decretalis exist:est reuocata p Io. xxij. in illa q̃ incipit:quia nõ nũq̃:& ideo argumẽtũ sumptũ ab illa nõ cludit. Sed sciẽdum ꝙ Decretalis aliqua põt ꝺici reuocata duplicit. Vno mõ tãq̃ falsa:sicut qñ ꝺeterminaꝭ exꝑsse falsum eẽ qꝺ⁹ in illa ꝓtinebaſ. Et sic ꝺicũt illã Decretalem exist:nõ esse reuocatã p illã aliã subsequẽtẽ:qa nõnũq̃. Alio mõ põt ꝺici reuocata qa ꝺubia:qa. ſ. cõcẽta in illa sub ꝺubio reuocanſ:& sic ꝺicunt ꝙ fuit reuocata. Qꝺ⁹ ꝺeclarant sic:illa Decretalis ꝺr reuocari tãq̃ ꝺubia circa quã & cõtenta in ea contingit cõiraria opinari. Sed sic est ꝺe illa Decretali exist:vt patet per ꝓstitutionẽ:qa nõnũq̃:ergo tãq̃ ꝺubia est reuocata:& p ꝓs eius auctoritati nõ est necessario stãꝺũ. Sed ista rñsio nõ euaꝺit difficultatẽ rõnis iꝺuctæ:qa si eccl'ia ꝺiffinit aliq̃ in fide & moriꝫ aliqꝺ esse verũ & postea oppositũ:q̃ eccl'ia aliqñ errasset:qꝺ⁹ videt absurdũ. Et ideo rñꝺetur aliter:videlicet ꝙ sicut patet eẽ ꝺe baptiſ. & eius effec. maiores qñ occurrit aliqꝺ⁹ ꝺubiũ in articulis fidei vel i scriptura sacra:licet ꝺeclaratio magistralis possit pertinere ad ꝺoctores q̃cũq; tñ ꝺeclaratio & ꝺeterminatio auctoritatiua & finalis. cui oẽs habẽt acquiescere:ptinet ad ꝺnm papã:qꝺ⁹ clare fuit ostẽsum Actu. xv. vbi orta ꝺissensione vtrũ legalia seruari ꝺeberẽt cũ euãgelio:ꝓsuluerũt Petrũ & alios apl'os qui erãt in Hierl'm. Et Petr⁹ sicut princeps apl'oꝝ ꝺecreuit legalia nõ eẽ seruãda. Nec obstat ꝙ Iacobus ibiꝺẽ ꝺicit. Ego iudico nõ inqetari eos &c, ga Petrus primo ꝺecreuit:postmodũ Iacob⁹ sicut loci ill⁹ epũs ad ostẽꝺẽꝺũ ꝙ ibi sicut in tota eccl'ia iurisꝺictionẽ ordinariã habebat. Iacob⁹ aũt in illo loco nõ quiꝺẽ æqualẽ sed subordinatã:qa sua erat sub illa Petri. Itẽ certum est ꝙ sñia Iacobi non potuit arctare extra terminos suæ iurisꝺict'iõis sed illa sñia Petri obligauit vniuersos per orbẽ. Si q̃ cũ occurrunt ꝺubia circa scripturã seu articulos fidei ꝺeclaratio & ꝺeterminatio spectat ad papã:multo fortius cũ occurrũt ꝺubia circa intellectum

aliculus:con

alicuiꝰ ꝓstitutionis suę vel ꝓdecessoris sui ꝺeclaratio & ꝺeterminatio spectat ad ipsum papã. Modo circa ꝺicta illius ꝓstitutiõis ꝺubitabat ꝺubitari ꝺe pauptate Christi & apostoloꝝ. Et ideo Io. xxij. & rei ꝓtatẽ & verũ intellectũ illius cõstitutiõis voluit ꝺeclarare. Et ideo quãt ad hoc nõ ꝺicit illi ꝓstitutiõi exist:sed illã ꝺeclarat. Cũ g ꝺr ꝙ i illa Decretali ꝺiffinit ꝙ Christ⁹ & apli nihil habuerũt quãtũ ad ꝺnĩũ in ꝓprio vel i cõi. Ꝺico ꝙ nõ est verũ simpl'r. Vel si alicubi ꝺiceret intelligẽꝺũ esset quãtũ ad bona imobilia:nõ quãtũ ad mobilia. Et hoc videt ꝺicere text⁹ Lu. ix, cũ ꝺi. Filiꝰ hoĩs nõ habet vbi caput suũ reclinet. Nõ em habebãt Christ⁹ & apli ꝺomũ vel agrũ:sed bñ habuerunt eoꝝ ꝓtia. Qꝺ⁹ ꝺr g illa ꝓstõne exist: ꝺicim⁹ ꝙ abdicatio oĩm rer⁹ in ꝓpriovsuvl'in cõi ꝓpẽ ꝺeũ meritoria est & scrã:quã primi fundatores &c. Ꝺico ꝙ abdicatio oĩm rerũ in ꝓprio vel in cõi ꝺicitur ꝺupliciter. Vno modo ꝓut ꝺistinguit ꝓtria cõe:& sic abdicatio rer⁹ etiã mobiliũ i ꝓprio est scrã & meritoria. Alio mõ ꝓut ꝺistinguit ꝓ alienũ. Et sic abdicatio rerũ in ꝓprio videlicet ꝙ qs viueret nõ ꝺe suo:sed alieno in q̃ nullũ ius haberet ſaltẽ sicut pars cõitatis nõ est meritoria nec sancta. Sil'r abdicatio in cõi, potest intelligi ꝺupl'r. Vno mõ ꝙ cõitas nihil habeat quãtũ ad ius & ꝺnĩũ in rebus mobilib⁹ vel immobilib⁹, ꝓ vllo tpe. & sic abdicatio in cõi nõ est sancta nec meritoria. Alio mõ ꝙ sic cõitas nihil habeat quantũ ad ius & ꝺnĩũ qꝺ⁹ singuli eorũ haberent pro libito voluntatis ac si haberẽt in ꝓprio. & nõ ꝑm ꝺistributionẽ supioris: & sic ꝺico ꝙ abdicatio in cõi est meritoria & sancta quam primi fundatores seruauerunt. vt patet Actũ. iij. qa singuli nõ vtebanſ bonis illi⁹ cõitatis ad votũ sed prout ꝺistribuebatur eis a supiorib⁹. Qꝺ⁹ ergo ꝺr in ꝺicta ꝺecre. Exist. ꝙ abdicatio in proprio est sancta & meritoria: videlicet ꝓut ꝺistinguit ꝓprio cõtra cõe:nõ ꝓut ꝺistinguitur contra alienũ. Et sil'r abdicatio in cõi est meritoria prout cõe ꝺistinguitur cõtra ꝓpriũ in particulari habẽdo ius & ꝺnĩũ quilibet ꝺe communitate in rebus. Et ex his patet ꝙ quæ fuerunt per Nicolaũ circa paupertatẽ christi & apl'orũ ꝺicta vel ꝺicta in constitutione Exist, non fuerunt contraria. Sed per Ioã. xxij. in sua constitutione, Quia quorundam. fuerunt magis explicite ꝺeclarata.

§. XXIIII. SECVNDO CONTRA VE

arguif. rã conclusionẽ arguit sic. Facere ꝫ ꝑceptũ est mortale ꝑm oẽs. Sed apl'is fuit ꝑceptũ nihil hr̃e in ꝓprio vel in cõi. qꝺ⁹ patet Mat. x. vbi Christus ꝺixit imperatiue. Nolite possiꝺere aurũ nec argẽtũ: nec ꝑã: nec calciamẽta: nec ꝺuas tunicas &c. Et cõfirmaſ hoc qa Marci. vj. ꝺr ꝙ ꝑceperit eis ne qꝺ in via tollerẽt. Et ad iꝺẽ ꝺicit gl. b. Aug. ſuper illud qꝺ⁹ ꝺixit Petrus ꝫcto. Aurũ & argẽtũ non est mihi qꝺ⁹ ꝑceperit ꝺñs Petrus seruabat nõ habẽs aurũ & argentũ. Cũ ergo apl'i non ꝺicantur peccasse mortaliter circa paupertatem si habuissent aliqꝺ i ꝓprio vel in cõi fecissent cõtra ꝑceptũ: & mortal'r peccassent, g nihil habuerũt in proprio vel in cõi.

Rñsio. Sed ad istud respoꝺeꝭ multipliciter & optime. Prio qui ꝺr. qa ꝑm. b. Aug. in pluribꝰ locis istud nõ fuit ꝑceptũ sed ꝺocumẽtum. vnde faciendo cõtrariũ nõ peccabãt mortaliter. sicut nec religiosi peccãt mortaliter transgꝺiendo ꝺo cumẽta. i. monitiones & cærimonialia suorũ ordinũ nõ ex cõtẽptu. Et ꝙ nõ fuerit præceptũ patet ex hoc qa sub eoꝺẽ cõtextu ꝺr Luc. x. Neminẽ pviã salutaueritis. Nimis em ꝺurũ videt ꝺicere ꝙ apl'i & apl'ici viri euntes ad prædicãꝺũ si salutarẽt peccarẽt mortaliter. Prætere a multa ex eis q̃ sibi interꝺicta sunt reperiuntur habuisse. Nam & ioculos habẽt quos iudas portabat. & facculũ & perã. Vnde ꝺixit eis Luc, xxij. Qui habet facculũ tollat sil'r & perã &c. Ex quib⁹ verbis præsupponit eos habuisse illa. Marcus etiã ꝺicit ꝙ portarẽt virgã quã tñ ꝓhibitã ali⁹ refert. Christũ habuisse nõ solũ vnã tunicã patet ex euãgelio:qa vltra tunicã incõ futilẽ quã nõ ꝺiuiserunt partiti sunt milites vestimẽta sua. Sed & ꝺe calciamẽtis ꝺixit Baptista. Non sum ꝺignus portare calciamenta &c. Q; & si Greg. exponat mystice, tñ & ꝺr alis expositio prius seruãꝺa est. Et Petro ꝺictũ fuit Act. xij. Calcia te caligas tuas. Prẽterea ista fuerunt apostolis ꝺicta vt ꝓlatis:quib⁹ succeꝺũt epi. fuit em ꝺictũ eis qñ misit ad ꝺicãꝺũ. qꝺ⁹ exercitiũ competit ꝓlatis ex officio:religiosis vel aliꝭ ex cõmissiõe vel priuilegio. Itẽ ex ꝫ accipit fortma & institutio ꝓlatorũ in eccl'ia. vt ꝺicit Beda. Sed null⁹ ꝺicit ꝙ prælati cũ vaꝺunt ad ꝑꝺicãꝺũ peccẽt mortaliter si habẽt aliqua in cõi:immo ꝫ ꝺicere esset ꝺãnare sctissimos epos & ꝺoctores eccl'iæ. b. Aug. Amb. Hila. Greg. qui bona eccl'iæ in cõi possẽꝺerũt:& laꝺabiliter ꝺispensauerũt. Nõ igitur fuit illud ad l'ram ꝑceptũ:sed ꝺocumẽtũ non necessario obseruãꝺũ. Et quod allegatũ est. ã. Mar. vj. Præcepit eis &c. Ꝺicendũ ꝙ ꝑceptũ in scriptura aliqñ sumit stricte ꝓ necessaria obligatiõe, vt illud Io. xv. Hoc est ꝑceptũ meũ vt ꝺiligatis inuicẽ. Aliqñ sumit large ꝓ ꝺocumento vel admonitione. vt illud Marc. vj. ꝑcepit eis vt nemini ꝺicerẽt. ſ. mutũ & surꝺũ fuisse sanatũ. Durũ est ꝺicere ꝙ illi eũ nõ seruarent hoc sed ꝺiuulgarẽt:peccarẽt mortal'r. ꝓnꝰ ibi fuit ꝺocumẽtũ vt ꝺicit. b. Greg. ad ꝺocẽꝺũ ꝺicit nos vitare laꝺes hũanas. Sic etiã põt ꝺici ꝙ cũ Christ⁹ interdixit ista: nõ ista ꝓhibuit: vt nõ haberẽt a liqꝺ⁹ ius in tpalib⁹: sed propter multas alias causas: vt ꝺocent ꝺoctores sancti, Et prima vt oñderet alimẽta ab eis ꝺeberi qbus ꝑꝺicabãt. Et hãc rõnẽ assignat. b. Hiero. Sedꝫ ad tollendũ apl'is oẽm pusillanimitatẽ & solicituꝺinẽ supfluã circa tpalia. Et hãc rõnẽ ponit. b. Greg. Tertia vt totã spẽ suã in deo ponerẽt. Hanc tangit Cyrillus. Quarta vt virtutẽ mgri mittentis oñderet cũ nihil eis ꝺefuerit:quã rõnem Christ⁹ expressit Luc. xxij. qñ misi vos sine sacculo &c. Quinta est vt ista nõ haberent ad supfluitatẽ: & ꝓter ista ꝑꝺicarẽt. Sedꝫ põt ꝺici ꝙ falsum est ꝺicere ꝙ apl'is fuerit ꝑceptũ nihil hr̃e in ꝓprio vel cõi. Nec hoc põt hr̃i: vt illi asserũt ex illis ꝫbis. Nolite possiꝺere aurũ &c. Nã hoc fuit ꝺicũ nõ solũ apl'is: sed &. lxxij. ꝺiscipulis: vt hꝫ Lu. x. qñ Christus ꝺesignauit eos ad ꝑꝺicãꝺũ. Sed illis ꝺiscipulis. lxxij. nõ fuit hoc ꝑceptũ. ſ. nihil habere nec in ꝓprio nec in cõi. qꝺ⁹ & illi ꝓcẽꝺũt. Ergo ex illis verbis cõcluꝺi nõ põt apl'is illud fuisse ꝑceptũ. Tertio ꝺici põt ꝙ illꝺ⁹ & si fuisset ꝑceptũ qꝺ⁹ rñ nõ fuit. fuisset eis ſaltũ pro loco & tpe. ſ. qñ fuerũ missi ad ꝑꝺicãꝺũ in via: sicut ꝺicit text⁹ euangelij ꝑcepit eis. Nihil tuleritis in via. & aliq g fuerũt licẽtiati & ꝺispensati apl'i seu licẽtiati & liberati a tali ꝑcepto in vltima cœna: g nõ obligabanſ ex illo ꝫbo: qn alio tpe vel loco possent aliq̃ hr̃e in cõi. Nec in via fuit eis, ꝓhibitũ aliqua portare: sed solũ ea q̃ possent aliqualiꝫ ꝺistrahere a ꝑꝺicatiõe ꝫbi. Vñ cõcessit eis portare vnã tunicã & sandalia. Mar. vj. in qb⁹ si habebãt solũ nuꝺũ vsum facti: quæro qs habebat ꝺe illis ꝺnĩũ: & nõ videt posse ꝺari nisi ipsi q portabãt. Et ideo ꝺicũt aliq & bñ ꝙ in oib⁹ argumẽtis qb⁹ ex auctoritate canõis & ſctõrũ ꝓbaſ ꝙ nihil habuerũt in proprio vel in cõi: cõmittit fallacia ꝑtis arguẽꝺo. Nõ habuerũt ista g nulla: vel fuit ꝑceptũ eis ꝙ nõ haberẽt ista: g nec aliqua. Quarto ꝓ illa verba non plus ꝓhibuit eis ꝺnĩũ illa⁹ rerũ ꝙ vsum: cũ ait. Nolite portare aurũ &c. ita ꝙ ꝓ illo tpe nõ ꝺebebãt hr̃e vsum auri & argẽti. Alioquin potuissent portare bonos florenos ad vsum suũ ꝺnĩo penes alios remanẽte: qꝺ⁹ ipsi nõ ꝺicũt & apparet ex textu. Et sic patet ꝓclusio ꝙ ex illis ꝫbis in qb⁹ se multũ fũꝺãt nõ põt hr̃i eis factũ ꝑceptũ ꝙ nihil haberent in cõi vel in particulari: sed ne ista tpalia portarẽt: & quę rerẽt tãq̃ incerti & nimis soliciti ꝺe q̃ viuerẽt: & superflua tenẽtes nimis i ordinate ad ea afficerenſ. Et ꝑm hoc põt ꝺici fuisse eis & successorib⁹ ꝑceptũ nõ simpl'r rõne portatiõis vel habitiõis: sed rõne nimię solicitudinis & amoris. Et ex his patet error. vij. c. libelli maleꝺicti Fratricellorũ: vbi ꝺicũt ꝙ Christus simpl'r & absolute cũ misit ad ꝑꝺicãꝺũ apl'os ꝺi. Nolite possiꝺere aurũ & argẽtũ &c. interꝺixit eis oẽ ius & ꝺnĩũ oĩm rerũ tpaliũ ad literam. Et qa Io. xxij. ꝺeclarauit contra riũ & bene ꝺicũt hæreticũ. Sed patet ex ꝺeclarationib⁹ ꝺoctoꝝ iꝺuctoꝝ & rõnib⁹: qa illud fuit ꝺocumẽtũ non ꝑceptũ. Et si ꝑceptũ ad tps cũ misit ad ꝑꝺicanꝺũ exercẽꝺos per illa vt incipiẽtes in statu religioso. Vel meli⁹: quia ꝑcepit ex intẽtiõe seu ꝓhibuit illis ꝫbis inordinatũ affectum ad terrena & nimiã curã & solicitudinẽ & ea quæ haberẽt ipe ꝺire ab actu prꝺicationis. Ipsi ergo falsi & hæretici sunt ꝑm literam quæ occiꝺit exponentes & male.

§. XXV. TERTIO POTEST ARGVI

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic.Christus fuit pfectissimus in euangelica pfectione:sed ad euāgelicā pfectionē ptiner pauptas: ergo pfectissimus in pauptate.Sed maior est pauptas non hre nec in proprio nec in cōi q̄ hre saltē in cōi aliqua mobilia:ergo videf q̄ Christus nō habuit nec in proprio nec in cōi. Ad qd'rndef q̄ pauptas euangelica pōt accipi dupliciter.

Pauperta euāgelica dupliciter accipitur.

sti& discipulor ipor.Et sic ēt qd' Pe.dixit Act.iiij.Argētū & aur nō est mihi:non sequif q̄ si tūc secū nō habebat:qn als potuisset hre i cōi:& mulieres q̄ dicūt ministrasse Christo & discipulis de facultatib' suis:nō seqt q̄ sp ꝫ fuit:sed tūc ipsi nec etiā in cōi habebāt:sic viuētib' in cōi aliqū eis deficiūt etiā mobilia p aliq̄ tpe.vñ sibi ꝓcurāt p diuersos modos.Nec enim mulieres forte cōtinue secutæ sunt eum.

§. XXVII. OCTAVVS ARTICV

Ius est vtrum sit hæreticū asserere q̄ christ' & apl's nihil habuerūt in cōi.Sed qa de materia hæresis satis habetur in.q. par.ti.vlti.iō breuissime hic expediet.Sciendū igitur q̄ ad hoc vt qs proprie dicaf hæretic' quatuor requirūf. Primū est error in intellectu:ita q̄ male sentiat de ỹitate.Vnde.b. Aug.dicit q̄ hæreticus est q falsas opi.gignit vel sequif.Licet em fornicās vel furās agat ꝫ ỹitatē:q̄ dicit nō mœchandū nec furandū:non tñ est hæretic':nisi ẽstimaret talia esse licita & ptinacit'.Et rō est:qa nō habet errorē in intellectu ex quo scit esse mala.Sed'm q̄ regrif ad hæresim est q̄ talis error sit circa ea q̄ ptinēt ad fidē: vel ꝫ ỹitatē determinatio nis ecclīæ in his q̄ ptinēt ad fidē & bonos mores & necessaria ad consecutionē vitę ęternę.Si em esset error i his q̄ non sunt necessaria ad salutē:vt q̄ sol sit minor terra:vel alias conclusiones philosophicas vel geometricales non ptinētes ad fidē ibi non est hæresis vel error piculosus saluti.Et qa determinatio dubiorū circa fidē vel sacrā scripturā spectat ad ecclesiā & ꝓcipue ad sūmū pontifice:vt.xxiij.q.i.q̄ties.Ideo in hmōi standū est determinationi eccl'æ & summi pontificis ꝓcipue.Et ptinaciter asserens ꝫ hmōi determinationē eccl'æ ẽstituit hæreticū:sicut sentiēs pertinaciter ptra fidē.Tertiū qd' regrif ad hæresim est qd' sit ꝓfessus catholicā ỹitatē:q̄ ꝓfessio fit in baptismo:vbi ꝓmittit se credere q̄ sunt fidei:vel patrin' ꝓ eo si est paruul':& si aliqs non esset ꝓfessus catholicā ỹitatē:si male sentiret de his q̄ sūt fidei & ptinaciter ex quo nō est ꝓfess' talē fidē christiana:nō diceret hæreticus:sed Iudæus vel paganus q̄ sunt ex ecclīam.Et de hmōi eccl'ia nō iudicat vt de hæreticis,Videf etiā requiri q̄ talis professus fidē aliq̄ credat circa ea q̄ sūt fidei christianæ ptinēs ad diuinitatē vel hūanitatē christi: Si em nullā veritatē de christo cōfiteret magis ꝓprie diceret apostata q̄ hæreticus,hæreticus tñ etiā diceret & vt hæreticus puniretur:& grauius peccaret q̄ si aliqua crederet.

hæretic' vt qs ꝓprie dicaf qua ratione qrūtur.

Quartū qd' pficit hæresim est vt obstinata volūtate & ptinaci illud eligat vel sequaf errorē.Vñ si aliqs nō ptinaci malitia & obstinata erraret circa ea quæ sunt fidei paratus emēdare se qñ sibi ostēderef falsum esse qd' verū putat:talis non proprie diceret hæreticus: qd' expresse ostēdit Aug. xxiij.q.iij. dixit apl's.Et idem dicit.Errare potero:hæreticus non ero:qa.s.ptinax nō erat in suis opinionib':sed parat' corrigere sniam:cū sibi fuisset error demonstratus.Vñ cōstat q̄ quotidie inter doctores magnos etiā circa diuina sunt opiniones diuersę:& aliqñ ꝓdictorię quarū altera necesse est esse falsam:tñ nulla reputaf hęretica:donec p ecclīā fuerit altera determinata.His igif quatuor cōcurrētibus qs censef hæretic'.Nūc ad q̄stionē rndendo.Cū ecclīa determinauerit p Io.xxij.in ista cōstitutiōe.qa ita q̄ christ' & apl'i habuerunt aliqua in cōi:& ꝓriū asserere iudicauit esse hæreticū.ideo post istā determinationē ptinaciter asserere christū & apl'os nil habuisse i ꝓprio nec i cōi:sed habuisse solū nudū vsum facti in oib' reb' iu quib' est vsus.q̄ vsus talis esset illicit':est hæreticū.& vt hæretic' talis est punien dus.Ante vero istam determinationē tenere illud:& si ēet falsum:non tñ hæreticū:qa nō erat declaratū hoc esse ꝫ seri purā q̄ solus vsus nudus facti absq̄ aliquo iure vel dño esset illicit'.Et p hoc ꝓt excusari Aluarus qui scripsit librū notabilē de plāctu ecclesiæ.Vbi m'tū diffuse ꝓsequif istā materiā tenēdo & ꝓbādo modo suo sed nō efficaci christū & apl'os nihil habuisse etiā in cōmuni.Videf em nōdū cōtrariū eius fuisse determinatū.vñ submittit sniam suā correctioni ecclesiæ & determinationi ipsius Ioā.xxij.qui hoc determinauit tempore suo contrariū.s.declarando.

§. XXVIII. ASSERVNT ETIAM

dicti Fratricelli i libello suo virulēto q̄ papa Io.xxij.dixit multa hæretica in diuersis sermonib' suis quos publice in papatu disseruit.Et qa dicebaf a quibusdā cirea finē vitæ illos reuocasse & submisisse se in oibus dictis suis determinationi

nationi ecclesiæ:dicūt illum fuisse hæreticū & q̄ nō sufficit reuocatio illa p illum modū:sed vtrū dixerit primum talia q̄ sapiunt hæresim ignoraf.Tamen si dixisset ex quo non ptinax fuit sed determinatiōi ecclesię se submisit:non pōt dici ex ꝫ hæretic' vt patet per.b.Aug.xxiij.q.iij.dixit apl's.Exēplū in Ioachim abbate:cuius opinio contra Petrum Lombardū de materia trinitatis reprobaf vt hæreti-

Reprobatio opinionis Ioachim abbatis

ca:ipse tñ nō hæreticus condemnaf.Et hoc iō quia submisit opuscula sua corectioni & determinationi ecclesiæ in fine.vt patet ex de sum.trint.& fide catho.damnam'.Item q̄ dicūt nō sufficere talē reuocationē:sed oportet facere publice & cū abiuratiōe solēni inducētes plura ca. vt.j.q.vij. donatū.&.c.faluberrimū.&.c.cōuenticbi',& extra de hęr. ad abolēdā:falsum est.Nā illa iura loquūtur quādo error est diuulgat':& ille habet facultatē reuocādi publice:& p̄lati eor hoc exigīt ad tollendū scandalū infectionis talis doctrinę:q̄ sūt vacant in casu nostro.Verū in illis insistere dicūt non curare:qa successores ei' non cū in illis erroribus secuti sunt.Sed hanc sententiā quam determinauit de paupertate christi & apl'or.s.q̄ habuerūt aliqua vt mobilia i cōi:quā dicūt hæreticā:qa ista nō reprobauit:sed nec successores eius sed ea sequuntur dicunt esse hæreticos.Sed ipsi pessimi hoies sunt hæretici veri.qa asserūt contra determinationē catholicā factā per ecclesiā & dñm papam Ioā. xxij.& oēs successores ei' veros catholicos sūmos pontifices & oēs alios prelatos eccl'æ & doctores vtriusq̄ iuris & magistros plurimos in theologia cuiusliber religiōis acceptatā examinatā & approbatā vt verissimā.Et faciētes schisma ab obedientia Romani pōtificis recesserunt præficiētes sibi aliud caput Antipapā vel poti' Antichristum asserētes penes se verā ecclesiā catholicā cum sint synagoga Sathanæ.Et cū ois iurisdictio p̄lator ecclesiæ vt a fonte ꝓcedat a papa:falso opinātes omnes successores Io.xxij. qa secuti sunt verā determinationē eius factā circa dictam materiā esse hæreticos:& ꝓsequens dicūt esse excōicatos & suspēsos & oēs etiā prælatos q̄ assentiunt illi determinationi.Nec debere a talibus accipi sacramēta nisi baptismū in casu necessitatis:nec audire diuina eor:sed a pseudo epis & a sacerdotibus accipi sacramēta vtiliter & salutifere.Ad cōfirmationē suæ doctrinæ adhuc habēt ostēdere vnū paruū miraculū nisi fumū & cineres cū cōbusti' fuerunt alig ex eis,Nec mirū:qa verax deus nunq̄ falsitatem operibus suis,s.miraculor approbaret cū ea detesteť.Nostri aūt q̄ tenuerūt illā determinationē Ioā.xxij.vt verissimā vsq̄ ad ōes successores eius,s.M.eccl.clarueriūt varijs miraculis in diuersis locis.In dicto libello cū eis cōburendo asseuerant nos dicere q̄ in papā non cadat simonia,Quod falsum est nros doctores hoc dicere.Sed bene distinguunt b.Tho.& Pe.i.iiij.& alij:qa de simonia possum' loqui dupliciter. Vno modo quo ad pœnas a iure inflictas ꝫ simoniacos.s.suspēsionis vel excōmunicationis.Et sic est verū q̄ i papā nō cadit simonia:qa nullis pœnis iuris positiui subiacit vel ligatur.Alio mō q̄ ad peccatū:qd' mortale est. Et sic i papā pōt cadere simonia:qa si ordines vel sacra vel alia spūalia ꝓferat pro tēporalib' appretiatiue vtiq̄ simoniā cōmittit.Nō aūt si in cōferēdo beneficia reseruet sibi partē fructuū diuersis de causis ꝓ necessitatib' curię & huiusmodi:vt sit in ānatis:qa nō censef illud simoniacū.Et sic oēs nostros dicūt esse simoniacos:qd' falsum est.Sed de simonia habes plene in.iij.parte.ti.j.c.iiij.& de cēsuris eius in.iij.parte.ti.de excōicatione.&ti.de suspensione.

TITVLVS.XIII.DE DONO FORTITVDINIS.

¶Fortitudinis quidditas & effectus.Cap.I.

POST DONVM CONSILII

sequif in auctoritate Esa.xj. donū fortitudinis de qua in Pā.cxvij.Fortitudo mea & laus mea do.&fa.est mihi in salutem.Hæc consistat in agrediendo multum ardua vbi sunt mortis pericula.In sufferendo æquanimiter molesta. In repellendo per resistentiā diabolica tentamēta:quæ oia abundabunt vltra solitū in tēporib' futuris ꝓsecutione Antichristi: ꝓpter qd' dicit dñs Iesus,Erit tribulatio talis qualis non fuit ab initio mundi vsq̄ ad illud temp',Mat.xxiiij.Et dabunt pseudo ꝓphetæ.s.Antichristi signa et ꝓdigia magna:ita vt in errorē inducāturſi fieri pōt:etiā electi,qd' erit ad maximā tentationem eorū.Ideo sub isto titulo de persecutione.Antichristi agetur:in qua pmaxime necessaria erit virtus fortitudinis:de qua in verbis Pā.cxvij.quatuor possunt elici.

¶Habitus muneralis.fortitudo mea.

¶Respectus vel actus rationalis.laus mea.

¶Effectus diuinalis:dominus.

¶Fructus salutaris.factus est mihi in salutem.

§.I. FORTITVDO EST QVIDAM

habitus q̄ nobis infundif a spūsctō ꝫ mūdi aduersa:vt i eis viriliter trāseamus:nō deficientes ꝓpterea a veritate &mādatis dei.Importat em quādā animi confidētiā & firmitatē q̄ requirif in oibus arduis agēdis:& in oibus malis sufferēdis.vñ &.b.Greg.dicit q̄ fortitudo dat confidētiā trepidanti. Differt tñ confidentia & firmitas quam dat fortitudo q̄ est donū de qua agitur ab ea ꝓfidētia quā dat fortitudo ỹt' moralis.Actus ñ vtiusq̄ tam doni q̄ virtutis sunt circa eā dē materiā.Sed differūt in quatuor:in virtute:in ope:i quā differūt titate:& in fine.Et in ỹtute qdē:qa fortitudo quę est virtus i q̄tuor habet mēsurā sui act':potētiā hūanā seu vires hūanas.Vñ fortitudo q̄ supegrediūtur vires hūanas neq; aggreditur neq; susti-

do vt ner.Vñ pō's dicit q̄ fortis est insuperabilis in terribilib' virt' & q̄ sunt ſm hoiem.Sed fortitudo q̄ est donū spūsctī habet i quātū ꝓ mēsura sui actus diuinā potētiā:de cui' auxilio confidit donum

ficut dr in Pā.xvij.In deo meo trāsgrediar murum .i.oē qd' posset hūanæ infirmitati obuiare.Sed'o differūt in ope:qa fortitudo virtus pficit aiam ad sustinēda q̄cūq; piculaſed non sufficit dare fiduciā ad euadēda vl aggredieda q̄cūq; pericula.Sed fortitudo donū vtiusq; facit:qa ipsa perficit& in sufferendo q̄cūq; aduersa:& in aggrediēdo q̄cumq; ardua, Vñ & dr Eccli.ij.Liberasti me a rugiētib' paratis ad escam s.dæmonibus:de manib' quærentiū aiam meā:& de mīris tribulationibus q̄ circūdederūt me:& in medio ignis non fum æstuatus.Tertio differūt in quātitate qa fortitudo virtus nō se extēdit ad oia difficilia:sed fortitudo donū ad oia. Ratio hui' diuersitatis est qa fortitudo virt' initif facultati seu virtuti hūanę q̄ i firma est respectu potētiæ diuinæ.Vñ non est vna facultas vel potentia hūana respectu oīm difficultatum:sed diuersę facultates sunt ordinatæ ad diuersas difficultates & q̄cq; ab inuicē separantur. Nam sunt i delectabilib' vt superādis concupiscētis prauis q̄ nō habet facultatē ad vincendas difficultates horribilibus vt piculis mortis.Sed fortitudo donum vtiq; facultate diuina quasi sua q̄ ad oia difficilia sufficiēs est:iuxta illud Iob.xvij. Pone me iuxta te & cuius vis man' pugnet ꝫ me:qa.s.nil ꝑua lebit dei virtuti,& in Pā.xvij.Diligā te dñe fortitudo mea. Et merito qa tu es ꝓpugnator potens:immo opēs:gubernator prudēs:ꝓsolator clemēs:remunerator affluens. Securus ergo proꝓcio omnem solicitudinem & fiduciā in eū, curus nec potentia vinci:nec sapientia falli:nec prouidentia impediri:nec beneuolentia fatigari:quo minus expleat oēm i digētiā meā:& fatiet i bonis desiderium meum.Quarto differūt in fine:qa fortitudo virtus nō sēp ꝓducit ad finē opis inchoati:qm̄ nō subest prāti hois vt finē opis sui cōsequat vel euadat mala seu pericula:cū q̄cq; opprimatur ab his in mortē.Sed fortitudo q̄ est donū hæc in hoie opaf:qa pducit eū ad vitā æternā p opa fortia q̄ est finis oīm bonorum operū & euasio oīm piculorū.Et hui' rei infundit quādam fiduciā menti spūsctūs per donū fortitudinis cōtrarium timorem excludens.Hæc Tho.sup.iij.sniarū.dist.xxxiij.

Fortitudinis cā est deus

§.II.QVOD ISTA FORTITVDO

sit effect' diuinalis patet tertio i eo qd' dicit Pā.cxvij.Dñs.f. fortitudo mea. Et est ibi p̄dicatio p cām:vt dicit magister in.j.sen.Nō em vult dicere Pā.q̄ dñs sit ille habitus qui est donū fortitudinis:qd' vtiq; accidens est quod pōt adesse & abesse.i.corrūpi seu deficere ꝓter subiecti corruptionē: sed dicif fortitudo qa in nobis causans fortitudinē ipam . Vñ apl's ad Phi. iiij.Omnia possum in eo qui me cōfortat.vbi glo.b.Amb.Oia possum & pati & agere in deo q̄ mihi posibilitatem& vires dedit.vt em dr Esa.xxvj.Oia opera nra operatus es in nobis dñe.s.bona opa:& per charitatē infusa ꝫ spūsctō.Charitas aūt oia sustinet:oia credit:oia sperat: omnia sustinet.i.sustinere facit.Vbi notandū q̄ duplex est act' fortitudis:& ſm q̄ est virtus & ſm q̄ est donū.Primus est aggredi ardua.Sed's est sustinere æq̄nimiter aduersa quę patif.Et licet aggredi ardua & inuadere sit prius tpe q̄ sustinere,

Fortitudinis ac tus duplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stinere & pati laborē in actu: nō sustinere est essentialius fortitudini & nobili⁹ & difficili⁹ & pfecti⁹. vt dicit Alb. i. iij. Eth. qđ rcolligit. b. Tho. Qđ ꝓbat triplici rōne. Prio rōne fortioris pugilis sic. Difficili⁹ est pugnare cū fortiori q̄ cū debiliori. debilis em̄ de facili vincit: sed q̄ aggredit inuadit per modū fortioris: q ẏo sustinet p modū debilioris. Sustinendo ergo pugnat cū fortiori. s. malo aliquo eū inuadēte. Et sicut patiēter ferēdo vt debiliorē vincit fortiorē ergo &c. Sed o est pfectius & difficili⁹ sustinere q̄ aggredi rōne præsentis discriminis. sic difficilius est nō moueri a malis psentibus q̄ a futuris: eo ꝙ malum pr̄sens plus mouet q̄ futurū. Sed q aggreditur habet malā ẏ futura. qui vero sustinet iam sentit pricula vt p̄nita vel imminētia. vñ dat sibi occasio maioris timoris & magis deliberādi a ẏtute vt illa q̄ sentit euadat. Tertio rōne longioris: pis: sic difficilius est diu aliquē manere immobilē in difficilibus q̄ subito moueri ad aliqđ arduū. sed aggredi pōt hō subito motu: sustinere aūt importat diuturnitatē tpis. Vñ & pbs dicit. in. iij. Eth. ꝙ quidā sunt ꝑuolātes añ pricula. In ꝑis aūt deficiunt vel recedūt. Patiētes aūt lōgo tpe immorantur. hæc etiā. b. Tho. ij. q. cxxiij. Et liberius papa ait. Vñ nāq; btā perseuerantia nisi de virtute patientiæ: qua fm aplīcā doctrinā oēs q pie volunt viuere in christo necesse est vt persecutionē patiantur. vñ. q. i. fuggestum. fortitudo includit patiēriam.

§. III. QVOMODO AVTEM FORTI-

Fortitudo in actu suo est rōnalis.

tudo in actu suo sit rōnalis sen virtualis oñdit sed o cū dr: laus mea. qđ tripliciter pōt exponi. Primo sic. De fortitudine mea in actu suo nō me extollo: non me iacto: non me laudo: sed dñm a quo eā recognosco & sibi ascribo. in cuius confidentia ardua aggredior. Vnde ipse Dauid cum ad singulare certamē contra Goliath viriliter accederet totus in armis inquit ad eū. Tu venis ad me cum gladio & hasta: ego aūt in noie dñi. s. cōfisus de adiutorio ei⁹ nō fortitudine mea cōgressus sū cū eo lapide ex funda iactato: qui significat fortitudinē. fortis est rm̄ lapis ex humilitate significata per fundam̄ eum dicit. i. Regū. xvij. Sic & Iudas Machabæus fortissimus ꝫ hostes procedens Appollonū: Seron Nichanorē & alios q̄ plures cōfidentes in fortitudine exercitus sui secū laudantes: eos ꝑstrauerūt humiliati & de dei ẏtute confisi orātes & dicentes. Cōgregati sunt inimici nr̄i & gloriant in ẏtute sua. Cōtere fortitudinē illoꝝ vt cognoscant qa nō est ali⁹ q pugnet ꝓ nobis nisi tu de⁹ vt patet. i. Machab. iij. &. iij. Machab. vi. Econtrario Sanson quia fortiter dimicauerat contra Philistæos infideles mandibula asini mille ex eis occidens: aliqualiter se gloriās & laudās dicēdo. In mandibula asini occidi mille &c. humiliatus est sitiens vsq; ad mortem: vt in procinctu esset deueniendi ad manus inimicoꝝ. Sed orāti & se humilianti sibi prouisum est a deo. Secūdo potest sic intelligi. fortitudo mea & laus mea dñs. i. de fortitudine mea & actibus eius nō quæro laudes hoim & gloriā: sed dei. ob cuius honorē laudēq; fortia & ardua aggredior. Multi em̄ fortia gerūt opera: exponentes se periculis mortis & ipsam etiā ferentes. Sed quia non ad gloriā dei & laudē: sed sui memoriā volētes mūdo relinquere & ab hoibus laudari hoc egerunt: nullum fructum sui laboris reportarūt nisi ventū: gnīmo & dānationē eternā. Nil profuit Curtio fortissimo Romanoꝝ sui tēporis ꝙ facto magno hiatu terræ in vrbe: scisciscantib⁹ ciuib⁹ de remedio clausuræ: qa dictū est a dæmonib⁹ p idola loquētib⁹ ꝙ nisi fortissim⁹ Curti⁹ in illud chaos descēderet: vt refert Aluarus non clauderetur. Ille laudis auidus armatus se in illā aptū proiecit: & in infernū descendit: vt refert etiam Aug. li. v. c. xviij. de ci. dei. Hinc Hier. super epl̄am ad Gal. Si inquit martyriū fecerim⁹ vt velim⁹ nr̄as ab hoibus relinquias venerari & si opinionē vulgi sectantes intrepidi. sudērim⁹ sanguinē & subam nr̄ā vsq; ad mēdicitatē ꝑriā dederimus. Huic operi nō ā pmiū q̄ pœna debet & pfidię magis tormēta sunt q̄ corona victoriæ. i. q. i. vide. Econtra apls dicebat. ꝛ. ad Timo. iij. Oia sustineo propter electos: vt & ipsi salutē cōsequanf q̄ est in christo Iesu in gl̄ia cœlesti. Et sic fortitudo sua erat laus dei quā quærebat nō sua. Tertio exponit sic. Dñs fortitudo mea & laus mea. i. ex fortitudine mea q̄ vtiq; a deo est mihi: exurgit apud homines laus mea. Nil plane ita reddit laudabilē & gl̄iosum apud deū & hoies: sicut actus fortitudinis exponere se morti & oia mala sufferre ꝓ honore dei & salute ꝓximi: vñ magis laudat de⁹ & scti glorioſi ex patientia q̄ ex martyrijs variis eorū cōstanter toleratis. vñ Iob ita cōmendat: misi ex patiētia q̄ vtiq; pars fortitudinis est. Et i laudē ipsius patientiæ sic ait. b. Hiero. in li. de bono patiētiæ. Patiētia virtus Dei laus est nobis cū deo cōis. Dicit em̄ de⁹ fortis & patiēs. pā. vij. de patiētia. Quæ aūt gl̄ia est ꝙsimilē deo fieri? Quāta fœlicitas est habere in virtutib⁹ qđ⁹ diuinis laudib⁹ possit equari. Ille innocēs & iust⁹? immo innocētia & iustitia iter facinorosos deputat: & testimonijs falsitas premit. Iudicatur⁹ iudicatur: & dei sermo ad vltimū tacēs ejcit. Et cū ad crucē eius consundanf sydera: ꝓtremiscat terra: & ꝓturbent elementa ille nō loquit nec mouet nec maiestatē suā ꝓfiteť: sed oia pseueranter tolerat vt in eo plena & pfecta patiētia ꝙsummet. Porro vnusq; cū nascit & hospitio huius mūdi excipit: mittū sumita lachrymis: & cū adhuc oīm rerū ignar⁹ sit nil aliud q̄ flere nouit. Prudentia naturali lamentatur mortalis vitæ ꝓcellis quas ingreditur gemitus & ploratꝰ in ipo exordio suo rudis aia testat sudatura. Hic q̄diu vsuiť & laborat: nec sudantib⁹ & laborātib⁹ possunt magis alia q̄ patiētiq; subuenire solatia. Nec aliud magis iustos & iustos discernit q̄ ꝙ i aduersis p ipatiētiā blasphemat iniustus conqueri: & patiētia iustus ꝓbat. Denicq; patiētia est q̄ nos seruat deo & cōmendat. q̄ tā tēperat: linguā refrenat: mentē gubernat: pacē custodit: disciplinā regit: potentiā diuitū coercet: inopiā pauperū refouet: facit humiles in ꝓsperis: fortes in aduersis: docet delinquentibus cito ignoscere: & delinquētē diu & multū rogare: fidei fundamenta munit: incremēta spei ꝓuehit: actū dirigit: Cæterū charitas q̄ est vinculū fraternitatis: fundamentū pacis tenacitas & firmitas vnitatis: q̄ fide & spe maior est q̄ opera & martyria præcedit: q̄ nobiscū semper eterna manebit: ipsa charitas vt ait aplꝰ patiens est. i. Cor. xiij.

§. IIII. FRVCTVS FORTITVDINIS

quarto notat seu vtilitas cū addit. Factus est mihi in salutē. s. dñs: & hoc p fortitudinē. Prouer. vi. mulierem fortē. d. aiam quis inueniet. q. d. difficile est inuenire. Miti em̄ desēt in variis tribulationib⁹. Alij ex diuinis afflictionib⁹ pses i grauib⁹ psecutiōib⁹ tyrānoꝝ vel aliorꝝ plurimi i diuersis tētatiōib⁹. Qđ si qs iuenit. pcul & de vltimis finib⁹ ptū ei⁹. i. merces & pmiū: quia q̄ suffert. i. cōsitervicit tētationē: i oi tribulatiōe est tētatio impatiētia: hic recipiet coronā vitæ. Iac. i. Cōfidit i muliere. i. aia forti cor viri sui. s. christi: quia. s. nō recedet a fide ei⁹ ꝓpter q̄cūq; Spoliꝫ nō indigebit. i. indumentis virtutū qb⁹ diabolus expoliat in constātes: factus est ḡ dñs in salutē forti. pducēdo ad gl̄iā. Insup fit ei in salutē vt aliqñ nō videat dolores sentire: cōsolatiōes diuinas mēti ifundēdo. Vbi sciēdū ꝙ circa actū fortitudinis tria sunt cōsiderāda fm. b. Tho. ij. q. cxxxvi. Primū est ꝙ fortis in actu suo principali qui est sustinere: pōt ꝑsiderari ex parte corporis. & sic sustinere pcussiones: flagella: vulnera: mortē: est tristabile & dolorosum: & hoc negare esset negare eos esse carnales. i. habere proprietatē carnis. Si em̄ habēt carnem sensibilem necesse est ꝙ lęsiua iferant eis dolorē & tāto magis quanto qs est delicatioris cōplexionis. Pōt etiā cōsiderari ex pte mentis: & sic fortis habet ꝙ delectet de actu fortitudinis & de fine eius. s. quia ꝓpter deū vel ꝓximū illa sustinet. vñ Eleazar⁹ quia noluit comedere carnes porcinas ex eo ꝙ erat ꝑ legem dei dum grauiter cederet ait. Dñe q habes sanctā scientiā. tu scis quia diros sustineo corpis dolores. s. quo ad sensū carnis. sed m aiam ẏo ꝓpter timorē tuū libēter hęc patior. ij. Macha. vi. Sed m quod est notandū circa actum fortitudinis est ꝙ in dolore sensus impedit mens fortis ne i ꝓpria operatione fortitudinis scilicet patiendo delectationem sentiat: eo ꝙ vehementia passiōis vnī⁹ potētię impedit potētiā aliā i actu suo: ꝓpter cōnexionē potētiarū adinuicē: sicut & cū aliqs intellectū figit ad aliqđ nō videt q̄ añ ipm̄ sunt. non ergo regrit ꝙ fortis sentiat delectationē in actu suo sed sufficit ꝙ nō ita cōtristet vt a rōne & virtute recedat. vñ & Pe. in can. fua ait. Modicū & si oportet vos cōtristari i variis tētationib⁹ vt ꝓbatio fidei vr̄ę ꝑciosior sit auro &c. Nō dicit delectari: sed cōtristari. Et. vñ. q. i. suggestū: dr. Nōvos charissimi a pio mētis ꝓposito afflictionum amaritudo coerceat recedere: cōsiderātes quanta ꝓ absolutiōe nr̄a creator dñs & redēptor noster ptulerit. q̄busve cōtumelijs se affici ēdū tradidit. Tertiū qđ pōt attendi circa actū fortitudinis est ꝙ

Circa q̄ fortitudinis sit considerandā.

Exem plū de azari.

est ꝙ grā dei supabundās fortius eleuat aiam ad diuina in qb⁹ delectat q̄ a corpalibus pœnis afficiat. Vñ apls. ꝛ. ad Cor. vij. Superabundo gaudio in oī tribulatione nr̄a. Hinc & Tiburti⁹ cū sup carbones viuos nudis plantis incederet aiebat. Videt mihi super roseos flores incedere in noie dñi. Et Agatha. Ego in his pœnis ita delector: sicut qui audit bonū nūtiū: aut q videt amicū diu desideratū. Vñ etiā aliqñ miraculose fit: vt talia aduersa & martyria corpori non nocentvt patet in martyrib⁹ innumeris: q ex diuersis cruciatibus fortiter toleratis euaserunt a morte liberi: vt dicere talis possit illud Pā. cxvj. Fortitudo mea & laus mea dñs. factus est mihi in salutē etiā corporis. Fit aūt in salutē actꝰ fortitudinis non solū sibi sed etiā plurimis. Multi em̄ pugnantes fortiter ꝓ prīa & morti se exponētes liberauerunt populos suos: vt Iudith & Machabæi: & btūs Ambr. etiam dicit in lib. de offi. Fortitudo q̄ bello a Barbaris defendit patriā: vl domi defendit infirmos: vel a latronibus socios plena est iustitia. i. virtute. xxiij. q. iij. fortitudo. Correspondet aūt huic dono būtudo quarta vt dicitur Mat. v. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiā qm̄ ipsi saturabunf. Et hoc satis cōuenienter: qa sicut fortitudo in armis cōsistit: ita etiā esuries & sitis iustitiæ. q. d patet ex eo: qa valde virtuosum est ꝙ aliquis nō solum faciat opera ẏtuosa quæ cōiter operatur iustitiæ dicuntur: sed ꝙ ea faciat cū quodā desiderio insatiabili. qđ pōt significari ꝑ famē & sitim iustitiæ. Et gloibidem dicit ꝙ esuries iustitię spiritu fortitudinis fulcitur: ne in via lēteſcat. Sicut em̄ de fortitudine corporali procedit esuries naturalis: & econtrario & debilitate corporis & stidiū: sic & de fortitudine spūali. Et sicut ex fortitudie corporali est esuries certaminū: sic & de dono fortitudinis est esuries iustitiæ in præsenti. & satietas in futuro. Esurientibus & sitientibus saturitas est quasi laborantibus & certantibus refectio. Iustitia autem sua vnicuiq; reddit deo sibi & proximo. Hæc iustitia non plene in nobis implebit donec sit deus oia in nobis. Et hęc possumus esurire: satiari autem in futuro: vbi hoc donū habebitur a sanctis. Nō quidē ad illū actū qui est in ꝑsenti. s. patiēdi. ibi em̄ nulla pœna laboris vnde nec difficultas. Sed quo ad hunc actum. s. innixi perfectissime virtuti diuinæ fm beatum Tho. ij. dist. xxxiij. Perfrui plena securitate ab omnibus laboribus & malis. Et sic dominus erit factus in salutem perfectam.

Fortitudis dono correspondet esuries & sitis iustitiæ.

¶ De triplici fortitudine. Capl'm. II.

IRO AMPLIATIONE HVIVS

materię fortitudinis licet multa sint dicta. ô. de ipsa & de partib⁹ ei⁹. ō. in ti. de fortitudine. p totū. & in. c. de patiētia. q̄ hic nō oportet replicare. Alia adhuc ponenf p aliū modū. Et qa in scripturis frequēter agit de fortitudie: sciendū ꝙ triplex est fortitudo.

¶ Fortitudo quæ est temporalis.

¶ Fortudo quæ est virtus specialis.

¶ Fortudo quæ est bonitas generalis.

§. I. DE PRIMA DICITVR HIERE.

ix. Non gloriet̄ fortis in fortitudine sua. Infirma huius mūdi elegit de⁹ vt confundat fortia: Sed q̄ fortitudo tēporalis cū oīs caro fœnū & oīs gloria eius quasi flos agri. Esa. xl. Hō em̄ natus de muliere breui viuēs tēpore quasi flos egreditur & cōterif & fugit velut vmbra & nūq̄ in eodē statu permanet. Iob. xiiij. Sed & hæc fortitudo tēporalis triplex.

¶ Fortudo actionis criminalis: & hæc detestanda.

¶ Fortitudo dñationis mundialis: & hæc non affectanda.

¶ Fortitudo vigoris corporalis: & hæc edomanda.

De fortitudie criminali.

De fortitudine criminali dicit pā. lxij. Fortes quæsierunt aiam̄ meam. s. auferre. Siue hoies siue dæmones fortes ad vitia perpetranda: qui⁹ nullis laboribus vel difficultatib⁹ dimittūt quin mala faciāt. Vñ de diabolo dr̄ Iob. xl. Virt⁹ eius in lumbis eius: & fortitudo ei⁹ in vmbilico vētris ei⁹. Quia em̄ vt dicit be. Greg. Seminariū luxuriæ est viris in lūbis vñ. s. decidit semē: & in mulierib⁹ in vmbilico: cū diabolus magis laboret diuersis vijs & fraudibus ad inducēdū viros & mulieres ad luxuriā q̄ ad alia vitia. Sanctos em̄ viros quos per alia vitia nō potuit dejcere ꝑ istud ꝓstrauit fō p̄cipue fortitudo ei⁹ dr̄ esse in lumbis &; in vmbilico. & Esa. v. dr̄. Ve q potentes estis ad bibendū vinū: & viri fortes ad miscendā ebrietatē. Et in quib⁹ cōsistat fortitudo vitiosa malorū: oñdit be. Greg. in li. mora. tractans illud Iob. vi. Quę est fortitudo mea. vbi ait. Reprobor⁹ fortitudo est trāsitoria sine cessatione diligere: cōtra flagella cōditoris insēsibiliter pdurare: ab amore temporaliū nec aduersitate quiescere: ad inanē gloriā cum detrimēto vitæ puenire: malicię augmēta q̄rere: bonoꝝ vitā nō lingua & morib⁹: sed etiā gladijs impugnare. In semetipsis spē ponere: iniquitatem quotidie sine vllo defectu perpetrare. An non sunt fortes reprobi q ad pnīs vitæ ꝙcupiscētia tot laborib⁹ currunt: tot periculis se audacter obijciūt. ꝑ lucris libēter contumelias ferunt? Ab appetit⁹ sui libidine nulla victi ꝓie tate desistūt pcussionib⁹ decrescūt & mala mūdi tolerāt. p mūdo & ei⁹ (vt ita dixerim) gaudia quæ rētes pdunt: nec in hoc pdētes fatigant. vñ & quasi in absynthio inebriantur. Hęc. b. Greg. & sic fortes sunt ad miscēdā ebrietatē. nō vini suauis: sed absynthiatici amarissimi. Thren. v. Inebriauit me absynthio. Detestāda est ḡ ista fortitudo & eutiandā. De fortitudie dñi tēporalis q̄ ꝓsistit i lato dñio & magno exercitu dr̄. Gen. x. ꝙ Nēroth cœpit ee potēs i terra & erat robusti⁹ venator corā dño. i. extictor & oppressor hoīm tēminū ꝑ tyrānidē: q prio ꝑ fortitudinē suā voluit dñari. de quo dicit Ioseph⁹ ꝙ fecit hoies elatos a diuriā dei & cōtemptum Nēroth filius Cham: cū esset ęteris audactor cæteriſq; fortissimus manu suadebat nō esse attribuendū deo: sed ꝓpriis viribꝰ ꝙ hoib⁹ fœlicitas eueniret. Suadens hominib⁹ a timore dei recedere: & in ꝓpriis viribus spē ponere: qđ eis fuit cā turris ædificādę vsq; ad cœlū. Sed cōsiliguis destiterūt. Et ille Nēroth fulmie periꝫ: vel in bello occisus fm alios. De attila rege hunorū legit: ꝙ cū vicisset & subiugasset orbē & occidisset Theodericū regē Vvā dalorū & nethiū patritiū Rōanorū: q habebār in exercitu suo quinquies centū milia pugnatorū: q cōfederati erant ꝫ eum: & subiugasset & depopulatus fuisset Romā & Aquileiam & Italiā & multas alias regiones. Cum victor ad terram suā redijsset & nuptias celebrasset in ipsa nocte vino īgurgitatus incalescēs: sanguinē ꝑ nares emittens a vino victus & occisus cū eo aiam euomuit. Ois potentatus (inquit sapiēs) vita breuis: qđ patuit in Alexādro magno q postēq; fortitudine sua & exercituū suorū totū orbē subiugauit: modico veneno extinctꝰ est in. xxxij. ānō ętatis suæ. Vnde hmōi fortitudo non est affectāda: sed contēnenda: quia vt dicit b. Greg. Oē quod hic eminet plus inceroribꝰ afficit q̄ honoribus gaudet. di. xiij. nerui. Fortitudo corporalis ad vsū bonū exercēda est. fm illud pā. lvij. Fortitudinē meā ad te custodiā. i. cōseruabo: ea vtendo ad tuū honorem. Adeo em̄ corpore fortis fuit Dauid ꝙ adolescēs cū gregē ouiū patris custodiret: vrsum vel leonē rapientē ei oues capiebat & occidebat. Et ea fortitudie vsus est ad dei laudē: bellādo totus inermis cum fūda cōtra Goliath gygantem fortissimū: & quē lapide ex fūda iactato prostrauit & gladio eius caput amputauit: nec tū de ista gloriandū quia cito supat. Iudas machabęus fortissimus dr̄. i. Macha. xij. q similis factus est leoni in operibus suis. ſ. Macha. ij. De leone dicitur Prouer. xxx. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Qui randē post multa ꝑlia glorioſe inita & plurimas hostiū strages & victorias: i bello occisus est. Hercules fortissimus corpore a quartana febre correptus ꝓpter impatientiam i ignē seipsum ꝓiecit. Samson fortissimus fuit: sed tū victus a dalila fuit.

§. II. SECVNDVM GENVS FORTITV

dinis quæ est virtus spālis pōt tripliciter assignari: quia vel est ex acquisitiōe: vl ex ifusiōe: vel ex doni actiōe. De prima loquitur pbs in lib. Ethi. & Tullius & Seneca & alij Ethnici in libris suis. Sic eam diffinit Tullius. Fortitudo est rōnalis terribiliū aggressio & eorū constans perpessio. Macrobius autē sic. Fortitudo est animū supra metum periculi agere nihilq; nisi turpia timere vel aduersa vl prosperā fortiter tolerare. Et fm Papiā dicit fortitudo a fero hominē ferreū & durū ad frangendū: sicut ferrum domat alia metalla: ita fortitudo ea q̄ sunt dura vincit & emollit. Causat aūt ista fortitudo ex actib⁹ sicut & aliæ ẏtutes moraliter generat ẏtus q̄ dicit castitatis vel abstinentia: ita ex frequenti aggressione arduorū & toleratione aduersorū gnatur fortitudo. Hac claruerūt antiqui Romani qui pro bono reipublicę multa pericula sustinuerunt & aduersa. vt

De sexto gñe fortitudis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Marcus Regulus & Scipiones: q̄ tamē exīmōi præmium gloriæ nō sunt cōsecuti: qa nec fidem nec gratiā habuerūt. Secunda fortitudo est ex infusione. Vbi notandum q̄ ſm Tul. nomen virtutis q̄uis sit cōmune ad oēm virtutē: per quādā tñ excellentiā attribuit & dr̄ de fortitudine: qa virū tuetur: ne ꝓpter aduersa q̄ frequēter accidūt deficiat. Vñ & Sap. viij. dr̄ ꝙ sapientia diuina q̄ grām infundit: sobrietatem, i. temperātiā & prudentiā docet: iustitiā & virtutē q̄bus vtilius nihil est in vita hōibus. Appellat aūt virtutē fortitudinē. Docet aūt hāc virtutē. i. fortitudinē nō humana sapientia sed diuina. Et in hoc differt a fortitudine acquisita. Sed ꝑm em̄ materiā circa quā versat. i. aggressum difficilium & toleratiā malorū conueniunt. Sed in causa & fine differunt. Nā prima causat ex actibus multiplicatis ꝓcedētib⁹ ex lumine rōnis. Sed fortitudo infusa nō causat ex actibus humanis primo: sed ex grā infusa & diuino lumine. Sed beneaugetur ex actibus postea multiplicatis. Vnde & multi recæpta baptismi grā immediate exponebant se ad oia arduа: etiā ipiam mortē nō solū viri: sed & teneræ puellæ. In fine differunt: qa fortis ex virtute acquisita fortia agit ꝓpter ciuilitatem seu rēpublicā terrenā: sed fortis ex gratia infusa arduа aggreditur & tolerat ꝓpter ciuilitatē cœlestē principaliter: & sic etiam propter bonū reipublicę aliquādo: & sine ista quis saluari non potest: vnde & necessaria est cui cūq̄. Vnde & Bern⁹. in quodam sermone. Veritate charitate & fortitudine me multū egere fateor. Deficit em̄ rō mea præ ignorantia veritatis. Languet volūtas præ inedia affectionis. Caro infirmat præ inopia fortitudinis. Nā ratio minus intelligit quæ agenda sunt: voluntas minus diligit intellecta. Et corp⁹ quod corrūpit aggrauat animā: vt non qui volumus illa faciamus. hæc ille. Sicut ergo veritas ꝑficit intellectū: charitas volūtatē seu affectū: ita & virtus fortitudinis sensualitatē seu affectū ꝓcipue trascibilē & actū.

Fortitudo infusa vñ caret.

Ad hāc multū hortatur deus in scripturis, vt Deut. xxxj. dr̄. Viriliter agite: cōfortamini & nolite timere nec ꝓ pauetis ad cōspectū inimicorū. Et merito multū cōmendabilis est: quia ipsa de seruitute p̄i liberat. Pō. lxvij. Qui educit vinctos. i. ꝓtis ligatos in fortitudine. Ipsa de diabolo triūphat. Iudicū. vj. Dixit angelus Gedeoni. Vade in hac fortitudine tua liberabis Israel de manu Madian. i. dęmonū. Ipsa deum lętificat & pacat. Esdrę. viij. Gaudiū em̄ domini fortitudo vestra. Sicut rex quilibet multū amat & gaudet de militę q virilr̄ pugnat & dura vulnera sustinet. Vnde beat⁹ Andreas dixit tyrāno Egeę minanti tormenta. Tāto regi meo ero acceptior quato grauiora tormenta ꝓ eo fuero ꝓpassus. Ipsa em̄ animā bonis spūalib⁹ ditat: & aliquādo etiam tpalib⁹. Prouer. x. Egestatē opaта est man⁹ remissa: manus aūt fortiū diuitias parat. Ipsa hoiem cōfortat: vt quasi mala nō sentiat. Vñ Stephan⁹ plen⁹ gratia & fortitudine orabat pro lapidātib⁹ quasi ꝓcussiones nō sętirer. Et propterea de eo cantat. Lapides torrentis illi dulces fuerūt. Et Ꝙ. Si magnanim⁹ fueris nūq̄ iudicabis tibi contumeliā fieri. De inimico tuo dices. non nocuit: sed nocędi aīm habuit, & cū illū in ptāte tua habueris: vindictā putabis vindicari potuisse. Nec mai⁹ genus vindicādi q̄ ignoscere. hæc ille. Hæc est fortitudo vincere seipm̄. Ipsa dñium pręstat. Prouer. xvj. Man⁹ fortiū dñabit. & supnū regnum intrat. Esa. lxj. Vocabunt in ea fortes iustitię: plantatio dñi ad glorificandū. Quāuis aūt ista fortitudo causetur primo ad actū & principal⁹ a grā dei: multa tñ alia cooperant ad actū ei⁹. Et primo fides, ad Heb. xj. Sancti per fidem vicerunt regna &c. Fortes facti sunt in bello tpali & spūali. q. lo. v. Hæc est victoria q̄ vincit mundū. i. aduersa mūdi. fides nostra. Secūdo spes. Ad Heb. vj. Fortissimū solaciū habem⁹ q̄ ꝓfugimus ad tenendā propositā nobis spem. Et Esa. xl. Qui sperant in dño mutabunt fortitudinē: qa. f. vbi pri⁹ erāt fortes ꝓ mūdo: postea erūt robustiores pro deo. Tertio dilectio Canti. vlti. Fortis vt mors dilectio: qa. f. facit hoiem fortē vt oia vincat ardua: ga ſm btm Aug. oia difficilia & aspera leuia & prope nulla facit amor. Quarto timor dei. Prouer. xiij. In timore dñi fiducia fortitudinis. Iob. xiij. Vbi est timor tuus: ibi fortitudo tua. Quinto castitas. Iob. xvj. Mundis manibus addet fortitudinem. Et de Iudith. xv. dicitur Fecisti viriliter & cōfortatū est cor tuum eo ꝙ amaueris castitatē. Narrat in lib. de septē donis. ꝙ cum Gotfredus de Bullione qui primus de francis regnauit in hierlm cœpisset armis Antiochiā: Hierusalē: & Syriā: occisis & expulsis Saracenis: cū mirarent oēs eius fortitudinē: eo ꝙ null⁹ Saracen⁹ poterat ei resistere: nec ictum manus eius sustinere ipe treugę Turcarū admirati miserunt ei mūera visitantes eū & quętes vñ tanta esset manib⁹ ei⁹ fortitudo: q̄ corā eis ense suo scindebat equi caput: & dicerent quidā ꝙ erat virtute ensis sui: accæpto ipse Gotfredus alio ense a Saracenis tradito idem fecit de alio equo. Et tūc cum quęrerent vñ hec ei virt⁹ cū nō esset maior aliis hoīb⁹: ait ꝙ nūq̄ manus suæ contractauerant carnes meretricis. nec luxuria fuerant inqnatæ. Et sic patet ꝙ castitas cooperat ad fortitudinē & corporalē & virtualē. Sexto est exhortatio maiorum. Vnde & dās mādauit in veteri lege Deu. xx. ꝙ appropinquāte hora belli exercendi p̄ inimicos sacerdos staret ante aciem: & sic loq̄ret. Nolite timere nec formidetis eos: quia dās de⁹ nr̄ in medio vestri: & ipse dimicabit cōtra aduersarios vestros. Sic Iudas Machabęus, ꝛ. Mach. xv. exhortando socios ad bellum contra inimicos qui erant inēopabiliter plures cū Nicanore fortissimo. dr̄ ibi ꝙ singulos eorū armauit nō hasta & clypeo: sed sermonib⁹ optimis qb⁹ confortificati victoriā habuerūt. Egy ſippus etiā narrat de claudi bus Iudęor⁹ ꝙ Tit⁹ ꝙ obsidet et Hierosolymā hortabatur Romanos milites ad viriliter dimicādū: ne subiacerentur victi ppl̄o Iudęor⁹ in ꝓfusionē Romanę ꝓbitatis: & ne victi & occisi mitterent in infernū. Proposuitq̄ eis exēplum Leonidæ q̄ cū esset in pugna cū trecentis Lacedonijs qbus ꝑat cōtra infinitā multitudinem Persarum bellatur⁹ ait suis. Prādeam⁹ ante pugnā in terris: quia si victi fuerim⁹ cenaturi sum⁹ in inferis. Quę exhortatio tātū valuit ꝙ ipi pauci Persas vel occiderunt vel fugauerūt. Septimo est vt consideratio exēplorum eorum qui fortiter egerūt inter q̄ ꝓcipuum est meditatio Christi passionis. Apls ad Heb. xij. Recogitate eū qui talem sustinuit aduersus semetipm̄ contradictionē vt nō fatigemini animis vestris deficientes: q̄ ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucē cōfusiōe cōtępta. Grego. Si passio Christi ad memoriā reuocet: nil est tam aspe rū qd̄ equo animo nō tolleret. Et laco. v. dr̄ exemplū accipite exitus mali. i. durę mortis & lōganimitatis: laboris & patientiæ, ꝓphetarū. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt patiętiā Iob audistis: & finē dñi vidistis.

§ .III. TERTIA FORTITVDO EST

Deforti tudine donis spiritus ſcti procedente

ex donis spūſcti operatione: de qua dr̄ in Pō. Spiritu oris ei⁹ oīs virtus. i. fortitudo eor⁹: cęlorū videlicet ꝓcer⁹ & sanctorū virorū, ꝓcedit. Et dr̄ spūs oris dei: ga a filio dei missus ipse spūs. Filij⁹ aūt dei dr̄ os patris: qa ipe nobis manifestauit secreta eius. q̄uis em̄ per fortitudinē virtutę ifusa quis valeat aggredi ardua & sustinere ingruentia aduersa: tamē adhuc per istud donū fortitudinis magis roboratur. Vnde dr̄ de cōse. di. j. oēs fideles. Cū spūſcti⁹ infundit ur. f. per donū ei⁹ cor fidele ꝓ prudentiā & cōstātiā dilatat: vt etiā ad ea q̄ nō sunt necessaria ad salutē defudando vsq̄ ad mortē se exponat: nō quidē irrōnabiliter: sed cū prudētia: vt ad honorē dei & zelū salutis aliorū. In quib⁹ aūt differat fortitudo virtus moralis a fortitudine q̄ est donū habes. ē. isto ti. c. j. §. j. Et qa fortitudo hęc donū inducit ad cōtēptū vitæ ob amorē dei & ad martyriū appetēdū & sustinēdū: ideo aliqua ad hmōi q̄ ponit Cyprian⁹ adiciam. In li. de mortalitate sic ait Cyprian⁹. Eius est mortē timere q̄ ad Christū nō vult ire. Et eius ad Christū est nolle ire: qui nō credit se cū Christo incipere regnare. Contemnēda est oīs iniuria pātiū malor⁹: fiducia bonorū futuror⁹. Mori timeat qui ad scām mortē de hac morte transibit. Mori timeat cui hoc more lōgiori cōserf⁹: vt cruciat⁹ & gemit⁹ iterim differat. Mortalitas ista christi hostib⁹ pestis est. Eius autē seruis salutaris excessⁿ. Martyriū icipimus libenter appetere dū dulcim⁹ mortem non timere. Sed forte apponat aliq̄s: hoc me in pāti mortalitate ꝓtristat: ꝙ qui ad tolerātia passionū tota me virtute deuouerā martyrio meo prior dū morte ꝓuentor. Verū nō est in tua ptāte: sed in dei dignatiōe martyriū. Nec potes te dicere ꝑdisse quod nescis an merearis accipe. Deinde scrutator cordiū deus qui ꝓspicit apd̄ te paratā fuisse virtutē: reddet ꝓ virtute mercedē: qd̄ sequit habet de pœ. di. j. nūquid. Apd̄ quē martyriū mēte cōcipit animus ad bonū deditus deo iudice coronat. Aliud est em̄ martyrio animū deesse: aliud alio defuisse martyriū. hæc ibi. Nec deus q̄rit sāguinē nr̄m sed fidē. Nā nec Abraā nec Isaac nec Iacob occisi sūt q̄ tū iustitię & fidei meritis honorati inter pr̄iarchas primi eē meruerunt. Non fuit lugēdi fratres nostri accessiōe dominica de seculo liberati cū sciam⁹ eos non amitti sed ꝓmitti. & occasiōem nō esse dādam Gētilib⁹ vt nos merito ac iure rephēdāt illi q̄s viuere apud deū dicim⁹ vt extinctos ac ꝓditos lugeamus. Nihil em̄ ꝓdest ꝑ bis ꝓsterni ꝓtię & facis destruere veritatē. Qz̄ iterim morimur: ad imortalitatē morte trāsgredimur: nec pōt vita hīi nisi hīc cōsigerit exire. Nō est exitus iste: sed trāsitus & tpali itinere decurso ad ętterna transcurrere. Eius est in mūdo diuelle manere: quē mūdus oblectat que sęculi blandiēs ac decipiēs illecebris terrenę voluptatis inuitat. Porro cū mūdus oderit Christianū. quod amas qui te odit & nō magis seqris Christū q̄ te diligit ac redemit, hęc ille. In epīs aute suis idē Cyprianus ad martyres sic ait. O quantum vos martyres diuina dignatio honorauit vt ex vobis iam pars martyrū in cōsummatione ad coronam prę cesserit: pars adhuc in carcere claustris & vinculis demoret ad meritor⁹ titulos ampliores: tormentor⁹ tarditate, pficiens habitura tot mercedes in cœlestibus ꝓmiquot nūc dies numerātur in pœnis. Posuerunt cōpedes pedib⁹ vestris & membra forticia ac dei templū ferramenta⁹ vinculis ligauerūt. Sed ornamēta sūt ista non vincula: nec pedes vestros copulant ad infamia: sed clarificāt ad coronā. O pedes fœliciter vincti: qui nō a fabro: sed a domino resoluūt: & itinere salutari ad paradisū dirigūtur. O pedes i sęculo ad prēsens ligati vt sint semp apud deū liberi & celeriter ad Christū glorioso itinere cursuri. O martyres sancti quibus vos laudibus prędicē: quib⁹ vos prēconijs exornē. Non cessistis supplicijs. sed pot⁹ supplicia vobis cesserūt. Stetistis voce libera mente incorrupta virtute diuina: armis quidē sęcularib⁹ nudi: sed armis fidei armati. Steterūt serui dei torti tortorib⁹ fortiores & pulsantes ac laniātes vngulas pulsata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem vitam suam superare nō potuit ignis diu plagare pertia: q̄uis rupta cōpage viscerū torq̄rent in fuos dei nō iā membra: sed vulnera. Fluebat sanguis q̄ incendiū persecutiōis extingueret: qui flāmas & ignes gehēnę glorioso cruore sopiret. Exēpla gloriosa fortitudinis doni spiritussancti in veteri testamēto. Tolerātia passionū illius venerabilis & fortissimę mulieris: tpe Macha. q̄ ab Antiocho rege nō solū mortē in se sustinuit: ne ꝙ legē dei carnes porcinas ederet: sed & septē filios videns ꝓuaria & aspa tormēta crucia ri, eos ad constātiam aiabat. vt habetur. ꝛ. Mach. vij. ibi vide. Cui satis rūdet in nouo testamēto martyriū septē Fœlicitatis cū septē filijs: q̄ fuit Romana: & ibi passa martyrium cū filijs. Quid de btō vincētio q̄ assumptus ex equleo atq̄ ad patibulū raptus: moras carnificū arguēdo ad pœnam alacriter properabat. Et in tormētis ad Datianū torrorem aiebat. Hoc est qd̄ semp optaui & votis oibus exquisiui.

§.IIII. OSTENDIT AVGVSTINVS

in. v. lib. de ci. dei. c. xvij. ꝙ cū multi ex Romanis antiquis Q̄ multi ꝓpter gloriā mortē fusti nuerūt.

infidelib⁹ sustinuerint multa aduersa: & ipsam mortē fortiter pro gloria mūdi: multo magis fideles oia tormenta debent sufferre ꝓ vera gloria cœli: sic dicēs. Consideremus quanta contēpserint: q̄ pertulerint: quantas cupiditates subegerint pro humana glia qui eā tam⁹ mercedē taliū virtutū accipe meruerūt. Et valeat nobis etiam hoc ad opprimēdā supbiā: vt cū illa ciuitas in qua nobis regnare ꝓmissum est tantū ab hac differt quātū differt cœlū a terra: a tpali lętitia vita ętterna: ab inanib⁹ laudib⁹ solida gloria: a societate mortaliū societas angelor⁹: a lumine solis & lunę lumē ei⁹ qui solē fecit & lunam: nihil sibi magnū fecisse videantur tāę patrię ciues: si ꝓ illa adipiscenda fecerit boni opis aliquid: vel mala aliqua sustinuerint: cū illi ꝓ hac terrena ia adepta tāta fecerint: tāta ppessi sint: pęsertim qa remissio ptor⁹. q̄ ciues ad ętternā colligit patriā: habet aliqd cui per vmbrā quādā sic fuit assylū illd Romuleū: q̄ multitudinē qua illa ciuitas ꝓderet quor⁹ liber deliciar⁹ cōgregauit impunitas. Pro ętterna vita oia fortiter ferēda si pro hac tpali vita fortes viri in se & in filios in pderūt. Et oia aduersa tolerāda sūt ꝓ deo. Et. xvij. c. Quid ē quod ē magnū pro illa ętterna cœlestitę pria cūcta sibi huⁿ q̄libet tocūda blādimēta cōtenere: si ꝓ hac tpali ac ętrena filios Brut⁹ & occidere potuit: qd̄ illa facere neminē cogit. Sed certe difficilij⁹ est filios interimere q̄ qd̄ ꝓ ista facie dū est: ea q̄ filijs ꝓgregāda vide hant atq̄ seruāda: vel donare paupib⁹ vel si existat ipsa fidei perdit. Aut quid retribuet domino ꝓ oib⁹ q̄ retribuit: si pro fide quę illi debet talia fuerit homo passus

tio q̄ id ꝓ fide atq̄ seruari iustitia compellat amittere. Fœlices em̄ vel nos vel filios nr̄os nō diuitiæ trenę facit: aut nobis viuentibus amittēdę: aut nobis mortuis a qb⁹ nolumus aut forte a quib⁹ nolum⁹ possidēdæ. Sed de⁹ fœlices facit q̄ est mentium vera opulētia. Bruto aūt qui filios occidit infœlicitatis ꝓhibet testimonium Poeta laudator. ait em̄. Natosq̄ pater noua bella mouētes: Ad pœnā pulchra, ꝓ libertate vocauit: Infœlix vtcūq̄ ferēt ea facta minores. Sed versus sequenti ꝓfalt infœlicem. Vicit amor ptię: laudūq̄ immē sa cupido. Hęc sunt duo illa libertas & cupiditas laudis hūanę. q̄ ad facta compulit mirāda Romanos. Si ergo ꝓ libertate morituros & cupiditate laudū q̄ a mortalibus expectunt occidi filij a ꝑe potuerūt: qd magnū est si ꝓ vera libertate q̄ nos ab iniquitatis & mortis & diaboli dñatu liberos facit: nec ꝓ cupiditate humanarū laudum: sed ꝓ charitate liberādor⁹ hoim: non a Tarquio rege sed a dęmonib⁹ & dęmonū principe nō filij occidūt: sed xp̄i pauperes iter filios cōputāt. Si ali⁹ etiā Roman⁹ princeps cognoie Torq̄t⁹ filiū: nō quia ꝺ ipam patriam: sed etiā ꝓ pria in quia contra ipiū fuit. i. ꝺ id qd̄ ipauerat pr̄ ipator ab hoste, puocati⁹ iuuenili ardore pugnauerat licet vicisset, occidit: ne plus mali eēt i exemplo ipe cōtępti: q̄ boni i glia occisi hostis. Vt qd se iactēt q̄ ꝓ imortalis pria legib⁹ oia q̄ mlto min⁹ q̄ filij diligūt bona terrena ptenūt. Si Furi⁹ Camill⁹ etiam ingratā patriā a cuius ceruicib⁹ acerrimor⁹ hostiū vehtiū rio ca fugū depulerat dānatusq̄ ab ꝓmulis fuerat: a Gallis iterū millo. liberauit: quia nō habebat potiorē vbi possit viuere gloriosus. Cur extollat velut grāde aliqd fecerit q̄ forte i ecclesia dei inimicis carnalib⁹ velut grauissimā exhonorationis passus iniuriā: mō se ad hostes ei⁹ hęreticos trāstulit: aut ꝺ illā hęresim aliquā cōdidit: sed eā poti⁹ quātū valuit ab hęreticor⁹ pniciosissima prauitate defendit: cū alia non sit vbi viuat in hoim gha: sed vbi vita aegrar ętterna. Si Mu De mu ti⁹ vt cum Porsenna rege pax fieret: q̄ grauissimo bello Ro rio scmanos ꝓmebat: quia Porsenā ipm occidere nō potuit & ꝓ uola. eo alterū decęptus occidit in ardētē aram ante eius oculos dexterā extendit dicēs: multos sęcū rales qualē eū videret exitiū ei⁹ cōturasse. Cuius ille fortitudinē & cōturationē taliū phorrefecēs fine vlla dilatiōe se ab illo bello facta pace cōpescuit. quis regno cœlor⁹ impunaturus est merita sua si ꝓ illo nō vnā manū nec hoc sibi vltro faciens: sed pse quēte aliquo patiēs totum flammis corpus impenderit. Si De cura Curt⁹ armatus equo cōcito in abruptū terrę se ꝓcipitem tio. dedit: deorū fuorum oraculis seruiens qui iusserāt vt illuc id qd̄ Romani haberēt optimū mitterēt: nec aliud intelligere potuerūt q̄ virib⁹ armisq̄ se excellere. Vnde videlicet oportebat vt deor⁹ iussis in illū interitū vir ꝓcipitaret armatus. Quid se magnū ꝓ ętterna patria fecisse dicturus est: q̄ aliquē fidei fuę passus inimicū: nō se vltro in talē mortē mittēs: sed ab illo missus obierit. q̄nquidē a domino suo eodēq̄ rege patrię suę certi⁹ oraculū accipit. Nolite timere eos q̄ corpus occidūt: aiam aūt occidere non possunt. Si se occidendos certos vbis quodāmodo consecrantes Decij de uorauerūt vt illis cadētib⁹ & irā deor⁹ sanguine suo placātib⁹ Roman⁹ liberarēt exercit⁹: nullo mō supbiant sancti martyres tāq̄ dignum aliqd ꝓ illius patrię participatione fecerint: vbi ętterna est & vera fœlicitas si vsq̄ ad sui sanguinis effusiōnē & non solū suos fratres, ꝓ quibus fundebatur verū & ipos inimicos a qb⁹ fundebat fidē eis ꝓcęptū est dili gentes charitatis fide & fidei charitate cerrantes. Si Marc⁹ De mar Pulullus dedicans edem Iouis Iunonis Mineruq̄ falso sibi co pulab suidis morte filij nūtiata: vt illo nūtio perturbatus absce uillo. deret: atq̄ ita dedicationis gliam collega eius consequeretur ita cōpleuit: vt eū etiā ꝓici ſepultū iuberet & sic i eius cor de orbitatis dolorē glię cupiditas viceret: qd magnū se, ꝓ euāgelij fidei ꝓdicatione q̄ ciues superne prię de diuersis li berant & colligunt errorib⁹ feciſſe dicturus est, cui domin⁹ de sepultura pris sui solicito ait. Seqre me & sine mortuos sepelire mortuos suos. Si Marc⁹ Regulus ne crudelissimos De mar hostes iurādo falleret ad eos ab ipsa Romana reuersus est: co regu quoniā sic Romanis eum tenere volētibus respōdisse ferlo. tur: postea q̄ ab Aphris seruierat dignitatē illic honesti eius hęre non posset. eūq̄ Carthaginēses: quoniā ꝺ eos in Romano senatu egerat grauissimis supplicijs necauerunt: qui crucia tus nō sunt, ꝓ side illi⁹ prię contēnendi: ad cui⁹ beatitudinē fides ipsa perducit. Aut quid retribuet domino ꝓ oib⁹ q̄ retribuit: si pro fide quę illi debet talia fuerit homo passus

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualis p̄ side quā pniciosissimis inimicis debebat passus
esset regulus. Quo autem se audebit extollere de voluntaria
paupertate Christian⁹: vt in huius vitæ peregrinatōe expe
ditior ābulet viā quę ꝓducit ad patriā: vbi ꝑ diuitię de⁹
ipse est: cui audiat vel legat Luciū Valeriū: qui iu suo defū
ctus est cōsolatu vsq; adeo fuisse pauperem: vt numis a
ppso collatis ei⁹ sepultura curaret. Audiat vel legat quiti
cinnatū cū quatuor iugera possideret: & ea suis manib⁹
coleret: esse ab aratro abductum vt dictator fieret: maior
vtiq; honore q̄ consul vi ātisq; hostibus ingentem glīā cō
secuti in eadē pauptate māsisse. Aut qd magnum se fecisse
dicabit q nullo pmio mūdi hui⁹ fuerit ab ętern̄ę illi⁹ pa
triq̄ societate seductus:: cū Fabriciū didicerit tātis muneri
bus Pyrrhi regis Epyrotarū, pmissa etiam quarta parte re
gni a Romana ciuitate nō potuisse diuelli: ibiq; i sua pau
pertate priuatū manere maluisse. Nā ipsi licet rempublicā
haberent opulētissimam atq; ditissimā: sic ipsi tñ i suis do
mib⁹ paupes erant: vt quidā eorū qui iam cōsul bis fuisset
ex illo senatu paupū hoim pelleret notatiōe censoria q̄ de
cem pondo argēti in vasis hre compt⁹ est. Ita ijdē ipi pau
peres erāt quos tamē triumphis publicū ditabat ęrarium.
Hic oēs christiani q excellētiori proposito diuitias suas cō
munes faciūt: sm id qd scriptū est in actibus apſorū: vt di
stribuat cuiq; opus est: vt nemo dicat aliquid ꝓpriū:
sed sint illis oia coia: intelligant se nulla ob hoc ventilari
oportere iactātia id faciendo pro obtinēda societate ange
lorū: cū pene tale qd illi fecerint pro cōseruāda glīa Roma
norū. Hęc & alia si qua hmōi reperiuntur in literis eoꝝ: qñ
sic innotescerent, qn tāta fama p̄dicantur nisi Romanū im
periū longe latęq; porrectū magnificis successib⁹ augeret.
Proinde p illud imperiū tā magnū tamq; diuturnū tanto
rūq; virorū ỹtutibus p̄clarū atq; gl̄iosum: & eiā illoꝝ intē
tiōi merces quā q̄rebāt est reddita: & nobis ꝓposita neces
sariæ cōmonitionis exēpla: vt si virtutes quarū isię vtiq;
sunt sibi ęs ists ꝓciuitatis terrenæ gloria tenuerunt ꝓ dei
gl̄iosissima ciuitate nō tenuerimus pudore pūgamur. Et si
tenuerimus superbia nō extollamur. Qm̄ sicut dicit apl's. In
dignę sunt passiones huius ęculi ad futurā gloriā q̄ reuela
bit in nobis. hæc Aug. Maxime aūt debemus esse fortes in
fide & nullatenus dubitare. sm illud Pe. in can̄. Aduersari⁹
vester diabolus tā; leo rugiens circūit querens quē deuo
ret: cui resistite fortes in fide. Maximus in sermone ait. No
uerim⁹ q̄ nō sine magno discrimine de religionis veritate
disputamus: quā tātoꝝ sanguine confirmatā videmus. Ma
gni ꝑiculi res si post, ꝑpetatę oracula. post apl'oꝝ testimo
nia: post martyrū vulnera: veterē fidē q̄si nouellā discute
re ꝑsumas: & post tā manifestos duces in errore pmaneas
& post sudores moriētiū oſtēsa disputatione contendas. Et
pauloante idem ait. Quanta circa nos dei nostri est solici
tudo dū nobis fidē verā duro agone martyrū commendat
afflictionū p̄cedentiū instructionē efficit posterorū. Illos
examinat vt nos erudiat. Illos conterit vt nos acquirat:
eorū cruciatus nostros vult esse profectus. Hæc ille.

Maxie
in fide
fortes
esse debe
mus rō
ponit.

§.V. TERTIA FORTITVDO SEV

tertio modo accipit fortitudo ꝓ virtute gn̄ali. i. quodā vi
gore mentis ad resistendū impugnationi cuiuslibet vitę
& aggrediendū laborē actuū virtuosorū. Et sic canit eccle
sia. Estote fortes in bello & pugna. cum anti. ser. & accipie
tis reg. ęter. Nō em̄ coronabit (ait apl's) nisi qui legitime
certauerit: ita. q̄ ꝓ victoriam habeat de oibus vitiis. Et Pś.
xxvj. Expecta dñm viriliter age: & cōfortetur cor tuū & su
stine dñm. Vbi nota quatuor regulas.

Quatuor regłę ſpūalit bellāti necessarię.

¶ Prima est p̄sumptionis exclusiua. expecta dñm.
¶ Secūda est fatigatiōis agressiua. viriliter age.
¶ Tertia est debilitationis remotiua. cōfortet cor tuū.
¶ Quarta est profectionis cōtinuatiua. sustine dñm.

Quia militia est vita hois sup terrā. In ꝟ bellovt qs virili
ter dimicet: oportet prio q̄ excludat a se ꝓsumptionē nō cō
fidēdo de sensu suo vl viribꝫ suis vel opib⁹ bonis. Leo pa
pa in sermo. Nemo de cordis sui puritate ꝓfidat: qa puigil
ille hostis acrioribus pulsat insidiis: ds maxie nouit abiti
nere a pctis. Et btūs Antonius. Nō ꝓfidas de tua iustitia: &
hoc est qd dī: Expecta dñm. f. vt te iuuet. sm illud Pś. cxx.
Auxiliū meū a dño nō a mea ỹtute. Iē. Nō egrediaris viā
cōem vijudi traditā a ꝑtis. Trita gradiemur via dixerunt
antiqui Israelitæ. In oibus em̄ singularibus extra cōem le
gēnō sunt scti imitādi sm illam regłam. Quę a ture cōl exor
bitant in cōsequentiā nō sūt trahēda. de re. iu. lib vj. nisi qs
esset cert⁹ de diuina inspiratiōe ad illa devocatū. Nō em̄ qa
qdā sctūs p̄ accessit ad domū meretricis: vt eā querteret qd̄
et fecit: debet qlibet idē agere: nec quia vn⁹ audiens sociū
suū in fornicationē lapsum vt reduceret eū ad pniamquasi
desperatū mēriť est dicēs se etiā in illud pctm incidisse: ex
hortāsvt simul irēt ad pres ꝓ pnia recipiēda: licet mētiri et
seipm informare. Nec quia arseni⁹ vna tm̄ hora dormie
bat in die naturali: aut quia Ioannes Baptista cōedebat lo
custas. i. radices herbaꝝ: a vino abstinēs: debet quis talem
austeritatem assumere: Sed expecta dñm vt pri⁹ te vocet ad
hmōi singularia agenda. Itē si petis aliqd a dño vel libera
ri vel adiuuari in aliqua trbulatione vel tentatiōe: et nō
ita cito exaudiris vt velles expecta dñm. Abac. ij. Si morā
fecerit expecta eū: quia veniēs veniet ad adiuuadū. Secun
da regula vt fortiter agat laboriosa opera. Virt⁹ em̄ scien
tia circa difficilia inquit pḥs. et Christ⁹ Mat. vij. Arcta est
via. f. bonoꝝ opū q̄ ducit ad vitā. Et iō viriliť age, vir dī a
virtute et virt⁹ est fortitudo q̄ iquātū gn̄alis virt⁹ est: ha
bet pugnare ꝓ oia vitia. Quęlibet em̄ virt⁹ habet suū imi
cū. f. vitiū sibi oppositū: imo duos ĩimicos vnū a dextris
p excessū: aliū a sinistris p defectū. Et iō apl's ait. ij. Cor. vj.
Per arma iustitiæ ỹtutis dei a dextris et sinistris exhibea
mus nosmetipsos vt dei ministros. Qualis autem dās: talis
et minister ei⁹. inqt sapiēs. Et q mihi ministrat me sequat
ait ipse dñs Io. xij. Dominus aūt fortis et potēs. ait Pś. xxiij.
dñs potēs in ꝓlio. Cū em̄ diabol⁹ fortis virtute naturæ ar
mat⁹ malitię multiplicitate teneret atriū suū. f. mundū pa
cifice: qa null⁹ hmōi tēratori resistebat. Supueniēs fortior
eo dñs Iesus vicit eū. vt dī Luc. xj. Ex quo expectatus ve
nit dñs et bellās fortiter vicit: ergo viriliť age. a dextris ꝑ
fidelitarē. a sinistris ꝓ suspitionē viriliter age p arma ỹtutis dei fortis
sinistris inuidię et rancoris. viriliter age p arma virtutis
charitatis. Gen̄. xxxij. figuratiue dī. Si cōtra deū fortis fui
sti. f. tu charitas: quanto magis ꝓ hoies ꝓualebis. Charitas
em̄ fortis dī cōtra deū: quia eū traxit ad crā: & ad mortē in
duxit viriliť age a dextris gulę & luxurię cōtra eas dimica
do. Et a sinistris insēsibilitatis a necessarijs abstinēdo: p ar
ma ỹtutis dei tēperātię. Pro. xxxj. c. Accinxit fortitudine lū
bos suos. Virilť age a dextris iniustitię & sinistris nimij ri
goris & seueritatis p arma virtutis dei. f. fortis iustitię. Pro
uerbi. xv. Domus iusti plurima fortitudo. viriliter age a
dextris prudentię nimiæ. f. suo sensui innitēdo. Contra illud. Ne innitaris prudentiæ tuæ. Prouer. iij. Et a sinistris
imprudentiæ & stoliditatis. vir sapiens. i. prudens. fortis.
Prouer. xxiij. viriliter age a dextris nimiæ audaciæ: & a si
nistris indebitæ timiditatis. Prouerbio. xxxj. Fortitudo &
decor indumētū eius. f. aiæ ỹtuosæ. Tunc decora est fortitudo seu aiam decorat cū nec p̄cipitāter se qs ingerit ad pe
ricula nec timiditate ab eis cū oportet retrahit. Et quia in
bellādo hō laborat: ne ex ipa fatigatiōe deficiat, ponit ter
tia regula q̄ reparat debilitationē cū subdit. Cōfortet cor
tuū. apl's ad Eph̄. iij. Cōfortamini i dño & in potēcia ỹtu
tis eius. Cōfortari in dño est ex his q̄ sunt dñi: vt in verbis
ei⁹. Sicut em̄ cib⁹ corporalis cōfortat corp⁹ & corroborat:
ita & panis doctrinæ spūalis. Actuū. ix. de Saulo conuerso
dī accipiens cibum confortatus est. Sacramēcoꝝ frequenta
tio cōfortat & roborat p̄cipue eucharistiæ. vnde ecclesia
in collecta dicit de eucharistia. Sit fortitudo fragilium: sit
contra oia mūdi pericula firmamētū. Confortatur cor vi
no spūalis lętitię: quia vt dr̄. n. Esdrę. viij. Omnē mentem
facit securā vinū: nec aliqd timet. Ita ingt beat⁹ Antoni⁹
in Vitis patrum. Nil ita facit mētem fortem ad oia adver
sa intentamēta: sicut lętitia spūalis. Manus Christi confor
tat infirmum cor: vnde & dī cordiale, hæc aūt est medita
tio passiōis Christi. In cuius figurā Helias ambulauit in
fortitudine sub cineritij panis: & si signātis Christi passio
nē: vsq; ad mōrē dei supnę patrię. ij. Reg. xix. Sed nō sufficit
bene inchoasse & bene ad ips prosequi: nisi ad finē vitę
ꝑseuerātio sancta teneatur. Et ideo ponit quarta regula ad
videndū bona dñi in terra viuentiū. ꝓ quo cōsequēdo hęc
regula datur. f. Sustine dñm non solū suscipe per gram: sed
sustine: vt sit te grauet vel grauis videatur in cōtinuādo la
bores & aduersa: non deponas eū gratiā perdendo. Nunc̄
ab hoie recedit dās cū gra sua: nisi qs repellat eā a se. Vnde
dicit. Qui aūt sustinuerit vsq; in finē hic saluus erit. Ve his
qui p̄diderunt sustinentiā dī Eccli. n. id est perseuerantiā.
Hinc &. b. Aug. de pœ. di. ij. inanis. Inanis est pnia quā se
quens vita cōmaculat. f. carēs fructu vitæ ęternæ: si non re
uertatur ad deū. Et sequit. Estio in patientia fortiter confir
matus: vitam bonā quā cœpisti tenere non deseras: bonū
propositū conserua iugiter. Hæc beatus Aug.

Adde text. li. qd̄ ff. de reg. iu. & in l. ff. de pœn. pin. ff. & l. chiros euam. xvj. q. j.

¶ Tentationes insurgūt hoibus a diuersis. Cap̄. III.

QVIA AD FORTITVDINEM
put est virt⁹ gn̄alis ptinet bellare ꝓ vitia & tē
rationes qualibet vincere: omittēdo de fortī
tudine ꝓut est ỹt⁹ spālis: qa multa dicta sunt de
ea & partib⁹ ei⁹ i materia de ỹtutib⁹. i ista eadē parte ti. ij.
solū agem⁹ hic de tērationib⁹ q̄ vincunt donis & gra spūsā
cti. Et licet i pria pte i ti. de causis pctorū multa dicta sunt
de tentationibus: hic tñ p aliū modū: Et ad hoc pōt induci
illud Pś. xvij. Precinxisti me virtute ad bellū: & supplāta
sti insurgentes in me subt⁹ me p̄cinxisti. i. ꝓparasti adapta
sti resiringēdo lūbos cordis abstinētia & castitate: & vesti
menta talium rerū ad necessitatē stringendo: nō ad latitudi
nē & superfluitatē. p̄cinxisti. f. tu dñe a q̄ oē datū optimū &
oē donū pfectū ỹtute. i. fortitudine interiori inducente me
ad talē resistionē. Ad bellū spūale tentationū. Oīs enim
q̄ in agone contendit inquit apl's. j. ad Cor. ix. ab oibus se
abstinet. f. impedientib⁹ virtutē ei⁹ cōtra hostes. Et supplā
tasti insurgētes in me subtus me: eos superā do. Isti aūt isur
gentes contra nos in bello tentationum sunt.

Tentationes sūt sex.

¶ Homo malus.
¶ Mundus vanus.
¶ Exterior sensus.
¶ Carnalis appetitus.
¶ Diabolus varius.
¶ Pessimus Antichristus.

Sumimus aūt hic tentationē. put cōiusumit pro quadam
f. instigatione seu impulsione alicui⁹ ad pctm vel ad nocē
dum vt dimittamus de tēratione qua tentat de⁹ hoiem vel
magī discipulū vel hō deū: sicut christus Philippū. Io. vj.
vel hō deū vt illi Israelitæ q̄ tērauerūt deū in cordib⁹ suis
in Pś. Contra qd̄ dī Deu. vj. & Mat. iiij. Non tentabis do
minū deū tuū. & de hac de qua logmur tēratione incitatio
nis ad malū loquit saluator cum docuit nos dicere in oro
ne dñica. Et ne nos inducas in tentationem. Matt. vj. Vbi
non petit vt nō tēmur: qa meritū pderem⁹ & coronā: sed
vt nō succūbam⁹ & vincamur a tērātiōe. Ad qd̄ maxie iu
uat. f. ad victoriā tentationum oratio. Vnde ipse dās Iesus
ait discipulis Mat. xxvj. Vigilate. f. resistendo: & orate ne i
tretis in tentationem. i. vincamini ab ea. Tentat igitur hō
malus cū quis suo v verbo vel facto q̄rit aliū decipere indu
cendo ad pctm vel nocumentū. Et sic discipuli Phariseo
rū cū Herodianis tentauerunt Christū: vt caperēt eū in ser
mone vt possent calūniose accusare eū ex aliquo verbo i
caute dicto: vñ & Christ⁹ eis interrogāt⁹ tērātiue de cen
su dando vel negādo Cæsari. Rñdit. Quid me tentatis hy
pocritæ. Mat. xxij. Sicq; in sua tentatione ꝑualere non po
tuerunt. Silr fecerūt cū adduxerunt adulterā ante eū. Ioan.
viij. & in plurib⁹ alijs vitijs: sed semp cōfusi remāserunt &
supplantauit de⁹ insurgētes in eū. Fili accedens ad seruitu
tē dei. Eccli. ij. sta in iustitia & timore & præpara aiam tuā
ad tentationē. Cū em̄ quis se reperit in aliqua societate in
seruitio dei vel in ęculo disponit ỹtuose viuere. vñ & deo
seruire: multi etiā aliqñ sub specie boni reperiunt tentato
res. ij. Cor. xj. periculū in falsis fratribus. & Ezech. ij. dr̄. in
creduli & subuersores sunt tecū & cum scorpionibus habi
tas. scorpio palpat & cauda pūgit: venenū infundit. Aug.

Quasi tentatur a mūdo.

Si fratri tuo male ꝑsuades hunc occidis. de pœ. dist. f. noli.
Tentat nos mundus vanus insurgens contra nos suis va
nitatib⁹ vt bonis nos amabilib⁹ allicięs: vt ei inhęream⁹.
Sap. xiij. creaturæ factæ sunt in odiū & tērationē & musci
pulam pedibus insipiētium. Sicut em̄ in muscipula ponit
lardū circa q̄d est laqe⁹ capiens: & dum mus tractus appe
titu lardi dū capit capit vñ occidit. Silr pisces hamo ade
scato trahit: & auis laqueo: ita insipientes. i. pctores q non
habēt gustū nec verā notitiā de vltimo fine antecedentes dul
cedinē in cibis: pulchritudinē in sœminis: vilitatē i pecu
niis: non aduertūt quo illa queranť. Sed inordinate affecti
dū ea assumūt: indebite incurrūt laqueū pcti & dānationis
ęternæ. Vnde & beat⁹ Antoni⁹ vidit totū mundū plenū la
queis sibi inuicem annexis: & cū clamasset qs istos euadet.
Audiuit humilitas. b. Aug. in sermone. Duplicē cōtra nos
mūdus acie mittit. f. ad bellādū cōtra nos & tēdū demul
cet, ꝑteris: deterret aduersis. Non te terreat aliena crudeli
tas: nō te vincat ꝓpria voluptas & vita⁹ ē mūd⁹. Eccli. xxv.
vñ. Vasa figuli ꝓbat fornax: & viros iustos tērātio tribu
latiōis. Et ierū nō laudes virū. Hęc em̄ tērātio hoim. f. inci
tās eos ad elationē. Tērat tertio exterior sensus. f. insurgēs
cōtra nos. Cant. j. Filij mris meæ pugnauerūt ctra me. Ma
ter prima hoim est sensualitas q̄ gliber prio regit & nutri
tur ante vsum rationis. Isti sensus exteriores multipliť pu
gnāt ctra nos sua curiositate. Nā vt dr̄ Eccls. j. Nō satiatur
oculus visu: nec auris auditu. & sic alij sensus curiosi sunt cir
ca sua subiecta & insatiabiles: sed nisi quis pugnet viriliter
refrænādo cito interficiūt aiam. Hiere. ix. mors. f. pcti ītro
iuit per fenestras nostras. f. sensuū ingressa est domos no
stras. f. conscientiarū: sed fidelis de⁹ qui nō pmittet vos tē
tari supra id qd̄ potestis: sed faciet cū tērātione prouentū.
Nam si oporteat quēlibet vti sensibus: inordinate delecta
tiones suas quærēt⁹? ītō iuuat præcipue cū quis intendit
mortificationi eorū. in cui⁹ figurā Iosue quinq; reges qui
bellū inierunt cōtra Israelitas. i. fideles eos, deuicit: & cru
cibus affixit. Qui sm Origenē significāt sensus quinq; ex
teriores quos bellantes cōtra nos veri fideles Iesu manda
to cruci mortificationis affigunt. sm illud apostoli Gala.
v. Qui sunt christi, carnē suā cū vitijs & cōcupiscētijs cruci
fixerūt vt terū. pmissionis obtineant. Tentat quarto car
nalis concupiscentia interioribus passionibus cōcupiscibilis Quasi
irascibilis: amore: desiderio: delectatione: odio: abomina- nos ten
tione: tristitia: audacia: spe: timore: desperatiōe: ira. Vnde tat car
Iacobus. Vnusquisq; tentatur a cōcupiscētia sua abstract⁹ nalisco
& illectus. Vnde Gre. de pœ. di. ij. inter hæc sciendū. Aliud cupiscē
est quod de tentatione carnis animus patitur aliud eī per tia.
cōsensum delectationis obligatur: plerūq; enim cogitatio
ne praua animus pulsatur: sed renititur. plerūq; peruersum
qd̄ concipit intra semetipsum etiā p desiderīū voluit. Hic
& p̄dicator egregius ait. Tentatiovos nō apprehēdat nisi
humana. Humana quippe est tentatio qua plerūq; turpi
cogitatione tangimur: etiā nolentes. qa vt nōnūq; illicita
ad animū veniūt: hoc vtiq; in nobis meripsis ex humani
tatis corruptibilis pondere habemus. Iam vero dæmonia
ca est & nō humana tērātio cū ad hoc ꝙ carnis corruptibi
litas suggerit per consensum se animus astringit. Hęc ille. Quib⁹
Hæc caro seu sensualitas siue cōcupiscētia carnis quæ con assimilat
cupiscit aduersus spm: est illa Eua figuratiue q̄ viro Adæ sensua
i. spūi seu rōni suadet edere lignū vetitū: vt cū ea delectet i litas si
malo. Sed audienda nō est: quia ad mortē inducere querit mile
& a paradiso excludere: Sed arguēda dicēdo dissensu: qua- piscētia
si vna de stultis mulieribus locuta es. Iob. ij. Hæc est illa
Egyptiaca mulier quæ pulchrum aia & corpore ac prudē
tem adolescentem Ioseph frequenter stimulat ad oblectā
dum secum: sed relicto pallio fæcularis conuersationis nō
attendenda sed fugienda est. Gen̄. xxxix. Hęc est Thamar q̄
depositis vestibus viduitatis. f. pniæ & cōpunctionis induta teri
siro apparentis boni sedet in bituio quiescēs in vanitate &
voluptate: vt mulier ornata in habitu meretricio ad capiē
das animas. Iudam qui interpretat cōfitēs. i. virū seu spm
deo consitentē fide. pnię præconijs inducit ad illegitimum
actum. Gen̄. xxxviij. Sicut & Berlabee Dauid deo deuotū.
Hæc est lahel q̄ Sisarā. i. spm̄ fugientē de plio tērationum
inuitat ad quiescendū in tabernaculo. i. ad curā carnis ha
bendā in concupiscētia & oblato vtre lactis. i. delectatiōis
la Dalila q̄ interpretat situla: q̄ Samsonem fortissimum: q
eius importunis inuestigationib⁹ acqeuit reuelādo secreta
& ingremio eius dormiuit. i. nimis curā eius habens crine
virtutū spoliauit: & Philistęis. i. dæmonib⁹ exercādū: illu
dendū tradidit: & ideo aspere increpanda. Iudicū. xvj. Nec
etiā satiat: qa situla ē: sed duas filias habet sanguisugas q̄
semp dicūt affer affer. Prouer. xxx. id est auaritiā & luxuriā
In sicco aūt dietæ seu abstinētiæ tenēda est vt moriat. Hęc

Universidad de Deusto
Biblioteca

est Herodias copulata Herodi,i,diabolo incęstuoso: q̄ p saltatione filiæ suę,i,imaginationis vel delectatiōis carnalis grata mundanis facit amputare caput Ioannis baptistæ: q interp̄tatur grā quā facit amittere. Mar.vj. Hæc est denięq; ancilla ostiaria:q̄ si custodiam habeat sensuum facit Petrū,i,spm̄ christū negare factis,Io.xviij. Est ꝙ caro nō deliciis fouenda ne vigore suę tentationis accrescat: sed castiganda exēplo apli. Castigo corp⁹ meū & in seruitutē redigo,i.Cor.ix. Sic Sara dna Agar ancillā sibi rebellantē verberibus subnciebat & fugienti ab ea ab angelo dictū ē ei vt reuerteret & dnæ suæ subięceret,Gen.xvi. Qui delicate pauerit seruū.i.corpus in fine sentiet eū cōtumacē. Prouer.xxix. Sicut Siba seruus Miphiboseth cōtēpsit dominū suū & impediuit ne sequerē David.iij.Regū.xix.ga nimiū dominū sibi pmiserit in reb⁹ suis. Fabulose narrat Esop⁹ sed moralitate notabili:q̄ cū quād rustic⁹ p desertū trāsiret inuenit serpentē frigore afflictū iacentē in terra quasi mortuum. Cui compatiens collegit & in sinū suū posuit:& calefecit:q resumptis viribus intoxicauit eū. Cū ꝙ ille argueret eum de ingratitudine:ga quasi mortuū fouerat respondit. Tu scis ꝙ natura mea est ꝙ non noceam nisi calefact⁹ & cum incaluero venenū necesse est effundere. Nō ergo in culpes me si ꝓprietate naturæ meæ seruaui: sed tibi ipura qui me calefecisti & fouisti. Sic & caro cum delicate fouet venenū ꝓcupiscētiæ qđ in se habet effundit. Et iō ait apls ad Ro.xij. Exhibeatis corpa vestra hostiā viuentē sanctam deo placentē. hostiā dicit in qua aīal mactat: ga corp⁹ sensualitati aīali mactanda est: vīua in nō remanet: vt.s.ita mortificetur caro ꝙ exercere valeat q̄libi incumbunt agenda. Ego dñs (inquit) odio habens rapinā in holocaustū: qđ sit dū indiscrete corpus macerat vigiliis:abstinētiis & hmōi, vt dicit Hiero. de conse.disti.v. nō mediocriter. Quintū tētans est diabolus. & iste sup oēs tentat & decipere querit & hoc est eius officiū, vnde & antonomatice dr̄ tētator. Mat. iij. Accedens tentator dixit. Loquit autē vel sensibiliter i forma humana quā aliq̄n assumit: vt cōiter dr̄ qū Christū tentaut: & insensibiliter diuersis modis mala mēti suggerendo. Vnde Io. papa.xv.q.j. visis. ait. Versut⁹ hostis mille nocendi habet modos: nec ignoramus astutiā eius. Cōnatur em̄ a principio ruinæ suæ vnitatē ecclesię rescindere.s.per errores.charitatē vulnerare: q̄ fit per quodlibet mortale.sanctorū operū dulcedinē inuidiæ felle inficere: & omnibus modis quibus pōt genus humanum reuertere & perturbare. Dolet em̄ satus & erubescit charitatē quā in cœlo nequiuit habere hoies constantes ex lutea materia & terra tenere. Vnde oportet quantū fragilitati nostræ cōcedit vt oēs aditus nocendi versutiæ ei⁹ muniamus:ne mors .s. pēti ingrediat per senestras nōstras .i. potentias. Hæc oia ibi. Narratur in lib. de septē donis: ꝙ magist⁹ Iordan⁹ ordinis Prędicatorū sanctus homo cū quędā obsessum adæmone sibi p̄sentatū adiuraret vt demum diceret et nomen suū. Rndit ꝙ mille artifex vocaret: quia mille modos & artes habebat ad decipiendū hoies. Et vt scias ꝙ veritatem dico. Ego sum q decipio magnos theologos & decretistas loquēte & legistas: physicos: barones: milites: prępositos: mercatores: & alios. & cœpit singulorum verba gest⁹ & modos & officia prę̄sentare vsq; ad domicellas dnarum quæ seruiūt eis in cameris earū blandiendo eis adulādo: & molliter loquendo puta vt diceret. Theologos tēto & decipio: vt scię tificē & subtilia prædicēt vt videant acuti nō vt ꝓfīū. salutē quęrāt. Quærūt esse magistri cū nō adhuc sint discipuli: p̄dicationes sibi ꝓcurāt: vnde plus pecuniæ vel glię hauriant. Celebrare frequēter erubescere facio: retineo eos a confessione vt magis boni habeantur occultatis eorum nequitiis. Refectiones pingues sibi ꝓcurare suadeo: vt sint fortes ad prædicandum: ad acquirendas & augendas pecunias instigo. sub prætextu librorum emendorū pro studio & necessariis ꝓuidēdis pānos seu cappas sumptuosas eos habere suggero vt sint in reuerentia apud magnates & populos. Visitare moniales vel viduas sub prętextu pietatis admoneo frequēter vt demū nō solū ad amorē. sed ad cōmixtionē addūcā. In audiētia cōfessionū principi⁹ & diuitū admitto: vt bonū forū eis faciāt ne displiceāt: & sic vertę in fouea cadāt. Quæstiōes & opiniōes nouas inuenire laboro vt sibi nuicē mordeant & inuideāt: & vt scripturas sacras & simplices lras dimittant: & physica & poetica vt magis

De dęmone magistrū lor danū al

audita in mediū adducāt allicio. & sic discurrere p alia exercitia. Sed supplātasti ait, ꝓpheta insurgētes i me.i. dæmones subtus me dādo mihi fortitudinē ad vincēdū. Hic diabolus tentator est ille obstinatissim⁹ Pharao: q Israelitas gis grauat i operib⁹ luti lateris & palearum: tentationib⁹ torq; ht f. concupiscentiæ: auaritiæ: & seuis superbię. Sed dei ꝓtute egressos in manu forti adhuc p̄sequēs in mari pœnitentiæ submersus est. Exod.xiiij. Hic tentator est Nabuchonosor potentissimus: qui fornacē malitię incēdere fecit p̄ suos ministros dæmones septēpliciter. i. p̄ septē vitia capitalia: & ad incendēdū ponēs naptā malarū cogitationū: stupā praua locutionū aliorū: picē fetentē malorū exēplorū i operationū aliorū: malleolos excusationū vel tribulationū. Sed i hāc missi tres pueri. i. oēs in tribus virtutibus puros rore cęlestis grāe ignis non lęsit. Dan.iij. Hic est ille callidissim⁹ Herodes qui non patiens Christū regnaturū: multos pueros in Bethleē occidit: q̄ interp̄tat dom⁹ panis. i. in ecclesia vt Christum occidat ne sibi auferat regnum. Sed licet corpora sctōrū: multiplr afflixerit vsq; ad mortē: christū tū. i. grām ei⁹ extinguere non valuit. Mat.ij. Sed grauissime dei iudicio punitus est. De calliditate ei⁹ seu malitia dr̄ Gene. iij. Serpens callidior erat cunctis animantibus terræ. Et tamen sub ditur. Ipsa mulier. i. ratio conteret caput tuum. Caput draconis est initiū tentationis: qđ eū conteritur resistēdo & ipse diabolus fugatur. Iac.iij. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Beatus Amb. in lib. de paradiso. Nemo nostrū tenetur ad culpam: nisi propria voluntate deflexerit: voluntariū sibi militē elegit Christus: voluntariū seruum sibi diabolus actionatur. xv.q.j. nō est. De potestate eius dicitur Iob.xl,i. Non est ptās similis ei sup terram. Et de obstinatione ei⁹ dicitur. Cor ei⁹ indurabitur quasi lapis. Ad bellandū & eum vincēdū Christus hortatur suo exemplo. Vnde apls ad Heb. v. Non em̄ habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris tentatum p̄ ea pro similitudine absq; peccato. In quo em̄ passus est ipse & tentatus: potens est & his qui tētantur auxiliari. Docuit & modum resistendi.

§. I. SECVNDVM AVTEM QVA

tuor stat⁹ hoim sic quadruplr tētat. de qb⁹ in Pā.xc. Super aspidē & basiliscū ābulabis: & ꝓculcabis leonē & draconē

Diabo l⁹ his cō paratur

¶ Aspis est quo ad peccantes.
¶ Basiliscus quo ad proficientes.
¶ Leo quo ad permanentes.
¶ Draco quo ad præsidentes.

Sed qui habitat. i. cōtinue manet in cōfidētia diuini adiutorij ambulat & cōculcat ꝓterens sathan sub pedibus suis. Est ergo aspis diabolus quo ad peccantes. post q̄ enim ad pēm induxit malignus: ipse conatur & instigat hoiem ad pmanendū in eo & nō audiēdū vocē incantantis. s. remordētis cōsciæ vel scripturæ diuinæ talia arguētis vel p̄dicatoris. Sed diuersas excusationes suggerit vel lōgitudinem vitæ. vñ adhuc habeat tp̄s pœnitēdi & bñfaciēdi. In cuius figurā dr̄ Gene.xxxiij, ꝙ Sichē posteq; violauit Dinā filiā Iacob tristē effect⁹. Iblandiens deliniit vt secū pmaneret. Sic diabolus aiam virginē & innocentē vitijs varijs: eius integritatem auferēs cū cōscientia remordēs eā cōtristat: ga oismalus impletur pœnitudine. inquit p̄s in lib. Ecclī. diabolus ei blādit vt nō recedat ab eo: vel ga multi alij faciūt filia. p̄m illud Eccl'i.xxxij. P. tōr vitabit correptionē: & iuxta voluntatē suā inueniet cōparationē. i. similē et in malis. Sed vt dicit Aug. nō ꝓpterea min⁹ ardebūt: ga cū multis ardebūt. s. mali hoies. ñ. q. j. multi. Vel qa dei mia ē magna ad parcendum p̄tis. Sed dr̄ Eccl'i. v. Ne dicas mia dei magna est: p̄tōrū meoꝝ miserebit. Adijcit em̄ exēpla sctōrū magnorū q & ipsi lapsi sunt: sed aliq etiā nō redierunt ad grām. Vel qa pœnitebit in futurū: sicut multi fecerunt: & sic ꝓmittit sibi vitā lōgā. Cū tñ dicat Eccl'i. v. Ne tardes querti ad dñm: neq; differas de die in diē. Subito enim tibi veniet ira eius: & in nouissimo disperdet te. Per istas igitur suggestiones & fises quibus conatur peccantē detinere in malo dr̄ diabolus aspis: ga facit peccator sibi em̄ aspidi: quę dicitur surda: qa dū incantat⁹ in. vnā aurē ponit caudā: ne audiat incantantē suadēs. s. lōgā vitā: aliā figit in terram. i. ad occupatiōes terrenas ita immersus: vt nil cogitet de salute: vel se terrenis excusationib⁹ palpādo vt dictū ē. Sed nō declines

Peccantes tentat sic.

nō declines cor meū (ait Pē.) in verba malitię. i. nō ꝓmittas me declinare ad excusandas excusationes in pctis: ga augeat inde peccatū: vel etiā sic suggerit excusationē sub occasione necessitatis vitæ quasi nō possit aliter viuer: si restitueret vel dimitteret artē illicitā. Et sic videt sibi ꝙ deus habeat eū excusatū cūvelit vt viuat. Vnde & diabol⁹ vt aspis se habuit in tentatione christi cū ait. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant. Matt.iiij. ꝓsuadens ei vitiū gulæ sub p̄ textu necessitatis. Et sic suadet pctōri: vt ga filij dei est per creationē & adoptionē grię baptismalis, lapides. i. duras sententias scripturarū q̄ mādat restitutiones faciendas vsq; ad mēdicitatē & pāā oia dimittēda: conuertat in panes molles mente opinādo scripturas mitius interp̄tādas. Sccō diabolus est vt basiliscus tentando quo ad proficientes i bono. Dicit beatus Ber. sup. Pē. Qui habitat. & sup dictū ver. ꝙ basiliscus significat vanā gloriā & iuidētiā. Et sed'm cōtrapedit a primo. Nā ex hoc ꝙ aliquis est auidus gl'iæ tpalis cum videt aliquē quē ex aliqua sua virtute estimat magis se laudari inuidet ei. Circa ista tētat diabol⁹ ꝓficientes in virtutibus vt quęrant. s. ab hoibus laudari vnde Sene Nulla est tā excelsa virtus q̄ dulcedine gl'iæ nō trāgat. Vñ. b. Ber. vbi. s. Basiliscus vana gloria est. Videte (ait Christ⁹) ne iustitiam vestrā faciatis coram hoibus vt videamini ab eis: ac si dicat. Cauete oculos basiliscī. Nocet em̄ basiliscꝰ ei q prī⁹ videt a basiliscō q̄ ipse videat basiliscū. & tūc solo aspectu suo basiliscus veneno inficit & occidit. Sed si hō prius videt: eum ipse basiliscus moritur. Videt ergo quis prī⁹ a basiliscō: cū oculus intentionis suæ mouetur in bonis operibus ob vanā gloriā: vt. s. laudet ab hoibus ex eis: & tūc spūaliter occiditur: ga mortuū est opus illud. Sed tūc primo videt ipse basiliscū cū sibi cauet ab intentiōe gl'iæ tpalis. & sic occidit basiliscus. i. tale vitiū. Qđ tali vitio tētet diabolus ꝓficientes: habes figurā in Loth Gene.xix. cui⁹ filiæ significāt: vt exponit Origenes. supbiā & vanā gloriā: inebriauerunt in monte. s. virtutum: & cognitæ sunt ab eo. Exempla habes plura in David faciēte ppīm dimūerare. ij. Re. vlti. vbi etiā ponit sathā eū cōmouisse ad hoc. Dicit etiā bra. Ber. vbi. s. ꝙ basiliscus significat inuidiā. Sic em̄ ait Basiliscus⁹ venenū gerit in oculo. Nosse cupis oculū venenatū nequā oculū fascinantē inuidiā cogitato. Quid em̄ est inuidere: nisi malū in alio videre: hoc enim cupit inuidus. Si nō fuisset ille basiliscus. s. ferpēs antiquus: inuidia ei⁹ mors nō intrasset in orbē terrarū. Sed ve misero hoī q basiliscū inuidū prio non vidit: sed visus ab eo occisus est. Qđ spūales tētent. de hoc habes exēplū in Maria sorore Aarō. Nūe. xij. & alia exēpla in collatiōe & in Vitis patrū. Tētauit basilisc⁹ iste xp̄m de

Diabol⁹ vana gl'ia: cū ait Matt.iiij. Mitte te deorsū: vt. s. glorietꝰ ex i bono laude hoīm inde sibi secuta non lęso. Leo dr̄ diabolus quo perma- ad pmanentes in bono diuersis afflictionib⁹. j. Pe.v. Aduernētibus sar⁹ vester diabolus tāq; leo rugiēs circuit q̄rens quē deuoret. Rugitu clamat p terrores & cōminationes. Vnguib⁹ dilaniat p diuersa flagella: dentib⁹ dilacerat p mortis formēta. Sic apl'os in bono pmanētes & p̄dicātes. Iesum cōminati sunt principes sacerdotū: ne ampli⁹ in noīe ei⁹ loq̄rent. Sed ꝓpter minas nō destiterūt qn p̄dicarēt. Act.iiij. Quasi vnguib⁹ leo iste dilacerauit Iob: dū egress⁹ sathā a facie dñi ope suo diuitias ei abstulit: ignē de cœlo sup oues mittēdo: & Sabęos & Chaldęos ad auferēdū boues & asinas & camelos inducendo. vētū cōcitādo in aere. q̄ diruū ędificiū domus filios & filias opprimeret. Demū ꝓcuriēdo corpus vlcere pessimo vt eū ad impatiētiā induceret & ad blasphemiā cōtaret. Sed i oīb⁹ illis nō peccauit Iob. c. j. Sicut & apl's Pau. ait de seipso. ij. Cor. xij. Datus est mihi stimulus carnis meę angelus sathanæ q me colaphizet. quē stimulū. b. Augu. & Remigi⁹ dicūt fuisse infirmitatē corpis: capitis vel'alionē p̄m alios. Sed'm aūt Greg in Moral'. & Bedā. tētationē carnalem. Sed quodcūq; etiā diabolus p hoc tētabat istigādo ad malū vel terrahere curādo a bono p tædiū. Vñ & ipse dicit alibi. Grauati sumus supra modū: ita vt nos tæderet vivere. Sic et beatū Antoniū ꝓficientē in magno feruore verberibus sensibiliter affecerūt. Quasi dētibus leo iste deuorauit cū instigauit tyrānos ad occidēdū sctōs vt exēplo eorū alios terreret & a fide auerteret pp mortē crudelissimā eorū de se est vt vltimū terribiliū p̄m p̄m. Sed cōculcār sancti leonē istū contēnendo vitā ista: et mortē libenter sustinendo in dei adiutorio: scuto fidei protecti. Ita ait ipse Petrus v.c. Leoni resistite fortes in fide. Similiter Paul⁹ ad Heb.

Præsidē tes tētat sic.

xj. Sancti sorte facti sūt in bello p fidē: obtinuerūt ora leonū: extinxerunt impetū ignis: effugauerūt aciē gladij. Alij distenti sunt non recipientes redēptionē. i. euasionē mortis Alij ludibria & verbera experti. insup. & vincula & carceres lapidati sunt. secti sunt. tentati sunt. Dicit Bern. sup. Qui habitat in dcto ver. ꝙ non defuit Christo ista tētatio. Vñ & Lucas dicit. c. iiij. ꝙ cōsummata oī tentatione. s. trina in deserto: diabolus recessit ab eo vsq; ad tps. s. passionis. Nā tūc iterū accessit vt leo rugiēs vocib⁹ dicitūr. Crucifige. & rapiens manibus gentilium crucifigētium. Vnde dicitur in Pā.xxj. Salua me ex ore leonis. Sed vicit leo de tribu Iuda. Nā & ipse ait Io.xiij. Venit princeps mūdi hui⁹? & in me nō habet quicq̄: ga patiēter & cōstāter oia aduersa. ꝓtumelias: flagella: irrisiōes: & ignominiā crucis tulit. Demū quarto diabolus vt draco accedit ad p̄sidētes. Draco dr̄ p aera volitare & i arena absc̄osus suo sibilo seu flatu venenoso aues desup volātes inficit & occidit. Dicit. b. Bern. draconē esse cupiditatē vel iracūdiā. Hæc vtq; latitans i terrenis inficit sic. eūs cœlestia. i. sacramēta & spūalia p simoniasv' p mūera. His. s. auaritia & iracūdia draco infernalis p̄sidētes exaltat & mitos occidit. Et de auaritia clarū est: ga a sacerdotev' q̄ ad leuitā: a matori. s. rectore vlq; ad minorē oēs auaritiæ student. ait Hiere nō curātes de salute ouiū sed lana & lacte & ga multa referūt mala rectorib⁹? & nō ab oibus obeditur: hinc exurgūt morus iij. sed vt dicit Gre. xj. q. iij. c. illa. Illa refringēda est tp̄s rone ptās: nec qd agēdū priusq; concitata mēs ad trāquillitatē redeat. Nā ꝓmotionis suę tpe iustū putat oē qđ fecerit. Tētauit draco Christū de auaritia cum ait. Matt.iiij. Hęc oia tibi dabo si cadēs in terrā adoraueris me. Est em̄ auaritia idolorū seruitus fm ap'sm. His quatuor bestijs correspōdent fm beatum Ber. vbi. s. quatuor aiæ pas- siones q̄ sunt principia vitiorū. Tristitia aspidi obstinatio nis cū tristi deserere vitia. Basiliscus spei. Sperat em̄ cōseq laudē vanæ gl'iosus. Leo rugiēs p tribulationes timori q de eis habet. Draco cupiditati seu amori. Sed fm Bern. vbi. s. ambulat & conculcat oia ista iustus p quatuor virtutes. Tristitiā & obstinationē p tēperātiā: basiliscū inuidiæ & vanę gloriæ p iustitiā q̄ reddit deo q̄ dei sunt, leonē timoris & tribulatiōis p fortitudinē: draconē irę & auaritiæ p prudētiā.

Tētaut dęmō les sum de auaritia

§. II. DE DECEM MODIS TENTA

diabol⁹ decē mo dis nos

tionis diaboli. Pā. cij. Draco iste quē tu formasti ad illudē dū ei sup. est i istio mari magno. de quo. ē. dixerat. i, in scdo Iste diabolus inget Iob dr̄ Leuiathan. i. cete maximū piscū tentat. super alios. & Behemoth. i. elephas maximum animalium terræ: draco maximum per aera discurrentium. Formauit siquidem deus hūc maximum dignitate super omnes pueros hoies & angelos. vnde dr̄ Iob penul. Principiū viarū dñi i. maximū creaturarū q̄ dicūt viæ dñi. i. operū suorū. Et Eze. xxviij. Tu signaculū similitudis dei. Formauit siquidē eū: ga nil de materia eius natura posuit sicut i hoīe & alijs: sed pura formā. i. spm̄ formauit ga plenū formis. i. specieb⁹ seu similitudinib⁹ rerū creatarum edidit: quas intellectui ei⁹ impressit. Vnde dr̄. Eze. xxviij. Cherub plenus sapiētia & perfectus decore in delicijs paradisi dei fuisti. Ista aūt scientiā p̄m̄ nō amisit sed ex longa experiētia malitię adauxit notitiā modorū ad decipiēdū suis tentationib⁹. Quod aūt tētet & de quib⁹ tentet diabolus: & qbus modis tentet: notat Apo.xij. vbi dr̄ de istius draconis forma & actione. Signum alid' apparuit i cœlo draco magn⁹ & ruf⁹ habēs capita septē & cornua decē & sup ipa decē diademata: & posuit se draco iste añ mulierē quā prī⁹ viderat Io. amictā sole & luna sub pedib⁹ habētē & in capite coronā stellarū. xij. Hęc est ecclia amicta sole iustitiæ & mūdi cōtēptū significat p luna sub pedib⁹ habentē affectū cū corona .xij. stellarū. i. xij. articulorum fidei. Peperit hæc mulier masculū: quia de ea nat⁹ est Christ⁹ tot⁹ virilis: q recturus erat oēs gētes in virga ferrea. i. rectitudine inflexibili ipm̄ em̄ Iesum dedit: ait apl's caput ecclię. s. ad regēdū eā. Quæsiuit aūt draco iste devorare eū p mortē corpalē. p Herodē in infantia: & p ludæos in virili ætate ei⁹ intēdēs etiā devorare aiam ei⁹. i. in inferno detinere p p̄m̄: sed nō potuit quinimo raptus est post mortē corporalē ante thronū dei in ascēsione. Mulier aūt ipsa ecclesia eo priuata quantū ad p̄sentiā corporalē surgit vitā. s. in electis dei malitias draconis tentantis: & hoc in solitudine. i. in pnia & austeritate vitæ & secreto conscięnię & ibi pascit cibo gr̄ę sacrāq; exinde subdit prælijs magnō

Universidad de Deusto
Biblioteca

In cœlo militatis ecclīæ. Et Michael princeps ecclīę & angeli eius prælabant cū dracone: & draco cū eis: & angeli eī mali adiutores eī. In prelio em isto ecclīę plures sunt pro nobis in adiutoriū angeli boni q̄ sint angeli mali cū draconē ad nos decipiendū. vt in figura ostēsum fuit. Giezi per orationē Helisæi: vt habet. iiij. Regū. vj. Et draco quidē pugnat cū Michaele & socijs: & ecōuerso qn̄ videlicet dęmones suggerētes diuersa vitia in tētationibus persuadent ad assensum. Sed angeli boni pugnant pro nobis cum instigant & illustrant mentē tentati ad resistendū diuersis modis. Demū dicit q̄ draco superat ab angelis bonis: quo. s. ad electos, pfectus est in terrā & deiectus &c. Draco igitur serpens antiquus qui & sathanas: est vtiq̄ magnus potentia naturali. Nam ois materia elementaris est naturaliter subdita ad motum localem, vnde magnas & mirabiles mutationes facere pōt in elemētis & elementatis etiā circa corpora hominū. Rufus dicit malitia & auiditate nocendi: vt sanguinolentus quęrit mortē hoim corporalē & spūalē Septē capita sunt septē vitia quib⁹ mordendo in tentando mortē animę inducit. Vnde & dī Lu. xj. q̄ immundus spūs assumit secū septem spūs nequiores se: & intrant in hoie. s. vacante a bonis. Decē aūt cornua quibus feritūr seu percutit sunt decē modi tentandi quibus vtitur: quinq̄ quidē quo ad sensus exteriores: & quinq̄ quo ad sensus interiores: videlicet in imaginatiua: in memoria: in intellectu: in rationē: in appetitu sensuali. Quantum igitur ad visum exteriorem diabolus tentat: rem videlicet quæ visui obijcitur faciendo apparere pulchriorem: vel instigando ad inspiciendum rem pulchram & delectabilem vt eam inordinate concupiscat. Sicut instigauit Dauid ad aspiciendum pulchrā Bersabee: ex quo aspectu eum ad adulterium induxit. ij. Regum. xj. Sisr vt legitur de beato Antonio q̄ad eremū tendenti diabolus discum argenteū in terra posuit: vt eo viso acciperet & ad ciuitatē rediret: saltem pauperibus dispēsandum. Sed dicens bea. Antonius figmentū tuū hoc diabole est, sed animū meum nunq̄ poteris reuocare. Quo dicto discus vt fumus euanuit. Habes etiam exemplum in legenda beati Andreæ de illo sancto epō deuotissimo bea. Andreæ ad quē diabolus in specie pulcherrimæ puellæ aduenit: dicens se a patre magno dño fugisse: qa cōtra voluntatē suam voluit eā nuptui tradere: cū ꝑginitatē suā dño dedicasset: vnde ad eū vt sanctū virū dei seruū cōfugerat: vt ab eo, p. q̄gereť & instrueret. Et Post multa sedētib⁹ ad mensam in prandio ipa posita ei ex opposito ad sedendum diabolus instigans ad aspiciendū faciē eius cōtinue magis ac magis pulchriorem apparere faciebat: vt iam epūs captus esset ad concupiscentiam eius. Sed beat⁹ Andreas in forma peregrini apparens & ad ostium pulsans eū de periculo liberauit post tres quęstiones solutas declarans eū fore diabolū &c. Vnde & glo. sup illud. Aduersarius vester diabolus tamq̄ leo rugiēs circuit quęrēs quē deuoret. ait. Circuit hostis ant quus quē deuoret, Nā offert oculis formas illicitas & sat cile incitat ad voluptatē: vt visu destruat castitatē. Quantum ad auditū tentat instigando ad audiendum auide & delectabiliť fabulas poetarū & ornatū verborū in sermonib⁹ magis q̄ vtilitatē. Contra quos apls. ij. ad Tim. iiij. Erit tēpus cū sanā doctrinā nō sustinebunt prurientes quidē auribus a veritate auditū auertent: ad fabulas aūt cōuertentur Vnde legit in Vitis patrū q̄ cū quidā pater sanct⁹ aliquos qui ad se venerant gra ædificationis aiarū suarū: de spūalibus admoneret in ꝓcessu sermonis dormitare cœperunt. Qđ ille ꝑpendēs intermissa locutione diuinorum: dixit aliquid fabulosum: ad quod subito excitati ridere cœperūt: ex quo facto ostendit ille vir sanctus quō illud erat tentatio & opus diabolī vt ad spūalia dormitare faceret: & ad fabulosa auide attendere. Per sonoras etiam voces cāticorum seu cātionū & instrumētorū musicorū tentat nimiā in his delectationē procurans, Vñ glo. Aduersarius vester diabolus. Aures p canora tentat vt emolliat christianū vigorē. & hoc etiam in cantictis ecclesiæ & organis. Vnde & bea. Augu. in lib. confes. ait. Cum accidit mihi vt me plus cantus q̄ res q̄ cātatur delectaret: id est sensus verborum: tunc me poenaliter peccare confiteor: & tunc nollem audire cantantē. Quā tam ad odoratum tentat: vt in huiusmodi nimis homo delectetur: vel quod subtilior tentatio est: vt ex hoc ad sui sanctitatis reputationē inclinetur. Sicut legitur in Vitis fratrum de beato Iordano sancto viro: q̄ quodam tempore sentiebat maximum odorem de manibus suis prodire et cū ipse miraret vñ hoc procederet ad altare celebrādo cū diceret, Lauabo inter innocentes manꝰ meas: recessit omnis ille odor: cognouitq̄ q̄ tētatio fuerat diabolī: vt illū odorem ascriberet scitati suæ eximię & inde superbiret. Quātū ad gustū: vt cū homo ponit se ad comedēdū & bibēdū propter sustentationē: in ipsa comestione nō iā ꝓpter subuentionē corporis: sed ꝓpter ipsam cōplacētiā cibi & porus in gustu contentet. Vel ꝓpter famē aliquid inordinatū agat: vt ieiunia debita soluēdo & hmōi. Sic diabolus Christū tētauit de gula: cū ait. Si filius dei es dic vt lapides isti panes fiant, Mat. iiij. Et. b. Aug. dicit in lib. cōsef. Sic me docuisti dñe vt tamq̄ ad medicamēta: sic ad alimenta accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigētiæ molestia transeo in ipso transitu insidiat mihi laqueꝰ cōcupiscētię. Ipe em trāsitus voluptas est: et nō est aliud quo trāseat ex quo transire cogit necessitas. Et cū salus sit cā edēdi & bibēdi: adiungit se tamq̄ pedissequa periculosa iocunditas: & plęrumq̄ præire conat vt eius cā fiat: qđ salutis cā me facere vł dico vel volo. Hæc ille. Ad qđ facit qđ dicit Iob. vij. fm aliam literā. Tentatio est vita hois sup terrā, i. illud vndeviunt & sustentat. s. esus & potus. Aliqn̄ spūales viros tentat de cōtrario: vt ob mortificādā talē delectationē gustus vel tentationē carnis: inducit diabolus ad vitiū insensibilitatis & indiscretionis: necessaria subtrahēdo. Vnde & bea. Bernar. de se accusabat de indiscretione ꝓpter quā incurrit frequētes tentat. infirmitates. Et in vitis patrū legit q̄ abbati Ioāni cū ꝓpter nimiam abstinētiam soret debilitatus: apparuit ei diabolus dicens. Indulge mihi abbas: qa te nimis fatigare fect. Quantū ad tactū vt inordinate delectetur in eo. Eccli. xiij. Qui tetigerit picē. i. aliquod incitans ad fetorē luxurię inquinabit. i. maculabit ab ea. Et ideo ait apls. j. Cor. vij. Bonum est homini mulierem non tangere. s. extra matrimoniū. Malum est ergo tangere quod verum est cum fit causa delectationis. Et cum semel quidā frater accusasset socium suum q̄ tetigisset manum mulieris: & ille se excusaret: quia mulier sancta esset. Rndit beatus Iordanus coram quo sue rat ille inculpatus reprehēdendo eum. Terra bona est: & aq̄ bona: & tamē vtraq̄ cōiūcta fit lutū quod turpe est. Sanct⁹ Leo papa cū ei man⁹ osculata fuisset a quadā vidua ob devotionē: incidit in maximā tentationē carnis qui zelo castitatis accensus manū scandalizantē abscidit. Sed miraculose ei beata virgo Maria cui deuote se cōmēdauerat restituit. Et subtiliter diabolus aliquando decipit personas spūales præcipue iuuenes. Nā aliquādo ob quādam familiaritatē & amicitiam spiritualē osculatur vel amplexatur alter alterum: vir, mulierem: vel iuuenis iuuenem: & ampleťtur vel solaciando. Aliqn̄ peruenitur ad contactum pudendorum quod raro est absq̄ mortali: etiam si non sequatur nefaria cōmixtio. Cauenda igit sunt ista: & in seipso absq̄ necessitate: et cū alio extra mrimoniū. Legit in li. de mira culis beati Hiero. qui intitulat Cyrillo: q̄ cū quidā iuuenis sæculo abrenūtiās deo se deouisset: audita infirmitate patris eū visitauit. Et cū vna dierum crura patris fricaret cum germana sua. Nam & qualitas infirmitatis tales fricatiōes exigebat de cōsilio medicinę: casu contigit manum fratris cōtingere manum sororis suę. Indeq̄ illi tanta tētatio carnis secuta est: q̄ illi nō repugnans non multo post vsq̄ ad incæstum cum germana deuenerit.

Tētat p visum.

Exēplū.

Per auditum.

Odoratum.

Gustū

Exēplū.

§. III. TENTAT QVOQVE ET VENTILAT ANIMĀ CORNIBVS QUINQ̄ INTERIORIS SENSVS SEU POTĒTIAS.

Et primo imaginatiuā: imprimēdo imagines & similitudinē diuersorū q̄ ad vitia tendūt, vnde & bea. Aug. in lib. de diuinatione dęmonū ait. Dęmones terrenorū amatorib⁹ malefacta suadēt miris & inuisibilib⁹ modis per subtilitatem corporū suoꝝ corpa hoim nō sentiētia penetrādo a se cogitationibus eorū per quædā imaginaria visa se immiscēdo siue vigilantiū siue dormiētiū. Hæc ille. Vnde & de beata Catharina de Senis legit q̄ cū postulasset sibi a dño dari dum fortitudinis reuelatum ei fuit q̄ perfectissime sibi cōferretur: sed per experientiā grauiū certaminum cum vicisset: post quæ cū virgo purissima foret p plures dies magnas tentationes luxuriæ passa est magis p imagines seu representationes sibi factas a dæmōe q̄ p carnis stimulos. Nā repūtabat imaginatiōi ois act⁹ immūditiæ: ac si videret virum & mulierem pariter cōmisceri: etiā cū in oīone persisteret adeo ꝓtunevt q̄si æstimaret dīma se recessisse nec posse habitare in mentē tā turpib⁹ cogitationbus occupatā. Sed virilr resistēti dūs apparēs cōsolat⁹ est eā declarans sibi mentē nō cogitationib⁹ inquinari quātūcūq̄ turpib⁹: cū

Tētat & aggredi tur ima ginatio nem,

nō assēserit nec eorū cā exīsti. Aliter etiā diabol⁹ tētat i ima ginatione: cū videlicet p ludificationē seu pūtigia malefi ciorū facit apparere: q̄ in veritate nō est. Sicut magi Pharaonis p suas incātationes fecerūt apparere serpētes q nō erāt vēri ſpētes fm vnā expositionē: sed apparētes Pharaoni & seruis suis: vt p hoc diabolus induceret ad obstinatiōem. Et in li. de septē donis refert ille se audisse: q̄ qdā icārator adiurabat sic dæmones q̄ ipe ꝑimebat in phātasia hoim q̄ videbat eis q̄ vnus gallus q̄ filo trahebat festucā: trahēret maximā trabē cū maximis funib⁹. Et q̄ incātator modi cā ligaturam sceni diuideret p plures pticulas videret aspicientibus q̄ diuideret equū suū p frusta cū mitteret eis frusta dicta p hospita eis recæptis: postea recedente illusione nihil iueniebāt nisi modicas ligaturas sceni. Et sic possent induci multa alia exempla. vt de illa iuuencula quæ arte maleficā visa est cōuersa in equā. Sed beatus Machari⁹ destructa virtute maleficij oīone sua apparuit oīb⁹ mulier vt prius. Ad hoc etiā facit qđ habet. xxvj. q. v. epi. &. c. nec mirū. ibi vide, Sed o inuadit sensum seu potentiam memorię dum ad mētē facit reducere mala q̄ egit vel vidit aut audiuit. præcipue turpia vt in eis delectet. Sic diabolus ad memoriam reducebat multis ex Egypto egressis de carnibus & piscibus: & alleis: & peponib⁹: qb⁹ gulosi vescebant in Egypto: & tunc eis carebāt. Vñ & dicebant Exo. xvj. Vtinā essemus mortui in Egypto qn̄ sedebamus sup ollas carnū &c. Et nume, xj. Recordamur piscū &c. Sic & btō Bndicto i solitudine apparens in specie merulę diabolus ipa disparente ad mentē ei reduxit quādā iuuenculam forte sic vocata qua amaueratur: ex qua recordatione secuta est magna tentatio carnis: sed ad se reuersus hudū se in spinis iaciens dolore punctionū vicit stimulos carnis. Sisr & cōsessorib⁹ ad mentē reducit ceū sunt otiosi turpia audita: vt ex cuiusdā curiositate recogitent & delectent. vt & bea. Grego. dicit q̄ plęrūq̄ sit vt rector audita tentatione alterius & ipse tentetur. Sed vt subdit: citius liberat a sua dū fatigat aliena: si tamē cautus & timoratus sit. Sed & pātōrib⁹ volentib⁹ recogitare & memorare pāā sua vt doleant & confiteant: diabolus instigat vt in ipsa recordatione delectent: qđ figuratū fuit in percussione & morte Asaelis qui insequebat Abner ducē exercitus Saulis. Nam hasta auersa retrorsum in inguine p cussus & occisus ē. Sic pātōr persequēs diabolum seu pātm intendēs extinguere cū: aliqn̄ auersa hasta pcutit dū. s. pāti delectatione qđ destruere nitebat occidit. Et ideo caute ꝓcedendum nec multū immorandū: qđ locū habet in pātis carnalibus. Tertio accedit tentator ad intellectū: & hoc vel p naturæ subtilitatem: cum. s. intellectū suū plenū formis seu similitudinib⁹ oīm rerū applicat humano intellectui: qđ tamq̄ speculū: est susceptiuū oīm formarū. Sicut em de duob⁹ speculis sibi ex opposito respōdentib⁹ forma quę est in vno resultat in alio: sic forte est in aīa humana q̄ forma & species quā diabolus vult ei presentare exhibet i sua intellectiua: & aliqn̄ applicat intellectui eā humano vt sibi resultent ita subtiliter q̄ videat homini q̄ sint cogitationes suę non diabolī. Et hoc forsitan agit diabolus quando tentat de rebus incorporeis seu spiritualib⁹ quæ nō deprehendunt in imaginatione corporali: Dicit em Azazel pīs de aīa q̄ aīa est tabula breuis continens summā oium quæ in mūdo sunt: in qua inuenit exemplū oīs rei fm quā sit possibile recognoscere vniuersa: & isto modo videt fuisse tētatio angelorū malorum a principio: propter qđ dicitur Apoc. xij. q̄ draco iste rufus traxit cauda sua tertiā partem stellarū de cœlo. i. angelorū. Nā videtes angeli inferiores mali in intellectiua draconi seu Luciferi: speciem seu similitudinē illius suphæ cogitationis qua apetit & æstimauit sua, ꝓpria virtute puenire ad gloriā: inde allecti ei⁹ exēplo in silem superbiā lapsi de cœlo ecciderunt, Veletiā alter accedit tentator ad intellectū: nō quidē directe sed indirecte. Nā qa fm philosophū necesse est quēcūq̄ intelligērē phātasmata speculari. Phātasma aūt est potentia affixa in ditur in organo corporeo. vñ & phātasmata eius. i. similitudines rerū apphēsarū p alios sensus nō sunt nisi rerū corporaliū. Pōt diabolus varia phantasmata suggerere incitatiua ad malia a quib⁹ intellect⁹ capiat cognitionē. Tamē qa pātm cōsi

Intellectum.

Aggredi tur intellectū multi ſiciter.

Tētat ad tactū

Aggressor & draco iste ad rōnē q̄ facit discursum de vno ad aliud: ditur ad vt cū suggerit rōni esse falsum vł impossibile qđ ꝑdicat de ratione ticulis fidei & facris adducēs rōnes naturales in ꝓrium: vel & quō. cum inducit rōnē ad pplexitatē, de quo exēpla habes & practicā. dist. xiij. nerui. vbi vide, Vel cū inducit rōnes exscriptu ris ad psuadendū malū: sicut diabolus cū christū tētauit in deserto: vt mitteret se deorsum de pinnaculo rēpli: inducēs autem Psalmistæ ad ostēdēdū q̄ nō læderet. Scriptum est em. Quia angelis suis de⁹ mādauit de te vt custodiant &c. Mat. iiij. intendens ex illa sui delectione ad superbiam induc ere. Sic & sanctā Iustinam tentauit. Nam accedens ad eam sub specie puellæ: ex adiuratione Cypriani: tūc magico obtulit se ad manendū secū & in ꝑpetua ꝑginitate deo seruiēdū. Vna aūt dierū cœpit sibi dicere. Timeo soror mea ne ex ista ꝑginitate nā amittam⁹ præmiū: cœleste qđ q̄rimus ex eo qđ facim⁹ cōtra diuinū præceptū, Gen. ix, Crescite & multiplicamini & replete terrā. Qđ mādatum oēs antiqui sci impleuerunt Abrā Dauid & cæteri, Sed virtute oīonis Iustinæ inotuit decæptio ei⁹. Vñ facto signo crucis subito euanuit. Sisr de filio regis Iosaphat conuerso ad fidem per Balaā dicit Io. Damas. qui ei⁹ historiā scripsit: q̄ cū consilio Theocæ pessimi viri missæ fuissent ad eū seducendū & auertēdū a, ꝓposito castitatis & a fide pulcherimę puellæ: & inter alias filia cuiusdā regis speciosissima ei, ꝑmittebat se futurā christianā: si matrimoniū cum ea vellet ꝑhere. Et diabol⁹ loquebat p os eius p auctoritatē veteris & noui testamenti ostendens hoc laudabile, vt ad Heb. xiij. Honorabile cōubiū thorus immaculatus: cū ille renuere tt subinnuit ipsa vel saltē semel cognoscere: & ipsa cōuertet ad fidē & causa esset suę saluationis diabolo viriliter restitit. Per hanc viam accedit tentator cū aliquos ad hęresim trahit

Universidad de Deusto Biblioteca

psuadēs errorē p auctoritates scripturæ male & false expo
sitas: vt qa xp̄s dixit Io. xiiij. Pater maior me ē. Hinc Arri⁹
cū sequacib⁹ sumpsit sibi occasionē erroris dicens filiū dei
minorē patre ſm deitatē: cū xp̄s ibi loq̄ret de se ſm huma-
nitate. Vñ ne qs decipiaſ in hmōi recurrēdū est ad exposi-
tionē ecclesię: nō proprio sensui. Tentat & de fide subtiliter
Tētat & de fide. vel de desperatione rōne ostendens hoiem nō posse salua-
ri ppter multitudinē vel magnitudinē peccatoꝝ: sicut et tē
tauit btm̄ Bernardū in infirmitate graui cōstitutū: cui vi-
riliter restitit ei rñdendo tentanti se nō suis meritis vel opi
bus: sed mia & liberalitate Iesu Christi posse saluari: & hoc
sperare. Et in lib. de septē donis refert Auctor se vidisse piū
& deuotū religiosum tētatū. Vtrū mūd⁹ esset aliqd vl' som
niū. Et vtrū aiam haberet. Et vtrū deus eēt: & de hoc vſ
ꝙ ad mortē dolebat: adeo vt in procinctu erat desperatōis:
nisi saniori vsus fuisset consilio. s. ꝙ nō curaret: qa culpa ei
nō erat: ex quo displicētiā habebat. Refert idē ꝙ cū esset in
quadā ciuitate inqsitor cōtra hæreticos accessit ad eū mu-
lier nobilis innocēs & deuota offerēs se vt cōburereſ tanq̄
hæretica: cū cogitaret pessima de articulis & sacramentis.
Et cum interrogaret eā si eis cogitationib⁹ assentiret vel ei
placerent. Rñdit cum lachrymis ꝙ potī⁹ vellet mori & cō
buri ꝙ illas habere cogitationes. Tunc ille cōsolatus est eā
& confortauit ꝙ non curaret de eis sed cōtēneret: qa nō pec
cabat ex quo ei displicebant. Vñ cōsolata remāsit: & tales
tentationes euanuerūt. Accedit quinto tentator ad sensua-
litatē seu appetitū sensitiuū. Sicut em̄ primorū parētū ten-
tatiōe serpēs antiqu⁹ accessit primo ad Euā & seduxit: & p
Aggreditur & apperitū sensitiuum. eā virū in esu ligni vetiti delectātis. Ita vt dicit Magr̄ sen.
in. ij. lib. Diabolus in tētando accedit ad sensualitatē vt de
lectetur in aliquo malo qđ diabolus suggerit: & eā cōpla-
centiā in reprohibita porrigat viro. i. rōni seu spiritui vt as
sentiat: & licet in sensualitate non inueniaſ mortale petm̄
ſcđm b. Tho. in. j. ij. tamē per eam peruenit ad mortale: cum
ratio assentit obiecto crimini. vel etiā cum rōne occupata
& distracta circa alia. procurāte diabolo nō repellit talē de
lectationē sensualitatis in criminalib⁹ vel reprimere negli
git precipue aduertens periculū; sicut accidit in delectatiōe
morosa vbi est mortale. Propter qđ dicit Hiere. iiij. Vſq̄ q̄
morabuntur apud te cogitationes noxiæ. Hæc tentatio fi-
gurata fuit ſcđm Origenem in ludo Hismaelis cum Isaac:
quē apl̄s ad Gal. iiij. appellat psecutorem. Dicit em̄ ꝙ is q
ſm carnem natus est. i. appetitus sensualis: psequebaſ eum
qui ſm spiritū natus erat. i. appetitū rōnalem. Et quo ad li
teram dicitur ꝙ Hismael iocādo ita se habebat tanq̄ vellet
ei dñari: vel quia faciebat imagines luteas inducens illum
ad adorandum seu venerādum. Sic appetitus sensualis dia
bolo instigante vult dominari rationali appetitui et terre
na quęrere: colere & venerari. Sed Sara id est sapientia hoc
perpendens suadet Abraæ viro. i. homini virtuoso vt eij-
ciat eū cū Agar matre sua. i. appetitū sensualem cum appre
Qualiter tētat diabol⁹ de carnali pcupiscētia mulieris modis. hensione sensitiua quæ ipm generat. i. eos coerceat ne dñen
tur rōni. Permaxime aūt conaſ diabolus inclinare appeti-
tum sensitiuum ad venerea tamq̄ quid naturale. Et vt ma
gis inclinet aliqñ etiā motus carnis excitat: q pōt esse pec-
catū si rō assentiat: vel reprimere & ad petrā allidere negli
git. Aliqñ etiā arte diaboli per aliqua visa vel audita vel
imaginata tentatio vel motus illicitus pcuraſ. Et inexpti
quadā curiositate vt experianſ delectationē vt quid maxi-
mum bonum quod turpissimum est: vnde & maxime eru
bescibile. Propter qđ legiſ de quadā virgine deo seruiēte:
ꝙ cū ex nimia familiaritate incidisset in petm̄ cū quodam
sacerdote etiā deuoto in tātū dolorē & cōfusionē incidit de
illa miseria ꝙ prę tristitia mortua est. Ignitas vel incogni
tas carnis tētatiōes diabolus immittit etiam in seruos dei.
Vnde sctissim⁹ Hiero. de se ait ad Eustochium. Quoties in
eremo cōstitutus in illa vasta solitudie que exusta solis ar
dore: horridū mōachis p̄stat habitaculū: putaui me Roma
nis delicijs interesse. Horrebāt sacco mēbra deformia. Squa
lida cutis sitū Ethiopissę carnis adduxerat. Quotidie lachry
mę: quotidie gemitus. Et si quando repugnantem somnus
imminens oppressisset: vnde humo vix ossa coherentia col
lidebam. De cibis & potu taceo cū languentes aqua frigi-
da vtanſ: & accepisse aliqd coctū luxurię sit. Et tñ scorpio-
nū socius et ferarū sæpe choris intererā puellarū: et in frigi
do corpore et carne pmortua sola libidinū incēdia pullula
bāt, hæc ille. Vnde et diciſ de diabolo Iob pen. Frās eius in

lūbis & virt⁹ ei⁹ in vmbilico terrę. i. pmaxime tētat: & ſę-
pe supat p vitiū luxurię tam viros ꝙ mulieres. Incitatiuū
em̄ libidinis i viris dr̄ i lumbis: qa inde decidiſ semē ab eis
quo ad mulieres dr̄ in vmbilico: qa ex eo loco in eis deci- Exēplū
ditur semen. Exempla habes multa i Vitis patrū. Spāliter
de illo patre qui quēdā iuuenē multū de hoc vitio tentatū
non est consolat⁹: nec cōfortauit: sed dure arguēs in despe-
rationē misit. Quē cū euntē ad seculū abbas Apollo inue-
nisset: & cām audisset cōsolatus est eū dicens & se hmōi ten
tationibus impugnari: & sic reduxit ad cellā: post qđ acces
sit ad illū senē qui illū ita in desperationē induxerat: & ro-
gauit deū vt tentationes illius iuuenis ipse patereſ. Quo fa
cto cū in cellā eius intrasset: inuenit eū ita turbatū & quasi
amētē effectū a tētatiōe carnis vt vellet ad seculū redire Sed
ille admonuit eū & dixit ei hoc accidisse vt disceret cōpati
tētatis: et nō iducere in desperationē. Et orāte p eo cessauit
tētatio. Exēpla patēt beatoꝝ Bñdicti. Bernardi se immer-
gētis in aquā gelidā. Frācisci post flagellū disciplinę i niui
bus pmanētis in nuditate. Et in Vitis patrum de eo qui cū
ex cōpassione mulierē meretricē ab alijs missam (vt illū ad
peccādum induceret) in cellam recępisset de nocte ne deuo
raretur a bestijs: dū tētareſ vehementer posuit digitos ma-
nus singulos singulatim ad lumē lucernę: vt dolore cōbu-
stiōis ignē tētatiōis extigueret illa vidēte ex horrore mor Exēplū
tua est: sed postea ab eo resuscitata. Nota etiā exemplū no-
tabile in legēda scti Basilij de quadā puella ỽgine quā pa-
ter deuot⁹ deo patri vouerat. In cui⁹ amorē quidā iuuenis
de seruis patris exardescēs pcurauit per opera diaboli ipso
fidem abnegante ꝙ illa puella ita accēsa est in amorem sui
ꝙ langueret ad mortē. Vñ rogauit p̄rem obnixe ꝙ daret ei
illum in virū al's moreretſ: qđ & factum est: sed Basili⁹ illū
reduxit ad pniam. Terribil'r diabol⁹ tētat p vitia carnis: &
perire multos facit. Narraſ i li. de septē donis de quadam Exēplū
mulieſ sic seducta a diabolo. Cœpit ista apud se cogitare ꝙ
esset munda & pura mulier: & talis ꝙ esset digna ꝙ dñs fa-
ceret ei aliquas cōsolationes visibiles. Et cū aliquādo esset
in camera sua sola de hoc cogitās: visus est ei fulgor maxi
mus in camera sua intrare: & cū eo quidā rex pulcherrimus
cōstipat⁹ multitudine plurimorū hoim dicēs ipsi timēti ꝙ
nō expauesceret: qa eēt christ⁹ cū discipulis suis veniēs ad
ipsam cōsolandū. Cui cum multa blāda dixisset & multa ei
pmisisset si in ei⁹ amore pseueraret & ipa se hoc facturā p
mitteret: recessit pmittens ei ꝙ eam sępe visitaret. Veniēs
sil'r scđa vice solicitauit eā ad āplexus & fedā cōmixtionē.
Qua cōsentiēs fecit eā iurare ꝙ non reuelaret alicui fami-
liaritatē suā: sed occultaret ex humilitate plurima pmittēs.
Tertia nocte in specie non ita speciosa apparuit: deinde in
forma militis. alia vice i forma clerici: alia i forma rustici.
alia in forma monachi postea informa goliardi. Denium
mulier perpēdēs se deceptā a diabolo accessit ad confesso-
rem totū negotiū referans cū cōtritiōe. Veniēs aūt ad eam
diabolus sequēti nocte fere insanire videbaſ: & cōminans
ei cū nō posset eam opprimere volebat extinguere: sed nō
poterat. Quoties autem peccabat etiā venialiter: diabolus
eam magis terrebat. Qñ autem cōfessa erat & cōionem reci
piebat a longe stabat: nec poterat appropinquare vel ita Exēplū
eam turbare. In Vitis patrū etiam legiſ ꝙ quidā sacerdos de ɔsilio
idoloꝝ vidit in quodā templo casu nocte ibi dormiens sa- demo-
than aduenire cū maxima multitudine vt iudex: & cū po- num.
sito throno ei ab assistentib⁹ dæmonijs exigeret rōnē a sin
gulis de malis ad q̄ induxerant quos tētabāt: vno referente
ꝙ fecerat quādā nauim submergi in mare: & inde multos
suffocari: fecit eū sathan res flagellari vt inutilē seruum qui
tam parū mali pcurasset. Alio vero referēte ꝙ in quibusdā
nuptijs se reperiēs inter conuiuas suscitauerat rixas: adeo
ꝙ multos ex eo sanguis effusus esset: & sponsus & sponsa
occisi. Hunc etiā iussit vapulare tamq̄ remissū & negligen
tem. Surgens e medio tertius dixit se p. lxx. annos tentasse
quendā anachoritā in eremo de fornicatione: & illa nocte
obtinuisse victoriā illo collapso. Hunc sathan amplexatus
est: & coronam capitis sui ei imposuit: multū collaudās de
strenuitate sua sup oēs. Multa exempla ad idem induci pos
sent. Et quos in vigilia inquinare nō valet: in somnis illu
dit. Nā etsi nō imputeſ ad culpā quod in somnis accidit:
imaginaria cōmixtio quantūcūq; feda: tñ potest esse culpa
cū videlicet ex crapula: vel ex pręcedenti turpi cogitatione
cū delectatione vel mentis relaxatione ſm bea. Tho. in. iiij.
& dist. vj.

& dist. vj. testamentū. Tñ diabol⁹ sic illudit in sōnis: vt in
taliū recordatione exp̄gefact⁹ delecteſ. vel vt inducat acci
diam seu tristitiā inordinatā: vel vt pceptionē eucharistię
ipediat. Sicut legiſ in collatiōe Throne de quodā q i festis
cum debebat cū alijs cōicare talem illusionē patiebatur: &
cū ppenderent patres illū nō esse in causa huius cōsuluerūt
ꝙ ppter hoc nō abstineret a cōione: quo facto cessauit illu
sio talis. Et sic ostensum est ꝙ ex opere diaboli procedebat.

§. IIII. VISO DE CORNIBVS

De suffragijs contra tētationes. hui⁹ draconis modis. s. quib⁹ tentat declarandū est quō illu
datur: quibus. s. suffragijs & modis deijciaſ. Diciſ em̄ draco
iste quē formasti ad illudendū ei. i. vt ei illudaſ. Teneſ autē
ly vt cōsecutiue nō causatiue: vt illud Pō. l. Malū coram te
feci vt iusti. in ser. tuis. Non pc̄m̄ Dauid causauit iustifica
tionem dei: sed ex pc̄ō Dauid hoc consecutū est vt deus in
ueniaſ iust⁹. i. verax in sermonibus suis: illo videlicet Pō.
cxv. Oīs hō mendax. Vel illud Ezech. xviij. In quacūq; die
peccator cōuersus fuerit: oim iniquitatū eius non recorda
bor. Et tunc ly vt referſ ad illud a delicto meo munda me.
Sic ad propositum. Nō em̄ deus creauit angelos seu draco
nem vt tentet. qa vt dr̄ Iaco. j. De⁹ intētator malorū est: ipse
neminem tentat. s. ad seducendum. Sed cū presciret de⁹ eum
conuertendū esse in dracone malitia sua & cupientē ex eo
inficere & occidere hoīes sicut ipse de⁹ ex oībus malis elicit
maiora bona. Ita de malitia draconis hoc elicit ex tentatio
nibus eius vt hoīes pficiant gratia eius resistentes. Sic ergo
illuditur cum superaſ ab hoībus. Illuditur cum ei insulta-
tur & derideſ. Illudiſ eū ex eius impugnationibus dū inten
dit bonum virtutis electis subtrahere eis augeſ. Vñ beatus
Amb. Illudiſ ergo diabolus vt seipm morsu suo vulneret
Primū. & cōtra se armet quē debilitandū putauit. de pœ. dis. j. fieri
potest. Primo ergo videamus de modis: & auxilijs quib⁹
draconi illudamus. s. tentationes eius vincendo. Et primū
quidem & principale est dei gratia sine qua nihil fit ſm il
lud Pō. xciij. Nisi quia dñs adiuuit me. s. per gratiā: paulo
minus habitasset in inferno aia mea. Et illud. Nisi domin⁹
custodierit ciuitatem: frustra vigilat q custodit eā. Et apl's
ij. Coꝛ. xij. cum ter orasset vt ab eo auferretur stimulus car
nis. i. tentatio. sibi fuit responsum. Sufficit tibi gratia mea.
In quocūq; minimo gradu gratia habeatur sufficit ad resi-
stendū omi tentationi si quis velit sequi instinctū eius. vñ
Iob. xvij. Pōe me iuxta te scilicet per gratiā: & cuiusuis ma
nus pugnet cōtra me. Sicut aūt diabolus vt dictū est habet
multos modos ad tentandū: ita & gratia dei & ecclesia: do
cet multos modos ad illudendum ei & superandū. Vñ &
Canti. iiij. dr̄. Nasus spōsę. i. discretio ecclesię quo discernit
odores virtutū a fetorib⁹ vitiorū: sicut turris Dauid q̄ ędifi
catur cum ppugnaculis: mille clypei pēdēt ex ea: oīs arma
tura fortiū. i. vigor ecclesiæ q est ex grā qui dr̄ vt turris: qa
a remotis videt insidias diaboli: propugnacula sunt auxi-
Scđum adiutorium ad superandum dęmonē. lia angelorū: mille clypei sunt auctoritates scripturaꝝ: oīs
armatura fortiū sunt virtutes & exempla sanctorū. Secū
dū adiutoriū ad illudēdū diabolo & superandū est oratio.
Mat. xxvj. Vigilate & orate ne intretis in tentationē. i. per
orationē nō succūbetis: sed vincetis tentatorē. In hui⁹ fi
gurā legiſ Exodi. xvij. ꝙ Moyses dū pseuerabat in oratiōe
manib⁹ erectis ad cœlū exercit⁹ eius vincebat Amalech: dū
demitteret man⁹ vincebaſ ab Amalech: vt exponit beat⁹
Hiero. di. xxxvj. si quis vult Amalech intrepretaſ lingens
sanguinē & significat dæmones qui delectātur in pc̄tis no
stris designatis per sanguinē. Dum ergo mens orat exerci-
tus potentiarum aiæ vincit tentationū pugnam. Dum rela
xaſ & ab oratione cessat deijciſ. Et in Vitis patrum dicebat
abbas Ioannes ꝙ monachus immo & quilibet debet esse si
milis sedenti sub arbore: qui cū non pōt effugere malas be
stias occurrentes sibi ascendit arborem: ita homo ascendēs
ad deum per orationē vitat morsus dęmonū. Est em̄ oratio
ſm Damaſ. ascensus intellectus in deum. Tertiū est humi
Tertiū. liatio. Pō. cxiiij. Custodiens paruulos dñs. i. humiles: ne. s.
lædanſ a multis lęsiuis occurrentibus. Et sequiſ. humiliat⁹
sum & liberauit me. s. a periculis inferni. de quibus locutus
fuerat eū inuenisse. i. tētationes. Legitur de beato Antonio
ꝙ cū i oratione positus vidisset mundū plenū laqueis se in
uicem connectentibus & clamasset. O quis istos euadet. Re
sponsum est a deo. Sola humilitas. Ita enim cōnexa sunt ad
inuicē vitia: vt dū quis vnū quęrit euitare incidat in aliud.

Cum em̄ quis vult vitiū gulæ domare: incidit ad isensibi
litatē. Et ecōuerso cum quęrit vitare indiscretionē: incidit
in gulā. Cū tristitiā vult remouere: incidit i dissolutionem
& vanā lętitiā. & econuerso. Cū semel diabolus i angelū lu
cis trāsformat⁹ apparuisset cuidam: & diceret se esse Gabrie
lem archāgelum: ille se humilians ait. Vide ne mittaris ad
alium. Ego em̄ non sum dignus vt angelus mittatur ad me
qui subito euanuit. De alio legiſ in vitis patrū: ꝙ cum dæ
mones vellent decipere eum dixerunt. Vis videre Christū.
Rñdit. Anathematizo vos & eū de quo dicitis: qa Christo
meo credo dicenti. Si dixerint vobis hic est Christus: nolite
credere: & subito disparuerūt Quartum est velocitas resi Quartū
stēdi. Pō. Beatus q tenebit ne. s. vltra pcedāt: & allidet mor
tificandos paruulos. i. suos primos motus tētationū: ad pe
trā cōstantiæ seu resistētiæ. de pœ. di. iij. in falsis⁹. Poeta. s.
Ouidi⁹. Principijs obsta: sero medicina paraſ. Cum mala
p longas cōualuere moras. Hiero. Interfice hostē cum par
uulus est. In huius figurā dictū fuit antiquo serpenti. Gene.
iij. Inimicitias ponā inter te & mulierē. i. aiam & semē tuū
qđ est suggestio pcti: & semē illius qđ est naturalis instiga
tio ad bonū. Ipsa conteret caput tuū. i. ex hoc te supabit. si
caput. i. principiū tentatiōis abhorreat & extinguere cone
tur. Cōtritus in capite insidiaſ calcaneo. i. fini opis boni p
aliquā elationem: vel incircūspectionē: vel fini vitę. Vnde
in Vitis patrum legiſ de quodā qui vexabaſ ab immundis
cogitationibus a diabolo: ꝙ cū ad quēdā sanctū virum cur
reret exponēs ei tētationes suas vt pro eo oraret. Cum plu
ries ad eum rediret pro simili cā: & ille p eo pluries orasset
admirans ꝙ nō exaudireſ: vt a tentationibus ille liberare-
tur ne eis succūberet: ostēsum est ei diuinitus ꝙ ille erat in
causa: quia nō subito immūdis cogitationibus resistebat
sed in eis morā faciebat & iocabatur cū eis. Vnde reuerten
tem ad eum admonuit: ostēdens ei defectum suū p exēplū
posuit em̄ sup humerū eius inclinatū saccum plenum terra
vt portaret. Et cū surgere vellet ille pater retinebat & de-
primebat ex parte posteriori. Cui pater ait. Quare non sur
gis vt portes? Rñdit ille. nō valeo quia tu impedis & deor
sum trahis. sic & tu inquit pater negligentia & desidia tua
impedis effectū orationis meę pro te. Exinde senex cū non
deorsum traheret: sed iuuaret sursum eleuari: de facili surge
bat & portabat. Quintum est sacrę doctrinę frequentatio. Quintū
Prouer. xxx. Oīs sermo dei clypeus ignit⁹. Pō. xc. Scuto cir
cūdabit te veritas eius. s. scripturę nō timebis a timore no-
cturno tentationū scilicet. Sed nō solū est sermo dei arma-
tura defensiua dęmonis: vt scutū: sed vt offensiua dęmonis
vt gladius. Vñ apl's ad Ephe. vj. postq̄ dixit. Sumite arma-
turā dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli. subdit
inter cętera arma spūalia. Et gladiū spūs accipite qđ est ver
bum dei. Vt em̄ idem dicit ad Heb. iiij. Viuus est sermo dei
& penetrabilior omni gladio ancipiti &c. Sic dñs noster
princeps exercitus eccl'ię in deserto tentatus cū auctoritate
sacrę scripturę se defendens diabolum superauit. Math. iiij. ē. tit. xj.
prout in figurā Dauid in prelio singulari cum lapide scri c. iij.
pturę occidit imanē Goliath. vt habeſ. j. Reg. xvij. Et etiam
pene oīa prælia q̄ habenſ in sacra scriptura figurant prelia
tentationū. Et in ipsa scriptura habenſ remedia cōtra oīa tē Sextum
tamēta: vt ait Greg. in Moral. Sextū remediū ad vincēdas
tētatiōes est reuelatio tētationū patri spūali: & pmaxime
in cōfessione. Vñ in figurā dr̄ Iudicū. j. ꝙ Iudas q interpre-
tatur cōfessio factus est dux belli tanq̄ s. pręcipu⁹ ad supe-
randa bella tentationū. Ad hoc facit qđ dr̄ in Prouerbijs.
Qui reuelat secreta. i. occultat tentationes pdet fidē amici. s.
diabolus qui erat amic⁹ ei⁹ p petm̄ cōsentiendo. non confi
dit de eo timens ne reuelet in confessione vel prī spūali oc-
cultas tētationes. & sic remaneat ipse cōfusus. Quidā etiam
patrū dicebat ꝙ nihil ita elidit vtutē dęmonum: sicut si qs
reuelet secreta malarum cogitationum sctīs patribus. Nā
reuelare socijs nisi sint bñ timorati: non est sibi augere cer-
tamen & alteri periculum. In collatione patrū habetur cre
do abbatis Moysi: de abbate Ioāne adolescētulo: ꝙ cum si
mularet se cū alijs ieiunare: occulte accipiebat panē: quem
in secreto comedebat. Cū aūt qdā venissent ad visitandum
patrem ei⁹ spūalem causa ędificationis & doctrinę contigit
eū loqui de hac materia. s. tētationū aperiendarū patri suo
spūali ꝙ hoc multū vtilitatis afferret. Quib⁹ sermonibus
pręsens Ioannes prefatus compunctus coram eis manifesta
uit decæptionē suā & furtū ponens in mediū panem quem

Septi-mum.

Iam acceperat occulte ad comedēdū pater aūt suus conso-latus est eū: qa non tā ipse q̄ diabolus ex hoc cōfusus erat: & sic liberatus fuit a malo illo. Septimū remedium est eu-charistiæ deuota frequētatio. Pō. xij. Parasti in conspectu meo mēsam. i. eucharistiā in mensa altaris. Ponit em̄ conti-nēs pro contēto: aduersus eos q tribulāt me vt. f. nō prgua-leār. Hinc Chry. ſ. Velut leones flammam inspirātes: sic ab illa mensa dñi. discedimus diabolo terribiles effecti. In cui⁹ figurā Helias labore fatigatus & tædio ex pſecutione lesa belis: cū dormitaret expergesa. a⁹ ab angelo & cōfortat⁹ sub cinericio pane significante venerabile sacrum: ambulauit in fortitudine cibi illi⁹ vsq; ad mōtē dei. iij. Reg. xix.

Octauū

Octauū remediū est passionis christi deuota meditatio & crucis signatio. Esa. xlij. dr̄. Super mōtem caliginosum leuate si-gnum. f. crucis. i. contra diabolum. Per signū crucis de inimicis libera nos de⁹ noster. In cui⁹ figuram vt habetur Nu. xxj. illi qui in deserto erāt a serpentibus venenati: si aspicie bant in serpentem æneum sanabantur: alij moriebant. Ira qui tentationib⁹ vigent si ad Christū crucifixū respiciūt sa-nantur a tentationibus.

Nonū.

Nonū est in aliquo bono occu-patio. Sicut enim otium vt dicit beatus Bernar. est mater nugarū: nouerca virtutū: omniū tentationum & malarum cogitationum nutrix. Propter qd̄ dicit sapiens. Otia mala docuit otiositas. Et poeta. Variam dant otia mentem. Ita ecōtrario dicit Magr̄ sen. in. diij. dist. j. Nō facile capit a tēta-tore q alicui bono vacat exercitio: Et tō ait Hiero. de cōse-dist. v. nūc. Sēp aliquid boni facito vt te diabol⁹ inueniat occupatū. Vñ & venerabilis Iohā. Cassia. narrat i tractatu de octo vitijs. q̄ cū quidā sanctus vir transiret ante cellam

Exēplū

cuiusdā Anachoritę vidit diabolū aliqn̄ intrātem: & aliqn̄ exeuntem. Et ingressus ad illū quę fuit ab eo opa suaq; age bat tunc: & inuenit q̄ cum stabat bene occupatus diabolus recedebat a tentatione eius: & foris cellam manebat. Cum aūt staret otiosus tunc diabolus intrabat & eum tentabat.

decimū

Decimū & vltimū est virtatio & fuga occasionum: qui em̄ amat periculū: ait Salomon in illo peribit. Non em̄ est for titudinis sed præsumptionis & temeritatis exponere se ad pericula vbi potest quis bene declinare. Fugite ait apſus. i. Cor. vj. fornicationē. Nō em̄ melius vincit̄ istud vitiū q̄ fugiendo. f. occasiōes ei⁹: vt cogitatiōes & locutiōes de ea: ga Corrūpūt bonos mores colloquia praua. ait Terentius Sīr & malas societates. Dicitur em̄. xxvij. q. j. sæpe. Sæpe malorū cōsortia ad crimē inducūt innocētes: quāto magis eos q adjvitia proni sunt. Sicut em̄ vt dr̄ Pō. x vij. Cū viro innocente innocēs eris: ita cū puerso puerteris. Petrus apl's cum socijs apl'is confessus est christum: cum Iudæis malis cōsociatus in domo Cayphæ christū negauit. & Isid'. ait di. lxxxj. valet. Valet qd̄ cōgruū est inde corpaliter euellivbi qs illecebris deseruiuit. Et in figuram Loth educto de So-domis mādatū fuit vt in ciuitate nō maneret: nec in omni circa regionē. Nō em̄ sufficit pctm̄ dimittere: sed & circūstā tias & occasiones malorū. Vnde & abstinere ab aspectuva no & cibis supfluis, vj. q. j. ex merito. dr̄. Officiū singulorū charissimi: est nō solū habere oculos castos: sed & linguā & cor. & Hieroñ. ingt. Sine cerere & baccho friget ven⁹. His decem cornibus iusti cōfringunt̄ cornua pctōr: quib⁹ dra co iste infernalis percutit tentando. Ad hoc etiam. f. vincē dum tentationes: vt habetur in lib. de septē donis. ponitur talis figura pro diuersis remedijs. Fuit quidam cæcus qui volens euadere tyrannidem dñi sui ascendit equū rufum præmissis oibus bonis suis ad locū tutum: puerū equo sup posuit: cuius ducatu dirigeret vt effugeret. Cūq; incederent per viam: clamauit puer dicens. Ecce quidā insequitur nos cum equo nigro: quo audito vrgens cæcus equū suū calca ribus euasit. Postea mittit alius a dño cum equo albo ad eum capiendum. Clamat puer insinuans insecutionē ejus cum equo albo. Et cæcus silr vrgēs equū suum calcaribus euasit. Cū aūt paululū, pcessisset clamauit puer. Ecce ali⁹ cum equo simili nostro. f. rufo venit, post nos. Tunc cæc⁹ valde timuit: & cū multū eū insequeret vt pene attingeret ad eū clamauit cæcus ad puerū. dirige me p viā lapidosa m si forte equus nos insequens deserat & fatigetur. Quo facto & illo equo rufo fugato: cum alius cum simili equo rufo insequeret dixit cæcus puero. vt sumeret viam lutosam: & euasit tutus. Iste cæcus est animus noster satis obscurus hic si vult euadere tyrannidem diaboli: cuius seruij nascimur & tētationes eius vincere debet ascēdere equū charitatis: & puerū. i. rōnē sumere ducē itineris sui. i. operum. Insequens eū equo albo est diabolus tentans in prosperitate. In equo nigro est tētans diabolus in tribulatione. Calcaria quibus debet qs se vrgere ad virtandū tētatiōes: est timor supplicij & amor præmij. In pſperitate em̄ tentat de supbia: inuidia auaritia & hmōi. In aduersitate de accidia: tristitia: & ira. Sed amor gloriæ: & timor inferni oia facit superare. Equus rufus est amor carnalis: & ardor concupiscentiæ qui perse quitur vehementer & quasi capit. Sed ad resistendū hmōi tentationibus: incedendū est per viam lapidosam. i. asperi tatis & abstinentiæ. Quartus equus est tentatio vanæ glo riæ de simulata charitate. Sed ad euadendum hanc: inceden dum est per aliam viam lutosam: id est considerando se vi lem terram & cinerem & peccatorem.

§. V. VLTIMO VIDENDVM EST

de multis fructibus seu vtilitatibus tentationū, ppter quas Tētatio diabolus illudit: vt cū quærit detrimenta hoī per tentamē nis vult ta inferre, pfectū suum inducat. Et primo quidē tētatio hu-militat seu ab elatione præseruat. Vñ apſus. ij. Cor. xij. Ne

Prima.

magnitudo reuelationū extollat me: datus est mihi stimu-lus carnis meæ angelus sathanæ qui colaphizet. bea. Gre go. Dum vitia nos tentant, pficientes in nobis virtutes hu miliant. Hinc est q̄ Israel lebuseum tolerat: vt humana mens de se humilia sentiat. In vitis patrum quidam ad hoc dabat exemplū dicens. Qd̄ nisi velaret pistor oculos aia-lis molētis: ad molā verteret se aial: & comederet suos labo res. Sic deus pmittit cogitationes fordidas in mente nostra exurgere: & tentationes quæ mentem nostram obnubilant ne bona nostra videamus & ea p supbiā perdamus.

Secta

Secto tētatio hominem honorabilē reddit vñ dr̄. i. Mac. ij. Abraā in tētatione sua inuētus est fidelis. Et ideo reddidit ei deus gloriā in gente sua. Magna vtiq; fuit tentatio qñ tentauit deus Abraā mandans vt immolaret filium suū. Gene. xxij.

Septia.

Bellabat em̄ paterⁿ affectus &, pmissio prius ei facta, cum præcepto diuino. i. Petri. i. Modicū si oportet nūc cōtrista ri i varijs tentationibus: vt probatio fidei vestræ inuenat in laudē gloriā & honorē. Legit in Vitis patrū de brō An tonio q̄ cum virtiliter dimicasset ꝑ tētamēta dęmonū q etiā vsq; ad mortē pene eū⁹ berauerant &, pstratū ex dolore ad maiora certamina eos, puocantē in diuersas aialiū ferociū formas visibiliter apparentes discerperent: cū sensisset di uinā adesse præsentiā in radio lucis emisso clamauit. Vbi eras bone Iesu &c. Cui rndit dns. Antoni hic erā & certamē tuum expectabā. Nunc aūt gaviriliter dimicasti: faciam te i toro orbe noiari. qd̄ patet de se.

Tertia

Tertio bōa multiplicat spūalia & tpalia. i. Cor. x. Faciet cum tentatione, puentum Grego. Multū adjcit sibi virtus lacessita. In cuius figuram Iob multipliciter tentato: adaucta sunt ei & duplicata bōa sua vt patet Iob vlti. Vñ in vitis patrū cum discipulus cu iusdā senis grauiter tentaret & vt resisteret grauiter se affli gebat. Ait pater. Vis filivt rogem dñm vt auferat a te hanc tētationem? Rndit. Non pater qa sentio in aio meo ex hoc profectum: qa huius occasiōe ampli⁹ vigilo: ieiuno: & oro.

Quarta

Tantū ora pro me: vt det mihi deus fortitudinē: de quo eū cōmēdās gauisus est. Quarto in multis docet & illustret Eccl̄. xxxiij. Qui tētatus nō est: qualia cognoscit. q. d. pau ca. Et in figurā dr̄ Iudicū. iij. Has igit gētes Chananęorum dereliquit deus. f. in Israel vt ex toto nō deleren⁹: sed aliqn̄ impugnarent vt erudiret Israelem in eis: vt scirent artem pugnandi. Dum enim tētatio instigat ad malum docet ho mo q̄ si magna operat & superat: hoc nō a se: sed dei virtute agere cum experiat̄ sępe in minimis quasi deficere etiam si nolit. Vnde Grego. Tētari pmittit deus: vt dum p tentatio nem homo concutit̄: imbecillitate cognita fortiꝰ solidetur. Potest etiam talia expertus aliter alios docere & cautos red dere. Experiētia enim est magistra rerū. Vnde & de Christo dicit apſus ad Heb. iiij. Non em̄ habemus pontifcē qui non possit cōpati infirmitatibus nostris: tentatū p oia pro simi litudine absq; pctō, quia. f. in nullo cessit. In quo em̄ tenta

Quinta

tus est: potens est & his qui tentantur auxiliari. Quinto consolationem & refectionem spūalem causat. In cuius rei exemplum: postq̄ Christus tētationes superauit in deserto dicit Mat. iij. Ecce accesserunt angeli & ministrabāt ei. Et Hiero. ad Eusto. de se ait, cum tentaret tentatione luxuriæ. Ipsam quoq; cellulam meā quasi cogitationum conscien tiam putrescebā & mihi iratus & rigidus solus deserta pe-

Et vt mihi testis est deus: post multas lachrymas nonunq̄ videbar mihi interesse agminibus angelorum. Hinc & Saravxor Tobiæ iunioris aiebat. Non delectaris deus in pditionib⁹ nostris: sed post tempestatē trāquillum facis. f. post tentationes quietem mentis: post lachryma tionē & sletum exultationem infundis. Tobię. iij. Dicitur a naturalib⁹ de ceruo: q̄ prælians cum dracone vel serpen te postq̄ occiderit quasi infectus ex flatu eius: ad fōtem cur rens in aquam se projciens: totus refrigerat & iuuenescit. Sic seruus dei prælians cū dracone infernali: & quasi in fe ctus ex tētatiōe mala ad fluuium paradisi recurrens: totus

Sexta.

cōfortat & vigorat. Sexto malitiā dæmonū debilitat. Pō. xc. Cadent a latere tuo mille. f. dæmones tentantes in aduer sitate significata p sinistra: & decē milia a dextris. i. per pro sperit̄ tentātes: tibi autem non appropinquabit. f. aliqs eorum q̄ victus a te cecidit. Dicit enim Origenes vt allegat magr̄ in. ij. sen. q̄ viri sancti debellātes cū dæmonijs. f. in tē tationibus & superantes diminuūt numerū eorū. vt. f. tales victi nō amplius valeāt tētare: qd̄ intelligit. b. Tho. in scri pto quo ad illū q̄ vicit & perfecte vicit tētationes. Sed quō cūq; sit manifestum est q̄ sancti viri vincendo tētationes dia boli assumunt magnas vires ꝑ eos: vt eis illudant nevaleāt alijs nocere ad petitionē eorum. Sic bea. Margarita victo dæmone q apparuerat ei sub specie hoīs compatientis ei de tormētis sibi illatis ad pſuadendū vt assentiret Olibrio prę fecto:, piecit eū ad terram pede suo eū calcās & dicens. Ster nere superbe dæmō sub pedibus fœminę. Cui ille. Dimitte me obsecro: satis illusisti mihi. Sanctus vero Basilius pro eo quę fecerat chyrographū sua manu diabolo se ei tradens re uertenti ad pniam: orās cū populo coegit diabolū ad reddē

Septia.

dum publice instrm̄ talis obligationis: & liberauit illū de manib⁹ eius. Septimo alios confortat: vñ dr̄ Tob. ij. Hāc tentationē dedit illi de⁹: vt posteris daret exēplum patien tię eius: sicut & sancti Iob. Cū em̄ quis cōsideret sanctos etiā ten tatos cōfortat & nō desperat quasi solus ipse vel pctores & imperfecti tenten̄. Et aduertens etiā q̄ illi homines erāt & tñ dei adiutorio superabāt tentationes: inde etiā confortat & aiatur ad fortiter dimicandū. Et si titubat datur sibi occa sio recognoscendi debilitatē suā. Vñ & Pō. xxv. Proba me dñe & tēta me. i. tentādo, pba me, n ō qdem vt tu cognoscas me quasi pri⁹ nō cognoscere: cū oia noueris: sed vt cogno

Octaua.

scā meipsum. Octauo pmiorū merita augmētat. Nō em̄ quis mereꝰ ex hoc q̄ non furaꝰ vel mœchatur vel nō odit eū sup his nō impugnet. Sed cū tentat de his & resistit: tūc meritū augeꝰ. Ia. j. Būs vir q̄ suffert tētationē: qm̄ cū, pba-

Exēplū

tus fuerit recipiet coronā vitæ. Nā in vitis patrū legit q̄ cū quidā adolescēs discipulus cuiusdā scī senis semel cum eo diceret officiū: & pater propter vigilias pcedētes dormi tasset præ reuerētia nō audiebat eū excitare: sed tētatio cogi tationis irrepsit ei vt recederet ad cellā suam vadens: & post ꝑs aliqd̄ rediret. Sed sibi vim faciēs rndebat q̄ licētiā non habuerat a patre suo: siccq; sæpties super hoc tentatus fuit. Exinde pater cuigilās illū vidēs: asiare miratus est: & post officiū dictū cum eo misit ad cellā. Post qd̄ in oīone se tra dens vidit in cœlis sedē paratā eū septē coronis desup: & cū ille miraret & q̄reret cui illa parata sedes esset: dictum est di scipulo suo. Et cū interrogaret quare septē coronæ super eā positæ erant: dictum est qa illa nocte septē vicibus resisteꝰ rat tentationi instigāti eū ad recedendū. Et ideo pro qliber

Nona.

vice sibi meruerat vnā coronā. Nono tētatio pctā purgat. Sap. iij. De⁹ tētauit illos. i. pmisit tentari: & inuenit illos di gnos se. Tāq; aurū in fornace, pbauit illos. Aurū aūt in for nace ignis purgat a mixtura vili. Hinc &, b. Gre. ait. Ab ele ctis suis temporali afflictione maculas iniquitatū curat ab stergere: quas in eis in æternum nō vult videre: de pœ. dist. i. pctm̄. In tētatione em̄ hō affligitur dum sibi vim infert ne assentiat: in quo magis frequenter anxiat̄ q̄ ꝑ afflictio-nem corporalē. Vñ patiēter ferendo molestiā & resistendo

Exēplū

purgant pctā quo ad pœnam debitā. f. per modū satisfactio nis. Et ad hoc facit qd̄ legit in vitis fratrū. q̄ cū quidā san ctus religiosus ad extrema veniēs timorē & horrorē multū ostēdisset ex tentationibus quas patiebat: defunctus appa ruit cuidam sibi familiari: in statu gliæ se esse affirmās. Et eū ille quęreret quare tantū horrorem & afflictionē habuis set in fine. Rndit. Nescis scriptum esse. f. in Iob. xlj. c. qa ter

Decia.

riti purgabūt. Decimo & vltimo i cœlo coronat. Lu. xxij. ait Christus discipulis. Vos estis qui permansistis mecū i tē tationibus meis & ego disposo vobis regnū: vt edatis &c. Nō coronabitur ait apl's. ij. Ti. ij. nisi q legitime certauerit. Certat legitime qui resistit & vincit in prælio tētationū: vn de Apoc. iij. dr̄. Vincenti dabo edere de ligno vitæ qd̄ est i paradiso dei mei. Hæc est fruitio diuinitatis. Et ex his illu-ditur draco iste & serpens antiquus: & demū projcitur i ter ram inferni: vt dr̄ Apo. xij. a ducta sibi pœna ex accidenta li malitia tērationū: & sancti liberati ab eo gratias agunt oipotenti deo de victoria habita ei⁹ gratia. De materia ten tationum habes etiā multa. ē. i. f. parte, tit. vj.

¶ De tribulatiōe maxima q̄ erit tpe Antichristi. Cap. IIII.

Depse-cutione Anti-christi.

OVIA TENTATIO MAXIMA fiet hoībus tēpore Antichristi: ideo nunc de ea. Et ga locuti sum⁹ de diabolo tētāte sub noīe dra conis. Io. Apoca. xx. de dracone loquēs ait. Vidi angelū descēdēte de cœlo habētē clauē abyssi & catenā ma gnā in manu sua. & apprehēdit draconē serpentē antiquū qui est diabolus & sathanas & ligauit eū p annos mille: & misit eū in abyssum & clausit & signauit sup eū: & subdit postq̄. cōsummati fuerint mille anni: soluetur sathanas. f. draco iste de carcere suo: & exibit & seducet gentes. Et de eo etiā dr̄. c. xij. q̄ draco iste de cauda sua traxit de cœlo tertiam partem stellarum. Quis sit iste draco ipse Ioannes insinuat qa sathanas. Angelus descēdens de cœlo & dēs̄iens & ligās eum in abyssum: pōt dici esse magni cōsilij angelus. f. Chri stus: qui passus & ad inferos aia eius descendens cū deitate patres de limbo eduxit: ligās in inferno insatiabilē homici dam diabolū. i. potentiā suā & malitiā suā debilitās ꝑ tute suæ passionis ne quantū cupiat nocere prævaleat in aiab⁹. In corporib⁹ aūt sequendo p tyrannos infideles ꝑ christia-nos: pcipue videtur esse ligat⁹ tępore Sylvestri imperio ad fidē converso. Vñ & in signū hmōi Sylvester papa alliga-uit draconē materialē inficientē & occidentē pplm Romæ in fouea, pfundissimā. Dicit autē be. Greg. in. xxxij. moral. tractans illud Iob. xj. Stringit. f. Behemoth caudam suam quasi cedrū: q̄ millenario numero rōne suæ pfectionis si gnificat omne tēpus ecclīæ quātūcūq; sit vsq; ad finē ei⁹. i. tempus Antichristi. Vñ ponit⁹ numer⁹ determinat⁹, p inde terminato: post qd̄ dr̄ solui draco sathanas de carcere suo: q tpe Antichristi pmittet amplius sequire corpaliter & spūal'r p illū pessimū hoiem Antichristū. Et hæc est cauda vbi ma xime est venenū draconis. & behemoth. f. antichristū q in fi ne ecclīæ erit ꝑsi Behemoth qui ad lram est elephas: qa dia bolus ipm Antichristū valde eleuabit i potēcia & ꝑpali di gnitate sup oēs: sicut cedrus est altissima arborū: & stringet duritia & feritate. Vñ & tertiā partē stellarum dr̄ draco iste dejcere cauda: qa p Antichristū multos qui valde resplēde bāt in ecclīa doctrina & vita dejciet. Vel, pternēdo p mor tē ad terrā quo ad sanctos: vel, pternēdo multos spūaliter inducendo ad terrena. Quātū aūt sit diabolus tunc tētatio nibus & tribulationibus sequitur⁹ dñs nr̄ Iesus insinuat di. Mat. xxiiij. Erit tunc talis tribulatio qualis nō fuit ab initio mundi vsq; mō nec fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi nō fieret salua oīs caro. Et vñ sit grauitas hui⁹ tētationis: tunc be. Greg. vbi. ē. f. xxxij. lib. moral. sic oñdit di. Videndum valde est cū Behemoth iste caudā suam vt cedrū subleuat: in quo tūc atrocior q̄ nūc se erexerit surgat. Quę em̄ pœna rū gna nouimus: q̄ nō ita vires martyrū exercuisse gaude-mus. Alios em̄ iprouiso ictu imersus gladius strauit. Alios crucis patibulo affixit in quo & mors, puocata repellit: & repulsa, puocat. Alios hirsutis serra dentibus arriuit. Alios armatos ferro insulcans vngula sparsit. Alios beluina ra rum p cutē pressa vis verberū rupit. Alios ab intimis visce uos operuit. Alios demersos in morte præcipitium fregit. Alios in se projectos aqua replēdo absorbuit. Alios edax flāma vsq; ad cineres depasta consumpsit. Cum ergo Behe moth iste caudam suā in fine mūdi ampli⁹ dilatat qd̄ i illis dicit. Surgent pseudo, pphetæ & dabūt signa magna & pro digia: ita vt in errorē mittant si fieri pōt etiā electi. Nunc enim fideles nostri mira agunt cū peruersa patiūt. Tūc au ingerit mira acturi sunt. Pensemus igitur q̄ erit illa huma næ mētis tērario qñ pius martyr & corp⁹ tormētis ingerit & tñ ante oculos eius mira tortor facit. Cuius virtus non

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab ipso cogitationū fundo quatiḗ qñ is qui flagris cruciat signis coruscat. Sic ḡ Behemoth stringit caudā suam quasi cedrū: ca nimirū & altḗ tūc erit veneratiōe ꝓdigñ: & durus crudelitate tormenti. Hęc. b. Grego. Et in Antichristo fuit & erit fortitudo tpalis. In sanctis q vincēt tentationes & tormēta erit fortitudo spūalis. Multa reperiunt de Antichristo prenūtiata i sacris scripturis & per doctores declarata: sed ꝓmaxime de eo agit Dañ. c. vij. &. viij. vt exponūt oēs doctores. Vñ & christ⁹ loquēs & prenūtās de ex'mínio & tribulatione maxima hierosolymę: ac etiā afflictione ecclię durissima p Antichristū: q̄ postea cito habitura est finē: iquātū militās p finē mūdi: & finale iudiciū dixit Mat. xxiij. Cū videritis abominationē desolationis stantem in tēplo q̄ dicta est a Daniele ꝓpheta. Tūc q legit intelligat. s. tūc impleri illā ꝓphetiā. Hęc prophetia habetur Dañ. ix. i fi. vbi posteā daniele fuit reuelatū tēpus determinatū futurę incarnationis i. lxx. hebdomadib⁹ annorū & de passione christi & de fructu ei⁹: & destructione hierosolymę p Titū cū Romano exercitu dicit. post finē belli statuta desolatio. s. Hierosolymę. & paulopost. In tēplo erit abominatio desolationis: & vsq; ad consūmationē & finē pseuerabit desolatio: vt dicit Nico. de Ly. Abominationē appellant hebrei idola seu idolatriā: q̄ intervitia maxime est abominabilis. Abominatio ḡ desolatiōis est idolū positū in tēplo desolato. i. destructo qđ fuit factū ꝑm quosdā de imagine tyberij imperatoris quam Pilatus posuerat in tēplo: sed hoc iam factū fuerat. Vnde alij dicūt de imagine Caij imperatoris hoc quā mādauit poni in tēplo vt adoraretur: qđ fuit factū post decennīū apassione dñi. Sed melius videt exponendū: vt dicit Pe. Comest. in histo. scho. de eo qđ gestū est p euersionē Hierusalē p Titū ab Adriano imperatore: q posuit statuā suā in tēplo desolato & euerso vbi arca steterat. Vestigia em̄ adhuc quędam ciuitatis remanserāt: & iudei q vndecūq; veniētes ad locū sanctum redibāt & multiplicati remouerūt statuā. Et hoc adrian⁹ audiēs posuit manū suā extremā: & fūdit? euertit vrbē & mādauit arctissime ne quis iudeorum remaneret in terra illa. Nā ciuitas q̄ postea fuit ędificata & dicta Helya: nō fuit ista vbi prius erat sed iuxta. De hac ḡ abominatiōe. i. idolo abominabili posito in tēplo desolato videt ꝓ itelligēda autoritas danielis inducta a christo: q̄ fuit data in signū propinquissimę totalis euersiōis Hierusalē. Et i figuram euersiōis q̄si ecclię & finis mūdi: cū videlicet Antichrist⁹ rędificata hierusalē & tēplo: vt ait apls. ñ. Thessal. ij. In templo sedeat tamq̄ sit deus faciēs se ꝓ deo & vero messia iudeos adorari. Et hoc erit signū ꝓpinquissimū destructionis totalis hierusalē spūalis. i. ecclesię. Nō ꝓ ecclesia deficiet ex toto tēpore Antichristi: licet tūc multi recedēt ab ea & ruēt spūaliter. Sed qa post mortē Antichristi cōiter credit ꝓ pa rū durabit mūdus: sed finē habebit christo veniēte ad iudiciū: & tūc deficiet ecclesia in quātū militās trāslata in triūphantē. Hęc igit desolatio templi & ciuitatis durabit vsq; in finē. i. circa tēpus Antichristi qui erit circa finē mundi.

Hebrei idola abomia tionem appelli tant.

§. I. DE IPSO ANTICHRISTO ET

aduētu christi ad iudiciū q sequēt habeē in dicto. c. vij. Daniel is. Vbi pri⁹ fit mentio de quatuor monarchijs mundi successiuis q̄ notanť per quatuor bestias exeūtes de mari magno: vbi pugnabāt quatuor venti. i. angelicę ptātes ex quatuor mūdi ptibus ꝓ regnis vel ō. Mare magnū est mūdus. Vel moraliť: quatuor venti quatuor hoim passiones. Gaudiū seu delectatio includēs in se amorē & desiderium. Dolor seu tristitia includens odiū & abominationē. Spes includēs in se audaciā & irā. Timor includēs in se desperationē. his em̄ passionibus hoies dediti adinuicē pugnant.

Quatuor orbes tię gdsigni ficent. Prima.

Quatuor bestię exeūtes de mari vna post aliā: significant monarchias qui habuerunt principale dñium mūd i tēpori bus suis: cōiter bestialiter & tyrānice vixerūt. Hanc prima dicit similis leenę habenti alas aquilę: cui alę auulsę sunt: & datū est ei cor & stetit vt hō: significat regnū assyriorū qđ fuit primū in monarchijs. Assimilať aūt leenę propter violētiā & libidinē talis gētis. Nā leena est aīal violētum & luxuriosū. Duę alę sūt duę gētes. s. assyrij & chaldei: qb⁹ ptem talis regni. Aquila em̄ diu viuit. Incępit em̄ illud regnū sub saruch proauo abrahę fortea nemroth vel saltē a Nino q regnauit in niniuē: & durauit vsq; ad Balthasar q sedē regni tenebat in babylone vbi interfect⁹ fuit vt patet Dañ. v. Quod auulsę sunt ei alę & postea datū est ei cor re ferē ad⁹ Nabuchodonosor magnū auū vel proauū balthasaris: cui ad tēpus sublatū est imperiū: cum. s. propter superbiā cōuersus est i bestiā: sed postea restitutus: vt patet dañ. iiij. Secta bestia egressa de mari similis dr̄ vrso habenti tres ordines dētiū in ore: eiq; dicebatur. Surge comede carnes plurimas: hęc designat monarchiā persarū & mędorū q̄ similat vrso ꝓpter parientiā laborū & victus parcitatē. Nā pro pulmēto sale vtunť & cardamomo. Cępit hęc monarchia in Dario & Cyro nepote ei⁹ postq̄ occiderunt balthasar capta babylone. & durauit vsq; ad darium vrsani hui⁹ nominis quartū deuictū ab alexādro magno p successionem xiij. regū mędorū & persarū. Dicit aūt parte & nō in toto similis vrso hæc bestia: qa ita parca fuit in victu hæc monarchia q̄ nihil tñ crudele fecit in opere erga populū dei. s. iudæorū sibi subditū. Tres ordines dentiū sunt tria genera principū sibi astātiū. s. iudæorū: persarū. & chaldæorū. Et qđ ei dicebatur. Comede carnes plurimas: refertur ad regem Asuerū: cui psuasum fuit ab Aman amicissimo: & iā literę destinatę erāt vt certa die occiderenť oēs iudei vbicūq; inuenirenť: sed reuocatū totū fuit: vt patet i historia hester p totū. Tertia bestia dr̄ similis pardo habēti alas auis: & qua tuor capita: & ptās ei data est. Hęc significat monarchiam grecorū q̄ assimilať pardo q̄ est varij coloris: siue ꝓpter varietatē regnoꝝ: siue ꝓpter varietatem doctrinaꝝ. Nam sub ista monarchia multū claruerť philosophi. Aristoteles em̄ dicit fuisse magr̄ Alexādri. Alas dr̄ habuisse auis ꝓpter velocitatē adeptionis dñn. Nil em̄ velociꝰ victoria Alexādri vt nō videať bellasse: sed volasse ad acqsitionē dñn. In xij. em̄ ānis subiugauit sibi regna orientis. Et cū moreret assignatę sunt epłæ de regnis occidentis. Potestas ei dicit data qa non a se: sed a deo habuit tantū dñium ad punitionem malorū. Quatuor capita fuerunt quatuor reges qui ei successerunt i dñio macedonię. Nā in oriēte regnauit Seleuchus in Babylonia & Syria ab occasu. Philipp⁹ i grecia. Ptolemeꝰ i ægypto versus meridiem. Antigonus in asia & ponto versus aquilonem: paulatim autē defecerūt. Quarta bestia dissimilis cæteris: licet nō ponať similitudo ei⁹: tñ hebræi dicunt eam similē apro ꝑm illud pś. lxxxix. Exterminauit eā aper de sylua. Hæc bestia terribilis habēs dentes ferreos comedens & cuncta cōminuens & reliqua pedib⁹ conculcās est monarchia romanorū: q̄ oia sibi subiecit regna ferro armorū. Habebat autē hæc bestia cornua x. qđ respicit ad finē mūdi. Nā incæpit hęc monarchia a iulio cæsare qui primus sibi vsurpauit imperiū. sed pfecta est in Octauiano augusto sub quo natus est christ⁹. Etiam durauit ab ipsa dñi natiuitate per annos. M. cccc. l. Sed circa finem mundi diuidetur in decē partes. Nouē em̄ regna recedent a christiano imperio: & maior pars horū etiam ab obedientia ecclię: vt regnū iudæorū: regnū turcarū: regnū saracenorū: regnum tartarorū: regnū armenioꝝ: regnum georgianorū: regnū græcorū. Licet em̄ imperator eorū cū patriarcha suo redierint ad fidē Romanę ecclię: n̄ non recognoscit imperatorem Romanorū sibi superiorē. Regnū Bohemorū q iam. xxv. annis elapsis recesserunt a synceritate fidei: necdum reduēti ad vnitatem ecclesię. Regnū Francorum & i fidelissimū sit nō tñ recognoscit superiorē Imperatorē Romanorum. Decimū regnū seu decima pars imperij diuisi est Romanum imperiū: qđ figuratū est p decē soles ꝑm vaticiniū Sibyllæ. Inter ista decē cornua vidit Daniel oriri cornu paruulū & tria euulsa sunt de prioribus cornibus a facie eius. Hoc cornu est Antichristus de tribu Dā ignobilis: cū Dā nar⁹ sit de ancilla tria cornua euulsa de priorib⁹ (vt dr̄ in histo ria scholastica) sunt tres reges. s. Aphrice: Egypti: & Ethiopiæ: quos interficiet. Alij septē colla ei subiecient vt victori. Oculi quasi hoīs quos vidit Daniel in cornu isto puto: est subtilis & alta eius scięntia & malitia. Os autem ingentia loquet: qa deum se dicet & Messiā in lege ꝓmissum. Quod ludæi credentes cōfluēt ad eum. Qui rędificare faciet templū dei. Et in eo ponet solium suum vt de⁹. Et ad se trahet homes terrore tormentorū: ꝓmissione terrenoꝝ: & donatione opatione falsorū miraculorū: vt dicet plenius. s. & interficiet Enoch & Heliam. Et subdit Daniel. Aspiciebā donec positi sūt throni. s. assessorū & antiquus dierum sedit. s. de⁹ maiestate sua iudiciū faciet. Et ponitur dispositio eius ibi: vide. Et libri apti. s. cōscientię singulorū tunc patebūt. Et vidit ꝙ bestia illa quarta ꝓtriisset: & corpus eius traditū esset igni & ptās aliarū bestiarū etiā ablata quia omnis principatus mūdi cessabit. Et ecce in nubibus cœli filius hois venebat: & obtulerunt eum vsq; ad antiquū dierū: & data est ei ptās honor & regnū: & oīs ppłs tribus & lingua seruiet ei &c. Et subdit de cornu illo puulo. s. Antixpō. ꝙ faciebat bellū aduersus sctōs & ꝓualebat donec venit antiquus dierum & putabat. s. Antichristus ꝙ possit mutare tpa & leges & iudiciū sedebit vt auferatur potentia eius & conteratur.

Quarta.

Crudelitas Antiochi erga martrem & filios.

§. II. IN SEQVENTI CAPITVLO

Dañ. viij. ponit aliā visio Danielis quā habuit anno tertio Balthasar q regnabat in Babylone monarcha vltimo Assyrioꝝ. Altā quā exposuimus in. §. ꝑcedenti habuerat anno primo regni eius. Et tągit de duabus monarchijs. s. Persarū & Mędoꝝ: & de monarchia Græcoꝝ. Et monarchia Mędorum ostēsa est sibi in ariete habēte duo cornua: quibus vētilabat contra oēs partes mundi: vt null⁹ poterat resistere. Monarchiam vero Græcorū vidit in hirco capraꝝ: q habebat cornu magnū in fronte: quo efferat⁹ in arietem occidit eū. Istud cornu fuit alexāder magn⁹ qui percussit arietem illum cornua habētē duo: qa deuicit & occidit Darīū vltimi monarchā Mędorū & Persarū. Illo cornu fracto. i. Alexandro mortuo orta sunt quatuor cornua in capite hirci quia diuisum est imperium Alexandri in quatuor regna. In Egypto regnabat Ptolemęus filius Lagi. In Macedonia Philippus frater Alexandri: quę est ad occidentem Syrię & Babyloniæ & supertoribus locis ad orientem Seleuc⁹. Nicanor imperauit Asiæ & Pōto & ꝓuinciis illius regionis. Antigonus ad septētrionē. & hoc ꝑm orbis totū⁹ plagas. Cornu aūt modicum qđ egressum est ex vno de his quatuor cornib⁹ & factū est grāde: hic est Antiochus Epyphanas delcēdēs a Seleuco: q dū esset Romę obses fugiēs inualuit in regnum & magnificat⁹ est cōtra meridiē. i. ꝓ Egyptios: & ꝓ Oriēte. i. eos q i Perside moliebanť nouas res: & ꝓ fortitudine cœli. i. filios Israel & deiecit de stellis in terrā. i. de ludęis: & vsq; ad ꝓncipē fortitudis magnificat⁹ ę. i. ꝓ deū. qa ab eo abstulit iuge sacrificiū: & deiecit locū sctificatōis: qa posuit in tē plo statuā Iouis. Vbi scīdū q̄ iste pessim⁹ Antioch⁹ q mar tyrizari fecit matrē cū septē filijs: & multos alios ꝓpter obseruātiā legis dei: figura fuit Antixpi vⁱ. Vñ q̄ dicit de ipo signato p illd cornu puū: exponunť pene oia et aptissime de Antixpo & magis ꝓprie. Vñ & Gabriel dixit Danieli declarās sibi visionē de cornu puo. Ego ostēdā tibi q̄ futura sunt i nouissimo maledictiōis qm̄ habet tps finē suū. Ḥ aūt nō erit nisi i fine mūdi. Et post explanationē arietis et hirci et q̄tuor cornuū ei⁹: exponēs de alio cornu puo exhorto interilla ait. Cū creuerint iniqtates. ꝙ surget rex ipudēs facie: Antichristus et intelligēs ꝓpositiones. i. magnā scientiā: et roborabit fortitudo eius sed nō in viribꝰ suis. s. qa in malitia diaboli & arte magica qua vtetur. Et supra q̄ credi potest vniuersa vastabit vt. s. iubęrat sibi oēs. Et ꝓsperabit & faciet. Et interficiet robustos. s. Enoch & Heliam: & populū sctōrū ꝑm volūtatē suā. i. veros fideles. Et diriget dolus in manu ei⁹. i. fraus et fallacia in miraculis faciendis. Et cor suum magnificabit: vt scilicet faciat se ab oīb⁹ venerari. Et in copia rerū oim occidet plurimos scilicet ꝓmittēdo & donando diuitias credētib⁹ sibi. Et ꝓ pricipē pncipū ꝙsurget. i. ꝓ christū dicēdo nō illū: sed se esse xp̄m in lege ꝓmissū. Et sine manu cōtere. s. qa scilicet dū dicet se ccelū ascēsurū: fulminabit. Et paulo ante dicit ꝙ auferet a deo iuge sacrificiū. s. celebrationē christiani cultus & sacramētorum ecclię. Et prosternet ꝟitas in terra: qa nō erit q̄ audeat ꝓdicare veritatē. Qđ verosubditur: hanc tribulationē duraturam dieb⁹ duob⁹ milib⁹ trecētis: & postea mundandū sanctuarij. referť ad ipm Antiochū: qā Hierusalē cępit & violauit tēplū dei multis immūdiis. Quæ ꝑsanatio durauit tanto tępore. i. circa septē annos. & postea mundatū estre plum a Iuda Machabæo cum suis. In. c. etiam. xi. Danielis plura dicuntur de isto Antiocho pessimo: & Antichristo q̄ dam q̄ conueniunt. Antiocho: & quędā Antichristo. cuius figura extitit vt dicit magr̄ in historia scolastica. Et in. c. xij. ponit de Michaele pugnante pro ecclia. Et de tpe quantū durabit talis tribulatio. Et de tępore postmodū dando.

§. III. DE ANTICHRISTO LOQVI

Iur Psalmista cū ait Pś. ix. Constitue dñe legislatorē super

eos: vt sciāt gētes qm̄ hoies sunt. Vt qđ dñe recessisti longe despicis in oportunitatibus in tribulatiōe. dū superbit impi⁹ incēdit paup. glo. exponit hoc de Antichristo. Iste Antichrist⁹ venturꝰ est ꝑm doctō. & scripturas in fine mū di. Quī (vt dicit Vincē. in Speculo historiali) circa finem nascet i Babylone de tribu Dan ex viro & muliere: sed cō cępto & aiato (vt dicit magr̄ in historia scholastica) descēdet diabol⁹ in vterū matris: ad implendū eū oi malicia vt sit vas suo. Et q̄uis angelus bon⁹ non ei subtrahat ad custodiā: sicut & dal alįs ex vtero mris natis. vt dicit. b. Tho. i. ꝑte. tñ postq̄ incipiet malitia vti: nullū effectū custodię in eū exercebit eo obstinato. Hic Antichrist⁹ (vt dicit Methodius martyr: q multa ꝓdixit de futuris nouissimis) apparebit Corozaym: q̄ est ciuitas vicina ludęæ nutrietur in Nazareth: regnare icipiet i Capharnaū. demū (vt di. Vincē. vbi. s.) veniet i Hierlm: & ibi faciet se circūcidi: vt oīs dat se ꝙformē prīb⁹ Iudęoꝝ & dicet se Messiā i lege eis promissū. Et ludęi i eū credēt: & vt Messiā suū suscipiēt & venerabunť. Et Hoc est qđ Christ⁹ dixit eis Io. v. Ego veni in noīe ꝑris mei & nō me recepistis: ali⁹ veniet i noie suo. s. antichristus: q̄rēs gliā ꝓpriā & illū accipietis scilicet vt verū xp̄m. Ipe igit antixps fortis i malitia & potētia tpali: bellabit cōtra fortes ꝟtualiter scilicet fideles. Et ide seq̄t maxia tentatio. Et in dictis verbis pś. pōt notari quadruplex modus tentādi quo vtet Antichristus ad deceptionem hoim.

¶ Primo per prolationem fallacium doctrinarum pś. Cō stitue domine &c.

¶ Secdo p oblationem plurīū diuitiarū. Vt sciāt gētes &c.

¶ Tertio per illationem multiplicium ꝑsurarum. Vt qđ domine recessisti &c.

¶ Quarto p patrationē reꝝ ꝓdigioſarꝝ. Dū fuꝑbit ipi⁹ &c.

Antixps quadruplicmō hoies tē tabit.

Quātū ad primū ponitur hic ꝑsens impatiui ꝓ futuro in dicatiui. quod frequenter facit ꝓpheta. iuxta illud Hiere. xvij. Duplici cōtritione contere eos dñe deus nr̄. i. cōteres. Non em̄ propheta optat vel imperat malū ppłō suo: sed prēnūtiat. Cōstitue ergo dicit. i. cōstitues legislatorē super eos pctōres videlicet: q legislator erit ātichrist⁹ vt dicit gl. Dicit aūt deus illū cōstituere nō faciēdo: sed pmittēdo. Vt em̄ ait. b. Aug. in Enchiridion. Nihil in mundo fit nisi oꝑs fieri velit. Vel præmittēdo fieri scilicet quo ad mala q̄ nō impedit vel ipse faciēdo quo scilicet ad bona quoꝝ est auctor Antichrist⁹ igit dicens se esse Messiā ꝑmissum ludęis in lege sua Mosaica: dicet ad se spectare codere nouam legē sed m ꝙ ꝓdixit ꝑ Hieremiā dñs. Dabo leges meas in cordib⁹ eoꝝ: scilicet &c. & Dañ. vij. dē de Antichristo ꝙ putat ꝙ possit mutare tpa & leges. Et legē qdē Mosaicā nō reprobabit: sed quæ in ea habenť de Messia. vt illud. Prophetā suscitabit de⁹ de fratrib⁹ tuis: ipm tāq̄ me audietis, Deut. xviij. &c. dicet de se pronuntiata: & in se impleta. Vnde & multa occulta alįs vel futura diabolo reuelante prenunciabit: vt ostēdat se magnū ꝓphetā. Christū aūt quem adorant christiani dicet ꝑ se & suos ꝓdicatores fuisse deceptorem: & ideo ꝓpter scelera sua seu superbiā fuisse crucifixū & a deo derelictū. Quę aūt in veteri testamento habentur de passione eius: exponet falso: diuersis apparentibus veritatibus. vt etiā nūc exponunt ludæi. Moralia legis male interpretabit. vt de vsuris: libello repudij: ꝑsecutione inimicoꝝ & hmōi. quę omnia concedet Legales cęrimonias vt datas a deo dicēt obseruandas. Et vt dr̄a Grego. vij. de cōse. dist. iij. puenit. Ipe faciet celebrari a suis diē sabbati vt placeat ludęis. cū hoc sit in lege eoꝝ & diē dñicā in veneratiōnē suæ nō Christi resurrectiōis. Dicet em̄ se moriturū & tertia die resurrecturū. Vnde ibi dr̄ ꝙ festiuitates sabbatū & dñicā sunt ꝓdicatores ātichristi q vtrūq; faciet celebrari. Locus residentiæ antichristi dr̄ fore Hierosolyma. Sed ꝓdicatores suos mittet per orbē: sicut Christus misit apłos ad eū prædicandū & manifestādū esse Christū. Vnde & ait christus Mat. xxiij. Multi ꝑsudo ꝓpheтæ surgent & multos seducent. Et paulo post. Si dixerint vobis. scilicet ꝑsudo prophetæ id est ꝓdicatores. Ecce in deserto est christus, nolite exire. s. ad videndū eum. Ecce in penetralibus nolite credere. Exponent aūt eius ꝓdicatores scripturas sal laciter: & cū magna eloquētia & versutia verborū. Prædicatores autem ecclesiæ tacebūt: vel timore passionis: vel amore terrenorū: vel ignorātia scripturæ factæ ꝓpter quā nescięt cōfutare expositiones extortas illorū. Et sic implebitur illud signū ꝓpinqui iudicij datū a Christo Mat. xxiij.

Loc⁹ r Hiere. xxxj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stellæ cadent de cœlo, i. doctores decidẽt ab intellectu & studio scripturæ. Dicit em̃ Dañ. xij, Qui ad iustitiam erudiũt plurimos quasi stellæ. Scriptura dr̃ cœlum. Vñ Zepherinus papa, dist. xxx viij, sicut stellas. sic ait. Mentes fideliũ inhærẽtes sacræ scripturæ firmamento. i. cœlo, non obscurabit mundana iniquitas: Nõ tñ ex toto cessabũt p̃dicatores veritatis: & p̃maxime de paradiso terrestri mittentur in mundum Enoch & Helias quo fuerũt trãslati vt habetur de primo Gen̄. v. De scõo. iiij. Reg. ij. Hi p̃dicabunt p̃ antichristũ detegẽtes ei⁹ fallaciã. De qbus exponit cõiter illud Apoc. xj. Dabo duobus testibus meis & ꝓphetabũt i. prædicabũt diebus mille ducẽtis sexaginta. i. annis tribus cũ dimidio, quanto etiã tẽpore durabit p̃dicatio Antichristi & persecutio. Amicti erunt saccis, vt dicit ad inducẽdũ exẽplo ad pœnitẽtiã. Hi sũt duæ oliuæ scilicet pleni misericordia: & duo cãdelabra lucẽtia scilicet doctrina in cõspectu dei. Hi habẽt potestatẽ claudẽdi cœlũ ne pluat: & potestatem sup aquas conuertendi in sanguinem: & ꝑcutere terram omni plaga. Opinio ẽt est aliquoꝝ vt Ioãnis dñici & Theophili, q̃ Ioãnes euãgelista nõ sit adhuc mortu⁹. fm illud Io. vlti. Sic eũ volo manere donec veniã scilicet ad iudicium christus ait.

Vtrum Ioannes euãg. sit mortuꝰ.

In padisum ergo terrestrem & ipse trãslat⁹ veniet, & ipe p̃dicaturus cõtra legẽ Antichristi & suã doctrinam. Satis em̃ videt iſtis congruũ: q̃ si de tpe legis naturę mittetur vnus testis ꝓ Christo cõtra Antichristi fallacẽ doctrinã scilicet Enoch: & vnus de tpe legis Mosaicę: scilicet Helias: etiã & lex euãgelica q̃ est dignior cæteris habeat suum testem qui erit Ioãnes euãgelista: vt sit numerus plenus testiũ scilicet ternarius. Et tũc cũ eis bibet calicẽ passionis ab Antichristo occidẽdis. Ei em̃ dictum fuit Mat. xx. sicut & Iacobo fratri suo Calicẽ meũ bibetis. Q̃d nondũ videt plene impletum in Ioãne cũ martyrio non legatur migrasse. Secundo bellabit Antichristus contra fideles per diuitiarum donationẽ. vñ dicit. Vt sciãt gentes q̃m̃ homes sunt. illi scilicet qui suscipient hunc legislatorem seu legem eius. homes em̃ tales dicũtur prout homo deriuatur ab humo. i. dediti terrenis diuitijs. Et ly vt ponitur cõsecutiue nõ causatiue. Ex hoc em̃ ꝙ permittet deus illũ Antichristũ dare legem: & multi eã recipiẽt: quia terrena cũ ea percipiẽt: scient gẽtes ꝙ tales sunt homes: nõ viri ratione vtentes & ꝓtute: sed terrenis deseruiẽtes & ea quærẽtes, vnde & Dañ. viij, dicit ꝙ in copia rerum oĩm occidet plurimos. vt dictum est. ſ. Et Dañ. xj. dicitur

De figuratione antichristi ſ. Apoc. xiij.

§. p̃cedẽ ꝙ diuidet terrã gratuito: & thesauri copiosi sibi manifestabuntur. Et descendendo ad practicã, beatus Vincentius maximus prædicator dicit in sermonibus scilicet ꝙ prædicatores sui discurrentes per orbem, faciẽt populos congregari. vt zelantes salutem eorũ dicẽtes. Vt clare percipiatis quia non quærimus vestra bona: vt fecerũt prædicatores christi seductores mũdi: qui vt scitis non vacabãt ad aliud nisi vt acciperẽt bona vestra petẽtes decimas & primitias & oblationes & eleemosynas auaritiæ dediti. Nõ hoc quærimus a vobis: sed vt mãdauit nobis magister noster verus Christ⁹ salutẽ q̃rim⁹ vestrã: & ex charitate volumus vobis subuenire q̃ indigetis: veniãt pauperes in tali loco & eis prouidebitur. Certe attẽta cupiditate hoim q nõ quærunt nisi terrena: ista via est sufficiens ad seducendum innumerabiles populos. Si em̃ quotidie vt videtur clare hoies pro vno flore no: immo & argẽteo negãt Christum opere: quia mẽdacia multa dicunt: & periuria addunt: quanto magis cũ eis magna quãtitas pecuniæ offeret. vñ be. Greg. i penul. moral. trãctãs illud Iob. xl. Sub ipso Leuiathan erunt radij solis: & sternet sibi aurum quasi lutum. dicit ꝙ diabolus tunc ꝑ callidas suggestiones: tunc scilicet in fine mundi per damnatum illum hoiem scilicet Antichristum quẽ replebit scilicet malitia: solis radios sibi. i. doctos quosq; et sapientes subñciet. vel aurum. i. viros sctitate vitæ fulgẽtes. q̃s lutũ vinis. sibi substernet: scilicet ad terrena quærẽda inducẽs.

Et habet hoc de pœni. di. ij. c. multi, in Apo. etiã. c. xij, dicit ꝙ bestiæ ascendẽti de mari habẽti septẽ capita & decem cornua similia leopardo: sed pedes similes vrso: os aũt simile calypsi. pusillos & magnos habere characterẽ in dextera manu aut in fronte: & ꝙ nemo possit emere vel vẽdere nisi quꝰ habuerit characterem. Bestia ista Antichristus est bestialis de mari mundi exiens: septẽ capitalibus vitijs plenus: & cornibus decẽ scilicet trãsgressiõibus p̃ceptoꝝ: ad q̃ cũctos inducere conat: & cũ eis vulnerare aiam leopardo variato i coloribus similis est ꝓpter maximã ei⁹ hypocrisim q̃ sanctitatẽ simulabit. vrso & leoni propter crudelitatẽ. Hic faciet vt characterẽ. i. imaginẽ suã & cultũ ei⁹ q libet habeat in manu dextera. i. i operib⁹ spũalibus: vt ieiunijs eleemosynis: oꝛonib⁹ & hmõi, ꝙ hoc intendens eius veneration em aut in fronte. i. faltẽ in apparẽtia: vt saltem ab extra conformet se cum aliꝭ in cultu & veneratione sui: quia cor hoim non potest videre, alias non posset cum aliꝭ negotiari, vn de nec lucrari tamq̃ excõicati infideles vitandi propter qd̃ terrena amãtes ei obedient et peribunt. Et ex hoc scient gẽtes: quia hoies. i. humo inhærẽtes et terrã quærentes erunt qui recipient hunc Antichristum & legem eius. Neq; enim Iudæi qui ipsum vt Messiã expectãt aliud sperãt ab eo habere propter qd̃ ei adhæreant: nisi terrenã patriã Hierosolymę. Libertatem a seruitute & diuitias & gloriã. Tertio p̃lia bit cõtra Christicolas ꝑ pressurarum id est tormẽtorũ illationem & tribulationũ vñ Pã. ix. Vt qd dñe recessisti &c. in tribulatione p excessum. Erit em̃ tunc inquit talis tribulatio magna qualis non fuit ab initio mũdi vsq; nunc: vt dr̃ a christo Mat. xxiiij. Daniel etiã. c. xij. dicit ꝙ veniet tẽpꝰ quale nõ fuit ab eo quo gentes esse cœperunt vsq; ad tempus illud: et Apo. xiij. dicitur. ꝙ datum est bestię de qua fuꝛa dictum est: bellũ facere cum sanctis et vincere illos. Et data est ei potestas in oẽm tribum: populum: linguã & gẽtem. Quod in bello vincat sctos viros: intelligitur quo ad corpus: quia pꝛualebit et occidet eos etiã Enoch & Heliã faciet occidere i platea Hierm, vt dicitur Apo. xj. Et ad terrorẽ aliorũ faciet corpa eoꝝ iacere, ibi insepulta. Et quia tũc fideles veri nõ habebũt quasi aliqd̃ exteri⁹ adiutorium nec p̃dicationũ: nec miraculoꝝ: nec cõsortãtiũ sacramẽtoꝝ dr̃ deũ recessisse lõge & despicere suos i tãta necessitate fm apparẽtiã. Sed nõ vsq; quaq; deserẽs eos spe pmij ꝓfortans. Exercebit igit antichrist⁹ oia gña tormẽtoꝝ: in christianos ad flectẽdum eos etiã inaudita. Hanc aũt pñurã insinuauit Iacob pꝛiarcha cũ ait Gen̄. penul. Fiat Dan coluber in via cerastes in semita mordens equi vngulas vt cadat ascensor eius retro. Salutare tuũ expectabo dñe. b. Grego. exponit in Moral. ista de antichristo prænũtiata. De tribu Dan dr̃ Antichristus nasciturus: & interpretatur causa vel iudicium: ga sicut caput causa erit innumerabilium malorum: & iudicio sequitur eum. Natus est Dan de ancilla in seruitutẽ generã dan. ti: quia omnes sequaces eius serui sunt diaboli. Et in numero signatorum. cxliiij. milium ex omni tribu Israel. ſ. in libro vitæ non ponitur tribus Dan. quia eius sequaces reprobi sunt. Dicit ergo fiat id est fiet Dan. ideſt Antichristus descendens vel signatus in Dan, coluber in via. ſ. incedẽs per viam mandatorum: vel per viam latam vitiorum vt coluber colens vmbram per affectum: & veneno perfidię occidens. Sed in semita. i. incedentibus per obseruãtiam consiliorum & arctam virtutum siet cerastes: qui vt dicit. b. Greg. est serpens cornutus: quia hos pſequetur cornu potẽtiæ: torquẽs eos & occidens, mordens equi vngulas vt cadat ascẽsor eius retro. Equus ꝑm. b. Greg. hic signat mundum currentem ad occasum: fumans per superbiam: hinnitum faciens in luxurię manifestationem. fodiens vngula terram et fodiens per auaritiam. Vngula quę est vltima pars corporis huius equi est finis mũdi. Ascensor ipsi⁹ equi est qui mundo inhæret. et a mundi defertur hincinde amore. Mordet ergo Dan. vt cerastes cornutus vngulã eq ſ. Antichrist⁹ vexat i fine mũdi existẽtes. Ad qd̃ Vt cadat ascẽsor eius amator mundi retro: vbi nõ vid et & sensum amittat: vt scilicet non videant perditionem suam in quam cadunt sancti tñ fortes resistũt expectãtes salutare dñi in gl̃ia. Quarto certamẽ assumet cõtra fideles per miracula sed falſa: Et istud erit periculosius cæteris ꝓpter quod dicit Christus Mat. xxiiij. Et dabũt pseudo ꝓphetę. i. p̃dicatores antichristi signa magna & ꝓdigia: ita vt si fieri potest in errorẽ inducantur etiam electi. Et hoc innuit cũ ait Pã. ix. Dum fuerbit impius Antichristus antonomatice. qa extra & ꝓtra oẽm pietatẽ veri cultꝰ diuini. Supbit ẽt intm̃ vt dicit apſs. ij. Thes. ij. ꝙ extollit sup oẽ qd̃ dr̃ aut colit deꝰ: ita vt i templo sedeat ostẽdens se tãq̃ sit deus. Et ad ostẽdẽdũ sua diuinitatẽ vt adoret. Dicit ibidẽ idẽ apſs. Cuiꝰ aduentus est fm operationẽ Sathanę in oĩbus. ſ. virtute et signis et prodigijs mendacibus in oĩ seductione. Et Apo. xiij. dr̃ ꝙ data est ei potestas facere signa et prodigia ita vt ignẽ faciat descẽdere in terram in ꝓspectu hoim vt seduceret gẽtes. Eliget em̃ aliquos

Quarto bellabit contra christianos.

aliquos præ cæteris fautores suę maliciæ: q̃s vt apſos suos mittet p orbẽ ad p̃dicandũ: sup quos ope diaboli faciet descẽdere ignẽ de cœlo vt quasi spm̃ scim̃ acceperint. Qui & ipsi ope diaboli ꝓdigia faciẽt. Et descendendo ad practicã beatus Vincẽtius. Postq̃ fuit p̃dicatores pnũciauerint doctrinam Antichristi vt veri filij dei dicẽt. Vt nõ dubitetis de veritate doctrinę nr̃ę: ecce miraculis cõfirmabim⁹. Accedãt infirmi aliqui. ſ. in quos diabolus immittet infirmitates: quarũ scit curationẽ: & eos publice sanabũt. Et si quos sanare nõ poterint: dicẽt ex defectu fidei eoꝝ: procedere. vel qa male vterentur sanitate. Et qd̃ plus est: accedẽt ad tumulos & facient eos aperiri: & ostẽdẽt se aliquos suscitare de mortis populo, nõ ꝙ vere resuscitentur: qa hoc diabolus nõ ꝓt facere: sed assumet diabolus ipse corpus acreũ illi⁹ talis nori: & loquet vt ille: dicens se esse illũ & ꝓtute Messię: falsi tamẽ: suscitatũ. Et de alia vita multa dicet diabol⁹ in specie illius & Christũ quẽ coluerũt christiani vt seductorẽ dãnatũ: & Antichristũ verũ deũ. Dũ ergo ita superbit impi⁹ antichristus inc̃pit paup: fidelis illuminatur interi⁹ a christo incẽ ditur zelo ꝓfectis: dolẽs & lacrymãs ꝓ p̃ditiõe & seductione tantorum, Hæc tentatio vtiq; maxima erit: qa vt dicit Grego. in Moral. Videbit martyr pro veritate se extorqueri sine operatione alicuius miraculi ad probandũ veritatẽ suę fidei. Et ecõtra tortorẽ suũ ad ostentionem suę falsitatis miracula facere. O qualis tentatio. Certe vt dicit xp̃s Mat. xxiiij. Nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro. Nõ em̃ durabit nisi ꝑ tres annos cũ dimidio: quanto etiã tpe p̃dicauit christus vt habet Dañ. xij. & Apoc. xij. & xiij. Postq̃ aũt antichrist⁹ ascẽderit in rãtã superbiã vt post simulationẽ suæ mortis & resurrectiõis dicat se publice in cœlũ ascẽsurũ sup montẽ Oliueti stãs fulminabit vt dicit magr̃ in histo. scholastica. & Vincen. Et si non de mõ mortis ei⁹. tñ de morte ei⁹ expresse habet Dañ. viij, &. xj. c. in fine plenius. Et. ij. Thessa. ij. & Apo. xvij. Añ mortẽ Antichristi resurgẽt Enoch & Helias tertia die post occisionem eoꝝ & publice vocati in cœlũ ascendẽt. Mortuo aũt antichristo quantũ mũdus sit duraturꝰ incertũ est nobis. Videt tñ ꝙd minus. xl v. dies denf hoibus seductis vt reuerti possint ad pœnitentiã. ex eo qd̃ dr̃ Dañ. xij. Btũs q expectat & puenit ad dies. M. cccxxxv. Et ante ista ponit tempus persecutiõis Antichristi: quo auferet iuge sacrificium Christi. numerus videlicet dierum mille ducenti nonaginta. i. tres anni cum dimidio quibus addendo. xl v. fiunt. M. cccxxxv.

TITVLVS. XIIII. DE DONO TIMORIS. ¶Quõ ad timorem multa inducunt. Cap̃. I.

Ad timẽdũ deũ

TIMOR DOMINI EST DONũ spiritus sancti: qd̃ Esaias enumerando ſpa dona ponit in septimo loco. Sed hic ponitur in quarto loco. Et licet multa dicta sint de timore in quantum est passio. in ſ. parte in titu. de passionibus diffusta in suis tamen hic agetur: & per alium modum: & de multiplicuntur. ci timore. Sciendum autem ꝙ ad timorem domini multiplicitur inducimur ex septem.

¶Primo ex scriptura theologicali.
¶Secundo ex ratione internali.
¶Tertio ex figura spirituali.
¶Quarto ex creatura vniuersali.
¶Quinto ex actione supernaturali.
¶Sexto ex punitione diuinali.
¶Septimo ex vtilitate plurimali.

Pro prio dr̃ Deut. x. Quid petit dñs a te nisi ꝙ timeas dñm deũ tuũ & ambules in vijs eius: & diligas eũ: ac seruias ei in toto corde tuo & i tota aĩa tua: & serues mandata eius. Pã. xxxiij. Venite filij audite me timorẽ dñi docebo vos. quis est hõ qui vult vitam. ſ. gr̃æ & gl̃iæ diligit dies videre bonos. ſ. in gl̃ia. q. d. timor dñi est initium eius. Et signa eius sunt. declina a malo: quia timor dñi expellit peccatum. Et fac bonum: quia qui timet deũ faciet bona. Inquire pacẽ: qa timor dñi quasi paradisus. Eccli. xxvij. qui est locus quietis & pacis. Christus in euãgelio. Timete eum qui põt aiam & corpus pdere in gehẽnã. Mat. x. Princeps apoſtolorũ ait. Deũ timete. Iser. sup Cãti. In veritate comperi nihil esse ita efficax ad gr̃am ꝓmerẽdã. retinendã: recuperãdã: q̃si oĩ tẽpore corã deo inueniaris nõ alta sapere: sed timere. Btũs Hiero. in epla. Timor custos est virtutũ. Sed o

ſ. Pet. ij.

ratio interna nobis suadet deũ summe esse timendum multipliciter. Dictat em̃ ratio vt timeat q̃ superior est: q nocere seu flagellare põt: nec valet ei resisti. Deus igitur cũ sit summus dñs dñoꝝ: nec possit aliquis resistere potestati vel volũtati eius: ideo merito timendus est sup oẽs. Hanc rationẽ tangit Moyses Deute. x. Qui cũ admonuisset populũ dñm deũ timere. subdit quasi ꝓ ratione. Ipse est deus deorum & dñs dñantiũ deus magn⁹ potẽs & terribilis. vñ & Malach. j. dr̃. Si ego dñs veſter sum vbi est timor meus? & Hiere. x. Quis non timebit te o rex gentiũ? Si dęmones cõtremiscũt vt asserit Iacobus in canonica sua ad potestatem eius: cui non est potestas similis super terram: quantum debet timere plenus fragilitate. Alia ratio est: quia pater naturaliter timetur a filio: cum ratio doceat ꝙ habeat post deum esse ab eo. Sed nunquid ipse deus non est pater tuus: qui posſed it fecit & creauit te. a quo oĩs paternitas in cœlo & in terra noiatur. Neq; em̃ ego spm̃ & animã donaui vobis & vitam & singulorum mẽbra non ego ipsa compegi? sed Legis creator oĩm q formauit hoĩs natiuitatẽ. inqt illa sctã mulier decalogi. ſ. p angelũ suũ terruit eos: quia mõs Synai videbatur ardere coruscatiõibus: & audiebaſ sonitus buccinę. propter quod cum populus esset exterritus dixit Moyses. Vt probaret vos dñs venit cũ terrore: vt terror eius esset in vobis & non peccaretis. Exod. xx. Vbi innuit ꝙ p metũ inducũtur hoies ad seruãdũ leges. vñ Isid. in lib. Etym. Factæ sunt leges vt earũ metu hũana coereeaſ audacia: tutaq; sit inter improbos innocẽtia. dist. iij. factæ. Et quia permaxime oportet seruare legem decalogi ad quod inducit timor dñi: ideo pea q̃a deo procedunt timorẽ incussit. ſ. coruscationes: voces: buccinę: & alia terribilia. Itẽ mãdauit dñs Deute. xxiiij. Nõ accipietis loco pignoris molã superiorẽ & inferiorem in quo figurabaſ ꝙ sicut semp q̃s secũ hr̃e debet ita & timorem. nam mola superior figurat timorẽ: quia sicut mola superior deprimit materiam molendã ne eleuet, ita mola inferior retinet ne in imũ descẽdat & peat. vñ figurat spẽ Timor ergo dñi deprimit mẽtẽ ne i bonis opib⁹ q̃ facit eleuet & desc ꝑsumat. Et spes sulbeuat ne desperatione in infernũ cadat. Nõ ergo ista duo sunt alteri locanda: sed semp secũ possidẽda. vñ btũs Greg. dicit ꝙ pœnitẽs mouetur in ter timorẽ & spem. Nec est ꝓtra qd̃ ait Boet. de Phi. cõso. ſ. Pelle timorem: spemq; fugato. loquiſ em̃ de spe vana. & timore inordiato. Itẽ in hui⁹ figurã habet Gen̄. xij. ꝙ Abraã terẽdit tabernaculũ suũ & habitauit. habens ab oriente Bethel: & ab occidẽte Hay. Et figurat ꝙ hõ iustus debet timorem habere in prosperis & spem in aduersis. Bethel enim interꝑtaſ domus vel habitaculum dei. & significat patriã supnã: quã qs debet cõtẽplari in aduersis ad spẽ habẽdã vt roboreſ. Hay interpretaſ vita vallis vel abyssus & significat vitã pctõꝝ. & abyssꝰ significat ifernũ q̃ gs debet recogitare i ꝓsperis ne eleueſ in supbiã: sed timeat futurę iudicij & infernũ. Quarto inducimur ad timorem dñi ex creatura vniuersali. Sicut oĩa inuitant nos ad amandũ deum: quia oĩa sunt facta in obsequium nr̃m. sicut beneficiũ iuitat beneficiatũ ad diligẽdũ bñfactorẽ: ita & oĩa creata inducunt nos ad timendum deum. Cœlum et terra (inqt bea Aug. in lib. cõfeſ.) & oĩa q̃ in eis sunt mihi vndiq; clamãt & clamare nõ cessãt vt amẽte dñe: ga eũ bonũ sit qd̃ oĩa appetũt & amãt fm ꝑm. & oĩs creatura bõa est. nec aliũde habet suã bonitatẽ nisi a deo prima cã oĩm. Oĩs aũt virtus & bonitas cuiuscũq; effectus sit in sua causa est pfectiori modo: ga nemo dat ꝙ nõ habet: & potior est causa effectu iõ oĩs bonitas & pfectio est in deo. & hinc creaturę indicando nobis summã dei bonitatẽ ad amandũ eũ sup oĩa inuitãt. & per ꝓns ad timẽdũ. Nã oĩs amãs est timẽs. & quanto quis plus amat aliq̃d: tãto plus timet illud amittere vt patet de subſtãtia rpali & filijs & alijs rebus. Sicut ergo inuitant creaturæ ad amãdũ, ꝓpter suã immẽſam bonitatẽ: ita & timendũ ne eũ offendamus & amittam⁹ tam infinitũ bonũ. Inuitãt etiam per alium modũ ad timẽdũ deũ creaturę: quia oĩa ele

Universidad de Deusto
Biblioteca

mēta & q̄ in eis sunt punita sunt in petō primi hois. ꝓpter qđ dixit deus ei. Maledicta terra in ope tuo spinas & tribulos germinabit tibi. Geñ. iij. Et multa aīalia bruta facta sūt nociua hoi: vel rebellia ꝓpter pcm̄: & fruct⁹ terre minus boni. Nec etiā tātā lucē & ꝓfectū ex corpibus cœlestib⁹ habemus. Si ergo propter offensam dei etiampunita sunt quę nō peccauerūt: quāto magis qs debet deū timere ne offendat tam seuerum mali vltorem. Inducūt etiā ad timendum quia ipse deus. vt dr̄ Sap̄. v. armabit creaturā ad vltionē inimicor⁹ eius. Et cū oīa paueant & obediāt ad nutū eius multomagis hō h̄ agere debet: q plus receꝑit & rōne fuleit. Vñ angelus clamabat oibus gētibus dicēs. Timete dñm & adorate eū q fecit cœlū & terrā & oīa q̄ in eis sunt . Apoc. xiiij. Quinto ex opatione supnaturali scilicet miraculorum. Pś. lxiij. Turbabunt gētes. s. ad pniam. & timebūt qui habitāt terminos a signis tuis scilicet miraculorum qui habitant terminos. s. vsq; ad habitātes: vsq; in extremis terræ. Cum em̄ viderēt hoies fieri opa q̄ nullus hoim facere pōt: nec dij gētiū dęmonia: nec tota virt⁹ naturę creatę scilicet cęcos illūinari: dæmones effugari: mortuos suscitari: et corpa cęlestia a solito cursu imitari ad petitionem Iosue & Ezechię varias infirmitates subito curari. Ipsi etiā reges terræ videtes sic admirati sunt: cōturbati sunt ad pniam: cōmoti sunt ab infidelitate ad fidē: timor apprehēdit eos ad veneranꝺum et colendum & ad timēdū tātāmaiestatem q̄ prędicabatur a fidis: inuocabāt. in cuius ꝓtute totū agebat. Cū em̄ illi q nauigabāt cū Iona tępestate in mari orta: foluū circa naui eor⁹ post missionē ei⁹ i mare vt iusserat: mare sedatū: fluctus mitescēret: timuerūt deū ver⁹ vt scribit Ionæ. j. c. Cum vidisset rex Darius Danielem prophetam missum in lacū leonum: quia verum deum cœli adorabat illæsum permā fisse. nec ab eis in minimo læsum. timuit ipsum deū ac publice mandauit: paueāt oēs deum Danielis & cōtremiscāt: quia ipse est verus deus qui liberauit Danielē &c. Dañ. vj. c. Christo Iesu dño nostro cui⁹ miracula sunt vt ait Chry⁹. pelagus immensum. resuscitāte adolescētę filiū viduę accepit oēs pñtes ibi timor: & magnificabāt deū. Lu. vij. Vidētes turbæ paralyticum sanatum timentes glorificauerunt. deū. Mat. ix. sed & cēturio & q cū eo erāt Gētiles in passiōe christi: viso terremotu & his q fiebāt: timuerunt valde dicentes. Vere filius dei erat iste. Mat. xxvij. qs enarret miracula omnia? Sexto inducit ad timorem dñi multiplex punitio eius. Hiere. ij. Arguet te malitia tua: & paulopost. Scito & vide qa malū est tibi & amarum te dereliquisse deū tuū & timorem eius non esse apud te. Deut. v. Deū tuū timebis & j. neq̄ irascat furor eius ꝑ te et auferat te de terra. Eccli. j. Vnus em̄ est altissim⁹ oꝑs rex potēs & metuendus nimis. qs em̄ nō timeat ꝙsiderādo q̄ terribil⁹ flagellauit peccatores. Angelos supbiētes de cœlo præcipitauit in infernum & in dæmones cōmutauit. Primos parētes de paradiso terrestri ꝓpter inobediētiā expulit. gen⁹ hūanū ꝓpter luxuriam diluuio ꝑdidit. Sodomitas ꝙbustos igne & sulphure subuertit. Israelitas peccātes incredulitate & murmure in eremo prostrauit. Dauid propter inanē gl̄iam & populum suū ꝓpter cōsultationē cū Absalone ꝑ eū peste pcussit. lx. milia in triduo infectiōe illa perēptis. Ezechiā ꝓpter ingratitudinem vsq; ad mortem infirmum reddidit: & sic de alijs. Et ꝺ merito s. ti clamāt Apoc. x v. Mirabilia sunt opa tua dñe qs te nō timebit? Et. b. Greg. Si placere deo ꝙciter cupimus posti⁹ subegim⁹ puersa: et in nobis bn̄ gesta timeamus. Septimo & vltimo ad timorem iducit vtilitas copiosa exipo timore ꝓueniēs Deut. v. c. Quis det eis talē habere mētē vt timeāt te dñe: & bene sit eis in sempiternum? Obstetrices. Egyptię Hebræor⁹: qa timuerūt deū ob reuerentiā ei⁹ nō occidētes mares: vt mādauerat Pharao. dicit Moyses q̄ædificauit eis domos. Exodi. i. c. siue spūales fm. b. Hiero. in fundēdo ꝙtutes & gr̄am. Siue ꝓpter fm. b. Grego. dādo diuitias. vt. xxij. q. ij. si q̄libet Et Eccli. xxxiij. Timēti deū nō occurret mala. s. pcō⁹ & in tentatione deus libera bit illum. Pś. Timētes dñm non minuent omni bono.

¶ De timore mundano. Cap̄m. II.

Quid sit timor mundanus.

TIMOR MVNDANVS EST quo qs timet ꝓpria amittere. vt diuitias dignitates et hmōi. ꝓpter qđ vitādi deū offēdit ꝑ ea mādata faciēdo: qđ est mortale peccatū. vel cū est ad hoc mēte dispositus cū cogitat sibi posse accidere. In de procedūt multa mala. vñ bea. Aug. sup illud Pś. lxxix. Incēsa igni & suffossa ab increpatione vult⁹ tui peribunt. ingt. Oia pcā. pcedūt aut ab amore male ifl̄amāte. i. inordinato: aut a timore male humiliante. i. deiciēte. Per amorē inordinatū dr̄ aīa seu opa eius incēsa. p timorem mūdanū dicit suffossa. Timorem dęncit & ad ima submittit. Sed ista re mūdana criminalia sunt: vtiq; peribūt ab increpatione vultus no mei. i. in futuro iudicio. Ad ꝓditionem em̄ ducūt ꝙ testatur ta Ioan. Apoca. xxj. Timidis autem & incredulis homicidis ꝓcedūt & veneficis: fornicarijs: mēdacibus: pars eorū in stagnum ignis & sulphuris. Qđ ad multa & grauia scelera iducat talis timor mūdanus patet per exempla. Nā Pharao rex Egypti. quia ex multiplicatiōe filior⁹ Israel in Egypto: timebat regnum sibi auferri. mādauit occidi & submergi mares Hebręorum cū nascerent. Exo. j. Herodes rex timens ne puer natus nūtiat⁹ a Magis rex Iudęor⁹: auferret sibi regnū tur bat⁹ est: & necē innocentum ꝓcurauit. Mat. ij. Hieroboam rex Israel timens de accessu ꝓpli Israel ad hierosolymam vt adorarēt & hostias offerrēt in tēplo iuxta legē dñi. ꝓpli⁹ ꝑde Israel amicitia iūgeret cū tribu Iuda: vñ se subderet regi Iuda & ipse regnū amitteret fecit fieri vitulos aureos in Dan & Bersabee terminis regni Israel præcipiens populo vt illos colerent & immolarent. iij. Reg. xij. Pontifices Iudęorū timētes ne forte venirent Romani et tollerent eorum locū & gētē. Io. xj. consilio decreuerunt christum occidi. Sed timētes amittere tpalia & ꝓpter hoc iniustitiam committentes: amiserūt tpalia & spūalia: aīam & corpus. De his ergo qui ꝓpter timorem amittendi tęporalia vt diuitias: honorem: famam: & hmōi. offendunt deū potest apte dici illud Pś. xiij. Illic trepidauerunt timore vbi nō erat timor. ideſt vbi non erat ratio timendi. ita videlicet ꝙ ꝓpter hoc peccarent Et propter septem rationes seu conditiones terrenorum.

Septem rationes ꝙ res mundi debent timere amittere bona tpalia.

¶ Quia vilia ob conditionem.
¶ Quia deceptibilia ad fœlicitatem.
¶ Quia defectibilia ad permansionem.
¶ Quia inquinabilia ad transgressionem.
¶ Quia impedibilia ad perfectionem.
¶ Quia obligabilia ad rationem.
¶ Quia nocibilia ad conseruationem.

§. I. PRIMO IGITVR NON EST

timēdū tpalia amittere: vt ꝓpter hoc ꝓmittat pcm̄: qa ipsa sunt vilia. nullus em̄ curat vel timet amittere vilia: & ꝑpue cū ex hmōi amissione cōseruet ꝑciosa. sicut patet in nauigātib⁹ q nō timēt vel curāt prouidere merces preciosas in mare: vt cōseruēt vitā q̄ ꝑciosior est. Tpalia bona vocant stercora in diuino eloquio ꝓpter sui vilitatē. Dicit em̄ Eccl. xxj. De stercore bou⁹ lapidar⁹ ē piger. Piger ē q ob timorem alicuius laboris omittit facere bouum qđ debet. Talis lapi datur spūal⁹ & occidit. Sed vñ de stercore boum. i. ob ista tpalia q̄ timet amittere vel nō habere. que stercus dicūtur boum qa scilicet sāti doctores q agros mētiū scindunt vomere verbi dei stercus ea reputāt. i. vilissima. Audi Paulum egregium prędicatorem qđ dicat de hmōi ad Phil. iij. Oia arbitror vt stercora: vt christū lucrifaciā & inueniar in illo. Cōsideremus cōditionē eor⁹ et videbimus vilitatē ꝑcipue attēta ꝑciositate spūaliū bonor⁹. Quid est aurū & argentum et alia metalla? Certe spuma terrę. in visceribus terre nascit: nulla vitam habet nō rationalē vt hō. nō sensibilē vt aīalia bruta. etiā vilissima vt formica: musca: & vermes: non vegetabilem vt arbores. & q̄cumq; herbæ vilissimæ. Quid sericū. Nōne stercus vermiū vilissimor⁹? Quid vestes laneę. Nonne vellus pecor⁹? Quid palatia. Nonne lapides insensibiles? Quid agri. Nōne terra? Quid gloria ipsa? Nōne ventus? vñ Boēt. de phi. ꝙso. O gloria gl̄ia qđ es aliud q̄ in milib⁹ hoim inflatio q̄dā auriū. Sed et in cōparatiōe ꝑciositatis spūaliū bonor⁹ adhuc magis vilia apparēt. Propter qđ dicit Sapiēs de sapiētia seu gr̄a loquēs. Preposui illā regnis & sedibus: & diuitias nihil esse dixi in cōparatione illius: nec cōparaui illi lapidē preciosum: qa oē aurū in cōparatione illius arena est exigua: et tanq̄ lutum æstimabit argētū in cōspectu illius. Sap. vij. Cū ꝺ spūalia bona vt virtutes sint preciosissima: & tpalia respectu eorū vilissima. cōtra oēm rationem est vt non curet qs amittere Hoc timore mūdano ductī Ananias & Saphyra: timendo videlicet ne totū pretiū suę possessionis vēditæ ab eis Petro apl̄o assignātes vt debebant: non possent sibi ꝓuidere de aliquo cū supenirēt necessitates. & non ꝓuideretur eis de cōitate. ꝓpter pauptatē vel alią causam: qa retinuerunt sibi fraudulēter faciēte ꝑ pœnitū apl̄orum ad impcationē vel increpationem Petri subito mortui ceciderunt. Act. v. Qđ accidit quotidie q̄ ad religiosos q retinēt. ꝓpriū: timentes ne eis prouideat in necessitate. ꝺ incurrunt mortē spūalem. xij. q. j. scimus. Hoc timore mūdano ducta nobilis illa matrona Romana Lucretia: timens. f. ne filī⁹ Targni vltimi regis Romanorū ifamaret eā de adulterio: ꝓut ille comminabat ei. assensit in adulteriū pessime faciens. Nā vt dicit. b. Aug. de ea loquēs in primo de ciui. dei. Ita ne aliquē pol luat aliena libido metuit. Sed nō polluit. q uo ad aīam si aliena erit. Si pol⁹ fuet aliena non erit. Virtus oia mala tolerare potius q̄ pāti cōsentire decreuit. hæc bea. Au. xxxij. q. v. ita ne. Illi ꝙ trepidauerūt timore vbi nō erat timor.

Q̄ bona tpalia sunt deceptibilia ad fœlicitatem.

§. II. SECVNDO NON EST TIMENDŪ amittere tpalia: qa decęptibilia sunt ad fœlicitatē. Nā vident ꝓmittere fœlicitatē vt quietē: & quasi oia: qa vt dr̄ Eccl̄s. x. Pecuniæ obediunt oia. Sed decipiunt hoiem ꝑstantes miseriā & anxietatem. Vñ Christus appellat diuitias fallaces cū ait Lucæ. viij. Sollicitudo hui⁹ sæculi & fallacia diuitiarum suffocant verbū. Ecce fallacia: qa dicunt hoies in se. Si haberē diuitias ego essem quiet⁹ in mente: nō haberē tantā solicitudinē laborādi: soluendi creditorib⁹: & hmōi. Sed si contingat ꝙ habeat maiorē curā & anxietatem habet q̄ ꝑ prius in cogitando quō non amittat: quō ipsas adaugeat in qbus expendat &c. Et sic pungit & inquietat mens eius continuis stimulis solicitudinū & ideo ibi assimilat eas spinis: qa pūgunt mētē & tollūt quietē: cū adaugeant semper desiderīū ad plura. Et ideo dr̄ Eccl̄s. v. Auarus nunq̄ impletur pecunia. sicut nec potibus hydropic⁹, nec ariditate. i. ignis focus. Hinc &. b. Amb. nec finis nec satietas vnq̄ ꝑaderit cupiditati. distī. xl vij. sicut hi. Ibi vide pulcha. Falsissimū autē est ꝙ pecuniæ obediant oia. qđ tñ dicūt & videtur mūdanis. in quor⁹ ꝑsona ibi loquit Salomō. Nam nec sapia: nec scia: nec vt⁹ moralis: nec sanitas: nec pulchritudo nec fortitudo corporis: pecunia hīi pñt. Sed etiā & multa tpalia ea conseq non pñt. Simō magus nō potuit ab apl̄is pecunia magna oblata obtinere prātem dandi spūm scūm. Achab rex Israel non potuit pecunia obtinere a Naboth subdito suo vineā suā. Israelitæ nō potuerūt pecunia sua a Seon rege Amorr̄eorum obtinere eis necessaria ad victum. Balach rex Moabitarū nō potuit cōsequi a Balaā hariolo magna pecunia vt maledīceret pp̄lo dei. Quod tollant tē poralia qetem mētis nota exēplū i lib. de septē donis. Erat quidē artifex satis paup sustentans se & familiā suā de labore manuū suarū. ꝓpter qđ die noctuq̄ eū opari oportebat. Inter labores aūt suos frequēter cantabat ob solatiū: quia modicā anxietatē habebat & quasi nullā de tpalib⁹ rebus: qa eis carebat. iuxta domū ei⁹ habitabat diues multum: qui ita curis & solicitudinibus vexabat vt nedū canere: sed vix ridere vel lętā faciē ostēdere cuiq̄ valeret. Vñ quasi inuidens qeti & lętitię paupis imaginat⁹ est & execut⁹ quomō posset ei⁹ lętitiā interrūpere & ingetare. Accępit ꝙ quendā facculum plenum aureis: & mane quodā eadē hora qua solitus erat egredi domū pauper: pauloāte inde trāsiens pmisit ante domū paupis cadere facculum illū: & certo loco se firmans vt videret qs illum recolligeret. Iratq; paup cū domū egrederet inuento facculo sursum leuat sibi retinens. Cœpitq; cogitare quid agere de tanta pecunia deberet: & timens ne illud sciretur. vel si emeret aliq̄ magni pretij cōtra eum suspitio de furto oriretur. vel ne sibi auferrent vel qđ vtilius emeret. Sicq; mentē eius anxietas timor & varia cogitatio deuastabant: vt amissa omni quiete & lętitia mētis non vltra cantaret vel iocunditatē ostēderet. Qđ cum pcępisset diues intantū. s. suum cōsecutū: noluit ꝓterea amittere pecuniā suā. Sed post aliquot dies dicit ei diues. His diebus p vīā incedens: habēs mecū facculū aureorum seu bursam: nescio quō cecidit circa domū tuam & meā inauerter. Si scires vel audisses aliquid qs inuenisset, vterer bona discretione: als nō inueniendo intēdo fieri facere nō solum excōicationē: sed etiā inquisitionē ꝑ potestatē ciuitatis. Respōdit ille. Nō oportet aliq̄d facere: ego inueni tali die vnū facculū aureorū. Ex quo dicis tuū esse & signa sufficientia huius tradidisti: accipe qđ tuū est. Deus autem parcat tibi:

Q̄ tpalia tollant mētis getē.

ga oibus his diebus quibus ipsam pecuniam tenui: priuatus fui quiete & gaudio meo solito: deditq; mihi multos malos dies & malas noctes: nec quiescere potui præ tumultu cogitationum. Reddita igit̄ pecunia: cū sua pauperate reuersus est ad quietem suam & cantus suos. Cum ergo temporalia sint fallacia: qa ꝓmittūt quietem & nō præstāt: sed anxietatem & appetitū eorum augent fm̄ illud Chry⁹. Ipsa appositio diuitiarum auget flammam & maior fit cupido. Ideo q timent trepidauerunt timore vbi non erat timor.

§. III. TERTIO NON EST TIMENDŪ amittere. ita ꝙ ꝓpter hoc deus offendatur: qa ipsa sunt defectibilia ad ꝓmansionē. ꝓpter qđ dicit magr̄ veritatis. Mat. vj. Nolite vobis thesaurizare thesauros super terram vbi erugo & tinea demolitur: & fures effodiunt & furantur. quasi di. Ideo non debetis reseruare: & multiplicare tpalia ista bona & solicitari circa ipsa timēdo ne deficiāt vobis: qa defectibilia sunt in se. Nā si sunt metalla: erugo et rubigo cōsumit. Si panis vel victualia: tinea rodit & destruit. Si pecunia numerata vel gemmæ: fures pñt occulte rapere. Si possessiones & agri & domus: dñi temporales (quia vt dr̄. Esa. j. sunt socij furū) effodiunt. i. diuersas occasiones inueniunt vnde ea auferant. sed qa homies non curant quō tpalia multiplicēt per fas & nefas: nec faciunt eleemosynas subueniēdo indigentibus vt deberēt timēdo ne sibi deficiāt: de⁹ suscitat bella: ꝺimittit pœnurias: infirmitatib⁹ vexat qbus hoies tpalia cōsumāt. vñ bea. Aug. xvj. q. j. decimę. Quod nō accipit Christus: accipit fiscus. Dabis impio militi qđ nō vis dare christo. Verū & si certus sit qs vt tpalia ei invita nō deficiant: nunqd in morte q̄ non tardat ali quid de his secū deferet certe non. Et ideo inqt Pś. xl viij. Ne timueris cū diues factus fuerit hō: & cum multiplicata fuerit gl̄ia domus eius ne timueris. s. amittere tpalia: quia & diues q habet ea tandē amittit & idē firmat Iob. xxvij. c. qđ tñ experiētia docet. Diues ait. cū dormierit nihil secum affert. aperit oculos suos & nihil inuenit. Diues hic dormit mēte alien⁹ a ꝑsideratione dei & periculi sui. Et ꝓprie accidit ei sicut dormienti: q cū somniet se habere mīras pecunias & in cōuiuijs lætari & æpulari: subito expergefact⁹ nihil se hīre eor⁹ cernēs: tristat se illusum. ita q inhęret temporalib⁹ quasi somniāt. cū em̄ ꝙstimāt se permanere in eis: ex ꝙuiso subito supuenit mors: q dormitio dr̄: qa resurrect⁹ est in fine mūdi. Morięs autē aperit oculos mentis quos hic culpa clausit: & nihil inuenit de tpalibus hic possessis: sed iuenit nihil qđ cōmisit. i. pcm̄. Nā & si actus pāti qđ ꝙsilium ꝺedit. i. pcm̄. Nihil: nulla natura est: sed defectus rationis. sicut tenebra defectus luminis. Exēplū notabile ponit saluator nr̄ in euangelio vt refert Lc̄. xij. c. de quodam diuite: qui cū ager suus vberes fructus attulisset: cœpit mente ꝙstuare & timere ne sibi deficerent loca ad reponēdū tātos fruct⁹. Sed subito cogitatio malitię sibi ꝑpsi respondit dicens. Scio quid faciam. destruā horrea mea & maiora faciā: & illuc cōgregabo oēs fructus meos: & dicam aīæ meæ. Aīa mea habes multa bona repōsita in annos plurimos: comede. æpulare & quiesce. Cumq; ista dicret: dixit illi deus. Stulte aīam tuā hac nocte repetent a te s. dæmones quę autē parasti cuius erunt? q. d. non tua non tecum portabis: sed oia tibi deficient. Ponit Io. Damas. similitudinē i Historia Iosaphat: videlicet ꝙ in qđā ciuitate erat ista cōsuetudo. Ciues illius eligebant quēdā ex ea rectorē & dñm ipsi⁹ ciuitatis cū oi libertate & ptāte: vt posset facere qđ sibi liberet & vti oīb⁹ bonis ad placitū: sed transacto anno regni sui mittebat ad quandā insulā solus & sine aliquo subsidio bonorū: vbi nil erat ad eū sustentandū. vñ oportebat eū deficere & cito. Cū autem qđā sagax ad talem tēd⁹ ad illā insulā: prudēter sibi ꝓuidit. nā infra illum annum pluries misit ad isulam multa & varia bona & victualia: & qui ea custodiret. quo facto post annū illic direct⁹ ex inopia defecit vt alij qui nō sibi ꝓuiderūt. Ciuitas ista est mundus iste in quo etsi quis valeat oibus bonis eius vti ad placitū: tñ post vitā eius q̄ breuis est ad aliam vitā transire oportet. nec de his aliq̄d portare pōt tunc nisi ea q̄ dū hic vixit illuc transmittit. s. ꝑ eleemosynas & bona opa. Opera em̄ illor⁹ sequunt illos. vt dr̄ Apo. xiij. Vñ & be. Amb. super Lucā. Nō sunt hoīs bona. s. ista tpalia. vera bona non

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt & secū asserere nō pōt. Sed vt ait bea. Laurē. Decio. Facultates quas requiris: manꝰ pauperū in cœlestes thesauros deportauerunt scilicet per eleemosynas datas ab eo. Illic ergo trepidauerunt timore vbi non erat timor.

§. IIII. QVARTO NON EST TI

mēdū tpalia amittere: ga inqnabilia sunt ad trāsgressionē. Maculatem aiam pluribꝰ gnibus trāsgressionū ,ppter abundantiā. ꝓpterea dns appellat diuitias iniqtatis cum dicit Luc. xv. Facite vobis amicos de mamona iniqtatis. Mamona nā nomē est Syriacū. vt ait Hiero. latine diuitię interptāt. Diuitiæ aūt iniquæ dicunt. nō ꝙ in se sint malę: sed ga frequēter male acquirunt vel male retinent: vl eis malehoies vtuntur. vñ be. Hiero. Omnis diues aut iniquus aut hæres iniqui. Et. b. Aug. Vermis diuitū supbia. inde em̄ se maiores alijs æstimāt & alios despiciūt: ga præ alijs abundāt. Sed & inordinate hō afficit ad diuitias et auare seruat, vnde be. Augu. ad Macedonium. Iam prudenter intueamur qd̄ scriptum: est fideli homini tot⁹ mūdus diuitiæ sunt: infideliau tem nec obolus. Nōne oēs q sibi videntur gaudere conquisitis eisq; vti nesciūt: alienū possidere cōuincimus. Hoc certe alienū nō est qd̄ iure possidet: hoc autē iure qd̄ iuste: & hoc iuste qd̄ bene. Omne igit qd̄ male possidetur: alienum est. Male possidet q male vtit. hęc. b. Aug. xiij. q. iij. q uid dicam. vbi gl. exponit principiū huius auctoritatis sic, infideli. i. auaro: quia auaritia dr̄ idol⁹ ꝙ seruitus per similitudinem tali infideli totus mūdus nec est obolus. ga q̄si nil reputat sed alia adhuc plura affectat fideli aūt totus mūdus. i. q libet ps etiā minima eoꝝ q̄ sunt in mūdo diuitiaꝝ est pro diuitijs cōputata. Propterea apls. vt. c. ad Tim. discipulū instruit quō diuites debeat docere & cautos facere dicēs. Diuitib⁹ huiꝰ sæculi ꝑcipe non sublime sapere: nec sperare in icerto diuitiaꝝ suaꝝ: sed facile tribuere: cōicare scilicet alijs res suas &c. Nā q volūt diuites fieri incidūt in laqueū magnum diaboli & tentationem: & in desideria multa & inutilia q̄ mergūt hoiem in interitū. Et in figurā huiꝰ dns anathematizauit thesauros Hiericho: phibēs vt nullꝰ ex ppło Israel de eis acciperet: sed igni cōburerent, Iosue. vj. Ad insinuādū ꝙ thesauri huiꝰ mūdi nō debēt trālire in sortē bonoꝝ fidelitū: vt exponit Grān⁹. i. q. iij. §. sed obijcitur. Hiericho em̄ interptāt luna & significat mūdū mutabilem. Israel videns deū: & significat fideles videtes deū nūc p fidē postea p spem. Isti ergo thesauri mūdi. s. tpalia inquātū mūdi sūt. i. nō licite habita nō debēt haberi a fidelibꝰ, sed igni charitatis exponere. i. affectu despicere ne coinquinetur ab eis. Nec obstat ꝙ dives fuit valde Abrāā in possessione auri & argenti & animaliū: vt patet in Genes. Et Iob magnus dns & dives: ga et si diuites effecti in rebꝰ: tū pauperes affectu & patres pauperum: vt ostēditur: in eorum gestis. quod manifestum fuit per tentationes eorum. Iob in nullo turbatus ex amissione oīm. Abrāā in relinquendo patriam: in peregrinando & habitādo in papilionibus: in oblatione filij & hmōi. de talibus eis cōceduntur oēs diuitię & non coinquinabūtur. Sed ꝙs est iste qui inuentus est sine macula in diuitijs: qui post aurum nō abijt. ipsum sequendo non deū. nec sperauit in pecunię thesauris. quis est hic & laudabim⁹ eum. Eo contra illic homines mundi trepi. timo, vbi nō erat timor. i. ratio timendi ista amittere.

§. V. QVINTO NON EST TIMEN

dū tpalia amittere: qa sunt impeditiua ad pfectionē. Sicut bonū est qd̄ oia appetūt. ſm Philosophū in ꝓnci. Ethi. ita & vnūquodq; appetit suā pfectionē: pfectꝰ aūt oīs erit si sit sicut magr̄ eius. ait Christꝰ Luc. vj. qui & Matth. xxiij. dicit. Vnus est magr̄ vester Christꝰ. Sed vt ait btūs Augu. Oia terrena cōtēpsit hō christꝰ vt cōtēnēda esse mōstraret. Vbi notandū ꝙ nō ea ratione ꝓtemptsit pauperrimus factus: ita vt nō haberet vbi caput suū reclinaret, ne videlicet ex possessione ipsarū rerum & diuitiarū traheret inordinato affectu ad ipsa vel nimia solicitudie occuparet: aut a diuina cōtemplatione retardaret. Nihil horū poterat in eo esse. Impeccabilis em̄ erat dns Iesus. dicit Io. Damas. & cōtinue anima eius diuinitate fruebat. Sed iō hoc fecit vt daret nobis exemplum & ꝓuocaret ad ista faciendū vt eū pfecte imitaremur sciens ꝙ ista tpalia & si nō ipsa: tū nos infirmos multū retrahunt a pfectione q̄ cōsistit precipue in cōtemplatione & amore diuinorum. Sunt etiam ista tēporalia vt viscus pro pter amorē & solicitudinē eorū: qui viscus cū tangit ꝓnas Diuitię seu alas auiū volare nō pnt: sed ad ima descendētes de facili capiunt. Sic tpalia alas intellectus & affectus inficiūt & similan impediūt ne ad supna libere valeant auolare. Vñ saluator tur vnoster iuueni q mādata impleuisse se dixerat: & de maiori sco. perfectione querebat inquit ipse. Si vis perfectus esse vade & vende oia q̄ habes & da pauperibus & sequere me. Mat. xix. Nō ꝙ ipsa pfectio consistat in ipsa paupertate & abrenūtiatiōe oim: sed ga hoc est instrumētum valde accōmodum veniendi ad pfectionē: vt determinat. b. Tho. ſ. n. Qd̄ etiam firmat venerabilis Io. Cassi. in. coll. j. abbatis Moyli. Hoc etiā intellexerūt gētiles phi: qui vt magis liberi essent ad speculationem vitatis tpalia ista contempserunt. Et de Socrate dicit. b. Hiero. xj. q. j. gl̄a. Socrates ille Thebanus hō quondam ditissimus cū ad philosophandū Athenas peregeret: magnum auri pōdus abiecit nec putauit se posse virtutes simul et diuitias possidere. Nos suffarcinati auro christum pauperē sequimur, & sub prętextu eleemosynę pristinis opibus incubātes: quō possumus aliena fideliter distribuere q nr̄a timide reseruam⁹. Hæc ille alius pḣs (ni fallor) Anaxagoras ad studiū sapientię pergens in mare proiecit pecunias ꝙs habebat dicēs, Abite malæ cupiditates: demergo vos ne demergar a vobis. Hoc de pluribus in genere refert Lactantius in prin. instituto. Multo tū pfectius christicolæ ista tpalia & delicias & diuitias & gloriā contēpserunt timētes ista habere nō illa pdere. Nam & de btō Antonio in vitis patrū legimus ꝙ cū iret p desertum & in via reperisset massam veri auri quā potuisset licite accipere cum in thesauris nulliꝰ de ppinquo fuisset sed pro derelicto esset: fugit ab ea sicut a facie serpentis: timens ne a cupiditate eiꝰ traheretur affectus, ad montem pergens, solitudinem quærens vt honores vitaret: & nō delicias sed austeritatem auderet. Ita qui vult ad montem contemplatiōis & perfectionis ascendere vt aptius & facilius agat, oportet ꝙ onera tēporalia dimittat & sursum tendat. Nec ita timeat amittere tpalia vt pdat vel minuat æterna: sicut plurimi faciūt q illic trepidauerūt timore vbi non erat timor. i. ratio timēdi.

§. VI. SEXTO NON EST TIMEN

dū tpalia amitteere: ga obligatoria. Cuilibet em̄ nostrū dicturus est christꝰ in fine vitę. Redde rationē villicatiōis tuę. i. dispensationis circa tpalia. Quod expresse testat beatus Augu. in lib. de paruulis ad Petrū dicens. Hoies quia rationabiles facti sunt: de se & de oibus rebus q̄s in vsum accepe runt vitæ pūtis: rōnē reddituri sunt deo: & ꝓ suorū actuū qualitate recipient pœnā aut gloriā. xv. q. j. §. ex eo autem. Non ergo habet qs timere tēporalibus carere, cū per hoc de obligęt a reddenda rōne: in quo qlibet merito timere debet cū subtilis sit illa examinatio: nec qcq; iudicē supnū possit latere: & pro quoliber defectu pœna parata sit. In parabola de talentis varijs cōmissis a dño seruis suis: vt cum eis negotiando superlucrarentur narrat Mat. xxv. Seruus ille q vnicū talētū acceperat: quia nō illud ad lucrū exposuit. & hoc ex timore ne illud amitteret: redargutus a dño eo prius tus condēnatus fuit. Ista tpalia bona & diuitiæ & prās seu prælatio & honores talentū a dño datū sunt, operante si licito modo habenꝰ: vel pmittēte si indebite. Obligatus est q̄ ista habet ad reddēdā rationē: quō his vsus fuerit. Et si nō multiplicauerit videlicet virtuose ea disponēdo: & sic inde merita augēdo: sed si otiosa tenuerit nō dando pauperibus non corrigendo & instruendo subditos si potestatē habet: nō dirigēdo ad deū intentionē in gl̄ia & honoribus. Vtiq; his bonis priuatus: demū cōdemnabit ex neglectu suo euā si alꝰ bonus videat nō rapiēdo aliena: nōv surpādo officia nō ambitiose ea q̄rendo. Et ꝓpterea notabiliter dicit Greg. in Homil. di. xę euāgelicæ parabolæ de talentis. Hec lectio euangelij cōsiderare nos solicite admonet: ne nos qui plus cæteris in hoc mundo accæpisse alqd cernimur ab auctore mūdi inde grauius iudicemur. Cum em̄ augētur dona rationes etiam crescunt donorum. i. obligationes ad reddēdum rationem de vsu eoꝝ. propter qd̄ dicit Grego. Quisquis sacerdotiū cīdē intellige de platura & dignitate) adipisci desiderat: prius vires suas cum eo quod subiturus est onere metiatur: & si impar est abstineat: & ad id cum meru etiam cui se sufficere existimat accedat. j. q. j. non est putanda. Non ergo debet timeri amittere: sed ad ipsa accedere. Nam vt dicitur Sap. vj. Exiguo concedit misericordia: sed fortioribꝰ fortior

fortior instat cruciatio: & iudicū durissimū fiet his q præsunt. Et dr̄ exiguus q modicū habet de tpalibꝰ bonis. & qa parū recæpit de paucis habet reddere rationē: er si deliquit misericorditer punitur. Sed fortes sunt qui mundo abundāt temporalibꝰ vt diuitijs: dignitatibꝰ: & honoribꝰ: & isti cōmittūt fortia. i. grauia peccata: timore nō amittendi potētiā: dignitatē: diuitias: & honores. & iō fortior ī eis sequitur cruciatio. Vñ ab Abrāā dictum fuit diuiti epulonī. Recordare ga recæpisti bona in vita tua & Lazarus similiter mala. nunc autē hic ꝓsolat⁹: tu vero cruciaris. Luc. xvj. q. d. ga fuisti potēs in diuitijs & dignitate: & si qua bona fecisti recæpisti bona in vita tua vt ꝑmia eoꝝ: & ideo nūc cruciaris ,ppter fortia pāa tua. Lazarus vt exiguus & mēdic⁹ si q pāa ꝑmisit mala pœnaꝝ recæpit: pauptatis & infirmitatis per q̄ sibi cōcessa est mia veniæ. Nunc aūt cōsolat⁹ i requie. Sicut ergo nō timet ipse hō deobligari a reddenda ratione de debitis factis sed timet obligari, cum ratio est intricata. vñ habet timere cōfusionē & punitionē: ita nō debet timere tēpalia amittere sed habere, cū de singulis horꝝ sit debitor & habeat reddere rationē deo. Verebar oia opa mea (in quit Iob) sciēs ꝙ non parceres delinquenti. Qui tñ (vt patet ex gestis eiꝰ) oibus temporalibus optime vtebatur. Sed mundani illic trepidauerunt timore vbi non erat timor.

§. VII. SEPTIMO NON EST TI

mēdū amittere tēporalia: ga nociua. Quis em̄ est ille qui timeat amittere q̄ sibi nocēt? Certe nullus. immo optat talia ab eo remoueri. Sed tpalia plurimum nocumenti inferunt aīę & corpori. Nā vt dr̄ Eccl̄s. v. Diuitiæ cōgregatę in malū dñi sui. De multis quotidie audimus ꝙ occidunt vicinter a seruis suis vel subditis suis: vt haberent diuitias eorū vel dñium. Tales semp manent in timore q nō, parū cruciat eos ne talia amittant. vñ Diony. tyrannus Siciliæ cū quidā amicꝰ suꝰ laudaret eum de diuitijs & potentia beatum dicendo. Illevoluit per exemplū ostendere ei infœlicitatem suam ex continuo timore suo. Inuitauit em̄ illum ad prandendū secum: & ordinauit ꝙ supra caput eius vbi residere habebat in cōuiuio amicus ille: gladiꝰ acutissim⁹ pēderet filo æneo subtilissimo, qui nō videret ligatꝰ ex solario affixo. Cūq; ille loco prædicto in cōuiuio locatꝰ fuisset ex tussione tyranni & gladiū aspexisset pendentē supra eum, æpulis varijs & exquisitis appositis: vix ille eibū sumebat cū maxima anxietate: timēs ne momento ad momētū gladius caput eius impeteret. Videbāturq; ei mille anni vt cōuiuium ita solēne finiret vt periculū euaderet: inde recedēs. Finito itaq; conuiuio surgentibus illis emensa: tyrannꝰ interrogauit quare ita tristis & anxius & non lętus fuerat in æpulatione tam solenni. Assignauit ille causam. s. timorem casus gladij & suę inde mortis. Qui dixit. Tu ita timuisti vnius gladij periculū: quantum ergo ego timere debeo: qui habeo nōvnū: sed multos gladios supra me: quomō ergo me dicisbum: qui dego in tanta anxietate timoris? Et cū multa iste tyrannus egisset advitandum pericula amissionis tpaliū: vt de nullo consideret: tādē ea amisit & ad inopiam deuenit. Vltra mala & afflictionē huiꝰ vitæ in tpalibus tandē deducunt ad pœnas ęternas ,ppter abusum eorū vnde laco. v. Agite nunc diuites: vlulate i miserijs quæ advenerūt vobis, diuitiæ vestræ putrefactæ sūt. &cętera q̄ ibi habes. Et Lu. vj. Ve vobis diuitibus q hic habetis consolationem vestram. Ve importat damnationem ętern̄ ſm beatū Hiero. Illic g̃ trepidauerunt timore mūdano vbi nō erat timor. Et ꝙ tpalia ista nocent aīæ & corpi ostēdit. b. Amb. di. Oēs cupidi: oēs auari: Giezi leprā cum diuitijs suis possident: & male q̄sita mercede: nō tā primonij facultatem q̄ thesaurū criminū congregauerūt æterno cruciatu & breui fructu, hæc ille. j. q. j. cum ordinaret. Nocuerūt bona tpalia diuiti æpuloni quo ad aīam post mortē. Nā ga dimisit fratribus suis q eis abutebanꝰ augebaꝰ ex hoc ei pœna in inferno tamq̄ occasionē prębenti vitijs illorum. & propterea petebat saltem ad fratres suos mitti Lazarum vt eos admoneret abstinere a vitijs & malo vsu tpaliū. Non quia compateretur perditioni eoꝝ: sed sibijpsi ne augeret pœna. Illic ergo trepidauerunt mūdani timore vbi nō erat timor. i. iusta causa timoris: sed seruandū est qd̄ Tobias admonuit filiū suū dicēs. Noli timere fili mi. i. timore isto mundano. Pauperē quidē vitam geri⁹: sed multa bona habebimus si timuerimus deū. f. timore qui est donū ſpūſancti & ab

De dionysio tyrāno.

stinuerimus ab omni peccato & secerim⁹ bene. Tob. iij.

¶ De timore carnali. Capitulum. III.

SECVNDVS TIMOR DICI

tur hūanus seu carnalis quo scilicet gs ita timet incōmoda carnis vel eiā mortē ipam: q̄ deū offendit mortalr̄ cōtra aliqd̄ ꝓceptorū faciēdo: vl̄ negligenter ꝑter ꝓcepta agēdo. Cōtra quē aūt saluator Mat. x. Nolite timere eos q occidūt corpꝰ: & post hæc nō hnt amplius qd faciant? q. d. aīam lædere non pnt. Et rationē assignat. b. Aug. quare est repellēdus iste timor dicēs. Timendo mortem carnis tuæ dabis mortē aīæ tuæ. Quāta est via cōfiteri christū tanta mors est negare ipm. xj. q. iij. nō solū. Negaūt aūt christi nō solū verbis negādo fidē Christi vl̄ se esse christianū, sicut fecit Petrus cū timore mortis negauit se esse Christi discipulū. Mat. xxvj, sed eriā factis. Fm illud apli ad Titū. j. c. Cōfitenr̄ se nosse deū factis aūt negār̄. j. male operādo. Sicut fecit Aaron q populo Israel postulāti vt faceret ei deos q̄ præcederēt eos & quos adorarēt, timens ne denegādo occiderēt eū sicut Hur collegā suū sputis occiderant: qa eos arguebat de ira stultitia (vt dicūt Hebræi.) nec quieuit eis: anulos auriū q̄s ei ad hoc obtulerant in ignem proiciens liquefaciendos: vñ opę diaboli subito formatꝰ est vitulus: aureus quē adorauerūt. Exo. xxxij. Certe timor iste hūanꝰ mortale in eo fuit vt oñdit Gra. de ꝓe dist. ñ. §. opponit. De isto timore carnali pōt intelligi illd̄ Pē. lxiij. Formido mortis cecidit super me. timor et tremor venerūt super me, & contexerūt me tenebrę. Formido mortis est ꝓcipuis: qa vt dicit philosophus. Mors est vltimum terribilium timor ab intra q̄ad alias pœnas & infirmitates corpales tremor ab extra in mębris q manifestat interiorem. Et ista sunt pcm̄ qñ venitūt sup hoiem. vñ dicit sup me, hō aurem est hō p rationē. Qñ igit tantus est vt sit sup hoiem. i. dñeē rōni: tunc est mortale: & inde tenebrę. petōr̄ ꝓtegūt hoiem & obscurant. Sed septē rationibus abhinc ēdus est iste timor carnalis quo vt pœna carnis euitetur male agitur.

Septē rōnes q̄re timor carnalis est abhinciendus.

§. I. PRIMO PROPTER DEI VO

luntatem cui nos debemꝰ cōformare: nec ei possumꝰ resistere. Vno ego (ait dns p Esa.) q̄a cōsiliū meū stabit: & oīs voluntas mea fiet. Fit voluntas dei sp̄: vel de nobis sine meritо nostro & vtilitate, cū. j. nō cōcordam⁹ cū hūplacito suo. A nobis. & cū merito nostro qñ cōformamus nos cum ea. Sed mors & vita a dño deo. ingt. Sapiēs Eccl̄i xl. c. id est de voluntate & operatiōe eiꝰ. Ego occidā (ait ipse Deute. xxxij.) & ego viuere faciā: peutiā. f. infirmitate: & ego sanabo & non est q de manu mea possit eruere. Et sicut terminus est ꝑfixus a dei voluntate de vita & morte hois. ſm illud beati Iob. xiiij. Cōstituisti terminos eiꝰ q̄ ꝑte. non pote. ita & de sanitate & infirmitate. Nec diabolus qui habet maximā piātem supra corpa inferiora: potuit graui vlcere ipm̄ ꝑcutere Iob nisi licētiat⁹ a dño: quinimo nec in gregē porcorū intrare & vexare: nisi de voluntate dñi: vt habet Mat. viij. Timere ergo mortē vel alia afflictia corp⁹ vt p hoc ga deum offendat est agere cōtra voluntatē dei q̄ sctissima & iustissima est. vñ Cypria. Quā ꝑposterū q̄ę puersum est: vt cum dei voluntatē fieri postulemus. f. in oīone dñica. cū euocat nos de hoc sęculo & accersit. nō statim voluntatis eiꝰ impio pareamus. obmittimur & reluctamur & puicacissimi more suo rū añ ꝓspectū dñi cū tristitia & mœrore pducimur exeuntes hinc necessitatis vinculo nō voluntatis obsequio. & volumꝰ ab eo præmijs cœlestibꝰ honorari ad quē venimus inuiti. xiij. q. ij. q̄ ꝑposterū. Propter istū ergo timorē tenebrę cōtexerūt nos: ga multa mala fiūt ad ista euadēda. Sed vt ait Petrus in. j. cano. c. iij. Si qd̄ patimini ,ppter iustitiā beati. Timorem autem eorum. f. qui inferunt vobis molestias ne timueritis: sed sanctificate deum in cordibus vestris.

§. II. SECVNDO TIMOR HVMA

nus & carnalis est abhiciēdꝰ ,ppter dei fidelē largitatē. ꝑmittit em̄ largā remunerationē sustinētibus cōstāter afflictiones carnis: & mortem ipsam propter eū. Qui em̄ odit aiam suā in hoc mūdo (ait ipse) in vitā æternā custodit eam. Io. xij. Odit aūt qs aiam suā in hoc mūdo. i. ſm vitā mundialē & criminalē q carnē affligit nec cruciatus abhoret: & mortem non timet, vt propterea vitanda a virtute recedat: & iste puenit ad vitā æternā & gloriosam. Expectamus (ait

Universidad de Deusto
Biblioteca

apls ad Phil.iij.c.)Saluatorē dñm nostrum Iesum christum qui reformabit corpus hūilitatis nostræ.i.dejectū afflictū & hūiliatū: corpi claritatis suæ.i.corpi suo glorioso. Nec deficere pōt a ꝓmissiōe.qa vt ait Pś.cxliij. Fidelis deus.i. verax in oībus verbis suis:soluēs & implens ꝑcul dubio q̄ ꝓmisit & multo largius et abūdantius q̄ meruimus. Non em̄ sunt condigne passiones hui⁹ tpis ad futurā gloriam q̄ reuelabit in nobis.ad Ro.viij. Sup quo verbo ait Aug. in sermone. Fremat mūdus:fsuiat mūdus:coruscet armis:increpet linguis:quid faciet ad hoc qđ acceꝑturi sumus? q.d. nihil est ois cruciatus corporis respectu futurę gloriæ. Hæc cōsideratiōe ꝓmotus vnus ex septem fratribus cū matre sub Antiocho passis:ne legē dei etiam in minimis cærimoniis trālgrederent̄ linguā postulatus vt ei abscinderet aiebat. E cœlo ista possideo.& nunc hæcipa.f.membra propter dei leges despicio:qa ab eo ipsa me recæpturum spero. Sed et mater eorum iam sex filiis coram ea membra intruncatis: timens de septimo adhuc superstite et adolescentiori: non de morte corporis sed animæ:ad tolerātiam mortis animauit dicens. Peto nate vt aspicias ad cœlū & ad terram & ad omnia q̄ in eis sunt:& intelligas:qa ex nihilo fecit ea de⁹ & hoīm genꝰ:& ita fiet vt nō timeas carnificē istū:sed dignꝰ tuis fratribꝰ effect⁹ te in illa miseratiōe recipiāt.ij.Machab. vij. Sic & inuict⁹ martyr Christi Vincentius cū torq̄ret & grauiora adhuc ei comminarētur tormenta:ad Datianum tyrānum aiebat. O venenosa diaboli lingua:tormēta tua non timeo.sed hoc solū valde metuam:quo te fingis mihi velle misereri.f.parcendo & a tormentis cessando si sacrifi cauero dīs tuis. Nolo gloriam meam minuas minuendo aliquid de supplicijs. Ita & Moyses.inquit apls ad Heb.xi. magis elegit affligi cum populo dei:q̄ temporalis peccati habere iocūditatē.aspiciebat em̄ in remunerationem. Fide reliquit Egyptum non veritus animositatem regis.in uisibilem enim tanq̄ videns sustinuit. Non ergo timendum.

Q̄ pœnę temporales nō sunt timendæ.

§.III. TERTIO EST TIMOR CARNALIS

abiciēdus ob euitandā dei seueritatē. Ex hac damine rōnis naturalis est illud Esopi. Ferre minora volo ne grauiora ferā. Potius qs eligit vna die in carcere affligi q̄ per annū. potius amissionē rerū q̄ vitę. magis abscissionē manus q̄ capitis. vñ & manum parat ad vitandum percussionem capitis. Cū aūt diuina iustitia nullū malū ꝓmittat impunitū: & sine cōparatiōe in futuro etiā in purgatorio nedū in inferno qs acerbi⁹ affligat etiā ꝑ venialib⁹ q̄ quacū q̄ in ꝑsenti vita pœna corpali. Est em̄ ignis purgatorij miro mō grauis. excellit enim oēm pœnā quā hic aliqs passus est. de pœ.di.vij. nullus expectet. Ideo nō est timēdū:sed eligendū & optandum corpus hic affligi p ieiunia:vigilias:peregrinatiōes:infirmitates & cruciat⁹ q̄ illic reseruare: vel deū ꝓpter timorē hmōi offēdere. Qui timet pruinā: veniet sup eū nix. vt dr̄ Iob.vj. id est q timet pœnas tpales:& ꝓpter hoc abstinet a bonis operib⁹ pœnalibus:incidet in futuras q̄ grauiores sunt. Et vt dicit Apoca.xviij. Quantum se glorificauit & in delicijs.f. corporis fuit:tātū date ei tormētū & luctū. Ecōtra nō iudicabit deus bis in idipsum in tribulatione. Nau.j.ꝑ aliam translationem.ꝑ quo nr̄a q̄ est Hiero.)dicit. Non consurget duplex tribulatio.i.q hic affligetur patienter ferēdo:& se ad deum in passionibus cōuertēdo:non affliget in alia vita hic sufficiēter punitus. Vñ.b.Hiero.sup dicta auctoritate. Si vobis deus rigidus:crudelis & cructus videf:qa genus humanū diluuio deleuit. Sodomitas igne & sulphure. Egyptios mari submerserit:filios Israel ꝓtriuerit in deserto scitote igitur ad presens reddidisse supplicia ne in æternum perirent xxiij.q.v.qd ergo. Qđ intelligif de illis q inter flagella ipsa cōpūcti sunt & ad pniam reuersi. Nō ergo timēdæ sunt pœnæ corpis tpales q̄ breues & tenues sunt respectiue:sed eternales. Et hoc est qđ dñs noster iubebat attēdere dicēs. Mat. x. Timete eū q pōt aiam & corpus in gehēnā pdere. Narratur in li.de.vij.donis.q̄ cū patersamilias iaceret mortuꝰ dū ei pararent exeq̄æ circa mediā noctē surgēs terruit oēs qui aderāt:& vadēs ad ecclesiā gratias deo egit de sui resuscitatione: reuersusq̄ domū omnia bona sua in tres partes diuisit: vnam vxori:aliam filijs:tertiam pauperibus distribuit. Et ad eremum pergens cellam iuxta fluuium aquæ gelidæ construxit. Et cum frigus erat:vestitus in illum fluuium se iactabat:& vsq̄ quasi ad vitæ extrema moram ibi trahēs egressus in aquā calidissimā introibat:sic frequētissime p hunc & alios modos se crucians. Et cū ab alijs super his arguereture de indiscretiōe & suꝑfluo occasione:respōdebat. Si aspexissetis q̄ ego vidi:maiora hoīes faceretis. Dixit enim q̄ egressus de corpore spūs ductus fuit a quodā viro lucido:scilicet āgelo in vallē maxię lōgitudinis & latitudinis. Cuius vnū latus erat plenū flāmis ferucūtibus:aliud plenū gelu & grandine furētibus. Eratq̄ vtrumq̄ latus plenum aiabus trāseuntibus de flāma ignis ad frigus intensum. Ad qđ facit illud Iob.xxiij. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimiū. Postea duxit eū per tenebras dēsissimas:vidit q̄ globos ignium de barathro ascendētium animasq̄ in descendentes & reincidentes in modum sauillarum:& fetorē sensit inde exhalātē intolerabilē:fletum audiuit & eiulatū inēōparabilem:& terrimos dęmones forcipes & fuscinulas igneas habētes & eū capere voluerūt & in ignē illū proꝑcere. Sed ille lucidus qui eū duxerat dęmonibus imperauit ne eum contingerent:qa dñs mādauerat eum ad corpus reduci. vt si vellet pœnitētiā ageret de peccatis. sinautē ad illa loca deueniret. Reuersus ergo ad corpus quia recolonque vidi.nō timeo istas pœnas corporeas vt euadam æternas. Simile factum narrat venerabilis Beda in gestis Anglorum.li.v.c.xiij. Et illū virū vocat Drūgellinūs & refert hoc accidisse. Anno dñi sexingentesimo primo.

§. IIII. QVARTO TIMOR HVmanus est euitandus ꝓpter carnis hostilem contrarietatē debilitandā. Non timet quis illud vnde hostis debilitatur eius:sed vnde fortificat. Caro autē est hostis aiæ. ꝑm illud Gal.v. Caro cōcupiscit aduersus spm̄. adeo vt eū ad mortem æternam inducat:ꝓpter qđ idē apls ait ad Ro.vij. Video aliā legem in membris meis repugnantem legi mētis meę et captiuū me ducentē &c. Infœlix ego homo qs me liberabit de corpore mortis huiꝰ. i. de corpore cuius cōcupiscētia q̄ est lex membrorū sensualitas inclinans ad delectabilia & horrens grauia:& per hoc debellās cōtra rationem q̄ est lex mētis quērit eā suffocare. Et ad idem dicebat prophęta Michæas.vij.capi. Inimici hominis domestici eius. Hi sunt domestici nostri quinq̄ sensus signati ꝑm Chryꝰ. per quinq̄ fratres diuitis epulonis secum cruciandos in inferno. Quāto autē sunt magis domestici:tanto sunt periculosiores. Nulla em̄ peior pestis ad nocēdum q̄ familiaris inimicus. ꝛnqt Boe. de cōso. pḥię. Hinc & btūs Amb. in li. de pnia. tractās illud Pś. cxxxvj. Quō cantabimus cāticū dñi in terra aliena? dicit. Si caro menti impugnat:nec subdita est animi gubernaculo & mentis imperio:aliena terra est: q̄ nisi domaf cultoris exercitio:fructus non potest charitatis pniæ & pacis afferre. Hæc ille. Et sic impedit caro aliena.i.repugnās mēti:ꝙ nō apte et lęte cantetur canticū dñi. i.fiāt bona opera. de pœ.di.iij. in falicibus. Obseruandū aūt qđ ibi subdit btūs Amb. videlicet. sane cū caro repugnat mēs ad deū semꝑ debet esse intēta:vt scilicet timore eiꝰ abijciatur timor carnalis. Cū igif caro affligif et torquetur inimicus noster debilitaf. ꝓterea dicebat apls. ij. Cor. ij. Cū em̄ infirmor tūc fortior sum & potēs. f. spū. Qđ etiā cōfirmat btūs Amb. dicēs. Qđ nocet corpori iuuat spm̄. de pœ. di. ſ. pōt fieri. Hæc intelligēs qdā sanctus abbas vt legitur in lib. de. vij. donis. Cū lumē oculoꝝ amisisset, ait. Grasago deo meo q̄ me vindicauit de aduersario meo. scilicet de corpore q̄ solebat mihi tot mala inferre ꝓ istos duos ꝓditores & raptores oculos meos. Dicit em̄ Thren.iij. Oculus meus deprædatus est animā meā. De beato etiā Frāciſco legitur. q̄ cū in oratione maneret vidit cateruas dæmonum super domum discurrentes cum strepitu tanq̄ ei nocere volētes. Qui concitus exiēs & crucis signum sibi imprimens dixit. Ex parte omnipotētis dei vobis dico dęmones:vt q̄quid vobis permissum est faciatis in meo corpore:ecce em̄ libēter sustineo:qa dū maiorem inimitū non habeam corpore: vindicabitis me de aduersario meo dū in ipso vice mea exercebitis vltionē. qui cōfusi disparuerūt. Ex quo igif per infirmitates & afflictiones corporis debilitatur ipsum qđ est inimicus noster & per mortem occiditur:non est timendum carnaliter vt per hoc deuietur a bono.

Exemplum.

Sāma

§.V. QVINTO TIMOR CARNALIS est refrænādus ꝓpter ꝙitatem clari⁹ intuendā. Pḥs in li. hoīs fac Ethi. posuit summā hoīs fœlicitatē cōsistere in actu supre licitamæ potentiæ

psistit ī mæ potētiæ quæ est intellect⁹ erga nobilissimū obiectū qđ est de⁹. i. in speculādo summā vitatē. Sed corpus ad hoc impedit. Nā ois nr̄a cognitio ortum habet a sensu ꝑm philosophum. & ideo intelligi nō pōt de⁹ ab aīa in corpore morali exīte in sua pura & nuda ēntia:dū viāt sensibus corporeis:qa quicq̄ intelligit per modū rei corporalis ītelligit. Sed spūs est deus:vt dicitur Ioānis.iij. non corpus vel res materialis. Et ideo impedit corpus aiam a pfecta cognitiōe Et hoc est qđ dr̄ Sap.ix. Corp⁹ qđ' corrūpit aggrauat aiam. & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. & difficile æstimamus quæ in terra sunt & q̄ in prospectu sunt cum labore inuenim⁹. q̄ aūt in cœlis sunt:qs inuestigabit. Et hic Plotin⁹ phūs vt refert Augu. de ciui. dei. dicebat fugiendū esse ad clarissima patriā ibiq̄ patere omnia. Et Cicero lib. de senectute. Mors non est lugenda quam immortalitas aiæ sequitur. Meditatū debet esse ab adolescentia: vt mortem negligamus sine qua meditatione tranquillo animo nemo esse pōt cū certissimū sit moriendū & quo tēpore incertū dū in his corporis cōpaginibus inclusi sumus munere quodā necessitatis & graui opere perfungimur. Est em̄ anim⁹ cœlestis & altissimo domicilio depressus:& quasi de mersus in terram. locū diuinæ naturæ æternitatiq̄ otrariū. Hæc ille. Apls etiā notitiā q̄ habet hic de diuinis assimilat cognitioni paruuli q̄ est imperfectissima. Dicit em̄. i. Corint. xiij. Cū essem paruulus cogitabā vt paruulus: loquebar vt paruulus:& sapiebam vt paruulus. cū aūt factus sum vir: euacuaui q̄ erant paruuli. Nō ergo timenda est mors vt per hoc deseratur virtus quæ ducit ad pfectissimā cognitionem & fœlicitatē. Sed & in vita præsenti afflictiōes corporis restringit animū vt acutior fit ad intelligendū veritatē. Esa. xxviij. Vexatio dabit intellectū. &.b. Gregor. Oculos quos culpa claudit pœna aperit. In cui⁹ etiā figurā habetur Tob. xj. ꝙ fel piscis posuit super oculos eius aperti sunt ei oculi:quia scilicet amaritudo afflictionis corporalis reducit hominem ad cognitionem & illuminationē. Et de Platone legit ꝙ scholas tenebat in locis pestilētibus & asperis. vt ex hoc scholares essent magis in seipsis recollecti ad percipiendum veritatem doctrinæ. & non distraherentur in ima ex loco ameno. Manasses rex Iuda impiissim⁹ nō se recognouit & sua scelera nisi flagellatus & corpore captiuatus. iiij. Reg. vi. Remouendus est ergo timor iste.

Mors nō ē timenda.

Timere carni non debemus exēplo christi.

§.VI. SEXTO TIMOR HVMANVS est cōtēnendus ꝓpter Christi cōformitatem assequendam. Magna est glia sequi regē factorē suū. i. imitari. Rex autē & creator noster est dei filius. Ipe autē nō ita timuit afflictiōes corporis. ꝙ ꝓpter hoc se abstraheret a durissima passione & morte ignominiosa vt nos a morte liberaret. Quinimmo a planta pedis vsq̄ ad verticē non fuit in eo sanitas. Non fuit in eo aliquod membrū qđ' in passione sua pœna caret. Qđ' autē Ioseph nutritius eius reuersus de Egypto cum paruulo Iesu & matre eius timuit ire in Iudæam vbi regnabat Archelaus filius Herodis vt dr̄ Mat.ij.ne.f. occideret puerū sicut quæsierat pater eius. Et ꝙ etiam non volebat ipse homo factus & prædicator in Iudæam ambulare:quia q̄rebāt eū Iudæi interficere:nō hoc ideo fecit quasi nollet mortem subire:sed qa nōdū venerat hora passionis ei⁹ prudenter euitans occasiones augmenti malignitatis eorum. Quia ergo non decet sub capite spinoso mēbrū fieri delicatū:nō timēdæ sunt & fugiendæ:sed appetendæ afflictiōes corporis vt cōformemur capiti nostro. Dicit em̄ apostol⁹ ad Rom. viij. Quos deus præsciuit hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Hoc igif exēplo vt scuto circūdabit te veritas eius non timebis a timore nocturno. ait Pś. xc. Timor nocturnus est timor afflictionis corporalis. Nox enim significat aduersitatem. sicut dies ꝓsperitatem. Sed ꝟitas dei f. dei filius exēplo suo vt scuto protegit nos. vt nulla ex parte virtutē deseramus propter timorem afflictionis.

Timor carnal' tollit libertatē.

§.VII. SEPTIMO TIMOR HVMAnus est cōtēnēdus:quia tollit mētis libertatē. Non bene pro toto libertas venditur auro. Sed vt dicit Iulius Celsus. Iste ror hoibus cōsilium mētęq̄ eripit & mēbra debilitat. Nec est ꝓtra qđ' phūs dicit in lib. Ethi. ꝙ timor facit hoies consiliatiuos:qa hoc intelligif qñ est ratione regulat⁹:qa timendo mala q̄ possunt occurrere: ducit timor & solicitat ad cogitandū quō possit obuiari rōnabil⁹. Sic & Moyses audiēs q̄ nota facta erat occisio facta Egyptij per eū. timens Pharaonē recessit in Madiā:q̄ tamen nō timuit quando oportuit Pharaonē increpare:sed timor humanꝰ quo. f. timetur pśecutio cruciatus corporis. mors ipa & hmōi rollit libertatem mētis cū qs agit cōtra id qđ' dictat vel dictare debet rario vt mala illa euiter. Hic timor inducit ad incantationes:& superstitiones multas vt sanet corpus cū dānatione aiæ. xxvi. q. vij. non obseruetis. Hic timor peruertit iudicia. Dicit enim btūs Greg. xi. q. iij. quatuor. Quatuor modis humanum peruertitur iudiciū. f. amore:timorē:cupiditare:& odio. Hic timor tollit libertatem increpationis prælatoꝝ quoad tyrānos ꝓtra quos dī Io. x. Mercennarius & qui nō est pastor vidit lupū venientē & fugit:& lup⁹ rapit & dispgit oues. Mercennarius dicit prælatus qui non habet curā de salute ouiū. sed de lana & lacte. Lup⁹ veniēs. i. tyrann⁹ vel hæretic⁹ vī tra piens iura ecclię fuit mercēnari⁹ dū racet ꝓlanus nec talibus resistit: vt fecit Thomas Cantuarien. non timens mortem si comminatam & tandem illatam. Et beatus Ambr. non acquiescens imperatori in dādo ei vnā ecclesiā pro Arrianis hæreticis: vt patet. xxiij. q. viij. conuenior. plubēs Theodosiū ab ingressu ecclesiæ ꝓpter homicidia ꝑcurata. vt. ii. q̄st. iij. cū apud Thessalonicā. Et ex hmōi timore carnali plator⁹ multa mala sequuntur in eis & ouibus. Hinc btūs Gregor⁹ in pasto. Sæpe rectores improuidi humanam gratiam amittere formidantes:loqui libere recta pertimescūt:& iuxta veritatis vocem non iam gregis custodiæ pastorū studio:sed mercennariorum vice deseruiunt &c. distin. xliij. sit rector. Hinc & Nicolaus papa ait dist. ea. dispensatio. Dispensatio cœlestis seminis nobis cōmissa est:ve si tacuerimus. ve si nō sparserimus. Quod cū vas electionis formidet & clamet:q̄to magis cuilibet exiguo metuendum est. Non ergo timendum ne dicatur. Illic trepidauerunt timore &c.

¶De timore naturali. Capt̄m. IIII.

TERTIVS EST TIMOR NAtural'. Cōuenienter primo debet poni. tū qa cēteris est. nō solū oibus hoibus ineꝛ sed etiā in brutis. Nā passiones sunt subiti mot⁹ excitati i pte sensitiua: quā habem⁹ cōem cū irrationabilibus: sed ꝓfectior est passio qđ' etiā patet ad sensum. Nā fit eis cōminatio verbeꝝ & huiusmodi vt timētes fugiant. Tū etiā qa in alijs mot⁹ speciebus reperit virtus vel vitiū in actuali: sed non in tali motu naturali cū nō excedit limites suos. Passionibus em̄ nec laudabiles nec vituperabiles sumus f m philū in li. Ethi. Et ratio est. qa nō sunt in nr̄a ꝓtāte: sed ꝓueniūt iudiciū rationis subito. Et ideo nec eis meremur vl' demeremur. De hoc timore potest intelligi illud Ps. ij. Seruite domino in timore & exultate ei cū tremore. quē timorem naturalem habeatis vt alias passiones nec vitare potestis vt tales motus non sustineatis quæ mala menti occurrunt vt parata. ita tamen timeatis vt dño seruiatis: nec ꝓpter vitanda illa mala a dño & ei⁹ obedictia recedatis: & ita trematis in aduersis ꝙ rōne exultetis in dño. Vel sic ita seruiatis dño timendo eius punitionē ne sit seruilis talis timor: vt. ꝓpter euitādā solū punitionē seruiatis ei: sed exultate. i. amore & cū gaudio bona ꝓpter eum faciatis cum tremore reuerētiæ. Et qa saluator noster sumpsit naturā nostrā humanā cū oibus ꝓprietatibus eius naturalib⁹ q̄ defectū nō ipōrt: ideo & ipe timorē habuit naturalē. ꝑm illd' Mat. xxvi. Cœpit Iesus tædere & pauere & mœstus esse. In hoc tñ differentia fuit inter ipsum & nos: qa cū passio timoris vel alia exurgit in nobis fortiter obumbrat aliquantulū lumē rationis & obscurat. quod in nobis Christo nō fuit: sed semꝑ ratio serenissima. In aīab⁹ separatis dē esse timor. ꝑm illud Virgilij. Hinc metuūt cupiunt gaudentq̄ dolentq̄. cū tñ sensitiuam nō habeāt: qa affixa est organis corporeis quib⁹ carēt. non ꝙ proprie sint in eis ipsæ passiones cum alteratione vt hic: sed sunt motus voluntatis in eis similes passiōibus modo suo. Diuersæ autem & auer princeps Aristoteles fuit. Nam stoici dicebant timorem & alias passiones non cadere in aīo sapientis: sapientem vocantes virtuosum. Peripatetici autē asserebāt eas vtiq̄ cadere in sapientem sed ab eis non deduci. i. non vinci nec a vir

Timere

Timor

Universidad de Deusto
Biblioteca

ture assedere.b.Aug.aũ li.ix.de ci.dei.c.iiij,dicit cp ista cõtrarietas erat magis verbalis q realis.Nã cp Stoici dicebant nõ cadere timore & alias passiones in aio virtuosi.nõ intelligebant de primis motibus passionũ:sed de dñio earũ sup rationẽ.q; vincuntur a passionibus.Et cp Peripatetici dicerent cadere eas in mentẽ virtuosi:non intelligebãt de dñio earũ in mente:sed de primis motibus earũ proprius tamen loquebant peripatetici.Et cp sic intelligeret stoici ponit.b. Aug.

Exẽplũ

exẽplũ cuiusdã philosophi stoici. Qui cũ alijs ꝓhib⁹ p mare nauigaret rẽpestate valida exorta & piculosa.phũs ille totus expalluit ex timore periculi cernens. Cũq; cessasset tempestas mox vt securitas pbuit colloquẽdi vel garriendi loci:quidam ex illis quos nauis illa portabat diues & luxuriosus cœpit illudere phũ illum stoicũ eo cp extimuisset & palluisset in ea tempestate cum ipse diues manssisset intrepidus.At ille Arisippi Socratici mũsum retulit.Qui cũ in re simili eadẽ verba ab hoĩe simili audiisset.mdit illũ merito.p anima nequissimi nebulonis nõ fuisse sollicitũ.se autem.p Arisippi aia timere debuisse:illoq; depulso.A. gelli⁹ q navigabat cũ eis:quæsiuit ab ipso phõ de causa palloris cũ stoici asserãt timorẽ & alias passiones non cadere in aio sapientis.Tũc phũs ꝓdidit de sarcinula sua librum Epicteti Stoici in quo erant decreta zenonis & Chrisippi.qui fuerũt principes Stoicorum in quo habebatur non esse in potestate hoĩs nõ

cp phantasie nõ minis phantasias vtrũ & qñ veniant in animo:& ex terribilibus phantasijs necesse est animũ moueri,ita vt paulisper

sunt in ptate hois.

expauescat metu vel tristitia ꝓtrahat rãq; his passioibus pueritib⁹ rõnis officiũ:sed non assentiri eis:hoc em volũt esse in potestate nostra scilicet assentire vel dissentire ratioi. Idq; esse differentiæ inter sapientem & insipientem.cp sapiẽs nõ cedit & assentit passionibus:sed insipiens.i. malus assentit: recedẽs scilicet a virtute per passionem timoris vel alis.Hæc beatus August.ix.lib.de ci.dei.c.iiij.

§.I. PONIT AVTEM DAMASCE

nus sex species timoris.s.segnitiã:erubescẽtiã:verecundiam admirationẽ:stuporẽ:& agoniã.adde septimã quæ est effectus exterior timoris & dr tremor.Sufficientia illarũ sex specierũ.i.quare tot sunt assignat sic.b. Tho.r.ñ.q.xliij.Cum timor sit de malo futuro qd excedit potestatẽ timẽtis.vt scilicet resistere nõ possit.Sicut bonũ hois ita & malũ potest considerari:vel in operatione eius vel in rebus exterioribus.In operatione hois põt malũ dupliciter timeri.Prio labor grauans naturam:& sic causatur segnities:cũ.s.quis refugit operari ꝓpter timorẽ excedẽtis laboris.Sed'o turpitudo lædens opinionẽ:& sic si turpitudo causat in actu committendo sic est erubescẽtia.si sit de turpi iã facto:sic est verecundia. Malum vero quod in exterioribus rebus consistit triplici ratione põt excedere hois facultatẽ ad resistendũ ei pro ratiõe suæ magnitudinis cũ.s.aliquis ꝑsiderat aliquod magnũ malum cui⁹ exitũ ꝑsiderare nõ sufficit:& sic est admiratio.Secundo ratione turpis cõsuetudinis:qa.s.aliquod malum incõsuetũ nostræ considerationi offertur:& sic est magnum nostra reputatione & hoc modo est stupor qui causat ex insolita imaginatiõe.Tertio rõne improuisionis:qa.s.puideri non põt: & sic futura infortunia timentur.& dicitur agonia. Tremor aũt est effectus timoris & ab eo causatur.Hui⁹ ratio est fm.b. Tho.r.ñ.q.xlij.qa in timore calor ab exterioribus ad interiora cõtrahitur.Remoto aũt ab exteri oribus calore qui membra cõtinebat remanent mẽbra frigida.& propter hoc accidit in eis tremor. Tremor em ex frigiditate causatur propter quod tremũt mẽbra ipsoꝝ timentiũ.Et primo tremit cor eo cp in timore calor deserit cor.Sed'o tremit vox propter vicinitatem arteriæ vocalis ad cor. Tertio tremuit mandibula inferior propter continuitatẽ.Quarto sequitur strepitus dentiũ propter eandem rationẽ.Quinto brachia & manꝰ ꝓpter connexionẽ ad pectus:vbi est cor.tum quia hæc mẽbra sunt magis mobilia.ꝓpter quod in timentibus genua tremunt. fm illud Esa.xxxv.Consortate manus dissolutas: & genua debilia roborate.dicite pusillanimes consortamini & nolite timere.Ecce dꝰ vester ipse veniet & saluabit vos.Est etiã effectus timoris cõtractio virtutis naturalis ad interiora & inde coloris mutatio:vel in pallorem vel in ruborem: cum verecundatur quis.Sed declaratio horum vel multa alia de timore inquantum passio naturalis.habes plene.6.in.ꝑ.

Sufficiẽ sex specierũ timoris

re ti.vi.c.x.

§.II.DE ISTIS SEPTEM MODIS

timoris qui in se non sunt pcẽm quo ad primos motus: qa naturales:sed quo ad secundos sunt peccata vel merita fm cp in eis ratione negotiaꝫ dirigẽdo eos in malũ vitij: vel in bonũ virtutis habẽt in sacra scriptura.Nã ab vltimo incho ando q est tremor dicit Esa.xxxiij.Possedit tremor hypocritas & in pñti cũ deteguntur eoꝝ fallaciæ:& in morte cõsciẽtia remordẽte:& in dãnatione inferni vbi dr esse flet⁹ & stridor dentiũ.Mar.xiij.qui est effectus tremoris.In bonum dicitur de tremore per Esaiam.Super quem requiescit spiritus meus nisi super humilẽ & quietũ trementẽ sermones meos. Et de Ioanne baptista canit cum Christum baptizauit.Baptista cõtremuit nec audet rãgere sanctum dei verticem:sed clamat cũ tremore.Sãctifica me saluator.De agonia dicitur Lu.xxij.de Christo.Factus in agonia,plixius orabat in qua ita sensitiua eiꝰ exterrita est timore mortis sibi præsentæ cp factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.Sed rationi timorẽ illum subtraxit dicens. Nõ qd' ego volo. s. fm instinctũ naturalẽ & sensualem qui horret mortẽ:sed sicut tu.Vñ & surgens ab oratione non fugit:sed obuiã ꝓcessit ꝓditori.Ad hanc agoniam veniens Susanna vxor Ioachim.cũ duo illi senes inueterati dierum malorũ solicitabãt eã ad adulteriũ cũ eis perpetrãdũ: cõminando ei si non assentiret dissamationem & mortem.ait. Angustiæ mihi sunt vndiq; & quid eligam ignoro. Si em hoc egero mors.s.aĩæ mihi est.Si nõ egero nõ effugiã manus vestras scilicet qa me accusabitis.Et subito i hac agonia posita sub strauit timorem infamiæ & mortis rationi dicens.Verumtamen melius mihi est absq; opere.s. peccati incidere in manus vestras q; delinquere in cõspectu dei mei.Dan.xiij.cap. Sicq; exclamauit succurrsum . Et licet illi senes incusassent. deꝰ mirabiliter liberauit eã a morte vt ibi patet.In illa agonia posite aliæ mulieres quas prædicti senes incitabant ad malũ submiserũt rationẽ timori.s.assentiendo illis ne diffamarent & accusarent eas timendo.Vñ eis dixit Daniel quando examinauit.Sic faciebatis filiabus Israel:& illæ timentes loquebantur vobiscũ. s. assentientes concupiscentijs vestris. De stupore dr de Iudæoꝝ ppso vel aĩa peccatrice. Hiere. v. Stupor & mirabilia facta sunt in terra.ea quæ sunt causa stuporis.s.in tua duritia ex accæptis bñficijs & impunitiõe de tuis maleficijs.Et prout in malum accipit.Eccles.vij.dr.Nõ sapias plus q; necesse est:ne obstupescas.i.non ita curiose te habeas inuestigando vt ex imaginatione insolitorum desicias a veritate.& Iob.xxj. Adducit dominus cõsiliarios in stultũ finem & iudices in stuporẽ vt nesciant prouidere. In bonum autẽ sumitur Lucæ.v.vbi dicit de Petro postq; ceperit vnoiactu retiũ multitudinẽ copiosam piscium ita vt implerent ambæ nauiculæ.Stupor circũdederat eũ i captura piscium.Et Christus ei dixit.Noli timere &c.De admiratione dicitur.i.Ioã.iij.Nolite mirari si odit vos mundus.ita scilicet vt timore mundialiũ persecutionum deficiatis a fide & nec. Apoc.xvij.Ipse Ioannes dicit se miratũ fuisse magna admiratione cum vidit illã mulierẽ sedentem super bestiam coccineam habentem capita septẽ & cornua decem Babyloniẽ dictam quæ ascensura erat de abysso:& ibit in interitum & mirabantur omnes inhabitantes terram videntes bestiam quæ erat & non est &c.Et de Pilato cum christus ei non responderet ad ea quæ sibi falso obijciebãtur a Iudæis,dicitur Matthæi.xxvij.ca.ꝙ mirabatur præses de eius taciturnitate quasi deprehendens innocentiam & patientiam eius & de cernens dimittendum.Sed cum audiuit Iudæos dicentes. Si hunc dimittis non es amicus Cæsaris.Tunc magis timuit. Io.xix.Timuit em diſplicere imperatori terreno & propterea dedit iniquã sniam.De verecundia & erubescentia q; frequenter sumuntur alterum pro altero:licet differant vt dictũ est. b.Amb.ait.Verecũdia ingenuos,pdit natales. dist. lxxxvj. considerãda.Põ.xliij.Tota die verecundia mea coram me est.s.de commissis peccatis.& Iob.Si erubui peccata mea in ꝑspectu populi ꝑsteri.qd' intelligẽdum est de his q; publica sunt & i iudicio dicẽda.Erubescẽtia quidẽ est timor de turpi cõmittẽdo.Verecundia de cõmisso vt dictum est. Cum igit quis ita erubescit de aliquo bono opere faciendo timens irrideri vel minus reputari bonꝰ vel sapiẽs vt ꝓpter hoc bonũ ꝑsum

Segnitia

Erubescẽtia

Verecundia

Stupor

Admiratio

Agonia

nũ ipsum dimittat vtiq; peccat. Sicut multi erubescunt videri facere ꝓfessionẽ. Vel interrogare q; ignorat & addiscere vel prædicare vel rephendere cum debent vel dicere in cõfessione integre peccata turpia & hmõi. Cõtra quos dicitur Lu.ix. Qui me erubuerit & sermones meos.hunc filius hominis erubescet corã angelis dei. Et.b. Aug. de pœ.di.v. c.ſ. Caueat peccator ne verecũdia ductus diuidat ꝓfessionẽ. hoc em est ad hypocrisim tẽdere & semp venia carere. Ecõtra de his qui non erubescunt peccare:dr Hiere.iij.c. Frõs meretricis facta est tibi erubescere nescisti. Et iterũ. Confessione nõ sunt confusi & erubescere nescierũt. Hinc.b. Bern. in sermo. O nimia insania hoim:pudet sordes abstergere: non pudet contrahere.pudet ablui.s.per confessionẽ & non pudet inquinare. Abstergitur caliga:cõtẽnitur aĩa. Multũ autẽ valet verecũdia in ꝓfessione si tm habeat principaliter respectus ad dei offensam.& nõ tm ad respectum personæ audientis. Vñ & quanto personæ ad cuius aspectũ magis erubescit cõfitet:tãto maiorẽ ide fructũ cõsequit seipm vicẽdo ad totũ exprimendum. vnde.b. Aug. de pœni.di.v.c.j. ait. Quoniã erubescẽtia magna est pœna:fit dignus venia qui ꝓ christo erubescit.s.ꝓfitẽdo peccata. De segnitie q; idẽ est quod pigritia, ꝓpter quã qs tardat vel se subtrahit ab opere bono:timẽdo laborẽ nimiũ:vel deficientiã in eo.& cõmuniter in desectũ vitij sumitur.vñ & Mat.xxv.dr de seruo malo & pigro qui talẽtũ sibi cõmissum ad negotiandũ nõ exposuit exercuit:timẽs ne illud perderet cõdemnatus fuit.nec accæptata est excusatio eius cũ dixit.Ecce talentũ quod habui in sudario repositũ. Timui em te.qa hõ austerꝰ es.s.ne illud amittere illud exponẽdo.& tu exigere velles.amissum . Contra hmõi segnitiẽ seu pigritiã multũ inuehit.Salo.in Prouerb. vt est illud Prouerb.vj.V sq;quo piger dormis quando cõsurges a somno ruo? Et iterum dicit piger.leo est in via occidẽdus sum & hmõi. Sancti tamẽ viri vtuntur in bonum ista segnitie videlicet subtrahẽtes se ab aliquibus operibus etsi in se bonis:ramen periculosis & distractiuis & honorẽ & laudẽ ꝓuẽtibus.timentes deficere in eis & deum offendere. Sicut.b. Greg.papa. Amb. Aug. Martinꝰ. cum fuerunt vocati ad prælaturã & præsulatũ demum videntes se a dño vocari acquieuerunt. Exemplũ etiã a Moy se cum dominus voluit eũ ad Pharaonem mittere & se excusauit. Exodi . ij. Et in Hieremia cũ dñs misit eũ ad prædicandũ se excusauit. Hiere. i. timẽs fm Greg. amittere ex hoc lucra contemplationis tandẽ vtercq; obediuit. In malum autem vtuntur tali segnitie ꝑlati qñ ex timore se subtrahunt vel tardant debitã reprehensionẽ. vnde beatus Aug. Cum eis per quos ecclia regitur adest pace salua potestas disciplinæ aduersus improbos & nefarios exercẽdę.tũc nec; secordia nec; segnitia dormiam⁹. sed aculeis præcæptoꝝ q; ad seueritatem coertionis ptinẽt excitãdi sumus. Nec patientiæ nomie torpescamus. nec obtẽtu diligentiæ fœuiam⁹. Hæc ille.xxxiij.q.iij. qdã.

Segnitia

Pigritia

Iustꝰ cõparatur leoni ꝓpter sepẽ quæ timet.

§.III. NOTANDVM AVTEM QVOD

quis dicat de iusto Prouer.xxviij. Iustus quasi leo confidit. Et de leone cui assimilatur iustus dicat Prouer.xxx. Leo fortissimus bestiarũ ad nullius pauebit occursum. Tamen fm naturales & Ifido. septem sunt quæ leo naturaliter timet. s. Strepitũ rotarũ. Ignem. Quoddã aĩal qd' dicit lazaim:a cuius ferocitate nulla bestia põt esse tuta. Item quoddã aliud aĩal quod dicitur leõtophonus:de cuius carnibus comedẽs leo toxicat a venatoribus & occidit leo. vñ illud aĩal maxime odiunt leones:& si possunt ipm inuenire occidunt:quia paruũ est:nec tm inde gaudent. Quinto timet leo ingenia & artificia venatorũ:vt pedicas:chordas:& hmõi:& ideo cauda deleꝫ vestigia sua ne inueniant viæ eius vbi ei parentur laquei. Sexto timet leo custodis sui flagella:cũ.s.est paruus. Ducit em custos eiꝰ secũ catulũ quẽ verberat etiã innoxium in præsentia leonis: vt discat timere. Septimũ quod timet leo est strata publica. Ita & electi dei licet non timeant timore mundano:humano vel etiã seruili quæcũq; grauiavt a veritate recedant:timẽt tm & timorẽ naturalem quæ est de malo futuro quo vt leo vtunt & quandoq; in bonũ in septẽ rebus. Primo timent strepitũ rotarũ. Rota q; voluitur continue ex qua reuolutione id qd' est supra descendit ad ima & ecõuerso:significat dignitates:honores:& ꝓsperitatem tpalẽ q; appellãtur bona fortunæ q; sunt in magna mutatione frequẽter. Nã de carcere & catenis interdũ qs egredit ad regnũ:& alius in regno natꝰ cõsumit inopia:vt dicitur Eccls iij. Vñ fortuna pingitur in forma rotæ.in quavnꝰ est supra: alius infra.iuxta illud. Dat varias fortuna vices. & Boetius de phica cõsolatione. Hunc ludum continue ludimus summa imis:infima summis mutare gaudemus. Strepitus rotarum est tumultus & occultatio dignitatum. Electi igitur essi leones fortitudine:tm timent poni vel se reperiri in dignitatibus.tũ ꝓpter periculũ incuriæ.vñ.b. August. de ꝓsti dẽte inqt. Timore corã deo subtrahꝰ fit pedib⁹ vestrisdiscipliná libẽs habeat:metuendus imponat . Et q; is vtrumq; sit necessariũ.s.amari & timeri prælatũ a subditis:tũ amari magis a vobis appetat q; timeri:semp cogitans deo se pro vobis redditurũ esse rationẽ. Et quanto in loco superiori:tãto in periculo maiori versatur.hæc ille. Ecce vnde habet timere. Vñ & Saul cũ nõ esset melior in Israel:& sciret se eligendũ in regẽ:ex dei reuelatiõe nõ cõparuit:sed se in domo absondit. 'Reg.x. Timẽ: etiã sancti dignitates & prosperitatem habere:ne forte deus velit eos hic de bonis operibus remunerare. Secũdo timent ignem purgatorij & inferni:licet nõ timore seruili:vt.s.ꝓpter hoc principaliter caueãt a malis. In multis em cognoscũ se offendisse vel mortaliter vel saltem venialiter. De leuibus autem culpis dicit beatus Gre. ante diẽ iudicij purgationis credẽdus est ignis. dist. xxv. qualis. De quo apls. 'Cor.iij. Si quis superædificauerit super hoc fundamentũ. s. fidei vitæ:lignum: fœnum: stipulã: ipse saluus erit. sic quasi per ignẽ. s. transiens purgatorij hic nõ purgatus. De mortalibus dicit beatus Augu. Si qs aliqd' horũ in se dñari cognouerit.si se hic nõ emẽdauerit: æterna illũ flamma cruciabit. dist. ca. §. alꝫ. Et q; is electi dei multũ doleant & pœnitentiam egerint de omissis: ignorãt tũ si vnq; dolor cõtritionis fuit in eis. ꝓpter qd' dr Eccli. v. De ꝓpitiatu peccatoꝝ noli esse sine metu. Et in vitis patrũ legitur q; interrogatus Macharius quare erat ita sicc⁹ & macilentus qñ comedebat sicut qñ ieiunabat. Respondit p exẽplũ dicens. Sicut lignaq; versant & reuersant in igne paulatim consumunt:ita qui mentẽ sæpe retinet in timore dñi recogitando. Lignẽ futurũ, ꝓsumit. Tertiũ qd' timet leo est lazaim aĩal ferocissimũ:ante quod nulla via est tuta. qd' significat christum:quem etiam iustissimꝰ timet:quia iudex venturus in particulari iudicare animã:& demũ in vniuersali iudicio oẽs.ad Heb.x.c. Horrendũ est incidere in manꝰ dei viuentis ꝓpter quod timens Dauid quẽ dñs fm cor suũ elegerat :orabat dicens. Nõ intres in iudiciũ cum seruo tuo dñe:quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuẽs. Ego ait Hiero. ꝙquoties diem illũ considero:totus contremisco. Et in sequentia canit ecclesia. Quantus tremor est futurus. s. omnibus.qñ iudex est venturus cũcta stricte discussurus. Et beatus Greg. Nescimus quis in terribili dei iudicio qualis futurus sit. Nam multa sunt quæ de illius iudicio homines ignorant:quia fortassis quos vos laudatis ille reprehendet:& quos vos reprehenditis ille laudabit. x. q. ij. sacerdotib⁹. Quartũ qd' timẽt iusti est peccatũ & significatꝫ aĩal qd' intoxicat. Aial irrõnale est:qa sine rõne fit pcm. & vt dr in li. Sap. xvj. Per malitiã homo occidit aĩam suã. Veniale autẽ ad mortale diſponit. vñ & Eccli. xxi. Quasi a facie colubri fuge pcm.qa em timet homo ne coluber intꝫ xicet eũ & occidat:ideo fugit ante eũ. Ita & iustus homo timet & vitat ea vbi potest eẽ pcm. Propter quod dicit Greq; bonaꝫ mẽtiũ est ibi culpã agnoscere. i. timere vbi culpa nõ est. di. v. ad eius. Et beatꝰ vir qui semper est pauidus . q vero mentis est duræ.i. nõ timẽs pericula peccatorum corruet in malũ. inquit Salomon Prouerb. xxviij. Ego ait Hieroñ. ꝙoia tuta timeo. Et ꝑcipue cũ cernũt electi dei viros famosos in sanctitate ruere: magis timent sibiꝑpsis. vt Dauid: Salomonẽ: Ezechiam: Moysen: & Aarõ: Iudã: Saulem: Origenem: Heraclium imperatorem & hmõi. Horum casus(vt ait btus Greg. in moral'.) vtilitate non modica electorum ꝓuectib⁹ seruit: qa illorũ lapsum dũ cõspiciũt de suo statu cõtremiscũt. discũt em in supni adiutoriũ, prectione confidere: dũ plæroscq; cõspiciunt de suis viribꝰ cecidisse. de pœni. dist. ij. qui seduci. Quinto timet leo insidias venatorum: vt laqos & hmõi. Sic iusti laqos tentationũ ne sub specie boni decipiãt eos. vñ dr Eccli. ij. Fili accedẽs ad seruitutem dei sta in iustitia & timore: & præpara animam tuam ad tenta-

Strepitus rotarũ

Ignis

Leõtophonus

Laqui

Dens

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionē. Hiero. contra Iouinianū. Edificemus aurum & argentum & lapides pretiosos. i. opera perfectionis varia: & tēta re nō audebit quēq; & in hoc certe nō sit secura possessio. Sedet quippe leo. i. diabolus in insidijs & in occultis vt interficiat innocentē. de pœ. di. ij. si em. Nec est cōtra quod ait. Pō. xxvj. Dñs illuminatio mea & salus mea quē timebo. quasi di. nullū. Dñs. ptector &c. Si consistant aduersum me castra &c. hoc em intelligit cōiūctim. dū. s. quis illuminat & ptegit a gra dñi. Sed qa liberū arbitriū est vertibile ad malum & potest se a deo auertere. ideo ait apls ad Rom. xj. ca. Noli altū sapere: sed time: Timent insuper sancti viri: præcipue rectores & doctores ecclesiarum infirmitati spirituali: ꝓximorū vel subditorū: ne deficiant in tentationibus vl tribulationibus a via veritatis. vñ apls ad Gal. iiij. Dies obseruatis & mēses & annos: timeo ne forte frustra laborauerim in vobis. Sexto timet iustus cōminationes quas facit in scripturis deus cōtra malos: vl etiam cum videt & innocentes grauiter affligi ex leuib⁹ causis. sicut Thobiā & Iob & martyres sanctos. Ioānē baptistā ad saltum puellæ decapitari. Petrum & Paulum principes apostolorum Neroniano gladio occidi & hmōi. Septimum est strata publica. s. mortis. Oēs em morimur & sicut aqua dilabimur q̄ non reuertitur ij. Reg. xiiij. Vñ cum quis moritur dr viam vniuersæ carnis ingressus. Et sic est strata publica. Est autem mors fm philm vltimū terribiliū. quam etiam naturaliter sancti timēt. Vñ & Paulus qui desiderabat dissolui & esse cum christo: ne minis timeret: petit a Plautilla discipula cum duceretur ad locum decapitationis velum capitis: quo oculos tegeret: cū ictū ferientis exciperet & accepit. Et per talem pœnā timoris sancti viri sī quid restat purgandum emundātur. Vnde in viris fratrum. Cum quidam deuotus frater fama sanctitatis celebris in morte multum timorē & horrorē ostendisset: propter qd' aliqui dubitabant de pœnæ vel gloriæ retributione ipsius. Post mortē apparens cuidā suo familiari in habitu splendido insinuās se in gloria esse: interrogauit eū quare tantū terrorem ostendit in fine. Qui respōdit. Nescis scriptū esse. s. Iob penul. Territi purgabuntur. Aliquando etiā ad roborandū animū & consolandū. contra hunc timorē deus cōsolationē immittit per angelorū apparitionē vel

Exēplū aliū modū. Legitur in vitis patrū ꝙ cum quidā sanct⁹ vir desideraret videre quō anima iusti egrederetur de corpore fuit sibi per hunc modū ostensum. Cū semel trāsiret p quādā planeā vidit quendā peregrinū iacentē infirmū ad extrema deductū: & ab oibus derelictū. Sed angelos de cœlo descendentes ad eū consolandū. sicut & de paupere Lazaro legitur in euangelio. Michael autem a dextris eius erat & Gabriel a sinistris qui rogabāt aīam vt ex dei præcepto de corpore egrederet. Quæ timebat corpus relinquere & rogauit angelos vt pro se dominum interpellarēt adhuc manere in corpore vt melius deo seruiret. Michael autē dicebat ad Gabrielem. Accipe huius aīam vt egrediamur hinc. Qui respōdit. Iussi sumus vt sine dolore & violentia eam educamus. Quærebant ergo a dño quid agendū eis pro suaui egressione ipsius. Tunc misit dñs Dauid cū cythara sua seu psalterio & cantoribus patriæ cœlestis. Ad cuius pulsum & cātū suauissimum anima subito exiliuit a corpore: & cū gaudio in cœlum est recepta.

§.IIII. NOTANDVM QVOD IN DIA

Timidi mas vñ oritur. bolo & mēbris eius est intimiditas erga deū procedēs ex superbia. sicut in Christo & mēbris eius. s. electis est timor dñi ex humilitate procedens & ad ipsam tendēs. Et hoc pulchre & diffuse ostendit Greg. in. xxxiij. moral. tractās illud Iob penul. Factus est vt nullum timeret. Omne sublime videt. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. De Christo autem dr Esa. xi. Replebit eū spiritus timoris domini. qui ait Mat. xi. Discite a me quia mitis sum & humilis corde. & Mat. x. Ita vobis dico hunc timete. s. deū non mundū. Dicit ergo beat⁹ Gre. vbi. s. fic. Per naturā factus est Leuiathan vt conditorem suū caste timere debuisset. timore. s. sobrio & securo: nō timore quem foras charitas mittit: sed timore qui in æternū permanet: quē charitas generat. Aliter em timet cōiugē vxor amans. Aliter timet dñm ancilla peccans. Sic ergo iste fuerat cōditus vt timeret auctorē suū & amans timeret & timens amaret. Sed sua prauitate talis factus est vt nul

lum timeret. Et em a quo conditus erat subesse despexit. Ita em deus super oia est. vt ipse sub nullo sit. Leuiathan ergo iste eius celsitudinē videns prauam libertatem appetijt vt præesset cæteris & nulli subesset dicens. Ascēdam super altitudiuē nubiū & similis ero altissimo. cuius eo ipso similitudinē perdidit quo ei esse similē superbiæ in culmie optauit. Celsus ita ꝙ vere esset si participatiōe veræ celsitudinis contētus fuisset. sed dū priuatā celsitudinē superbe appetijt iure perdidit participatā. Relicto em eo cui debuit inhærere principio: suum sibi appetijt quodammodo esse principiū. relicto eo qui vere sibi sufficere poterat si sibi sufficere posse iudicaret. Nam quē exaltabat libera seruitus deiecit captiua libertas: qua libertate nunc vt nullū timeat effrænatur. Sed ipa grauiter effrænatione restringitur. Superno em iudice omnia præordināte vincit illum libertas quam appetijt quia nunc oīno non timens oībus pœnis subiacet. q elemētis quoq; superesse poterat. si vnū quē debuit timere voluisset. vnū vtiq; timēs oia possideret. q nūc vnū nō timēs oīa pdidit. Factꝰ est ergo vt nullū timeret. nullū. s. qa nec deū. Sed hoc qd' passur⁹ est metuit. cui. vtiq; forlicit⁹ esset timēdo vitare supplicia q̄ non timēdo pati. Et qa iusta q̄sitæ prātis nō obtinuit: quasi quoddā supbiæ suæ remediū insaniā insensibilitatis inuenit. Cui⁹ adhuc supbia studiose describit cum subdit. Omne sublime videt. i. omes quasi infra se positos de sublimi respicit: qa dū p intentionē contra auctorē nititur æstimare sibi quemlibet similē dedignat. Qd' apte etiā mēbris eius congruit: qa oēs iniqui per timorem cordis elati. oēs quos cernūt superbiæ fastu despiciunt. Et si qū foris venerani: innus tñ in secreto cordis vbi apud se sua putatione magni sunt: oīm sibi vitam meritum. ꝙ postponunt. Cōtra quos p. pphetā dr. Ve qui sapientes estis in oculis vestris: & coram vobis metipsis prudētes. & infra. Hoc autem p priū electorū est ꝙ se semper sentiunt infra q̄ sunt. Vñ Salomon ad sapientiam paruulos vocat dicēs. Si quis paruulus est veniat ad me. Et christus Mat. xi. Confitebor tibi dñe pater cœli & terræ. qa abscondisti hæc a sapientib⁹ & prudentibus & reuelasti ea paruulis: & apls ad Phil. ij. Superiores sibiīnuicem arbitrantes. Sed hanc humilitatis formā reprobi: quia Leuiathan huiusmodi membra sunt vel agnoscere vel. tenere contemnunt. Quibus sæpe accidit vt si quando vnum quodlibet bonū vel minimū agant a malis omnib⁹ suis respectu mentis mox auertant: atq; hoc vltimum bonū quod fecerint semper bona intentione inspiciāt. & ex eo ꝙ̄ si se aspiciūt obliti malor⁹ oīm q̄ commiserūt. sicut euenire cōtrario electis solet. vt cū multarū virtutū gra polleant. vnū eos vel tenue vitiū nimis fatigans pulset quaten⁹ dū ex quadam parte sese confirmari cōsiderant. de his viribus in quibus p̄ualet se nō extollant. dūq; de infirmitate timēt hoc quoq; vbi fortes sunt humilius seruant. Oē igitur sublime Leuiathā videt. qa nō solū p se. sed p corda quæ cœperit q̄si de sublimi oēs inferi⁹ despicit. Dr aūt dæmō p beluam signatus sublime videre. qa cordis supbia dū foris quæ ad corpus oīnditur pri⁹ p oculos indicat. Vt aūt Leuiathā in oībus q̄ dicta sunt caderet sola se supbia prætulit. Et ideo subdit. Ipse est rex super oēs filios superbiæ. Neq; em p tot ramos illovitio arescere⁹ nisi p hāc radice putruisset. Scriptū est em. Initiū oīs pcti supbia. alia q̄ppe vitia eas solūmodo virtutes impetūt q̄bus ipa destruunt. vt ira patientiam: gastrimargia abstinentiā: libido ꝓtinentiā expugnat. Supbia autē qua vitiorū radicē dixim⁹: nō vni⁹ virtutis extinctiōe cōtēta ꝓtra oia mēbra aīæ se erigit. & quasi generalis & pestifer morb⁹ corrūpit oē corpus: vt qcqd illa inuidente agitur etiā si ecte virt⁹ ostēditur. nō p hoc deo sed vanæ gloriæ seruiat. Quisqs in se ei⁹ tyrannidam captiua mēte suscæperit hoc primū dānū patit. quo clauso mētis oculo iudicij æquitatem perdit. Nā oia quæ ab alijs vel bene geruntur displicēt & sola ei quæ vel prauе egerit placēt. Semper aliena opera despicit. Semper miratur quod agit. & quicqd egerit egisse se singulariter credit. Et ad tantā elationē mēs ducitur alī qū vt in eo qd' rumet interius p locutionis ostensionem effrænat. Exēplū ponit Nabuchodonosor cū ait. Nonne hæc est Babylō magna quā ego ædificaui &c. Dañ. iiij. Sed scien dū ꝙ ipsa supbia quā timor dñi humilians mentem ꝑsternit aliter reb⁹ infimis & terrenis tentat. aliter summis & cœlestibus virtutibus. Et aliter p̄positos: aliter tentat subditos

De effectu supbiæ.

prælato

p̄lato em in cogitatione suggerit: quia solo vitæ merito super cæteros exreuerit: & si qū ab eo aliqū bene acta sunt aliqua. hæc importune eius aio obijcit. Et cū hæc deo singulariter placuisse insinuat. quo facile suggesta persuadeat. ipa ad testimoniū potestatis traditæ retributionē vocat dicens. Quia nisi omnipotens deus te meliorem his oīb⁹ cerneret: oēs hos sub tuo regimine nō dedisset: eiusq; mentē mox erigit & viles inutiles eos ꝙ̄ sibi sunt subiecti ostendit. At cōtra cū subiectorū corda superbia instigat hoc summopere agere nititur vt sua acta considerare fugiat⁹ negligant: & semptacitis cogitatiōib⁹ rectoris sui iudices fiāt. Et dū in eo quod reprehendere importune respiciunt: in se quod corrigant atrocius nunq; vident. Vñ & tanto atrocius pereunt: quanto a se oculos auertunt. Equidem peccatores se asserūt nec tñ tm vt tam noxiæ in regimine personæ traderent. Et dum eius actus despiciunt & ipa pcepta cōtemnunt ad tām insaniam deuoluūtur: vt deū res humanas curare non æstiment. quia ei q quasi iure reprehendit: esse se commissos dolent. Sicq; cū cōtra rectorē superbiunt. etiam contra domini iudicia tument. Et dū pastoris vitā dnudicāt: ipi⁹ q̄ sapientiā oia disponētis impugnāt. Sæpe autē rectoris sui dictis proterue obuiant: & tandē vocis superbiā libertatem vocant. Nā sicut quidā reticēt ex metu: & tamen se tacere ex humilitate putant. ita & quidam loquuntur per impatientiam elationis. sed loqui tamē credunt per libertatē rectitudinis. Et infra de conditionibus malis & effectibus superbiæ ait. Soli ruinæ crescit quod ædificant qui ante molā fabricæ humilitatis fundamenta non procurāt. ad quā. s. incitat timor. Quod ost⁹dimus ab intimis si paucis in exteriorib⁹ prodamus. Omnibus em apud se superba cogitatione tumentibus inest clamor in locutione: amaritudo in silentio: dissolutio in lætitia: furor in mœrore: inhonestas in actu: honestas in imagine: erectio in incessu: rancor in respōsiōe. Horum mens semper est ad irrogandas cōtumelias validā: ad patiendū infirma. Ad obediēdum pigra: ad lacessendos alios importuna. Ad ea quæ agere debet & prætualet torpida: ad ea quæ agere nō debet nec prætualet parata. Nec in eo quod sponte non cupit: nullis admonitionib⁹ flectitur. Ad hoc autē qd' clā cupit quærit vt cogatur: quia dū timet ex voto suo vilescere optat vim sua voluntate pati. Et infra de remedijs superbiæ. Qui de reb⁹ tēporalib⁹ superbiūt audiant illud Esa. xl. Oīs caro fenū & oīs gloria eius quasi flos agri. Audiant qui superbiunt de spūalib⁹ qd' dicit de faciēbus miracula. Mat. vij. Nescio vos. Discedite a me operarij iniquitatis. Audiāt q supbiūt de plātione. Rectorē te posuerunt nolli extolli: sed esto sicut vn⁹ ex illis: & illud Luc. xvi. Recordare qa recæpisti bona in vita tua. Audiāt subditi superbientes cōtra suos plātos. Obedite ꝓpositis vestris & subiacete eis &c. & illud. Non est contra nos murmur istud sed contra dñm. Et illud apls Ro. xiij. Qui potestati resistit: dei ordinationi resistit. Audiant simul oēs. De⁹ superbis resistit: humilibus autē dat gratiā suam. Et alibi dicitur Eccli. x. Quid superbis terra & cinis. Contra hmōi languoris pestē audiamus oēs qd' dñs dicit. Discite a me quia mitis sum & humilis corde. Ad hoc em iuisibilis dei filī⁹ nō solū visibilis: sed etiā despectus apparuit. ad hoc ꝓtumelias irrisiōes & passionū cruciatus tolerauit: vt superbū non esse hoiem doceret humilis deus. Quāta ergo humilitatis virtus est. p̄pter quā solā veraciter edocendā is qui sine exterminatone magn⁹ est vsq; ad passionē factus est paruus: quia em ortum nostræ p̄ditionis se p̄buit diabolus instrumentū redēptiōis nostræ inuenta est humilitas dei. Hostis em noster inter oīa conditus: videri se sup oia voluit elatus: redemptor noster magnus manēs sup oia: fieri inter oia dignatus est paruus. Sed magis elatiōis rē detegimus & fundamēta humilitatis aperim⁹ si breuiter dicam⁹ quid mortis auctor: qd vitæ ꝺditor dicat. Ille ait. In cœlū cōscendā. Iste p. pphetā inquit. Replera est malis aia mea: & vita mea in inferno appropiquauit. Ille dicit. Sup astra dei exaltabo solium meū. Iste ait humano generi a paradiso expulso. Ecce venio & habitabo in medio tui. Ille dicit. Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. Iste ait. Ego sum vermis & non hō. Ille dicit Ascendā sup altitudinē nubiū: similis ero altissimo. Iste cū in forma dei esset nō rapinā arbitratus est esse se æqualem deo sed semetipm exinaniuit formā serui accipiēs. Ille p mēbra

Timor seruilis quare dicitur.

Timor seruilis bon⁹ est

Horati⁹

De hūilitate.

Universidad de Deusto
BibliotecaBiblioteca

quia eñ gustus ei⁹ est humore supfluo infect⁹: nō habet & nō sentit suauē saporem cōfectionū pullorū: vini optimi ꝓ u vere sunt: sed ea quasi horret & fastidit. Sapiūt aūt sibi & ea appetit quæ vitia sunt & nociua, vt herbæ fruct⁹ aqua & hu iusmodi. Verum nisi vrgeat nimia passione: abstinet se ab his q̄ sibi sapiunt: ne crescat infirmitas & mortem incurrat: & illa assumit q̄ sibi sunt grauia. Ne aūt victus passiōe capi at a se nociua: caute ꝓuidet vt illa nociua ab oculis ei⁹ remo ueant. Sic infirmis aia pctōrib⁹: ga eis nō sapiūt diuina ꝓ Timor seruilis vñ causatur.

Exēplū de q̄dā scholastico parisiēsi sophistico.

De gra uitate pœnæ ifernal'.

Pœna ifernal' est ꝓpetua.

Inferni ē, vbi miſiplū

ter febrē inordinati amoris ad terrena. in sermonibus sæ pe tpe suo ꝓponēdæ sunt pœnæ infernales: vt vel sic taliū timore a malis auertant. Vñ Esa. xxvi. A timore nro dñe ꝓce pimus & peperim⁹ spm̄ salutis. Et hic timor causat ex fide: licet informi ſm. b. Thom̄. ſ. ſ. Ex hoc em̄ ꝙ quis credit pœ nas inferni & deū iustū inferentē tales pœnas pctōribus ti mere illas & cauet sibi. Sed qa iste timor seruilis (vt dictū ē) non est in charitate: ideo nō sufficit ad salutē: & ideo pœnitē tes ꝑcipue in ifirmitatib⁹ grauib⁹ oportet admonere ne ad pœnitendū & ꝓfitendū, ꝓpter lumōi principaliʳ moueant. nā inutilis esset sibi talis pnia. hoc exꝑse dicit. b. Aug. de pœ. di. vñ. c. vi. Nō in solo timore viuit hō: quē ergo sero pœni tet oportet nō solū timere deū iudicē: sed iustū diligere. Nō tm̄ pœnā timeat: sed & anxiet̄ ꝓ gl̄ia. Debet ei dolere de crimie & de oi ꝓdicta varietate ei⁹: qa q̄is de ei⁹ salute Aug. potuit dubitare. Credo vtiq; illi q̄ dixit. In quacūq; hora in gemuerit peccator & ꝙuersus fuerit vita viuet. ſ. gr̄æ & gl̄iæ postea. Cōuersū dixit nō tm̄ ꝙ fum viuere. Versum q̄dē ꝙ uere puto: q̄ doler de crimine. Cōuersū q̄ doler de oi ei⁹ quā ex posuim⁹ varietate. Vertit a pctō q̄ iā vult dimittere pctm̄. Cōuertit q̄ tot⁹ & oīno vertit: q̄ iā nō pœnas timet: sed ad bonū dñm festinat tēdere. Quæ ꝙuersio si ꝓgerit aliqui etiā in fine desperandū nō est de eius remissiōe. Sed quoniā vix vel raro est ꝙuersio tā iusta: timendū est de sero pœnitente. Hæc ille. Cōfirmat hoc quoddā exēplū qd' narrat in libr. de vñ. donis. Quidā scholaris Parisi⁹ infirmat⁹ ad mortem cō fessus est cū multis lachrymis deuote suscipiēs oīa sacra mēta ſm humanū iudiciū. doctor aūt eius frequēter visitās eū in infirmitate rogauit eū vt si contingeret de hac luce mi grare dño ꝓcedēte: sibi appareret ad reuelandū statum suum qd' & ꝓmisit. Eo igitur viā vniuersæ carnis igresso: post di es aliquot ei apparuit in lecto qescēti in chlamyde perga menea plena sophismatibus & igne foderata. Quem reco gnoscēs & interrogās de statu suo. Rñdit se fore dānatū. Cūq; ille miraretur nimis: eām q̄rens cū ipse cū tantis lachrymis pœnituisset in fine: & sacramēta deuote suscæpisset. Rñdit ille. Pnia mea & lachrymæ illæ nō fuerūt ex amore dei: & principaliʳ ꝓpter dei offensam. Sed ꝓpter timorē inferni ne ad illū deputarer: & ideo mihi nō valuit. Inquirēs insuper magr̄ eām illi⁹ chlamydis. Rñdit ꝙ sibi hoc suppliciū datū erat ꝓ supbia & iani gl̄ia suor⁹ argumētor⁹ & disputationū q̄ ita sibi ponderabat acsi hēret turrim supra se. Foderatura ignis sibi erat pōpa vestiū. Cūq; ille inquireret quō posset noscere aliquaʳ acerbitatē pœnæ grauissimæ quā asserebat se pati. Dixit ille. Aperi manū tuā & super eam imponam vnā guttā sudoris ex fronte mea egredi ētis. Quod cū ille fe cisset & guttā parua sudoris immisisset ꝓsensit ille pœnā in tolerabilē ad mortē quasi inducentē. Tunc ille sic ardeo cla mans disparuit. Ex qua visiōe exposita scholaribus religi scholas & sæculum: & religionē ingressus deo seruiuit.

§. I. CVM IGITVR TIMOR SERVILIS

q̄ respicit ꝑcipaliʳ pœnā inferni vtilis sit: quia facit hoiem a multis malis abstinere: quanto ostendit pœna illa esse gra uior & horribilior: tāto magis habet timeri & cauer. Et iō de grauitate ei⁹ videndū est. Infernū aūt esse seu pœnā iferni quæ parata est malis hoib⁹ post ꝙseparationē aiæ a corpo re. q̄ pctō originali cū quo oēs nascimur actualia peccata & mortalia addiderūt in ꝓpetuū aiabus q̄dē eorū immediate egressis de corpore: corpib⁹ aūt ipis post vltimā resurrec⁹ io nē simul ab aiab⁹ eor⁹ resumptis crucidis articulus est fi dei implicitus & ꝓhēsus in vltimo symboli cū dr̄. vitā æternā. vñ dñs Iesus Io. v. ait. Venit hora qñ oēs qui in mo numēris sunt audient vocē filij dei: & ꝓcedēt q bona fecerūt in resurrectionē vitæ. Qui vero mala egerūt in resurrectio nē iudicij. i. dānatiōis: de qua idē ait Mat. xxv. se reprobis di cturū per sniam. Discedite a me maledicti in ignē æternū q parat⁹ est diabolo & angelis ei⁹. Athanasi⁹. Hæc est fides ca tholica: quā nisi q̄sq; fideliʳ firmiterq; crediderit saluus esse non poterit. Sicut enim diuina iustitia q̄ reddit vnicuiq; ſm opa sua: nullū bonū parit irremuneratū fore: ita & nullum malū impunitū: & sicut aīa nō peccat nisi in corpore existēs nec corpus sine aīa: ideo simul in vtroq; punit. Et quia pec catū priꝰ ꝓcipit aīa q̄ corpore ꝓpetret: aia ipa priꝰ punit. ſ. imediate post separationē. In corpe aūt post resurrectionē generalē. Et quia q̄titas pœnæ corresꝑondet quantitati seu grauitati culpæ: ſm illd' Deut. xxv. Pro mēsura pcti erit & plagarū mod⁹. Grauitas aūt culpæ seu offensæ attēdit ex q̄ litate psonæ offensæ & ex volūtatis inordinatione & fixio ne. Quāro em̄ psona offensa est dignior: tāto grauior est ofensio. Et qa de⁹ q offendit ꝑ qd'libet pctm̄ ꝑcipue morta le: qa creatura ꝑ hoc auerrit a deo: est infinitæ dignitatis & bonū infinitū: meret talē pœnā infinitā. Infinita autem eē non potest intensiue: quia consumeretur creatura: seruat ifi nitas in extensione: qa. ſ. semꝑ durat talis pœna cū sit æter na. Et qa etiā cū volūtate fixa in tali pctō ꝑseuerat vsq; in fi nē vitæ & postea in ꝓpetuū: ideo & dū pmanet culpa semꝑ durat & pœna. Vnde Grego. in lib. iiij. dial'. Voluissent iniq fi potuissent: sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt hoc: quia semꝑ viuere in peccato cupiunt q pec care nunq̄ definunt dum viuunt. Ad magnā ergo iustitiā ꝑ tinet iudicātis vt nunq̄ careāt suppliciō q̄ in hac vita nunq̄ voluerūt carere pctō. de pœ. di. v. voluissent. ꝓ qd'libet autē mortale nisi pœniteat hāc pœnā infernalem hō incurrit. Et hinc est qd' ait Iacob⁹ apls in cañ. in epla. ij. Quicūq; tota le gē seruauerit: offendat autē in vno, factus est omnium reus. Hoc exponit glo. sup. c. v. de pœ. di. v. tripſr. Vno mō sic. qui offendit in vno. ſ. ꝑceꝓrorū legis. ſ. facies ꝓtra ipm̄ ꝑceꝓt: ita ꝓ illo dānabit sicut si oīb⁹ pctis iuolut⁹ eēt. Talis est ex positio Inno. de pœ. di. v. c. v. Iſta tm̄ ſ limitado est in gñe: q̄ ſ. ad dānationē: nō ſ specie q̄ ad q̄titatē pœnæ: nā vnūq̄d' ꝙ habet suā pœnā. Vñ q plura ꝓpetraxerit acerbius punietur. Sed' o exponitur sic. Qui offendit in vno factus est oīm re⁹. oīm. ſ. ꝓtutū. qa oēs amittit. qm̄ oīs ꝙ tus patitur detrimētū ab vno vitio. Nā si quis cadit in auaritiā: largitatē destruit & castitatē minorauit. Amore em̄ pecuniæ violaret castita tem vel saltem minus amaret: & sic in aljs. Hæc est exposi tio Aug. de pœni. di. v. c. i. Tertio modo sic. Qui offendit in vno. i. charitate q̄ vnū nos facit cū deo factus est oīm reus. I. oīm bñficior⁹ ingrat⁹. Ingratus em̄ extitit q̄ plen⁹ virtutibus deū oīno nō timuit. In hoc fr̄q; sic culpabilior q̄ est deo acceptior. Et hæc est etiā. b. Aug. de pœ. di. v. vbi. ē. Offen dit aūt in charitate q mortaliʳ peccat: qa qd'libet mortale est ꝓtra charitatē dei vt ꝓximi ſm Tho. in sum. Et idē. ſ. ꝙ qd'li bet mortale sit sufficiēs ad pœnā subeundā ifernalē dicit. b. Aug. in homil'. de igne purgatorij. Post ꝑ ei numerauit mul ta mortalia subdit. Quicūq; aliqd' de istis pctis. ſ. mortalib⁹ in se dñari cognouerit nisi digne emendauerit & si habue rit spatiū: longo tēpore pniam non egerit: & largas eleemo synas nō erogauerit: & a pctis ipsis nō abstinuerit illo trā torio igne. de quo apls ait. ipe tm̄ saluus erit sic tamē quasi ꝑ ignē. ſ. Cor. iij. Ꝓpurgari nō poterit: sed æterna illū flamma sine vllo remedio cruciabit. di. xxv. §. als ea.

§. II. ESSE AVTEM INFERNVM ET

punitionē malorū i alia vita: nō solū sacra scriptura veteris & noui testamēti hoc docet apte: sed & dicta doctor⁹ ſctōrū ac etiā pluriū ethnicor⁹: & cōis rō hūana infernū & malorū punitionē esse demōstrat. Hoc ꝓphetæ docuerūt. Dixit em̄ Iacob. Descēdā lugēs ad filiū meū in infernū. Gen. xxxvij. & loq̄bat de Ioseph quē existimās deuoratū a fera: qa filij ei⁹ miserāt ad eū tunicā suā tanḡ inuentā a casu sanguine cruē tatā: incōsolabiliter deflebat. Vbi dicit. b. Aug. ꝙ timuit Ia cob ne tanto dolore absorberet mens eius: ꝙ propter nimi am tristitiā descenderet ad locum dānatorū. Moyses quoq; dux ꝓpl̄i Israel prim⁹ dixit Dathā & Abyrō maiorib⁹ natu de tribu Iudā cōtēntib⁹ mādata ei⁹. Descendant in infernū viuētes. Num. xvi. qd' impletū est. Nā vt dicit p̄s. cv. Aꝑta est terra & deglutiuit Dathā & opuit sup̄ ꝙgregationē Aby rō. Prophetæ idē firmauerūt. Dicit em̄ Iob. vij. c. Qui descē derit ad inferos nō ascendet. Idē. c. x. Vadam & non reuertar

Esse infernum suadet ratio.

Etc. i. j. offi. Phūs in v. ethic.

ḡait in ꝑsona dānādi) ad terrā tenebrosam & optā morti sca ligine: terrā miseriæ & tenebraꝝ: vbi vm bra morris & nul lus ordo: sed sēpiternꝰ horror ihabitat. Huiꝰ expositionē hēs ꝙ. ꝓ. ſ. ti. in. j. ꝓte. Dauid eximi⁹ ꝓphet⁹ ꝓPē. lxxxv. Mia tua dñe ma v. c. iij. gna est sup me. quod declarat. Eruisti aīam meam ex inferno inferiori. ſ. loco dānatorū. ad quē locū descēdisset merito pec cator⁹ adulter⁹ & homicidij: nec ex se sua ꝙtute vnq̄ potuis set exire. Vñ in alio Pē. xciij. ait. Nisi quia dñs adiuuit me. ſ. miæ gr̄a ꝓueniēte paulo min⁹ habitasset in inferno anima mea. nō recedēdo. ſ. a pctō. Idem Pē. xlvij. de dānato pctō re ait. Frater non redimet. ſ. talis. Frater. ſ. Christus redimet homo. q. d. Non. Nā si Christus non redimit. i. nō liberat ta lis: multo min⁹ purus homo. Nō dabit deo placationē suā. talis dānat⁹ ꝓ q̄cūq; q̄ fecerit de gñe bono⁹ vel eleemosy nas & ꝓtiū redēptiōis aīæ suæ. laborabit in æternū i pœnis ſ. & viuet adhuc in finē. & ira. Sicut oues in inferno positi sunt vn⁹ sup̄ aliū cōstipati. mors depascet eos: & dñabunt eorū iusti &c. Esaias de Lucifero. c. xiij. Detracta est ad infe ros superbia tua cōcidit cadauer tuū. Cadauer Luciferi sunt omnes reprobi. in quibus vitꝫ serentibus vt cadauer ha bitat per effectū malitiæ: q̄ tādē simul cū eo cadunt in infer nū. &. c. vlti. Ignis eorū nō extinguet & vermis eor⁹ nō mo riet. Apls hoc ꝓdicauerit. ij. Pet. ij. Ru dentibus inferni de tractos in tartarum &c. & Io. Apoca. xx. Infernus & mors dederunt mortuos suos. Deniq; ipa veritas dei filius: vt cō fidētius hō ambularet ad virtutē. ſ. fidei ait. Ve tibi Corozа ym. Ve tibi Bethſaida. & ifra. Veritatem dico vobis Tyro & Sydoni remissius erit in die iudicij q̄ vobis. Et tu Caphar naum: nūquid vsq; in cœlū exaltaberis: vsq; in infernū de scendes. Matth. xi. btūs Augu. Hoie assumpto non deo con sumpto veniens fundauit & stabiliuit fidem: ānūtiās non solū præmia iustorū: sed & supplicia reproborū. Mar. xxv. Ibunt hi. ſ. iniqui repulſtab eo in suppliciū æternū: iusti au tē in vitā æternā. & Mat. xiij. In cōsummatione sæculi exi bunt angeli⁹ & separabūt malos de medio iustorū & mittēt eos in caminū ignis: ibi erit fletus & stridor dentium. Exē plū autē non parabolā rantū: sed historiā verā Iudæis pro posuit diuitis æpulonis qui induebat purpura & byſſo & æpulabatur quotidie splendide. Qui diues mortuus sepul⁹ est in inferno. Et cū cruciaret in illa flāma & gutta aquæ po stulasset ad refrigerandū linguā: obtinere nō valuit. Lu. xvj. Hoc idem cuilibet mente bene disposito ratio suader. Nam quilibet rex & princeps ciuiliter ordinatus in regimine suo habet tria loca mansionū. Habet aulam regiā ad amicos & sodales & filios recipiendum: delectandū & secreta sua eis reuelandum. Et ille locus debet esse pulcherrimus & hone stissimus bene mundus & ornatus. Habet & aliū locū ma gis infimū vbi fiunt necessaria a seruis: vt coquina: stabulū & hmōi. Est & tertius locus ifimior & abiectior: vbi est car cer reor⁹. Primus locus est commensaliū & amicissimoiū re gis. Sec'ds seruor⁹ & iumētorū. Tertius malefactorū: & debi torū. Cū igit̄ dñs deus sit rex regū & dñs dñantiū Apoc. xix. ordinatissim⁹ ex infinita sapientia & iustissimus: decens est vt habeat tria loca. Primus est cœlū vbi manifestat gloriā suā amicis suis & filijs adoptiuis videntibus eū facie ad fa ciem: vñ reficiunt ineffabiliter ei⁹ fruitiōe. Secūdus loc⁹ est mundus iste vbi diuersa exercent officia & labores a seruis suis. ac etiā sumēta hoim irrationaliū ab eo pascūtur. Et cū locus iste plenus sit labore & erūna: tamē tāta est hoim cæci tas: vt etiā sub sentiō⁹ delitias putent. inqt Iob. c. xxx. sed si ista parua bona hui⁹ vitæ cū tanta anxietate mixta ita dele ctant & placent vt hoies in eis constituāt finē suum: quāto magis debet hoies allicere excellentia & summa ꝑfectio bo nor⁹ supernæ habitationis. Tertius locus est infern⁹ vbi rei & iudicati arctantur vt malefactores i carcere. De quo Esa. xxiij. Cōgregabunt sicut in ꝙgregatione vni⁹ fasci⁹ in lacū & claudentur in carcere perpetuo. Pōt & alia ratio adduci. Quāto em̄ in aliquo dño plures & maiores virtutes relucēt tanto gloriosior apparet: & inde magis laudatur. Iustitia au tem est maxima & excellens virtus. Et vt dicit Cic. & phūs. Mirabiles splēdores sunt in ea. nec Hesperus nec Lucifer est clarus. Cū ergo i deo manifestat potētia in rerū creatiōe. Sa pientia in mundi gubernatione. Charitas & mia in redem ptiōe & glorificatiōe: vt etiā appareat iustitia i deo oportet vt sit infernus in quo crucient mali &c. Sācti doctores hoc asserunt i suis doctrinis. b. Aug. de pœ. di. vij. c. vi. Qui ipœ nitēs morit: oīno morit & æternaʳ cruciaʳ. & ifra. Ob hoc sine fine torq̄bit: qa nūq̄ virtute dotabit als ditabit: semꝑ plenus iniquitate: sꝑ sine charitate: torq̄bit sine fine. Idē in alio loco. Ve illis qb⁹ ꝓparat⁹ dolor vermiū: ardor flāmarū fitis sine extinctiōe. ſtridor dentiū: lachrymæ oculorū: tene bræ exteriores sine luce: pœna ir terminabilis. Vbi nō ē vll⁹ honor siue agnitio, ꝓximi: sed ꝓtinu⁹ dolor & gemit⁹. Vbi mors appetit & nō dabit: vbi nō est honor seruo⁹ & regis nec dñs sup̄ seruū. Nec mater diligit filiū aut filiā: nec filius honorat: vbi est oē malū & ois indignatio & feror & amaʳ tudo abundat. Itē Gre. in li. moraʳ. In inferno est frigus in superabile: ignis inextinguibilis: vermis immortalis: feror intolerabilis: tenebræ palpabiles: flagella cedentium: horri da visio dæmonum: ꝓfusio pctōrū: desꝑatio omniū bono rū. Itē Prosper in li. de vita cōtēplatiua ait de peccatoribus. Quid eis, ꝓdest humanū vi are iudiciū cū si in malo suo ꝑ seuerarint ituri sunt in æternū (deo retribuente) suppliciū. q̄ si sui ipsi iudices fiant: & veluti suæ inquitatis vltores. ſ. pœnitendo hic in se voluntariā pœnā seueriſſimæ aīaduer sionis exerceant ꝙpalib⁹ pœnis mutabūt æterna supplicia: & lachrymis ex vera cordis contritione fluentibus extīguēt æterni ignis incēdia. de pœ. dist. i, ꝓporro illi. Exempla sunt Patet plura. Iuuenis ille quē suscitauit Ioannes euāgelista refulit exēplis cunctis q̄ astabant ꝓplis audientibus de pœnis inferni quas ꝑmis. viderat in alio sæculo illos meruisse quos pœniuerat mun dū reliquisse. Tres iuuenes quos legitur suscitatos post mor tem Hieronymi meritis ei⁹ posita tunica sup̄ eos: referebāt de pœnis intolerabilib⁹ inferni &c. Grego. in. iij. Dial'. nar rat ms̄ta exēpla de pœnis inferni &c. Platonici philosophi Concor ḡait Aug. in. xx'. de ciui. dei. c. xiij. ꝓimpunita nulla volūt eē dat ad pctā. Hic Maronis. d. Vergilij in. vi. Eneid. alla ſnia de aīab⁹ hoc tex. separatis a corpore ait. Hic metuūt: cupiūt: gaudēt q̄: dolēt q̄: in. l. ita nec auras Respiciūt: clausæ tenebris & carcere cæco: Quin & vulne sup̄remo cum lumine vita reliquit. i. cum recedunt de vita rat⁹. ſſ. ista. Nō tm̄ oē malū miseris nec sunditus oēs Corporeæ ex ad. l. aq cedunt pestes: penitusq; necesse est Multa diu concreta mo li. & ibi dis molliscere miris. Ergo exercent pœnis: vtrumq; malo⁹ Floren. Supplicia expendunt: aliæ pandunt inanes Suspensæ ad vē de sanc. ros: aljs sub gurgite vasto Infectū eluit scelus: aur exuritur Per. igni. hæc ille. Ex qbus vbis ostēdit pctā in alia vita puniri, q̄uis nō ꝑfecte isti intellexerint infernū prour fides fatetur ex scripturis diuinis. Iudæi quoq; & Saraceni in sua lege ha bēt malos in alia vita puniri varijs modis plus & minus.

§. III. SEPTEM SVNT QVÆ OSTEN

dunt grauitatē pœnæ infernalis: ex quor⁹ ꝙsideratiōe insur git merito i hoie timor fuilis. Et q̄ etiā ipi dānati videtes. ſ. ꝑ experientiā turbabūtur timore horribili: & mirabunt in subitatione inspatæ salutis gemētes præ angustia spūs di cētes intra se pniam agētes: vt dr̄ Sap̄. v. Sed pnia illorū inu tilis. Descendent ergo in infernū viuentes. ait propheta Pē. liij. ſ. dū viuunt descendant ad infernū: cōsiderādo illas pœ nas & timendo pœnitentiam agāt. & ipsa fuit fructuosa.

¶ Primum ergo est loci ipsius qualitas.
¶ Secundum est pœnarum quantitas.
¶ Tertium est terrorum atrocitas.
¶ Quartum est animarum inflictas.
¶ Quintum est corporum pœnalitas.
¶ Sextum diuinæ iræ implacabilitas.
¶ Septimum omnis boni egestas.

Quātū ad primū sciendū ꝙ ſm diuersa noīa talis loci q̄ ha bent ex sacra scriptura vel etiā ex libris gētiliū: ꝓprehendūt horribiles & timendæ qualitates loci infernalis. Primo em̄ Loc⁹ dā talis locus dr̄ infernus. qd' nomē est vsitatius aljs. Eccli. li. natorū Vita mea erat appropinquās in inferno deorsum. Dicit aut dr̄ iſer vñ & maxie distās a cœlo. ibi em̄ est locus inferni q̄ ad situ: vt dr̄ cōiter & credit. Cū em̄ ips ſm articulū fidei descendo rit in morte ſm aiam ei⁹ ad inferos: ad limbū videlicet pa paruloru⁹ q̄ cū originali decedunt. Sub his oībus infra est locus dānator⁹ ſm. b. Tho. & alios in. iiij. Esa. xxx. dr̄. Val lis Tophet ꝓparata est ab heri. i. ab initio. a rege scilicet deo ꝓparata & ꝓfunda dilatata. Nutrimenta eius ignis & ligna

Universidad de Deusto
Biblioteca

multa.ſ.pſtā q̄ ſecū portāt hoies.flatus dñi quaſi torrens & ſuſſians in illū.Flatus dñi eſt iuſtitia ſua. Tophet interpta-
tur gehenna pauoris,ꝑpter hoc etiā.ſ.qa ī ꝓfundo loco dr̄
abyſſus:q̄ importat voraginē cui⁹ fundus nō videt.vñ le-
gio dæmoniū q̄ inuaſerat quēdā obuiātem Chriſto rogabat
Ieſum ne mitteret in abyſſum.i.locum inferni:ſed ꝓmitte
ret eiecta ab obſeſſo intrare in gregē porcorū vicinū loco.
Qui ꝓmiſſi in illos ingreſſi cū impetu in mare eos immiſe-
runt.Luc.viij. In vitis parrū legit q̄ cū.b.Macharius per ere
mum ambularet inuenit caluariā hoīs quam virga ſua tan
gens interrogauit qs in vita ꝑſenti fuiſſet.Cui mādr̄ q̄ fue
rat ſacerdos gētiliū in eo loco.adijciens q̄ quātum diſtabat
cœliū a terra tantum habebat de igne ſuper caput ſuum cum
alijs paganis.Et tantūdē ab infra ſub eo eſſet ignis in q̄ cru-
ciabantur mali chriſtiani & q̄ chriſtū negauerāt. Et ideo be
Exēplū ne dr̄ Eccli.ſ.Proſundū abyſſi.i.inferni:qs dimēſus eſt⁹ q.d.
nullus niſi de⁹ aut for re diabolus.Et ad hoc facit qd̄ legitur
in lib.de ſeptē donis,videlicet q̄ cū quidā magiſter annua-
tim faceret ſolēne feſtū in natali bū Bartholomæi apſli ob
eius deuotionē ſingularē multos inuitando celebrādo & ꝑ
dicando:cū ꝑdicaret intrauit eccliam in ſpecie cuiuſdā ſpe-
cioſiſſimæ & ornatiſſimæ dñæ diabolus:& ſedit ārē oculos
dicti magri:q̄ in eū oculos iaciens excitauit concupiſcentiā
ei⁹.Et finito ſermone fecit eā inuitari cum alijs ad prandiū
quæ cū alijs reſidēs nitebatur magis ac magis animum ſuū:
accēdere in ſui amorē.Sed.b.Bartholomæus patronus eius
a periculo eum liberauit. Nam in ſpecie peregrini apparēs
portā dom⁹ pulſans rogauit vt amore ſancti Bartholomæi
introduceret ad magiſtū illū.Qd̄ cū nō fieret diſſuadēre dña
miſit ei panē quē accipere renuit:ſed rogauit vt vel ſaltem
ꝑ nuntium ſibi reſpōderet:qd eſſet maxime ꝓpriū hoīe Re
ſpondit magr̄ q̄ eſſet riſibile.Sed dña illa adiecit q̄ magis
ꝓpriū eſſet pēm:qa hō cōcipit:naſcit:& viuit cum eo .Re
ſpōdit peregrinus q̄ bñ dixerat magr̄:ſed dña meli⁹.Propo
ſuit & ſecundā quæſtionē interrogās qs eſſet locus vbi⁹ pe
dis vbi dñs in terra plura feciſſet mirabilia:Rñdit magiſter
q̄ erat locus vbi affixa fuit crux Chriſti qñ operatus eſt ſalu
tē in medio terræ.Sed dixit dña q̄ nō illud erat:ſed facies ho
minis ſiue capur in quo quaſi eſt minor mūdus . Approbat
apls ſniam dñæ magis q̄ magr̄i. Tertiā qōnē eiſecit. videli
cet q̄tū diſtat a ſummo cœli vſq; ad ꝓfundā inferni . Cumq;
magr̄ hæſitaret ſup hac re:nec q̄d rñderet occurreret:reſpon
dit dña illa.i.diabolus. Modo bene video q̄ ꝑ me gor.Ego
hoc vtiq; bene noui q̄ de altero in alterum deſcendi.Et hoc
oporter q̄ tibi nunc oſtendā.& diabolus cum magno ſoniti
tu & eiulatu in abyſſum ſe ꝓcipitauit & pegrin⁹ nuſq̄ ꝑpa-
ruit. Aliud ſimile legit de Andrea apſlo licet nō in toto. Se-
Dr̄ etiā cūdo dr̄ talis locus dānatorū caminus ignis.Matth.xiij. Sic
camin⁹ erit in conſummatione ſæculi.Exibunt angeli & ſeparabūt
malos de medio iuſtoꝝ:& mittēt eos in caminū ignis. In ca
mino duo ꝓſiderant.ignis ad infra:& fumus ſupra obſcur⁹.
ꝓpter ignē intelligit gehenna.Chriſtus.Melius eſt tibi vnū
oculum habentē vel vnum pedem introire in vitā q̄ duos
oculos habentē vel duas manus vel pedes habentem mitti
in gehennā.Mat.xviij.Et dr̄ gehēna quaſi generans ignem
Etna in vel generans Etnam,q̄ eſt mōs in Sicilia ignem⁹ eructās. Et
terp̄tat interp̄tatur vallis triſtitiæ:qa ex cruciatu ei⁹ aīa habet ma
vallis gnā triſtitiā & dolorē.Cum em̄ aīa conſiderat ſe detineri &
triſtitiæ q̄ſi alligari a re infima:cum ipſa ſit nobiliſſima magna tri
ſtitia abſorbetur.Naturaliter em̄ ignobile non habet ꝓ nutē in
nobilius ſed ecōtra.Sed vt inſtrumētū diuinæ iuſtitiæ ignis
agit in aīam dānari nō ꝓſumēdo: ſed affligendo per modū
detētiōis vel iflictiōis.Vñ dñs ꝑ Moyſen Deuf.xxxij. Ignis
ſuccēſus eſt in furore meo:& ardebit vſq; ad inferni nouiſſi
ma.i.vindicta ſeu punitio pctōrib⁹ hic incipiet multis mo
dis cruciās pctōres:& poſtea ī iferno plenior erit. Hic ignis
Cait btūs Aug.ꝙmiro modo eſt grauis.excellit em̄ omnē pœ
nam quam vnq̄ aliquis expertus eſt in vita iſta.diſtin.xxv.
§.alſ.Et ſi hoc dicit btūs Aug.de igne purgatorij:multo ma
gis intelligendū eſt de igne inferni:cum grauior ſit pœna i
ferni q̄ purgatorij ſine cōparatione.Caminus ex pre ſupio
ri habet obſcuritatem fumi.vnde & tenebroſitatem.Et pro
pter hoc dicit etiā locus ille tenebræ exteriores. Matt. xxij.
Ligatis manibus & pedibus mittite eū in tenebras exterio
res:ibi erit fletus & ſtridor dentiū.Dictum fuit a rege de eo

q̄ ſuccēdit illuminat.Ibi ignis ille cruciās obſcurat.Hic me
tus amittitur cū tolerari incipit qd̄ timebat. Illic & dolor
dilaniat & pauor anguſtiat.Horrendo igitur modo tūc erit
reprobis dolor cum formidatione:flamma cum obſcuritate.
Et qa a voluntate ſui cōditoris diſcrepauit peccator:ideo
a ſuis qualitatibus tormenta diſcordabunt.hæc beatus Gre
go.Et quia Apls dicit ad Rom.xiij.Quæ a deo ſunt ordina
ta ſunt.locus autē auerni ſiue inferni a deo eſt paratus:ideo
Diffini & ibi vtiq; ordo eſt diuinæ prouidentiæ.Ordo autem diſſi
tio ordi nitur ab Augu.xix.de ciui.dei.eſſe pariū diſpariūq; rerū ſua
nis. vnicuiq; loca ꝙgruēti tribuēs diſpoſitio. Loc⁹ pueniēs gra
uibus eſt terra. Et quia reprobi quorum iniquitates vt ait
Pē.xxxvij. Sicut on⁹ graue grauatæ ſunt ſuper eos cum ipo
grauamine hinc recedunt:apte in centro terræ collocantur
auerni.Et quia paria peccata pari pœna puniuntur:& ſimi
le cum ſimili apte collocatur.Ideo dicit dominus.Colligite
zizaniam in faſciculos ſuos ad comburendum: vt auari cū
auaris:ſuperbi cum ſuperbis:luxurioſi cum luxurioſis col
locati ſint:ſicut & hic conuerſati.Et quia ſicut omnium re
rum deus:ita & peccatorum & ſuppliciorum nouit menſu
ram:vt menſura grauitatis pœnæ ſit ſm̄ menſuram quanti
tatis culpæ.dicente domino miniſtris ſuis.Apocalip.xviij.
Quantum ſe exaltauit & in deliciis fuit tm̄ date ei tormentū
& luctū.& Sap.v.ſ.Fortioribus.ſ.maioris deformitate volū
tatis peccantibus:fortior inſtat cruciatio.Ideo qui abundan
tius peccauit & grauius ordo diuinæ iuſtitiæ grauius punit.
Sed intelligitur ibi non eſſe ordo:quia non ſeruant illæ res
ordinem illum quem hic habuerunt:vt flamma ignis quæ
hic comburit & illuminat non autem ibi.Sed nec ibi ſerua
bitur quod videlicet cōmuniter & prouerbialiter dicitur.
Solatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum. Vnde dicit
beatus Augu.Non hi quos monemus agere pœnitentiam
quærunt ſibi comites ad ſupplicia:nec gaudent: quia mul
tos habebunt ſibi ſimiles ſcilicet in pœnis.Nam non pro
pterea minus ardebunt:qa cū multis ardebunt.ij.q.ſ.multi.
immo plus cruciabunt & ꝑcipue quo ad eos quos ſuo exē
Quare plo vel occaſione traxerunt ad malum. Et proprerea diues
diues e- ſepultus in inferno petebat mitti Lazarum ad monendum
pulo vole- fratres ſuos vt agerent pœnitentiam:ne irent ad locum tor
bat fra- mentorum:nō qa ex charitate cōpatereſ eis:ſed quia maius
tres ad- ſibi parabatur ſuppliciū ex dānatione fratrū cum exemplo
moneri vel aliis modis eſſet occaſio peccatorum illorum. Sicut em̄
ꝑ lazarū ex multitudine vbi eſt ordo reſultat pulchritudo quæ dele
ctat:& quanto maior multitudo:tanto maior pulchritudo
& delectatio.Ita vbi non eſt ordo.quanto maior multitu
do:tanto maior confuſio & afflictio in eis. Quanta autem
ſit multitudo damnatorum.de facili poteſt percipi ex eo qd̄
chriſtus dicit Matth.vij.Lata eſt via quæ ducit ad perditio
nem & multi incedūt per eam.Et arcta & anguſta via quæ
ducit ad vitā.ſ.virtutum:& pauci vadunt per eam. Omnes
infideles ad infernū tendunt. Et fideles chriſtiani ſimiliter
qui mandata dei non ſeruant.Et his plenus eſt mundus.Ti
mere ergo eum.Matth.x.c.qui poteſt animā & corpus per
dere in gehennam . quæ eſt locus intemperatus:inordina
Dicit et tus & horridus . Quarto eſt locus fetidus & immundus:&
lacus et ꝓpterea dr̄ lacus & puteus.Pē.xlix.Eduxit me de lacu miſe
puteus. riæ & de luto fæcis:ideſt de inferno in quem quis ſe proijcit
merito cum peccat mortaliter:ſed inde exire non valet niſi
educatur a deo per gratiam ſuam.Dicitur & puteus . Apoc.
ix.De puteo abyſſi obſcuratus eſt aer. Et poteſt dici puteus
a puteo ideſt a fetore.Eſt enim quaſi latrina mundi & quaſi
ſentina vbi omnes ſordes confluunt.Vnde dicit Baſilius q̄
dñs in fine mundi purgabit omnia elemēta & omnem im
munditiā eorū:& virtutem læſiuā proijciet in infernum:vt
in cloacā ad pœnā dānatorum.Qualitates eorum delectabi
les in eis remanebunt ad gloriam beatorum & eorum deco
rem, ſicut ignis habet comburendo viua affligere:habet &
illuminare.Virtutē ergo afflictiuā ꝓijciet in infernum illu
minatiuā ſibi dimittēdo.In hmōi locis manēt frequēter ſer
pentes:dracones:& vermes.Deuf.xxxij.Dentes beſtiarum
immittam in eos cū furore trahentiū ſuper terrā atq; ſerpen
tiū.& Iſa.xviij.Subter te ſternet tinea:& operimentū tuum
erūt vermes.dr̄ de Nabuchodonoſor & diabolo.b. Augu.
in li.de ci.dei.magis intelligit de ꝙme ſpūali.ſ. remorſu cō
ſcientiæ q̄ ſemp mordet eos:& iō nō morit de pctis cōmiſſis

ꝑpter quæ deuenerūt ad tantā miſeriā dānationis æternæ.
Legit in vitis fratrū q̄ cū Bononiæ eſſet quidā ſcholaris no Exēplū
bilis qui illuc ad ſtudendum de alijs parribus aduenerat: deſcho
multis pompis:vanitatibus & laſciuijs erat deditus. Hunc laſtico
viſitans ſuprior conuentus Bonoñ.ordinis prædicatorū Bono
quia & ipſe cōpatriota eius fuerat:cœpit eum alloqui.Sed ꝑ niē.pō
fatus ſcholaris timens ne compunctiua aliqua diceret ſibi: poſo.
q̄ eū haberēt retrahere a voluptatibus mundi:fecit pactum
cū eo ne de rebus ſpūalibus aliq̄d ſibi loqueret:ſi veller diu
tius cōfabulari cū eo.qd̄ ille promiſit ſe facturū . ita tamen
q̄ in fine eoꝝ colloquij tātū duo vel tria ſcripturæ ſibi ꝓpone
ret.Poſtq̄ ergo de multis & variis rebus de parentibus eorū
& amicis & notis habuerunt ſermonem.Demum ab eo vo
lens recedere dixit illi duo verba ſcripturæ.volo vobis di
cere vt conuenim⁹.At ille.Dicas cito & breuiter. Et ſuppri
or.Scriptum eſt in Eſa.xiij.de vno q̄ſq; q̄ ſe tradit deliciis &
vanitatib⁹ mūdi q̄ in alia vita hoc ei euenīet.Subter re ſter
netur tinea & operimentū ſuū erūt vermes.Et inde receſſit.
Ita autem inhæſit firmiter hoc verbum menti eius vt nullo
pacto poſſet a corde ei⁹ illud excidere.Sed eius recolendo in
de cōſiderabat quomō poſſet ſuſtinere talē lectū ꝑ miū & ti
nearū ſemp qui nec mōrſum pulicis patienter ferret. Cūq;
ſocios vanos ipſe q̄reret & ſolacijs ſe applicaret:vt illi⁹ ver
bi obliuiſceretur & conſiderationis talis cruciat⁹ vermiū &
tinearum,nec aliquo mō a mente ſua valeret reijcere die no
ctuq;.Demū verbis illis cōpūctus ſæculum deſerēs:religio
nē ingreſſus deo ſe ibi deuouit.Quinto locus ille eſt tumul
tuoſus.Vnde tartarus dicit a ſtrepitu & contentiōe rixoſa. Dr̄ etiā
Eſa.iij. Tumultuabit puer cōtra ſenē:& ignobilis cōtra no tartar⁹.
bilem:filius obiurgabit patrem:& pater filiū.Vñ legitur in
lib.de ſeptē donis.q̄ cū quidā vſurari⁹ infirmabat ad mor Exēplū
tem:nec ſacerdos veller ei ſacta conſerre niſi reſtitueret vel cuiuſdā
cautionē faceret. Ille aūt nollet.Horrabant ad hoc eum filij vſura
ne ad infernū deſcenderet moriens. Et ille . Vos neſcitis qd mipina
petatis.Oporteret vos ire ad hoſpitale ſi vellem cuncta re cis
ſtituere male ablata:melius eſt cōmittere ſe miæ dei q̄ miæ
hoim.Mortuus igitur ille ſepult⁹ eſt in inferno.Ex filijs au
tē eius duob⁹ dixit vn⁹ ad alterū:Pater noſter damnatus eſt:
nō velim⁹ imitari eū retinēdo vſuras ab eo extortas:ſed red
dam⁹ creditoribus vt ſaluari poſſim⁹.At ille. Ego preq̄ me
contingit volo gaudere:ego non feci vſuram. Ex quo ipſe
qui extorſit non reſtituit:ipſe luet pœnam . Alter portionē
ſuā reſtituit & ſæculū deſerēs:dei obſequio ſe totū tradidit.
Dum aūt q̄ in ſæculo remāſerat mundanis ſe immergeret
infirmatus ad mortē:nec pœnitens:ad tartarū ſecurus eſt pa
trē.Qd̄ frater audiēs rogauit deū vt ſibi aliquo mō oſtende
ret ſtatū eoꝝ in alio ſæculo . Vna igit dierū cū oraret:vidit
terrā apertā:& in infimo patrē in flāmis inferni ſepultū & fi
lium eius fratrē ſuū ſup eū iacētē:maledicebatq; pater filiū
dicēs.Maledicta ſit hora in qua te genui:et tu ſis maledict⁹:
quia propter te ego feci vſuras nec volui reſtituere ne dimit
terē te pauperē:et propter hoc crucior in hac flamma. Et fi
lius econtrario.Immo maledictus ſis tu pater et maledicta
ſit dies i qua me genuiſti:tu me exēplo tuo docuiſti fenera
ri et vſuras extortas noluiſti reddere:ſed mihi reliquiſti : ꝓ
pter qd̄ in ꝓpetuū crucior.Qd̄ cernens ille gratias deo egit
qui eum liberauit de tanto malo. Sexto eſt locus damnato
rū locus obliuioſus et occultus:vnde a Gentilibus lethe dr̄: Dicit et
et interp̄tat obliuio:qa.ſ.ſui.i.eius qui eſt damnatus tradit lethe.
eū obliuioni.Et deus etiā videt eos obliuiſci inquantū. ſ.
non liberat eos ab illis pœnis.Pē.Nec memor ero nominū
eorum per labia mea:poteſt dicere deus de eis.Amici er pro
pinqui carnales cito tradunt obliuioni : quod patet: quia
modica ſuffragia faciunt pro eis . quinimmo nec illa quæ
illi legauerunt.Et ſi neſciant illis non poſſe prodeſſe cum
non nouerint ſi ſunt in purgatorio vel in inferno . Vnde
accidit eis ſicut de pincerna pharaonis: qui in proſperitate
erat:qui ei beneficium faciens interpretatus ex ſomnio ſuo
ſui liberationē. etſi ei ſe recommendaret: ob.litus eſt cito
eius. Omnium quoq; et ipſe damnatus obliuiſcitur . ex q̄
bus poſſet in aliquo conſolari.Nam ſi memoriæ occumūt
gaudia vana et delectationes quas habuit in mundo . hoc
eſt eis ad cruciatum:quia per illa cognoſcunt ſe deo priua
tos et oī bono.Septimo eſt locus periculoſus. Vnde dicitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dī etiā barathrū in hymno. Cōsurgit christ⁹ tumulo victor redit de barathrō. Et dī barathrum quasi latitudo arcta: qa est latus locus ad ingrediendū: sed arctus ad exeundū adeo ꝙ null⁹ potest exire. Matth. v. Non exies inde quousq; reddas nouissimum quadrantē. & Mat. xviij. Tradidit eum tortoribus ꝙusq; redderet vniuersum debitum. Et quia ibi non est locus satisfactionis. vnde non habet quod reddat nunq; egredietur de loco sed ibi semper pœnas luet. Dicitur & herebus a Gētilibus: quia semper adhæret illi talis pœna. Vnde etsi diabolus vel anima damnati ad horā de illo loco exeat vt appareat alicui deo disponēte: secū tamē portat infernum: & semper ei illa pœna inhærer. Quod autē dixerūt dæmones christo clamādo. Venisti ante tēpus torquere nos. Mat. viij. Non sic est intelligendum tamq; prius non cruciarētur. Sed qa aliquod accidētale suppliciū nunc additum est eis ꝓpter ꝓsumptionem eorum. Dicitur & acheronta a gentilibus. i. luctuosus vel acheronta ab a, quod est sine, & cheronta qd' est salus: qa sine salute sunt lachrymæ illæ. Mat. xiij. Ibi erit fletus & stridor dentiū. Esa. v. Dilatauit infern⁹ animā suā: & aperuit os suū absq; nullo termino. Psal. lxvij. Neq; vrget sup me puteus os suum. Puteus est profunditas humanæ iniquitatis in quē si ecideris non clauder super te os suum. si clauseris os tuum. Confitere ergo & dic. De profundis clamaui ad te dñe. Claudit os suum ei qui cōfitetur. iuxta illd'. Beati quorum remissæ sunt iniquitates & quorū tecta sunt peccata. Quidam senex migrans cum crederetur mortu⁹ ad se reuersus fleuit inconsolabiliter dicens frequenter. Ve mihi quia non fleui. Ve mihi quia non fleui. Ve mihi quia nō fleui. Fletus autem illic erit infructuosus qui hic est vtilis & preciosus, beatus Augu. Frustra ibi flebunt peccatores qui malorum suorum veniam non consequentur.

Dicit & hereb⁹.

Dī ache ronta.

Pō. xxxj

§. IIII. DE PVNITIONE REPROBO

Qualiꝫ punien tur reprobi post vltimā resurrectionē.

Corpus hūanū i igne manere & nō cō sumpti ab igne.

Quis paleæ dedit vel tā frigidā vi: vt obrutas niues seruet: vel tam seruidā vt poma imatura maturet; De ipō igne mira quis explicet quo quæq; adusta nigrescunt: cum ipe sit lucidus: & pene oia quæ ambit & lambit colore pulcherrim⁹ decolorat: atq; ex pruna fulgida carbonem teterrimum reddit. Neq; id quasi regulariter diffinitum est. Nam ecōtrario lapides igne candenti percocti & ipsi fiunt candidi. Et q̄uis magis ille rubeat illi albido colore nitescant: cōgruit tamē luci quod album est: sicut nigrum tenebris. Cum itaq; ignis in lignis ardeat vt lapides coquat contrarios habet non in rebus contrarijs effectus. Etsi enim ligna & lapides diuersa sunt: sed non sunt contraria: sicut album & nigrum: quorum in lapidibus vnum facit: alterum in lignis: clarus illos clarificans: hæc obfuscans: cum in illis deficeret nisi in istis viueret. Quid in carbonibus nonne miranda res est & tanta infirmitas vt ictu leuissimo frangantur: pressu facillimo conterantur: & tanta firmitas vt nullo humore corrumpantur: nulla ætate vincantur: vsq; adeo vt eos substernere soleant: qui limites figunt ad conuincendum litigatorem: Qui eos in terra humida infossos: vbi ligna putrescerēt tam diu durare incorruptibiliter posse nisi rerū ille corruptor ignis effecit; Intueamur etiā miraculum calcis excepto eo de quo iam satis diximus. ꝙ igne candidatur quo alia terra redduntur. Etiam occultissime ab igne ignem concipit. Cūq; iam gleba tangentibus frigida sit. ignem tam latenter seruat vt nullo nostro sensui prorsus appareat. Sed compertus experimento etiam dum non apparet: sciatur inesse spiritus. propter quod eam calcem vitam loquimur. velut ipse ignis latens anima sit inuisibilis visibilis corporis. Iam verō q̄ mi rum est: ꝙ cum extinguit: tunc accenditur. Vt enim occulto igne careat: aqua ei infunditur aquave perfunditur. Et cum ante sit frigida: inde feruescit vnde feruentia cuncta frigescunt. Velut expirante ergo illa gleba discedens ignis qui lacta vnda non sit arsura. & quam calcem vocabam⁹ viuam vocem⁹ extictam. Quid est qd' huic miraculo addi posse videatur & tamen additur; Nam si non adhibeas aquam sed oleū: qd' magis fomes est ignis: nulla eius ꝓfusione vel infusione

De ꝑtute adamantis

De ꝑtute magnetis.

De pomis sodomorum.

mirū de sale agrigētino.

De cōbustione calcis.

cuius ꝓsentia corpus viuit & regit: & dolorē pati pōt & mori non pōt. Ecce inuenta est res quæ cum sensum doloris habeat immortalis est. Hoc igitur tunc erit etiā in corporibus dānatorū: quod nunc esse scimus in animis oīm. Si autem diligentius consideremus: dolor corporis magis ad animū ꝑtinet. Dolet itaq; aīa cū corpore in eo loco eius vbi aliqd cōtingit vt doleat. Dolet & sola q̄uis sit in corpore cū aliqua causa etiā inuisibiliter tristis est ipsa corpore incolumi. Dolet etiā nō in corpore cōstituta. Nā vtiq; dolebat diues apd' inferos cū diceret. Crucior in hac flamma.. Corpus autē examine nec doler nec aīatum sine anima dolet. Si ergo a dolore argumentum recte assumeretur ad mortem vt ideo mors posset accidere: quia potuit accidere & dolor magis ad aīam ptinere mori ad quam magis ptinet & dolere. Cum vero illa quæ magis dolere potest non possit mori: quid mouet ad affert cur illi corpora: qm̄ futura sunt in doloribus: iō etiā moritura esse credamus. Etsi platonici quidā dixerūt. Vnde & Vergilius: ex moribundis terreni corporis membris aīas habere: vt metuant doleant & hmōi. Cur incredibile est ita ignes illis corporib⁹ dolorē posse inferre nō mortem: sicut ipsa corpora dolere aīas faciunt: quas tū ideo mori non cogunt. Idem ca. iiij. Sicut qui naturas aīalium curiosius indagarunt Salamādram referunt in ignib⁹ viuere. Et quidam Salamā notissimi Siciliæ montes qui tāta temporis diuturnitate & dra in uetustate vsq; nunc ac deinceps flammis æstuant atq; intergri perseuerant: satis idonei testes sunt: non oīe quod ardet ui. ab sumi. Et aīa indicat non oē quod dolere pōt: posse etiam mori. Quid adhuca nobis rerū postulant exēpla: quibus doceamus non esse incredibile vt hoīm corpora sempiterno supplicio punitor⁹ & in igne aīam nō amittant: & sine detrimēto ardeant: & sine interitu doleant. Habebit eīn tunc ista carnis substantia qualitatem suam ab illo inditam: qui tam miras & varias tot rebus indidit quas videmus proprietates: vt eas qa multæ sunt non miremur. Quis em̄ nisi de⁹ creator oīm dedit carni pauonis mortui ne putresceret. Quod dicit bñs Aug. se expertū vt p ānum illā reseruasset coctam: nec putresceret: sed solū corpulētiæ siccioris fuisse. Quis paleæ dedit vel tā frigidā vi: vt obrutas niues seruet: vel tam seruidā vt poma imatura maturet; De ipō igne mira quis explicet quo quæq; adusta nigrescunt: cum ipe sit lucidus: & pene oia quæ ambit & lambit colore pulcherrim⁹ decolorat: atq; ex pruna fulgida carbonem teterrimum reddit. Neq; id quasi regulariter diffinitum est. Nam ecōtrario lapides igne candenti percocti & ipsi fiunt candidi. Et q̄uis magis ille rubeat illi albido colore nitescant: cōgruit tamē luci quod album est: sicut nigrum tenebris. Cum itaq; ignis in lignis ardeat vt lapides coquat contrarios habet non in rebus contrarijs effectus. Etsi enim ligna & lapides diuersa sunt: sed non sunt contraria: sicut album & nigrum: quorum in lapidibus vnum facit: alterum in lignis: clarus illos clarificans: hæc obfuscans: cum in illis deficeret nisi in istis viueret. Quid in carbonibus nonne miranda res est & tanta infirmitas vt ictu leuissimo frangantur: pressu facillimo conterantur: & tanta firmitas vt nullo humore corrumpantur: nulla ætate vincantur: vsq; adeo vt eos substernere soleant: qui limites figunt ad conuincendum litigatorem: Qui eos in terra humida infossos: vbi ligna putrescerēt tam diu durare incorruptibiliter posse nisi rerū ille corruptor ignis effecit; Intueamur etiā miraculum calcis excepto eo de quo iam satis diximus. ꝙ igne candidatur quo alia terra redduntur. Etiam occultissime ab igne ignem concipit. Cūq; iam gleba tangentibus frigida sit. ignem tam latenter seruat vt nullo nostro sensui prorsus appareat. Sed compertus experimento etiam dum non apparet: sciatur inesse spiritus. propter quod eam calcem vitam loquimur. velut ipse ignis latens anima sit inuisibilis visibilis corporis. Iam verō q̄ mirum est: ꝙ cum extinguit: tunc accenditur. Vt enim occulto igne careat: aqua ei infunditur aquave perfunditur. Et cum ante sit frigida: inde feruescit vnde feruentia cuncta frigescunt. Velut expirante ergo illa gleba discedens ignis qui lacta vnda non sit arsura. & quam calcem vocabam⁹ viuam vocem⁹ extictam. Quid est qd' huic miraculo addi posse videatur & tamen additur; Nam si non adhibeas aquam sed oleū: qd' magis fomes est ignis: nulla eius ꝓfusione vel infusione

fusione feruescit. Hoc miraculū si de aliquo indico lapide legeremus siue audiremus: & in nostrū experimentū venire nō posset: profecto aut mendaciū putaremus aut certe granditer miraremur. Quarū vero rerū ante oculos nostros quotidiana documenta versant non genere min⁹ mirabili: sed ipsa assiduitate vilescūt. ita vt ex ipsa India quæ remota est pars orbis a nobis defierimus nōnulla mirari q̄ ad nos potuerunt miranda perduci. Adamātē lapidē multi apud nos habēt & maxime aurifices insignitoresq; gemmarum: qui lapis nec ferro nec igne nec alia vi vlla perhiberi præterq̄ hircino sanguine vinci. Sed qui eū habēt atq; nouerunt. nūquid ita mirantur vt hi quibus potētia primū eius ostenditur: quib⁹? autē nō ostendit: fortasse nec credunt: aut si credūt inexperta miran t; Et si contigerit eīperiri adhuc quidem mirantur insolita. Sed assiduitas experiendi paulatim subtrahit admirationis incitamētum. Magnetem lapidem nouimus mirabilem ferri esse raptorē. Quod cum primum vidi vehemēter inhorrui: quippe cernebam a lapide ferreum anulū raptū atq; suspensum. Deinde cū tanq̄ ferro quod rapuerat vim dedisset suā communēq; fecisset. idē quoq; anulus alteri admotus est eundemq; suspendit atq; vt ille prior lapidi: fic alter anulus priori anulo cohærebat. Accessit eodē modo tertius. accessit & quartus. Iāq; fibi per mutua circulis nexis non implicator⁹ intrinsecus sed extrīsecus adhærentiū quasi catena pepēderat anulorū. Quis istam vim lapidis nō stuperet. quæ illi nō solū ierat: verūetiā per tot suspēsa transibat: & inuisibilibus vinculis ea subligabat? Et si argentū inter lapidē illū posuerit & ferrū mouet imoto argēto. Quādo autē iuxta magnetē ponit adamas ferrum non rapit: & si eū rapuerit vt ei appropinquauerit: mox remittit India mittit hos lapides. Verūtamē infideles homines qui cum diuina vel ꝑterita vel futura miracula ꝑdicamus: quæ illis experienda nō valemus ostēdere: rationē a nobis earū flagitant rerū: quā qm̄ nō possumus reddere: excedūt em̄ vires mētis humanæ: æstimant falsa esse quæ dicimus. Ipsi de tot mirabilibus rebus quas vel videre possumus: vel videmus deberēt reddere rationē: Qd' si ab hoīe fieri nō posse viderint fatendū est eis: nō ideo aliqd nō fuisse: vel futurū nō esse: qa ratio inde reddi nō pōt. quādoquidē sunt ista de quibus ſilr nō pōr. Nō itaq; pgo p pluria qmādata sūt lr̄is: nō gesta atq; trāsacta: sed in locis qbusq; manentia: q̄ si quisq̄ ire voluerit: & potuerit vtrum vera sint explorabit. Sed pauca cōmemoro. Agrigētinū Siciliæ salē perhibēt cū fuerit admotus igni velut in aqua fluescere: cū vero ipsi aquæ adiungitur velut in igne crepitare. Apud Garamātas quendam fontem fertur esse tam frigidum diebus vt non bibatur: tam feruidum nocte vt non tangatur. In Epiro aliū fontem in quo faces vt in cæteris extinguuntur accensæ: sed nō vt in cæteris accendunt extinctæ. Asbeston Arcadiæ lapidē ꝓpterea sic vocari ꝙ semel accensus iā nō possit extīgui. Poma in terra Sodomorum gigni quidem & ad maturitatis faciem peruenire: sed morsu pressuve tentata in fumum ac fauillam corio fatiscente vanescere. Pyritē lapidē Persicū tenentis manum si vehementius prematur adurere. propter qd' ab igne nomē accæpit. In Cappadocia æthere vēto eās concipere eosdemq; fœtus nō amplius triennio viuere. Tylon Indiæ insulam eo præserri cæteris terris: ꝙ omis arbor q̄ in ea gignitur nunq̄ nudatur tegmine foliorū. De his atq; alijs innumerabilib⁹ q̄ historia nō factor⁹ atq; transactorū: sed manentiū locorū continet reddāt rationē si possunt infideles isti q nolunt diuinis literis credere. qd aliud q̄ nō putantes eas esse diuinas: eo ꝙ res hīt incredibiles: sicut hoc est vnde nunc agimus. Non em̄ inquiunt admittit vlla ratio vt caro ardeat: & nō absumatur: doleat neq; moriatur. Ratiocinatores. videlicet magni: q de oibus reb⁹ quas mirabiles eē cōstat: possint, reddere rationē. Reddant ergo rationē de his quæ pauca posuimus: q̄ ꝑ culdubio si ea esse nescirent: & ea esse futura diceremus: multo minus crederēt q̄ qd' nunc dicentibus nobis nolūt credere aliq̄ esse venturum. Quis em̄ eorū nobis crederet: si quēadmodū dicimus futura hominū viua corpa: q̄ semp arsura atq; dolitura. nec tū aliq̄ moritura sint: ita diceremus in futuro sæculo: futurū salē quē faceret ignis velut in aqua fluescere: eundēq; faceret aqua velut in igne crepitare: & alia de quibus. ē. dictū est. Hæc illo sæculo quod futurū est si diceremus futura: nobisq; increduli

§. IIII. DE PVNITIONE REPROBORVM in corporib⁹ post vltimā resurrectionē: ꝙ cruciabunt in igne inferni continue. nec tamē consumētur vel deficient. Mat. xxv.

Dicet iudex vniuersorū dñs Iesus reprobis: qui a sinistris erūt iudicādi resuscitatis in corporib⁹ suis. Discedite a me maledicti in ignē æternū. et Eccli. vij. Vindicta. i. punitio carnis impij ignis & vermis. Hic ignis ait. b. Aug. excellit oēm pœnā quā aliqs vnq̄ est expertus in vita ista. Dicōiter a sapientibus ignē nostrū quo vtimur esse quasi ignis pictus respectu illius ignis infernalis. qa ita afflictiu⁹ ꝙ respectu eius ignis noster nullam afflictionem videtur ingere re humano corpori posito sup eum. Sed si aliquis nūc cum casu tangitur ab igne isto sentit dolorē intēsum: quid faciet miser dānat⁹ ibi semp mālsurus? Esa. xxxiij. Quis de vobis habitare poterit cū ardoribus sempiternis: quis habitabit cum igne deuorante? Et qa infidelibus videtur corpus humanū in igne manere & nō ꝓsumi impossibile: voluit deus ostendere per exēplū trū puerorū. Ananiæ: Azariæ: & Misaelis: q missi sunt a Nabuchodonosor in fornacē ardētem & nō cō nec trū ꝓsumpti ab igne. Dañ. iij. ca. In multis quoq; reb⁹ naturalibus ostendit deus multa fieri: præter solitum cursum est ipse naturæ in alijs rebus. Sicut em̄ dedit naturā & proprietatem certam rebus prout voluit. ita & potest imutare & dare aliā cum vult. Vnde hoc ꝙ multa exēpla oñdit. b. Aug. in xxi. de optima ciui. dei. c. ij. & sequēti. Conuincant increduli posse humana corpa / sed in æternorum quoq; ignium durare tormētis; cum sint aliqua i animalia profecto corruptibilia qa mortalia: quæ tamē in igne nō medijs ignibus viuant. Nonnullum etiam genus vermiū ꝓsumūt in aquarū calidarū fcaturigine reperiri: quarū feruorem nemo impune contrectet. Illos aūt nō solū sine vlla sui læsione ibi esse: sed extra esse non posse. Quod si eadē incredulitate contendāt: qa hæc aīalia nec semp viuunt: & in illis feruoribus sine doloribus viuunt. Si mirabile est in ignib⁹ dolere & tamē viuere: mirabilius est viuere in ignibus & nō dolere. Si hoc creditur: cur nō & illud: Sed null⁹ inquiūt. ſ. incredulī corpus est qd' dolere possit: nec possit mori. Quibus dicit'. Etsi nulla caro nunc est quæ sensum doloris perpeti possit mori: ꝙ non possit: erit tunc nū talis scilicet in vltima resurrectione qualis nunc non est. sicut talis erit mors qualis nūc non est. Attēdunt isti cōtradictores nunc nullā esse carnē q̄ dolorē pati possit mortēq; nō possit: & non attendunt esse m̄ aliqd tale qd' corpore maius est. Ipe quippe animus

respōderēt. Si vultis vt ea credam⁹: reddite de singulis rōnē. Nos non posse confitemur: eo ꝙ in istis & similibus dei miris operib⁹ infirma mortaliū ratiocinatio vincerentur. Fixā tñ apud nos esse rationē nō sine rōne oīpotentē facere. vnde animus humanus infirmus rationē nō pōt reddere. & in mīs quidem rebus incertum nobis esse quid velit. illud tñ eē certissimū nihil eor⁹ ei esse impossibile quæcumq; voluerit eicꝫ nos credere prædicēti: quē neq; impotentē neq; mentiē tem possumus credere. Hi m̄ fidei rephensores exactoresq; rōnis: qd ad ista respōdēt de qb⁹ rario ab hoīe reddi nō pōt & m̄ sunt: & ipsi rationi naturæ vident esse cōtraria. q̄ si futura esse diceremus similiter a nobis ficut eorum quæ fuerra esse dicim⁹: ab infidelibus ratio poscerer. ac per hoc cum in talibus operib⁹ dei deficiat ratio cordis & sermonis humani. sicut ista nō ideo non sunt: sic nō ideo etiam illa non erūt: qm̄ ratio de vtrisq; ab hoīe nō potest reddi. Refert in. c. vi. idē Aug. ꝙ in literis Gēliū reperiur. ſ. esse quoddā fanū Veneris atq; ibi candelabrum & in eo lucernam sub dio sic ardentē: vt eā nulla tēpestas nullus imber extinguat. vnde lucerna ie xtinguibilis nominata est. Circa huiusmodi dicit ꝙ non habemus necesse credere oia q̄ historia continet gentiliū: cū & ipi iter se historici sicut ait Varro quasi data opa & quasi ex industria p multa dissentiant. Sed ea si volumus credim⁹ quæ nō aduersantur libris quibus non dubitamus oportere nos credere. De isto ergo fano Veneris & lucerna de fano inextinguibili non solum in nullas coarctamur angustias: veneris verūetiā latitudinis nobis cāpus aperit. ſ. ad respondendū. Addimus em̄ ad ista lucernam inextinguibilē & hūanas: & magicarū. i. p hoīes dæmoniacarū artiū & ipsorū per seipos dæmonum multa miracula: quæ si negare voluerim⁹?: eidē ipsi cui credimus sacrarū literarū aduersabimur ꝓfitati. Aut ergo in illa lucerna mechanicum aliquid de lapide Asbesto ars humana molita est: aut arte magica factū est: quod hoies illo mirarent in tēplo. Aut dæmon quispiam sub nomine Veneris tanta se efficacia ꝓsentauit: vt hoc ibi ꝓdigiū & appareret hoibus & diutius permaneret. Illiciuntur autem dæmones ad inhabitandū per creaturas: quas non ipsi sed deus condidit. Vt autē alliciantur ab hoibus: prius eos ipi assutissima calliditate seducunt. vel inspirando eos: cordib⁹ virus occultū: vel etiam fallacibus amicitijs apparendo: eorumq; paucos discipulos suos faciunt plurimorūq; doctores. Neq; em̄ poruit nisi prius ipsis docentibus discī: quid quisq; illorum appetat: quid exhorreat: quo inuitetur numine vel cogatur. vnde magicæ artes eorumq; artifices exiterunt. Maxime autē possident corda mortaliū: qua potissimū possessione gloriant: cum se transfigurant in angelos lucis. Sunt ergo eorū facta plurima: quæ quanto magis mirabilia conspiciuntur: tanto cautius vitare debemus. Sed hæc vnde nunc agimus: nobis etiam ipsa proficiunt. Si em̄ hæc immūdi dæmones possunt: quanto potētiores sunt angeli sancti. Quāto potētior his oībus deus qui tantor⁹ miraculor⁹ effectores etiā ipsos angelos fecit. De Magis Pharaonis seu maleficis scriptura diuina fatetur. De quadam fœmina quæ tali arte pollebat nobilis poeta dicit. Hæc se carminibus promittit solvere mētes. Quas velit: ast alijs duras immittere curas. Si Eneid. stere aquam fluuijs & vertere fydera retro. Nocturnosq; ciet iij. manes: mugire videbis Sub pedibus terram: & descendere montibus ornos. Quanto magis deus potens est facere quæ infidelibus sunt incredibilia: sed illius facilia potestati. quā doquidem ipse lapidum aliarumq; vim rerum & hominū ingenia: qui ea miris vtuntur modis ãgelica sq; naturas omnibus terrenis potentiores animantibus condidit vniuersa mirabilia: mirabili vincente virtute: & operandi: iubendi finendiq; sapientia vtens omnibus tam mirabiliter q̄ creauit. Cur igitur facere non possit deus: vt resurgant corpora mortuorum: & igne æterno crucientur corpora damnatorū qui fecit mundum in cœlo: in terra: in aere: in aquis innumerabilibus miraculis plenum: cū sit omnibus quibus plen⁹ est proculdubio maius & excellentius etiam mundus ipse miraculum. In ca. vij. idem. Sed isti cum quibus vel contra quos nunc agimus: qui & deum esse credūt a quo factus est mūdus. qñ eis rerū vim mirabilē proponim⁹? aliarum: quæ nec aīalia sunt rōnalia: nec vlla ratione prædita spiritū? sicut sunt ea quor⁹ pauca commemorauim⁹? respondere assolent. Vis est ista naturæ. Natura eorum sic se habet. ꝓpriarū sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

istæ efficaciæ naturæ. Tota itaq; ratio est. Cur Agrigētinū salē flamma fluere faciat: aquā crepitare: qa hæc est natura eius. Et hoc esse potius cōtra naturā videt: quæ nō igni sed aquæ dedit salē soluere: torrere autē igni non aquæ. Sed ista inquit salis huiꝰ naturalis est vis vt his contraria patiantur. Hic igitur rō addit & de fonte illo Garamātico & aliis de quibus dictum est. ē. Quibus licet vis insoluta contra naturā inesse videat: alia tñ de illis non reddit ratio: nisi vt dicatur hanc eorum esse naturā. Breuis sane ista est ratio fateor: sufficiensq; respōsio. Sed cum deus sit auctor naturæ. omnia cur volunt forriorem nos reddere rationē: quando aliquid velut impossibile nolunt credere. eiq; reddītionem ratiōis poscentibus respondemus hanc esse voluntatem omnipotentis dei. Qui certe non ob aliud vocat oīpotens: nisi qm quicquid vult pōt. Qui potuit creare tā multa quæ nisi ostenderent profecto impossibilia putarent. nō solū quæ ignotissima apud nos: verūetiam quæ notissima posuit. Nec em volo temere credi cuncta quæ posui: quia nec a meipso ita credunt tanq; nulla de illis sit in mea cogitatione dubitatio exceptis illis quæ vel ipse sum expertus: & cuius facile est experiri sicut de calce quæ feruet in aqua in oleo frigida est. De magnete lapide trahente ferrum. De carne pauonis non putrescente. De palea sic frigente: vt non sinat fluere niuem. Sicq; calente vt maturescere poma cōpellat. De igne fulgido candescente lapides scilicet calcis: & obfuscate quæ vrit. De carbonibus & oleo & argento. de quibus. ē. Cætera autem sic habeo: vt neq; neganda neq; affirmanda decreuerim. Quæ autem melior & validior ratio de rebus talibꝰ reddīt q̄ q̄ cū oīpotēs deus ea facere posse phibet: & factur⁹ dicitur quæ prænunciasse ibi legitur vbi alia multa prænūciatur: quæ fecisse monstratur. Ipse quippe faciet: quia se facturū esse p̄dixit: quæ impossibilia esse putant: qui promisit & fecit vt ab incredulis gentibus incredibilia crederent. Si autem respondent se propterea non credere: quæ de humanis semp arsuris necvnq; morituris corporibus dicim⁹: qa humanorū corporū naturā nouimus longe aliter institutam. Vnde nec illa ratio hinc reddi potest quæ de illis naturis mirabilib⁹ reddebat: vt dici possit. Vis ista naturalis est rei huius ista natura est: qm̄ scim⁹ humanæ carnis istam nō esse naturam. Habemus quidem quod respondeamus de sacris literis. Hanc ipsam. s. humanam carnem aliter institutā fuisse ante peccatū: scilicet vt posset nunq̄ mortem perpeti. Aliter autē post peccatū qualis est erumna huius mortalitatis inuotuit vt perpetem vitam tenere non possit. Sic ergo aliter q̄ nobis nota est instituetur in resurrectione mortuorum. Sed qm̄ istis non credūt literis scilicet sacris. vbi legit qualis in paradiso vixerit homo: de literis eorū qui doctissimi apud eos fuerunt aliquid proferendū est: quo appareat posse fieri vt aliter se habeant quæq; res q̄ prius in reb⁹ innouerat suæ determinatione naturæ. Est in Marci Varronis libris quorum inscriptio est de gente populi Romani. quod eisdem verbis ibi legitur: & hic ponā. In cœlo inquit mirabile extitit portēt̄u. Nā stellam Veneris nobilissimā De stella vene ris & q̄t noībus appellatur. quā Plautus Vesperuginem: Homerus hesperon appellat pulcherrimam dicens. Castor scribit tantū portentum extitisse vt mutaret colorē: magnitudinē: figuram: cursum: qd̄ factū neq; antea nec postea fit. Sic hoc factum Ogygio rege dicebant Adrastus: Cyzicenos & Dyon Neapolites mathematici nobiles. Hoc certe Varro tantus auctor portentum non appellaret: nisi esse contra naturā videretur. Oīa quippe portenta contra naturam dicimus esse: sed nō sunt. Quo modo em̄ est contra naturam quod dei fit voluntate: cū voluntas tanti vtiq; cōditoris cōditæ rei cuiuscūq; natura sit? Portentū ergo fit nō contra naturā: sed contra quam est nota natura. Quis autem portentorum numerat multitudinē q̄ historia genium continet? Sed nunc in hoc vno attendamus: quod ad rē de qua agimus ptinet. Quid ita dispositum est ab auctore cœli & terræ quemadmodum cursus ordinatissimus syderū? Quid tam ratis legibus fixi sq; firmatum? Et m̄ qū ille voluit qui summo regit imperio ac potestate quod cōdidit: stella præ cæteris magnitudine ac splendore notissima: colorē: magnitudinē: figurā: & qd̄ est mirabilius sui cursus ordinē legēq; mutauit & turbauit. Sed hoc de Lucifero stella contigit nec antea nec postea contigisse dicunt. Nos in diuinis libris legimus etiam solem ipsum cum hoc a dño petiuisset vir sanctus Iesus naue donec cœptum prælii victoria terminaret. Et retrorsū redisset regi. Ezechiæ xv. anni ad viuendū additi. Hoc etiā ꝑdigio dei significarē ut adiuncto. Sed ista quoq; miracula quæ meritis sunt concessa sanctoꝝ: quādo creditū isti facta magicis artibus attribuunt. Vnde est illud quod. ā. commemorauit Vergilꝰ. Sistere aquā fluuijs: & ☉tere sy dera retro. scilicet quādā magā facere. Nam & fluuium stetisse superius inferiusq; fluxisse: factū est sub Iesu naue scilicet in Iordane. & ab Helia & Helisæo. & de maximo sydere. s. solis reuerso sub Ezechia rege dictum est. Non ergo de notitia naturarum caliginem sibi faciant infideles: quasi non possit in aliqua re diuinitꝰ fieri aliud q̄ in eius natura per humanā suam experientiam cognouerunt. q̄uis & ipsa quæ in rerum natura oībus nota sunt: non minus mira sunt: essentq; stupenda considerantibus cūctis: si solerent hoies mirari mira nō rara. Quis enim consulta ratione nō videat in hoim innumerabili numero fitare & tanta in naturæ similitudine valde mirabiliter sic habere singulos singulas facies: vt nisi inter se similes ēent non discerneret species eorū ab animalibus cæteris: & rursus nisi inter se dissimiles essent: non discernerentur singuli ab hominibus cæteris. Quos ergo similes confitemur: dissimiles inuenim⁹. Sed miserabilior est consideratio dissimilitudinis. Sicut ergo non fuit impossibile deo quas voluit instituere: sic ei nō est impossibile in quicquid voluerit quas instituit mutare naturas. Nobis tamē ista quæ velut contra naturā fiunt: & contra naturā fieri dicuntur: quo more hominū locut⁹ est apls dicēdo ꝓtra naturā in oliua insitū oleastrum: factū esse participē pinguedinis oliuæ. Et quæ monstra ostenta: portenta: prodigia nuncupantur. hoc mōstrare debēt. hoc ostendere vel præostendere: hoc prædicere quod facturus sit deus: quæ de corporibus hoim se pronuntiauit esse facturū nulla impediēte difficultāte: nulla præscribente lege naturæ. Quod igit de sempiterno supplicio dānatorū: s. ignis suū per prophetā scilicet Esaiā dñs dixit fiet oīno. Vermis eoꝝ nō morietꝰ: & ignis eorū non extinguetur. Ad hoc em̄ vehemētius cōmendādū etiā dñs Iesus cū mēbra q̄ hoiem scādalizāt pro his hoibus poneret quos vt sua membra q̄s diligit eaq; ꝑciperet amputari. Bonū est inquit tibi debilē intreire in vitā æternā q̄ duas manus habentē mitti in gehennā. i. in ignē inextinguibilē vbi vermis eorum nō moritur: & ignis eorū non extinguitur. Similiter & de pede & idē de oculo dixit. Nō em̄ piguit vno loco eadem verba ter dicere prout. s. refert Marcus euangelista. Quem non terreat ista repetitio & illius pœnæ cōminatio tam vehemens ore diuino. Et in veteribus scripturis. Vindicta carnis impij ignis & vermis. Eligat quisq; quod placet. aut ignē tribuere corpori: vermē aīo hoc ꝓprie: illē tropice: aut vtrūq; ꝓprie corpori. Iam em̄ satis superi⁹ disputaui posse animalia in igne viuere: & in vstione sine consumptione & in dolore sine morte per miraculum omnipotētissimi creatoris. Cui hoc possibile esse qui negat: a quo fit quicquid in naturis oibus miratus ignorat. Ipse est em̄ de⁹ qui omnia in hoc mundo magna & parua miracula quæ commemorauimus & incōparabiliter plura q̄ non cōmemorauimus fecit: eadēq; ipo mundo vno atq; omniū maximo miraculo inclusit. Et isra in. c. x. Gehenna illa q̄ stagnū ignis & sulphuris dicta est: corporeus ignis erit & cruciabit corpora dānatorū aut hoim & dæmonum. Solida hoim: aerea dæmonū. Aut m̄ hoim corpora cum spiritibus. i. aīabus eorum. Dæmones autē spūs sine corporibus hærentes sumendo pœnā: nō im partiēdo vitā corporalib⁹ ignib⁹. Hæc oīa beatus Aug. Quod autē dicit de corporib⁹ dæmonum fm opinionē aliquorū loquitur non assertiue. vnde a modernis nō tenetur q̄ dæmones habent corpora vnita sibi.

§. V. VLTRA CRVCIATVM IGNIS QVO CORPORA DANATORVM POST IVDICIVM TORQUEBVNTVR: ERVNT IPSORVM CORPORVM MISERIÆ ALIÆ & PŒNÆ. QUARUM PRIMA EST OIMODA IN FIRMITAS.

Erūt corpora illa firma intus & extra. Iob. xx. Arctabit. s. extra: & æstuabit. s. intra: & ois dolor irruet sup eū. Vñ pōt de quolibet trangressore mādatorū dei: & ideo damnato illud Deut. xxviij. verificari. Percutiet te dñs egestate febre & frigore: ardore & æstu: aere corrupto ac rubigine. Et paulopost. Percutiet te dominus vlcere Egypti: scabie & prurigine

prurigine. amentia & cæcitate & furore mēris. Augebit de⁹ plagas tuas magnas & ꝑseuerantes: infirmitates pessimas & perpetuas & conuertet in te oēs afflictiōes Egypti quas timuisti & adhærebūt tibi. Secūda miseria illorū corporum est deformitas eorū. Sicut em̄ ignis noster cum sit fumosus oīa q̄ lambit & tangit etiā lucida & decora deturpat & denigrat. ita ignis inferni: & multo magis cum sit obscurus denigrat & deturpat corpora illa. Thren. iij. Denigrata est super carbones facies eoꝝ. s. reproboꝝ: & non sunt agniti in plateis Hierusalē. s. supnæ: immo ab ea excluſi. Si em̄ Ethio pes sunt ita nigri propter calorē solis intēsum in illa patria quanto magis corpora dānatorū ab illo igne. Et si ignis q̄ dicitur sancti Antonij ita deturpat mēbra humana: quanto magis ille ignis inferni: cum ille sit vmbra vel signum eiꝰ. Vñ dicere pōt quilibet damnatus illud Iob. xxx. Cutis mea denigrata est. & ossa mea aruerunt caumate. Tertia miseria est fetoris qualitas. Iob. xxv. Si ascenderit vsq; ad cœlos: & caput eius nubes tetigerit. s. in mūdo per dignitates & dūa reprobus: quasi sterquiliniū in fine perdet. s. in iferno. Nec mirū si fetor nimiꝰ ibi erit: vbi sunt tot trunci putridi q̄ de fixi fuerāt: & tot cadauera de fecibus inferni: vbi oēs sordes mundi ꝯgregant tanq; in sentina & latrina totius mūdi. Vñ Esa. xiij. dr. Quasi stirps inutilis sanie pollutus & obuolutus cū his q̄ interfecti sunt gladio. s. diuinæ ſniæ & descēderūt vsq; ad fundamēta laci. i. in ꝑfundū inferni: quasi cadauer putridū nō hēbis cōsortiū. & Esa. xxxiij. De cadauerib⁹ eoꝝ ascēdit fetor. Cadauer q̄uis, ꝑprie dicat corpus sine aia: tñ aliq̄ etiā dicit corpus cū aia. cū videlicet est infirmū & fetidū. & Apoc. xiij. dr de dānatis. Cruciabunt in igne & sulphure: & ascendet fetor torrentis & fumus tormentorum in sæcula sclorū. Fumus sulphuris multum fetet. Qui ergo hic quærunt suaues odores flos muscati & hmōi cogitent diligenter tantū ibi continuū fetorem. Quarta miseria est inutilitas membroꝝ & impotētia. Nō em̄ poterūt se mouere ad aliqd agendū: vel se elongare a reb⁹ affligētibus eos. vnde qd̄ dictū fuit de eo q̄ venit ad nuptias regis sine vesie nuptiali. Ligatis manib⁹ & pedib⁹ mittite in tenebras exteriores. Mat. xxij. hic est qui in nuptijs spūalib⁹ ecclīæ nō manet in charitate: q̄ est vestis nuptialis, nō compatiens secum aliquod mortale. cui in inferno ligant manus & pedes. i. potestas tollit aliq̄d hō operādi & voluntatis affectus. Et ideo hū dicit Eccls. ix. Quodcūq; pōt manus tua: instanter opare quia nec opus: nec ratio: nec sapiētia: nec scientia valēt apd̄ inferos quo tu ꝓperas. Certe si qs maneret diu in lecto satis molli & plumoso: nec posset se mouere etiā in capite vnius diei: valde angustiaret. Quid ergo vbi est ignis: fetor: & tenebræ? Quinta miseria est vermium corrosibilitas. Esaiæ vltimo. Vermis eorum non morietur. Et quamuis vermis iste cōiter exponat de ꝑscitia ꝓtinue remordente: beat⁹ Augu. tñ nō negat quin & de verme materiali possit intelligi corpora dānatoꝝ corrodēte absq; cōsumptione. Et si dicat quō vel de quo ibi viuūt. Posset dici q̄ sicut ignis ibi ardet sine materia nobis nota nec deficit: sic & vermis corpora dānatoꝝ post iudicium affliget nec deficient. Esa. xiij. dicitur. Subter te sternet tinea: & operimentum tuū erunt vermes. Abachuc. ij. Nunquid cōsurget ꝓpere q̄ mordeat te & fusci rabunt lacerātes te? Itē Eccli. xxxix. Hæc parata sunt impijs ignis: grando: fames: mors: insup scorpij & serpentes & rōphea. Sexta est nuditas & luctus. Ezech. xvij. Ecce ꝯgregabo amatores tuos: & quos oderas. & nudabo ignominiā tuā coram eis: & videbūt oēm turpitudinē tuam. & Esa. xx. Sicut ambulauit Esaias seruus meus nudus & discalciatus: trium annorum signum & portentū erit sup Egyptum & Ethiopiā. Sic minabit rex Assyriorū. s. diabolus captiuitatē Egypti & transmigrationem Ethiopiæ. i. malos christianos & infideles in mortem: iuuenē & senē: nudum & discalciatū discooperto naubus. De planctu Christus. Ibi erit fletus & stridor dentiū. & Apoc. j. Videntes &c. plangēt se super se. Adde qd̄ ā. de igne. Et sic sunt. vij. quo ad corpora.

miseria est mēbroꝝ iutilitas.

Est vermiū corrosibilitas.

Est ſuditas & nuditas.

§. VI. DE DIVTVRNITATE PENE

Qualiter pœna aeterni sit aeterna.

infernalis. s. q̄ sit æterna. i. ꝓpetua non habens finē: etsi principiū habuerit. s. ab initio mundi parata. Dicit veritas ipa q̄ mentiri nō potest incarnata de reprobis in finali iudicio in aīa & corpore reassumpto condēnandis. Ibunt hi in supplicium æternum. Et de quodā genere peccati ipe etiam ait. s. blasphemia in spm̄ scm̄ q̄ nō remittet ei neq; i hoc sæculo neq; in futuro. Mar. xij. Qd̄ ad literā verū est de quolibet imponitēte hinc migrante. Alij ex Christicolis dixerunt oēs malos post pœnas infernales toleratas certo tēpore demū misericordia dei liberandos ex illis pœnis. Et vt dicit beatus Augu. In hac re misericordior fuit Origenes: q̄ et ipm̄ diabolū & ang̃elos eiꝰ post grauiora ꝓ meritis et diturniora supplicia ex illis eruciatibus eruendos et sociandos sanctis angelis credidit. Sed illū et propter hoc et alia nōnulla: et maxime ꝓpter alternantes sine cessatione beatitudines et miserias et statuis sæculorum interuallis ab istis ad illas: atq; ab illis ad istas itus et reditus interminabiles non immerito reprobauit ecclīa. Qui et hoc ꝓ misericors videbatur amisit: faciēdo sanctis veras miserias quibus pœnas luerent: et falsas beatitudies in quibus verū ac securū: hoc est sine timore certū sempiterni boni gaudiū nō haberēt. hæc beatus Aug. Et aperte reprobatur talis falsitas ex verbis illis. Discedite a me maledicti in ignē æternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Et ibunt hi in supplicium æternum &c. Alij dixerunt omnes homines: non autem dæmones: sed hoies tm̄ infideles etiā et malos Christicolas post supplicia tolerata in sterniꝰ sq; ad finem mundi: demum in iudicio finali resurgentes deus donabit eos et eruet a pœnis precibus sanctorum suorum. Si enim ipsi sancti cū hic viuerent cū egebant et pro se dñm exorare ex charitate etiam pro ipsis inimicis suis deum exorabant vt paret de Stephano et alijs. quanto magis orabunt ꝓ eis cū viderint eos humiles supplicesq; ꝓstratos. Neq; em̄ credēdum est (aiunt isti) sanctos tunc oblitos misericordiæ viscera amissuros: cum fuerint plenissimæ atq; perfectissimæ sanitatis. Nec eos deus tūc nō exaudiet tot et tales filios suos qñ in tanta eoꝝ sanctitate nullū orationis in eis impedimentum. Allegant pro se isti illud Pſ. lxxvij. Nunqd obliuiscetur misereri deus: aut continebit in ira sua mīas suas. q. d. nō. Ira eius est dicunt vt comes indigni beatitudine sempiterna: ipo iudicāte puniantur supplicio sempiterno. Sed in hac ira nō cōtinebit deus mīas suas: quia. s.

Error platonicoꝝ errantium de pœnis dānatorū.

error eorū q̄ dicūt pœnas dānatorū mīa dei posse tolli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liberabit eos dicūt isti. Inducunt & auctoritatē apli dicētis. Conclusit deus oia sub peccato vel infidelitate: vt oīb⁹ misereat quasi significaret p hoc neminē ab eo dānandum perpetuo. Qd autē christus ꝓmiserit malis ignē æternū: dicūt hoc tecisse ad incutiendū timorē vt magis hoies a vitijs abstineāt: nec in hoc esse mendacem: qa intelligit ex demeritis eorū quantū erat in eis ppetuo cruciandos: sed in ratiōe misericordiæ diuinæ quē ꝓsequūtur: tunc humiliter supplicantes eā & sanctis ꝓ eis exorantib⁹. Sicut de Ninive prædicē fecit esse subuertendā quod vtiq; erat in merito malitiæ eorum: nō in diuina misericordia. Sed opinio ista etiam falsa est & hæretica. Quia in inferno nulla est redemptio. & falsum est ꝙ sancti tunc orent pro eis. Sed si ad sanctos rogandos fecit esse subuertendā quod vtiq; erat in merito malitiæ eorum: nō in diuina misericordia. Sed opinio ista etiam falsa est & hæretica. Quia in inferno nulla est redemptio. & falsum est ꝙ sancti tunc orent pro eis. Sed si ad sanctos rogandos ꝓ eos suffragio accederēt diceretur eis ꝙ prudētes virgines sanctis dixerunt postulantibus de oleo earum. Ne forte non sufficiat nobis & vobis. ite potius ad vendentes &c. Mat. xxv. & Psal. xlviij. Dānabunt eorū. s. reproborū iusti in matutino. i. finali iudicio & auxiliū eor⁹ veterasset in inferno a gloria eor⁹ qa. s. non percipiēt auxiliū. Sed lætabit⁹ iustus cū viderit vindictā. i. punitionē reproboꝝ. non quidē de pena eor⁹ sed de iustitia dei eos punientis vt decet & de sua liberatione ab illis pœnis. nec est verē ꝙ eos pœniteat. Quod Psal. lxxvj. ait. Non continebit deus in ira sua miās suas quo ad dānatos. Sic intelligendū est ꝙ etiam aliquo modo vt ret mia ad eos: qa nō liberabit a pœnis: sed quia non tantum patiētur quantū meruerunt malum etsi immensus sit cruciatus eorū ſm August. Vel etiā ſm Augu. pōt intelligi ꝙ cū deus iratus pctōribus ꝓpter scelera sua eos multipliter puniendo. vt totū genus humanū ꝓpter primam transgressionē q̄ derivata est ad oēs propter quam patimur miserias vitæ præsentis & mortē. vel alia etiā flagella ꝓpter actualia a nobis addita: nō in ista ira non continet mias suas. quin sacramēta & doctrinā oibus ꝓponat. & tpalia bona & naturalia cōcedat malis sicut & bonis. Auctoritatē etiā apostoli male intelligunt. vnde bñs August. Deus & gēiles & Iudæos quos ꝓscivit & ꝓdestinavit conformes imaginis filij sui oēs in fidelitate cōclusit. vt de amaritudine infidelitatis suæ pœnitēdo cōfusi & a dulcedine misericordiæ conuersi credendo clamarent. q̄ magna multitudo dulcedinis miæ tuæ &c. Oim itaq; miseretur vasorū miæ. Omniū. i. eorum qui ex gēibus & eor⁹ qui ex Iudæis ab eo vocati sunt: iusti ficati & glorificati. Nō igit oīm hoīm sed iustor⁹ oīm nemi nem dānabis. Alij dixerūt nō oēs hoies malos: sed tantū eos qui baptisma Christi susceperint: quōcumq; male vixerit in hæresi vel quacūq; impietate perire demum & damnari non posse. Ad qd ꝓbandū induxēt auctoritatē Christi dicētis Io. vi. Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. Si qs manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Baptizati ergo cum sumant sacramentū altaris cōicando necesse est inquiunt isti ab æterna morte eruī: & ad vitā æternam peruenire. Sed ō hoc falsum est: qa vt ait apls. Qui mānducat & bibit indigne: iudiciū sibi mānducat & bibit. i. Cor. xi. Manducatāt indigne qui cum aliquo mortali accedit ad sacramētum. Non ergo intelligitur auctoritas illa Christi de mānducatione rīs sacramētali vt illi exponūt: sed de spūali siue sola siue sociata cum sacramētali. Hoc autē est manducare panē illū. ait beat⁹ Aug. credere in christū & credendo in ipm tendere. s. per opera charitatis. hic christo incorporatur vt membrum ecclesiæ. Alij vero dixerunt eos tantū qui in ꝑa fide permanserint. non lapsi in hæresim aliquā: quis als male viuant diuersis vitijs implicati: & in eis decedētes in æternum non damnandos. sed propter fundamentū Christi qd̄ habēt. s. fidē christi. etsi mortua igne illo finalis iudicij plene purgandos de suis peccatis. & sic salvandos. Inducentes ꝓ se auctoritates christi dicētis. Qui perseuerauerit vsq; in finē hic salvus erit. exponētes ꝓseuerare in finē. hoc est esse in fide etiā informi ꝑmanere & apli Pauli dicentis. s. Cor. iij. Fundamentū aliud nemo pōt ponere ꝓter id quod positū est. quod est christus iesus. Et postea si quis superædificauerit super hoc fundamentū lignū: fenum: & stipulam: ipse salvus erit. sic quasi per ignem. exponētes per lignum: fenū: stipulā: diuersa genera peccatorū etiā mortaliū. quib⁹ per ignē illū vltimū punitis salvari dicunt illos. Sed & hoc falsum esse ostendit Augu. de ciui. dei. lib. xxi. Sed etiam in decretis distin. xxv. c. qui in aliud. §. als ra. vbi expresse ostē

Qualiē intelligit ista lex tibit iustus cū viderit vindictā

dit Augu. ꝙ lignū: fenū: stipulā: venialia tantū intelligenda non mortalia. Et ipse beatus Aug. in. c. xxvi. de ciui. dei. lib. xxi. diffuse & pulchre declarat auctoritatē illam apostoli. Alij dixerūt catholicos in fide perpetrantes criminalia. si per eleemosynas illa non purgent perpetuo damnandos. Sed si eleemosynas faciant q̄uis in peccatis permanserint & decesserint illis eleemosynis purgari & sic saluari. Inducūt auctoritatem Christi dicentis eis qui nō fecerūt eleemosynas. Discedite a me maledicti in ignē æternū &c. Esurivi & nō dedistis mihi mānducare &c. Et illud Iaco. iij. Iudiciū sine misericordia. s. dānationis fiet illi qui non fecit misericordiam. Ergo arguendo a contrario facientibus miam ꝓ eleemosynam non fiet iudiciū illud damnationū. Et illud christi. Si dimiseritis hoīb⁹ peccata eorū: quod pertinet ad eleemosynam spūalē: & pater vester dimitter peccata vestra. Et hoc quoq; falsum esse ostendit. b. Aug. de ciui. dei. lib. xxi. c. xxvij. vbi iter cætera ait. Profecto si quæratur q̄ dignæ sint pro peccatis eleemosynæ de quibus etiam ille Christi præcursor dicebat. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. pro culdubio nō inueniūtur eas facere q̄ vitā suā vsq; ad mortē quotidianorū criminū perpetratione confodiunt. Qui si ꝓ vno scelere oia sua distribuerēt indigentibus mēbris Christi: nisi desisterent a talibus factis habendo charitatem quæ non agit pererā. aliquid eis prodesse non posset. Qui ergo dignas pro suis peccatis eleemosynas facit: prius eas facere incipiat a seipso. Indignū est em vt in se non faciat quod facit in proximū. cum audiat dicentē dominum. Mat. xxij. Diliges proximū tuum sicut teipm. Itaq; audiat. Miserere animæ tuæ placens deo. Hanc eleemosynam. i. vt placeat deo nō faciēs animæ suæ quō dignas ꝓ peccatis suis eleemosynas facere dicēd⁹ est. Ideo aūt dns &a dextris eleemosynas ab eis factas: & a sinistris non factas se imputaturum esse ꝓdixit. vt hinc ostenderet quantum valeant eleemosynæ ad priora delenda: non ad perpetua impune committenda peccata. Tales eleemosynas non sunt dicendi facere. qui vitam nolunt a consuetudine scelerum in melius commutare. Si em Christiano esurienti panem tanq̄ Christo darent. profecto sibi panem iustitiæ quod ipse est Christus nō negarent. Vnde dns nō cui detur sed quo animo detur attendit. Nōne & qui dixit. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spūsancto nō intrabit in regnū cœlorū: ipse etiā dixit. Nisi abundauerit iustitia vestra plus q̄ scribarū & Pharisæorum non intrabitis in regnū cœlorum. Cur illud timendo multi currunt baptizari: & hoc nō timendo non multi currunt iustificari? Et quemadmodū si quis præoccupat⁹ fuerit hoc delicto: vt fratri suo dicat fatue. i. non eius peccata volens auferre videlicet corrigendo cōuitietur iniuste. parū est illi ad hoc redimēdum eleemosynas facere nisi etiam quod ibi sequitur reconciliatiōis adiungat. Ibi enim sequitur. si ergo offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fuerit &c. ita parum est eleemosynas quārat libet facere pro quolibet scelere & in cōsuetudine scelerū permanere. Quod autē Christus dixit. Si dimiseritis hoībus pctā eorū: dimittētur & peccata vestra. Dicit beatus Aug. ꝙ loq̄bat tūc discipulis suis iam iustificatis: quos orationē dñica docuerat. per quam delētur quotidiana. s. venialia sine qb⁹ etiā iusti & sancti nō viuūt qui habebant. s. discipuli parua pcta: & non de mortalib⁹. quæ etiam nihilominus dimittunt nō ꝓpter hoc ꝙ dimittant alijs: sed qa pœnitet eos qd̄ ea nō potest sine tali remissione. Et qd dns ait. facite vobis amicos de mamona iniquitatis: vi cum defeceritis recipiāt vos in æterna tabernacula. Sic est intelligendū inquit beat⁹ Aug. vt quisq; sceleratissimus a vita sua nequā mutatus possit recipi in æterna tabernacula: quoniā obsecurus est scīs de mamona iniquitatis. i. de diuitijs suis: quæ dicunrur diuitiæ iniquitatis: vel quia male acquisitæ sunt. Vel qa humana iniquitas reputat eas diuitias: nesciēs q̄ sint veræ diuitiæ. Sed præsupposita i eis gra ad qd ꝓ se nō sufficerēt eorum opera. iuuant ad æterna tabernacula puenire suffragijs sanctor⁹ quibus dat eleemosynas. Et addit. b. Aug. ibi. Mirari soleo etiā apud Vergilium reperiri istā dīi sniam. vbi ait. Facite vobis amicos de mamona &c. Nam cum Eliseos campos ille Poeta describeret: vbi putant habitare aias btōr: nō solū ibi ponit eos qui proprijs meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed adiecit atq; ait. Quiq; sui memores alios fecere merendo.

Hæc omnia

Errordi Hæc oīa beatus Aug. vbi. s. Itē fuerūt alij qui dicerēt ꝙ etsi cētiū ꝙ pœna dānatorū sit æterna minuitur tamen per suffragia facta pro eis: ita tamē ꝙ semp remanet de ea in ipsis. Alij dixerunt: vt præposuimus ꝙ non minuitur eis pœna: sed ꝓ suffragia pro ipsis damnatis facta conferatur seu refocillatur ꝓ sufra tempore damnatos. Sicut si portanti maximum pondus & multū laboranti nihil sibi minueretur de pondere: sed solū refrigeraretur ꝓ potum ei datum. Sed vtiq; prædictorum Error il est falsum ſm. b. Tho. in. iiij. qa in inferno nulla est redemlog: qui ptio. nulla. i. vnq̄ ab illa pœna liberatio. nulla diminutio: non cre nulla refrigeratio. Hoc igitur firmiter tenendū est & credēdūt pœ dum pœnā dānatorū sicut & dæmonum eē perpetuam. ſm nas in illud Mat. xxv. ibūt hi. s. reprobi in suppliciū æternū. iusti fernales autē in vitā æternā. Quod autē aliquibus visum est & falso perpetu opinatū & dictū, pœnā illā reproborū aliqñ desiturā: vt as. habitū est. Inde moti sunt: quia non iudicabant iustū esse pœnā interminabilē deberi cuicūq; pctō q̄tūcūq; enormi: cū peccatū ipsum breui mora tpis perpetret vt ex se patet. Volētes isti pœnā cōmēsurari culpæ in quātitate tpis. vt si cuit breui tpe pctm cōmittit: ira & breui tpe pœna puniatur plus & minus ſm excessum pcti: vñ & iustissimam dei ordinationē in hoc condēnat hi ꝓsumptuosi nimis i iustitia sua seu in iusta ſnia sua. Sed nec ꝙ in humanis iudicijs ipsæ leges istā iustitiam seruant vel mandant vt. s. tanto tempore puniatur delinquens q̄tū tpis posuit in scelere ſm. b. August. ꝙ sunt in dicto lib. c. xv. Nam cū octo genera pœnarū in legib⁹ deocto ge scripserit Tullius inueniri. s. dānū rerū: vincula seu carcerē: nerapœ verbera: taleonē: ignominiā: exiliū: seruitutem: & mortem. nas le Quid horū est vt tāta vindicet morula: quanta deph endit galium ꝓpetratū nisi forte taleo. iuxta illud legis. Oculū pro oculo habet ꝓ dentē pro dente &c. De alijs per se patet diuturniorē pœnā Ang. de q̄ culpam. Culpa enim propter quā quis verberat: incarcepuſ. in ratur: exiliat & hūōi cito cōmittit: sed verberibus diutius trac. m cruciat. Et mīsto magis hoc verū de exilio: seruitute & alijs. lesi. & ꝓ Qui vero pro aliquo graui crimine morte mulctat: & nundām quid mora qua occiditur quæ breuis est: eius supplicium lemassue. ges æstimant: & nō ꝙ eū in sempiternū auferunt de societate viuentium. Quod est autem de ciuitate mortali homines praxi. Parla. i supplicio primæ mortis: hoc est de ciuitate illa immortali titu. de hoies supplicio scd'æ mortis auferre. Sicut em non efficiūt pœnis. leges huius ciuitatis: vt in eā quisq; reuocet occisus. Sic nec illius vt in vitā reuocetur æternā secunda morte damnat⁹. Hæc hea. Aug. Et sic hmōi pœna mortis est perpetua. quia priuatur vita ad quā naturaliter reuocari nō pōt. Quod autē dictū est in veteri lege. Scd'm mēsurā delicti erit & plagarū modus. Et in noua lege Christus. Eadem mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. non intelligitur vt illi male exponunt de mensura tpis: vt ſm quātitatem tpis in quo perpetratū est scelus in illā eadem quātitate tpis puniatur. Sed q: ſm grauitatē peccati sic grauiter puniatur & eam mēsuram pœnæ vel præmij recipiat quisq; ſm quā operat⁹ est boni vel mali. Attenditur aūt ꝑmaxime iustitia dei punien

dānato tis reprobos pœna inferni perpetua ex hoc ꝙ cū quantitas rū pœ pœnæ debeat respōdere culpæ: & culpa perpetrata sit infinina qua ta in mortali pctō: quia auertit se a deo talis peccator quod re ppe est bonū infinitū: & sic pctm est ifinitæ grauitatis: pœna autua. tem eius nō pōt esse intensiue infinita: quia ꝓsumeret subiectum: sed remanet infinita extensiue. s. quantū ad durationē perpetuam. Itē etiā quia semper voluntas reproborum ꝑmanet fixa in malo & hic & in alio sæculo: & ideo vt ait. b. Gre. ad magnā iustitiā ꝑtinet iudicātis vt nunq̄ careant supplicio: q̄ dū viuerent nunq̄ voluerunt carere peccato.

§. VII. DE INFELICITATE ANI-

Qualiē mar. q̄ sunt in inferno. Ab igne quidē inferni cruciāntur ipæ aiæ dā- solæ vsq; ad diē iudicij. Postea vero ipse simul cum corpori natorū bus suis quibus reunientur. Hic ignis. Ait bea. Augu. loquēs sint isce de purgatorio igne) miro modo est grauis. Excellit em omlices nē pœnā quā vnq̄ quis passus est in vita ista. Licet mirabilia passi sunt martyres: quanta etiam & nequiter mali sustinuerunt tormenta. dist. xxv. qui in aliud. Eodem autem modo cruciat ignis ille. i. in substantia aias dānatorum & purgandorū. Sed in purgandis est certa spes ex illō liberari in damnatis nulla. Quō aūt ille ignis cū sit corporeus agat in animas affligendo, est difficile intelligere: sed tamē necessariū credere sicut & alia quæ sunt fidei. Et præcipue difficultas apparet in hoc ex eo ꝙ ſm. b. Aug. super Geñ. agens est nobilius patiente. Sed nullū corpus est nobilius spiritu. Vnde Qualiē non videt ꝙ aia quæ spūs est possit pati ab igne illo corporeo. Item ſm Boe. illa solū agunt & patiuntur adinuicē quæ fernalis habent materiam cōmunē. Sed spūs cū corpore non habet agat in materiā cōmunē. Itē omne agens corporeū agit per cōtactū aiam. sed nō pōt esse contactus corporis ad spiritū. His non obstātibus videt Pe. de Thara. in. iiij. dist. xliij. Constat ꝙ spirit⁹ damnatorū ab igne inferni patiantur. Vñ dues in inferno. Crucior in hac flamma, ait Lu. xvi. Et cum iste ignis non intellectualis sit tantum: nec imaginarius solum sed corpor⁹ oporter dicere ꝙ ab igne corporeo patiātur. Sed quomodo hoc fiat diuersis diuersimode ponitur. Nā cū in omni actione & passione oporteat agens aliquo modo coniungi patiēti: oporet illum ignē cōiungi spiritui. Hanc autem coniunctionē diuersi diuersimode ponūt. Quidā em ponūt solum vt obiecti ad potentiā cui⁹ est obiectū. Dicūt em ꝙ affligunt ignē videdo. Vñ. b. Gre. In eo ardēt dū ardorē suū vident qa non visibile per se nō affligit sed ꝓ accidēs. inquantum apprehendit vt nociuū, oportet vt spiritus apprehendat illū ignem vt nociuum: & hoc concedunt dicentes ꝙ spirit⁹ apprehendit illum ignem vt nociuum & inde affligitur: quis non possit ille ignis ex se nocere. sicut puer gladium pictum apprehēdit vt nociuū. Sed hæc afflictio non est m rei veritatem: sed ſm apparentiam. nec propter hoc dicerentur pati ab igne: sed ab ignis imaginatione. Nec est verisimile sic errare dæmones vt putent falso ignem illum sibi nociuū inexpertū. maxime cū nouerint optime naturā & virtutē oīm rer⁹ corporaliū. Alij ponūt cōiunctionē illā per modū locati ad locū. Habet em corpus naturaliter vt diffinitiue contineat spm: sed ꝙ retineat inuitū hoc habet ignis ille ex diuina iustitia. Vnde quia impedit spm a faciēdo quod vult: & eundo quo vult affligit ipm. Sed hæc rō nō videt sufficere: quia tunc æque bene posset dici spūs torqri a terra sicut ab igne. Præterea nunc dæmones nō tenentur in vno loco: sed pro libito discurrunt per totū mūdū. Alij ponūt illā ꝓiunctionē ꝙ dæ- mones vt instrumenti ad materiā in quā agit. Nā quis ignis ille vt libi corpus qd̄dā naturale est: nō possit agere in spm: agit tamē to disvt instrumentū diuinæ iustitiæ tanq̄ manu diuina mouēte currūt ꝙ ipsum. Sed cū instrumentū semp propriā virtutem habeat mundū per quā agit ab altero mouēte: qualiter agit instrumentaliter ignis ille in spm. Dicēdum ad hoc ꝙ corpus aliquod dupliciter agit, aut actione materiali imprimendo speciem sui in alterū. Aut actione spirituali: scilicet immutando. Aliter em agit in oculum ignis oculo admotus scilicet calefaciendo oculum: aliter remotus. s. ipm immutādo. Primo modo nō agit ignis in spiritū sed secundo modo. vnde per speciem quā vt instrumentū diuinū in spm imprimit immediate affligit ipm: sicut per speciē mediāte corpore impressam affligebat inquantū est naturæ agentis instrumentum: & multo fortius ꝓpter maiorē potentiā agentis in sensibilitatem patiētis & cōiunctionis immediatiorē modū. Si in cōtrariū arguatur sic. Spūs ab igne aut patitur solū videndo: aut etiam argumē sentiendo. Si videndo solum: ergo nō affligitur: quia visio tū qua rei valētis nocere non affligit. Si vero sentiēdo. aut ergo mediante specie sensibili: aut imaginabili: aut itelligibili. Nō lieꝫ spi sensibili: qa nō habet organū recæptibile hmōi specieꝫ spiritus ab ritus seu aia. Nō imaginabili speciei: qa nō habet imagina- ignetor tiōis vsum nec organū. Nō ab intelligibili. illa em specie p queꝫ & ficitur. Non affligit intellectum & indifferenter se habet ad argu. so quemlibet ignē. Et sic videt ꝙ nullo modo spūs possit pati lutio. ab igne. Respōdet Pe. ibidem. ꝙ spūs patitur vtiq; non solū vidēdo: sed etiā sentiendo. nō per sensum corporalē mediāte specie corporali: sed per sensum spirituale mediante specie itelligibili quæ tñ ex eo ꝙ nō est volūtarie accepta: sed violenter impressa accipitur vt disconueniens: quia etiam non abstrahit: sed imprimit & accipit vt particularis non vt vniuersalis. Et per hunc modum mediante specie spirit⁹ ab igne corporali viso affligit: non sicut pueri anima a gladio viso in pariete: sed sicut anima vulnerati a vulnerante gladio: qui gladius agit in animam: non tamen vt obiectū: sed vt instrumentū. per medium tamē non immediate. Ad Respon obiecta etiā in principio ñder Pe. Qd̄ em dicit August. ꝙ sio obie agens est nobilius patiente. hoc est verū de agente principa- ctoꝝ n

Universidad de Deusto
Biblioteca

li,nō ꝺ agit re instrumēraliꝝ vt est ignis ille inferni quo ad
ſpm. Vel dicendum ꝙ agēs eſt nobilius patiente ſm quid.
non ſimpliciter: ſed ſm quid. inquantū corpus humanū eſt molle &
illud durū. Ad illud aliud qꝺ dicit Boe. mꝺet ꝙ eſt verū de
actione & paſſione naturali non de ſupernaturali. vt hic.
Ad aliud de contactu. mꝺet ꝙ duplex eſt ꝓtactus. ſ. corporalis. vt hi non pōt eſſe inter corpus & ſpm. Et cōtactus ſpiritualis quo. ſ. corpus pōt contingere ſpm & ecōuerſo ſm vltimam quātitatis virtutē nō molis: ſicut intelligentia cōtingit corpꝰ qꝺ mouet & aīa corpus ꝓpriū. De hoc. ſ. quomō ignis affligat aīas in inferno vel purgatorio habes plenius in. iiij. par. in ti. de purgandis in purgatorio. ibi vide.

§. VIII. VLTRA ISTAM PENAM

Sunt & aliæ mi seriædā natorū.

ignis habebit & habet aīa in iferno miſtas alias pœnas ꝓut notat in lib. de ſeptē donis. Nā erit in aīa ꝑturbatio timoris indeficiētis. In præſenti vita ꝯ vt ait Greg. ꝺdum pœna inſligitur: timor quieſcit: apud inferos pœnæ inflictio eſt timoris augmētatio. Vñ de quolibet dānato pōt intelligi illud Iob. xv. Sonitus terroris ſemp in aurib⁹ eius: non credit ꝙ poſſit reuerti de tenebris ad lucē: circuſpectans vndiq; gladium. & poſt hoc terrebit eū tribulatio & angustia. Et cum habeant oīa mala ſemper timebunt & expectabunt peiora.

De terria ſceliciꝺ aīarum

Sap. xvij. Diſperſi ſunt pauentes horrende. Tertia inſelicitas aiæ eſt confuſio ineuitabilis doloris: quia nudabūtur & manifeſtabunnur omnes turpitudines & ſcelera malorum in finali iudicio oībus hoībus bonis & malis & angelis & dæmonibus. Vñ dñs Naū. iij. Reuelabo pudēda tua in ꝑſpectu oīm nationum: & manifeſtabo gentibus ignominiam tuam &c. O quanta cōfuſio & verecunda erit illa reprobis cum videbunt & ſcient oīa ſua ſcelera turpiſſima oībus nota. Tātā pœnā habēt aliqui ꝙ ſcelera ſua turpia ſciātur per ipſos a cōfeſſore qui eſt priuata perſona: & nil pōt alteri dicere. ꝙ potius volunt ad inferna deſcēdere q̄ cōfuſionē illā pati. Quid ergo facient. quātāq; pœnā habebūt cū ab hoībus omnibus ſciētur. Et ideo ſi quis vult confuſionē illam vitare ꝓfiteat ea. & ꝓponat ſe emēdare & talis cōfuſionem non patiet. Quarta miſeria eſt inſeſtatio cōſcientiæ remor-

De verme conſciēciæ i dānatis

dentis. Sap. iiij. Venient in cogitationē peccatorū ſuorū timidi. & traducent eos ex aduerſo iniquitates eorū. Hic eſt ille vermis ſcilicet remorſus conſcientiæ. ſm. b. Aug. de quo dicitur Eſa. vlti. Vermis eorū non morietꝫ & ignis eorū nō extinguetur. Et Iudith. xvi. Dabis. ſ. tu dñe ignē & vermem in carnē eorū vt vrantur ſemp. Vermē conſcientiæ remordentis in carnem. i. pro peccatis carnaliū voluptatum. Sicut eñ ſi alicui ꝓponeretur certitudinaliter aliquod maximum bonū tpale adipiſcendū: puta ꝓſecutionem alicuiꝰ regni pleni oībus delicijs: diuitijs: & quiete. dūmodo etſi i breui tpe prius vellet aliquos labores ſuſtinere: & ab aliquib⁹ delectationibus abſtinere: & ille de hoc non curaret: ſed potius ſequi vellet apperitus ſuos illicitos: nec tolerare illos labores ſibi propoſitos. ꝓpter quod priuaretꝫ talis adeptione tanti boni ſibi præparati. quinimmo detruderetur in vilifſimū carcerē plenū vermibus & omni miſeria. Quando ille ſe ibi inueniret. & ſemp detinendum ſe ibi intelligeret: o quantū remorſum haberet de ſua negligentia & ſtultitia. ꝙ tantū bonū qꝺ' poterat de facili obtinere amiſiſſet: cōtinue

De ſuis talis remorſum ſentiret cum maximo ſui dolore. Quinta

dia & li inſelicitas eſt rabefactio inuidiæ & liuoris. Sap. ij. Inuidia uore in diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitātur illum dānatis qui ſunt ex parte illius. Totaliter autem ſunt ex parte ipſius damnan. Nā viuentes in mundo inuidiæ dediti. etſi ſint ali quo modo de parte diaboli dum inuidia detinentur: tamen ꝑ pœnitētiā poſſunt exire de manibus eius: ſed non damnati. Inuident ergo illi miſeri gſiæ beatorū: quā in generali intelligūt. eñā ſi fuerint amici & ꝙſanguinei in mūdo. Et rāta eſt peruerſitas eorū ꝙ vellēt oēs ſecū eſſe dānatos. Iſte zelus inuidiæ finem non habet permanens iugiter ſine fine: vt dicit glo. ſuper epſam ad Cor. Et quāto ille cui inuidet ſuccеſſu maiori proficit: tanto maioris liuoris incendio inuidus inardeſcit. Huic vultus minax: tonus aſpectus: pallor in facie: tremor in labijs: ſtridor in dentibus: verba rabida: ēſſ⁹ nata conuitia: manꝰ ad violentiā prompta: quæ ſi inter gladio vacet: odio tamē furibundæ mentis armata eſt.

Ex his ſignis quæ apparent in corpore inuidi: oſtendit ur rabies & magna paſſio mēris. Vñ & Ioā. in Apoc. dicit de eis ꝙ præ dolore cōmāducauerūt linguas ſuas & blaſphemauerunt deum viuentem in ſæcula ſæculoꝝ. qui habet poteſtatē ſuper has plagas ſcilicet ad affligendū eos. Et ꝙ diues epulo ſepultus in inferno petijt ab Abrāā vt mitteret Lazarus mortuus ad fratres ſuos quos in mundo reliquerat ad inducendum eos ad pœnitentiā: ne irent ſicut & ipſe in infernū: nō hoc ipſe fecit ex charitate: q̄ nulla eſt in damnatis: ſed ꝓpter amorē ꝓpriū: ne. ſ. illi fratres abutēres diuitijs quas eis dimiſerat diues ad infernū eum ſequerent: & exide ipſe magis torqueretur ex occaſione mali dati illis. Sexta eſt excæcatio ſeu obfuſcatio rationis. Vñ Sap. ij. dicitur Malitia excæ- de excæcauit eos. & Sophoniæ. ſ. Tribulabo eos & ambulabunt vt cæca: ꝙ dño peccauerūt. Ita eñ excæcati ſunt: vt æſtiment rōnis deū inuſtū in punitione eorū: & odiant eum. nec dolent de dānatis peccatis commiſſis inquantū offenſa dei: ſed quia inde cruciantur: & ideo infructuoſa eorū pœnitentia. Et in mundo quidem illi qui habuerunt aliquā ſcientiā vel artē: delectationem habēt nō modicā in ſpeculando veritates talis ſciētiæ: & tanto magis quanto de altioribus fuerit illa veritas vel ſciētia. Egreſſæ autē aīmæ taliū ſapientium huius ſæculi de mundo: ſcientiā hic acquiſitā ſecū deferunt: nec eam obliuiſcuntur: ſed nullā delectationē vel refrigeriū recipiūt de tali ſcientia pœnis abſorpti: ſed augmentum doloris: ꝓſiderant ꝙ ſi recte viviſſent eorū ſciētia in alia vita fuiſſet in eis perfecta in deū videndo. Et quia quāto magis notitiā habuerūt in mūdo agendorum: tanto grauius puniūtur: vt grauius peccātes. Nō ergo prodeſt Platoni: Ariſtoteli: Anaxagoræ: Pythagoræ: Socrati: Tullio: Demoſtheni: Virgilio: Homero: & alijs Philoſophis & Poetis ac Rhetoribus eorū ſcientia & eloquentia in inferno. De his eñ dixit Hiero. illud intelligi quod ait Salo. Eccl. x. Labor ſtultorū affliget eos qui neſciunt in vrbem pergere. Et quia nō habuerūt ſapientiam perierunt propter ſuam inſipientiam: vt dicitur Baruch. iij. non habentes fidem: ſed maximam ſuperbiam. Septima inſelicitas eſt memoria præteritarum delectatio- Dānati nū & earū defectus. Vnde dictū fuit diuiti in iferno poſito. recorda Fili recordare quia recepiſti bona in vita tua. Lu. xvi. quaſi bunt ꝙ dicat. Defecerunt tibi oīa illa q̄ bona & maxima bona puta teritatē bas & amabas. Quanto autē quis magis aliquid amat & il- delectalud conſequi non poteſt: tanto magis affligitur. Pē. lxviij. tionis. Cum interierit non ſumet oīa. i. nihil ex eis quæ hic amabat & in eis delectabatur. nec ꝙ deſcendet cum eo gloria eius ſecus. Vnde vt dicitur Sap. v. Videntes ſcilicet ipſi qui ſunt in infero fœlicitatē ſanctorum & defectum in ſe omniū bonorum quæ hic dilexerunt turbabūtur timore inſperatæ ſalutis: intra ſe pœnitentiam agentes: & præ angustia ſpūs gemētes & dicentes. ſ. de beatis. Hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum & in ſimilitudinē improperij. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam & finem illorum ſine honore. Ecce quō cōputati ſunt inter filios dei: & iter ſanctos ſors illorū eſt. Quid nobis profuit ſuperbia noſtra & iactantia diuitiarū? Tranſierūt velut vmbra oīa: ergo errauimus a via veritas: & ſol iuſtitiæ nō illuxit nobis &c. Talia dixerunt in inferno.

§. IX. DE QVALITATE ET CON-

De iſtius

ditiōe tortoꝝ in inferno. i. dæmonū. Dicit. b. Gre. quos hæ- De iſtius buerūt. ſ. reprobi incentores in culpa: habebunt tortores in ni torto pœna. Vñ Hiere. xvi. Seruietis dijs alienis. i. dæmonib⁹ alie ribus & nis ab omni miſericordia qui non dabunt vobis requiem. eos: q̄ ſu Septē aūt ſunt conditiōes dæmonum propter quas ſunt ti- tate. mendi de quibus in lib. de ſeptem donis. Primum eſt eorū horribilitas & deformitas. Iob. xx. Veniēt ſuper eos. ſ. repro de ſeptē bos horribiles. i. dæmones. Sap. xi. Potens eras tu deus im- additiō mittere multitudinē vrſorum aut audaces leones: aut nouos de generis ira plenas beſtias &c. Et paulo poſt. quarum non ſo monū lum læſura poterat eos exterminare. ſed etiam aſpectus per timēdis timorē occidere. Vñ ad oſtendendū horribilitatem ipſorum dæmonum quando btūs Bartholomæꝰ apls vt ſcribitur in eius legenda: voluit oſtēdere illis Indis quib⁹ ꝑdicabat horrorē ſeu aſpectū horribilē ipſius dæmonis. priꝰ monuit vt ſignū crucis ſibi in fronte facerent: ne ex timore & horrore aſpectus eius infirmarent. Quo facto viderunt omnes

dæmonem

dæmonē vt ingentē Maurū ſuligine nigriorē: facie acuta: barba prolixa: crinib⁹ vſq; ad pedes protēſis de oculis ſcintillas igneas emittētē: ex ore & naribus ignem ſulphureum vinctis retro manibus. In legenda quoq; beati Sebaſtiani aiebat ipſe in ſua exhortatione. Peccator a morte perpetua capietur & tenebitur: in qua eſt ignis flamma perſeuerans tribulatio & pœna perpetua. Hinc atroces angeli. ſ. dæmones commorantur. quorū brachia capita draconum ſunt. quorū dentes ſicut elephantis prominent: & ſtimulant ad tormenta vt cauda ſcorpionum: quorū voces vt fremitus leonis ſonāt. quorū aſpectus dolorē & timorem inducit & mortem. & ad hoc ibi viuūt vt vita cruciatib⁹ exponāt. & ad hoc vita reintegrāt vt ſerpētū morſibus iteratis reparata

Exēplū de dæmonis deformitate.

mēbra poſtea atteiant. Vñ qdam patrum dixit. ꝙ ſi qs videret dæmones in illa deformitate in qua vident dānati non poſſet viuere. Et in vitis fratrū habetur ꝙ quidam frater in ordine prædicatorū cum vidiſſet diabolū in ſpecie ita horribili ſibi apparuit ꝙ præ timore fortiter exclamauit. Ad cuius clamorē currentes fratres inuenerunt eum in terram proſtratum quaſi mortuum non valentē loqui. Quē duxerunt ad infirmariā. Reſumpto autem ſpiritu interrogatus de cauſa clamoris. Reſpondit ꝙ ex eo clamauerat et præ timore ita defecerat: quia diabolum viderat. Quæſitus de forma & aſpectu eius dixit. Ego neſcirem deſcribere & declarare qualitatē eius. Sed vnū dico. ꝙ ſi mihi daret optio. qd potius eligerem. vel eum aſpicere per modicū in illa ſpecie tam horribili: vel mittere me in fornacem ignis ardentem ante me poſitam: mallem ingredi fornacem ardentem. Secundū propter quod timendi ſunt eſt eorum crudelitas. de quibus poteſt intelligi illud Iob. xvi. Collegit furorem ſuū ſcilicet diabolus in me. vt ſit locutio iſta cuiuslibet dānati & cōminans mihi infremuit contra me dentibus ſuis. Hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt. Aperuerunt ſuper me ora ſua. ſ. dæmones. & exprobrantes percuſſerunt maxillam meā: ſcilicet propter peccata gulæ & malæ locutionis. Saturati ſunt pœnis meis. Cōclauſit me deus apud iniquum & manibus impiorū me tradidit. i. crudeliū. Ego ille quōdā opulentus. ſ. in mundo repente contritus ſum. ſ. in mundo. Et Hiere. vi. c. dicitur. Crudelis eſt: & nō miſerebit. ſcilicet diabolus. Vbi beatus Hieronymus. Crudelis diabolus eſt iuſtis: crudelior ſuis: crudeliſſimus ſibijpſi. Quod diabolus ſit crudelis ſanctis patet in Iob. ꝙ. capitulo. quem Sathan poſt ſubtractionem omnium ſuorum bonorū & interfectionē ex ruina per eum procurata filiorū, percuſſit eū vlcere peſſimo a planta pedis vſq; ad verticem. Exemplū etiam ad idem in Antonio quē in ſenore maximo deo ſeruientem & orantem dæmones verberauerunt vſq; ad mortem. Crudelior eſt diabolus ſuis ſcilicet ſocijs dæmonib⁹ & damnatis. Petrus in canonica. Aduerſarius veſter diabolus tamq; leo rugiens circumit quærens quem deuorer. Et Hiere. li. in perſona damnati dicitur. Deuorauit me: abſorbuit

Exēplū

me: ſicut draco repleuit ventrem ſuum. Vnde & legitur in Vitis patrum. ꝙ quidam ſacerdos idolorum in tēplo quadam nocte vidit Sathan cum maxima multitudine dæmonum in throno ſedentem & inquirentem a ſingulis de malis ad quæ homines inducebant ſuggeſtionibus ſuis. Et cū vnus eorum retuliſſet ſe tempeſtatem in mari concitaſſe & ſic nauī ſubmerſa multos necatos. Sathan fecit eum a ſatellitibus acriter verberari: quia parum mali feciſſet. Exinde proceſſit alius diabolus aſſerēs ſe in nuptijs quibuſdam rixas excitaſſe & multum ſanguinē ab hominib⁹ illis & inter illos ſuſum ad inſtigationē eius. Et hūc ſimiliter flagellari fecit tanq; pigrum & inertem ad malum ꝑpetrandum. Poſt hunc ſurrexit alius in medium dicens. quia per multos annos tērāſſet quēdam ſolitariū in deſerto de fornicatione & demū illa nocte eum viciſſe: ad malumq; illud induxiſſe. Et hunc Sathan oſculatus eſt & coronā ſibi poſuit in capite de victoria habita cōtra illū virū ſanctū. Crudeliſſimus autem ſibijpſi: quia cū ſibi augeat pœna ex malis ad quæ inducit homines tanta eſt malitia & crudelitas ſua. ꝙ potius eligit ſibi pœnam augeri q̄ deſiſtere a tentationibus ſuis.

De tertia dæmonis cōditio

Tertia conditio dæmonis eſt procacitas & auiditas eius. Deut. xxviij. Adducet domin⁹ ſup te gentē de lōginquo: de extremis finibus terræ gētē procaciſſimā. i. dæmones. Legitur in vita beati Martini ꝙ cū ipſe cum ſocijs pergeret iuxta quoddam ſtagnū cernens mergulos inſidiātes alijs piſcib⁹ ne q̄ eſt & ſe de eis ingurgitantes. ait ſocijs. Forma hæc eſt dæmonū auidi- Inſidiantur incautis: captos deuorant: ſaturariq; nequeunt tas. deuoraris. Quarta conditio eorum eſt fortitudo & poteſtas eorum. Iob. xl. Non eſt poteſtas ſuper terram quæ poſſit ei comparari. Tanta eſt poteſtas eorum ꝙ ſm naturam omnis materia elemētaris eſt ſubdita eis ad nutum niſi a deo & angelis bonis retineantur. Vnde poſſent ignem mittere de aere fulgura: tēpeſtates: & pluuias: & infirmitates in hominibus: niſi coerceantur virtute dei. Ipſe fecit vt ait Pē. immiſſionem per angelos malos ad plagandum Egyptum. Diabolus fuit qui ignem de cœlo immiſit ad conſumendum greges ouium Iob. Ipſe ventum validū excitauit ad ſubruē dum domū filij Iob ſeptē cū tribus ſororibus cōuiuabant. Ipſe graui vlcere corpus eius vulnerauit. eius opere maleficia multis multipliciter nocent. Eccl. xxxix. Sunt ſpūs ad vindictā creati & in furore ſuo confirmauerunt tormenta ſua: & in tpe conſummationis effundēt virtutē & furorē ei⁹ qui fecit eos conſundent. Quinto eorum velocitas. Threū. De ve- iij. Velociores fuerunt ꝑſecutores noſtri aquilis cœli. Vn- locitate de vt habetur in lib. dial. dicente. Stephano mancipio ſuo dæmo- ex ira. Veni diabole diſcalcia me. ſtatim affuit diabol⁹ diſ- num. calcians ſimiliter cum Hermogenes incantator inuocaſſet dæmones: vt adducerent ad eum ligatum Philetum diſcipulum ſuum: hoc executi ſunt. Miſſi aūt ab eo & ad Iacobum apoſtolum etiam adducēdum veloces quidem fuerūt ad eundum: ſed in nullo valentes eum lædere. quinimmo cruciati velociores fuerunt iuſſu apoſtoli ad Hermogenem captum & ligatum ante apoſtolū adducendū. Sexto eorum De eo- nocendi ſtudioſitas: ſagacitas & diuerſitas. Vñ Apoca. xiij. nocibi- deſcribitur habere ſeptē capita: & decē cornua: q̄ ſignificant litate. modos varios decipiendi & nocendi. Vñ in figuram. Serpens calidior erat cūctis animantibus terræ. Gen. iij. Mille namq; nocēdi habet modos nec ignoramus aſtutiā eius. xvj. q. ij. viſis. Ad quod dicit qꝺ' diabolus ipſe cōfeſſus eſt. Nam cum magiſter Iordanus generalis ſecundus ordinis prædicatorum adiuraret dæmonem vt diſcederet ab obſeſſo: & interrogaſſet quo nomine vocaretur. Ipſe diabolus obſidens reſpondit ꝙ mille artifex dicerentur quia mille modos haberet ad nocendum. In dial. quoq; refert Gregꝰ. ꝙ eū qꝺam epūs Mediolañ. Corinthū acceſſiſſet intrauit domum quam multis annis dæmones inhabitabilem reddiderant propter clamores eorum: & cum vellet de nocte quieſcere. audire cœpit magnis clamoribus rugitus leonum: balatus pecorum: ſibilos ſerpentū. ruditus aſinorum: grinnitus porcorum & huiuſmodi. Tunc epūs ait. Bene tibi cōtigit miſer. Tu es qui dixiſti. Ponā ſedē meam ad aquilonē ſimilis ero altiſſimo. Ecce per ſuphiam tuam his beſtijs ſimilis factus es. Ad hoc quaſi erubeſcens diabolus diſceſſit a loco. Septi- De eo- mo maligna eorum falſitas. vera enim exprobrat: & falſa falſitate opponit. Apoca. xij. Proiectus eſt in terram diabolus accuſator noſter: qui accuſabat fratres die ac nocte. Iob. xv. Suſcitat falſiloquus aduerſus faciem meam contradicens, mihi. Colliget furorem ſuum in me. Gaudet enim de pœnis & malis iuſtorum & reproborum: & irridet eis. Omnia ſupra dicta ꝓpter q̄ diabolus eſt timendus & horrendus dānatis notātur Abachuc. i. vbi dicit. Suſcitabo Chaldæos: q̄ interpretātur feroces: ecce crudelitas. gentē amarā: ecce maligni tas. & veloceꝫ ecce velocitas. ambulantē &c. ecce auiditas horribilem & terribilem: ecce horribilitas. ex ſeipſa mēdaceꝫ ecce falſitas. leuiores pardis equi eius: ecce fallendi & nocendi diuerſitas. Pardus eñ eſt varij coloris: & velocior eſt lupis veſpertinis: ecce vorandi auiditas & inſatiabilitas. Et poſtea dicitur. Ipſe de regibus triumphabit: ecce poteſtas & fortitudo. Potes ex his perpendere quanta miſeria: quanta angſtia: quāta pœna ſit habitare cum talibus tortoribus. Et ideo timendum ne ad talem ſocietatem perueniatur.

§. X. DE PRIVATIONE DIVINE

Pœna

viſionis. Qui deſcendūt ad infernū dānatorū: nunq; deum videre poſſunt. Vnde dicitur eis. Diſcedite a me maledicti in ignē æternū. Mat. xxv. vt. ſ. nunq; me videatis. Eſa. xxvi. ait dñs. Non videbit gloriā meam. ſcilicet dānatus. vbi alia tranſlatio habet quæ cōmunius allegatur. Tollatur impius ne videat gloriā dei. Et hæc eſt eis maxima pœna ſuper oēs

alias.bea.Aug.Nulla pœna maior q̃ carentia diuinæ visionis.& Chryso.lib.de visione aſs compũctione cordis dicit q̃ potius eligeret mille gehennas.i.ignes inferni q̃ priuari tali visione.Hæc visio.vt ait Plotinus Philosophus Platonicus:& refert bea.Aug.de ciui.dei.eſt rãtæ pulchritudinis: rãtoq; amore dignissima: vt sine hac aiam q̃busliber bonis quãtũlibet q̃ prædita æstimet infœlicissima. Sed q̃a corpus quod cor̃ũpitur aggrauat aiam: & deprimit terrena inhabitatio sensuũ multa cogitantẽ.Ideo parũ & quasi nihil intelligit in vita p̃senti de deo quantũ bonũ sit aiæ.vt enim ait Philosophus.Sicut lumen noctuæ se habet ad lumen solis quod.s.sufferre non valet:ita oculus noster.s.intellectus ad illa manifestissima naturæ.vt angelos & deũ parũ & imperfectissime ea cognoscens.Si em̃ ista bona tpalia:& quæcũq; creata quæ sunt bona accidẽtaliter & participatiue trahunt nos ad amorẽ eorũ:& tãto magis quãto magis nobis repræsentatur bona quãto magis habet trahere ad amorẽ & cõsolationẽ & delectationẽ bonũ diuinũ seu deus qui est bonũ per essentiã:vnde deriuatur ois bonitas.Sed quia hoc parũ aia videt & cõsiderat in mũdo.ideo parũ vel nihil diligit & parũ æstimat eius visione priuari.Separata aũt aia a corporis grauamine:tunc intelligit summũ bonũ:& q̃ ad illum adipiscendũ est creata.Et quia immediate ipsum summum possideret:si non esset in ea impedimentũ.Cõsiderans ergo q̃ propter sui defectũ.s.peccatoꝝ cõsecutionẽ talis boni priuatur & in æternũ si dãnatus est:summe dolet priuari se tali visione dei clara.Si enim aia esset in igne inferni:& deum videret clare nõ sentiret pœnã.Et econtra si esset in cœlo cũ sanctis & angelis;& nõ videret deũ:nõ haberet gaudium & cõsolationem.Sicut ergo dei visio.s.clara & facialis est tota merces fm bea.Aug.& præmiũ sanctorũ.Satiabor ḡcait Pſ. xvi.) cũ apparuerit gloria tua.i.clara visio.& quietatur ois appetitus.ita & priuatio talis visionis est totũ malũ.i.principale ipsius dãnatis.Et sicut ex ipsa visione cõsequũtur sancti oia bona:ita ex priuatione eiꝰ dãnati oia mala ꝓria dictis bonis.Recipiũt enim sancti ex ipsa visione dei summã sciẽtiam oim.Quid est qd̃ nesciãt.s.sancti qui scientẽ oia sciũt.

Septẽ sunt q̃ sancti recipiũt ex visione dei.

ait beatꝰ Grego.Cum enim in deo sint ideæ oim creaturarũ ipsum vidẽtes oia in eo vident quæ volũt de creaturis.Econtra dãnati priuati tali visione nullius rei habent perfectam cognitionẽ etsi aliquid hic in hoc mundo nouerũt de deo & creaturis:vt Philosophi Aristoteles Plato &c.de tali cognitione nõ habẽt delectationẽ: sed maius tormẽtũ:quia abusi sunt. Et minimus puer qui scilicet mortuus est in infantia baptizatus maiorẽ sciẽtiã de rebꝰ habet in patria q̃ oẽs Philosophi in inferno.Secũdo sancti ex beatissima visione consequũtur maximũ gaudiũ & delectationẽ. Pſ.xv.Delectatiões in dextera tua vsq; in finẽ. Dextera dei est vita æterna. Aug.Delectationes sunt ex visione dei vsq; in finẽ.ad finiendũ & perficiendũ oẽm appetitũ. Econtrario damnati ex priuatione huius visionis habẽt summã tristitiam.Et sicut beati ex omni parte suprã:infra:intꝰ:extra:& circũcirca:pleni sunt gaudio ꝓpter quod dicitur cuilibet eorum. Intra in gaudiũ dñi tui.Ita dãnati ex omi parte circũdati sunt dolore.Ex cõsideratione superiorũ præmioꝝ quæ amiserũt. Ex cõsideratione inferioꝝ rerũ quæ nimis dilexerũt eis priuati. Ex cõsideratione interiorũ remordẽtiũ peccatorũ. Ex cõsideratione exteriorũ igniũ vrentiũ. Ex cõsideratione circũstãtiũ dæmoniorũ & sociorũ. Tertio beati ex visione dei cõsequũtur perfectã amicitiã ad deũ & socios. Ita se perfecte diligũt q̃ gloriã maiorẽ sanctoꝝ magis eis volũt q̃ sibi quia magis meruerũt. Econtrario dãnati odiunt deũ vt punientẽ. Vnde Ioan.in Apoca. Blasphemauerũt deũ viuentẽ in sæcula sæculorum. Nulla dilectio vel amicitia est in eis:nec erga proximos,nec erga amicos. Quos secũ vidẽt in tormẽtis socios in peccatis odiũt. Oẽs sanctos etiã propinquos genere vellẽt secũ esse in inferno.quinimmo & seipsos odiunt. Et q̃uis nõ esse simpliciter nõ cadat in appetitũ creaturæ tñ qa minus malũ habet rationẽ boni respectu maioris mali:qa melius est nõ esse q̃ male esse:ideo dr̃ de damnatis in Apoc. ç,ix.Desiderabũt homines mori.i.deficere ab esse:& fugiet mors ab eis.Quarto beati ex visione dei assequũtur magnã dignitatẽ.s.regiã & sacerdotalẽ.Vnde decantãt ante deum. Redemisti nos dñe in sanguine tuo:& fecisti nos deo nostro regnum id est reges & sacerdotes.reges ad dominandũ toti mundo.sacerdotes ad offerendũ cõtinue sacrificiũ sanctarũ & seruentiũ affectionũ. Econtrario dãnati ex priuatione huiꝰ visionis participãt ignominiã & seruitutẽ.Hiere.v.Seruietis dñs alienis:qui non dabũt vobis requiẽ.i.dæmonibus: quinimo serui & subiecti sunt etiã captiui tenẽtur in carcere inferni:vt nõ valeãt inde exire ad libitũ suũ. Quinto ex dei visione habẽt sancti summã pacẽ.Esa.xxxij. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis & requie opulẽta. Oia appetũt pacẽ:dicit Dionysius.Et si tam dulcis est pax humana pro tpali salute hoim:quãto dulcior est pax diuina pro æterna salute angelorꝝ.ait bea.Augu.xxix.q;.noli. Nec hic põt esse pfecta pax:sed solũ in patria.Sed in inferno est remotio ois pacis & cõtinuũ bellũ.Nam vt dicit Sapiẽs.Armabit.s. deus creaturã ad vltionẽ inimicorꝝ & iteru. Pugnabit pro eo scilicet deo orbis terrarũ cõtra insensatos. Sicut aũt ipsi miseri habẽt intra se continuũ bellũ malarũ affectionũ.sic & creaturæ bellãt ꝓ eos affligẽdo diuersis modis & pœnis. Sexto ex dei visione hñt sancti maximã claritatẽ. Vñ.Ioan.i. Deꝰ lux est:& tenebræ in eo non sunt vllæ.Hæc lux sicut si luminat oẽm hoiem venientẽ in hũc mũdũ lumine gr̃æ:qa s.nullꝰ illuminat nisi ab eo.ita de mũdo egrediens lumine gloriæ nõ illuminat nisi a deo,qd̃ lumen gloriæ redundans ab aia glorificata in corpus suũ resuscitatũ facit ip̃m clarissimum & pulcherrimum. Videntes etiã oculis corporeis resassumpti christi humanitatem fulgentẽ sicut sol immo icõparabiliter plus:inde etiã illuminant & iocũdant. Damnati vero priuati tali visione remanẽt obscuri & tenebrosi in aia & corpe. Et q̃uis in iudicio finali visuri sint christi humanitatem qui habet eos iudicare:non inde recipiẽt illuminationem vel aliquam consolationem vt sancti: sed summũ horrorẽ & dolorẽ ex verbis christi eos exprobrãtis de malis suis.adeo vt dicant mõtibus & collibus. Abscondite nos & cooperite a facie agni .i.christi turbati ꝫ nos. Septimo recipiunt sancti ex visione dei summam firmitatẽ in bono q̃ cum continue repr̃esentet deus menti vt summũ bonũ: no possunt ad momẽtum diuerti ab eo: & ipsum non summe amare nec valent in aliquo peccare.Sine macula enim sunt ante thronũ dei. Apoc.xiij.Dãnati aũtẽ econtrario sunt ita auersi a deo q̃ nõ p̃nt deum diligere:sed sicut dæmones (vt dicit Dionysius) hñr phãtasiã ꝓterũ.i.iudiciũ intellectus peruersum æstimantes deũ iniuste eos cruciare:sic & damnati:nec auerti possunt a malis desideriis eoꝝ quæ habuerunt in mũdo:sed nihil eoꝝ p̃nt obtinere. Pſ. Desiderium pẽtoꝝ peribit.s.vt nõ consequi valeant desiderata ab eis.

De sanctorum firmitate.

§.XI.DE SVBTRACTIONE OMNIVM

subsidiorum ab eis.s.dãnatis in inferno. Adeo seu p̃sonis Dãnati diuinis.Ab angelis.A sctis.A notis.Ab ecclĩæ suffragiꝭ.A his subbonis peractis.A locis sacris.In vita p̃senti habent etiam sidiꝭ quidam maximi peccatores subsidium multiplex a deo: p̃cipue per uantur. pniam p̃ quam placat.fm illud collectę.deꝰ qui culpa offenderis pnia placaris.In qua pater cor lapideum frangit p̃ potentiam contritionis. Filius illuminat p manifestationem cõfessionis. Et spũsctus significat p fructum satisfactiõis. Sed damnatus non dabit deo placationem suam Pſ.cxj.qa pœnitere non põt. Qd̃ em̃ ait Damas.fuit angelo casus hoc homini mors:id est sicut angelus ex primo suo lapsu factus est inconuertibilis ad deũ: ita & moriens in mortali homo est irreuersibilis ad pniam. In inferno qs cõstitebit tibi.q.d. nullus.ita nec contritio nec satisfactio.Quidam rusticus(vt habẽt in lib.de septem donis.)inuitatus ad regales nuptias: cum aliꝭ ibat.In via autem sitiens multum cum a socijs sua in secũderetur vt aquam fetidam quam inuenerunt in via non biberet:sed abstinens ab ea & cito perueniens ad locum nuptiarum optimũ vinũ & alia delicioſa inueniret:noluit ille acq̃scere cõsilio aliorũ:sed vt satisfaceret siti impleuit ventrem aqua illa putrida.Cum autem peruenisset ad palatij fores vbi celebrantur nuptiæ eructans fetorem aquæ fetidæ quam adhuc habebat in ventre.quẽ rex nõ solũ nõ p̃misit intrare sed eũ multis ictibus expulsus eiecit? est in foueam setidissimã.vbi cũctis videntibus euomuit aquã quam bibe rat ibi obfirmans.Sic accidit dãnato cuilibet.In vita enim p̃senti vocatus ad cœlestes nuptias: cum in vita naturaliter appetat bonum & sitiat beatitudinem aquam fetidã inueniens delitiarũ & diuitiarũ mundi vt satisfaciat siti suę impler affectũ inordinatũ illis:cũ tñ sibi dissuadeat a prædicatoribus & aliꝭ bonis:sed demũ venit ad mortẽ & cum deberet ingredi ad nuptias cœli vbi sunt oia bona parata qa reperit mens eius plena iniqtate ex terrenis inordinate amatis:p̃cipitur in foueã inferni:nec pœnitere valet sed priuatus talibus in inferno permanet. Sed o damnatꝰ priuatꝰ auxilio angelorum sanctorum. In mundo innumera subsidia & adiutoria habemus ab angelis:vt patet per exemplum & figuram in angelo Raphaele sociãte in via Tobiam. Sed in alio seculo dicunt angeli,de aĩa dãnata illud Hiere.l.Curauim⁹ Babylonem & non est sanata.recedam⁹ ab ea.Et in vita multiplr quę suimus curationem talis p̃ instigationes ad bonũ: noluit acq̃scere:nil in alia vita possum⁹ agere subsidij. Tertio orationibus sanctorum. Sancti eos qui sunt in mundo multipl̃r adiuuant meritis & precibus: & p̃maxime beata Maria quo ad corpus & quo ad aiam vt patet.ij.Mach.vlti. vbi dr̃ de Hiere.sancto defuncto. Hic est qui multũ orat pro pplo.Sed pro his qui sunt in inferno seu dãnatis nunq̃ orat q̃a oĩno sunt conformes voluntati dei quem sciunt hocvelle.s.in nullo eis subsidiari. Vñ & diues nec guttã aq̃ potuit ab Abraam vel Lazaro obtinere. Quarto ex oĩonibus eleemosynis & aliꝭ q̃ fiunt spãl̃r a consanguineis & amicis alicuius damnati nullum refrigerium recipiunt.& q̃ sciunt ali quem esse damnatum quantũcũq; sibi amicissimum male facerent pro eo orando sicut etsi orarent p̃ diabolo liberando.Sed q̃a nisi q̃s decedat in notorio mortali sciri non põt si est damnatus vel saluus:iõ vt dicit.b.Aug.xiij.q.ij.cẽpus. rõnabiliter p̃ cũctis fidelibus defunctis orat:etsi illi dãnati essent vtiq; nihil ipsi inde p̃cipiunt.sed in facientẽ illud suffragium & in alios de purgatorio conuertit. Quinto ex oĩonibus & aliꝭ bonis q̃ fiũt in ecclia.oẽs q̃ mẽbra ecclĩæ sunt vnita Christo p̃ charitatem participant aliq̃ mõ de illis bonis fm illud Pſ.cxviij.Participem me fac deus oĩm timẽtiũ te &c. Exemplũ de cibo quem q̃s comedit:qa oĩa mẽbra viua recipiunt partem nutrimẽti,nõ autẽ p̃cibum membrum. Quia ergo damnati sunt oĩno p̃cisi nec amplius incorporari seu reuniri p̃nt:iõ nullũ subsidiũ inde p̃cipiunt. Nec etiam ex indulgẽtijs p̃latorum. Nã etsi his qui in purgatorio sunt valere possint:si ad eos extendat a p̃latis. non tñ ad damnatos. Sexto ex bonis q̃ fecerunt in vita siue viua.dum.s.fuerũt facta in gratia.siue mortua opa q̃.s.fuerunt facta in mortali nullum inde auxilium suscipiunt directe. Et hoc est q̃d̃ dicit dñs per Ezech.xviij.Si auerterit se iust⁹ a iustitia sua & fecerit iniquitatem:oĩm iustitiarum eius nõ recordabor. Et apls.i.Cor.xiij. Si distribuero oẽs facultates meas in cibos pauperum &c.nihil mihi ꝓdest.b.Grego. In perpetratione malorum nulla debet esse fiducia bonoꝝ p̃teritorum. Indirecte valent:qa si non fecisset illa bona:tunc fecisset aliquod malum:propter q̃d̃ specialem pœnã sustineret:quã euadit. Septimo loca sacra vbi boni sepeliunt eligant eis. vt.s.sancti illi in quorum honorem illa loca sunt dedicata orẽt:pro aĩa illa si est in purgatorio propter deuotionem quã ille viuens habuit ad eos ꝓpter q̃d̃ elegit sepulturam,vt dicit.b.Augu. xiij.q.ij. Sed dãnatis hoc nõ ꝓdest q̃n potꝰ nocet ꝓpter præsumptionem eoꝝ q̃ elegerũt talẽ sepulturam:vt magis crucient.vij &.b.Greg.in.iiij.dial̃.exẽpla ponit de q̃busdã malis in loco sacro sepultis:qui miraculose inde ejecti sunt.

Dãnatꝰ priuatꝰ auxilio ãgelorꝝ.

Oĩonibus sctorum.

Priuatꝰ eleemosynis.

Oĩonibus ecclesiæ.

Priuatꝰ bonis q̃ feciti vita.

¶De timore initiali. Ca.VI.

QVINTVS TIMOR DICITVR

initialis.de quo Pſ.cx.Initium sapiæ timor dñi. Hic timor semp est cum charitate.q̃.s. q̃s timet pœnã siue tpalẽ siue æternã. Timet & erubescit culpã ꝑmissam.Sed plus timet dei offensam.Prouer.i.& Ecclĩ.i.Principium sapię timor dñi.& Prouer.viij.Timor dñi odit malũ plus.s.amore iustitiæ q̃ timore pœnæ.Hic timor habet duos oculos.s.dexterũ amoris iustitiæ ad declinandũ malũ culpæ.Sinistrũ cuitatiõis pœnæ ad euadendũ infernũ vel aliã pœnã.Hoc figuratum fuit in Abraã cũ fixit taberna culũ suũ inter Bethel & Hay.Gen.xiij.&.xiij. qa vir iust⁹ firmat mẽtẽ suã inter amorẽ paradisi & timorẽ inferni.Iste fuit illæ duæ ancillæ:q̃ inducũt Hester reginã:q̃ interp̃tat hũilis ad Asuerũ q̃ interp̃tat bũnudo. Hester.xv. Timor eleuat & cõprimit vestimẽta defluctia & defect⁹ ꝓtuũ q̃ nos vt vestimẽta ornat:amor eã sustẽtat. Hæc sunt duæ alæ datæ mulieri

Timor initialis habet duos oculos.

p̃ q̃s volat in desertũ pniæ & vitæ æternæ. Et qa bona opa q̃ fiũt ex isto timore filiali:& mala seu pẽta q̃ q̃s cauet ex eo sunt meritoria:qa magis timet offensam q̃ pœnã qa ex charitate,pcedũt:qa pœna respicit se:offensa deũ.Ideo q̃ magis timeat & doleat de offensa dei q̃ de pœna signũ est dilectionis dei.videndũ est de multis q̃ debẽt timeri isto timore. Primo igit timẽdũ est pẽtm ne incurrat. Eccl̃s.xij.in fi.dicit Salo.Finem loquẽdi oẽs pariter audiam⁹. Deũ time. s.timore initiali saltem:& mãdata ei⁹ serua,qd̃.s.est ei⁹ effectus:& signum qa q timet deũ faciet bona. Eccl̃i.xv. Hoc est ois hõ.i. p̃ hoc homo habet vere eẽ hois qd̃ est esse rõnale.

§.I.TIMENDVM AVTEM EST PEC

catum & vitandum propter septẽ rationes quæ ponunt in libro de septẽ donis. Pẽtm ti mẽdũ ẽ ꝓpter se ptem.

¶Primo qa si pẽtm nõ esset:nihil homini obesset.
¶Sed o qa sine hoc quicqd̃ est:homini prodesset.
¶Tertio qa angelus bonus summe hoc abhorret.
¶Quarto qa sanctis iniuriam infert.
¶Quito qa diabolo summe placet.
¶Sexto quia deo maxime displicet.
¶Septimo qa faciẽti pessime nocet.

Quasꝭ peccatũ bonis angelis multũ displiceat.

Prio igit timẽdũ est pẽtm & fugiẽdũ:qa si hoc nõ esset nullũ malũ pœnæ est.Eccl̃s.viij.Qui fuat mãdatũ:nõ expietur q̃q̃ mali.Gre.nulla nocebit aduersitas:si nulla dñet iniqtas.b.Hiero.Qd̃ oĩa mala sustineam⁹ pẽtã nr̃a hoc fecerũt. Oĩa mala q̃ timem⁹:valde vitarem⁹ si pẽtm nõ esset. Nõ timerem⁹ nec iternũ:nec purgatorium:nec dei iudiciũ: nec multiplex mũdi piculũ:nec mortẽ si nõ esset pẽtm. Vbi est pẽtm non est bonꝰ hõ. Sen̄. nihil est hoi bonũ sine se bono. Et qa q̃dlibet mortale est venenum & cõtrariũ charitati p̃ quã hõ habet eẽ spũale. & iõ nõ hñs charitatẽ sed pẽtm. dicit apls.i. Cor.xiij. nihil est. Et iõ Petrus apls amissa charitate p̃ pẽtm negatiõis Christi:q̃uis hoc non intellexerit:tñ verum dixit cum ait cuidam dicẽti se,esse ex discipulis eius. O hõ nõ sum quia esse amiserat spũale.vt exponit Hilarius. Sed o est timẽ dum pẽtm & renuendum.qa homini extra peccatum oĩa cooperantur in bonũ diligenti deum fm aplm quinimmo particeps fit oĩm bonoꝝ ecclĩæ fm illud Pſ.cxviij. Participem me fac deus oĩm timentium te &c. Non solum bona eis cedunt in bonum:sed etiam mala pœnæ. Nam quia ex pœnis purgant eorum pẽtã: auget & meritum & corona: vt patet in Iob: Tobia &aliꝭ. Sicut econtrario bona in se & optima fiunt mala malis. Vnde bea. Augu. de cõse. dist̃. ij.& sancta. Et mala ,p̃sunt bonis.sicut angel⁹ sathanæ colaphizãs Paulũ. Et sancta obsunt malis sicut buccella.i. eucharistia Iudę. Nec em̃ illa buccella in se mala fuit:& iõ nocuit sed qa malus bono male vsus fuit. Insup̃ & mala culpæ bonis conuertunt in bonũ.s. cum reuertunt ad pœnitentiam. Vnde bea. Aug. de pœ.di.iij. Vsq; adeo omnia electis dei conuertunt in bonum:vt etiam si qui eoꝝ exorbitauerint:hoc eis faciat ꝓficere:qa inde humiliores:cautiores & seruẽtiores surgũt. Sicut & bea.Ambro.dicit de Petro.dist̃.l. Fidelior factus est Petrus postq̃ fidem se perdidisse desleuit.s. negando. Et sic peccatum electis est sicut theriaca q̃ ex serpente venenosissimo tyro dicto conficitur & remedium efficit contra venenum:quia peccatum quod habuit mortiferam delectationem in se vel in alio.ex eo assimilat remedium ad ipsum expellendum & mortificandum p̃ compunctionem de eo. & per compassionem in alio. Tertio est timendum & abominãdum pẽtm:qa bonis angelis multum displicet.& abominant ipsum. Hoc patet in malis & in bonis hominibus. Nã seuere puniunt deo disponente,vt pater de Sodomitis p̃ q̃s & ciuitates eorum ipsi immiserunt ignem & sulphur. Gen. xix.ca. Et in Dauid propter cuius vanam gloriam in numerare faciendo ppl̃m suum angelus dñi infra triduum peussit ex peste videlicet.lxiij.milia.ij.Regum vlti. Ansel. Tolerabili? fetet canis putridus hominibus:q̃ aia peccatrix deo & angelis eius. Vnde in Vitis patrum legit q̃ cum transiret p eremum angel⁹ in forma hominis cum quodam sancto eremita obuiam habuerunt quoddam cadauer hois.& qa valde fetebat eremita nares obturauit cum chlamyde ne fetorẽ sentiret.angelus autem nil tale egit. Postea obuiam habentibus quendam pulchrum iuuenem vestib⁹ ornatum redolentibus angelus clausit fortiter nares:eremita autem minĩ

Exẽplũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

me. Sed miratus de actu quare nares obturasset iuxta iuuenē transiens cum esset ita pulcher & redolens. nō aūt circa illud cadauer sta marcidū & fetidū. Respōdit. Tu cum sis caro sentis fetorem carnis. Nos aūt qa spūs sum⁹ sentimus fetorem spiritum qui procedit ex peccatis. quos⁹ iuuenis ille lasciuus erat plenus. & ideo mihi fetebat. Cum autem angeli boni sint nobis amicissimi & socij. debemus pctā timere & ca

Peccatū uere. ne eis abominabiles fiamus. Peccatū quarto sanctis in sctis iniuriam infert. quia offendit regem & dominū: qui em offen

riā infert. dit dominum: offendit totam familiam suam quæ sunt sancti. Eccli. xxviij. Vir peccator turbabit amicos. s. æterni regis. vel qa a cōione sanctorum se subtrahit & societate militantis & triumphantis eccl'æ: quasi se excōicatos eos iudicaret. Vel qa se cōtrarium sanctis efficit dum contrariæ potestati militat. Lu. xi. Qui nō est mecum contra me est. Vel qa quātum in se est gloriā sc̄orum & gaudium minuit qui de eius gloria visa gauderent. Et in p̄senti de bonis eius exemplis iocūdarent. Vñ be. Aug. in lib. de pnia dicit q̄ pœnitēs debet de hoc dolere. q̄ multum boni contristati sunt de malis suis operibus. sicut ecōtra de bonis eorum iocūdati fuis-

Peccatū sent. Quinto peccatum ideo timendum & horrendum quia diabolo placet. inimico nro pessimo. i. diabolo summe placet. & de eo gaudet. Pō. xij. Qui tribulant me inimici mei exultabunt si motus fuero. s. recedens a deo. Prouerb. vj. Exultant in rebus pessimis. Hoc æstimat maximum suum lucrum. si animas xpi sanguine acquisitas sibi subijciat: & deo subtrahat: & secum ad inferna deducat. & cum ex hoc q̄ tentationibus suis homines ad crimina iducat. nil ei vtilitatis accedat: sed augmētum pœnæ: tanta est malitia eius & inuidentia q̄ potius eligit sibi pœnam augeri cum perditione animarum q̄ eo augmento carere non tentando. Vnde vt habetur ex legenda Ioannis euangelistæ. resuscitatus iuuenis quidam ab eo dixit publice q̄ viderat dæmones magnum festum facientes & nimis gaudentes de ruina illorum duorum suorum: discipulorum: qui pœnitentes de eo q̄ mundum reliquerant: in rēdebant rediread sæculum. Et econtrario angeli sancti dolebant de casu eorum: quibus auditis cōuersi sunt ad deum compuncti. Quidam autem demoniacus: vt patet in lib. de septem donis: cum per obsessum diceret peccatum ei ferere: & hoc. pter nobilitatem naturæ sit. æ. Vñ & de quibusdam dr̄ q̄ post cū induxit eos ad malum præcipue luxuriæ ip̄e aufugit in actu eius. Interrogauit quidam quare ergo cum tāta diligentia illud procuras. Respondit propter lucrum. sicut cloacarius intrat latrinam pter lucrum: licet ei feteat. Sed certe cum quilibet sibi caueat facere id vnde inimicus ei? Iæ tet. qd' pmaxime est sibi noxium: & diabol⁹ sit maxim⁹ aduersarius noster: sicut leo rugiens circumeat quærens quē de

Peccatū uorer p pctm. summe debet quilibet timere & cauere. Sexto de⁹ detestatur. pctm ei timendum & vitandum: qa deo summe displicet. Et hoc patet septēpliciter. Primo ex dei odio contra ip̄m & indignatione. Nihil deo displicet nisi pctm. Sapiē. xi. Nihil odisti deus eorum quæ fecisti. Et quia sine ipso factū est nihil. vt dr̄ Io. i. pctm. vt exponit btūs Augu. qd' nihil dr̄. qa non est aliqua creatura seu positivum sed priuativum. Ideo cum oia diligat quę fecit: hoc solum odit qd' ipse nō fecit. Et in quo inuenit. s. mortale pctm: inimicum habet & odit. s. re spectu culpæ. Eccli. xij. Altissimus odio habet pctores. Hiero. de pœni. di. . q̄ obrem. Non em hominibus irascit deus: sed vitijs. q̄ cum ablata fuerint non erit quibus irascat de⁹. Sc̄o pctm deo displicet ex cōtumeliæ eius. pter ip̄sum irrogationē. Nonne maximam contumeliam faceret sponso nobilissimo: qui dulcissimam eius sponsam vilissimo adulterio. p̄stitueret. hoc agit peccator: qa aiam sponsam Christi p̄stituit diabolo. Hiere. ij. Sub omni ligno frondoso. p̄sternebaris meretrix. i. in omni apparente. p̄speritate vel delectatione. Hic pctōr filios & filias dei occidit. i. bona opera tēplum dei succendit. Stratam paradisi ad modum prædonis frangit. In faciem Christi cōspuit. & quantum in eo est: iterū crucifigit. Ad Heb. vi. Rursus crucifigentes dei filium in semetipsis & ostentui habentes. Ecce quanta contumelia. Ter

pctōrdr̄ tio q̄ pctm valde displiceat deo: patet ex eius contra ip̄m pdei psecutor. secutione: p̄secutus est em illud in omni loco vt nullus loc⁹ sit ei tutus. In cœlo primum vt apparet in Lucifero. quē propter vnum pctm supbę mentis de cœlo deiecit in infernū: de tanta fœlicitate in tantam miseriam. In paradiso de quo eiecit primos parentes pter vnam culpæ trāsgressionem. In terra persecutus est pctm in mittēdo diluuiū. pter pctā p ignem in Sodomis. in aere p grādinationem in Egypto. In terra p absortionem a terra Dathā & Abyron. Et in inferno. Deut. xxxij. Ignis succensus est in furore meo & ardebit vsq; ad inferni nouissima: deuorabit &c. Quarto hoc oñdit ex dei pter hoc immutatione. Nam pctm ei displicet tātū q̄ benignissimum & clementissimum patrem conuertit in crudelissimum iudicem: ita q̄ pro toto mundo nō dimittit qn filios quos creauit: quos sanguine suo redemit si eos in mortali inuenerit in morte: quin gladio æternæ dānationis occidat: etiā si fugerēt sub chlamyde btē Mariæ. Prouer. vj. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ nec acqescet cuiusq; precibus. Quinto patet ex contaminatione bonorū bona sta ex gñe. Nam q̄cūq; qs faciat ieiunia: eleemosynas: martyria ipc̄ato deo sustineat: non placent deo si sint cum mortali. Eccli. xxxiij. non pla Dona impioru non probat altissimus: nec respicit in oblacent. tionibus eo⁹. Iacobus. Qui in vno offendit: multa bona pdit. s. meritum bonoꝝ operum ex gñe quo ad vitā æternā. Sexto apparet quantum displiceat deo pctm ex eius destructiōis elaboratiōe. Omnes em labores assumpsit vt destrueret pctm. Voluit em carnem assumere vt carnem a pctō mūdaret. p̄dicare. vt illud cōtēneret. facta instituere vt illud destrueret. apl̄os in mūdū mittere vt illud expugnaret. vendi vt nos rediməret. ligari vt nos a peccatis solueret. sanguinē fundere vt nos a pctis lauaret. crucifigi vt illud crucifigeret. occidi vt occideret pctm. Beatus Aug. Hęc oīa humiliter patitur deus vt mundus q perierat liberaret. Septimo patet ex dei separatione & exhæredatione. Nullus em est ei tantum amicus: qui si inueniat impœnitentem in mortali priuet hæreditate vitæ æternæ & fruitione eius. Esa. lix. Iniqtates vestræ diuiserunt inter vos & deum vestrum.

§. II. PECCATVM IDEO TIMENDVM

est & cauendum: qa multa nocumēta infert ipsi faciēti. Naturalis em rō dictat vt timeat qs & euitet q̄ hoi plurimum Septem nocēt. Præcipue aūt sunt septem nocumēta peccati. nocu

¶ Quia facit sibi ip̄si inimicum & odiosum. menta

¶ Quia efficit ip̄m durum & ponderosum. pcti.

¶ Quia constituit eum seruum & despectuosum.

¶ Quia reddit animum immūdum & maculosum.

¶ Quia ostendit illū fatuū & exprobrosum.

¶ Quia inuit eum variū & monstruosum.

¶ Quia relinqt demū nudū & amaricosum.

Quātū ad primū clare sacra scriptura attestat qa peccatum facit hoiem sibi ip̄si inimicum & odiosum. p̄s. x. Qui diligit iniqtatē odit aiam suam. Et Tob. xij. Qui faciūt pctm & iniqtatē hostes sunt aiæ suæ. Nō em mai⁹ odium & inimicitia pōt ad aliquem demōstrari: q̄ cū qs illū occidit & vita priuat. qd' est maximum bonū in tpalib⁹ rebus. Sed vt dr̄ Sap. xvj. Per malitiam. s. pcti occidit hō aiam suam: qa. s. priuat eā vita gr̄æ si pctm mortale est. quæ excedit incomparabiliter oia bona tpalia & naturalia. Et ideo dicit sapiens Eccl'i. xxj. Quasi a facie colubri fuge pctm. Sicut enim videns colubrū ppe veniētē non expectat eum magis vt videat sed subito fugit timens ne eum mordeat & occidat. Ita cum serpens antiquus appropinquat ad aiam: sua mala suggestione vt vitā pcti infundat: non est remisse agendum & dimittendum ap propinquare p discursum cogitationum. sed subito fugiendum p resistentiam & expulsionem talis tētationis Iac. iij. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Ber. Viam pcti ingredi tibus mel ppinat sophisticus. s. diabolus. pgredientibus sel & acetum: egredientibus venenum aspidum insanabile. In gredientes p̄aminat: progredientes obscurat vel obstinat: egredientes exterminat vt in aia & corpore damnent iusto iudicio dei. Ponitur similitudo in li. de. vij. donis de duob⁹ fratribus. fatuo & sapiēte. qui simul incedentes deberent redire in patriam suam a qua elōgati erant. venerunt ad quod dam biuium vbi audierunt a pastoribus loci: q̄ vna illarum erat quæ directe ducebat ad ciuitatem suam q̄ vtiq; erat alta: arcta & aspera: sed secure ducebat ad patriam suā. Altera vero via erat plana: lata: delectabilis: sed periculosa & latronibus plena. Cum ergo auditis his sapiens vellet capere viam montuosam & asperam ex quo secura esset: dixit ei frater faruus. Rogo te ne sumamus tantum laborē sed eamus per

mus per issam aliam viam quæ est ita delectabilis. q̄uis em ibi sint pericula: potermus euadere illa diuersis modis. Cui sapiens assensit. Cū igit p̄sequerent p latā viā: a latronib⁹ capti: spoliati & vulnerati sunt. Et cum fatu⁹ in foueam p̄ceret occidendus: & alius ligatus ad mortem duceret: maledicebat sapiens fatuo dicens q̄. pter suam fatuitatem quia voluit capere viam illam ipse moreretur. Respōdit fatuus. Tu potius maledicaris: qm tibi potius imputādum est qui sciebas me fatuum: & mihi credidisti & acquieuisti. Ad propositum. Duo fratres sunt anima & corpus seu affectus vel appetit⁹ rationalis & sensualis. Sapiens est anima. cui ratio dictat benefacere: ardua virtutum conscendere. Stultus appetitus sensualis vel corpus qui non vult nisi delectabilia sibi. Cum autem peruenit quis ad vsum rationis: occurrit bi uium. s. via virtutum difficilis quam sequat: quia a pastoribus: idest prælatis & prædicatoribus sibi manifestat. q̄ hæc est quę ducit ad viam. Altera autem quæ occurrit. s. delecta tionum mūdi, etsi lata videat & placida: tñ plena periculis & latronibus dæmonum: & ad perditionem ducit. Licet aūt animæ seu rationi videat magis sequenda via aspera: quia secura: tñ allectus a fratre. s. appetitu sensuali: cui grauis est via virtutum & pniæ: permittit se duci: vt cōplaceat fatuo per viam latam. præcipue cum multos videat ire per eam: cogitans q̄ etsi multa pericula inueniet ipse euader. vel si ert q̄ potent emendari. Pergendo igitur per viam latā mūdi incidunt in latrones dæmones qui spoliant bonis spūalibus: & vulnerant in naturalibus & occidūt animam & corIaco. s. pus descendo in foueam inferni. Vñ Iaco. Vnusq; s. tentat a concupiscentia sua abstract⁹ & illectus. Deinde concupiscētia cum conceperit parit pctm. Peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Et pauci sunt qui p pœnitentiam redeant ad viam salutis: vt sperant potius præsumunt. In inferno autem positi anima & corpus post finem vltimum conquerentur anima de corpore qa noluit laborare: sed magis rōnabilr corpus de aia: quæ vt domina eius & sapiens noluit refrænare: & sibi subiectum facere.

§. III. SECVNDVM NOCVMENTVM

de scdo pcti nocumēto quod facit peccatum animę. pter qd' est timendum & abhor ciendū est: qa facit hoiem durū & ponderosum. Vñ de diabolo dr̄ & mēbris eius reprobis Iob. xl. Cor eius indurabitur quasi lapis. Et de Pharaone obstinato. Induratū est cor Pharaonis. Nec est credendum vel dicendum q̄ ista duritiam causet deus in malis: qa apl's dicit ad Rom. ix. Cui vult deus miseretur: & quem vult indurat. Indurare de⁹ dicitur: qa indurare permittit relinquens hominem arbitrio suo de meritis eius vt dicit bea. Aug. xxiij. q. iij. Nabuchodonosor. Et quanto quis magis permanet in pctō: tāto magis obdurat. Poeta Ouidius. Qui non est hodie cras minus aptus erit. Seneca. Peccata iuuenum prædicantur in quale: quia fiunt debilia de facili. Peccata senum prædicantur in quid: quia eis quasi substātialiter adhærent. Cum em permanendo in peccatis quasi impossibile est quin illa iterēt vel alia perpetrēt iterando frequenter trahuntur in consuetudinem: quæ cum fit quasi altera natura ſm philosophum sicut naturalia tolli non p̄nt. ita tales obdurati raro reuertuntur ad deū ea dimitExēplū rendo nisi in magno miraculo. Vt patet exemplum de illo de q̄dā sene Nicolao luxurioso. qui cum proposuisset abstinere a luxurio voluptatibus carnis: & pter hoc etiam portaret euangeliū so. in sinu suo quasi in sui adiutorium. deuictus ex mala cōsuetudine: stimulatus a concupiscentia accessit ad prostibulum ad scelus perpetrandum. Sed clamauit meretrix contra eū. Egredere senex quia video super te mirabilia. Habebat em tunc secum euangelium. Qui compunctus accessit ad beatū Andream apostolum narrans factum suū. Pro quo orās diu dñm pro remissione peccatorum illius & continentia: audiuit vocem de cœlo dicētem se exauditum: ita tū q̄ senex pœnitentiam ageret sex mensibus ieiunando & orando. Hæc ergo agens: & pauperibus cuncta distribuens salutem obtiDe ob nuit & castimoniam. Quantum autem sit periculosa & pnidurationē i pec ciosa ista obduratio oñdit bea. Bern̄. in lib. ad Eugeniū papato. pam de cōsideratione dicens. Nemo duri cordis salutē vnq̄ adeptus est: nisi forte cui de⁹ abstulit cor lapideum & dedit ei cor carneū. Ip̄m em cor durum est qd' nec compunctione scinditur: nec pietate mollit: nec p̄cibus mouetur; minis nō cedit: flagellis obdurat. Ingratum ad beneficia: infidum ad cōsilia: promptū ad iudicia: inuerecūdum ad turpia: impaā. ij. p. r. uidum ad periculosa: inhumanum ad humana: p̄teritorum iij. cap. obliuiscens: p̄ntiū negligēs: futurū nō prospiciens. Et breui & ter vt cuncta vno verbo comprehendam. Ip̄sum est: qd' nec ix. deum timet nec hoies reueret. De quo dr̄. s. Eccl'i. iij. Cor durum male habebit in nouissimo. Hodie igit si vocem ei⁹. s. dei audieritis: nolite obdurare corda vestra. Nam ipsa duritia facit hoiem ponderosum. Est enim peccatum vt quoddā pōd⁹ aiæ. ſm illud Pō. xxxvij. Sicut on⁹ graue grauatę sūt super me. scilicet iniqtates. Peccatum autem ſm beatum Gregorium quod per pœnitentiam mox non diluitur. suo pondere ad aliud trahit. Quāto igit qs magis indurat: tāto pctā multiplicat. & p on⁹ ponderosior efficit. Aia qdem nostra de se leuissima est nullum pondus materiale hns. Sed corp⁹ quod corrumpitur. ait sapiens. aggrauat animam. cū est vnitum cum ea. Separata autem si sit sine peccato adeo leuis est q̄ in momento in ictu oculi supra cœlum puenit vsq; ad cō spectum dei. quo puenire non posset. s. vsq; ad primum etiā cœlum nec aqla: nec alia auis: etiā toto tempore vitæ suę. In Pctm cō mortali autem egressa ita ponderosa est p peccatum. q̄ con paratur fistere non potest vel in modico: quin ad p̄fundum inferni pōderi. descendat. Et in hoc patet q̄ est pōderosior anima. pter peccatum omni re ponderosa. Nam si massa plūbea esset vbi luna cum caderet eam terra retineret. Sed peccantem spm̄ angelicum non potuit retinere firmamentum (qd' sic dicit. pter suam firmitatem) nec terra nec aliqua corporea creatura vel natura retinere potuit. quin caderet ad inferni nouissima. Vñ Zacha. v. Iniqtas dicit̄ fedare super talentum plūbi. vt ædificet ei domus in terra Sennar. i. inferni: & Eccl'i. xxij. dr̄. Sup plūbum quid grauabit̄? quasi diceret nihil. & poit. Arenā & salem & massam ferri facili⁹ est ferre q̄ hoiem imprudentem & fatuum & impium. Cum hoc autem pondere nō pōt non solum per artem & aliam viam currere vel ambulare: sed nec serpere vel erigere: nisi onere deposito. Et ideo hortatur apl's ad Heb. xij. Deponentes omne pondus scilicet iniqtatis. & circunstans nos peccatum curramus ad propositum nobis certamen.

§. IIII. TERTIVM NOCVMENTVM

De ter tio no cumēto peccati propter qd' timendum est & ab eo abstinendū: qa facit seruū vilissimū & despectū. Nihil certe vilius pctō qa nihil est. i. nō est aliqua creatura: sed priuatio boni. Pctm autē facit ppetrantem ip̄m seruum peccati. & consequēter diaboli. Vñ Christus Ioannis. viij. Qui facit pctm seruus est pcti. Et. i. Petri. ij. A quo quis victus est ei seruus addictus est. Beatus Augu. Bonus homo si seruit. s. alicui domino tpali liber est. Malus aūt si regnet seruus est: non vni⁹ hois sed qd' pei⁹ est tot dñoꝝ quot vitiorū. vnde & Brachmanni scripserunt Alexādro magno. vt legit in historia trāsmarina. Tu hostes exteriores expelias vt interiores nutrias. Tu homines tuæ seruituti subijcis & intus tuis interioribus seruis. Vos nullam partem vestri corporis potestati vestræ relinquiris quin indetributam sitis. Vos tot deos aut dominos asseritis: quot membra habetis. Mineruam deam capitis: diciris per sapiētiam. Iunonem: qa iracunda deam cordis Martem: quia bellicosus deum pectoris. Mercurium: quia multiloquus deum linguæ. Herculem: qa magnæ fortitudinis deum brachioꝝ. Bacchum: quia ebriosus deum gutturis. Cupidinem: qa fornicator deum renum. & sic de aliis. Accidit deuicto a pctō vl' Mirum diabolo sicut de ceruo de quo dicunt naturales. q̄ ex quo se- de q̄dā mel vincitur ab alio ceruo semper postea quasi dominū sūm cerui p iudicans & recognoscens cum ei occurrit caput inclinat: & prietate cornua dimittit quasi in signum subiectiōis & seruitutis. In huius seruitutis figuram est q̄ Sedechias rex Hierusalem captus ab exercitu Nabuchodonosor in Reblata excæcat⁹ & ductus fuit captiu⁹ & seruus in Babylonem. Hiere. xxxix. Sic animus hominis rex factus supernæ Hierusalem p gratiam excæcat̄ in ratione. & seru⁹ ducit̄ in Babylonem infernalē. Facit igit peccatū hominem abiectissimum & vilissimum. Maxime enim vilitatis est conditio seruilis: & tanto magis quanto dignioris conditionis est q̄ efficit seru⁹: & vilioris tum inducta est: non inducitur in totum hominem. quia so

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum in obsequijs exterioribꝰ corporis: sed nō in interioribꝰ animi. Vnde Seneca. Errant q æstimant seruitutem in totū hominem descendere pars melior excepta est. Corpora dicimus obnoxia, mens sui iuris est. vñ præcipiēri dño aliquid mali nullo modo tenet nec debet obedire. vt dicit Hiero. xxj. q. iij. si dominus. Sic seruitus pēi deriuatur ad animam principaliter, & capite eam, cum tamē anima sit de sui natura nobilissima & pēm vt dictum est quid vilissimum. Vñ Señ. Si serem deos ignoscituros & homines ignoraturos adhuc dedignarer peccare. Et q dā philosophus cum incitaretur ad peccādum sibi ipsi respondit. Erubesce cœlum intrare in cœnum. Est anima nostra illa margarita tam ꝓciosa ꝙ cœlestis negotiator omnia bona sua dedit vt cōpararet eam. sm euāgelicam parabolam. Mat. xiij. Sed peccatum nimis vilificat eam adeo ꝙ nō capiat locum nisi immundissimum. s. sentinam mūdi. i. infernū. Et ideo dñs vt se pētor cōsideret & vilitatem deponat pēi exhortans ait. Quā vilis facta es nimis iterans vias tuas. Hiere. ij. i dest pēā sequēs. bea. Augu. Quid tumes o homo hominē in finu suo positū abijcit deꝰ a suo & suorum cōsortio. Abijcit a mundo & ꝓcipit in sentinam inferni cum diabolo. ꝓpter hoc. s. pēm Lucifer vilis & abiectꝰ abijcitur de cōsortio angelorum sicut leprosus. Adā ejcit de paradiso. Saul a regno. i. Reg. xv. Nabuchodonosor ab humano cōsortio. Dañ. iij. Et ideo dī in Pś. xliij. Hō cū in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus. Nec solum sibi illis: sed vilior & abiectior eis. Bern. O q̄ misera conditio pētorum quæ de filio facti seruiō porcoꝝ: vt ꝓdigus oñdit. Ecce quō de grege facta tam egregia creatura. Puto dicerēt iumenta si loq possent. Ecce Adā quasi vnus ex nobis factus est.

§. V. QVARTVM NOCVMENTVM PEC

De ꝗrto nocumento peccati.

cati est: quia reddit immundum & maculosum. Dicit apls ꝙ Christus elegit sibi eccliam vt sponsam non habentē maculam. s. peccati nec; ruga erroris. Et de triūphāti dī Apoc. xiij. Sine macula sunt ante thronum dei. De militanti Pā. c. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit. Qui ergo habet maculam peccati nec; in militanti eccl̄ia est p meritum nec; in triumphanti erit per præmium. Quāuis autē pēm veniale obscuret aliquantulum aninā: ꝓpter qd̄ be. Augu. dicit ꝙ cauenda sunt & timenda ne multiplicata faciant nauim mētis submergi. sicut guttæ aquæ intrantes in sentinā nisi euacuet, non ꝰ generat maculam: sicut mortale ꝺdcūq; sm Tho. in. iij. quę macula non est materialis: sed spūalis. s. q̄dam dissimilitudo diuinæ bonitatis. Est em deꝰ summa bonitas sine aliquo defectu. Vñ Sap. vij. de eius sapiētia dī. Speculū sine macula & imago bonitatis. Aia igit cum habet aliqd̄ mortale dī maculata ꝓpter talem dissimilitudinē ab eo & ꝓximitatem malitiæ & quāto plura grauiora pēā habet: tāto dī magis maculata: & lōgior a deo & dissimilior. Ex quo etiā dī aia fetida immunda & corrupta. Pś. xiij. Corrupti sunt abominabiles facti sunt in studijs suis. i. opibus in quibus multū intendunt & laborant. Et modicū fermētū (ait apls. i. Cor. v.) totā massam corrumpit. s. cōgeriē bonoꝝ operꝝ. Hoc pēm est lepra immūditię: cui nō licet adhærere ne alia imūda faciat, siue sit lepra in capillis. i. cogitationibus, siue in cute exterioris opatiōis: siue in veste manifestiæ prauitatis, siue sit in domo q̄ frequentat. s. malæ ꝙsuetudinis. Oia ista immūdā reddūt aiam & abominabilē. Figuram huiꝰ habes Leui. xiij. & xiiij. Tanta est hæc immūditia vt ad eiꝰ ꝓparationem oēs immūditiæ corpalē quātūcūq; lepræ plagæ; & vlcerū deꝰ & scti q rectū iudiciū hñt nullā æstimāt. ex corde exeunt cogitationes malæ: furta: blasphemiæ: adulteria: & hmōi. Et hæc sunt q̄ coinquinant hominē. ait magr ꝙ tatis xp̄s Mat. xv. Non lotis manibus manducare vel etiā lutulentis: non coinquinat hominem. Tāta est huiusmodi immūditia vt nulla ablutio terrena hāc immūditiā tollere possit & maculas. nisi deꝰ aq̄ suæ cœlestis gr̄æ figurata aq̄ Iordanis in q̄ Naamā Syrus totus immūdus lepra lotus; mundatus est ad plenū: & restituta est caro eiꝰ sicut caro pueri paruuli. iij. Regū. v. bea. Aug. Nemo tollit pēā mundi: nisi sol̄ xp̄s q est agnꝰ dei tollēs pēā mūdi: remittēdo q̄ facta sunt: adiuuādo ne fiant: & ad vitā pducendo vbi fieri non possunt, de conse. distinc. iij. nemo & hoc virtute suæ diuinitatis. Tanta est hmōi immunditia vt ad hmōi ablutionem faciēdā necessariū fuerit dei filiū de cœlo descēdere: carnē assumere: crucē subire: vt in sanguine suo auferretur ista macula immunditiæ. Apoca. i. Lauit nos a peccatis nr̄is in sanguine suo. Ad hanc removendam tot lauacra stanniū: aquas diluuij: ignem iudicij & purgatorij: tribulationum & martyriorum lachrymarum: sacrorū ꝙ horum suoꝝ. Abijcite ergo: ait Iacobus apls in canonica sua: oēm immūditiā & abūdātiā malitiæ. Immūditiā terræ. i. aīaliū terrestriū immundoꝝ; quales sunt q propter amorē terrenorum postponunt cœlestia. Immūditiam aquę q̄ est piscium immūdoꝝ dī facit hoies fluere p immūdas cogitationes curiose discurrere in scietijs: & volutari in carnalib⁹. Immūditiam aeris. i. volatiliū immūdoꝝ eoꝝ q̄ volāt & q̄runt alta dignitatum. Immūditiam ignis alieni: inuidiæ & ꝓsumptiōis quo cōbusti sunt Nadab & Abiu filij Aaron q ꝓsumpserunt cū igne alieno dño offerre: q̄a beati immaculati in via.

§. VI. QVINTVM NOCVMENTVM

peccati est: qa ostendit hoiem fatuum: vñ & deridendū. Cōter in libris sapientialibus pētores stulti dicunt: vñ qa pētores semp in mūdo abūdāt dī Eccls. i. Stultoꝝ infinit⁹ est numer⁹. Stultitia cōtraria est sapiæ. Sicut ergo sapiens ꝓmaxie dī qui bene iudicat de vltimo fine hoīs: ita & stultus q male iudicat: & falsę de ipso vltimo fine. s. deo præponendo creaturam creatori: & bonum temporale æterno. Ex septem oñ dī pētoꝝ fauꝰ. Ex via, ex cura, ex mēsa, ex domo sua, ex pugna, ex gl̄ia, ex ope. Et prio ex via. Posui vosvt eatis ait xp̄s. Et cum oporteat nos ambulare vl versus Hierlm supnam. vel ꝙsus Babylonem infernalem: & veritas q̄ mentiri nō pōt: docuerit q̄ sit via ducens ad vtramq; ciuitatē: Hierusalē plenam oibus bonis: & babylonem plenam oibus miserijs dicēs. Arcta est via q̄ ducit ad vitā. s. via virtutum & pnię: & pauci vadūt p eam. Et lata & spatiosa via q̄ ducit ad mortem. & multi incedunt p eam. s. viam vitiorum & voluptatum. Pētor est ita stult⁹ ꝙ cum habeat esse certus de snia ait. eligit potius incedere p viam pētoꝝ p quam vt bos advictam ducit videns multos talem viam amplecti q̄ cū modico labore in virtutibus se exercere. Vñ bñ dī Prouer. i. Sapientiam & doctrinā. i. sapiæ doctrinam christi stulti despiciunt. Sed in inferno positi dicunt. Nos insensati vitā illoꝝ: scilicet iustoꝝ; asperā æstimabam⁹ insaniā: & finē eoꝝ sine honore. Ecce quō cōputati sunt inter filios dei. Sapiæ. v. & vt fatui inter filios diabolo. Ex cura oñdit fatuitas pētorū. Fatuꝰ em reputat q nullā curā sui vel suoꝝ; habet. Nec in infirmitatibus suis & suoꝝ; aliquā curam p se vel alios ad sanandum adhibet: quinimmo phreneticus extra se molestę recipit curam hūtes sui ne pereat. Et vt dicit Esa. xxxij. Fatuus fatua loquit: contumelias inferens eis q reprehendunt viram suam. Et sic curam sui vel familiæ & suoꝝ; alicui cōmittit fatuo: qui nec curare nouit alios nec seipm. Familiam & filios committit erudiendos lasciuis. Alexander magnus in pueritia sub pedagogo Leonide malis moribus imbutꝰ: in adolescentria & iuuētute illos dediscere nequit. O quanta stultitia in prælatis q committūt curā aiarum ꝙnis q̄bus nō cōmitterent pecuniā nec forte pomoꝝ; ꝙportā: beatꝰ Ber. Sic stulti ęstimationem de maximis minimā: & de minimis maximā curā gerūt. Hi similes cuidam fatuo eṗo q solicitudinem maiorem ostendit de custodia calathi pyrorū pleni: q̄ de multitudine aiarum sui epatus. Cum em cōtulisset cuidā suo nepotulo archidiaconarum: & præsentatum sibi fuisset canistrū suauiū pyroꝝ; quærebat cogitans cui ꝓmēdaret vt salua fierent: dixit dic⁹, nepotul⁹ archidiaconus. Dñe mi cōmēda mihi. Cui eṗs. Non confido de re male mihi custodires. Quidam autem magister ibi existens & familiaris ait. O miser q̄ fatuitas ista! Comisisti infinitū numerum aiarū. cui nō audes cōmittere calathum pyroꝝ. Tertio ex mēsa apparet stultitia vbi sūt diuersi cibi & potꝰ toxicati: sed melle vel saccaro ab extra liniti: & in vasis aureis propinati. Certe oīno fatuus esset q tales cibos & potus sibi pararos: & tales declaratos esse a fidedignis propter pulchritudinem vasoꝝ & dulcedinem ciborum aliquem illorū comederet cū mors pessima inde proculdubio sit secutura. Prouerb. i. Vsq; quo paruuli diligitis infantiā: & stulti ea quæ sunt sibi noxia cōpiscūt. B. Greg. Quid insanius q̄ ꝙ modica delectatione carnis æternis se obligare supplicijs? In huius figuram habet Exo. xvj. ꝙ qdā de populo Israel cū essent in deserto pasti manna suaui cœlesti: appetētes delectationes ciborum carnium: ignis cōsumpsit eos dū illoꝝ; comedissent. Pś. lxxvij. Adhuc escæ eoꝝ; erāt in ore ipsoꝝ; & ira dei ascendit sup eos &c. Quarto patet fatuitas pētoris. & oñdit ex domo sua. s. mentis. qm. s. ignem ponit in ea. vñ se & oia bona sua cōsumat ignem. s. carnalis delectationis iræ vel inuidiæ vel alterius pēi q cōsumit in eo vitā gratiæ & oia bona virtutum: Iob. xxx. Ignis est vsq; ad consummationē deuorans & omnia germina eradicans. s. bonoꝝ; operꝝ. Sic Sardanapalꝰ rex Assyrioꝝ; totus efœminatus & lasciuijs deditus: cum vidisset ciuitatem suā obsessam ab exercitu & non posset resistere: se ipm in domo cōbussit cū oibus suis rebus pretiosis. Similis est hmōi aui Phœnici: q̄ antiquata multas radices aromaticas in nido colligit & seipam comburit. Quinto cū fit positus in pugna continua. qū vt dī Iob. vij. Militia est vita hois sup terram, ꝓpter ꝙ oportet arma hre, sm illud apli ad Ephi. vj. Sumite armaturam dei vt possitis resistere aduersꝰ insidias diaboli. Ira fatuus est ꝙ ꝓcipiat arma qbꝰ se poterat defendere. Vñ philosophia Boetio. Talia tibi arma contuleram⁹ q̄ nisi prius abiecisses nūq̄ victus fuisses. Vel est negligēs: qa pmittit latrones sibi arma auferre: vñ possit vulnerari. Superbia furat ei calcaria timoris mortis temporalis & æternæ: & ensem timoris diuinæ iustitiæ: & vulnerat in oculis. Inuidia vulnerat in narib⁹ ne odorē proximi bonorum sustineat: & aufert ei loricam iustitiæ: q̄ cōnectit simulos anulos. s. virtutes. Ira aufert scutū patiētiæ & vulnerat in auribus. Pigritia aufert equū corporis ne eo vtatur ad laborem & vulnerat in pedibus. Auaritia furat lanceam misericordię & pietatis eleemosynarum & vulnerat in manibus. Luxuria aufert & cingulum & braccas continentiæ: & vulnerat in lumbis. Gula aufert galeam spei salutis p quā custodit corpus rōnis. Sexto fatuitatē pētor ostendit in gloria: ꝙ momentanea laude gloriam æternam postponēs. Vñ in numero est qnq; fatuæ virginum: q̄ accipientes lāpades suas non sumpserunt oleum in vasis suis: q̄ iō exclusæ sunt a gloria nupriarum spōsi: vt habet parabolice Matt. xxv. & exponit. b. Augu. signate eos & eas: q̄ etsi habeant in se integritatem quinq; sensuum cōseruādo: quasi virgines ex hoc lucentes vt lāpades: p exēpla operꝝ; exterioꝝ; tñ qa non hñt oleum in vasis. i. lætitiā spūalē q̄ exurgit in cordibus ex pura intentione bonoꝝ; operꝝ; vt. s. fiāt, ꝓpter deum, priuantur gloria æterna finaliter. Septimo in opere suo pētor ostendit fatuitatem: qa. s. cū habeat magnā sarcinā pēoꝝ; quam ferre non pōt: adhuc addit alia q̄ plus onerēr sm illud Apoc. xvij. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Exemplum in vitis patrum. Ostēdit angelus hoies laborātes triplici fatuitate sub his exēplis. Ostēdit em quēdā faciētē sibi fasciculū de lignis: & cū præ grauedine non posset illud ferre adhuc alia ligna addebat. Sed sm qui cum aquā de puteo cum labore hauriebat multo: hausta fundebat sup terram quæ absorbebat ab ea. Tertiū portantē trabē. & cū ꝙ vellet cū ea intrare domum tenebat eā ex trāsuerso sibi ꝓpsi ponens obicē ad nō valēdū intrare. Sic pētor fatuus est: qa dum habet multa grauia pēā eum onerantia non minuit ea: sed auget addēdo alia. Secundus est qui laborat satis p gr̄æ aqua acqrenda & per incuriā eam amittit. Tertius est qui per rigorem inobedientię & superbiæ vult intrare in domum dei.

§. VII. SEXTO PECCATVM EST TI

Peccatū spoliat hoiem bonis spūalibus.

mendum & fugiendū: qa spoliat hoiem cūctis bonis spūalibus: & amaritudinē inducit: & angustiosum facit. Qd̄ spoliatū & nudū virtutibus faciat: oñdit Luc. i. dū dixit. be. Maria. diuites. s. pēis dimisit inanes. vacuos. s. bonis. Threñ. i. Manū suā. s. hostis diabolus vel pētm misit ad omnia desiderabilia eius. s. preciosa auferendo. In huius figuram Iudicum. vj. habetur ꝙ per septem annos veniebant Madianite in terrā Israel postq̄ malū fecerāt in cōspectu dñi filij Israel & cuncta vastabant: & nihil oīno relinquebant ad vitā ptinēs. Sic dæmones peccatoribus malū facientibus & sibi seruientibus in septem pēis mortalibus faciunt: qa spoliāt aiam virtutibus: nec relinquunt in ea aliquid ptinēs ad vitā gratiæ vel gloriæ. Et q̄ bona auferat diabolus: magis particulariter ostenditur p figuram in lib. Mach. quādo. s. Antiochus pessimꝰ tyrānus ascēdit Hierusalē: & intrās in templū

absulit oia preciosa eius inde. Antiochus interpretat silentium paupertatis: & significat diabolū seu pētm. q̄ silet paupertatem bonoꝝ; spūaliū ad quam animam inducit. Intrat em Tropologia replū dei. s. cor cū superbia ptemptus dei. Et aufert septem genera bonoꝝ; spūaliū ibi figurata. Primo q dem altare aureū: pulcher qd̄ significat xp̄m dei sapiam: cuiꝰ gustū pētor perdit. Secdo rima cō aufert cādelabrū cū septē lucernis. i. gram spūssancti cum septem donis eius vel beatitudinibus. Tertio furat mēsam ꝓpositiōis in qua continue manebant. xij. panes. ꝓpositiōis. Et hæc est ides formata cum. xij. articulis. Quarto aufert de tēplo aiæ cortinas seu vela de quatuor coloribus: q̄ significant quatuor virtutes cardinales: prudentiam: iustitiam: fortitudinem: & tēperantiam. imo vasa rēpli & labatoria. i. in quibus solida ponebantur: vt farina vel panis & hmōi. Et significat ptinentia ad spē q̄ futuram beatitudinem facit ꝓlibare. Phialas quoq; in quibus ꝙnebant liquida: vt vinū: oleū: & hmōi: & significant viscera pietatis vt nō liquescat lachrymis compunctionis: deuotionis & passionis. Mortariola etiā in qbus aromata: vt thus & thymiama redigebāt in puluerem: q̄ sunt meditatiōes & affectiones humilitatis: q̄ cæteras virtutes humiliant: & quasi in puluerem redigūt odoriferū: dū humilia de se sentit ꝙ uosus. Quinto vela seu cortinas de sagis cilicinis. i. fructū seu opus pnię & austeritatis. Sexto ornamentum aureū. s. charitatis & coronæ ꝑmia. Septimo aufert vasa concupiscibilia. i. opera facta in gratia quo ad meritum dū morat in pētō. His bonis erat spoliatus ille pauper. de quo dī Apoca. iij. Dicis qa diues sum & locupletatus: & nulli⁹ egeo: & nescis qa miser es: paup: cœcus: & nudus. Qd̄ amaritudinem inducat pēm habes Hiere. ij. vbi dicit dñs aiæ peccatrici. Scito & vide qa malum & amarum quātam est tibi dereliquisse te deū tuū. s. ꝓ pēm: & timorem eus nō esse apud te. Malum quidem est qd̄ est priuatio boni. s. virtutum: vt dictum est. amarum quia inquietudinem & pūctionem inducit. Peccatū amaritudinem inducit. Vñ philosoph⁹ dicit ꝙ omnis malus iplet pœnitudine, ꝓpter remorsum. s. cōscię. Esa. lvij. Cor impij quasi mare feruens qd̄ quiescere nō pōt. & btūs Aug. in lio. ꝓfes. Iussisti dñe: & sic est vt oīs inordinatus animus ipse sibi pœna sit. i. spargit deꝰ amaritudines super illicitas cupiditates. Btūs Amb. O q̄ magna est amaritudo pētoꝝ; meoꝝ; ꝓ qua tollenda tāta fuit necessaria amaritudo. s. passiōis & mortis christi. Verūtamen nutriti in peccatis nō sentiūt istam amaritudinem: qa similes facti sunt piscib⁹ maris: q̄ ꝓpter assuetudinem nutrimēti ex aqua maris amara seu salsa æstimant aquā illā dulcē. Similes etiā sunt mulieri ꝑgnanti: cui amara sapiunt: & suauia fastidiunt. Sic q cōceperunt dolorē & pepererunt iniqtatem: ponūt dulce in amarum: amarum in dulce. vt dī Esa. v. Et hoc ꝓpter palatū infectū febri peccati. Legit qa cū quidam fatuus audiret multum cōmendare falconem dñi sui de bonitate: occidit eum & comedit. Et cū plā gereꝝ ab amicis dñi & cōmendaret ab eis de bonitate: nesciētes qd actū esset de eo: dixit fatuus. Falsum est: qa ego comedi eum cum audirem tm̄ commendare: putans esse suauissimum cibum: sed nunq̄ comedi amariores carnes. Sic hoies fatui credentes inuenire multā dulcedinē in pētō: in fine inueniunt multam amaritudinem. Vñ legit de quadā virgine q̄ diu caste vixerat: & cū instigaret a diabolo de luxuria ad experiendam delectationem eius maximam: & qdā etiā vices honeste nimis familiariter cum ea conuersaretur etiam virgo tētatus & ipse ad experiēdū huiusmodi delectationē. Demū victi a diabolo cōmixti sunt simul. Qua delectatiōe experta ad tantam amaritudinem deuenit ꝙ virginitatem amisisset propter tam vilem & turpem & momentaneam delectationē ꝙ ꝓ amaritudine mortua est.

§. VIII. SEPTIMO ET VLTIMO

pēm facit hoiem mōstruosum & variū seu instabilē. Threno. i. Pēm peccauit Hierlm: ꝓpterea instabilis facta est vnde & Cain ꝓpost pēm ait dño. Ecce ejcis me hodie a facie tua: vagus & ꝓfugus ero sup terrā. Et postea dī ꝙ posuit dñs signum in Cain. Et hoc fuisse dī: qa erat tremulētus seu paralyticus: qd̄ est qd monstruosum. Vñ & btūs Aug. in vlt. li. de ciui. dei. narrat de quadā matrona vidua: q̄ cū a filijs suis quos decem habebat fuisset offensa: propter qd̄ eos maledixit: subito oēs talis infirmitas apꝙhēdit vt oia eoꝝ; membra tremore ꝙterent: qd̄ erat ita monstruosum: vt oīm aspectus

Peccatū reddit hoiem mōstruosum.

Cōparatio fatui.

Fatuitas pētoris oñditur ex cura.

De fatuitate Sardanapali.

Materia cōgrua ꝑdicatoribus.

Pēi macula assimilat lepræ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad se cõuertere. Nonne valde mõstruosum esse si vnus hõ esset qui haberet in se de natura & proprietate diuersoꝝ aialiũ: vt. s. caput haberet hois: sed mẽbrũ aliqd leonis: aliud asininũ: aliud porci: aliud canis: aliud vrsi: & hmõi. Sic euenit aiꝛ philosophia Boe. in li. de phi. ꝓso. vt quẽ ꝓbitate deserta diuersis vitijs trãsformatũ videas cũ in diuinã cõditionẽ trãsire nõ possit: vertat in beluã: & leo qdẽ efficit ꝑ superbiã: porcus ꝑ luxuriã: vrsus ꝑ gulã: & vulpis ꝑ dolositatẽ: & sic de aliis. Et pmaxime mõstruosum aial est planus: & qcũq; rector malæ vitæ & exẽpli. Vñ btũs Bern. Monstruosa res est

Prælati grad⁹ prim⁹ & anim⁹ imus. Sedes prima: vita infima. Lingua magniloqua: man⁹ otiosa. Vultus grauis: aĉ⁹ leuis &c.

malitia. Et Esa. xxxiij. dr̃ de pctõribus. Orient in domib⁹ eoꝝ. i. cõsciẽtijs spinæ & vrticæ: & paliurus in munitionibus ei⁹. Et erit cubile leonũ & pascua struthionũ: & occurrent dæmõia onocẽtaurus & pilosus: & clamabit alter ad alterũ. Ibi cubauit lamia & inuenit sibi requiẽ. Ibi habuit foueã ericius & enutriuit catulos suos. Ibi congregati sunt milui alter ad alterum. Et paulo superius dicit. Et ibix & cygnus habitabũt in ea. Hæc aialia significant diuersa vitia pctõꝝ ꝑ quæ illis assimilãt. Similis est pctõr mõstruoso euãgelico: qui simul erat dæmoniacus: cæcus: surdus: & mutus: quẽ dñs leuis sanauit. Lu. xj. Nã pctõr cæc⁹ est: qa nõ videt finẽ suũ & periculum: vel monoculus sicut in qbusdam partibus dicunt homines mõstruosi: qa non hñt nisi vnum oculũ. s. ad terrena. Surdus est q nõ audit diuina ꝑcepta. Mut⁹ est q nõ fatet peccata sua: nec deum laudat in opibus suis. Dæmoniacus furijs ab eo agitatus ad oĩa mala. Et breuiter pctũ facit hoiem nõ solum dæmoniacum: cæcũ: surdum: & mutũ: sed oĩ miseria miserũ. Prouer. xiiij. Miseros facit pplos pctũ. b. Augu. Quid misero miseri⁹: nõ miserẽre sec⁹. Et iõ dr̃. Miserere aiæ tuæ fili placens deo. s. amouẽdo a te miseriã pcti.

¶ Timẽdũ est in pñti, ꝓpter septẽ pericula. Ca. VII.

SECVNDO TIMENDVM EST in pñti, ꝓpter pericloꝝ multiplicitatẽ. Sed timore initiali vt meritum qs cõsequat & ꝑmiũ. propter qd dr̃ Prouer. xxviij. Btus vir q semp est pauidus. Qui vo mẽtis est duræ corruet in malũ. Ẽ ꝗrio beatus Hiero. Ego oĩa tuta timeo. Vtiq; timẽdũ ẽ nobis: qa hoc mare magnum & spatiosum manibus. i. dæmonibus. ait ps. est hoc sæculũ in quo versamur. Sed vt dr̃ Eccl. xliij. Qui nauigãt mare enarrant pericula ei⁹. q̃ vtiq; tãta nõ sunt in materiali mari: quãta in mũdi inhabitatione. & hoc ex septem.

¶ Ex eorum immanitate.
¶ Ex hominum fatuitate.
¶ Ex conditionis fragilitate.
¶ Ex malorum societate.
¶ Ex temporis qualitate.
¶ Ex submersionis propinquitate.
¶ Ex paucorũ euasibilitate.

§. I. EST PRIMO PERICVLVM IN

mari ꝓpter ventoꝝ vehemẽtiã & contrarietatem. Dañ. vij. Et vidi quatuor vẽtos pugnãtes in mari. i. vanus timor: vana spes: vanus dolor: & vanum gaudium. Secundo periculosum est propter monstrorum diuersitatem: quæ monstra designantur. Dañ. iij. ꝑ quatuor bestias quæ surgebant de mari. Prima filis leoni significat superbiã. Sed a filis vrso significat carnalẽ voluptatẽ cõcupiscẽtiæ. Tertia filis pardo auaritiã. Quarta dentes hñs ferreos: crudelitatem & malitiã. Vel significãt quatuor gña psecutionum in mũdo. s. tyrannoꝝ ꝑ cruciatus: hæreticoꝝ ꝑ doctrinã: hypocritarum ꝑ fictã vitã & antichristi. Sunt & in hoc mari alia mõstra. s. syrenæ cantantes suauiter. i. pisces in mari. Hæ hñt voces formineas & suauiter cantant: vt faciant hoies nauigantes obdormire & inde nauẽ perire. Hos qui sunt adulatores debemus

De adulatoribus

q̃ (vt ait Hiero.) surda aure trãsire: ad modũ Vlyxis sapientis q dr̃ aures obturasse ne audiret voces eaꝝ. Adulatores enim hmõi & blãdi maloꝝ suasores: ad quoꝝ cantus. i. suasiones hoies se. ꝓiciũt in pericula mundi: ne audiantur obturandæ sunt aures mentis considerationẽ deformitatis pctí tanq̃ picæ. Et de hoc mari alia bestia monstruosa exurgens malitiæ & inobedientiæ de q̃ dr̃ Apoca. xiij. Vidi bestiam de mari ascendentem quæ habebat septem capita & decem cornua. Capita septẽ sunt. vij. vitia capitalia. Decẽ cornua sunt trãsgressiones. x. ꝑceptoꝝ legis ꝑ q̃ pugnat diabolus ꝫ nauigantes hoc mare: vt faciat pire. Tertio sunt in mari pricula, ꝓpter pctoꝝ põderositatem cum qb⁹ sunt & natãt seu nauigant ꝑ mare. Qñ em̃ nauis est nimis onerata: & ꝓcipue exurgente tẽpestate nisi alienaret subergeret. Onerat nauim alicui⁹ cõgregatiõis pctm̃ graue aliquoꝝ: sicut nauis i qua nauigabat Iudas cum apls in mari Galilæ periclitabat. be. Amb. Ca-

Iudas ejicitur de nauicula

ueamus, ꝓditorẽ Iudam ne ꝑ vnum multi fluctuem⁹. xxiij. q. i. non turbat. Quarto est magnum periculum, ꝓpter vasis debilitatẽ. Est em̃ corpus humanum & sensualitas fragilior oi vitro. Sed & nauis ista est ꝑforata ita q̃ intrant paulatim aquæ tentationum & malarum delectationum vsq; ad animam ꝑ foramina qnq; sensuum. Et sicut paulatim & quasi guttatim aq̃ intrant in nauim ꝑ rimas: & nisi euacuarentur ita augerentur q̃ nauim submergerent. Ita eriã & minima pcta nisi expellãt de mẽte ꝑ cõtritionẽ & alios pios modos: ita aggrauant mentẽ q̃ de facili possent qs submergi in infernũ ꝑ mortale. Vñ. b. Aug. Qd facit fluctus irruẽs: hoc sentina neglecta. Quinto ostendit periculum, ꝓpter defectum necessariorum ad viuẽdum & nauigãdum. Carẽt em̃ ꝫnuib⁹ ꝑ ꝗs vt ꝑ instrã hñt duci. Carent eriã vẽro gratę aurę spũsãti: sine quo non põt nauis, ꝓcedere in bonum. Carent nutrimẽto spualium cõsolationum. Sexto ondit periculum propter eorum varietatem. Numerat em̃ apls varia pricula in q̃ incurrit qb⁹ spũalr plen⁹ est mũdus. i. Cor. xij. Periculis fluminũ carnalium motuum ad voluptates. Periculis latronum dæmonum vel superbiæ & inanis gliæ q̃ surant thesauros spiritualiũ bonoꝝ. Periculis ex gñe. i. sanguineoꝝ, ꝓpẽ nimiã ad eos affectionem. Periculis ex gentibus. i. infidelibus vel bis vel factis instigantib⁹ ad errores. Periculis in ciuitate ex diuersis officijs in iudicando: & non recte: & ciuiliter cõuersando. Periculis in solitudine per accidiam & ꝑsumptionẽ ꝑ. cuã ꝑ sumptus. suũ ꝑsius: & ꝓpriam voluptatẽ sequẽdo. Periculis in mari in re. s. studio sacræ scripturæ q̃ mare dr̃ non sane intelligendo: sed ca. vij. falso vt hæretici. Vel in mari tribulationum ne deficiat. Vt pniæ ne recte agat. Periculis in falsis fratrib⁹ id est hypocritis & dolosis simulantibus se amicos ad decipiendũ & nocẽdum. Septimo ostendit piculum, ꝓpter ꝓplexitatem & implicationem malorum adinuicem. Aliqñ em̃ quis est ita implicatus in aliquo negotio vt non videat modum euitandi quin alterum malorum incurrat. Et dum vnum vitiũ vult euadere in aliud iuuoluit: sicut volendo vitare vanam lætiam incurrit accidiã & cõtrario. Vñ legit in vitis patrũ q̃ btũs Antonius vidit mundum totum plenũ laqueis seinuicem cõnectẽtibus. Et cũ clamasset Antonius. O qs istos euader. Vox de cœlo ad eũ facta est. Sola humilitas.

§. II. SECVNDVM VNDE OSTENDI

tur magnitudo periculi hui⁹ mũdi: ꝓpter qd̃ semp in timore manendum est. iuxta illud. Nisi tenueris te, instanter in timore dñi: cito subuerteretur domus tua. s. cõscientiæ. Est fatuitas hominũ nõ videntiũ vel curãtiũ de periculis, ꝓpter qd̃ sequit in eis qd̃ dr̃ Eccl. iij. Qui amat periculum incidet in illud. Et hæc fatuitas ondit ex septem. Prio qa nõ vitãt nec formidãt hoies ipsa pericula: nõ attẽdẽtes illud poetæ. Felix hois quem faciunt aliena pericula cautum. Sicut Balaam hariol⁹ assuetus monstris: monstra visa nec stupebat nec formidabat. Ita isti qui periclitantiũ visa pericula non vitant sibes sunt latronibus qui eũ videt aliquẽ de latronibus socijs suspendi: non, ꝓpter hoc dimittunt furta ꝫstimantes illud sibi non esse venturum. Sedo apparet fatuitas hominum: qa nõ hois solũ nõ timẽt sed nec sentiũt pericula in quibus sunt ad mõdũ ebrioꝝ & dormiẽtiũ. Hi sunt sibes sonæ, ꝓpter cui⁹ pctm̃ nauis periclitabat. Alij oẽs clamabãt & timebãt attendẽtes periculum submersionis nauis. Ipse solus in ea tempestate & periculo dormiebat. Ione. ij. Et ideo alijs innocẽtib⁹ euadentibus ipe solus remansit in periculo absorptus a cete. Et ꝓuerb. xxiij. Eris quasi dormiens in mari: & quasi gubernator amisso clauo. Tertio apparet ex hoc qa non solum non sentiunt periculũ: immo etiã ipm diligũt adeo q̃ se scienter in illud impingũt & immergũt: currẽtes ad loca quæ sciunt sibi periculosa: ad loca vbi sunt occasiones pctoꝝ & in spectaculis mulierum: & hmõi. Prouer. vij. De senestra domus meę prospexi: & ecce video vecordẽ: & mulier occurrit ei in habitu

Secũda ruitas.

Tertia.

habitu meretricio ad capiendas aias. Et paulopost. Et sequit eam quasi bos ductus ad victimã & agnus lasciuiens. Et velut si auis festinet ad laqueũ & nescit q̃ de periculo aiæ agitur.

Quarta Quarto qa non solũ pericula amant: sed periclitãtib⁹ se illa queant vt ab eis auelli nequeant ad modũ eoꝝ q̃ cũ sint in periculo submersionis: aliq; vt sani volentes eos liberare mittunt se in ags illos apphẽdẽdo: & cũ illis se stringendo. Sed taliter astringuntur q̃ petentes nunq̃ eos dimittunt: immo & cũ eis pereunt: sicut accidit cuidam vt in vitis patrũ legit q̃ cum sęculũ deseruisset & in eremo deo seruiret apparuit ei diabolus in forma viatoris cũ multis ẽis: dicens se missum a suis consanguineis eo q̃ cũ mortui essent sui & dimisissent ei magnã hæreditatẽ pauperib⁹ dispensandã: nisi ipse illuc iret multa scandala orirentur de substantia illa: qd̃ ille incautus pergens ad ciuitatem, ꝓ hmõi re sedãda & substantia ea

Quinta ganda: inuenit oẽs incolumes: q tũ rogatus ab eis vt eũ ipsis remaneret: acqescẽs sæculo se totũ dedit. Quinto qa cũ debent se exonerare & explicare ab impedimentis in periculo siti: ad motũ aquarũ timentiũ: vt nudi & expediti liberi⁹ possint natare & euadere ipsi e contrario magis se onerant & implicant rebus ꝑalibus & nociuis. s. Ti. vi. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationes & laqueũ magnũ diaboli & desideria multa inutilia: q̃ ducũt hoiem ad interitum. Sexto

Sexta. qa cũ sint in periculo: deũ nõ excitant nec adiutoria aliorum vocant: sine quib⁹ euadere nequeũt. Sed potius volẽtes eos a periculo liberare cõtẽnunt & eriã eos ꝗs vident sibi nõ acqescere & periculo fugere eoꝝ monita irridẽt. Si fes sunt isti duobus gñibus Lothę cũ admonuisset vt discederent de ciuitate pessima: ne inuoluerent in periculo in pditione illoꝝ

Septia. de Sodomis nõ acqeuerunt: sed visus est eis p risum loqui: & ideo inciderũt cũ illis in pditionẽ. Septimo nõ solũ diminũ adiutoriũ vel cõsiliũ nõ aduocãt: sed eos ad iracundiã contumelijs, puocant: & vt maris delphines in tẽpestate saltant: & vt phrenetici in suis periculis exultant: & eos ꝗs nõ videt inuolui piculis: insensatos & insanos reputãt. Sap. v. Nos insensati vitã illorũ æstimabamus insaniam.

§. III. TERTIO OSTENDITVR QVOD

hõ sit in magno periculo, ꝓpter cõditionis fragilitatem. Iob xiiij. Hõ nat⁹ de muliere breui vi. tpe: reple. mul. mise. q̃ ꝗsi flos egre. & conte. & fu. ve. vm. & nũ. in eo. sta. ꝑmanet. Idẽ Iob. iiij. Ecce qui seruiũt ei nõ sunt stabiles: & in angelis suis inuenit prauitatẽ. s. q̃ ceciderunt: & quanto magis q̃ inhabitant domos luteas: & terrenũ hñt fundamentum. Domus lutea est corpus in quo sunt quatuor pugiles cõtinue pugnantes adinuicẽ quatuor. s. humores, calidũ, frigidũ, humidum, & siccũ: & si vnus ꝫ aliũ vicerit excelliue supabundãs: infirmat corpus & demũ domus lutea corruit: & si male vixit ad suspendiũ æternũ trahit: vñ dr̃ in lib. de septẽ donis: ꝙ qdã rex ꝗsiuit a qdã philosopho de qnq; ꝗstionib⁹ q̃ faciũt ad ꝓpositũ ad ostẽdẽdũ fragilitatẽ cõditionis humanæ & exinde magnũ piculũ: ad quarũ singulas rndit. Et prima fuit. Quid est hõ. Et rndit philosoph⁹. Mãcipiũ dr̃ mortis: hospes loci: viator transiens. Mãcipiũ dr̃ qa manũ mortis euadere neqt. Et qa mors oẽs, dies ei⁹ & labores rapit. Hospes dr̃ loci: qa cito obliuioni tradit: licet cũ gaudio recipiatur. Ac etiã qa pascens & porans nihil in mane de hospitio vel rebus hospitij portare ꝓmittit: & qa in introitu in hospitiũ multa ei ꝓmittuntur suauia q̃ nõ soluũtur seu exhibentur. Dicit ꝙq; viator

Homo qb⁹ assimilatur trãsiens: qa siue dormiẽdo siue vigilãdo siue comedẽdo vel loquendo nec ꝑ momẽtũ qescit qn currat ad mortem. Sed a ꝗstio fuit. Cui filis est hõ. Et philosoph⁹. Silis est aceruo nuis, rosæ matutinæ, pomo nouo. Aceruo nuis qa vt acerui nuis modico calore cito in aquã de qua fuerat resoluitur: sic hõ geninus de putredine modica infirmitate in eã reuertitur. Rosæ matutinæ: qa in iuuẽtute habẽs colorem viuidũ in vespere senectutis habet marcidum. Pomo nouo: qa dũ in arbore pendens ad cremẽtũ debitũ puenire creditur verme interius exorto corrodit: & subito corrũs inutile efficit: & sic frequenter homo in pueritia sua subita infirmitate & morte

Quõ se habet homo. punctus inutilis suis inuenit. pẽ. cxliij. Hõ vanitati silis factus est. Tertia ꝗstio est. Quõ se habet hõ. Rndit philosoph⁹. Vt lucerna ad vẽtũ ꝙcito extinguit: & vt scintilla in mari q̃ cito ab vndis absorbet. Sap. v. Vt spuma gracilis q̃ cito a procella dispergitur: vt lanugo q̃ subito a vẽto rapitur. Quarta ꝗstio est. Vbi est hõ. Rndit philosoph⁹. In bello multipli ci & diuerso: qa in se habet bellũ intestinũ & remordẽtis cõscientiæ si est in pctõ. In, ꝓprio corpe habet bellũ ciuile & vicinũ qtuor elemẽtoꝝ pugnãtiũ adinuicẽ ꝑ ꝓrias qualitates: vt. s. dictũ est. Quolibet qtuor elemẽtoꝝ vult eũ sibi vẽdicare ab alio: & ꝑ hoc pugnat cum alijs vt pdominet. Terra vt fiat melãcholic⁹. Aqua vt fiat phegmaric⁹. Aer vt fiat sãguineus. Ignis vt fiat cholericus: Quodlibet horũ in hoie & ꝓ hoie pugnat cõtra aliud: & q̃dlibet hoꝝ ꝓ viribus alteri repugnat. Tertiũ bellũ est rerũ extra cõcupiscibiliũ q̃ bellant alliciendo vt ꝑ ea hoies se a deo auertãt & ad se ꝑ inordinatũ affectũ cõuertãt. Quinta ꝗstio est. Cũ quibus socijs est hõ. Cũ qb⁹ Rndit philosoph⁹. Cũ sepẽ qui frequẽter eum molestant: & socijs sit hi sunt fames, sitis, calor, frigor, lassitudo, infirmitas, & mors. homo. Et vt istis sanisfaciat homo: frequenter deũ offendit.

§. IIII. QVARTO APPARET PERI

culum magnũ: vñ & timendũ, ꝓpter malorũ societatẽ. Quia homo naturaliter est aĩal sociale & ciuile: ideo cõiter delectatur cõuersari cũ alijs. Sed qa pauci sunt electi: & multi sunt q incedunt ꝑ viã latã vitioꝝ quæ ducit ad perditionẽ: ideo viranda est societas hominũ familiaris: nisi notũ sit eos esse bonos. Nã vt dicit ps. Cũ sctõ sctus eris: & cũ puerso peruerteris. xxviij. q. i. sępe. Sæpe malos consortia ad crimẽ inducũt innocentes. Vñ Petrus apls cũ fuit inter bonos. s. socios suos apls confessus est christũ dicens. Tu es christ⁹ filius dei vi. Sed cũ reperit se cũ pfidis Iudæis in domo Cayphæ christum negauit & peieranit. Considerãtes sctí viri periculũ cõuersationis humanæ solitudinẽ quærebant. Sic Ioannes baptista antra deserti teneris sub annis ciuitũ turmas fugiẽs penitus ne leui saltẽ maculare vitã famine posset. Adã cum esset solus non est puaricatus. Associatus autẽ ne cõtritaret socia Euã ei acquieuit in transgressione ꝑcepti. Seneca. Quoties inter hoies fui: minus homo fui. Sic Iudas Machabæus cum fratribus magis elegit vitam ducere in deserto ferini cibo vescentes ꝙ cũ hoibus in ciuitate declinantib⁹ a lege dñi. Christus etiam resurgens a mortuis non legitur conuersatus fuisse cum malis: sed tantũ cũ bonis vt discipulis quibus sæpe apparuit. Sed & Apoca. xij. dr̃ q draco traxit tertiam ptẽ stellarũ de cœlo in terrã cauda sua. Prima pars stellarum. i. angelorũ est eoꝝ q voluerunt deo contẽplando assistere. Sed a ps est eoꝝ qui parati fuerant ei ministrando obedire. Et hi non ceciderunt: sed in veritate steterunt. Tertia pars est eorum q parati fuerunt diabolo consentire eum imitando in sua superbia non recognoscentes seu expectantes suã gloriam a deo. Et sic cum mala societate tracti sunt in profundum laci cum dracone Lucifero vñ traxerunt exemplum imitationis malæ. Propterea deus, ꝓhibuit pplm Israel ꝫhere matrimonia cum gentilibus: ne ex eoꝝ societate addiscerent superstitiones eorũ. Descendentes ex Seth filio tertio Adæ: q dicuntur filij dei: qa boni erant: cũ cõmiscuerunt se cũ descendentib⁹ ex Cain q̃ dicuntur filię hoim q̃ malę erant: inde effecti sunt mali & dediti vitijs carnalibus, ꝓpter q̃ deus immisit diluuiũ. Gen. vi. vñ Eccl. xiij. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: & q cõicauerit superbo induet superbiã. Et sicut in ꝑalibus mund⁹ est plenus periculis deceptionũ: ita in spũalib⁹. Propter qd̃ dicit Hiere. ix. Vnusquisq; a ꝓximo suo caueat: & in omni fratre suo non habeat fiduciam: qa omis frater supplantans. Exẽplũ de illo, ꝓpheta qui fuit missus a deo de Iudæa in Samariam: vt reprehenderet Hieroboã de idololatria sua. Cui cũ dñs ꝑcepisset ne comederet in Samaria: accedẽs illuc & intrepide arguens & publice regem Hieroboam: & extensam manũ seu brachium regis vt caperetur arefactam sanauit nec oblata munera recipere voluit a rege. Postea cũ reuerteretur quidam falsus, ꝓpheta ex parte dei suasit sibi vt rediens Samariam comederet cũ eo: quia deus sibi hoc mandauerat: qd̃ credens cũ falsum esset cũ comederet cũ ipso propter qd̃ puniretur, pur accidit: qa suffocat⁹ est a leone in via. iij. Reg. xiij. Ioseph fctus vendit⁹ a fratrib⁹ in Egyptum cum fidel tractaret bona dñi sui falso accusatus ab vxore patroni: qa noluit sibi in ope nefario assentire: cũ tñ per multa ęq̃sisset ad hoc ĩducere vt haberur in lib. de. xij. patriarchis: incarceratus est. Licet postea deo operante mirabil⁹ est exaltatus. Narrat Petrus Alphõ. ꝙ cum quidam dines amisis-

Notab lis histo ria scri. pturę.

Exẽplũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

set vnū sacculū aureorū in quo etiā erat serpens sculptus de auro: secit p preconē clamari q̄ q̄ inuenum resignasset ei donaret sibi decē florenos. Hunc igit sacculū q̄dā pauper inuenit, & inuita vxore sua restituit diuiti illi. Dolens aūt dives q̄ paup haberet de illis decē aureos, put̄ p̄miserat accusauit ipsum coīa iudice dicens q̄ in sacculo illo erant duo serpentes aurei: & vnū solū reddidisset. Cōsultus aūt super hoc q̄dā philosoph⁹ q̄ dicebat auxiliū miseros: dixit. Dives, pb⁹ hō videt: nec videt verisimile q̄ debeat mētiri: paup etiā iste fidelis q̄a potuit sibi retinere pecuniā illā: & m̄ reddidit & sic videt fidelis & veridicus. Sect'm ergo dictū diuitis iste nō est sacculus ei⁹: ex q̄ ibi tantū vn⁹ est serpēs aure⁹: & in suo erant duo. Retine ergo eū tu paup q̄ usq̄ inueniat sacculus diuitis in quo sunt duo serpētes. Qua p̄cepta sua iudicis fassus est se falsum dixisse dives: q̄a sibi non erat nisi vn⁹ serpens: sed hoc fecerat ne paup illos decē florenos haberet.

§.V. QVINTO APPARET MVNdus periculosus ex tpis qualitate.

Dicit em̄ apls, ñ. ad Tim. iij. In nouissimis tpibus instabunt tpa periculosa. Erunt em̄ hoies seipsos amantes, cupidi, elati &c. Tps itaq̄ piculosum est quo ad corpa & causas iniū infirmitatū: q̄n simul & semel est nimis calidum & frigidū & siccū. Sic spūalr est in hoibus modernis q̄ sunt in nouissimo tpe q̄n nimius calor cupiditatis desiccat humorē grē & charitatis: vñ q̄a non habent humorē orto sole tribulationis vel oblatę prosperitatis arent in eis, ppositum bonę voluntatis. Erunt em̄ hoies seipsos amātes &c. Vix in mundo iā amat aliquid pure, ppter deum: sed oīa propter, pprium cōmodū. Periculosum tps est propter abundantiā siccitatis, s. ex ingratitudine. Est em̄ ingratitudo vētus vrens desiccans fontē diuinæ pietatis: fluenta grē & rorē miæ. Vñ & in dicta autoritate dr: ingrati sceleśti sine affectione. Ingratitudo fuit causa destructionis Hierosolymorum: vt patet Lu. xix. cū christus dixit. Nō relinquent in te lapidē super lapidē qui non destruetur: eo q̄ non cognoueris tēpus visitationis tuæ. Hiere. viij. Miluus cognouit in cœlo tempus suum &c. Populus autem meus me non cognouit. Bern. Recolens in corde meo torporē tepor̄q̄ horū miserabiliū tēpor̄: in memetipso cōfundor. Cui em̄ modernorū in ferat tantū gaudiū tantorū beneficior̄: exhibitio quantū antiquis patribus sola, p̄missio. Videt q̄ iam mundus sit in pedibus statuę, de qua Dañ. ij. dr̄ q̄ piungebat ferrum testę: qđ signat q̄a in fine erunt hoies absq̄ fœdere & pace: & sicci gratia gratitudinis. Tertio est periculosum propter abundāriā frigiditatis quę cōtrahit hominem & impedit a motu bonorum operū. Sicut frigidā cisterna facit aquā: sic frigidam facit militia animā suā. Vñ christ⁹ de vltimo tpe ait. Q̄m abūdabit iniquitas: refrigescet charitas multorum. Et ex hoc efficiunt hoies pigri ad bene operandū. Vñ in Prouer. Propter frigus piger arare noluit: ideo mendicabit ęstate. E contrario amor em̄ dei nunq̄ est otiosus: operat em̄ magna si est. i. operari facit: si operari renuit: amor nō est. Amor em̄ dei qui est huic frigiditati contrarius cōparat igni qui nunq̄ dicit sufficit. Sic ignis diuini amoris semp ad alia se extendit. Quarto est periculosum tps, ppter supabundantiam humoris. i. voluptatū carnalium. Vñ dr̄ in dicta auct̄o, apli. Voluptatum amatores magis q̄ dei. Aptissime cōuenit huic tēpori qđ dr̄ Gen. vi. Ois quippe caro corruperat viam suā. Et cum tps sit p̄ciosissimū: nil preciosius tpe ait. b. Bern̄. Sed heu: q̄a hodie nil vilius reputat: qđ vtiq̄ recuperari nō p̄ot. Et tamē hoies amittūt de ipso nō solū horas & dies sed & menses & annos. Vnde cū q̄dā sētūs hō quantū tpis vixisset interrogaret: cū admodū esset senex, Rñdit ille. xx. annis. Ait interrogans ait. Quō hoc verum est cum sis senex: Respondit ille. Ego arbitror me. xx. annis vixisse: q̄a tantū vixi quantū seruiui deo, s. xx. annis: reliquū reputo perdidisse.

Periculosū est ppter q̄ tuor.

Torpor pūniū tē porum.

Vita humana ē periculosa pro pter abs sorptio nis propinquitatem.

§.VI. SEXTO EST VITA PRESENS periculosa valde, ppter absorptionis propinquitatem. Pś. cxiij. Pericula inferni inuenerunt me. Tentatio est vita hois sup terram: sm aliā translationē. Iob. vij. In q̄cūq̄ em̄ opere tētatio se offert: inclinamur ad veniale: & de veniali ad mortale: siue comedendo: siue bibendo: siue loquēdo: siue audiēdo: siue respiciendo. Hiere. ix. Mors introiuit p̄ fenestras nostras. s. sensuū. Quācitissime autem q̄s labitur in mortale descendit merito vsq̄ ad portas inferni. Et q̄a per se exire non p̄t nisi manu diuina extrahatur de luto fecis: & cōtinuo mori p̄t: ideo est in magno periculo inferni. Periculū autē maximū nām ad inferos descendēdi oñdit Balaā ad Iosaphat regem: put̄ refert Io. Dama. dicit em̄. Qui delectationes mūdanas desiderant: & aīas suas fame veritatis p̄imunt siles sunt cuidā hoi q̄ dū a facie vnicornis ab eo deuoraretur velociter fugeret in quoddā magnum baratrū cadere cœpit. Dū aūt caderet: manibus arbusculam quandam apprehendit quæ erat in terra. Pedes vero suos in quadā basi lubrica & instabili fixit. Respiciēs vero vidit duos mures: vnū albū & aliū nigrum incessanter radicem arbusculæ quā apprehenderat manu corrodentes. Et iam prope erat vt eā abscinderent. In fundo aut̄ baratri vidit draconē terribilē spirantem ignem & apto ore ipsum deuorare cupientem. Sup bases vero vbi pedes tenebat vidit quatuor capita aspidum inde, pdeuntia. Eleuans aūt oculos vidit exiguū mellis de ramis illius arbusculæ, pcedentē. Oblitusq̄ periculi in q̄ vndiq̄ positus erat, seip̄m dulcedini illius mellis modici totū dedit. Ad propositū vnicornis iste mortis tenet figurā: q̄ hoies semp p̄sequit & apprehendere cupit. Baratrū vero mundus est oib⁹ malis plenus. Arbuscula in terra vniuscuiusq̄ est vita: q̄ per horas diei & noctis quasi p̄ murē albū & nigrū incessanter ꝓsumit & incisioni p̄ mortē appropinquat. Basis q̄uor aspidū vbi pedes figit: est corpus lubricū luteū ex quatuor elemētis cōpositū quibus inordinatis corporis cōpago dissoluit. Draco terribilis os inferni cunctos deuorare cupiens. s. sathanas rex eius: qui tāq̄ leo rugiens circuit quærens quē deuoret: vt dicit Petrus iii canonica sua. Dulcedo aliqua mellea in ramusculis est delectatio fallax & momētanea q̄ habet in rebus vitę p̄ntis: in diuitijs: in honoribus: in voluptatibus: & aljs hmōi: p quas hō seducit ne attēdat periculū sui. Nā iā securis ad radicē arboris posita est. Qua absciss̄a p mortem infernū ingreditur vñ nunq̄ egreditur. Aliud q̄q̄ addit exemplū Ioan. damasce. In quadā ciuitate magna hæc fuit consuetudo: q̄ oī anno hominē ignotū & extraneū in principē eligerent. Cui oī ptāte accepta licitū ei erat facere quicquid volebat: & sine constitutione terrā regebat. Illo igitur in oibus delicijs p̄manente & semp sic se esse ęstimante: repente in eū ciues insurgebant: & p totā ciuitatē nudū trahētes: in remotā insulā transmittebāt exulē: vbi nec cibū nec vestimentū inueniens: fame & frigore vrgebatur. Tandē quidā sublimatus ad illud dñium cū didicisset illorū consuetudinē: infinitos thesauros illuc p̄misit ad insulā illā vbi post annū in exilium relegatus vt cæteri: alijs q̄ sibi nō præuiderant fame deficientibus: ille delicijs abundabat immēsis. Ciuitas hęc mūdus est: ciues princeps tenebrarū: qui nos falsa delectatione decipiunt & alliciunt quasi nō liceat gaudere vt volumus. Sed nobis insperantibus mors superuenit & in locum tenebrarū demergimur. Ecce periculū nām qđ nō videmus. Sed si pauperibus largiantur bona ista: tunc in alia vita fruimur bonis æternis ex meritis bonorū factor̄. Sed vt dicit Eccli. ij. Qui timent dñm præparabunt corda sua & sanctificabūt aīas suas. s. nō incidant in pericula.

Exēplū Esopi

Si rana eius est libet.

§.VII. SEPTIMO PATET PERICVlum ex paucorū euasione. Vñ in Threñ. j. c. Vię sion lugēt: eo q̄ non sint q̄ veniant ad solēnitatē. Vię sion dicunt opa virtuosa: p q̄ itur ad sion. i. visionē dei. Et dicunt lugere: q̄a q̄si nullus incedit p eas, pś. xiij. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis: nō est q̄ faciat bonum: nō est vsq̄ ad vnū. b. Bern̄. Periculū, pbat. s. huius vitæ spūalis transeuntiū paucitas & pereuntiū multitudo: in magno mari Massiliē de. cccc. nauibus transeuntibus vix periclitatur vna: horibus aut̄ accidit cōtrariū. Nā in hoc mundo vix de quatuor immo de decē transeuntib⁹ vix euadit vn⁹ de periculo.

Mare Massiliēse tutissimū.

¶ Mors est timēda, ppter septē cōsiderationes. Cap. VIII.

TERTIVM QVOD EST TImēdū est cōiunctor̄ separatio. i. mors p quā separant ab inuicē q̄ sunt maximo amore cōiuncta. s. aīa & corp⁹. Naturalr aūt hāc oēs timēt. Vñ xp̄s appropinquās ad passionē cœpit tędere, pauere, mœst⁹ esse. Marci. xiiij. Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram præ horrore mortis sensualitati rep̄senta

te. Lu. xxij. Mors em̄ (vt ait philosophus) est vltimū terribiliū. Q̄d aūt Tul. dicit. Mors timenda nō est quā imortalitas aīæ sequit. Vult dicere q̄ nō ita timēda est q̄ propter hoc qs a virtute recedat & a debito rōnis: vel nimia tristitia absor-

De bto Vrsino medico

beat. Sicut legitur de quodā medico dicto Vrsino: q̄ cū propter constantiā fidei sustinuisset iam plura tormenta dānat⁹ ad mortem cū deberet decapitari cœpit expauescere: adeo q̄ quasi inclinaretur ad fidē negandā. Sed sctūs Vitalis miles hoc aduertens cōfortauit eū & aīauit ad tolerantiā dicens. O Vrsine medice q̄ consuesti aliorę curare corpa noli te iaculo mortis æternæ vulnerare, ppter modicū tempus vitę p̄ntis. Qui in se reuersus & cōpunctus de illa nimia trepidatione constanter & libenter recæpit palmā martyrij. Timenda est autē mors & ad ipsam se p̄parandū ām illud christi. Estote parati: q̄a nescitis qua hora dñs vester vēturus est. Est autem timenda mors, ppter septē quæ cōsiderantur circa eam.

Septem cōsiderāda de morte.

¶ Primo propter eius ineuitabilitatem.
¶ Secō propter eius velocitatem.
¶ Tertio propter eius facilitatem.
¶ Quarto propter eius incertitudinē & dubietatem.
¶ Quinto propter eius occupabilitatem.
¶ Sexto propter dæmonū vexabilitatem.
¶ Septimo propter consequentiū qualitatem.

§.I. MORS VTIQVE INEVITABILIS est. Apls ad Heb. ix. Statutum est hominib⁹ semel mori: q̄s. deus dixit primo parenti Adæ. In quacūq̄ die comederis ex eo morte morieris. Gen. iij. Comedens ergo incidit in pœnam statuti dñici: cū tota posteritate ex eo descendente. Quis em̄ est hō qui viuet (ait p̄s) & non videbit mortem. q. d. nullus. Nemo em̄ est q̄ semp viuat (ait Salomon) aut qui huius rei habeat fiduciam. Eccli. vij. c. Oēs em̄ morimur & sicut aq̄ dilabimur ad mortē tendendo quæ non reuertitur. ij. Regū. xiiij. Sicut aquæ fluminum currunt ad mare sic dies fluctibiles vitæ p̄sentis ad mare amarum mortis. Poeta. Mors dñm seruo: mors sceptra ligonibus equat. Dissimilē fīi conditione trahit. Et ita est hoc vniuersale q̄ vt dicit apls ad Rom. viij. proprio filio non pepercit deus: sed pro nobis omnib⁹ tradidit illum. Bern̄. Qui non pepercit filio quō parcet seruo: q̄ qui non pepercit figulo quō parcet figmento: Et nos q̄dem necessitamur ad mortē, ppter p̄m originale qđ ex parentibus cōtrahimus. Oēs em̄ in Adā morimur. Ro. v. Christus aūt cū nō cōtraxerit originale: quia nō sec'm, ppagationem carnalē ex Adā descēdit sed ope spūs sc̄ti: ideo nō necessitabatur ad mortē: sed volūtarie carnē sumpsit mortalem. Cū igitur nullus possit eā euadere in qua separatur aīa a corpore receptura sec'm ea q̄ gessit in corpe p̄miū vel pœnam: ideo habet timere & se ꝑparare. Vñ Eccli. xviij. Ante iudiciū s. particulare tuum p mortē: para iustitiā tibi. Narrat Ioan. Damasce. q̄ cū Iosaphat filius regis educeretur de palatio ad solaria cū oi gñe musicorū & gaudio magno obuiā habuit leprosum & cœcum. Et cū quæreret quid hoc esset: dictum fuit ei q̄ sunt passiones humanæ, pcedentes ex inæqualitate humanorum quæ nō sunt oim: sed esse possunt oim. postea cum videret senē decrepitum incuruatum & balbutientem & quæreret quid hoc esset: quō esset ille ita curuatus balbus & edētulus. Rñsum fuit ei q̄ erat ex senectute magna ad quā oēs oportet venire: nisi p̄occuper eos mors nec p̄t hoies viuere circa centum annos q̄n ad hmōi statū pueniant. Tūc auditis his cœpit iuuenis cogitare de morte carnis delicias: mundi diuitias & honores horrere & quærere si esset alia vita post hanc: & quid esset futurū. Dicebat quidam q̄ si haberet iudicē fidelem eligere: mortē præ cęteris eligeret: eo q̄ nō est acceptio p̄sonarum apud eam. Nec miseret pupillo: nec defert seniori: nec timet potentem: nec veret nubilē: nec horret pauperē: aut ignobilē: nec dimittit diuitem: aut potentē: nec contēnit infirmū: aut debilem: nec euitat fortē: nec parcit sapienti: nec insipienti. Eccli. xli. c. O mors bonum est iudicium tuū. Narratur in lib. de septem donis: q̄ cū dñs Maioricarum haberet filium nouū militē eūtē ad tyrocinium: & transeuntē p Clarāuallē: videns ibi dei milites beatæ virgini militantes: cogitans q̄s finis est vtriusq̄ militiæ: & q̄ in vtraq̄ posset mori: q̄a mors cōmunis erat illis & his iuniori-

Clarevallis in Burgundia.

bus & senioribus: intrauit ibi ordinē Cistertiensiū. Cū pater ei⁹ hoc audisset furore repletus minat⁹ est q̄ nisi rediret filius ad eū: veniret & desineret abbatiā illā. Tunc iuuenis remādauit p̄ri: q̄ si vellet auferret & posset vnā consuetudinē remouere de terra sua: ipse rediret ad placitū sūm: qđ si nō faceret eum in pace dimitteret. Pater assensit. Filius aūt declarauit ei quę esset illa ꝓsuetudo remouēda: videlicet q̄a eque moriebant iuuenes sicut & senes & vniuersaliter oēs. Et q̄a illud tollere nō posset eū in pace dimitteret. Sicq̄ in religiōe p̄mansit. Bona p̄paratio ad eā est p timorem iustū initialē. Nā vt dicit Eccli. c. Timēti deū bene erit in extremis: & in diebus defunctionis suę benedicetur.

§.II. SECVNDO TIMENDA EST mors, ppter eius velocitatē. Velociter em̄ ad eā currimus & ipsa ad nos. Vñ Iob. vij. c. Dies mei velocius trāsierunt q̄ a texente tela succidit: cōsumpti sunt absq̄ vlla spe. Et notan Hoīs viter dicit q̄ a texente &c. Texens nō scindit telā quousq̄ p̄s ra vl'diciat: sed de vita nra quantū fluxit tpis texit: tm̄ tantū mors ecibus scindit. Scindit em̄ filū instantis p̄ntis: ꝯcito cursus p̄sentis p̄teris texuit: q̄a statim esse definit & de cætero nō erit. Iatur. Et sequitur post illud Iob. ix. Dies mei velociores fuerunt cursore. Cursor quantūcūq̄ velociter currat: tñ aliq̄n ęsecit in comedendo vel saltē dormiēdo. Sed hoies cōtinuo minimo interuallo semp currūt ad mortē: & dormiēdo & cōedēdo & bñ & male operādo semp ad mortē rendūr: & sequitur ibidē. Pertransierunt quasi naues poma portantes de quib⁹ nescit ad quā portum veniēt & velociter etiam ducunt: vel q̄n & si euadent⁹ periculū. pē. c. Dies mei sicut vmbra declinauerunt. Vmbra hois sequit eum quocūq̄ vadit: vbi ponit vestigium statim & vmbra sequit: ita sequit mors vitā per oē initans. Si q̄d videtur addi posse ad vitā seu mors retardari & abbreuiari sunt opa hoim bona vel mala. Dies em̄ p̄tōris breuiabuntur, ait Salomon. Et econtrario. Qui honorat parentes vita viuet longiori. Exempla patent. Nā cū deus apparuit Noe erat quingentorum annor̄ q̄ prænuntias ei diluuiū immittendum, ppter p̄ta hoim. Et nihilominus p̄miserat expectare hoies centū viginti annis: vt reuerti possent ad pniam dicens. Erunt q̄ dies eius. s. gñis humani centū & viginti anni: quia hoies abusi sunt eo spario diluuio tēporis dato ad pniam: peiora quotidie ꝑpetrātes: ab⁹tulit deus de tpe qđ, pmiserat vitæ viginti annos. Nam diluuiū inūdauit sexcētesimo anno vitæ Noe. Ex quo pater q̄ nō expectauit nisi centum annis: ira dicit be. Hiero. de poe. dis. /. pdixerat. E contrario dictum fuit Ezechiæ regi Iuda p Esaiā ex parte dñi. Dispone domui tuæ q̄a morieris tu & non vives. Et hoc, ppter p̄m superbię de victoria data ei a deo contra Sēnacherib cęsis p angelum in vna nocte centum octoginta milibus de exercitu eius. Vel fm alios, ppter ingratitudinē: q̄a non dignas deo gratias egit de tanto beneficio liberationis eorū. Sed q̄a Ezechias recognoscens p̄m suū subiro fleuit fleu magno curat⁹ est ꝑfectissime ab infirmitate illa: & additi sunt. xv. anni ad vitā eius: vt pater Esa. xxxviij. Et ideo sapiens salubriter admonet dicens Eccli. v. Ne tardes cōuerti ad dñm: & ne differas de die in diem. Subito em̄ veniet tibi ira eius: & disperdet te. Narrat bea. Grego. in. iij. dial'. q̄ cū quidam assuetus esset multam fidem dare somnijs quadam nocte somniauit q̄ deberet viuere longo tempore: & ideo in futurū sibi, puideret: qđ cum ille firmiter crederet cœpit diuitias congregare: sed cito moriens intactas dimisit. Legit ibi in lib. de septem donis: q̄ cū quædā vetula sortilega audisset quandam auē q̄ dicit cuculus vel cucudrinus: prima die Maij quinquies cantantem cucuc. credidit pro certo q̄ tot annis deberet viuere ad minus. Vñ cum grauiter in firmaretur ad mortem filia sua instāter admonebat eam ad pœnitentiam & confessionem: q̄a in periculo vitæ erat. Ait illa. Non oportet, pnunc: quia viuere adhuc habeo quinq̄ annis. Et cum magis appropinquaret ad mortem ita vt vix posset loqui: & illa solicite admoneret ad pœnitētiam eleuauit quinq̄ digitos quasi signo affirmans qđ verbo dixerat quia. s. quinq̄ annis superuiueret adhuc. Quo facto statim mortua est: & vt potest credi sicut in corpore ita in aīa quia impœnitens. Velociter ergo currit mors ad quēliber. b. Gregorius. Vita ista temporalis æternæ comparata: mors portus est dicenda q̄ vita. Nam ipse quotidianus corruptionis nr̄æ defectus qđ est aliud q̄ quædā, plixitas mortis. b. Aug. Tēpas vitæ p̄ntis nihil est aliud q̄ cursus ad mortem in quo nemo

Exēplū de credibus sōnijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vanitas augurio rũ osien ditur.

paulisper tarde vel tardius ire ꝓmittit: sed oẽs pari motu vr gent. Seneca. In hoc fallimur q̃ mortẽ nõ prospicimus pñtẽ diem cũ morte diuidimus: & illa nõ haber partem deteriorẽ qa totũ qd̃ transijt vitæ nr̃æ rapuit: & non habemus nisi in istãs tps̃: nullus raptor violentior q̃ mors. Idem in lib. de naturalibus quæstionib⁹. Qd̃ nr̃ times: experiris: quotidie morimur aliqua pars vitæ nr̃æ diriminr: & tũc quoq; cũ crescimus vita nostra decrescit. Quã multi decæpti sunt credẽtes tarde mori: q̃ nõ velociter cõtra oẽm eos: spem inuasit eos. Pharao & Egyptij credentes diu viuere & dñari Hebræis: subito in mari rubro submersi sunt. Exo. xiiij. Holofernes cũ virtute Assyriorum robustissimi credentes subjcere sibi & dño suo mũdũ: & solus adorari dñs: velociter a fœmina sancta Iudith victi & occisi sunt. Iudith. xiij. c. idem pater de fastu & crudelitate Antiochi qui credebat se terræ & mari dñari: & terram Iudæorum facere congeriem sepulcrorum: subito percussus & a vermibus corrosus expirauit. Sic ille diues qui sperabat multos fructus colligere ex possessionibus suis & ampliare horrea ad reponendũ ea ibi dicens. Aĩa mea habes multa bona reposita in annos plurimos comede quiesce. Audiuit subito vocẽ dñi dicentem sibi. Stulte hac nocte aĩam tuã reperẽt a te &c. Cũ ergo velocissime currat aduersus te mors: time & timore initiali. Ecclesiastici. ij. Serua timorẽ dñi & in illo veterasce.

§. III. TERTIO TIMENDA EST

Telæ araneæ vita hominis cõparat quare.

mors propter ei⁹ facilitatẽ: qa facillime aggredit hominẽ & multis modis. Iac. iiij. Quæ est vita vr̃a vapor ad modicum parẽs: & deinceps exterminabitur, ꝓsper. Ferro, peste, fame, vinclis, algore, calore. Mille modis miseros mors capit vna hoies. Vita hois est quasi tela araneæ: q̃ ad modicum flarum venti rũpitur: immo fragilior est q̃ filum araneæ. Citi⁹ em extinguitur ab irruente aduersitate q̃ filũ aliud a vento rũpat. Certe in magno periculo sunt pẽtores q̃ ad filũ rã debile dependẽt sup puteũ inferni. Narratur de q̃dã tyranno Siciliæ dño: q̃ cũ quidã eius amicus multũ cũ eo colloquendo laudaret fœlicitatẽ eius & statũ: vt habebat cãm multũ gaudendi: cũ rã ille tristis & suspect⁹ semp maneret: voluit tyrãnus vt exẽplo deprehenderet insœlicitatẽ eius & cãm tristitiæ. Vnde ordinauit q̃ vna dierũ secũ prandieret: qd̃ & factũ est. Sed tyrannus iussit poni gladiũ acutissimũ pendentẽ ex filo desup affixo ad solariũ. Sed ita subtile q̃ ꝓpẽdi vix posset directe sup caput eius. Cũq; ex mandato tyranni sederet ille cõtra regẽ timens amicus ille gladiũ imminẽtem super eum: qui de puncto ad punctũ videbat cadendus sup caput eius: parũ comedebat: sed tristis manens respiciebat si forte gladius caderet. Et quãtis tyrannus sæpe solicitaret eũ ad comedendũ de cibis delicatis: q̃ ante eũ erant. Ille simulabat in vultu lætitiam: sed intus plenus erat timore & dolore. Peracto igitur prandio quæsiuit rex post q̃ surrexerunt a loco illo: quare non gaudiose comederat: q cãm assignauit: videlicet gladiũ illũ nutũ capiti imminẽtẽ timuisse: ne caderet super eũ. Tunc tyrannus ait. Si tu vnũ gladiũ q̃ tamen erat affixus licet tenuiter ita timuisti vt putares te infœlicem & miserum in tali prandio: q̃ fœlicitas põt esse mea & quę lætitia: qui tot pericula mortis habeo sup me gladiorum venenti infirmitarum, persecutorum, & hmõi. q̃ fœliciter mors accidit hoi. patet Eccls. ix. Nescit hõ finem suũ. Sed sicut pisces hamo: ita hoies capiunt in tempore malo. Piscis em vidẽs escã sibi placidã: sed non aculeũ ibi absconsum: auide capit & ab esca capitur adamata. Sic hoies discurrũt p aquas mundanarum deliciarũ: & dũ eis occurrit aliqd vnde credunt refici & multũ delectari: inde eis mors paratur nõ solũ in cibis toxicatis: sed etiam in alijs: dũ nimios sumunt vnde infirmãtur & moriuntur: & ita in delectationibus venereis. Vñ dicitur Eccli. xxxvij. Propter crapulam multi perierũt. Et Sene. Plures occidit voluptas q̃ gladius, q̃ faciliter mors occidat hominẽ patet: cũ vnus morsus canis rabidi: aculeus scorpionis

Fragilitas hũana ostẽditur.

visus basilisci: gramẽ hellebori: sibilus serpentũ: cibus vel potus toxicatus: incãtatio vel maleficium diabolica arte cõfectum occidat hominẽ: iuxta illud. Mens hausti nulla saniem polluta veneni: incãtata perit. xxvj. q. v. nec mirũ. Punctura vnius acus aliq̃n interficit hoiem. Modicum febrilis caloris prosternit fortissimũ. Ex medicamento & nutrimento sine quo viuere nõ põt hõ. & cibo & pont. s. multoties incurritur mors, Item aliqui ex nimia tristitia incurrunt mortem. Alij ex nimio gaudio. Vnde narrat Valerius maxi. q̃ cum in exercitu Romano quadã vice in libello existẽte occisi fuissent ab inimicis qdã ex Romanis: inter cęteros fuit significatum cuidam viduæ Romanæ eius filium q̃ in dicto exercitu erat fuisse de numero interfectorum. Qd̃ illa oĩno credẽs vt mortuũ lugebat. Vna aũt dierũ iuuenis ille filius viduę q̃ in veritate non fuerat occisus: reuersus est ad vrbem & inde ad domum suam: quẽ mater videns tanto gaudio resoluta est vt subito præ gaudio moreretur. Ex diuino etiam iudicio aliq̃ morte pcutiunt: vt Ananias & Saphyra, ꝓpter mendacium & proprietatem. Narratur eriã in lib. de septẽ donis. q̃ cum quidã bubulcus, ꝓmisisset cuidã fœminæ fide data: q̃ duceret eam in vxorem cũ eã defloraſſet: & noluisset seruare pactum excõmunicatus est: & cũ pluries admonitus fuisset seruare pactum & contrahere cũ illa matrimoniũ & contẽneret & rideret ad increpationes & censuras: in nocte carnis priuũ sedens ad ignẽ & truffans & ridens animã diabolo reddidit subito moriens. Timendum ergo mortẽ, ꝓpter facilitatem eius: sed timore initiali. Eccli. ij. Metuentes dñm sustinete miam eius & ne deflectatis ab eo ne cadatis.

§. IIII. QVARTO TIMENDA EST

Mors timẽda ꝓpter incertitudinẽ

mors & cogitanda, ꝓpter incertitudinẽ & dubietatẽ. s. horę eius. Origenes. Nil certius morte: sed nil incert⁹ hora mortis. Et ꝓpterea christ⁹ admonuit dicẽs. Estote parati: quia nescitis diem neq; horã. Est aũt incertũ hoĩ: in quo tpe: in q̃ loco: in quo mõ: in quo statu moriat. Vñ quantũ ad tps̃ ait dñs rę eius. Vigilate q̃a nescitis q̃n tps̃ sit. s. mortis: nescitis em q̃n veniet dñs. s. ad vocandum p mortẽ ad reddendum rõnẽ an sero: an media nocte: an galli cantu: an mane. Sero est ætas senectutis: q̃a finis diei. Media nocte in ĩfantia & pueritia: plena: tenebris ignorantiæ. Galli cantu in adolescentia q̃n iam apparet lux vsus rõnis & capax est exhortationis. Mane plena luce in virili ætate. Et ideo in qualiber, ætate oportet vigilare & sibi puidere. In q̃ loco qs moriatur etiam incertũ est. Vtrũ in domo vel in via: in mari vel in terra: in ciuitate sua vel aliena. Ideo voluit dñs incertũ esse hoi locũ mortis: sicut & tps̃ vt in oĩ loco & in oĩ tpe timeatur. Sen. Mors insidiat⁹ etiam in oĩ loco: & tu in oĩ loco secur⁹ expecta. Quo etiam mõ sed pte, ille gñe mortis sit, quis morituris ignoratur: vtrum morte naturali: vel violenta: vel casu subito. Narratur in lib. de septem donis. q̃ cũ quidam vsurarius apud Diuionẽ ante portã ecclesię btẽ virginis quãdã sibi desponsasset cũ q̃ credebat diu vsurario matrimonialr viuere: casu accidit & dei iudicio vt alius vsurarius lapideus q̃ erat sculptus supra portã cũ bursa lapidea: onerosa, bursam illã lapideam, ꝓceret super caput eius: ex qua pcussione subito mortu⁹ est. Quis vnq̃ potuisset æstimare modũ illũ mortis illius? Nec mirũ multũ curãdũ est quo gñe mortis qs moriatur dũmodo bene vixerit⁹ prius. b. Augu. Mala mors dicenda nõ est: cuius bona vita pcessit. Vñ cũ quidã venerabilis & bon⁹ religiosus ĩ studio fuit reptus subito mortuus: aliqui mirabantur: alij scandalizabãtur de tali ei⁹ morte subita: dubitantes, ꝓpter hoc de bonitate eius. Sed cum repertus fuisset liber qdã apertus ante eũ: & digitũ ipsius habere super certũ versum scripturæ: attendentes ad scripturã intenerunt hanc esse. Iustus q̃cũq; morte ꝑuent⁹ fuerit in refrigerio erit: & iustitia eius nõ aufertur ab eo. Quantum ad sta tũ nõ põt esse q̃s certus in q̃ statu moriat. s. gr̃æ vel pcti mor talis: nisi spãl⁹ deus reuelauerit: sicut fecit q̃busdã sctis: vnde ꝓter ille dr Eccls. ix. Sunt iusti atq; sapientes & opa eor⁹ in manu dei: certius & tñ nescit hõ vtrũ odio vel amore sit dignus: quãtis em pot dinẽsta ser quis scire pro certo & debeat credere q̃ si cõmittit aliq̃ tus mortale pctm: qd̃ expresse est cõ dei precepta: vt furtum, fornicationẽ, piurium, blasphemiã dei & sanctor⁹: auferat alienum: vsuram cõmittat: & hmõi: vtiq; est dignus odio dei & inferno dũ pmanet in eo. Nõ tñ ecõtrario. Et si caueat q̃s ab istis manifestis peccatis & exerceat se in bonis operibus iustitiæ & pietatis: nec remorsum habeat conscientiæ alicuius criminis: & si aliqd ꝓpetrauit: dolet & cõfessus est: ex hoc nõ põt scire certitudinalr dignus esse amore dei. i. esse in gratia eius. Propter qd̃ dicebat ap̃s. Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Et ratio est: quia vt ait pũ. xvij. Delicta quis intelligit. Potest enim esse pctm & mortale: ita in omissiõe alicui⁹ boni debiti fieri sicut & in cõmissiõe ma

li: sed minus cognoscunt talia omissa quæ delicta dicuntur quasi derelicta. Quãuis em iustus hõ quasi continue, se exerceat in operib⁹ virtuosis: & faciliter & delectabiliter. Et sm philosophũ delectabilr operari ỹ tuosa: sit signũ habit⁹ generati ỹ tutũ iparũ: opa aũt ỹ tutũ faciũt hoiem dignũ dei amore & gratũ: ũ ga actus virtutũ acqsitarum p frequẽtes actus sunt similes oĩno actibus virtutum infusarum. Actus vero procedentes ex virtutibus acquisitis solũ non sunt meritorij: nec faciunt hominẽ dignũ amore dei: sed solũ actus procedentes ex virtutibus infusis ex gratia dei: faciunt hominẽ gratũ deo. Et ideo qa non põt scire hõ vtrũ actus de genere honorũ q̃ ab eo fiunt, ꝓcedant a virtutibus infusis vel acqsitis: ideo nõ possunt ex hoc scire, ꝓ certo si sunt in statu græ dei vel nõ. Et ideo vt ait. b. Greg. Bonarũ mentiũ est ibi culpã agnoscere. i. timere esse: vbi culpa nõ est. distin. v. ad eius. Et Eccli. v. De propitiato pctõ noli esse sine metu.

§. V. QVINTO TIMENDA EST

Mors timẽda ꝓpter oĩa sensuũ & potẽtias ꝓpter occupatiua.

mors, ꝓpter eius occupabilitatẽ: qa. s. ꝓcupat oẽs actus & sensus: auferens pedibus ptãt ambulandi: manibus operandi: linguæ loquendi: ori auferr ptãt comedendi: auribus audiendi: oculis videndi: & sic de alijs. Hiere. ix. Ascendit mors per fenestras. s. sensuũ ingressa est domos nostras. s. oĩa occupans. Sap. xvj. Durus bellator in media terrã exterminij, psi init & repleuit oĩa morte. Aufert corpori vigorẽ & decorem & inducit pallorem. Apoca. vi. Ecce equus pallidus. s. corp⁹: & qui sedebat sup eũ. s. dominando ei & regendo corp⁹ ipm nomen illi mors. Aufert qd̃ peius est animæ dei cognitionẽ præcipue carnalibus. b. Grego. Tanta est ibi vis doloris q̃ alibi nõ possit fieri impet⁹ cogitationis. Dicit Salomõ Eccls xj. In quãcũq; partẽ lignũ ceciderit: siue ad Austrum: siue ad Aquilonẽ: ibi erit. i. infirmabitur: lignum dr homo. i. arbor: sm illud pã. i. Erit tamq̃ lignũ qd̃ plantatũ est secus decursus aquarũ &c. Cadit ista arbor cũ moritur homo: fruct⁹ sũt opera: folia verba: flores affectus: radices potentiæ. Et potẽtiæ quidẽ sensitiuæ sunt radicatę in aĩa: sed operationes suas exercent p organa corporis quibus sunt affixę: vt potentia visiua oculis, auditiua auribus, & hmõi. Interiores etiam vt phantasia, memoria, & alię, habent & ipsę suas cellulas in capite. Sicut ergo magna arbor quæ habet multas & magnas radices bñ fixas in terra: vtiq; non põt euelli a terra: nisi cum maxima violentia. Ita cũ aĩa deber separari a terra corporis cum retrahat potentias suas ab organis corporis: & secũ radicaliter deferat. Hoc vtiq; fit cum maxima violentia: & tota vis naturę ibi occupatur. Vbi aũt ceciderit: ibi erit cũ fructu suo vel malo vel bono. Ad Austrum cadit cũ moritur in statu gratiæ & diuini amoris. Ex parte em Austri exurgit calidus ventus: & est regio calidissima. Ad Aquilonem vbi est intensum frigus & ventus exurgit frigidus: cadit cum morit cum pctõ mortali: & ibi permanet cum malis suis fructibus igitur cõburendus. Iam ergo securis ad radicẽ arboris posita est ad incidendum per mortem. Timeat ergo vnusquisq; sibi: vt videat quos fructus facit. Difficile est em ita subito in infirmitate graui arboris fructus mutare de malis in bonos cum mors q̃ superuenit occupet totum hominẽ. Et ideo bene dicit. b. Augu. in li. de pœnitentia. Multos solet decipere

Serotina pnia dubia.

serotina pnia, de pœ. di. vñ. nullus. Nimis em difficile est ab assuetis recedere: cum habitus qui est qualitas de difficili mobilis a subiecto: sit in peccatorib⁹ vitiorum: q̃ ita subito eos dimittat & faciat fruct⁹ virtutum hoc humanum nõ est. Sed deo nihil impossibile q̃ tpe non eger ad operãdũ & in puncto contritionẽ infundere põt. Et hoc est qd̃ dicit Leo papa. Miæ dei nec mensuras ponere possumus: nec tempora diffinire apud quem nullas patitur moras conuersio. Ideo de nemine est desperandum dum in hoc corpore constitutus est. de pœ. dist. vñ. nemo. Cautius tñ sibi prouidet nõ expectare tps̃ mortis ad pniam agendam. Experientia em rerum magistra docet q̃ etiam in seruis dei habituatis in bonum cũ notabilis dolor arripit eos: vt ilionum, podagrę: calculi, acutissimę febres: vix valent aliquid boni cogitare: sed totũ possidet dolor exteriorem & interiorẽ hominẽ: & tñ magis vexat & occupat. Ipsi vero pctores nimis affecti ad corpus & delicias eius solitas: videant bene quõ animũ dirigere poterunt ad dolendum de pctis & cõuertendũ se ad deum toto corde: & non solum timore. Sume tibi exemplum. Q̃n quis habet

aliquẽ amicissimũ quẽ semper habet præ oculis: & videt eũ anxiari ad mortem. Haber & vicinũ infirmũ de cuius incõmodo nunq̃ aut parum cogitauit: & quẽ præ oculis non habet: non est mirũ si vicinũ min⁹ dilectũ quem nõ habet præ oculis & parũ de eo curat tradat obliuioni ꝓ eo q̃ maxime amicũ & dilectissimũ videt mori. Ad. ꝓpositũ: amicus maxime dilectus a peccatoribus quẽ semp præ oculis habent ad cõplacendũ ei est corpus. Vicinus pari dilectus & de quo parum videtur curare est ipse seu animus: qũ igit peccator videt corpus pmaxime dilectũ ab eo mori tota cogitatio sua & dolor est de morte corporis. De animo aũt parũ dilecto ab eo modicũ videt curare: sed obliuiscitur eius: & si ipse sit in periculo moriendi. Nõne hoc manifestius patet cũ inducantur q̃cũq; citissime & frequentissime medici ꝓ salute corporis: vix aũt vnus medicus aiæ & raro: ne ei salubriter medeatur quo ad animũ vt restituat: & alia hmõi faciat. Notandũ est qd̃ ait beatus Aug. Hac aũ audiens quę percutitur peccator suasio vt moriẽs obliuiscatur sui: qui dũ viueret oblit⁹ est dei. Nec conuersionis. ipsa mors morula facit alicui, ꝓpter suas diuitias honores: vel sapientiam, vel minus occupat infirmũ & vexat: sed facit officium suũ ad quod deputata est. Vnde in lib. de septẽ donis legitur q̃ cũ quidã longo tpe seruiuisset cuidã principi: & grauiter ægrotaret: cũ instaret dñs eius dicens q̃ multũ de eo doleret: etsi quo indigeret hoc ab eo peteret. Dixit eger q̃ petebat q̃ pro omni seruitio quod ei fecerat vt liberaret eum ab infirmitate vel saltem ad horã. Rñdit dñs. Hoc non põt facere nisi solus deus. Et eger ait illi. Et ego illi soli promitto me seruiturũ in futurũ qui solus põt me liberare si liberauerit me ab ista infirmitate: qui liberatus hoc quod dixerat effecit. Ibidem. Cum quidam, vsurarius: in extremis laboraret fecit ante se portari vasa aurea promittens animæ suæ illa: & multo ampliora, possessiones, domos, & alia si adhuc cum eo remaneret: & cum magis vrgeret dolor infirmitatis ait miser. Ex quo non vis mecum morari: reddo te diabolo. Et hæc dicens expirauit.

§. VI. SEXTO PROPTER QVOD

Mors est timẽda

mors est timenda: est propter dęmonũ occursionẽ & infesta tionẽ. Gen. iij. Dictũ fuit primæ mulieri in, ꝓpter suas diuitias honores: vel sapientiam, vel minus occupat infirmũ & vexat: sed facit officium suũ ad quod deputata est. Vnde in lib. de septẽ donis legitur q̃ cũ quidã longo tpe seruiuisset cuidã principi: & grauiter ægrotaret: cũ instaret dñs eius dicens q̃ multũ de eo doleret: etsi quo indigeret hoc ab eo peteret. Dixit eger q̃ petebat q̃ pro omni seruitio quod ei fecerat vt liberaret eum ab infirmitate vel saltem ad horã. Rñdit dñs. Hoc non põt facere nisi solus deus. Et eger ait illi. Et ego illi soli promitto me seruiturũ in futurũ qui solus põt me liberare si liberauerit me ab ista infirmitate: qui liberatus hoc quod dixerat effecit. Ibidem. Cum quidam, vsurarius: in extremis laboraret fecit ante se portari vasa aurea promittens animæ suæ illa: & multo ampliora, possessiones, domos, & alia si adhuc cum eo remaneret: & cum magis vrgeret dolor infirmitatis ait miser. Ex quo non vis mecum morari: reddo te diabolo. Et hæc dicens expirauit.

§. VI. SEXTO PROPTER QVOD

Mors est timẽda

mors est timenda: est propter dęmonũ occursionẽ & infesta tionẽ. Gen. iij. Dictũ fuit primæ mulieri in, ꝓpter suas diuitias honores: vel sapientiam, vel minus occupat infirmũ & vexat: sed facit officium suũ ad quod deputata est. Vnde in lib. de septẽ donis legitur q̃ cũ quidã longo tpe seruiuisset cuidã principi: & grauiter ægrotaret: cũ instaret dñs eius dicens q̃ multũ de eo doleret: etsi quo indigeret hoc ab eo peteret. Dixit eger q̃ petebat q̃ pro omni seruitio quod ei fecerat vt liberaret eum ab infirmitate vel saltem ad horã. Rñdit dñs. Hoc non põt facere nisi solus deus. Et eger ait illi. Et ego illi soli promitto me seruiturũ in futurũ qui solus põt me liberare si liberauerit me ab ista infirmitate: qui liberatus hoc quod dixerat effecit. Ibidem. Cum quidam, vsurarius: in extremis laboraret fecit ante se portari vasa aurea promittens animæ suæ illa: & multo ampliora, possessiones, domos, & alia si adhuc cum eo remaneret: & cum magis vrgeret dolor infirmitatis ait miser. Ex quo non vis mecum morari: reddo te diabolo. Et hæc dicens expirauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deuorandū: bestias terræ ad dissipādum. Narratur in lib. de septem donis: q̄ cū quidā solitarius rogaret dñm vt ei ostenderet quō aia egreditur de corpore. Adest subito lupus trahens eū p̄ vestes: & duxit eū ad ciuitatem. Ibi aūt vidit tunc choros clericoꝝ & laicorum parari ad honorificas exequias cuiusdā solitarij valde famosi: multosq; lachrymantes æstimātes q̄ meritis & orationibus eiꝰ illa patria cōseruaret: sed reuera hypocrita erat: & p̄ mundi gl̄ia multa faciebat. Vidit ergo eremita ille dæmones adstare ad illū morientē. Dixitq; vnus alteri q̄ mitteret tridentē in osꝰ eiꝰ: & per vim extraherent animā illā a corpore: & si renitentē. De alio diuite dicit q̄ cū esset in extremis & dæmones assisterent violenter cū vncinis ferreis extrahentes animā eius: & ille diceret. Dñe adiuua me: imporabant ei dæmones dicētes. Nunc quæris adiutoriū dei: cū dies defecit tibi. Vt aūt dicit beatus Grego. Cū quis bene viuit & deum timet abstinens se a malis & de p̄peratis p̄niam agit: in illa hora etsi fortissime sint tentationes diaboli: quia nouit se plus tp̄is non habere ad tēdendum: & ideo plus acuit malitiā suā ad decipiendū: vel p̄ desperationē: vel p̄ infidelitatē: vel p̄ tacitam mitatē alicuius peccati grauis: tm̄ vt ait apl̄s. Fidelis deus qui non permittet vos tentari supra id q̄ potestis: sed faciet etiam cū tentatio ne prouentū. Vnde ei quidā sctūs religiosus in extremo vitæ suisset multū exterritus adeo vt aliq; dubitarent ne deciperet a diabolo. Mortuus ille inde ad aliquot dies apparuit cuidā sibi deuoto in pulchra specie & totus lucidus: vñ ille peq̄pit ad gl̄iam eū assumptū. Interrogauit ille. Quæ causa fuerit exitu suo tāti terroris. At ille. Nescis q̄a scriptū est. Terri ri purgabunt. pś. xiij. Qui timent dñm sperauerunt in dño: adiutor eoꝝ & p̄tector eoꝝ est in tentationibus.

Dicta Philosophorū de Alexandro magno

Exēplū

Mortis mēoria ad multa valet.

§. VII. SEPTIMO MORS EST TIMENda & p̄uidenda, ppter mala quæ sequunt ad ipsam. In ipsa em̄ & p̄ ipsam oia q̄ in mundo sunt reliquunt: quę cū tanto labore: cū tor pctis cū tot curis acquirunt & retinent. Iob. i. Nudus egressus sum de vtero mris meæ nudus reuertar illuc. i. in terram q̄ fuit mater prima oim: q̄a fecit deus hoiem de limo terræ. Apl̄s. Nihil intulimus in hūc mūdū: haud id est non dubium: q̄a nec auferemus. Mors ipsa aufert amicos consanguineos: pulchritudinem a corpore: fortitudinē: dignitatē: & oēm ptātē. Eccl̄i. x. Homo cū mortuus fuerit: hæreditabit serpentes: bestias & vermes. Et vt dr̄a quibusdam. Mortuo hoie de cerebro eius nascitur buso: de renibꝰ serpēs: de ventre lumbrici: vermes de carne: de lingua asiobabus. Bernū. Quid fetidius humano cadauere? Quid horribilius hoie mortuo? Cuius erat in vita gratissimus amplexus: fit in morte horribilis aspectus. Quid ergo, p̄sunt diuitiæ: q̄d deliciæ: quid honores? Diuitiæ nō liberant hoiem a morte: deliciæ nō liberant a verme: honores nō liberāt a fetore. Qui modo sedebat diues & gloriosus in throno: mō iacet pauper in tumulo. Qui delicijs vescebatur: nunc a vermibus in sepulchro consumit̄. Memorare ergo nouissima tua & in æternum nō peccabis. Refert petrus Alphonsus q̄ mortuo Alexandro magno qui in tam breui tempore dñium orbis acq̄siuit, cōuenerunt philosophi: & dixit vnus. Iste qui terram heri totā conculcabat: hodie ab ea conculcatur. Heri dominabat ei & possidebat eam: nunc possidet ab ea. Heri nō sufficiebat ei totus mūdus: nunc sufficiunt ei quatuor vlnę terræ. Heri p̄mebatꝰ: nunc premit̄ ab ea. Ducebat heri exercitū super terrā: hodie ab exercitu ducitur sub terra. In lib. de septem donis legitur q̄ Saladinus magnus princeps Saracenoꝝ fecit sibi portari sudariū suū cū videret se, ppinquum morti. Et fecit illud clamando p̄ preconē deportari p̄ ciuitatē. Tantum deportabit secū princeps magnus Saladinus de oībus rebus suis. Timenda est ergo mors & sæpe meditāda. Nam vt ait Plato. Sūma philosophia est meditatio mortis. Et ad multa valet. Et primo ad humiliationem. Quid superbis inquit sapiens terra & cinis. q. d. ex morte habes causam humiliandi te. Pauo et si vitis pēnis suis pulchris eas extendit ad pedes turpes aspiciens eas cōtinuo deponit quasi se humilians. Sic homo attendens ad finē vitæ humiliabitur. De consuetudine aliq̄n fuit imperatorū q̄ cū essent electi prima die coronationis eoꝝ veniebat ad eum lapicidarius: deferēs in manu sua tres vel quatuor petias marmoris diuersorum colorum dicēs. Iubeat dñs imperator de quo genere marmoris velit sibi fieri sepulcrum: eo q̄ hō mortalis est. Et hoc faciebat ad dandū sibi occasionem humiliationis ex memoria mortis. Ioannes eleemosynarius factus patriarcha Alexandrinus fecit sibi fieri monumentum: sed imperfectum. Et in p̄cipuis solennitatibus cū esset pōtificalibus insignit̄: & in magno honore ppł̄i: statuerat vnū tūc venire ad se qui diceret. Dñe imperfectū est sepulcrū tuū: iube ergo illud p̄fici q̄a nescis qua hora fur veniet. s. mortis. Sed & q̄n papa consecrat̄ aīā oculos eius accendit̄ modicū supæ: & dicitur ei. Pater sancte sic transit gloria mūdi. Valet sēc̄o meditatio mortis ad mūdi cōtemptū & despectionē. Eccl̄s. xl̄. Si multis annis vixerit homo: & in his oibus lætus fuerit meminisse tamen debet tenebrosi temporis. s. mortis: q̄d cū venerit vanitatis arguent̄ præterita. Hiero. ad Paulinum. Facile contēnit oia qui semper se cogitat moriturū. Tertio valet ad fugā pctī & detestationem: cum considerat q̄, ppter pctm̄ homo incurrit mortem corpis & aīæ: ad. Ro. v. Per vnum hominē s. Adam pctm̄ intrauit in mundū. s. originale: & per peccatū mors. In historia tranſmarina legitur q̄ cū Brachmāni peterent ab Alexandro magno immortalitatem sibi dari: & ipe negauit se hoc posse facere cū mortalis esset: aiunt illi. Ter pentiago cum mortalis sis: quare tot mala faciendo p̄ mundū discurris. q. d. ab his malis hec cōsideratio mortalitatis tuæ deberet te retrahere. Valet quarto ad depressionem carnalis de sideriꝝ & delectationis. In cuius figuram habes Iob. xl̄. q̄ ipse testa saniē radebat sedens in sterq̄linio. i. memoria mortis: & cōsideratiōe fractionis corpis: q̄a vas p̄ ipsam mortē frāgit saniē carnalis delectationis ex cōcupiscentia exurgentē moueb at. b. Greg. Nihil adeo valet ad edomandū carnis desidia cogitare qualis sit futura caro moritura. Valet quinto ad tribulationum tolerationem: q̄a cū in morte oēs res temporales deficiant: & tp̄s vitæ breue est: q̄m mors sequitur: iō inde cōfortat̄ ad sustinendum q̄a parū affligit: & inde quiescet & remunerabit. Petrꝰ in Can̄. sua. Modicum etsi oporteat cōtristari in varijs tribulationibꝰ: vt, p̄batio fidei vr̄æ p̄cio sior sit auro q̄d p̄ ignē, p̄bat. Apoca. xiij. Beati mortui qui i dño moriunt. Amodo iā dicit spūs vt requiescant a laboribus suis. Valet sexto q̄a, puocat ad miam & largitatem. Considerans em̄ q̄ secū afferre nō pōt: sed largiens pauperibꝰ in de subsidiū in aīa hēbit: ideo dimittit iniurias recæptas a, pximo: eleemosynas dat: aliena restituit. Alexander cū vidit q̄a moreret: diuisit regnū suū pueris suis. b. Ambro. Non sunt hoīs bona q̄ secū auferre non pōt. Sola mia comes est defunctorum. Quidā burgensis Parrhisius fecit fieri sepulcrū in quo portaretur mortuus & in domo sua voluit illud poni in loco vbi frequenter videret ipsum: vt p̄ consideratiōe mortis, puocaret ad opa mię. In die autē oim defunctoꝝ replebat illud panibus quos pauperibus dabat dicens. Ecce cito morior: & quis postea memorabitur mei? Valet septimo & vltimo ad inducendum ad pœnitentiā & p̄seuerantiā. Rex Niniue cum ppł̄o suo audito a Iona q̄ Niniue inde ad quadraginta dies esset subuertenda: & inde oēs morituri indutus est sacco: & se dederunt operibus pnię. Iob. iij. c. Expectant mortē & nō venit: quasi effodientes thesaurum gaudent̄q; vehementer cum inuenerint sepulcrū. Legit̄ in. lib. de septem donis: q̄ cum quidā miles flagitiosus accæpisset pniam ab Alexandro papa: renuebat eam facere & se nō posse implere. Demū papa dedit ei vnū anulum quē pro pœnitentia assidue portaret in digito eo pacto q̄ pluries eū in die aspiceret: & aspiciendo nūc cogitaret se esse moriturum. Qd̄ cum fecisset: inde ad modicum tempus ex huiusmodi cōsideratione mortis ita contristatus & compunctus est: q̄ rediens ad Alexandrum obtulit se paratum ad omnem pœnitentiā peragendam.

Exēplū

Anuli desmor tis.

¶ Quod assignatio rationum in morte est timenda de septē generibus rerum. Cap̄. IX.

QVARTVM QVOD EST TIMENdum in morte est rationum assignatio. Apl̄s ad Heb. ix. Statutū est hoībus semel mori: post hoc aūt iudiciū. s. p̄riculare. i. discussio vitæ eius. Oēs em̄ stabim⁹ ante tribunal christi. s. ad reddendā rōnē de tota vita nostra. Qd̄ ipe dñs ostēdit p̄ parabolas villici & dispēsatoris cuiusdam diuitis: cuius cum dñs audisset: quia male dispensaret dissipando bona eius vocauit illū dicens. Redde rationē villicationis tuæ. Luc̄. xvi. Et etiam de quodam rege qui voluit rationē ponere cum seruis suis. Mat. xviij. Et similiter de illo dño q̄ dedit seruis suis talenta: vni q̄q; alteri duo tertio vnū vt negotiarentur cum eis. Et post certum tempus venit dñs ad faciendum rōciniū cū eis: quō negotiati fuissent. Et quos inuenit bene & diligenter se exercuisse in eis collaudauit: & de lucro sctō remunerauit. Eum autem qui non operatus fuerat talentum sibi creditū: q̄a nō multiplicauerat: etsi conseruasset dure increpans & ab eo illud auferens cōdemnauit. Matth. xxv. c. Et quasi simile de homine nobili q̄ dedit seruis suis decē mnas ad negotiandum. Luc̄. xix. Ex quib⁹ oibus parabolis aperte ostendit q̄ habem⁹ deo reddere rationem de actis invita nostra. Et hoc primo in egressu aīæ de corpore. Vñ Cyprianus. Qualē te inuenit dñs cū vocat. s. per mortē talē te iudicat: vt sciāt oēs ait ipse per, propheтā: q̄a ego sum dñs scrutās renes & corda. i. affectiones & cogitationes: qui do vnicuiq; ꝛm opera sua. de pœ. di. ſ. nūq̄d. Ad idē exēpla in vitis patrū dixit q̄dā sctūs. Tria sunt quæ valde timeo. Primū est q̄n aia egreditur de corpore. Sed m̄ q̄n p̄nabit̄ ante tribunal christi. s. rationē reddituram. Tertium est q̄n dabitur a christo sn̄ia de me. Vñ & q̄dā alī⁹ senex cū videret quēdā iuuenē ridēte ait. Ecce corā cœlo & terra reddituri sumus rōnē deo de tota vita nr̄a: & tu rides: vñ Eccl̄s. xj. dr̄. Lætare iuuenis in adolescētia tua & in bonis sit cor tuū: & scito q̄a, p̄ his oīb⁹ adducet te dñs in iudiciū. Nec ibi in rōne reddenda multum tp̄is ponet: sicut fit in mūdo cū rōcinia fiūt: q̄a tūc oia nota sunt iudici: ad Heb. iij. Oia nuda & aperta sunt oculis eius. Et oia in puncto repūtabunt cōsciæ iudicandi. Horrendum est ait apl̄s incidere in manꝰ dei viuentis: nil defectus ipunitū per mittentis. Hoc timēs sctūs Iob. ix. dicebat. Verebar omnia opa mea. i. timebā: sciens q̄ nō parceres delinquenti. Timebā dubitans aliq̄n ne forte aliq̄s defectus in ipsis etiā bonis opibus meis inesset q̄d punitionē mereret. Et si colūnæ timent tale iudiciū particulare, p̄ rōne reddenda: quid faciet arundo? Est autem ratio exigenda de septem.

Tria val de timē da.

Redden da est ratio de memoria.

¶ De animæ potentijs.
¶ De corpore & membris.
¶ De tempore & adiacentijs.
¶ De gratiæ adiumentis.
¶ De sapientiæ documētis.
¶ De culpæ inquinamentis.
¶ De regimine in subiectis.

§. I. PRIMVM IGITVR DE QVO reddenda est ratio deo est de aīa & potētijs quō cōseruauit eā & exercuit. Deutero. iiij. Custodi temetipsum & animā tuā solicite. & Eccl̄i. x. Custodi aiam tuā & da illi honorē suū: & merito. Est em̄ in ea imago dei. Vnde bea. Aug. in lib. de trini. Licet aia seu mens nō sit eius naturæ cuius est deus: imago tm̄ eius ibi quærenda est: quo nihil est melius: scilicet in pte supiori. Hæc aūt imago apparet in potentijs eiꝰ: scilicet memoria: intellectu & voluntate: quæ dicunt potētiæ sepatæ qa. s. aia semp retinet & vtit eis etiā separata a corpe. Sumendo tm̄ memoriā, p̄ parte intellectiua qua retinet ſpecies intelligibiles: & nō pro potentia sensitiua quæ etiam est in brutis. Nec opatur aia nisi mediantibꝰ istis potentijs. Ecce quō est dei imago: q̄a sicut vna est essentialiter & trina i potētijs: q̄ realiter distinguunt abinuicē: ita q̄ vna nō est alia vna tm̄ in essentia aia: ita vna essentia diuina in tribus p̄sonis realiter distinctis adinuicē: ita q̄ vna nō est alia p̄ & filius & spūsctūs: & hi tres vnum sunt. Honorat aūt ista imago q̄n cōseruat in sua puritate: & potentiæ eius exercent, ppter ipsum deū cui? est imago. Et de memoria ait Salomon Eccl̄s vlt. Memento creatoris tui in diebꝰ iuuentutis tuæ anteqū veniat tp̄s afflictionis tuæ & appropinquent anni de q̄bꝰ dicas mihi nō placent. & p̄s. Bñdic aia mea dño: & noli obliuisci oēs retributiones eius. i. bñficia eius: quæ ideo dicūtur retributiones: q̄a cum male feceris quotidie peccādo tāta est charitas dei: q̄ innumera bona bñficioꝝ suoꝝ reddit tibi. Ait etiā ipse dñs Threñ. iij. Recordare pauptatis meæ quā. s. sumpsi, p̄ te: ab finthij & fellis. i. amarissimę passionis quā sustinui p̄ te. De intellectu dicit magr̄ in. ij. sen. distin. x. Fecit deus rationalē creaturā vt summū bonū intelligeret. Et hoc est ad qd̄ hortat̄ ipse deus hoīes dicēs per p̄. Vacate & vide q̄n ego sum deus: vacare. i. cessate a vitijs & ab alijs opibus exterioribꝰ aliq̄n: q̄a aliter nō pōt videri aut intelligi deus. Intelligite q̄n ego sum deus qui non mutor. Ego sum deus quo melius excogitari nō pōt. Ego sum verū vniuersale & summū bonum. Intelligēda sunt q̄q; mādata dei & seruanda & curiosa omittenda: ſm illud Eccl̄i. iij. Altiora te ne q̄sieris: & fortiora te ne scrutatus fueris: sed q̄ pœpit tibi dñs illa cogita semp: & in plurib⁹ operib⁹ eiꝰ ne fueris curiosus. Devolūtare. Prouer. xxiij. Fili p̄be mihi cor tuum: & voluntatē & modū docet dicēs Deu. vj. & Mar. xxij. & Lu. x. Diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo. Hugo in libro de arrha aīæ. Scio aia mea q̄a vita tua amor est: & sine amore esse nō potes. Ea aūt est vis amoris: & talem te esse necesse sit: q̄le est illud qd̄ amas. Hoc est amare velle bonum quod est volūtatis. Si ergo deū aia amat vere deū habet in mo & deꝰ est participatione: ſm illud. Ego dixi dij estis. Si terram amas terra es. Osee. ix. Abominabiles facti sunt. s. peccatores: sicut ea quæ dilexerūt. Ex toto corde seu voluntate deū diligit: q̄ eū super oia diligit: qui propter obseruandū mandata dei substantiā & familiā & patriam & famā & tēporalem vitā postponit. Ex toto corde diligit quæ oia qui amat, pter deum diligit. Cum igitur tibi dicēdū sit. Redde rōnē villicationis tuæ: de aia tua & potentijs: quā rōnem reddere poterit qui dei imaginē in lutum peccatorum sæpi⁹, piecit Qui beneficiorū dei rarissime recordatus est. sed bene iniuriarum quæ sibi fecit, p̄ximus ad vlciscendum nō remittendum. Qui deum nec cognoscere voluit: nec eius mandata: nec eius verba. Sed totum acumen intellectus sui posuit ad fraudes inueniendas: ad prædandum. Qui totum affectum suum posuit in terrenis & carnalibus omnē rem vilissimā magis amans q̄ deum: quod pater q̄a pro vno solido dicet multa periuria: valde ergo timendum est talibus.

De intellectu

De qnq; sensibus.

§. II. SECVNDO REDDENDA EST ratio de corpe nr̄o & mēbris ei⁹. Ad qd eīn data sunt nobis ostendit apl̄s ad Ro. xij. Vt exhibeatis corpa vestra deo hostiam viuēte. i. vt mactem⁹ ipsum vitijs & cōcupiscētijs rāq̄ aīal immolatū & viuat in opib⁹ tuosis. Nā vt ait Petrꝰ i canonica. Christ⁹ semel mortuus est, p̄ pctis nr̄is iust⁹, p̄ in iustis vt offerret nos deo sequentes ei mortificatos quidem carne viuificatos aūt spū. Et cū incōparabilr debeam⁹ plus laborare & exercere membra nr̄a in obsequiū dei q̄ diaboli mūdi vel carnis immo solū in honore dei debem⁹ corp⁹ exercere & nūq̄ in pctō. Hūanū dico (ait apl̄s Ro. vi.) propter infirmitatē carnis vr̄æ. Sicut exhibuistis membra vr̄a seruire iniquitati ad iniquitatē. s. de vna ad aliā laborādo: ita exhibete nunc seruire ipsi iustitiæ in sctificationē: vt vel saltem tāndū laborent membra vr̄a pro deo: quātū feecistis pro mūdo vel pctō. Quinq; sensus nr̄i exteriores quāus radicē habeant in aīa: tamē nō vtitur eis anima: nisi p̄ organa quibus sunt affixa. Vt potentia visiua per oculos: auditus per aures & hmōi. Dedit ergo tibi deus oculos ad aspiciēdū ad necessitatem & vtilitatem: non ad vanitatē. Dedit tibi oculos vt aspiciēdo cœlos & ornamenta eius solē lunā & ſydera: elementa & aīalia q̄ sunt in eis: & alia pulchra opera dei vt inde exurgas ad cōtemplādū pulchritudinē & magnitudinē creatoris: a quo oia pulchra & pulcherrimus ipse. Inuisibilia em̄ dei a creatura mundi p ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunt: i dest dei perfectiones: ad Roma. i. Dedit tibi aures vt disciplinas morales: scientias naturales: artes varias ab alijs audiendo valeas addiscere: & ex harmonia cātuum & musicorū instrumentorū: p̄sideres cantus suaues angelorum intelligas qa sancti dei i patria florebūt sicut liliū & fit & palatū vbi est gustus vt lingua tua & nō solū mēte vt angeli deum laudes: admoneas, pximū: cōfitearis p̄ctm̄ tuum. Posuit in ea & gustū: vt ex suauitate ciborū & potuū perciпias q̄n dulcis est dominus: oīs dulcedinis auctor: & eia vt dulcedinē tuā in filios demonstrares panē suauissimū de cœlo p̄stitisti habentem oēm saporem suauitatis: Sap̄. xvi. Nō solum manna patrib⁹ in deserto: sed refectionē interna lē sctis tuis: cuius cōparatione oē dulce amarū: vt ait beatus

Oblectamenta quinq; sensuum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bernar. Dedit & manus vt nō abscōdas manus sub ascella pigēr, sed vt docet Salomon. Quodcūq; potest manus tua instāter operare boni: qa nec opus nec ratio nec sciēria val ēt apud inferos quo tu properas. Pedes dedit ad ambulandū ad loca necessaria tibi & proximo vtilia. Non pedes veloces ad effundendū sanguinē vel ad malum quodcūq; concurrentes: sed ad dirigēdos pedes nostros in viā pacis. Tibi ergo dicetur: redde rationem villicationis tuæ. Et vere quilibet dicere potest cū timore. Quid fum miser nunc dictur⁹: quē patronū rogaturus: qñ iudex est venturus cuncta stricte discussur⁹? Quid laboris & afflictionis corpus tuū sustinuit pro deo: qui nec ieiunia ecclesiæ: nec vigilias in oratiōe: nec peregrinationes ad ecclesias fecisti: sed pro lucro innumera.

Ratio mēbrorū corporis,

Oculi tui ad quid aliud respiciūt nisi ad vanitates & curiositates & voluptates implendas. Et si lachrymis irrogantur non hoc pro peccatis: sed pro damnis temporalibus. Aures tuæ quæ solicitantur audire nisi detractiones: irrisiones: vaniloquia & turpiloquia: cantilenas mūdanas & hmōi. Nō autem verba dei: admonitiones: reprehēsiones: laudes diuinas. Gustum tuū oibus cibis & potibus vis delectari: vsq; ad crapulā & ebrietatē. Lingua autem vti nescis nisi ad mendacia & periuria: & blasphemias & cōtentiones: & susurrationes: murmurationes cōtra deū & ministros eius. Odores superfluos ad voluptatem quæris: fetores infirmorū fugis. Manus tuas nō extendis ad pauperes subleuādos: sed ad eos prædandos. Opera manuū tuarum vana & risu digna. Pedibus curris ad theatra: ad spectacula: ad tripudia. Et si aliquando ad ecclesias & festiuitates eorū magis ad procandū vt videas & videaris: q; ob deuotionē. Beati ergo (ait pā.) qui timent dominum: timore initiali: qui ambulant in vijs eius. i. operibus virtuosis exercendo corpus & membra sua quia tunc non timebunt in hac ratione.

§.III. TERTIO REDDENDA EST

De tempore & temporalibus rationē reddemus. Ephe. v.

ratio de tpe & adiacentijs eius. i. de rebus tpalibus. Threñ. j. Vocauit cōtra me tēpus. f. quo male v fus est ad arguendum eum. Iob. xxiij. Dedit ei tps seu locū pniæ & ipse abusus est eo in superbiā. Sen. Nulla maior iactura q̄ tpis. Oia fortunæ sunt tēpus tuū. Nec potest recuperari tps amissum. Qd' aūt apls ait. Redimētes tps: qm dies mali sunt. non intendit per hoc dicere q̄ tēpus amissum possit recuperari: sed q̄ ita feruēter & solicite quis se habeat in futurū etiā vltra sibi debitū: q̄ recōpēset per supererogationē bonorū operum neglectū præteritū: vel dicitur redimere tps qui quasi supflua & minus vtilia etsi licita dimittit vt meliorib⁹ vacet. Bern. Nil pciosius tpe. Sed heu hodie nil vili⁹ reputatur. Sed sicut capillus de capite nō peribit: quod scilicet non recipiat corpus resuscitatū quantū ad eos scilicet qui sunt ad decentiā corporis. Ita nec momētū a tpe de quo scilicet non exigatur ratio. Vnde Ansel. in lib. meditationū ait. O lignū aridū & inutile æternis ignib⁹ dignū: quid respōdebis in illa die cū exigetur a te vsq; ad ictum oculi oīne tps viuēdi tibi impēsum: qualiter fuerit a te expēsum. Et ideo hortatur apls. Gal. vj. Dum tēpus habem⁹ operemur bonū ad oēs, In vno momento tēporis potest homo lucrari vitā æternā: dum est in vita præsenti. Totū mundū daret dānatus si haberet in potestate sua: vt ex eo posset habere modicū tēporis ad pœnitēdum. Et nō solū de tpe: sed & de rebus tpalibus quæ dantur in tempore redituri sunt hoies rationē si bene vsi sunt & ad subueniēdū pauperib⁹. Dñs enim (ait Chryso.) nō dños sed dispēsatores nos esse voluit rerū suarū. Sicut ergo dispensator qui res dñi sui sibi retineret: vel prodige distribueret: infideliter ageret: & merito esset a dño suo puniendus. Sic & dñs deus rationē exigens in exitu vitæ a diuitibus qui sibi thesaurizant: vel superflua vtuntur rebus temporalib⁹ paucis: vt nō nobis æque distribuat vitæ subsidia vt tu quidem esses affluens & abundans: alijs autem deesset & egerēt: & non potius quia voluit tibi benignitatis suæ experimēta largiri: alium vero virtute patientiæ coronari. Tu vero suscæptis dei muneribus & in sinū tuū redactis nihil reputas te agere iniquū: si tantorū bona solus obtineas. Egentium est panis quem tu detines: nudorū vestimentū quod reclusis: miserorū pecunia est quam in terrā defodis. Tantorum ergo te scias inuadere bona quātis possis dare quod velis. i. quod debes velle. Hæc ille distin. xlvij. sicut hi. Insuper qui prodige expēdūt in ædificijs sumptuosis: in cōuiuijs lautis: in equitaturis phaleratis: in canibus & auibus ad venandū & aucupandū: in vestibus pompaticis: in ornamēris varijs: cogitēt quantā deo sint reddituri rationē: videntes pauperes fame mori: vestibus nudari: puellas nubiles periculo exponi propter defectū dotium: captiuos in carceribus mori. Diues qui epulabatur quotidie hic splēdide sepultus in inferno: quia micas mēsæ suæ noluit mendico dare: nunc guttam aquæ ab eo non potest habere. Et qui purpura & bysso induebatur: nunc vermib⁹ operitur. Et ideo Iacobus in canonica sua. c. v. exterret eos dicens. Agite nunc diuites plorate vlulantes in miserijs quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactę sunt. Vestimēta vestra a tineis comesta sunt. Aurū & argentū vestrū eruginauit: & erugo eorum in testimoniū vobis erit: & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce mercenarium vestrorū qui messuerūt regiones vestras: quę fraudata est a vobi: clamat: & clamor eorū in aures domini sabaoth introiuit. Et paulopost. Ecce iudex ante ianuā assistit. Admonet ergo Paulus discipulū suum Timotheū epm & prædicatorem dicens. j. Timo. vj. Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapę nec sperare in incerto diuitiarū suarum: sed in deo bene agere: diuites fieri in opibus bonis facile distribuere: cōicare: thesaurizare sibi fundamētū bonum in futurū. Petrus apls. j. c. j. Fraternitatem diligite: deū timete. q. d. Tunc ostendetis deum timere: si fraternitatem diligitis subueniendo miseris.

Exemplum de diuitiarum.

§.IIII. QVARTO REDDENDA EST

De gratijs adiumentis rationē reddemus.

ratio de, gr̄æ adiumentis cuius preciositate ait Petrus. j. c. ij. epl'æ. Maxima & pciosa, pmissa nobis donauit deus: scilicet munera gr̄æ. vt per hoc simus diuinæ naturæ cōsortes fugientes ei⁹ q̄ in mūdo est, concupiscētiæ corruptionē. Per gr̄am enim vitæ corruptio oīm pctōrū: nec aliter possunt euitari. Nil pciosius gr̄a q̄ facit nos gl̄ia dignos. Ab hac, pcedunt sicut radij a sole oēs virtutes aiam illustrātes & decorātes. Ab hac oritur radius fidei veræ intellectū pficientis ad assentiēdū oibus quę fide debent teneri. Ex gr̄a, pcedit virtus spei: mentem erigens ad expectandum in dubio supnā gl̄iam benefaciendo. Ex ipsa descendit flāma charitatis ad diligendū deum & ꝓximum. Sobrietatem q̄q; temperantiæ & sapiam prudentiæ docet: iustitiā & virtutem. i. fortitudinē q̄bus nil hominib⁹ in vita est vtilius: vt dr̄ Sap. viij. Tēperantia em cohibet cōcupiscibilē retinet in perferendis molestijs: & acuit in aggrediēdis arduis. Prudētia rōnem instruit in agendis vt nil perperā faciat, sed cōlona rationi. Iustitia aūt ad, pximū dirigit volūtarē vt nō ei noceat sed proficiat. Ista aūt pcio sa gratiæ munera donauit gratis non meritis nostris. Horamur vos: ait apls. ij. Cor. vi. ne in vacuū gratiam dei recipiatis. Oēs vtiq; ea in baptismo recipimus. Gratia enim in baptismo non requirit gemitum vel planctū vel aliud op⁹ sed oīa gratis cōdonat: ait. b. Amb. de cōse. d. iiij. fine. Donat simul virtutes: donat & remissionē pctōrū nisi ponatur obstaculū ei: qd' ponere nō pōt paruulus cū baptizat⁹ cum careat vsu rōnis. In vacuum aūt & frustra recipit qui ea nō exercet & auger p opa quotidie meliora. Sed multo magis in vacuū recipit qui eā per pctā pdit. Vnusquisq; ergo, put accępit gratiā in alterutrū illā administrātes vt boni dispēsatores multiformis gratię dei: inqt Petr⁹ in. j. cañ. c. iij. Sed certe cū dicet tibi. Redde rōnē hui⁹ gratiæ quō vsus es: multum habes timere: quia non solum nō augmētasti hoc pcio sum talentū: sed pdidisti. Videmus em cōiter q̄ ęgritissime peruenit puer ad aliquē vsum rōnis se implicat propter malas societates multis turpitudinibus & periurijs & blasphemijs propter quę amittit gratiā baptismalē. Et vtinā sic esset solicit⁹ ad recuperādū amissam gratiā quæ est sanitas aię & vita: sicut est solicitus ad recuperandum corporis sanitatem cū infirmat. Sacra em ecclesiæ sunt cōtentiua gratiæ. Fm Tho. in. iij. Et ideo si quis post baptismū gratiā amisit qd' fit per quodliber mortale: aliter recupare eā nō pōt: nisi p pniam. Sed qa nimis tardi sunt hoies ad pniam & ꝓfessionē: ideo in nullis veris virtutib⁹ se exercēt. Sic & sacrm sacræ cōionis per qd' mēs iplet gr̄a: scilicet deuore sumptū & futurę gloriæ nobis pignꝰ dat: vt dicit. b. Tho. in offi. q̄ raro assumit q̄ indeuote: q̄ repide. Eucharistia em latine bona graria interpretat. Quid est meli⁹ corpe & sanguine dñi? Noli negligere sacra re: ait apls. ad Timo. iiij. gr̄am q̄ data est tibi in impositiōe manus pb̄yteri: q̄ ptinet ad ordinē. Cum quanta negligentia & indispositione recipiant clerici sacrm ordinis: cū quāta desidia exequāt ipsi ꝓsiderēt q deo reddituri sunt rōnem ignorantia pleni: oi honestate vacui: cupiditati dediti & simonijs insatiabiles bñficijs & dignitatib⁹: otiositate sepulti: propter qd' accidit eis qd' dñs pdixit. Si sal insatuatum fuerit ad nihilū valet vltra nisi vt mittat foras: & conculcet ab hominibus. Mat. v. Insatuat sal qñ clerici qui debent verbo & exemplo alios cōdire & pservare a corruptione vitiorum ne alios admonent: nec ipsi virtuose viuunt, ppter qd' cōtemnūt a pplis. Vñ dñs p. Malachiam. ij. c. ad sacerdotes ait. Vos recessistis a via: & scandalizastis plurimos in lege: & irritum fecistis pactum Leui: propter hoc dedi vos cōtemptibiles & humiles. i. abiectos oibus pplis. Qui tamen ppli male faciunt dehonorando eos cum sint ministri christi & ecclię: & ad eum cuius sunt ministri & quem repsentant debeant aspicere non ad mores eorū malos. Cum ergo tibi dicet. Red de rōnem sacramentorum q̄ tibi collata sunt ad, pcurādum & augendum gratiā quātum frequentaueris: quō deuote susceperis. Qualiter in eis te exercueris. Noli altum sapere: ait apls: sed time: qa cui plus collatum est plus exiget ab eo. Cū em augentur dona: ait beatus Grego. augent et rationes donorum. Tanto ergo humilior atq; ad seruiendum deo prōptior quisq; debet esse ex munere quanto obligationem se esse conspicit in reddenda rōne. Timentes aūt dñm timore. s. initiali misericordia circundabit. Pś.

Effectus virtutū cardinalium.

Rom. xij

§.V. QVINTO REDDENDA EST RA

De documētis sapiæ est rō reddēda.

tio: & ideo timendꝰ de sapiæ documētis. s. receptis. Anima nostra vt ait philosoph⁹: nascit sicut tabula rasa in qua nihil est pictū: sed apta est pingi. Et sicut aliæ sciæ & artes addiscūtur p documēta aliorū: ita & sapia & notitia diuinorū & moralium. Quia enim homo, ppter pctā fuit obscuratus nescie bat legere in lege dei insita in medio cordis nostri: dedit hominibus legē scriptā: legē. x. pceptorum: q̄ semp fuit necessaria obseruari oibus qui voluerunt saluari. Hæc est lex dñi immaculata cōuertens aīas: & testimoniū eius fidele: sapientiā pstās paruulis. i. humilib⁹. De⁹ igit deor: dñs locut⁹ est: ait idē in Pś. xlix. & vocauit terrā: a solis ortu vsq; ad occasum ex Siō species decoris eius. De⁹ dñs eor: scilicet deorum, q dicitur dñ participatione. Pś. lxxx. Ego dixi dij estis. Vel dæmonia: vel pfidentiū q dicunt dñ repsentatione: qa repsentant deum. pś. lxxxi. Deus stetit in synagoga deor: i. sacerdotū. Oīm horum deus verus deus noster est dñs & auctor locut⁹ est inquit. b. Aug. sup psal. & illū ꝙfi. multis modis. Per angelos ipse locut⁹ est dādo legem in monte Syna: ita ait apls ad Gal. iij. ordinata p angelos. s. illa lex. Locutus p pphetas suos Esaiā: Hieremiam: Ezechielem: Danielem: & alios. xij. minores, pphetas excitando hoies ad obseruātiā legis ipam declarando: futura multa prænuntiando ad animandū eos: & cōminationem adijciendo p transgressores. Demū locut⁹ est nobis in filio suo incarnato. Et quid sapientia docere vel exprimere potuit nisi verba sapiæ: falsas expositiōes legis a scribis reprobando: obscura declarando in seipso adimplēdo: cōsilia ois pfectiōis adnciendo: a diutoria ad obseruādū offerendo. Locutus est p apłos suos & discipulos quos misit in vniuersum mundum dicens. Docete oēs gētes. Et quid ni si christum dei virtutem & dei sapientiā? Locut⁹ est p doctores suos. b. Aug. Amb. Hiero. Greg. & alios innumeros Grecos & latinos q̄s impleuit in medio ecclesiæ spū sapientiæ & intellectus ad exponendas scripturas sacras sapientia plenas. Loquendo autem per hos & quotidianos prędicatores vocauit terram non Græciæ tantum vel Africæ vel Italiæ: sed terram totam. i. mundū. Et hoc est q̄ subdit. A solis ortu vsq; ad occasum. i. p totū. In oēm em terrā exiuit son⁹ eorū. Ex Siō in pś⁹ decoris eius. i. pulchritudo hui⁹ sapientis locutionis cœpit ex Siō. i. pplo Iudæor: qa vt dicit Esa. ij. De Sion exibit lex. s. euāgelica: & ꝙbum dñi de Hierlim. Null⁹ ergo pōt se excusare qa ignorat ista documenta sapiæ. Vbi q̄ em pdicat & pdicatum est. In particulari etiam vocat terram nūcupatio.

Dei varia nūcupatio.

De gratijs & reddēdis rationē de documētis sapiæ & de oīb⁹ pctīs & differentijs pctōrū reddemus rōnem.

§.VI. SEXTO REDDENDA EST RA

tio de peccati ingnamēris: fm. b. Augu. pctm̄ est dictum vel factū vel cōcupitū ꝙ legem dei: & in hac diffinitiōe includit omissio cuius libet hor⁹ fm. b. Tho. in sum. Nam ita peccari pōt mortal' vel venial' omittendo sicut committendo: sed primum occulti⁹: & ideo magis timendum. Et de oibus his differentijs pctōrū reddenda est rō ante tribunal christi: vbi quicquid latet apparebit: nil inultū remanebit. Et de malis opibus dicit Salomon Eccls vlt. Cuncta q̄ fiūt adducet dñs in iudicium, p oī errato, siue bonum siue malum. s. exigetur ratio. Nō solum de malo ope in se: sed etiā in eo qd' de se est bonum: vel alīs videt bonū, ppter aliquam malam circūstantiam: error est & in iudicium adducet. Et quantūcūq; occultū opus fuerit: manifestabit abscondita tenebrarum. i. peccatorum: ait apls. Sed & de ꝙbis ratio exiget christo dicente Mat. xij. De oī verbo otioso qd' locuti fuerint hoies reddent rōnem in die iudicij: primo particularis iudicij q̄ est in morte: & fm. b. Grego. j. moral. dr̄ verbum otiosum qd' necessitate vel utilitate. s. rōnabili caret. O qs vnq; enumeraret multitudinem ꝙborum otiosoꝝ: quę quotidie dicimus: nullam nobis de hoc cōscientiam faciētes. Qd' si de otiosis rō exiget cum pœna: q̄ de cōtumeliosis: de detractorijs: de piurijs & blasphemijs: adulationibus & alijs malis? Sed & in cogitatiōibus, impij interrogatio erit dicit, sapiens. s. in futuro examine. Nam vt ait saluator noster. Ex corde exeūt cogitationes: & hæ sunt q̄ coinqnāt hoiem quo. s. ad aīam. Nec tamē air. b. Grego. immunda cogitatio mentem maculat cū pulsat: sed cum p delectationē superat. de pœ. dist. iij. inter hæc. Quis aūt tātæ virtutis & sctitatis extat q̄ non habet cogitatiōes inutiles & supfluas: etiā qñ clauso ostio sensuum & secreto vult patrem orare. Delicta aūt iuuentutis meæ & ignorātias meas q̄ sunt omissiones: ne memineris dñe. Sed ab occultis meis munda me: & ab alienis parce seruo tuo, ait Pś. xviij. Cuilibet ergo timendū est in ista rōnis exactione. Vñ in vitis patrum legit q̄ cum q̄dā, sctūs pr̄ ad extrema venisset & alij plures visitassent eū. Videntes eū tremere totū: dicūt ei: Et tu pater times mori cum semp in pnia vixeris. Rñdit ille. Vere timeo. Nā licet p. lx. annos laborauerim in ista solitudine ad seruiendum deo: tñ qa alia sunt iudicia dei q̄ hoim: ideo timeo ne forte placueri deo: vñ & Iob. xxxviij. Semp em quasi timentes fluctus timui dñm. Plurima sunt pctā nostra: q̄ nobis leuissima vel nulla Videnť: q̄ in de⁹ discutit & punit. Vñ in vitis fratrum legit q̄ cū q̄dam vir valde religiosus & sctūs infirmatus esset ad mortem læta facie & totus exhilarat⁹ dixit adstātibus q eum visitauerant. Ecce

Solum de rebus tēporalibus sumus dispēsatores.

Saꝑ. vij.

agonia eremi colę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bta Maria mater dei salutem⁹ eā. Qđ cū oēs secissent & magnā cōsolationem pcepissent: licet nil viderant: dixit infirmus. O q̄ grate & iocūde recepit btā mater dei vestrā saluationem: & ipa q̄q; vos resalurauit. Post paululū aūt cœpit expauescere & valde anxiari: adeo ꝙ soci⁹ ei⁹ vix sufficiebat ad extergendum sudorem ex labore. Et factus in agonia quasi tūc deo redderet rōnem de vita sua. Aliq̄n dicebat q̄si ad alium loquēs. Hoc non est verum. Forte de aliq̄ pctō qđ diabolus ei obiciebat ad inducendum ad desperationē. Aliq̄n dicebat. O dñe dona mihi & parce hoc modicum. Dixit ei socius. Quid est hoc frater etiam ne parua pcta requirunt: & de eis de⁹ exigit rōnem: Qui ait: vtiq;. Et ea q̄ nulla putāt hoies esse pcta. Cōfortauit tñ eū soci⁹ efficaciter ad cōfidēdū de mia dei. Demū pacta pugna spūali tor⁹ in dño releuatus cum magna deuotione quieuit in pace.

§.VII. SEPTIMO REDDENDA EST RATIO DE REGIMINE IN SUBIECTIS: & HOC VALDE TIMĒDŪ PLATIS & RECTORIBUS.

Nota ꝙ hñtib⁹ curā aīa rum.

Vñ Sap. vj. dr. Audite reges & intelligite. Discite iudices finiū terrę: pbete aures q cōtinetis multitudines: qm data est vobis ptās a dño & virt⁹ ab altissimo q̄ interrogabit opa vra & cogitatiōes scrutabit: qm cum esseris ministri regni illius: non recte iudicastis nec custodistis legem iustitię: nec ↄm voluntatem eius ambulastis. Horrēde & cito apparebit vobis: qm iudiciū durissimū fiet his q̄ psunt. Exiguo em conceditur mia. Potentes aūt potenter tormenta patiēt. Non em subtrahet psonam cuiusq; dñs: nec verebit magnitudinem cuiusq;. Apls etiam ad Hebræos. xiij. ait. Obedite præpositis vestris & subiacete eis. Ipsi em inuigilant quasi rōnem reddituri ꝓ animabus vestris: vt cū gaudio faciant: nō cū tristitia. Ad idē facit qđ ait Dio. papa. xiij. q. j. ecclias: dicens. Vnusq; q; contentus sit terminis suis: & ecclesiam & plebē sibi cōmissam diligenter custodiat vt de ouibus suis deo rōnem reddat & gloriam inde non iudiciū. i. dānationē recipiat. Rōnem igit præsidentes reddere hūr deo in egressu suo de hoc mūdo: quō accęperit platuram: vtrū ꝓ ambitionem vel ꝓ simoniam vel ꝓ intrusionem: qa vt ait Leo papa Principatus quem metus extorsit vel ambit⁹ occupauit: etsi actibus suis & moribus non offendat: ipsius m̄ initū est pernitiosus exēplo: & difficile est vt bono paganē exitu: q̄ malo sunt inchoata principio. j. q. j. principatus. Si per simoniā accępit vel alias iniustum titulum: cum careat iurisdictione & autoritate sup pplm illum: qa suspensus est nullus: decipit quantum est in eo aias illas absoluendo. Vñ ab eo tanq̄ oues pditæ exigētur. Rōnem q̄q; reddere habet deo si pplm suum verbo & exemplo ad male viuendū induxerit. Chryso. In iudicio sedes si bene docueris & bñ vixeris: populum instruis quō viuere debeat. Si aūt bene docueris & male vixeris deum istruis quō debeat te cōdemnare. Rōnem quoq; reddere habet de administratione sacramentorū ne idignis dederit. Si retinerit potentibus vsurpantibus iura ecclię: vt beatus Tho. Cantuarien. & btūs Amb. xxiij. qō. viij. conuenior. Vñ dñs ꝓ Ezech. j illos qui tanq̄ mercenarij cū vident lupum venientem fugiunt: & lupus rapit & dispergit oues: ait. Nō ascendistis ex aduerso nec ꝙ opposuistis vos murum ꝓ domo Israel: vt staretis in ꝓlio in die dñi. Rōnem q̄q; redditurī sunt si crimina subditorum dimiserint impunita & incorrecta sine cā rōnabili. Nam vt ait. b. Greg. Peccata q̄ i nos committunt facile dimittere possum⁹: q̄ vo in deum petrant cum magna discretione nec sine vindicta possim⁹ relaxare. xxiij. q. iij. si is. & beatus Aug. super psalteriū. duo ista noia non frustra dicunt. Homo pctōr: qa pctōr est corrige: qa homo ē miserere: nec iuste misereberis hominē si nō correxeris peccatorem: huic nomini iuigiler disciplina: put vnicuiq; apta est cura nō solū epo regenti plębem suam: sed & pauperi regenti domum suam: diuiti regenti familiā suā: patri regenti prolē suam: marito regenti cōiugem suam: regi regēti patriā suam: vt nulli mia claudat: nulli impunitas relinquat. xxiij. q. iij. duo. Valde timendum est vnicuiq; pfi denti qđ dñs ait Ezechieli in psona oim platoꝝ. Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel. Si dicente me ad impium. Morte impie morieris: tu nō fueris locutus vt impius se custodiat: impius ipse in iniquitate sua morietur: sanguinem vo eius de manu tua requiram: sed si te annuntiante ad impium vt auertat a vijs suis: non fuerit auersus a via sua mala: morietur ipse in iniquitate sua: porro animā tuam liberasti. Ezech. xxxiij. & in. c. seq. j. xxxiij. ait dñs. Vę pastoribus Israel q̄ pascebant semetipsos. Lac comedebatis: & lanis cooperiebamini: & quod crassum erat occidebatis: gregem aūt meū non pascebatis: qđ infirmū erat nō cōsolidastis: & qđ egrotum non sanastis: qđ fractū non alligastis: & quod abiectū non reduxistis: qđ perierat non quæsistis: sed cum austeritate imperabatis & cum potentia: & dispersæ sunt oues meæ: eo ꝙ non esset pastor: & factę sunt in deuorationem oīm bestiarū: ꝓterea pastores audite v̄bum dñi. Ecce ego ipse supra pastores requiram gregem meum de manu eorum: hæc ibi. Summus sacerdos licet in se sanctus esset tamen ga filios publice male facientes non correxit asperę vt exigebat excessus eorum reprehensus fuit a dño terribiliter: & demum cum filijs vitam mala morte finiuit: vt pater. j. Reg. iij. Et notandum ꝙ cū dñs prædixit per Samuelem malum qđ cominatus est Heli ꝓpter negligētiam correctionis filiorum ait. Ecce ego facio v̄bum quod qui audierit tinniant ambę aures eius. j. præ timore. Et ideo vt dr Eccli. xix. Corripe ꝓximum anq̄ comminetis & da locum timori altissimi.

¶ Quod timendum est purgatorium: & ꝙ septem sunt purgatoria. Cap. X.

§.VIII. QVINTVM QVOD EST TIMENDŪ SED TIMORE INITIALI: VT IN TIMORE MERITŪ SIT & PMIŪ EST PURGATIONŪ ASPA VARIATIO.

Vñ dr Deute. v. Deū tuū timebis. Et paulopost seqt: Ne qñ irascatur furor eius ꝑ te. j. per varias punitiones. & Act. x. ait princeps apl̄oꝝ. In oi gēte q̄ timet deum accępt⁹ est illi. Dicit aūt. b. Greg. dist. xxv. qualis. de quibusdam culpis aī diē iudicij esse purgatiōis credendus est ignis ꝙ eo ꝙ pp veritas ait. Qui blasphemiā dixerit in spūm scm non remittet ei in hoc sæculo nec in futuro. Ex his verbis arguit. b. Greg. a cōtrario sensu. j. ꝙ aliq̄ culpæ remittunt hic in pñti vita & aliq̄ in alia vita. Et cum remittunt purgant: sed nō nisi ꝑ ignē afflictionis. Ignis em in scripturis signat quācumq; afflictionem etiam vitæ pñtis: sic exponit illud q đ ait Ioan. bap. de christo. Ipse vos baptizabit in spūsancto & igne. i. lauabit: purgabit a peccatis igne tribulationis. Vnde possumus ponere. vij. purgatoria intelligendo ꝑ purgatorium omne qđ affligit ad tempus pro pctis & purgat.

Septem purgatoria pctōꝝ.

¶ Purgatorium innatæ & cōis passionis.
¶ Purgatorij pœnæ volūtariæ afflictionis.
¶ Purgatorium illatæ ab alio vexationis.
¶ Purgatorium post transitū venialis offensionis.
¶ Purgatorium pro criminali incōpletæ satisfactionis.
¶ Purgatorium neglectæ pro alio obligationis.
¶ Purgatorium in pñti patritiæ procurationis.

In quolibet horum est pœna & ad tempus ad purgationē: si tamen patienter ferat & in statu gratiæ.

§.I. PRIMVM IGITVR PVRGATORIŪ EST PŒNALITATIS CŪ QUA NASCIMUR QUĀ CONTINUE PATIMUR: FAMIS: SITIS: CALORIS: FRIGORIS: SUDORIS: FESSITUDINIS: INTERNÆ PASSIONIS & MORTIS VT MERITO DICAT SALOMŌ Eccls. ij. Cūcti dies eius laboriꝝ & erumnis pleni sunt: nec ꝑ noctem quidem requiescet: & ploratus hois in ortu suo est quasi q̄dā ꝓphetia suarum miseriarum ad quas ingredit. Quāuis aūt hæc sine pctō sint: tñ ex pctō originali procedunt vt punitio eius. Vñ. b. Greg. Sæpe sine pctō fit qđ venit ex culpa. Nam sine culpa esurimus. Sed ex pctō ꝓuenit vt esuriamus dist. v. ad eius. Ex ipsis aūt purgamur patiēter ferendo & a peccatis cauendo. Cōsiderando quanta pœna inflicta sit hūano generi toti ꝓ vno pctō. Vñ apte dici pōt illd Exo. xx. Dñs venit cum terrore: vt timor eius esset in vobis & non peccaretis. Christus voluntarie assumpsit has pœnas: etsi non habuit pctm originale qui venerat purgationem peccatorū faciēs: vt dicit apostolus ad Heb. j.

De purgatorio innatæ & cōis passionis

§.II. SECVNDVM PVRGATORIVM EST PŒNÆ: QUĀ SIBI QUISQ; VOLUNTARIE ASSUMIT. Et iste est optimus modus purgandi sua peccata mortalia & venialia quā volutum ad culpā & quātū ad pœnā: vt ait. b. Gregorius. de pœ. di. j. Si pctm. Deus delictū sine vltione nō patit. Aut em homo punit ꝑ se aut deus cū homine: per se punit hō qñ voluntarie pœnam

De purgatorio voluntariæ afflictionis.

rie pœnā doloris assumit de pctis. vñ. b. Aug. diffinit ꝙ pœnitentia est quædam dolēs⁹ vindicta puniens in se qđ dolet ꝓmisisse: & quāto qs magis dolet tāto magis purgāt & q̄ ad culpā & quo ad pœnam debitā. ꝑ pctis pale: totū m agit in virtute passiōis xpi. Vñ & de Dauid dr Eccli. xlvij. christ⁹ purgauit pcta ei⁹. j. dauid: & exultauit cornu ei⁹. Doluit em de pctō cōmisso confessō Nathā: & virtute passionis christi (certi tunc futuræ) fuit purgatum pctm eius. Et qa cōiter dolor pœnitentis non est tantus ꝙ sufficit purgare seu satisfacere omni debito pœnę tpalis: ideo & confessor iniūgit ali quod in pnia agendum pœnale: vt magis purget a debito pœnæ tpalis vel alleuiet. Quia vo pniæ iniunctæ sunt parum ꝓpter imperfectionem pœnitentium: ea etiā q̄ hoies sibi assumūt voluntarie de gñe bonoꝝ: vt eleemosynas facere: orones: ieiunia: peregrinationes: disciplinas: cilicia: abstinētiam propter deum. Omnia ista sunt purgatoria si fiant in statu gratiæ inquātum pœnalia sunt pœnæ temporalis ad quam quilibet est debitor propter peccata: & incomparabiliter plus q̄ sibi existimat. Et ideo dicit sapiens Eccli. v. De propitiatu pctōrum noli esse sine metu.

De purgatorio illatæ ab alio vexatiōis.

§.III. TERTIVM PVRGATORIVM EST ILLATÆ AB ALIO VEXATIŌIS. Oēs q̄ deo placuerunt ab initio per multas tribulatiōes trāsierūt hdeles. Iudith. viij. & qa vt dr Amos. iij. Non est malum in ciuitate qđ dñs non fecerit. j. de malo pœnæ. Nā malū culpæ ipse non facit: ideo si qs recipit iniuriā a ꝓximo: pura imicamiā: rapinā: bonoꝝ ablationem: psecutionem: pcussionē: & hmōi: illa vexatio inquātū est in pœnā a deo est: qa ois pœna inquantū pœna iusta est: oē iustū est bonū: oē bonū ē a deo: ergo fm. b. Aug. ois afflictio est a deo: & nō solū infirmitas: pauptas: & hmōi: sed ēt mala q̄ inferūt ab hoibus: sicut nō potuit diabolus cū oi nequitia sua lædere Iob in substātia: familia & psona: nisi licentiat⁹ a deo vt patet Iob. j. Nec etiā in gregē porcoꝝ itrare nisi pmissus a christo vt habet Matth. viij. ata nec hō pōt hoi nocere sine pmissu dei. Vñ & ipse saluator ait Pilato cum dixisset ꝙ poterat eū crucifigere & dimittere. Nō haberes pta tē aduersum me vllā. j. ad me lædendū: nisi tibi datum esset desup. Ioā. xix. Dauid etiā cū fugeret egressus Hierlm a facie filij ei⁹ q vsurpauerat regnū patris & mortē ei⁹ q̄rebat: quādo pgenti cū aliq̄bus sibi fidelib⁹ ꝑ latera mōtis & plangēti pcta sua qdā pessim⁹ hō nole. Semei iniuriaret ei cōtumeliādo & ꝓiceret lapides ꝫ Dauid dicendo. Egrederē: egrede re vir sanguinum & vir Belial. Nunc premunt te mala tua: qa vir sanguinū es: & inuasisti regnū Saul. Abisai frater Ioab cum vellet ire ad vindicandū iniurias regis & occidēdū illum, phibuit eū Dauid dicens. Dimittite eū vt maledicat: dns em ꝓcepit illi vt malediceret Dauid. Et qs est q̄ audeat dicere ęre sic fecit: dimittite eū vt maledicat iuxta ꝓceptum dñi: si forte respiciat dns afflictionē meā & reddat mihi bonum ꝓ maledictione hodierna. ij. Reg. xvi. Hmōi igit tribulationes siue a deo siue ab hoibus illatæ cū patienter ferunt in statu gr̄æ: sunt purgatoriū pœnarū debitarū pro pctis & defectuū. Vñ dr a dño nro Iesu christo. Oēm palmitem qui fert fructū. j. bonoꝝ operꝝ: purgabit eū. j. a sup fluitate deferūt sunt ꝙuum ꝑ tribulationes pntes vt fructū plus afferat. Io. xv. & b. Greg. Ab electis suis maculas pctoꝝ tpali afflictiōe deus curat abstergere: quas in eis i æternū nō vult videre, de pœ. dist. j. si pctm. Et quanto quis magis ad dei obsequia se occupat: tanto magis occupationibus visitat: & ideo Eccli. ij. dr. Fili accedens ad seruitutem dei sta in iustitia & timore: & ꝓpara animam tuam ad tētationem.

Qđ vexatiōes a qbus cūq; hoi bus insert fructū. j. bonoꝝ operꝝ: purgabit eū. j. a sup fluitate deferūt sunt ꝙuum ꝑ tribulationes pntes vt fructū plus afferat. Io. xv. & b. Greg. Ab electis suis maculas pctoꝝ tpali afflictiōe deus curat abstergere: quas in eis i æternū nō vult videre, de pœ. dist. j. si pctm. Et quanto quis magis ad dei obsequia se occupat: tanto magis occupationibus visitat: & ideo Eccli. ij. dr. Fili accedens ad seruitutem dei sta in iustitia & timore: & ꝓpara animam tuam ad tētationem.

De purgatorio post trāsitū venialis offensionis.

§.IIII. QVARTVM PVRGATORIVM EST POST HANC VITAM PŒNA QUĀ SUSTINENT AIÆ EŪ EGREDIUNT A CORPE NŌ PLENE HIC EMŪDATÆ AB OĪ DEFECTU: QUĀ PŒNAM SUSTINENT AD TPS QUOUSQ; PURGENT AD PLENŪ: DE QUO PŌT INTELLIGI ILLUD MALACH. IIJ. PURGABIT FILIOS LEUI & COLABIT EOS QUASI AURUM & ARGENTŪ. Leui interptat assumptus seu appositus & significat eos qui assumpti a dño ꝑ mortē apponunt ad patres. Isti purgant ꝑ ignē si aliq̄d pctī vel expiabile secum deferūt: sicut fit de auro & argento cū colant ꝑ ignē purgat scoria eoꝝ. Et sic vt ait apls. j. Coꝝ. iij. Si qs sup ædificauerit sup hoc fundamentum. j. fidei christianę viuę qđ aurū dr quantum ad dilectionem dei: argentū quantum ad dilectionē ꝓximi: lignū: fœnū: stipulā: ipse saluus erit sic q̄si ꝑ ignem trāsiēs. j. purgatorꝝ: ita ꝙ ly q̄si vel est expssiuū veritatis ita ꝙ est verus ignis cruciās: vel si nota est filitudinis: refert similitudo ad purgationem: vt sicut purgaret vas aureū vel argēteum mixtū cū ligno & hmōi ꝑ ignē trāsiēs: ita aīa secum deferens pcta venialia q̄ habent gradus maioꝝ & leuioꝝ ꝓ pœnam illius ignis purgat. vt ꝑsentet vas purissimum aī conspectum dei post certum tps. Nihil em coinquinatum ītrobit in illā gliam. Et hoc est qđ dicit btūs Greg. & Aug. dist. xxv. §. als. & c. qualis. j. ꝙ de leuibus pctis cū quibus homo decedit: purgationis credendus est ignis. Et ponūr exempla vt risus immoderatus: sermo otiosus. Cura rei familiaris q̄ vix potest exerceri sine pctō: etiā ab his qui nouerunt vitare pctm. Hęc be. Greg. Aug. addit alia exēpla. & alibi dicit ipse btūs Aug. ꝙ lignum fœnum stipula sunt affectiones inordinatæ circa deum: tñ quibus dediti sunt homines rebus temporalib⁹ familijs suis & amicis vel ꝓpriæ sensualitati in quibus radicatæ aīæ hinc discedunt. Et quia hic ignis purgatorius. vt dicit btūs Aug. in li. de igne purgatorꝝ. miro modo est grauis: Excellit em oēm pœnā huius vitæ: ideo timenda est pœna purgatorꝝ. Vnde saluator noster Mat. x. ait. Timete eum qui post ꝙ occiderit potest mittere animam & corp⁹ in gehennam. i. ignem. infernalem. Idem em ignis est in substantia ignis crucians purgandos & dānatos: sed primos ad temp⁹: secūdos in ꝓpetuum. Ira dico vobis hunc timete: sed timore initiali non seruili. de quo Eccli. j. Initium sapientię timor dñi: & cū fidelibus in vulua ꝓcreat⁹ est & cū electis fœminis gradit: & cū iustis & fidelibus agnoscit. Dum aūt aīa purganda in igne cruciat: deū videre non potest facie ad faciem: vt sancti in gloria. Et dę hac etiam ad tempus subtractione diuinæ visiōis maxime cruciat pl⁹ cę de pœna ignis. Scit em se aptā ad videndum & fruendum summo bono: q̄ cum priuet ꝓ illo tpe maxime affligit: ꝓpter qđ dicere valet aīa illa. Fuerunt mihi lachrymæ meæ. i. dolor: panes die ac nocte. i. cōtinue talis cibus amarus: medicinalis tñ ad purgandum: dum dr mihi ꝓ singulos dies: cum ibi maneo i purgatorio: vbi est deus tuus. Spes em quæ differt id est res sperata: affligit aiam: dicit Salomon: & tanto magis: quāto magis diligit. Non parum etiam affligunt aīæ ipsæ ex insultatione & irrisione dæmonum de earum pœnis: sicut in præsenti si qs videret inimicū suū de suo infortunio vel pœna insultare & lætari: multum affligeretur. Non tñ ipsi dæmones torquent aias in purgatorio fm btūm Tho. in. iij. qa nō decet vt quoꝝ fuerūt victores hi. j. qui sunt in purgatorio: habeant eos tortores: nec ita absorbent a grauitate pœnæ: qn sciant se ad tempus ibi esse & aliquādo liberādos: vnde patienter ferūt punitionem diuinæ iustitiæ. Et pie credi pōt ꝙ angeli sancti aliquando visitēt & ꝓsortent. Vñ legit in li bro de septē donis: ꝙ cū q̄dam scelerate viueret visitatus a dño vt ad se rediret incurrit grauem infirmitatem & diutinā. Attę dianus aūt ex ꝓlixitate lāguoris rogabat frequēter dñm vt de carcere corporis educeret eum. Apparens aūt vna die: ei angelus dñi ex parte dei dedit sibi optionem eligendi qđ magis vellet: vel adhuc ꝑ duos annos illā infirmitatem tolerare & postea ad cœlum euolare: aut tunc moriendo pertes dies in purgatorio ꝓmanere. At ille attendens ad breuitatē. tpis quo erat mansurus in purgatorio: & longitudinem diꝝ quibus infirmitatem iā diu expertā adhuc erat passurus: elegit poti⁹ morari in purgatorio ꝑ triduum & mori. Fxau ditus ergo de hac luce migrauit ad ignem purgatorium peragens aīa eius. Inde ad horā ab exitu suo de hoc mundo: apparuit ei in purgatorio angelus dñi cōfortans eum. Interrogauitq; eū si cū recognosceret. Rndit: minime. At ille. Ego sum ait angelus dñi q tibi dedi optionem sumēdi ex parte dei ad hunc locum. j. veniendi & triduo morā faciēdi an in illa tua infirmitate ꝑ biennium ꝓmanēdi. Cui ille. Nequaq̄ vales eē angelus dei: qa ille mētiri non pōt. Sed qui mihi hoc dixit: mendacium magnum exp̄ssit. Nam cum dixerit ꝑ triduum me hic moraturum: ego iam mansi in his maximis pœnis ꝑ plurimos annos. Angelus vo ad eum. Tu hic non fuisti nisi ꝑ horam: ita ꝙ adhuc habes hic manere quod restat. At ille. Roga dñm meum vt non respiciat ad insipiētiam meam hoc eligendo: & tu ꝓ me intercede apud eū vt reducat ad vitā priorē. & ego nedum ꝑ duos annos: sed quantum placuerit ei paratus sum tolerare infirmitatem illā: quod & obtinuit

Pœna aīæ purgādæ, ꝑ ferignis cruciatum.

Qđ sāge li boni aliqñ vl qui sūt i purgatorio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nuis: vnde vitæ restitutus patientissime & lætanter oẽm dolorem tolerabat: expert⁹ pœnas purgatorij.

Purgatorii ẽ ꝓbatur multiplr.

§. V. ESSE AVTEM PVRGATORIVM

necessarium est ad salutẽ credere. Ipm aũt negare vt faciunt Græci: hæreticum esset & dãnabile. Hoc aũt ꝓbatur & autoritate scripturæ: & ex more & obseruatione ecclesiæ: & ex ratione & exemplis multifarie. De primo dr.j. Machab.xij. Sancta & salubris est cogitatio ꝓ defunctis exorare vt a peccatis soluantur. Qui in inferno damnatos sunt a pẽtis solui non possunt: qa in inferno nulla est redemptio. Qui in glia superna sunt peccata non habent a quibus soluantur. Reliqt ergo vt de his qui sunt in purgatorio intelligat: vt soluant̃ vel a venialibus cum quibus decesserunt: vel a pœnis debitis pro mortalibus quibus in mundo ad plenum nõ, satisfecerunt. Vnde & Iudas Machabeus vbi dicit misit Hierosolymam. xij. milia drachmas argenti offerri eas ibi pro peccatis mortuorum. i. in bello quod gesserant cõtra inimicos vt a pœnis purgatorij liberarent: vel alleuiarent. Et beatus Augu. in Enchiridion ait. Neq; negãdum est defunctorum animas pietate suorum viuentium posse releuari cum ꝓ illis sacrificium mediatoris offertur: vel eleemosyne fiũt. Sed hæc eis ꝓsunt qui cũ viuerẽt hoc sibi vtpostea possent ꝓdesse meruerunt. Idem Greg. xiij. q. ij. animę. Et btũs Amb. ca. quia alij. q. ea. Probatur idem ex obseruatione ecclesię q̃ est maioris autoritatis q̃ dicta cuiuscũq; doctoris. Nam vbiq; in ecclesia fiunt missæ & suffragia alia ꝓ defunctis: & missa specialis pro eis quę incipit. Requiem. Et in omni missa fit in secũdo memento oratio pro defunctis: & in offertorio dicitur. Libera animas omnium fidelium defunctorum: qui scilicet sunt in purgatorio quos ignorat. Nam pro alijs defunctis non intendit orare. Libera eas de pœna iferni. i. purgatorij quod dicitur infern⁹: quia infra terram. vnde & christus descendit ad inferna. s. limbum. Ne absorbeat eas tartarus. i. ne detineat: absorptas in illis pœnis: ne cadãt in obscurum. i. ne qui ceciderunt in obscurum locum detineantur. Vnde: xiij. q. ij. pro obeuntibus sic dicitur. Sancta sic tenet ecclesia vt quisq; pro mortuis vere christianis offerat oblationes: atq; præsbyter eorum faciat memoriam. Et q̃uis peccatis omnes subiaceamus: congruit vt sacerdos ꝓ mortuis catholicis memoriam faciat & intercedat: non tamen ꝓ impijs q̃uis christiani sint tale aliquid agere licebit. Et dicit ibi

Notacũ exẽplo Machabæi.

Impij q dicãt.

glo. ſ. q̃ dicunt impij qui decedunt in mortali notorio: vt q̃ se occidunt & hmõi: & qui in ebrietate moreret. Secus si dubium sit. Probatur tertio hoc ratione. Nam qui decedit aut est in statu gratiæ aut extra gratiam. Si extra gratiã hoc põt esse dupliciter. Aut quia habet solum originale: & talis descendit ad limbum puerorum priuatus semp gloria diuinæ visionis: de quo tamen pœnam nõ sentit: sed liber a pœna sensus. i. ignis. Aut habet actuale mortale: & hic patit pœnã damni. s. priuationis gloriæ: & pœnam sensus. s. ignis infernalis: & de vtroq; summe affligit. Et quia in inferno nulla est redemptio: ideo pro his suffragia non valent. Si autẽ moritur in statu gratiæ: & hoc dupliciter: quia aut in tanta puritate & perfectione vt nil deferat secum cremabile: vt baptizati paruuli: martyrizati ꝓ Christo & perfecti viri. In cuius signum christo baptizato apertum est cœlum. Stephan⁹ ꝓtomartyr vidit cœlos apertos: & Ioãni purissimo apertum est ostium in cœlo. Aut in statu gratiæ moriens defert secum cremabile siue aliquod veniale. Siue quia non satisfecit ad plenum in mundo pro mortalibus commissis: ersi contrit⁹: & quia nil mali impunitum permittit diuina iustitia: nihil

Pœna purgan dor⁹ q̃re non ꝑ petua.

cq̃ coinquinatum aliquo peccato in regnum cœlorum põt intrare. Nec tamen eis qui talia cremabilia secum detulerũt debetur pœna æterna: quia non auersi a deo sed conuersi trãsierunt: ideo istis debetur pœna ad tempus purgatoria: & ꝓ his adeo est ordinatum purgatorium. Officia autem q̃ fiunt

Septimũ trigesimũ anniuer sariũ ẽt

solenniter pro eis dicuntur vel ternarium vel septenarium: vel trigenarium: vel anniuersarium. Et ternarium quidem: quod fit in capite trium dierum a die trãsitus mortui: vt deantur per illud peccata omnia commissa contra tres virtutes theologicas: fidem: spem: & charitatem. Septenarium vt ꝓ defun per gratiam septiformem auferantur ab eis: scilicet defunctis agit ctis peccata septem mortalia cum filiabus suis. Trigenariũ & q̃re. vt deleantur illis peccata commissa contra decem præceꝑta & fidem trinitatis. Anniuersaria vt de anno temporali trans

Exẽplũ ꝓ fit ꝓ defũctis orandis

seant ad annum sempiternum. Quarto probatur multiplici exemplo. Legitur in vitis fratrum: q̃ cum quidem deuot⁹ religiosus frater prædicator frequenter diceret missam pro peccatoribus: rarissime autem pro defunctis. quidam alius eiusdem ordinis religiosus sanctus homo charitatiue arguit eum: quare raro vel nunq̃ celebraret pro defunctis: & frequenter pro peccatorib⁹ viuis cum mortui se iuuare nõ possent: viui autem multis modis. Cui ille respondebat. Qui sunt in purgatorio sunt securi nec possunt deficere a gloria: etsi retardent. Sed qui conuersant in mundo peccatores sunt in cõtinuo periculo damnationis. Sicq; firmus in sua sententia remansit parum inclinatus ad suffragia ꝓ defunctis. Nocte igitur sequenti cum in lecto quiesceret in principio somni apparuerunt quidam mortui velut in capsis ligneis positi seu feretro: & ipsa capsa lignea seu feretro opprimebant eũ. Surgente autem eo a somno disparebat illa capsa cum mortuo. Et cum iterum dedisset se quieti: iterum apparuit mortuus in capsa vexans eum: propter quod surgere compulsus est. Cumq; pluries ille apparuisset percutiens eum cum dicta capsa: quiescere nõ valuit illa nocte. Ex qua re animaduertens defunctos egreferre: q̃ non eis compateretur orãdo pro eis mane sequenti celebrauit missam pro defunctis: de cætero magis eis compatiens & orans pro eis. Beatus quoq; pater Dñicus omni quasi nocte vnam disciplinam cum catena ferrea sibi ipsi dabat pro animabus quæ erant in purgatorio: vt inde ab illis pœnis subleuarent. In eodem libro legitur: q̃ cum quidam frater vocatus ad prædicãdum ad exequias cuiusdam notabilis viri defuncti: cum remotus in domo cogitaret super prædicatione fienda apparuerunt ei quidam defuncti dicentes se missos ab his qui sunt in purgatorio: vt recommendaret animas illas in tantis pœnis pp̃so q̃ auditurus erat prædicationem. Et q̃ pro themate sumeret illud Iob. xix. Miseremini mei miseremini mei, saltẽ vos amici mei. Conquerendo de amicis & consanguineis quia pro eis suffragia specialia non faciebant. Vñ legit in quinta parte de vita fratrum prædicatorum: q̃ quidam frater Lainard⁹ magnus prædicator defunctus Tolosæ apparuit cuidã suo familiari dalmatica indutus tanq̃ populo prædicaret: in facie fulgida & collo quasi aureo toto. Et cum ipe recognouisset eum & interrogasset causam fulgoris faciei & colli aurei. Respondit primum recæpisse ex pura confessione. Collum vero aureum habere in signum prædicationis & zeli aiarũ quem habuerat. Exinde ostendit ei per manicam dalmaticę pectus & latus totum combustum. Et causam huius pœnę purgatorij esse, ꝑpter nimium ardorem & distractionem ad ædificandum noua ædificia. Sed per suffragia fratrum posse iuuari: q̃bus factis ille liberatus est. Item q̃dam noie Ioannes magnus & subtilis prædicator cũ de hac luce migrasset: apparuit cuidam sibi multum familiari: dixitq; fuisse in purgatorio septẽ dieb⁹ maxime, ꝑpter ingratitudinem & ꝓbis solatij & recreationis corpis. Addiditq; q̃ peccata venialia q̃ hic parua reputant̃ grauiter in purgatorio puniuntur: nec pœna illa posset alicui pœnæ assimilari vitæ pñtis. Interrogatus quõ de purgatorio exierat: dixit q̃ dñs misit angelos suos qui eum inde eduxerunt & ante dominum cantãdo adduxerunt: & quanto plus ascendebat: tanto plus gaudij sentiebat. Quidam alius vidit aliquem defunctum affligi i purgatorio eo q̃ alijs lymphantibus vinum ipm purum bibebat vt posset dormire. Alius visus est torqueri, ꝑpter nimiũ affectum quem habebat ad quaternos & tenacitatem illos tenendi. Alter frater tristitia multa affectus: qui erat magn⁹ prædicator ob recreationem accessit sine licentia ad balneã dum se in loco vbi non erat multa aqua: qui ibi submersus est. Et apparuit amico suo in habituvili exsuus in brachijs: reuelans ideo puniri in purgatorio, ꝑpter delectationem illius balneationis sine licentia. Sed adiutus orationib⁹ amicorum q̃citissime fuit liberatus. In conuentu Coloniẽsi vna & eadem die defuncti sunt duo fratres: vnus nouitius: alter antiquus prædicator. Tertio autem die a morte eorum apparuit nouitius infirmario: dicens se tunc a purgatorio liberatum, ꝑpter seruorem conuersionis: & tunc euolare. Post Apparmea̅sem vero apparuit prędicator ille gloriosus monile habens i pectore & multos lapides preciosos in veste: & corõ rũ aiarũ nam auream in capite: quem recognoscẽs, infirmarius & q̃

tunc a purgatorio liberatus ad cœlum ascenderet. interrogatus cur tardius fuerit purgatus q̃ nouitius respondit. Ego ꝓpter familiaritatem sæcularium & verba solatij diutius fui in purgatorio: sed maiorem eo gloriã accæpi. Monise signi ficat rectam intentionem: lapides ꝑciosi aias conuersas mea prædicatione. Corona: ineffabilem gliam. Quidam ali⁹ apparens socio ostendit socio tibias adustas. Interrogatus eam fam huius: respondit in purgatorio esse eo q̃ recæꝑtis nouis caligis vel soccis veteres non resignauerat: sed sub lecto habebat. Timeat ergo quilibet venialia etiam committere: & commissa non hic purgare.

De purgatorio incõpletæ satisfactiõis

§. VI. QVINT VMPVRGATORIVM

est pro satisfactione incõpleta. Et hoc purgatorium non est aliud a ꝓcedenti loco vel qualitate pœnæ: sed causa qa præcedens vt dictũ fuit: est pro remotione venialium. Istud aũt est pro incõpleta satisfactiõe mortaliũ. de quo beatus Aug. de pœni. di. viij. c. vlti. ait. Etsi cõuersus vita viuat. s. gratiæ et non moriatur. s. ad infernũ descendendo: non tñ promittimus q̃ euadat omnẽ pœnã. Prius em̃ purgandus est igne purgationis: qui in aliud sæculũ distulit fructũ cõuersionis. Hęc btũs Aug. Cum em̃ in omni peccato mortali sit secũdũ beatum Aug. auersio ab incommutabili bono q̃d' est deus: & conuersio ad cõmutabile bonum q̃d' est creatura: ratione auersiõis debet peccatori pœna infinita extensiue. i. ꝑpetua seu infernalis: qa auersio est ab infinito bono: rõne vero cõuersionis debet pœna finita extensiue. i. ad tempus: qa id ad quod se cõuertit peccãdo est quid finitum: pura pecunia: delectatio carnalis: & hmõi. Cum autem ꝑuertit ad pniam: immediate sicut remittit culpa: ita &, debitum pœnæ infernalis. Sed remanet obligatio ad pœnam temporalem: nisi tanta sit vis doloris & cõtritionis in ipsa cõtritione q̃ deleatur eius magnitudine etiam omne debitum temporalis pœnæ: sicut accidit in bono latrone cum christo crucifixo: & Maria Magdalena: sed rarissime hoc accidit: vñ post dimissionẽ debitę pœnæ infernalis cõiter remanet obligatio ad pœnã temporalem plus & minus sm̃ deuotionem conuersionis.

Ad satisfactiõnẽ valẽt hæc.

Ad quã pœnam satisfaciendã valent vt dictũ est. ō. & cõtritio & cõfessio & pnia iniũcta & indulgẽtiæ: & bona quæ qs facit & eleemosynæ ieiunia: oones & hmõi & tribulatiões tolerare patiẽter i gratia. Si quid ei restat persoluendum: in purgatorio luet. Vñ Hieronym⁹ super Naum. Deus vt omniũ rerum ita & supplicioꝝ nouit mẽsuram: nec præueniri sua iudicis nec illi in peccatorem exercendæ dehinc pœnæ auferri potestatem: & magnum peccatũ magnis diuturnisq; lui cruciatib⁹. xxiij. q. v. q. d ergo. Itaq; nõ est æqualis pœna ignis omnibus in purgatorio: sed valde varia. Et acerbitas pœnæ sm̃ Richardum correspondet grauitati culpæ cõmissæ. Diuturnitas vero ipsa pœnæ radicationi culpæ in affectu. Et vt dicit Prouerb. xv. Per misericordiam & fidem purgãtur peccata: quo. s. ad diminutionem pœnæ vel abbreuiationẽ. Et hoc est q̃d' dicit beatus Augu. q̃ ꝑ bus prosunt suffragia: scilicet pro defunctis facta: aut ad hoc valent vt sit plena remissio. s. illarum pœnarũ: & sic deliberatio aut tolerabilior fit ipsa damnatis. xiij. q. ij. tempus. Damnationem appellat punitionẽ ad quã sunt cõdemnati in purgatorio. Purgãtur autem per miam suffragiorum quæ fiunt pro eis: & magis per specialia q̃ per generalia: videlicet vel missarum vl' elemosynarum vl' ieiuniorum vel oronũ. vt dr. xiij. q. ij. quatuor modis. als incipit: aiæ defunctorũ ad quos reducuntur alia. Purgant̃ peccata illorum & per fidem viuã faciẽtiũ. Cũ em̃ hi q sunt in purgatorio sint mẽbra viua militantis ecclesiæ per gratiam & charitatẽ capaces sunt suffragiorũ quæ fiunt pro eis: sicut mẽbra viua in corpore humano partem nutrimẽti recipiũt de his quæ dãtur corpori viuo per membra viua.

Quorũ suffragia valent de functis.

Quæ autem suffragia fierent per malos, ꝓpria autoritate non valent eis: sicut si fierent ex ordinatione & iussione alterius existentis in gratia: aut per clericos malos vt ministros ecclesiæ: quia inquantum ministri ecclesiæ valent his pro quibus fiunt: sed magis q̃ñ & ipi ministri sunt in statu gr̃æ.

Vitium ꝓprietatis

Exẽplũ de monacho ꝓprietario in. iij. dialo. Nãvitiũ ꝓprietatis nulli dubiũ q̃ est mortale i religioso. Verum qa illum pœnituit & multum ingemuit in fine suo de illo vitio remissa fuit sibi culpa cũ debito pœnæ infernalis: sed non quo ad debitũ pœnæ tpalis. Vñ & ꝓ aliq̃t dies sterit i purgatorio: qa nõ plene satisfecerat debito pœnæ tpalis. Ideo facto sibi suffragio. xxx. missarum sm̃ iussionẽ bti Greg. post ea apparuit illi q celebrauerat, ꝓ eo lætus & pulcher. dicens se de purgatorio liberatum ad gloriam ascendere. Est hic ẽt aduertẽdũ q̃ aliqs in purgatorio cruciatur vel ex negligentia sua q̃ñ cautе ordinauit: vt q̃citissime fieret executio legatoꝝ, ꝓ aia sua: vel qa ipse executor cui cõmissum est exeq: vel hæreditatem adire ipse nõ impleꝛ. Dũ em̃ quis negligẽs est ad faciendum suffragia debita, ꝓ defunctis: q̃uis non noceat defunctis quantum ad meritum: qa minui nõ põt post trãsitum eius: nec noceat quo ad augmentũ pœnæ: nocet tñ quãtũ ad subtractionem suffragiꝝ: qa cũ nõ fiũt: non ita cito liberat a pœnis anima in purgatorio: sicut liberaret si facta essent. Et illi q̃dem q negligũt implere hęredes vel executores notabiliter & sine causa vrgẽte differendo: & multo magis nõ faciẽdo peccat mortaliꝛ: qa inferunt dãnũ notabile, ꝓximo. vñ. xiij. q. ij. q oblationes. ⁊. dr. tales vt necatores aiarũ excõicẽtur. Si aũt eos pœnitet in fine de tali criminali omissione in purgatorio manent pro tali negligentia. Vnde legi

Exẽplũ

tur q̃ q̃dam religiosus cum mortuus esset & multæ missæ & orones & alia suffragia fuissent facta pro eo: apparuit suo amico dicens se esse in purgatorio: quia etsi multa suffragia fuissent facta, ꝓ eo: nil inde subleuationis accæperat: eo q̃ in vita debita suffragiorum aliorũ omisisset: vñ & facta pro eo aljs a diuina iustitia fuerant applicata: ideo se recõmendãs vt

Exẽplũ

alia fierẽt: demum liberatus est. In historia Caroli Magni legit: q̃ cũ q̃dam miles intraret bellum cõ infideles disposuit cum cognato suo q̃ in casu mortis suæ quędam bonii equi suum venderet: ꝓium pauperibus erogando. Euenienteq; autẽ morte illi⁹ militis: cognatus eius auaritia duct⁹ sibi equũ retinuit. Inde ad octo dies apparuit miles cognato illi dicẽs. O infœlix & infidelis hõ: tu fecisti me cruciari i purgatorio vsq; nunc: qa ꝑpter auaritiã tuã nõ vẽdidisti equum ꝑ eum erogando ꝓ aia mea vt legaui. Ecce nũc liberatus pergo ad gliam: sed tu impunit⁹ non euades de negtia tua: immo ad inferna descendes. Sicq; ille disparuit: & q̃d' ꝑdixit euenit illi. In. iij. dialo. narrat btũs Greg. q̃ cũ esset abbas in monasterio suo quędã ex monachis suis noie lustum infirmatum ad mortem: inuenit occulte sibi retinuisse tres aureos oblatos ab his quibus subuenerat medicinæ consilio: cuius arte erat peritus: & in ea se exercens aliqñ. Qd' cum pcæpisset. b. Grego. ꝓhibuit sibi visitationem fratrum vt moris est in illa ifirmitate. Sed germanus eius laicus q̃ in monasterio erat sibi, ꝓuiderer de necessarijs: causamq; inuisitationis fratrum sibi explicaret. s., ꝑpter vitium ꝓprietatis inuentũ qd' fecit b. Greg. vt ex hoc magis intelligeret grauitatem sui pcti: indecæ magis dolerer. Quo facto ingemuit frater valde & excessum suum confessus. Demum eo moriente mandauit be. Grego. nõ in loco sacro sepeliri: sed in sterqlinio fratrum, ꝓ iectis aureis sup eũ dicendo. Pecunia tua sit tecum in perditionem. Qd' iõ fecit. b. Grego. austere ad terrorem supuiuentiũ vt intelligerent grauitatem huius mortalis criminis: qd' vtiq; destruit oẽ monasterium vbi reperit. Post hæc iniũxit b. Grego. cõpassiõe mor⁹ cuidã ex monachis vt. xxx. missas ꝓ aia illi⁹ celebraret. qd' cũ pfeciss̃et vltima dicta apparuit cuidam fratri ꝑfatus defunct⁹: q̃ reqsinus quõ se haberet: rñdit. Nuncusq; male. Sed hodie bñ ꝑ gratiam dei: qa cõionẽ recæpi. qa em̃ etsi mortale cõmiserat vitiũ proprietatis: tñ qa pœnituerat de leta culpa debitæ pœnæ infernalis: qa pœnæ tpali cui remãserat obnoxius satisfecit: ideo ad tps in purgatorio fuit. Nec tñ credat q̃s q̃ aia q̃libet in purgatorio existens numero. xxx. missarum liberata ad cœlum euolet: qa puer filius cuiusdam ducis accæpisset sub mutuo aliquã pecuniam ad ludos solatiosos expendendã: ad extrema veniẽs cõfessus deuote: ex obliuione dimisit ordinare q̃ pecunia illa restitueret, illi qui mutuauerat: ꝑpter qd' moriẽs i purgatorio fuit. Sed apparens defunctus & mandãs restitutionem fieri liberatus est. In Chronicis quoq; legit q̃ defuncto quodam summo pontifice: apparuit cuidã familiari in sinuãs se esse in magnis pœnis purgatorij: tñ petens sibi suffragia. Cũ q̃ille dixisset magnam pecuniæ quãtitatem, ꝓ ipso pauperibus erogatam: ait ille. Ego de illa nullũ pcæpi subsidium: qa male fuerat acq̃sita: sed fiãt eleemosynæ de tali pecunia q̃ licite fuit recæpta: & subleuabor. qd' & factũ ẽ pœnituisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum credendum est de iniusta acquisitione illa: & ideo nō ad infernum sed ad purgatorium descendit.

De purgatorio, extraordinariæ locationis.

§. VII. SEXTVM PVRGATORIVM EST extraordinariæ locationis.

Quāuis non sit certitudo de loco purgatorij: cōis tñ opinio doc. Tho. & aliorū in. iiij. est q̄ sit in viscerib⁹ terræ loco vicino & cōtiguo inferno. tñ ex dispensatione diuina aliq̄bus assignat ali⁹ locus q̄ ille cōis ad suū purgationē seu purgatorium. Et hoc quadruplici ex cā. Siue ad eorū leuiorem punitionem. Siue ad celeriorem liberationem. Vel propter culpæ in loco ꝓpetrationem. Vel ꝓpter alicui⁹ sancti orationem. Et iō bñ dr Eccli. vij. de negligentijs purga te cū paucis. s. ne in alia vita purgeris cū multis pœnis. Vñ quārū ad primū reuelatum est fm beatum Gregorium animas q̄dam in vmbra punitas. De sodo vt. s. cirius liberentur apparentes aliis a q̄bus suffragia postulēr. Narrat q̄ cum quidam piscatores tpe autumni piscarent: magnum frustum glacici prendiderunt loco pisces. De quo satis gauisi, p eō suo: qa magnū dolorē patiebat in pedibus ex calore intenso: illā glaciē p encenio ipsi eō suo noie Theobaldo tradiderunt. Qd̄ frustū glacici accipiens eps. & pedibus suis supponēs: magnum refrigeriū inde sibi sentiebat. q̄dā aūt die de glacie vocem audiuit exeūtem. Adiurauit autem eps vt qs esset exprimeret. At ille inqt. Sum quædam aia q̄ in hoc gelicidio pro pctis meis affligor: & liberari possem si xxx. missas. xxx. diebus continuis ꝓ me diceres. Qd̄ eps qui sctūs hō erat: disposuit se acturū. Sed cū iam medietatem dixisset: & se ad aliā sequentē præpararet: diabolica suggestione euenit vt fere oēs hoies illi⁹ ciuitatis bella inter se mouere vellēt: vñ vocat⁹ eps ad sedādū discordiā: vestes deposuit & illa die missam dimisit. Iterū eps reincꝑit missas. xxx. & cum iam duas partes dixisset: exercitus magnus vt videbat ciuitatē illā obsedit. Vñ compulsus eps ad ꝓuidendum missam illā intermisit. Iteriq̄ reicꝑit: & cū. xxix. dixisset: & addicendum. xxx. se præparasset: tota villa & domus epi igne diabolico succensa est. Cui cum serui indicassent vt missam dimitteret: ait ille. Si tota villa cremari deberet, istā missam non dimitterem quin dicerem. Qua celebrata glacies illa ꝓ se soluta est: & aia liberata & ignis q̄ se vidisse credebant:

Exēplū authenticum.

Exēplū tanq̄ phantasma recessit: & nullum damnum recꝑit. Quātū ad tertiū casum. s. ꝓpter culpę in loco perpetrationē. Narrat Grego. in. iiij. dialo. q̄ cū q̄dam presbyter balneum frequentaret quendam virum incognitū ad sui obsequium ꝑparatū inueniebat q̄ semp sedulo sibi ministrabat: q̄ cū qua dā die ꝓ bñdictione & laboris mercede sibi panem bñdictū offerret: ille mœrēs ñdit. Quare ista mihi das pater. Iste panis sctūs est. Ego aūt māducare non possum. Ego enim aliq̄n huius loci dñs fui: sed pro culpis meis post mortem huic loco deputat⁹ sum. Sed quæso vt oīpotenti deo hūc panem offeras pro pctis meis. Et tunc te exauditum noueris: cū huc veniens ad lauandū me hic nō inueneris. Presbyter autem salutarem deo pro eo hostiā quotidie p vnam hebdomadā

Exēplū obtulit: & reuersus eū minime inuenit. De quarto exēplum narrat. b. Greg. in. iiij. dialo. de Pascasio. hic vir cū mire sanctitatis fuerit: & etiā librū de corpore dñi ediderit vt doct⁹: & in illo tpe duo in summos pontifices ꝓ dissensionē electi fuissent. s. Symmachus & Laurentius. Et demū ecclia inv nū illoꝝ conuenisset. s. Symmachum: alio reiecto. Pascasius tñ iste p errorem semp aliū prætulit. s. Laurentium: existimās potius illum eē summū pontificē. Et sic in hac sentētia v sq̄ ad mortem permansit: q tñ als rātæ sanctitatis & famæ fuit in populo: vt cum esset defunctus & dalmaticam super feretro positam dæmoniacus retigisset statim liberatus est. Post multum vero temporis cū beatus Germanus eps. Capuan⁹ cuius animam vidit brīs Benedictus in cœlum deferri balnea gra sanitatis perisset: p dictum Pascasium diaconum ibi stantem & obsequentem inuenit. Quo viso vehementer extimuit. & q̄d illic vir tantus faceret inquisiuit. Qui ꝓ nulla causa se illi loco pœnali deputatū asseruit: nisi q̄a in illa causa dissensionis plus iusto sensit. Et addidit. Quæso te, ꝓ me dñm deprecare: atq̄ in hoc cognosces q̄ exauditus fueris! si huc rediens me non inueneris. Qui cū ꝓ eo orasset: atq̄ post

Exēplū paucos dies reuersus illuc fuisset prædictum Pascasium minime inuenit. Quā gratū sit defunctis pro eis orare vel alia suffragia facere ostenditur per hoc exemplum. Quidam de more habebat cum transiret per aliquod cemiterium dicere semper De profundis pro defunctis. Cum autem quadam die ab inimicis insequeret & fugeret p cemiterium quoddā: subito defuncti quorum corpora ibi requiescebant surgentes cum instrumentis suæ artis in vita ipsum viriliter defendebant: & inimicos protinus fugarunt.

De purgatorio

§. VIII. SEPTIMVM PVRGATORIVM est quod dicit sancti Patrinj: qd̄ homines inrātes certis modis dum hic viuunt purgant de pctis suis. Et videt fieri ista triū. purgatio ex pœna maxima terroris & horroris eorum q̄ videntur in illo loco purgatorij erga eos fieri imaginarie potius q̄ in rei veritate. Videt em̄ eis qui ad illud intrant dum ibi morant: q̄ in igne ardeāt & q̄ dæmones eos cum lanceis igneis vel verubus transfodiāt vncinis ferreis euiscerent & hmōi: cū tñ corpora integra remanerent: & inde sustinēt maxgnū timorē & dolorē: vt apte eis cōueniat illud Iob. xl. Timore territi purgabuntur. Circa qd̄ sciendū: vt legit in vita Patrinj. Iste sctūs Patritius missus fuit ad prædicandū in Hyberniam q̄ dr esse in extremis terræ habitabilis. Cumq̄ populum illum vt durum non posset conuertere: nec cōminatiōibus nec ꝓmissionibus flecterēt: orāti ei ꝓ hmōi ostendit ei dñs fossam rotundam fm circulū quē baculo suo in terra fecerat: declarās q̄ q̄ intraret in illam & per vnam diē & no ctē remaneret purgaret a pctis cōmissis. Qui Patritius iuxta dictam foueam fieri fecit abbatiam quandam in qua monachi deo seruiebāt. Et illi monachi instruebant volentes intrare purgatorium illud q̄d eos facere oporteret ꝓ præparatione ad hmōi. Ad quē locum multi intrantes egressi retulerunt multa ab eis visa ꝓpter quæ alij cōuersi sunt. Et q̄dā magister Ioannes lector Parisien. referebat in suis lectionibus vidisse quendam q̄ dicebat fuisse in purgatorio illo: q̄ de nullo q̄d̄ videret in mūdo gaudere poterat vel ridere: cui amara videbant delectabilia mūdi q̄ inter viuos quasi mortuus videbat. Narrat aūt in lib. de septem donis: q̄d̄ tractū fuit de legēda bū Patritij: q̄ quidam miles flagitiosissimus missus fuit ad quendā eps̄m: cui cū ꝑsessus esset enormia sua pctā: & eps daret ei certam pœnitētiam. Excusabat se ille dicens non posse illam adimplere: nec de eleemosynis: nec de ieunijs: nec etiam oīonibus. Tunc eps ad eū. Ex quo nō vis facere aliquā pniam vadas ad dñm nrum diabolū. Cōfusus in se miles: & ad cor reuersus dixit ep̄o vt daret ei ꝓ pnia q̄ intraret purgatorium sc̄i Patritij. Eps aūt misit eum ad abbatem qui custodiebat & claues habebat spelūcæ illius purgatorij. Abbas autem cum monachis suis psuadebant ei q̄ poti⁹ eligeret aliam pœnitētiam. Cum autem ꝓmaneret in proposito illud intrandi. Post ieiunium. xl. dies: orationes & ꝓfessionē instruxerūt eū q̄ dæmonibus occurrētib⁹ ei nō crederet: nec minis eoꝝ nec promissionibus cederet: vt a ꝓposito desisteret: als periret. Sed in omni tormento nomen Iesu inuocaret: & signum crucis si posset imprimeret: sicq̄ instructum processionaliter ad locum introducunt. Ingrediens ergo audiuit tantum strepitum & vlulatum dæmonum tm. ac si oīa elementa concuterentur adinuicem. Post hæc vidit maximā multitudinē habentiū aspectū horribilem in quo dam prato. Hi persuadebant sibi reuersionem ꝓmittētes ei multa & magna si reuerteretur ad suos. Cum autē ille nullo modo assentiret: in dicto prato igne succenso nudatū vestibus in ignē proiciūt cū furcis ferreis vncinis discerpentes: sed iuocato nomine Iesu & crucis signaculo sibi impresso: ignis ille extinctus est. Exinde ducūt ipm̄ ꝓ tenebras densissimas & horribiles: in quibus sensit ventum calidissimū q̄ totū videbat eum ꝑforare. Ductus autem ad oriētem cœpit audire vulgi fletus miserabiles. Campūq̄ latissimum vidit terminū nō habentē totū ardentē: vt ferrū candens. Vbi vidit infinitā multitudinē manibus affixoꝝ & pedibus: ventres habentiū deorsum & dorsa sursum. Hi præ dolorib⁹ vi debātur terram mordere cū dentibus. Alij clamabant parce parce. Et tūc dæmones currentes super eos grauius flagellabant. Cum his igitur dictū militem iūgūt & affligunt. Sed inuocato Iesu ad finem cāpi illæsum se inuenit. Post hæc ducunt eum ad alium cāpum equalis magnitudinis: vbi vidit similiter homines affixos: sed supinos qui habebant ignitos serpētes voluentes eos super vētres & brachia & capita eoꝝ & pectora: & horribiles bufones qui ignitis aculeis vi debant

Exēplū

Quasi ingredit purgatorium ſ. ēti pauci

debantur extrahere eoꝝ viscera: similiter & dentibus: q̄ eius labant miserabiliter. & ꝓ os transeuntes dæmones flagellabāt. Deinde ducūt militē ad tertium campum q̄ plenus erat hoibus vtriusq̄ sexus qui affixi erant clauis candentibus p totum corpus. Hi præ dolore clamare nō poterant, sed suspirare modicū: sicut q̄ laborant in extremis. Et de his fecerunt dæmones: & de milite vt de prioribus. Ad quartū vero campū ducit⁹ miles plenū multis ignib⁹ vbi erāt oīa gña tormētorum quæ excogitari pñt. Alij ibi suspendebantur catenis igneis & sulphureis: Alij ꝓ pedes: alij per man⁹: alij ꝓ caput: alij vncinis ferreis pendebant p vngues: alij p oculos & per alia membra torquebantur & vrebātur: alij metallis bullientibus: alij in sartagine frigebantur: alij veru assabantur. Postremo dum ducunt eum ad domum cuius finis nō videbatur: quæ plena erat foueis rotūdis plenis metallis bullientib⁹ & hominibus vlulātibus in quibus alij habebāt vnum pedem: alij duos: alij vsq̄ ad genua: alij vsq̄ ad ventrē: alij vsq̄ ad pectus: alij vsq̄ ad collum: alij vsq̄ ad oculos. Transeuntes per hmōi domum dæmones militem torquebant cum alijs: sed inuocato Iesu liberabatur. Demum duxerunt eū ad fluuium sulphureū & igneū sub quo dicebant esse infernū in quo erat pons altus & arduus: & ita cōgelatus & lubric⁹: vt etiam si latissimus fuisset: vix aliquis stare vel ascendere potuisset: ita arctus vt vix in eo pedem ponere potuisset. Inuocato aūt nomine Iesu melius & melius per eum ascēdere potuit: & dæmones ad pedem remanserunt: fluuius aūt plenus videbat diuersi generis draconū & serpentū. Cūq̄ esset in summo pontis tantus clamor exiuit de fluuio vt vix stare posset. Sed inuocato Iesu libere trāsiuit. Hoc aūt trāsacto vidit pratū amœnissimum diuersi generis flor⁹ plenum & odor⁹. Et post hoc ciuitatem cernit pulcherrimā murū habētem diuersis lapidibus preciosis fulgentem: & de porta eius exiuit odor mirabilis: ad cuius afflatum ita fuit recreatus q̄ videbatur ei nullum dolorem: fetorem v laborem sensisse in præterium. Huic obuiam aduenerunt conuenticula speciosissimoꝝ hoim qui introduxerunt eū in ciuitatem illam. Splēdor aūt maxim⁹ desup sup habitātes descēdebat de cœlo qui in æstimabili gaudio suauitate & dulcedine perfundebantur & reficiebantur: ita q̄ nec victu nec alio indigerent. Ab angelis autem sanctis dictū est ei q̄ reuerteret per loca p quæ venerat ad suos: & cum ille nimis timeret: confortauerunt eum q̄ secure, p̄ederet nullūq̄ ei impedimentum dæmones vel molestiam inferrent. Qd̄ & factū est nil sentiens in reditu molestiæ vel terroris. Mane igit secūdæ diei hora qua intrauerat reuersus est ad portam & ibi inuenit abbatē & monachos qui eū introduxerūt: narrauitq̄ egressus q̄ viderat. Et q̄diu vixit amarissime afflixit se.

Exēplū

¶ Quod timendum est finale iudicium & de certitudine ei⁹ & causa. Cap. XI.

SEXTVM VALDE TIMENDVM

est omniū finalis diiudicatio. Amos. iij. Leo rugiet: quis nō timebit? Leo de tribu Iuda q̄ vicit diabolū Christ⁹: q̄ etsi tacuit in primo aduētu sustinēdo nostra mala & maximas iniurias cū patiētia & hūilitate: nō silebit in fine: sed quasi rugiet vt leo: ostēdens suā potētiā & maiestatē: & in iudicādo seueritatē. Et ideo qs nō timebit. Ergo ait Hiero. q̄ties diem illū. s. iudicij cōsidero: totus contremisco. Sed beati omnes q̄ timent dñm, non q̄cūq̄ timore: qa non seruili: sed initiali v filiali. qd̄ oñdit talem timorem hīe eos q̄ ambulant in vijs eius. i. in obseruantia mandatoꝝ ei⁹. Futurū esse finale iudiciū mūdi in q̄ Christus vēturꝰ est iudicare viuos & mortuos: iustos & peccatores: articulus est fidei. vt patet in symbolo. vñ & necessariū ad salutem hoc sine hæsitatione credere: hoc scripturæ autoritate: theologoꝝ rōne: & Sibyllæ assertione monstrat. b. Aug. in lib. xviij. de ci. dei. ca. xxiij, refert viginti quinq̄ vers⁹ Sibyllę de finali iudicio plene agētes. Iudicij signū tell⁹ sudore madescet. E cœlo rex aduenies ꝓ sæcla futurus. Scilicet in carne vt præsentem iudicet orbem. Vñ deū cernēt increduli⁹ atq̄ fidelis. Celsum cum sctis: cui iam termino in ipso. Sic aīæ cū carne aderūt: q̄s iudicet ipse &c.

§. I. RATIONEM HVIVS FINALIS

& vniuersalis iudicij assignāt theologi hāc fore: vt quēad modū manifestata est mūdo dei potētia in creatione rerum: sapiētia in gubernatiōe mūdi: mia & clemētia in īcarnatiōe & iustificatione impioꝝ: ita etiā manifestetur mundo iusti- De cā fi tia dei. Hæc em̄ iustitia maxime cōmē dabilem reddit prinnalis & cipem & iudicem quēlibet. Vñ dr Sap. j. Diligite iustitiā q̄ vniuer- iudicatis terrā. Hæc aūt iustitia dei nunc nobis est valde oc- salis iusculta. Nā cū iustitia dicit⁹ malos deprimi & puniri: bonos dicij. aūt exaltari & præmiari. Videm⁹ aūt vt plurimum ipios & flagitiosos regnare in mūdo: diuites esse: honoribus abundare. Ecōtrario sctos viros deiici: paupes esse: persecutiones pati: varios cruciat⁹ v sq̄ ad mortē: ab iniqs innocēter ꝓpeti. Quāuis aūt in morte iniq puniant: sine dubio in alio sęculo & iusti ꝑmia æterna recipiāt. hoc tñ nō cōstat nisi ipsis recipientib⁹ qd̄ meruerūt: nō aūt his potissime q̄ versant in mundo. Insup tūc recipiunt mali pœnā in aia solū ficut ecōtrario iusti gliam: nō aūt quo ad corpus cum incinerent: & tm cooperatum est corpus aīæ ad bonū & malū. Vt ergo pateat oībus q̄ princeps & rex oīm sæculoꝝ deus iustissime mūdū gubernauerit: & retribuat oībus fm ea q̄ gessernnt in corpore: ꝑmium vel supplicij: & integraliter quo ad aīam & corp⁹. Iō necessarium est esse futurū iudicium in fine mūdi in quo oēs de oībus corā oībus angelis & hoībus a deo iudicabuntur. V triusq: testamenti paginæ huic copiose attestantur. In Pā. xlix. inquit Dauid. Deꝰ manifeste veniet: deus noster & nō silebit. Ignis in cōspectu eius exardescet: & in circūitu ei⁹ tempestas valida. aduocauit cœlū desursum & terrā discernere ppl'm suum. Cōgregate illi sctos ei⁹ q̄ ordināt testamētū ei⁹ sup sacrificia. Annūtiabūt cœli iustitiā eius: qm̄ deus iudex est. Hæc ait btūs Augu. in. xx. de ciuit. dei. de dño nro Iesu dicta intelligim⁹ q̄ veturus est iudicare viuos & mortuos. Venit nō solū hō sed & deus veniet manifeste inter iustos & iniustos iudicaturus iuste q̄ prius venit occultus iudicandus ab iniustis iniuste. Venit occultus vt ante iudicē stares tacens: qa sicut agnus coram tondente se non aperuit os suū. Veniet manifest⁹ vt etiā de iudicibus iudicet. Deus noster q̄ est verus deus quē colūt Christiani: nō dij gētium qui sunt dæmonia non deus. Deus noster q̄ fact⁹ est noster. s. frater ꝓ incarnationem. Non em̄ pater iudicat quem q̄ⁿ. ait ipse Io. v. qa in humana specie non apparebit quem non assumpsit: nec ꝑ ullātus qui nec ipse hō factus est: sed deus noster. filius in assumpta humanitate apparebit omnibus: & iudicabit vt deus cū pre & spūsancto: & nō silebit. Augu. super Pā. Nō veniet illud dēdus: flagellādus: exalapandus: calamo in capite pcutiendus: crucifigendus: sepeliendus: qa hæc oīa pati potuit occult⁹ deus. s. in carne assumpta: sed veniet manifestus: qa cum potestate magna & maiestate: vt cognoscatur deus. Non ergo silebit occultans suam deitatem. Nunc aūt silet. sed quō silet q̄ quotidie clamat per scripturas: ꝓ prędicatores futurū iudiciū: per flagellaꝰ fm illud ysaie Pā. De disti metuentibus te significationem vt fugiant a facie arc⁹. s. diuini iudicij: vt liberentur dilecti tui. Silet ergo ait beat⁹ Augu. & non silet. Silet nūc a iudicando finaliter: non silet admonendo: nec etiam a flagellando. Nam cū flagellat alios in terra: admonitio est nō damnatio. Silet ergo a iudicio: occultus est in cœlo: adhuc interpellat pro nobis: patiēs est sup pctōres non exercens irā: sed expectans pniam. Quia ergo ad iudicium venier sequentia docent. Ignis ante ipsum præcedet. Timeamus & mutemur & non timebimus. Ignē palea timeat: aurum q̄d facite? Est autem nunc in ptāte q̄ facias ne illud q̄d̄ te nolente venturū est: nō correctus experiaris. Si possemus fratres facere: vt dies iudicij non veniret: nec sic erat male viuendum: si non veniret ignis in die iudicij: & sola pctōribus immineret separatio a facie dei ī qualibet esset affluentia delicianum non videntes a quo creati sunt & separati ab illa dulcedine ineffabili vultus eius in qualibet ęternitate & ipunitate pctī plāgere debebāt. Sed q̄d loquar aut quibus loquar: hæc amātibus pœna est: non continenti bus q̄ dulcedinem sapiæ & veritatis vtcūq̄ sentire cœperūt, nouerunt: q̄d̄ dico quāta sit tantūmodo a facie dei separari pœna qui aūt illam dulcedinem nōdū gust: auerūt si nōdum desiderāt dei faciem timeāt vel ignē. Supplicia terreant quæ præmia non inuitant. vile est tibi q̄d̄ de⁹ pollicet: cōtemisce q̄d̄ minatur. Amplexaris pctā tua & delicias carnis nuæ: stipulā ad te cōgeris veniet ignis. ignis in cōspectu ei⁹ exardescet. nō erit ille ignis vt focus tuus. quo si manum mittere

Universidad de Deusto
Biblioteca

cogereris faceres quicqd voluerit q hoc minatur. Minaf inimicus hō rā ieue malū vt facis malū. Minaf deus æternum malum: & non facis bonū. vnde piget te: nisi qa non credis si credimus futurū iudiciū fratres bene viuamus. tempꝰ miꝫ tunc est: tempus iudicij nūc erit. tunc ois arbor q̄ nō facit fructum nouū excidet & in ignē mittet. Ignis ait Pē. xlix. in cō spectu eius exardescet: & in circuitu eius tempestas valida. Valida tempestas ventilatura est & in tā magna area. hac tē pestate seperabitur a sanctis omne immundum. Modo mixtura q̄dam iacet: Porro illa tempestas quandam seperationem factura est. In illa seperatiōe fit quædam bonoꝝ & malorum diffinctio. Aduocauit cœlum desursum. s. deus cœlū i. oēs pfectos viros secū iudicaturos. de quibus dixit in euangelio. Vos q reliquistis oia & secuti estis me in regeneratiōe vltima. i. vltima resurrectione oim cū sederit filiꝰ hoīs in sede maiestatis suæ: sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribꝰ Israel. Per duodecim sedes fm Augu. intelligit vniuersitas pfectorū q cum Christo iudicabūt vt assessores. sicut p duodecim tribꝰ Israel intelligit vniuersitas eoꝝ q iudicabūt a Christo. Aduocauit eos pfectos sursum secum sessuros: & alios iudicaturos. Et terram. s. vocauit ad iudicium alios videlicet iudicandos. Ita autē vocauit terram. s. omnes iudicādos discernere populum suum. i. ita vt discernat populum suum electos videlicet suos a malis deputatis ad pœnam. Vel sic. Vocauit sursum cœlum quo ad āias: terram quo ad corpa. s. pfectoꝝ: vocauit aūr sursum i. secum discernere populum suum. i. ita vt discernat populum suum dīudicare bonos a malis populum suū. i. fideles. Nam vt ait Christus Io. iij. Qui non credit iam iudicatus est clara est eius dānatio toti ecclesiæ. Congregate illi sctōs eiꝰ. vos. s. angeli quoꝝ ministerio congregabuntur ante eū omnes gentes. Alia trāslatio habet iustos eius: qui. s. exercuerūt opera iustitiæ. i. bona: eleemosynas & alia bona opa. Congregate tales ipsi deo. i. vt sint cum eo ad dexteram. Qui ordinauerunt testamentum eius sup sacrificia. i. qui dispposuerunt & impleuerunt testamenta eius documenta euangelica in quibus dispposuit & pmisit regnum faciētibus eleemosynas quæ sunt sup sacrificia. i. magis accepta q̄ sacrificia corporalia: qa miam volo & nō sacrificiū. vel q ordinauerunt id est ordinate impleuerunt testamēti eius. i. legem eius sup sacrificia. i. super materia eleemosynarū. sunt em plura gña sacrificiorum spūalium. Eleemosynæ dicuntur sacrificia: ie iunia & alia pia opera quæ fiunt propter deum. Contritio etiam & opera bona interiora dicuntur sacrificia. fm illud. Sacrificium deo spūs contribulatus. Oratio etiam fm illud. Sacrificiū laudis honorificabit me. Nō autē ordinant testamentum dei. i. legem dei in qua promittitur & legatur hæreditas sup̄noꝝ honoꝝ seruantibꝰ eā & ideo nō dr testamētū illi q dant vel offerunt sacrificia eleemosynarum exteri oꝝ omissis interioribus eleemosynis: vt contritione intuiantur remissione & hmōi: qa non ordinate implent qd' mandat. & ideo tales non cōgregantur inter sanctos & iustos. Vnde Cōcordat beatus Augustī. in Enchiridion. Qui vult ordinate dare eleemosynam: primitus debet a seipso incipere & eam sibi dare gīa vult. s. dolendo de pctis & confitendo. Est em eleemosyna opus gñaris cp miæ verissimæ. de qua ait sapiēs. Miserere fili aīæ tuę placēs charitas deo. de pœni. di. iij. qui vult. Item beatus Augu. in. xx. de cīb̄ dei. in quo p totum. pbat finale iudiciū. c. xxv. sic ait. Prohibita ordinata ici pira se ipso, credit fm opinionem Hebræoꝝ: vt refert Hiero. iudiciū nouissimum pphetat dicens. Ecce venit dicit dīs oīpotens & quis sustinebit diem introitus eius: aut quis ferre poterit vt aspiciat eum? Quia ipse ingreditur quasi ignis conflatorij: & quasi herba lauantiū: & sedebit conflans & emundans sicut aurū & sicut argentū: & emūdabit filios Leui: & fundet eos sicut aurū & argentum. Et erunt dño offerentes hostias in iustitia: & placebit dño sacrificiū Iuda & Hierm sicut diebus pristinis & sicut annis prioribus: & accedam ad vos in iudicio: & ero testis velox sup maleficos & super adulteros: & sup eos qui iurant &c. & qui non timēt me dicit dīs oīpo trāslatio q̄ est Hiero. alia ꝙba habet: licet sit eiusdē sniē. Qd' ergo dicit. sedebit ꝙflās & emūdās q̄si argentū: dupl'r pōt intelligi fm. b. Aug. ibi: qa vel de separatione qua separabūt boni a malis: quā separationem dicit emūdationem & ꝙflationē sicut argēti: & purgationē fm Iram nostrā. sicut granū dr purgari & mūdari qn separat a paleis: & argentū & aurū qn̄ separatur p ignea scoria. Vel etiā pōt itelligi q̄d bonos tm̄ q dicunt filij Leui & Iuda & Hierm. q boni si qd defecēt erit in eis purgabunt pri' in pnti vita: vt in igne illo iudicij si qd expiabile remānsisset in eis. Et qd' dr q̄ erunt offerentes in iustitia sacrificia. nō itelligit de sacrificijs aialium: sed de seipis q oīno mūdau ab oī pctō offerēt seipos deo in holocaustum. i. in ignē diuini amoris trāsformandos. Et sic placebit deo sacrificiū Iudæ & Hierm. i. ecclīæ triūphātis. sicut diebus pristinis. i. sicut sacrificia mūda aialiū offerebāt in lege: ita oīno mūdi offerēt scti deo. vel sicut diebꝰ pristinis. i. sicut in tpe innocentię in paradiso terrestri a primis parentibꝰ. Enumerat postea. ppheta q̄dā pctā q̄ abūdāt in ppls. p qbꝰ & alijs oībꝰ venit ad iudicādū & puniendū malos. dicit: q̄ restē: qa restituꝰ non egebit. & velocē: qa ex inopinato eiꝰ aduentu erit celerrimi qd' tardissimū purabat a malis. vl ve locē dicit: qa ipas cōuincet sine vlla ꝓlixitate sermonis cōscientias. fm illud Apli Rom. ij. Cogitatiōibus accusantibus aut excusantibꝰ seu defendētibꝰ in die qua iudicabit deꝰ occulta hoīm. Sic ergo dīs futurꝰ dr restis velox: cū sine mora reuocaturꝰ est in memoriā vñ cōuincat punitaq; oēs iam. Ite Malach. in fine libri sui: cū admonuisset vt meminissent legis Moysi q̄m̄ ꝓuidebat eos multo adhuc tpe nō eā spūaliter sicut oportuerat accepturos: ꝓinuo subiecit. Ecce ego mittā vobis Heliam Tesbitem anteqū veniat dies dīi magnus illustris q̄ uertat cor patris ad filiū: & cor hoīs ad proximum suū: ne forte veniens percutiat terrā penitꝰ. fm. lxx. est hic extus bti Aug. p hūc Heliā magnū. ppheta expositā sibi lege vltimo tpe añ iudiciū Iudæos in xpm vere esse credituros celeberrimū est in sermonibꝰ cordibus q̄ fidelium. Ipse nō immerito ante aduentū iudicis Saluatoris sperat esse venturꝰ. q nunc et viuere credit. Ci veneric ergo exponēdo legē spiritualiter quā nūc Iudæi carnaliter sapiunt. conuertet cor pris ad filiū. i. cor patrū ad filios. Nam posuerūt septuaginta singularem numerum pro plurali. & est sensus vt etiam ipsi si lij sic intelligāt legē id est Iudæi quēadmodum patres eoꝝ i. ppheræ intellexerunt in qbus erat & ipse Moyses. Sic em cor patrum conuertetur ad filios: cū intelligentia patrū perducet ad notitiā filioꝝ: & cor filiorū ad patres eorū dum in id qd' senserint illi consentiunt & isti: & cor hoīs ad ꝓximū suum. Sunt em inter se valde ꝓximi iuncti patres & filij. Dariꝰ. s. Ieena: vrso: pardo: & quarta dissimili alijs q̄ habebat cornua decem: inter quæ ortū est cornu paruū: a cuius facie euulsa sunt cornua tria ex illis. x. q̄ bestiæ q̄tuor significant quatuor monarchias mūdi. vt refert btūs Augu. xx. de ciui. dei allegans Hiero. sup Dañ. videlicet Assyriorum ꝓ prīa: Persarum & Mœdoꝝ ꝓ scd'a: Græcoꝝ pro tertia: Romanorum ꝓ quarta & cornu paruum Antichristum. decem autē cornua nō significāt. x. reges illius monarchiæ: sed potiꝰ diuisiones eiꝰ in decē regna. Post cornu illud. paruum significāte Antichristū describit aduētū ad iudiciū: oñdens iudiciū fieri a deo trinitate q̄ significat in antiquo dierū: sed manifestatio iudicij̄ ad oēs a christo. s. in humanitate assumpta. de quo postea dicit. Ecce in nubib' cœli veniebat q̄si filius hominis & vsq; ad antiquū dierū puenit: & dedit ei potestatē & honorem & regnum &c. Et multa dicit de antichristo ibi & in. c. viij. &. c. xij. Quāuis aūt testimonia veteris testamēti induct̄a (inq̄t btūs Aug. vbi. s.) priora sint tpe: noui testamenti testimonia ꝓponenda sunt dignitate: qm̄ illa vera ꝓconia noui & veteris testamenti scripturæ sunt communes nobis Christianis & Hebræis: licet ipsi Hebræi falso intelligant & exponant: dicta vero noui testamenti propria sunt Christianis. Oēs euāgelistæ referūt dm̄m xp̄m in euangelijs prænuntiasse futurū finale iudiciū sub diuersis documentis & paraboliꝭ. Nā euāgelista Mar. c. xxiij. & ca. xxiij. diffuse loquitur de iudicio futuro: & inter cætera. c. xxv. ait. Cum venerit filius hoīs in sede maiestatis suæ: & oēs angeli eius cū eo: tunc sedebit sup sedē maiestatis suæ: & congregabunt ante eum omnes gentes &c. Vbi ponit sententia pro electis dei: qua dr. Venite bñdicti pris mei: ꝓcipite regnum &c. Et postea sniā cōtra malos. Discedite a me maledicti &c. Et in euangelio. Luc. xxi. Erunt signa in sole & luna & stellis &c. Tunc videbunt filium hoīs venientem in nube cum ꝓtē magna

magna &c. Et Marc. xiij. post signa præcedentia. & Ioan. vj. ait Christus. Venit hora & nūc est qñ mortui. s. in aīa audiēt vocem filij dei. s. in prædicatione. & qui audierint viuent. audierint. i. obedierint. viuent. s. vita grāe. Et paulo post. Et potestatē dedit ei iudicium facere: qa filius hoīs est. Nolite mirari hoc: qa venit hora in qua oēs qui in monumentis sunt audient vocē filij dei. Et, procedent qui bona fecerūt in resurrectionē vitæ: qui vero mala egerunt in resurrectionē iudicij. s. dānationis. Petrus princeps apostoloꝝ in. ij. canonica. cap. iij. de hoc sic ait. Venient in nouissimis diebus in decæptionem illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes dicentes. Vbi est promissio aut aduētus eius? Ex quo em patres dormierunt: sic oia perseuerant ab initio creaturæ. Et infra. Non tardat dīs promissis: sed patienter agit propter vos nolens aliquos perire: sed ad pœnitentiam reuerti oēs. Adueniat autem dies dīi sicut fur: in quo cœli magno impetu transient: elementa vero calore soluentur: terra vero & quæ in ipsa sunt omnia exurentur. Cum hæc igitur oia dissoluenda sint: quales oportet nos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus expectantes & ꝓperantes in aduentu dei & domini nostri Iesu christi: sicut & charissimꝰ frater noster Paulus fm datam sibi sapientiam scripsit vobis in omnibꝰ epistolis. Paulus vero Apls. ij. ad Thessal. iij. c. ait. Rogamus vos fratres per aduentum dīi nostri Iesu christi: vt non cito moueamini a vestro sensu: neq; terreamini: neq; per spiritū: neq; per sermonem: neq; p epistolam tanq̄ p nos missam qua si instet dies dñi. Ne quis vos seducat vllo modo: qm̄ nisi venerit discessio primum & reuelatus fuerit homo pctī: filius perditionis: qui aduersatur & extollitur sup̄ omne qd' dr deus, aut qd' colitur: ita vt in templo dei sedeat tanq̄ sit deus non retinetis q̄ cum adhuc essem apud vos hęc dicebam vobis. Et nunc quid detineat scitis vt reueletur in suo tempore. Nam mysterium iā operatur iniquitatis tm̄: vt qui tenet nūc teneat: donec de medio fiat. & tunc reuelabitur ille iniquus quem dīs interficiet spū oris sui: & destruet illustratione ad uentus sui: cuius est aduentus fm operationem Sathanæ: in omni virtute & signis & ꝓdigijs mendacibus Btūs Augustī. hæc verba inducens. xx. lib. de ciui. dei ait. Nulli dubium est eum de Antichristo dixisse: dieq; iudicij. Hunc em appellat diem dīi nō esse vētur̄: nisi prior ille venerit: sed in quo tēplo sit sessurus incertū est vtrū in illa ruina templi qd' a Salomone rege constructū: an in ecclesia? Vñ nōnulli nō ip̄m principem: sed vt vniuersum quodāmodo corpus eius. i. ad eū pertinentem hoīm multitudinē simul cū ipo suo principe: hoc loco intelligi Antichristū volunt. qd' autē ait. Nam mysteriū iā operat iniquitatis tantūmodo qui tenet teneat &c. Ego prorsus quid dixerim me fateor ignorare. Suspitiōes tm̄ hoīm quas vel audire vel legere potuit non tacebo. Quidam putant de imperio dictum fuisse Romano: & propterea Paulum apostolum non aperte scripsisse ne calūniā videlicet incurreret: q̄ Romano imperio male optauerit: cū sperarēt æternū. vt in hoc qd' dixit. Iā mysteriū operat iniq̄tatis: Neronē intelligi voluerit. cuius iam facta veluti Antichristi videbant. Vnde nōnulli ip̄m resurrecturū & futurū Antichristū suspicantur. Alij ꝙo nec occisum putant: sed subtractū potius vt putarēt occisus. & sic occultari donec reueletur in suo tempore & restituatur in regnū. Sed multum mira est præsumptio tanta hoc opinantiū. Illud aūt qd' ait Apls: tm̄ qui modo tenet: teneat donec de medio fiat. non absurde de ipso Romano imperio creditur dictum tanq̄ sit dictum tm̄ qui modo imperat: imperet donec de medio fiat. i. de medio tollatur. Et tunc reuelabitur iniquus quem Antichristum significari nullus ambigit. Alij ꝙo & qd' ait qd detineat scitis mysterium iniquitatis: non putant dictum nisi de malis & fictis qui sunt in ecclesia: donec perueniant ad tantum numerum: qui Antichristo magnū populum faciat. & hoc esse mysterium iniquitatis: quia videtur occultum. Hortari autem Apostolum fideles vt in fide quam tenent tenaciter perseuerent dicendo. tm̄ qui modo tenet teneat donec de medio fiat hoc est donec exeat de medio ecclesiæ mysterium iniquitatis. qd' nunc occultum est. Alius ergo sic alius sic Apostoli verba coniecturat: hoc tamen eum dixisse dubium non est. Non veniet Christus ad iudicandum: nisi priusquam venerit Antichristus ad seducendos populos in aīa. Cuius aduentꝰ erit fm operationem Sathanę in signis & prodigijs mendacibꝰ.

Hæc beatus Augu. ibidem.

§. II. CIRCA FINALE IVDICIVM

(de quo vt dictum est vtriusq; testamenti pagina copiose loquitur) videnda sunt septem.

¶ Signorum præmonstratio,
¶ Mundi per ignem conflagratio.
¶ Omnium ad iudiciū citatio.
¶ Iudicis ad cunctos manifestatio.
¶ Assessorum cum eo associatio.
¶ Accusatorum & testium multiplicatio.
¶ Sententię irreuocabilis prolatio.

Iudiciū finale assimilat arcui: & quare.

Quanti ad primū. Pē. Dedisti metuentibus te significationē: vt fugiant a facie arcus: vt liberent dilecti tui. Arcus est finale iudicium: ex quo deus sagittas mortis æternæ emittet manifeste contra reprobos. Nunc autē vt in alio Pē. vij. ait Dauid. Arcū suum tetendit (per scripturas manifestando) & parauit illum (ꝓparando crucias? pœnarū) & posuit in eo sagittas mortis. In arcu est funis mollis infra: & lignum durum supra. Funis mollis est diuina clementia: quæ ad hoīes inclinatur pœnitentes ad parcendū: & permanentes in pœcatis ad expectandum eoꝝ cōuersionē: quæ clementia flectit ad se lignū durū seueritatis diuinę iustitiæ. Sed quanto magis funis trahit & inclinat lignū: tanto inde sagitta emissa vehementius vulnerat. Vñ Apls ad Rom. ij. Ignoras q̄m̄ benignitas dei ad pœnitentiam te adducit. fm aūr duritiā tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei q reddet vnicuiq; fm opera sua. & Hiero. Moderatio dei ac pietas solum nostrum reditū quęrit: ac nos cupit longa sua bonitate saluare. Quod si nō conuertimur: si duri colli sumus: fiv sq; ad mortē in malis pseueramꝰ assidue peccantium non miseretur deꝰ. dist. xciij. diaconi. immo grauius punit. Vñ Valerius maximus lib. v. Lentro quidē gradu ad victam sui diuina procedit ira: tarditatem ꝓ supplicij grauitate compensat. Dedit ergo deus significationē i. signa multa terribilia magnarum tribulationum quæ ꝓcedent finale iudicium: quę ex sui terroris magnitudine valeant illud fine fine malum. s. æternæ dānationis nuntiare. Dedit aūt metuentibus deum: quia illi tm̄ inde vtilitatē suæ emendationis trahunt vnde liberentur dilecti sui. Nā mali ex flagellis deteriores fiunt: vt Pharao qui cū plura signa videret terribilia non fuerit conuersus demū ab aquis submersus fuit cum suis. Et ideo dīs ac redemptor noster (inq̄t beatus Grego.) ꝓteruri mundi mala præcedentia denuntiat vt minus perturbent venientia cum fuerint ꝓuisa. Minꝰ em̄ iacula feriunt quæ præuidentur. Et vt dicit beatus Tho. in iij. dist. xl viij. Ad dignitatem iudiciarię potestatis ꝓtinet habere aliqua iudicia quæ ad reuerētiam & subiectionem induant. Et ideo aduentum Christi ad iudicium cū veniat in forma gloriosa multa signa ꝓcedent: vt corda hoīm in subiectionem venturi iudicis inducant: & ꝓpter timores ad iudiciū ꝓparent hmōi signis cōmoti. iuxta illud Eccli. xviij. Ante iudiciū para iustitiā. Anteq̄ em de aduentu suo ad iudiciū loquatur Luc. xxi. præmittit dīs. Erunt signa in sole & luna & stellis: & in terris ꝓssura gentiū præ confusione sonitus maris & fluctuū aresscentibus hoībus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi. Nam & virtutes cœlorum cōmouebuntur. Vbi ponuntur septem signa ꝓ cædentia iudiciū. Primū est signum in sole. Et qd' seu quale sit istud signū declarat Mar. xxiij. c. dicēs. Sol obscurabit: & Ioannes Apoc. vj. Sol factus est niger vt saccus cilicinꝰ. quo ad literam. Maior erit obscuratio solis q̄ solita naturalis. Sicut em̄ patrefamilias moriente, tota familia eius induitur nigro: ita tunc hoie deficiente quo ad vitam istam temporalē sol lumine suo minuetur nobis subtrahendo consuetā lucē: quasi ipsi cōpatiens doleat. Vel etiam qa maiori luce aduēniente in aere isto sole iustitiæ Christo cedet vt minor lux solis materialis. Moraliter imperiū Romanū significatum per solem obscurabitur, qa post multas sui diuisiones vilificabitur & quasi ad nihilū deducetur. qd' figuratū est per solem qui reuersus est retro per decem lineas in horologio Achaz regis in signū perfectæ sanationis Ezechiæ & liberationis populi dei. s. de manibus inimicoꝝ. Sic imperium Romanorum reuertetur retro deficiēdo a sua potestate decem lineas inquantum minorabitur diuisum de decem reges seu re-

Signorum prēmōstratio ꝙre.

Septē signa iusdicēdi ꝓcedētia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gna quę nō recognouerunt imperatorē vt superiorē. Qd' etiā signatur per decē cornua orta in capite illius fere singularis: vnde postea ortum est cornu paruum qd' facit bellū sanctis significās Antichristū. Obscurabitur etiā sol aliter: qa. s. sol iustitię Christus deus noster quasi occultus erit quo ad claritatē fidei de ipso quæ prius erat manifesta. Sed'm signū erit in luna. Erunt signa in sole & luna. Et qd' signum sit illud exprimitur Ioel. iij. vbi dicit. Luna conuertetur in sanguinē antę q̄ veniat dies dñi magnus & horribilis. s. iudicij. Qui concordat qd' ait Ioannes Apoc. vj. dicens. Et luna tota facta est sicut sanguis. Quantū ad literam potest dici q̄ luna obscurabitur. Et quia s'm astrologos eclipsis seu obscuratio solis & lunæ non potest esse simul: ideo dicendum s'm beatum Tho. in. iiij. q̄ vel erit hoc diuersis temporalibus: vel si simul dei virtute supernaturaliter. vel fiet in illo tępore appropinquante finali iudicio aliqua inusitata impressio in aere circa lunā vt videat tota sanguinea: ad significandum q̄ ecclesia significata p̄ lunā. q̄a a Christo illuminatur sicut luna a sole. erit tota sanguinea ex eo q̄ qui erūt in ea fideles numero & merito: materiali gladio occidentur ab infidelibus & satellitibus Antichristi. Etiā illi duo sanctissimi viri Enoch & Helias q̄ de paradiso terrestri mittentur ad prædicandum contra Antichristū: occidentur & fundent sanguinē suū. vt habet Apoc. xi. fideles ꝓ q̄ erūt in ecclesia numero tm̄. q. s. dicentur Christiani: toraliter dabunt se voluptatibus & vitijs mundi. Et sic in eis luna ecclesia erit sanguinea. Nā sanguis significat pēnā: s'm illud Pō. l. Libera me de sanguinibus deus deus saluti meæ. i. de pēnis. Et alius propheta. Sāguis sanguinem tetigit. i. pēnā pēnā additum est. Et q̄ in illo tempore erūt sic homines valde vitijs dediti. hoc ostēdit Christus in euangelio s'm. Lucam dicens. Filius hominis veniens in terram. s. ad iudicādum putas inuenire fidem in terra. quasi diceret modicā & quasi nullam. Et in euangelio Mat. Qm̄ abundabit iniquitas refrigescet charitas multoꝝ. Apostolus aūt ponit particularia vitia quæ tunc magis abūdabunt: dicens. q. ad Timo. iij. c. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt homines seipsos amantes cupidi: elati: superbi: blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: sceleſti: sine affectione: sine pace: criminatores: incōtinentes: immites: sine benignitate proditores: protervi: tumidi: voluptatum amatores magis q̄ dei: habentes quidem speciem pietatis: virtutem eius abnegantes. Et hos deuita. Et in alia epistola ait. In nouissimis temporibus recedent q̄dam a fide attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum &c. Tertium signum erit in stellis. Erūt signa in stellis. Et quæ signa sint dicit alius euangelista: videlicet stellæ cadent de cælo quātū ad literam. Stellæ hic dicuntur Asub: & dicitur Asub quædam ignea impressio in aere quæ habet similitudinem stellarum: quæ cum apparent s'm locutionē vulgi dicitur stellæ cadere de cælo. quæ quidem impressiones igneæ tūc magis multiplicabuntur ad terrorē malorū. Vel dicuntur stellæ cometæ quæ nunc magis apparebunt: & a naturalibus dicitur hmōi apparētes stellas significare magna excidia: & mortes magnoꝝ virorū. Et hæc erunt signa q̄ doctores ecclesiæ qui dicuntur stellæ s'm illud Dañ. xij. c. Qui ad iustitiam eruditi plurimos quasi stellæ in ppetuas æternitates. Hi cadere dicūtur: vel quia deficient a fide ecclesiæ quæ cælum dicitur: vel qa recedent a studio sacræ scripturæ quæ cœlū dicit: vacantes studijs gētiliū, poetarum & philosophorum. Cōtra quos inuehit beatus Hiero. Sacerdotes dei cur videmus omissis euangelijs & prophetis Comedias legere: Bucolicoꝝ versuum verba cantare: tenere Virgilium in manibus. & q. d' in pueris est necessitatis: crimen in se facere voluptatis. dist. xxxvij. sacerdotes. Et iō quia ignorantes erunt scripturarū de facili cōuincentur a prædicatoribus Antichristi falso scripturas exponentibus: quibus respō dere non poterunt. Quartum signum erit in terris pressura gētiū. Qualis aūt pressura ipse Christus declarat in euangelio s'm Mat. xxiij. dicens. Consurget gens contra gentem & regnum aduersus regnum. s. per bella. & erūt terremotus: pestilentiæ & fames per loca: initia dolorum hæc. q̄uis aūt ista: pugnæ, terremotus & hmōi: fuerint a principio generis s'm quā mensurā crescentia vicinū aduentum ad iudicium denuntient incertum. beatus Tho. in. iiij. Hæc etiam prædixit longe ante Azarias propheta occurrens Aza regi Iuda reuertenti a prælio cū magna victoria dicēs. ij. Paral. xv. Dñs vobiscū: quia fuistis cum eo. Si quęsieritis eum, inuenietis: si aūt dereliqueritis eum, derelinquet vos. Transibunt autē multi dies in Israel absq̄ deo vero: absq̄ sacerdote: absq̄ doctore & absq̄ lege. Cumq̄ reuersi fuerint in angustia sua ad dñm deū Israel: & quæsierint eum inuenient. In tempore illo non erit pax egredienti & ingredienti: sed terrores vndiq̄ in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens contra gentem ciuitas contra ciuitatem: quia dñs conturbabit eos in omni angustia. Ex quibus patet q̄ loquitur de tpe vicino fini mundi. Quintum signum erit prę confusione fo nitus maris & fluctuū. Quid'a circa hoc existimāt q̄ mare cū i magno fragore peribit a pristina qualitate. s'm illud Apoc. xxi. Et mare iam non est. s. non q̄ non maneat in substantia sua: sed in alia qualitate. Vel s'm alios erit magnus sonitus & tumor aquarum: qm̄ non sine magno murmure. xl. cubitis super montes eleuabitur: & postea deprimetur vltra soli tum vt s'm beatum Grego. noua & inaudita maris fluctuum perturbatio erit. Hiero. aūt refert se reperisse in annalib⁹ Iudæorū non solum de hmōi signo sonitus maris: sed & alia. Ponit em̄. xv. præcedentia iudiciū vtrū aūt cōtinua vel interpolata, non exprimitur. Primo ergo die eriget se mare. xl. cubitis super altitudinē montiū stans in loco suo quasi, mur⁹. Secunda die tātum decrescet: vt vix possit videri. Tertia ma rinæ beluæ apparentes sup vndas maris dabūt mugit⁹ v sq̄ ad cœlum. Quarto ardebit mare & aquæ eius. Quinta arbores & herbę dabunt rorē sanguineū. Et s'm alios etiā oia volatilia cœli congregabūtur in campis non gustantia neq̄ bibentia: sed formidantia vicinum interitum. Sexta fulmina ignea surgent ab occasu solis v sq̄ ad ortū eius. Septima lapides adinuicē collidentur: & in quatuor partes scindentur. Octaua fiet terremotus generalis adeo magn⁹ : q̄ nullus hō vel aial stare poterit: sed in terram cadent. Nona æquabitur terra & montes eius & colles in puluerem redigent. Decima exibūt homines de cauernis quasi amentes: nec mutuo sibi loqui poterūt. Vndecima ossa mortuorū saliēt de sepulcris apertis monumentis cunctis. Duodecima cadent stellæ de cœlo modo tm̄ quo dictum est. s. q̄a cometes apparebunt magnæ & multæ & igneæ impressiones. Tredecima morient viuentes vt resurgant cum mortuis. Decima quarta ignis oia elementa ignire faciens purgabit. In decimaquita resurgēt mortui ad iudicium. De his tm̄ signis dicit beatus Tho. in. iiij. q̄ Hiero. non asserit refert q. d' legit. & dicit q̄ non habent multam rōnē veri similitudinis. Sextum signum erit aarescentibus hoibus præ timore & expectatione quæ supue i hoib⁹ niet vniuerso orbi. Arescere dicunt hoies corporaliter: quasi si consumpti præ terrore signorū & tribulationū. Spūaliter ꝓ aarescēt deficiēres ab humore grę, ppter psecutionē Antichristi. Sicut & semen ortū sup petrā calore solis aruit: qa nō habebat humorē. Luc. viij. Erit em̄ tunc talis tribulatio qualis non fuit ab initio mundi: nec futura est. ait Saluator nō dicn oēs doctores dicunt: præcipue. b. Aug. in. xx. lib. de ciuta. dei. de quo ipse Saluator ait Io. vi. Ego veni in noie patris mei: & non me recepistis. Alius veniet in noie suo. s. Antichristus gloriam suam quęrens illū suscipietis. s. in Christū. De eo habetur Prouer. xxx. vbi dr̄. Tria sunt q̄ bñ gradiūtur & quartū qd' incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pauebit occursum. Gallus succinctus lūbos & aries nec est rex qui resistat ei. Et q̄ stultus apparuit posq̄ eleuat⁹ est in sublime. Si em̄ intellexisset ori suo manū imposuisset, s'm hea. Grego. in moral'. Leo fortissimus significat Christū cū aplis & martyribus quos non potuit superare aliquis tyrannus: nullū timētes. Gallus succinctus lūbos fuerūt sancti doctores ecclesiæ q succincti fuerunt abstinentia & continētia: & vt gallus vocem dederunt in nocte & tenebris hæreticorum prædicationis & doctrinæ. Aries qui est dux gregis ouium sunt rectores ecclesiarum iusti & sancti qui resistebāt rectoribus laicis. Post hos status qui bene. i. virtuose vixerunt. sequitur quartus q̄ non bene: quia non virtuose: sed feliciter gradit: qm̄ ꝓsperatur fœlicitate tpali. s. Antichristus cū suis sequacibus. Hic stultus dicit: qa pēnā maximus: quę ita in sublime eleuat vt dicat se Christū: & coli se faciat vt deus. vt dicit. Apls. ij. ad Thes. ij. proprie de Antichristo loquens.

Sed'm figū erit in luna.

Tertiū signum erit in stellis.

Quartū in pssis gētium.

quēs. Qui si intellexisset interitū sibi paratū tacuisset a tanta stultitia. Nam vt dicit. ibi, idē Apls. Quem Iesus interficiet spū oris sui & destruet illustratione aduent⁹ sui. Durabit ista persecutio tribus annis cum dimidio. vt habetur Daniel. xij. Sed quia de ista persecutione Antichristi dictū est in tit. præceden. in fine. ideo de ea hic nil vltra. Septimum præcedens Virtus est: quia virtutes cœlorū mouebuntur. quod intelligi pōt q̄ de cœlo virtutes. i. miracula quæ fuerunt in præterito in cœlis. i. sanctis in ecclesia amouebuntur ab eis vt non faciant. s. prędicabunt tores Antichristi ipsi eas operabuntur: licet mendaces: vt ait quō itel Apls. ij. Thes. ij. ad maiorē sanctorū ꝓbationē, ppter qd' virligitur. tutes interiores sanctorū mouebūtur. i. titubabunt in seipsis tentationib⁹ impulsi: & si nō lapsi. Vnde & Saluator ipse de hoc ait, q̄ talis erit & tanta tribulatio: vt in errorē inducātur si fieri pōt etiam electi. Et nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro: sed ppter electos breuiabunt. Mat. xxiiij. Pōt etiā intelligi illud de virtutibus vel de illo specia li ordine angelorū: q̄ dicunt virtutes. quorū officiū est miracula facere & cœlos mouere. Et hæ virtutes dicuntur moueri. i. remoueri a faciendis miraculis p̄ sanctos: qa tpe Antichristi nont fiēt vt dictū est. Ac etiā remouebūtur ab officio mouēdi cœlos. s. post iudiciū. Vel virtutes dicunt oēs spūs angeli ci: qui in iudicio mouebuntur, ppter admirationē nouitatis q̄ in mundo est. btūs Tho. m̄ in. iij. dicit q̄ mouebunt ad faciendum miracula multa: qd' forte erit post mortem Antichristi ad conuersionē seductorū. post mortē m̄ Antichristi Iudei qui tūc erunt videntes se decęptos ab Antichristo quē Messiam crediderant cōuertēur ad fidē Christi. Et hoc est quod prædixit Pō. lviij. cum ait. Conuertētur ad vesperā. i. in fine mundi: Iudæi. s. & famē patiēur vt canes famē intelligendi veritatē circūibūt ciuitatē ecclesiæ vt recipiant in ea. & Esa. x. Si fuerit Israel vt numerus arenæ maris reliquiæ saluę fiēt idest qui erunt in fine. qd' dictum inducit Apls ad Roma. ix. Qd' etiā Christ⁹ ostendit in similitudine ficulneæ dicēs Lu. xxi. Videte ficulneā & oēs arbores cum pducūt ex se fructus: scitis qm̄ ppe est æstas. ficulnea. i. pl. ębs Iudæorum. q̄ olim in patribus, pduxerat suaues fructus: sed tpe Christi habebat tm̄ folia. vñ Christus ad quandā ficulneā veniens ad literam cum esset in via & esurirer nō inueniens fruct⁹ in ea: sed tm̄ folia maledixit ei dicēs. Nunq̄ ex te fructus nascat. Et subito ficus aruit. Ficulnea ista vt dictum est: significat plæbem Iudæorū: ad quā veniens Christus in incarnatione & conuersatione quærens in ea fructū fidei & bonorū operū. & hoc esu riens. i. desiderans cū non inueniret in ea nisi folia verborū cęrimonialiū legaliū: nō fructus veræ intelligētiæ scripturarum: maledixit: quæ maledictio non fuit aliud nisi quędam prenūtiatio eius qd' futurū erat in illo pp'o: scilicet aridit as a gra fidei: vñ populus ille remansit indurat⁹ in sua pfidia. Illud aūt semp ponit, p tępore v sq̄ ppe finem mundi q oībus est incertus. Aliæ arbores significant alias nationes infidelium ex q̄bus etiā multi in fine cōuertentur. Cū ergo videritis plæbē Iudæorū, pducere fructum cōuersionis ad fidem Christi. non dico vnius hois vel familiæ sed p maiori parte illius nationis. tunc scitote qm̄, ppe est æstas futuri iudicij: in qua quis meret quæ seminauit bona vel mala. Vnde timeāt dñm omnes fines terrę ait Pō. in hūiusmodi signis. sed timore initiali: quia in timore domini fiducia fortitudinis scilicet contra ista terribilia.

§. III. SECVNDVM CONSIDERANDVM

De mūdi per ignē cō flagratione.

circa iudiciū est mūdi cōflagratio p ignē. de qua Esa. sic ait. vt inducit. b. Augu. in. xx. lib. de ciui. dei. Ecce dñs vt ignis venient: & vt tępestas currus ei⁹ reddere in indignatione vindictam & vastationem in flamma ignis. In igne enim dñi iudicabit oīs terra: & in gladio ei⁹ oīs terra. Vbi dicit. b. Aug. q̄ dñs dicit venire vt ignis: qa terribilis erit impijs. Currus eius non immerito angelica mysteria: oīs caro & oīs terra. intelligitur oīs terrenis & carnalibus deditus, gladius dñi sententia dñi contra malos: & ignis pœna ipsorum malorum. Et Petrus apls. ij. epla. Veniet dies dñi vt fur. i. ex insperato. in quo cœli magno impetu transibunt. elementa aūt arden tia resoluentur: terra & q̄ in ipsa sunt opera exurentur. Sibyl la quoq̄ de iudicio loquens ad idem ait. Exuret terras ignis pontūq̄ polūq̄. Et Pō. ci. In principio dñe terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt tu autem permanes: & oēs sicut vestimētum veterascent. Et sicut operatorium mutabis eos: tu aūt idem ipse es. Et Christus Luc. xxi. Cœlum & terra transibunt. Vbi primo notandum in his oībus autoritatibus q̄ loquūntur de cœlis aereis seu elementaribus s'm beatum Augu. vbi. s. non de cœlis planetarum vl' firmamento. Nā illi habent materiam incorruptibilem nec igne alterari pñt. Ignis ergo ille cōflagrationis cooperabit in elementis & elementatis oē virale cōburens & occidens vt corpora hoim: bestiarum: piscium: volatiliū: arborū & herbarū: metalla: ædificia quoq̄ cuncta ad terrā, psternēs mōres cōplanans. Sed'o ex illis veribus Pō. c. Ipsi peribunt. s. cœli &c. arguit btūs Augu. vbi. s. stultitiam Porphyrij philosophi magni: sed Christianorū inimici ostendens sibi ipsi esse contrariū. Nam Porphyrius ille laudat pietatem Hebræorū. i. cultū eorū circa deū q̄ magnus & verus & ipsis hoibus terribilis colitur deus quē perhorrescunt numina aliorū deorū. Christianos aūt arguit ex oraculis deorū suorū: & dicit eorū esse maximā stultitiā ex eo q̄ dicūt mundū ifhī perirurū: sed si verus est dē Hebræorū & scripturæ eorū cū sint æditæ ab ipso deo eorū: sunt veri. s. veteris testamenti. Sed prophetia illa Dauid Pō. c. Ipsi peribunt &c. est scriptura Hebræorum & Christianorū etiā. Cū ergo illa dicat mundū periturū: aut falsum q̄d' dixit ex oraculo deorū suorū. s. pietatē esse verā Hebræorū & in libris eorū. Si aūt est falsum: ergo & q̄d' dicūt Christianos esse stultos: dicētes mūdū periturū falsum est: cū hoc sit s'm scripturam Hebræorū. Sapientia ergo est nō stultitia credere & dicere q̄d' deus verus reuelauit. Tertio notandum Cœlū & q̄ cum dicitur mundus seu cœlū & terra peritura: intelligendum est sane. Nō em̄ peribit cœlum æreum: aut aq̄ vel terra quātū ad substantiā. sic ta q̄ deficiat & nihil fit. Nā quātū ad &c. quō hoc dicit Eccl's. terra aūt in æternū stat. Idem cap. in. Cogno terra p trāsibūt intelligit ui q̄ oia opera dei in æternum perseuerant. f. vel in seipsis vl' in suis speciebus aūt principijs: vt talia bruta & artificiata & hmōi: quæ in fine mundi resoluentur in sua principia. Peribunt aūt ista quantum ad speciem & formam exteriorem qua nunc habēt: quia pulchriorē assūmem. Propterea Apls. i. Cor. vij. ait Præterit figura huius mundi. non dicit substātia sed figura. i. forma exterius apparens. vnde & Pō. cum dixisset. Ipsi. s. cœli peribunt & terra: quasi se declarās quod dixerat peribunt. subdit. Mutabis eos vt operatorium. Sicut cū vestimentum cum est maculatū: purgat seu lauat vt fiat pulchrius: ita & elementa p ignē purgabunt & pulchriora fiēt vt terra sit clara vt vitrū: aqua vt crystallus: & aer vt ignis: & ignis vt planetæ. Quarto sciendum q̄ ignis iste erit purgatorium his qui indigent aliqua purgatiōe in aia propter venialia: vel propter insatisfactionem de quibuscūq̄ peccatis. Nō em̄ post finale iudiciū erit purgatorius ignis quantū ad officium illud purgandi. Sed remanebit quantum ad sui subſtantiam: qa idē est cū igne inferni s'm beatū Tho. in. iiij. posito igitur q̄ aliquis deberet manere in purgatorio p annum sustinēdo duos gradus pœnæ in illo paruo spatio cōflagrationis sustinebit tres vel q̄tuor gradus: ita q̄ augmentū pœnæ recōpenset diuturnitatē tęporis: quo remanere deberet in purgatorio. Sed credendū est pie q̄ propter terrores & tribulationes præcedentes: modica & parum cremabilia secum portabunt: ac etiam orationes & merita sanctorū super plebunt q̄d' in eis reflaret faciendum. Quinto aduertendum quare fiet ista purgatio. Circa q̄d' dicit Tho. in. iiij. dis. xlvij. q̄ mundus aliquo modo ppter hoies factus est: & hō ꝓpter pēnā deterioratus: & inde etiā quodammodo mundus, oportet q̄ qñ hō qui reformatus fuit p Christū s'm corp⁹ glorificabitur ad sui cōpletā perfectionē: etiā alia corpora mundi ad statū meliorē pducātur: vt sit & locus cōuenientior & aspectus delectabilior. Ad hoc aūt q̄ hō gloriā corporis cōsequatur: oportet prius remouere quæ gloriæ opponūtur q̄ sunt duo. s. corruptio & ifectio culpæ. qa vt dicit. i. Cor. xv. Corruptio incorruptelā nō possidebit. Et Apoc. vlti. dicit, q̄ in ciuitate illa gloriæ immundi soris erunt. Similiter etiā oportet q̄ elementa mundi purgētur a cōtrarijs dispositionibus anteq̄ in nouitatē gloriæ inducantur proportionabiliter ad id quod de hoie dictū est. Quāuis autem res corporales subiectū infectionis culpæ esse nō pñt, ppriæ nō ex culpa q̄dā incōgruitas in rebus corruptis relinquit ad hoc q̄ spiritualibus dedicentur. Et inde videmus q̄ loca in q̄b⁹ aliqua

Decausa purgatiōis mundi finalī.

Ignis purgatorius in fine mūdi ad qd electis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

crimina q̃ cõmissa sunt: nõ repurantur idonea ad aliqua sacra in eis exercenda: nisi prius aliqua purgatione præmissa: vt paret in ecclesijs violatis. Et fm hoc ex prędictis hoibus peccantibus quandã inidoneitatem ad gloriæ susceptionẽ ps mũdi recapit q̃ cædit inv sum nostrũ: vñ quãtũ ad hoc emũdatione indiget. Similiter etiã circa mediũ locũ propriorũ elementorũ: cõtractæ sunt multæ gñationes & alterationes elementorũ: q̃ puritati eorũ derogant. & ideo oportet ipsa elementa ab hmoi purgari: vt decenter recipiãt nouitatẽ gliæ.

Mundi purga. Secũdo sciendũ q̃ ista purgatio fiet p ignẽ. Vñ glo. sup illud. Preterit figura huius mundi. dicit. Pulchritudo huius mundi ignem, igniũ cõflagratiõe pibit. Rõ hui⁹ est fm Tho. in. iiij. di. xlvij. qa illa mundi purgatio removebit a mundo: & infectionẽ ex culpa relictam & impuritatẽ cõmixtionis: & erit dispositio ad gloriæ pfectionẽ. Et iõ quantũ ad ista tria cõueniẽtissime fiet per ignẽ. Primo: qa cũ ignis sit nobilissimum elemẽtorũ: habet ꝓprietates naturales similes ꝓprietatibus glorię vt maxime patet de luce. Sed o: qa ignis nõ recipit cõmixtionẽ extranei ꝓpter efficaciã virtutis actiuæ: sicut alia elementa. Tertio: qa sphera ignis est remota a nostra habitatiõe: nec ita cõis est nobis vsus ignis: sicut terræ, aq̃ & aeris. vñ ꝓpter hoc non ita inficitur: & iõ habet maximã efficaciam ad purgandũ & diuidẽdũ & subtiliandũ. Purgatio aũt q̃ facta est p diluuiũ: qa nõ respiciebat nisi infectionẽ culpę & pcipue cõcupiscentiæ q̃ tũc magis vigebat. ideo cõuenienter per aquã fuit facta vt p cõtrarium fuit. s. aquã extinguentẽ flãmã cõcupiscentię. Sed ista purgatio mundi respicit ad infectionem culpæ & cõmixtionis impuritatẽ. Et quantũ ad vtrũq; cõuenit q̃ fiat magis p ignẽ q̃ p quã. Aqua em̃ nõ habet vim dissgregandi: sed magis cõgregãdi. Vñ p aquã impuritas elemẽtorũ non ita tolli potuit sicut per ignẽ. Itẽ circa finem mundi regnabit maxime vitiũ tepiditatis: quasi senescente iã mundo. Fm illud. Refrigescet charitas multorum. Mat. xxiiij. c. Et ideo cõuenienter p ignẽ fiet: nec est aliquid qd̃ nõ possit purgari p ignẽ. Et quæ iam per ignẽ purgari nõ ꝑñt vt pannj: ligna & hmõi: ista corrumpentur p ignẽ: vt oia artificiata. Septimo videndũ qualis sit ille ignis & effectus eius. Ad

De qualitate il

hoc. b. Tho. in. iiij. dist. xlvij. dicit q̃ tres opiniones inueniũ

li⁹ ignis tur circa hoc. Prima est q̃ ignis elementum qui est in sphera purgati, sua descender ad purgationem mundi. Modũ aũt purgationis mũ nis ponunt p multiplicationem ignis. Nã ex appositio cõbudi & esse stibili ignis augmentatur. Sed a opinio est q̃ ille ignis generatu eius rabitur circa locũ terræ ex congregatiõe radiorũ cœlestiũ corporũ: sicut videmus q̃ cõgregantur speculo comburẽte: tũc aũt loco speculorũ erunt nubes cõcaue ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed istas duas opiniones reprobat. b. Tho. ponens tertiam aliorũ. fm hea. Aug. quã tenet q̃ sicut mundanarũ aquarũ inundatione factũ est diluuiũ: ita mundanorũ igniũ cõflagratione figura huius mundi peribit. vt dicit. b. Augu. xx. de ciui. dei. Ista conflagratio nihil est aliud q̃ congregatio oim superiorũ & inferiorũ q̃ ex natura sua habent vim igniendi: quæ quidẽ congregatio non erit naturali virtute: sed virtute diuina. Et ex oibus illis causis sic congregatis generabitur ignis qui faciem mũdi exurer. Si autẽ hæ opiniones directæ considerentur: inueniunt diuersificari: quantũ ad causam generationis ignis illius & non quantũ ad speciem eius. Ignis em̃ generatus a sole vel ab inferiori calefaciente est eiusdem speciei cũ igne qui est in sphera sua: nisi in quãtũ admisceat ei de materia aliena: qd̃ quidẽ tunc apparebit: qa ignis nõ põt purgare aliquid nisi fm q̃ alterũ efficit materia eius aliquo modo. Vñ simpliciter concedendum est q̃ ignis ille erit eiusdem speciei cum isto: & si nõ sit idem numero. Nec m̃ dicit esse inconueniens dicere: q̃ ignis ille qui habebit vim purgandi faciẽ mũdi sit alteri⁹ speciei ab igne qui est apud nos: cum vis calefactiua oriatur in ipso non ex principijs essentialibus: sed diuina operatiõe. Et q̃uis ignis ex propria natura non feratur nisi sursum: tamen extra propriam sphęram sequitur materię combustilis situm. Vnde

Qualiter purgabunt ele mẽta ab illo igne.

& ille ignis mouebitur sursum & deorsum in circuitu fm q̃ agit vt instrumentum virtutis diuinæ. Purgabit aũt ignis ista elementa nõ q̃ auferat ab eis substantiam eorũ: vt ꝓprietates. Nã permanebũt ipsa elementa quãtũ ad substãtiam & proprietates eorũ proprias: sed purgabuntur ab infectione quã ex peccatis hominum cõtraxerũt: & ab impuritate quæ per actionem & passionẽ mutuã in eis accidit: quia cessante motu primi mobilis in inferioribus elementis mutua actio & passio esse non poterit. Maxime aũt mouebuntur a ꝓprie rate quã nunc habẽt. Ignis: quia non aget cõburendo seu cõsumendo elementa. Aer: qa nõ erũt in eoventi & tẽpestates. Aqua: qa non erit in mari fluxus vel refluxus eius nec salsedo. Et sic intelligendum est q̃ aliqui dicũt tunc ista cõsumenda elementa: qa. s. remouebuntur ab hmõi proprietatibus quas nunc habent. & sicut patet in ferro ignito q̃ a loco igitionis remotũ ex virtute speciei remanentis ad ꝓpriũ statũ redit: ita erit de elementis p ignẽ purgatis. Quantum autem ascendet dictus ignis ex eo q̃ quidã dixerunt q̃ ascẽdet vsq; ad supremũ sphęrę ignis. b. Tho. in. iiij. vbi. s. reprobat. qa repugnat scripturę. Nam dicitur. ij. Pet. iij. c. q̃ illi cœli reposti sunt igni qui fuerunt in diluuio per aquã purgati, & bñs Augu. in. xx. de ciuit. dei dicit: q̃ ille mundus igne seruatur qui diluuio pẽrt. Constat autem q̃ aqua diluuij non ascendit vsq; ad summitatem spatij elemẽtorũ: sed solum vsq; ad quinquaginta cubitos super altitudinem montiũ: nec vapores eleuari a terra vel fumi quicũq; possunt transcendere totam sphęram ignis. Sed cum elementa purgentur per illum ignem ab impuritate eorum: quæ ex eorum permixtione ꝓueniũt: hmõi autẽ impuritates præcipue sunt circa terrã vsq; ad medium aeris interstitium: ideo ad illud spatiũ ignis vltimæ conflagrationis elementa purgabit: nec ad paradisum terrestrem ascender. Et quia illa purgatio ad hoc erit: vt quic quid est imperfectionis in elementis a sanctorũ habitatione remoueatur. Ideo in illa purgatione totum qd̃ est fedum, grossum & calidum vstiuum descendet ad infernum ad miseriam damnatorum. Et qd̃ est subtile & lucidũ & pulchrũ remanebit supra ad gloriam sanctorũ. Et sic vt dicitur Apoc. xxi. Erit cœlum nouum: quia cessabit oĩs motus cœlorũ & planetarum: & clariora erunt: & terra noua: id est elementa purgata vt dictum est vnde & pulchriora. Quia igit ignis ante ipsum. s. Christum: præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius⁹, ait Pẽ. Quilibet debet timere: sed timore initiali. Prouerb. ij. Ne sis sapiens apud teipsum. Time deum & recede a malo: & sanitas erit umbilico tuo: id est cordi & menti tuæ.

Ignis purgatorius ad eius.

§. IIII. DE TERTIO SCILICET CI

tatione omniũ ad iudiciũ: inquit Pẽ. lxvij. Ecce dabit voci suæ vocem virtutis. Date gloriam deo. Hieronymus. Siue comedam siue bibam siue aliquid aliud faciam: semp meis insonare videtur auribus illa terribilis tuba. Surgite mortui venite ad iudicium. Idem. Quoties diem illum considero, totus contremisco. & merito: quia vt dicitur Sophoniæ. s. c. Vox diei domini amara tribulabitur ibi fortis scilicet in fanctitate. Et si iustus vix saluabitur. dicit Petrus in canonica sua. Impi⁹ & peccator vbi parebũt? De hac voce ait Apostolus. s. ad Thessal. iiij. c. Ipse dominus in iussu in voce archangeli: & in tuba dei descender de cœlo: & mortui qui in Christo sunt resurgent primi. deinde nos qui viuimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiã Christo in aera. & sic semper cum domino erimus. Primo ergo videndum quid sit ista vox citationis ad iudicium. Et ad hoc dicit beatus Thomas in. iiij. dist. xlij. q̃ cum causam ad iudicij effectui oportear aliquo modo coniungi: quia mouens & cũquid motum faciens & factum sunt simul. vt dicitur. vij. Phyf. & sic. Christus resurgens fit causa nostrę resurrectionis vniuoca. vt alibi probatur. oportet q̃ in resurrectione corporum cõmuni aliquo signo corporali dato Christus resurgens operetur. Qd̃ quidem signum vt quidam dicunt erit ad literam vox christi resurrectionem imperantis. sicut imperauit mari & cessauit tempestas. Mat. viij. Quidam vero dicũt q̃ hoc signum nihil aliud erit q̃ ipsa præsentatio euidens filij in mundo de qua dicit Mat. xxiiij. Sicut fulgur quod venit ab oriente & apparet vsq; in occidentem: ita erit aduentus filij hominis. & innituntur autoritati bea. Greg. dicentis q̃ tubã sonare vel tonare nihil aliud est in mundo q̃ iudicem suum demonstrare. & fm hoc ipsa apparitio filij dei vox eius dr: quia ei apparẽti obedient natura ad corporũ humanorum reparationem sicut imperanti. Vñ in iussu venit vt dr in illa autoritate. s. Thessal. iiij. Et sic ei⁹ apparitio inquantũ habet vim cuiusdã imperij vox eius dr. Sed o videndum quare dr vox illa vox tubę ab aplo vel clamor in euangelio. Et dicẽ dũ fm

Quare vox dr tubæ

vel clamor in euangelio.

dũ fm hea. Tho. vbi. s. q̃ vel, ꝓpter euidentiã: vt dicit magister in. iiij. vel, ꝓpter cõuenientiã ad tubæ vsum q̃ erat in veteri testamento. Nã tuba cõgregabantur ad ꝓcliũ: cõmouebant ad prelium. & vocabant ad festũ vt patet in lib. Num. qũ dñs præcepit fieri duas tubas argenteas. Sic in finali iudicio resurgentes congregabuntur ad cõciliũ iudicij. Vnde canit ecclesia in sequentia. Tuba mirũ sparget sonũ p sepulcra regionũ: coget oẽs ante thronũ. Et Mat. xxv. dr. Cum venerit filius hois &c. congregabuntur ante eũ oẽs gentes. Secundo cõmouebuntur ad prelium quo orbis terrarum pugnabit contra infensatos: & armabit deus creaturam ad vltionẽ inimicorũ. vt dr Sap. v. Et qa hoc debet frequenter prędicari publice: ideo dr cuilibet prędicatori illud Esa. lviij. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocem tuã: & annuntia ppło meo scelera eorũ. s. declarans iudicium q̃ ꝓpter ea illa eis paratur. Tertio tuba illa vocantur ad festũ ætemæ solẽnitatis. nõ omnes: sed electi. vt sicut dñs ascendit in voce tubæ. fm Pẽ. ita descendet & veniet ad iudicium. Et sicut formæ sacramentorũ habent virtutẽ sanctificãdi instrumẽtaliter: nõ ex hoc q̃ audiuntur: sed ex hoc q̃ ꝓferũtur. ita illa vox quicqd sit habebit efficaciam instrumentalẽ ad resuscitandũ: nõ ex hoc q̃ sentitur: sed ex hoc q̃ ꝓfertur. sicut etiã vox ex ipsa impulsione aeris excitat dormientẽ soluendo organũ sentiendi. nõ ex hoc q̃ cognoscatur. qa iudiciũ de voce pueniẽte ad aures sequitur excitationẽ & nõ est causa eius. Tertio quare dicitur vox archãgeli illa vox. Rñdet hea. Tho. vbi. s. q̃ fm hea. Augu. in. iij. de trini. Corpora crassiora & inferiora per subtilia & potentiora q̃dã ordine regũtur: ita oĩa corpora regũtur a deo per spm rationalem. q. d. etiam be. Greg. tãgit in. iiij. dial. Vñ in oibus quæ corporaliter a deo fiunt videtur deus ministerio angelorũ: ita etiã in resurrectione vniuersali q̃ ꝓnet ad transmutationẽ corporũ. s. collectio cinerum & eorum præparatio ad reparationẽ humanorũ corporũ inde est q̃ deus in resurrectione illa vtet ministerio angelorũ. Sed alia sicut immediate a deo creata est: ita immediate a deo corpori reunietur sine aliqua operatione angelorum. Sisr & gloriam corporis ipse deus faciet absq; ministerio angelorum sicut & aiam immediate glorificat. Et istud ministerium angelorũ. s. in collectione cinerum & præparatione dr vox archangeli fm vna expositionem in litera. & qa ministeriũ illud erit principaliter vnius archangeli. s. Michaelis qui est princeps ecclesiæ: sicut olim fuit synagogæ: vt habet Dan. xij. ideo dr vox archãgeli. Sed qa hoc ipse agit ex influẽtia virtutum & aliorum superiorum ordinũ: ideo q̃d ipse dr facere quodãmodo faciẽt & ordines superiores. Similiter & inferiores angeli cooperabuntur Michaeli circa resurrectionẽ singulorum quorũ custodiæ fuerint deputati. Et sic vox illa dici potest & vnius & pluriũ angelorum. Vnde Mat. xxiiij. dicit Christus q̃ mittet angelos suos cum tuba & voce magna & congregabunt electos suos a quatuor ventis. Dicit aũt de electis: qa omnis resurrectio erit ad gloriam &, tamẽ etiã congregabuntur & reprobi: vt ipse dicit in seq. c. Quarto cõsiderandum quando fiet ista vox quã omnes qui in monumentis sunt audient. & qui audierint viuent. s. resurgendo. Circa qd̃ air ipse saluator. De die aũt illa & hora nemo scit: nec angeli dei: nec filius hois: sed solus pater. Mat. xxiiij.

De tpe vniuersalis iudicij. s. quãdo.

Quare dicitur vox archãgeli.

Quare intelligitur illd Mat. q̃ filius hominis nescit diẽ vltimi iudicij.

Quod autem dr filius hois nescit: intelligendum est fm hea. Aug. qa nos nescire facit. vel qa nescit nobis reuelãdo. Scit em̃ ipse etiam inquantum homo horam & punctum finalis iudicij: sed non tali modo q̃ illud habeat nobis manifestare ante tempus suum. Et q̃ dr nisi solus pater non p hoc excluditur notitia filij vel spiritussancti: quorum trium est vna scientia sicut vna essentia. Pro cuius maiori declaratione dicit hea. Tho. in. iiij. vbi. s. q̃ sicut hea. Augustinus dicit lib. lxxxiij. quæstionum. Eius vltima humani generis: quæ incipit a dñi aduentu vsq; ad finem sæculi. quibus generationibus cõputetur incertum est: sicut & senectus quæ est vltima ætas hominis: non habet determinatum tempus fm mẽsuram aliorum: cum quandoq; sola tantum teneat temporis quantum reliquæ omnes ætates. Huius autem rõ est: qa determinatus numerus futuri tẽporis sciri non potest nisi p reuelationem vel per naturalem rationem: qa simul erit & resurrectio & finis motus cœli. Ex motu aũt accipitur numerus omnium: quæ determinato tempore per naturalem rationẽ futura præuidentur. Ex motu aũt cœli non potest cognosci finis eius: quia cum sit circularis ex hoc ipso habet q̃ fm naturam suã in perpetuũ possit durare. Vnde naturali ratione tempus q̃d̃ durabit vsq; ad vltimã resurrectionem nr sciri & numerari non potest. Similiter nec per reuelationẽ haberi potest. ideo vt omnes semper sint soliciti & parati ad Christum occurrẽdum & obuiandum. Et propter hoc apostolis etiam de hoc qnærentibus respondit. Act. i. Nõ est vestrũ nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. Super quo hea. Aug. in lib. xviij. de ciui. dei. ait. Omnium de ha re calculantium digitos resoluit: & quiescere iubet. Quod aũt apostolis noluit reuelare qui fuerunt principes ecclesiæ & magis edocti a deo de rebus diuinis & ecclesiæ q̃ cæteri: nec alijs reuelabitur. Vnde oẽs illi qui tempus illud numerare voluerunt: hactenus falsiloqui sunt inuenti. Quidã enim cyrus ait hea. Aug. ꝺab ascensione dñi vsq; ad tẽpus vltimum dixerunt quadrigentos annos posse compleri ad mille: quorũ falsitas patet: & patebit eorũ qui adhuc computare non cessant. Quinto diligenter attendendum de mille annis de quibus loquitur Ioannes Apocal. xx. quibus ab angelo dicitur draco & serpens antiquus teneri ligatus. & postea soluendus ad seducẽdas gentes. Et ista solutio dicitur facienda tempore Antichristi: quãdo erit persecutio maxima contra ecclesiam. Persecutio autem Antichristi fm hea. Aug. de ciui. dei. durabit tribus ãnis cũ dimidio: & trahitur ex ca. xij. Daniel. creditur autem vicicina valde esse finali iudicio talis psecutio. Vnde Dan. xij. post q̃ dictum est. Quod tempore quo ablatum fuerit iuge sacrificiũ & posita fuerit abominatio in desolationem dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat & pueniat ad dies mille trecẽtos viginti quinq;. Tempus dierum mille ducentorum sexaginta: dicunt esse tempus persecutionis Antichristi. Et qd̃ restat vsq; ad dies mille trecentos triginta quinq; vel viginti quinq; sunt dies dati ad pernitẽtiam hoibus seductis ab Antichristo post mortẽ eius. Ad minus dicunt istud tempus eẽ quadraginta quinq; dierum datum ad pœnitentiam. Vtrũ aũt plus sit mundus duraturus occultum est nobis. Reducendo ad illos mille annos de quibus dictum est aliqui voluerũt dicere q̃ post vltimam resurrectionem mortuorũ sancti regnaturi sint cum Christo in mundo abundantes omnibus delicijs corporalib⁹. Sed hea. Aug. in lib. xx. de ciui. dei. vbi multum diffuse tractat istam materiam de istis mille annis reprobat istam opinionem. & ecclesia condẽnat eã vt hereticam vt dicantur tales milianistæ. Alij aũt voluerunt dicere q̃ isti mille anni sunt tps determinatum qd̃ debet esse inter Christi passionẽ & vltimã resurrectionẽ, ita q̃ in illis inclusa datur tempus psecutionis Antichristi qñ fatuanas soluetur de carcere suo. Et hoc esse falsum patet: qa vltra mille annos transierunt iam. ccclxxviij. & nõdũ venit Antichristus. ꝓpter qd̃ alij incipiũt enumerare istos mille annos a tpe quo Syluester papa alligauit draconem in abyssum filo canapino conuerso Augusto Constantino ad fidem: tunc em̃ multum cessauit persecutio contra ecclesiam: & exaltata est. Sed hoc fuit circa annum dñi trecẽtesimũ qbus si addatur qui restant de mille. ccclxxviij. qui fluxerunt ab incarnatione: excedit numerũ millenariũ in. cxxviij. Et sic patet falsum. Vñ dicit hea. Aug. vbi. s. & be. Tho. post eum q̃ illa resurrectio de qua agit ibi Ioan. intelligit de resurrectione spũali aiarũ a pctis ad vitam gratiæ. Regnũ Christi in quo sancti regnãt intelligit vel de regno ecclesiæ militantis in quo Christ⁹ regnat cũ electis suis p gratiã vel in gloria quo ad oẽs sctos licet dicat ibi de martyribus: qa p maxime vsq; ad mortẽ certauerunt. p Christo. Et numerus millenarius non significat determinatũ numerũ annorũ: vt illi volunt. s. q̃ tantum tpis ecclesia sit duratura militans. Sed sumitur p omni eo tẽpore qd̃ erit ab aduentu primo Christi in carnẽ vsq; ad aduentũ ad iudicium: quantũcũq; sit prolixũ etiã si tria milia annoꝝ. Significat em̃ millenarius numerus vniuersitatem. Et sic sumitur numerus determinat⁹ pro indeterminato. sicut illud Pẽ. verbi qd̃ ma dauit in mille generationes. i. in multas. Alij dixerunt q̃ tempus ecclesiæ militantis præfigitur dr determinat per illud qd̃ Apoc. xij. dr de muliere amicta sole ecclesiam significante quæ fugiens in desertũ habet locũ paratũ a deo vt ibi eã pascãt dies⁹ mille ducẽtis sexaginta. Et qa Ezechieli dictũ fuit diem p anno dedi tibi. dicunt q̃ tot annis ecclesia debet durare vsq; ad finẽ mundi. Qui numerus

Universidad de Deusto
Biblioteca

annorū sit incipiat cōputari a passione Christi:iā per multos annos excessit:quia vt dictū est.iam fluxerunt ab incarnatione dñi.M.cccl.xxvij.Et sic falsitas apparet.Si autem illi anni incipiant cōputari a tpe.Syluestri & Constantini:quo tēpore eccl'ia fuit exaltata:sic restarent adhuc anni centū quib⁹ mūdus esset duraturus:sed ea facilitate comincitur ista opinio qua ꝓbatur.Alij vero dixerūt tanto tempore mundum duraturum quantum fluxit ab initio mūdi vsq; ad aduentū Christi in carne.qd' fuit quinq; miliū centū nonagintanouē annorū.scd'm.lxx.& quosdam alios.vel ad minus quatuor miliū annorū scd'm Heb.& Hiero.fundātes se in eo qd' dicitur Abachuc.iij.de primo aduentu christi. Dñe opus tuū in medio annoꝝ viuifica illud.opus em̄ dei p̄cipuum fuit genus humanū.qd' mortuū per peccatū:fuit viuificatū in medio annorū. Ad hoc ergo vt sit in medio dicūt oportet ꝙ tantum sequat tpis post aduentum primū:quantū ante præcessit:Et sic esset quinq; miliū vel quatuor miliū annorū & vltra.Sed istud motiuū est valde debile.Nā in medio dicit nō solū qd' æqualiter discrepat ab extremis:sed etiam quodcūq; existēs inter extrema siue parū siue multū differ ab eis.Pōt em̄ dici in medio numeri vndenarij nō solū senarius q; eque distat ab vnario & vndenario:sed etiā alio modo omnes numeri qui sunt inter vnariū & vndenarium:& sic septenarius est in medio.& alij sequētes numeri & binarius cum sequente.Et sic sumit ibi & melius:qa infra tps veteris testamēti & noui.Qd' etiā abbas Ioachim circa hmōi dixit de determinatione temporis ex scripturis. dicit.b. Tho.ꝙ aliqua vera dixit p̄ coniecturas.& in aliquib⁹ decæptus est.Est ergo concludsiue tps hoc incertum nobis.Qd' tñ aliqs prædicaret pro pinquū esse finale iudicium vel aduentū Antichristi nō assero rendo nec; determinādo tps ad timorem incutiendum & cōtemptū mundi peritur ex scripturis & coniecturis suspicando:nō videtur reprehēsibile.Nā & sancti hoc fecerunt.Vnde & Greg.in homil'.Ecce iam corda infideliū iugo fidei subdidit.Ecce iam mūdi gloriam strauit.Iam ruinis eius crebrescentibus iudicij diē appropinquare denuntiat.Et tñ supbа mens nostra non vult sponte dimittere quod quotidie pdit invita.Hęc ille.Hoc egit & be.Vincentius & dñs Ioānes Dominici in sermonibus eoꝝ.Sexto dicendum qua hora vltimæ diei fiet illa vox:Ad qd' dicit be.Tho.vbi.ē.ꝙ determinata hora tēporis qua fiet resurrectio pro certo sciri non pōt vt dicit magister in l'a.Tamen satis ꝓbabiliter a quibusdā dicitur ꝙ resurrectio erit quasi in crepusculo sole existēte in oriente & luna in occidente:qa in tali dispositione sol & luna creduntur creata:vt sic eoꝝ circulario compleatur peni⁹ ad idem punctū.Vnde & de Christo dr̄ ꝙ tali hora resurrexit.Quāuis autē cū resurrectio erit tunc non sit tempus sed finis temporis:qa in eodem instanti quo cessabit motus cœli & per consequens erit & resurrectio vniuersalis: tamen erit situs sy derum scd'm dispositionem qua nunc se habent in aliqua determinata hora.Et scd'm hoc dr̄ resurrectio futura talis vel tali hora.Quāuis autem optima dispositio temporis in die dicatur esse in meridie ꝓpter illuminationem solis maiorē tamen quia vt dr̄ Apoc.penul.Ciuitas illa non eget sole neq; luna:sed claritas dei illuminat illam.Ideo non refert quātum ad illuminationem vtrum fiat resurrectio de die vel nocte.Nec obstat qd' dr̄ Mat.xxv.Media nocte clamor factꝰ est sisti? vocis existētis ad resurrectionē:qa illud ponit ꝓpter incertitudinem temporis:quia minus tūc temporis homines stant vigilantes & cauti.Et quantum ad illud qd' fit in resurrectione ministerio angelorum nō erat illa vox.i. collectio cinerum & præparatio in instanti:si instans dicatur indiuisibile temporis.Erit autem in instanti si instans accipiatur pro tempore breuissimo imperceptibili.Sed illud qd' fiet diuina virtute immediate.s.reunirio aiæ ad corpus fiet subito s.in termino temporis quo angelorum operatio complebitur:qa virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit: sicut & in vltimo prolationis formæ sacramentorum fit sacramentū subito:sic & in illa voce.Septimo notādū ꝙ vox illa illa citationis ad oēs extendetur.Omnes em̄ resurgemus.ait apls's.i.Cor.xv.Sed resurrectio non est nisi eius qd' ceciderit s.per mortem.ergo &c.Huic sententiæ videt obuiare qd' ait apls's.i.Thessal.iiij.Nos qui viuimus qui relinquimur:simul rapiemur obuiā Christo in aera.& Act.x.dr̄ ꝙ Christus cōstitutus est a deo iudex viuorum & mortuorum. Et sic videtur ꝙ aliqui non morientur qui.s.erunt in vltimo tempore qui tamen iudicabuntur.Dicit aūt bea.Tho.in.iij.vbi.ē.ꝙ Qd' ifquis sancti loquantur varie de hac re vt magister tangit in ne mia litera:tamen hæc est securior & cōmunior opinio ꝙ oēs mo di oēs rientur & a morte resurgēt.Et hoc ꝓpter tria.Primo qa hoc morien magis concordat diuinæ iustitiæ quæ humanam naturam tur & re pro pcto primi parentis dānauit vt oēs qui p actum naturæ surgent ab eo originem ducerentur:in fectionem pcti originalis cō propter traherent.& per consequens debitores mortis fierent. Scd'o tria. qa magis concordat diuinæ scripturæ quæ oim futuram resurrectionem prędicat:Resurrectio aūt non est nisi ei⁹ quod prius cecidit & dissolutum est vt dicit Damas.Tertio qa magis concordat ordini naturæ in quo inuenimus ꝙ illud qd' corruptum & incineratū est in suam nouitatē nō reducitur nisi corruptione mediāte.sicut acetū non fit vinum nisi aceto corrupto & in humorem vitis transeunte.Vnde cū natura humana in defectū necessitatis moriēdi deuenerit:nō erit reditus ad immortalitatē nisi morte mediante.Ad auctoritatem respondetur ꝙ distinctio illa non est referenda ad tempus iudicij:nec ad totum tempus preteritū:sed ad illud tempus determinatum qd' immediate iudicium præcedit quādo.s.iudicij signa incipiant apparere.Ignis ergo cōflagrationis qui facit mundi purgationem poterit tiarim corpora illorum qui viui inuenientur illo;ꝙpe vsq; ad cineres resolvere sicut & alia mixta resoluet in præiacentem materiā. Et cū dr̄ oēs ex cineribus resurgere:dicuntur cineres oēs reliquiæ q; remanent ex corpore humano dissoluto.Quia vero vt dicit Dañ.xij.Qui in puluere terræ dormiunt euigilabūt alij in vitā æternā:alij in opprobriū vt videāt semper.Ideo timorem dñi docebo vos:ait Pē.videlicet.Declia a malo & fac bonū.

§.V.QVARTO IN IVDICIO CONsiderādum est iudicis p̄sentatio.Qui veniet cū potestate magna & maiestate adeo.vt Iob.xxvi.c.dicat.Colūnę cœli.i.angeli & sancti homines pauent aduentū ei⁹.Si colūna nutat: quid virgula facit? sed timentes deū.s.timore initiali.ait. Quis in Pē.xxxj.mia circumdabit.Sed circa iudicantem seu iudicem vniuersi huius iudicij videda sunt plura.Primū est quis sit iste iudex. salti iudi Et respōdetur scd'm bea.Tho.in.iij.dist.xlviij.ꝙ est dñs Iesus cio iuChristus.Ioan.v.Potestatē dedit ei iudiciū face.s. pater Christo eius filio:qa filius hois est.& Iob.xxxvj. Causa tua quasi impij iudicata est.s.a Pilato:ideo iudiciū causamq; recipies s.vt iuste iudices.& loquitur Christo.Pro cuius declaratione dicit.b.Tho.ibi ꝙ iudicando iudicium aliqd' dñium requirit.Vñ ad Ro.xiij.Tu qs es q; iudicas alienum seruū? q.d. si non habes dñium sup eū non vales iudicare.Competit aūt Christo iudicare primo ratione dominationis qa dñium su Duplici per omnes hoies habet de qbus principaliter erit finale iudi ratione ciū.Ipse aūt est dñs noster:qa dñs ipse est deus ipse fecit nos Christo & nō ipsi nos.Scd'o cōpetit ei rōne redēptionis: qd' ei com iudicare petit scd'm humanam naturā. Vñ ad Ro.xiij. In hoc Christus cōpetit. mortuus est & resurrexit:vt viuoꝝ & mortuoꝝ dominetur. Ad præmiū aūt vitæ æternæ nobis creationis bona nō sufficiunt:nisi beneficiū redemptionis adderet per impedimētū qd' naturæ creatæ supuenit ex pcto primi parentis:vñ cū iudiciū illud finale ad hoc ordinet vt aliq admittant? ad regnū aliqui excludant? a regno:cōueniēs est vt ipse Christus fecīdum humanam naturā: cui⁹ redemptionis beneficio ad regnum admittitur illi iudicio p̄sideat.&hoc est qd' dr̄ Act. x.Constitutus est a deo iudex viuoꝝ & mortuorū. Et qa per redemptionem humani generis non solum hoies reparauit sed vniuersaliter tota creatura scd'm ꝙ tota creatura reparato homine melioratur.vt habeur ad Col.i.Pacificās per sanguinem crucis eius:siue quæ in terris:siue quę in cœlis sunt. ideo non solum sup hoies:sed sup vniuersam creaturā Christus p suam passionē dñium ꝓmeruit& iudiciariā potestatē. Vñ ait Mat.vlti.Data est mihi oīs potestas in cœlo & in terra.Potest & tertia ratio induci eiusdem:quia eius est iudicare cuius est condere legem.Sed Christus in humana natura apparens nobis condidit legem euāgelicā.Vñ Iaco.in cañ. sua.Vnus est legislator & iudex.s.Christus ergo Christo scd'm humanā naturā data est ei iudiciaria potestas:virtute tamen diuinitatis.Scd'o sciendum ꝙ iudex Christus in iudicio apparebit in forma gloriosa:nō ignominiosa sicut in passiōe. Vñ Esa.liij.dictum est de passiōe.Ecce nō est ei species nec; decor &c. Vñ ad ostēdendū gloriam sui aduentus in iudicio dicit ipse Luc.xxj.Tunc videbunt filiū hois venientē cū potestate magna & maiestate in nube.s.humanitatis apparens sed maiestas & potestas ptinet ad gloriā.Vel in nube.s.clara & lucida.s.societate sanctoꝝ.sed sancti tunc habebūt corpora gloriosa qui iudicabūtur ab eo.ergo multo magis ipe Christus iudex eoꝝ.Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. vbi.ē.ꝙ Christus dr̄ mediator dei & hoīm inquātū pro hoībus satisfacit & interpellat apud patrē:& ea q; sunt patris hominibus cōicat scm ꝙ ipse ait Io.xvij.Claritatem quam dedisti mihi dedi eis scm hoc vt vnū ꝙ ei conuenit ꝙ cū vtroq; cōicat extremorū. Inquātum em̄ cū hoībus cōicat: vices hoīm gerit apud patrē. Inquantū vero cū patre cōicat: dona patris transmittit ad hoīes. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit vt pro nobis satisfaceret apud patrē:ideo in forma infirmitatis nostræ apparuit:qa vero in scd'o aduētu ad hoc venit vt iustitia patris exequat̄ in hoies gloriam demonstrare debet q; ineſt ei ex cōione eius ad patrem:& ideo in forma gloriosa apparebit.Et qd' dr̄ Ioan.xix.Videbunt in quē trās fixerunt.vbi glos.qa in ea carne venturus est in qua crucifixus est.intelligēdū est qa in ea carne apparebit & natura:sed non in eadem qualitate.s.infirma & ignominiosa:sed speQd' apparebit cū signo crucis& quare: & quō intelligit. ciosa. Tertio sciendum ꝙ apparebit iudex cum signo crucis: quia dr̄ Mat.xxiij. Tunc apparebit signum filij hois.i.signū crucis.vbi Chry⁹.dicit ꝙ veniet Christus in iudicio non solum vulnerum cicatrices:sed ipsam mortem exprobratissimam ostendens.Hoc tñ ꝙvt dicit bea. Tho.)non est intelligendum de isto ligno crucis in quo fuit crucifixus:qa illud sicut & oia ligna & irrationabilia resoluentur in elementa: sed aliqd' signum representans istrumentum passionis.Nec hoc apparebit ad indicium tunc existētis infirmitatis:sed ꝓ teritę:vt p hoc iustior appareat eorum condēnatio q tātam misericordiā neglexerunt.& eorū præcipue qui Christū pscuti sunt iniuste.Cicatrices aūt quæ in eius corpore apparebunt non ptinebunt ad aliquā infirmitatē:sed erunt indicia maxime virtutis qua Christus p passionis infirmitatem de hostibus triūphauit.Exprobratissimā aūt mortē ostēdet nō sensibiliter oculis eā ingerens: acsi tunc eam pateret: sed ex his q; apparebūt iudicijs præteritæ passionis:hominesin re cogitationē præteritæ eius mortis adducet.Vnde & dr̄ ꝙ ex ipsis cicatricibus nulla deformitas apparebit:sed radij lucidiores sole exibunt.Quarto sciendum ꝙ iudex Christus & si in humanitate ab oibus videatur.& ideo dr̄ sibi dari iudiciū scm illud Pē.lxxj. Deus iudicium tuum regi da: & iustitiam tuam filio regis.i.Christo.Iudicabit tñ resuscitās oēs & sententiam proferens glorificationis & dānationis ꝓnute suę diuinitatis:quæ cū vna sit eius & p̄is & spūssancti & cōis operatio eorū.ideo a tota trinitate fieri opus iudicij.Dicitur tñ pater iudiciū dare filio:quia ipse origo seu principium trinita Qd' soli filio datū est iudiciū facere & quare. tis producens alias personas & non ꝓducta.Et dr̄ dare iudiciū soli filio:qa ipse solus cum incarnatus fuerit solus in humanitate nostra oibus ostēdetur.Decet em̄ vt iudex ab oīb⁹ iudicandis videat.Sed a malis eius diuinitas non videbitur. qa cū de⁹ sit essentialiter ipsa bonitas:sine gaudio videri nō pōt:sed gaudiū omne excluditur a dānatis.Esa.vlt.Tollatur impius ne videat gloriam dei. In videndo aūt humanitatē Christi:& si in se gloriosam nullā inde ꝛsolationē habebūt mali.In potestate em̄ est corporis glorioſi demonstrare se vl occultare vt non videatur:qnimmo habebunt inde exvisione illa mali maximā pœnam:ita vt dicant montibus:cadite sup nos:& collibus cooperite nos:& abscōdite a facie agni. vt dr̄ in Apoc.vi.Sicut em̄ gloria amici maxime delectat:ita per contrariū glia & potestas inimici maxime contristat:mali aūt Christum odiunt inquantū punientem:& ideo gloria eius in iudicio est eis pœnosa.Vñ Esa.xxvi.dr̄.Videāt & cōfundant? zelantes ppli.i.inuidentes:& ignis.s.in iudicio eos deuoret.Sed electi etiam de visa humanitate valde gaudebunt.scm illud Ioan.x.Ingredietur & egredient? & pascua inuenient.i.refectionis æternæ.Ingreditur quo ad diuinitatem cō Qd' christus oēs iudicabit quō intelligit & q're. rēplandā.egreditur quo ad humanitatem.Quinto videndū est quos iudex Christus iudicabit.Et dicendum scm.b. Tho. in.iij.dist.xlvij.ꝙ oēs hoies.Vñ dr̄ Apoc.'.Ecce venit in nubibus.s.ad iudicandum & videbit eum oīs oculus.Sed notandum ꝙ ad iudicium duo ptinent.s.discussio meritorū: & retributio præmioꝝ.i.gloriæ vel pœnę:put egit q; sq. Quātum ergo ad scd'm.s.recæptionē præmioꝝ oēs iudicabūtur boni & mali:perfecti & imperfecti:fideles & infideles: eo ꝙ vnusq; recipiet ex diuina sua præmiū correspōdens merito.Et hoc est qd' ait apls's.ij.Cor.v.Oēs astabimus ante tribunal Christi:vt referat vnusq; ea q gessit in corpore siue bona siue mala.Oēs ergo in iudicio apparebunt.Et ratio huius est:qa potestas iudiciaria Christo hoi collata est in præmium humanitatis:quam in passione exhibuit.Ipse aūt sua passione ꝓ oibus sanguinē suū fudit quantū ad sufficientiā. licet nō in oibus habuerit effectum ꝓpter impedimentum i aliquibus inuentū.& ideo cōgruum est vt oēs hoies ad iudicium congregentur:ad videndū eius exaltationem in hūana natura scm quā cōstitutus est a deo iudex viuoꝝ & mortuoꝝ. Quātū ꝛo ad primū.s.discussionē meritorum:hoc nō fit nisi vbi est aliq; comixtio meritorū bonoꝝ cū malis. Vñ illi qui ædificant sup fundamentū fidei:aurū & argentū & lapides p̄ciosos diuinis seruitijs totaliter insistētes:qa nulla admixtio nē alicuius mali meriti habent:in eis discussio meritorū nō habet locū:sicut illi qui rebus mundi penitus abiectis solicite cogitāt solū q; dei sunt.& ideo saluabunt:sed nō iudicabunt ꝓfecti pauperes.de qb⁹ in.ꝯ.seq.dicet.Illi aūt q; ædificant sup fundamentū fidei viuæ:lignū:fenū:& stipulā:q.s. amāt sæcularia & implicantur terrenis:ita tñ ꝙ Christo nihil ꝓponant.In eis discussio meritorū locū habet.& hi vtiq; iudicabunt.sed saluabunt.Sed qa in infidelib⁹ non est fidei fundamētū:q; sublato oīa opa sequētia rectitudine ꝓfectę in rētionis caret:cū nulla permixtio bonorū sit in eis cum malis:qa oīs actio infidelium pctm̄ est.i.sine merito.ideo infideles dicuntur non iudicari.s.quo ad discussionem meritorum:nō quo ad cōparitionē & punitionē.Qui em̄ nō credit iam iudicatus est.ait Christus Ioan.iij.Iam em̄ nota est ecclesiæ eius dānatio.Et sic intelligitur illud.Ideo non resurgunt impij.i.infideles in iudicio.s.quo ad discussionem.Sed fideles mali in q;bus manet fidei fundamentum: ad minus fidei actū laudabilem habēt quis nō sit meritoriꝰ sine charitate tñ quantum est de se est ordinatus ad meritū.ideo ipsi iudicā tur quo ad discussionē sed dānatur.Sexto de q;bus iudicabit De quib⁹ considerandū.Et dicendū ꝙ de oibus actibus interioribus b⁹ iudi- & exterioribus.Eccl'a vlt.Cuncta q; fiunt adducet dūs in iu- cabit. dicium:siue bonū siue malū.& Sap.i.dr̄.Qui loquit iniqua nō pōt latere:nec p̄teriet illū corripiens iudicium & in cogitationibus impij interrogatio erit.Sed & de bonis operibus iudicabuntur hoies:videlicet si cū debitis oibus circunstantijs facta fuerint.Vñ dñs p Pē.lxxiij.Cū accæpero tps.s.in fine mundi:tūc em̄ tempus qd' mēsurat motu primi mobilis subtrahet:cessante motu ipsius mobilis primi. ego inqt iustitias iudicabo.i.discutiā opa iusta:si cum debito modo sint facta.Vñ bea.Greg.ad Mauritiū Imperatorem.Multa sunt quę de illius iudicio hoies ignorant.Nā forsan? ꝯs vos laudatis ille reprehendet.& quos vos vituperatis ille laudabit.xi.q. j.sacerdotibus.Et quantū q dem ad iudiciū discussionis: hoc locū non habet in angelis bonis vel malis.b.Tho.vbi.ē.qa nihil ꝓmixtū est in eis:in bonis oia bona:& in malis oia mala.Sed ad iudicium retributionis cū sit duplex eorum retributio: vna respondens ꝓprijs meritis angelorum: & hæc fuit ab initio vtriq; parti facta.alijs in beatitudinem sublimatis.alijs in infernum demersis.Alia retributio est quæ respondet bonis & malis meritis p angelos ꝓcuratis ad homines.Et hæc retributio in iudicio finali fiet:qa & boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eoꝝ quos ad bonū meritū induxerūt:& mali angeli amplius torquebunt? multiplicata malorꝝ ruina quos ad malū incitauerunt.Et sic in angelis fiet iudicium indirecte inquantum act⁹ angelorum fuerunt quodāmodo cōmixti actibus hoīm:incitādo ad bonū vel malum.Septimo videndū in quo loco iudicabit.Et De loco videtur ꝙ in valle Iosaphat quæ videtur esse iter mōtē.Oli- vbi christi ueti vñ dñs ascendit in cœlum:& mōtē Sīō vbi facta fuit vltima cœna & descendit spūssctūs sup apl'os die Pētecostes. cabit in Dicit em̄ Iohel.iij.Congregabo oēs gentes & deducā eas in valle Iosaphat & disceptabo cū eis.Et q; is ad literā possit saphat. intelligi cōprehēdēdo etiā circūstātias dictæ vallis:qa valde multi ibi contineri possint:pūt in dicto spatio iudicari præcipue cū mali in terra resurgāt iudicandi:boni vero in aera subleuandi:qa celestia dilexerunt Christo occurrētes in aere apparenti.Beatus Aug.tñ videt in lib.xx.de ciui.dei magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc referre ad interpretationē noīs q̄ ad locū illum noīatū. Interpretatur em̄ Iosaphat iudiciū dn̄i: vel dn̄s iudicat.q.d. Congregabo oēs & deducā eos in iudicio nō cuiuscūq; sed dn̄i absolute.s.oim̄. Et sic incert⁹ videt esse locus iudicij terrestris in quo pēnōres terrenis dediti manebunt iudicandi. Paruuli etiā resuscitati: & si hic nil audierunt & cognouerūt de Christo ꝓpter defectū ætatis in qua mortui sunt: tm̄ ipsi Christū videbunt iudicē & deū esse cognoscent. Dicit aūt b. Tho.vbi.ē.q. licet p̄ certitudinē sciri non possit de loco: tm̄ probabiliter colligi pōt ex scripturis q̄ circa mōtē Oliueti descendet ad iudicandū sicut & inde ascendit in cœlum. Vnde angeli dixerunt, Sicut vidistis eū ascendentē in cœlū: ita veniet. Cum ergo Christus sit iudex: in hoc iudicio cui oīa sunt nuda & aperta: & nil inultū dimittat de peccatis: quātus tremor est futurus quando iudex est venturus: cuncta stricte discussurus, vñ bea. Greg. in moral'. Hi qui in corporibus reperiri poterunt: q̄uis fortes & pfecti sint qa in carne sunt posīti: nō pñt in tanti terroris turbine nullius formidie concuti. Sed mia eius a ꝓgenie in ꝓgenies timentibus eū, ait beata Maria Luc.ⁱ.s.timore initiali.

§.VI. QVINTO TRACTANDVM

Assessores iudices qui erunt,

est de iudicibus assessorib⁹ cū qbus Christus iudicabit. Dicitur em̄ Esa.iij. Dn̄s ad iudicandū veniet cū senatoribus populi sui. Et qui sint hi assessores dn̄s Iesus expressit dicens, Mat.xix. Vos q reliquistis oīa & secuti estis me: in regeneratione.i. in vltima resurrectione in quo hoies iterū generabūtur resurgentes ad vitā immortalē: cū sederit filius hois.s.ad iudicandū: sedebitis & vos sup̄ sedes.xij. iudicantes.xij. trib⁹ Israel &c. Pro hoc declaratione sciendū q̄ iudicare dr̄ ſpretē pliciter. Primo ex se & autoritatiue, & hoc modo.s. iudicare

Iudicare resumit septēpliciter.

autoritatiue est ꝓprie dei trinitatis. Nam iudicare ſm bea. Tho. in. iij. dist. xlvij. ar. ij. quæſto.ⁱ. est ꝓprie illius qui habet potestatem & dn̄iū in alios: cuius regimini subduntur q̄ iudicanē. Vñ eius est in alios ius ferre seu dicere vel dictare: Iudicare em̄ est ius dicere vel dictare: & hoc agere ex propria autoritate est dei. Pō. xcv. Iudicabit orbē terræ in æquitate. s. deus: & populos in veritate sua. Sed o iudicare sit delegatiue. i. ex alio accipe autoritatē iudicandi. & hoc cōuenit Christo inquantū hō: qui vt dr̄ Act.x. constitutus est a deo iudex viuorum & mortuorū. Et Io.v. Potestatem dedit ei pater iudicium facere: qa filius hois est. Ipse em̄ in illa assumpta humanitate oībus se manifestabit & oēs boni & mali eū videbunt & talē potestatem sibi ad iudicandum collatā. Tertio dr̄ aliq̄s iudicare quasi causaliter & comparatiue. vt dicatur illud iudicare vñ apparet aliquis iudicandus, Et ſm hoc dicuntur aliqui iudicare ſm Tho. inquantum ex cōparatione eoꝝ alij iudicandi ostenduntur: sicut dicuntur Niniuitæ iudicare generationē Iudæorum, ſm illud Christi, Viri Niniuitæ surgent in iudicio: & iudicabunt generationē istam: quia pniam egerunt ad prædicationē Ionę. Mat.xij. Sic aūt iudicare est cōe bonis & malis in iudicio. Nam Niniuitæ & si tunc prædicante Iona conuersi sunt: postea recidiuantes & peiora agentes: reprobi facti sunt ſm bea. Hiero. de pœ. dist. iij. ſi cut ait, cū. c. seq. & a Babylonijs exterminati. Sic ergo iudicabunt Iudæos: qa ex illo opere suæ conuersionis ad ſimplex verbū Ionæ ostēdent q̄ iuste condēnandi fuerint Iudei: qui Christū dn̄m prophetarum tories audire prædicantē nolue runt. Sic etiam pōt intelligi illud apl̄i, 1. Cor. vi. An nescitis qa angelos iudicabimus. s. malos: qa cū hō in corpore fragili tot incitamenta ad malum habeat & bella patiatur: & tamen superat oīa. a deo nō recedens: ostenditur per hoc q̄ iuste angeli mali condēnentur: qui nullam carnis fragilitatem habentes vt incitamentū ab alijs a deo per superbiā recesserunt. Quarto dr̄ iudicare q̄si interpretatiue, interp̄tamur aliquē aliquid facere: qui facienti consentit. Vñ illi qui consentiunt iudici: ſniam eius approbando vt iustam: ſm bē. Tho, probatiue. Vñ dr̄ Sap̄. iij. Iudicabunt sancti nationes & dominabuntur pplis. Et in Pō. cxlix. de sanctis dr̄. Gladij ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis &c. Vt faciant in eis iudicium conscripti: gloria hæc est omnibus sanctis eius, iudicando. s. ꝓ modū approbationis. Quinto dicitur iudicare declaratiue: sicut si liber in quo continetur lex dicatur iudicare: qa lex declarat qd & quō iudicandū. Et sic cum Christ⁹ dicat. Quos deus coniunxit homo nō separet cū sit diuortiū legitimo modo non dr̄ hō separare sed lex: qa lex sic iudicat & declarat faciendū. Et sic Christus ait Iudęis Io.xij. Qui me spernit & non accipit verba mea: ego nō iudico eum: sed sermo meus quē locutus sum iudicabit eum in nouissimo die. Sexto dr̄ iudicare testificatiue. Cum tota vis iudicij ad ferendum ſniam consistat in testium dictis, qa in ore duorum vel trium stabit omne verbum. Mat.xviij. s. vt, verū & firmum habebitur. ideo testes in dicendo sup̄ quo fit iudiciū possunt aliquo modo dici iudicare: qa ex dictis eorū reus absoluitur vel condēnatur. Et qa in finali iudicio magis mentaliter q̄ vocaliter exercebitur illud iudiciū: vel etiā si vocaliter virtute diuina vnicuiq; innotescent merita & demerita sua: distante conscientia. ideo conscientia vniuscuiusq; quodāmodo iudicabit eum Apl̄s Ro.ij. Testimoniū illis reddente conscientia sua & cogitationū accusantiū q̄ ad mala. s. aut defendentiū quo ad bona. in die qua iudicabit deus &c. Vñ bea. Aug. Qñ deus iudex erit: testis alius non erit: nisi cōscientia tua. Inter deū iudicē & causam tuā noli timere nisi conscientiā tuā. ij. q. iij. custodi. Septio dr̄ iudicare qs assessorie. Et de isto vltimo modo nunc agimus. Hi p̄ similitudinē dicūtur iudices inquantum sedent in loco eminenti tales assessores. vt iudex facit. Et ſm hunc modum quasi pfecti viri quibus iudiciaria potestas promittit. ſm illud. ē. inductum. Sedebitis sup̄ sedes duodecim iudicantes: p̄ honorabilem cōfessionem: qa superiores cæteris in iudicio apparebunt occurrentes Christo in aera. Sed istud ait be. Tho. vbi. ē. non videtur sufficere ad ꝓmissionem dn̄i complendā cū dr̄: qa sedebitis iudicātes. Videtur em̄ iudiciū confessionis supaddere aliq̄d. Est igitur alius modus iudicandi assessorie qui perfectis viris cōuenit inquantum in eis cōtinentur decreta diuinæ iustitię, vñ Apoca.xx. dr̄. Iudicium sedit. & libri aperti sunt. Et p̄ hunc modum hanc iudicationem Richar. de sancto Victore exponit, vñ dicit. Qui diuinæ contēplationi assistunt. qa in libro sapientiæ quotidie legunt velut in cordiū voluminibus transcribunt: quicqd iam p̄spicua veritatis intelligētia cōprehendūt. Quid em̄ sunt iudicantiū corda in oī veritate diuinitus edocta nisi quædā canonū decreta. Sed quia iudicare ꝓprie importat actionem in aliū ꝓcedentem. ideo ꝓprie loquendo iudicare dr̄ qui ſniam loquendo in aliū fert. Sed iudex principalis hoc agit propria autoritate: delegatus aūt sibi cōmissa. Assessor in ꝓposito quasi ſniam iam prolatam in alios manifestat. Eorū igitur iudicare est ſniam alterius autoritate latā in alioꝝ notitiam quasi ſniam latā pronuntiare. Et hoc modo perfecti viri iudicabunt assessorie qa alios ducent in cognitionem diuinæ iustitiæ. vt sciāt qd eis ꝓ meritis debeat. vt ipsa reuelatio iustitiæ iudiciū dicatur. Nec est inconueniens dicit be. Tho. vbi. ē. aliquos sētōꝝ quædam alijs reuelare: vel per modum illuminationis: sicut superiores angeli inferiores illuminant: vel per modum locutionis: qñ inferiores superioribus loquunt. Aduertēdum aūt q̄ illa dignitas assessorie iudicandi non datur oībus sanctis: sed solū pauperibus ſm illud Iob.xxxvi. Pauperib⁹ tribuit iudicium. Et dn̄s Iesus, Vos qui reliquistis oīa & secuti estis me sedebitis &c. Ratio aūt quare paupertati debetur iudiciaria potestas est triplex ſm bea. Tho. vbi. ē. Primo rōne congruitatis: quia voluntaria pauptas est eorum: qui oīb⁹ quæ mūdi sunt contemptis: soli Christo inhærēt. & ideo nō est in eis aliquid qd̄ eoꝝ iudicium a iustitia deflectat. vñ ido nei ad iudicandum reddunt quasi veritatem iustitiæ præ oībus diligentes. Sed o congruit hoc ꝓ modū meriti quia humilitati respondet exaltatio ꝓ merito. Inter oīa aūt quæ homīnē despectū faciunt in mūdo præcipue est paupertas. Vñ excellentia iudiciariæ potestatis pauperibus promittitur. vt sic qui se propter Christum humiliat exaltetur. Tertio quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicādi. Ex hoc em̄ q̄ aliquis recte iudicare & sententiare dicetur: requiritur q̄ cor habebit edoctū omni diuina virtute: & qa alijs potens erit manifestare. In progressu aūt ad pfectionem primū qd̄ relinquendum occurrit sunt exteriores diuitiæ: qa hæc sunt vltimo acquisita: qd̄ aūt est vltimū in constructione est primū in destructione, & sic paupertati respondet iudiciaria potestas: inquantum est prima dispositio ad potestatem prędictam. Sciendū tertio q̄ nō quibuscūq; pauperibus tribuitur ista iudiciaria

Iudiciaria potestas pauperibus debetur triplex.

ista iudiciaria potestas assessorie. Nec etiam ex hoc solum q̄ voluntarie sunt pauperes. sicut Socrates & Diogenes. Sed illis q̄ relinquētes oīa sequunt Christū ſm pfectionem vitæ ſm beatū Thomā. vbi. ē. dist. xlvij. ar. ij. q. ij. Et ſm aliquos tria requirunt ad iudiciariā potestatē istā consequendā. Primum est abdicatio curarū tēporaliū ne impediatur animus a sapientiæ perceptione. Secūdo requirit habitus erga diuinā iustitiā scitā & obseruatā. Tertio q̄ illam iustitiam alios docuerit. Et sic doctrina erit pfectio complens meritum iudiciariæ potestatis. Et q̄uis fuerit aliquis multum diuites vt æstimari potest q̄ aliqui veri pauperes pfecti: non est inconueniens si hoc quasi accidentale præmiū pauperibus detur: vt iudicent alios q etiā sunt excellētioris meriti quantū ad præmiū essentiale. Nam & inferior potest iudicare superiorē nō ex sua auctoritate sed sibi delegata. Ponit Albert. Magnus super missus est: septē gradus paupertatis. Quorū primus est dare superflua personæ prout ꝓsona sonat indigni tate. ſm illud Tob.iij. Da eleemosynā & nō auertas faciem tuā ab vllo paupe. Si multū fuerit tibi abundanter tribue: si parū & illud libēter impartiri stude. Secūdus est dare superflua: nō solū personæ sed & naturæ ſm illd Lu.xi. Quod superest. s. naturæ date eleemosynā: & ecce oīa mūda sunt vobis. glo. s. præter victū & vestitū. Tertius gradus dare etiam necessaria. glo. etiā valde necessaria cū proximis diuidam⁹. Quartus est dare non solū sua: sed & seipm̄ sequendo Christum pura intētione. s. ꝓpter deū. nō ꝓpter mundi gloriam vt veri religiosi ſm illud. Si vis pfectus esse: vende omnia quæ habes & da pauperib⁹ & sequere me. Mat.xix. Quintⁿ est passionibus sedatis mente deo inhærere. ſm illud ad Philip.iij. Nostra cōuersatio in cœlis est. Sextus gradus est relinquere sua & seipm̄ & vltra hoc laborare propr̄is manibus vt necessitatē tribuat patiēti prout fecit Paulus apl̄s qui laborabat propr̄is manibus vt prouideret sibi & suis de necessar̄is. put ipse refert. ⁱ. Cor. iiij. Septimus gradus est dare oīa & seipm̄ spū & corpore & labore: vt paſcat proximū cibo spūali doctrinæ: qui gradus melior est priori. Nam vt dicit be. Greg. Melius est reficere aīam semper victurā q̄ corpus morituram. Et ad hunc gradum videtur pertinere pauperras cui dat iudiciaria potestas quem gradū ponit beatus Tho. ē. in tertio mēbro immediate. Sciendū etiā ſm beatū Tho, post bea. Aug. in. xx. de ciui. dei. q̄ cū dicitur a Christo sessuros sup̄ duodecim sedes: intelligendū est non solū duodecim hoies iudicaturos cū Christo: vt assessores. Cū em̄ loco Iudæ annumeratus sit Matthias cum vndecim apostolis reliquis: vbi erit sedes Pauli qui plus omnibus laborauit. Sed per duodenariū numerū significata est iudicantiū omnium multitudo, propter duas partes septenar̄. scilicet tria & quatuor. Nā tria ducta per quatuor & cōuerso cōstituūt duodecim. Septenari⁹ aūt est numerus significās vniuersitatē. Nā oē tp̄s currit p̄ septenariū hebdomadar̄. vel ꝓpter hoc duodenariū significat vniuersitatē iudicātium: quia cōstat ex duplici senario. & senarius est numerus perfectus significans vniuersitatem: vel quia ad literam. xij. apl̄is loq̄batur: in quoꝝ persona hoc oībus eoꝝ imitatorib⁹ ꝓmittebat. Et p. xij. tribus Israel intelligunt oēs fideles iudicandi. Ex q̄uor em̄ ptib⁹ mūdi: s. oriēte: occidēte: austro: & aquilone: erunt fideles in fide trinitatis sancti homies iudicandi a Christo & assessorib⁹ ei⁹ pfectissimis viris paupibus. vt declaratū est. Tria em̄ rep̄sentāt fidē viuā trinitatis & quatuor partes mūdi. quatuor vt dictū est. & tria ducta p̄ quatuor cōstituunt nūerū duodenariū. Seruite ergo Cait Pō.). dño in timore: & exultate ei cū tremore. s. initiali vel filiali: quia beatus vir q̄ metuit dn̄m in mandatis ei⁹ cupit nimis. ait idem.

Septem Gradus paupertatis ſm Albert.

§.VII. SEXTVM QVOD EST VALDE

Accusatores in iudicio finali q̄ erunt.

timendum in finali iudicio: est accusatorum multiplicatio. Quia em̄ iudiciū istud erit ornatissimū & ſm ordinē iuris: vt ait Amb. iudicis nō est sine accusatore damnare. & ideo dn̄s Iesus Iudam cū fur esset non abiecit: quia accusatus nō fuit, ñ. q. ⁱ. manifesta. Erit igit̄ i illo iudicio accusator diabolus qui est pessimus & calidissimus. de quo dr̄ Apo. xij. Projectus est i terrā scilicet infernalē accusator noster Sathanas q̄ accusabat fratres ante deum die ac nocte. Et beatus Augustⁿ. ad Iulianū comitem ait, Prēsto tunc erit diabol⁹ recitās verba professionis nostræ obijciens nobis quæcūq; fecerimus & in quo loco & in qua hora peccauimus: & qd boni tunc facere poturimus. Dicturus em̄ ille aduersarius. Equissime iudex iudica hunc meū esse ob culpā: qui tuus esse noluit per gr̄am. Tuus est per naturā: meus est ob miseriā: tuus ob plasmationē: meus ob suasionē, tibi inobediēs: mihi obediens: a re accepit immortalitatis stolā: a me accepit hanc pannosam qua indut⁹ est tunicā: tuā dimisit: cum mea huc venit. Equissime judex judica hunc esse meū & mecū esse damnandū: Heu heu poterit ne talis aperire os qui talis erit vt cum diabolo deputet. Legitur in libro de septē donis ædito a fratre Raymūdo ordinis Prædicatorū: qui asserit vidisse illum ēp̄m cui contigit flebilis casus iste. Quidam ep̄s cum egrotaret apparuit ei diabolus dicens q̄ citabat eum ſmm̄ papa per eū: & assignauit ei diē quā ei noīauit: in qua vt dicebat oportebat eū rationem reddere de administratiōe sua. Cui in die assignata visum est ei q̄ ipse traheretur corā papa in causa. & q̄ diabolus qui ei apparuerat contra de eo petebat ius a papa de administrationibus suis: qualr. s. admini strauerat in officio prioratus qd̄ pri⁹ habuerat: deinde abbatissatus qd̄ postea habuerat & demū in officio ep̄atus: fuerat em̄ niger prior albus abbas & postea ep̄s. Cū aūt requireretur de officio priorat⁹: & nesciret reddere rationē & post ea de officio abbatissatus: in qua respōsiōe magis deficiebat & postea maxime in m̄sione de ep̄atu. Cum ergo deficiēs in respōsione peteret aliā diē sibi assignari: allegans q̄ nō fuerat in dicta respōsione præmeditatus: assignatur ei alia dies perēptorie illi diei valde ꝓxima in qua debebat iudex procedere ad ſniam diffinitiuam. Cum autem anxius super hoc eiularet fortiter ad clamorē eius cōuenit familia eius: si autem hoc indicasset pluribus die sequenti apparuit ei diabolus qui prius ei apparuerat. vrgens eū ad veniendū coram summo iudice pro ratione reddēda. Qui cū nondū se parasset clamaret & ei⁹ aspectū horreret & diabolus eū ad hoc magis vrgeret inuitū: oibus assīrib⁹ surrexit de lecto in quo iacebat volēs effugere demonē. Cū aūt fugeret eū impetu impegit in colūnā: perēs inducias & elisō in eo capite cecidit & expirauit. Secūdus accusator eoꝝ erunt sancti homines a quorū cōsortio peccantes recesserunt. vel quos in præsenti cōtumelijs affecerūt vel iniurijs: vel quoꝝ festa irregerūt vel quorū loca profanauerūt. Vnde dr̄ Sap̄. v. Strabunt iusti in magna constātia. scilicet ad accusandū aduersarios eos qui se augustiauerūt: et q̄ abstulerūt labores eoꝝ. Videntes autem s. reprobi turbabuntur timore horribili. Et Apoc. vi. dr̄ q̄ sancti clamant. Vsq; quo dn̄e sanctus & verus nō iudicas & vindicas sanguinem nostrum ab his qui sunt in terra. Et dictum ē illis. Sustinete modicū donec impleat nūerus fratrū vestroꝝ vsq; s. ad iudiciū. Ad hoc etiā facit qd̄ narrat Gre. Turon̄. videlicet q̄ duo neqū presbyteri. cū conspirassent cōtra sctm̄ Sidoniū Aluernoꝝ ep̄m. Alter eorū egestiōes emisit. sicut Arrius hæresiarcha subito. Et visus est a summo iudice accusatus a sancto Sidonio damnari: vinciri: et in imis carceris in angustijs detrudi. Alius vero cum mortuo beato Sidonio ambitiose et violenter occupasset episcopatum:: cū inuirasset ciues ad cōsuiuiū p̄ picernā ciratus a summo iudice cadente de manu eius calice subito expirauit. Tertius accusator erit totus mundus. Sap̄. v. Armabit creaturam. s. ad accusandū ad vltionē inimicoꝝ de⁹. bea. Greg. Si quæris qs te accusabit. dico totus mūdus: offenso em̄ creatore offenditur totus mundus. Chryſ. In illa die nihil est quod respōdeam⁹. vbi cœlū et terra: aqua: luna: sol: dies: et noctes: et totus mundus stabunt contra nos: scilicet ad accusandum. Dicerere posset terra si loquereť. Ego istos iniquos peccatores sustinui vt super me ambularent. Ego eis dedi virides herbas: pulcherrios flores: suauissimos fructus ex arboribus. Animalia pluri ma: metalla preciosa et lapides. vt cōmuni creatori seruirent et ip̄m ex his laudarēt. Et ipsi omnibus abusi sunt. nō deo sed suo vētri seruiendo: et iō a me absorbeant. Et aqua dicere poterit. Ego meip̄am præbui eis i refrigeriū cōtra æstus: in lotionē contra maculas. In materia sacramentorum contra peccata. In transitū per naues ad negotiandū. Pisces in me natantes in cibū. At ipsi in malum vsi sunt. & ideo a me submergantur. Aer etiam dicere posset ego dedi eis spiramentū vitæ pluuias auiū multitudinē innumerabilem. Et qa in his conditorē suū et nostrū nō cognouerunt in

De secūdo accusatore.

De tertio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

me suspendant & suffocent. Ignis autē qa sine calore meo viuere non potuissent: sed ingrari de vsu meo fuerūt a me sine cōsumptione exuant. Sol luna & stellæ ac cœli cœlo⁹ quia luminis nostro non sunt vsi ad quærendum lumē æternum, eo priuati perpetuis tenebris occupent. Et quia in ore duo⁹ vel triū stabit oē verbū. vt dr Mat. xviij. Non decerūt De testibus in iudicio testes in iudicio isto. Et vnū quidē habebit supra se. s. deum Hiere. xxix. Ego ero iudex & testis dicit dns. Mal. iij. Ero testis velox oibus maleficis: adulteris: periuris: &c. qui non so-lū est verus: sed ipsa veritas: & nō ex auditu: sed ex visu. ad Heb. iiij. Oia sunt nuda & aperta oculis eius: nihilq; ei ignotū. Vñ ipse Christus de⁹ & homo ver⁹ iudex & testis. Nō ei repugnat in hoc iudicio vt in humano. s. vnā psonā simul esse iudicē & testē, qui veritas est & vt testis manifestabit oc-culta hoim: vt iudex sententiabit. Et sententiādo exprobrabit peccatores. vt ait Chrys. in hæc verba. Ego propter vos homo factus sum: ppter vos delusus: alligatus: cæsus: & crucifixus. Vbi est tārarū iniuriarū mearū truc⁹. Ecce preciū sanguinis mei quē dedi in redemptionem animarum vestrarū. Vbi est seminus vestra quam mihi p precio sanguinis mei dedistis. Ego sup gloriā meā vos habui cū essem deus apparens homo & viliorē me oibus rebus vestris secistis. Nam oēm rem vilissimā dilexistis ampli⁹ q; iustitiā meā & fidē. hæc Chrys. Sed's testis est intus. s. cōscientia. ad Rom. ij. Testimoniū illis reddēte ꝯscientia sua: & cogitatiōib⁹ accusantib⁹ & defendentib⁹ in die q judicabit dns. Accusantib⁹. i. remordentibus: quo scilicet ad mala opera. defendentib⁹. i. excusantibus a malo quo ad bona opera. bea. Aug. xj. q. iij. senti. Sēti de Augustino quicqd libet sola me in oculis dei cōscientia nō accuset. i. testificetur. Vbi notādum fm Tho. in. iiij. dist. xliij. qæst. vlti. q. quia oportet q in omni iudicio testis & accusator habeat eorum notitiā q in iudicio versant. in illo autē cōi iudicio oia opa hoim in iudiciū venient: ideo oportet q oīm suorū operū quisq; tunc notiti am habeat. Vnde libri cō-scientiæ singulorū erūt quasi quidā libri cōtinētes res gestas ex quibus iudiciū ꝓceder. sicut etiā in iudicio humano regestis vtuntur hoies. Et isti sunt libri de quibus Apoc. xx. dr. Aperti sunt libri & alius liber apertus est qui est vitæ & iudicati sunt mortui ex his quæ scripta erāt i libris fm opa illorū. Et fm bea. Aug. xx. de ciui. dei per libros sic apertos significantur sancti noui & veteris testamēti in quibus de⁹ ostender quæ mandata fieri iussisset. Sed per librū vitæ de q subiungit intelligunt cōscientiæ singulo⁹ quæ dicunt singulariter liber vnus: qa vna virtute diuina fiet: vt cunctis ad memoriā sua facta reuocent. Et hæc vis inquātum reducet ad memoriā hoim facta sua liber vitæ dicitur. Vel aliter dici pōt & planius q; per libros primos intelligant conscientiæ singulo⁹: & p alium librū intelligat snia iudicis in eius puidētia descripta. Reprobat Augu. xx. lib. de ci. dei. vt quod dr de libris apertis intelligatur de aliquo libro materiali et materialibus literis scripto: quia nimis magnus esset liber ille in quo scripta esset oia facta pura vnius hominis nedū oīm hoim mundi: & nimiū tēpus requireret ad legendū ab oibus tantum librum. Sed intelligēdū est modo prædicto. Quāuis em fm bea. Tho. vbi. §. multa merita vel demerita a memoria excidant: tamē nullū eorum erit quod non remaneat aliquo modo in suo effectu: qa merita quæ nō sunt mortificata remanebūt in præmio quod eis redditur. Quæ autem mortificata sunt manent in ingratitudinis macula: quæ augetur ex hoc q; homo post per gratiam suscæptā peccauit. Similiter & demerita quæ non sunt p pœnitentiā deleta remanēt in reatu pœnæ quæ eis debet. Quæ autē pœnitētia deleuit manet i ipsa pœnitētiæ memoria: quā simul cū aliis meritis in notitiā habebūt. Vnde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriā sua opa reuocare: & tñ vt beatus Augu. dicit: principaliter ad hoc diuina virtus operabit. Tertius testis erit angelus bonus: & præcipue qui datus est vnicuiq; ad custodiā. de quo potest intelligi illud Iob. xvi. Ecce testis meus in cœlo: & conscius meus in excelsis. Et illud reuelabunt cœli. i. angeli iniquitatem eius: scilicet testificādo ꝓtra peccatores de malis eorū. Quāuis aūt angeli nūc nō sciāt cūctas cogitationes hoim: tñ diuina virtute operante tunc scient. Nā vt dicit bea. Tho. in. iiij. di. xliij. q. vlti. In vltimo & cōmuni iudicio oportet q; diuina iustitia omnib⁹ euidēter appareat quæ nunc in plærisq; latet. Sē-tentia autē damnāris vel præmiantis iusta esse non potest nisi fm merita vel demerita proferatur. Et sicut oportet q; iudex & assessor iudicis merita causæ cognoscāt ad hoc q; iustam sententiam proferant. ita oportet ad hoc q; iusta sentētia appareat q; omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant. Vñ sicut vnicuiq; nota erit sua pmiatio vel dānatio & oibus alijs innotescet ita oportet q; sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriā. ita etiā & alie-na eius cognitioni subiacebit. Et hæc est cōmunior & phabilior opinio q; quis magister sentē. in litera i ducta dist. xliij. dicat contrariū. s. q; peccata quæ deleta sunt p pœnitentiam in iudicio alijs nō patefiant. Sed ex hoc sequeret q; nec etiā pœnitentia de peccatis illis perfecta cognoscāt in quo multum detraheretur gliæ sanctorū & diuinæ laudi: q tā miseri-corditer sanctos suos liberauit. Quia ergo omnia merita vel demerita præcedētia faciēt aliquā qualitatē in gloria vel in miseria resurgentis: ideo exterioribus visis poterunt cuncta in ꝓscientijs videri ab oibus & angelis & hoibus. Et ex hoc angeli boni videntes aperte peccata malorū quātūcūq; occulta: poterunt contra eos testificari vt dictum est: & præcipue diuina virtute hoc operante: vt sententia iudicis omnibus appareat iusta. Si quis vult saluare dictū magistri sentētiæ: potest dicere q; peccata iustorū non venient in notitiā vt peccata sed vt dimissa. Dictū est qa tres sunt accusatores & tres testes: ꝓscia: angeli & hoies: consequenter videndum est quō hoc erit q; oia merita & demerita ppria & aliorum a quolibet vno intuitu videantur. Nam de dānatis dr Sap. v. q; intra se gemētes & pœnitentiam agentes dicent. Quid nobis profuit superbia nostra & iactātia diuitiarū? Et sic descendunt ad particularia sigillatim considerandā. Et glosa sup illud Iob. viij. Induet cōfusione. dicit q; viso iudice mala oia ante oculos mētis versabuntur. Iudex autem videbit subito. Et tñ phūs dicit in. ij. Topic. q; non contingit simul plura intelligere. Circa hoc igit dicit beatus Tho. vbi. §. q; duplex est opinio. Quidam enim dicūt q; oia merita & demerita simul aliqs videbit sua & aliena in instanti. Quod quidem de beatis facile credi potest quia oia i vno videbūt. Deo & sic nō est inconueniēs q; plura simul videant & intelligant. Sed de damnatis quorū intellectus non est ita elevatus vt possit deū videre: & in eo omnia alia est magis difficile. Et ideo alij dicunt q; mali simul oīa videbunt peccata sua in genere: & hoc sufficit ad accusationem illam & testificationē quæ debet esse in iudicio vel absolutionem. Non autem videbunt omnia simul descendendo ad singularia. Sed hoc non videtur consonum dictis beati August. in. ij. de ciui. dei. qui dicit oīa mentis intuitu enumerabuntur. Quod aūt in gñe cognoscitur nō enumeratur. Vnde potest intelligi vjasilicet q; singula cōsiderabunt non tamen in instanti: sed in tēpore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante. Et hoc est q; bea. August. dicit ibidē: q; mira celeritate enumerabūtur. Nec hoc est i possibile: qua in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potētia. Et sic qd ait apls. j. ad Cor. xv. Omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur. In momento: in ictu oculi: in nouissima tuba. Tuba ista vt dictū est. §. est virtus diuina ad resuscitandum. In momento dicit. i. in breuissimo tempore: & quasi imperceptibili. non autē oēs immutabimur. i. de statu miseriæ ad statū gliæ: qa non mali sed boni tantum.

§. VIII. SEPTIMVM VALDE TIMENDUM

circa iudicium est snia iustissimæ irreuocatio. Voluntati em ei⁹ (ait apls) q; s resistit. q. d. nullus. In humanis iudicijs: quia iudex potest errare. ideo inuentum est remediū appellatiōis: per quā snia lata pōt retractari & pluries: sed per superiorē. vt pater. ñ. q. vj. per totū. Sed a sentētia christi ista nali q; appellari nō potest quia superiorē non habet. Tum quia in nō potest correctione & punitione criminū non releuat vt ritq; re notorijs illa est: tū qa errare nō potest. Vñ dr extra de sen. excō. a nobis. q; iudiciū ecclesiæ fallit & fallitur: sed iudiciū dei nec fallit nec fallere pōt. Timeat ergo eū omnis terra: ab eo autem cōmoueantur oēs inhabitātes orbē. ait Pā. Quamuis autem discussio illa finalis iudicij magis credat esse mentalis fm. b. Aug. q; vocalis. s. vt repræsentatis vniuscuiusq; conscientiæ meritis & demeritis: quilibet ex se videat q; iuste iudicandus ad præmiū vel pœnā: tñ in prædicatione ad pplos qui ligitur cōiter sunt rudes: nec intelligere valent interiora & spiritualia nisi p exteriora & corporalia: magis etiam mouent. ideo magis cōgruit prædicare discussionē esse vocalē: & cū prædicto ordine q; solū mētalē. Et pcipue etiā qa nō reperit expresse contrariū scilicet qn possit ibi eē aliqua discussio vel increpatio: vt dulcis ad sanctos Christi inuitatio: etsi in brevissimo tpe: qa dicit. In momento qd' etiā referri potest ad ipsam generalē relurrectionē. Et in euangelio etiam dicitur Mat. xxv. Tūc dicet rex his q a dextris erūt electis. Venite benedicti patris mei pcipite regnū &c. Non solum autem discussio erit & retributio de operibus misericordiæ corporali De qb⁹ in iudicio fina li discus bus de quib⁹ fit mentio ibi. Esurivi em & dedistis mihi māsio siue ducare. Sitivi & dedistis mihi bibere &c. quæ continētur in examia hoc ꝓsu. Visito poto cibo redimo rego colligo condo. Vltio fiet. ma tñ istarū septē quæ est sepelire mortuos non ponitur in euāgelio: quia min⁹ vtilis & necessaria: & qa hoies ex se ad hoc inclinant. nō solū ex humanitate: sed etiā ex necessitate ne remanentibus cadaueribus in sepultis aer corrumpatur: & alios inficiat: sed etiam fiet discussio & retributio & magis de opibus quibuscūq; iustis: q; sub illis cōphēdunt spūaliter intellectis. Esurit em Christ⁹ salutē nostrā & sitit. Qui ergo se exercet in operibus bonis arduis iste famescentē pascit: q; operibus bonis magis facilibus insistit: hic potat christū sitientē. Facili⁹ est em bibere q; comedere. Qui ergo ista negligit christū esurientē. i. auide desiderātē bona opera ei⁹ non pascit: sed famelicū dimittit. Similiter qui ignorantem docet viā salutis. hic pascit ꝓ bo panē. s. vitæ & itellectus: & aqua sapiētiæ salutaris potat. Quē nudū videsꝓ tutibus maniseste: & bonis monitis & exēplis habitibus virtutū cooperis: Christū nudū vestis. Si vagabūdū per diuersos errores inuenis: & ad domū tuam eccles iæ reducis: Christum hospitē colligis. Si infirmū in via dei & imperfectū toleras & in infirmitatib⁹ eius prouides admonendo vel corrigendo orandū: infirmū christū visitas. Si in captiuitate positos obstinationis eruis: vel in captiuitate purgatorij subuenis miseris incarceratos redimis. Cum mortuo in peccatis ne insamia putrescat vitia eius occultas: nec diuulgas indebite manifestando: mortuū sepelis. Cōtraria agendo. s. diffamando peccatores: non iuuādo in purgatorij carcere detētos. & maxime de his legatis quæ ipsi fecerūt: non tolerādo infirmos sed adiuuando ecōtrario ad infirmandū p mala exempla & suasiones illicitas ad errores inducēdo: virtutibus spoliando alios bonis incitamentis & inspirationib⁹ Christi non assentiendo: Christo per hæc subuenire recusas: & ideo pœnas æternas formidare habes sicut misericordes miam gliæ. fm illud Pā. cxj. In memoria æterna erit iustus: ab aud. ma. non timebit. Auditio mala erit illa quam audient reprobi cū audiēt Christum dicentē. Ite maledicti in ignē æternum. Mala vticq; erit illis: quia nociua: sed bona: quia iusta. Quarto sciendū iudiciū illud fore iustissimū. Vnde Pā. ix. Iudicabit orbē terrarū in iustitia: & populos in æquitate. Septem Iudiciū puerit septem modis. siquidē modis peruertitur iudiciū. vt not. xj. q. iij. quatuor. Et quatuor ponit in textu beatus Grego. dicēs. Quatuor modis humanū peruertitur iudicium: timore: cupiditate: auaritia: odio & amore amicitiæ vel cōsanguinitatis. Addit glo. tres alios: scilicet imperitia seu ignorantia: nimia compassione miseriæ alterius: rigoris seueritate. Sed nil horum poterit esse in Christo veridice. Nam quo ad primum nullum timebit. Nam vt dicit Iob. ix. Si fortitudo quæritur robustissimus est. Et Dañ. vij. dicitur q; antiquus dierū dedit potestatē filio hois venienti in nubibus. s. ad iudicandum honorem & regnum & omnis populus trib⁹ & linguæ seruiēt ei Et potestas eius potestas æterna quæ nō auferetur. Nullum ergo timebit: qa potentior oibus: sed oēs eum timebūt. Pā. lxxxix. Quis nouit potestatē iræ tuæ & præ timore tuo iram tuam dinumerare. Ira dei (ait beatus Hiero.) non est cōcitati animi furor vt nostra: sed iusti supplicij cōstitutio. de pœ. di. v. Chrys. Plangent sup se oēs tribus terræ: quia nec resistēdi ꝓtus ꝓtra eum: nec fugiēdi facultas ante faciē eius nec pœnitentiæ locus nec satisfaciendi tempus. Ex āgustia em oīm rerum nihil remanet in eis prēter luctum. Cupiditate diuitiarum corumpi non poterit iudicium Christi: quia ditissimus est. Mecum sunt diuitiæ & gloria. ait ipse Prouerb. viij. opes supernæ & iustitia. Et propterea mandauit dns in veteri lege de iudicib⁹. Nō accipietis munera a quoq; : quia munera excæcant oculos sapientū: & puertūt verba iustoꝝ. Vnde narrat Iustinus q; cū Cyrus rex instituisset quēdā ad iudicandū. cum semel reperisset cupiditate pecuniæ corruptum & muneribus iniuste iudicasse: fecit eum decoriari: & pellem eius fecit deficcatam ponere super sellam. vbi filius illius iudicis sedebat ad iudicandum loco patris: vt sibi caueret a cupiditate munerū. Prouerb. vj. Non accipiet pro redemptione dona plurima. Bea. Aug. Expectanur dies iudicij ille æquissimus iudex: qui nulli⁹ potentis personam accipit: cuius palatium auro argento q; nullus eps abbas vel comes corrumpere poterit. Et bea. Bernū. Veniet dies illa i qua plus valebunt pura corda q; astuta verba. Ille enim iudex est qui non falletur verbis nec flectetur donis. Non ergo potest iudiciū illud peruerti pecunia sicut fit sæpe in humanis iudicijs. Vnde dicit Isido. in lib. de summo bono. Cito violatur auro iustitia: nullamq; pertimescit reus culpam quam redimere numis æstimat. xj. q. iij. pauper. Odio peruertitur aliqñ iudiciū dum. s. iudex odit reū: sicut ipe dns Iesus iudex futurus odio Iudæorum iniuste iudicatus & condemnatus est, ppter quod dicit de eis ipse per Pā. Odio habuerunt me gratis. i. sine causa & ratiōe. Sed deus iudex nullam suā creaturam odit. Dicit em Sap. xj. Nihil odisti domine eorū quæ fecisti. Nec obstat qd' ait Salomon. scilicet altissimus odio habet peccatores: qa hoc refert ad eorū culpā non naturam quæ in se bona est. & hāc diligit deus: culpā detestat. Quō ei odio haberet quos tanta diligēria creauit: tanta benignitate gubernauit & supportauit: tāto labore crucis redemit? Vñ & eos exprobrans dicet fm Aug. Ecce manus quas perforastis. Ecce pedes quos ꝓfodistis. Ecce latus qd' aperuistis: & tñ intrare noluistis. s. per dilectionē veram. Dicuntur peccatores oia hæc fecisse: quia ppter eorū peccata hæc passus est Christus: Apoca. i. Dilexit nos & lauit nos a pcīis nostris in sanguine suo. Quarto iudicium contingit iniustum fieri propter amorem amicitiæ vel parentelæ. Et sic Herodes vt placeret Herodiadæ vxori vel potius adulteræ: iniuste iudicauit Ioannem Baptistam ad mortē. Et Herodes antipas occidit Iacobum & apprehendit Petrum ad idem. vt Iudæis placeret. Sed amicitia parentela vel preces nil ibi valebunt. vnde virginibus fatuis quæ rogauerunt sapientes vt darēt eis de oleo suo. Respōderunt ne forte nō sufficiat nobis & vobis. Ite potius ad vendētes & emite vobis. Mat. xxv. Et be. Hiero. Cum ante tribunal Christi venerimus nec Noe nec Iob nec Daniel scimus nos posse iuuare. sororib⁹ vel meritis: sed vnusquisq; onus suum portabit. xxij. q. ij. in præsenti. Nullus ergo sanctorum quantūcūq; amicitia vel parentela coniunctus in hoc sæculo orabit pro damnato alicui in illo iudicio: nec ipsa pissima virgo Maria mater misericordiæ quæ nunc assidue interpellat pro nobis: quia cognoscunt hoc deum nō velle. Et si per impossibile pcsito rogarent: non exaudirentur. Prouerbio. vj. zelus & furor viri. i. Christi nō parcet in die vindictæ. s. iudicij: nec acquiescet cuiusq; precib⁹. Chrys. Nec parentes pro filijs nec angeli pro hoibus intercedent. Quinto peruertitur iudiciū per imperitiā seu ignorantiā. b. Aug. Iudiciaria potestas hoc exposcit ut peritia vt qd' habet iudicare discernat. i. intelligat. de pœ. di. vj. qui vult. vltra medium. Iudex autē iste oia nouit. In ipso em vt ait apls. sunt oēs thesauri sapiēriæ & scientiæ dei. Et ad Heb. iiij. Oia nuda sunt & aperta oculis ei⁹. Leo pa. Ista est scientia summi iudicis. Iste remēdus eius aspectus. cui penium est omne solidū: & apertum: oīne secretum: cui obscura clarēt: mura respondent: silentium confitetur & sine voce mēs loquitur. Vñ cōtra ipsius sapientiam nil valebunt allegationes aduocatorū: sophismata phōrum: nec præclarissima eloquia oratorum nec astutiæ versutorū. fm em bea. Tho. i. iij. sen. Nouit Christus etiā inquantū homo omnia quæ vnq; fuerunt sunt & erunt in actu. Vñ & oēs operationes humanas cogitationes & affectus malorū & bonorū: cum de his oibus hēat iudicare. Nō ergo per ignorantiā aliquā fieraliq; iniustitia alicui: sed regnabit rex & sapiens erit (ait Hiere. ꝓpheta de eo) & faciet iudiciū & iustitiā in terra. Sexto peruertitur iudiciū cum iustitia per nimiam compassionem & misericordiam: cū videlicet ex cōsideratiōe paupertatis vel familiæ alicui⁹ reus nō punit vt decet. Vnde bea. Amb. xxiij. q. iij. est iniusta. Est iusta mia de qua in lege diuina scriptū est. Non misereberis illius. Saul qa ex mia Agag hostium nem.

Quasi merita & demerita vi debunt

Appel lare i iudicio fi nali q

Discussio iudicio finali

Iniustū iudiciū fit ppt odium.

Aliqñ p tiā seu ignorantiā

Per ni miā cō

Universidad de Deusto
Biblioteca

regē non occidit: offensam incurrit: ga cōtra diuinā sniam quæ hoc phibuerat seruari eū fecit. Vñ & bea. Aug. c. seqn. Ne amisso iudicio sis in mala causa pauperi misericors: cuius si parcis saccello peutis cor: & tanto audaciorē reddis: q̄to videris tibi iustū lauere. Et bea. Gre. Qui dei iudiciū oculis suis proponit semp timēs & tremēs in oñi negotio formidat. uē de iustitiæ tramite deuians eadar. Idem dist. xlv. ois. Ois qui iuste iudicat: staterā in manu portat & in vtroq; penso iustitiā & misericordiā gestat. Sic iudex Christus in suo iudicio misericordiā præstat iustis: remunerās vltra meritum. Iustitiā reddens vnicuiq; mereedē ſm suum laborem & amorē. pctoribus sūt iustitiam puniēs ſm demerita, misericordiā crucians citra cōdignū. Non tñ ita miseret q̄ a pœnis æternis liberet vnq̄: vt Origenes & quidā alij dixerūt & falso: quia esset iniusta mia & iustitia esset sepultra: sed misericors & miserator & iust⁹. ait pā. Septimo offenditur in iudicio ex nimia seueritate cum punit mala quis vltra deberitatē bitum iustitiæ. puta meret qs mēbri amissionē ex malefitio & eum condemnat ad mortē. Sed deus iudex vt oim rerū ita & supplicioꝝ & grauitatē peccatorū habet & nouit mensurā: & vnicuiq; reddet ſm opera sua mala mensurā conuenientē pœnæ correspondētē grauitati culpæ. Et licet in ipo iudicio seuerissim⁹ apparear: hoc erit reprobis. Nam electis totus benignus & dulcoro suus: ad qd' innuendū angel⁹ qui ad monumētū nuntiauit Christi resurrectionem erat aspectus eius vt fulgur: & vestimēta eius vt nix alba: quia vt dicit ibi Greg. Christus in vltima vniuersali resurrectione vt fulgur exterrens seueriſſim⁹ reprobis apparebit: electis suauis & decorus vt nix alba. Albedo em multū habet de luce. Malach. iij. Quis stabit ad videndū eū: ipse quasi ignis. Iudicabit ergo dns in iustitia & æquitare. Dicitur autem æqtas rigor iustitiæ: dulcedine misericordiæ temperatus: & sic nō erit neq; tanta seueritas vt tollatur omnis misericordia ei⁹: vt dictū est: nec tanta misericordia vt tollatur iustitia: quia indebita esset. Quinto aduertendū q̄ terribilis & seuerus apparebit reis iudex ille: apparet ex prolatione sententiæ cōtra eos cū dicet. Discedite a me maledicti in ignē æternum q̄ paratus est diabolo & angelis ei⁹. Matth. xxv. Discedite (ait) se parati a consortio sanctorū: Qui vt dicit Esa. xxxv. Gaudiū & lætitiā obtinebunt quo ad corpus & aiam: & fugiet ab eis dolor quo ad miserias corporis: & gemitus quo ad tristitiam mentis. Exibunt em angeli in consummatione sæculi (ait Christus) & separabunt malos de medio iustoꝝ. Mat. xiij. Discedite a me qui ſum fons vitæ: veritas prima: sapiētia summa: bonitas vel benignitas immensa: gaudium ptissimū: pax infinita: gloria æterna. Esa. vlti. Tollatur impius ne videat gloriā dei. Maior est hæc pœna subtractiōis scilicet visionis dei omni gehēna: ait Chryſ. Discedite a me maledicti: ideo maledictiq; maledicti q̄ declinant a mandatis dei. ait Pā. Et quia transgressi estis mādata legis diuinæ: ideo incurristis omes illas maledictiones pessimas declaratas in Deut. contra transgressores legis. Et q̄a afflixistis me in decimis & primitijs: ideo in penuria oīs boni vos maledicti estis. vt dī Malach. iij. Nam si quid boni fecistis nō dedistis primitias. s. intentionis rectæ: quod est primum in fructibus operū nostroꝝ deo: sed mūdo faciēdo bona non ad dei gloriā: sed mūdi. Nec decimas dedistis: vt. s. quod p̄fectum est in actibus vris deo attribueritis: sed vobisipsis retinuistis iō in penuria boni maledicti estis. Et quia male dixistis Israel. i. hdelib⁹ ecclīæ detrahēdo: irridendo: nocendo: malis exēplis aā mala opera inducēdo. ideo incurristis imp̄cationē Isaac dicēntis. Qui maledixerit tibi maledictionib⁹ repleatur. Gen. xxvij. Discedite ergo a me maledicti. Et quo ire debeant subdit: in ignē. Discedite a me maledicti i ignē æternū: qa ignis cupiditatis exarsit in cor vestrū: vt oīa terrena magis dilexeritis q̄ me & iustitiā meā. Ideo ite i ignē terrestrem qui est vilius cruciet aīas & corpora vestra: & quia igne concupiscentiæ consumpti estis: voluptatib⁹ vos immergēdo. ideo in ignē ite q̄ ita vos affligat vt tædeat vos & pœniteat sed inutiliter delectationū vestrarum. Et quia cū supcecidit ignis malus nō viditis solē rationis & iustitiæ: iō & nūc ignis q̄ in se est lucidus ita sit tumolus & feruēt⁹ q̄ videre non valeatis nisi q̄ vobis ad pœnā sint. Discedite a me maledicti in ignē æternū. Quia em offendistis deū æternū creatorē & redēptorē vestrū bonū infinitū: vt correspondeat pœna ipsi culpæ. etsi non in intensione saltē sit extensiōe. iō ista pœna & ignis erit vobis æterna. iuxta illud Esa. vlti. Ignis eoꝝ nō extinguet: & vermis eoꝝ nō morietur. Discedite inq̄ a me maledicti in ignē æternū q̄ parat⁹ est diabolo. Quia sub pricipe ipo diabolo militastis deorsum p superbiā fluente rebellantes vos a legitimo vestro nunc militiā vestrā sub ipso sectemini: vt quē habuistis incēdorē i culpa habeatis tortorē in pœna ignis: qui parat⁹ est diabolo. Et qa multimodis vitijs vos immersistis ad quæ incitabāt diuersi angeli fathanæ: ideo & nunc illorum societatem habeatis seruientes dijs alienis ab omni mia: qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Discedite inq̄ a me maledicti in ignē æternū: qui parat⁹ est diabolo & angelis eius. O q̄ angustæ erunt tunc viæ reprobis. ait bea. Greg. in moral. Superi⁹ erit iudex iratus. Inferius horrendū inferni chaos. A dextris peccata accusantia. A finistris infinita dæmonia ad supplicium trahentia. Intus conscientia vrens: exterius totus mundus ardens. Miser pctōr sic dephēsus quo fugiet? Latere erit impossibile: apparere intolerabile. ppheta. Leo rugiet: qs non timebit. Leo scilicet de tribu Iuda rugiet dando sniam ptra reos pdictā. Sexto aduertēdū q̄ dulcis & suauis erit electis suis ex plationē sententiæ erga electos. Venite dicet bene dicti patris mei: possidete paratum vobis regnum a constitutione mūdi. Quia em iuuistis vineā meā ad excolendū eā siue ecclīam siue animā insudādo pro denario diurno. Venite nunc qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. nō pane materiali vel sacramētali hoim. sed pane angelorū: plecta fruitione diuinoꝝ. Venite benedicti. Quia timuistis dñm deū vestrū. Et ipe benedixit omnibus q̄ timēt eum pusillis cū maioribus oi bñdictione in cœlestibus. Venite benedicti. Quia qui seminat in bñdictionibus scilicet eleemosynarū large dando pauperibus. ppter qd' a deo & hoibus bñdicit & collaudat. de benedictionib⁹ & meter. vt ait ap̄s. iō Venite benedicti: eleemosynæ largitores. Esuriui & dedistis mihi &c. Et qa vt ſ fi ij boni seruastis præcepta patris vestri cœlestis: sicut & ego frater vester mandata eius impleui. ideo cohæredes mei æternæ fœlicitatis sitis. Venite bñdicti patris mei. Credidistis in fide qd' nō vidistis. Expectastis in spe qd' non habuistis. nunc autē in re possidete: quod oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit tam infinitū præmiū: & ita firmiter tenere vt amittere nō formideris. Venite bñdicti patris mei possidete. Pauperes fuistis in sæculo: abiecti: contēptibiles: a mūdo oppſi: sed nūc ita diuites & gliosi vt oēs reges sitis & talis regni cui⁹ nō erit finis: regnū oim sæculoꝝ excedēs. Venite benedicti patris mei possidete regnū. Non autē sufficerent opera vestra quātacūq; sunt & labores vestri ad tātā mercedē gloriæ pcipiendā: qa nō sunt cōdignæ passiones hui⁹ temporis ad futurā gliam. inqt ap̄s. Sed ego vobis feci quod i vobis ro. viij. fuit: parui in ea gratia & liberalitate. Venite benedicti p̄ris mei possidete regnū vobis paratū. Nec vos me elegistis aut prius dilexistis: sed ego vos elegi ante mundi constitutionē ego prior dilexi. Nec istud egi a constitutione mundi i actu scilicet in principio temporis cū creatus est mūdus: sed a cō stitutiōe ei⁹ i mente meā: qd' ab æterno fuit. iuxta illud feci ea & creata erāt. s. in mēte diuina. Venite ergo bñdicti patris mei possi. re. vo. para. a ꝓstitu. mūdi. Et sancti oēs gīas immēsas agētes ei q̄ ad cœlestia regna vocauit. dicent illud Apoc. vij. Bñdictio & claritas & sapiētia & gīarū actio honor virtus & fortitudo sedenti sup̄ thronum & agno in sæcula sæcoꝝ. Septimo igit fiet executio sententiæ q̄ notat in p̄ fato euāgelio videlicet. Ibūt hi in suppliciū æternū. iusti au tē in vitā æternā. Mat. xxv. Quā executionē notare videtur ne. Pſ. cix. di. Iudicabit in natioib⁹. s. christ⁹ de q̄ in dicto psal. loquit vt satis patet. In natioibus. s. hoim discutiens merita singuloꝝ. Et de his qui boni reperientur: replebit ruinas. s. angelorū: supplendo ex lapsis vt non sint pauciores sancti q̄ hi qui ceciderunt angeli. immo & ſm Gregō. tot quot remanserunt his angelis associabuntur in diuersis ordinibus ſm merita eorū. Et ruinas quas passi sunt sancti in mundo in aīa & corpore propter diuersos defectus eorum: vt infirmitatis: mortalitatis: ignorantiæ: peccati & huiusmodi. implebit bonis adeo vt nullū amodo patiantur defectum eos omnino quietando. Quo autē ad reprobos. Conquassabit capita in terra multorū. ponitur pars ꝓ toto. Capita aiarū sunt mentes

De apti ne beni gna ad electiōs & q̄d.

Desinit executō

Quo sunt iturī scilicet in ignē æternū & quare.

In ignē æternū quare.

sunt mētes seu rō. Capita i qb⁹ oēs sensus corporei collecti sunt ipæ sensitiuæ potētiæ. Capita populorū sunt rectores eorū laici vel ecclesiastici. Omnia ista conquassabuntur totaliter & consringent a sui integritate seu icolumitate & vi executō gore in suppliciū æternum. Et notādum q̄ ista executio aliq̄ hæc per quo modo fiet per angelos. nam quo ad electos per āgelos bonos: quo ad reprobos per angelos malos. Nam ſm beat. Thomam in. iiij. sen. dist. xlvij. q. ij. Et beati homines in gloria illuminabuntur ab angelis de quibusdam: & angeli mali præerunt in inferno ad torquendum peccatores post iudicium. Verum est q̄ circa hoc ponit magister sentētiarum in litera duplicem opinionem. Nam quidam dixerunt q̄ post iudicium non præerunt dæmones hominibus ad torquendum. Alij dicunt q̄ præerunt torquendo: vt quos sibi subiecerunt in culpa eis assentiendo: eos habeant vt dominos ad torquēdum in pœna. Et q̄uis certum non sit quæ harū opinionum sit verior. dicit tñ bea. Tho. se æstimare secundam opinionem veriorem: vt. s. præsint dæmones damnatis ad cruciandum: vt scilicet sicut ordo seruabitur in saluatis. q̄ q̄ dam a quibusdam illuminabuntur & perficientur. eo q̄ coelestis hierarchiæ ordines perpetui erunt: ita seruabitur ordo in pœnis vt homines per dæmones puniantur: ne totaliter ordo diuinus quo angelos medios inter naturam diuinam & humanam constituit deus: ānullerur. Et ideo sicut per angelos bonos diuinæ illuminationes ad sanctos deferentur hoies: ita & dæmones sint executores diuinæ iustitiæ in malos nec tamē ex hoc diminuetur de pœna dæmonum: qa in hoc etiā q̄ alios torquēt & ipſi torquebunt. Ibi em miserorū societas pœnā nō minuit: sed auget. Verū sicut angeli boni non erunt causa principalis præmij in electis: quia hoc oēs immediate accipiūt a deo: sed tm quorūdā accidentaliū præmiorū angeli hoib⁹ sunt in causa. inquantū per superiores angelos inferiores & angeli & homines illuminātur de quibusdā secretis diuinoꝝ: quæ ad substantiā beatitudinis non pertinent. ita principalem pœnā damnati percipient a deo immediate. s. exclusionem perpetuam a diuina visione. Alias autē pœnas sensibiles non est inconueniens hoibus a dæmonib⁹ infligi. Qd' aūt dicit ap̄s de christo. q̄ tūc euacuabit oēm principatū & potestatē. s. post iudiciū: accipiendo est illa euacuatio p̄lationis ſm bea. Tho. quantū ad modū p̄lationis: q̄ est ſm seriē hui⁹ mūdi in quo & hoies hominibus & angeli hominibus & angelis principant: & dæmones dæmonibus: & dæmones hominibus. Et hoc totū ad p̄ducendum ad finem vel ab ducendū a fine. Tunc autem cū omnia ad suū peruenerint: non erit prælatio ducēs ad finē: vel abducens a fine: sed conseruans in fine boni vel mali. Timendum est ergo valde futurum finale iudicium: sed timore initiali de quo dī Eccli. ij. Qui timēt dñm custodiunt mandata eius: & patientiā habebunt vsq; ad inspectionē illius: dicētes. Si pœnitentiā nō egerimus incidem⁹ in man⁹ dñi. Dicit autem ap̄s ad Heb. x. Horrendum est incidere in manus dei scilicet finaliter.

¶ Quia timenda est profunditas iudiciorum dei in præsenti circa septem. Cap̄. XII.

SEPTIMVM PRINCIPALE

Qd' iudicium dei sit timendū

qd' est timendū: est iudiciorū dei in mundo exhibitio. De qb⁹ pā. cxvij. A iudicijs tuis timui. ait ad dñm. Dicit aūt iudicia dei nō solū p̄cepta ei⁹ siue moralia (vt decalogi q̄ oēs obligāt. de qb⁹ hī Exo. xx.) siue iudicialia q̄ erāt vt statuta illi tm pp̄lo Hebræoꝝ: nec alios oligabāt: nec nūc obligāt. de qbus Exo. xxj. sed etiam dispēsationes dei in mundo: qbus diuersa disponit circa homines. vt dicit bea. Tho. in. iij. Et de iudicijs præceptoꝝ dei dicit pā. Iudicia dñi vera iustificata in semetipsa. desiderabilia &c. pā. xvij. Et iterum. In labijs meis pronuntiaui oīa iudicia oris tui. i. præcepta. De iudicijs vero dispositionum dei in mundo dicit ap̄s ad Rom. xi. O altitudo sapientiæ & scīæ dei q̄ incōprehēsibilia sunt iudicia ei⁹. Et psalmista ad dñm ait. Iudicia tua abyssus multa. Abyssus dicitur profunditas aquarū cui⁹ termin⁹ non inuenitur. Et de his & ab his iudicijs timendā est. sed timore initiali vt inde nobis sit meritum. Et iter cætera septē sunt iudicia dei. i. dispositionum quæ timenda sunt & admiranda.

¶ Circa primi hominis casus ꝓuisionem & correctionem.
¶ Circa humani generis a diabolo redemptionem.
¶ Circa aduersitatis & prosperitatis habitionem.
¶ Circa hominum electionem & reprobationem.
¶ Circa stanium eorum diuersificationem.
¶ Circa malorum toleration em.
¶ Circa bonorum multam variationem.

§. I. DE PRIMO IVDICIO AIT BEATVS

Primū dei iudicium.

Augu. lib. xx. de ciui. dei. c. i. Vltra iudicium nouissimum & nūc iudicat deus & ab humani generis initio iudicauit: emittēs de paradiso & a ligno vitæ separās primos homies magni peccati perpetratores: imo etiā qñ angelis peccātib⁹ nō pepercit quoꝝ princeps hoies a seipso subuersus inuidēdo subuertit: peuldio iudicauit. nec sine illius alto instoꝝ iudicio in hoc aereo cœlo & i terris: & dæmonum & hominum miserrima est vita erroribus erūnisq; plenissima. Hæc ille. Si igitur ruinæ in cœlo: ruinæ in paradiso: qd erit i terra? Si angelus prim⁹ in tāta excellētia gīæ sublimatus. si primus hō in tanta virtute & pfectione decoratus lapsus est: qs quā tæcūq; sanctitatis existat tantæ audaciæ & temeritatis est vt non timeat de lapsu suo: cū concæptus in pēcis & natus sit. & cuncta cogitatio prona sit ad malum ab adolescentia sua. Adā exēplū meū ab adolescentia mea. Insuper & exemplū est timēdi & cauēdi malā societatē. Nam vt ait bea. Amb. de pœ. dist. ij. qū. Adā cū inuētus est solus non est præuaricat⁹ qa mēs ei⁹ adhærebat deo. Sed recæpta societate Euæ postq̄ transgressa est peccatū: praua effecta ad inobedientiam dei virum adduxit sua suasione deuictum: non carnali concupiscentia q̄ adhuc non vigebat: sed quadā familiaritate amicitiæ quæ fit frequēter inter hoies: vt offendat deus ne ꝓtristet amicus. Exēplum quoq; est adā timēdi & cauendi excusationes in pēcis. ppetrata em culpa ideo deus misericors eos vocauit dicens. Adā vbi es: vt cōfitētibus peccatū susī & accusantibus indulgerer. inqt Greg. in lib. moral. Sed quia hoc facere recusarūt excusantes se alter in alterum culpam retorquentes vir in mulierē: mulier in serpentē: quisimmo deum inculpare nisi sunt: quia & socia ipse dedit & serpētem ipse creauit. iō iusto dei iudicio factū est vt de paradiso ejcerentur in mūdam cū oñi posteritate sua: laboribus & erumnis repleti vsq; ad vermē. Verum q̄a vt dicit Cassiodor⁹, super pā. Hæ duæ res mia & veritas. i. iustitia in omni iudicio dei coniūcta sunt: ita ex iustitia puniuit hoiem vt eū mia nō desereret, puidens miseriis corpis ac aīæ multipliciter. Dicat ergo quilibet dño. A iudicijs tuis timui. Et vt dicit Eccli. ſ. Quoniam timor domini expellit peccatum.

Zacha. xiij. c.

§. II. SECVNDVM IVDICIVM DISPOSI

De iudicio dei timendo

tionis dei timēdum & reuerēdū est redemptio a diabolo hu mani gñis. de quo inquit Abachuc. iij. Dñe audiui auditum tuum & timui. Et quod sit istud auditum quod audiens timuit infra subdit dicens. Cornua scilicet crucis in manib⁹ eius: ibi abscondita est fortitudo eius. ante faciem eius ibi gñis mors scilicet mortua. Egredietur diabolus ante pedes eius scilicet deuictus ab eo. Hoc est illud iudicium de quo Christus dixit discipulis appropinquante passione. Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mūdi ejcietur foras. Io annis. xij. Princeps mundi huius dicitur diabolus qui principabatur amatoribus mundi: qui ejectus est a mētib⁹ eorū quersis ad xp̄m per mysteriū passionis. Siquidem princeps vitiorum hostis antiquus fraude hoiem superans promissa sibi diuinitate ex ligni esu per quinq; milia. cxcix. ſm Eusebiū annorū tyrannice possidebat. Sed dei filius hoīs captiui miseratus hominē susc̄epit iudiciū faciens inter hominē & diabolū iustū. Non em potētia vti voluit ad hoiem liberādū de manib⁹ eius: sed iustitia & æquitate. In carne enim protoplasti edita pœnā immēsam crucis & mortis volūtariæ tiaxp̄s ferēs a iudæis & gentibus sibi diabolo instigante illatā hoiem æterno pri. p nobis. Ad æ debitū rapinæ exoluit & veteris libertiaculi cautionē pio cruore deterſit. vt vnde mors oriebat: uit. inde vita resurgeret: & qui p lignū vincebat fructus veriti per lignū crucis vinceret p xp̄m dñm nr̄m. Ecce iustitia in hoc iudicio. Iustum em & æquum fuit vt diabolus qui christum innocentē hoiem occidi fecit sua instigatione: nocētē hominē quē friuole subiugarat amitteret. & qui p Christū h oiem p crucē satisfecerat. p offensa deo: eidē reconciliaretur

Universidad de Deusto
Biblioteca

& relegatus in mundo ad patriã redire valeret. Vnde cũ christo ascendẽti angeli interrogarẽt, Quis est iste qui venit de edõ unctis vestibus de bosra. Rũdit xp̃s. Ego qui loquor iustitiã & disputo iudiciũ salutare. Esa. lxiij. ſm literam quã ponit Dionys. edõ interpretat sanguinea. bosra interpretat munita. Veniebat ergo ascẽdẽs de mũdo sãguineo. i. peccatis pleno. & de bosra. i. de inferno munito & firmato in malo. Veniebat inde unctis vestibus. Vestes erant mẽbra corporis quibus aia & deitas tegebantur. Tinctura vestiũ erat signũ vulnerũ. i. cicatrices in corpore reseruatæ. In ipsa autẽ passione cuius signa ascẽdẽs reseruauerat. Locutꝰ est iustitiam & iudiciũ salutare: vt dictũ est. Sed o quanta cæcitas: q̃ta peruersitas: quia cum diabolus iam per virutem crucis ejectus sit tanto labore a dñio hoim qui tã tyrãnice tam crueliter eos possidebat. cũ iterũ immo & quotidie præbent ei aditum regrediendi in eos & damnandi eis per diuersa genera pctorum. Et hoc est q̃ xp̃s dixit discipulis. Ioan. xvj. Arguet mundũ. s. spũssanctus per prædicatores dei iudicio: quia iam princeps mundi. s. diabolus iudicatus est. Priuatꝰ dominio hoim: expulsus ab humano genere virtualiter: & tamẽ hoies se frequenter & sponte ei subdunt. Vnde Leo papa in sermone. Noli o christiane in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire: & diaboli te iterum seruituti subijcere. Memento q̃ pretiũ tuum sanguis xp̃i est qui in veritate te iudicabit. i. seueritate iustitiæ: qui in mia te redemit. Hæc ille. Et si vt ait apl̃s ad Heb. x. Transgrediens quis legem Moysi duobus vel tribus testibus sine vlla miseratione lapidat. quanto magis putamus dereriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit: & sanguinem testamenti polluerit dixerit Et ideo a iudicijs tuis timui.

§. III. TERTIVM IVDICIVM DE DISPOSITIONIS TIMENDI & MIRANDI EST CIRCA ADVERSITATES & PROSPERITATES TEMPORALES.

De occulto dei iudicio circa aduersitatem temporalem.

Tob. iij. Omnia iudicia tua domine vera sunt & omnes viæ tuæ. i. opera misericordia & veritas. Dixit hæc Tobias pater de magna prosperitate qui venerat ad miseriam & aduersitatem temporalem. Et notandum ſm bea. Greg. in principio. iij. libri moral. q̃ occulta sunt iudicia dei & tres & p̃ menda & admiranda: cum iusti homines aduersa patiũtur: ſpitates egestatem: infirmitates: contumelias: detractiones: persecutiones: tormenta: afflictiones varias & ipsam mortem violentam. Econtra impij & peccatores diuitias: honores: potestates: dignitates: sanitatem: nobilitatem generis: abundantiam filiorꝝ: delectationes ciborum & venereorum ad libitum. Occulta quippe sunt ista dei iudicia nobis: quia non apparet nobis iustitia dei. Nã cũ iustitia dictet bona bonis tribui: mala malis. Et contrarium videamus in mundo scilicet malos florere & exaltari in temporalibus: bonos autem deprimi. Hæc considerantes aliqui gentiles negarunt dei prouidẽtiam & iustitiam. Vnde Lactantius in. iij. lib. de falsa sapiẽtia ait de Epicuro ph̃o. q̃ videns epicurus bonis aduersa semper accidere: paupertatem: labores: exilia: charorũ amissiones: malos contra bonos esse: augeri potentiam: honoribus affici. Videns innocentiam minus tutam: scelera impune cõmitti. In bellis meliores vinci & perire. Maxime autẽ commouebat homines in primis religiosos grauioribus affici malis. His autem qui deum omnino negligerent aut nõ pie colerent. vel minora incommoda euenire vel nulla. Hec cogitans causam rationemq̃ horum ignorans æstimauit nullã esse prouidentiam: nullamq̃ iustitiam. Hæc ille. Seneca q̃q̃ in tragedia hippolyti posit̃ commẽdauit multipliciter deũ de ordine gubernandi corpora cœlestia & tẽpora anni: subdit & dicit. Cur idem qui tanta regis: sub quo vasti pondera mundi librata suos ducunt orbes hominum minꝰ adesse curas: non solicitus prodesse bonis nocuisse malis. Res humanas ordine nullo fortuna regit: sparsitq; manu mũera cæca gnat in aula. Tradere turpi fasces populus gaudet eosdẽ colit atq; odit. Tristis virtus peruersa tulit præmia recti. Castos sequitur mala paupertas. Vitioq; potẽs regnat adulter. Hæc ille. Quia ignorabant hi diuinam prouidentiam: ideo non intelligere poterant iudicia domini iusta. Et vt ait sapientissimus salomon Eccl̃s. ix. Eo q̃ æque vniuersa eueniunt iusto & impio: bono & malo: mundo & immundo: immolanti victimas: sacrificia contẽnenti &c. Ideo corda filio rum hoim implẽtur malitia & contẽptu in vita sua: & post hæc ad inferos deducentur. Sed viri sapientes & serui dei etsi aliq̃n in hmõi iudicijs dei videant aliquãtulũ commoueri. ſm illud pſ. Mei aũt pene moti sunt pedes. s. affectuum pene effusi sunt gressus mei. i. opera extra viã virtutũ: quia zelaui sup iniquos pacẽ pctorũ vidẽs. Et infra in labore hoim nõ sunt: & cũ hoibus non flagellabunt: ideo tenuit eos superbia & operti sunt iniquitate. Et dixi. Ergo sine cã. i. vtilitate iustificaui cor meũ: & laui inter innocentes manus meas. s. innocẽter operatus sum. Et sui flagellatus tota die. Sed q̃cistissime ad lumen veritatis se vertes subdit. Si dicebam narrabo sic. s. q̃ sine causa. i. vtilitate bene fecerim & aduersa p̃ tulerim malis hoibus p̃sperãtibus. Ecce nationem filiorũ tuorũ reprobaui: cũ scriptũ sit. Flagellat deus oẽm filiũ quẽ recipit. ad Heb. xij. dẽ. & Prouer. iij. in qr Salomõ. Quem diligit deus corripit: & quasi pr̃i in filio q̃placet sibi. Hic illa sanctissima & castissima Iudith ait. c. viij. Abraã p multas tribulationes, planus: amicus dei effectus est. sic Isaac. sic Iacob: sic Moyses: & oẽs qui deo placuerunt per multas tribulatiões trãsierũt fideles. Illi autẽ qui nõ fulsæperunt tẽtationes cum timore dñi exterminati sunt. Et in. c. ix. ad dñm ipa in oone loquens ait. Hoc factum est qd̃ voluisti. Oẽs viæ tuæ p̃paratæ sunt: & tua iudicia. i. dispositiones in prouidẽtia tua posuisti. Hæc ipsa. Quæ, puidẽtia cũ sit sapiẽtissima omnia iuste iudicat & disponit. vñ & Sap. xij. dr. Neq; em est alius deus q̃ tu: cui est cura de oibus vt ostendas qm̃ non iniuste iudicas. In p̃dictis iudicijs autẽ ex hoc diligenter considerãti potest ituri iustitia simul cũ mia: quia cum iustitia exigat vt nullũ malũ transeat impunitũ: & nullũ bonũ irremuneratum: & septies in die cadat iustus: vt scribitur Prouer. xxiij. Per flagella iustus purgat a vitijs suis & humiliat aut meritum augetur. vt in futuro vbi grauius afflgit peccatis liber existat vel ei maior gloria p̃paretur. Ecce misericordia. Et si reprobus aliquid boni in sæculo agit quod ne remuneratione careat: cum non sit dignum bonum illud æterno præmio saltem temporali, p̃speritate remunerationem accipiat: vel non ita graue in futuro crucietur. Ecce misericordia. Ita notat Chrys̃. de pœ. di. iij. quid ergo. Cæterũ dicit bea. Greg. in iij. moral'. q̃ occultiora sunt adhuc iudicia dei & magis timenda: cum sancti viri habent hic prosperitatem honorum: dignitatũ: diuitiarũ: sanitatum: & huiusmodi: & mali habẽt aduersitatem: pauptatẽ: infirmitates: & cetera hmõi: q̃a dubitari põt vtrũ sctis virís deum talis prosperitas ad maiorẽ boni sui & saluris p̃motionẽ vel ad remunerationẽ bonorũ operũ q̃ faciũt. Et de malis sustinentibus aduersa dubiũ est vtrũ illis deus aduersa intulerit vt resipiscant a suis iniquitatibus: an sibi illa aduersa eueniãt ad initiũ dãnatiõis æternæ: & quasi arrhã. iuxta illud Deut̃. xxxij. Ignis succẽsus est ifurore meo (ait dñs) & ardebit vsq; ad inferni nouissima: ideſt vidicta seu punitio hic incipiet: & ĩ inferno terminum non accipiet. vt accidit Herodi antiocho & alijs. Et ideo concludit beatus Grego. q̃ sancti viri susp̃ctam habent sui prosperitatẽ: timentes ne deus velit eos hic remunerare. Et ideo quiliber dicat. A iudicijs eñ tuis timui. Sed vt ait Tobias filio suo. Multa bona habebimus si timuerimus deum & recesserimus a malo & fecerimus bene. Tobiæ. iij.

§. IIII. QVARTVM IVDICIVM DEI SCILICET ELECTIONIS & REPROBATIONIS HOIM SUP OIA TIMẽDŨ Ẽ

Quæstio mota fuit sub Alexandro.

Nullus em̃ scire põt q̃tucũq; sit bon⁹ vel mal⁹ de sui salutione vel dãnatione: nisi ei esset a deo reuelatũ q̃d rarissimũ est. Et ideo vt ait apl̃s ad Rom̃. de hmõi materia loquens. c. xi. Noli altum sapere: sed time. Hmõi iudicia admirans ipe apl̃s & timens ait eodẽ. c. O altitudo sapientiæ & sciæ dei q̃ incõprehẽsibilia sunt iudicia eius. Siqdẽ ſm bea. Tho. sup eplas Pauli. Sicut in ædificio materiali necessarium est ad p̃fectionẽ ipsius aliquos ex lapidibus q̃bus ædificat poni inferius in fundamento sub terra: aliquos supra terrã in parietibus. Sed q̃ tales lapides eiusdẽ aptitudinis ponantur infra. & tales supra nõ est necessarium: sed simplr hoc est ex voluntate ædificantis. Ita ad p̃fectionẽ vniuersi & pulchritudinẽ necesse est alios esse intra in inferno dãnatos: in quibꝰ punitis clareat iustitia dei aliquos supra in cœlo beatificatos: ex quoꝝ glorificatione reluceat mia dei. Sed q̃ iste talis damnetur:

netur: ille alius saluet: hoc simplr dependet ex bñplacito dei quãti. s. ad prædestinationẽ vel pñtiam quæ merita & demerita p̃cedũt sicut dicit apl̃s de Iacob & Esau: cũ nõdũ essent nati nec aliquid boni vel mali egissent dictũ est. s. a deo per ꝓpheram Malachiã. Iacob dilexi: esau aũt odio habui. Nullũ tamẽ deꝰ dãnat nisi culpa sua præcedẽte, ꝓpria voluntate nec aliquẽ saluat nisi gra principalr operãte & operib⁹ bonis. vñ bea. Aug. Nec de iudicio dei querimur quo meritо deserit & miæ eiꝰ gr̃as agimꝰ qua liberat non merito liberari. xxiij. q. iij. nabuchodonosor. Et de tyrnis & sydonijs de q̃bus dicit dñs in euangelio q̃ si fuissent factæ virtutes, in eis q̃ factæ sunt in bethsaida & capharnaũ ciuitatibus. Iudæorum pœnituissent. dicit. b. Augustinus. Nos etsi ratione sancti profunditatem iudicij eius penetrare non possumꝰ: manifestissime tamen scimus & verum esse quod dixit & iustũ eẽ qd̃ fecit. q. e. §. de tyrnis. Circa huiusmodi igitur iudicia rimandũ est & admirandũ: non autem curiose inquirendum vel de iiustitia arguendũ. vnde be. Aug. super Ioan. Magna gr̃æ commendatio. Nemo venit. s. ad christum nisi tractus s. a gratia. Quẽ aurem trahat & quem non trahat, cur istum trahat illũ non trahat noli iudicare si non vis errare. Semel accipe & intellige. Nondum traheris: orat vt traharis. Qd̃ etiam aliqui certo tempore videantur magnis virtutibus emiere apd̃ hoies postmodũ ĩ aliq̃ vitio alijs cõiter deregũtur: vt qui liberalitati inseruiebant: iniustitias exerceant. Et qui misericors fuerat iuxta vitæ suæ terminum rapacitatijs & crudelitatis stimulis inardescat. Et plærumq; (vt ait beat⁹ Grego. sup Ezech.) superbia latet & castitas inotescit. Et iõ ostensa diu castitas circa finẽ vitæ perdit: quia cooperta superbia vsq; ad finẽ vitæ incorrecta retinetur. Alius patientiæ studet: sed inuidere alijs & malitiã in corde retinere non cauet. Fitq; manifeste impatiẽs: qa diu latuit dolens. Quod ait bea. Greg. Valde iusto iudicio dei agitur vt perdat et ante hoies: vñ hominib⁹ placuit: qui hoc vnde ideo displicuit corrigere nunq̃ curauit. ideo aliq qui nõ p̃seuerãt viã sctitatis arripiunt. qui ideireo virtutis iter non perseueraturi inchoant vt eis qui peruenturi sunt viã qua gradiuntur ostendant. Quorũ casus vtilitate nõ modica electorũ prouectib⁹ seruit: quia illorũ lapsum dũ cõspiciũt de suo statu cõtremi sunt. hęc oia. b. Grego. de pœni. di. iij. multi. ps. lxv. Terribilis in cõsilijs deus super filios hominum.

§. V. QVINTVM IVDICIVM SEV DISPOSITIO DEI EST CIRCA STATVS HOIM DIUERSIFICATIONẼ: QUOD ADMIRANDŨ EST. SAP. XII.

De dispositõne dei circa officia & exercitia hominũ

Tu dñe dãator virtutis cum tranquillitate iudicas & cũ magna reuerentia disponis nos. Sicut diuina, puid ẽria regna ꝓstituitur humana vt ait bea. Augu. de ciui. dei. ira & officia & exercitia hoim a deo disponũtur varia ad pulchritudinẽ vniuersi: disponitq; sapiẽtia dei oia suauiter: vt dr̃ Sap. viij. dũ videlicet sicut naturalibus causis dat virtutẽ sine violentia producẽdi suos effectus. ita & hominibus voluntarie agẽtibus dat aptitudines inclinatiões naturales diuersis ad diuersa exercitia: quibusdã ad artes nõbiles & exercitia nobilia: vt ad regendum alios: ad docẽdũ. Alijs inspirat statũ religionis. Alijs clericatus. Alijs matrimonij in statu laicali. Et ex laicis ipsis quidam inclinantur & se applicant ad militiam, quidam ad negociationes. Alij ad artificiũ lanæ vel lini vel serici. Alij ad artẽ fabrilem architectoriã vel aurificinã. Alij ad agriculturã nauale vel seruilem. Et cum ratio semper deprecetur ad optima ſm phm. & oẽs hoies natura scire desiderẽt: & periculosa & multum laboriosa sensualitas horreat. inde est q̃ non omnes eligũt nobiliora exercitia & minus periculosa: & nõ tm̃ laboriosa sed diuersi diuersa seruilia: nisi qa dei iudicio occulto vt nõ deficiat natura in necessarijs fit. Aliqui habeant aptitudinẽ & inclinationem & ab alijs applicentur ad artẽ docẽdi. Alij assimant ad regimina. Alij se applicant ad militiã: agriculturã: vel alias artes vilissimas: & cũ incidãt in multa pricula vt pater in militia & nauali exercitio: nesciunt eas deserere: sed vsq; ad mortẽ delectabiſr eas exercẽt: sic disponente diuina prouidentia. Magna sunt iudicia tua dñe, dicitur Sap. xvj. & in enarrabilia ꝓba tua. Quis posset rationẽ assignare iudicij diuinæ dispositionis: quare murat regimina de gẽte in gentem. Quare prima monarchia fuit in assyrijs. post ea in mœdis & persis sub Cyro & Dario. Deinde in græcis sub Alexandro. Demum in romanis sub Cæsare Iulio. Et sic de ciuitatibus aliq̃n dñantibus, aliq̃n alijs seruientib⁹. qd̃ in hmõi nisi qa iudicia dei abyssus multa? Permaxime autẽ qs habet timere in dignitate ꝓstitutus & pcipue ecclias tæ cui incũbit cura aiarũ. vñ bea. Greg. dicit. Quisquis sacer dotiũ nõ ad elatiõis pompã: sed ad vultitatem adipisci desiderat: prius vires suas: cũ eo qd̃ subiturus est onere metiat: vt si impar est abstineat: & ad id cum metu etiã cui se sufficere æstimat accedat. q. i. non est putanda. in fine. Et beatus Aug. Honore prælatꝰ sit vobis. timore corã deo ꝓstratꝰ sit pedibus vestris. ꝓsiderare em̃ debet. qa Saul etsi recusans ex humilitate regimẽ: ex dñi volũtate factus est rector populi tunc melior oibus postea in regimine deterior oibus factus reprobatus est. Reg. vlti. Sic & quilibet in statu suo timere debet & non securum se credere. ne in defectꝰ primos icidat in arte sua etiã ignorãs. Et ne (vt dicit. b. Aug. in lib. cõfes.) qui debuit & potuit fieri ex deteriori melior: fiat ex meliori deterior. Vnde Tob. filium suum ab infantia docuit timere deum & abstinere ab omni peccato.

§. VI. SEXTVM IVDICIVM DIVINE DISPOSITIONIS EST IN TOLERATIÕE MALORVM. DE HMÕI IUDICIJS PÕT INTELLIGI ILLD̃ PS. CXVIJ. IUDICIA TUA IOCUNDA. TOLERAT EM̃ DE-

Dei iudicio tolerãtur mali.

us peccatores: ne subito eos puniat de malis: & de mũdo eripiat multis de causis: quæ iocunditatẽ & lætitiam mẽti bonorũ præstant. Multi tñ ex hoc perturbãtur q̃rulantes ꝓra deum: quasi sibi deus nõ curet: & ex hoc audaciã sumunt ad mala facienda. vñ dr̃ Eccl̃s. viij. Item qa non, p̃fert cito s̃ malos sentẽtia: absq; vllo timore filij hoim perpetrãt mala. Attamen ex eo ꝓpter centies facit malũ. & p patientiã sustẽtatur ego cognoui q̃ erit bonũ timentib⁹ deũ qui verentur faciẽ eius. hæc ille. Cũ em̃ boni recipiũt iniurias vel vident mala ex̃pla iiquorũ. ex̃plo dei q̃ eos tolerat: discũt & ipsi malos patienter ferre. vnde be. Aug. Tu bonus tolera malos sicut & xp̃s tolerauit Iudã. Idẽ. b. Aug. super Ioã. Quid voluit dñs noster iesus xp̃s fratres charissimi admonere ecclesiã suã: q̃n vnũ pditũ habere voluit inter. xij. nisi vt malos toleremus ne ecclam diuidam⁹. Ecce inter sanctos iudas est. Ecce fur est iudas. Et ne contendas fur & sacrilegus & nõ qualiscũq; fur: sed loculorũ: sed dñicorũ: sed sacrorum &c. xxiij. q. iij. quid voluit. Hoc quoq; bonũ sequit multoties ex diuina expectatione malorꝝ: qa ꝓuertũtur aliqui ad deũ. Cũ saulus persequebat ecclam dei & per totã iudæam insania & furijs ferebat, sanguinẽ sctorũ sine intermissiõe sitiẽs si deꝰ voluisset punire: ecclia Paulũ tãtũ doctorẽ: tantũ p̃dicatorẽ non habuisset q plus oibus aplis laborauit & plures cõuertit. Vñ & parabolice hoc Christus innuit cum patersfamilias dixit seruis. Ne forte cũ zizanijs eradicẽs simul & triticum: sinite vtraq; crescere vsq; ad messem: Matt. xiij. zizania tunc. s. tempore illo erat saulus: sed futurum erat per cõuersionẽ optimũ triticũ. vñ si eum̃ la fuisset. i. mortuꝰ: nõ fuisset effectus triticum. Sed etsi mali diu tolerati non ꝓuertantur: sed in malis perseuerẽt: adhuc de eis deus elicit bonum: quia videlicet sunt ad exercitandum patientiam bonorum & augendum eis meritum. Si non fuisset crudelitas tyrannorum infidelium perſequentiũ christianos non esset ꝓsecuta corona martyrum. vñ pſ. cxxviij. Supra dorsum meũ fabr. pec. Et qd̃ coronas p̃miorum percutiendo & persequendo eos. vñ. b. Gre. Abel esse renuit quẽ Cain malitia nõ exercet. Ferrũ quippe mẽtis nostræ perringere non potest ad acumẽ ꝓfectus seu veritatis si non eraserit eũ lima alienæ prauitatis vij. q. i. §. est & aliud. Vñ & minimꝰ ex septẽ fratrib⁹ machabæis visa crudeli occisione fratrũ ait regi antiocho. Fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamẽto æternæ vitæ effecti sunt ideſt promissione scilicet propter cruciat⁹ Tu ꝓo iudicio dei iustas superbiæ pœnas exolues. ij. Mach. vij. Et sic a iudicijs tuis timui cauendo mihi ad contẽnendũ talem dei dispensationem. Eccl̃i. ij. Qui timent deum inquirent quę beneplacita sunt illi.

§. VII. SEPTIMVM IVDICIVM DEI EST CIRCA DISPOSITIONẼ ꝓUERSATIONIS VITÆ SERUORUM SUORUM. PS. XLVIJ. EXULTANT FILIÆ IUDÆ ꝓPTER IUDICIA TUA DÑE.

De dispositõne ꝓuersationis vitæ seruorũ dei

Filiæ iudæ vitæ sctæ sunt aiæ iustæ: filiæ ecclæ q̃ christũ confitentur laudando. uoꝝ dei Iuda enim interpretatur confessio. Et istæ exultant confide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rando iudicia dei.i.dispensatiões circa bonos. Non enī de? contulit aut confert oia dona sua vni, sed vt ait apls.1.Cor. xij.c. Alij datur per spīm sermo sapiæ. Alij sermo sciētiæ &c. vt per hoc sibīnuicē boni seruiant: vt sibi alios præferant in eo quod ipsi non habent. Item quia aliquādo cū magna sanctitate boni polleant nirabilia faciētes: aliquibus tamē defectibus detinentur dei iusto iudicio: vt inde humiles sint & cum magna operantur a deo recognoscant: non suis viribus tribuant experimento edoctī: qa nec minima vitia cū omni conatu suo vincere possunt. In cui? figurā legit in li. Iudi. q. filij Israel in terra promissiōis cū magnā stragē chananæorū fecissent. & multos & magnos reges vicissent: tamen non potuerūt ejicere iebusæum: sed habitauit cum eis factus tributarius. Iebusæus interpretatur conculcatio & signat paruos defectus qui conculcantur in sanctis quasi pro nihilo habiti. Hi habitant cum sanctis: quia nec ex toto pīt vincere: sed tamen fiunt tributarij subditi rationi: & ei in ali quo vtiles quasi tributum dantes. sicut narrat Grego. in. iij. dialog. de Isaac Cyro. qui cum eēt eximiæ sanctitatis ita lætus erat exterius: vt dissoluus videret. Et illi qui cum Iuda machabæo præliātes pro dño. vnde & boni plurimi occisi sunt ab infidelibus idolatris. & assignatur ibi ratio occisionis eorū: qa. s. accæperunt de donarijs idolorū gentiliū eis. p. hibitis in lege: quæ reperta sunt sub vestibus eorum. vnde alij benedixerunt iustū iudicij dei in hoc q abscondita fecit manifesta. ij. Macha. xij. Itē quia ad diuersitatē corporū sequitur diuersitas mox: ac etiā occulto del iudicio ex electis dei diuersi ad diuersa opa instigānur. Et q in minori statu se iuenit: aliq̄n maior in sanctitate coram deo reperitur. ideo non debet quis esse facilis ad iudicandū de profectu alicui? vel se alteri præponere: qa spirituū ponderator est dñs. inquit Salomō. Hierony. 3 Iouinianū. Quis ignoret sub alta vsq; tera fm aliā literā. dei dispēsatione. i. iudicio seu dispositiōe oēs retro sanctos eiusdē fuisse meriti cuius nūc sunt christiani. Quomodo abraam placuit deo in coniugio: ita nūc virgines in castitate. seruiuit ille legi & tempori suo: seruiamus nos legi & tēpori nr̄o. de pœni. di. ij. si em. Exēplum de Pannucio qui æquiparatus est in merito symphoniaco. & post ea cuidā mercatori laico & postea cuidā cōiugato. vt habeē in vitis patrū. Et etiā de eremita q adæquatus est in præmio beato Gregorio papæ. Vnde & signāter dicit princeps apostolo? Act. x. In veritate cōperi ga non est accæptor psona nū deus: sed in oi gente quicūq; timet deū & operat iustitiā accæptus est illi. Sicut patuit de illo cornelio centurione gētili quē baptizauit tunc. vnde & beatus Bern̄. in epla ad fratres de monte dei. Non putes solem non lucere nisi in cella q aliq fedi fece runt ex tra legē dei & bene,

tua: lucet vbiq; & alibi. Item & sancti homines aliquādo aliqua faciunt extra leges cōes dei vel hoim ex occulto dei iudicio & inspiratione spūssancti. Sicut in veteri testamento Sanson seipsum occidit. Osee propheta ad vxorem fornicariam accessit. Hester in virū asuerū gentilē accæpit. In nouo testamento Alexius vxorem desponsatam de præsenti absq; religionis ingressu dimisit. Quidā ex patribus ad meretricē Thaidā intrauit vt eā conuerteret. quod & secutū est. Horū opera sunt veneranda: sed nō imitanda. vt dicit Gratia. nō contenēda: sed pie interpretanda. Item occulto dei iudicio agit vt sanctiviri sine p̄cedēti exercitio & conatu orationis: lectionis: vel meditationis eleuentur ad diuina gustanda & intuenda: & in magnū feruorē accedant. Aliq̄n vero etsi conentur & laborēt vigiliis oronibus & abstinentijs ad diuina cōtēplāda & affectū cœlestiū hauriendū tædio afficiātur. nec aliquid interioris deuotionis attingant. sed aridi & vacui inueniantur. Quod quidē accidere pōt multiplici causa vt dicit venerabilis Cassianus in coll. patrū videlicet vel ꝓpter negligentiam p̄cedentem dādo se loquacitati & alijs inutilibus occupationibus: vel vt a deo recognoscat donū cū visitat cōsolatione eius & humilis existat expertus: quia ad libitū habere illud nō pōt. vel ne hic affectu requiescat vt petrus in trāsfiguratione: sed aliā patriā quærat vbi non est ista interpolatio: sed continua dei fruitio: vel etiā vt diligatur ergo cū ꝓpheta. Omnia quæ fecisti nobis dñe in vero iudicio fecisti. Et ideo vt ait Tob. xiij. In timore & tremore cōfitemini illi: & exaltate illū in operibus vestris. & cū psalmista dicito. Cognoui dñe: quia æquitas iudicia tua.

¶De timore filiali in quo cōsistat & in quo differat ab initiali. Cap̄m. XIII.

SEXTVS TIMOR DICITVR filialis siue castus de quo apls ad Rom. viij. Non accæpistis spiritū seruitutis in timore: sed spīm adoptionis. i. filiationis in amore. in quo clamamus abbā pater. Ei in p̄s. xviij. Timor dñi sctūs (alia lra hēt castus) pmanet in sclm sæculi. nō solū in scło isto habet iste timor: sed etiā in vita btā q̄ dicit sæculū scli. Sicut em̄ alia dona spiritussancti sunt in beatis: ita & donum timoris: sed ad alium vsum q̄ in præsenti. Differt timor filialis ab initiali. de q̄. ō. sicut p̄fectum & imperfectum: & comparando timorem quem habet bonus filius erga patrem cū est adolescens ad timorem quem habet cum est perfectus vir. Nam cum est adolescens timet patrem ex quadam naturali benevolentia & reuerentia: & iaciens eius voluntatem & manda ta obseruans pricipaliter: timet tūc verbera & duras increpationes ex quo etiam magis solicitatur ad bonum: sed cū factus est vir & bonus: solū timet ex reuerētia & naturali affectu: faciens q̄ sibi sunt beneplacita: & quasi nil timens flagella eius vel priuationē hæreditatis: quia tm̄ cōfidit de affectu patris ad eū ex bonis moribus eius & obediētia q̄ nō intrat in mentē eius: q̄ velit priuare eū hæreditate vel ipm̄ ꝺherare. Et sic faceret ex affectu ad eū paratus est patiēter ferre. Dicitur etiā castus timor iste fm̄ be. Augu. quia assimilat timori castissimæ vxoris q̄ cauet ab omni offensa erga spōsum timens nō punitionē eius: sed minorationē dilectiōis. vñ Gilbertus. Timore seruili & filiali timeit spōsus. Timore seruili a spōnsa adultera ne veniat vindicatur?. Filiali nec tarder in veniendo: & cū venerit ne discedat. Exemplum huius ponitur in lib. de. vij. donis. Quædam mulier valde spiritualis cū diu caruisset sensibili spōnsi visitatiōe: afflicta & languens timore & desiderio: dixit fidei tamē pedissequæ suæ vt iret ad spōnsum & eū adiurādo p articulos suos q̄si per carmina: & vrgendo seruidis oronib? &, pfundis suspiriꝭ venire cōpelleret. Spei vt venientē cū gaudio susciperet & ad insuēdas multimodas ei? delitias cordi arido pijs desideriꝭ & gemitibus eū arctarer. Charitati vt susceptū caperet & captum vinculis dilectionis ligaret & astringeret. & astrictū teneret. qd' &, factū est. Vnde iæstimabilem & durabilem sensit consolationē. Habet hunc timorem q̄ pro alio incommodo timet imminere priuationis rerū vel exiꝭ. vel etiā mortis non dimittit quin faciat quod credit esse voluntatis dei. vt fecit Tobias q nō obstante phibitiōe regis & cōminatiōe mortis: nō dimittebat occisos sepulturā. Tob. ſ. Hunc timorē hēt qui zelo dei accensus: offensam dei nō sustinet transire impunitā. vt Matathias qui occidit publice idolatrātē & hoc mādantē. Hūc timorē habuit Ioānes bapti. cū antra deserti teneris sub annis ciuiū turmas fugiens petiuit: ne leui saltem maculare vitam famine posset.

De differentia timoris filialis ab initiali.

Legit in hist̄oria tripartita q̄ mos erat romanorū q̄ in magnis festiuitatibus imperatores facerent ante se deferre pro honore imperiali aurum & thus. & dabantur apponentib? mūera. Iulianus aūt apostata imperator: & inimic? xp̄ianorū volens xp̄ianos quosdā fieri idolatras: occultatis idolis ibi christianis thus igni iussit apponere. Illi autem non aduertentes idola thus igni appositum pro honore imperiali: & statim aurū datū accæperunt. Cū autē in cōuiuijs Christum bñdicerent & inuocarent: dixerunt idolatræ. Quō eū inuocatis nūc quē pauloāte negastis? Tunc aduertentes decæptionē eis factā de idolo occultato: aurū recæptum abiecerūt: & imperatori clamauerunt: dextras eor? debere amputari: qa thus in ignē posuerāt & aurū accæperāt: licet idola nescirēt nec in eorū honore hoc fecissent: sed ignoranter cum essent veri xp̄iani. Hi vt boni & legitimi filij cœlestis patris poti? volebant decapitari q̄ in modico deum offendere patrem vel ei displicere. Et mia eius a progenie in progenies timentibus eum tali timore. Lucæ. j.

Nota.

Dñ & timor castus & quan.

§. IQVIA IGITVR VTERQVE TIMOR

scilicet initialis & filialis dñi ē & grāe dei cōiunct?. vnde meritori? & deo grat? & difficulter pōt alter ab altero discerni ideo de vtroq; simul agēndo quo ad fructū & vtilitatē eor?.

Sciendū est q̄ iter cætera septē gña bona or? operatur in aia timor

Septem bona timoris filialis operatur

sua propter mala eius: timens humiliauit se indutus cilicio dixit dñs. Nō iuducā malū hoc in diebus eius. iij. Regū. xxj. Niniuitæ audita prædicatiōe Ionæ de subuersiōe sua: quia timuerūt dīm (vt habet Ionæ. iij.) liberati sunt a futura subuersione. Iob quia erat timens deū & recedens a malo (Iob j.) post amissionē substantiæ: familiæ & sanitatis quæ patiētissime sustinuit in timore dñi: dicens. Quasi timentes fluctus timui dominū: restitutus est in oibus & amplificatus.

Narrat bea. Grego. in. iij. dialog. de quodam sancto viro qui in morte mirabiliter timuit. mortuus autē apparuit in stola cādida cuidā & glorioſus. Et cū ille quæreret causam quare tm̄ timuerat in morte. Rñdit q̄ pauor ille ipsum purgauerat. iuxta illud Iob. xl. Territi purgabuntur. vnde & bea. Greg. ibi dicit q̄ sancti aliq̄n multum timent in morte vt ipse pauor purget q̄ in eis purgandum est. Sexto timor dñi lætificat. delectat & cōseruat. Eccli. j. Timor dñi dabit delectationē cordi ad lætitiam & gaudiū. pō. xxx. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ dñe quam abscondisti timentibus te. De saluatore nostro legit q̄ posq̄ cœpit pauere & mœstus esse: apparuit ei ăgelus cōfortās eū. Luc. xxij. Ad inuendā post timorē dñi sequi consolationē: & merito quia gr̄am dei q̄ maxime aiam lætificat & cōfortat ꝓmoueri facit & cōseruat. Dicit em̄ Bern̄. super Cant. In veritate comperi nihil esse ita efficax ad promerendā, retinēdā & recuperandam gratiam dei: q̄si si omni tpe cor̄ deo inueniari? nō alta sapere: sed timere. Et be. Hierony. in epla dicit. Timor est custos virtutū: securitas ad lapsum. Ysaias. Sup quē requiescit spūs meus (ait dñs) nisi super humilem & quietū & tremētē sermones meos. Septimo & vltimo timor dñi beatitudinē supernam impetrat & procurat. Eccli. xxiij. Timenti deum ipetrat beata erit aia eius. pō. lx. Dedisti hæreditatem timentib? nomen tuū. Et qd est hæreditas patris cœlestis nisi beatitudo quæ cōplectitur oia bona patris æterni quæ reseruantur filijs suis seruātibus mandata eius. Priuat filiū patris hæreditate propter ingratitudinem & offensam erga eum. Latroni ex parte dextera cū xp̄o crucifixo deum timēti & socium arguenti q̄ nō timeret deum: impatiēter ferēs pœnam crucis dixit Christus. Hodie mecum eris in paradiso. Lu. xxiij. Abbas arsenius cum spiritū esset traditurus: multum timebat: & cū assātes pres dicerēr. Et tu times mortē. Ille ait. In veritate timeo: & semper timui factus monachus. Et hoc dicto in pace quieuit: ad gloriam æternam pergens.

Impetrat beata vita.

Nota.

¶De timore reuerentiali: & q̄ deus propter septem est timendus. Cap̄m. XIIII.

SEPTIMVS TIMOR EST REVEreutialis: qualis est timor quem habent coniugatissimi & amicissimi ad dñm suū. de quo Hiere. ait. Quis nō timebit te o rex gētiū. Perfectissime huc timor habet in vita beata: qa ibi p̄fectissime cognoscit magnitudo & perfectio dei. pō. xviij. Timor dñi sctūs pmanet in sæculum sæculi. i. in alia vita quæ sequitur ad istam: videlicet in gloria. vnde Ioānes in apoc. audiuit angelos in ciuitate superna dicētes. Laudē dicite deo nostro omnes sancti eius qui timetis deum pusilli & magni. Procedit autem iste timor reuerentiæ & admirationis ex septem quæ excellentissime reperiuntur in deo.

¶Primo propter eius essentiæ summam maiestatem.
¶Propter eius potentiæ immensitatem.
¶Propter eius sapientiæ infinitatem.
¶Propter eius immensam bonitatem.
¶Propter eius misericordiam & pietatem.
¶Propter eius iustitiam & æquitatem.
¶Propter eius prouidentiam & æternitatem.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM EST

deus timendus & reuerendus propter essentiæ immensitatem. In præsenti vita non possumus scire de deo quid est sed tm̄ qa est vt dicit Io Dama. Et ideo nō timemus nec reueremur deū vt decet. Sed in patria sciunt sancti de deo qd est: clare intuentes essentiam eius. j. Ioan. ij. Cum apparuerit nobis similes ei erimus. Videbimus em̄ eū sicuti est. Vnde canit ecclia de ipso deo. Maiestatem tuam laudant angeli: adorant dñationes: tremunt ptātes: cœli cœlorūq; ꝓtates ac

Liberat a pœnis

Præstat solertiā ad operandū.

Timor dñi illuminat mentē.

Corroborat

ꝓhostes

Universidad de Deusto
Biblioteca

beata seraphin,qui non cessant clamare vna voce dicentes. Sctūs Sctūs Sctūs dñs deꝰ sabaoth. Hoc refert Esa.audisse.s. seraphin clamantia. Sctūs &c.ante thronum diuinæ maiestatis, Esa.vi.Et quid est iste clamor:quædam admiratio cū reuerentia circa mysterium scilicet trinitatis.Et vt ait Bernū. Trinitatē personarum in vnitate essentiæ quærere scilicet curiose & per rationes temeritas est:scilicet in vita præsenti. Credere pietas est.Nosse:vita æterna est.Equidē cum dominus mittere vellet Moysen ad filios Israel ad significādum eis ex parte sua q volebat liberare eos de seruitute egyptia tanabsit moyses domino.Si interrogauerint me filij israel quis est qui mittit te:& quod est nomen eius .quid dicam? Respondit dominus.Ego sum qui sum.hæc dices filijs isrl. Qui est misit me.hoc est nomen proprissimū dei:quod nulli alij conuenit.Nam cum omnis creatura mutetur saltē cogitatione & affectiōe etiā angelica:qa modo vnū:mō aliud cogitat.& dū cogitat aliud q prius:iam non est illud quod prius:qa mutata est.Propter qd'dr Eccls.'.Oia vanitas idest subdita mutabilitati:solus deꝰ est:quia semper est id quod nec vlla cogitatione vel affectiōe mutatur.Malach.iij. Ego deus & non mutor:& ps.c.Tu autem idem ipe es.& Boeti⁹ Stabilisq manēs das cūcta moueri.Vñ & Aristo. cum alijs De⁹ dr̄ phis vocauit deū cām primā & cām causarū: quæ immota cā cārū mouet alias causas.vnde be.Bernū.in.v.de consideratiōe ad fm Ari. Eugenium.Quid est deus?Respondit.Qui est.Merito nihil cōperentius certificat quid deus est.Si em bonum:si magnū si verū:si sapientem dixeris:vel aliquid aliud:in hoc verbo instaurat q.d' est,Nepe hoc est ei esse:qd' oia hæc esse.Si cērū milia addas non recessisti ab esse. Si ea dixeris nihil addidisti.Si non dixeris nihil minuisti.Quid est deus fine quo nihil est tam fine ipo esse:q̄ ipse fine se esse non potest.Ipse sibi:ipse oibus est.Et per hoc quodammodo solus est: quia suum esse:& oim esse est sicut oia in ipso:& ipse in oibus est cui sæcula nō accesserūt nec coæterni.Ex quo oia per quem oia:in quo oia.Non est in deo nisi deꝰ:qd' habet hoc est. Et ideo summe timendus est.ps.xxxiij. Timete dñm omes scti eius:qm nihil deest timētibus eū.qm qui deum timet eū habet.Deus autem est omne bonū:& ideo nihil deest timentibus eum.Et genus cum simus dei(dixit quidam poeta: vt Actuū xvij. ducit Paulus in sua pdicatione:vt habet in lib. Actuum) in ipo viuim⁹:mouemur & sumus.hea.Ber.sup Cāt.Deus nō loge est ab vno quoq nostrū:qui esse oim est:sine q̄ oia nihil sunt.Sed vt magis mireris.Nihil eo est præsentius nihil eo incōprehēsibilius.Quid est em vnicuiq rei pōsentius q̄ esse suū:qd incōprehensibilius q̄ esse oim? Sane esse oim dixerim deum:non q illa sint q̄ deus est:sed quia ex ipso:p ipsum & in ipso sunt oia.Item oim factor:a quo sunt oma facta.hæc ille.Et ideo debemus timere ne peccando se subtrahat a nobis:& nihil simus.Nā pēm dr̄ nihil fm.b.Aug. quia.s.nō est aliqua natura:& nihil fiūt hoies.i.merētur annihilari cū peccār:vl nihil sunt in esse spuali qd' ē p grām. Exēplū Legitur de quodam tyrāno q cū multa mirabilia audisset dici de deo:vocauit ad se phm doctissimū qui talia dicebat: mādans ei vt oino sibi declararet quid esset iste deus. Rndit phūs.Rem esse difficillimam:& ideo multo tēpore egere ad ipsum ostēdēdū.Dedit sibi multū spatiū tpis:post quod illud sibi demonstraret:Adueniente autē termino conuento cū qreret a phō responsionē.dixit ille se adhuc non potuisse inuenire:immo adhuc plus tpis indigere.Qui & aliū terminum prolixum ei prorogauit:& cum semper in fine termini aliud adhuc posceret,dixit tyrannus. Me irrides. At ille. Non irrideo priceps.Sed quanto plus de eo cogito ad inuestigandū tanto magis immensitatem maiestatis video ineffabilem esse:nec posse attingi ad eum diffiniendum.

De⁹ ēti mēd⁹ timore reuerētiali. ## §.II.SECVNDO TIMENDVS EST DEVS

timore reuerētiali ,ppter eius potentiæ immensitatem.Vnde cū dns dixisset,Deut.x.Quid deus petit a te nisi vt timeas eum.Et quasi rōnē huius timoris assignans Moyses ait.Ipe em est deus deorū & dns dnantium:deus magnus potens & terribilis.& Eccli.'.Vnus em est deus oipotens rex potēs & metuendus nimis.Iob.xlij.Scio dñe quia oia potes & Hester.xiij in ditione tua dñe cuncta sunt posita:& non est qui tuas defectū indecētiā vel ꝺdictionē.fm be.Thom.in sum. qa hmōi posse ptinet ad defectum potētiæ.vñ deus peccare nō pōt:qa fm Aug.Solus ille dr̄ oipotēs scilicet deꝰ:q cum omnia possit peccare non potest:quia peccare posse non est aliquid posse:sed impotentiæ.de pœni.dist.j.in fi. Similiter ambulare per se non potest:nec esurire nec comedere: qa hæc conueniunt corpori:nec decent ista spm:cū & spūs existat deus.Ioan.iiij.Habet tñ & dat virtutem creaturis huiusmodi faciendi. Similiter cum dicit bea.Hiero.Cum oia possit deus,hoc non potest.virginem suscitare post ruinam: vt scilicet sit virgo integritatē carnis habens cum sit corrupta, hoc em implicat contradictionem: q̄ sit aliqua virgo & nō virgo.potest tamen coronare corruptā.s.pœnitentem & dare sibi aureolam virginitatis:& carnem reintegrare. Et quis scitare. omnipotentia patri attribuatur per appropriationem. tamen non solum omnipotens pater:sed omnipotens filius & omnipotens spiritussanctus.Nec tres tamen oipotētes: sed vnus omnipotens.inquit Athanasius.Et vna est omnipotentia.Eccli.iij.Magna potentia dei solius & ab humilibus honoratur.Hæc autem oīpotentia dei manifestatur in cūctorum creatione.In impiorum iustificatiōe & gloriatiōe. In miraculorum operatione.Quātum ad creationem dicit. Dei oī Qui viuit in æternū creauit oia simul.Viuit in æternum solus deus q̄ solꝰ cūcta creauit.Creare est de nihilo aliquid facere quod requirit infinitā potentiam.Nulla autem creatura habet potentiā nisi finitā,nec potest operari nisi in præiacē tem seu pīsupposita materiā.sicut saber cultellū facit ex ferro pexistēte.Necetiānatura operatur in instanti sicut deus: sed successiue,deus autē creauit oia simul in principio mundi.Nec obstat qd' in.i.c.Gen.dr̄.deum in sex diebus creasse diuersa genera rerū:qa Moyses loquebatur populo rudi:q̄ de operibus imaginat deū opari ad modū hoim. hominēs autem vt apparet nō faciunt plura simul:sed vnum post aliud:& ideo fm capaciatē illorū dixit deum illa in pluribus dieb⁹ fecisse fm bea.Augu.vel dr̄ deū creasse oīa simul q̄p tum ad materias rerū & formas substantiales:sed in illis sex diebus additæ fuerunt illis rebus creatis quædam proprietates accidentales respectu cui⁹ dicunt factæ in illis reb⁹ fm be.Tho.in summa.vel sic fm.b.Greg.& Bedam fuerunt factæ successiue toraliterp interualla illorū dierū:tunc intelligitur creasse oia simul in mēte sua idealiter qd' fuit ab æterno,Sed'o apparet dei oipotentia in iustificatiōe impiorum. hoc.s.iustificare(dicirbe. Aug.)maius e ēq creare cœlum & terrā.i.melius.Potior em est gratia q̄ natura.Natura est data in creatione rebus:gra datur in iustificatione hominibus q̄ habiles facit ad gloriā diuinæ fruitionis:ad quam inducere non potest tota virtus naturæ.Hoc autem.s.iustificare est solius diuinæ potētiæ infinitæ.Nam per iustificationē tollit culpa mortalis quæ hēt debitū pœnæ infinitæ extensiue idest perpetuæ:qa tota bonū infinitū.Et sīl⁹ ꝺferre gratiam quæ est valoris infiniti:quia ꝺducit ad infinitum præmiū. Oīs autē creatura est virtutis finitæ in se.& iō nulla pōt proꝺducere effectū infinitū,s.remittere culpam & dare gratiam. Vnde Ioānes Baptista ait.Potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abraæ.Mat.iij.infideles & quoscumq̄ induratos vt lapis in peccatis:iustificare & ratiōabiles facere imitatores fidei & virtutum Abraæ:cui & filijs fuit facta promissio terræ promissionis.Nec obstat qd' ait Christus Mat. ix.Filius hominis habet potestatem in terra dimittēdi pcā. nā filius hoīs est filius dei.& inquātum deus pōt dimittere pcā & iustificare:qa virtute deitatis:non virtute humanitatis.Tertio apparet eius omnipotentia ex miraculorum opatione.Deus em qui creauit oia:etsi omnib⁹ dedit certas virtutes & proprietates:& vt causis secundarijs potestatem producēdi quosdam effectus naturales. Retinuit tamē sibi potestatem agendi ad placitum in rebus supra cursum consuetum naturalis virtutis.Et hac potestate vritur in miraculis.Non em habet natura vel aliqua creatura potestatem reducendi priuationem ad habitum :vt q̄ mortuus suscitetur:cæcus videbat mut⁹ loquatur: surdus audiat:& q̄ sol firmet in cœlo sicut sub Iosue:vl reuertatur retro:sicut sub Ezechia vel fit eclipsis solis in luna quintadecima sicut in passiōe xpi & alia innūera.Hoc fieri nō p̄ a creatura:sed solū diuia potētia q̄ miracla de⁹ innūera fecit in varijs tpib⁹ ad cōfirmationē fidei per se & p̄ sctos suos.nō q̄ ipsi sancti vtute sua hoc facerēt:sed virtute dei vt instrumenta ducta ab eo. vnde

Vñ oīone p̄missa ad deū quē cognoscebant auctorē eorum. Omniū autē miraculorū maximū ipsa vnio diuinitatis cū nostra hūanitate in vnitate personæ.Ad hoc vt canit ecclesia.Tremunt videntes angeli versa vice mortalium culpat caro:purgat caro:regnat deus dei caro.Quod pauet cœlum stupet terra:omnis creatura miratur etiam cœlestis:vsus nō obtinet:ignorauit ratio:mens non capit humana. ait beatꝰ Hierony.In hoc mysterio implet incarnatiōis repræsentatio in sacro eucharistiæ,vbi dns fecit memoriā mirabilium suoꝝ:escam dādo timētib⁹ se,timore initiali . Videntes ergo turbæ miracula(vt dr̄ Mat.ix.)timuerunt dicentes vidimus mirabilia.Dicebat Philippus rex Francoꝝ(vt habetur in libro de septē donis)cū audiret tonitrua magna & tremeret.Recte iste est dicendus rex potentissimus: qui solo nutu suo facit alios tremere & timere,pē.ciij. Qui respicit terram & facit eam tremere.

De⁹ timetur ſctis & ꝺgelis timore reuētiali. ## §.III. TERTIO TIMETVR DEVS A SANCTIS

ctis etiam patriæ & angelis timore reuerentiæ ,ppter suam immēsam sapiam.Semp in mundo apud quascūq̄ nationes sapientes in quacumq̄ facultate habiti sunt in timore,reuerentiæ a principibus & pplis.vñ & Sap. vij. dicit sapiens. Habebo ,ppter hāc sapiam claritatē ad turbas & honorem apud seniores.Facies principum mirabuntur me & ifra.Timebūt me reges horrēdi audientes & in multitudine bonus videbor:& in bello fortis.Quod totū per exēpla patet. Nā Ioseph filius Iacob venditus in seruū:& postea opprobrio se incarceratus. Demū propter sapientiā diuinam quæ reperta est in eo exponens somnia prophetica Pharaoni de futura fame per septem annos:ac prudentia prouidens:exaltatus fuit mirabiliter saluator nuncupatus:& habit⁹ in timore & reuerentia apud fratres & alienigenas.Sic Moyses propter sapientiam suam apud egyptios & apud hebræos reueritus omnes metuere faciebat. Sic Daniel cum Anania Azaria & Mizaele pleni diuina sapientia in summa reuerētia erant apud Darium & alios principes.Aristoteles in philosophia sapientissimus habitus est in timore & reuerentia apud Alexandrum:& sic de alijs.Sed quia omnis sapientia a domino deo est.& cum illo fuit semper & est ante æuum. Eccli.i.Et omnis sapientia huius mūdi stultitia est apud deum:idest in comparatione diuinæ sapientiæ ignorantia est ideo summe metuendus est & reuerendus deus propter immensitatem suæ sapientiæ.Vnde dicitur Eccli.'.Arenā maris pluuiæ guttas & dies sæculi quis dinumerauit? q.d.nullus.Altitudinem cœli & latitudinē terræ & profundū abyssi quis dimensus est.q.d.nullus.Sed tanta est ,pfunditas diuinæ sapientiæ:vt omnia ista dinumeret & sciat & guttas aquæ maris & grana arenæ:& capillos capitum:& frondes arborum:& cogitationes & affectus hominum omnia distincte nouit in sapientia sua.Oia quæ facta sunt & q̄ fiunt & q̄ erunt circa actꝰ hoīm interiores & exteriores omnia anima christi nouit:in quo sunt omes thesauri sapientiæ & scientiæ dei.diuinitas autē eius cū patre & spūsancto vna nouit non solū creata quæcūq̄ sed etiā infinita alia q̄ deꝰ pōt facere quæ tamē nō faciet.Magnus igitur dns & magna virtus eius:& sapientiæ eius non est numerus.ait pē.Et oculi dñi lucidiores sole(vt dr̄ Eccli.xxiij.)circunspicientes omnes vias hoim & ,pfundū abyssi & corda hoim.Et ideo vt ait be. Hiero.Oia q̄ faciūt sancti in cōspectu dei faciūt:siue comedāt siue bibāt:siue aliud faciāt.de pœni.di.'.& venit.Et vide⁹.i.cōsiderāt deū oia facta eorū scire:& ideo timēt & reuerētur sicut & qlibet timet & erubescit coīa sapiēte viro peccare.vñ & Boe.in de phi.ꝺsola.in fine ait.Magna est vobis indicta necessitas ,pbitatis: cum agatis ante oculos iudicis cuncta cernentis. Et si vis scire notabilitates huius sapientiæ:nota q̄ hē Sap.vij.vbi dr̄.Est in illa sapia spūs intelligētiæ sanctus:vnicꝰ:multiplex:subtilis:mobilis:disertus:nobilis:coinquinatus:certus:suauis:amans bonū:acutus : qui nullum vetat benefacere:humanus:benignus:stabilis: certus:securus:omnem habens virtutē:omnia prospiciēs quæ capiat oēs spūs intelligibiles &c.Et qa sapientis est ordinare ex maximo ordine vniuersi qui nunq̄ deficit ostenditur maxima sapia eius:pē.cxlvij.Statuit ea in æternū quæ creauit:permanētia,in sæculū sæculi.i.semper duratura:p̄cæptū posuit & nō præteribit.Istud p̄cæptū est naturalis inclina-

De⁹ ē mēd⁹ ꝑ ipm us boni tatem. ti

tio & ordinationis diuinæ executio q̄ nunq̄ deficit.Sed qꝺ mirabilius & incōprehēsibilius est:ea homo vel angelus q̄ cūq̄ sapiētia sua nō videat actu & intelligat:nisi vnum distincte in vna apprehensione intellectus ad cognoscendū:nec illud qd' intelligit sit ipse intellectus:ne intellectiua potentia sit esse eius:sed distincta realiter . Non sic est de sapientia dei:sed oia cognoscit distincta vnico actu intellectus: nec intellectus eius vel intellectu ab eo prout est in ipso est aliud q̄ esse & essentia eius vna sapientia sicut & essentia in tribus personis q̄uis filio attribuatur per appropriationem. Eccli ʃ.Fons sapientiæ verbum dei in excelsis . Timete ergo eum omnes angeli eius. ait ps.

§.IIII. QVARTO TIMENDVS EST

deus & reuerendus propter suā summam bonitatē & bñuolētiā fm Diony.Bonū est sui ꝺpsius diffusiuū & cōiectiuum & q̄to bonū est maius:tanto magis est sui cōiectiuum,sicut etiā experientia hoc docet in bonis hoibus:qui bona sua tēporalia vel spūalia vt doctrinā cōicant alijs.Deus igit gloriosus cū sit summū & infinitū bonū:volens suam bonitatem cōicare:mundū creauit cū innumeris creaturis cuilibet cōferēs bonitatē aliquā fm capacitatē creaturæ ipsius:adeo vt melior esse non posset in specie illa.Dei enim perfecta sunt opera.Deu.xxxij.ait Moyses.Perfectum dr̄ cui nihil deest ad eius ꝺplenum esse tale.Vñ & plato phūs.Quæ causa deo faciendi mundū.Et tradit.Bonus est.bona fecit.q.d.Bonitas sua induxit ad mundū faciendū.Et vidit deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona.Gen.'.Singula inquit be.Augustin enchiri.bona.oīa v̄o simul valde bona:qa ex his resultat vniuersitatis ordo.in quo id quod malum dr̄ loco suo positum bene stat:vt cōparatione ei? eminētius ꝺmēdat bona. Oppositaem fm phm:iuxta se posita magis eluescunt.q̄tū em præstat vituperationis consideratio alicuius viri:tanto exinde sequitur maior commendatio & lausvirtutis sibi cōtrariæ.Sed & adeo potens & bonus est deus gloriosus.inqt idē.b.Augustin enchiri.ꝺ nō permitteret aliquod malū eē in operibus suis nisi inde eliceret maius bonū.ad pfectionē ſ.vniuersi vt persecutionē tyrannorū ad coronationē martyrū & hmōi.Spēs autē rerū sunt sicut numeri fm phm. In numeris autem hoc reperitur:quia numerus supior cōtinet inferiorem:& ad minus in vno excedit.Sicut denarius numerus cōtinet nouenariū & octenariū & alios inferiores:& ad nouenariū addit vnum:& ad octenarium addit duo.Nouem & vnū constituūt decem.Ita accidit in speciebꝰ creaturarum.q̄libet species habet saltē vnū gradū essentialē bonitatis.Alia spēs nobilior illū gradū cōtinet in ꝺtute saltem: & additaliū gradū bonitatis essentialem:alis esset eiusdem speciei:vt verbi gra.Lapis habet vnum gradum bonitatis essentialis:quia habet esse vt ꝺplanta quæ est alia species vel genus creaturæ quæ habet vltra esse alium gradum bonitatis scilicet vegetari,aial genus creaturæ nobilius habet vltra esse & vegetari aliū gradū bonitatis scilicet sentire . Et cū animalia bestiarū terræ volatiliū cœli & piscium maris sint innumerabilia,habent etiam inter se diuersos gradus: & bonitates essentiales ꝺpp qd' differūt specie.licet nobis sunt ignoti.vnde vna est maioris bonitatis essentialis & nobilior altera sicut mus perfecti⁹ animal musca,muscipula nobilior mure.canis perfectior muscipula . equus perfectius animal cane:& sic de alijs.Homo vero vltra esse vegetare & sentire habet alium gradum bonitatis essentialis naturaliter scilicet intelligere.Et licet omnes homines sint eiusdē fm speciei naturā,propter quod dicit Porphorius participatio phirii ne speciei omnes homines sunt vnus homo: tamen sunt q̄ omes valde differentes in bonitate accidentali gratiæ fm quā collocantur postea boni in diuersis ordinibus angelorum.fm tcipabe.Gre.Perfectiōe autē gratiæ maxim⁹ sctūs in via est mior tiōe ſpe infimo oim āgelorū btorū:qa hic viator ille cōprehēsor: ꝑ quod dixit christ⁹ de Io.Bap.Mat.xi.quo nemo maior vn⁹ hō. inter natos mulierum . Qui minor est in regno cœlorum maior est illo.tūc no erāt in regno nisi angeli . Angeli autē fm Diony.&.b.Tho.in prima parte differūt non solū nūero sed specie vnus ab altero:sicut differt equus a boue & bos a leone:& hmōi.Vnde oportet dicere q̄ quilibet immediate supior hēt vnū gradū bonitatis essentialē maiorē immediate ad iferiorē:& sic etiā maiorē gradū bonitatis gratiæ & gliæ.

Nota

Universidad de Deusto
Biblioteca

Habet ergo infimus angelus maiorē pfectionē q̄ maximus sctūs in mundo.secūd⁹ maiorē pfectionē prio ageli.tertius maiorē secūdo.& sic de alijs.Et cū ageli infimi ordinis sint plures numero q̄ pēs hoies mūdi:q̄ plures fuerūt:quia q̄libet habet agelū ꝓpriū ad sui custodiā:cum sint milia miliū quasi innumerabiles:ascendendo gradatim de gradu bonitatis vnius ad aliū maiorē per singulos angelos. Quis iam valeat cōprehendere nedū essari quot gradus maxime bonitatis pfectionis grāe & decoris habebit supremus in ordine angelorū infimo ascendendo ad alios ordies superiores: qui quāto sunt in ordie superiori:tāto sunt in numero multo maiori supiori inferiori ordie fm dñm Ioannē Dūcū:qa maior pfectio sine cōparatione est in spiritib⁹ q̄ in corporibus.Sed in corporib⁹ elementaribus & cœlestib⁹ hoc ostēditur ꝙ superiora corpora sunt notabiliter maiora q̄ inferiora sicut in aqua maior terra:aer maior aqua:sphera ignis maior est aere.Primū cœlum scilicet lunæ maius sphera tota elementari.Et secūdū cœlum maius prio:& sic de alijs:& hoc quantū ad qntitatē cōtinuā q̄ in corporib⁹ reperitur. Et cū quantitas cōtinua nō sit in spiritib⁹:videt ꝙ hæc pfectio quātitatis debeat saluari saltē in q̄titate discreta: idest numerali:vt superior ordo sit maior numero iferiori multo magis.Quātus ergo & qualis erit supremus archangelus.q̄ ergo erit de supremo seraphin bonitatis: pulchritudinis:& pfectionis.Et qa sup oēs choros angelorum exaltata est bta Maria mater dñi:multo maior bonitas & perfectio grāe & gliæ reperit in illa.Et fine ꝓparatione in christi humanitate permaxima.Non tū puenies ad infinitā bonitatē & omnē pfectionē deitatis q̄ vna est i pē filio & spūsancto.ita ergo trinitas beata cōicauit gradus varios bonitatis in creaturis ꝙ nihil ab ea diminutum est:sed omes illas pfectiones sine mixtura alicui⁹ defectus.q̄ tū mixtura est in creaturis sibi retinuit & excellentiora.Cū em infinita bonitas:dulcedo:pulchritudo & sapiētia:& potēria eius nulli rotum cōicauit: qa creatura cū sit finita non est capax infiniti. In creaturis etiā angelis & hoibus bonitas est accidentalis.vñ potest adesse & abesse subiecto præter subiecti corruptionē. In deo autē est essentialis & mutari non pōt.sicut nec essentia sua.Et iō dixit christus cuidā vocāti eū magistrū bonū.Nemo bon⁹ nisi solus deus.ſ.ꝑ essentiā.Nā etsi oīs creatura bona sit: nō tū ꝑ essēiā:sed ꝑ accidēs additū essentiæ.Et quia beati apte vidēt illā infinitā bonitatē auerti ab ea non possunt: sed timore reuerētiæ subditi clamāt.Bēdictio& claritas&sapia & gratiarū actio honor virt⁹& fortitudo deo nostro.Apoc. vij. Mittentes coronas suas ante thronum eius ex timore reuerentiæ:admirantes immensitatē bonitatis eius.Et quilibet etiam viator dicere hēt cū pē.lxv.Introibo in domum tuā ecclīæ militantis.adorabo ad tēplū sanctū tuū ecclesiæ triūphātis in timore tuo.Bonitas em virtutis est quæ maxime debet reuereri fm etiam Ethnicos Aristo.& alios.

§.V. QVINTVM QVOD VALDE EST

De⁹ ē reuerēdus pp ipi⁹ infinitā miam.

reuerendum in deo est quo ad suā infinitā pietatē & miam. Nā fm aplm pater est misericordiarū & de⁹ totī ꝙsolatiōis Per effectū & ꝓprietatē rei deuenīt in cognitionē causæ ei⁹ sicut per fumū deuenimus in cognitionē ignis. Oēs autē creaturæ sunt quidā effectus primæ causæ ipsius.ſ.dei. Illa aūt creatura clari⁹ nos īducit i cognitionē diuinā q̄ melior est & infinitati magis ꝓpinqua.hæc autē proculdubio mia est.Quid em pciosi⁹ vita.Pelle ꝓ pelle.& cūcta quæ habet hō dabit ꝓ aia sua.i.vita.Iob.ſ.Et tū pē.lxij.ait. Melior est mia tua super vitas.vtiq; supervitas quascumq;.Nam vita carnis:vita ipis:vita aiæ:vita gliæ:& si qua alia vita est:ex mia dat ab illo q̄ nulli q̄q; debet. Hęc ergo mē vitarū & rā dix.Vñ seruata illa regula cōi.Propter qd⁹ vnūquodq; & il lud magis.Patet ꝙ melior est mia sup vitas. Sed si vita est pcriosior cūctis opibus:qa opes ordinant ꝓpter ipam cōoia opa ei⁹.Præterea nō solū mia dei est pciosa valde:& infinitati ꝓpinqua:sed & ipsa infinita.Nā iuxta verbū Eccli ipso est.Et si q̄rat vtrū mia dei sit aliq̄d distinctū a deo & p ons creatura.Et si ipsa mia prout est infinita cōicatur creaturæ.Rñ.ad primū.ꝙ cū nihil fit in deo præter deū:mia & q̄cumq; alia perfectio:vt sapiētia:iustitia: charitas& hmōi q̄ affirmant de deo.nihil sunt a deo distincta.& sic ois creatura in deo est deus.Hoc docuit Ioannes euangelista cum ait. Vtrum mia dei sit aliquid separata a deo.

Qd factum est in ipso vita erat:& vita erat lux hoim. Et ex hoc manifestū est ꝙ hō in deo hō non est sed de⁹.Sed i sēō a de⁹ hō sed creatura.hoc non est difficile ad intelligendū.Cū igit intellect⁹ diuin⁹ sit simplex & infinitus vnico actu cōtinuo vniuersa vidēs.oīa sunt ibi ipse intellect⁹ & deus.q̄ tū in se ꝑsiderata ꝓut sunt i actu.neq; sunt deus neq; infinita ꝓprie excepta misericordia:q̄ etsi creatura sit infinita q̄ad suū effectū:vt subito dicet.Et ad sc̄m rñdetur ꝙ mia ꝓut est infinita cōicat creaturæ:quo scilicet ad suū effectū.Certū est aūt ꝙ deus cōicauit creaturis suis suas pfectiones infinitas:finite tū nō infinite:vt sapientiā:charitatē:essentiam: & hmōi.nulli tū infinitæ vel infinitum.sed & sanctis in patria cōicat se infinitū sed finite.Sola vero mia cōicatur homini infinite.i.ad effectū infinitū.Quodlibet em crimen mortale:vt probat Anselmus ratione obiecti est culpæ infinitæ: qa est ꝓra illū ꝓmissum q̄ est bonū infinitū deū vñ decedēs in eo merito debet puniri pœna infinita: vt respondeat culpæ infinitæ.Quæ quidem pœna quia infinita non potest esse intensiue:quia tale onus ferre non posset:sed infinita est extensiue:quia durat in perpetuū.Cum igitur sola misericordia absoluat peccatorem pœnitentem ab illa culpa actualiter infinita:& ei reddat deum simplr:bonum infinitum:atq; dignū statuat vt deo fruatur æterno.quod est bonū infinitū intēsiue.Concludit tamē notū ꝙ sola mia ipa est infinita.& passiue in pctōre existens dici pōt creatura: q̄ actiue est ipse deus misērator & misericors: & præstabilis super malitia hoim fm propheta.Quid si dicerē ipsam misericordiā actiuā infinitos producentē effectus.cōicatā via toribus? Ecce qa iā sacerdotibus collata est ptās absoluēdi a sceleribus malitiarum infinitarum.immo vere absoluere non vult deus nisi absoluat homo sacerdos:cui dictum est. Quodcūq; solueris sup terrā &c.Mar.xvij. Vnde & Leo papa.Multiplex mia de sic lapsibus humanis subuenit:vt non solum per baptismi gratiam:sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ vt qui regenerationis dona violassent proprio se condemnantes iudicio ad remissionē criminū pueniret.Sic diuinæ voluntatis præsidijs ordinaris vt indulgentiā nisi supplicatione sacerdotum neq; ant obtinere.de pœ.di.ſ.multiplex. Præterea etsi multa sint ꝓpria deo q̄ scilicet ita conueniunt deo ꝙ non alteri vt creare:beatificare:miracula ꝓpria virtute facere:nil tamē ita ꝓ priū sicut misereri.Et ideo dicit bea.Greg.in collecta.Deus cui propriū est misereri semper & parcere.hoc est em deo ꝓ prie ꝓpriū.Dicitur em ꝓprie propriū alicui quod conuenit oīi.ſ.singulari illius naturæ seu speciei: soli.ſ.illi naturæ vbiq; hoc ei conueniat & semp in oīi tēpore hæc habeat. Sic risibile est ꝓprie ꝓpriū hoi:qa conuenit hoc.ſ.aptitudo ad ridēdū soli hoi & non alijs aialibus.& oī singulari hoi semꝑ & vbiq; est risibilis scilicet aptus natus ad ridēdū:etsi nō in omni tēpore & loco actu rideat. Misericordia dei igitur quantū scilicet ad hunc potissimū effectū cuius respectu dī infinita.ſ.remittēdi peccata cōuenit soli deo& nō creaturæ. Ego ait ipse ꝑ Esaiā.solus deleo iniquitates tuas ꝓpter me metipm.Qd cognoscētes Iudæi dicebant.Quis pōt peccata dimittere nisi solus deus? Nec est cōtra quod dicit dñs Ierusalē ibidē.ſ.Matt.ix. Filius hois.i.virginis habet ptātem in terra dimittēdi pcta. Hoc em poterat inq̄tū deus: quia vna ꝑsona erat deus & hō. Cōuenit ista mia oīi ꝑsonæ naturæ diuinæ:qa pri cui vt pri miarū:dixit filij⁹ in cruce.Pr ignosce illis quia nesciunt quid faciunt. Luc.xxiij. Cōuenit filio dicēti ipsi magdalenæ.Remittunt tibi peccata tua:& a q̄ nisi ab eo qd aduertētes q astabāt dicebāt.Quis ē hic q etiā peccata dimittit. Luc.vij. Cōuenit & spūisancto.vñ aplis dictū fuit a xpo. Accipite spiritūsanctū:quoꝝ remiseritis peccata remissa sunt.qa ipe spūs est remissio oīm peccatoꝝ causalis. Cōuenit mia deo:& in eo repit semp. Nūqd obliuiscet misereri de⁹.pē.q.d.nūq̄. Nō semp creat:sed in principio deus creauit ante non erat tps:& tū miam fecit mūdum creando. Quæ maior est miseria q̄ non esse:& de hac ad esse produxit creaturas. Ecce mia dei. Iurauit angelus vt refert Io.in Apoc. quia tēp⁹ nō erit amplius:scilicet post iudiciū finale cessante.ſ.mota primi mobilis:& tū pē.lxxxvij,ait. Mias dñi in æternū cantabo. Vbiq; de mia reperit. Nā mia dñi plena est terra.ait pē.xxxv. Et dñe in cœlo mia tua, remunerans vltra cōdignū. Sed nec absolute in inferno mia dei de quo minus videtur:qa etsi nō liberat illos a pœna:punit tū citra ꝺdignū. vt dicere valeant illud Threñ.iij. Miæ eius ꝙ non sum⁹ cōsumpti.i.annihilati. Quis ergo nō timeat reuerēdo tam infinitā miam & pietatē? Commēdat Tulli⁹ Cæsarem dicens. Nulla de victoribus tuis cæsar pietate maior. Dimitto autem ꝙ suscæpit isti⁹ puerū.ſ.de⁹ sursū acceptinga sibi vniuit carnē ex israel puero.i.suo suo:& hoc qa recordat⁹ ē miæ suæ.

§.VI. SEXTO EST DEVS TIMEN

De⁹ ē reuerēdus pp ipi⁹ iustitiā.

dus timore reuerētiæ ꝓpter suā maximā æquitatē & iustitiā. pē.x. Iustus dñs & iustitias dilexit:æquitatē vidit vultus ei⁹. Iustus est in se nulli vitio subiacēs. Qui em alios habet regere qui in se malus est. Qui sine peccato est vestrum prim⁹ in illā adulterā lapidē mittat. Io.viij.q.d. Reus debet puniri vt iustitia dictat:sed nō est fm iustitiæ obseruantiam vt punitur ab his qui maiori sunt crimine irretiti. vnde & maiori pœna digni. Remota em iustitia.inquit bea. Aug.in. iij. de ciui.dei.quid sunt regna nisi magna latrocinia? Et vt ait.b. Amb.in lib.de offic⁹.Dū vni parcit indigno:ad ꝓlapsionis contagiū prouocat vniuersos. Facilitas em veniæ incētiuū ꝑbet delinquēdi.xxij.q.iij.est iniusta. Quod iustitias dilexerit & diligat patet:quia nullū malū dimittit impunitum. Et quia iustitiam debet temperare moderatio.i. pietas qd ꝑtinet ad æqtatē q̄ est rigor iustitiæ misericordiæ dulcedine tēperatus:ideo subdit. Equitatem vidit vultus ei⁹. Vis ne videre rigorē huius regis & dñi iustitiæ. Considera quando angelus ille primus Lucifer dictus & Cherub plen⁹ decore & sapientia:cui⁹ operimētum erat oīs lapis preciosus: sardius:topazius:iaspis:chrysolitus:onix:beryllus:saphyr? Isti nouē carbunculus & smaragdus. Nouem exprimit noīa lapidum ꝙ lapis preciosoꝝ designātia nouē ordines angelorū.fm Grego.in despcio moral⁹.de pœ.di.ij.c.vlti.qbus ille operat⁹ dē:qa sublimitate sīgd de virtutis oēs supauit.hic talis & tantus subito cū dixit in cor signant de suo. Sillis ero alrisſimo.non est operat⁹:nō est ore locutus tm cogitauit superbiā:& expulsus a regno in ifernū demersus est. Licet autem deus vt iustus dñs omnia de generibus singulorum vitia diuersis remporibus seuere puniuerit: vt quodlibet sibi displicere ostendat: & impunitum credatur nullum:permaxime tamen superbos. Siquidem fratricidiū in Abel factum a Cain dñs inultum non permisit. Nam vagus & profugus & tremulus discurrens loco fere a Lamech ex eo descendente sagittatus est. Gen.iij. Mūdum totum luxuria infectum:quia omnis caro corruperat viam suam:dominus iustus diluuio peremit. Gen.vij. Sodomitas pessimo vitio laborantes cum quatuor alijs ciuitatibus igne & sulphure combustos subuertit. Gen.xix. Israelitæ cum Moabitis formicantium.xxiij.milia perierunt. Num.xxv. Propter adulterium cum vxore leuitæ in Gaba perpetratū pene extincta fuit tribus Beniamin occisis ex eis plusq̄ quinquagīta milibus. Iudicum.xx. Propter stuprum& incestum perpetratum ab Amon cum sorore sua Thamar:occisus fuit a fratruis Absalon fratris sui.ij. Regū.xiij. Propter molliciei peccatum Onan a dño interfectus est. Gen.xxxvij. Non permisit diuina iustitia Hiezi ex auaritia magnam substantiā a Naaman syro mundato a lepra peretem ex parte Helisæi.sed cōtra voluntatem eius transire impunitum:immo lepra horribili percussus est.iij. Reg.v. Hæc Heliodorum sacrilegum inchoantem Hierlm spoliare sub Onia summo sacerdote vsq; ad mortem per angelos duos flagellauit.ij. Macha. iij. Iasonē em tē summū sacerdotiū a rege Antiocho ac etiam Menelaum inultos non dimisit.ij. Machab.iij. Sed et Iudas proditor ex cupiditate magistrum tradens in manus Iudæorum .xxx. argenteis:laqueo vitam finiuit. Matt.xxvij. Achior qui suratus est regulam aureā palliū coccineū.&.cc.siclos lapidatus est a populo. Iosue.vij. Gulæ deditos Israelitas cū adhuc escæ carnium essent in ore eorum ira dei descendit super eos & occidit pingues eorum. Num.xj. Propter qd & filij Heli.Ophni:& Phinees i bello gladio ceciderūt.j.Reg.ij.

Esa.xlv

Inuidia ducti fratres Ioseph eum vendentes & tradentes in manus gentium.post humiliationem ei iniuste factam exaltatum super omnes dure ab eo increpati:demum subditi ei facti sunt. Gen.xliij. Propter quam causam Iudæi Christum tradentes in manus Pilati ad mortem duris flagellis castigari & dispersi:demū ipsum dominum & saluatorem confitebūtur se ei per fidem subijciētes. Interea Maria soror Aaron propter inuidiam contra ipsum murmurans lepra percutitur. Num.xij. Ab accidia deuicti tædio itineris multi ex Israel in deserto murmurātes seueritate diuinæ iustitiæ igne consumpti sunt. Numeri.x. Ira & odio furens Saul rex primus Israel contra Dauid mortemq; ei pluries intentans necnon & Phitonissam maleficam consulens: diuina exigente iustitia seipsum in vtroq; peremit.j.Reg.vlti. Qua permoti illi de tribu effraim & iniuste contra Iepte qui victoriam habuerat contra Ammonitas seditionem faciētes: & bellum contra Galaaditas qui iuuerant in prælio Iepte occisi sunt de effraim quadraginta duo milia. Iudicum.xij. De populo Israel idololatrante ad vitulum aureum dum Moyses stabat in monte occisa sunt.xxiij.milia ex eis. Propter incredulitatem populus ille qui egressus est de Egypto numero sexcenta milia absq; paruulis & mulieribus. Propter murmurationem non est ingressus terram promissionis nisi duo:Caleph & Iosue. Num.xiiij. Sed & Moyses & Aaron ad aquam contradictionis propter infidelitatem priuati sunt. Num.xx. Sunt & alia vitia diuina iustitia iudicata:vt patet ex sacris oraculis& libris gentilium. Sed nullum ita seuere sicut superbia:& congrue:quia magis directe bellat contra eum. Vnde deus superbis resistit.inquit Iacob.in epistola sua. Regula etiam tradita per Virg.in.v.ſ.Eneid.romanis principibus fuit. Parcere subiectis & debellare superbos. Et dei mater maria. Dispersit superbos mente cordis sui. Luc.i. Vnde primos parentes postq; inuasit superbia edentes pomum vt essent sicut dñ iustitia dei de paradiso expellens in has mundi miserias exiliauit. Gen.iij. In secunda ætate Nēroth cum suis volētes turrim Babel ad cœlū vsq; pertingentem ædificare:quasi existimantes se contra deum posse defendere si aliud diluuium inundaret:ex diuina iustitia cōfusi sunt a superbia sua diuisis linguis:vt se intelligere non valerent. Gen.xi. Dispersis autem Nēroth vt tyrān⁹ coepit alijs dominari & opprimere. In tertia ætate creuit superbia. Nam Pharao domini mandatis resistens:nec decem plagis humiliatus:sed obduratus contra dominum prælias in mari rubro cum suis submersus est. Exod.xiiij. Et in populo illo pertranseunte per desertum cum superbia exurrexisset in Dathan & Abyron ambientibus Moysi ducatum & Chore anhelante ad Aaron sacerdotium:schisma facientibus & rebellionis contemptum:diuina iustitia inultā tantā elationē abire non voluit:sed aperta est terra & degluti uit Dathan & operuit sup congregationē Abyrō.& exarsit ignis in synagoga eorū:& flamma cōbussit peccatores Chore cum complicibus suis. Nume.xvi. In quarta ætate Saul supbū q mādatis dei & Samuelis noluit obedire: humiliatus a regno reprobās.i.Reg.xv. Superbū illū immanissimū gigantē Goliath Philistæū:deū israel ex superbia blasphemantē Dauid humilis & adolescens inermis ꝺ eū prævaluit in funda & lapide.ſ.Reg.xvij. Ozias rex iudæ etsi alīs bon⁹ in supbiā elatus:quia præsumptuose se ingessit in officio sacerdotali offerens incēsum dño leprosus effectus est.ij. Para.xxvi. Sennacherib cum innumerabili multitudine obsidens hierlm & dicens:qa de⁹ eorum non posset liberare eos ab eo in vna nocte superbia eius occisa sunt ab angelo centūoctoginta quinq; milia. vt patet Esa.xxxvij. Sed magis effrænata est qn ambitiosissim⁹ ille Absalon & van⁹ vsurpauit sibi dñium & regnū pris eū vsq; ad mortē psequens. Sed nescit diuina iustitia patrocinijs pstare criminibus & tantæ temeritati. Nā elatū illum quercus p vanos capillos tenuit suspensum:mula quā æquitabat eū dimittente donec Ioab transfodit.ij. Reg.xviij. Adonias etiā hoc regnū affectās cōtra Salomonē fratrē quē Dauid pater vtriusq; statuerat regē occisus est.iij. Regū.j. In quinta ætate adhuc magis ostētata est superbia ipsa. Nam Nabuchodonosor elatus in superbiam vt sibi ascriberet monarchiam:non deo:in mētem sibi ralem mutatus est:inter feras a regno segregatus; in defer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

to habitans per septē tēpora quouscq; suā superbiā cognosceret & pœniteret. Dan. iiij. Alius Nabuchodonosor forte nepos qui Holofernē principē exercitus sui miserat per regiones cū innūerabili multitudine vt sibi subiugaret oēm terrā dnio suo ac deos extermiaret: vt solus ipse deus haberetur in terra: quē mirabiliter diuina iustitia humiliauit. cōfudit rātā superbiā p Iudith castissimā & magnanimē quæ illi⁹ capur abscidit: & ois exercitus eius debellat⁹ est Iudith xiij. Aman ꝯ Agagites q volebat adorari a Mardocheo: & quia superbiæ illius nolebat ille fauere: quærierat totum genus vna die vbicūq; esset per orbē sub Asuero gladio exponi. cui magna ætate iudicatus est vt in cruce quā parauerat Mardocheo ad suspendiū in ea ipe appenderet: liberatione iacta a morte in populo Iudæorū. Quid de Antiocho qui cū tanta suphia esteratus est in Iudæos: & ominatus est hierusalē destructionē: & leges dei mandauit nō seruari: sed gentilium & non deū: sed iouē adorari. nonne morte dira a vermibus scaturiens consumptus est. Cōfessus demū: quia iustū est subditū esse deo: & mortalem nō paria sentire deo. ij. Machab. ix. vbi multa de eius suphia & punitione & de Nicanoris superbia & punitione habes. ij. Machab. vlt. In sexta ætate etsi deus ad superbiam superandam humiliauerit seipsum formā serui accipiēs: & demum vsq; ad mortē ignominiosissimā crucis: non tamen in peccatoribus suphia est exuncta: verū & repullulās est humiliana & cōfusa. Nam Herodes iniquus antipas qui Iacobū decapitauit: & petrū incarcerauit, cui quadā die cōcionaret coram populo & veste aurea & argentea indutus radijs solis super eum reuerberantibus: valde gloriosus & fulgidus appareret populo ei acclamante laudes dei: & non hois: indeq; elatus in superbiam: iuste punitus est: angelo eum percutiente: & cum magnis cruciatibus spiritū emittente. Non minori superbia Herodes secundus ascalonita christum in passione derisit indutū veste alba: qui prius Ioannē baptistā decapitauerat. Sed & primus qui innocētes occidi fecit vt christū regem verū cū eis extingueret: æquali suphia vsus & iustitia ꝺdemnatus est. De Gaio imperatore qui voluit coli vt de⁹. Et de Cosdroe qui crucē secū tulerat i pſidē. Et postea de Iuliano apostata imperatore. Et de Diocleriano & maximiano quanto studio superbiæ suæ sunt conati extinguere nomē christi: exterminare ecclesiam: conculcare fidem. Quos tamen superbia & malignitas ad nihilum redacta est: & iuste punita: & ecclesia magis ac magis exaltata. Timebunt ergo gentes nomen tuum domine. ait pſ. scilicet videntes iustitiā tuā: qa nil inultum dimittis malum. Et oēs reges terræ gloriam tuam cum magna reuerentia adorantes.

§. VII. SEPTIMO TIMENDVS EST DEVS

Deꝰ ē timēdꝰ i more reuerētiali.

timore reuerentiæ, ꝓpter suam æternitatem & prouidentiā Eccls. v. Ne dicas corā angelo non est, puidētia: ne forte iratus dñs sup sermones tuos dissipet omnia opera manuum tuarū. Vbi sunt multa somnia & plurimæ vanitates & sermōes inumeri: tu vero deū time. hæc ibi. Somnia appellat Salomō diuersas phantasias aliquos male sentientiū de diuina prouidentia: qa sicut in somnio videt aliqd ē qd' in veritate nō est: ita aliquib⁹ visum est bene sentire de his q̄ eueniūt in mūdo: & tm nō sic est. Quidā em euentum rerum humanarū attribuebant fatis dicentes. Fatis agimur: credite fatis. Et illud. Te tua fata premunt, vocantes fatū constellationem seu influxum syderū. sub quibus nati sunt hoies: q bus moueant necessario ad bonū vel malū. Alij dicebant oia euenire a casu & fortuna. In quorū persona loquit salomō dicens. Verti me ad alia q̄ vidi sub sole nec velociū esse cursum: nec fortiū bellū: nec sapientū panē: nec doctorū diuitias: nec artificū gratiā: sed tēpus casusq; in omnibus. Alij vt plato posuerunt diuinā prouidentiam non se extendere ad res humanas & minima: sed tm circa cœlestia. In quorū ꝑsona dicit Iob. xxij. Circa cardies cœli perambulat: nostra autē nō cōsiderat. Sed ista oia sunt somnia & vana & nō credēda. Et ideo signāter subdit. tu ꝙ deū time. tāq; eū qui oia videt: de oibus, puidet: oia recte disponit. Vnde dē Sap. xii. Tu autē dne dnator ⁊ tutis omnia cum tranquillitate iudicas: & cū magna reuerētia disponis nos. Subest em tibi posse cum volueris. Et Petrus in cañ. sua. Omnē solicitudinem vestram proijcientes in eū: qm ipsi est cura de vobis. Et pſ. Iacta cogitatū tuū in dño & ipse te enutriet. Quinimmo vt scribit Sap. xij. Ipsi est cura de oibus. Neq; em quia cumma gna cura & diligētia disponit de corporibus cœlestibus de angelis & hoibus. ideo minus curat de inimicis & vilibus reb⁹. sed de q̄busq; infimis vsq; ad singularia intēdit. Vñ & bea. Augu. in ij. de ciui. dei ait. Deus summus & verus cū ꝙbo suo & cū spūsancto. q̄ tria sunt vnus deus omnipotēs creator & factor oīs aiæ oīsq; corporis cuius participatione sunt fœlices omēs: q sunt ꝙ vitare non vanitate fœlices. Qui fecit hoiem rōnale aial ex aīa & corpore. qui eū peccantem nec impunitū dimisit: nec absq; mīa dereliquit. qui nō solū cœlū & terrā: nō solū angelū & hoiem: sed nec exiguū & contēptibilis animātis viscera: nec auis pennulam: nec herbæ flosculū: nec arboris foliū sine suarū partiū cōuenientia: & quadā veluti pace dereliquit. Nullo modo credendum est regna hoim: eorūq; dnationes & seruitutes a sua prouidentiæ legibus alienas esse voluisse. Et Boe. de phica consolat. O qui perpetua mundum ratione gubernas. Terrarum cœliq; fator q tps ab æuo Ire iubes: stabilisq; manens das cuncta moueri &c. Cū quāta autē reuerētia, puideat nobis & disponat: qs nō obstupescat, q̄t varietates herbarū: fructuū: animaliū: piscium: auiū: in cibū dedit: quot aromatica cōcessit vini: quantas diuersitates vestium: habitationū: documenta: interiora inciramenta ad bonū: sancta sacranenta: sanctorū exēpla: flagellorū erudimēta quis enarrabit. Mysteriū autē incarnationis & dñicæ passionis ad nostram redemptionē tam immēsam ad nos specialem dilectionem qs comprehēdere nedum exprimere valeat: vt merito dicere valeat illud Micheæ. Populе meus qd tibi vltra facere potui & nō feci ad puidendū tuæ saluti. Sed valde timendū: ne ingrati inueniamur. Nā quāto plura nobis beneficia collata sunt: tanto maiora supplicia ꝑparata si salutē nostram neglexerimus. Sed ecōtra vltra ꝑdicta bona multa habemus hic & in pria si timuerim⁹ deū & fecerim⁹ bene. vt ait Tobias filio. Tob. iiij. c. De hmōi puidētiæ būficijs dicit. b. Ber. in lib. de consídera. Amat deus vt charitas: nouit vt veritas: sedet vt æqtas: dñatur vt maiestas: regit vt principiū: tuet vt salus: opatur vt virt⁹: nutilat vt lux: assistit vt pietas. Quid ergo est de Quo ad se ipse nouit. Quid est deus: voluntas: oipotentia: beneuolentia: virtus: lumē æternū: incommutabilis ratio: summa bitudo: creās mētes ad se participandū: vitificans ad sentiendū: afficiēs ad appetendū: iustificans ad promerēdū: dilatās ad capiendū: accēdēs ad zelū: fœcūdās ad fructū: dirigēs ad æquitatē: informās ad beneuolentiā: moderās ad sapientiā: roborās ad virtutē: visitās ad ꝓsolationē: illuminans ad cognitionē: perpetuans ad immortalitatem: impellens ad fœlicitatē: circundans ad serenitatem. Hæc bea. Ber. Hæc oia summa prouidet beneuolētia. Vnde fm Io. damaq. deus græce dr theos. Et theos vno mō dr a then, quod est cumire & fouere: qa ꝙture & influxu suo oia circūiens. oia fouēs oibus prouidet. fm illud Pſ. cxlvij. Aperis tu manum tuā. s., puidentiæ & imples oē aial benedictione. Timeat ergo deū oē semē israel. i. oēs fideles. ait pſ. xxv. Qm non spreuit neq; despexit deprecationē pauperis. Pauperis dico naturali sensu: pauperis terrena substantia: pauperis virtue gratiæ: pauperis spū: sed omnib⁹, puidet, p capacitate sua. Et timor dñi ꝑcipue reuerētialis: de q̄ est sermo. gloria & gſlatio lætitia & corona exultationis. vt dr Eccli.

TITVLVS XV. DE DONO PIETATIS.

¶ De pietatis eminentia & dignitate. Capſm. I.

DE DONO PIETATIS VIDENDA sunt tria. Eminentia dignitatis. existentia eius q̄ litatis: & permanentia æternitatis. Pro declaratione primi sciendum secundum Thomam. ij. quæst. cxxj. articu. j. q̄ dona spūsancti sunt quidam habituales dispositiones animæ quibus anima est prompte mobilis a spiritu sancto. Inter cæteras autem motiones q̄ sunt a spiritu sancto mouet spiritussanctus ad hoc q̄ affectum quendam filialem habeamus ad deum vt patrem secundū illud apli ad Rom. viij. Accæpistis spiritū adoptiōis filiorū dei: in quo clamamus abba pater. Pietas ergo secundum q̄ culum. i. reuerentiam exhibet deo per instinctū spūsancti est donum

Pietatis donū spūsancti. Pōt autē ꝙsiderari excellētia huius doni q̄ excellētium ad tria. s. quantū ad suā regulā. quantum ad suam diffusiue rentiā. & quantū ad efficaciā seu vtilitatē. Quantū ad primū dicendum est q̄ quanto regula dirigens est nobilior: tanto actꝰ nobilior. Sed virtus accipit pro regula aliquid humanū. s. dictamen rationis. Donum vero accipit pro regula aliquid diuinū scilicet instinctū spiritussancti. verbi gratia. In horribilib⁹ fugiendis vel ꝓsequēdis differēter dirigit fortitudo quæ est virtus & fortitudo quæ est donū: qa per fortitudinē quæ est virtus homo aggredit terribilia fm virtutē humanā. Sed per fortitudinē quæ est donū hō aggredit terribilia vtens diuina potentia p cōfidentiā quasi sua. Sic se habet in communicationib⁹ quæ sunt ad alterū: pietas: virt⁹: & pietas: donū: quia pietas quæ est virtus accipit pro regula & mēsura aliquid humanū: pura obseruās vel debitū vl⁹ gruī ei⁹ q̄ cōicatione facit. Sed pietas quæ est donū in cōicationib⁹ accipit pro regula ipm deum: qa cōicat se ad alterū vtens deo quasi seipso: vt. s. ea q̄ ipm decent in hmōi cōicationib⁹ quasi deo vnit⁹ exequatur. Vñ dns ad būficētiā exemplo cœlestis patris exhortatur: q solē suū oriri facit sup bonos & malos. Sic ergo patet differētia: qa in alijs cōicationibus potest attendi aliqua hūana ratio cōicādi alteri: vel liberalitas in paruis donis vl magnificentia in magnis. vel iustitia in debitis. vel decentia in gratuitis: qa tale dare decet. vel vtilitas vel aliquid humanū. Sed ꝙ rō his terminis non claudit: vt homo tantū tribuat homini q̄ū debet vel quantū expedit ei q̄ tribuit: sed quātū est a deo accæptū diuinū bonū qd' in se vl' in proxio relucet: hoc supra humanū bonū est. & hoc fit per donū pietatis. Hæc būs Tho. in scripto sup. iij. sen. dist. xxxiij. art. ij.

Sedo pōt cōsiderari excellētia huius doni pietatis quantū ad suā differētiā. Posset em aliqs dicere q̄ pietas non est donū, sed virt⁹: qa Greg. j. moral'. dicit q̄ pietas idem est quod mia: sed mīa est virtus: ideo operatur fm humanum modū: ergo & pietas non est donū: Sed virtus operans fm humanū modū nō diuinū. Rōdetur q̄ mia & pietas in hoc differunt. qa mīa studet ad releuandū miserias ꝓximorū ex eo q̄ proximi sunt ei coniuncti vel propinquitate sanguinis vel familiaritate vel saltem naturæ similitudie. In oibus em miserricordia accipit pro mēsura aliquid humanū: sicut aliæ virtutes. Sed pietas quæ est donū spūsancti mouet ad releuandas miserias proximorū ex aliquo diuino. s. inquātum sunt in filio dei vel diuina sititudine insigniti: ira q̄ mīa in suo actu vtit aliqua regula humana: sed pietas quæ est donum vtitur regula diuia. Et per hoc patet q̄ pietas est potior mia: sicut donū perfecti⁹ virtute. Hæc būs Tho. sup. iij. sen. dist. xxxiiij. ar. v. Tertio pōt cōsiderari eminētia hui⁹ doni quantum ad reuerentiā sic. Quanto aliquid modo nobiliori deo cultū & reuerentiā exhibet: tanto est excellētius. Sed hoc facit pietas, put est donū spūsancti. quod quidē probatur. tū cōparando pietatē ad virtutē religionis. tum comparando ipsam pietatē, put est donū ad eā quæ est virtus. Et inquantum ad religionē cōparatur: licet religio q̄ exhibet cultum deo fit potior pietate quæ est virtus exhibens cultum & reuerentiā patri carnali: tamen pietas quæ est donum est nobilior religione: quia exhibere cultū deo vt patri: quod facit pietas quæ est donū: excellentius est q̄ exhibere cultum deo vt creatori & dño: qd' facit religio. Ex quo patet pietatē donum excellentius religione virtute fm beatū Tho. ij. ij. q̄st. cxxi. ar. i. Comparādo autē pietatem donum ad ipsam prout est virtus: etiam probatur pietatem donū excellētiorē ea inquantum virtus. Ex eo videlicet qa pietas donum respicit in actu suo aliquid diuinū vt filiationē diuinā per gratiam: vel diuinā similitudinē. Sed pietas virtus aliquid humanū vt familiaritatem propinquitatem vl' naturæ similitudinē. Et sic patet q̄ est potior vt dictum est supra.

§. I. IN QVO AVTEM CONSISTAT

ista qualitas mentis. s. pietas donū quantum ad actum eius. Sciendū fm beatū Tho. sup. iij. sentē. di. xxxiiij. arti. v. q̄ pietas donū habet in via quinq; actus: sed vnū pricipalē: alios quatuor secundarios. Primus ergo actus eius quē habet In via est deo cultū. i. reuerentiā exhibere nō solū propter debitum: sed &, ꝓpter cōdignū: quia deus honore & reuerētia est dignus interiori affectu & exteriori actu: vt fit in prostratio nibus: genuflexionibus: inclinationib⁹ & sacrificijs. ex hoc Malach. j. filius honorat patrē suum. Et si ego pater vester: vbi est honor meus. ait ipse Deus. xxxij. Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit & fecit quo ad corpus: & creauit quo ad aiam tes. vñ ap̄ls ad Titū. ij. Sobrie scilicet quo ad se: iuste. s. quo ad proximū: pie scilicet quo ad deum: viuam⁹ in hoc sæculo expectantes &c. Sed's actꝰ ei⁹ est, ꝓpter dei reuerentiā etiam sanctos honorare: qa sunt tēpla dei & organa spūssancti. i. Cor. vj. An nescitis qa templū dei estis vos: & spūssanctus habitat in vobis. Et alibi. Honore inuicē ꝓuenientes: & præcipue præsidentes q in regimine repræsentant pſonā dei cūcta regētis. Petr⁹ in canonica. j. Regē honorificate. Et būs Aug. in regula. Honore corā deo platus sit vobis. Hui⁹ ratio est: qa sicut actꝰ pietatis q̄ est virtus est nō solū exhibere cultū seu reuerentiā patri carnali: sed etiam oīb⁹ sanguine iunctis fm q̄ pertinēt ad patrē: ita & actus pietatis quæ est donū nō solū deo: sed & omnibus qui pertinent ad deū sibi coniunctis per gratiā vel præsidentiā huiusmodi. Apls. i. ad Tim. vj. Sectare iustitiā: pietatē: fidē: charitatē: patientiā &c. Tertius actus pietatis q̄ est donū est scripturæ sacræ intellectæ non cōtradicere cū sint verba dei. Quæ em aliquis veneratur & colit: eius etiā verba in reuerētia habet & impugnat nisi falsa reperirent. Nā vt ait phūs. Duob⁹ amicis existentibus platone & veritate: fas actū est præhonorare veritatē. Et qa in ꝙbis scripturæ sacræ non pōt esse falsitas: ideo semper (etsi nō intelligant) veneranda sunt. Hūc actū esse pietatis ponit Aug. in li. de doctri. xp̄iana. i. ad Timo. iij. Manifeste magnū est pietatis sacramentū quod manifestū ē in carne iustificatum &c. Quartus actus eius est constitutis in miseria subuenire. Et ratio est: qa fm beatū Gre. j. moral'. idē est q̄ mia. s. in actu exteriori qui est subuenire miseriæ proximi. Differunt tamen in motiuo miserendi: vt. ō. dictū est. Mīa autē miseriæ subuenit. Et fm hoc beatus Grego. ibi dicit q̄ pietas insistit operibus miæ. Et fm hoc etiā dicit. b. Hiero. vel Augu. fm alios. Non meminime vidisse aut legisse mala morte perisse q̄ exercuit opa pietatis: qa. s. si peccator talis est: opa illa pietatis, pcurat sibi ꝓtectionem & retributionē ad deū. Quinus actꝰ est fine offensiōe in medio nationis prauæ & peruerse conuersari & inter eos cōuiuere: vt dicit beatus Aug. in lib. de doctri. xp̄iana. Vnde & Petrus in j. canoni. c. ij. air de Loth. Aspectu quidē & auditu iustus erat habitans inter illos q de die in diē aiam eius iniquis operibus cruciabāt. Nouit autem deus pios de tētatione eripere. Oēs hi actus vnā & eandē regulā & mensurā habēt. s. diuinā reuerentiā: vel honorē quo deus est dignus. Et ideo actus pietatis qui est in via est vnus qui est præcipuus & principalis ad quē alij oēs reducuntur vt ad causam suam: vt dicit bea. Tho. vbi. s. Vñ ap̄ls ad Titū. ij. mandat orationes & obsecrationes fieri in ecclesia ꝓ hīs qui sunt in sublimitate cōstituti: vt tranquillā vitā & quietā agamus in omni pietate s. reuerētia diuini cultus. Et dist. xlj. c. parsimoniam. dicitur Pietatē in priuatis domibus nō cōcludētes oēm locū in no mie dei ædificatū honoram⁹. Et congregationem in ecclesia factā ad vtilitatē cōmunē recipimus: & bona opera quæ supra vires in fratres paupes exercētur fm ecclesiasticas traditiones beatificamus. Itē bea. Aug. sup pſ. Si aliquādo humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatū mouent iusurgunt linguæ iniquissimæ inimicorū cū fuisset miserē dum irrident impij vnde pij dolent. v. q. v. §. sed aliud.

§. II. DE PERMANENTIA PIETATIS ET

efficientia seu vtilitate sciendum fm beatū Thomā super ij. di. xxxiij. ar. v. q̄ actus pietatis remanebit in patria quātum ad suam mensurā & regulā ad quā pietas attendit. s. adhærere ipsi deo. Et etiā quantū ad eos quibus beneficia præstare paratus erat. s. quantum ad effectū vt scilicet beneuolētiā eis seruet: & de oibus eorū bonis habeat gaudiū & lætitiā. vñ in eis nō erit cōicatio ad supplendam negligentiam sicut est apud nos: & p consequēs iste actus pietatis qui est in via subuenire scilicet constitutis in miseria: nō erit in patria: qa nulla ibi indigentia: nulla miseria: qa oēs suā sufficientiā a deo accipiēt. Erit tū in eis cōicatio ad augendā lætitiam fm modū illius patriæ fm quē supiores aliq̄d influūt in inferioribus: vt dicit Dionys. Vñ post diē iudicij & ante ꝑcipuus actus pietatis qui est donum in patria est reuereri

Actus pietatis tria.

Pietas donum hēt. v. actus in via.

Universidad de Deusto

deum affectū filiali qui præcipue tunc erit ſm illud Sap.v.
Ecce quomodo cōputati ſunt inter filios dei. Erit etiam mu
tua honoratio ſanctoꝝ adinuicē. Nunc autem ante diē iudi
ū miſerent ſancti etiā q in ſtatu huius miſeriæ viuunt. hæc
ſ.de mi b. Tho. vbi.ſ. De vtilitate & efficientia pietatis nota quod
ſericor- ait apls. ad Timoth.iiij. Exerce teipm ad pietatē. Nam corpo
dia et ralis exercitatio. ſ. ieiuniorum & abſtinētiæ & huiuſmodi.
eiꝰ miſti ad modicū quidē vtilis eſt. Pietas autē ad oia valet. promiſſio
plicivi nem vitæ quæ nunc eſt habens & futuræ. Scribens apls ad
tit.ca.ti. Titū ejm. oñdit qꝫ eps & qlibet miſericordiæ viſceribꝰ to
v. Quos tū debet effluere. qđ ſignificat illa abūdās inunctio capitis
in. eoꝝ in conſecratiōe ipſoꝝ. Hic eſt qꝫ de tūbis quorūdā ſētorū
qui in mia & pietate fuerunt præcipui oleū manat. vt beati
Nico.b.Catha.&.b.Valpurgis. & in huiꝰ figuram in veſti
bus ſummi ſacerdotis pendebant malagranata itexta: quæ
qꝫ pie- cum refrigerent innuebat qꝫ mia præſidentium deber ſubdi
tas ꝓſit tos refrigerare. Valere autem dr pietas ad oīa. Ad tempo
ad oia. ralia quidē ſm illud Prouerb.xxviij. Qui dat pauperi nō in
digebit. quinimmo non ſolum ſufficientiā ſed abundātiā
habit. Prouer.xiij. In oī opere bono erit abundantia. ſicut
legitur de ſancto Ioanne patriarcha alexādrino piſſimo ad
pauperes. qui quanto plus dabat pauperibus: tanto plus ei
deus mittebat p diuerſas pſonas ad diſtribuendum. Valet
ad ſpūalia ꝓmerenda. Vnde brūs Amb. Oīs ſumma chri
ſtianæ religiōis i miſericordia & pietate conſiſtit. quam ali
quis ſequēs etſi lubricū patiatur carnis: ſine dubio vapula-
bit ſed nō peribit. Quod oportet ſane intelligere: quia vel
intelligit de eo q & in lapſum carnis cecidit in ꝑteritū: ipm
pœniteꝫ & abſtinere diſponit. Vel ſi intelligitur de eo qui
opera pietatis exercet in mortali exiſtēs. tūc opa pietatis va
lent ſibi ad procurandū gratiā occaſionaliter nō cauſaliter.
Nā dicta opera pietatis ſunt occaſiones: vt adiutus precibꝰ
eoꝝ quibus exercet exeat de pctō. Valet ad æterna promerē
da. Vñ Hiero. ait. Pietas expectat beatam ſpem & aduētum
gloriæ magni dei. Sicut em impietas magni dei formidat
aduentum. ita pietas de ſuo opere ſecura & de fide iudicium
præſtolatur. Et quia ſumma pietas fuit in virgine & eſt ſu
per oēs ſanctos & ſanctas cui cantamus. O clemēs. o pia. o
dulcis virgo maria. Ideo de ipſa virgine maria vt fonte pie
tatis ſiue quantū ad actū diuini cultus & reuerentiæ ſiue q
tum ad actum miſerationis & ſubueniēdi pauperibus: ſub
ſequenter in iſto titulo diffuſius agemus per capitula diſtin
guendo & per modum prædicationis.

¶ Qđ virgo maria eſt mater noſtra quadruplr. Capm.ij.

ECCE MATER TVA. IOAN. XX.

Loquitur de iſta matre pō. lxxxvi. dicens. Mater
ſion dicet hō: hō natus eſt in ea: & ipſe ſi fundauit
eā altiſſim⁹. Hæc ſm tranſlationem. lxx. quā ſeq
tur beat⁹ Aug. ſuper pſalteriū: & obſcura ſatis eſt locutio.
Poteſt autē ſic exponi. homo dicet ſion mater. Sed videndū
eſt quis eſt iſte homo qui dicit: cui dicit ſion. de qua matre
dicit. Eſt autem iſte homo iſte dñs Ieſus deus & homo de q̄
propheta. Ecce veniet deꝰ & homo. homo vtiq; animal rō
nale: ab initio ſolus ſuæ cōceptionis ratione vtēs vt perfe
ctus omni ſapientia & gratia. & inter natos nunq̄ a ratione
deuiās. Ipe eſt ille hō qui natus eſt in ea mē: quæ eſt & ciui
tas dei dicitur. non ex virili ſemine: ſed quod in ea narū eſt
de ſpū ſancto eſt. Mat. Et ipſe idē homo eſt altiſſimus deus
qui ſolus altiſſimus fundauit eam ciuitatem in qua habita-
uit nouem menſibus vt matre ſua. Si quæris cui ſion dicit.
Reſpondeo qꝫ ſion ſpūali. i. eccleſiæ. Interpretatur em ſion
ſpeculatio: ibi in ſion erat templum domini in quo verus
cultus exercebat offerendo oblationes & ſacrificia vero deo.
Significat igitur apte eccleſiā ſanctam in qua ſpeculamur.
deum in militanti per fidem: in triumphanti per ſpem. Et
in ea ſola vere colitur deus: & offeruntur ſacrificia vera bo
norum operum: quæ deo ſunt grata & nō extra eam. Quid
autem dicit iſte homo Ieſus ſion. ideſt eccleſiæ illud mater
ſ. eſt tibi patrem habebas miarū accipe & matrem totius cō
ſolationis & miſerationum. Ecce mater tua o Sion o eccle
ſia: q̄ eſt mater mea volo vt ſit & mater tua. Mea eſt mater
naturalis: tua ſit mater ſpūalis. Ecce mater dei ſaluatoris eſt
mater peccatoris in eccleſia. Sed Iudæus hoc vt perfidus nul
lo modo vult credere qꝫ beata ỽgo Maria ſit mater dei & ho
minis. Et ſm hoc dicit tranſlatio noſtra quæ ſuit beat⁹ Hie
rony. Nūquid Sion dicet hō. homo. ſ. quicq; quātūcūq; ſin
gularis prædicator & doctor. nunquid dicet Sion. i. ſynago
gæ ſeu populo Iudæorū. cuius cultꝰ erat propter tēplum in
materiali Sion. Iſtā veritatē mirabilē quā ſubdā. ita vt cre
dat eam. q. d. non. Nec; Petrus nec; Paulus: ſed nec; ipe chri
ſtus dixit hāc ỽitatē pplo Iudæoꝝ qꝫ voluerit credere. Ecce
veritas quam non vult credere: & ideo vt pſidi dānaī. hō
natus eſt in ea ciuitate Dauid. i. virgine Maria. & ipſe natus
in ea chriſtꝰ eſt ille altiſſimꝰ deꝰ q ſolus ſanctꝰ p eſſentiā. ſo
lus dñs p vniuerſalē ꝓuidentiā. ſolus altiſſimꝰ per omnipo
tentiā: qui fundauit & fecit ciuitatē iſtā ỽginem glorioſam
quā inhabitauit. Idē vnus deꝰ & hō: vna pſona fundator &
creator virginis per diuinitatē natus in ea p humanitatem.
Sed tu fidelis q credis beatā virginē mrem dei & homis: &
ſm hāc fidē recte cōuersaris. Ecce mater tua. Ioā. xix. Impe
rator cœleſtis dñs Ieſus chriſtus in duro cruce reſidens p
hoc dictum ſuo ore prolatum loquens Ioanni matrem ſuā
virginē ei dedit in matrē: ipm Ioannē matri ſuæ adoptans
filiū. Nec virgo mater: etſi longe inferiorē ab eo indignata
eſt talē in filiū ſuſcipere. Et Ioannes ipſe: etſi tali & tam di
gniſſima matre ſe indignum agnoſceret intelligens ſui. pſe
ctū: cū oīi reuerētia ex illa hora accæpit eā in ſuā. ſ. matrē.
Quia vero Ioannes interpretatur in quo eſt gratia: cuilibet Ioānes
etiam q Ioannes dr & exiſtit: nō noīe ſed eius interpretatio dr inq̄
ne in quo. ſ. eſt gratia gratūfaciens. datur ỽgo Maria in ma gra.
trem. vt dicit poſſit. Ecce mater tua. Anſel. Mater dei facta
eſt mater noſtra. Et vere optima: piſſima & pfectiſſima ma
ter omnibus modis. Sicut em pater dicitur aliquis genitura
cura: æratе: honore: affectu. Sic omnibꝰ his modis beata vir
go mater nobis eſt. Primo enim ſicut chriſtꝰ nos genuit ỽ
bo veritatis ad eſſe ſpirituale gr̄æ: qđ perfectius eſt q̄ eē na
turale in cruce patiendo. ita & beata ỽgo Maria nos genuit
& peperit in maximis doloribus filio compatiēdo pœnas
immenſas pro nobis patienti. ita exponit Albertus magn⁹
illud Eſa. vlti. Parturiuit Sion filios ſuos. i. beata virgo ma
ria: quæ ſpeculabatur myſterium paſſionis. Interpretat em
Sion ſpeculatio. Parturiuit ſumme condolendo in paſſiōe
filij. Secundo mater eſt cura. Eſa. xlix. Nunquid poteſt mu
lier obliuiſci infantem ſuū. vt non miſereat filio vteri ſui
q. d. nullo modo: ſed magnā curā habet vt ꝓuideat ei de nu
trimēto & neceſſarijs. Et q̄is amor patris ad filiū ſit ſolidi
or: amor mātris eſt tenerior. Et hic eſt qꝫ paruulus magis
recurrit ad matrē ꝓ his quæ vult q̄ ad patrē: quia experitur
magis a matre q̄; a patre obtinere qđ petit. O quanta eſt cu
ra beatæ virgini matri de nobis. Oibus aperit ſinum miſe
ricordiæ ſuæ: nec eſt qui abſcondat ſe a calore beneficiorū
eius. Sileat mia tua o virgo beata. ait. b. Bern. quicūq; in
neceſſitatibus ſuis re inuocatam ſibi deeſſe ſenſerit. Sicut cu
ram habuit vt ꝓuideret apud filiū de defectu vini i nuptijs
in Chana Galilææ celebratis. Et qđ ait ſapiens. Vbi nō eſt
mulier ingemiſcit eger: & vere poteſt intelligi de hac mulie
re quam filius ſuus ſic vocauit. cum ait. Mulier ecce fili⁹ tu⁹.
Non reperitur aliquem ſanctoꝝ ita compari & adiuuare in
infirmitatibus ſpūalibus & corporalibus egris perſonis ſi
cut mulier hæc brā ỽgo Maria. Tertio mater eſt antiquitate
ſicut homines antiqui dicunt prēs: ſic & mulieres antiquæ
matres. Sed quæ antiquior beata virgine Mariaꝫ Ab initio
inquit & ante ſæcula creata ſum: & vſq; ad futurum ſæculū
non deſinam. Eccleſiaſtici. xxiiij. Creata ſiquidē fuit in mē
te diuina ante ſæcula. i. p̄deſtinata. vt eſſet mater dei: & ide
mater noſtra. Nec vſq; ad futurū. i. ad aliam vitam patriæ
poſtq̄ fuit in mūdo nata: nō deſinit pietatē & miſericordiā
exhibere inuocantibus eā. Eſt ergo antiquitate maxima ma
ter. Quarto eſt mater dignitate & honore. Sicut qui ſunt in
dignitate conſtituti dicuntur patres: ita & mulieres in di
gnitate prælationis poſſunt dici matres. vnde abbatiſſæ di
cūtur prælatæ quaſi matres. Sed q̄ dignior q̄ honorabilior
& cūctis p̄ſidentior brā virgine Mariaꝫ Regina em dicit co
lorū in antiphona eccleſiæ: dña angelorꝝ: mater dñi domi
nantiū omni vtiq; laude digniſſima: qa ex ipſa ortus eſt ſol
iuſtitiæ chriſtꝰ deꝰ noſter. Quinto ex maxima affectione ad
bonum populi Iudæorū Razias dicebat pater eorum. vt. ſ.
Mach. penulti. Sed nunq̄ fuit aliquis ſanctus vel ſancta ita
affecta ad ſalutem: & oīe bonū ppli chriſtiani. ſicut beata
virgo

virgo Maria. Vñ cum xps vellet tribus lanceis mundū per
dere ꝓpter tria vitia mūdi. ſ. ſuperbiæ: auaritiæ: & luxuriæ.
Beata virgo precibus ſuis obtinuit dilationē ſniæ. dicēs ſe
miſſuram in mūdum ad p̄dicandum btm Dñicum & beatū
Franciſcum cū ſuis. vt ſic reducerēt vt habet in legenda btī
Dñici. Ecce igitur mater tua.

§. I. SED QVALIS SIT ISTA MATER

ipſa declarat ſic de ſe loquens ſeu eccleſia in pſona ei⁹. Eccli.
xxiiij. Ego mater pulchræ dilectionis timoris & agnitionis
& ſanctæ ſpei. Matrem ſe hanc quatuor ỽtutum dicit: qa eas
in mēte cōcepit p infuſionē gratiæ: & parturiuit iſtos filios:
qñ ad actum hanc virtutum pceſſit. Primo pulchræ dilectio
nis p eximiā charitatem. Sc̄o timoris reuerētialis p pfun
diſſimam humilitatem. Tertio agnitionis. ſ. fidei p firmiſſi
mam veritatē. Quarto ſanctæ ſpei ad omne bonum & ſupe
nam fœlicitatem. De prīo Canti. ij. Introduxit me rex in cel
lam vinariam. ſ. & introduxit in charitatem. de ſecūdo Luc.
j. Turbata eſt in ſermone eius: & laude ꝓpter humilitatem.
De tertio Luc. v. Beata q̄ credidiſti bea. Aug. Prius ꝓcæpit fi
de q̄ carne. De quarto Eccli. xxiij. In me omnis ſpes vitæ &
virtutis. Exēde vt placet. Ex his etiam ỽbis innuitur reſpe
ctu quoꝝ ſit mater adoptiua. Cum em vt dictum eſt: ſit ſcta
mater adoptiua Ioāni. q interpretat in quo eſt gratia. mater
eſt eorum q habent gr̄am. Et qa a gratia quatuor iſta ſemp
procedunt eorum eſt māter qui habēt iſta quatuor. Ecce igit
mater tua. ſ. tui. qui. ſ. habes rōnalem dilectionem: quia ego
mater pulchrę dilectionis. Ecce mater tua. ſ. tui qui habes fi
lialem timorem: qa ego mater timoris. Ecce mater tua. ſ. tui
qui habes ſalutarem cognitionem: quia ego mater agnitio
nis. Ecce mater tua. ſ. tui qui non pſumis ſed ex merito ſpe
ras: qa ego mr ſanctæ ſpei. Pulchra dilectio eſt vt diligatur
amicus in deo: & inimicus propter deum. vere pulchra quia
cum luce gr̄æ & clara famæ. Matt. v. Diligite inimicos &c.
vt ſitis filij patris veſtri q in cœlis eſt. ſ. dei. & ſic eritis filij
matris vr̄æ. ſ. beatæ Mariæ. Sine timore dei non poterit qs
iuſtificari. ait ſapiēs. Sed qui timet deum. ſ. filialiter nihil ne
gligit. ſ. eorum quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem & gr̄am dei.
Salomon ait Eccls. vij. Salutaris cognitio incipit a ſeipſo.
Sc̄ō. Principium ſaluris cognitio ſui breuiſſimā iſtam ora
tionem faciebat & docebat beatus Augu. Dñe nouerim te:
nouerim me. Et vnum inducit ad reliquum. Expecta dñm
ait. Pō. quo ad quartum. cuſtodi vias eius vt hæreditate ea
pias terram. ſ. viuētium. Si ergo diligis eum & proximum:
& times finaliter offendere eum. & conaris cognoſcere teip
ſum: & ſperas rōnabiliter in ſupernum præmium. non præ
ſumendo de viribus tuis. hæc eſt ſancta ſpes. Ecce mater tua
beata virgo Maria.

§. II. POSSVNT ETIAM ADAPTARI

iſta quatuor ad quatuor ſtatus eccleſiæ. ſ. præſidētes incipiē
tes: ꝓficientes: & perficiētes. ſup pfectos ſingulis ſingula at
tribuendo. Quibus oibus eſt mater pia adiuuādo & ſuccur
rendo. Primo & præſidentibus quidē congruit pulchra dile
ctio. ſ. erga deum ſe & ꝓximum. Et ideo chriſtus petrum in
ſtitutum in præſidentem & paſtorem eccleſiæ interrogauit
Maria ter. ſi eum diligeret. Ioannis vltimo cap. Horum beata ỽgo
his ē mr eſt pia mater. adiuuans in neceſſitatibus: vt patuit in Leone
pa. cui reſtituit manum abſciſſam. Et in beato Dñico cuius
ſubditos fratres oſtendit in viſione beata maria tenere ſub
chlamyde ſuæ ꝓtectionis. Sc̄o incipientibus congruit ti
mor. Inde em mouenī ad cauendū mala & pœnitendū ex ti
more. Vnde dicit Eſa. xxv. A timore tuo dñe concæpim⁹ &
peperimus ſpm ſalutis. Et horū eſt mater brā ỽgo Maria. ꝓ
curādo recōciliationem deo: ſicut in figuram mulier ſapiēs
Tecuites recōciliauit abſalonē patri ſuo dauid. ij. Reg. xiiij.
Et cuidam moniali egreſſæ de monaſterio poſt tpa ex mere
tricio reuertenti ad pniam & religionem impetrauit beata
maria p ea pdōr veniam. Et adiuuat ad vincendum diabo
lum in tentationibus. ſicut in figuram. Occidit iudith holo
fernē. Iudith. xiij. c. Tertio ꝓficientibus cōuenit agnitio. vt
dicit Salomon Eccls. ix. Neſcit homo finē ſuū. Et iō ſequit.
Sicut piſces capiuntur hamo: ſic capiunt hoīes in tpe malo.
Pſalm⁹ Qđ Pō. cōſiderans ait. Notū fac mihi dñe finem meū. finem
cxxxviij vltimū. ꝓpter quē fact⁹ ſum. qa tu es: vt ad illū me dirigam.
Notū fac finē. ꝓximū mei operis. vt intelligam me recta in
tentione facere opera: nō vt videar ab hoibus ſed ad gr̄am
dei. Notū fac finē meū. i. vt frequenter itelligā me eſſe in vi
ta finiēdū: & oia iſta mūdana dimittenda. p te. Et qa iſtis cō
gruit cognitio q̄ lux eſt ſpūalis: iō dicit Salomon Proverb.
iiij. Iuſtoꝝ ſemita quaſi lux ſplendens. pcedit & creſcit vſq;
ad pfectum diem. Hi em intendunt ad. pficiendū in virtutī
bus. Horꝫ mater eſt beata virgo maria precibus & exemplis
dando eis ſubſidium. Eſt em figuratiue illa rebecca q̄ filiū
ſ. iſrael q interp̄tat videns deum. docuit & iuuit refectionē
offerre patri ſuauem. cum veſtib⁹ odoriferis. vt benedictio
nem patris obtineret. Aparens ipſa magiſtro raynaldo cor- Exēplū
pore infirmo in virtutibus ꝓficiēti. vixit eū ſanando corp⁹
& mentem roborando: ac habitum ordinis prædicatorum
quem ferret oñendo: quem ordinem fuerat ingreſſus. q po
ſtea feruētiſſime p̄dicādo multos & magnos viros traxit ad
religionem. Ipſa eſt mater agnitionis q̄ reuelauit nobiliſſi
mis. romanis & diuitibus viro & vxori ſuæ cupientibus ſe
tradere in obſequiū ipſius virginis ac papæ. vt in loco vbi
de mane inuenirent niues ꝑter naturæ ſolitum. qa de menſe
auguſti ibi eccliam ſuo nomini dedicarent. Qua mane ſe
quenti reperta fabricata eſt ad honorem eius eccliā in vrbe
ſanctæ mariæ maioris. Quarto aūt cōgruit perfectis ſancta
ſpes nō ſperare in principib⁹ vbi nō eſt ſalus: nec in tpalib⁹
diuitijs qđ ē vanū: nec i ſuis viribꝰ qđ eſt ſuperbiæ: ſed i æter
na beatitudine. Et hoc eſt ſancta ſpes. Contemplat em æter
na bona quæ non videntur: ſed appetuntur ſumme ab eis.
vt dicant cum apl̄o. Cupio diſſolui & eſſe cum xp̄o. Et nr̄a Phil. j.
conuerſatio in cœlis eſt. Horum mater eſt btā virgo maria. p
curando eis conſecutionem æternæ beatitudinis. Eſt em ſi
guratiue illa herſabee quæ interpretat puteus ſeptimus. ꝓ
pter plenitudinem omnium gratiarum: quæ ſuis precibus
petit & obtinuit a dauid regnum ſuum dari filio ſuo Salo
moni. ij. Reg. xv. Hæc eſt quæ ſuit cilicium cum ſerico ſcō
viro bea. Tho. cantuarien. archiep̄o mandans ei vt interdi
ctum factū ſimplici ſed optimo ſacerdoti qui quotidie miſ
ſam celebrabat ad ſui honorem nec aliam ꝓpter ſimplicita
tem dicere nouerat: vt non amplꝰ celebraret: relaxaret. Qđ
ſimplex ſacerdos faciens & ſignificās bea. Tho. ex parte bea
tæ mariæ & ſignum danum de cilicio occultato ab ea ſuto il
lum ab illo interdicto abſoluit. Hæc apparens vt matrona
venerabilis ad ſontem quēdā cuidā ruſtico q̄ miſſus erat a
filio ſuo ei apparenti ad immergēdū tres panes q̄s habebat
prohibuit. Sed reuerſus ad eum ſc̄o & tertio vnum immer
ſit. alios duos referuans ex iuſſiōe beatæ marię declarantis ei
ſe eſſe ỽginem matrem. & eum qui ſibi apparuerat & māda
uerat panes tres immergi in aquam erat filius eius qui irat⁹
propter pcā hoīm mundū in partes tres diuiſum q̄ſi vole
bat delere in cuius ſignum tres panes iuſſerat immergi. ſed
ipſa ſententiā retinuerat. Verū ad placandum dei iram oēs
albis induti facerent proceſſionem ad pniam reuertentes. Et
illa diſparēte ſimplex ille ruſticus p diuerſas mundi partes
diuulgauit. vñ ſecuta eſt magna nouitas in vniuerſo orbe
apud x̄picolas: vt oēs mares & fœminæ cuiuſcūq; ætatis &
conditionis albis induti proceſſiones multas facerent. An
no dominī. M. ccxcix. in æſtate & multa bona ſecuta. Et
poſtea anno ſequenti. M. ccc. ſecuta eſt peſtis vniuerſalis
nimia vt tertia pars hominum moreretur. Ecce mater tua
ad quam recurras.

¶ De cōceptione & ſctificatione btē mariæ. Ca. III.

DE CONCEPTV ET SANCTIFI

catiōe btē marię. In ciuitate ſctificata reqeui iqt
diuina ſapia Eccli. xxiiij. Adaptat ſermo iſte ad
ỽginē gloſam de cui⁹ ꝓcæptiōe vſ̄ potius ſctifi
catione eccl̄ia ſolēnitatē facit. De hac ciuitate præinens can
tor ſpūſctī dauid inqt pō. cxxvj. Gl̄oſa dicta ſunt de te ciui
tas dei q̄ ab Ieſu ỽrac dicta ē ciuitas ſctificata nec de aliqua
creatura pura ſunt vnq̄ dicta tam gl̄oſa cp̄ de ỽgine maria.
Vñ in cōmēdationem iudith pulcherrime: ſapientiſſime &
caſtiſſime & cōſtantiſſime: q̄ liberauit pplm dei de manib⁹
inimicorum: & figurauit hanc virginem btiſſimam: libe
ratricē ppli fidelis de manib⁹ dęmonū. dixit ſimmus pōti
fex ioachim. Tu gloria Hierlm. ſ. ciuitatis: tu lætitia populi
Iſrael, non dixit tu gl̄oſa i ciuitate: ſed tu ipſa gl̄ia ciuitatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

hierlm q̄ dicebat ciuitas dei: quia solēnis dei cultus ibi erat. Gl̄iosa igit̄ dicta sunt de te. Circa quam p̄ tria notari.

Diuisio themat̄is. ¶ Eius virtuosiras p̄fectissima: qa ciuitas.
¶ Eius singularitas sublimissima: qa dei.
¶ Et⁹ nobilitas famosissima: qa gl̄iosa dicta sunt de te.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM OMNIS

aia p̄t dici ciuitas. Sed aia cuiuslibet reprobi dr̄ ciuitas babylonis: q̄ interpt̄at̄ cōfusio: qa plena est cōfusione pc̄tōrū & in eo regnat nabuchodonosor diabolus ī supbia sua. Aia aūt cuiuslibet electi dr̄ hierlm: q̄ interpt̄at̄ visio pacis. ī qua regnat salomon rex pacificus. Hierlm aūt edificat̄ vt ciuitas ex auro & argento & lapidibus preciosis. i. dilectiōis dei & p̄ximi operibus: cum meditationibus & contemplationibus preciosis sup̄ fundamentum fidei ihesu xp̄i. Et nisi dñs custodierit ciuitatem aiæ frustra vigilat̄ qui custodit eā. Ve maria p̄ nō nulla aia p̄prie p̄t dici ciuitas nisi beata virgo Maria, excellē- Vnde p̄ excellentiam ciuitas dr̄, p̄pter tria.
tiā dr̄ ci ¶ Primo propter plenam vnionem.
uitas p- ¶ Sc̄o propter congruam prouisionem.
pter tria ¶ Tertio propter rectam gubernationem.

Ciuitas dr̄ quasi ciuiū vnitas. Vñ saluator nr̄ cū misit duos ex discipulis ad ciuitatem hierosolymā: qa plena erat sectis & diuisionibus & pc̄tis. nō dixit, ite in ciuitatem: sed in castellū: seruās illā regulā. Si repriuetis: nec nomē hr̄e mere tis. In aia nostra sunt q̄si ciues multi & varij cogitatus nr̄i: & affectus seu desideria q̄si viri: passiōes autem quasi mulieres. Qui oēs debēt̄ conuenire in vnum. ſ. vt cōformēt̄ se diuine volūtati: quærendo semp̄ gl̄iam dei & p̄fectum salutis. Sed q̄s est hic & laudabimus eū? Nullus est em̄ tā compositæ ſcæ licitatis etiā in spūalibus. inquit sc̄tus Seuerinus. q̄ non in aliquo cum sua fortuna rixet. Nūq̄ em̄ ait Iob. in eodem statu p̄manet. Quis est q̄ sp̄ in oīi ope suo cogitatu & affectu dirigat̄ ad dñm & non videat in membris suis legem cōcupiscentiæ repugnārē legi mentis suæ. saltem advenialia. vñ pax ibi nō videt̄ perfecta: eū caro cōcupiscit aduersus spiritum. Porro vnū est necessariū. ſ. adhærere perfecte deo & se cū in oīb⁹ vnū sp̄m esse. qd̄ optime fecit maria q̄ optimam p̄tē elegit in oībus. Vñ certo scimus. ait Odilio in sermone. qa oīs mariæ actio intenta semp̄ fuit in dño. Secūdo ciuitas vt sit bene p̄uisa ne facile capiat̄ ab hostibus & circū quaq̄ habeat fossata ne possit appropinquari ad muros. qd̄ fit circa aiæ ciuitatem per humiliationem: qua q̄s seipsum deiecit: & ifra se statuit: cognoscēs se adima descendere ex p̄pria conditione & inclinatione ad mala. Debet etiam ciuitas esse in portis bene custodita & vigilata. Nam vt dicit Hiere. pphēta. ix. Mors ingressa est per portas nostras. Portæ nr̄æ animæ sunt sensus exteriores p̄ quos ītrat mors p̄cti ad aiam p̄ visum: auditū: gustū: odoratū: & tactum videlicet nisi vigiliter custodiant. Nec sufficit custodia angelor: de qua dns p̄ pphētam. Super muros tuos hierlm posui custodes. ſ. angelos. tota die non tacebunt. ſ. excitantes aiam ad bonum & deū laudādū. Sed oportet q̄ q̄liber per se inuigiler p̄ cōsiderationem & discretionem. ne ingrediat inimicus alicuius vanitatis p̄ ipas portas: nec egrediatur ciuis sub specie alicui⁹ boni defect⁹ curiositatis. Vñ in figurā legit. ij. Reg. iiij. q̄ Isboseth filius Saulis rex Israel q̄ posuerat ancillā ad custodiā portæ palatij sui. qa non steriit vigilans: sed dormitauit: ingressi p̄ portam pricipes latronum rechab & banaa clam occiderunt illū in lecto suo quiescentem. Sic q̄n cōsideratio vigilans & discretio q̄ debet custodire portas sensuum dormitat & non vigilat ad custodiendum: ipsi dæmones latenter suggestionibus malis subintrant: & ablatis frugibus virtutum aiam occidunt. Oportet etiam ciuitatem eē fulcitā victualib⁹ & aq̄s ne fame & siti p̄eat. Victualia sunt sacramēta q̄ aiam reficiūt. Aquæ sunt doctrinæ sacræ q̄bus cōcalorē laborū & tentationum refrigerat. Oīa ista fuerūt p̄fectissime in virgine. & iō p̄ excellētiā ciuitas dē. Fuit em̄ humilitate profundissima. Respexit ait humilitatē ancillę suæ. Et quāto magis se hūiliauit & occultauit v̄tutes suas: tanto magis deus illā manifestauit: vt implere. ſ. illud qd̄ ait filius sirac. xl. c. Non p̄t̄ ciuitas abscondi supra montem posensus suos & nihil ingnarum introisuit in illā. Sacramenta suscæpit r̄pe suo q̄ ei ꝓgruebāt. Nā pie credit & baptizata & confessa & cōsecrata fm Alb. sup̄ illud. Missus est. Non quidē p̄cta q̄ non habebat. qa vt he. Aug. ait. Cum humilitatis cā mentiris: si non eras p̄ctor mentiēdo efficieris qd̄ euitaras. xxij. q. ij. cū humilitatis. Sed cōfitebāt se nō esse dignam tantis bñficijs sua virtute. Non deficiebant in ea aq̄ saluaris doctrinæ. Vñ Luc. ij. dr̄. Maria cōseruabat oīa v̄ba hæc. ſ. dicta a filio. & de filio ꝓferēs i cord̄e suo. ſ. cum his quæ de eo p̄nūtiata erant a pphetis. Et sic fluminis impetus feruentis. ſ. sapientiæ lætificat ciuitatem dei. ſ. bt̄am mariā. Tertium qd̄ requirit ad bonitatē ciuitatis est bonum regimen & gubernatio ei⁹. Nā vt dr̄ Eccl̄s. x. Væ terræ cuius rex puer est. i. cuius rector sensibilibus intendit vt puer. Ecōtra Salomon in Prouerb. In bonis iustor: exaltabit ciuitas. Et Gratianus dicit dist. viij. §. ſ. q. apud Platonem illa ciuitas iustissime ordinatur in qua quisq̄ p̄prios nescit affectus. i. passiōes & appetitus suos inordinatos. Est ergo in ciuitate aiæ vt rex vel regina voluntas q̄ habet imperare oībus potēt̄ijs. Et vt dicit Salo. De⁹ ab initio constituit hoīem & reliq̄t eum in manu ꝓsilij sui. i. in poresiate & libertate arbitrij. posuit ante eum malum & bonum. ad q̄d cūq; voluerit extendat manū suā. Sed si volūtas p̄cto cōsentiat: iā nō est dña sed serua et nō nisi male poterit talis ciuitas aiæ gubernari. Ne aūt error regina ista volūtas debeat sp̄ hr̄e cōsiliū cū rōne. fm illud Prouerb. Omnia fac cū ꝓsilio: & post factū nō pœnitebis. Rō ergo est ꝓsiliarius. Sed ynteresis secretarij⁹ q̄ nunq̄ fallit arguens illicita & vtilia approbans. Phantasia & memoria sunt referendarij. Cogitationes v̄o desideria & passiōes sunt subditi qui habent regulari. Et cū bene regitur dicit dñs de ea. Ciuitas fidelis iustitia habitauit in ea. Esa. ſ.

Psalm⁹ xxxvij. Eccl̄i. xv.

§.II. SECVNDO NOTATVR EIVS

singularitas maxima in sanctitate in eo q̄d̄ dr̄. dei. Hæc p̄t̄ dici ciuitas illa de qua Io. in Apo. xxi. Vidi ciuitatem sc̄tam hierlm descēdentem de cœlo a deo paratam vt sponsam ornatam. Hæc est beatissima ꝑgo Maria ciuitas sancta: qa mūda deo dedicata & firmata. Et sic. in Sion firmata sum. Eccl̄i. xxiij. Hierlm dr̄ visio pacis in ea. Vnde ip̄e ait. In oībus requiem quæsiui. Descendentem de cœlo vt a deo ædificatam & datam in ciuitatem refugij p̄ctōribus. a deo paratam virtutibus vt suam possessionem: vt sponsam ornatam omni gr̄a vt sponsa esset dei patris. ex qua virtute sp̄ussancti filiū generaret cōem filium vtriq;. Dr̄ ergo ciuitas dei. vñ gl̄iosa dicta sunt de ea triplici mō seu causa videlicet.

¶ Primo qa deus eam fundauit.
¶ Sc̄o qa deus eius possessionem cōtinuauit.
¶ Tertio qa deus eam inhabitauit.

Maria dr̄ ciuitas dei.

Primo dr̄ beata maria ciuitas dei: qa ip̄am fundauit. Sicut Alexandria sic dicta est: qa Alexander eam fundauit. & v̄rbs Roma dicta est: qa Romulus primus eam fundauit. p̄s. lvij. Sicut audiuimus. ſ. ex veteri testamento figuratum: sic vidimus impletum in ciuitate dei nr̄i. ſ. virgine Maria. De⁹ fundauit eā in æternū. Vñ ip̄a ait Eccl̄i. xxiij. Ab initio. ſ. deo q̄ est initium oīs creaturæ: & ante sc̄la tp̄alia creata sum. ſ. prædestinatione in mente diuina. & semp̄ post̄q̄ fundata fuit p̄ manebit. Actu aūt in esse naturali creata seu fundata fuit q̄n aīa eius creata fuit. & corpori eius concæpto in vtero matris Annæ & organizato infusa. Hiero. Intra secreti ventris angustias manus oīpotentis dei semp̄ operat̄ idem formator corporis pariter & aiæ est: Noli despicere bonitatē figuli q te fecit vt voluit. dist. lvj. nasci. Modo aūt spāli dr̄ deus fundasse eam quo ad corp⁹: qa miraculose ꝓcæpta est. nō q̄ dē qa de sp̄uscto q̄m hoc priuilegiū soli xp̄o: sed qa ex p̄re Ioachim & mr̄e Anna sterilib⁹. vñ in figuram vt di. Dama. Sicut Anna p̄ vota & repromissus cū esset sterilis genuit ex viro Samuelem: sic Anna ex Ioachim viro p̄ votum & oīones genuit mariā. In esse aūt spūali fundauit de⁹ ciuitatē istā q̄n in vtero materno sc̄tificata fuit ab originali totaliter mundata in qua quidem sc̄tificatiōe copiosior gr̄a fuit in ea infusa q̄ in cæteris ab vtero sc̄tificatis: vt Ioāne baptista & Hieremia. Scimus em̄ plus gr̄æ ei esse collatum ait. b. Ber. ad vī cendum ex oī parte p̄cm q̄ cōcipere ac parere meruit eū quē ꝓstat nullū habuisse p̄cm. Ac etiā pie credi p̄t̄ q̄ ciri⁹ aliqs fuit sc̄tificata. Non quidē ante aiæ infusionem: qa caro non est subiectum culpæ vl gr̄æ: sed aīa infusa vero anima q̄ciissime & forte eadem die & hora: etsi non momento fuit ab originali

originali mūdata cōtracta immediate post accessum eius ad corpus. Qd̄ videt notare Pē. q̄ loquēs de ciuitate dei & sc̄tificato eius tabernaculo, ī aīa: post pauca subdit. Adiuuabit eam deus mane diluculo. vt mane intelligat natiuitas ei⁹ in vtero: cuius diluculum habens aliquid de tenebris fuit tps q̄ organizatum corpus suscæpit aiam aliquasi tenebrosam factam p̄ originale: sed in isto diluculo. i. q̄citissime adiuuabit eam sc̄tificando & p̄stando robur gr̄æ ad oē opus bonū tpe suo faciendum. Dr̄ secūdo beata Maria ciuitas dei quia possedit eam deus & continue possidet. Peccator possidetur a diabolo p̄ culpam. vñ Luc. xj. de eo dr̄. Cum fortis armat⁹ custodit atrium suum. i. aiam vel mūdū: in pace sunt ea quæ possidet. ſ. non sibi contradicendo: & tentationibus nō resistendo. Boni aūt a dño possidēt: non solū p̄ gubernationē & dñium: sed etiā p̄ gr̄am & obedientiam. Vnde dicūt dño p̄ p̄s. Tu possedisti renes meos. i. affect⁹ & delectatiōes meas vt sint fm voluntatē tuā. Sicut aliqua ciuitas dr̄ ciuitas talis dñi: vt Parisius ciuitas regis Franciæ: qa q̄nq; eam possidet. & plene sub dño & obedientia eius est. Et p̄ hunc modum beata maria dr̄ ciuitas dei: qa semper possedit eam quiete & sub p̄fecta obedientia. Nullius aūt sancti vel sanctæ anima fuit quæ ita fuerit quiete possessa a dño. Sed aliqua rebellio ad ipsum reperta est saltem fm passiones & venialia. Excæpta inquit bea. Aug. ꝓhac sancta virgine de qua cum de peccatis agitur propter honorem dñi nullam prorsus de ea volo habere mentionem. Si oēs sancti & sanctæ dum hic viuerent interrogari fuissent: vtrum p̄cm non haberēt: oēs vna voce responderent qd̄ ait Ioā. in cano. i. Si dixerimus qa peccatum non habemus: ipsi nos seducimus. Vbi satis patet q̄ loquitur de actualibus saltem venialibus. Perfectissime aūt possedit in ciuitatem istam: vt dicatur per excellentiam dei ciuitas. Vnde ipsa ait Prouerb. viij. Dominus possedit me ab initio viarum suarum. Viæ domini sunt creaturæ suæ p̄ quas nos imus in deum cognoscendū: sicut causa cognoscit p̄ effectū: vt ignis p̄ fumum. Dr̄ autem hic initium nō prioritate temporis: sed dignitatis. Ita em̄ ciuitatē istam bt̄a Maria possedit: vt sit ipsa initium creaturarum. i. dignissima sit per oēs creaturas puras gr̄a & gl̄ia. Tertio dicit ciuitas alicuius inquantū est inhabitator ei⁹. & sic nazareth dicta fuit ciuitas inquantū est inhabitator ei⁹. & sic nazareth dicta fuit ciuitas quia ibi ꝓceptus & nutritus fuit. Vñ dr̄ Matt. ij. de Christo veniens. ſ. de Egypto cū mr̄e & Ioseph habitauit in Nazareth: vt impleret qd̄ dictū est p̄ pphetam: qm̄ Nazareus vocabit. Et Bethlee dicta est ciuitas Dauid: qa ibi natus est & habitauit ī pueritia & adolescētia. Et fm hoc dr̄ bt̄a Maria ciuitas dei: qa de⁹ corporaliter. i. fm corpus assumptū habitauit in ea. p̄s. xlvij. Magn⁹ dñs & laudabilis nimis. ſ. dei filius Iesus Christus in ciuitate dei nostri. ſ. beatæ virginis ad habitandum p̄ nouem menses continue: & totam infantiam & pueritiam transegit cum ea & in ea. Hæc est ciuitas illa mirabilis figurata quā vidit Ezechiel in vltima visione: in qua dñs solus introibat & egrediebat̄: & porta eius clausa remanebat significans fm bea. Augu. q̄ Maria virgo fuit ante partum: in partu: & post partum: & quæ totus non capit orbis in sua se clausit viscera factus homo. Vñ & canit ecclia. O gl̄iosa domina excelsa supra sydera: q̄ te creauit. p̄uide lactasti sacro vbere. Qd̄ Eua tristis abstulit. ſ. vitā corporis & aiæ: tu reddis almo germine. i. filio ex te genito: q̄ mortem nostrā moriendo destruxit & vitam resurgendo reparauit aīę & corporis & causaliter & virtualit̄. Vnde aptissime dr̄. Gl̄iosa dicta sunt de te ciuitas dei. Albertus autē in lib. sup̄ Missus est: dicit q̄ ideo gl̄iosa dicta sunt de hac ciuitate. ſ. ꝑgine Maria qa oia q̄ ad perfectionem ciuitatis pertinent: in beatissima virgine inueniri: & de beatissima ꝑgine natus est dñs noster ihesus xp̄s. Hinc & Chrys. Nemo ex virtute aut ex vitio parentum vere aut clarus aut obscurus est: immo nescio quo nō ille magis resplendet: q̄ ex parentib⁹ a virtutibus prorsus alienus. q̄ ipse q̄ fuerit dei virtute mirabilis. dist. lvi. nunq̄. Sed tunc quærit̄ in quo cōsistat nobilitas fm carnem. Et cum dicat a sapiente q̄ nobilitas fm carnē non est aliud q̄ inueteratæ diuitiæ: tunc videtur q̄ istam nobilitatem nō habuit bt̄a maria: cū fuerit pauper cula & coniunx eius Ioseph carpentarius. Et sic videt q̄ nobilitas ista fm carnē nō sit a rebus. Sed nec ꝑa corpore videt q̄ sit: qa nobilitas corporis est ex nobilitate complexionis. Inueniūt aūt reges & principes q̄ nobiles dicūt. & sunt fm carnem aliq̄ complexionis melācholicæ vel phlegmaticæ: & ecōuerso rustici cholerici & sanguinei: ergo non trahit a corpore. Item videt q̄ nec ab aīa: qa aiæ nō sunt ex traduce. & sic videt q̄ nihil sit nobilitas ista fm carnem. Sed p̄ nunc breuiter respondet: &. ſ. in seq. §. plenius: q̄ nobilitas ista fm carnem non solum quo ad gloriā mundi: sed etiam multū adiuuat ad virtutes animi & ad bonum incitat: q̄uis ipsa sola nō cogat ad malum vel bonū. Quantū ad tertium: fuit bt̄a Maria nobilis in efficiētia: qa actiue & passiue. Actiue: qa p̄ ipsum fructum ventris sui ipsa creatura liberabit̄ a seruitute corruptionis in libertatem gl̄iæ filiorum dei: vbi cessat oīs prælatio subiectionis in alios: & seruus liber est a dño suo. Passiue: qa si v̄itas liberabit vos: vere liberi eritis: vt dr̄ Ioan. viij. multo est facta libera: q̄ veritatem istam genuit. Sic aūt orta & ꝓcepta est a nobilissimis & dignissimis. Et hæc dignitas eius inuenit̄ in causa: subsistētia & efficiētia sicut & nobilitas. Et in causa q̄d̄ reperit̄ triplex dignitas ex q̄ originata est. Prima dignitas regalis & hæc corporalis. Secunda sacerdoralis: & hæc sp̄ualis. Tertia ꝑpheralis: & hæc cœlestis. Concæpta est aūt beata Maria & nata regali ex progenie: qa ex Dauid & successoribus eius regibus populi dei: & ꝓpterea Christus dictus est frequenter in euangelio filius

Quō i q̄ cōsistat nobilitas fm carnem

Rōsio. Beata Maria habuit nobilitatē actiuam & passiuā.

de nobilitate bt̄ē Mariæ.

§.III. DE EIVS NOBILITATE QVO

ad tertium: gl̄iosa dicta sunt de te: qa natiuitas gl̄iosæ virginis Mariæ ex semine Abraæ orta de tribu Iuda: clara ex stirpe Dauid: canit ecclesia. Natiuitas autem prius fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dauid:qa ex eo mater ei⁹ descēdit:ꝙ & Iudæi confessi sunt. Ex sacerdotali ḡe tribu descēdit:qa dū solū illæ duę trib⁹.s. regalis & sacerdotalis adinuicē possent cōtrahere cōiugia & nulla⁹ alię tribus fm dñi legem. Aaron aūt primus sacerdos & summus a dño institutus in vxorē duxerit de tribu Iuda: & Ioiades summus sacerdos vxorē habuerit similiter de tribu Iuda & stirpe regia. Et ecōtrario aliq de tribu Iuda dicerent in vxores de tribu sacerdotali. Sic beata Maria ex sacerdotali etiam tribu descendit.vñ & Elizabeth de tribu sacerdotali orta erat cognata ꝙ ginis.i.actiuans. Ex ꝓphetali ḡe dignitate descendit q̄ dici pōt cōlestis: qa ꝓphetiæ donū a deo est immediate ex eo ꝙ ex Nathan ꝓpheta descendit: ac etiam Dauid & Salomone:q fuerunt ꝓphetæ. In substantia quoq; dignissima fuit.i. in psona sua.nā ipsa est regina cœlorum.ipsa eit regina q̄ assistit a dextris dei i fimbrijs aureis &c. Fuit & sacerdotissa iustitiæ q̄ ꝓprio filio non pepercit: sed stabat iuxta crucē Iesu. Non vt dicit bea. Amb. vt mortem filij aspiceret: non vt dolorem filij cōsideraret: sed vt salutem humani generis expectaret: parata ipsa offerre filium deo ꝓ saluatione mundi. Prophetissa fuit: cum ait. Ecce em̄ ex hoc beatā me dicent oēs generationes. In cuius figuram dicit Esaias. Accessi ad ꝓphetissam &c. In efficientia quoq; fuit dignissima. Ipsa em triplicem dignitatem originaliter trāsmisit in filium principaliter: specialiter in nos. Post hęc generaliter filium genuit qui rex & sacerdos & ꝓpheta fuit. Rex: qa in vestimento suo.i. in humanitate scriptum habet: rex regum & dñs dñantium. Rex fum ego ait ipse Pilato. de q̄ solo sapientes sapienter q̄ fierūt dicētes. Vbi est qui nat⁹ est rex iudæo⁹? Sacerdos est iustitiæ fm ordinē Melchisedech qui per proprium sanguinem introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta. Ipse etiam propheta ꝓmissus per Moysen potens in opere & sermone. Et istam triplicē dignitatem bearissima Maria in nos transmisit q̄ nos fecit deo regnum & sacerdotes: immo regale sacerdotium ad regēdum nos virtutibus: & immolandū deo hostiam laudis & bonorum operum. Et sic patet q̄ gloriosa dicta sunt de ea quantum ad maximam nobilitatem & dignitatem.

§.IIII. SED PRO MAIORI DECLARA

de nobilitate secūdum carnē & vñ oriatur.

tione nobilitatis q̄ est fm carnē. Nota fm Alb. vbi. ō. ꝙ no bilitas ista fm carnem est reductio carnalis originis a parentibus fm sæculum in diuitijs potentia vel dño constituris ex qbus quantū ex parte naturæ est creat in filijs similitudo cōplexionis & conformitas mor⁹: & imitatio operationis. Hō em pauꝑ & ignobilis si diuitijs cœperit affluere: incipiet delicijs magis vacare: cibis delicatioribus se nutrire: & sic cōplexionē nobilitare: exercitijs honestioribus occupari: parua dāna minus curare: paruis lucris minus inhiare: dona minus curare: alienum dñium min⁹ timere: libertatem magis appetere maior⁹ consortia ꝙhere: cum ipsis matrimoniū iungere: & eor⁹ opera & mores imitari: & sic natura primo seruilis & ignobilis victa p consuetudinem in ꝙriū trāsmutat. Et quāto hęc a remotiori & diuturniori radice ad ramos trāsmutat: tāto magis naturæ inclinatio indurat & inseparabilior efficit: vt in filijs quantū ex parte naturæ est conditio simillima patrib⁹ inueniat inclinatio naturalis: & hæc apponit nobilitas carnis: q̄ quātū est de sui natura semp ad honestia & decētia plus q̄ ad vilia inclinat. Et hoc totum verum est nisi libertas arbitrij vel consuetudo vel alia causa extrinseca ꝙriū operet. Et sic patet ꝙ nobilitas non est tm ex q̄litate cōplexionis: cui rex vel digna psona melācholicæ cōplexionis magis fit audax vel largus rustico ꝓpter consuetudinē sanguineæ complexionis. Licet em aia non sit ex traduce: tm existēs in carne operat plus vel frequētius fm ꝙ a carne amplius ad aliqua inclinat. Qd' aūt sola nobilitas mētis videt laudanda. Rēdemus ꝙ si æqualitas operationis ꝙria agit no bilitati originis tanto vitiosior & detestabilior est deformitas operationis: quanto magis est ꝙ naturalem inclinationē originis. Et sic magis culpabilis est nobilis vitiosus q̄ ignobilis vbi autem nobilitas originis perficitur & ornat nobilitate morū & operis: vtraq; alteri præstat incrementum laudis. Deinde virtus originis ostendit in operatione non quasi naturam & debitam nobilitatē ꝙxerit a parēte. Et dum virtus mētis fundamentū & radicē habet nobilitatem carnis difficultrius a virtute moueat a dignitatib⁹ non mutabilib⁹: sed q̄si innatis minus eleuet in humiliationibus q̄si magis idignis altius exaltet: & si virtus mētis forsitan tepuerit ipsa carnis nobilitas eam ad nobilia excitat. Et inde est ꝙ si hæ duæ nobilitates coniungunt ambæ merito collaudant. Vñ dr de scto Grego. Fulgebat duplex in venerando decus &c. Si autem separant hæ duæ nobilitas carnis non laudat: sed vituperat qñ deest nobilitas mentis. Nobilitas autem mentis sine nobilitate carnis tanto amplius laudat: quanto etiā propriam vincens naturam laudabiliter operat. Vñ versus Iuuenal: Malo pr̄ tibi sit Thersites dūmodo tu sis Eacide similis: vulcania q̄ arma capessas: q̄ te Thersiti similem ꝓdu cat Achilles. Si aut dicat videt ꝙ beata virgo magis debuit esse ignobilis cōditionis fm carnem q̄ nobilis: tum quia. 1. Cor⁹. 1. dr. Non multi sapientes fm carnē nō multi nobiles: sed ignobiliora mūdi & cōtemptibilia: & q̄ non sunt elegit deus vt confundat fortia. Sed beatam mariam elegit deus & prælegit: ergo debuit potius esse ignobilis. tū quia glo. ibi dicit. Venit humilis deus non quærens altos sed hūiles. Vñ non elegit reges vt senatores vel philosophos vt oratores: sed plebeios: pauperes indoctos piscatores. Et sic ista oibus prælectissima videt ꝙ debuit esse plebeia & paupercula. tū qa videt maior humiliatio dei nasci de ignobili q̄ de nobili. Ad q̄ mūdei ꝙ illa dicta sunt de prædicatoribus primis p quos mūdus erat couertendus ad fidem q̄s cōgruebat esse plebeios & inductos ne eorum sapiæ portētiæ vel dignitati aſcriberet id qd' de⁹ p gr̄am & suū mysteriū operabat & sic crux Christi euacuaret. Vñ cōgruebat ꝙ non i doctis humanæ sapiæ verbis: nec i potentia dignitatis hoies ad fidem de ciperent vel cogerent: sed simplicibus simplicium verbis exterius diuina virtute cooperante iterius humiles p humiles vocarent: & sic deus hūilis exaltaret & diabol⁹ q̄ p superbiā vicerat vinceret: vñ glo. ibi nisi fideliter ꝓcederet piscator: humiliter non sequeret orator. Sed in beata Maria aliter reformat pactum matre dñi quā decebat modis oibus qbus potuit exaltare. & sibi nostram naturam vniēdam i ipsa: de q̄ eā assumpsit p oīa honorare: vt sua erga nos gr̄a tanto maior appareret quanto naturam sibi iseparabilius vniuit. Et quāto modus illius vnionis multiplicius decoraret: ei⁹ q̄q; humilitas tanto ꝓfundior & maior gr̄æ capacior. fieret: quāto etiā & gr̄æ plenitudo & nobilitas eleuaret: tāto ēt humilitas maior est & magis laudat: quāto qs nobilis & magn⁹ existens humiliat. vñ be. Ber. i alto non altum sapere: sed humilib⁹ consentire: maxime virtutis est.

¶ De conceptione beatæ Mariæ. Cap̄. IIII.

MEMORIA MEA IN GENERA

de triplici libro

tione sæculorū. Eccli. xxiij. Et quomodo sit ista memoria de virgine singularissime i gnatiōe sæculo⁹ oñdit pē. xxxix. cū ait i psona ei⁹. In capi te libri scriptū est de me: vt facerē volūtatē tuā. Vbi sciēdū pr̄ē de ꝙ tres sunt libri i qbus est scriptum de ea & memoria eius. Maria.

¶ Primus liber æternalis cognitionis.
¶ Secūs liber figuralis descriptionis.
¶ Tertius liber psectionalis eruditionis.

In prio gnata sunt sæcula i mēte diuiali p ꝓordinationem. In secūo gnata sunt scla i esse naturali p narrationem. In tertio gnata sunt scla i esse spūali p reformationē. Et in oibus his est memoria ꝙginis i capite cuius liber libri vt quid singularissimum scriptum.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM EST

de libro

sciendū ꝙ liber æternalis est mens diuia i quo sunt oīa quæ fuerūt sunt & erūt scripta: ista scriptura est notitia dei q̄ est oīm rerū: non solū q̄ facta sunt: sed etiā q̄ fieri possunt quæ nunc̄ erūt: sed eo⁹ q̄ creata sunt & creabunt seu erūt. Inter cætera sunt i hoc libro æterno scripti oēs electi dei prædestinati ab eo i vitam æternā & oia bona q̄ eis collaturus est de quo libro dicit aplūs de qbusdā discipulis ad Philip. iij. Quor⁹ vitæ nomina scripta sunt i libro vitæ. vñ & gratia. dicit de pec. ta. di. iij. pcīm. ꝙ fm pscientiam aliquē scribi i libro vitæ: est aliquem præordinari ad vitam. s. gr̄æ & gloriæ qd' ab æterno pordinatū est. & Moyses Exo. xxxij. Aut dimitte populo isti hāc noxā. s. idolatriæ cōmissæ ad montē Sinai adorādo vitulum: aut dele me de libro quem scripsisti. q. d. Quia scio te nō velle me delere de lib. viuētium: iō parce huic populo. In hoc libro nō est prioritas tpis: vt. s. prius mēs diuina vnum cognoscat & postea aliud sed prioritas dignitatis vt dicat prius scriptū qd' nobilius & perfectius faciendū est dispositi. Sicut etiā accipit qd' ait Ioan. bap. de Christo. Añ me factus: qa prior me erat. Io. 1. Nō qdē tpe prius cōceptus & nat⁹ est Christus Ioāne: sed Ioānes pri⁹ fact⁹ est. i. ꝓcept⁹ p sex mēses: vt patet Luc. 1. sed dr xp̄s añ eū factus & prior dignitate: qa sine cōparatione xp̄s pfectior factior & dignior Ioanne. Et isto mō dicere pōt bta Maria: in capite libri. s. diuinæ pordinationis scriptū est de me: qa ab æterno præcognouit & pordinauit de⁹ tpe suo concipiendam & nascēdā ꝙginē q̄ esset sanctior vniuersis puris creaturis: etiā angelis Et ideo in capite libri dr scriptum de ea vt faceret voluntatē dei: qa præ cæteris pfectius opata est fm voluntatem dei vt esset gr̄a & gloria excellentior oī pura creatura. Vñ & de ea cantat. Elegit eā deus & ꝑlegit eā. Elegit ab æterno præordinando. Et prælegit eā. i. præ oibus alijs excellentiorē dispositi facere. In gnatione ergo sæculo⁹ fm. s. ꝙ fuerāt creāda dispositā in mente diuina: ab æterno fuit memoria huius ꝙginis vt quid singularissimum.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

de scd'o libro. s. figural' descriptionis.

Liber scd's figuris. s. descriptionis est vetus testm̄ in quo vt ait apls oīa in figuram ꝓtingebant illis. 1. Cor⁹. x. Et hæc est liber mandato⁹ dei. Baruth. iiij. & cærimonialium & iudicialium & moraliū. s. decē ꝓcepto⁹. Huius aūt veteris testamēti prim⁹ liber est Geñ. in quo data sunt mandata de iure naturali. & huius libri principiū est. In prīcipio creauit de⁹ cœlum & terram &c. Et in capite libri hui⁹ dicere pōt beata Maria. scriptum est de me. s. figural'r. in quo prīcipio narrat gnatio⁹ sęculo⁹. i. creatio rer⁹ mundialiū. Vñ ibi dr. Iste sunt gnationes cœli & terræ. i. creatio. & memoria mea ait beata Maria p ecclīasticū. in gnatione sæculo⁹. i. in figura fit mentio de me in creatione mūdi. Moraliter igit exponendo. In prī cipio creauit deus cœlum & terrā inqt Moyses Geñ. 1. In prī cipio. s. tpis seu mundi: creauit. i. p figuram. i. prænunciauit figurando creādos cœlum & terrā. i. parentes ꝙginis gl̄iosæ Parētes marię fi gurāt p cœlū & terram. Moralizatio ꝓ pulchra Ioachim pr̄em & Annā mr̄em eius. Sicut nobilius est cœlū terra: ita perfectior est pr̄: qa prīcipiū actiuū q̄ mater q̄ est prīcipium passiuum. & ideo prius describit cœlum fm. & postea terra. Cœlum aūt dr Ioachim pr̄: quia cœlestē. i. virtuosam habuit ꝓuersationem. Sicut em̄ cœlum est luminosum: ita & ipse fuit illuminatus lumine gr̄æ & doctrinæ legis diuinæ. Et sicut cœlum est pur⁹ liber⁹ ab oī corruptione: ita Ioachim castus & mūdus fidem seruās vxori: nō miscēse cū alia muliere: vt filios hr̄et cū vxor esset sterilis. Cœlum q̄q; dat pluuiā abundāter tpe suo. & Ioachim vt in legenda scribit dabat abūdāter eleemosynas. Nā de redditibus suis faciebat tres ptes. vnā videlicet pauperibus. aliā ministris tē pli tertiā ꝓ sustentatione familiæ suæ. Terra aūt conueniens significat Annā. Nā sicut terra est infimum elementorū & subijcit influētiæ cœli: ita Anna hūilis erat: & subiecta in terreq̄re gubernatiōe domus viro suo vt oportet. Tertia stabilis est & quo. in æternū statingt Salomō. Eccls. s. ita Anna constans & fortis in sterilitate sua non turbulēta ꝙ deum murmurans ꝙ filios ei nō daret. Plærumq; em̄ id votis exposcim⁹ quod nō obtinuisse meli⁹ foret, ait Valerius maxi. Orat importune a mulierib⁹ insœcundis ꝓ filijs habēdis: q̄ habiti aliqū fūt cā pditionis parentum. Terra atterit multis modis: & scīdit ad fructificādum: ita & anna ieiunijs: vigilijs: & alijs modis castigabat corpus suum vt subditū esset rōni. Terra autem vt sequit in Geñ. s. c. erat inanis & vacua. quia Anna erat sterilis & insœcunda vt maius inde appareret miraculū & magnificentia ex fœcunditate sibi collata. Tenebræ erāt super faciem abyssi quod pōt exponi & de conditiōe humani generis vbi est abyssus iudicio⁹ incognita i quo humano genere erant tenebræ errorum' & pctorum: declinatis pene omnibus ad idolatriā Gentilibus & Iudæis legem dei dissipantibus. Abyssus etiam dici potest ipsa Anna vt terra ifœcunda & ideo tenebræ afflictionis & confusionis erant i ea: ga maledicta dicebāt sterilis opprobrio videlicet cōfusiōis q̄ fructū nō faciebat. Vñ em̄ ait. b. Amb. Pudor est fœminis nuptiarum præmia non hr̄e ꝓpter qd' primo institutum est matrimonium: vt habeāt. xxxij. q. ij. pudor. Et spūs dñi ferebatur sup aquas. Cū em̄ vt narrat historia Ioachim accessisset ad tēplum dñi in Hierlm iuxta mādatum legis ad offerē dum sacrificium: & cum fœcundis se pontifici præsentasset reprehensus redarguit eū pontifex ꝙ sterilis cum fœcundis ad templum accessit: ꝓpter quod ille cōfusus ex improperio hmōi non redijt domū: sed ad pmanendum cum pastoribus gregis sui abijt. Qd' intelligens Anna solacio viri destituta: cū lachrymis dñm exorabat pro reuersione viri & remotione hmōi opprobrij: votum faciēs deo offerre fructū vēris sui. Et tūc spūs dñi ferebat sup hmōi aquas lachrymarum ad exaudiēdum votum eius & cōsolādum: vñ apparuit ei angelus dñi confortans & declarans sterilij partus fore mirabiles. vt patet de partu Isaac ex Sara sterili: & Sansonis ex matre sterili: & Samuelis ex Anna: pnuntians ei reuersionem viri ad domum: qd' secutum est apparēte angelo Ioachim & reditum imperante ac cōcæptum futurum de ea q̄ dña mundi & mr̄ dei facienda erat. vnde sequit. Dixit ꝙ de⁹. dicere dei est facere. Fiat lux. Vbi successiue narrant opera sex dierum i principio facta designantia sex opa mirabilia dei fctā successiue in ꝙgine Maria ibi figurata. Et sic i capite libri scriptum est de me &c. Et primum opus est concæptio ibi di. Fiat lux. In hoc præfigurās & pordinans ꝓcæptū ꝙginis cuius vita gloriosa lucē dedit sæculo. Et facta est lux. Facta q̄dem tpe pdeterminato quātum ad corpus a parentibus suis Ioachim & Annā vt cā institumērali p eorum copulam carnalem. Non em̄ de spūsctō cōcæpta est: qa hoc est priuilegium soli⁹ xp̄i: & hæreticum esset hoc dicere: sed fm modum cōem gnatiōi humanæ. Facta est autem lux ista ꝙgo gl̄iosa a deo principaliter quātum ad corpus: quia de sterili & optime cōplexionata & organizata quantum ad aiam: qm̄ ipse deus de nouo eā creauit post corpus pfecte organizatum: & creando aiam in corpus suum infundit. vñ be. Hiero. Inter illas secreti vēteris angustias manus oīpotentis semp operat. idem plasmator corporis simul & animæ est. dis. lv. nasci. Et sic concepta & animata beata maria inuenta est cum aliqua tenebra. s. pcti originalis ꝛcti post infusionem animæ in corpus. Sed subito diuisit deus lucem a tenebris eam sanctificando: & ab originali mundando. Et facta est tota lux & dies radiosa. In secūda die fecit deus scd'm opus. s. firmamentū. diuidens aquā ab aquis. Hoc firmamentū est beata Maria: quæ nata in mū do semp firma fuit in domino. Non em̄ ait. b. Bern. festiuis laudibus natiuitas eius celebraretur si nō sancta nasceret. i. firmata in omni bono. posita q̄ est in medio aquarum superiorum & inferiorum. Aquæ fluxibiles sunt creaturæ rōne vtentes: vt angeli & homines: qui angeli etsi immortales sint in sui essentia & homines quo ad aiam: mū ꝓtinue fluunt per mutationē saltem cogitationum & affectionum: immo & vertibiles ad bonum & malum aū sui glorificationē. In medio ergo has⁹ aquas⁹ positum est istud firmamentum beata Maria: & i medio sctō⁹ viæ & pr̄iæ diuisa est ab vtrisq; existens supra cōem statū viæ & infra statum pr̄iæ: cōians cū vtrisq; hūs cum superioribus ꝙ tutum pfectionem: cū inferioribus merēdi cōditionem. Cū superioribus securitatem ꝙ casum: cū inferioribus possibilitatē ad meritum. In tertia die cōgregatis aqs in locum vnū apparuit arida vocauitq; de⁹ aridam terram: cōgregatiōesq; aquarum appellauit maria. Cōgregatis igit oibus gratijs sctōrum in vnum locum. s. in animam virginis appellauit eam mariam: q̄si mare gratiarum. Oīa em̄ flumina in mare intrant. Eccls. 1. idest oēs gr̄æ in maria: & mare non redundat. s. in aliquā supbiam. vñ & ipsam ariolam ab omni concupiscētia vocauit terrā. ꝓpter suā hūiliratem summam. Dr̄ em̄ humilis q̄si humi accliuis i deest terę. de qua dr̄ in Pē. lxxxiij. Terra nra dabit fructum suū. Et in alio. Deus operatus est salutem in medio terræ. i. ꝙginis. Et dr̄ Maria media ꝓducta non correpta: qa semp aucta est in ꝙtutibus. Ista igit terra segregata ab aquis delicias⁹ & populo⁹ & parvula in templo pītata a parentibus deo dedica ta germē cœpit ꝓducere herbas sctārum cogitationū: flores seruentium desideriorum: fructus pfectarum opationū q̄rū semē remāsit sup terrā. s. exterio⁹ exēplorū. iuxta q̄ alij possint fructificare p imitationem. Insistebat em̄ orationi: meditationi ꝓ parte diei: exercitio corporali honesto alicui pro sustentatione vitæ obediens maioribus & reuerens æqualibus non inuidens: inferiorib⁹ seruiēs. Loquendi parcior. legendi studiosior. Non in incerto diuitiarū: sed in precepta

Maria ꝓparat

Arguit q̄ magis debuit esse ignobilis.

Rāsio.

Maria de septē dierum opibus circa beatam mariā moralr

Maria in templo

Universidad de Deusto
Biblioteca

peris spem reponēs: arbitrum mētis non hoiem sed deum quærens. In qrta die fecit deus luminaria magna. s. solem lunā & stellas. Sol aūt iustitiæ est christ⁹ deus noster. Sol aūt materialis dī factus illa die ex nubecula illa sctā prima die: q dicta est lux: fm quosdam doc. Ita & sol spūalis q illuminat omnem hoiem venientē in hūc mūdū: factus est concæptus & nat⁹ de nubecula lucida. i. ⁊gine Maria. Tūc & luna etiā formata. i. ecclīa a Christo illuminata sicut luna a sole: habuit suā perfectionem vnitā in nīa humanitate cū deo in vtero virginis. Et stellæ quæ nō est numer⁹ diuersoꝝ sctoꝝ tum lumen gr̄æ recipiētes a sole xp̄o: qa de plenitudine ei⁹ nos oēs accepimus gr̄am. Io. 1. apparuerunt noctem vitæ p̄n tis suis exemplis irradiātes. In qnta die creati sunt volucres cœli & pisces ex ipis aquis. Volucres ad alta volantes sunt actus vitæ contemplativæ. Pisces in mari fluctuāti discurrētes sunt actus vitæ activæ. Et vtriq; ex aquis abūdātissimæ gr̄æ eius processerunt. Quis enarrare valeat vel etiam cogitare altissimas cōtemplationes quas habuit in cōceptu filij. In visitatiōe Elizabeth qū dixit. Magnificat anima mea do minū. In nativitate filij cum vidit deum ex se natum: ab angelis collaudatū: a pastorib⁹ & magis veneratum: a Symeone declaratum: & postea in p̄dicationib⁹: miraculis auditis & visis exaltatum. Nec tū defecerūt in ea pisces. i. actus mixtæ activæ vitæ ad p̄ximū & cum labore. Nā nudū filium vestiuit: cibo pauit: lacte potauit: hospitē in domo sua paupcula recæpit. Fugauit eum in Egyptum ne p̄deret: laborabat manibus vt eius necessitatibus p̄uideret. Deniq; iuxta crucem stās cū filio crucifixo cruci p compassionem confixa erat. In sexta die fecit de⁹ hoiem & trā sl̄atum de terra in paradisum voluptatis dedit ei vsū dñium vt p̄esset volucribus cœli & piscibus maris & bestijs terræ ab eo crearis. 1 Apl̄s. Paulus. s. Cor. xiij. assimilat statū vitæ p̄ntis etiam in sctis statui parvuli pueri. Statum autem brōrum statui viri pfectæ ætatis. vñ dicit. Cū aūt factus sum vir euacuaui quæ erant puuli. Sicut em parvulus habet paruā notitiam de rebus & maxime spūalibus: sed vir magnam si se applicat in illis. Ita in p̄ntis notitia quē de deo habent etiam sanctissimi hoies est imperfectissima & modica respectu cognitionis in patria. q̄uis igit̄ btā Maria habuit altissimam cognitionem de diuinis in p̄senti: tū alio mō habuit p̄fectiorem qū assumpta est in cœlum & paradisum translata in aīa & corpe: vt vir hūs perfectissimā visionē & fruitionē facta dña oim vt p̄sit volucribus angelorꝝ piscib⁹ dæmonū in mari amaro pœnarū natātib⁹. bestijs hoim mortalium. Deniq; die septio qa qeuit ab opibus suis deus & xp̄s in sepulcro & tunc fides in virgine ipsa: iō bñdixit ei & sanctificavit statuens eā diem septimā in veneratione haberi a fidelibus in honorem eius. Nō quidē abstinendo ab opibus manualibus ne videamur iudaizare. de cōse. di. iij. p̄uenit. sed ieiunādo: orando frequentius & eleemosynas dando. Ecce ergo quō i capite libri scriptum est de ea: vt faceret &c. Et sic p figuram memoria eius est in generatione sæculorum.

§. III. DE TERTIO LIBRO QVI EST NOVVS TESTM

De nouo testō

P̄cipue euangeliū in quo docet omnis xp̄iana p̄fectio p̄t intelligi illud Ezech. ij. Et vidi. Et ecce man⁹ missa est ad me. & in ea inuolut⁹ liber scriptꝰ intus & foris. Erāt in eo scripte lamentationes carmē & væ. Manus ista est dei filius. quo vt manu artificis factus est mūdus. Liber inuolut⁹ in ea est euangelium seu doctrina p̄dicata ab eo: q̄ inuolutā & obscura est iudæis & gētilibus. Scriptus est intus & foris qa dirigit & informat quēlibet exterioꝝ & interioꝝ hoīs. Sūt scripta in eo lamētationes ꝑpunctiōis q dūt haberi pro p̄ctis. auxta. illud p̄mam agite &c. Carmē exultationis. qd' debet hīe p expectatiōe bonoꝝ: mercedis: vę cruciat⁹ dānatiōis: quem debet qs timere p vitijs ꝑpetratis. iuxta illud Mat. xxv. Ibūt hi i suppliciū æternū: iusti aūt in vitā æternā. Principiū hui⁹ libri euāgelici est illud. Liber gnationis Iesu Christi. Mat. videst in q narrat gnatio tpalis Christi per quē gnata sunt sæcula. i. hoies i esse spūali. Et in fine hui⁹ genealogiæ q est in capite libri noui testamenti seu euāgeliī dicit. Iacob autem genuit Ioseph virū Mariæ. de q̄ natus est Iesus q dī Christus. In capite ergo libri scripturā est de me. vt faceꝝ voluntatē tuā in sumēdo spōsum: in p̄sentiēdo deo ad concipiendum xp̄m. Et sic memoria hui⁹ virginis est i gnatione sctoꝝ spūali facta in dei incarnatione ex virgine. Sed Qō. tūc q̄rit cū euāgelista narraret genealogiam Mariæ de qua natus est xp̄s nō ex Ioseph: q̄re describit genealogiā Ioseph & non mariæ? Ad qd' rūdet. b. Hiero. & Io. Dam. q nō fuit consuetudo iudaeis neq; diuinæ scripturæ genealogias ponere p mulieres: sed per mares. Lex aūt prohibebat cōmisceri connubia inter hoies vnius tribus cum alterius tribus hominibus nisi inter sacerdotalem & tribū iuda regalem. Sed fiebat matrimonium inter hoies vnius tribus & vni⁹ familiæ. & qa Ioseph erat iust⁹: vt dī Mat. 1. non sumpsisset Mariā in coniugē: nisi fuisset de tribu Iuda & familia David qa Scriptu fecisset contra legem. Ex hoc ergo q describit genealogia Ioseph ichoata ab Abraā: ꝓr ponit & genealogia Mariæ spō nealogi sæ suæ cū essent de eadem tribu & familia. Si vlterius q̄rat̄ zat mulier scriptura nō cōsueuit genealogizare mulieres sicut vi lieres si ros: Rūdit Alb. mag. in lib. sup. Missus est. q propter plures cut vicausas. Pria qa sex⁹ fœmineus in dignior: vt virilis dignior ros mul ꝑpter principalitatem gnandi. qa masculus gnat in altero. tis, rōni Sed'o qa sexus fœmineus est natura posterior: prius em formatus est Adā: postea Eua. & ipa de costa eius. Tertia cā: qa culpa prior. Prius em Eua tulit de pomo vetito: postea Adā forte absuasus. Et magis Eua seducta superbia credens se fieri posse p esum similē deo: hoc Adam nō credidit. licet man ſ, rtiū. ſ. datum & ipse transgressus est. Et hoc est qd' ait Apl̄s cum dicit. Mulier em seducta est in prætuaricatione. Adā vero non est seductus. Quarta rō: qa mulier ad opa infirmitatis signā da est ogruentior: qa debilioris rōnis & ⁊rutis corpalis. Cū aūt p̄dictis rōnibus mulieres non genealogizēt: ab ista maledictiōe est exempta btā Maria: cuius genealogia exp̄ssissime declarat & patentissime euāgelizatur. Qd' aūt hoc fit per virum desponsatum sibi. i. Ioseph: vt patet in euangelio: declarat eminentia dignitatis & humilitatis simul vt manifestet mirabilis pulchritudo: cū & dignitas extollit humilitatē: & sup oia humilitas p̄cipue ornat dignitatem. Quid em ait. b. Ber. ⁊tutum est æque potens oim dæmonū debellare superbiā & tyrānidē hoim? Cæteꝝ cū oim indifferenter p̄sonarū hæc sit. s. hūilitas. quædā turris fortitudinis a facie inimici. nescio q̄ pacto cuius vis maior est in maioribus & i claprioribus clarior comprobat. Nulla splēdidior gemma i oi p̄cipuo ornatu summi pontificis. Quo em excellētior cæteris ex humilitate patet illustrior ex seipo. hæc ille. Sicut ergo dñs priuilegiauit mīrem suā sup oēs mulieres in eo q genealogizet: ita & hūilitate adornauit q hæc genealogia ad ipsam p virū Ioseph descēdere demōstrat. Circa quam genealogiam posita in capite libri euangelioꝝ tria sunt considerānda. Primum est q nullæ fœminæ peccatrices in genealogia btē gia describunt. Sed'm q mali aliqui viri in ipa genealogia Mariæ inseruntur. Tertium q multi boni in ipsa genealogia expri ꝓsideramunt. Quantū ad primū cā huius eē p̄t ex eo q omnis p̄ctī dis- de trib⁹ circa genealogiæ

imitatio vel suspitio a btissima maria excludit decuit. Sicut autem a p̄re in filios p imitationem mala conuersatio solet deriuari: qa cum eis frequentius cōuersant & vident eorum mala opa. ita a mīribus in filias: q̄ continue habitāt cum eis: & vident opa earꝝ mali mores descēdunt p sequelā. Nulla ergo mater in genealogia mala designat: ne suspitio vel mīma de eius imitatione in hoc oriat. nec est contra quod ait Hiero. sup mat. s. q nulla sanctarum mulierū hic ponit. q̄si dicerer. sed per contrariū peccatrices. vt Raab meretrix. Ruth Moabitides gentilis. Bersabee adultera. Thamar incæstuosa. Nam prædictæ mulieres quæ exprimunt in genealogia fuerunt vtiq; malæ: sed antequ pertinerent ad genealogiam. ad quod respicit beat⁹ Hieronymus. Fuit enim Raab meretrix antequ desponsaretur Salomoni: non autem postq̄ accepit illum in virum: Vnde pertinet ad genealogiam domini descendentis ab ea. Sic Ruth accipiens in virum Booz: ex q̄ natus est Obeth: anum Dauid conuersa est ad cultū veri dei. Bersabee autem perpetrauit adulterium antequ sumeret i virum legitimum Dauid: & natus ex illo adulterio non ponitur in genealogia dominæ. sed Salomon qui natus est de legitimo matrimonio ipsa honesta pmanente: sic & Thamar Ex aliꝫ concepto Saram & Phares: que pertinet ad genealogiā dobus viminæ casta pmansit. Et fm hæc intelligi oportet dicta Alb. ris mae & nunc non cōtradicūt verbis. b. Hiero. Quantum ad sed'm lis &c. dicēdum fm Alb. vbi. ē. q ideo ortum habuit ab aliquibus trib⁹ rō descriptis viris in genealogia ista malis triplici ex cā. Pria nibus. quia

quia oppositā iuxta se posita magis elucescunt. Et fm illud dr̄ in Cā. cā. Sicut lilium iter spinas: sic amica mea iter filias. & sicut spina rosam genuit Iudæa Mariā. canit ecclesia. Sed'a vt sapientia dei misericorditer apparet. Est em exit⁹ de bono in bonum seu melius. vt illud. Vidit deus cūcta q fecerat & erant valde bona. Gen. 1. Ex singulis em creaturis bonis factis resultat pulchritudo vniuersi q est melius. Est & exitus de malo in malū. fm illud. Initium omnis peccati superbia. Est & exitus de bono in malum: vt de muliere initium p̄cti. Quartus exitus est de malo in bonum. Et hoc est ꝓpriū dei, cui⁹ sapia vincit malitiam: ex malo eliciēs bona. Tertia cā est vr ⁊fidentiā p̄cōrib⁹ augmētaret p hoc q mediatrix eoꝝ: eadē ꝓpinquitate vtrāq; extremitatē coniungeret: vt sicut est mr̄ soror & filia dei: sic etiā a natura inclinaretur ad miserendū p̄cori: ppter qd' figurat p arcū in nubibus cœli in signū fœderis iter cœlum & terram. Non ei potuit de⁹ efficaci⁹ cū p̄cōribus stabilire pacē q̄s q filiā p̄cōris hoim suo filio accæpit vxorem & matrē. Nec aliquis fideli⁹ iter deū & hoiem pacē fecit q̄s quæ mr̄ vtriusq; fuit. Ad hoc etiā optime facit auctoritas Hiero. dist. lvj. dñs. q hanc rōnē assignat. Quantum ad tertium dicendum q ideo a bonis & sanctis ortum hr̄e voluit. vt patet in narratis in genealogia triplici rōne fm Alb. Prima est vt sctitas vndiq; eam circūdaret. Retro p nobilitatem eoꝝ. s. sctoꝝ ex quibus descendit vt Abraā & aliorum. Añ p vtilitatem. s. ꝑpter Christum ex ea natum. Supra p dignitatem: qa factæ regina cœli. Infra p ptātem ad dæmones coercendos. A dextris p virtutum summitatem. A sinistris per peccati immunitatē. Ab intra p charitatē. Sed'a causa vt humilitas eius laudabilior appareret: quia vt ait btus Bern̄. In altum positus non alta sapere: sed humilibus consentire: nil deo charius: nil apud homines rarius inueni⁊. Ipa autem regali ex pgenie exorta ancillam se vocat. Tertia rō est: vr antiqtas nobilitatem extollat & augeat: quia non potest arbor bona fruct⁹ malos facere. Et qd' natura rale magis tale: & magis ad virtutem perficitur q ad ipsam ex naturæ origine inclinatur. Virtutes enim partim a natura: partim a consuetudine sunt acquisitæ. Nam infusæ principaliter ex gr̄a. Vñ Iob. xxxi. Ab infantia creuit me cum miseratio. s. per assuetudinem: & de vtero matris meæ egressa est mecum vt a natura. Sicut em diuturnitas p̄cti nō minuit p̄ctm: sed auget: Et tāto sunt grauiora peccata quanto aiam infœliciem diuti⁹ detinent alligatam. vt dicit Greg. ix. extra de cōsue. c. vlt. Et sicut adulterinæ plantationes nō dabunt radices altas: vt dr̄ Sap. iiij. ita econuerso pulchra est casta gnatio. i. pgenies cum claritate. Immortalis est em memoria illius: qa apud deum nota est & apud homines. Et sicut omnes iniqui filij ex iniqs q nascuntur testes sunt nequitiæ aduersus parētes: ita gnatio rectoꝝ bñdicet. Sic ergo beatissima Maria ex magnis & bonis orta est: vt antiquitas nobilitatem eius extolleret. In capite ergo libri scriptum est de me: ait: quia in principio noui testamenti &c. De p̄cæptione btē Mariæ virginis habes alium sermonem in. ⁊. parte. tiviij. de p̄cō originali. & ibi vtrum ipa cōtraxerit originale per rōnes & autoritates.

¶ De natiuitate sanctæ Mariæ sermo. Cap. V.

Die natalis sui antiq. s. magnates solēnizabāt q̄s ponitur.

LIBER GENERATIONIS IESV Christi Mat. ⁊. Hic ē. s. sctā maria hodie nata. Vbi notādum q consuetudo antiquorum fuit principū & magnatū die natalis sui cū solēnitate & iocunditate celebrare. Vñ dr̄ Mar. vj. q Herodes rex natalis sui cœnā fecit principib⁹ & tribunis & primis Galilææ. Rō aūt & cā hui⁹ fuit: qa credebāt eu fortunia sua ex die ex hora natiuitatis suæ oia. p̄uenire. In cuius rei signum est argumētum qd' narrat Valerius Maximus de duob⁹ philosophis eadem die natis q. s. in fortunis postea æq̄ fr pcesserunt. Vnde dicit q Polestrat⁹ & Hipoclides philosophi eadē die nati: eiusdē pœptoris Epicuri sctā secuti primonē etiā possidēdi alēdi q̄ scholæ cōione cōiuncti. eodēq; momēto tpis vltima senecrute extincti. Si fr ex eodem credebāt. pcedere ifortunia sua seu quæcumq; mala. Ad qd' facere videt qd' idem Valerius Maximus refert de quodam q oī anno ea die solū in q̄ natus fuerat febres patiebat: nec vnq̄ alās alia infirmitate tāgebat. Et illa tali febre illius vltimo die extinctus est. Illi ergo qui eufortunati erāt sicut & magni & honorati tāq̄ causam eufortunij sui suæ natiuitatis diem cū lætitia celebrabāt. Sed scriptura sacra diuinitus inspirata: & ipsius doctores a deo illuminati: tam bona q̄ mala. i. aduersa ex diuina p̄uidētia magis q̄ ex cōstellatione natiuitatis puenire nobis asserūt. Propter quod dr̄ Hiere. x. A signis cœli nolite metuere. Nā etiam in his quæ corporum cœlestium dominio subdūtur: diuina voluntas & p̄uidētia præualet: prospera & aduersa p ut vult singulis tribuens. Et ideo ecclesia non celebrat natiuitates hominum: & præcipue qa nascuntur cum originali peccato. Celebrat tū natales dies quorundam: q ex speciali dei munere nati sunt sine originali p̄cō. vt Christi & virgi nis mīris ei⁹: & Ioan. bap. Christus etiam sine originali cōtracto natus non solum natus. Et sic natiuitas btē mariæ celebrat̄, quia vt dicit be. Bern̄. sctā fuit antequ nata. Neq; enim festi- hoim q̄ uis laudibus celebraret si non sancta nasceretur. Et de hac in re. verbis præpositis quæ sunt titulus quasi euangeliī dicitur Liber generatiōis Iesu christi. in quo cōmēdatur ex trib⁹.

Ecclesia celebrat natiuitatem

¶ Ex totali puritate: qa liber.
¶ Ex supnali soecūditate: qa generationis.
¶ Ex singulari dignitate: qa Iesu christi.

§. I. DICITVR BEATA MARIA LIBER: qa continuit in se diuinā sapiētiā. s. filiū dei. In libris ei cōtinetur sapientia descripta. Et ex hoc innuitur totalis eius puritas. s. in anima & corpore: quia vt dicitur Sap. 1. In male uolam animam non introibit sapientia: nec habitabit i corpore subdito p̄ctis. Et ideo oportuit eā esse totaliter purā ab oi peccato. Ioā. Dam. Sctūs enim deus non nisi in sctis requiescit. Et possumus dicere q vocatur. b. Maria liber triplici ex causa seu rone.

Maria dr̄ liber triplici rōne.

¶ Primo rone materiæ.
¶ Sed'o rōne scripturæ.
¶ Tertio rōne clausuræ.

Quātū ad primū libri p̄cipue notabiles fiūt de pgameno quo ad materiā seu chartā: purgato tū tripli. s. a pellis carnositate: ab aquositate seu humiditate. qn. s. siccat: & a supfluitate qū radit. Sic btā maria purgata fuit a carnositate p̄ctī originalis. puenientis ex p̄cto originali. Pā. l. Ecce enim in iniquitate concæ. sum. & in pec. cō. me. &c. & hoc i sctificatiōe. Ab aquositate. i. fomitis fluxibilitate. Gen. vj. cūcta cogitatio cordis prona est ad malum &c. & hoc in spūssancti superuēnione. A supfluitate. i. a q̄dā legis irregularitate: & hoc in purificatione: quia. s. fm legem mulier pariens non poterat ire ad templum: nisi post. xl. dies: vel a superfluitate quo ad directionem actualem omnium cogitationum i deum. Sic & nos oportet purgari si volumus paradisum itrare ab originali per baptismum. a mortali per pœnitētiā. a superfluitate venialium per sacralia. b. Aug. de pœni. dist. ⁊. neminē. Neminem putes ab errore ad veritatē a quocumq; magno vel paruo p̄cō ad ⁊rutem sine pnia posse transire. Ita a deo impartit largitas veniæ vt non deseratur ⁊itas disciplinæ. Vel p̄t dici & debemus purgari a carnositate luxuriæ. Ab aquositate supbiæ. Humiditas em nimia facit inflare & hydropicū. Et a supfluitate auaritiæ q̄ supflua congregat & retinet. Antiqtus aūt materia libroꝝ fiebat chartæ de ligno. i. ex cortice illo arboris subtiliori qui est medius inter corticē exteriorem grossum & lignum: q cortex melius & subtilis dr̄ lib. vñ a tali materia liber ē dict⁹: q̄ materia bene ꝓgruit btē Mariæ: quia sctā est media seu mediatrix inter deum & hoies: ꝑpter qd' canit eccl̄a. Mediatrix hominū ablutrixq; criminum. p̄cōrꝝ venia. s. procurādo ista. Et ideo p̄cōres discordes & inimici dei sctī propter offensam vt reconcilient ei debent ad istum librum & ad istā mediatricem recurrere. Nā sicut ipsa mediāte sedata est his: q̄ erat inter deum & homines. ita etiā p ipsam terminātur quæstiones inter hoies & diabolum. Vñ legit in lib. de miraculis eius. q̄ quidā grandis p̄cōr ductus est p visionem ad iudiciū dei. vbi per quatuor allegationes diabolus voluit. pbare eū esse suum. Primo rōne publici instrumenti qd' de⁹ dictauit cum dixit. In quacūq; hora comederitis ex eo, morte moriemini. Cū ergo iste sit ex ei⁹ pgenie morte ꝑpetua debet mori. sed btā maria cuius ille deuot⁹ erat tūdit vt mediatrix & aduocata. istū tu dæmon falsificasti: qa ad illū addidisti. Neq̄; moriemini. & ideo tanq̄ falsarius repellendus es. Sed'o dicit diabolus illum esse suum rōne p̄scriptionis: quia. s. multis annis cum

Exēplū

Universidad de Deusto
Biblioteca

in seruum posse dit. Ad qd' mediatrix btā Maria respondit. Illa pscriptio fuit sæpe interrupta & ideo nō valet: quia rō eius semp̄ murmurabat & ꝺicebat q̄ tā crudeli dño seruiebat. Tertio dixit diabol⁹ illū, esse suum rōne ꝓprietatis pctī. Nam pctī ꝓprium est esse ꝓponderosum. Pſ. xxxvij. Sicut on⁹ graue grauatæ sunt super me. Et quia ponderosum ideo trahit ad centrum esse, s. infernum: & ideo illuc demergēdum. Cui mediatrix mīdir q̄ pœna & passio filij sui pl⁹ omnibus pōderauit & sursum quodammodo trahit pctōres. Iob. vj. Vtinam appenderēt pctā mea. &c. Quarto allegauit qa plus erāt eius mala q̄ bona. Et cum ad præceptum iudicis in statera appenderentur bona & mala. & statera in q̄ erāt mala ꝓponderaret, subito btā Maria manum apposuit ad statera seu bilāntā in qua erāt bona etsi pauca. et traxit eā ad terrā & ꝓponderauit alteri: Tunc diabolus confusus abscessit: & ille euigilās vitā suā in melius commutauit. Secūdo btā Maria dī liber rōne scripturæ eius. Scriptura enim libri nihil est aliud q̄ ꝙ ꝙbū inchartatum, i. charta incorporatum. Et repūtat verbum dei incarnatum in ꝙ gine. Namtā q̄ nostrū ꝙbum mētale: est verbum a pre genitum. Pſ. Eructauit cor meum ꝙbum bonū. ait. Pſ. xliij. Tā q̄ ꝙbum vocale est verbum dei a ꝓphetis ꝓdicatum. Esa. lv. Verbum qd' egrediet de ore meo. i. p ꝓphetas non redibit ad me vacuum. Sed tā q̄ ꝙbum incharatum seu scriptum est verbum dei in vtero virginis formatum seu incarnatū: de quo dī Esa. viij. Sume tibi librū grādē & scribe i eo stylo hois, vt sit ꝙbum patris & filij ad spiritūs scī m: cuius ope cōceptus dī. Liber iste grandis fuit btā Maria. Libri qui sunt ab hoib⁹ sunt parui: quia pauca continent. Nā etsi Salomon dicat Eccl's. vlt. Faciendi libros nullus est finis. tū vt ait Themisti⁹. Ea q̄ scimus sunt minima pars eor⁹ q̄ ignoram⁹. Sed btā maria fuit liber grādis: qa continuit diuinā sapiam cuius non est numer⁹ in ipso em fm apostolum sunt thesauri sapiē & scientiæ dei. Scriptor hui⁹ libri fuit optimus: qm spūs scūs qui omniū est artifex. oēm hīs scientiā. Fuit quoq; in hoc libro & scripturā qua oēs possunt & debent legere & obseruare in eo contēta. Vnde be. Amb. in libro de virginibus ait. Sit vobis tanq̄ in imagine descripta vita Mariæ. Habetis in ea probitatis exempla: vt sciatis quid eligere: quid vitare debeatis. virgo erat nō corpe. s. m: sed & mēte q̄ nullo diaboli ambitu syncerum violarer affectū. Corde humilis: ꝙbo grauis: animo prudens loquendi parcior: legendi studiosior: intenta opi: verecunda sermone: arbitrum mentis non hoiem sed deum quærens. Non in incerto diuitiarum: sed in pce pauperū spē reponens. Assurgere maioribus natu: æqualibus non inuidere: fugere iactātiā: sequi rōnem: amare virtutem. Et infra. Congeminatus ieiunio dies. Et si reficiendi necessitas fuit: pe lrumq; cibus obuius erat qui mortem arceret: non qui delicias ministraret, dormiendi non prius cupiditas q̄ necessitas fuit. Et si qn̄ dormiebat corpus: vigilabat anim⁹: qui vl' lecta repetit vel interrupta continuat vel agenda ꝓnuntiat: vel ordinata disponit. Hæc ille. Vbi multa dici possunt ad dilectionem & imitationem eius. Et de hoc libro virginali ait Baruch. iij. c. Hic est liber mandatorū. Mandata dei sunt de opibus virtutum. Tot sunt in hoc libro scripturæ quot opa virtutum. Ille vero legit in eo & colit q eā imitat & diligit. Tertio dicit btā Maria liber rōne clausuræ libri em habent sua clausoria vel sigilla. Ipsa dici pōt liber ille de quo Io. Apoc. v. Vidi in dextera dei sedentis sup thronum librū scriptū intus & foris signatum septem sigillis. Liber iste btā Maria in dextera dei fuit. i. in dei p̄destinatione & p̄electiōe cūctor. Scriptus habitus intus in aīa & actibus virtutū absextra seu foris in exteriori cōuersatione. Septem sigilla sunt septē figuræ suæ sctissimæ natiuitatis. Primā clausurā seu sigillum apposuit Balaā dicens Num. xxiij. Oriet stella ex Iacob: & hō exurget de Isrl' q̄ pcutiet duces Moab. Hæc stella est btā Mariæ orta vtiq; ex Iacob. i. pgenie pīarchæ Iacob. Hæc assimilat stellæ rōne quātitatis. Est em in cœlo aliqua stella quæ oībus stellis est maior. s. illa quæ est in ariete in fi qua stella magis eleuat a nobis: tanto apparet nobis minor ꝓpter distantiam. Ita btā Maria, maior est ī esse spirituali q̄ oēs scti & sctē. & m̄ quāto maior fuit, tāto minor sibi ipsi videbat propter immensam humilitatem. Dicta autem stella aliqn̄ videt maior vn̄ videlicet mediāte aliquo vapore humido videt. Sic & btām Mariam ille videt vt maiorē & magis laudat q̄ humore deuotiōis abundat. Secunda clausura seu figura fuit de area. Et hanc apposuit Gedeon. Sed Dauid ipm figillum magis ampliauit cum ait. descendit sicut pluuia in vellus: & sicut stillicidia &c. Vellus est pellis cum lana bestiæ qd' nascit in carne & de carne: sed passiones carnis nō sentit: qa est separatum ab aiali. s. post mortē eius. Sic btā Maria q̄uis nata fuerit de corpe Annæ: & in carne corporea fuerit separata: tn̄ ab ea vitia carnis nescit: sed pura & illibata semp̄ pmāsit. Vnde. b. Hiero. illud Pſ. exponēs in sermone ait. Plane cœlestis imber ꝙ gineum vell⁹ infudit: & rota deitatis vnda in cor se cōtulit: ac deinde p crucis patibulū expūssum oībus pluuiā salutis effudit & humanis mentibus area ma stillicidia gīæ pstitit die clarius. Area est virgo Maria: vell⁹ ria dī q̄ Christus in ea ros diuinitas q̄ fuit plena. Area tn̄ arida remā re. sit: quia virgo intacta & inuiolata semper fuit: vt patet in figura Iudicum, v. Vel vellus maria vt dictum est. Tertiam Maria clausuram seu sigillū ponit Salomon dicēs Cant. iiij. Hort⁹ hort⁹ cō conclusus soror mea ꝙsa. s. es hortus cōclusus: fons signa- clusus. tus puteus aquarū viuentium: q̄ fluunt impetu de libano. Soror dī btā Maria. qa creatura rōnalis creata a deo vt patre omnium vnde & Soror nostra. Sponsa dicit dei ex quo genitus est Christus. s. ope dei supnaturali. Hortus fuit in quo fuerunt flores scīor⁹ desideriorū & omnium odoramēta virtutum. Conclusus dicit: quia nullo doli aditu a diabolo ingredi potuit. Fons signatus dicit signatus sigillo totius trinitatis. Fons de mari orit: sed p meatus subterraneos trāsit dulcorat & sic de ipsa aqua dulcorata fonti immittit & potabilis reddit. Et sic in principio fons habet amaritudinem s. in mari: in medio dulcorationem: in fine. s. in ipso fonte dulcem & potabilem emanationē. Ita & btā maria de amaro ꝓpso Iudæorum ortum habuit: & i amaritudine pcti originalis gnāta: sed postea a ſpiritu sancto per sctificationem dulcorata gīa: ita q̄ postea, ſp emisit aq̄s dulcissimas actionum. potabiles. i. imitabiles. Dicit autem bis ortus conclusus: qa nec intellectum error intrauit: nec affectum iniquitas venialis. Puteus est aquarum viuentium. i. gārum pfectarum: quæ fluunt de paradiso quasi similes illis. Quartā Virga clausuram apposuit ꝓpheta Esaias dicens. c. xj. Egredie virga de radice Iesse & flos de radice eius ascendet. Virgo dei genitrix virga est flos filius eius, exponit cantās ecclesia. Et notandum q̄ virga ista non dī orta: sed egressa de radice Iesse. radice & gne Iudæorū. Radix em̄ terræ humore: sed virga rore cœli & calore solis crescit. Radix stat in imo: virga ascendit sursum. Sic iudæi ex quibus egressa est p. Annam & Ioachim petebant ima vitiorum: vnde & infernorum btā maria sublimia virtutum, vnde & cœlorū Iudæi vt radix sunt in terrā fixi per cupiditatem temporalium. Hæc in aere per auiditatem cœlestium. Iudæi ꝙstringuntur vt radix frigore infidelitatis: & hæc fouet calore charitatis. Hæc est illa virga figurata p virgam Aaron q̄ in tabernaculo posita: miraculose floruit & fructū fecit: cū tn̄ sicca esset. vt hr̄. Nu. xvij. qa btā maria in templo deo dedicata floruit Christum cōcipiendo. fructum fecit pariendo eū ipa' tū sicca. i. virgine permanente. Quitum sigillum posuit Ezechiel in vltima suæ visionū. vidit em̄ quoddā ædificiū mirabile in mōte seu tē plū: & i eo quādā portā factā de qua ei dictū est. Hæc porta dñi clausa erit. Dns solus ingredie ꝓ eam & clausa manebit maria in æternum. Ezech. xliij. Tēplum hoc est eccla posita i sub- dī porlimitate virtutum: & in spe cœlestium ꝓmiorū. Ex hoc vi- ta. dit aquā egredientē: & ad q̄s puenit aq̄ illa quæ est aq̄ gīæ q̄ ab eccla seu eccliasticis sacris egredit. salui facti sunt. Porta autem in hoc templo facta: est virgo maria nata in ipsa ecclia p gīam iā recaptā in vtero. Est enim virgo fœlix cœli porta. Per hanc enim bona spūalia de cœlo nobis exportantur: & p eam homines in cœlum important. Clausa fuit hec porta: qa a nullo violata. Non a Ioseph' vt blasphemāt phi di Iudæi: nec ab alio: dns solus intrauit per eā: quia dei filius incarnat⁹ est i ea deo operante & clausa ꝓmansit: quia virgo maria in ꝓpetuum māsit. vt dicit. b. Aug. Sextum sigillū seu figura fuit de luce noua. de q̄ Hester. viij. dī visa est oriri lux no- noua. ua gaudium & ꝛripudium. Et hoc ex facto Hester reginę: q̄ fuit pulcherrima oīm desponsata Asuero regi: cum. s. liberauit ꝓplm suum ex toto extinguendū p inimicū ei⁹ Amā. Interpretat Hester humilis: & significat virginem mariam: humillimā

humillimā: pulcherrimā aīa & corpore: desponsatā deo q est bītudo sctorū. Interpretat ei Asuerus beatitudo. Hæc liberauit suis meritis populū electorū de manibus inimici dæmonis a morte æterna. vñ be. Aug. Quas tibi laudes digne ꝓsoluet fragilitas humana: q̄ tuo singulari merito mundo succurristi perdito. Lux autem noua dī aperta orta in eius natiuitate: quia nunq̄ ante eā tā lucida tā mirabilr nata fuit aliq̄ ita plena gīæ luce. Hæc est q̄ splendorē paternæ gīæ gignēdo: tenebras errorum effugauit. Hec est q̄ tenebras, decæptiones dæmonum detegit: & oculos mentis sanos lætificat & cōfortat. Prouer. xv. Lux oculorum lætificat. Septimū figillum apposuit Christus de margarita Mat. xiij. dicens. Negotiator inuenta vna prætiosa margarita abijt & vendidit oīa quæ habuit & emit eā. Iste negotiator est ipsemet dei filius: qui abijt angelos in cœlo relinquendo, i. non assumendo natura eor⁹ oīa sua vendidit dum cum humana natura commutauit: vt ipse daret nobis diuinitatē suam & nos ei humanitatem nostram. tunc em̄ oīa bona sua acquisita sunt nobis cum illa: cum ipse speciali assumpsit istam preciosam margaritam. i. virginem mariā sponsam. Hæc ergo ad modum margaritæ genita est infra conchā. i. vterum Annæ humilis matris suæ ex cœlesti rore. i. diuina gīa & ſture: qa Anna sterilis erat dealbata & sctificata. Talis margarita prætiosa reputatur. s. pulchra: candida & clara. Pulchra mente per puritatem: candida in corpore per castitatem: clara in opere per charitatem: Sap. iiij. O q̄ pulchra est casta generatio cum claritate. Et sic liber est.

Maria fuit margarita p̄tiosa.

§. II. SECVNDO COMMENDATVR

De duplici Christi gnatiōe

quo ad principalem diuisionē a sæcūditate, supnaturali: qa gnationis. Duplex est gnatio Christi. Vna æterna ex patre sine mre. Esa. liij. Gnationē eius qs enarrabit⁹ q. d. null⁹. hrīs Amb. Mihi impossibile est hmōi gnationis scire secretum. Vox. s. non tn̄ mea; sed etiam archangelorū. Alia est ex mre sine pre. s. m humanitatem suam. Et sic btā Maria dī dei genitrix ſpūsctō fœcundata. qd' oñdit Euangelista dicēs. Christi gnatio sic erat. Cum esset desponsata mr̄ Iesu Maria inuēta est in vtero hīs de ſpūsctō. s. carnem. Sed notādum q̄ btā Maria est liber gnationis hīs in se quadruplicem gnationē. Prima est naturalis: qua vt mr̄ vera ex suis sanguinibus pum genuit Christū filium suū. Sed'a est ſpūalis: qua vt mr̄ ſpūalis genuit Ioan. bap. mō speciali non solum leuans eū de terra qn̄ nat⁹ est: quia p̄sens in partu eius; sed etiam & magis qn̄ vt de sacro fonte ſpūsctō & aq̄ gīę baptizatus est Ioā. in vtero sanctificatus ad vocē virginis qn̄ salutauit Elizabeth. Tertia est adoptiua qn̄ moriente filio impator ipse in throno crucis manēs rescripto suo & edicto adoptauit sibi. Ioannem euāg. in filiū dicēs. Ecce filius tuus. Et ecce mr̄ tua. Quarta gnatio sua est gnalis & educatiua. q̄. s. bonos generat vt pia mater & nutrit meritis & exēplis Eccl'. xxiij. Ego mater pulchræ dilectionis &c.

Maria est liber gnationis fm q̄drupli cē gnationem

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Reges sacerdotes & pugiles antiq⁹ vngebant.

cōmendat ex dignitate filij: qa Iesu Christi. Iesus interpretat saluator. ipse em̄ nos saluat. Christus interpretat vnctus. Tres aūt p̄sonę antiquus vngebant. s. reges: sacerdotes: & pugiles. Et in hoc apparet dignitas naturalis ab ea geniti: qa summ⁹ rex: summus sacerdos: & summ⁹ pugil. vt pugil, p nobis pugnauit cōtra diabolum & vicit: vt sacerdos se obtulit in sacrificiū: vt rex nos coronat in cœlū: vt saluator saluat a morte peccati diaboli & inferni.

¶ In natiuitate beatæ Mariæ. Cap. VI.

IN ME OMNIS GRATIA VI

tæ & ꝙitatis. Eccl'. xxiiij. Sicut in cœlo materiali sunt diuersa luminaria. s. stellæ: luna: & sol diuersimode lucentia. Sic in cœlo eccliæ sunt quidam sancti & sctē q̄ stellæ lucētes p gīam & gliam. diuersimode tn̄ sicut stella differt a stella i claritate: vt ait Aplus. Sol aūt iustitiæ Christus deus noster plen⁹ est lumine gīæ. s. & veritatis vt dī Io. s. a quo oēs & stellæ & luna illuminantur. Sed btā Maria post eū vt luna luce maior stellis nobis apparens est btā Maria pulchra vt luna canit de ea ecclesia. Nā vt ait be. Hiero. Cæteris sctis per ptes: Mariæ vero plenitudo gīæ se infudit. Et ideo de ea dī. In me oīs gratia vitæ & veritatis. Vbi notanda sunt tria gīa gratiarum circa beatā Mariam & parentes eius: q̄ trahunt ex genealogia dñi quam refert bea. Matthæus in principio euangelij sui quod hodie legitur. Ex interpretatione. s. ipsorum noīm hebraicor⁹ in latinum: ex quibus Christus fm carnem descendit. Liber generationis. incipit euangelium.

Abraā dī rectitudo fidei.

§. I. ET PRIMO PONVNTVR CON

ditiones gratiosæ & virtuosæ parentū virginis. s. Annæ & Ioachim ex interpretatione noīm in patriarchis. s. ab Abraā vsq; ad Dauid. Hor⁹ igit primus est Abraā. & hic notat rectitudo fidei in qua est iustitia. Iust⁹ em̄ ex fide viuit. qd' est verbum Abachuc allegatum ab aplo ad Ro. c. Præcipue Abraā commendatur de fide ex qua iustificatus est. fm illud. Credidit Abraā deo: & reputatum est ei ad iustitiā. i. ad iustificationem. Et interpretatur Abraā pater multarū gentium. s. p iustitiā fidei. Et de parentibus virginis. i. Anna & Ioachim dī in historia eius q̄ erāt iusti ambo ante deum. Nota aliquos esse iustos ante homines: qui. s. ab hoibus quęrunt iusti reputari: qd' Christus, phibet dicens. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hoibus: vt videamini ab eis &c. Mat. v. Sed fm bonum ex quo generat in nobis Christus in mente est irreprehensibilitas cum. s. quis cauet ne offendat & scādalizet proximum malo exemplo. Ad qd' hortatur Aplus dicit. ꝙ. Cor. vi. Nemini dantes vllam offensionem. Qd' q̄dē pauci faciunt malis operibus & verbis scandalizantes ꝓximos suos. Sed parentes virginis vt legitur erant sine reprehensione viuentes. Et ista irreprehensibilitas significatur in Isaac qui interpretatur risus. magnum em̄ gaudiū exurgit in mente ex eo q̄ qs irreprehensibiliter viuit. Tertium ex quo generat Christus in mente est obseruantia mandator⁹ dei. Nec aliter pōt esse ingressus ad vitam Christum. vñ ipse ait Mat. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mandata dei: non vnum vl' duo sed oīa: vt dicere valeas illud Tob. v. Oīa quæcūq; præcæpisti mihi pr̄ facia. quod fecerunt Anna & Ioachim de quibus scriptum est q̄ incedebant in oīb⁹ mādatis dei. Et hoc notatur in Iacob: qa Isaac genuit Iacob qui interpretatur supplātator. Oportet em̄ supplatare & vincere & subijcere sensualitatem ad obseruandū dei mandata. Quantum in generatione Christi est cōfessio ad Rom. x. Ore aūt cōfessio fit ad salutem. i. necessaria. Et hoc innuit: qa Iacob genuit Iudam q̄ interpretatur confessio. Confiteri em̄ oportet & pctā sua & diuinas laudes fm illud Pſ. cviij. Confitebor dño nimis in ore meo. i. valde: & declarat modū. In medio multorum laudabo eum. Sic Ioachim & Anna ibant ad tēplū confitentes dño. i. gīas agentes: & per sacrificia peccata diluentes. Quintum qd' ponitur in generatione Christi est diuisio seu distributio substantiæ suæ in paupes. Iudas em̄ genuit Phares q̄ interpretat diuisio. s. rem̄ suarū cum pauperibus. Tob. iij. Si multum tibi fuerit abūdāter tribue: si parū & illud libēter. impartiri stude. & Pſ. Dispersit. s. iustus hō dedit paupibus. Amb. Pasce fame morientem si nō pauisti occidisti. distin. lxxxvj. pasce. Parentes btē Mariæ hoc diligenter agebant diuidentes substātiæ suæ reditus trifariæ. Partem vnā templo & ministris eius offerentes. Secundā paupib⁹. Tertiā sibi & familiæ suæ ad sustentationē retinētes. Sextum qd' multum iuuat ad generationē gīæ Christi & augmentum est votum qd'. s. est de melioribus bonis. ad q̄ alīs qs nō tenet: sed posteā facere obligatur. Pſ. lxxv. Vouete & reddite dño deo vr̄o. vbi glo. Vouere est voluntatis: sed reddere necessitatis. Phares em̄ genuit Esrō qui interpretat sagitta: qa vt sagitta velociter ascendit ad deum quasi feriendū ad amorē dādi quid sub voto petendi vel gratiā cōcedendi ob voti oblationē. Ista sagitta emisserūt Ioachim & Anna q̄n̄ steriles existentes voueruut deo fructū ventris sui se dauros ei si eis cōcederet: qd' & obtinuerunt & seruauerunt. Et nō sicut vanæ & fallaces mulieres quę quotidie vouēt & nihil obseruāt. Septimū est opprobriorū tolerantia & iniuriar⁹: Petrus in can̄. sua. Si quid patimini ꝓpter iustitiam beati. & Mat. v. Beati eritis cum maledixerint vobis hoīes & dixerint oē malū aduersū vos mentientes propter me. Nā & Christus de se dicit. Fact⁹ sum opprobriū hoim & abiectio plebis. in Pſ. Vñ & sequitur q̄ Efron genuit Aram q̄ interpretatur excelsus. Opprobria em̄ & iniuriæ toleratæ faciunt hoiem excelsum coram deo. In cuius figuram dī. qa multiplicatæ aquæ. s. tribulatio

Phares diuisio.

Esrō sagitta.

Arā excelsus

Universidad de Deusto

num:eleuauerunt aream in sublimi.i.aīm Gen.vij. Hoc pas
sus est opprobriū & cōtumeliā Ioachim qñ pergens ad tē
plum cū sorcundis ciꝰtus est a sacerdote sacrificio repulso
improperante ei opprobriū sterilitatis. Oct auum est vt nō
solum sustineat aduersa: qd' cōest oibus: sed libenter pro
Christo:vt dicat cū apl'o.ij.ad Cor.xij. Libēter gloriabor in
infirmitatibus meis:vt habitet in me virtus Christi. Vt em
dicit.b.Greg.ab electis suis deus curat maculas pctoꝝ:tpali
Amina dab' vo rei.i.punire,de pe'.dist.i.si pctm. vñ Arā genuit Aminadab
luctariū. qui interpretat voluntarium. Voluntarie em sacrificabo ti
bi.ait Pā.I.me in aduersitatibus tibi offerendo. Sic Ioachim
accepta contumelia a sacerdote non respondit ei malum p
malo. Sed ne perturbaret officium vel ppīm in contēdendo
vel impatientiam ostendendo recessit patienter ferens iniu
riam & recessit ad pastores suos non ad consanguineos qui
secum vindicarent iniuriam:sicut hodie fit ex quo multipli
cant mala. Nonum est consolatio angelica. Non em qs diu
posset sustinere aduersa:misi angeli inuisibiliter nos conso
larent per bonas instigationes & illuminationes consortan
do.Pā.xciij. Sed'm multitudinem dolorꝫ meorum in cor de
meo consolationes tuę lætificauerunt aīam meam. & Sara vxor Tob.
eiusdem.iij. Nō delectaris dñe in perditionibꝰ nr̄is:sed post
tēpestatē tranquillū facis post lachrymationē & fletum exul
tationē infundis. qd' significatur i eo q Aminadab genuit
Naason Naason qui interpretatur auguriū. Consolat em angelꝰ qsi
auguriū augurando.i.pmittendo nobis bona & pmiū ex tribulatio
nibus voluntarie toleratis. Apparuit ergo angelus Ioachim
& Annæ de sua sterilitate & opprobrio illato humiliatis:&
consolatus est eis ,pmittendo filiā ex eis nascitura quæ esset
mr̄ dñi & speculū mūdi. Et cū p plures annos:nec p orōnes
nec p eleemosynas susceppissent fructū de suo matrimonio
p patientiā in aduersis cōsolati sunt ex augurio.i.,pmissiōe
talis filiæ. Et tu ergo si vis consolari & fructū bonū facere'
patientiā habe & iniurias remitte oēs. Decimum est quasi q
dam certificatio diuinæ ,pmissiōis. Ipse em spūs testimoniū
reddit spūi nostro q filij dei sumus. Et per quid nisi per hoc
q sustinemus aduersa pro nōie eius libenter. Nam ipe spūs
s.qui mētiri nō pōt dicit p apl'm Heb.xij. Flagellat deꝰ oēm
filiū quē recipit. Et sic p hoc testificatur cordi eius q inter fi
Salmō lios dei comparat ex quo flagellatur & sustinet. Ideo dicit q
habita- Naason genuit Salmonem q interpretat habitaculum: quia
culum, per hoc deus inhabitat. sic angelus dedit certū signū ei⁹ qd'
dixerat de filia nascitura. s.q occurrerent sibīmuicē in certo
loco & inuicem consolarent domū reuertentes:qd' impletū
est ex admonitiōe angeli dicentis q ad illum locū accederēt.
Vndecimū est constans amor vxoris ad virum: & ecōuerso
ita q non euagent ad alios:nec eriā mēre:vnde parentes Sa
Eph.v. ræ admonuerūt filiā diligere virū:honorare socros: guber
nare familiam & irreprehēsibilē se exhibere. Et apls ad viros.
Diligetis vxores vras sicut & Christus dilexit ecclesiam. Nō
qdem vt esset vana:sed vt esset honesta & sctā.be.Amb. Ne
mo sibi blandiatur de legibus hoim:qd' non licet vxori nō
Booz licet viro. s.aliam carnalr diligere vel alium q̄ coniugē suā
sortis. vñ Salmon genuit Booz:qui interpretatur sortis. Debet em
sortis esse & constans amor vxoris ad virum: & econuerso.
& non dimittere vel odire ,ppter qd' cūq contingens: sicut
Anna diligebat constāter Ioachim:& ecōuerso:,ppter sterili
tatē nō accedēdo ad alias. Si aūt qs extra statū mrimonij se
reperit:si Booz fortis vt ab oi fornicatione se abstineat & cō
tineat. Duodecimum est reuerētia & subiectio ad superiores
vñ & vxoris ad virū:cū dictū sit a dño primæ vxori. Sub vi
ri potestate eris:& ipe dñabit tui. s.quo ad regendam domū.
& Hester.ij.dr̄. Cunctæ vxores tam maiorꝫ q̄ minorum dese
Obeth rāt viris suis. Ad qd' insinuādū dicit q Booz genuit Obeth
interpraf qui interpretatur seruitus. Mulieres em vt ait Aplꝰs ad Eph.
seruitus v. subditæ sint viris suis. Sed hoc transgrediuntur superbę
mulieres hodie q̄ volunt dñari viris suis. Si autem extra cō
iugiū est sit reuerens ad suos superiores & subditur:ad Rom.
s.thes. v xij. Tredecima cōditio ex qua generatur in nobis Christus p
gr̄am est gratiarum actio seu ōnificꝫ cognitio. Apls. In oi
bus gr̄as agite,vt de bñficijs receptis gratias exhibentes bñ
ficia potiora sumamus. ait be.Greg. qd' innuitur in.xiij. gña
Esse in- tione in qua dr̄ Obeth genuit Esse q interpretatur incēsum.
censum Est em oratio & gratiarū actio velut quoddam incēsum co
ram dño. hoc optime peregerunt Ioachim & Anna parētes
btē virginis. Nam obuiantes & occurrentes sibi ad portam
auream gratias egerunt deo de consolatione eis facta. ex pro
missione talis filiæ: & cum timore dñi vtentes matrimonio
genuerunt Mariam.

§.II. IN SECVNDA PARTE PRIN

cipali norantur quindecim pfectiones gratiæ quæ fuerunt De.xv.
in ipsa virgine ex interpretatione noīm quindecim regū q pfectio
fuerunt in populo illo dei a Dauid vsq ad Iechoniam regē nibꝰ gr̄ę
qui cū populo ductus est captiuus in Babylonem:vt conue btē Ma
nientissime dicere valeat thema propositum In me oīs gr̄a riæ ex
vitę. Prima igitur gratia est post cōceptum sctificatio. Post cellen
q̄ em Anna concepit ex Ioachim virginem Mariam anima tiōe.xv
eius a deo creata & corpori infusa q̄citissime & forte eadem regum.
die fuit sanctificata ab originali mundata fm illud. Sanctifi
cauit tabernaculum suum altissimus. Nos per nouem men
ses moramur in pctō in vtero materno: in quo si morimur
descendimus propter illud originale ad limbū inferni. Sed
btā virgo q̄citissime fuit facta sancta post animæ infusionē
qd' figuratur in Dauid. sequitur enim i ipsa genealogia dñi.
Iesse autem genuit Dauid regem. hic interpretatur pulcher
aspectu. Et de virgine ait spūs sanctꝰ Cant.iij. Tota pulchra
es amica mea:& macula non est in te.s.peccati. purgato ori
ginali:& actuali non perpetrato. Secunda ejus gratia est na Secūda
tiuitas gaudiosa. Natiuitas tua sctā dei genitrix virgo gau gratia.
dium annuntiauit vniuersō mundo. Videntes enim ange
li natam tam sanctam creaturam: magnum gaudium fece
runt. Et ita quolibet anno in cœlo fit vt reuelatum fuit cui
dam sancto eremitę: vnde in genealogia domini subditur.
Dauid genuit Salomonem qui interpretatur pacificus mer
ces:quia angelos dolentes modo suo de perditione hoim &
eorum ruina: natiuitas huius lætificauit. Vnde in introitu
missę canitur. Gaudeamus omnes in dño diem festum &c. Tertia
de cuius natiuitate gau.angeli &c. Tertia graria quæ dispo gratia.
nit ad generationem christi est in templo p̄sentatio seu de
dicatio. In mundi quidem conuersatione non bene pōt mēs
in diuinis dilatari. Nemo enim militans deo implicat se ne
gotijs sæcularibus. Vnde & Christus inter turbas fuit cum
esset duodēnis amissus & in templo repꝰ. Virgo igitur Ma
ria ablactata fuit tribus annis:hæ em sunt fortiores p totam
vitam suam q̄ si per duos annos. Et ablactata fuit ab Anna
proprijs mamillis. Deus & natura nihil frustra operātur fm
Philosophum propterea aūt daræ sunt mamillæ mulieribꝰ
vt valeant de lacte suo nutrire filios suos:nō vt ostēdant eas
pplo. Frustra igitur vident esse in illis q̄ nō nutriūt filios ex
eis cum possint:sed tradūt alijs nutriendos. Qd'.b.Greg.pa
pa in decre.dist.v.ad eius:multū reprehēdit in mulieribꝰ. Nā
ex malo lacte nutriti ꝫhunt malas ꝺditiones naturales. Post
ablactationem igitur eius duxerunt parentes eius ad tēplū
ipsam offerendo. Nō expectarunt q prius disceret mūdi va
nitates. Nec obtulerūt filiā claudā:illegitimā:turpē vel pau
perē quā dotare nō possent:sicut hodie faciunt qui offerunt
filias in monasterijs vel filios in claustro seruituros. Indi
gnum est dare deo qd' dedignatur hō:ait.b.Hiero. super pro
phetas:sed dederunt deo Mariā vnicā filiā pulcherrimā ho
nestissimā:ab oībus amabilē:hoc figurat in Roboā quē ge
nuit Salomō:& interpretat latitudo pplī:qa ꝺgo fuit dilatata
in virtutum pplō. Quarta gr̄a eius fuit sancta conuersatio: Quarta.
quod figurauit qñ ducta ad templū:dñ parentes incederent
ad mutādas & aptādas vestes: qa ab extra veniebant. b. Ma
ria ita puula. s.trium annorum p se ascendit: & erecta p.xv.
illos gradus per quos ab imo ascēdebatur ad templū:vbi sa
cerdotes officia exercebāt:& significāt.xv. status beatorum
qui sunt in tēplo gl̄ię infra diuinā maiestatē:videlicet nouē
ordines angelorꝫ & sex sanctorꝫ. s.patriarcharꝫ. pphetarum:
apl'orꝫ martyrū:cōfessorꝫ & sanctarum virginū:quorꝫ oīm
perfectionem trāscēsura erat:vñ Prouer.vlti. Multæ filiæ.i.
aiæ cōgregauerunt diuitias: dignitates. s.virtutum: tu sola
s.b. Maria supgressa es vniuersas:& in tēplo cum alijs vir
ginibus in omni sanctitate conseruabat. Et significatur in
Abia filio Roboā:qui interpretatur ipse dñs. Quinta est vi Quinta
sitatio frequēs angelorum. Cū em in templo insisteret mul
tū orationi:angeli visitabāt eā cōsolantes & deferentes ora
tiones eius ante deū & referētes ei dona gratiarum a deo. A
mane

mane em vt dr̄ in historia eius vsq ad tertiam diuinis lau
dibus vacabat: & a tertia vsq ad nonā in textrino opere se
exercebat dans exemplū vitandi otiū. Panē inquit Salomō
Prouer.vlti. otiosa nō cōmedit:sed operata est. Lectioni scri
pturæ partim vacabat. Cibum sumebat: vt ait.b.Amb.in
lib.de virginibus. qui morem arceret:non qui delicias mi
nistraret. Sicq virtutibus quotidie magis eleuabat in deū:
Sexta. qd' innuitur in Aza:qui interpretatur attollens se.s. in deū.
Abia em genuit Aza. Sexta conditio quæ valet ad genera
tionem Christi etiam in mente nostra est cura salutis alioꝝ.
Vnicuiq mādauit deus de proximo suo. s.vt curam habeat
de salute eius:& si non eo modo stricto quo & prelati tñ mo
do charitatiuo. Vnde Anacletus papa Oēs summā debent
habere curam de his qui pereunt: vt aut eoꝝ redargutione
corrigantur a pctis:aut si incorrigibiles sunt ejciantur de ec
clesia.xxiij.q.iij.ram sacerdos. Solicita autem erat btā Ma
ria ne quam ex sodalibus offenderet:admonens eas ne cōtu
meliosæ essent altera alteri:sed inuicem seruirēt & honorā
tes:ab otiosis verbis abstinerent semp deū laudarent. Vnde
& ipsa cū vocabat:respondere solita erat per deo gratias:vt
illud modicum verbum nō esset sine dei laude:vnde in ea re
Septia. gnabat Iosaphat:qui interpretatur iudicans genit⁹ ab Aso:
quia ipsa cuncta iudicans & discernens a nemine poterat re
prehendi. Septima est propositum virginitatis. Proposuit
em in mente sua virginitatē seruare:nisi sibi deus aliter reue
laret:quia insolitum tunc illud erat. Et ideo angelo salutati
dixit. Quomodo fiet istud:qm virum nō cognosco. i. propo
sui nō accipere virum:vt exponit Beda. Postea aūt sumpto
sponso ex dei reuelatione votum virginitatis cum sponso
Ioseph emisit. Et vt ex q̄ vt dicit btūs Aug. in virginitate per
māsit. Et sic fuit Ioram spūaliter qui interpretatur excelsus.
qa virginitas facit hoīes similes angelis. Nuptiæ vt ait be.
Amb. replent terram: virginitas paradisum: res est voti nō
præceptī:& sic facit excelsum. Iosaphat em genuit Ioram.
Octaua Octaua conditio est robur. i. firmitas propositi in bono cō
cepto. Vt em dicit.b.Greg.sup.Ezech. qui bona agūt & me
liora agere proponunt:si non faciūt licet in bonis priorib⁹
perseuerent:in conspectu tñ dei:ceciderunt. Multa em diabo
lus ,ponit ad impediendū:ne quis exequaf bona propositā:
sed viriliter age & esto robustus ad ea exequendum. Ioram
em genuit Oziam:qui interpretatur robustus:qa ex celsitu
dine propositi boni debet generari robur & firmitas in eo.
Vñ & cum iam esset nubilis ætatis facta. b. Maria: & sacer
dos admoneret domum reuerti ad nuptias cōtrahendas. Rñ
dit se hoc agere non posse propter ,ppositum virginitatis:&
Nona. sic firma & robusta fuit in sctō proposito. Nona est cōtinuꝫ
profectus in virtutib⁹ ad maius bonum. Nam vt dr̄ Prouer.
iiij. Iustorꝫ semita quasi lux splendens ,pficit & crescit vsq
ad pfectū diē. Vñ & alia q̄ vidit Ezechiel in visione signi
ficantia fm.b.Greg. sctōs viros cū ,pficiscerent non reuerte
bant:sed vnūquodq ante faciem suā gradiebat. Ezech.i. qa
videlicet hoīes iusti non redeunt ad mala q̄ cōmiserunt:nec
firmāt se desistēdo a bonis operib⁹:sed continue ad meliora
,pcedūt. Et hic est Ioathā q interpretatur pfectus quē genuit
Ozias. Sic btā Maria semp ad pfectiora opera se extendebat
Decima facta oībus sctitatis exēplum &c. Decima est inquisitio ci
ca dubia ex qua declaratur quid agendum:ne incaute agēdo
exponat se periculis. Deut.xxxij. ait Moyses. Interroga pres
tuos & annuntiabunt tibi maiores tuos & dicent tibi. s.qd
sit recte faciendum. Et hoc est qd' Tobias admonebat filium
suum dicens. Consilium semp a sapiente.i.perito in illa re de qua queris.
Et signanter dicit a sapiente.i.perito in illa re de qua queris.
Vnusquisq em bñ iudicat q̄ nouit:ait philosophꝰ in Ethi. Si
cut nō posset tibi bene cōsulere lanifex de arte pictoria: aut
miles de negotiatione:ita nec de ptinentib⁹ ad cōscientiā vl
cultū diuinū qui vacat mundanis. Hic est Achaz genitus ab
Ioathan: qui interpretatur comprehendens:qa ex inq sitiōe
cōprehēditur veritas rei. Summus igit sacerdos: vt legit au
dito ,posito virginitatis. b. Mariæ:qa res dubia erat:quæsi
Vndeci uit a dño:& cōprehendit voluntatē eius. Vndecima est diui
ma. num oraculū seu diuina inspiratiō. Cum em (ait Iosaphat)
ignorem⁹ qd agere deheam⁹:hoc residui habemus:vt ocu
los nr̄os ad te. s.dñm erigamus. Aliqñ em res est ita obscura
q̄ homines nō sufficiunt declarare:& ideo tunc ad deum re
currendum est vt reueleť vel inspiret qd pro meliori agere
debeat. qd' innuit in eo q̄ Achaz genuit Ezechiam. qui iter
pretatur auxilium dei. Ex inquisitione em ꝓ orationē qñ nō
sufficit virtus & scienria humana deus auxiliatur inspirādo
qd' fieri oportet. Reuelauit em deus summo sacerdoti q̄ oēs
de tribu Iuda afferrent virgas ligneas: & nunc manifestaret
cui desponsanda erat. Duodecimo est obliuio mūdanorum Duode
vt.s.in agendis nō habeat respectus ad aliqd mundanū sed cima.
dei beneplacitum. Obliuiscere pplm tuum (ait dñs p Pā. ad
animā deo deditā) & domū patris tui. Et hic est Manasses rex
filius Ezechiæ qui interpretat obliuiosus:oblita erat in ope
re oīm passionum & consanguineorum beata Maria & so
lum attendebat ad dei voluntatem. & Ioseph etiā quasi obli
tus esset & non curaret ꝫhere matrimoniū cū senex esset: nō
attulit ipse virgam:vel si attulit non dimisit sacerdoti vt di
ctum fuerat. q̄uis & ipe esset de tribu Iuda & familia Dauid.
Vñ reuelatum fuit a dño q̄ non dederat ille virgam ad quē
spectabat virgo beatissima. Tertiadecia est fidelitas ad deū. Decima
Debet em quis fideliter deo subjici in his quæ exigit ab eo tertia.
quantumcumq videatur ineptus & impremeditatus: iuxta
illud Esa.lix. Dñs aperuit mihi aurem:ego autem non cōtra
dico:retrosum nō abij. s.resistendo voluntati dei. Et hic est
Amō quē genuit Manasses rex Iuda:qui Amō interpretatur fi
delis. Ex quo em ꝑpendit Ioseph deum velle & ipsam virgā
cum cæteris faceri doti tradere eam sc'o attulit. Et tunc fron
duit & floruit ac fructū fecit:& columba apparuit sup eam:
iuxta illud. Virga iesse floruit &c. Vñ manifestū fuit oib⁹ ad
Ioseph sponsam illā primere. Decimaquarta est desponsatio Decima
facta inter Mariā & Ioseph castissima:q iō facta fuit ad cælā quarta.
dum diabolo hoc mysteriū: ne machinamēta q̄reret ꝺ christi
sum. Visa em miraculo illo fuit desponsata Maria Ioseph.
Et hoc significatur in Iosia filio Amō. q interpretatur sal⁹ dñi:
qa p illā desponsationē saluat⁹ est honor dñi Christi ne abij
ceret vt illegime nat⁹ & saluata fuit fama ꝺginis & vita: ne
putaret fornicaria & lapidaret. Et mīta alia mysteria ibi fuit.
Decimaquita & vltima gr̄a pfectionis est ꝑparatio ad filiū Decima
dei cōcipiendū:q ꝑparatio fuit p ,pfundam humilitatē qd' quinta.
ipsa infinuat dicens. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Nō
dixit ꝺginitatē:benignitatē:charitatē. quę oīa grata deo erāt
in ea:sed humilitatē:b.Aug. O fœlix ancilla. O humilis gra
tia:quæ dū fidē humiliter dedit:cœli in se opificem incorpo
rauit:qd' innuitur in Ioachim qui interpretat ꝑparatio. Per
humilitatē em ꝑparauit ꝺgo se ad recipiendū filium dei in
vtero. Et sic patent.xv. conditiones vel gratiæ beatæ Marię.
vnde bene dr̄. In me oīs gratia &c.

§.III. QVANTVM AD TERTIVM De.xiiij

principale notant.xiiij. pfectiones gr̄æ qb⁹.b. Maria subue pfectiō
nit hoibus in diuersis statibus cōstitutis: vt merito possint bus gr̄æ
dicere illud. De plenitudine eius nos oēs accepim⁹ gratiā. qb⁹ bea
Io.i. Est em quadruplex status hoīm qbus.b. Maria subue ta Ma
nit gr̄a sua. In me ait oīs gr̄a vitæ. Primus est status religio ria sub
sorum: quibus sunt necessariæ tres gr̄ę ad salutem eorum: & uenitho
ad eas habendas & cōseruandas btā Maria suis exemplis & minib⁹
meritis ac precibus iuuat. Primū est voluntaria paupertas in diuer
vt illud inueniaf in eis qd' ait apl's.ij.ad Cor.vi. tanq nihil sis statis
habentes & oia possidentes: tanq nihil habentes. s. ꝑpriū; & bus con
Hiero. Habens victum & vestitū his cōtenus ero: nudā cru stitutis,
cem nudus sequar. Hæc significat p Iechoniam q interpreta Religio
tur ꝑparatio qa paupertas ꝑparat hoiem ad pfectionē: & si sis in tri
in ea nō sit pfectio. Sed'm eū castitas q̄ figuraf in Salathiel, bus gra
Nam vnde in genealogia dñi: post trāsmigrationem Baby tis sub
lonis Iechonias Salathiel: hic interpretatur petitio mea deus: uenit.
hoc em petit deus a religiosis. ij. Cor.vi. Exhibeamus nos
metipsos sicut dei ministros in castitate. Per hāc oīdit se pe
tere deum. Nam vt dr̄ Sap̄.vi. Incorruptio facit proximum
deo. Tertium est regularis disciplina p quā coerceatur sensua
litas ab appetitibus plenis cōfusione: p ieiunia: vigilias: filē
tia: obedientiā: exercitia & hmōi. Et hæc est Zorobabel. Sa
lathiel em genuit Zorobabel: qui interpretatur magister cō
fusionis: quia disciplinat & corrigit ea quæ confusione sunt
digna. In disciplina pseuerate: ait apls ad Heb.xij. qa hæc cō
seruat religionem: vñ multis religiosis btā Maria sæpe ap
paruit: vt.b. Bernardo: Dñico. Thomæ: & alijs eos in reli
gione conforrans. Sed's status est prælatorum ad quos debi
tū officiū pertinent quatuor gratiæ. Primū est paterna soli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prelatis in quatuor subuenit.

citudo ad subditos. Ro. xij. Qui præest in solicitudine ad p uidēdum necessaria vtiq; homini. Et hic dī Abiud filiꝰ Zorobabel qui interpretatur pater meus iste. s. solicitus de me. Sc'm est doctrina excitans pigros ad operandum bene. ij. ad Timo. iij. Argue: obsecra: increpa in omni patiētia & doctrina. Et hæc est Eliachim genitus ab Abiud: q interpretat resuscitās. Per doctrinam em resuscitantur mortui pctōres ad vitam gratiæ & diligiant ad operandum. Tertiū est scientia cōsulens imperitis. Male em pōt docere subditos qui est ignorans. Cæcus em si cæco ducatū præstet ambo in foueā cadunt. Vñ de btūs Augu. Caueat spūalis iudex: vt sicut non communicet crimen nequitiæ: ita non careat munere scientiæ hic est Azor. Eliachim em genuit Azor: qui interpretatur videns lumen: Ignorantes autem cæci sunt & duces cæcorum. Quartum est sanctitas vitæ. Sicut em Christus cœpit facere & docere. Act. j. ita mandauit p̄latis ecclesiæ illud Mat. v. Sic luceat lux vestra. i. vita clara & sancta coram hoībus vt videant opera vestra bona & glorificent patrē vestrū: vnde dī

Actiuis i q̄tuor subuenit.

Azor genuit Sadoch q; interpretatur iustus: qa scientia debet generare iustitiam vitæ. Tertius status est actiuoꝝ ad quos bonā actionē ptinent quatuor grāe: ad quas. b. Maria aduituat. Primum est demonstratio dilectionis ad ꝓximū: debet em quis diligere ꝓximum sicut seipsum: vt oēm hoiem quē pōt bñficētiæ cōsolatione: mor; informatione: vel coertiōe disciplinę inducat ad colendum deū: ait. b. Aug. xxiij. q. iij. debet. Sadoch em genuit Achim q; interpretat frater meus quia vt fratrem debet tractare subueniēdo. Sc'm est dulcis amor ad deū. Achim em genuit Eliud qui interpretat deus meus: vt quodā intimo affectu dicat illud. Deus meus & misericordia mea. Tertium fiducia in deo i aduersis: vt dicat cū Iob. xiij. Si occiderit me sperabo in eum: dicit em Pā. ix. Adiutor in oportunitatibus in tribulatione. Sperent in te qui nouerunt nomen tuum: qm̄ non derelinquis q̄rentes te dñe hoc est Eleazār filius Eliud qui interpretatur Deus adiutor eius q confidit in eo. Quartū est cōseruatio humilitatis in ꝓsperis: vt nihil sibi attribuat boni: sed omnia a deo recognoscat. Tua em dñe sunt oia & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi: dixit Dauid. ij. Regū. ij. Eleazar em genuit Nathā qui interpretatur donum. Oē donū perfectum desursum est

Perseuerātib⁹ i tribus subuenit.

ait btūs Iacobus apl's. c. Quartus status est pseuerantiū: vt em dicit. b. Greg. lib. v. moral. Incassum bonū agit si ante vitæ terminum deseratur. Et non q inceperit: sed qui perseuauerit &c. hæc consistit in supplantatione & superatione vitiorum. Nathā em genuit Iacob q interpretatur supplātator Apl's. i. Cor. ij. Non coronabit nisi qui legitime certauerit: vt. s. superet vitia. Sc'm est in augmentatione virtutū Pā. lxxxiij. Ibunt de ꝑtute in virtutē: videbit deus &c. Iacob genuit Ioseph q interptat augmentū. s. virtutū. Tertium est cōstantia in his q sunt fidei & virilitas: qd' significatur in hoc ꝙ Ioseph est vir Mariæ: in qua terminat genealogia dñi: & interpretat illuminatrix: qa ꝓfert lumen veritatis cæcis: malavitioꝝ pellit: bona cunctarū virtutū nobis poscit. In omni igitur statu adiuuat ad se recurrentes & subuenit. In me ergo ait oīs gratia vitæ & veritatis.

¶ De desponsatione Mariæ. Cap. VII.

VIA DESPONSATIO BEAtę Mariæ fuit añ annuntiationem & christi incarnationem: & vt pater in euangelio Luc. c. qa missus est angelus ad mariam desponsatam Ioseph. Ideo de eius desponsatione & coniugio cū Ioseph hic agendum. de quo etiā dī Mat. c. in fine genealogiæ christi. Iacob genuit Ioseph virum Marię: de qua natus est christus: vbi dicit. b. Hiero. Cum virum audieris suspitio tibi non subeat nuptiarum: sed recordare consuetudinis scripturarū: ꝙ spōsi viri & sponsæ vocātur vxores. xxvij. q. ij. genuit. Erat ab eo dem euangelista Matthæo dī immediate post prædicta. Cū esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph inuenta est in vtero habens de spiritusancto. In quibus tria de virgine notantur.

¶ Coniugij eius descriptio: ibi. Cum esset desponsata mater Iesu.

¶ Viri eius noīs expressio: qa Ioseph priusq̄ conuenirent.

¶ Filij eius supernaturalis concæptio: qa inuenta est habens in vtero de spiritusancto.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM VT

dicit. b. Aug. ad Volusianū. Ipsa dei virtus ꝓ inuiolata mentis virginea viscera mēbra infantis eduxit: q̄ ꝓ clausa ostia mēbra iuuenis introduxit. Si rō quæriť non erit mirabile. Si exemplum poscik non erit singulare. Et licet inquit. b. Tho. miracula q̄ sunt ad confirmationem fidei debeant esse manifesta: voluit tn̄ dns hoc maximum miraculum. s. suæ concæptionis & natiuitatis ex virgine ꝓ desponsationē mris obūbrare seu occultare: vt hoīes inde cogitare possent Christum non concæptū a virgine: sed a Ioseph cōiuge. Et hoc multiplici rōne. Quas rationes assignat. b. Tho. in. iij. par. q. xxix. ar. i. quare voluit matrē suā despōsari: & nō copulari.

¶ Quædam sumuntur ex parte Christi nascentis.

¶ Quædam ex parte matris concipientis.

¶ Quædam ex parte vtilitatis nobis prouenientis.

Propter Christum quare voluit esse matrē eius desponsatā: assignat quadruplex rō. Prima est ne ab infidelibus tanq̄ illegitime natus abhorreret. Si em mater nō habuisset coniugē oēs arbitrati essent de fornicatiōe Christū fuisse ꝓceptum: & sic christiū tanq̄ illegitimū despexissent. Nam iura tales deterent sanctum & honoribꝰ priuāt: vñ btūs Amb. super Lucā. Quid ludæis: quid Herodi posset ascribi. s. mali & iustitiæ: si natū viderentur ex adulterio psequi? Sed a rō vt consueto modo genealogia eius ꝓ virū describeretur. vñ. b. Amb. sup Lucā. Qui in sæculum venit sęculi debuit more describi: viri aūt persona quærit: qui in senatu & reliqs curiis ciuitatum gñis asserit dignitatē. Consuetudo etiā nos instruit scripturarum quæ semp viri originē quærit. hęc ille. Quia igitur fm legē desponsari non poterat: nisi viro q esset de tribu Iuda & familia Dauid ex genealogia sponsi. i. Ioseph deprehendit genealogia Mariæ & Christi filij eius. Vbi etiam aduertendum cōsuetudinē in his q̄ mala nō sunt in agēdo & scribēdo seruādā. Tertio ad turelā pueri nati ne diabolꝰ ꝫ eum vehemētius nocumenta ꝓcurasset. Sciebat em diabolus dei filiū incarnandū pro redemptiōe humani gñis: sed tps ignorabat. Vnde caute obseruabat ad sciendum q̄n mundum intraret: vt redemptionem nostrā impediret. Et ideo vt btūs Hiero. refert sup Mat. hanc causam assignauit Ignatius martyr desponsationis matris dei: vt. s. partus eius diabolo cælaretur. Dum em vidit diabolus mariam sponsum hr̄e: puauit Iesum non de virgine sed de vxore & Ioseph generatū. Et Orige. Coniugem dico vt diabolo virginitatem eius occultem xxvij. q. ij. inuenta. Quāuis em diabolus ea quæ corporaliter fiunt pspicacitate sensus cognoscat ꝓ signa exteriora: multa tn̄ vt dicit. b. Aug. in. iij. de tri. quæ potest virtute naturæ suæ a virtute diuina ꝓhibet. Et hoc modo fm btm̄ Tho. vbi s. potest dici: ꝙ & si virtute suæ naturæ cognoscere potuisset matrem dñi non fuisse corruptam sed virginem: ꝓhibitus tn̄ est a deo cognoscere modum partus diuini. Quāuis enim postmodū eo prædicante aliqualiter virtutē eiꝰ agnoscerēt: propter qd' clamabāt: qa tu es filius dei. Lu. iiij. Nō ita incōgruū: qa iam virtutē suā ostendendi ꝫ diabolū tps erat. Sed in infantia oportebat impediri malitiā diaboli: ne eū acrius persequeret: q̄n nec Christus pati disposuerat: necdū virtutē suam ostendere: sed ꝓ oia similē alīs infantibus. b. Amb. tn̄ dicit hoc factū vt falleret principem mūdi: non solū diabolū: sed & principes sæculi: ad innuendū. s. ꝙ qui sæcularibꝰ vanitatibꝰ occupant scire diuina nō possunt. Quarta ratio vt a Ioseph nutriretur paruulꝰ ipse. Debuit enim per oīa aptˢ fratribꝰ similari: ad Heb. ij. Et ideo sicut pueri indigent nutritijs: & ipe voluit habere Ioseph sanctum: vt nutritium sponsum matris suæ. Et ideo pater Christi dictus est: non effectu genituræ: sed officio & cura ꝓuidendi: vt dicit Gratia. xxvij. q. ij. §. iuxta. Est pater hic cura: dicit Græcismus. Ex parte matris assignat. b. Tho. tres rōnes quare fuit desponsata: vbi. s. Harū prima est: quia redditur ꝓ hoc imunis a pœna: ratione. s. lapidaretur a ludæis tāq̄ adultera: vt dicit. b. Hiero. seu signat ex stupro. Si enim non habuisset maritum æstimassent oēs ex fornicatione cōcæpisse: & sic fuissent lapidata. Nā vt dicit btūs Tho. in iudicio adulteroꝝ condēnabat: nō solum quæ nupta erat in adultero deprehensa: sed etiā virgo q̄ fornicata fuisset in domo patris quæ custodiebatur vt virgo q̄nq̄ nupturа: vt patet Deut. xxij. vel etiā fm quosdā virgo de genere sacerdotali propter stuprum occidebat: vt Leuit. xxi. Et

Ex parte matris vtilitatis quadruplex rō.

Maria desponsata fuit

beata

beata Maria aliquo modo erat ex stirpe sacerdotali descendens. Potest etiam referri dictum Ioannis de lapidatione ad lapidationē infamiæ. Igit habuit sponsum beata Maria: vt saltem crederent hoies eam ex sponso non ex fornicatione concepisse: vt a pœna & infamia liberaret. Sed a ratio est vt ab infamia liberaret. Hanc rationem assignat. b. Amb. sup Lu. dicens. Ideo desponsata est ne temeratæ virginitatis aduereretur infamia: cui grauis aluus corruptelæ videretur insigne præferre. Maluit aūt dns de ortu suo. i. ꝙ non esset natꝰ ex virgine q̄ de matris pudore dubitari. i. castitate si non habuisset sponsum & grauida appareret. Sciebat em teneram esse virginis verecūdiam & lubricam famam pudoris. Nec putauit ortus sui fidem matris iniurijs ascribendam. Hæc btūs Amb. Tertia ratio vt ei a Ioseph ministerium exhiberetur in occurrentibus quæ expediebant: vt eam associando cū accessit in Bethleem vbi pepĕrit: & cū ea ad tēplū in purificatione ꝓficisceretur. In Egyptum pergens & inde rediens in Nazareth. In his em quæ necessaria erant ad substentationem eoꝝ & paruuli ipse ꝓcurabat de labore manuū suarū. Nam fm Chryˢ. carpētarius erat. in hoc oēs laborare docēs ꝓ sustentatione sui & suoꝝ. Addatur & quarta quæ est Alb. vbi. s. s. vt dignitas matris humilitati socieť, vt fit filijs mater dei & vxor fabri. i. Ioseph: vnde in vilipensionem Christi dicebāt Pharisæi. Nonne hic fabri filius est. i. Ioseph? Nō ne sorores eius sunt apud nos: quę erant paupercułæ? Et sic hoc exemplo obseruetur a nobis illud Eccl'. iij. c. Quāto maior es tāto magis humilia te in omnibus & inuenies gratiā. Quanto em quis maior est tanto magis humilitas laudatur in eo. Ex parte nostræ vtilitatis quadruplex etiam ratio assignatur fm beatū Tho. vbi. s. Prima: qa testimonio Ioseph sponsi comprobatum est Christum ex virgine natū. Vñ beatus Amb. super Lucā. Locupletior testis pudoris. i. castitatis marītus adhibetur: q̄ posset & delere iniuriam & vindicare opprobrium si non cognosceret sacramentum. Et. b. Greg. in homil. Sicut discipulus dubitans & palpans. s. Thomas apostolus factus est testis veræ resurrectionis: sic sponsus. s. Ioseph fuerat custos integerrimę virginitatis. xvij. q. ij. sic q̄ pe. Ex quo magis cōfirmamur in fide huius mysterij. s. ꝙ cōceptus ex virgine tanto testimonio. Ipsa etiam verba virginis magis credibilia redduntur suā virginitatem asserentis. Vnde btūs Amb. Fides Mariæ verbis asseritur magis & mē dacij causa remouetur. Causam em mentiendi despōsata nō habuit cū cōiugij prēmiū & gratia nuptiarū sit partus formi narum. Sed a ratio est vt tolleretur excusatio virginibꝰ quæ propter incautelam suam non vitant infamiam. Vnde beatus Amb. Non decuit virginibus frustra opinione videntibus, velamen excusationis relinqui q̄n fama mater dñi notaretur. O q̄ pulchra est casta generatio (ait sapiens) cū claritate. Sap. iij. i. cum clara fama. Nam vt ait. b. Augu. Duæ res sunt: conscientia & fama: conscientia necessaria est tibi: sed bona fama proximo tuo. Quisquis confidens conscientiæ suæ: negligit famam suam nimis crudelis est. xij. q. i. nolo. Tertia ratio est: qa per hoc designatur vniuersa ecclesia: quæ cum virgo sit. s. integritate fidei & gratiæ: desponsata m̄ est vni viro Christo ex quibꝰ generantur filij spūles. s. fideles fratres Iesu Christi. iuxta illud Pā. xxj. Narrabo fratribus meis nomen &c. Quarta ratio est: quia ꝙ mater dñi fuit desponsata & virgo: in persona eius honorat virginitas simul & matrimoniū: & sic reprobat error eoꝝ q alteri detraxerūt

De ætate despō sationis Marię.

s. matrimonio dicentes non posse tales saluari. Alij dixerūt virgines non esse maioris meriti q̄ coniugatos: sed falsum est: vnde & mater fuit coniugata & virgo. In qua aūt ætate beata Maria desponsata fuerit ex euangelio haberi non potest. Sed Epiphanius dicit ꝙ in. xiij. anno. & in. xv. peperit Christum. Alb. autem vbi. s. videtur dicere ꝙ in maiori ætate: licet non exprimat quoto anno. Dicit em ꝙ cum supponatur ꝙ in beatissima virgine fuerit omnis cōgruentia tam ex parte naturæ q̄ ex parte gratiæ ad hoc vt esset mater dñi: credimus ꝙ deum concæpit tali ætate: qua perfecta fuit status corporis & quantitate. Et ꝙ cum eadem ætate desponsata fuit tantum ante quantū matrimonia solent præcedere spōsalia: scilicet circa duos menses. Cum enim nihil sit laudabile: nisi aliquo modo depēdeat a liberi arbitrij voluntate: nō statim illud fieri debuit cum beata Maria libero arbitrio vti potuit: scilicet anno. xj. vel. xij. sed interuenire debuit tē

Adde Prima aquilæ in cœlo viā cōstrīa: viā pertā viā nauisin medio mari.

§. II. SECVNDO NOMEN VIRI EIVS

exprimitur cum dī Ioseph: sic em vocabatur. Quā desponsationē non est secuta illo ipe copula carnalis: vñ qd' dicitur priusq̄ cōuenirent: ly prius non notat ordinē rei. i. postea. i. ꝙ nondū cōuenerint carnaliter commiscēdo sed postea. Sed simpliciter negat factum ꝙ non fuerit. s. cognita carnaliter: vnde dicit Chryˢ. Non dixit priusq̄ in sponsi induceret domū. Hūc em morem seruabat antiqtas: vt spōsæ in spōsoꝝ domibus haberent: vt generi Loth apud socerum leguntur habitare cū sponsis nondū sibi copulatis lege coniugij. Sic Maria habitabat cū sponso. s. Ioseph. xxvij. q. ij. priusq̄. Ex quo clare patet quantum excreuerit malitia & concupiscentia hoīm: qa cū tunc manerent spōsę in domo spōsoꝝ: nulla cōmixtio: nulla impudicitia erat inter eos ante tps nuptiaꝝ: sed vt frater & soror in omni castitate simul conuersabant. Nunc sponsæ vix in domo parentum suoꝝ possunt tute custodiri: quin sponsi earum cum visitāt faciant multas turpitudines. i. ideo mares debent hmōi obuiare. Sed nedū spōsæ sunt tutæ a sponsis & maritis eaꝝ in domibus parentum nisi in magna custodia teneant: immo germanæ quo ad fratres suos vel germani. Nec filiæ a parentibus: nec mulieres a cognatis: nec nouercę a prævignis seu filiastris: nec seruæ a dñis. Et ideo vt dicit Hiere. ix. c. Vnusquisq; a proximo suo caueat: & in oi fratre suo non habeat fiduciam: sed oēm diligentiam habeat in custodiendo. Sed ex quo sponsus Ioseph nunq̄ carnaliter cognouit sponsam suam: merito quæritur. Si fuit verum matrimonium inter Mariam & Ioseph c̄ Ad An sue qd' rñdet. b. Tho. in. iij. p. q. xxix. ar. ij. ꝙ matrimoniū dī esse rit verū verum q̄ suam perfectionem attingit. Duplex est aūt ꝑfectio rei. Prima quidem perfectio in ipsa forma rei consistit a nium ꝑ qua sortitur speciē. Sed a ꝑfectio cōsistit in operatione rei ꝑ ter Mares aliqualiter finem suū attingit. Modo ad propositum for riā & Io ma matrimoniū consistit in quadā indiuisibili coniunctiōe Ioseph. amboꝝ. s. expressa per verba vel signa ꝑ quā vnus coniugū fidem alteri seruare tenetur. Finis aūt mrimonij est ꝓles generanda & educanda. Ad quoꝝ primū puenit ꝑ cōcubitū cō iugalē. Ad sed'm. s. educandū prolē peruenit ꝑ alia opera viri & vxoris: quibus sibijnuicē obsequunt ad nutriendū, plē. Dicendū igit ꝙ quantū ad primā ꝑfectionē q̄ est essentialis mrimonij: oīno fuit verum matrimonium inter Mariā matrem dñi & Ioseph: quia vterq; cōsensit in copulā cōiugalē: nō aūt expresse in copulā carnalem: nisi sub cōditione si deo placeret: vñ & angelus ad Ioseph vocat Mariam coniugem suam dicens. Noli timere accipe Mariā cōiugē tuā. vbi btūs Aug. Coniunx vocat ex prima desponsationis fide: quā cōcubitu nec cognouerat: nec cogniturus erat. Quantum vero ad secundā ꝑfectionē quæ est ꝑ actū matrimonij: quantum ad carnalē cōcubitū nō fuit illud matrimoniū ꝙsummatū. s. per quē ꝓles generat. Fuit tn̄ quātū ad ꝓlis educationem. Et vt dicit. b. Aug. hoc exemplo manifeste insinuatur fidelibꝰ coniugatis: etiā seruata pari cōsensu cōtinentiā posse ꝑmanere & vocari cōiugiū etiā nō ꝑmixto corporis sexu. Potest addi & tertia ꝑfectio matrimonij. s. quātum ad significationem quæ est in matrimonio. Vñ apl's. hoc autem dico magnum in Christo & ecclesia sacramētum. s. esse matrimoniū. Significat em cōiunctio animoꝝ: coniunctionem Christi cū ecclesia seu cū aīa per fidē viuā. Sed coniunctio corporꝝ quæ facit matrimoniū oīno insolubile significat coniunctionē Christi cū ecclesia ꝑ humanitatē assumptā q̄ nunq̄ separata est vel separari pōt. Prima igit significatio fuit in mrimonio Mariæ & Ioseph: sed non sed'a: qa nulla ibi copula: vñ

Universidad de Deusto
Biblioteca

completa significatio in illo mrimonio nō fuit. Sed iā videdū est aliqd de qualitate & magnificentia hui⁹ spōsi. Et primo videndū est quare dr desponsata viro. Vbi Bern. Si nec solū de arbore sine cā nec passer vnus sine pre cœlesti cadat sup terrā: multo magis non pōt de ore euangelistæ supfluū deesse presertim in sacra historia verbum. Plena qppe sunt oia supnis mysteriis ac cœlesti singula dulcedine redundantia: si m̄ habeant diligentē inspectorē qui sciat mel de petra sugere oleūq; de saxo durissimo. Nō ergo sine causa dictum est viro: q. d. m Alb. non dictū est ad denotādū sexus discretionē. sed ad tangendū spōsi beatissimæ virginis cōmendationē & sponsæ in spōso honorationē. Non ergo vir notat sexū vel ætatē: sed virtutē. Fuit ergo Ioseph vir p cōstātiā fidelitatis quantum ad iustitiā priner: per virtutem castitatis quātū ad tēperantiā: p excellentiā discretionis quantum ad prudentiā: p strenuitatē opationis quantū ad fortitudinem. Et sic vir hic dr a virtute: qa excellenter habuit virtutes cardinales. Sed'o cū natura nihil frustra agat: nec abundet in suis supfluis: sicut nec deficit in necessarijs ſm Philosophū. Multo magis hoc videt de gra & scriptura sacra: vtpote dictata a spū sancto. Quare ergo dicit Lucas. ad v̄ginem desponsatam viro. cui nomen erat Ioseph. Videtur em̄ istud supfluū cui nomen erat. Sufficiebat em̄ dicere desponsatam Ioseph.

Maria ꝓre fuit desposata viro.

Noisvi ri exp̄sio ponit multis de causis.

Ad qd̄ respondet Alb. vbi. 8. q. non supflue & frustra hoc exprimit: sed magno mysterio & multis de causis: videlicet q. esset notabile ipsum nomen designare voluit tali mō: vt ſ. plenius & ordinabilius res describatur: vt ꝓbabilius credatur totū preelectum: monstrat locus. ſ. Nazareth: & p sonā etiā noie honoret: vt ecclesia exercitetur ad indagāda mysteria: vt euangelista familiaris & fidelis cōprobet: vt humilitas sponsæ declaretur: cum ita noiarim & expresse humilis sponsus describat: vt iustus apud deū demonstretur: cuius nomen tanq̄ in libro vitæ scriptū in euangelio tam signanter exprimit: vt notus hoibus intelligat: qui testis virginitati beatæ Mariæ adhibetur: vt in memoriam hoim dignevertur qui in patrem dāi assumitur putatiuum. Item cum rota sit in medio rotæ. i. nouū testamentū in veteri figuratum: & multi sunt in quibus figuratur istud coniugium incarnationis: vt Asuerus sponsus Hester. Abraam maritus Sarę quæ miraculose peperit Isaac Christum designantem. Isaac sponsus Rebeccæ Manuæ pater Sanſonis: videtur q. pot⁹ debuerit vocari aliquo aliorum noīm: vt Abraam: Asuerus: Isaac & hmōi q̄ hoc noīe Ioseph: cū hoc nomē interpretetur augmentum: & nullum augmentum factum sit in isto cōiugio: & Ioseph filius Iacob magis figuret & aptius Christum vt venditum a iudeis & deiectum & saluatorem mundi factū. Sed respondet Alb. q̄ vna persona ſm diuersas ꝓprietates sui plures figurat psonas: vt Abraam qui in immolatione Isaac figurat deum patrem qui proprio filio nō pepercit. In eo q̄ egressus est de terra sua: & postea ingressus est Egyptū significat filium qui egressus a patre venit in mundum. In eo q̄ in ostio tabernaculi sedebat in feruore diei: & recæpit hospitio tres & vnum adorauit: significat sanctos patres expectantes intenso desiderio Christi aduentum qui est vna p sona in tribus substantijs. ſ. deitate: anima: & carne. Sic & Ioseph patriacha in sui venditione: incarceratione: liberatiōe & saluatione Egypti Christum figurauit. Sed in fidelitate: in castitate: in mysteriorum reuelatione: in procuratiōis cōmissione: in cibi conseruatione: huius Ioseph sponsi Mariæ figura fuit. Non autem decuit eum præfigurari per aliquem antiquorum qui maritus per carnalem copulam extiterit: cū ipse Ioseph sine carnali copula sanctus cōiugium per actionem coniugalem contraxerit: & coniunx virgo virginē custodiuit & matri & filio paterno affectu coniunctus fuerit. Proprietas etiam noīs ex interpretatione ei cōgruit optime qui in ipsa desponsatione quantum ad deum. quantum ad proximum. quantum ad seipsum sublimatus est virtutum augmentatione. famæ celebritate: hoim reuerentia & dilectione. matris dei familiaritate & diuina vt putabatur paternitate. Vñ Ber. Ad ips⁹ Ioseph appellatus est & putat⁹ est pr̄ Christi. Conice. ex hac appellatione & qualiber dispensatione meruit honorari: a deo vt pr̄ dei: & dictus & creditus est Conice. ex proprio vocabulo: qd̄ augmentum non dubi res interpretari: quis & quantus fuerit iste Ioseph. Memento simul q̄ magni illius patriarchæ venditi in Egypto: & scito ipsius non solum vocabulū fuisse sortitum: sed & castimoniam adeptum. innocentiam assecutum & gratiam. Siquidē ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus & ductus in Egyptū Christi venditionem p̄figurauit. Iste Herodianā inuidiā fugiens Christum in Egyptū portauit. Ille dño suo fidē seruās dñæ suæ noluit cōmittere. Iste dominā suā dāi sui matrem virginem agnoscens: & ipse cōtinēs fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia mysteriorū somniorū: isti datū est p sciū fieri: & participē cœlestiū sacramentorū. Ille frumenta seruauit: nō sibi: sed oi pplo. Iste panē viuū de cœlo seruandū accæpit: non sibi sed toti mūdo. Nō est dubiū qn fidelis & bonus hic fuerit iste Ioseph cui mater desponsata est saluatoris fidelis seruus & prudens quē cōstituit dūs suæ matris solaciū suæ carnis nutritium: solum denicq; in terris magni consilij adiutorem sibi fidelissimū. Hæc ille. Dicit aūt Ioseph de domo Dauid. Lu. ſ. desponsatam Ioseph de domo Dauid: non tm̄ ꝓpter successionē in gne: sed principalius ꝓpter virtutū dr de domo Dauid. imitationē. Et tales ꝓprie dicunt esse de vna domo: iuxta illud Pſ. lxxvj. Qui habitare facit vnius moris in domo: ſm uid. Alb. Vñ & Bern. Vere de domo Dauid: vere de stirpe regia descendit vir iste Ioseph gne nobilis: mente nobilior: plane filius Dauid: non tm̄ carne: sed sanctitate & deuotione: quē tāq; alterū Dauid dūs inuenit ſm cor suū: cui cito committeret secretissimū atq; sacratissimū sui cordis arcanū. Cui tāq; alteri Dauid incerta & occulta sapientiæ suæ manifestauit: & dedit illi non esse ignarum mysterij: q. d. nemo principum huius sæculi cognouit. Cui datum est qd̄ multi reges & pphetæ voluerūt videre & non viderunt. Nec solū videre & audire: sed etiā portare: deducere: amplecti: deosculari: nutrire: & custodire. Et ideo nō tm̄ Ioseph: sed & Mariam de domo Dauid credendum est ascēdisse: alioq; n nō fuisset desponsata viro de domo Dauid. hæc. b. Ber. Recte ergo ait Alb. spōsus virginis de domo Dauid dr vt scandalum euitetur: vt eadem tribus esse probet: vt amor legis in vtroq; ostendat: vt humilitas nobilitate regia exaltetur: vt paupertas nobilitati nō repugnare doceat: vt Dauid humilitas euangelizetur: vt imitatio humilitatis in Ioseph insinuetur: vt veritatis ꝓmissio adimpleatur: vt genealogia dāi describatur: vt paupertas mirabiliter demonstretur: vt nobilius exēplum paupertatis & humilitatis det. Nec ꝓpter pctī maculā quā pœnitētia deleuit: minus in genealogia dāi debuit noiari: sed audacter prædicari: cum hoc peccatoribus confidentiam generet & misericordiam augmentet dicente domino. In quacumq; hora peccator conuersus fuerit omnium iniquitatum eius non recordabor.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Nolūt eā tradicere exponit.

ſupnaturalis concæptio. b. Mariæ notatur: cum dr Inuēta est in vtero habens de spūsctō. i. grauida: vbi Orig. ait Inuēta est a btō Ioseph habens in vtero. i. prægnās: q licet eā non cōtingeret futuræ tū vt putabatur vxoris, oia nouerat. Et. ſ. Si tibi vxor noiaſ. Si tibi in desponsatione esse dr non tibi tū vxor est: sed dei vnigeniti mater est æterni. In sequentib⁹ demonstrabo q̄ nec ista tua cōiunx ſm cōsuetudinē cōiugij habeaſ: nec iste q̄ generat tuus filius esse credaſ. xxvij. q. j. inuenta. Fuit ergo concæptus virginis non a Ioseph: sed supernaturalis: qa de spūsctō. i. ope spūsctī cui attribuit opatio miraculorum: quorum oim istud fuit maximū. Et ex hoc ait btūs Aug. in lib. de bono cōiugali. Omne nuptiarum bonū impletum est in illis parentibus Christi: fides. ſ. proles & sacramentum. Prolem cognoscimus ipm̄ dūm Iesum. Fidem: qa nullū adulteriū. Sacramentū: qa nullū diuortium. Solus ibi nuptialis concubitus nō fuit: qa in carne pctī fieri nō potuerat sine pudenda cōcupiscentia carnis q̄ accidit ex peccato sine quo cōcipi voluit qui futurus erat sine pctō. xxvij. q. j. omne. Prolis tū illius. ſ. christi mater vera & naturalis fuit btā Maria. Ioseph autem non naturalis pater: sed putatiuus. Quod aūt dr in euangelio. Ioseph aūt cum esset iustus & nollet eam traducere voluit occulte dimittere eam: exponitur tripl̄r. Vno mō traducere. i. in domum suā ducere. Nam ſm aliquos non duxerat in domū suā: sed in domo erat parētū. Alio mō dr traducere. i. nuptias solēniter celebrare. Nam iā Ioseph induxerat virginē Mariā in domum suā: vt erat moris tunc tpis de sponsis erga spōsas. Et hæc melior expositio ſm btm Tho. Nam min⁹ suspecta haberi poterat de adulterio q̄ in domo Ioseph cōcæpisset: vt pote magis zelantis p honestate spōsæ q̄ in domo parentū & melior testis castitatis suę. Tertio modo exponitur, traducere. i. publice accusare in iudicio seu denuntiare: Vñ btūs Aug. in lib. seu homil. de pnia: ait. Attende quēadmodū iustus Ioseph tanto flagitio q. d. de vxore suerat suspicatus tanta benignitate pepercit an tecq̄ sciret vñ illa concæperat quam grauidam senserat: & se ad illam accessisse non nouerat. Restabat ergo ei certa adulterij suspitio: & tñ ga ipe non nouerat qd̄ dicit euangelium Ioseph cum esset iustus & nollet eam diuulgare voluit occulte dimittere eam. diuulgare. i. in iudicio denuntiare. Ergo quæ peccant coram hoib⁹ corripienda sunt coram hoib⁹. i. publice. Et q̄ peccant secretius: corripienda sunt secreti⁹. Distingue tpa & concordabis scripturā. Hæc. b. Augu. in. q. j. si peccauerit. Ex quib⁹ videt ſm Aug. q. habuit suspitionē de adulterio forte leuē. Et ideo cogitabat dimittere. non aūt denuntiare ex quo certus non erat præcipue attendendo sanctam cōuersationem: nec etiam retinere ne videretur particeps, seu assentiens adulterio. Sed angelus eū in somnis illuminauit & declarauit veritatem cōcæptionis: qa non de hoie. sed qd̄ in eo natū est. i. cōcæptum de spūsancto est: q cōcæptus saluaret populum suū a pctis: & quod dixit. Noli timere accipere Mariā cōiugem tuam exponit. i. accęptā iam in domū retinere. Sed btūs Bern. aliter sentit de ista causa diuisionis. Dicit em̄. Si quæritur quare Ioseph voluit dimittere Mariam. Rñdetur q. ipse Ioseph cōsiderans sanctitatem sponsæ suæ: modestiam & pudicitiā dicebat intra se. Comessatrix nūq̄ fuit: nec violenta: nō saltatrix: nūq̄ oculū sup virū erexit: nō dissurrens: nō leuis in risu: vel verbo scurrilis. Vñ ergo ista ꝓgnatio? Non a me q. ad eā nō accessi: nō ab alio: qa nūq̄ mādatū dei ꝓterisset: ergo a deo est ista opatio. O inæstimabilis laus Mariæ. Potius æstimabat virginē posse cōcipere q̄ Mariam peccare. Stupens ergo de tanta sanctitate q. mater dei esset voluit occulte dimittere ea: reputās se indignū cū tanta manere sanctitate. Ea ratione voluit dimittere eam qua & Petrus Christum viso miraculo de captura piscū plurima dicens. Exi a me dñe qa peccator homo ego sum. Lu. v.

Arguit q̄ n erat necessaria missio.

¶ De annuntiatione dñica. Cap. VIII.

MISSVS EST AD MARIAM

Lu. Quia in mysterio incarnationis quoddam matrimoniū spirituale fiebat inter deū & humanā naturā: quæ assumenda erat ex virgine: iō debuit in isto summo matrimonio cōsensus virginis requiri tāq̄ sponsæ faciendæ. Nec em̄ est laudabile op⁹ nisi cōstitutū aliquo modo libero arbitrio. nā & si propheria prædestinationis vt erat prophetia incarnationis a multis prænuntiata impleatur sine nostro arbitrio. vt dicit glo. super Mat. hoc intelligendum est ſm Alb. sine nostro arbitrio operante: sed non sine nostro arbitrio cōsentiente. Et ideo decuit mitti q hoc annuntiaret & requireret consensum virginis. Vnde in figuram huius procurator Abraæ Eleazar missus ab Abraā qui interpretatur pater multarum gentium: de terra promissionis procurandam vxorem seu desponsandam filio suo Isaac in aram Rebeccam pulcherrimam virginem & incognitam viro ad aquarum fontē reptā subito eam in spōsam Isaac disposuit assumere: prius tm̄ q̄ hoc faceret quæsitus est ascensus ei⁹: quē exprimēs clare facta est spōsa. Gen. xxxiij. Iste ꝓcurator fuit archangelus Gabriel missus a deo pre de terra ꝓmissionis. ſ. supnæ q in mundū veniēs inuenit pre cęteris v̄ginē pulcherrimā mente & corpe: ad fontem aquarū viuentiū grāz & diuinoꝝ eloquioꝝ: q̄ etiā sua liberalitate ipi angelo nuntio desponsationis finienti salutē humanā & carnis eius. i. hoibus q ab eo dirigebant & gubernabant: potū dedit satisfaciens desiderio suo cū nuntiasset aductus sui causam & missionis: vt. ſ. eam desponsaret filio dei cum cōsensit dicens. Ecce ancilla dñi &c. ꝫctū est mrimoniū: & v̄bū caro factū est. Multi scti hoies in veteri & nouo testamento ante concæptum fuerunt nūtiati: & missi angeli vel scti hoies ad hoc nūtiandū: vt Isaac: Sanson: Ioānes: Remigius: Thomas. vñ multo magis sctissctorū debuit nuntiari p aliquem missum. Et ideo missus est. Non obstat si dicaſ: inter ea in quib⁹ nulla est distantia: nulla est necessaria missio: sed inter deum & beatam Mariā nulla erat distantia: qa in illa erat non solū per essentiam: p̄sentiam: & potentiā vt in cunctis est: sed etiā ꝓ gratiā. put est in electis: & pfectius q̄ in cunctis puris creaturis. Ergo non oportuit vel potuit mitti. Sed rndet Alb. q̄ Rñsio. q̄uis missio sit inter distantia: qa nō gra habet plurimos gradus: ideo contingere pōt deū habitare in aliquo p gratiā ali quam: a quo distat respectu aliarum gratiarū: quarum est ea pax & nondum habet. Licet ergo deus inhabitaret virginē per gratiam: distabat tm̄ ab ea quo ad maiorem etiam gratiā quā in concipiendo percæpit. & per corporalem præsentiā quam prius in ea non habuit. Missus est ergo ad Mariam angelus: videlicet nuntians ei verbum bonum. Quæ nuntiatio ex missione ista fuit necessaria & congrua propter tria. Necessaria & cōgrua ꝓpter tria

¶ Propter dei veneration̄em.
¶ Propter virginis cōmendationem.
¶ Propter nostræ vtilitatis consecutionem.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM SE

cundū Alb. honorabat deus in ista annūtiatione tripl̄r. Primo quantū ad ei⁹ potentiā eo q̄ angelos suos ministros habuit q̄ sunt valde potentes. Pſ. Oēs angeli eius potentes virtute facientes verbum illius ad audiendā vocē sermonū ei⁹. Et q̄uis solēnior videat nuntiatio tāto magis: quanto p plures & solēnes missos: hoc est verū: nisi illud qd̄ nuntiat̄ sit arcanum seu secretū: hoc em̄ repugnat multitudini. Nō em̄ dr arcanum qd̄ multis est cognitum. Nec est familiariter intimatum & amicabiliter qd̄ multis est prius intimatū. Quia igitur istud erat valde secretum non decuit per multos nuntiari. sed p vnum ex angelis qui missus est ad Mariam. ſ. Secundo honoratus est deus in ista missione & annuntiatione quo ad eius sapiam: in eo q̄ mō pditionis obuiauit directe pviam liberationis: qa sicut angelus malus v̄ginem Euā decæpit p malā nuntiationē: sic p angelū bonū de v̄gine Mariā docuit: nūtiās ei v̄bū bonū summā britudinē inde hoib⁹ cōsequēdā. Et sic satis credi pōt q̄ malus angel⁹ q nuntiauit Euæ verbū falsum fuit vnus ex maioribus dæmonijs: ita & nuntiās v̄bū optimū Marię: nō fuit ex ordine inferiori: sed de ordine archāgelorū: & forte prim⁹ illorū q dr princeps archāgelorū. Tertio honoratus est deus quantū ad bonitatē in ista nuntiatione. Vñ Dama. Magnū circa amorē hoim clemētiæ dei demōstrat pelag⁹. Ipse em̄ cōditor & dñs eā quā proprio plasmate fecit reiteratione & ope magister fuit. Et qui bonitatis spē decæpit hoiem carnis problemate deciperetur. Et mōstratur bonitas & iustitia dei. Nam bonitas quidē qa nō despexit, ꝓpriį plasmatis infirmitatē: sed viscera eius cōmota sunt in ipso cadente manū porrexit. Iustitia etiam ostensa q̄m hoīe victo non aliū vincere fecit natura. Nec̄ vi eripuit hoiem ex morte: sed quē quōdā p pctm̄ in seruitutē redegit mors hunc bon⁹ & iustus victorē fecit: & simile filij referuauit. Hæc Io. Damā. Et ideo missus est Gabriel ad Mariam: qui interpretatur fortitudo dei: qa ad nuntiandū veniebat eum qui est fortis & potens in prælio ad diabolū vincendum.

§. II. SECVNDO FVIT NECESSA

ria & cōgrua ista annuntiatio facta. b. Mariæ a misso ad eam propter eius cōmendationē. Et hoc in tribus ostenditur. Propter v̄gis cōmendationē: & hoc in tribus.

¶ Primo qa virtus virginis manifestatur.
¶ Sc'o qa meritum virginis augmentatur.
¶ Tertio qa intus & extra illuminatur.

Quantū ad primū manifestatur in ista annūtiatione virtus virginis. Et primo virt⁹ humilitatis in turbando se & timēdo: non q̄dem p iram vel deiectionē pusillanimitatis: sed p admirationē ex tāta laudatione. Sicut em̄ supborū, ꝓpriū est ex laudibus aliorū se extollere: ita econtra humiliū est laudes horrere: & minora de se sentire. Et sic in eis virt⁹ laudata crescit: vt dicit Sen. Sc'o virtus prudentiæ & discretionis manifestatur ex eo q̄ denuntiāti sibi q̄nt nō dubitans: sed modū pie q̄rens: ingr Io. in cap. Nolite oi spūi credere. ſ. loquēti intus vel extra: sed ꝓbate. i. examinate spūs v trum ex deo sint. Nā ipe sathanas ait apls transfigurat se in angelū lucis. Tertio manifestat v̄t⁹ fide in cōsentiendo. Btā ait Elizabet quæ credi. q̄m pfi. in te q̄ di. sunt ti. a dño. Et. b. Tho. i. ſ. par. te. q. iij. dicit q̄ congruum fuit btē virgini nuntiari q̄ esset Christū cōcæpturā vt ꝓseruaret ꝓgru⁹ ordo cōiunctionis filij dei ad v̄ginē: vt. ſ. pri⁹ mēs ei⁹ de ipo istrueret q̄ carne esset accepturus. vñ. b. Aug. dicit q̄ beatior fuit Maria in cipiēdo fidem Christi q̄ cōcipiendo carnē Christi. Tū etiā vt voluntaria sui

Quare cōgruū fuit v̄gi ni nūtiari rō ponitur.

obsequij munera offerret ad q̃ promptã se reddidit. Tum vt factũ est.ꝫ.cũ ꝫhiretur q̃ddã mrimoniũ spũale inter dei filiũ & humanã naturã:p annuntiationẽ expectabat consensus virginis loco totꝰ humanę naturæ. Sedꝰ meritũ ỹginis in hac annuntiatione augmentat:& hoc in credẽdo nũtio:cum em aliq̃d nuntiat credẽdũ:quãto illud est magis arduũ & lõge ab humana opatiõe vel ab vsu naturæ:tãto magis qs mereturassentiẽdo ab credẽdũ. Et qa maxie arduũ & iusticatũ erat ỹginẽ cõcipere & deũ hoiem fieri:iõ assentiẽs huic rei sibi nũtiatæ augebat & meritũ. Sedꝰ augmentatũ est meritum in assẽtiendo nũtiato:cũ ait. Fiat mihi fm ỹbũ tuum. Stabat tota cęlestis curia expectans rũsum suũ: auidissime cupiebat assensum suũ. Angelus Gabriel orator p cunctis beatis spiritibꝰ sitiebat amoris ardore ad vltimũ ỹbũ suũ. Clamabant pres oẽs in limbo illud Esa.xlv. Apiat terra & germinet saluatorem: apiat terra ỹginalis in ore suo p cõsensum cordis corpis p vocale ỹbũ dicens. Fiat mihi fm ỹbum tuũ. & imediate germinabit saluatorẽ Christũ. Quo ỹbo plato reuersus est angelꝰ missus ad dñm suũ totã ciuitatẽ lætificãs nuntio suo. Tertio augmentatũ est meritũ in se deo totaliter humiliando dicens. Ecce ancilla dñi:nõ ait mr vl filia vl spõsa dei:sed ancilla. Ancilla totum qd̃ lucrat dño vt suum tribuit. Si bona est seruit in cũctis ac reuereꝫ dñm suũ:sic.b. Maria. Quãtũ ad tertiũ.f.cp intus & extra illuminat in ista nuntione. Fuit em illuminata in potẽtijs sensitiuis p allocutionẽ & visionem angeli. Si em angelus apparens pastoribꝰ cũ magna claritate se illis oñdit ad annũtiandũ Christũ natũ: multo magis credendũ est apparuisse cũ magno splendore ỹgini q̃ cõceptura erat:nõ luce q̃ oculos offẽderet vt offẽdit aspiciens in sphera solis:sed luce reficiẽte visum & oẽs sensus. Illuminata est in potẽtijs medijs.f. imaginatiuis & cogitatiuis circa qs multũ opat ministeriũ angelorꝫ in purgãdo phãtasmara & suggerẽdo bonas imaginationes:qs aũt cogitationes sctissimas q̃ altissimas q̃ feruidas erga diuina hret ipa sola nouit:nob aũt incognita sunt. Quãtũ aũt ad vltias potẽtias.f.intellectũ & voluntatẽ:p inspirationẽ deꝰ opabatur:q solꝰ volũtate opat:& aiæ illabit. Tũ di. Alb. Deꝰ est hac missiõe negotij iuctor p seipm salutariõis dictator:itelligẽtiæ inspirator:& mẽtis ad cõsensum ꝓuocator modi executiõis expositor. Vñ angelꝰ req̃sitꝰ de mõ trãsmissit eã ad.ff. dicẽs, Spũs sctus supueniet in te:q.f.modũ docebit & seruabit:vñ nihil i hoc ao ãgelo illuminatiõis accepit:sed a deo.

§.III. TERTIO FVIT NECESSARIA

ista missio & nuntiatio sic facta ad nostræ vtilitatis consecutionem. Et hoc tripliciter.

Propter nostrã vtilitatẽ & hoc est tripliciter.

¶ Primo ad fidei confirmationem.

¶ Secundo ad deuotionis accensionem.

¶ Tertio ad actuũ informationem.

Quantũ ad primũ fides confirmat in nobis ex hoc cp origo exordiũ & ꝓcessus nræ redẽptionis seriatꝰ & ordinate describit:& sicri euãgelij testimonio cõprobat. Fides em ex auditu. ait apls ad Ro.x. Auditus aũt per verbũ Christi prædicatum & in scriptis euangeliorꝫ redactũ: & p miracula multa approbatum. Cũ aliqs audit ordinate aliquã historiã enarrari & describi, puincia & ciuitatẽ vbi res gesta est:& q̃ tẽpore & quibus psonis:& quibꝰ locutionibꝰ & respõsionibꝰ & exẽplis notis:nõ solũ cõfirmat ad credẽdũ illa:sed q̃si cogit p̃babiliter q̃ mõstrari aliter nõ possunt:& cum referuntur a psonis gravibꝰ & iustis. Cũ ista enarrata sunt ab euangelistis:discussa & approbata p apłos sanctos opatores ꝓdigiorum:cõfirmat ex his fides magis ac magis in nobis q̃si solũ audiremus incarnationẽ:sed nõ ordinem eius. Quantum ad sctm deuotio accendit cũ tori humano generi mediãte beatissima virgine Maria p̃fecta pax & reconciliatio nuntiarur. Et hũana natura deo & angelis inimica abiecta a deo prior etiam p angelum salutatur. Certe si quis dñs recæpisset magnas iniurias a seruis suis rebellantibus se ab eo:& inimico ei? adhærentibus:qui serui in nullo possunt ei dño nocere: nec eget eis:sed ipsi sine eo viuere non possunt. Si talis dñs mitteret ad seruos illos vnũ ex principibus suis ad salutãdũ eos oñdens se velle eos reconciliari sibi:& facere eos familia res & regni sui consortes nonne sine dubio accederentur ad deuotionem & affectionem eius sicut ait apls q̃ Cõmendat Rom.v. deꝰ.i.cõmendabilẽ oñdit charitatem suã in nobis. qa cũ inimici essemus reconciliati sumus. Et iõ misit vnũ de principibus. s. Gabrielẽ ad salutandũ ỹginẽ: vt in ea & p eam fieret reconciliatio nra p incarnationem. Quãtũ ad tertiũ. Actus nri in ista nuntiatione informantur. Nã p illud qd̃ btissima ỹgo gessit qũ ad ipsam angelus venit:& p id qd̃ angelo dixit:& p illud qd̃ post receptionem plenitudinis fecit inistrui mur q̃les debemus ad gratiã habendã ꝓparari. videlicet primo vt simus separati a turbis clausi in interiori domo ꝓscitiæ:clausi a sensib9 & sensibilibus:& clauso ostio. s. sensuum ora patrẽ tuũ:ait Christus Mat.vi. Et cũ timore audire diuinas inspirationes q̃ fiunt p angelũ vt loquentẽ. Audiã inqt pſalm9 lxxxiiij. pũ.quid loquat in me dñs deus:qm̃ loquet pacẽ. Ad hoc instigat vt recõcilier homo cũ deo suo. Sic Maria non in turba vel platea inuenta est ab angelo:sed in domo: non ad fenestram vel ostium:sed in cubiculo orans vel legens ad verba angeli timẽs. Sedꝰ instruimur q̃liter gratiã recæptã augmẽtare debeamus: videlicet interrogando de vtilibꝰ: humiliando se in oibus & obediendo diuinis iussionibꝰ & inspirationibꝰ. Sic em Maria post salutationem interrogauit angelũ de modo concæptionis. Ancillã se noiauit:diuinæ volũtati obediuit dicens. Fiat mihi fm verbum tuum. Tertio instruimur quõ auctã gratiã cõseruemꝰ: videlicet semp ascendẽdo de bono in meliꝰ. Nã fm.b. Bern. In via dei non ꝓficere est deficere saltẽ dispositiue. & Chryſ. nemo repẽre fit summus sed a minimis q̃s̃ inchoat:vt ad maiora ꝓueniat. depœ.di. ij. charitas est aqua. Sic beata Maria post concæptũ filij ascẽdit in montana. s. virtutum ꝓficiendo:& ad Elizabeth seruiendum ꝓficiscendo. Quæritur in quo actu fuerit btã Maria q̃n salutata fuit ab angelo. Vtrum in actu cõtemplatiõis vel actionis? Et videt cp in actu cõtemplatiõis. Nã ad contẽplationẽ ptinet qd̃ dr in Threñ. iij. Sedebit solitari? & tacebit & leuabit se sup se. Dicit em philosoph9 cp aia sedẽdo & quiescẽdo fit prudẽs. i. sapiens. Sed beatissima virgo Maria i cõcipiẽdo debebat fieri ỹgo prudẽtissima & mater sapiẽtiæ Ergo cõgruebat ei sedere mente & q̃scere. qd̃ fit p contemplationem. Cũ etiã dñs appropiquaret in illo mysterio beatissimæ virgini descendendo:& ipsa debuit obuiare ei ascẽdendo. s. eleuando se sup se p contẽplationẽ. fm illud Amos iiij. Præparare in occursum deo tuo. Nam nobilissima operatio fuit conceptio filij dei. ideo debuit fieri in nobilissimo statu:q est status contẽplationis. Præterea dantis & recipientis deber esse adinuicem cõuersio. fm illud Cant. vij. Dilectꝰ meꝰ mihi. i. ame diligit:& ad me ꝓuersio eius vt me diligat. Anima aũt habet duas facies fm rationẽ. s. partẽ superiorẽ & partem inferiorem. Superiorẽ. s. fm quam superioribꝰ inspiciendis & consulendis inhærer. Inferiorem fm quã inferioribus tractãdis & disponẽdis intẽdit. Si ergo dei & btissimæ virginis tamq̃ dãtis & recipientis deber adinuicẽ fieri conuersio: necessariũ est cp fm illã partẽ compareꝫ fm quã anima ad deũ cõuertitur. s. fm partẽ superiorẽ: qd̃ pertinet ad contẽplationẽ. Sed cp fuerit actione tunc beata Maria. s. descendendo per humiliationem sui. videtur ex hoc qd̃ dr i Cañ. ꝫ. Cum esset rex in accubitu suo. s. quiescẽdo in virgine p incarnationem nardus mea dedit odorem suũ. Nardus est herba medicinalis parua & multum odorifera: & significat beatã virginẽ: parua per humilitatem: medicinalis per curationem infirmitatũ spũalium & corporaliũ: odorifera p exẽplorum vitæ suæ diffusam suauitatẽ. Et sic videt cp humilitas beatæ Mariæ fuerit præparatoria ad concæptionem: vñ & beatus Aug. dicit cp humilitas genuit nobis deum. Humilitas aũt est in descendendo: qa recumbit in nouissimo loco inferiorem se alijs existimans. Sicut aũt ascensus est in contẽplatione: qa eleuat se supra se. ita humilitas videtur esse in actione descendendo ad inferiora: qa humilis dr quasi humi accliuis. Item Gen. xix. dixit Abraam. Loquar ad dominũ meũ cum sim puluis & cinis. Ergo puluerizatio & inclinatio qua se hõ humiliat & annihilat est ꝓparatio qua hõ loquat cũ deo: & deꝰ cũ eo. Sed deꝰ in hoc mysterio familiarissime locutus est cũ virgine in ipsa salutatione. ergo maxime debuit incinerari & humiliari. Qd̃ etiã patet se fecisse ex vltimis verbis cũ ait. Ecce ancilla dñi. Non ait mater vel sponsa vel filia sed ancilla: quo statu. s. ancillarum nil infimius vel vilius: hoc autem. s. humiliando se fit descẽdẽdo: ergo in actione erat. Exercitiũ em moralium virtutum cuiusmodi est humilitatis pertinet ad vitam actiuam: fm bea. Tgo. ij. ij.

Sic me

Quæritur q̃ actu btã Maria fuerit q̃n salutata fuit.

Arguit cp fuerit i actiõe.

Si em deꝰ humilib9 dat gratiã sgũ: vt ait Petrꝰ apls & Iac. ergo maxime humili dat maximã grãm. Sed maximam gratiã dedit deꝰ beatæ ỹgini in concæptione filij: ergo tunc maxime humiliata fuit. Solutio Alber. vbi. s. cuius etiam sunt rões ꝓ & ꝫ. Concedimus cp btã ỹgo fuit in ista annuntiatione in actu cõtẽplationis. Sed cũ quæritꝰ p quem actum ad grãm illã maxime ꝓpararet: dicim9 cp btã virgo in hac annũtiatione in summo puræ creaturæ eleuabat causaliter in summã ptatem: in summã dignitatem: in summã charitatẽ. In summã prãtem eleuata fuit eo cp super naturã deum genuit. Et ad hanc ptãtẽ eleuauit eã fides auxta illud. Oia possibilia sunt credenti. Marc. ix. vñ Elizabeth. Btã q̃ credidisti. qm̃ perficient ĩ te q̃ dicta sunt tibi a dño. Luc. i. In summã dignitatem eleuata est: eo cp totius creaturæ p recreationem mater effecta est. Et ad hanc dignitatẽ eleuauit eam hũilitas: fm illud Mat. xxiij. Qui se humiliat exaltabit: & quanto magis se humiliat tanto magis exaltat. Vñ quia filius eiꝰ Iesus summe humiliauit semetipsum factus obediẽs vsq̃ ad mortẽ crucis: vt ait apls ad Phil. ij. mortem ignominiosissimã. Ideo deus exaltauit illũ & dedit illi nomẽ qd̃ est sup omne nomen &c. Et qa post eum mater eius maxime se humiliauit iõ exaltata fuit ad hoc vt sit mater totius creaturæ: exaltata sup choros angelorꝫ. In summã charitatẽ eleuata est per hoc cp deo in oi ꝓpinquitate ꝓpinquissima fuit vt pote qa eius filia: mater: soror: & sponsa fuit. Et ad charitatẽ eleuauit eã charitas. fm illud Prouerb. viij. Ego ait sapia diligentes me diligo. Et qa charitas est ignis diuinus consumens & desiccãs oẽm humorẽ carnalitatis vt sibi ꝓtrariũ. Ideo castitas eius eleuabat eã ad summã cum deo familiaritatẽ. fm illud Sap. vi. Incorruptio facit ꝓximum deo. Inter istas ergo ỹtutes ꝓparantes beatã ỹginem ad istã cõceptionem. Fides eleuauit potentiã rõnalẽ: humilitas potentiã irascibilẽ siue arduj appetitiuã: & charitas affectiuã: ỹginitas ex parte corporis ꝓparabat gñatiuã suscæptiuã. Et sic tota eleuabat q̃ tota replebat & tota glorificabat. Si autem q̃ritꝰ vtrũ istis motibus simul moueret. Dicimus cp non. Sed aliæ ỹtutes ꝓparabant suas potentias eleuãdo habitualr: Charitas autem tanq̃ forma aliarum & vinculum pfectionis ex parte btissimæ virginis fecit coniunctionem actualr. Vñ charitas fuit complementum vltimum ex parte suscipiẽtis: sicut & complemẽtũ vltimũ ex parte dãtis & mouentis ad mouendũ & dãdũ: vñ Hugo de scto Victore. O charitas cp ꝓter est vinculum tuum. Tu deũ de cœlo ligatũ traxisti in mũdũ. Ad obiecta ergo rũdeo cp ascensioni p cõtẽplationẽ non ꝓriat descensus p humilitatẽ. Sed descẽdere ad opa actionis propter deum: hoc est ascendere p humilitatem ad deum. vñ Anſ. in lib. de similitudinibus assimilat humilitatem mõti: qa p eã ascendit ad deum p quosdam gradus. Et hæc mutuo se cõsequunt: qa quãto magis quis eleuat in cognitionem dei tanto magis descendit in humiliationem sui: qa quãto magis videt magnitudinem dei tãto magis respectu eiꝰ cognoscit vilitatẽ & paruitatẽ sui. vñ pſ. cxv. Ego dixi in excessu meo. s. deum contẽplando: ois hõ mẽdax. i. qa nõ sit. & Esa. lxiij. Oẽs iustitiæ nostræ q̃si pannus menstruatæ: quo nihil abominabilius dici põt. Vñ frequẽter legit de ꝓphetis vt Dañ. & Ezech. cp qñ diuina conspiciunt in terram cadũt. & Diony. dicit cp tenebræ occultant ea a lumine & magis a multo lumine. Et sic patet cp p humiliationẽ descẽsus nũ impedit cõtẽplationis ascensum. Erat ergo beatissima ỹgo in ipsa annũtiatione & cõcæptione in summo cõtẽplationis ascẽsu tota p dilectionẽ in deũ transformata. Et notandũ cp Beda super illud Luc. xi. Bũ q̃ audiũt verbũ dei &c. dicit. Hoc i loco btẽ dei genitricis excellentia commẽdat: qa in tanta speculationis custodia dño famulabat: cp ipsius humilitati & sctitati nullus sctoꝝ cõparat: sed & tota sctoꝝ btitudo ex gratiosa virginis vtero processit. O veneranda dña electa & ꝓelecta q̃ est mr & virgo eẽ nõ desinit. O admiranda puella q̃ salua virginitatis pudore suum genuit genitorem. O fœlix ancilla q̃ creatorem & gubernatorem genuit vniuersoꝝ: & ỹgo pmãnsit in æternũ. O benedicta mr̃ q̃ inferni vastatorẽ: cœli reparatorẽ: nr̃m saluatorẽ: mũdi redẽptorẽ: deũ oipotẽtẽ: dñm cœli & terræ & oia continentẽ suo ꝓtulit ex vtero. Angelorꝫ lętitiam: hoim vitam: cœlorꝫ gliam: sctoꝝ coronam: padisi lucernã. O btã fœmina q̃ regis vniuersoꝝ mr̃ eẽ meruit. Sedet in gremio ỹginis mris q̃ trinã reꝝ machinã pal-

Rñsio.

Rñsio ad obiecta.

mo ꝓcludit. Gaudet itaq; mr̃ q̃ tm̃ se hre filiũ ꝓtẽplak. O admirandum magnæ pietatis miraculum. Hæc Beda.

¶ Alius sermo de missione in genere. Ca. IX.

Missio qd ipor tat.

MISSVS EST AD MARIAM VIRginem. Lucæ. i. Missio alicui? ad aliquem ĩportat quẽdam ꝓcessũ seu emanationẽ ipsi? missi a mittẽre. Et qa pr æternꝰ a nullo ꝓcedit:iõ nõ dr mitti: ad creaturam: nec vsq̃ legit missus. Sili? trinitas nõ dr mitti: qa includit psonam pris q̃ nõ mittit. Sed qa filiꝰ dei ꝓcedit a pre:iõ mitti a patre & mitti dr in mũdũ. ad Gal. iiij. Misit deꝰ filiũ suũ. Spũs q̃ sctus q̃ ꝓcedit a patre & filio mitti dr ad sctificandam creaturam. Ioan. xvi. Mittam vobis a pre spm̃ veritatis. Angeli q̃ q̃a a deo sæpe mittũt ad diuersa officia. Heb. i. c. Oẽs administratorij spũs sunt in ministeriũ missi eorum q hæreditatem capiũt salutis. Qd̃ ergo dr. Missus ẽ ad mariam ỹginem. fm Alb. põt intelligi de angelo & de spũsctõ: & de dei filio in ista annũtiatione: sed aliter & aliter.

¶ Primo missus est dei angelus ad Mariam: vt præparationẽ nostram de ea intimaret.

¶ Secũdo missus est dei spiritus ad Mariam: vt præparationem ad hoc adaptaret.

¶ Tertio missus est altissimi filius ad Mariam.

§. I. QVANTVM ERGO AD PRIMVM

de missione angeli in hoc sermone. Sciendum cp ista nũtiatio fuit suprema & finis & cõplementum oim nuntiationũ ꝓpheraliu de incarnatiõe loquẽtium. Et qa beatitudo quæ nũdat immediate btẽ mariæ: & in ipsa & p ipam annũtiat toti humano generi ꝓsequenda p incarnationẽ cum homo in hoc fuerit vt recipiens eam: nõ decuit vt hõ hui? esset nũtius. Hoim etiam est recipere illuminationes: ãgelorꝫ aut̃ est nuntiare. Sed vt cũ nullus hoim fuerit supior. b. maria: sed ipsa oẽs excellerer. Inferiorꝫ aũt est recipere illuminationes a superioribus: apparet cp non debuit ista revelatio vel nuntiatio incarnationis fieri p hoiem: cum quilibet eẽt inferior virgine. Et si diceret cp eadem rõne nõ debuit fieri ẽt p angelum: qa fuit maior angelis perfectione gr̃æ super eos exaltata. Rñ. b. Tho. in. iij. p. q. xxx. cp mater dei erat superior angelis quantũ ad dignitatẽ ad quam diuinitus eligebatur. Sed quantum ad statum vitæ pñs inferior erat angelis: sicut etiam xps̃ puer passibilitatem assumptam dr paulominus angelis minoratus. Sed qa xps̃ erat viator. simul & cõprehensorij non egebat quantũ ad cognitionem diuinorꝫ ab angelis instrui. Mater autem dei in vita nondum erat in statu cõprehensorij: & ideo de concæptu diuino erat p angelũ instruẽda. Fuit ergo ad hoc missus angel? Gabriel. & hoc triplici rõne fm. b. Tho. in. iij. p. te. q. xxx. Fuit conueniens mysteriũ incarnationis nũriarj p angelum missum: vt dr in euãgelio. Primo vt in hoc seruaret̃ diuina ordinatio fm quam mediantibus angelis diuina ad hoies ꝓueniũt: vñ oẽs reuelationes diuinorum sctẽ sunt ministerio angelorꝫ: vt patet in Dañ. & Apo. xxi. c. & lege diuina data per angelos fm apostolũ. vñ Diony. dicit in li. ccelestis hierarchiæ. iij. c. cp diuinũ Iesu benignitatis mysteriũ angeli primũ edocti sunt: posꝫ p ipsos ad nos cognitionis gr̃a transiuit. Sic diuinissim9 Gabriel ad Zachariam qdem dicebat ꝓphetam esse vẽturũ ex ipso. Mariã aut̃ quõ in ipsa the archicum ineffabilis dei formationis mysterium. Nec est ꝰ qd̃ ait idẽ Diony. c. vij. s. cp Christo ascendẽte angeli quæruntꝰ de ipso. Quis est iste q̃ venit de Edõ? Esa. lxiij. quasi ignorantes mysteriũ incarnatiõis. Non em quæritꝰ quasi ignorantes tale mysterium. sed perfectius scirẽ cupientes hui9 mysterij rões quæ sunt incomprehensibiles intellectui creato fm btm̃ Tho. vbi. s. vñ Maximus dicit. vtrum angeli cognouerint futuram incarnationẽ ambigere non oportet latuit aũt eos inuestigabilis dñi ꝓcæptio atq; modus qualiter totus in genitore totus manebat in omnibus: necnon & in virginis cellula. Secũda rõ est: qa cõueniẽs fuit reparationẽ q̃ futura erat p xp̃m nũtiari p angelum vt corresponderet reparatio lapsui: vt sicut p angelũ: sed malũ nuntiatum est verbũ fœminæ. s. Eue vñ secuta est mors: sic p angelũ bonũ nũtiaret verbum mariæ: vñ reparata est vita. Et hoc est q̃d dicit Beda in homil. Aprũ humanæ restaurationis principium vt angelus a deo mitteret ad mulierem partui consecrandam diuino: quia prima

Angelꝰ gabriel missus ẽ triplici rõne.

Universidad de Deusto
Biblioteca

perditionis humanæ cau sa fuit: cū serpens a diabolo mitte-
batur ad mulierē spū supbiæ decipiēdam. Potest huic rōni
addi. & hoc qa cum ex ipsa reparatione humani generis per
incarnationē restaurabant & ruinæ angelor ex hoib⁹ assu-
mendis in eor cōsortium: decens fuit q etiam angeli cōcur-
rerēt in hoc mysterio: videlicet nuntiādo ipm. Tertia rō est:
qa conueniebat hoc virginitati matris dei. Omne em aīal di-
ligit sibi simile & delectabiliter quærat cū eo: ouis cū oue:
homo cū homine: iniquus cū iniquo: castus & innocens cū
pudico & sancto. Hāc rōnem tāgit btūs Hiero. in sermone
de assumptione dicens. Bene angelus ad virginem mittitur:
qa semp angelis cognata est virginitas. Profecto i carne eē:
& præter carnem viuere. i. in virginitate: nō terrena vita ē:
sed cœlestis. Hæc ille. De vita em cœlesti dr q in futura re-
surrectione neq; nubent, neq; nubentur: sed erunt similes
angelis dei. Mat. xxij. Et alius dicit. Virginitas est soror āge
lor. Apte ergo missus est angel⁹ virgo ad Mariam virginē
desponsatam Ioseph virgini.

§.II. SED NVNC VIDENDVM EST

Deq or die mis fus est.

circa ipsum nuntium.

¶ Primo de quo ordine missus est.
¶ Sed o in qua specie missus est.
¶ Tertio in quo tempore missus est.
¶ Quarto in quo loco missus est.
¶ Quinto qua locutione vsus est.

Quātum ad primū cū sint ordines nouē in cœlesti hierar
chia: de. 9 illo⁹ missus sit dicendū. Et quidam dixerūt circa
hoc fuisse hūc Gabrielē de supmo ordine, s. seraphin. Mouē
tur ad hoc. qa. b. Grego. dicit q summum angelū venire di
gnū erat q summum oim nūtiabat. s. dñm incarnandū. Ga-
briel em siue sit nomen ppriū alicuius angeli: siue nomē cō
mune designās officiū ad qd mittitur: non exprimit magis
vnū ordinem q̄ aliū. Si em seraphim missus fuit ad Esaiam
ad purgādū calculo ignito labia eius. Esa. vi. quare nō mul-
to magis ad virginem: ad significandū purgationē roti⁹ mū
di? Et si dicatur illū missum ad Esaiā nō fuisse de supmo or
dine: qa illi nō mittunt: sed semp assistūt: sed dictus est sera-
phim ex exercitio ad qd⁹ missus fuit. Sincēdēdū mētē illi⁹ &
locutionē. Posset dici q hoc est de cōi lege supmos nō mitti
secus ex aliqua cā ardua et maxima: vt fuit mysterium incar-
nationis. Sed cōior opinio est q fuit iste de ordine archāge-
lor: qd &. b. Bern. dicit. Hoc expsse notat Aug. in quodam
sermone. in quo inducit btām virginem sic loquentem. Ve
nit ad me Gabriel archāgelus facie rutilans: veste coruscās:
incessu mirabilis. Et assignat tres rōnes vñ ecclesia canit. Ar
changelū Gabrielē credim⁹ te diuinit⁹ affatū. Et iterū in offi
cio. Gaude Maria virgo q Gabrielis archāgeli dictis credidi
sti. & ipse. b. Greg. ait in homil. q archāgeli sunt q summa
nuntiant. vñ credibile est fm. b. Tho. vbi. s. q fuit iste sum-
mus in ordine archāgelor. & sic pōt intelligi dictum beati
Grego. cum dicit q debuit venire ad annuntiandum sum-
mum angelum: nō respectu oim ordinū: sed respectu ange-
lor & archangelor. Gabriel aūt dr q interpretat fortitudo
dei: qa annūtiabat dñm fortissimum in plio ad dēmones ex
pugnandos. Dicit aūt Alber. vbi. s. q ideo iste angelus non
fuit de maioribus: sed archangelus: qd factum fuit in hono
rationē btē mariæ: qa si qs de supiorib⁹ mitteret: ab illo il-
luminari crederet. de inferioribus aūt mittit vt oñdat q an
gelus tm est mysterialis negotij nūtius: & exterior delator.
Deus aūt p seipm est negotij inuētor & intelligentiæ inspi
rator: & mētis ad ꝺsensum illuminator. nihil ergo illumina
tionis in hoc ab angelo ꝺgo accepit. Vñ in euāgelio āgel⁹
dr p totum: nō archāgelus: ad tollendā talē opinionem.

In q spē fuerit missus āgel⁹ ad mariā.

§.III. SECVNDO VIDENDVM EST IN

qua specie missus est angelus ad mariā. fm. b. Tho. iij. par. q.
xxx. q. in specie corporali appareret hoc cōueniens fuit. Pri
mo quantum ad id qd nūtiabat. Venerat em angelus nun-
tiare incarnationem inuisibilis dei: vñ etiā conueniens fuit
in sua substantia inuisibilis creatura. s. angel⁹
assumeret in qua visibiliter ꝺpareret. Cum etiam oēs appa
ritiones veteris testamenti ad hāc apparitionem ordinentur
qua filius dei in carne apparuit. Sed o hoc ꝺgruū fuit digni-
tati mīs dei q̄ non solū mēte sed in corporeo vētre erat dei
filiū receptura: & ī nō solū mēs ei⁹: sed etiā sensus corporei
erant visione angelica refouendi. Tertio congruit certitudi
ni eius qū nūtiabat. Ea em q sunt oculis subiecta certius ap
prehendim⁹ q̄ ea q imaginamur. Vñ dicit Chry⁹. sup Mat.
q angelus non in somnis: immo visibiliter virgini astitit.
Nam qa magnam valde relationem ab angelo accipiebat
egebat tantę rei euentus visione solēni. s. corporali. Quāuis
autē intellectualis visio sit potior: q̄ visio imaginaria vel
corporalis. tm btūs. Aug. dicit q est excellētior visio seu pro
phetia q habet simul intellectualem & imaginariam visio-
nē q̄: illa q habet alterā tm. Bta aūt ⁹go nō solum pcepit vi
sionē corpalē in angelo nūtio: sed etiā intellectualē illumi
nationē. vñ talis apparitio nobilior fuit. Et adhuc nobilior
fuisset si angelū intellectuali visione in sua substātia vidis-
set: sed hoc nō patiebat status eius cum esset viatrix. Nō em
viator hō angelum p essentiā videt. Apparēs aūt angel⁹ in
specie corporali quā ipe assumpsit ex aere densator: se obtu
lit virgini in humana forma magis q̄ in alia forma corpea.
Et rō est fm Alb. vbi. s. quia virgo sensibiliter ab angelo il
luminari debuit. Illuminatio autē sensitiua ad cognitionē
fit mediante locutione: ergo medium illuminationis debet
esse locutiuum: sed nullū sensitiuum est locutiuum nisi hō.
Et ideo decuit vt ipse in specie hūana non alia appareret vt
sicut nobilissimū intellectiuum erat q̄d illuminabat eā in-
terius. s. de⁹: sic nobilissimum esset instrumētū p q̄d illumi
nabat exterius. s. species humana. Et hæc forma hūana fuit
in sexu virili fm Alb. qd patet ex ꝺbis. b. Amb. dicētis sup
Luc. Trepidare virginum est: & ad oēs viri ingressus pauē
re: & ꝺoēs viri affatus vereri. qd ideo dicit: qa euāgelista ait.
q turbata est in sermone āgeli: quia speciem viri habebat.
Patet etiam hoc ex eo qd in oibus alīs apparitionibus āge
lor figuratiuis huius annuntiationis angeli apparuerūt in
forma viror. Vñ qñ apparuerunt tres viri. i. angeli Abraæ
Gen. xviij. Rō etiā huiꝰ ē fm Alber. qa sexus fœminę nō est
illuminatiuus: sed magis illuminabilis fm aplm dicentem.
Mulieres in ecclesia taceāt: sed domi viros suos interrogēt.
Caput em mulieris est vir. Vñ cum illuminans inquātum
hmōi dignior sit illuminato: pot⁹ illuminatio fieri debuit
btē mariæ in sexu digniori. s. virili q̄ fœmineo. Missus aūt
angelus apparuit in forma humana virili: non quidem in
ætate puerili nec senili: sed iuuenili. Cuius rō est fm Alber.
qa senex inquātum hmōi dicit defectū. & silr puer, sed iuue
nis dicit nouitatē cū pfectiōe. Hic aūt nūtiabat ille qui fuit
nouus fm humanitatem: perfect⁹ fm diuinitatem. Ergo in
specie iuuenili debuit nūtiari. Et ad idē facit quod dicit Dio
ny. dicens. Signa innouantis & semp vitalis virtutis. Inno
uantis: ecce nouitas humanitatis. Semp vitalis virtutis: ecce
æternitas deitatis. Et sic iuuenile nomen complectit huma-
nitatem æternāq; deitatem quam vtramq; xp̄s nūtiatus ha-
buit. Congruebat ergo forma iuuenilis illuminationi sensi
bili: nō autem pueri vel senis forma: qa pueri non perfecte
vtuntur discretiōe sensuum: & senes deficiunt fm sensum.
Neutra ergo ætas conueniebat illuminationi sensibili: vbi
necessaria est & discretio sensuum & vigor organorū. Missꝰ
etiam credēdum est appuisse indutus: qa in scripturis sic le-
gunt apparuisse. Nam in resurrectione viderunt mulieres
in monumēto duos angelos in albis sedentes. Et post ascē-
sionem Christi, immediate apparuerunt duo viri in ve-
stib⁹ albis. Act. i. id est angeli dei. Et vt dicit btūs Greg. Can
dor vestis iocunditatem indicat futuræ solēnitatis. Et quia
maximū festū fuit hoibus qñ diuinitas fuit copulata nostrę
hūanitati in isto mysterio. iō posset videri q angelus iste de
buit apparere Mariæ albis idut⁹. Sed qa quē nuntiauit. s. Io
fordidis Iesum magnum sacerdotem. iō videt q ad confor
mādū se ei debuerit apparere potius in vestibus fordidis. In
Esa. quoq; lxiij. c. quærunt angeli a Christo ascēdēte: vt cōi
ter exponit. Quare rubrum est vestimētum tuū. Ex quo vi
det q debuit apparere in veste rubea. Sed dicit Alb. vbi. s.
q apparuit angelus iste in veste clara non alba nec nigra vel
rubea. Et hoc propter annuntiationē & ppter recipientem
& ppter nuntiatū. Propter nuntiationē qdē angelus q cla-
ritatē cognitionis & puritatē habet. Quāū ad ꝺginē recipiē
rē nūtiū cōgruebat vestis clara: qa illa q̄ concæpit sine tene-
bra pcti

Quare i forma hūana & virili

Quo hō bitu missꝰ ē.

In q̄ spē ciēgel⁹ apput.

Quare i specie hūana.

bra pcti fuit: & sine pcō concæpit qui peccare nō potuit Ie-
sum. Et qa sine libidine concæpit: & sine dolore peperit: er-
go sine passiōis rubore hæc cōceptio cōsummata fuit. ergo
cū angelus non intēderet nūtiare nisi incarnationem nō de
buit hre vestem rubricatam vel bicoloratam: sed tm clarā.
Itē modus procedendi in ista incarnatiōe fuit sine corruptiōe:
sine diminutione: sine mixtione: sicut lux procedit de luce: er-
go quo ad omnia q fuerunt in ista incarnatiōe ꝺgruebat an-
gelum venire in veste clara. Autoritates autem quæ loquūt
dñm vestitum vel sacco. vt illud. Pō. xix. Cōcidisti saccum
meum, vel sordida veste vel rubea loquuntur de ipso Chri
sto fm statum passionis non incarnationis.

§.IIII. TERTIO CONSIDERANDVM

quo tpe missꝰ ē.

est quo tpe missus est. Et dicendum q missus est eo tpe quo
pnuntiatum fuerat messiā. i. xp̄m mittendum fm pphetiā
Iacob patriarchæ dicentis Gen. pen. Nō auferetur sceptrum
de Iuda & dux de femore ei⁹: donec veniat q mittendus est.
Alia translatio habet Messias: q dr xp̄s. Et qa tunc tpis iam
erat ablatum sceptrū de Iuda. i. dignitas regalis de tribu Iu
da. & dux de femore eius. i. ducatus & regimē illius populi:
p duces Leuitas Machabæos: qui aliquo modo ptinebant
ad tribum Iudæ ꝺhentes adiuuicē ꝺnubia. & assumpserat si
bi regnum Iudææ Herodes alienigena q nōn erat de gñe Iu
dæorum. vt patet Mat. ij. Sed diffuse declarat p magistrum
in historia scol. Ideo vt impleret ꝺphetia: missus est angel⁹
ad nuntiandum subitum aduentū regis p incarnationem.

Quoto ānomissꝰ est.

Et si quæratur quoto anno ab initio mūdi. Rndeo fm Be
dā. lxx. interptes. q nouies, milleſimo cētesimo min⁹ vno.
Fecerat siqdē de⁹ cūctas creaturas in principio mūdi vt nar
rat lra Gen. i. in q̄q; die⁹. & in parte. vi. in qua creauit be
stias terræ & hoiem faciens eū dñm oim: & a paradiso terre
stri transturus humanum gen⁹ si obedisset in gloriā cœle
stem. Sed qa vt ingratus transgressus est præceptum: puni-
uit eos Adam & Euam eīc oī posteritate sua q̄ tota erat in eis
fm ꝺtutē seminalē p q̄nq; milia. xcix. annos vt nullus eor
quantūcūq; sētē viueret posset intrare i gloriā cœlestem ita
q ꝺp singulis diebus data est pœna mille annorum. Et ꝺ il-
la parte sextæ diei residuum q̄ tpe pene transacto missus est
angelus ad annūtiandū: qa tpis miserēdi eius hois: qa venit
tps vt incarnatus passione sua aperiret oibus ianuam regni
cœlestis: remoto āgelo a custodia viæ paradisi ne posset adi
ri. Si scire cupis quo anni: mense, vniuersalis tenet ecclesia:

quo mē seanni.

qa de mēse Martij q erat sextus mensis a cōceptione Ioānis
baptistæ. vt dr Luc. i. Et apte in sexto mense a Ioannis cōce
ptu dr missus angelus ad annuntiādū Christi incarnationē:
qa lex & ꝓphetę. i. vetus testamentū vsq; ad Ioannem cōti
nens qnq; mūdi ętates. primā ab Adā vsq; ad Noe. sed am a
Noe vsq; ad abraam. tertiam ab Abraā vsq; ad Dauid. quar
tam a Dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis. quintā
a trāsmigratiōe Babylonis vsq; ad xp̄m. in quo inchoatur
sexta ætas: cuius finem de⁹ nouit. Habem⁹ aūt de ea. M. cccc.
lxxix. annos cum hoc scriptū est. Est aūt senari⁹ numer⁹ pfe
ctus: significans pfectionē gr̄æ quam xp̄s adduxit. Messis au
tem Martij est tps vernum quo terra sicca & indecora ꝓpter
frig⁹ reuiuiscit in herbis: floret in arboribus: lætat auium cō
cētu: abūdat in humoribus. Et qa p īcarnationem xp̄i reno-
uatio facienda in hūano gñe: qd olim ꝓpter frigus pcti erat
aridū gr̄a indecor: qa sine virtutibus reuiguit in bonis co-
gitationibus: refloruit in sctis affectionibus: augmentatum
est in sctis doctrinis: lætatum ex p̄mis. ideo apte hoc mēse

quo die mensis.

missus est. Dies aūt hui⁹ mensis in quo missus est dies. xxv.
Martij. & sexta feria qua die creatus est primus hō. & qua die
reuolutis. xxxiij. annis ætatis dñi nr̄i. & crucifixus & mortu⁹
est p nobis fm. b. Aug. Ea igitur die qua primus hō de terra
terrenus Adam fact⁹ est: voluit secundus Adam de cœlo cœ
lestis Iesus fieri vt terrenum faceret cœlestem. b. Aug. Deus
factus est homo: vt homo fieret deus redimendo eū sua pas-
sione illa die eam suscipiendo. Et ideo præ cæteris in maxi
ma deuotione habenda est: & vbiq; ꝓpter reuerentiam eius
abstinet a carniū esu. de conse. dist. iij. de esu carnium. Sed an
tiquitus etiam ieiunabat: ita vt crucifigere Christum reputa

Qua hora.

retur q sanus non ieiunasset. de cōse. dist. iij. ieiunia. Demū
hora in qua missus est: etsi nobis non sit certa: tm fm Alber.
vbi. s. conuenientior videtur fuisse in ortu solis. dicit em q
circūstantiæ nūtiantis debēt exprimere ꝓprietatem nūtiati
fm Diony. vnde cum annuntiet angelus ille ipam incarna-
tionem cū ꝓprietatib⁹ suis: illa autem sit ort⁹ veri solis sup
terrā illuminātis oēm hoiem venientem in hunc mūdū. q̄d
tps. s. mane est initium diei: sine ꝺiudicio ꝺsumptionis cre-
dimus q hæc annūtiatio fit facta i ortu diei. Ad qd facit qa
opus creationis cœpit a luce. Gen. i. Fiat lux. quod videtur
fuisse in principio diei artificialis. Ergo multo fortius opus
recreationis qd est nobilius. in incarnatiōe incipit dies gr̄æ.
Ois aūt dies icipit a luce. s. artificialis dies qui est ab ortu so-
lis vsq; ad occasum sup nr̄m hemisphērium. dies enim na-
turalis qui est. xxiij. horar comprehendens etiam noctē in
veteri testamēto inchoabat a luce. s. in mane. vt patet ex tex
tu lr̄æ. Gen. i. & ideo decēs fuit q recreatio q est per gratiam
allaram inchoaret a luce: Qd aūt dr Sap. xviij. Dum mediū
silentium tenerent oia. & nox in suo cursu medium iter ha-
beret, oꝑs sermo tuus dñe. i. filius de cœlis a regalibus sedi-
bus venit. Ex qua autoritate posset videri q ista annūtiatio
fuerit facta in media nocte. Rndeo q̄ non intēdit sapiēs ibi
notare tps seu horam incarnationis: sed statum eor quibus
venit qui omnes vna catena tenebrarum errorum & vitio-
rum erant compediti. Angelus autem magis debuit nuntia
re: & ex hora annūtiationis designare ꝓprietatem & effectū
incarnationis. s. initium seu ortum veri solis potius q̄ statū
eorum quibus ortus est. nec etiam⁹ in vespere. i. sero debuit
nūtiare significans finem sæculi. i. sextam ætatem in qua in
carnatus est. fm illud Apostoli ad Gal. iiij. Post q̄ venit ple-
nitudo temporis misit deus filium suum. i. penultima ætas
& alibi. Nos sumus in quos fines sæculorum deuenerūt: qa
tempus non nuntiabat incarnationis. Iam em illud fuerat
nūtiatum per Gabrielem Danieli. s. ipsam tunc faciendam
incarnationem. Si autem diceretur q conueniētior videt
hora in meridie: ex eo q Abraæ stanti in ostio tabernacu li
in feruore diei. i. in meridie apparuerunt angeli nūtiātes cō
cæptum Isaac qui fuit figura christi. Illa etiam hora. s. nona
Christus expirauit in cruce, per cuius mortem redempti & il
luminati sumus. In meridie etiam sole existēte in altissimo
poli: maximum calorem generat super terram. Maximum
autem calorem suæ dilectionis ostendit in mittēdo filium
suum i mūdum, ergo illa hora debuit potius nūtiari. Respō
det Alber. q Abraam designat feruētem affectum patrum
antiquorum: quem habebāt ad istam incarnationem faciēn
dam. Sed angelus non ad hoc fuerat missus nūtiare. s. deside
rium patrum: sed impletionem vñ & initium illuminatio-
nis. Quod autem hora passiōis fuerit meridies facit ad ꝓpo-
situm videlicet quia sicut sole mūdi materiali ad occasum
tēdēte cōgruebat verum solem christū mūdū reliquere quo
ad vsum vitæ humanæ. Ita ꝺgruebat q̄ sole materiali oriē
te. s. in prīcipio diei: simul oriretur ab ītra verus sol iustitiæ
xp̄s deus nr̄ p icarnationem. Et licet in ope redēptiōis chari
tas mōstraret i summo: op⁹ tm icarnatiōis sine passione non
fuit op⁹ redēptionis. vñ licet icarnatio magis in se eēt q̄ pas
sio: tm magis mōstrata est charitas i passiōe dicēte dño. Maio
rem charitatem nemo habet &c. Ergo nō fuit summum qd
recæpit augmentum. vñ charitati ostēse in icarnatiōe: facta
est additio fm demōstrationē exteriorē in passiōe p quā cha
ritas vltima est in ostensiōis pfectiōe: & ideo in meridie pas
sio magis q̄ incarnatio cōgruit fieri.

§.V. QVARTO VIDENDVM EST DE

De loco ad quē missꝰ ē.

loco ad quem missus est. s. in qua ꝓuincia. In qua ciuitate. In
qua domo. Et quantum ad prouiciam ostēditur expresse ex
euāgelio isto Luc. & quo ad ciuitatem quia dicit ibi. Missus
est angel⁹ i ciuitatē Galilææ. s. talis ꝓuinciæ. q̄ ciuitas dr Na
zareth. Ideo autem anuūtiatio ista & ꝺceptio christi fieri de
buit i prouicia Galilææ fm Alb. vbi. s. & propter factū qd
fiebat & ꝓpter finē p quē fiebat. Incarnat⁹ em fuit dñs vt Iu
dæos & Gētiles saluaret. Propterea i regiōe quæ ab vtroq;
ihabitabatur: ānūtiari & ꝺcipi voluit. Qd autem ab vtriq;
ihabitaret: patet p Esaiam dicētem. ix. c. Primo tpe alleuia-
ta terra Zabulō & terra Neptalim &c. trās Iordanem Gali
leæ. gētium ppls qui ambulabat i tenebris vidit lucem ma
gnam. Ductis em i magna parte dictis tribubus in captiuita
tem i Niniuem: missi sunt a rege multi gētiles ad habitan-
dum i Galilea. & sic mixti erāt Gētiles cum Iudæis qui remā

Universidad de Deusto
Biblioteca

serãt. Qđ habitaret a Iudeis Galilæa: patet ex euangelio vbi dr. ꝙ ascendit Ioseph a Galilæa in Iudæam. & sic in regione communi cõcipi voluit qui ꝓ oibus nasci voluit. Non em Iudæorum deus tm sed & Gentilium. Item regio illa suo nõie, ꝓprietatem incarnatiõis ꝓmissimæ expressit. Galilea em interpretatur reuelatio seu trãsmigratio. In hac autẽ annũtiatione fiebat summi secretoꝝ reuelatio qñ verbum in principio ꝙ erat apud deum: & lucem inhabitat inaccessibilem: caro factum est. Et vidit ois caro salutare dei nr̃i: qui librum aperuit & soluit signacula oĩa: & ꝙcũq; audiuit a pr̃e nota fecit uobis. Similr & hic fiebat transmigratio maxima: qa de ignorantia in scientiã: de culpa in gr̃am: de vmbra in veritatẽ: de austeritate in benignitatẽ: de seruitute in libertatẽ: de timore in amorem: de grauitate in leuitatẽ: diuinitas in humanitatem: q̃ maxima transmigratio fuit: qa in ea primum ad vltimũ in vnã pſonã trãsmigrauit. Nec obstat si dicat ꝙ Iudæis ꝓmissus est. ergo ibi in Iudæa cõcipi debuit. falsum em̃ hoc est qa & gẽtibus. vt patet ꝓ ꝓpheras p̃cipue Esa. sed bñ ꝓmissum est ꝙ de eoꝝ semine xps nasceret: quod eis solum est. Et sic salus ex Iudæis est originaliter. sed non ꝓpẽ eos. Quãtũ ad ciuitatem clarum est: qa nuntiatus est in ciuitate hoc testãte euangelio. Et qa natus est extra ciuitatẽ Bethleem: pallus, sepultus & resuscitatus extra ciuitatẽ. ſ. Hierlm posset alicui videri ꝙ etiam extra ciuitatem debuisset cõcipi sicut & alia p̃dicta facta sunt. Sed r̃ndet Alb. vbi. ã. ꝙ dñs in oibus principalibus factis q̃ in mundo gessit quare in mũdum venisset ostendit. Inter hoies em̃ pc̃ores natus fuit: natus ante bouem & asinum iacuit. Inter pc̃ores uersat⁹ fuit: & cum eis comedit. Inter Latrones crucifixus fuit. Resurgẽs primo Mariæ peccatrici apparuit: omnibus ꝓ hoc ostẽdere volens qa venerat Iesus in mundum pc̃ores saluos facere. Non ergo in mari qđ est locus piscũ debuit nuntiari. Non in aere q est locus autum: non in cãpo q est locus aialiũ sylueſtrium: sed in ciuitate ꝯcipi debuit: q est locus hoim prius q propter nos & ꝓpter nr̃am salutem descẽdit de cœlis. Ad obiecta m̃det: ꝙ duplex est natiuitas. ſ. in vtero & extero. Prima congruit mysterio. Secda exẽplo. Prima in secreto. Secda manifesto. In ciuitate ergo cõcipi voluit vt nõ deret⁹ ꝙ ꝓ oibus venit. In via autẽ natus vt ostenderet qa natus nobis factus est via ad regnum cœlorum. Extra portam passus ad ostẽdendum ꝙ ꝓ ipsius passionem nõ liberemur nisi a conuersione pc̃ti ad ipm & post ĩpm egrediamur. Io etiã in ciuitate cõcipi voluit ad oñendum ꝙ qñ de cœlis venit: nõ sine cœlis & ciuitate regni cœlestis venit: sed ipam ciuitatem regni nobis secum tulit. Nõ sic Lucifer descẽdit: sed sicut fulgur de cœlo ipm cœlũ deserẽs: & secũ vbicũq; ignẽ portans: dñs autẽ ad nos veniens id qđ erat pmã fit: & de bonis paternis nõ expulsus fuit: sed in vtero matris vt in ciuitate dñi regnum cœlos fuit. Quãtum ad nomen ciuitatis dicit euãgelista ꝙ erat Nazareth: qđ etiã nõ vacat a mysterio. Interpretatur em̃ Nazareth flos. Sicut autem diuinæ generationi: ita & humanæ assimilat gñatio floris de flore. flos em pullulat de vno & in decore est: eum spe vtilitatis in fructu. Similr ꝓpter diuinam gñationem ꝓcedit filius de vno. ſ. patre qui est in cœlis sine matre: & ꝓpter generationem humanam de vna. ſ. matre in terris sine patre: vñ ipse sponsus ecclesiæ ait in Cañ. Ego flos campi. Bñ ergo in Nazareth concæptus fuit: qui sicut flos de flore sine mixtione de vna matre saluo virginitatis decore: & matris vtilitate, pcessit. Vñ brñs Ber. Semina diuinæ cognitionis videntur esse allocutiones & promissiones factæ ad patres. Floruit autem hoc semen in mirabilibus: q̃ ostensa sunt in exitu de Egypto. susceptio autem huius seminis ista & horum florum fructus est Nazareth. Nũtiat ergo Christus Nazareth nasciturus: qa in flore separat fructus processurus. Nomen ergo ciuitatis in qua cõcipitur exprimit & statum tpis & finem operis ad quem venit. Cum em̃ Christus concipit hyems transit: tps iucundionis aduenit: fructus appropinquauit: omnibus se exhibuit: medicinam confecit: sensum refecit: coronandus pauperib⁹ venit. Hæ autem sunt ꝓprietates floris, ꝓpter quas cõgruit Nazareth ad locum diuinæ cõceptionis. Nõ obstat qđ Michæas ait. Tu Bethleem terra Iuda &c. ex te exiet dux qui regat populum meum. qa loquitur de exitu eius ex vtero. i. natiuitate quæ fuit in Bethleem. Et qđ ait dñs in Pſ. cxxxi. De fructu vẽtris tui ponam super sedem tuam. quæ sedes regni Dauid fuit in Hierusalem: loquit̃ de modo obtinẽdi regnũ Dauid spũale ſm ius & actum: & vtrumq; fuit factum in Iudæa & Hierlm: qa ibi est passus dñs. Et ꝓ ius redemptiõis regnũ accæpit super eos: ꝓ quibus passus est. Ibi etiam resurrexit & nunc actualiter in throno regni sedit. Quãtũ aũt ad locũ habitationis dicẽdum ꝙ fuit missus ad domũ vbi habitabat bta maria. Dicit em̃ euãgelista. Ingressus est angelus ad eam. ſ. in ostium domus suæ. Sed videt ꝙ ꝓ porti⁹ debuerit fieri ista nũtiatio in templo: qa dignior opatio debet fieri in digniori loco: vñ oratio q̃ est opus valde dignum. nam tũc loquimur cum deo: fit cõis in tẽplo: qđ Christus ostendit dicens. Lu. xix. Domus mea domus orationis vocabit. sed ista nũtiatio & cõceptio fuit dignissima operatio. ergo &c. Cõceptio etiã Ioãnis baptiſtæ fuit nũtiata in templo. vt patet Luc. ꝯ. ergo multo magis ista q̃ sine cõparatiõe fuit dignior. Ad quæ respondet Alber. vbi. ã. ꝙ locutus non sanctificat hoiem: sed homo locum. vt dicit Chryſ. dist. xl. ſ. c. multi. dignius ergo tẽplum & locꝰ in quo habitat maioris dignitatis & sanctitatis pſona & in quo exercet ꝑfectior operatio. Erat ergo dignissima habitatio in terra illa i qua habitabat dignissima & sanctissima creaturarum quẽ ipse sanctuarium semp inhabitauit: munꝺ solã reliquit quam multitudo angelorum frequentauit. Exercebatur etiã ibi in nobilissima opatione. ſ. sanctissima cõtẽplatiõis: oñonis: deuotionis oblatione. Dignius ergo oratorium ſtud q̃ illud Iudæ cum: in quo fiebat rauꝝ & vitulorꝝ mactatio: thuris incensio. Fiebat ergo ista annũtiatio & incarnatio in dignissimo loco: in templo. ſ. sanctissimo vteri virginalis. Vñ canit de ea ecclesia. Tẽplum dñi: sacrarium spũs̃ti. Et beatus Ber. ait ꝙ non fuit locus dignior vtero virginali. Et qa dicit ingressus ad eã. dicit Alber. Credimus angelum claussis ianuis domus ad eã intrasse. & hoc potuisse ꝓpter naturæ suæ subtilitatem: & assumpti ætherei corporis qualitatem. quod elicit ex verbis bti Berñ. sic dicentis. Ingressus ad eam puto in secretarium pudici cubiculi: vbi illa forsan clauso super se ostio orabat prem fuũ in abscõdito. Solẽt angeli astare orãtibus & delectari in his quos vident puras manus in oratione leuare: holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se deo offerre in odorem suauitas. Mariæ aũt oraones quatum placuerint in conspectu altissimi: angelus indicauit. q ingressus ad eã reuerẽter salutauit. Nec fuit difficile angelo ꝑclausum ostium intrare: penetrare ad abdita virginis: qui vtiq; ex subtilitate substãtiæ suæ hoc habet i natura ꝙ nec ferreis seris eius arceat ingressus quocumq; eum suus, ferat impet⁹? Angelicis em̃ spiritibus parietes non obsistunt: sed cũcta illis visibilia cedũt & solida & spissa penetrabilia sunt eis & peruia. Suspicãdũ igit̃ nõ est ꝙ aptũ ostium angelus inuenerit virginis: cui nimirũ in ꝓposito erat frequẽtias hoim fugere: vitare colloquia: ne vel orantis silẽtiũ prurbaret: vel continentis castitas tentaretur. Clauserat inquã sup se illa hora habitaculum suũ prudentissima virgo: sed hoibus: nõ angelis. Et sic potuit ad eã intrare angel⁹: sed nulli hominũ facilis patebat accessus. Hæc beatus Berñ.

De loco habitatiõis ad quẽ missus est.

§. VI. QVINTO ET VLTIMO QVE rẽdũ qua locutione locutus est ad eã in hac missione. Habẽt em̃ angeli suas locutiões adinuicẽ & ad alias beatas spũales eã allo nobis ignotas manifestantes suas cogitationes & affectus. cui⁹ est Habent & suas locutiones ad hoies: cum ad eos mittuntur a deo. Aliqñ interiores. ſ. illuminando & istigando ad bonũ: sicut Zacharias ꝓpheta dicit. ſ. c. Et dixit angelus q loquebatur in me. i. in mente. Aliqñ vero cum mittunt in specie visibili: loquũt etiam voce sensibili. sicut patet de angelis apparẽtibus Abraæ nũtiãtibus cõceptum Isaac. & de angelis apparẽtibus in forma humana in resurrectione Christi ad monumẽtum voce clara annũtiãtibus eam Marijs: & i ascẽsione discipulis. Ita dicẽdum est huic ꝙ sicut in specie humana: vt dictum est: apparuit Mariæ: ita & voce humana locutus est: vt pater ex litera euãgelij. Licet em̃ angelus non haberet dẽtes naturales vt homo: nec palatum guttur vel pulmonem ex quibus format vox humana: tamen & sine illis potuit formare vocem humanam. i. similem ei: sicut & cum facta est vox de cœlo: quæ audita est. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui ipsum audite. Et in monte cum eo fuimus cum essemus cum ipso in sancto monte. vbi illa instrumẽta vocis humanæ non erant. Decuit em̃ vt sicut non solum illuminatiõe inuisibili mẽs eius illustrabat & inflãmabat a deo: ita etiam & visione clara & locutione sensibili: oculi eius & auditus eius: & oẽs sensus reficerẽtur in dño. Saluauit ergo eã voce humana dicẽs: Aue. Congruo aũ ordine ista annũtiatio facta est. quæ em̃ a deo sunt ordinata sunt. Apls ad Rom. xiij. Tria em̃ intendebat angelus circa virginem. vt inquit ꝑtus Tho. in. iij. par. q. xxx. ar. iij. Primo qdem reddere mẽtem virginis attentã ad tantæ rei considerationem. qđ quidẽ fecit eã salutãdo qua dã noua & inusitata salutatione. Vñ Origeñ. sup Luc. dicit: ꝙ si sciuisset Maria ad alium quẽpiam fuisse factũ similẽ sermonem vtpote quæ habebat legis scienti: nunq; eam tanq; peregrinã talis salutatio terruisset: in qua salutatiõe ꝓmisit idoneitatem eius ad ꝯceptumin eo quod dixit. Gratia plena Expressit concæptum cũ subdidit. Dñs tecũ. ſ. erit. Post nuntiauit honorẽ cõsequẽtẽ cũ dixit. Benedicta tu in mulieribꝰ. Sexto intẽdebat eã instruere de mysterio incarnationis qđ in ea erat explendum. Qđ quidem fecit ꝓnũtiãdo cõceptum & partum dicens. Ecce concipies &c. Et in ostendẽdo dignitatem prolis: dũ ait. hic erit magnus &c. Et in demonstrãdo modum cocæptionis: cum ait. Spũs̃ctus superueniet in te. Tertio intendebat animum eius ad cõsensum inducere. qđ fecit exemplo Elizabeth & rõne sumpta ex diuina oipotentia. Non aũt inductũ fuit exemplũ Elizabeth quasi ex eo ꝙ dubitaret. vt dicit bea. Amb. Nam ꝙ crediderit oñdit Elizabeth dicens. Beata quæ credidisti. & ideo punita non fuit in aliquo sicut Zacharias muritate qui non credidit verbis angeli. Vñ qđ btus Aug. videt dicere in lib. q. vete. & noui testamenti. ſ. ꝙ ambigenti Mariæ de concæptu possibilitatẽ angelus prædicat intelligenda est ſm. b. Tho. ista dubitatio magis admirationis q̃ incredulitatis. Et ideo angelus probationem inducit non ad auferendam infidelitatem sed roborandam admirationem. & ponitur vt quoddã figurale exẽplum & ad confirmationem sui⁹ exempli subditur vt argumentum efficax dei omnipotentia. quia non erit impossibile apud deum omne ꝟbum. assignãt & infra aliæ rõnes huius exempli. In ipsa salutatione locutione & tandem assensu virginis. Dicit Alber. vbi. ã. Credimus beatam virginẽ in aduentu eius inclinatis genibus & eleuatis puris manib⁹ erectis ad cœlum oculis ad patrem miarum ꝓ incarnatione filij sui deuotissimas preces cum lachrymis fudisse: & angelo venienti assurrexisse: & ꝓcepta eius annũtiatione credentem in eam assensisse: & q̃ totius impleri flexis in terram iterum genib⁹: & eleuatis rursum in cœlum oculis ac manib⁹ ex intimo corde erumpẽtibus præ gaudio ex oculis lachrymis deuotissime flagitasse. & sic deum pariter & hominem concæpisse qñ demum ait. Fiat mihi ſm verbum tuũ. & tũc verbum caro factum est.

In salutatione tria ãgelus itendebat circa mariã.

¶ De missione spũs̃cti ad Mariam virginem. Ca. X.

MISSVS EST ETIAM AD MAriam virginem spũs̃ctus. qđ ꝓnuntiauit angel⁹ cũ ait. Spũs̃ctus supueniet in te. ſ. ad istud mysterium pficiendum. vnde dicere, potuit ipa btissima virgo maria illud Threñ. i. De excelso misit ignẽ in ossibus meis & erudiuit me. Ossa virginis potentiæ interiores in quibus consistit virtus animæ. De excelso ergo cœlo misit deus ignem spũssancti in potentijs virginis. in intellectu ad illuminandum. In affectu ad flammãdũ. In sensitiua ad desiccandum. ſ. cõcupiscẽtiam. In generatiua ad fœcundandũ. de omnibus eruditus eam deus de his quæ oportuit. Vñ & articulus fidei est ꝙ concæptus est Christus de spiritu sancto: qđ trahit ex eo qđ dixit angelus Ioseph. Qđ in ea natũ est. ſ. in virgine cõceptum de spũsancto est. Missus est ergo spũssanctus ad Mariam tripliciter.

Angel⁹ ad Mariã dat sanctis ianuis ingredi. ſus est.

¶ Primo ad sctificationem in ea plenissime perficiẽdam.

¶ Secꝺo ad opationẽ ab ea pfectissime ꝓducendam.

¶ Tertio ad fœcũdationẽ ex ea singularissime cõferẽdam.

Et in his spũssanctus dixit angelus supueniet in te. i. super oẽs alios sctos & sctãs veniet in te ad ista efficiẽdũ: & nulli alteri ista ita sublimiter cõcedẽdum, vel efficiendum.

Maria dr tabernaculũ xpi.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM QVOD scilicet fuerit sanctificata virgo maria ostẽdit Pſ. xlv. Dum ait. Sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Dicta aũt est beata Maria tabernaculum Christi: quia in ea habitauit ingrediens campum huius mundi ad pugnandum in q militamus. Vnde sapiens in pſona eius dicit Eccli. xxiiij. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Et. b. Augu. in sermone de ea loquens ait. Thronum dei cœli: thalamum dei: tabernaculum Christi necesse est ibi esse vbi est ipse. Sãctificatio autem: vt dictum est. ã. attribuit spiritui sancto: & tũc dicitur mitti ad creaturam rõnalem: cum eam sanctificat. Sãctificatio autem importat emundationem a peccato. Est em̃ ſm Diony. sanctitas perfecta munditia. Ista autem emunda tio a culpa non fit nisi ꝓ gratiam quæ attribuitur spũs̃cto. Et quia solum anima rationalis est subiectum culpæ & gratiæ propter qđ in brutis non est reperire culpam vel gr̃am: qa ratione carent. ideo ante animationem seu infusionem animæ in corpus non potest esse in corpore cõcæpto culpa nec gratia. Sed post infusionem animæ contrahit culpa originalis: & ab ea per gratiam potest emundari. Et ſm legem ꝓmunem: q non est natus. i. ex vtero matris egressus saltem pro maiori parte vel notabiliori corporis: renasci non põt ſm Aug. de conse. dis. iiij. qui in vtero. Qđ ostendit proprietas ipsius nominis. Nam renasci est iterum nasci. vt prima natiuitas sit corporalis qua egreditur de vtero matris. Secũda spũalis qua nascitur ad eã spũale ex matre ecclesia quod fit per baptiſmum: & tunc quis sanctificatur ꝓ gratiam ab originali mundatus. & hoc xps ostendit dicens Ioã. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spũsancto non põt introire in regnum dei. Et hoc quia non habet gr̃am sanctificatiõis emundantem ab originali culpa. nihil autem coinquinatũ. ſ. culpa introibit in illam. ſ. supnam patriam. Verum qa vt ait magr in. iij. sniarum. Deus non alligauit porentiam suã sacramentis: quin. ſ. possit & peraliam modum sanctificare creaturam rõnalem & mundare a culpa q̃ ꝑ sacramenta. lõ præter legem cõem aliquos etiam in vtero existentes sctificauit: vt pater de Hiere. de q̃ dr. i. c. Anteq; exires de vulua sctificaui te. & de Ioanne baptista ait Angelus Luc. Spũs̃cto replebit ex vtero matris suæ. ſ. p sanctificationem. Sed ista est differentia inter sanctificatos & emundatos a culpa. quia sanctificati modo legis cõis. ſ. per gratiam sacramentorum a culpa liberantur vt non dñetur sensualitas rationi nec regnet peccatum in eis. dum. ſ. sequunt instinctũ gratiæ & cõseruant eã. Remanet tñ in eis fomes qui non est aliud q̃ quædam habitualis inordinata cõcupiscentia sensualitatis: non subdita rationi: sed inclinans ad malum & difficilem reddẽs ad bonum: quæ existit in actum ꝑ vsus rationis & diuersos motus vitiorum: quibus & resistere & assentire põt. Sanctificatio autẽ in vtero seu ex priuilegio speciali vt in aplis die pentecostes. hoc operatur vt non solum a culpa liberet: sed etiam fomitem talẽ ira restringit vt exire non valeat in actũ peccati mortalis ex munere gratiæ. Remanet tñ quo ad inclinationem & ꝓpetrationem venialiũ delictorum a quibus: vt dicunt oẽs: nec apli nec sanctificati in vtero fuerunt immunes. Sed in beatissima Maria sanctificatio plus operata est. Et ideo signãter dicit. Spiritus sanctus superueniet in te. i. plus q̃ in alijs veniet in te ad sctificãdũ. Nam in vtero matris ita fuit sanctificata: ꝙ nec venialiter potuerit peccare. Et hoc est qđ dicit. b. Berñ. in sermone. Ego puto ꝙ copiosior gratia sanctificationis in ea descẽderit q̃ in alijs in vtero sctificatis ad vincendum ex omni parte peccatum: quæ cõcipere & parere meruit eum quem constat nullum habuisse peccatum: quod nemini in natis mulierum credimus esse datũ. Et licet fuerit in vtero ita sanctificata & gr̃a repleta a spiritu sancto & fomes religatus: tũ ait angelus. Spiritus sanctus superueniet in te: adhuc te magis sanctificans & replens: & fomitem ex toto extingues. Nã vt dicit. b. e. Tho. in. iij. parte. qõ. xxvij. ar. iij. Credendum est in ipsa concæptione carnis christi in qua debuit resulgere immunitas peccati ꝙ ex prole redundauerit in matrem roraliter fomite subtracto & extincto. Et hoc signat Ezech. xliij. c. vbi dr. Ecce gloria dei ingrediebatur ꝑ portam orientalẽ. i. ꝑ beatã virginẽ. & terra. i. caro ipsius splẽdebat a maiestate ipsi⁹. ſ. Christi: & nõ solũ istam sanctificationem seu purgationẽ fecit spũs̃ctus in maria in cõceptione filij: sed & aliam quasi præparatoriam ad Christi cõceptionem q̃ non fuit ab aliqua ipuritate culpæ vel fomitis. Sed mentẽ eius magis in vnum colligens & a multitudine subtollens. Nam & angeli purgari dicunt i q bus tñ nulla impuritas culpæ vel fomitis est. Fuit ergo bta

Nota. dr iaĩter sctificatos modo cõis legis & sctificatos i vtero mris

Universidad de Deusto

virgo sctificata in vtero antеq̃ nasceretur. Neq; eñ ait bea. Bern. Natiuitas eius festiuis laudibus celebraret: si non sctā nasceret. Et hoc signat Iob. iij. vbi fm. b. Tho. de nocte pcti originalis dr. l. expectet lucē. i. xp̃m & nō videat: qa ip̃m nō ex originale solus. Nec ortum surgentis auroræ. i. b. tē virginis q̃ in ortu suo ex vtero ab originali mundata immunis fuit. Nō tñ ante aiationē in vtero sctificata fuit: quia sic nō incurrisset maculā originalis culpæ: & sic nō idiguisset redemptione & salute quæ est p Christum. de quo dictū est Mat. Ipse saluum faciet pplm suū a pctis eorū. Et hoc est in cōueniens dicere: qa sic Christus non esset saluator oim hominum. vt dicit apls. i. ad Tim. iiij. Qd' & figuratum fuit. s. sctificationē factā post aiationē Exod. vlti. vbi dr̃ q̃ post q̃ oia perfecta sunt. s. circa tabernaculū: impleuit nubes tabernaculum: testimonij & gloria dñi impleuit illud. Tunc autem oia pfecta sunt circa tabernaculū: qñ & corp⁹ organizatū & aia creata: btē mariæ infusa est: & tunc originali cōtracto in coniunctione aiæ ad corpus nubes culpæ originalis oput illud: & glia dñi. i. gratia impleuit illud ab eo emūdans: vel nubes græ operuit sctificās ab originali: & gloria dñi. i. diuinitas impleuit in cōceptione postea filij. Nec obstat q̃ in aliquibus ecclesijs fiat festum cōceptiōis: qa festū illud ē de sctificatione nō cōceptiōe: sed qa nescitur qñ fuit in vtero sctificata: iō fit festū in cōceptione referens se ecclīa ad sctificationem q̃ forte fuit facta qua die aia infusa est corpori.

Esa. xxvj.

§. II. SECVNDO SPIRITVS SANCTVS

missus supenit in eā ad opationis pfectionem. Dicit Apls Roma. viij. Qui spū dei aguntur, hi filij dei sunt. s. p adoptionē & grām, quis eñ qs habeat gratiā oportet q̃ agat. i. moueat a spūsctō ad bñ agendum. Propter qd' dicit Esa. pphēta. Oia opa nra opat⁹ es in nobis dñe: te. s. mouēte ad bonū opus: & libero arbitrio assentiente & concurrente. Multum autem iuuat ad bene operandum bona complexio corporis & debita dispositio organorum: vt qui meliora naturalia habet: qđ est ex dispositione corporis: ille instinctū gratiæ pcæptæ pfectius exequat. Et qa beata virgo optima naturalia habuit perfectissimam corporis complexionem & dispositionē repleta gratia in sanctificatione pfecte opabat & teruēter ex ardenti charitate: & in cōceptiōe filij spūsctūs missus supueniens ad abundantiorē grām cōferendam adhuc postea perfectius sanctius & feruentius operabatur. Tanta eñ eam: vt ait. be. Hiero. incanduerat diuinus amor: vt nihil esset qđ in ea mūdanus violaret affectus: sed ardor cōtinuus & ebrietas perfusi amoris. Qd' aūt esset pulcherrima & optime in corpore dispositā patet tripliciter.

¶ Primo ex sacra scriptura.
¶ Ex antiqua figura.
¶ Ex ratione plurima.

Ex scriptura Salomonis hoc ostenditur dicētis in psona dñi Cañ. iiij. Tota pulchra es amica mea & macula nō est in te. Nulla amicitior deo & cōiunctior charitate beata Maria. hæc tota pulchra: qa in aia & corpore: pulchritudo aiæ & refulgentia græ cum debita ordinatione operū resultat: sicut & pulchritudo corporis extat ex quadā claritate cum ꝑgrua proportione membroꝝ: qđ totum fuit in brā Maria præteris. Sicut eñ ꝓpinquior fuit cunctis principio influxuo grāe. s. Christo in oēs: m diuitatem efficienter fm humanitatē instrumēialiter: qa mater eius ita copiosius cunctis recepit græ refulgentiam & oim operum bonoꝝ pfectiōē opationē. Macula non fuit in ea nec corporalis nec spūalis. s. culpæ actualis: nec etiam venialis: qđ' de nulla alia creatura pura dici pōt. Qđ' autem euangeliū nihil dicat de eius pulchritudine corporali: iō factum est fm Alb. vbi. ō. qa cum ipsa dña nra sit nobis posita in speculū & exēplū saluos faciēdi & bōa opa: n ōv oluit eā i talib⁹ laudari q̃rū inordinat⁹ appetitus vel abusus multis est causa pereundi. Tū etiā quia fuerit tacendo aliquo particulari de ea: vt de pulchritudine do: sicut & angeli summi: qa donis melioribus denominātur & laudātur: nō tñ ab inferioribus bonis quæ etiā in eis sunt perfectius q̃ in inferioribus ordinibus excluduntur. Sed'o patet hoc ex figura veteris testamēti. nam quatuor in ueniūtur ibi mulieres beatā Mariā exp̃ssissime figurātes. s. Hester cōiugata: Iudith vidua: Rebecca & Rachel virgines. Nam de Rebecca dr̃ Gen. xxiiij. q̃ fuit puella decora nimis: virgoq; pulcherrima & incognita viro. de Rachel ꝺ̄o q̃ erat venusta facie & decora aspectu. De Iudith dicit q̃ erat elegāti aspectu nimis: & q̃ erat stupor in oculis eoꝝ qui eius pulchritudinem mirabantur nimis. Et iterum non est talis mulier sup terram in aspectu pulchritudine: & sensu verborū. De Hester autem cōiugata Asuero regi scribitur q̃ erat pulchra valde & incredibili pulchritudine & gratiosa oīm oculis & amabilis videbat. Signū aūt & figura debet assimilari signato & figurato: & potior est veritas q̃ figura. Ex quo sequitur q̃ beata Maria figurata per istas tam pulchras multo pulchrior fuerit. Nec obstat si dicatur q̃ pulchritudo mulie Argu rum est magna occasio mali. ꝓpter qđ' dicit Eccli. Ne aspi mēti ꝑ. cias virginem ne scandalizeris in pulchritudine eius. Et iterum propter speciem mulieris multi perierūt. Sed bñssima virgo debuit oībus esse causa saluandi non occasio pereundi. ergo nō debuit esse pulchra. Item q̃ summe fuit humilis debuit habere omnes causas humilitatis. Sed pulchritudo est occasio superbiæ & inanis gloriæ fm illud. Fastus inest pulchris. et exēplum in vasthi regina Hester. iij. Rñdet Alb. Rñsio. vbi. ō. q̃ pulchritudo corpalis in suo gñe est bona. Sed nihil est a deo bonū qn ex eo possit malus scandalizari. vñ nō solum in hoie Christo scandalizabāt mali in doctrina & opibus eius. ꝓpter quod dixerunt ei discipuli ei⁹. Sci: rabbi. & Pharisēi audito hoc verbo scādalizati sunt. s. i. ipo deo & gubernatione eius. Vñ glo. sup illud Pō. Quā bon⁹ Israel de⁹: his qui recto sunt corde. dicit q̃ puer sis puersus videt deus. Talis ergo occasio mali siue scandali passiui non est vitium bonam naturam habētis: sed culpā patiētis: sicut & ipsi dæmones de pulcherrima dei iustitia scādalizabant. Hic & be. Augu. Absit vt ea q̃, ꝓpter licitū & bonū facim⁹ & habem⁹ si quid p hoc cuiq; aliq̃ mali ꝑter nram volūtatē acciderit nobis imputet. Quid eñ est in vsu hoīm bono & licito vñ non possit pnicies irrogari. xxiij. q. v. de occidendis. sicut autem gra est nobilior natura & pfectior ita & humilitas quæ est ex gratia est pfectior ea q̃ partim est ex natura partim ex gra: vt si q̃ mulier esset humilis: tū qa habet grām: tum quia turpis & deformis. vñ nō mirum nec laude ita dignum opinio iudicaret humana si virgo deformis humilis esset & q̃si despecta viro virgo permaneret: secus si pulcherrima tunc admirāda: qa ex sola gra. Rōne ꝓbat sic fm Philosophum. Natura est vis insita reb⁹ ex simili simile ꝓcreās. Nisi ergo natura impediat vel erret, filius erit similis patri vel matri: vñ segtur q̃ filius qui nascit de matre & nō de patre: & tali operante qui non potest impediri vel errare. s. deo: ibi necesse est filiū fieri similē matri & ēconuerso. sed ipse est pulcherrimus iuxta illud pō. xliij. Speciosus forma præ filijs hoim. ita q̃ in ip̃m desiderāt angeli prospicere. vt ait Pet. in cañ. ergo & mater eius beata Maria est pulcherrima. Qui videt Veronicam: dicunt q̃ pulcherrimam & gloriosissimam faciem repræsentat. Sed'o sic probat. Corpus humanum pulchrius est & nobilius oīb⁹ corporib⁹ brutoꝝ propter vnionem ad aiam rōnalē. Ergo nobilitas corporis intēdit & auget ad nobilitatē aiæ ad quā ordinat vt suū pfectibile. Forma eñ & materia debēt esse ꝓportionabilia. Si aia btē virginis fuit nobilissima post animam filij. igit & corpus ei⁹ fuit nobilissimum & pulcherrimum post corpus filij. Corpus ei filij: qa vnitum deitati: ideo pfectissimū in pulchritudine: vñ corpus immediate ordinatum ad ip̃m erit secundo loco pulcherrimū. Sed illud fuit corpus mr̃is: vñ assumebat id quod vniebat diuinitati: ꝓpter qđ' sequit q̃ fuit pulcherrimum corpus btē mariæ. Tertio sic. Ordo est in rebus naturalibus & in corporibus humanis. Natura facit aliquid pulchrum & aliquid pulchri⁹: ergo & aliqd. debet esse pulcherrimum fm naturā. Natura em habet aliquē terminū ad quē pōt & nō vltra. Aut ergo illū terminū ꝙtinget alicubi: aut nusq̃. Si nusq̃: ergo deficit respectu suarum opationū: qđ' ē falsum qa philosoph⁹ dicit q̃ natura nō abūdat in supfluis nec defecit in necessarijs. Natura igit alicubi habet suū summū. Corpus aūt naturale aliq̃ formaī a corpe naturali ipsa natura creaturæ operāte naturalr: & aliq̃ ipo deo operante supnaturalr. ergo alicubi est summū in corpe humano deo operāte: & alicubi summū natura operāte. Sicut ergo corp⁹ dei qđ' de⁹ ꝑ seip̃m formauit est pfectissimum & pulcherrimum in natura q̃ d' deus potuit facere fm statū viæ: ita & corpus btē ꝙginis ad hoc imediate ordinatū erit pulcherrimū fm statum viæ q̃ natura potuit facere se operante. Et dam. dicit q̃ ipsa a nullo illustriū. s. viroꝝ & mulieꝝ superat. s. in aliquo: vñ nec in pulchritudine: & castitas ipsa laudabilior est in pulchris. Debuit ergo būssima ꝺ̄go maria oī laude dignissima de vtraq; pulchritudie laudari: vñ & corporali ēt. Primo ad ipsi⁹ cōmēdationē vt naturā pficiat & gram augmentet: qa forma pudicitię rara sed apta comes. Sed'o ad nostrā ædificationē & deuotionē. Sap. iij. Pulchra est em casta gnatio cū claritate. Et tertio ad dñici corporis cōmēdationē: qa nō pōt arbor bona & nobilis fructū malum & ignobilē facere. Euangelium aūt non curauit de ei⁹ pulchritudine narrare, ꝓpter rōnes ia dictas. Et qa magis in eo & ex eo intēdit pfectio & pulchritudo spūalis q̃ circa tpalia & corporalia. Et ex his dicendum est q̃ cū pulchritudo attenderet optimæ cōplexioni & dispositioni corporis q̃ cum grā perfectius opatur: natura grā iuuante pulcherrima corpora cum maxima gratia pfectissime opata est in oībus. Quantitas spūalis aiæ q̃ ptinet ad pulchritudinē eius est q̃ sit mediæ staturæ: quia mediū tenuere beati. i. q̃ non sit nimis paru⁹. i. pusillanimis ad operandum: neq; nimis magn⁹ in psumēdo vltra vires supbas vt supbi Gigantes. Qualitas non nimis pinguis & carnosa. i. delicijs affluens & diuitijs: nec nimis macilenta. s. indiscrete abstinens: de cōse. di. v. non mediocriter. & dist. xl. quisquis. Proportio debita mēbroꝝ. i. debita obseruantia circunstantiarum in operando: qđ' ptinet ad prudentiā: contemperantia quatuor humoꝝ. i. moderatio quatuor passionum. s. amoris: timoris: tristitiæ & spei.

Maria debuit duplici pulchritudine laudari s. mētali & corpali ꝓpter tria

Spūsctus q̃si in Mariā supuenit.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM SPIritussanctus missus supuenit in Mariā. i. sup oēs alias modo miraculoso: dās sibi fœcūditatem & virtutē generādi: quod aliæ mulieres habēt ex viri cōiunctione. Vñ Io. Dam. li. iij. dicit q̃ dei filius ꝑstruxit sibip̃si ex castissimis & purissimis sanguinibus virginis carnē aiatā aia rōnali. Pro cuius declaratiōe. dicit. b. Tho. in. iij. par. q. xxxi. ar. v. ad p in concæptiōe Christi aliquid fuit fm naturā: aliqd supra naturam. Nā fm conditionem naturæ fuit q̃ cōceptus est ex fœmina: sed supra cōditionē naturæ q̃ cōcepꝺ & nat⁹ est ex virgine. Si ordinē naturæ q̃ris. inqt. b. Am. b. fœmina viro, nupta genera recōsueuit ꝑter igit naturæ ordinē est Christi partus ex virgine, de cōse. dist. iij. reuera. Cū aūt brā Maria fuerit eiusdem naturæ cum fœminis alijs cōsequens est q̃ habuit carnē & ossa eiusdem naturæ. Carnes aūt & ossa in alijs fœminis fūt essentiales corporis partes ex qbus cōstituit integritas corporis. & iō subtrahi nō p̄t sine corruptiōe corpis vel diminutiōe. Christus aūt q̃ venerat corrupta reparare: nullā corruptionē aut diminutionem integritati mris inferre debuit Et iō nō debuit corpus christi formari de carne vel ossibus virginis: sed de sanguine qui nondū est actu pars: sed est potētia. vt dr̃ in li B. de gñatione aialiū. Et iō dr̃ carnē de virgie assump sisse. vt in collecta. De⁹ qui de btē Mariæ ꝙginis vtero ꝺ̄bum tuū angelo nūtiāte carnē suscipe voluisti &c. non q̃ materia corporis fuerit actu caro: sed sanguis qui est potētia caro. Non q̃dem sanguis mēstrualis quē natura vt superfluū in mulieribus repellit: nec ex tali pōt esse cōcept⁹: qa i- de purissimū dissim⁹ est: sed sanguis purissim⁹: q̃ est alio sanguine purissimo iā prior & pfectior parat⁹ ad concæptū. Sic ergo in cōceptione gñie cor corporis christi opatione spūsctī talis sanguis purissimus pus xp̃i in vtero virginali adunatus est & formatus in ꝓlē. Et iō dr̃ forma- ex purissimis & castissimis sanguinibus virginis illd corp⁹ tum est. formatū. Nā in alijs mulieribus generātibus sanguis ille de secēdit in locū gñationis cū quadā cōcupiscētia: sed in virgine nulla fuit cōcupiscētia. & iō dr̃ castissimis. Et in euāgelio Quare virtus altissimi obumbrabit. i. refrigeriū pstabit vt nullum pcæptio sentias calorem concupiscētiæ. Quare aūt dicat Christus cō ista attri cæptus de spūsctō & sibi attribuat ista cōceptio. Pro cuius buat spi declaratione dicit. b. Tho. in. iij. par. q. xxxij. ar. v. q̃ cōceptio rituisan nem Christi tota trinitas opata est. Attribuit tñ ip̃a spiritui sctō ē rō sancto vt dicat cōceptus de spūsctō triplici rōne. Prima qa triplex. hoc cōgruit causæ incarnationis q̃ ex parte dei cōsideratur. Spūs em sanct⁹ est amor patris in filium: & filij in patrē fm Hiero. non q̃dem accidentalis: vt est amor noster: quia nullum est in deo accidēs sed substantialis: hoc aūt ex maximo amore dei erga nos, pcessit: vt dei filius sumeret carnē nram sibi in vtero virginali. vnde Io. iij. dixit Iesus. Sic deus dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitū daret. & btūs Grego. O inæstimabilis dilectio charitatis: vt seruum redimeres filium tradidisti. Sed'a rō est: qa hoc cōgruit causæ incarnatiōis ex parte naturę assumptæ: q̃a p hoc dat intelligi q̃ humana natura assumpta est a filio dei in vnitate pson̄æ: nō ex aliqb⁹ meritis: sed sola grā q̃, spūs sancto attribuit fm illud. i. Cor. xij. Diuisiones ꝺ̄o gratiarū sunt. idē eñ spūs. vñ beatus Aug. in Enchiridion. Iste modus quo natus est Christus de spūsctō i. concæptus insinuat nobis grām dei qua hō nullis meritis præcedentibus ex ipso primo exordio naturæ suæ quo esse corpis: verbo dei copularet in tantā vnitatem pson̄æ: vt idē esset filius dei. Tertia rō est: qa hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc eñ terminata est incarnatio vt hō ille qui concipiebatur esset sctūs & filij ⁹dei: vtrūq; autem hoꝝ attribuit spūsctō. Nam per ip̃m efficiūtur homines filij dei: fm illud ad Gal. iiij. Qm̄ estis filij dei: misit deus spūm filij sui in corda vestra clamātē abba pater. Ipse etiam spiritus est spūs sanctificationis. vt dr̃ ad Rom. i. Qui ergo alij p spūsctm sctificantur spūaliter vt sint filij dei adoptiui: ita Christus p spiritum sanctum est in sctitate concæptus vt esset filius dei naturalis. Vñ ad Rom. i. fm vnam glo. quod præmittit. Qui prædestinatus est filius dei in virtute. manifestat p id quod sequit immediate. s. fm spm sanctificationis. i. per hoc p cōcæptus est de spūsancto: & ipse angelus p hoc quod præmisserat. Spūssanctus supuenier in te: cōcludit. Ideoq; quod ex te nascetur sanctum vocabit filius dei. Est ergo opus cōcæptionis huius vt dictū est: opus totius trinitatis commune: fm m̄ aliquē modum attribuit aliquid singulis pson̄is. Nā patri attribuitur autoritas respectu person̄æ filij qui sibi per hmōi concæptionem naturam humanam assumpsit. Filio attribuit ipsa carnis assumptio. Spiritui sancto attribuit formatio corporis quod assumitura filio. Nam spūssanctus est spūs filij. ad Gal. iiij. Misit deus spiritum filij sui. Sicut autē virtus animæ quæ est in semine p spiritum qui est in semine concluditur, format corpus in generatione aliorum hominum: ita virtus dei quæ est ipse filius: fm illud. i. Cor. i. Christum dei virtutem: per spm̄ suum corpus formauit. Et hæc verba euangelij demonstrant. vbi dicit. Spūssanct⁹ superueniet in te. s. ad præparandam & formādam materiam corporis Christi. Et virtus altissimi. i. christus obumbrabit tibi i. corpus humanitatis in te suscipiet incorporeum lumē deitatis. Vmbra em a lumine formaī & corpe: vt bea. Greg. ait: xviij. moral. Altissimus autem intelligit patē: cuius virtus est filius. & bea. Aug. dicit in Enchiri. q̃ non eodem modo dr̃ christus concæptus aut natus de spūsancto & de virgine maria. Nam de maria dicit conceptus materialiter: qa. s. materia corpis christi de corpore eius sumpta est: sed de spūsancto concæptus dicit effectiue. qa. s. spūssanctus formauit illud corpus: & non qa de substantia eius sit concæptus: vt filius alicuius hoīs de patris sui substantia: nec etiam pl⁹ operatus est spūssanctus in illo opere concæptionis q̃ pater vel filius: sed sibi magis attribuit rōne iam dicta. Illa ergo concæptio Christi fm bea. Tho. in. iij. par. q. iiij. habuit tria pri- Concæ uilegia. s. q̃ esset sine pcto originali facta: & q̃ esset non puri hominis: sed hominis & dei: & q̃ esset cōceptio virginis i. a virgine. & hæc tria habuit a spūsancto. Et ideo dicit Damas. quantum ad primum: q̃ spūssanctus supuenit virgini purgans ipsam. i. pseruans ne cum pcto originali conciperet. Quantum ad sed'm dicit. & virtutem suscæptiuā verbi dei tribuens. i. vt conciperet ꝺ̄bum dei. Quantum ad tertiū dicit simul & virtutem gñatiuam: vt. s. manēs virgo posset generare. Nō quidem actiue sed passiue: sicut aliæ mulieres hoc cōsequuntur ex semine viri. Et sic spūssanctus missus ē ad virginem ista faciendum.

ptio hęc habuit tria priuilegia.

¶ De pulchritudine beatæ virginis. Ca. XI.

De pulchritudine corpali in euang. nil dicat q̃re.

SPECIE TVA ET PVLCHRITVdine tua. Specie. s. corporali: pulchritudine spūali. & ideo dicit Cañ. iiij. c. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Intende. s. ad indigētias nostras: ad orationes nostras: ad prouisionem nostram. prospere procede de virtute in virtutem: semp proficiendo sine defectu: pcede ad orandum pro nobis: procede ad im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

petrandum nobis bona: & regna in cœlis super omnes: regna super dæmones comprimendo: regna in terris nos tibi subijciendo: vitia deserendo.

Pulchri rudo corpalis in trib⁹ cõsistit.

§. PVLCHRITVDINE IN PARTICV

lari dicit Alb. vbi. ē. q̃ hæc in tribus consistit. s.

¶ In debita corpis quantitate & qualitate.

¶ In eleganti membrõ dispositione & ꝓportione.

¶ In coloris venustate.

Conueniens quantitas corporis eius potest ꝓbari a quantitate corporis filij sui. qd' tanq̃ perfectissimum i suis naturalibus debitissimam habuit quantitatem. Corpus enim filij formatur a corpore generantis: ita q̃ de tali tale: & de tanto tantum: nisi error aut impotentia impediat: vel per viam accidentis aliter fiat. Sed naturaliter magnus magnum & parvus parvum: & tantus tantum. Cum ergo filius habuerit in summo debitam quantitatem: & mater eius virgo habuit debitam quantitatem conuenientem fœminæ: & ita credimus. Idem de qualitate dicentes. Modi qualitatis sunt q̃q̃: scilicet grossities nimia & extenuata macies: synthesis: squaliditas & æqualitas. Pinguedo causatur ex frigiditate & humiditate. Squaliditas ex caliditate & frigiditate. Extenuata macies ex caliditate & siccitate. Synthesis ex frigiditate & siccitate. Equalitas ex omnium humorum æqualitate: cuiusmodi credimus fuisse corpus beatæ virginis. De membrorum dispositione & proportione idem dicimus: scilicet q̃ fuit congruentissima, quod probatur ex parte generati. In formatione enim corporis a generante. sic formatur totum a toto: q̃ a qualibet parte generãtis fit formatio. Vnde inter generantem & genitum naturaliter & regulariter singulorum membrorum adiuicem est similatio in forma & figura: nisi per viam accidentis impediatur. In corpore autem dominico formando nullum potuit intercidere impedimentum cum spiritus sanct⁹ formator exiterit. & ideo membra illius corporis fuerunt elegantissimæ dispositionis & congruentissimæ proportionis: ita q̃ oculi nõ fuerunt nimis grandes vel parui respectu aliorum membrorũ. Similiter aures: genæ: os: brachia: manus: tibię: & hm̃i alia sed singula erant omnib⁹ aljs correspondentia. Et idẽ dicẽdum est de membrorum proportione beatæ virginis mris re beatę eius. De colore sciẽdum q̃ triplex est coloris diuersitas i corpore humano. In cute: in capillis & in oculis. Et de colore in cute videt q̃ fuerit mixtus ex albo & rubeo: quia sicut autores medicinæ dicunt. In cute color ab interioribus & uob⁹ accidit modis. Aut ex abundantia aut ex æqualitate humorum. Ille est ex æqualitate qui est compositus ex albedine & ex rubore. Alij colores ea inæqualitate. Sed nobilior est color qui procedit ex æqualitate humorum. ergo color in ea fuit ex albo & rubeo. Et quia ista possunt reduci significatiue ad pulchritudinem animæ: ideo aliquantulum diffusius dicemus fm illud Cañ. iij. Tota pulchra es amica mea scilicet in anima & corpore: & macula non est in te. Pulchritudo enim attestatur nobilitati & perfectioni complexionis. Vnde cum additione gratiæ quæ fuit in summo in Maria perfectius operabatur. Dicit ergo Alber. vbi. ē. q̃ sex sunt colores cutis. Primus ex albedine & rubedine compositus. Secundus niger. Tertius citrinus. Quartus glaucis. Quintus solus albus. Sextus solus rubeus. Ille autem qui est compositus ex rubore & albedine: vt dicit Ioannitius: est ab æqualitate procedens. Omnes autem alij ex inæqualitate ꝓcedũt. humorum. Vnde primus scilicet ex albo & rubeo est nobilissimus: & corpori euchratico id est bene dispositio determinatur. & a Galeno in temperata complexione positus. Dicit enim in Techni: q̃ corpus euchraticum est ex albo & rubeo mixtum. & similiter a constantino in Panthechni. Et hunc concedimus in corpore beatissimæ virginis fuisse. Et licet color niger sit magis visui congruus alteri ad videndũ non tamen est magis determinatus corpori euchratico ad habendum. Color enim corporis est principaliter ad corp⁹ proprium venustandum: & suam complexionem ostendẽ dum. Item cum visus delectetur in pulchro & luce proportionabili: delectabilior & deliciosior ad videndum lumen si est color alb⁹ mixtus cum rubeo q̃ nigredo. Nec obstat ẽt q̃ colores extremi sunt magis sensitiui. Illa enim ꝑeminent sunt respectu alterius videntis. Ista autem respectu habentis. Natura asit vt dicit Philosoph⁹ magis intendit sibi nisi fit ebria. Et ideo color corporis magis debet determinari fm cõgruentiã sui subiecti q̃ respectu alieni: vñ & de xpo filio virginis dicitur Cañ. iij. Dilectus meus candidus & rubicundus. Et in anima quidem color candidus designat puritatem fm doctores. Rubeus autem charitatem. Quæ virtutes puritas & charitas fuerunt in virgine in summo. Ea em̃ puritate nituit qua maior sub deo nequeat reperiri: fm Ansel. s. in humana natura. Nam filius eius erat de⁹. & ideo maior in eo: quia nec originale. De charitate dicit beat⁹ Hiero. Totam incanduerant eam diuinus amor & ardor cõtinuus in ea & ebrietas perfusi amoris. Ignis autem coloris rubei est & ebrietas rubeum facit &c. De colore capillorum scien dum vt allegant Alber. Constantinus in Pantechni posuit de colores causas capillorum dicens. Capilli caput custodiunt & defendunt & honestant: quibus si careat homo maxima est lorum inhonestas: & præcipue in mulieribus quo ad caput. Et iuxta hoc fecit natura corpori iuuamenta & ornamenta. Causa autem quare masculi barbescãt & non fœminæ est quia masculi sunt calidiores: in quibus fum⁹ qui est pilorum materia magis augmentatur: quem quia natura non sufficit expellere: expellit per duo loca: per caput & barbam. vnde fit vt fœminæ calidissimæ barbescere videantur: & econuerso in masculis frigidis: vnde non barbescunt eunuchi: quia ꝓ diderunt membra calidiora. Pili ergo isti facti sunt a natura vt essent iuuamẽta & ornamenta. Et ex hoc patet q̃ tres sunt causæ pilorum. Expulsio superfluitatis fumosæ in natura: & defensio a calore & frigore & ornatus capitis. Secundum autem autores medicinæ quatuor sunt colores capillorum. scilicet niger: rubeus: glaucus & canicies. Cum autem glaucies autem ex nimia defectione naturalis caloris & ex effectu putridi phlegmatis: quod plurimum fit in senibus. De dissi de his duobus non fit quæstio. sed tãum de nigro & rubeo. ctiõe ca Nam videtur q̃ capilli ad ostendendum meliorem complexionem corporis debeant esse magis rubei q̃ nigri. quia dicit Galenus. Rubedo attestat sanguini. nigredo autem melãcholicæ vel cholericæ complexioni. Ergo cum nobilior sit complexio sanguinea q̃ cholerica: color attestans sanguini s. rubeus nobilior: erit q̃ attestans cholericæ vt niger. Ergo nobilior erit rubedo q̃ nigredo. & sic in nobiliori corpore erit rubedo. Et sic concludit fm Galenum q̃ in optimo cõplexionato cerebro capilli debent esse rubei. E contrario videtur q̃ in corpore euchratico. i. optime complexionato: capilli potius debent esse nigri q̃ rubei. Et primo quãtum ad vtilitatem capillorum quæ est expulsio fumosæ superfluitatis iuuatiua. Quæcum q̃ aurem superfluitas magis est nociua: illius expulsio magis est iuuatiua. Sed cholericum incẽ sum & sanguineum adustum magis est nociuum q̃ sanguis non adustus: ergo magis est iuuatiua huius expulsio q̃ illi⁹. Sed ad istius expulsionem sequitur generatio capillorum nigrorum non rubeorum. ergo quantum ad illam causam corpus euchraticum magis deber habere capillos nigros q̃ rubeos. Similiter quantum ad defensionem. Capilli enim nigri fortiores sunt q̃ rubei. Similiter quantum ad ornamentum pulchrior est enim & aptior proportio extremi ad extremum q̃ medij ad extremum. Oppositа enim circa se posita magis eluescunt. ergo suppositо colore albi & rubei in cute magis venustat in capillis nigredo q̃ albedo vel rubedo. Item quantum ad signatum rubedo attestatur mobilitati & infidelitati: nigredo stabilitati & firmitati: quia correspondet elemento: quod est terra. Vnde & tarẽ & i Constantinus doctor in medicina de æquali complexione fidelita & significatione eius dicit: q̃ corpus æquale neq̃ est multum macidum neq̃ pingue. Color autem eius inter albedum & rubeum medius. Pili autem in infantia rufi: in pueritia & iuuentute nigri. Et sic esse videtur contrarietas inter Galenum & Constantinum de colore capillorum in corpore æquali. quia Galenus dicit esse rubeum: & Constantinus nigrum. Similiter inter illos qui loquuntur de corporis pulchritudine diuersa sentiunt de colore capillorum. vnus enim dicit. Fœmineum plene si vis formare decorem. Crinibus irrutilet nitet aurum. vult dicere q̃ capilli debent esse aurei coloris qui rendit in rubeum. Alter dicit. Spectandum nigris oculis. Et in Canticis. vbi describitur pulchritudo spiritualis per exteriorem compositionem dicitur. Comæ eius sicut elatæ palmarũ nigræ quasi coruus. Et sic videtur q̃ nigredo in capillis pertineat ad pulchritudinem. Item soboles fm complexionem innatam solet assimilari parentibus: & econuerso. Sed gens Iudæorum vt in pluribus habet capillos nigros. Et Veronica prætendit nigram barbam & nigros crines. Ergo & domina nostra habuit capillos nigros. Concordat Alber. istã contrarietatem per istum modum dicens. Color in capillis immediate significat super dispositionem cerebri. Vñ optimus color in capillis debet determinari fm optimam complexionem cerebri. Optima autem complexio cerebri determinatur fm duos modos. Vno modo cerebrum est optime complexionatum: quando est optime ordinatum ad actiones virtuti s naturalis: ita q̃ operationes cerebri maxime ordinantur fm æqualitatem ad operationes cordis & epatis: & aliorum membrorum principalium. Et fm hoc cerebrũ debet esse calidum & humidum. Et ideo capilli in infantib⁹ sunt subrufi. In pueris rufi vel subrubei. In perfectis sunt rubei. Et de his dicit Gale. s. q̃ euchraticum corpus habet capillos rubeos. Et ille alius q̃ habet capillos aurei coloris. Alio modo est cerebrum euchraticum secundum q̃ est optime dispositum ad operationes animales: quæ proprie sunt in cerebro & mediante spiritu animali qui nascitur in cerebro. Et fm hoc calidum & siccum debet esse cerebrum: quia illæ duæ qualitates maxime deseruiunt cognitioni. A caliditate enim est velocitas apprehendendi. A siccitate autem firmitas retinendi. A calore est motus & mobilitas. A frigore quies & immobilitas. Et sic magis congruit perfectioni cerebri siccitas q̃ humiditas. Et sic nobilius est cerebrum fm virtutes animales siccum q̃ humidum. vnde & sic cioris cerebri sunt perfectiores sensibus & vigilantis naturæ. humidioris autem sunt sensu hebetes & multi somni & prosundi. Et fm hoc Constantinus dicit euchraticum corp⁹ habere capillos nigros. Cum autem sint nobiliores operationes virtutis animalis q̃ operationes virtutis naturalis: sequitur q̃ perfectissimi corporis cerebrum debet esse siccum & calidum. Ergo cum beatissima virgo habuit corpus perfectissimum: sequitur q̃ cerebrum eius fuit siccum & calidum & per consequens habuit capillos nigros. & cum color oculorum significet super complexione propriꝫ subiecti: propter hoc cerebro sicco determinabitur color oculorũ niger & dominabitur. & tali cerebro sicco & calido transmittitur spiritus visibilis ad oculum paucior & subtilior & fortior. Et simili modo nutrimentum paucius, subtilius & fortius. Paucitas autem spiritus & nutrimenti creat nigredinem. vt dicit auctor. sed subtilitas est causa nobilioris & fortioris operatiõis. Et sic tales oculi erunt nigri propter prędictorũ paucitatem: sed clariores ad videndum. nobiliores propter sensuum subtilitatem & nutrimenti puritatem. & sic cõcludit Alber. q̃ beata virgo fuit in colore cutis alba & rubea mixtim. In capillis autem & oculis nigra temperata: ficut & De pulchritudi eius filium speciosissimum credimus coloratum. Quantum ne spũa aũt ad pulchritudinem aiæ. capilli eius sunt cogitationes. li bearæ quia sicut capilli a capite: ita cogitationes a mẽte quæ est cati Mariæ. put animæ fluunt. de quo potest intelligi illud. Oĉs capilli capitis vestri numerati sunt. i. cogitationes deo notæ. Et istæ cogitationes fuerunt nigræ plenæ humilitate. Respexit ait humilitatem ancillæ suæ. Cañ. ait ipsa. Nigra sum: sed formosa. Vel si fm aliam opinionem fuerunt aurei coloris: significant cogitationes plenas sapientia: quæ signantur per aurũ. Luc. ij. Maria autem conseruabat omnia verba hæc cõferens in corde suo. ipa etiam dicitur mater agnitionis & sapientiæ. Oculi significant intentionem fm illud Mat. vi. Si oculus tuus fuerit simplex. i. intentio. totum corpus tuum. i. opus sequens ab eo lucidũ erit. i. virtuosum. Color eorũ niger est: quia mortificata quo ad mundũ: sed subtile erecta ad deum: vt placeret deo in omnibus non mundo, iuxta illud Odilionis. Ois Mariæ actio semper intenta fuit in dño. Vel si fm illum qui ait loquens de pulchritudine oculorũ. Radiant vtriq̃ gemelli luce smaragdina vel sy deris instar ocelli. tunc claritas oculorum designat intentionem supernorũ. quia optimam partem elegit. Hic satis congruit illud exemplum de illo deuoto clerico: qui audiens & dicens illam Antiphonam. Tota pulchra es, orauit vt semel posset videre eã non curans de amissione oculorum vt plenius posset intueri cum apparuit &c.

¶ De missione filij dei ad Mariam. Cap. XII.

Quare missus est filius dei & q̃ modo.

MISSVS EST DEMVM DEI FIlius ad Mariam virginẽ vt ex ea carnem assumeret. De qua missione ait Pś. cv. ostendens ei⁹ vtilitatẽ. Misit verbum suũ & sanauit eos: & eripuit eos de interitionibus eor̃. Missus dicitur dei filius non quia cœlum vel parrem reliquit: sed quia carnem suscepit nostrã in qua visibilis nobis apparuit. Et ex hac incarnatione hoc maximum bonum nobis secutum est: quia sanauit genus humanum a cæcitate. Vna enim catena tenebrarum omnes tenebantur compediti, scilicet cæcitatis errorum: quibus plenus erat mũdus. quod ipse Iesus christus figuratiue ostẽdit quãdo cęco a natiuitate luto facto ex spuro & puluere: & posito super eius oculos dixit. Vade ad natatoria Siloc. quod interpretatur missus. quo facto lotus in aqua visum recæpit. Ioan. ix. Lutum enim ex sputo signat mysterium incarnationis: in quo filius dei sapientia tanq̃ saliua ex ore patris prodiens: vnita cum puluere nostræ mortalitatis fuit. Ponitur super oculos nostros: cum credimus hoc: ꝺ lotu aqua baptismi cum hac fide lumẽ gr̃æ recæpimus. Et crediderunt. ait ipse dei filius. incarnationẽ. s. oĉs fideles: quia tu me misisti. i. incarnari instituisti. Io. xvij. Eripuit etiam nos de interitionibus. i. mortibus nostris. s. de morte inferni, de morte pcti, & de morte corporis. In vltima tñ resurrectione in cuius figuram in mundo cõseruatus tres mortuos resuscitauit. Non em̃ ait ipse Ioan. iij. misit deus filiũ suũ in mundum vt iudicet. i. condẽnet mundũ: sed vt saluetur per eum ab his mortibus. V bi bea. Aug. super Io. Quãtum est in me dico sanare venit egrotum, immo & mortuũ suscitare. Sed ipe. s. homo se interimit qui pcæpta medici seruare nõ vult. Ergo fi vis ad vitam ingredi. Mat. xix. tibi paratam: serua mandata. s. huius medici. O quanto desiderio istam missionem antiq patres flagitabant dicẽtes per Moysen. Obsecro dñe mitte quẽ missurus es. Exod'. iiij. Sed ecce iam missum & cum tanta vtilitate de virgine concæptum & natum cõuersatum: cultores vineæ. i. fideles non solum semel vt Iudæi: eiectum occiderunt: sed quotidie iterũ crucifigunt malis moribus suis. Ita inquit apls ad Heb. vi. Rursus crucifigentes in semetipsis filium dei & ostentui habentes. Videamus ergo circa istam missionem tria.

¶ Primo quare dei filius missus.

¶ Sc'o quare ad Mariam missus.

¶ Tertio quare ad virginem missus.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM SCI

Quare fit filius miss⁹ vel incarnatus est tres rationes.

licet quare potius missus. i. incarnatus sit filius q̃ pater vel spũs scũs: qa dicit Pś. cv. Misit verbũ suum: qui. s. est filius suus. Et angelus ad Mariam. virtus altissimi obumbrabit tibi. i. filius altissimi: qui est virtus eius. ad Heb. j. Portãs q̃ oĩa i. sustentans deus: verbo virtutis suæ. i. filio q̃ est virtus sua. Et iterum Christum dei virtutẽ & dei sapientiã. Ista ergo virtus. i. filius dei obumbrabit tibi. i. corpus assumet ex te in q̃ posset lux videri. Assignat aũt b. Tho. i. iij. par. q. iij. art. vij. tres rationes cõuenientiæ huius: quare decuit magis filium mitti. i. incarnari q̃ patrẽ vel spiritũ sanctum.

¶ Primo ex parte vnionis.

¶ Secundo ex fine incarnationis.

¶ Tertio ex occasione nostræ perditionis.

Quantum ad primũ. s. parte vnionis satis pater: quia cõuenienter ea quæ sunt silia sibijnuicẽ vniuntur. Ouis cũ ouc: homo cũ hoie: bonus cũ bono: malus cũ malo in conuersatione sibi vniuntur. Ipsius autẽ psona filij qui est ꝺ bum dei attenditur cõis cõueniẽtia ad totã creaturã: qa verbũ artificis. i. cõcæptus eius est similitudo exemplaris eorũ quæ fiũt ab artifice. Ita verbum dei qd' est æternus conceptus eius est similitudo exẽplaris totius creaturæ. & ideo ficut per participationẽ huius similitudinis creaturæ sunt in propriꝫ speciebus instituꝫ: sed mobiliter. ita per vnionẽ verbi ad creaturã nõ participatiuã: sed personalẽ conueniens fuit reparari creaturam in ordine ad æternam & immobilẽ perfectionem. Nam & artifex per formam artis cõcæptã: qua artificiatum cõdidit ipsum si collapsum fuerit restaurat. Vñ Pś. ciij.

Universidad de Dn
Biblioteca

Oia in sapientia fecisti. & apls.ĩ.Cor.v. Deus erat in Christo mundũ reconcilians sibi. Quod aũt dixit Mar.xv. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel intelligitur quo ad predicandũ & miracula faciendum ipse in persona sua: sed quo ad saluandum ad oẽs missus est: per suos discipulos prædicaturus per orbem. Euntes ait ite & prædicate euangelium omni creaturæ. i. oi generationi hoim & nationi. Reminisci re(ait Leo Papa) qa erutus de potestate tenebrarum translatus es in dei lumen & regnũ. Pretium num sanguis Christi est. q in veritate te iudicabit. i. condẽnabit. q misericordia te redemit: si videlicet ingratus fueris tanto beneficio incarnationis te sibi nõ vniendo & incorporãdo p dilectionẽ. Sed o põt accipi ratio huiꝰ cõuenientiæ ex fine incarnationis: q est impletio p̃destinationis eoꝝ q. s. præordinati ad hæreditatem celestẽ quæ nõ deberet nisi filijs. fm illud ad Ro.viij. Si filij dei & hæredes. Et ideo cõgruum fuit vt per eum q est filius naturalis hoies participarent similitudinem huius filiationis fm adoptionem: sicut apls di. Ro. viij. Quos præscivit hos & prædestinauit cõformes fieri imagini filij sui. Cum enim homo in sapientia ꝓficiat quæ est ꝓpria eius perfectio prout est rõnalis: ꝙ participat verbũ dei a quo ois sapienria hoim deriuatur: sicut discipulus instruit per hoc ꝙ recipit verbũ magistri. Vñ Eccli. i. dr. Fons sapiẽtiæ verbum dei in excelsis. Ideo ad cõsummatã perfectionẽ hois conueniens fuit vt ipsum verbum dei personaliter humanæ naturæ vniretur: vñ si regina Austri seu Sabæ venit a finibus terræ audire sapiẽtiam Salomonis puri hois: & Plato multas regiones pagrauit vt audiret pãos de natura rerũ differentes: quanto magis fideles debent concurrere cum oi auiditate audire sapientiam incarnatam in euangelijs quoti die resonantem & illã seruare. Nam beati q audiunt verbũ dei & custodiunt illud. Luc.xi. ait ipe. Tertio potest accipi ratio huius congruentiæ ex occasione ruinæ nostræ in peccato primi parentis: cui per incarnationem remedium adhibetur. Peccauit enim primus homo apperendo scientiam: vt patet ex verbis serpentis antiqui promittentis scientiam boni & mali: vnde conueniens fuit vt per verbum veræ sapientiæ homo reduceretur in deũ: qui per inordinatum appetitũ scientiam. recessit a deo. Hanc rationem tangit. b. Bernꝰ. in sermone inducens figurã Ionæ. Nam cũ orta tempestate propter eũ: & sedari non posset: ait ipe Ionas. Si propter me: si ꝙ. tempestas hæc venit tollite me & mittite in mare. i. operamini mecũ: vt in mundũ intrans carnem assumã: quo facto. i. incarnato cessauit virtualiter ꝓditio humana. vñ & ipse ait per Esa. xlviij. Me misit dñs. s. pater & spũs eius sanctus. Sed cauendum est ne adhuc iste inordinatus appetitus sapientiæ tempestatem & perditionem inducant alicui qui. s. nimis curiose quærit scire mysterium istud humanã rõne: cũ tñ excedat oẽm rationem. propter qd' Ioanes baptista ꝓtestatus est se hoc nescire vel non posse. cum ait. Nõ sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius. i. explicare vel intelligere modum illius incarnationis. Calciamẽtum em quod fit de pellibus aialis mortui designat assumptã nostram mortalitatẽ: pes qui corpus sustẽtat & discurrit vbiq; est diuinitas oia sustentans: & per oia discurrens ad Heb.i. Portans omnia verbo virtutis suæ. Quõ autem fit coniũcta & vnita diuinitas humanitati non potest a nobis intelligi: sed credi. Corrigia igitur est ligatura mysterij incarnationis quam nullꝰ potest soluere. i. declarare: sed credere debet. ad Roma.xij. Non plꝰ sapere ꝙ oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem.

Peccauit Adã

apperẽdo scientiam.

Ionas interpretatur filius columbæ

colũbę.

§.II. SECVNDVM SCILICET QVARE

missus est ad Mariam quæ mulier. i. fœmina erat. ad Gal.iiij. Misit deus filium suũ factũ ex muliere. i. ex fœmina. Nõ em cum sexus virilis sit nobilior sexu fœmineo: videt ꝙ potꝰ de sexu masculino debuerit incarnari: sicut & mulier prima de viro facta est. Et cum ipse dicat. cœlũ & terrã ego impleo: quõ i vtero vniꝰ fœminæ clausus est. Sed vt dicit bea. Aug. ad Volusianũ. Hoim iste sensus est nõ aliud nisi corporalia cogitare volentium: quoꝝ nullũ põt esse vbiq; totum: qm ꝙ innumerabiles partes alia alibi q; altera sit necesse est. Sed longe aliud natura aiæ est q; corporis. quantomagis natura dei qui creator animæ est & corporis: nouit vbiq; totus esse & nullo contineri loco. Nouit venire non recedendo vbi erat. Nouit abire non deserẽdo quo venerat. Et licet dei filiꝰ carnẽ humanã assumere potuerit de quacũq; materia voluisset. cõuenientissimũ tñ fuit vt de fœmina carnẽ acciperet tripli rõne. fm Tho. in. ĩ. par. q. xxxj. ar. iij.

¶ Primo ꝓpter totius naturæ humanæ nobilitationem.

¶ Sed'o ꝓpter veritatis incarnationis cõfirmationem.

¶ Tertio ꝓpter ois varietatis generationis cõplectionem.

Tripli ci ratiõe carnem deseruit assumere.

Quantum ad primũ conuenientissimum fuit vt de fœmina carnẽ dei filius acciperet: qa per hoc tota natura humana nobilitata est. Vñ b. Aug. in lib. lxxxiij. q. ait. Hois liberatio in vtroq; sexu debuit apparere. Et qa sexus masculinus est nobilior seu honorabilior oportebat eum. s. dei filiũ suscipere virum. Sed vt fœminei sexus liberatio appareret in hoc mysterio incarnationis: ideo ille de fœmina concæptus & natꝰ est: qd' etiam longe ante prædixerat. Hiere. xxxi. dicens. Novum faciet dñs super terrã. fœmina circundabit virum. Fœmina beatissima Maria circundabit. i. in vtero concipiet & habebit. non a viro: sed a spũ sancto: virum. s. Iesum Christũ masculũ omni gratia & sapientia perfectũ. Et sicut formina fuit prima causa perditionis humanæ. s. Eua prima transgrediendo dei præceptũ: sic beatissima fœmina Maria esset prima causa reparationis nostræ generãdo filiũ sed'm Adã per quẽ oẽs mortui a primo viuificantur. Sed'o per hoc veritas incarnationis astruit. vnde. b. Am. b. in lib. de incarnatione ait. Multa fm naturam in hoc mysterio: & multra vltra naturam. Sed'm em cõditionem naturæ in vtero fœminei corporis fuit: sed supra conditionem virgo cõcæpit, virgo generauit: vt crederes qa deus erat qui innouabat naturam: & homo erat qui fm naturam nascebatur ex hoie. i. fœmina. Vñ bea. Aug. dicit ad Volusianũ. Si omnipotẽs deus hoiem vbicũq; formarum: non ex materno vtero causaret: sed repẽtinum inferret aspectibus, nonne opinionem confirmaret erroris ne susciꝑisse verũ hoiem crederet vllo modo: & dũ oia mirabiliter facit auferret qd' misericorditer fecit: nunc vero inter deum & hoiem ita mediator apparuit: vt in vnitate psonę copulans vtramq; naturam & solita sublimaret in solitis: & sol ita solitis temperaret. Tertio qa ꝑ hunc modũ completur ois diuersitas generatiõis humanæ. Quatuor em modi fm Ansel. inueniuntur generationis seu ꝓductionis ormo humanæ. Primus est sine muliere & viro vt Adam factus ex di limo terræ. Secundus est sine fœmina ex masculo: vt Eua fa cta est ex costa pectoris Adæ soporati. Tertius modus est cõ munis omnibus aliꝭ naturaliter geniris. s. ex viro & mulie re carnaliter copulatis. vñ dicũr filij hoim. Pã. Filij hoim scitote &c. i. geniti ex muliere & viro. Restabat quartus modus generationis. s. ex muliere sine viro. Et hęc est Christi geniti exi Maria sine viro: sed opere spũsancti. Et per istum sic genitum reuertimur in terram nostram promissionis fluentem lac & mel. i. in vitam beatam. In cuius figuram dictum fuit Abrahæ cui promissa fuerat terra illa & generi suo. Genesis ratione autem quarta reuertentur huc. i. per istum quartum modum generandi reuertuntur Israelitæ ad patriam supernam. Gen. xv. Non debet ergo contẽni sexus fœmineus: & si infirmior: quia & si Christꝰ vir de fœmina tũ nascitur. Vñ bea. Aug. in lib. de agone Christiano ait nolite contẽnere vos viri quia filius dei virum susciꝑit. Nolite vos contemnere mulieres quia & Christus natus est ex fœmina. Contẽnunt seipsos viri cũ effœminati sunt delicijs & concupiscentijs insistendo nil virile agentes. Contẽnunt se fœmine quã do liniunt facies suas cenisa & purpurisso cõtẽnendo ꝙ deꝰ tales fecerit: & cum vtuntur ornamentis virorum. Et sic patet quare ad fœminam missus.

Quatuor modi generationis humanæ.

§.III. TERTIO DECLARANDVM QVA

re ad virginem missus est dei filius: quia ad Mariã virginẽ dicit euangelista. vbi inquit. b. Bernꝰ. Virginem mentem: virginem

Virginitas vbi principaliter cõsistit.

ginẽ corpore: virginẽ talẽ qualẽ describit Apls. Virgo cogitat quæ dãi sunt: vt sit sancta mente & corpore quõ placeat deo. Vbi notandum ꝙ quælibet virtus principaliter cõsistit in mente & voluntate. Vñ cũ virginitas sit virtus seu excellentia virtutis castitatis: & ipsa principaliter consistit in mẽte: qui igitur vel quæ est virgo corpore immunis. s. ab actu venereo: sed tñ mente corruptus habẽs. s. cogitationẽ & desiderium deliberatum ad perpetrandũ actũ carnalem quõcũq; ꝓpositum non exequat opus tale: tñ nõ est virgo mẽte sed sibi diabolo qui cũ virginitate habet inseruũ. Vñ bea. Hiero. ad Eustochium. Timeamus & illã prophetiã: ne in nobis impleatur: & virgines bonę deficient. Obserua qd dicat & virgines bonæ: qd' ideo dicit: qa sunt & virgines malę. Qui viderit inquit mulierẽ ad cõcupiscẽdũ eã iam mœchatus est eam in corde suo. Perijt ergo & mẽte virginitas. Istæ sunt virgines malę virgines carne non spũ. virgines stultæ quæ oleũ nõ habentes excluduntur a spõso. xxxij. q. v. si Paulus. Qui aũt vir vel mulier est corpore virgo nõ mẽ habens ꝓpositũ eã virginitatẽ seruandi: sed tpe suo ad statũ coniugalẽ peruenire licito modo & actũ comugalẽ exercere. Talis & i virgo sit corpore nõ mẽ habet virginitatis virtutẽ & excellentiã & aureolã q̃ reseruat habẽtibus firmũ hmõi ꝓpositũ. Recuperari tñ põt talis virginitas quæ solũ mente amissa est per pœnitentiam & propositum eius. Sed quæ corpore amittitur voluntarie nunq̃ recuperari põt. Vñ bea. Hiero. in di. ca. si Paulus. Audacter dicam: qa cũ cætera possit deus: hoc nõ põt virginem suscitare post ruinã. Valet liberare de pœna. s. pcti per pœnitentiam: sed non valet coronare corruptã. i. non congruit fm glos. vel nõ cõsueuit fm Hug. cardi. Erat igitur beatissima Maria ad quã missus est dei filius & de ea incarnatus: virgo corpore in ipso cõcæptu: virgo mente: virgo & voto. Nã vt dicit bea. Tho. in. ĩ. par. q. xxviij. arti. iij. Cum opera perfectionis magis sunt laudabila si ex voto celebrant: & virginitas in matre dei præcipue debuit pollere: ideo cõueniens fuit: vt virginitas eius ex voto esset deo consecrata. Verum quia tempore legis oportebat generationi insistere tã viros quã mulieres: qa fm carnis originem cultus dei, ꝓpagabatur: ante ex illo ppło Christus nascereturꝰ: iõ mater dei non erat data ante desponsaret Ioseph absolute vouisse virginitatem. licet eam in desiderio habuerit: sup hoc tamen voluntatẽ suã diuino cõmisit arbitrio. Postea vero accepto sponso Ioseph fm morẽ illius tẽporis simul cũ eo votũ virginitatis emisit. Vouit ergo prius sub conditione & non absolute. s. si deo placeret. Postea aũt hoc innotuit deo reuelante ei esse accæptum: tunc absolute vouit & ante ab angelo annuntiaretur. Missus est ergo dei filius ad virginẽ vt ex virgine cõciperetur Christus. fm illud Esa. vij. Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ. s. permanens virgo. & vocabitur nomen eius Emanuel. quod interpretatur nobiscum deus. i. deus humanatus. Contrarium sentire & dicere est hæreticum. s. ꝙ esset concæptus ex viro & muliere Maria. Hoc autem cõueniens fuit. s. Christum concipi ex virgine propter quatuor rationes fm

Ex virgine cõcipi & nasci Christꝰ voluit propter quatuor rationes.

bc. Tho. in. ĩ. par. q. xxviij.

¶ Primo ex patris dignitate.

¶ Secundo ex filij proprietate.

¶ Tertio ex assumpta humanitate.

¶ Quarto ex incarnationis finalitate.

Quantũ ad primum fuit conueniens Christũ ex virgine concipi ꝓpter patris mittentis dignitatem conseruandã. Cum em Christus sit verus & naturalis filius dei pris: non fuit cõueniens vt alium patrem haberet ꝙ deum ne dei dignitas transferretur in alium. Nam si concæptus fuisset ex Maria & Ioseph: vt blasphemant perfidi Iudæi: vel ex alio: ille etiam ex quo concæptus fuisset esset pater eius. Et sic homo diceretur pater filij dei: sicut & deus pater: quod nõ videtur decẽs. Sed'o fuit hoc conueniens. s. de virgine concipi: quia conuenit proprietati ipsius filij qui est verbum dei: verbum autẽ absq; omni corruptione cordis concipitur: quinimmo cordis corruptio perfecti verbi corruptionem non patitur. Pã. xliij. Eructauit cor meũ verbũ bonum. Quia igitur caro sic fuit assumpta a verbo dei: vt esset caro verbi dei. conueniẽs fuit ꝙ etiam ipsa caro sine corruptione matris conciperetur Et sic verbum caro factum est de virgine Maria. ait b. Bernꝰ. Trio fuit cõueniens dignitati humanitatis Christi: in qua locum peccatum habere nõ debuit: per quam peccatũ munditollebatur. fm illud Io. i. Ecce agnus dei. s. innocens q tollit pcta mundi: nõ potuit aũt esse ꝙ in natura iam corrupta ex concubitu maris & fœminæ nasceret qs sine infectione originalis pcti. vñ. b. Aug. dicit. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit. s. in matrimonio Mariæ & Ioseph: qui in carne pcti fieri non potuit sine vlla concupiscentia carnis qui accidit ex pcto: sine qua esse voluit: q futurus erat sine pcto. Quarto ꝓpter finem incarnationis: q finis ad hoc fuit vt homines renascerentur in filios dei: non ex voluntate carnis ne q ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. i. dei virtute. Cuius rei exemplũ apparere debuit in ipsa concæptione Christi. Vñ. b. Aug. de sta viginitate. oportebat caput nostrum insigni miraculo fm corpus nasci de virgine. vt signaret sua membra nasci de ecclia ꝙ gine fm spm nascitura. apls. ĩ. Cor. xi. Desponsi vos. s. fideles vni viro. virginẽ casta exhibere Christo. s. ecclesiam integram fide & a pcto incorruptã. Nec obstat ꝙ Ioseph aliquãdo dr pater Christi: vt Lu. ĩ. quia dictus est pater. i. nutritius vel fm opinionem vulgi.

¶ De angelica salutatione. s. Aue. Cap. XIII.

DE SALVTATIONE FACTA

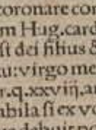

virgini Mariæ eũ dei filium concæpit. Aue ei dixit angelus. Mos antiquissimus est cũ qs amico occurrit vel literã aut ambassiatam mittiti principio sermonis salutare eũ. Hinc est ꝙ gloriosus deus mittens nuncium suũ Gabrielẽ ad annuntiandũ mirabile sacramentũ incarnationis faciendæ in virgine amicissima ipsi deo salutat eam ex psona ipsius dei dicẽs. Aue. Equidẽ diuersus modus saluationis vsitatur & reperitur in scripturis. videlicet ꝓ modo Aue. ꝓ Salue. per Gaude. Nã dñs Iesus resuscitatus occurrẽs mulieribus venientibus a monumento: & euntibus discipulis nuntiare eius resurrectionem. salutauit eas: dicens. Auete Matth. vlti. & Ioab princeps exercitus Dauid occurrẽs Amasæ vt amicum salutans ait. Salue mi frater. ĩ. Reg. xx. Et iudæi qui erant Hierosolymis mittẽtes literas eis qui erãt in Egypto amicis suis & generis sui salutauerunt eos. Salutẽ & pacem bonã. Angelꝰ aũt Raphael ingressus ad Tobiam salutans ait. gaudium tibi semper sit. Et primus quidẽ modus salutationis conuenit salutatis incipientibus: q optatur ex modo loquendi vt sint fine vepcipuę culpę. ab a qd' est fine & ve quod importat malum. Secundus cõgruit proficiẽtibus: quia optatur salus. i. pfectus & firmitas in virtutibus. Tertiꝰ ascribitur perfectis. s. gaudere in dño. Et quia hoc nõ potest esse sine pace mentis quæ est causa eius. ideo Christus discipulos qui statum tenebant perfectorum salutabat ꝓ pacem. dicens: pax vobis. Angelus ergo Gabriel qui annuntiabat virgini in persona humani generis incarnationem: per quẽ inchoabatur ꝓpuratio saluris humanæ. Profectus autẽ & perfectio nostræ saluris postea facta est per sacramenta instituta ab eo per doctrinam & passionem. Ideo magis decuit salutationem istam fieri per aue q̃ per salue vel gaude. Hæc Alb. Magnus super Missus est. Ex hoc aũt verbo multa mysteria insinuantur.

¶ Primo salutationem mittentis maiestas.

¶ Secundo incarnationis & vnionis sublimitas.

¶ Tertio humanationis huius vtilitas.

¶ Quarto recipientis salutationẽ singularitas.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM SCIEN

dum ꝙ angelus Mariæ dixit aue ex parte ipsius dei: qd' verbum seu dictio habet tres literas innuentes psonas diuinæ maiestatis. s. patris & filij & spũsancti. Nã prima litera quę est a, significat spiritũ sanctũ. ipse em spũs sanctus (ait Gregorius) amor est. Secunda litera est u, signficans personam filij qui est verbum patris & quasi medius. non situ sed numero inter patrem & spiritũ sanctũ. Nam tres sunt. ait Io. in epla. c. v. qui testimonium dãt in cœlo. Pater verbum & spũs sanctus. Tertia litera est e, & significat patrem. Nã vt dicit Hilarius in libro de trini. Eternitas est in patre: non ita tamen qn filius & spũs sanctus etiam sit æternus cũ eo. sed qa ei appropriatur magis: ęternũ importat quid sine principio. filiꝰ autem & spũs sanctus q̃uis non habeant principium creationis nec factionis: habent tamen principium emanationis: qa emanat filius a patre & spũs sanctus ab vtroq;: & si ab ęterno: solus aũt pater est sine aliquo principio: qa a nullo ipse

Tres literę quid de signant

Universidad de Deusto
Biblioteca

emanat. Dicit ergo angelus, Aue.q.d.tota trinitas me mittit ad te:qa & ipsa tota operabit̃ istam incarnationẽ in te.

§.II. VNIONIS SVBLIMITAS ETIAM

hoc denotat. A litera est prima litera alphabeti in quo oẽs scientiæ cõprehendũtur. Est prima fm oẽ idioma. Nam literarum Hebrææ quã literã vocant Aleph: & Græcorũ q dicunt alpha: & Latinorũ qui exprimũt eã per a. vltima aũt littera alphabeti fm Latinos est u, & u adiungitur & coniungitur a, in vnã dictionẽ p e. Inter naturas intellectuales prima & suprema principiũ ois creaturæ & sapientiæ est natura diuina signata p a. vñ & ipse deus dicit Apoc.i. Ego sum alpha & o, principium & finis oĩs creaturæ. Vltima autẽ naturarum quæ intelligentiam habẽt est natura humana designata p u, vltimã literã: q natura in supposito dr̃ vir. cuius dictionis principium est u. Vñ & Gen.ij. dixit Adã de vxore sua matre oĩm Eua. Hęc vocabit virago: qa de viro sumpta est. Ista aũt duo natura. s. diuina & humana cõiuncta sunt ad inuicẽ in vnitate psonæ in virgine Maria signata in u: qa sicut est media inter e & a, sic & go Maria est & dr̃ mediatrix hominũ inter deũ & hoĩes: q̃si mediatrix & recõciliatrix: qa in ea facta est talis vnio sicut a, & u, lr̃ę vniuntur in e, in vna dictione. Nulla aũt vnio in creaturis reperit̃ ita sublimis sed oẽs excedit & oĩm intellectũ transcendit. Ecce (inquit ꝓphe ta) veniet deus & hõ. Dicit ergo angelus, Aue.q.d.hoc est qd̃ tibi nuntio: qa in te vnientur in vna persona deus & homo. Naturam em̃ humanã in te & de te assumet.

Angel⁹ ad Mariã dixit aue ḡre.

§.III. VTILITAS ETIAM HIC IMPLI

catur in aue. Oẽs (dr̃ in ꝓsu) dicunt e, vel a, quotquot nascuntur in Eua. s. in egressu ex vtero matris nascunt̃ em̃ lugendo Qui ploratus est fm. b. Aug. de ciui. dei. quasi quædã ꝓphetia nostri incolatus designãs ex hoc qa in terram & vallẽ lachrymarũ & miseriarũ intramus. Et masculus quidẽ in ploratu suo nascens profert a. q.d. Silis sum Adæ masculus: miserias innumeras & mortẽ cui sum subditus deplorans. Fœmina aũt in ortu suo plorans e, resonat. q.d. Fœmina sum Euæ silis cuius miserię & maledictis subjacior. Sed Adam & Eua cum filiis & filiabus suis ab eis mortificatis: viuificanẽ per virginem matrẽ qd̃ significat p u, medium̃ inter a, & e, mediatrix & genitrix vitæ p filium suũ benedictũ. Vbi etiã aduertendum qp istud nomen Eua si literæ ipsæ ecõtrario exprimant̃ fm ordinẽ suũ sonant aue. q.d. angelus. Ideo dico tibi aue: quasi tota contraria es Euæ. Et hoc est quod canit ecclesia in hymno, Sumens illud aue Gabrielis ore funda nos in pace mutans nomen Euæ. Illa enim Eua fecit filios suos inimicos dei: & ista nos pacificauit deo. Illa supbiuit contra dñm silis volens esse deo ista se ꝓfundissime humiliauit vocans se non matrẽ dñi sicut erat: sed ancillam dñi: Ecce ait ancilla dñi. Illa mater cunctorum viuentiũ spiritualis interfectrix. Hæc cunctoꝝ mater spiritualis viuificatrix. Illa maledicta multipliciter a deo: hæc benedicta in matris vtero. Et ideo merito dixit angelus aue. qd̃ est oppositum Euæ versis literis econtrario. Sciendum etiam qp littera a, expressa voce formaꝫ in gutture: & in gutture cõiter Hebræa locutio formatur e, formaꝫ in palato: qa in palato Græcus sua verba ꝓnũciat u, pronunciaꝫ in labijs ea acutẽdo: & Latinus in labijs quodãmodo loquitur. Apte ergo inquit aue. q.d. oĩs lingua tam Hebraica q̃m Græca & Latina te laudat. hoc oĩs doctrina attestatur mysterium.

§.IIII. QVARTO OSTENDITVR EX

hoc verbo singularitas Mariæ. sibi em̃ soli congruit hocverbum aue. qd̃ deriuatur ab a qd̃ est sine: & ve quasi sine ve. Ve autem importat miseriã. Nulla autem pura creatura est

Qd̃ bea ta virgo

quæ fit sine ve nisi ꝟgo Maria. Notandum igitur fm Alb. sup. Missus est qp̃ go fuit sine ve cõi oĩbus hoĩbus cõueniẽti fuit sine sine ve speciali oĩbus mulieribus seu matribus cõgruenti: sine ve particulari oĩbus mulieribus seu matribus cõtingenti: sine ve partis omĩ ve & quõ. tangit oẽs per pcm̃ hoĩes: triplex est: vt merito dicaꝫ per Io. poris: ex parte aiæ: & ex parte coniuncti. Ex parte corporis ꝓcm̃ incurrit distemperationẽ & naturalium appetituũ inordinationẽ. Corpus em̃ distemperaꝫ in humoribus p nimios labores & inordinatas passiones. Vñ Sen. dicit qp plures occidit voluptas q̃ gladius. Item ve est per corporis ad aiam rebellionem: qa caro (ait apls) cõcupiscit aduersus spiritũ. Tertio p ipsius post mortẽ corporis incinerationẽ: qa puluis es & in puluerẽ reuerteris. Gen.iij. Vñ & primo hoĩ in psona oĩm istud triplex ve fuit prænuntiatũ a dño dicẽte. Maledicta terra in ope tuo. i. corpus de terra factum. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: p sudores corpus distemperatur: spinas & tribulos germinabit tibi terra. s. corporis pũctiones. s. & pruritus cõcupiscentiæ cõtra spm: donec reuertaris in terram de qua sumpt⁹ es per incinerationem. Sed ab isto triplici ve fuit Maria libera & sine eo. Nulla em̃ inordinatio passionũ fuit in ea: vel distemperantia humoꝝ ex operum inordinatione: q̃ ordinatissima fuit in oĩbus. Et rpresso & extincto in ea fomite cõcupiscentiæ. Nullus etiam primus motus ad pcm̃ seu contra spiritũ fuit in ea. Vñ dictũ fuit de ea in figuram. Ipsa cõteret caput tuum. Gen.iij. Caput serpentis antiqui sunt primi motus pcti quibus ipse insidiatur aiæ. Sed virgo Maria contriuit ex toto extinguens. Inciperata post mortẽ non fuit: sed glorificata in corpore regnat cum filio. Vñ bea. Aug. Purredo & vermis sunt opprobriũ humanæ conditionis a quo Mariæ natura excipiur: quam de ea Iesus assumpsisse probatur. Ex parte aũt aiæ triplex ve oẽs incurrimus. Ve erroris. Ve doloris. Et ve pudoris. Errare est aliud ꝓ alio putare. s. falsum pro vero: malum pro bono. Esa. liij. Oẽs quasi oues errauimus. bea. Aug. Error nõ est ipse in natura hoĩs instituti: sed pena dãnati & puniti a deo per pcm̃. Erramus in rõnali tripliciter. s. in eligẽdo: in discernendo: & in exequendo. Prouer. Errant qui operantur malum. Primum quod occurrit in agendis est finis. Omne em̃ agens agit propter finem. inquit Phs. Finis aũt habet rationem boni. Nemo em̃ intendens ad malum operaꝫ. Sed istud bonum quod quis intendit in operando est aliquando verbum bonum: vt opus virtuosum: aliq̃n apparens bonum: sed non verũ bonum: vt opus vitiosum. Auarus enim intẽdit in suo opere bonũ vtile lucri: sed qa ponit salutem aiæ obseruationem diuini præceꝑti: prohibitis illicita lucra: ideo non verũ bonũ eligit sed apparẽs & falsum. Luxuriosus eligit bonũ delectabile carnis cõtra virtutẽ castitatis esti mans tunc illud malus bonũ q̃ castitatẽ. & sic errat. Sed seruus dei eligit bonum honestatis qd̃ est verum bonũ deo accęptũ: opus. s. virtuosum istud vel illud. Istud ergo ve erroris. de quo Esa. v. dr̃. Ve q dicitis malum bonũ: & bonũ malum: frequenter oẽs incurrunt. Sed Maria sine isto ve fuit. Optimam em̃ partẽ sibi elegit Mariam in omnibus. Lu. x. Vnum quippe scimus ꝓ certo. inqt Odilio in sermone. qa oĩs mariæ actio semp intenta fuit in dño. In discernendo erramus. Non em̃ sufficit eligere bonũ finem in opere nostro: sed etiam debita media pueniendi ad illum finem quærere. Vñ dictũ fuit Cain fm aliã trãslationẽ. Si recte offeras & nõ recte diuidas peccasti, i. si intendas & facias bonum opus & non obserues debitas circunstantias q̃ sunt diuersę vt debitum locũ tps & modũ & hmõi pcm̃ incurris. Bonũ est em̃ dare eleemosynã ꝓpter deũ: sed dare nõ indigẽti: vel ei q abutitur: & hmõi. nõ est bonũ. Et illud ve etiã frequenti⁹ incurritur. de quo põt intelligi illud Mat. xviij. Ve mũdo a scãdalis. Quia em̃ hoĩes in operib⁹ suis non obseruant debitas circunstantias. ideo sequunt̃ multa scandala. Sed aue. i. sine isto ve fuit Maria. quæ semper opata est consilio manuũ suarũ. Prouer. vlr. i. in operib⁹ suis cõsiliũ habebat discernendo debitas circunstantias. In exequendo erramus non operãdo & executioni mandando vel tarde: qd̃ rõ decreuit faciendũ ex negligentia vel pigritia: cũ tamen vrait Phs in Ethi. Oportet consiliata velocius exeq. Et istud ve incurrimus frequentissime nõ exequendo q̃ cognouimus & deliberam⁹ facere & ve dissolutis corde. Eccli. x. q. s. nõ virir exequũt qd̃ intẽdunt. Sed aue. i. sine isto ve fuit Maria. vñ cõcępto filio cum audisset Elizabeth grauidã. cogitans illi seruire in ptu: exurgens abijt in montã. cũ festi. ad domum Zacharię. Lu. ij. Oia hæc pertinent ad prudentiam qua plenissima fuit. Vñ de ea canit eccl̃ia. Quo progrederis ꝟgo prudentissima &c.

Esper triplex ve.

Erram⁹ in exequendo.

§.V. SECVNDVM VE EST DOLORIS

cõe oĩbus in concupiscibili. Eccl̃s. v. Cuncti dies eius laboribus & erũnis pleni sunt. Ps. xvij. Dolores inferni circumdederũt me. Item tribulationẽ & dolorẽ inueni. Et qs est ille qui

Maria fuit sine ve dolore quõ.

le q vnq̃ euaserit istud ve. sed quõ dicimus de ꝟgine de isto ve Aue. i. sine ve doloris. Cum vt dicit Dam. dolores part⁹ fuerunt ei reseruati in passione filij: tunc em̃ aiam ei⁹ ꝓtransiuit gladius, vt prędixerat Symeon. Et ibi dolores vt parturientis. Vtiq̃ ex his q̃ dicit Sene., ꝓbatur fuisse sine eo. Dicit em̃ ꝙ sapiens nõ turbaꝫ vel constriaꝫ quicqd acciderit ei. Et hoc sic ꝓbatur. Validius est qd̃ lędit eo qd̃ lædit̃. Nequitia aũt non est fortior virtute: sed infirmior. Non lędit̃ aũt qs nisi a malis: ergo nõ lædit sapiẽs, dolor aũt est de læsiõe. Item alia rõne: diuinitati nõ nocet̃: sed oĩs sapiens participatione deus est: ergo sapienti nõ nocet. Dolor aũt est de læsione. Dolor enãjest de nocumento. Item tertia rõne sic ꝓbatur, ois iniuria est alicui⁹ rei quæ perdi potest. Sapiens aũt nihil põt pdere: oĩa in se reposuit. Nihil credit fortunæ: bona sua habet in se solido. Nihil autem cupit fortuna qd̃ non dedit. Nulla ergo turbatio cadit in sapiẽtẽ. i. virtuosum: hunc em̃ appellat sapientem. Sed oẽ ve doloris est turbatio: hunc em̃ appellat sapientem. Virgo aũt Maria ꝓcul dubio fuit omni sapiente sapientior & plectior: ergo in ea nõ fuit ve doloris Et hoc vtiq̃ verũ est. quãtũ ad rõnẽ fuit in oĩbus sup oẽs potentias suas ordinatissima rõne superiore semp dominante inferioribꝰ viribus. Vñ qcqd doloris sustinuit in corpe fm sensualitatẽ vt in passione filij maximũ: totũ cessit ei in materiã amoris & gaudij fm rõnem. Et sic in ea dolor maxim⁹ in passione filij fm sensitiuã nũq̃ contrarius fuit gaudio rationis qd̃ habebat ex cogitatione: qa ex passione filij sequebaꝫ dei honor ex redẽptione humani generis. Sine ve ergo doloris in rõne fuit. Quãuis aũt in cæteris sapientibus & pfectis viris hoc aliq̃n fuerit vt. s. fm rõnem non habuerint turbationem vel dolorẽ in aduersis, non tñ itavniuersaliter Maria qn aliq̃n turbatus fuerit & obfuscatus oculus rõnis: & si nõ fuit sine excęcatus. Tertium ve. s. pudoris incurrit hõ ꝓcm̃. Nã in ve pudo statu innocentię dr̃ Gen.iij. ꝙerant nudi ambo. s. Adam & ris quõ. Eua: & non erubescebant. Sed post pcm̃ videntes se nudos erubuerunt: vñ ꝓpter pudorem secerunt sibi perizomata ad cooperiendũ ignominiã suã. Est aũt erubescentia timor de turpi p̃senti vel p̃terito cui oẽs subjicimur: qa oẽs facim⁹ cõ fusione digna. Ps. lxiij. Tota die verecũdia mea ꝫ me est. Sed ab hoc ve fuit immunis virgo Maria: qa nihil turpitudinis vnq̃ gessit: vel in se habuit nihil inordinationis. Quod aũt Amb. dicit de ea qp erat intenta opi verecũda sermone, vult dicere qp in exteriori cõuersatione ostẽdebat verecundiam

Ex pte cõiũcti triplex ve quæ Maria caruit.

ostendens necessariam maxime iuuenibus & mulieribus nõ qp rõ eam argueret de aliq̃ turpi re p̃senti vel ꝑterita. Ex parte coniuncti. i. aiæ cũ corpore reperit̃ in humano gñe triplex ve. s. ignorãtiæ, culpæ, & pœnæ. Ignorantia magna est in oĩ bus: nescit em̃ hõ finẽ suũ. Eccl̃s. ix. q̃ ad corpus: & q̃ ad aiam: nã ignorat diẽ mortis suæ: & quo ꝑget ad pœnã vel gloriã. Et in vita: vt dr̃ Eccl̃s. ix. Nemo scit vtrũ odio vel amore sit dignus. i. si sit in grã dei vel nõ. Sed. b. ꝟgo maria ab isto ve fuit libera: quia certa erat non solum ꝙ grãm dei habebat ve igno sed etiã qp plena grã angelo sibi nuntiante q mẽtiri nõ põt. rantiæ. Sciuit em̃ p reuelationẽ diẽ mortis suæ: & qp maximã gloriã consecutura esset. Ve culpæ est triplex: qa culpa originalis: culpa mortalis: & culpa venialis. De primo Hier. xv. Ve mi hi mater mea quare genuisti me virum rixę. Ex cõcęptu em̃ contraliitur originale cũ quo nascimur cũ rixa carnis & spirit⁹. & ab hoc fuit libera. b. Maria qa & si concępta in eo vt cæteri: tñ nata fine eo sctificata in vtero. Neq; em̃ festiuis laudibus celebraretur. s. natiuitas eius: si nõ sancta nasceretur. inquit be. Berñ. in ser. Et si aliqui scti vt Io. bap. & Hiere. fuerunt in vtero sctificati: sed non in tanta copia grãe. nec ita cito. Nã infusa aĩa in corpore pie credi põt qp eadem die fuerit ab illa culpa emundata. Ad qd̃ facit qd̃ ait Ps. loquendo de sctificatiõe tabernaculi altissimi: qd̃ tabernaculum nulli diubium fuit btã virgo. Adiuuabit eam de⁹ mane diluculo. ad

Erram⁹ in exequẽdo.

Maria fuit sine ve culpæ mortalis vel actualis

iuuit dando ipsi virgini gratiam adiutricem ad vincendum ex omni parte pcm̃. Mane. i. in principio suæ aiationis cũ re cępit aiam cum luce intellect⁹ diluculo. i. ꝙcitissime. Ve culpæ mortalis vel actualis plurimi incurrunt: qd̃ nisi emunde tur p pniam a pctis cessando sequitur aliud ve æternæ dãnationis. de quo põt illud Apoc. exponi. vnum ve abijt: ecce aliud ve. Ve vnũ est culpa q̃ abijt moriendo ꝙa cessat qs peccare. sed sequit̃ aliud ve æternę dãnationis: & põt dici illud Ps. lxxiij. Tu. s. deus cõfregisti capita draconũ in aqs. Capita draconum sunt septem vitia capitalia. Vñ & Ioan. Apoc. xij. vidit draconẽ qui insidiabatur mulieri hr̃e septẽ capita. Hæc capita cõtinguntur in aquis grãrũ q̃ fuerunt in Maria plenissime: vt de ea possit illud intelligi. Gen.i. Cõgregationes aquarum appellauit maria. prodicto hoc noie nõ correpte prolato, fm literam. Mariæ em̃ vt ait be. Hiero. plenitudo grãe se infudit. Fuerunt septem capita draconum. i. vitia capitalia confracta in Maria: & q̃ ad seipsam qa nullum eorũ habuit: & q̃ ad nos suo merito & exemplo ac filio suo. De septemplici ve pcti mortalis, dicit Esa.i. Ve gẽti peccatrici populo graui iniquitate: semini nequã filijs sceleratis: dereliq̃runt deũ: blasphemauerunt sanctũ Israel abalienati sunt retrosum. In qua autoritate notant̃ septem capitalia vitia q̃bus debetur ve æternæ dãnationis a qbus oĩno fuit Maria libera. Et ideo bene ei dr̃ Aue. i. sine ve hmõi. Primum est vitium gulæ. Et huic dedita gẽs dr̃ peccatrix: qd̃ importat habitũ permanentẽ. Nullũ em̃ vitiũ est in nobis ita pmanens vt gula habituarũ quasi in nobis & q citius exerceatur. Nam puer totus est gulæ deditus. Et quis est ille qui vltra metas necessitatis non rapiatur in cibo & potu? Quod cũ mortale est ꝓparatur ei ve æternę dãnationis. fm illud Esa. v. Ve q consurgitis mane ad ebrietatem sectandã &c. ad hoc beata maria libera fuit. Sed m caput draõcis est accidia. hic est ppls grauis iniquitate. Nã accidia aggrauat aiam vt nil boni agere ls̃beat. Sed ve dissolutis corde. dr̃ Eccl̃i. ij. Tertiũ caput est luxuria. Et hæc est semen nequã: qa nequiter effundit semẽ. Sed ve qui opulenti estis in Sion: qui lasciuitis in stratis vestris: habetur Amos. vj. Quarum caput est auaritia. Et dediti huic virio sunt filij scelerati. Auaritia em̃ nihil scelestius. Sed ve his qui congregant auaritiam, inquit ꝓpheta. Quintum caput est superbia. Et hi sunt qui dereliquerunt deum, Per nullum em̃ vitiũ recedit qs a deo: & bellat contra eum sicut per superbiam. Sed ve coronæ superbiæ. scribitur in Esa. xxviij. Detracta est enim ad inferos superbia tua. Sextum caput est ira, per hanc hoĩes pessimi blaphemauerunt sanctum Israel. Sed dr̃ Eccl̃i. ij. Ve his qui perdiderunt sustinentiam. i. patientiã: victi ab ira. Septimum caput est invidia. inuidi aũt abalienati sunt a deo retrorsum. Deus oĩa sua bona communicat. inuidus aũt dolet ꝙ aliquis extra se habeat bona vñ alienus ꝫ conditionibus dei. Sed dr̃ in ep̃la Iudæ. Ve illis qui abierunt in viam Cain & Chore. Iudæ. s. Hi ex inuidia moti sunt primus contra Abel: alter contra Moysen. Ab oĩbus his fuit libera maria. Nam abstinentię dedita: vt ostẽdit b. Amb. Ab accidia libera cuius ꝫspũs exultauit semper in dño operatã. A luxuria aliena: quia virgo. Auaritiæ nescia: quæ oĩa sua cõmunicauit pauperibus. Cõtra superbiam humillima: quia respexit humilitatem &c. Nil in ea iræ: quæ inter omnes mitis vrin passione filij. Inuidia nũq̃ in ea quæ salutem omnium semper optabat. De ve culpæ venialis cui debetur pœna purgatorij si non purgatur. potest intelligi illud Michææ prophetæ. ij. Ve vobis qui cogitatis inutile. Nam cogitationes inutiles communiter sunt venialia pcta. Sed ab omni culpa actuali, mortali, & veniali fuit libera virgo Maria. de quibus loquitur beat⁹ Augu. cũ ait in li b. de natura & gratia: Cum de peccatis agit nullam prorsus volo de ea haberi mentionem. Ea excepta omnes sancti & sanctæ cum viuerent cum Ioã. euangelista sctissimo dicerem. Si dixerim⁹ ꝙa peccatũ nõ habem⁹ actuale satrem veniale perpetratum: ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est. Ve tertium. s. pœnæ est consequens ex peccato pœnitudo: quia conscientia remordet de malo iuxta illud. b. August. in lib. confessionum. Iussisti dñe. & sic est vt omnis inordinatus animus ipse sibi pœna sit. Et Philosophus in Ethi. Ois malus implet̃ pœnitudine. Vel etiam ve pene est inclinatio ad alia mala ꝓpetrãda. Vnde Grego. Peccatum qd̃ per pniam nõ delet̃ mox suo põdere ad aliud trahit. Et licet per baptismum fomes peccati. i. inclinatio ad malum minuatur vt nõ dominetur. nõ tñ extinguitur quin inciramentum ad illud sæpe exurgat. De quo ve pene põt intelligi illud Michææ. Ve eis qm̃ recesserunt a me. s. peccando. Sed ab hmõi fuit immunis beata virgo maria quia cum nullum cõmiserit pcm̃ non habuit pœnitudinẽ de eo: nec aliquã inclinationem ad malũ. Tota pulchra es. de ea dr̃ in Cañ. iij. & macula non est in te. Apte ergo ei dr̃. Aue id est fine ve ignorantiæ, culpæ, & pœnæ prædictis.

Maria fuit sine culpa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.VI. FVIT BEATA MARIA SINE

Maria fine vel triplici cõmuni oibus matribus.

ve q̃ contingit oĩbus matribus. Vñ dñs Iesus. Ve pregnantibus & nutrientibus. Mat. xxiiij. Est autẽ istud ve triplex in matribus. s. damnificentiæ, indigẽtiæ, & afficientię. Damnũ aũt triplex incurrit fœmina cũ mater efficit. s. quia in concæptu perdit ỹ ginitatem thesaurũ irrecuperabilẽ. Post concæptũ venustatẽ & sanitatẽ. Non em̃ mulieres grauidæ apparent ita pulchræ vt prius: nec sane: ga subnciunt multis alterationibus propter concæptũ. In partu aũt perdũt hoim societatem: non em̃ possunt viri accedere ad eas. Sed ab hmõi fuit libera virgo Maria. Nam in cõcæptu non amisit ỹ ginitatẽ: sed aucta est puritas eius. Rubũ quẽ viderat Moyses incombustũ cõsentiatũ agnouimus tũ laudabilem virginitatem dei genitrix. canit eccl'ia. Pulchritudinem nõ minuit ex concæptu: immo est ita adaucta pulchritudo eius q̃ Ioseph non cognouit eam donec peperit filiũ: ga vt dicit glo. tãus splendor tanta pulchritudo exibat ab ea vt facie ad faciẽ nõ fixe posset aspicere in eam: & merito ga splẽdor æternæ glię erat in ea. Nec tũ hoc alijs apparebat. In partu non perdidit hoim societatem: sed pastores eam visitarunt: & paulo post reges Tharsis sancti Magi. Item matres incurrunt ve indigẽtiæ. Nam ad cõcipiendum indigent compare. i. viro ex quo cõcipiant. post æceptũ egẽt quiete in ptu obstetricatiõe. Sed ad hmõi ve libera fuit beata Maria: quia non ex virili semine: sed mystico spiramine verbum dei factũ est caro de virgine Maria. Quod enim in ea natũ est. inqt angelus id est cõceptum de spũsancto est. Mat. i. id est opere spũssancti. Non eguit quiete: ga non ex eo debilitata. sed roborata fuit. vnde & subito abijt in montana ad visitandum Elizabeth & seruiendum ei in partu eius: vt dicit Hiero. Nulla enim obstetrix: nulla obsequia mulierũ. Esa. xxxv. Germinans germinabit. s. virgo parier lętabunda. i. laudans circunstantib⁹ angelis & canentibus. Gloria in excelsis deo. Tertio matres incurrunt ve afficientiæ: quia afficiuntur in cõcæptu libidine: in portando in ventre grauedine: in partu maximo dolore. Sed beata Maria sine hmõi ve fuit. Nam concæpit sine libidine. Vñ angelus. Virtus altissimi obũbrabit tibi. i. refrigerium præstabit: vt sine ardore alicuius libidinis concipias: sine grauamine filiũ in ventre portauit. Esa. x. Ecce dñs ascẽdet super nubem leuem. Nubes est virgo Maria quæ grauamen in portando non habuit: & ipsa sola peperit sine dolore saluatorem sæculi.

Incurrunt matres vei digẽtię.

Incurrũt ve afficiẽtiæ.

§.VII. VE QVOD EST SPECIALE FE

minis est triplex. s. sterilitatis in virginibus: subiectionis & corruptionis in coniugatis: desolationis in viduis: vt de se paret. Sed beata Maria in quolibet statu fuit sine tali ve. Nã virgo fuit cũ fœcũditate diuinæ prolis. Coniugata fuit sine corruptione: quia ipsa cum sponso in virginitate permãsit libera ab eo quod de alijs dictum est fœminis. Sub viri potestate eris. Gen. iij. Nõ em̃ fuit subdita Ioseph: sed ipse ei. ga & filius dei subdita erat ei. Vidua postea. sed non desolata: sed filio naturali associata & post mortem eius filio adopriuo Ioan. Ergo aue. i. sine omni ve.

¶De nomine virginis Mariæ. Cap̃. XIIII.

NOMEN VIRGINIS MARIA.

Luc. c. Hoc aũt proprium nomẽ ỹginis angelus in salutatiõe reticuit sed ecclesia addidit. In quo posset videri alicui erratũ: vel ab angelo nomen ipm omittẽdo: cũ tñ in salutatiõe soleat nomẽ salutati exprimi: vel ab ecclesia nõ videt recte factũ addendo verbis sacrę scripturæ cũ dñs mandauit in Deut. Non addetis verbis his quicq̃ nec minuetis. Et Io. Apoc. vlti. ait. Si quis apposuerit ad hæc. s. verba. apponat ei deus has plagas: q̃. s. sunt in isto libro. Sed ad hæc rndet q̃ a nullo erratum est: sed rectissime factum est. Angelus em̃ dignissime salutando nouę dignitatis noie salutauit vt per mutationem noĩs mutario status figurareturq̃ eminentia dignitatis. Quando em̃ qs assumitur ad magnam dignitatem mutatur nomen. vt patet in papa. i. Petrus. Angelus ergo de proprio noie qd̃ est maria mutauit nomen dicens gratia plena. hoc aũt nomen qd̃ est gratia plena hmõi circũlocutio est tantum proprij nominis beatissimæ virginis & psonæ ipsius: quod nulli alij cõuenit proprie: nec deo nec creaturis: sed q̃ plenitudo gratiæ intelligit suscæptiuæ. Constat em̃ q̃ deus non est gratiæ suscæptiuus: sed datiuus. Nulla aũt pura creatura est plena gratiæ suscæptiuæ præter q̃ beata virgo. quæ tantã suscæpit q̃ pura creatura magis suscipere non potuit. Vñ hoc ei ita propriũ fuit q̃ nulli alij conuenit. Ideo angelus ei hoc nomen imposuit. dicens gratia plena. Ecclesia tamen addẽdo gratia plena maria non errat: vel indecenter agit: ga non apponit ad verba scripturæ sacræ aliquid falsum vel contrarium ei qd̃ prohibetur per auctoritates supra inductas. Nam p̃ id quod dicit didit cum angelo gratia plena. quod nomẽ exprimit suam digni suppletatem: & per qd̃ addit maria: intendit eam inclinare ad nostram necessitatẽ subleuandã. Ipsa em̃ quę est gratia plena p̃ influentiam diuinæ bonitatis: data est nobis stella maris q̃ est interpretatio mariæ: vt eius plenitudo gratiæ in nobis suppleat defectum culpę in via. Et ipsa stella in firmamento gloriæ fixa. nos naufragos de statu miseriæ traducat ad portum salutis æternæ. Et ideo apte dr̃. Aue maria. Nomen virginis inquit euangelista maria. Non in datiuo dicit nomen virgini. sicut dicit de Ioseph. Cui nomen erat Ioseph. Nam Ioseph ex sponsalibus cum maria acquisitum est sibi & datum augmentum virtutum. Sed in genitiuo dr̃ nomen virginis maria: q̃ genitiuus significat possessionem: non enim tunc ei datum fuit vt esset stella maris sed iam possẽdit & in hoc nata fuit vt oẽs illuminaret præcedentes & sequẽtes: ga nisi per fidem verbi incarnati vel incarnandi de hac virgine explicitã vel implicitã nulli salus extitit. Satis verisimile est q̃ cũ mulieres non circũciderent sed mares: in qua circũcisione octaua die natiuitatis suæ celebrata imponebatur ei nomen fœminis ipsis die suæ natiuitatis nomen imponeretur. Et sic die qua nata est impositum est ei nomen maria a parentibus fm angelicam reuelationem. de qua stella oriunda ꝓphetauit Balaã dicens. Orietur stella ex Iacob id est virgo maria ex genere Iacob. Num. xxiiij. & in festo natiuitatis eiꝰ canit ecclesia. Stella maria maris hodie ꝓcessit ad ortum. Recte igitur nomen virginis maria. Noĩa em̃ imponuntur rebus fm ꝓprietatẽ earũ. Et ga ỹgo ista habet similitudinẽ ad proprietatem stellæ maris: ideo nomen eius maria: qd̃ interpretatur stella maris: vt declarabitur. ideo nomen eiꝰ maria. Vbi tria notantur circa hoc nomen.

¶Prmo nominis interpretationem applicandam.
¶Secundo nominis deriuationem adaptandam.
¶Tertio nominis literationẽ appropriandam.

§.I. QVANTVM AD PRIMVM SCIEN

De interpretatione noĩs maria.

dum q̃ maria interpretatur dña vel illuminata seu illuminatrix. Ac etiam stella maris fm. b. Hiero. in lib. interpretationum. Ipsa em̃ dña oĩm cum filiꝰ eius sit dñs vniuersorũ: ipsa illuminata a deo: vt luna a sole & plena oĩm illuminationũ cœlestiũ. Ipsa illuminatrix oĩm electorũ. Vñ canit ecclesia. Solue vincla reis: pfer lumen cæcis: merito. s. & interuentu. Stella quoq̃ maris. Aue maris stella ei dr̃. & sup hac interpretatione aliqs omissis diffusius tractemus. Vñ. b. Ber. sup Missus est. Loquamur de hoc noie maria qd̃ interpretatur stella maris & matri virgini valde conuenienter adaptatur. Ipsa siquidem ỹderi conuenientissime comparat: quia sicut stella sine sui corruptione profert radium. Sic virgo maria sine sui violatione ædidit filium. Nec ỹderi radius suam immittit claritatem: nec filius mariæ ei suã integritatem. Ipsa nã hem illustrauit. cuius splẽdor etiã prefulget in supnis: in infernos penetrat: terras etiã plustrans & calefaciens mentes magis q̃ corpora: fouet ỹtures & excoquit vitia. Ipsa siquidẽ ꝓclara & eximia stella sup hoc mare magnũ & spatiosum necessario eleuara micans meritis illustrãs exẽplis. O qsqs in relligis in hui⁹ sæculi, pfluuio magis inter ꝓcellas & tempestates fluctuare: magis q̃ p̃ terrã ambulare: ne auertas oculos ab huius sæculi ỹderis fulgore: si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum. Si incurras scopulos tribulationum: respice stellam: voca mariam: si iracũdia aut auaritia: aut carnis illecebra nauiculam cõcusserit mentis: respice ad mariam. Si criminum immanitate turbatus cõscientię fœditate confusus: iudicij terrore: baratro desperationis incipias turbari vel absorberi & tristari in periculis: in angustijs in

stijs in rebus dubijs s Mariã cogita: Mariã inuoca: nõ recedat ab ore: non recedat a corde. Et vt impetres ỹonis eius auxilium non differas conuersationis eius exẽplũ. ipsam sequẽs non deuias: ipsam cogitãs nõ erras: ipsa tenẽte non corruis: ipsa ꝓtegente nõ metuis: ipsa duce nõ fatigaris: ipsa propitia puenis. Et sic in temetipso expiris: ga nomẽ ỹginis Maria. i. Maria stella maris. Conuenientius aũt dr̃ virgo Maria stella maris & stella ris: & eis assimilatur ꝓpter sex cõsiderãda in stella illa videlicet subtantiã, quãtitatẽ, q̃litatem, situ, statũ, & effectũ. Et pter sex quãtum ad substantiã stella illa cœlestis incorruptibilis: & q̃ sine origo lucis q̃ tñ cõuenit & aliꝰ stellis. Sic ỹo Maria fuit cœlestis cõuersatiõe vt cõpleri⁹ dicere posset cum apõlo. Nostra conuersatio in cœlis est. ad Phil. iij. Incorruptibilis fuit mẽte & corpore. Nã vt dicit Ansel. Ea puritate decuit vt niteret qua maior sub deo nequeat reperiri. Origo fuit lucis. Nam vt canit ecclesia. Angelus cõsilij nat⁹ est de ỹgine: sol de stella: q illuminat oẽm hoiem venientẽ in hũc mundũ. Quãtũ ad qualitatẽ stella illa est supior, clarior, & vtilior: ga est in supremo poli. ideo supior: & .b. Maria est supior oĩm sãctoꝝ & angelorꝝ deo ꝓpinquior: clarior est ỹginitate. Et etiã btã Maria stella semp rutilans: semp clara in fide fuit. Oẽs aliæ stellæ. i. apli & Mariæ ceciderunt amittentes lumen fidei diuinitatis Christi. ipsa nũq̃ in passione eius. Vtilis est valde stella maris fœcunditate. Et quis sanctus vel sancta vtilior nobis hac virgine q̃ nobis genuit deũ pariter & hoiem oĩm saluatoremq̃ Quantũ ad quantitatẽ stella maris est minima in apparentia nobis: sed maxia in seipsa. Sic. b. Maria maxima in sctitate in se: sed minima in sui mente ꝓpter maximã humilitatẽ: ga respexit humilitatẽ ancillæ suæ ait Lu. c. Humilis in corde totũ deo tribuens: humilis in ore seu locutione: cuius signum rarissima & breuis locutio eius. Humilis ĩ opere seruiẽs cognatę in partu loco ancillæ ipsa q̃ erat dña angelorꝝ. Quãtum ad statum status stellæ est q̃si sine motu: ga est vicina polo: ita modicus est circũitus eius vt videatur non moueri. Est sine occasu: quia non occidit nobis vt aliæ stellę & sine errore. Sic beata Maria est sine motu inconstantiæ nunq̃ turbata. Nam qd̃ dr̃ turbata in sermõe angeli nõ fuit illa turbatio irę sed admirationis in tanta laude ex humilitate. Sine occasu fuit alicuius peccati. Nam & si sepries in die cadit iustus. vt ait Salomõ Prouerb. xxiiij. s. venialiter: & igitur in die gr̃æ remanens hæc nũq̃ cecidit. Fuit sine errore ignorantiæ eoꝝ quæ pertinent ad salutem. vñ & dr̃ ma

Qualiter itelligitur q̃ ỹgo fuit turbata in fmone ãgeli

tificatione. Nulla enim pura creatura mortificauit ita sensus suos ab oi vanitate & curiositate vt ipsa. Cũ tñ vt dr̃ Eccls. j. nũq̃ satiabit oculus visu nec auris auditu. & sic de alijs sensibus erga sua obiecta. Et inde mors pcti intrauit p̃ fenestras nostras sensuum: quia non claudunt vt oportet. Vñ & bea Maria assimilat myrrhæ amarę quæ pseruat a corruptione nostra. ne. quasi myrrha electa. ait ipsa. dedi suauitatẽ odoris. Eccli. xxiiij. maria vero mare amarissimum fuit in passione filij. Nam vt ait Damasce. Partus dolores fuerunt ei reseruati. In partu igitur naturali peperit sine dolore saluatorem: immo cum summo gaudio. Sed in partu spũali: cum. s. parturiunt nos deo: arrẽdite & videte ait. si est dolor sicut dolor meus. Threñ. c. Sicut ergo ex primo partu dr̃ maria quasi stella maris: ga sicut sydus radium, pfert virgo filium pari forma sine dolore sine corruptione. sic in secũdo partu dr̃ maria mare amarũ: vbi. s. mater misericordię affuit patri misericordiarum in opere summæ miæ: & dolore passiõis secũ sustinuit. Nam ipsius aiam pertransiuit gladius doloris immensi excedentis oẽm martyrum dolorem. vt ait bea. Berñ. Et sic adiutrix facta est nostræ redemptionis & mater nostræ spũalis generatiõis. Et de hoc duplici partu virginis dr̃ Esa. vlt. Antecq̃ parturiret peperit: & antecq̃ veniret partus eius peperit masculum. Quis audiuit vnq̃ tale: aut qs vidit huic silẽ? Peperit primo beata maria sine dolore & peperit masculũ suũ primogenitum quẽ pãnis inuoluit parturiuit postea iuxta crucem dolorem immensum sentiẽdo cum filio in cruce nõ vnum sed multos filios: qui redempti sunt a dño: simul quãtum ad virtutem causæ non simul quantum ad esse. sed diuersis temporibus quantũ ad applicationem effectus ipsius passionis. Quis vnq̃ audiuit tantum gaudium vt in primo. Quis vidit tantum dolorem vt in secundo partu. Certe nullus. Fuit autẽ figurata hæc bea. maria quantum ad nomen in maria sorore moysi & Aaron. Illa em̃ trãsito mari rubro cecinit cum magno gaudio. Cantemꝰ dño gloriose &c. Et ista maria non solum mater: sed & soror affectu & natura sumi sacerdotis Iesu Christi: & ducis ppli Israel ppli fidelis sororẽ post primam natiuitatem in vtero. intelligens in sui initio prostratum Pharaonem infernalem cũ suis deo gratias agẽs & Aarõ dixit: magnificat aia mea dñm. Sed in mari rubro passionis filij cognoscens mortem nostrã per mortem filij destructã: & diabolum prostratum in resurrectione filij ꝓ nostra liberatione mente dño decantauit gratias agens & ad hoc oẽs inuitans & amaricatos per pniam ex amaritudine peccatorũ egredientes ad litus salutis suscipiens.

Beata maria filia gurat ꝓ maria matrẽ moysi & Aaron

§.II. QVANTVM AD SE CVNDVM

De deriuatione huiꝰ nominis maria.

principale deriuatur hoc nomẽ a mari. Et hoc aptissime qa sicut omnia flumina in mare intrant & mare non redundat. Ecclꝰ. i. ita in Maria oẽs aquæ gr̃arũ q̃ fuerũt in alijs sanctis vel fluuijs: intrauerunt in Maria ỹgine: & tñ istud mare plenum omni gr̃a nõ redũdauit: excedens terminos suos in aliquã elationẽ vel iactantiã. Vñ & btũs Hiero. in ser. Cæteris sctis ꝓ partes collata est gratia: Mariæ ỹo plenitudo gratiæ se infudit. Mare aũt dr̃ quasi amarum. Fuit aũt beata Maria mare amarum in conuersatione amara. s. ꝓfecta sensuũ mor

§.III. QVANTVM AD TERTIVM

de signi ficatiõe huiꝰ nominis maria.

Ex significatione literæ huius nominis eliciuntur sublimitas eius. Quir q̃ em̃ sunt literę huius nominis maria. Et signatur per hoc q̃ est.

¶Mater vniuersorum.
¶Arca thesaurorum.
¶Regina cœlorum.
¶Iaculum inimicorum.
¶Aduocata peccatorum.

Maria mat' nostra qua drupli ci ꝓprietate materna.

Primo est mater vniuersorꝫ. iuxta illud Sap̃. vij. Omnium est mater. Qd̃ Alber. sup Missus est. exponit de virgine maria subdens. ga mater respectu filij habet quatuor proprietates: q̃ sunt genitura, cura, prioritas, & dignitas. Et genitura primo quidẽ est mater oĩm: ga vnũ hoiem genuit. s. christũ & oẽs regenerauit. Peperit em̃ filiũ suũ primogenitum christũ corporalr. Alios autẽ oẽs sctos spũalr. Ipse em̃ Iesus non cõfunditur electos suos apłos vocare fratres p̃ Ps. xxi. dicẽs. Narrabo nomen tuũ fratribus meis. Nã p̃ concæptum eius & partũ exĩa virgine caro & frater noster est: vt sit ipse primogenitus. s. dignitate in multis fratrib⁹. s. oĩbus sctis quos sanctitate p̃cellit. Nec obstat si dicatur q̃ filius esse non põt ante matrẽ. Sed multi scti fuerunt antecq̃ virgo esset in mundo cõcepta vel nata: vt patet de oĩbus patribus veteris testamenti: ergo videtur q̃ respectu illoꝝ non possit dici mater. Sed rndetur q̃ hoc est verum in esse naturæ q̃ filius nõ possit esse aũ patrem vel matrẽ in tẽpore. In esse aũt gratiæ non repugnat. Oẽs scti qui fuerunt ante christum salui fuerunt & gratiam recæperunt per fidem verbi incarnandi de virgine maria: explicitam vel saltem implicitã: de cuius plenitudine omnes sancti recæperunt. Sicut ergo regeneratio spiri-

tualis: per quā ſ. habetur eſſe gratiæ quo ad ſanctos nouī teſtamenti: eſt per fidem viuā verbi incarnati de virgine: ita q̄ ad ſanctos veteris teſtamenti erat regeneratio in eſſe ſpūali per idem incarnādi de v̄gine: quæ incarnatio fuit in v̄gine. Horum igitur oīm regeneratorum ſpūaliter p̄ gr̄am virgo mater eſt. Item & angeli cū recipiant illuminationem: perfectionē & beatificationē a Ieſu. Nam ipſe eſt in quē deſiderāt angeli p̄ſpicere. 1. Pet. 1. Et p̄ ipſum oīa reſtaurant in terra & in cœlo. ergo & angeli recipiunt quoddām eſſe gloriæ b̄tā virginē. Quicq̄d aūt eſt cauſa cauſę: eſt cauſa cauſati. Sed b̄tā Maria eſt cauſa Ieſu: quia mater ei⁹ ergo & cauſa eſt aliq̄ modo glorię angelor̄: vt apte dicatur mater eor̄. Cum etiā ipſa dicatur ab eccleſia mr̄ gr̄æ & mater miæ: & gr̄a perducat ad gloriā & cā ſit eius: ſequit̄ q̄ oīm q̄ ſunt in gloria ſc̄tor̄: eriā qui eam præceſſerunt: p̄ein gloria conſequenda: mater eſt. Sc̄o eſt mater nr̄a cura: qa in v̄no nobis genuit quicq̄d ad hanc vitā & futurā nobis neceſſariū fuit. Vñ ipſa dicit Eccli. xxiij. A generationibus meis adimpleminia. a bonis quæ generantur & profluunt a filio a me genito. & ſicut de ſapiētia dei dr̄. Ipſi eſt cura de oībus: ita de virgine mr̄e ſapientiæ dici poteſt q̄ curā habet de oībus. In cuius figurā cū Eleazar p̄curator Abraæ poſtularet a Rebecca virgine pulcherrima vt potum ſibi daret. Non ſolum ei obtulit potum aquę: ſed & camelis ſuis. Sic virgo pulcherrima mente & corpore: nō ſolum curā habet de electis rōne vtentibus vt ſitientibus p̄curet aquam gr̄ę: ſed etiā de p̄c̄oribus curā habet: vt aīalibus irrationalibus: nō peret̄ibus nec deſiderantibus aquam gratiarū p̄curat. Tertio q̄cq̄ dignitate eſt mater: qa primogenita eſt ante oēm creaturā. Nobilior em̄ eſt & p̄fectior gr̄a & gloria oī pura creatura. Qd' aūt eſt primū in v̄no q̄cq̄ genere eſt q̄ſi cauſa alior̄. Sicut charitas q̄ eſt excellentiſſima virtutum: dr̄ mr̄ virtutū: ita & virgo Maria excellentiſſima creaturarū dr̄ mater earū. Non ſolū aūt ſpūaliū ſed & rerū corporaliū mater dici p̄t. Oīs em̄ creatura ingt apſs ad Rom. viij. ingemiſcit & parturit v̄ſq; adhuc expectans reuelationem filiorum dei. i. glorificationem ſc̄tor̄ in aīa & corpore: quod erit in fine mundi: qa & tunc creatura corpalis inſenſibilis innouabit liberata a corruptione vt elemēta & motuvt corpora cœleſtia. Vñ & Io. Apoc. penul. dicit ſe vidiſſe cœlos nouos & terram nouā. i. innouatam q̄ innouatio fit per Chriſtum. iuxta illud Apoca. xxi. Ecce noua facio oīa. Vnde ſicut b̄tā Maria mr̄ eſt Chriſti: ita & innouationis & creaturarum innouatarum mater merito dici p̄t. Prioritate etiam dr̄ mater. prioritate. ſ. prædeſtinationis. Ipſa em̄ ante ſęcula prædeſtinata eſt. vt eſſet principiū ex quo recreādū fuit omne creatum. & ſic dr̄ de ea Prouer. viij. Dñs poſſedit me in initio viarum ſuarū. i. in pricipio operū ſuorū: vt ſim prima oīm ſuarum creaturarū quæ puræ creaturæ ſunt. Et cum eo erā cuncta cōponēs. ſ. recreando quæ p̄ culpam quaſi deſtructa erāt. Vnde & bea. Bern̄. Merito o dña reſpiciūt in te oculi vniuerſæ creaturæ: in qua & ex qua benigniſſima manus dei quicquid creauerat recreauit.

Maria ẽ mr̄ rerū cūctarū &c.

§. IIII. SECVNDA LITERA EST A.

Maria ſi gurata i arca ta hernaculi ſ̄re

& ſignificat q̄ eſt arca theſaurorū q̄ figurata eſt in arca tabernaculi de qua dixit dñs ad Moyſen Exod'. xxv. Fac tibi arcā de lignis Sethim. q̄ vtiq; arca deaurata erat intus & foris. Et erāt in ea vrna, mānā, tabulæ legis, & virga Aarō quæ fronduerat. Ligna Sethim de quib⁹ fabricata erat arca ſunt ligna imputribilia: & ſignificant theſaurū v̄ginitatis in ſummo quæ in ea fuit. Caſtitas em̄ eſt ille theſaurus de quo ait apls 1. Cor. iiij. habemus theſaurū iſtum in vaſis iſtis fictilibus. i. in corporib⁹. Nā in angelis q̄ non habent corp⁹ v̄ginitas non eſt v̄tus. qa hoc hūa natura nō a pugna cum gr̄a. Eſt aūt tanti valoris iſte theſaurus vt dicat ſapiens Eccli. xxvi. Non eſt digna ponderatio aię cōtinētis: q̄ theſaurus ſi ſemel amittitur: nunq̄ recuperat quo ad præmium aureolę. Et licet ſm Phm in Ethi. dicatur incōtinens. vñ & vitioſus q̄ ſuſtinet pugnā carnis & deducitur ac ſuperatur. ſ. conſentiēdo concupiſcentijs. Continens aūt & virtuoſus: q̄ & ſi ſuſtinet tēt̄ationes carnis non tū deducit ſed reſiſtit. Inſenſibilis aūt q̄ nō ſuſtinet hmōi ſtimulos vñ nec deducit. Hoc eſt verum ſm naturā & oēm gratiā. Sed in v̄gine p̄ gr̄am ſpecialē nō per inſenſibilitatē quæ eſt virtū hoc habuit: vt cum eſſet in carne nec ſentiret ſtimulos aliquos & motus etiam primos carnis: nec aliquē inclinationē ad malū. Eſt iſta arca deaurata int⁹ & foris: qa plena charitate. Beatus Hiero. in ſer. de aſſumptione eius ait. Tota incādauerat eā diuinus amor vt nihil eſſet in ea quo mundanus violaret affectus: ſed ardor continuus ebrietas perfuſi amoris. Aurum em̄ qa pręciosius aliis metallis: iō ſignificat charitatē maximā virtutū. Hac ipſa erat circundata in conuerſatione exteriori & actione interiori. Ad opera ipſius charitatis Chriſtus hortabatur Mat. v. dicens. Theſaurizate vobis theſauros in cœlis faciendo. ſ. opera charitatis. In hac arca eſt theſaur⁹ mię deſignatę per māna ſuauiſſimū: quē theſaurum poſſulabat Moyſes pp̄ſo ſuo dicens Num. xx. Aperi eis dñe theſaurū tuum ſontē aquæ viuæ. ſ. miſericordiæ & gratiæ. vnde mater miſericordiæ v̄rgo Maria dicitur. Eſt in ea theſaurus ſapientię ſignatus per legem ibi poſitam. de quo dr̄ Sap. vij. Infinitus theſaurus eſt hominibus. ſ. ſapientia. de qua ibi loquit̄. Nulla em̄ creatura pura habuit tantam cognitionē de diuinis rebus & pertinentib⁹ ad ſalutē ſicut ipſa: vñ ipſa magiſtra fuit ap̄lor̄ & euangeliſtarum ad docendum eos de myſterijs Chriſti. Nec mirum ſi theſaurum habuit immenſum ſapientiæ cū in ea Chriſtus requieuerit: in quo ſunt oēs theſauri ſapientiæ & ſcientiæ dei ſm ap̄lm. Et q̄ chriſtū nouit. ait. b. Amb. theſaurū ſapiētię & ſcientiæ nouit. diſt. xxxvij. legimus. Eſt & virga in arca deſignās poteſtatē & dñiū. Nā regina dr̄ cœlor̄ & dña angelor̄. Arca aūt iſta hr̄ in tabernaculo vt p̄cioſiſſimū q̄d. Et ita virgo in tabernaculo eccleſię p̄cioſiſſimū & ſanctiſſimū.

Colſij.

§. V. TERTIA LITERA EST R. DE

notās qa ipſa eſt regula viatorum. nā vt canit eccleſia. Eius vita incli. tunc. illu. eccleſias. Habetis ing̃t be. Amb. in. li. de virginibus. in ea exempla, p̄bitatis vt ſciatis q̄d eligere: q̄d reprobare debeatis. Reprobare. ſ. illicita & eligere virtuoſa opera. Hinc & Hiero. in ſer. Talibus decebat virginē oppignerari muneribus vt plena eſſet gr̄a. q̄ cœlis dedit gloriā: terris deum: pacē: q̄ reſudit fidē gentib⁹: finē vitę: moribus diſciplinā. ſ. per exempla vitæ ſuæ. Et cum ſit triplex ſtatus eccleſiæ. ſ. virginum, cōiugatorū, & viduar̄ in vtroq; ſexu. Ipſa in omni ſtatu ſe reperit vt oībus regulam daret: virgo vtiq; ſemp̄ fuit ante partū: in partu: & poſt partum: docens virgines ſuo exēplo v̄ginitatē ſuā dño dedicare. Ab infantia em̄ a parentibus ad templum adducta & ibi dimiſſa a pārētibus cū aliis virginibus nutriebatur & inſtruebatur in lege dñi. Panē otioſa nō comedit: vt dr̄ Prouer. vlt. ſed operata eſt conſilio manuū ſuarū faciens aliq̄d̄ honeſtum exercitium manuale. Inuenim ab oratione & laude dei ſpiritū nō relaxabat: adeo vt cū vocaret a quoc̄ reſpōderet p̄ deo gratias: ne illud momentū tpis a gr̄atiarū actione vacaret. pdire domo neſcia (ait de ea bea. Amb.) niſi cū ad tēplū accederet: lege dñi hoc mādante. Diſcite o virgines (ait idē Amb.) non curſitare p̄ alienas ędes: non aliquos in publico miſcere ſermones. O q̄ parum locutā fuiſſe refertur cum mā in verbo offendere non poſſet: vt virtutē primam innueret eſſe compeſcere linguam. Sciens illud Prouerb. ija in multiloquio non deeſt p̄ctm. Parū cū hoibus loquebat̄: vt copioſius poſſet loqui cum deo. In ſalutatione angelica q̄ turbata eſt virgo in laudatione ſua: & cogitabat q̄lis eſſet iſta ſalutatio: docent virgines & p̄ſonæ ſpūales exhorreſcere cū laudantur: non ſibi p̄ſis complacere & ad mentē recurrēdo ſe humiliare nō omni ſpūi de facili credere cū in angelum lucis aliquā ſe ſathanas tranſferat: ſed cogitare & diſcutere ſi ex deo ſit ſp̄us apparens. Demū informata de dñi voluntate tota ſe ei ſubmittēs. Ecce (ait ancilla dñi fiat mihi ſm v̄bum tuum. in ſtruens vt cogitet virgo q̄ dei ſunt quō per oīa placeat deo. Deinde a ſp̄ſancto edocta ante cōceptum filij deſponſari acquieuit: non in carnalem copulā aſſentiendo: quā p̄ reuelationē nouerat non eſſe ſequendā: ſed cū ſponſo v̄ginitatē conſeruandam. Sed in coniugalem ſocietatem ſponſam Ioſeph aſſumens antiquū pauperē & carpēriū. ſm Chryſ. ipa erat de ſtirpe regali pulcherrima iuuencula & nobiliſſima: nō dedignans illū accipere ſed eū in reuerentia habens. Vñ cum filiū inuenit in tēplo requirens ait. Pater tuus & ego dolentes q̄rebamus te. Preponens ſponſum ſuū ſibi: quē patrem vocauit q̄a nutritiuus erat: vel ſm ęſtimationē vulgi. Vbi regula datur cōiugatis: vt diſcant vxores ſubditæ & reuerentes eſſe viris & non dedignari ſi ſunt pauperes & vilis conditionis.

Maria ſ̄uat ſtatū ſ̄ regu q̄lib⁹.

Qd' mu lieres de

bāt reue reri vi ros ſuos no. doc. l. l. C. de mu ne. & hono.

cōditionis. Audiēs aūt ab angelo cognatā Elizabeth grauidam: erſi longe maior & dignior viſitat eā & prima ſaluat cū ea manēs tribus mēſibus ad ſeruiendū in partu & leuādū natū Io. Bapt. de terra quē in vtero exiſtentē Elizabeth v̄go ſalutās: per illiū iā concæptū ſanctificauerat & deum excellenter magnificat: docens coniugatos deum collaudare & gratias agere cum filos generant. Eos inſuper ad eccleſias & ad dei verbū audiendū ducere. Sic em̄ Maria & Ioſeph paruulam Chriſtum duodēnem duxerunt ad templum: vbi ex ponebat lex dei. In nuptijs quoc̄ nepotis ex matre. ſ. Ioan. ſe reperiēs compatiens verecundiæ ſponſi ex defectu vini: a filio ſupplementū procurauit vt diſcant cōiugatæ neceſſitatibus ſuorū prouidere. Vidua autem effecta ex morte ſpōſi non alium reſponſum duxit. Licet em̄ hoc non prohibeatur. ſtatus tamen viduatis poſt vnicum magis collaudatur. Exercitium autē viduarum eſt ieiunijs & vigilijs & orationibus intendere. Nam viuens in delitijs vidua (vt ait apoſtolus. 1. ad Tim. v.) mortua eſt. Quod totum faciebat beata Maria: vt docet beatus Amb. in lib. de virginib⁹. Sequebatur autem filium audiēdo eius prædicationem & miracula aſpiciendo. Status aūt viduarū eſt cōiter cū tribulationib⁹ & oppreſſionibus ab alijs. Sic ipſa paſſa eſt maximum dolorem in iniuſta condēnatione filij: iuxta crucem aſpiciens in numera opprobria ei illata & pœnas: totum patientiſſime ferens: ſine querela vel contumelia ad crucifixores. Et ne remaneret ſola ex quo ſponſus ei⁹ iam mortu⁹ erat: & ipſe ab ea p̄ mortē receſſurus erat: ideo commendauit eam Ioanni. Poſt aſcēſionē autem filij viſitabat vidua loca deuotionis: vbi hlius fecerat aliquod opus egregiū: vt montē Caluariæ locū natiuitatis: annuntiationis & hmōi. cū iam eſſet. xlvi. annos⁹ vel circa. Et ſic patet q̄ vita eius eſt regula omnium.

Maria ẽ iaculū ſ̄ imicorum.

§. VI. QVARTA LITERA EST I. INSI

nuās q̄ ipſa eſt iaculum inimicorum: ſcilicet infernalium. Vnde de ipſa dicit in Cāti. c. v. Terribilis vt caſtrorū acies ordinata. Terribilis vtiq; beata Maria ſpiritibus malignis. Vnde ſ̄requenter ad eā orat eccleſia. Tu nos ab hoſte protege in hora mortis ſuſcipe: q̄n maiora p̄io nobis bella mouet. De ea em̄ ſub figura primæ matris Euæ dictū fuit antiquo ſerpēti. Inimicitias ponam inter te & mulierē: & ſemē tuū & ſemen illius. Ipſa cōteret caput tuum: & tu inſidiaberis calcaneo eius. Gen. iij. Mulier hæc: mater quidem omniū vere viuentium ſpiritualis eſt beata Maria. Nam Eua erat

Eua dr̄ mr̄ omnī moriēntiū.

mater omniū moriēntiū. Semen eius ſpirituale eſt. ſ. vt ſanctæ affectiones & operationes virtutū ex vtero mentis eius ꝓcederes vel oēs electi eam vt boni filij ſp̄uales imitātes. Serpēs diabolus eſt callidior cunctis. Semen eius ſunt vitia quæ ſuggerit in mentibus hominum ad generādum mala opera in eis. Vel oēs mali imitatores eius quos Chriſtus appellat filios diaboli. Ioan. viij. Et clarum eſt qa diabol⁹ cū membris ſuis. i. malis eſt inimicus Chriſti: matris eius & cū ſectorum electorum & ſemina eorū adiuicē inimicant̄: qa cōtraria ſunt vitia q̄ ſuggerit diabolus virtutib⁹ & bonis opibus virginis & filiorū ſuorū: & natura ꝓriorū eſt mutuo ſe expellere: vt inimica adinuicē. Contraria eſt em̄ humilitas virginis & ſanctorū: ſuperbiæ dæmonū & malorū. Sed mulier hæc Maria prænūciata eſt q̄ conteret caput ſerpentis: qa ipſa ex toto ſuperbiam in ſe extixit: quę eſt caput. i. initium malitiæ eius & aliorū vitiorum. Et eriā primos motus oīm vitiorū: vt. ſ. in ea non eſſent tales primi motus qui dicunt̄ caput ſerpentis: qa pricipiū quo mordet & inficit p̄ peccatū. Semen aūt ſp̄uale ipſius mulieris. i. ſanctos & ſanctas conterit meritis eius exēplo & precibus caput ſerpentis. i. ipſos primos motus vitiorum: non quidē vt non ſint: ſed ne dominentur & inficiant per conſenſum. Cōtriuit etiam caput ſerpentis. i. dominū quo erigebat ſe contra genus humanū per benedictū fructū ventris ſui: vt qui per lignū pomiferū vicerat: per lignū crucis vinceret ſaluifer̄. Sed non quieſcit ſerpēs: nam inſidias ponit calcaneo mulieris ſiue ipſius virginis morti. quę eſt finis vitæ: quærendo ſi forte aliquid ſuum inueniret. Venit em̄ princeps mūdi huius: ait Chriſt⁹ i. diabolus ad eū. ſ. in fine vitæ ſi forte quid etiā minimū vitium reperiret in eo. Sed in me ait non habet quicq̄. i. non iueniet aliq̄d ſuū. i. malū pāti. Sicī v̄gie in fine vitæ nihil reprehenſibile inuenit: quia vt dicitur Cāti. iij. Tota pulchra es anima & corpore: & macula non eſt in te. ſ. alicuius mimi peccati. Inſidiatur quoq; ſerpens iſte antiquus calcaneo mulieris quo ad ſemen eius ſpirituale. i. electos. Siue in generali in fine mundi: quia tunc ſoluetur ſathanas de carcere ſuo ſup̄ ſemē ſuū antichriſtū ad perdendū aias. Siue in particulari in fine vitæ cuiuſlibet etiā ſancti: fortiter tēt̄ans ad decipiendum. Sed adiutorio chriſti & meritis eius: inſidiæ eius deteguntur vt ſuperet̄: ſicut de multis legimus quos in exitu ſuo quaſi deficientes virgo liberauit. Deniq; ipſa eſt illa ſancta Iudith figurata q̄ virgo prius coniugata: & poſtea vidua caſtiſſima deuotiſſima & pulcherrima: quæ ſua ſapiētia & fortitudie interfecit illum terribilem & ſuperbiſſimū Holofernem: caput eius abſcindens. Et ſic liberans populū dei de manibus eius.

§. VII. QVINTA ET VLTIMA LITERA

Maria ẽ aduoca ta nr̄a.

est A. In qua oſtendit q̄ eſt aduocata p̄c̄orū. Vnde in antiphona quā dicitur cōpoſuiſſe Ioan. Damaſcenus ei dicim⁹. Eya ergo aduocata noſtra illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte. Vt em̄ dicit Anſel. Impoſſibile eſt q̄ illi a quibus virgo Maria oculos miſericordiæ ſuæ auertit ſalutē: ita neceſſarium q̄ hi ad quos conuertit oculos ſuos pro eis aduocans: iuſtificentur & glorificentur. Aduocatum habemus apud patrē Ieſum Chriſtum iuſtum. 1. Ioā. ij. Qui etiā interpellat pro nobis. ait apls ad Ro. viij. Sed qa nō ſolum aduocatus: ſed & iudex eſt conſtitutus viuorū & mortuorū cuncta vtiq; diſcuſſurus: ita q̄ nihil inultum remanebit poterat forte humana fragilitas: & p̄cipue peccator cum vix iuſtus ante eum ſit ſecur⁹ ad eum accedere tam cū aduocatū. Et ideo piiſſimus deus nobis prouidit nobis de aduocata q̄ tota mitis & ſuauis eſt. Nihil in ea inuenitur aſperum: nūq; ex ea proceſſit verbū darū. Hoc eſt figurata illa prudentiſſima mulier Tecuites: cuiꝰ ita ſapienter aduocauit apud regē Dauid in cauſa Abſolonis vani: ſuperbi: & fratricidæ exulis facti ꝓpter tantū ſcelus a Hieruſalem q̄ induxit patrem Dauid ad miſericordiam erga filium: & ab exilio reuocandum. Sic virgo Maria pro mūdo deo rebelli & occiſore fratris ſui. i. animi ſui ꝓpter q̄ exul conſtituitur a ſuperna Hieruſalem: ita aduocat & interpellat vt deū patrē placet & cōuerſum ad pniam ad gloriā inducat. Vñ beatus Bern. Secuuid adrum acceſſum habes ad deum o homo vbi mater ſiat ante filium: filius ante patrem. Mater oſtendit filio pectus & vbera: filius oſtēdit patris latus & vulnera: ibi ergo nulla poterit eſſe repulſa: vbi ſunt tot amoris inſignia. Ad thronum igitur eius. ſ. virginē Mariam in qua quieuit accedamus cū fiducia: ait apls ad Heb. iiij. vt miſericordiam & gratiam cō ſequamur in tempore oportuno: amen. In ea non ſolum reperiunt̄ dei perfectiones ex ibi narratis vt omnipotentiā in Geneſi & mundi creatione: dei clementiā in Exodo ex liberatione in exitu Iſrael de Egypto. Reuerentiam & maieſtatem in Leuitico ex ſacrificijs & cerimonijs. Eius patientiam in libro Numeri. Fortitudinē in bellis Ioſue. Longanimitatem & miſericordiam in libro Iudicum. Prouidentiā in libris Regū & hmōi: & ſic de alijs &c. Sed etiā quæcumq; ibi ſcripta ad noſtrā doctrinā ſcripta ſunt: vt p̄ exēpla & dicta eorū q̄ ibi laudant̄: curramus per viā virtutū ad brauium ſupernæ vocationis. Reſpice ibi & inuenies Abel deuotionē: Enoch cōtēplationē: Noe credulitatē: Abraæ fidelitatē: Iſaac patientiam: Iacob prudētiam: Ioſeph caſtitatē: Moyſi charitatem: Phinees ſanctam æmulationem: Aaron deuotam oblationē: Iudæ audaciam: Ioſue cōfidētiam: Othoniel rectitudinē: Sanſonis fortitudinē: Booz æquanimitatē Samuelis integritatem: Iob redargutiones: Tobiæ correptiones & monitiones: Dauid miſericordiam: Salomonis pniam in Eccleſiaſte: Heliæ zelū pietatis: Heliſæi zelū æquitatis: Eſaiæ ſtabilitatem: Hieremiæ magnanimitatem: Ezechielis rigorem: Danielis feruorē: Matathiæ ſingultus: Iudæ Machabæi cultum: Eleazari amorē patriæ: Raziæ viroꝝ latriæ. In nouo teſtamēto Chriſti dñi obediētiā: Angelor̄ exultationem: baptiſtæ confeſſionē: Petri longanimitatem: Pauli ſublimitatem: Andreæ magiſterium in cruce: Iacobi deſiderium in luce: Ioannis ſapientiā: Thomæ ſcientiam: Alpheidis iuſtitiam: Philippi refulgētiam: Bartholomæi nobilitatē: Matthæi verā ſanctitatē: Simonis conſtantiam: Thaddæi reuerētiam: Matthiæ humilitatem: Marci

Appropriationes ārū ꝙ rūpatrū

Universidad de Deusto

ſyncritatē.Lucę vigilantiā:Barnabæ eminētiā:cū inumeris virtutib⁹ legendis & tangendis in ſola philoſophia quā deus pro ſalute noſtra dignatus eſt mundo miſericorditer reuelare.Hæc Ioānes Dominici cardialis in Nocticula quæ omnia poſſunt attribui beatæ mariæ vt volueris.

¶ De plenitudine gr̃æ in brā Maria virgine. Cap̄.XV.

Angel⁹ dixit gr̃a ple na & nō glia ple na gr̃æ. Ad q̄d̄ mōder Alb.ſup. Miſſus eſt: ꝙ congrue plenitudo gratiæ annuntiatur Marię quæ eſt origo mediū & cauſa oīs gratiæ in humanum genus tranſiundendo: & ſm ſtatū viæ & ſm ſtatum patriæ.vnde Eccli.xxiiij.ipſa vt introducit ec deſia aīa.In me oīs gratia viæ & veritatis.In me oīs ſpes vitæ & virtutis. Tranſite ad me oēs qui concupiſcitis me:& a generationibus meis adimplemini.Quia vero initiū beatitudinis ſignificatur per gr̃am:cōſummatio ꝙ ei⁹ per gloriā.hic autē annuntiat initiū beatitudinis & ſaluris.ſancarnatio.ideo potius dici debuit gr̃a plena q̄ gloria plena.

Angelꝰ dixit gr̃a plena & nō glia plena gr̃æ. Ratio poꝓ pitur.

§.I.SCIENDVM AVTEM QVOD CVM

dicatur de pluribus plenitudo gratiæ. Nam de Chriſto dr̃ Ioā.i.plenum gratiæ & veritatis.De apoſtolis.Repleti ſunt omnes ſpūſancto.i.de gr̃a.De Stephano.Stephanus plenus gratia & fortitudine.Actuum.vi.Diſtinguere oportet & aſſignare triplicem plenitudinem ſm Alber.

De triplici gr̃æ plenitudie

¶ Eſt plenitudo effluxiua non recæptiua.
¶ Eſt plenitudo receptiua ſine menſura & effluxiua.
¶ Eſt plenitudo recæptiua cum menſura & effluxiua.

Prima plenitudo eſt in deo q̄ dat gratiam & non recipit a quoq̄.pē.lxxxiij.Gratiā & gloriā dabit dn̄s.Et nulla creatura pōt eā dare,nec etiā Chriſtus inquātū homo vt ponit magiſter ſenten.in.iij.qa ipſa eſt ỽtutis infinitæ eum ducat ad bonū infinitū. ſcilicet deo fruēdū:oīs autē creatura eſt virtutis finitæ. Nihil autem poteſt ſupra virtutem ſuam. Et hęc plenitudo qua⁹ dei eſt ſub figura Aſueri q̄ interpretatur beatitudo deſcribit Heſter.xv.vbi dr̃.Vidi te dn̄e quaſi angelū dei:& ɔturbatū eſt cor meū præ timore gloriæ tuæ. valde ei mirabilis es dn̄e: & facies tua plena eſt oīm gratiarū. Hanc plenitudinē habuit virgo Maria in ſe qa deū in mente plenum oīm gratiaꝝ:ſed in ventre per incarnationē.Vnde be. Ber.Legimus Stephanū plenū gr̃a:& apl̄os plenos ſpiritu ſancto.ſed l̄ōge diſſimiliter a Maria.In nullo ei alio habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter quemadmodum in Maria.Nec aliqui cōcæperūt de ſpūſancto ſicut & Maria.Et ſic videtur intelligendū illud Hiero. Cæteris ſanctis p ꝓtes datur:Mariæ vero plenitudo gr̃æ ſe infudit.i.de⁹ plenus oī

De ſecūda plenitudie gratiæ.

graria.Sed'a plenitudo gratiæ eſt in Chriſto ſm humanitatē nā requicuit ſuper eū ſpūs dn̄i:vt dr̃ Eſa.xi.cum omni gratia quā recæpit.Sed in hoc eſt differētia:qa oībus ſanctis data eſt ad menſurā certā nobis ignotam:ſed illi notiſſimam qui omnia ỽſtituit in pondere.numero:& mēſura. Sed hoī Chriſto.i.aiæ eius infuſa fuit gr̃a ab intio ſuæ concæptiōis ſine mēſura ſm illud: Non em ad mēſurā dat deus ſpiritum Io.v.ſ.Chriſto. Vñ in gratia creſcere non potuit:& ex opib⁹ ſuis infiniti valoris:qa ex pfectiſſima charitate procedentibus nō ſibi meruit ſed nobis.Plenū igit verbū incarnatum vidimus gratiæ & veritatis.Io.i.Fuit ergo plen⁹ gratia: qa ille homo habuit oia p gratiam q̄ de⁹ habuit p naturā:& ꝓterea nulla gr̃a fuit in eo diminuta vel otioſa:vel habens aliqd ɔriū.Etiā hæc graria fuit vnionis.Plenus autē fuit veritate:qa aia illa in verbo cui erat vnita oia cognouit ab initio ſui q̄ vnq̄ actu fuerunt:ſunt: & erūt.Et ſic dicit ꝙ trinitas ſibi ſoli nota eſt & hoī aſſumpto. Et qa aia Chriſti carni fuit vnita in ventre virginis:ſic etiā pōt dici ꝙ iſta pleni tudo ſine menſura fuit in virgine vt dicat gr̃a plena:qa aia vtero virgnis.Nō tñ btā Maria ita plena fuit gratia quantum ad aīam ſeu affectū quin potuerit in ea creſcere.Nec ita plena veritate quantū ad intellectum ꝙ in via cognouerit oia:vel etiā cognouerit deū per ſpeciē:ſicut ſancti in gloria Sola autē virgo maria plena gr̃a fuit inter puras creaturas: quia maiorē gratiam habere nō potuit.Niſi em ipſa deitati vniretur maior gr̃a,non potuit intelligi q̄ qd̄ de ipſa accideret qd̄ vniret.hoc eſt ꝙ niſi ipſa eſſet de⁹ maior gratia intelligi non poteſt q̄ ꝙ eſſet mater dei.Hieroñ.Quod natura non habuit : vſus neſciuit:ignorauit ratio: mens non capit hūana:pauet cœlum:ſiuper terra.oīs creatura etiā cœleſtis miratur:hoc totū eſt qd̄ per Gabrielē nuntiatur cū dicit gr̃a plena: & per Chriſtum impletur carnē de ea aſſumens. Ter

De tertia plenitudo q̄ eſt receptiua cū mēſura ſm & effluxiua quę ētia.

tia plenitudo q̄ eſt receptiua cū mēſura ſm & effluxiua quę ētia. quidā habitus mētis:deo gratā creaturā faciēs: & oīa eius quę ab ea ꝓcedunt meritoria & digna vita æterna. De qua apl̄s ad Ro.vi.Gratia dei vita æterna.Et ad Titū.iij.Iuſtificati gratia ipſius hęredes ſumus ſm ſpē vitæ ęternę.Hæc plenitudo replet mentem interius & effluit exterius per operationem bonam.Et hęc plenitudo fuit in beata maria:apl̄is: Stephano & Thabita q̄ dr̃ in actibus apſtorum plena bonis operibus.ſ.interioribus per charitatem formaris & eleemoſynis.i.exterioríb⁹ procedētibus ex fide per dilectionē operantis:magis tamen in maria pręcęteris.Quanto em aliqd̄ receptiuū eſt magis vicinū principio influenti:tāto magis recipit de influętia eius:ſicut patet de igne & aqua,quanto em quis magis appropinquat igni qui eſt principiū caloris tanto magis caleſit:q̄to fluuius magis appropinquat mari qd̄ eſt principiū aquarū:tanto profundior & copioſior eſt aqua.Et qa virgo maxime appropinquat Chriſto pricipio effluxiuo gratię:nā mater eius eſt:rideo plena gratia pręcęteris.Nā vt dr̃ Io.i.De plenitudie eius ſcilicet Chriſti omes accepimus gratiā ab eo collatā cauſatiue inquantum de⁹ meritorie & excęplariter inquātū hō:Hæc autē effluxio gratiæ q̄ mentē implet & effluit p opus exterius cōis oībus ſanctis eſt triplex ſm Alb.vbi.ē.Quidam em effluunt de interiori pfectione gr̃æ ad exteriorē operationē ad ſui ſaluationē & aliorꝝ p exēplos ædificationē.Et hæc eſt cōis oībus ſanctis habentibus tēpus operandi:& hæc dr̃ plenitudo ſufficientiæ ad quē tenent oēs:de qua pōt intelligi dictū de Thabita ꝙ erat plena bonis operibus.Sed'o alij effluūt non ſolum p bonā operationem exteriorē ad ſui ſalutē & aliorum ædificationem:ſed etiā per doctrinā ſalutarē in eccleſiæ edificationem.Et de iſta dr̃ Act.v.&.vi.Repleti ſunt omnes ſpūſancto: & cœperunt loqui.Tertio alij effluūt nō ſolū p opationem bonā exteriorē & aliorꝝ inſtructionē:ſed etiā p aiæ ſuę i.vitæ pro fide poſitionē:vt in Stephano q̄ dr̃ plen⁹ gratia & fortitudine,plenus gratia ad conuertendos peccatores & fortitudie ad tolerādos paſſionis dolores.Et hæc dr̃ plenitudo excellentiæ.Secūda dici poteſt plenitudo abūdātiæ.Ois iſta plenitudo in virgine fuit ſup oēs excellentius vt dicere valeat.In plenitudine ſanctoꝝ.i.gratia ſanctorum detētio mea.Eccli.xxiij.ideſt detineo oēm plenitudinē gr̃æ. Plena fuit operibus bonis.i.eleemoſynis.Vnde & be.Bern̄. dicit ꝙ in die purificationis obtulit ſacrificiū pauperū:par turturum aut columbarū:qa etſi magis reges obtulerant ei pauſis diebus ante non modicū aurū:iam illud pauperibus ero gauerat.Plena fuit gratia p doctrinę cōicationem. ipſa em apl̄os & euangeliſtas & aliorū doctores de multis inſtruxit myſterijs.Vnde & Beda dicit ſup illud.Maria conſeruabat oīa verba hæc conferēs in corde ſuo.Luc.ij.qa.ſ.mente retinebat illa myſteria vt poſtea apl̄is ea explicaret:plena fuit tolerātia pœnæ in paſſione filij.cuius animam perrāſiuit gladi⁹ doloris vt plus q̄ martyrē eā dicat.Hiero. Aue igitur oī gr̃a plena.Vñ de ipſa figurate dr̃ ſub noīe Heſter reginæ q̄ humilis iterpretatur.Fōs paruus creuit in flumen maximū. Fons dr̃ propter abūdantē gr̃am & originem eius:qa ex ea Chriſtus vñ nobis oībus mia & gr̃a influxit.Paruus dicitur ꝓpter humilitatē ꝓpter quā creuit ī flumē maximū:quādo ſ.nobis genuit dūm nr̃m Ieſum Chriſtū qui ait Eccli.xxiiij. Ego q̄ſi aquę duct⁹ exiui de paradiſo dei coopertus.ſ. carne mortali:de paradiſo.i.fonte paradiſi eccleſiæ. Fons em ỽt dr̃ Gen.ij.ꝺegrediebat de loco voluptatis.i.paradiſo. virgo ſ.Maria plena gr̃a.Qui fons diuiditur in quatuor capita.Et ſectus em gratiæ procedentis ab iſto fonte ad quatuor partes extenditur.Ad angelos videlicet eos reſtaurando & lęti ficando.Ad inferos dæmones virtutem eoꝝ exterminādo Pē.lxxiij.Confregiſti capita draconū in aquis.Ad pr̃es qui erant in limbo a tenebris liberādo:ad hoies q̄ ſunt in mundo iuſtificādo & a multis malis liberando. Excellentiſſime igit dr̃.Aue gr̃a plena.Nā vt ait.b.Ber.de plenitudine eius om nes

Plenitudo fluxiua.

Maria dr̃ fons paruus quare.

oēs recipiūt:captiuus redēptionē:eger curationē:triſtis conſolationem:peccator veniam:iuſtus gratiam :ageli lætitiā tota trinitas gloriam.Deniq̄ deifilius carnis ſubſtantiam.

Inueniſti gratiam ex ponit pulchre

§.II.INVENISTI GRATIAM APVD

deū.Ex his verbis comprehēdit excellētia beatæ mariæ.Et ex eo ꝙ dicit angelus.Inueniſti.Inuenit ait:nō qa prima in rē gratiæ venit.Nā angelus prius in hāc rē gr̃æ venit:cū.ſ. a principio ſibi fuit gratia collata.Sed inuenit:qa ipſam rem gratiæ p̄ditā primo recuperauit humano gñi.Hoc Adā nō fecit:qa etſi gr̃am p̄ditā p pñiam recupauit.vt dr̃ de pœ.di.i.ſicut primi hoc tm,p ſe nō,p toto hūano gñe,pcurauit:ſed Maria,p oībus inuenit:qa p ipſam oēs gratiā rehabuerunt virtualī p filiū ipam nobis afferentē:meruit autē hoc de cōgruo.vñ beatus Aug,in ſer.O btā maria qs tibi digne iura gratiaꝝ & laudū præconia valeat impendere:q̄ nō ſingulari merito mundo ſuccurriſti perdito.Et cū per virtutes gratuitas ſit,ꝓprie meritū.i.p opa earū.Et.b.Aug. dicat ꝙ humilitas mariæ nobis genut deum.Et btūs Bern̄.ꝙ ipſa maria eſt mulier illa euangelica quæ commiſcuit ſata tria:ideſt deitatē iam & carnē Chriſti in vna perſona ɔiunxit.Et ſermentū ad ea cōmiſcēda ſeu fermētanda fuit fides eius.Et.b. Aug.ꝙ beatior fuit maria cōcipiendo fide q̄ carne.Patet ꝙ meruit gratiā nobis perditam inuenire.Inueniſti ait . Non creaſti gratiā:qa hoc dei eſt:qa gr̃am & gliam dabit dn̄s.Inueniſti.Nō ſemp habuiſti vt filius tu⁹.de q̄ Io.i.plenū gratia & veritate.Inueniſti non rapuiſti vt angelus primus dicēs.Si ſis ero altiſſimo.Inueniſti nō p̄didiſti vt primi parētes:qui vt ait.b.Aug,voluerūt diuinitatē & perdiderunt ſce licitatē gr̃æ.ſ.& gliæ.Inueniſti nō emiſti:vt Simō Mag⁹ q̄ obtulit pecuniā apl̄is vt emeret gratiā ſpūſancti.Inueniſti qa quæſiſti:qa qui q̄rit inueni:vt ỽgo prudentiſſima & dotrix fideliſſima.Sed reddidiſti vt mater miſericordiſſima. Inueniſti gr̃am dei miſerentis charitate:ꝓmittētis veritate: hōis neceſſitate:tui ad hoc idoneitate. Inueniſti gratiam increatam in deū.Et in illa & cū illa oēm creaturam.Inueniſti gratiā ſpecialē.Et generalē quidē:qa gratia q̄ fuit & eſt in cī bus electis in ipſa fuit.ſ.gratū faciēs.Gr̃am ſpecialē q̄.ſ.fuit in aliq⁹ ſēris ſed nō i oib⁹:vt gr̃æ gratis datæ apl̄is & alijs. Gratiā ſingularē q̄ ſibi ſoli cōuenit.vt patet de.xij. ei⁹ priuilegijs.Et de his oib⁹ plene infra dicet.Inueniſti gratiā cor uilegijs.Et de his oib⁹ plene infra dicet.Inueniſti gratiā corporalem:quia gratioſa in aſpectu oībus & in ſermone. Pē. Diffuſa eſt gr̃a in labijs tuis.Sed & hanc generalē habuit q̄ tū ad corporis reſurrectionē cū alijs.Sed ante alios:qa q̄citiſſime poſt mortē.Specialē q̄tū ad virginitatis integritatem: ſed periectius cunctis.Singularē quantū ad vteri ſecunditate:& talis mr̃ facta vnigeniti:mr̃ dei & plaſmatoris oīm: mr̃ inuiolata:mater intactu.Inueniſti gr̃am apud deū.Vbi

De triplici acceptiõe huius p ponis apud.

mr̃ inuiolata:mater intactu.Inueniſti gr̃am apud deū.Vbi ſciendū ꝙ iſta ꝓpoſitio apud,tripl̄r ſumitur.Q̄nq̄ em dicit ſciendū ꝙ iſta ꝓpoſitio apud,tripl̄r ſumitur.Q̄nq̄ em dicit eq̄litatē eſſentiæ.vt illd'.Verbū erat apud deū.Ioan.i.Q̄nq̄ eq̄litatē eſſentiæ.vt illd'.Verbū erat apud deū.Ioan.i.Q̄nq̄ eq̄litatē ſm ſitū:vt q̄n apponit ad ſupra & infra.ſicut dictū eſt.iij.ſen.ij.Poſitus eſt thronus matris apud vel iuxta thronū regis:Q̄nq̄ apud& iuxta ponitur reſpectiue,ſicut dicitur de mulieribus ꝙ ſtabant iuxta crucē.Nō qui demabſolute. Sic em ſtabat mater Ieſu & Ioannes iuxta crucē. quia valde i.reſpectu turbæ q̄ longius eis erat a cruce.Vnde & ali⁹ euāgeliſta dicit.Mulieres ſtabāt a longe:reſpectu.ſ. matris Ieſu q̄ abſolute iuxta crucem ſtabat.& oībus his trib⁹ modis poteſt exponi hic iſlud apud deū.Nā primo mō ſicut filius dr̃ eē apd' patrē,ꝓpter idēritatē nature:qa eiuſdem nature. Sic maria gr̃am inuenit vt ſit apd' deū.ſ.filiū:qa ſcilicet eiuſdē nature cū eo ſm humanitatē i qua eſt vna cū matre:ſicut in deitate vnū cū patre.Et ỽe iſta gratia eſt nimis mirabilis.Se cūdo mō.ſ.q̄tū ad ſitū certum eſt ꝙ exaltata eſt in cœlo ſuper choros angelorum.vnde & apud deum.i. excellentiori gradu gloriæ decorata ſuper omnes puras creaturas, iuxta illud Pē.xliij.Aſtitit regina a dextris tuis.ſ.beata maria.Iuxta figurā illam ſupradictam de matre Salomonis cui⁹ thronus poſitus eſt iuxta thronum eius.Et apte:qa vna eſt maieſtas regia in rege & regina& coæquantur ſibi:Inuenit ergo gr̃am vt ſit apd' deū.i.excellentiori g̃ia q̄ aliæ creaturæ.Tertio modo dr̃ apud deū qa propinquiſſima fuit deo reſpectu aliorū in ſtitate.Vñ & ei familiariſſima.vt inueniat gr̃am apud deū ꝓ deuotis ei⁹:& refugiū habentibus ad eā in ſuis neceſſitatib⁹. Apd' ergo deū creatorē:recreatorē: iuſtificatorē:& glorificatorē:ſi inuenit gratiam ad procurandum omnibus.Vnde & bene ait angelus. Aue gratia plena.

¶ De triplici genere gratiarum. Cap̄.XVI.

De triplici gr̃a ligētia plenitudis gr̃æ

TVE GRATIA PLENA. HEC PLE nitudo gratiæ poteſt intelligi tripliciter: vel qa ſumā & oēm gr̃am habuit: vel qa maior gr̃a nō fuit vl qa maioris gr̃æ capax nō fuit.Cōſtat aūt ſm Alb.vbi.ē.qa nō ſummā & oēm habuit:qa gr̃am vnionis nō habuit q̄ ē ſumma in nūero gr̃arū:nō ipſa: ſed filius ei⁹ deitati vnit⁹.Sili⁹ maior gr̃a fuit in filio:iq̄tū hō q̄ in ea.Vñ dici nō pōt ꝙ maior gr̃a q̄ ſua nō fuit.Reſtat erg ovt itelligat tertio mō.ſ.qa maioris gr̃æ capax nō fuit pura creatura:& in ſtatu illo viatoꝝ.nā ſi aucta eſt gr̃a in aſſumptione qa dicit gr̃a cōſummata tunc effecta eſt in cōprehēſorum numero.Præterea priuilegia principū ſunt late interpretanda.Cū ergo dūs in priuiligio ſuo quod ei mittit per angelū dicat gr̃a plena nullā ſpecificādo erit pro oīb⁹ interpretandū.Præterea deus infundit ſuā bonitatē vnicuiq;ſm ſuam virtutē & capacitatē:vt pater Mat.xxv.de dño q tradidit ſeruis ſuis bona ſua vnicuiq;ſm ,ꝓpriāſ turē:ergo q̄cūq;creatura eſt capax oīs gratiæ cuius eſt capax pura creatura. illa erit plena,oī gratia. Talis autem creatura fuit beatiſſima virgo Maria:ergo ipſa eſt plena omni gratia cui⁹ particeps poteſt eſſe omnis pura creatura.Vbi ſciendum ꝙ triplex eſt genus grriarum.

De triplici ge nere gr̃æ: in maria.

¶ Eſt em gratia gratiſ deo faciens ,ꝓpter ſui ſanctitatem.
¶ Eſt gratia gratis a deo data ꝓpter aliorum vtilitatem.
¶ Eſt gratia priuilegiorum a deo collata ad ſingularē ſubliminatem.

Oībus his fuit plena virgo maria vt dicere valeat illud. Eccli.xxiiij.In me omnis gratia.Et ideo tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me &c.

§.I.DE PRIMA GRATIA QVE SOLVM

reperitur in bonis dicit apl̄s ad Heb.vlt.Optimum eſt gratia ſtabilire cor.ideo autē optimū:quia nil melius in vita. Eſt enim quidita preciоſum ꝙ ea percipitur bonum infinitum.Vnde Pe.ſ.canoñ.ij.Maxima & preciоſa nobis donauit deus vt ſimus diuinæ naturæ conſortes & dn per participationem.Eccli.xl.Gratia dei ſicut pararadiſus in bñdictionibus.Parat em nobis dei viſum,i.aſpectū:& ſecū habet omnem ſpiritualē bñdictionē.Et illis ſolis dicitur. Venite benedicti patris mei.Mat.xxv.qui cū gratia iſta tranſierunt de ſæculo:ſed & iſta gratia eſt triplex realiter diſtincta vna ab altera & diuerſi effectus.Eſt em gr̃a ſacramentalis:eſt gratia virtualis:eſt gratia numeralis.Omnis iſta gratia fuit in virgine & perfectiſſime:& ideo veriſſime dicitur ei.Aue gratia plena.Et de prima gratia.ſ.ſacramētali dicit magiſter i diij. ꝙ ſacramentum eſt inuiſibilis gratiæ quam ſcilicet continet viſibilis forma.

§.II. TRACTANDO IGITVR DE GRA

Notaꝺ quodlibet ſacramentū ꝺtiet i ſe gratiā gratū faciē tem. Maria ſuſcæpit oīa facta,ꝓpterrationes qd' & firmat Albert.

ria quæ ſcilicet in oībus ſept̄ ſacris eſt varia. Sciendum ꝙ ſicut qd'libet ſacm ꝺtiet in ſe gr̃am gratū faciētē ad rollēdū morbū p̄ctī vel reliqas ei⁹.vñ & medicinæ q̄ dicunt ſicut q̄ auferūt a corporib⁹ morbos medicinæ corporales.vnde ex quolibet eorū deuote ſumpto recipit vel auget gr̃a ſi nō ponatur obſtaculū.Ad recipiendū igitur ralē gratiā talis requritur actualis recæptio ſacri cū fieri pōt. Et ideo ſi dicimus virginē plenā hac gr̃a oportet eriā dicere ꝙ ſacra ſuſcæpit: qd' firmat Alber.ſuper Miſſus eſt.oīa videlicet ſacra ſum pſiſſe ordine excæpto.Sed & ipſos per eq̄pollentiam accæpit:vt dicetur.ſed quia nō eis eguit:q̄m pctm nullum actuale cōmiſit:originale cōtractū ia per ſanctificationē in vtero matris ſuæ erat extinctum cum reliquijs ſuis. Ideo oportet circa huiuſmodi tria videre.

¶ Primo quare ipſa ſacramenta ſuſcæpit.
¶ Secundo quare hoc ſcriptura reticuit.
¶ Tertio quid vtilitatis ex eis acquiſiuit.

Quātum ad primum ſm Alb.vbi.ē.ſciēdū ꝙ vt dictū eſt ỽgo maria nō accæpit ſacra ex neceſſitate vt alij:ſed tripliciex cā ipſa ſacra deuote ſuſcæpit.Pria ob ſui maiorē humiliationē.Secūda ob aliorū inſtructionē.Tertia ob bonorū ſuper-

rogationē. Quārē ad primū. Sicut primū documētū quod dedit nobis & iusuduit pria mater Eua sdit supbia q̄ voluit se deo æquari. ita pria mariæ vt⁹ ingt. b. Amb. ē humilitas. Hanc nos mr spūalis in oibus edocuit. Vñ sicut legalia obseruauit instituta p peccatorib⁹ tanq̄ peccato subdita soret q̄ oi carebat: vt pater in sacrificio purificationis & filij redēptione. ita etiā sacra q̄ sunt medicinæ pricipalr pctōrū ex humilitate suscipe voluit. vñ. b. Ber. Vere ÿ go maria nō indiges purificatiōe: sed nec filij tui circūcisione. Esto ergo & tu sicut vna ex mulieribus: sicut ille est vn⁹ ex illis. i. pctōribus fm apparētia. Sed o sacra suscepit. b. maria propter institutionē aliorū vt pfectos doceret sui exēplo seruare leges superiorū. eriā si nō tenerent. pmulgatū fuerat a dño p apostolos oib⁹ edictū. Euntes docete oēs gentes baptizātes eos in noie patris & filij & spūssancti. s. docētes eos seruare ōnia q̄cūq; mandaui vobis. Mat. vl. vt de pnia: de eucharistia: & aliis hmōi. Voluit ergo virgo beata obseruare & hæc mandata filij vt inuitaret nos exemplo ad obedientiā. Peccatores eriā instruit vt non erubescāt assumere remedia humilia ad delendū peccata instituta. Erubescunt alīq peccatores sciri: & ideo non cōfitent peccata sua ne cognoscant tales eē quales sunt in malitia. vñ. b. Bern. O nimia infania hominū pudet abluī. s. per sacra: & nō pudet iquinari. s. per pctā pudet sordes abstergere & nō pudet cōtrahere. Beata maria virgo cū esset sine pctō: tñ sacra cōtra pctā in remediū instituta suscepit: ne fi esset peccatrix. Tertio ꝓpter bonor⁹ superogationē vt dr Apoc. vlti. Qui iust⁹ est iustificetur adhuc. Et in ꝓuer. iij. dr. Iustorū semita q̄ est via arcta virtutū quasi lux splendens ꝓficit & crescit vsq; ad perfectū die. i. visionem clarā patriæ. Tepidorū em & imperfectorū est seruare necessaria ad salutē & nō curare in ăteriora se extendere quod periculosum est & dispositio ad casum. Sed perfecti considerantes q̄ status gratiæ & virtutū est quasi infinit⁹: qa nūq̄ pōt tātū in grā ꝓficere quin valeat multo magis crescere: ꝓpter qd' dicit apls. Crescētes in grā dei. s. itis. Nam vt dr Eccli. xviij. Cū cōsummauerit hō tunc incipiet. respectu ei⁹ quod restat ad valendū meritū augere. Virgo igitur maria etsi in sanctificatione sua fuerit ex vtero matris plena grā: & in cōceptu filij multo magis repleta tāta. s. quantæ e rat capax pura creatura: nō adeo q̄ nō potuerit in ea crescere dum erat viatrix. Hoc em fuit priuilegiū solius Christi qui gratiam accæpit ab initio suo infinitam: ita. s. vt non posset in ea crescere. Et ideo quotidie magis ac magis. h. Maria in illis exercebatur. Btā maria sumpsisse sacramentali. quare. s. nō sunt hæc de ea scripta in euāgelio vel actibus apl̄or. Ad qd' Alb. vbi. ō. assignat sex rōnes: sed rm tres ponent. Primo propter vanitatē nostram removendā. Secō ꝓpter claritatē partis appetendā. Tertio ꝓpter superfluitatem a scriptura removendam. Pro primo dicit in li. Sap. Vani sunt oēs homines. Cū em boni aliq̄d agimus vanitate gliæ ducti cupimus illud alijs innotescī. etiam si minimū sit illud quod Christus prohibuit dicens. Cum facis eleemosynam noli tuba canere ante te. Matth. vj. Virgo autem Maria cum esset excellentissimi meriti & opera excellētissima plurima fecerit vt ipsa sacra suscipiendo & multa alia. noluit tamen ea exprimere vel narrari facere vt discamus occultare bona opera nostra quando non est necessarium. Sic & filius eius ea quæ egit vsq; ad annum tricesimū vitæ suæ q̄ vtiq; frīuola non fuerūt: sed oīa magnifica & excellentissima: nec ipse narrauit: nec ab euangelistis exprimi voluit. vñ. b. Greg. in mora. Deꝑdari desiderat q̄ thesaurū bonorū operū publice in manu portat. Et bea. Bern. Increpat Christi natiuitas se laudantes & se ostentare cupientes. Vñ nosse q̄ Christus nasci voluit: vbi sunt qui tā impudenter gestiūt ostentare seipsos. Denicq; tacet Christ⁹ & nuntiat angelus & laudat multitudo cœlestis exercitus. Sileat ergo os tuum & laudet te os alienum. Pro secundi declaratione Plotinus phūs ait. Fugiendū est ad patriā: vbiq; patere oīa nō fuginur nisi a malo & miseria. Locus ad quem confugiūt rant. Inquit phūs & magna: sed nulla hic perfecta scientia. Et ꝓpterea voluit dñs plura remanere dubia: & non aperta in via etiā circa diuinas scripturas & circa alias facultates:

Col. j.

vt mentes nostras alliciat ad cōcupiscēdū perfectam cognitionem rerum in patria. Vnde in figurā. Exo. xij. de agno pascali dr. Non remanebit ex eo quicq̄ vsq; mane. quod autē residuū fuerit igni comburetis. vbi glos. b. Greg. Quod ex agno remanet cōburi mandat: qa qd' de mysterio incarnationis eius penetrare vel intelligere non possum⁹ potestati spūssancti humiliter referuemus: vt nō superbe quis audeat vel cōtenere vel denegare: qd' nō intelligit: sed igni comburatur. i. spūssancto relinquat: donec oia in futuro q̄libet cognoscat & hoc est inane. Nec tamen interī nostra deuotio sine exercitatione torpescat fm id qd' ante ibi dr seruet. Caput inquit cū pedib⁹ & intestinis vorabitis: nec remanebit aliquid de eo vsq; mane. b. Gre. Caput agni vorare est deitatē eius fide percipere: pedes vorare est vestigia humanitatis eius amādo imitari: vorare intestina est verbor⁹ Christi occulta & mystica mandata auide querere & intelligere. in q̄ verborationis pigritia nostra reprehenditur q verba ei⁹ atq; mysteria: nec per nos requirimus & dicta ab alijs inuiti audimus. Et subditur. Nō remanebit ex eo quicq̄ vsq; mane: qa eius dicta magna sunt excutienda solicitudine: vt anteq̄ veniat dies resurrectionis in nocte præsentis vitæ oīa mādata eius solicite penetremus. Tertia ratio quare hæc non sunt scripta est vt remoueatur superfluitas a scriptura. Ber. Si nec vnū foliū de arbore: nec vnus de passeribus cadit super terrā sine patre celesti. i. eius ordinatione. nec ego de ore euāgelistæ supfluū defluere verbū puto pr̄sertim de sacra historia. Dicit autē phūs q̄ q vnū dicit qd' multa ꝓdiet plura dicit. vñ dicito & pro cōstāti habeto q̄ virgo Maria fuit plena grā. Gratiæ sacrales quæ cōmuniter fuerunt apud alios sanctos: explicite hoc dicere de ea supfluū videbat cū nulla grā puræ creaturæ apta vacua fuerit. vñ sicut. b. Aug. de btā Maria ponit vnā regulā. s. q̄ cū de peccatis agitur: videlicet actualibus: nullā prorsus vult de ea haberi quæstionē: sed firmē teneri q̄ nullū cōmisit. ita dicit Albert. vbi. ō. in bono tamē p regula & principio per se noto de ipa supponat q̄ quicq̄d boni aliqua creatura pura fecerit vel recæperit. de hoc expers non esse. b. Mariam non liceat dubitare vt a nullo superetur illustriū. vt dicit Io. Dam. i. sanctorū. his igitur de causis hoc non expresse scribitur. Quantum ad tertiū. s. quid Maria receperit ex sacris videndū est q̄ baptismū receperit creditur non ad purgationē peccati: quia nullum habebat: sicut nec etiam filius eius: sed in exēplum nostrū: equidē Christus ex ipso baptismo nihil gr̄æ in se accæpit: sed vim regenerativā aquis contulit. Btā aūt Maria nō ꝓtulit aq̄s virtutē: sed ex ipso baptismo suscæpit virtutem videlicet characteris impressionē virtutū exercitationē: meritorū acumulationē. Vñ nō baptismo Ioan. qui ad ista nō valebat: sed baptismo Christi baptizata est. sicut etiam be. Aug. expresse hoc dicit de apls. de ꝺse. di. iiij. quando. Licet non inueniatur in euangelio. Sacramentum confirmatiōis accæpit fm Alber. vbi. ō. ad ampliorem meritorum augmētationē & pfectiorē virtutū exercitationē & declarationem ad alteri⁹ characteris impressionē: vt p characterem baptismalē colloceī in numero Christicolarū distincta a Iudæis & gētilib⁹ nō cōfignaris. p charitatē confirmationis ponatur: immo primiceria fit in nūero militantiū p Christo. Etsi nō fuit ibi vnctio sensibilis non defuit vnctio inuisibilis. Nā cum bea. Tho. dicat in. iiij. q̄ apli fuerunt ꝺfirmati in die Pētecostes missō eis spūssancto ad robur. vbi loco vnctionis visibilis fuit ignis in forma linguarū per quandam correspondentiam. Nam oleum est fomentū ignis: & lingua correspōdet balsami odori. Beata autem maria fuit in receptione illa spūssancti cū apls recipiens. vñ & chrismata cum eis. A sacramēto altaris suscæpto cōsecuta est dominicæ passionis rememorationē: deuotionis actualis exercitationem: cōtra corporalem absentiam filij consolationem. A sacramē to vero pœnitentię recæpit gratiam in excellenti æquipol btā lentia. Nam pro contrione habuit innocentiæ conuersatio riam nem. Pro confessione grāz actionē. Pro satisfactione supererogationem. Cum autē sit triplex cōfessio. s. accusatio peccatorum: recognitio incognitaris & ingratitudinis: bñficiorū confessio. Et hæc vltima fuit ꝓprie btē marię confessio. Confitebatur aūt fm Alber. q̄ tantam grām accæpit q̄ nunq̄ de cōdigno eam meruit vel aliqua creatura promereri potuit. licet de congruo meruerit. Hæc & similia fatebat

Ioannis

Quæst. Maria qd ex sacramentis recæpit.

Maria quid ex sacro baptismatis recæpit.

Ioāni euāgelistæ vt credi pōt cōfessori suo. In extrema vnctione recæpit completæ victoriæ præteritæ & plenæ gloriæ significationē. Et loco remissiōis venialiū tot⁹ doloris mortis remissionē. Et pro infirmitatis alleuiatione: totius corporis glorificationem. Et q̄uis beata Maria potuerit hoc sacrāmū nō suscipere: exēpla per priuilegiū qd' dñs ꝺfert his quos sine infirmitate & mortis dolore dignatus est euocare: tamē videt q̄ isti priuilegio suo abrenuntiauerit & sacramentū illud pctōribus institutum humiliter suscæpit vt humilitate quā tota vitā tenuerat egressum consummaret. In sacramēto vero matrimonij eū sit triplex bonum. oīe istud reperitur in cōiugio Mariæ. Vnde. b. Augu. xxvij. q. ij. omne. Omne nuptiarū bonū impleū est in parētibus Christi. s. fides: ples: & sacrm. Prolē recognoscim⁹ Christū dñm filiū. s. virginis nō Ioseph. Fidē: quia nullum adulterium. Sacramentū: quia nullū diuortiū. Habuit autē beata maria istam grām excellētius: qa mr tantæ ꝓlis: & qa mater & virgo. Nam vt ait. b. Aug. Coniugia sanctiora sunt pari voto ꝓtinētiū. Sacramentū autē ordinis nō habuit. Hoc em fm exteriorē hoīs repr̄sentationē præfert dignitatem. Interi⁹ autem fm veritatem pertinet ad humilem seruitutem. Vnde per oppositū statuī beatæ mariæ opponebatur quæ interi⁹ habuit corā deo dignitatem: exterius coram hominib⁹ summam habuit humilitatem. Hoc ergo sacramētū btā Maria actualr non recæpit: & ꝓpter sui contrarietatē: & ꝓpter humilem cum alijs mulieribus conformitatem. Non em sexꝰ fœmineus est capax ordinis propter indignitatem: maiorē peccandi fragilitatem: & regiminis incōgruitatem. Licet autē beatissima virgo Maria sacramentū non recæperit, quicquid tamen vel dignitatis vel gratiæ in ipsis conferī de hoc plena fuit. Conferē em in eis septiformis grā spiritussancti: qua omnisaria plena fuit. Itē cū tria sint in sacramēto ordinis. s. dignitas ministerialis: potestas spiritualis: administratio executionis. Hæc autē tria btā Maria æquipollenter habuit & excellēter. Ministri ecclesiæ habent dignitatem bene ficialem per characterem excellentiæ. Beatissima autem virgo habet coronā regni ecclesiæ militantis & triūphātis. Vñ & summ⁹ ministror⁹ papa dr seru⁹ seruor⁹ dei. Hæc aūt est regina & dña angelorū & imperatrix totius mundi. Item in ministris est potestas spūalis: temporalis delegata a deo: & subdelegata & vicaria. In ipsa em est plenitudo potestatis cœlestis ex auctoritate ordinaria. Item in ministris est executio ligandi & soluendi per vsum clauium. In ipsa autem est dominandi legitia potestas ad ligandū & soluendū per imperiū. Et sic quicq̄d est in ordinibus dignitatis & gratiæ cōstat beatæ mariæ minime defuisse. Et ne videatur specialis bus dignitatū vel virtutū ordinibus caruisse. cum ostiarijs habuit mundorū introductionē & immundorum exclusionē. Cū lectoribus prophetiarū expositionē. Cū acolytis illuminationē. Cum subdiaconibus doctrinæ apticæ ostensionē. Cū diaconib⁹ verbi diuini cōseruationē. Et postea cū euāgelistis enarrationē. Cum sacerdotibus corporis Christi formationē: contrectationē & coniunctionē. Ipsa a culpis & pœnis per filiū suum nos absoluit. Habet & officia eorū aliquo modo spiritualiū qm cōsecrat tēpla & altaria. quæ ad eius honorē fiunt. Consecrat virgines interius cōfirmādo & hmōi. Habet beatissima virgo cum papa oīm ecclesiarū solicitudinem: potestatis spūalis plenitudinem: priuilegiatorum actuum vniuersitatem. Et sic patet q̄ fuit gratia plena.

Nota. ꝓ sacramentū ordinis btā maria non recæpit quare. ꝓ beata maria habuit aliquid etiam sacro ordinū.

De grā fidei in maria.

§. I. PRIMO ERGO VIDENDVM EST

de fide beatæ mariæ q̄ eā habuerit per ÿ ba Elizabeth paret dictis ad eā. Beata quæ credidisti. s. verbis dictis tibi per angelum ex parte dei. Lucæ. i. Credere em est actus fidei qui est de non visis. Credidit em se matrē dei faciendā sicut factū est cum ait. Fiat mihi fm verbū tuū. Luc. i. Qd' vtiq; non vidit: nec oculo corpali: nec itellectuali clare. Vidit vtiq; & perta est se cōcepisse non opere humano: & se peperisse parvulum cum virginitatis honore. Sed q̄ille puer filius eius conceptus & natus esset deus verus non vidit vt in patria: sed fide credidit & cognouit sublimiori modo & interiori gustu super oēs vnīq; viatores. vnde fides suafuit super oēm fidem. Vnde btūs Ber. sup Missus est. Quis excæpta forsasse illa quæ sola hæc in se sœlicissime meruit experiri: itellectu capere: ratione discernere possit: qualiter splendor ille inaccessibilis virgineis se visceribus infuderit: & vt illa quæ in accessibilis est accedere ad se ferre potuisset: de portiuncula eiusdem corporis cui se anima immediate cōtemperauit reliquæ massæ vmbraculum fecerit: & forte propter hoc maxime dictum fuerit obumbrauit: quia res nimirum erat in sacramento. Et q̄ sola per se trinitas in sola & cum sola virgine voluit operari. Soli enim datum est nosse cui soli datum est expiri. Dicatur ergo. Virtus altissimi obumbrabit tibi. Hoc est illum modū quo de spūsancto concipies. Ipsa dei virtus & dei sapia Christus sic in sui secretissimo cōsilio obūbrando cōiūget & obumbrabit. quaten⁹ qui tm est patri nouus sit & tibi. Aesi angelus respondeat virgini. Quid a me quæris qd' in re experieris? Scies & fœliciter scies: sed illo auctore & doctore. Ego autem sum missus virginalem concæptum nunciare non creare: nec potest doceri nisi a donante: nec potest addisci nisi a suscipiente. Ex hac auctoritate bea. Ber. dicit Alber. colligitur q̄ beata virgo de incarnatione & de filio incarnato habuit cognitionem quæ est supra fidem. Et videtur hoc intelligendum q̄ cognitio illa fuit supra fidem cōem seu oīm viatorū. Nam si clare vt in patria talis cognitio excluderet fidem. vel forte etiam i ipso cōcæptu vel partu sibi datū est ad horā vt videret clare mysterium hmōi vt in patria. sicut Paulus vidit deum in raptu & pro illa hora fuisset fides & visio. Sed post horam in se reuersus remāsit in fide ablata visione. Vnde & ipse dicit. Per fidem em ambulam⁹: nō per spem. Aue igitur gratia plena &c. Sed pro maiori horum declaratione sciēdū q̄ visio specialis dei. i. per essentiā est id in quo ꝺsistit principaliter nostra vera beatitudo vt perfectio vltima: iuxta illud quod Christus dixit Io. xvij. Hæc est vita æterna vt cognoscant te solū verum deū & quē misisti Iesum Christum. In hac summa veritas est & summa bonitas q̄ sic reficit rationalem vim q̄ ex toto eam decorabit & alliciet vt nihil aliud quærat videre & habere nisi ipm aut ꝓpter ipm. Et ideo erit ibi ꝓtinuatio visionis. Itē summū delectabile & cōcupiscibile sic sua suauitate ꝓfundet: vt nihil aliud amet aut quærat nisi ipm aut ꝓpter ipm. Et ideo ibi non erit fastidiū. Item summe ardium summa sui immobilitate irascibile roborabit & securabit vt nihil tenere aut tractare queat nisi ipsum aut propē ipsum: & ideo ibi non est fatigatio. Vnde. b. Aug. in vlti. c. de ci. dei ait. Quecūq; ab hoīb⁹ honeste desiderant: erit de⁹ finis oīm desideriorū nostrorū. Quē sine fine videbūt sine fastidio amabunt. & sine fatigatione laudabūt. vnde beatus Aug. Ad hoc vt queniat aia rōnalis oportet q̄ habitib⁹ iter medijs eleuet. In qua eleuatiōe sunt gradus & ordo de qui rō naturibus dicetur infra. Sed prius aduertendū est fm Alb. vbi. ō. q̄ ral'e corō naturalis est cognoscitiua oīm sensibiliū creaturarum & gnoscintelligibilū rōne cōitatis naturalis quā habet cū oib⁹ sensi tiua omnibus & intelligibilib⁹. De q̄ cōitate ait. b. Greg. in homi. nium sup illud Mar. vlti. Prędicate euangeliū oi creaturę. q̄ noīe creatuois creaturæ intelligit hō: qa cōe aliq̄d habet cū oi creatura: rationem. sen. s. esse cū lapidibus. vegetari seu viuere cum plantis. sentire sibiliū.

¶ De grā ꝓtuali btē mariæ virginis. Cap̄. XVII.

VE GRATIA PLENA. GRATIA

videlicet virtuali. Quidam vt magister senten. in. iij. dixerunt nr gratiā & virtutē idem esse realiter: sed rōne differre: vt grā dicat inḡtū facit hoiem deo gratū. virtus inḡtū inducit ad operādum opera virtuosa. Sed beatus Thomas in summa probat gratiam realiter distinctam a virtute: vt sicut a sole procedunt multi radij diuersi ab eo: & ab aia fluunt multæ potentiæ realiter distinctæ ab ea: ita & virtutes omnes procedunt a gratia distinctę ab ea realiter. Et ipsa quidem gratia vt in subiecto est in anima. Virtutes vero in potentijs aiæ ad expediendum eas ad bene operandū. oēs igitur virtutes fluunt a grā gratū facientę. Quā gratiā virgo btā habuit plenissime. iuxta hoc. Aue

Gra rea liter differa ꝑ ferta ꝑ tute.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum aialibus intelligere cū angelis. Ipsa autem ratio cū sit naturaliter collatiua cognoscit creaturas signum aliquod essē seu vestigiū dei, sicut artificiū artificis. Et ex hoc ratio naturaliter ē cognoscitiua creatoris: cui⁹ creaturæ sūt vestigia & signū. Et sic pater ꝙ ratio humana habet in sua natura ꝙ sit cognoscitiua creaturarū sensibiliū & intelligibiliū & creatoris earū. Et ꝙ habet desideriū ductiuū ad cognoscendū hæc ꝙ dici potest ductus naturalis rōnis q ex solis natura lib⁹ bonis ducit tamꝙ ex primis motibus ex parte ipsius. Si enim ex pte affectus sunt q̄dā aptitudines naturales ad bonū quas aliqui philosophi appellabant seminaria ⁊ rutū: ⁊ bis mouet aia rōnalis naturaliter ad bonū. Ipsa vero aia rōnalis sic existēs est recæptiua habitus multiplicis. s. artiū & sciētiarū ex parte ⁊ rutis appēsiuæ. Sed hmōi habitus nō ducunt rōnē vltra motus vel terminos ei debitos fm aptitudinem naturalē: sed sunt facilitates & directiones q̄dā ad cognoscendū ea ad q̄ naturali ductu se habet. & hæc sunt habitus acq̄siti per ingeniū siue dari siue infusi. Ex parte vero virtutis moriuæ est recæptiua habit⁹ cōsuetudinalis q̄ nō erigit affectus supra ductū naturæ vl supra q̄ naturaliter rō ducta dictat. Affectū vero sic se habentē cognouerūt phi quidā non sufficere ad beatitudinē. Vnde Tulli⁹. Sæpe dixim⁹ & sæpe dicendū est naturaliter aui dissimi & appetētissimi qa hoēs sūt nobis innata virtutū seminaria: ita vt si pateremur & anhelare licet ad beatitudinē cum diuio munere natura nos ipsos perduceren: sed igniculos natura inditos sæpe restinguimus. Ecce fm Tullium ꝙ exigit diuinū munus. Est ergo præter huiusmodi habitus aia rōnalis susceptiua ignis fidei q̄ est donū fluens a deo modo nobiliori & vtiliori cū fit modus fm quem fluit a deo natura & bona naturalia. Huiusmodi autē gra ducit aia rōnalis ad cognitionē taliū ad quæ nō poterat rō ductu suo naturali adiuta arte vel scientia vel habitu ⁊suetudinali. Cognita autē hmōi sunt de⁹ trin⁹ & vnus. Et ⁊ bū caro factū & hmōi ad q̄ nō sufficiunt bona naturalia sine fide: quia ad hoc natura est parua & statura pusilla: quæ figuratur. Lucæ. xix. in zacheo, q cū nō posset videre Iesum ascēdit in arborē sycomorū, glo. deuotione. s. fidei ad videndū saluatorē. Et sic patet ꝙ fides sursum trahit vltra ductū rōnis. Et. b. Aug. in iiij. de trinitate ait. ꝙ nonnulli mundi sapientes potuerunt aciem mentis vltra omnē creaturā transferre & lucē incōmutabilis veritatis quantacūq; ex parte cōtingere. Hoc autē videres & cognoscentes possunt hīre delectationē. & sicut est delectatio in scientia: qa illa veritas eis apparet vt lucēs: & sic eā amant: & non apparet eis vt purgans a vitijs & erroribus. Sicut em cognitio in eis lucis est naturalis ad illā primam veritatem. sic & amor est naturalis ad eam cognitam amandā. Cognitio autem ista naturalis de deo tm nō est sufficiens ad salutem: nec amor ad eam cognitam naturalis: sed requiritur fides q̄ per dilectionem operatur. Et vtrūq;. s. fides etiam informis & charitas est a deo nō a natura. Triplr autē possunt distingui gradus qbus ascenditur in deū. Primo fm ordinē actuū naturalē in se sicut docet. b. Aug. in lib. de quantitate aiæ. ponens primum gradū inter actus aiæ vegetationē quę est nobis cōis cum arbustis. Primus gradus videndi deū. Sed⁹ gradus est sensus qui est nobis cōis cum brutis. In tertio gradu ponit memoriam in telligibilem quæ est communis doctis & indoctis: bonis & malis. Quartus gradus est eleuare se supra se & mūdare oculū aiæ ab omni terrenitate. Quintus est ipsam custodire & firmare sanitatem. Sextus est serenum & respectum rectum in id quod videndum est dirigere. Septimus est nō iam gradus: sed mansio & visio ipsa veritatis. Idem eosdem gradus aliter noīat sic dicens. Ascēdētib⁹ nobis igitur sursum. Primus actus est cū dr animatio. sed⁹ sensus. tertius ars. quart⁹ virtus. quintus tranquillitas. sextus ingressio. septimus contemplatio. Distinguuntur & hi gradus fm actum potentiarū respectu obiectorū. vt primus sit visio in sensu fm imaginationem. hic vtiq; mundo mundicię imagine vtitur vt speculo. Sed⁹ gradus est in imaginatiōe. hic nō mūdo sed mūdi fm rōnē. qñ rō magis quæritur & cū admiratione inuenitur. Quart⁹ in rōne fm imaginationē qñ p̄ inuisibiliū similitudines ad inuisibilia rō subleuat. Quintus in rōne fm rationē qñ ex aliquib⁹ cognitis ad alia incognita ratiocinādo rō ꝓgreditur. Sextus supra rōnē nō p̄ter rōnem, quando p; mētis subleuationē cernit qd⁹ naturæ metas transcēdit. & ei qd⁹ pacię intelligentiæ cernitur natura rerū acquiescit. Septim⁹ est supra rōnē. & hoc est speculo fidei q̄ est sublimātia rei⁹ sperādaꝝ argumentū nō apparētiū. Octauus est ectasis siue raptus in quo Rachel. i. rō moritur & Beniamin. i. pfectio contemplatiōis gñatur. Oēs hi gradus distinguūtur fm ordinē potētiarū & actuū respectu obiectorū. Sed⁹ modo sunt gradus in hmōi eleuatione aiæ ad deū fm maiorem habitum pfectionū gratuitoꝝ animā sup posse naturæ magis ac magis eleuantiū. & deo ꝓpinquius ꝙtingentiū. Interquos prio gradu eleuant gratiæ sacramētales impedimenta culpæ & pœnæ remouentes & fomitē diminuentes q̄ animā trahunt deorsum. Sed⁹ gradu sunt virtutes aiam in esse gratuito p̄ficientes p potentiā & operationē in finē dirigentes. Tertio gradu sunt dona spūssancti aiam per actus excellētiores gratuitos pficientes: & magis fini eam coniungentes. In quarto gradu sunt fructus aiam fm possibilitatē viæ deo coniunctā delectātes & reficiētes. Dū his quatuor gradibus a latere currit beatitudines statū pfectionis fm modū viæ cōplentes. Tertio modo est ordo in p̄dicta eleuatiōe aiæ ad deū fm diuersitatem stat⁹ subiecti quod eleuat. & diuersitatē medi p qd⁹ eleuat. Diuersitas autē status subiecti quadruplex est. Eoꝝ em q eleuant ad videndū deū. Alij sunt in statu viæ. Alij p̄ter statū viæ: Alij sup statum viæ & iuxta statū patriç. Alij in statu patriæ. Illi q eleuant ad videndū deum fm modū viæ faciūt gradus quinq;. Primus est videre deū per vestigiū in creaturis. Sed⁹ p imaginē in aia. Tertius fide informi. Quartus fide formata. Quintus est ꝓtemplantiū. Illi qui vident p̄ter statum viæ vident per speculum in lumine. Et faciunt quatuor gradus. Primus est visio prophetarū cōmunis. Secundus est visio Moysi facie ad faciem: idest valde familiaris & assidue vltra cōem modum propheratum. Vnde de eo dr in li. Nume. xij. c. ꝙ loquebat ei de⁹ ore ad os: nō sicut in prophetis: sed sicut amicus cū amico suo. Terti⁹ est visio Ioannis in pectore dñi. de q̄. b. Aug. dicit ꝙ transcendit oēm nebulā qua ois terra regit & puenit ad lympidū cœlū deitatis claritatē. Et alibi idē ait. deitatis potentiam lympidius cōtemplans cūctō ad cœlū volans cœlestis sapiæ hau stū de dñici pectoris fonte lympidi⁹ ęcteris potauit. Quart⁹ gradus est visio Adę in statu innocentiæ q̄ fuit intellectual: existēs sine oī enigmate. nō tm culpæ: sed & pœnæ & sine oī fomite: & in natura non deteriorata p pctm: & ideo est vltima in gñe illo. Illi q videt supra modū viæ sunt q videt sine speculo in lumine. Et faciūt hi tres gradus. Primus est cognitio Adæ in sopore. De qua dr Gen. ij. Misit deus soporē in Adā. glo. Ectasis illa in Adā ad hoc immissa est vt mens Adæ intrans in sanctuariū dei: nouissima intelligeret participeps angelicæ curiæ. Secundus gradus est raptus. sicut vidit Paulus & Ioan. in Apoca. Et de hac visione dicit glo. ꝙ apostolus vidit deum in illa vita qua videdus est in æternum. De visione Ioānis dr in ꝓlogo sup Apoc. Et sic visionem Pauli & Ioannis dicit Alb. ponimus in eodē gradu. Terti⁹ gradus est cognitio btē virginis in via: q̄ oēs p̄dictas cognitiones tribus gradib⁹ supgredit. Primū est eleuata puritas. qa excessit oēm viatorē. Secūdū est medij eleuantis improportionabilis quantitas. videlicet gr̄æ plenitudo q̄ in ea tāta fuit q: in pura creatura æqualis esse non potuit. Tertium est eleuantis charitas. s. dei qui eā dilexit super oēm puram creaturam: & improportionabili charitate sibi eā sociauit. Et ideo hæc visio eius oēm visionē viæ excedit: & propinquissima fuit visioni patriæ & tamē citra q̄dū ad actū: Illi autē qui eleuant fm statū patriæ videt per speciē & faciūt tres gradus. Primus gradus est hoīm aia & corpore glorificato rū. De quo dicit. b. Aug. Hoc minime dubitādū est raptam hoīs a carnis sensibus mentē: & etiā post morte ipsa carne depurata deū videre: sicut vident angeli. Angeli em vident deū ab oī corporali forma: & a corpore separari. Cognitio aiīt aiæ glorificatæ ꝓpter vnionē aiæ ad corpus ē inferioris gradus. Et hoc intelligēdū est fm ꝙ natura ordinatur ad naturā. Sed⁹ m em esse gr̄æ habēt se sicut excedētia & excessa. Secūdus gradus est visio angelos: q semp vidit faciē patris q in cœlis est. vt dr Mat. xviij. Tertius gradus est visionis patriæ. Visio gloriosissimæ virginis matris dei: q̄ sup omes puras creaturas lympidissime & improportionabilr &. ꝓquissime deū, cōtēplā & maiestatē eius: vtpote exaltata sup omnes

Gradus ascēdendi ī deū distinguunt tripliꝛ.

Cognitio mariæ excessit omnē modū cognoscendi.

Deviđ tib⁹ in speculo sine ligmięsa ciūt tres gradus.

charitas ꝙginis mariæ.

De aia ꝙvarijs nūcupatur noibus.

choros angelorū. Et ideo super tres hierarchias exaltata & supgressa in quarta hierarchia a dextris: cum filio dei. i. in potioribus bonis gl̄iæ est collocata. Super oēs has visiones est visio dñi nostri Iesu Christi: quasi quartus modus. Et in hac possunt tres gradus assignari. Primus est visio domini nostri Iesu Christi. quā habet aia eius p gr̄am cōprehēsiōis qua inter oēs cōprehensores pfectissime videt deū & oia ad suā & suoꝝ beatitudinē spectātia. Sed⁹ grad⁹ est p gratiam vnionis qua adhuc excellentius cognoscit aia Christi naturā diuinā sibi vnitā: & oia ad mysteriū vnionis & incarnationis spectātia. Vltima visio Iesu Christi est quā debet ei rōne deitatis q̄ est eadē: q̄ est visio tot⁹ trinitatis. cuius respectu oēs p̄dictę visiones sunt quasi imperfectæ. sicut creatura respectu creatoris essentiæ. & huius respectu dicit Grego. ꝙ essentia dei a nullo plene videbitur. Et Isid. dicit ꝙ trinitas sibi soli nota est & hoī assumpto. Reuertēdo igitur ad cognitionē beatæ mariç dicim⁹ ꝙ cognitio eius excessit oēm cognitionē & modū cognoscēdi quē habuit aliqua creatura in tribus gradibus vt dictū est. Et ꝓter hæc tripliꝛ etiā excellit oēm cognitionē oīm viatorū. videlicet in perfectiōis cognitione: in habitus possessione: & in modo cognoscendi cum quiete & sine abstractiōe. qualis est in raptu. Et quantum ad primū pfectio cognitionis maior debetur ei ratiōe maioris eleuationis p habitus nobiliores & excellentiores. Quantū ad secundū in habitus possessione. nā talem habitū & actū qualē habuit Paulus in raptu q fuit ad temp⁹: & posi statim non fuit: sed habitus cum actu cessauit. talē inq̄ generis habitū: sed perfectiorē beata maria habuit: quia semper & continue habuit: qm̄ ab eo q̄ primū mater dei facta est: & fuit vsq; dū idem habitus in gloriosam cognitionem fm statum patriæ profectus est: & ideo cōtinuatio possessiōis debebat ei rōne maioris pfectiōis. q̄ huic vitæ sup oēs viatores fuit ditius mortua fuit: ꝓpter qđ & vita ei⁹ cū Christo absc̄odita in deo semp: & curię angelicæ præsens intra sanctuariū dei habitauit. Quātū ad tertiū. Modus cognoscendi eius nō fuit p modū abstractiōis: ectasis: vel stuporis: vel etiā soporis. hæc em ꝙngunt propter excellētiā & improportionabili tatem luminis ad intellectū illuminabilē: vt patet in lumine corporali in transfiguratione dñi. qñ ostendit discipulis claritatē similimā claritati gl̄iæ. Dicit em ꝙ Petrus & qui cum eo erant grauati erāt somno & videre non poterant & cum eo erant grauati erāt somno & videre non poterant & ꝙ stupor circūdederat eos. Simili⁹ in Iuie spūali. Vñ & Paulus excellentia visionis stupefactus dixit. Vtrū in corpore & extra corpus nescio: deus scit. Hūc stuporē beatissima maria non habuit: cui⁹ intellectus dei formalior & illi luci proportionabilior fuit. Vñ sicut lux eadem quę est egris oculis odiosa: sanis autem amabilis: & sicut per eandem lucē clari oculi pfectius vident & sine ꝑturbatione. Egri autem min⁹ pfecte & cum ꝑturbatiōe. Ita lux spūalis quæ oculis Pauli fuit improportionata: & ideo raptū fecit: & cū stupore. Sed oculis beatæ virginis fuit ꝓportionabilis sine stupore & cū delectatione. Et hoc debebatur ei super Paulū ratione puritatis super omnes viatores. Fuit ergo in. b. maria fidei habitus sicut & actus qui est in raptu potest esse cū habitu fidei q̄ diu est aliquid de obscuritate & nō ita plene depurata sicut in statu comprehensorum.

§. II. DE CHARITATE VIRGINIS

mariæ dr in Cāti. Vulnerata charitate ego sū. Et eccl'ia; cāit. Vidistis eam plenā charitate. s. quo ad deū: & dilectione quo ad proximū. Excessit autem oēm creaturā in charitate proximi. Ego diligentes me diligo. ait diuina sapiēria. Prouerb. viij. Et q magis diligit deū magis diligitur ab eo. ita tamen ꝙ prior ipe dilexit nos vt ait Ioan. in canoñ. Maxime autē sup oēs puras creaturas fuit ipsa dilecta a deo, Qđ patet ex eo: qa inaximū donū ei largitus ē de⁹: vt. s. filiū suū dilectissimū summū bonū ei cōiaret: vt cōis esset filius sui in deitate cui⁹ in hūanitate vna & eadē ꝑsona deus & hō. Tria autē de trib⁹ exiguntur ad hoc vt charitas viatoris perficiatur vt trāseat reqsitis ad perfectionē charitatis viatoris.

¶ Primum est depuratio.
¶ Secundum est sui in se collectio.
¶ Tertium est eleuatio.

Ad primū. s. depurationē oportet ꝙ fiat seporatio a contrijs dispositionibus in subiecto q̄ impediūt per cōtrarias di

spositiōes charitatis pfectionē. Sūt autē tria a quibus debēt purgari & segregari. i. culpa: pœna: corpulentia. Per oia ista tria impedit pfectio charitatis in maioribus in statu isto. p secundū tm impediebant patres in limbo. s. propter pœnā originalis. propter tertium tm. i. corpulentiā impediebatur Adam in paradiso. Et de istis tribus impedimentis dicit in lib. Sap. ix. Corpus qđ corrūpitur aggrauat animā. vbi corpus notat corpulētiam. corruptio culpā. aggrauatio pœnā. Nec obstat ꝙ in dño Iesu fuit fruitio: vbi tamen fuit corpulentia & pœna: quia vnio ad diuinā naturā vicit & absoluit hæc impedimēta. Sed⁹ m qđ exigit ad charitatis perfectionem est sui in se collectio. p quod etiā tria ponūntur impedimenta. Aia em fm ꝙ q̄dā natura est & forma corpis natura lis. Primo ligat ad corporaliū imagines & species. Secundo obligat ad diuersas corporis passiones. Tertio diuidit in diuersas operationes. De primo dicit. b. Aug. in lib. de tri. Tāta est vis amoris vt ea q̄ cū amore diu cogitauerit & eis curę glutino inhæserit attrahit secū etiā cum se cogitando quodāmodo redit. Erat igitur cum se istis imaginib⁹ tāto amore coniūgit: vt eriam se esse aliquid hmōi existimet. & post hæc dicit ꝙ fuerunt diuersi errores philosophorum. Alioꝝ ponentiū esse ignē. Aliorū athomos & hmōi. Et subiungit sic. Hic subortū erroris dedecus dū rerū sensitiuarū imagines secernere a se nō pōt vt se solā videat. Cohæret em ei mirabiliter glutino amoris, & hæc est eius immūditia: qm̄ dum se solū nititur cogitare hoc se putat esse sine q̄ se nō potest cogitare. Hæc est ergo pria collectio ab imaginatiōib⁹ corpalib⁹ detractio. Sed⁹ a est deobligatio ad corpis passiones. vñ b. Aug. in lib. de aia & spū ait. Quibusdā affectibus & quadā amicitia aia corpori iungit fm quā amicitiā nemo vnq̄ carnē suā habuit. Socia nāq; eius est: licet eius societate prægraueť. Ineffabili nāq; cōditione diligit illud. amat comitē suū: & ideo libera esse non potest. Doloribus ei⁹ vehemēter afficitur. Formidat q̄ mori nō potest. Oculoꝝ speculatione depascitur. Sonoꝝ delectat auditib⁹. Suauissimis iocunditat odoribus. Larga ꝙpulatione reficitur. Et licet his rebus nullatenus vtat: graui tm mœrore afficitur si ista subtrahant. Tertiū impedimentū est diuisio ad opationes varias. De q̄ dicit. b. Aug. in lib. de spū & aia. fm sui corpis esse⁹ varijs nuncupatur noibus. Dicit em aia dum vegetat. Spūs dū cōtemplat. Sēsus dū sentit. Animꝰ dū sapit. Mēs dū intelligit. Rō dū discernit. Dū recordat memoria. Dum consentit voluntas. Ab his ergo tribus colligitur anima in seipam per corpaliū imaginū abstractionē. p passionū corpaliū cessationē. & p opationū vnionē. Et de vnione actuū dicit beat⁹ Aug. Sēsus vertetur in imaginationē. imaginario in rōnē. rō in intellectū. intellectus in intelligentiā. intelligentia in deū. De ista triplici collectione fit fed imaginationū actuū & affectuū dicit btūs Aug. in lib. de quantitate aiæ. Purgat mēs a p̄ti collusione. ab errore obtenebratiōe. a rerum phātasticarū imaginatiōe. a rerū naturaliū fallaci proportione. a rerū tpaliū vana dilectiōe. Idē. Ab hoc ergo mundo reuertēres ad deū & quasi ab hinc sursum reuertētes: per nosmet ipsos transire debemus ad deū: hoc est intrare ad semetipm. Et intrinsecus pene trans seipm transcendit. & isti inc ad deū ascendit. Ah hmōi ergo cor nostrū colligamus: & ad ęterna gaudia reuocemus. vt aliquando radium cogitationis in lumine gr̄æ figere valeamus. hæc est em requies cordis nostri cū deū suū cōtemplat. & ipso sua contēplatione suauiter reficitur. Et dulce est illi semp qđ ad desiderādū. quod ad laudandū quod ad amandū semp suaue inuenitur. Tertiū qđ exigit ad charitatis pfectionē est eleuatio q̄ fit p tria. s. a natura conante. a gr̄a subleuante. a deo attrahente. Et de conamine naturæ dictū est. ē. de zacheo. qui statura pusillus erat. Et de subleuatione gratiæ qui ascendit arborem sycomorū quod designat gr̄am sacr̄alem & virtutis. Sed quia nō sufficit ad coniunctionem quæ est in perfectione charitatis. nec conatus naturæ. nec subleuatio gratię sine diuinitatis attractione. Ideo clamat sponsa. Canti. i. Trahe me post te. Et christus Ioā. vi. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illum. Ad primum. s. conatū naturæ disponunt antecedenter. Primo miseriarum pręsentium stimulatio. Sed⁹ ꝓpriæ defectibilitatis cognitio. Tertio summæ perfectionis naturalis appetitio. Ad sed⁹ m. s. gr̄æ subleuationem disponunt antecedentes inchoatiue. Cir̄æ sacr̄ales sanādo a

Universidad de Deusto
Biblioteca

malo culpæ & pœnæ. Gratiæ ꝙ tutũ adiciẽdo & ducẽdo in bonũ, pgressiue. Donaquoq; & fructus. Dona ad excellẽtio res actus adiuuãdo. fructus laborantẽ refíciendo. Cõpletiue autẽ fm statũ viæ beatitudines. fm statum patriæ dotes. Sed de ista attractione nota ꝙ in naturalibus tãto maior est motus q̃to maior est appropinquatio ad suũ vbi. Nec sola appropinquatio est causa augmenti motus: sed similitudo & conuenientia ad suũ vbi. Vnde quãto magis lapis mouetur deorsum: tanto magis intẽditur suus motus: & sic ignis ad sursum. Sed in voluntarijs motus naturalis nõ sufficit mutare situ ipsius ꝙtutis ad suũ vbi sine ipo vbi. & hoc est qd' in naturalibus est tñ vbi ita ꝙ non motor. Sed in voluntarijs ipm vbi est motor & cooperator. Et ita id ad quod motus est & qd' mouet ꝑ ipm hẽt motꝰ ꝙ sit appropinq̃tio. Est aũt huius appropinquationis termin⁹ perfecta cõformitas voluntatis diuinę & humanæ deiformis effectio. Ad hanc aũt attractionẽ appropinquationẽ & cõformitatẽ tria spãliter deponũt antecedẽter in via. s. opa instructiõis vel ædificationis. opa pariciæ vel passiõis. opa excellẽtiæ superogationis. De opibus instructiõis dicit. b. Augu. Lex est diuinæ puidẽtiæ vt nemo a supioribus adiuuet ad cognoscẽdã vl' participãdã grãm quẽ nõ ad eandẽ q̃ ponitur affectu nõ adiuuerit. vñ & Io. xi. legif de Caypha ꝙ cũ esset põtifex anni illius, pphetauit. In q̃ dñs ostendit ꝙ eriã in malis rõne plationis dona tribuit ad vtilitatẽ aliorũ. Et de Saule legitur ꝙ post vnctionẽ introiuit in eũ spũs &, pphetauit. De operibus patientiæ & passionis patet per id qd' ait Apl's. ij. Cor. xij. Virt⁹ in infirmitate pficit. Et figurat̃ in Iob. qui post pẽ ctã victoriã ꝑ patientiã oia bona sua recæpit duplicata. De operibus supererogationis. s. paupertate: castitate & hmõi dicit Christus Matt. xix. Amen dico vobis ꝙ nemo est qui reliquerit agros &c. q̃ non recipiet centies tantum in vita. Consistit ergo ista perfectio charitatis transeunti de statu viæ ad statũ priæ. in plena depuratiõe. in oĩmoda collectiõe in pfectissima eleuatione. Patet ergo ꝙ perfectio charitatis de statu viæ in statũ priæ trãsmutãdæ sit sine substãtiali additione ꝑ pfectionẽ sui in se. ꝑ actus extẽsionẽ. ꝑ act⁹ & habit⁹ melioratiõnẽ & nobilitationẽ & ꝑ summã cũ summo bono cõiũctionẽ. Et qa charitas sola pfecta est q̃ est vinculum pfectionis. Aliæ aũt virtutes hñt aliqd de implectiõe vt fides q̃ ẽ de deo qd' nõ videt & hmõi. Cũ aũt venerit qd' pfectũ est, ait apl's. i. status priæ, euacuabitur qd' ex parte est. Ideo necesse est oẽs alias virtutes euacuari. s. fm vsum viæ pũtis vel actiõib⁹ ꝙspiri. solam autẽ charitatẽ dñari: & exercere oẽs opatiões. Et tũc iplebit illud. Diliges dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo &c. Qd' tũc implebit q̃n ois actus cessabit naturalis q̃tũ ad actũ: & ois alteri⁹ ꝙtutis habitus erit ꝙpitus quãtũ ad actũ, & aia in esse suo nobilissimo tota nobilissimo habitu ꝙplebit: & nihil nisi charitas in aia ad actũ egredietur. Sicut ergo charitas. b. Mariæ in statu patriæ est maior charitate ois puræ creaturæ: & quãtum ad substãtiã. & q̃tũ ad actum, ita eadem charitas eius in statu viæ maior fuit omni charitate puræ creaturæ quãtũad substantiã non autẽ quantũ ad actum. Et sic quantũ ad substantiam fuit charitas b. mariæ maior charitate omnium angelorum: sed quãtum ad actũ minor charitate minimi ãgeli. Qd' autẽ maior substantia minor est in actu facit subiecti conditio contrarij: cõiunctio minor: motoris attractio.

§. III. DE SPE BEATE MARIE DI

de eleuatione p. s. fit p tria,

cẽdũ est ꝙ vtiq; eã habuit pfectissime. Nam habuit vt dictũ est pfectissima charitatẽ. q̃ mr est oim virutũ fm. b. Ambr. ꝙ. s. fit p spem. Et cũ spes sit certa expectatio futuræ beatitudinis ex meritis & grã puenięs. vt diffinit eã magister in. iij. senten, grã: sed p obiecturas. iõ nec certã expectationẽ hñt de suis meritis & tudie: sed p ditiõalẽ. s. si hñt grãm & merita. Sed. b. Maria erat certa, grã se esse plenã: vnde & certa de sita btificatione quã expectabat. Et, ppter pfectã & abundãtẽ spem dicitur Eccli. xxiiij. in pſona eius. Ego mater pulchræ dilectionis timoris agnitionis & sanctæ spei: qa nõ solũ ista in se habuit in mẽte & actus, pduxit: sed in alijs procurat. vnde & dr Spes nostra. s. ad suffragandũ in oibus auxiliũ procurandũ & Eccli, xxiiij, dicit. In me ois spes vitæ. Et in dicta auctoritate notatur illæ tres virtutes. Charitas ibi. pulchræ dilectionis. s. dei vnde procedit timor reuerentialis. Fides ibi. agnitionis. Per eam em habetur cognitio de necessarijs ad salutem. Et sanctæ spei quod dicit ad excludendum vanam spem. Sed obij Degra
ci posset ꝙ btã maria nec charitatem perfectam habuit nec tia spei
fidem nec spem. Nam in fide videtur dubitasse. Et dubi⁹ in quã ha
fide est infidelis, vt dr extra de hæreti. Cũ em angelus ei an- buit. b'
nuntiasset cõcæptũ filij dei: iterrogauit & dixit. Quomodo mariap
fiet istud qm virũ nõ cognosco. Qd' simile videtur locutio fectissi'
ni zachariæ: cũ sibi ab angelo nuntiata fuisset concæptio sue.
tura Ioannis bapt. dixit ei. Vnde hoc sciam. cum sim senex Arguit
& vxor sterilis. In quib⁹ verbis ꝙ dubitauerit & icredulus contra.
fuerit patet ex eo qd' dixit ei angelus. s., ꝑ eo ꝙ non credidisti verbis meis: eris tacẽs & nõ poteris loqui &c. q̃ mutitas fuit data in pœnã. Hoc idẽ videt ex exẽplo qd' subdidit angelus mariæ dicens, Ecce Elizabeth cognata tua: & ipsa cõcæpit filiũ in senectute sua. q. d. Non habes dubitare de concæptu tuo: qa sicut concæpꝰ Elizabeth est miraculosus: ita erit & tuus aliter tñ: qm illius ex sterili sed de viro: tuus ex virgine tñ ex deo. Ad hoc mdetur per. b. Bernũ. ꝙ. b. maria in nullo Rñsio.
dubitauit: qd' declarauit spũssanctus cum dixit per os Elizabeth. Beata quæ credidisti. Tũc em dr Elizabeth repleta fuisse spũsancto quo reuelãte cognouit mariã deũ concæpisse: quod erat occultum. Non ergo cũ dixit. Quomodo fiet istd' dubitauit quærens de facto: sed q̃siuit de mõ. Et hoc est qd' ait. b. Ber. super Missus est. Non dubitauit de facto: sed modũ & ordinẽ quæsiuit. Non em quærit: si fiet istud: sed q̃mõ q. d. Cum sciat dñs me⁹ testis cõscientiæ meæ votum ancillę suæ esse non cognoscere virũ: qua lege: quo ordine placebit sibi vt fiat istud. Si oportuerit me frangere votum vt pariã talẽ filiũ: & de filio gaudeo: & doleo de ꝓposito. Fiat tamẽ volũtas eius. Si aũt cõcipiã virgo: pariã virgo: quod vtiq; impossibile non erit si ei placuerit: tũc scio vere: qa respexit humilitatẽ ancillæ suæ. hæc. b. Ber. Vnde & Beda dicit ꝙ illud quo modo sunt duæ dictiones distinctæ. Et qm virum non cognosco. i. ꝓposui me non cognoscituram virũ carnalr. Emiserat em votũ virginitatis fm. b. Aug. xxvij. q. j. c. btã maria. Vel fm Alb. super Missus est. Nõ cognosco virũ vt ꝓnæ meæ dnatorẽ: operũ rectorẽ: corporis corruptorem: a se obligatorẽ: prolis, ꝓpagatorẽ: nunq̃ volo cognoscere aliqua cognitione: videndo. s. aut audiẽdo: aut intelligendo vel diligendo. Quod aũt angelus ei nuntiauit cõcæptũ steri rilis Elizabeth: vt dicit ibi q̃dã glos. Non quasi incredulam hortat ad fidẽ: sed credẽti quę audierat: ampliora replicat miracula: vt quæ deũ paritura erat: ꝑcurforẽ quoq; de anu steri li nasciturũ cognosceret. Hinc & be. Bern. vbi. s. Quid fuit necesse eriã huius sterilis virgini nuntiare concæptum? Nũ quid forte adhuc dubiam & incredulam oraculo recentionis voluit confirmare miraculis? Absit. Sed ideo concæptus sterilis virgini nũtiatur: vt dũ miraculũ miraculo additur. gaudium gaudio cumuletur. Porro necesse erat non modico lætitiæ & amoris incẽdio inflãmari: quæ filium paternæ dilectiõis cum gaudio spũssancti mox erat concæptura. Vt etiam vt audiẽs cognatã. i. artinemẽ vetulã & grauidam cogiter ipsa iuuẽcula de illius obsequio. Vnde postea eam visitans: & in partu seruiuit. Sunt & aliæ ratiões quæ hic omittuntur. Sc̃d'o quantum ad dilectionem videtur ꝙ nõ habuerit eam maximam. Nam dicit filius eius. Maiorem hac dilectione nemo habet: q̃ vt animã suã. i. vitam ponat quis ꝑ amicis suis. s. ꝑ martyriũ. Sed. b. Maria nõ recꝑpit martyriũ sed morte naturali sine dolore mortua est. ergo &c. Rõdeo fm Alb. vbi. s. Non tm. b. Maria q̃tum ad actũ interiorem idest dispositionem & desiderium: sed etiam quantum ad operis exhibitionem posuit aiam suã ꝑ pximis: imo aiam filij sui: & ipm filiũ quẽ magis q̃ aiam suã dilexit pro proximo. Et, ppriã aiam sine necessitate passioni obtulit propria voluntate: & eã in passione filij crucifixit cũ filio vt plus q̃ martyr fieret fm oẽs doctores. Vnde & duas aĩas obtulit ꝑ proximo & effectũ dilectionis ad proximũ duplicauit, ppt' qd' Symeõ dixit. Tuã ipsius aiam gladius pertransibit. s. doloris. Luc. ij. Et vt addam⁹ aliquid simplicibus auribus vix credibile: ita, pximũ dilexit ꝙ si defuisset q̃ filium crucifixisset: ipsa pro salute humani generis cõsequenda: eũ cũ manibus suis in cruce posuisset, Tertio de spe. non em videtur habuisse spem. Nãv ait apl's. Quod hẽt qs qd sperat. q. d. spes bũ ego est dere

habuerit spẽ & videt ꝙ non, Rñsio.

est de re q̃ nondũ habet: vt de beatitudie: sed Elizabeth spũ sancto repleta: dixit eã esse beatã. Beata quæ credidisti: si ergo, bt̃ erat: nõ beatitudinẽ sperare ꝙ poterat quam iã habebat. Ad qd' mdet ꝙ vel beatã dixit futurã si loqmur de beatitudine gloriæ pfecta: vel si loquimur de beatitudine impfecta seu dispositiua: de qua Christ⁹. Beati pauperes spiritu &c. sic vere tunc erat beata: qa oẽs illas beatitudines perfectissime habebat. Et tal' beatitudo non opponitur spei: sed manet cum ea.

De ꝙtuib⁹ cardialib⁹ vtrum fuerint in btã maria.

§. IIII. DE VIRTVTIBVS CARDINALI

bus de quibus dicitur Sap. viij. Sobrietatem & sapientiam docet iustitiã & virtutẽ: quibus nihil in vita hoĩbus est vtilius. Sobrietas hic dr tẽperãtia: sapiẽtia: prudẽtia: virtus: fortitudo. Iustitia autem ponit in suo vsitato vocabulo. docet ista diuina sapientia, cũ inhabitat mentẽ per gratiam suam

Et prima facie posset videri ꝙ hæc non fuerunt in virgie ex actibus earum virtutũ. Nam dicit be. Aug. ꝙ prudentia est i ꝓcauẽdis insidijs. Insidia est occultata decæptio: sed virgini non fuerunt occultæ fraudes diaboli: nec ad eam accessit tentãdo. Iustitia est in puniẽdis malis in seve! in alijs: sed beata Maria in se nullum peccatũ habuit: ergo alibi dicitur mater mĩæ quæ non punit sed remittit pœnas. Fortitudo in tolerandis molestijs. s. impatiẽtia. Tẽperantia in refrænandis illicitis cõcupiscentijs. Sed beata maria non habuit aliquos motus concupiscẽtiæ illicitæ: & in oĩbus requiem q̃siuit. nihil rõne sentiens molestũ: vt in alijs accidit: ergo &c. In contrarium est: quia angelus dixit. Aue gratia plena. Sed vna ex gratijs est gratia virtutũ: & potissime inter morales sunt istæ. ergo & istas habuit. vñ ipsa ait Eccli. xxiij. In me omnis spes vitæ & virtutis. Transite ad me omes. s. pro eis adipiscẽdis: & a generatiõibus meis adimplemini. i. actib⁹ virtutũ a me procedentibus implemini perfecte imitando. Rñsio. Sed sciendum ꝙ cum virtutes istæ sint sub quadruplici differentia fm diuersos status: vt ponit Plotinus philosophus & declarat bea. Tho. in prima secũdæ. Et primæ dicũtur politicæ existentes in incipiẽtibus & proficientibus in virtute quarũ officiũ est in habentibus sustinere magnos & multos impulsus tentationum a vitijs eis contrarijs: sed tamen superare & passiones rationi subijcere. Secundæ dicuntur purgatoriæ habitæ a pfectis viatorib⁹: quarũ officiũ est quasi in quiete eas habere cũ modica pugna cõtrariorũ. Tertiæ dicuntur purgati animi: quæ ,ppriæ sunt in cõprehẽsoribus. Et aliud officiũ habẽt ꝙ in præsenti: vt prudẽtiæ sit eligere deũ vti summũ bonũ & oĩa i eũ referre. Iustitiæ ei totaliter subijci & volũtati eius cõformari. Fortitudinis ei firmiter inhærere. Tẽperantię in ipso summe delectari & nõ in alio Quartæ dicuntur exẽplares prout sunt in mente diuina. Habuit ergo beata maria virtutes istas fm Alb. quasi per modum patriæ: vt purgati animi non autẽ simplr: sed medio mõ inter statũ viatorũ & cõprehensorũ. Nam quantum ad actuũ pfectionẽ habuit per modũ patriæ sine aliqua pugna Sed quantum ad merendi cõditionẽ habuit per modũ viatorũ. Si em simpliciter habuisset ad modũ comprehensorũ nõ ex illis actibus meruisset. Deriuando sermonem ad singulas de prudẽtia eius canit eccl̃ia. Quo progrederis virgo prudẽtissima? Prudẽter ꝓseruabat oĩa ꝙba hæc quæ de filio dicebantur paruulo: cõferens in corde suo. Luc. ij. s. cum his quæ scripta erant de eo: vt dicit Beda. Prudenter diabolo occultabat suã virginitatem. Prudenter euasit pſecutionẽ Herodis cõtra filiũ fugiẽs in Egyptũ cũ eo. Qui moderatur labia sua prudentissimus est. inquit Salomon in ꝓuerb. Nulla autẽ pura creatura ita moderata est. nã pauca reperitur locuta & valde ratiõabilia & vtilia. Cum angelo breuiter interrogando de modo eius qd' sibi nuntiauit. Et hoc intellecto volũtati se totam subdẽdo. Ecce inquit ancilla dñi &c. Cũ filio auxiliũ pro defectu vini postulando: cum ait. Vinũ nõ habent: & ministros ad obedientiam eius exhortãdo cũ ait. Quodcũq; vobis dixerit facite. Ioan. ij. Et iterum filio in uento in tẽplo ait. Fili quid fecisti nobis sic &c. Luc. ij. Diffuse autem cum deo locuta est quando canticum deo gratias agẽdo edidit. Magnificat anima mea &c. Iustitiæ partes itegrales sunt facere bonũ & declinare a malo. Sed hæc sola declinauit ab oĩ macla peccati fm illud Cañ. iiij. Macula nõ ẽ i te & semp opata est bonũ ad oẽs. Partes iustitię potẽtiales sunt religio: obedientia: pietas siue mia: gratitudo & pœnitentia. Est autem religio comprehendens latriam & dulią. Et latria quidem est honor soli deo debitus & exhibitus. Et consistit seruitus latriæ fm Alber. vbi. s. in tribus. In actu cordis vt cognitio & dilectio. In actu oris vt laus & oratio. In actu operis vt genuflexio: adoratio: imolatio: & hmõi. Omnia hæc fuerunt in beata virgine in summo. Actibus enim interioribus virtutum excellit omnem creaturam puram. Angeli em hãbent virtutes inamissibiles: sed non meritorias: sed essentialis. Viatores homines sancti habẽt ꝙ beata tutes meritorias: sed amissibiles. Beata autem Maria habuit maria cum angelis virtutes inamissibiles. cum sanctis viatoribus habuemeritorias: & sic etiam excellentius cunctis habuit. Actus riteũ antia in ore. s. laus & oratio excellentissime fuit in ea. vt di gelis ꝙcere valeret illud. Sẽp laus eius in ore meo. Et oratio quidem tutes iæ sanctorum nõ innitit alicui iuri ex pte sui: sed tm̃ miæ ex ꝓ missibi te dei: oratio autẽ ꝙ ginis innititur grãæ dei, iuri naturali & iu les. stitiæ euãgelij. Nã filius non tm̃ tenet audire matrem, sed & Eph. vj obedire iuxta illud apli. Filij obedite parentibus vestris, qd' etiam est de iure naturæ. Quod ipsa videtur innuere in modo orandi: nõ em vsa est obsecratione simplici: sed insinuatione dicens. Vinũ nõ habẽt. Io. ij. Dicit autẽ Hug. de sancto Victo. ꝙ nobilissima species orationis est insinuatio: exemplificãs in dicto verbo. Vinũ nõ habẽt. Et sic oratio eius erat nobilissimus modus orãditũ qa habebat rationẽ iussionis & ipetij. Tũ qa impossibile erat eã nõ exaudiri iuxta illd qd' in figurã huius dixit Salomõ matri suæ Bersabeæ eum aliquid petere vellet. Pete em inquit mater mea. nec̃ em fas est vt auertã faciẽ meã. in. Reg. ij. Act⁹ exterior latriæ est in oblatione & in tẽplorũ cõstructione & sanctificatione: totũ hoc beata Maria fecit in summo. Nam de corde & corpore suo cõstruxit templũ spũi sancto in quo sanctificato dei filius habitauit. Ipsa nõ solũ seipam obtulit deo in sacrificiũ per votũ virginitatis: sed & filiũ suũ ex suis carne & sanguine formatũ spõtaneo consensu in eius passiõe obtulit pro nobis oĩb⁹ deo in odorẽ suauitatis. Dulia ꝙ o est honor debitus & Dulia deditus creaturæ cõmuniter, ppter aliquã excellentiã vt po qd notestatis, sapiẽtiæ: & virtutis. Hyp dulia autẽ debetur excellẽtat. tibus creaturis vt virgini & cruci. Et hyp duliã quidẽ habu Hyp dulit beata Maria in summo sup oẽs creaturas: nam maius est lia cui adorari q̃ adorare hyp dulia. Sed oẽs alij sancti adorant virdebeat, ginẽ hyp dulia. Ipsa autẽ adorat ab oĩbus hyperdulia: ergo oẽs excellit in hyp dulia. Itẽ actus duliæ habuit sup omnes excellenter: nulla em digna pſona vl' creatura potuit aliam creaturã tantũ honorare quantum dignissima creaturarum mater dei. Itẽ cũ esset supma & dignissima oĩm creaturarũ: quã debebant oẽs venerari, misericordię debitum fuit non iustitiæ vt alias creaturas honoraret. Item seruitus humillima fuit qua inferiores se honorarent: quãdo. s., ipsa proxima deo ꝑ incorruptionẽ: qa incorruptio facit proximũ deo: purificationẽ pollutis matrib⁹ ꝓstitutã absq; legis ꝓcepto obseruauit: & filiũ cũ oblationibus offerẽs sacerdotibus legalibus reuerentiã exhibuit. Et supra legem posita ipsa legi & ministris legis obediuit pergens ad templũ singulis annis in festiuitatibus præceptis in lege & filium ducens duodẽnem. Quantum ad opa miæ q̃ debentur ex cõpassiõe proximorum & subleuatione miseriæ: & ,ppter hoc debitum discuntur hmõi opa iustitiæ ad q̃ tenent oẽs ꝑ loco & tpe: vt patet in discussiõe in finali iudicio. Esuriui &c. Matth. xxv. Hmõi opa miæ beata maria habuit in summo sup omnes. operũ autẽ miæ alterũ est altero maius: vel quod fit ex maiori charitate: vel quod fit magis digno indigenti: vel quod fit ex maiori effectu impenso: vel quod fit ex magis necessario. hæc omnia fuerunt in beata maria in summo. Nam charitas ex qua fecit opera misericordiæ excessit dilectionẽ omniũ misericordiã faciẽtiũ: maxime indigẽti exhibuit: qa nemo inter viatores Christo pauperior fuit, dignissimo pauperi tribuit: qa homini deo. magnum em opus miæ est qd' datur laico bono: maius qd' datur clerico, maius religioso. maximum si ẽpo egenti & bono. maxime maximũ si papæ pauperi: sed sup omia pauperi deo, qui vt ait apl's cum sit dives in gloria propter nos egen⁹ factus est. Maximum etiam effectum misericordiæ nobis impendit: qa nobis miseris & captiuis & mẽdicis dedit filiũ suũ deũ. Captiuis in præmium: famelicis in viaticũ: laborãtibus in præmium: infirmis in

Verum maria habuerit dilectionẽ maximãt quif ꝙ non.

Verum

Iustitia

Universidad de Deusto
Biblioteca

medicamentū:& cū ipso dedit nobis regnū cœlorū & oīa bonū. Cū illo eīm oīa nobis donauit:nō de superfluo sed de necessario opus miæ fecit filio suo pauperculo & peregrino de suis purissimis carnib⁹ & sanguinib⁹ fecit & munică corporis in gremio vteri sui hospitatus est: & de proprio corpore cibauit & lac dedit. Pœnitētia virtus quæ est pars iustitiæ fuit perfectius in be. Maria q̄ alijs viatorib⁹ quod pateat ex eo:qa oībus alijs actus pœnitētiæ reliquit pēn in esse vel fuisse. Est eīm dolor de pctis commissis:sed in.b.virgine actus pœnitentię fuit sine præsentia vel sine præcessiōe culpæ. Fuit eīm in ea per modū patriæ. In beatis eīm est pœnitētia ꝑtus sicut & alię oēs:sed ad aliū actū q̄ ū q̄ hic videlicet non dolor de ꝓmissis:sed de testatio pcti:sine velle peccare:& sic

Fortitudo

fuit in.b.maria ſm Alb. De fortitudine ei⁹ pōt itelligi illud qd' dr Prouer.vlt.de muliere sapiēti. Fortitudo & decor indumentū ei⁹.i.fortitudo decora:qa.ſ.sine motu pturbatiōis alicuj⁹ quod non fuit in sanctis hac fuit iduta semp & ornata. Vnde mater dei effecta appropinquās ad partū magnanimiter aggressa est iter eū sponso Ioseph in Bethleem per montana Iudææ vt describeretur & censum daret præsidi pro Romano imperio. Et cum illic nō reperissent hospitiū: siue ꝓpter multitudinē concurrentiū siue ꝓpter paupertatē nō habens ad expendendū secessit in diuersoriū, vbi in media nocte in hyeme peperit filiū suū:frigus cū eo cōstātissime ferens:natū inde ad paucos dies magnifice exposuit pannulum pœnæ maximæ circūcisionis:nō sine sui dolore immenso. Et post modicum quæsitus paruulus ab Herode ad pdendū secessit in Egyptū ad terras idolatrariū plurib⁹ annis ibi demorata & post mortē Herodis reuersa i Nazareth semp fiduciā habens in dño vt eriperet de inimicis. Secuta filiū prædicantē & miracula faciētē. O quor opprobria:q̄t blasphemias::quot persecutiones:quot insidias ad capiendū eū illata & facta patiētissime tulit. Demum stabat iuxta crucem Iesu mater eius Maria:vt dr Ioan.xix. Cū maximo dolore cernens filium derisum:conspurum:flagellatum:spinis coronatum:a cunctis maledictum & reprobatū:in medio latronum collocatum:clauis affixū:aceto & felle potatū in siti sua:lancea vulneratum. Stabat pœna mortis consternata:sed mente ad deū erecta. Stabat non incliata ad sensualitatē ex amore filij. Stabat nō curuata ad appetendū vindictam crucifigentiū:non eos maledicēs:nō odiēs:nō murmurans:nō vociferās:nō capillos euellēs vel faciē dilacerās: vt multæ faciunt in morte charissimoꝝ. Stabat fortiter & vsq; ad finē perseuerāter omnia sustinens propter dilectionem dei hoc volentis:& proximi dilectionem inde redimendi:

Temperantia,

quia fortis est vt mors dilectio:dura sicut infernus æmulatio. Cañ.viij. In pēperantia deniq; singularissima fuit ꝓpter quod air Eccli.xxiiij. Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris:myrrha quæ est amara & præseruatiua a corruptiōe significat temperantiā quæ vtiq; amara est displicibilis sensualitati: sed pseruatiua a corruptiōe multorū peccatorū. Et de abstinētia quidē dicit.b.Amb.in lib.de virginibus q̄ frequenter ipsa ieiunabat:& cū reficiendi necessitas cogeret cibus ei obuius erat:qui mortē arceret non qui delitias ministraret. Sola ipsa fuit quæ nunq̄ metas in cibo & pōtu excessit nec vnq̄ cū nimia auiditate sumpsit. Quæ autē castior ea quæ filiū dei intacta generauit. In oibus alijs viatoribus castitas est cū pugna cōtra fomitē & cū casu:ad min⁹ imprimente veniale:& cū possibilitate cadēdi etiā in mortale exceptis sanctificatis i vtero & apl̄is spūsancto repletis, dicit Alb.vbi.ē. Sed in be.Maria fuit castitas sine pugna fomitis & sine casu & possibilitate cadendi in mortale vel veniale: quinimo castitas eius nō solum hominum viatorum. sed & angelorū castitatē excellit. Est eīm multiplicior:quia angeli solū eā habēt in spiritu:non in corpore quod non habent. Sed Maria in spiritu & corpore ꝑgo. Est & nobilior & vtilior:qa angelis est naturalis: vñ nec meritoria. In.b. Maria est gratuita & meritoria. Est tertio glorioſior:quia in angelis quasi necessaria & sine pugna. In Maria voluntaria & cū victoria. O q̄ ergo est pulchra casta generatio cum claritate. Sap̄.iiij. Nulla clarior ista. Vnde ad eius aspectū cum esset pulcherrima oīm:etiam incontinentes non mouebātur ad cōcupiscentiā eius:sed ad continentiā incitabant. De modestia parte tēperantiæ dicit apl̄s ad Phil.iiij. Modestia vestra nota sit oīmbus hoībus:quę consistit circa habitum seu vestitū. Habitus aūt ſm Alb.vbi.ō.est triplex.ſ. mundanorū triplex vanus qui prohibetur. De q̄ dr in canonica Pe.de mulieribus quarū nō sit exterius capillatura aut circūdatio auri & argēti & margaritæ &c. Vnde & dīues qui induebatur purpura & bysso describitur sepultus in inferno. Lucæ.xvj. qa ad pompā.ſ.superbiā eis vtebat. Est secūdo habitus mediocritatis:q̄ ptinet ad modestiā:ad quā tenent oēs etiā impiēti. de quo Apl̄s.i.Tim.ij. Mulieres in habitu ornato cū verecūdia & modestia ornantes se non in tortis crinibus aut veste preciosa,ſ.tumis:aut auro aut argento:sed sicut decet mulieres &c. Est tertius habitus humilitatis qui ptinet ad pfectos qualis erat habitus Io.bap.ſ.de pilis cameloꝝ:vbi glosſ. Qui pœnitentiā prędicat habitū pnię portēt.i.humilem & deiectū. Et Chrys.exponens illd' quod dicitur de veste Christi q̄ erat incōsutilis.& desup cōtexta per totū. Dicit inconsutilis.i.deformis:non q̄ nō haberet formā:sed qa habebat rudes futuras. Et desup cōtexta per totū:exponit.i.reperiata multū vt vestes pauperum. In isto tamen tertio habitu humilitatis sunt gradus:qa.ſ.& potest esse nimis humilis.i.deiectus:& nimis deiectus q̄.ſ.requirat status portantis & mediocris. Et ad hoc facit qd' ait Hiero.distū.xl.§.c. Nec affectatæ sordes:nec requisitæ deliciæ.ſ.in vestibus:qa laudem parit. Dicendū igit inquit Alb. q̄ habit⁹ beatæ mariæ fuit habit⁹ humilitatis:mediocriꝫ tñ. Et idē credim⁹ de vestitu dñi Iesu & sanctorū. Et si quęrat quo btā maria potuit excellere oēs alios in ista mediocritate. hūilis hitus cū quocūq; pānno vsa fuerit:potuerint & alię illo vti & indui. Respondet Alber. q̄ ſm philosophum circa particularia ars medium determinare nescit. Descendentem eīm ad indiuidua Plato iubet quiescere. Singularia enim infinita sunt nec eorum est disciplina. Sed in hmōi gratia potentior est arte. Dicimus ergo q̄ in hoc btā Maria alios excessit in cultu vestiū:q̄ super artem per vnctionem spiritussancti sciuit mediocritatē super omnes in huiusmodi obseruare. De humilitate nunc tacemus quæ tanta fuit vt deum de cœlis ad terram traxerit. Respexit humilitatē &c. Aue ergo gra plena. scilicet ꝑtutū.

De hitu mariæ q̄ lis fuerit.

¶ De gratia septem donorum quæ fuit in beata virgine. Cap̄.XVIII.

AVE GRATIA PLENA. GRATIA ſ.donorū septē spūsancti:quę dr gra septiformis. ſm illd' qd' canit eccl'ia. Tu septiformis munere. Et zacha.ait.iij.c.d. Exequabit gratiā gr̄æ:gr̄am.ſ. donorū & gr̄æ ꝑtutū. Tm eīm qs hēr de donoꝝ perfectione: q̄tū de pfectiōe ꝑtutū. Gra aūt donoꝝ realr differt a gratia sacramētali & ꝑtuali. Et ipa etiā dona differūt abinuicē realiter de quib⁹ Esa.xj.dr. Requiescet sup eū spūs dñi: spiritus sapientiæ & intellectus:spūs cōsilij & fortitudinis: spiritus sciētię & pietatis:& replebit eū spūs timoris dñi:sine quib⁹ donis nullus saluatur. Et faciunt hoiem de facili moueri ad opera excellētiora q̄ virtutes infusæ ex quodā impetu spūs mouentis:vt feruētius & perfectius agat quæ oīa abundantissime fecerunt in bea.maria. Et ideo Aue gratiā plena septiformi. Sed videtur q̄ in ea nō fuerit. Nam dicit beat⁹ Greg. in moral'.q̄ sapientię opponit insipiētia. Intellectui hebetudo. Cōsilio temeritas. Fortitudini præcipitium. Timori remissio. Scientiæ ignorantia. Pietati crudelitas. Vel sic. sapiē tię luxuria:itellectui gula:cōsilio auaritia:fortitudini accidia scientię ira:pietati inuidia:timori ſuphia. Ex quib⁹ patet q̄ in viatoribus dona sunt cum permixtione ad contraria & cum pugna:sed in beatissima maria nō fuit pugna ad vitia contraria donis.ergo nō habuit. Respōdeo q̄ oīa habuit sed quasi per modū patriæ id est sine pugna:& ad alios vsus sed cum merito.

Degra donorū vtutū ma ria ar guit q̄ non.

Rāsio.

§.I. DESCENDENDO AVTEM AD SINgula. sapiētiā habuit in supremo gradu. Nam vt dicit Salomō. Vbi humilitas ibi & sapiētia. & Prolemæus ait. q̄ inter sapientes ille sapiētior q̄ humilior. sed.b.Maria humillima super oēs:& ſm regulā datam a filio. Qui se humiliat exaltabit:& q̄to magis hūiliat tanto magis exaltatur. Sed btā maria exaltata fuit sup oēs choros angelorū:ergo ipsa fuit humillima. vnde & sapientissima. Est autem sapientia quidam gustus spūalis primæ veritatis per modum bonitatis:Vñ sapiētia ſm nomen eius dicta a sapore quasi sapidia scientia

Diffinitio sapientię.

scīētia gustui mētis. In gustu aūt tria considerantur. Primū ſm phm q̄ gustus est quidam tact⁹. Sed ꝓ in gustu est discretio gustabiliū. Tertio est ibi delectatio quædam ex coniunctione gustabilis rei cū gustante. Sic in gustu spūali tria cōsiderant:immediata cōiūctio:discretio:& delectatio. Sed in his excellit be.Maria oēs viatores:ergo & in sapiētia. Nam q̄tū ad primū in tactu spūali.i.in coniūctione immediata q̄ prælat oēs patet:qa illa cōiunctio est per charitatē. Vnde vbi is separabilior dilectio & maior ibi & propiquior & indissolubilior & immediatior est coniūctio. Itē incorruptio facit ꝓximū deo:& in ꝑgine fuit summa incorruptio:ergo

Gustus duobus modis fallitur.

fuit magis cōiūcta. Quo ad sc'm.ſ.discretionē sciendum q̄ discretio gustantiū fallit duob⁹ modis. Vno mō ex parte gustabilis ꝓpter saporū & gustabiliū cōmixtionē vel similationē. Alio mō propter gustatiui organi discursiuā infectionē. Quæ decæptio cōtingit nō tm in re corruptibili:sed etiā in gustu spūali. Ex parte quidem gustabilis vt quādo ægl⁹ sathanæ transfigurauit se in angelū lucis. Et q̄ naturalis affectio videt esse vel ecōuerso:tūc & saporū ꝓmixtio siue cōfusio generat cōfusionē in gustāre. Ex parte autē gustatiui vt gustus spūalis est infectio contraria delectationi:vel ad minus fomitis corruptione quæ sensum spiritualis delectationis impediunt & saporē diminuūt & discretionē pemertūt vt dicant malū bonū & bonū malū:ponentes lucē tenebras & tenebras lucem. Hic est eīm animalis homo:vt dicit apl̄s i.Cor.ij.q non percipit q̄ dei sunt:nec discernit:cuius deus venter est. & esse sub sentibus delitias cōputat. Fastidiēs mana quod de scendit de cœlo & murmurans pro peponibus & alijs & cepis in Egypto. Hæc autem decæptio vel decipiē di potestas:licet maius & minus est in omni viatore fomitis corruptione aliqua remanente. Et hæc decæptio siue decæptionis possibilitas nullo modo fuit in beata virgine:q̄ ꝓmia asturias diaboli non ignorauit:& semper malum reprobauit:& bonū sine errore elegit:& cuius palatū spiritua le ab omni corruptione fomitis fuit purū & sanū spirituali dulcedine semper plenū. Nihil eīm nisi deum & præter deū gustauit. Vnde in gustu spirituali falli nō potuit. Et sic quo ad discretionem omnes excellit. Quo ad tertium scilicet de lectationem q̄ reperitur in gustu spūali beata Maria omnes antecellit. Nam dicit bea.Grego.in moral'.q̄ sapiētia est donum reficiens mentē spe & certitudine. Sed spes & certitudo quæ reperitur in beata Maria:& haberi potest in præsenti, maxima fuit super oēs viatores. Vnde sicut inter esurire iustitiā q̄ est bonorū viatorū:& saturari ea quod est cōprehē sorum quasi medium est comedere. ita delectatio gustus spiritualis in beata Maria fit ꝓ modū comessionis. Ad quod fa

Cañ. v.

cit q̄ dr in eius persona in Canti. Comedi fauum cum melle meo:vt fauus comestus sit delectatio ex contemplatione humanitatis Christi:mel ex cognitione deitatis. Plena igit fuit sapientiæ gratia:vt dicere valeret illud Sap̄.vij. Venit in me spiritus sapientiæ.

§.II. AD DONVM INTELLECTVS

ptinet quædam acuta & penetratiua cognitio diuinorū. Vñ dr intelligere quasi intus legere penetrare mente ad intima rerum diuinarum:vt mysteria scripturarū diuinarum audita vel lecta. Creaturas spirituales:vt angelos & aīas & ipm deum ex ipsis rebus creatis per vestigiū vel imaginē ſm illud. Inuisibilia dei ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta conspiciunt &c. ad Ro.ſ. Sed nō ratione naturali vt phi:sed lumine doni intellectus hoc beata Maria pleni⁹ cæteris habuit. Quod sic ꝓbat Alb.vbi.ō. Inter cognoscere creatū per creatū: & cognoscere creatū per increatū medium est cognoscere increatū per creatū:vel ecōuerso creatū per increatū. Tria istorum reperiunt diuidentium & nihil est vacuū:ergo reperietur & quartū. Et puri quidē viatores habēt primū videntes.ſ.creatū per creatū.i.per fidē.vñ Esa.vj.dr. Ea quæ sub ipso erant replebant templū.glo.Greg. Cū mēs in contēplatiōe proficit nō iā qd' ipse est:sed qd' sub ipso est ꝓspicit. Deū eīm nemo vidit vnq̄. Et hæc est cognitio viatorū. Cōprehensores vō vidēt increatū p increatū:qa.ſ.vident deū p seipm:vident etiā creatū p increatū:creaturas.ſ.in deo & p deum:iuxta illud.i.Cor.xiij. Tunc cognoscā sicut & cognit⁹ sum.ſ.deū: & oia cognoscā in se:sicut & ipe me cognoscit in se. Ergo cū vnū medioꝝ reperiat inter extrema reperietur & reliquum:

videlicet videre increatū p creatū. Sed cognitio media pertinet ad statū mediū. Status aūt medi⁹ ad beatissimā ꝑginē ptinet:qa supra puros viatores & circa ꝓphētes. Fuit ergo cognitio beatissimæ virginis talis p donū intellectus:q̄ cognoscebat lumen increatū:nō quidē p speciē sicut beati:nec etiā per imaginē vt viatores:sed p lumen creatum. Et sic co

Qualr gnoscit increatū p creatū. Et illud lumē nō erit mediū sicut btā map speculū vel imaginē vel vestigium vel signum prout est ria comedium inter apprehensiuū & signatū:sed sicut lumen sognoscelis est mediū coniungens visibile & visum. Mirabilē aūt cohat lugnitionē intellectus de btā Maria ponit Alb.vbi.ō.ꝑ nouē mēcrea cōclusiones quasi priuilegia. Harū prima ē pfecta cognitum. sine medio dei trinitatis quā habuit in via p specialissimā gratiā. Secūda est perfecta cognitio mysterij incarnationis & hanc habuit per gratiā & singularem experientiam. Tertia est cognitio suæ ꝑdestinationis quā habuit p reuelationē & causam. Quarta est aīæ suæ & spirituū p species, ꝓprias cognitio quā habuit dispositiue p naturā:ꝓpletiue per gr̄am. Et ſm hanc vidit angelos aīas & dæmones. Quinta est perfecta cognitio oīm ad statū viæ ptinentiū: quam habuit p gratiæ infusionē & inspirationē. Et hęc cōprehendit pfectā cognitionē scripturarū:cperandoꝝ:& cōtemplandorū. Sexta est cognitio circa se futuroꝝ quā habuit p reuelationē & in speculo lectionū. Septima est oīm ad statum patriæ pertinentiū per cognitionē quā habuit per contēplatiōis reuelationem. Octaua est oīm creaturarū stantiū cognitio:quā habuit per naturā:gratiam:& contemplationem. Nona est q̄ habuit vt matutinā & vespertinam cognitionem. Matutinam per gratiā. Vespertinā per naturam & gratiam. Et sic repleuit eū scilicet animū suum spiritu intellectus.

§.III. DE DONO CONSILII SCIEN

quid sit cōsiliū.

dū q̄ consiliū est inquisitio rōnis de aliquo operabili a nobis. Et q̄ oīa debet homo facere cū ratione:ideo dicit Salomon. Oia fac cū cōsilio.ſ.rationis. Et vbi non sufficit consilium suū ꝓpter dubia de illo operabili:dicitur ratio vt quæ rat consilia alio scilicet intelligentium & rectorū in illa materia. Et ideo dr Tob.iiij. Consiliū semp a sapiente inquire. Verum quia sunt aliqua operabilia ad quæ non sufficit humana ratio edocere sufficienter ideo poninur donum consiliū donum spūssancti. Quod sic diffinit.b.Tho.in.iij.senten. Quod est habitus q̄ homo accipit qd' agendum est quasi p certitudinē a spūsancto edoctus supra humanā rationē. Vel sic ſm.b.Tho.ō.ij. Consiliū est donum quo spūssanctus nos dirigit in oibus quæ ordinātur in finē vitæ æternæ:siue sint de necessitate salutis siue nō. Hoc dono & gratia plena fuit virgo beata sup oēs viatores. Quod sic probat Alb.vbi ē. Cum venerit ille spūssanctus docebit vos omnē veritatē. ſ.de agendis ad salutē:sed spūssanctus venit improportiōabiliter in beatam Mariam magis q̄ in quemlibet viatorem purum:& in concæptu filij & in die Pētecostes cum esset cū apostolis quando venit in specie ignis:ergo in agendis maxime fuit edocta per donum consiliij. Item ſm phm. Cui⁹ est operari eius est & operanda cognoscere. Et cuius est in oib⁹ & præ oībus bene operari eius est & sup oēs operanda cognoscere & bene discernere:qd' ptinet ad cōsiliū. Sed beata Maria fuit perfectissima obseruatrix & mandatorū & consiliorū dei sup oēs:ergo habuit cognitionē cōsiliorū circa agēda per donū cōsilij. Fuit & amicissima & familiarissima dño sup oēs.vñ & edocta de rebus secretissimis. Inter cætera dñi consilia sunt paupras:virginitas & obedientia:sed ista maxime obseruauit. Nam fuit pauperrima:ita q̄ etsi aurum nō parū sibi fuerit oblatū a magis adorātibus filiū in gremio eius:inde ad paucos dies non habuit tātum.Gait.b.Bern.) vt posset afferre agnū pro filio oblato ad tēplū:sed obtulit sacrificiū pauperū turtures vel columbas. Prima fuit quæ votū virginitatis emisit & semper seruauit sine aliquo illicito motu. Obedientissima fuit:vt patet in sacrificio purificationis:ad quod non tenebatur in eundo in Bethleē. Et in Hierusalem ad templum in festis & huiusmodi.

Maria obseruauit paupratē ꝑ gnitatem & obediētiam.

§.IIII. DE DONO FORTITVDINIS.

Dicit Pś.xxxij. Spū oris eius oīs vir⁹ eoꝝ.i.a spiritu sancto ꝓcedente a filio q̄ dr dñi os:qa per ipm sunt intimata præcepta dei in euāgelio. Ois ꝑtus.i.fortitudo cœlorū.i. sanctoꝝ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Etiam a gētilib⁹ fortitudo dr̄ virtus a virilitate. Hoc dono ac gra fuit plena be. Maria sup oēs. Hoc aūt ꝓbat Alb. vbi. ō. ꝓiūcta rōnē. Quicqd est fortius fortiore est fortius infirmio re: sicut leo est fortior equo. vñ & multo magis fortior cane erit qui min⁹ fortis est q̄ equus. Sed beata Maria est fortior tribus fortiorib⁹ omni viatore: ergo &c. Isti autem tres fortiores tribus fortiorib⁹ omni viatore sunt: de⁹: mors: & diabolus. Nam cum ad primum certum est deum esse potentissimū oim. Exodi. xv. Omnipotens nomē eius. Sed deum quodāmodo btā Maria supauit inquantū. s. humilitas eius de cēlis traxit ad terras & homini subiecit scilicet matri suę. Vnde dicitur Prouer. vlt. Mulierē fortē qs inuenier. q. d. pauciss̄imi: & quasi null⁹ intelliget plene virtutē beatæ marię: quæ est ita fortis q̄ ꝓtiū ei⁹ valor & virtus eius est procul & de vltimis finibus. i. talis q̄ vltimos fines in natura intellectuali coniunget admiricē scilicet deū summū & hominem infimū in vna ꝓsona Christi eū cōcipiendo. Et sic fortitudo b. mariæ rigorē diuinæ fortitudinis & seueritatis supauit. Vñ dr̄ Num. xxiij. Cui⁹ scilicet dei fortitudo fissis rhinocerōtis. Cui⁹ robur nullū aial domare pōt. Sed ꝑgini sibi occurrenti in gremio ei⁹ mānsuescit & captiuat. Sic deus cui nemo resistere potest: mitis effectus est reqescēs in virgine Maria. Sed'm fortissimū est mors q̄ oēs creaturas mortales superat & prosternit. Quis est ēm q̄ viuet & non videbit mortē. dr̄ in p̄. lxxxviij. certe nullus: ga nec ꝓprio filio dei humanæo pepercit. Mors dr̄m senio: mors sceptra ligonib⁹ æquat. Dissimilē sili conditione trahit: inquit poeta. Sed be. maria fortior morte fuit. Sicut ēm per fœminā Euā mors intrauit in mūdum: ita per fœminā Mariam destructa est mors scilicet per fructū vētris sui. Vnde dicere poterat illd' Osee. xiij. O mors ero mors tua. Tertium potentissimum est diabol⁹: de quo Iob. xl'. ait. Nō est potestas similis super terram iste est fortis armatus qui tenebat in pace atrium suū. Lucæ. xi'. s. mundum. Nullus audebat resistere tētationibus eius. Sed beata maria superauit eū. Dicitur ēm in figuram eius. Genē. iij. Ipa cōteret caput tuū: scilicet serpētis antiqui. Et in quæstione ꝓposita corā Dario rege a trib⁹ cubicularis regis dictum est & probatū: mulierem esse fortiorē vino scilicet voluptatis cōcupiscentiæ: quæ oēs inebriat: & rege diabolo qui venit contra ciuitatē mundi & vallans cœpit eam: vt dicitur Eccl'. ix. Et approbata est sententia ab oibus: veritatē m̄ fortiorē dixit ipse zorobabel: vt habetur. ij. Esdræ. iij. Et certū est q̄ veritas Christus fortior & perfectior est btā maria. Sed ipsa mulier virgo post eū. Et cum actus fortitudinis doni sit non solum firmiter persistere in aduersis & non recedere a regula rationis: sed etiam appetere ipsa aduersa pati propter deum. Item actus huius fortitudinis est terrenas cupiditates non solum reprimere: sed etiam obliuiscī penitus. Hoc autem non contingit in aliquo puro viatore: nisi in virgine in qua est extinctus oīno fomes peccati. Et ideo habuit hoc donum fortitudinis excellentius & plenius sup omnes. Habuit eam ad modum patriæ scilicet fortitudinē. Vnde Aue gratia plena.

Sūt tria potētissima.

§.V. DE DONO SCIENTIE DICITVR.

Esa. v. Propterea ductus est ap̄s meus captiuus: qa non habuit scientiā. Et Hiere. ix. Qui gloriat in hoc glorieť scire & nosse me. Huius doni ponit Alb. vbi. ē. tres act⁹. Prim⁹ de q̄ bea. Aug. dicit. xiij. de ci. dei. Huius scientiæ tantū illud tribuendū in quo fides saluberri ma q̄ ad veram ducit beatudinē generatur: nutritur: roborat: & defenditur. Scire quemadmodū hoc ip̄m & p̄ns opitulet & ab ip̄is defendat: est etiā ip̄i⁹ scīētis. Huncactū habuit. b. Maria super oēs. s. fidei defensionē ecclīa de illa testāte. Cūctas hęreses sola interemisti in vniuerso mundo. Sed's act⁹ scientię hui⁹ est abstinere a malis sciendo turpitudinē eorū. Vnde Iob. Abstinere a malo: scīētia. Cognoscere etiā ip̄m malū & dolere. Eccl'. i. Qui addit scientiā addit & dolorē. Sed nulla pura creatura abstinuit a malis oībus etiam venialibus: attingens vsum rōnis nisi ipsa. Cant. iiij. Macula non est in te. Optime enim scīre q̄ turpe q̄ indecens sit peccare. Tertius actus est inter homines quersari irreprehensibiliter iuxta illud. i. Pet. ij. Conuersationem inter gentes habentes bonā: vt in eo quod detractant de vobis tamq̄ de malefactoribus per bona opera vos considerantes glorificent deum in die visitationis. In medio nationis prauæ dono scientię ita conuersata est beata Maria super omnes innocenter & ędificatorie. q̄ eius vita inclyta cunctas illustrat ecclesias. Nullum ēm faciendo: omisit: nil cauendorū cōmisit: nulli in suo malo cōmunicauit: nulli bonum suū incōmunicandū ꝛmunicauit: nemini malum exemplū in aliquo dedit: nullius opere iniquo scandalizata fuit. Vñ bea. Amb. Habetis in ea exempla probitatis expīlla vt sciatis quid vitare quid eligere debeatis. Fuit & in ea donum scientiæ per modū patriæ: quod est scire deum perfecte & ꝓximi gloriæ congaudere: quod tali modo nulli concessum est viatorum. Vnde Aue gratia plena.

Tres sūt act⁹ doni sciæ.

§.VI. DE DONO PIETATIS. PIETAS

ait ap̄s. ꝛad Tim. iiij. ad oīa valet promissionem vitæ quæ nunc est habens & futurę. Hui⁹ actus sunt tres ſm Albertū. Primus est mouere ad opera misericordiæ. Sed's est scripturę non cōtradicere: siue intellectæ siue non intellectę. Tertius est sancta honorare. Et in oibus his beata maria oēs viatores excellenter superauit. Nā quo ad primū actū dicit. b. Augu. Legi & relegi & nunq̄ inueni hoiem piū mala morte perisse. Piū. i. misericordē & eleemosynariū: qa. s. opa miæ dispnūr eū ad gratiā si non haberet. & nō habendo morif mala morte: quæ est mors æterna. Ideo dicit. b. Augu. de ciui. dei. lib. x. Pietas extendit in scripturis ad opa miæ: quia ipse de⁹ in eis maxime cōmēdat ea sup sacrificia: iuxta illd' Osee. vi'. & Matrix. Misericordiā volo & nō sacrificium. Sed in hoc est differentia inter misericordiā & pietatē: quia mia mouet ad subleuandū miseriā hois inquantum proximus est. Sed pietas donū mouet ad impendendas eleemosynas homini inq̄tum est imago dei: & qa imago dei est quā venerat in proximo. Sed pietas quæ mouebat beatā Mariam ad opera miæ & cōpatiendū ꝓximo erat nō solum qa imago dei: sed quasi deus: ex quo deus factus est homo. Improportionabiliter est pietas excellentius in ipsa virgine q̄ in oibus alīs. Vnde ad eam clamam⁹ in antiphona. O clemēs: o pia: o dulcis virgo maria. Secūdus actus est non cōtradicere scripturæ siue intellectæ siue non intellectæ: sed humiliter assentire. Cū em legimus vel audimus aliqua de scripturis quæ ratione itelligere nō valem⁹: mēs assueta rōnibus quasi incipit vacillare: quomō illa se sic habeā't trinitatē in vnitate & dei incarnationē Christū in sacramēto altaris. Sed dono pietatis illustramur ad assentiēdum illis simpliciter sine hesitatione & discussione: ſm illud ad Titū. ij. Sobrie pie & iuste viuamus in hoc seculo expectantes beatam spem. Nulla magis pia in assentiendo oibus scripturis & diuinis verbis q̄ beata Maria. Cum enim angelus sibi nūtiasset quod erat supra omnem rationem subito acquieuit dicens. Ecce ancilla domini: fiat mihi ſm verbum tuum. Tertius actus est honorare sancta. Vnde & Iob ait. Pietas est cultus dei. Et glos. super i'lud. Beati mites dicit. qui pie quærunt & honorant sa: sacras personas & reliquias & hmōi. Virgo autem super oēs sancta honorauit omnia: templum: festa: sacramēta &c. Ipsa denicę est per quā oēs sancti & sanctæ sunt in cœlesti gloria honorati & coronati: qa per filiū eius benedictū oēs glorificantur & honorantur. Vnde Apoc'. iiij. Seniores & aialia quatuor mittunt coronas suas ad pedes sedentis sup thronum: qa ad humanitatem Christi per pedes significatam quam traxit de beata maria: sciunt se gloria & honore coronatos. Aue ergo gratia plena.

tres sūt act⁹ doni sapiē tiæ.

§.VII. DE DONO TIMORIS. PER

timorē dñi ois declinat a malo. Cum autē assignet triplex timor bonus: scilicet seruilis: castus & reuerētialis: quia seruilis timor nō est in charitate: vt dicit Io. in prima canonica. q̄uis in se bonus sit: qa sicut seta filū. ita talis timor introducit charitatē: vt dr̄ de pœ. dist. ij. sicut seta per. b. Augusti. Tamē qa principaliter aspicit pœnā propter quā cauet a malo & facit bonū: vnde nō vere & pure amat bonū. Ideo iste nō fuit in. b. Maria sicut nec in sanctis: quia est sine gratia dei q̄ tum scilicet ad seruitutem: sed quātum ad timiditatem fuit domini castus ſm aliam trāslationem: ſm nostram dicitur sanctus permanet in sæculū sæculi: non in ad illū vsum vel actū quo hic. Nam timor castus qui est in electis hēt duos actus

Donū timoris habuit maria.

actus. Vnus est rimere separari a dilectō sicut honesta & casta mulier rimet virum: videlicet non facere aliquid vnde separetur ab amore viri. Alius est reuereri quē diligit. Quasi tū igit ad primū actū. b. Maria nō habuit timorē: quia cum sciret per reuelationē se non posse peccare non poterat timere a deo separari: cū separatio nō sit a deo nisi per peccatum iuxta illud Esa. lix. Peccata vestra diuiserūt inter vos & deū vestrū. Fuit ergo in beata Maria timor reuerentialis: qui est reuerens mixta cū dilectiōe subiectio. Hic est in beatis iuxta illud. Tremant vidētes angeli versa vice mortaliū. Sed ista est differentia: qa timor iste reuerentialis in beata maria fuit meritorius: in sanctis non est meritorius. Talem autē timorem reuerentialem habuit beata Maria super omnes: qa ex charitate procedit: in qua excessit oēs sanctos. Et notādum q̄ cū dr̄ Lu. j. Cū audisset Maria salutationē sibi factā ab angelo turbata est in sermone eius. Ista turbatio fuit quidam timor. Vnde dicit ibi glos. Ex verecundia pauet. Et alia ibi glo. Trepidare virginū est: & ad oēs viri ingressus pauere: & omnes viri affatus vereri. Et. b. Bern. ibi. Angelus intuitus virginem & varias secū voluere cogitationes facillime cōprehendens pauidā consolatur dicens. Ne timeas maria: ostēdens & quasi declarans illam turbationem fuisse timorem. Timor autē ſm Io. Dam. reperitur in verecundia: quæ est timor de turpi. Et in admiratione q̄ est timor ex magna imaginatiōe. Et in stupore qui est timor ex incōsueta imaginatione. Et erubescētia quidē seu verecundia seu pudor qd' idem ē. Dicit Ioannes Damascē. q̄ est optima passio: & præcipue in iuuenibus & mulieribus: quia per hanc a multis malis se abstinēt. Vnde Eccl'. xxvj. Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. Et de beato Nicolao adolescētulo canitur. Pudore bono repletus dei famul⁹ Nicolaus &c. Cum ergo ista passio sit naturalis & meritoria: qa est cōfusio adducens gloriam. Eccl'. iij. Et Christus etiam eam habuit: quia assumpsit omnia quæ sunt in natura nostra nisi ignorantiā & pcm̄. Sed ꝑecundia non est ignorātia nec peccatū in se vnde & eā assumpsit. Et ideo P̄s. in eius persona. Tota die verecundia mea ꝓtra me est: q̄m ꝓpter re sustinui opprobrium. Cū ergo. b. Maria nullius boni caruerit: ergo & hoc. s. verecundiā q̄ in se bona est habuit. Nō aūt habuit erubescentiā: inquātū erubescētia dicitur timor de turpi: qa nil turpe. i. vitiosum sciebat esse in se. Sed inq̄tū est timor de re magna & incōsueta q magis ꝓprie dici debet admiratio vel stupor. Magna erat & valde magna & iusitata tanta laudatio in salutatione. Vñ & cogitabat qualis ista esset salutatio cōferēs in mente scripturas sup his: & inde admirabatur & pauens stupebat. Dicit ergo Alb. vbi. ē. q̄ in sermone illo salutatorio: laudabilissimo: cōsolatorio: istructorio credibili: delectabili: vtili: honorabili: admirabili. In sermone inquā ei⁹ quē veritas misit: q a ꝑitate nunq̄ discessit: qui falli non potuit: nec fallere voluit. In isto sermone btā Maria fuit oīariā mirata. In sensu per verecundiā virgina Hē de angelica visione ſn virili specie. In ratione per timorē cautelæ decæptione. In intellectu per lapides admirationis dentes: ga ex pmissorū & nuntiatoꝝ magnitudine in sermone. Et sic de ꝓmissorū & nuntiatoꝝ magnitudine in sermone. Et sic turbatio & timor nō est tm̄ de malo: sed etiā de magno. De oibus donis loquēdo dicit Alb. q̄ act⁹ illorū donoꝝ quoꝝ actus cōsistit in cognitione & affectione vt dona sapiētiæ: intellectus cōsilij & scīētiæ: habuit excellētius omni viatore & medio modo inter statū viæ & statū patriæ: ita q̄ circa statū patriæ q̄tū ad actuū perfectionē: & super statū patriæ quantū ad merendi conditionē. Supra statum viæ q̄tum ad actuū perfectionē & habituū meriti supergressionem. Dona ꝑo in actione consistentia: vt fortitudo: pietas: & timor: habuit p modū patriæ q̄tum ad actuum perfectionem: sed ſm statum viæ q̄tum ad merendi conditionem.

¶ Qd'. b. maria habuit oēs gr̄as gratis datas. Cap. XIX.

AVE GRATIA PLENA. DICTVM

est de gratia gratū faciēte distincta in sacramentalē: ꝑtualē & muneralē: seu donorū hucusq̄. Nūc de gratis gratis datis qb⁹ etiā plena fuit. b. Maria ſm Alb. vbi. ē. Hmōi gr̄æ sūt cōes bonis & malis: & bñ & male pōt qs eis vti. Vñ Aug. ', q. ', ppherauit. Prophetauit Saul cū esset malus: & sanctū Dauid p̄sequeret. Non ergo se iactent qui forte sine charitate sanctum dei munus habent. Sed videant qualem rōnem reddituri sunt deo: qui sanctis non sancte vtuntur. Et in ca. teneamus. idē ait. Præter vnitatem. s. charitatis: etiā qui facit miracula: nihil est. Dantur ēm hmōi gratiæ ad vtilitatē aliorum ſm illud ap̄s. ', ad Corin. xij. Vnicuiq; datur manifestatio spūs. i. huius gratiæ gratis datæ ad vtilitatem. s. ecclīæ. Cedāt tñ ad vtilitatē propriam meriti: si qs eis bene vtatur. Et ostendit ap̄s esse nouem ista genera gratiarū gratis datarū dicēs. Diuisiōes gratiaꝝ: sunt gratiarum idē vero deus qui. s. dat eas. Alij datur per spīritū sermo sapiētiæ. Alij sermo scīētiæ. Alij fides. Alij ꝓpheria. Alij discretio spīrituū: Alij operatio virtutū. Alij gr̄a sanitatū. Alij genera linguarū. Alij interpretatio sermonū. Et ad bonū vsum eorum hortatur Petrus in prima cano. dicens. Vnusquisq; prout accæpit gratiam in alterutrum illam administrantes: vt boni dispensatores multiformis gratiæ dei.

Genera gratis datarum sunt no uem.

§.I. EST ERGO PRIMA EX HIS GRA

tijs Sermo sapiæ. Ego inqt dñs Iesus dabo vobis os & sapientiā. i. sermonē sapiētiæ cui non poterunt resistere & cōtradicere omnes aduersarij vestri. Lu. xx. Quod patuit in protomartyre Stephano. Nam doctores Iudæorum nō poterant resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur per eum: vt scribit Act'. vij. Et confitītur ista gratia in cognitione & locutione alta & profunda de diuinis & substantijs separatis habita non per exercitium humanū: vt vacantes metaphysicæ & theologiæ: sed a deo infusam. put habuerūt apostoli qui erant prius piscatores idiotę. sed misso spūsancto p gratiā istā loquebantur magnalia dei: ita vt stuperent oēs: etiā rabbi eorū. Ex hac gratia Ioānes eructauit illud. In principio erat verbū. Hoc inquit Hiero. doctus Plato nesciuit. Hoc Demosthenes eloquens ignorauit quod Ioānes piscator indoct⁹ edocuit. Quibusdam tamen sanctis doctoribus vltra sapientiam diuinorū ex eminenti ingenio & laborioso studio acquisitam: creditur & ista gratia sapientiæ superaddita: vt Aug. Amb. Hiero. Gre. magno Tho. de Aquino. Hac gratia sapiētiæ plena fuit beata maria in contemplatione æternorū. Ipsa ēm be. Maria ſm Alb. videre potuit spīm increatū per speciē propriā: ergo & quemlibet alium spīritum. Cum em dicat beatus Grego. de beatis. Quid est quod non videant qui videntē oia vidēt: & ipsa videat videtem oia? Igitur videt oia & angelos & aias separatas & substantias rerū. Dicit em Dam. de be. virgine. A nullo illustrium vincit. i. sanctoꝝ. s. in gratijs cōcellis & spīualib⁹ bonis: sed Paulus in raptu scribit vidisse dispositionē cœlestis hierarchiæ: & be. Dionysio reuelasse: ergo & beata Maria vidit sla tum angelorū & triūphantis ecclesiæ. Præterea phūs dicit q̄ ēns intellectus cognoscit oia propter seip̄m agnoscendū. Quicquid autem est ſm naturam cognoscitiuū alicui⁹ cognoscet illud nisi impediat. Illa autē impedimēta ad cognoscendū sunt agnitionem fm bea. Aug. sunt phantasmata corporaliū rerum per amorem conglutinata: quibus abstractis anima seipsam videt. Sed ab his aia beatæ virginis potuit se abstrahere: ergo potuit & seip̄am videre per speciē ꝓpriam. Item phūs dicit q̄ oīno & difficillimū est aliquā fidē accipere de aia. Et intelligit de aia ſm substantiā suā. Operatiōes ēm ei⁹ & potentias suas: & accidētia eius non est difficillimū cognoscere. Si ergo cognoscere animā in se per suam speciem est de numero difficillimorum: ergo est & de numero cognoscibilium: ergo etiam ſm plūs qui non habet gratiam: possibile est animam cognoscere per speciem suam ꝓpriā: licet difficiliter. Sed ista difficultas amouet per abstractionē a phantasmatibus corporalibus. Et ista abstractio fuit completissima i cōtemplatione bea. virginis: ergo ipsa vidit aias & spūs i sua contemplatione & substantias corporalium. Præterea intellectus per cognitionem creatorū venit in cognitionem primi principij ſm q̄ est causa omniū & suscipit in se speciem intelligibilem ab ipso. Et intellect⁹ iste acquisit⁹ in anima omnia facit in anima eo q̄ dicitur intellectus agens vniuersaliter facere. nō tñ complere habet hmōi intellectus agens: sed habet dispositionem quādam fluentem a prima causa quæ dicitur lumen illuminās intellectū possibilē. Et si quæratur: cū intellectus sit nobilissima ps animæ pfectissimæ cognoscens minus indigens exteriori adminiculo q̄ aliæ partes aiæ: quare indigeat hmōi lumine. Sensus autem & phantasia minime hoc indigeat. Dici oportet q̄ non indiget

Intellectum cognoscit ꝑp̄ suī agnitionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

hmõi lumine ad cognoscendas species intelligibiles quæ prius sunt phãtasmata:qa sic esset debilioris & minoris potentiæ q̃ sensus & phantasmata. Sed indiget hmõi lumine ad cognoscendũ talia q̃ sunt occulta naturæ q̃ non possunt apprehendi sensu:vel phãtasia cuiusmodi sunt substantiæ q̃ in reb⁹ naturalib⁹ sunt de reb⁹ phãtasmata faciẽtib⁹. Ipe vero phãtasmata minime facere possunt. Et huiusmodi sunt substãtiæ sepatæ:vt ãgeli & aiæ sepatæ:p quarũ cognitiõe intellec⁹ indiget tali lumine a prio principio infuso:& ad cognitionẽ ipsius primi pricipij. Et ad hoc vere est quod dicit de⁹ ad cognitionẽ taliũ species:qa sicut facit lumen potentia colores actu colores:ita hmõi lumen ipressum intellectui a primo principio facit hmõi species occultas potentia intelligibiles actu intelligibiles. Et ex his patet q̃ etiã physice procedendo possibile est aiam existentẽ in corpore ipis & ipãlia & substantias corporaliũ videre etiã sine psentia græ. Ergo multo fortius aia beatæ v̄ginis eleuata & abstracta plenitudie græ. Hac sapiẽtia gratia gratis data de diuinis magnifice locuta est componẽs cãticũ illud. Magnificat aia mea dominũ. Hac sapiẽtia docuit apostolos sapientissimos de miis mysteriis fidei:& secretis diuinis post ascensionem filij. Et quid mirum si sapientissima omnium fuit:quæ fuit mater Christi:qui est dei virtus & dei sapiẽtia fm apostolũ. Et multi sermones in libris sapiẽtialib⁹ qui loquuntur de sapientia ꝓprie:trassumptiue ecclesia attribuit beatę marię:vt illud Eccli.xxiij. In omnibus requiem quæsiui. Et ꝓuer.viij. Dominus possedit me & multa alia.

§.II. DE GRATIA SCIENTIE. POSTV

lat Pe. scientiã a deo dicens. Scientiã doce me. Et ad quem finem subdit:vt discam iustificationes. s. facere ea quę habẽt iustificare obseruãtia. s. mandatorũ & operatio virtutum. Nam vt dicit. b. Ber. Sunt q̃ scire volũt vt sciantur: & vanitas est. Sunt qui scire volunt vt sciant:& curiositas est. Sunt qui scire volunt vt lucrentur:& cupiditas est. Sunt qui scire volunt vt ædificent se vel alios:& charitas est. Consitit autem hæc scientia prout est gratia gratis data i hoc q̃ scilicet quis eloqui de moribus & naturalibus rebus & artibus liberalibus & mechanicis prout expedit ad salutẽ aiæ procurãdum in proximis. Et hoc non per studiũ humanum sed per infusionem dei:& p modũ passionis transeũtis hẽt taliũ cognitionẽ magis q̃ per modũ habitus permanentis: q̃uis etiam per habitũ possit habere. i. Corint. v. Gratia data est vobis in Christo Iesu:qa diuites facti estis in illo in oĩ verbo & in oĩ scientia. Hanc gratiã sciẽtiæ habuerũt apli docẽtes & moralia & etiã naturalia exẽpla ponẽtes & sapiẽtes mundi per rationes diuersarũ scientiarũ cũ expediebat ad dilationem fidei confundentes. Hæc a deo infusa est Salomoni non solũ ad iudicandũ populũ:sed etiã differendũ de naturis rerũ de volucrib⁹:piscibus:& animantibus terræ:de plãtis a cedro libani vsq; ad hysopũ herbã minimã. vt patet. iij. regũ. iiij.

Gratia sciæ maria hẽt sup oẽs

Gratiã itã dicit Alb. habuisse bea. Mariam super alios. In me eĩ ait ipa Eccli.xxiiij. ois graria. Talis sciẽtia dr̃ per apostolũ gratia:ergo & ipam habuit. Vñ & Prouer. ix. dr̃. Sapiẽtia ędificauit sibi domũ:excidit colũnas septem. Hæc dom⁹ fm Alb. fuit beata maria septem columnę:septem artes liberales. Laudantur quippe plures sancti de hmõi scientia. vt. b. Dominicus q̃ documentis artiũ erudiuus satis transiit ad studiũ summæ veritatis. s. sacræ scripturę:ad cuius intellectũ valent q̃ plurimũ tales sciẽtiæ:v patet di.xxxvij. de q̃busdã. Similiter & bea. Greg. & Vincen. & bea. Catharina de hmõi pitia laudant. Non aũt debuit hæc materia laudis deesse & beatę marię. Et de grammatica q̃ eam sciuit: patet ex hoc qa sup illud. Maria cõseruabat oia verba hæc &c. dicit glo. l. egerat in diuersis ꝓphetijs quæ conferebat cum his quæ in facto implebantur de filio. Sciebat ergo prophetias:qa legere & non intelligere est negligere. Ad intelligendum aũt hmõi necessaria est grãmatica. Et Damascenus dicit q̃ beata maria nutriebat in templo:vbi virgines instruebantur. Propterea cũ grãmatica sit sciẽtia recte loquendi & recte scribẽdi:& in loquendo nunq̃ peccauerit:nec in scribendo quod parum fecit:vt eplam responsalem destinatam ab ea Ignatio:sequit q̃ grãmaticã vtilissime sciuit. Rhetoricã Scriptura est plena coloribus rhetoricis. Sed bea. Maria sciuit pfecte sacram scripturã: ergo sciuit & illos colores primẽtes ad rhetoricã:& sic eam sciuit. Itẽ iura ciuilia & canoni sapiẽtia & quę scientia spectat ad aduocatos & iudices optime sciuit aduocata quod patet per effectũ. Sapientia em̃ aduocati & eloquentia ti ex ea manifestatur ex tribus. f. q̃ obtineat apud iustum & sapientes hus materiem iudicẽ. Sed o cõtra aduersarii assutũ & sagacẽ. Tertio q̃ nisetur in causa desperata. Sed virgo Maria aduocata nostra obtinuit contra sapientissimum & iustum iudicem deum. Contra assutissimum aduersarium diabolum. In causa desperatissima inter deum & hominẽ in qua nullus hominum loqui audebat nec Moyses q̃ dedit legẽ nec Salomõ sapientissim⁹ scientiã optatã pro nobis reportauit nostrę liberationis:ergo & iura sciuit. Logica sciuisse sic. phat p. Alb. Ipsa ẽ vtilis ad scientiã sacrę scripturę:ad destructionẽ hęresum:ad cõfirmationem fidei:ad reddẽdũ rationẽ de ea:ergo ipsa est maxime necessaria sanctis:ergo nec debuit deesse beatæ mariæ quæ cunctas hæreses interemit in vniuerso mundo. Beatus Hiero. etiã super Iob dicit q̃ liber iste continet propositiones: assumptiones:& conclusiones. Patet etiã in alijs libris sacrę scripturæ q̃ ibi sunt diffinitiones:diuisiones:& cõclusiones. Sunt & versus hexametri vel pentametri fm Hebræos vt in Iob & in pã. & in Cãticis. quod videtur esse in cãtico per eã edito. Magnificat aia mea &c. ergo & logicam & poeticã sciuit: qa & scripturã in qua hæc habenẽ plene nouit. Et pcurrẽdo per ptes logicæ:tentatiua sciuit in summo. qa nũq̃ in tẽtatione succubuit. Sophistica non caruit: quia oẽs assutias diabolicognouit:& omnia sophismata diaboli patefecit. Dialecticã possedit:q oia problemata soluere sciuit. Demõstratiua poptie sciuit: quia nobilissimam propriã passionẽ de nobilissimo ꝓprio subiecto per seipam ꝛclusit. Nobilissimũ subiectũ est prima & summa bonitas. Nobilissima ꝓpria eius passio & mia. vñ in oro. ne. De⁹ cui ꝓpriũ est misereri. Hãc ꝓpriã passionẽ de hoc subiecto cõclusit q̃ per eam tam q̃ per medium summe bonus de⁹ in opere nostræ redemptionis in se summã misericordiã demonstrauit quasi tali vteretur demõstratione. Quicũq; aufert quodcũq; malũ auferibile:& cõfert oẽ bonũ conferibile:ipse est summe misericors. Deus homo in nostra redemptione absulit oẽ malũ auferibile:& cõtulit oẽ bonũ cõferibile. ergo ẽ summe misericors: Et hoc factũ est per mediũ beatæ Mariæ de q̃ carnem assumpsit ex qua incarnatus hoc fecit. De philosophia seu physica cui & medicina subalternatur: satis apparet q̃ multũ valet ad notitiã scripturarũ. Nã per diuersas proprietates lapidũ specierũ lignorum & ãaliũ & cæterarũ rerum naturaliũ diuersæ figurant intelligẽtiæ mysteriorũ in sacra scriptura. Vñ sine notitia ꝓprietatũ taliũ rerum non plene potest haberi notitia scripturarũ. Sed beata Maria pfecte nouit scripturas: vt dictũ est: ergo & naturas illarũ rerũ. Itẽ nullus morbus quantumcũq; incurabilis videatur est quem non valeat curare: vt cæcitas & mors. vnde ei canitur Cæcos tu illumina: mortuos resuscita: da mœstis lætitiam. Eccli.xxxvij. Altissimus de terra creauit medicinã. de terra i. de virgine. De mathematicis q̃uis dicat phũs q̃ in eis nõ est bonũ: qa nec motus nec opatio. Et qa in eis nulla videt vtilitas vel delectatio: qa de talibus cogitatio est mãtis pfectę ad creaturas inclinario: & ꝑter delectationis quæ i deo est interruptio & diminutio. Tñ qa vt dicit be. Hiero. Geometria: arithmetica: & musica habent in sua essentia veritatẽ dist. xxxvij. si qs. Si qs artẽ nouerit grammaticam: & ꝓfitas pficit intellectũ vt bonũ eius. Et de abraã dr̃ q̃ erat peritus in astris: & Egyptios docuit astronomiã & per eã ditat⁹ est. Ideo & istas quantũ ad id quod est vtile in eis: vt p illa deueniat in notitiam scripturarũ & creatoris scire congruit. Et quãtum ad musicã in lege veteri & noua erãt & sunt cantatores ordinati ad cultũ dei & diuersa instrumenta ad pulsandũ & melodiã excitandã. Sed hoc pertinet ad musicam. ergo & illius notitiã habuit cũ exciteur affectus ad deũ per ista vt patet in Heliseo: qui faciẽs psalteriũ adducere & pulsare excitata est mens eius ad ꝓpheriam. Propterea auditus filij dei nobilissim⁹ fuit: & sic ei ꝓueniebat delectabilissima vox ad audiendũ. Hæc autem vox matris suæ delectabilissima ad audiẽdũ: qa summe harmonica quod pertinet ad musicã: vñ in Cãti. ij. ipse dicit. Sonet vox tua in auribus meis Vox em̃ tua dulcis. Quantum ad astronomiã dicitur Gen. i. q̃ in principio creauit deus cœlum & terrã. Vbi doctores ponunt

ponunt plures cœlos: & infra. Fecit luminaria duo magna. s. solẽ & lunã & stellas. Et posuit ea in signa: tempora: dies: & annos & hmõi. Vnde videtur necessaria vel saltem vtilis astronomia ad notitiã scripturarũ. Quã qa beata Maria plene habuit. Et ista videtur ei nõ defuisse. Quantum ramẽ spectat ad salutẽ minus cæteris videtur vtilis. Sed & multum curiosa & in aliquibus superstitiosa & hæretica: credentib⁹ videlicet astra dominari voluntati hominũ. Vnde & beat⁹ Ambro. dicit. Qui his studet: curam animæ non habẽt. distin. xxxviij. legim⁹. i. Qd' autẽ vtilitatis est in ea & valens ad notitiã scripturarũ & deum cõtemplandũ habuit beata Maria de Arithmetica quæ est circa numeros. Numeri ipsi in scripturis continent magna mysteria vt patet in binario: ternario: quaternario: senario: denario: & hmõi fm expositionem doctorũ & cõputationes annorũ: de vitis antiquorum vbi notantur. Et sic videtur necessaria scientia: arithmeticæ seu algorismi ad eius intellectũ. Quod verum est: sed modica pars & facilis ad capiẽdũ. Et qd' de ea fuit expediens habuit btã Maria non ad faciẽdas computationes ratiocinij mercatorũ. Geometria quæ est de mensuris: cum in scriptura fiat mentio de diuersis mẽsuris: & cubiti & calami. rinciridis. modij. chori. i liq̃dis chades. ephi. & hmõi vtilis est ad notitiã eius: & inquantũ hmõi habuit eam beata Maria: Quod habuit sciẽtiã theologiæ in summo patet. Dicit em̃ pã. A mãdatis tuis intellexi. Vbi glo. Aug. Implerio mandatorũ auget intellectũ & cognitionẽ operanti. Sed btã Maria super omnes obseruauit. ergo super oẽs itellexit. Irẽ Ezech. i. dr̃. Cũ eleuarẽt aialia de terra eleuabãt piter & rotæ iuxta ea. Vbi exponit be. Greg. q̃ cum eleuãtur doctores in vita. s. spũali. honoratur & exaltat in eis scientia. Sed beata Maria fuit eleuatissima: ergo super omnes habuit scientiam theologiæ. vñ & habuit aureolã doctorũ fm doct. Et figura est in archa q̃ habebat in se legẽ dei. Præterea intelligere oẽs sacras scripturas videtur esse supra cõem statũ sanctorũ viatorũ: & tñ incõueniens est ponere q̃ aliquid a spũsancto sit dictum quod a nullo fuerit intellectũ: iuxta illud Esa. lv. Verbũ qd' egredietur de ore meo (ait dñs) nõ reuertetur ad me vacuũ. Ex his infertur q̃ pfecta cognitio scripturarum oĩm fm intellectũ ipsius spũsancti loquentis per scripturas per fm intellectũ ipsius spũsancti loquentis per scripturas per tinet ad statum qui est sup statũ oĩm viatorũ. hic aũt est beatæ Mariæ: ergo ipa sciuit theologiã iproportiõabiliter vnã uersis. De artibus mechanicis sciendũ q̃ cum natura non deficiat in necessarijs nec abundet in superfluis. multo fortius hoc agit gratia q̃ potior est q̃ natura. Sed q̃dã artes mechanicæ erant beatæ mariæ necessariæ vt muliebres: quædam superfluæ vt viriles: ergo primas habuit non secũdas: sicut est ars militiæ: mercatoriæ: lapicidarum & hmõi. Inter mulieres autẽ artes vt textura: aurifrigiũ: sutura: nere: & alia plures autẽ artes vt textura: aurifrigiũ: sutura: nere: & alia plura hmõi. Cum hmõi sint subtilia ordinãtur magis ad vanitatẽ q̃ necessitatẽ: non videtur q̃ beata Maria illis intenderit. De ea em̃ dr̃. Optimã partẽ elegit sibi maria. Luc. x. Vbi glo. Bona pars actiua. Melior contẽplatiua. Optima mixta ex vtraq̃. Hanc elegit bea maria: Ergo debuit habere opera actiua: q̃ non repugnarẽt cõtẽplationi. Hæc autẽ sunt opera grossa quæ non requirunt multam attentionem cogitationis. Vñ de ea dr̃ Prouer. vlti. Quæsiuit lanam & linũ: & operata est cõsilio manuũ suarũ. Et manũ suã misit ad fortia sicut licet opa misericordiæ: & digiti eius apprehenderũt fusum. Et in legẽda ei⁹ dr̃ q̃ certa hora diei vacabat operi textuarę. Dignissimum em̃ ad qd' ordinant mechanicæ est vestimentũ. Primo em̃ aia. scil. corpus: tertio vestimentũ. Et dignissimũ oĩm vestimẽtoꝝ fuit tunica icõsutilis: quã fecit beata Maria filio. Et sic ars mechanica eius cauſabat nobilissimũ effectũ: ergo excedebat alios in mechanicis. Pro conclusiõe oĩm prædictorũ dicit Alb. q̃ beata maria sufficienter perfecta fuit per habitũ naturæ & græ in opationes exire: & finẽ cõsequi cuiuslibet sciẽtiæ. Et hac sciẽtia exiuit in actũ & operationẽ q̃: vbi: qualiter: & q̃tũ ordinabat sibi in sui beatitudinẽ: & aliorũ salutẽ. Habuit etiã pfectã cognitionẽ omniũ pertinentiũ ad suã beatitudinẽ fm statũ viæ prinentium: & nullorũ inutiliũ & ad gratiã impertinentiũ. Vñ aia ei⁹ beatissima nulla in se habuit inutilia vel impertinẽtia: sed per totũ græ plena fuit. Vñ oia q̃ in ipsius aia fuerũt: vel natura lia: vel acquisita: sic erãt gratia iformata: vel cum gratia cõiuncta: cũ oia iam essent gratuita. Vnde ois sciẽtia eius gratuita: amnis dilectio gratuita: ois operatio gratuita: vt sine omni restrictione omnisariæ sit gratia plena.

Qd' maria habuit gratiã sciæ theologiæ.

§.III. TERTIA GRATIA GRATIS DATA

est fides q̃ differt a fide prout est virtus theologica: qa inẽstũ virtus theologica fides est qua assentimur his quæ non videntur. Sed inẽstũ gratia gratis data vt hic importat quãdã Gra fidei certitudinẽ vltra cõmunẽ modum: vel quandã constantiam ex fide: vel sermo de his quæ sunt fidei. Et de cõsũa hic accitia fidei certum est q̃ oẽs superauit. Nam omnes defecerunt pit̃ qd præ timore in fide, in passione: & ipsa semper firma permãsit. Vnde & de ea exponitur illud Eccls. c. Generatio præterit. s. a fide. gñatio aduenit ad fidẽ veniẽs: terra autẽ. i. virgo Maria q̃ nobis protulit fructum vẽtris sui Iesum in æternum stat firma in fide. Ex ei⁹ quoq; fide secut⁹ ẽ effect⁹ improportionabilis fidei aliorum. Vnde saluator filius eius ait. Si habueritis fidẽ vt granũ sinapis: dicetis monti huic. Tolle te & mitte te i mare & obediet vobis. Granũ sinapis est tenax parum & calidum: & significat fidem beatæ mariæ: quæ fides fuit ita constans certa & humilis: & sine aliqua hæsitatione: q̃ cum ait. Ecce ancilla domini: optans & postulans vt mons qui est in vertice montium: toleret se de cœlo & mitteret se i mare huius mundi per incarnationem ex ea. p ut sibi angelus nũtiauerat: subito mõs ipe sublimissim⁹ obediuit intrans virginis vterum. Certe nullius sancti vel sanctæ fuit vnq̃ fides ita constans & seruens q̃ istud petere auderet vel impetraret. Non Abraam qui tamen datur alijs in exemplum fidei. Qui vt ait apostolus ad Ro. iiij. Credidit in spem contra spem. Credidit quidem in spem repromissionis sibi factæ ab angelo de filio nasciturο contra spem quã naturaliter habebat. s. q̃ non esset amodo ei nasciturus cũ esset antiqu⁹ dierũ & vxor sterilis. Sed maior fuit fides beatæ Mariæ quæ credidit angelo q̃ ex se virgine nasceretur non homo tantum: sed filius dei altissimi. Magis enim est cõtra vel potius supra naturam virginem concipere permanens virgo: & verum deum & hominem: q̃ concipere vetulam ex vetustissimo & purum hominem Isaac. Ipsa de plurimis mysterijs fidei perdocuit primos prædicatores fidei scilicet apostolos. Et q̃ huiusmodi gratia fidei possit eẽ sine gratia gratũ faciente patet p id quod ait apls. i. Cor. xiij. Si habuero fidem ita vt montes transferam: charitatẽ autem non habuero &c. Et datur ibi exemplũ de Alexando magno qui ex fide orans procurauit montes Caspios insimul iungi vt infra eos clauderent tribus quædã Iudæorum translatæ ꝓpter scelera eorum: quod & factum est.

De gra ꝓphetiæ quã habuit maria.

§.IIII. QVARTA GRATIA EST PRO

phetia. s. p̃dicere futura vel occulta: præsentia vel præterita nuntiare: q̃ via naturali sciri non possunt. Et q̃ hæc gratia non solũ in bonis inueniat. vt Dauid: Esaia: Hieremia: Ezechiele: Daniele: & alijs. sed etiã in malis hominib⁹: patet in Saule: Balaã hariolo & Caypha: qui cum esset pontifex anni illius prophetauit vt dicit euangelista Ioã. xi. Et hãc gratiam copiose habuit beata Maria. vnde glo. super illud Esa. viij. Accessi ad prophetissam: i. deist virginẽ mariã in illa figuratam: Et concæptum ex ea filium iussit vocari. Accelera spolia: detrahe: festina prædari: quod nomen per effectũ contuenit Christo cõcepto ex prophetissa. s. beata maria: sed de spũsancto: Si Ioãnes baptista dicitur prophetа: quia Christum digito demonstrauit occultũ alijs: quanto magis dici debet ꝓphetissa q̃ eũ generauit: & toti mundo occultũ deũ visibilẽ ostendit. Ioãnes dicit ꝓphetа nõ solũ sed plusq̃ ꝓpheta: qa de eo ꝓphetatum est. Et quia parentes in sua natiuitate ꝓpheтas quodãmodo fecit matrẽ videlicet & prẽmvt patet in euãgelio Luc. i. Multo magis dici debet plusq̃ prophetа beata maria: quæ copiosissime & aperte p prophetas est prænuntiata: a patriarchis designata: & in multis generibus rerum figurata: vt in arca: in virga: in vellere Gedeonis: & alijs. Ipsa quoq; videtur Ioãnem constituisse prophetam. Nam vt audiuit salutationem mariæ Elizabeth: exultauit infans in vtero eius: scilicet Ioãnes baptista. Vnde nisi q̃ cognouit mysterium occultissimũ oibus ei illud ostendit modo quo potuit. s. exultando: adorando: & nunc primũ Ioãnes factus est prophetа ex voce beatæ Mariæ quinimmo etiam mater repleta spiritu sancto cognouit & declara-

Maria dr̃ ꝓphetissa q̃ ꝓphetа.

uit ipsam rem occultissimam cunctis clamãs vt oẽs audirẽt Vnde hoc mihi vt veniat mater dñi ad me? Nõne prophetissam se ostendit cum ait incantico. Beatam me dicent oẽs generationes: quæ tunc erat oĩbus ignota: sed futurum erat post tempora: qđ dixit. Sed & cum ministris nuptiarũ deficiente vino inquit. Quodcũq; vobis dixerit: scilicet filius meus facite. Ideo hoc dixit: quia præscia futuri miraculi: sciebat aquam in vinum conuertendam. Aut igitur gratia plena prophetiæ.

Degrã sanitatis quã habuit maria.

§.V. QVINTA GRATIA EST GRATIA

sanitatum. i. curare infirmos non medicina naturali sed virtute diuina. Opere diabolico vt fit incantationibus & superstitiõibus curare infirmos non pertinet ad gratiã istam: sed ad pẽm: vñ & phibitũ ẽ. xxv. q. iij. igitur. Sed q̃ mali extra gratiã gratũ faciẽtẽ faciãt aliqua miracula & sanent infirmos virtute dei: ostendit ex eo qđ dixit veritas illa quæ mẽtiri nõ põt. s. q̃ in die iudicij multi venient dicẽtes, Nõne in nõie tuo virtutes multas fecim? Dñe aperi nobis. Et dicet illis, Discedite a me operarij iniquitatis: quia scilicet fuerũt mali illa facientes. Sed ex hac dei gratia apostoli curabant infirmos ita copiose: q̃ ad vmbrã Petri transeuntis per viam infirmi tacti ei? vmbra sanabantur. Hac gratia copiose fuit replera beata Maria. Et licet non legat de aliquo sanato in vita eius: tamen post mortẽ q̃ innumerabiles varijs lãguoribus & incurabilibus ãtentos ipsa curauerit & curet: ecclesiæ ad eius honorẽ constructæ satis docent plene imaginibus: ipsas sanitates prædicantib?. Et quod copiosius est: qa ipsa sanauit totum hominem in aĩa. s. & corpore per fructũ ventris sui. Vnde dr Eccli. xliij. Medicina omnium in festinatione nebulæ. Nebula ista est caro christi de terra virginali exorta: nullo peccati pondere prægrauata: vltra puritatẽ angelorum eleuata: calore spiritussancti formata. Ecce video deo dei potentiã venientẽ & nebulam: totã terrã tegẽtẽ &c. Et hac medicina nobis a beata Maria facta: & nobis proposita: totus mundus sanatus est virtualiter. Vnde & beat? Bernardus. De plenitudine eius omnes recipiunt gratiam, egerant curationem: tristis consolationem.

Degrã operationis virtutum.

§.VI. SEXTA GRATIA DICITVR

operatio virtutũ: glo. i. miraculorũ q̃ sunt contra naturã. i. contra solitũ cursum naturæ. Et ista est differentia inter istã & p̃cedẽtẽ: qa præcedẽs videlicet gr̃a sanitatũ: est circa ea ad quæ se extẽdit etiã virtus naturalis. s. sanatio infirmitatum. Sed vbi p̃ naturã fit sanatio mediantibus medicinis & successiue p̃ gratiã diuinã fit & subito. Sed operatio virtutum est circa ea quæ se non extendit potentia naturæ creatæ: vt illuminatio cæcorũ: & resuscitatio mortuorũ: solem in cœlo fixũ stare vel retrocedere. Oĩm autẽ ☞ tutũ & miraculorũ maximũ est deus homo: seu verbum caro de virgine factũ. vñ Hiere. xxxj. Nouũ creabit dñs sup terrã. Fœmina circũdabit virũ. Ista fœmina est beata Maria q̃ circũdedit nõ aliunde accepit nisi a spũsancto corpe formato ex purissimis sanguinib? eius: & subito p̃fecte organizato: anima tũc creata plena sapientia & oĩ gratia: vñ & aia ei infusa & diuinitati vnita est & oĩa simul & in instanti. Nouũ est illud sup oẽs nouitates. Quis vnq̃ audiuit talia: inquit Esa. vlt. c. Certe nullus sol decẽ nec in præteritũ nec in futurum erit. Opus vtiq; huiusmodi

lineis retrocessit qđ figurabat,

gratiæ virtutũ fuit quod factũ est sub Ezechia: q̃n. s. ad petitionẽ eius in signũ suæ sanationis & remissionis culpæ: sol reuersus est retro p̃ decẽ lineas in horologio Acham regis: vt habet. iiij. Reg. xx. Sed opus virtutũ fuit istud quod fuit vmbra & figura: q̃ maius erit ipsa res fuit figurata. Signũ em̃ fuit datum in sanationem & remissionem peccati: non vnius: sed totius humani generis infirmi ad mortem q̃ q̃n sol iustitiæ filius altissimi retrocederet decem lineis tunc sanaretur homo. Nouem lineæ sunt nouem ordines angelorũ recti ante deum. Decima linea est hũana natura. Reuersus est ergo quasi retro: quando paulominus ab angelis minorat? quia mortalis factus: formã serui accipiens: habitu est inuẽtus vt homo. Et sic in decima linea. Horologium ad cuius descendens: q̃ in se habuit perfectionẽ oĩm ordinum angelorum & hominum. O quantæ virtutis opus. Deus factus est homo: vt homo fieret deus: cæcus illuminatus: mortuus suscitatus: infirmus sanatus per virginem Mariam. Cæcos q̃q; legim? eam illuminasse corporaliter. Nam vt legitur cũ quidã clericus ei valde deuotus: qui arte scribẽdi vitã suam sustentaret audiẽs & legẽs pluries de pulchritudie & excellẽtia virginis: rogabat frequẽter vt semel ei se dignaretur oñdere. Cui reuelatum est q̃ tanta esset claritas eius vt si videret visum amitteret. Qui nimis affectuose hoc cupiẽs dixit se non curare de amissiõe oculorum: dum semel mereretur eam aspicere. Cogitauit tamen in hoc sibi puidere ne amissionis visu oporteret eum mendicare scribere non valendo statuens videlicet in mente sua cum ei appareret vnum oculorum clausum tenere: & altero eam aspicere: vt saltẽ clausus oculus sibi remaneret illæsus. Cũ igit sup hoc anhelãti quadam vice beata Maria sibi cũ magna gloria appareret: & ille clausum vnum oculũ tenere inciperet: tãtam pulchritudinem & magnificentiam in ea cum vno oculo aperrovidit: q̃ nõ cõtentus vidisse vno oculo: nisi eã totis oculis vidisset: etiam si centum habuisset: aperuit subito & alium: vt pleni? prẽplaret. Qui subito ex immẽsitate lucis vtroq; oculo orbatus est. Nec tamẽ ex hoc cõtristatus: sed mirabiliter consolatus ex hmõi visione. Rogauit tamen beatã Mariam vt saltem vnũ restitueret vt ex scriptura degere posset. Hac igitur fuit plena beata Maria.

Maria habuit discretionem spũum sup oẽs

§.VII. SEPTIMA GRATIA EST DISCRE

tio spirituum. Nolite ẽ̃ quit Ioan. in prima cañ. sua) oĩ spiritui credere: sed probate spũs vtrũ ex deo sint. Nam & ipse sathanas transfigurat se in angelũ lucis vt adoretur: vt patet in colle. ij. Moysi per plura exẽpla. Et sæpe virtã se igerũt & virtutes esse simulantur: siue per instigationẽ diaboli: siue sensualitatis siue mali hois vt decipiat. Sed per hanc gratiam discernũtur ista vera a falsis. Nam vt dicit apostolus. i. Cor. ij. Spũalis oia iudicat. i. discernit agenda a non agẽdis: & simulata a veris. Et quia beata Maria fuit spiritualis sup oẽs: ideo super oẽs habuit discretionem spirituum. Sed & cum. b. Antonius in spũ videns totum mundum plenũ laqueis sibi inuicem connexis exclamasset. O quis euadet illos laqueos. Respondit ei. Sola humilitas. Beata virgo Maria super omnes viatores puros fuit sine comparatione humilis. Ideo ipsa p̃ gratiã istam discretionis spirituum oĩes decæptiones euasit. Proprium est spiritus nequã tentare de superbia spirituales. Sed nunq̃ beata Maria habuit stimulũ superbiæ. Sic Paulus apl's dicit. ij. Cor. ij. Nõ ignoram? astutias eius. s. diaboli: cũ ipsa sit plus q̃ Paul?: multo magis ipsa nõ ignorauit sed discreuit: & nunq̃ ab eo decepta fuit: vnde & salutata insolito modo cogitabat qualis esset ista salutatio: mente reuoluẽs: quia aliquãdo per laudes homo decipit. Et ideo cogitabat & discernebat ne forte deciperet. Sed recognoscens veritatẽ intellexit non esse decipiẽtẽ missum Sed omnimodam veritatem explicantem. Vnde Aue gratia plena discretionis spirituum.

Qđ maria habuit integritatẽ linguarũ.

§.VIII. OCTAVA GRATIA EST GENVS

variarũ linguarũ. Loqui. s. scire & intelligere idiomata varia: que quidẽ non didicit per industriã: sed accepit a deo p̃ gratiã. Ideo spũssanctus in pẽtecoste fuit datus in specie linguæ ignitæ: iuxta illud Act. ij. Apparuerunt illis dispartitæ linguæ tãq̃ ignis ad innuendum q̃ accæperant donum linguarum. i. loqui ad placitum suũ in varijs idiomatibus hebraico: græco: larino: gallico: theutonico: italico & hmõi. Et quia. b. Maria fuit cum apl̃is orans qñ recæperunt spiritum sanctũ: credendũ est q̃ & hoc donum recæperit cũ eis. Quãuis non esset deputata a deo ad discurrendũ per mundũ ad prædicandũ sicut apl̃i: tñ vt nil boni spũalis & gratiæ ei subtrahatur: decebit eã hac nõ priuari: sic nec filius eius q̃uis nõ egeret habere donum linguarũ: qa non prædicauit nisi Iudæis dicens, Non sum missus nisi ad oues Israel. non tamen hoc caruit fm beatũ Tho. in summa. Nec frustra ipsum habuit: q̃uis eo nõ fit vsus: sed ad excellentiã eius. Præterea ipsa beata Maria etsi non prædicaret: verisimiliter tamen credendum est q̃uis non scriptum sit: q̃ multi ex conuersis ad fidem de diuersis nationibus & liguis audiẽtes matrem Iesu deũ & hominẽ post ascensũ spũssancti accedebant ad eã visitandã venerandã & audiendã. Quibus cum plena esset charitate nec in loquela posset errare loquebat: consolabatur: rñdeat

tur: respondebat: instruebat varijs idiomatibus in quib? illi nutriti & edocti erant. Aue igitur & hac gratia plena.

Maria hũit gratiã inter pratiotum sermonũ.

§.IX. NONA GRATIA DICITVR IN

terpretatio sermonũ. i. expositio scripturarum: non per exercitium habita ex lectionibus doctorũ exponẽtiũ: sed p̃ infusionem spũssancti quã habuerunt apl̃i: vt patet in Petro ex epistola sua. Hãc gr̃am habuisse btãm Mariam patet ex hoc q̃ dicit Amos .pphera. ij. c. Nõ faciet dñs ỹbũ qd' nõ reuelet seruis suis. Sed beata maria sup oẽs fuit ancilla dñi: quin immo mater dñi. Vnde multo magis credẽdũ est q̃ ei reuelata fuerunt occulta mysteria scripturarũ. Habuit q̃q; & dignitatem apl̃atus. Nam etsi non fuit de numero. xij .apl̃orum a Christo deputatorũ ad prædicãdum, instruẽdum, & regẽdũ ecclesiã dei: fuit tñ magistra eorũ: & ideo dr Luc. ij. q̃ Maria conseruabat omnia ỹba hæc. vt. s. tpe suo instrueret apl̃os & euangelistas de multis: vt dr̃ gestis in suo conceptu & partu & infantia saluatoris q̃ illi non viderãt. Præterea si Ioannes baptista dicit. Ego sum vox clamãtis i deserto. Io. i. q. d. non tantum p̃dico voce: sed totus sum vox exultationis: ita q̃ omnia mea: vita, victus, vestitus, & locus prædicant pœnitẽtiam. Ita beatissimæ ỹgini omnia prædicant innocẽtiã. Si ergo Ioannes habet donũ & gr̃am p̃dicationis q̃a est vox clamãtis i deserto multo magis btã Maria habet hoc donũ apl̃atus: q̃a est vox clamãtis i cœlo. Proprietas apl̃oꝝ is inuata a xp̃o ẽ. Vos estis lux mũdi. Mat. v. Sed multo magis btã Maria cuius vita inclyta (vt canit eccl'a) cunctas illustrat ecclesias. Pauit etiam & pascit ecclesiam continue bñdicto fructu vteri sui: pane angelorũ in ipsa formato in sacro altaris nobis ministrator vt pastor bonus. Concludit igitur Alb. vbi. ẽ. q̃ vniuersitatem gr̃arum gratuitarũ & gratis datarũ oĩariam habuit. Quãuis em̃ iste gr̃æ præcipue gratis datæ cõiter dẽt ad vtilitatem aliorũ & sui p̃fectũ: beatæ tñ Mariæ fuerunt collatæ: etsi non habuerit ministerium in ecclia vt apl̃i ad decorandum potentiã: ad nobilitandã naturam: ad honorandum p̃sonam suam: & sic ad p̃fectionis & delectationis augmẽtũ in materiam laudis & omniũ bonorũ spũalium complementum: iuxta illud Sap̃. vij. Venerunt mihi oĩa bona pariter cum illa. s. sapia diuina: quã alij cõcipiunt mẽtaliter: ipsa etiã corporaliter. Et ideo Aue gr̃a plena.

Sãti cõparãtur stellis q̃ re.

§.I. DE PREMIO NOTA QVOD SAN

cti cõparãt stellis quarũ vna est lucidior altera. Sic & sancti vn? glorio sior altero. Et hoc est qđ ait apl's. i. Cor. xv. Sicut stella differt a stella in claritate. sic erit & resurrectio mortuorum: q̃a erit & manifestabit cunctis vnus splẽdidior altero. Oẽs tñ stellæ lumen recipiunt a sole. Sic oẽs sancti lumẽ gloriæ recipiunt a Christo: q̃ est sol iustitiæ. De plenitudine ei? nos oẽs accæpimus gr̃am p̃ gr̃a. Ioan. i. ideo est gr̃am consumatam gl̃ię p̃ gr̃a gratum facientẽ in pñti habita. Sed mulier ista btã maria q̃uis & ipa stella maris illustret a sole non tñ hic dr illuminata a sole: sed vestita ipso sole vt oñdat p̃miũ eius excellẽtissimum: vt sicut nihil p̃pinquius & cõiunctius corpori q̃ vestis ei? ei?: ita nihil p̃pinqui? gl̃iæ Christi q̃ gl̃ia & p̃miũ btẽ Mariæ: & apte: vt sicut ipsa vestiuit solẽ ipm in mundo dei filiũ carne sua: fm illud Ezech. xxxij. Solem nube regã: sic ipse eã i cœlo vestiat sole excessiuæ gl̃iæ: vt dicere de ea valeat illud. Te mecũ assumam & regnabis mecum.

Quid signat luna sub pedib? btẽ mariæ.

§.II. MERITVM EXCELLENTISSIMVM

innuit cũ subdit. Luna sub pedibus eius. Luna inquantum variabilis significat mũdũ. inquantũ eclipsim sæpe patit: significat defectũ inquantum lucens illuminata a sole: significat eccl'iam. Et ex oĩbus his significationibus oñdit meritum beatæ Mariæ. Nam inquantum significat mundũ luna propter, suæ lucis varietatem: quia q̃ñq; plena: q̃ñq; media: q̃ñq; vacua. Sic aliqui in mundo aliq̃n habent plenam pro speritatẽ aliq̃n medio mõ: aliq̃n ea nudati: fm hoc luna fuit in mũdo sub pedibus eius per contemptum pfectissimum mũdi sub pedibus affectus erat: vt nihil esset qđ' mũdanus violaret affect?: qđ' de nullo sctõꝝ dici põt. Inquãtũ significat defectũ: sic luna sub pedibus ei?: qa oĩs defectus sub ea ẽ: vt inquit beatus Hiero. Sola sine pcõ actuali etiam veniali vt declarabit. Nã cũ esset plena gratia & veniale nõ sit vbi gratia. i. q̃ ab ea non p̃cedit: sed p̃ter eam. Si esset ibi venia: ibi esset aliquid vacuum a gratia: & sic nõ esset plena gratia. Vñ & beatus Augu. Cum de peccatis agit nullam de ea prorsus volo haberi mentionem propter honorem dñi: cuius mater fuit. Inquãtum significat ecclesiam: iuxta illud p̃pheꝛę. Eleuatus est & luna sterit in ordine suo. i. ecclesia ordinata ab apl̃is post eleuationem solis per ascensionem. Et secundũ hoc tm̃ fuit meritum virginis vt ecclesia sit sub pedibus eius: sub p̃fectione eius & dnio. Vñ ipa ait. Eccli. xxiij. In Hierusalem poresta mea i deest in ecclesia. Vñ eccl'ia ad ipsam orat. Sancta Maria succurre miseris iuua pusillanimes: refoue flebiles: ora pro populo: interueni p̃ clero: intercede pro deuoto fœmineo sexu. sentiant omnes tuum iuuamen &c. Cum enim nunq̃ peccaret nec otiosa esset: sed semp operaretur cum maxia charitate: & id quolibet actu mereretur valde & hoc ostendit immensum meritum eius: vt ipso merito ex precib? ecclesia protegat ab ea: & sic plena gratia: vñ opus nostrum habet q̃ sit meritorium & tanto plus: quãto cum maiori gratia.

§.III. PRIVILEGIVM COPIOSISSI

mum eius non vnum: sed multiplex: ex eo q̃ dicitur i corona capitis eius habere duodecim stellas: quę sunt duodecim priuilegia seu gratiæ singulares eius excellentiæ quæ corona dicitur. Et diuersi diuersimode assignant ista duodecim sed Alb. vbi. ẽ. sic.

¶ Quia nunq̃ peccato maculatur.
¶ Quia nec peccare potuisse insinuatur.
¶ Quia in quolibet opere meruisse monstratur.
¶ Quia summa puritas in ea expressatur.
¶ Quia mater simul & virgo decantatur.
¶ Quia mater dei vere nuncupatur.
¶ Quia virgo virginum esse dicatur.
¶ Quia mater omnium prædicatur.
¶ Quia porta cœli declaratur.
¶ Quia regina miæ laudatur.
¶ Quia passio Christi ei soli cõicatur.
¶ Quia sup oẽs creaturas exaltatur:

Priuilegiũ priuilegii.

§.IIII. ET HEC SIC DECLARAT AL

bertus ibi. Qđ' nunq̃ peccauerit patet ex illo ỹbo Cant. iiij. Tota pulchra, es. s. in aia & corpore: & macula. s. pcti non est in te. Et si dicat. Qui totũ dicit nihil excludit. Sed Iac. iij. dr. In multis offendimus oẽs. Et. i. Ioã. i. scribitur. Sanguis eius emundabit conscientias nostras ab omni pcto. glo. ibi. Nõ tamen debemus putare q̃ diu viuimus oĩno posse a peccatis mundari: ita intelligit quin in aliqua incidamus: saltem venialia. Quis em̃ põt dicere mũdũ est cor meum: purus sum a pcto: inquit Salomon Prouerb. xx. Sed vt dicit regula iuris in. vj. Generi per speciem derogatur. Per speciale enim priuilegium concessum beatæ mariæ quo ad ipsam derogatur illi regulę generali: q̃ omnes peccauerunt. ad Rom. iij. Qđ' declarat. b. Aug. in lib. de natura & gratia dicens. Si omnes sancti & sanctæ dum hic viuerent interrogati fuissent vtrũ peccatum haberent: omnes vna voce resp̃onderẽt id qđ' Ioãnes de se & socijs dicit. Si dixerimus qa peccatum non habemus ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est: excepta scta virgine Maria. Inde scimus ei plus gratię fuisse collatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

latū ad vincēdū exōmni pte pcīm:q̄ concipe & parere eum meruit quē ꝺstat nullū habuisse pcīm. Est igit hmōi priuilegiu soli ei collatum respectu oīm viatorū. Nam etsi angeli boni nunc̄ peccauerunt:nō cōputant ipi in numero viatorum. Qđ aūt dicit Chryso. sup illud Io.ij. Quid mihi & tibi est mulier: ꝙ aliqđ humani passa est tūc beata Maria: quasi ꝑter vanitatem voluerit xpm inducere ad faciendū miraculū:& ideo xps sic dure videt sibi locutus. Cōcedit simplr Albertus prima partē.q.aliqđ humani passa sit vt hō.l.cō patiet cū hoibus in defectu vim. Sed ꝙ aliqđ passa sit vel egerit vanitatē p oīa falsum est & ꝛ Aug. Vnde p excessum locutus est Chryso. Vel forte ꝛm opinionē astantiū dixit q̄si illi hoc æstimarent. Ideo aut nō ponit priuilegium eius ꝙ fuit sine originali concepta:qa istud erat impossibile nisi cōciperet de virgine:& sic mr sua esset virgo. Et sic nō esset priuilegiū Mariæ ꝙ ect simul mr & ỽgo:vt dicet:qa & mr sua hoc habuisset. Priuilegiū ergo xpi solius fuit cōcipi sine originali.

§.V.SECVNDVM PRIVILEGIVM GRA

tiæ singularis fuit impossibilitas peccandi in ea. Vnde btūs Bernn. in sermo. de natiuitate. Ego puto ꝙ copiosior gra sctificatiōis in ea descēderit ꝙ in alīs in vtero sctificatis:q̄ tota vitam ei⁹ immunem ab omni pctō efficeret:qđ nemini in natis mulierum credimus esse donatum. Tāta igit gra ei infusa est ꝙ peccare non poterat. Sed cū Dam. dicat ꝙ oē creabile est verbile ꝛm esse & ꝛm electionē. Sed ꝛm eē vt corpalia. ꝛm electionē vt rōnalia. Sed btā virgo fuit cōposita ex vtroq; ergo videt fuisse ỽtibilis vtroq; mō:vñ & ad pcīm. Insup gloriosi⁹ habet qđ ex victoria habet ꝙ sine victoria. Sed vbi non est pugna:non dr esse victoria. In btā aut Maria fuit nulla pugna:fuit ergo & nulla victoria. In beata Maria fuit summa gloria:ergo & victoria:ergo & pugna. Igit videt potuisse peccare. In laudem q̄ sctōꝝ cātat. Qui potuit trāsgredi & nō est trāsgressus:facere mala & non fecit. Videt ergo maxime & hoc ei cōuenire q̄ est oi laude dignissima. Sed ꝛm rei veritatē ipa sola inter viatores peccare non potuit. Inter posse enim peccare & posse mereri:& nō posse peccare & non posse mereri medium est non posse peccare & posse mereri. Sed primus status est comprehensorum q nō pnt peccare nec mereri. Sed ꝛs est viatorꝝ cōiter q pnt & peccare & mereri. Medius ergo status conuenit btē mariæ q fuit simplr viatrix & ꝛm quid comprehensor:vnde ipsa potuit mereri non peccare:quod ptinet ad statū medium. Sciēdum ītm Alb. ꝙ non peccare p se sequit naturam inuertibilem. Et hoc modo deus trinitas dr nō posse peccare. Btūs Hieroñ. Deus solus omnipotens dr qui cum omnia possit: peccare non pōt de pec. dist.ij.c.vlti. Sed ꝛo modo dr nō posse peccare quod habet vnionē psonalem cum natura inuertibili. Et hoc modo xps hō peccare non potuit. Vñ Damas. dicit ꝙ impeccabilis erat dns Iesus. Tertio modo dr nō posse peccare quod habet coniunctionem vel cōuersionē rotalem ad naturam inuertibilem p medium quod est de sui natura inseparabile:vt est habitus gloriæ. Et sic sancti in patria non possunt peccare. Pā. cxlvij. Confortauit.i. roborauit sseras portarum tuarum.s.supnæ Hierusalē vt null⁹ possit exire.s.peccando. Quarto modo dr non posse peccare quod habet coniūctionem ad naturam inuertibilem p medium:qđ etsi de sui natura in se quidem est separabile: sed tm omnino est separatum a ꝛrio repugnante vel resistente vel impediēte:& propterea in suo summo in illo est inseparabile:vt est plenitudo gratiæ q̄ fuit in beata Maria. Et ex hoc peccare nō potuit. Vnde & Ber. de Ioseph dicit ꝙ credebat potius virginem posse parere q̄ Mariā posse peccare. Et ex his patet mō ad obiecta. Pugnā aūt habuit etsi nō abintra extincto ī ea fomite:tm abextra p tribulationes.vñ & victoriam.

Arguit ꝙ.b.maria peccare potuit.

§.VLTERTIVM PRIVILEGIVM EST

in quolibet ope suo meruisse. Hortamur vos (ait apl's.ij. Corinth.vi.) ne in vacuū gram dei recipiatis. Dat de⁹ gram vt operando ꝛm eam acqrat sibi merita vitæ æternæ. Qui igit autem sancti in multis & p multa bona opera se exercuerit in gra:nullus tn fuit qui semp in omni ope suo secutus fuerit instinctum gratiæ:vt sic semp meruerit in operib⁹ suis. Sed hoc fuit p priuilegiū singularis gratiæ in btā virgine Maria. Notandum igit ꝛm Alb. ꝙ beata Maria quolibet motu liberi arbitrij ad agendum vel patiendum merebat. Vñ non merebat motibus naturalibus inquantum naturalib⁹:vt oscitando, digerendo, & hmōi:qa ibi non concurrit liberum arbitrium:sed merebatur motibus rōnalibus gra informatis vñ & motibus liberi arbitrij gratuitis vbi liberum arbitriū & gra operabat. Sed liberum arbitrium vt iumētum: gratia vt sessor:ꝛm Ansel. Vnde & apl's.j.Cor.xv. Non autem ego:sed gra dei mecū.s.operat. Et sic merebat quolibet motu quo cōtingit mereri in agendo. In passionibus aūt inquātum ipse passiones ab extrinseco inferunt vt iniuriæ:vel necessario contrahūt ex natura:vt tristitia, timor, & hmōi. hō non meret sed inquantū volūtas rōnalis informata gra ab illa insufferenter iam ꝓpria libertate inclinat:sic meret eis. iuxta illud.ij.ad Tim.ij. Si sustinebimus & conregnabimus. Et sic beata maria in actionibus & passionibus ex libero arbitrio ꝓcedentibus:vel eo cōcurrente in eis semp merebat. Et ad hoc facit triplex ratio. Prima est:quia ꝛm philosophū intellectus semp rectus est:nisi q̄n se immiscet phantasticis & deducit ab eis. Sed intellectus btē Mariæ nūq̄ se immiscuit phantasijs vt deduceret ab eis:& sic semp rectus fuit. Sed rectum dr cuius medium non exit ab extremis: ergo semp mēs eius in summum bonum principium & finem oīm. Secunda rō. Vbicūq; rō nō pōt in discernēdo errare:& volūtas nō q̄ pōt eligere multa:sed eligit vltimū & optimū. Sed vtrūq; horum fuit in beata Maria. Lu.x. Maria optimam partē elegit.s.vnum quod est semp absolute necessarium. s.summū bonum:& sic semp meruit. Tertia rō:dicit apl's.j.Cor.x. Sive manducatis sive bibitis sive quid aliud facitis:omnia in gloriam dei facite. Frustra hoc præciperet, cōsuleret, vel moneret si nullus obseruaret. Sed nullus aliorum viatorū hoc semp seruauit. Oportet ergo aliquem inuenire qui hoc fecerit:alias frustra. Et ita fuit beata maria. Vnde Odilio in sermone. Vnum pro certo scimus:quia omnis mariæ actio sp intenta fuit in domino. Nec tamen ex hoc æqualibitur ipsa Christo qui improportionabili charitate hæc faciebat:& sine sui indigentia.

triplici ratione btā maria in actiōib⁹ et passionib⁹ ex libero arbitrio ꝙ sp mereb atur.

§.VII.QVARTVM PRIVILEGIVM EST

puritas in ea in summo. Ad qđ facit quod ait ei angelus.s. Inueniſti gram apud deū:gram puritatis apud deum.i.summam post deum. Dicit em Ansel. ꝙ ea puritate decuit vt nitere:qua maior sub deo nequeat inueniri. Nam si maior in filio suo:hic est de⁹. Et ad hoc facit qđ dr Prouerb. xxv. Aufert rubiginem de argento & egreditur vas purissimum. Argentum preciosius metallum cæteris post aurum significat btām mariā albam puritate & preciosiorē perfectione cunctis sanctis post Christum. de quo dr Cant. v. Caput ei⁹ aurum optimum. Rubigo fuit peccatum originale:quo ablato per sanctificationem in vtero est effecta vas purissimum. Christus qdem habuit puritatem:ita ꝙ nullo mō nec vnq̄ habuit in se originale. Omnes baptizati vel sanctificati in vtero hīt puritatem ab originali. ſ.in puritate liberati: qđ quidem habuerunt quo ad culpam a qua mundati habent adhuc originale quo ad fomitem. Virgo autem maria habuit puritatem ab originali:nō quia non contraxerit illud: sed mūdata ita est ꝙ nullo modo remāsit in ea aliquid pœnæ eius:id est fomes. immo extinctus fuit. Et sic maior est puritas eius post deum hominem quo. ſ. ad contrahētes originale. Nam angeli nō contrahunt originale. Notandum tamē ꝙ puritas ꝛm Albertum non tm dicitur per recessum ab impuro:sed etiam per approximationem & accessum ad summe purum. Pro cuius declaratiōe sciendū est ꝙ puritas vt videtur sequitur naturam luminis & luminosi:vt quod plus participat de natura lucis plus habeat puritatis. vt summa lux vel summe luminosum summe sit lucidum & purum. Et vbi magis proprie & vere est proprietas lucis: ibi etiam magis ỽe & proprie est proprietas puritatis. Vnde cū sit lux corporalis & lux spūalis. vt dicit. b. Aug. sup Gen. ad ſram magis ꝓprie dr lux spūalis lux q̄ corporalis. Erit ergo & puritas corporalis & puritas spūalis. Sed maior puritas corporalis est ꝛm maiorem cōuenientiā ad summā lucem corporalē. Et sic aqua purior est terra:& aer q̄ aqua:& ignis q̄ aer: firmamentum q̄ ignis:cœlum aqueum q̄ firmamentum: cœlū empyreum q̄ aqueum. Et illud patet ad sensum. Similiter maior puritas spūalis est ꝛm maiorem conuenientiam ad summam lucem spūalem:q̄ deus est:qa lux est i tenebris in quo

De puritate btē mariæ vnde & quō hꝫ istā puritatē ad summo

in quo tenebræ non sunt vllæ. Sed ꝛm hoc ergo purior erit anima sensibilis q̄ vegetatiua:rōnalis q̄ sensibilis: angelica q̄ rōnalis humana ꝛm naturam. Sed ꝛm gram aūt q̄ est q̄si lumē creatū, ꝓcedens a luce increata:vbi ē maior ꝓticipatio gratiæ ibi maior appropinquatio ad primā lucem. Ergo vbi gratia in summo:ibi appropinquatio in summo & puritas in summo. Sed in beata maria respectu omnium creaturarū aliarum non vnitarum:fuit gra in summo: ergo & appropinquatio:& inde puritas in summo. Item apl's ait.j. Tim.j. Charitas de corde puro.ſ.ē. Vbi ergo maior charitas ibi maior puritas. Sed charitas in btā maria in summo:ergo & puritas in summo. Petrus etiam dicit in actib⁹ apl'oꝝ.xv.c. Fide purificās corda eorum. & loquit de fide formata p charitatem. Sed beata Maria habuit fidem in summo. ergo & puritatē. Nec obstat huic conclusioni ꝙ puritas btē mariæ et iā in statu viæ fuit maior omnium sub deo. Vñ & angelorū & btōꝝ. hoc ꝙ sua puritas non plene apprehēderet p speciem lucem increatam vt beati. Nam hoc ideo erat:qa maior lux gratiæ in subiecto passibili coniuncto corpori & passibili & grosso beatæ mariæ:minus immutat & mouet actualiter q̄ maior lux gratiæ in subiecto impassibili & glioso. Et hoc apparet p exemplum a simili. Videmus ꝙ q̄nq; maior lux minus illuminat:& minor lux magis illuminat p cōiunctionē cum aere obscuro vel claro. Vñ q̄nq; luna tm illuminatī nocte vel magis in aere sereno quantum vel q̄ sol in aere obscuro & obnubilato: & tm improportionabiliter maior est lux solis q̄ lunæ. Sic & beata Maria:etsi nō ita actualiter cōtinue videret deum summam lucē p spēm vt scti, ꝓpter obstantiam corporis passibilis sui:tm habebat maiorem gratiæ habitum & substātiam q̄ ipsi:vñ & magis, ꝓxima luci æternæ:& inde magis omnibus pura. Hæc igitur puritas inquit Alb. nihil aliud est q̄ pcti originalis deletio:fomitis extinctio:gratuitarum perfectionum vltimatio. Et sic in beata virgine ꝛm statum viæ fuit gra dei fortius & magis q̄ in angelis:quantum. ſ. ad substantiam: non quantum ad actum qui est operatio:& sic puritas in summo. Sed ad hanc puritatem summam quatuor gradibus ascendit.

maria q̄tuor gradib⁹ ad summā puritatē ascēdit.

¶ Primo em purificata fuit p sctificationem in vtero.
¶ Sc'o in virtutum exercitatione.
¶ Tertio in spūssancti supuentione.
¶ Quarto in filij concæptione.

In primo est pfectio grarum sacralium. In sc'o est pfectio ỽtutū. In tertio est pfectio donoꝝ. In quarto est pfectio fructuum & būtudinum. De prima dr Cant. iiij. Tota pulchra es amica mea libera. ſ. ab originali. Tota pulchra es a morta li exempta. Macula nō est in te. ſ. venialis. De sc'o in figurā eius dr de Hester ꝙ erat formosa valde incredibili pulchritudine & oīm oculis gratiosa & amabilis. Formosa. ſ. i operib⁹ charitatem quæ est forma ỽtutum. Incredibili pulchritudine in corpore p virginitatis insolitam castitatem. Et oīm oculis gratiosa:p cordis humilitatem:qa respexit humilitatem ancillæ suæ. Et de pulchritudine Sap. iiij. O q̄ pulchra est casta generatio cum claritate &c. De tertio Pā. Sctificauit tabernaculum suum altissimus:deus in medio eius s.non cōmouebit. Et Luc. i. Spūssctus supueniet in te &c. De quarto Ezech. xliij. Maiestas dñi ingressa est templum adviā portæ q̄ respicit ad oriētē. Et postea sequit. Et replera est gloria domus dñi. ad Heb. vlti. Adeamus cum fiducia ad thronū gratiæ eius & inueniamus auxilium in tpe oportuno. Et sic patet priuilegiū quartum de puritate in summo.

§.VIII.QVINTVM PRIVILEGIVM

gratiæ est:quia simul est mater & virgo. vnde Hiere. Inuenit populus gram in deserto. gram. ſ. singularis maternitatis, ꝓducētis eum qui nobis attulit gratiam & veritatem. In deserto.i.btā maria derelicta a pctō:derelicta in templo a parentibus:derelicta a quolibet viro & incognita per quā nō transiret hō:sed mater esset & virgo. mater inuiolata:mater incorrupta:mater intacta. Quis vnq̄ audiuit talia:inqt Esa. vlti. c. vt mater esset & intacta generaret? q.d. nullus. Si q̄ris ait. b. Amb. naturæ ordinem: Fœmina mixta viro gnare consueuit. Liquet autem ꝙ præter naturæ ordinem sit Christus natus ex virgine, de cōse. dist.ij. reuera. Decuit aūt ꝙ talis mater esset & virgo:quod est ei priuilegiū singulare. Hō em est dignissima creaturarum:ergo gnatio hois est nobilissimus effectus gnalis. Gnatio autem nobilissimi cuiusdam hois est effectus hois spālis:sed nobilissimus effectus nō est nisi nobilissime subsistantiæ. iuxta illud Luc. vi. Ex fructu arbor cognoscit:ergo gnatio nobilissimi hois erit effectus nobilissimus nobilissime:vel nobilissimi hominis generātis. Sed vnus est solus hō nobilissimus. ſxps:ergo vni soli ꝙuenit esse marrem illi⁹:ergo hmōi maternitas est priuilegium vni⁹ soli⁹. Item effectus nuius gnationis fuit pfectus in summo:ergo & gnatio pfecta in summo. Sed pfectior est gnatio vbi vnus de vno q̄ vbi vnus ex duob⁹:ergo in ista gnatiōe debuit esse vn⁹ de vna:ergo illa fuit mater & ỽgo. Ite ad pfectissimā gnationē ꝛm naturā sequit pfectissima maternitas. Sed pfectior est maternitas cum incorruptiōe q̄ cum corruptiōe:ergo decuit vt in tali gnatione esset simul mater & virgo. ꝛm illud Esa. vij. Ecce virgo concipiet & parie filium. ſ. pmanens ỽgo. Ite q̄q; est in arte exemplari diuino torum debet esse declaratū & exemplatum in exemplo creato. Sed gnatio est in diuinis:ergo aliquod exēplū debet hīe in natura. Sed ibi vn⁹ de vno:pater de filio sine diuisiōe, corruptione, & cōmixtione:ergo & hic in gnatiōe xpi de vna sine corruptiōe & commixtione:ergo ipsa mater & virgo. Priuilegiū est igitur solūmodo btē mariæ:ꝙ sit mater & ỽgo. Nec sua maternitas aut virginitas fuit indifferens: sicut pōt esse in alijs:sed vtrumq; fuit meritoriū. Eius em pfectissima virginitas fuit pfectissima integritas cordis & corporis ex radice summæ charitatis. Eius ꝙ maternitas fuit sibi meritum: qa ipsa de congruo meruit fieri mater dei: merito fuæ fidei, spei, & charitatis: ac pfectissimæ humilitatis. Quod si obiꝫ Obiicit ciatur istud priuilegium non sibi soli conuenire sed ecclīæ ꝙ nō so & plantæ. Nam dicitur ecclesia mater & virgo. Et si dicatur li ei que ꝙ mater & virgo eccl'a dicitur spiritualiter nō naturaliter, nia thoc Tunc sic. maternitas & virginitas spiritualis est perfectior priuile & nobilior maternitate & virginitate corporali: ergo veri⁹ gium. & perfectius dicitur ecclesia mater & virgo q̄ beata maria. Respondeo ꝙ ecclesia non habet in omnibus membris integritatem carnis. Et in nullo habet integritatem carnis & cordis cum summa fœcunditate spirit⁹ & corporis excepta pfectissima virginitate & fœcunditate beatæ mariæ. Sed illam spūalem fœcunditatem & virginitatem quam habet ecclesia in alijs mēbris:habet in se & in beata maria excellentissime communē cū alijs. & insup istam priuilegiatam singularitatem. De plantis dicit philosophus ꝙ est in eis sexus. Est em planta masculina:& planta fœminina: & tamen plāta gnat plātā sine corruptione & cōmixtiōe: ergo est ibi mr & ỽgo:& nō solū maria. Rūdeo ꝙ plāta dici posset suo modo habere virginitatem & fœcunditatem seu maternitatem si simul hīret. ſ. simul virorē florī cū pre fructificationis qđ nō cōtingit:vt dicere posset. flores mei fructus sicut amygdalum q̄ virginis matris figura fuit. Hoc etiam in figura notatur Gen. xv. vbi dr Abrae. In quarta gnatione reuertent huc. ſ. ad terram ꝓmissionis semini Abrae ꝓmissam. Quatuor sunt modi generationis humanæ ꝛm Ansel. nec est inuenire alium modum. Prim⁹ fuit sine fœmina & masculo: vt Adam factus a deo. Secundus fuit sine fœmina ex viro: vt Eua ex costa Adæ. Tertius est ex muliere & masculo: vt ē cōis oīm naturalis gnatio. Restabat quartus modus. ſ. ex fœmina sine viro. Et hoc est virginis mariæ solum: vnde mater & virgo qđ est singulare priuilegium. Et p hanc gnationem quartam filij abrae. i. veri fideles reuertentur ad terrā fluentem melle & lacte promissam eis. i. vitam æternā abūdantem dulcedine dilectionis & lacte puritatis. Modi gnationis huius quinis

§.IX.SEXTVM PRIVILEGIVM GRA

tiæ est ꝙ est mater dei. Orige. sup illud. Cū esset desponsata maria ē mater eius (matt. ſ. mater) vnigeniti dei. mater creatoris & mr dei. plasmatoris omnium, mater ei⁹ qui est in cœlis sine matre: in terris sine patre. Et hoc est singularissimum omnium priuilegiorum eius. Figuratum Dan. xiij. in Daniele existente in lacu leonum. cui missus est Abacuch ministerio angeli de ludæa in Babyloniam cū prandio bono: qui Abacuch itrauit & exiuit ad Danielem clauso ostio: nec Daniel in aliquo fuit læsus a leonibus septem qui deuorabant alios. Daniel em qui interꝓrat causa dei, castissimus, sapientissimus, cōtēplationi deditus: significat ỽginē mariā rotā virilem nil fœmineū in moribꝫ hūtem, castissimam, sapientissimam, & cō

Universidad de Deusto
Biblioteca

rēplatiuū: quæ bene dr causa dei: qa mater dei. Mater enim est causa & origo filij: cuius filius deus est. Abacuch interpretatur luctator fortis: & significat Iesum qui luctam gessit cū diabolo non inanem. Hic cum prādio bono diuinitatis angelos & hoies reficientis ad Danielē. i. ad virginem missus est. i. incarnatus ex ea angelo nūtiāte. De ludæa quæ interpretatur confessio missus est in Babyloniam q̄ interptat cōfusio: qa de cœlo vbi est cōfessio diuinæ laudis in mūdū plenū cōfusione errorum & pctōr. Intrāte aūt & egrediēte Abacuch claustra non reserata fuerūt: qa aluus tumescit virginis, clausa pudoris pmanent: etiā ipm parieti. Leones septem q circumeunt quærentes quem deuorēt: vniuersitas sunt dæmonum de septem vitijs capitalibus tentātes q in nullo potuerūt ꝙ ginē matrē lædere: sed alios deuorabāt homines & bestias. i. Iudæos & Gentiles. Vbi etiā notādū fm Alb. q̄ non pōt intelligi maior gratia puræ creaturæ participari q̄ ee matrem dei. Maior em est q̄ filius adoptiuus p gram: vel angelus vel frater dei. Et rō primi est: qa inter matrem & filiū est coniunctio substātialis: inter patrem & filium adoptiuū est participatio accidentalis: ergo maius est esse matrem dei per naturā q̄ esse filiū dei p adoptionē: qa pfectior est coniūctio substantialis q̄ accidentalis. Præterea qd' claudit alterū i se plus est & magis eligendū q̄ illud qd' non claudit. Sed esse matrem dñi fm naturam claudit in se esse filium adoptiuū p gram necessario: qa aliter non fieret mater: ergo plus est ee matrem q̄ filium adoptiuum. De angelo sic probat. ad qd' sequit maius bonū illud est plus eligendū. Sed ad esse matrē dei sequit maiꝰ bonū q̄ ad esse angelum. Nā ex maternitate tali efficitur domina omnium angelorum. Etsi angelus fm dña āge natura pōt esse pfectior sicut est in beata matre dei. De fra tre sic probat. Causa inquantum causa est dignior effectu in quantum effectus. Dignius est ergo esse causam boni q̄ conbeata Maria ex maternitate tali effecta ē natura sit nobilior & pfectior hoie: tm fm gram quæ potior est causatum bono. Sed mater dei est cā & origo dei. fm illud. qd' natum est. Frater autem dei nō est cā & origo dei: sed causatus ab eadem origine: ergo plus est esse matrem dei q̄ fratrem dei. In cuius etiam signum est ꝙ dūs dedit præceptum de honorando patrem & matrem: nō aūt de honorando fratres: quia quid maius est mater q̄ frater. Item cum maius & dignius sit esse patrem q̄ mrem: si aliqua pura creatura esset pater dei fm humanitatem videret tunc plus esse fm hoiem patrem esse dei q̄ matrem dei: ergo ee matrē dei non est maximum priuilegiū qd' possit cōmunicari puræ creaturę. Ad hoc rndet Alber. ꝙ hoc esse nō pōt: & multa indecētia seqrētur. Dicit em philosophꝰ ꝙ masculꝰ est q generat in alio. Ergo ille qui esset pater dei aut generaret in alio: aut in seipso. Si in alio: ergo duæ essent: vnus generans in alio & vnus vna generans ab alio seu altero: ergo ibi esset masculus & fœmina. Si autem pater generaret in seipso: ergo nec eēt masculus: nec esset pater. Item non esset rō tunc quare magis diceret pater mater. Item cum non sit in viro locus concæptionis, formationis, & nutritionis. Et si fieret subita formatio: non esset gnatio. Item cum non sit ibi organum partus idiferens esset rō virginitatis: & sic non esset filius virginis nec esset pater nec mater. Item sic esset exclusus sexus fœmineus ab incarnatione. Non em incarnatum esset fœmina: nec incarnatus esset ex fœmina. Et sic ꝙ patet maior gratia puræ creaturæ concedi non pōt: q̄ esse matrem dei naturalem. Nā qd' ait Christus Mat. xij. Qui fecerit volūtatem patris mei. s. ipse meus frater, soror, & mater est: intelligit spūalr ista parentela non naturalr. Sed beata Maria fuit mater naturalis vñ priuilegiū singulare. Itē ꝙ fuerit nutrix dei. Ipm em vt canit ecclia sola virgo lactabat vbere de cœlo pleno non est p se priuilegium sed pars priuilegij quæ includit in maternitate dei. Ad integritatem em maternitatis fm Alb. exigit non tm materia prima corporis generandi: sed etiā alimentum nutriendi: qd' tm aptū natū est ab alio accipi. Vñ q̄ est alia mater: alia nutrix. Nutrix est q̄si media mater a qua alit q̄ puer multum habet a cōplexione influente: ergo ad perfectissimam maternitatem exigitur etiam rō nutricis. Vñ cū beata maria fuerit pfectissima mater: fuit & nutrix. fm illud Luc. xj. Btūs vēter q te portauit & vbera q̄ suxisti. Et sic submarre dei includit nutrix dei.

Objicit ꝙ nō sit maximū priuilegiū esse matrē dei.

§. X. SEPTIMVM PRIVILEGIVM EST

ꝙ est virgo virginum: sic canit ecclia in litanijs. Vbi notandum fm Alb. ꝙ p genitiuum notat duplex habitudo: generalis. s. & spālis. Rone habitudinis quam importat gnatr non tat originē. Dr em genitiuus a generando quasi a prima sui generatione a qua nomen accæpit. & notat habitudinē gignētis ad genitum vel econuerso. Rone spālis habitudinis notat excellentiæ significationē. Rone igit primi non cōuenit Christo vt dicatur virgo virginū. Quia etsi excellit virginitatem matris: ipse tm non fuit primus virgo qui generauit alios virgines p imitationē. Sed bta maria ē mr oim in mō virginitate: qa prima sine pcepto, cōsilio, vel exemplo glorioſum virginitatis mun⁹ deo obtulit: & p votum virginitatis vt dicit Aug. ab ea emissum. xxvij. q. ij. beata maria. opprobrium virginitatis abstulit: qa maledicta in lege diceba tur sterilis: & eam in se consecrauit: & sic oēs virgines p imitationē sui gemit: ergo ei soli cōuenit ꝙ sit virgo ꝓginū & mater ꝓginū. Rone autem secūdæ habitudinis. i. inquantū notat excellentiā p oēs virgines: sicut rosa flos florum: quia excellit alios: & rex regum Iesus: qa excellit oēs reges. Sic ei soli cōuenit ita ꝙ nulla alia pōt dici virgo virginum. Excellit autem oēs alios in fomitis extinctione, in puritate, & in fœcunditate: quia nulla virgo fœcūda nisi ipsa. Nec tm ex hoc pōt dici min⁹ cōtinēs: qa nūq̄ fuit tentata: ex eo ꝙ Philosophus dicit in Ethicis: ꝙ cōtinēs patitur. s. impulsus rētationum: sed non deducitur. i. non vincitur ab eis. Nā hoc habet locus fm instinctum naturæ vel cōmunis gratię: secus per extinctionem fomitis: vt in beata maria. Victoria enim cum sit declaratio potentiæ sup aduersarium magis ac magis declarat potentiam quando tanta est super aduersarium potestas ꝙ non pōt mouere bellum vel inire conflictum: q̄ cum postictus & vulnera vincit inimicum. Ex quo patet ꝙ maior fuit virtus castitatis in beata maria q̄ in qualibet alia virgine: ita ꝙ etiā angelos excellit in virginitate: qa illi a natura hæc a gratia. Illa angelo⁹ castitas necessaria: hæc gratuita & voluntaria. Illa in natura impassibili: hæc in natura fragili. & ideo vtilior, nobilior, & laudabilior. Quāuis autem dici pōt mater matrum: quia in virginitate ꝓuenit cum aljs in integritate mentis & corporis. Sed in maternitate nō cōuenit cum aljs matrib⁹: qa ille recipiunt cōcæptum ab aljs hominibus: hæc aūt non ab alio q̄ a deo. & ideo virgo. Vñ ginum. ecclesia. Rubum quem viderat Moyses incombustum conseruatam agnouimus tuā laudabilē virginitatem. Rub⁹ est natura humana pūgitiua per vitia. In hac apphensus ignis diuinus: quia deus noster ignis consumens est: qn̄. s. ꝙ dū dei nostram naturam assumpsit de virgine. Ignis tn iste humanitati vnitus non abstulit virorem virginitatis in matre. A virore em dr virgo. Et sicut spina rosam genuit Iudæa mariam. Figura habet de rubo in Exod'. iij. c.

Maria

§. XI. OCTAVVM PRIVILEGIVM BEA

tæ mariæ est ꝙ mater est omnium. Vnde Prouerb. viij. ipsa dicit prout introducit ecclesia, sui laudem. Cum eo. s. deo erā cuncta componens. s. p recreationem seu reformationem q̄ quasi deformata erāt deformato hoiep peccatum: ppr quē omnia facta erant. Vnde bea. Bern. Merito in te o dna respiciūt oculi, vniuersæ creaturæ in qua & ex qua benignissima manus dei qcquid creauerat recreauit. Et sic dici pōt mr omniū. Sap. vij. Omnium mater est. Nam cū ipa sit mater dei: & deus est pater & origo omnium. Quicqd em per se est cā & origo causæ est per se origo & causa causati. Sed mater p se est causa & origo filij. Et filiꝰ per se origo & causa omniū: qa per ipm omnia facta sunt. Io. i. s. per verbum filium dei: ergo & ipsa p se, est mater omnium. Et p maxime hominum est mater omnium genitura & cura: qa vnum hominem genuit: p quē omnes recreauit seu regenerauit. Et in illo filio suo nobis ꝓcurauit quicqd ad vitā pītē vel futuram nobis necessarium fuit. Hoc autem opus recreationis ꝓpter quod dr mater omniū brē mariæ dns fm quadruplex genus causæ ei cōcauit. s. efficiētis, materialis, formalis, & finalis. Cā quidem efficiens nræ recreationis. s. in esse gr̄æ generatiōis post deum sub deo & cum deo: quia ipa nobis illum genuit q nos omnes recreauit seu regenerauit virtualr per passionē suam virtutem gr̄æ conferentem sacramentis. Et vt ipm filiū suū gigneret suis virtutibus de cōgruo ꝓmeruit. Vnde

Ansel.

Maria ē mr oim hoim.

Ansel. Nempe decuit vt ea puritate qua maior sub deo nequeat intelligi: virgo illa niteret: cui deus pater vnicū filiū suū quē de corde suo æqualē sibi genitum tā? seipm diligebat ita dare disponebat vt natura fr esset vnus: idemq̄ communis dei patris & ꝙginis filiꝰ. Et q̄ ipse filius sibi matrem spāliter eligebat: & de qua spūsanctus volebat: & opanꝰ erat vt ꝙciperet ille de quo ipse ꝓcedebat. hæc Ansel. Et qd' dr de patre æterno: ita & de matre eius tpali dici pōt illd' Roma. viij. Proprio filio suo nō pepcit: sed p nobis omnibus tradidit illum. s. passum voluntate & affectu. Et quō cum illo non nobis oia donauit ptinēria ad recreationē nostram. Causa materialis fuit huius recreationis nræ: qa spūssanctꝰ de purissimis eius carnibus & sanguinibus consensu mediā te carnem assumpsit qd' in corpus transformauit p quod redemptio nostra & recreatio facta fuit. Huius rei mirabilis figura fuit. qd' habet. ij. Reg. xv. s. q̄ eo tpe q̄ solēt reges ad bella ꝓcedere. s. tempore veris. Dauid surgens a dormitione in meridie: vidit de solario eiꝰ mulierem. s. Bersabæ pulcherrimam lauantem se: & amore tactus pulchritudinis eius misit nuntium vt ei acquiesceret. Quæ assentiens concæpit filium: & sanctificata est mulier ab immunditia sua. Dauid interpretatꝰ manu sortis significat fortissimum & omnipotentem deum. Hic quasi a somno surrexit: qn̄ disposuit icarnari. Nam prius, videbat quasi dormire: dum generi humano non ꝓuidebat de redemptiōe. Et in meridie. s. caloris diuini amoris: surrexit ad operandum mysterium. Videns autem Bersabeę quæ interptat puteus septimus vel puteus satietatis. i. virginem mariā pulcherrimā mēte & corpore: q̄ ē puteus aquarum viuentium gr̄æ septiformis superabūdās. Lauantem se: non a maculis quæ nullæ erant: sed scripturis insistētem ac magis & magis se purificantem p opera. s. virtutum quotidie magis deo se appropinquātem. Videns ergo hanc mulierem oculo approbationis & miseratiōis: tacit⁹ pulchritudine tantarum virtutum: misso angelo nūtio vt assentiret in ꝓceptū filij: ipa assentiente ꝓcepit saluatorē mundi. Et sctificata est mulier ab immūditia sua: siue qa fomes quę erat in ea religatus: tunc in cōcæptu filij ex toto fuit extinctus. siue & melius qa libera fuit & immunis ab immūditia quæ accidit in concæptu filioꝝ nullo mō eā habēdo: sed de purissimis sanguinibus suis concipiendo. Nec inconueniens est vt vitiose gestum. s. adulterium Dauid significet sctissimū mysterium. vt dicit. b. Greg. in Moral. licet aliter ipse exponat. Nā & deus de malis elicit bona. Et hoc forte est qd' dicit Amb. de facto isto Dauid: ꝙ nō fuit improbitatis ꝑtus. s. tm sed vmbra mysterij. de pœ. di. iij. illud. s. incarnationis: licet ibi glo. aliter exponat. Sic igit causa materialis: qa de puris sanguinibus & purissimis eius sactus est recreator noster Iesus. Causa formalis est beata maria nostræ recreatiōis: qa omnibus suæ, dei formissimæ conuersationis speculum & exemplum est reuersionis a tenebris & directionis & cōuersionis ad intuitum primæ lucis: vt in figuram eius dictū sit Iudith. x. Nō est mulier talis sup vniuersam terrā i aspectu & pulchritudine & sensu ꝙborum. In aspectu. s. ꝓuersationis in opere. In pulchritudine castitatis in corpore. In sensu verborum in interioribus verbis & puritate cogitationis i corde. Vnde & Amb. Habetis in ea probitatis exempla expssa. Primus discēdi ardor nobilitas est magistri. Quid nobilius ea quam elegit splēdor gr̄æ &c? Causa finalis est nostræ recreationis: qa totum opus redemptionis post deum in ipsi? gliam & honorē ordinatum fuit. vñ Apoc. iiij. Seniores deponunt coronas suas ante pedes agni recognoscentes se oēs coronatos humilitate & humanitate Christi quam assumpsit de virgine. Ecce em ex hoc ait ipa beatam me dicēt oēs gnationes: qa. s. respexit humilitatē ancillæ suæ de me incarnando. Omnes ergo immo oia cum sint recreata & renouata p eam, matrem eam debēt reputare & eā sup oia & super oēs puras creaturas venerari. Et hoc est priuilegium qd' nulli alij conuenit. s. ꝙ sit mater omnium.

Maria dr porta cœli.

§. XII. NONVM PRIVILEGIVM EST

ꝙ est porta cœli. Beatus Aug. in sermone in persona ꝙginis ait. Porta facta sum cœli. Ianua facta sum filio dei: illa facta sum porta quam vidit in visiōe Ezechiel ꝓpheta. Dicit aūt bta maria porta: qa cum ꝓprietas portæ sit importare & exportare. i. mediū p qd' res ab extra adintra ciuitatem vel domum portant: & etiā mediū p qd' res q̄ sunt intus in ciuitate vel domo adextra portant: ita p btām mariā exiuit de cœlis ad nos qcqd vnq̄ gr̄æ creatum venit in mundū: vñ & dr mater gr̄æ & mater mię. Et de ea pōt intelligi illud Sap. vij. Oim bonorum mater est. Et venerūt mihi omnia bona pariter cum illa. s. virgine potest dicere mundus. Secundo quicquid boni. i. oīs qui de terris itrauit in cœlum vt sancti oēs p ipam vt portam seu medium intrauit. Et ideo fœlix cœli porta: qa oēs importat i cœlos p benedictum fructum filiū suum. Vñ in hymno canit ecclesia. Virgo fœlix, cœli porta. Et infra. Vitam pīta puram, iter para tutum, vt videntes Iesum, semp colletemur. Tertio dr cœli porta. i. cœlestis porta: qa ipsa sapientia increata dei filij tanq̄ aqueductus itrauit & exiuit p eam vestitus carne nostra: semper tamen clausa. i. virginitate non violata. Vnde de ea in figura dr Ezech. xliij. Porta hæc semp clausa erit: quā. s. in illo mirabili ędificio vidit & princeps ingredit p eā. i. dūs deus: & clausa erit. & nullus ingredi et p eam. s. hō. qa virgo añ partum, in partu, & post partum. Sicut sydus & radium ꝓcedit sine sui violatione: & radius p fenestram vitream clausam itrat sine sui apertiōe. Ita & virgo btā maria dei filium sine virginitatis sctī por amissione. Dicunt & sctī aliqñ portæ cœli. & hoc inquātum tę cœli p eorum suffragium vel vitæ exemplum nos important in dicunt. cœlum. Vnde & Io. in Apoc. xxi. vidit in cœlo. xij. portas. s. xij. aplos vel pfectos oēs: q̄ nos præ cæteris meritis & exemplis important in cœli. Sed & hoc modo multo magis pōt dici porta cœli btā maria, ppter maius ei⁹ & pfectius suffragium & vitæ exemplum. Itē crux dr porta cœli: qa p meritū passionis intrat in cœlum. de q̄ pōt intelligi illud Matt. vij. porta Oq̄ angusta est porta & arcta via q̄ ducit ad vitam. s. cœle stem Angusta nimis fuit crux Christo. & via nobis arcta p imitationem. Et qa nulli ita fuit cōicata magnitudo passionis Christi sicut mrī. ideo & meritum ei⁹ ad cœlum induxit. Christus etiam dicit. Ego sum ostiū: si qs p me introierit salua bit. Io. x. qa ipe efficiēter vt cā principalis nos introducit in cœlum. s. p fidem suæ incarnationis de virgine implicitā vel explicitā. Vñ. b. Aug. Ista fides sana est qua credim⁹ nullum hoiem siue maioris siue minoris ætatis liberari a cōtagio mortis & obligatione pcti qd' prio natura cōtraxit: nisi per vnum deū & hoiem mediatorē Iesum xpm. Et. b. Greg. sup Ezech. dicit ꝙ oēs electi qui fuerunt & qui sunt in eccla in mediatorem xpm Iesum crediderunt & credunt. Et sic huius fides introducit i cœlū mediatore nato de virgine. Et iste est primus articulus fidei de mediatore nato de virgine. Et talis fides viua tm incarnati de virgine, ꝓprie nos importat in cœlū. Vñ in figurā in tēplo erāt duo ostia quæ simul claudebant & aperiebant. Et illæ duæ portæ in tēplo ecclæ sunt Christꝰ & beata maria. Nulli aūt hoc cōuenit sctorum. Ideo priuilegium singulare.

§. XIII. DECIMVM PRIVILEGIVM BEA

te mariæ est: qa regina dr miæ fm illud qd' cāt'r in antipho na. Salue regina miæ. b. Ber. Oībus sinū miæ suæ aperit. Idē Sileat miam tuā ꝙ go Maria: q̄cūq; te inuocans in necessitatibus auxilium tuum sibi senserit defuisse. Et sciēdum ꝙ fm Alb. vbi. s. ꝓuenientius dr regina miæ q̄ gr̄æ regina. vl glo riæ vel iustitiæ multiplici rōne. Et prima rō est: qa plus cōprehendit & ad amplius se extēdit regnū miæ q̄ regnū gr̄æ glo riæ vel iustitiæ qd' ꝓbat ex eo: qa gratia, gloria, & iustitia p se tm dicūt collationē boni & ablationē mali: vt peccati & hmōi. Sed misericordia se extendit etiam ad id vbi non est collatio boni gratiæ vel ablatio peccati: qa' ad eos qui sunt in inferno. Ibi em erga damnatos non est collatio boni gratię vel ablatio peccati seu mali culpæ: & tñ est ibi misericordia. & si non liberans tñ minus q̄ meretur puniens. Merent enim ad nihilū redigi: qui tñ conseruantur in esse naturæ: vt dicere valeant illud Threñ. iij. Misericordiæ eius ꝙ non sumus consumpti. Ab ampliori aūt & maiori potētia, dignitas maior est & denominatio. Ergo a summa & maiori dignitate debet dici beata maria regina misericordiæ q̄ gloriæ, gratiæ, vel iustitiæ. Item sed'o. Glia tm est in cœlo, non in terra: nō in inferno: nō in purgatorio. Gratia est tantū in mundo nec quo ad oēs: quia nō in malis hoibus. Et in purgatorio quo ad oēs: non aūt quo ad infernū vel limbū puerorū: vbi nulla gratia gratū faciēs. Sed mia etiam in cœlo. i.

Maria cōuenit ei rō gliæ q̄ regia glię vel iustitiæ rō multiplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mira suauitas rigãnt corda. ſm illud. Dñe in cœlo misericordia tua remunerãs. ſ. vltra condignũ. Est & in terra miserias removens pl̃oꝝ. Pſ. xxxij. Mia domini plena est terra: quia ipa plena est miseria. Est & in purgatorio p suffragia. Vnde hanc postulant dicentes. Miseremini mei miseremini mei saltem vos amici mei. Iob. xix. Est in inferno & limbo p cõseruationem sui esse. Pſ. Nunquid obliuiscet misereri deus ꝙ ad parvulos ꝙ gaudebunt viuere non purgati ab originali? Aut continebit in ira sua. i. seuera cruciatione mias suas: qn̄ si non conseruet eos in esse. Ergo maximum regnum est regnum misericordiæ. Et ideo maxima regina dici debet regina misericordiæ. Tertio, ꝓbat̃ sic. Quicqd est superi⁹ suppositi est superius inferiori. Sed mia dei est sup̃ oia opa eius. vt habet in Pſ. In opibus aũt dei includuntur gĩa, glia, & iustitia: & multa alia. Regnũ ergo miæ est super omnia. ergo regina miæ determinat potentiam super omnia. Sed illa proprie conuenit btẽ Mariæ. vt potentissima domina. vñ & vere regina miæ. Item cum ipsa sit sup̃ patrimonium & ꝓprietatem filꝝ sui Iesu christi regina. Proprietas autem filꝝ sui ẽ mia: vt pater in oratione eccliæ. Deus cui proprium est misereri semp & parcere. Pater etiam est deus miarum & deꝰ totius consolationis. ergo & ipsa ꝓprie regina miæ. Quarto cum dr̃ regina miæ. obliquus ille. ſ. miæ, aut construitur trãsitiue aut intransitiue. Si trãsitiue, vere & proprie dr̃ regina miæ: quia ipsa est causa totius misericordiæ continens totã miam & reuelans omnem miseriam. Hanc postulabat David dicens. Pſ. lxxxiij. Ostende nobis domine miam tuam. Et subdit modum. Salutare tuum da nobis. i. Iesum qui datus est nobis ex virgine Maria. Si cõstruitur intransitiue sensus est. Regina misericordię. i. quæ est misericordia ipsa. Qd enim dr̃ in abstracto de aliquo maxime commẽdatur, vt de iusto ꝙ est ipsa iustitia. de misericorde ꝙ est ipsa misericordia. In hui⁹ figuram legit̃ Hester, ij. ꝙ Hester regina quæ interpretatur humilis dicta est etiam Edissa: quæ interpretatur mia. Et Esa. xvj. dicitur. Præparabit in mia solium eius. Solium est in loco proprio regni. ergo misericordia est ꝓprius locus regni Christi. Sed illius regni dicitur rex & regina. ergo proprie beata maria est regina miæ. Quinto sic probat. Dionysius in lib. de diui. no. dicit. Regnum est omnis finis & ornatus & legis ordinis distributio sed hæc omnia ꝓprie conueniunt miæ. ergo ei proprie cõuenit rõ regni. Finis distributio ſm iustitiam ẽ. qa exules facit reges. Ornat⁹: qa deformissimos peccatores facit angelos pulcherrimos. Legis: quia dat charitatem. & pro illa regnum. Ordinis: quia viu⁹ super angelos: homines super cœlos. Habet ergo mia ꝓprie Maria tates regni. Proprie ergo ipsa est regnum. Cuius regni potis potiꝰ re sime btã maria est regina. Proprie igitur dicit̃ regina miæ. giamiæ & magis ꝙ imperatrix miæ. quia hoc nomen imperator est ꝙ impa magis nomẽ timoris & rigoris. Regina aurem est magis nomen ꝓuidẽtiæ & æquitatis. Vnde nec deus in scripturis dr̃ trix, imperator sed rex. Item magis dr̃ regina miæ ꝙ regina regi narum: vl domina dominarum: vel dea dearum. Hæc enim omnia important magis dignitatem & excellentiam respectu sup̃iorum & inferior̃. Si enim diceretur dea dearum nõ videretur dea vel regina super dæmones vel peccatores. Dr̃ em conuenientius regina miæ ꝙ potentiæ vel sapiẽtiæ: qa in mia intelligitur potentia & sapientia: sed nõ cõuertitur. Misericordia enim claudit in se illa tria, potentiam, & sapiẽtiã, & iustitiam. Nec ẽ̃ita proprie diceret regina pacis & dilectionis: qa pax & dilectio nõ est vniuersaliter in omnib⁹ regni sui: quia non in malis.

§. XIIII. VNDECIMVM PRIVILEGIVM

de priuilegio cõ est ꝙ fuit ei passio Christi cõicata. Vñ Symeon Lu. ij. Tuam municabit ipsius animã gladius. siue passionis vt cõiter exponitionis, nit̃, Vñ & Damasce. dicit ꝙ dolores partus fuerant ei relatipassiõis uati in passione filij. Vel gladius verbi dei. i. fides fixa in corquid iportat. de de crucifixo filio ꝙ deus erat. Omnes alij & aliæ amiserunt tunc fidem de sua diuinitate: qm̃ omnes discipuli tunc fugerunt eo relicto. non solum corpore sed & fide. Et ipsa Maria Magdalena q̃ plus visa est diligere etiam non credidit deũ. re: qa nondum ascendi ad patrem meum. Ioan. xxi. ſ. in corde tuo. i. nõ credis me esse æqualem ꝑr̃i. Pro huius maiori declaratione dicit Alb. vbi. ō. ꝙ hoc priuilegium qd̃ dr̃ cõcatio passiõis duo importat. ſ. fidem crucifixi dei & hoĩs. Et per se passionem ex compassione patientis. Et fuit quadruplex diuersitas respectu dominicæ passionis. Quidam enim nec habebant fidem Christi nec cõpassionem. sicut infideles insultantes, blasphemantes, irridentes, & dæmones. Quidã habuerunt compassionem. sed non fidem. ſ. ꝙ deus esset qui patiebat̃: sicut apostoli quibus Christus dixerat. Oẽs scãdalum patiemini in me nocte ista &c. Mat. xxvj. Scandalũ eorum fuit: qa recesserunt a fide suæ diuinitatis quã pri⁹ cõfessi fuerant. Et mulieres illæ ꝓbus ait. Filiæ Hierl̃m nolite flere sup̃ me &c. Lu. xxiij. Quidam habuerunt fidem vel cognitionem: sed non compassionẽ: vt angeli & alij extra statum viæ positi. vt qui in limbo patrũ. & latro qui fidem quidẽ habuit suæ deitatis: sed non cõpassionẽ per se. & hoc qa circundat⁹ ipse sua passione. Sola aũt btissima ꝑgo fuit quæ simul sola btã habuit fidem & cõpassionem crucifixi dei & hoĩs: & ex com maria passione patientis p se passionem. Et sic sola fuit cui datum habuit est p priuilegium coicatio passionis. Cui filius vt dare posset ꝑ fidẽ in fidẽ Christi cipem bñficij redemptionis quaten⁹ ficut fuit adiutrix redẽptionis p compassionem: ita fieret mater oĩm per recreationem. Et sicut totus mundus obligat̃ deo per suam passionẽ: ita & dñe oĩm per eius compassionem. Vñ & glo. sup̃ illud Esa. lxij. Torcular calcaui solus: & de gẽtibus nõ est vir mecũ. Torcular. i. tormẽta passiõis. Et alia glos. Nec angelus nec archangelus nec̃ alius cœlestis spũs. Denic̃ hũani gnis nullus gẽtilis vel iudæ⁹: solus repugnat & superat. Sed notandum ꝙ dicit de gentibus nõ est vir mecum. excludit em̃ viros nõ mulieres. qa mulier illa btã maria q̃ stabat iuxta ciucem: secum fuit ad patiendum ex compassiõe. Et sicut dicimus de dño Iesu ꝙ habuit summũ dolorẽ in passiõe & summum gaudium: dolorem qdẽ ſm sensitiuã: gaudiũ ſm intellectiuam. qa vt dicit Damasce. Vnicuiq̃. ſ. potẽtiæ ꝓmittebat̃ agere quæ ꝓpria. Ita de matre dñi ꝙ tũc habuit summã ꝓpassionẽ & ꝓgratulationem. Compassionẽ qdem existentem in natura simul & in rõne vt in natura. Congratulationem ꝓo in rõne vt rõne. Et intelligãt hæc verba vt in materia dñicæ passionis. Vel dicat ꝙ summum tristabile in tali genere est accipere dupl̃r. Vno mõ vt contrariũ summe appetitui. & sic infert summum dolorem. Alio mõ ꝓut est via & mediũ ad summũ delectabile. & sic infert summũ gaudiũ. Sic aĩa btẽ virginis apꝓhendit mortem filij vt summe cõtrarium appetitui: & sic summum ei intulit dolorem. Alio modo vt in remedium redemptiõis humani generis. Et sic intulit ei maximum gaudiũ & delectationem. Et p̃t hæc simul esse: quia vnum est materia ad alterum. Vel ſm alterum modum via in alterũ via est in ipm̃. Et ꝙ fuerit in ea summ⁹ dolor, ꝓbat̃ sic. Omnis em̃ dolor ex amore creatur. Est autem triplex amor. ſ. naturalis, acq̃sit⁹, & gratuitus. Naturalis fuit in summo: quia quanto natura nobilior: tãto habet nobiliores affectiões & operationes. Ipsa autem habuit naturam nobilissimam vnde & amorem naturalem summe. Item amor acquisit⁹ fuit in ea ī summo. Nam oẽs causæ accidentales quæ inducunt matrem ad diligendum filiũ fuerunt in ea in summo. Nunc̃ em̃ filius aliq̃s tm̃ dilexit matrem: tm̃ honorauit: tm̃ ꝓ ea sustinuit: tantum ei dedit sicut Christus ꝓ matre. & sic de alijs causis accidentalibus amoris acq̃siti. Ergo in ea amor fuit ī summo. Item amor gratuit⁹. Nunc̃ enim aliquis habuit tantam charitatem ad filium sicut ipsa ad Iesum: ergo & hic in summo. Si ergo hi tres habitus amoris. ſ. naturalis, acquisiti, & gratuiti eliciãt vnũ actũ amoris: erit ille in summo. Illa ergo erit dilectio intẽsissima. Et dolor ex amore hmõi erit intensissimus: sicut enim summe diligit vitam in dilecto: ita & summe dolet de morte dilecti. Summum ergo dolorem habuit in passione Christi. Et quia summe diligebat deum & ꝓximum: & ꝓ passionẽ sperabat̃ honor dei: & summa salus ꝓximi sequebat̃: inde habebat summum gaudium.

§. XV. DVODECIMVM PRIVILEGIVM

Maria exaltata

& vltimum est: ꝙ est exaltata sup̃ omnem puram creaturã ī est sup̃ ꝛrta hierarchia. Sic em̃ canit ecclia. Exaltata es sãcta dei genitrix sup̃ choros angelorum. Quod sic probat Albert⁹. Omnes chori angelorum sunt de aliqua hierarchia. Sed ipsa exaltata est sup̃ choros angelorũ: ergo ipa est sup̃ oẽm hierarchiam.

chiã. Sed a rõ. Plus distat btã ꝙ go a seraphin in dignitate & gloria q̃ seraphin a cherubin. Sed p excellentiam dignitatis ordinat̃ seraphin sup̃ cherubin vno ordine. ergo & btã maria erit sup̃ seraphin vno ordine. ergo super hierarchiam angelor̃. Itẽ pl⁹ improportionabiliꝰ differt dñs a seruo q̃ seruꝰ a seruo. Omnes angeli sunt administratorij spũs. i. serui dicit apl̃s ad Heb. ī. Beata maria est dña angelor̃. Seraphin ergo se habet ad cherubin vt seruus ad seruum: beata maria vt domina ad seruos. Ergo improportionabiliꝰ est sup̃ seraphi qui est vltimus ordo in suprema hierarchia. vnde sup̃ oẽm hierarchiam exaltata. Tertio status gloriæ est eleuatus super statum innocentiæ. ergo in corporibus & animabus. Sed si homo non peccasset: aliquis assumpt⁹ fuisset ad ordinem seraphin. Nam cum ex hominibus essent reparandę ruinæ angelorum & ſm aliquos doctores ꝙuos sequi videtur beat⁹ Tho. ꝓcciderit ex omni ordine aliqui. vnde de seraphin de quo dicitur fuisse Luciser. ergo aliquis mõ debet eleuari sup̃ seraphin. & hæc est beata maria. Vnde in figurã dr̃. iij. Reg. ij. ꝙ positus est thronus matris iuxta thronum regis. Constat aũt ꝙ thronus veri Salomonis. ſ. Christi est improportionabiliꝰ sup̃ seraphin. ergo & thronus matris. Et ad hoc faciunt autoritates sanctorum. Hinc beatus Aug. De re o ꝙ go maria quid dicam pauper ingenio: cum quicqd dixero minor laus est ꝙ tua dignitas mereat̃. Si cœlum appellẽ: altior es. si matrem gentium dicã: excedis. si formam dei appellẽ: digna existis: si dñam ãgelor̃ vocẽ: ꝙ omnia comprobaris. Si dña angelorum est: ergo sup̃ omnes angelos exaltata. Itẽ b. Hiero. in sermone de Assumptione. Hæc est dies pulchra in qua meruit exaltari super choros angelorum & peruenire vltra q̃ humanitatis nostræ licitũ sit naturæ. Vbi nõ substantia tollitur: sed gloriæ magnitudo demonstratur. Vbi Christus pro nobis introiuit pontifex in æternum. Idẽ. Hęc est dies in qua vsq̃ ad throni celsitudinem mater & ꝙ go processit atq̃ in regni solio sublimata post Christum gliosa resedit. Beata itaq̃ non temere sup̃ choros angelorum exaltata deuotissime prædicatur: & credit ꝙ saluator omnium p se quantum datur intelligi totus festiuus occurrerit. & cum gaudio eam secum ī throno collocauerit. Item sicut ī corporalib⁹: ita in spũalibus nihil est vacuum. Sed inter deum & creaturam medium est creatura vnita deo. Similiter inter eã creaturam puram & esse creaturam vnitam: mediũ est creatura de qua sumit̃ qd̃ nasciꝰ & vnif. Et hæc est ergo iter creatura & hlium medium. ſ. btã maria. Ergo ei debeꝰ medius status. vnde & sup̃ oẽs angelos. Christus etiam dicit ꝓ regula. Qui se humiliat exaltabit̃. Marth. xxiij. Et quanto quis se magis humiliat: magis a deo exaltabit̃. ſaltem ī regno btõ. Propter quod dicit sapiens. Quanto maior es: tãto te magis humilia in omnibus & inuenies gratiam. Vñ Christus qui se sup̃ oẽs humiliauit seipm̃ vsq̃ ad mortẽ crucis ĩmo & descendẽdo ad inferiores partes terr̃. ꝓrer quod & deus exaltauit illum. & donauit illi nomẽ quod est sup̃ omne nomẽ. Sed post eũ btã Maria sup̃ oẽs humilis fuit: & ideo debuit sup̃ oẽs exaltari. Vnde ipa ait. Quasi cedrus exaltata sum in Libano: quæ arbor altior est omnibus. Sed quia de hmõi exaltatione plenius dr̃ in sermone de Assumptione. ideo alia dimittunt. Ex dictis patet quõ btã maria fuit plena gra qua

Maria dr̃ plena gra ꝙdruplici rõne.

drupliciter. Primo quia omnes gratias generales & species omnium creaturarum habuit in summo. Secundo quia illas gratias habuit a quibus omnis creatura vacua fuit. Tertio quia sua gratia tanta fuit ꝙ pura creatura maioris gratiæ capax nõ fuit. Quarto quia etiam gratiam increatam. id est deum in se totam continuit. Et sic per omnem modum gratia plena fuit.

¶ Dñs deus fuit cũ Maria quinq̃ modis. Ca. XXI.

dr̃ ee ī oib⁹ rebus creatis tripl̃r

OMINVS TECVM. DOMINVS ſ. deus. Vbi primo sciẽdũ ꝙ ſm magistrum sniarum: deus dicit̃ esse in omnibus rebus creatis tripl̃r. ſ. per essentiam, præsentiam: & potẽtiam. Et in sanctis suis quarto modo. ſ. per inhabitantem gratiam vel hic inchoatã vel in futuro cõsummatã. Oibus his modis erat dñs deus in btã Maria perfectius q̃ in cæteris omnibus. Dicitur enim deus esse in creaturis per essentiam inquãtum per suum continuum influxum cõseruat creata in esse. vñ Grego. Oia in nihilum redirent nisi ea manus oipotentis sustentaret. Et sic exponit Chryſ. illud Ioã. ī. Sine ipso. ſ. gubernãte factum est nihil. i. qd̃ factum est nihil est. Quãto autem aliqua creatura vel in specie vel in individuo habet perfectius esse tãto magis potest aliquo modo dici deus ibi magis inesse per essentiam: vñ magis in hoie q̃ in brutis. Et qa btẽ mariæ dedit nobilissimum esse: qa optime formata & complexionata sup̃ omnes, ideo dñs tecum. Per præsentiam dicit̃ deus in omnibus esse: qa nouit omnia ĩtima creaturæ. Omnia nuda & apta sunt oculis eiꝰ. Heb. iiij. Sed i btã virgine fuit per p̃sentiam: non solum qa ipse vidit oia secreta eius affectus & cogitatus oculo cognitionis: sed & oculo approbationis omnes actus eius interiores & exteriores vt sanctissimos approbauit. Per potentiam dr̃ esse in rebus: qa omibus dat virtutem operandi. Vñ Io. xv. Sine me nihil potestis facere. Et quia virtutem dedit operandi beatæ mariæ p̃fectius q̃ alteri puræ creaturæ. ideo & p̃fectiꝰ q̃ in alijs do minus tecum: Per gratiam est in sanctis. ſ. Ioan. iiij. Qui manet in charitate in deo maner & deus in eo. Sed certe nullus põt æquari beatæ mariæ in charitate. Cañ. ſ. Introduxit me rex in cellam vinariam. ſ. gratiæ suæ abundantissimæ: & ordinauit in me charitatem. Sed vltra dictos modos essendi fuit modo inaudito a ſculis stupendissimo. ſ. per præsentiã corporalem quando verbum caro factum est. & de qua nisi de virgine maria ait bea. Bernñ. Et secundum hoc exponitur dominus tecum. ſ. cito erit incarnandus. Si dicatur ꝙ secũdũ philosophũ. sermones inquirendi & faciendi sunt ſm materiam q̃ tractat. Vñ in materia amoris non debet poni nomẽ timoris ſm illud Malach. ſ. Si ego dñs vbi est timor meus. Cum ergo tractaret materia summi amoris. ſ. incarnatio fiIñ dei: no videtur ꝙ debuerit dicere dominus tecum: sed potius pax vobis vel tecum: sicut & filius eius salutabat q̃s dili gebat. Sed hoc non obstante dicit Alber. vbi. ō. ꝙ in ista sadñs recũ lutatione in eo quod dr̃ dominus tecũ. duo intendunt. Vnũ dixit an vt persona mittentis proprie exprimatur. Alterum vt libegel⁹ ad rum arbitrium beatissimæ virginis ad credẽdum & assentiẽmariã dum inclinetur. Ista autem duo perfectissime & ꝓprissime quare. exprimit hoc nomen dominus: qd̃ a potentia imponit. ſ. a dominando. Vñ hea. Amb. ꝙ dominus nomen est potẽtiæ: & quando absolute dr̃ soli deo appropriatur. Alij vero dñi dicuntur respectu serui illius vel illius seu alicui⁹ loci determinati. Ipse absolute dr̃ dñs: qa est dñs oĩm. Hester. iij. Dñs vniuersorum nr es: quod solius dei trinitatis est proprium qui est persona mittens in hac salutatiõe. Et sic persona mittens proprie nominat̃. Per idem autem & liberum arbitriũ beatissimæ virginis inclinat̃: quia ad consentiendum in mirabilia maxime disponit fides de omnipotẽtia: qa credit & aduertit deum omnia facere posse. Acquiescit ipm̃ posse & naturas mutare & naturis imperare. Vnde cum hoc omniũ nouorum nouissimum nuntiet̃ btẽ virgini. ad credendũ cõgruentissime ponitur hoc nomen dominus: quod absolute positũ est oipotentiæ demonstratiuũ. Quia vero liberũ arbitrium btẽ virginis etiam per se erat facile ad credendum parum: non indiguit exprimi cum insinuatione oipotẽtiæ vt diceretur dñs oipotens. Vt cũ terrore vt dñs exercituum. Sed sufficit leuis eius annuntiatio: & quasi obscura exp̃ssio potentiæ qualis per hoc nomen dñs importatur. Dicit ergo dñs tecum. ꝙsi dicat ei aperte. Nihil credas tibi impossibile quæ scis te dñm in socium habere. Sed dic confidenter omnia possum in eo qui mecum est. Si em̃ aliqui duo vnũ officium debeant operari: quid impedit si vnus est debilis: cum alter sit adeo fortis vt per se effectum illum possit inducere isto etiam non iuuante. Et ex his patet respõsio, ad obiectũ ſ. quia dominus hic ponitur ad notandum potentiam faciẽdi non timotem vel tremorem.

§. I. SECVNDO SCIENDVM QVOD

cum dominus tecum dicit̃, associatio denotetur. Associatio autem cum sit in aliquo ſm Albertum, notari hic potest triplex associatio quæ reperitur in rebus & domini cum beata maria in mysterio vitæ: videlicet.

De triplici associatione.

¶ Associatio in essendo.
¶ Associatio in patiendo.
¶ Associatio in agendo.

Associatio in essendo duplex esse potest. ſ. absolute & respectiue. Si absolute, est hæc in substãtiali quali & quanto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Associatio in substãtiali est idẽtitas. In quali est similitudo. In quanto est æqualitas. Fuit ergo associatio dñi & btẽ Mariæ in substantiali esse vna scilicet humanitate: qa verus homo de hoie. i. virgine vera. Vnde in Gen. Caro enim & frater noster est. ad Phil. ij. Habitu inuentus vt homo. Fuit etiã similitudo in voluntate: quia nihil volebat nisi quod deus vellet. Fuit æqualitas quoq; potentiæ in genere. Ipsa ẽm regina eius regni: cuius ipse est rex. vñ de ea canit. Aue regina cœlorum. Vel inter ipsos. s. beatam virginem & dominum filiũ potest notari idẽtitas in natura. Similitudo in forma & figura. Qualitas in virtute naturali vel in potentia. Si autẽ est communio seu associatio in esse respectiue. hoc est vel duorũ adinuicẽ. & hæc est in summo inter dñm filium & matrẽ qa hæc mater & hic filius eius. Aut hæc communio vel associatio est duorum ad vnũ & hæc triplex est: qa vel ſm tẽp⁹: vel ſm locũ vel ſm situm & habitum. Associatio dñi & btẽ Mariæ ſm tempus reperit triplex. Fuit enim tempus ꝓpriæ humiliationis: & in hoc tempore fuit dñs filiꝰ cum mre sua: vt in tpe purificationis qñ obtulit filium in templo. Luc. ij. Nam in illo humiliauit se mater in sacrificio purificationis quæ non egebat ea cum esset summe pura non ex hoie cõcipiens. Humiliauit se filius cum ea in tẽplo oblatus & redẽptus pecunia. Fuit & tempus pſecutionis in passione. s. i qua associata est ei: qa stabat iuxta crucem mater eius. Ioan. xix. Fuit tertio tps consolationis vt in resurrectione. in qua primo (vt ait be. Amb.) apparuit sibi. Et ideo non accessit cum mulieribus ad monumentum quæ in morte eum detineri putabant qa vt ait bea. Bernũ. Certe expectabat eum resurgentẽ videre & inde consolari. In his ergo tpibus dominus secũ. Quantum ad associationem in loco. Sciendum ꝙ triplex cõsideratur locus: qa alius naturalis: alius pœnalis: alius dignitatis. In his omnib⁹ dñs secum. Naturalis quidem locus fuit vterus virginis in quo fuit filius mensibus nouem. Matth. i. Inuenta est in vtero habens. s. Iesum. Locus pœnalis fuit exilium quando. s. propter timorem Herodis ne occideret filiũ paruulum: sicut tot milia innocentum vt perueniret ad ipsum: fugit cum filio in Egyptum ibi exulãs per septenniũ: iuxta id quod ꝓdixerat Hiere. Ecce ascẽdet dñs in Egyptum sup nubem leuem. s. virginem quæ onera coniugij ignorauit ac etiam põdera pœni. Locus dignitatis est cœlum empyreum de quo canit ecclesia. Ascendit Christus in cœlum & prꝑauit suæ castissimę matri locum in quo post ipm gloriosa resedit sup omnes exaltata. In omnib⁹ his locis fuit secum. Fuit tertio ſm situm cũ ea oi modo. Nam in vtero manens cum iacẽte iacebat cũ sedẽte sedebat: cũ stãte stabat. Secũdũ habitũ ẽt fuit: cũ ipa beatissima maria eadem carne induit deũ qua ipsa erat indut⁹. iuxta illud ad Phil. ij. Habitu inuentus vt homo. Et Pſ. xcij. Dñs regnauit decorẽ indutus est indutus est dominus fortitudinem. s. humanitatem decoratissimam & potentissimam ad expugnandos hostes: quã vestem fecit ei mater sua. Secunda associatio cum domino filio fuit in patiendo. Est autem triplex compassio seu sociatio in patiendo naturalis vt mater filio. Vñ Agar ancilla videns filium suum Hismaelem siti mori: ex compassione ꝙsi non valens eum videre mori: dimisit eum. Sed dñs ꝓuidit. Beatissima maria ait Threñ. i. Attendite omnes qui trãsitis per viam ſi est dolor sicut dolor meus: ex compassione ad filium in cruce pendentem. Sed & ipse filius compatiẽs matri quam sciebat summe dolere: ait matri suæ. Ecce filiꝰ tuꝰ: Secunda est passio accidentalis vt compatitur seruus domino: sicut compatiebantur serui Dauid cum filius persequebatur eum: exeuntes ciuitatem cum eo lugentes. Et sic beata maria compassa est filio: vt fidelissima ancilla domino cũ sequebat eũ in prædicatis in quib⁹ calumniabat. subsannabatur: & maledicebat. Tertia est passio essentialis vt mẽbrum delicatissimum suo mẽbro cõpatiat. i. Cor. xij. Si patit vnum membrum cõpatiunt omnia membra. Et ꝓcipue capite lãguente omnia mẽbra dolẽt. Et qa filius eiꝰ erat pars eius & membrum ꝓcipuũ spuale eiꝰ cũ ipse sit caput ecclie. Ideo & ipsa cũ eo passa est. Luc. ij. ait Symeon. Tuam ipsius tria gña animam ptransibit gladius. Et in his oibus fuit consociatio hoim eius in patiendo. In agendo tria sunt genera hominum quæ sibi cõmunicant in agendo. s. contrahentes generãtes & adiuuãtes. Et ipa beatissima ẏgo cõmunicauit cũ dño & associauit se in contractu matrimonij hois & dei. Pſ. xviij. Et ipse tanq; sponsus eccliæ ꝓcedens de thalamo suo. s. vteri virginalis. A summo cœlo egressio eius. Associauit se in gñatione filij: spũs ẽm sanctus superuenit in ea: vt de purissimis sanguinibus eius formaret corpus filij cum dixit. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuum. In adiutoriũ generis humani saluandi. in cuius figuram dixit dominus Genes. ij. Non est bonum hominem esse solum. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Et formauit Euam quæ dicta est mater omnium viuentium. Sed magis proprie potuisset dici mater mortuorum: quia filios suos ipsa occidit. Sed btissima maria vere mater est spualis viuentium. Et sic beata maria communicauit domino in omni eo quo cõtingit aliqd alicui communicare. Et ideo in omni modo. Dominꝰ recũ. Dominus omnium per creationem generaliter. Dominus hoim per recreationem spãliter. Dñs tuus per immediatam suppositionem Christi hominis p vnionem. Tecum ergo dñs p essentiam: præsentiam: potẽtiã per inhabitantem gratiam & corporalem præsentiam.

Associatio dñi cũ btã maria fuit triplex.

§. II. DOMINVS TECVM. DOMINVS

pater (inquit Athanasius in symbolo) dñs filius dñs spũs sanctus. Et tn non tres dñi: sed vnus est dns. Tota ẽm trinitas. s. pater & filius & spũs sanctus operat⁹ est mysterium incarnationis. s. formando illud corpus ex virgine: animam christi subito creando ex nihilo: & vnionẽ illam humanitatis suæ cum deitate efficiendo & gratiã & sapientiam quasi infinitã ei infundendo. Inseparabilia enim sunt opera trinitatis. de conse. dist. iij. omnes. s. a extra: licet solus filius non pr nõ spũs sanctus vnitus sit nosq; humanitati in vna persona. Et ponit Ansel. exemplum de vna veste quam facerent in scindendo: suendo tres psonæ: & tn vna sola ex illis illa veste se induit. In cuius figuram legitur Ionæ. iij. ꝙ rex Niniue descẽdit de solio & indutus est sacco ad placandum iram dei contra Niniuem. i. mundum subuertendum ꝓpter scelera sua. Sic dei filius rex regum descẽdit de cœlesti solio: & indutus est sacco nostræ mortalitatis in quo erat thesaur⁹ sanguinis eius: cuius precio mundus perituras recõciliatus est deo. Hic & bea. Bern. sup Missus est. Pater inquit tecũ qui filiũ suum facit & tuum. Filius tecum qui ad condendum in te mirabile sacr̃m: miro modo & sibi fecerat sacrarium. & tibi seruat genitale sigillaculum. Spũs sanct⁹ tecum qui cum pre & filio tuum sctificat vteꝝ. Et qa patri attribuit potẽtia: filio sapia: spũs sctõ bonitas & benevolentia. Ideo primo.

¶ Dñs pr̃ tecum exercens summã potentiã.
¶ Dñs filius tecum oñdens eximiam sapientiam.
¶ Dñs spũs sctus tecum exhibens nimiã bñuolentiam.

Tota trinitas cũ maria

Quantũ ad primũ qa patri attribuit potẽtia: & hoc opus incarnationis fuit summæ omnipotentiæ. Ideo dico patrẽ exercuisse summam potentiam. Fecit iquit ipsa beatissima maria mihi magna qui potens est. Coniuncta quippe sunt i hoc ope tria maxime distantia. s. deus & limus. vt ait beatus Bern. id est homo q de limo ſm corpus factus est. Mater & virgo: quæ cõiter sunt contraria simul posita. Paries quidẽ filium & virginitatis non parietis detrimentum. Cantat de beatissima maria. Fides est cor humanum. Cor humanum cõuniter nõ assentit. i. intellectus: nisi his quæ rõne probãtur. Sed supra omnem rõnem hoc est. ꝙ deus factꝰ est homo ex virgine natus: & tn totus mundus hoc mysterium credidit & confessus est. Et vt dicit bea. Aug. In his quæ supernaturaliter & miraculose fiunt tota ratio facti est potentia facientis. Nam ratio deficit: mens non capit humana tantum mysterium. Vñ sapientissimus Salomon Prouer. penul. sic ait. Tria sunt mihi difficilia ad cognoscendũ: & quartum penitus ignoro. s. viam aqle in cœlo: viã nauis in medio maris: viam colubri sup terram: & viã viri in adolescentia sua. ſm Hebræos vt dicit Nicol. de Lyra. Vbi nota quatuor mysteria magne potentiæ & difficilia ad intelligendũ. Via aqle in cœlo est ascensio xpi in cœlum: qui sua virtute ascẽdit. De ꝓpria. Via nauis in mari fuit operatio christi in passiõe in qua sum or myme dolebat secũdum sensitiuam: & summe gaudebat ſm in sterius ad tellectiuã. Via colubri sup terram fuit resurrectio eius de se intelli pulcro. Ipse enim assimilauit se serpenti dicẽs Ioan. iij. Sicut gẽdum Moyses exaltauit serpẽtem in deserto &c. Quartum autem difficili quod dicit se penitus ignorare est via viri. i. quõ Christus p bus. sectus. & ideo vir oi virtute fuit in adolescẽtia. i. in virgine Maria.

Maria. Dñs filius tecũ. ostendens suã sapientiã in hoc mysterio. Pſ. ciij. Oia in sapientia fecisti. Cum ẽm ipse sit sapiẽtia patris. i. Cor. j. Christum dei virtutem & dei sapientiam: nõ nisi sapientissime, opus ꝓpriũ sibi ꝓpone ageret. Et quia sapientis est ordinare ſm Phm ordine summũ sentauit in ista sua incarnatione ex virgine. Venit ẽm vt medicus ad curandũ infirmitatẽ nostram. Tolle morbos: colle vulnera: nulla causa veniendi medico. ait Aug. sic ẽm Christus ait. Non est opus valentibus medico: sed male habentibus. Sapiẽtis aũt medici est dare medicinã tpe quo ꝙsi infirmo. Vnde nõ immediate post infirmitatẽ contractam per pcm incarnatiõis medicinã exhibuit qa min⁹ fuisset vtilis. Puta esset ẽm homo ꝙ infirmitas sua leuis fuisset: & ideo cito curata. vñ & minus gratus deo fuisset tanti bñficij: & ex ipa tam celeri sanatione recidiuũ passus esset. Non ẽm tpe legis naturalis vel etiã legis Mosaicæ venit vt cõinceretur superbus homo q multum ꝓnus est attribuere bona virtuti suæ non dei. Primo de ignorantia & postea etiam de impotentia. Nam tempore legis naturæ in tantam cæcitatem lapsus est homo: vt elementa & creaturas adoraret ꝓ deo oibus pene idolatriæ deditis: excepta familia Abraæ. & de pctis nefandis Sodomiæ non facerent sibi conscientiam: vt pater in Sodomitis. Gen. xix. Tantæ igitur ignorantiæ prouidens deus legẽ populo suo valde multiplicato per Moysen dedit: vt deveri dei cultu in struererur & de peccatis vitandis. Sed qa lex illa adiutorium non præstabat ad implendum qd̃ videbat: sed tantũ docebat agenda. Ideo nullus plene eam seruare poterat ex virtute sua, propter qd̃ coniugatus homo de sua ingnorantia & debilitate coactus est clamare & postulare aduentum medici: q talem medicinam instituerer seu componerer: q adiuuaret implere qd̃ præciperet. Et hæc sunt sacramenta habẽtia virtutem ex passione Christi quæ medicinæ dicuntur contenti uæ gratiæ Aug. super Ioannem. Quantum est in medico sanare venit egrotum. i. hominẽ quẽlibet: ipe se interimit: qui præcepta medici seruare non vult. Non autem differre voluit istum aduentum suũ vsq; in finẽ: ne homo diu expectãs & postulans remedium cõtra suã infirmitatẽ demũ desperasset de sua salute. Et qa paucis pfecisset. s. tantum illis q in fine fuissent reperti. Hæc diffuse be. Tho. in. iij. par. q. i. Ad sapientiam etiã medici pertinet nõ solũ tẽpus congruũ seruare: sed & modum. i. per conuenientia remedia Contraria ẽm contrarijs curantur. Infirmitates ex frigiditate ꝓuenientes ꝑ calida. Infirmitas in noie cõtracta erat ex tumore superbiæ. Et ideo sapientia dei patris curare eã voluit per humilia contraria superbiæ. Vñ Apls ad Phil. ij. Cum in forma dei esset i. verus deus semetipm exinaniuit. s. formam serui accipiẽs humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortẽ mortem autẽ crucis. Et istam humiliationem inchoauit in vtero matris: quia in prima sui subita formatione inuent⁹ est minor omnibus paruulis. Aug. Erubescat homo fieri superbꝰ postq; humiliatus est dñs. Talem & matrem elegit beatã Mariam quam ex omnibus humillimam cognouit. Et eius humilitas traxit eum de cœlo: vt ait Bern. Immo ipsa dicens. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Et hoc est qd̃ dicit Cant. i. Cum esset rex dñs omnium in accubitu suo: id est in requie sua: quasi dormire videretur & nõ curare de salute humana: omnes enim ad inferos descendebant: nardus mea dedit odorem suum. Nardꝰ est herba parua: sed multum medicinalis. Et significat beatam virginem humilem quæ ꝓmaxime dedit odorem suę humilitatis quando totam se deo committens & subijciens ait. Ecce ancilla dñi &c. Qui odor vsq; ad cœlum ascendit: & in cœlo accumbentem quasi euigilare fecit & in vtero suo quiescere. Et sic dñs tecum. s. erit in te quiescens. Spũs sanctus tecum: beneuolentiã summam exhibẽs. Spũs sanctus superueniet in te. Luc. i. excitãs dilectionem tuã in maiorem feruorem. Necesse ẽm erat (ait beatus Bern.) nõ modico amoris incendio præueniri: quæ mox concepturа erat dei filium. Hæc ille. Et ex hoc etiam mundo ostenderetur dei amor & beneuolentia. Sic ẽm deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret. Io. iij. Vt esset etiam vnigenitus matris Mariæ Aug. Quæ maior cã veniendi deo nisi vt ostẽderet nobis dilectionẽ suã: vt si amare pigebat: remeare non pigeat. Vñ & ipe dicebat ꝑ Hieremiã. xxxi. In charitate ꝑpetua dilexi te: ꝓpterea attraxi te miserãs. i. traxi te ad me suscipiens mortalitatẽ tuã. Amor aũt & beneuolẽtia attribuit spũi sancto, ꝓpter qd̃ dicit. b. Grego. Ipse spũs sanctus amor est. Et hæc est ratio quare dicitur Christus concæptus de spũ sancto. Qd̃ ẽm in ea natũ est. i. concæptum: de spũ sctõ est. ait angelus Ioseph de sponsa sua beata Maria. Matt. i. Non quia de materia spũs sancti seu substantia eius facta sit illa humanitas christi: seu ꝙ spũs sanctus solus operatus sit incarnationem illam. Sed vt dicit Mag. sen. in. iij. qa mere ex amore & liberalitate dei factum est vt de⁹ vniretur homini nõ ex meritis nostris. & amor dr̃ spũs sanctus. Et hoc est qd̃ ait apls ad Titum. ij. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei non ex operibus iustitiæ quę fecimus nos sed ſm suã misericordiã saluos nos fecit. Vnde & sol materialis per zodiacũ discurrẽs ex signo leonis quando est perfeuentissim⁹ calor eius super terrã: intrat in signũ virginis: ad innuendũ ꝙ sol iustitiæ deus noster ex tpe veteris testamenti qñ deus vel leo rugiens erat deus vltionũ puniens terribiliter peccatores: vt patet per exẽpla in scripturis: ex feruentissimo amoris calore intrans in vterum virginis totus fact⁹ est benign⁹ & suauis & humanus. Vnde & fructus tunc matureſcunt & suaues fiunt. Concluditur ergo dominus recum: pater & filiꝰ & spũs sanctus. Amen.

¶ Dñs deus fuit cũ Maria ad corpus christi formandũ & ad ꝑplem exaltandũ: & ad ipam magnificandum. Cap̃. XXII.

Dñs est nomen ptãtis.

DOMINVS TECVM. DOMINVS nomen est potestatis. ait be. Amb. Et quia dñs futurus erat in ea pertinenria ad maximã potestatẽ. ideo ait. Dominus tecũ. f. erit. Magna potentia dei solius & ab hominibus honorat. Et Iob. v. dr̃. Facit scilicet deus magna & inscrutabilia & mirabilia absq; numero. Magnum fuit creare cœlum & terram ex nihilo. Magnum i diluuio saluare in arca homines: & de omni genere animalium. Magnum liberare populum de Egypto tantis mirabilibus. Magnum conducere populum illum in tanto numero per desertum. xl. annis de cœlo mãna præstito. Magnum omnes gentes cum regibus suis de terra ꝓmissionis ꝑ Iosue exterminare. Et omissis aliꝭ innumeris veteris testamenti exemplis: magnum fuit Christum cæcos illuminare: dæmones effugare: infirmos sanare mortuos suscitare. Sed oia ista magnalia excedit mysterium incarnationis & infinitæ potẽtiæ: quod angelus nuntiat dicens. Dominus tecum erit. Et hoc tripliciter.

¶ Dominus tecum ad te incarnandum.
¶ Dominus tecum ad prolem vitę exaltandum.
¶ Dominus tecum ad te magnificandum.

Quatuor fuit d gestiões

§. I. DOMINVS TECVM ERIT CITO

ad carnem de te sumendũ. Ecce ẽm concipies & paries filiũ qui vocabitur altissimi filius. Luc. i. Quod immediate fuit implerũ cum virgo respondit. Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm verbum tuum. Tunc verbum caro factum est. i. hõ de virgine Maria. Et vt dicit Leo papa in sermone. Quod dixit Esa. liij. Generationem eius quis enarrabit? non solum de generatione æterna ex patre hoc intelligitur: sed etiã ex matre tpali gñatione: & pmaxime quõ sit vnitum verbum hoi: qa nullus viator capere potest. Sed aliqua dicemus solum quo ad concæptum illius corporis Iesu ex virgine: quæ tn nõ sũt prædicanda quo ad aliqua ꝓpter carnalem populũ: qui pure nescit ista ꝓfiderare. Damasce. sic ait. Ex pris bñplacito & cooperatiõe spũs sancti tribuit creatori creari: & plasmatori plasmari & filio dei, & deo incarnari & humanari ex castis & nõ coinquinatis eius carnibus & sanguinibus. Pro horum declaratione dicit Alb. vbi. ō. ſm philosophiam naturalem ad cõseruationem indiuidui & saluationẽ spẽi: ponunt q̃tuor digestiones. Prima fit in ore: qd̃ ꝓhant ex eo ꝙ aliquã opationem & effectũ pl⁹ habet res masticata q̃ nõ masticata. Secunda fit a stomacho vbi segregat subtile a grosso: & cõstat ꝙ adhuc neutrum est pars corpis. Tertia fit ex epate vbi fit vlterior segregatio puri ab impuro: & constat ꝙ adhuc neutrum est initiũ corporis vel pars corporis. Quarta fit in mẽbris vbi transmittitur magis purum. Et illud ad mẽbra trãsmissum facit tria. Primum est ꝙ nutrit & saluat subsẽtiam suscipientis: restaurando de perditũ cõtinuæ defectionis quę ex calore naturali est agente in suam materiam. Sc̃m est ꝙ eandẽ substantiã etiã augmentat & deducit vsq; ad debitã

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantitatem: si est circa. Tertiū est ꝙ his duabus actionibus supfluum transmittit ad viā gnationis: & sic semen est supfluitas quarte digestionis. Modo queritur de illo superfluo. Aut de illo tm fit decisio: vel non tm de illo. Si tm de illo: illud nunq̄ fuit generantis: nec pars corpis: qa in fine quarte digestionis: primo vel cōuertitur in corpus si est necessariū: vel transmittitur generatiue si est superfluū. Ergo si tm de illo fit, ppagatio: non erit essentialis propagatio: quia nec aīa de aīa: nec corpus de corpe. Item nunq̄ superfluū illud vnitum fuit massæ corruptę: ex cuius coniunctione contrahitur originale: ergo ille qui generatur non habebit originale. Itē fm hoc nihil esset in Christo: quia fm esse nunq̄ fuisset. Adā ergo non descendisset ab eo fm corpulentam substantiā qđ est contra beatū Aug. Item si dicatur ab ipso Adam descendisse: non ꝙ aliquid sui fuerit in eo fm esse: sed tm fm originem aīæ vegetabilis & nutritiue: quæ est potentia in semine: ergo potius dicetur descendisse a prima planta vel a primo animali in quo primā originē habuit aīa nutritiua & vegetabilis. Propterea cū aīa vegetabilis sensitiua vna sit substantia cū rōnali in hoie & illa nullam ab Adam habuit originem fm aīam vegetatiuam & nutritiuā nullo mō dicetur dns descendisse ab Adam. Et si diceretur ꝙ in semine est virtus aię vegetabilis & nō in aīa. hoc nihil est. Virtus em̄ non est sine substantia cuius est virtus. Vnde ergo facta fuerit ista concæptio. Dicimus cū Damasce, ꝙ non tm de sanguine: & de sanguinibus & carnibus beatissimæ virginis facta est. Et dicim⁹ ꝙ duplex est humiditas sui sanguinis in corpe. Vna nutrimentalis: quæ venit a cibo: & adhuc non est corpus vel pars corporis: sed adhuc pōt vel vniri vel pars fieri vel transmitti ad generationē alterius corporis. Preter hāc est ibi humiditas substantialis quæ est actualiter in omnibus mēbris & est pars essentialis corporis: vel generantibus coniuncta vel per nutrimentum in corpus conuersa & illi vnita. Et ex his vtrisq; fit decisio vel ppagatio. Et hoc est qđ subtiliter tangit pbs in li. de aīa dicens ꝙ est generationis factiuum. Et hoc duobus modis. Vno modo quia ex superfluitate in vltima digestione fit pars seminis & rei generatæ. Alio modo quia per alimentum suscipiunt completam quantitatē: tunc & substantiariam vt nō possit ex ipsis decidere essentialiorem & veriorem partem seminis rei generatę: als si nutrimētum esset tm̄ materia seminis & non effectiuum: nō bene diceretur factiuum quod dicit potentiam actiuantē. Nunc aūt est nutrimentum & materia seminis quantum ad maiorem partem ipsius seminis: & est causa efficiens & conferens mēbris complementum ad decidendum de se partem essentialiorem & veriorem. Et idem tangit Damasce, dicēdo in vno loco, ex sanguinibus: & non ex sanguine. Et in alio loco dicit expresse. ex purissimis sanguinibus & carnibus. Et Io. di citur in plurali. Qui non ex sanguinibus in plurali: neq; ex voluntate carnis in singulari. Item sciendum fm Alber. vbi ꝙ fuit ista concæptio per modum generationis: non per modum creationis. Nec Damasce. dicit creans, cuius Magister sen. dicat hoc. Sed dicit Damasce. ꝙ non seminaliter, sed conditiue per spiritum sanctum. Et alia translatio habet creabiliter: quasi diceret cuius non sit pure creatio: est tamen ibi proprietas & similitudo creationis: quia videlicet facta fuit subito & immediate a deo qui non indiget materia. Quāuis em̄ Damasce. dicat ꝙ spiritus sanctus descendit in eam: dans ei virtutē susceptiuā simul & generatiuam: nō est intelligendum ꝙ illa virtus beatæ Mariæ fuerit cā immediata illius concæptus: sed cā mediata. Nō em̄ a virtute creata potuit hoc esse immediate: sed a virtute increata dei, quod ꝓbatur: qa coniungere ea quæ sunt infinitę distantiæ: est potentiæ infinitæ, Eiusdem aūt virtutis est operari concæptionem & vnionem: quia simul fuit in vno. Sed in ista vnione cuius sunt deus & homo qui sunt infinitæ distantiæ: ergo hoc fuit a virtute infinita, nec virtutis creatæ. Nulla em̄ creatura est infinita virtute. Signanter aūt dixit angelus. Ecce concipies in vtero: nec est supfluū in vtero ponere. quia videtur ꝙ cōceptus non fiat nisi in vtero: cuius em̄ vterus sit locus cōcære in vterum: qa oēs mulieres concipiunt in vterū: recipiens vtero: non hoie sed spū sancto in ea concæptum operāte. fm illud Hiere. xxxj. Nouū faciet dns super terrā. Femina circūdabit virum. quod fm Dionys. est nouissimum oīm nouitū. Item in ipso concæptu non habuit beata Maria delectationem cum libidine: vt habent cōmuniter mulieres. Vnde angelus docens modum ait. Virtus altissimi obūbrabit tibi i. refrigeriū præstabit tibi in eo concæptu: vt calorem libidinis nō sentias sicut vmbra refrigeriū præstat contra calorē. Habuit tamen summā delectationē spūalē & gaudium quale intelligi non posset a nobis. Sed & declarationē naturalē habuit tunc in summo. Nam concæptio ista fuit similis illi quæ fuisset in statu innocentiæ quantū ad immunitatē peccati & libidinis. Sed illa fuisset cū maiori delectatione cū sit mō quæ est cum libidine: ergo & illa fuit cū maxima delectatione naturali sine aliquo pctō. Item natura nobilior nobiliores habet operationes & delectationes. Sed natura nō corrupta nobilior est natura corrupta vt nunc: ergo maior est & nobilior eius delectatio. Hmōi aūt fuit concæptus Mariæ quia non natura corrupta in ea: ergo &c. Stetit aūt in vtero virginis fm. b. Aug. iij. de trinitate mensibus nouē: & diebꝰ sex. Et si dicat ꝙ videtur ꝙ dies. xlvj. steterit in vtero virginis vltra debitum. Et rō est: quia in aljs pueris in isto spatio dierum. s. quadraginta vel quadraginta sex fm alios paulatim ꝓficitur & organizatur corpus paruuli in oībus liniamētis suis: & tunc formato aīa de nihilo creata corpori, infundit. Sed corpus Iesu in subito cum dixit. b. Maria. Fiat mihi fm verbū tuū. in instanti fuit de purissimis sanguinibꝰ virginis corpus pfectū completū & organizatū: & aīa tunc creata infusa: & simul deitati vnita. Nō tamen supfluxerunt illi dies in manendo in vtero virginis. Sed infra illos vt dicit Magi. sen. in. iij. corpusculū illud purissimū sup oīa corpora paruulorū in vtero existentiū deuenit ad notabilē quantitatem & soliam cōmuniter. Et sic fuit in vtero. cclxxvj. diebus. Hæ sunt trigintanouem hebdomadæ & duo dies. Et cōgruentissimū & preciosissimū rps est quo fm ordinem naturę non erratis nec; deficientis partū congruit esse in vtero post animæ infusionem. Nec debuit dominus concipi per lectione corporali: quæ esset contra modum humanæ; nativitatis: sed per fectione spūali. Primo autem homini Adę de terra terreno cōgruebat pfectio corporalis. Sed o vero Adæ cœlesti cōgruebat in illo suo principio pfectio spūalis quæ intelligitur p virū dū dr in illa auctoritate. Fœmina circūdabit virū. Cōcæpit ergo. b. Maria cū summa spūs delectatiōe & etiā cū summa delectatiōe naturali. Sed naturalis fuit ibi materialis: spūalis fuit formalis. sicut ipsa cōceptio fuit spū sancto operante tm̄: & natura operationē susciente: Quāuis aūt post cōceptionem matres habeāt grauedinē & laborē in portādo prolē i vtero, ꝙ put dicit Tobias filio suo. Tob. iiij.) bta tm̄ Maria nullā grauedinē sensit: quia concæpit fm statū innocentiæ. i. sine pctō originali in. ple. Vñ sicut in illo statu innocentiæ nō erat grauamen in matre portante fœtū: ita nec bta Maria habuit grauamē. Sicut corpus, ppriū nō grauat, ppriefic naturalr corpꝰ mīis & filij in vtero eiꝰ q̄si vnū corpus naturalr nō graurat. Item q̄uis dissolutio seu diuisio cōtinui sit dolor: hoc est qñ fit istud a principio extra agentē p violentiā qđ nō fuit in virgine. Fuit etiā talis dolor patiendus in pœnā matrib⁹ cōcipientib⁹ cū libidine. Qđ qa nō fuit in virgine: iō vt canit ecclesia: Nesciens mr̄ vgo virū peperit sine dolore saluatorē sæculorū. Propterea. b. Maria ante partum tm̄ reficiebat fm intellectū & tactū: intelligēdo & sentiendo in se hīe gaudiū paradisi dm̄ Iesum: sed post p tū reficiebat de eo fm oēm sensum & intellectum Videns p uulū quē nouerat deū: audiens vagientē quasi gustans cum oscularet adorans pīsentē palpans & amplexās. Et iō auctū est gaudiū & delectatio in partu. Itē q̄uis corpꝰ grossum nō posset transire per aliud corpus nisi diuidēdo: hoc est fm naturā: tm̄ qa partus virginis Mariæ fuit miraculosus sicut concæpꝰ: iō exiuit in mūdū p portā clausam vt, pphetauit Ezechiel, saluo signaculo virginali: vgo ante partū: & vgo post partū. Sola etiam virgo lactabat vbere de cœlo pleno: non per aliū modū qui accidit in matribus.

¶ Qđ dns fuit cum beata virgine per exaltationem prolis.

§. II. DOMINVS TECVM. SECVNDO

ad prolem de te exaltandum: qđ declarat exprimēs q̄lis erat nasciturus ex ea. Vocabis inq̄t nomen eiꝰ Iesum, erit em̄ magnus &c. Hoc nomen Iesus quod fm. b. Bern. est mel in ore, melos in aure, iubilus in corde: fuit ab æterno prædestinatū rem nōis deū pstādo. Rom. v. Qui. s. Iesus factꝰ est ei ex semine Dauid fm carnē qui p̄destinatus est filius dei. Fuit a, pphetis prænuntiatū p longa ante tpa. Abac. iij. Ego (ait) in dño gaudebo & exultabo in deo Iesu meo. Ab angelo intimatū Mariæ & Ioseph: vt hic. & Mat. i. Apparuit angelus dñi Ioseph dicens. Noli timere &c. Vocabis nomen eius Iesum a Maria imperatū: & a Ioseph executioni mandatū. Lu. ij. Vt circumcideretur puer vocatū est nomen eius Iesus. Hoc aūt est nomen, ppriū eius: & qa nōia imponunt rebus a, pprietatibus earum. Causam huius nōis impositionis exp̄ssit angelus di. Ipse em̄ saluū faciet pplm̄ suū a pctis eoꝝ. Vnde Iesus hebraice: latine saluator interpretatur. Quāuis aūt saluare a culpa remittendo eā fit cōe tribus personis: qa inseparabilia sunt opa trinitatis ab extra: nō redēptio ppassionem propria est filij incarnati: q̄ solus est incarnatus. Et fm hanc filius solus sanguine suo saluū fecit pplm̄ suum a pctis eorū. Vñ ipe solus dr Iesus. i. saluator. Itē quis vnū, ppriū non possit esse plurimū, ppriū: tū vnius possunt esse plura, ppria vt risibile: disciplinabile & susceptibile hōis. Vñ cum verbū incarnatū habeat plures, pprietates sibi soli cōuenientes & nulli alij personæ: pōt a qualibet earū denoiari. Vñ plura nōia q̄ dicuntur de eo. vt Esaias. Vocabit nomen eius Emanuel. Et vocabitur admirabilis, cōsiliarius fortis &c. conueniunt ei rōne diuersarū, pprietatū: & a qualibet earum pōt denoiari. Cum vnūq̄q̄q; ab vltimo & optimo p̄cipue habeat denoiari. Finis autē est vltimū in vnoquoq; debet vnūq̄q̄q; proprissime a fine denominari. Et cū finis incarnationis sit salvatio humani generis per verbum incarnatum. Vbi filiꝰ dei incarnat recte vocatus est Iesus potius q̄ alio nōie. Sisr q̄uis mirabilitas & fortitudo & consiliū cōia sint diuinis psonis tm̄ mirabilitas concæptus & natiuitatis de virgine: fortitudo in morte: consiliatio in doctrina: verbo & exemplo solū cōueniunt Iesu: sicut, ppria est ei incarnatio. Vñ hac rōne non conueniunt prædicta nōia trinitati: sed verbo incarnato. De istis duobus cōiunctis: Iesus Christus. dicit Alb. ꝙ nominat vnā psonā a duabus naturis quæ inuenta est fm humanitatem: saluator fm diuinitatē humanitati connexā. Quārū aūt incarnatū ex virgine dns exaltauerit ostendit apls ad Phil. ij. dicēs. Deus exaltauit illū & donauit illi nomen qđ est super oē nomen &c. Et hoc angelus Gabriel exposuit subdēs post q̄ dixit virgini. Vocabis nomen eius Iesum. Erit enim magnus &c. quorū expositio sequit. de magnitudine prolis cōcipiendæ a virgine. i. Iesu. Erit inquit magnus. Et primo locutio ista videtur incōgrua. Nā cū magnitudō sit duplex. s. molis seu quantitatis materialis & virtutis. Et de magnitudine corporali nō sit intelligenda locutio: qa illa est indifferens. vñ Samueli dictum fuit de vno ex germanis Dauid. Nere spicias vultū eius: nec altitudinem staturæ eius: quia abieci eum. i. Reg. xvj. Ergo de magnitudine virtutis. Sed cū qui nuntiatur p̄cipiendus sit deꝰ: deo aūt nihil accrescat: nulla virtus p incarnationem. Quicquid em̄ potest hō pōt deus & plus: ergo quicquid pōt modo: potuit & prius: quō igitur factus est magnus. Vnde & beatꝰ Ber. Quare erit & non potiꝰ est magnus qui semp̄ equalr est magnus: & non habet q̄ crescat vt quasi maior post cōcæptum futurus sit q̄ ante fuit: quī immo potius parvus videbatur nūtiandus fm illud Esa. ix. Paruulus natus est nobis. Vnde & beatus. Bern. Non laudatur dns magnus & laudabilis valde: sed & paruus dns & amabilis valde. Propter qđ etiam dicit Ps. Minuisti eū paulo minus ab angelis. Qđ apls ad Heb. ij. exponit de verbo incarnato. Ad hoc rn̄ det Alber. vbi. ō. Dns in incarnatione factus est magnus & paruus: qa deus & hō. Magnus in quantū deus: paruus in quantū hō. Ergo vna & eadem psona est magnificata & paruificata. Qđ aūt persona diuina sit magnificata & paruificata. Qđ aūt persona diuina sit magnificata: hoc habet rōne humanitatis: quia. i. ipa humanitas deo cōiuncta est magnificata & exaltata. Nam diuina natura nō habet quo crescat: cū infinita sit. Paruificata aūt & exinanita dicitur diuina psona rōne diuinitatis: nō ex diminutione diuinæ naturæ in aliquo q̄ minui non potest: sed cū inferiori vnitione. Sicut & magnificatio non est naturæ extra meram ppriam eleuatio: sed cū summa natura personalis cōiūctio. Et sic erit magnus.

¶ Primo altissima nobilitate.
¶ Secundo excellentissima dignitate.
¶ Tertio immensissima porestate.
¶ Quarto copiosissima vtilitate.
¶ Quinto diffusissima famositate.
¶ Sexto inauditissima nouitate.
His sex modis erit magnus.

Deipositione nōis iesus ab angelo.

Quāto tēpore christus steterit in vtero Mariæ.

Duplex magnitudo.

§. III. DE NOBILITATE EIVS DICI

tur Prouer. vlti. Nobilis in portis vir eius. s. ecclesiæ cuius sponsus est Iesus: qñ sederit cū senatorib⁹ terræ. Et Luc. xix. in parabola. Nobilis quidā abijit in regionē longinquā accipere sibi regnū & reuerti. Hic vtiq; magnus. Nam Pś. de eo. Magnus dns & laudabilis nimis & magni. &c. Et quis magnus sicut deꝰ noster. Iob. Altior cœlo est, pfundior inferno. latior mari. & longior terra. mensura eius. s. spūalis: videlicet in potestatis sublimitate. In sapiētiæ lympiditate. In charitatis viscerositate. In pmanentiæ æternitate. Ber. Plane magnus qa tam magnus q̄ altissimus. Altissimus em̄ pater eius est. Quā altus aūt pater sit non potuit; inę qualem sibi gignere filium. Fecit vtiq; angelum magnū sed nō quātus est ipe: & fieri non potuit altissimus: qđ sibi ipsi vsurpare voluit dicens. Silis ero altissimo. Solū aūt vnigenitū quē nō fecit: sed genuit oīs oipotentē: altissimus altissimū, coæternus coæternū: ipm sibi per oia cōparari: nec rapinam æstimat nec in iuria. Vnde & angelus post; magnus dixit: subdidit. Filius altissimi vocabitur. Ecce nobilitas altissima expressa. Quāuis autē dicat in lib. Eccli. Eris filius altissimi obediēs. s. mādatis dei. Aliter tamen q̄ iste. Nā scti viri & obedientes diuinis mādatis sunt filij per adoptionem fm illud apli ad Gal. iiij. Misit deus filium suū natū ex muliere &c. vt adoptionē filiorum reciperemus. Hic aūt filius altissimi per æternam generationem. Vocabit ait altissimi filius. Aliter q̄ alij. Nā alij vocantur nōis illius impositione. Hic autem & nōis & rei & diuinæ naturæ per operum declarationē. Vocabit altissimi filius ęterna nōiatiōe. Ps. Dns dixit ad me filius meꝰ es tu: ego hodie. i. æternaliꝰ genui te. Scripturæ attestatione. Ioannis prophetatione. Operum probatione. Patris æterni declaratione. Columbæ ostensione. Petri confessione. & dæmonum suspitione. Doctrinæ singularitate: qa nunq̄ sic locutus est hō dixerunt Iudæi missi ad capiendum eū. Io. vij. Facile est de his auctoritates scripturæ habere ob breuitatem dimissas. Vocabitur ergo ab hoibus ex prædictis altissimi filius. Vnigenitus in esse naturę. Primogenitus in donis gratiæ. Summus in esse glorię. Vnus erit in essentia cum patre. Erit a patre æterna gnatione. Vnum principium in cōmuni inspiratione.

§. IIII. DE EXCELLENTISSIMA DIgnitate

ait per os Dauid. Ps. ij. Ego cōstitutus sum rex ab eo. Et Apoc. xix. dr̄, ꝙ habet scriptum dei filius in semore suo. i. humanitate, rex regum & dns dominātium. Qđ etiam ostensum fuit in visione Nabuchodonosor in lapide illo exciso a monte sine manibus. qui percutiens statuam illā signantē quatuor monarchias mundi ex quatuor partibus eius diuersę materiæ consectam: ad nihilum rediget: & factus est mons magnus dominans oībus: vt habetur in Daniele. Vnde & angelus subdidit. Dabit illi dns sedem Dauid patris eius. i. dignitatē regiam. Sed potest merito dubitari de quo regno loquatur: videlicet spūali seu tpali. De tpali non videtur intelligendum cum ipse dixerit. Regnum meū non est de hoc mundo. Io, xviij. Vnde cum turbæ post miraculum factum satiando quinq; milia hoīm ex quinq; panibus: voluissent eum facere regem: aufugit. Io. vi. Sed nec de spūali quo. s. regnat per gratiam in ecclesia: quia inquantū homo nō cōfert gratiam. Inquantū deus semper habuit tale regnū spūale: & sic ei non fuit datū qđ habebat. Sed respondet ꝙ Christus regnum tpale & spūale recæperit in sua incarnatione. Nā etiā inquantū hō datum fuit ei dñium totius mundi. Sed non eo vsus pauperrime degens: vt nos suo exemplo induceret ad contemptum mundi. beatus Augu. Oia terrena cōtēpsit homo Christus: vt cōtemnenda esse demōstraret. & exemplificat per particularia. Et isto modo regnū eius non fuit de hoc mundo. Regnum spūale inquantum homo habuit, inquātū caput est ecclesiæ merito passionis nobis gratiam procurās & exemplo ecclesiā regēs & verbo, ppter qđ ait Pilato. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum vt testimoniū

Qđ christus i sua incarnatione recæperit spirituale & tpale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

phibeam veritati.Io.xviij.Vnde glo.super dicto verbo.Dabit ei dñs sedem Dauid &c.dicit.In presenti vita corda inhabitans.ſ.per gratiã regnabit ad gloriam vocans vt regnem⁹ cum eo in patria. Hinc & Leo papa in sermone.Agnosce o Christiane dignitatem tuã & diuinæ cõsors fact⁹ nature noli in veterem vilitatẽ degeneri conuersatione redire.Memẽto cuius capitis & cuius corporis sis mẽbrum.Reminiscere qa erutus de potestate tenebrarũ translatus es in dei lumen & regnum.Non solum ait hominum sed & rex est & dñs angelorum.Vnde Mat.iij.dicitur.Accesserunt angeli & ministrabant ei:vt.ſ.dño suo.Et ad Heb.i.Cum introducit primo genitum.ſ.Christum in orbem terrarum dicit.Adorẽt eum omnes angeli eius.Et in hymno.Tremunt videntes angeli versa vice mortalium.culpat caro:purgat caro.ſ.Christi: regnat deus dei caro.Et iterum ad Hebræ.i.Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.ſ.Christus tanto melior angelis effect⁹ quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.Cum igit̃ deus nominetur & sit & deus sit rex angelorũ: ergo & Christus est rex angelorum.Sed pro huius pleniori declaratione sciendum ſm Alber.vbi.ē.q⁹ de domino Iesu Christo possumus loqui ſm quatuor modos.Primo de ipsa hypostasi seu persona diuina.ſ.filio dei.Sec'o de natura.i.persona ipsa rõne diuinæ naturæ quæ est in ea.Tertio de persona rõne humanæ naturæ assumptæ.ſ.ſm q⁹ est in vnione cum diuina. Et his tribus modis christus est superior omni angelo & rex angelorum.Quarto modo ſm q⁹ in se est ipsa humana natura circũscripta diuinitate:& sic est inferior angelo ſm illud. Minuisti eum paulominus ab angelis.Quod verum est ſm naturam seu perfectionem naturalẽ:nã natura itellectualis supior est rõnali:sed ſm gratiam infusam animæ eius & gloriam maior est omni angelo sine cõparatione.vnde & sedere dr̃a dextris dei.Mat.vlti.in potiori gloria sup omnes homines & angelos.

Christ⁹ dr̃ superior & rex angelorũ.

§.V.DE IMMENSA EIVS POTESTA

Potior ẽ gra q̃ natura.

te.Põ.Quis deus magnus sicut deus noster? noster.ſ.frater est factus per incarnationem.tu es deus qui facis mirabilia.notã fecisti in populis virtutẽ.i.potentiam tuã.Potestatem habeo ponendi animã.ſ.per mortem:& potestatem habeo iterum sumendi eam.ait ipse Io.x.ſ.ppria virtute resurgendo. Dicit beatus Aug.maius esse iustificare peccatorem: qd' fit remittendo peccata q̃ creare cœlũ & terrã: qd' est immensæ potentiæ.Nam per creationem res ꝓducit ad esse nature:sed ꝑ iustificationem ad esse gr̃æ. Potior autẽ est gra q̃ natura: ait.b.Ambro.Filius autem hois habet potestatẽ in terra remittendi peccata.ait ipse Mat.ix.Immo vt ait Aug.de consse.dist.iiij.nemo.Nemo tollit peccata mundi: nisi Christus qui est agnus dei tollens peccata mũdi:sua deitate effectiue: sua humanitate meritorie. De diabolo dñs dicit ad Iob pe.nul.Nõ est ptãs similis ei super terrã.Sed dñs Iesus fortis & potẽs dñs:potens in prælio eũ superauit magnitudine potẽtiæ suæ.Cum fortis potentia naturali armatus malitia experimentali custodiret atrium suũ.ſ.mundi:in pace oia possidebat,vt dicit Lucæ.xi.Tyrannice sibi vsurpato dñio nõ re periebat qui ei resisteret ex defectu virtutis in humano genere.Sed supueniẽs fortior eo,pugnãs cum ipso manu inermi & affixa cruci,debellauit inquit beatus Aug.aereas potestates & vniuersa arma eius in quibus cõfidebat abstulit.ſ.malitias detegens verbo & exemplo & spolia eius diripuit atias captiuas ab eo liberando.Sed & hanc suam magnam potestatem discipulis cõicans ait.Ecce dedit vobis potestatẽ sup oia dæmonia &c.Lucæ.ix.Data est mihi inquit omnis potestas in cœlo & in terra.Matth.vlti.Quę quidem potestas ſm Magistrũ in.iij.senten.sibi collata est a principio suæ cõceptionis.Sed resurgenti asserit sibi collatam:qa tunc fuit hoc manifestatum.Nam sicut ipse fuerat potens in opere miraculorũ & sermone corã deo & omi populo Luc.xxiiij.Ita cõcessit apostolis vt in noĩe eius dæmonia ejicerẽt.Linguis nouis verba exprimerent.Serpentes tollerent: venena ꝓpellerent:mortuos suscitarẽt:confortati potentia virtutis eius. In cœlo data est oĩs ptãs:qa his qui credunt in noĩe eius dedit ptãtẽ filios dei fieri.Io.i.Et ptãs eius ptãs æterna.vt dicit Dan.ix.Recte ergo dicitur ei danda sedes Dauid qui interpretatur fortis robore.Et figuratur regnum Christi super ecclesiam militantẽ p regnũ Dauid:quia huius regnum ecclesiæ est in bello contra vitia:& in effusione sanguinis:& castigatione corpis:& crucifixione carnis a vitijs:sicut & regnũ Dauid fuit cum bellis & laboribus.Sedes ergo Dauid est ei data.ſ.spũalis regni sacerdotij:magisterij:iudicij: conuiuij. Et dicitur sedes ista Dauid vt dicit Albertus ꝓpter carnis ꝓpagationem:qa ab eo descẽdit: Propter diuinam electionem. Elegi hoĩem ſm cor meũ.ait dñs de Dauid Propter humilẽ exaltationem.Ex paruo assumptus est in regnũ humilis valde.Vnde ait.Vilior fiam plus q̃ factus sum: & humilis ero in oculis meis dixit ipse Michol.ij.Reg.vi.Propter hostium deiectionem:quia plurimos hostium subiecit.Propter sanguinis effusionem multos occidens:p̃cipue Goliath. Propt̃ diuini cultus augmentationem: vt patet.ſ.Paral'.Propter spũalem promissionem.Pſ.cxxxi.De fructu ventris tui ponã sup sedem tuã.Propter virtutum similitudinem & charitatis magnitudinem.

§.VI.DE VTILITATE MAXIMA EIVS

diciur in libro Sapientiæ.Magna sunt iudicia tua domine: & inenarrabilia verba tua.Magnificasti populum tuũ & honorasti.Vere magnus dñs & magna mia eius: qui dat donũ æquale sibi,inquit beatus Augu. Deus enim factus est homo vt homo fieret deus.Vnde Petrus in Canonica epistola Maxima & preciosa donauit nobis deus vt simus diuinę naturæ cõsortes.Quis maior honor esse potest? quę maior vtilitas?Vnde Leo papa in sermone.Redijt in honorem suum ab antiquis cõtagijs purgata natura:mors morte destruitur: & natiuitas natiuitate reparatur. Quisquis igitur pie & fideliter Christiano nomine gloriaris recõciliationis huius gratiam iusto perpende iudicio.Tibi enim quõdam abiecto:tibi excluso a paradisi sedibus:tibi per exilia longa morienti tibi in cinerem & in puluerem dissoluto cui iã nõ erat spes vlla viuendi per incarnationem verbi potestas data est;: vt de longinquo ad tuum reuertaris auctorem. recognoscas parentem:liber efficiaris ex seruo:de extraneo promouearis in filium:vt qui ex corruptibili carne natus es:ex dei spũ renascaris:& obtineas per gratiam quod non habebas per naturam.Et male conscientiæ absolutus reatu cœlestia regna suscipias si voluntatem dei facias diuino fultus auxilio. Hæc ille.Et ideo Esa.ix.ait. Paruulus natus est nobis:filius datus est nobis.Et angelus ad pastores.Lu.ij.Nat⁹ est vobis saluator qui est christus dñs.i.ad vestri vtilitatem. Vnde beatus Ber.Magnificetur a nobis paruulus & magnus dñs:quos vt faceret magnos factus est paruus.Paruulus(inquit Esa.)natus est nobis non angelis qui cum magnum haberent: parvum non requirebant.Nobis ergo natus nobis datus: quia & nobis necessarius.Et ideo de nobis nato vel dato faciam⁹ id ad quod datus est nobis vtamur nostro ad nostram vtilitatem:& de saluatore salutem operemur. Hæc beatus Berñ. Tunc autem salutem consequemur si vitam eius imitamur. Nam vt ait beatus Augu.in sermone.Homo sequendus nõ erat:qui videri poterat:deus sequendus erat qui videri non poterat: vt ergo homini exhiberetur qui ab homine videretur: quem homo imitaretur.deus factus est homo qui omnia bene fecit. Vnde & angelus dixit. Regnabit in domo Iacob in æternum. Quod quidem de domo materiali Iacob intelligi non potest:quia illa non manet in æternum sed de domo spirituali ſm interpretationem nominis.Interpretatur enim Iacob supplantatio.In illa ergo domo.i.mẽte regnat Iesus per gratiam perducens inde ad gloriam: qui diabolum supplantat.i.superat mundum & carnem cum cõcupiscentijs suis.Qui vt Iacob patienter suffert iram fratris vitat scandala proximi.Simplex est & domi conscientiæ sedens manens:qui patriam & parentes ad voluntatem patris ſ.dei deserit:qui vt aduena peregrinatus in terra vigilans die ac nocte ęstu vritur & gelu super gregem suorum subditorũ vel saltem sensuum & cogitationum suarum: ne aliqua occidatur a lupo infernali:q̃ ditatus virtutibus & multiplicat⁹ in filijs bonorum operũ:ex Lya actiue & Rachel contẽplatiue.Demum disponẽte deo ad patriam supnã regredit in lucã angelum vincens malũ:tamen qui scilicet ꝓliat i fine nobiscũ.Vnde nomen mutat Israel quod interpretat vidẽs deum scilicet per gloriam.Regnabit in domo Iacob : miseris miserando:malos extirpando:bonos exaltando:omnibus imperando:hostes subiugando:curias celebrando: iura ꝓmulgando:regna dilatando.Hæ sunt conditiones magni regis quas habuit & in vtilitatem nostrã exercuit rex Ielus quoniã deus magnus dominus.

Iacob interpretat supplantatio.

§.VII.DE DIFFVSISSIMA FAMOSI

Figura tio adorationis triũ magorum.

rate.Magnus erit.Prius dicebatur a Pã.In Israel magnũ nomen eius.ſ.veri dei.Nam alijs nationibus etiam Romanis in quibus erat monarchia declinantibus ad idolatriã:paruũ & pene nullum habebatur nomen veri dei cum multos colerent deos.Sed post verbi incarnationem impletum est qd' Malachiæ.i.pronuntiatũ est.ſ.A solis ortu vſq̃ ad occasum magnum nomen meũ in gentibus.i.magna fama vbiq̃ diffusa:de magnitudine veri dei incarnati. Qd' etiam signanũ fuit in principio suæ natiuitatis venientibus ex oriente tribus regibus magnis in sapientia & ideo magis dictis adorare recenter natum:ex muneribus ostendentibus verã fidem diuinitatis eius ex thure: mortalitatis assumptæ ex myrrha regiæ dignitatis naturaliter & spiritualiter ex auro:ad innuẽdum q̃ ex tribus mundi partibus Asia: Aphrica: & Europa venturi essent ad veram fidẽ eius reges & sapientes cum populis suis:quia non soli venerunt. Et in occidente: die suæ natiuitatis ostẽso paruulo circa spherã solis in gremio puellæ a sibylla Octauiano monarchæ mundi qui reuerentiam ei exhibuit & sacrificium:vt narrant historiæ.Magnus ergo dñs & laudabilis nimis:& magnitudinis eius.ſ.famę nõ est finis.Nam per longũ & latũ totius terræ & per profundum inferni & altitudinem cœli:diffusa est fama infinitę bonitatis & pfectiõis ei⁹.Btũs Hiero.Gallia & Britania & Aphrica & Persis Oriens & India vnum Christũ adorant: vnam sequunt regulã veritatis.Dist.xciij.legimus Licet nunc multę ex his nationes recesserint a veritate fidei & vnitate ecclesię: vt India & Aphrica Oriens & Persis.In huius figuram legit̃ iij.Reg.x.c.Quia magnificatus est rex Salomon super oẽs reges terræ: & oĩs terra desiderabat videre vultum eius. btũs Berñ.Vere magnificatus est:qa magnificauit eum dñs in cõspectu regum vt adorent eum oẽs reges terræ:oẽs gentes seruiant ei.In se quidem nihil factus est maior: qa adeo maximus erat vt crescere non posset.Sed factus est magnus in mẽtibus hominũ:& opinione & laude:qui prius nullus putabatur.Vnde & regina Saba audita fama eius gloriæ & sapiẽtiæ quæ designat gentilitatem:veniens ad eum videndum cernens magnificentiam eius & curiæ suæ:adeo stupuit vt vix in ea remaneret halitus.Dixitq̃ ei.Maior est gloria &c. Vicisti famam virtutibus tuis.Beati serui tui qui stant corãte &c.Et regnum Salomonis figurat regnum ecclesiæ triumphantis in quo regnat Christus cum sanctis: & in sanctis in gloria:in supna Hierusalem q̃ interpretat visio pacis. Vbi est perfecta pax in qua regnat rex pacificus Salomon.Nã regnauit multo tempore i maxima pace & gloria: sicut regnũ Dauid quod fuit in bellis:significat regnum spirituale ecclesiæ militantis:sed de superno regnoveri Salomonis dr̃ Esa. xxxij.Sedebit populus in pulchritudine pacis in req̃e opulẽta.Et de hoc simpliciter intelligitur quod ait angelus.Regnabit eius non erit finis.Nam regni quo regnat in ecclesia militãti est vtiq̃ finis:qũ scilicet finietur mundus:tunc nõ erit amplius ecclesia militans:sed triumphans efficietur.Et finis nõ erit talis regni in quo Christus regnat cum sanctis & sancti cum eo.

Regni eius nõ erit finis quõ ĩtelligitur.

§.VIII.SVMMA NOVITATE ERIT

magnus.Hiere.xxxi.Nouum enim facier dñs super terrã fœmina circundabit virũ.Et Dionysius dicit:q̃ hoc est oĩm nouorum nouissimũ.Magnus inquã erit. ait Alber. ſm omnẽ modum.Hiere.xxxij.Magnus deus concilio & in cõprehensibilis cogitatu.Magnus ſm substantiam: qa deus magnus. Pſ.xlvij.Magnus dñs & laudabilis nimis in ciuitate dei nostri.Magnus ſm quantitatem:qa omniporens nomen eius. & ideo glorioſe magnificatus est.Exo.xv.Magn⁹ etiam ſm qualitatẽ:qa summe bonus.pſ.Magnus dñs & magna virtus eius.ſ.bonitatis.Magnus ſm relationem:qa filius altissimi dei.ij.Reg.vij.Ego ero ei in patrẽ:& ipse mihi in filium. Magnus ſm q̃li:qa æternus.Eccli.i.Fons sapientiæ verbum dei in excelsis.magnus ſm vbi:qa vbiq̃.bea. Auguſt. Deus vbiq̃ est non locis: sed actionibus.pſ.cxxxviij.Quo ibo a spiritu tuo & quo a facie tua fugiam.magnus ſm situ: qa vt ait Esa.vi.Cœlum mihi sedes est:terra scabellum pedũ meorũ.Et sedet sup cherubin:& volat sup pẽnas ventorũ. Sedet q̃q̃ ad dexteram patris & interpellat pro nobis.magnus ſm habitum:qa vestimenta eius sunt alba sup niuem:& qualia non põt facere fullo sup terram.Fortitudo & decor indumẽtum eius.Prouerb.vlti.magnus ſm actionem: qa in principio creauit deus cœlũ & terrã.Gen.i.id est filium genuit:in q̃ oia creauit & recreauit & glorificauit.Ipse opera fecit quę nemo alius fecerat:q̃ testimoniũ perhibent de eo q⁹ fili⁹ dei sit. magnus passione.Vidimus em eũ(dicit Esa.liij.)nouissimũ virorũ & virum dolorũ.Qui passus est pro pctis nris.btũs Ber.Et tu qdem virgo paruulum pariens:paruulum nutriẽs paruulũ lactãs.Sed videns paruulum magnum cogita.&.ſ. Ecce paruulus in medio statuitur.O paruulus paruulus desperat.O vere paruulus:sed malitia nõ sapientia.Studeamus effici sicut paruulus iste.Discamus ab ipso:qa mitis est & humilis corde:ne magnus videlicet de⁹ factus fit,sine causa hõ paruulus:& sic paruus est & magnus:leo & agnus: leo de tribu Iuda:& agnus q̃ tollit pcta mundi. Dñs ergo tecũ ad magnificandum filium ex vtero tuo.

§.IX. QVANTVM AD TERTIVM

De xij. magnis q̃ fecit maria.

principale.dñs tecũ:ad te v⁹ginẽ marrẽ magnificãdũ. Et hoc ipa expressit in cãtico suo dicẽs.Fecit mihi dñs magna q̃ potens est.Io magna:qa dñs fortis & potẽs est.Et vt no.dñs Io. dñici sup magnificar in dict⁹.Duodecim magna dicuntur in scriptura q̃ dñs fecit in maria:signata p.xij.stellas:quæ habebat in capite mulier amicta sole.Apoc.xij.

¶Primo fecit magnũ patriarchã vehementer affectum.
¶Secundo fecit magnum propheram a dño dilectum.
¶Tertio fecit magnum monarchã diuinitus effectum.
¶Quarto fecit magnam fœminam venerandã.
¶Quinto fecit magnam creaturam inhabitãdam.
¶Sexto fecit magnam veritatem imitandam.
¶Septimo fecit magnum obiectum realis bonitatis.
¶Octauo fecit magnum subiectũ diuinæ claritatis.
¶Nono fecit magnum concæptũ æternalis vnitatis.
¶Decimo fecit magnam auem altius scandentem.
¶Vndecimo fecit magnam edem sanctius habentem.
¶Duodecimo fecit magnã vocem latius currentem.

Hæc oĩa fecit in maria magna.Et ideo aptissime dicitur. dñs tecum ad te tam magnificandum.Quantũ ad primum fecit dñs Abraã magnũ patriarchã:de quo scribit in Gen. q̃ ibat proficiens atq̃ succrescens donec vehementer magnus effectus est:cuiq̃ dixerat dñs cuius figuram tenebat in sua persona.Ego sum merces tua magna nimis: magnus vtiq̃ possessiue; magnus expectatiue: magnus cui facta est repromissio magna.vidisti magnũ factũ sub vmbra &c. Intuere hoc factum illi cui dñs fecit magna in re certa & luce præclara. Abraam patriarcha quasi patrum archa.Qm̃ ex eo patres ꝓdierunt in mundũ.Ecce plusq̃ Abraam in maria:ex qua nati sunt spũaliter oẽs patres etiam Abraam.ſ.in fide filij. Et potens fuit deus suscitare filios Abraæ spũales de lapidibus istis gentilibus:vt dicit baptista. Abraam concha patrum: maria concha dei.Abraam pro mercede deum expectat:iam illa eum habebat.Quam pulchre Abraam dict⁹ est succrescens.i.ex subiectione crescens:vel successiue crescens. Quis dubitat in vetteri testamento Abraam significare patrem cœlestem:qui vnus in natura cum filio se subdidit in filio vni puellæ:qui paruus erat in orbe terrarum.Sed magnificatus est p mũdum vniuersum vt a solis ortu vsq̃ ad occasum laudabile nomen eius.Sec'o fecit dñs moysen prophetam magnũ.Sic em̃ de eo habet scripura. Fuitq̃ moyses vir magn⁹ valde in terra Egypti.Ergo a maiori maximus fuit in terra viuentium.Præludebat hic Christo:qui factus est in maria. In Egyptum venit q̃ mundũ intrauit areolam reperit aromatum.ſ.mariam quæ irrigabatur sicut paradisus deliciarum,q intrauit vt pascatur ibi & lilia colligat. In hac areola factus est & genitus ille prophera magnus de quo clamabat turba.Prophera magnus surrexit in nobis.Luc.vij.Hoc fecit dominus magnum in maria.Quod vtiq̃ vere magnũ æstimauit Elizabeth q⁹ esset a matre domini saluata. Vnde exclamauit . Vnde hoc mihi vt veniat mater domini mei ad me? Ad hãc autem venit deus non tribus mensibus

Maria dr̃ ocha dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud eam mansurus sed nouē immo in æternū. Venit non visurus sed videndus. Non transiturus sed mansurus. non vt cognatus: sed vt filius & dñs deus meus. Non solum illuminatur sed ꝓphetissam facturus. Cum ex hoc beatam me dicent oēs gñationes: nec mirū. Si em ad vocē Mariæ Elizabeth ꝓpheratuit: & parvulus Ioannes in vtero eius exultauit factus ꝓpheta: quanto magis ipsa dici debet prophetissa ꝓpheras faciens. Fecit dñs monarchā magnum Dauid: vnde de eo dicit. Fecit tibi nomen grande iuxta nomen magnorū. i. principum q sunt in terra. Quæ tū magnitudo terræ est instar puncti. Sed mundus talis nuncupat magnos: qa vestigia gerunt magni dei: q est rex regū & dñs dominantiū. Ecce capacissima ygo dicir. Fecit mihi dñs magna: dedit em sibi nō vt ancillæ vel nutrici vel doctrici: sed vt dilectæ matri dñium vniuersorum cuius regni non erit finis. Ad cuius aspectū angeli tremunt: cœli non capiunt: elementa pauent veneranturq; ois mundus: inferna sustinere nequeūt. Hic factꝰ est in Maria: & inde Maria imperatrix & monarcha mundi. Fecit deus quarto cuidam cꝙ esset magna fœmina. i. Sunamitis illa coniugata: eo maior quo cœnaculum in domo sua meruit ædificare: in quo susciperet Helisæum: q interpretat deꝰ saluator meus. Sed dñæ nostræ Mariæ fecit dñs non solū vt esset magna fœmina: sed & maxima virgo. In cuius vteri sācti cœnaculo reciperet Helisæus. i. saluator deus meus non figurate sed expresse: vt saluum faceret populū suū a pctis eorum. Nam super defunctū genus humanum expādit se: & facta sunt organa hois membra diuina discurrens hinc inde p Iudæam. Samariam: & Galilæam: calefacit verbis exemplis & miraculis atq; oscitans septies: toties ꝓstans cꝙ esset propheta ꝓmissus in lege tandem collocatus in lecto crucis: surrexit q erat mortuus & cœpit loq dicens. Vere filius dei erat iste: ac restitutus est matri suæ: q stabat iuxta crucem hoc munus expectās. hoc reputauit sibi cꝙ magnū: vñ dicere potuit. Fecit mihi dñs magna filium reddens viuum. Quintum magnum qd fecit deus est terra & cœlū & in eo luminaria magna. ij. Esd. iiij. Magna est terra: excelsum cœlum: velox cursus solis. Et magnificus qui fecit ista. s. deus. Terra est beatissima virgo quo ad corpus terrenū humile & fructiferū. Cœlum ipa quo ad aiam totā cœlestem plenā claritate & syderibus virtutum. De his cœlo & terra dicit dñs Esa. vl. Cœlum mihi sedes est & terra scabellum pedum meorum. In aia em eius propter maximam puritatē requieuit deus. Et in corpore eius terreo fuit scabellum vbi steterunt pedes eius. i. humanitas assumpta in ventre eius. Ibi & sol maximus. Sol iustitiæ Christus deus noster. Et quē cœli capere nō poterāt suo gremio cōtinuit. Et quem totus nō capit orbis in sua se clasit viscera factꝰ homo. Fecit ergo mihi magna qui &c. Sextū magnum est veritas. Vñ tres cubicularij q mouerāt quæstionem quid esset oibus fortius. Cum vnus dixisset vinum: alter rex. tertius. s. Zorobabel dixit mulierem oibus prædictis fortiorem. Sed erat & quartū adhuc fortius. Magna est veritas & fortior oibus. Et hoc declarans per rōnem assenserunt oēs rex cū principibus suis dicentes. Magna est veritas & ꝓualer. ij. Esdrę. iiij. Mulier magna & fortis est beata maria. ob cuius amorem & deuotionem multi se exponunt laborib⁹ mortis. Multi qui rapiunt ei. i. ecclesijs eius; & imagini offerunt. Ipsa procurat vestes virtutū hoibus. ipsa gignit reges spūales & vineas colentes. s. prelatos merito sui & exemplo

Helisæ⁹ ruit ædificare: in quo susciperet Helisæum: q interpretat deꝰ saluator meus. Sed dñæ nostræ Mariæ fecit dñs non solū vt esset magna fœmina: sed & maxima virgo. In cuius vteri sācti cœnaculo reciperet Helisæus. i. saluator deus meus non figurate sed expresse: vt saluum faceret populū suū a pctis eorum. Nam super defunctū genus humanum expādit se: & facta sunt organa hois membra diuina discurrens hinc inde p Iudæam. Samariam: & Galilæam: calefacit verbis exemplis & miraculis atq; oscitans septies: toties ꝓstans cꝙ esset propheta ꝓmissus in lege tandem collocatus in lecto crucis: surrexit q erat mortuus & cœpit loq dicens. Vere filius dei erat iste: ac restitutus est matri suæ: q stabat iuxta crucem hoc munus expectās. hoc reputauit sibi cꝙ magnū: vñ dicere potuit. Fecit mihi dñs magna filium reddens viuum. Quintum magnum qd fecit deus est terra & cœlū & in eo luminaria magna. ij. Esd. iiij. Magna est terra: excelsum cœlum: velox cursus solis. Et magnificus qui fecit ista. s. deus. Terra est beatissima virgo quo ad corpus terrenū humile & fructiferū. Cœlum ipa quo ad aiam totā cœlestem plenā claritate & syderibus virtutum. De his cœlo & terra dicit dñs Esa. vl. Cœlum mihi sedes est & terra scabellum pedum meorum. In aia em eius propter maximam puritatē requieuit deus. Et in corpore eius terreo fuit scabellum vbi steterunt pedes eius. i. humanitas assumpta in ventre eius. Ibi & sol maximus. Sol iustitiæ Christus deus noster. Et quē cœli capere nō poterāt suo gremio cōtinuit. Et quem totus nō capit orbis in sua se clasit viscera factꝰ homo. Fecit ergo mihi magna qui &c. Sextū magnum est veritas. Vñ tres cubicularij q mouerāt quæstionem quid esset oibus fortius. Cum vnus dixisset vinum: alter rex. tertius. s. Zorobabel dixit mulierem oibus prædictis fortiorem. Sed erat & quartū adhuc fortius. Magna est veritas & fortior oibus. Et hoc declarans per rōnem assenserunt oēs rex cū principibus suis dicentes. Magna est veritas & ꝓualer. ij. Esdrę. iiij. Mulier magna & fortis est beata maria. ob cuius amorem & deuotionem multi se exponunt laborib⁹ mortis. Multi qui rapiunt ei. i. ecclesijs eius; & imagini offerunt. Ipsa procurat vestes virtutū hoibus. ipsa gignit reges spūales & vineas colentes. s. prelatos merito sui & exemplo

Helisæ⁹ qd interpretat.

Mulier est vino & rege fortior sed veritas est fortior.

Tamen fortior est ipsa & maior veritas Christus qui ait. Ego sum veritas. Sed veritas (ait Pś.) de terra orta est. i. de virgine. & iustitia exinde. i. iustificatio de cœlo ꝓspexit. Septimū est magnum obiectum. s. aia iustificata & timorata. Ro. viij. Quos iustificauit hos & magnificauit: dicente sancta Iudith. Qui timent te: magni erunt apud te. Hæc autem virgo beatissima humillima: cū qua timor filialis ꝛxerat fœdus ita vt cum angelo sibi loquente turbaretur in eius sermone. i. meueret anteq; angelus ei diceret. Ne timeas maria &c. fuerat a tota trinitate præscita simplici scientia & prædestinata electionis noritia cōformis futura incarnari magni verbi pluſ & matris in terris religionis proprietatem in vtroq; conseruans. Hæc fuit a patre vocata per angelum in sponsam vt Rebecca per Eliezer procuratorem Abraæ in cōiugiū Isaac. A spūsancto sanctificata ab oi titillatione possibili quantū. cum q; minima. A filio suo magnificata sic vt altior dicere

Psalm. lxxxiij.

omni ente finito. Hæc est ab angelo venerata: desiderata a patriarchis: a prophetis prænuntiata: quæsita a regibus: a sacerdotibus figurata. exaltata ab aplis: martyribus admirāda lux confessoribus: a virginibus imitanda: & inuocanda a cūctis nationibus quæ sub cœlo sunt: proculdubio ceciniſſet: fecit me magnam nisi astitisset humilitas profundissima: & diuinas laudes narrat non suas dicēs. Fecit mihi dñs magna. Octauum magnum. s. subiectum vocat scriptura diuina circa quod principalius versatur intentio sua ad hoc volentes discipulos vocat. & ait. Audite me: quia de rebus magnis locutura sum. Prouerb. viij. Tres sunt res psonales magnæ: de quibus proponat omnem sermonem. Pater & filius & spūs sanctus: & hi tres vnum sunt. Sed particulariter tres res magnæ dicuntur caro spūs & verbum: quæ sunt vnus hō. Ergo quem sicut & finem specialius eloquia diuina versantur. Est em Christus deus & hō finis omni credenti & scribenti ad salutem. Cui oēs turbę præcedentes & sequentes noui testamenti & veteris clamant osanna. Necnon viginti⁊quatuor seniores qui sunt oim librorū veteris testamenti scriptores certi capitū coronas eorū ad hmōi agni pedes apponunt: sicut ille de se cuncta scripta fuisse testatur cū ait. Consummatum est: & glo. quam fecit post suā resurrectionem cum aperuit illis sensum vt intelligerēt scripturas dicens. Qm̄ oportet impleri oia q̄ scripta sunt de me in lege & ꝓpheris & Pś. Lu. vlti. Verū quanto facta sunt potiora verbis vel scripturis: tanto sunt maiora ostensa in Maria cꝙ in scriptura p deū. Nam scripturæ dedit vt Christum loquatur. Mariæ cōtulit vt per eam Christus pandat. Ibi eum multiplex tegit figura hic vestit eum Mariæ caro pura. Ibi ꝓnuntiatur: hic ostenditur. Ibi latet in mortua charta: hic paret in carne monstrata. Ibi dicta sunt magna: hic facta sunt magna: quia fecit mihi ⁊quit ⁊ dñs magna qui potens est. Nonū est magnus concęptus & noster ꝓfectus pietatis increatę: qui dicitur mia sua ga fm magnitudinem suā sic mia eiꝰ cū ipso est: magna em est mia dei solius: dicit Ecclesiasticus. Hæc ita lata est cꝙ misericordia dñi plena est terra: ita lōga cꝙ vniuersæ dñi viæ mia & veritas: ita ꝓfunda cꝙ ad infernū adest. ꝓpheta Abachuc iij. Cum iratꝰ fueris miæ recordaberis. Ita sublimis cꝙ in cœlo dñe mia nra: & mia eius sup oia opera eius. Ita domestica cꝙ complet viscera eius. Lu. i. Per viscera miæ dei nostri &c. Ita multiplicabilis cꝙ mia eius ta ꝓgenie in progenies. Lu. i. Ita durabilis cꝙ mias dñi in æternum cantabo. Hanc nedum magnam sed & maximam fecit in virgine pia vt merito no minetur mater mię & regina eius. Vnde in antiphona Salue regina miæ. Hāc qui petit sine ipa duce sine pēnis seu alis tē tat volare. Si miranť ludęi montani laudantes deum: qa deꝰ magnificauit miam suam cum Elizabeth partum sterili tribuendo: quanto debent laudibus dignis deum efferre Christiani: q virgini tantæ talē ministrauit cōceptū & partum nouum pręsentibus præteritis & futuris recordatus miæ suæ: sicq; fecit sibi magna. Magnam auē. s. aquilā Christo sub figura regis cuiusdā licet mali Ezechiel ꝓpheta Ioannem euāgelistam demōstrat: cui fuit tam alte volandi data potestas vt de medio cedri medullā eius cum frondibus suis quæ significat mediam in trinitate personam cū frondibus verborū suoręq; sunt ad sanitatę gentiū; & portauit in vrbē negotiatorū. i. credentiū dicens. In principio erat verbū & verbū erat apud deum &c. vsq; verbū caro factū est &c. Ecce prio volauit maxima auis virgo & non cōtinuit alas quousq; peueniret apud deū. Inueniſti em gratiā (ait angelus) apud deū. Ipsa virgo parauit viam Ioanni: portas aperuit reserauit arcana. Quid si dixero virginem fuisse Ioannis doctricem: vt per hanc diuinitatis notitiam fœcundata inferior præfata discipulus Christi & filius recōmendatus mariæ peruenerit ad illud scire supremū. Mater fuit facta Ioannis testimonio filij sui. Matris est docere filium: filij est auscultare matrem. Et quia noluit cꝙ mater sua publice prædicaret omniū mulierum norma futura: quibus prædicare non licet: dedit mariæ vt Ioannes filius eius edoctus ab ea per orbē postea verbum disseminaret diuinum. Et quia deus est qui operatur intus in docendo siue sit angelica siue lingua humana. Ideo p hoc non intelligitur quin ipse Ioannes vt aquila grandis tulerit medullam cedri potans de sacro diuini pectoris fonte: Fecit ergo dñs aquilam grandem magnarum alarum Ioānem: sed mariam maiorem quæ cum edocuit. Fecit ergo dñs

magna.

magna. Vndecimum magnū ponit Aggęus propheta. s. domum dei: dicens. Magna erit gloria domus istius nouissimę plus cꝙ primæ: dicit dñs exercituum. Qd dictū de materiali domo dei. i. tęplo intelligi nō pōt: cū lōge inferior gloria & magnificentia illius tępli materialis in Hierusalē post Aggęū vsq; ad vltimā desolationē & destructionē eius per Romanos cꝙ fuerit ante tempora Salomonis & aliorum regū. Hinc est cꝙ exorans vnus de reædificatoribus primis narrat fleuisse seniores q viderāt gloriam magnā domꝰ prioris videntes vere insolicitatem sequētis dictæ domus. Hæc ergo gloria magna domꝰ ꝓ. ꝓphetā demōstrata: de alia domo clarius exponat. s. virgine gloriosa. de qua canit ecclesia. Domꝰ pudici pectoris templū repente fit dei. Hæc ergo domus dñi ex patrū lapidibus constructa: polita: & picturata virtutibꝰ: coopta p rorum auro charitatis: tanto gloriosior est domo seu templo Salomonis: quāto filius inhabitator eius est plꝰ cꝙ Salomō. tanto gloriosior est quanto eius caro pura est dignior petra dura. tanto gloriosior quanto aia eius excellentior cꝙ fuerint sctō; sctā. tanto gloriosior quanto diuina natura præsens est potior ꝓpitiatorio. tanto gloriosior quāto angeli cōprehensores sunt meliores cꝙ illius ministri viatores. tanto gloriosior quāto victima figurata. s. Iesus gratior est figura. s. vitulæ concrematæ: q̄ magna virgo recępit in vtero. Dicatur ergo illud Baruch. iiij. O Israel cꝙ magna est domus dei: & ingens locus possessionis eius: magnus & immensus meritis gra & gloria. Dicat ergo virgo bta. Fecit mihi dñs magna qui potens est &c. Duodecimum sæpe sermo diuinꝰ noi magnū adiungit: vt dicat etiam Pś. In Israel magnum nomē eiꝰ primo: deinde ꝓdicata catholica fide addat ꝓ Malach. i. c. Magnum nomē meū in gētibus. Triplici aūt modo dr magnū. Magnum. i. ꝓciosum. magnum quasi virtuosum. & magnū. i. famosum. Magnum ꝓciosum: quia incōicarum mira includens. sicut nomen Adonai non indicatū patribꝰ vel nomen Tetragrāmatō immēsa sacramēta & diuinas ꝓfectiones includens. Hoc mō dr magnū nomē Mariæ. Et dimissis quatuor interpretationib⁹ iā vulgaribus nō tis. hoc nomen scribit Hebraice q nę: lris sicut Latine. & qd significent habes. ō. in sermo. de noie Mariæ. Sed p aliū modum dū nunc ostendemus cꝙ sit magnum. i. ꝓciosum nomē istud Maria ex interpretatione videlicet qnę literaꝝ qbus ꝓponitur istud nomen Maria fm Hebraicū alphabetum. Prima ergo lra huiꝰ nois Maria est M, quę apud Hebręos dicit Mem. Sed ista lra m. apud Hebræos peritos duplicat. dr em Mem & Men. Et Men nunc̄ ponitur in principio alicuius dictionis nec in medio: nisi in isto noie Maria. quia de vna tm veri ficatur apud eos: quibus oia in figurā contingebant: qm̄ illā figurabat q̄ nec similem visa est: nec habere sequentē. Est autem differentia apud Hebræos inter Mem & Men. quia primum est apertum superius & clausum inferius. Scd m econtrario est clausum superius & apertum inferi⁹. Vide cꝙ subtilissime spūsctūs dixit virginē mariā incognitam futurā vlro: ro prolem cū forcūdādā de cœlo: & sic aptā deo: clausam viro: qd mſta alteri foret ascribēdā: cū nullū aliud nomē cū Men. lra tali sumat initiū. Si ꝙ aliorum noia terminant ꝓ Men nimirum qa oēs beati futuri sunt virgines corpore: qa. s. ibi nec̄ nubēt nec̄ nubentur. Interpretatur aūt Men: fm Amb. sup. Beati immaculati. viscera vel ex ipsis. in quo tam digni tas cꝙ charitas Mariæ ostenditur. Dignitas quippe: qm̄ in visceribus eius fuit aliqū realis habitatio christi vt dicatur tēplum dei: sacrarium spūsctī. Charitas vero actiue & passiue ostenditur in ea. Actiue quidem: quia pietaris viscera gerit ad singulos intercedēs pro oibus. Charitas passiue. s. cꝙ fuit ab oibus desiderata & amara ostendit alia interpretatio supradicta. s. ex ipsis. qa videlicet ex parentibus ipsis est expectata, cōmendata & ꝓgenita viscerose. A, quę est scꝛa litera in nomine maria apud Hebræos dr. Aleph. & interpretatur Aleph doctrina in quo eius vtilitas prædicatur. Est em oim viuentiū sub deo rōnabiliter doctrina salutaris: & speculū directiuum totius humanæ. Tertia lra est R, quam Hebręus dicit Res: & interpretatur caput in quo denotatur ipsiꝰ capacitatis immensitas gloriosa. Caput em oim deus: Caput nostrum est Christus. ples eius. Caput em est quodāmodo nostræ salutis: q̄ caput nutriens salutare: caput antiqui serpentis contriuit. Capit oēs spūs intelligentię q̄ mater est sapientiæ. Capit oēs gradꝰ gloriæ: quæ regina est viæ. simul & patriæ. Capit oēs modos indulgentiæ: q̄ caput est miæ. Quar- Ioth qd tū elementū seu lra est I, q̄ est minima figura apud eos. & dicitur Ioth. & interpretat cōfessio seu scientia. Vbi coloratur virginis humilitas, ꝓfunda & virtuosa quæ nihil sibi attribuit: sed oia cōfitet a dño accepisse. De quinta lra. s. A, iam dictum est. Ex his etiam quinq; lris Hebraicis simul & Latinis eliciendo numeros significatos per eas fm Latinos & Hebræos. Verbi gra. Prima litera. s. m. ⁊ significat apud nos mille, apud Hebræos. xl. simul cōiungēdo numeros istos & surgunt in numero duos; miliū & centū. Et a ꝓmissione facta primo Abraæ: cꝙ in semine eius bndicerēt̄ur oēs gentes terræ qd est Christus, vt ait Aplus ad Gal. quia maria mr christi & Abraam seminaliter descendit vsq; ad natiuitatem eius fluxerunt anni duo milia centū & nō vltra. vt notat ꝓfatus Ioānes dñici: q etiā declarat quō iste numerus colligit ex dictis lris maria per singulos descēdēdo cui? est tot? ut re sermo de duodecim magnis rebus super magnificat. versi. Quia fecit mihi magna. Excæptis his q̄ habentur in quinto magno. Qd etiā nomen Mariæ sit virtuosum contra pericula & mala & famosum per oia patet ex dictis. ō.

¶ De quadruplici bndictione btę virginis. Cap. XXIII.

BENEDICTA TV IN MVLIERIB⁹.

Et primo occurrit dubiū: qa aut istud addit id qd' prius dictū est: gra plena: aut nihil addit. Si addat: ergo id qd' addit aliquid est. ergo ilIa gra cui additur plena nō fuit: & sic angelus non videt verū dixisse cū ait: gratia plena. Si nil addit quin ibi contineatur: ergo superflue dicitur. Itē natura eadē est in ea & alijs mulieribus: ergo si alias excedit hoc est in gratia. Sed hoc continet cū ait: gratia plena. Ad qd' dici posset cꝙ non frustra hoc dicitur. Nam cum dr gra plena: ꝓcipue, intelligit de gratijs datis a deo. In eo cꝙ dicitur: bndicta tu in mulieribus: notantur quædā quæ pertinent etiā ad gratia humanam. s. laudari & benedici ab hoibus. Comprehendit etiā ista benedictio omnium aliorū benedictionem sine dubio fm Alber. Quid em magni aut miri si habuit benedictionem omniū generū quæ benedictiones omniū angelorum habuit & gratias. Et dicit Damasce. A nullo illustrium vincitur. i. sanctorum & sanctarum excellentium: sed omnes ipsa superat & excellit. Pro cuius declaratione fm Alber. sciēdum est cꝙ quadruplex est ratio benedictionis.

De quadruplici rōne benedictionis.

¶ Prima benedictio est maledicti euacuatio.
¶ Secunda est fœcunditatis ampliatio.
¶ Tertia est singularis gratiæ collatio.
¶ Quarta est congratulantiū gratiæ collaudatio.

De prima Pś. Bñdixisti dñe terrā tuā. i. humanā naturam excludendo & euacuando maledictū culpæ illatū a deo cū ait Gen. iij. Maledicta terra in opere tuo. De scd'o habetur Gen. ij. Benedixit eis dicens. Crescite & multiplicamini & replete terrā. De tertia. s. bñdictione gratiæ singularis dr Gen. xxj. Bñdixit dñs Abraæ & Pś. cxiij. Bndixisti oib⁹ q timent dñm. De quarta dr Mat. xxi. cꝙ pueri Hebræoꝝ clamabāt & laudabāt cum magno gaudio christo Iesu. Bñdictus qui venit in noie dñi. Scd'm oēm modū bñdictionis fuit benedicta virgo maria in mulieribus. i. sup oēs mulieres. vt ly tu. notet excellentiam super alias.

§. I. DE PRIMA BENEDICTIONE

qua. s. euacuatur maledictū. Sciendum cꝙ hæc est triplex fm cꝙ triplex maledictū excluditur. Vñ Hiero. Totū maledictū qd' innulerat Eua: abstulit benedictio mariæ.

¶ Est enim maledictum naturæ.
¶ Est maledictum culpæ.
¶ Est maledictum pœnæ.

Nam vt ait Amb. Pudor est fœminis nuptiarū præmia non habere. i. filios. Ideo maledictū naturæ est opprobrium sterilitatis: qbus hæc sola est causa nubēdi. xxxij. q. ij. c. i. Propter qd' Fenēna exprobrabat Annæ eo cꝙ sterilis esset: & maledicta dicebatur sterilis q̄ fructū nō faciebat fm legē. Hanc maledictionem abstulit bta maria: q̄ virginitatē sterilē in mundo nobilitauit & exaltauit ac dedicauit in se virginitatē virēm excellentē & a deo bndictam: q̄ si non replent terrā vt nupriæ: replēt paradisum tamē. Maledictū culpæ est triplex. s. libido impregnantis. Vnde brūs Hiero. sup Mat. dicit. & ha-

Pudor est semi nis ꝓ nō hre.

Universidad de Deusto
Biblioteca

betur.xxxij.q.ij. cōnubia. Cōnubia legitima carēt q dē pctō. non ū rpe illo quo cōiugales actus gerunt ur: pria spūssancti dat &si ,pphera esse videatur q officio gnationis obsequi tur. hec ille. & hoc ,pter libidinē. i. delectationē inordinatā illa qua ratio absorbetur fm Phm. Fœditas cōcipientis. Iob xiij. Quis pōt facere mundū de immundo cōceptū semine? Pālm nascentis. Pē. li. In pctis concæpit me mr mea. b. Aug. in lib. de fide ad Petrū de cōfe. dist. iiij. firmissime. Firmissime credē & nullatenus dubites oēm hoiem: q p cōcubitum viri. & mulieris cōcipitur. eū pctō originali nasci: impietati obnoxium morticq subiectum. Ab hac triplici maledictiōe fuit exclusus cōceptus Mariæ. Et rō est: quia nō fuit similis alijs. Non em ex humano semine. s. mystico spiramine ꝙ bū dei factū est caro de virgine Maria. Vnde imprægnans fuit spūssctūs: qa ipse operatus est illā vnionē. Concipiens fuit virgo. Esa. vij. Ecce virgo cōcipiet. s. ꝓmanens virgo. Et cōceptus est deus. Mat. i. Vocabitur nomen eius Emanuel qd est interpretatū nobiscū deus. Deus aūt peccare non pōt nec in eum cadit pctm. Maledictū pœnæ est triplex. s. dāni virginitatē pdēdo: quæ. s. recuperari nō pōt: cui præmiū speciale cōcedit: nec aliter mulier cōcipere pōt vel parere. Scd'm maledictū pœnæ est laboris in portando fœtū: subijcitur enim multis passionibus mulier in portando in vtero prolē. Vñ & Tobias dixit filio suo. iiij. c. Memor esse debes quanta pericula sustinuit ,pter te. s. mater in vtero suo te portās. Tertium est dolor in partu. Geñ. iij. In dolore paries filios. Sed ab ista triplici maledictione euacuata est & liberata btā Maria. Nā vt ecclesia canit. Nesciens mater virgo virum peperit sine dolore saluatorem sæculoꝝ. Et sic nec virginitatem amisit: nec dolorem: sed summū gaudiū in partu habuit. fm illud Esa. xxxv. Germinans germinabit. i. pariet lætabunda & laudans. Nec vllū laborē sensit in portando: sicut nec in btitudine dolor reperit. Et btūs vēter q te portauit. exclamauit quædā mulier de turba ad Christum. Lucæ. xi. Apte igit dr. Bñdicta tu in mulieribus. qa p tuam bñdictionem exclusa est a te omnis maledictio mulierum.

Maledictū pœnæ triplex.

§. II. SECVNDA BENEDICTIO EST

fœcunditatis ampliatio seu superexaltatio. & hæc potest esse triplex.

¶ Primo ex parte agentis.
¶ Secundo ex parte generati.
¶ Tertio ex parte gignentis.

De bñdictiōe superexaltate fœcunditatis Mariæ.

Quælibet istarū est triplex. Et quantū ad primum. Agens in ista concæptione fuit deus pr ibi exercens suā potētiā. de. s. filius oēdens suā sapientiā. spūssctūs exhibēs summā benevolentiā. pur. ō. declaratū est in pcedenti sermo. Exalrata vticq esset sup oēm gnationē & ampliata illa gnatio: in qua solū pater esset agens. Sed plus exaltata & magnificata vbi & filius & spūssctūs etiam operatus est. Ex parte aūt generati triplici ter est ampliata generatio ista. Nam concæptus est vir perfectus in naturalibus. non em vt alij concepti in vtero matris distulit per tempora ad habendū vsum rōnis. Alij pueri per plures annos manent anteq intelligant vel loqui pñt: vnde & infantes dicuntur. Sed subito Christus concæptus habuit cōpletū vsum rōnis & memoriā tenacissimā: intelligentiā acutissimā: & volūtatē pröptissimā ad oē bonū: log pfectissime potuisset si voluisset. Scd'o est ampliata & magnificata ista gnatio: qa cōceptus est vir sctūs gra & virtutib⁹ pfectus. Aia nra nascitur vt tabula rasa in qua nihil pictum est: nullus em in ea habitus virtutis vel scietiæ: sed in tēpore cū multo labore acquirunt ur virtutes & scietiæ vel infunduntur a deo. Nō sic Christ⁹ cōceptus nō sic: sed qū ꝙ bū caro factū est. i. hō de virgine Maria in instanti aia illa repleta fuit omi gra: virtute & scientia: imo & gloria. Vñ viator & cōprehēsor. Viator quātū ad passibilitatē & actū moriendi nō ,p se: sed ,p nobis. Cōprehēsor lympidius cōtēplans gloriā dei: q cūcq in pria fine cōparatiōe. Tertio adhuc magis exaltata est sup oēs generatio ista. Concæptus est summus deus. Esaiæ. xlv. Vere tu es deus absconditus. s. in carne nra. Sic igit exaltata tu &c. Ex parte gignentis. s. virginis est superexaltata fœcunditas eius sup alias mulieres: qa virgo cōcæpit: virgo peperit: virgo lactauit deū pariter & hoiem. In cuius figurā est signum datum Gedeoni de victoria habenda contra inimicos ppli dei: videlicet vt vellus poneretur in area p nocte & de mane reperiret vellus plenū rore: area aut ē arida & sic ca per totū. Vellus aūt est pellis ālis mortui: & signat nostram mortalem humanitatē. Istud in nocte vitæ pñtis positū in area vteri virginalis: reperit plenū rore cœlesti. s. deitatis vnitæ cū ea. qūc rorē optabat Esa. dicens. Rorate cœli desup &c. Area tamen. i. corpus virginis remansit arida: qa non humectata alicuius semine: sed virgo in partu: ꝙ virgo in cōcæptu: virgo in lactatione. vñ canit ecclesia. Sola virgo lactabat. s. dñm Iesum christū. vbere de cœlo pleno: non alio mō. Illud aūt vellus plenū rore expressum in torculari crucis: impleuit concham ecclesiæ rore cœlestis grē: p quā habitat in nobis. Et hoc mysterium est signum confortās nos ad habendam victoriā de inimicis infernalibus qui infestant populum dei. ergo benedicta tu &c.

§. III. TERTIA BENEDICTIO EST

singularis grātæ: nō solū gratū facientis & gratis datæ: sed excellentiæ cuiusdā super alios. Et hoc tripliciter.

¶ Primo q est caput & principium fœminarum.
¶ Secundo q est mater omnium.
¶ Tertio q est domina vniuersorum.

Quantū ad primum dr btā Maria caput & principiū fœminarū. qa quicqd boni fuit in fœminis: ipsa habuit. & in summo gradu. & aliquod bonum habuit qd nulla alia habuit. Triplex aūt bonum reperit in fœminis. Bonū virginitatis no qd bonū coniugalitatis. & bonum viduitatis. Beda. Bona est ca fuit in sctitas coniugalis: melior cōtinentia vidualis: optima itegritas virginalis. Et in ꝙ ginitate est triplex bonū. Carnis incorruptio: nullius viri subiectio: angelica conuersatio. De prima dr fœcundo dr. Sap. vi. Carnis incorruptio facit ,pximum deo. & rō minis. est: qa fm Greg. in homil. Tanto vnusquisq a supno amore distat: quanto in infimis delectat. Vñ & ꝓtrariū tanto vnusquisq deo magis approximat & cōiūgit: quāto ma noī vitgis a delectationibus terrenis abstraluit: & qa p virginitatē ginib⁹ abstrahit hō a maximis delectationibus: ideo magis approximatur & cōiungitur deo. Vnde & Sibyllæ & si Gentiles. p pter virginitatem credimus eis collatum spiritū prophetię. Sed btā Maria in hoc oēs virgines excessit: quia nullum stimulū carnis sensit: nec cogitationē turpem admisit: sed in summa puritate etiam āgelos superauit. Scd'm bonum virginum est: quia nulli viro virgo subijcitur. Euæ em cōiugate cū oibus alijs fœminis cōiugatis dictum est. Sub viri potestate eris. & ipse dñabitur tui. Geñ. iij. & be. Aug. dicit. xxxiij. q. v. noluit. q dñs statuit coniugatas esse quasi famulas virorum. s. in dispositione domus & familiæ. Sed virgines liberæ sunt ab huiusmodi seruitute. i. Cor. vij. c. Quæ virgo est cogitat q dei sunt: quō placeat deo vt sit sctā mente & corpore. Vñ & libera est a seruitute viri. Btā aūt Maria non solum viro subdita nō fuit: & si Ioseph virum haberet. sed dña ei⁹ & ipse seruus eius. sciebat em & testis erat suæ virginitatis vnde & maternitatis dñi q nimmo ipe rex regū & dñs dñantium Iesus filius eius ipse erat subditus ei: vt scribitur Luc. ij. & Apoc. xix. Tertium bonum in virginib⁹ est angelica cōuersatio. Omne em simile appetit sibi simile. Angeli sunt virgines: & ideo delectantur cōuersari cum virginibus. vñ Hiero. Angelis semper cognata est virginitas: in carne em præter carnem viuere angelicum est non humanum. Et angelus apparens Ioanni virgini ostēdit ei illa mirabilia quę scribit in Apoca. Et Gabriel Danieli castissimo duplicē aduentum Saluatoris manifestauit. Sed nulla vnq pura creatura ita familiariter cōuersata est cū angelo sicut btā Maria. Non em solum ea vice qū incarnationem nuntiauit: sed frequentissime. Bñdicta ergo tu in mulieribus ꝙginibus. i. præcunctis & sup cunctas virgines ,pter prædicta. In coniugatis reperitur triplex bonū. s. fides: ples & sacramentū. vt ait btūs Augu. Et in oibus his tribus excessit btā Maria coniugata omnes cōiugatas. Et fides quidē intelligit vt alter alteri seruet fidelitatem non cōmiscendi se cū altero vel altera. Sed btā Maria non solū cū altero se nō commiscuit: sed nec iugatis cū spōso suo Ioseph. de cōi cōsensu virginitatis votū emiserunt: & vterq in virginitate pmansit. vt dicit. b. Aug. xxvij. q. ij. btā Maria. Tanto coniugiū est sanctius quanto castius. nec ideo Ioseph voluit dimittere eam. vt Matthæus euangelista dicit. c. s. cū videret eam pgnantē: qa eā suspectā haberet de adulterio. sed vt dicit Bern. reputabat se idignum cū tam sancta manere: qm cum sciret eam plenam omni honestate & modestia & sanctitate: æstimauit eam nō deviro: sed a spūsctō impregnatam. Bonum prolis sequit ex ,iugio. & ,pter hoc est institutum mrimonium. nō hoc bonū defecit in btā maria: sed duo oēs coniugatas est cum virginitatis honore gaudium mris hūs. Vñ nec primam simile visa est nec habere sequentem. Proles autem cōiugatarū est pura creatura & pctōr: sed ,ples virginis est deus & homo sanctissimus. Tm ergo distat inter ,plem huius virginis & ,plē cōiugatarum: quātū inter deū & hoiem. Tertiū bonū in ,iugatis est sacrāmētum. Vñ ap's Ephe. v. Hoc aūt dico magnū sacrm in Christo & ecclesia. Significat em cōiunctionē xp̄i cum ecclesia: quo ad consensum mutuum volūtatis exp̄ssum per ba cōiunctionem xp̄i cum ecclia. i. bonis fidelib⁹ p dilectionem. Quo autem ad ,iunctionē corpoꝝ p copulā significat cōiūctionē dei cū nra humanitate in vna psona. & sic indissolubilis est talis cōiunctio. Nūc em separata est deitas ab humanitate postq eam sibi vniuit. Hinc est q matrimoniū consummatum p copulā: nūc dissolui pōt vt correspōdeat signum signato. Hoc autem sacramentum impletum est in vtero ꝙginali in quo facta est talis vnio & pmaxime bonū istud coniugatoꝝ reperit in virgine. In viduis autem reperitur triplex bonum. s. libertas contemplatiōis. Vñ de Anna ,pphetissa vidua dr Luc. ij. q templum frequentabat deo seruiens in orationibus die ac nocte. Secundum bonum est carnis maceratio. Nā vt ait ap's. i. ad Tim. iiij. Vidua i delicijs viuens mortua est. Vnde & sancta Iudith vidua ieiunijs insistebat cōtinuis. Tertium est exercitium in operibus pietatis & miæ. vt ostendit ap's in dicto. c. Et vidua illa Sareptena Heliam de cibo necessario pauit. Hæc omnia sine comparatione fuerunt in btā maria. nam ieiunia nō solum in lege mandata seruabat. sed & fm bea. Amb. alia addebat. tota dedita erat orationi & cōtemplationi xp̄m mendicum & pauperem de sua paupertate nutriuit. Qd aūt mr sit oīm & dña patet: qa mater est eius q omnia creauit: & q nos redemit sua passione. Bene ergo dicitis. bñdicta tu in mulieribus. quo ad gratiam ,specialem super omnes.

Triplex bonū reperit in viduis.

De trino plici bono i cōiugatis.

De ꝗrta bñdictiōe. s. ꝓgratulationis laudantium.

§. IIII. QVARTA BENEDICTIO DICITUR

congratulatio laudantium. de qua in cātico triū puerorum qui orābāt in camino ignis. Dañ. iij. Bñdicite omnia opera domini domino: laudate &c. Hæc triplex est in beata maria sup omnes mulieres. Collaudatæ quippe sunt aliquę mulieres ex virtutibus suis: & bñdictæ ab hominib⁹ vt Iudith & aliquæ aliæ: sed nulla eatenus vt maria. Collaudatur em ab angelis: ab hominibus: & ab omnibus corporalibus rebus. Ab angelis quidem vt hic. Benedicta tu in mulieribꝰ. & merito qa genuit angelorum restauratorem conciuium suorū redemptorem. Restaurauit enim filius suus reddendo p æq pollenriam deperditū: multiplicando numerum & augmētando superadditum. s. quartam hierarchiam in qua ipse cū matre sua sup omnem hierarchiam: p quem laudant angeli atq archangeli &c. in præfatione maiestatē dei & assumpta ipsa btā maria: laudantes angeli benedicunt deum. Laudāt homines & benedicunt brām mariam p Elizabeth dicentes Luc. ij. Benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus vētris tui. qui fructus ventris sui factus est hominibus sapientia: iustitia: sctificatio & redemptio. i. Co. i. Sapientia. s. i docendo. Iustitia in virtuose & pfectissime cōuersando ostendens quō iusti efficiamur p eius imitationem. Sanctificatio sacramenta instituendo quæ nos sctificant. Redemptio per passionē a diabolo cuius captiui eramus in redimendo. Laudant quoq omnia corpora beatam Mariam: qa ea immutauit, causaliter innouando. Ecce ego creo cœlos nouos & terram nouam. ait filius eius in Apoc. ac etiam nobilitando: & omnia quodammodo in christi corpore vniendo: qa corp⁹ ipsa ei dedit: qd cum oibus corporalibus aliquo modo conuenit & excedit. Et ideo quia istis de causis bñdicta est i mulierib⁹: super omnes mulieres benedicta & puras creaturas: sicut dicimus de domino. Benedicite omnia opera domini domino. ita dicere possumus beatæ mariæ. Benedicite omnia opera dominę omnium.

¶ De benedictione beatæ mariæ virginis apud omnem generationem. Cap. XXIIII.

BENEDICTA TV IN MVLIEbus. Altius & copiosius ista vltimam bñdictionē laudationis & magnificationis reassumēdo. Maria ꝙ ꝙ i se ꝓplectit oēm bñdictionem.

Iuenit existens in numero mulierū q ad sexū nonvirorū: simplr es benedicta: oēm ,prinēs in te bñdictionē sctōꝝ. Quāuis autē collatio tpalis fœlicitatis etiam dicatur benedictio quædam. Vñ & Isaac dixit Esau filio suo bñdictionem postulanti temporalium q̄ spūalium. In pīguedine terræ erit bñdictio tua. Geñ. xxvij. Et Sathan ad dñm de Iob ait. Operibus manuum eius benedixisti. qd' quasi declarans ait. Possessio eius creuit in terra. Tamen potior bñdictio sine comparatione est operatio vel collatio beatitudinis vere dispositiue vel completiue q̄ omnia bona comprehēdit. vñ ap's ad Ephe. i. Benedictus deus qui benedixit nos omni benedictione in cœlestibus. & dñs dicet in finali iudicio. Venite benedicti patris mei percipite regnum vobis paratum. Mat. xxv. Ideo bñdicti: qa bona opera egistis: qbus paratū est regnum beatum. Hanc benedictionem beatitudinis in p̄senti & futuro super omnes possidet būssima Maria. & hoc ipsa exprimit in cantico suo dicens. Beatam me dicent oēs generationes. Et Salomon Prouerb. vlti. Surrexerunt filiæ: s. per imitationem eius animæ sanctæ: & beatissimam prædicauerunt. & sic omnes generationes benedicunt beatam mariam collaudantes de bonis ei collatis. Est autem triplex generatio naturæ intellectiuæ.

¶ Prima generatio æternalis.
¶ Secunda generatio angelicalis.
¶ Tertia generatio humanalis.
Harum proprium est benedicere.

§. I. DE ETERNALI DICIT DEVS

pater ad filiū p Pō. Ante Luciferum genui te. de qua Esa. liij. c. Generationem eius qs enarrabit? s. æternam. quasi diceret nullus. Ipse igit deus postq cuncta creauit per verbum suū. & cum spūsancto: bñdixit beatissimæ Mariæ in figuram. & beatam, dixit qñ benedixit dici septimo in qua requieuit ab omni opere quod patrarat. Geñ. ij. Est autem ista benedictio operum consummatio: a peccatis vacatio: æternæ requiei ꝓfigurario: q̄ omnia plene reperiūt in beata maria. Fuit em in beata maria pfecta operum cōsummario: qñ omnia creata in vno hoie vniunt cum creatore: & primum fit vltimū & vltimum fit primū. nō em est perfectio motus vel operis nisi in circulo. Est secundo ibi. i. in virgine vera a peccatis cessatio. In eius em volūtate pctm nullū fuit nec esse potuit. Tertio requies etiam huius non fuit futurę reqei signū tm: sed etiam causa. Si ergo septima dies est bñdicta ,pter sabbatum dei. i. cessationem ab opibus: & tñ excellētior est sabbatismus recreatiōis: qua scilicet requiescens in virgine mū dum recreauit sabbato creationis: ergo & bñdictio maior. In omnibus em requiem quæsiui: & in ipsa sola inuenit in qua inuenit oia quæcūq quæsiuit. Vñ & in tabernaculo ei⁹ requieuit. Eccli. xxiiij. Postq aut ipe æternaliter genitus de virgine natus: cōuersatus est in mundo semel prædicās mulieri exclamanti & dicenti. Beatus vēter qui te portauit &c. Subdit ipse. quinimmo: beati qui audiūt verbum dei: & custodiunt illud. quasi diceret. non solum illa quæ me portauit beata est: sed oēs qui audiunt ꝙ bum dei & obseruant: & implent opere illud. Et qa ipsa pfectius audiuit & obseruauit oia mādata dñi & cōsilia. ideo beatissima & bñdicta præcūctis benedicta ergo tu in mulieribus. Primus sermo Christi ad discipulos erudiendos fuit verbum de beatitudinib⁹. de quibus Mat. v. Quæ beatitudines octo sunt perfecti actꝰ virtutum disponentes ad supnam & æternam beatitudinē. Ad quos actus exercendos Christus exhortatus est in diuersis locis euāgelij si qs inquirere velit. q̄ omnia verba beata maria pfectissime impleuit. vt docet p singulos Alber. vbi ē. Et prima qdem est. Beati pauperes spū. vbi glo. pauperes spū sunt: qa non necessitas: sed fides & deuotio beatos facit: vt contemptis omnibus dño viuant. Importat ergo abdicationem rerum. Hæc autē abdicatio fuit in summo in beata Maria. Nā hæc abdicatio fit duobus modis. s. per rerum subiectionem: vel per rerū omnimodam abiectionem. Sed magna est paupras p rerū subiectionē: maior p rerum abiectionē: maxima autem quæ est ex vtriscq cōposita. de qua dicit

Maria ꝙ gnatiōi æternali bñdixit quō.

Maria exercuit oēs actꝰ octō bñ tudinū i sūmo bono.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apls.ñ.Cor.vi. Nihil habẽtes & oĩa possidentes. Hoc autẽ non potuit esse nisi in bta Maria omnimode: & perfecte & proprie. Oẽs aliꝰ si res abiecerunt non retinuerunt. & si retinuerunt nõ abiecerũt: quia rantũ procuratores & fructuarij & nõ domini fuerũt. Bta aũt mater dei virgo existẽs & regia cœli ius & dominiũ & vsufructũ possessionis habeat in rebus filij sui. Vnde & bene potuit relinquere & omnia possidere, reliquere quãtũ ad vsũ & fructum: possidere quantũ ad propriatẽ & ius dominij. & sic beatissima virgo potuit habere perfectissimã paupertatem. Itẽ in rerũ abiectione est ordo & gradus. Et ponit Alber. nouem gradus paupertatis in hominib⁹. Primus gradus pauperatis est dare superflua personæ: prout persona sonat indignitatẽ. Secundus est dare supflua nõ solũ psonę: sed & superflua naturę. Lu.xi. Qd supereſt date eleemosynã. glos. pręter victũ & vestitũ. Tertius gradus est dare nõ solum superflua: sed necessaria. glo. dicit etiam valde necessaria cum proximis diuidam⁹. Quartus est oĩa necessaria & superflua simul dare: sed semetipm retinere. i. non ꝓpter deũ qd & philosophi fecerũt. vt dicit Hiero. de Socrate. xij. q. ij. gloria. Quintus est omnia dare & semetipm addere: fm illud Mat. xix. Si vis perfectus esse vade & vende oĩa quæ habes & da pauperibus & sequere me. s.te rando. Sextus est oĩa dare & semetipm relinquere. & vltra hoc laborare manibus vt tribuat necessitatem patienti: vt fecit Paulus qui laborabat manibus suis, vt ipse dicit ad Corint. vt sibi & socijs subueniret. Septimus est omnia dare etiam seipm: & spũ & corpore laborare: vt pascat proximum spũali cibo. Qui gradus est melior priori: qa meli⁹ est reficere aiam semper victuram ꝙ aĩt btus Gre. ꝙ corp⁹ moriturũ. Octauũ aũt ponit esse in beatissima virgine perfectionem cæteris qui est relinquere oĩa & seipsum & de substantia corporis sui accipere & ad refectionẽ animarum ꝓximis dare. Hoc em fecit sola beatissima Maria: quæ de purissimis carnibus & sanguinibus suis viaticum nobis confecit. Panem viuum qui de cœlo descendit: qui est verevita quem q religiose manducauerit mortem non gustabit in æternum. hunc toti mundo mendico ipsa dedit. Nonus gradus perfectissimus est filij sui Iesu: qui est omnia dare corpus & animam propriam. & diuinitatem habens vnitam ꝓximis da reĩ cibum anime: sub specie tamẽ aliena. & hoc fuit opus fũmæ misericordiæ & summum paupertatis dñi Iesu in via. Nec attenditur perfectio paupertatis penes propinquationem ad summum defectum rerũ: sed penes deuotionem: voluntatẽ: & personæ dignitatem. Si em æque parũ habent miles & rusticus: pauperior dicetur miles ꝙ rusticus. immo qd rusticо diuitiæ: militi paupertas. & qd militi diuitiæ: principi est paupertas. Ergo cum beatissima virgo Maria præcelluerit oẽs dignitate: qa regina cœli: mater dñi: & omniũ in æquali paupertate oẽs excelleret. Ergo bñdicta tu es & beata in paupertate spiritus. Quantũ ad secundam beatitudinẽ dispositiuam dicit glos. super illud. Beati mites. Mat. v. Mites sunt qui malis moribus dominantur. & alia glos. Mitis seu mansuet⁹ est qui nec irritat: nec irritat: nec nocet: nec nocere cogitat. Ad hanc hortatur Iesus christus exemplo sui dicẽs Mat. xi. Discite a me: qa mitis sum & humilis corde. hæc in excellentia habuit beata Maria sup oẽs. Nam pfectũ dominium habuit: qm malis moribus dominabatur sine pugna interiori. Omnium autem aliorum dominiũ huius mũdi fuit cum pugna. Similiter nullum hominẽ irritauit: nulli nocere cogitauit: sed omnibus ꝓdesse studuit. Discurre per totam seriem euangelij & nunq inueniesꝙ aĩt beatus Bernñ.) verbum durum & asperũ egressum de ore eius. Omnia beata virgo æquanimiter aduersa sustituit excellentissime: qd facit mitis fm glo. & ideo mitissima. Vñ canit ecclia in hymno. Virgo singularis inter omnes mitis: nos culpis solutos mites fac & castos. Non obstat quod dicitur de Moyse Numeꝝ. xij. Erat Moyses mitissim⁹ hominum sup terram. In supl̃atiuo gradu: qa itelligit de illis q tunc erãt sup terrã: non illud. Beati qui lugent. Ad ostẽdendum q nec ista ei defuit: sed alios excessit: sicut & in alijs. Nota quod ait bea. August. xxxvij. q. j. Iam vero. Ea sunt in nostris officijs gratiora: scilicet quæ cum liceret nobis non impendere: dilectionis tamẽ causa impendimus: & hoc sicut quo ad homines: ita quo ad deum. Sed beata maria non erat debitrix ad lugendum pro peccatis: quia nullum in se habuit: lugebat tamẽ ex dilectione peccata populorum. & quando vt ait btus Greg. Srabat mater dolorosa iuxta crucem lachrymosa dũ pẽdebat filiꝰ. non minus lugebat peccata crucifigentium ꝙ̃ afflictionem filij. Vnde sicut in cruce orauit: vt ait Apls ad Heb. v. cum lachrymis & clamore valido. s. pro peccatis humani generis relaxandis: ita & mater eius beata Maria fontes fecit lachrymarum de suis pudicissimis oculis. vt ait Ansel. i illa passione quam sustinere nouerat pro peccatis hominum & pro incolatu præsentis miseriæ. quare non magis lugebat ꝙ̃ David dicens. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte dum dicitur mihi quotidie vbi est deus tuus. & permaxime post ascensionem filij. Vnde ob consolationem sui fm be. Hiero. visitabat loca sæpe vbi filius aliquid magni egerat. Vere ergo benedicta tu in mulieribus: & beata beatitudinis luctu. De quarta. s. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiã, Nulla pura creatura magis desiderauit iustitiam bonorum operum in se & in toto humano genere sicut beatissima Maria. Esurire est opera iustitiæ difficiliora feruenter appetere. Sitire est opera iustitiæ communiora & faciliora desisterare: sicut laboriosius & tardius comeditur ꝙ̃ bibitur. Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me adhuc sitient, ait diuina sapientia Eccli. xxiij. Et quia magis sibi incorporauit diuinam sapientiam & gratiam ꝙ̃ aliquis vel aliqua: ideo magis esuriuit & sitiuit iustitiam bonorum operum. Esurire quippe proprie est viatorum sitire. Saturari & inebriari est comprehensorum. vt ostendit Pẽ. xxxv. Satiabor &c. & inebriabuntur ab vbertate domus tuæ &c. Inter esurire autem & satiari est medium: scilicet comedere. Sed cum nihil sitiuacuum & illa sint extrema: extat & mediũ. mediũ aũt pti net ad statum medium. Ille autem status est status beatæ virginis. Habebit ergo beata maria istam beatitudinem citra comprehensores: & vltra viatores. De quinta beatitudine: videlicet. Beati misericordes. in qua excellit sine comparatione omnes. Quod patet ex hoc: quia dicitur ipsa & prædicatur mater misericordiæ: quod nulli alij proprie conuenit. Dicuntur autem aliqui viri misericordiæ: qui omnes habẽt comparationem ad miam per modum originis essentialis: & per modum matris. Conuenientia autem essentialis imꝓportionabiliter excedit modum inhærentiæ ꝓ modum accidentis. Vnde vniuersos excellit mia. Item quicquid est causa causæ est causa causati. Beatissima autem virgo est causa filij: filius autẽ est causa totius boni & omnis misericordiæ: ergo & mr̃ est causa totius miæ: qd alij non ꝓuenit. Itẽ illud qd æque proprie & principaliter habet duas naturas inconfusas: æque proprie habet proprietates duarum naturarum. Vñ & istæ æque proprie sunt. Christus est deus. Christus est homo. ergo & hæc. Christus natus est a deo. Christus natꝰ est ab homine. ergo etiã & sic. Christus est a deo. Christus est ab homine. Sed Christus omnes opationes attribuit patri a quo ipse est. ergo & matri a qua ipse est attribuentur opationes eius quæ conueniunt ei ratione humanæ naturæ: sicut & pri operationes quæ conueniunt diuinæ naturæ. Sed fm humanam naturam xps exhibuit nobis officium summæ miæ in passione. ergo beatissimę virgini attribuunntur effectus summæ miæ. quod etiam patet in modo loquendi ecclesiæ. Hodie morte quã fœmina intulit: fœmina fugauit. & q̃ dãnauit saluauit ipa. Bñdicta ergo tu in mia. De sexta. s. Beati mũdo corde. dicit glos. Mundi corde sunt quos conscientia nõ arguit pctõꝝ: seu qui sibi nihil conscius est: sed hoc fuit potissime: imo singulariter in beata Maria. ergo pmxime fuit mũdo corde. Item actus fidei purificat. fm illud Petri i Actib⁹. Fide purificans corda eorum. Sed beatissima Maria habuit fidem perfectiorem cunctis: ergo & puritatem quæ mundi cã est. Item fm Diony. tres sunt actus hierarchiæ: purgare: illuminare & pficere. & sũt ita ordinati: vt magis purgat⁹ sit magis illuminat⁹ & magis pfect⁹. Sed btissima Maria fuit maxie pfecta & illumiata. ergo & maxie purgata & mũda. De septia. s. Bti pacifici, dicit glo. Pacifici sũt q oẽs mot⁹ animi rõni subijciunt: qa his nihil repugnat similes patri suo q est summa quies. Sed hoc fuit in summo in beata virgine. Item alia glos. Dum lex carnis repugnat legi mentis non modo alteri: sed nec nobis pacifici esse possumus. Sed in beata maria caro non rebellauit aduersus spm̃. ergo ipsa maxime fuit pacifica. Item si pacifici dicuntur qui faciũt pacẽ inter alios quod

Nouẽ sũt gradus pauertatis

De sẽda btitudine dispositiua,

De beatitudie luctus.

Quarta btitudo

Quinta btitudo

Sexta btitudo

Septia btitudo

quod & fecit filius dei pacem faciens his qui prope & his q longe erant. medium vniuersale per quod fuit facta pax inter deum & homines: fuit beata virgo mediatrix & reconciliatrix omnium. ergo & ipsa in summo pacifica. Benedicta ergo tu in pace. De octaua qua dicitur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Dicit Alber. ꝙ non intelligitur de quacumq̃ persecutione: sed de ea quæ est ꝓ martyrium. Sed videtur ꝙ̃ hanc non habuit: quia martyriũ nõ habuit. Doctores tamen dicunt ipsam cõsecutam fuisse aureolam martyrij in persecutione mortis filij. bea. Bernñ. Longe plus ꝙ̃ martyrem censemus: in qua passionis sensum cõpassionis superauit affectus. Ioan. Damas. etiam appellat eã martyrem in passione filij. Probatur autem sic. Dationi animæ debetur aureola martyrij: ergo dationi preciosissimæ animæ & dilectissimæ debetur preciosissima aureola martyrij. Sed beatissima virgo maria dedit preciosissimam & dilectissimam animam. ergo habebit preciosissimam aureolã. Medium probatur. dedit enim dilectissimam animam. i. vitam filij. Ipsa enim in infinitum plus dilexit animam. i. vitam filij ꝙ̃ beatus Petrus animam. i. vitam suã ꝓpsius. Quod dedit preciosissimã patet: quia datio huius animæ. i. vitæ filij fuit precium totius mũdi: & redimibilis creaturæ. & sic dedit animã in infinitũ plus dilectã. ergo & habet preciosissimam aureolam martyrij. Itẽ dolor causatur ex amore: vt quantũ qs plus aliquid amet: tãto plus doleat de amissione eius. Dolor autem sanctorum in martyrijs eoꝝ causabatur a natura propter separationẽ animæ a corpe. Dolor aũt btẽ Mariæ a natura & gra: sed maior etiã a gra. Sed fortior & perfectior est causat⁹ a gra ꝙ̃ a natura. ergo improportionabiliter maior fuit dolor eius in passione filij ꝙ̃ martyris cuiuscũq̃ in sua passione. ergo & potissima in hac persecutionis beatitudine. Et sic patet ꝙ generatio æterna. i. filius dicet eam btam: quia audiuit ꝓbum suum. & seruauit verba sua. s. de istis octo beatitudinib⁹ quas pfectissime habuit sup omnes. & sic beatam me dicent: & bñdictam benedictiõe optima omnes generationes. vnde benedicta tu in mulieribus.

Octaua btitudo

Arguit contra.

§. II. DE GENERATIONE ANGELICA

De gñatiõe angelica q̃ mõ bñdicant mariã ꝓ multipfr

poteſt exponi illud Geñ. j. Istæ sunt generationes cœli & terræ & dicitur ibi generatio creatio a deo. & generatio cœli est creatio angelorum. Sic beat⁹ Aug. super Geñ. ad literam exponit illud. In principio creauit deus cœlum & terram. cœlum. i. angelicam naturam. Hæc autem generatio cœli. i. angeli creati beatificant, laudant & benedicunt multipfr virgini nem gloriosissimam. & Gabriel pro oĩbus angelis laudans inquit. Aue gratia plena. cum sibi nuntiauit conceptum filij dei. ad partum vero eius postq̃ angelus cum magna luce apparens nuntiauit pastoribus cum magno gaudio nascentem. Et statim fuit cum ipso multitudo militiæ cœlestis: i. d est angelorũ canẽtium. Gloria ī altissimis deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Lucæ. ij. quasi dicat. gloria paratur in cœlis propter deum natum ex virgine maria: & pax reconciliationis cum eo hominibus. s. habentibus bonam voluntatem. In assumptione vero eius cũ ascẽdit ad cœlum gaudent angeli: canit ecclesia: & laudantes benedicunt deum. & admirantes de tam excellenti gloria dicunt. Quæ est ista quæ ascendit scilicet in cœlum: de deserto mundi. s. huius derelicto & priuato bonis virtutũ: vbi sunt bestiæ sylues tres dæmonum & malorum hominum. delicijs affluens. i. omni suauitate & perfectione virtutum. innixa super dilectum suum: scilicet filium: id est coniuncta cum eo omnem transcendens hierarchiam̃ nostram. Tempore quoq̃ beati Gregorij magni cum ipse ꝓin processione progrediens per vrbem cum omni clero & populo ad rogandum deum pro cessatione seuissimæ pestis quæ Romam inuaserat: deferri faceret quandam tabulam vbi depicta erat ima go beatæ Mariæ ꝓ vexillo ante processionem: visi sunt angeli circa figuram beatæ virginis canentes in laudem eius. Regina cœli lætare alleluia. quia quem meruisti portare alleluia. resurrexit sicut dixit alleluia. Cui addidit beatus Gregorius. Ora pro nobis deum alleluia. Quod interpretatur laudate dominum. Surrexerunt ergo filiæ Sion & beatissimã dixerunt: reginæ & concubinæ laudauerunt eam. vt dicitur Cañ. vi. Filiæ Sion sunt substantiæ separatæ. i. angeli qui dicuntur filiæ. nõ propter sexum: sed propter intelligentiam.

filiæ autem Sion propter claram speculationem & cõtinuã diuinorꝝ. Sion interpretatur speculatio: & ad hoc sunt creati. Surrexerunt aũt ad venerandum eam quam intuentur su per se: quam ibi vocat vnam columbam suã electã genitricis suæ: quia sola fuit tota cum dei voluntate vnita. colũba sine felle peccati dealbata: niue candidior: meritorum splendoribus spũssancti fœcũ data: munerib⁹ electa: & prælecta ex oĩbus genitricis suæ. i. synagogæ: ex qua nata est. Reginę autem sunt animæ sanctæ: quæ ratione bene hic se & alios rexerunt. Cõcubinæ autem sunt animæ reproborum: quæ esse non habeant deũ in sponsum generant filios illegitimos scilicet malorum operum quibus non debetur hæreditas superna. & hi etiam reprobi laudant beatam virginem. vt dicit ex. §. seqn. Sed filiæ Sion. i. angeli magis laudant: qa eam magis speculantur & perfectiones eius. Vñ in supl̃atiuo gradu beatissimam dicunt. & sic beatam me dicent omnes gñationes etiam angelorum. Benedicta ergo tu in mulieribus a generatione omni angelica.

Saracæni & turcæ q̃ſſr benedicũt beatam mariam.

§. III. DE GENERATIONE HVMANALI

dicit Salomon Eccls. j. Generatio præterit. s. hoĩm ꝓ mortẽ. & generatio aduenit. s. per natiuitatem aliorum hominum. terra autem in æternum stat quam inhabitant. Et Matth. j. Liber generationis Iesu christi. Abraam genuit Isaac. Isaac genuit Iacob &c. Hæc autem est triplex.

¶ Gñatio praua reproborum.
¶ Gñatio recta electorum.
¶ Gñatio inclyta doctorum.

de triplici gñatiõchũa q̃ bñdicitmariam.

Et oẽs hæ beatam dicũt & bene dicunt de ea. vnde aptissime bñdicta tu in mulieribus. De prima dicit Christus Mat. xv. Gñatio praua & adultera signum q̃rit. Et Moyses in Cãticis. Generatio enim puersa est & infideles filij. Deut. xxxij. Infideles enim filij dei tũ per creationem. dicunt beatã virginem & benedictam: bene dicentes de ea. Licet adultera sit talis generatio: a deo vero recedens: vt Iudæi: Gentiles: Græci & Latini: Saracæni: Turcæ: Armeni: Indiani: Georgiani: Nestoriani: Hæretici: Schismatici: & mali christiani bñdicunt eam. Iosephus maximus historiograph⁹ Hebræorum bene dicit de ea. Multi cõuersi ex Iudaismo ex miraculis virginis beatam dixerunt dum legunt in synagogis suis mirabilia quæ scripturæ & palam & in figuram dicũt de ea velit vel nolint benedicunt. Et cum in fine conuertentur ad vesperam circũibunt ciuitatem ecclesiæ ad veritatem fidei recipiendam. plene beatam dicẽt eã omnes illæ generationes. Non em̃ præteribit generatio hæc (ait Iesus Luc. xxi.) donec omnia fiant. Saracæni & Turcæ benedicunt virginem adorantes eam in templis suis & thurificantes: & nomen eius in tali reuerentia est: ꝙ blasphemãtes eam graui pœna mulctãtur. Fatentur em̃ Christum de ipsa virgine natum: cœlũ vium ascendisse: non mortuum fuisse & demum in fine mundi mũdum iudicaturũ. vt patet in Alchorano lege eoꝝ. De Latinis Gentilibus Virgi. Iam redit & virgo redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Nate meæ vires mea magna potentia solus. Et te si qua manent sceleris vestigia nostri. Irrita perpetua soluẽt formidine terras. Quamuis autem beatus Hiero. dicit Virgilium nõ hæc intendisse dicere De Christo: tamen possibile est etiam ꝙ sicut Cayphas ꝓphetauit de salute mundi per mortem vni⁹ s. Christi: non hoc intendens nec intelligens: ita & Virgili⁹ de Christo & matre eius benedixerit. vt sentit beatus Aug. Ouidius quoq; poeta in lib. de vetula ait. O virgo scelix virgo: virgo signata per stellas. Quis mihi tantum det viuere vt dignus possim laudum tuarum ferre præconia. Nam nisi tu fores deus non sumeret carnẽ. ex te hic deus omnipotẽs Non tamen creditur Ouidius illum librum fecisse: sed aliquis infidelis Ouidio intitulans. Ex Græcis fuerunt cõmuniter Sibyllæ. Vnde & Lactan. ponit earum verba de Christo in Græco: & postea in Latino. hæ laudãt beatam mariã. Schismatici & hæretici etsi in multis errẽt: vel quia diuisi ab vnitate ecclesiæ: vel quia male sentiunt de aliquibus articulis venerantur benedictam & beatam dicunt virginem gloriosam excæptis illis qui asserũt ispam habuisse alios filios ex Ioseph: qd blasphemium est & hæreticum dicere. Sed & mali Christiani modo suo benedicunt virginem. Nam & homicidæ: adulteri: incestuosi: blasphemi: proditores: & oĩ

De gñatiõe historia ꝑſtituit ædita il la antiphona Regina cœli &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitiorum ſpurcitiam ſecti: aliqui venerantur & benedicunt beatam mariam: ieiunãtes in honorem eius ſabbatis & per totum annum diem annuntiationis: vel vigilias feſtiuitatũ eius in pane & aqua. Et multi videntur magis beatam virginem in veneratione habere q̃ Chriſtum filium eius magis ex ſimplicitate mentis q̃ ſcientia. Sed q̃ honor matris in filium redundat: patientiam habet huius ſimplicitatis. Eccleſiæ plurimæ diſperſæ p orbẽ terrarum ad honorem beatæ mariæ dedicatæ plenæ imaginibus: oſtendunt deuotionem eximiam ſtipendiariorum & hominum perditorum ad beatam mariam cui ſe recõmendantes cum voris gratias innumeras percipiunt beneficiorum ac euaſionis ex maximis periculis. Generationes ergo reproborum beatã eã dicũt & bñdicunt. Sed a generatio eſt rectorum & electorũ. de
pſ.xxiij qua in Pſ. cel. Generatio rectoꝝ bñdicet. Et in alio. Hæc eſt generatio quærentium dñm. Sap. iiij. O q̃ pulchra eſt caſta generatio cum charitate vel cum claritate. Hæc generatio cõprehendit eccleſiam cũ oĩbus bonis fidelibus. Hi mirabiliter quantum poſſunt etſi nõ quãtũ merẽt venerant beatam mariã & bñdicũt. Vñ eccliã ſtatuit dici in diuino officio & horas canonicas dictim ad honorem eius ſicut ad honorem dei officiũ illud: & ita ſunt in p̃cepto quo ad obligatos. Addit quoq; eccliã omnibus ſabbatis cum vacant eam in miſſis vel officio toto honorari ſolẽniter & cũ ſequentijs: & ſicut honorat dñs filiꝰ in dñicali officio ob ſuã reſurrectionẽ: ita & ipſa honoratur dña mater i ſabbato. qa illa die ſcilicet ſabbati mortuo filio & fide extincta de eius diuinitate in omnibus diſcipulis & alijs: ſola vera cognitio ſuæ diuinitatis
Quare ter pulſant cãpanę de ſero & mane, in ea requieuit illa die. Nam ſeq̃nti die recuperauerunt plures. Statuit inſup eccliã ſingulis diebus pulſari ter campanas eccleſiarum de ſero: & iterum de mane. Ad quid niſi vt honoret beata maria & laudet ex ſalutatiõe angelica. Generatio hæc electorum eccliæ bñdicet: & beatiſſimam dicunt virginẽ hãc ex multitudine eccleſiarum dedicatarũ ſub titulo eius per totum orbem. Quæ ciuitas: qd' caſtrum: q̃ villa eſt q̃ non habeat eccliam & ſolẽniorẽ in eiꝰ noĩe fabricatã? Certe nec in noĩe ſaluatoris: nec in honorem aliquoꝝ ſctõꝝ reperiunt in tanto numero. Sed & in ipſis eccl'ns vel domibus priuatis non deficit alibi imago btiſſimæ mariæ benedictæ. Et vbi in eccleſijs in parte ſiteriori earum quaſi in ſancta ponit ſimago crucifixi tã q̃ cãdelabrum ad illuminandũ & incitandum ad ſui imitationem. In parte ſuperiori ſeu ſacrario quaſi in ſancta ſanctoꝝ in loco propitiatorij. ſ. tabulę altaris cõmuniter ponit figura btiſſimæ mariæ cum filio in vlnis: vt ab ipſa ſperemus, ppitiationẽ a p̃tis noſtris apud filium ſuum. Hoc autem ſalubriter inſtitutum eſt: vt dum ſacerdos diuina ſacramenta p̃tractat Mariam intuens pẽſet q̃. Iis fuit cui creditum eſt ſolo vbo vbum carnẽ efficere. Et q̃. Iis debet eſſe ſacerdos q̃ debet ex vbo ſuo (vel potius chriſti a ſe, plato) corpus Chriſti & ſanguinem efficere ex ſubſtãtia panis & vini. Et exẽplo ſuæ humilitatis & puritatis diſcat purã gerere mentẽ & humilẽ: ac mediatricẽ ponat, p ſe ad interpellandum ad digne & fideliter miniſtrãdum tantum ſacramentum. Fiunt, pceſſiones annuatim ad honorem ſaluDe cã inſtitutionis, pceſſionis i duabus feſtiuitatib⁹ btẽ mariæ vginis, toris in aſcenſione & die palmarum in eccliã. & ſimiliter bina vice ad honorem btẽ mariæ. ſ. in die purificationis p cor reſpondentiam ad diem in ramis palmarẽ. Nam ſicut tunc portantur rami oliuæ cum palmis in ſignum victoriæ xpi de morte p reſurrectionem: oſtendentes etiã nos victoriã de vitijs p pniam ad vitã gr̃æ reſurrexiſſe: ita in die purificationis eandelas accenſas geſtamus in manibus lumen ardẽtiſſimæ charitatis virginis deſignãtes: & eã viuã in noſtris opibus habere, preſtantes. Sctã autem vice, pceſſio fit in aſſumptione btẽ mariæ: q̃ tota cœleſtis curia cũ filio ſuo dño ſaluatore obuiã venit ad aſſociandũ in cœlũ in thronum ſuũ. Hãc quoq; buã m̃ p̃dicãt & bñdicũt oĩs ſermocinãtes & p̃dicates chriſticolis exordiũ, p gr̃a impetranda a ſalutatiõe angelica faciẽtes. Demum octo ſunt ſolẽnitates particulariter deo ſub tali feſto ſacratæ. ſ. natiuitatis dñi: circũciſionis: epiphanię: reſurrectionis: aſcenſionis: trinitatis: pentecoſtes: & corporis Chriſti. Et totidem ſunt celebritates vgini ſanctiſſimæ dedicatæ. ſ. feſtum ſanctificationis in vtero: qd' q̃dam dicũt pceptionis: feſtũ natiuitatis ſuę in qua nata eſt ſancta. feſtum annuntiationis q̃n deꝰ ex ea factꝰ eſt homo. vnde maximum in quo facta eſt mater dei & regina cœlorum & angelorum. magis tũ dies illa denominat ab ea cõmuniter vt dicatur dies annuntiationis q̃ incarnationis: feſtum viſitationis: qũ. ſ. viſitauit cõcepto deo Elizabeth: & Ioannes tũc ſanctificatus fuit &, ppheta inſtitutus. qd' feſtũ inſtituit Vrbanus papa circa annos domini. M. cclxxxv'. Feſtum purificationis: quando. ſ. quadrageſima die natiuitatis filij obtulit eum in templo iuxta mandatum legis offerens ſacrificiũ pro eo & eum redimens. quod dicit Maria candelaria. Feſtũ aſſumptionis: quando in cœlum aſcendit. Feſtum niuis qd' inſtitutum fuit a Liberio papa. vt habetur in hiſtoria ex quo Exẽplũ de ſtitione tẽpli bẽ mariæ maiorũ dam miraculo quod cõtigit romę. Nam cum quidam ciuis prædiues nõ habens prolem cogitaret quõ ſubſtantiam ſuã expenderet ad honorem dei genitricis: cui deuotiſſimꝰ erat: mente pertractans de ædificando eccleſiam ad ſui honorem: beatiſſima virgo ſibi locum deſignauit in quo cõſtruret templum ſibi per ſignum tale: vbi. ſ. nix eſſet dẽſa in illa parte, conſtrueret. cũ tũ tunc eſſet de mẽſe auguſti in quo nullibi appareat nix vel deſecẽdit: cũ ſit intenſus calor ſuper terrã: ſcilicet. v. auguſti. Et ex hoc ſigno papa Liberius conſtruxit ibi tẽplum qd' ſancta maria maior nuncupat. vna ex quatuor principalibus vrbis eccleſijs. Diſpenſatiue autem hoc diſponit diuina ſapientia vt tali die niuis agatur feſtum beati dñici patris noſtri: qui filius ſingularis adoptiuus fuit ipſius. Nam naturalis dictus eſt dominus: ipſe aũt adoptiuus dñicus. cui ob eximiam puritatem habitũ dedit album vt nullum deſup tũ nigram cappam deſignantem humilitatem. nec emẽ vna ſine altera eſſe valer. Ipſa a filio ſuo tribus lanceis contra mundũ vibrante, ppter tria vitia. ſ. auariciã: ſuperbiam & luxuriam: ad deſtructionem ſe parante indulgentiã impetrauit & dilationem pniæ: offerẽs ſe miſſuram ipſum filium Dñicum cũ alio ſibi adiũcto frãciſco. ſ. qui cum filijs ſuis mundum ad pœnitentiam reducerent. Octauum & vltimum feſtum eius eſt qd' anti quitus dicebatur ſanctę mariæ ad martyres: qd' feſtũ celebrat certa die in ſancta maria rotũda. Sed poſtea a Boniſacio papa aucta eſt ſolennitas vt vbi prius fiebat ſolum romę ad honorem ſanctæ mariæ & oĩm martyrum: poſtea inſtitutum eſt vt celebraret ad honorem oĩm ſctõꝝ vbiq; terrarũ. 4. die nouẽbris. & ita ſeruat. In q̃ ſolennitate ipſa eſt præcipue oĩm ſctõrum honorata.

§. IIII. TERTIA GENERATIO EST SANCTOR⁹ DOCTORŨ.

De tertia gñatiõe. ſ. ſctõꝝ doctoꝝ q̃ bñdicit beatã mariã

De q̃ apl's. ſ. Ad Coꝛ. iiij. In xpo Ieſu ego vos genui p euangelium. Generare igitur dicuntur doctores & p̃dicatores eccleſiæ & prælati: eos quos ſua doctrina trahũt ad bene operandum. Et primo ponemus doctores ſeu autores ſacræ ſcripturæ. De hac ſub figura ruth moabitide ex q̃ nata eſt virgo maria. Benedicta es tu filia a domino. Ruth. iij. inquit Booz. In libro quoq; Iudith. Ipſa quoq; iterficiẽs Holofernem ſquiſſimum tyrannum & inimicum populi dei: figurauit beatiſſimam virginem caſtiſſimam: pulcherrimam peremptricem diaboli. Quæ propter hoc benedicta fuit & collaudata multipli. vñ Ozias princeps populi iſrael dixit ad eam. Bñdicta es tu filia dño deo excelſo pre omnibus, mulieribus ſuper terram. Benedictus ſit dominus qui te direxit in abſciſſiõe capitis principis inimicoꝝ nr̃oꝝ: quia nomen tuum ita magnificatum eſt vt non recedat laus tua de ore hominũ: qui memores fuerunt vrtutis tuæ. Iudith xiij. Et immediate. ō. dr̃ q̃ vniuerſi adorauerunt dñm dicentes ad eam. Benedixit te deus in virtute tua: qa p te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Achior quoq; ex gentili factus iudæus ad eã dixit. Benedicta tu a domino deo tuo: qm̃ in omni gente quæ audierit nomen tuum magnificabitur deꝰ iſrael ſup te. Et. in. c. xv. dicitur q̃ ioachim põtifex ſummus de hieruſalẽ venit bethuliã ad videndũ eã cũ preſbyteris ſuis vniuerſis: et benedixerunt illam oĩs vna voce dicentes. Tu gloria hieruſalẽ: tu lætitia iſrael: tu honorificentia populi noſtri: quia feciſti viriliter & confortatũ ẽ cor tuũ & ideo eris benedicta in æternũ. Quod oĩa hęc pfectius ſint impleta in maria figurata q̃ Iudith figura de ſe pater. Omiſſis autem alijs ppheti's & figuris ſolum nũc tãgatur id qd' dixit Eſa. xi. c. Egredieſ virga de radice ieſſe: & flos de radice eius aſcendet. & requieſcet ſuper eum ſpiritus domini qd' exponens eccleſia in officio ait. Virgo dei gnitrix virga eſt flos filius eius. Et ſuper hunc florem requieſcet ſpiritus almus. Signanter autem dicit florem non de virga aſcendere: ſed de radice eius: ad tollẽdum errorem eorum q̃ dixerũt chriſtum corpus aſſumſiſſe de cœlo. vnde & cœleſte. vel ſecũdũ manichæos hæreticos corpus habuiſſe fantaſticum. non verũ: propterea dicit florẽ. i. chriſtum aſcendiſſe ortum fuiſſe de ieſſe qui fuit pater dauid: ad oſtẽdẽdũ q̃ ex corpulentã ſubſtantiã aſſumptã, pceſſerat a ieſſe. nõ ex aere vel ex materia cœleſti: ſed ex ſubſtantia corporis virginis glorioſæ. q̃ virgo per, ppagationem carnalem deſcendit a ieſſe. Aſcendit iſte flos campi terreſtris ſemp, pficiendo non in ſe: qa ſuper eũ requieuerat ſpũs almus ab initio ſuæ concæptionis cum plenitudine ſummæ gratiæ & veritatis: ſed aſcẽdit merẽdo pro nobis quousq; aſcendit crucem incluſiue: q̃ poſtea reſurgens refloruit in carne ſua: & aſcendens in cœlum factꝰ eſt flos campi cœleſtis. Dicitur autem ego maria virga: qa
Quare btã ego dicatur virga. ſemper recta fuit nunq; inclinata ad terrena: ſed ſemper erecta ad cœlum. Hæc virga eſt multipliciter benedicta in figuris ſacræ paginæ. Virga Ioſeph cuius faſtigium adorauit jacob moriens mariã deſignat: quam debet reuereri quilibet moriens vt ab ea tueatur. Ipſa enim eſt virga de qua Eſa. cecinit. Pauebat aſſur. i. diabolus virga percuſſus ſuffragij. ſ. virginalis. Hæc eſt virga moyſi quæ verſa in ſerpentem ſummæ prudentiæ: in myſterio incarnationis filij ſui & inſtructionis apoſtolorum deuorauit ſerpentes magorum. i. confutauit ſapientiam ſapientum huius mundi: & prudentiam prudentum reprobauit: ac hæreſes cunctas interemit. Synagoga autem ſignificata per moyſen quæ priꝰ ab ea fugit: vt a re horribili. demum in finem reſument & reuertentur in virgam cognoſcens illud pſ. xxij. Virga tua. ſ. virgo maria. & baculus tuus. ſ. crucis filij eius: ipſa me conſolata ſunt. hac virga plurima miracula geſta ſunt. hac virga extẽſa ſuper mare rubrum huius ſæculi peccatis rubricati. ſubmergit ægyptios dæmones. & hebræos. i. electos lætos educit. Hac virga percuſſa petra: cor. ſ. durum & obſtinatum precibus & meritis eius aquas lachrymarum affluẽter emittit. O q̃ pulchre oſtenditur virgam fuiſſe Aaron quæ arida in tabernaculo domini poſita cum alijs virgis ſola inuenta eſt viruiſſe floruiſſe & fructum feciſſe. Deſcẽdens enim ipa nõ ſolum ex tribu regali: ſed ſacerdotali. dedicata ab infantia in templo domini cum alijs virginibus ipſa arida. ideſt virgine permanente: non humectata humano ſemine viruit. Virtutẽ gñandi a ſpũſancto ſuſcæpit: floruit chriſtum concipiẽdo. fructum fecit benedictum ventris ſui ipſum parturiẽdo. Hæc vt miraculum præcipuũ reponitur in ſacrario diuino. Hæc eſt virga regis aſueri: qui interpretatur beatitudo: qua extenſa ſuper illum qui ingrediebatur ad eum ſaluus erat. & qui non tangebatur ab ea: occidendus ejciebatur. Acceden tes enim ad deum oratione vel in morte tõt ſunt demerita noſtra q̃ niſi interueniant preces virginis reprobantur vt præſumptuoſæ oratiões noſtræ & rei mortis iudicamur niſi ipſa ſubueniat. Mandauit quoq; dominus ieſus primis p̃latis & prædicatoribus diſcipulis ſuis in via portare virgã. ſ. ſpẽ ſuffragij virginis glorioſæ. Et breuiter alia omittẽdo. vt dicitur in libro ſapiẽtiæ. Benedictum lignum ſcilicet huius virgę per quod fit iuſtitia. Imitando enim eam iuſti effimur & ſicut ſequendo virgã ligneæ recte ſcribimus & alia agimus: ita recta opera facimus imitando veſtigia eius. Iuſtitia etiam per eam facta eſt virga: quia ab iniuſto poſſeſſore diabolo detenti iuſte per filium eius liberati ſumus. Sancti quoq; doctores eccleſiæ ſtupentes ſatiari non valent collaudare benedicere & prædicare hanc virginem glorioſiſſimam quæ virginitatis gloria permanente huic mundo lumen æternum effudit ieſum chriſtum dominum noſtrum. Beata es maria (inquit vt puto Gregorius) quæ dominum portaſti creatorem mũdi: genuiſti eum qui te fecit & in æternum permanes virgo. Benedicta & venerabilis ies ego maria quæ ſine tactu pudoris inuenta es mater ſaluatoris. Beatus Ber. ſuper illud. In plenitudine ſanctorũ detentio mea. ait. Merito in plenitudine eius erat detẽtio ſua. cui nec fides defuit patriarcharum: nec ſpiritus prophetarum: nec zelus apoſtolorum: nec conſtantia martyrum: nec ſobrietas confeſſorum: nec caſtitas virginum: nec fœcunditas coniugatorum: nec puritas angelorum. Idem. De plenitudine eius: id eſt bonorum virginis mariæ recipiunt vniuerſi. Eger curationem: triſtis conſolationem: captiuus redemptionem: peccator veniam: iuſtus gratiam: angeli lætitiam: tota trinitas

gloriam, denique filius dei carnis ſubſtantiam. Beatus Hiero. in ſermone de aſſumptione mariæ. Talibus decebat virginem oppignerari munerib⁹: vt plena eſſet gratia quæ cœlis dedit gloriam: terris deum pacemq; reſudit: finem vitijs: vitæ originem: moribus diſciplinam. Beatus Auguſt. De te o virgo maria quid dicam pauper ingenio: cum quicquid dicam minor eſt laus tua q̃ mereatur dignitas tua. Si cœlũ appellem altior es. Si matrem gentium dicam excellis. Si formam dei appellem digna exiſtis. Si dominam angelorum vocem p omnia comprobaris.

¶ De triplici fructu bñdictæ mariæ virginis. Ca. XXV.

BENEDICTVS FRVCTVS VENtris tui. Hæc verba apoſuit eccleſia in ſalutatione angelica: quę fuerunt Elizabeth. Quando eñ beata maria concæpto filio eam viſitauit: exclamauit ipſa elizabeth repleta ſpiritu ſancto dicẽs. Benedicta tu inter mulieres: & benedictus fructus ventris tui. Ideo aũt angelus non dixit illud. ſ. benedictꝰ fructus ventris tui. quia nondum fructus ventris fuerat ſalutauit: ſed ipſum quaſi p̃miſſum in hoc dixit. Benedicta tu in mulieribꝰ, fructum cõprehendat. Eccleſia autem vt iam exhibitum & maxime btẽ mariæ virginis commendatiuum hoc apoſuit. Poniturautem coniuctio copulatiua. ſ. & benedictus &c. quæ continet finem ad ãgelicam ſalutationem & adiectionem ad p̃ſonã filij pertinente. Et vt notet inter bñdictionem filij & matris aliquã diſtinctionem: ipa eñ bñdicta eſt, ppter bñdictionẽ fructus. Vnde ſua benedictio deſcendit a bñdictione filij. Et hoc eſt qd' brũs Ber. ait. Non ideo bñdictus fructus ventris tui: qa tu bñdicta, ſed ideo tu bñdicta: qa bñdictꝰ fructꝰ vẽtris tui. quoniam ille in benedictionibus te præuenit. Signãter fructus autem dixit potius fructus ventris q̃ filius tuus: quia filius ventris eſt quid commune ad ſpũalem & carnalem generationẽ fructus autem plus determinat carnalem: & maxime cum hac q̃re. determinatione ventris qui eſt locus generationis carnalis, ppter quod etiam dixit nõ corporis: ſed vẽtris. vt veritas generationis magis exprimeretur. Habuit autem iſte fructus ventris beatæ mariæ. i. dñs ieſus omnes dignitates ſuæ matris vel in ſe vel in æquipollenti excellentiſſimo congruenti. Habuit bonum cõiugale: quia ſponſus vniuerſalis eccleſiæ. Item virgo fuit & pater qui verbo veritatis nos genuit. ex aqua quoq; & ſpũſancto: ex matre eccliã oẽs fideles regnauit. Item ſicut ipſa mater dei: ita ipſe filius dei: & plus eſt eſſe filium dei q̃ matrem dei. Cõcedendum inſuper q̃ ipſa a fructu ventris ſui. i. filio in omnibꝰ priuilegijs excellit. Nec in hoc laus matris diminuitur: ſed exaltatur in eo q̃ non tantũ filium genuit ſibi æqualem: ſed in infinitũ meliorẽ. qd' etiã ex hac parte quodammodo infiniram infinuat matris bonitatẽ. Ois em̃ arbor ex fructu cognoſcitur ſuo. vt etiam dicit Mar. vñ. Infinita ergo bonitas fructus quæ eſt in ieſu quodammodo infinuat infinitam bonitatem arboris producẽtis mariæ. Hæc omnia Alber. Sed ad dilatandũ materiã dici põt q̃ triplex eſt fructus ventris marię bñdictus. de triplici fructu ventris bñdicti mariç.

¶ Eſt fructus naturalis ventris ſui corporalis: benedictꝰ per diuinam vnionem.

¶ Eſt fructus virtualis ventris ſui mẽtalis: bñdictus propter ſummam perfectionem.

¶ Eſt fructus ſpũalis ventris ſui exemplaris: benedictus, ppter ſanctam imitationem.

Hæc pñtenotari i illa autoritate Eccli. xxiiij. Ego q̃ſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris: & flores mei fructꝰ honoris & honeſtatis. Primus fructꝰ ibi notat. fructificaui ſuauitatẽ odoris. ſ. chriſtum qui eſt ipa veritas afficiẽs intellectiuã. Secundus ibi. flores mei fructus honoris & honeſtatis. Tertius ibi. Ego q̃ſi vitis &c. vt patebit.

§. I. DE PRIMO FRVCTV DIXIT DEVS

promittendo dauid. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. ſ. ad regnandum in eccleſia militãti & triumphãti. Signãter aũt dicit, de fructu ventris tui, non lumborum tuorum. In concæptione eñ hominis deciditur ſemen a lũbis patris: & materia conceptus a vẽtre matris. Sed quia chriſtꝰ non ex virili ſemine: ſed ſolum ex puriſſimo ſanguine ſanctiſſimę virginis eſt conceptus. iõ dicit. de fructu vẽtris tui. i. de fructu naturali. ſ. filio ventris. ſ. ſolius virginis mariç: q

Universidad de Deusto
Biblioteca

nuus dr quia ex te descendet ex progenie tua: hic regnabit in
Rom.ix æternum. Benedictus autē est iste fructus ventris virginalis omni benedictione quæ excogitari potest. Ipse cait apostolus super omnia & in omnibus benedictus. Est enim de us (sc̄m Anselmū) quo melius excogitari nō potest. Itē bū dicitur aliqd ꝓpter aliqd' bonū qd' habet. Sed quicqd boni est i creaturis ei deo & pfectius & causa omnium bonorum qa iuxta illd' Iaco. j. Omne datum optimum & omne donū perfectum desursum est descendens a patre luminum. ergo omnis benedictio & ratio benedictiōis reperit in eo. Vt ēm dicit Damasce. siue secundum bonitatem: siue secundū virtutem: siue secundum sapientiam: siue secundum tempus: si ue secundum locum deficiat a perfectione deus non est. Cōfitere ergo deo. i. lauda in bonis. & benedic deum sæculorū. dr Tobiæ. xiij. Quoniā ex ipso & per ipsum & in ipso sunt oia. s. bona. Roma. xi. Item quicquid boni est in creaturis est in homine, vnde dicitur minor mundus. & omnis creatura fm beatum Grego. in homel. Sed quicquid boni est vel esse potest in homine est in christo iesu. maius esse non potest q̄ vniri deo in vnitate personæ. quod in christo. Nam deus & homo vnus est christus. sicut anima rationalis & caro vnus est hō. i. vna persona. ait beatus Athanasius. Item proprietates seu perfectiones quæ sunt in inferioribus sunt excellēti⁹ in superioribus. vt ostendit Dionysius in cœlestibus hierarchijs. Sed dns iesus superior est omni hierarchia & virgine in superna gloria. Ad philip. ij. ait apostolus. Donauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine iesu oē genu flectatur: cœlestiū: terrestriū: & infernorū. Et ad Heb. v. c. Cum introducit primogenitū in orbem terrarum. dicit adorent eum omnes angeli dei. Item. ij. Esdræ. iiij. dicitur. Veritas magna est & fortior præ omnibus. Omnis terra veritatē inuocat: cœlū etiā ipam benedicit: & oia opera mouētur et tremunt eam: et non est cum ea quicq̄ iniquū. & inualescit. viuit & obtinet in sc̄a sc̄oꝝ. Benedictus ergo deus veritatis id est q̄ est veritas. Ego sum veritas. ait Christus Io. xiiij. c. Et veritas de terra orta ē. i. virgine humillima firmissima & fructuosissima. Benedictus ergo fruct⁹ ventris tui iesus. & mul
De duo to magis q̄ ipsa virgo benedicta. Vnde in omnibus duode deci pri cim priuilegijs quibus beata maria excedit omnes creaturas uilegijs ipse iesus eam excedit. Nam primum est q̄ beata maria nun bñdicti q̄ peccauit. Sed filius eius nec peccauit: nec originale contra fructus xit vt ipsa. beatus Bern. O bone iesu peccatum non cōmisi: ventris sti nec contraxisti: est enim tibi pater ab æterno. Sed deus est mariæ. in quem peccatum cadere non potest. Est & mater tibi ex tē pore. Sed virgo est corrupte lam parere non potuit incorruptio. Secundum priuilegiū est q̄ peccare non potuit. Sed hoc quia fomes qui trahitur ex peccato originali religatus vel extinct⁹ fuit: vt in actum non exiret. Sed iesus quia sine originali concæptus: ideo nec fomite infectus. Vnde vt ait Damascen⁹. Impeccabilis erat dominus iesus. Tertium priuilegium est q̄ in omni actu liberi arbitrij ipsa semper meruit: non tamen vsum liberi arbitrij concepta vel mox nata habuit: etsi citius cæteris. Sed dominus eius ab initio suæ concæptionis vsum liberi arbitrij habuit. Vnde dicit Hiere
Hiere. xxxj mias. Fœmina circundabit virum. idest in vtero habebit hominem perfectū omni sensu & vsu liberi arbitrij: & extunc cœpit mereri in quolibet actu interiori: non pro se qui non egebat: sed pro nobis. Quartum priuilegium est puritas in sumno: sed recæptiuam habuit: iesus autem datiuam. Vnde ipsa pura in summo ad modum aeris a sole depurati. Ipse autem ad modum solis depurantis. Cādor enim est lucis æternæ: speculum sine macula: & imago bonitatis. Sapien. vij. Quintum priuilegium est: quia ipsa est virgo virginū ipse autem filius virginis. Vnde canit ecclesia. Sācta maria virgo virginum mater & filia regis regum omnium. i. iesu. Sed plus est esse filium virginis q̄ virginem matrem p̄ imitationem virginum. Sextum est q̄ ipsa est mater & virgo p generationem. Ipe vero fuit & est virgo pater. per creationē. Nobilior autem est creatio q̄ generatio: & actus creatoris q̄ actus creaturæ. Esa. vij. Ecce virgo concipiet & pariet filium & vocabitur nomen eius emanuel. quod interpretatur nobiscum deus: vt dixit angelus. In pricipio autem creauit deus cœlum & terram. vnde & pater omnium dr. Septimū priuilegium est: quia ipsa est mater omnium. Sed ipse est pater omnium etiam p gubernationem & curam. Sapien. vj.

Ipsi enim est cura de omnibus. Est autem pater hic curæ. pl⁹ autem est esse patrem q̄ matrem. ipsa autem genuit facto: ipse verbo. plus autem est & primæ generationi similius generare verbo q̄ facto. Octauum priuilegium est. quoniam ipsa nullius habuit ignorantiam eorum scilicet quæ decuit scire. Iesus autem omnium habuit scientiam. In ipso enim sunt (secundum ap̄m) omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei. Nonū priuilegiū est: q̄ est porta cœli. Ipse autē est ostiū: Colij.
vt dr Io an. x. in quo est porta. Decimum q̄ habuit cōmunicationē passionis xp̄i p compassionem suam: sed ipse sustinuit ipsam passionem. Esaiæ. liij. Vere dolores nostros ipse tulit. Et Pā. Dolores inferni circumdederunt me. Vndecimū q̄ ipa est super omnes choros exaltata. Ipse autem habet nomen quod est super omne nomē. s. vt vocetur & sit deus exaltatus super omnia. Duodecimum q̄ ipsa est regina misericordiæ: ipse autem pater misericordiarum. ij. Cor. i. Būdict⁹ deus pater misericordiarum & deus totius consolationis. Pater ergo quia benedictus fructus ventris mariæ iesus magis quam ipsa.

§. II. NOTANDVM QVOD NON DICI

Quare nō dr ca
tur determinate cuius respectu fructus iste mariæ sit benedictus. Et ratio est: quia simpliciter & absolute est benedictus ius omnimodo. & in omnibus vt declarabit. & ideo per nihil specificum coartari potuit. Benedictio quoq; mariæ nō restringitur ad mulieres tantum: quia dicitur benedicta i mulieribus sed causa & origo omnis bñdictionis demonstrat. Possumus ergo loqui fm Albertum de ista benedictiōe fructus mariæ. i. iesu fm triplicem viam.

iste fructus
bñdict⁹

¶ Primo quantum ad significationem.
¶ Sc̄o quātum ad suppositionem.
¶ Tertio quātū ad substantiam & oēm sui partem.

Quantum ad primum. s. significationem. sciendum, q̄ ista benedictio habet tria significata: quorum omnium rō salvatur in ista beatitudine qua dicitur. Benedictus fructus ventris tui. Nam vt dictum est. ā. Primo est benedictio maledicti euacuario. Secunda est benedictio omnis boni possessio. Tertia est benedictio congratulantium laudatio. & quælibet harum est triplex. Est enim triplex maledicti euacuatio. Incidit enim per peccatum triplex maledictum. Primū est fomitis punctio. idest inclinatio habitualis ad malum & delectabilia carni quæ in actum progreditur cum quis incipit habere vsum liberi arbitrij. De quo apostolus ad Roma. vij. Video aliam legem in membris meis repugnātem legi mētis meæ. i. dictamini rationis. & captiuum me ducentem in legem peccati. s. saltem quo ad motus vitiorum qui sunt venialia. Sed benedictus fructus ventris tui. s. iesus. quia exclusus omnino ab omni fomite & mali inclinatione. j. Petri. ij. Peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. quinimmo agnus fuit qui abstulit peccata mundi. Et vt dicit beatus August. de confe. di. iiij. nemo. Nemo tollit peccata mūdi nisi christus qui est agnus dei tollens peccata mundi. Secundum maledictum inductum per peccatum est labor inueniendę veritatis. Vnde Sapien. ix. dicitur. Difficile æstimamus quæ in terra sunt: & quæ in prospectu sunt cum labore inuenim⁹. quæ autem in cœlis sunt quis inuestigabit. Vnde omnes philosophi in multis errauerunt circa naturalia. Sed & circa moralia & salutem propriam: vt dicitur Eccls. ix. Nemo scit vtrum odio vel amore. s. dei sit dignus. & hoc quia ignorat si opera sua etsi videantur bona: sint vere bona & meritoria. fructus aūt ventris beatæ mariæ fuit bñdictus: quia nullam ignorantiam habuit: sed omnē scientiā. Omnia em quæ fuerunt: sunt vel erunt in actu: omnia sciuit anima xp̄i. ad Heb. iiij. Omnia nuda & aperta sūt oculis ei⁹. Tertium maledictum est necessitas incinerationis. Gen. iij. Puluis es & in puluerem reuerteris. Propterea ad humiliandum hominem dicit Eccli. x. Quid superbis terra & cinis. Sed fructus mariæ ab hoc exclusus est secundum illud quod ait pā. in persona eius. Non derelinques aiam meam in inferno: quo descendit mortuus. nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. s. corporis. Secūda significatio bñdictionis est omnis boni possessio. fm illud dictum Abraæ. Bñdicam tibi & magnificabo nomen tuum, quo ad temporalia & naturalia. eris q̄ bñdictus quo ad spūalia & gratuita & in te benedicent oēs gentes quo ad diuinalia: quia per christū fructū

fructum mariæ quæ descēdit ex abrā deū & hoiem recipiūt homines bñdictionem gloriæ. Fructus aūt hic mariæ bñdictus est ois boni possessione tripl⁹. Primo qa habuit christ⁹ bonitatem humanæ naturæ in summo. Vnde Damasce. dicit. q̄ assumpsit dei filius primitias humanæ massæ. i. humanitatem in ea puritate quæ fuit in adam in statu innocētiæ.
Quare dr xp̄m cōdissebutyrum & mel. Et ꝓpterea dr Esa. vij. c. q̄ emanuel partus ex virgine butyrum & mel comedet: vt sciat reprobare malum: i. dest, non sumere malum peccati: & eligere bonum gr̄æ. Dicit autem comedisse. i. sibi vnisse: sicut qd' comedit incorporat & vnitur comedenti: butyrum qd' est pinguedo, lactis. i. innocentiā. & mel dulce. i. sapientiam. Sed fm bonū qd' in se habuit christus est bonū diuinæ naturæ in summo: quia fuit ver⁹ deus. Vnde apostolus. In quo. s. christo inhabitat omnis plenitudo deitatis corporaliter. & Actuū. x. Pertransiuit iesus bene faciendo & sanando oēs oppressos a diabolo: quoniam deus erat in illo. Nemo enim potest expellere diabolum ab hoie peccatore: nisi de⁹ remittendo peccata. Creaturæ & sancti habent bonitatem accidentaliter. sed iesus quia deus verus habebat bonitatem essentialiter: quo modo nemo bonus nisi solus deus. s. essentialiter. ait ipse Luc. xv. Tertium bonum huius benedictionis est bonitas vnionis naturæ diuinæ cū humana. Leo papa in sermone. Salua igitur vtriusq; ꝓprietate naturæ & in vnam coeunte personam susc̄ipitur a maiestate humilitas: a virtute infirmitas: ab æternitate mortalitas: vt quod nostris remedijs ognuebat: mori posset ex vno: & resurgere haberet ex altero. Et propter istud bonum vnionis dixit zacharias laudans deum. Benedictus dominus de⁹ israel: quia visitauit. s. per hanc vnionem & inde fecit redēptionem plebis suæ. Tertia significatio benedictionis est congratulantium laudatio de qua Raphael ad Tobiā & filium ait. Benedicite deum cœli: & coram omnibus viuentibus confitemini illi: quia fecit nobiscum misericordiā suā.
Qd' angeli bñdicūtnu ctum vē tris mariæ. Et hæc est triplex. s. angelorum, hominum, & rerum corporalium. Angeli laudant & benedicunt fructum vētris bñdicti mariæ: quia per ipsum restauratus est numerus diminutus eorum. Vnde ecclesia canit. Per quem. s. christum maiestatē tuam laudant angeli: adorant dominationes: tremunt potestates. cœli cœlorumq; ꝓtutes ac beata seraphin. benedicite ergo dñm oēs angeli eius. Permaxime homines benedicere & laudare debent iesum: quia factus est eorum frater: eorū ductor. eorum redemptor. Nec enim (vt ait Petrus apostolus in actibus ap̄lorum) est aliud nomen datum sub cœlo: in quo oporteat nos saluos fieri. q̄. s. p iesum christum: & iō qui præibant & qui sequebantur clamabant filio dauid dicentes. O sanna. i. obsecro salua nos. benedictus qui venit in nomine domini osanna in excelsis. Matth. xxi. Qui præibāt significant patres veteris testamenti: qui sequuntur patres noui: & omnes debent benedicere congratulando de salutione facta per christum. Tertio etiam alia corporalia hñt congratulari & laudare modo suo de fructu ventris mariæ: quia aliquo modo vnita sunt cum suo creatore inquantum: deus factus est homo: qui participat cum omnibus corporibus inquantum & ipse corpus habet. & ipse omnia denum renouabit & meliorabit. & ideo. Benedicite omnia opera domini domino: laudate & superexaltate eum &c. Benedicite cœli dño: benedicite aquæ omnes quæ super cœlos sunt &c. Benedictus ergo fructus ventris tui fm triplicem significationem benedictionis.

§. III. QVANTVM AD SVPPOSITIO

nem, inquantum. s. supponit, p̄ xp̄o hoc qd' dr. Bñdict⁹ fructus vētris tui: habet tria. & p̄ oib⁹ illis reddit locutio vera.
Qd' xp̄s habuit triplicē benedictionē. Est em bñdict⁹ fruct⁹ iste triplici bñdictione. s.
¶ Bñdictione naturæ.
¶ Bñdictione gratiæ.
¶ Bñdictione gloriæ.
Et quolibet istorum est triplex. Benedictio naturæ in eo fuit triplex. Habuit em corp⁹ benedictum: aiam bñdictā: & deitate bñdictam. Corpus eius fuit bñdictum quo ad materiā: qa nō ex materia corrupta: sed ex purissimis sanguinib⁹ ꝓginis fuit concæptū. Sap̄. viij. Ad corpus incoinquinatum accessi. Fuit bñdictum in armonia. quia optime proportionatum: cum omnimoda ꝓportione humorum. adeo q̄ non incurrisset aliquam infirmitatem si diu vixisset. & morte vio
lenta. s. crucis non fuisset occisus sed senio defecisset. Ex quo cum non esset debitor mortis: quia non per carnalem propagationē ex viro q̄ctus: volūtarie tñ suscepit mortale corpus. Benedictum fuit illud corpus in forma & pulchritudine. Pā. xliij. Speciosus forma præ filijs hominum: ꝓpterea benedixit re deus in æternum. Habuit enim congruentem quantitatem. Nam etsi in concæptione: quia subito fuit perfectissime organizatum corpus illud & distinctum ab omnibus suis liniamentis paruissimum fuit super omnes concæptos in vtero: tamen spacio quadraginta dierum: vel quadraginta sex vt dicunt physici: quibus corpus concæptum paulatim complet & organizat in membris suis peruenit ad debitam & communem quantitatem. Similiter in figura & colore fuit speciosissimum: vt ostēdit ex quadā epla quam scripsit quidam gentilis Tiberio tunc imperanti in partibus iudææ moram trahēs p̄ parte romanorum. hic in ea declarat effigiē eius & formam prout oculis suis viderat. Animam quoq; habuit benedictam. iuxta illud Sap̄. viij. Sortit⁹ sum animam bonam. fuit itaq; benedicta anima illa a deo tūc creata: qa infusa corpori sine pēto: sine fomite. sine ignorantia fuit. Fuit benedicta: quia intelligentiam habuit acutissimam omnia tunc intelligens: memoriam tenacissimā: voluntatē ad omne bonū sine difficultate promptissimam. Species oīm rer⁹ fuerūt in mēte eius ditæ seu cōcreatæ sicut dr de Adam. Fuit ergo bñdicta anima illa oīm naturarum naturali cognitione: & totum politicarum perfectione: supma naturali dei dilectione. vt merito dici possit de eo illud. Prævenisti eū in bñdictiōibus dulcedinis. qa ante natiuitatem ista habuit aīa eius. Habuit & bñdictam deitatem in se. vñ pā. cxliij. Bñdictus dñs deus meus qui docet manus meas &c. Deus meus dr. qa per deitatem vnitam naturæ nr̄æ: factus est noster. Hō aūt factus & conuersatus in terra docuit exemplo suo nos pugnare manibus nostris. i. operibus contra inimicos spūales mundi fallentis: quem contempsit: carnis inficientis quā ieiunijs & abstinētia afflixit: diaboli sua dētis quē documentis scripturæ supauit in deserto. Bñdicta ergo sit sancta trinitas atq; indiuisa vnitas. Trinitas ista sancta est q̄ in iesu habet. Nam sancta caro: sancta anima: sancta deitas: & in ea indiuisa vnitas. s. in persona. qa vna persona deus & homo: nō duæ personæ: nec duo suppositā: sed vnū. cōfitebimur ergo ei quia fecit nobiscum miam suam. Benedictio sc̄a. s. gratiæ fuit in fructu ventris mariæ. Et hæc triplex. nam habuit cum patre gratiam increatam. cum matre gratiam creatam: præter vtrumq; gratiam coniunctam. Habuit em a patre gr̄am increatam. s. q̄ sit deus. Vñ ipe ait Ioā. vij. Mea doctrina non est mea, sed eius q̄ misit me patris. q̄si dicat fm beatum Aug. sup Ioannem. Ego q dicor sapientia & ꝓbum: non habeo esse a meipso. sed a patre qui hanc gratiam dedit mihi vt sim deus. Habet etiā ab eo q̄ sit fili⁹ dei. pā. ij. Dñs dixit ad me filius meus es tu. Leo papa. Verbum em dei: deus filius dei: vt liberaret hoiem ab æterna morte factus est hō: & tanto fœdere vtrāq; naturā cōseruit: vt nec inferiorem consumeret glorificatio: nec superiorem diminueret assumptio. Habet demum a pre q̄ sit spirator spūssancti. Mittā ingt ipse vobis a pre spiritum veritatis. Ioan. xvi. id est mittam spūsc̄m a me, pcedentem. Sed q̄ a me procedat & vobis mittā: hoc habeo a patre. Vñ & cū instituit sacramētum: in quo se totum dimisit vobis elevatis oculis in cœlū ad patrē bñdixit: q̄si totum qd' est recognoscens a patre habere. Cum matre triplicē gr̄am habuit: creatam videlicet qa oēm gr̄am & gratis datā & gratū facientē & singulariter privilegiatā habuit: vt sicut ipsa dr gr̄a plena: ita & fructus vētris eius ꝓbum. s. caro factum plenum gr̄æ dicatur. excellentiā tri⁹ tñ in ipo vt. ē. dictū est. Sc̄o qa oēm gratiam dedit. sicut em de plenitudine eius. s. virginis recipiunt vniuersi. vt ait beatus Bern. sic de plenitudine christi nos omnes accæpim⁹ gr̄am. vt ait Ioan. j. pfectius tñ per xp̄m. Tertio dedit vltra id quod habuit. Dat enim remissionē pēto: quā remissionem in se nō habuit nec filius: nec mater. qa nullum pētm filius habuit. mater nullū actuale. dat tñ aliter fili⁹, aliter mr̄. filius efficienter vt de⁹: meritorie vt hō. Mater suffragio orationis suæ impetrādo remissionem pēto ribus pœnitētib⁹. Cōgrue ergo elizabeth ait. Benedicta tu in mulierib⁹: & fra benedictus fructus ventris tui iesus. qui tecum gratiam habet. Ex coniūctione præter vtrumq;. s. deitatis cum huma

Qd' xp̄s cū mre habuerit tripli cē gr̄am creatam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitatis coniunctionē habuit triplicem gratiam. Vna q̄ fuit filius plurium. Nam mater eius habuit patrē & matrē. s. Ioachim & Annam. Sed non deū habuit patrem sed hoiem vt dictum est Ioachim. Pater vero christi non habuit p̄rem nec matrem nec deū nec hoiem. Ipe vero habuit p̄rem & matrē & deū p̄rem & hoiem matrē. Sed o ex ipsa coniunctione dei cum homine habet q̄ sit redēptor. Filius hominis non venit ministrari: sed ministrare. & dare animā. i. vitā redemptionem p̄ multis. Marth. xx. ca. & quomodo declarat princeps apostolorū Petrus in. i. canonica dicens. Non enim corruptibilibus auro & argento redempti estis de vana vestra conuersatione: sed precioso sanguine agni immaculati. Qd' p̄mium sanguinis fuit infinitū valoris ad nos redimēdum p̄pter diuinitatem ei vnitam: & inquantum est redemptor & sponsus animarū. ꝛ. Cor. xi. Despondi enim vos vni viro virginē castā integritate. s. fidei & dilectionis exhibere xp̄o. Est & sacerdos fidelium siue pontifex. ad Heb. ix. Christus assistens pontifex futurorum bonorum &c. Introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta. Iudex quoq; viuorū & mortuorum. Ioan. v. Pater non iudicat quemq̄: sed omne iudicium dedit filio. inquantum ipse solus in humanitate quam sumpsit cunctis apparebit. Tertio ex hmōi coniunctione habet q̄ sit beatitudo omnium. Ioan. x. Ingredietur s. quilibet beatus & egredief & pascua inueniet. Ingredietur ad deitatem christi contemplandam. Egredietur ad humanitatem speculandam. ex vtroq; fruitionis refectionem beatę inuenief. & ideo Benedic anima mea dñm &c. Qui ꝓpitiat omnibus iniquitatib⁹ tuis: & sanat omnes infirmitates tuas deus homo per sacram ētā ab eo institutā: qui redimit de interitu vitā tuam: inquantum redemptor & coronat te iquātum beatificat. Benedictio quoq; gloriæ qua benedictus est fructus ventris Marię est triplex. Habuit enim gloriam cōprehensoris: gloriam redēptoris: & gloriam creatoris. Gloriam habuit comprehensoris dum fuit viator quod nulla creatura habuit. Nam in mundo quiliber sanctus est solum viator. in alio tātum comprehensor. Christus autem simul in mūdo viator inquantum morralis & merebatur. Cōprehensor: quia clare fruebatur anima eius diuinitatem cui erat vnita vt nunc. Et summam auream habuit super omnes angelos & præmia accidētalia oia in summo: vt aperte intelligitur de illo. Dilectus deo & hoīb⁹ cuius memoria in benedictione est. similem illum fecit in gloria sanctorum. Eccli. xlv. s. dum hic etiam vixit. Habuit & gloriam redemptoris inquantum ipse hominum liberator: demonum superator: & naturæ humanæ exaltator. Et ideo Pſ. cxiij. Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum &c. Tertia q̄ est gloria creatoris ostenditur in misericordia in sanctis: in iustitia in damnatis: in magnificentia in cœlis & elementis. Vnde te cœlorum militia laudat: adorat: prędicat: triplexq; mundi machina benedicit per sæcula. Et ideo benedict⁹ fructus ventris tui.

§. IIII. TERTIO POTEST CONSIDERARI

rari ista bñdictio fructus vētris btē mariæ quātū ad substantiā & partes ei⁹ integrales. & hoc tripl'r.

¶ Primo quantum ad principium & causam.

¶ Secundo quantum ad essentiam.

¶ Tertio quantum ad efficientiam.

Si ergo consideretur iste fructus inquantum est benedict⁹ tripliciter p̄m triplicem sui originē: habet originem iste fructus benedictam trinitatem quæ operata est hoc mysterium incarnationis. Vñ benedicta sit sancta trinitas creatrix & gubernatrix omnium. Habet originem fructus iste quantum ad suā deitatē p̄ generationem benedictum patrem. ꝛ. Cor. Benedictus deus & pater dñi nostri Iesu christi pater miaig. Habet originem quantum ad assumptam humanitatem benedictam matrem p̄ natiuitatem in vtero & ex vtero. Vnde Elizabeth apuissime ait ei visitanti ipsam. Benedicta tu iter mulieres: & benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mi Fructus hi vt veniat mater domini mei ad me. Luc. i. Quantum ad ventris essentiam benedictus est fructus ventris Mariæ tripliciter. mariæ Benedictus fructus ventris tui. Ait beatus Bern̄. benedictus dī bñdi in odore: benedictus in sapore: benedictus in specie vel dectus tri core. Odore suo implet cognoscitiuam. Vnde in canticis. In plr, odore vnguentorum tuorum currimus. i. gratiarum. Nam in odore eius reuiuiscunt mortui. Quem sentiēs Isaac ait in figuram eius filio suo Iacob: de quo descendit. Ecce odor filij mei sicut odor agri plene. s. gratiarum & bonorum. cui benedixit deus. Gen. xxvij. In sapore quoq; benedictus fruct⁹ hic reficiens affectiuā vt summum & dulcissimum bonum. Cañ. ij. Fruct⁹ eius dulcis gutturi meo. ait anima deuota hoc degustans. Pſ. Gustate & videte quoniam suauis est dominus: beatus vir qui sperat in eo: & multo magis qui hoc patria gustat. Adde ad saporem valorem. Valet enim ꝓtra omne malum in medicamentum: in cibum habentem omne delectamentum: in precium comparans omne bonum. Bñdictus est iste fructus in specie vl' decore. Pſ. xliij. Speciosus forma præ filijs hominum: propterea benedixit te deus in æternum. Petrus. In quem desiderant angeli ꝓspicere. Quātum ad efficientiā est benedictus fructus ventris mariæ actiuam & passiuam. Actiuam quidem: quia benedixit nos bñdictione temporali: benedictione spirituali gratiæ: & benedictione supernali gloriæ. Vnde Pſ. lxvi. ter dicit. Benedicat nos deus deus noster: & benedicat nos deus. & signanter dicit deus noster: vt noter ipsum fructum ventris Mariæ: qa per hoc est factus noster deus singulari modo: quia ex ea carnem nostram assumpsit. Quantum ad benedictionem passiuam. i. quia fecit nos benedicere: vt sic per eum recipiamus virtutem eum benedicendi. i. laudandi. Tripliciter hoc accidit. Facit em̄ nos benedicere corde. iuxta illud. Benedic anima mea dominum: & omnia interiora mea nomini sancto eius. Ore: s̄m illud. Benedicam dominum in omni tempore semper laus eius in ore meo. Et Petr⁹ in cano. Nulli malum pro malo reddentes: aut maledictum pro maledicto: sed cōtrario benedicentes. Opere Pſ. cxxxiij. Ecce nūc benedicite dominum: omnes serui domini. s. bene operando. & sic cōcludendo primum fructum. s. naturalem ventris materialis Mariæ vtiq; benedictus omnimodo fuit. Et virgo vt vitis fructificauit suauitatem odoris. s. dominum Iesum: qui. vt ait ipse sapiēs Eccli. xxiiij. Sicut cinnamomum & balsamū aromatizans odorem dedit: & quasi myrrha electa dedit suauitatem odoris.

¶ De. xij. fructibus spiritus qui fuerunt in maria. Capitulum. XXVI.

BENEDICTVS FRVCTVS VENTRIS tui.

Est alius fructus virtualis Mariæ. de quo dominus. Posui vos scilicet in mundo vt eatis & fructum afferatis scilicet bonorum operum. Omnis enim arbor quæ non facit fructum bonum excidetur scilicet per mortem: & i ignem mittetur: scilicet æternū. Matth. vij. Fructus iste bonus procedit ex ventre bonæ mētis. Mens enim ideo dicitur venter animæ: qa in ea continēt cogitationes & affectiones exapprehensis a sensibus quasi ex cibis comestis: quæ mens occulta est cum suis cogitatiōibus & affectionibus. sicut venter & cōtenta in eo. Isti autem fructus ventris beatæ mariæ sunt benedicti propter summā eorum perfectionem. & propterea dicit Eccli. xxiiij. vt inductum est. ē. Flores mei fructus honoris & honestatis. Flores sunt inchoationes fructuum: vbi ergo i alijs sanctis virtutes sunt quasi flores. i. imperfectę & incompletę respectu virtutum patriæ: in ea fuerunt isti flores fructus: quia virtutes habuit quasi ad modum patriæ aliquo modo vt ostensum est ē. cum agere de gratia virtuali eius. Et isia bona opera sunt fructus quibus debetur verus honor & in quib⁹ est vera honestas: ad quod insinuandum cantat de ea quod scribitur in canticis. Emissiones tuæ paradisus cum pomorum fructibus. Emissiones dicuntur operationes ex ventre mentis ꝓcedentes. istæ fuerunt paradisus quasi similes operibus eorum qui sunt in paradiso adeo perfectæ fuerunt. Poma quæ sunt rotūda sunt pater & filius & spūssanctus: quia sicut pomum est rotundum: & figura rotunda est capacissima & nō inuenitur ibi principium vel finis: ita æternus pater: æternus filius: ætern⁹ spūssanctus sine principio & fine finevn⁹ deus: omnia continens. quibus diuinis personis aliquando fruebatur. & iō cum dī. cū pomorum fructibus. Et ad se inuocandum ad huiusmodi fructus producendos aiebat. Ecclī. xxiiij. Transite ad me omnes qui cōcupiscitis me. i. amatis: & a generationibus meis implemini. i. operibus virtuosis quæ generatæ & productæ sunt a ventre mentis meæ: sicut fructus ab arbore. & sicut filij a ventre matris. Implemini ait. s. copiose ea agendo: & qa ipsa sola implent & reficiunt aiam. Nam opera mala esurientem & vacuū reddunt. Omnia ꝓtuosa dicitur fructus quare. Vnde & fructus dicuntur opera virtuosa. vt dicit glos. beati Amb. quia mentem reficiunt syncera delectatiōe. Sed inter cetera opera; virtuosa ꝓmaxime delectant animam illa duo decim quæ enumerat aplūs ad Gal'. v. quæ appellat fructus spiritus dicens. Fructus spiritus sunt charitas: gaudium: pax patientia: benignitas: bonitas: longanimitas: mansuetudo: fides: modestia: continentia: castitas. Hi. s. fructus fuerunt fructus ventris mentalis Mariæ valde suaues. Et ideo subdit. Spiritus em̄ meus super mel dulcis. i. isti fructus spirit⁹ mei. Dulcia autem communiter alliciunt appetitum. Sunt enim dulcia amica naturæ & ideo inuitat ad hmōi sui exemplo dicens. Transite ad me omnes qui concupiscitis me &c.

Mēs dr venter aiæ q̄re.

§. I. QVOD ISTI FRVCTVS SPIRITVS

fuerunt in Maria: declaratur. Primus itaq; fructus spirit⁹ ventris, Mariæ mentalis dī charitas: quæ hic non importat virtutem. de qua dictum est. ē. tit. v. c. xxi. sed actum ei⁹. Hic fructus charitatis est quæ de terra ad cœlum euocat. & sic ad ipm pertinet a terrenis separario & ad cœlum elenatio. Sed btā Maria fuit oīno a terrenis eleuata: qa nec puluis venialis adhæsit pedibus affectuū eius: qd' nulli sanctorum contigit. Fuit etiam eleuata ad cœlum super omnes in contēplatione & cognitione & affectione diuinorum. Vñ dicit Eccli. xxiiij. Ego quasi cedrus exaltata sum in libano. Libanus qui interpretatur candidatio signat ecclesiā militantē & triūphātem: cādidā puritate. Sicut ergo cedrus in libano est altrior oī arbore: ita beata virgo magis eleuata erga deum in ecclesia & dilectione. Præterea in Pſ. fit triplex quæstio. Prima est: quis ascendet in montē dñi. Secunda quis stabit in loco sancto eius. Tertia est: domina qs habitabit in tabernaculo tuo: & quis requiescet &c. Difficile siquidem & perfectū est ascēdere. Difficilius & perfectius stare. Difficillimum & perfectissimum est habitare & quiescere. Ascendere pertinet ad aplos qui sunt maiores de ecclesia: sed non pertinuit ad eos habitare: sed descendere. In figuram huius angeli ascendebant & descendebant per scalā quā vidit Iacob. Gen. xxviij. Vnde & aplūs qui raptus fuit ad tertium cœlum postea descēdebat ad disponēdum cubilia infirmorum: vt patet. i. Cor. vij. Ad perfectiorem ergo statum q̄ aplōrum pertinet ascendere & stare. Hi autem videntur esse comprehensores qui ascēdentes in cœlum stant fixi in actuali dilectione diuinorū nō tamen videntur quiescere inquantum appetūt corpora eorū cum ipsis animabus glorificari quod nondum impletur. Virgo autem beatissima semper ascendens de virtute in virtutem: & stans in habituali dilectione perfectius q̄ sancti in patria: etiam habitando quiescit anima & corpore glorificato. Et ideo dilectus meus mihi & ego illi modo excellentissimo. Secundus fructus dī gaudium: qd' importat delectationem in creatura rationali. Et vt ait bea. Ber. Illud est verum gaudium: quod non de creatura: sed de creatore concipitur: cuius comparatione omne dulce amarum: omne pulchrum fedum: omne quod delectare potest molestum. vñ Pſ. Vide runt omnes fines terrę. s. per fidē: salutare dei nostri. Iubilate deo omnis terra. vbi dicit glos. q̄ visio saluatoris est causa iubilationis. Et s̄m bea. Greg. in moral'. Iubilatio importat quoddam gaudium intensum quod occultari non valet: & exprimi nō potest. Si autem ad partum virginis gaudet chorus celestium & angeli canunt deo mysterium cernēres. Et magi gauisi sunt gaudio magno valde ruidentes stellam quæ eos ad puerum & matrem eius perduxit quanto magis iubilatione sunt repleti videntes eum. Nulla autem lingua fari posset: nec intellectus capere gaudia pfectissima virginis quæ percæpit in concæptu filij in partu: in lactando eū: in portando eum in gremio: in collocando & in conuersando cum eo. Exultauit ait in cantico Luc. i. Spūs meus in deo salutari meo. id est extra saltauit. supra se saltauit præ gaudio: quiescendo in deo salutari. Item cum dī a Christo. Gaudete & exultate: qa nomina vestra scripta sunt in cœlis. Luc. x. Gaudium hoc est de præsenti iustitia & prædestinatione æterna. Si gaudium generatur ex hoc q̄ quis est prædestinatus filius dei per adoptionem. & secundum præsentem iustitiam: multo magis habet gaudere q̄ sit prædestinata vel

Iubilatio quid importat.

sit mater dei & habeat oēm pfectissimā iustitiam: prout fuit virgo Maria. Tertius fructus est pax. Pax fm beatum Aug. xix. de ciui. dei. ab oibus optatur: sed a paucis vera pax invenitur: quia non quæritur vbi est. Cecinerūt angeli nato dño ex virgine. In terra pacem esse hoibus bonæ voluntatis. nō est bona voluntas illa in qua est peccatum: & ideo non est pax impijs. vt dicit dñs p Esaiā. Sed in pace in idipsum: dormiam & requiescam. ait pſ. Cum homo dormit sopitus est a vitijs & perturbatiōibus passionum: & requiescit in idipm. id est deum qui semper est idem ipsum. qa immutabilis cōformans se voluntati suæ. tunc est in vera pace. vt dicit btūs Augu. in libro confessionum. Omnia alia sunt aspera: & tu solus deus es requies: & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. In oibus requiem quæsiui: ait beatissima Maria semper subdita voluntati dei & semper habens non solum bonam: sed optimam voluntatem. & ideo fructum pacis habuit. mundus caro: dæmonia: diuersa mouent prælia: & conturbant pacem nostram. Sed mundus pacem eius turbare non potuit: quia paupercula spiritu. Diabolus pacem eius perturbare non potuit: qa humillima. Caro non concupiuit aduersus spiritum: qa fomes in ea extinctus fuit. & qa omne simile appetit suum simile. ipse qui est pax nostra in ipsa pace plenissima requieuit in tabernaculo suo. fm illud pſ. lxxv. In pace factus est locus eius. Quartus fructus est patientia. Patientia opus perfectum habet. ait Iacobus in canonica. c. i. cum. s. quis propter aduersa contingentia non contristatur: sed æquo animo ferr. Ad hoc valent exempla sanctorum qui & si iusti: multa passi: sed patientissime. Sicut Tobias qui nec est contristatus q̄ plaga cæcitatis venerit super eum: cum m̄ operibus insisteret pietatis. Sic Iob amissa omni substantia familia & sanitate corporis: in omnibus his non peccauit nec stultum aliquid contra deum locutus est. & vt ait illa sancta vidua Iudith. Omnes qui deo placuerūt ab initio per multas tribulationes transierunt fideles. Qui vero tentationes non susceperunt cum timore domini: & impatientiam suam & improperium murmurationis suæ contra dominum protulerunt exterminati sunt ab exterminatore. Iudith. viij. Virgo autem beatissima non caruit aduersis: sicut nec filius eius. Sed nato paruulo inde ad paucos Bta vir go in ad uersis fuit patiētissi ma. dies quæsito ad occisionem oportuit fugere in Egyptum: & ibi manere per septennium inter idolatras & alienigenas. & duodennis cum remansisset in templo ipsa non percipiē te per triduum quæsiuit non sine dolore: sed sine ira & tristitia rationem absorbente vel obfuscante. Similiter in persecutionibus filij patientissima fuit. Vnde dicitur de ea. Sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Lilium vel rosa non amittit suam pulchritudinem vel odorem inter spinas: sic nec ipsa odorem patientiæ inter tribulationes. Quintus est longanimitas. Hæc secundum glos. in expectatione boni non deficere: sed refici quando quis habet tolerare aliquem dolorem vel laborem ad breue tempus: val expectare habet aliquod magnum bonum. sed cito recipiendum æquo animo conatur sufferre propter breuitatem temporis eius. Sed quando in huiusmodi videt se diu permansurū in labore vel dolore vel consequendo bono, multum solet arrediari & fatigari: & aliquando deficere ex diuturnitate ei⁹. Sed longanimitas retinet hominem ne arrediet sed perseuerans maneat. & si non ita cito: sed diu labor maneat & bonum illud expectatum proueniat: & reficit mentem quadam certitudine præmij. Vnde Aplūs ij. Cor. vj. Exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in longanimitate. Per multos annos fuit beata Maria in laboribus mundi & expectatione gloriæ videlicet circa sexaginta annos secundum communiorem opinionem semper magis feruens & auida ad omne bonum opus. Sextus est bonitas. Hæc secundum glos. dulcedo animi est. sed secundum Philosophū dulce est quod amaro impermixtum. dulcius quod amaro impermixti⁹. dulcissimū quod amaro impermixtissimum. Sed animus beatissimæ Mariæ fuit omni amaro impermixtissimus. Vnde Sap. viij. dicitur. Non habet amaritudinem conuersatio illius. scilicet sapientiæ. sed cum nulla creatura pura conuersata est intrimius & perfectius. ergo ipsa habuit summam animi dulcedinem. Vnde & cantamus ei. O clemens. O pia. O dulcis virgo Maria. Vnde & bonitatis huius fructum habuit. Pſ. xxx. Quam

Etas de atæ mariæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magna multitudo dulcedinis tuæ dñe: quam abscondisti timentibus te. Sed beata Maria super omnes timuit deum timore sancto: ergo & maximam dulcedinem animi habuit. Præterea bonum est suipsius diffusiuum ſm Dionỹ. & hoc pertinet ad istam bonitatem velle bonũ aliorũ & suum communicare. Sed beata Maria summum bonum suum communicauit. scilicet filium offerẽdo primo in templo: postea in patibulo. vnde maxime habuit dulcem fructum bonitatis. Septimus est benignitas. Hec secundum glos. est largitas rerum. Vnde & dicitur benigniras. quasi bona igneitas. bonus ignis est qui calefacit etiam a longe. Qui ergo beneficia exhibet non solum amicis: sed etiam inimicis: ille est benignus. Vnde Apostolus ad Roma. xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illũ &c. Hoc em̃ faciens congeres carbones ignis super caput eius. id est sup̃ mentem ad inflãmandũ eum ad amorem tuum ex talibus operibus ignitis. Apparuit enim ḡait idem Apl̃us ad Titum. ij. ca.) benignitas & humanitas saluatoris nostri dei. Adeo enim nobis benignus apparuit: vt omnia sua largiretur. & pro crucifixoribus exoraret. Sed eius mater ipsum imitata aurum sibi oblatum a Magis cito pauperibus largiter erogauit. ℣. Cor. xiij. c. Apostolus ait. Charitas benigna est. et quanto maior charitas: tanto maior benignitas. Sed charitas beatæ Mariæ omnes excessit vt dictum est: ergo et benignitas. Octauus est mansuetudo. hęc secundum glos. est tractibilitas. Vnde mansuetus quasi manu suetus: qui. s. permittit se tractari sine irascendo & ista est differentia inter patientiã & mansuetudinem quę sillis videtur quia patiẽtia moderat & regulat passionẽ tristitiæ q̃ i sur gitex aliqua molestia ne nimis cõtristetur. Sed mansuetudo refrenat passionẽ irę ne frãgat & cõtra rationẽ aliquid agat. vñ glos. dicit ℔ mansuetudo est cõtra irã. Eccli. iij. Filij in mã suetudine pfice opa tua: & sup̃ hoim gloriã diligeris. Qui er go min⁹ habet de ira: magis habet de mãsuetudine. Sed beatissima Maria fuit sine aliqua ira. ergo fuit mansuetissima. Nec obstat qđ dr̃ Lu. ℣. scilicet ℔ eũ audisset salutationẽ angelicã turbata est in sermone ei⁹. Nã illa turbatio nõ fuit iræ sed admirationis: vt dictũ fuit. ŝ. Pręterea mãsuetus dicitur tractabilis. Tractabilis aũt est qui est omnibus cõformis & cõformabilis. ſin eo quod non est malum. Et tractabilis est qui est oibus oĩa. Vel ſm genera singulorum: vt Paulus qui factus est Iudæis sicut Iudæus: & his qui sine lege erant id est gentilibus tanq̃ sine lege esset &c. Vel secundum singula generũ. & iste est simpliciter oib⁹ oĩa: & sic fuit beatissima Maria. vnde tractabilis et mansueta in summo. Berñ. Quid ad Mariam trepidat accedere humana fragilitas: nihil enim asperum in ea reperies: nihil austerum. tota suauis est oĩbus misericordiæ suæ sinũ aperit : & sic oibus oĩa facta. vnde et summe mãsueta. Nonus fruct⁹ est fides. hæc ſm glos. ibi est inuisibilium certitudo. Incenditur aũt ex certitudine delectatio tripliciter. Primo per scibilium pluralitatẽ: vt ſi delectatio est in sciendo. quanto plura scit: tanto maiorẽ quis habet delectationem. Sed o per nobilitatem & melioritatẽ scitorũ vt ſi delectatio est in sciendo naturalia inferiora multo maior delectatio est in sciẽdo altiora: vt trinitatem: deitatẽ: beatitudinẽ propriam: & hmõi. ḡa nobiliora sunt ista oib⁹ inferioribus: & imperfecta cognitio horũ magis delectat q̃ pfecta cognitio inferiorũ ſm Philosophũ. Tertio p̃ modũ sciẽdi perfectiorem: vt ſi sciatur per reuelationẽ a deo maior sequetur delectatio q̃ ſi per acquisitionẽ humanã. Sed beatissima virgo semper habuit maiorem certitudinem ſm omnẽ istum triplicẽ modũ: & sic habuit maiorem fidem cæteris & ex ea maiorẽ delectationem. Differt ergo fides prout est fructus a fide. put est virtus theologica: qa. s. vltra communem assensum ad credibilia prout est fructus importat quãdã certitudinem de eis: non tñ eo modo quo in patria. potest etiã hic fides dici fidelitas ad p̃missa: quæ etiam fuit permaxime in virgine Maria. Decim⁹ fructus est modestia. hæc ſm glos. excessus vel defectus: & præcipue quo ad victum & habitũ & gestus exteriores. In virtutib⁹ politicis dicit Alber. vbi. ŝ. Virtus est medietas duorum extremorum. Vnde in his modus est circa medium. Berñ. tene medium ſi non vis perdere modum. In theologicis aũt tanto maior est virtus: quãto maior est elevatio & extensio ad cõsecutionem finis. Nam tanto maior est fides: quanto magis eleuat potentiam ad credẽdum: & tanto maior spes: quanto magis eleuatur mẽs ad sperandum. Et modus in delectatiõe est sine modo diligere ſm Ber. Si ergo modestia est tenere modũ: modestissimum erit iu summo tenere modum in summo. summus autẽ modus in via est eleuare potentiam ad perfectissimum actum qui põt esse in statu viæ: Hoc autẽ fuit summe in beatissima virgine. Item in alĩs viatoribus modestia est cohibitio & restrictio appetitionum inordinatarum a concupiscentia surgentium: & fructus modestiæ est refectio spũalis & delectatio de hmõi cohibitione & restrictione. vnde est quasi delectatio pugnatorum post victoriam. Sed modestia beatæ virginis non est de restrictione appetituũ inordinatorũ: qui in ea non poterant esse. sed perfecta subiectio sensualitatis ad spiritũ & ideo fructus modestiæ in ea non est in coertione inordinatorum appetituũ: sed delectatio super eo ℔ dicti motus inordinati non insunt nec esse possunt. Et sic sua refectio in modestia est per modum innocentiæ: in alĩs per modum pœnitentiæ. Sed status innocentiæ præcellit ſm dignitatem statũ pœnitẽtię: & in delectatione spũali. ergo maxime modesta. Vndecimus fructus est continentia. ſm glos. hæc est abstinere a placitis bonis. & intelligitur de placitis ſm sensum. Nõ em̃ est bonum virtutis abstinuisse a bonis placitis ſm intellectum. Illa em̃ sunt bona & ſm virtutem appetenda. A bonis aũt sensibus delectabilibus est abstinendum. Summe vero delectabile ſm sensum est actus generationis. Et ideo ab hoc abstinere est maximum virtutis. Quod potest esse trib⁹ modis: qa per abstinentiam ab hmõi perfectam: vt in cõiugatis: vt. s. ab alĩs abstineãt extra se. Aut abstinẽtia pfectiorẽ vt i viduis. Aut perfectissimũ: vt in virginib⁹. Hoc aũt fuit in beatissima virgine in summo. & ideo perfecte continẽs. Pręterea virtus est circa arduum & difficile. Sed maxime arduũ & difficile videtur esse abstinere ab actu generationis naturæ corruptibilitate. p̃cipue circa illam partem. Vñ Salo. Nõ possum esse continens nisi tu dederis mihi, inquit ad deum. & hoc scire donum dei est: vbi ergo est illa abstinẽtia in summo ibi & continentia in summo: sed hoc in virgine Maria. ergo &c. Pręterea augmentat virtutem continentiæ abstinere nõ solum a rebus bonis et licitis: sed etiam debitis: & quãto magis debitis: tanto maior continentia abstinere ab illis. Sed beata virgo abstinuit ab honoribus sibi ḋebitis super omnes. Vnde Elizabeth visitauit & prima salutauit vt minor quæ tñ erat maxima: quia mater dei effecta. vnde ab alĩs abstinuit. ergo &c. Duodecimus est castitas. hæc ſm glos. est facitis: oĩa in gloriam dei facite. Oẽs ergo actiones humanæ sunt referibiles ad deum. Ille ergo perfectus in summo erit qui omnes actus suos i deũ referet. & hmõi sic referre est vti. Vnde Magister sen. in. ij. dis. j. dicit ℔ vti est id qđ in vsum venerit referre ad id quo fruendum est. s. deo qui solus fruendus est. Sicut aũt contingit referre differenter: ita cõtingit vti differenter. Nam viatores contingit referre in deum omnia eos dico qui sunt boni habitualiter. Sed beata Maria omnia semper actualiter referebat in deũ. Odilio Cluniacẽ. Vnũ pro certo scimus ℔ omnis Mariæ actio semper intenta fuit in dño. Quod autem nullus viator omnia semp retulerit in deum patet: quia nullus potuit se abstinere ab omni veniali & protunc non actualiter illud referebat in deũ in quo peccabat etiam venialiter. Ipsa ergo sola semper vsa est licitis: ideo castissima fuit: ab eo saltem cauendum est quod dicit. b. Aug. Nihil peius q̃ vti fruendis: & frui vtendis. Vtitur fruẽdis qui deo seruit propter temporalia. Fruitur vtendis qui finem vltimum ponit in creatura: & hoc ꝓprie non est vti sed abuti. Ex prædictis patet quomodo fructus honoris & honestatis produxit venter mentalis virginis gloriosæ. fruct⁹ s. duodecim spũs figuratos per duodecim filios Iacob: quibus benedictionem dedit ipse significans deum. Et ideo benedictus fructus ventris tui.

Triplex delectatio ex certitudine.

j. Cor. x

§. II. EST ET ALIVS VENTRIS AFFE

ctionalis viscerosę compassionis fructus eiue in concæptu zelus honoris diuini & salus animarum. In parturiendo labor & dolor pro huius executione scilicet salutis aliorũ. Vñ Apl̃s. Filioli quos iterum parturio donec Christ⁹ formetur in vobis. Hanc affectionem super omnes habuit beatissima Maria ad dei honorem & hoim salutẽ. Vnde & mater oĩm dr̃ quos

dr̃ quos. s. concæpit per affectum dilectionis & peperit p labores & dolores in passione filij. Vñ mulier illa habẽs in capite coronam. xij. stellarũ. quod expositum est. s. de virgine Maria & eius. xij. singularibus gratijs & priuilegijs. exponit a. b. Ber. & Alb. designare virginem Mariam. Et ibi dicitur Apoc. xij. ℔ habebat in vtero & clamabat vt pareret & cruciabat. Draco autem ante mulierẽ stabat vt deuoraret partũ ei⁹: sed non potuit. Nã cum pareret masculũ: subito rapt⁹ est puer ante thronum dei. Concepit vt dictũ est affectu eximio oẽs electos dei: signaros per masculum ꝓpter vnitatẽ eorũ et virilitatem. Clamauit desideriis & suspiriis orationib⁹ & meritis vt pareret. ita ℔ omnes veros fideles. Diabolus dracq̃rit quem deuorat. Sed electi cum moriuntur tunc nascuntur in cœlis. & statuuntur ante thronum diuinę maiestatis in gloria. Et draco vacuus et confusus remanet. Vnde & viti assimilatur cum dicit. Ego quasi vitis fructificaui. similis enim fuit filio suo dicẽti. Ego sum vitis et vos palmites. scilicet apl̃i & cæteri fideles. Qui manet in me scilicet vnit⁹ hic fert fructũ multũ bonorũ operum. ꝓducit palmes a vite vt filius ꝓducit a patre. Vñ et ipse Iesus dicit pater noster in hymno. Præsta pater p̃issime: patriq̃ compar vnice. sic mater eius vt vitis producit palmites sibi hęrentes per deuotionem: vt mater oĩm per imitationem. Et notandum ℔ sicut nulla arbor producit speciosiorẽ fructum vitæ: ita nulla est ita procliuis ad terrã ex se nisi per aliam eleuetur sicut vitis. Nulla est ita turpis & deiecta in trunco vt ipsa ad desiganduũ ℔ humilitas quæ facit hominẽ procliuum ad terrã ex vera sui recognitione & deiectũ & vilem in cõspectu aliorum ſm apparentiã exteriorẽ: & ex se nõ ascendentẽ ad altum honorum & dignitatũ nisi ab alio eleuetur: ꝓduxit preciosissimum fructũ scilicet dñm nostrũ Iesum Christũ. fructũ copiosissimũ perfectorum operum: fructũ ꝑcurationis salutis hominũ: ḡa respexit humilitatẽ. ḡait ipsa) ancillæ suæ. His fructibus electorum quorum beata Maria ꝺr̃ vitis et mater dicitur benedictio a dño dum dicit in p̃s. cxij. Benedixit omnibus qui timent dñm & demum dicetur eis. Venite benedicti patris mei, percipite regnum vobis paratum. Mat. xxv. Benedictus ergo & fructus iste ventris affectionalis beatæ Mariæ. Sciendum etiam ſm Albertum ℔ in ista salutatione annunciatur beatissimæ virgini perfectissima beatitudo: & per ipsam & in ipsa toti humano generi. Perfectio autem beatitudinis considerari potest vel quantum ad substantiã vel quantum ad causam vel quantum ad efficiẽtiam. Si quãtum ad substantiam: vel est a malo exclusio: & hoc notatur in aue. vel est ad bonum inductio et hoc comprehenditur in gratia plena. Si attendatur quantum ad causam sic dicitur dominus tecum. Si quantum ad efficientiam: vel hæc est media: & sic est. benedicta tu in mulieribus: vel ex causa immediata: & sic est benedictus fructus ventris tui.

¶ De visitatione btẽ Mariæ facta Elisabeth. Cap̃. XXVII.

Exurge reqs dr̃ triplr.

EXVRGENS MARIA ABIIT IN montana Iudææ cum festinatione. Lucæ. ℣. In sacra scriptura dicitur quis exurgere tripliciter.

¶ Primo enim dicit exurgere qs a somno culpę.

¶ Aliquãdo dicitur exurgere pœnitens in spe veniæ.

¶ Tertio modo dicitur exurgere ad profectum gratiæ.

Peccatori em̃ dicit quod ait Apl̃s Eph. v. Surge q dormis et exurge a mortuis et illuminabit te Christus. In peccatis per manens dicitur dormire: quia sicut in somno dormiens nil meritorĩ operis agit quia vsus liberi arbitrij est ligatus: ita pctõr in tali statu ℔ opus agat de genere bonorum nihil meretur ad vitam æternã valẽs. Et sicut dormiẽti in somnis videtur sibi aliquando habere multas diuitias & delitias et in eis gaudere: sed euigilãs se illis vacuum videt & quasi illusum vñ contristatur. Ita pctõri videt ista bona mũdi tenere et possidere: et dum sperat se in eis pmanere in morte quasi euigilat: & tunc cernit illa fallacia fuisse & transitoria: et eis carere seu ea dimittere per mortem: afligitur et nimis dolet. Pś. Dormierũt somnũ suũ & nihil inuenerunt oẽs viri diuitiarum in manib⁹ suis. Cũ autẽ peccator reuertitur ad pœnitentiã dicit sedere per humiliationẽ sui. Nã & de more loquendi est cũ quis humiliat dicit positus ad sedendũ. Vnde Christus per Pś. humiliationem suę passionis vocat sessionẽ dũ ait. Tu cognouisti sessionẽ meam. i. approbasti & gratã habuisti humiliationẽ meã. Tali igit̃ humiliato in pœnitẽtia: vnde & sedẽti. dicit vt surgat scilicet sperãdo veniã peccatorũ: & adiutoriũ gratiæ ad bene agẽdũ. Nã vt ait bea. Am. de pœni. dis. j. nemo. ŋ. Nemo digne põt agere penitentiam: nisi qui sperauerit veniã. Talibus igitur pœnitentibus dicit Pś. cxxvj. Surgite post⁊ sedentis qui manducatis panem doloris. i. vos qui pascimini dolore & lachrymis cõpũctionis: post⁊ sederitis. i. humiliaueritis vos: surgite ad spem veniæ. Proficientibus quoq; & perfectis dicitur. Surgite & ite quia non habetis hic requiem. dicit propheta. Surgite affectu ad patriã supernã contẽplando et desiderãdo superna et ad ipsa festinãdo: & isto modo loquitur spiritussanctus aĩa deo dilectæ. Surge propera amica mea columba mea formosa mea & veni. Iam em̃ hyems trãsiit: imber abijt & recessit: flores apparuerũt in terra nostra &c. Vt surgat dicit ad contemplationẽ & amorẽ supnorũ & perfectionẽ virtutũ. Amicã vocat aĩam propter charitatem quæ est amicitia vera dei cũ hoie: colũba mea ꝓpter simplicitatẽ: quia colũba fel malitiæ nõ habet. formosa mea ꝓp̃ morũ honestatẽ. ꝑpera ait quia nescit tarda molimina spũssancti gr̃a. i. nõ pmittit tardare ad bene operandũ. Et, subdit rationem aptitudinis ad istũ, pcessum ad superna: quia iã trãsiit hyems frigida pctorũ quæ deleta sunt. Imber abũdans passionũ & tẽtationum recessit: nõ ita frequẽter molestant: flores fctorũ desideriorum manifestanť in terra viuentium. Tempus putationis aduenit. s. resecãdi supflua &c. Et isto tertio modo surrexit Maria cum dicit. Exurgẽs Maria abijt eũ festinatione in montana Iudææ. Sunt aũt tria mõtana quæ transiuit Maria.

¶ Primus mons veræ humilitatis.

¶ Secũdus mons fraternæ charitatis.

¶ Tertius mons supernæ contẽplationis iocũditatis.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM ID EST

de vera humilitate potest exponi illud Gen̄. xix. dictum Loth. In monte saluũ te fac. Nam vt ait Gratia. de pœ. dis. ſ. §. taciturnitas. Sine humilitate nemini potest esse salus. Dicitur autem humilitas & vallis et mõs diuersis respectibus. Nam vallis dicit quę est in imo: quia p eã habet vera cognitio proprię vilitatis: quoniã puluis et cinis in fructuosus. Ft enim humilitas ḡait beatus Ber.) virtus qua homo verissima suipsius cognitione sibi vilescit. Et sed ſm hoc dicit. Pś. Emittis. s. u deus fontes videlicet gratiarum in conuallibus id est mẽtibus humilium. Mons vero dicit humilitas inquãtũ per eã eleuatur mens ad cognitionem dei & aliarũ virtutum: & demũ exaltať in cœlũ: quia qui se humiliat exaltabitur. ait domin⁹ Iesus Mat. xxiij. Et ſm hoc Anſel. in libro de similitudinibus. vocat eã & assimilat monti ad quẽ ascendi tur septem gradibus de quibus habes. ŝ. in ca. de humilitate.

Humilitas dicit mõs & vallis diuersis respectibus.

ŝ. ti. dis. cxij. §. ij quasi in fine.

Sed vt breuius loquamur. glos. super illud Matth. iij. Sic decet nos implere omnem iustitiam. dicit. i. perfectissimam humilitatem: cuius gradus sunt tres. s. subijcere se superiori: quod est necessarium ad salutem. Secundus subijcere se ęquali: quod est humanum & quietum. Tertius subijcere se inferiori: quod est exemplũ perfectissimum: sicut fecit Iesus petens & suscipiens baptismum a Ioanne baptista. rex a milite: dñs a seruo: sanctificator a sanctificato: et postea etiam lauans pedes discipulorum. Per hunc montem exurgens Maria abijt in montana Iudææ: quæ interpretatur confessio: quia per hanc homo nihil sibi attribuit: & totum deum esse confitetur. quando visitauit Elisabeth humiliauit se inferiori pergens regina ad vasallam: domina ad ancillam: mater dñi dei ad matrem seruuli: quod intelligens Elisabeth visitata & a spiritussancto edocta ait. Vnde hoc mihi vt mater domini mei veniat ad me. q. d. non est hoc decẽs: sed potius ℔ ego venirem ad te vt dominam meam et matrẽ dñi mei. Et non solũ iuit: sed et prior salutauit: et non solũ salutauit: sed cum exultibus mentibus fteris: vt in partu tunc futuro ei seruirer. Et quis vnq̃ audiuit talia vt regia maximi domini grauida pergat ad seruam suã administrandum ei in partu eius. Vnde exemplo eius debent homines etiam inferiorib⁹ suis humiliari et seruire aliquãdo.

§. II. SECVNDVS EST MONS CHA

ritatis qua quis confitetur deum. et ideo mons Iudææ summe bonũ & sibi munificẽtissimum. Hic est mons in quo be

Demonte charitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neplacitū est deo habitare in eo. Etem dñs habitabit in finē. in Pē. Nos em sumus (ait apls) in qs fines sęculorum deuene
.Cor.x runt. Et in isto sęculi fine propter nimiā charitatem qua dile xit nos deus: verbum caro factū est & habitauit in nobis. Et de monte exiuit lex euangelica, vt prædixerat Esaias quę est lex charitatis Christo cū aplis recumbente cū discipulis suis in monte Sion & dicente. Hoc est pcæptū meum vt diligatis inuicē. Et ad hāc vt ad finem reducit lex decalogi data in monte Synai vt mons altissimus ipsa charitas eleuans nos
ē.ti.vj. bus adinuicem consolarentur vt a verecundiæ pœna. Eliza
c.ij.§.ij. beth subleuaret. Erubescebat em vt dicit euāgelista se graui dam reperiri in senectute: & carnalibus actibus operam dediſſe, & ideo occultabat se. Et consortata ex verbis btē virginis q prius verecundabat esse grauida: postea in dño gloriabatur se pphetam edidisse. Venit vt & de bonis & donis collatis sibi a dño vtei reuelatis fœcunditatis suæ ei congauderet. Venit vt filius suus Ioannes in vtero sctificaretur: & iam filij sui Iesu Christi ppheta instituerētur: & ipsa pphetissa efficereтur. Nam post Elizabeth p spm pphetiæ ostendit sibi notum qd erat oibus occultum, s. virginem dei matrem esse ām. De filij sui pfectu ait. Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis: exultauit infans in vtero meo. Creditur tūc Ioannem qui sex menses habebat in vtero matris acceleratū obtinuisse vsum liberi arbitrij iuxta illud ecclesiæ. Accelera tur ratio in paruulo nōdum nato instinctu sacri pneumatis & tunc sanctificatū fuisse purgatū. s. ab originali dei & gra repletum: vt pdixerat patri archangelus in templo dei: & cognouisse salutatoris sui in vtero virginis existentis aduentū: & ideo exultauit modo nobis ignoto in vtero. Et qd voce non poterat: nondum natus opere exultationis vt propheta Christum demonstrauit.

De gradib mō tis. s. charitatis.

§. III. TERTIVS MONS EST CONtemplationis in qua reperitur maxima iocunditas. de q dñs

De mōte contē plationis. p Esaiam. Et faciet dñs in monte hoc. s. contemplationis diuinorum. cuiuiū pinguiū: conuiuium medullatorum. i. refectionē spūalem plenā iocunditate & delectatione. Et figuratiōis ratur mons iste p montē Thabor: ad cuius summitatem dum ante eos: ostendens aliqualiter gloriam suā. Ex cuius visionis suauitate inebriatus Petrus ait. Dñe bonum est nos hic esse. Ad hmōi ascēsum oportet ducere Petrum qui interpretatur discalciatus. Iacobum qui interpretatur supplantans. & Ioannem in quo est gra interpretatus. i. mundi contēptū: diaboli tērationum supplantationem: & carnis castimoniā gratiosam. Et per hanc contemplationem ascendit mens humana vsq ad exercitium patriæ supnæ. de qua Esaias: Gaudiū & lætitia inuenietur in ea grārū actio & vox laudis. Per hunc montē contēplationis transiuit btā virgo in qua est cō fessio laudis diuinæ & gratiarū actionis & summū gaudiū qū postq intrās domum Zacharię salutabat Elizabeth: ipa q̄q Elizabeth repleta spūsancto cum filio ipsam matrē dñi cognoscens mirabiliter collaudauit: Vñ tunc in altissimam contemplationem diuinorum ascendens & summo gaudio repleta Canticū canticorum intonuit dicens. Magnificat aīa mea dñm &c. vbi magnitudinem diuinę maiestatis contemplans exultauit in dño. Vbi sciendū vt notat per totum dñs Ioannes Do. cardi. sup Magnificat. circa principium, Causa materialis gaudij est vox laudis ex lætitia cordis proueniēs vt dicit Isid. in li. Etymo. Et notandū q̄ canticorum quædā sunt obūbratica: quædā figurata: quædā iubilata. Prima sūt oia cantica veteris testamenti: qa oia in figurā contingebāt illis. 1.Cor.x. Secda sunt oia cantica noui testamenti: qa nūc nox præcessit: dies aūt appropinquauit. Sunt aūt nō solum figurata p cantica veteris testamenti: sed etiam ista cantica quodāmodo figurant cantica vitæ æternæ. Est em fm Dionysium status noui testamenti medium inter statum veteris testamenti qui erat solum figuratiuus: & statum patriæ vbi nil figuræ sed oia in luce clarescunt. Nam in nouo testamēto & exhibetur res figurata p vetus testamentum: & est etiā figura tiua eorū quæ sunt in patria. Tertia aūt cātica sunt ea quæ cā tantur in vita æterna. de qbus dr in Apoca. q̄ cantabant sancti canticum nouū ante sedē dei & agni. Item canticoꝝ: alia sunt cantica solum: alia sunt Cantica canticorum: & in veteri testamento notum est. In nouo cantica tria sunt. s. Benedictus. & Nunc dimittis. tertium est Gloria in excelsis. qd est Canticū canticorū. Et cantica qdē sunt de victoriis: sed Cantica canticorū de præmiis. Cantica veteris testamēti sub ordinant canticis noui testamenti figuratiue: qd intuenti satis lucide paret. Nam oia illa cantica cōposita sunt p grārū actione: aut ex hostium pstratione. sicut Cantemus dño gloriose &c. Exo. xv. & quædā alia. Aut p quadā liberatiōe. vt illud Ezechi. Ego dixi in dimidio &c. Esa. xxxviij. Aut p donoꝝ recæptiōe vt illud Annę Exultauit cor meū in dño &c. j. Reg. ij. Et qa vera victoria patuit dño duce nato: ideo eius milites angeli cecinerūt Gloria in excelsis deo. Inspecta aūt libertate sui & ppli Zacharias cecinit. Bñdict dñs de Israel. Cum autem Symeon donum maximū in vlnis suscæpit: & ipse canticum cecinit: Nunc dimittis. Cantica aūt canticorū Salomonis subordinantur huic Cantico cāticorū q̄ginis. s. Magnificat. Et vt docet egregius Orige. sup Cātica canticorum. non statim a principio sunt cātata Cātica canticoꝝ: sed pri Egypto calcata & mari rubro trāsmisso hostiq pstrato cantatū est Cātemus dño glo. &c. Sed nondū vērū est ad Cāticū canticorū. Norandū igit q̄ sicut illa Cantica canticorū Salomonis sex famosa cantica præcesserunt sex gradus significantia qbus ad Cantica cāticorū mens pōt ascendere hūana. Sic sex act famosos huic Cātico cāticorū q̄ginis scripta circa virginē almā describit euāgelista vt euidēter elucescat q̄ illa isti vt vmbra deseruiunt. Præcessit primo canticum Moysi. Exo. xv. Cantemus dño &c. significās libertatē pctōrū. i. a pctis. Secdo canticum ppli Isrl. Ascendit pute &c. Nu. xxi. Et no tar largitatē grārū vel donoꝝ. Tertio cāticū Delbore. Qui sponte obtulistis aīas vestras &c. Iudi. v. Et insinuat obedientiam subditorum. Quarto canticum aliud Moysi illud. Audite cœli q̄ loqr. Deut. xxxij. & demonstrat instructionē diuinoꝝ eloquoꝝ. Quinto cāticum Annæ illud. Exultauit cor meū. & figurat vberratē gratuitoꝝ. Sexto canticum quod liber Dauid in ps. qd figurat venustatem & varietatē dulciū sonoꝝ. i. gaudioꝝ mētiū. Post q̄ sequit Cāticū cāticorū Salo. Ergo ginē sacrā describit euangelista cantatricē a vitijs denudatam primo dicens. Aue. i. sine ve. gratijs fœcūdatam cū subdit gratia plena dei solius imperio subiugata cum subinfert: dñs tecum. benedicta tu in mulieribus. q. d. mulieres cæteræ sub viri potestate sunt. tu soli dño qui es tecum: diuinis eloquijs illustratam: qn cogitabat qualis esset ista salutatio. ruminans scripturas: & iterū quærens. quō fieret istud tanti filij delicijs impregnata: qa inuēta est in vtero habens de spūsancto: modulatis gaudijs prædotatam: cum intrās domū Zachariæ & salutans Elizabeth auditis ab ea laudibus suis tonum a deo recognoscens: & ad montē contemplationis & diuinæ laudis ascendens ait. Magnificat anima mea dñm. Et aduerte fideliter: qa quicqd in illis obumbratis Canticis canticorum petit: aut factū esse describitur: totū hic lucide habitum insinuatur. Nam ibi petit osculū. Osculetur me ingt osculo &c. Hic habetur cōiunctio. s. diuinæ naturæ cum humana. Ibi postulabatur tractio. Trahe me ingt &c. hic habetur discursio. nam Maria pergit cū filio in vtero ad Elizabeth. Ibi quæritur locus pastus & accubitus. hic habetur cubans in aluo pastus alimentis virginis. Ibi videbatur longe saliens in montibus hic festinanter in mōtana ducitur realiter. Ibi quærebat in lectulo & non reperiebatur: hic claudit in corpusculo & prædicat mater. Ibi vocabatur dilectus vt descendat: hic humanatur vt se ostendat. Ibi conuersio ei ad humanā naturā sperabat: vt iam facta denominat. Ibi natus factus petebat ad oscula & amplexus: hic in carnatus alitur vt pariatur: & detur oibus eius desiderantibus amplexus. Et sic lege oia Cantica canticorum Salomonis: & qd ibi reperis obumbratū: in virgine videbis sub carne reuelatum. Et qa dicebatur q̄ hoc pretiosum Canticū cāticorum. s. Magnificat, subordinatur Canticis vitæ æternæ.

De cā sa gaudij mag nialis.

De ordine Cāticorū.

Sūmus gradus beatitudinis est visio ipa diuinitatis: ex qua tamē ex fonte oīs alius gradus beatitudinis accidentaliter deriuatur: vt noster sanctus doctor Augustinus in. diij. sen. asserit. dist. xlix. In qua visione super extrema aīa sancti boni visio sine immensa gaudio esse nō potest: statim exultat spirit in deo salutari suo: vt dicit secds versus. In hoc autem lumine & gaudio aia seipsam cognoscit: & videt se ilia tanta gloria indignam: & sic fatetur se humilem ancillam vt tertius versus sonat. Hinc comparat pmia: præmiatum ad præmiantem. Et addit. Quia fecit mihi magna. mihi indigne magna præmia & præmians potens est. vt habetur in quarto versu. Inde vero perspicit non ex meritis humilitatis: sed ex mera misericordia omnes beatos beatitudinem cōsecutos: & dicit in qnto versu. Et misericordia eius a progenie in progenies &c. Postmodum de ipsa improportionata proportione. s. præmij & præmiatæ aię differens cum aīa beat vltra id qd de sui natura conseq pōt: fatet id euenire ex mera dei potentia dicens in sexto versu. Fecit potentiam in brachio suo. Sed ipa potētissima manu intuetur æquissimā iustitiā malos merito punientē. & dicit. Dispersit superbos mente cordis sui. Et qm non est parua portio illius summæ felicitatis: societas beatoꝝ repleta ad supabundātiam & inebriata ab vbertate domus dei ipsos intuetur & ait in versu septimo. Esurientes impleuit bonis &c. Qm vero ista esuries non est in patria sed fuit in via: ibi intuetur promissiones factas sub duplici testamēto: testante Pō. xlvij. Sicut audiuim & sic vidim. Exultaq in tali pspectu. iuxta illud Canti. s. Exultemus in te memores vberum uorū. i. testamentorū. Et sicut sunt duo testamēta: sic submittit duos versus. s. Suscæpit Israel puerum suū. & Sicut locutus est. p nostro testamento: Sicq igitur Canticū canticoꝝ istud. s. Magnificat. ostendit continet paradisi: vbi effectualiter sine cessatione cantatur canticum nouum Magnificat. fm illud Pō. cxlix. Cantate dño canticum nouum: laus eius in ecclesia sanctorum. Quod canticum dr nouū nouitate vniuersitatis: qa factū a matre oīm & dña illud Magnificat. Nouitate potestatis: qa nunq visa est tanta potestas. Nouū facier dñs sup terram &c. Nouitate iocunditatis: nullum canticum cantatur ita ecclesia tanta iocunditate & solennitate sicut Magnificat. Si ergo exurgens Maria ab oībus terrenis abūt in montana cōfessionis diuinæ: hoc em interpretatur Iudæa. vt dictum est. in cœlestibus iocundissime contemplans diuina. Et in hoc monte iocundo contemplationis sita ait. Magnificat aīa &c. Hæc omnia Ioannes Dñici.

¶ De cantico beatæ Mariæ virginis in quo aliqua dicuntur magna mpliciter. Cap. XXVIII.

MAGNIFICAT ANIMA MEA dñm. Beatissima Maria ex principio huius cantici allicit animos oīm vt audire inclinentur q̄ cantat præmittens Magnificat. i. magna dei prædicat. Sic & sapientia cunctos ad se cōgregare cupiens de summis excelsisq virtutibus inquit Prouer. viij. O viri ad vos clamito. Vox mea ad filios hoim. & sequit. qm de rebus magnis locutura sum. Vbi est breuiter notandū q̄ aliqua dicuntur magna triplr. Magna dicūtur triplr.

¶ Primo priuatione & hæc sunt expulsiua.

¶ Secdo æstimatione. & hæc sunt dubitatiua.

¶ Tertio vera perfectione. & hæc sunt attractiua.

Magna priuatione sunt vitia & pcta. Vñ. ij. Esdræ. vij. dr. Sumus in magno peccato vsq in diem hanc. Et dicūtur magna peccata: qa priuant magnis bonis. s. gratia dei & gloria. Et horum magna spū diabolico cantica componunt Poetę Comœdias Tragœdias & Satyras obscænas. quorum mūs hodie est plenus: & quæ sunt de se fugitiua videntur allectiua: cum hodie vulgus a veritate aures auertant scripturarū & ad fabulas cōuertantur. quibus pōt inuehi illud Christi. Io. viij. Propterea vos non auditis magnalia dei: qa ex deo non estis: sed ex pre diabolo. Magna æstimatione dicunt diuitiæ & hmōi tpalia de qb Prouer. xv. dr. Thesauri magni & insatiabiles: quæ in in rei veritate modica sunt: & quasi nihil. Eccls. i. Omnia vanitas. & horum vsus malus multa bona aufert: qa difficile est immo impossibile diuitem intrare in regnum cœlorum. Mat. xix. Intelligendo de illis diuitib qui ponunt finem in eis & abuntur eis. Sed bon vsus eorum magna bona acquirit. iuxta illud. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Horum cantica componunt auaritiæ dediti quæ est idolo seruitus. Horum scholæ sunt plenæ ita vt dicatur per Hieremiam ppheta A maiori vsq ad minorem. A sacerdote vsq ad leuitam omnes auaritiæ student: sed fallaces eas appellat saluator: quia promittunt lætitiam & parant tristitiam. Veræ aūt res magnæ sunt quia magnis conceduntur. Hæ res sunt magnæ: maiores & maximę. Magnæ res sunt virtutes & dona quę hic habentur. Maiores sunt virtutes quæ habentur in patria. Maximæ vero pater & filius & spūsanctus. Maximæ dico psonæ. De rebus magnis & maioribus dicit apls. 1. Cor. xiij. Nunc manent fides spes: charitas tria hæc. Maior aūt horum est charitas. Ecce q charitas est maior illis: ergo & fides & spes magnę res sunt: quia omne cōparatiuum præsupponit suum positiuū. Charitas aūt quæ ibi describitur quæ nūq excidit est charitas patriæ: & hæc maior dicit. s. virtutibus quæ habentur in via. Deus autem est maximus. & q habet ipse a nobis per gratiā vel gloriam est maximum donū. Vñ Apls Petrus epistola ij. c. i. ait. Vocauit nos ppria virtute: per quam maxima & pcciosa nobis donauit promissa: vt per hæc efficiamur diuinę naturæ consortes: quia ergo inserta est mentibus hoim veri summięq boni cupiditas: vt ait Boe. de phica consol. Bonū cognitum mentem trahit Magnum bonū magne trahit: magnus bonum magis trahit. sed maximū bonum maxime trahit. Vt ergo virgo sancta ad scholas suas omnes traheret: dimissis peccatis & fabulis spretis mundanis tradere pmittit de maximis delicijs. & ait. Magnificat anima mea dñm. Pō. Magnificabo eum nimis in ore meo. Et in alio Pō. Replebit os meum laude: vt cantem tota die magnitudinem tuam. In quo versu primo tria possunt considerari circa illud Canticum canticorum.

¶ Primo causa materialis als subiectiua. magnificat.

¶ Secundo causa actualis & effectiua. anima mea.

¶ Tertio causa finalis & obiectiua. dominū.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM MAteria huius cātici est tradere magnalia dei. vñ dicit Magnificat. Vñ notandum q̄ sicut oīm rerū constantiū determinata est magnitudo & quātitas: teste philosopho i. iij. & iiij. physicorū. Sic oīs creatæ naturæ est determinata potentia: cū solius dei dicatur potētia infinita. Cū igit human itellect di cat & si aliq creatura: nulli dubiū est qn ei potētia sit finita & limitata. Itaut supra se ascendere nō possit nisi diuino lumine superiori ducti dicēte Pō. xxxv. In lumine tuo videbimus lumē. Tria aūt sunt q intellectui nostro obijci pnt.

¶ Primo vilia & mechanica.

¶ Secundo media & physica.

¶ Tertio prędmia & theologica.

Lu. xvj.

Et p vsum quidem & occupationem mechanicorū: vt est textoria & cementaria & hmōi virt intellectiua habetur vt

Vndedi experiẽtia notũ est. Vñ & dicunt mechanicæ artes a mechoramento, quasi mechanatur & degenerat a sua nobilitate: cum magis sit inclinatus ad naturalia & digniora. Vnde q diutius se dederunt hmõi mechanicis etiã subtilibus & ingeniosis: vt picturæ: sculpturæ: & hmõi speculatiuis: magis inepti sunt. Media vero. i. ipsorum naturalium consideratio & iugis speculatio magis iuuat intellectum quia versatur circa proprium obiectum: qd' est veritas abstracta a materia. Sed istorum naturalium speculatio est duplex. Vna est quæ consistit in ipsis rebus qualis vocatur scientia naturalis: quæ speculatur cursus stellarum: herbarũ vires: naturas animaliũ: & hmõi. Et hæc est imperfecta: & minus virtuosum reddit intellectum. Scd'a est q̃ rerum fines & causas inuestigat pro posse. i. a quo res ipse sunt: & ad quem finem vltimũ factæ sunt: & quæ representãt præloquunt. Et ista est vera phia naturalis ẽm descriptionem etiã ipsi' philosophi. j. physicorũ in principio. ad quã tñ speculationẽ ipe non deuenit. ppter qd' vocat metaphysica vel theologia. licet ppie sit naturalis: qa inuisibilia dei a creatura mundi per ea q facta sunt intellecta conspiciunt. Sempiterna quoq; virtus ac diuinitas. ad Ro. j. Qua via nullo alio lumine illustrante nouit philosophi venerũt in cognitionẽ ipsius dei vt ostẽdit diuus Aug. in. viij. de ciui. dei. Et hinc est q̃ deũ esse dr̃ posse notũ. nec; cõtineri sub articulis fidei: qa in lumine naturali demonstrat deũ esse. vt optime ꝓbat doctor noster sctũs Tho. de Aquino. in primo contra Gentiles. Hæc speculatio iuuat intellectũ non parum: dicente Pẽ. cxviij. Mirabilia testimonia tua &c. Sed aliqua & tertia obiciuntur intellectui quæ voco præmia: & theologica: sub quo mẽbro intelligo oia quæ naturali lumine intelligi nõ possunt: vt est æterna fœlicitas quã nec oculus vidit nec auris audiuit &c. Simplicia æterna trinitas psonarum. ludicia dei q̃ incomprehẽsibilia sunt vt dicit apls. Mysterium incarnationis & alia hmõi q̃ fidei tñ subduntur: & hæc sunt q̃ maxime intellectum pficiunt: intantũ vt dicat spũssanctus per os Esaiæ. Nisi credideritis non intelligetis. Hæc sunt quę summo studio & vigilantia attẽdẽda sunt & audienda. Et de his cantrix nostra ipse ꝺcte loqui & docere promittit dicens. Magnificat anima mea dñm: quasi diceret. dñm dictura & doctura est aia mea. Hæc sunt illa magna quibus premi metuebat ille sapientissimꝰ Iob dicens. c. xxxix. Nolo multa fortitudine contẽdat mecũ: neq; magnitudinis suæ molæ me ꝑmat. Est em magnus in fortitudine & iudicio & iustitia: & enarrari non põt. ait idem c. xxxix. Et tñ tantam audaciam tribuit ei spũssanctus vt hęc virgo parvula puella audeat enarrare & magnificare: & spretis mechanicis vilibus & naturalibus medijs insistit theologis summis. Sed nec mirum virgo sctã si magna loqueris de deo: qa iã magnus in medio tui sctũs Israel. Esa. xij. Sed hæc pars qua dicit magnificare se dñm: est admiratiua & dispurabilis. Nam scimus q̃ magnus dñs & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non est finis. vñ dr̃ Eccli. xliij. Terribilis dñs & magnus vehementer: & mirabilis potentia eius: glorificantes eum & exaltate illũ quantũ potestis superualebit adhuc: & admirabilis magnificentia eius. Ex quibus verbis videt q̃ nec magnificari possit nec vt magnus est enarrari. Vnde ergo virgo sancta se dñm magnificare tam audacter profitetur: cum ipa potius videat minoratse q̃ quem cœli capere non poterant in suo corpusculo comprehendit. Pro quo sciendum q̃ est triplex magnitudo.

Detriplicima gnitudine.

¶Prima intensiua & virtualis.
¶Secunda extensiua temporum & localis.
¶Tertia diuisiua & corporalis.

De prima magnitudine dr̃ in pẽ. cclvj. Magnꝰ dñs & magna virtus eius: & ẽm hanc dñs dr̃ infinitus: qa infinita esse tia: infinita bonitas: infinita sapiẽtia: infinita charitas: & quid bñ dici põt de deo: cum infinito dici debeat nec tñ illud etiam quicq̃d fit exprimitur. Et quia infinito nihil addi põt deus sic essentialiter magnificari nõ põt. Et ad istum sensum prędicta verba Eccli dicunt. tñ iste virtutes dei diminutę apprehendebant a paucis: quas virgo ꝑfata magnificentius expressit: si quis verba eius diligenter attendit. Et iõ etiam isto mõ aliqualiter dr̃. Magnificat aia mea dñm. Scd'o dr̃ aliqua magnitudo extensiua loco vel tempore sicut dr̃ tempus magnus: annus: mensis vel dies: & hoc. s. quia ꝑ magnũ spatiũ tẽporis durat. Et locus dr̃ magnus: qa multũ spatiũ occupat. vt in pẽ. ciij. Hoc mare magnũ & spatiosum. In hac duplici magnitudine dicere põt virgo sctã illud magnificat. Nam iã venerat magnitudo tẽporis & oĩa rẽporanea & sub tẽpore: laus; diuina in terris sub magno silentio latebat. Vt em̃ ait deuotus btũs Ber. in quodam sermone de aduentu. Angelus nõ loquebatur amplius hoĩ: patriarcha defecerat. deerat propheta: sacerdos auaritię studebat: dux non inueniebatur qũ venit dñs intantum vt diabolus auderet dño dicere oĩa regna mundi esse sua. Mat. iiij. Et ipe dei filius cũ iam prædicare cœpisset: ait se non habere vbi caput suum reclinaret: erat em̃ dñs non solũ paruulus: sed fere nullus in conspectu & cõuentu hoĩm: qa defecerat laus eius quasi totaliter laudabant idola non verus deus. Hanc vero quasi extinctam alma virgo resuscitans: primo sub nouo testamento cantico & vocali laude dei sic magnificat dñm. q. d. Magnificate dñm ĩ eternũ: vt quilibet amplius dicat: semp laus ei' in ore meo. Magnificat etiam localiter. Nã olim notꝰ in iudæa deꝰ in israel magnũ nomen eius. Sola em̃ synagoga in terris diuinas laudes vt cũq; decantabat. In alijs em̃ regionibus mundi idola & dæmones colebantur: & ipsa laudibus efferebantur. At vbi per os virginis diuina laus insonuit: corpit ꝑ alia loca diuulgari & cõicari in eius figura: nõ in sua ciuitate: ẽm peregrina in montanis existens laudare corpit & peregrinari: qa magnificentia eiꝰ peregrinari debebat & extra iudæã effundi. Laus em̃ eius ab extremis terræ. Tertio modo magnitudo est sensitiua & corporalis: sicut dr̃ magnus hõ qui est magnę staturæ & hmõi. A sæculo non est auditum nec; intellectum q̃ dñs isto modo potuit magnificari: & tñ dñs deus factus est paruus. sine manibus humani seminis abscissus: & demum creuit in montẽ magnũ. Dañ. ij. Dic ergo oꝰ go benedicta factor meꝰ sactꝰ est paruulus: filius meꝰ clausus est in viscerib⁹ meis. Crescit & magnificatur & magnus efficitur alimentis meis nutrius. Cum mag nifico. i. magnum facio: donec per partum requiescat in vlnis meis: tunc etiam illum pascens lacte pectoris mei faciam illum magnũ donec magnꝰ vir sit aptus ad magnum sacrificium verum. Ergo intellige post multa. Magnificat anima mea dñm &c.

§. II. SECVNDA CAVSA HVIVS CANtici. s. actualis & effectiua notatur cũ dicitur. anima mea. vbi canticum illud describitur.

¶Primo suauitate dulcis harmoniæ.
¶Secundo serenitate lucis theologiæ.
¶Tertio integritate nudatæ theoriæ.

Et ꝑ hæc oĩa trahit ad auiditatem talis melodię. Ad sentiendũ tñ q̃d' dictũ est, excitandæ sunt & aperiẽdę aures cordis & non corporis tãtũ. vt em̃ ait bea. Grego. in homil. sup illud Lucę. viij. Si qs habet aures audiendi audiat. Sunt alię aures q̃ corporales quibus aĩa vtitur. Vbi ergo aĩa loquit aĩæ exigitur auditus: qa tales potentiæ requirunt qualia sunt obiecta capienda: Oẽ em̃ simile ad suũ simile inclinat. Eccli. xiij. Et impossibile est nõ corpus corpore moueri. vt dr̃ in li. sex principiorꝰ. Volens igitur alma ista cantatrix docere: qbꝰ auribus opꝰ sit ad percipiendũ qd' dr̃. dixit causam instrumẽtaliter agẽtẽ huiꝰ cãtici fore aĩam: vt; aĩa separet ad id qd' naturali etiam voce exprimit: qa ex abundantia cordis os loquitur. Hinc est q̃ plærũq; huius cantus suauitas non pcipit: qa ad eum audiendũ & intelligendũ solæ corporeæ aures aperiunt & interiores claudunt. Audi ergo o aĩa: qa aĩa loquit. Magnificat inqt aĩa mea dñm. non solum corpus & lingua: sed aĩa & lingua eiꝰ: & hinc suauitas exprimit qd' est ꝑmiũ. Ad cuius euidentiã ꝑmittendũ q̃ harmonia triplici organo plici organo q̃ cantat. s. materiali: vocali & mẽtali. Materiale organũ est tuba lyra: cithara: & hmõi mortua & insensibilia. Vocale aĩt harmonia cantatur. organũ est ipa lingua cũ pertinentijs suis quibus vocalis cãtus format. Sed spũale organũ est ipsa mẽs inspirata & irradiata. De qua apls. Psallam spũ psallam & mente. Inter hæc aĩt dulcis est harmonia instrumentalis: dulcior vocalis: dulcissima mẽtalis. De primis duabus Eccli. xl. Tibia & psalterium dulcem faciunt melodiam: & sup vtramq; lingua suauis & hoc patet manifeste. Nã instrumenta musicalia q̃ dulciora sũt vt organũ: psalteriũ: cithara: tibia: & hmõi tñ suauius sonare dicunt cũ vocali melodiæ magis appropinq̃re vident: vnde etiã in cõmendationẽ huius cõsueuit dici: videtur q̃ loquat. De iubilo autẽ cordis & mẽtali melodia dr̃

Eccli. xxx.

Eccli. xxx. Non est census super cẽsum salutis: & nõ est obolectario sup cordis gaudiũ. Quis ergo erit tãtæ sufficientiæ vt valeat explicare vel percipere quantę melodię est canticum: qd' instrumentaliter virginis sctæ aĩa cantat? Cõsidera si vales qualis sit cithareda: qualis cithara: qualis & cantici materia. Nam & bonus cantor si voce rauca vtatur: male cantat: & bonus citharęda fracto instrumento male citharizat nec etiam sufficit vox pulchra & instrumentũ nobile si auctor artis sit imperitus. Ad hoc etiam datis peritia artis & instrumentorum cõpositione pfecta vbi materia sit displicibilis: de suauitate citharizantium vel cãtantiũ aliquid subtrahit. In isto aũt cantico citharęda est spũssanctus qui etiã in oĩ instrumento inepto & vili suauiter sonat. Tetigit em̃ puerum citharędam Dauid & psalmistã fecit. Tetigit & puerũ iuniorem Danielẽ & iudicẽ senũ constituit. Pastorẽ armentorum Amos & ꝓpheram constituit. Piscatorẽ Petrũ & principem apl'ox ordinauit: Telonearium & publicanũ Matthæum & apl'm & euangelistam creauit. Persecutorẽ fidelium Saulũ & in prædicatorem gentiũ Paulũ cõuertit. Qualiter aũt cantabit & harmonizabit spũssanctus vbi instrumentũ est aia virginis sanctissimæ. Sicut em̃ mortua charta resonare non põt perfecte qd' viua vox exprimit dicente beato Hiero. ad Paulinum. Habet nescio quid latentis energiæ viuæ vocis sacꝰ: & in aures discipuli ex auctoris voce transiusa fortius sonat. Exemplum subdit de Eschino. Sic & oĩs corporei actus etiã ad hoc in vnũ simul collecti non possunt puenire ad hoc vt perfecte exprimere valeant qd' ipsa spũalis aĩa alte cognoscit. Hinc est q̃ Paulus loqui non potuit: qd' in paradiso aĩa sua cognoscit. Hoc ergo nobilissimo instrumento qd' est aia non qualiscũq; sed ẏginis beatissimæ vtitur spũssanctus ad canendum qd' dicit. Magnificat aĩa mea dñm &c. Adde his duobus nobilissimo citharedæ & suauissimo & optimo instrumẽto ꝑciosam & delectabilẽ materiã: qa hic canunt magnalia diuinæ laudis: & tũc q̃uis a longe auribꝰ aiæ percipies suauitate huius cantici. Magnificat aĩa mea dominum. Scd'o cum dicitur aĩa mea: ostendit serenitas & profunditas theologicæ veritatis & in hoc cantico contẽta. vt dicit btũs Aug. Diuina lux quæ purissima est: non nisi a puris oculis potest intueri. Vnde & Saluator Mat. v. Beati mundo corde quoniã ipsi deũ videbunt. Quod demõstrari põtã rõne q̃ experiẽtia exẽplari, Rõne quidẽ qa vnũquod. q̃ recipitur per modũ recipiẽtis. Lux ergo quæ est deus: qa erat lux vera. Io. j. Nõ recipit lux nisi a luce: vel aĩa luce illustrata. Lux autem animæ est ipsa puritas: sicut tenebræ eiꝰ est peccatum. ꝓpter quod dicitur Ioã. j. Lux in tenebris lucet & tenebræ eam non cõprehenderũt. Et hoc tota die ad sensum patet. Quãti enim quotidie audiunt vocẽ verbi dei: & tamẽ eã nõ apprehẽdũt quia sunt in tenebris peccatorũ: & q minus his tenebris peccatorum participant: magis a luce veritatis verbi dei mouẽtur. Propter quod quasi satis notũ est q̃ soli boni audientes meliores efficiunt ꝓpter verbũ dei: mali autem & si audiunt aure corporis audiũt: & in suis malitijs perseuerãt. Patet idẽ exẽplo. Est enim & quodlibet corpus aliud quãto purius & terssius: tanto, magis solis radios recipit: & tãto clarius in opposítum corpus per reuerberationem resplendet. Hinc est q̃ & dñs maiorem lucẽ veritatis illis tribuit: qui puriores fuerunt: vt etiam Sibyllis Paganis merito virginitatis spiritũ ꝓpheriæ mirabiliter tribueret: vt dicit btũs Hierony. contra Iouinianum. Et Ioannes purior cæteris altius in diuinã contemplationem ascendit dicens illud. In principio erat verbum &c. Hæc igitur increata sapientia quæ in aĩas sanctas se transfert: & amicos dei & prophetas cõstituit. vt dr̃ Sap. vij. quantum irradiauerit aĩæ purissimæ virginis in qua etiam personaliter habitabat humani sensus nõ est exprimere. Et dum exprimi non põt euidentissime deducit: q̃ hæc nimis dissima virgo lucide nouit diuina magnalia: q̃ exprimit voce audacter. Confitebor dño nimis in ore meo: in medio multorum laudabo eum. pñ. cviij. nimis inquit nõ respectu magnificat: sed respectu audiẽtium qui magna capere nequeũt. Tertio vero in eo quod dicit. aĩa mea. ostendit integritatem theoricæ contemplationis. quasi diceret non solum anima: quæ contemplationem exprimit: sed anima mea anima talis: anima tanta: anima libera. Vbi est attendẽdũ q̃ nullus potest dicere anima mea proprie nisi qui totaliter habet animam liberam ab omni seruitute: quæ triplex est a qua oportet esse immunem: vt sit anima sua.

¶Prima seruitutis criminis seu vitiorum. triplex
¶Secunda seruitutis sanguinis seu propinquorum. libertas
¶Tertia seruitutis mercedis seu terrenorum. siue imꝑ

De prima expresse dr̃ Iob. viij. Qui facit peccatum, seruus est peccati. Sed peccatum sicut triplex est. ita & seruitus eius tas ne triplex. Est enim peccatum mortale quod perfecte facit hoc cessaria minem seruum peccati & diaboli perfecte id est complete. aiæ pfe iuxta illud. ij. Pe. ij. A quo quis victus est ei seruus additus est & ę cõtẽ Et vt dicit beatus Augu. tot dominorum quot vitiorum: & planti. hoc maxime impedit animam posse in via deo vacare. Per originale autem peccatum sensus hominis & cuncta cogitatio eius prona sunt ad malum ab adolescentia sua. vt dicitur Gene. vj. Nec liberat anima ab impedimẽto talis seruitutis pugnæ carnis contra spiritum. Vnde non potest ita libere volare ad deum per contemplationem & vacare diuinis: nec aliquo sacramento: circumcisionis: vel baptismatis vel alterius liberatur a tali seruitute: licet subleuet plus & minus: sed semper remanet pugna carnis quæ animam captiuam ducit sub lege peccati ẽm inclinationem: & si nõ dñetur oĩno. Veniale autem tepefacit animam: & pigriorem reddit ad ascendendum in deum: feruorem rollens spũs. Secunda seruitus quæ est propinquorum etiam animam aliqualiter tenet captiuam: ne in deum totaliter vadat sicut patet de illo q̃ Christum sequi cupiebat: sed tamen retinebatur ne eum sequetur dicens. Permitte me prius sepelire patrem meum & sequar te. Matth. viij. Cõtra quem defectum. s. nimiæ affectionis ad parentes: venit dñs mittere gladium separationis dicens. Veni separare filium aduersus patrem: & filiam aduersus matrem suã &c. Mat. x. Et hoc ideo: quia caro & sanguis regnum dei non possidebunt ẽm apostolum. vnde & brũs Amb. Hæc est vera sacerdotis fuga abdicatio domesticorũ & quædam alienatio charissimorum vt suis se abneget qui deo seruire gliscit. xij. q. i. cui portio. Tertia seruitus quæ est mundialium rerum spinis suis solicitudinem animam ligãtã tenet ne libere deo seruire valeat. vt patet de illo q̃ domino seruire cupiebat perfecte habens multas possessiones. Cui cum dominus interroganti quid sibi deesset ad perfectionem diceret. Si vis perfectus esse vende omnia quæ habes & da pauperibus & sequere me. retrocessit tristis discedens ab eo: quia multas habebat possessiones. Mat. xix. Necesse est ergo vt anima quæ vult intelligere magnalia dei & in conspectu eius solius semper meditari a iugo cuiuslibet harum seruitutum esse exuram & liberatam. In cuius figurã dixit dominus Abraæ Gene. xij. Egredere de terra tua. i. de mundanis cupiditatibus tuis. & de cognatione tua. i. de amicis & de attinentibus. & de domo patris tui. i. de vitijs & criminibus: per quæ quis efficitur filius diaboli & de domo. i. familia eius. iuxta illud Ioã. viij. Vos ex patre diabolo estis. & desideria patris vestri. i. diaboli vultis facere & veni in terram quam monstrauero tibi. terram scilicet contemplationis & suauis perfectionis. Hinc est etiam q̃ dominus volens ostendere viam perfectæ contemplationis assumpsit Petrum discalciatum cõtra amorem terrenorum. Iacobum supplantãtem fratrem contra amorem propinquorum. Ioãnem gratiam contra nequitiam peccatorum quæ sunt ei cõtraria: & duxit in montem contra cupiditatem vallis mundialis. excelsum contra iniquitatem. pfundi infernalis. scorsum contra vinculum propinquorum seu affectionis parẽtalis. & ibi transfiguratus ante eos ostendit gloriam suam. Mat. xvij. Talis potest dici filius dei renatus non ex sanguinibus iniquirantum: neq; ex voluntate carnis necessitatũ amicorũ: neq; ex voluntate viri mũdi vanitatum. Et talis põt dicere. aĩa mea &c. Cũ aũt nullius creaturæ pure aĩa sit quæ nõ fuerit subiugata pctõ. qa si dixerimus qm̃ pctm̃ nõ habemꝰ ipsi nos seducimus: & veritas in nobis nõ est. vt dicit Io. in canonica. excepta sancta virgine. vt ait bea. Augu. Et parentũ amorem oblita est segregata ab eis in sua infantia & deo totaliter mancipata vt historia natiuitatis eius docet. & ab omni terrena cupiditate elongata. In cuius signum est quia magnum thesaurũ auri sibi a Magis impensi pauperibus ꝓ Ioseph' dispensatum ita paupercula remansit vt inde ad pauc̃os dies. s. in die purificationis agnum emere non posset ad offerẽdum in sacrificiũ: sed obtulit sacrificium pauperum. s.

Universidad de Deusto
Biblioteca

par turturum aut duos pullos colũbarum. Lucæ.ij. Restat vt talis virgo ab oi iugo seruitutis excussa totam animam suã possiderit: & dicere sola potuerit: aia mea: & tota cecinerit vltra in finẽ. nos aũt id facere nõ valemus nedũ vnum integrum canticũ: sed nec vnũ festinatũ Pater noster. vt habem9 exemplũ in legenda beati Bern̄. qn aut iugũ peccati: aut cura rei familiaris: aut repr̄sentatio alicuius amici vel propin qui mentẽ intercidat: & aut multum aut parum reuocat. Ab his autẽ oibus hꝫ virgo totaliter semota fuit. Nec te moueat qd trium generum pctoꝝ dixi iugo non teneri quasi in origina li non videatur esse concepta: qa & si in eo concepta: tñ ab ipso totaliter liberata non sicut cæteri sed specialius: quia in ea non solum fomes pcti fuit ligatus: sed penitus extinctus qui in nobis nec ligatus nec extinctus est: sed aliqualiter mi noratus per sacramenta. Si ergo in hac vita vis vnam aiam totaliter iubilantem & contemplantem cæteris omissis experiri: hanc mente ausculta intonantem & dicentem. Magnificat anima mea dominum: quia meditatio cordis mei in cõspectu tuo semper.

§.III. TERTIO TANGEBATVR CAVsa finalis & obiectiua cum ait. dominum. Et ex hoc ostenditur qd virgo fuit.

¶ Primo formosa patenter veneranda.
¶ Scd'o laus eius gratiosa frequenter decãtanda.
¶ Tertio est deitas gloriosa solerter adoranda.

Quantũ ad primũ notandũ qd sicut dr Eccls. vlti. Faciẽdi plures libros nullus est finis. Rõ: qa hoim genus famã desideras ex oibus maxime ex libris acquirit naturaliter loqndo principaliter circa libros cõpositionẽ dedit operã efficacẽ. & q̃ nõ valuerunt cõponere fieri fecerunt. & eos aut suo noie dedicari: aut de suis factis egregijs cõponi & reintegrari sicut etiam historiæ infideliũ plurimæ narrant. & Valeri9 maxim9 etiã in caplo de cupiditate gliæ dicit. Nam qa progenies deficit sæpius & aliqñ terminatur ad ignominam: congregatæ diuitiæ: ædificia põposa: fortia bella: parta sceptra & hmõi. in quibus fama q̃sita & cõsistere deputata citius euanescunt: ni si libros tenaci memoriæ sint mandata. Hac via mũdi homines vani gliam assequi cupientes aliqui studuerunt circa collectionem magnoꝝ librorum: vt Origenes q quadraginta milia librorũ edidit: aut suo noie ascripsit. sicut narrat Señ. Alij tractauerunt facta egregia magnoꝝ adhuc viuentiũ vt ipsi fauorem libris pstarent. sicut mendax Virgilius. Alij laborauerunt tractare materias delectabiles & obscenas. vtvaniq poetæ Alij subtilia etiam disputando libros collegerunt vt pbi. Alij vtilia & apta lucris: vt iuristæ. Alij vtilia aiæ vt theologi & hmõi, Tñ oes errauerunt ab vtero quærentes in his famam. Nam teste Hiero. Fama vt vmbra fugit insequẽtes: & insequit fugientes, Vnde taliũ nomen est in malũ: qui vocauerunt noia sua in terrenis suis. Qui aũt gloriam dei q̃rit a deo gloriaꝫ etiã mũdo impedire volẽte: vt paret in Ioã ne euangelista & btõ Gregorio papa. Hæc igitur debet esse recta intentio scriptoꝝ & oim aliorum qualitercũq operantium magnificare. s. deum & nomen sanctum eius: oi ꝓpria vtilitate delectatione & fama postposita. Et quo purius os laudantis rẽditur in deũ: eo gloriosius fama gloriosa in laudatione resultat. Psaltes ergo gloriosa btã Maria præcise dei laudes canere studet & hic eius ois finis & intẽtio. Et ideo dicit. Magnificat aia mea dñm. Et nota q̃ non dicit deum: non sponsum: nõ patrẽ: non filium. q̃uis quodlibet horũ dicere posset vere. Sed tm̃ dicit dñm: vt oi via ꝓprias laudes fugeret: & diuinis tm̃ intenderet. Si em̃ dixisset deum: suam humilitatem tacuisset: qd fieri non poterat cum ea vsq; ad redundantiam plena esset: & oi verbo actu gestuq; se humilem. i. vilem p̃dicaret, ꝓ posse. Qui em̃ dicit deũ sui dicentis nullã conditionẽ exprimit cũ deus nõ dicaꝫ relatiue. Si dixisset spõsum: multum se laudasset: si dixisset patrem vel filium ęquæ laudis esset. Sed vbi dicit dñm qd est relatiuum ad seruum & ancillam. Et hoc nomen seruus & ancilla est nomen vilitatis: q̃uis sit summa ingenuitas: in qua seruitus xp̃i comprobatur: cui seruire regnare est referuans vbũ angelo dictum. Ecce. s. ancilla dñi. dñm dixit. Magnificat aia mea dñm. Et ex his duobus redditur famosa: qa tm̃ laudes dñi cecinit: & quia suæ humilitati semp studuit. Propter primum illud canticũ Mariæ oi die infallibiliter cantatur & hora multum apta. s. in vesperis, & modo multum grato & solenni magis q̃ oña cantica ecclesiæ. & sic non solũ beata virgo famosa ex canto: sed etiam ipm canticũ famosius cæteris. Scd'o ex eo q̃ dicit dñm, ista laus redditur gratiosa & frequenter decantãda. Ad magnam em̃ laudẽ quatuor requirunt. s. vt sit a magno dẽ magnis. Et hic non dico magna nisi virtuosa. Nam vt dicitur in or requa vt dr Eccli. xv. Non est speciosa laus in ore peccatoris. Hinc & Seneca. Sit tibi rã turpe laudari a turpibus q̃ si laudaris ob turpia. Scd'o etiam magna laus magno modo debet pronunciari. iuxta illud pã. Bonum est confiteri dño & psallere nomini tuo altissime &c. Et illud. Laudate dñm de cœlis cum sequentibus. Tertio debet esse magna laus de magnis factis. Vnde etiam scientiæ sæculares quæ distinguũtur penes subiecta habent inter se gradus nobilitatis suæ. vt illa dicatur nobilior quę est de nobiliori subiecto. Et propter hoc theologia dr nobilissima & maxima, scientia: qa est de nobilissimis dictis & factis: & de nobilissimo subiecto qd est de9 vt docet sctus doctor noster: in. i. pre. q. i. Quarto magna debet esse laus de magnis psonis. Ex his quatuor redditur magnificum istud canticum. Nam laudans est magna. s. aia virginis talis & tanta. Modus est nobilissimus: quia exultauit spũs meus &c. ait. De magnis factis quæ hic narrantur: vt patet in processu cantici. Restabat ergo vta quarto magna laus diceretur vt rota esset magna. Et hoc fit cum ait. dñm. Prudẽter em̃ & antonomarice ait. dominum. absolute dicit. & non dominum talem: quia non loquitur de dño alicuius angeli aut portionis mundi: sicut fecerunt oẽs tragici comici & historiographi: sed de dño vniuersali. Hester. xiij. Dñs vniuersorum tu es: & in ditione tua cuncta sunt posita. ait Mardochæus ad deum loquens. Sed dicis ex his dictis bene sequit q̃ ista laus, ꝓponatur oibus scripturis mundialibus sed non diuinis: qa sicut ista de dño: ita & tota scriptura sacra de dño loquitur. Ad quod rñdeo q̃ non sine speciali causa & rõnali vsus ecclesiæ inoleuit magis reuereri vnam partẽ scripturæ sacrę q̃aliam. Nam non ꝓpter finẽ nec ꝓpter auctorem nec ꝓpter materiam particularẽ: sed propter modum & finẽ particularẽ ad quẽ ordinati sunt. qa psalmi & cantica licet habeant eundem finem: qui est dñs deus: tñ facta sunt ad hunc finem particularem: vt iocundet mens in deum ex eis & ascẽdat. Et sic adhuc inter ista est aliq̃ differentia reuerentialis. nã ad psalmum & cantica sederis alternatim a choris excæptis qbusdã. vt Laudate dñm & hmõi. vt cum ibi inuitentur oẽs creaturæ ad laudandũ deũ. & nos etiam reuerentius assurgamus. In nouo testamento cum legit de epistolis vel alijs locis epistolarum sedet. cũ de euangelio recti stam9. quod etiã de cõse. dis. i. applica. docetur. Et in nouo testõ sunt cantica in quibus etiam fit differentia reuerentialis non a causa agenti principali q̃ est spũssanctus: nec ex causa materiali vel finali: sed ex causa instrumentali. Tria aũt sunt q̃ pferunt scripti. Tempus. s. in quo adinuentę sunt: forma tradendi: & dignitas psonæ tradentis. Respectu primi istud canticum põponitur oibus scripturis veteris testamenti. Respectu secundi præponitur oibus epistolis actibus & prophetijs noui testamenti. Respectu tertij præponit oibus scriptis in euangelijs. excæptis his q̃ ex ore xp̃i emanauerunt: qa nulla persona post xp̃m dignior reperitur & ideo hoc frequentãdum. Tertio dicebatur q̃ ex hoc q̃ dicit dñm. reddit ipsum gloriosum & adorandum. Et iste est finis principaliter intentus in isto cantico. Teste em̃ psal. Initium sapientiæ timor dñi. Initium oĩs boni & ordinatæ operationis est timor dñi. Cũ ergo iste terminus dñs includat timorem. iuxta illud Malach. i. Si ego b9 q̃ fuit dñs vbi est timor meus? Vt mentem ad timorem dei & reuerentium excitaret. ait. dñm. Vbi diligenter annotandum q̃ tria sunt quæ faciunt principaliter aliquem dominum gloriosum & honoratum: quæ etiam continentur in etymologia huius noĩs dñs. Et hæc sunt. Primo largitio beneficiorũ: & sic dr dñs quasi dominus. Scd'o liberatio oppressoꝝ: & sic dr dñs quasi do manus. Tertio debellatio inimicorum: & sic dr dñs quasi do minas. Dimitto quartam etymologiæ significationem quæ est potius seruorum & tyrannorum q̃ dñorum: & est modernorũ. s. deprædatio subditorum. Et dr dñs fm hoc quasi do minus. immo do multũ & cuncta furripio. Primo igitur dr dñs quis effici gloriosus pro donorum largitione

Rñsio.

Obiect

De tribꝰ q̃ fuciũ glo & honoratum.

Nota tria ꝓsentia scripta scriptis

gitione: & hic est dilectus & reuerit9. vt dicit de rege Asuero qui vt ostenderet magnitudinem imperij sui: fecit grãde conuiuium cunctis principibus suis &c. Hester. i. c. Et ista beneficia sunt triplicia.

¶ Primum affluentia entitatis temporalis.
¶ Secundum clementia pietatis paternalis.
¶ Tertium iustitia æquitatis iudicialis.

Primum fecit magnum Salomonem. patet hoc. iij. Reg. x. cum dedit munera magna reginæ Saba. Secũdum fecit magnum dauid. vt patet in. i. & ii. Reg. & præcipue de clementia qua vsus est erga Saulem inimicum suum & erga filium Absalonem: qui coniurauerat contra ipsum. Tertium fecit magnum Salomonem & præcipue in iudicio duarũ meretricum contendentiũ de filio viuo cuius esset illarũ. iij. Reg. iij. Nostra ergo virgo psaltes: vt ostendat in conspectu nostro gloriosum quem canit dulciter air: dñm. & demum exprimit quomodo dat oĩbus affluenter & nõ improperat dicens. Esurientes impleuit bonis. & prius de se. Respexit humilitatem ancillæ suæ: & fecit mihi magna. Deinde addit quomodo oĩbus dimittit clementer. Et quãtum in se est neminem damnat: & dicit. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Tertio quomodo iudicat omes æqualiter & nullius personam accęptat: & dicit. Deposuit potentes de sede & exaltauit humiles. Secundum quod reddit dominum gloriosum est liberatio oppressoꝝ: sicut pater de iudicibus Israel qui magni fuerunt in suo pplo vt domini & rectores vt Gedeon & Sanson & alij de quibus i. Iudi. p totũ: quia liberauerunt populũ a magna oppressiõe & sic etiã Saul in principio regni sui. quod optime fecit Iesus xp̃s liberãdo & sanãdo oẽs oppressos a diabolo: vt ait Petrus in cañ. i. quia deus erat in illo: & ideo dicit dominũ q̃si dans manum ad adiuuandũ. Tertium quod facit dñm gloriosum est debellatio inimicoꝝ. Et hoc fecit Iudã machabæũ cũ simone & ionatha gloriosos dños in dño populo: qa frequenter debellauerũt iimicos ppli isrl. Et hoc egisse dñm ostendit dicens. Fecit potentiam in brachio suo &c. Et dicit dominum quasi dominans hostibus.

¶ De secundo versu dicti Cantici & de multiplici gaudio & varia accęptione spiritus. Caplm. XXIX.

EXVLTAVIT SPIRITVS MEVS in deo salutari meo. Sciendũ q̃ spũssancti p̃sentia largit mẽti claritatẽ & lumen visionis resplendentis. saluatore q̃ ait Io. xvi. Cũ venerit ille spũs veritatis ipe docebit vos oẽm veritatẽ. Quia ergo spũssctus mirabiliter reqeuit in Maria: dicẽte sibi angelo, Spũssanctus supuenier in te: nulli dubiũ quin clare viderit q̃ dei sunt. Ex tali aũt intuitione sequitur gaudiũ. vñ & prim9 fructus spũs dr charitas. fecũdus gaudiũ. ad Gal. v. c. Charitas quæ est vnio hominis & dei: maxime post verba angeli descendit in mariã: cum qua essentialiter erat filius dei carne indutus. Et qa proportionatur gaudium charitati ex qua prodit: sicut illa charitas Mariæ fuit ineffabilis, ita & illud gaudiũ inæstimabile creditur. Et hoc insinuat cum dicit. Exultauit spiritus meus. Vbi tria tanguntur.

¶ Lumẽ clarioris & iocũdioris intuitionis xp̃i. ibi. Exultauit.
¶ Flumen ardentioris deuotionis. ibi. spũs meus.
¶ Culmen altioris & subtilioris cõtemplationis. ibi. in deo salutari meo.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM SCIendũ est q̃ vltra illud gaudiũ pessimum de quo dicitur Prouerb. ij. de iniqs. Lætanť cũ malefecerit & exultãt in reb9 pessimis. Cui9 finis ẽ qd ipe ait. Extrema gaudij luct9 occupat. Et vt dr in Apoc. q̃tũ se exaltauit & in delicijs fuit: tantũ date ei tormentũ & luctũ. Est triplex gaudiũ seu exultatio.

¶ Gaudium de inferiori entitate & deceptiuum.
¶ Gaudium de æquali bonitate & lætificatiuum.
¶ Gaudium de superiori deitate & excessiuum.

Gaudiũ primũ est de rebus inferioribus: vt diuitijs: honorib9: pulchris & hmõi. His autẽ inferiorib9 creaturis aia gaudẽre improprie dr gaudiũ: & de tali gaudio dixit Thobias angelo. Quale mihi gaudiũ qui in tenebris sedeo. & lumen cœli non video. q. d. Gaudere nõ possum: quia careo medio gaudij veri. quod est muniri lumine cœli quo aia mea veritatẽ cognoscit. Et clarius de hoc falso gaudio dr Eccls. ij. Risum reputaui errorẽ. & gaudio. i. temperaliter gaudẽti dixi. Cur frustra deciperis' Anima quę sic gaudet nõ exultat: sed descendit. & inferna petit. fm illud Iob. Gaudent ad sonitũ buccinæ. & in punctο ad inferna descendunt. Secundũ gaudium est quando de ꝓportionata & quasi æquali bonitate existit: vt quando anima gaudet de salute proximi & de libertate sui vera. de virtutibus acquisitis & bonis operibus & hmõi. Et de hoc gaudio quod est lætitia animæ tenens eã in gradu suo vtuali sæpi9 habetur in scriptura: vt ad Rom. xij. c. Spe gaudentes. Et Esdræ. Gaudium domini fortitudo vestra. Sicut em̃ tristitia debilitat vires, ita gaudium seu delectatio adauget. Vnde & delectatio fm philosophum perficit opus: & multo magis delectatio quę idem est quod gaudiũ si sit spiritualis fortificat mentẽ magis q̃ delectatio mũdialis. Tale tamen gaudium non est descensus neq; ascẽsus. s. supra se. vnde & dicere nõ valet exulto: idest extra terminos suos saltare. Tertium ergo gaudium est de fœlicitate supna vel de deo aut de his quæ sunt supra capacitatem hominis. Et hæc leuant animam supra se. & tali gaudio eam lætificat vt dicere possit exultare. i. extra se saltare siue exultare. exulare. i. extra terminos suos fieri. de quo gaudio ait christ9 discipulis Mat. v. Gaudete in illa hora: idest cũ maledixerint vobis homines & p̃secuti vos fuerint propter me & exultate. Ecce enim merces vestra multa est in cœlis. Quod obseruãs beatus Vincentius ad Darianum ait minantem ei maiores cruciatus inferre, O venenosa diaboli lingua: tormenta tua non timeo: sed quãto te magis mihi iratum video & p hoc dispositũ ad maiores poenas inferendas: eo amplius exulto. Nolo gliam meã minuas &c. Et qa de tali re q̃ est ęterna & incõprehẽsibilis fuit gaudiũ beatę mariæ: idcirco signanter dixit. Exultauit spiritus meus. Sed nosce oportet q̃ ista tertia exultatio habet tres gradus: videlicet.

¶ Infimam & solitariam.
¶ Mediam & corpoream.
¶ Optimam & subitaneam.

Prima exultatio est q̃n aia eleuatur supnaturaliter ad aliquid videndũ mirificũ. nõ in cũ multa vehemẽtia. ita q̃ sola aia rapitur ad gaudẽdũ corpe m̃ oino immoto a terminis suis. Et tale fuit gaudiũ & exultatio Annæ mris Samuelis dicentis, Exultauit cor meũ in dño: & exaltatũ est cornu meum in deo meo. vbi cor ponitur ꝓ aia: & cornu ꝓ intellectiua potẽtia, ꝓphetizãs & eleuata tũc ad cognoscẽdũ q̃ dixit in illo cãtico. i. Reg. ij. Scd'a exultatio est vehemẽtior vbi aia altius rapit & diuti9 immorat. nõ m̃ ab officio vitali abstrahitur. Et tũc aia secũ etiã corp9 rapit vel localiter subleuat & in altũ sustollit. quẽadmodũ Paul9 rapt9 ad tertiũ cœlũ de se dixit. ij. Cor. xij. Siue in corpore siue extra corpus scio. Quali modo rapiebat aliqñ corpus nostri sancti doctoris Thomę & ꝑcipue vt legit qñ ei dictũ fuit a crucifixo. Bñ scripsisti de me Thoma. Nã tũc fuit visus eleuatus a terra nõ parũ & talis raptus est ad quandam dulcedinẽ insuetã, quam videtur innuere expertus Dauid. vt ait. Cor meũ & caro mea exultauerũt in deũ viuũ. Tali etiã rapiebat & ꝓphetica Dñicus sæpe & multi sctorũ. Tertia exultatio est vehemẽtissima: quæ sicut maior est ita & subiectũ magis dispositum reperit atq; fit de maximis subiectis & rapit q̃si in instãti ita vt non valeat trahere sursum corpus: nec ei aliquã dulcedinẽ infunde re: sed potius quadã pœna simile ei q̃ fit in morte ꝓpter separationẽ aię a corpore: cũ aia ꝓ tũc desinat exercere actꝰ vitales in ipso corpe. Et si vis alij9 de hoc raptu informari: lege doctorẽ sctm in q̃stionib9 de veritate. q. de raptu ar. s. ij. & iij. Et talis fuit raptus xp̃ginis gliosæ. Vñ aia ei9 exultauit & saltauit extra se & termios suos. Et hinc puto ipam in ꝓterito fuisse locutã. vbi dicit exultauit. Nõ em̃ potuisset ore proferre. exultat spũs meus: qa talr exultabat vt corpus nihil agere posset: ergo nec loq. Sed iã ad officia corpis reuersa dixit. Magnificat &c. Et exultauit. Istud autẽ potest euidenter ostendi & in fide demonstrari. Ex tribus em̃ simul iunctis causatur raptus vehementissim9. videlicet.

¶ Primo ex puritate subiecti videntis.
¶ Secundo ex immensitate obiecti rapientis.
¶ Tertio ex claritate luminis ostendentis.

Ista sunt nota de se. Nã q̃ mẽs purior eo ad videndũ deum aptior: qa bũ mũdo corde: qm̃ ipsi deũ videbunt. Et addit q̃

triplex gradus exultationis.

de tribꝰ exqbus raptus causat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc mẽs reddit habilior quo rapta fuerit vel illustrata a deo frequẽtius ꝓpter habitũ acq̃situ ex assiduis actib⁹ sicut docet do. ſ. sanctus Tho. vbi. ē. q. de ꝓphetia. Ista tñ ꝓ senõ sufficiũt. Nã in via mẽs & visoibus assueta nõ semꝑ videt: nisi qñ de⁹ vult sibi demõstrare sicut docet. b. Hiero. ad Damasum papã de ysaac decæpto. Gen. xxvij. q voluit bñdicere vni: & tñ bñdixit alteri. Et de Helisæo q dixt de sunamite ad Gyezi. Dimitte eã: qa aia ei⁹ in amaritudie est: & dñs cælauit ad me. iiij. Reg. iiij. Et de ỹgine btissima q̃ triduo quæsiuit filiũ nesciẽs vbi esset. Luc. ij. Et iõ addit fm qd' requiritur. ſ. ex obiectũ se repræsentet tali mẽti. & quo obiectum est nobilius: eo fortiꝰ trahit. nõ tñ simpliciter: qa possibile ꝙ deus q est summũ ens repũnet se mẽti purissimæ sub aliquo modo infimiori: vt ꝓ somniũ vel aliqd in imaginatione creatũ: & tũc nõ forte raperet. Et ideo addit tertiũ. ſ. ipsa clara oñsio & quanto clarior est tãto exultationis raptus sit vehemẽtior. Cũ igit̃ ostet irrefragabiliꝰ ꝙ nulla mẽs creata i hac vita fuerit purior mẽte virginis: & tractet de magnis dei q̃ nulla est res altior. Si modus videndi est aliꝰ altior: nulli dubium eẽ potest quin eius exultationis raptus fuerit oibus aliꝰ vehemẽtior. Ponit exide ꝑsatus io. do. cardi. diuersa genera visionũ ꝓpheraliũ. de quibus. b. Tho. agit. ij. ij. q. de ꝓphetia. quę omitto: sed ibi põt videri. Et subdit ꝙ his oibus ispectis cõsideret ꝙ hæc ỹgo sancta obũbrata erat pr̃no lumine repleta iã æternæ sapiæ nouo numie & spũsscti fœcũdata radioꝝ culmine: quæꝝ dicit se magna pcinere & exultasse: nulla sur git ambiguitas qn ipsa viderit modo nobilissimo. & forte adhuc altiori oib⁹ pdictis nobis ignoto. Sicut em̃ fecit eam matrẽ sui. ita etiã speciaⁱr præ cęteris fecit vatẽ sui vt absolute & antonomatice intelligatur qd' dr̃ Exultauit.

§. II. SECVNDO NOTATVR FVLMEN

ardẽtioris & feruẽtioris exultatiõis cũ dicit spũs me⁹. Teste beato August. Inuisa diligere possumus: incognita nequaq̃. Quod de se paret satis cum voluntas ipsa cæca sit & sine lumine iniellectus agere non valeat propter quod semper fertur super cognitum aut apparenter aut existenter. Mouet autẽ voluntas allectiue ab obiecto apprehenso sub ratione boni: & quanto videtur melius: tanto mouetur vehemẽti⁹. & rapitur. Et quia voluntas potentia passiua non est infinita: põt cogi aut necessitari ab obiecto sibi demonstrato sub rõne ifiniti boni qd' saris videtur. Si enim obiectũ visum sub duplici gradu bonitatis aliter trahit ipam voluntatem ad amandum q̃ visum sub simplici gradu bonitatis & magis sub triplici gradu q̃ sub duplici & sic deinceps: ergo si ostendatur aliquod bonum ei vt infinitũ: rapit & trahit ip sam vt non possit ipm non velle amare. Et totaⁱr amãt beati vidẽtes deũ clare: vt stante libertate arbitrij ipsi non pñt non amare. sicut etiam in via homo non potest suũ bonum non velle in generali. licet hoc vel illud refutet decæptus. Hæc est em̃ cõfirmatio q̃dã in glia. ſ. clara visio summi boni & illius visionis continua cõseruatio. qualem puto fuisse in virgine gloriosa. vñ nascitur perfectus amor & feruor spũs. Et sic credo hic expressum spmsanctũ pro feruore æstu ante & dirigente oẽs actus suos in deũ & debitũ finem. Est autẽ sciẽdũ ꝙ in sacra scriptura spũs capit multis modis: & potest ỹificari: imo de facto verificatur illud. Exultauit spiritus meus. de quolibet spũ qui dici põt spũs virginis sẽtẽ. Spũs nãq; malus qui inuadebat Saul. & qui fuit aliq̃n spũs mendax in ore oim̃ ꝓpheratũ. vt habetur in. iiij. lib. Regũ. Nõ fuit spiritus ỹginis: cuiꝰ ipsa ꝓtriuit caput & nullam in eã habuit prãtẽ. Sitr spũs q significat vẽtũ & figurat superbiã vel vanã gliam: nõ fuit spũs mariæ: de q̃ põt intelligi illud Mat. v. Bti paupes spũ. i. q̃ hñt modicũ de elatiõis vẽto. non dixit. q nõ hẽt spm: qa oẽs hñt aliqd de ipo: sed bti q hñt paruũ vt nõ superent ab eo. Sola mater ỹgo cũ nihil de eo habuit. & ideo iste spiritus. i. ventus superbię non fuit spiritꝰ Mariæ. Sed est alius multiplex spũs Mariæ.

De multiplici acceptõne spũs

¶ Spiritus flatus & aereus.
¶ Spiritus angelicus supernaturalis.
¶ Spiritus animæ rationalis.
¶ Spiritus cœtus congregatiõis spiritualis.
¶ Spiritus feruoris mentalis.
¶ Spiritus vitalis naturalis.
¶ Spiritꝰ deitatis æternalis.

Quilibet horum põt dici spũs Mariæ diuersis respectib⁹ q dr̃ exultasse. Spũs ergo aliqñ sumit̃ ꝓ flatu hois iuxta illud. In spirauit in faciẽ eius. ſ. adæ spiraculum vitę. Gen. ij. ſ. spm̃ seu flatũ. sicut ipse incarnatus & resuscitatꝰ insufflauit in discipulos dicens. Accipite spiritũ sanctũ. Pro aere etiam quo respiramus sumitur spiritus. iuxta illud pã. Os meum aperui & attraxi spm̃. Iste ergo spirit⁹ Mariæ. ſ. flatus exultauit in deo qui totus ad gloriã dei diffusus pandit magnalia sua. Spiritus etiam inquantum aer dicitur qui suus dici potest inquantum non sõlum aer: sed & totus mundus factus est suus cum mater dei sit & per consequens domina omnium. Aer ergo iste ingrediens per os ỹginis ad suũ creatorem: qui eius latebat in ventre modo suo exultabat: quia magnificat purificatus atq; radijs diuinitatis implerus dulcissime resonabat. Vnde exultauit spũs meus. in me gauisus est. in deo exultat. Secundo spũs dr̃ angelus. pẽ. Qui facis ãgelos tuos spũs. Hic spũs susulit Ezechielẽ inter cœlum & terrã: & locutus est in prophetis siue ad ꝓphetas: & moysi in monte cũ legẽ recæpit. Horũ habet quilibet ꝓprium spiritũ. i. angelũ ad sui custodiã deputatũ fm magistrũ in. ij. sen. post be. Hiero. Hæc ergo ꝑsaltes gliosa habuit & ipsa spm̃ suum suprem̃ in ordie ãgelorꝝ: q fortassis nec añ nec postea dat⁹ est alicui ad custodiam: sed soli virgini huic ab initio reseruatus. Sicut em̃ sola fuit mater vnigeniti: & in gratiis vniuersis mirabiliter singularis: sic etiam sane dici potest custodiam sibi singularem datam fuisse. Si em̃ habuit singularissimũ sponsum ad seruitium: electissimũ apl'm ad obsequium: q̃re nõ creditur habuisse nobilissimum spiritum ad auxilium Spiritus em̃ huius ordinis qui dicitur angelorum: tot sunt species: quot & numero: cum quilibet faciat speciem suam & specificata perfectione differat ab altero. Hic igitur spiritus angelicus datus sibi ad custodiam prius exultauerat de obedientia humilitate & virtutibus alijs ineffabilibus virginis almæ. At vbi verbum eius est carne vestitum exultauit in deo salutari. i. Iesu Mariæ filio: quia deputabatur ad custodiam siue potius ad obsequiũ dñi dei sui. cum & angelus matris sit & angelus prolis donec nat⁹ sit: & tũc accipit angelum propriũ: sicut fructus ab arbore matre præcisus: fm beatum Thom̃. in. ſ. parte. Tu lector considera: quia explicare non possum quanto gaudio exultabat spiritꝰ ille q primo vidit deum incarnatum: qui fuit primus spiritussancti minister ad illud ineffabile opus: qui primus corpuscułũ illud aut formauit aut formanti astitit. qui primus inuisibiles cunas deo parauit: qui primꝰ cibum de matre in os diuinum expressit. qui sicut astitit visioni in cœlo corã patre: sic assistebat in terris filio incarnato. qui primus illud vidit desideratũ cõmerciũ. Stabat totus festiuus angelus Gabriel extra: & suspẽsus expectabat virginis assensum: vt deo mitteti cito referat respõsum: & vbi eã audiuit dicentẽ. Ecce ancilla dñi fiat fm verbũ tuũ. tota pernicitate curiã lætificaturus cœlestẽ reuolauit ad cœlũ de futuro iocundum. Sed iste Mariæ spũs certus de præsenti pro tota hierarchia cœlica exultabat. Exultabat nãq; hic optimꝰ spũs Mariæ qñ videbat ipsam xpi matrẽ effectã & tanto filio dignam. Si enim gaudiũ est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente: quanto magis supervno peccatore iustificato. Vtiq; magis gaudet angelicus chorus de iustis q̃ de peccatoribus reuertẽtibus ad pniam: cũ ipsorum gaudiũ iustissimũ in bono reali fundet̃. & quis dubitat iustiorẽ esse q nunq̃ peccauit & iustus est q̃ q peccauit & ad pniam reuersus est cæteris paribꝰ quod dr̃ cũ peccator reuersus seruẽtius deo seruit q̃ innocẽs qui nõ peccauit. Nec obstat illa snia saluatoris. Luc. xv. Gaudiũ est angelis super vno peccatore pniam agente q̃ super nonagintanouẽ iustis qui nõ indigent pñia. Nã si eius ỹba diligenter pensentur nil aliud voluit dicere nisi ꝙ maiꝰ gaudiũ est de natura hũana reuersa seu reinuẽta q̃ de natura angelica quæ nunq̃ perit ideo & redijt. Nam gaudium humanæ naturæ est in carne & spũ: sed gaudiũ angelorũ nõ est ni sit gaudium humanũ qd' requisiuit & assumpsit ad vnitatẽ suppositi: de quo est tm gaudiũ quãtum non est de nonagintanouẽ relictis in deserto q̃ pro angelica natura ponuntur. Peteret nãq; curiosus scrutator maiestatis diuinæ. Cur si dñs fic cœlũ reparare volebat: quare non potuit id facere de portione angelica quæ non perierat cũ sit nobilior creatura q̃ de terrestri hoie

Spũs dr̃ flatus & aer.

Spũs dr̃ angel⁹.

Maria habuit spm̃ sue angelũ nobi ad auxi lium.

In ꝙ ꝑsi stat gaudiũ hũa næ nature:

restri homine graui. Huic verbo sapientia pr̃is respondet ꝙ reparari debuit cœlum de maiori gaudio nõ minori siue ad maius gaudium nõ ad minus. Sed maius gaudium resultat de humana natura reparata q̃ ãgelica. Et hoc tum quia gaudium est duplex: vt præfertur. ſ. in spũ & carne: tũ qa maior est numerus saluandoꝝ hominũ q̃ sit oim̃ spũum fere sine comparatione. tum quia gaudium de Christo excedit gaudium quod habet angelus de aliqua creatura. In hac igitur super iustissima & lucidissima mr̃e exultabat spũs ei⁹ angelus proprius: sed non nisi in deo Iesu a quo omnes illę virtutes vt radij ętternales emanabant in virgine. Tertio dicit spũs aia. de quo dr̃ Eccl'. iij. Quis scit si spũs(.i. aia) filiorum Ada ascendat sursum? Et. c. vlti. dr̃. Reuertat puluis(.i. corpus) in terrã suã: & spũs ad deũ qui dedit illum(.i. aia)? & iste spũs Mariæ. i. aia exultauit. Et esset sensus ꝙ spũs: idest aia q magnificabat deũ quo ad cęteros etiã exultat quo ad seipm. Ita sicut dilatat deus. i. magnus ostẽditur per os virginis in corda audientium eius magnificationem: sic & crescit in ipso spiritu vel aia sua per maiorẽ inhærentiam & capacitatẽ & dilectionẽ eius. Ad cuius notitiã aduertendũ est ꝙ tãta est aia quantus eius affectus sicut pro parte de aia Bñdicti recitat. b. Greg. iij. dia. cum vidit animã sancti Germani paradisum ascendere. Si em̃ granũ milij tãtum diligis: instar grani milij animæ capacitatem coarctas. Et sic cogita de quolibet a te amato quodcũq; sit illud si est creatũ. aia nõ exultat: idest non supra se saltat: sed deficit siue contrahitur infra se. Est em̃ anima rationalis in capacitate oi creatura capacior: cum nil possit eã replere præter infinitũ bonũ. Vñ sicut Salomon dicit Eccl's. v. ꝙ auarus non impletur pecunia: ita accidit de quacũq; re creata. Sed adimplebis me lętitia cũ vultu tuo. ſ. deus. ait pã. Si ergo soli deo inhæret spiritus noster amãdo dilatatur cũ deo: atq; semper extenditur per altũ latũ profundũ & longũ: sicut optat apl's pro his pro quibus orat dicens. Possitis cõprehendere cum oibus sanctis quæ sit longitudo: latitudo: sublimitas & profundum. Quia vero talis aia sic disposita vt est anima siue spũs magnæ mariæ inixa est super dilectum vestigia non relinquens vel ima deitatis quæ summa sunt. Sed dixi ima: qa inde ascendere cœpit versus altiora semper procedit & finem nõ assequitur: cum nullus sit finis. ideo continue fallit crescit ascendit dilatatur & saltat super se: quod est exultare: sicut virgula fumi de aromatibus myrrhæ & thuris vt de ipa sub figura cecinit optime Salomõ in Canti. Ecce sub tali exẽplo loquendo ꝙ virgula fumi ex aromatico igne procedens incipit digitalis: & pedalis efficitur: & crescit in cubitũ in calamũ transit. semp crescit: carbones imos non deserens. non tñ extendit in lõgum versus cœlum: sed si paruo flatu agitetur: dilatat a dextris añ & retro & in se etiam magis spissatur. tunc totaliter exultat & saltat vndiq; magis diffusa: sicut est moris saltantiũ. Hoc autẽ cupio pleni⁹ exprimere ne forminalis capacitas quasi cecuriens in lapidẽ offensionis impingat. Imaginare ergo deũ vt spheram infinitã spũalem non corporalem manifestũ est ꝙ centrũ eius est vbiq; & non minus sua circunferẽtia. Nam si sphera est infinita vbiq; est centrum eius: & in qualibet parte spatij clausa a tali circũferentia est centrum assignare: necnõ totũ spatiũ si totũ ẽ signabile est ꝑ centro de putandũ. Hic em̃ habes in vno circulo equalia tria quarum vnũ aliud nõ excedit. ſ. circũferẽtia q̃ nusq; est. spatiũ quidẽ ex quolibet creatũ est: sed nõ excluſum: & cẽtrũ qd' vbiq; ẽ. Pone ergo Mariæ spm̃ in cẽtro hoc sicut in cẽtro suo: iã erat verbũ incarnatũ. Vndiq; videt spatiũ infinitũ sibi restare: & illud fore cõcupiscibile pratũ amœnũ floribus pulchrum aspectu: gustu suaue: salutiferũ tactu: quid restat ei nisi ꝙ se extendat ad leuam iudiciorũ iustorũ: ad dexterã sanctificationũ sctorũ. Retro ad q̃ fecit miranda. Ante ad quæ specietionũ sctorũ. Retro ad q̃ fecit miranda. Ante ad quæ speciet optãda. Infra ad ea q̃ sunt hũilitatis ĩmẽsæ. Sursum ad ea q̃ sunt iocũditatis supnæ: & introeat intra secreta bonitatis diuinæ & incõprehensibilis maiestatis. Ex quibus partibus integret canticũ nouũ quod cœpit dicens. Magnificat &c. Et exultauit spũs meus. Et si quærar cũ fm ista nulla sit differentia inter aiam & spm̃ nisi vocalis qa spũs est aia cur in primo versu dixit aia: hic spũs? Nõ est dicendũ ꝙ hoc fit ſactũ ꝑ ornatu locutionis: cũ spũsscts qui loquebat̃ per os virginis nõ attendat ad vocẽ seu pulchrũ vocale: sed ad rem exemplarem: & sinonymis non vtatur. Respondeo puto dicendum ꝙ substãtialis forma relatiue dr̃ aia & absolute spiritꝰ. Dicit aũt aia qa animat corpus & animum præstat qd' nõ facit nisi in cõiuncto: sed spũs est nõ cõiũcta atq; separata aia ipa. Quia ꝯo illa magnificatio fieri hẽr dũ est cõiũcta: & nõ cũ est separata: & i ꝓtẽplatione forti aia rapit̃ a tali cõsistione: saltẽ q̃tũ ad sensum actualis informationis, recte de huit aia hic spũs nũcupari. Et ideo vt capta vehemẽtissime ait. Exultauit spũs meus. Quarto sumitur spũs pro cœtu seu caterua amicoꝝ. sicut dixit christus in cruce. Pater in manus tuas cõmendo spm̃ meũ. Luc. xxiij. i. omnes q mihi per fidem sunt radhęsun & charitatẽ. Qui em̃ adhæret deo vnus spiritus est cũ eo. ait apl's. 1. Cor. vi. Et alibi. Vnũ corpus & vnus spũs sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vidit ergo nostra cantatrix in ectasi posita multos futuros suos deuotos saluandos. Quot enim mia sua ab inferioribus clausţris eripuit. Quot de peccatorũ voragine eius potẽtia liberauit. Quot a mundialibus curis eius oño p̃ciosa segregat. Quis enumeraret aut mortuos resuscitatos aut ereptos a morte a fama pristina destitutos vel infinitis miserijs præseruatos. Hos non immerito dicit spm̃ suũ non attribuens hoc suis meritis: sed bonitati diuinæ. Et ideo dixit. Exultauit spũs meus in deo salutari meo. Quinto dr̃ spũs feruor mentis de quo apl's. Spũ nolite extinguere. Et ad Rom. xij. Spiritu feruentes dño seruientes. i. spũ qui est feruor. De hoc feruor etiam intelligitur illud Gen. vi. Non permanebit spiritus mentis meus in homine in æternum: quia caro est spiritus inquã. i. feruor iustitiæ qui producit effectꝰ similes hoim̃ iræ. In deo metaphorice ira dei spũs eius: cũ proprie dici debeat feruor iustitiæ. Hic feruor siue spiritus qui distinguitur ab aia increata. sicut actus ab agente cuius est actus. Hic spũs exultat & crescit ex quatuor. Primo quidẽ ex meritis. Sicut em̃ gratia crescit ex gratia: quia gratia cõsequẽs est gratia antecedẽs ad aliã: quę ipsam sequitur nisi in vacuũ recipiatur: vt circa finẽ primę fed'ę. pbat sanctus doctor. Sicut charitas perficit per gradus suos & finis ꝑteriti gradus est principiũ futuri q̃ usq; perfecte habeatur in patria. Secũdo crescit iste charitatis feruor q & spũs cognitione boni: cũ quodlibet bonũ tantũ ametur quantũ cognoscitur. Tertio augeꝰ hic spũs ex vehementiori radicatione in subiecto in quo est: & sic fortius rapit medullitus interiora eius. Quarto suscipit incrementũ ex remotione cuiuscũq; contrarij. qm̃ tunc suos effectus liberius agit: & velocius mouet & inflãmat mentẽ suã in qua est. Et ex his cõcordari possunt disputantes de augmẽto charitatis si delectet inuentio veritatis magis q̃ cõtentio & impugnatio & surgia contentionis rabiosæ. Nam primo modo augetur charitas materialr. Secũdo modo effectiue. Tertio modo formaliter. Quarto modo ex fine. Vñ & quasi finaliter dici potest perfecte hoc ordie exultasse spiritum Mariæ theotocos pandendo cum dicit. Exultauit spũs meus in deo salutari meo. Nã qa magnificauit aia mea dñm: acq̃siuit spũs meus nouũ gaudiũ seu gradũ charitatis & supra se exultaur. hinc altius elenatus in deo clarius de deo sentiens sublimius inflãmatus est. & ideo exprimitur in deo. Demũ sic inhæsit iste spũs sicut amor salutis q naturaⁱr mẽrib⁹ hominũ est inserꝰ. Est em̃ hic amor salus aiæ. & præcipuꝰ beatitudinis effectus. sicut visio cuiusdã scẽlicitaris est causa. ꝓpter hoc dixit in salutari deo. i. Iesu: qa salus est oim̃ saluandorũ. Tandẽ manifestat quartã cãm p̃dictæ exultationis cũ subdit meo. Nihil aliud reputans suũ ꝑter ista duo. ſ. aiam & deum. Aiam inquã: qa nulli subdebatur nisi deo: cui seruire i egnare est. Deũ ỹo qm̃ mirabiliꝰ & singulariter sibi datus est: & in se iã obtinebat. Ideo hunc versum præueniens citharedа dñi: figuras etiam agens: sed nõ tm̃ quantum ista mater dñi nõ fuit ausus dicere meo. Ait em̃ in pã. ix. qui intitulatur pro occultis filij. Exultauit cor meũ i salutari meo. Pl⁹ em̃ ẽ exultare spũ q̃ exultare corde. Nemo em̃ põt exultare spiritu q prius non exultauerit corde: cum spiritus sit effectus voliriue: siue actꝰ quę volitiua nõ agit: nisi intellectu exultante qui hic significatur in corde. Potest autẽ exultare cor nõ exultante spũ. sicut & intellectꝰ intelligere volũtate renitẽte. Istud expressit salutare Marię samaritanæ cũ dixit. Si scires donũ dei: & qs est qui dixit tibi. Da mihi bibere. mu sor fitã perisses ab eo. Ioan. iiij. Ecce potuit cognoscere trinitatẽ in dono: & eo cuius est donũ atq; filiũ cum quo nescia loqbatur: & tñ forsitã periuisser. Exultauit corpore infans i gau

Questio

Universidad de Deusto
Biblioteca

dio adhuc obtrusus in vtero matris. Exultauit cor & caro
pphetæ. Sed exultauit spūs pfectæ mariæ. Multa adhuc re-
strabat hoi vt totus exultaret: q̄ oriat & crescat necesse est: &
salutare Mariæ lymphis perfundat. Et tunc cū iordane exul
tabit paterna voce audita & spūsancto viso in specie corpo
rali. Aliquid restabat dicendum ad plene salutandū. Hic in
alio psalmo dicebat. Exultabit cor meū in salutari tuo: cāta
bo & psalmū dicā dño. Nondū canto: sed cantabo. Nondū
valeo talem psalmū componere dño: sed psalmū dicam in
Maria virgine de carne mea futura cui mihi dederit cum di-
xerit de preterito. Exultauit spiritus me⁹ in deo salutari meo.
Similem actum recitat Lucas euangelista de filio virginis
cuius omne opus fuit perfectū dicens. In illa hora exultauit
Spūs dī subtilis⁹ sāguis ho minis. Iesus in spiritu sancto &c. Sexto dicit subtilissimus sanguis
hois in quo est vita qui dicitur spūs naturalis hominis: de
quo non insulse creditur locutus apls⁹. ad Timoth. v. Integer spūs corpus & anima seruetur in diem Christi. Hic igit
spiritus fm traditionē naturalem est corpus tenuissimū ex
subtilib⁹ sanguinibus generatū quasi quoddā mediū inter
corpus & animā cū vtroq; habēs aliquam conuenientiam
vt ista duo maxime inter se disparata ligētur in vnum: siue
vt alia melius operetur in corpore p talem spiritum. Huius-
modi autem spiritus diuiditur in triplicē si bene recolo me
legisse. Primus est in corde: & vocatur vitalis: in quo specia
lius animæ sedes constituitur. Secūdus est in cerebro: & di-
citur sensibilis: qa ad corporis sensus vires aiæ deserit vt sua
propria obstacula capiantur & cognitiue moueātur ab eis.
Tertius vocatur motiuus in epate manēs; cuius ministerio
membra corporis, ppriū motum exercent. Et quia ad aures
non transit in hoie: solus homo aures imobiles habet: licet
videri Florētiæ puerū aures mouere: de q̄ etiā mihi sui nar-
Septem exultationes i homie. rauerunt q̄ riserit quando natus est in mundo. Ex his potest
deduci septē posse fore exultationes in homine. Vna est qī
sola caro exultat: & hæc est stolidorum mente captorum &
fatuorū: quorū læsa sunt organa spūum seu spiritus ipsi &
maxime organū spiritus sensitiui. sic exultant sæpe. phrene
tici em exultant. Secunda est qī solus spūs exultat. & hæc
est multorum somniantium gaudere putantiū & lætari de
inuentione vel cōsecutione rei desideratæ necnon & multo
rum vigilantiū quorum corpora languent & interiora ex-
ultant de rebus aiæ nō proportionalis, quinimmo plærūq;
contrarijs. sicut lætari de prostratione hostiū. Tertia est quā
do aia tm exultat: & hæc est abstractorū a sensib⁹ diuinis iu-
bilantiū: quæ fuit in raptu Pauli & nonnullorū prophetā-
rum non percipientium læta nisi mente. Quarta est carnis
& spiritus. & hæc q̄ plurimorū vanorū choreizātiū & psal
lētiū ex lætitia corporali: quorū risus Eccls. ij. reputauit erro
rem: & gaudio: i d est gaudēti dixit. Cur frustra deciperis?

Quinta est carnis & aiæ & hæc malorū ad mala assueterū
quæ exultant in reb⁹ pessimis. Sexta est carnis & spūs & ani
mæ simul: & est perfector⁹ in via erit⁹ omniū elector⁹ post
resurrectionē in patria. Nā aia nō exultat nisi de bono sibi
cōueniēti & multū, pportiōato: cui tunc assentit caro & spi
ritus. Cui iam absorpta mors erit victoria. De qua cecinit
pō. xlj. Sitiuit in te aia mea: q̄ multipliciter tibi caro mea.
Hanc autē nō puto possibilem in via fm legē ordinatā: nisi
ad horā tm: cū caro sit passionibus subdita & non tuta. sen-
tiatq; dolores & doleat. Septima est cū sine carne exultat aia
& spiritus simul. & hæc est magis ⁊tinua in via in perfectis
etiā si ad horā exultatio spiritus videatur intermitti. cum sci
licet quis coniunctus cum deo de infirmitate fraterna infir-
matur & vritur de scandalis aliorū cum paulo, qui tamē di-
cit. psallā mente: psallā & spiritu. Hoc modo exultare quæ-
siuit Helisæus cum quæsiuit per spaltē adduci. quo p̄sente
sensit manū dñi super se etiam corpore tabescente. hui⁹ rei
causa adiunctus est in ecclia organor⁹ pulsatio & concētuī
melodiorū: qa præuenerunt principes. sangelici coniuncti
psallentibus in medio iuuenculaū tympanistriar⁹: sed hoc
addo: qa hodie horū fit magnus abusus, pprer q̄ dicit Hie-
ro. super illud apostoli ad Ephe. v. c. Cantantes & psallētes
in cordibus vestris dño. Audiant hæc adolescentuli. Audiāt
hi quibus in ecclia psallēdi est officiū: deo non voce. s. tātū:
sed corde cantandū: nec in tragædiarū modū guttur & faus-
ces medicamine sunt liniendæ vt in ecclesia theatrales mo-
duli audiant & cantica. di. xciij. cantantes. Sed redeūdo ad. p.
positum. puto ait Io. do. mox post concæptū verbum sibi
donari nō solum exultasse hoc septimo modo: sed & sexto
qui est perfectorū: quod satis percipi potest ex serie euange-
lica. Narrat em euangelista ipam statim post discessum an-
geli q̄ abiit Maria in montana cū festinatiōe. montes perit:
qa salit: qa carne exultat: festinat: qa currit & saltat & psal-
lit. Chorearn solam ducit inuisibiliter angelorū serpēte sup
peditato. In cuius figura Maria soror aaron Pharaone sub-
merso choream duxit in tympano procinens canticū illud.
Cantemus dño: gloriose em magnificatus est &c. quod exp̄s
sit Maria mater dñi primo dicens. Magnificat &c. exinde.
Et exultauit spūs meus. non quidē in organo vel alio sono:
vt helisæus: sed in deo salutari meo. Verū qa hæc exultatio
non fuit magis in ea perfecta filio concepto: cū tota eēt ple
na deo obūbrato patre & filio & spūsancto ad eam fœcun-
dandā. Sed quorsum tangā Mariæ exhortationis exortum
accipere natū cū fuerit deus ipse essentialiter pūs. Illa namq;
Mariæ caro patris præsentia fuit obumbrata ne in decisiōe
sanguinis vnde formandū erat corpus Christi nascendi cor
poralem voluntatē sentiret. Quod cū dīm corrupta natura
nō nouit qd' pater in decisio semine in somnijs de castissimis
vtriusq; sexus corporibus. spūssancti præsentia sanguinis
illius portionē absc̄idit corpusq; formauit: ipse vero filiꝰ p̄
sentialr carne ipius corpis formata realiter habitauit. Et cur
non dicā de matre qd' dicit apls de filio in quo habitat omis
plenitudo diuinitatis: & corporalr. vtroq; ergo mō: sed in-
cōparabilr oritur hec Mariæ exultatio ab aia: sed familiarr:
sed mirabiliter. Nā ab infantia fuit btē Mariæ familiaris ex
ultatio spūs repleta spūsancto. a carne autē nouiter & ineffa
biliter: qm̄ nō organo aut psalterio aures demulcente. sed
deo carnē incōprehēsibilr cōmouēte: hæc oia altiora pandit
cum subdit. in deo salutari meo. qd' pertinet ad tertiā partē
principalem immiscendo cum secunda. q. d. Alij exultant
laudantes deum in tympano. s. abstinentiæ. Alij in choro
vnitatis & cōcordātiæ. Alij in chordis mortificatiōis iterio
ris. Alij in organo cōtemplatiōis & hmōi. Ego vero exulto
in deo salu. meo. Et vigilanter attēde verba Mariæ de p̄teri
to tāq̄ de actu ⁊summato dicēris. Exultauit. Spūs vitalis in
deo. Spūs sensibilis in deo salutari. Spiritus motiuus in deo
salutari meo. Exultauit scilicet primus in deo patre. Exulta-
uit. s. secundus in deo sa. &c. Exultauit. s. tertius in deo salu.
meo. In corde em se pr̄ locauit quod est fons sanguinis & se
des aiæ. in cerebro refulget filiꝰ vbi est radiꝰ luminis. in epa
te q̄ cogit amare. vt dicit Guil. reqeuit spiritꝰ auctor sancti
muneris p primū crescit vita gliosa. per sc̄m dī lux lumi-
nosa per tertiū crescit charitas ⁊tuosa. Exultat em spūs inq̄
tū vitalis oblitꝰ corpis snbuectus tm ad curā aiæ vt sit i deo
ois vita ei⁹. Et sic viuo ego iā nō ego: viuit autē in me deus.
Exultauit spūs sensitiuus: quia in cunctis rebus video deū
salutare meū per visum rerum creatarum. Nāq; ad diuinam
pulchritudinē cōtēplādā ascēdēdo p auditū ipius suauitate
itueor p odoratū fragrantiā serio: p gustū pcipio dulcedinē
mirabilē sui. p tactū dei mei qerē totalr ⁊olantē. iā clausæ
sunt portę & fenestræ corpis: nec p eas leuissima poterit itra
re vanitas: qa in rebus vt pferē. nisi deū nō sentio. Et aperti
sunt in me oculi q etiā erāt apti in adā aī pctm & totalr essos
si q post pctm̄ sunt apti: sicut scriptū est: qa aperti sunt oculi
ambor⁹. Exultauit spūs me⁹ motiu⁹ ad dilatādū & magnifi
cādū diuinā gliam. Miraris fortassis q̄ ygo pudica solitudi
nis amica: in penetralib⁹ tēpli nutrita: tāta honestate p̄dita: ygomaria dicit solitudis amica.
vt neminē virorū cognoscat cuius innuitus ad videndā pr̄-
nā faciē nunq̄ fuerit eleuata. q̄q; soli deo i absc̄dito cōsue-
uit mistrare facta sit pegrina siue viatrix: & ad domū pergit
zachariæ. & ibi mās̄it mēsib⁹ trib⁹. Lu. s. nō tāq̄ eam delecta
ret ædes aliena: aut pudicitię fræno soluto in publico amet
exire. Sed hanc tuā admiratione⁹ soluit di. Exultauit spiritus
meus in deo sa. meo q dirigit gressus meos in semitis suis:
vt nō moueant vestigia mea. Ipe ducit & reducit & quiescit
& mouet in me cui⁹ sum plena: nec aliter moueor in motū
q̄ in naui existēs. sedet q dē vel iacet. & ducitur a spū concita
to. q̄ p se ire nō posset: ergo q̄ plchri sunt gressus tui filia pr̄
cipis dr̄ in cāticis. mr̄ dei spōsa sacrariū spūssancti. ⁊rutū ar
ca: baiula mundi: būdicta in sæculis. Septimo & vltimo dr̄ Spūs dr̄ deus.
spūs ipe de⁹. Io. iiij. spūs est deus. & sicut deus pr̄: filius deus:
deus spūssctūs: nō tres dij: sed vn⁹ de⁹. ita spūs pr̄: spūs filiꝰ
spūssanctus

spūssctis spūs. & hi tres vnus spiritus. Nescio quare nō pos
sit dici deus trinitas: spūs Mariæ non principaliter: sed pos-
sessiue sicut dicit deus rōnalis creaturæ. iuxta illā cōmunem
hominū vocē. Deus deus meus ad te de luce vigilo, p̄sertim
cum verbū dei sit realiter filius ei⁹ fm carnē ab ipso, pcedēs
pater sit mirabili mō spōsus eius: & ipse spūssanctus artifex
eius. Exultauit ergo spūs meus. i. pater & filiꝰ & spūssanctꝰ
in deo salutari meo: q̄ est filius vnigenitus in cœlis sine ma
tre. in terris filius virginis sine patre. Qd' pater q̄ spūs est ex
ulter in filio, attestat' ipse aperte dicens. Hic est filius meus
dilectus in quo mihi bene cōplacui. Matth. iij. Tunc q; spm
exultasse in verbo ostēdit in colūbæ specie in baptismo: &
nubis lucidissimæ in transfiguratione incidens sup ipsum.
Cur autē verbū nō exulret in se nō video cū sit subiectum
exultationis dei. Necnon capit mens q. l' obscure sentit a lō
ge nimis: nec illā caliginē exprimere valet. Quis em tantæ
profunditatis existat invia vt capiat vel etiam ex parte cum
pater & filius & spūs almus sint vna lex: vna sapiētia: vnū
lumen: vna notitia infinita distincta in personis: idiuisa in
essentia? Ipse tamen filius est proprie verbum de quo pater
vniuersa creat: & de cuius fonte loquitur spūs eius: qui sol⁹
est sapiētia patris & spūssancti: necnon & simpspius: sicut ver
bum nostri intellectus est solū notitia intellectiua potētiæ
& voluntiuę in quo videbimus lumen sine quo nō potest pa
ter intelligi nec spiritus eius: qm̄ deus nō esset si non actualr
intelligeret. in hoc em ois turba beatorū exultat cum fit lux
& lucerna quæ vitā supernā illustrat sola quemadmodum
Io. in Apoca. testat'. Hic filius solus est idea perfecta oīm re-
rū increatarū & etiam creatarū. Huic singularissime canunt
prouerbia cantica & sapientia Salomonis. & liber Iesu filij
sirach, pter quā nescio irrefragabilē veritatē præteriti pa-
tres in spūsancto cantari mandauerūt patri æterno a nobis
dum sumus in via. Per quem christum maiestatem tuā lau-
dant angeli: adorant dñationes &c. Sic igitur creator & crea
turę exultant in deo salutari meo. qui latet inclusus essentia
liter in visceribus meis omnis exultatio est in me. Quid er-
go miraris si curro & salto: si canto & iubilo. Si omnē mun
dum festiuis vocibus pulso. In me pater per omnipotentiā
verbum per sapientiā. spūssanctus per infinitā charitatem.
exultant in me omnes angeli qui non cessant filio meo can
tare. Modulatis vocibus iubilant in me oēs patriarchæ & p
phetæ q̄ voluerūt videre qd' hēo & nō viderunt. cū abraā q
desiderauit videre diē meū: vidit figuratiue & gauisus ē mi-
rāda lętitia. Exultat ergo tota Maria de deo cū tota trinitate
dicēs: exultauit spūs me⁹ i deo salutari meo. Si aūt tibi videt
difficile deū exultare qui imobilis manens dat cuncta mo-
ueri. verum, i. simul cogita oīa gaudia delectationes & festa
syncera: q pro modulo tuæ capacitatis cōprehendere vales:
& respectiue ad diuinā exultationē scias illa luctus fore atq;
mœrores: & tamen nisi per vocabula nostra dici nō potest.
Hęc autē a longe videns dicis. Exulta deus. qa exultationes
numeras inter gaudia tua: & tamē quæ sit exultatio talis nō
capis: ac si in spū tuo exultare sentires: gustare sc̄p id qd' non
licet homini loqui. Quia ergo vsum nescis diuinorū termi
norum: non nostris terminos tuos illis vtaris necesse est. Di-
ces ergo ineffabile exultauit qa te facit. Est em vnus spūs te
cum. illo autem exultante tu exultas: & qa tuā exultationē
pcipis q mobilis es: illum pronūtias exultare q tū non mo
uetur. Exultat ergo deus spūs meus: qa exultare facit spiritū
meū in se deo salutari meo. Et sic intelligitur illud apli. Ipe
spūs postulat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹: qa nos
postulantes facit gementes: sed quia virgo non habuit vn⁹
de gemeret tota lætabunda ait. Exultauit spiritus meus in
deo salutari meo.

¶ De concordia cantici Magnificat cum oratiōe do
minica. s. pater noster: in quo continet materia vni⁹
quadragesimæ Cap. XXX.

DILIGENTER AVTEM AD-uerte q̄ beata virgo magnificans dominum in
cantico isto & exultans in eo multum ordinate
docet dominum magnificare & laudare in ora
tione: sicut & filius eius iam predicator existens docuit orā
tis & exultantis mētes ordinari vbi orationem expressit di.
Pater noster &c. Et hoc dicit Magnificat. Secundo debet con
fidenter instare ad obtinendū: qa pater noster est. & hoc di
cit exultauit. & nō te moueat q̄ dixit. s. in deo salutari meo.
qa taliter erat suū q̄ nō erat alterius: qa de subslātia eius cor
pus suū. Tertio debet humiliter incipere ad descendendum
qa ipse est in cœlis: & illa in terris. Vnde hæc ait. Quia respe
xit humilitatē ancillæ &c. Quarto debet nomē dñi sanctifica-
re: qa sanctificet nomen tuū. Et hæc dicit. Quia fecit mihi
magna: & sanctū nomē eius. Quinto debet regnū dei postu
lare: quod nō potest nisi diuia mia fieri. Vn adueniat regnū
tuum. Et hęc subiungit. Et mia eius &c. Sexto diuinæ volū-
tari se debet conformare quæ eius potentiæ æquipoller. Oia
em quæcumq; voluit fecit. Vnde fiat volūtas tua &c. Et hæc
ait. Fecit potentiā in brachio suo. Septimo debet diuinā iu-
stitiam esurire. Beati em qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Et
hic est panis quotidianus. Hinc canit ista. Deposuit potētes
de sede &c. Octauo debet peccatorū venia esurire q est satie
tas mentis & gloria, hæc em est gl'ia nostra testimoniū ⁊sciē
tiæ nostræ. vnde subditur. Dimitte nobis &c. & ista psaltes
ait. Esurientes impleuit bonis. Nono debet immunitates rē
rationum hic sentire dicens. Et ne nos inducas &c. a quibus
liberamur si dño iungamur, iuxta illud Iob. Pone me iuxta
te. Et hoc est q̄ cantatrix nostra dicit. Suscepit israel &c. De-
cimo debet oīm malorū libertatem exquirere. Et hęc est fœ
licitas quam promisit dñs Abraæ & semini eius in sæcula.
Sed libera nos a malo, finitur oratio dominicalis. Amen.
Ioannes dominici.

Oīo do minica nos do cetrēa de deo sentire.

§. LET QVIA OSTENSA EST COR-respondentia orationis dominicalis ad istud canticum Ma
gnificat incidenter ponentur solū puncta tangēdo quomō
talis oratio dominicalis docet nos & recta de deo sentire: &
iusta ab eo & nobis necessaria postulare. Et per totā vnā q̄
dragesimam prędicare materias ei⁹ quasi summam theolo-
giæ quo p̄cipue ad agenda pro salute nostra & valde etiam
necessaria sciri a quocūq;. Nā cū primo dicitur pater, loquē-
do ad deū. aduertendū q̄ deus pater est creatione: positione:
seu gubernatione. Et hic de prouidētia dei & hęreditaris suę
collatione. His tribus modis dicitur pater. & prima die qua
dragesimæ dr̄ pater vester in abscondito &c. Cū subditur:
noster. insinuatur mysteriū incarnationis qa factꝰ noster fra
ter & amicus magister & pręuius: sanator & medicꝰ. Vnde
secunda die in euangelio dicitur. Ego veniam & curabo eū.
Tertio modo notat perfectio dei: ibi. Quis es. hoc est nomē
dei principale. Ego sum qui sum, vbi includitur immutabi
litas: æternitas: & bonitas eius infinita. Et in euāgelio. Pa-
ter vester cœlestis pfectus est. & pcipue q̄tum est bonus etiā
ad inimicos: in quo est imitandus. Quarto manifestat eius
potestas: qa in cœlis est. In cœlis materialibus ad influentiā
dandū. In cœlis intellectualibus, i. angelis ad ordinandum
In cœlis doctrinalibus scripturæ sacræ ad illuminandū. Et
in euangelio. Confidite &c. Vel melius. Erat nauis ecclesiæ
in medio maris. s. in mundo.

Debe mus deū dili gere q̄ nos ip sos.

§. II. QVINTO INCIPIVNT PETI-ōes. Et qa magis debet q̄libet diligere deū q̄ seipm: iō pri mo postulat qd' ad dei honorē ptinet. s. vt glorificet & san
ctus hēat. ab oīb⁹ sctificet nomē tū. i. sā in habeat ab oīb⁹
nomē pris nri ihesu xpi. Est ergo nomē ei⁹ triplex. s. emanu
el. i. de⁹ nobiscū. xps. vñ noiant xpiani. & Ies⁹. Sctificet igit
nomē pris nri cœlestis qd' a nobis sit cū nō recipim⁹ in va
cuū gr̄am, put admonet apls in epla. n. Cor. vi. Horramur
vos ne in vacuū gr̄am dei recipiatis. Est triplex gr̄a. Pria est
gr̄alis. i. oē bñficiū & bonū q̄ hēmus: & ista est gr̄a dei: qa
a deo oīa habem⁹. Sed a gr̄a est spūalis: q̄. s. nō dat oīb⁹: sed
specialiter xpianis bonis tm̄ qui & dicitur gratia gratū faciēs
hanc habemus a xp̄o q̄ est causa exemplaris nostrę gratiæ. vñ
denoiamur xpiani a xp̄o. Et xp̄s interpretatur inunctus. s. vn
ctione gratiæ. Tertia ē gratia finalis q̄ pducit ad gl'iam hāc
habemus a Iesu qui interpretatur salvator: quia merito suæ
passionis nos saluauit & aperuit ianuam supernæ gloriæ.
Sanctificetur nomen tuum: ergo quod fit cū nō in vacuum
gr̄a dei recipit: sed recognoscitur a deo omne beneficiū cum
gr̄a: actione gratia exercet ad augmentationem & pseuerā
do per gratiā finalem perueniturr ad salutē & glorificationē
& sic sanctificat nomen dei xp̄i & Iesu.

¶ Quarta pars

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.III.SECVNDA PETITIO EST.AD

ueniat regnū tuum.Præcipue regnū dei est vita eterna: sed ad hoc puenire nō potest nisi per aliud regnū dei.quo scilicet deus regnat in nobis.Vñ saluator Mat.vi. Quærite primū regnū dei.i.ante oīa.vel primū & p̄cipuū quod est vita æterna.ad quā petit latro bonus in cruce admitti dicēs. Memento mei domine dū veneris in regnum tuū. quod vtiq; christū exaudiuit dicens.Hodie mecum eris in paradiso.Lu. xxiij.Et subdit saluator ipse aliud supradictū.quærite &c. Iustitiam eius.i.regnum virtutū:quia aliter illud p̄cipuū supernū nō posset haberi.iustitia autem qa ait philosophus in lib.Ethi.est omnis virtus.Vnde apls ad Rom. Regnum dei nō est esca nec potus:sed iustitia pax & gaudium in spiritusancto. ex virtutibus em̄ comprehensis in iustitia sequitur pax maxima & gaudium verum in mente.Sicut em̄ nō peruenitur ad cœlum empyreum vbi manifestatur gloria sanctorum:nisi transactis nouem cœlis.s.cœlo lunæ:cœlo mercurij:cœlo veneris:cœlo solis:cœlo martis: cœlo iouis: cœlo saturni::cœlo stellifero seu firmamento: cœlo aqueo seu crystallino fm theologos quod est primū mobile. Nā quod sequitur decimū.s.empyreū firmum est:& nunq̄ mouetur sicut & sancti firmati sunt in gloria. Alij autem cœli mouentur nouem.Sicut & virtutes omnes in nobis viatoribus mouentur per diuersos actus & per augmentationem & generationem & corruptionem earum in hominib⁹.Sūt ergo tres cœli virtutes morales:temperantia:iustitia::prout virtus specialis non generalis & fortitudo.Tres alij cœlorū virtualium sunt virtutes intellectuales.s.prudentia: sapientia:& scientia.Tres alij sunt virtutes theologicæ.s.fides spes: & charitas.quæ propinquiores nos deo faciunt.Et post has virtutes in fine aduenit regnum dei in nobis.ita.s.cp nos p̄uenimus ad ipsum:sed prius oportet vt veniat in nobis regnum istarum virtutū.Et qa nullam virtutem a nobis habere valem⁹ nisi a deo:ideo docet nos eas petere pro nobis & proximis nostris cum docet nos orare dicēdo. Adueniat regnum tuum.In quolibet cœlo firmabimus nos per vnā diem de illo loquendo.Et incipiendo ab vltimo.s.cœlo lunæ significante temperantiam.Ad hāc inducit nos ecclesia quadragesimali sua obseruatione:proponens domini nostri exemplum:quia dicit euangelium hodiernum: Mat.iiij. Ductus est iesus in desertum. Desertum est locus continentiæ & austeritatis.Per istam ergo virtutē temperantiæ deseruntur delectationes venereorū.primo per castitatem. secūdo deseruntur inordinatiōes ciborū per sobrietatem. tertio deseruntur elationes vestimentorum per modestialitatem. Communiter in deserto ista seruantur quæ in summa perfectione xp̄s seruauit.vt merito dictū sit.duct⁹ est iesus in desertum.s.temperantiæ.De his habes copiose supra in tractatu de virtutibus.de qualibet harū ibi vide & sume q̄ oportet breuiter.Secundum cœlum est iustitia quæ fm phm est duplex.s.distributiua & cōmutatiua. Et distributiua ꝓ isto sermone ad quem pertinet distribuere honores & præmia bonis dolores & supplicia malis.Et discernere operationes & causarum merita diligenter sine personarum acceptiōe. Et hic de conditionibus iudicum & rectorum quas debent habere quas omnes optime seruabit iudex noster & dominus omnium in finali iudicio.Et quæ sunt quæ corrumpūt iudicium quæ ibi esse non poterunt &c.Vide in.iij.p.de materia iudicij in.c.s.Et sume prout placet adducēdo ad finale iudicium.Thema em̄ de euangelio est.Iusti in vitam æternam.s.ibunt.Tertium cœlum seu pars huius cœli tertij q.d̄ dicitur Mercurij cœlum qui fm gentiles dicitur deus mercatorum:est iustitia commutatiua in qua quotidie se habēt exercere in diuersis contractibus emptionis & venditionis p̄mutatiōis & mutuationis:vbi fiūt multæ fraudes quæ sunt contra iustitiā cōmutatiuam. In quidditate in qualitate & q̄titate siue numeri siue mensuræ siue ponderis siue pretij si ue recōpensationis:vt cū vult duas pro vna vt in vsuris.de in.ij.p.in ti.i.Quartū cœlū est ꝓ⁹ fortitudis & hęc ꝓsistit in finali p̄seueratione laboriosoꝝ & euangeliū est Filij hominis erit in corde terræ.s.in lapide q̄ significat fortitudinē trib⁹ dieb⁹ & trib⁹ noctib⁹.i.in his trib⁹ dieus i die ꝓspitatis & in nocte aduersitatis.vide de his.ē.de ꝓ nutib⁹. Deinde De trisequitur de aljs trib⁹ cœlis.i.virtutib⁹ intellectualib⁹.s.pru plici dētia q̄ est triplex.s.Ethica quo ad seip̄m bene agendū. Oe pruden conomica quo ad familiā suā & Politica quo ad ciuitatem tiar suā.Et euangeliū dicit.Veritas liberabit vos.s.a pctō.ꝓbitas s.prudētię q̄ ē recta rō agibiliū.Deide de scia:vt.s.cognoscat se quo ad aiæ nobilitatē.quo ad corporis vilitatē:& quo ad ꝓditionē suā.Et in Euange.Surge ad aiæ nobilitatē contemplandā.Tolle grabatū tuū quo ad corpus &c.Ambula scīē do lectū vel stratū tuū.De sapientia cognitionis diuinorū per contemplationem in euangelio.Duxit Iesus discipulos in montem excelsum.De hoc.ē.de dono sapiētiæ. Tres alij cœli sunt virtutes theologicæ:& de fide in euangelio de channaēa.Magna est fides tua.vide de fide.De spe ex epla. De charitate.feria.ij.in euan.Ego de supernis sum.vbi est perfectissima charitas.vide supra de charitate.

§.IIII.IN TERTIA PETITIONE DI

citur.Fiat volūtas tua &c.Et hæc triplex fm illd apli ad Roma.xij.Voluntas dei bona bene placēs & perfecta.Bona q̄dem est in vitatione prohibitorū:beneplacens in obseruatione præceptorum:perfecta in adimpletione cōsiliorum. Primo dicatur de præceptis negatiuis.vt est primum & secundum legis decalogi:& respiciunt deū. Et per primū prohibetur omnis superstitio qua non recte colitur deus.vide in ij.parte de superstitionib⁹.Per secundū prohibetur periurium & blasphemia.de quibus ibi in suis capitulis.Sequentia respiciunt proximū:vt.s. non offendatur in persona propria. Non occides.Non in coniuncta.Non mœchaberis. Nō in substātia.Nō furtū facies.Nō in fama.Nō loq̄ris falsum te stimoniū vbi de mēdacio.De qb⁹ habes in.ij.pte i.c.pprijs. Vltima p̄cepta negatiua respiciūt subiectū propriū quo.s. ad desideria mala.Nō ꝓcupisces rē ꝓximi tui &c.Præcepta affirmatiua sunt duo.s.de sctificatione sabbati.de obseruatione festorum.secundum de veneratione parentum & hoc s.reuerendo:obediendo & subueniendo.Voluntas dei perfecta est in obseruatione consiliorum.s.obedientiæ castitatis & pauptatis.de quorū horū vnus sermo t.isi q̄ de ꝓsilijs tribus vnus sufficit.Et de vltimis duobus p̄ceptis.s.Nō cō cupisces &c.etiā vnus expediet materiā.Si quis vult aliq̄tu lū fantasia laborare sine difficultate themata ex euāgelijs occurrentibus de die in diem congruentia ad materiam inueniet.Sed sine hoc potest continuari materia:& postea euangelia exponere:nec multum refert.

§.V.IN QVARTA PETITIONE PA

nem nostrum quotidianum da nobis hodie.Est autē septuplex panis spūalis quibus nobis datur gratia ad faciendum voluntatē dei quæ est vt virtuose viuamus:signata p̄ septē panes ḡbus xp̄s satiabat turbas in deserto.Et quidam ex his dantur nobis in ingressu vt baptismus & cōfirmatio.Quidā in ꝓgressu.vt eucharistia ad cōfortandū.Pnia ad medicādū.Matrimoniū ad multiplicandū naturaſr.Ordo ad multiplicandum spiritualiter.ſper administrationem sacramentorum & instructionem populorum quæ ad ornatum pertinent.Extrema vnctio datur nobis in egressu.s.de mundo. Et de istis tribus potest fieri vnus sermo.s.baptismo confirmatione & extrema vnctione.declarando præcipue de effectibus eorum & necessitate sumēdi.De eucharistia & de excellentia ipsius sacramenti & vtilitate.Nam de præparatione digna in cœna dñi dicetur.De pnia tres sermones:vn⁹ de contritione.secundus de confessione.tertius de satisfactiōe. & p̄cipue quo ad restitutionē faciendā. De ordinis sacramento vnus sermo.Et ibi quō oporteat eos reuereri etiam si sint mali.Et de ꝓtate eorum in sacramentoꝝ confectione: vt eucharistiæ quātūcūq; essent mali.In absolutione peccatorū:claue tū non errante:& ideo docti quæri debent.In excōmunicatione per episcopos facienda quantum nocet:& quantū debet obseruari.De sacramento matrimonij vnus sermo:& ibi de aliquibus impedimentis:contra q̄ sæpe fit ex ignorantia:& de illis quæ dirimunt.De actu cōiugali.p̄ ut videtur necessariū.semp tū omni honestate verborum seruata & non necessaria.Et de diligentia habenda in cōtrahendo & causa.De sacramentis autem habes diffuse in.iij.p̄te.in materia sacramentorum.

De septuplici pane spūali.

De triplicidifferentia cœlorū fm qd̄ sunt ꝓ⁹ tes.

quid sit desertū.

§.VI.IN QVINTA PETITIONE DI

citur.Dimitte nobis debita nostra. Triplex autē debitū ꝓtrahimus cū deo.Primū est pctm originale qd̄ ex parētibus cō trahimus.hoc nos constituit debitores priuationis diuinę visionis.ꝓpter quā fœlicitamur:sed per baptismum delet seu soluitur.Sed'm est pctm actuale mortale per quod effici mur debitores gehēnæ:& p̄ pniam verā soluitur. Tertiū est veniale.qd̄ facit nos debitores pœnæ tēporalis hic vel in purgatorio:& multipliciter illud soluit. Sed qa præcipuū debitum est mortale.ideo de his p̄cipue agendū q̄ reducunt ad illa tria.de quibus Io.in cañ.sua ait.Oīe quod est in mūdo.i.in mūdanis peccatorib⁹.aut est cōcupiscētia carnis:aut ꝓcupiscētia oculoꝝ:aut superbia vitæ.Sed vt apertius dicatur ista sunt septem q̄ capitalia dñr:qa capita sunt & præcipua multorū aliorū q̄ a se oriunt.s.superbia q̄ fm aliquos includit inanē gloriā.Auaritia:luxuria: inuidia:gula:ira:accidia. Vnde versus dat qui ista septem ꝓtiner in isto noīe.Saligia cuius literę sunt principia noīm dictorū vitioꝝ.Versus.Vt tibi sit vita semp saligia vita.Beatus Greg.tamē in moral'. ponit inanē gloriā vnū ex septē capitalibus.& superbiā reginā & matrē oīm istoꝝ septē. quē sequitur beatus Thom. ij.ij.Ad quod videtur facere. quod ait Salomon Eccles.xj. Da partes septem necnon & octo.i.octauā vt.s.soluas integraliter ista debita:si icurristi per pniam. De quolibet ergo sit vnus sermo prout occurrit euangelio & pœnitētdo roga deū vt dimittat:qa sine ipso factum est nihil in pnia.De his habes diffuse in.ij.parte diuersis titulis & capitulis. vbi vide vel in.ij.ij.Et fm ordinem assignatum dominica i ramis palmarū de superbia cōtraria humilitati quā Christus ostēdit in eo quod dicitur.Ecce rex tuus &c.in euangelio vel in epistola.Humiliauit semetipsum &c.

Detriplici tētatore.

§.VII.IN SEXTA PETITIONE DI

citur.Et ne nos inducas in tentationem.Vbi notandū ꝙ triplex est tētator:fm illud apli ad Eph.Non solum est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinē &c. Et in sequentia. Mundus caro;dæmonia:diuersa mouent prælia.De tentatio ne ergo mundi & suis vanitatibus.ij.seq̄.vbi dr in euāg.nūc iudiciū est mundi.materiam habes in secunda parte in titu. de luxuria.in.c.de amo.huius seculi.De tentatione diaboli seq̄.ij.Simon ecce sathanas expetiuit vos &c.Vel melius vigilate & orate ne intretis in tentationem.De tentatione carnis & passionibus sensitiuę partis quæ sunt multę in epistola.vere dolores nostros ipse portauit.Vel cœpit Iesus tędere & pauere & mœstus esse:quæ passiones sunt Feſ.v.de tētatione qua tentant hoies circa cōionē. Aliqui vt non plene credāt. Alij vt nō ad ipam accedāt. Alij vt indigne eam sumant.vnde i epla.Probet aūt seip̄m hō.s.circa hmōi.Et ibi de debita p̄paratione ad sacramentū eucharistiæ sumēdum.

§.VIII. SEPTIMA PETITIO EST.

Sed libera nos a malo.Hodie hoc petit gen⁹ humanū a xp̄o pendēte in cruce.Vbi petit liberari a triplici malo quod sustinebat.s.ignorantiæ.Sed ad hoc liberat verbo suæ doctrinæ in cruce:per septem verba sacratissima quoꝝ vnū est de dilectione inimicoꝝ.Orat em̄ pro eis.Pater dimitte illis qa nesciunt &c.Ignorant em̄ hoies hanc veritatē.s.debere parcere inimicis.Et sic considera de aljs diuersa monita.Secundo a malo culpæ.q̄ sicut sunt septem.ita septies effudit sanguinem ad liberādum ab hmōi culpis.in circūcisiōe.in horto.in flagellis.in coronatione de spinis.in effusione sanguinis de manib⁹.item de pedibus.& demum de latere lanceatransfixo.A malo pœnę multiplicis:vt gehennæ & mortis corporalis & alſa quib⁹ demū liberat merito suæ passiōis. Sabbato sancto cū aia eius esset in limbo.aiæ illæ quæ ibi erant dicunt libera nos a malo.s.illarum tenebraꝝ quas ibi patiebantur.Vbi dicendum est de diuersis locis inferni.In die resurrectionis petens humanum genus liberari per suā resurrectionem a malis.ostēdit per exemplum in sua resurrectione:quomodo liberabitur demum ab hoibus malis illis qui Christo erunt vniti per gratiam.si hæc habebunt spiritualiter dotes corporis sui glorificati.s.charitatem prudētię:agilitatem obedientiæ seu iustitię:subtilitatem temperātiæ:impassibilitatē ꝓstātiæ.Et p̄ dotes aiæ a malis aiæ quę hic patitur.& de dotib⁹ corpis a malis corporis.Vnde de gloria aiarū & corpoꝝ btorū dicit vt placet.& de xpi resurrectiōe p quā ab his oibus malis liberamur.Vñ concluditur Amen. quod est affirmatiuum eius quod dictum est.

¶De partu beatissimę virginis. Cap̄.XXXI.

APERIT FILIVM SVVM PRI

mogenitū.Lu.ij. In ipso autē partu ne oīno esset occultus stella magis in oriēte.Sibylla octauiano in occidēte iperatori.Angelus in iudæa q̄ dr in meditullio mundi apparens cum maxia claritate & splēdore:pastoribus manifestauit istā sanctissimā natiuitatē dicens.Euangelizo vobis gaudium magnum quod erit oīi populo:quia natus est vobis hodie saluator.Et cū ipsa multitudo militię cœlestis exultans cœpit canere. Gloria in altissimis deo.Lu.ij.Si ergo tm̄ lętat sublimitas angelorū:mlto magis iocūdari & festiuare debet humilitas hoim.ita per hoc sublimata:quia natus est principaliter nobis. Non em̄ (vt ait apls ad Heb.ij.)angelos:sed semen abrae apprehendit de virgine natus quę peperit filiū suum primogenitum. Et ad hoc exhortatur Leo papa in sermo.dicēs. Saluator noster dilectissimi hodie natus est gaudeam⁹:neq; enim fas est locum esse tristitię vbi natalis est vitæ.Nemo ab huius diei alacritate secernit.vna cunctis lætitiæ communis est ratio. Exultet iustus:quia appropiquat ad palmam.animetur gētilis:quia vocatur ad vitam.gaudeat peccator quia inuitat ad veniam.Verbum em̄ dei deus filius dei ad liberandum hominem ab æterna morte factus est homo. Hæc ille. Ecce causa lætitiæ.Certe si aliqua ciuitate obsessa a pessimis inimicis homines illius fame & siti deficientes omnes in procinctu essent vt traderentur in ore gladij ad mortem: quidā adueniens liberaret:qs ibi esset qui non summe gauderet & solēnia ageret;Ciuitas huius mūdi obsessa etsi possessa erat a diabolo & angelis eius:deficiebant homines fame veritatis:& siti bonitatis.Cū hinc migrabant ad mortem ęternam descendebant.Venit de cœlo rex ille magnus factus parvus & liberauit mundū virtualiter & causaliter per sapientiam suam.Venit ad nos quando peperit beata maria filiū suū vnigenitum.Ipse est rex fortis & potens in prælio contra antiquum hostem.& ideo gratulari omnes oportet non in mundo: sed i deo.non in corpore ipsum ornando & vitiose delectando.sed in spiritu & animo qui liberatus est.Hius figuram præcessit quando tempore Ezechiæ regis iuda obsessa erat ciuitas regalis hierusalem ab immensa multitudine exercitus sennacherib regis assyriorū.& ita coarctata ꝙ homines eius timentes eam campi in multa amaritudine anxietate & lachrymis residebant.Sed media nocte angelus descendēs de cœlo liberauit eam occisis centum octoginta tribus milibus de exercitu sennacherib.propter quod confusus & deuictus reuersus est vacuus in terram suam.Populus autē liberatus multis diebus festiuauit gratias agēs deo: expletus multis diuinis de spoliis inimicorum.Quā historiam licet obscure videtur tangere & figuram Esa.ix.vbi ait. Populus gentium qui ambulat in tenebris vidit lucem magnam:& sedentibus in vmbra mortis ideſt in timore & tristitia:lux orta est eis scilicet angelus illuminans prosternēs inimicos:& ex liberatione lætificans eos:& quasi figuram exponens:& illuminationē & liberationē ostendens.paulo post subdit.Paruulus enim natus est nobis scilicet iesus.Et de magnificentia eius dicit.Vocabitur nomen eius admirabilis:consiliarius:deus.loco quorum nominum.lxx.posuerunt Magni consilij angel⁹.Hic est qui media nocte nascēs venit ad nos prosternēs virtualiter dæmones inimicos nostros.Et de cœlo veteri virginalis venit.cū scilicet beata maria peperit filium suum vnigenitum.In quib⁹ tria possunt notari:& considerari.

¶Primo fœcunditas gaudiosa:ibi.Peperit,
¶Secundo virginitas generosa.ibi.filium suum.
¶Tertio vtilitas amorosa.ibi.vnigenitum.

§.I.QVANTVM AD PRIMVM SCI

endū ꝙ qa in veteri testamēto multiplicabat cult⁹ diuin⁹ p̄ carnalē.ꝓpagationē:qa solū illi de pplo iudeoꝝ colebāt verū deū:aljs natiōib⁹ idolatriæ deditis,iō vocabāt illi p̄es & mulieres dñatiōi filioꝝ:vt ipsis multiplicaris multiplicaret

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare i cultus diuinꝰ. ſa multis exercitatus. Et ſterilitas tunc erat in veteri teſtamẽto ſterilitas hebat i opprobrium.

opprobriũ eriã ỹ ginitatis q̃ſi res infructuoſa. ſoꝛcũditas in cõmendationẽ & gloriã. Vñ. b. Hiero. contra Iouinianum. Quis ignoret ſub altera vel alta dei diſpenſatione: oẽs retro ſanctos eiuſdẽ fuiſſe meriti: cuius nunc ſunt chriſtiani. Quõ Abraam placuit deo in coniugio: ita nunc deo placẽt in caſtitate. Seruiuitille legi & tpi ſuo: ſuiamus & nos legi & tẽpori nr̃o: i quos fines ſæculoꝝ deuenerũt. xxxiij. q. iij. quis ignoret. Veruillaſoꝛcunditas mulierũ erat cũ dolore maximo. Vñ dictũ fuit & datũ a deo in punitionẽ & maledictionẽ ꝓpter trãſgreſſionem dñici præcepti primæ matri Euæ in ꝑſona oĩm matrũ. In dolore paries filios. q dolor, ꝓcedit ex aptione meatuũ & illoꝝ locoꝝ ex qbus egredit puer de vtero matris. Sed ab iſta maledictione ſuit excluſa beatiſſima maria & opprobrio ſterilitatis. Peperit em̃ neſciens mater virgo virũ ſine dolore ſaluatorẽ ſęculoꝝ. Sicut eũ xp̃s corpus ſuũ reſuſcitauꝰ traxit de ſepulchro ipo remanẽte claſo & ſignato ſigillo ſummi ſacerdotis. ſic exiuit naſcens de vtero ỹginis ſaluo ſignaculo ỹginali. vñ nullũ dolorẽ ſeu ſit ſed ſummũ gaudiũ. Eſa. xxxv. de ea dr̃. Exultabit ſolitudo. i. ỹgo nõ viro cõiũcta. germinans germinabit laxabunda: & laudans. i. pariet. ſicut germinat terra vel arbor abſq; apertione: ita brã ỹgo ſine violatiõe cũ magna lætitia dixit ipe ieſus naꝰ cũ exhortaret diſcipulos ſuos ad toleantiam paſſionũ. Mulier cũ parit triſtitiã hẽt: q a venit hora eius. ſ. partꝰ & doloris. Sed cum peperit. ſ. maſculum iã nõ memi nit pſſuꝛæ ꝓpter gaudiũ: q a natꝰ eſt hõ in mũdũ. Itaem gaudet ex ptu maſculi: q a ſpat inde gliam & vtilitatẽ ſbi & do mui ꝓſequẽdã. Quãtũ igit gaudium habuit btã maria quæ nullã mixturã habuit doloris i ptu ſuo: ꝛt habẽt mulieres: & ſciret deũ ſe peperiſſe & hoiem ad ſui gliam & honorem & mũdi totius ſaluationẽ. Sed o virgo beatiſſima eſi ꝓpter impuritatẽ noſtrã indigni ſumus te alloqui præ magnitudine dignitatis & ſanctitatis tuæ. tu cũ inclyta benignitate tua dignare nobis ediſſere vñ gaudium tibi in partu iſto cũ ſola inueniaris cum vetulo ſponſæ tuo ioſeph nõ in domo a frigore & vẽtis pꝛecta: ſed in pandochio vndiq; tenebroſo & magis aialib9 q̃ hoib9 apto. Nõ conſortata a ſocietate mulierũ te viſitantiũ vt conſueuit: ſed ab oĩbus fœminis ſegregata. Nõ in lecto quieſcens: ſed in terra vel lapide duro. Nõ tibi ignis deſeruiens: ſed frigus intẽſum mediꝫ noctis. Nõ pãnis calidis te vel puerũ: aut ſeꝛicis cooperiẽs: ſed modicis & vilibus pãnis eum inuoluit ac fœno cooperuit. Nec ibi cibi ſolennes & delicati parati quibus indigẽt mulieres in partu. Non confectiones: non vina prec̃oſa. Vnde ergo tibi gaudium & delectario in tãta paupertate & auſteritate. Credo reſpõderet: ſi pñs exiſteret. Gaudium experior & ſuauitatem quæ declarari non poſſet. Illud eſt enim verũ gaudium qd̃ non de creatura: ſed de creatore ꝓcipit. Cuius comparatione oĩa pulchrũ fedũ: oĩa dulce amarũ: oẽ qd̃ delectari poteſt moleſtũ. vt ait. b. Berñ. Quõ em̃ non gaudebo ſumme in dño & exultabo ĩ deo ieſu meo ex meo vtero nato. Abrãa a longe vidit hoc myſterium in figura cũ tres vidit & vnũ adorauit. vidit & gauiſus eſt. Io. viij. Et ego in q̃ iſta tria vnita ſunt: deus anim9 & corp9 in vna ꝑſona in vtero meo ſine lætitia ꝓmanebo. Certe cor meum & caro mea exultauerũt in deũ viuũ ex me genitũ. Qui cum ſit ſons & origo oĩs bonitatis: omnis dulcedinis & ſuauitatis. cuiꝰ odore reuiuiſcunt mortui: cuius aſpectu lætificant angeli: cuius iuſſu mouenẽ cœli: ſuperabũdo gaudio ipſum incarnatum aſpiciẽdo. Nõ egeo cõſolatione hũana: q̃ diuina ꝑfruor: nõ ſocietate mulierũ cũ aſſit exercitꝰ angeloꝝ canentiũ. gl̃ia in excelſis deo. Nõ cibũ & potũ affecto. cũ ante me panem qui de cœlo deſcendit viuum habeam: omne delectamẽtum in ſe continẽt & oĩm ſaporẽ ſuauitatis. Probat Alber. vbi ſ. iſtud gaudiũ fuiſſe maximũ multipl̃r. Nam ſi in conceꝑ prione ipſius filij habuit magnum gaudiũ valde multo magis in parturitione. De cõceptione pater ꝙ mulrã lætitiã habuit. Nã gaudiũ orit ex bono cũ. ſ. concupitũ poſſidet. iuxta illud Iob. in. Quaſi effoditẽtes theſaurũ gaudẽtq; vehementer cũ inuenerit ſepulchrũ: & hoc qa ſperãt ibi inuenire theſaurũ qd̃ cupiũt. Antiq em̃ in ſepulchris dñorũ cũ eis ponebant theſauros. & quanto maius bonũ tanto maius gaudiũ ſequitur cũ habeẽ. Ex ſummo igitur vniuerſali bono habito maximũ gaudiũ ſequeẽ in habente. Sed in ipſa cõceptione de⁹ pater dedit ỹginj filiũ ſuũ: & cum illo nobis oĩa bona donauit: ergo ſummũ gaudiũ habuit. Verum in ipſa conceptione ipſum gaudiũ ſeu delectationẽ videbat & experiebatur viſione intellectuali: in natiuitate autẽ ſenſuali & intellectuali. vñ in conceptione tm̃ reficiebatur intellectus: in natiuitate autẽ intellectꝰ & ſenſus. vñ maius gaudiũ. Nã ſimilius gaudio patriæ: vbi oculus corporis reficietur in xp̃i humanitate. & oculus animæ in ei⁹ diuinitate ſm illud. Ingredietur & egredietur & paſcua inuenier. Io. x. Meliori aũt & honorabiliori filius eſt melius & honorabilius. Ergo maius gaudium beatæ mariæ in natiuitate filij ſui q̃ in conceptione. Secunda ratio eſt: qa bonũ additũ bono facit maius bonũ: ergo magis illud cum ſit duplicatũ cauſat dilectionẽ & conſequẽter delectationem: & gaudium in natiuitate ſeu partu beatæ mariæ gaudiũ fuit duplicatũ. Debeato quoq; Ioan. bapti. dictum eſt per angelũ patri. Multi in natiuitate eius gaudebũt: qa cõiter maius gaudiũ eſt de ptu q̃ de conceptu creaturę. Tertio beata mariꝫ vbi prius gaudebat ſe virginem concæpiſſe pariendo gauiſa eſt ſe virginẽ peperiſſe. quod aliud magnũ miraculũ fuit: & ſe virginẽ puerũ ſuũ lactare ipm regẽ angeloꝝ ſola virgo lactabat vbere de cœlo pleno canit eccl̃ia. Cum autẽ gaudium ſit de bono recepto: recipiens ergo maius bonum maior ei extat cauſa gaudij. Et q̃uis in aſſumptione eius in cœlũ xp̃o ei obuiam veniẽte: & angeloꝝ ordinib9 & ſanctoꝝ agminib9 comitãtib9 maximũ gaudiũ habuerit: qa illud fuit gaudiũ beatæ & cõtinuæ fruitiõis qd̃ nulla ſecũ cõpatitur triſtitiã laborẽ vel neceſſitatẽ. qd̃ nondũ in vita perc̃eperat. vnde & tunc gaudiũ plenum quod potiſſime chriſtus docuit poſtulare di. Petite & accipietis: vt gaudium veſtrũ ſit plenum. Ioã. xvj. Vtiq; maius fuit illud in aſſumptione actualiter omni gaudio vitæ. Sed gaudiũ in cõceptione & natiuitate fuit maius illo cauſaliter. Nã q̃ facta fuerat mater dei qd̃ fuit ſine corruptione & natiuitate fuit cã tantæ exultationis: tantæ gloriæ & tantæ gr̃æ ſibi collatę: qa electa erat vt eſſet mater dei. Cum ergo hora ꝓtus aduenijſſet circa mediã noctẽ ſolaq; cũ ioſeph in diuerſorio eſſet in contẽplatione ſuſpẽſa gaudio ſupernæ patriæ repleta vidit añ ſe paruulũ vagientẽ ex ſuo vtero ꝓceſſiſſe in terrã iacere: ſubito vt pie credi & dici põt: genu flectit ante eum dicens. Saluete mi dilecte fili. Adoro te deum meum qui dignatus es pro ſalute mea & oĩm hominũ hanc vallẽ lachrymarũ itrare. oſculaꝛ faciẽ ei⁹ dicẽs. O facies plena oĩm gr̃arũ in quã deſiderãt angeli ꝓſpicere. Manus oſculatur dicens. O manus beatiſſimæ quot infirmos eſtis ſanaturæ quot mirabilia operaturæ. Oſculatur & pedes dicens. O ſc̃tiſſimi pedes: quãtũ diſcurretis p varias ciuitates & caſtra ad docendũ & laborandũ p̃ puerſiõe peccatorũ. Et quia puulus ipe primã vocẽ emiſit ſiſem alijs foris plorans: mater pia nõ ignorãs ipm moleſtiã frigoris ſentire. pati em̃ venerat p nobis: pãniculos de capite ſuo aſſumit & inuoluit eũ & vt ãhelitu bouis & aſini aliqualiter caleſiat in medio coꝝ in p̃ſepio ponit. Non ſecluditur ioſeph a gaudio iſto: & appropinquare non audens præ lætitia lachrymas fundit deũ humanatũ. p ſaluatioẽ oĩm ita humiliꝫ natũ p̃ iocunditate exultat & ſe capere nõ põt bñdicens & laudans deũ.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM

Filiũ ſuum peperit dẽte euã geliſta quare.

dico ꝙ notaꝛ virginitas generoſa vel glorioſa in eo ꝙ dr̃ filium ſuũ. Nulla mr̃ dicere poteſt cũ ỹitate filiũ quẽ parturit eſſe ex toto ſuũ. Nã cũ quælibet alia ꝓcipiat ex viro: vterꝫ ibi partem habet. Mater em̃ eſt pricipiũ paſſiuũ in filio materiam adminiſtrãs. Pater vero eſt principium actiuum: & quaſi formam materię mulieri tribuens. vnde & principalius operatur: & ideo magis eſt patris q̃ matris. & magis qs tenetur patri q̃ matri cæteris paribus. Sed ſola beata maria peperit filium ex toto ſuum: quia non fuit principium actiũ ex parte viri cũ nullus ibi pater. nec ioſeph nec alius: ſed totũ illud corp9 ieſu erat de puriſſima carne ſeu ſanguinib9 beatæ mariæ. hoc p̃dixerat Eſaias dicens. Ecce virgo concipiet & pariet filium: & vocabitur nomen eius emanuel. qd̃ interpretatur nobiſcũ deus: qa. ſ. deus & hõ. Concipiet ingt & pariet permanens ỹgo. Nõ ei ſignũ ſeu mirũ ꝙ dñs ibi p̃mittit ſe dare hoib9 ꝙ ỹgo prius exiſtens: & ex viro ꝓiũcta ꝓciperet & pareret: cũ coẽ ſit oĩbus. ſed ſignũ mirabile & ſupra oĩm naturã & morẽ vt ỹgo eſſet & intacta gñaret & pareret.

reret. Sicut em̃ (vt ait Orige.) Abachuc intrauit ad Danielẽ in lacu leonũ deferẽs ei prandiũ bonũ: & exiuit non apertis oſtijs ſed clauſis: ſic beata maria ſaluis clauſtris pudoris cõcæpit & peperit filiũ ſuũ primogenitũ. hoc omnis canit eccl̃ia in ſequentia. Angelus conſilij natus eſt ex virgine: ſol de ſtella. Sol occaſum neſciens: ſtella ſemper rutilans ſemp clara. Sicut ſydus radiũ: proſert virgo filiũ pari forma. Neq; ſydus radio: neq; mater filio fit corrupta. Et vt ſubditur. Si non ſuis vatibus (ideſt ꝓpheris) credat: vel gentilib9). ſ. iudæa incredula) ſibyllinis verſibus hæc prædicta. Sibylle

de ſibyllis quæ xp̃m naſciturũ ex maria p̃dixerũt & paſſurũ &c.

em̃ quæ fuerunt paganæ quibus ob meritũ & excellentiam virginitatis datus eſt a deo. ſm bea. Hiero. ſpiritus ꝓpheriæ de hac virgine longe ante & partu eius prænuntiauerunt. Sibylla ryburtina ſic ait de xp̃o. Naſcetur in bethleem chriſtꝰ & annũtiabit in nazareth regente tauro pacifico fundatore. O fœlix illa mater cuius vbera illũ lactabũt. Sibylla erithrea multa de eius paſſione &c. Refert bea. Tho. iij. q. q. ꝙ in ſepulchro cuiuſdã gentilis qui longe ante tp̃s incarnationis obierat: ex terra eſſoſſa educto cadauere reperta eſt ad caput eius lamina aurea hanc ſcripturã continens Chriſtus naſcet de virgine maria & credo in eũ. O ſol iterum me videbis

Nota ꝓphetiã de natiuitate xp̃i.

conſtantini & hyrenem tẽporibus. quod ideo dictum eſt qa tẽporibus illius Cõſtantini non magni: ſed alterius imperatoris & hyrenẽ matris eius. qui poſt multos annos a Cõſtantino magno imperiũ tenuerũt repertũ eſt illud ſepulcrũ. Patet & hoc per miraculũ maximũ quod romæ euenit. Nam (vt ait Inno. iij. vir vtiq; maximæ auctoritatis & ſanctitatis) cũ romani tori orbi dñarenẽ & pax vbiq; regnaret: fecerunt romani ipſi quoddã templum notabile vbi ſtatuam poſuerunt romuli primi vrbis ædificatoris quẽ in deum colebãt. Vocaruntq; illud templum pacis. Siſcitati quoq; ſunt per idolũ apollinis quantũ templũ illud duraturũ eſſet. Qui eis reſponſum dedit ſcilicet diabolus per eum vſq; quo virgo pareret & virgo permaneret. Et quia viſum eſt eis impoſſibile virginẽ parere (quod verum eſt ſm communẽ curſum naturæ) ſcribi vel ſculpi fecerunt in valuis eius. templum pacis æternum. æſtimantes nũq euenire poſſe ꝙ pareret ỹgo. Sed nocte qua natus eſt chriſtus: templum illud fundit9 corruit: quia ſcilicet virgo peperit tunc filium ſuum primogenitum. Cum em̃ (vt refert Lu. in euang.) exiſſet edictum a Cæſare Auguſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis. ſ. Octauiano. Et vt diligentius fieret: ordinatũ erat vt quiliber ſe deſcribere faceret in ſua ciuitate originali. in ipſa ſui deſcriptione ſoluebat certam monetam pro cenſu: vt ſubdit9 romano imperio. Itaq; bea. Maria cum eſſet vicina partui: nec huic mandato aſtringeretur: quia mater iã effecta regis omnium: tamen vt exemplũ præberet omnibus obediẽtiæ & reuerentię maioribus & præſidentibus etiam ſæcularib9 & diſcholis. cũ ille Octauianus infidelis eſſet. ſm illud Pet. in can̄. Subditi eſtote dñis veſtris: non ſolũ bonis & modeſtis: ſed etiã diſcholis. aſcẽdit ipſa beata mater dei de Nazareth ciuitate ſua cũ ſponſo ſuo & aſella. p ſarcinulis ſuis. & aliq̃n iuda cũ Ioſeph ſpõſo ſuo & aſella. p ſarcinulis ſuis. & aliq̃n ꝓ ſponſa ſua cũ feſſa eſſet poſſet ibi ſedere bouẽ forte vẽdens ꝓ ſponſa ſua cũ feſſa eſſet poſſet ibi ſedere bouẽ forte vẽdo pro ſolutione cenſus romani. Sed illæ mulieres bonæ q̃ erant vicinæ habitationi virginis in nazareth vt pie mediꝫ tatur & notat dñs Io. do. in quodã ſermo. vidẽtes beatã mariã grauidã licet crederẽt ex ioſeph ꝓcæpiſſe: expectabãt cũ magno deſiderio pñtes eſſe in partu eius. Erat em̃ tanta pulchritudo eius & honeſtas & ſanctitas & affabilitas & ſapiẽtia ꝙ videbatur quaſi vna fruitio cõuerſari cũ ea. ꝓpter qd̃ vicinæ eius valde affectabant eſſe cũ ea & loqui ſecũ: ſed ipſa ſe totã deo referẽs amabat ſolitudinẽ. Pariſſime ad oſtium dom9 ſe reperiebat. min9 ad feneſtras aſpiciebat: ſed in templo & domo ꝓuerſatio ei⁹: cũ hoibus quaſi nũq loquẽs niſi ex ardua neceſſitate: cũ angelis autem & deo frequentiſſime in oratione & ꝓtẽplatione ꝓfabulabatur. Poterant ergo illæ vicinæ dicere inter ſe. Veniet pro certo: veniet dies partus eius. tunc indigebit noſtro adiutorio: vocari nos faciet ad iuuandũ. Intrabimus domũ eius & habebimus copiam ꝓuerſandi cũ ea. O q̃ erit gratioſus fructus tã ſanctæ: tam pulchrę: tam honeſtæ iuuẽculæ. Ita hũilis ẽ & amoroſa: ita pura ꝙ dare ad lactandũ filiũ ſuũ alteri nõ patiẽt. Ipſa ex ſuis vberibus lactabit: ipa pãnis inuolue: ipa in vlnis ſuis tenebit. Sed cũ tenebit eũ i gremio vel brachijs ſuis: nos aliq̃n pie & reuerenter auferem9 de manib9 ſuis & ducem9 in domos noſtras vt non reddam9: & ſic cogeꝫ intrare domos noſtras vt reddam9 ei paruulũ ſuũ: qd̃ nõ faciem9 niſi aliꝫtuliũ imoreꝫ nobiſcũ & alloquaꝫ & ita nõ erit aliena & ſeparata a nobis. Neſciebãt iſtæ diuinũ myſteriũ ꝙ dei mater eſſet nõ hois puri & cõcæpti ex Ioſeph. Inſtãte ergo tẽpore partus recedẽtes de Nazareth pergũt in bethleẽ. Applicãtes añq illuc tarde: vt pie ꝓſequit bea. Vincen. in quodã ſer. natiuitatis: vadit ad aliquod hoſpitiũ vt ibi recipiaꝫ. Sed hoſpes cernens illũ vilibus indutũ & pauperẽ arbitraꝰ dicit ei. Nõ poſſum bone ſenex vos hoſpitari: qa pñs nobiles expecto iſto ſero. ꝓgit ad aliud hoſpitiũ vt recipiaꝫ. Interrogat ille. dñe q̃t equitaturas & famulos habetis? Rñdit nr̃las: ſed aſellũ & bouẽ & vxorẽ mea. At ille. Iſtud nõ eſt pro vobis: ſed ꝓ habẽtib9 multã pecuniã ad expendẽdũ. hoſpitale eſt pro pauperibus illud quæratis. Vadit ad aliud hoſpitiũ. dicit illi patron9. O ſenex miſer quõ nõ erubuiſti ducere in vxorẽ tã delicatã iuuenculã vade alio: qa hic non poteris manere. Et ſic pauperculus Ioſeph neſciebat quo iret: & ꝑcipue dolebat de beata virgine quã ſciebat matrẽ dñi ab hoib9 cũctis venerandã & nouerat eſſe tenerã virginis verecundiã. Sed ꝑfortabat eũ beata virgo dicens. Nõ eſt abbreuiata manus dñi. Eamus ad aliquẽ locũ remotũ a tumultu hoim vt poſſimus quietius deo vacare: & ipſe cui eſt cura de oĩbus ꝓuidebit nobis. Quærentes ergo inuenerũt quoddam diuerſoriũ i. quẽdã locũ ad quẽ refugiebãt hoies cũ iumẽtis tẽpore pluuiarũ quãdã grottã vel tuguriũ. ibiq; cõtulerũt ſe ad pernoctandũ. & circa mediã noctẽ ibi peperit filiũ ſuũ: gaudium matris habens cũ virginitatis honore. nec prima ſimilẽ viſa eſt nec habere ſequentẽ. Et qd̃ dr̃ in libro de infantia ſaluatoris de obſtetricibus beatæ mariæ. ſ. q ibi fuerunt zebel & Salome ſeruientes ip̃i: apocryphũ eſt. vt patet di. xv. ſ. ſtã Romana. imo Hiero. ꝓtariũ expſſe dicit. ſ. q nr̃la obſtetrix ibi nulla mulier ſeruiẽs: ſed quæ ipſa parturiuit ſuũ filium de terra leuauit. Ipa prima q̃ votũ virginitatis emiſit cum ſpõſo ſuo & ꝑfectiſſime ipleuit primiceria fœta ỹginũ oĩm.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM

Prioge nitũ q̃ mõ itel ligitur.

ſ. de vtilitate huius partus virginei. hoc notatur cum dicitur. primogenitum. Eo autem modo dicitur primogenitus matris virginis quo in diuinis primogenitus patris. mõ itel Ego ait ſapientia quæ dei patris filius eſt. ex ore altiſſimi prodiui. ex ore cordis ſeu mẽtis paternæ. vt verbum bonum: primogenita ante oĩem creaturam. Non q̃ ſecundo genuerit aliam ſapientiam vel creaturam de ſubſtantia ſua vt filium: ſed quia nullam ante vel poſtea: ſed vnigenitam iuxta illud Io. i. Vidimus gloriam eius: gloriam quaſi vnigeniti a patre. & ly quaſi non eſt nota ſimilitudinis: ſed expreſſio veritatis: & ſic primogenitꝰ virginis matris chriſtꝰ. Sed quia nullus ante nec poſtea vnde & vnigenitus matris.

Error heluidij hæretici.

Nã qui primo naſcitur ex matre primogenitus dr̃. etiam ſi nullũ aliũ poſtea generet & vnigenitus. Hinc ſumpſit occaſionẽ ſui erroris Heluidius perfidus hæreticus & temerarius blaſphemator ỹginis aſſerẽs ỹginẽ poſt xp̃m habuiſſe alios filios ex Ioſeph vel alio viro: quoꝝ primꝰ fuit xp̃s: & ideo dr̃ priogenitus. Probat hoc etiã ex eo qd̃ in euãgelio narrãturaliq tres xp̃i. vt dr̃ Ioan. vij. Nec enim fratres eius credebant in eum. & illud Mat. xij. dixit ei quidam prædicanti. Ecce mater tua & fratres tui ſtant foris quærẽtes loqui tecũ. dicẽs hos fuiſſe germanos Chriſti & filios virginis. Sed beatus Hieronymus ſcripſit vnum librum contra eum. reprobans huiuſmodi errorem & falſitatem. Nã vt iã dictum eſt primogenitus dicitur non ſolum: quia alij poſt geniti ſecundus tertius & huiuſmodi: ſed etiam: quia nemo ante illũ genitus eſſet ſi nullus poſtea ab illo patre vel matre generet & ralis magis proprie & ſtricte dicitur vnigenitus. Vñ cum dicitur in p̃s. Qui ꝓcuſſit priogenita ægypti. itelligitur etiã de illis q̃ erant vniti parentib9 ſuis. Et ſic dñs in veteri lege ait. In die qua occidit oĩe primogenitũ ęgypti. ſanctificaui mihi oĩe primogenitum iſrael. ad ſignificandum moraliꝫ. ꝙ qñ mortificanẽ principia vitioꝝ: firmãtur radices ỹtutũ. Qd̃ dicit de fratribus dñi facile oſtenditur error eius. Nam in ſcripturis dr̃ frater multipl̃r. & nõ ſolum germanꝰ vel ex vna & eadẽ matre genitus: ſed & cõſobrini dicuntur fratres ſm vulgare vſitatum. Et ſic xp̃s habuit fratres. ſ. Iacobum

Universidad de Deusto
Biblioteca

maiorem & Ioannẽ natos ex maria salome sorore virginis Mariæ ex eadẽ. s. matre Anna natę. Et filr Simonẽ & Thadeũ & Iacobũ minorẽ ex alia sorore virginis natos. s. maria iacobi. Aliqñ etiã fratres dicũtur aliter consanguinei. sicut Abraã dixit Loth nepotẽ suũ fratrẽ. Ne q̃so sit iurgiũ inter me & te: fratres enim sumus. Gen. xiij. & Sarã neptẽ vocauit sororẽ. Christ⁹ etiã discipulos suos fratres appellauit: quando resuscitatus dixit Magdalenæ. Vade ad fratres meos &c. Ioan. xx. c. Quinimmo respectu vnius patris cœlestis oib⁹ communis ipse ait. Omnes vos fratres estis. Matthæi. xxiij. Nullũ igitur filiũ beata Maria habuit nisi dñm Iesum quę virgo semper mansit ante partum in partu & post partum.

Christ⁹ prioge-nit⁹ dr quare.

Dicitur etiam Christus primogenitus non solum naturali natiuitate: sed etiã spirituali qua ex deo nati sunt per gratiã dei electi. Ome quod natum est ex deo scilicet per gratiam ad esse spuale pueniens vincit mundũ. i. vitia mundi. Vñ in Apoc. de christo dr q̃ est primogenit⁹ mortuorũ & princeps regum terræ. i. primus resurgens ad vitam immortalem ex mortalib⁹. & princeps. i. primus & præcipuus sanctorum q̃ se virtuose regũt: & etiã dñium habẽs sup oẽs dños & reges de quo etiã dicit apls ad Rom. viij. Quos præscuit hos & p̃destinauit conformes fieri imaginis filij sui vt sit ipse. s. xp̃s primogenitus in multis fratribus. Ipse em est caput ecclesię ex quo influit omnis vita sensus & motus spũalis in membra ei⁹. i. fideliũ. de plenitudine em eius nos oẽs accepim⁹. Vñ ad oñendã hui⁹ primogeniti excellentiã & priogenitu ræ dixit in figurã ille ãriquus dies. Isaac. Gen. xxvij. qui caligatis oculis videre nõ poterat cũ Iabob vt primogenitũ benedixit. de quo christus descẽdit &c. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni omni. s. odoramẽto virtutum. Det tibi de⁹. s. pater de rore cœli. i. diuinitatẽ cui vniatur: vel quo ad humanitatem rorẽ gratiæ in abũdantia: vt ex te omnibus alijs profluat: & de pinguedie terrę abundantiã. Pinguedo terræ. i. humanæ naturæ est innocentia & iustitia originalis in qua primo fuit homo posit⁹. q̃ postea amissa in solo xp̃o fuit. abundantiã quoq; ei dedit frumenti doctrinæ & sapiẽtiæ vini feruoris & benevolentiæ: olei pietatis & clementię. Seruiant tibi populi. s. gentiũ quod impletũ cernimus: qa gentilium populos conuersos ad fidem videm⁹ christo seruire. Et adorent te tribus: s. iudæorũ quo ad illos qui crediderunt in christum. Esto dominus fratrum tuorũ. idest omnium hominũ: quorum per assumptionem nostræ humanitatis factus est frater. Caro em nostra & frater noster est dicit in figura Gen. Et filij matris tuę. s. synagogæ de q̃ natus est. i. iudei incurrent ante te. quod erit in fine mundi quãdo cõuertentur ad vesperã & famẽ verbi dei patientur vt canes: & circũibunt ciuitatem ecclesię quærentes in eam introduci per fidem & sacramẽta. Qui benedixerit tibi benedictionibus impleat: & qui maledixerit tibi maledictiõibus replea tur. Benedixit christo qui corde credit in xp̃m vt debet. Iste dicit bene de xp̃o. Benedicit ore q̃ verbis fatet veritatem fidei qui deum laudat & orat: qui cõfitetur peccata sua sperãs a Christo indulgentiã. Benedicit ope q̃ imitat eũ in opibus suis. vt em dicit bea. Aug. in ser. Homo sequendus nõ erat q̃ videri poterat: deus sequẽdus erat qui videri nõ poterat. Vt ergo homini exhiberetur qui ab hõie videretur: quẽ homo imitaretur: deus fact⁹ est homo & primogenitus mariæ. Nã post eum naturalem oẽs spiritualiter sumus filij. b. Mariæ. ita vt quẽ peperit filiũ suũ primogenitum omes sequamur post eũ opera eius. Pauperrimus natus est vt tu pauperratẽ diligas saltẽ affectu: & patiẽter feras effectu. In austeritate natus est in medio hyemis: in medio noctis: inuolutus modicis pannis. in præsepio: in medio asini & bouis: cũ magna humilitate natus est deus immẽsus factus paruulus æternus temporalis: paruoq; lacte pastus est per quem nec ales esurit: non in regali ciuitate sed paruula bethleem in diuersoriũ: non in domo natus: & solum vilibus pastoribus manifestatus. Oia ista clamãt humilitatẽ: mundi contẽptũ: corpo rando: iste benedictionib⁹ dulcedinis præuenit gr̃æ & oim ỹrutũ & gl̃ię demũ. Ecce vtilitas hui⁹ sacratissimi part⁹ ỹgi nis. Ecõtra maledicit q̃ male sentit de xp̃o vt iudæus paganus & hæreticus. Maledicit q̃ blasphemat xp̃m & matrẽ ei⁹ vel impatiens murmurat in aduersitatibus vel æstimat sibi veniam daturum permanentem in peccatis in hoc dicẽs eũ iniustum. Maledicit qui verbis confitetur se nosse deum: factis autẽ negat diuitias per fas & nefas congregando: inordinate retinendo & amando. Maledicit qui super alios supbe se erigit: ambit honores: dignitates quærit: gloriã de suis operibus ab hominibus experit. Maledicit qui pompatice incedit: splendide & crapulose viuit: luxurijs insistit: fruitur mundo. Sed his maledictionibus impleatur peccatorum angustiarum tribulationum & demum infernorum.

¶ In Epiphania domini in qua inuẽta est virgo mater cum filio a Magis. Cap. XXXII.

VIDENTES STELLAM GAuisi sunt gaudio magno valde. Mat. ij. Quid fuerit ista stella: & quis viderit bea. Augu. in ser. de Epipha. oñdit di. Vidit magus: obstupuit astrologus. Erubescat hic stultitia mathematicoꝝ q̃ dicunt xp̃m sub cõstellatione seu faro esse natũ: neq; de alio qui nascitur qui hoc credit recte credit. Ista em stella nõ fecit xp̃m mirabiliter viuere: sed xp̃s eã fecit mirabilr apparere. Quid fuit hæc stella q̃ nunq̃ prius apparuit: nec postea visa est: nisi q̃dam lingua cœli q̃ enarraret gloriã dei? Hæc be. Augu. Primo ergo dicit magi fuerũt qui eã viderunt. i. magni astrologi. Et quia assueti erãt aspicere ad cursum stellarũ: ideo vidẽtes nouã stellam inusitatam obstupuerunt. Secũdo damnat errorem mathematicorũ asserentium christum natum sub constellatione illius stellæ: & filr quẽlibet hoiem nasci sub fato seu cõstellatione aliqua: ex qua necessitat ad agendum quæ facit. qd̃ falsum est & hæreticum. Equidem ars seu sciẽtia astrologię habet in sua scientia veritatem sicut alię sciẽtiæ. Et licet sit multum speculatiua & delectabilis: est tamẽ multum fallax quo ad iudicia quę dantur ex ea: & multum temporis exponitur in ea. Ita vt. b. Aug. dicat. xxvj. q. iij. §. hinc etiam. q̃ nihil valẽt ad salutem astrologia & huiusmodi. sed in errorem mittunt: & qui his studẽt curam animæ non habent. Fallax autem est tripliciter. Primo quidem qa cum per multa media & numerum pũctorum oporteat trãs astrolo-ire ad eliciendam aliquam conclusionem de effectibus cor-porum cœlestium: si in vno puncto deficit totum subruit fallax quod iudicatum est. Secundo quia cum causę primę q̃ deus: est subsint omnes causæ secundariæ inter quas sunt stellæ seu corpora cœlestia: & plus possit influere causa prima in effectus causæ secundæ q̃ ipsa causa secunda vt dr in li. de causis. contingere potest q̃ etsi fm causas naturales secũdarias sit sequendus aliquis effectus puta in sectio aeris: inundatio aquarum: siccitas terræ & hmõi: suspendere potest ipsa causa prima deus talẽ influxum ad illũ effectũ ꝓducendũ. qd̃ & aliquando facit: & tunc talia non sequuntur. Et econuerso de⁹ talia inducit ob pctã hoim: q̃ m̃ non erunt in causis secundarijs & constellationibus: vt patet de diluuio quod deus immisit ꝓter causas naturales tpe noe: & de peste inficiente aerem & plurimos occidẽte tpe dauid q̃ ex toto cessauit post triduũ. Et de infirmitate Ezechiæ regis iuda. q fm cãs secundarias debebat mori siue naturales siue demerita sua: & tamẽ prima effectũ illũ euenire non permisit. Et ideo iudicium astrologorum etsi in se non deficeret: tamen deo operãte cõtrariũ fallere potest. Tertio quia si in naturalibus non deficeret vel falleret iudiciũ eorũ tñ in his q̃ pendẽt ex arbitrio & voluntate hoim frequẽter fallit. Et rõ est: qa etsi corpora cœlestia stellarũ influãt in corpora inferiora: vñ & in sensitiuã partẽ q̃ affixa est organis corporeis: & propter hoc etiã inclinant ad mala: tamen voluntas libera remanet ad resistendũ talibus inclinationibus malis. Vnde Ptolemę⁹ maximus astrologus ait. Vir sapiẽs dominabitur astris. Et bea. Augu. in. v. de ciui. dei ait. Non vsq; quaq; absurde dici potest ad quasdã dr̃as corpoꝝ afflat⁹ q̃sdã valere sydereos: nõ autẽ animi volũtates syderũ positionibus subdi. Demũ dicit idẽ Aug. in auctoritate supradicta q̃ hæc stella q̃ nouiter fuit a christo creata: & post officium suum in materiã ꝓiacentẽ resoluta fuit tãq; quædã lingua quæ narraret gloriã dei nati in mentibus magorũ. vnde eam videntes quã ad tẽ-pus amiserant gauisi sunt gaudio magno valde. Vbi notã dũ q̃ tripliciter stellã isti viderunt. s. cũ inuenerunt puerũ cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt.

¶ Prima est stella diuinalis ad quã gauisi sunt: quia inuenerunt puerum.

Christ⁹ prioge-nit⁹ dr

Thema in epiphania dñi pro monc.

De scia

De tri plici stella quã ma gi viderunt.

¶ Secunda est virginalis: ad quam gauisi sunt gaudio magno: ibi cum maria matre eius.

¶ Tertia est stella fidei salutaris: ad quã gauisi sunt gaudio magno valde: vnde procidentes adorauerunt eum.

§. I. PRIMA IGITVR STELLA QVAM

Iesus dr stella q̃ re.

viderunt fuit xp̃s: quã viderũt cũ inuenerunt puerũ Iesum. Qd̃ autẽ Iesus dicatur stella aperte ostenditur Apoca. vltio vbi ipse ait. Ego Iesus stella splendida & matutina. Hanc videtes non mirũ si gauisi sunt: ga in eo causa oĩs gaudij & veræ delectationis. pñ. Replebis me lætitia cũ vultu tuo. Ex hac stella ad nos extẽditur radius syncerę ỹitatis. Ex secunda orit radius misericordiæ & bonitatis. Ex tertia stella innuitur radius perfectæ pietatis. Quantũ ad primã surgẽ ait Esa. lx. c. & illumiare Hierusalẽ. i. fidelis aia: qa venit lumẽ tuũ quæ prius tenebrosa eras & nescies veritatem. Ego ait ipa stella Io. xviij. matutina Iesus in hoc natus sum vt testimonium perhibeam ỹitati. Ecce cæcitas mundi & error cõtrarius veritati: qa beatũ dixerunt homines pplm cui hæc sunt. temporalia bona in abundantia. vt diuitiæ: honores: deliciæ: voluptates: & hmõi. tamẽ in his consistat vera felicitas. Sed certe si sic esset christus erraret qui cum potuisset his omnibus abundare & sine peccato: contraria elegit. incipiens ab ista sua natiuitate. Verum cum Christus sit veritas & errare nõ possit: dicere oportet q̃ tu erras non ista contẽnẽdovt ipse fecit: & cœlestia quærendo. Ois terrena cõtẽpsit homo Christus vt cõtẽnẽda esse mõstraret. ait beat⁹ Augustꝰ. Amanf diuitiæ & adeo vt contẽnenf dei præcepta. Pauper esse voluit in sua natiuitate pannis paucis & vilibus mater inuoluit. Appetuntur honores & gloria. in loco vili nascit oĩbus occultus. delectationes corporis auidissime procurantur etiam inhonestissime. Iesus autem virgo purissimus delectatur in lapide duro. s. præsepis dum vult succurrere mũdo. ait bea. Aug. Et si honorẽ & gl̃iam nõ quærẽs recæpit a Magis: paulopost maximã psecutionẽ ab Herode sustiuit ita vt nocte oporteret matrẽ virginẽ cũ paruulo fugere: & p septẽnium Egypti exilia pati ne occideret. Surge ergo Hierusalẽ o aia & ad istũ radiũ veritatis. s. mundi contemptũ ꝓficiscere & tunc videbis & affluebis delitijs virtutum & gaudijs: & mirabik & dilatabik cor tuũ in die icarnati amorem: quando conuersa fuerit ad te multitudo maris rerũ. s. huiꝰ sęculi ad te cognoscendũ & deũ: & mare sæculi obliuiscendũ.

Maria etiã dr stella

§. II. SECVNDA STELLA SCILICET

ỹ gialis est beata Maria: de qua longe ante pnũtiauit Balaã ꝓpheta dicens. Num. xxiiij. Orietur stella ex Iabob. i. virgo Maria ex illo patriarcha & pplo Iudæoꝝ ab eo originẽ habenti. Et qualis sit illa stella seu cui similis: declarat ecclesia ad eius venerationẽ sæpe decantans. Aue maris stella. Stella autem maris vulgariter dr la tramõtana, quæ ideo maris stella dr: qa dirigit nauigantes p mare aspiciẽtes ad eam: & sine ductu eius de facili hoies submergerent. Hanc stellam non materialem in cœlis: sed virginalẽ in terris viderunt Magi qñ inuenerũt puerũ non solum: sed cum Maria matre eius: vnde gauisi sunt gaudio magno viso puero: gauisi fũt & visa matre. additũ est eis gaudiũ vt magnũ esset. Erat em quædã fruitio videre iuuẽculã speciosissimã: honestissimã: sapientissimam cum paruulo filio suo: & pie credi potest: etsi euangelista non dicat: verbis mellifluis sapiẽtia plenis illis Magis gratias egisse. Ex hac autẽ stella radius ad nos diffunditur miæ & bonitatis. Bonum (vt dicit Diony.) est suipsius diffusiuũ & cõmunicatiuũ: & qa ipsa super omnes puras creaturas bona. ideo bonitatem suæ miæ & beneficiorũ ad nos effundit. Vñ & aurũ sibi oblatũ a Magis nõ modicum prout decebat eoꝝ regiã maiestatem non sibi reseruauit in posterũ: sed vt dicit deuotus. b. Bernꝰ. pauperibus per Ioseph dispersit. Ad hanc igit stellã oportet aspicere: & effectũ bonitatis eius & miæ humiliter implorare. Vñ Fulbertꝰ in sermone. Oportet oĩs xp̃icolas p mare huiꝰ sæculi nauigantes attẽdere ad stellã maris. s. Mariã. hoc si qs egerit nõ iactabit vanæ glorię vento: nec tribulationum scopulis allidetur: nec scyllea voluptatum voragine absorbebitur: sed ad portũ salutis tutus perueniet. Ipsa em humillima: ipsa patiens: ipsa virgo purissima vt imitemur eius vestigia: & percipiamus eius misericordiæ suffragia. Dicitur enim Eccli. xxiij. Quasi oliua speciosa in campis. Fructꝰ oliuæ oleum est misericordiam significans. Ad hunc ergo fructum bonum colligendum ex ea omnes accedere possunt. Et ideo in campis dicitur loco oĩbus ꝓtenti. Bernꝰ. in sermone. Quis mię tuæ o benedicta longitudinem: latitudinem: sublimitatem: & profundum quæat inuestigare? Nam longitudo eius vsq; in nouissimum diem vacantibus eam subuenit vniuersis. Latitudo eius replet orbem terrarũ vt tua mia plena sit oĩs terra. Sic & sublimitas eius ciuitatis supernæ inuenit restaurationẽ & profundũ eius sedẽtibus in tenebris & in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Per te cœlum repleum ẽ: infernus euacuatus: instauratq; ruinę supnæ Hierusalẽ expectantibus miseris vita perdita data. Quis iustus? l peccator ad hanc stellã aspexit deuote inuocãs: ad quem oculos suos misericordes non conuerterit. Ipsa Leoni papę manum restituit quã sibi absciderat: eo q̃ cõionẽ populo ministrans: & inter alios mulieri cuidã cũ manũ osculara de more fuisset stimulum carnis vehementem persensit: propter quod ex zelo seuerus in se vltor extitit. Ipsa quendam militem de faucib⁹ diaboli extraxit: & vxorẽ a periclo liberauit. Nã cum talis ex diuite pauper effectus propter suam prodigalitatem diabolo se tradidisset si ei diuitias conferret: ac etiam vxorẽ suam ỹgini deuotissimã hoc diabolo postulanti ad cernum locum desertum determinatũ ducere ꝓmisisset: docuit diabolus locum in domo eiusdẽ quo effosso thesaurũ iueniret quod & factũ est. Tẽpore igit statuto miles ille volẽs adiplere promissum: vxorẽ secũ duxit eq̃ster sub specie alicuius pietatis. In via aũt inuenientibus quandã ecclesiã cũ vxor cœpisset timere: rogauit virũ vt finerer equum descendens intrans ecclesiã vt aliquã breuẽ orationẽ faceret. Qd̃ cũ obtinuisset ingressa est in oratiõe ipsa obdormiuit. Et beata Maria eius effigiem sumens: egressa est ad militẽ illum foris expectantem. quæ equum ascendens cũ eo æstimantem vxorem suam esse prosecutus est iter: & ad locum veniens destinatũ: vocauit aperte diabolum. At ille subito apparẽs visa virgine totus furibundus & fremens in militem: cœpit eũ cõtumelijs aggredi q̃ fallax esset & proditor: qa nõ vxorem duxisset: sed maximã inimicã scilicet dñi matrem. Ad qd̃ ille quasi stupidus factus obmutuit. be. autem Maria eum terribiliter increpans q̃ sibi deuotis nocere tentaret: in abyssum abire præcepit: illumq; militem vt de suo excessu pœniteret admonuit: & ad illam ecclesiam in quam intrauit vxor ad orandum rediens ibi eam inueniret. Quo facto reuersi domum sanctam duxerunt vitam.

q̃ fides etiã dr stella.

§. III. TERTIA STELLA EST FIDES

de qua põt exponi illud Ecclesiastici. xliij. Species cœli: idest viri cœlestis est gloria stellarum: idest claritas virtutum. pñ. Qui scilicet deus numerat multitudinem stellarũ: idest virtutum: & eis nomina vocat. in ter quas prima dicitur fides. hanc videntes Magi in corde suo gauisi sunt nõ solum gaudio magno: sed & valde. Nam nisi fidem diuinitatis habuissent ex visione pueri vel matris eius parum gauisi fuissent. Sed propter fidem credentes deum esse & summum bonũ: gauisi sunt valde. Et propter istam veram fidem procidentes adorauerunt eum. Non enim adoratur nisi deus. Deut. sexto. Dominum deum tuũ adorabis: & illi soli seruies &c. Adorabis cultu interiori recognoscendo eum vt principiũ & finem tui & omnium: & illi soli seruies cultu exteriori vt domino summo eius præcepta seruando. Cognouerunt igitur isti per veram fidem hunc esse deum: & ꝓpterea adorauerunt. Vnde Chrysostomus in homil. Videamus quid gloriosum Magi videntes in puero gauisi sunt. Nunquid viderunt palatium marmoribus splendidum? Nunquid matrem eius diademate coronatam: aut in lecto aureo recũbentem. Nunquid puerum auro inuolutum? Nunquid reginam diuersis populis personantem? Non. Sed quidẽ Pandochium vtiq; tenebrosum & sordidum: & magis animalibus q̃ hominibus aptum. Matrem eius vix tunicam vnam habentem non ad ornatum corporis: sed ad tegumẽtum proficientem & qualem poterat habere carpentarij vxor peregre constituta. Viderunt & puerum pannis sordidissimis inuolutum in præsepio sordidiori positum. Si terrenũ ergo regẽ quærẽtes venissent magis confundendi erãt quam gauisuri. Nunc autem: quia cœlestem quærebãt:

Universidad de Deusto
Biblioteca

etsi nihil regale videbāt in eo: solius tū stellæ testimonio cō tenti erāt. Oculi eorū conrēptibilē aspicere nō poterāt: quia spās in corde eorū erat terribilē demōstrabat. Putasne adorasset infantem nisi intellixissent adorationis honorem: nisi aliquod diuinū credidissent in eo. Ergo non pueritiæ honorē dederunt: sed diuinitati eius oīa intelligenti. Hæc Chrisō. Ex hac stella fidei p̄cessit radius perfectæ pietatis: prout scilicet pietas est dei cultus: vt dicit Iob. Quā pietatē ex muneribus ostenderunt. Ex munere auri venerantes in eo personā regiam: in thure diuinam. In myrrha mortalem naturā ei? assumptam. Vel etiam quasi protestantes eum auctorem totius sapientiæ & si puer esset. vt dicit Gra. di. xxxvi. s. naturalis rationalis & moralis: a quo suam sapientiam habuissent vñ & magi dicit. Ab his discamus offerre deo integram fidē nostram non in parte. Qui em̄ credit Christum non esse deū sed creaturā: vt Arrius vel Iudæus aut Paganus huic non offert thus: quod deo offertur. Qui non credit eum fuisse verū hominem: sed fantasticum: vt dicit Manichæus. nec fuisse mortuū vt Saracenus & Turca: hic non offert myrrhā mortalitatē significantē. Qui nō credit Christū etiā vt hoiem nō fuisse & esse dñm & regē oīm & dñium habere rerū & p̄prietatē: vt Fratricelli asserunt falsum: non offerunt aurum. Qui dicūt deū non habere prouidentiā oīm: vt dñm vniuersorū & sapientissimū nō offerūt aurū. Qui nō hñt amaritudinē pœnitentię p̄cōr̄ suoꝝ: nec mortificāt passiones suas: sed eas sequunt. hi nō offerūt myrrhā. Qui deuotas orones & p̄ces ad deū nō dirigūt: hi thure deficiūt. Imitādi igit̄ isti magi sunt & ad radiū pietatis ex fide eorū adorem⁹ christū cū p̄a fide & opere dilectiōis deuotionis & mortificationis. ¶ In purificatiōe btē Mariæ & de multiplici lumie. Cap. XXXIII.

PARASTI ANTE FACIEM omnium populorū lumen. Lu. ij. Quia primus angelus & primus homo lumē gratiæ amiserūt propter superbiā suā lumen volentes rapere diuinæ glię pn̄ssim⁹ de? hoiem qui in tenebris sedebat huius mūdi: & lumē cœli videre nō poterat vt dixit Tob. Raphaeli āgelo. Tob. v. decernēs illūinare: & viam ducēte ad lumē gliæ p̄bo & exēplo oñdere: lumē verbū. s. diuinū de lumie patre genitū: missit in mundū obūbratū & quasi humiliatū carne humana. fm illud quod promiserat per Ezechielē p̄pheram dicentem. Solem nube tegam. illud deitatē verbū nube humanitatis. Qui & humilitatem docuit dicens. Discite a me qa miris sum & hūilis corde. Mat. xi. Et hodie facto in se ostendit. Nam in templo est præsentatus ipse qui suos electos facit sibi templū. Quinq; ficlis tāq̄ seruus est redemptus qui dñs extat vniuersorū. pro eo sacrificiū est oblatum vt peccator expiandus oblatione: qui cunctoꝝ peccata purgauit: a matre virgine vt paruulus & infirmus est deportatus: q̄ immensus oīa portat & sustentat verbo virtutis suæ. Vnde &. b. Amb. in ser. Offer brā Maria ꝙ go tamē legem obseruans in templo quem edidisti: vt non oībus sed pauci reuelet̄ur. Quis est quem genuisti? O q̄ paruus. O q̄ magnus est quem genuisti. paruus in humanitate: magn⁹ in diuinitate: paruus in regno iudæorū: magn⁹ in regno gentiū. Quis putas nobis posset indicare inter huiusmodi obsequia animi tui sensum cum hinc cerneres ex te natum tantillum infantem: illinc attenderes deum immensum hinc creatum illinc creatorem: hinc infirmum: illinc fortissimū: hinc alendum: illinc alentē: hinc nō loquentē illinc angelos docētē. Quis cīquā tui pectoris arcana reuelare valeat: quibus modis cogitatū ad vtraq; flectebas cū vnū eund̄q; dei atq; hominis filiū manibus tenēs hic adorares vt dñm: illinc oscularēris vt paruulū? Quis ad rā ineffabile miraculū nō obstupescat quis non pene elinguis fiat. Tenet puella suū & oīm creatorē: nutrit suū & omnium nutritorē: portat ad templū suum & omniū rectorē. O admirandū spectaculū ad quod nō solū hūana verē etiā angelica stupescit natura. hæc ille. Lumē igit̄ aī facē oīm paratū ad p̄ducēdū ad lumen glorię est hūilitas ꝙ a fm illē. Humilē spū suscipiet gliā: & iō bñ dr̄ paraſti aī facē oīm populoꝝ lumē. Vbi notādū triplex lumen nobis paratum hodie.

De triplici lumine nobis parato.

¶ Lumen solare prolis generosę.
¶ Lumen lunare virginis fœcundosę.
¶ Lumen syderale senectutis virtuosæ.

Et sic ꝓponitur lumē aū faciē oīm primæ mediæ & vltimæ ætatis. nā pueris ꝓponit puer Iesus oblat⁹: iuuēib⁹ ꝙ go iuuēcula offerēs: senib⁹ antiqs dieꝝ Symeō oblatū suscipiens quolibet tāmen horum oēs haber illuminare mentes.

§. I. PRIMO IGTVR LVMEN SOLARE

seu solis est Iesus: nō quidē solis materialis: sed solis spiritualis de quo Malach. iiij. Vobis timētib⁹ nomē dñi orieť sol iustitiæ. Sol iustitiæ Christus deus noster canit eccl̄ia. Lumen istius. s. solis paratū vtiq; est aī faciē oīm populoꝝ. Sicut aūt sol materialis hēt iter cæteras triplicē ꝓprietatē ita & sol spūalis Christus de? noster spūaliter erga nos hoies. Xp̄s assimilat lumini solari ꝓ pter tria

¶ Prima habet em̄ in radio illuminationem.
¶ Secunda tenet in medio situationem.
¶ Tertia exhibet in imo calefactionem.

Dicit̄ em̄ Eccl̄i. xlij. Sol illuminās p̄ oīa respexit: & gloria dñi plenū est opus ei?. Cū em̄ de mane orit̄ extēdit radios suos q̄citissime ab oriēte vsq; ad occidētē & cūcta illuminat. Sic sol iustitiæ Christ⁹ erat lux ꝑa q̄ illumiat oēm hominē venientē in hunc mūdū. Io. i. lumine fidei & gratiæ suæ. Et hoc qa nullus aliūde illuminat̄ vel illumiari pōt nisi ab eo & sic est ibi distributio accōmoda: ibi oēm. vt de illuminatis intelligit̄. Nā etsi multi fuerint vl sint p̄hi magni in scia & moribꝰ: nullus vnq̄ habuit verū lumē dei: lumē fidei: lumē gr̄æ nisi in Christo & p̄ christū. Apls ad Rom. Iustificati gratia ipsius ex fide. Et hoc non ex nobis: donū em̄ dei est. Processūm aūt isti⁹ illuminationis. s. mundi in suo ortu sol iste oñdit. Nā primo illuminati sunt pastores ad eū cognoscendum: deinde magi: demū hodie senes Symeō & Anna accęperunt: ad significandū vt dicit bea. Tho. i. iij. par. q. xxxvi. q̄ prio sol iste Christus illuminauerit populū iudæoꝝ: de q̄ ꝓpīo fuerūt pastores q̄b⁹ angelus apparēs cū magna claritate manifestauit natū mūdi saluatorē Christum i Bethleem. Quo statim euntes cognouerunt de ꝙ bo hoc quod dictum fuerat illis. Primi em̄ ꝑuersi ad fidem & gratiā christi fuerūt apli & alij discipli. Et post aduētū spūssancti multa milia p̄dicatione apl̄oꝝ q cōiter fuerūt simplices hoies non scribæ aut pharisæi aut ꝓncipes sacerdotū quorum paucissimi cōuersi sunt. Iudæis autē reliquis permanentibus in perfidia & p̄sequētib⁹ apl̄os & oēs xp̄icolas: apli trāsierūt ad gentes. Vñ apls Paulus & Barnabas cū iudei cōcitassent seditionē ꝓtra eos vt expellerent̄ de quodā loco dixerūt. Vobis oportebat primū loqui verbū dei: sed qm̄ illud repellitis & indignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce cōuertimur ad gentes. Act. xiij. Quæ vbiq; terrarū dispersę p̄dicātib⁹ eis discipulis Christi ꝑuersæ sunt ad fidē quoꝝ primitiæ fuerunt magi gētiles q die natiuitatis. xij. ad Christū natū puenientes: ꝓ dētes adorauerūt eū vt verū deū. Et hi magi magni erant in potētia: qa reges & in sapiētia: qa astrologi: qm̄ nō solū sm plices & plebei: sed magni p̄cipes & reges & imperatores: ac phi gētiliū cōuersi sunt ad fidē & illuminati gra Christi. Demū circa finē mūdi mortuo Antichristo quē iudæi recipient in suū messiā videntes se errasse & in cæcitate fuisse: cōuertent̄ ad Christū & illuminabunt fide & gra ei?. fm quod p̄dixit pā. dicēs. Cōuertentur ad vesperā. s. mundi finem. Et Esa. quoā allegat apls ad Ro. Si fuerit numerus filioꝝ Israel q̄si arena maris reliquię saluę fient. s. q̄ in fine erunt mundi cōuersi ad Christum. Et hi significantur in istis antiquis Symeone & Anna q̄ hodie illuminati sunt ad cognoscendum paruulū Iesum esse Christū. Illuminat etiā sol iste Christus oēm hominē mundi vel q̄tū in se est. Nā oībus ꝓponit mādata sua: oībus notā fecit fidē suā: qa in oēm terrā exiuit sonus eoꝝ: oībus se ꝑparāt̄ib⁹ & facient̄ib⁹ qd̄ in se est paratus est dare lumē gr̄æ suæ. Sed ꝙ pauci illuminant̄ gr̄a ei?: hoc est ex defectu hoim ponent̄is diuersa obstacula p̄cōrum. Sic etiā radi? solaris vbiq; illuminat: sed si claudis fenestras & oīa spiracula dom⁹ vtiq; non ea illuminabit: sed tenebrosa manebit: & hoc est ex defectu tuo q claudis aditus eius: non ex defectu solis. Paraſti igit̄ aī faciē oīm populoꝝ lumē: & ideo aperi potētias aiæ q̄ sunt fenestræ & portę ei? & illuminaberis. Apls. Surge a mortuis & illuminabit te Christus.

Qd̄ magi erant astrologi.

Sol supra se hēt tres stellas & infra se tres.

Sed o sol materialis hēr situm suū in medio. s. planetarum. Nā vt dicūt naturales infra se hēt tres planetas. s. Lunā Mercurium: & Venerē. Supra se hēt alios tres. s. Martem: Iouem & Saturnum: cunctos tamē illumiat. Sic sol iustitiæ Christus mediator

stus mediator est dei & hominū: vt ait apls. supra se hñs tres hierarchias angelorꝝ. infra eos em̄ est rōne mortalitatis assumptę quā ipsi nō hñt: nā gra & gl̄ia super oēs est. Infra se hēt tres stat⁹ eccl̄iæ. s. cōiugatos cōtinētes & ỹgines quę lōge sunt infra se meritis & p̄fectione virtutū. Oēs tñ illuminantur gra sua: q. s. in cœlo manent. i. cōuersatiōe cœlesti bonorū morū: fm illud apli ad Phil. iij. Nostra cōuersatio in cœlis est. Qui autē sunt extra hos status vt incōtinētes a Christo nō illuminant. Sicut aūt medium ptic̄ipat de extremis: ita & extrema de medio. Participat Christ⁹ cū angelis summā puritatē: cū hoibus participauit poenalitatē quā in suo ortu inchoauit. vnde dicit. Primam vocem emisit similem aliis foris plorans: & nos igitur debemus participare de conditionibus eius vt austeritates sumamus pniæ a pueritia inciendo. Nā Quo semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. ac innocentiā & puritatē ad templū ducendo pueros ad diuina. sicut & Christus hodie ad templū est ductus. Tertio sol generat calorē: non ꝙ ipse sit calidus vel frigid⁹ quia ab his qualitatib⁹ est alienus: sed radio reuerberando terram: inde ex illa reuerberatione generatur calor in terra & aere vicino. Vnde dixerunt filij Israel. i. Reg. xi. Cum incaluerit sol: erit vobis salus. Sic iste sol iustitię christus hodie in templo præsentatus calefecit senes illos Symeonē & Annā amore diuino: vt amplexaret puerū & in pace iā peteret dimitti & resolui a vinculis corporis. Quod & prænuntiās Malachias ait. c. iij. Statim veniet ad templū sanctū suū dñator: quem vos quæritis: & angelus testamenti quē vos vultis: Et quis stabit ad videndū eum. Ipse em̄ quasi ignis conflans. s. omnes qui ad eum appropinquant.

§. II. SECVNDVM LVMEN EST LVNARE. i. lunæ.

Maria dr̄ lumināre minus q̄re & quō.

Fecit em̄ deus luminare minus vt præesset nocti. i. lunā. Gen. i. Hæc est spūalr. b. Maria de q̄ dr̄ Can. v. Ista ꝓgredit vt aurora ꝓsurgēs: pulchra vt luna. illuminans viatores q̄ sunt in nocte huius mūdi tenebrosi. Et vt refert beat⁹ Aug. sup. pā. Alij dicūt lunā a se hr̄e lumē suū. alij vero non a se sed a sole. Et hinc est ꝙ cū sol respicit eā ex directo exñs. s. in occasu: & ipsa in oriēte apparet plena tota lumiosa. Sed cū nō ita directe appet nō tota sed corniculata. Ista igitur luna lumen suū gratiæ vtiq; a sole iustitię recæpit vt ipsa ait Luc. i. Fecit mihi magna q̄ po. est & san. no. eius. Et qa vicinior est nobis luna q̄ alij planetæ: ideo magis & sensibilius in istis inferioribꝰ ifluit & opat̄ sicut appet in ifirmis grauiter: in sumendis medicinis: in arboribus incidēdis & hmōi. sic ista luna virginalis plus in nobis influit & opatur merito & vitæ suæ exēplo q̄ alij sancti. Sed præcipue in tribus.

¶ In actu obedientię.
¶ In opere beneficentiæ.
¶ In facto reuerentiæ.

Quantū ad obedientiā multū ad hāc iducit exemplū suū hodie. Nā cū esset a deo mādatū in lege q; pariēs masculū in capite. xl. dieꝝ: accederet ad templū ad offerendū sacrificiū purificationis. q̄ videlicet mulier cōcæpisset ex viro vt patet Leuit. xij. Cū ergo btā Maria nō ex virili semine: sed mystico spiramine. i. opere spiritussancti cōcæperit Christū nō erat obligata tali p̄cepto legis obedire. Et tamen vt exēplū obediētiæ nobis daret obseruare ad plenū voluit. Quanto em̄ quis maior est auctoritate & melior in sanctitate: tanto magis debet leges iustas seruare. etiā si esset exemptus propter exemplū aliorū. vnde Isid. dis. ix. c. ij. Iustū est principē obtēperare legibus suis. tunc em̄ ab oīb⁹ existimet leges suas seruandas: quando primus eis reuerentiam præbet. s. seruando. Et licet hoc mulieres communiter adhuc obseruēt vt. s. post. xl. die a partu maris vel fœminę ab accessu ecclesiæ abstineant: non qa in lege Mosaica cærimoniale mandatū: cū hoc esset iudaizare & mortiferū: sed propter humilitatē qa in p̄cō cōcepit & vt gratias agat de filio sibi dato & euasione periculi: tm̄ si qua non ex arrogantia: sed humiliter accedit ad ecclesiā post partū q̄citissime non peccat. vñ Grego. di. v. c. ij. ait. Si mulier eadē hora q̄ genuerit gratias deo actura intrare ecclesiā voluerit: nullo peccati pondere grauatur: si etiā seruare vult morē ecclesiæ suæ in differēdo. xl. dieb⁹ nō offendit. extra de purifi. post partū. c. i. Sed's influx⁹ hui⁹ lunæ ỹginalis p exēplū suū in inferiora est opus hūficentiæ. nā bonū quod habebat summū filiū suum ad horā cōicauit Symeoni in vlnis suis prout desiderauit. Insuper cū nō agnū in sacrificiū obtulisset: sed par turturū aut duos pullos colūbarū qd̄ erat sacrificiū pauper⁹ qui nō habebāt ad emendū agnū cū paucis diebꝰ ante Magi adorantes paruulū obtulissent ei aurū & non modicū: quia diuites & reges qd fecerant: nec decebat magnos parua donare. posset merito quis rit de au admirari & quærere quid de illo auro fecisset. Sed respōdeo tibi beat⁹ Bern. ꝙ quia liberalis erat & misericors: benefaciens oblato. oibus q̄citissime illud pauperib⁹ p̄ Ioseph erogauit: parum & nihil sibi reseruans: in q̄ ipsam debemus imitari: temporalia & spūalia nra alijs cōicando, ꝓximis vt hortat̄ princeps apl̄orū in epla sua di. Vnusquisq; prout accæpit gr̄am in alterutrū illā administrātes. Et Paulus ad Heb. xiij. beneficentiæ & cōionis nolite obliuisci. Reuerens quoq; fuit & in templo ei? mīstris ad ipm tpe debito accedēs & sacerdotib⁹ etiā malis se p̄sentabat. Et qd̄ lex imperauerat vota & sacrificium offerebat eisdē. Intelligēs ministros eccl̄iæ: etsi mali sint nō esse cōtenēdos in sacris & officiis eorū. Spūalis em̄ virtus sacramēti inquit. b. Aug. vt lux purissima ab illuminandis excipit & p̄ immundos transiens non coinq̄nat. q. i. si fuerit.

§. III. TERTIVM EST LVMEN STELLARE: & istud est quer̄satio sctā senis Symeonis. Sctī em̄ viri stellari in scripturis dñr stellę. vñ Eccl̄i. xlij. Spēs cœli gl̄ia stellarū & sctī aī. pulchritudo ecclię est ex clara quer̄satione sanctorum. Et. i. similāt Coꝝ. xv. Stella differt a stella in claritate. i. sanctus a sancto vel dñr in merito & p̄mio. Parauit igit̄ dñs & aliud lumē ante faciē stellæ q̄ oīm ppl̄oꝝ. s. sanctū Symeonē vt si ꝓpter lippitudinē oculorū nrōrū aspicere nō possim⁹ in solis & lunæ lumē eorū modo. p̄fectionē imitādo. vel saltē ad istū sanctū senē attendamus lumē cōuersationis eius sequēdo. Ex ipso ei triplex splēdor emanat prout de eo sacer euāgelista enarrat. Ecce homo erat in Hierusalem cui nomen Symeon vir iustus & timoratus expectans redemptionē Israel. Vbi tria de eo notantur. s. ꝙ

¶ Iustitiam exercebat ad proximum: quia iustus.
¶ Timorem tenebat ad seipsum: quia timoratus.
¶ Fiduciam habebat ad deum: quia expectans &c.

Iustitia proprie est ad alterum & ad ꝓximū. Et (vt ait philosophus) mirabiles splendores sunt in ea. Nec; hesperus beat⁹ nec; lucifer est ita clar⁹. Et iustitiam quidem distributiuam exercere tenentur rectores fm illud Sap. i. Diligite iustitiam iustitiā qui iudicatis terrā vt honores distribuantur & officia & beneficia fm merita hominū non fm accæptionem p̄sonarū: burius. i. respectu parentelæ vel amicitiæ. Pœnę & supplicia inferā & q̄ cōtur malis fm qualitatem culparum: non fm preces & mūera mutatis. Iustitiam cōmutatiuam exercere debent homines in cōuam. tractibus: vt emendo: vendendo: locando: mutuando & huiusmodi: ita vt nulli fiat iniuria dolus vel fraus in cōuersando. Non offendatur proximus per cōtumelias: detractiōes: vsurpatiōes: rixas & huiusmodi. Iuste iudica proximo tuo. ait dñs: sed vt ait p̄. Mendaces filij hominum in statheris iudiciorū & cōmutationū: vt decipiāt ipsi de vanitate. i falsitate procedens in idipsum: ipsi incidunt vt decipiantur. Iust⁹ erat iste Symeon ad omnem proximum suū. Timor custodit hominem in seipso. Nam per timorem dñi vnusquisq; declinat a malo. ait Sapiens. Et nisi tenueris te instanter in timore domini cito subuertet dom⁹ tua. s. cōscientiæ in p̄tā rubendo. Quis non timebit te o rex gentiū: ait Hier. s. cōsiderādo potentiam tuam: memorando iudicia tua quibus mūdū disponis punitiones & flagella q̄ in peccatores immittis. Debet tamen amor iste eē filialis: non seruilis q̄ caueī ne det offendatur: ne virtus amittatur. Nā vt ait Horati⁹. Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Talis erat timor huius sancti Symeōis. Cui⁹ ratio est: qa vt dicit euange. spiritussanctus erat in eo. Timor vero seruilis nō est cū spūsancto: sed solum timor filialis. Fiduciam oportet habere ad deum. Hier. xvij. Benedict⁹ vir q̄ confidit in dño: erit dñs fiducia ei?: & erit tamq̄ lignū quod ad humorē mittit radices. Cōsidere debet q̄liber i dño ꝙ nō deficiet ei in necessarijs saluti aiæ: nec etiā in necessarijs corporis si expediat saluti aiæ ei?. Qd̄ em̄ multis deficiant necessaria vitæ corporalis hoc tō est: qa nō hñt fiduciā i dño vt debēt vel qa nō expedit saluti aiæ. qd̄ etsi nō intelligimus: qa infirmi: ipse tñ cognoscit: qa medic⁹ sapientissim⁹ & pissim⁹ Fiduciā hr̄e debem⁹ in ỹ bis dñi: qa fidelis dñs in oīb⁹ ver-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis suis.ait pͣ.oīa ꝓmissa adimplēs.Promiserat deus p.p̄ phetas suos missurū filiū suum q mūdū de seruitute diabolica liberaret.Quod intelligētes sancti viri multū anxie expectabant hmōi cōsolationē futurā:iter quos fuit iste sanctus Symeon:vñ dicit hea.Amb.dicebat quotidie in oīoni bus suis.Putas ne videbo:putas ne durabo,o si me inueniat hic illius natiuitas per quem oculi cordis reuelabuntur:fœlicem me æstimabo:nec vltra viuere mihi curæ est illo viso quē expecto ad mei & populi cōsolationem.Frequēter vt imaginari potest corde & ore dicebat.Mitte illam scilicet diuinam sapientiam de cœlis sanctis tuis & de sede magnitudinis tuæ.vt mecum sit.s.incarnata sapientia:vt mecum laboret.Estuans ergo hoc desiderio responsum accepit a spū sancto reuelante non visurum se mortem nisi prius videret Christum domini:vt dicit euangelista.Et in hoc fiduciā habens & nihil dubitans:sed expectans consolationē:non solum suam:sed populi sui & honorē diuini cultus dilatandi. Cum inducerent puerum Iesum parentes eius in templum ideſt porticibus templi virgo beatissima in vnis eum gestans cognouit in spiritu q̄ hic isans erat qui expectabatur ad consolandum & saluandum genus humanum. Et accepit eum in vnas suas a virgine sanctissima:eum ei ad horā in manibus dimittendo.Qui repletus sancto feruore cantare cœpit.Nunc dimittis dñe seruū tuū in pace: q̄a viderunt oculi mei salutare tuum.Et nobis quoq; si cum isto Symeo ne iustitiam habeamus timorem & reuerētiā:dabitur Christus etiam manib⁹ operum non solum in ore per verbum. In cuius repræsentationem dantur hodie fidelibus cunctis candelæ benedictæ accensę . Candela huiusmodi significat Christum in quo est cæra carnis sine commixtione genita: sicut & apis producit ceram faciens:est lychnus albus:& leue animæ purissimæ ab oīi peccati onere libere est&ignis deitatis deus noster ignis consumens est.ait Moyses Deut. iiij.Cum igitur Christi fidem habemus in manibus operū fm illam conuersando vere Christum tenemus & cum Symeone dicere poterimus , Nunc dimittis dñe seruum tuum in pace.mundum deserendo:quia parasti ante faciem omnium populorum lumē gloriæ post gratiam.

¶In purificatiōe btē Mariæ.Sermo ali⁹ de rōne nūerivariatione purifica.& de interptatione nois. Cap.XXXIIII.

IMPLETI SVNT DIES PVRgatiōis Mariæ.Luc.ij.Dicit Isid.di.ix.c.ij.Iustū ē principē obtēperare legibus suis.Tūc enim iura sua ab oībus obseruanda existimet qñ primus ipe eis reuerētiā pber.s.obseruādo i se: Decretalis etiā dicit. qd̄ q̄sq; iuris in alterū statuit:ipe debeat eo vti.Cū sapientis dicat auctoritas,Patere legē quā tuipse tuleris.extra de ꝓsti. cū oēs.Sicut egit Saul cū eēt rex & bon⁹ occidere volēs filiū Ionathā:qa trāsgressus fuerat mandatū suū factū sub pœna mortis.s.Reg.xiiij.Sic & Caleuchus pagan⁹ qui cum statuisset legē vt adulteriū ꝑmittēs oculis priuaret.deprehēsum filiū cum ppls pro eo rogaret vt sibi parceret a dicta pœna:& ppter in parte exaudiuit:& legē seruauit vnū oculū eruens filio:alterū sibi: nōsic impī non sic.s.agūr:sed tanq̄ puluis leuis quē proīcit ventus a facie terræ:ita vēro elationis vel passionis:vel precū alteri⁹ hincinde mouentur a stabilitate legū ꝑ eas agentes, Christus autē q̄a legē venerat non soluere:sed adimplere:vt ipse ait Mat.v.legē quā ipse deus statuerat i veteri lege de purificatiōe mulieris post ptū:voluit & in se pūtato in tēplo & in matre se purificante adimplere. De qua dē impleti sunt &c.Vbi tria notantur.

¶Determinationis numeri ratio.Impleti sunt dies.

¶Purificationis variatio,purgationis.

¶Nominis positi interpretatio Marię.

§.I.ET PRIMVM EST RATIO QVA re ille numer⁹.s.xl.dierū determiatus fuit istitut⁹ ad purificatiōnē pariētis masculū.sicut em fuit mādatū i lege.Leuitic.xij.q̄ mulier quæ ex viro pepisset masculū in capite.xl. dierum accederet ad templū:deterens filiū ad offerendum sacrificium purificationis pro se & filio:numerū autē istum non expressit euāgelista:quia retulit se ad legem quā allegat. Asignat autē triplex ratio determiationis hui⁹ numeri scilicet

Deteria tiōis hui⁹ nūeri triplex ratio,

¶Historica,

¶Tropologica.

¶Allegorica.

Ratio ergo hīalis est q̄a aīa ifundit corpori in capite.xl.die⁹ a prima sui cōceptiōe quo ad masculos:& in illis die⁹.xl. paulatim organizatur corpus p oīa sua lineamenta & ipso corpore pfecto iusunditur aīa tūc de nouo & de nihilo.i. nō ex aliquo preexistēti creata.sicut primo perficitur dom⁹: & postea inhabitatur.Quia ergo tunc cū infunditur aīa:infici tur immediate & maculatur peccato originali propter coniunctionē ad corpus concæptū in carnali concupiscētia:cōueniens fuit q̄ sicut.xl.die a prima natiuitate.i.conceptione in vtero aīa ingrediens corpus vt templum materiale inficitur.ita.xl.die a natiuitate secunda.i.ex vtero in tēplū materiale ingrediēs expiaret magis sanctificaret sacrificiis illis q̄ uis per circūcisionē Hebreis purgaret originale: sicut & baptizati:& si per baptismū a peccatis mundentur oīno:tamē & postea inungitur in vertice ad maiorē sanctificationem. Secūda ratio est tropologica seu moralis.Significatur em p hoc q̄ sicut puer introducebatur in templū materiale dei in capite.xl.dierū,ab ingressu in mūdum manifeste,ita aīa ingreditur templū spirituale ecclesiæ militātis & postea triūphantis.De quo pō.Adorabo ad templū sanctū tuum in timore tuo.Et iterū.In tēplo eius oēs dicent gloriam post.xl. dies spūales.Hic em numerus resultat ex quatuor denariis numeris.Decem ei ducta per quatuor faciunt.xl.& numer⁹ denarius significat decalogū:quaternarius quatuor euangelia.Post obseruātiā igitur decem pręceptorū cum fide viua quatuor euangeliorū ingreditur quis & reperitur in templo ecclesiæ militantis christo incorporatus & non ante:& post ea in templo gloriæ triumphantis.Matt.xix.Si vis ad vitā ingredi serua mandata dei:vt nec vnum deficiat:quia q̄ totam legē seruauerit:offendat autem in vno:fact⁹ est omnium reus.Iac.ij.Illud solū est sufficiens ad damnationem : & excludendū eum de templo ecclesiæ.Ita dicit beatus Hiero.de pœ.di.j.ecclia.Qui est aliq̄ sorde peccati pollut⁹ de ecclia dici nō pōt.Tertia ratio est allegorica videlicet:q̄a sicut.xl. generatione ab Abrā in genealogia quā describit Matthæus in pricipio sui euāgelij dei filius intrauit in vterū v̄ginis tēplū v̄ginale:de quo canit ecclia.Tēplū dñi sacrariū spūsčti ita.xl.die voluit induci hodie in tēplū dñi materiale figuratiuū v̄ginalis:& vt etiā ostendat q̄ pueri cito dū ad templū ecclīarum duci:vt se assuefaciāt deuotioni & cultui fidelis.

§.II.SECVNDO SCIENDVM INEO quod dicitur purgationis:q̄ multiplex est purgatio : aliqua licita:aliqua illicita.

De purgatione multipli ci &c.

¶Purgatio vulgaris.

¶Purgatio legalis.

¶Purgatio spiritualis.

Purgatio vulgaris dicitur cum quis suspectus de aliquo crimie vult probare innocētiam suam per aliquod experimentum.non fm naturam nec; fm catholicam scripturam sed permodum superstitiosum pura cum quis infamatur de homicidio vel adulterio vel furto ꝓpetrato:offert se ad ostendam innocentiam suam tangere ferrum ignitum:vl bibere aquam feruentem sine læsione:vel suscipit sponte duellum & huiusmodi. Hæc omnino est prohibita:quia pertinet ad vitium tentandi deum cum quærat effectum miraculosum in ea re quæ fm iura aliter probari possit & debeat:faciens contra illud pręcæptum.Non tentabis dominum deum tuum.Hoc ergo prohibetur a iure canonico.vt habetur ij.q.iij.p totū & extra de purgatiōe vulgari p totū.Vñ legit de Hērico imperatore q̄ q̄a vxorē suā sctām mulierē suspectā habuit de adulterio cū q̄dā milite:voluit hāc purgationem facere:ita vt nudis pedibus super ignitos vomeres incederet:ideo in morte anxiatus & punitus est.Purgatio legalis ē q̄ in lege mandatur.Et in lege quidē canonica indicit cū.s. q̄s clericus infamāt de aliq̄ crimie apd̄ psonas graues:& rō ab inimicis & leuib⁹ psonis:nec sufficiēter ꝓbāt crimie:sed semiplene:tūc indicit ei purgatio vt.s.ipse iuret se innocentē in illo crimine:& alij cōpurgatores psonæ honestæ iurēt credere se illū vere dicere.Quot⁹ debeat esse numerus ꝓpurgatorū arbitrio iudicis relinquit:vt hī.ij.q.iij.in glo. summaria.In lege aūt veteri q̄ ad mulierē parturientē masculū: vt de alijs nunc teneamus:sic faciebat:quia vt dictū est mulier q̄

lier q̄ cōcepto fœtu masculū peperisset i illo populo iudæorū i capite.xl.die; pergēs ad tēplū offerebat sacrificiū aialis. & per illud dicebat purificari.s.ab illa irregularitate in partu ꝓtracta:qua ꝓhibebatur vt immūda ad templū accedere. Et licet beata Maria nō ad illud teneret:quia nō ex viro cōceperat:sed ex ope spūsčti.ītā ad dandū nobis exēplū humilitatis voluit purificari:vt cæteræ mulieres.vñ.b.Bernū.Vere btā Maria opus nō habes purificatione:sed nūquid filius tuus egebat circūcisiōe,esto ergo & tu sicut vna ex mulieribus sicut & ipse est vt vn⁹ ex illis paruulis. Tertia purgatio est spūalis:& ista necessaria est nobis vt anima sit purgata a vitijs,non solū operū exteriorū:sed etiā interiorū cogitationū & affectionū.Iac.iiij.Emūdate man⁹ peccatores & purificate corda vestra duplices animo.Prouerb.xxv.Auser rubiginē de argento & egredietur vas purissimū. Rubigo est peccatū vt dicit hea.Tho.ī.ij.Pura dicitur aliqua res quando non est mixta seu coniūcta cū alia re se ignobiliori & imperfectiori.sicut vinū dicitur impurū cū miscet aqua:aurū cum miscetur argento:sed cū miscetur cū re pciosiori nō dicitur impur⁹:sed magis purū.sicut si misceat vinum cum maluatico:non dicitur vinum impurū: sed maluaticū impurū.Si includatur lapis preciosus in anulo aureo:non dicetur aurū impurum:& sic de alijs. Ad propositū oia terrena sunt minus preciosa aīa humana,quinimo ipsi cœli: planetæ & quæcūq; corpora virtutes gratia angeli:& multo magis ipse deus:sunt preciosiora & perfectiora aīa.miscetur autem anima & cōiungitur quodāmodo his p cogitationē & affectū mentis.Cum ergo aīa cogitatū suū & affectū inordinatum ponit in his tunc anima efficitur impura & immunda.Cū v̄o cogitat q̄ dei sunt & afficitur ad ipsas virtutes & alia spūalia:tūc efficit purior & pfectior.Auser ergo rubiginem peccatorū cogitationū malarū & affectionū.& erit anima tua vas purissimum contentiuū liquoris gr̄æ diuinæ. Hanc summe habuit btā Maria:quia ea puritate enituit.vt ait Anselm.quia maior sub deo nequeat inueniri. Nunc ergo purgatiōis impleti sunt dies.i.gradus p fectiōis nō sunt emundati ab origiali & fomite eius sicut angeli dicuntur purgari &c.

§.III.QVANTVM AD TERTIVM SCIENdum q̄ nomen Maria vno modo interpretatur illumiatrix vt alia pro nunc dimittamus.Vñ ei cantam⁹. Solue vincla reis profer lumen cæcis.Tripliciter autem illuminat.

Maria triplici ter nos illūat.

¶Corporaliter.

¶Causaliter.

¶Exemplariter.

Siquidē multos priuatos lumine corporali illuminauit. Legit de ea q̄ cū quidā paupculus sed deuotus virginis habitās iuxta domos Iudæorū Romę:& sæpe cātaret de ea ad cōfusionē Iudæorū illud officij hodierni.Gabrielē archāgelū credim⁹ diuinitus te esse affatū:vterū tuum de spiritusčto credimus impregnatum:erubescat ifœlix Iudæus qui dicit Christum ex semine Ioseph esse natū. Ipsi Iudæi hanc insultationem nimis egre ferentes procurarunt illum oculis privari.Qui nihilominus propter hoc visu priuatus non omittebat illud decantare.Et in hac die cum hoc ageret:a virgine illuminatus est:& visum corporalem recæpit.Idem patet de alio qui cum opraſſet & frequenter a dño hoc postulasset videre semel virginem Mariam cum pluries in officio legeret de ea q̄a clericus erat.Tota pulchra es & hmōi,& sibi ab angelo fuisset intimatum q̄ si videret eam, ex nimio splēdore eius cæcaretur dixit ille se non curare de hoc dummodo eā videret. Cogitabat tamen ille caute vt cum sibi appareret vnum oculum solum aperiret ad eam videndum .alium clauderet ne visum eius amitteret.Cum ergo semel sibi orā appareret ponens manum ad vnum oculum ne aperiret, cum cœpisset alio aspicere tanta claritate & consolatione perfusus est q̄ vt plenius aspiceret remouēs manum & aliū aperiret.Cæcus ergo factus non est ſcontristatus præ dulcedine mentis quam expertus est:deprecatus est tamē virginē vt saltem sibi vnum restitueret:cuius auxilio victum sibi acquirere posset:quia scripror erat.Sed beata virgo vt misericordissima non solum vnum sed ambos restituit & illuminauit.Secundo illuminat causaliter.& ista est melior.Ex ipsa em̄ ortus est sol iusticiæ Christus deus nr̄ qui illumiat oēm hoiem venientē in hūc mundū.Io.j.Ipsa tenebras hæresum absulit illuminando veritatē.vñ canit ecclia.Gaude Maria virgo cūctas hæreses sola intere.in vniuersi mū. Pria hæresis de Christo ē q̄ nō fuerit de⁹ vt dicūt falsi Iudæi & q̄dā hæretici in quā inciderūt apli & oēs ei⁹ discipuli in passiōe putātes fuisse purū hoiem.Sola autem v̄go stabat iuxta crucem:stabat recta fide eius deitate . Aliqui hæretici dixerunt contra humanitatem eius asserentes eum non verum hominem.Sed & hoc destruxit habēdo experientiam certā de ei⁹ humanitate.docuit:illuminauit aplos de multis mysterijs post aduentum spiritusčti qui postea mundum illumiauerunt veritate fidei.Illuminat frequenter procurando reis lumē gratiæ & iustis cōseruationē & augmētū ei⁹. Illumiat exēpliariter,eius em̄ vita inclyta & conuersatio cūctas illustrat ecclias(canit ecclia)vñ & hodie dant candelæ bñdictæ accensæ in manibus fideliū.Cādela tamen huiusmodi significat virginem Mariam : quia sicut in candela est cæra mollis & ductilis significans humilitatem:& lychnus alb⁹ significans puritatem:& lumen ardens innuens charitatē. ita ipsa in summo habuit ista perfectissime in quibus eam debemus imitari in operibus nostris.Et ideo in manib⁹ dātur q̄ opa designāt.Nō ergo sufficit eā i capsa memoriæ hīe sicut fit cōiter recordādo de sctitate ei⁹ & laudādo mirabilia ei⁹.Sed oportet in manib⁹ opa tenere imitādo &c.

Exēplū.

¶De purificatiōe & quo q̄s debeat se offerre deo q̄rū ad principium medium & finem. Cap.XXXV.

EVLERVNT EVM IN HIERVsalē vt sisterēt eū dño.Luc.ij.Propheta Dauid loquendo de sacrificio q̄d̄ quiliber debet facere de seipso deo ostēso in oblatiōe facta in hac die purificatiōis.sic ait Pš. Circūiui & immolaui in tabernaculo eius hoc.voci.canta.& psal.di.do. Et videt mihi q̄ velit dicere quomō debet quilibet cū dño Iesu se offerre deo glorio vi. so quantū.s.ad principiū medium & finem. Pš.xxv

¶Et quantum ad principium ait.Circūibo.

¶Quantum ad medium ait.immolabo in tabernaculo ei⁹ hostiam vociferationis.

¶Quantū ad finis terminū. cantabo & psalmū dicam dño

§.I.QVANTVM IGITVR AD PRImū vbi dicit circūibo,est notandum q̄ ad offerendum debite se deo oportet circūire p omnes vias gratas. Ob cuius repr̄sentationem fit processio hodie cū cādelis benedictis in manu delaris ad gloriam dei.Horratur Apls.i.Cor.vij.omnes dicit.Vnusquisq; ambulet hac vocatione qua vocatus est.& si clarū esset ibi q̄ deus te vocaret ad istum vel illū statum non oporteret te circūire:sed subito exequi vocationem eius.Sed quia de⁹ vult nos tenere in vera humilitate & filiali timore solicitudine nr̄æ salutis.sępius vocat tali modo q̄ vult nos quærere & inuestigare quæ sit vocatio nr̄a deo magis grata. Et hoc est quod dicit.Circūiui. Et q̄uis per seipm Christus vocauerit Saulum ac ita quodāmō violenter. q̄ ei fit dictum.Durum est tibi ꝑ stimulum calcitrare.tū cum misit ad Ananiam simplicē virū. Vocauit & Centurionē Cornelium.& nihilominus ad Petrum misit dicens.Hic tibi dicet quid te oporteat facere.Sæpe ex tædio vitæ vel ex indignatione cum socijs seu loci austeritate,aut grauamine mandatorum tibi impositorum vel honoris appetitu libertatis aut rerum abundātia & hmōi.tu teipm vocas ad alium statum qui tibi videtur melior q̄ ille in quo es & in seipso sic erit.q̄ tibi minus sit vtilis tū tu non cognoscis. Aliq̄ te vocabit angelus sathanas transfigurans se in angelum lucis vt non pseueres in diuina vocatiōe tibi facta. Aliq̄ vocabit amor sensitiuus.& tibi vī spūal.Et oēs hæ vocationes sub specie boni factę fisles erunt his q̄ a dño ꝓcedit. Ergo ne decipiaris sume in manu cādelā rōnis.Sed sit bñdicta.i.exuta sensualitate & tota spūalis.Accēsa debet esse ista cādela doctrinæ sacrę,& tres circūit⁹ seu ꝓcessiōes cū trib⁹ pausatiōib⁹.Primus circūitus est cōsiderare diligēter vñ ꝓcedit talis motus ad murandū statū & si est associat⁹ talis motus ab aliq̄ supra dictarū imperfectionū:nā si sic esset talis vocatio sit tibi suspecta.Sec⁹ circūitus est examinare q̄s sit verus seruus dei. cui te cōmittas regendū:q̄ sepatus sit ab amore sui attendēs ad glīā dei hūilis:nō ꝑsumptuosus. Et hoc q̄rere oportet cū

de tripli ci spūali circūi tu sup Pcessio ne.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magno tornio accenso & oculis bene apertis: quia non reperitur sallacior mercantia q̄ homo cuius cor est inscrutabile fm Hiere. Sæpe nus lup⁹ rapax:ab extra ouis mitis. Ad inueniendum igitur talem hominem perfectum accende lumen Christi:& respice ne te decipiat color:habitus aut affectus proprius:non partialis inter ordinem & ordinem:p fessionem & professionem domesticam & syluestrem. Et quando talem dei seruum inueneris:illum consule & suam doctrinā seu consilium exequaris. Fm illud Tob.iiij. Consilium semper a sapiente inquire. Sapiente scilicet in materia agendorū. Tertius circūitus est cogitare omnia tua motiua circa hoc quod ex his magis cedat ad gloriam dei:salutē tui & ædificationē proximi. Frequenter vnus status est melior altero in se:& q̄ ad diuinum honorem cōtrariū existit. Contēplatiua sublimior est actiua:& tamen matthæ mandatur actiuæ intendere non contemplatiuæ. Melior societas inuenitur in vno ordine q̄ in altero:& tamen vōlēdo animam tuā saluare in minus bono in quo facta est professio:ne alijs detur scandalum remanere debes in tuo. Ecce professionem facimus isto mane:ad docendum fideles facere istos tres circūitus vt bene prouideas tibi ad faciendum de te bonum sacrificium. Et hoc est principium.

De medio obseruādo in hoc sacrificio.

§.II. MEDIVM OBSERVANDVM CIRca tale sacrificium:est totum se tradere & subijcere diuinę voluntati nil sui reseruando sibi. vt dicit Pē. Immolabo in tabernaculo eius hostiam vociferationis. Tabernaculum diuinum in quo seruatur ois res sacra:est ipsa dei voluntas. q̄ fm q̄ probat diuus Aug. contra Faustū est forma via & regula omnis perfectionis. Et tanta est creatura bona & perfecta:quanto cum illa se cōformat. De isto capacissimo tabernaculo Joqui intendebat sanctus ille Mardochæus quando orando dicebat. In ditione tua domine cuncta posita sunt: & non est qui tuæ possit resistere voluntati. Hester.xiij. In ista voluntate dei offertur sacrificiū figuratum per illud q̄d offerebaī in hierlm:in q̄ quotidie totus christus pūtaī vt sonant verba proposita.s. Tulerūt illū in hierlm. Hierusalem em̄ interpr̄at visio pacis & qui se conformat voluntati diuinæ semper pacem tractat. pacē videt fm illud Pē. Audiam quid loquatur in me dominus deus:qm̄ loquetur pacem in plæbem suam. Immolare est totū ardere:& dare se hostiam deo sanctam viuentem deo placentem in obsequium rationabile dei. & si tu aliquam partem de te reseruaīti quæ non consumatur in igne diuini amoris:pax nō duraret nec op⁹ bonum inchoatum:& non vociferares in diuino conspectu. Scis q̄ modicum fermentum totam massam corrumpit (ait apostolus) & parum carnis in corpore putridū:nisi abscindatur:totum corpus corrumpit. huius rei experientiam vides in Iuda proditore & oīm religiosorum & religiosaꝝ simulatoribus qui etsi cum deuotione statum religionis assumpserint:qa totum se deo non dederūt:totū amiserunt. Qui autem deo tribuit totā voluntatē:totus semper ad deū vociferat ab eo directus & lætificatus:& ista est hostia vociferatiōis seu clamoris & aprā tali vocabulo vociferatiōis. Pē. vtitur:quia talis voluntas tota in deum immersa gustat dulcedines mirabiles:& conuersa in maximū stuporem nescit quid loquatur:sed ex admiratione strider & vociferat. Sic dicebat Pē. de eodem sacrificio omnia ossa mea dicent: domine quis similis tibi. Vides totum hodie declaratum p exemplū quando mater amātissima virgo Maria posuit totum Christum in vlnis antiqui sacerdotis Symeōis hic em̄ subito vociferatus est cum altis stridoribus stupore repleto Nūc dimittis &c. Anna etiam prophetissa clamauit & quid nescimus nisi q̄ annuntiabat mirabilia. Et quando audis q̄ clamabat vetustus dierum & venerana:intellige figuratum q̄ ex tali completo sacrificio obstupescit & mutatur totus spiritus & etiam caro. totus Adam in Symeonem conuertit tota Eua Anna efficitur.

De fine sacrificij.

§.III. SEQVITVR DE FINE SACRIFIcij vbi dicitur. Cātabo & psalmū dicā domino. In qua parte ostenditur hominem in sacrificium deo oblatum semp debere cantare in id quod ei acciderit:non solum patientiā seruando in aduersis: sed etiam iocundando in illis. Vnde ait Apostolus de se:Libenter gloriabor infirmitatibus meis vt inhabitet in me virtus Christi. De quo em̄ quis tm̄ gaudere debet q̄tum de aduersitate prosperitas cōiter transit:& vane hominem lætificare facit:mundum diligere & superbia leuari vnde ad inferos conducunt:& ideo de eis contristandum & lugendum:sed aduersitas facit humilium corda reuerti ad deum mundum decipientem agnoscere:& viam ad patriam pparare. Et cum loquitur de ipsis tribulationibus semper lætandum & cantandum cum affectu dicendo Cantabo. Ad hoc horrabatur Iacobus apostolus in epistola sua.c.j. dicens. Omne gaudium existimate fratres cum in rentationes varias incideritis. Ostēdit autem hic Pē. q̄ homo deo sacrificaturus debet mentem cum eo vnitam tenere semper & dicere:psalmū dicam dño. Dicere deo psalmū est mentem in illam dulcedinē subleuare sicut scriptura narrat de Helisæo propheta. Offerre se sacrificiū deo nihil aliud est q̄ omnes corporales sensus mortificare:quibus mortuis oportet q̄ anima cum summo deo coniungatur: & in ipso continue iubilet:q̄tū ipse deus operatur in eo. vt dicere valeat cum apostolo. Nostra conuersatio in cœlis est. De his duabus vltimis particulis formā nobis præbet sanctus Symeō qui se deo sacrificans Christum dulciter recæpit in vlnis: decimit de morte corporali qua vicinā aspiciebat & dixit. Nūc dimittis &c. Et subleuauit mentē ad intuendū in⁹ qd̄ alibi erat absconditū dicēdo. Quia viderūt oculi mei. Ecce igit quōdns Iesus ad faciendū de se sacrificiū erat delat⁹ ad templum a matre virgine Maria & Joseph vt formā nobis pberet vt ille paganus. Vbi dicitr̄ ba prio pposita euāgelij. Tulerūt illū In quibus quidē verbis p ampliori declaratione nostræ perfectionis notabimus septem partes.

Offerre sacrificium deo quid sit

¶ Prima est vnde mouetur ista processio.
¶ Secunda per quem deferrur talis oblatio.
¶ Tertia quid est ista donatio.
¶ Quarta quo dirigitur talis congregatio.
¶ Quinta cui datur talis benedictio.
¶ Sexta huius præsentationis associatio.
¶ Septima quæ inde sequitur remuneratio.

Ad primā rndet q̄ a Bethleē tulerūt. Ad secd̄am q̄ Maria & Ioseph tulerūt. Ad tertiā q̄ deū & hominē Christū tulerūt. Ad quartā q̄ ad templū hierlm obtulerūt. Ad quintam q̄ ad Symeonē sacerdotē tulerūt. Ad sextam q̄ cum duab⁹ turturibus vel pari columbarum tulerunt. Ad septimam q̄ festum maximum Symeon & Anna fecerunt.

§.IIII. QVANTVM AD PRIMVM

quicūq; de se vult facere cū Iesu sacrificiū: primo recedat a Bethleem. i. cura carnis:qa vt dicit apls. Si fm carnē vixeritis moriemini. s. vita spūali. Quāuis antiq doctores dicant q̄ Bethleem interpretatur domus panis:moderni tamen interpretantur domum carnis. Et ideo discedas a Bethleem si fm carnē cuit fecit dns Iesꝰ nō coporaliter:sed spūaliter. s. a cura carnis & solicitudinis vitę corporalis:de crastino non cogitando: sed sperando in eo qui pascit aues cœli & vestit flores campi. Nō dico ne labores:sed cum Christo dico ne ita solicitemini circa curā corporis vt omittas aliquā vocationē dei aut actū ad gloriā dei pertinētē. Si cogitasset populus dei Israel de quo viuemus in deserto:de quo vestiemur:nunq̄ egressi essent de Egypto:nunq̄ ad terrā promissionis deuenissent: & postq̄ fuerunt inde egressi sub spe diuini auxilij quando cogitauerūt comedere carnes & sitientes de aqua trepidauerūt:ira dei descēdit sup eos & mortui in deserto non sunt cōsecuti optatū finē terrę promissionis. Ista est prima via & regula:quā debet seruare qui vult bene deo sacrificare: Quicūq; autem cogitat prius de vita corporis q̄ de vita aiæ i suo pgressu vtiq; non prosperabitur. Et de hoc experientiā vides in multis qui videntur inchoasse bonū facere:& sicut caneri retro redeunt. Cernis gliosam ỹ ginē Mariā paruulā puellā recessisse a parentib⁹ q̄ cōiter habēt tantā curā de corpusculo vt non ieiunet: non vigilet non multū oret: q̄ filios suos inertes & desides efficiunt. Et qa sic beata ỹgo recessit a consanguineis ponendo totā suam spē in dulcissimo filio suo: cibata:vestita:custodita:directa ab angelo sctō qui de ea curā habebat specialē loco cuius Ioseph successit:& postea filiꝰ eius:q̄ recessurus e mundo p passionē loco sui reliquit Iohannē q̄ curā haberet tātæ puritatis & matris ita perfectæ. O quantū est vtile se totum iactare domino:& ob eⁱ⁹ dilectionem nil

Deferre sanctę bethleē fm anti quos & moder nos.

nem nil de se curare:huic angeli attendunt:sancti adiuuant deus solicite curat:seruiunt puri Ioannes.

§.V. SECVNDA RESPONSIO SCILICET

qui deferant oblationem id est qualis intentio debet mouere creaturam ad se deo sacrificandū. Circa quod dicit euāgelista q̄ parentes sui paruulum Christum tulerunt. Secundum autem veritatem grammaticæ parentes non intelligunrur nisi pater & mater: qui talis partus post deum sunt prima causa. Vbi no. q̄ tres parentes habuit ille benedictꝰ filius oblatus. Et primus æternus fuit pater. s. suæ diuinitatis. Secunda fuit sua veneranda mater eius humanitatis. Tertiꝰ Ioseph. & hoc solum secundum opinionem communē hominum non secūdum veritatem:quia principium non dedit nec diuinitati nec humanitati eius. Spiritussanctus talis humanitatis fabricator pater dici non potest:quia de substātia sua nil posuit. nec quo ad diuinitatem totam ab æterno procedentem a patre:nec quo ad humanitatem totam genitam solum a gloriosa matre. Et sicut figulus pater non dicit vasorum quę facit:ita non dicitur spiritussanctus pater christi. cuius ex purissimis sanguinibus virginis corpus fabricauerit templum diuinitatis sicut dicit magister. in. iij. sen. Qui ergo audis dicere q̄ parentes sui tulerunt Iesum in Hierusalem:intellige p parentes patrem domini: matrem mariam & Ioseph nutritium. Et quando dico patrem cum opera trinitatis sunt indiuisa:& totum simul faciat quod est extra se:vt docet be. Aug. Intellige cū patre filium & spiritū sanctum. Dic ergo q̄ quinq; personæ tulerunt sacrificium istud. Pater:filius:& spiritussanctus Maria & Ioseph. Hic tibi dimitto multas deuotas contemplationes. Et prima quomodo æternꝰ pater est summus sacerdos:q̄ de eo q̄ ipse est sibi ipsi sacrificium faciat. Secunda q̄ filius qui se portat & de se facit sacrificium ei qui est ipse. Tertia q̄ spiritussanctus inuisibiliter ardet. nō solum ligna huius sacrificij:scilicet Mariā: Ioseph: Symeonem: & Annam ministrans:sed etiam ignē. vnde ipse est ignis qui ipsemet est. quia spiritussanctus ducit verbum ad templum:a quo ipe æternaliter procedit. Quarta q̄ portatrix magis serua Christo delato q̄ portat ipsa. Istarū & aliarum explicationem meditationum ob breuitatem omitto. pro nunc sufficit q̄ quinq; nomina debent ducere ad tale sacrificium. & si aliquis horum deficit mutatio status tui sit tibi suspecta. Paterꝰ igitur deus dirigat te in viā suam per spem cōstantem:& non pmittat tibi occurrere cogitationes retrahentes a bono proposito. s. non volendi perseuerare ex debilitate vel ex paupertate: aut ex solicitudine vel tentatione:aut alijs motiuis retrahentibus mentem a benefaciendo. Verbum filius te dirigat per sua sancta consilia. qui lucernam accendit: lumen. s. ad reuelationem gentium ne possis errare ita q̄ si incitaris ad apprehendēdum alium statum in quo non es. respice in doctrinam verbi si hoc tibi consulit & potes facere aliter non. Spiritussanctus dirigat te purificādo qa te non mouebit prius cū tibi inspiret notitiā cum dolore tuorum defectuum:& priꝰ te purgabit qua moueas passum tuorum affectuum. & si perpēdis cum peccatis tuis ascendere in altum statum secundum apparentiam exteriorem:noueris te duci ab antiquo serpente ad inficiendum locum quo pergis. Oportet etiam vt te dirigat & ferat pura virgo maria. i. pura intentio & non maculata aut mixta. tu scis q̄ vas purum dicitur quando non est tibi aliquid nisi illud sine quo esse non potest. i. vas, vacuum quolibet liquore vel re solida liberum a musca oliuæ siccitate sine rubigine:& omni alia immunditia. cuius plenum esset aere qa natura vacuum non sustinet. Ita dico q̄ mens pura est directa a Maria quando nullus respectus te ducit:nec tui nec alteriꝰ nisi tantum' gloria dei. Et ne decipiaris a teipso in istis motibus seu respectibus additur Ioseph ad deferendum tale sacrificium qui interpretatur augmentum vt ex hoc itelligas qa cuius tibi videret portari a quatuor primis deferentibus debes considerare q̄ status quo vadis si assumere intendis est superior & perfectior illo vnde recedis. quia quilibet potest regulariter debito modo ascendere & augeri: sed non descēdere vel minui. Totum cogita exemplo gliosæ virginis cum admonita esset ab angelo de murando statu suo egredi s. templi solitudinem:& venire ad humanam cōuersationē vsq; ad habitandum cum humano sponso. cogitabat & cogitando pauescebat in verbis angeli quæ interrogādo quō fiet istud. i. cum virginitatem pposuerit seruare. quod ondit cum ait. quoniā virū non cognosco. qui quidem maior gradus est perfectior q̄ filios generare secundum cursum naturalem. Sed tūc certificata ab ipso angelo q̄ ad talem statum dirigebat pater æternus obumbrando. verbum incarnādo. spūssanctus fœcundando. Ioseph in virginitate eam conseruando. assentit virgo seipam offerendo. & dixit. Ecce ancilla domini: fiat mihi &c.

Ioseph interpr̄at augmēntum.

Tres patres habuit xps

§.VI. RESPONDEO AD TERTIAM IN

quisitionem. s. q̄ oblatus in sacrificium & delatus est deꝰ & homo Iesus christus. vbi declarat q̄lis debeat esse qui seipm vult deo offerre in sacrificium. vt. s. efficiat christus. & christus factus de re deo qui iam est datus deo ei qui erat natus deus. & hodie defertur deo qui erat deus. Quis non obstupescat in tantis mirabilibus: & tamē fiunt hæc propter doctrinam nostram. Igit oblatus deo efficiaris humilis vt christꝰ: pauper cū christo: patiens vt Christus: indutus charitate xpi: orna te cum charitate Christi: forma te cum benignitate. Et sic cōsequenter p similitudinem factus Christus eris debitū sacrificium deo oblatum. Tale sacrificium de se fecit maria: & inter creaturas nunq̄ apparuit tanta humilitas sicut in ea: quæ se ancillā vocat mater a deo electa. Et ita cogita de alijs virtutibus suis: quas ob breuitatem dimitto. Cogita similitudinem carnis: communitatem vestium: ciborū: & cōuersationis. & pro certo teneas q̄ vbicūq; christꝰ erat siue magnꝰ siue paruus: ibi erat sua dilecta mater. Nam extra suam pīsentiam viuere non valebat. Si virgo pura erat in nuptijs: hoc ideo quia Christus ibi erat. Si verecundissima virgo & contemplationis magistra cum magno cumultu perrexit ad crucem: hoc ideo quia Christus illuc profectus est. multomagis semp ambulauit vbi orabat: vbi docebat: vbi prædicabat vbi miracula faciebat Iesus. Et ita tota transformata in xpm odoriferum sacrificium de se deo obtulit.

Nota tu prædicator.

§.VII. QVANTVM AD QVARTAM IN

quisitionem docet in quo loco tale sacrificium facere debes de te vel filijs tuis. s. quia ad templum Hierusalem. i. ad domum visionis pacis. sic enim interpretatur Hierusalem. O cum quanto dolorem intuenda est ista infelix ciuitas vocata fœlix. In qua est amplum templum Herculis supbi. Ad quod accedens ad sacrificandum quilibet cū ambitione status & appetitu magistratuum non hoc merendo sed ḡrium. Hic est templum bellicosi Martis & quilibet in cōi abextra vel particulari abintra de se ei offert sacrificium continuatum per annos plurimos. Templo inhonesti Iouis raptoris non sacrificat: nisi qui non valet. Templum Veneris oīes venerantur & ad templum semiramis multę gentes currūt. Templum gulosi Bachi nūq̄ reperit vacuū. Templo auari Midæ a maiori vsq; ad minorem: a sacerdote vsq; ad leuitā omnes sacrificium offerūt. Templū vero christi vacuū reperitur. & non inuenit qui velit se in eo pīnare vel filios suos tā q̄ iā in pteritū ibi se pīnauit conuertit illud templum vanorum ac fallaciū deorum. O munde immunde nutritor oīm vitiorū sectator oīs gñis malorū: & solū deū exilio tradis. sed certe docet te Christꝰ & mater eius offerre se & tuos in sacrificium in quantum vales dei tēplo Hierlm vbi pax videtur pax seruat: pax tenet cū deo suo. ita referūt. b. Hier. & Amb. btissimam ỹginem fecisse post passionem & ascēsionē filij sui dilecti: discurrebat visitando oia loca vbi fuerat Iesus cōuersat⁹: & ibi meditabat sacra bñficia p ipm facta humano gñi & a memoria horum non recedebat.

§.VIII. AD QVINTAM INQVISITIO

nem. s. q̄ cuius manus fieri debet hoc sacrificium. & rndetur q̄ per manus Symeonis q̄ interpretat obediens. Istud sacrificium multum continuauit dns Iesus qui comedebat in domo Simonis Petri. Simonis Pharisæi. Simonis leprosi in Bethania. i. in domo obedientiæ. i. in domo Matthæi qui interpretatur donatus alteri. s. deditus & sibi abnegatus. intrauit & in domum diuitis. s. Zachæi ad ondendum qd̄ vere dixerat. Mat. xxiij. Omnia q̄cumq; dixerint vobis facite & seruate. i. in rebus licitis. s. boni prælati. & etiam si praui essent: sed secūdum opa eorum. s. mala nolite facere. verū q

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest inuenire eorum Symeonem antiquum iustum & timoratum expectantem populi salutem magis q̃ sui in quo habitet spiritussanctus. & habeat diuinum lumen: illum sequatur & alios dimittat. Talem describit Lucas euange. antiquum Symeonem in sacro euange. hodierno. Elige Symeonem in patrem tuum spiualem qui sit obediens superioribꝫ suis: quia male potest alteri ꝓcipere qui bene nõ didicit obedire. Tolle Symeonem antiquum practicum & exptum iã sanguine mortuum ne seror oriri valeat ex tali cõuersatiõe. Quere Symeonem iustum a peccatis mundum & liberum ne pernicialum exemplum vel doctrinam ad illa te inducat. Accipe Symeonem timoratum humilem qui in seipso nõ confidat nec præsumat qui plenus charitate: nõ sui amator: ne te liniat tpalibus. sed sit amator dei & salutis proximi q te defendat a malo. Reperi Symeonem plenum spũsctõ: sacra scriptura eruditum & sana doctrina qui sit multæ oratio nis in qua respondet spiritussanctus. Per tales manus sacrificauit virgo gloriosa se roram summo deo: quia paruula parentibus obediuit: puella antiquo sacerdoti templi angelo sancto. xiij. vel. xv. annorum cum esset habitauit. Exinde cum veculo virgine Ioseph in Egyptum pergẽs cum eo & inde rediẽs cum filio suo multo tempore. Demum antiqua facta. xlvij. annorum mansionem habuit cum Ioanne ꝙ gine puro quem sibi in cruce xps loco sui in filium assignauit.

§.IX. QVANTVM AD SEXTAM SCILI

cet cum qua societate fieri debet tale sacrificium: et dicit euãgelista ꝙ obtulerunt: pro eo vnum par turturum: aut duos pullos columbarum: ad quæ additi sunt quinq; ficli quib⁹ primogenitus redimebatur. per quos intelliguntur quinq; sensus corporis qui debent offerri in sacrificium: vt tota anima tua domini sit: q̃us euangelista de siclis non loquatur. Sed nec; declarat si dari sunt turtures vel columbæ. certum tamen quia alterum eorum. Sed nec; hoc vacat a mysterio. Ideo enim spiritussanctus voluit euangelistam hoc scribere disiunctiue ad doctrinã nostri. quia aliquibus conuenit turtures offerre: alijs ꝙo columbas: nec omnes offerre turtures: nec omnes columbas. aliqui sunt qui se deo volunt offerre in sacrificiũ & remanere in vita actiua & habitu laicali. Alij vero perfectius se offerre: intrando & reperiendo se in statu regulari. Primi secum deferant par turturum. vnum par im

q̃tuor sunt ferũda laico qui se deo vult offerre.

portat vnitatẽ & fidelitatem. Tu ergo qui in laico statu vis te deo sacrificare: serua ista quatuor. vnitatem vt non quæras vel sequaris sectas: diuisiones: partialitates & huiusmodi. Senua charitatem dando eleemosynas: prout Tobias filium suum docuit di. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. si parum: & illud libenter impartiri stude Tob. iiij. Serua castitatem: sicut & ipse Tobias docuit filium suum dicit. Attende tibi ab omni fornicatione: & præter vxorem tuam non patiaris crimen scire. De quo etiam dicit ꝙ celebrabat nuptias cum vxore in timore domini. Serua fidem legendo vel audiendo sacras scripturas: audiendo diuina officia prædicationum verba illa credendo & obseruando. Qui vo in statu religioso se deo tradunt offerre debet pullos columbarum. i. duas columbas. Binarius numerus est principium diuisionis: ad inuendum ꝙ tales debent esse diuisi. i. separati a mũdanis. Sed inter se debent esse quasi vnum par. i. simul vniti & sine diuisione. Columbarum pulli sunt calidi: sed casti. quia adhuc non sunt colũbæ modicæ castitatis sed pulli ad inuendum: quia religiosi debent esse calidi. i. feruẽtes in diuino amore: sed puri & mundi a carnalitate. Columbarum pulli non volant discurrendo: sed clausi manent in nidis suis. Sic & religiosi non debent discurrere vagi p ciuitates & villas nisi in necessitate quæ nõ habet legem sed clausi debent esse in cellis vel castris suis. Columbæ quæ plorãt loco canius significant vitam religiosam plenam esse debere pnia. & qui vexait Hiero. se & mundum lugeant & domini semp pauidi ꝑstolent aduentũ. Et maxime lugere debẽt ꝓ pctis eoꝝ qui eleemosynis eoꝝ nutriunt. Colũbæ q̃ nũq; quiescũt sup cadaver: significant ꝙ religiosi debẽt cõtẽnere uernis petræ. Petra erat christus inquit Apls. significant ꝙ vita talium debet esse confixa cum christo in cruce. & quantum fieri põt contemplatiua. Columbæ residentes sup culmina aquarum: vt videant si accipiter vel alia auis rapax volat super eos vt capiat a quo fugiunt: significant ꝙ debem⁹ moram facere iuxta aquas scripturarum eas meditando vt valeam⁹ cognoscere & vitare insidias dæmonũ in aere habitantium. Columbæ habent collum variatum depictum & totum refulgens: designant ꝙ vita religiosorum debet eẽ speculũ aliorum & lux mundi. vt videdo eorum bona opera: verbis & factis glorificent patrem cœlestem & cauere ab his quæ habent speciem mali tollatur omnis suspitio. Omnes istas proprietates de facili in virgine Maria reperies per excellentiam.

§.X. AD SEPTIMAM ET VLTIMAM

respondetur ꝙ ex prædictis sequitur festum solenne. s. lætitia Symeonis quia cantat. Nunc dimittis. Lumen intellectꝫ qui dicit Lumẽ ad reuelationem &c. Occursus Annæ & stupor mentis. hoc est dicere ꝙ ex eis sequitur. Læta obedientia. prompta humilitas deuota & integra: & lumen sapientiæ veræ adhuc: quia Anna interpretatur gratia. Dico ꝙ ita viuendo currit & abundat gratia infusa a deo cum tot reuelationibus & illuminationibus: ꝙ tota mens suspensa manet. & in stuporem vertitur. & cum Christo & matre sua se reperit in æterna gloria. Amen.

¶ Quomodo gladius pertransiit animam virginis btissimę vt prædixit Symeon. Capsm. XXXVI.

TVAN IPSIVS ANIMAM PER transibit gladius. Lucæ. ij. Multiplex reperitur gladius in scripturis. Est enim gladius materialis de quo dominꝰ ait Petro. Omnis qui accæpit gladium: gladio peribit. Matth. xxvj. Dicitur accipere gladium qui ꝓpria autoritate seu voluntate non dei vel legis autoritate occidit vel percutit aliquem. hic accipit gladium: quia vsurpat sibi potestatem hoc faciendi. Nam qui deo iubente occidit & percutit: vt populꝰ dei sub Moyse & Iosue & posiea sub iudicibus & regibus multos populorum Chananæorum & aliorum occiderunt. Ille non dicitur accipere gladium: sed sibi dato a deo vri & ideo licite. Et similiter iudex qui occidit reum non accipit nec vsurpat gladium: sed eo sibi a lege dato si habet legitimam potestatem vtitur. vt de non sine causa gladiũ portat ait Apostolus. i. ante se portare facit. s. ad vindictam malefactorum. Qui vero accipit vsurpando: gladio peribit. quia a iudice punietur: vel saltẽ gladio diuinæ iustitiæ nil inultum patiẽtis. & de gladio isto non loquitur Symeon ad virginem. quia vt dicit. b. Am. B. Nulla historia docet Mariam de hac gladij nece migrasse. i. morte violenta. sed naturali & præsertim cum non anima: sed corpus gladio transuerberetur. Est alius gladiꝰ criminalis. de quo Pẽ. orat erui dicens. De gladio maligno erue me. Iste est gladius odij detractionis: malæ persuasionis ad peccandum. de quo beatus Augu. Si fratri tuo male persuades, occidis. vnde Pẽ. Lingua eorum gladius acutus. de pœni. distinc. i. homicidiorum. Occisor corpus occidit gladio materiali. detractor occidit famam per quam quis viuit in memorijs hominum gladio detractionis. Odiens occidit animam suam gladio vindictiue affectionis. licet autem iste gladiꝰ criminalis per animã transeat & plurimorum non tamen vnq̃ per animam beatæ mariæ quia sola pctm̃ non fecit. Ergo de isto non intelligit Symeon dicens. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Est alius gladius spiritualis. & hic figuratus est per gladium quo percussit. Elezarus elephantem habentem sup se castrum armatorum & occidit. sicꝫ populum dei liberauit. ipse tamen sub eo oppressus: quia christus gladio spirituali verbi suæ doctrinæ: ac dolore suæ passionis: & virtute suæ dilectionis mundũ occidit prostratis agminibus dæmoniũ armatorũ malitia bellantium sicꝫ mortuꝰ populum dei liberauit. De isto igit intelligitur dictũ Symeonis. Tu ã ipsius animam pertransibit gladius. Sed hic est tripartitus.

¶ Est ẽ gladius doloris internalis.
¶ Est gladius sermonis diuinalis.
¶ Est gladius amoris virtualis.

De quolibet istorum potest istud vere & aperte intelligi dictum beatæ mariæ a Symeone. Tuam ipsius animam ꝑ transibit gladius.

Gladiꝰ multiplex reperitur in scripturis.

§.i. De

§.I. DE PRIMO GIADIO SCILICET

De gladio doloris q̃ dolor dr̃ gladius,

doloris satis vsitata locutio est: cum quis habet magnum dolorem ex aliquo malo nouo. dicitur gladius pertransiuit cor eius: etsi corpus non vulneretur vel lædatur. De hoc etiã ait Pẽ. in seruum venundatus est Ioseph. humiliauerunt in compedibus pedes eius. ferrum pertransiit animam eius. i. gladius. cum incidisset in magnas tribulationes: quia venditus a fratribus in Egyptum delatus emptus a Phutifare principe militiæ regis Pharaonis: falso accusatus ab vxore sui patroni de adulterio quia noluerit sibi assentire in malum incarceratus & vinculatus fuit propter quæ ferrum: id est gladius doloris pertransiit animam eius. Et iste gladius doloris passionis ipsius filij pertransiuit animam suam. Vt sic. tuam animam quæ est quasi ipsius propter intensum amorem pertransiuit gladius doloris. Tunc enim scilicet in passione filij reseruati sunt dolores partus. vt dicit Ioan. Da masce. id est quos aliæ mulieres sustinent in partu. Sed nec aliqua mulier habuit vnq̃ tantum dolorem in partu. nec aliquis martyr tantum dolorem sensit in suis tormẽtis quã tum experta est beata maria in passione dilectissimi filij. Nõ Petrus in crucifixione sui. Non Laurentius in craticula combustus. Non Blasius pectinibus ferreis dilaceratus. Non Iacobus per singula membra intercisus. nec alius. Vnde dicit

Maria plus q̃ martyr & aureolam super

bea. Hieroñ. Plusq̃ martyr fuit & aureolam martyrij super omnes clariorem recæpit. Ratio immensitatis huius doloris eius hinc trahitur. Dolor fundatur in amore quanto enim quis plus amat aliquam rem vel personam: tanto magis dolet de eius amissione vel læsione. quod patet per experiẽ

lam sup

tiam rerum magistram. Magis enim quis dolet de amissione

ões recẽ

pisse! dr̃

ne mille florenorum quam de cẽtum: vtpote quia magis di

& tõ po

ligit. plus dolet de morte filij quam de amissione substãtię.

nitur.

& pręcipue cum est bonus & vtilis sibi. Sed beata virgo maria naturaliter valde diligebat Christum filium suum. tum quia vnicum. Certum est enim ꝙ pater vel mater plus dolet de morte filij cum vnum tantum habet quam si multos haberet. tum quia totum assumptum corpus erat ex se patrẽ ibi non habebat: vt quia patrem non habuit terrenum & ideo strictiꝰ amabat & de amissione magis dolebat. tũ quia innocens & optimus filius erat. & tamen morte acerbissima & ignominiosissima inter latrones condemnatus erat & iõ pertransiuit gladius doloris animam eiꝰ. Erat in ea & amor amiciriæ qui fundatur in bono honesto: vt quanto quis sapientior & perfectior fuerit: tanto magis debeat amari & de eius absentia vel morte doleri. Vnde & patriarcha Iacob de morte quã ęstimauit filio suo Ioseph euenisse valde doluit ꝓpter bonitatẽ eius. adeo vt cæteri filij congregati ad consolandum eum: vix lenirent dolorem eius. Sed dominus noster Iesus Christus erat optimus omnium hominum & angelorum sapiẽtissimus sibi & alijs vtilissimus. Vnde in passione eius animam eius pertransiuit gladiꝰ doloris. Erat in ea amor charitatis maximę quæ deum respicit præcipue dolere facit de offensa dei & perditiõe proximi. Cũ ergo cerneret & sciret populum illum grauissime deum offendere: qa directe in deum peccabant contumeliando corpus illud dei tati vnitum: & hinc consideraret populum Iudæorum exq̃ nata erat: damnationem propter perfidiam incursurum. Vi deret etiam apostolus omnes a deo propter peccatum recessisse: valde dolebat. Et sic animam pertransiuit gladius. Sed

Arguit ꝓdicta,

forte aliquis dicet sciebat beata maria ꝙ deus pater volebat eum pati illam passionem. Et ipse filius propter hoc in mũdum venerat & hoc optabat. Indeq; ex ea sequebatur redemptio mundi & salus populi: & gloria dei. Cum ergo eẽt consormis volũtati dei. & summe ipsa optaret salutem mũdi. Vnde ipsa tristari poterat vel dolere cum tãtum bonum inde sequebatur. Ad quod respondeo. ꝙ eo modo gladiꝰ doloris pertransiuit animam virginis: quo & animam filij sui qui dixerat paulo ante. Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ Matth. xxvj. Est enim in nobis duplex anima vel magis ꝓprie loquendo duplex pars seu potentia animæ. s. intellectiua & sensitiua. Secundum potentiam intellectiuam christus in passione summe gaudebat: quia deitate fruebat vt nunc. Sed fm potentiam sensitiuam dicebat: ꝙ sentiebat illud pẽ. Repleta est malis anima mea. i. doloribus adeo ꝙ vita mea in inferno appropinquauit. Sic & beata maria secũdũ volũ

Rñsio.

tatem rationalem volebat filium suum pati. sciẽs deum sic ordinasse: & salutem humani generis consequẽdam: & hinc non dolebat: sed quieta manebat. sed secũdum sensualitatẽ summe dolebat: rationibus prædictis: quia vt dicit bea. Hierony. Licet in spũ esset: tamen dum in carne vixit carnis motibus sensibus. Et secundum sensitiuam dicere poterat illud. Flectæ ramos arbor alta. s. crucis &c. Sic ergo ipsius animam pertransiuit gladius doloris. Ex quibus valde nobis attendendum est. ꝙ si voluit deꝰ beatam mariam matrem domini innocentissimam & sanctissimam tantum dolorẽ pati & persecutionem non debemus nos ab huiusmodi eximi velle. vnde dominus per Hierem. c. xlix. ait. Ecce quibus nõ erat iudicium calicem vt biberent bibentes bibent. & tu si nocens eris non eris innocens: sed bibens bibes calicem. Et Baruch. iij. Delicati mei delicijs spiritualibus ꝙ tutum: ambulauerunt vias asperas. oportet te ergo multa pati.

§.II. QVANTVM AD SECVNDVM

ꝙ gladius significet aliquando verbum dei. ostendit Apostolus dicens Ephe. vi. Gladium spiritus assumite quod est verbum dei. & ad Heb. iiij. Viuus est sermo dei & penetrabilior omni gladio ancipiti: pertingens vsq; ad diuisionẽ animæ & spũs &c. Et de hoc gladio videtur exponere. b. Amb. hoc dictum. Tuam ipsius animam pertransibit gladius in quit. Ostendit Symeon in hoc prudentiam Mariæ nõ ignaram esse mysterij. pertransiuit ergo gladius verbum dei animam Mariæ intellectiuam: quia intellexit verbum qd̃ dixerat Symeon. s. quõ filius eius positus erat in ruinam populi Iudæorum & resurrectionem gentilium conuertendorum ad fidem. & in signum cui contradiceretur a multis: quo ad veritatem mysterij incarnationis. s. Gentilibus: Iudæis & Hæreticis: quo ad imitationem a multis. s. omnibus malis Christianis. Omnia autem Christi mysteria natiuitatis xp̃i: conuersationis: passionis: & resurrectionis fuerunt prænuntiata a prophetis & figurata. Et cum beata maria legisset & audisset scripturas & successiue videret singula impleri. sic gladius verbi dei pertransibat animam eius intellectiuam: acutissime & perfectissime intelligendo. Vnde in isto euãg. dicit Euangelista ꝙ Maria conseruabat omnia verba hæc s. eorum quæ fiebant circa Christum cõferens in corde suo. Quod exponit venerabilis Beda. quia. s. habuit menti scripturas sacras & referebat quæ scripta erant cum his quæ fiebant. verbi gratia vt descendam⁹ ad particularia. Cum bea

Verbũ dei dicit gladiꝰ et quõ per trãsiuit animã mariæ ꝙginis.

Maria tissima virgo spũsctõ concæpit filium quando dixit. Ecce cõserua ancilla domini fiat mihi &c. conferens verbum Esa. illud. bat ꝙfe Ecce virgo concipiet & pariet filium & vocabit nomen eiꝰ rẽs i cor Emanuel Esa. vij. potuit dicere intra se. Ecce modo impleta de expo est dicta prophetia. Et rememorans ꝙ Abraam qui interp̃ sitio Betatur pater excelsus misit procuratorem suum Eleazer ad ac dæ. cipiendam sponsam non de terra promissionis: sed ad regionem longinquam & ab eo dimissam filio suo Isaac. quod & fecit: Rebecam videlicet puellam pulcherrimam quam inuenit ad fontem aquarum: quæ demum requisita huic assensit. Gen. xxiiij. Conferens hoc cum eo ꝙ Gabriel missus a patre excelso. non in terram promissionis id est cœlum ad procurandã sponsam cui vniretur in vnitate personę filius eius vnicus ex Sara: sed in mundum remotum a cœlo. & quasi a deo derelictum propter idolatriam & alia vitia qui bus plenus erat mundus. vt. s. vniretur naturæ humanæ in mundo existenti: non angelicæ in cœlo permanenti: inueniens ipsam Mariam pulcherrimã anima & corpore ad ãs scripturę legentem tunc meditantem vel orantem: angelus ipse salutãs & colloquium habens cum ea super hoc demũ ipsa consentiente desponsata est in ea humana natura & dei filio vnita: & summe ab eo dilecta: intellexit figuram illam impletam. Et sic gladius pertransiuit animã eius intelligendo. Cũ autẽ audiro concæpta Elizabeth instigata a spiritu sancto pergeret ad visitãdum Elizabeth per mõtana Iudęę transiens: conferens in corde suo quod ait Salomon in canticis. ij. Ecce dilectus meus venit saliens in montibus transiliens colles. similis est dilectus meus capreæ hynuloq; ceruorum. En ipse ista post parietem nr̃m respiciens per fenestras. ꝓspiciẽs p cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Poterat dicere in corde suo: modo implerum est illud. Nam dilectus filius meus quem iam concæpi venit in me saliens

Universidad de Deusto
Biblioteca

in montibus que ascendo & collibus.excedens omnem.s.
perfectionem montium sublimium ãgelorum ac etiam col
lium sanctorum virorum. Similis est dilectus me⁹ fili⁹ sum
me a me amatus capreæ quę facit magnos saltus:quia descen
dit de cœlo in vterum:postea in pręsepium: exinde in crucē
ascendet:post in limbum descendet:ac super terrã resurgens
ascendet & postea in cœlum.Similis est hinulo ceruorum.i.
ceruulino.qui scilicet delectatur humano aspectu.& deliciæ
meę ait ipse per Salomo.esse cum filijs hominum.paruulus
est per humilitatem.Stat autem post parietem absconsus sci
licet in humanitate respiciens per fenestras .i. per ãgelos na-
tiuitatem eius & alia mysteria nunciantes:vt eius virtutem
& maiestatem videre possemus per cãcellos.i.homines hoc
etiam manifestantes vt ipsũ videndo cognoscere possem⁹.
En dilectus meus loquitur mihi. cũ scilicet salutauit Eliza-
beth.Tũc exultauit infans Ioannes ĩ vtero Elizabeth & sctĩ
ficatus est Ioannes baptista ad verbum verbi quod promun
Qđ btã tiatum est per os virginis.Nascens autem Ioannes ĩpe & de
mariale vtero matris egrediens vt communiter dicitur leuatus est de
uauit io terra a beata virgine.Et conferens tunc beata Maria cum eo
annẽ de quod dixit Malachię. iij.c.Ecce ego mitto angelum meum.
terra, Hic est puer iste Ioannes angelicam vitam seruaturus .qui
parabit viam ante faciem meam.Hic erit de quo Esa.xl.ait.
Vox clamantis in deserto parate viam domini: rectas faci-
te in solitudine semitas dei nostri.omnis vallis exaltabitur.
& omnis mons & collis humiliabitur:& erũt praua &c. Pa-
rit beata virgo xp̃m & conferens in corde suo:dicit nũc im
pletum quod longe ante prędixit Esaię.ix.c. Paruulus nat⁹
est nobis & filius datus est nobis. Et vocabitur nomen eius
admirabilis consiliarius:deus fortis:pater futuri sæculi:pri-
ceps pacis. Et locum partus sui considerans:confert in cor-
de suo cum eo quod prænuntiauit Michæas propheta. v.
cap. Tu bethleem terra Iuda paruulus vicus es in milibus
Iuda ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel.
Et egressus eius scilicet qui ad diuinitatem sicut ab initio a
diebus æternitatis.Nec intelligi potest de dauid rege qui fu
it Bethleemita:qa iam multo tẽpore añ mortu⁹ erat.Sed lo-
quitur de isto paruulo meo:qui reget populum electorum
suorum. Audiens autem beata Maria angelos canentes,in
cœlo.Gloria in altissimis deo:confert ĩ corde suo dicẽs. Nũc
impletur prophetia Dauid dicentis.Cœli enarrant gloriam
dei.i.angeli. & opera manuum eius.i.paruulum istum factũ
virtute dei annuntiat firmamentum.i.cœlum nouam stel-
lam emittens.dies diei.i.propheta illuminatus a deo Michę
as.Mago inquirenti illuminato a Christo eructat verbum
testimonium Christi nati:& nox nocti.i.princeps sacerdotũ
& scribæ obscuri infidelitate Herodi indicat scientiam. loci
huius natiuitatis.Videnś q; paruulum vagientem & ploran
tem ait.Ecce quod dicit sapiens.Sapien.vij. in persona eius
loquens.Primam vocem emisit similem alijs foris plorans.
Venit octaua die ad circuncisionem pueri & cõferens in cor
de suo.ait dolens de pœna paruuli cum Ioseph sponso suo.
nunc impletur figura eius quod dixit Zephora vxor Moysi
cum circuncidit filium suum.Spõsus sanguinum tu mihi es
dolẽs de effusione sanguinis filij.Cũ aũt tredecima die a nati
uitate filij venissent reges magi.i.magni astrologi ad adorã
dum ipsum natum & ipsum venerari sunt cum muneribus
auro:thure: & myrrha: conferens in corde suo factũ istud cũ
scriptura sacra dicere poterat.Modo adimpleta est scriptura
Dauid dicẽtis:Reges Tharsis & insulę mune. offe.reges Ara
bum & Saba dona adducent quæ munera in parte etiam
declarauit Esa.lx.dicens.Omnes de Saba venient aurum &
thus deferentes:& laudem domino annuntiãtes. Omne pe-
cus cedar congregabitur tibi arietes Nabaioth ministrabũt
tibi.Offerentur super &c. ex ipsis muneribus ostendẽtes ma
iestatem eius.Cum vero.xl.die obtulit puerum ĩ templo re
colens quod scriptum est Malachiæ. iij.c. Statim veniet ad
templum sanctum suum dominator quem vos quęritis &
angelus testamenti scilicet noui institutor quem vos vultis
vos scilicet iusti affectatis. vt Symeon & Anna & similes.
Et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis in-
flammans ad amorem eum cognoscentes.vt illum Symeo-
nem dicere poterat conferens scripturam ipsam cũ eo quod
fiebat:nunc impletur prophetia illa.Inde ad paucos dies cũ
ex admonitione angelica ipsa cum paruulo Iesu & Ioseph
fugiens persecutionem Herodis,descẽderet in Egyptum vt
ibi maneret ad tempus.ĩ cuius ingressu corruerũt idola Egy
pti. Audiens hoc conferebat in corde suo hoc cum eo quod
prędixit Hiere.Ecce dominus ascendet super nubem leuem
scilicet virginem quæ leuis fuit quia ab omni onere peccati
libera.ascendit quia tenebat puerum in brachijs & descẽdet
in Egyptum fugiens persecutionem Herodis & commoue
buntur idola ęgypti.s.in terram corruentia: in signum quia
debebat idolatria de mundo cessare descendẽte domino per
prędicationem apostolorum in mundum.Et cum ibi mane
ret & percępisset magnam stragem quam fecit Herodes par
uulorum vt istum occideret puerum: dicere potuit hoc con-
ferens in corde suo.Ecce impleta prophetia Hieremię dicen
tis.Vox in rama audita est ploratus & vlulatus multus. Ra-
chel plorans filios suos noluit consolari:quia non sũt. Post
septẽnium mortuo Herode angelo nuntiante reducẽs pue-
rum de Egypto & pergens ad habitandum Nazareth ɔferẽs
hæc in corde suo dicere poterat. Modo ĩpletum est quod ait
dominus.ex Egypto vocaui filium meum.Et quod alius di
xit.quoniam Nazarę us vocabitur.Duodẽnẽ factũ cũ dixis-
set ad templum post triduum quęsitum eum inuenisset ĩ me
dio doctorum dicere potuit illud Esdræ.In excelso throno
vidi sedere virum quem adorat multitudo angelorum di-
centium.Ecce cuius impe.in æternum permanet. Trigenari
us factus cum accessit ad baptismum Ioan.Pie imaginari po
test hoc sibi a filio vel angelo reuelatum,& dicere poterat
conferens in corde suo.nunc impletum est illud Ps̃. Vox do
mini super aquas Iordanis domini Iesu ad Ioannem Bapti-
stam vt eum baptizaret.quod cum fieret deus maiestatis in-
tonuit paternæ.Hic est filius meus dilectus &c.dominus spi
ritussanctus in spem columbæ super aquas multas ad sctĩfi
candũ eas pro baptismo.Et sic de alijs mysterijs dici posset.

§.III. DE TERTIO GLADIO SCILI

cet dilectionis di.Ps̃.Accingere gladio tuo .s. charitatis sup
femur tuum.i.in humanitate tua illam ostendens potentis
sime.s.domine.Et Iudith.ix.c.ad dominum orãs ait. Fac do
mine vt gladio proprio.s.dilectionis superbia eius contera
tur.Vnde quasi exponens subdit dicens & percute eũ labiis
charitatis meæ.s. ad salutem populi mei pertransiuit gladi⁹
iste animam virginis quia super omnes dilexit. Vnde cañ.
ij.ait.Introduxit me rex ĩ cellaria sua.ordinauit in me chari-
tatẽ.fulcite me florib⁹:stipate me malis.q amore lãgueo &c.

¶Quomodo inuenit Maria filium Iesum duodẽnẽ ĩ tẽplo.
& de triplici irrogatiõe beatę virginis. Ca.XXXVII.

FILI QVID FECISTI NOBIS
sic.Lu.ij.Damasus pap̃.ex v̓bis scripturæ sic ait.
Anteq; scruteris non reprehendas:intellige pri-
us & tunc increpa.Anteq; reprehendas prius au
dias.x¹.q.iij.eorum.Contingit aliquando q; videns aliquis
vl' audiens aliquem defectum apparenter alterius non bene
informatus de veritate:reprehendit talis dure & cõtumeliat
vt puniat.Sed cum discussa causa percipit illum innoxium
remanet confusus:& ille grauatus iniuste ab eo: sicut accidit
de patrono Ioseph.qui quia nimis credulus fuit verbis suæ
vxoris inique accusantis eum de turpitudine adulterij in
tẽtati mendaciter non examinato negotio dure tractauit eũ
carceri deputando iniuste.Geñ.xxxix.Non sic fecit.b.Maria
sed inuẽtum filium quem cum dolore quæsierat ait. Fili qd
fecisti nobis sic.non reprehendit:non clamat:non blasphe-
mat:sed causam huius rei interrogat.Ex quibus verbis põt
formari triplex interrogatio circa ip̃m factum.

¶Quid fecisti nobis sic.vt.s.a propinquorum consortio te
absentares.

¶Quid fecisti nobis sic.vt in hierosolymorum templo lati
tares.

¶Quid fecisti nobis sic.vt in doctorum medio te locares.

Ad quæ tria filius vt sapiẽtissimus vnica sententia plene
respõdit dicens.qa in his q̃ patris mei sunt oportet me esse.

§.I.PRO DECLARATIONE PRIMI

quæsiti & suæ rñsionis sciendum q; mandauerat dñs ĩ veteri
lege vt in tribus solennitatib⁹ iudæorum omnes de illo po
pulo qui commode poterant:pergerent hierusalem ad tem-
plum domini ad agendum gratias deo de beneficij p̃cipuis
collatis

collatis p̃rib⁹ eo℞.s.in festo Pha se seu Azymorũ.in festo Pẽ
tecostes:& in festo tabernaculorum.vt ergo obedirent parẽ
tes xp̃i.s.vera mater naturalis btã virgo maria & ioseph pa
ter putatiuus non naturalis.sic dicit euangelista vt putabat
filius Ioseph.Lu.ij.ibat ad templum.In q̃ autem harũ solẽ
nitatũ non declarat euangelista.Pergentes autem secũ dixe-
runt puerũ Iesum nolentes tm̃ thesau℞ alijs cõmẽdare: & vt
exemplũ daret parẽtib⁹ filios secũ ducere ad ecclesias:sed cũ
propter honestatẽ de more esset:vt mulieres separatę a viris
manerẽt ĩ tẽplo.i.ĩ porticibus tẽpli.Nã in tẽplũ ꝓprie sum
ptũ soli sacerdotes introibãt:pueri manebant cũ altero parẽ
tum p̃re vel m̃re. Credẽdũ est aũt q; btã maria tm̃ thesaurũ
penes se voluit residere.Cũ autẽ ibi manendo nõ curiositati
vacaret & vanitati vt hodie fit:sed oratiõi & ɔtẽplatiõi mẽ
te ad cœlestia fixa:puer iesus absentauit se a m̃re ea non p̃ci-
Christ⁹ piẽte.Quærit ergo beatissima m̃r eo repto.Fili qd fecisti no
duodẽ bis sic:vt te a nobis absentares q̃ est rõ? Cui rñdit:qa ĩ his q̃
nisa pa patris mei sunt oportet me eẽ. pater me⁹.(vt nosti) de⁹ est:
rẽtib⁹ se tu aũt m̃r carnis meæ.Et cũ oporteat me eẽ.i. exerceri in his
absenta quæ sunt patris cœlestis:iõ decuit vt me absentarẽ a te:& Io
uit q̃re. seph patre putatiuo. ad oñdẽdũ q; nõ apte põt qs se tradere
spũalibus & totaliter deo vacare:nisi absentãdo se a parẽti-
bus & ꝓpinquis:qm̃ ait Ps̃.xxvj.Pater me⁹ & m̃r mea de-
reliquerũt me: dñs aũt assumpsit me totalr̃.s.ĩ suũ.Parentes
eñ sunt parentes carnis:ex substantia sua generant corp⁹. s.
p̃r & m̃r.Vñ Adã dixit.Erũt duo ĩ carne vna.Geñ.ij.i.ad ge-
nerãdũ vnã carnẽ seu corpus.s.p̃r & m̃r. Pater aũt.i.creator
spũs seu aĩæ humanæ deus est:q creat aĩam organizato cor-
pore & creãdo ĩfundit:nõ eñ sunt ex traduce aĩæ sicut & cor
pora vtrũq; notat apl's ad Heb̃.xij.dicens.P̃res carnis nr̃ę ha
buim⁹ q nos erudierunt obtẽperabamus eis:quanto magis
p̃ri spũum.i.aĩa℞ & viuemus:qa igitur parẽtes sunt carnis:
ea q̃ sunt carnis q̃rũt filijs suis vt sit pulcher:sit fortis corpe:
diues honorat⁹ in mũdo:filios habeat vxorem ducat:cũ eis
maneat:mũdo placeat:q̃ mũdi sunt cogitet: abstinentias fu
giat:ieiunia non seruet iniurias non sustineat : infirmitates
& tormẽta & mortem p̃ fortilegia & alia illicita vitet.P̃r au
tẽ spũs de⁹ vult aĩam exerceri ĩ diuinis & spũalib⁹: & vt hoc
iplere p̃fectius valeat:ea q̃ sũt carnis respuere debet.& paren
tes carnis ne ĩpediãt in hmõi dereliquat:qa igiẽ nouerat xp̃s
ꝓpinq̃s ĩpedire freq̃nter salutẽ vl' p̃fectũ salutis filio℞:ideo
subtraxit se ad tp̃s a m̃re & ioseph p̃re putatiuo:nõ q; in aliq̃
impediret vel possit impediri ab eis in ope p̃fecto℞ operũ:
sed ad oñdẽdũ q; cõiter accidit in alijs parẽtib⁹:qa impediũt
p̃fectum salutis q̃rẽtes ĩ eis q̃ sunt carnis:vñ nõ põt eẽ.i.exer
ceri in his q̃ sunt p̃ris:& non q̃ sunt spũs.i.aĩæ.Propterea dr̃
Matt.x.Inimici hoĩs domestici ei⁹:&.b. Amb.Hæc est vera
fuga.s.sæculi q̃dã abdicatio domestico℞.i.parẽtũ:& aliena-
tio charissimorũ:vt suis se abneget q deo seruire gliscit. xij.
Nõ sũt q.i.cui portio.Cũ aũt ꝓpendũt parẽtes carnis filios velle a se
abstra recedere deserẽdo sæculũ:religionẽ sctãm ingrediẽdo mul-
hendi tiplr̃ dissuadent & ɔdicũt ne carnẽ deserãt dicẽtes se in sæcu-
pueri ab lo posse saluari & deo seruire & parẽtib⁹ debere obedire nõ
igressu contristare ne maledicanẽ ab eis: maiorisq; laudis & meriti
religio esse:qa maioris laboris in sæculo tẽtationib⁹ vtpote freq̃n-
nis. tioribus resistere:q; in claustro sibĳpsi otio vacare:crudelita
tem q̃q; fore parẽtes derelinq̃re.Quib⁹ dicẽdũ est a filijs. In
his q̃ patris mei(cœlestis)sunt oportet me eẽ.i.exerceri opi
bus spũalibus ad q̃ vocat inspirando.Nã etsi in sæculo pos
set qs multa bona facere:dei p̃cepta suare qs est hic q̃ potuit
transgredi & nõ est transgressus:qui post aurũ nõ abĳt:vtiq;
laudabimus eũ:fecit eñ mirabilia in vita sua. Greg. magn⁹
Exẽplũ aliq̃ñ ĩ adolescẽtia sua fuit illius opiniõis cum esset nobilis-
simus ex senatorio gñe Roma.ditissimus & doctissim⁹ phi-
losophus æstimans se deo posse p̃fecte seruire ĩ habitu laica
li:sed ꝓpẽdẽs occupatiões sæculi succrescere & pa℞ deo va-
care:oĩa deserẽs deo ĩ religiõe se tradidit.Nõ est hoc magna-
nimitatis & fortitudinis ĩgerere se p̃iculis aĩæ:q̃ qs declinã-
do põt euitare:sed temeritatis & audaciæ:sicut velle habita-
re cũ draconib⁹ & serpẽtib⁹ ad bellãdũ ɔ eos vbi qs põt eos
declinare.Obediẽdũ est parẽtibus:sed magis deo a q̃ oĩs p̃r-
nitas in cœlo & ĩ terra noĩaẽ:cũ spirat ad ea q̃ sunt ei⁹ volũ-
tatis p̃fectæ.Maledictiões aũt parẽtũ q̃ ingerunẽ filijs propẽ
hmõi de⁹ ɔuertit in bñdictiões:nec ꝓpter scãdalum eo℞ est
tm̃ bonũ p̃termittẽdum:qa est scandalum Pharisæo℞ & pu
fillorum:vnde non curandum s̃m doctrinam xp̃i. Sed quis
est in sæculo ita potens:diues:honoratus qui non quærat ad
huc magis statum suum mundialem augere:quanto magis
in statu spũali debet quærere augeri. Hæreticum autem eẽt
dicere vel credere statum religionis & contemptum mundi
non esse in se maioris meriti & p̃fectionis:q; etiam in sæcu-
lo laudabilr̃ viuere:qa hoc esset ɔ doctrinã xp̃i hoc suadẽtis:
nec est crudelitas ista parẽtes deserere propẽ deũ:sed magna
pietas.Vñ.b.Hiero.in ep̃la.Licet in limine senex iaceat pa-
ter.s.domus ad retinẽdũ filium ne recedat ab eo: & ex collo
pendeat nepos ac mater vbera quibus te lactauit oñdat per
calcatum perge patrem:p̃ calcatũ p̃ge matrem:& siccis ocu-
lis ad vexillum crucis euola.Summum genus pietatis est in
hoc esse crudelem.Vñ & cuidam volenti xp̃m seq:sed prius
expectare sepulturam p̃ris.xp̃s ait.Dimitte mortuos sepeli-
re mortuos suos.tu autem vadas relinquens patrẽ tuum : &
annuntia verbum dei.Mat.viij.Et aduertendum q; subtra- Xp̃s sub
xit se xp̃s a parentibus cum esset duodẽnis cum.s.cõmuniter traxit se
incipit in alijs pueris apparere scintilla v sus rõnis:cum con a paren
cupiscentia incipit excitari & titillare hoĩem ad malũ : vt.s. tib⁹ ad
tũc qui vult esse in his q̃ sunt p̃ris spũs.& totũ se tradere deo huc duo
parentes & mũdũ deserat non expectans senectutem vel iu- dennis
uentutem postq; fuerit sæculi oblectamenta expert⁹. Bonũ quare.
est viro(dicit Hiere.)si portauerit iugũ ab adolescentia sua
s.cõsilia christi adimplendo.Vnde & dominus deus cõmu-
niter q̃s elegit ad op̃a sua magnifica agenda:vocauit in pue
ritia vel adolescentia.Samuel ꝓpheta domini singularis &
iudex populi antiqui in pueritia fuit domino dedicatus.Da
uid adolescentulus in regem domino iubente inunctus: &
eius cithareda & psaltes ad ꝓsternendum superbum gigãtẽ
Goliath assumptus.Ioannes Bapt.& præcursor domini an
tra deserti teneris sub annis puerilibus ciuium turmas ac pa
rentes fugiens petĳt:ne leui saltem maculare vitam famine
posset.Euangelistam Ioannem quem spũ sapientiæ & intel
lectus præ cæteris impleuit ad eructandum verbum suũ in
adolescentia vocauit vt patrem & retia deseret beatum Ni-
colaum sctĩssimum:Dñicum:Franciscum:Berñ.Petrũ mar-
tyrem:Thomam in pueritia vel adolescentia ad mundi con
temptum & propinquos relinquendos inspirauit. Discant
ergo adolescentes inspirati ad dimittendum parentes ꝓpter
obsequiũ deũ cũ dicũt eis.Fili qd fecisti:vl' qd facis sic.i. cur
ita nos deseras.respondendo eis cum xp̃o. Quia in his quæ
patris mei sunt.s.cœlestis oportet me esse.i.diuinæ inspira-
tioni assentire.& vt possim expediti⁹ diuinis intẽdere:opor
tet me vos deserere.Sic & ipsa dei mater in infantia templo
est oblata:& ibi s̃m Ioannem Damas.enutrita relictis paren
tibus & propinquis ac domo parentum & tota tradita diui
nis obsequijs.

§.II.PRO DECLARATIONE SECVNDE

quæstionis & responsionis considerandum est.q; beata vir-
go,in templo moram trahens non aspiciebat hincinde ho-
mines vt faciunt vanæ mulieres & viri iuuenes. nec ad or-
namenta templi curiose nec ɔfabulabatur cum alijs vt mul
ti faciunt.cum tamen xp̃s dicat.Domus mea domus orõnis
vocabiẽ.Et iõ nolite facere domum p̃ris mei domum nego
tiationis.ait Iudæis.Ioan.ij.Sed vacabat in templo orõni:
meditationi:forte mente reuoluendo diuina bñficia facta &
conferenda populo dei quæ repræsentabantur in illis pręci
puis solennitatib⁹.Nam in festo Paschæ qđ interpretaẽ trã P̃ria so
situs rep̃sentabaẽ bñficium illud qđ transiens dominus per lẽnitas.
Egyptum occidit omnia primogenita Egyptiorũ sine mor
te alicuius quæ erant in domibus hebręorum in quo℞ sup-
liminarib⁹ factum fuerat sanguine agni signum thau.i.cru-
cis p̃ quod flagellum cogentibus ægyptijs ne peiora flagel
la paterenẽ si retinerent eos populus ille trãsiuit de ægypto
& quia ꝓpter festinantiam non potuerunt fermentare panẽ
pastam secum portarunt:& illam coctam comederunt & iõ
in signum huius azymas comedebãt in illo festo: quod erat
de mẽse martij vel aprilis.p̃ illo autẽ nos habemus festũ re-
surrectionis illo tp̃e quo deo gratias agere debemus & lõ ge
ampliores p̃ maius bñficium nobis collatum: quia videli-
cet filius iste beatæ virginis dominus Iesus p̃fectę ætatis trã
siuit de hoc mundo ad patrem.de mortalitate ad immortali
tatem resurgẽs & occisis virtualr̃ primogenitis Egyptiorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

fdest vitijs capitalibus mūdi per passionem: populus dei liber a morte per signum crucis crediræ exiuit de tenebris pec
Secta solēnitas. catorum dirigens se ad terram ꝓmissionis supnæ gliæ. In secunda solennitate. ſ. pentecostes: quæ distabat a festo azymorum p. xl. dies dominum laudabant de beneficio eis dato. ſ. legis decalogi siue legis Mosaicæ in monte Sinai: proq̄ nos festum agimus Pente. pro excellētiori dono collato populo dei i mōte Sīō. ſ. legis non timoris vt illa: sed amoris et gr̄æ nouī testamenti infusa apl̄is per. ſſ. secūdum illud Esa. ij. De Sīō exibit lex & verbum domini de hierlm: qa ibi inchoauit prædicatio apostolorum. Tertium festum vocabaī
Tertia solennitas. scenophegia seu tabernaculum in quo beneficium colebāt q̄ deus in deserto. xl. annis habitare fecit in tabernaculis itinerantes p illud pastos manna cœlesti. prectos ab inimicis: nec erat vt ait Pē. in tribubus eorum infirmus loco cui⁹ agimus dedicationes ecclīæ. ſ. gliam triumphantis repūtantes. In q̄ in tabernaculis gloriæ sancti habitantes. ſ. corporum glorificatorum in fine. manna cœlestis fruitionis pascūtur liberi ab inimicis: & ab omnibus miseriꝭ corporis. Demū ad se reuersa cum non videret filium iuxta se imaginata est q̄ accessisset ad Ioseph. Recedens ergo inde cum in certo loco ei obuiasset & cum non videret eum cum Ioseph æstimarunt eum esse cum alijs. consanguineis suis: & venientes iter diei. i. vna dieta cum quæsitum inter propinquos & notos non reperientes dolere cœperunt. vnde reuersi sunt in hierusalem ad eum requirendum. Timētes ne forte captus fuisset ab Archelao filio Herodis. cum a patre suo recēter nat⁹ fuisset quæsitus ad mortem: sed post triduum inuenerunt eum i templo. & dicente ei matre. Fili quid fe. no. sic respondit qa in his quæ patris &c. Templum materiale illud. i. dom⁹ patris mei: oportet autem. i. decet me esse & manere in domo patris mei cuius sum filius magis quam in alio loco: significat templum istud sanctam ecclesiam in qua oportet me eē continue per gratiam alias sustentari non valeret. Hic fiunt opera patris: opa sancta & virtuosa vnde resurgens ait ipse. ecce ego nobiscum sum. ſ. in ecclīa omnibus diebus. Tēplū ecclīæ militantis transit in triumphantem. Pē. Dīs in tēplo sancto suo. do. in cœ. ſe. ei⁹. & hoc etiam & pmaxime est domus patris: & ibi oportet me esse ad coronandum eos. Cum igitur xp̄s inueniaī in templo materiali: non in theatro: nō in domo non in prætorio: si ipsum volumus inuenire templum materiale. i. ecclīam debemus frequētare. Ibi em̄ inuenitur xp̄s. i. saluator ad saluandum. Cum em̄ ecclīa sit locus deputatus ad oīonem magis homo se recolligit ad orandū & deuotius q̄ in alijs locis: ad qd⁹ etiā vnus exemplo alteri⁹ excitat. Licet aūt deus sit vbiq; ad exaudiendum: tū tanto citius & efficaci⁹ & vtilius exaudit quanto deuotius & a pluribus inuocatur: & inde salus ꝓcurat. Et ꝙ tute etiā cōsecrationis ecclīæ reprimīt malitia dæmonum: ne tm̄ valeant infestare fantasijs vanis exorantes: ibi etiam communiter admi nistrantur sacra per quæ homines iustificantur & saluantur: & iō in his quæ patris mei sunt locis oportet me esse. Inueniī tur Iesus in templo ecclīæ militantis: & multo perfectius qa p fidē viuam. vnde ad Ephe. iij. Habitare xp̄m p fidem i cordibꝰ vestris. Cum em̄ xp̄s sit caput ecclīæ (vt ait apl̄s) & ꝙ fideles mēbra ei⁹ oportet xp̄m esse in hoc templo. al̄s mēbra mortua essent separata a capite. Et qa nullus paganus iud⁹ vel hæreticus est vel esse pōt in templo hui⁹ ecclīæ cum nō habeat fidem: iō christus in eis non est sed diabol⁹. vñ Aug. Quia extra ecclīam est diabolus: sicut in ecclīa xp̄s: p hoc q̄ si diabolo tradit q ab ecclīastica cōione remouet. xv. q. iij. ois. Certum est q̄ oēs ifideles sunt extra ecclīasticam cōionē quāmmo & fideles qui non recte viuunt: sed dei & ecclīæ p̄cæpta transgrediunt fm meritū non sunt in ecclīa dei. vñ nec xp̄s i eis. Vñ. b. Hiero. Ecclīa dei est nō hās maculam. ſ. pcti: nec̄ rugam. ſ. duplicitatis vel erroris. Et iō q̄s̄ q̄s est aliq̄ forde pcti polluus. ſ. mortalis de ecclīa dici nō pt nec xp̄o subiect⁹: de pœ. di. i. ex tua. Extra ecclīam aūt existentibus. ſ. p fidē sine opibus q̄ mortua est nō pōt esse sal⁹: sed pditio & dānatio: sicut in figuram oēs q̄ repti sunt extra arcā tpe Noe diluuio perierunt. Igit summope laborandum est vt in tēplo ecclīæ quilibet sit nō solū numero: sed & merito: & ibi solū fiunt opa p̄ris cœlesti. i. vere virtuosa & meritoria. vnde & salus. qa in his q̄ sunt p̄ris mei oporter me eē. ait christ⁹. Q.d si quis amiserit Iesum qui non amittit quo ad gr̄am: nisi pcē. n mortale requirat cum dolore cū maria & post triduū & non añ. ſ. ꝛritionis: confessionis: & satisfactionis. saltem in ꝓposito q̄ ad scd̄m & tertium: & iterum inueniet recuperādo gr̄am amissam: ex quo templo ascendit ad templū cœleste sc̄a sc̄oꝝ vbi xp̄m oportet esse: vt sui electi nō solum sua diuinitate: sed & humanitate pfruantur ꝑpetuo.

§. III. PRO DECLARATIONE TERTIE

qōnis & mīsionis aduertendū q̄ p̄grētes Maria & Ioseph Iesū cum intrassent templum. i. porticū tēpli inuenerunt eū ibi: nō vbicūq; sed i loco excellētiori. ſ. i medio doctoꝝ: nō qdē otiosum vel puerilia tractantem: sed audiētē & interrogātē illos. Interrogās ergo maria quid fecisti nobis fic. i. cur. Rōga i his q̄ pīs mei sunt oportet me esse. Sigdē q̄ scripta sūt i lege. ꝓphetijs & psalmis pīs mei. i. a pre meo dictata & reuelata sunt: & qa obscura sunt tenebrosa (ingt P̄ē.) aq̄ in nubibus aeris. i. valde obscura aq̄ doctrinæ in propheꝭ. Et qa null⁹ pōt interptari obscuritatē legis & ꝓpheraꝝ melius & apti⁹ q̄ pōt exponere filius: iō i his q̄ pīs mei sunt oportet me eē. i. scripturis sacris exponēdis. V bi nota q̄ iueneī i me xp̄s iuedio doctoꝝ. Hi erant doctores sacræ scripturæ: nō philoso phi q vl aliaꝝ sciaꝝ. i medio iuenerūt doctoꝝ. i. i oſonātia & dio docordia eaꝝ: non j falsa expōne. Ego (ait diuīa sapia) in altis storum simis habito. ſ. doctrinis: & eruditis interſum co gitatiōib⁹: &c. nulla altior doctrina sacra scriptura: q̄ de diuinis pfectius & vtilius loq̄t cunctis sciētijs. hoc de moribus apertius istruit tenebras errorꝝ depellit: vitia repellere facit. vñ Zepherinus pa. Sicut stellas nō extinguit nox: ita mentes fidelium inhærentes sacræ scripturę firmamento nō obscurat mūdana inigtas. dist. xxxviij. & Hiero. Am̄a studia scripturaꝝ: & carnis vitia non amabis. Inuenerunt aūt ip̄m audientē & interrogantē: & prudēter mdētē. dicit euāg. vbi innuit ei⁹ hūilitas i eo q̄ audiebat. Prouerb. i. Audiens sapiēs sapiētior erit: sed in sapia crescere non poterat: qa habebat sciam diuinā oīa sciētē: nō solū q̄ fuerūt sunt & erunt sed etiā q̄ de⁹ facere pōt quæ nūq; faciet. Habebat anima sua sciam btōꝝ pfectius oībus. Nam sciebat ex ea oīa q̄ facta sunt & q̄ fiunt & erūt. Habebat sciam inditam seu infusam p spēs inditas reꝭ menti: sicut hūī aīæ cū exeūt de corpore: & Adā cū fuit creatus & angeli. habebat & sciam ex pimētale quā ex his q̄ passus est dicit. Vñ qd⁹ ait euāge. qa xp̄s crescebat sapia: intelligit quo ad oñsionem corā hoīb⁹: nō quo ad habitū: qa. ſ. quāto magis crescebat ætate: tāto maiorem sapiam oñdebat in cōuersatione sua. Cū ergo eēt sapiētissimus audiebat doctores & i terrogabat q̄si vellet addiscere: docēs nos i hoc hūilitatē vt non recusemus audire alios etiā minimos. Ne erubescam⁹ interrogare quæ ignoram⁹. iuxta illud. Interroga pres tuos & annunciabunt tibi: maiores tuos & dicēt tibi. Qui em̄ q̄rit: inuenit. Et quantum quis deberēt eē solicitus & studiosus ad interrogādum & q̄rendum sciam. oñdit. b. Hiero. i epla ad Paulinum exēplo antiquorum Platonis & aliorum Pauli apl̄i euntis ad conferendum cum apl̄is. Eunuchi interrogantis a Philippo & alijs vt habes in ꝓlogo Bibliæ. Quid autem interrogaret non ē scriptum sed pie credi pōt q̄ interrogaret de scripturis ptinētibus ad aduētum Messię. Et cum doctores diuersa dicerēt & non ꝙ: respōdebat prudēter oñdēs non sic posse intelligi ꝓpt rōnes repugnantes quas adducebat: vtpote exemplum de ꝓpheria Iacob⁹. Gene. xlix. Non auferet sceptrū de Iuda &c. Et de Esa. Paruulus natus est nobis. Et de Daniele. quo ad sepruagita hebdomadas & hmōi: in quibus a Iud̄eis varię expōnes dantur: sed non ve rę vt habes in historia.

¶ De ꝙgine cum fuiſi nuptijs q̄ significant nuptias spūales inter deū & ecclesiam. Ca. XXXVIII.

GRAT IBI MATER IESV. IOAN. ij. ſ. in nuptijs. Nuptiæ istæ (vt cōiter dr̄) fuere Iohannis euange. q nepos erat ꝙginis gloriosæ ex parte matris. Nam mr̄ ipsius Ioānis & Iacobi maioris quæ dicta est maria Salome nupta Zebedeo: ex q̄ genuit ipsos Ioānem & iacobum: soror fuit ꝙginis gloriosæ. Et iō vt cōsanguinea vocata fuit ad nuptias nepotis: ac filius ei⁹ cum discipulis. Quæ etsi mr̄ domini & regina cœlorum vt humilis nō fuit dedignata nuptijs pauperuli piscatoris a deo pauperis vt vinum deficeret in ipsis nuptijs. Cui tm̄ defectui ꝓuideri

ꝓuideri obtinuit a filio eius benedicto vt ꝙ misericors cōpassa vereūdiæ inopū. Et pūcia insup sua & filij non reprobant: sed approbās statum ꝓiugatoꝝ in timore dñi nuptias celebrantiū: vt legitur de sancto Tobia & vxore eius. Et pfert statum virginalem vel vidualem copulæ coniugalivt maioris meriti. Nā mīimoniū ꝛctum de pūi non ꝓsumma uit: sed relicta vxore viso miraculo cōuersionis aquæ in vinum sæculum deserēs xp̄i discipulatum assumpsit: & ꝙgo in quiū pmāsit. Significāt aūt hæ nuptiæ spūales nuptias celebratas inter deum & ecclīam in gnali: vel deū & quālibet aīam in ꝑticulari. Et in oīb⁹ erat ibi mr̄ Iesu btā ꝙgo maria.

Nuptiæ Quātū ad nuptias ecclīæ notādum est q̄ sponsus eaꝝ est dei hę qa si filius de quo Io. cuāg. aiebat. Qui habet sponsam spōsus est gnificet Spōsa ecclesia. Vñ ꝓpheta in p̄sona ei⁹. Tāq̄ spōsam coronauit me corona. Hæ factæ sunt in Chana Galilææ. Chana interptat zelus. Galilæa vero transmigratio. Et zelo. i. intōso amore filij dei ad ecclesiam: factæ sunt istæ nuptiæ inter xp̄m & ecclesiam. Et hinc fit transmigratio de tenebris erroꝝ ad lucē ꝙitatis: de vitijs ad ꝙtutes: de morte ad vitā gr̄ę & gliæ. Thalamus haꝝ nuptiaꝝ fuit vter⁹ ꝙginis in q̄ cōsūmta est natura diuina hūanæ. Pē. xviij. Ipe. ſ. xp̄s tāq̄ spōsus ꝓce. de tha. suo. Et sic erat mr̄ Iesu ibi vt principalis. Ipe aūt Iesus spōsus vocat cū discipulis ei⁹. i. inuocat in auxiliū ab
Sex hydrię qd significent. ipa ecclesia vt honoret: subueniat: mira faciat in ea. Ad qd' etiam opat mr̄ ei⁹ apud eū intercedens ad ꝓuidēdū defectui nr̄o. Sex aūt hydrię aq̄ fm Bedā sunt mūdi ætates in qb⁹ est aq̄ sapiæ salutaris q̄ cōtinēt in se mysterio nuptias istas seu sacrm incarnationis sub ꝟbis historialibus. Quæ q̄dem fm lram ad modum aq̄ habet mētē & refrigerare & lauare a sordibus maloꝝ moꝝ. Sed xp̄o adueniente pūcialiter ad ipsas nuptias. i. dei filio incarnato aquam mutauit in vinum cū aperuit discipulis sensum per spm̄ sc̄m vt intelligerent scripturas. Est igitur vinū sensus spūalis q̄ elicit ex litera seu historijs scripturæ: q̄ sensus vtiq; magis sapit magis lætificat: magis calefacit mentes fidelium q̄ sensus lr̄alis: immo sensus lr̄alis male intellectus multos fecit inflare vt Iudæos ꝓsumētes de sua iustitia: alios ifrigidare oīno vt hæreticos calore charitatis priuatos. Et ex hoc signo multum glorificat⁹ est xp̄s declarat⁹ hominib⁹ q̄ hoc mysteriū ab antiqs fuerat prophetatū. Et erat mr̄ Iesu ibi i illis. ſ. figuris designata. Capiunt quoq; hydriæ singulæ metretas binas vel ternas: qa electi q fuerūt in illis tpibus seu ętatibus habuerūt ad mēsurā certā fidē trinitatis viuā ꝙplicite vel explicite vel geminā dilectionē. ſ. dei & ꝓximi: q̄ sine fide eē nō pōt: fuit hoc iitia tū mīimoniū in patriarchis & ꝓphetis facta eis ꝓmissione ratificatū in incarnatione: cōsummatū in gloria. Apoc. xix. Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati sunt.

§. I. EST ERGO PRIMA HYDRIA PRI

ma ætas. Et in hac vt aqua est historia quando Adā sopora to formata est Eua spōsa ei⁹ ex osse de latere suo: vñ euigilās ab ectasi ait. Hoc os ex ossibus meis: & caro de carne mea: ꝓpter hoc reliquit hō p̄rem & matrē & adhærebit vxori suæ: & erūt duo in carne vna. Geñ. ij. Litera hæc quātū ad historiā
q̄re hō debet hr̄e vxō r̄e vt so ciam nō vr ancil lam vel dūam. multum ædificat: cōsolatur & mundat. Nam oñdit mīmonium (& si quid carnale) tamen istitutum a deo. Et qa vxor facta est non de pede viri nec̄ de capite sed de latere: non debere a viro vxorem vilem & ancillam tenere: quia non de pede: nec ꝓmittere eam sibi dominari: quia nō de capite: sed vt sociam: qa de eo facta viro subiici fidemq; coniugij alter alteri seruare: qa i singulari hō & vxori adhærebit: & ad hūc finem adhærere. i. coniugio vti: vt filios habeāt. Et hoc̄ q̄d dicit. Erunt duo in carne vna. ſ. ad procreandum vnum corpus. ſ. filij. Sed cū accipimus sensum spūalem hic latentem melius sapit & lætificat mentem. Nam Adam soporatus significat xp̄m Adā scd̄m in cruce moriētē de cuius latere formata est vxor. i. ecclesia figuratiue. qn̄. ſ. peussio lancea latere exiuit sanguis & aqua: quæ significāt duo præcipua sacra. ſ. aquam baptismi q est primum sacrorum & maximę efficacię sup alia: & eucharistiam quod est quasi vltimum sacramētorum & maximū in esse. Et ex his & gratia eoꝝ ecclesia est quasi formata. Ex osse autem facta est mulier: & pro osse in viro apposita est caro: qa ecclia habet fortitudinē ex xp̄o: & christus quasi infirmitatē habet. ſ. mortalitatis ex ecclesia id est ꝓpter ecclesiā. Reliquit ꝓpter hāc sibi coniūgendam dei filius patrem in cœlis: inquātum humanitate factus est minor: matrem in terris: qa synagogam de qua natus est: & adhæsit vxori ecclesię. Vel inquit patrem & matrem: qa nō habuit in cœlis matrem: nec in terris patrem. fuerunt duo i carne vna. i. duæ res duæ naturæ. ſ. diuina & humana in vna persona seu vno homine. Nam caro sumitur pro homine vt ibi. Videbit omnis caro salutare dei. Et erat ibi mater Iesu: quia in paradiso terrestri hoc factum est: qui designabat beatam mariam. Vnde canit de ea ecclesia. Emissiones tuæ i. cogitationes, affectus, actiōes a te ꝓcedentes paradisus. Ec ce quasi aqua conuersa in vinum dulcius sapiens.

§. II. SECVNDA HYDRIA SECVNDA

ætas incipiens a Noe vsq; ad Abraam. huius hydriæ aqua est historia quæ habetur Gene. vi. scilicet q̄ Noe fabricauit arcam in qua conseruauit tres filios & omnia genera animalium: & postea vineam plantans inebriatus est vino: discoopertusq; derisus ab vno: & ab alijs duobus reuerentercoopertus. Multum mundificat aqua huius literæ dum diligenter aduertitur q̄ propter peccata præcipue carnis diluuium dominus immisit super terram: vt discat quilibet se ab his cauere abstinere q̄ se a nimietate vini ne inebrietur & deridea tur. Docentur & filij ne irrideant parentes in suis defectibus ne incurrant maledictionem eorum vt Cham: sed reuerēter se habeant vt benedictionem accipiant: vt Sem & Iapher. Sed mutatur hęc aqua in vinum cum exponitur allegorice. Noe enim Christus qui arcam fabricauit ecclesiam: in qua tres filij saluantur id est tres status timentium deum: qui filij sunt adoptione scilicet coniugati, prelati, & continētes: multa quoq; genera bestiarum ibi saluantur: qui. ſ. aliquo tempore fuerunt bestiales: sed postea conuersi saluantur in ea: omnes autem qui sunt extra ecclesiam per defectum scilicet fidei vel charitatis: diluuio infernali pereunt vt docet Greg. xxxiij. qō. i. quia ex sola. Ipe autem Noe plantauit vineam scilicet ecclesiam: cuius fructu scilicet dilectionis quasi ebrio factus nudus sterit in cruce, vnde populi Iudæorum signantur per Cham qui irrisit, alij duo filij scilicet per creationem sicut & primus reuerenter se habuerunt: & cum magno honore habuerunt ignominiam eius passionis. vnde & benedicunur. ſ. Græci & Latini. Erat quoq; ibi mater Iesu in figuram cum ait dominꝰ. Arcum meum ponam in nubibus cœli. Cumq; obduxero nubibus cœlum quasi turbatus, ꝓpter peccata hominum: volēs iterum diluuium immittere igne vel alio flagello mundum percutere: apparebit arcus meus in nubibus. Arcus iste qui naturaliter causatur in aere ex reuerberatione radij solaris in nubem roridam est hea. Maria quæ causata est in cœlo ecclesiæ ex reuerberatione diuini amoris in nubem roridam in ipam plenam rore cœlestis gratiæ habens colorem ceruleum flexibilis misericordiæ. huiacynthinum contemplationis rubicundum gratiæ: ex qua funditur sanguis rubeus si expedit. Cum autem deus multoties propter peccata hominum minatus fuerit immittere diluuium diuersorum flagellorum: apparens arcus iste in nubibus. i. inter sanctos coram deo ad interceedendum quasi re cordatus misericordiæ suæ subtraxit se a ſt flagellis immittē dis cōmunⁱ⁹ ex arcu isto: ecce q̄ dulci⁹ vinū istud & magis lætificatiuum q̄ aqua illa.

§. III. TERTIA HYDRIA TERTIA ETAS

ab Abraam vsq; ad Dauid: in qua habetur q̄ Moyses in deserto manens ad pascendum oues vidit rubum ardere & nō consumi ad quem pergēs vt cerneret: dictum est ei vt solueret calciamentum de pedibus ei⁹. Cui accedenti dñs dixit q̄ descēderet visitare Israel & liberare de seruitute dura Pharaonis p signa magna. Ad aquam pertinet huius hydriæ considerare quod dominus ait per Osee. Ducam eam in solitudinem. ſ. animam: & loquar ad cor eius oportet enim se motum esse a ꝓtumultu occupationum mundi & fantasiarum qui vult vacare simplicitati pascendo oues: innocuas cogitationes & affectiones: & tunc in contemplatiōe videt: q̄m deus noster ignis consumens est malitias nostras: & accedēs tem ad eum oportet solutum eē ab opibus mortuis. Sed gusta vinum ex aqua ista mutatum quod suauius est. Ignis em̄ in spineto est diuinitas in humanitate nostra spinosa seu pūgitiua pœnalitate: quę coniunctio facta fuit in incarnatiōe:

Universidad de Deusto
Biblioteca

in qua nec ignis consumpsit rubum nec rubꝰ extinxit ignē: quia nec diuinitas consumpsit humanitatem.s.,eam conuertendo in substantiam deitatis: nec diuinitas conuersa est in humanitatem: sed saluata est vtriusq; naturæ proprietas in vna persona: indecp per hoc mysterium visitatus est populꝰ dei: erutus de seruitute diaboli. ad quod mysterium intelligēdum pie oportet exuere rōnes mortalium & affectus. Et erat ibi mater Iesu maria. Nam vt canit ecclesia: ipe idem rubus incombustꝰ significat virginitatē Mariæ seruatam: qa ipsa ex spinis orta ludæorum non est combusta in cōcæptu suo ardore concupiscentiæ vt aliæ mulieres: sed viror in ea permansit virginitatis.

§.IIII. QVARTA HYDRIA ID EST

quarta ætas fuit a Dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis in qua habes historiam sanationis Ezechiæ egrotātis ad mortem propter peccatum suum: & ꝑm demerita sua moriē dum prænuntiatum. Cui pœnitenti vere collata est sanitas signo huius sanationis consequendæ sibi dato cp sol in horologio Achaz retrocederet decem lineis seu gradibus: qd' & factum est. Aqua ista suauis est pœnitentibus: q cum propter delicta sua mereātur mortem æternam: si vere pœnitēt deus sanat: & vbi sol iustitiæ eis tēdebat ad occasum vt eos sequerentur tenebræ infernales: elongantur ab eis tenebræ & tendit ad ortum gr̄æ. Gustet Archytriclinus quilibet ꝓlatus vel doctor in his nuptiis aquam istam vinum factum & dicat. Tu xp̄e seruasti bonū vinum vsq; adhuc. Infirmato ei gñe humano ad mortē aiæ & corporis propter peccatum sanat: q tū ex eo pniam agit in qua est virtus passionis infita. Sed quo signo vel modo sole iustitiæ deo nostro reuertente retro decem lineis seu gradibus. Nouem lineæ rectæ sunt nouem ordines angelorum iusti creati. Nam decima est natura hūana recta & ipa creata in iustitia originali. Reuersus est sol retro decem istis libris: qa minor factus est nouē ordinibus angelorum. iuxta illud Pā. Minuisti eū paulominus ab angelis. s., ꝓpter mortalitatē assumptam & in decima se locauit naturam assumens hūanā: imo & infra ipam vī etiā descendere di. p' Pā. Ego sum ỹmis & nō hō. & erat ibi mr̄ Iesu qa significat p horologium Achaz regis: de cuiꝰ regali ꝓgenie descendit per quam trāsiuit sol ipse hō factus.

§.V. QVINTA HYDRIA ID EST, QVIN

ta ætas est a transmigratione Babylonis vsq; ad xp̄m. & in hac habes historiam vt aquam conuiuium magnum quod fecit Asuerus monarcha mundi principibꝰ suis & ꝓpl̄o tertio anno imperij sui: in quo qa vxor eius Vasthi noluit facere dere vocata ab eo p eunuchos ire cōtempsit priuata fuit, ꝓpter superbiā suā regno & cōiugio & sponsa' assumpta Hester pulcherria & hūilis: q̄ pſecutionē ppli sui sentiēs p̄cibꝰ suis iperrauit liberatiōem eiꝰ & hostium pditionē: vt hr̄ Hester in diuersis. c. Mundare facit aqua ista mētes a superbia & consolari i eo cp superbis deꝰ resistit & reprobat & hūiles exaltat: ac afflictos se inuocantes a malis liberat impios & inuidos prosternens. Sed gusta vinum eiꝰ & suauiꝰ erit. Nam Asuerus q interꝓtat bitudo. s. gliosus deꝰ dñs tertio anno regni sui. i. sub tertio statu. s. gr̄æ non naturæ vel legis Mosaicæ: parauit cōuiuium cunctis principibus. i. apl̄is & discipulis: & aliis refectionem sacroꝝ & doctrinæ suæ. Ad hoc inuitata Vasthi. i. synagoga quæ olim erat vxor quasi dei propr̄ cultū veri dei: qui erat in ea: quæ propter superbiā suā accedere noluit credendo: vñ ipa reprobata eligit in vxorē gētilitas quersa ad fidē hūilis. Vñ Hester hūilis interꝓtat pulcherrima ꝓ tutibus quæ etsi pſecutiones patiat in ppso suo fideli tandē liberat ab hostibꝰ suis. Et erat ibi mr̄ Iesu. Ipa enim figurat in Hester q̄ humillima sit spōsa dei in mysterio īcarnationis & ipsa est quæ sua intercessione liberationem obtinet a deo ab oppressionibus, persecutionibus, & tentationibus populi sui fidelis.

Asuerꝰ interꝓtat bitudo

Hester humilis interꝓtat

§.VI. SEXTA HYDRIA ID EST SEX

ta ætas est a Christo vsq; ad Antichristum. In hac vt aqua est parabola regis q fecit nuptias filio suo ad q̄s multos vocauit sed pauci venerūt: vnde tales non gustauerunt refectionē nuptiarū. Ex veniētibꝰ q imꝑparatꝰ accessit nō vestitꝰ veste nuptiali cū sui magna cōfusione eiectꝰ est. Alij aūt q accesserūt in decēti habitu gustarūt suauitatē ꝓuiuñ. Sc̄'m corticē lr̄æ docemur vt vocati ad aliquā refectionē spūalem nō debemꝰ renuere nos repire i aliq cōgregatione facta ad bonū faciēdū: & multo minus nō perfequi vel nocere talibꝰ & cōtemnere: sed conueniendo ad hmōi non vti fictione & indecenter ibi manere nō cōueniendo cū alijs: qa tales ꝓfundūt. Sed vinum eius est: qa rex vniuersi deus nuptias fecit filio suo qñ eum incarnari constituit: huius sponsa est ecclia: nuptiæ seu conuiuium huius cōiugij ē refectio spūalis q̄ hr̄ ex variis æpulis: puta doctrinis exemplis sc̄ōr̄: & sacris, miraculis & hmōi. Vocant ad has nuptias multi p apl̄os & alios p̄dicatores. Et aliq necvenire dignant: qa ad fidem non conuertunt. Et horum aliq ex negligentia non curantes de sui salute: sed terrenis totaliter dediti. Alij non solum venire non ꝓtēnunt: sed ad nuptias vocantes eos persequunt & occidūt vt Iudæi & gentiles persecutores xp̄ianorum q omnes i aia & demū in corpe consumpti & ꝓfusi sunt: veniūt raiū ad has nuptias q credunt: sed non hñtes vestem nuptialē cum dedecore a rege demū expelluntꝰ & puniūt q. s. fidem etsi habeāt non hñt charitatem. Qui ꝙo fidem hñt q̄ p dilectionē opat: hi fruūt his nuptijs: hic p gr̄am & postea p gl̄iam. Et erat mr̄ Iesu ibi. qa vt dicit Greg. thalamꝰ vbi celebratū est istud cōiugiū seu ꝓiunctio dei cum humana natura i qua est ecclia: fuit vterus virginis. vñ Pā. Ipse tanq̄ sponsus ꝓcedens de thalamo suo. Et ipsa est mediatrix quæ procurat nobis i his nuptijs vinum dilectionis & deuotionis. Amen.

¶ De nuptijs pœnitentium. Cap. XXXIX.

ERAT MATER IESV IBI. IOAN. ij. Vltra nuptias seu matrimonium allegoricum inter xp̄m & ecclīam in gñali: est aliud matrimonium morale: quod celebrat quotidie inter deū & animam. vnde dominus per prophetam Osee. ij. ait cuilibet animæ. Desponsabo te mihi in fide. Et quia fides suscipit in baptismo: ideo tunc desponsat anima Christo: & fit Chana Galilæę. i. ex zelo intensi amoris ad animam: ex quo ipa anima transmigrat de morte p̄cti originalis ad gratiam. Chana em̄ interpretat zelus: & Galilæa transmigratio. Inter est Iesus vt gratiam merito suæ passionis conferēs: & mater eius vt mediatrix eam procurans. Sed cum puer peruenit ad vsum rationis: vt in pluribus recedit anima eius a legitimo sponso deo per peccatum mortale: & fornicat seu adulterijū committit cum diuersis. videlicet inhærendo se & coniungendo per inordinatum affectum variis creaturis, diuitijs, voluptatibus, honoribus & huiusmodi. Cum autem reuertitur ad pœnitentiam dimittendo vitia, & peccata: deus sua pietate & dilectione iterum sibi despōsat sed in iustitia. Vñ per Osee. ca. ij. ait. Despōsabo te mihi in iustitia, in iudicio, & in misericordia. In fide ei iam desponsata erat per baptismum: quæ fides non amittitur per peccata: etsi informis maneat. Desponsatur ergo per pœnitentiam quæ est pars iustitiæ ex parte animę: & miserationibus ex parte dei: quia sola misericordia iustificat peccatorem. Vnde dominus p Hiere. c. iij. Vulgo dicitur. si dimiserit virꝰ vxorem suam scilicet ꝓpter adulterium vel suspitionem eius: & recedens ab eo. s. vxor a viro duxerit virum alterum: nunquid reuertet ad eū vltraꝰ nunquid non contaminata erit? Prius anima desponsata deo dimittit sponsum deum. s. per peccatum adulterando spūaliter q̄ deus dimittit animam gratiam subtrahendo & recedendo ab ea. Et cum tot fornicatur: quot creaturas inordinate diligit: & tamen si homo dedignaretur talem reassumere in vxorem deus non dedignatur. Vnde subdit. Tu autem scilicet anima fornicata es cum amatoribus multis. & tamen reuertere ad me scilicet per pœnitēriam: & ego suspiciam te iterum in sponsam. Vocat ad hoc coniugium Christus: quia gratia quam dimisit in sacramento pœnitentiæ merito suæ passionis ibi operatur. Et erat ibi mr̄ Iesu. & præcipue vocata & inuocata si peccator haber deuotionē ad eam vt procuret sibi salutem.

Chana interꝓtat zelus.

§.I. SEX SVNT HYDRIE IN HIS NV

ptijs positæ aquæ ad purificandum. De quibus Bern. in sermone in Epyphania domini ait. Sex hydrię positæ sunt his q post baptismum in peccata labimur. Exuimus tunicā verterem. s. per baptismum. Sed heu peius reinduimus eam. Lauimus

Sex hydriæ in his nuptijs sūt hæ sex.

Hæ hydriæ lapideæ quare.

Lauimus pedes nostros & peius in nauimꝰ eos. s. per actualia pcta mortalia. Prima ergo hydria est compunctio de qua legimus. In quacumq; hora ingemuerit pctōr omnium iniquitatum eius non recordabor. Et Chryſ. Lachrymæ lauant delictum. Sc̄'a est confessio. Omnia siquidem in confessione lauantur: ait quidam. Tertia est eleemosynarum largitio. Vñ in euangelio. Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis. Sed nota quod ait Greg. i. q. i. non est. Non est putanda eleemosyna: si pauperibus dispēsetur quod ex illicitis rebus acquiritur: qd'. s. debet restitui. Nam qui male accipit vt bene dispenset: potius grauat q̄ iuuetur. Quarta est iniuria: remissio. ꝑm q̄ orātes dicimus. Dimitte nobis debita nostra sicut & c. be. Augu. de pœ. dist. iiij. dicit dñs. ait. Dimitte & dimittetur tibi. dimisi prius dimitte vel postea. Nam si nō dimiseris revocabo te: & quicquid dimiseram imputabo tibi. Quinta est afflictio corporis. vñ oramus. Mūdi per abstinētiam ipsi canamus gloriā: ac etiā afflictio flagellorum dei cū patienter ferimus. Sexta est obedientia p̄ceptorū sicut audierunt discipuli: qd' vtinam & nos mereamur audire. Vos mū di estis propter sermonē quem locutus sum vobis.

§.II. HE SEX HYDRIE POSITE SVNT

in purificationem nostram: quæ vacuæ sunt & plenę vento si pro inani gloria obseruantur: aqua replentur si timore cu stodiant. ait Ber. Qm̄ timor dñi fons est vitæ. Aqua (inquā) timor dñi est etsi minus sapida, s. q̄ vinum: optime tñ refrigerans animam noxijs desideriis æstuantem. Aqua est quæ possit ignira inimici iacula extinguere: nec illud dissonat cp aqua semper ima petit & timor ad ima cogitationem deiicit & in inferioribus immoratur: atq; horrēda loca pauida mēte perlustrat. iuxta illud. Vadam ad portas inferi. Hæc bea. Ber. Sed diuina virtute aqua mutatur in vinum: qñ perfecta charitas foras mittit timorem. Deficiente ergo vino perfectæ charitatis & seruoris dicit mater Christi ad filium. Vinū non habent isti. s. pœnitentes perfectæ charitatis sed aquam timoris. Compatitur ei sicut misericors: sicut benignissima b. Maria. Quid a fonte pietatis procedere potest nisi pietas? Quid mirum si pietatem exhibent viscera pietatis, inquit. b. Ber. Nonne qui pomum tenuerit in manu dimidia die reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantum ergo viscera pietatis illa afficit in quibus nouem mensibus requieuit. Nam ante repleuit mentem q̄ ventrem. s. pietate. Oprat ergo & tacite petit pœnitentibus ex timore qui aqua est vinū dari perfectæ charitatis & lætitiæ: cui etsi Christus visus est dure loqui dicens. Quid mihi & tibi est mulier? nouerat tñ illa cui loq̄batur non se despexisse. Sed & si non sibi: sed alijs quia illud sciebat non esse suæ humanitatis ostendit in sundere charitatem perfectam quę excludit timorem sed diuinitatis: quod intelligens ipsa iussit ministris vt facerent quod iuberet filius, vt disponeretur materia ad aquam in vinum conuertendam. Ad quod facit quod dñs iubet ministris sacramentorum vt impleant hydrias aqua. s. timore p prædicationem & admonitionem. Quæ hydrię dñr lapideæ: non propter duritiem: sed propter stabilitatem pseuerantiæ. Capiunt aūt metretas binas & ternas: qa est timor pœnæ t palis l. punitionis legis per hoiem vel flagellorum dei per ipm timorem: & timor gehennæ ne tradatur in eam. hæ sunt duæ metretæ propter quæ duo quis abstinet a malis & dicta sex de gñe bonoꝝ agit. Nā tertia metreta erit timor priuari seu excludi a gloria illa & bono glorię quod videt ad amorem mercenam ptinere. Sed si pseuerauerit pulsans aqua mutat in vinum, quia conuertitur timor in perfectam charitatem. Ex hoc deꝰ glorificatur & magis firmantur discipuli christi veri fideles. Erat ergo ibi mater Iesu ad hmōi vinū deuotionis & pfectæ charitatis pœnitentibus ꝓcurandum. Vñ & legitur de quadā moniali deuota virginis Mariæ. cp cum seducta a diabolo apostatasset facta publica meretrix. post multos annos ad pniam reuersa monasterium repetēs stabat in magnis lamentis & abstinentijs timens pœnas inferni propter scelera sua. Et cum rogasset vna dierum beatā Mariā vt impetraret a filio remissionem p̄cōr: locuta est sibi dicens hoc obtinuisse & sic aquam conuertit in vinum.

¶ De nuptijs mūdum deserentium & se deo dedicantium quomodo beata Maria præsens est. Cap. XL.

ERAT MATER IESV IBI SCI licet in nuptijs. Io. ij. Post nuptias spūales cōmunes etiam laicis sunt aliæ nuptiæ quæ (vt perfectiores) huius solis conueniunt qui deo anima & corpore totaliter se dedicauerunt vt dicere valeat talis anima illud beate Agnetis. Ipsi sum desponsata. cui angeli seruiunt, cuius pulchritudinem sol & luna mirātur. anulo suo subarrhauit me fidelis amoris vt nullum alium præter eum amarorem admittam. tradidit auribus meis ineſtimabiles margaritas verborum suoꝝ inter cætera di. Audi filia. O omnia mandata mea. filia per creationem p̄cipuam: quia participes veritatis: cognitionis amoris & bonitatis. audi voces internas, quibꝰ in te loquitur dñs. vide, considera quāta sit erga te dignatio dei tui qui pro te a deo exiuit & venit in mundum, p te mori sustinuit accæpit in cruce. te lauit sanguine suo a peccatis tuis vt decorem acciperes: te fecit sociam mensæ: sociam regni sui: sociam thalami: vt te introducat demum rex in cubiculum suum. Vide quid iam de sponso deo tuo sentias: quātum de deo p̄sumas: vide quibus brachijs charitatis vicariæ reamandus & amplectendus sit: qui tanti te æstimauit. immo qui tanti te fecit. Inclina aurem tuam ad obediendum parata & prona ad omnem voluntatem eiꝰ. Obliuiscere populum tuum. s. carnales affectus: sæculares mores dedisce: & domum patris tui, amorem consanguineorum superbiam in qua diabolus habitat: consuetudines noxias & vitia obliuiscere: & concupiscet rex decorem tuum, adeo vt te sp̄osam speciali modo accipiat per statum perfectionis vt religiōis. Factæ sunt hæ nuptiæ in Chana Galilææ. i. in magno zelo amoris: ex quo quis trāsit de sæculo ad dei totale obsequiū. In his est Iesus. i. conuersatio eius cum discipulis eius. s. castitatis: paupertatis: & obedientiæ. Est & ibi mater Iesu magistra humilitatis. Iam autem desponsata anima religiosa illi nuptiarum prandium celebratur. Nam cœna quidem in cœlo in aula æterna præparatur vbi vinum seruoris charitatis perfectæ lætificans cor non deficiet: quia ibi inebriabuntur ab vbertate domus illius ait Pā. Hic autem in vitæ præsentis nuptijs aliqñ deficit vinum. s. deuotionis & seruentis charitatis. ita vt nos tæderet viuere. ait apl's Paulus perfectissimus. B. Ber. in sermo. ad fratres suos ait. Quoties mihi necesse est fratres post lachrymas quærimonias vestras exorare matrē misericordię & suggerat benignissimo filio suo qm̄ vinum non habeatis: & ipsa dico vobis charissimi si pia a nobis pulsata fuerit non deerit necessitati nostræ: qm̄ misericors est & mater misericordiæ. Nam si compassa est verecundiæ illorum a quibus fuit inuitata, multo magis compatietur nobis si pie fuerit inuocata. placent enim illi nuptiæ nostrę & pertinent ad eam multo magis illis. Sed quem nō moueat id quod in nuptijs illis respondit benignissimus dominus sanctissimę matri suę. Quid mihi & tibi est mulier? Quid pertines ad illam quæris cum sis benedictus fructus ventris eius immaculatę? Nonne ipsa est quę saluo pudore concæpit & sine corruptione te peperit? Nonne ipsa est in cuius vtero. ix. mensibus es moratus? cuius virgineis vberibus lactatus es. cum qua cum. xij. esses annorum de Hierlm cum ea desc̄ādisti & eras subditus illi. Nunc ergo quid molestus es illi di. quid mihi & tibi? Sed manifeste iam video: qa non velut indignans aut confundere volens virginis & matris teneram verecundiam dixeris. quid mihi & tibi. cum venientibus ad te iuxta p̄ceptum eius ministris qñ ait. Qd'cūq; dixerit vobis facite. nihil cūctatus facias quod suggessit. Vt quid ergo fratres vt quid sic mōderat? pri? vtiq; propter nos vt conuersos ad dominum: iam non solicitet carnalium cura parentum & necessitudines illę non impediant exercitiū spūale. Quandiu em̄ de mundo sumus debitores nos cōstat esse parentibus. At postq̄ reliquerimus nosmetipsos: multo magis ab eorum solicitudine liberi sumus. Vnde & legimus fratrem quēdam in eremo conuersantem: cū ad eū carnalis frater auxilij gr̄a aduenisset. vt. s. egrediēs de cella ad subleuandum asellū suū q in foueam ceciderat adiuuaret m̄ dixit: vt alium fratrē eoꝝ adiret. cū ille vtiq; ia obisset. Cūq; admiratus qui venerat m̄ dixisset: qa ille obierat. Eremita q̄q; se obisse m̄dixit. Optime ergo nos docuit dñs ne soliciti simꝰ super propinquis carnis nr̄æ pluſq̄ religio postuler. qm̄ ipse matri & tali matri sic respōdit. Quid mihi & tibi est mulier?

Exēplū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.I.SED VIDEAMVS IAM QVID SE quitur.Erant ibi inquit sex hydriæ positæ ꝑm purificationē Iudæorum:vel ex hoc potes manifestius aduertere non plenitudinem:sed præparationem esse nuptiarum:vbi nimirū adhuc opus est purificatione. Desponsationis nuptiæ istæ sunt non copulationis:absit em̄ vt in illis nuptijs.s.gloriæ triumphantis ecclesiæ fore vasa purificationis.Sine macula em̄ sunt ante thronum dei.Nunc itaq; lauandi tps est:nunc purificationē patet esse necessariam qñ nemo mundus a sorde nec infans vnius diei super terram.Nanc igitur abluitur sponsa:nūc purificatur vt in cœlestibus nuptijs sponso sine macula p̄senteur.Quæramus igitur sex hydrias in quibus purificatio Iudæorum.i.confitentium ablutio fiat. Nam si dixerimus quia pctm̄ non habemus veritas in nobis nō est. Veritas inquā quæ nos liberat:nos lauat:nos saluat. ꝙ si cōfiteamur pctā nostra non deerunt veris Iudæis.i. confitentibus purificationis hydriæ:qm̄ fidelis est deus q remittat peccata nostra & emundet nos ab omni iniquitate.Ego sex hydrias sex obseruantias arbitror esse quas ad purificandū confitentium corda sancti patres instituere.Prima ergo est continentia castitatis qua diluitur quicquid ante luxuria inquinauit.Secunda est ieiunium:vt quod maculauerat crapula: nunc abstinentia mundet:& mundi per abstinentiam Christo canamus gloriam:per segniciem & otiositatem quæ inimica est animæ multas contraximus sordes ꝺ dei sniam: in sudore vultus nostri non alieno pane vescētes propter hoc tertia hydria nobis apponitur:vt sordes illæ in labore manuum diluantur:vel exercitio lectionis sacræ.Sic &per somnolentiam cæteraq; noctium & tenebrarum opera multa deliquimus.Ideo quarta hydria vigiliarum.s.obseruantia ponitur vt nocte surgentes ad cōfitendum deo nunc bonas nocētes præteriti tpis redimamus.Iam vero de lingua quis nesciat quantum inquinauerit nos per vaniloquia & mendacia:per detractiones & adulationes:per verba malitiæ siue iactantiæ:pro his omnibus necessaria est hydria quinta:silētiū.s.custodia religionis & in quo est fortitudo nostra.Sexta quoq; hydria disciplina est:qua non nostro arbitrio viuimus:sed alieno vt totum deleatur quicquid indisciplinate viuendo deliquimus.Lapidea sunt hæc dura quidem:sed ne esse habemus in his lauari.Attamen eo ꝙ dicuntur hydriæ lapideæ.non solum duricia:sed multo melius soliditas p̄ intelligi:qm̄ non lauant nisi firma stabilitate permanserint vt.s.quis in his perseueret.

Hydrie harū nuptiarū sunt hę.

§.II.AIT AVTEM DOMINVS MINIstris.Implete hydrias aqua.quid sibi vult istud dominicum dictum.Ministri soliciti sunt de vini penuria:& tu dicis implete hydrias aqua:illi de poculis cogitant:& quō præcipis vt vasa purificationis impleant aqua:nobis qui ministri sumus & seruí propter Christum præcipitur implere hydrias aqua quoties deest vinum.Ac si dicatur.illi deuotionem desiderant vinum requirunt seruorem flagitant sed nondum venit hora mea.Et ideo implete hydrias aqua. Quæ est em̄ aqua sapientiæ salutaris etsi non adeo suauis nisi sons vitæ & initium sapientiæ timor domini.Dicit ergo ministris.Incutite metum:& spiritu timoris non tam vasa q̄ corda implete.quia vt ad charitatem.s.feruentem perueniant initiandi sunt a timore:vt dicant & ipsi.A timore tuo domine concepimus & peperimus spiritum.i.seruorem salutis.Sed quō implebuntur hydriæ predixerat euangelista:capientes singulæ.s.hydriæ metretas binas & ternas. Quæ sunt duæ metretæ.quæ tertia vtiq; duplex timor communis omnib⁹ notus.Tertius minus communis & minus notus.Prim⁹ timor est ne cruciemur in gehenna.i.timor pœnæ infernalis.Secūdus ne excluſi a visione dei priuemur illa ineffabili gloria. Tertius replet animam oīno solicitudine timidam ne forte repellatur a gratia.Equidem omnis timor sicut aqua extinguit ignem ita extinguit peccati cōcupiscentiam:sed his maxime cum ad omnem tentationem occurrerit ne forte contingat amittere gratiam:vt sibi derelictus homo labatur de malo in peius.Præcepit ergo dominus hydrias aqua impleri.Sunt em̄ aliq̄ vacuæ & plenæ vento:cum scilicet illa sex obseruantur propter vanam gloriam:vt fatuæ virgines in quarum vasis oleum non habetur.Interdum quod peius est plenæ sunt:sed veneno quod est inuidia:murmur:rācor animi:detractio & hmōi.propterea ne subintrent ista dum vinū deest:iubemur.s.p̄lati & doctores implere hydrias aqua: vt.s.obseruentur mandata in timore domini: quæ nunc mutantur in vinum:cum perfecta charitas foras mittit timorē: & implentur omnia feruore spūs & verenda deuotiōe.Hæc omnia in sc̄o & tertio.§.b.Bern̄.in sermone illo. Coopera tur ad ista mater Iesu dicendo suggerendo mentibus præsidentium vt faciant quod dicit filius: proni in procuratione & eius etiam supplicatione:aqua mutatur in vinum a Christo:tū etsi erat ibi mater Iesu spiritualiter in his nuptijs quibus qui se totum dedicant deo:vñ & sæpe apparet eis consolans eos.Sicut btō Dñico cum vidit in cœlo fratres suos sub chlamyde sua.btō Thomę de Aquino cum dei mater eum mulcet alloquio.btō Frācisco cum apparuit in ecclesia sc̄æ Mariæ de angelis.Ioanni Damasce.monacho cum manum sibi abscissam:quia fuerat accusatus,sed falso.q: proditionē tractauerat scribēdo epistolam inimico cuidam principi imperatoris sibi restituit & famam recuperauit.

¶De dolore maximo beatæ Mariæ in passione filij:& etiam hic de contrarijs ad salutationem. Cap̄.XLI.

STABAT IVXTA CRVCEM mater Iesu.Io.xix. Tanta est pietas huius virginis matris nō solum erga filium naturalē iuxta cuius crucem stabat:sed & erga filios suos adoptiuos:tanta facultas impetrandi quod velit apud deum patrē: vt sermocinantes quiq; nutrices pp̄ios non aliunde confidant lac doctrinæ per eos propinandum nisi meritis eius & precibus procuratum:ad quod efficiendum cithara dulcisonæ salutationis ad eam vtuntur.Sed consuetudo ecclesiæ cū de passione filij eius Iesu est sermo:prædicanti dicere videtur illud quod Helisęus prophera ait Giezi discipulo suo de Sunamite mortem vnigeniti sui deplorante.iiij.Reg.iiij.s. dimitte eam:anima em̄ eius in amaritudine est.q.d.non salutes.Nam cithara illa angelicæ salutationis in luctum versa apparet.Nam quō aue ei nunc dicere velemus ab a quod est fine:& ve deriuatum:quæ doloribus plena est.vt dicere valeat illud Micheæ.Ve animæ:quia defecit timoratus a terra filius meus quem impleuit spūs timoris dñi. Mariam apte nunc̄ipare non possumus prout dña vel illuminatrix interpretatur:cum satis obscura quasi luna eclipsata inueniatur. Nolite ergo vocare me Noemi.i. pulchram sed vocate me mara.i.amaram,quia amaritudine repleuit me domin⁹.Dicere p̄ cum illa Noemi quæ de fœlicitate ad infortunium deuenerat Ruth.non gratia plena: sed vacua iudicor hodie: flecto em̄ genua mea ad patrem dñi mei Iesu:vt misereatur filij communis'& me non audit.Deprecor ipsum filiū vt suis verbis mellifluis me ꝺsoleatur:mihi non loquitur nisi illud. Ecce filius tuus.quod verbum vt gladius pertrāsiuit animā meam:cum pro magistro & filio mihi datur discipulus.Iudæis supplico:vt amodo filio meo compariantur & ipsi cōtumelias & subsannationes adiungunt. Morrem inuoco vt post filium non superstes remaneam & fugit a me.Iuxta crucem sta ad ipsam clamo . Flecte ramos arbor alta tensa laxa viscera:vt deosculer filium meum & rigida & immobilis perseuerat.Dñs tecum.vtiq; in me hucusq; dñs fili⁹ fuit mecum me confortans:me reficiens:& ego secum ipsum sequens:verba eius dulciora super mel & fauum audiens: miracula eius videns & gloriam dei ex eius operibus magnificari perspiciens:nunc aūt me reliquit animam corpore egredientem patri recommendans.Benedictam me in mulieribus angelus dixit: quæ nunc infœlicior cunctis mulieribus inuenior. Nam quæ mater vnic̄ fuit quæ in præsentia filij constituta:angustijs & afflictionibus circundati non valuerit vel in aliquo refrigerium præstare.Audio eum ad mortē vsq; sitientem ex maximis pœnis:nec potum aquæ frigidæ porrigere valeo:sed video spongiam aceto plenam & felle ad os eius apponi.Et si fœlix fui & benedicta in mulieribus in partu eius non sentiens dolorem:sed mihi video reseratos & nunc adauctos:qm̄ nulla mater tantum dolorem vnic̄ sensit in partu filij: sicut nunc ego in passione Christi. Sed nec martyr aliquis vel aliqua in suis varijs cruciatibus vnic̄ tantam pœnam passus est vt nunc ego. Est & benedictus

nedictus fructus ventris mei Iesus:cui omnes maledicūt Iudæi & gentiles:vnus eum appellat malefactorem:alius sedi tiosum:alter blasphematorem:multi ambitiosum regnum vsurpare volentem:reliqui mendacē aut seductorē: vt vermis & non hō opprobrium hoim & abiectio plæbis est effectus:quia & fm legem maledictus oīs q pendet in ligno.i. infamis,Ex quo ergo in luctu conuersa apparet cithara illa angelicæ salutationis dimitte eam vt non salutes:sed nihilo minus cum ea iuxta crucē maneas ipsam meditando: ipsam adorando:ipsam salutando:& eius auxilium implorando. & dicendo.O crux aue spes vnica hoc passionis tempore:auge pijs iustitiam reisq; dona veniam.Stabat igitur iuxta crucem eius mater Iesu.In quibus verbis tria possunt notari de virgine Maria.

¶Sanctitatis excellentia incomparabilis.Stabat.
¶Pœnalitatis eminentia ineffabilis.Iuxta crucem.
¶Propinquitatis attinentia venerabilis.Mater Iesu.

§.I.QVANTVM AD PRIMVM CVM dr̄.stabat.Reperimus in scripturis stare dici de creatore & de creatura:sed aliter & aliter.Nam stare de creatore dr̄ propter immutabilitatem.De creatura aūt ꝓpter virtuositatem seu sanctitatem.Stat ad iudicandum dñs.dicit Esaias de deo vero:quia etiam deus ait per Ioan.Apoc.iij. Ego sto ad ostium & pulso.s.inspirando & illustrando intellectum q est ostium animæ.si quis aperuerit mihi ianuam hic acceptā do:intrabo ad illum per gratiam & cœnabo cum illo & ipe mecū:p̄cipue de agno assato in cruce igne charitatis reficiendo.In his tñ ego sto semper immot⁹ & inuariabilis.Ego em̄ deus q non muror,dicit ipse Malach.iij.Creatura vero stare dr̄ cum iuste & sancte viuit non cadendo in pctā. Vñ Eccli ij.dr̄.Sta in iustitia & timore.s. non cadendi.fm illud apli. Qui stat.s.in virtute:videat ne cadat.Et Boetius de deo ait. Stabilisq; manēs das cuncta moueri.Stabat ergo beata virgo Maria non in sensibilitate vel immutabilitate:sed sanctitate.Et hoc tripliciter.

Stare dr̄ de creatore & creatura sed aliē & aliter & quō.

¶Stabat fide leuata.
¶Stabat peccato non inclinata.
¶Stabat dei voluntati conformata.

De primo dicit apls ad Ro.xi,de quolibet fideli.Tu fide stas. Prima em̄ rectitudo mentis est vera fides.fundam̄tum virtutum.Tempore quidem passionis omnes apli & discipuli Christi qui prius stabant fide eleuati ad Christum credendū non solum verum hominem:sed & verum deū. vñ Petrus pro omnibus dixerat.Tu es Christus filiꝰ dei viui.Mar.xvi. omnes prostrati sunt in infidelitatem. Et sicut cum captus fuit Christus in horto a Iudæis omnes corpore ab eo fugerunt(vt dicunt euangelistæ)ita & mente credentes quidem cum esse verum hoīem sanctum & iustum virum propheta in opere & sermone:sed non verum deum cernentes passionem eius tam ignominiosam. Quāuis em̄ Petrus & Ioānes post fugam reuersi sint ad eundum post magistrū captum: Petrus tñ sequebatur eum a longe ne agnosceretur vt discipulus:quinimmo & ipsum cū iuramento negauit se nō esse. Ioannes etsi vsq; ad crucem secutus iuxta crucem stabat corpore,a lōge tñ mente:nec ipse agnoscens diuinitatem. Sola beata virgo stabat fide eleuata & fixa de eius diuinitate expectans indubie suam tertia die resurrectionem:vt merito dicatur maris stella a stando & lumen fidei mundo naufrago remendo.In huius signum triduano officio dominicæ passionis cum.xv.candelæ accensæ firmentur añ altare paulatim & successiue omnes extinguuntur.sola vna accensa absconditur quæ post officiū omnibus proferur ad illuminandum.xv.candelę accensæ designant.xij.apl̄os & tres Marias Magdalenæ:Salome:& Alphei:quæ præ cæteris cum apl̄is videbantur fide illustratæ & firmatæ.Sed in illo triduo oēs extincti sunt lumine fidei deitatis Christi.solum in virgine remansit lumen fidei occultum:quod postea omnibus patefactum est ad omnes suo exemplo illuminādum: & hinc est ꝙ non accessit mane dominica suæ resurrectionis ad monumentum cum præfatis Marijs:non quia minus arderet amore ad filium:sed quia expectabat eum resuscitatum se esse visuram añ oēs.& ideo non ꝛrebat viuentē cū mortuis vt illę. Quātū ad sc̄m stabat a pctō non inclinata:non iacebat:nō sedebat non curua erat:sed stabat.Iacet qs in pctō p prauam operationem:sedet p mentis cōsensionem:inclinatur p sensualem delectationem.Oēs nos cecidimus quasi soliū.s.a perfectione virtutū:saltem quo ad cōplacentiam sensualē vbi consilijt veniale.Nā vt ait.b.Aug.Si omnes sancti & sanctę interrogati fuissent dum hic viuerent vtrum pctm̄ haberēt: oēs rnderent illud Io.in canō.Si dixerimus quia pctm̄ non habemus veritas in nobis non est.excepta hac sancta virgine:de qua cum de pctis agitur nullam prorsus de ea volo habere mentionē.Non ergo cecidit nec in veniale. de ꝙ Salo. Septies in die cadit iustus sed semper stabat.ad quod etiam hortabatur Apls discipulos dicens.State ergo succincti lumbos vr̄os in veritate.s.ne delectatio venialis sit in vobis,p posse.Et tñ cum btā virgo fuerit immunis ab omni pctō voluit ipsam deus experiri tantam passionem in morte filij quantū nunc̄ vllus martyrū sustinuit in sua passione vt dicit beat. Hiero.Hinc discas non turbari:non mirari si videas sctōs & sctās multa aduersa sustinere in mundo.Sed intellige verbū Salo.in Prouer.iij.Quē diligit deus corripit:& flagellat oēm filium quem recipit.nam vt ait apls ad Ro.viij. Proprio filio suo non pepercit deus,ita nec matri eius cū tñ nullum haberent pctm̄.Et si quis bene consideret inueniet ꝙ qui accæptior fuit deo & sanctior:ille magis afflictus est in mūdo.nō quidem ad purgationem pctōr̄ quę habeat:cum nullum habuerit virgo btā.sed ad maius meritum & p̄mium cōsequēdum.Sta ergo super pedes tuos dicit dñs Ezech.ij.i.super affectus ne cadas.Quātum ad tertium stabat btā Maria firma voluntati dei conformans se.Ad quod hortatur apostolus fideles ad Phil.iiij.dicens.Sic state in domino charissimi scilicet,conformando vos voluntati dei.Sciebat beata virgo ꝙ dei voluntas erat filium suū pati.Et propter hoc in mundum venerat:& scripturæ quæ sibi faris notę erant hoc prænuntiabant quæ falli non,porerant.Et cum in omnibus requiem quęreret:vt de ipsa canitur quæ non aliter vere queritur & possideur nisi conformando se diuinæ voluntati secundum rationem.ideo stabat non murmurabat ꝙ filius innocentissimus pateretur:non blasphemabat Iudæos ꝙ ab eis quibus tot fecerat beneficia tā crudeliter tractaretur. Nō vindictam a deo petebat ꝙ illi a terra viui absorberentur vt merebantur non capillos vel vultum scindebat quia vidua & sine filio consolatore remanebat:sed stabat verecūda:modesta:lachrymis plena:doloribꝰ immersa.Anſ. O dña quos fontes lachrymarum dicam erupisse de pudicissimis oculis tuis cum attenderes vnicum tuum innocentem coram te flagellari:ligari:mactari:& carnem de carne tua ab impijs crudeliter dissecari.Et tñ ita diuinæ voluntati conformis fuisti vt saluti humani generis auidissima esses:vt dicere audeam ꝙ si nullus fuisset repertus qui filium crucifigeret ad hoc vt sequeretur salus hominum:& adimpleretur voluntas dei fm rationem:si oportuisset ipsa posuisses in crucem.Neq; enim credendum est minoris fuisse perfectionis & obedientiæ ad deum q̄ Abraam qui proprium filium obtulit deo in sacrificium ꝓprijs manibus occidendum & comburendum.Stabat ergo fixa in dei voluntate.

§.II.IN SECVNDA PARTE NOTAtur pœnalitatis eminētia ineffabilis:quia iuxta crucem.Vbi aduertēdum quia aliquis stat in cruce:Stat aliquis iuxta crucem.Aliquis longe a cruce.In cruce fuit solꝰ christus.i.in maximo cruciatu totus.Crux em̄ dr̄a cruciatur:& magnum cruciamum sustinet qui vim sustinet.iij.q.v.nulli dubium. Dicit aūt Pā.in persona christi.Vim faciebant qui quærebant animā meam.i.vitā tollere.in omnibus enim illis locis in quibus æstimatum est vitam hominis consistere fecerūt maximam vim.Nam cū aliqui dicant vitā reperiri in capite.alij in corde vel epate.alij in sanguine.in omnibus illis locis fecerūt maximā vim.In capite p coronā spineā.i corde p apertionē lateris.in epate vel sanguine p flagella in dorso.per clauos in manibus & in pedibus vñ totus sanguis exiret.In cruce ergo totus in vi cruciatus & solus.vñ ipse ait Esa.liij.Torcular.s.crucis calcaui solus:& de gentibus non est vir mecū. Et pā.Singulariter sum ego donec transeam.s. ex hoc mundo ad parrem:quia ipse solus non erat subditus morti ex debito,tamen ipse solus peccata nostra super lignum crucis in corpore suo.i.pœnam peccatorum portauit. Ipse solus fuit in passione sine consolatione:cum alij qui passi sunt habue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt aliquod refrigerium.vt dicek. vñ qñ in horto orauit.p calice passionis transferendo auulsus est a discipulis quantū factus est lapidis.vt dr Lu.xxij.ad innuendū q tanta distātia est inter cruciatum Christi in passione & cruciatum aliorum sctōz quantū distat purus hō a Christo. Petra em seu lapis (ait apls.) est Christus:qui quasi infinitū distat in perfectione ab alijs. Remori a cruce sunt omnes illi q nolunt sustinere aduersa in mundo:sed murmurant ꝛ deum. Nec cōpatiuntur Christo:& si sustinent inuiti hoc agunt:isti etsi iuxta crucem esse videant inquātū patiunt:corpore qdem sunt iuxta sed non mente. Et siles sunt latroni a sinistris Christi q crucifixus cum Christo blasphemabat eum cū alijs eo q̄ non liberaret cum a pœna:quā inuitus sustinebat: vñ & reprobatus. Similes simoni cyreneo.qui angariatus fuit portare crucem post Christum.Iuxta crucem vero stant omnes electi qui vt membra Christi carnem suam crucifixerunt cum vitijs & cōcupiscentijs:vt ait apls. Qui non solum patienter aduersa sustinent:sed gaudent qm digni habiti sunt p noīe Iesu cōtumelias pati. Qui compatiuntur doloribus & afflictionibus eius quas pro eis est passus.imitantur hi latronem qui iuxta crucem fuit a dextris arguentem socium eo q̄ non patienter ferebat crucem:& se dignum proclamantē tantis pœnis. Et nos quidem iuste:nam digna factis recipimus: excusantem Christum.& compatientem tantæ innocentiæ. Hic vero nil mali egit rogantem illum vt deum pro salute animæ. Memento mei dñe dum veneris in regnum tuū Lu.xxiij. hoc igitur sentientes quod in Christo Iesu fuit.cum non deceat sub capite spinoso membrum fieri delicatum dicunt cū affectu & effectu illud pī. Calicē salutaris accipiam & voluntarie bibendo:& nomen dñi inuocabo.vt me adiuuet ad sumendū & non horrendum:vt sim iuxta crucem & inde a dextris eius collocatus. Nullus fuit cum Christo in cruce sustinendo.s.tām pœnam quātam ipse:sed nec Paulus q̄uis em dicat crucifixus sum:non dicit q̄ sit affixus cruci Christi sed suæ:quis em ferre posset crucem Christi ꝛ certe nullus. Omnes igitur sancti iuxta crucem stant:propinquius tū alter altero. Nullꝰ aūt ,ppinquior ad eam matre eius:& merito cum esset illud corpꝰ de eius substantia licet alia persona ab ea:permaxime igit stabat iuxta crucē mater eius ,ppinquissima in doloribꝰ vt dicere posset illud Threñ.i. O vos oēs q trasitis per viam s.vitæ pſentis.vñ dicimur viatores.attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Tunc impleta est in ea prophetia Symeonis dicentis. Tuam ipsius animam ptransibit gladius. Luc.ij. Animam siquidem intellectiuam ptransiuit gladius verbi dei penetrabilior oī gladio ancipiti:tunc ruminando & intelligendo scripturas:quæ oīdunt immensitatem doloris Christi in passione. Ita vr exponere.b. Amb. Et ex huius meditatione gladius doloris eius ptransiuit animam sensitiuam:nec istud est ꝫ id quod dictum est.ō.s. q̄ btā Maria erat conformis voluntati dei:q̄ volebat filium suū pati. Nam sicut de Christo eius filio dicemus: q̄ fm voluntatem rōnalē volebat pati:& tū fm ptem sensitiuā summe doluit & acerbissimos passus est dolores:quia vt ait Esa.lij. Vere dolores nostros ipse portauit.ita & mater eius cum stabat iuxta crucē fm rōnē assentiebat q̄ filius pateretur & qeta erat.fm sensitatem summe dolebat vt merito dicat. Attendite & videte si est dolor silis sicut dolor meus. Nouerat vtiq; sacras lras & spūsancto reuelante optime intelligebat. Et ex his & naturali rōne tripliciter poterant deprehendere immensitatem doloris in filio patiente. Qui erat sibi gladius summę afflictionis nec ei similis.

Btā maria tripliciter potuit cōphendere immēsitatē doloris xpi.

¶Ex passionis causalitate.
¶Ex afflictionis puritate.
¶Ex cruciationis circunstantialitate.

Considerando cām passionis filij mei videte si est dolor sicut dolor meus. Considero em q̄ cā huius passionis est vt redimat genus humanum:& satisfiat deo pro peccatis humani gñis totius & pro peccatis dico non solum originalibus sed etiam actualibus mortalibus & venialibus:totiꝰ humani gñis:non solum ,p electis sed & pro reprobis. dicit enim Esa.lij.c. Omnes quasi oues erauimus. vnusquisq; in viam suā declinauit.s.per diuersa pcā cōmissa.& dñs posuit in eo iniquitatem oīm nostrū.i.pœnā pcātoꝝ oīm nr̄m. Et ipe dñs Iesus dixerat. Venit filius hominis saluare quod perierat. Luce.xix. Sed totum perierat:totum ergo saluauit.quātū in eo fuit.s.sustinendo pœnam ,p pctis oīm. Deꝰ aūt sicut oīm rerum:ita & culparū & pœnarū eis debitaꝝ habet notitiā:& nil impunitum sua iustitia dimittit. Cum ergo ,p quolibet mortali debeatur pœna infinita.i.infernalis.nec hō cum sit virtutis finitæ potest p se satisfacere debito infinito. vt deo satisfiferet de tantis offensis:oporter q̄ Christus filius meus qui infinitus est sua diuinitate in humanitate assumpta patiendo sic satisfaceret pro omnibus p passionem meriti infiniti. Vñ pœnam sustinebit pro omnibus pctis nostris:& sic pœna eius erit quasi infernalis. Et ,pterea Pī. dicit in eis psona.repleta est malis anima mea.s.sensitiua:malis.s. pœnarū:& vita mea in inferno appropinquauit ,ppter similes pœnas.& hoc ,p peccatis hoim:qa quę non rapui(ait idem Pī.) tunc.s.in passione exoluebam'. Fecerunt primi parentes & alij succedentes furtum se subtrahendo & suū obsequiū deo & ego hanc rapinam exolui. meipsum exinaniui: vermis exinanitus & non hō vsq; ad mortem crucis totum me exhibendo. Cum ergo filius meus sustineat tales cruciatus ego q̄ sum mater & pater eius:quia non alium patrem habet in terris optimus amātissimus. videte si est dolor sicut dolor meꝰ: vt & ego dicere valeam. dolores inferni circundederunt me: genitus mortis & dolores inferni circundederunt me.

Et quod adauget dolorem meū est:quia cum filius meus sustineat tot immensos dolores & tantam pœnam quæ sufficiat ,p omnibus satisfacere & oīm debita soluere:tñ plurimi ,ppter suam cæcitatem & ingratitudinē se priuabunt tanto fructu. Sed o oñditur magnitudo doloris in virgine ex puritate afflictionis in filij sui passione.puritatem aūt dico: quia non habuit mixturam consolationis. sicut vinum dr purū quod non habet mixturam alterius liquoris. Dolor fundat in amore:tanto em quis doler de amissione vel lesione alicuius rei:quanto ipsam diligit. Et quia summe diligebat mater virgo filium dilectione & naturali & gratuita:& quia filius & quia optimus:vt dici posset vtriusq; vna anima vnū cor. Ideo hñ dictum fuit a Symeone. Tuam ipsius animam i.animam tuā quæ est quasi aia eius.propter summā adinuicem dilectionē:pertransibit gladius afflictionis. ptransibit i.per totū transibit absq; refrigerij admixtione. Siquidē quāto quis est delicatior & cōplexionem habet corporis melius disposītā:tanto magis afflligitur & dolorem sentit ex aliqua lesione corporis ipsius. Et hinc est q̄ de eadē persecutione & oīno sili infirmitate magis grauatur & doler delicatus q̄ rusticus:quanto etiam pars corporis quæ patitur lesionem est magis sensibilis:tanto læsio magis affligit. Vñ videmus ,p experientiam q̄ frigus vel alia læsio magis affligit in manibus vel pedibus:q̄ in reliquis partibus corporis. ex eo quia est pars magis sensibilis ,ppter concurrentiam pluriū ossiū neruorum & venarū. Cum aūt pcipue passio christi fuerit in manibus & pedibus facta ,ppter confixuram eorū cum clauis in cruce & suspensionē totius corporis in illis. Iō qñ virgo mater vidit impleri illud pī. in persona filij dictum. Foderunt manus meas & pedes meos: & dinumerauerunt oia ossa mea.i.ita violenter extenderunt in cruce vt possent sigillatim omnia ossa mea dinumerari. maxime doluit filius per passionem ipsa per cōpassionē. In tāta passione nullam,hūit ab alio consolationem:vñ dicebat per ,ppheram. q me consolaretur non inueni. Non eum consolabant sicut fieri solet morti adiudicatis a ducētibus eos. Nō iudei: sed illudebant ei cum principibus sacerdotum & blasphemabāt. Nō Gentiles:sed coronā spineā imponentes capiti pcutiebant eum. Non discipuli q fugerant fm illud. Lōge feciſti notos meos a me. Non Mariæ cū Ioanne q fidem diuinitatis eius amiserant. Non pr æternus consolatus est eum.s. ad liberandū eū de manibus inimicorum:sed ,p nobis tradidit illum. ait apls s. voluntari eorum pmittendo agere quęcūq; crudelia voluerunt. Et quod plus est:& oi admiratione.& compassione dignissimā:quia & ipsa ps intellectiua christi q̄ fruebatur continue deo nō est ꝫsolata eū:sed dereliqt illā ptē sensitiuā tantis doloribꝰ imersam.& ,pterea ipe in cruce clamauit cū lachrymis & clamore valido:vt ait apls ad Heb.v. Deꝰ meus deꝰ meꝰ vt qd dereliqsti me. Mat.xxvij. Clamauc.iusti & dñs exaudi.eos.ait pī. Pres veteris & noui testamenti in tribulationibꝰ suis & cruciatib' dñs exaudiuit.etsi nō semp liberādo ab illis pœnis:tñ semp cōsolando mērē eoꝝ vt ꝛ ꝛture pſisterent respectu pmi & diuini hō placiti. Ego aūt clamabo ,p diem

ho ,p diem & non exaudies dicendo. deus meus &c. clamans se derelictum. non ex eo q̄ diuinitas separata esset ab illa humanitate:quia qd̄ semel accepit dei filius nunq̄ dimisit. ait Damasce. sed se derelictum dicebat:quia pars eius intellectiua eius gaudij & consolationis quo fruebatur in verbo nil influebat aut communicabat sensitiue ad cōsolationem. & in hoc non exaudiebatur quod in nullo sanctorum accidit: Et ideo dictum est q̄ hæc afflictio vel passio fuit pura.s. sine admixtione consolationis. Hęc autem verba audiens mater gladius pertransiuit animam eius:intelligens eum non derelictum ,p separationem deitatis: sed per subtractionem oīs refrigerij & suauitatis. Attendite ergo & videte si est dolor sicut dolor meus. Nam & si pręsens fui & iuxta crucem steti: & hoc totum ad augmentum doloris. Quæ enim mater quę habens filium præsentem etiam in tormentis nō valeat vel in aliquo consolari:ipsum amplexari:osculari: ponum porrigere sitienti' Ecce filius meꝰ dilectus ad mortem sitit. hoc exprimens vt refocillentur:nec stillam aquæ possum præbere:sed ſt optimus amātissimus. videte si est dolor sicut dolor meꝰ: vt & ego dicere valeam. dolores inferni circundederunt me: genitus mortis & dolores inferni circundederunt me.

Septem circūſiſtiæ paſſionem xpi aggrauantes & ,p ꝓñs btē ꝙginis Mariæ ꝓpaſſionem. De paſſiōis di gnitate.

¶Ex parientis dignitate.
¶Ex inferentis peruersitate.
¶Ex temporis solennitate.
¶Ex loci vilitate.
¶Ex afflictionis vniuersitate.
¶Ex consustinentis societate.
¶Ex fructus paucitate.

Quantum ad primū manifestū est q̄ quanto dignior est persona quæ offenditur tanto maior est offensa. & ,p ꝓñs sustinēti & omni attinenti ei. & si diligit eū occasio est maioris doloris. Dñs Iesus deus erat & hō. vñ dignior persona esse non poterat. & q̄uis diuinitas sua pati non possit: nec aliquis attingeret ad eam offendendam. tū quia humanitas illa erat organum quoddam & vestimentū quasi diuinitatis. Vñ apls ait Habitu inuentus est vt hō. ad Phil.ij. Ideo omnis iniuria facta illi humanitati & corpori pōr dici facta deo: sicut qui frāgeret vel spueret in vestem qua indutus est imperator nō diceretur facere iniuriam vesti sed imperatori: quia ea indutus est. Inquantū etiam homo erat de ,pgenie regali & sacerdotali genitus. rex & sacerdos summus innocentissimus: sapientissimus: ex miraculis: sanctitate & doctrina famosissimus: cum igitur ei fuerint illatæ tot contumeliæ, irrisiones, maledictiones, infamationes, & afflictiones corpori inde sibi magnus exurgebat dolor: & matri eius quæ stabat iuxta crucē omnia illa audiens & videns dicere poterat illud Iob.xxx. Os meum ꝓforatur doloribus. ossa sunt potentiæ animæ q̄bus consistit robur eius. Os autem dicit in singulari: q̄a potē tia sensitiua. Nam vt ait be. Bernū. Captiuorum libertas capitur. gloria angelorū illudit: deus omniū flagellat: candor lucis æternæ & speculum sine macula consputur. Et cum vita omniū occidatur quid restat nobis miseris agendum nisi vt eamus & nos & moriamur cū eo per cōpassionem eius & ad matrem eius. Dolebat siquidē de iniurijs tanti filij tā sēi tā innocentis: sed non minus de offensa dei. Et iō attēdite & videte si est dolor sicut dolor meus. Sed dicere posset q̄ ait. b. Bernū. in persona christi patientis. Cū sit tantus dolor quem

patior. tanto plus crucior cum te ingratum experior. s. de tanto beneficio. Ostenditur sed o magnitudo doloris in virgine. De isterē ne ex circunstātia inferentis istam passionem filio. Quanto riū passi enim plures concurrunt & diuersorū statuū: & magistratuū sionē ,p & amici & valde bñficiati ad inferendum iniuriam & mor uersita tem valde ignominiosam alicui: tanto maior dolor & afflicte. ctio sequitur in passo & in quolibet attinente & amico eiꝰ.

Sed ad inferendā passionem tam amaram & opprobriosam christo concurrunt de omni gñe & statu: ac etiā q priusquam erant discipuli: ac etiam summe bñficiati. Et ideo virgo mater eiꝰ dilectissima summe doluit stans iuxta crucem. Astiterunt reges terræ. ait pī. ñ. & principes cōuenerunt in vnum aduer. ꝙginis do. & aduer. christum eius: s. ad mortem ei inferendā. Reges quidem astiterunt. s. herodes rex galilææ qui spreuit illū cū iuxta exercitu suo indutum veste alba: & vt fatuum remisit illum crucē. ad pilatum vt iudicaret eum. Rex romanorum monarcha. s. Tyberius imperator: & si non in persona: tñ per locū suum tenente pilatum. s. ꝓsidē iudææ q dedit sniam mortis ꝓtra eum ad tumultum ppli clamantis. s. crucifige crucifige eum. principes q̄q; sacerdotum omnes isti astiterunt. i. ante alios omnes & gentiles & ppl̄os iudæorum vt pricipaliores. Nā principes sacerdotum colligentes concilium propter hoc & principales eorum summo sacerdoti caypha consulente & decernente: qa expedit vobis vt vnus moriatur pro pp̄lo: ex inde quæsierunt oportunitatem capiendi eum. Quem cum cœpissent nocte: prodirionem faciente iuda discipulo suo. irerum summo mane conuenerunt ad inquirendum falsum testimonium ꝛ eum: & cū non inuenire possent testimonia conuenientia multa falsa dicentibus ad interrogationem & adiurationem cayphę summi sacerdotis cum dicerent se esse xp̄m filium dei benedicti ad expressionem tantæ veritatis: & tantis miraculis suis approbatæ doctrinæ iudicauerunt eum reū mortis. & post sputa, alapas, & contumelias: vt ma lefactorem pilato p̄sentarunt occidendum. & cū in ipsa passione sexus fœmineus deesset & vilissima ancilla ostiaria: q̄ & si non potuit adire Iesum propter multitudinem aliorū eū irridentium & affligentium ostendit discipulum quærens vt caperetur tamq̄ discipulus xp̄i. Sed quia hoc inconsulte negauit euasit capturam. Milites autem pilati qui gentiles erant post sniam latam a pilato posiq; illuserunt saris: indutum veste coccinea ad crucis patibulum deduxerunt. Et sic omnes conuenerunt in vnum aduersus xp̄m. Quantum aūt fuerunt beneficiati ab eo non posset etiā, plixo tpe explicari aliquid tñ vel breuiter perstringam: vtens verbis prophetę. Mich.vi. in persona xp̄i ad pp̄lm illum sceleſtum & ingratissimū. Populę meꝰ quid feci tibi & in quo &c. hoc boni tibi feci. Patres tuos Iacob cū filijs in egypto p Ioseph enutrisui famis tpe ne perires. Et post tpe multiplicatos supra numerū de dura seruitute egyptiorū te eduxi. A flagellis quibꝰ ægypum totā percussī te liberū feci. Mare rubrum tibi aperui vt per eum siceo vestigio transires. Pharaonem aūt cum exercitibus suis ibi submersi. Mānā de cœlo p̄stiti p.xl. annos te paui. Aquam tibi de petra fluxi: insurgentes ꝛ re hostes, p̄strauī. Seon regem amorreorū. & og gygantē regē basan. Terram fluentem mel & lac patrib' tuis a me ,pmissam exterminatis. xxx. inde regibus & plurimis nationibus tibi largitus sum. Et prius in monte sina legem seruandam tibi tradidi. A captiuitate diutina. s. p. lxx. annos propter scelera tua in babylonia portata te liberans ad propria sub Esdra Neemia & Zorobabel reduxi. De graui oppressione antiochi regis per Iudam machabeum cū fratribus te excussī. Fece quid feci tibi. Rñde ergo mihi si tanta bñficia a me tibi collata hanc talem retributionem meruerim vt me crucifigeres. In quo molestus fui. Rñde mihi. Ego ex gñe tuo carnem sumens regale solium cœli dimisi vt tibi frater essem. Ego per ciuitates tuas castra & vicos discurri in tui vtilitatem laborans. Ego semper in templo docui quæ te saluum facere possent. Ego cæcos tuos illuminaui: leprosos mūdaui: claudos erexi: obsessos a dæmonibus liberaui: surdis auditum restitui: mutis loquelam: infirmis vanis sanitatem: mortuis vitam. Nunquid in istis molestus fuiꝰ Præcepta declaraui: errores confutaui: vitia reprehendi: consilia perfectionis adieci. Sed quia veritas odium parit apud insipientes quæ gignere debet dilectionem. ideo in his tibi molestus fui no-

Redargutio xp̄i erga Iudæos

Universidad de Deusto
Biblioteca

lenti verberatem audire. Quid vltra tibi facere potui & non feci. Hęccine reddis domino ppleistulte & insipiens. Considerans ego matter beneficia facta a filio suo ppło illi, & nūc ab eo tanta peruersitate: tanta crudelitate cruci affigi: valde dolebat vt dicere posset illud pō. xxx. Defecit in dolore vita mea. Attendite ergo & videte si est dolor sicut dolor meus.

De tpe & passus s. solēni tate pa schalis.

Ex temporis solennitate etiam ampliatus est dolor in virgine matre. Erat em̄ solennitas phasę seu azymorum: q̄ erat precipua super omnes alias in qua tenebantur ex lege omēs adire venire de quibuscumq; ciuitatibus & locis ad templū in Hierosolymis situm vel constructum ad sacrificium offerendum: nisi legitimum haberent impedimentum. Et quia per varias captiuitates eorum erant satis dispersi per orbem & in Italia & asia & aphrica. vt patet Act. ij. de omni pene natione conuenerant hierusalem ad illud festium. Quanto aūt quis condēnatur ad mortem propter maleficium concurrente maiori cursu ppli: tanto maior ei insurgit pena confusionis & erubescentię. Considerat enim q̄ quilibet videns narrat alijs: & si peregrinus est reuersus in patriam suam: refert & diuulgat ciuitati suę de illo malefactore & ignominiosa punitione: & sic vbiq; infamis abominatur. De graui autē crimine calūniose accusarūt: de blasphemia dei grauissima apud Iudæos: quia dei filium se dixerat. De crimine lęsę maiestatis maxime apud leges gentilium. Vñ in titulo sup̄ crucem scribi fecit ipse pilatus. Iesus nazarenus rex iudæorum q.d. Hęc est cā passionis hui⁹: qa vsurpauit sibi regnū iudęorum faciendo se regem: & prohibendo tributa dari cæsari & per hoc quasi rebellare faciens ppīm Tyberio imperatori. Et vt omnes possent legere ex quo de omni gēte ibi erant. s. iudęorum, gręcorum, & latinorū scribi fecit Iris grecis, hebraicis, & latinis. Considerans igitur virgo mater quæ stabat iuxta crucem tantam cōfusionem tā publicandā per orbem & filij sui diffamationem non poterat non valde dolere. Sed & de offensa dei in tanta solennitatis tpe in quo magis debebāt deum venerari pro beneficijs collatis illi ppło. Erat enim sc̄s illud institutum in recognitionem liberationis illius ppli de seruitute ægypti per sanguinem agni. Vbi ego debebant sacerdotes templum dei ornare: vasa dei mundare: sacrificia p̄parare: omnibus dimissis ad hoc totum studium ponunt, vt agnus immaculatus q̄ tollit pcta mundi occidat̄ non vt sanguine eius fuso mundus redimatur. sed ne terrena amittamus. ne veniant romani & tollant locum nr̄m & gēm: ne correctorem vitiorū nr̄orū habeamus: ne eū magis honoratū q̄ nos a ppło videamus. Quod aūt dicunt. Non in die festo hoc agamus: non ob reuerentiam festi conueniunt hoc facere ne deus offendat: sed ne tumultus ppli congregati fieret & de manibus eorū auferatur. Et ideo dicere poterat virgo mater illud Thren. j. Posuit me dns̄ desolatā tota die mœrore confectam. & infra. Audite obsecro vniuersi ppli, & videte dolorem meū. s. si est similis. Quarto ostenditur ex

De loci vilitate.

loci vilitate augmentatio doloris eius. quia in loco vilissimo crucifixus est. Nam vt narrant euangelistæ duxerunt eū in golgotha. quod est caluarie locus: & ibi eum crucifixerūt. Qui locus ideo dicebatur caluarie: quia ibi erant ossa mortuorum & caluarie & alia cadauera: & ibi occidebantur vilissimi homines & magni malefactores. Ibi stabat iuxta crucē mater eius: & videns locum tam vilem: ac filium eius regem regum & dīm dominantium factum opprobriū hominū: & obiectionem plębis: dicere poterat illud Thren. j. Idcirco ego plorans & oculus meus deducens lachrymas: quia longe factus est a me consolator. Sed iste locus fuit vltimus terminus passionis. Considerem⁹ & alia loca in quibus passus est & q̄ vilia. Et primus quidē fuit in horto vel prope hortū: in quo fecit orationē: ne biberet calicē passionis s̄m instinctū sensualitatis: non s̄m determinationē rationis. In horto deliciarum. s. paradisi fuit furtū perpetratū a primo Adā de fructu arboris interdictæ: & prope hortū fuit principiū & fons crucis. Vñ in Canti. dr̄. Sub arbore mala suscitaui te mors decæpta. Ad illum locū accedēs prope hortū multitudo magna cū fustibus & gladijs & laternis: vt ad latronem magnū capiendum duce eorū iuda proditore. eum appropinquasset ei ostendit dns̄ Iesus & potentiam suā & benevolentiā. Porē tiam quidē: quia eo dicente. Ego sum quem quæritis: subito omnes ceciderunt in terram retrosum amissis corporis viribus: vt pateret omnibus quia non coactus patiebatur. Bene uolentiam: qa & si tanta crudelitate ad capiendum venerāt abscissam auriculam malcho a petro: quia primus iniecerat Quis p̄manum in magr̄m ei restituit. Eo autem capto ex discipulis mus nū eius fugientibus. vnus forte ioānes: vt pie credi pōt: essi euā tiauerit gelium non ponat. venit in bethaniā: vbi mater iesu erat cū brē Marijs marīs nuntians cum lachrymis capturam filij. Quo au rię capti dito pertransiuit doloris gladius animam eius: nostrem duonēxpi cens insomnem & lachrymis plenam. Et quid orare aptius poterat q̄ illud. Exaudiat te dns̄ in die tribulatiōis: protegat te nomen dei iacob. Mittat tibi auxilium de sc̄to & c. Ligatus autem iesus vt a vinculis p̄cōr̄ solueremur de loco illo ductus fuit ad annam primū socerum cayphæ. vbi a ministro eius crudeliter exalapatus est. Indeq; ad atrium cayphæ principis sacerdotum ductus est & tota nocte afflictus. s̄m illud pō. lij. Castigario mea in maturinis. Mane aūt facto mr̄e eius ciuitatem intrante plurimis deuotis mulieribus associata lachrymis plena omnes inclinabat ad flendum mulieres occurrentes. Videns q̄ filium iam afflictum sputis: manibus ligatum duci ad pilatum: gladius pertransiuit animam eius: Ipsumq; sequens nec loqui valens impedita a militibus peruenit ad plateam domus pilati: vbi iudicium de eo exercebatur: flagellari filium plurimis & durissimis ictibus audiens nec flagellis satiatos adhuc clamare. Crucifige crucifige eum & non hunc sed barrabam nobis dimitte. O quot de pudicissimis oculis suis lachrymarum fontes exibant: certe gladius pertransibat animam eius. Demum snia iniquissime data cum duceretur ad locum caluarie: sequebatur eum multitudo mulierum plangentium & lamentantiū de morte eius. quarum ipsa prima erat. Videns q̄ filium cum corona spinea quam capiti infixerant milites pilati: faciemq; illam speciosam præ filijs hominum sanguine de puncturis spinarum fluente cruentatā sputis deturpatam. Crucem sibi impositam in humeris præ lassitudine ferre non valentem dicere poterat. quis det mihi p̄ te mori mi filię? O fili mi Iumen non solum oculorum meorum: sed gloria omniū populorum. Ad eos autem qui eum sequebantur & illas conuersus: recompensans affectum & consolatus est dicens. Filiæ hierusalem nolite flere super me prænuntians eis futurum excidium vt sibi prouideant subdens. Sed super vosip sas flete & super filos vestros &c. Demum in illo vilissimo loco caluarie crucifixerunt eum. Vnde stans ibi iuxta crucē dicere poterat. Attendite & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Quinto ex afflictionis generalitate ostenditur magnitudo afflictionis in Christo patiēte & matre compatiente. Ad literam verificatum est in eo illud Esa. j. A planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas. Et a vertice in De affli choādo caput illud sc̄tissimū gazophylatium sapientię dei tiōisge pūcturis acutissimis coronæ spineę penetrantib⁹ vsq; ad os neralita perforatum fuit. Egredimini filiæ Sion animæ fideles ab te. alijs mundi cogitationibus & videte meditando regem Salomonem sapientissimum qui dedit sapientiam Salomoni in diademate spineo in quo coronauit eum mater sua synagoga iudæorum ex qua s̄m carnem natus est. Oculi pijssimi a quibus inuitus Petrus cognoscens peccatum suum fleuit amare: i derisum velati sunt: facies eius plena gratiarum: deturpata est sputis & sanguie vt leprosus videretur. Esa. liij. Nos vidimus eum quasi leprosum. vnde nec reputam⁹ eū. Genæ eius candidæ & rubicundæ alapæ percussæ sunt. Ecce dedi corpus meum percutientibus. ait ipse per Esa. l. c. & genas meas vellentibus. Aures illæ quæ melos audiunt angelorum repletæ sunt blasphemijs: detractionibus: contumelijs: irrisionibus populorum. Prophera inquit in eius p̄sona. Factus sum in derisum omni populo meo canticum eorum tota die. Et iterum omnes maledicunt mihi. Nares beatissimæ ei⁹ ad cui⁹ odorē reuiuiscunt mortui vt balsami aromatizans fatigantur fetoribus cadauerum caluarie loci. Capilli eius capitis & barbæ; delicatissimi violentia tracti aut euulsi sunt. Os eius quod tā sanā: tā sapiētissimam: tam vtilissimā & veridicissimā doctrinā, pulerat: percussum est & tā q̄ ouis ad occisionē duct⁹ nō aperuit os suum ad execrandū vel cōminādū vel maledicēdū: sed benedicēdū tā & orādum pro

dum pro inimicis. Collum eius suauissimum colaphis attritum est. Manus eius potentissimæ ex quarum contactu infirmi plurimi sanati sunt: & leprosi mundati: clauis durissimis cruci affixæ sunt. Pedes ei⁹ quorum terra scabellum est quię discurrentes per ciuitates: villas & castra: tantum labo rauerūt pro hominum salute in cruce extensi sunt. s̄m illud pō. xxi. Foderunt manus meas & pedes &c. Totum corpus illud dulcissimum quod in cibum illum salutiferum nobis reliquit: flagellis multis & diris cesum: dilaceratum & sanguine cruentatum. s̄m illud pō. Fui flagellatus tota die. Ossa illa confracta sunt: remāserat sola lingua & cor integra. Sed ne & illa sine vlla lęsione manerent. Lingua eius aceto & felle in siti mortis amaricata est. vt impleretur illud. Dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerūt me aceto. pō. Demum eo mortuo non satiatis de cruciatibus viuentis & morte eius spū tradito latus eius lancea apertum est. vnde exierunt sanguis & aqua medicinæ nostrarum animarum. Sed & in rebus sibi adhærentibus. s. vestibus iniuriati sunt. Nā diuiserunt sibi vestimenta mea. ait ipse per pō. & super vestem meam illam scilicet inconsutilem quam fecerat ei mater sua miserunt sortem. Conuersantes quoq; cum eo discipulos eum derelinquere compulerunt. capere cupientes adolescentem qui eum sequebatur sindone super nudo indutū nisi fugisset. Stabat ergo iuxta crucem mater eius. & hæc videns & scripta & p̄uītiata recolēs dicere poterat illud Thren. ij. Oculus meus afflictus est: nec tacuit eo q̄ non esset requies donec aspiceret & videret dominus de cœlis. i. non tacuit a fletu eo q̄ non esset requies alicui membro filij mei donec aspicerer dominus. s. refusitando ipsum a mortuis. Attendi te igitur & videte o vos omnes si est dolor sicut dolor me⁹.

De cōsu stantiū societate.

Sexto non modica causa doloris fuit in christo patiente ita & in matre compatiente: hoc. s. q̄ cum latronibus crucifixus est. Sicut enim pati iustum & innocentem cum alijs sctis & probis viris & iniuste condēnari ad mortem est aliq̄d refrigerium. ita ecōtra condēnari cū sceleratis est augmētum pœnæ: cum ex hoc videntes iudicēt illū scelestum. Vnde & pro speciali iniuria & crudelitate erga eum p̄dixit Esa. lij. Et cum sceleratis deputatus est. s. ad mortem: quod videns virgo mater in filio impleri: cum in medio latronum crucifixus est: valde doluit. Hoc etiam xp̄s horrens s̄m sensitiuā orabat per pō. dicens. Ne perdas cum impijs deus animam meam. i. vitam. vñ & subdit quasi declarans se. neq; cum viris sanguinum vitam meam. Erat siquidem crux illo tēpore supplicium latronum: licet nunc p̄pter christum in ea extensum cum summa veneratione transeat ad frontes imperatorum & oīm xp̄ianorū. Erat mors maximæ infamiæ & acerbissimæ pœnæ. Vñ in lege dictum est. Maledictus omnis q̄ pendet in ligno. maledictione. s. infamiæ. Quod intelligentes ipsi maligni iudæi vt refert quidā sapiens hoc prenuntiado: dixerunt non recte sed peruerse cogitātes morte turpissima cōdēnemus eum. Hoc genus mortis ideo xp̄s elegit potius q̄ aliam mortem: vt doceret & cōfortaret quēlibet proQuare xp̄s mo rivoluit in cruce pter nullum gen⁹ mortis quantūcūq; ignominiosum: quan tūcūq; asperum: deum seu mandatū eius quodcūq; deserendū. vt notat brūs Tho. post Aug. in. iij. p̄te. cū & ipse rex regum & dominus dn̄antium mortem sustinuit immaturam: q̄ in flore iuuentutis. violentam quia ab alijs & bñficiatis acerbissimam q̄ crucis. vilissimam q̄ in medio latronum. Humiliauit (inquit apls) semetip̄m. Phil. ij. vsq; ad incarnationem. inquit glo. vsq; ad humanæ mortalitatis participationem: vsq; ad diaboli tentationem: vsq; ad ppli derisionē vsq; ad sputa: vincula: flagella: alapas. & si hoc parum aliqd de genere mortis addendū est non cuiuscūq;: sed crucis quæ cæteris ignominiosior est. Et quanto (ait. b. Ber.) minorem se fecit humilitate: tanto se ostendit maiorē bonitate Et quāto vilior: tanto inde charior. idem super Cant. O humilem & sublimē. o altissimum & nouissimum. o opprobrium hominum & gloria angelorū. Nemo sublimior: nemo despectior. Esto vilis quantum vis: nūq; xp̄o vilior eris. Ipse si q̄dem rex regum & dn̄s dn̄antium fuit vilissimo pretio venalis expositus: a vilissimo ppło vilissima passus. vilissimo loco crucifixus crucis supplicio traditus: inter latrones posit⁹: cum iniquissimis & vilissimis hominibus deputatus: modo vilissimo tractatus. Etenim tanq; malefactor bonus dn̄s capitur: tanq; furiosus mansuetus vinculis astringitur. tāq; pessimus saluator accusat. tamq; fatuus dei sapientia irridetur. tāq; homicida vita hominum morti dānatur. tamq; leprosus & immundus mundator criminum extra mœnia ejcitur. tāq; latro crucifigitur: tamq; flagitiosissimus confutandus ab omnibus & inuendus nudat. & tamq; vermis vilis & vilissimus summus deus conspuitur: abijcitur: & cōculcatur. hæc ille. Et tamen inter tantas iniurias & vilificationes pro crucifixoribus depcat. Latroni & si propter scelera crucifixo adpniam conuerso. non solum veniam: sed paradisum pollicetur dicens. Hodie mecum eris in paradiso. Stabat iuxta crucem mater Iesu hæc meditans & doloribus quasi defecta ait ad crucem: vt pie credi potest. Flecte ramos arbor alta: tensa laxa viscera: & rigor lentescat ille quem dedit natiuitas: vt superni membra regis miti tendas stipite. Ad filium autem. Mihi non loqueris: pro iudæis intercedis: latronem consoleris. Ad quam ille. Ecce filius tuus. ex quo ad patrem p̄ mortē vado loco mei Ioannem dimitto. Sed ista commutatio ad auget dolorem: cum filius hominis mihi detur pro filio virginis: imo & dei. Attendite ergo & videte &c. Septimo ostēditur magnitudo doloris sicut in xp̄o patiente. ita & in matre compatiente: ratione paucitatis fructus seu vtilitatis ip̄i⁹ defruct⁹ passionis: ex parte miseræ peruersitatis & ingratitudinis hoīs scilicet minum. Nam cum copiosa fuerit apud deum redemptio. passio adeo q̄ pretium sanguinis ei⁹: nedum omnes homines erat nis pau sufficiens ad redimendum: sed & mille mundos si fuissent. citate. & tamen pauci sunt qui se faciant participes fructus ipsius passionis propter desidiam & ingratitudinem hominum. Sicut autem ex magno lucro quod quis vidit se consequi ex suo labore multum consolatur. ita econtra cum maximo labore quem quis tolerat videt consequi modicum fructum vel nullum: multum cōtristatur & dolet. Clamabat Iesus in cruce. Sitio. Et licet ad hoc p̄pter intensum dolorem stiret corporaliter. maior tñ erat sitis spūalis desiderij saluationis humani gnis. Et cū videret ipse & mater eius pene nullum fructum tunc sequi: sed potius ruinam p̄parari iudæorū propter perfidiam suam casum contigisse apłorū: & in futurum multos perituros christianorum: dicere poterat cum dolore illud Mich. vij. Ve mihi quia factus sum sicut q̄ colligit race Qualis mum in autūno. Nam nunc vindemiata vinea non reperit diabonisi aliquis racemus. Ita & in tempore passionis totam pene lus tēpo vineā humani generis vindemiauerat diabolus vt sibi sub re passio ditam remanfit aliquis paruus racemus. vt latro, conuersus, nis doCenturio fidem xp̄i confessus. & aliquis alius quem xp̄s col mini legit. Multum ergo dolet xp̄s & mater eius de tanta ingrati omnes tudine. Vnde clamat per. b. Ber. Ad te clamo q̄ p̄ te morior. pene vī Te exhortor qui in cruce patior. Vide clauos quibus confodemiadior. Vide latus quo aperior. & cum sit tantus dolor interior uerat. & exterior: plus tamen me cruciat q̄ te ingratum experior. hæc ille. Et per Augu. Cum esses inimicus p̄ri meo reconciliaui te per me. & cum longe esses veni vt redimerem te. & inter montes & syluas cum errares quæsiui te: inter lapides & ligna inueni te. & ne luporum ferarūq; rabido ore lanieris collegite laborau: fudaui caput meū spinis oppositi. Latus meum p̄forari permisi: tot iniurijs lacessitus sum vt coniungerē te mihi. & tu diuideris a me tanta. s. est ingratitudo tua. & Osee. vi. conqrens dns̄ ait. Mia vra. q̄si nubes matutina: & q̄si ros mane ptransiens. Mia vra. i. quā vobis feci in redimendo: q̄si nebula matutina q̄ s. cito ptransit: ita illud a memoria vra. & q̄si ros q̄ adueniente sole subito desiccat. ita adueniente calore tentationū & tribulationū subito pereunt a vobis memoria passionis & gra p̄ eam recepta. Sed aia deuota dicit illd Thren. iij. Memoria memor ero: & tabescet in me aia mea ex compassione.

§. III. DE TERTIO PRINCIPALI

cum dr̄. Mater iesu: mater immaculata: mr̄ intacta: mr̄ vnigeniti dicta: mater dei & plasmatoris oīm eius q̄ i cœlis est fine mr̄e: in terris sine p̄re: mr̄ vnici filij iesu: & ideo plus amans & plus dolens. Mr̄ sola genitrix totius iesu: & io plus amās q̄ si patrem habuisset: quia plus sua res: & inde plus dolens. Vñ Hiere. xxxi. ait. Fœmina circundabit virū. Solet hō circūdare quod suū est, p̄prium nō q̄d alienum. In alijs filijs suba filij non est tota p̄pria mrīs: sed & p̄ris. Et ideo nulla mater

Universidad de Deusto
Biblioteca

circumdat filium vt virgo Maria. Omnis alia figura plurib⁹ lineis formatur. Circularis virgo figura vna linea claudit. Sic beata virgo Maria sola clausit intra viscera sua christū. Alij filij duabus lineis figurantur. s. patre & matre. Quod circundatur ex nulla parte est apertum sed vndiq; clausum. Sic beata virgo Maria ante partum & in partu & post partum: & ideo circūdabit virum. s. Iesum totum perfectum. Sed dolores parnis quos euasit pariendo: sibi reseruati fuerunt in passione filij. vt dicit Ioan. Dum. s. Nec vlla vnq̄ pariendo experta est tantum dolorem sicut ipsa iuxta crucem in compariendo. Ex ipsa autem maternitate. i. generatione Iesu sacri sumus fratres Iesu propter quod non confunditur homines vocare fratres. ait aplūs ad Heb. dicens per pūm xx⁰. Narrabo nomen tuum fratribus meis. Et ideo sicut debem⁹ compati fratri nostro Iesu in tanta eius passione pro nobis: ita & matri nostrę de morte fratris nri & filij sui. vndeqvt dicit be. Aug. Cum annuatim christi passio ab ecclesia recolitur: ita debet nos mouere ad compassionem sicut nunc videmus impleri. Sic & matri nostræ compari quæ stabat iuxta crucem. Ipm autem vespere depositum sacratissimum corpus per Nicodemum & Ioseph suscipiens in gremio mater: quot flumina lachrymarum. q̄ amarissimos singultus. q̄ alta suspiria. quæ verba mœstitiæ plena ex ea processerint quis possit exprimere. cum singula membra perquireret tam dire cruciata: tam turpiter delusa oscularetur & lachrymis irrigaret: sociata Maria magdalena & alijs Marijs & deuotis mulieribꝰ. Cum autem sero factum esset: deuoti homines pie & deuote corpus illud de brachijs accipientes posuerunt in monumēto mente consepulta cum eo. Reminiscens ergo beati sanguinis (ait dominus Latinus ordinis prædicatorum cardinalis) quem profudit amator hominis perfudit lachrymis. Nō est locus ingratitudinis vbi torrens tantæ dulcedinis attingit animas. Iesu bone cur tāta pateris: cum peccati nihil commiseris flos innocentiæ. Ego latro: tu cruce moreris. ego reus: tu pœna plecteris nostræ nequitiæ. ante fecit sic amor ebriū: vt nec crucem pates opprobrium amoris gratia: sed ve mihi misero si non recognouero. ve mihi misero si non recompensauero dignis operibus. Regnum quæritis: non intrabitis sine crucis claui. portum petitis: non venietis sine crucis naui. Sola enim digna fuit ferre sæculi prætium. atq; portū præparare nauta mundo naufrago vitæ æternæ. Quam ipe concedat qui est benedictus in secula seculoꝝ. Amen.

¶ De aduentu spiritussancti in virginem Mariam cum apostolis. Cap. XLII.

ET OMNES ERANT PERSEVE rantes in oratione cum maria matre Iesu. Act. .i. Hæc dicuntur de his. s. apostolis post ascensionem christi cum congregati in vnum expectabant spiritū sanctum promissum a xpo cum ait Ioan. xvi. ibi. Mittam vobis a patre spirium veritatis. vnde beatus Hiero. in sermone. Ecce iesu ascendente cum quibus virgo vacat in schola virtutum: & meditatur in lege mandatorum dei: vt & ipsa sit forma disciplinæ christi & exemplū perfectionis. Conuersatur cum testibꝰ resurrectionis & ipsa testis. Conuersatur cum senatoribus cœli infra curiam padi si sub spūssancti disciplina & magisterio totius diuinæ maiestatis. Inuenitur prima gloriosa virgo Maria inter primas summi regis cohortes: quorum vita non erat iam de terra. Vinum non habent: dixit beata Maria in nuptijs existens ad filium. Quia nuptiæ istæ celebratæ inter christum & ecclesiam erant publicandæ per apostolos qui ibi erant cum ea. Et vinum illud perfectissimæ gratiæ nondum aderat in eis: quia nondum erat spiritussanctus datus in illa copia. Ideo hoc orans ait vinum non habent. Hoc autem propinato & hausto: ita incaluerint & feruide locuti sunt: vt vino ebrij ab incredulis dicerētur. Plane ebrij. (ait bea. Bern̄.) sed vino nouo. quod veteres vtres nec mererentur accipere nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illa vitis fuderat de ex celso. vinum lętificans non statum mentis euertens. vinum germinans virgines: non apostatare faciens etiam sapientes. Nouum vinum: sed habitantibus super terram. Nam in cœlis quidem olim copiosissime redundabat: nō in virreis nec in vasis testeis: sed in cella vinaria in spirtualibus apothecis: fluebat per vicos & plateas omnes ciuitatis illius. Vinū in quo est lætitia cordis non carnis luxuria. Sic igitur cœlū vino proprio fruebatur quod terra interim nesciebat: factū q̄ est gratissimum commercium inter cœlum & terram: inter angelos & apostolos. vt exhiberetur illis caro christi angelis: istis. s. apostolis vinum cœli. Essetq; in terra spiritus: caro in cœlis: & deinceps omnia communia in omnibus in æternum. vnde & christus dixit. Nisi abiero paracletus non veniet ad vos. hæc bea. Ber. Quantum potens sit istud vinū ostensum est per figuram in illa quæstione quæ proposita fuit coram Dario rege per tres cubicularios eiꝰ scilicet quid sit fortius omnibus. e quibus vnus dixit de rege. secundus de vino. tertius perfectius de muliere. quartus de veritate. Omnia hæc vtiq; potentia sunt. Et ad literam vtiq; reges potentes sunt ad multa facienda. sed vinum spirituale gratiæ scilicet potentius est a deo q̄ ipsos reges & tyrannos deuicerit. qui non valuerunt martyribus illam gratiam per tormenta auferre. immo demum & ipsos deebriauit & vicit. vinum ipsius gratiæ conuersos ad fidem. Fortior tū mulier quodāmodo. s. virgo maria inquantum. s. ipsa procurauit congregatis aplis & alijs in quibus tunc erant nuptiæ ecclesiæ: vinum ipsius gratiæ quod intendit dum ait. Vinum non habent. s. in illa plenitudine & perfectione quæ necessaria erat ecclesiæ. Fortissima omniū veritas xp̄s qui potuit mittere & misit quod promisit vinum ipsum spirituale: dicens. Mittā vobis a patre spiritum veritatis.

De misse spiritussti

qualiter effecti sum⁹ fratres iesu christi.

§. I. SCIENDVM AVTEM SECVNDVM

Tho. super Ioannem: q̄ ante incarnationem Christi triplex vinum deficiebat: seu vinum gratiæ quod habet triplicem effectum.

De triplici vino quo mund⁹ carebat.

¶ Est primo mordificatiuum. in quo signatur iustitia.

¶ Est sc̄o lętificatiuum. in quo notatur sapientia.

¶ Est tertio inebriatiuum. in quo insinuatur charitatis benevolentia.

Primo vinum est mordificatiuum seu pungitiuum. Vnde samaritanus ad sanandum in vulneribus sauciati immisit vinum & oleum: vinum vt abstergeret saniem vulnerum: oleum vt liniret. Sic in pnia & in regendo oportet in corrigendis excessibus immiscere seueritatem punitionis cum lenitate misericordię. vñ bea. Augu. super pūm. Duo ista nomina non frustra dicuntur: homo & peccator. Nam quia peccator est: corrige. quia homo est: miserere. Nec enim liberabis hominē: si nō correxeris peccatorē &c. xxiij. q. iij. duo sunt. & Greg. in lib. moral. Miscenda est lenitas cum seueritate. faciendum est quoddam ex vtroq; temperamentum: vt nec nimia seueritate exulcerent subditi: nec nimia lenitate solu antur dist. xlv. disciplina. quod ibi diffuse prosequitur. & sic in pnia quæ ad iustitiam pertinet: si vera est vinum habetur compunctionis. s̄m illud. Porasti nos vino compunctio pūm. lix. nis. & oleum lenitiuum spei remissionis. Iob. xiij. Si occiderit me. s. quo ad peccata: sperabo in eū. Hoc autem vinum deficiebat in veteri lege in qua iustitia ip̄fecta erat. vñ & xp̄s dixit. Nisi abundauerit iustitia vestra plus q̄ scribarum & phariseorum non intrabitis in regnum cœlorum. Sed in nova lege perfecta iustitia finis legis christus ad iustitiam omni credenti. ait apostolus. & alio loco. Iustificari gratis gra ipi⁹ scilicet christi sine iustitia enim vera non potest homini esse salus. vnde Mat. xxv. Iusti in vitam æternam. Sed sine gra & fide non potest esse vera iustitia. Vnde q̄a spūssanctus dabatur apostolis ad perfectam iustitiam: ideo apparuit in die pēcostes super apostolos in specie ignis: q vrit & purgat sco riam metallorum. Quod postea per effectum ostenderūt zelantes pro fide & corrigentes iniquos. vnde Petrus Ananiā & Saphyram verbo occidit increpatorio: quia ei mendacia dixerunt. & Simonem magum propter simoniam perditioni adiudicauit. Paulus Corinthum incestuosum excommunicans tradidit sathanæ: & visum ad tps subtraxit. Vinū ergo iustitiæ bea. Maria a filio procurat prælatis dicens. Vinum non hūt. Pauci enim sunt prælati & rectores seculi qui puniant scelera vt iustitia dictat diuersis de causis: siue timore. siue amore. Pauci sunt peccatores qui habeant vinū veræ cōpunctionis de malis suis perpetratis. Sc̄o vinum est lętificatiuum. pūm. ciij. Vinū lętificat cor hois. Et s̄m hoc sapia dicitur

dicitur vinum: cuius sapientiæ meditatio maxime lætificat cor hominis. secundum illud Sap. viij. Non habet amaritudinē conuersatio illius: nec tędiū conuictus illius: sed gaudium. Hoc sapiętiæ vino vacuꝰ erat mūdꝰ. Nam & si aliq̄d sapientię videbat esse in libris pḥorū & poetarū nō vera sapientia erat: sed apparēs propter eloquentiā & mūdi gloriam quæ secū trahebat: a quo abstinendū docet Salomō in proverbijs dicens. Noli respicere vinum cū flauescit in vitro id est sapiam cū apparet ex claritate eloquētię pulchra. nouissime em mordebit vt coluber. & sicut regulus venena diffundet. Sed vt dicit idem Cāti. .v. Meliora sunt vbera eius (scilicet sponsæ. quæ vbera eius duo sunt testamenta) vino. Omnis ratio supnæ sciæ & terrenæ creaturæ in eo est q̄ est caput eorum & auctor quem qui nouit nihil vltra quærat. quia hic est perfecta dei virtus & sapientia. quicquid alibi quæritur: hic perfecte inuenitur &c. Deficiebat etiam ista sapiętia ante christi aduentum: qa occultata erat & figuralis. Omnia em (vt ait aplūs. s. Cor. x.) in figurā cōtingebāt illis. Vnde moyses loquens & legem illam populo docens ponebat velamen ante faciem suam sed christo passo velum templi scissum est. & spiritussancto de cœlo misso illa mysteria apostolis & per eos toti ecclesiæ declarata. Vnde & i linguis igneis missus est. Ignis habet illuminare: & lingua abscondita cordis declarare: & immediate piscatores illi pri⁹ idiotę loquebantur magnalia dei. Istud vinum sapientiæ virgo procurat prædicatoribus. Et ideo ipsi inuocant eam. Exemplum in Noe qui primus plantauit vineam: & bibens vinum inebriatus est. Tertio vinum inebriat. Canti. v. Bibite amici & inebriamini. Ibidem. Bibi vinum cum lacte meo. Ebrietas obliuiosum facit. sic vinum charitatis inebrians hominem obliuionem facit omnium terrenorum: audacem facit & securum nil timentem vt dicitur. ij. Esdræ. iij. Deficiebat vinū istud plenitudinis charitatis: quia accęperant illi spiritum seruitutis in timore. Conuertit autem aquam timoris christus in vinum amoris & beneuolentiæ: quando charitas diffusa est in cordibꝰ nostris per spiritū sanctum q̄ datus est nobis ad Ro. v. Etiā ipsi christi discipuli antea timidi erant vt ad vocem ancillæ princeps eorum Petrꝰ christū negaret. Et post resurrectionem i cœnaculo clausit manerent propter timorem iudæoꝝ. Sed hausto vino spiritussancti ita audaces: securi: intrepidi & feruentes sunt effecti vt coram principibus sacerdotum & regibus mundi feruenter christi doctrinā eis exosam prædicarent. Nec prohibiti ab eis nec cæsi potebant reticere. omniumq; terrenorum obliti in cōmuni omnes viuebant. Et ideo in linguis igneis missus est. qui ignis habet calefacere: vt legem igneam corda ignea liguis igneis populis p̄dicarent. Deficiente ergo vino illo spirituali: bea. Maria congregata cum apostolis in cœnaculo mente dicit. Vinum non habent viri isti nuptiaꝝ. Vnde orans cum illis inquit. Emitte spiritum tuum & creabuntur (scilicet in esse spirituali perfecto) & renouabis faciem terræ.

De mora iustificatiōe viri cū ei⁹ proprietate.

¶ De assumptione beatæ Mariæ: & q̄ optimū est p̄ omnibus diligere deum Capitulum. XLIII.

PTIMAM PARTEM ELE git sibi Maria. Luc. x. pū. lxxij. Quid mihi est i cœlo aut a te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meū deus cordis mei: & pars mea deus in ęternum. Considerant prius homines diuersas partes eligere: ex his quæ ante eos proponuntur. Dicit enim sapiens Eccli. xv. Deꝰ ab initio constituit hominem & dimisit eum in manu consilij sui id est libertate & potestate arbitrij sui. Posuit ante eum malum & bonum: vitā & mortem. Ad q̄d cumq; voluerit extendat manum suam. Habet enim quisq; inclinationem ex sensualitate ad malum concupiscentię: & ex ratione inclinationem ad bonum virtutum. Mors animę ex peccato: & vita gratiæ ex bonis opibus posita sunt ante eum & secundum quod placet sibi voluntarie eligit bonam vel malam partem. Quilibet igitur electus cum psalmista considerat istas partes mundi quid debeat eligere. & videns q̄ nil ex creaturis mundi potest animum quietare: sed solus deus. quia vt ait. b. Aug. in lib. confes. Inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. ipsum vt optimam partem elegit. Dicit ergo. Quid mihi est in cœlo scilicet in quo quiescam appetendo. & habēdo. Multa sunt i eo magnifica. Ibi est sol cū sua claritate lætifica. Ibi est luna & stellæ cum sua pulchritudine. Ibi virtutes cœlorum quæ influunt in ista inferiora mirabilia producētes. In cœlo quoq; empyreo est natura angelica cum multis sanctis maximarum virtutum nunc: & si nō tempore dauid. In angelis magna potētia: magna sapientia: magna innocēria. In sanctis multæ virtutes & perfectiones. Sed certe nil horum reperis replere animum meum: quia nō sunt & si bona: non tamen optima & infinita. quod appetit animus vt quiescat. Quid volui o deus: a te de his quæ sunt super terram: ibi multa bona: ibi diuitiæ: ibi aurum & argētum: ibi dulcissimi fructꝰ terræ: frumenti: vini: & olei: pomorum confectiones: & huiusmodi. Ibi palatia & possessiones magnæ. Ibi animalia varia. aues in aere. pisces in mari & fluminibus. Ibi honores & potentiæ seu dominia lata regum & principum. ibi vestium ornatus varius. ibi pulchritudo hominum. sapientia quoq; eloquentia cum scientijs & artibus multis. Quæ omnia vtiq; bona: quia a deo facta sunt. Sed quia omnia ista finita sunt nec animum meum. qui infinitus est potentia iplere aut quietare possunt: quia non sunt oprimum. Ideo defecit caro mea pars sensitiua quo ad appetitum eorum quę sunt super terram: & nil horum volui pro fine vltimo. Et cor meum id est mens mea pars intellectiua seu volitiua ab affectu finali eorum quæ sunt in cœlo: quia satiabor cum apparuerit gloria tua &c. Et deus cordis mei:

Istud .c. i se duo complectitvidelicet Assumpt. beatæ Marię & q̄ sit prę omnibꝰ optima dei dilectio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui scilicet est auctor & possessor cordis mei: est pars quem ex omnibus eligo: deus dico qui est in ęternum. Vel sic. non solum nunc: sed eligam in æternum id est semper hanc partem: quia optima est. Hanc semper elegit beata maria super omnes alios: & ideo congrue dicitur. Optimam partem elegit sibi maria. Sed mirum potest videri aliquibus quomodo in præcipua ista solennitate virginis non legatur euangelium aliquod pertinens ad virginem mariam: sed ad marthā & mariam magdalenam. Ad quod tamē respondet ꝙ quātum ad sensum literalem: verum est ꝙ non pertinet ad beatam virginem mariam. sed quātum ad sensum spiritualem & allegoricum congruentissime pertinet totum ad beatam virginem plus ꝙ alteri.

Euangelium de maria magdalena & martha legit, i se & allegoricum congruentissime pertinet totum ad beatam virginem plus ꝙ alteri.

Notandum igitur ꝙ triplex est vita spiritualis.

prionis rō ponitur.

¶ Vita activa gratia informata.

¶ Vita contemplativa deo associata.

¶ Vita fruitiva in gloria firmata.

Vitam naturalem dimitto quæ est cōmunis bonis & malis & bene & male vti potest. Vitam voluptuosam non nomino: quia bestialis est & nō humana id est secundum rationem. Sed de vita rationali virtuosa loquimur. Et prima est bona. secunda melior: tertia optima inter partes vitæ spiritualis. Et hāc sibi hodie elegit maria. Quamuis enim in vita activa & contemplativa sint gradus & in qualibet elegit sibi partem optimam.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM SCI

licet de vita activa: quæ secundum beatum Gregorium & Aug. figuratur per Martham tria dicuntur de martha opera pertinentia ad actiuam: quæ inueniuntur peroptime in beata virgine maria.

¶ Primum est ꝙ martha excępit eum in domum suam.

¶ Secundum ꝙ satagebat circa frequens ministerium.

¶ Tertiū ꝙ solicita erat & turbabatur circa plurima.

Primum igitur opus significat concæptionem christi factam in vtero virginali. Quod ergo dicitur in euangelio. qa intrauit iesus in quoddam castellum: signat ingressum filij dei in hunc mundum. Dicitur autem mundus castellum: qa hꝫ dici habet conditiones castelli rebellis. Primo quia fundamentum eius positum in star castri in alto monte superbiæ & pōpæ. Et ab ipsa superbia vt dicitur Tob. iij. sumpsit initium omnis proditio. Secundo est munitum lapidibus duris qui frangi non possunt auaritiæ: vsuræ: fraudulentiæ: simoniæ: quia ita duri sunt tales defect⁹. vt frangi non possint per mal leum verbi dei. Quis est enim qui velit restituere vsuras: rapinas: & beneficia simoniaca relinquere? quasi dicat nullus. Tertio quia habet fossatum plenum aquis immundis & fetidis luxuriæ: cum ranis clamantibus & persuadentibus in eis permanere. Quarto quia est clausum non recipiens dilectionem proximi per inuidiam. Quinto quia habet ꝓuisionem diuersarum escarum per gulam. Sexto quia habet arma diuersorum generum per iram vt blasphemiam: contumeliam: maledictionem. Septimo est quietus & securus per accidiam. Et quia istud castrum mundi erat inobediens & rebelle deo patri: ideo ipse misit filium suum ad ipsum subiugandum quasi dicat deus pater. Mi fili ite in castellum quod contra vos est. Hoc autem castrum intrauit mundi in die incarnationis. Et mulier quędam martha nomine excępit eum in domum suam. Martha autem interpretatur domina seu prouocās. Hæc est enim beata maria q̄ per suam maximā humilitatem prouocauit dei filium venire in domum vteri virginalis. Et ipsa domina aptissime dicitur. que super omnes alias dñata est suę sensualitati & corpori. Nec aliq̄ creatura alia digna fuit recipere deum in vteri sui domum: nisi beata Maria. Vnde canit ecclesia. Domus pudici pectoris: templum re

Mūdus ꝙre dicitur vel comparatur castello.

Martha qd interpretat.

pente fit dei: intacta nesciens virum verbo concæpit filium. Nunc q̄ fuit factum tam excellens opus actiue sicut fecit virgo in ipsa concæptione filij sui de corpore suo. Secundum opus actiue quod euangelium notat de Martha est: quia Martha satagebat circa frequens ministerium. Hoc op⁹ fecit beata Maria in christi conuersatione & primo in eius natiuitate. Non credatis ꝙ ibi fuerint obstetrices. dicit enim Hiero. Nulla ibi obstetrix. nullius muliercule sedulitas intercessit. ipsa beata virgo de terra eum leuauit. ipsa nudum natum pannis inuoluit. ipsa famescentē lacte cibauit & potauit. ipsa vestiebat & denudabat. & infirmū ętate brachijs suis portabat. O ꝙ frequēter vt filiū suū osculabat. vt deū ąplexādo veneraba. Ipsa ei fecit tunicā incōsutilē. ipsa vsq; ad passionē seruebat eū cum alijs ministrās ei vt pia mater. Ecce quomodo Martha id est dña mūdi Maria satagebat circa frequens ministeriū. Vnde in hodierna epla que habet Eccli. xxiij. dicit. In habitatiōe sctā corā ipo ministraui. Clerici seu religiosi q̄ seruāt cerimonias & ordinationes suæ religionis & ecclię & bene officium dicūt. in ecclesia in bona nota: & bene prędicant. si hoc faciant vt honorificent ab hominibus nō ministrant coram deo: quia non vt placeāt deo hoc faciunt: sed coram mundo. Laici qui faciunt iciunia & eleemosynas vel etiam capellas: ecclesias & hospitalia vt laudentur ab hominibus non ministrant coram deo: sed coram hominibus: & ideo recæperunt mercedem suā de operibus vitæ activæ suę. Tertium opus quod dicitur de Martha est: quia Martha martha solicita es (ait dominus) & turbaris erga plurima. hoc fecit beata virgo domina nostra in passione filij. tūc enim turbata est secundum sensitiuam: & solicita est circa plurima. Nam cum Ioannes euangelista venit ad nunciandum ei ꝙ filius erat captus: non remansit pene in ea spiritus præ dolore. Et ad se reuersa solicitabatur quomodo posset eū videre ante mortem. Cūq; pergens de bethania in hierusalem mane obuiauit filio qui ducebatur ad pilatum: cernens faciem eius sputis illitam: alapis tumefactam: ligatis post tergū manibus more latronis duci: vix valens formare sermonem lachrymis plena dicebat. Heu fili ego expectabā vos isto mane ad prandium: sed video ꝙ oportet nos simul prandere in mensa doloris. Quando vero ductus est ad caluarie locum baiulans sibi crucem dicebat. vt pie imaginari potest: & si in euangelio scriptum non sit. Heu me fili. Ante sic fecit amor humani generis ebrium: vt nec crucem putes opprobrium amoris gratia. vtinam daretur mihi ista crux ad portandum sicut te portaui in vtero meo. Quando autem in cruce clamauit: sitio: multum solicitabatur vt posset ei vel aquā ad bibēdum tradere. Bis autem dicit. Martha Martha: quia affligebatur. in vtroq; s. corpore & mente ſm sensitiuam. Turbabatur dolore erga plurima: quia videbat apostolos fidem perdidisse de christi diuinitate. Sicut turbarē quilibet perfect⁹ christianus cum videret omnes christianos fidē relinquere. Turbabatur de Iudæis de quorum progenie erat ꝙ filium suum crucifigerēt vnde reprobarent. Turbabatur de latrone malo & Iudęis qui christū blasphemabant. Turbata est in apertione lateris cum exiuit sanguis & aqua. Vnde dicere poterat illud pō. Turbata sunt omnia ossa mea. i. apostoli q̄ dñr ossa. quia sustentabāt corp⁹ ecclię: suaq; ossa erant ꝙ in ipsa erat tunc ecclia. Et anima mea turbata est valde. Sic & rectores & domini ciuitatū qñ vident ꝙ ppli non recte incedunt in his quę sunt fidei. vt quādo recurrunt ad diuinos: quando peierant quotidie: non celebrant festa &c. corrigere debēt omnia peccata notoria & non faciunt: dicere potest ecclesia & timētes deum. Turbata sunt oīa ossa mea ex dolore & compassione. Sic igit̄ in vita activa beata Maria elegit sibi optimam partem inter gradus operum eius.

§. II. QVANTVM AD OPERA VITĒ

contemplatiuæ tria etiam notantur. Et primum est quod dr. de tribꝰ Maria aut̄ sedens circa pedes domini audiebat verbū illius. circa vi- Hoc opus vitæ contemplatiuæ tenetis modo vos attēte aus- tam cō- diendo sermonem meum & deuote meditādo. Hoc opus fe- templa- cit beata virgo plus ꝙ omnis creatura. Nam magdalena au tuam. diebat verbum domini in paucis sermōibus respectiue. Sed beata maria non solum in publico qñ cœpit p̄dicare: sed etiam in priuato qñ puer erat audiebat ab eo secreta alterius vitę ad sui consolationē. Sciens em̄ beata mater ꝙ tanta sclētia tunc puer habebat quantam nunc habet in cœlis & simile est pie imaginari potest ꝙ ponebat ad pedes eius dicens. O dilecte fili mi rogo vos dicite mihi ordinationem angelorum quomodo stant in cœlis: quoniā moyses & alij prophę de his nihil dicunt: & de sanctis aiabus vbi collocabuntur. Et quis bonus filius qui interrogatus a matre de re bona nō responderet ei ad consolandum eam. Respondens ergo filiꝰ ad interrogata agebat se cū patre & spiritu sancto ab initio mundi

mūdi creasse cœlum empyreum & ipsum repletum angelis quos distinxerat in nouem ordinibus. s. angelis: archāgelis principatibus: prātibus: virtutibus: dominationibus: thronis: cherubin: & seraphin. & in istis ordinibus angelorum De prio collocabūtur animæ beatæ sīl cum angelis sanctis. Et i prithema 5mo ordine erunt qui pniam faciunt. Vñ qñ xp̄s cœpit p̄dicate quod re primum thema fuit. Pœnitētiam agite appropinquabit xp̄s cœ- enim regnum cœlorum. & vt cum angelis sitis. Sed's ordo piti p̄di mater mea est multo pulchrior & p̄fectior. s. archangelorū: catōib⁹ de q̄ ordine fuit ille Gabriel qui vobis annuntiauit ꝓceptio fuis. nem meam. Et btā ꝙ go. O fili mi & quis stabit i tā pulchro ordine. Pulcherrimus em̄ fuit ille qui mihi ꝓceptum tuum nuntiauit. Et xp̄s ait ad eam. Illi ibi collocabunt qui vltra pniam actualem deuotionem habebunt: q̄ plus est q̄ pnia. Terti⁹ ordo. s. principatuum ad huc maior & perfectior est. de quorum numero est ille michael ductor populi Israel p desertum: qui consurget & stabit pro populo xp̄ianorū i fine mundi ad iuuandum ecclesiam. Ad quē ordinē ascendēt misericordes in opibus corporalibus & spūalibus. Et ꝙ btā. Beati ergo vere misericordes. In quarto ordine. s. potestatuum erunt patiētes: qui multa aduersa eq̄nimiter tolerauerunt ꝙ xp̄o etiā ad mortem vsq; certādo ꝙ iustitia. In qn to ordine. s. virtutum erūt pacifici q̄ cum oīb⁹ quantum in eis fuit pacem habentes & nulli malum ꝙ malo reddentes: quæfierunt etiam inter alios pacem ponere. In sexto. s. dñationum erunt prælati & domini gubernatores ecclię & sæculi q̄ per portam intrauerunt ad dignitatem nō p simoniā vel ambitionem. & bñ gubernauerint subditos suos. cū rigore iustitiæ puniendo malos & dulcore misericordiæ adiuuando oppressos: & æquitate exa ltando bonos non exoliando subditos: sed miseros eleemosynis subleuando. Ad septimū ordinē thronorū ascēdent qui sæculum deserentes Seraphi pfectæ pauptatem amplectentes volūtariam cum xp̄o mūqui interpretantur dum iudicabūt vt throni in eis requiescēdo. In octauo erūt ꝙd figurasapientes vera sapientia. qui illuminati fide & doctrina catholica alios docuerunt ea quæ sunt fidei. & illa quibus possent homines regnum cœlorum ingredi. Cherubin em̄ isti qui interpretantur plenitudo scientiæ: cum scientia habētes pfectæ operū exempla. In vltio ordine. s. seraphin q̄ icēdētes interpretātur erunt perfecti in ardēti charitate super omnes alios. sicut apli & alij similes. Et virgo mater ad eum. O fili dilectissime: ego in quo horum ordine ero. Et filius ad eam. O mater mea. vos non eritis in alīq̄ hor⁹ ordinū: sed sup oēs ordines eritis collocata. Duę enim cathedræ sunt nobis pręparę i cœlis. vna mihi: altera vobis: sup omnes choros angelor⁹ sedet rex: & tu mater mea in alia. iuxta illd qd figurate habet de salomone & mre eius cum accessit ad eum: quia assurrexit ei filius honorabilr: & fecit præparari sibi sedē iuxta sedem eius. iij. Reg. ij. Vñ cantat hodie ecclia. Exaltata es sctā dei genitrix sup choros angelorum. Altera die interrogabat mater filiū de locis & pœnis inferni. & xp̄s edocebat. & ad quæ loca varia eius pergunt diuersi propter varia gña pctōrum. & sic de alijs. Qñ aūt xp̄s cœpit publice prædicare sequebat eum sedens secus pedes dñi ad audiēdum. Et ideo Beda sup illo verbo. Beati qui audiunt ꝙ bum dei &c. dicit. de sēdo Btām esse marrem saluator dixit: q̄ verbū audiuit: & plusq̄ ope vi- omnes mortales custodiuit. Secundum opus vitæ cōtēplati tę otem uæ oñdit euangelium in eo quod martha dixit. Soror mea platiuę. reliquit me solam ministrare. Hoc opus fecit maria: p̄cipue post christi ascensionem. Licet em̄ gauisa fuisset de honore filij cum ascendit in cœlum: quia ascenderat regnare & aduocare ꝙ peccatoribus apud patrem & aperire portas paradisi. tamen de sua absentia tristabat. Licet em̄ spūalis summe eēt & perfectissima: in corpore tñ existens mouebatur motibus sensitiue naturalibus (vt dicit Hiero.) ad affectum. s. præsentiæ filij: & ad tristitiam de absentia filij. Sūme em̄ diligebat & filium & meritō: quia sanctissimum hominē & deū gñosum: qui in concæptu eius non abstulit decorem virginitatis: nec in partu attulerat dolorem quasi mortis: qui accidit alijs mulieribus. Videns ergo se priuatam præsentia filij: frequenter orabat. O fili quando egrediens de hac valle lachrymarum ero recum & videbo faciē tuam? Sitiuit anima mea Xp̄s vo ad deum viuum quando veniam & apparebo ante faciem luit sua domini. Voluit tamen filius vt post ascensionem remaneret ad tempus in mūdo doctrix & illuminatrix apostolor⁹. vnde quandoq; ipsa determinabat quęstiones de factis dei matrē & morum si quæ oriebantur in ecclesia primitiua. Et ꝓpter post ea dicitur Luc. ij. ꝙ maria ꝑseruabat omnia verba hæc quæ scensio. scilicet dicebantur & fiebant circa paruulum iesum: conferēbat tē rens in corde suo cum his scilicet q̄ sciebat prænunciata de p⁹ rema eo a prophetis meditando: contemplando mysteria scriptu nere rō rarum & menti commendando. vt postea tempore suo (vt ponit. dicit Beda) posset apostolos instruere & euangelistas de his ad q̄ præsentes non fuerūt circa natiuitatem christi & alia q̄ ipsi scripserunt. præcipue lucas qui magis particulariter de natiuitate: annuntiatione & alijs scripsit. vnde & a quibusdam notarius virginis dicitur. & de ea cantatur. Gaude maria virgo cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo. dum. s. apostolos docuit quæ sua doctrina errores confutarunt. Sicut autem mater cum habet filium mortuum vel absentem: cum flectibus sæpe respicit vestes filij. Sic beata qd ma maria (vt notat. b. Hieroñ. in sermone de assumptione) visi ria egetabat loca in quibus filius fecerat aliquod opus mirabile cō rit post templando illa sacra mysteria. Aliquando in nazareth ibat ascēsio. ad locum vbi fuit annuntiata & concæperat filium dei ibi nē filij. cōtēplando dei immensam charitatem. Aliquando in bethleem meditando, dei humilitatem q̄ humiliter ibi natus est. Aliquando ad templum in hierusalem vbi fuerat præsentatus. xl. die & vbi postea prædicauerat rememorando doctrinam eius: suauissimam & mirabilem speculando, sapientiā suam. Aliquando ad fluuium iordanis in quo baptizatus aquas omnes sanctificauerat ad mūdandum pcā baptismā recipientiū. ibiq; audita ē a ioāne vox paterna. Hic est fili⁹ meus dilectus. & spiritus sanctus in specie columbæ visus ē. Considerans q; tantam largitatem domini: in excessu mēris rapiebatur vt credi pōt. Ad montem caluarie transiens vbi Nota. filius cum tāto opprobrio, p salute hominum crucifix⁹ est: & tota resoluebat in lachrymas ex dulcedine immensi diuini amoris ibi ostensi. Indeq; ad sepulchrum pergēs ꝙ ex eo egressus resuscitatus tertia die sibi apparuit tota gaudebat. Ad montem quoq; oliuarum ascendens & memorans inde filium suum in cœlum ascendisse: audiss̄ime cupiebat esse cum christo. Vnde merito dicere poterat vita activa tunc in maria virgine. Soror mea. s. contemplatiua reliquit me solā ministrare. quia tunc non curabat contemplatiua de activa. sicut nec maria magdalena de martha. Vita eius activa & cōtemplatiua duæ sorores sunt. ſm Augu. & Grego. in. vi. moral'. filiæ vnius patris cœlestis: & vnius matris ecclię vł gr̄æ. Hæc tamē peregrinatio dicta beatæ virginis ad loca sancta ſm bea. Amb. magis intelligenda est secundum spiritum q̄ secundū locū: q. s. domi manens contemplaretur quæ filius fecerat in illo vel illo loco. Hæc omnia primæ & secundæ partis diuisionis principalis sunt tracta ex p̄dicatione beati

V ncētij & quæ sequuntur superaddita. Tertium igitur op⁹ De ter- quod pōt notari de cōtemplatiua est in hoc quod dr. Porro tio ope vnum est necessarium. q. d. christ⁹. Martha circa plurima oc vitę ptē cupatur. i. activa. & iō turbatur: quia non vacat vni: sed mul platiuę. tis. Nam in cibando esurientem: sitienti præbendo potum: vestiendo nudum: & alijs indigentijs proximi subueniēdo. oporter ꝙ soliciter circa plurima tractādo: procurando: colloquendo: operando. Similiter si exercet se in operibus misericordiæ spūalis in docendo ignorantem: corripiendo delinquentem: supportando defectuosum: in dimittendo iurias: oportet multum solicitari & cogitare varia & diuersa vt ista apte fiant. Et quia sæpe non sequitur effectus intent⁹ qa non emendatur correctus: non habetur modus ad subueniendum hinc varie turbat̄: & dum ista cogitat & occupatur circa plurima. etsi pia intentione: tamen separatur ab vno summo bono quod summe est necessarium: aliquādo quo ad gustum. qa tædiosus efficitur & repidus. Sed vita contēplatiua dum vnum solum cogitat: cupit & diligit qd necessarium est perfectioni vltimę humanæ abstracta a pluralitate temporalium & occupationum exteriorum: inuenit magnam quietem & dulcedinem non perturbationem: qa nō habet amaritudinem conuersatio eius: neq; tædium cōuictus illius: sed gaudium & lætitiam. Sap̄. viij. Et loquitur de sapientia quæ reperitur in contemplatiōe. Super omnia charitatem habete quod est vinculum perfectiōis. Col. iij. Charitas dicitur chara vnitas: quia vnit nos cum deo. Vnde idē apostolus. j. Cor. vj. Qui adhæret deo. quod fit per charita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem vnus spiritus est cum eo, Habet enim amor fm Diony. vim adhæsiuam: vnitiuam: & transformatiuam diligentis in dilectum vt vna voluntas sit amborum. Propter quod dicit sapiens q̄ amicorum est idem velle & nolle. Porro id est finaliter vnum est necessarium homini id est vt vnum sit cum deo conformis in omnibus voluntati suæ & ita cogitatione & affectu quantum potest directus in eum. vt dicat cum apostolo ad Gal.ij. Viuo ego. iam non ego. viuit vero in me christus. Et quanto plenius hoc agit: tanto magis perficitur in contemplatiua: & magis appropinquat statui beatorum. Hoc perfectissime egit beata virgo maria vnum facta cum christo per maximam dilectionem. Vnde Hieroñ. in sermone de assumptione ait de ea. Puto quicquid cordis est: quicquid virtutis humanæ, si totum adhibeas non sufficiat vt cogitare valeas quanto indefinenter cremabatur ardore pij amoris: quantis mouebatur repleta spiritu sancto cœlestium secretorum incitamentis: dum reuolueret animo cuncta quæ audierat: quæ viderat: quæ cognouerat: nouis quippe quotidie inflammabatur desiderijs affectibus: totam eam incanduerat diuinus amor &c. Hæc bea. Hieroñ. In vita ergo contemplatiua: quæ habet plures gradus in vita p̄ti ipa optimā partem elegit sup omnes.

tres gradus vitę fruitiuę

§.III. QVANTVM AD TERTIVM GE

nus vitę scilicet fruitiuę quæ est in superna patria de qua dominus ait de ouibus suis. Ego vitam æternam do eis. Ioan. x. Potest dici q̄ habeat tres partes siue gradus. Primus grad⁹ est decedere de præsenti tempore ita purgara anima q̄ nullum cremabile secum portet: sed subito euolet. de quibus Apoc. xiiij. c. Beati mortui qui in domino moriuntur. quia requiescunt a laboribus suis quod intelligitur de euolantibus ad cœlum. Nam qui vadunt ad purgatorium non requiescunt a laboribus suis: sed multo maiores habent quam hic dum purgantur. Est autem hoc valde paucorum. Vnde & sancti viri qui hic claruerunt miraculis: visi sunt in pœnis purgatorij. vt refert Grego. in lib. iij. dial. de Pascasio. Certum est autem beatam mariam nil expiabile detulisse cum in nullo vnquā peccauerit. Secundus gradus est esse in gl'ia in anima & corpore: quod de Christo sine dubio certum est & articulus fidei. De illis patribus qui surrexerunt cum christo & multis apparuerūt in hierusalem. vt refert beat⁹ Matthæus euangelista, cap. penulti. beatus Hierony. in dubio relinquit si in cœlo sint in anima & corpore: an in anima tantū vt alij sancti communiter. Sed de virgine gloriosa pie creditur ab omni ecclesia & doctorib⁹ in corpore & anima glorificata in cœlis. Vnde August. in sermone. Quia profundissimo, sic ait. Memores conditionis humanæ mortem beatam mariam subijsse temporalem dicere non metuimus. Sed si dicimus eam resolutam in communem putredinem: vermē accinerem: deliberandum est si tantæ conueniat sanctitati: tantæ aulæ dei prærogatiue. Scimus enim dictum primo parenti quia puluis es & in puluerem ibis: hanc conditionem christi caro eius fit, quæ corruptionem non sustinuit. Excipitur ergo ab illa generali sententia de virgine sumpta natura. Et infra. Si voluit dominus integram matrē virginitatis seruare pudore: cur non velit incorruptam & a putredinis seruare fetore? Nunquid non pertinet ad benignitatem domini matris seruare honorem. qui legem non venit soluere: sed adimplere? Qui enim in vita illam præcæteris gratia sui conceptus honorauit: pium est credere ea i morte singulari saluatione & speciali gratia ipsam honorasse. Putredo & vermis opprobrium est humanæ conditionis ab hoc opprobrio cum Christus sit alienus: natura Mariæ excipitur quam Christus de ea assumpsisse probatur. Caro enim Iesu est caro mariæ. quam super astra trāsuexit honorans omnem humanam naturam, & mīro magis maternā. Si natura matris est filius. conueniens est vt sit filij natura: non quantum ad vnitatem personæ: sed quantum ad vnitatem corporalis naturæ. Hæc August. Et hic igitur est melior gradus in vita fruitiua scilicet esse in cœlis: non solum in anima: sed etiam in corpore. Sed tertius gradus adhuc est potior: vnde & optimus, videlicet esse in altissimo gradu gloriæ super omnem puram creaturam. Sic canit ecclesia. Exaltata est sancta dei genitrix super omnes choros angelorum. Quamuis sancti in diuersis ordinib⁹ angelorum collocentur superioribus vel inferioribus secundum maiorem vel minorem charitatem & perfectionem hic acquisitam, nullus tamen vel nulla est super omnes ordines nisi sola maria virgo. quæ omnes sicut dilectione & perfectione gratiæ transcendit. ita in gloria super omnes sublimata est. Vnde & beatus Hieronymus in sermone assumptionis ait, Creditur q̄ ipse saluator per se totus festiuus occurrerit & cū gaudio matrem secum in throno collocauit id est iuxta se præ omnibus. Alias quomodo impleuisse creditur quod ipse in lege mandauit honora patrem tuum & matrem. Adueniens autem dicere potuit. Veni electa mea scilicet mater. veni de libano qui interpretatur candidatio. Erat enim dealbata: niue candidior spiritussancti muneribus veni corona beris corona gloriæ quæ non auferetur. Vita actiua auferetur post mortem. Vita etiam contemplatiua huius seculi: quæ per speculum & enigmata est. non facie ad faciem: sed fruitionis vita & corona non auferetur a quoq̄. Et beatissima virgo. Magnificat anima mea dominum. & exultauit spiritus meus ideſt anima mea extra corpus saltauit in deo saluatari meo ideſt Iesu requiescēs. iam ergo non sum in mūdo. Et hi discipuli tui ideſt electi in mundo sunt pro quibus rogo vt non tollas eos de mundo quem habent doctrina illustrare & ad te trahere: sed vt serues eos a malo. Et ego ad te venio ad te deum fontem viuum quem semper totis affectibus concupiui.

¶ Alius sermo assumptionis. Ca. XLIIII.

Hic in isto sermone notatur dehūilitate bē mariæ.

QVASI CEDRVS EXALTATA

sum in Libano. Eccli. xxiiij. Regula est data a saluatore Matth. xxiij. Qui se humiliat exaltabitur. Quam etiam expresserat prius mater eius virgo sanctissima in cātico suo dicens. Deposuit potentes de sede & exaltauit humiles. Illos quoq; superbos angelos qui arbitrabantur se posse deo æquari. quorum primus dixit in corde suo. Super astra dei exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti: similis ero altissimo. Esa. xiiij. Deposuit de sede cœlesti & detracta est ad inferos superbia sua. Potētes etiam in gratia & virtute naturali primos parentes nostros deposuit de sede regni paradisi terrestris. vbi perfectæ sensualitati dominabantur & animalibus cunctis propter superbiam eorum & exilio tradidit mundi huius. Humiles vero angelos exaltauit deus gloriam perpetuam adhibendo. homines quoq; humiles exaltauit ad eandem gloriam perducendo. secundum illud. Qui humiliatus fuerit erit in gloria. Quanto enim quis magis humiliatur tanto magis a deo exaltatur. Et quia secundus Adam dominus Iesus humiliauit seipsum. vt ait apostolus Phil. ij. profundissime vsq; ad mortem ignominiosam crucis & vsq; ad inferos descendendo. Ideo deus pater exaltauit illum super omnes cœlos: vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium: terrestriū: & infernorum. & omnis lingua confiteat: quia dominus Iesus in gloria est dei patris. Ita sanctissima mater eius natura lis & mater nostra spūalis quæ viuificat nos quos pria mater occiderat: quia post filium suum benedictum super oēs angelos & sanctos se humiliauit. ideo exaltata est hodie sup omnes choros ăgelorum. vnde & sanctorum quia vltra nō ascendunt. & ideo aptissime dicere potest: quasi cedrus exaltata sum in libano. Pro cuius declaratione sciendum q̄ libanus est qdam mons in partibus iudææ in quo reperiunt arbores cedri dictæ altissimæ super omnes arbores. de qb⁹ fit mentio in scriptura. Vnde & pō. altitudinem potētiæ & prosperitatis temporalis comparat altitudini cedrorum dicēs. Vidi impium supexaltatum & eleuatum sicut cedros libani. Et transiui subdit scilicet cōsideratione finis eius. & ecce non erat. In his partibus occidentalibus nō reperiūt tales arbores. Nam cedri quæ reperiuntur iuxta loca marina facientes fructus grossos vt pepones: non sunt illæ cedri: cū sint arbores paruæ minores aliis. Libanus ergo mōs quę interpretatur candidatio designat statum gloriæ vbi est perfecta candidatio seu albedo innocentiæ & puritatis in sanctis quos Ioannes in Apoc. vidit q̄ erāt amicti stolis albis. Quæ qdem albedo claritatis & puritatis ex verbo incarnato i eis procedit. qui vocatur Sapien. vij. Est candor lucis æternæ speculum sine macula: & imago bonitatis dei. Cedrus altissima est diuina maiestas quæ in libano gloriæ a sanctis cernitur

De mō re libano et qđ iterp̄tat

nitur: etiam sua altitudine. Ad hāc cedrum altissimam euolauit ad libanum aquila illa grandis magnarum alarum Ioan, euange. per speculationem: & tulit medullam huius cedri quæ est alba. i. verbum æternum afferens nobis in suo euāgelio cum ait. In principio erat verbum &c. Et demum Verbum caro factum est & habitauit in nobis. Ioā. i. De hac cedro canit ecclia in sequentia. Cedrus alta libani conformatur hysopo valle nostra. Quod exponens subdit. Verbum ens altissimi corporali passum est carne sumpta. In isto ergo libano monte gloriæ exaltata est non vt cedr⁹ quæ est iesus sed quasi cedr⁹: qa super omnes angelos & sanctos eleuata. Vnde bea. Hierony. in sermone hodierno. Credendum est q̄ ipse saluator per se totus festiuus occurrerit & eam secum in throno collocauerit. Idem in pricipio sermonis. Hæc est dies præclara in qua meruit exaltari super choros angelorū: & peruenire vltra quam nostræ humanitatis est natura cum eleuatur in dexteram patris. Hæc est iquam dies in qua vsq; ad throni celsitudinem intemerata mater & virgo, peessit: atq; in regni solio sublimata post christum gloriosa resedit Vnde quasi cedrus exaltata sum in libano. Hæc ille. Et Ber. in sermone de assumptio. Quis cogitare sufficiat quam gloriosa hodie mundi regina processerit. & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cœlestium legionum occurrerit multitudo? Quis explicare quæat quibus ad thronū gloriæ canticis sit deducta. quam placito vultu quam serena facie quam lætis amplexibus suscepta a filio: & super omnem creaturam exaltata sit cum eo honore quo tāta mater digna fuit: cum ea gloria quæ tantum decuit filium? Hæc bea. Ber. Et in huius figuram habes: q̄ cum Bersabee quæ interpretatur puteus septimus: quia plena fuit septiformi aqua gratiæ spiritussancti: accederet ad intercedendum apud filium suū Salomonem: ipse occurrit ei reuerenter. iij. Regum. ij. & fecit thronum ei præparari iuxta thronum suum dicens. Fas nō esse quicq̄ denegare sibi petitum. Sic christus verus Salomō thronum suæ, matri præparauit hodie. Et cum ad christum accedit mente pro aliquo postulando: nihil sibi potest denegari. Vnde bea. Ber. Securum accessum ad deum habes o homo vbi mater stat ante filium scilicet ad orandum p nobis. Filius stat ante patrem ad supplicandum. Mater ostendit filio pectus & vbera. Filius patri latus & vulnera. Nulla ergo poterit ibi esse repulsa: vbi sunt tot amoris insignia. De huiusmodi etiam exaltatione ait bea. August. ad virginem ipsam alloquens. Tibi thronus glorię regis collocatur in aula regni: tecq; ipe rex gloriæ vt marrem veram & decoram spōsam præ omnibus diligens amoris amplexu associat. Sibi dicat ergo. Quasi cedrus exaltata sum in libano. Nō solum autem autoritatibus sanctorum & ecclesiæ ac figura scripturæ: sed & ratiōe probat exaltatam beatam mariam sup omnes angelos & sanctos. Manet etiam regula firma tradita p Pā. & confirmata per christum. q̄ reddet deus vnicuiq; secūdum opera sua. Ita autem q̄ sicut nullum malum impunitum: quia deus peccatum sine vltiōe non patit. ait beat⁹ Gregorius, de pœni. dist. i. si peccatum. Ita nullum bonum irremuneratum. Ita q̄ etiam qui dederit potum aquæ frigidę in nomine discipuli non perder mercedem. Matt. ix. Sicut autem vnusquisq; ppriam mercedem accipiet secundum ppriam laborem. vt ait apostolus. quod theologi intelligunt de præmio accidentali. ita vnusquisq; qualitatem præmij essentialis recipiet a deo. quod consistit in visione & fruitione ei⁹ secundum gradum charitatis hic habitæ. vt qui cum maiori charitate deo seruierit in quocumq; statu etiam infimo laica li: maius præmium recipiet quam alter in maxima dignitate vel scientia cum minori charitate. Ita q̄ cum beata maria fuerit plena charitate & dilectione. vt canit ecclesia. sicut & plena gratia super omnem puram creaturam. etiam supremi ordinis seraphin. Vnde & ipsa ait Can. v. c. Introduxit me rex in cellam vinariam. scilicet gratiarum & virtutum & ordinauit in me charitatem. Nullus sanctus adeo fuit quin aliquādo aliqua egerit. etsi non contra: saltem præter ordinem charitatis: nisi beata Maria. Cum autem nouem sint ordines angelorum: super quos omnes suit exaltata ad quos sancti assumuntur in diuersis ordinibus secundum varietatem meritorum. Omnes proprietates ipsorum ordinum reperiuntur in beata Maria & officia cum maiori excellētia charitatis. Ideo merito exaltata sum ait sicut cedr⁹ libani. Vnde & ad singulos ordines procedamus: ad quos hodie peruenit & transcēdit. Assumpta est maria in cœlum gaudent angeli & collaudant filium dei.

Mexaltata pro bat etiā rōne.

Tres sūt pprietates angelorū.

§.I. ASCENDENS ERGO IN CELVM

peruenit ad primum ordinē angelor⁹. Horum tres sunt proprietates fm Alb. vbi. ō. Prima est q̄ immediate ordinātur ad humanam hierarchiam q̄si magis ei propiqui. perfectiores tamen hominibus in natura. Vnde christus. Qui minor est in regno cœlor⁹. s. de infimo ordine angelorum. maior ē illo. s. Ioanne baptista. quo maior nemo surrexit. Matth. xi. Ista proprietas cōuenit beatæ mariæ: sed cum excellentia. ipsa enim super nos imediatior nobis quam angeli qa etiā cōuenit nobiscum in natura humana: quod angeli non habēt cū nō habeant corpa. Vnde ăgeli etsi sint nobis prælati: nō tm fratres vel filij. Sed beata maria simul p̄lata mater filia & soror est nostra. Secunda proprietas angelor⁹ est: qa maximę sunt nobis noti magis quā alij: qa frequenter visitāt sanctos & apparent eis in diuersis formis. & hæc ppriętas cōuenit bē Mariæ cū existentia. Nā angeli etiā ihmi sunt nobis tm noti & paucis personis & nos eis p intelligentiam & imperfecte. Sicut em oculus nostræ se habet ad lumen solis. ita intellectus nr̄ ad illa manifestissima naturæ & substantias separatas. ait philosoph⁹. Sed beata Maria est nobis nota etiā p experientiam. Ex te(ait sapiens) cognosce q̄ sunt proximi tui. Cum ergo habuerit veras condiciones naturales hois p similitudinē nostram possumus & ipsam cognoscere. Sil & ipsa cognoscit infirmitatem nostram p experiētiā ex his quæ passa est hic & didicit. Vnde sicut non habem⁹ pōtificē s. xp̄m q nō possit cōpari infirmitatibus nr̄is: ita nec deficit nobis patrona q̄ opatiat⁹ miserijs nostris. Tertia proprietas. est: qa singuli eor⁹ singulos hoies custodiūt. fm illud p̄s. xc. Angelis suis mandauit de te vt custodiāt te i oib⁹ vijs tuis. Et bea. Hiero. sup Matth. dicit. Magna prius dignitas aiarū vtvnaq̄q; ab exordio natiuitatis suæ habebat angelum sibi delegatum. Et hanc proprietatem custodię. b. m. habet cū ex cellentia. Nam vbi angeli custodiūt singuli singulos hoies: ipsa custodit vniuersaliter singulos & singulariter vniuersos. Singuli em seruor⁹ prosunt sibi cōmissis. Dñe aūt & dñi est custodia & prouidentia vniuersalis. Et qa omne simile suum apperit simile: videtes eā angeli eis similem in hmōi virtutib⁹ ei dicunt. Quo progrederis virgo prudentissima noli nos derelinquere o dña: sed super nos sedē tuā colloca. Quibus ipsa. Non vos o filij desero: sed maiora mihi sunt gaudiorū præmia reseruata.

ō. iij. pt. tit. xxxj. c. vj.

§.II. ASCENDIT ERGO AD ORDI

nē archāgelor⁹ sedm. qui fm Dion. vt refert Alb. vbi. ē. tres vident habere proprietates. Hæ⁹ prima est a superiorib⁹ cō municare. i. ab angelis supiorib⁹ recipere: illuminationem spūalium donor⁹ acceptira superiorib⁹. Vnde. Lu. i. dictum fuit ei ab archangelo. Spūssanct⁹ supueniet in te ad instruēdum modū dñicæ incarnatiōis: & plus quā in oib⁹ aliis sanctis veniet in te. Alij em sancti acceperūt a superioribus gratiā creatā. id est a deo particulariter. Ipsa beata Maria gratiā creatā vniuersaliter increatam. i. deū singulariter. s. de ea carnēassumendo. Secūda ppriętas est sup inferiores esse angelos vel homines illuminādo & regendo. s. p̄sidentes ciuitatū vnde & Gabriel Danielem instruxit & docuit de liberatiōe futura ppli israel: de captiuitate cōporali & spūali: de ptāte diaboli. Hanc conditionem bā Maria habuit cū præeminētia. Nā alij ex ordine isto sunt sup aliquos & null⁹ sup oēs. ipsa aūt est super omnes archangelos & ăgelos & homines. Itē q̄ ăgeli & aliqui sāti sint super alios. hoc est ex gratia tm collata eis a deo. Ipa autem bā maria ex gra hoc habet & iustitia & natura. Naturaliter em mr̄ regis est regina: & nō solum ex gra: sed natura instigāte: iustum hoc dictāte est super omnes qui sunt in regno filij. Filius eius dominus iesus qui est rex regum & domin⁹ dominātiū. vt dicit Ioānes in Apoca. xix. Ergo & ipa sup omnes de regno eius cui data ē omnis potestas i cœlo & in terra. Aue(canit ecclesia) regina cœlorum mater regis angelorum. Tertia ppriętas est inferiores ad superiores reducere ad contemplanda & diligēda cœlestia & exequenda diuina mandata. Hoc operata est beata

Archā gelor⁹ p̄ma hūiliatio ria fęminę ter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maria in summo. Nam ipa sola habuit omnes inferiores reduere & reduxit tanquam mediatrix reconciliationis & adutrix redemptionis & angelorum numerum restaurauit & subuenit ruinæ ante conspectum domini vt dicitur in figura de sancta Iudith.xiij. Et hominem lapsum reuocauit ad superos. Transeunte ergo ea per ordinem istum exultat præcteris Gabriel ille archangelus: qui eam in mundo officiosissime salutauerat dicens. Aue gratia plena & omnes ꝓuocat ad eam laudandam & magnificandam dicens. Hæc est illa sanctissima quæ dū fidem humiliter dedit verbis meis missis ex hac cœlesti curia: cœli opificem in se corporauit: & homines ad societatem nostram perduxit: & benedicam⁹ patrem & filium cum sancto spū qui hoc in ea opar⁹ est: & laudemus & superexaltemus eum in sæcula.

Pricipatuū tres ꝓprietates maria habet.

§.III. EX EO ORDINE AD TERTIVM

cuolauit. s. principatuum. Et hi secundū Alb. vbi. s. habent tres proprietates. Prima est primi principij habere imitationem. i. dei. Hi super prouincias & regna disponunt e quib⁹ vnus fuit Michael ille qui armat⁹ apparuit Iosue in adiutorium populi dei. Istam proprietatem habuit beata maria supereminenter. Imitatur em primum principium deum i ma li immunitate: in boni communicatione: in communicãda cõmunitate. Fuit em immunis ab omni corruptione peccati: & incorruptio facit proximum deo. vt dr Sap. vi. Cõmunicauit bona sua filium suum sapiẽtiam. de qua dr Sap. vij. c. Omnium bononum mater est quam sine inuidia cõmuneo: & honestatem eius non abscondo. Infinitus thesaurus ipsa sapientia est hominibus. In cõmunicanda & exhibenda pietate. Eccl. xxiiij. Quasi oliua speciosa in cãpis quæ oleũ producit significans lenitatem & pietatem & in campis patenter. Secunda proprietas est inferior. i. n ad primum principiũ reductiuum. i. reducere ea quæ habent disponere ad deũ qui est principium principiorũ. i. causaꝝ. Hoc habuit beata maria in summo: qa ipsa dev ltimo fecit primum & de prio vltimum, imo omnia & omnem creaturam in homine reduxit ad illum a quo exierunt & ipsi personaliter vniendo. Vnde ipsa est illa sortis mulier de qua prouerb. xvlti. Cuius precium de vltimis finibus. i. diuinitate & humanitate conunctis hominem perditum redemit ad regnaq; cœlestia ꝓduxit. Tertia proprietas est principalium virtutum ornatus & plus cæteris inferioribus. vt sapientiæ: charitatis: prudentiæ & hmõi: quod plenius habuit btã ma. Vnde he. Ber. in sermone air. Ipsi cœlestis curiæ principes in considerationẽ tantæ nouitatis. s. huius exaltationis clamãt non sine admiratiõe. Quæ est ista q̃ ascendit de deserto delicijs affluẽs. quasi manifestius dicant. Quæ est ista q̃ sub solevbi nihil nisi labor & dolor & afflictio spũs: ascendit delicijs spualibus affluens. Quid delicias dixerim nisi virginitatis decus cum munere fœcũditatis: humilitatis insigne: distillantẽ charitatis fauum miæ viscera: plenitudinem gratiæ: ꝓgratiuã gloriæ singularis. Hæc ille. O domina nostra si inuenimus gratiam in conspectu tuo etsi multæ filiæ sanctarum animarũ congregauerunt diuitias virtutum. tu tamen supergressa es vniuersas. ex quo ornatum præcipuum virtutum habes qđ nostri est proprium placeat in ordine nostro vt principissa residere. Ad quos illa. Ego quidam vobiscum sum omnib⁹ diebus: ad brauium tamen sequar supernæ vocationis mihi a domino præparatum.

§.IIII. AD SECVNDAM HIERAR

Ptãtũ tres etiã ꝓprietates habet maria.

chiã perueniens venit prio ad ordinem potestatuum. quoꝝ tres sunt proprietates secundum Alber. Prima est ordinis & dignitatis custoditiuum. horum officium dignitatis est cocrcere diabolicas ptates ne hominibus noceant quantũ velent. Et cum maligni spũs pcusserunt occidentes omnia primogenita ægyptiorum. secundũ illud Pſ. lxxvij. Immisso eorum ne cõtingere possent familias hebræorum. Istam cõditionem habuit beata maria excellentissime: qa dignitatẽ tidie a nocumento hominũ. vt patet in multis exemplis. in quibus ipsa beata ma. eripuit maximos ptãres de manib⁹ diaboli quo ad corp⁹ & quo ad animam. vñ ecclia quotidie ei dicit orãdo. tu nos ab hoste protege. in hora mortis susci-

pe. quando sunt maiores eius insidiæ. Secunda proprietas potestatuum est eẽ aliorum ordinatiuum. & hoc in summo habuit. b. ma. nam fuit prima ordinis virginum inuẽtrix. fecit em prima solenne votum virginitatis. Ordinum etiã angelorum fuit repatrix & restauratrix: præcipue autem virgines oñdunt magnam ptãtem sup sensualitate sua superãdo delectationes venereas quæ maxime impugnant. & vbi vt dicit. b. Hiero. est freq̃ns pugna & rara victoria. vũ vt ipse ait. In carne esse & ꝓter carnem viuere angelicum est & nõ humanum. immo & maioris potestatis videt. qa hic est ex carne pugna. ibi cum nulla sit caro: nullum eius prelium. Et ideo virginitas dr a vtute seu virore: qa habet magnã ptãtẽ in se vt virtus sit & non cõbustus igne concupiscẽtiæ. Tertia proprietas est esse actiuum in his ad quæ exequẽda mittũtur. quod hea. ma. in summo habuit. Nam actus virtutum exercuit secundũ modũ ꝓportionis ad quantũ ad pfectionem: sed fm statum viæ quãtũ ad conditionem meriti. Fuit etiã reductiuum p exemplũ qa sui exemplo virtutum alios reduxit ad operationem vtutum. vñ dr stella maris. videtes ergo eã filiq̃sion angelicæ ptates dixerunt. Mane nobiscum o dña potẽtissima. tu em terribilis es dæmonijs vt castrorum acies ordinata: & ideo iuuare hoies nobiscũ poteris ꝑ malignos spũs eos sine cessatione infestantes. At illa. Expedit hob⁹ vt ego vadã supius q̃ mihi locum parauit dilectissim⁹ fili⁹. & iuxta eum residẽs copiosius ꝑ dæmones ꝓ hoibus pualebo.

§.V. POST ILLOS ERGO INGRE

dit chorum vtutũ. de qbus põt intelligi qđ xps ait Luc. xxi. Virtutes cœlorum mouebunt. s. in aductu scdo xpi iudicis. i. amouebunt seu remouebuntur ab officio mouẽdi cœlos. Philosophi em ponũt substãtias sepatas. i. angelos mouere cœlos. & ad quorum motũ cœli & planetæ influunt in ista inferiora: & corumpunt & gnant res inferiores & corporales. Extunc em cessabit oĩs motus cœlorũ. & iõ remouebunt ãgeli q dr vtures ab hmõi exercitio. Hoc fm Alb. triplex est ꝓprietas. Pria est incõmunicabilis virilitas q̃ cõsistit i resistentia ꝑsi: in aggressione ardui: & tolerantia mali. Per has virtutes angelicas. vt dicit. b. Greg. fiũt miracula in qb⁹ resistit naturalis ꝓprietas rei. sicut ꝙ cæc⁹ videat mortu⁹ resurgat. hoc natura nõ habet: sed consuetudo naturæ ẽin ꝑsiũ. & tñ viriliter vt ministri dei hoc agunt. Ardua etiã sunt & insolita q̃ faciũt. Tolerãt etiã hæc fieri ꝑ malos ipsis coopantib⁹. Vñ reprobi dicẽt in die iudicij. Dñe in nomine tuo vtutes multas fecimus. Mat. vij. Hoc. b. ma. hũit in summo. Nam licet nõ legamus in vita sua feciſſe miracula: nũc quotidie innũera facit sed & vita sua tota miraculosa. Vñ ei dicit. b. Grego. Maius miraculum est. i. vtilius sibi patientem esse q̃ dæmones eiicere: & carnẽ vincere q̃ gigãtẽ vt dauid occidere. Oẽ ꝑsium. i. pctm ipsa vicit. arduum altissime pauptatis assumpsit. tolerantiam summã in filij passione sustinuit: Sed a ꝓprietas vtutum: nulli⁹ imbecillitatis tarditas. i. nullam ibecillitatẽ hũt ex q̃ tardi sint ad dei volũtatẽ exeq̃ndã vt cœlos mouendos. Vñ pſ. cij. Bñdicite do. omnes angeli mei potẽtes vtu. q fa. verbum eius ad audiẽdū. vo. fmo. ei⁹. s. dei. Vox dei ad eos est insinuatio volũtatis ei⁹ ad eos circa aliqđ agendũ q̃ statã subito exequũt. hoc & btissima maria pfectissima egit. vñ ꝓcepto filio & audito cõceptu elizabeth ab ãgelo. Exurgens maria abijt cũ festinatione in montana vt visitaret eã & ei in partu seruiret. Audito qđ futurũ erat ꝙ hærodes q̃reret iesum recẽter natum ad perdendum eum. subito nocte surrexit & recessit in ægyptum vt admonuerat ãgel⁹. Matt. ij. Tertia ꝓprietas vtutũ est ad iferiores largitas siue ãgelos iferiores illuminãdo. siue hoies adiuuãdo & subueniẽdo i diuersis misijs ꝓstituros ifirmitatũ & hmõi: sed nulla pura creatura largior repit btã ma. Virtutes qdem dãt dona dei: hæc dedit ipm deũ. Hec enim (vt air. b. Hier.) dedit cœlis gliam. terris deum: pacẽ q̃ refudit: finem vitijs: vitæ ordinem: moribus disciplinam. Videntes ergo virtuosissimam per castra eorum transeuntem: beatissimã prædicauerũt cupientes ei⁹ frui societate familiari. At illa. Cõgratulor valde de vestris vtutib⁹. sed vt⁹ altissimi q̃ obũbrauit mihi. i. filij⁹ q vmbra carnis q̃ texit lucem suæ deitatis ad supiora me vocat.

Virtutũ triplex ꝓprietas.

§.VI. AD SEXTVM IGITVR ORDINEM

ascẽdit q dñationes dicũt: qui primi sunt ex assistẽtib⁹ cõsistorio

storio diuiæ maiestatis: & nũc ad nos missi: sed alios iferiores ipsi mittentes: & de mysterijs eorum disponentes: qualis forte fuit angelus ille qui misit alium angelum ad zachariam vnum ex. xij. prophetis minoribus qui diceret ei. hęc ciuitas absq; muro erit pre multitudine populi. Horũ ꝓprietates ponit Dion. in li. de cœl. hie. c. viij. & declarat Alber. vbi. s. ex verbis ipsius Diony. elici dominationum ꝓprietates & videnꝫ p ꝓrium ad deiectius q reperiuntur in dñatio nibus seu dominijs huius mũdi: quia tales deiectꝫ non sunt in istis dominationibus cœlestibus: & tales proprietates decem perfectas ostendit fuisse in. b. virgine: sed hic tantũ tres ponam. Est ergo prima harum trium ab hostibus inuincibilitas. Dñi tpales aliqui functa potentes q̃ multa ꝑlia vincunt & multis nationibus dominãtur. vt Alexand. magn⁹. Iulius cæsar. Iudas machabæus. Iosaphat rex & alij. null⁹ tñ fuit qui aliquando non vinceretur. sed dominationes angelicæ nũq; superanꝫ ab aliquo q̃ ab aliquo impediantur a dispositione eorum. Beatissima autem virgo omnes supar dominationes. non em solum vicit serpentẽ antiquum & draconem rufum. cuius potentiæ non est similis super terrã in seipsa: & capita eius. vij. contriuit. s. principia vitiorum: sed & ꝑdam totius humani gñis ab eo ablatum & in natura corporea spũ naturæ angelicæ supauit. Sup hiam victricẽ diaboli vicit: & tam de diabolo q̃ de mundo q̃ de seipsa q̃ de omnibus angelis supergrediens triumphauit. & quod oĩb⁹ alijs altius est ꝙ ipm deum fortis fuit qa deum de cœlis ad terram vinculis carnis ligatum & charitate vulneratum in gremio vteri sui btissimæ virginitatis carcere captiuauit. Secũda proprietas dominationis est liberalis seueritas. p qđ põt intelligi vel medium inter auariciam & ꝓdigalitatem. vel medium inter excessum iustitię qui dr rigor: & excessum misericordiæ quæ dicit remissio. Quidam em domini sunt nimis liberales idest ꝓdigi. & quidam sunt nimis seueri idest auari. Sed medium est liberalis seueritas quæ vtiq; est in dominationibus cœlestibus. Similiter quidam domini tpales sunt nimis iusti p rigorem. quidam nimis misericordes p remissionem. medium est liberalis seueritas. in omnibus his excellit dominationes ma. Nunq̃ em dedit ma. cui vel quãdo non esset dandum quod pertinet ad ꝓdigalitatem prout faciunt domini tporales in pompis: ludis mimis & hmõi. Beata em ma. dedit omne dandum. deo mundum. deo mundo: hominibus cœlum. Alij domini mundi sunt nimis auari: non subuenientes pauperibus: sed aliena a subditis rapientes & taleis aggrauantes. sed bea. ma. non fuit tenax substantiæ: sed aurum sibi a magis oblatum cito (vt ait beatus Bernardus) pauperibus erogauit. Quidam domini temporales sunt nimis seueri & crudeles in puniendo: & quidam nimis misericordes seu remissi in non puniendo alios. vel ẽ sibijpsis nimis condescendentes & complacentes sensualitati suæ. alij nimis indiscreti sed in omnibus medium tenuit bea. ma. nullam admittens delectationem corpi indebitam necessitatem sibi non subtrahens. ita misericors pcõribꝫ cõuersis q̃ iustitia priæa nullo deseraꝫ si miam consequi desiderat. Tertia proprietas est nullius subiectionis egestas & in nullo vanitas. Domini temporales ita dominant subditis q̃ ipi etiam indigent fuitio subditorum. nullus est ita potẽs dominus quin egeat alijs: q nimmo q̃to maius dominium habet tanto plurib⁹ alioꝝ fuitijs eget. Dñationes autẽ angelicæ nõ habẽt istam indigentiã fuitutis quo ad suos inferiores: qa non ab eis illuminanꝫ, egẽt ũ auxilio & fuitio illũinationis in multis quo ad superiores suos angelos. Sed in hoc excellit. b. ma. qa cum sit superior omni creatura angelica nõ eget seruitio creaturæ sed solius creatoris. Ex dominio frequenter insurgit multa vanitas in dominis temporalis gliæ. vt patet p exemplum dauid facientis ppũ nũerarare vt gliare ꝭ in multitudine eius: sed dñationes angelicę nullã hmõi vanitatẽ sentiũt. Et multo magis bea. ma. q̃ q̃to pl⁹ cæteris gr̃æ habuit: tanto se magis humiliauit matrẽ dei fatam se ancillam vocans. Et ideo si dñationes in ordine suo vt dñatricẽ omnium collocari peterent diceret eis. Quasi cedrus exaltata sum in libano. scriptum est de me. & iõ vt impleat scriptura: oporter sup omnes vos eleuari sicut cedrus sup omnes arbores eleuatur.

De egestate nullius subiectiõis.

De seueritate liberali.

§.VII. PERVENIENS INDE AD TER

tiã hierarchiam: prio occurrit seprio ordini q throni dicũt id est sedes dei. Hi sunt⁹ m. b. Greg. ꝙ quos de sua iudicia nobis occulta decernit: quibus de mundo disponit. põ. de eo ait. Qui sedes sup thronũ & iudicas eq̃tatẽ. Hos iter cæteras ponit Alb. tres ꝓprietates. Et pria est celsitudo. Thronũ regis ponit in altũ sup alias sedes. & isti throni sunt inferioribus angelis sublimiores pfectiõe. Iudicia etiã de eis attributa sunt valde alta & a notitia nostra remota. Pſ. Iudicia dei abyssus multa. Abyssus importat profundum aquaꝝ cuius nõ est inuenire finem. Vũ & Eccls. vij. Alta ꝓfunditas. s. iudiciorum: dei quis inuestigabit eã vt. s. iueniat rõnem eorũ. qđ intelligens apls ad ro. xj. clamat di. O altitudo sapiæ & sciæ dei q̃ incõprehensibilia sunt iudicia eius. Non est ergo inirandum istã abyssum & cãs aut rões quærere ipoꝝ iudiciorum quare istum trahat: illum nõ trahat. vni ꝓsperitatẽ tribuat. alij aduersitatem. sed sapiæ eius relinq̃re q oia bene fecit. Hæc proprietas habet a. b. maria. Ipsa em est illa sedes seraphina quam vidit ezechiel ꝓpheta sup firmamẽtũ. ca. i. hoc est oĩm sanctorum altitudinem in gli confirmarorum vtpote exaltara sup chorosangelorũ. Et hic Aug. dicit. Si cœlum te vocẽ altior existis. Secũda ꝓprietas est regis delatio. Sedes em deiect regẽ ibi sedẽtẽ huncinde & per sua iudicia in diuersis locis gentibus & modis q̃dãmõ deus deiect circũ quaq;. Et btã ẽgo vt venus thronus salomonis detulit eũ de cœlo in mundum & in mundo de loco ad locũ: qa de nazareth vbi conceptus in bethleem vbi natus est: de bethleem in hierim in templo pũratus, postea in ægyptum translatus & hmõi. hoc est iterculum. i. sedes a ferẽdo dictum. qđ fecit sibi rex Salomõ. vt dr Cant. iij. de lignis libani. i. de vtutibus quasi patriæ cœlestis. Libanus em vt dictum est. ẽ. significat candor gliæ. Interpratur enim cãdidatio. Habuit em perfectionẽ vtutum quasi ad modum priæ: reclinatorium fecit argẽteũ. Hæc est puritas eius ꝑ quã in ea requieuit. Ascẽsum purum. i. charitatem ꝑ quam ad eã accessit: media charitate constrauit qa totum hoc egit ex sua dilectione. Tertia proprietas thronoꝝ est familiaris aptio qa de⁹ apit ei vt magis propinquis & familiaribus fecreta iudiciorũ suoꝝ. Sed certe nulli magis occulta sapiæ suæ manifestauit q̃ vginitati matri suæ. vũ Ber. Qualis splendor ille inaccessibilis vginei⁹ se inuderit visceribus solidatum est scite cui solum datũ est experiri. Et hoc est illud quarti de quo dr Prouer. xxx. ꝑ Salomonem sapientissimum. Tria sunt inq̃ mihi difficilia ad cognoscẽdũ & q̃rtũ penit⁹ ignoro. s. viam viri in adolescentia sua. i. vginee quõ. s. de ea incarnatus sit. Vũ & Io. plus q̃ ꝓpheta dicit se nõ dignũ soluere corrigiã calciamẽtoꝝ xpi. i. declarare mysterium incarnationis. Nã hic se firmat vgo btissima di. Ego in altissimis habito & thronus me⁹ in colũna nubis. i. iuxta nubem humanitatis xpi q̃ sole tegit diuinitatis: q̃ columna est ecclię.

Thronoꝝ tres ꝓprietates.

Tertia ꝓprietas thronoꝝ.

§.VIII. IN ORDINEM CHERVBIN

ingreditur q interptantur plenitudo scię qa maiorem de dei uinis notitiam hũt cãbus inferioribus. & hijn circũiu diuię maiestatis assistentes: tres hũt ꝓprietates fm Diony. s. ẽ reductiuum actiuum & exemplatiuum. Et primũ. s. esse reductiuum intelligit fm commentatorem. qa ad deum tendũt & reducunt omnes cogitatus suos & affectus circa alia. & licet omnes angeli hoc faciant: ipsa tñ quodã excellẽtiori mõ. non defuit hoc btẽ mariæ: sed omnia reducibilia ad deũ reduxit. Ipsa em est mulier illa euangelica q̃ mia fata. s. corpus animam & diuinitatem in vna pſona xpi cõiunxit p qđ naturam in primum: immo sup primum statum institutionis reduxit: qa etsi innocentiam & perfectam gr̃am habebat in illo statu de humana natura nõ tamen deificatem vnitã. Hæc est mulier quæ lucernam accendit per quam drachma decia repta est. Lu. xv. Secunda ꝓprietas est esse actiuum. qđ fm commentatorem intelligitur qa secundum deum incedunt id est deum imitantur in actibus suis quodam excellentiori mõ. hoc egit. b. maria. Vñ Odilio ait. Vnum ꝑ certo scimus quia omnis mariæ actio & intentio semp intenta fuit i dño Et vt dicit Alber. Deiformissimos actus habuit in summo actu deum imitatãta est quando deum genuit & ipsa deum & hominem generauit. Tertia proprietas est esse exemplatiuum. quod fm cõmentatorẽ intelligitur vt fm exẽplũ suũ hoc faciant siue ipsi cherubin secũdum exẽplar diuinę sapię

Chenubin tres ꝓprietates.

Secda.

Tertia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod est verbum dei . faciēt actus suos. qđ exemplar lympidius intuent. fuit inferiores faciāt ꝑm exēplū qđ hñt a cherubin in multis. Hanc etiam ꝓprietatem habuit btā maria q̄ oīb⁹ recreandis speculum & exemplar oīs sanctitatis extitit Vñ beat⁹ Amb. in lib. de virginitate. Sit vobis tanq̄ i imagine descripta vita mariæ. in qua tāq̄ in speculo relucet instituendi & forma virtutis. hinc sumatis exēpla viuēdi. Exultante autē gliosa ꝯgine de rāta plenitudine sciæ. horū agminum ipsa mr̄ sapiæ non se inter se collocat. sed ascēdit sup cherubin & volabit. vt ait. pś. volauit sup pēnas vētor. i. sup omnes vtilitates pfectionū aiāꝝ sanctarum.

Seraphī tres propetates.

§. IX. ET SVPREMVM ORDINEM SE

raphin intuens circundata ab eis ardentissimam charitatē eorum ad deum collaudat. ꝓpterea seraphin dñr. i. incendētes: quia sup omnes ordines angelos & sanctorū diuino amore incensi sunt. q est vinculum pfectionis. His assignat Dionys. octo ꝓprietates. Sed tantum hic tres ponēt q̄ oēs fuerūt eminenter in bea. ma. Prima ꝓprietas est incessabile. sicut ei ignis a q̄ denoiant incessanter agit in materiā sibi appositā. & nunq̄ dicit sufficit. vt hī. puer. peñ. ita amor dei nūq̄ est otiosus. i. non ꝑmittit hominem esse otiosum. opat em magna si est. Sic seraphin incensi diuino amore non cessant clamare quotidie vna voce dicentes. Sanctus sctūs sanctus dñs deus sabaoth: perfectius cæteris deum cōtemplantes & laudantes. Sed incessabilitatem habuit. b. ma. sup seraphin. qđ sic probat Alb. Magis incessabile est quod non cessat & nō pōt mō cessare nec vnq̄ potuit cessare q̄ quod non cessat & non pōt mō cessare sed mī potuit aliq̄n cessare. Sed charitas seraphin etsi non pōt mō: potuit tn aliq̄n cessare. s. in prima eoꝝ conditiōe. qđ paret ꝑ exemplum luciferi. q ꝑm. b. Gre. sup remus fuit de ordine seraphin: qui a charitate sibi collata cecidit de cœlo. Sed charitas. b. ma. nūq̄ potuit cessare. quod oñdit ꝑ hoc qa charitas nō pōt cessare nisi ꝑ mortale pctm: sed ipa nūq̄ potuit peccare mortal̄r: qa i vtero sctificata ante q̄ posset peccare per ipsam sanctificationem ita fuit cōfirmata i gra & charitate q̄ postea peccare nō potuit etiam venialiter: vnde nec amittere charitatem. quod tamē potuerūt seraphī agere & de facto aliqui amiserunt. s. lucifer cum suis.

Scđa ꝓprietas seraphī ē acutū

ergo beata maria in hoc omnes excellit. Secunda ꝓprietas est acutum & exponit commentator, istam acuitatem sapientiæ sublimitatem. Sicut enim cognitio bonitatis rei mouet ad amandum eam. ita & amor eius dilatat cognitionē & inducit penetrationem ad intima rei. & in hac acuitate sapientiæ. b. ma. seraphin superat. vnde & mater dicitur agnitōis. Ecclesiastici. xxiiij. qđ & beatus Aug. sic probat. In xp̄o sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei. christus autē in maria. ergo omnes thesauri sapientiæ in maria. Et vbi alij participant sapientiam creatam accidentaliter: ipsa mater est sapientiæ increate essentialiter. Tertia ꝓprietas est non solū

Tertia proprietas ē superfluum.

calidum: sed & superferuidum. Et calidum quidem dicitur, quia facit sopitum animum a tumultu & strepitu aliarū rerum. quod fuit magis in beata maria, Nā secundū Alb. fortior est virtus cæteris paribus quæ tantūdem operatur cum resistentia contrarij quantum illa quæ sine resistentia & ī trāquillitate & quiete posita sed cū beata ma. fuerit omnino sopita ab omni passiōe vitiosa i tumultu posita tribulationū & persecutionū quæ i seraphī nō fuere ideo magis calida seu sopita. Superferuidum expōit commentator: quia dum per ignem amoris extollitur super se pervim amoris se expellit a se. Hoc habuit beata virgo super omnes in summo. Vnde canit ecclesia Vidi. s. p contēplationem speciosam anima & corpore: sicut columbam simplicitate & sanctitate gratię & plenitudine. vnde spiritussanctus apparuit super christū in baptismo in specie columbę. ascendentem. s. in cœlum hodie super riuos aquarum. i. super omnes choros angelorum cuius odor inæstimabilis erat nimis. s. fragrantia virtutum in vestimentis eius. i. conuersatione ipsius. Item ipsa maxie fuit expulsa a se per amorem quæ se totaliter deo dederat & totaliter corpore & anima deo plena erat. ita q̄ nec corpore nec anima plus gratiæ secundum statum pro tempore recipere poterat. Et quanto plus gratiæ habuit in se tanto min⁹ habuit de se. & sic cum gratia plena fuit de se totaliter expulsa fuit. Vnde bea. Hiero. Totam eam ic̄ duerat diuin⁹ amor vt nihil esset in ea quod mandamus violaret affectus. sed ardor continuus & ebrietas perfusi amoris. Ad hunc igitur supremum ordinem peruenientes seraphi seraphica facta maria obstupescentes de tātæ gratię sublimitate: cantum eorū quē audiuit Esa. vj. dicentium. Sanctus sanctus &c. mutarunt in eam dicentes. O facta dei mater & hominum. o facta virgo virginum. o sancta mediatrix hominum. o domina regina cœlorum. o dea dei formitate actuum. o imperatrix sabaoth exercituum cūctoꝝ angeloꝝ. decet te gloria & incendio charitatis sublimissimam in supremo ordine nostro nobiscū residere vt te perfruamur o beatissima. Quib⁹ illa: valde mihi complaceo summe congratulor de vestro diuino ardore sed oportet impleri scriptura m dicentem. Non est bonū hominem esse solum: faciamus ei adiutorium sile sibi. Gen. ij. Omnes vtiq̄ sancti & sanctæ associati sunt vobiscū & alīs ordinum inferiorum: aut associandi quo ad glorificandos in posterum: ita q̄ nullus eorum solicitarius reperitur: sed vnus sanctus cum vno angelo in quocumq̄ ordinum. Constituit enim deus terminos populorum iuxta numerum angelorum dei. Deu. xxxij. Sed cum filius meus qui de⁹ vtiq̄ & homo est: quia homo est: & si in forma dei non rapinā arbitratus est esse se æqualem deo. vnde sub deo est: & quia sum me humiliatus ideo super omnes angelos & sanctos exaltatus. Non decet igitur eum esse solum: sed me matrem suam secum iuxta eum datam sibi in adiutorium in redemptione per compassionem maximam in glorificatione nunc per intercessionem cōtinuam pro humano genere vt cum de⁹ peccatis hominum diluuio flagellorum minatus fuerit terram subuertere ego vt arcus appearem in conspectu eius indeq̄ recordatus fœderis sui repropitietur eisdem ne dissipet mūdū. Ascendā igit sup vos ad patrē meū & p̄em vestrū: deū meum & deum vestrum vsq̄ ad thronum eius: ipse em me vocat dicens. Veni electa mea mater & ponam te in thronū meum: veni coronaberis & regnabis mecum. sicq̄ collocata ad dexteram filij dicere valet. Quasi cedrus exaltata sū in libano. s. sicut cedr⁹ sup omnes arbores: sic ego sup omnes angelos & sanctos, quā nos rogare oportet vt procuret nobis gratiam & gloriam

¶ De assumptione alius sermo. Capitulum. XLV.

Sermo de assumptione bte mariæ.

EXCEPIT ILLVM IN DOmum suam Lu. x. Quāuis hoc ad literam dicat de martha: tamen perfecti⁹ illud impletum est in beata Maria, quę & si martha nō sit nomine vel persona: est tamen martha interpretatione. Nam interpretatur ex hebræo in latinum prouocans: & syro sermone domina trix: ex deriuatione a marte: qui secundum gentiles est deus belli ꝓpter fortitudinē: sed certe ipsa sua perfectione ꝑ tutū prouocauit deum ad icarnandū de ea. ipsa est dña cœloꝝ & omniū. ipsa est potentissima ad bellandū pro nobis contra malicia dęmonū. Et vt dicit be. Hie. i ꝑmone huius solēnitatis. Si deū ore, ꝓphetico ī sanctis suis laudare iubemur: mlto magis i veneratiōe. b. ꝑ gis matris eius: & quia iter saluus est in laudib⁹ saluatoris dicēte per ps̄. dño. Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter quo ostendā illi salutare dei: & permaxie laudādo mr̄em ipsius saluatoris. Si ergo vt ait. b. Hie. virgo es: lauda: quia meruisti esse & tu qđ laudas. si continēs es: venerare & lauda quia non aliunde cōstat vt possis esse ꝯtinēs q̄ ex gra xp̄i quæ fuit plenissima ei maria quā laudas. Qđ si i cōiugio aut pctōr es: nihilomin⁹ ꝓsitere & laudas qa ide oīb⁹ mia fluxit & gra vt laudēt. & q̄uis nō sit speciosa laus i ore pctōris. noli cessare. qa inde ꝑmittit tibi venia vñ & oīb⁹ vt laudes. Btā itaq̄ & gliosa ꝯgo maria ait idē ibi q̄uis dudū icōpabilis esset vniuersis q̄ sub cœlo sūt ꝑ gibus vt decenter posset in se susc̣ipe deitatis admixtionem salua vtraq̄ natura: tn cū gra repletur: cū spūssancto pfūdit. cū ꝑ ut te altissimi obūbrat: fit pciosior meritis celsis. sublimior sanctigns. pulchrior sctitate: gliosior suoꝝ ꝓgatiuis meritoꝝ. hęc ille. Ex qb⁹ ꝑ bis colligi pōt q̄ ipa dñatrix tripliciter excepit xp̄m in domū suā excellēti⁹ sine ꝓparatiōe q̄ Martha.

¶ Excepit eū p gratiæ infusionē in domū suā animę rationalis.

¶ Excæpit eū p ipsius pśonæ incarnationē in domū. s. vteri virginalis.

¶ Excepit eū p glię receptōem ī domo sua. s. ptis itellectual. Omnes istas receptiones xp̄i a virgine maria notat. pś. ix. illo. Dñi est assumptio nostra scđm diuersas ei⁹ expositiōes:

Maria excepit xp̄m in domū suā tripliciter.

pś. lxxx. vij.

& festū ipsum assumptio vocatur.

§. I. QVANTVM AD PRIMVM DICIT

sap̄. Nisti tenueris te instanter in timore domini: cito subuertetur domus tua. non q̄dem materialis ædificij vl corporis: sed animæ rationalis q̄ ad ædificium spūale. In istā domū suam. s. animæ suę excæpit beata Maria xp̄m per gram habitualiter in vtero mr̄is sctificata & postea actualiter exercēs se & crescens in gratia dei per actus virtutum: & sic domini fuit assumptio sua. i. id quod assumpsit ex reb⁹ sibi propositis cum peruenit ad vsum rationis: fuit domini. i. virtus seu ipse dominus. Et pro huius declaratione notandum secundum. b. Tho. in. i. ij. q̄ cū quis primo attingit ad vsum rationis: primum quod occurrit animę agendū est: vt præstituat sibi finem in operibus suis ad quem dirigat ea q̄ facit. Oīa em (vt ait Phūs) agunt propter finem. Et si præstituamus nobis pro fine vltimo mundum vel ea quæ in mundo sunt. s. voluptates: diuitias: honores & huiusmodi: & vt vltimum finem ad illa consequenda facim⁹ pricipaliter opera nostra postponentes dei mādata & salutem aiæ. Sed si præstituam⁹ & proponamus nobis deū vt vltimū finem ad quem dirigamus opera nostra itēdētes ei placere cauere a vitiis & virtuose operari: tunc meritorie incipim⁹ operari: & Christus quē recæperamus in domo aię nostræ per gratiam in baptismo q̄ ad habitum: tūc eū recipimus quātum ad actum. s. meritorium operandum. cuius em finis bonus est & ipsū quoq̄ bonum est. sicut econtrario. cuius finis malus est & ipm op⁹ malum est scđm Phūm. Et ex eo Christ⁹ recedit a domo animæ nr̄æ vñ btūs Hieroñ. in lib. ꝯ louinia. Si suscipim⁹ Christū in hospitiis pectoris nostri. s. per gratiam & bona opera: fugam⁹ diabolum: Si aūt peccauerimus: & per ianuam pctī diabolus ingressus fuerit: illico Christus recedit. de pœn. di. ij. si em. Et ideo in illa ætate puerili debēt pueri duci ad præ dicationes: & frequenter admoneri de moribus: quia faciles sūt ad recipiēdum omnē ipressionem boni vel mali: qđ eis proponitur & ad qđ applicatur vt mollis cæra. sic Maria & si in vtero matris fuerit sctificata: tn ad vsum puenies rōnis & cito propter optimā complexionem: elegit optimā ptem deum & hominē ꝑ vltimo fine in oībus operibus sibi præstituēs semper in gratia crescens & dominum assumens pro omni sua quiete & fine: excæpit eum in domum suā animæ suæ di. cum Hiere. Threñ. iij. Pars mea domin⁹: propterea expectabo eum. bonus est dominus sperantibus in se animæ quærenti eum. Excæpit ergo Christū in domum animæ suæ ad virtuose operandum. btūs Ambro. in lib. de virg. Prima Mariæ virtus fundamētum omniū virtutū & custos est humilitas ipa de qua gloriatur di. Respexit humilitatē ancillæ suæ: ecce em ex hoc bea. me dicent omnes generationes. Primum discendi incitamentum nobilitas. est magr̄i: deide merces laboris. Merces aūt laboris optimi fructus beatitudinis. Quid autem nobilius matre dominę quid splēdidi⁹ ea quā splendor elegit paternæ gloriæ ꝯ quid castius ea quæ corp⁹ Christi sine contagione corporis generauit: & tn solam humilitatem respexisse dominum profitetur. Hæc ille. Merces huius laboris est beatitudo. Vnde ecce em ex hoc beatā me dicent omnes gnationes. Qui em fuerit humiliat⁹ erit ī gloria. ait Salomō. de humilitate hic practicam pone.

Omnia fiūt propter finem.

Quid ī terpreta tur ema nuel.

§. II. QVANTVM AD SECVNDVM DI

cit Apls. ij. Cor. v. Si terrestris domus nostra dissoluatur. i. corp⁹: habemus in cœlis domū nō manufactam. In istā domū intrauit dei filį⁹. i. in vterū ꝑginalē. qū verbū caro factū est de virgine Maria. vñ dicere verissime potuit. Dñi est assumptio nostra. assumptio dñi. i. id qđ assūpsit dns ab hoīe: videlicet caro sctissima nostrū est: qa de nr̄is purissimis sanguinib⁹ formatū est illud corp⁹. Manifestū est aūt ꝙ sapiēs rē preciosissimā nūq̄ poneret in loco ignobili. Nō em ponitur vinū solēne vel maluaticū: vel balsam⁹ in vase imūdo: nec gēma vl lapis ꝓios⁹: vt carbuncul⁹: adamas: beryll⁹ & hmōi includeretur i anulo plūbeo vł æneo: sed aureo. Nec magn⁹ dns eligeret hītare ī domo lutea imūda, iornata: sed in domo magna bñ ædificata nō ruinosa, mūda & ornata. Sapiētissim⁹ igitur dei filį⁹ castellū huį⁹ mūdi ingrediēs: quia vidit domū corporis & cordis ꝯginalis ab eo ædificatā & fundatā firmiter: qa nec venti superbiæ: nec pluuiæ cōcupi

Dom⁹ dei vere

scētiæ: nec flumia auaritię posset eā vel leuiter mouere septē colūnis donoꝝ spūssci suffultatā. scđm illud Pro. ix. Sapien tia ædificauit sibi domū: excidit columnas septē: mūdatā a riæ virtutibus: ornatā ꝑ tutib⁹ pfectis: declinauit ad habitandū in ea. ginis Et mulier ipa excæpit illū in domū suā. Vñ canit ecclia. Domus pudicitię pectoris: tēplum repente fit dei: intacta nesciens virū: verbo ꝯcæpit filium: qđ ātę p mlta tēpora multifarie multisq̄ figuris fuerat pnuntiatū. vt em inquit. b. Bernar. sup Missus est. vnus fuit ꝑpūs ꝓphetarum. licet diuersis modis signis & tēporib⁹ eandē rem diuersi nō diuerso spiritu & ꝑpi derunt & ꝑdixerunt: quod em Moysi mōstratū est in rubo & igne: Aarō in virga & flore: Gedeoni in vellere & rore: hoc aperte vidit Salomō i muliere forti in ptio ei⁹: hoc postea aptius ī formina & viro: apertissime Esaias i virgie & deo di. vn. c. Ecce ꝑgo ꝯcipiet & pariet hlīū: & vocabitur nomē ei⁹ Emanuel: qđ interpretatur nobiscū de⁹: butyrū & mel cōedet Butyrū. i. innocentiā: & mel miæ hāc misericordiā in sūmo cōicauit matri suæ vt sicut ipe est p̄ misericordiarum: ita & ipa mater miæ nuncupet: Misericordia aūt nil dulcius sapit miseris: nil crebrius inuocat. Hinc. b. Ber. in ser. de assūptōe in t mone Signū magnū. sic ait. Nō erat bonū nobis hoīem esse solū. cōgruum magis erat vt adesset sexus vterq̄ quorū corruptioni neuter defuisset. Fidelis tn & præpotēs mediator dei & hominū Christus Iesus sed i eo diuinā hoīes reuerentē maiestatē. Absorpta em videtur in deitatē humanitas nō q̄ sit mutata substātia: sed assūptio deificata: quia. s. ille hō est vna pśona cū deo. Nō sola aūt cantatur i illo mia: cāta ꝑ riter & iudiciū: quia & si didicit ex his q̄ pass⁹ est cōpassōem vt misericors fieret: habet tn & iudiciariā potestatē: denicq̄ & deus noster ignis ꝯsumēs est. Quidni vereat hō ad illum accedere: itaq̄ ia nō videbit ipa mulier benedicta otiosa. In uenietur equidē & loc⁹ eius i hac recōciliatiōe. Op⁹ em erat mediatrice ad mediatorē istū. Crudelis mediatrix Eua per quā spens antiquus peltis erū & ipī viro virus infudit, sed fidelis Maria. s. & pia q̄ salutis antidotū viris & mulieribus propinauit: illa iuggessit puaricationē. hæc iggessit redemptorē ꝑ ꝯceptū suū q̄ dei filiū excæpit in domū suā. Quid ergo ad Mariam accedere trepidat hūana fragilitas nihil est in ea austerū: nihil terribile: tota suauis est. Hec. b. Ber. Quia igit plena mia. & nil miseris mia dulcius aut crebrius inuocat: ideo frequēter: imo ꝯtinue in nr̄is miseriis q̄bus pleni s. mus recurrēdū ē: & ipa iuocāda: vt nobis subueniat. Idē Ber. Sileat misericordiam tuā ꝑgo beata siqs est q̄ te iuocatā in necessitatib⁹ suis sibi meminerit defuisse. Hæc ille. Hæc igit dom⁹ est misericordiæ q̄ excæpit patrē misericordiarū ī domū suā.

§. III. QVANTVM AD TERTIVM HO

die. b. Ma. excæpit Christū pleni⁹ & iocūdi⁹ in domū suam tā animę q̄ corporis: qa ꝑ gloriæ recæptionem: sita em fuit recepta in domo patris cœlestis vbi sunt multæ mānsiones. i. differentiæ præmiorū q̄ & ipsum recæpit in domum suæ mentis per lumē gloriæ. Et impletū est illud quod per Aggęum prædixit. ij. c. Implebo domum istam gloria. Si enim de dilectore suo christus ait Io. xiiij. Ad eū veniemus & mānsionem apud eum faciemus. s. in domo mētis suæ. ego & pater & spiritussanctus, multo magis dicendum est de quolibet sancto perueniente ad gloriā vbi est perfectissima dilectio quę hic esse non potest: q̄ anima beata recipiat Christum in domo animæ suæ per lumen gloriæ: q em manet in charita te in deo manet ꝑ fruitionē. & deus in eo per cōprehēsionē & clarā visionē: res em amata dr̄ esse in amāte ꝑ cognitionē & affectū. Nō fuit aūt ista accæptio cōis. sed singularis sup oēs vt diceret valeat illud ꝑ excellētiā. dñi ē assumptio nr̄a. q. d. nō ageli vel sancti me assumpserūt seu associarūt egredierē de mūdo: sicut legit de Lazaro vlceroso. & de scto Nicolao & alīs sctis: sed ipe dns me assūpsit & associauit ꝑm illud Ps̄. xxvj. Qm. pr̄ me⁹. s. mund⁹ & mr̄ mea. i. oīs cōcupiscētia & mala inclinatio de relīqrūt me. vt nihil sui inuenirēt ī me qđ nulli sctoꝝ ꝯcessū est. ideo dns assūpsit me ꝑ se ꝑsonaliter ac cedēs vt magis honoraret. Sic em dicit. b. Hie. Credēdū est q̄ ipe saluator ꝑ se tot⁹ sctiu⁹ aduenerit: & eā in throno suo collocauerit: & qa vbi dns ibi & familia eius: ideo & milia miliū angeloꝝ qui dño ministrāt vt vidit Daniel cum xp̄o aduenerunt. Assūpta est Maria in cœlum vt canit eccla. s. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

filio gaudet angeli & cæteri eã associãtes. videndum igit cir ea huiusmodi assumptionem.

¶ Vnde assumpta.

¶ Quomodo assumpta.

¶ Quo assumpta.

§.IIII. ASSVMPTA EST VTIQVE DE

hoc mũdo vñ Hie. Hodie regina cœli de hoc sclo nequã eris pirit. Sed vt nobis pberet exẽplũ q oẽs habem⁹ facere trãsitũ istũ voluit ſctissimos viros. ſ. aplos in suo transitu adesse: ſcta suscipere: & sine dolore migratam sepulturæ aplos de mãdasse. Testat aũt Dion. Pauli apli discipul⁹ in lib. de diui. noĩb⁹. aplos interfuisse dormitioni. b. Mariæ. & Diony. cũ eis. qcꝰ & optauerat ad sui ꝓsolationẽ. Cõiter em dicit ipam post ascẽsionẽ filij. xij. ãnis supuixisse. vt sexagenaria ect in morte. Et hoc nos istruit: vt in infirmitatib⁹ grauib⁹ & mortalibus debeamus quęrere hñe pẽsentes seruos & ſuas dei. q oronib⁹ insistant. & bis ad patiẽtiã & pniam & fiduciam de diuina mia hortent: Mulcæ em tũc sunt infidiæ diaboli: sed totũ fit ꝑ ihũ. Nõ vocat adiutor nisi corpis. Tota cura est cõsanguineoꝝ ꝙ eis dimittat bona sua. Sacerdos vel fuus dei aliqs vix põt igredi. ne iducat ad restituendum ablata. cuis aũt nõ repiat in sacra scriptura vl historia: ꝙ ipa suscepit sacramenta: tũ pie credi põt hoc feciſſe nõ quia eguerit sed vt exẽplũ nobis pberet sicut filius suꝰ & baptismũ suscæpit & eucharistiã. Hoc etiã Alber. tenet in li. sup missꝰ est. Igit sic & cõionẽ in fine sũpsit & extremã vnctionem fm Alb. & cõfessionẽ. nõ de pctis q non hẽbat: sed cõfessionẽ diuię laudis se indignã infimians tantis bñficiis. Cui⁹ ꝓfessor vt dicit idẽ fuit Ioan. euange. Et hoc est deꝙ dñt solicitari tam infirmꝰ. ꝙ amici eius & noti vt sacra cõfessionis & cõionis. extremæ vnctionis suscipiat in tpe suo & deuote & nõ cum amisserit loqlã & sensum: Migrãs aũt de hoc sclo dolorẽ nõ sensit. vñ in collecta dicit ꝙ in hac die mortẽ subiit tpalẽ. nec tñ mortis nexibus deprimi potuit. i. doloribus mortis. Corpꝰ aũt eius ab aplis venerabiliꝝ fuit sepulturæ mãdatũ. non cũ põpis mũdi ꝙuis mereret oẽm honorem vt pote quia regia nõ solũ mundi sed & cœli: nõ cum clamoribꝰ & icisionib⁹ faciei vl capillorꝝ vt faciũt fatui. sed cũ hymnis & lachrymis pñs. nõ sup altari collocatum vl loco eminẽtiori tẽplo. sed in loco hũili. ſ. i valle Iosaphat. vbi ostẽdit locus sepulchri eius hũilitatem in fine sicut in vita sẽper insinuans.

§.V. QVOMODO AVTEM SIT AS

Tribus modis bta virgo fuit i cœlum assũpta.

sumpta. Sciẽdũ ꝙ fuit assũpta in cœlũ valde magnifice.

¶ Cum btõrum assistentia.

¶ Cum angelorum admiratione.

¶ Cum corporis resuscitatione.

De primo sicut de btõ Martino canit ecclia quod refert Sulpitius in eius transitu. ſctorum canit nũer⁹ angelorum: exultant chori oĩmodę cœlestiũ ꝙ tutum occurrit psallẽtiũ exercit⁹: quã tomagis credẽdũ est ꝙ in assũptione. b. Ma. concurrerit tota cœlestis curia. Vñ in sermone q intitulat Gre. magno. Glorificemus ꝙ ginem quã hodie paradisus excæpit gaudens. quã ãgeli cũ laudibus ꝓsequũtur. quã angelorum chor⁹ venerat. ut scilicet vt magistram eorum. quã martyres brificãt cãdida tivt martyrum capitaneam. quam ſctorum ꝓsessorum stolat⁹ concelebrat nũer⁹ vt ꝑcipuã ꝓfessorum operum perfectionẽ. cui hodie sacrarę ꝙginũ cũ suis palmis victricib⁹ exultãs occurrit exercit⁹. Hęc est em in cuius vtero ecclia ꝓiucta est fœdere sẽpiterno. hęc ille. In cui⁹ figurã legit ꝙ Dauid reducẽs arcã dñi. in Hierlm cũ septẽ choris. & in nũera multitudine hoĩm associauit cũ magno tripudio. & lætitia. ij. Reg. vi. Arca issa vt dicit ẽ b. M. quã dauid. i. dñs Iesus reduxit in hierlm associat⁹ cũ ingenti gaudio. i. cũ septẽ differẽtijs btorum. ſ. patriarchis vt Abraam Isaac & Iacob. & aliis prophetis. vt Esaia. Dauid. Hieris. martyrum vt bap. Ioã. Innocẽtium Machabæorum. Stephani & aliorum ꝓfessorum vt Symeõis Gamalielꝰ & aliorũ. ſctã mus chorus fuit angelorum innũerabiliũ. &. b. Hie. i sermone. Credẽdũ est festiuæ genitrici dei obuiã aduenisse militiam eãꝙ ingẽti lumine circũfulsisse & ad thronũ eã cũ laudibus & canticis pduxisse. cœlestẽq; Hierlm tũc ineffabili lætitia exultasse. Ex immensa aũt gria eius angeli admirantes fecerunt qõnes sicut & Christo in cœlũ ascẽdente. Vñ admirans spũſctus de ea sic ait. Quæ est ista ꝙ sic ascendit per desertũ De modo sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris: & vniuersi pulueris pigmẽtarij. Cant. iij. Vt dicit Hiero. in sermo. Admiratur spũſctus quia admirantes facit. ſ. angelos eius in assũptiõe. Ascẽdit aũt de hoc sæculo nequã ad cœli fastigiũ sicut virgula diminutiue p hũilitatem. Erecta tñ per erectã in deũ intentiõem fumi salientis & se dilatatis p cõremplationẽ & dilectionẽ. Ex aromatib⁹ thuris p odoriferã oro nẽ myrrhæ p verã sensuum mortificatiõem & vniuersi pulueris pigmẽtarij: oĩm scilicet virtutũ pfectionem. Quibus respondet Esaias. Hæc est illa de qua prędixi. Egredietur virga de radice iesse: & flos de radice eius ascender. ſ. christ⁹ Iesus de virgine ista. btus Bernar. ad hæc. O virgo virga sublimis inquantum sublime verticem sanctum erigis: vsq; ad sedẽtem in throno vsq; ad dominũ maiestatis. ego ꝙ eplãta cœlestis planta preciosior cunctis: sanctior vniuersis: o vere lignum vitæ quod solum dignũ fuit portare fructum salutis. Secũda quoq; hierarchia admirans de magnificentia gloriæ eius inquit. Quæ est ista quæ progredit ur quasi aurora consurgens: pulchra vt luna: electa vt sol: terribilis vt castrorum acies ordinata. Cant. v. Progreditur vltra nos & supra nos graditur quasi aurora rutilans dilectione: & sicut aurora media est inter noctem & diem habens satis de luce: sic ista medium tenuit inter statum viatorum qui sunt in nocte mundi tenebrosi: & inter statum comprehensorum qui sunt i die claræ visionis: Supra omnes em sanctos viatores est saris & propinqua pfectioni beatorũ fuit: pulchra: vt luna: qa sicut luna plena pcipue illuminat tenebras noctis: sic ista pctores & tribulatos. electa vt sol: qa sicut sol illuminat diem sic illa iustos & pios: & sicut radios suos vbiq; diffundit clarior: & plus influẽs in inferioribꝰ ꝑ ceteri planetæ: sic ista clarior cũctis sctis bñficia sua vbiq; diffundit. terribilis vt castrorum acies ordinata. terribilis dæmonijs plus omnib⁹ sctis virtutibus oĩb⁹ armata. qbus mdet Dauid ps. xliiij. di. Hæc est illa de qua ꝓdixi. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circũdata. &c. Regina vtiq; cœli astitit sẽp añ deũ: recta fuerit sine inclinatione ad aliqd malũ. a dextris. i. in postorib⁹ gloriæ in vestitu deaurato sapientiæ & charitatis sũmę circundata varietate omnium priuilegiorum sctorum. Demum & tertia hierarchia & ipa stupens ait de ea. Quæ est ista ꝙ ascendit de deserto delicijs affluens innixa super dilectum suum. Canti. viij. De deserto ascendit: quia de sæculo quod desertum est virtutibus & quiete ipsa tũ sanctissima sine signo alicuius peccati sopitis omnibus in ea passionib⁹. Ascẽdit aũt super cherubin. delicijs. i. nobilissimis virtutib⁹ affluens vt exponit Beũ. Innixa sup dilectũ suũ. ſ. filiũ ꝙst vnũ cum eo. quib⁹ mdet illa sctã Iudith formoso corpe & casta speciosa aia. hæc est per gesta mea figurata. Nã sicut occiso Holoferne a me inimico ppli dei sacta terribilis exercitui ei⁹ occurrit mihi obuiã ciuitas Hierusalem cum summo pontifice congratulans de victoria per me facta & plurimũ laudans & dicens. Tu gloria Hierusalem. tu lætitia Israel. tu honorificentia populi nostri benedicta eris in æternum. c. xv. Sic beatissima ista Maria pulcherrima corpore: pulchri⁹ or anima: & admirabilis oculis omnium: acta victoria de inimico humani generis infernali cum reuersa est huc supra Hierusalem cum pontifice summo Christo qui ad eam accessit laudãs & btificans eam admirans tãta virtutem. Tertio est assũpta cũ corpis resuscitatiõe. hoc aũt pie credit a fidelib⁹ & a doctorib⁹ confirmat. Qd etiã vr sensisse Pẽ. cxxxi. cũ ait. Surge dñe i requiẽ tuã: tu & ar. ſctifi. tuæ. surrexit dñs Iesus nõ q ad deitatẽ q nunq; cecidit in aliquem defectũ: nec aia eius q nunq; peccauit: & in passione fm ptẽ intellectiuã sũmã requiẽ habuit: sed quo ad corp⁹ qd⁹ post afflictiones iniũeras cadẽs in mortem: surrexit & ascẽdens i requiẽ æternã iuit. Arca aũt ſctificationis fuit corp⁹ mris: i quo fuerũt vt in arca vereri figurata: loco ꝙ gæ sceprũ deitatis: loco legis anima sapiẽtissima: loco mnæ dulcedo carnis. Hęc igitur arca ſanctificationis. i. plena ſanctis rebus surrexit in requiẽ corpore assũpto in cœlum. hoc Augu. testatur in sermone dices. Putredo & vermis opprobriũ sunt hũanę ꝓditiõis a q Marię natura excipit quã Iesus de ea assũpsisse. ꝓbat. Idẽ Throno dei ehalamũ dñi. tabernaculũ Christi. i. corpus virginis necesse est ibi esse: vbi ipse est. hũc thesaurum congruentius est cœlo

ē. c. ti. c. xxvj. §. ñ.

ē. c. ti. c. xliij. i fi.

est cœlo seruari ꝑ terra. b. Bernar. aũt hoc tali ratione confirmat. Si corpus be. Ma. remãsisset in terris videretur christus cõtẽpsisse vel minus curasse de matris suæ honore. cũ tñ eam semp summe honorauerit & dilexerit. Nã corpa sctorũ quia in terris remãserũt & loc⁹ vbi qeseũt nonus hoibus habeatur: mltũ accedũt ad eas venerãda. vt patet de apostolis Petro. Paulo. Iac. Nico. & huiusmodi. Multomagis visitaretur a fidelibus corpus beatæ mariæ si esset in terris. Non ergo passꝰ fuisset filius locum eius ignorari: vt honoraretur a cunctis si nõ esset in cœlis assumptum. quando aũt resuscitatum assũptũ fuerit ignoratur. Aliqui em dicunt ipsa die post sepulturam eius. Alij. iij. die ad similitudinem filij. Alij. iij. die vt legitur in reuelationibus beatæ Elizabeth sibi ab angelo intimatum.

Vbi sit collocata beata virgo.

§.VI. QVANTVM AD TERTIVM SCILI

cet quo fuerit assumpta seu vbi collocata. canit ecclesia: assta beata seuerant omnes doctores quia exaltata est super omnes chorus angelorum. vnde super omnes puras creaturas. secũdũ be. Alb. sicut inter naturam increatam diuinam & naturam creatam rationalem medium ẽ humanitas christi vnita deitati. & sic de extremis participat quia natura de extremo ad extremum transit per medium: ita iter naturam puram glorificatam & naturam vnitam deitati quasi extremo ponitur medium. b. ma. vt pote mater eius: quod vnium est. quæ tñ ipsa pura creatura est non vnita deitati. & sic super omnes angelos & sanctos est: sed infra christum. Et hoc ipsa innuit di. Eccli. xxiiij. Radicaui in populo honorificato. Pplꝰ maxime honorificatus est cœtus angelorũ & sanctorũ. Radix aũt est principium arboris. Imaginemur ergo summitatem perfectionis gloriæ beatorum esse in seraphin ordine supremo Et ibi incipit perfectio gratiæ & gloriæ virginis extendens se erga filium incarnatum. De hac Gerar. in homel. suis. Solus dominus Iesus christus potest hanc virginem magnificare quẽadmodum fecit. vt ab ipsa maiestate laudem continuo accipiat & honorem angelicis stipata chorijs: archangelorum vallata turmis thronorum hinc inde possessa iubilationibus: dominationum circuncincta tripudijs principatum circunsepta obsequijs: potestatum amplexata plausibus virtutũ gyrata honoribus: cherubin circumstantiata hymnificationibus: seraphin possessa vndiq; ineffabilibus cantionibus. Ipsa quoq; ineffabilissima trinitas hymni tripudio si bi applaudit atq; sua gratia in ea tota redũdante. oẽs eidẽ attẽdere facit. aplorum splẽdidus ordo ineffabiliꝝ gliam illam extollit. martyrũ multitudo oĩmode supplicar dñę tãtę. Cõfessorum exercitus innũerabilis ꝓtinuũ sibi psonat cãticum. Virginũ cãdidissima concio iugẽ choreã ad suã celebrat gloriã. Inuitę etiã infernus sibi iubilat. & pcipissimi dæmones clamãt. Hæc ille. Nõ aũt ociosa ibi manet: sed i sũpmo sita poli nos cõmendat sũę. pli: pcuras & iustis & pctoribꝰ subsidia saluti mẽtis & corpis. hęc est ꝙt Fulbert⁹ epus i ſmone ꝙ quõdã in auxiliũ magni prĩs basilij misit sctm angelũ q & mortuũ suscitauit. ſmercuriũ militẽ martyrẽ q egressus de tumulo lãcea suã in ecclesia appensã arripiens ipm Iulianũ apostatã imperatorẽ psecutorẽ fidelium q minatus fuerat basilio in reuersione sua ex bello ꝺ pfas euersurũ ciuitatẽ cum habitatoribus suis vbi psulabat ipse basilꝰ: vulnerauit ad mortẽ. vñ & mortuꝰ est: Ipa. b. ma. Theophilũ archidiaconũ quia iniuste sua dignitate priuatus fuerat: imparies tãtę iniuriæ p adiutoriũ magi diabolo se tradiderat: instrumẽtũ sup hoc ꝓficiẽdo & ei auferendo vt recuparet dignitatẽ & honorem amissum: qd & secutum est. Sed postea pniam agẽtẽ & ipam ꝙginẽ inuocãtẽ de faucibus diaboli eripuit. Ad thronũ igit gręi⁹ & domũ glię recurram⁹ vt iueniamus misericordiam in tempore oportuno.

TITVLVS. XVI. DE DONO SCIENTIE

¶ De dono sciæ quid sit & ad qd se extendat. Cap. vnicũ

Quod t deus si vltimus finis ho minum

VOTVM FAC MIHI DOMI

ne finẽ meũ: & numerũ dierũ meorũ quis est vt sciã qd desit mihi. Pẽ. xxxviij. Cũ gliosus deꝰ sit finis vltimus hominum: ad quem facti sunt: qa fecit deus rõnalem creaturam: vt sũmũ bonum itelligerer in telligendo amaret: amando possideret: possidendo frueretur. vt ait magr in. ij. sen. di. j. tñ pauci sunt qui hoc attẽdãt ꝓcuparioĩb⁹ & vitijs ipediti. & ideo orandũ est cũ ps. vt notum faciat hunc finem nobis. Sed & numerũ dierũ nrorũ qs est. in præsenti: quia breuissimi & incerti. Dies em mei velociores fuerunt cursore: ait Iob. ix. c. Quod quia non aduertunt homines: sed quasi longiores sint & prolixi temporis. ideo parum sibi vacant: & inde non sciunt nec scire cupiunt: quid desit eis virtutis & bonitatis vt assequi valeant finem suum. Sed fine cognito per donum scientiæ: potest qs scire quid sibi desit ad bene conseruandum in medio nationis prauæ & puersę. At contra dicit dñs Esa. v. Propterea populus meus ductus est captiuus: quia non habuit scientiam & dilatauit infernus aiam suam: & aperuit os absq; vllo termino. Sed scias per hoc donũ quomodo te oporteat cõuersari in domo dei quæ ẽ ecclesia dei viuentis ait apostolus in. j. ad Tim. Circa donum sciẽtiæ cõsideranda sunt tria.

¶ Primum significtio nominis.

¶ Diffusio muneris.

¶ Appropriatio beatitudinis.

§.I. QANTVM AD PRIMVM SCI

quid in licet qd significet scia. Notãdũ est ꝙ nomẽ sciæ importat certitudinẽ cognitionis & iudicij p discursum rõnis. Vñ oĩs nomen certitudinalis cognitio alicui⁹ p rõnis collationẽ dr scia. Ad sciẽtiæ hoc aũt ꝙ intellectus humanus pfecte assentiat veritati fidei duo requrũt. Primũ est vt sane capiat ea q ꝓponunt: & hoc ptinet ad donum itellectus. Sedm est vt habeat certum iudicium de eis discernendo credenda a non credendis & agenda a vitandis. Et hoc est necessarium donum scientiæ. & sicut scientia quæ est virtus intellectualis habet certitudinem de rebus creatis ex ratione demonstratiua. & ideo est secundum humanum modum: ita scientia quæ est donum spiritus sancti habet certitudinem de rebus credendis & agendis supra humanum modum ex præsentia spiritus sancti. hæc hea. Tho. i scripto super. ij. sen. distinctio. xxxv. arti. iij. q. j. Sed ad maiorem horum declarationem secundum Rain. in sum. Sciendum est ꝙ certitudo iudicij de aliquo fit duob⁹ modis. Vno modo per causam altissimã & hoc vel simpliciter. & sic sapiens dicitur qui nouit altissimam causam simpliciter. i. ipsum deum vel secundum quid. i. in aliquo genere inquantũ per illam potest de alijs iudicare: & sic est sapientia quæ est virtus intellectualis. Nam sapiens in vnoquoq; genere dicitur: qui nouit altissimam causam in illo genere per quam potest de omnibus illius generis iudicare. Alio modo certitudo iudicij fit per causas secũdas vel inferiores. & talis certitudo dicit scia. Et ideo sapia in hoc differt a scia: qa sapia ẽ cognitio rerũ diuinarũ. Scia ꝙ o est cognitio rerum humanarũ. Sedm est ex diuerso: vel ex dria medij cognoscẽdi assumit dria iter sapiam & sciam: ꝙ bi gra: Cũ p res creatas cognoscimus deũ. hæc cognitio magis ptinet ad sciam q ad sapiam. & ecõuerso. Cũ de reb⁹ creatis fm rõnes diuinas iudicam⁹. hoc magis spectat ad sapiam q ad sciam fm. b. Tho. ij. q. ix. ar. ij. Tertiũ qd est cõsideradũ est ꝙ sciẽtia q est donũ ad ꝙtuor ordiat q sunt nobis necessaria ad salutẽ. ſ. ad speculationem oparõem cõuersationẽ & administrationẽ. Donũ scię ordinat ad ꝙtuor. Prio ad speculatiõem: qa. ſ. p donũ sciæ scit. p certo qd fide tenere debeat & discernere credẽda a nõ credendis. vñ Cypria. i li. de lapſ. ait. Mandant aliqua martyres fieri: sed si iusta sunt: si licitas: si non ꝺ dñm ipsum: ac dei sacerdotẽ. i. platũ faciẽda sũt. Mãdãt sãcti martyres aliq fieri: sed si scripta nõ sunt i lege dñi q mandãt faciẽda nõ sunt. añ est vt sciam⁹ eos illa a deo ipetrasse q postulãt: & tũc facere quæ mãdãt. Nõ em statim videri põt diuina maiestate cõcessum quod fuerit hũana pollicitatiõe. pmissum. di. l. ſi qs. iiij. hinc & Augu. in enchiridion ait. Longe tolerabili⁹ ẽ in his quæ a religione seiuncta sunt mentiri ꝙ in his sine quorũ fide vel notitia deꝰ cœli nõ põt falli. xxij. q. j. in ſparũ. Secũdo scientia ordiat ad oparionẽ. Nõ em cognitio rerũ quantum ad suas naturas & qdditates pertinet ad donum sciæ: sed sola cognitio practica q hõ ex pntia spũſcti: vt. ē. dictũ ē. q. ndã certitudinẽ cõcipit de agendis. Vnde donũ sciæ sedario se extendit etiã ad oparionem: fm ꝙ p sciam credibiliũ & eorũ q ad credibilia ꝺsequumr dirigimur in agẽdis. fm illud Iaco. iij. Sciẽti bonũ & nõ faciẽti: pctũ est illi. vbi glo. Sciẽs bñfacere & non faciens mai⁹ peccatum habet ꝙ si nesciret quãuis igno

Ad quatuor ordinatsci entię donum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rantia boni scilicet necessarij ad salutem magnum sit peccatum.cum scriptū sit.i.Cor.xiij.Ignorans ignorabitur.vñ & be.Greg.in lib.mora.Qui ea q̄ dei sunt sapiūt a domino sapiunt.i.approbant ea operādo.Qui ea q̄ dei sunt nesciūt a dño nesciunt.i.reprobant.Et q stultus fuit in culpa sapiēs erit in pœna.diffinc.xxxvij.qui ea.Et christus Luc.xij.Seruus qui scit voluntatem domini sui & non facit plagis vapulabit multis.b.Tho.ij.q.ix.ar.iij.Tertio valet donum scientiæ ad bonam inter malos conuersationem.Vñ magr sen.in lra.in.iij.dist.xxxv.dicit q̄ per donum scientiæ scim⁹ conuersari in medio nationis prauę & peruersę & abstinere a malis.Et.b.Hiero.air.Habeto simplicitatem columbæ & nemini machineris dolos & astutiā serpentis ne alioꝝ supplāteris insidijs.Non multū distat a vitio in his.s.quę pertinent ad salutē:decipere vel decipi posse christianū.xv.q.v.si cupis.Quarto scientia q̄ est donum valet ad rectā tēporaliū bonorū administrationem.vñ.b.Aug.dicit q̄ actio q̄ bene vtimur rebus temporalibus scientiæ dono attribuit.Idē be. Aug.ad macedoniū.Oēs qui sibi gaudere vident acquisitis eis.q̄ vti nesciunt:alienū possidere conuincunt.hoc em certe alienū nō est quod iure possidet.hoc aūt iure quod iuste.hoc autē iuste quod bene.Oē igit quod male possidet alienū est. Male autē possidet qui male vtitur.xiij.q.iij.quid dicā.Do nū igit scientiæ facit q̄ bona tēporalia licite acquisita bene possideant per bonum vsum eorū non abutendo.Ratio aūt huius est quia creaturæ sunt ex quibus homo occasionaliter a deo auertit.ſm illud Sap.xiij.Creaturæ factæ sunt in odium & in muscipulam pedibus insipientium.qui videlicet de his rectum iudicium nō habent:quia peccando per inordinatum affectum earum imponūt perfectum bonū in creaturis.vltimum finē in eis constituendo.Sed rectum iudiciū de creaturis habetur per donū scientię.q̄ scilicet sunt inferiora eo sine comparatione & ideo non pponenda ei in affectione.b.Tho.ij.q.ix.articu.iij.

§.II.DE DIFFERENTIA INTER SCIentiam humanā & prudentiam & scientiā .put est donū.Si autē arguat q̄ ppter bonum vsum tēporaliū nō est necessarium donum scientię.vt nunc dictum est.quia prudentia & humanæ scientiæ videntur ad hoc sufficere.Nam cū prudētia sit recta ratio agibilium ſm pīm in.ij.Ethi.Et scientiæ humanæ multa docent de huiusmodi bono vsu tēporaliū.vt Tulli⁹ li.de offi.Respōder,rayne.post be.Tho.q̄ scientia q̄ est donum in hoc differt a prudētia.quia prudentia non certitudinaliter sed magis æstimatiue habet iudicium de agendis. Sed scientia quæ est donum habet certitudinem iudicij de agendis ex prętentia spiritussancti.& ideo falli non potest.b. Tho.super.iij.distin.xxxv.vnde & sapiēs inquit Sap.ix.Mitte illam.s.gratiam tuā de cœlis sanctis tuis & a sede magnitudinis tuæ vt mecum sit & mecū laboret & sciam quid accæptum sit apud te.Sit enim illa omnia & intelligit & deducet in operibus meis sobrie.Quantū vero ad scientias humanas respondet q̄ non sufficiunt ad huiusmodi rectā administrationem temporaliū:quæ scientiæ ex ratione demonstratiua acquirunt.Sed necessarium est donum scientiæ.& hoc triplici ratione.Tum quia ratio humana valet ad finem naturalem non autem ad supernaturalem ad quem homo est ordinatus.Et ideo vt ad illum dirigat opera sua circa tempora lia est necessarium donum scientiæ.Tū quia ratione humana nō sunt oia cognita neq̄ omnia possibilia necessaria ad salutem,sicut scientia quæ est donum.Ille spiritus veritatis docebit vos omnia scilicet necessaria ad salutem.Io.xiij.b.Aug. Constat nos sine spiritussancto mandata eius implere non posse.Tum quia in scientijs humanis potest esse peccatum, non per se quia nulla scientia inquantū scientia de se est mala.sicut scire inquātum scire nūq̄ est malū.alias scientia malorum non esset in deo.quod est absurdū dicere:sed per accidēs in scientijs humanis contingit esse peccatum.vel in sciendo vel in addiscēdo vel considerādo,& hoc vel,ex parte cognoscentis vel ex parte cognoscibilis rei.Et sic intelligēdum est quod ait.b.Aug.In vita eadē re & nescienti sciens.& erranti non errans recta ratione pręponitur.In diuersis autem rebus cū vnus vtiliora.alius minus vtilia vel etiam noxia: quis non in eis ea quæ ille scit ei præferat nescientem.Sunt enim quędam quæ melius est nescire q̄ scire.dist.xxxvij.q̄ uis.vbi dicit glosa q̄ quis omnis scientia in se sit bona.tamen aliqua alicui est mala occasionaliter scilicet propter abusum.Et ex parte quidem cognoscentis alicui est aliqua scientia hūana mala dupl'r.Vno modo ppter occupationē dū scilicet ppter occupationē i studio alicui⁹ sciæ ipedit ab exercitiōe alicuius officij ad q̄d tenet.Sicut si iudex ppter studiū astrologię nō intēderet causis expediēdis.vl nō esset diligēs hūana ē ad legēdū in materia illa vt oportet,vel lectiones curat⁹ pro mala dupter studiū rethoricæ vel pīæ desisteret a cōfessionib⁹ audi pliciter. endis q̄n ad hoc tenet.vel nō vacaret ppter aliud studiū materiæ q̄ prinet ad casus cōscietiæ.Et sic Hiero.rephēdit sacerdotes q̄ omissis studijs scripturaꝝ.nimis vacāt studio gētilium.di.xxxvij.sacerdotes.&.c.se.Secūdo ppter delectationē alicuius scientiæ ex qua aliqs venit ad contēptū sacrarū scripturarū q̄s reuereri oporter.sicut legim⁹ de.b.Hiero.q̄ ppter nimiā delectationē in ornatu eloq̄ntię ciceronis ppharum cū legat ſmo ei horrebat inculc⁹:eū fuisse in ifirmitate cōstitutū acriter redarguū.& ciceronianū vocatū nō xpianū.& grauiter ppter hoc a dño flagellatū.vt dist.xxxvij.legim⁹.'.' Sed'o scientia aliqua est alicui noxia ex pte cognoscibilis.& hoc tripliciter.Primo quia scibile est inclinans ad culpā.vt scientia nigromātiæ & astrologiæ inquantū.s.per iudicium astrorum vult quis iudicare de actibus humanis tamq̄ necessitate procedentibus ad bonum vel malū.Et de huiusmodi dicit.b.Am.b.q̄ astronomia & astrologia & huiusmodi despecta sunt.quia nihil valent ad salutem,sed mittunt in errorem.& qui his student curam animæ nō habēt.dist.xxxvij. §.hinc etiam.Et de poetica dicit Isid'.in li.de summo bo.& dist.xxxvij.ideo.Ideo phibet xpianis figmenta legere poetarum quia per oblectamenta fabularum nimium excitant mentes ad incentiua libidinū.Secundo quando scibile nullam habet efficaciā vtilitatis alicuius.vt ars notaria ad quā addiscendam fiunt multæ obseruantiæ illicitæ & non realiter sed fantasticæ acquiritur opere dæmonum.Tertio q̄n scibile excedit cognoscentis potentiam.vñ dī Eccli.iij.Altiora te ne q̄sieris & fortiora te ne scrutat⁹ fueris.Altiora vocat ad q̄ nō sufficit ratio naturalis.& tamē ratione naturali vult talia q̄rere vt mysteriū trinitatis,incarnationis,sacrī eucharistię & huiusmodi.Contra q̄s dī Prouer.xxv.Qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria.Estq̄ ergo necessaria scientia quę est donum quę dirigit circa huiusmodi ad sciendū quæ congruunt saluti.

§.III. SECVNDVM PRINCIPALE

cōsiderandum circa scientiæ donum est diffusio muneris.i.i quibus donū scientiæ habet esse.Pro cuius declaratione sciendū q̄ huiusmodi donum ordinatur ad duo.Primo ad discretionem seu discernendum de credendis & agendis.Nam per scientiæ donum homo habens scit certitudinaliter quid credere,quid agere debeat circa necessaria ad salutem & discernere credenda a non credendis.& agenda a non agendis. Et hęc scientia est in omnibus habentibus gratiam gratum facientem.Omnes em tales' ex infusione gratiæ habēt rectū iudicium circa credēda & agēda.ita q̄ in nullo deuiāt a rectitudine iustitiæ.& ppter hoc dī scientia sanctoꝝ habere vñ dī Sap.x.Iustū deduxit dūs per vi.re.& ostēdit illi regnū dei.& dedit illi scientiā sanctorū.i.sciam talē qualem decet sctōs hīre i,in nullo a rectitudine iustitiæ declinare.Vl scia dicit sctōs qua sctī eligunt tpaliter cruciari:& in æternum gliari.Sed'o scientia ordinatur vel ad manifestationem vel ad eruditionem.vel ad defensionē fidei.Et hæc scientia pertinet ad gratiam gratis datā q̄ magis datur ad vtilitatem aliorū q̄ sui.de qua dicit apls.i.ad Cor.xij.Vnicuiq̄ datur manifestatio spiritꝰ ad vtilitatē.s.aliorū.Et sequit.Alij dat ſmo sapientiæ.Alij ſmo scientię &c.Et hęc scia nō est illa q̄ dī donū spūssancti vnū ex septē.Nec est i oibus habentib⁹ gram gratū faciētē:sed in quibusdā.& nō solū i bonis sed & malis pōt esse cōis.vñ bea. Aug.i li.xiij.de ciui.dicit q̄ de hac sciētia' nō pollētpīmi.cū uis polleāt fide.Et subdit.alicꝰ ē scire q̄d credere debeat.alicꝰ est scire quēadmodū bī ipm pīs opitulet & ꝫ ipios fides detur.Est ergo illa pdicatorib⁹ & doctorib⁹ & aliis nōnullis iquātū.s.p acqsitionē solū & studiū hūanū in scietijs ēt theologica talia didicerūt vt rōne hūana possint alios docere de credēdis & agēdis & ꝫ impugnātes defendere.Sed iquātū sine studio humano ex inspiratione spiritussancti ista habent sicut apli

Donū scientiæ necessarium est ordinatus.

Donū scientiæ ad quid ordinatur.

ficut aplī & etiā sancti doc.ecclię.q̄bus vltra humanas scias acquisitas addita fuit & ista scia gīa gratis data a.ss.Declaratur hoc exemplo de sensibus corpis.Sicut em sensus corpis q̄ est ad esse vt tactus est in oib⁹ mēbris,sensus aūr q̄ sunt ad bñ esse sunt in corde tm per quod alia membra reguntur:ita etiam est de donis gratuitis quæ dantur in ecclesia.Quędam em sunt de necessitate salutis:& hæc oportet q̄ dentur omnibus membris iesu xpi.&hmōi sunt q̄ pertinent ad gīam gratum facientē:vt sunt virtutes & dona.q̄dam vero sunt quæ sunt ad bñ esse,sicut gīæ gratis datæ vt operatio miraculoꝝ ,pphetia:& gña linguarū,& hmōi.Et hæc non dant omnib⁹ membris xpi:sed illis tm quibus expedit ad ædificationem fidei.Vñ sicut facere miracula & ,ppherare nō est de necessitate salutis seu fidei sed de perfectione dei: sic,& sermo sciæ & aliæ gīæ gratis datæ.de quibus loquitur apls.i.Cor.xij.hæc Tho.in scripto sup.iij.sen.dist.xxxv.ar.iij.Ad hoc facit optime q̄d'ait Beda super Ioh.& hī de pœni.di.ij.quę rendū.vbi ait.Notandum q̄ in sctis hoibus q̄diu mortale corp⁹ gestāt partim manet spūs semper partim rediturus recedit:manet apud eos vt bonis insistant actibus:voluntariam pauperta-tem diligant:mansuetudinem consequantur pro æterno de siderio lugeant & hmōi.cæteri sq̄ fructibus spūs insistant. Recedit ad tempus vt non sp faciatrem infirmos sanandi. mortuos suscitandi vel ,pphetandi facultatem habeant: manet semper vt possint hīre virtutes quibus mirabiliter viuant. Venit ad tempus vt etiam aliis p miraculorū signa quales sint intus effulgeāt.Melius ad propositum facit quod ait.b. Augu.i.q.i.multæ.dicens.Multæ operationes sunt spūssctī, quas cum idem apostolus quodam loco connumerasset.s.i. Cor.xij.concluſit.Hæc omnia operatur vnus & idem spūs diuidens singulis prout vult.Aliud est ergo sacramentū q̄d' hīre etiam simon magus potuit.Aliud ,pphetia q̄d' & in malis hoibus fieri solet vt in Saul.Aliud operatio eiusdē spūs quam nisi boni hīre non pñt.i.charitas quæ non est nisi cum gratia gratum faciēte & donis spūssancti.Hęc charitas ,ppriū donum est catholicæ vnitatis & pacis:nec eius donū in oib⁹ quia nec eius sunt omnes.

§.IIII. TERTIVM PRINCIPALE

quod considerandum circa donum scientiæ ē appropriatio beatitudinis Nā scię quę est donum spūs appropriat & cōuenit tertia beatitudo quæ est luctus.Mat.v.Beati q̄ lugent q̄m ipi consolabuntur Vbi tanguntur duo cōuenientia dono sciæ. Primo appropriatur sciæ luctus,p merito:dum dī.Beati qui lugent.s.de pteritis erroribus.vbi gl.interlinearis ait.Hi scia illustrantur vt sciant quibus malis inuoluantur.Et Eccls.i. Qui addit sciam:addit & dolorem.Sed'o appropriatur cōsolatio sciæ,p pmio cū subditur.q̄m ipsi cōsolabuntur: & hoc in pñti.dū hō per rectū iudicium scię creaturas in bonum diuinum ordinat:& in futuro talis consolatio pficietur.vñ.b. Aug.in sermo.dñi in mōte ait.Scia cōuenit lugentibus: qui didicerunt quibus malis coniuncti sunt q̄ quasi bona mali appetierunt.be.Tho.ij.q.ix.ar.iiij. Et q̄ scia sæcularis seu humana conuenit in noie cum scia q̄ est donum : q̄uis realiter differat:cum scia humana sit cōis bonis & malis : sed donum sciæ non nisi in bonis gīam gratum facientē possidentibus habeat.lō breuiter aliqua in cōmendationem earū in de ,omē dationē humanę sciæ. se.& q̄tum ad bonū vsum earū dicennr : & exinde in detestationem abusus earum.Et q̄ studium earū sit licitum patet ex hoc,quia vt dicit.b.Aug. A studio percipiendę veritatis nullus,phibetur.viij.q.j.q̄ epāū.Qd'intelligendum est dūmodo debitus modus & honestus finis intendatur. Nam vt ait.b.Ber.Sunt qui scire volunt vt sciantur & vanitas est.s. superbiæ:vt in philosophis & gentilibus.Sunt qui scire volunt vt sciant & curiositas est.Non em vt ait.b.Augu.in cognitione creaturarū figendus est gradus.sed ad immortalia & semp māsura animꝰ dirigēdus.Sunt qui scire volūt vt lucrent:& cupiditas est:vt in medicis & iuristis & rectoribꝰ q̄ p fas & nefas ea scia vtunt secus si deoite.Sunt q̄ scire volūt vt se ædificent vel p se alīs ædificētur:& charitas est.In tribꝰ pmis cōiter verificat qd' ait apls.scia inflat.In vltimis quod subdit.charitas ædificat.s.ad meritum.Modus debitus est vt nō nimis inhęreat vtiliores contēnat:vel per hoc sibi necessaria sciri omittat. His seruatis q̄ liceat his vacare ostendit Hiero.super epistolam ad Titum. Si quis grāmaticam artē nouit vel dialecticam vt recte loquendi rōnem habeat.& in ter vera falsaq̄ dnudicet non improbam⁹.Geometria aritmetica & musica hūr in sua scia veritatem.& paulo posi.Grāmaticoꝝ doctrina pōt ,pficere ad vitam:dum iuerit in meliores vsus assumpta.di.xxxvij.si quis.Idem Hiero.di.ea.qui de mensa.Qui de mensa & vino regis nolunt comedere ne pol luantur:vnde si sapiam & doctrinam babyloniorum scirēt esse pctm nunq̄ acq̄scerent discere qd' non licebat. discunt aūt non vt sequantur:sed vt iudicent atq̄ cōuincant.Quō si quis piam volens scribere ꝺ mathematicos imperitus mathe seos risui pateat & aduersus philosophos dispurans ignoret dogmata philosophoꝝ.Et loquitur hic be.Hiero.de adolescentibus hebrꝝ translatis in captiuitate in babyloniam s.Daniele:Anania:Azaria:& Mizahele.Hinc & Beda super lib.Re.dis.eadem.turbat.ait. Turbat acumen legentium & deficere cogit:qui eos a legēdis sæcularibus libris existimat prohibendos.In quibus si qua vtilia sunt quasi sua sumere licet.Alioquin nec ipse magr gentium.s.paulus aliquos versus poetarum in suis scriptis allegaret. Et vt ait Gratia.dist. ea.leginus.i.q̄ pœpit dñs filijs israel vt spoliarent egyptū auro & argento:moraliter instruens vt si aurum sapiæ siue argentum eloquentiæ apud poetas inuenerimus in vsum salutiferum eruditionis verram⁹.In Leuitico q̄q̄ primitias mellis.i.dulcedinem humanæ eloquentiæ dño iubemur offerre. Ex quibus paret q̄ de se malum non est vacare scientijs sæcularibus.

§.V.QVOD AVTEM NON SOLVM

liceat sed etiam debeat quilibet fidelis in scientijs sæcularibus studere ,phat do.Io.dñici.in libello qui intitulatur lucula.arguendo tñ non asserendo sic.Quilibet catholicus deum debet imitari quantum pōt.sed deus non solum habet oēm veritatem:sed est ois veritas.Igitur cuilibet catholico studere conuenit omni veritati:quantum pōt.Sed in sæcularibus scientijs multæ sunt veritates.ergo debet xpianus scias sæcularis acquirere.In hac autem argumentatione sunt quatuor propositiones quæ probari pñt de facili.s.q̄ deū debet imitari quilibet quantum pōt.& q̄ deus habet oēm veritatem Quartu & q̄ deus est ois veritas.& q̄ scię sæculares conueniant multę veritates.Prima propositio.s.q̄ debet homo deum imitari:deducitur tripl'r.Ex natura rōne & scriptura. Ex natura ,pbabi quidem quantum ad primum dictum est in.ij.de aīa.q̄ vnū les q̄ qd'q̄ ens imitatur altissimum:hoc nō solum clamat suis cuiq̄ sciq̄ sęcu piditatibus hō ad diuinam imaginem factus:sed etiam ipsa lares cō muta & quæ sensu carent naturali locutione clare testantur. tinēt mꝰ Cur ignis sursum graueq̄ quodlibet tendit deorsum.Flumi ras veri na pariter petunt patrem neptunum,i. mare:terra centrum: tates. nisi qa cuncta desiderant esse & conseruari in eo in quo quiescunt.s.in locis sibi congruis.Esse autem in deo est absolutum & per se esse a quo omne aliud esse non solum dependet sed conseruatur in esse qualecumq̄ sit illud. Huic autem naturæ rō mirifice fauet.Nihil em se pōt odisse dicente scriptura.Nemo inquit apls de homine.vnq̄ carnē suam odio habuit:sed nutrit & fouet eam nihilq̄ pōt se non amare. Differt aūr amor liber a naturali:qm ille partiale hoc optimum vult bonum amato:cum nihil aliud sit amare aliquid q̄ desiderare vel velle bonū eidē.Hinc reor factum q̄ deus immē sus cui loquitur sapiens di.Sap.xi.Diligis omnia quæ sunt & nihil odisti eorum quæ fecisti.cæteris a se vult ptialia bona nō parum distīcte:sibi vero summum & optimum : qa libere illa:seipsum vero naturaliter amat.Omnis ergo natura se naturaliter amans quod est cunctis commune deum sibi ,pcurat,p modulo suæ capacitatis inserere.vnde iam oēforum ,pclamat illud morale.Bonū est quod omnia appetunt.Hō igitur qui solus inter corpora est ad similitudinē dei eiusq̄ gliæ mirabl'r capax:ipsumq̄ assequi debet prę vniuersis creaturis: ipm conari debet imitari nisibus rōis quē deus assumpsit:vt non ignoraret se futurum deū esse possibilē participatione ineffabili quadā.Idipsum clamat veritatis scriptura dicens.Estote vos perfecti sicut pr̄ vester cęlestis pfectus est.Mat.v.Quodq̄ consummarent in vnum cū deo mēbra xpi capitis electa p eum.idexps genitorem orauit Io. xvij.qū venit eius hora vt trāsiret ex hoc mūdo ad patrē.Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem hortatur apls ad Eph̄, v. dicens. Imitatores dei estote sicut filii charissimi. sicut em bonum perficit affectum & volitatem sic est verum bonum: ita & verū pficit intellectum. Et ideo sicut imitamur deum in bonitate virtutum p̄fectione: ita imitari debemus in veritatis cognitiōe, pportionata nobis quæ reperitur in scientijs humanis. vnde idem apls ad Eph. v. ait. Fructus lucis. i. gratiæ radiosæ qua deum imitamur est in omni bonitate: iusticia & veritate: vt sicut iusticia quæ est ois virtus & pficit voluntatem: ita & veritas pficiat intellectū: & sic habeatur ois bonitas. s. voluntaris & intellectus. Aliæ tres ppones facile declarant. nam scd'a. s. cp deus habet in se oēm sciam & veritatem est saris nota apud omnes tā philosophos cp̄ theologos antiqs & modernos: ita vt fere singuli censeant a pō. q dicunt. Nō videbit dñs nec intelliget deus Iacob. ait em. Intelligite insipientes in ppho: & stulti aliqñ sapite. Qui plantauit aurem nō audiet &c. & sequitur. Qui docet hominem sciam: dñs scit cogitationes hominum qm̄ vanæ sunt. i. falsę eū. s. cogitant deum nescire omnem veritatē. est em deus omnium de hoc loquentium testimonio quēdā mens & intellectus infinitus vbiq; pns omniū possibilium ratio summa nihil ignorās: sed omnia vnico actu videns. Hic est apud Platonem mens maxima plena rerum ydeis. apud Ciceronem & maronem aīa mundi tota pns vbiq;. hoc intellexit philosopus clemens dicens. Nobiliora in entibus sunt minus nobilium exemplaria. & ad id refertur Sen̄. dictum epīa. xl. vbi ait. Prope est deus: tecum est intus est ita dico lucillæ. Sacer intra nos spūs sedet: malorum bonorūq; nostrū obseruator & custos. hic, put a nobis tractatus est: ita nos ipse tractat. huius sapia fm Diony. ariopagitam in lib. de diui. no. scipm cognoscens cognoscit omnia & materialia immaterialr. & indiuisibiliter diuisibilia & vnitiue multa hic iuxta Pau. ariopagitæ magrm. Oia nuda & aperta sunt oculis eius. ad Heb. iiij. Sunt em oculi dñi lucidiores sole: qui in omni loco contēplantur bonos & malos teste veteri sapiente. & Amb. super epīam ad Col'. ait. Omnis rō supne scientiæ vel terrenæ creaturæ in eo est q̄ est earum & autor: quem qui inuenit nihil vltra q̄rat: qa hic est pfecta dei virtus & sapia quicquid alibi q̄ritur hic pfecte inuenitur. di. xxxvij. §. hinc etiam. Tertia, ppō superius posita. s. cp de[us] sit omnis veritas clare perpaucis deducitur. Deus em est simplr simplex simplicitate pfecta vt ꝓbat. b. Tho. in. i. ꝑte. Nullā em cōmixtionem. nullam mutationem: nullam compositionem: nullū ve accidens quōlibet in se admittit. Sed vt dicit Boe. Accidens in deo transit in substam vt scia quæ est in creatura est accidens in deo est substantia sua. Ipse igitur est essentialiter & vnice quicquid habet. quinimmo vt ꝑprius dicatur: nihil habet: sed est quodlibet qd'a quacumq; creatura bonum & bene haberi pōt. hanc veritatem non tacuit moyses seruo dei cui ait de se loquens. ostendam tibi oē bonum. Exod'. xxxiij. Cum ergo communi mō loquendi dicatur hre oēm veritatē plene: restat cp ipse sit omnis veritas. Præterea si detur intellectus cui actus cognoscendi pariterq; simul multa vel cuncta cognoscens: & nullatenus a potentia sit distinctus. nōne fatebitur quisq; rōne victus ipsum intellectum esse veritatē quā nouit: cū illa nō sit aliud ab actu intellectus veritatem videntis. Erit igitur sicut metaphysicus ꝓbat: cuiuslibet rei vnum principium velut mensura omnium ꝓticularium rerum speciei illius cuius pticipatiōe omne esse eius est tale tātum ve. an̄ hoc aliquid. sic omnia flumina vnum repetunt mare vnde fluunt occultis meatibus suis: vt dr̄ Eccls. i. Oēs radij licet p orbem diuisi infima tenentes simul & summa vnius solis sunt, ples & nutriuntur ab illo quos qui respicere vetat, phibet silr & solē videri. Necesse est igitur veritatem amantes simplr cōfiteri quālibet veritatem radium fore ab essentia diuina fluentem: in qua vel per quam sicut ꝓpriam veritas & vita. Via exemplo qua eundum est imitatione ne erretur. Veritas, verbo cui inhærendum est firma assertione ne mens obtenebretur. Vita, in p̄mio in quo quiescendum vt consoletur. & Cyprianus ait. Cōsuetudo sine veritate vetustas erroris est: ꝓpter qd' relicto errore sequamur veritatē sciētes: quia apud Esdram veritas valet & inualescit & viuit & obtinet in ſcula scl'or. dist. viij. consuetudo. Historia habetur, ij. Esdræ. iij. vbi probatum est veritatem oībus fortiorem: & hæc veritas deus est. Quarta propositio se ingerit demonstranda. s. cp grammatica & aliæ scię ſculares hñt in se & docent plurimas veritates. vñ vt. s. dictum est p̄be. Hiero. cp arithmetica & geometria & musica habent in sua sciētia veritatem, ꝓpter quod & clemēs dicit. Cum ex diuinis scripturis integram & firmam gloriā susceperit veritatis: absurdum non erit si etiam aliquid ex eruditiōe communi: ac etiam liberalibus studijs quę forte in pueritia attigerit ad assertionem veri dogmatis conferat. dist. xxxvij. relatū. Cur ergo non studendum in his scientijs cum omnia inuocēt veritatem. Sed sciendum cp triplicem sedem veritas colit. Prima est oīo vel propositio quæ dicit vera vbi manet tāq; in signo. Vñ est illud scholasticum dictum. Veritas est adęquatio rei intellectæ ad intellectum. Et illud bea. Augu. cp veritas est qd' ita se habet sicut cognitioni videtur: si velit & possit cognoscere. Veritatis sedes secunda mens ipsa in qua est tamq; in subiecto. Aris. in. vij. meta. teste, qui verum & falsum animæ reddit. Tertia sedes veritatis est res ipsa quæ dr̄ vera vbi morat: vt in folio suo imperatrix: a nullo ente mendicans sed profluens impercæptibiliter a prima veritate: & id quod inde descendit sine perturbatione conseruat. Sic intuebatur veritatem Auicen. in meta. sua vbi dicebat. Veritas rei est proprietas & esse vnius cuiusq; rei quod stabilitum est ei inquantum talis res nata est de se facere veram æstimationem & inquantum ꝓpriam sui rōnem qui est in mēte diuina imitatur. Ad idem tendit verbum be. Aug. dicentis. Veritas est rectitudo sola mente pcæptibilis. Quid igitur aliud trivialis proportio artium esse cēseatur cp rectitudo diuina in grammatica: spes in rhetorica: & veritas in dialectica. Primę duæ sunt veræ & veritati diuinæ consormes. Et vt clareat de vtilitate harum scientiarum breuiter ad singulas descendamus. Grammaticam cum rhetorica sciam esse recte scribendi: recte pronunciandi: recte construendi: tradunt sapientes, atq; partium orationum, vocis articulatæ: literæ: syllabę: pedum, accentuum: positarum orthographię: analogię: etymologiæ: differentiarum: barbarismorum: sillogismorum: vitiorum metaplasmatis: schematum: troporum: ꝓse: metrorum: fabularum: historiarūq; peritia. His radijs veritatis diuinæ velut syderibus cœlum etiam sacræ lrę rutilant clare quos solus illuminat sol diuinus. De harum necessitate Quintil. in lib. de arte oratoria scripsit sic dicens. Non sunt ferendi qui artem grammaticam vt renuem ac ieiunam cauillantur. Quæ nisi fundamenta fideliter iecerit quicquid supstruxeris inanr corruit: necessaria pueris: iocunda senibus: dulcis secretorum comes. hæc ille. Sed de eloquentia cui rethorica seruit: Tullius ait cp sapientia sine eloquētia parum prodest. Eloquentia sine sapientia multum obest: vt gladius in manu furiosi: sed sapientia cum eloquentia multum valet. docet em clare loquendo: delectat ornate loquendo: flectit efficaciter mouēdo. vnde & Hester orabat ad dominum. Da sermonem rectum & bene sonantem in os meum vt placeant verba mea in conspectu principis. vt. s. flecteret eum & induceret ad audiendum suam petitionem quod secutum est s. coram principe asuero. Dialectica vero omnes ambit cæteras artes: abdita penetrat: terra dilucidat: falsa repelles veritatem ducit in lucem: vt vbiq; valeam deum videre qui vbiq; latet obstrusus: & si forte minus intelligenti minusq; deū benignum amanti hę sciæ viles videntur & indignæ vt de⁹ quæratur in eis verbum fontem sapientię in excelsis: memini nisse debent latuisse in virgine: iacuisse in ꝓsepio brutorum medio fœno sociatum: tectum stabulo pāniculis inuolutū immo vt cuncta pertranseam cruci affixum sicut cœlorum fastigia tenet ad dexteram patris sine loco locati. Certe ego intrabo in ꝓsepium & crucem domini mei vilissimam totā cordis deuotione amplectar vt mellifluum reperiam dominum meum: quare ergo vetar florida prata atq; stelliferos cœlos scr̄ariū sciarū itrare in qb⁹ cū iubilo occultare vr. Quo ad arithmeticā vr̄ bis vtar torōti lib. i. arithmeticæ suæ. Arithmetica cūctis mathematicis por est: nō mō ga ille huj⁹ mūdanę mol'ōditor de⁹ prima sue habuit rōcinatiōis exēplar: & ad hanc cuncta ꝑstituit q̄cq; fabricauit rōne pernūeros assignator ordinis inuenire ꝺcordiā &c. Ecce cp de⁹ ipse glioꝰ q oia ꝑstituit ꝑ nūerū & mēsura: mēsura vꝰ est arithmetica. arithmeticam inspirauit & docuit. Quare ergo ꝓhiberi

De commendatione phi losophiæ. De scientia trivialis.

phiberi debet numeris addiscendis intendere q deū sui⁹ debet imitari. De musica quid dicam humanæ mentis medela quā ignorasse rā turpe fuit apud venerādos antiquos cp̄ lras nescisse sicut scripsit Isid'. sine cuius noticia nulla disciplina pōt esse pfecta. Hac tota cœlorū compago subsistit. hac vniuersa mundi moles cōsistit. sine hac respublica ordinate moderari non pōt: mores corrigūtur p illam & humani animi obstinētur. hæc furiosos restituit sub pythagora sibi & morbos domuit reddita sanitate. narrantibus cicerone & seuerino post eum. Quā insipiens erit & solo noīe hō necessariæ geometriæ ignarus per quam vniuscuiusq; rei termini desiguantur sicut scribit Richardus. Fuit em prout notat alpharabius necessaria p̄spectiua qua discernitur id qd' appet in visu aliter cp̄ sit. & qd' appet ita vt rest. Assignat em quibus de causis ista fiant: & hoc demonstrationibus necessarijs. docet etiam qbus modis visus pōt errare qbus non errat. Da oro astronomiæ nescium astrologiā ignorantē quēpiam. nōne velut deridendus infantulus ꝓnunciabit sydera labi. lāgue re lunam solę qualitate mutari sic vt succurrendū putet sono calibis & ferri quatenus inde territus pluto ꝑserpinā sinat ad loca superiora reuerti. Quot libras? Nemas insci⁹ viri senes deliri vt vetulæ garrulæ. de orione feroce. de vrsa vtra cp̄ ariadnæ corona recirant p̄cise. quia sunt astrononię vtcū cp̄ ignari. at quisq; astrologię noticia carens virtuosos q̄sdā putabit vitiosos cp̄ alios laude ve dignos illos istosq; vituperandos. quasi voluntarie suos actus producant. quos sola constellatio ad opera sua illos reddit procliues non necessitando: sed sensualitatem inclinando. propter quod maxim⁹ astrologus ptolemęus dixit. vir sapiens dñabitur astris. s. rōne superando inclinationes ad vitia ex constellationibus ꝓcedentes. Ad philosophiam veniamus quæ rerū quas deus summus & solus creauit quē per ista visibilia cognoscimus ad hunc solum finem ꝓ sui magna pre creata. vires, ꝓprietates, dignitates cum effectibus suis docet & manuducit ad metaphysicum. sic fideliter fidem catholicam, pfitētem. atq; discentem. Necesse est esse aliquam substantiam æternam immobilem dantē cuncta moueri. Substantiæ em̄ ꝑcedunt oia entia. s. causalitate. Si igitur omnes substantiæ fuerint corruptæ: omnia entia erunt corrupta. qa destructa cā: destruit & effectus. & ideo destructis primis substantijs: impossibile est aliquid aliorū remanere. Deus ergo semp est & est intelligęs ꝓ se habetq; vitam nobilē & sempiternā. Ipse est deus vnus æternus infinitæ nobilitatis. & est vita continua entium. Hęc & multa alia scribit Aris. x⁹. meta. Hinc & Auicē. in sua meta. ait. Scientia diuina est scia de rebus separatis a materia terminis & diffinitione. In hac scia quæritur de primis causis esse naturalis & esse doctrinalis. & eius quod dependet ex his: & de cā causarum quæ est deus excelsus. hæc est philosophia prima. hæc ibi. Ex his omnibus apparet oēs scias quæ ſculares vocantur. non solū veritates mirificas continere: sed etiam manuducere in radiosam cognitionē diuinā. & iō non horrendas sed studiose colendas.

§. VI. QVIA PREDICTA OMNIA ARguendo non asserendo. p̄fatus vir studiosissimus. & ꝑ cuncta laudabilis dñs Ioh. dñici in dicto libello induxit. Rndendo tria notat. Primo cp scia dei est alterius gñis a nr̄a. vnde eum in ipsa non possumus imitari. Sed'o cp scia nostra etiam eminens est de paucissimis rebus & imperfecta & multis periculosa. & iō nō nimis affectuose: sed moderate quærenda. Tertio cp ꝓmaxime in dilectione dei est imitatio procurāda. nō in scia nisi in ista quæ est donum & est cū ipsa charitate vnita. Dicit ergo rndendo argumento in. c. quod sic incipit. Bonoꝝ oim existentiū & possibilium solus capax intellectus diuinus ſculares scias non habet. s. sicut habet intellectus creatus. Pro huius declaratione dicit qnq; considerāda circa scientiam. s. subiectum: obiectū: rōmodū: & effectū. Credo aūt simplr dicendū diuinā sciam non esse eiusdē gñis generalissimi q̄ ad p̄dicta qnq; cū scia humana. Nā q̄ ad primū. s. subiectum patet qa ois scia nr̄a est tamq; accidens in intellectu humano sicut in subiecto. In deo aūt nullum est accidēs nec intellectus diuinus est subiectū alicui⁹ transmutationis dicente Iacobo de deo. apud quē non est trāsmutatio nec vicissitudinis obumbratio: sed lucē inhabitat inaccessibilem

De quibus circa scientiā considerandis.

fm aplm. ꝓpter qd' irrefragabiliter tenendū est cū tota fide catholica diuinam sciam esse vniformiter & substātialr ipam diuinā essentiā qd' de nulla creaturarū in via nec in patria dici pōt vel debet. Sed de scd'o. s. obiecto magis ad propositū materia obuersat. Est aūt fm Aristo. in. i⁹. Poste. scia de ppetuis & necessarijs incorruptibilibus vlibus & quę nō put aliter se hre. Videndum igitur q̄ sint ista obiecta. Sunt em aut deus aut res citra deū aut q̄dam complexa sicut sunt ꝓpones prolatæ scriptæ aut conceptæ vel cōceptibiles. Si datur primū scilicet de deo assentio quidem descriptioni scibilis obiecti deo conuenire: de quo habet verissimam noticiam quę est ipse sicut profitetur ipse philosophus. xi. Meta. vnde & diuus Aug. ait in libro v⁹. de trinitate deo hoc est esse quod sapientem esse. hoc est sapientem esse quod intelligere. Verum hāc scientiam non habent non solum fideles: sed nec quisq; fidelis in via cum scriptum sit. Deum nemo vidit vnq̄. Ioh. j. & prius ipe dixerat. Nō videbit me hō & viuet. sessentiam meam. Licet em scripsit Cice. li. quē habuit de creatione mūdi. parentem vniuersitatis huius inuenire difficile est & cum iam quis inuenerit eū in vulgus indicare nefas est. nō tm fuit inuentum a quoq; quid sit sed tm quia est. & hoc est qd' dicit Damas. cp de deo scire possumus quia est: sed non quid est. In quo scia, ꝓprie dicta non consistit. s. scire de aliquo qa est: & non quid est iuxta determinationem philosophi. in. i⁹. Poste. Est enim de⁹ vr aīr Casr. virtus inexplicabilis pietas incomprehensibilis: sapia ineffabilis: cuius diffinitio est finem in sanctis laudibus non hre. Si aūt dicātur obiecta scientiæ res quę non sunt deus: tunc illa sunt vlia aut particularia. nō primum. nam vlia aut nō sunt aut a suis singularibus indistincta. particularia vero non sunt incorruptibilia & sempiterna: sed sunt temporalia & defectibilia quæ tēpore corpūt & continue deficiunt. etiam quæ magis solida videtur: sicut sunt spūs & corpora superiora: nisi omnipotens illa manuteneret. hoc nō cognouerunt homines ſculi. Et si qui cum catholicis crediderunt non tū sciuerunt scia, ꝓprie dicta. non em talis noticia ex immediatis & p se notis, ꝓcedit: sed ex reuelatis & aljs nobis ignotis. Dimittatur quædam tergiuersatio ignorantiæ dicentium cp diffinitio sciæ quā dat Arist. est fm naturam: sed fm naturam vlia, put sunt in suis particularibus sunt incorruptibilia cū p gnationem successiuam cōseruentur in esse. Silr corpora superiora & spūs intellectui sunt fm naturam a corruptione libera cum corruptionis principium nō habeant in semetipsis, hæc em̄ sriuola sunt. Nam natura vniuscuiusq; rei creatæ est illa non quam philosophi credunt sed quā deus concessit, nō em natura sol est comedere & bibere: qa plures philosophi hoc opinati sunt nec natura magnetis est viuere spū: qa thales milesius hoc affirmauerit. Vocare qppe naturā illā cōditionē quā hoies proprio lumine freti rerū speculatarum ab eis arbitrati sunt: est dicere verū falsum: & falsum verū: qd' non ad sciam: sed ad terrissimam ignorantiam nouim⁹ ptinere: sic æstimātes pugnant physicoꝝ scholæ: sese mutuo cæcos vocantes. At si diligentius obiecta scientiarū esse rerū incōplexa vt modernis magis placet. Quæ si particulariter esse desinant: desinente subiecto in quo sunt: illa tū non desinunt cū sint rerū spēs intellectibus iunctæ creato vel increato: & actus sciæ generantes duo sequunt. Primū cp nec de his nec de significatis per ea est aliqua scia, ꝓprie dicta: cū non sint minus variabilia cp̄ sint eoꝝ subiecta. Et si tortuosus anguis & coluber sinuosus ꝓniciter tendens ad fugam dicat incōplexa de qbus scia haberi equipollere conditionalibus veris quarum q̄liber est necessaria. Dicendū est cp scia certissima dei non est de cōditionalibus. Et cp quilibet hō habet rōnabiliter dubitare de propositione oi a deo nō reuelata: & actus primos nō imporrāte an sit necessaria impossibilis vel cōringēs. cum nemo habeat hæsitare de hac: Deus plura pōt cp intellectus creatus valeat cogitare. Nemo dicet hic stoicorū opinionē tenendā. s. cp nihil sciri cōtingat si meminerit actus primos excusos & stoicos non fuisse de sciētia tā stricte locutos. Sed m quod sequit est deū gñosum talē sciētiā nō hre cū nō ꝓ spēs sed ꝓ se ipm cuncta scibilia clare cognoscat. Ex his elicitur clare vna verissima diffunctiua q̄ copulatiue reassr equipoller, videlicet solus de⁹ de creaturis habet sciētiā. vel scientia dei & scia nr̄a non sunt gñis eiusdē. qd' cūcq; detur habet ꝓpositū. Tertium

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scia qd sit secundū essentiam.

cōsiderādum & declarandū est qd sit scia fm essentiam. Et dicendū ꝙ scia est lucidus & cōpletus habitus intellectus in certam rerum creatarū cognitionē intellectiuam perducens. Per hoc qd' dr lucidus ex cludi a scia fides & opinio. Addit in diffinitione illa cōpletus qa licet vnusquisq; rei cuius sunt cōclusiones scibiles mille tm habeatur vna. non tm res illa p sciam cognoscitur, cui⁹ improportionabilr plura fere ignoro q̄ scia. Addit in diffini tiōe habit⁹ p quem eximitur actus quo qs casu aliquid repente nouit & eiusdem noticiā amittit repente. Dicitur etiam in eā intellectus propter imaginatiuam & alias potentias q̄ seruiunt intellectiuæ potētię in peripiendo. pticipando cū brutis. Certū est adiunctum. qa etsi reuelaretur alicui qd est anima & ille dubiret sic esse. nūc de eo non habet fidem cū nō firmiter inhæreat: neq; opinionem. quia de⁹ opinionem nō reuelat. nec sciam. qa p demōstrationem nō certificar. Sequit in diffinitione rez creatarū. subintelligitur vnius vel plurium ad dr̄iam sapiæ q̄ est primæ cāusæ siue diuinaꝝ rez cognitio. Quod ponitur vltimo secludit scia m ab aliis habitibus qui ceteras animi potētias ꝑficiꝫ mō immutāt. In eo igitur ꝙ scia lucida est in via raro cōuenit creaturis rariscq; qa cicerone in dialogo ad hortensiū phante, ois cognitio multis est obstructa difficultatib⁹. Est em & in ipsis rebus obscuritas & in iudicijs nris infirmitas. ꝓpter qd' dr. Nihil est adeo indubitatum: qn adhuc solēnē inquisitionem admittat. Et. b. Aug. dicit de cōse. di. iij. sicut in sacris. ꝙ si singuli interrogarentur forsitā tot opiniones quot hoies inuenirent. nemo etiam Arist. cōtinente alicuius rei creatę habet habitum scientiæ cōpletū deo excepto. Quę em scim⁹ ait Themistius sunt ps eorū minima q̄ ignoram⁹. & hoc cum intellectus nr̄ se habeat ad manifestissima naturæ. sicut oculus noctuę ad lumen solis. fm Arist. ij. Meta. & Sap. ix. dr̄. Difficile æstimamus quæ in terra sunt & quæ in ꝓspectu sunt cū labore inuenim⁹. q̄ autē in cœlis sunt quis inuestigabit. Præterea habitus sicut nec aliq̄d accidens. est in deo: sic qbusdam mathematicis de veris & primis actibus. sicut ꝫ stoicos disputat de rebus certitudinem nō habem⁹ in via. & tm omnia nuda & apta sunt oculi dei. igitur quo ad essentiam scię non est vna & eadē gr̄e scia diuina & humana. Nō em dico distingui p maius & minus & imp̄fectū & magis ꝓfectum sicut discernit fm intellectū scti doctores theologiam viatorū a theologia cōprehensoꝝ. sed essentialr & infinite cū scia dei sit de⁹ & scia humana sit q̄dā q̄litas labilis dum obtinet in via. Eque patet hoc idē q̄ad q̄rtum considerandū de scia. f. de mō. nā ois nr̄a cognitio ortū habet a sensu ois nr̄a cognitio spēs trahit a rebus. Iere nulla nr̄a scia dici ꝑt intuitiua. ois nr̄a cognitio itellectiua gradatim ꝓcedit a magis vlib⁹ ad min⁹ vniuersalia vsq; ad singularia. omnis nostra cognitio ad minus nota a magis notis. omnis nostra cognitio syllogistica est & discursiua. & propter hoc scire viatorum non solum est distinctum a diuino scire fm etiā platonem a scire angelico. Angelus em species rerū habet insertas sensibus corporalibus non vrens: æqualiter oia creata sine discursu cognoscens. Deus vero neq; species a reb⁹ abstrahit. neq; abstractiue neq; successiue sed intuitiue & vnico actu se & omnia alia. quia omnia quæ sunt in eo infinite cōprehendit. Effectus etiam sciæ diuinæ sunt multum distincti a nostris quo ad quintum declarandum circa sciam. nam scia dei est cā rerum voluntate coniuncta. sed scia nr̄a a rebus procedit neq; hoc libito voluntatis. scia dei est necessaria certa. scia aūt nr̄a non solum est contingens sed etiam fere opinatiua seu opiniones gnāt magis q̄ sciam. ꝓprie dicta. Dimitto ꝙ scia nr̄a in stat diuina ædificat. nr̄a occidit & illa viuificat. Cum ergo arguendo sup radictum est ꝙ debemus deum imitari sed deus habet o em sciam. ergo &c. pōt añs deponi si vlr capiatur alr ꝓña nulla. cū ab indiffinita ad vlem fit vanus ꝓcessus. Nō em in oib⁹ debemus deū imitari. voluit em hostis antiqu⁹ esse vt de⁹ & de cœlo fuit expulsus. nec etiā in via in mō scīdi possum⁹ deū imitari. sed i aliis vt dicef. Hæc dictū fit. Imitatores dei estote: cū magna glia sit sequi regem factorē suū. vt ait Salomō Eccl. ij. In q̄ ꝓmaxime debemus imitari declarauit idē ap̄s subdens. ad Eph. v. Ambulate in dilectione dei sicut & xp̄s dilexit vos. Nō ait imitamini deū in potentia vel scia: sed in dilectiōe. nec xp̄s ait. Discite a me scientiam qa sapia sum dei p̄ris. sed discite humilitatem: qa mitis sum ego & hu. cor. Mat. xi. Lucifer deum imitari voluit de puer in potentia vt ita dixerim cupiens ex naturalibus & gratuitis a deo acceptis, ꝓpria virtute ad gloriam puenire di. Sillis imitato ero altissimo qui p se gloriam obtinet: sed detracta est ad ipsius seros superbia sua. Esa. xiij. Gloriatus est nabuchodonosor de potentia sua superbiens tāq; ex se illam adeptus & cōuictus est in beluā fm imaginationem sui & aliorum videntiū eum. Dañ. iiij. & xvi. q. iiij. miror. Alter nabuchodonosor de superbia elatus voluit vt deus adorari & confusus est p fœminam sanctā Iudith occiso holoferne principe militiæ ei⁹, Adam & eua voluerunt deum imitari in scia dicente eis antiquo serpente: Eritis sicut dij scientes bonum & malum: & de paradiso expulsi sunt cum tota posteritate sua: humiliata in finitis miseris animæ & corporis. volueruntve rait. b. Aug. rapere diuinitatem & p̄diderunt fœlicitatem. Sed viri scti q gloriosum sanguinem fuderunt, p dño imitati sunt in morte sua deum incarnatum per dilectionē: & ideo coronas triū phales meruerunt. Abraam imitatus est deum in dilectione patriam deserens filium offerens & circuncidens in senectute vt deo obediret: ex humilitate se cinerem & puluerem dicens. & exaltatus est vsq; ad visionem trinitatis peafiguram q̄n tres vidit & vnum adorauit. Dauid imitatus est deum in dilectione etiam inimicorum capitalium: in humilitate se pulicem viuum & canem mortuum vocitans & super senes intellexit diuina mysteria. Paulus ap̄s qui cupiens ex intensa dilectiōe dei dissolui & esse cum xp̄o. & tm anathema esse a xp̄o, p fratribus suis vt conuerterentur. primum se peccatorem proclamans ex humilitate profundissima: & minimū ap̄lorum. qui plus omnibus laborabat: sublimatus fuit ad claram dei visionem q̄n raptus fuit ad tertiū cœlum. Q̄d si quis velit deū imitari in scia imitetur in ista q̄ donū dei est: & sine dilectione & humilitate esse non pōt. Vani em sunt omnes homines in qbus non est scia dei. f. hmōi. Qui em dixerunt linguam nostram magnificabimus labia nostra a nobis sunt quis noster dominus est. Vani & falsi in sua elata æstimatiōe. qa deus sciaꝝ dñs. i. Reg. ij. falsi in suis doctrinis. Nullus em fuit q nō falsa scripserit vani inutiles sibi: vacui virtutibus veris & vltimo fine brūdinis priuari dicēte. Salo. Eccl. x. Labor stultoꝝ interficiet eos. f. morte ꝑpetua: qa nesciunt pgere in vrbem. f. ciuitatis supnę, ꝓpter q̄d & dñs per Hiere. ix. dicebat. Non gloriet sapiens. f. scia mundana in sapia sua: neq; potens in potentia sua: neq; diues in diuitijs suis. Sed qui gloriatur in hoc glorier scire & nosse me. Ad quam noticiam dei valet ꝑmaxime cognitio sui q̄ pertinet non parū ad donū scientiæ. vñ & Sen. Principium salutis cognitio sui. &. b. Aug. breuissime oras dicebat. De⁹ me⁹ nouerim me: nouerim te. qa cognitio sui vera inducit ad dei cognitionē. qd em ꝑdest ait. b. Bern. scire vires herbarum: ꝓprietates elementorum: cursus syderum: & hmōi: te neglecto seu ignorato. q. d. nihil. Silis p hoc est dæmonibus: vñ interpretantur scientes. non ergo condēnantur vacantes studio scientiarum secularium: sed cōstituētes finem in hmōi noticia sicut quidam antiquorum pḥoꝝ falso opinati sunt. ac etiam nimis eis intendentes: ita vt viliores & necessarias ad salutē ias contēnant vel omittant. cū dicat Sap. Nihil nimis. vel eis quocūq; modo abutentes.

§. VII. HANC AVTEM SCIENTIAM

donum spūsscti omni mūdanæ scientiæ ꝑponere debemus: quia hæc sola ducit ad vitam. non aūt aliæ nisi cum ista. Et quanto maior in nob dilectio est quæ est vinculum ꝑfectionis: vt ait ap̄s ab Col. iij. Et quanto maior humilitas quę dilectionem in altum erigit tanto maior hmōi scia. ꝑsistabet. Et ipsa scientia salubrius cunctas docet scientias alias moraliter: vt patet discurrendo ꝓ paucas. Docet grāmaticam. f. recte loquendi & recte scribendi. Linguam em quam vt dicit Iaco. nullus domare pōt. f. ex se. inquietum malum plenum mortifero veneno puerse loquentem & peius scribentem hæc dirigit vt loquaꝝ recte & propterea in linguis spūsscti⁹ q eam infundit igneis appuit. Rhetoricam suggeririta orna te porāte nō in ꝑsuasibilib⁹ hūanæ sapiæ v̄bis: sed in oīsone spūs & v̄tutis. vt pueniāt principes angeloꝝ cōiicti. psalentib⁹ & pricipē principū deū: q nullis viribꝫ superari pōt flectat

flectat oratio publicani vincatq; inuincibilē: & ligat omnipotentem moy si depcatio. O q̄ vtilē dialecticam verū a falso discernentem. ff. per donum scientiæ insundit. cum em intentando sophistice syllogizet hostis antiquus vt cōuincat sub specie boni. exempli gra sic. Omne bonū est, p̄sequendū omnis fornicatio est bonum vel adulterium vel furtum est bonū: qa delectabile: qa vtile quo ad furtum: ergo, p̄sequere fornicationē vel furtum cum delectabile & vtile sit bonū. Sed sophisma est: & q sophistice loquitur inquit sapiēs odibilis est: quia decipere quærit vt diabolus. Donum igit scię tiæ qua quis discernit in moribus verum virtutis a falso virtutis a dia. tm mdit. Omne vtiq; bonū, p̄sequendū: si est verū bonum & honestum: sed si fornicatio vel furtū sit bonum fm quid. qa delectabile sensualitati. non tm est verū bonum & honestū: sicut si diceretur. Omnis hō est rōnalis: sed hō pictus est hō: ergo est rōnalis. falso concluderetur: quia pict⁹ est hō fm qd i. fm apparentiam seu repræsentationem. sed cū dicebat ois hō est rōnalis: intelligitur de hoie vero & simpliciter. Docet ergo scientiæ donum in actibus vitiorum non esse verū bonum sed verū malum & apparens bonum: & ideo declinandū. Ad arithmeticam deducit scia spūs numeros multiplicātem: vt. f. pcā singula dinumeret cum suis circūstantijs. vt declarat. b. Aug. de pce. di. v. c. i. Et p singulas noctes vitiorū lachrymis lauet conscientiæ lectū. Suggerit spūs etiam bñficia numerare a deo collata: quæ tot reperiuntur vt vir optimus algorista valeat recensere sicut nec guttas maris. Numerat q̄q; numerum dierū quis esse pōt: & videt q̄n mille anni añ oculos dei tamq; dies hesterna quæ p̄teriit. & totum ips ab initio mundi vsq; in finem esse sicut momētum statheræ & guttam roris cōparatione vitæ ꝑpetuæ vbi omni bono animæ sanctoꝝ fruunt. Talem armoniam & melos fm musicam morū spūs menti inserit exercendam vt dicat sponsus can. ij. Sonet vox tua in auribus meis. vox em tua dulcis. & pō. Iubilate deo ois terra: cantate exultate & psallite in citthara: in tubis ductilib⁹ & voce tubæ cornææ: in psalterio tympano & choro & in cymbalis bñ sonantibus. quæ voces significant diuersos animi motus fm varias virtutes deū laudantium. Mensurare tpalia facit geometria spūalis: & aspiciens terram cum hieremia videt qa vacua est & quasi nihil: mensuratamores suos vt deum sine mensura diligat: cætera vero oia certa regula rōnis mensurat. Dimensiones non quātitatiuas sed virtuales mēsurat in deo: etsi non cū oibus sanctis cōprehensoribus. tm p cōtemplationem in terra militantis ecclesiæ: in diuinis longitudinē æternitatis: latitudinem extensæ charitatis: altitudinē immensę potestatis: profundū sapientiæ claritatis. Non deficit in habēte sciam cum charitate sctā astrologia ad cursum & virtutem solis & lunæ ac stellarum. Attendit cōsideras pie ꝙ stella differt a stella in claritate: sic & sancti in gloria vnus altero maior. sicut & in mundo de gentibus vnus altero perfectior & diuersos effectus ꝓducunt fm gratiam gratis datam. nā alij datur per spm sermo sapiæ: alteri sermo sciæ &c. Solem q̄q; contemplanē in cœlo. qa sicut teste ecclesiastico: sol illuminans p omnia respicit: & gloria dñi plenū est opus eius: & oritur sol & occidit: & ad locum suū reuertitur. ibiq; renascens gyrat per meridiem: & flectitur ad aquilonē: vt inqt Salomō Eccl. i. Sic sol iustitiæ xp̄s deus nr̄. illuminat omnem hoiem venientē in hunc mundū: opusq; eius in mundo plenū gloria quā nobis pcurauit: ortusq; de lucida nube virgine maria occidit p passionem. Vñ tenebræ factæ sunt sup vniuersam terram: deficientibus cunctis a lumine fidei deitatis ipsius excepta ea sed renascens sol ipse p resurrectionem postq; inferiores pres terræ descendens illustrauerat patres in vmbra mortis sedentes. radios suos erga discipulos diffundit: & lumen eis restituit catholicæ fidei. Girauit aūt sol iste p meridiem q̄n in cœlum ascendens super cherubin & seraphin ignem fer uidum sui amoris in pentecoste in mundū misit: nec est qui se absondat a calore eius. Ad aquilonē flectetur: ad aq̄lonē frigidum in fine mundi: q̄n abūdāte iniqtate refrigescet charitas in cordibus multorū. Speculantur ille noster astrologus & lunā ecclesiæ q̄ lumen a sole mendicat xp̄o iesu dño nr̄o. Et qa v̄rait, pphera. Eleuatus est sol super oēs cœlos: & luna fierit in ordine suo. Philosophiā edocet scientiæ donū. vt in uisibilia dei per ea quæ facta sunt intellectu conspiciat. f. dei perfectiones. Ex pulchritudine em cœlorū & planetarum & aliarū rerum pōt sciri spetiositas immēsi dei. ex virtute earū virtus & bonitas dei. ex ordine earū sapia dei & hmōi. vnde dr̄ Sap. xiij. Si eorum spē delectati. solis. f. lunæ & stellarum deos putauerunt. f. alia: sciant quanto his dñator eorum speciosior est. speciei em. i. pulchritudinis generator, hæc omnia constituit. aut si virtutem & opa eorū mirati sunt: intelligāt ab his: qm̄ qui hęc constituit fortior est illis. A magnitudine speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit horum creator videri. Hæc ibi. Cū em non solum fm catholicos: sed etiā philosophos deus sit prima cā oim & causa sit portior effectu. Et in li. de causis, dr̄ ꝙ omnis causa prima plus influit in causatum causæ sc̄dæ q̄ ipsa sc̄da causa. lō sequitur ꝙ omnis pulchritudo virtus suauitas quodcumq; bonum vere amabile sit in deo. & ideo super omnia diligendus: & in dilectione ꝓ posse imitandus.

Nota q̄ Sophista q̄rit decipere

§. VIII. ET QVIA AD DONVM SCIEN

tię ptinere videtur nosse discernere inter diuinas inspirationes & diabolicas suggestiones quæ aliq̄n multum velatæ ꝓ sonis spūalibus ingeruntur dicente ap̄lo. Ipse sathanas trāsfigurat se in angelum lucis. non solum apparendo sensibili ter sub forma angeli boni christi vel alicuius sancti: vt habetur de beato Antonio: Martino & alijs: sed inuisibiliter suggerendo aliquid apparens bonum opus: sed animæ noxiū. scilicet. vt Greg. dicit di. xl. sæpe. Sæpe vitia se ingerunt & virtutes se esse mentiuntur vr tenacitas: parsimonia: effusio: largitas: crudelitas: prodigalitas: zelus: iustitia: remissio: pietas videri velit. Ideo hic ponentur quædam documenta ex quodam libello qui attribuitur. b. Vincentio ordinis prædicatorum: ꝑdicatori eximio & sanctitate mirabili. Notandum igitur ꝙ triplici circa tentationes spūales huius tpis quas procurat diabolus mō tētat in cordibus aliquorum spiritualium. Primum est ꝙ volentes se deo totaliter fundere desiderant per rationem vel contemplationem vel alia opera perfectionis: visiones: reuelationes: gustus seu sentimenta a deo vel de deo: quæ sunt suadit. pra naturam: & supra communem cursum eorum qui diligunt & timent deum verissime: quasi vr ex hoc signum accipiant dilectionis dei ad eos & acceptionis. Sed tentatio est tendens ad decipiendum. Tale em desiderium & instigatio non potest esse sine radice superbiæ & præsumptionis: vel intentione alicuius vanæ curiositatis circa secreta dei vel similitudine fidei: & propter hunc defectum iusticia dei dimittit animam quæ habet tale desiderium: & permittit venire intellectum in illusionem & rērationem diabolī per falsas visiones reuelationes & seductiones: & vt magis detur fides hosti suggerenti: aliq̄n vera reuelat: vt ad credendum assuefaciat. per quem modum sciant maiorem partem tentationum spūalium huius temporis & radicat in cordibus eorū qui sunt nunc in antichristi. Debes ergo scire ꝙ verę reuelationes & gustus seu sentimenta secretorum dei non veniunt ꝑ antedictum desiderium: neq; per aliquam coniurationē seu studium quod anima habeat in se: sed rarum veniunt pura bonitate dei in animam quæ est in magno timore dei & humilitate & reuerētia ipsius dei: nec debet quis exercitare se in hmōi humilitate: & dei timore, ꝓpter hoc vt habeat visiones reuelationes & sentimenta de deo: quia in idem delictum caderet quod & hoc desiderans. sed petendum & desiderandū quod ait pō. Notum fac mihi domine finem meum. qui. f. deus est vt sciam quid desit mihi virutis & boni ad ipsum consequendum & non vt sciam secreta eius. Secundus modus tentationis occultæ diabolicę & deceptoriæ est cum qs de sc̄o in sua oratione vel cōtemplatione sentit aliquam consolationem & dulcedinem. Ex qua & propter quam incipit desetationis ꝓsumere & æstimationem sui ipsius habere & in ambitiōne, ꝓprij honoris & reputationē talem vñ suggeritur sibi dignum se esse vel hmōi vitę glię vel laudis vel padisi. Scias ergo ꝙ hic latet anguis in herba. & iō fuge o puer: nec admittas talē consolationē quanrū in te est: q̄a deceptoria: & p ista consolationem incurrit aia in plures malos errores: & dñs ꝑ suū iustū iudiciū pmittit postea diabolo augmentandi talē cōsolationē & accelerādi & iprimere in aia illa falsissima & periculosissima sentimēta: & alias illusiones q̄s credit v̄as esse. heu heu dñe de⁹ q̄ multæ p̄sonæ sunt decæptæ p modū istū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exẽplũ de beato Iordano.

Legit de bto Iordano.ñ.mgr̃o ordinis prædicatorum q̃ diabolus q̃ſiuit eũ decipe p hunc modũ. Nã p aliũ̃ dies eo celebrante diabolus fecit maximũ odorẽ de manib⁹ ei⁹ fluere cũ magna cõſolatiõe.vt vel ſicinde de ſe p̃ſumeret.ſed ille miratus & decæptionẽ timẽs ſe magis hũiliabat orãs:vt ſi tẽtatio erat euanesceret:qđ & factũ eſt.& ita euasit tentationẽ in illa cõſolatione nõ ſe figẽs ſed fugiẽs. Et ſcias ait btũs ille q̃ maior pars ſanctor̃ vel poti⁹ orabiator̃ nuncio⁹ antixp̃i eſt p iſtũ modũ. Et iõ caue q̃ in tua orationevel cõtẽplatiõe nõ ſuſtineas aliquã cõſolationẽ niſi illã q̃ venit poſt p̃ſectã notitiã & cõpletũ ſentimentũ tuæ humilitatis & impfectiõis & q̃ facit p̃ſeuerare dictã notitiã & añdictũ ſentimẽtũ in te. & magnitudinẽ & altitudinẽ dei p altã reuerẽtiam & cũ magno deſiderio honoris dei cõſolatio nõ admittaſ.ſ̃ip̃a cõſolatio aduenies in p̃dictis ſundet. Ad qđ põt induci ỽ ſus pã. Renuit ꝓſolari aĩa mea.ſ.in iſtis mũdanis. Memor fui dei.ſ.i oꝛone & cõtẽplatiõe & delectaꝯ ſum.ei⁹ memorando nõ in ea tñ figẽdo.ſ.exercitat⁹ ſum in bonis opib⁹. & defecit ſp̃us meus.i.ois elatio mentis.& iſta eſt ỽa delectatio. Tertiꝯ modus tẽtatiõis magis piculoſus eſt cũ ſub aliq̃ viſione vel ſentimento cor inducit in opinionẽ vel infectionẽ ꝛ aliquẽ artimento cor inducit in opinionẽ vel infectionẽ ꝛ aliquẽ artificiũ fidei:vel ꝛ bonos mores.& maximeꝛ humilitatẽ vl̃ honeſtatẽ. Sicut legit in.ñ.collatione abbatis moyſi de illo cui pluries diabolus vt angel⁹ bon⁹ apparuerat cũ luce magna q̃ demũ ei ſuaſit vt filiũ paruũ quẽ ſecũ habebat occidendo deo offerret vt ei placeret ſicut abraam in oblatiõe iſaac filij ſui. Sed fugiente filio nõ valuit qđ intẽdebat efficere. Et de alio q̃ ſe proiecit in puteũ ex iuſſione angeli mali.q vt bon⁹ cũ ſplẽdore apparuerat. Igit tales viſiões & iuſſiões exhorreas quãtũcũq̃ ſecreta & alta & ſtã apparent & ſugias. vt a ruina & dæmonio meridiano. Sed ſi appareat tibi aliq̃ viſio cũ lumine vel ſine lumine & ſentimẽto.de q̃ ſi certꝯ es q̃ ſit ex pte dei.& q̃ certificaꝯ es in corde tuo q̃ illud ad qđ inducit viſio eſt deo placitũ noli te firmare in dicta viſione. Attẽdendũ etiã q̃ nec ꝓpter magnã deuotionẽ nec ꝓpter magnã vitã:nec ꝓpter clarũ intellectũ.nec ꝓpter aliquam ſufficientiã quã videas in aliq̃ p̃ſona.vel in aliq̃ p̃ſonis nõ ſunt ſequẽda eoꝝ ꝛſilia.nec eoꝝ modi imitandi. Ex q̃ appet q̃ eoꝝ cõſilia & dicta clare & multũ rõnabilr nõ ſunt ſm deũ & verã diſcretionẽ p virã xp̃i & ſtõꝝ mõſtrata. & p ſanctã ſcripturã in dictis ſtõꝝ notificata & p̃dicta. Et ꝓpter hoc nõ eſt timendũ q̃ ſpernẽdo talia peccẽ p ſuꝑbiã & p̃ſumptionẽ: ſed potiꝯ q̃ fiat ꝓpter zelũ ỽ tutis. Nolite.(ait Ioh̃.i.i.can̄.)oi ſpũi credere. ſed ꝓbate ſp̃us vtrũ ex deo ſint. Non em̃ ſtatim videri põt diuina maieſtate conceſſum qđ fuit humana pollicitatione ꝓmiſſum. ait Cypria.diſt.l.ſiqs p̃poſtea. Inſup & fugiendæ ſunt & vitãdæ ſocietates & familiaritates illoꝝ & illarũ q̃ tales tẽtatiões ſeminãt & diffundũt.& etiã vitãdę ſunt p̃ſonæ illæ q̃ ſuſtinẽt & laudãt eas.& noli audire verba eoꝝ.nec collatiões eoꝝ.nec modos eoꝝ velis videre.q̃a diabol⁹ tibi ſubminiſtrabit & oñder magnũ ſignũ p̃fectiõis in p̃ſib⁹ eoꝝ ỽbis & modis:q̃ ſi velles accipe & p ea illis crede re venires & incurreres in pericula.ruinas & ꝑcipitia errorũ illoꝝ. Sermo eoꝝ.(ait ap̃s.ſ.ad Tim̃.ij.)vt cancer ſerpit.

§.IX. POST PREDICTA PREFATVS

ponit aliqua quæ ꝙlibet debet p ſemetip̃m attẽdere circa p̃ſonas q̃ diſſeminãt tales tẽtatiões quantũ ad eoꝝ vitã & doctrinam. Quoꝝ primũ eſt q̃ circa tales p̃ſonas non habeas magnã æſtimationẽ eoꝝ viſionũ ſentimẽtoꝝ & raptuũ. immo ſi dicũt tibi aliqd qđ ſit ꝛ fidẽ aut ꝛ ſacrã ſcripturã.aut ꝛ bonos mores abhorreas eoꝝ viſiones & reuelationes tamq̃ ſtulicias & eoꝝ raptus vt arbitramẽta ſeu fantaſtica dæmonũ.vñ in Deut̃.Moyſes ex ỽbo dñi p̃cæpit dicens. Si ſurrexerit in medio tui ꝓpheta.aut qui ſomniũ dicat ſe vidiſſe & ipſe dixerit ſignũ atq̃ portentũ & venerit qđ locut⁹ eſt.& dixerit tibi.Eamus & ſeq̃mur deos alienos q̃s ignoras.& ſeruiamus eis.noli audire ỽba ꝓphæ aut ſomniatoris. Tentat em̃ vos dñs de⁹ veſter vt pala fiat vtrũ diligatis eum an nõ. In toto corde vr̃o & in tota aĩa vr̃a ip̃m ſequimini eũ timere & mandata ſua cuſtodite & audite vocẽ illius.hęc refert.b. Aug.xxvi.q.v.nec mirũ. Et inducit tibi exẽplũ phitoniſſæ q̃ arte ſua apparere fecit diabolum ſub forma veri Samuelis vera cũ falſis permiſcẽs:vt paret.ſ.dib.Reg.& ſubdit.b.Vin. Si tñ dicerent aliq̃ q̃ ſunt ſm fidẽ & ſacrã ſcripturã & doctrinam ſanctor̃ & bonos mores noli ſpernere:qa ſorte ſperneres qđ dei eſt.iuxta illud ap̃ſi.ſ.ad Theſ.v.Prophetias nolite ſpernere.nec tñ totaliter cõfidas:qa ſæpe & maxie in tẽtationibus ſp̃ualib⁹ falſitas inducit ſub ſimilitudine veritatis. malicia ſub ſimilitudine ỽtutis vt poſſit diabol⁹ melius diffundere errorẽ. Adde qđ ait Cyrillus ſup̃ illud Lucæ.iiij.Nõ ſinebat xp̃s ea.ſ.dæmonia loq;qa ſciebãt ip̃m eſſe xp̃m:q̃uis ỽ tatẽ maximã dicerẽt:quã tñ nõ certitudinaliꝛ.ſed cõiecturaliꝛ ſciebant.ſ.xp̃m eſſe filiũ dei:tñ increpabat eos ,phibẽs talẽ dicere veritatẽ vt doceret nos nõ quęrere a dæmonijs veritatem. Nec ſi dixerint veritatẽ aliq̃n inhærere:qa ad hoc faciũt vt p illud decipiant & ad malũ inducãt.& tales viſiões & raptus etſi non ſint de falſis vel ꝛ ſcripturas potius ſunt paruipẽdẽ dæ:niſi hoc cõtigeret talib⁹ p̃ſonis q̃ rõne ſanctitatis ac diſcretionis & humilitatis certũ q̃ſi eſſet q̃ tales p̃ſonę nõ poſſent decipi p illuſiones & ingenium diaboli. Et tũc q̃uis ſit piũ viſionib⁹ taliũ p̃ſonarũ cõſentire.tñ tuti⁹ eſt non totaliter credere niſi inquãtũ in eis eſt ſnia concors cum ſacra ſcriptura & dictis ſtõꝝ. Adde ad hæc q̃ veri & ſancti ,pphetæ aliq̃n aliqua dicunt putantes ſe ex ſpũ ,pphetiæ habere:quæ poſtea cognouerũt & ipſimet ex ſpũ ,pphetico nõ dixiſſe vt notat.b.Greg.in lib.moral'. de Nathan ,pheta q quæſt⁹ a Dauid rege ſi deberet templum dño conſtruere. Rndit ei vt ,pphetans q̃ faceret vt deo gratũ & accæptũ.ſed q̃citius fuit fibi a dño reuelatũ vt diceret Dauid ꝛrium. Non ædificabis mihi tu(inquit dñs)domũ : qa multũ ſanguinẽ fudiſti.ſ.in bellis:ſed filius tuus.(.Paralipo.xvij.Sãctas & deuotiſſimas religioſas brigidam & katharinã de ſenis contẽporaneas ſa- Qđ bea tis creditur ſpũ prophetico claruiſſe multaſq̃ reuelationes ta brigi habuiſſe:& tñ vna refert ſibi reuelatum beatiſſimã virginẽ da & ka in originali cõceptam.vt katharina de ſenis. Alia ſine origi tharina nali Brigida. Et cum ꝺdictoria ſimul vera eſſe non poſſint ſententiſ oportet dicere ex ſpũ ,prio nõ ,pheticovnã earꝝ fuiſſe locu claruꝫ tã: ſed q̃ illa. Minores aſſerũt katharinã: p̃dicatores brigidã: rũt ſpũ ſed de hoc relinquamus. Secundũ qđ eſt in hmõi attendens prophe dum eſt q̃ ſi per reuelationem vel ſentimentũ vel aliũ motico. dũ tuũ cor moueat ad faciendũ aliqđ opus:& maxime opus graue & notabile nõ tibi cõſuetũ de quo non habeas certitudinem an deo placeret:immo dubitas rõnabiliter ꝛhe morã ad faciendum dictũ opus vſq;quo inſpexeris diligenter oẽs circunſtantias & cognoſcas deo placere.vñ Orig. Lenta virtus cunctatrix ante iudicat q̃ incipiat.quid decorũ. qđ honeſtum ſit.iniqtas oĩa p̃cipitat.de pœ.di.iij.inter hęc. Non nũ de hoc iudices ſm nũa opinionẽ cũ de ſe nõ eſt clarum ſed p teſtimoniũ ſcripturę vel p aliqđ exẽplũ imitabile aliquorũ ſanctor̃ viror̃. Signãter aũt dr exemplũ imitabile: qa aliq̃ ſancti fecerunt aliqua opera quæ non debem⁹ imitari q̃uis eſſent bona in eis:ſed potius debemus ea habere in admiratione & reuerentia. Et propterea dicit Hiero. Exempla pauconum cõmunem legem facere nõ poſſunt.xxvi.q.j.nõ exẽplo.& de reg.iur.in.vi.quæ a iure. Quæ a iure cõi exorbitãt in cõſequẽtiã nr̃æ actionis nõ ſunt trahẽda. Si qs em̃ vellet comedere tantum locuſtas & mel ſilueſtre:quia baptiſta hoc fecit:cito infirmaret. Qui vna tñ hora dormiret. quia Aug. hoc egit infatuaretur:& ſic de aliꝭ hmõi. Qđ ſi per reipſum non pores in noticiam venire:an illud deo placeat cõſiliũ pe t :ſed a perſonis bene ,pbatis in vita & doctrina & ꝛſilio veritatis. Tob.iij.dr̃. Conſiliũ ſemp a ſapiente inquire. De dubijs ,pprie eſt cõſilium.& intelligitur ſapiens in illo genere de quo cõſilium quærit:qa vnicuiq̃ in arte ſua perito credẽ dũ eſt.ait philoſoph⁹:qa experiẽtia eſt magiſtra rer̃. Tertiũ qđ eſt circa hmõi obſeruãdũ eſt q̃ ſi q̃s eſt imunis ab iſtis & nunq̃ tales tẽtationes habuit: vel ſi habuit liberatus ab eis fuit:dirigat cor ſuum ad deum vt regratietur ei indeſinenter de tali gratia. Et caueat ne quod habet p puram gratiam dei & benignitatẽ:attribuat ſibi merito ſuo: virtuti ſuæ vel ſapientiæ ſuæ vel moribus ſuis:nec etiã q̃a caſu vel fortuna hoc acciderit:qa hoc eſt quaſi principale,ppter quod de⁹ ſubtrahit gratiam ſuã ab aliquibus.ſ.,ppter arrogantiam ſuam & ingratitudinem. Vnde be.Aug. Qđ deus dederat gratis: abſtulit ingratis. Aliud aduertendum eſt q̃ corde alicui⁹ poſito in tentatione ſp̃uali per quam ponitur in dubio:nõ incipiat aliquis ,ppria voluntate notabile & inconſuetũ: ſed refrænando

frẽnando cor ſuũ: & voluntatẽ expectet humiliter & cũ timore & reuerẽtia dei quouſq̃ cor ſuum dñs clarificet de tali dubio. Non dico expecter angelũ venientem vel viſionẽ ſuper hmõi:qa ſupbiæ videretur:ſed expectet cor ſuũ per inſpirationem vel conſiliũ proximi ſibi inſinuandũ. Contrarium faciendo.ſ.in dubio ſupponendo ad op⁹ magnũ & inſuetũ:non hẽbit opus communiter bonũ exitũ. Deide tñ quis in hmõi tẽtationibus cauere debet:ne ante vel tunc cũ eſt i his dimittat opera bona confuera:vt orare, confiteri, cõmunicare, ieiunare:opera pietatis & humilitatis licet conſolationem non inueniret in operibus antedictis : q̃uis enim vtait Pã.xviij.in cuſtodiendis illis .ſ. diuinis mandatis ſit retributio multa. Non ſolum procuſtodiendis retributio miſta in cœlis:ſed etiã in illis.i.dũ obſeruat habeẽ magna cõſolatio mentis. Iugũ em̃ meum(ait Chriſtus ſcilicet obſeruationis mandatorum:quæ omnia mandata ſũt de actib⁹ virtuum) ſuaue eſt. Mat.xj.tñ non pro hmõi cõſolatiõe ſpũali hic habenda eſt deo ſeruiẽdum. Euntes(ait Pã.)ibãt de bonis operibus ad meliora procedentes:& flebant non ſẽtiẽtes aliquam delectationem in ipſis bonis operibus ſed fletũ ãguſtiæ tædij & anxietatis:& tamẽ ſic ſeminant & multiplicant occulte ſemina meritorũ vt demum veniant cũ exultatione portantes manipulos præmiorum. Poſtremo ĩ omnib⁹ ſiue remanentibus tentationibus ſiue recedẽtibus ſemper oportet ſe conformare diuinæ voluntati. Recti diligunt te . dicit Cañ.ſ.Recti ſũt.(ait bea.Augu.ſuper Pã.)qui volunt quod deus vult.nã qui volunt deum velle quod ipſi volũt :non ſunt recti cum volũtas eorum ſit tortuoſa:voluntas aũt dei dicit regula rectiſſima. Oĩa quæ ĩ iſto cap̃.habẽtur: ſentẽtiæ ſunt(vt dicit btũ Vin.)ex quodam tractaculo ſuo: auctoritates aũt adductæ ibi poſitæ ſunt ad maiorem auctoritatem dictorũ .quas vt puto & aptiores ip̃e cauſa breuitatis omiſit.

In omib⁹ diuinę volũtati nos conformare debem⁹.

§.X. NOTANDVM QVOD IN TRA

ctando de tribus vltimis donis non eſt ſeruatus ordo enumerationis poſitus ab Eſa. Et ratio fuit: vt prolixior materia poſterius ponerẽtur:& ideo prius de timore :poſtea de pietate multo diffuſior ratione materiæ adiunctæ .ſ. de virgine Maria:& demum de ſcięia actum eſt. Cui additur magnum opus diſtinctum propter ſui longitudnem in tria volumia nõ præciſe hiſtoriarũ:ſed & multorũ aliorũ de ſcripturis ſanctis & dictis notabilibus ſanctorũ:ſed & aliorum gẽtilium continens geſta ꝛb initio mundi vſq;ad præſens tempus.ſ. annum dñi ab incarnatione. M.ccccliij. Si tamen vita ſuerit comes ad perficiendum quod iam perductum eſt vſq;ad annũ domini ſexcẽteſimũ.ſ.vſq;ad mortẽ Gregorij magni. & imperium Phoce. Cũ em̃ vt dictum ẽ: ad donũ ſcięie pertineat bene cõuerſari in medio nationis prauæ & peruerſæ: & ſcire diſcernere credẽda a non credendis: & agenda a non agendis:vt bona aſſumantur & mala renuantur: ẽplurimũ ad hoc poſſunt iuuare præcedentiũ geſta. Nam ratio prætẽriti ſcire futura facit:Ex erratibus em̃ perfectorum vt primorum parentum:Moyſi:Aaron:Dauid:& aliorũ:meli⁹ ſciuntur pericula noſtra vt caueantur. Ex illatione flagellorum contra malos perpenditur grauitas peccatorum:& quãtum deo diſplicerant vt non cõmittant:& commiſſa per pœnitentiam remoueantur:Ex tranſlatione & mutatione regnoꝝ & dominiorum:aduertitur vanitas & inſtabilitas mundanoꝝ vt contemnantur. Ex depreſſione ſuperborũ & humiliatione:vt ædificantium turrim ad cœlũ ptingentẽ Babel: Phãraonis:Nabuchodonoſor.& aliorũ addiſcit mortales non paria ſentire de deo ſed vt omnes ei ſubijciant. Ex narratione euangeliorum docentur impleta:q̃ per factos prophetas prænuntiata fuerant de myſterijs Chriſti:quorum prophetæ plures hic expreſſantur:Ex ſententijs gentilium q̃ ſanctorum ibi ſcire valet quiliber quomodo conuerſari debeat in mundo. Et quia plus mouent exempla q̃ verba:ideo ponũt multæ hiſtoriæ & opera virtuum a ſctis perpetrata vt ad ea imitanda prouocentur. Miracula plurima referuntur ad dei gloriam & fidei Chriſtianæ confirmationẽ. In lib. autẽ de ſeptẽ donis cui⁹ auctor fuit frater ordinis Prædicatorum ſed nomen eius ibi non ponitur. in.iij.par. ponit de dono ſcientiæ:vt ſicut per timorem retrahitur quis a malo: & per pietatem promouetur ad bonum diuini cultus & miſericor diæ ad proximum:ita per ſcientiam extrahatur a malo quo irretitus eſt peccator.iuxta illud Prouerb.ij. Si ſcientia plauerit animæ tuæ:prudentia ſeruabit te vt eruaris a mulier e mala.i.malitia & concupiſcentia peccati. Et Prouerb. xix. Vbi non eſt ſcientia:ibi non eſt animæ bonum:& hoc .ſ.vt extrahatur a malo culpæ per pœnitentiam. Vnde ibi inſerit tractatum de pœnitentia prolixe & partibus eius. Sed qa de ea diffuſe notatum eſt in.ij. par. in titu. de ſacramentis: & i aliꝭ locis:ideo nihil de ea hic. Sed finis fit huic.iij.parti. quæ eſt de virtutibus & donis ſpirituſancti. Cui cum patre & filio ſit laus & gloria per infinita ſæculorum ſæcula. Amen.

Obijt ipſe Antonin⁹ vir conſilio clariſſimus: ſacræ ſcripturæ acuriſſimus interpres: hiſtoriarum ſcriptor diligẽtiſſim⁹: ac Romanæ vrbis olim auditor cauſarũ: tunc Archipræſul Florẽ. ordis Prædicatorũ obſeruãtialis profeſſor. Anno dominicæ ĩcarnationis. M.cccclix. vj.nonas Mañ. Cuius præconia indies augentur miraculis. De ſa lutari aũt ipſius doctrina breue hoc extat qđ ſubijcitur epitaphium ſepulturæ eius affixum.

Hic eſt ille tuus paſtor Florentia: pro quo
Non ceſſas mœſto ſpargere rore genas.
Patribus haud priſcis pietate Antoninus impar.
Qui ſcripſit quicquid littera ſacra docet.

Quarta pars Sũmæ frugiferæ beati Antonini Florẽ. quõdam Archiep̃i: ſacrarum litterarum ĩterpretis fideliſſimi: miris modulis varijs i pũctis auſpicatiſſime emẽdata quo ad poſſibile humanis ſolertijs extiterat. In ſingulare preconium ſãctæ & idiuiduæ trinitatis totiuſq̃ cœleſtis curiæ laudem præſerti: atq̃ ĩ maius præſidium orthodoxæ: immarceſſibiliſq̃ fidei catholicæ cõſummata & perfecta eſt. Excuſſum eſt inſigne hoc opus Lugduni opera & impenſis honeſti viri Iacobi Mareſchal chalcographi de re litteraria q̃optime meriti: & impenſis Vincentij de Portonarijs: necnõ impẽſis Melchior & Gaſpar Treſchel fratrũ bibliopolarũ Lugd. Anno dñi Milleſimo qningenteſimo vigeſimonono: die vero. xij. Menſis Februarij.

Regeſtum huiuſce quartæ partis.

a a a a. b b b b. c c c c. d d d d. e e e e. f f f f. g g g g. h h h h. i i i i. k k k k. l l l l. m m m m. n n n n. o o o o.
p p p p. q q q q. r r r r. s s s s. t t t t. v v v v. x x x x. y y y y. z z z z. A A A A. B B B B. C C C C.
D D D D. E E E E. Oẽs ſunt quaterni excepto E E E E. Quinterno.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca